Digitized by Google

9
4-E
19

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
3 I
21

Ex Bibliotheca
ajori Coll. Rom.
Societ. Jesu

18-e-4
15
6 9.-4.E.19
E.10

Digitized by Google

C. CORNELII TACITI

OPERVM

TOMVS SECVNDVS.

In quo

LIBRI QVINQVE HISTORIARVM,

DE MORIBVS GERMANORVM,

VITA IVLII AGRICOLÆ,

Et Auctoris incerti

DIALOGVS DE ORATORIBVS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

AMSTELODAMI,
Ex Typographia BLAVIANA, MDCLXXXV.
Sumptibus Societatis.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Digitized by Google

MORS NERONIS.

& initium

PRINCIPATVS GALBÆ

ex Anglico V. N.

HENRICI SAVILII.

ANno urbis conditæ 821. Galerio Trachalo & Silio Italico Coſſ. Cajus Iulius Vindex, qui Galliam Lugdunenſem Proprætor obtinebat, poſtquam privatis ſæpe inſidiis petitum Neronem, irrito ſemper eventu, vidit, primus extulit publicæ aggreſſionis ſignum apertum profeſſus hoſtem. Vindex domo erat Senatorius, natione Gallus, & priſcorum apud eos Regum ſanguis, corpore validus, ingenio acer, manu promptus, belli ſciens, & præfidentis, quo rapienda inclinaret occaſio, animi. Pacata ejus provincia erat, & propterea inermis, nuſquam legionis ſtativa, nuſquam præſidium. Sed ut in corpore ægro, & peccantium humorum injuriis obnoxio primus qui undecunque ingruit morbus & dolor, etſi leviſſimus, facile proximo alterius conſortio invaleſcit, cietque in noxæ ſocietatem latentis mali ſentinam; Sic ubi paſſim laborat Reſp. qui primus laxata obedientia inſole-

ſoleſcit, in omnem turbarum licentiam præit. Neque raro evenit ut ſublato principe malo, unde ſecundarium defluxit, hoc tamen citra ruinam non ſubſiſtat. Vindex ergo, priuſquam arma oſtentaret, excuſſis diligenter quæ ad ſe pertinerent, quod nec imperii capax eſſet, extraneus ſcilicet, nec factione validus, neque ſibi obſtrictam in partibus nobilitatem haberet, decrevit deſignata animo exequi auſpiciis alienis, quo auctoritas & exiſtimatio, quæque auxilii ſpem faceret neceſſitudo pluribus innexa, ac potentia vocarent. Corbuloni nuper ſicarios immiſerat Nero, Veſpaſianum Iudæo bello diſtinebat. Suetonius Paullinus haud procul agebat, ſed ſine exercitu, ſupra reliquos temporis ſui duces militari laude florens. Verginius Rufus Germaniæ Superiori præerat cum tribus legionibus, Vindici in proximo, ſed familiæ ignobilioris. Germaniam Inferiorem obtinebat Fontejus Capito cum quatuor legionibus, Africam Clodius Macer cum juſto exercitu, uterque, ex ſua opinione, impar reſtaurandis, quæ Nero ſubverterat. Reſtabat Servius Sulpitius Galba, cui magnæ opes, vetus in familia nobilitas. octo annis rexerat moderate citeriorem Hiſpaniam,nunc quoque legione & auxiliis inſtructus. Vindex agitata ſecum urgere certus, in Hiſpaniam & alio clam literas miſit, propoſiti apud legatos ſui interpretes. Galba per ſenium languida ambitione, & cui metus temporum ceſſerat in lentitiem, ne votis quidem Principatum conceperat, jam ante quietis avidus, & à publicis negotiis retractus intra obſcurum vitæ genus. Terrebat ſcilicet Nero, ſub quo cum non impune ſemper liceret malefacere, certe benefacere nunquam periculo caruit; & nemo rationem otii ſui reddere cogeretur. Acceptis literis, perculſus & quid ageret incertus. Induci ſe pateretur? quid ſi hoc involucro fraus

Digitized by Google

fraus tegeretur? Proderet ac Neroni mitteret? ſuſpiciones ſereret nunquam extricandas, continuo arceſſiti periculi metu trepidaturus. Forte nec ſuberat quicquid opinione ſibi confingeret fallaciæ. Ex iſtis ambiguis, quorum extrema certiſſimo objiciebant diſcrimini, medium placuit, ſuppreſſiſque literis ad ulteriora progredi noluit, exſpectaturus dum illas eluctata anguſtias fortuna rebus porro dirigendis illuceſceret. Alii ſuas ad Neronem literas miſere legati, prodito Vindice & flagitio, cui paullo poſt ſe obſtrinxerunt. Vindex ergo paucis poſt Calendas Martias diebus, nondum in ſolido locata ſpe, quam de Galba & felici porro ſucceſſu conceperat; advocata concione eorum, quos in provincia ſua dignitate & opibus conſpicuos habebat, tyrannice à Nerone geſta velut per tabulas recenſens, quomodo acerbiſſime expilaſſet Galliam, quæque in plurimorum perniciem & florentiſſimæ regionis ruinam ſtruxerat, ſuadebat ſumptis armis, ſe, Romanos, & conflictantem cum iſta peſte orbem aſſererent. Si vero (quod abominor) invitis hæc Diis molimur, eamus, inquit, audaces, & quem vexatum undique ſpiritum trahimus, armati pugnanteſque profundamus Patriæ vindicem. Nec quærendus procul Princeps (cum omnia in pejus inclinata, & ignota ſeculo noſtro virtus, ſperare non patiantur Reip. libertatem) quem familiæ decora, inſignis potentia & ſpectata ubique virtus tanto faſtigio dignum extulerunt. Galba eſt, Hiſpaniæ Tarraconenſi impoſitus; quem ſi admittitis, nihil reſtat niſi ut habeantur per provinciam delectus; ſine quibus nec tanta molitio conſiſtit, & vobis quoque excidium minetur. Secuto aſſenſu, protinus animum adjicit conſcribendis & ſub ſigna redigendis hominibus, magna quidem, ſed raptim collecta & belli fere militariſque diſciplinæ in-

experta multitudine. Propoſitis edictis infamat Neronis imperium, quod publice in Galbam transferebat; ſcriptis ad eum literis, ut humano generi aſſertorem ſe accommodaret in illud Naturæ monſtrum, ducemque ſe præberet armatis centum Gallorum millibus, augendis ubi id poſceret neceſſitas. Sequani, Ædui, Arverni, Remi, Galliæ totius flos, in partibus erant; equis, armis, pecunia & quæ porro expeditio bellica flagitat, collatis Rufinus, Flavius, Aſiaticus, alii præfecti, Vienna belli ſedes. Sed infeſta Lugdunenſium vicinia aut adverſata ipſis & cauſæ, aut cauſæ propter ipſos eſt. Frequentibus pugnis, crebris velitationibus ſe fatigabant, animis ita exacerbatis, ut facile quis conjiceret quæſitum ex publico prætextum privatis vindiciis. Lingones quoque, Treveri, urbium aliæ, ſuis deſertis, fœderatæ vicinis legionibus acceſſerunt. Verginio tres, ut audivimus, parebant legiones earumque auxilia; qui cum videret armatis diſſidiis fervere Galliam, & aut faciendas ſibi partes, aut in factas tranſeundum (dato illis rebellium titulo donec prævaluiſſent) privatim Neroni inimicus ob cauſas ex publico, nullo in Galbam ſtudio, Vindici iratus, quod, novo exemplo, Provincia obtruderet Principem, nihil agere certus, niſi hoc tantum quod alieno arbitrio verſatilem ſe præbere nollet, ſtatuit defenſionis curam habere, contractis undique raptim copiis, ea perſpectæ in bello virtutis fama, ut quocunque ſe vertiſſent, imperium tranſlaturæ viderentur.

Ex altera parte legatus Aquitaniæ adverſus Galliæ motus imploravit à Galba auxilium, qui tum Nova Carthagine conventus agebat. Sed mox ſenſit inconſideratius ſe egiſſe. Galba enim, acceptis à Vindice literis, & jam certus Procuratoribus mandatam ejus mortem, amicis rem diſcutiendam denuo propoſuit.

Qui

Digitized by Google

Qui ex illis ſe ſuaque periclitari nollent, rogabant ulterius ſe non ingereret, ſed exſpectaret quo Roma novis excita motibus inclinaret. Præveniri poſſe legatos Provinciarum, & mature armari qui ſic moneatur. Titus Vinius, legionis legatus, & in flagranti apud Galbam gratia, tutiora judicabat circumſpicienda. Tempori, inquit, hoc da, & in procuratorem unum & alterum intentus copias præſto habe. Sane ſi vel ſuſpendio paucos iſtos hic è medio tollere poſſemus, defuturos putas in necem noſtram carnifices? Ferrum in Neronem porrige, ſtringendum ex occaſionis nutu. Forte, inquies, mitiora ſequetur, nondum conſummata defectione. Sed boni etiam Principes imperii ſui majeſtatem tenerrime fovent, cujuſcunque temeritate attentatam ſeveriſſime vindicant. Quam miſere ſe dederunt, qui affectato improvide regno laceſſere auſi ſunt Principes, qui diadema ſuum adverſus injuriæ vel ſuſpicionem quamlibet cautiſſime habuerunt? Germanicus, ut aliqui hic meminerunt, quod pauci ut principem conſalutare voluiſſent, ſemper inviſus fuit, donec morte ſua expiaſſet alienam temeritatem. Corbuloni, iſti, inquam, Corbuloni, qui Germaniam pacaverat, Armeniam ad obſequium redegerat, Perſici faſtus ferociam contuderat, Arſacidarum progeniem Neroni ſupplicem fecerat, tam glorioſe geſta verterunt in perniciem, quod tacite ex quorundam ſententia velut aptus Principatui deſignaretur. Reos nos, ajunt, peragit armata ſeceſſio. Ille commiſeratione tangeretur, quem nihil unquam pœnituit niſi quid bene feciſſet? Exſpectet, cuicunque libuerit, Roma (ubi perdita libertas) hominem aſſerendis aliis in libertatem; quam ſola Galbæ & Vindicis arma nobis ſpondent. Hæc cum aliis antehabenda eſſe ſuaderet veri ſpecies, & in tantum valida, ut aſſen-

ſum diutius ſuſpendi non paterentur, Galba diem dixit, quo ageretur de manumiſſione. Ex agris Provinciales ad præſtitutum tempus confluunt, ſuſpicionibus facile in alia diſtracti. Galba propoſitis ante ſe damnatorum occiſorumque à Nerone quamplurimis imaginibus, & adſtante nobili puero, quem exulantem ex proxima inſula ob id ipſum acciverat, circumfuſos milites ſic allocutus eſt: Adſumus, commilitónes, ſervis libertatem præſtituri, ut alii per nos tam ingenti beneficio gaudeant, quod nobis hactenus vix integrum fuit, quibus tamen natura & fortuna illud indulſit. Ex prioris vitæ inſtituto facile abſolvor non ambitioſam fovere ſpem, adeoque teſtatur mihi animus, nec per malignitatem quid tentare, & privata etiam poſthabere. Dolet exprimi has voces, ſed celari negant, quæ in omnium oculis geſta ſunt. An ſævius unquam habitum vel uno anno mancipium quam nos quatuordecim per annos ſub Nerone? quo genere tributi non exhauſit, ut extorſionibus male perdita ſuppleret? qua abſtinuit crudelitate? nobis diſſimulantibus ipſa clamitarent ſaxa. Veneno graſſatus eſt in Patris fratriſque necem. Nihil in divexanda matre penſi habuit donec occideret. Vxorem, Præceptorem, & quoſcunque ulla virtute notabiles in Senatu, Romæ aut in provinciis ſciret, nullo ſexus ætatiſque diſcrimine, è medio ſuſtulit. Quid anxia ſuſpiria & lachrymas memorem tot nobilium, quorum ille patres interemit, tot uxorum, quarum maritos, tot inſignium virorum, quos in exilium ejecit? fatis in crudeliſſimum Principem vindictam feſtinantibus. Principem? imo incendiarium, cantorem, citharœdum, hiſtrionem, quadrigarium, præconem, imo ne virum quidem, qui viro, & cui vir denupſit. Monſtrum & propudium generis humani. Puto vobis ex fama innotuiſſe Vindicis in Gallia molitiones.

ſitiones. Me quod attinet, indoleo. Prior vita ab omni ſejuncta ambitione, captandis dignitatibus abſtinuit; & quantum mihi temporis ſupereſt, malim placide extraque turbas tranſigi. Sed cum, neſcio quo fato, quod nunquam affectavi, nedum hac ingraveſcenti ætate, aliorum mihi vota imponant, committere non debeo, ſi vos habeo aſſentientes, ut publicæ ſaluti non impendatur, quo ſenile corpus animatur ſpiritus; non Imperator, vel Auguſtus, adoranda mihi eminus nomina, nec acceſſu propiore violanda. ſed nondum finitam orationem turbat militum & populi clamor, Imperatorem conſalutantium. Galba laudato ſalutis publicæ ſtudio, accepta re, nomine refutato, legatum ſe Senatus ac populi Ro: profeſſus eſt. Proxima cura fuit copiis militaribus ſe firmare, & invidioſum nomen turbis detrahere. obtulit ſe Provinciæ plebs miro undique confluxu. Novæ legiones & Auxilia conſcribebantur, juvitque neceſſitatem caſus, qui navem Alexandrinam appulit armis onuſtam, ſine gubernatore, ſine nauta, ac vectore ullo. Magnum & hac fortuna acceſſit ad rei ſummam momentum; ut nemini dubium eſſet juſtum piumque & faventibus diis bellum ſuſcipi. Deinde ex iis circa ſe, qui prudentia & ætate præſtabant, inſtar Senatus inſtituit, & Equeſtris ordinis juvenes delegit, qui excubias circa cubiculum ſuum vice militum agerent. Etiam per Provincias edicta dimiſit, auctor ſingulis univerſiſque conſpirandi; ſimul & ut, qua poſſet quiſque opera, communem cauſam juvarent. Multi deſerto Nerone in ejus partes tranſibant, inter primos M. Salvius Otho, tunc Luſitaniæ rector, collata ſupellectile pretioſiſſima excudendæ pecuniæ. In Germania ſuperiori exercitus perſpectis Neronis viribus, plurimum imminutis, Gallia in apertam rebellionem excita, Hiſpania Principem oſten-

tante, aliis regionibus nutantibus, totque votis in unum licet non conſpirantibus, Neronem tamen hoſtiliter peti, conſiderato robore, quo nunc collectus valebat, ante in cohortes & turmas diſperſus, à Galba alienus & contumelia ferox ab una legione ſibi Principem imponi, ſtatuit transferendi Principatus gloriam occupare. Et in proximo erat, qui tanti beneficii honoribus par eſſet; Legatus Verginius Rufus, domo licet nobili, neque ſupra, tamen virtute, rebus geſtis, & quicquid æſtimantibus in prærogativa eſt, Galba potior. Hic gentilitiis imaginibus ſi anteire dicatur, at Catulus gentis caput & decus, turpi fuga in bello adverſus Cimbros ſibi conſuluit, ubi Marius, natalium obſcuritate infra Verginium, conſtantiam ſuam ſervata Repub. probavit. Sic imagines Neronis paſſim dejectæ: magnos inter tumultus Verginius conſalutatur Princeps, ejuſque nomen ſignis militaribus inſcribitur. Ille adulta rebellione, atque huc enitentibus impar, videbatur acceſſurus molitionibus in Neronem, ſed nullo ſui ſtudio, multo minus alicujus qui exteris complacuiſſet. Neque enim illud intendebat, quod flagrante multorum ambitu petebatur; certus non admittere, niſi quem ſuffragia Senatus dediſſent. Penes eum eſſe arbitrium & jus, quod nullius inſolentia delibari pateretur. Pacatis utcunque militibus, delendæ inſcriptionis auctor fuit, totumque exercitum in Galliam rapuit, oppugnandi Vindicis prætextu. Obſeſſa Veſontio eſt, poſtquam recipere eum abnuit. Vindex viginti armatorum millia educit urbi liberandæ, aut, ſi forte, prælio. Caſtris non longo intervallo diſſitis literæ utrimque commeabant. Secutus mox congreſſus clanculum omnibuſque ſubmotis, eventu placido, & directis haud dubie in Neronem conſiliis: Neque à vero abeſt cogita-

gitatum etiam de rejiciendo Galba. Amice ergo diſcedunt in ſua quiſque caſtra. Vindex dubio jam extricato ſecurior, minime pugnam cogitans, ingredi urbem ſtatuit, fovendis à protectione militibus. Germanici in excubiis ad mœnia, cum viderent appropinquantes Vindicis copias & peti ſe putarent, inſcii quid inter Duces actum, neque occaſioni defuturi, non exſpectata juſſione inopinaque aggreſſione, turbatis ordinibus incedentes invadunt, quos reſtituere raptim non patiebatur belli ignara multitudo. Internecione ergo prope deleti, direptis etiam impedimentis. Vindex infauſto ſubitanei atque inopini prælii eventu cum periiſſe ſibi cerneret ipſum Galliæ florem, & ſuſpectata Verginii fraude, quaſi per inſidias captum tranſmiſſuri ad Neronem, gladio ſuo incubuit. Perſequentium multi cadaver vulneribus confodiebant, captata quaſi gloria aut præmio, ſi Nero viciſſet. Poſtquam ſic pugnatum eſſet, denuo ad Principatum Verginius militum vocibus compellebatur, quibus acceſſerunt aliarum regionum legationes auxilium offerentes quod in ſe eſſet, aut alioquin redituros ad ſacramentum Neronis. Verginius deplorato infelicis amici caſu abnuebat colloquium, Galliæ interiora aditurus. Atque hunc exitum habuit Iulius Vindex, vir ardui potius conatus quam fauſti, qui imparatus ab exercitu rite inſtructo, nulla legione, nullis in præfectura ſua militibus, dum alii, quibus faventior fortuna, eminus tam periculoſas molitiones inſpectarent, bello laceſſere auſus eſt Principem cui triginta legiones in armis; Principatum per quatuor è majoribus ad ſe devolutum, ſua inſuper quatuordecim annorum adminiſtratione conſtabilitum. Quem non privata deſperatio impuliſſet in reip. exitium, aut vindicta ob perditam gratiam dedecuſve, arripere ſuaſiſſet imperium

(am-

(ampla novis rebus materies) ſed ut incubantem Patriæ tyrannidem propulſaret, affectu tam acri, ut vilis ei vita & ſecuritas eſſet. Cum enim renunciaretur Neronem edicto caput ejus venale propoſuiſſe pretio decies mille ſeſtertium, hoc eſt, octoginta mille libris Anglicis, reſpondit, qui obtruncati Neronis caput mihi obtulerit, meo invicem donatus abibit. Et quamquam fortuna abſtulit virtutis uſum, & oblato caſu, humanis conſiliis flecti neſcia, interceſſerunt cœptis audacibus, fatendum tamen, Vindicem primò lapidem moviſſe, qui ſenſim provolutus Neronem ſolio excuſſit. Neapoli hic de motu Galliarum cognovit circa vigeſimum diem Martii; adeoque lente & ſecure tulit, ut nihil ex conſuetudine luxus atque deſidiæ omitteret vel imminueret, ſed gaudentis etiam ſuſpicionem præberet, tamquam occaſione nata ſpoliandarum jure belli opulentiſſimarum Provinciarum. Cœnæ tempore interpellatus tumultuoſioribus literis, & quæ in majus omnia proferrent, hactenus excanduit, ut malum eis, qui deſciſſent & hilaria ſua turbarent, minaretur; ut per octo continuos dies non reſcriberet cuiquam, non mandaret quid aut præciperet. Edictis tandem Vindicis contumelioſis & frequentibus permotus, Senatum epiſtola in ultionem ſui, Reique publicæ adhortatus eſt, excuſato morbo propter quem non adeſſet. Cætera convicia, ut falſa, non alio argumento refellebat, quam quod etiam inſcitia tantopere laboratæ perfectæque à ſe artis objiceretur; ſingulos ſubinde rogitans, noſſentne quemquam præſtantiorem. Senatus acceptis literis, ſeu adulatio, ſeu metus fuit, Vindicem perduellionis damnat, qui paulo poſt Neronem eodem titulo infamavit. Sed urgentibus aliis ſuper alios nuntiis, Romam prætrepidus rediit. Ac ne tunc quidem aut Senatu aut

po-

populo coram appellato, quoſdam è primoribus viris demum noctu evocavit, tanquam deliberaturus gravia, tranſactaque raptim conſultatione propoſuit quæ in Muſicis nova excogitaviſſet per organa hydraulica & ignoti generis, oſtendenſque ſingula, de ratione ac difficultate cujuſque diſſerens, addebat compertum ſibi, quomodo & graviore & vegetiore ſono audirentur, jamque etiam prolaturum omnia in theatrum affirmavit, ſi per Vind.cem liceat.. Sed poſtquam deinde Galbam & Hiſpanias deſciviſſe cognovit, veſte deſciſſa, capite converberato, conſolationem non admiſit, donec Senatus Galbam, tanquam hoſtilibus in Remp. tentatis, proſcriberet. Tum aliquantum reſipuit, & cum proſperi quiddam è Germania nuntiatum eſſet, rediit ad mores luxu & infanda ſecuritate perditos. Galbæ ſervis in carcerem conjectis, bona eorum haſtæ ſubjecit. Conſimilia egit in Hiſpaniis Galba, bonis Neronis ibidem per auctiones diſtractis, meliore fortuna fori.

Initio ſtatim tumultus, multa & immania creditur deſtinaſſe, percuſſores ſubmittere exercitus & provincias regentibus quaſi conſpiratis, idemque & unum ſentientibus, quicquid ubique exulum, quicquid in Vrbe hominum Gallicanorum eſſet, contrucidare, illos, ne deſciſcentibus aggregarentur; hos, ut conſcios popularium ſuorum atque fautores, Senatum univerſum veneno per convivia necare, Vrbem incendere, feris in populum immiſſis, quo difficilius defenderetur. Sed abſterritus non tam pœnitentia, cum non abhorrerent à natura ejus, quam perficiendi deſperatione, credidit expeditionem neceſſariam, præmiſſo interim Petronio Turpiliano & Rubrio Gallo aliiſque. In præparanda expeditione primam curam habuit deligendi vehicula, portandis ſcenicis organis, concubinaſ-

naſque quas ſecum educeret, tondendi ad virilem modum, & ſecuribus peltiſque Amazonicis inſtruendi. Mox Tribus urbanas ad ſacramentum citavit, ac nullo idoneo reſpondente, certum dominis ſervorum numerum indixit. Partem etiam cenſus omnes ordines conferre juſſit, pleriſque omnem collationem palam recuſantibus. Vt enim arma civilia minime procedunt ſine ſtipendiis, neque facile ſubditos novis divexat tributis prudens Princeps, ubi maxima eorum vertitur benevolentia, qui ſimul & corpore obſequium debent; Nero pacis tempore futuri improvidus, non coactis belli ſuſtentandi præſidiis, offendere tum cogebatur cum prævalere debuiſſet omnium gratia, nihilque tamen unquam in rem ſuam confecit magis adverſantibus ſubjectis; accedente ad malam famam adverſæ factionis potentia. Ex imperii & militiæ arcanis unum ſibi præcipuæ fiduciæ ſepoſitum dixit familiaribus. Simulac primum provinciam attigiſſet, inermem ſe in conſpectum exercitus proditurum, nec quidquam aliud quam fleturum, revocatiſque ad pœnitentiam defectoribus, ſequenti die lætum inter lætos cantaturum epinicia, quæ jam nunc componi ſibi oporteret. Interim dum Nero in Galbam & Vindicem arma expedit, nuntiatur prandenti Verginii & cæterorum exercituum defectio. Ille velut amens literas ſibi redditas concerpſit, menſam ſubvertit, duos ſcyphos gratiſſimi uſus illiſit ſolo, & abjecta ſui cura, quamvis non propius admoto periculo, venenum poſcit, in auream pyxidem conditum, ne indecora morte tolleretur, tranſiitque in hortos Servilianos, ubi præmiſſis Oſtiam libertorum fidiſſimis fugam in Ægyptum tentavit, quæſiturus ex Muſicæ ſtudio victum; imaginaria ibi ſecuritate, quam Imperatori Roma negabat, Tribunis Centurionibuſque Prætorii partim tergiverſantibus,

tibus, partim aperte detrectantibus fugæ ſocietatem, uno etiam proclamante; *uſque adeone mori miſerum eſt?* Varia agitavit, Parthoſne adiret nupero beneficio obſtrictos, an Galbam ſupplex peteret? an atratus prodiret in publicum, proque roſtris quanta poſſet maxima miſeratione veniam præteritorum precaretur? Ac ni flexiſſet animos, vel Ægypti præfecturam concedi ſibi oraret. Placuit, illud, & inventus eſt poſtea in ſcrinio hac de re ſermo formatus. Sed deterritum putant, ne prius quam in forum perveniret, diſcerperetur, cogitatione in poſterum diem dilata.

Nymphidius Sabinus & Sophonius Tigellinus prætorias cohortes regebant; obſcuro genere & hæc virtutum præmia beneficio Neronis adepti, primi nunc deſertores & proditores. Sed Tigellinus infamia ſua & publico odio invalidus, Sabinus proſpera militum fama florebat, qui affirmato Neronem fugæ delegiſſe Ægypti latebras, & facta donativi ſpe Galbæ nomine trigeſies mille ſeſtertium id eſt 234. *li.* 5. *ſ.* 6. *pence* in ſingulos, & quinquies id eſt 39. *li.* 1. *ſ.* 3. *pence*, in exteros, plus quam aut poſſet aut vellet, facile perſuaſit ut deſererent à quo (ut putabant) deſererentur, & in Galbæ verba jurarent. Neque favoris id ſupra cæteros fuit, ſed dum alii ambigerent, alii recuſarent, & nullo competitore certaret Galba, imperium ei delatum eſt. Qui in excubiis, dum futura proſpiciunt, & de creando principe commilitonum conſiliis admiſceri geſtiunt, dormiente Nerone ſe ſubducunt. Ille ad mediam fere noctem excitatus; ut comperit ſtationem militum receſſiſſe, proſiluit è lecto, miſitque circum amicos. Et quia nihil à quoquam renuntiabatur, ipſe cum paucis hoſpitia ſingulorum adiit. Tantus Imperator, prius adoratum mundo caput, amicorum, militum inſtructiſſimo comitatu, & expeditis

ditis omnium obſequiis, nunc ſervuli in morem fores oberrat, quas infelici ſibi clauſas reperit. Ita urgentibus adverſis, conſilia & ſolatia notiſſimorum præripientibus, in cubiculum rediit, unde & cuſtodes diffugerant. direptis etiam ſtragulis, amota & pyxide veneni. Requiſivit ergo Sulpicium gladiatorem cujus manu periret. Nemine reperto nec amico nec inimico, procurrit quaſi præcipitaturus ſe in Tiberim. Sed revocato rurſus impetu, aliquid ſecretioris latebræ ad colligendum animum deſideravit. Et offerente Phaonte liberto ſuburbanum ſuum circa quartum milliarium fugit quatuor ſolum comitantibus Phaonte, Epaphrodito, Sporo & Neophyto, obſoleta in veſte neque prorſus militarem in modum, adopertoque capite, & ante faciem obtento ſudario. Dum feſtinus urget iter audiit ex proximis caſtris clamorem militum, & ſibi adverſa & Galbæ proſpera ominantium. Equo in via conſternato & ad latus deflectente, detecta facie agnitus eſt à quodam Prætoriano & ſalutatus. Vt ad diverticulum ventum eſt, dimiſſis equis per fruticeta ac vepres, per arundineti ſemitam ægre, ad adverſum villæ parietem evaſit. Ibi hortante eodem Phaonte ut interim in ſpecum egeſtæ arenæ concederet, negavit ſe vivum ſub terram iturum; ac parumper commoratus dum clandeſtinus ad villam introitus pararetur; atque ita quadrupes per anguſtias effoſſæ cavernæ receptus in proximam cellam decubuit ſuper lectum modicella culcitra.

Interim Romæ à Senatu hoſtis judicatur, dignuſque qui puniatur more majorum. Et jam quærebatur ab iis quibus præceptum erat ut vivum eum attraherent. In Principatum autem ſucceſſor etſi tacitis omnium ſuffragiis Verginius deſignaretur, qui à Senatu exſpectare poſſe credebatur beneficium, cujus

ad

ad eos retuliſſet arbitrium, metu tamen ne in novas belli civilis turbas revolverentur, cum ſubmoveri alioquin occupato jam loco Galba non poſſet, militum exemplo in Galbam conſenſerunt. Tum unoquoque circa Neronem inſtante, ut quam primum ſe impendentibus contumeliis eriperet, funeralia inſtrui juſſit, flens ad ſingula atque identidem dictitans; qualis artifex pereo? Inter moras perlatos à curſore Phaontis codicillos præripuit, lectoque ſe à Senatu hoſtem judicatum & quæri ut puniatur more majorum, interrogavit quale id genus eſſet pœnæ; ignoto ſibi tales ſanctiones condendi more. Cum comperiſſet nudi hominis cervicem inſeri furcæ, corpus virgis ad necem cædi, conterritus duos pugiones, quos ſecum tulerat, arripuit; tentataque utriuſque acie rurſus condidit, ac orabat ut ſe aliquis ad mortem capeſſendam exemplo juvaret, quod fruſtra ab inerti aula & per luxum ac infamiam nequiſſime exercita, ſperabat. Iamque miſſi à Senatu equites appropinquabant, quod ut Nero ſenſit, ferrum jugulo adegit, juvante Epaphrodito à libellis, qui ſub Domitiano poſtea cæſus iſtius obſequii pretium tulit, judicante non dignum ſpiritu, qui quocunque modo eum Principi expreſſiſſet. Hunc vitæ exitum habuit Nero vita pudendus, imperio in publicum odium adducto, nullo nec metu nec amore ſubjectorum, ſecundo & trigeſimo ætatis, decimoquarto imperii anno, octavo die Iunii; modica ſub initium gratia, ut dicere ſolitus fuerit Trajanus, bonos etiam Principes non adæquaſſe famam Neroniani quinquennii. Sed mox cum erupiſſet in quodlibet licentiæ & crudelitatis genus, lentus in negotiis, valido tantum in vitiis ingenio, ſic oppreſſus defecit.

Poſt ejus mortem populus & imprimis Nobiles in

quos præſertim ſævierat, ſacra Diis fecerunt actis quaſi per publicum gaudium feſtis. Alii quoque pileati tota urbe diſcurrerunt quaſi parta libertate. Senatus de novo cenſuit gratias Nymphidio agendas, laudataque ejus prudentia & reip. cura, Galbæ confirmavit conſuetos Principis honores. Factum ſuper ea re decretum, ut quam celerrime ad eum mitteretur conſules operam dederunt. Decreta quoque legatio ex primoribus addito mandato, præter gratulationum ſolemnia, ut rogaretur Romam properare. Tum & in Senatu propoſitum ut in accuſatores inquireretur. Spectabat id multos ex potentiſſimis, qui proximorum damno vixiſſent, & quodammodo arcana imperii, everſis ejus præſidiis. Nihilominus tamen adeo & execranda geſſerant, & adeo recens eorum memoria erat, ut Senatuſconſulto omnes, cum reliqua Neronis factione, judicarentur puniendi more majorum. Sed in paucos tantum ex infimis id valuit, ex quibus nec inſignia in alios damna, nec in ſe commoda exſtabant, majoribus facile eludentibus periculum.

Is erat in Gallia & Romæ rerum ſtatus, cum repente ex inopino cuncta turbata ſunt, militeſque pœnitentia mutati ſacramenti deſtituere Galbam voluerunt, ægreque retenti in officio; & ſervi, quos à liberto Neronis ad fraudem præparatos muneri acceperat, per angiportum in balneas tranſeuntem pene interemerunt. Niſi cohortantibus invicem, ne occaſionem omitterent, interrogatiſque de qua occaſione loquerentur, expreſſa cruciatu confeſſio eſſet. Acceſſit ad tanta diſcrimina mors Vindicis, urgerique Verginium ut jure Victoriæ quaſi debitum acciperet Principatum, aut alioquin ad Neronem ſe redituros. Conſternatus maxime Galba per literas à Verginio petiit, ut ſecum junctas pro libertate & Romano imperio curas

capeſſe-

capeſſeret. Ipſe tamen deſtituto ſimilis Cluniam ſe recepit facti pœnitens & privatam vitam reſpiciens, quaſi inter ſummum & infimum hic eſſet medio locus. Ita varie anxio, nullo ſui reſpectu, ſeptimum intra diem Icelus libertus Roma profectus adeſt, qui diceret vivere adhuc Neronem, ſed nuſquam reperiri, cunctoſque in verba ſua juraſſe. Sed ſupervenientibus aliis ab urbe nuntiis occiſum eſſe Neronem, fidem ipſe Icelus vix habuit, niſi inſpecto cadavere & ſic ad Galbam properavit. Biduo poſt Vinius è caſtris capita Senatuſconſulti attulit. Galba inopinato eventu lætus Icelum ornat annulis aureis, Vinium ſummo apud ſe loco, depoſitaque Legati ſuſcepit Cæſaris appellationem. Cornelius Laco donatur Prætorii præfectura; & Romæ ſtabiliendis rebus cum ſe coram requiri atque ex uſu fore arbitraretur, indicit profectionem, exercitu terra ituro.

Nymphidius auctorem ſe interfecti Neronis ratus, & navati pro principatu laboris mercedem aliam non eſſe, præter ipſum Principatum, Galbæ quoque ſenium increpans, quem Roma diu ferre non poſſet, Principem egit geſſitque imperii inſtar, non per gradus, ſed cum magno impetu. Prætoriano militi gratus ob donativum erat, facili quocunque duceret obſequio. Primores Senatus, gratiam ejus captantes, videbatur obſtrinxiſſe, ut ſui jam oblitus Tigellinum ſocium juberet deponere gladium. Conſules, quod codicillos miſiſſent non per ſuos milites, nec mandata curſorum ſuo obſignaſſent annulo, decreverat ſpoliare; & rei porro ſuæ intentus convivio excipit qui in civitate erant eminentioris fortunæ; tacite milites inducere conatur, quo Galbæ ſupplicarent, ut Nymphidium faceret præfectum Prætorio perpetuum ſine collega. Vt caperet licentiæ hamo populi militumque

que animos, dedit ſæviendi poteſtatem in Neronianæ factionis reliquias. Spicillum gladiatorem Neronis imagini alligatum, publiceque raptatum in foro trucidarunt. Aponius delator oppreſſus eſt, per cujus cadaver impulerunt graves ſaxis currus; ne alios contumelioſe habitos cæſoſque commemorem; quoſdam etiam, ut nullo metu graſſantis vulgi mos eſt, nulla culpa. Et in Senatu audita querentis vox eſt, fore ut brevi optent reſtitui ſublatum Neronem, cum magis toleranda ſit unius quam plurium ſimul tyrannis, tutiuſque vivi ubi nihil licet, quam ubi omnia. Ita Nymphidius, natus Nymphidia liberta, diuque aulico exercita famulitio, & Martiano gladiatore, inſidiabatur imperio ad ſe rapiendo, opera fœminarum, & quorum Romæ in Senatu valida auctoritas, miſſo quoque in Hiſpaniam Gratiano, qui explorandis Galbæ molitionibus intentus eſſet.

Macer in Africa, rebus jam turbidis, delectus agit, principemque ſibi locum deſtinat, ſed quem avaritia & crudelitas inviſum fecerant, languidiſque in ſe hominum ſtudiis, nec pares conatibus vires cogere, nec cœptis ſine periculo abſiſtere poterat. Galbia Criſpinilla in Neronis intimas libidines aſſumpta cum poſt ejus mortem ſibi metueret, in Africam trajecit. Illius conſiliis uſus Macer Provinciam, qua mari admovetur, præſidiis firmat, vetitis frumenti tranſvectionibus Romam fame preſſurus. Fontejum Capitonem, inferioris Germaniæ legatum, aliquid pro ſe agitaſſe fama eſt. Illud affirmatum, cum juri dicundo præſideret, & ille contra quem erat pronunciatum appellaſſet Cæſarem, ſurrexiſſe altiuſque conſcendiſſe ſubſellium, juſſo qui victus erat perorare cauſam in Cæſaris auditorio. Sed Fabius Valens legionis ibidem legatus, Galbæ partes amplexus erat, primuſque cum

ſuo milite in ejus tranſiit ſacramentum, exemplum ſequente exercitu. Virginius jam ſolus ferebatur Galbæ rivalis oppreſſo Vindice & perdomita Gallia; & quamquam à militibus, evulgata Neronis morte, ita urgeretur, ut Tribunis quidam ſtricto ferro juberet aut illud, aut imperium accipere, à propoſito ſe tamen dimoveri paſſus non eſt. Poſtea cognito Senatus decreto ſponte, exercitus autem ægre & nonniſi diu reluctatus, in verba Galbæ juravit, cum jam inferior Germania ſacramento ejus eiſſet adacta, ſecuto mox reliquarum provinciarum conſenſu.

Galba ordinandis Imperii rebus intentus civitates Hiſpaniarum quæ cunctantius ſibi acceſſerant, gravioribus tributis, quaſdam etiam murorum deſtructione punivit; & præpoſitos procuratoreſque ſupplicio capitis affecit cum conjugibus ac liberis. quo facto exceſſit Neronis ſævitiam, præter omnium exſpectationem, principatu nondum adulto. Trebonium Garrutianum Africæ procuratorem jubet interimere Macrum, recens conſcriptam legionem dimittere, regionemque illam turbis purgare, & ſuffectus Verginio Hordeonius Flaccus Germaniæ legatus. Tum ſenex paludatus iter ingreſſus eſt, Galliæque civitates Vindici reſiſtere auſas, reditu & agris multavit; aliis quartam tributorum partem remiſit, incolis jus civitatis auro mercantibus, & Vinius cupiditatis immenſæ, conſpicuo apud invalidum Principem loco, ditioribus venalem habuit Principis ſui gratiam. Miſſi à Senatu ei occurrunt Narbone, omnibus ad dignationem compoſitis, acceptoſque Galba ſuper familiaribus colloquiis modicæ de ſuo cœnæ adhibuit, in magna licet abundantia, ſubmiſſiſque à Nymphidio ſtructoribus & ſupellectile Neronis. Sed Vinius, cujus Galba totus erat, conſuluit ne popularitati, quæ minus deco-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ra imperio, ſtuderet, ſuaſit eorum, quæ Neronis fuerant, uſum, & ſpectandam in faciendis ſumptibus liberalitatis famam. Verginius tradito ſucceſſori exercitu obviam ſe tulit, ſed ut altius reconditam indignationem facile argueret modicus, qui habebatur occurrenti, honor. Adeo periculoſa oblati quoque imperii recuſatio eſt.

Ex reduce Gelliano cum Nymphidius cognoviſſet, Laconem præfectum prætorio, Vinium obtinere præcipuum in aula locum, miſſum à ſe nuncium ſuſpectari, vitarique ejus congreſſum, ne privatim quidem facta loquendi cum Principe poteſtate, imo nec aditu dato, æſtuabat animo. Coactis ergo Prætorianorum Centurionibus ait videri ſibi Galbam ſenem optimum, ſed à duobus, Tigellino ſimillimis, in fraudes inductum, Vinio & Lacone, conſultum fore ut omnium nomine per unum & alterum ex iſto ordine ſignificetur, fore ut melius hic accipiatur, amoto illo hominum pari. Sed abſurdum erat Principi ea ætate velut minori quidquam à miniſtris præſcribi. Aliud ergo ſtatuit, literaſque ad Galbam dedit terroris plenas; dubio omnia Romæ loco eſſe & periculoſe nutare, à Macro in Africa retentas naves, Legiones in Germania nova moliri; quibus paria addebat ex Syria & Iudæa. Sed animadverſo eis non permoveri Galbam, ſuam apud eum autoritatem labare, perſpectiſque militum in ſe ſtudiis, petere ab armis ſubſidium decrevit; dehortante licet Clodio Celſo, qui ex amicis & moderatus & prudens homo cenſebat, pauciſſimos habiturum Romæ, qui Imperatorem eum velint. Sed aliorum riſu exceptus eſt, præſertim Mithridatis cujuſdam ex Ponto, qui forte, inquit, Romanis Galba nunc quia abſens aliquid videatur; ſed ubi in conſpectum venerit Calvus Imperator, fronte rugis ara-

ta,

ta, deprehendent opprobrium temporis, quod illum ad Principatum extulit. Nymphidium itaque media nocte proxima in caſtra deducendum ſalutare Imperatorem ſtatuunt. Sed nondum adveſperaſcebat cum Antonius Honoratus egregia inter Tribunos fama, militum ſuorum concione advocata, quæ intemperiæ, inquit, vos agitant, ita deſultoria fide & ſacramento nullam ob cauſam inſtabili? Si rejici debuit Nero, cujus matris, cujus uxoris cæde conſperſus Galba eſt? quæ morum infamia indignum fecit, ut ſcorti principalis filius præferatur? cujus fuſo ſanguine, ſi in verba ejus jurarent, brevi præſtarent Neroni vindicias, quem prodidiſſet, & Galbæ fidos ſe probarent quem iſte inſidiis petiit. Expenderent, qua ſpe decem millia integras imperii vires laceſſerent, quæ pro Galba in armis eſſent. Ab illis hac oratione motis tranſiit in reliquos exemplum obſequii, probatæque partes Galbæ. Exortus deinde in caſtris clamor Nymphidium advertit, qui ſe peti ratus, & feſtinans ut firmaret nutantes animos ſeditionemque præverteret, eo cum facibus deducitur, memoriæ mandata oratione à Cingonio Varrone compoſita, & ad milites habenda. Sed clauſis caſtrorum portis, & vallo ubique per ipſos occupato, veritus quid rei gereretur, propius acceſſit, quæſivitque quid iis eſſet animi, & cujus fiducia armatos ſe oſtentarent, reſpondentibus neſcire ſe, neque alium accepturos Principem niſi Galbam. Nymphidius perſpecto periculo in illorum ivit ſententiam, & Galbæ ſalutem & proſpera precatus eſt; Auguſto ſuos in paria adigente. Ab excubiis ergo ad portas, admiſſus cum ſuorum paucis, in ingreſſu telo petitur, Septimio quodam ſcutum objiciente. Sed cum videret tot ſtrictos in ſe gladios dirigi, fugit, inſequentibus qui eum in militis tentorio necarunt. Illuceſcente

te die expoſitum publico cadaver eſt indignantiumque contumeliis. Galba audita in itinere Nymphidii morte in ſocios ejus cæde graſſatus eſt; in quibus & Mithridates Ponticus ludibrii ſui pretium tulit, & Cingonius Varro orationis auctor. Cum urbi appropinquaret ad Pontem Milvium obtulerunt ſe claſſiarii, quos Nero ex remigibus juſtos milites fecerat, Galba redire ad priſtinum ſtatum juſſit. Sed cum prævalerent numero, & recuſarent, obſeſſaque utrinque via inſuper aquilam & ſigna pertinacius flagitarent, ut per tumultum nec audiretur nec conſpiceretur à populo Princeps, neque rejici ſe paterentur in tempus commodius, putantes negari quod differretur, frementes ſeditioſe & incondito clamore progredientem ſequebantur. Erant & qui ſtricto ferro vim minarentur, ſi mitiora non valerent. Galba immiſſo equite disjecit, ſeptem eorum millia cecidit, inermes cum eſſent, reliquos decimavit, & in vincula conjecit, quos tamen ſuo malo libertati mox reddidit.

Galba ergo majore favore & auctoritate adeptus eſt quam geſſit imperium; quamquam multa documenta egregii Principis daret, ſed nequaquam tam grata erant, quam inviſa quæ ſecus fierent. Omnes injuſte in exilium à Nerone miſſos, cujuſcunque ordinis, cum liberis, aliqua clementiæ fama, reſtituit Patriæ, & dignitati, non bonis. Petronium vero Turpilianum, & ſenem & Conſularem, inauditum interfici juſſit, non alio crimine objecto, quam quod fidus Neroni exſtitiſſet, neque ſe proditoribus ejus miſcuiſſet. Elius, Polycletus, Locuſta, Patrobius, Petinus, & iſtius farinæ plures, læto ſpectaculo in vinculis per urbem tracti, publiceque necati, quaſi Neroneæ nequitiæ peſſimi inſtrumenta; eorum principe Tigellino, fœdiſſima impunitate, per Galbam ſalvo. Et quanquam in thea-

theatris publiciſque conventibus, omnis populi voce ad necem depoſceretur, quaſi Diis lautius ſacrum fieri non poſſet, quam ſi ille piacularis victima odio civium, quo juſtiſſime laborabat, immolaretur, tamen pecunia prævaluit apud Vinium, Viniuſque apud Galbam, ut non indigniſſima modo defenſione mortis periculum eluderet, ſed & edicto populus increparetur. Tigellinus redempta ſalute lætus, ſumptuoſo epulo ſoteria ſua celebravit, Viniuſque conſurgens à Galbæ cœna interfuit cum Criſpina filia, cui per honoris ſpeciem Tigillinus dedit decies millies ſeſtertium, id eſt, *octies mille libras Anglicas* cum gemmis & quicquid in aureo colli ornatu habuerat amicorum intimus, tum quoque in menſa præſens, æſtimatum ſexcentis millibus ſeſtertium, id eſt, *fere quinquies mille libris Anglicis*. Quin & Halotum ex omnibus Neronis emiſſariis maleficentiſſimum præſtitit incolumem Galba, & procuratione inſuper ampliſſima ornavit. Iam vero ordinibus prope univerſis inviſum reddidit avaritia & ſordes, vitium etſi familiare ſenibus, tamen in Principe exoſum quam maxime, in novo quoque periculoſum. Choraulæ mire placenti denarios quinque, id eſt, *tres ſolidos Anglicos* donavit, prolatos manu ſua è peculiaribus loculis ſuis. Ordinario diſpenſatori breviarium rationum offerenti paropſidem leguminis pro ſedulitate ac diligentia porrexit. Sed inprimis præcipitavit res ejus ſævitia in milites, quibus cum donativum ſolito grandius præfecti pronunciaſſent, atque illi peterent ſaltem intra conſuetum, prorſus abnuit, addiditque *legi à ſe militem*, *non emi*. Vox principe forti digna & meliori ævo, ſed & tempori & ipſi incongrua, fide quotidianis corruptionibus obnoxia, cum trium arbitrio regeretur, quos *pædagogos* vulgo vocabant, Vinii, Laconis intimæ admiſſionis, & Iceli liberti. Privatis

hominibus ſufficit ad juſtitiæ laudem, ſi noxa in alios abſtineant; Principi curandum ne cuiquam ex ſuis id liceat; niſi ad primam occaſionem omnium culpis, velut à ſe admiſſis, damnari velit. Quid refert qua parte ingruat iniquum molientis inſolentia, ſi damnum præſto ſit? Sic Galba cum nomen ejus inſcii prætexeretur multis injuriis, quod tamen graſſanti licentiæ non obſtitit, ut par erat, fugerentque illum, quorum ignorantia in vitio, autoritate jam nulla, gradum ſtruxit exitio ſuo.

C. Cor-

C. CORNELII TACITI

AB

EXCESSV NERONIS

HISTORIARVM.

LIBER PRIMVS.

BREVIARIVM LIBRI.

Orditur, & quæ in Hiſtoriarum toto opere dicenda, carptim proponit: ſtatum item tunc rei Romanæ: Galbæ ingenium, mores, gubernationem. Qui audito motu Germanico, Piſonem Cæſarem adoptat. Id Othonem offendit, qui ſpe ſua lapſus animum ad utriuſque cædem appulit, & perficit, conciliatis ſibi Prætorianis. Galba & Piſo trucidantur, item T. Vinius. Otho in imperii ſede eſt. cui tamen æmulus ſtatim & hoſtis Vitellius exortus. De Cauſſis motæ Germaniæ, & in ea legionum. Vitellium Principem ſumunt. & iter in Italiam: duobus ducibus, Valente Fabio, & Alieno Cæcina. Otho copias item duceſque parat. Recenſio Provinciarum, quæ penes utrumque Principem. Interea Roxolani Sarmatæ Mœſiam irrupere: ſed repulſi, aut cæſi. Seditio Romæ & tumultus Prætorianorum ingens exortus: qui Senatum univerſum ad cædem depoſcunt, ut Othoni infidum. Otho ægre eos coërcet, & donativo mox placat. Idem claſſem inſtruit, mittitque in Galliam contra Vitellium. Denique ipſe, omiſſa urbe, in eum it. Geſta hæc paucis menſibus.

IMP. SER. GALBA. ET T. VINIO Coss.

I [1] INitium mihi operis [2] Ser. Galba iterum, T. Vinius conſules erunt. Nam poſt conditam urbem [3] DCC & *XX* prioris ævi annos [4] multi auctores retulerunt; dum res populi Rom. memorabantur, [5] pari eloquentia ac libertate. Poſtquam bel-

COMMENTARIVS.

1 INitium *mihi operis.*] Hunc fuiſſe primum librum Annalium Cornelii, ſemper ſum ſuſpicatus; illumque blandiente poſtea profectus longius ductis initiis, ad Auguſti exactum imperium calamum retuliſſe. Nam ſi pars hæc fuiſſet poſterior, haud tam multa illi repetenda fuiſſent, & perſcribenda: tamquam aditum factura ad hiſtoriam: nec ipſe, *initium operis*, incepiſſet: &, *Opus aggredior.* Ferrettus. Hos libros *Hiſtorias* inſcriptos Cornelio fuiſſe aſſerere, & veterem titulum audeo eis vindicare. Neque enim ſi nuncupatos *Annalium* nomine cum vulgo vel ex Rhenani auctoritate probes, titulo ſatisfaciat in operis curſu Tacitus, in quo non Conſulibus acta diſtinguit, nec quoque libro res geſtas plurium annorum componit, quod *Annalium* proprium eſt, ſed uno anno quæ facta fuere, in plures libros diſtribuit: quorum nomine (ut ego quidem interpretor) dicitur Fla. Vopiſco Corn. Tacitus *hiſtoriæ Auguſtæ ſcriptor.* His in libris res geſtas principatu Galbæ, Othonis, Vitellii, Veſpaſiani, Titi, & Domitiani perſecutus eſt, qui principatum Nervæ, & imperium Trajani ſepoſuit, ſuppetente vita, *materiam ſenectuti ſuæ.* At quot in partes hiſtoriarum opus diduxerit, eo nobis ignotum, quod reliqui à quinto non ſuperſunt, ſed nec ille integer: cujus ex initio, Q. Septimius Florens in Apologetico producit teſtimonium. Et Cornelium à Plinio Cæciliano petiiſſe conſtat, hujus epiſt. lib. 7. ut C. Plinii avunculi exitum deſcriberet, quo verius poſteris tradere poſſet. Quod ſi eſt, ſub Tito res geſtas Tacitus noſter narravit, cum ejus principis tempore. Veſuvius mons conflagraverit, & cum C. Plinius interierit. Ipſe præterea ſibi teſtis eſt Annal. XI. ſe libros de rebus Domitiani compoſuiſſe. Sed & cum Plinius d. lib. ſcribit Tacito; *Auguror, nec me fallit augurium, hiſtorias tuas immortales futuras: quo magis illis (ingenue fateor) inſeri cupio:* ſignificat Cornelium geſta ſub Nerva, nomine *hiſtoriarum*, ſcribere. Sicuti autem quod homo eſt, id neceſſario animal eſt, annales libri qui ſunt, hiſtoriarum libri ſunt: ſed ſicuti quod eſt animal, non id neceſſe eſt hominem eſſe, ita hiſtoriæ non omnino id quod annales ſunt, apud Agellium lib. 5, 18. Quare nominis ratione, & quod tam multa hoc libro Cornelius præfertur, & *initium operis*, & *opus aggredi* ſe dicat, diſtinctos Annalium libros ab Hiſtoriarum, non ſine cauſa mihi videor aſſerere. Iuvatque opinionem meam, quod in Vaticana bibliotheca MS. ad initium hujus libri miniatis literis ſic habet, INCIPIT XVII. EIVSDEM SECVNDVM QVOSDAM: quod ſignificat olim jam ingenioſos fuiſſe, qui

bellatum apud Actium, [5] atque omnem poteſtatem ad

qui ab hoc libro Corn. Taciti opus Hiſtoriarum exordirentur. Itaque non tam audacter quam quibuſdam videbitur hoc à me factum eſt, ut ſuſpectam librorum inſcriptionem in receptum apud majores noſtros titulum commutarim. *Vertranius.* Muretus adſcripſerat. Ex vetere libro conſtat principio hujus libri quædam deſiderari. Quod an verum ſit, mihi non liquet: ceterum non eſſe videtur. *Acidalius.* Tacitus duo hiſtoriarum volumina ſcripſit. Alterum auſpicatur ab exceſſu Auguſti ad Calendas Ian. paulo poſt mortem Neronis, complexus tempora Tiberii, Caji, Claudii, & Neronis & magnam partem principatus Galbæ. Alterum exorſus à Calendis jam dictis extendit in mortem Domitiani. Quatuor priores libri voluminis poſterioris (ſi ratio temporis habeatur, non conſiderato ſcriptionis ordine) res geſtas continent unius tantum anni & aliquot inſuper menſium à principio Ianuarii, cum Galba & Vinius conſulatum inibant, anno ab V. C. 822. ex Taciti chronologia, aut potius ea, quam totius, ut tunc erat, imperii conſenſus probabat, *Claudio Caſare* IV. *Vitellio* III. *Coſſ.* ut ipſe ſcribit II. Annal. exacte duobus, & viginti annis ante Galbam & Vinium, *ludi ſeculares octingenteſimo poſt Romam conditam anno ſpectati ſunt.* Quæ temporis obſervatio excedit uno anno faſtos Capitolinos (ut vocant) conſentitque accurate cum ea, quam Varro, Cicero, Plinius 8, 7. Dio l. 40. l. 52. l. 60. inſtituunt, ratione. Iam vero quamquam Principis majeſtas & miniſtri dignitas videantur ex earum rerum genere, quæ non bene conveniunt nec in una morantur ſede, non repugnabat tamen iſtius ævi conſuetudo, res diſſociabiles miſcentis, quin primo, cum Princeps imperio admoveretur, anno, ex more, ſæpe & ex libitu in Conſulatu ſe collegam faceret. Rationem reddit Appianus I. *Sylla quamvis Dictator collegam tamen ſe dari paſſus eſt Conſuli Metello Pio, ut Democratici regiminis ſpecies ſupereſſet. Et inde fortaſſis in hoc uſque tempus manavit mos, quo Rom. Imperatores, cum reip. Conſules crearent, ſæpe etiam ſe Conſules fecerint, non aſpernati junxiſſe Conſulis titulum Principali faſtigio.* Primus autem Galbæ Conſulatus incidit in quartum, qui Tiberii mortem præceſſit, annum, quo Liviæ Auguſtæ favor eum extulit, ut Plutarchus in Galba memorat. Sed errat, meo quidem judicio, cum illa quadriennio ante obiiſſet; inviſa filio, & magis, quotquot ejus ope dignitates ambiebant. Tacit. 5. Annal. 2. Neque in more poſitum Tiberio fuit in longum ſucceſſores dignitatibus deſtinare. *Savellius.*

2 *Ser. Galba iterum, T. Vinius coſſ.*] Vulgo appellant T. Iunium. At mihi religio non fuit ſequi ſcripturam antiqui marmoris eruti ad radices montis Cælii:

SER. GALBA II. T. VINIO. COSS. à quo præſertim ſtaret Plutarchus, qui fere hunc hominem Τίτον Ὀΐνιον, aut Οὐΐνιον appellat. Simile mendum in Suetonii Auguſt. cap. XXVII. ubi *T. Iunius Philopœmen*, ſcribitur, qui ex Dione eſt *Vinius*, etſi Appiani ſcriptura firmat vulgatam. Sane Iunia gens nobilior, quam ut in hunc hominem conveniat: cujus pater dumtaxat ex familia Prætoria, ut Tacitus infra refert. *Lipſius.*

3 *DCC. & XX.*] Exacte ſi putas, XXII. reperies. *Lipſius.*

4 *Multi auctores.*] Intelligit præcipue, ut opinor, Livium, (quanquam latius ſe extendat ejus hiſtoria) cujus eloquentiam & fidem, qui circumferuntur libri, teſtantur, Tacit. 4. Ann. 34. *Savillius.*

5 *Atque omnem poteſtatem ad unum conferri.*] Exemplar Matthiæ regis, *atque omnium poteſtatem.* quæ lectio mihi magis probatur: nam hæc clau-

ad unum conferri pacis interfuit; magna illa ingenia ceſſere. Simul veritas pluribus modis infracta; primum [1] inſcitia Reip. ut alienæ, mox libidine aſſentandi, aut rurſus odio adverſus dominantes. ita neutris cura poſteritatis, inter infenſos vel obnoxios. Sed [2] ambitionem ſcriptoris facile adverſeris: ob-

clauſula, *ad unum*, reſpondet illi *omnium poteſtatem*, ſubaudit *civium*, hoc eſt, totius populi Romani. *Omnium poteſtatem*, hoc eſt quam omnes habebant. *Rhenanus.* Ego nihil muto, ſic enim ſcripſit Vlpianus, *Lege regia qua de imperio principis lata eſt, populus ei & in eum omne ſuum imperium & poteſtatem confert*, id eſt, omnem imperandi poteſtatem, quam populus in cives ſingulos, & in ſummum ipſum magiſtratum haberet. *Vertranius.* Non diſplicet lectio Daneſii, qui habet ex v. c. *Atque omnium poteſtatem.* Vrſinus. Floren. habet: *atque omnem potentiam.* Pichena. Cicero Phil. 1. *ne ignorans verum iter gloriæ glorioſum putes plus te unum poſſe quam omnes.* Livius l. 3. *licentiam ſuam malle, quam omnium libertatem.* Sive ab τοῦ *omnia* malis. Noſter libro 1. *quam ſubjectum fortunæ regendi cuncta onus, proinde in civitate tot illuſtribus viris ſubnixa non ad unum omnia deferrent.* Quintilianus 6. Inſt. 1. *cum omnia curæ tutelæque unius innixa.* Gronovius.

1 *Inſcitia reip. ut alienæ.*] Aliena ignorantur aut quod ab eorum cognitione ſubmovemur, aut quod incurioſos non excitat ſciendi deſiderium. Prius illud hic locum habere videtur. Nam cum antea quicquid ubique terrarum gereretur, populo Romano & Senatu arbitro fieret, nunc publica maximi momenti negotia, velut ſidei ſuæ arcano ſepoſita, invaluerat paucorum libido Dio l. 53. τὰ μὲν πλείω κρύφα, καὶ δι' ἀπορρήτων γίγνεσθαι ἤρξατο, [illegible] ἂν τὸ [illegible] οὐδεὶς [illegible] καὶ [illegible] ἐξελέγχειν αὐτά, id eſt: *Complura agitari clam cœperant, ſecluſis à cognitione aliis, præter eos in quorum manus illa devenerant.* Savillius.

2 *Ambitioni ſcriptoris facile adverſeris.*] Repoſui, *Sed ambitionem ſcriptoris facile adverſeris.* nam Tacitus ſolet hoc verbum cum accuſativo conjungere. Sic infra; *Vidiſtis commilitones notabili tempeſtate etiam deos infauſtam adoptionem adverſantes.* Libro Annal. 1. *Sua facinora adverſari deos lamentantur.* Rurſum libro 3. Hiſtor. *Voce flebili precabatur placatos patrui manes neve ſe ut parricidam adverſarentur.* Libro 4. Hiſtor. *Vulgus adverſari regem, invidere Ægypto, ſibi metuere, templumque circumſidere.* Rhenanus. Mutaverat Muretus, *adverteris.* male. Quod ſi quid erat mutandum, potius *averteris*, vel *averſeris.* Sed non erat Taciti illa propria phraſis: hoc ipſo libro infra: *deos infauſtam adoptionem adverſantes.* Ceterum notabis *ambitionem* rariore ſignificatu hic pro aſſentatione vel adulatione poni. Id patet cum ex proxime ſequentibus: *Quippe adulationi fœdum crimen ſervitutis, malignitati falſa ſpecies libertatis ineſt.* tum ex præcedentibus: *mox libidine aſſentandi*, adulationem & ambitionem deprehendens. Sed & *ambitioſum* item pro aſſentatorio, infra: *Multi occulta ſpe, prout quis amicus, vel cliens, hunc vel illum ambitioſis rumoribus deſtinabant.* Sall. in Iugurth. de Metello, *tanta temperantia inter ambitionem ſævitiamque moderatum.* Acidalius. Muretus, *adverteris.* Malim, *averſeris.* Similis lapſus non ſemel in his libris. *Pichena.* Legam *averſeris*, cum Pichena. *Freinshemius.*

3 *Mihi*

obtrectatio & livor pronis auribus accipiuntur. quippe adulationi fœdum crimen ſervitutis, malignitati falſa ſpecies libertatis ineſt. [1] Mihi Galba, Otho, Vitellius, nec beneficio nec injuria cogniti. Dignitatem noſtram à Veſpaſiano inchoatam, à [3] Tito auctam, à [4] Domitiano longius provectam non abnuerim; ſed [5] incorruptam fidem profeſſis, nec amore quiſquam, & ſine odio dicendus eſt. Quod ſi vita ſuppeditet, [6] principatum divi Nervæ, & imperium

1 *Mihi Galba, Otho, Vitellius.*] Eadem fere Criſpus, ut ſibi fides haberetur in proœm. Catil. *Statui res geſtas populi Rom. carptim (ut quæque memoria digna videbantur) perſcribere; eo magis quod mihi à ſpe, metu, partibus reſp. animus liber erat.* Salinerius.

2 *Veſpaſiano inchoatam.*] Quomodo? quiane Procurator ſub illo Belgicæ? E Plinio l. 7. id ſuſpicere: ſed ſuſpicere tantùm. imo verius id ceperis de hujus patre. Intelligo ergo dignitatem ejus inchoatam à Veſpaſiano, quod ab eo Quæſtor, Senatorque factus. *Lipſius.*

3 *Tito auctam.*] Ædilitate, aut Tribunatu. *Lipſius.*

4 *Domitiano longius provectam.*] Quo Principe & Quindecim-vir & Prætor fuiſſe, ipſe teſtatur XI. Annal. *Idem.*

5 *Incorruptam fidem profeſſis nec amore quiſquam.*] Muret. *nec cum amore.* ut placet. Sed quorſum etiam *profeſſu* mutat? Nimis putidum illud. *Acidalius.*

6 *Divi Nervæ.*] Ait, Divi. Cœpit ergo ſcribere eo mortuo & ſacrato. *Lipſius.*

Principatum Divi Nervæ.] Senatus Cæſarum nonnullis templum & cœleſtes honores conceſſit & titulum Divi, aut ob merita aut importunas ſucceſſorum flagitiones. Neque hæc principibus tantum indulta, ſed & uxoribus, matribus, imo & filiis, ut hiſtorias legentibus obvium. App. 2. *A Iulio Cæſare omnes porro Imperatores, niſi aut tyranni fuiſſent aut prorſus mali, Romani poſt mortem divinis afficiebant honoribus.* Nam Deûm honor Principi non ante habetur quam agere inter homines deſierit, Tacit. 15. Ann. Ideoque Trajanum, adhuc tum in vivis, ſimpliciter nominat: non addita honoris ſignificatione; alium jam mortalibus exemptum, Divum Nervam. Sollennia hujus ἀποθεώσεως quaſi dicat, Deificationis, cum uſu recepta ſint quibuſdam noſtro tempore gentibus, deſcribam ex Herodiano libro 4. & aliis; ſaltem quoad præcipua ejus membra. Poſt exequias Principis magnifico & ſumptuoſo funeris apparatu, ut in aliis hominibus ex dignitate cujuſque fieri ſolebat, ceream imaginem in defuncti ſimilitudinem effingebant, ſed pallidam & exſanguem ut ægrum imitaretur. Illa ad palatii ingreſſum collocabatur in eburneo lecto, aurea veſte conſtrato. Adſtabat Senatus & ex cæteris ordinibus alii pullati. Viſebant quotidie Medici, venæ momenta exploraturi, morbique examen ad collegium ſuum referebant. Abituri renunciabant ex decreto facultatis ſuæ quomodo morbus quotidie ingraveſceret, vixque ſupereſſe ſalutis ſpem. In exitu diei ſeptimi arbitrabantur, atque ex artis fiducia affirmabant fatalem eſſe criſin quæque ægrum jam confeciſſet. Ex Senatu ergo quidam ac præcipua no-

nobilitate in hunc finem collecti ſublatum in humeros lectum deportabant via ſacra ad forum, ubi agmen juniorum Nobilium, qui gloria & celebritate gentis præfulgebant, ab una parte, virgineſque ab altera, reſpondentes ſibi invicem hymnos occinebant in honorem defuncti Principis, ſollenni & attemperato mortualibus ſono, permixto alludentis Muſicæ non uno artificio, ut totius ceremoniæ inſtituto nihil prorſus tribueres præter inerrantem mærori lætitiam; quod Seneca ἀποκολοκυντώσει, id eſt, in conſecratione Claudii docet. *Et erat omnium formoſiſſimum* (funus Claudii) *& impenſa cura plenum, ut ſcires Deum efferri, tibicinum, cornicinum, omniſque generis aeneatorum tanta turba, tantus conventus, ut etiam Claudius audire poſſet.* Poſtea lectus deferebatur in Campum Martium extra urbem, ubi exſtructa erat quadrata turris ex aſſeribus, infima parte latiori, altitudine mediocri, ut ligni quantum ſatis caperet, exterius circumtecta aureis veſtibus, imaginum & picturarum ſpecioſiſſime elaborato cultu. Iſti turri inædificabatur turricula, quoad formam & ornamenta quibus prætexebatur, priori ſimilis, ſed magnitudine impar, apertis & januis & feneſtris, (cadaveris loculamentum) quo aromata & toto orbe quæſiti odores congerebantur, creſcente in tertiam & quartam ulteriuſque, turricularum numero, ſed faſtigii ſenſim latitudine decreſcente; ut tota fabrica pharum aut excubitoriam ſpeculam, quæ de nocte allucet, referret. Omnibus in hunc modum compoſitis. Nobiles locum obequitabant, ad moderato ad certas leges progreſſu. Sequebantur alii lectis intecticis, habitu qui gravitatem decet, facie larvas bonorum Principum geſtantes aliorumque, quos priſca celebraſſet ætas. Cæremoniis huc uſque peractis ſucceſſor Principis defuncti primus arrepta face ad rogum ſe confert, poſt illum tota eo confluit multitudo. Succenſo rogo, emittebatur ex ſummæ turriculæ faſtigio aquila, quæ animam in cœlum ſubveheret. Cum autem de hoc non dubitarent, poſtea cœlitibus inſertum Romani divinis coluerunt honoribus. Sed, quod plane mihi exciderat, ante conſecrationem uſu receptum fuit, ut nobilium aliquis ad extremum jurejurando divinitatem ejus aſſereret. Sueton. Auguſt. *Nec defuit vir prætorius, qui effigiem cremati euntem in cœlum vidiſſe juraſſet.* Idem de Druſilla Caji ſorore Livius Geminius Senator affirmabat. Dio libro 54. ἐς δὲ πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδας ἔλαβε id eſt, *& dono ob id accepit decem millia ſeſtertium:* quæ ſumma conficit noſtratis pecuniæ 7812. lib. 10. Solidos ſterlingos. Cujus dictis lauto licet penſarentur honorario, non eo tamen melius habita fides. Seneca ἀποκολοκυντώσει: *Poſtquam in Senatu juravit ſe Druſillam vidiſſe aſcendentem cœlum, & illi pro tam bono nuncio nemo credidit, quod viderit, verbis conceptis affirmavit* &c. Illud jurandi inſtitutum manaſſe in uſum videtur auctore Iulio Proculo, qui Romuli ſic divinitatem adſtruxit, quem Senatus obtruncavit & Deum fecit; omninoque illa videntur fuiſſe hujus conſecrationis primordia, quæ Romanis auxit Deorum numerum. Tullius ſic quoque de filia Tulliola ſenſit, ut ex epiſt. ad Att. apparet, ſed ad reip. turbas facile evanuit imaginariæ deitatis opinio. Iſta conſuetudo per C. Cæſaris, Auguſti, Claudii, Veſpaſiani, Titi deſcendens tempora, vixque interruptionem paſſa, tam diu invaluit, ut etiam Chriſtiani Imperatores ſic monumentis conſecrarint ſuos genitores & anteceſſores. Et ſic bonorum Principum decorabantur exequiæ. Malos ex meritis proſecuta eſt Senatus auctoritas, *ut nomen faſtis eximeretur, ut ſtatuæ dejicerentur, ut corpus unco traheretur in Tiberim.* Sivillius. Πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδας non ſunt *à million of ſeſterces*, ſed decies ſeſtertium, vel decies centena millia ſeſtertium nummum; moneta Anglicana libræ 7500. rotundo numero. *Gronovius.*

perium Trajani, [1]uberiorem ſecurioremque mate-
riam ſenectuti ſepoſui: rara temporum felicitate,
ubi ſentire quæ velis, & quæ ſentias dicere licet.
[2]Opus aggredior opimum caſibus, atrox prœliis, 2
diſcors ſeditionibus, [3]ipſa etiam pace ſævum. [4]Qua-
tuor principes ferro interempti. [5]Tria bella civi-
lia, plura externa, [6]ac plerumque permixta. Pro-
ſperæ

1 *Uberiorem ſecurioremque.*] Comparativum alterum non eſt in libro manuſcripto. *Rhenanus.* Dubito de ſinceritate vocis *uberiorem.* nullo enim modo uberior ſcribendi ſeges in temporibus Nervæ & Trajani, quam in his quæ nunc aggreditur. Quod ſi vera ſcriptura, non ex vero ſententia. Nec ſane ratio eſt, cur uberiorem materiam ſenectuti reſervet; niſi quietem forte & otium reſpicis, cui tamen vitæ ſenilis uni commodo, multa e diverſo opponas incommoda. Denique ſi illa materies uberior tandem: cur hujus operis opulentiam tam ambitioſe ſtatim incipit recenſere? Vel lege *liberiorem.* quod probant ſequentia: *Rara temporum felicitate, ubi ſentire quæ velis, & quæ ſentias dicere licet.* Acidalius.

2 *Plenum variis caſibus.*] Parum firma aut germana lectio. Nam Vatic. ille opt. *opus aggredior opibus caſibus,* præfert: & ſupra adnotatum, *opimum.* Et in Romano antiquitus excuſo, item legas, *opimum caſibus.* Cenſeam fuiſſe, *opulens caſibus.* quæ vox paullo à vulgo ſeductior, exſcriptores ſeduxit. *Lipſius.*

Opus aggredior opimum caſibus.] Non dubium, quin hic vetera omnia exemplaria ſint corrupta. Sed luce clarius vulgatam lectionem, *plenum variis caſibus*, à nimis audaci arbitrariaque manu ſubſtitutam, quæ ne ullum quidem ſcripturæ priſcæ veſtigium præferat. Teſtatur Lipſius in Vat. legi, *opibus caſibus*: & ſupra, *opimum.* ex quo ille mallet, *opulens.* Flor. item *opibus.* Mihi certe minus à libris abhorrens viſum eſt, *opimum caſibus*: quod etiam retulit Romanus editus. Nec video cur impropriè dicatur, *opus opimum*, id eſt, fecundum, abundans, refertum. *Pichena.* Veniebat in mentem *obſitum* vel *uberrimum.* Gronovius.

3 *In ipſa etiam pace ſævum.*] Præpoſitionem *in* expunximus, ſubauditur enim Tacito. *Rhenanus.* Spectantur hic imprimis Domitiani tempora. *Savilius.*

4 *Quatuor Principes.*] Ne erres cum vulgo, neu Piſonem inter iſtos cenſeas. Intellegit enim Galbam, Othonem, Vitellium, Domitianum. Nam & ad hujus exitum Hiſtoriam perduxit. Piſo autem, dumtaxat Cæſar, non Princeps. *Lipſius.*

5 *Tria bella civilia.*] Quæ? Othonis in Vitellium: hujus in Flavium, & L. Antonii in Domitianum: de quo Sueton. & Dio. *Idem.*

Tria bella civilia.] *Trina bella civilia,* legitur in manuſcripto. *Rhenanus.* Florentin. *trina bella civilia.* Pichena. Primum Othonis & Vitellii, ſecundum Vitellii & Veſpaſiani, tertium L. Antonii in Domitianum. *Savilius.*

1 *Ac plerumque permixta.*] Aut fortaſſe unum utriuſque participabat, ut in exercitu Antonii Primi cum expugnaret Cremonam, cui *cives, ſocii, externi intereſſent.* Tacit. hiſtor. & eodem libro. *Principes Sarmatarum Iazygum in commilitium adſciti. trahuntur in partes Sido atque Italicus reges Suevorum.* Adeo ut hæc bella, quæque iis paria, etſi reſpectu ducum civilia eſſent, externorum tamen au-

 xilio-

ſperæ in Oriente; adverſæ in Occidente res. [1] Turbatum Illyricum; Galliæ nutantes; [2] perdomita Britan-

xiliorum reſpectu poſſit vocari *permixta*. Savillius.

1 *Turbatum Illyricum.*] Vt tempore Othonis per Roxolanos Tacit. hoc libro. Vitellii per Dacos. Tacit. 3. hiſtor. Veſpaſiani per Sarmatas. Ioſ. ἁλώσ. 7. c. 12. Et in univerſum laceſſiti iſtarum gentium irruptionibus Romani ſub Domitiano. Tac. in vit. Agric. *Savillius.*

2 *Perdomita Britannia, & ſtatim miſſa.*] In vitio aperto & confuſione locus. Quid enim illud, *miſſa cohorte?* Itane unius cohortis res fuerit, in Sarmatas ac Suevos bellum? Nugæ. Denique quis hic ſermonis contextus aut cohæſio, miſſa cohorte in Suevos, Dacum cladibus involutum? qui populi ſane diverſi. Omnino recte correximus pridem: *perdomita Britannia, & ſtatim amiſſa. coorta Sarmatarum ac Suevorum gentes. nobilitatus clad. mutuis Dacus:* nec exiguo ad hiſtoriam momento. Diſcimus ſcilicet perdomitam Britanniam (quod Domitiani imperio accidit: eamque laudem Agricolæ ſocero ſuo noſter tribuit, in ejus vita: *Britanniæ ſitum non in comparationem curæ ingeniique referam, ſed quia tum primum perdomita eſt*) & mox ignavia aut diſſidio Principum in parte amiſſam: ſive magis placet, *omiſſam*. Quod in Domitiani ultimis rebus verum cenſeo, externo imperio non allaborantis. Etiam Spartianus auctor, ſub principia imperii Hadriani, *teneri Britanniam ſub Romana ditione non potuiſſe.* Addit amplius, penetraſſe eundem Principem in Britanniam, nec tamen totam recuperaſſe, ſed *per octoginta quinque millia paſſuum murum duxiſſe qui barbaros Romanosque divideret.* Cujus muri mentio etiam Dioni in vita Commodi: Τῶν inquit, ἐν τῇ νήσῳ ἐθνῶν (de Britannia loquitur) ὑπερβάντων τὸ τεῖχος τὸ διορίζον αὐτούς τε καὶ τὰ τῶν Ῥωμαίων στρατόπεδα. Alius ab iſto murus, ſive vallum potius, quod Severus imperator duxit per millia paſſuum xxxv. ut Eutropius ait; ſive, xxxii. ut Victor. De quo vallo diffuſe & diſerte Beda, l. 1. cap. v. Aliquid etiam Windichindus Saxonicorum libro 1. At fons totius hujus corruptionis (variè enim interpolatus locus) à verbo *coorta* ortus: quod plerumque libri ſcripti in medio adſpirant. *cohorta*, *cohoriri*. Hinc turbellæ. *Lipſius.*

Et ſtatim miſſa cohorte in Roxolanos Sarmatarum ac Suevorum gentes.] Accuſativus *Roxolanos* videtur poſtea additus: nam non eſt in volumine Budenſi, nos quoque ſuſtulimus. *Rhenanus.* Vir doctus ſic corrigit hunc locum, qui procul dubio corruptus eſt, *ſtatim amiſſa & coorta Sarmatarum.* Perdomita Britannia intelligitur à Iulio Agricola tempore Domitiani. Tac. in vita Agric. Quia tum demum perdomita eſt Britannia: jam amitti debuit ſub eodem Domitiano (ille enim temporis ambitus eſt, quem hæc non excedit hiſtoria) quod nec ullo hiſtoriarum teſtimonio, imo nec levi conjectura adſtrui poteſt. In vita Agric. quam ſub Trajano ſcribebat, cap. 41. *ea inſecuta ſunt reip. tempora*, &c. Amiſſæ Britanniæ, ſi res ſic habuiſſet mentio fieri potuiſſet, hoc loco melius, quam ullius ex iis, quas recenſere poterat, calamitatibus. Sed Agricola provinciam illam reliquerat pacatam, ſic proculdubio habitam toto, quo Domitianus vixit, tempore. Nam quod ſub Adriano accidit (diſſenſio tantum, non amiſſio provinciæ fuit) cum ſit extra hujus hiſtoriæ circuitum, & ut veriſimile eſt, ultra ſcriptoris vitam extendatur, facile inducor ut credam non fuiſſe auctori propoſitum, iſti rei hic locum dare. magis fuerit ex Hiſtoriarum fide, & cum minima veteris lectionis mutatione hæc emendatio: *Britannia perdomita & ſtatim miſſa*

miſſa (id eſt miſſa facta, ἀφειμένη, aut *partim miſſa*) *coorta Sarmatarum ac Suevorum gentes*, ut ſignificet totam quidem domitam, ſed non retentam. App. τῆς Βρεττανίδος νήσου τὸ κράτιστον ἔχουσιν ὑπὲρ ἥμισυ (οἱ Ῥωμαῖοι) οὐδὲν τῆς ἄλλης δεόμενοι. οὐ γὰρ εὔφορος αὐτοῖς ἐστιν οὐδὲ ἣν ἔχουσι. Savillius. Doctiſſ. Lipſius conſtituit, *perdomita Britannia & ſtatim amiſſa.* Bene utique, niſi quod verbum *amiſſa* minus placet acerrimi judicii viro Savillio, qui veriſſime tradit non amiſſam Britanniam ſub Domitiano; imo ne ſub Hadriano quidem. Verius ergo, quod ei viſum, *miſſa*: quia perdomita quidem ab Agricola omnis Britannia, ſed incuria ſequentis ſeculi non omnis retenta, quia pars ejus minus fructuoſa. *Mercerus.* Hæc in integrum reſtitui poſſunt vel minima caſtigatione, *& ſtatim amiſſa cohortes in Rhoxolanos.* Agit Cornelius de proſperis, deque adverſis, quæ Romanis evenere intra Galbam & Domitianum. Rhoxolani ea ſtrage irritati, qua ſeſe Mœſiam populantes M. Apronius profligaverat, denuo ſub Domitiano rebellarunt: ad quos reprimendos legio mittitur, quæ cum legato ad internecionem cæſa eſt. Sueton. Dom. 6. Sed cur non ibi mentio Sarmatarum? recenſetur provincia, in quam ii ſe effundere ſoliti ſunt, hoc libro cap. 79. Indeque Hadrianus teſte Spartiano, *audito tumultu Sarmatarum, & Alanorum, promiſſis exercitibus Mœſiam petiit.* Hæc autem Romanorum cædes, accidit poſtquam Britanni ab Agricola domiti ſunt. in vita ejus cap. 41. At τὸ *ſtatim* impedimento non eſt. libro 14. ann. *Erepto per venenum patre, & ſtatim poſtea fratre.* Britannicus enim anno poſt veneficio ſublatus eſt. Si hæc mea minus placent, ſuaquiſque proferat: quæ ego non potui, alius aſſequi nequeat? Doctiſſ. vir his manus admovit, *& ſtatim amiſſa. Coorta Sarmatarum* &c. at is mendacem Tacitum facit, & hiſtoriæ fidem convellit: nam Cornelius ſibi terminos hiſtoriæ finivit, cap. 1. *Mihi Galba* &c. Quo pacto igitur ſibi conſtaret, ſi ei verba hic eſſent de Britanniæ amiſſione, quæ vivo Domitiano non accidit? hiſtoria vero (quod ſciam) nihil de ea re uſque ad Hadrianum: nec tunc (ſi non ignave rem examines) ibi aliquid amiſſum: etenim Britannia non omnis à Romanis provincia facta fuit nec ultimo illo Agricolæ prælio. *Tradiderat interim Agricola ſucceſſori ſuo provinciam quietam tutamque.* à quibus? à reliquis nimirum Britannis, qui ea perterriti occidione, ſatis habebant, ſi à Romanis non laceſſerentur: nec prius rebellare ſunt auſi, quam undique gentes conſpirarent adverſus Hadrianum. Spart. in Hadr. *Nam deficientibus nationibus, quas Trajanus ſubegerat, Mauri laceſſebant, Sarmatæ bellum inferebant, Britanni teneri ſub Romana ditione non poterant.* Et is muro ſolum diviſit provinciales à Barbaris Britannis. *Salinerius.* Recte omnino Lipſius pridem: *& ſtatim omiſſa. coorta Sarmatarum* &c. Quia tamen in vulgata lectione etiam præpoſitio *in*, quæ à Lipſio neglecta: valde libeat cum Mureto addere, *coorta in nos Sarmatarum ac Suevorum gentes.* Acidalius. Recte opinor à Lipſio emendatum. Sed arguit Salinerius, Tacitum ſibi terminos hiſtoriæ ſcribendæ ſtatuiſſe, uſque ad Domitiani tempora. at Britannia amiſſa fuit, Hadriano imperante: ergo illius amiſſio complecti hac hiſtoria non poteſt. Nego primum adeo certum à Tacito terminum ſibi præfinitum, ut etiam ulterius progredi non cogitaret, ſi vita ſuppeteret. nam ut paulo ſupra dixit, imperium Nervæ & Trajani ſuæ ſenectuti ſepoſuit. Deinde, cum præcipuas Rom. imperii calamitates, velut proœmium futuræ hiſtoriæ proponat, non erat locus de Britannia perdomita dicendi, niſi diceretur etiam de amiſſa. *Pichena.* Forte non fruſtra eſt quod de Rhoxolanis ingerunt veteres editiones; *coborte Roxolanos Sarmatarum.* ea enim Sarmatica gens Romanis bellum fecit, hoc libro c. 79. *Freinshemius.*

tannia, & ſtatim amiſſa. coortæ [1] Sarmatarum ac Suevorum gentes, [2] nobilitatus cladibus mutuis Dacus. Mota etiam prope Parthorum arma [3] falſi Neronis ludibrio. Iam vero Italia novis cladibus, vel poſt

1 *Sarmatarum ac Suevorum.*] De Sarmatis, etiam apud alios leges: de Suevis, vix puto. Cattos ſaltem nominat, in Domitiani quidem rebus. Sed tu ſcito, hos Suevos, non illos eſſe qui in ipſa Germania, & qui vulgo noti: ſed qui trans Iſtrum, aſſiti Sarmatis. Illi, inquam, ipſi, quibus Vannius à Druſo rex datus, quique inter Mariſum & Cuſum fluvios locati. Itaque militia plerumque ſociati cum illis. Libro XII. Annal. *Ipſi Vannio manus propria pedites, eques è Sarmatis Iazygibus erat.* Etiam nunc bello hoc in Domitianum. Dionis fragmenta præclare (& abſque iis hærebamus:) Ἐν τῇ Μυσίᾳ Λύγιοι Σουήβοις τισὶ πολεμηθέντες, πρέσβεις ἔπεμψαν, αἰτοῦντες συμμαχίαν παρὰ Δομιτιανοῦ, καὶ ἔλαβον. Ἀγανακτήσαντες ἐπὶ τούτῳ οἱ Σούηβοι προσπαρέλαβον Ἰάζυγας· καὶ παρασκευάζοντο ὡς καὶ μετ' αὐτῶν τὸν Ἴστρον διαβησόμενοι: *In Myſia Lygii cum Suevis belligerantes, Legatos miſerunt auxilium à Domitiano rogantes; & impetraverunt. Quod ægre ferentes Suevi, Iazygas aſſumſere; & apparabant ſe tamquam Iſtrum una cum iis tranſituri.* Lipſius.

1 *Cladibus mutuis Dacus.*] Epitomarii de hoc bello Dacico, multa; & poëta Statius:

Das Cattis Dacisque fidem.

Iterum:

Hæc eſt quæ victis parcentia fœdera Cattis,
Quæque ſuum Dacis donat clementia montem.

Cur montem diſerte nominat? ſicut in eadem iſta re;

Tu civile nefas, tu tardum in fœdera montem
Longo Marte domas.

Quia ne montana Dacia, & tales ibi munitiones? Apparet è Fragm. Dionis, in rebus Trajani: Ὁ δὲ Τραϊανὸς ὄρη τε ἐπιτετειχισμένα εἷλε, καὶ ἐν αὐτοῖς τά τε ὅπλα, καὶ μηχανήματα, καὶ τὰ αἰχμάλωτα. Suſpicari etiam poſſis, in re occultius aliquid deſignari. Ἑνικῶς enim & unum montem dumtaxat appellitat. Aſpectum igitur à poëta, ad ridendam & miri ſtuporis ſuperſtitionem Dacorum; quibus Sacerdos in monte quopiam Deus habebatur, & mons ipſe Sacer. Strabo libro VII. Παρὰ δὲ τοῖς Γέταις, ὁ ἱερεὺς ὠνομάζετο θεὸς καὶ τὸ ὄρος ὑπελήφθη ἱερόν, καὶ προσαγορεύουσιν οὕτως. *Apud Getas Sacerdos Deus dicitur: & mons, Sacer exiſtimatur, atque ita appellatur.* At enim de Getis hoc Strabo ita. ſed tu diſce, Getarum populum Dacos eſſe, ex Dione libro LI. & Strabone ipſo ſtatim. Etiam Appianus notat *Getas ultra Danubium à Romanis Dacos appellari.* Addo etiam Cappadocibus montem pro Deo fuiſſe. Tyrius Maximus; Ὄρος Καππάδοξι καὶ θεὸς, καὶ ὅρκος, καὶ ἄγαλμα. Idem.

2 *Nobilitatus mutuis cladibus Dacus.*] Verba ſignificare videntur civiles diſſenſiones aut τὸ *mutuis* ſumendum pro *alternis.* Savillius.

3 *Falſi Neronis ludibrio.*] Dat & accipit lucem Suetonius, in extremo Nerone. *Denique cum poſt XX. annos, adoleſcente me exſtitiſſet quidam conditionis incertæ, qui ſe Neronem eſſe diceret: tam favorabile nomen ejus apud Parthos fuit, ut vehementer adjutus & vix redditus ſit.* Poſt viginti annos, inquit, à morte Neronis. ergo in XIV. conſulatu Domitiani hic motus. *Lipſius.*

1 *Hau-*

poſt longam ſæculorum ſeriem repetitis, afflicta. [1] Hauſtæ aut obrutæ [2] urbes fecundiſſima Campaniæ ora. Vrbs incendiis vaſtata, conſumptis antiquiſſimis delubris, ipſo Capitolio civium manibus incenſo. [3] Pollutæ cærimoniæ. [4] magna adulteria. [5] plenum ex-

1 *Hauſta aut obruta urbes. Fecundiſſima.*] Veriùs diſtinxeris, *Hauſta aut obr. urbes fœcundiſſimâ Campania orâ: & urbs inc. vaſtata.* Id enim ſignificat, in Campania hauſtas aut obrutas urbes prodigioſa illa ejectione Veſuvii montis, quæ ſub Tito. Qua duo opida cum pagis multis obruta, Herculanium & Pompeii. quin ille ipſe Naturæ magnus myſtes Plinius, periit eodem caſu. Statius de hac re eleganter:

Mira fides. credetne virum ventura propago
Cum ſegetes iterum, cum jam hæc deſerta virebunt,
Infra urbes populoſque premi?

Tangit & Plutarchus in iis quæ Theſpeſio revelata, ubi Βέσβιον ὄρος appellat: quod male interpres Lesbium montem vertit. At quod in Tacito de incendiis urbis eſt: intellege, de Capitolio exuſto ſub Vitellio, & de igne triduano, qui ſub Tito. Dionem vide. *Idem.*

Hauſta urbes.] *Hauſta* ſcil. *flammis*; aut in genere ἀφανισθεῖσαι, everſæ quocunque tandem modo. *Savilius.*

2 *Vrbes fecundiſſima Campania ora. Vrbs.*] Ita fere Lipſius diſtinxit, hiſtoriæ fidem ſecutus. niſi quod ipſe ſcripſit, *fecundiſſima Campania ora: & urbs.* At mihi aptior viſa lectio quam repoſui, deleta copula, *&*, forte ſumpta ex antecedenti diphthongo. Inepte antea, *urbes, Fecundiſſima Campania ora, & urbs incendiis* &c. *Pichena.* Suet. Tit. 8. *quædam ſub eo fortuita ac triſtia acciderunt, ut conflagratio Veſuvii montis in Campania, & incendium Romæ per triduum, totidemque noctes.* Xiphilinus abbreviator Dionis hoc Veſuvii incendium prolixe deſcribit additis circumſtantiis & prodigiis; ex quibus hoc unum, ſparſos ejaculante flammarum vi per Africam, Aſiam, & Ægyptum cineres. *Romam uſque ſe diffudit*; inquit *aërem ejus opplevit, ſolemque obſcuravit.* Plin. 6. ep. 16. ad Tacitum, dum in deſcribenda Patrui morte verſatur, qui fumo cineribuſque ſuffocantibus periit, eadem narrat. Sequentium Imperatorum temporibus mons idem tantam eructavit ignium vim, ut disjectis Conſtantinopolim uſque cineribus incolæ exſtinguerentur; ſi non laborat hiſtoriarum fides. Romæ autem conflagrantis caſum fuſa deſcriptione Xiphilinus proſequitur. πῦρ δὲ δὴ ἕτερον τῷ ἑξῆς ἔτει πολλὰ πάνυ τῆς Ῥώμης ἐπενείματο &c. *Idem.*

3 *Polluta cærimonia.*] Veſtalium nempe inceſtis. quæ protraxit Domitianus pariter & puniit. Præter hiſtoricos, Papinius alluſit. qui proſpectantem Domitianum facit,

—— an tacita vigilet face Troicus ignis,
Atque exploratas jam laudet Veſta miniſtras.

Lipſius.

4 *Magna adulteria.*] Magnarum nobiliumque familiarum adulteria. *Ferretius.*

5 *Plenum exiliis mare.*] *Mare* pro *inſulis.* Sic. 4. Ann. *Seriphum* vocat *ſaxum Seriphium*, per contemptum; iſtius enim generis pleræque erant inſulæ, in quas relegati ibant. Inſulæ deportationi aſſignatæ erant *Pandateria, Planaſia, Cercina, Seriphus, Gyarus, Cythera, Amorgus, Donuſa, Tremerus, Baleares, Sardinia, Naxus*, & fortaſſis aliæ. *Savilius.*

exſiliis mare. [1] infecti cædibus ſcopuli. [2] atrocius in urbe ſævitum. [3] Nobilitas, opes, omiſſi geſtique [4] honores pro crimine, & ob virtutes certiſſimum exitium. Nec minus præmia delatorum inviſa quam ſcelera: cum alii ſacerdotia & conſulatus [5] ut ſpolia adepti, [6] procurationes alii & [7] in-

1 *Infecti cædibus ſcopuli.*] Relegati in inſulam plerumque ſecunda juſſione ſubmovebantur in paludes aut promontoria, ſic clandeſtinis cædibus perituri. Aut forte *τὸ ſcopuli* hic ſumitur pro inſulis, ut antea *mare*. Idem.

2 *Atrocius in urbe ſævitum.*] Recte. Imago enim ſævitiæ cædiumque multa in inſulis & provinciis, major in ipſa urbe. Egregius tamen & acutus quidam juvenis mavult, *in urbe ſervitium.* Lipſius.

3 *Nobilitas, opes, pro crimine.*] Πᾶσι τε γὰρ παρ' αὐτῷ δημόσιον ἔγκλημα ἦν ἀρετή τε καὶ πλοῦτος, καὶ γένος, ſcribit Xiphilinus de Nerone, cui in omni crudelitatis genere velut ſuppar Domitianus, *Savillius.*

4 *Honores omiſſi.*] Xiphil. Herennii Senecionis meminit, quem Domitianus interemit, quod poſt Quæſturam reliquo vitæ tempore ad majores dignitates non adſpiraſſet. Tac. in vita Agr. *Salarium tamen Proconſulari ſolitum offerri, & quibuſdam à ſe ipſo conceſſum Agricolæ non dedit* (Domitianus) *ſive offenſus non petitum, ſive* &c. Savillius.

5 *Ut ſpolia adepti.*] Tempore Tiberii cum proditionis accuſatus eſſet Libo Druſus, *bona damnati inter accuſatores dividebantur, & Prætura extra ordinem data iis, qui Senatorii ordinis erant.* Tac. 2. Ann. Rurſus 3. Ann. *Hunc* (Titium Sabinum) *Latinius Latiaris, P. Cato, P. Rufus, M. Opſius prætura functi aggrediuntur cupidine Conſulatus*; deſcribens non illud, quod hæc narratio deſignat, tempus, ſed actiones per omnia huic tempori ſimiles; alios potius homines, quam alios hominum mores. *Idem.*

6 *Procurationes.*] *Procurator*, inquit Cic. pro Cæcina, *dicitur is, qui omnium rerum ejus, qui in Italia non ſit, abſitve Reip. cauſa, quaſi quidam pene dominus eſt, hoc eſt, alieni juris vicarius.* Appian. vertit ὁ τῶν ἀποδημίας ἐπιτροπεύων. Ex generali vocis iſtius ſignificatione poſtea in uſum venit ſpecialis, qua notat eos, qui in ſingulas deſtinabantur Provincias (præter præſides aut legatos) ut rationatium, aut publicos reditus collecturi. Dio lib. 53. ἐπιτρόπους ὀνομάζομεν τοὺς τάς τε κοινὰς προσόδους ἐκλέγοντας, καὶ προστεταγμένα σφίσιν ἀναλίσκοντας. Id eſt, *Procuratores vocamus eos, qui recipiunt atque ex officio expendunt publicos reditus.* Tac. in vita Agric. introducit querentes Britannos *Singulos ſibi olim reges fuiſſe, nunc binos imponi, è quibus legatus in ſanguinem, procurator in bona ſæviret.* Fuit autem non tam dignitas, quam privatis obeuntium commodis indulta poteſtas, Romanis nobilibus delegari ſolita; aut Principum libertis; in genere, ſpectatiſſimæ fidei miniſtris. Atque hæc muneris origo. Secundario admovebantur explorandis Legatorum actis: quandoque & ipſis necandis ex ſpeciali mandato immittebantur. Erat & cum minores Provincias obtinerent præfecti cum juriſdictione, vocati tum *Procuratores cum poteſtate* aut *vicepræſides.* hoc lib. *Duæ Mauritaniæ, Rhætia, Noricum, Thracia, & quæ aliæ procuratoribus cohibentur.* A Claudio imprimis plurimum huic officio auctoritatis acceſſit, cujus, ait Tac. 12. Ann. 60. Et Tiberio imperante Pontius Pilatus, ſub quo Chriſtus paſſus eſt, Procurator tantum erat,

[1] interiorem potentiam, [2] agerent ferrent cuncta.
[3] Odio & terrore corrupti in dominos ſervi, in patronos liberti: & quibus deerat inimicus, per amicos oppreſſi. Non tamen adeo virtutum ſterile ſæ-
culum, ut non & bona exempla prodiderit. Comi- 3
tatæ profugos liberos matres, ſecutæ maritos in exſilia conjuges, propinqui audentes, conſtantes generi, contumax, etiam adverſus tormenta, ſervorum fides. Supremæ clarorum virorum neceſſitates, ipſa neceſſitas fortiter tolerata, [4] & laudatis antiquorum mortibus pares exitus. Præter multiplices rerum humanarum caſus, cælo terraque prodigia, & fulminum monitus, & futurorum præſagia, læta, triſtia,

erat, non legatus aut præſes, lib. 15, 44. *Idem.*

1 *Interiorem potentiam.*] Illa apud Auguſtum Mæcenas & Saluſtius Priſcus voluit, narrante Tac. Ann. 3, 30. qui per ambitionem ad honores quidem non enitebantur, ſed principibus grati placide moderandis eorum conſiliis ſe ingerebant, ex illis quos interioris admiſſionis appellant. *Idem.*

2 *Agerent, ferrent cuncta.*] Frequens hæc loquendi forma T. Livio. Veluti cum milites ait *agere ferreque omnia.* monuiſſe ſatis eſt. *Lupanus.* Secutus ſum lectionem Florentini codicis, *Agerent, verterent cuncta odio & terrore. Corrupti* &c. aliquanto, ut opinor, aptiorem vulgata. quæ ſic habebat; *agerent, ferrent cuncta. Odio & terrore corrupti.* Pichena. Vulgatam & lectionem & diſtinctionem multo meliorem eſſe docuimus 3. Obſerv. 22. *Gronovius.*

3 *Odio & terrore.*] Nam inviſi delatores, iidemque formidati. *Lipſius.*

Corrupti in dominos ſervi.] Spectat ad Domitianum maximè. Nam ille vulgo uſus delationibus & opera ſervorum. Plinius Panegyrico, hoc tangens: *Non enim jam ſervi, Principis noſtri amici, ſed nos ſumus: nec pater patriæ alienis ſe mancipiis cariorem quam civibus ſuis credit. Omnes accuſatore domeſtico liberaſti: unoque ſalutis publicæ ſigno, illud, ut ſic dicam, ſervile bellum ſuſtuliſti.* Idem.

Odio & terrore corrupti in dominos ſervi, in patronos liberti.] Explicat hanc ut veram lectionem Lipſius, diſſimulans interim alteram quam margini textus adjecit. Quæ mihi quidem, quiſquis ejus auctor, multo verior & concinnior. Muretus tamquam ſuam in libro ſuo adnotaverat. Iſtam nempe dico: *agerent, ferrent cuncta odio & terrore. Corrupti* &c. Acidalius. Olim ex SCto ſervus in caput domini torqueri non poterat. *Sed Tiberius* (ut Tac. 2. Ann.) *callidus & novi juris repertor, mancipari ſingulos actori publico jubet: ſcil. ut in dominum ex ſervis ſalvo SCto quæreretur.* Poſtea *ſervorum indicia*, non expreſſa tormentis, habita in teſtimoniis exceptione majoribus, neque luculenta abfuit merces. 16. Ann. in accuſatione Petronii, *Corrupto ad indicium ſervo.* Savillius.

4 *Et laudatis antiquorum mortibus pares exitus.*] Regium exemplar ha-

ber,

triſtia, ambigua, manifeſta. Nec enim unquam atro-
cioribus populi Rom. cladibus, magiſve juſtis judi-
ciis approbatum eſt, [1] non eſſe curæ deis ſecuritatem
4 noſtram, eſſe ultionem. Ceterum antequam diſtina-
ta componam, repetendum videtur, qualis ſtatus
urbis, quæ mens exercituum, quis habitus provin-
ciarum, quid in toto terrarum orbe validum, quid
ægrum

bet, *ne & laudatis.* Poſſet etiam legi, *Nec laudatis antiquorum mortibus impares exitus.* Rhenanus.

1 *Non eſſe curæ deis.*] Impium, impium, tuum dictum, Tacite: etſi non imprudens. Nam humano ingenio ſi rem libras: cum tot clades, tot triſtia, tam rara in bonos præmia: quid niſi advigilare deos tantum cenſeas in pœnas? Atqui nos ſcimus aliter: nec rem metimur ex iis modo quæ ſunt, ſed quæ futura. Qui vindicem tantum deum ſtatuit, tollit ex deo quod eſt dei, imo quod deus: vim beneficam, ſalutarem, & adjuvantem. Itaque homo ſile: & tecum alter ille tenebrio, qui clamat:

Felix Roma quidem, civeſque habitura ſuperbos;
Si libertatis ſuperis tam cura placeret,
Quam vindicta placet.

A quo, fallor, aut tu ſumpſiſti. *Lipſius.*

Non eſſe curæ Diis ſecuritatem noſtram.] Cæſar Titus expulſis delatoribus *ingenti animo ſecuritati noſtra ultionique proſpexerat, ideoque Numinibus æquatus eſt*, ait Plin. in Paneg. gemina deorum beneficia ſpectans, quod & nocitura propulſent, & læſos ulciſcantur; magis religioſe, quam æqualis ejus Tacitus hoc & aliis quibuſdam locis ſentire de illis videtur. 14. Ann. *Prodigia quoque crebra & irrita interceſſere.* Ann. 16. *Exutus omnibus fortunis, & in exilium actus* (Caſſ. Aſclepiodeotus) *æquitate Deum erga bona malaque documenta.* Et tamen alibi excidere ſibi ea patitur, unde tangi ſacrorum cura judicetur, ſuſpenſus velut & ancipiti medius inter diſſolutam Polybii hac in parte negligentiam, & ſuperſtitioſam Livii anxieque operoſam diligentiam, qui Romanæ hiſtoriæ Principes *Savilius.* Per hæc Tacitus ut ἀσεβὴς prorſus damnandus non eſt quid ſi alio reſpexit? calamitatibus homines admonentur quantillum ſint. Eurip. Troad. οὐδέ σ' αἱ τύχαι, τέκνον, Ἐσωφρονήκασιν i. *Neque te filia adverſitates modeſtam reddiderunt.* Contra rebus affluentibus nil humani ſapiunt. Pindarus: ἀλλὰ γὰρ καταπέψαι μέγαν ὄλβον οὐκ ἐδυνάσθη, κόρῳ δ' ἕλεν ἄταν ὑπέροπλον. i. *At magnam felicitatem concoquere non potuit*, ſatietateque immenſam calamitatem ſubivit. Nec (ut ait Gell. 2. 18.) omnes diis inviſi ſunt, *Qui in hac vita cum ærumnarum varietate luctantur. Sed eſſe arcanas cauſas, ad quas paucorum potuit pervenire curioſitas:*

Δοῦλος Ἐπίκτητος γενόμην, καὶ σώματι πηρός,
Καὶ πενίην Ἶρος, καὶ φίλος ἀθανάτοις.

i. Servus Epictetus eram & corpore mutilus, Et paupertate Irus, & carus immortalibus. Hæc ad amuſſim ethnicorum, quibus conſona ſunt veræ religionis monumenta: narrat enim ſacer ille Moſes, Iudæos ſecuros idola ſemper coluiſſe, caſtigatos vero in viam rediiſſe. Deuteron. 32. *& incraſſatus eſt Iſraëlulus & recalcitravit.* Pſalm. 77. Hebr. 78. *Et ſi occidebat eos, & quærebant eum.* Salinerius. Scio quam admittant inter-

ægrum fuerit: [1] ut non modo caſus eventuſque rerum, [2] qui

terpretationem hæ voces. interim non adhuc plene acquieſco *juſſu* illis *judiciis*: irritatque me inter alia, etiam editio Romana, quæ exhibet; *magis vetuſtis indiciis*; quod non nemini ſalivam movere poſſet, non mihi. nam *indicia*, hoc eſt prodigia & talia præcedunt clades, non ſequuntur. hæreo ſane. *Gruterus.*

1 *Vt non modo caſus eventuſque.*] Hiſtoriæ laudem abſolvit non caſuum eventuumque narratio, ſed quibus ſingula cauſis geſta ſint, quibus ignoratis frugem non fecerit lector ex mero actorum diario, οὐχ οὕτως ἐπιτερπέστερον, inquit Polybius, τῆς αὐτῶν τῶν πράξεων ἐξηγήσεως, οὔτε τοῖς γράφουσι, οὔτε τοῖς ἀναγινώσκουσι τὰς ἱστορίας, ὡς τῶν προτέρων, καὶ τῶν ἅμα, καὶ τῶν ἐπιγινομένων τοῖς ἔργοις. ἱστορίας γὰρ ἐὰν ἀφέλῃ τις, καὶ διὰ τί, καὶ πῶς, καὶ τίνος χάριν ἐπράχθη, καὶ τὸ πραχθὲν πότερα εὔλογον ἔσχε τὸ τέλος, τὸ καταλειπόμενον αὐτῆς, ἀγώνισμα μὲν, μάθημα δ' οὐ γίνεται, καὶ παραυτίκα μὲν τέρπει, πρὸς δὲ τὸ μέλλον οὐδὲν ὠφελεῖ τὸ παράπαν. Sempronius Aſellio apud Gell. 5, 18. *Scribere bellum, quo initum Conſule, & quomodo confectum ſit, & quis triumphans introierit, & quæ in eo bello geſta ſint, iterare: non prædicare autem interea, quid Senatus decreverit, aut quæ lex rogatiove lata ſit, neque quibus conſiliis ea geſta ſint; id fabulas pueris eſt narrare, non hiſtorias ſcribere.* Et Dionyſius Ἀρχαιολογ. 5, 57. Sic & 2. lib. Atque illud eſt, unde Theopompus eidem Dionyſio (in fragmentis) tantopere laudatur. Tac. hoc loco nobis hiſtoriæ ſcribendæ præformat imaginem ductis velut lineamentis, ubi ſine controverſia regnat; hiſtorici eſſe, explicandis conſiliis & rerum cauſis incumbere. Alio deinde naturali theoremate præit (ſed impari ſucceſſu) quod *eventus plerumque ſunt fortuiti*, quorum ſcil. vel cauſæ nullæ ſunt vel ignotæ. Vero propius abfuerit, ſi ſumas in νοημάτων διαιρέσει id eſt, notionum diviſione: ſed in συνθέσει i. compoſitione infelicius ſe expreſſerit, qui ad hæc notionum diſſidia, coaleſcere negantium, haud attendit. *Savilius.* Eſt ſcriptoris hiſtoriarum cauſas rationeſque rerum expromere. Aſellio apud Gell. 5, 18. Vbi vero incidit in fortuita, quid ei reliquum, quam ea exſequi ſola veritate? Hortatur itaque Tac. lectorem ad cauſſas inveſtigandas non omnium, ſed eorum quæ fortuita non ſunt. qua de re negationem non amplectar, quam hic inſeruit doctiſſ. vir. Cæterum non abſurde (ni falſus animi ſum) quæram, quid Annales diſtent ab hiſtoria. Aſellionis opinio vera mihi videtur, ſi annales pro illis ſcriptis accipiantur, quæ ſtrictim & jejune quæque civitas ſibi componit. Vndeque homines hiſtorias poſtea deſcribunt. Idem dicto loco. At qui locum hæc ſibi vendicabunt in annalibus Livii & Cornelii? ii certe multi & frequentes in reddendis cauſſis, & rationibus rerum. Igitur cautius quis (meo judicio) dixerit idem eſſe annales ejuſmodi cum hiſtoria, præterquam quod hi diſtinctione annorum concepti ſunt. Gellius d. l. *Sed nos audire ſoliti ſumus,* &c. Dixi cautius, quod, qui ad alia reſpexere, lapſi ſint. Ecce nunc nuper celeberrimi nominis vir ita de iis egit, ut per eum Livius non ſit in hiſtoricis, neque inter annalium ſcriptores, Tacitumque dicit ἐφημερίδας ſcripſiſſe. adſit ſibi Livius lib. 43, 13. *quæ in meos annales referam.* Noſter præter hæc l. 4. ann. *Sed nemo annales noſtros cum ſcriptura eorum contenderit.* Aperte oſtendit ἐφημερίδας ſive diaria ſuis annalibus haud convenire lib. 13. annal. 31. Cæterum impoſuit eloquentiſſ. viro titulus codicis Veneti *actorum diurnalium.* Verum cui credendum, Tacito an ſcribæ? ſed quonam in loco Tacitus (ut is ait)

¹ qui plerumque fortuiti ſunt, ſed ratio etiam cauſſæque noſcantur. Finis Neronis ut lætus primo gaudentium impetu fuerat, ita varios motus animorum, non

ſuas ἐφημερίδας contendit cum annalibus, eaſque præ illis habet pro deſpectis? non certe hic. &c. Sciendum eſt etiam, dialogiſtam, de quo nobis verba ſunt, diſparaſſe ſcriptores, qui plurium nationum plures actiones ſcribunt, ab iis, quibus una unius gentis contexitur: poſteriorum lucubrationes hiſtoriarum dicit, priorum, ſermones; exempli gratia, Herodotus ei ſermonum, Thucydides hiſtoriæ ſcriptor eſt. De hoc cum eo mihi convenit, at non facile conceſſerim hiſtorias Herodoti *ſermones* appellari: nam ſi ex inſcriptione rem metimur, nil habet, quo ſe muniat. Ἡροδότου Ἁλικαρνασσέως ἱστορίαι vel Ἡροδότου τοῦ Ἁλικαρνασσέως ἱστοριῶν λόγοι. θ. ἐπιγραφόμενοι Μοῦσαι. Etenim λόγος ibi nil aliud ſignificat, quam *librum*, ut κατὰ τὸν ἕβδομον λόγον i. libro ſeptimo. Nec ei prodeſt, quod Thycidides omnes ante ſe dixerit λογογράφους, non λογοποιοὺς, quia utrumque nomen eſt hiſtoricis commune, & utroque diſcernuntur à poëtis. Nec ille alioverſum ea dixit, quam ut ſuggillaret ſcriptores, qui fabulas hiſtoriis inſerebant. Sed quid uſus velitatione? audi eundem de ſuis ſcriptis: Ἡροδότου Ἁλικαρνασσέως ἱστορίης ἀπόδεξις ἥδε. Poſtremum ne quid diſſimulem, eſt alibi Herodoto mentio λόγων Ἀσσυρίων. Et λόγον Λιβυκόν. Sed eo ſignificatu quo apud Latinos dicitur. Liv. lib. 29. *Clodius Licinius in libro tertio rerum Romanarum.* quod ab Hebræis haud dubie profectum eſt. Hieron. in Prolog. galeat. *Verba ſive res dierum. Quod ſignificantius chronicon totius divinæ hiſtoriæ poſſumus appellare.* Salinerius.

1 *Qui plerumque fortuitì ſunt.*] Vlcus hic, niſi fallor, etſi tectum. Si enim caſus eventuſque rerum fortuiti, quomodo remittis me ad cauſſas? aut cur ubique tam multus tu, tam ſerius in iis explicandis? Cenſeo immiſſa negatione ſcribendum, *qui plerumque haud fortuiti ſunt*: ad rem & ad verum certe, ſi non ad Taciti mentem. *Lipſ.*

Qui plerumque fortuiti ſunt.] Mihi ſanus & integer videtur locus. Nam eorum etiam, quæ fortuito aliquando accidunt, ut regnorum mutationes ac viciſſitudines, bellorum exitus, & ſimilia, cauſas nihilominus hiſtorici afferunt: cum illud præcipue muneris ſibi injungant, ut rationem & cauſas cujuſcunque rei perquirant, aut veras, aut quas pro veris imaginantur. Multa quoque à principibus caſu & inopinato fieri ſæpe videmus, quæ tamen prudenti conſilio præmeditata, ſcriptores nobis perſuadere conantur. Attamen facilius ſimpliciuſque interpretarer: Scriptorem nihil prodeſſe lectoribus, ſi caſus tantum eventuſque rerum in hiſtoria memoret, nam hi plerumque fortuiti eſſe ſolent: ſed rationem ſimul cauſaſque adjicere debent, ut quilibet, ea quæ fortuitò, ab iis, quæ conſilio ſunt acta, diſcernere poſſit. *Pichena.* Nullum hic, meo judicio, ulcus tectum; nedum ut immiſſa negatione ſcribi debeat. nihil enim longinquius à mente auctoris: quæ vult, ex caſibus & eventu rerum, non adquiri prudentiam civilem; cum ea fere non reſpondeant rationibus ſuis ac cauſſis; eaque propter ipſas illas curatius perſequendas hiſtorico. hocque eſt, quod iterum inculcat lib. 4. Ann. 33. *Hæc conquiri tradique in rem fuerit* &c. Hinc excuſatio M. Terentii apud eundem lib. 6. ann. *Non eſt noſtrum æſtimare, quem ſupra ceteros & quibus de cauſſis extollas.* Inde etiam ſecurius gravat Suetonium Iulius Caſſicianus; *cujus adverſa, pravitati ipſius; proſpera, ad fortunam reip. refere-*

non modo in urbe apud patres, [1] aut populum, aut urbanum militem, ſed omnes legiones duceſque conciveſ-

ferebat, ut loquitur noſter lib. 14. ann. 38. Egregius locus eſt Val. Maximi 3, 8. *Blandum animum ſane temeritati caſus facit, ubi pravo conſilio propitius adſpirat; & quæ vehementius nocent, inſperatius prodeſt.* Et hoc ſpectatum etiam fuiſſe Pœnis, proditum eidem Valerio 2, 8. Verum hæc reſervanda erant Diatribis noſtris, exſpatiantibus curſu effreno ad illa Cornelii lib. 2. Hiſt. 25. *Cunctator natura Suetonius, & cui cauta potius conſilia cum ratione, quam proſpera ex caſu.* Gruterus. Hoc eſt, fortunæ arbitrio bene vel male ſuccedunt. Ex iis ergo judicari non poſſunt conſilia, ſed in his cum præcipua vis ſit Politicæ prudentiæ, quam maxime tradit hic auctor, rationes etiam atque cauſas rerum exponendas ſibi credidit. nullum ergo hic ulcus agnoſcam nec legam cum Viro doctiſſ. *qui plerumque haud fortuiti* &c. Freinshemius. *Fortuitum* interpretatur Savilius, cujus nullæ ſunt aut ignotæ cauſæ, atque inde Tacitum reprehendit, ut imprudenter locutum. Cui reprehenſioni ſubſcribit Freinshemius in Verſiones 2, 31. quomodo enim, ait, fortuitorum cauſæ tradi poſſunt? aut quomodo quorum cauſſæ poſſunt tradi, pro fortuitis poſſunt haberi? Mihi vero, *qui plerumque fortuiti ſunt*, eſt, in quibus plurimum fortuna poteſt, qui ex fortuna pendent, & ſæpe contra exſpectationem eveniunt; adeo ut ex illis ſolis cognitis ad conſilium capiendum nihilo ſis inſtructior; ut non ſint magiſtri & auctores rerum gerendarum. Ex quibus nihil diſcas niſi fortuitum; niſi fortunæ donum, niſi quid egeris, cum de partibus decerneret tranſigeretque fortuna; hoc eſt, huic ex ſententia rem, illi aſperam fœdamque proveniſſe: ſed ea fortuna comes virtutem ducem habuerit an deſtituerit; unde exſtiterit, continuetur, mutet ac ſeſe circumagat; ſecundum meliores, an deteriores, & quare, dederit; tibi quod ab alio capias exemplum, quod ſequare aut fugias, nequaquam ex hoc opere, & ſæpe joco ac ludibrio fortunæ, ex his poſtprincipiis, ſed ex exordio, filoque & ſerie ac decurſu rerum, temporum, conſiliorum, quæ ad iſta viam munierunt, abunde colliges. Nero apud Suetonium c. 23. *Omnia ſe facienda feciſſe, ſed eventum in manu eſſe fortunæ; illos, ut ſapientes & doctos viros fortuita debere excludere.* Gellius lib. 14. cap. 1. *id minime ferendum cenſebat, quod non modo caſus eventaque, quæ evenirent extrinſecus, ſed conſilia quoque hominum ipſa & arbitria & varias voluntates appetitioneſque & declinationes & fortuitos repentinoſque animorum impetus moveri agitarique deſuper è cœlo putarent.* Gronovius.

1 *Aut populum aut urbanum militem.*] Caſtigavimus, *apud pop. apud urb. mil.* Rhenanus. Ex Flor. ita *apud patres, aut populum, aut urbanum militem.* Vulgo minus apte: *apud patres, apud populum, apud urb. militem.* Quod ſequitur cave interpreteris, Neronis finem omnes legiones duceſque conciviſſe: ſed quod apud omnes etiam legiones & duces, conciverat varios animorum motus. Pichena.

Apud urbanum militem.] Qui duplex, *Prætorianus* & *urbanus* proprie dictus. Vtrumque genus Tacito hic & alibi continetur nomine *militis Vrbani*. *Miles Vrbanus longo Cæſarum ſacramento imbutus.* Rurſus *ne urbano quidem militi ſatis confiſus*, ſolos ſpecifice prætorianos intelligens. In ſua ſignificatione & *Prætorianis* diverſa idem alibi: *Addidit claſſi urbanas cohortes, & pleroſque è Prætorianis.* Iterum, *Quod raro alias, Prætorianus urbanuſque miles in aciem deducti.* Quando vero aut altera aut utraque ſpecies ſignificetur, ex loci cir-

civerat: [1] evulgato imperii arcano, poſſe [2] principem alibi quam Romæ fieri. Sed patres læti, uſurpata ſtatim libertate; [3] licentius, ut erga principem novum & abſentem: primores equitum proximi gaudio patrum:

circumſtantia ſenſus oſtendet. *Savillius.*

1 *Evulgato imperii arcano.*] Evulgare arcana imperii idem videtur ei quod in Dionyſii fragmentis ἐκκαλύπτειν τὰ μυστήρια τῆς τε δοκούσης ἀρετῆς, καὶ ἀγνοουμένης κακίας, in deſcribenda publicorum negotiorum adminiſtratione detrahere ſpecioſos virtutum prætextus clandeſtinis nequitiæ molitionibus. *Arcana* tamen *imperii* cum varia ſint, neque unius prorſus naturæ, una definitione comprehendi nequeunt. 2. Ann. *Cenſuit Gallus in quinquennium Magiſtratuum comitia habenda: haud dubium erat eam ſententiam altius penetrare, & arcana imperii tentari.* Ex iis hoc loco ſpectatur, cum ſpes honoris & commodi optime paſcat aulicorum ambitionem, & cohibeat intra obſequii fidem; ſi in plura ſimul munia ſucceſſores cooptarentur, langueſcerent appetentium ſtudia; tot vero annis ante ſi deſtinarentur, in deſperationis rabiem adigeret. Eod. lib. *Auguſtus inter alia dominationis arcana, vetitis, niſi permiſſu, ingredi Senatoribus aut equitibus Romanis illuſtribus, ſepoſuit Ægyptum, ne fame urgeret Italiam.* Arcanum eſt, nunquam provinciæ, cujus rebellio ſecum tractura reip. periculum ſit, gubernandæ admovendum virum illuſtrem, aut populari gratia florentem. Hic videntur intelligi, quæ ex arcanis imperii maximam veri ſpeciem præferunt, cum hæc in vulgi animos magis valeat, quam rerum ſoliditas. Exemplum rei factæ loco non ſuo, cui præcedentiæ tempora nihil par dederunt. Ex priſco inſtituto princeps Romæ creandus erat, & urbe primaria petendus Imperator, neque in contrarium exemplum exſtabat. Tanti autem non erat obſervata loci ſolennitas apud eum, qui electionis jus armis tueri poterat, neque adverſantes experiretur ſubjectos. Arcanum illud imperii Galba vulgavit, & ſuæ in Neronem fortunæ iſta aura velificatus, idem jus aliis in ſe dedit. Milites Germani in electione Vitellii, ut Plutarchus memorat; φέρε δὴ, τὸν Οὐιτέλλιον ἑλόμενοι δείξωμεν ἀνθρώποις πᾶσιν ὡς Ἰβήρων καὶ Λυσιτανῶν ἀμείνους ἐσμὲν αὐτοκράτορα αἱρεῖσθαι, id eſt, agite, electo Vitellio omnibus probemus, Hiſpanis & Luſitanis meliores nos eſſe, qui Imperatorem creaverimus. Vitellium ut militaris favor extulit, ita & deſtituit. *Nam poſſe ab exercitu Principem fieri, ſibi ipſi Vitellius documento eſt*, ait Mucianus apud Tac. 2. hiſt. Et in univerſum poſtquam ſemel patuit iſtud dominationis arcanum evulgante Galba, plures Imperatores alibi, quam Romæ electi. Præter hæc *imperii* aut *dominationis arcana* legimus etiam lib. 1. Ann. *Arcana domus Auguſtæ*, id eſt aulæ vel palatio propria & 3. Ann. *ſecreta Imperatorum.* Savillius.

2 *Principem alibi quam Romæ.*] Olim enim ita judicabant, *Rem mali exempli eſſe imperatores legi ab exercitibus, & ſolenne auſpicatorum comitiorum in caſtra & provincias, procul ab legibus magiſtratibuſque, ad militarem temeritatem transferri*, ut præclare Livius lib. 26. Sed nunc alia tempora erant, alii mores. *Gronovius.*

3 *Licentius, ut erga Principem novum.*] 2. hiſt. *Recens Galba Principatus cenſuerant Patres, ut accuſatorum cauſæ noſcerentur.* & 4. hiſt. 42. Jam vero *accuſatores*, delatores; habentur *inter inſtrumenta imperii*, non magis abſurde quam Locuſta Claudio & Nerone imperantibus, *nuper veneficii damna-*

trum: [1] parſ populi integra, & magnis domibus annexa; clientes libertique damnatorum & exulum, in ſpem erecti: plebs ſordida & circo ac theatris ſueta, ſimul deterrimi ſervorum, aut qui adeſis bonis, per dedecus Neronis alebantur, mœſti & rumorum avidi. Miles urbanus longo [2] Cæſarum ſacramento imbutus, & ad deſtituendum Neronem arte magis & impulſu, quam ſuo ingenio traductus; poſtquam neque dari donativum ſub nomine Galbæ promiſſum,

damnata & diu inter inſtrumenta regni habita, 12. Ann. Certum enim eſt, multos bonos Principes, aut minus malos pro accuſatoribus ſtetiſſe. Mucianus, Veſpaſiani os, *cenſuit prolixe pro accuſatoribus*. 4. hiſtor. Helvidius Priſcus inſtitutam Eprii Marcelli accuſationem ex decreto quodam, *dubia voluntate Galbæ*, ſubito deſtituit. *Savilius.*

1 *Pars populi integra, & magnis.*] Attende, & mecum reſcribes: *pars p. integra, & magnis domibus annexi clientes libertique damnatorum.* Integram partem populi appellat, ſinceram & laſcivia temporum non corruptam. *Lipſius.*

Pars populi integra, & magnis domibus annexa, clientes &c.] Non renuam cum Lipſio legere, *annexi clientes libertique damnatorum*. Sed cur Tacitus clientes libertoſque damnatorum & exſulum ſolum hic nominat? Cur hi potiſſimum in ſpem erecti, non etiam eorum, qui damnati & exſules non eſſent, aut cur clientes libertique eorum potius quam damnati & exſules ipſi? An vero etiam credemus, clientium & libertorum, qui magnis domibus annexi, patronos omnes eo tempore, damnatos & exſules? nullaſque magnas domos integras & incolumes fuiſſe? Nihil abſurdius: aliudque huic loco vitium majus, defecto ſine dubio, ſed quem integrare nos facile poſſumus, inſerta voce unica, quæ quomodo perierit, vix adſpecta ea, omnes videbunt. Scribo, *pars populi integra, & magnis dom. annexi clientes libertique, quique damnatorum* &c. id eſt, quotquot damnati. Idem valeat, *quod damnatorum.* quomodo hic etiam addita copula ſcribi poteſt, & forte magis debet. Hæc enim forma Tacito crebrior, & paſſim legis, *quod equitum, quod peditum*, ſimiliaque alia. Ceterum ex hac emendatione *integra pars populi* non jam cum Lipſio accipienda ſincera, & laſcivia temporum non corrupta, ſed incolumis & cui ſtatus ſuus ſalvus. *Integros* enim opponit auctor exſulibus & *damnatis*. Acidalius. Proculdubio rectius à Lipſio correctum ac diſtinctum. Male & confuſe vulgo. *Pichena.* Legerat Lipſius *annexi clientes* &c. idque in textum Pichena receperat. Sed pace Doctiſſ. Virorum dixerim, vulgatam lectionem longe eſſe præferendam. Loquitur de parte populi honeſtiore, & annexa magnis domibus, per adfinitatem nimirum. de liberis autem & clientibus damnatorum quomodo dicitur magnis domibus annexos fuiſſe? Certe iſtud *annexum* pertinet ad partem populi, cauſamque continet, cur illa gaviſa nece Neronis fuerit: at liberti clienteſque damnatorum aut exulum ideo gaudebant, quod patronos ſuos hac ratione vindictam, aut ſpem maturi reditus adeptos eſſe crederent. *Freinsh.*

2 *Cæſarum ſacramento imbutus.*] 14. Ann. *Prætorianos toti Cæſarum domui obſtrictos.* Savillius.

1 Qui

ſum, neque magnis meritis ac præmiis eundem in pace [1] qui in bello locum, præventamque gratiam intelligit, apud principem à legionibus factum; pronus ad novas res, ſcelere inſuper Nymphidii Sabini Præfecti [2] imperium ſibi molientis agitatur. Et Nymphidius quidem in ipſo conatu oppreſſus. [3] Sed quamvis capite defectionis ablato, [4] manebat pleriſque militum conſcientia; [5] nec deerant ſermones, *ſenium atque avaritiam Galbæ* increpantium. Laudata olim & [6] militari fama celebrata ſeveritas ejus, [7] angebat coaſpernantes veterem diſciplinam, atque ita XIIII. annis à Nerone aſſuefactos, ut haud minus vitia principum amarent, quam olim [8] virtutes verebantur. Acceſſit Galbæ vox pro Rep. honeſta
6 ipſi anceps, [9] *legi à ſe militem, non emi.* Nec enim ad hanc formam cetera erant. Invalidum ſenem T. Vi-

1 *Qui in bello.*] Placet fere, quod in ſcripto filius meus Iacobus Oxonii notavit: *eundem in pace, quem in bello locum.* Gronovius.

2 *Imperium ſibi molientis agitatur.*] Malim *agitatus.* non enim cum maxime fiebat illud, ſed jam ante adventum Galbæ factum erat. *Idem.*

3 *Et quamvis capite defectionis ablato.*] Ab omnibus exemplaribus diſſentiens hic pro, *&* ſcripſi, *Sed quamvis* &c. Nam extrema proxime præcedentis vocabuli litera eſt S. *Rhenanus.*

4 *Manebat pleriſque militum conſcientia.*] Conſcientiam quidem neceſſe eſt manſiſſe omnibus, non tantum pleriſque. Sed nimirum emendandum *conſtantia.* Solito illo & vulgatiſſimo errore mutuæ inter has voces permutationis, quam notavimus etiam in Agric. *Acidalius.*

5 *Neque deerant.*] Nos, *nec deerant.* Rhenanus.

6 *Militari fama celebrata.*] In illo, quem Sueton. Galb. 6. citat, verſu; *Diſce miles militare, Galba eſt, non Gætulicus.* Savillius.

7 *Angebat coaſpernantes veterem diſciplinam.*] *Coaſpernantes* verbum non hic valde idoneum. Malim cum Mureto ſimplex *aſpernantes.* niſi tamen nova compoſitione formaſſe Tacitum credemus *conſpernantes.* quod meis quidem admodum blanditur. *Acidalius.*

8 *Virtutes verebantur.*] Credam verius, *reverebantur.* Acidalius. Non ſperno, ſed fortaſſe melius, *reverebantur.* Pichena. Apta heic quidem vox *reverebantur*; ſed nihilo inefficacior illa noſtra vulgata, ut oſtendi exemplo non uno, in farragine Suſpicionum. *Gruterus.*

9 *Legi à ſe principem, non emi.*] Caſtigavimus, *Legi à ſe militem, non emi.* Qui ſuppoſuit *principem*, putavit Tacitum loqui de Piſone, quem is Cæſarem fecit. Sed præcedit *veterem diſciplinam*, id accipiendum de militari caſtrenſique diſciplina. *Rhenanus.* A legendo enim legio dicta, quod ſcil. in delectu leguntur milites. Varro de L. Latin. libro 4. *Pichena.*

1 *Odio*

T. Vinius & Cornelius Laco, alter deterrimus mortalium, alter ignaviſſimus, [1] odio flagitiorum oneratum, contemptu inertiæ deſtruebant. [2] Tardum Galbæ

1 *Odio flagitiorum onerabant.*] Sive, ut libri ſcripti, *oneratum*. Vox quidem ea retinenda eſt, male à Beato expulſa. *Lipſius.*

Odio flagitiorum onerabant.] Recte verbum quod à Rhenano expulſum, à Lipſio reſtitutum: ſed cave cenſeas, nihil intereſſe *oneratum* an *onerabant* recipiatur. Illud obſcuram & alienam facit ſententiam, hoc liquidam & veram: quæ eſt, ut ſtructuram verborum Taciti in ſua membra reſolvam: *T. Vinius mortalium deterrimus odio flagitiorum ſuorum onerabat; Corn. Laco ignaviſſimus contemptu ſuæ inertiæ deſtruebat.* Acidalius. Florent. & alii, *Odio flagitiorum oneratum*, tamen Rhenanus ſine cauſa ſcripſit, *onerabant*. Pichena. Sic libro 2. ann. *Artavaſdem regem Armeniorum ſpecie amicitiæ illectum, dein catenis oneratum, poſtremo interfecerat.* Gronovius.

2 *Tardum Galbæ iter.*] Quo die Galba hoc iter ſuſceperit ex Hiſpania profectus & Romam intraverit, cum hiſtorias inviderit nobis temporis injuria, exacte determinari non poteſt. Ne tamen omittamus, quod illuſtrando loco faciat, utque temporis rationem, alibi à nobis redditam, hic ſignemus viſum fuit annotare, quibus impulſi ſumus, cauſas. Primum Galerio Trachalo, Silio Italico Coſſ. *Neapoli de motu Galliarum cognovit* (Nero) *die ipſo quo matrem occiderat.* Sueton. Neron 40. Agrippina autem occiſa erat *ipſis Quinquatruum diebus.* Tac. 14. Ann. & Sueton. Neron. 34. & *Quinquatrus* incidunt in diem XIX. Martii. Ovid. faſt. 3. Conſtituto ergo tempore, quo Viennâ aut Lugduno Neapolis petatur, colligere licebit Vindicis rebellionem incepiſſe circa decimum aut duodecimum Martii. Præterea Xiphilinus ſcribit regnaſſe Galbam novem menſes & tredecim dies, numerandos ſcil. ab eo tempore, quo accepit imperium in Hiſpania, ut ipſe Xiphilinus notat, ubi enarrata finit Veſpaſiani tempora, adeo ut Galba mortuus quintodecimo Ian. (Tac. 1. hiſt.) regnare cœperit primo aut ſecundo Aprilis. Nero tertio decimo Octobr. Tacit. 12. Ann. Καὶ ἦρξεν ἔτη τρισκαίδεκα καὶ μῆνας ὀκτὼ δυοῖν ἡμερῶν δέοντας: ἐπλεόνασε δὲ κατ' ἐκεῖνον μῆνα. Quæ duo ſimul conſiſtere non poſſunt utpote pugnantia. ſi enim menſe Iulio mortuus Nero, excedit imperium ejus tredecim annos & octo menſes. ſin hoc tantum tempus regni fuit, ut narrat Xiphilinus mors ejus in menſem Iulium non incidit. Rurſus idem Xiphil. ſcribit, καὶ τοῦτο συμβαίνει ἐνιαυτόν τε καὶ δύο καὶ εἴκοσιν ἡμέρας ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Νέρωνος μέχρι τῆς τοῦ Οὐεσπασιανοῦ ἀρχῆς διελθεῖν. Sed primo Iulii die Veſpaſianus auſpicabatur imperium Tac. 2. hiſt. ut Neronis mors incidiſſe debuerit in octavum Iunii diem. Atque in hanc ſententiam ire videtur Tacit. hoc eodem lib. *ſeptem à Neronis fine menſes ſunt.* Aurel. Victor dicit, *menſes ſeptem dieſque totidem* (imperavit Galba) computandos ſcil. à Neronis morte, ut jam dictus exacte colligatur numerus. idem fere tempus, quo periit Nero, Vindicem in Gallia abſtulit. Primus autem de morte ejus nuncius in Hiſpaniam ad Galbam penetravit, & paucis diebus interpoſitis etiam de morte Neronis, incitatiſſima perferentium opera Plutarch. Galba. Et conſtat nondum ſignificatam fuiſſe Neroni Vindicis cladem. Neque enim aliter fieri poterat, quin Romæ ad iſtos rumores fuiſſet trepidatum. Philoſtrat. lib. 5. de vita Apollonii ἀκοῦσαι φασὶν ὡς Νέρων μὲν ἀποδεδράκοι, τεθνήκοι δὲ Βίνδιξ. i. *nuntiabatur* (Meſſanæ ſcil. ubi tum verſabatur Apollonius) *fugiſſe Neronem, & Vindicem cecidiſſe*, quaſi de Ne-

Galbæ iter & cruentum, interfectis [1] Cingonio Varrone conſule deſignato, & [2] Petronio Turpiliano [3] conſulari. ille ut Nymphidii ſocius, hic ut [4] dux Neronis, inauditi atque indefenſi, [5] tamquam innocentes perierant. Introitus in urbem, trucidatis tot millibus inermium militum, infauſtus omine, atque ipſis etiam qui occiderant, formidoloſus. [6] Inducta legione Hiſpana, remanente ea [7] quam è claſſe Nero conſcripſerat, plena urbs exercitu inſolito. [1] multi

Neronis morte nuncius antevertiſſet illum de Vindicis clade apud Meſſanenſes in Sicilia. Intra ſeptimum diem Galba ſcivit per Icelum quendam Roma profectum periiſſe Neronem. Plutarch. ἧκεν ἀπὸ Ῥώμης Ἴκελος ἀνὴρ ἀπελεύθερος, ἑβδομαῖος. Dato igitur ad ſe inſtruendum tempore Galba videtur iter ingreſſus circa Iulii initium, & Romam, ut ex conjecturis vero propioribus ſtatui poteſt, circa Septembrem inſecutum; tardo, inquit Tacit. itinere, via longa & impedimentis gravi. *Savillius.*

1 *Cingonio Varrone.*] Ita ſcribamus jubet Vaticanus, qui non aliter nominat & Plutarchus, cui eſt Κιγγώνιος Βάῤῥων. Sed in Taciti vulgatis etiam libris ita perſcriptum, Annali XIII. *cenſuerat Cingonius Varro conſul deſignatus.* Eſt autem hic ipſe. *Lipſius.*

2 *Petronio Turpiliano.*] Qui conſul fuit anno urbis DCCCXIV. Plutarchum ſperno, ſive librarium, in quo Τερπιλλιανὸς dicitur. *Idem.*

3 *Conſulari.*] Anno Vrbis conditæ 814. *Savillius.*

4 *Dux Neronis.*] Adverſus Galbam; Zonaras. Idem. Non poteſt placere illud *dux Neronis.* Putem, *hic ut fidus Neroni.* Neque aliter Plutarchus habuiſſe videtur quod reddidit: ὅτι μὴ προὔδωκεν, οὐδὲ ἐμίσησε τὸν ἡγεμόνα τοιοῦτον ὄντα, μόνιμος, ἄλλο δὲ μηδὲ ἓν μέγα ἀδικήσας ἀπέθανεν. Gronovius.

5 *Tanquam innocentes perierant.*] Plutarch. in Galb. quaſi loci hujus interpres: ἔδοξε μὲν νομίμως (ὁ Γάλβας) εἰ καὶ δικαίως, μηδὲ δημοτικῶς, ἀνῃρηκέναι περὶ κρείττονας ἄνδρας οὐκ ἀσήμους. Savillius. Imo *tanquam nocentes.* & hoc Tacitus voluit dicere: cujus mentem non aſſequare alia correctione, *quanquam innocentes.* etſi ejus quoque ſententia forte vera. Emendatio prior etiam Mureto in mentem venerat. *Acidalius.* Nihil melius vulgato: & mens ejus: haud ſcio, an nihil peccarint; certe, ut ſolent, qui nihil peccarunt, à tyrannis occidi, nempe inauditi & indefenſi. *Gronovius.*

6 *Inducta legione Hiſpana.*] Id eſt, ut mihi quidem videtur, ſeptima Galbiana, conſcripta à Galba ex habitis in Hiſpania dilectibus, ut volunt, Tacitus 3. hiſtor. Dion l. 55. & Sueton. Galb. 10. quæ tamen in Illyricum ante ejus mortem miſſa videtur Antonio Primo legato, ut hoc loco mentionem illius ratio non patiatur. In ſeditione Othoniana nuſquam occurrit *Hiſpana legio*, non in hoc Taciti libro, neque apud ſcriptorum quemquam; niſi inter armorum turbas, omnia pervagantes, ſoli ignave conquieverint. *Savillius.*

7 *Quam è claſſe Nero.*] Iam olim legiones *Claſſicæ*, ſi Nummis fides in quibus video: ANT. AVG. III. VIR. R. P. C. & parte altera LEG. XVII. CLASSICÆ. *Lipſius.*

1 *Multi*

[1] multi adhoc numeri è Germania ac Britannia & Illyriço, quos idem Nero electos præmiſſoſque [2] ad clauſtra Caſpiarum, & bellum quod in Albanos parabat, opprimendis Vindicis cœptis revocaverat: ingens novis rebus materia, ut non [3] in unum aliquem

1 *Multi ad hoc & innumeri.*] Vitium quivis viderit & ſermonis ineptias, imo ſordes. Quid enim illud eſt, *multi & innumeri?* Adſtricto noſtro ſcriptori ſatis erat, credo, alterum. Ferrettus emendabat, *milites ad hoc innumeri.* Ego veriſſime ex Farneſiani veſtigiis *multi ad hoc numeri.* *Ad hoc*, Salluſtianum eſt: & valet, Etiam, Præterea. At *numeros* hic capio cohortes, manus, vexilla: Crebrum id verbi ſub ævum Taciti, eo ſenſu. Plinius libro x. epiſt. de Tironibus: *nondum diſtributi in numeros erant.* Vlpianus: *exercitum non unam cohortem neque alam dicimus, ſed numeros multos militum.* Idem: *ſiquis militum ex alio numero tralatus ſit in alium.* Suetonius Veſpaſ. c. VI. *& tunc quidem compreſſa res eſt, revocatis ad officium numeris parumper.* Claudianus:

Regnorum tractat numeros, cuneoſque recenſet.

Nec cohortes ſolam in hoc nomen, ſed paullatim venere etiam ipſæ legiones. Accredo hoc Sozomeno ſcribenti: Τὰ Ῥωμαίων τάγματα, ἃ νῦν ἀριθμοὺς καλοῦσιν: *Romanorum legiones, quas nunc vocant Numeros.* Ac Capitolinum ita accipio in Macrino: *Timuit autem & collegam, ne ipſe imperare cuperet, quod ſi vel unius numeri conſenſus accederet; neque ipſe recuſaret, & omnes cupidiſſime id facerent.* quin noſter ipſe Tacitus hac voce iterum uſus, in Agricola: *Quamquam tranſacta æſtas, ſparſi per provinciam numeri.* Hæc quidem proba & certa. ſed ilex iſta libido correctorum, ignara quieſcere etiam in certis. Itaque reſcribit quidam, *multi ad hoc innumeri.* id eſt, inquit, qui in numeros legioneſque nondum relati. Acumen! quod fateor ſuperfuiſſe illi juveni, magis quam judicium: niſi quod ætas tamen id correxiſſet. & direxiſſet. At tantum abeſt, út de tironibus aut collectitio milite hic Tacitus: ut contra, veteranos intellegat, & electos ſub vexillis. Itaque magis diſtincte paulo poſt, *Illyrici exercitus electos* nominat, *& Germanica vexilla* Omitto quod notionem eam vocis nobis ingerit, ſine exemplo. *Idem.*

Multi adhac innumeri.] Emendavimus, *multi adhoc & innumeri.* Rhenanus. Alias, *milites adhoc innumeri.* Ferrettus. Male vulgo, *multi ad hoc & innumeri* Aſtrictus equidem noſter eſt, & continens verborum, ſed aliquando perfluit. l. 15. Ann. *Ergo Epicharis plura & omnia ſcelera orditur.* nonne ſatis erat *omnia?* at hæc *multi adhoc & innumeri* conveniunt cum iis πολλοὶ, ἀπερείσιοι i. *multi infiniti* Hom. lib. 19. Odyſſ. ad quæ Euſtathius, τὸ δὲ ἀπερείσιοι διασάφησίς ἐστι καὶ ἐπίτασις τοῦ πολλοί. i. *Illud autem infiniti declaratio & extenſio eſt multi.* Salinerius. Emendavit Lipſius judicio Farneſian. codicis, idque prorſus Flor. confirmat. *Pichena.*

2 *Ad Clauſtra Caſpiarum.*] Supple portarum. Sunt vero ita anguſtæ, ut, ea parte vix ſingula plauſtra duci poſſint. *Lupanus.* Suet. Ner. 19. *Parabat* (Nero) *& ad Caſpias portas expeditionem conſcripta ex Italicis ſenum pedum tyronibus nova legione quam Magni Alexandri phalangem appellabat.* Addit Xiphilinus, de ſuſcipienda quoque in Æthiopiam expeditione deliberaſſe. *Savilius.*

3 *In unum aliquem prono favore ita audenti parata.*] Legendum *parato.* nempe favore. *Acidalius.*

7 quem prono favore, ita audenti parata. Forte congruerat, ut Clodii Macri & Fonteii Capitonis cædes nuntiarentur. Macrum in Africa [1] haud dubie turbantem, Trebonius Garucianus procurator, juſſu Galbæ; Capitonem in Germania, cum ſimilia cœptaret, Cornelius Aquinus & Fabius Valens [2] legati legionum interfecerant, antequam juberentur. Fuere qui crederent, Capitonem, ut avaritia & libidine fœdum ac maculoſum, ita cogitatione rerum novarum abſtinuiſſe: ſed à legatis bellum ſuadentibus, poſtquam impellere nequiverint, [3] crimen ac dolum compoſitum ultro: & Galbam nobilitate ingenii, an ne altius ſcrutaretur, quoquo modo acta, quia mutari non poterant, comprobaſſe. Ceterum utraque cædes ſiniſtre accepta: [4] & inviſo ſemel principe, ſeu bene ſeu male facta premunt. [5] Iam afferebant venalia cuncta præ-

1 *Haud dubie turbantem.*] Vocem ejeci, quæ aberat recte ab optimo libro. & paſſim ita Turbandi verbo uſi priſci. *Lipſius.*

2 *Legati legionum.*] Legati triplex hoc lib. eſt ſignificatio. Prima notat eum qui in publica cauſa alio occupandus mittitur. *Conſuerant Patres mittendos ad Germanicum exercitum legatos.* Secunda, *legatus* aut *legatus Conſularis*, aut *Conſularis* præſidem deſignat, aut illum qui cum vicario imperio imponitur regendæ provinciæ aut exercitui: *Othonem in provinciam Luſitaniam ſpecie legationis ſepoſuit. Hordeonius Flaccus Conſularis legatus aderat. Inferioris Germaniæ legiones diutius ſine Conſulari fuere.* Tertia, qua *legatus legionis*, aut *legatus prætorius*, aut *legatus* ſimpliciter intelligitur (circumſtantiæ ſingulas ſignificationes diſcernunt) præfectus legioni, unde tot erant legati legionum, quot legiones. *Cælius legatus vicesimæ legionis.* in Agric. ubi de eadem legione eodemque viro agit; *Quippe legatis Conſularibus nimia ac formidoloſa erat.* nec *legatus prætorius ad cohibendum potens. Nullo legatorum Tribunorumve pro Galba nitente. Fœdis legatorum certaminibus*, ὁμωνύμως neque refragante vocabulo, cum alter eſſet *legatus Conſularis*, alter *legatus legionis*. Savillius.

3 *Crimen ac dolum.*] Alibi, *crimen ac mox inſidias*; adeo ut *dolum compoſitum eſſe* ex æquo valere videatur τοῦ δολοφονηθῆναι. Idem.

4 *Et inviſo ſemel principe.*] Rotunde, neque ego is ſum, qui aliquid novandum cenſeam; ſolum prurit ferre manus mutare literam primam voculæ primæ; *ut inviſo.* ac ſi cauſam indicet, cur utraque cædes odioſa. Male interim Annibal Scottus, qui editioni ſuæ invexit; *& inviſum ſemel principem.* Gruterus.

5 *Iam afferebant venalia cuncta.*] Verbum *afferebant* quid ſibi vult? nullus hic ei locus. Non ſententiam modo corrumpit, ſed & ſermonem inficit ſolœciſmo. Quin mentem non video: nec ejicere dum audeo, quanquam abſque eo locus ab omnibus

ſane

præpotentes liberti. [1] Servorum manus ſubitis avidæ, & tamquam apud ſenem feſtinantes. [2] eademque novæ aulæ mala, æque gravia, non æque excuſata. Ipſa ætas Galbæ, & irriſui & faſtidio erat, aſſuetis juventæ Neronis, & imperatores forma ac decore corporis (ut eſt mos vulgi) comparan-
tibus. Et hic quidem Romæ, tamquam in tanta mul- 8
titudine, habitus animorum fuit. [2] E provinciis,
[1] Hi-

ſane partibus integer videtur: maxime ſi ita diſtinguas. *Iam venalia cuncta, præpotentes liberti, ſervorum manus ſubitis avidæ* &c. Acidalius. Non tantum libertos venalia cuncta attuliſſe crediderim, ſed & pleroſque interiores Principis amicos. infra enim ait, principatus potentiam diviſam fuiſſe in T. Vinium Conſulem, & Corn. Laconem Prætorii præfectum: nec minorem gratiam fuiſſe Icelo Galbæ liberto. ergo amici potentiores libertis. Ideo legendum & diſtinguendum puto: *Iam afferebantur venalia cuncta. Præpotentes liberti.* Pichena. Vix eſt ut integram hanc lectionem putem: adſcribam autem eam, quam pro legitima Tacito reſtituo, ut ex utriuſque collatione veritas appareat: *Iam afferebant venalia cuncta: præpotentes liberti: ſervorum manus.* hæc, inquit, omnia atque ſingula movebant animos, atque iram afferebant. Sic *afferre conſilium, cunctationem, curam, formidinem* alibi dixit. Freinshemius.

1 *Servorum manus ſubitis avidæ.*] Ad ea auferenda, quæ ſubito fortunæ munere obvenerint. Pichena.

2 *Eademque nova aula.*] Sententia (nam alios involvere video) eadem mala novæ aulæ Galbianæ fuiſſe, quæ veteris, id eſt Neronianæ: ſed non æque excuſata. Quid ita? quia Nero ortu & natalibus Princeps, quia juvenis, quia in plebem etiam gratioſus. Itaque plus ſibi permiſſum ei licere volebant, & ignoſcebant. Non ſic in Galba, qui electus: qui ſenex, ideoque prudens eſſe debebat; qui denique parcus, triſtis, & per omnino paucis gratus. *Lipſ.*

Eademque nova aula mala.] An intelligit, fuiſſe tunc eadem mala, quæ in nova aula ſolent? Verior ſenſus videtur, in nova Galbæ aula, eadem mala fuiſſe, quæ in Neroniana: ſed non æque excuſata, nempe ob principis ſenium, & intempeſtivam ſeveritatem. Contra ſub Nerone, populus aſſiduis voluptatibus lætus, vitia ejus excuſabat. *Pichena.* Bene hæc explicantur à Pichena, cujus tamen interpretationem rejectitiam, habuerim ego pro eximia; ob vocabulum, *eadem*. Gruterus.

3 *E provinciis.*] Puta Cæſaris, quas hic ſpectari arbitror. Auguſtus enim poſt pugnam Actiacam, cogente ſcilicet Senatu cum accepiſſet principatum, cœpit dividere provincias: atque illas quidem pacatas, neque hoſtibus obnoxias, Senatui populoque tradidit; haſce inimicorum terris objectas, & ad extrema imperii remotas, ceteraſque facile rebellionis & armorum metu turbandas ſibi retinuit, abiitque in ſucceſſores inſtitutum. In ſpeciem quidem id agi videbatur, quaſi derivatis in ſe moleſtiis & periculorum incertis, Senatui indulgeret non ſuſpectam ſecuritatem, ſed clam intendebat, inermi Senatu, veteranas ſub ſignis cohortes habere. Senatus & populi provinciæ, ut Strabo libro 17. Dio libro 53. ſcribunt, mox enumerandæ, quas Tacit. 13. Ann. (niſi me conjectura

 fallit)

fallit) *publicas provincias* vocat; fuerunt *duæ Conſulares*, Africa cum Numidia & Aſia ſic dictæ, quod iis regendis imponerentur Conſulatu functi; cum in reliquas ſufficere geſſiſſe minores magiſtratus, quæ erant *decem prætoria*, Bætica, Narbonenſis, Sardinia cum Corſica, Sicilia, Epirus, Macedonia, Achaja cum Theſſalia &c. Creta cum Cyrene, Cyprus, Pontus & Bithynia. Provinciæ quas ſibi retinuit, fuerunt Hiſpania Tarraconenſis. Luſitania, Gallia Lugdunenſis, Belgica, Aquitania, Syria &c. Cilicia, Ægyptus, Dalmatia, Mœſia, Pannonia, & Rheni ripa Gallica, nomine ſuperioris & inferioris Germaniæ cognita, etiam in hunc uſque diem *Germaniæ* appellationem ſervans; ſed quam in ſua deſcriptione Cæſar Galliæ attribuit cum magna Belgicæ parte, ignarus alterius Germaniæ, præter eam, quæ apud ſcriptores conſecutis deinde temporibus Γερμανίας μεγάλης, id eſt, magnæ Germaniæ, ad differentiam, titulum accepit, Rheni interiori ripa terminatæ; cum tamen Tacitus hoc lib. vocabulo *Germania* complectatur ſemper duas illas alias provincias, ſic appellatas, quod Germani frequente Rheni tranſitu in iſtas regiones deductis migrarent Coloniis, & paulatim tranſlatum quoque hæreret locis nomen. Cæſar l. 2. Com. Dio libro 53. pag. 503. Tac. 1. Ann. & De moribus Germ. 28. Harum duarum Germaniarum *ſuperior*, ait Dio, erat ἡ μὲν περὶ τὰς τοῦ ποταμοῦ (Ῥήνου) πηγάς, id eſt, *ab exortu fluminis* (Rheni) porrigebatur Moguntiam verſus aut potius confluentes; *inferior* μέχρι τοῦ ὠκεανοῦ Βρεττανικοῦ *ad oceanum uſque Britannicum*. Præter dictas provincias quicquid poſtmodum Romano adjiceretur Imperio, ut *Britannia* ſub Claudio, *Pontus Polemoniacus & Alpes Cottiæ* ſub Nerone, *Dacia* ſub Trajano &c. aſſignatam ex diviſione commemorata Imperatori augebat portionem τῷ ἀεὶ κρατοῦντι προσετίθη Dio. Provinciæ Senatus, tam Prætoriæ quam Conſulares, Proconſulum cura regebantur, ſive illi Romæ geſſiſſent Conſulatum, ſive non. Qui gubernandis Imperatorum provinciis imponebantur, *legati*, aut, *legati Conſulares* aut *proprætores* vocabantur; niſi quod Procuratorum quandoque titulo mitterentur ut antea obſervatum de minoribus provinciis. Dio l. 53. Tacit. hoc libro de provincia publica, Gallia ſcil. Narbonenſi, *Vinius*, inquit, *Proconſulatu Galliam Narbonenſem ſevere rexit*. qui Conſul fuiſſe non legitur. Video ann. 1. Granium Marcellum vocari prætorem Bithyniæ, quæ ex prima diviſione inter publicas provincias recenſetur; neque poſterior quicquam ætas mutavit, ut colligitur ex Plinii libro 10. epiſt. 64, 55. Ibidem Tacit. meminit Quæſtoris, ignotæ dignitatis in Imperatorum Provinciis; & ſub Claudio *damnatus lege repetundarum Cadius Rufus accuſantibus Bithynis*; qua actione, ſi quid judico, nunquam pulſabatur legatus Principis, qui munus ſuum obibat magis ex ſpeciali mandato, quam jure officii. Sed proprætorem quod attinet, res manifeſta eſt, 12. Ann. 31. & de eodem cap. 40. Vitellius hoc libro appellatur *legatus Conſularis inferioris Germaniæ* & 4. Ann. *L. Apronius inferioris Germaniæ Proprætor*. Sueton. Neron. 40. *duce Iulio Vindice qui tum eam provinciam proprætor obtinebat*, id eſt, *Galliam Lugdunenſem*, Imperatori ex diviſione dicta ſepoſitam. In Africa Cajus Proconſuli, (erat id honoris nomen loco) ſuperinduxit legatum, qui ſuo nomine milites curaret. 4. hiſtor. Dio l. 59. Solus ille, qui Ægypto præerat, nec *legati* nec *Proprætoris* appellatione cenſetur, diciturque *Præfectus Ægypti* aut *Præfectus Auguſtalis*. Alia nomina, ut *Præſidis*, *Rectoris* &c. utrique Provinciarum generi fuere communia. Deinde habuerunt Provinciæ publicæ additos procuratoribus Quæſtores, Imperatoriæ Procuratores ſolos. Dio l. 53. *In provincias Senatus & populi Quæſtores mittebantur ſorte lecti*. & *Imperator Procuratores mittit in omnes provincias tam ſuas quam populi*. Savilius.

1 Hi-

[1] Hiſpaniæ præerat Cluvius Rufus, vir facundus, [2] & pacis artibus, belli inexpertus. Galliæ, ſuper memoriam Vindicis, obligatæ [3] recenti dono Romanæ civitatis, & in poſterum tributi levamento. [4] Proximæ tamen Germanis exercitibus Galliarum civitates, non eodem honore habitæ, quædam etiam finibus ademptis, pari dolore commoda aliena ac ſuas injurias metiebantur. [5] Germanici exercitus, quod periculoſiſſimum in tantis viribus, [6] ſoliciti & irati ſuperbia recentis victoriæ, & metu, tamquam alias partes foviſſent. Tarde à Nerone deſciverant: [1] nec

1 *Hiſpaniæ præerat Cluvius Rufus.*] Id eſt, Hiſpaniæ Tarraconenſi; hæc enim ſola ex tribus, in quas partita eſt omnis Hiſpania, provinciis militem alebat, proprieque eam hoc Tacitus loco intelligit, ſecluſis quas pacatas nec præſidiariis cohortibus inſeſſas poſtea appellat *inermes*. Cluvius Rufus oratoria laude effloruit, ſcripſitque iſtius temporis hiſtoriam, 13. & 14. ann. citatam, qui licet dignitatis ſuæ ornamenta deberet Galbæ, inter primos Othoni ſacramentum dixit 1. Hiſt. imperiumque auſpicante Vitellio Romam rediit, *non adempta Hiſpania, quam rexit abſens.* Tac. 2. Hiſt. Plin. lib. 9. Ep. 19. occurrit mentio habiti inter Verginium Cluviumque Rufus colloquii. *Idem.*

2 *Et pacis artibus belli inexpertus.*] Correximus, *& pacis artibus, belli inexpertus.* Expone & pacis artibus, ſubaudi expertus, belli artibus inexpertus. *Rhenanus.* Videtur deeſſe vox *clarus*, quam addebat Faërnus, legebatque; *& pacis artibus clarus, belli inexpertus.* &c. Urſinus. Defectus indicem ſtellulam Muretus appoſuerat, iis vocibus, *pacis artibus*, tanquam addenda iis aliqua vox ſenſui explendo: quod tamen ſi Tacitum cogites, non neceſſe: apud quem non exprimuntur multa talia, ſed ſubaudienda omittuntur. Idem an hic fuerit, in dubio nihilominus etiam apud me. *Acidalius.*

3 *Recenti dono Romanæ civitatis.*] Quomodo recenti? & nonne jampridem Galli illi comati id adepti à Claudio? clarum id e Taciti libro XI. Sed expedio. Olim quidem jus civium adepti, non tamen promiſcue, ſed proceres tantum. Caute ibi & circumſpecte Tacitus: *primores Galliæ*, inquit, *quæ Comata appellatur.* idque mihi notes. Sed nunc ecce à Galba diffuſum id jus in Gallos omnes, qui pro Vindice ſtetiſſent. Plutarchus apertiſſime: Ἐκ δὲ τούτου καὶ τὰ μέτρια προσπορίσματα διαβολὴν εἶχεν, ὡς τὰ πρὸς τοὺς Γαλάτας Οὐίνδικι συναραμένους. Ἐδόκουν γὰρ οὐ φιλανθρωπίᾳ τοῦ αὐτοκράτορος· ἀλλὰ ὠνήμενοι παρὰ Οὐιννίου τυγχάνειν ἀνέσεώς τε δασμῶν, καὶ πολιτείας: *Inde & media ejus facta reprehenſionem habuere: ſicut de Gallis, qui Vindici adhæſerant. Viſi enim illi non Principis benignitate, ſed pretio emiſſe à Vinnio remiſſionem tributorum, & civitatem.* Lipſius.

4 *Proximæ tamen Romanis exercitibus.*] Scripſimus, *Germanis exerc.* Rhenanus.

5 *Germani exercitùs quod.*] Nos *Germanici exercitus.* Rhenanus.

6 *Soliciti & irati.*] Haud temere mutem. aptior tamen membrorum connexus & reſponſio, ſi legas, *ſoliciti*

 ti

[1] nec ſtatim pro Galba Verginius. an imperare voluiſſet dubium: delatum ei à milite imperium conveniebat. Fontejum Capitonem occiſum, [2] etiam qui queri non poterant, tamen indignabantur. Dux deerat, abducto Verginio per ſimulationem amicitiæ: quem non remitti, atque etiam [3] reum eſſe, tam-
9 quam ſuum crimen accipiebant. Superior exercitus legatum Hordeonium Flaccum ſpernebat, ſenecta ac debilitate pedum invalidum, ſine conſtantia, ſine auctoritate: ne quieto quidem milite, regimen. adeo furentes infirmitate retinentis ultro etiam accendebantur. Inferioris Germaniæ legiones diutius ſine conſulari fuere: donec miſſu Galbæ, Vitellius aderat, cenſoris Vitellii ac ter conſulis filius. [4] id ſatis videbatur. In Britannico exercitu nihil irarum.. Non

ſane

ti & elati. Metu nempe ſoliciti, victoria elati. *Lipſius.*

Sollicti & irati ſuperbia.] Lipſius audacter *ſoliciti, & elati.* Verius ſcripſit Tacitus: *Soliciti & irritati.* Et tamen vulgata lectio fortaſſis veriſſima. Suet. Galb. cap. 16. *Sed maxime fremebat ſuperioris Germaniæ exercitus.* Et ipſe Tacit. infra ſibi ſcripturam vindicat: *In Britannico exercitu nihil iratum.* Ita ſæpe correctorum oculi nimis aperti, ubi ſatius erat excutire. *Colerus.*

1 *Nec ſtatim pro Galba Virginius.*] De Galliarum defectione, ductu Iulii Vindicis, diſcrepant auctores. Tranquillus moras C. Vipſanio & Fontejo Coſſ. ut ad extremum Ann. 16. retuli. Xiphilinus ex Dione ſcribit Gallias ſub finem imperii Neroniani defeciſſe. Hoc veriſimilius eſt, ſi Verginius Rufus, Cornelio & Xiphilino, cum Germaniæ præeſſet, Vindicem repulit, ſibique toties oblatum imperium recuſavit, cupiens decus priſtinam S. P. Q. R. reſtituere. Quod ut præclare factum, ſepulchro ſuo his verſibus inſcribi juſſit: *Hic ſitus eſt Rufus, pulſo qui Vindice quondam Imperium aſſeruit non ſibi, ſed patriæ.* Plinius epiſt. 6. Virginium autem, ſi, quod videtur, verius eſt, revocavit ipſe Nero, qui illum ob nominis claritudinem expulerat, teſte Cornelio Ann. 15. Cæterum qui patriæ imperium aſſereret, recte dicitur hoc loco, non ſtatim à Galba ſtetiſſe. *Vertranius.*

2 *Etiam qui queri non poterant, tamen indignabantur.*] Intelligit eos, mea quidem ſententia, qui proditione infamaverant, aut alioqui in necem ejus conſenſerant. *Savillius.* Non de aliis loquitur auctor, quam de Germanico exercitu. Itaque reſcribe, *etiamſi queri non poterant.* Conjecerat ſic & Muretus. *Acidalius.*

3 *Reum eſſe.*] Non legitime, aut ordine judiciario, quantum recordor, ἀπερίμεμπτον ἀτίμως, ait Plutarchus. *Savillius.*

4 *Id ſatis Videbatur.*] Dictum videtur, quaſi milites, titulos & imagines tantum Vitellii ſpectarint, & paternæ ei virtutes proceſſerint pro ſuis. Alias non male fortaſſe, *ſatis*: ut miſſionem hanc Vitellii cæleſti conſilio adſignet, quæ ad imperium ſcilicet vja. *Lipſius.*

Id

ſane aliæ legiones per omnes civilium bellorum motus, [1] innocentius egerunt: ſeu quia procul, & Oceano diviſæ; ſeu crebris expeditionibus doctæ hoſtem potius odiſſe. Quies & Illyrico: quamquam excitæ a Nerone legiones, dum in Italia cunctantur, Virginium legationibus adiſſent. Sed longis ſpatiis diſcreti exercitus, quod ſaluberrimum eſt ad continendam militarem fidem, nec vitiis nec viribus miſcebantur. Oriens adhuc immotus. Syriam & quattuor legiones obtinebat Licinius Mucianus, vir ſecundis adverſiſque juxta famoſus. Inſignes amicitias juvenis ambitioſe coluerat. [2] mox atteritis opibus, lubrico ſtatu, ſuſpecta etiam Claudii iracundia, [3] in ſecretum Aſiæ

Id ſatis videbatur.] Aut Galbæ, ut legatus mitteretur, aut militi pronis in electionem ejus ſtudiis, qui tam ſplendidis eſſet natalibus. *Savilius.* In his non negem apte ſcribi poſſe, *ſatis:* vere, pernego. Etiam vulgati ſententiam vereor ut explicatione ſua Lipſius ſatis expreſſerit. Hoc quidem epiphonemate illo Tacitus vult, Satis videbatur, ſi pro conſulari, filius toties conſulis mitteretur. Diu ſine conſulari legiones fuerant: tandem Galba mitti, nec ipſum quidem conſularem, ſed filium ſaltem conſularis. Id enim ſatis videbatur, quando aſpectu Patris ter conſulis videri filius poterat velut conſularis. *Acidalius.* Abſtinendus calamus ab loci iſtius emendatione: nam ſic iterum locutus alibi, ut produxi in Suſpiciorum libellis; neque nunc occurrit. Sed neque *id ſatis videbatur*, applicandum militibus, ut alii faciunt; verum Galbæ. ipſi nimirum ſatis videbatur retinendis in officio militibus, mittere Vitellium; eum habituris tantum non pro Conſulari, ob titulos & imagines paternos. Eſtque hoc unum de arcanis imperii, uti frui prole degenera. nam cum iſtis paternæ virtutes procedant pro ſuis; adeſt ipſis auctoritas, abeſt principi metus. Secretum hoc fere enuntiat Sueton. Vit. 7. *Gruterus.*

1 *Innocentius egerunt.*] Et in Vitellii tamen partes tranſierunt, *adjuncto Britannico exercitu Vitellius* &c. *Savilius.*

2 *Mox attritis opibus.*] Etiamne monebo? Grammaticum & leve eſt. tamen in fido illo Vatic. ſcriptum, *atteritis.* Et ſane crebro ita veteres. ut Tibullus in eodem hoc verbo:

Aut operi inſuetas atteruiſſe manus.

Vt *Accediſſe* pro Acceſſiſſe, *Conſtituiſſe* pro Conſtitiſſe, in Pandectis: & *Hauritum* pro Hauſtum in Apulejo. Et notavi plura talia, quæ vix promam quin rideant aut irrideant magiſtelli noſtri. Quid tamen hic rideant: ecce & à Florentino jam codice ſcripturam hanc ſtabilitam. *Lipſius.*

Mox atteritis opibus.] Pro vulgato verbo, *attritis*, placet Lipſio priſcum *atteritis*, in Vat. repertum. quod libentius recepi, cum etiam habeat Flor. *Pichena.*

3 *In ſecretum Aſiæ.*] In Lyciam, ut opinor, ſpecie Legationis. Colligo è Plinii lib. 12. cap. 1. *Licinius Mucianus ter Conſul, & nuper provinciæ ejus* (Luciæ) *legatus.* Lipſius.

In ſecretum Aſiæ repoſitus.] Scripſit

 Tac.

Aſiæ repoſitus, tam prope ab exſule fuit, quam poſtea à principe. Luxuria, induſtria, comitate, arrogantia, malis boniſque artibus mixtus. [1] nimiæ voluptates, cum vacaret: [2] quotiens expedierat, magnæ virtutes. [3] Palam laudares, ſecreta male audiebant. Sed apud ſubjectos, apud proximos, apud collegas, variis illecebris potens: [4] & cui expeditius fuerit tradere imperium, quam obtinere. Bellum Iudaicum Flavius Veſpaſianus (ducem eum Nero delegerat) tribus legionibus adminiſtrabat. Nec Veſpaſiano adverſus Galbam votum, aut animis. Quippe Titum filium ad venerationem cultumque ejus miſerat, ut [5] ſuo loco memorabimus. Occulta lege fati, & oſtentis ac reſponſis deſtinatum Veſpaſiano liberiſque ejus imperium. [6] poſt fortunam credi-

di-

Tac. *ſepoſitus*, more ſuo & aliorum omnium in hac re. *Acidalius.*

1 *Nimia voluptates.*] Cogitandum an legi poſſit, *nimia voluptatis.* Item, *magna virtutis.* Rhenanus.

2 *Quoties expedierat.*] Quoties expeditiones ageret: ut ad illud referatur: *Nimia voluptates cum vacaret.* Ferrettus. Expedire hic ſignificat in expeditionem, ſive ad bellum proficiſci. Sic infr. eod. lib. *magnam conſularium partem Otho, non participes, aut miniſtros bello, ſed comitum ſpecie, ſecum expedire jubet.* Pichena.

3 *Palam laudares, ſecreta male audiebant.*] Quandoquidem Codex regius habet, *palam laures ſecreta male audiebat.* videtur hic eſſe Græca conſtructio, *ſecreta male audiebat*, id eſt, in ſecretis, ſive propter ſecreta. Alioqui hujuſmodi lectio queat erui, *palam laudari*, infinitivum pro præterito imperfecto. *Secreto male audiebat.* Rhenanus.

4 *Et cui expeditius fuerat, tradere imperium.*] Sententia horum ſatis expedita, vereor ut ipſa ex Taciti ſententia. Ille Muciani potentiam extollere vult; hæc deprimitur. Valde ſcil. potens Mucianus, ſi ei facilius alii imperium tradere, quam ſibi obtinere. Incongrua etiam alia & majora ſunt, quæ non excutio. Satis, corrupta demonſtraſſe. Iam medicina in promptu & facillima, immiſſione particulæ negantis in hunc modum: *& cui haud expeditius fuerat*, &c. Hæc enim mens: non difficilius, ſive tam facile Muciano fuerit ſibi obtinere imperium, quam Veſpaſiano tradere. niſi paullo alia ſententia tranſponi verba magis placeat: *& cui expeditius fuerat obtinere imperium, quam tradere.* Lib. 4. ita loquitur: *quod in manus ſua fuiſſe imperium, donatumque Veſpaſiano jactabat.* Acidalius. *Et cui expeditius fuerit.* Sic Flor. Vulgo, *fuerat.* Pichena. Vox *fuerit*, ſupervacua videri queat, certe ſi ejiciamus, inoffenſiore curſu proceſſerit oratio. *Gruterus.*

5 *Suo loco memorabimus.*] Male antea, *memoravimus.* Nam hæc quidem narrat initio lib. 11. infra. *Lipſius.*

6 *Poſt fortunam credidimus.*] Id eſt, poſtquam Veſpaſianus principatum adeptus eſt. Sic infr. lib. 3. *Et Veſpaſiano ante fortunam amicus.* Pichena.

1 *Ægy-*

dimus. [1] Ægyptum copiaſque quibus coërcere- 11
tur, jam inde à divo Auguſto, equites Romam obtinent [2] loco regum. Ita viſum expedire, provinciam aditu difficilem, annonæ ſecundam, ſuperſtitione ac laſcivia diſcordem & mobilem, inſciam legum, [3] ignaram magiſtratuum domi retinere. [4] Regebat tum Tiberius Alexander ejuſdem nationis. [1] Afri-

1 *Ægyptum, jam inde à D. Auguſto.*] Supra 11. Annal: *Nam Auguſtus, inter alia dominationis arcana, vetitis, niſi permiſſu, ingredi Senatoribus aut equitibus illuſtribus Romanis, ſepoſuit Ægyptum.* Arrianus id conſilii exemplique ab Alexandro Magno eſſe cenſet. qui (ut lib. III. notat) *in plures præfectos Ægyptum diſtribuit, miratus & naturam regionis & munimenta, neque tutum ſibi exiſtimans unius imperio totam Ægyptum credi.* Ac deinde addit: *Et Romani mihi videntur ab Alexandro docti cuſtodire Ægyptum, nec quemquam Senatorii ordinis eo mittere, ſed aliquem ex equeſtri.* Cautio igitur ab Alexandro eſſe potuit: non tamen imitatio. quia ille in plures, iſti uni permiſerunt; ſed infirmo. *Lipſius.*

Ægyptum equites Rom. obtinent.] Dio l. 51. *Cum enim ad animum revocaſſet, quantam in urbibus & pagis populi aleret multitudinem, quamque inſtabiles incolarum animi eſſent, & quomodo Italiam frumento aleret, opibuſque polleret, non modo ex Senatoribus neminem præfecit, ſed ne morari quidem in ea paſſus eſt, niſi venia impetrata.* Tac. 2. Ann. ſcribit non modo Senatores, ſed & *equites Romanos illuſtres* id eſt (ut ego quidem interpretor) quos 16. Ann. vocat, *equites dignitate Senatoria*, acceſſu prohibitos, nec injuſſu Principis admiſſos: *ne fame urgeret Italiam, quiſquis eam provinciam* &c. *inſediſſet.* Arrian. lib. 3. putat Romanis in ordinanda Ægypto exemplum Alexandri Magni fuiſſe propoſitum. *Savilius.* Vide quæ ad lib. 2. annal. cap. 59. *Freinshemius.*

2 *Loco Regum.*] O' μὲν πεμφθεὶς εἰς τὴν Αἴγυπτον τὴν τοῦ βασιλέως τάξιν ἔχει. Strabo lib. 17. *Savilius.*

3 *Ignaram magiſtratuum domi.*] Quæ nullos unquam habuiſſet, noviſſetve magiſtratus, niſi externos: aſſueta Regibus plane placere. *Ferretus.* Veneta editio, *inſciam legum, ignaram magiſtratuum.* at Vaticana *in ſcientia legum, ignaram magiſtratuum.* optime, meo quidem animo, dummodo compingantur duæ primæ dictiones in unam; *inſcientia legum.* rationem reddit, cur ægrius pareant magiſtratui, aitque fieri quod leges neſciant. Vox ea excidit item Cæſaris Commentariis. *Gruterus.*

Domi retinere.] Vt cohibente metu externa non reſpectarent auxilia. *Savilius.* Nondum hæc, & propter ea, ſuperiora parum intelligo. *Acidalius.* Id eſt, per procuratores ſuos adminiſtrari. Alibi Lipſius docuit. *Pichena.*

4 *Tiberius Alexander.*] Ego hunc illum puto, qui in caſtris & gratia Corbulonis. libro 14. *Die pacta, Tiberius Alexander, illuſtris eques Romanus, miniſter bello datus, & Vivianus Annius gener Corbulonis, in caſtra Teridatis venere.* Qui & Iudææ Procurator, apud Ioſephum l. 20. c. III. Pater ejus, item Tiber. Alexander, qui Alabarches Alexandriæ, & frater Philonis Iudæi, cujus nunc ſcripta habemus. *Lipſius.*

Ægyptum regebat Tib. Alexander.] Hunc lacerari ſatyrico carmine crediderim: *Atque triumphales inter quos auſus habere Neſcio quis titulos Ægyptius, aut Arabarches.* Euſebius enim lib. II. ſacræ hiſtoriæ *Ara-*

[1] Africa, ac legiones in ea, interfecto Clodio Macro, contentæ qualicunque principe, [2] poſt experimentum domini minoris. [3] Duæ Mauretaniæ, [4] Rhætia, Noricum, Thracia, & quæ aliæ procuratoribus cohibentur, ut cuique exercitui vicinæ, ita in favorem

barchen fuiſſe hunc *Alexandrum* ſcripſit, idem & Ioſippus in antiq. Iud. 20. lib. apud quem, Rufinus inepte *Arabarchea* interpretatur *ſalis præfectum* quaſi ἀλοσυτάρχην legerit. Extat Impp. Val. Grat. Theod. in hæc verba conſtitutio: *Vſurpationem totius licentiæ, ſubmovemus circa vectigal Arabarchiæ per Ægyptum atque Auguſtaneam conſtitutum, nihilque ſuper, tranſductione animalium vindicari permittimus.* quæ verba indicant *Arabarchen*, præfectum fuiſſe & ſcripturarium exigundo vectigali de pecuariis, quæ ex Arabia in Ægyptum devehebantur: ut ſit illud nomen officii publicanorum. merito ergo Iuvenalis Alexandrum taxans, & officii vilitatem objicit. ut non injuria damnandi ſint, qui ſimpliciter *mollem* accipiunt, idque editis annotationibus probant. quapropter & in epiſt. M. Tullius ad Atticum appellat *Arabarchen* M. Antonium, quaſi Ægyptum publicanum. extorquebat enim ab illis ingen ia vectigalia, unde pecuniam conflaret, quam deinde prodigeret, ut eſt apud Plutarchum. *Alciatus.* Tac. 15. Ann. *Tiberius Alexander illuſtris eques Rom.* Savillius.

1 *Africa, ac legiones in ea.*] Plures igitur legiones tunc in Africa? Vix opinor. Adi, ſi lubet, quæ ſcripſi initio libri 4. Annalium. Vna ſane ordinaria legio in Africa, neque aliter infra numerat aut nominat, hoc ipſo anno: *Legio in Africa auxiliaque tutandis imperii finibus.* Iuvare aliquid hanc lectionem videatur lib. 11. locus: *In Africa legio cohorteſque delectæ à Clodio Macro, mox à Galba dimiſſæ.* quaſi novam legionem illi veteri adjunxerit Macer, atque ita ſub initia Galbæ fuerint duæ. Vanæ: quia cohortes dumtaxat delectas à Macro intelligit, non legionem ipſam. Igitur inclino ut hic reſcribam, *Africa ac legio in ea* Lipſius.

2 *Poſt experimentum domini minoris.*] Minores principes inclementiæ in ſubditos fama ſequitur; & de Macro ſcribit Plutarch. ſtrenue verſatum ἐν ἁρπαγαῖς ὑπαλειφόμενον, καὶ φόνοις ἀνθρώπων δι' ὠμότητα καὶ πλεονεξίαν. Savillius.

3 *Duæ Mauretaniæ.*] Tingitana, & Cæſareenſis. Hanc diviſionem Plinius acceptam fert Cæſari Caligulæ, lib. 5. cap. 1. *Principio terrarum*, inquit, *Mauretaniæ appellantur, uſque ad C. Cæſarem Germanici F. regna: ſævitia ejus in duas diviſa provincias.* At Dio palam adverſus, Claudio attribuit, lib. 51. Πραχθέντων δὲ τούτων, ὁ Κλαύδιος δίχῃ τοὺς Μαύρους τοὺς ὑπηκόους ἔνειμεν, ἔς τε τὰ περὶ Τίγγιν, καὶ ἐς τὰ περὶ Καισάρειαν, ἀφ' ὧνπερ καὶ ὀνομάζονται, καὶ δύο ἄρχουσιν ἱππεῦσι προσέταξε. *His actis, Claudius Mauros dupliciter diviſit, in eos qui ad Tingim, & qui ad Cæſaream, unde & nomina habent: & duobus equitibus propoſitis eos permiſit.* Lipſius.

Duæ Mauritaniæ.] Tingitana & Cæſarienſis. *Savillius.* Mauritania dividebatur à geographis in Bocchiariam, ſive Cæſarienſem ab urbe Cæſarea, quæ Iol ante dicebatur, & Bogudianam ſeu Tingitanam ab oppido Tingi. de eo inf. lib. 2, 58. *Lupanus.*

4 *Rhetia, Noricum.*] In regio codice legitur *Rhetia*, ſed mutatum in *Rhetia*, neſcio an caſu. Sunt autem duæ Mauritaniæ, prima & ſecunda, ſive ſuperior & inferior. Verum quando ea diſtinctio nata, incertum. *Rhenanus.*

1 *Con-*

vorem aut odium [1] contactu valentiorum agebantur.
Inermes provinciæ, atque ipſa in primis Italia, cui-
cumque ſervitio expoſitæ, in pretium belli ceſſuræ
erant. Hic fuit rerum Romanarum ſtatus, cum Ser.
Galba iterum, Titus Vinius conſules, [2] inchoave-
re annum ſibi ultimum, Reip. prope ſupremum.
Paucis poſt Kalen. Ianuarias diebus, Pompeii Pro- 12
pinqui procuratoris è Belgica litteræ afferuntur; *ſu-
perioris Germaniæ legiones*, [3] *rupta ſacramenti reveren-
tia*, *imperatorem alium flagitare*, *& ſenatui ac Pop. Rom.
arbitrium eligendi permittere*, quo ſeditio mollius acci-
peretur. Maturavit ea res conſilium Galbæ, jam pri-
dem de adoptione ſecum & cum proximis agitantis.
Non ſane crebrior tota civitate ſermo per illos men-
ſes fuerat. primum licentia ac libidine talia loquen-
di, [4] dein feſſa jam ætate Galbæ. Paucis judicium, aut
Reip. amor: [5] multi occulta ſpe, prout quis amicus
vel

1 *Conflatu valentiorum agebantur.*] Scripſimus, *contactu val.* Rhenanus. Tac. hoc lib. *facili tranſitu ad proximos & validiores.* Savillius.

2 *Inchoavere annum ſibi ultimum.*] Eleganter dictum. Solicitant tamen. & nonne, inquiunt, idem eſt Vltimum ac Supremum? Fateor. geminanda tamen vox fuit ob ſententiam diſparem. Non enim certe reip. ultimus annus. Alioqui dicere percommode potuiſſe, *ſibi & reip. ſupremum.* Non ergo audio adoleſcentem eruditum, qui per litteras me monuit videri legendum, *reip. prope primum.* quia tantum non vetus, inquit, reſp. & libertas incœpere à Galba. Logi alogi. *Lipſius.*

3 *Rupta ſacramenti reverentia,*] Ita mei libri, & ſententia exigit. Rhenanus, dum Budenſis codicis corruptam ſcripturam ut τεμένων ἱερὰ obſervat, nodum in ſcirpo quærit. *Lipſius.*

Rupta ſacramenti reverentia.] Liber Corvini regis habet, *licentia*, ut rear ſcripſiſſe Tacitum, *rupti ſacramenti licentia.* Rhenanus.

4 *Dein feſſa jam ætate Galbæ.*] Budenſe volumen aliter hic habet, nempe ſic, *defeſſa an ætate Galba.* Lego, *defeſſa ann.* (hoc eſt annis) *ætate Galbæ.* Movit eum, qui locum caſtigavit quiſquis fuit, ut ſcriberet, *dein* quod præcedit adverbium, *primum.* Enimvero non eſt neceſſe, ut ſequatur *deinde* aut ſimile quippiam. nam poſſumus intelligere primum è licentia ac libidine vulgi, ſermones jactatos fuiſſe defeſſa annis ætate Galbæ: quum poſtea adoptatio ipſa præſtaret eidem ſermoni agitando occaſionem. *Rhenanus.* Ego malo, *dein feſſa annis ætate.* Vertranius.

5 *Multi occulta ſpe.*] Libri mei ſcripti, *ſtultâ ſpe.* uti & in Covarruviæ. Placet tamen magis vulgata. *Lipſius.*

Multi occulta ſpe.] Vocabulum *multi* non eſt in volumine Budenſi. ſed pro *occulta* eſt illic *culta ſpe.* & ſtat optime ſenſus. *Paucis judicium aut Reip. amor ſtulta ſpe, prout quis amicus vel cliens, hunc vel illum ambitionis*

vel cliens, [1] hunc vel illum ambitioſis rumoribus deſtinabant, [2] etiam in T. Vinii odium. qui in dies quanto potentior, [3] eodem actu inviſior erat. Quippe hiantes in magna fortuna amicorum cupiditates, ipſa Galbæ facilitas intendebat: cum apud infirmum & credulum minore metu, & majore præmio pecca-

nis rumoribus deſtinabant. Rhenanus. Florentinus, *militis occulta ſpe*. forte, *multis occulta ſpes*. præceſſit enim *paucis*. Pichena.

1 *Ambitionis rumoribus.*] Verum non negaveris, *ambitioſis*. Lipſius.

Hunc vel illum ambitioſis rumoribus deſtinabant.] Ita Faërnus emendabat, non *ambitionis*, ut erat in vulgatis. *Vrſinus*. Vere Lipſius *ambitioſis*. Nec ego ſane probem alteram lectionem *ſtulta ſpe* præ vulgata. Cæterum nondum hic omnia tamen ſana. Vocula deeſt, quæ diverſa orationis membra diſtinguat. Neque enim iidem occulta ſpe pariter & ambitioſis rumoribus hunc vel illum deſtinabant. Sed alii occulta ſpe, alii ambitioſis rumoribus: quos invicem ſibi Tacitus opponit. Leg. *primum licentia ac libidine talia loquendi, dein feſſa jam ætate Galba, etiam in* T. *Vinii odium* (vel *etiam* T. *Vinii odio*, quod malim) *qui in dies quanto potentior, eodem auctu inviſior erat. Paucis judicium, aut Reip. amor: multi occulta ſpe: quidam prout quis amicus, vel cliens, hunc vel illum ambitioſis rumoribus deſtinabant. quippe hiantes in magna fortuna amicorum cupiditates ipſa Galbæ facilitas intendebat*, &c. Acidalius. Inepte antea, *ambitionis*. Pichena.

2 *In T. Vinii odium diverterant.*] Parum cohærens lectio aut ſententia. A priſcis libris abeſt vox *diverterant*. Et tollam ſane ego arbiter, legamque: *hunc vel illum ambitioſis rumoribus deſtinabant, etiam in T. Vinii odium. qui indies*, &c. Multi, inquit, ſucceſſorem deſtinabant ex ſua ſpe, quidam ex odio Vinii. Non diſſimile illud Taciti de Piſone: *Iuvenis recenti favore; & infenſus T. Vinio: ſeu quia erat, ſeu quia irati ita volebant.* Quod ſi retinendum tamen id verbi ſit, mutem & diducam, *Etiam in T. Vinii odium diverſi ierant.* Lipſius.

Etiam in T. Vinii odium diverterant.] Particulam *etiam* diviſimus in *&* *jam*. placet vero verbum, quod in volumine Budenſi ſcriptum eſt, *diverterant*, quod & alias in regio codice plerumque occurrit, ubi nos *divertere* legimus. *Rhenanus*. Inepte ante, *& jam in T. Vinii odium diverterant*. Poſtremum verbum quoniam à Flor. abeſt, delevi tamquam ſubditicium, ſententiamque pervertens. Idque & Lipſio probatur. *Pichena*.

3 *Eodem actu inviſior.*] Quid eſt illud, *Actu inviſum eſſe?* Ineptiæ, & ſermo parum non dicam lautus, ſed Latinus. Scribebam ſublata ea voce, *eadem inviſior erat.* genus ſermonis notum vel ex uno Plauto. Placuit Iac. Lectii eruditi viri conjectura, *eodem auctu*. nunc mea iſta, *eodem faſtu inviſior*. Lipſius.

Eodem actu inviſior erat.] Verba, *eodem actu*, depravata cenſeo. ac ſi conjecturæ locus eſſet ſine ope librorum, libenter reſtituerem. *eo cunctis inviſior erat*. Pichena. Varia hic tentent Viri Eruditi. Ego non dubitem ſcripſiſſe Tacitum: *eodem tanto inviſior erat. Eodem* valet ea ipſa de cauſa, quia potentior. *Grotius*. Alii, *eadem inviſior*; vel *eodem in faſtu inviſior*: vel, *eo cunctis inviſior erat*. Sed nihil arridet præ Iac. Lectii eruditi viri conjectura; *eodem auctu inviſior*. Freinshemius.

1 *Po-*

caretur. [1]Potentia principatus diviſa in T. Vinium conſulem, & Cornelium Laconem prætorii præfectum. Nec minor gratia [2]Icelo Galbæ liberto, [3]quem anulis donatum equeſtri nomine *Martianum* voci-

1 *Potentia principatus diviſa.*] Sueton. & Sex. Aurelius ſcribunt Galbam trium amicorum conſilio regi ſolitum, quos Pædagogos vocabant. *Lupanus.*

2 *Icelo Galbæ liberto.*] Nequiſſimi hujus ſervuli nomen varie ſcriptum. Alibi *Hycellus*, alibi *Icellus*. Vaticanus ſemper *Icelus:* quem ſequor. Plutarchum in ea voce emaculo, in Galba: Καὶ ἧκεν ἀπὸ Ῥώμης Ἴκελος ἀπελεύθερος ἑβδομαῖος. Vulgo, Σίκελος ſcriptum: & verterunt homines docti, *Siculus quidam*. At Icelum hunc feſtinatum nuntium fuiſſe, doceat eos Suetonius Galb. cap. XXII. *Lipſius.*

3 *Quem anulis donatum.*] De hoc eodem Suetonius: *Icelus paullo ante annulis aureis donatus, & Marciani cognomine ornatus, & jam ſummæ equeſtris gradus candidatus.* Viri docti interpretantur Summam equeſtris gradus, Præfecturam prætorii: haud improbe. Tamen ego magis intellegam de Procuratione: quæ propria equeſtris ordinis dignitas. An libertum promotum iri cenſeam ad Prætorii præfecturam, idque ſub Galba? numquam. *Lipſius.*

Annulo donatum libertum.] Paulus juris auctor, *Qui jus*, inquit, *aureorum annulorum impetraverit, ut ingenuus haberetur.* Idemque reſcripſiſſe divum Adrianum Vlpianus ſcribit. concedebat autem ſolus imperator etiam fœminis, ut natalibus reſtitueretur. *Alciatus.* Id eſt jure annulorum aureorum quorum meminerunt ICti Plinius l. 33. ait annulum aureum longo tempore fuiſſe inſigne eorum, qui legati fuerant, hiſque in publico uti ſolitos, domi ferreis. Poſtea annulis aureis uſi nobiles, ut oſtendit Livius libro 9. 46. poſtquam autem a Senatu ad Equites ſunt judicia tranſlata, uſi Equites annulis aureis. quod non tam Equitum, quam Iudicum inſigne fuit, teſte Plinio. Et poſtea hoc datum Manumiſſis. Sic Vitellius Aſiaticum libertum annulis honoravit. Ad hæc fœminis ipſis jus annulorum Aureorum concedi ſolebat cum tamen ob rem ſtrenue in bello geſtam, auctore Cicerone in Verrem 5. daretur. ex quo iſtud Vlpiani ita intelligi debet mulierem jura ingenuitatis poſſe conſequi. Hunc Icelum ſummæ equeſtris gradus canditatum Sueton. appellat Galb. 14. *Lupanus.* Neminem latet, ex conſtitutionibus, ſervum qui donetur annulis aureis, imaginem ingenuitatis conſequi, non eſſe ingenuum. L. 2. Co. de Iur. aur. an. *libertinitatis quoad vivunt imaginem, non ſtatum ingenuitatis præſtat.* Prioribus tamen conſtitutionibus plenam atque perfectam præſtabant ingenuitatem. Vlpianus l. 10. §. 3. D. de in jus voc. Idem l. 3. pr. D. de bon. Libert. Supra ætatem vero Alex. Severi, vel ſaltem temporibus Taciti, jus annulorum ad equeſtrem dignitatem ſpectabat. Tranquillus in Galba Cap. 14. Idem de Aſiatico in Vitellio Cap. 12. Tac. 2. Hiſt. 57. *Ferrettus.* *Annulum medium ordinem tertiumque plebi & patribus inſeruere*, ait C. Plinius 32. 9. Quare ante Galbam & ejus temporibus majus aureorum annulorum jus, quo jura ingenuitatis ſic à principe tributa ſunt, ut libertinitas, lituraque ſervitutis permaneret. De Icelo quo de agimus, idem Suet. Galb. 14. Similiter Cornelius lib. ſequenti ſcribit, Aſiaticum libertum equeſtri dignitate donatum, annulis honoratum fuiſſe, quod & Tranquillus Vitell. 12. refert. Vt ex illis conſtet à principio imperii conſtituti idem *jus annulorum aureorum exorare*, quod in equeſtrem ordinem

vocitabant. Hi diſcordes, [1] & rebus minoribus ſibi quiſque tendentes, circa conſilium eligendi ſucceſſoris in duas factiones ſcindebantur. Vinius pro Othone; Laco atque Icelus conſenſu [2] non tam unum aliquem fovebant, quam alium. Neque erat Galbæ ignota Othonis [3] ac T. Vinii amicitia, ex rumoribus nihil ſilentio tranſmittentium: [4] quia Vinio vidua filia, cælebs Otho, gener ac ſocer deſtinabantur. Credo & Reip. curam ſubiiſſe, fruſtra à Nerone tranſlatæ, ſi apud Othonem relinqueretur. [5] namque Otho pueritiam incurioſe, adoleſcentiam petulanter egerat, [6] gratus Neroni [7] æmu-

dinem adlegi. *Vertranius.* In Hiſpania cum perferret de morte Neronis nuntium. *Annulis donare eſt equeſtri dignitate ornare.* 2. Hiſtor. *poſtulante exercitu ut libertum ſuum Aſiaticum equeſtri dignitate donaret* &c. *inter ſecreta convivia largitur, honoravitque Aſiaticum annulis.* Sueton. Vitell. 12. Dio l. 48. *δακτυλίοις τε χρυσοῖς ἐκόσμησε, καὶ εἰς τὸ τῶν ἱππέων τέλος ἐσέγραψεν (Αὔγουστος τὸν Μήναν)* Id eſt, *Auguſtus Menam annulis donavit equitumque ordini adſcripſit.* Priſcis enim temporibus, quanquam poſtea creſcente luxu frequens auri uſus eſſet, tamen *τῶν πάλαι Ῥωμαίων οὐδενὶ οὐχ ὅτι τῶν δεδουλευκότων ποτὲ, ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἐν ἐλευθερίᾳ γε γεγεννημένων, δακτυλίοις χρυσοῖς, πλὴν τῶν τε βουλευτῶν καὶ ἱππέων χρῆσθαι ἐξῆν.* Id eſt: *nulli olim Romanorum (intellige non libertini tantum generis, ſed & ingenuos liberaliterque educatos) aureos licuit geſtare annulos, excepto Senatore & Equite.* Neque id jus princeps in ſuos tantum contulit libertos, ſed & alienos (quanquam *invitis & ignorantibus patronis* non facile id fieret, aut factum revocaretur & in irritum deduceretur) habuitque annexum *ingenuitatis jus, ne tamen ab hæreditate liberti* patronus excluderetur. lib. 40. Digeſt. *Savil.*

1 *Et rebus minoribus ſibi quiſque tendentes.*] Legam *& in rebus.* Præpoſitionem eam ſane & Muretus addi voluerat, ceterum vocem *minoribus* ſtigmate notaverat, quod illi ſolet eſſe vel delendi prorſus, vel certe mutandi ſignum. At illa & minime corrupta hic & maxime neceſſaria. Triumviri illi diſcordes ſemper, & alias minoribus in rebus, dum ſibi quiſque tendit, in tres diviſi partes; in hoc adoptionis conſilio tam gravi velut coibant, & in duas ſaltem abibant. *Acidalius.*

2 *Non tam unum aliquem fovebant.*] Non tam hunc aut illum, quam quemcunque præter Othonem. *Ferrettus.*

3 *Ac T. Vinii amicitia ex rumoribus.*] In regio codice legitur; *& ex rumoribus*, id eſt, etiam. *Rhenanus.*

4 *Quia Vinio vidua filia.*] Concinno immiſſa vocula: ut mihi videtur, neceſſaria: *quibus* (rumoribus) *quia Vinio vidua filia* &c. *Acidalius.*

5 *Namque Otho pueritiam incurioſe.*] Iuvenal. Sat. 11. *pathici geſtamen Othonis.* Savillius.

6 *Gratus Neroni.*] Plutarch. Galb. *φίλῳ δὲ τῷ Ὄθωνι καὶ συμβιωτῇ. διὰ τὴν ἀσωτίαν ἐχρῆτο, καὶ συνεπλημμε-*

νος

[1] æmulatione luxus. [2] eoque jam [3] Poppæam Sabinam principale ſcortum, ut [4] apud conſcium libidinum depoſuerat, donec [5] Octaviam uxorem amoliretur: mox ſuſpectum in eadem Poppæa [6] in provinciam Luſitaniam ſpecie legationes ſepoſuit. Otho, comi-

νος ὑπ' αὐτοῦ πολλάκις εἰς μικρολογίαν καὶ ἀνελευθερίαν, ἔχαιρε. i. *Nero utebatur Othone familiariter ob mores dissimiles, reprehenſuſque aliquoties ab eo ob avaritiam ægre non tulit.* Xiphil. Nerone ἦν δέ τις Μάρκος Σάλβιος Ὄθων, ὃς οὕτως ἔκ τε τῆς ὁμοιότητος τῶν τρόπων καὶ τῆς κοινωνίας τῶν ἁμαρτημάτων τῷ Νέρωνι ᾠκείωτο, ὥστε καὶ εἰπεῖν ποτε πρὸς αὐτόν, οὕτω με Καίσαρα ἴδοις. i. *Quidam Marcus Salvius Otho cum Nerone verſabatur ita familiariter, tam ob ſimilitudinem morum & quoddam nequitiæ conſortium, ut cum apud Neronem excidere ſibi pateretur, ita me aſſerere videbis &c.* Savillius.

1 *Æmulatione luxus.*] Suet. Oth. 2. *Per libertinam aulicam inſinuatus Neroni, facile ſummum inter amicos locum tenuit congruentia morum.* Savillius.

2 *Eoque jam.*] Particula *jam* quid hic faciat, neſcio. Niſi deinceps videro, delebo. *Acidalius.*

3 *Poppæam Sabinam.*] Illud inter Neronem, Poppæam & Othonem negotium quomodo fuerit tranſactum, docebit Sueton. Oth. 3. Plutarch. Galb. variatis modice circumſtantiis recedentes à Taciti narratione, qui ita ſibi contrarius pugnat, ut hic locus cum eo 13. Annal. conciliari nequeat. *Savillius.*

4 *Apud conſcium libidinum.*] Annal 13. *Delapſo Nerone in amorem Actæ, aſſumpto in conſcientiam Othone.* Savillius.

5 *Octaviam uxorem amoliretur.*] Iiſdem in hanc rem verbis uſus eſt libro XIV. Annal. & ſic mei libri. Covarruviæ tamen codex & Budenſis, *Octavia uxor amoveretur.* Quod rectum æque. *Lipſius.*

Donec Octaviam uxorem amoliretur.] Budenſe volumen manifeſte habet, *Donec Octavia uxor amoveretur.* quid erat opus hoc mutare? Scio quomodo acciderit lib. 14. leguntur hæc verba. *Octaviamque conjugem amoliri.* quæ rurſum hoc loco caſtigatur quiſpiam ſupponere voluit, germana lectione eraſa. *Rhenanus.* In Covarruviæ libro, *donec Octavia uxor amoveretur.* Reſcripſerim ideo Cornelio noſtro: *donec Octavia uxor amoliretur.* Fuit quidem librarius offenſus, quod ſcriptum videret παθητικῶς *amoliretur*, itaque ſcripturam interpolavit. Atqui idem Tac. Ann. 12. *Vangio ac Sido inter ſe regnum partiverunt*, ut ſcriptum in Floren. ac Veneto reperit Pichena. *Colerus.*

6 *In Provinciam Luſitaniam.*] Totidem verbis Suetonius: *Sepoſitus eſt per cauſam legationis in Luſitaniam.* Sed operæ eſt videre diviſionem Hiſpaniæ & Præfecturas, quoniam ſæpe hic intercurrit. Diviſa ea ab Auguſto in duas provincias, Citeriorem & Vlteriorem. Citerior, Tarraconenſis etiam dicta: cui Galba præfuit, cui nunc Cluvius Rufus. Vlterior diviſa in duas provincias, Bæticam & Luſitaniam. Bætica populi fuit, & in eam miſſus Proconſul. Noſter libro IV. *Vibius Serenus ulterioris Hiſpaniæ Proconſul.* non quia tota Hiſpania ulterior (caute legas) Proconſulem habuerit, ſed quia ejus pars melior Bætica. Itaque confundebant ſcribendo ſive loquendo. Plinius libro III. *Prima Hiſpania terrarum eſt, Vlterior appellata, eadem Bætica.* Non tamen etiam regendo. Nam duæ Cæſaris fuerunt, ſola Bætica populi. Strabo diſtincte, libro III. Νυνὶ δὲ τῶν ἐπαρχιῶν, τῶν μὲν ἀποδειχθεισῶν τῷ δήμῳ τε καὶ τῇ συγκλήτῳ, τῶν δὲ τῷ ἡγε-

comiter adminiſtrata provincia, primus in partes tranſgreſſus, nec ſegnis, [1] & donec bellum fuit, inter præſentes ſplendidiſſimus, ſpem adoptionis ſtatim conceptam, acrius in dies rapiebat: faventibus pleriſque militum; prona in eum aula Neronis
14 ut ſimilem. Sed Galba, poſt nuntios Germanicæ ſeditionis, quanquam nihil adhuc de Vitellio certum, anxius quonam exercituum vis erumperet, ne urbano quidem militi confiſus, quod remedium unicum rebatur, comitia imperii tranſigit. Adhibitoque ſuper Vinium, ac Laconem, Mario Celſo conſule deſignato, ac [2] Ducennio Gemino præfecto urbis, pauca præfatus *de ſua ſenectute*, [3] *Piſonem Licinia-*

ἡγεμόνες τῶν Ῥωμαίων, ἡ μὲν Βαιτικὴ πρόσκειται τῷ δήμῳ, καὶ πέμπεται στρατηγὸς ἐπ' αὐτὴν, ἔχων ταμίαν τε καὶ πρεσβευτήν. Ἡ δὲ λοιπὴ, Καίσαρός ἐστι. Πέμπονται δ' ἀπ' αὐτοῦ δύο πρεσβευταὶ, στρατηγικός τε καὶ ὑπατικός. *Nunc quidem, provinciis aliis attributis populo & Senatui, aliis Principi, Bætica populo relicta eſt, & mittitur in eam Proconſul qui habet Quæſtorem & Legatum. reliqua autem Hiſpania Cæſaris eſt. & mittuntur in eam duo Legati. Prætorius & Conſularis.* Addit deinde, Prætorium Luſitaniæ præfuiſſe, cum unico Legato: Conſularem reliquæ, cum tribus Legatis tribuſque legionibus. Conſentit & Dio libro LIII. qui diſerte *Bæticam populo adſignat, Luſitaniam & Tarraconenſem Cæſari.* Quid igitur Appiano in mentem venit ſcribere, De bello Hiſpanienſi, extremo? *Ab eo tempore* (quo Cantabri ab Auguſto victi) *Romani Iberiam, quæ hodie Hiſpania dicitur, in tres partes dividere cœpiſſe mihi videntur, in quarum duas annuos magiſtratus Senatus mittit, in tertiam vero Præſidem Imperator.* Quæ à falſo numquam excuſem, niſi quid mutavit ejus ævo. Strabo etiam libro ultimo, duas Hiſpanias recenſere inter eas quæ Populi ſunt, videtur. ſed videtur: eaque res interpretem decepit qui etiam τὴν ἐκτὸς Ἰβηρίαν, id eſt *Vlteriorem* ſive *Exteriorem* Hiſpaniam, turpiter *Interiorem* convertit. Vellem monuiſſe eruditiſſimum Caſaubonum, cujus ad Strabonem probas ſane Notas jam nunc vidi. *Lipſius.*

In Luſitaniam ſepoſuit.] Deprecante Seneca. Plutarch. Annal. 13. *dejicitur familiaritate ſueta, poſt congreſſu & comitatu Otho, & poſtremo ne in urbe æmulatus ageret, Provinciæ Luſitaniæ præficitur.* Savillius.

1 *Et donec bellum fuit inter præſentes.*] Particula una traducta ſuam & orationi & ſententiæ concinnitatem reddideris, *donec bellum fuit & inter præſentes ſplendidiſſimus.* Acidalius.

2 *Ducennio Gemino.*] Ille eſt, de quo libro XV. legis: *Exin Nero tres conſulares, L. Piſonem, Ducennium Geminum, Pompeium Paulinum vectigalibus propoſuit.* Lipſius.

3 *Piſonem Licinianum accerſiri jubet.*] Sueton. c. 17. nonnihil à Tacito diſcedens ſcribit, *Piſonem repente è media ſalutantium turba apprehendit, filiumque appellans, in caſtra perduxit.* Savillius.

1 *Ac-*

cinianum [1] *accerſiri* jubet: ſeu propria electione, ſive, ut quidam crediderunt, Lacone inſtante. cui apud Rubellium Plautum exercita cum Piſone amicitia; ſed callide ut ignotum fovebat; & proſpera de Piſone fama conſilio ejus fidem addiderat. [2] Piſo M. Craſſo & Scribonia genitus, nobilis utrimque, vultu habituque moris antiqui; & æſtimatione recta ſeverus, deterius interpretantibus triſtior habebatur: ea pars morum ejus, [3] quo ſuſpectior ſolicitis, adoptanti placebat. Igitur Galba apprehenſa Piſonis ma- 15
nu, in hunc modum locutus fertur; *Si te privatus,* [4] *lege curiata apud Pontifices, ut moris eſt, adoptarem;* & [5] *mihi egregium erat tunc, Pompeii & M. Craſſi ſub-*

1 *Accerſiri jubet, ſeu propria dilectione, ſive ut quidam tradiderunt.*] Muretus *accerſi* & *crediderunt*, maluerat. De utroque non gravate aſſentiar, quanquam neceſſario mutandum eſſe neutrum ſcio. *Acidalius.* In Florent. legitur: *ſeu propria electione; ſive, ut quidam crediderunt.* Sed nihil muto. *Pichena.* Repoſuimus lectionem MSC. Florentini; *crediderunt.* Freinshemius. Lege, *arceſſi.* Gronovius.

2 *Piſo M. Craſſo & Scribonia genitus.*] Puto illo M. Craſſo Frugi, qui conſul fuit cum C. Lecanio Baſſo, DCCCXVI. ſub Nerone. qui ipſe e Calpurniis Frugi, in Luciniam gentem adoptione tranſiit, ut ex cognomine apparet: ſicut hic noſter iterum è Liciniis ad Calpurnios ivit. Quod autem de Scribonia addit: ex eo vides perperam in Plutarchi Galba legi, Κράσσου καὶ Κρασσιανοῦ ἔγγονος: & ex noſtro corrigendum. *Lipſius.*

Piſo M. Craſſo ex Scribonia genitus.] Emendavimus, *& Scribonia genitus.* Rhenanus.

3 *Quo ſuſpectior ſolicitis, adoptanti placebat.*] Scio qui contendebant legendum, *quæ*, præter omnem rationem. Omiſſa hic quoque particula, quæ alteri *quo* reſponderat, *quo ſuſpectior ſollicitis, eo magis adoptanti placebat.* Acidalius.

4 *Lege curiata, ut moris eſt.*] Veteri jure cauſas arrogationis ſubeſſe oportuit, quas Pontifices conſiderabant: puta, ætaſne arrogatoris liberis potius gignundis idonea, bonane ejus qui arrogaretur, inſidioſe petita eſſent. Cauſis probatis, comitia quæ *curiata* appellantur præbita ſunt; arbitris quandoque ipſis Pontificibus. Tum à magiſtratu, qui ad populum ferre legem poſſet, veluti conſule, lata fuit rogatio his fere verbis. *Velitis jubeatis, Quirites, uti L. Valerius L. Titio tam jure legeque filius ſiet, quam ſi ex eo patre matreque ejus natus eſſet: utique ei vitæ neciſque in eo poteſtas ſiet, ut patri endo filio eſt. Hoc, uti dixi, ita vos, Quirites, rogo.* Quæ ſunt apud Gell. 5, 19. & liquent ex ea Ciceronis pro domo ſua. plane quod hic ait Cornelius *adoptarem*, de *arrogatione* ejus, qui ſui juris eſſet. accipiendum eſt: & in libris civilis ſtudii *arrogatio* vocabulo *adoptionis* continetur. *Vertranius.* Neſcio an à gloſſographo illa, *ut moris eſt.* Acidalius.

5 *Mihi egregium erat tunc.*] Non placet extrema iſta vocula, quam ſuſpicor effictam fuiſſe ex corrupto

ſubolem in penates meos adſciſcere ; [1] *& tibi inſigne, Sulpiciæ ac Lutatiæ decora, nobilitati tuæ adjeciſſe. Nunc me deorum hominumque conſenſu ad imperium vocatum præclara indoles tua, & amor patriæ impulit, ut principatum, de quo majores noſtri armis certabant, bello adeptus, quieſcenti offeram. exemplo divi Auguſti, qui ſororis filium Marcellum, dein generum Agrippam, mox nepotes ſuos, poſtremo Tiberium Neronem privignum, in proximo ſibi faſtigio collocavit. Sed* [2] *Auguſtus in*

prænomine Pompeii, ut ſcribendum ſit; *mihi egregium erat Cnæi Pompeji:* cum etiam Craſſo pronomen ſuum addatur. *Freinshemius.*

1 *Et tibi inſigne, Sulpiciæ ac Lutatiæ decora.*] Ita Scripſimus. *Rhenanus.* Plutarchus agens de Galbæ genealogia inquit, *μέγα δὲ εἶχεν εὐγενείας ἀξίωμα τῷ Σερουΐων οἶκον.* i. *ex illuſtri Serviorum gente trahebat natalium ſplendorem.* & Tacit. 2. Hiſtor. *Poſt Iulios, Claudios, Servios* nonnihil impropriè uſus cognomine pro gentilitio ad ſignificandam Sulpiciorum domum; de qua fuſius agentem vide Sueton. Galb. 2. & 3. Sed Galba, inquit Plutarchus, *ἐφρόνει μεῖζον ἐπὶ τῇ τοῦ Κάτλου συγγενείᾳ.* i. *ingentes ei ſpiritus faciebat Catulorum ſtirps:* cum Q. Lutatius Catulus, eſſet ei avus maternus. Quod ex Liviæ Auguſtæ cognatione deſcenderit, ex lectione mihi non ſuccurrit, quamquam verum ſit, eum *obſervaſſe ante omnes Liviam Auguſtam, cujus & viva gratia plurimum valuit, & mortua teſtamento pene ditatus eſt.* Sueton. 5. Sed cognationis ne veſtigia quidem apud ſcriptores extant, ut fidem facile ita ſentienti abjudicem. Novercam tantum habuit Liviam Ocellinam, in cujus nomen ex adoptione tranſiit, appellatus L. Livius Ocellinus *uſque ad tempus imperii*, ſi non erronea eſt Suetonii in Galb. 4. ſententia. *Savillius. Familias* intelligit, ex quibus ortus Galba, ex Sulpicia genus nomenque paternum, ex Lutatia genus maternum ducebat: qui ex Mummia Achaja natus, ſtatuarum titulis pronepotem ſe Q. Lutatii Catuli Capitolini ſcripſerit, uti refert Sueton. in Galb. 3. *Vertranius.* Nihil video, quo hæc referri poſſent, *Sulpiciæ ac Lutatiæ*; nec dubito ſcripſiſſe Tacitum *Sulpicia ac Lutatia decora.* quomodo fere *avitum genus* ſup. 3. 72. & magis etiam *longa decora præferentes*, h. e. multos avos, multas imagines, ſup. 14. 53. ſimile eſt quod Florus 1. 8. habet: *Romana prodigia atque miracula.* Freinshemius. Omnia ſana ſunt, ſi, ut oportet, illa, *Sulpiciæ ac Lutatiæ*, referas ad id, quod ſequitur, *nobilitati*: Hic enim ſubintelligitur, *nobilitatis.* Boxhornius.

2 *Auguſtus in domo ſucceſſorem quæſivit.*] Id eſt. Auguſtus quæſivit inter ſuos, inter propinquos, inter eos qui ſui nominis atque gentis eſſent. ego inter cives & in repub. *Ferrettus.* Hinc diſcas, Principibus in ſucceſſore eligendo virtutis quam propinquitatis rationem habendam, Plin. Pan. *ſucceſſorem è ſinu uxoris accipias? ſummæque poteſtatis heredem, tantum intra domum tuam quæras? non per totam civitatem circumferas oculos? & hunc tibi proximum, hunc conjunctiſſimum exiſtimes, quem optimum, quem diis ſimillimum inveneris?* Vopiſcus in Tacito: *Ingens eſt gloria morientis Principis remp. magis amare, quam filios.* Pichena.

1 Ego

in domo ſucceſſorem quæſivit; [1] *ego, in Rep. Non quia* [2] *propinquos aut ſocios belli non habeam: ſed neque ipſe imperium ambitione accepi,* [3] *& judicii mei documentum ſint, non meæ tantum neceſſitudines, quas tibi poſtpoſui, ſed & tuæ.* [4] *eſt tibi frater pari nobilitate, natu major, dignus hac fortuna, niſi tu potior eſſes. Ea ætas tua, quæ cupiditates adoleſcentiæ jam effugerit: ea vita, in qua nihil præteritum excuſandum habeas. Fortunam adhuc tantum adverſam tuliſti.* [5] *Secundæ res acrioribus ſtimulis animos explorant: quia* [6] *miſeriæ tolerantur, felicitate corrumpimur. Fidem, libertatem, amicitiam, præcipua humani animi bona, tu quidem eadem conſtantia retinebis;* [7] *ſed alii per obſequium imminuent. Irrumpet*

1 *Ego in Rep.*] Huc alludit, ut videtur, Dagalaiphus Comes ſtabuli apud Valentinianum: rogante enim Principe, quem in regni conſortium adſciſceret, reſpondit. *Si tuos amas, habes fratrem, ſi Remp. alium quære.* Marcell. l. 26. *Savillius.*

2 *Propinquos aut ſocios belli.*] Auguſtus Agrippam & Tiberium adoptavit, tanquam *belli ſocios*, alios ut propinquos. Sic Galbæ Otho erat ſocius belli & Dolabella, quem Plutarchus tradit, ut ſic loquar, ex adoptionis titulo *propinquum* fuiſſe. Tac. *Corn. Dolabella propinquitate Galbæ monſtratus*, ſi, ut arbitror, Plutarcho conſentiens eundem intendit hominem. *Savilius.*

3 *Et judicii mei documentum.*] Sententiam ante involutam, filo & fide Vaticani codicis apte evolvi. Hoc dicit. Neque ego ambitione aut malis artibus imperium quæſivi: & quod te judicio ſucceſſorem eligam, ſignum poſthabiri non ſolum mei amici ſed & tui. *Lipſius.*

Et judicii mei documentum ſit.] Caſtigavi; *ut judicii mei documentum ſit.* ubi malim *ſint*. nam ſequitur, *neceſſitudines non meæ ſed tuæ.* Rhenanus.

4 *Eſt tibi frater.*] De quo libro IV. Hiſtoriarum: *Ferebatur Antonius Scribonianum Craſſum, egregiis majoribus, & fraterna imagine fulgentem, ad capeſſendam remp. hortatus.* Lipſius.

5 *Secundæ res acrioribus ſtimulis.*] Xenophon pariter: Δοκεῖ δέ μοι, ὦ Κῦρε, χαλεπώτερον εἶναι εὑρεῖν ἄνδρα τἀγαθὰ καλῶς φέροντα, ἢ τὰ κακά. τὰ μὲν γὰρ ὕβριν τοῖς πολλοῖς, τὰ δὲ σωφροσύνην τοῖς πᾶσιν ἐμποιεῖ. Et ſententia ſimilis, Diodoro Siculo expreſſa, lib. XIX. Διόπερ ἔνιοι προσηκόντως ὑπολαμβάνουσιν εὐχερέστερον ὑπάρχειν συμφορὰς ἐνεγκεῖν ἐμφρόνως, ἢ τὰς ἐν μεγέθει εὐημερίας ἐμφερόντως. αἱ μὲν γὰρ διὰ τὸν τοῦ μέλλοντος φόβον ἐπαναγκάζουσιν ἐπιμελεῖσθαι, αἱ δὲ διὰ τὸ προγεγονὸς εὐτύχημα, [illegible]) καταφρονεῖν πάντων. Et Catoni illi Priſco: *Adverſæ res ſe domant, & docent quid opus ſit facto: ſecundæ res lætitia tranſverſum trudere ſolent à recte intelligendo atque conſulendo.* Idem.

Secundæ res acrioribus ſtimulis animum explorant.] Melius, credo, in Flor. legitur, *animos explorant.* Pichena.

6 *Miſeriæ tolerantur.*] Quoquo modo feruntur. *Ferretius.*

7 *Per obſequium imminuent.*] Ita diſerte Vatic. & Venetus: nec quidquam pote (non me quidem arbitro) lectione hac melius. Rhenanus tamen turbat, mutat, & exemplaria ut habe-

rent

pet adulatio; [1] *blanditiæ peſſimum veri affectus venenum; ſua cuique utilitas.* [2] *Etiam ego ac tu ſimpliciſſime inter nos hodie loquimur; ceteri libentius cum fortuna noſtra, quam nobiſcum. Nam ſuadere principi quod oporteat, multi laboris: aſſentatio erga principem quemcumque, ſine*
16 *affectu peragitur. Si immenſum imperii corpus ſtare ac librari ſine rectore poſſet, dignus eram, à quo Reſp. inciperet. Nunc eo neceſſitatis jampridem ventum eſt, ut nec mea ſenectus conferre plus populo Rom. poſſit, quam bonum ſucceſſorem; nec tua plus juventa, quam bonum principem.* [3] *Sub Tiberio, & Cajo, & Claudio,* [4] *unius familiæ quaſi hereditas fuimus: loco libertatis erit, quod eligi*

rent fecit, *alii licet per obſequium annuant.* Lipſius.

Sed alii per obſequium imminuent, Irrumpet adulatio.] Hic locus fœde corruptus eſt. Reſtituimus ex volumine Matthiæ Corvini in hunc modum, *ſed alii licet per obſequium annuant. Irrumpet adulatio.* Expone, *licet* hoc eſt datur, conceditur, permittitur, ut alii per obſequium annuant. *Rhenanus.*

1 *Blanditia peſſimum veri affectus venenum, ſua cuique utilitas.*] Verba hæc prorſus ἀπροσδιόνυσα. Nec ſenſum evolvas verum quidem: nec ſtructuram videas aliqua ratione concinnam. Non multo in ſequentibus particula *etiam* ad ſenſum facit. Quæ omnia ſi auferantur hinc, reliqua inter ſe pulcherrime congruant. & nos locum vidimus, quo iſta rurſus, audaci quidem, ſed neceſſaria trajectione reponenda: *Sed alii per obſequium imminuent. Irrumpet adulatio, blanditia, peſſimum veri adfectus venenum. Ego ac tu ſimpliciſſime inter nos hodie loquimur, ceteri libentius cum fortuna noſtra, quam nobiſcum. Nam ſuadere principis, quod oporteat, multi laboris: aſſentatio erga principem quemcunque ſine affectu peragitur. Sua cuique utilitas. Etiamſi* &c. Hic illa, *ſua cuique utilitas*, ſententiolæ loco poſt aliquantam reſpirationem à Galba interjecta, quibus tranſitum & aditum ad ſequentia ſibi faceret, præcipua totius orationis, ut quibus utilitatem & prope neceſſitatem hujus adoptionis & electionis vult demonſtrare. *Acidalius.* Verba hæc ad ſequentia pertinere arbitror. Ideo diſtinguerem: *Irrumpet adulatio, blanditia: peſſimum veri affectus venenum, ſua cuique utilitas.* Pichena. Vir Eruditus diſtinguit: *blanditia: peſſimum veri affectus venenum, ſua cuique utilitas.* me non adſentiente, qui credam blanditias potius hac infamia notari, quam & mereri, vel Plutarchi libellus fidem fecerit, quem de adulatore, ab amico dignoſcendo ſcripſit. *Freinshemius.*

2 *Etiam ego ac tu ſimpliciſſime inter nos hodie loquimur.*] Illud, *etiam*, in hoc loco ſupervacuum & ineptum videtur, ac ſuſpicor ad antecedentia pertinere. Sic ergo legerem: *ſua cuique utilitas etiam. Ego ac tu* &c. *Pichena.*

3 *Sub Tiberio, & Cajo, & Claudio.*] Sed cur Neronem omittit? Credo quia Tiberius, & Cajus, & Claudius, qui ſucceſſionis continuatione Principatum tenuerunt, ejuſdem familiæ Claudiæ erant. Nero autem in ea tantum per adoptionem. *Idem.*

4 *Unius familiæ.*] Claudiæ ſcil. *Ferretus.* C. Iulius adoptabat Augu-

eligi cœpimus. Et finita Iuliorum Claudiorumque domo, optimum quemque adoptio inveniet. Nam generari & naſci a principibus fortuitum, nec ultra æſtimatur: [1] *adoptandi judicium integrum; & ſi velis eligere, conſenſu monſtratur. Sit ante oculos Nero, quem longa Cæſarum ſerie tumentem, non Vindex cum inermi provincia, aut* [2] *ego cum una legione; ſed ſua immanitas, ſua luxuria cervicibus publicis depulere* [3] *neque erat adhuc damnati principis exemplum.* [4] *Nos bello, & ab æſtimantibus aſciti, cum invidia, quamvis egregii erimus.* [5] *Ne tamen territus fueris, ſi duæ legiones in hoc concuſſi orbis motu nondum quieſcunt. Ne ipſe quidem ad ſecuras res acceſſi: & audita adoptione, deſinam videri ſenex, quod nunc mihi unum objicitur. Nero a peſſimo quoque ſemper deſiderabitur: mihi ac tibi providendum eſt,* [6] *ne etiam a bonis deſideretur. Monere diutius, neque temporis hujus;*

guſtum, Auguſtus Liviam & Tiberium, hic Germanicum, cui filius Cajus, frater Claudius, tandem Claudius adoptabat Neronem, in quo extincta Iuliorum ſtirps. *Auſonius.*

Æneadum generis qui ſextus & ultimus hæres

Polluit, & clauſit Iulia ſacra Nero.

Savillius.

1 *Adoptandi judicium integrum.*] Proprium, liberum, non commune cum fortuna: & ſi volueris eligere, inde cognoſcitur, quod conſenſus omnium ſequitur eligentem. plerumque enim electio eſt plurium & optimi. *Ferrettus.*

2 *Cum una legione.*] Vna tantum? Atqui antea tres, in illa parte Hiſpaniæ. & *τρία τάγματα, tres legiones* (ita vertere interpres debuit, non *cohortes*) collocat ſub Auguſto Strabo. Etiam ſub Tiberio noſter, initio libri 4. Annal. *Hiſpaniæ,* inquit, *recens perdomitæ tribus habebantur.* Sed iis ipſis verbis adſignificat id mutatum, & imminutas legiones, animis ejus gentis tempore imminutis & fractis. Itaque in Tarraconenſi, cui Galba præfuit, una tunc legio. Suetonius in Galba, cap. 10. oſtendit exercitum fuiſſe *legionis unius, alarum duarum, trium cohortium.* Lipſius.

Ego cum una legione.] *Sexta* nempe. 5. hiſt. *Principem Galbam Sextæ legionis auctoritate factum.* Savillius.

3 *Neque erat adhuc.*] Scil. ante Neronem, *qui perlatis à curſore Phaontis liberti ſui codicillis, legit ſe hoſtem à Senatu judicatum, & quæri ut puniretur more majorum,* ait ille. *Vertranius.*

4 *Nos bello & ab æſtimantibus aſciti.*] Qui judicio id fecerunt. *Ferrettus.* Illud, *nos*, ad utrumque referendum videtur. Ideo interpretor, ipſum Galbam bello aſcitum Imperatorem, Piſonem autem adoptione à Galba æſtimatum. At æſtimatio etiam de utroque intelligi poteſt, cum initio hujus orationis dixerit. *Nunc me deorumque hominumque conſenſu ad imperium vocatum.* Pichena.

5 *Nec tamen territus fuerit.*] Scripſimus, *ne tamen* &c. *Rhenanus.*

6 *Ne etiam à bonis deſideretur.*] Vox ultima, ſi abſit, nemo deſideret,

E 3 imo

jus; & impletum eſt omne conſilium, ſi te bene elegi. [1] *Utiliſſimuſque idem ac breviſſimus bonarum malarumque rerum delectus eſt,* [2] *cogitare quid aut volueris ſub alio principe, aut nolueris. Neque enim hic, ut in ceteris gentibus, quæ regnantur, certa dominorum domus, & ceteri ſervi: ſed imperaturus es hominibus, qui nec totam ſervitutem pati poſſunt, nec totam libertatem.* Et Galba quidem, hæc ac talia, [3] tamquam principem faceret; ceteri tamquam cum facto loquebantur.

17 Piſonem ferunt ſtatim intuentibus, & mox conjectis in eum omnium oculis, nullum turbati, aut exſultantis animi motum prodidiſſe. Sermo erga patrem imperatoremque reverens; de ſe moderatus: nihil in vultu habituque mutatum: [4] quaſi imperare poſſet magis, quam vellet. Conſultatum inde, [5] *pro roſtris, an in ſenatu,* [6] *an in caſtris adoptio nuncupa-*

imo oriatur facies orationis longe jucundior; meis quidem oculis. *Gruterus.*

1 *Utiliſſimus quidem ac.*] Sive, ut Rhenano, & Mauro viſum è Budenſi, *utiliſſimus idem.* Lipſius.

Utiliſſimusq quidem ac breviſſimus bonarum malarumque.] Codex Budenſis, *Utiliſſimus idem ac brev. bonarumque rerum delectus; cogitare.* Legerim ego, *Utiliſſimus idem ac brev. bonarum quoque rerum delectus; Cogitatio quid aut nolueris ſub alio principe, aut volueris.* Rhenanus. Cum in mala non cadat electio, vulgarem ſcriptionem ſuſpicor corruptam. Chirographo regio deeſt *malarum.* Sic igitur ſcribo: *Utiliſſimus idem qui breviſſimus bonarum rerum delectus: cogita quid aut nolueris ſub alio principe, aut volueris.* Particulam *quidem* paſſus ſum: *at* ſuſtuli: neminem enim, opinor, latet, quam multa ſint in auctoribus paſſim interpolata. *Vertranius.* *Utiliſſimus idem ac* &c. ita malo quam *quidem.* Talem Trajanum ſe iam Plinius facit Panegyrico: *Meminiſti quæ optare nobiſcum, quæ ſis queri ſolitus. Nam privato judicio principem geris, meliorem immo te præſtas, quam tibi alium precabare.* Acidalius. Vulgo, *Utiliſſimus quidem,* Mutavi quoniam Flor. & plerique alii veteres, habent, *idem.* Ex eodem etiam Flor. reſtitui *eſt,* quod interciderat. *Pichena.*

2 *Cogitare quid ſub alio.*] Vel debes vel cogita. *Ferretius.* Melius ſic ex Flor. *Quid aut volueris ſub alio principe, aut nolueris.* Vulgo inverſo ordine. *Pichena.*

3 *Tanquam Principem faceret.*] Id eſt, Galba conſilio, alii adulatione. *Savilius.*

4 *Quaſi imperare poſſet magis quam vellet.*] 3. hiſt. de Iunio Blæſo *Nullius repentini honoris, adeo non Principatus appetens, ut parum effugeret, quin dignus crederetur.* Idem.

5 *Pro roſtris.*] Id eſt, ad populum in concione. *Idem.*

6 *An in caſtris.*] Locus hic explicatione indiget, cui, quantum in nobis eſt, lucem afferre conabimur. Caſtra vero hic accipiuntur (quæ à Sueton. addita epitheto Prætoriana dicuntur in

paretur. *Iri in caſtra* placuit. *honorificum id militibus fore, quorum favorem ut largitione & ambitu male acquiri, ita per bonas artes haud ſpernendum.* Circumſteterat interim palatium publica exſpectatio magni ſecreti impatiens, & male coërcitam famam ſupprimentes augebant. Quartum Idus Ianuarias fœdum 18
imbribus diem, tonitrua & fulgura & cæleſtes minæ ultra ſolitum turbaverant. [1] Obſervatum id antiquitus comitiis dirimendis, non terruit Galbam, quo minus in caſtra pergeret; [2] contemptorem talium ut fortuitorum; ſeu quæ fato manent, [3] quamvis ſignificata, non vitantur. Apud frequentem militum concionem, imperatoria brevitate, adoptari à ſe Piſonem, [4] more di-

vi

in Claud. 21.) pro loco illo, qui teſte Plinio erat in extrema urbis parte, in quo Prætorianæ cohortes continebantur: quæ a Tiberio ſunt conſtitutæ, cum vagæ ante id tempus, & per hoſpitia diſperſæ eſſent. In illis porro caſtris adoptio facta eſt. Statim. *Iri in caſtra placuit & honorificum id militibus fore.* Tum, *Apud frequentem* &c. Ex quo apparet ſolennia adoptionis non requiri in hiſce militum adoptionibus, quæ in teſtamentariis. In his enim oportebat ſcriptum hæredem, & filium, ſi ratum id haberet, nomen, in quod erat adoptatus, apud Prætorem profiteri, ne cui poſtea nominis mutatio fraudi eſſet, ut Octavium poſt Iulii mortem, & apertis ejus tabulis feciſſe tradit Appianus. Horum caſtrorum mentio fit à Tac. in fine l. 3. hiſt. atque hoc libro ſæpius. *Lupanus.*

1 *Obſervatum id antiquitus comitiis dirimendis, non terruit Galbam.*] Cic. in Vatinium. *Augures omnes uſque ab Romulo decreverunt, Iove fulgente cum populo agi nefas eſſe.* Philipp. 5. *Iove tonante cum populo agi non eſſe fas quis ignorat?* 2. de divinat. *in noſtris commentariis ſcriptum habemus, Iove fulgurante Comitia populi habere nefas.* Paulo poſt: *Comitiorum ſolum vitium eſt fulmen, quod idem omnibus rebus auſpicium optimum habemus, ſi ſiniſtrum fuerit.* Savillius. Modus loquendi Livio familiaris. lib. 1. *ni degeneratum in aliis, huic quoque decori offeciſſet.* lib. 7. *diu non perlitatum tenuerat Dictatorem, ne ante meridiem ſignum dare poſſet.* & inferius: *tentatum domi per Dictatorem, ut ambo patricii Conſules crearentur, rem ad interregnum perduxit.* Pichena.

2 *Contemptorem talium, ut.*] Sic Iulius Cæſar ne religione quidem à quoquam incœpto retardatus eſt. Alexandrum quoque ferunt contemptorem religionis fuiſſe, auctore Anaxarcho Philoſopho, ut ſcribit Iuſtinus lib. 12. *Lupanus.*

3 *Quamvis ſignificata non vitentur,*] Emendavimus & diſtinximus, *quamvis ſignificata, non vitantur.* Rhenanus.

4 *More D. Auguſti, & exemplo militari.*] Trajecti facta vocum videtur: quam odoratus Æmilius Ferrettus, legitque, *Exemplo D. Auguſti & more militari.* me quidem utraque manu adſentiente. *Lipſius.*

More divi Auguſti.] Malim, *exemplo divi Auguſti, & more militari.* Ferrettus. Ego quoque, ut Æmilius, ſcribendum puto. Etſi enim C. Iu-

lius

vi Auguſti, & exemplo militari, [1] quo vir virum legeret, pronuntiat: ac ne diſſimulata ſeditio in majus crederetur, ultro aſſeverat, [2] *quartam & duo & viceſimam legiones, paucis ſeditionis auctoribus, non ultra verba ac voces erraſſe, & brevi in officio fore.* Nec ullum orationi aut [3] lenocinium addit, aut pretium. Tribuni tamen centurioneſque, [4] & proximi militum, grata auditu reſpondent: per cete-

ros

lius Cæſar belli Gall. lib. 1. *negat ſe more & exemplo populi Rom. poſſe iter ulli per Provinciam dare?* Tacitus tamen initio Galbianæ orationis dixit; *Principatum quieſcenti offeram, exemplo divi Auguſti.* Quod autem adoptare ſe Piſonem *more militari, quo vir virum legeret*, Galba pronunciavit, id ex militiæ Romanæ antiquis moribus explicandum eſt. Apud majores miles quandoque non ex lege, aut ex cenſu per conquiſitionem delectumve ſcribebatur, ſed ſive domi cogeretur exercitus, ſive pars copiarum præliatura cum hoſtibus, in expeditionem mitteretur, cum gliſcerent pericula, ex iiſque caſus graviores timerent, ſoliti fuere milites ſinguli notos ſibi ſingulos legere, quos antea ex præclaris facinoribus ſatis ſpectatos putarent. Quod hodie militibus in more, legitur quoque apud Livium lib. 9. *Etruſci lege ſacrata coacto exercitu, cum vir virum legiſſet, quantis nunquam alias antea ſimul copiis, ſimul animis dimicarunt.* Eodem alludit M. Tullius, ut quidam obſervavit ad illa verba Milonianæ: *Ille qui ſemper ſecum ſcorta, ſemper exoletos; ſemper lupas ducebat, tum neminem, niſi ut virum à viro lectum eſſe diceres.* Vertranius. Tò *mos* & τὸ *exemplum* eadem fere poſſunt. Plaut. Bacchid. *Multi more iſto atque exemplo innuunt, quos cum cenſeas tibi amicos, reperiuntur falſi falſimoniis* Cæſar lib. 1. Gall. *negat ſe more, & exemplo populi Rom. poſſe iter ulli per provinciam dare.* Sint hæc igitur per me ſine trajectione. *Salinerius.*

1 *Quo vir virum legeret.*] Modus ex militia talis eſt, quo primus ſumeret ſecundum in acie ſibi proximum, ſecundus tertium, & ſic porro, omnibus ad extremum uſque velut ſocios ſibi adlegentibus. Exercitus ad eam inſtructus formam omni pene vi major videbatur iſtis temporibus; certe plurimum in hoſtes valebat. Livius lib. 9. Pæne apud Xenoph. 1. παιδ. par eſt deſcriptio inſtruendi apud Perſas exercitus, ſeu vere atque ex uſu, ſeu quod dux militia clarus eam judicaret aciem validiſſimam. Cyrus nobiliſſimum quemque, numero ducentos, exercitatæ induſtriæ legebat, ſinguli ex ducentis ſibi quatuor alios, donec mille nobiles ille incrementi ordo daret. nobilium deinde ſinguli triginta milites gregarios optabant, decem ſcil. πελταστὰς, totidemque funditores; & ſagittarios pari numero. *Savillius.*

2 *Quartam & duo & viceſimam legiones.*] Vulgo, *duodeviceſimam* falſum, ex libris, & hiſtoria. idque etiam in Flor. repoſitum fuerat à recentiori manu: ſed tamen apparet, ſcriptum antea fuiſſe, *duoet viceſimam.* Pichena.

3 *Lenocinium addit, aut pretium.*] Ita ſcripſi, Flor. indicante qui habet, *addita ut precium.* Vulgo etiam non male; *additum aut pretium.* Idem.

4 *Et proximi militum grata auditu reſpondent.*] Mendoſus locus eſt, caſtigavimus, *Et proximi militum gra-*

ta-

ros mæſtitia ac ſilentium, [1] tamquam uſurpatam etiam in pace donativi neceſſitatem, bello perdidiſſent. Conſtat potuiſſe conciliari animos [2] quantulacumque parci ſenis liberalitate. nocuit antiquus rigor & nimia ſeveritas, cui jam pares non ſumus. Inde apud ſenatum non comptior Galbæ, 19
[illegible] [3] non

tabundi reſpondent. nam *gratandi* verbum etiam alibi Tacit. uſurpat. ut lib. 6. *Et incolumem fore gratatur.* lib. 14. *Atque ubi incolumem eſſe pernotuit, ut ad gratandum ſeſe expedire.* lib. 2, Hiſt. *laudantes gratanteſque* &c. Rhenanus. Librorum veterum lectionem licet ſuſpectam, malui reſtituere, quam Rhenani aberrantem conjecturam retinere. Flor. nihil ab aliis manuſcriptis diſcrepat, niſi quod pro *auditu* habet *audito.* ſuſpicor Tacitum ſcripſiſſe, *grata ac læta.* militum ſcil. acclamationes, quibus fauſta omnia precari ſolebant. ut lib. ſeq. *militariter locutus, læta omnia & affluentia excepit.* lib. 4. *Magna voce, læta Pisoni omina, tanquam principi continuare.* Pichena.

1 *Tanquam uſurpatam etiam in pace donativi neceſſitatem.*] Principum in milites liberalitas *donativum* vocabatur, in populum aut etiam amicos *congiarium*; quod proculdubio certa primum menſura (velut congii) vinum aut oleum divideretur, poſteaque ſubjectis rebus aliis adhæſit idem nomen. 12. Annal. *Additum nomine Neronis donativum militi, congiarium plebi.* Et Suet. Ner. 7. agens de eadem re. *Deductus in forum tyro, populo congiarium, militi donativum propoſuit.* Quo proprietatis neglectu, ut videtur, permiſcet vocabula Tullius, utiturque *congiario*, ubi *donativo* locus erat 16. ad Att. Epiſt. 8. *An iret ad tres legiones Macedonicas, quæ iter ſecundum mare ſuperum faciunt, quas ſperat ſuas eſſe. Eæ congiarium ab Antonio accipere noluerunt.* An potius, quod reor, *donativum*, liberæ reip. ignotum ſub Imperatoribus obtinuit? principes plerumque donativum concedunt poſt inſignem aliquam victoriam; aut ubi extra ordinem ſuaderet occaſio. Claudius primus fuit, qui Principatum adeptus militi donativum promiſit quina dena ſeſtertia, id eſt circiter 120 libras ſterlingas monetæ Anglicanæ. *Primus Cæſarum fidem militis etiam præmio pigneratus*, ait Sueton. c. 10. Et cum Nero filius adoptivus virilem indueret togam, itidem dedit. Nero Principatus initio *promiſit donativum ad exemplar paternæ largitionis*, Tac. 12. Annal. & poſt detectam Piſonis conſpirationem, *bina nummum millia viritim manipularibus diviſit*, id eſt, circiter ſexdecim libras noſtrates, & variis temporibus, cum Græciam tranſiret, impoſuit quaſi per tot repetitas vices neceſſitatem idem faciendi ſucceſſoribus. Nymphidius promittebat ipſis Galbæ nomine triginta millia ſeſtertium, id eſt, circiter libras ducentas quadraginta, Galba promiſſi fidem eludente. Atque hic in Piſonis adoptione; *nullum orationi aut lenocinium additum aut pretium.* Adrianus magis obſecutus tempori in adoptione Veri quater millies ſeſtertium in militem diviſit; & Antoninus, teſte Spartiano, in matrimonio filiæ Fauſtinæ exceſſit *usque ad donativum militum.* Savillius.

2 *Quantulacumque parci ſenis liberalitate.*] Liber Corvini: *quantulacunque parva liberalitate*, Nocuit. Opinor fuiſſe ſcriptum, *Quantumcunque parva liberalitate*, aut tantum, *quantacumque liberalitate*, ut vox *parva* fuerit ab inſcipiete. Rhenanus.

 Non

[1] non longior quam apud milites ſermo: Piſonis comis oratio. [2] & patrum favor aderat: multi voluntate; effuſius qui noluerant: medii, ac plurimi, obvio obſequio privatas ſpes agitantes, ſine publica cura. Nec aliud ſequenti quatriduo (quod medium inter adoptionem & cædem fuit) [3] dictum à Piſone in publico, factumve. Crebrioribus in dies Germanicæ defectionis nuntiis, & facili civitate ad accipienda credendaque omnia nova, cum triſtia ſunt; cenſuerant patres mittendos ad Germanicum exercitum legatos. agitatum ſecreto, num & Piſo proficiſceretur; [4] majore præ-

1 *Non longior quam apud milites ſermo.*] *Militem* legitur in Corvini libro. *Idem.*

2 *Et patrum favor aderat: multi.*] Verum ſenſum non aſſequeris, niſi aliter interpungas. nempe hoc unum videtur auctor dicere: Multi qui medie noluerant, voluntate effuſius, ſcil. favebant. At ille longe aliud vult, quod diſtinctio hæc tibi aperiet: *Et patrum fav. aderat: multi voluntate, effuſius qui noluerant, medie; ac plurimi obvio obſequio* Tres favoris velut gradus facit. *Multi voluntate* id eſt, Taciti phraſi, quibus adoptio volentibus erat, *effuſe* (nihil enim hic amplius valet *effuſius*) favebant; quibus privatæ tantum ſpes; nulla publica cura: *plurimi obvio obſequio*, id eſt, effuſiſſime: inter hos *medie* illi; qui noluerant, ſeu quibus adoptio adverſa. *Acidalius.* Sic emendandum cenſui locum, probavique Socero meo; *multi voluntate; effuſius; qui noluerant; medii ac plurimi:* cum ante legeretur: *multi voluntate effuſius, qui noluerant medie, ac plurimi obvio obſequio* &c. omnia confuſe, non ſine pulcherrimæ & acutiſſimæ ſententiæ injuria: effuſius faviſſe (in ſpeciem ſaltem) qui noluerant eo faſtigii provectum Piſonem. Sic in loco parallelo, quem confirmandæ huic correctioni in margine adjeci. H. 1, 45. *quanto magis falſa erant, quæ fiebant, tanto plura facere.* Freinshemius.

3 *Dictum à Piſone in publico, factumque.*] Placuit, *in publico*; juxta Flor. quamvis non male vulgati, *in publicum.* Pichena.

4 *Majore prætextu.*] Quid illud, *majore*? Suſpectum mihi hic verbum, *Lipſius.*

Majore prætextu.] Id eſt, quo legatio ad milites ornatior, ſeu majoris foret dignitatis, placebat una cum miſſis à Senatu ire etiam Piſonem. *Illi auctoritatem ſenatus; hic dignationem Cæſaris laturus.* non enim *prætextus* ſemper pro obtentu. Val lib. 4. *& plurimorum ac maximorum operum prætextu titulum imaginum ſuarum amplificavit.* At cur non ipſe Galba legiones adivit? Tiberium æmulatur. Tac. l. 1. ann. *immotum adverſus eos ſermones fixumque Tiberio fuit, non omittere caput rerum, neque ſe remque publicam in caſum dare:* præſertim *cui majore longinquo reverentia, ſimul adoleſcentibus excuſatum quædam ad patrem rejicere.* Doctiſſ. autem vir hæc habet ſuſpecta mendæ. *Salinerius.* Suſpectum Lipſio verbum *majore*; mihi magis quod ſequitur, *prætextu*: & mutem ſane hoc, ſcribamque fidenter, *majore profectu.* id eſt, in majorem profectum, ſive, ut eo plus legatione proficeretur. *Acidalius.* Græci dicerent, ὅτι μείζονι προσχήματι. Subjicit enim Tacitus; *illi auctoritatem Senatus*

hic

prætextu. [1] illi auctoritatem ſenatus, hic dignationem Cæſaris laturus. Placebat & Laconem prætorii præfectum ſimul mitti. [2] Is conſilio interceſſit. Legati quoque (nam ſenatus electionem Galbæ permiſerat) fœda inconſtantia nominati, excuſati, ſubſtituti, ambitu remanendi aut eundi, ut quemque metus vel ſpes impulerat. Proxima pecuniæ cura: & cuncta ſcrutantibus juſtiſſimum viſum eſt, inde repeti, [3] ubi inopiæ cauſa erat. [4] Bis & vicies millies ſeſter-

hic dignationem Cæſaris laturus. ἀξίωσιν ſcil. & σχῆμα, quod prætextum vocat. Itaque non erat, quod in hoc loco Lipſius deſideraret. Erat Piſo jam Cæſar factus adoptione Galbæ, & ideo plus dignationi conciliaturus. *Boxh.*

1 *Illi auctoritatem ſenatus.*] Scripſimus, *ille aut ſ. hic d. Cæſaris laturus.* Rhenanus.

2 *Is conſilio interceſſit.*] Exemplar Budenſe, *ni conſilio interceſſit.* Forte legendum, *ni conſilio interceſſiſſet,* aut potius, *cui conſilio interceſſum.* Rhenanus. Quis interceſſit? an Piſo ipſe, tamquam conſors tribuniciæ poteſtatis? Credo potius Laconem. neque de interceſſione tribunicia intelligi, ſed quod ille abnuerit, conſiliumque improbaverit. *Pichena.*

3 *Ubi inopiæ cauſa erat.* Repoſui, *ubi*, ex Flor. & aliis veteribus. Vulgo, *unde inopiæ.* Idem.

4 *Bis & vicies mille ſeſtertium.*] Verius fortaſſe, *bis & vicies millies.* quæ ſumma ſane grandiuſcula, ſed digna effuſionibus ejus monſtri. *Erunt quinquaginta quinque milliones*, ut loquamur ritu & compendio noſtro. Quid nimium pro opibus Romanis, *Lipſius.*

Bis & vicies mille Seſtertium.] Faernus legebat, *Bis & vicies millies ſeſtertium.* Urſinus. *Mille* per errorem pro *millies.* 2. hiſt. *Novies millies ſeſtertium*, non *novies mille*; ſic enim fert hujus linguæ uſus, atque in hoc enumerandi modo per adverbia vulgo ſubintelligitur *centena millia.*

ut *bis & vicies millies* tantumdem ſit ac ſi dixiſſet, *bis & vicies millies centena millia ſeſtertium.* Plutarchus Antonio interpretatur *decies* per πέντε & εἴκοσι μυριάδας (δραχμῶν) i. *decies centena millia ſeſtertium*, quatuor ſeſtertiis ex ejus ſupputatione drachmam conſtituentibus. *Seſtertius quaſi ſemis tertius*, id eſt, duo & dimidium tertii, & obſervata eadem analogia in Græcis πέμπτον ἡμιτάλαντον, id eſt, quatuor talenta & dimidium quinti, Germanice *drit halb batzen* duo batzi & dimidius. Seſtertius vero idem valens quod duo & ſemis, notari vulgo ſolitus hoc modo II S. aut conjunctim H. S. id eſt, *duo & ſemis*, ut totidem *aſſes* utique intelligantur; & quatuor ſeſtertii æqui valent *denario*, qui ſic dicitur quaſi *denos æra.* Omnes quoque Græci, nullo prorſus excepto, qui res Romanas hiſtoriarum monumentis prodiderunt, quatuor ſeſtertios vertunt δραχμῆς Ἀττικῆς vocabulo, non tantum, ubi minor ſumma colligitur, ſed & majores, quæ palpandum præberent, ſi quod ex illorum opinione daretur, diſcrimen. Cum igitur *denarius & drachma* & conſenſu ſcriptorum, quos habemus antiquiſſimos adverſus paucorum auctoritatem, æquivaleant, & utraque vox quatuor exæquetur ſeſtertiis, octo drachmis unciam conſtituentibus, unciaque apud nos nunc faciente quinque ſolidos ſterlingios, ſumma hoc loco diſcripta *bis & vicies millies centena millia ſeſter-*

ſeſtertium donationibus Nero effuderat. [1] Appellari ſingulos juſſit, [2] decuma parte liberalitatis apud quemque eorum relicta. At illis [3] vix decumæ ſuper portiones erant: [4] iiſdem erga aliena ſumptibus, quibus ſua prodegerant, cum rapaciſſimo cuique ac perditiſſimo, non agri, aut fœnus, ſed ſola inſtrumenta vitiorum manerent. [5] Exactioni XXX. equites Romani præpoſiti, [6] novum officii genus, & ambitu ac numero oneroſum: [7] ubique haſta, & ſector, & [8] in-

ſeſtertium, ad Anglicanam reducta monetam nunc in vulgus uſitatam, conficiet ſeptendecim milliones centum octoginta ſeptem millia & quingentas libras. Neque fidem excedere videbitur, ſi Neronem ſpectes ejuſque per quatuordecim annos prodigalitatem. Cum Vitellius, memorante Tacito 2. hiſt. pauciſſimis menſibus novies millies H. S. intervertiſſe credatur, circa ſepties millies millenas libras. *Savillius.* Repoſuimus haud ambigue veram lectionem. prius legebatur, *bis & vicies mille*, inepte. *Freinshemius.*

1 *Appellari ſingulos juſſit.*] Non Romæ tantum ſed & alibi. Xiphilin. Τοῖς ἑλλανοδίκαις τὰς πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδας, ἃς ὕστερον Γάλβας παρ' αὐτῶν ἀπῄτησεν, ἐδωκεν. Savillius.

2 *Decuma parte.*] Huc ſpectabat narrante Suet. decretum, *ut ſiquid ipſi vendidiſſent, auferretur emptoribus*. Plutar. τοὺς πεπραμένους παρ' αὐτῶν ἢ λαβόντας ὑπὲρ ἀνεζήτει (ὁ Γάλβας) ἐκ παρ' ἐκείνων ἐξέπραττε. Idem.

3 *Vix decumæ ſuper portiones erant.*] Caſtigavimus, *vix decumæ ſupra portiones erant*. Rhenanus. Id eſt, vix decumæ portiones ſupererant. *Ferretius.* Tranſpoſitio poëtica. Virgil. 11. Æn. *Iamque adeo ſuper unus eram.* Pichena.

4 *Iiſdem erga aliena ſumtibus.*] Videtur illud *erga* abundare. *Urſinus.* Delet Muret. *erga*: non magna ſententiæ ſed ſtructuræ maxima injuria. *Sumptus erga aliena*, non inſolita Tacito dictio. *Acidalius.*

5 *Exactioni xxx. equites præpoſiti.*] In Suetonio eſt, *quinquaginta*. nec liquet mihi de veritate. *Lipſius.*

Exactioni xxx. equites Rom. præpoſiti.] Suetonius ait fuiſſe præfectos quinquaginta. Galb. 15. *Vertranius.* Notat Lipſius in Sueton. *quinquaginta* eſſe; nec liquere ſibi ait de veritate. Non equidem & mihi: ſed credam Suetonianum verius; atque inde Tacitum emendandum: præſertim, quando & ipſe ampliorem aliquem numerum innuit ſequentibus verbis; *Novum officii genus, & ambitu ac numero oneroſum.* & illa deſcriptione: *Ubique haſta, & ſector, & inquieta urbs auctionib.* quæ omnia de quinquaginta magis ſuadent, quam triginta. numero non adeo enormi. Simul & conjecturam ejuſdem Lipſii juvant, imo plane firmant, in loco ſuperiore: *Bis & vicies mille ſeſtertium donationibus Nero effuderat.* Ubi *millies* reponit, ratione valde conſentanea. Si enim exactorum numerus tam grandis, neceſſe eſt & ſummam vaſtiorem Neronianæ profuſionis. *Acidalius.*

6 *Novum officii genus, & ambitu ac numero oneroſum.*] Qui enim officium ambitu petiit, populis in eo gerendo ſolet eſſe oneroſior. quippe ambiens, quaſi emit: & ut ait Lamprid. in Alex. Severo. *Neceſſe eſt, ut qui emit, vendat.* Pichena.

7 *Ubique haſta & Sector.*] *Haſta* ſub-

[1] inquieta urbs auctionibus. Attamen grande gau-
dium, quod tam pauperes forent quibus donaſſet
Nero, quam quibus abſtuliſſet. Exauctorati per
eos dies tribuni, è prætorio Antonius Taurus, &
[2] Antonius Naſo: ex urbanis cohortibus, Æmilius
Pacenſis: è vigiliis, Iulius Fronto. [3] Nec reme-
dium in ceteros fuit, ſed metus initium: tamquam
per artem & formidinem ſinguli pellerentur, omni-
bus ſuſpectis. Interea [4] Othonem, cui compoſitis
rebus nulla ſpes, omne in turbido conſilium, mul- 21
ta ſimul exſtimulabant: luxuria etiam principi one-
roſa, inopia vix privato toleranda, in Galbam ira,
in Piſonem invidia. [5] Fingebat & metum, quo ma-
gis

ſubjiciebantur ea quæ publice venundabant. Feſtus. *Sector, æſtimator redemtorque bonorum.* Savillius. Libro 3. ex Ciceron. declaravimus haſtam auctionibus præponi. *Sectores* auctore Aſconio dicti ſunt, *qui ſpem lucri ſui ſecuti, bona condemnatorum ſemel auctionabantur, pro hiſque pecuniam penſitabant ſingulis, ac in poſterum pro compendio ſuo ſingula quæque pecunia populo vendituri.* Laur. Valla *ſectorem* eum dici contendit, qui ex damnatione accuſati, dimidium, aut aliquam partem exſpectat. G. Budæus eos poſſe appellari *ſectores* dicit, qui confiſcationes à principe impetrant, ut homines interdum inſontes fortunis evertant. *Lupanus.*

1 *Inquieta urbs actionibus.*] Malim, *auctionibus.* nam mox præcedit, *ubique haſta & ſector.* Rhenanus. Malim, *auctionibus.* Ferrettus. Legendum *auctionibus*, ea quæ præcedunt, *haſta & ſector*, Rhenano & Ferretto ſuaſere: hic certe mendum hoc tam facile, quam triplici loco in Pandectis ſimiliter obrepſerat. *Vertranius.* Faernus emendabat, *Inquieta urbs auctoribus*, &c. non *actionibus*, ut erat in vulgatis. *Urſinus.*

2 *Antonius Naſo.*] Farneſiano eſt, *Aurelius.* Lipſius.

3 *Nec remedium in ceteros fuit.*] Excidit vocula *id*, quam repono: *Nec id remedium* &c. *Acidalius.*

4 *Othonem exſtimulabant: luxuria.*] Veræ hæ mutationum cauſſæ. & prudenter Ariſtoteles eas ingerit Polit. v. Γίγνονται δὲ μεταβολαὶ, καὶ ὅταν ἀναλώσωσι τὰ ἴδια ζῶντες ἀσελγῶς. Καὶ γὰρ οἱ τοιοῦτοι καινοτομεῖν ζητοῦσι, καὶ ἢ τυραννίδι ἐπιτίθενται αὐτοὶ, ἢ κατασκευάζουσιν ἕτερον. *Fiunt mutationes cum per luxum ſua prodigunt. Tales enim innovare omnia ſtudent, & aut ſibi tyrannidem aut alteri parare.* O veriloquium, quod utinam principes imbibant, & corruptiſſimis hodie moribus advertant! *Lipſius.*

Othonem exſtimulabant.] Suet. Oth. 5. *Otho poſtquam Piſone prælato ſpe decidit, ad vim converſus eſt, inſtigante ſuper animi dolorem, etiam magnitudine æris alieni.* Æs enim alienum quod grande conflaverat; teſte Plutarcho, excedebat ſex & decies centies millia librarum. *Savillius.*

5 *Fingebat & metum.*] Plin. Paneg. *non te propria cupiditas, proprius metus, ſed aliena utilitas, alienus timor. Principem fecit.* Pichena.

1 *Præ-*

gis concupiſceret. [1] *Prægravem ſe Neroni fuiſſe. nec Luſitaniam rurſus aut [2] alterius exſilii honorem exſpectandum: ſuſpectum ſemper inviſumque dominantibus, qui proximus deſtinaretur. Nocuiſſe id ſibi apud ſenem principem: magis nociturum apud juvenem, [3] ingenio trucem, & longo exſilio efferatum. [4] Occidi Othonem poſſe. proin agendum audendumque, dum Galbæ auctoritas fluxa, Piſonis [5] nondum coaluiſſet. Opportunos magnis conatibus [6] tranſitus rerum; nec cunctatione opus, ubi perniocioſior ſit quies, quam temeritas. Mortem omnibus ex natura æqualem, oblivione apud poſteros, vel gloria diſtingui. Ac ſi nocentem innocentemque idem*
22 *exitus maneat, [7] acrioris viri eſſe, merito perire.* [8] Non erat Othonis mollis & corpori ſimilis animus. Et intimi libertorum ſervorumque corruptius, quam in privata domo habiti, aulam Neronis, & luxus, [9] adulteria, matrimonia, [10] ceteraſque regnorum libidines,

1 *Prægravem ſe Neroni fuiſſe.*] Budenſe volumen, *Se Neroni gravem fuiſſe.* Rhenanus.

2 *Alterius exilii honorem.*] Repoſuimus, *aut alterius exilii honorem.* Idem.

3 *Ingenio trucem & longo exilio efferatum.*] Apud Suet. in Tib. 59. *regnabit ſanguine multo, Ad regnum quiſquis venit ab exilio.* Tac. Ann. l. 1. *Trucem Agrippam & ignominia accenſum.* Pic.

4 *Occidi Othonem poſſe.*] Ant. Auguſtinus legebat: *occidi Piſonem poſſe.* Vrſinus.

5 *Nondum coaluiſſet.*] Seu potius, *convaluiſſet.* Ad Vellejum de hoc verbo lib. 2. 48. *Acidalius.*

6 *Tranſitus rerum.*] Cum ſubinde ad alios devolveretur imperium, aut natis aliunde turbis concuteretur. *Sav.*

7 *Acrioris viri eſſe.*] Iſtud *acrioris* hic me nimium offendit: libentius utique ſcripſiſſet Tacitus, ſi quid video, *viri eſſe.* quippe in quo omne dicti pondus conſiſtit. Viri enim appellatione ſatis monemur, ne quid indignum perpetremus aut effeminatum, qua & ſupra 14, 35. efficaciſſime utitur: *viverent viri & ſervirent.* Salluſtii Catilina; *ſi viri eſſe vultis.* Nempe ea vox ſola ſignificationem habet fortitudinis, neque putida adjectione opus eſt. Vide quæ de illa notavimus ex Floro, in indice auctori adjecto. *Freinshemius.*

8 *Non erat Othonis mollis.*] Bene ſed forte melius, & Tacito magis proprium, *Othoni.* Pichena.

9 *Adulteria, matrimonia.*] Codex manuſcr. *adultera matrimonia.* Rhenanus. Apud Suetonium lego inter illa, quæ maxime improbantur in Nerone, cap. 28. *Super ingenuorum pædagogia, & nuptarum concubinatus Virgini Veſtali Rubriæ vim intulit.* Hinc colligo Tacitum ſcripſiſſe: *aulam Neronis & luxus, adulteria, pædagogia ceteraſque regnorum libidines.* Gronovius.

10 *Ceteraſque regnorum libidines.*] Gloſſam præfert: ac fortaſſe germanius, *ceteraque regnorum avido talium.* Paullo ante etiam malim conjun-

dines, avido talium, ſi auderet, ut ſua oſtentantes; quieſcenti, ut aliena exprobrabant: urgentibus etiam [1] mathematicis, dum *novos motus, & clarum Othoni annum obſervatione ſiderum* affirmant. [2] genus hominum potentibus infidum, ſperantibus fallax, quod in civitate noſtra & vetabitur ſemper, & retinebitur. Multos ſecreta Poppææ mathematicos, peſſi-

junctim legi, *adultera matrimonia*. Lipſius.

1 *Mathematicis.*] *Mathematicus* pro *Apoteleſmatico* ex hujus loci ſenſu ignotum eſt veteri Græciæ & Romæ vocabulum, quantum memini, uſque ad Imperatorum tempora. Antea vocabantur *Chaldæi. non ex artis ſed ex gentis vocabulo*, inquit Tullius, poſtea *Mathematici* (nomine ſupra ſectæ vilitatem) aut *planetarii* & *Chaldæi*, noſtro tempore *Aſtrologi*, quo titulo antiquiſſimis Græcorum & Romanorum cenſebatur illa Matheſeos pars, quæ nunc & tum quoque *Aſtrologia* dicta eſt. Sub Auguſt. Agrippa τοὺς ἀστρολόγους καὶ τοὺς γόητας ἐκ τῆς πόλεως ἐξήλασε. id eſt: *Aſtrologos* (ſic enim Dionis tempore appellari cœperant) *& magos urbe expulit.* Dio l. 49. Sub Tiberio *facta, & de Mathematicis magiſque Italia pellendis Senatuſconſulta, quorum è numero L. Pituanius ſaxo dejectus eſt.* Tac. 2. Ann. & 12. Ann. & 2. hiſtor. Vlpianus libro 7. de officio Proconſulis. Valer. libro 1. Tertullian. in libro De habitu muliebri, eoque De idololatria putat Angelos primæ integritatis ſtatu dejectos, exſtitiſſe Aſtrologiæ auctores, & propterea cœlo expulſos, aſſeclas eorum Italia. Romæ tamen manſerunt, referente Tac. nihil imminuto urbis favore, eoque potior fides, quo ſæpius carceres & vincula paſſi eſſent. Iuven. ſat. 6. *Nemo Mathematicus genium indemnatus habebat.* & de Ptolomæo idem. *Magnus civis obit & formidatus Othoni.* Sueton. Othon. 4. Seleucum eum appellat, manifeſto, ut videtur, errore; cum Seleucus floreret Veſpaſiani gratia. Tacitus 2. hiſtor. 78. *Savilius.* Auguſtus M. Antonio II. L. Scribonio coſſ. aſtrologos & præſtigiatores urbe ejecit. Deinde mortuo principe cum in urbem obrepſiſſent, Tiberius peregrinos necavit omnes: cives, qui Auguſti edictum neglexerant, in exilium expulit. Mox ſub Cajo ſenſim regreſſis, qui urbe prohibiti fuerant, Claudius de Mathematicis Italia pellendis SC. atrox fecit, quod deinde irritum fuit, ut 12. Ann. retulit. Sic impunitate & licentia malorum omnium per Neronis, Galbæ, Othoniſque tempora permiſſi Mathematici, juſſu Vitellii Italia pelluntur. Non pulſos aſtrologos urbe Roma, ut apud Dionem converſum eſt, & plerique omnes exiſtimant, ſed pulſos mathematicos, *genus hominum*, appellat Cornelius, *potentibus infidum ſperantibus fallax*, Hier. Cardanis ſententia eſt. Ita vero interpretatur, ut *mathematici* dicerentur illi, qui per puncta & numeros, notaſque divinabant: quod genus divinandi, ut penitus inſulſum, inquit, ita impium & abominandum eſt, legibuſque coërcendum. Omne enim quod eſt extra publicam utilitatem & nullius uſus, explodi debet, atque puniri. Illo referendum eſt quod legimus Ann. 12. *Objectum Lolliæ Chaldæos mathematicos conſuluiſſe*: & ita accipiendus Pammenes exul pulſis mathematicis, Chaldæorum arte famoſus, ideoque plurimum amicitiis innixus. Enimvero cum ſectæ tres Romæ eſſent, Chaldæa, Ægyptia, Græca, teſte Plin. 15, 25. vix eſt, ut qui per aſtra ortuſque

peſſimum [1] principalis matrimonii inſtrumentum; habuerant: [2] è quibus Ptolemæus Othoni in Hiſpania comes, cum *ſuperfuturum eum Neroni* promiſiſſet, poſtquam ex eventu fides, [3] conjectura jam & rumore, ſenium Galbæ, & juventam Othonis computantium, perſuaſerat *fore, ut in imperium aſciſceretur.* Sed Otho tamquam peritia, & monitu fatorum prædicta accipiebat, [4] cupidine ingenii humani libentius obſcura credi. Nec deerat Ptolemæus, jam & ſceleris inſtinctor, ad quod facillime
23 ab ejuſmodi voto tranſitur. Sed ſceleris cogitatio [5] incertum an repens: ſtudia militum jampridem ſpe ſucceſſionis, aut paratu facinoris affectaverat. In iti-

que ſiderum præciderent, ab urbe exacti fuerint: licet de Chaldæis non dubitem, qui tum ex notis & characteribus, tum ex magia divinantes, ſeſe *Genethliacos* appellabant. In illos noſter Phavorinus Arelatenſis Philoſophus Græce Roma diſſeruit, ſed & adverſus Ægyptiorum ſectam, ut extat apud Gell. 14. qua de re latior eſt apud Lucianum diſputatio. Divorum Baſilii in Hexaëmero, Auguſtini; & Chryſoſtomi multiplicia in omnes aſtrologiæ partes ſcripta prætereo tacitus. Tertull. De idololatria ſcribit, Angelos illos deſertores Dei, auctores aſtrologiæ, propterea quoque à Deo damnatos. Ea Cardanus viderit. Nos latius ad conſtitutiones de Mathematicis & maleficis quæſtionem exſecuti ſumus. *Vertranius.*

1 *Genus hominum potentibus infidum.*] Interpretor, *infidum*, hic, quaſi ſuſpectum. Mos enim mathematicis, turbidos cives ac novarum rerum cupidos, in ſpem adipiſcendæ dominationis impellere: unde conjurationes in principes plerumque excitantur. *Pichena.*

2 *Principalis matrimonii.*] Id eſt, uxor principis, ut Tac. loquitur 11. Ann. *At Claudius matrimonii ſui ignarus:* ignorans quali uxorem ingenio privatim haberet. *Savilius.* Id eſt, matrimonii principis. Similiter libro ſeq. *principalem paratum dixit:* & *fortunæ principalis inſignia.* Ferrettus.

3 *E quibus Ptolemæus Othoni in Hiſpania comes.*] Malim, *in Hiſpaniam comes.* Nec aliter ſcripſit Tacitus. *Acidalius.*

4 *Conjectura jam & rumore, ſenium Galbæ.*] Credam melius *conjectura jam ex rumore ſenium Galbæ*, & certe magis ad ſententiæ lucem. Ptolemæus imperium Othoni promiſerat, conjectura ſaltem, quam ex rumore populari fecerat: at ille accipiebat tanquam divinandi arte prædictum. *Acidalius.*

5 *Libentius obſcura credi.*] Aſſentior Pichenæ, *credendi.* Lipſius.

Cupidine ingenii humani libentius obſcura credi.] Legendum plane, *credendi.* Acidalius. Capio & fero. tamen ſuſpicor legendum, *credendi.* Aut ſi vulgata lectio magis placet, hæc à ſuperioribus ſepararem, puncto appoſito poſt verbum, *accipiebat.* ut non ad Othonem tantum referantur, ſed ſint generaliter dicta. *Pichena.*

6 *Incertum an repens.*] Scripſerim potius *recens.* niſi tamen *repens* pro eodem,

itinere, in agmine, in ſtationibus, vetuſtiſſimum quemque militum nomine vocans, ac memoria Neroniani comitatus, *contubernales* appellando, alios agnoſcere, quoſdam requirere, & pecunia aut gratia juvare: inſerendo ſæpius querelas, & ambiguos de Galba ſermones, quæque alia turbamenta vulgi. Labores itinerum, inopia commeatuum, duritia imperii, atrocius accipiebantur: [1] cum Campaniæ lacus & Achajæ urbes claſſibus adire ſoliti, Pirenæum & Alpes, & immenſa viarum ſpatia, [2] ægre

eodem, quod memini Annal. etiam libris à me vel Mureto, recte an ſecus interpolatum. *Acidalius.*

1 *Cum Campania lacus & Achaia urbes claſſibus adire ſoliti.*] Hiſtorici, quos cultior antiquitas celebrat, dum explicationi conſiliorum inhærent & confingendis orationibus, induſtriæ potius ſuæ ſpecimen dederunt, quam ut deſcriberent temporum indolem, in quorum enarratione verſantur, cum alia illa penitius nobis, me judice, innoteſcere poſſent, *ex actis urbis diurnis, actis Senatus* ſimilibuſque, ſiquid hujus generis extaret, quam ex ulla hiſtoria in hoc uſque tempus ſuperſtite. Non quod collectanea memorabilium eo, quoad alia, loco habeam, quo ſcriptam ex arte hiſtoriam, aut fingendarum orationum licentiæ intercedam, quam Dionyſius Halicarnaſſeus in libro περὶ τοῦ Θουκυδίδου χαρακτῆρος aliique melioris notæ auctores indulgent; modo judicium, &, quæ ex decoro perſonarum ſumitur, ratio moderetur huic inſtituto, vitatis abſurdis & ſibi repugnantibus. Thucydides primus, atque ex multorum judicio optime in hiſce orationum commentis verſatus, diſerte carpit eam libertatem. χαλεπὸν τὴν ἀκρίβειαν αὐτὴν τῶν λεχθέντων διαμνημονεῦσαι ἦν ἐμοί τε, ὧν αὐτὸς ἤκουσα, καὶ τοῖς ἄλλοθέν ποθεν ἐμοὶ ἀπαγγέλλουσιν. i. *difficile eſt illa accurate referre, & mihi, ad quem iſta deferuntur, & illis, qui undicunque accepta renuntiant.* In quem locum quamvis Scholiaſtes affirmare geſtiat, ἐπιτηδείως προφασίζεται τὴν ἄγνοιαν, ἵνα χρήσηται τοῖς οἰκείοις ἐνθυμήμασι. i. *opportune ignorantiam prætexit, ut locum det iis, quæ ipſe excogitavit.* Probat tamen illud, cujus tam inſignia exſtant exempla, quodque, ſi perſpicua veritate excidimus, veritati proximum eſt, & plerumque magis dilucide ſe offert ingenio, quam ipſa, ſi daretur, veritas. Videamus, qualem hic ſe Tacitus geſſerit, qui perſpicaci licet ingenio, hoc loco tamen mea opinione vix ab errore ſe immunem præſtitit. Qui *Campania lacus & Achaja urbes claſſibus adire ſolebant*, prætoriani erant milites: illi ad quos Otho orationem habuit, erant Hiſpaniæ legionarii in montium tranſitu, qui Neroni in Achaiam comites eſſe non poterant. Hiſtor. 4, 57. ubi *ut Treveris etiam & Lingonibus deſpectui ſit.* Et tamen certum ex ipſo Tacit. aliiſque Hiſtoricis iſtius temporis, Treveros & Lingones ſolos ex Gallis fuiſſe, quos Galba *atrocibus edictis aut damno finium perculerat*, aliis laxata tributorum ſeveritate, aut civitate donatis. Vulcatius Gallicanus in vita Avidii Caſſii introducit M. Antoninum Philoſophum tubtiliter differentem, quid multos perdiderit imperatores

F &

24 [1] ægre ſub armis eniterentur. [2] Flagrantibus jam militum animis, velut faces addiderat Mevius Pudens, è proximis Tigellini. is mobiliſſimum quemque ingenio, aut pecuniæ indigum, & in novas cupiditates præcipitem alliciendo, eo paulatim progreſſus

& inter alios Pertinacem. Cum tamen tredecim annos Pertinax ſupervixiſſet Antonio, datus filio Commodo ſucceſſor. Appianus Συριακῇ ordinatam Romanorum aciem deſcribens Domitium locat in dextro cornu. L. Scipionem in medio, Eumenem in lævo; atque apud hoſtes Antiochum in dextro, Philippum in medio, Seleucum in lævo, ubi prælium conſeritur, ex providi ducis militari ſolertia, medium medio & læva lævis componit, repugnante prorſus natura, Eumenem Seleuco ejuſque militi, quod verum quidem, ut Livius oſtendit l. 37. ſed ex ordinatione Appiani falſum; Eumenem enim apud Livium conſtat dextrum obtinuiſſe cornu. Appiani verba ſunt, ἐπεστάτει δὲ τοῦ μὲν δεξιοῦ Δομίτιος αὐτός, καὶ εἰς τὸ μέσον αὐτὸν ἔστη (ſcil. Domitius) τὸν ὕπατον. τὸ δὲ λαιὸν ἔδωκεν Εὐμένει. i. *Domitius imperabat dextro cornu, medium ſibi ipſe Conſul ſumpſerat, Eumene lævum cornu regere juſſo.* Apud inimicos, ἐφεστήκει τοῖς μὲν δεξιοῖς Ἀντίοχος αὐτός. τοῖς δὲ ἐπὶ θάτερα Σέλευκος ὁ υἱὸς Ἀντιόχου. i. *conſtitutos ad dextram milites ipſe ducebat Antiochus, ad lævam filius ejus Seleucus, in medium conjectos, Philippus Elephantum præfectus.* Vbi in hoſtem deducitur exercitus, Eumenes, inquit, τοὺς ἱππέας ἐπῆγεν ἐπὶ τοὺς ἀντικρὺ Γαλάτας τε καὶ Καππαδόκας, id eſt: *equitem ſuum immittit oppoſitis ſibi Galatis & Cappadocibus*; & ne quid dubii oboriatur, quo loco conſtitiſſent hi Cappadoces, ſubjungit hæc verba, καὶ τὰ δὲ μὲν ἦν περὶ τὸ λαιὸν τῆς φάλαγγος τῶν Μακεδόνων. i. *& hæc quidem gerebantur ad lævam, Macedonibus aſſignatam.* Error non diſſimilis occurrit apud Dionyſ. libro 6. τῆς τε Ῥωμαίων στρατιᾶς τὸ μὲν ἀριστερὸν κέρας εἶχεν ὁ ἱππάρχης Τίτος Αἰβούτιος ἐναντίος Σέξτῳ Ταρκυνίῳ. i. *Rom. exercitus lævum cornu ducebat T. Æbutius magiſter equitum, oppoſitus Sex. Tarquinio*, cui antea locum dederat ἐπὶ λαιοῦ τῶν Λατίνων κέρατος. i. *in lævo cornu Latinorum*, in prælio ad lacum Regillum. In Calliſthenis quoque hiſtoria de rebus geſtis Alexandri, Polybius libro 12. plurima notat σφάλματα τακτικά, i. *errores in ordinanda acie.* Savillius.

1 *Eniterentur.*] Probum: nec improbè idem Pichena, *emetirentur.* Lipſius.

Ægre ſub armis emitterentur.] Scripſimus, *eniterentur.* quo verbo libro 2. Ann. utitur; *Pars objectum agmen eniteretur.* Rhenanus. Ex Floreni reſtitui, *eniterentur.* Vulgo minus apte *emitterentur.* Ann. libro 11. *non ultra dubitatum, quam dum Rom. cohortes in æquum eniterentur.* Forte etiam non male, *emetirentur.* Sic libro 15. *uno die quadraginta millium ſpatium emenſum eſſe.* Hiſtor. libro 5. *tertio die tantum maris emenſi.* Pichena. Cave mutemus, *eniterentur*: eſt enim vox heic mire efficax: ut oſtendi pluribus in Suſpicionum congerie. *Gruterus.*

2 *Flagrantibus jam militum animis.*] Dativus *animis* non eſt in regio libro, nec eo opus hic eſt. nam Tacitus dixit, *flagrantibus militum* pro *flagrantibus militibus.* quo loquendi modo nihil apud hunc crebrius. *Flagrantibus jam militum, velut faces addiderat.* Rhenanus.

greſſus eſt, [1] ut per ſpeciem convivii, quotiens Galba apud Othonem epularetur, cohorti excubias agenti, [2] viritim centenos nummos divideret. quam velut [3] publicam largitionem, Otho, ſecretioribus apud ſingulos præmiis, intendebat. adeo animoſus corruptor, ut Coccejo [4] Proculo ſpeculatori de parte finium cum vicino ambigenti, univerſum vicini agrum ſua pecunia emptum dono dederit: per ſocordiam præfecti, quem nota pariter & occulta fallebant. Sed tum è libertis Onomaſtum futuro ſceleri

1 *Per ſpeciem convivii.*] Sportularum titulo eroga:io ea facta, niſi fallor. *Lipſius.*

Per ſpeciem convivii.] Quaſi partem convivio daret. *Ferrettus.*

2 *Viritim centenos nummos dividebat.*] Tranquillus, *aureum* dare ſolitum tradit: ut inde fortiſſimum ſit argumentum, *centum nummis* æſtimari *aureum.* Alciatus. *Aureum nummum* ait Plutarch. & Sueton. id eſt. 15. ſ. 7. de ob. conſtabat autem hæc cohors ex mille militibus adeo ut donativum ejus unico impenſum convivio abiret in ſummam 781. lib. 5. ſ. *Savilius.*

3 *Publicam.*] Ἐμφανῆ, aut potius δημοσίαν. Savillius.

4 *Proculo ſpeculatori.*] Vbique hoc militiæ nomen & munus ita ſcribo, & *Spiculatores* expello. Libri omnes ſcripti ſuadent: etiam lapides. ut ille Romæ:

P. AEL. MVCIANO
SPEC. LEG. II.
ADIVT.

Alius juxta Aemiliam:

L. CASVRIO. L. F.
CLV. SPECVLATORI.

Item: SCHOLA. SPECVLATORVM. LEGIONVM. I. ET. II. ADIVTRICVM. PIARVM. FIDELIVM. In Nummis item M. Antonii, COHORTIS. SPECVLATORVM. Sed & in Marci Euangelio: Ὁ βασιλεὺς ἀποστείλας σπεκουλάτωρα. & in Suetonii Calig. *caliga ſpeculatoria*, ſcriptum. Sed verine hi ſpeculatores ſive exploratores? Vix opiner, & exempla refutant. Potius cenſeam fuiſſe inter cuſtodes corporis imperatorii certum genus, qui velut in ſpeculâ ejus ſalutis. Vnde nomen. Certè Suidas clarè, Σπεκουλάτωρα τὸν δορυφόρον interpretatur: & hic in Tacito atque in Suetonio reperias inter ſatellites Principales. Arma iis Clypeus & Lancea. ex Ioſeph. Ἰουδαϊκ. ἁλώσ. libro III. c. VI. Φέρουσι δὲ οἱ μὲν ἐπὶ τὸν στρατηγὸν ἐπίλεκτοι πεζοὶ, λόγχην καὶ ἀσπίδα. & cap. VIII. Μεθ' οὓς αὐτὸς Οὐεσπασιανὸς ἐξήλαυνε, τούς τε ἐπιλέκτους τῶν πεζῶν καὶ ἱππέων καὶ τοὺς λογχοφόρους ἔχων. Nam capiam ibi ſane λογχοφόρους ſive Lancearios, hos Speculatores. Suetonius hortatur in Claudio: *Neque convivia inire eſt auſus, niſi ut ſpeculatores cum lanceis circumſtarent.* Et in Galba: *Deſcendentem Galbam ſpeculator impulſu turba lancea prope vulneravit.* Hi ſunt quos ſequens ætas *Scultatores* dixiſſe videtur, quaſi Auſcultatores. quod verè notatum cenſeo à Cujacio libro VI. Obſerv. cap. XXXIII. quem de alio etiam munere Speculatorum adi & audi. *Lipſius.*

Proculo ſpeculatori.] Vbicumque vulgatæ editiones habent *ſpiculatoris* vocabulum, *ſpeculatoris* Codex Matthiæ Corvini continet. Notum autem eſt quodnam officium fuerit militum ſpeculatorum. *Rhenanus.* Corviniano ſcriptum eſt, *ſpeculatori*: cujus mu-

leri præfecit, à quo [1] Barbium Proculum Teſſerarium

munus erat de rebus hoſtium ad ſuos referre quid percepiſſet, ſive ex ſpecula, ſive in ipſis hoſtium caſtris. Neque enim verum eſt hunc ex ſpecula proſpicere, exploratorem inter hoſtes verſari, tolluntque diſcrimen illud verba Livii libro 22. *ſpeculator Carthaginienſis, qui per biennium feſellerat, Romæ deprehenſus.* Vertranius. Bene doctiſſ. vir, quaſi *ſpeculatores* inde dicti, quia degant in ſpecula, ne princeps inſidiis obnoxius fiat. En Sueton. applaudit in Cæſ. 86. *Sunt qui putent confiſum eum noviſſimo illo S C to. ac jurejurando, etiam cuſtodias Hiſpanorum cum gladiis inſpectantium ſe removiſſe.* Hinc Itali appoſite cuſtodes dicunt *guardie.* Salinerius. *Spiculatori*, legendum eſſe hoc loco, non deſunt, qui putent, eo quod ſpiculo uterentur, ex Vegetio 2,7. Quibus M. Vertranius aſſentiri videtur: nec non Turneb. lib. Adverſ. 24. c. 41. *Caligas ſpiculatorias*, legens, in Sueton. Cal. 12. & apud Tert. de corona mil. *ſpeculatoriam moroſiſſimam abſolvit.* Hunc errorem eſſe docet Suidas ſcribens σπεκουλάτωρες, τῶν δορυφόρων. Præterea Prætoriani milites, qui Imperatorib. aſtabant eoſque ſtipabant, lancea, non ſpiculo, uſos conſtat ex Suet. Claud. 35. & Galb. 15. Adhæc *ſpiculum* à *pilo*, quod commune legionariorum militum erat, non differebat, teſte Vegetio. *Speculatores* igitur à *ſpeculando*, eo quod Principis tutelæ invigilantes undique ſpecularentur, ut inſidiarum omne genus præcaverent. *Speculatores* autem non ſolum in Prætorianis militib. frequentes fuiſſe, ſed in legionibus ipſis conſtat ex Hirtio de bell. Hiſp. 13. & de bell. Afric. 35. Quinimo unaquæque cohors proprios habebat ſpeculatores C. 31. *Dilapſis ſpeculatoribus cætera cohors non aſpernata concionem.* Antiquum marmor Romæ C. FABIVS C. F. SER. CRISPVS. CARTAG. SPEC. COH. VI. PR. Horum autem ſpeculatorum munus erat, de rebus hoſtium ad ſuos deferre quicquid percepiſſent, ſive ex ſpecula, ſive in ipſis hoſtium caſtris. Neque eorum recipienda ſententia; qui *ſpeculatores* ab exploratoribus differre dixere; quod *ſpeculator* è ſpecula proſpiciat, *explorator* inter hoſtes verſetur ut ex Livio 23. 33. & libro 30, 29. & Hirtius de bell. Afric. 35. Sive itaque hi è ſpecula ſive è caſtris, ſeu quocunque alio modo explorarent, *ſpeculatores* dicti, quod Virgil. in apib. perbelle expreſſit, *Inque vicem ſpeculantur aquas.* Vtebantur quoque Principes *ſpeculatoribus* ad damnatorum ſupplicia. Iul. Firmicus l. 8. c. 26. Seneca lib. 1. de Ira 16. Et Vlp. l. 6. de bonis damnatorum. Euangelium Marci 6. Mirandum ſane Torrentium virum doctiſſ. qui ante nos *ſpeculatorem* legendum ad Sueton. Calig. 51. annotavit. auſum fuiſſe affirmare, *Cajum uſum ſpeculatorib. in mittendis literis ad Senatum*, Suet. auctore c. 44. ubi de ſpeculatorib. ne verbum quidem, ſed ſimpliciter *latoribus* ſcribit. Electos vero inter milites, qui fortiores corpore & fide præſtantiores haberentur, palam eſt lib. 2. Hiſt. 11, & 33, & 73. *Marc. Donatus.*

1 *Teſſerarium ſpeculatorum.*] Ita ſcriptum meis libris. Cur ſpernam? Teſſerarios enim ſuos cohortibus ſpeculatorum fuiſſe, credam non vanè. Si quis tamen junctim malit, *teſſerarium ſpeculatorem*, haud pugnem. In Gloſſario priſco: Γραμματεύς: *ſcriba, teſſerarius.* In lapide, Romæ. AVR. SATVRNINO. EQ. COH. VII. PR. S. VERISSIMI. QVI. MILITAVIT. IN. EQ. SECVNDA. ITALICA. TESSERARIVS. ANN. VI. Plutarchus in hac ipſa narratione: Ἐν δὲ τούτοις Οὐετούριος καὶ Βάρβιος, ὁ μὲν ὀπτίων, ὁ δὲ τεσσεράριος. οὕτω γὰρ καλοῦνται, οἱ διαγγέλων καὶ διοπτήρων ὑπηρεσίας τελοῦντες. Lipſius.

B. *Proculum Teſſerarum ſpiculatorem.*] Fortaſſe *Teſſerarium.* Modeſtinus in re milit. ſic appellari eos ſcribit, qui præcepta Imp. per contubernia ſignificant.

ſant. In antiquis Inſcription. Comi, *Teſſerarii dolabrariis* junguntur pago clivio. Amm. Marcell. libr. 14. *Aurigariam aut artem teſſerariam profitentur.* ut conjectura ducat, eſſe qui quod vulgo vocant *intarſiatum faciunt*, quos recentiores Cæſſ. *diatretarios* uti ſuſpicor appellant. *Alciatus.* Malo *teſſerarium.* neque enim *teſſerarius* & *ſpiculator* idem ob diverſiſſima munia. Teſſaram per militum contubernia nunciabat, quam à tribuno per ſingulos dies extremo ſole accepiſſet, ſtipatorque ducis, aut imperatoris ſpiculo, brevique haſta armatus fuit. De his Vegetius 11, 7. *Vertranius.* Non ſat bene explicat Vertranius etſi recipere id videatur. Turneb. 3. Adverſ. 7. & utrique favere Vegetium, 2, 7. Multi generis *teſſeram militarem* obſervo apud ſcriptores. Vna erat ſymbolum bellicum: ſeu ſignum, quo ejuſdem partis milites ab hoſtibus dignoſcebantur, de qua Virg. 7. Ænei. *It bello teſſera ſignum.* Silius lib. 5. Claudian. l. 2. laud. Stiliconis 330. Livius lib. 7. *Cæteris omnibus teſſeram dari jubet.* De hac teſſera Veget. 2, 7. Hæc autem *teſſera vox* erat. In caſtris enim Cæſaris, *Venerem* teſſeram fuiſſe tradit Appianus l. 2. bell. civ. *Felicitatem* Hirtius de bell. Afric. in Pompeii Magni, *Herculem invictum*, In Pompeii junioris *Pietatem* Appian. l. 3. Neronem quandoque dediſſe Tribuno ſignum petenti, *Optima matris*. Tac. lib. 13, 2. & Suet. c. 9. Brutum in Philippicis, *Apollinem* Plutarch. in illius vita. Antoninum *Æquanimitatem* Capitolinus in ejus vita. Caligulam *Priapum* Suet. 65. Severus *Iovem*; Septimius, *Laboremus*. Pertinax *Militemus*. Claudius excubitori Tribuno ſignum de more petenti Verſum Græcum, apud Suet. 42. Veget 3, 5. *Victoriam*, *Palmam*, *Virtutem*, *Deus nobiſcum*, *Triumphum Imperatoris*, quorundam teſſeram fuiſſe recenſet. Hoc ſignum aliquando datum congreſſuris cum hoſte militibus, ut in pugna ſuos ab hoſte diſcernerent. Aliquando etiam in caſtris etiam Prætorianis excubias agentibus *teſſera*; quod ſignum Tribunus ab Imp. acceptum militib. dabat. Vulgo *contraſegno*, excubitores *ſentinelle* appellant. Priorem hic non intelligi, clarum eſt, quum in actu bellico non eſſent Imperator & milites; nec minus alteram; non enim rem tanti momenti manipulari ordinario commiſſam. Talem hunc fuiſſe patet ex illo: *Suſcepere duo manipulares*; etſi Suetonius quinque tradat. Erat & teſſera *frumentaria* tabella lignea, inſignita nota, quæ dabatur militibus, ut ex publico frumenti certam quantitatem acciperent. Eam fuiſſe *figura quadrata* ex ipſa voce Græca conjiciendum: item *Planas*, quia Polyb. πλατεῖαι. quamvis & aliquando *rotundas* obſervemus ex Dione in Tito. Meminit *teſſeræ frumentariæ* l. 52. §. 1. D. *de judic.* & *l.* 49. *D. de leg. & judic.* Iuvenalis Sat. 7, 174. Quum itaque vel donativi loco vel ſtipendii in ſolutum dabatur militibus frumentum aliave annona, teſſeræ tot aſſignabantur Tribunis, quot milites ſub eis militabant, has vero viritim Tribuni per ſuum Teſſerarium militibus impartiebantur. Fuiſſe Proculum *Speculatorum Tribuni Teſſerarium* hujuſmodi exiſtimo: Veturium vero ipſius optionem, hoc eſt, vicarium, ſeu vices gerentem. Notum enim eſt ex Varrone Feſto & Vegetio *optionem* maſculini genere dici, qui muneris alicujus militaris adminiſtrandi vices gerit. Sic Plaut. Aſin. *optionem tibi ſumito Leonidam.* l. ult. de jur. immunit. l. 6. de bonis damn. *Neque ſpeculatores neque optiones ea deſiderent.* quo loco per *optiones* intelligendi ſpeculatorum vicarii. Huic expoſitioni favent leges nonnullæ, in quibus *optiones* accipiuntur pro illis, qui annonam militib. dividunt, uti lex 9. c. *de jure fiſci.* l. 9. c. *de exact. tribut.* l. 1. c. *de apoch. public.* & *novell. Martiani de indul. rel. Novel. Iuſtiniani* 124. Talis ὀπτίων. Procopio lib. 3. de *bello Vand.* Illud inſuper annotare libet, Plutarchum tanti feciſſe has Taciti voces, ut eaſdem in Galba, ubi de hac conjuratione, in textu Græco receperit, ὀπτίων καὶ τεσσεράριος: quum

rium ſpeculatorum, & [1] Veturium Optionem eorundem perductos, poſtquam vario ſermone callidos, audaceſque cognovit, pretio & promiſſis onerat, data pecunia ad pertentandos plurium animos. Suſcepere duo manipulares imperium Pop. Rom. transferendum, & tranſtulerunt. In conſcientiam facinoris pauci aſciti, ſuſpenſos ceterorum animos, diverſis artibus ſtimulant: primores militum, [2] *per beneficia Nymphidii ut ſuſpectos:* vulgus & ceteros, ira & deſperatione *dilati totiens donativi.* erant quos memoria Neronis, ac deſiderium prioris licentiæ ac-

quum tamen *teſſerarium* interpretetur διάγγελον, *optionem* vero διοπτῆρα. *Symphori Teſſerarii* fit mentio in marmore antiquo & in alio voto Herculi invicto *Fabiani Signiferi & Valerii Firmini Optionis.* Marc. Donatus.

1 *Optionem eorundem.*] Conſtituta lectio pridem ab eximio Cujacio, loco quem jam dixi. niſi quod, *eorundem*, ſcripſi, non, *eodem*, fide Vaticani libri. Optiones Romana militia vetus dixit, qui à dignioribus & cum gradu militibus adoptati, vicem eorum ſubibant. Poſterior ætas, niſi fallor, diverſo paullum ſenſu, qui velut cuſtodes quidam, arbitri, & inſpectores. Plutarchus διοπτῆρας vertit: & in legum libris. Optio fabricæ, ſimili ſenſu: in Ambroſio, Optio carceris ſcriptum. videntur in quaque centuriâ hi fuiſſe, ex lapide qui in Piceno:

C. LVCILIVS: C. F. VEL. VINDEX
MIL. COH. VI. PRAET. VIX. ANN. XXX.
MILITAVIT. ANNIS. XII. PRINCIPALIS
BENEFICIARIVS. TRIBVNI
DEINDE. OPTIO. IN CENTVRIA.

alibi utrumque junctum legas, & Teſſerarium & Optionem: ut in illo marmore,

EQVITI. COH. EIVSDEM.
TESSERARIO. OPTIONI.

Malè autem hactenus in Tacito hic, *Othonem*, lectum, contra meliores libros, itemque Cujâcii monita & Turnebi. *Lipſius.*

Veturium Optionem.] Ita eſt in Codice Matthiæ Corvini. *Rhenanus.* Pontificalis liber habet *Optionem:* Regius habet *Optionem:* quod placet. Dictus autem primum eſt *Optio* is, quem decurio centuriove optaret ſibi rerum privatarum miniſtrum, quo facilius officia publica obiret, qui olim ante *Accenſus.* Feſtus, Varro & Marcellus. Aliud vero ſeneſcente imperio munus *optionis* fuit, de quo Veget. 2, 7. & Modeſtinus. *Vertranius.* Præivit eximiis viris Plutarch. in Galb. Ἦγε τοῦτο τοῖς Οὐετούριος καὶ Βάρβιος, ὁ μὲν ὀπτίων. At *eodem* pace doctiſſ. viri non erat in *eorundem* mutandum: nam Onomaſtus eos in unum locum ſeduxit, ingentibuſque promiſſis in futurum ſcelus accendit. *Salinerius.*

2 *Per beneficia Nymphidii.*] Id eſt, qui promoti eſſent per Nymphidium, eos incitare & irritare, ut Galbæ ſuſpectos. quia Nymphidium inviſum ipſe ſuſtulerat. Commune autem, ut beneficiarii benefactori ſuo adhæreant: atque ita de Sejano Præfecto item Prætorii, ſupra lib. 4. *Simul Centuriones ac Tribunos ipſe deligere:* & quod ſequitur, beneficii ſui facere. *Lipſius.*

3 *In*

accenderet. [1] in commune omnes metu mutandæ mi-
litiæ exterrebantur. Infecit ea tabes legionum quo-
que & auxiliorum motas jam mentes, poſtquam vul-
gatum erat *labare Germanici exercitus fidem.* Adeo-
que parata apud malos ſeditio, etiam apud integros
diſſimulatio fuit, [2] ut poſtero Iduum die, redeun-
tem à cœna Othonem rapturi fuerint, [3] niſi incer-
ta noctis, & tota urbe ſparſa militum caſtra, nec fa-
cilem inter temulentos conſenſum timuiſſent: non
Reip. cura, quam fœdare principis ſui ſanguine ſobrii
parabant, ſed ne per tenebras, ut quiſque [4] Panno-
nici vel Germanici exercitus militibus oblatus eſſet,
ignorantibus pleriſque pro Othone deſtinaretur. Mul-
ta erumpentis ſeditionis indicia per conſcios oppreſſa;
[5] quædam apud Galbæ aures præfectus Laco cluſit,
ignarus militarium animorum, conſiliique quamvis
egregii, quod non ipſe afferret, inimicus, & adver-
ſus peritos pervicax. XVIII. Kalend. Febr. ſacrifi- 27
canti pro æde Apollinis Galbæ, haruſpex Vmbricius
triſtia exta, & inſtantes inſidias, ac domeſticum hoſtem
prædicit: audiente Othone (nam proximus adſtiterat)
idque ut lætum è contrario, & ſuis cogitationibus
proſperum interpretante. Nec multo poſt libertus
Onomaſtus nuntiat, *exſpectari eum ab architecto &*
[1] *re-*

1 *In communi omnes metu.*] Malim, *in commune.* ut paulo poſt, *accendendos in commune ratus.* Rhenanus. Flor. *exterrebantur.* Vulgo *terrebantur.* Pichena.

2 *Poſtero iduum die.*] Hiſpanus liber, *dierum.* Ego utrumque additititium puto, & *poſtero Iduum*, ſcribo. *Lipſius.*

Poſtero Iduum die.] Non temere libr. veteres conſentire crediderim in hæc verba, *poſtero Iduum dierum.* Præſertim Vaticanum & Flor. Ego potius ſuſpicor corrigendum, *poſtero Iduum Ianuar.* Nam quid attinebat dicere, *poſtero Iduum*, niſi cujus menſis adjeciſſet? Ianuarium vero menſem fuiſſe conſtat, cum paulo infra dicat, XVIII. *Kal. Februar.* Pichena.

3 *Niſi incerta noctis timuiſſent.*] Suet. Oth. 6. aliam adfert rationem. *Obſtitit reſpectus cohortis, quæ tunc excubabat, ne oneraretur invidia quod ejuſdem ſtatione & Cajus fuerat occiſus & deſertus Nero.* Savillius.

4 *Pannonici.*] Antea enim dixerat, *multos è Germania & Illyrico electos* Romæ remanſiſſe. *Savilius.*

5 *Quædam apud Galbæ aures.*] Liber manuſcriptus: *quædam apud Galbam*

[1] *redemptoribus :* quæ ſignificatio coëuntium jam militum, & paratæ conjurationis convenerat. Otho, *cauſſam digreſſus* requirentibus, cum *emi ſibi prædia vetuſtate ſuſpecta, eoque prius exploranda* finxiſſet, innixus liberto, per Tiberianam domum in Velabrum, inde ad [2] Miliarium aureum, [3] ſub ædem Saturni pergit. Ibi tres & viginti ſpeculatores conſalutatum *imperatorem*, ac paucitate ſalutantium trepidum, & ſellæ feſtinanter impoſitum, ſtrictis mucronibus rapiunt. Totidem ferme milites in itinere aggregantur, alii

bam audiens præf. Laco eluſit. Aperta ſententia eſt, nec cauſæ quicquam erat, cur mutaretur. *Rhenanus.*

1 *Redemptoribus.*] *Redemptores* ſunt, qui ſuis cæmentis, ſuoque labore ædificant; conſtituto pretio: auctor Vlpianus. *Ferrettus.*

2 *Miliarium aureum.*] Columna ex eo metallo, ut Plutarchus hic in Galbâ deſcribit, *ad quam viæ omnes ex Italia deſinebant. Fecit Auguſtus, cum Curator viarum eſſet*, Dio lib. 54. & ſtatuit *in capite Romani fori.* Plin. lib. III. Victor juxta Vicum Iugarium collocat; & rectè. *Ædes Opis & Saturni in Vico Iugario. Miliarium aureum.* Lipſius.

Milliarium aureum.] Columna erat aurea ſub Auguſto ſtructa ut teſtatur Dio l. 54. *in capite fori Rom.* ait Plinius εἰς ὃν αἱ τετμημέναι τῆς Ἰταλίας ὁδοὶ πᾶσαι τελευτῶσι. Plut. Galba. Appellabatur autem ſic quod milliaribus inde eſſet initium. Præter *milliarium aureum* erant & *milliaria lapidea*, id eſt, exiliores columnæ ex ſaxo, jubente C. Graccho, ad cujuſque milliaris finem erectæ. Plutarch. Gracchis, πρὸς δὲ τούτοις διαμετρήσας κατὰ μίλιον ὁδὸν πᾶσαν (τὸ δὲ μίλιον ὀκτὼ σταδίων ὀλίγον ἀποδεῖ) κίονας λιθίνους σημεῖα τοῦ μέτρου κατέστησεν, id eſt *præterea facta omnium viarum dimenſione per milliaria (quorum unumquodque octo ſtadiis paulo minus eſt) exſtruxit lapideas columnas menſuræ indices.* Inde origo vulgatæ locutionis, *ad tertium, quartum, quintum ab urbe lapidem*, qua trium, quatuor, quinque milliarium ab urbe diſtantia ſignificatur. *Savilius.* Velabrum vicus erat Romæ à vehendo dictus: quia qui eo ex urbe advehebatur, ſolvebat quadrantem. Prius vero quam Tarq. Priſcus alveum Tiberis mutaret, ex eruptionibus ipſius ſinus ibi fiebat in morem lacus. Miliarium aureum columna fuit aurea in capite fori Rom. prope ædem Saturni, in qua inciſæ omnes Italiæ viæ finiebant, & à qua ad ſingulas portas menſuræ regionum currerent. Eam columnam ſub æde Saturni fuiſſe ait Tacitus, & Plin. l. 3. in capite fori Rom. utrumque verum dixiſſe aſſerit Marlianus. Plutarchus in Galb. his verbis miliarium deſcribit, In forum ibat ad eam partem, in qua ſtaret aurea columna, ad quam omnes Italiæ viæ terminabantur. Miliarium quoque ponitur in cap. *Cum aurum* ff. de auro & arg. leg. pro vaſe ad coquendum milium accommodato. *Lupanus.* Lipſius.

3 *Sub ædem in Saturni.*] Regius codex, *in ædem Saturni.* Vnde Rhenanus elicit, *in Saturni.* Falſo uterque. Suetonius convincit: *ut ſe in foro*, inquit, *ſub æde Saturni ad milliarium aureum opperirentur.* Idem.

Sub ædem Saturni pergit.] In libro

alii conſcientia, plerique miraculo: [1] pars clamo-
re & gladiis, pars ſilentio, [2] animum ex eventu
ſumpturi. Stationem in caſtris agebat Iulius Martia- 28
lis tribunus. Is magnitudine ſubiti ſceleris, an cor-
rupta latius caſtra, ac ſi contra tenderet, exitium me-
tuens, præbuit pleriſque ſuſpicionem conſcientiæ.
Anteposuere ceteri quoque tribuni centurioneſque
præſentia dubiis & honeſtis. Iſque habitus animo-
rum fuit, ut peſſimum facinus auderent pauci, plu-
res vellent, omnes paterentur. Ignarus interim 29
Galba & ſacris intentus, fatigabat alieni jam im-
perii deos: cum affertur rumor *rapi in caſtra, in-
certum quem ſenatorem, mox Othonem eſſe qui rapere-
tur.* Simul ex tota urbe, [3] ut quiſque obvius fuerat,
alii formidinem augentes, quidam minora vero, ne
tum quidem obliti adulationis. Igitur conſultantibus
placuit [4] *pertentari animum cohortis, quæ in palatio
ſta-*

bro manuſcripto legitur, *in ædem Saturni pergit.* Forte, *inde in Saturni pergit.* Subaudi, *ædem.* Rhenanus. Domum Tiberianam ad radices Palatini montis fuiſſe, didicimus ex inventis nuper in eo loco laminis plumbeis cum inſcriptione Tiberii Cæſaris. Tacitum autem illuſtrant verba Suetonii de eadem re: *Vt in foro ſub æde Saturni ad Miliarium aureum opperirentur*, &c. Et recte. Nam forum Rom. ſub æde Saturni fuit ea parte, quæ eſt inter arcem Tarpeiam & Palatinum montem, ut ex Dionyſio etiam apertius conſtat. Quin & ipſa Saturni ædes Tarpeii montis radices attingebat, ut ex veteri inſcriptione de Ærario ibi reperta intelligimus. Infr. lib. 3. *Cito agmine ad forum, & imminentia foro templa prætervecti:* & ſupr. lib. 12. *Per ima montis Palatini ad aram Conſi, mox ad Curias veteres, tum ad Sacellum Larium, Forumque Romanum* &c. Larium enim Sacellum fuiſſe in ſumma ſacra via, qua parte foro Rom. jungebatur, ſcribit Solinus cap. 11. *Vrſinus.*

1 *Pars clamore & gladiis, pars ſilentio.*] Faërnus legebat, *pars clamore & gaudiis.* Vrſinus. Inepta hic vox: *gladiis:* ſcribe, *gaudiis.* Ita ſibi recte membra orationis reſpondent. Vt *clamore ſilentium* opponit, ſic *gaudiis* habitum animi adhuc quieti, & ex eventu ſe commoturi. *Gaudiis* & Muretus notaverat. *Acidalius.* Muretus non male, *& gaudiis.* Sed fortaſſe melius, *& gaudio.* Sic lib. ſeq. *Vulgus quoque militum clamore & gaudio deflectere via.* Pichena.

2 *Animum ex eventu ſumpturi.*] Ita Flor. Vulgo, *animos.* Idem.

3 *Vt quiſque obvius fuerat.*] Scil. Othoni aut Othonianis, ut ego quidem interpretor. *Savilius.*

4 *Tentari animum.*] Libri fere *pertentari:* ex quo ego, *prætentari.* Lipſius.

Pertentari animum cohortis.] Scripſimus, *tentari an. coh.* Rhenanus. Scripſi *pertentari* ex Flor. ac Ven. Sic

paulo

ſtationem agebat, nec per ipſum Galbam, cujus integra auctoritas mojoribus remediis ſervabatur. Piſo pro gradibus domus vocatos, in hunc modum allocutus eſt: *Sextus dies agitur, commilitones, ex quo ignarus futuri, & ſive optandum hoc nomen ſive timendum erat,* [1] *Cæſar aſcitus ſum: quo domus noſtræ aut Reip. fato, in veſtra manu poſitum eſt. non quia, meo nomine, triſtiorem caſum paveam,* [2] *ut qui adverſa expertus, cummaxime, ducam ne ſecunda quidem minus diſcriminis habere: patris, & ſenatus, & ipſius imperii vicem doleo, ſi nobis aut perire hodie neceſſe eſt; aut quod æque apud bonos miſerum eſt, occidere. Solatium proximi motus hobebamus, incruentam urbem & res ſine diſcordia tranſlatas. Proviſum adoptione videbatur, ut ne poſt Galbam quidem bello locus eſſet. Nihil arrogabo mihi nobilitatis aut modeſtiæ. neque enim relatu virtutum, in comparatione Othonis opus eſt. Vitia, quibus ſolis gloriatur, evertere imperium*

etiam

paulo ſupra: *data pecunia ad pertentandos plurium animos.* Ann. lib. 4. *quem accitum & diverſis ſermonibus pertentatum.* Pichena.

1 *Cæſar aſcitus ſum.*] Alibi expoſuimus, quid Cæſar ab Auguſto differret. Infra, *Me Galba Cæſarem dixit conſentientibus vobis.* lib. 3. hiſt. Domitianum Cæſarem conſalutatum dixit. & 4. hiſt. ipſum Domitianum *nomen, ſedemque Cæſaris* accepiſſe memorat. *Lupanus.*

2 *Vt qui adverſa expertus cum maxime, ducam ne ſecunda &c.*] Repoſui, *cum maxime*, diſtinxique, *Vt qui adverſas expertus cummaxime, ducam ne ſecundas quidem minus diſcriminis habere.* hoc adverbio etiam alibi utitur, ut infra, *Non hercle illi quibus cummaxime Vitellius in nos ciet, Germani audiant.* lib. 3. Ann. *Littora & lacus Campaniæ cummaxime peragrantem.* lib. 4. Ann. *Captantem cummaxime conjurationem disjecit.* quamquam utrobique *tum maxime* ſcriptum, ſed mendoſe. lib. 4. Hiſt. *Capi cummaxime urbem.* Sic enim legendum non, *tum maxime.* Paulo poſt eod. lib. *Tolerant cummaxime obſidionem.* 4. Hiſt. 45. *congregantibus ſe cummaxime Rom. exercitibus.* Hanc vocem reperi etiam apud Livium ſæpe corruptam. nam lib. 9. legitur *quam maxime* pro *cummaxime*, in vulgatis editt. hoc adverbium Tertulliano frequentiſſimum. *Rhenanus.* Recte tamen in Flor. legitur; *ut qui adverſas res expertus cum maxime, ducam ne ſecundas quidem.* Pichena. Habent & hæc ſenſum, ſed non eum, aut omnia me fallunt, quem Tac. dederat, qui ſcripſiſſe videtur, *adverſa expertus, cum maxime diſcam* (juvat nonnihil editio Veneta, quæ *dicam* præfert) *ne ſecunda quidem* &c. Hoc ait, non timeo caſus adverſos, primo quia illos jam expertus ſim, eoque animum firmaverim; deinde, quia nunc cum maxime (hac ipſa ſeditione edoctus) diſco, ne ſecunda quidem ſolidam ſecuritatem & perinde felicitatem habere. *Freinshemius.*

1 *An*

etiam cum amicum imperatoris ageret. Habitune & inceſſu, [1] *an illo muliebri ornatu,* [2] *mereretur imperium? Falluntur,* [3] *quibus luxuria ſpecie liberalitatis imponit. Perdere iſte ſciet, donare neſciet. Stupra nunc, & comeſſationes, & feminarum cœtus, volvit animo. hæc principatus præmia putat, quorum libido ac voluptas, penes ipſum ſit; rubor ac dedecus, penes omnes.* [4] *Nemo enim unquam imperium flagitio quæſitum bonis artibus exercuit. Galbam conſenſus generis humani, me Galba, conſentientibus vobis, Cæſarem dixit. Si Reſp. & ſenatus, & populus,* [5] *vana nomina ſunt: veſtra, commilitones, intereſt, ne imperatorem peſſimi faciant. Legionum ſeditio adverſum duces ſuos audita eſt aliquando: veſtra fides famaque, illæſa ad hunc diem manſit. & Nero quoque vos deſtituit, non vos Neronem. Minus XXX. transfugæ & deſertores, quos centurionem aut tribunum ſibi eligentes nemo ferret; imperium aſſignabunt? Admittitis exemplum? & quieſcendo commune crimen facitis? Tranſcendet hæc licentia in provincias: & ad nos ſcelerum exitus, bellorum ad vos pertinebunt. Nec eſt plus quod pro cæde principis, quam quod innocentibus datur.* [6] *ſed proinde à nobis dona-*

1 *An illo muliebri ornatu.*] Veneta, *an alio muliebri ornatu.* non male. nam & hæc muliebria vult videri, & habitum etiam Othonis, inceſſumque: nam & hic quoſdam viros ad femineam uſque mollitiem delabi, vel dicterium illud Ciceronis argumento ſit, quo Tulliæ filiæ inceſſum virilem, ſimulque generi muliebrem perſtricturus, filiam increpans, *Ambula, ut vir*, ait, referente Macrob. Sat. 2, 3. *Idem.*

2 *Mereretur imperium.*] Lege, *meretur.* Acidalius.

3 *Quibus luxuria ſpeciem liberalitatis imponit.*] Tametſi deſtituat nos hic volumen manuſcriptum, non dubitamus tamen eſſe legendum, *ſpecie liberalitatis* pro *ſpeciem.* nam *imponit* non eſt hic indit, ſed decipit. *Rhenanus.*

4 *Nemo enim unquam.*] Infr. eodem lib. *Simul reputans, non poſſe principatum ſcelere quæſitum, ſubita modeſtia, & priſca gravitate regi.* Pichena.

5 *Vana nomina ſunt.*] Codex regius habet, *vacua nomina ſunt. Vacuum* pro otioſo, Tacitus infra uſurpat: *Is quo magis vacuus, quietis caſtris juſſa exequeretur.* Rhenanus. Optimum puto. moneo tamen, in Flor. legi, *vacua nomina.* Pichena.

6 *Sed proinde à nobis donativo plus ob fidem.*] Comparativum *plus* eraſimus è ſuperiori verſu repetitum hic per errorem. Plerumque veteres librarii *proinde* ſcripſerunt pro *perinde.* Itaque clarus ſenſus erit ſi legas, *ſed perinde à nobis donativo ob fidem quam ab aliis pro facinore accipietis*, ut dicimus, *dono munerive accipere.* Rhenanus,

nativum ob fidem, quam ab aliis pro facinore accipietis.

31 [1] Dilapſis ſpeculatoribus, cetera cohors non aſpernata concionantem, [2] ut turbidis rebus evenit, [3] forte magis, & nonnullo adhuc conſilio, parat ſigna, quod poſtea creditum eſt, inſidiis & ſimulatione.

nanus. Faërnus legebat, *ſed perinde à nobis plus donativi ob fidem, quam ab aliis.* Vrſinus. An melius, *perinde?* Acidalius.

1 *Dilapſis ſpeculatoribus.*] Qui ſcil. antea corrupti ab Othone. *Pichena.*

2 *Vt turbidis rebus evenit, timore.*] Locus totus mihi inter infirmos. Vacillat etiam Budenſis ſcriptio, *rebus evectior ire magis & nullo adhuc conſilio.* Ex qua facias: *evenit, ira magis, & nonnulli ad hoc.* At in Florentino eſt, *eventi orte magis:* unde Pichena, *forte magis.* Lipſius.

3 *Timore magis, & nonnullo adhuc conſilio, parat ſigna.*] Budenſe exemplar, *Vt turbidis rebus evectior ire magis & nullo adhuc conſilio, parat ſigna.* Eſt autem *evectior* ab *evectus.* Itaque caſtiganda editio vulgata. quæ contrarium ſenſum depravatis verbis præfert. *Rhenanus.* Vere infirmus locus: ſed quem exulcerat magis ſua conjectura Lipſius, quam ſanat. Nos defectum, ſed levem; & luxationem aliquanto majorem deprehendimus. Vnica enim vox bis omiſſa, duæ tranſpoſitæ. quibus in ſuum locum reductis, & illa ſuis locis inſerta, præſto vere emendatum fore totum locum. *Parat ſigna: ſive, ut turbidis rebus evenit, timore magis, & nonnullo adhuc conſilio; ſive, quod poſtea creditum eſt, inſidiis & ſimulatione.* Alternat ſuo more cauſſas Tacitus; nec quidquam amplius in probationem dici debet. *Acidalius.* Scripſi. *forte magis* conjectura eruta ex Flor. qui habet: *eventior te magis:* unde vulgo, *evenit, timore magis.* Quod autem Lipſius corrigit, *pars ingens*, nonnihil ab eodem Flor. juvatur, qui habet, *par ſignat.* Sed neque ſic integer locus. *Pichena.* Ex ſcriptura Florentina quam Pichena prodit, aliiſque editt. vett. colligo Tacitum ita ſcripſiſſe: *more magis, & nullo adhuc conſilio parat ſigna; quam ut poſtea creditum eſt, inſidiis & ſimulatione.* Nam MSc. habet; *eventior te magis* &c. Cætera facile corrupta ſunt ab imperitis & negligentibus librariis. Illud præſertim, *nullo adhuc conſilio* cum non intelligerent, audacter mutaverunt; deinde *quod* iſtud natum fuiſſe credam ex compendio ſcribendi *quam ut.* Senſus autem auctoris hic eſt, perorante Piſone cohortem ſigna paraviſſe; id poſtea ſic acceptum fuiſſe, quaſi non pro Galba pugnaturi, ſed animum iſtum ſimulantes, cæterum doli & inſidiarum occaſionem expectantes id egiſſent: ut nempe illum, tanquam auxilium habentem in publicum prolicerent, ut infra 34. alii, aut etiam in ſuam poteſtatem redigerent, maximum id Imperatori novo munus oblaturi. Sed excuſat eos Tacitus, nec dolum paraſſe ait, ſed quod fecerint duabus potiſſimum cauſſis feciſſe, *more* nimirum, & *nullo conſilio.* *More*, quod iſte militiæ mos eſſet, ut hortante Cæſare ſigna pararentur; quem ideo ſtatim, nihil aliud cogitantes ſecuti ſunt, ut ſolitum in moribus receptis, & tangit noſter ſtatim cap. 32. *Neque illis judicium aut veritas ſed tradito more* &c. *Morem* autem iſtum arma ſumendi (dum enim dicit, ſigna parari, id etiam intelligit, cum alias dum omnia pacata eſſent, arma non haberent, ut vel ex c. 38. conſtat) indicat etiam infra 38. *Nullo* autem *adhuc* conſilio fuiſſe ait, quod nondum conſilium cum Othone ſentiendi cepiſſent, nec conſpirationis ejus parti-

ne. [1] Miſſus & Celſus Marius ad electos Illyrici exercitus: [2] Vipſanii in porticu tendentes. Præceptum Amulio Sereno & Domitio Sabino primipilaribus, *ut Germanicos milites* [3] *è Libertatis atrio accerſerent.*

[1] Le-

ticipes eſſent; *animum* tamen fortaſſis *ex eventu ſumpturi*, quemadmodum illi, de quibus ſermo eſt ſup. 1. H. 27. *Freinshemius.* Varia hic moliuntur, nec meo animo ſatisfaciunt hactenus eruditi. MSc. literarum ductus ſequor & fidenter hæc ſcribo, *ut turbidis reb. evenit, reverentior magis, & nonnullo adhuc conſilio, parat ſigna; an quod poſtea creditum eſt, inſidiis & ſimulatione.* Singula explicemus. *Vt turbidis rebus evenit*, ut ſæpe videre eſt turbata Rep. quoſdam in obſequio adhuc perſiſtere, neque ſtatim turbatoribus ſe adjungere. *Reverentior magis*, ſcil. Principis, quam ſpeculatores, qui concionaturum Piſonem deſeruerant. *Reverentior*, ut alibi, *metuentior*, aut *metu intentior.* Et quis dubitet, quin ea vox lateat in corrupta illa MS. *eventior? Nonnullo adhuc conſilio*, quo hactenus ſic utcunque ſtatuebant, utilius futurum reip. ac ſibi, agnoſcere Principem potius Piſonem, quam Othonem, monſtrum hominis, nulla virtute redemptum. In publicis turbis trium generum homines fere ſe offerunt, & Tacito deſcribuntur. Horum alios *ruentes*, alios *bonos*, quoſdam *dubios*, hoc ipſo libro, ut alia jam non adducam, vocat. *Ruentes* ſunt, auctores turbarum, aut qui eos acerrimo ſtudio ſequuntur. *Boni*, quibus eſt recti contumacia. *Dubii*, quibus nec nullum, nec fixum, ſed trepidum & facile mutandum eſt conſilium pro cauſſa meliore. Hi ſunt, quibus, *nonnullum adhuc conſilium*, tribuit non ſenſibus tantum, ſed verbis etiam accuratiſſimus auctor. Poſtrema iſta, *an, quod poſtea creditum eſt, inſidiis & ſimulatione*, quin genium Taciti ſapiant nemo ambigat. *An* illud ultima ſyllaba præcedentis vocis, *ſigna*, haud dubie intercepit. *An* etiam plerumque apud eum particula eſt non tam rogantis, quam dubitantis. Dubitat autem hic Tacitus. *Boxhornius.*

1 *Celſus Marius ad electos.*] Credo ideo, quia notus iis, & in Illyrico militaverat. Tacitus libro XV. *Et legio decimaquinta, ducente Mario Celſo, è Pannonia adjecta eſt.* Videtur igitur Legatus fuiſſe ejus legionis. *Lipſius.*

Miſſus & Celſus Marius.] In his quoque ordinem turbatum ſuſpicor: & comprehenſionem, quæ hanc ſequitur, huic præponendam. Lege, *Præceptum Am. Sereno* &c. *è Libertatis atrio accerſerent. Miſſus & Celſus Marius ad electos Illyrici exercitus, Vipſanii in porticu tendentes. Legioni claſſica diffidebat.* Videatur hoc parum alicui referre: at qui diligentius attendet, rectius ita diſponi perſpiciet. *Acidalius.*

2 *Vipſani in porticu.*] Nam miles extra ordinem in urbe, agere plerumque ſolitus in porticibus aut templis. Noſter libro 11. infra: *Sed miles in porticibus aut delubris.* Ipſi prætoriani in Palatii porticibus excubabant. Vult Iſidorus libro IX. *Excubitores, quod excubias agunt. Sunt enim ex numero militum, & in porticibus excubant propter regalem cuſtodiam.* Lipſius.

3 *E Libertatis atrio accerſerent.*] Atria, ut ſcribit Vitruvius, januis erant proxima. nempe genus ædificii ante ædes continens mediam aream. Libertatem porro inprimis venerabantur Romani libertatis aſſertores. Scribit Livius Libertatis atrium refectum, & ampliatum fuiſſe Ælio Pæto, & Cethego Cenſoribus; & Suetonius in Aug. 29. ab Aſinio Pollione refectum poſtea fuiſſe memoriæ prodidit. *Lupanus.*

1 *Le-*

[1] Legioni claſſicæ diffidebat, infeſtæ ob cædem commilitonum, quos primo ſtatim introitu trucidaverat Galba. Pergunt etiam in caſtra prætorianorum tribuni Cerius Severus, Subrius Dexter, Pompejus Longinus, ſi incipiens adhuc [2] & nondum adulta ſeditio, melioribus conſiliis flecteretur. Tribunorum Subrium & Cerium milites adorti minis, Longinum manibus coërcent, exarmantque; [3] quia non ordine militiæ, ſed è Galbæ amicis, fidus principi ſuo, & deſciſcentibus ſuſpectior erat. Legio claſſica nihil cunctata prætorianis adjungitur. Illyrici exercitus electi Celſum [4] infeſtis pilis proturbant. [5] Germanica vexilla diu nutavere, invalidis adhuc corporibus, & placatis animis, quod eos à Nerone Alexandriam præmiſſos, atque inde rurſus longa navigatione ægros, impenſiore cura Galba refovebat.

32 Univerſa jam plebs palatium implebat, mixtis ſervitiis, & diſſono clamore, *cædem Othonis & [6] conjuratorum exſilium* poſcentium, ut ſi in circo ac theatro

tro

1 *Legioni claſſica diffidebat.*] Quis *diffidebat?* facile ſubintelligi poteſt: tamen credo verius ſcribi, *diffidebatur.* Acidalius.

2 *Et nondum adulta ſeditio.*] Repoſuimus, *& necdum adulta ſeditio.* Rhenanus.

3 *Quia non ordine militia, ſed è Galba amicis.*] Quid illa? *quia non ordine militia*, nihil intelligo: intelligam, & mecum ſpero omnes, ſi traducta particula una legamus: *Non ordine militia, ſed quia* &c. *Non ordine militia* accipio, non quod gradu aliquo dignationis militaris inferior ceteris eſſet Longinus, atque eo milites irreverentius, & contumelioſius hunc, quam reliquos tractarent. *Acidalius.* Quia ſcil. prætorianorum tribunus factus non fuerat per ordinem & gradus militiæ, ut cæteri; ſed Galbæ tantum amicitia & favore: ideoque ut illi fidus, ad Othonis partes diſturbandas in caſtra veniſſe credebatur. *Pichena.*

4 *Infeſtis pilis proturbant.*] Volumen Matthiæ Corvini, *ingeſtis pilis proturbant.* Ab *ingeror, ereris*, paſſivo verbo. *Rhenanus.*

5 *Germanica vexilla diu nutavere.*] Paulo aliter Suetonius 20. *Omnes qui accerſerentur, ſprevere nuncium, excepta Germanicorum vexillatione. Hi ob recens meritum, quod ſe agros & invalidos magnopere foviſſet, in auxilium advolavere: ſed ſerius, itinere devio per ignorantiam locorum retardati.* Savillius.

6 *Conjuratorum exſilium poſcentium.*] Neſcio an potius *exitium.* In tanto quidem animorum motu, ſeu potius adulandi tanto ſtudio vix putes aut pœnam fuiſſe moderatos, aut genus illius Galbæ præſcripſiſſe. Nec fidentius mutaverim *impleverat.* Acidalius.

1 Ne-

tro ludicrum aliquod poſtularent, [1] neque illis judicium aut veritas: (quippe eodem die diverſa pari certamine poſtulaturis) ſed tradito more, quemcumque principem adulandi, [2] licentia acclamationum, & ſtudiis inanibus. Interim Galbam duæ ſententiæ diſtinebant: Titus Vinius *manendum intra domum, opponenda ſervitia, firmandos aditus, non eundem ad iratos* cenſebat: *daret malorum pœnitentiæ, daret bonorum conſenſui ſpatium. ſcelera impetu, bona conſilia mora valeſcere. Denique eundi ultro, ſi ratio ſit, eandem mox facultatem: regreſſus, ſi pœniteat, in aliena poteſtate. Feſtinandum* ceteris videbatur, *antequam cre-* 33
ſceret invalida adhuc conjuratio paucorum. Trepidaturum etiam Othonem, qui furtim digreſſus, ad ignaros illatus, cunctatione nunc & ſegnitia terentium tempus, imitari Principem diſcat. [3] *Non exſpectandum, ut compoſitis caſtris, forum invadat, & proſpectante Galba Capitolium adeat: dum egregius imperator, cum fortibus amicis, janua, ac limine tenus domum cludit,* [4] *obſidionem nimirum toleraturus. Et præclarum in ſervis auxilium,*

1 *Neque illis judicium aut veritas.*] Tacit. 3. hiſtor. *Populi mobilem animum, & ſi ſe ducem* (Flavius Sabinus) *præbuiſſet, eaſdem illas adulationes pro Veſpaſiano fore*, quibus erga Vitellium nunc utebantur. Eod. lib. *Vulgus eadem pravitate inſectabatur interfectum* (Vitellium) *quæ foverat viventem.* Iuven. Sat. 10. *ſed quid Turba Remi? ſequitur fortunam, ut ſemper, & odit Damnatos.* Savillius.

2 *Licentia acclamationum.*] Quarum formula, in Senatu uſurpati ſolita in gratiæ teſtimonium, exhibetur nobis in Rom. hiſtoria poſteriorum temporum, ut apud Lampridium erga Alex. Severum, *Auguſte innocens, Dii te ſervent.* &c. apud Vulcatium Gallicanum erga Antoninum, *Antonine Pie, Dii te ſervent, Antonine Clemens, Dii te ſervent* &c. Erga Divum Claudium, in Tribellio Pollione, *Auguſte Claudi, Dii te nobis præſtent (dictum ſexagies) Claudi Auguſte* &c. In Flavio Vopiſco; erga Tacitum Imperatorem, *Tacite Auguſte Dii te ſervent, te diligimus, te Principem facimus*, &c. Adverſa omnium ſtudia ſic ſignificabantur, ut apud Lampridium poſt Commodi mortem, *Hoſti Patriæ honores detrahantur, parricidæ honores detrahantur parricida trahatur*, &c. Populi acclamationes ad hanc formam plerumque fuiſſe conjectu facile eſt. *Savillius.*

3 *Non exſpectandum.*] Plus vigoris hæc habeant, ſi ſcribas: *An exſpectandum*, fere enim per Interrogationem abſurdi conſiliorum effectus traducuntur, ut ſupra 2, 77. *An feſtinamus cum Germanici cinerib. adpellere.* Freinshemius.

3 *Obſidionem nimirum toleraturus.*] In Volumine Matthiæ Corvini legitur,

lium, ſi conſenſus tantæ multitudinis, & quæ plurimum valet, prima indignatio langueſcat. Proinde intuta, quæ indecora: vel ſi cadere neceſſe ſit, occurrendum diſcrimini. Id Othoni invidioſius, & ipſis honeſtum. Repugnantem huic ſententiæ Vinium, Laco minaciter invaſit, ſtimulante Icelo, [1] privati odii pertinacia, in publicum exitium.
34 Nec diutius Galba cunctatus ſpecioſiora ſuadentibus acceſſit. Præmiſſus tamen in caſtra Piſo, ut juvenis magno nomine, recenti favore, & infenſus T. Vinio, ſeu quia erat, ſeu quia irati ita volebant. & facilius de odio creditur. Vix dum egreſſo Piſone, *occiſum in caſtris Othonem* vagus primum & incertus rumor, mox ut in magnis mendaciis, *interfuiſſe ſe quidam, & vidiſſe* affirmabant, [2] credula fama inter gaudentes, & incurioſos. Multi arbitrabantur compoſitum auctumque ru-

tur, *toleraturum.* Tum ſtigme ponenda ante *obſidionem.* Rhenanus.

1 *Privati odii pertinacia.*] Immittenda copula, *& privati odii.* Acidalius.

2 *Credula fama.*] Dionyſius obſervat inter alia ex novo dictionis genere, familiarem fuiſſe Thucydidi activorum in paſſiva, & contra, mutationem; τὰ μὲν παθητικὰ ῥήματα δραστήρια ποιῶν, τὰ δὲ δραστήρια παθητικά. Hic occurrit vox *credula*, ut ſignificet cui facile credatur, paſſive, cum tamen *credulus* pervulgato apud Latinos uſu, etiam hoc in libro, notet duntaxat qui facile credit. Ad hunc loquendi modum illud eſt, *Ne vulgi largitione Centurionum animos averteret*, id eſt, largitione quæ fiat vulgo, ſive gregario militi. Rufus 15. Ann. *injuria minorum*; id eſt, quæ minoribus inferuntur. Sed ut pateat quam Grammaticam Tacitus fuerit ſecutus, tria aut quatuor loca in medium proferam, notatu ſane digna. Hiſtor. 3. *ii omnes Muciano volentia ſcripſere*, id eſt grata. Iterum, *Turba ſacricolarum immixtus, ignarusque delituit*, id eſt ignotus. Alio loco, *Gnarum id Cæſari*, id eſt notum, & *quæ gnara Vitellianis, incomperta hoſtibus.* 1. Ann. *Fama dediti Segeſtis vulgata, ut quibusque bellum invitis, aut cupientibus erat* ὡς ἦν ἑκάστῳ ἢ βουλομένῳ ἢ ἄκοντι πόλεμος. 15. Ann. *hæc atque talia plebi volenti fuere*, δήμῳ βουλομένῳ ἦν. In Agric. *ut quibus bellum volentibus erat.* 5. hiſtor. *Cæſar Titus ut ſuperior ſui crederetur* κρείττων ἑαυτοῦ. Ann. 2. *Appellitque Colophona, ut Clarii Apollinis oraculo uteretur.* Homer. Odyſſ. x. ψυχῇ χρησομένους Θηβαίου Τειρεσίαν. Annal. 3. *Adulteros earum morte aut fuga punivit*, id eſt exilio, φυγῇ. Ut compendio defungar, cui volupe fuerit propius excutere Taciti phraſes, in miras ſermonis novitates incidet ex Grammaticæ ejus penu, neque pauciores, quam Dionyſius obſervavit in Thucydide. *Savillius.*

1 *Mix-*

rumorem, [1] mixtis jam Othonianis, qui ad evocandum Galbam; [2] læta falſo vulgaverint. Tum vero [3] non populus tantum & imperita plebs in plauſus & immodica ſtudia, ſed equitum plerique ac ſenatorum, poſito metu incauti, refractis palatii foribus ruere intus, ac ſe Galbæ oſtentare; *præreptam ſibi ultionem* querentes. Ignaviſſimus quiſque, & ut res docuit, in periculo non auſurus, nimii verbis, linguæ feroces: nemo ſcire, & omnes affirmare, donec inopia veri, & conſenſu errantium victus, [4] ſumpto thorace Galba, [5] irruenti turbæ neque ætate neque corpore ſiſtens, ſella levaretur. Obvius in palatio Iulius Atticus ſpeculator, cruentum gladium oſten-

1 *Mixtis jam Othonianis.*] Muret. *mixtis etiam.* Poſſis quoque *clam.* Sed mutatione non valde opus. *Acid.*

2 *Læta falſo vulgaverant.*] Scripſimus, *vulgaverint.* Rhenanus.

3 *Non populus tantum & imperita plebs in plauſus & immodica ſtudia, ruere intus &c.*] *Intus* pro intro nuſquam mihi lectum. nec credo hic Tacito ſcriptum. Etiam illa non habent, unde pendeant, *in plauſus & immodica ſtudia.* Itaque prope abeſt, ut traductionem hic quoque uſurpandam putem: *non populus tantum & imperita plebs, ſed equitum plerique ac Senatorum poſito metu incauti; refractis palatii foribus, ruere in plauſus & immodica ſtudia, ac ſe Galbæ intus oſtentare, præreptam* &c. Quamquam ſane malim *ruere intro* ſcribere, ac vulgatum ordinem retineri; niſi quod eo retento, neceſſe erit; unam tamen dictionem tranſponere in illis ſuperioribus: *non populus tantum & imperita plebs in plauſus & ſtudia immodica.* ut jungas non *immodica ſtudia*, ſed *plebs immodica in plauſus & ſtudia.* Atque ita credo prorſus huic loco veram medicinam factam. *Acidalius.*

4 *Sumto thorace.*] Quaſi duntaxat ſtatuiſſet, ut narrat Plutarchus, populo ſe exhibere, & ſacrificiis placare deos vindices, nequaquam de morte Othonis dubius. τοῦ τε δεῖ θῦσαι, καὶ φανῆναι τοῖς πολίταις βεβαιωμένος. Sed longe aliud agi expertus eſt. Suetonius *loricam linteam* dicit. *Savillius.*

5 *Irruenti turbæ.*] Rhenanus Budenſem ſcripturam ſecutus legit, *irruente turba, neque corpore ſiſtens.* hoc ſenſu, ut dicat propter irruentem turbam, & quia corpore non poſſet ſiſtere ſive inſiſtere, ſella levatum. Meis tamen libris ſcriptæ eæ voces, quas tollit: legamque potius; *irruenti turbæ neque æ. n. corpore reſiſtens.* hac mente: Galbam & ætate & corpore invalidum, non ſuſtinuiſſe effuſe irruentem & gratulantem turbam. *Lipſius.*

Irruenti turbæ neque ætate neque corpore ſiſtens.] Hæ duæ voces, *neque ætate*, non ſunt in libro MSc. quare ſuſpicor ſcribendum; *irruente turba, neque corpore ſiſtens, ſella levaretur.* Senſus eſt, propter irruentem turbam & quod corpore non poſſet ſiſtere, id eſt inſiſtere, ſella fuiſſe levatum. *Rhenanus.* Manuſcriptus non habet, *neque ætate.* quæ verba nullius ſenſus, hoc loco, delenda ſunt. *Vertranius.* Faernus emendabat, *reſiſtens* &c.

nam

oſtentans, [1] *occiſum à ſe Othonem* exclamavit: & Galba, *Commilito*, inquit, *quis juſſit?* inſigni animo [2] ad coërcendam militarem licentiam, minantibus intrepidus, adverſus blandientes incorruptus. 36 Haud dubie jam in caſtris omnium mentes, tantuſque ardor, ut non contenti agmine & corporibus, in ſuggeſtu, in quo paullo ante [3] aurea Galbæ ſtatua fuerat, [4] medium inter ſigna Othonem vexillis circumdarent. Nec tribunis aut centurionibus adeundi locus: gregarius [5] miles *caveri* inſuper *præpoſitos* jubebat. Strepere cuncta clamoribus, & tumultu, & exhortatione mutua, non tamquam in populo ac plebe, variis ſegni adulatione vocibus, ſed ut quemque affluentium militum aſpexerant, [6] prehenſare manibus, [7] complecti armis, collocare juxta, præire ſacramentum, modo imperatorem militibus, modo imperatori milites commendare. Nec deerat Otho protendens manus, adorare vulgum, [8] jacere oſcula, & omnia ſerviliter pro dominatione. Poſtquam

[1] uni-

nam *re*, ſyllaba videtur à librario prætermiſſa, ob præcedentem poſtremam verbi, *corpore*. Vrſinus.

1 *Occiſum à ſe Othonem exclamavit.*] Sic Flor. Vulgo, *clamavit*. Pichena.

2 *Ad coërcendum militarem licentiam.*] Scripſimus, *ad coërcendam mil. lic.* Rhenanus.

3 *Aurea Galbæ ſtatua.*] Apparet ita tunc receptum in caſtris, Libro XV. Annal. *Medio tribunal ſedem curulem, & ſedes effigiem Neronis ſuſtinebat.* Lipſius.

4 *Medium inter ſigna.*] Id eſt, medium inter milites ſubſignanos. *Savilius.*

5 *Miles caveri inſuper præpoſitos jubet.*] Muret. *cavere.* Vtrumque idonea ſententia: neſcio utrum veriore. *Acidalius.*

6 *Prehenſare manibus.*] Faernus legebat, *prehenſare arctius, complecti armis*; ut puto ex v. c. *Vrſinus.* Quid eſt *armis complecti?* In Agric. 36. *complexus armorum* legitur, optimo ibi ſenſu, & qui huc quadrare non poſſit. Emendandum hic, *complecti artius*, quomodo & Muretus voluit. Nam *armos* Tacitum intelligere voce *armis* nunquam opiner. *Acidalius.* Muretus mallet, *complecti arctius.* Mihi tamen à militari more alienum non videtur, ut exultantes lætitia milites, eam, armorum etiam complexu inter ſe ſignificent; ut ſit, *complecti armis*, quaſi complecti armatos. *Pichena.*

7 *Complecti armis.*] Muretus vellet, *arctius.* Non equidem: & militaris ſalutatio fuit, & affuſi ſunt cum gladiis & ſcutis, atque iis amplexi. Siquid mutandum; vellem, *amplecti armis*. Lipſius.

8 *Iacere oſcula.*] Φιλήματα δὲ ἐχάϛεις διὰ τῶν δακτύλων ἐπεμπε. Xiphil. *Savilius.*

1 *Vni-*

[1] univerſa claſſiariorum legio ſacramentum ejus accepit, fidens viribus, & quos adhuc ſingulos extimulaverat, accendendos in commune ratus, pro vallo caſtrorum ita cœpit; *Quis ad vos proceſſerim, com-* 37
militones, dicere non poſſum: [2] *quia nec privatum me vocare ſuſtineo, princeps à vobis nominatus; nec principem, alio imperante. Veſtrum quoque nomen in incerto erit, donec dubitabitur imperatorem populi Rom. in caſtris, an hoſtem habeatis. Audiiſne, ut pœna mea, & ſupplicium veſtrum* [3] *ſimul poſtulentur? adeo manifeſtum eſt, neque perire nos, neque ſalvos eſſe, niſi una, poſſe. Et cujus levitatis eſt Galba, jam fortaſſe promiſit: ut qui nullo expoſcente,* [4] *tot millia innocentiſſimorum militum trucidaverit. Horror animum ſubit, quotiens recordor feralem introitum, & hanc ſolam Galbæ victoriam, cum in oculis urbis decumari deditos juberet, quos deprecantes in fidem acceperat. His auſpiciis urbem ingreſſus, quam gloriam ad principatum attulit; niſi occiſi* [5] *Obultronii Sabini,* [6] *& Cornelii Marcelli in Hiſpania, Vettii* [1] *Chi-*

1 *Univerſa claſſiariorum legio.*] Hoc melius placet, quam quod in manuſcripto legitur, *claſſiorum*. Rhenanus. Milites e claſſe indiſtinctè videntur à Tacito, aut *claſſici*, aut *claſſiarii*, appellari. ideo quamvis Flor. hic habeat, *claſſicorum*, nihil tamen mutavi. *Pichena.*

2 *Quia nec privatum me vocare ſuſtineo.*] Repoſui, *vocari*. Rhenanus. Malui verbum, *vocare*, ex Flor. & aliis veteribus, quam *vocari*, ut in vulgatis. *Idem.*

3 *Simul poſtulentur.*] Sic enim Tacitus paulo ante; *Diſſonus clamor plebis & ſervitiorum, eadem Othonis & conjuratorum exſilium poſcentium.* Sav.

4 *Tot millia innocentiſſimorum militum trucidaverit.*] Sic verius Flor. *militum*, quam vulgati: *civium*. Tacitus enim ſup. *Introitus in urbem, trucidatis tot millibus inermium militum.* ac deinde: *legioni claſſicæ diffidebat, infeſtæ ob eadem commilitonum, quos primo ſtatim introitu trucidaverat Galba.* Pichena.

5 *Obultronii Sabini.*] Conjectura ductus ſic reſtitui, cum in libris eſſet, *ab ultrontis Albini.* Suſpicor autem eum eſſe, de quo Tacitus Annali XIII. *Helvidius Priſcus adverſus Obultronium Sabinum ærarii quæſtorem proprias contentiones exercent.* Lipſius.

6 *Et Cornelii Marcelli.*] Libri ſcripti ita appellant, hominem alia mihi ignotum. Paullo poſt *Vettii Chilonis* lego, cum Rhenano. *Idem.*

Cornelii Marcelli in Hiſpania.] Fatetur candide Lipſ. hominem hunc alia ſibi ignotum. hoc facit nempe, quod memoria nobis minime immortalis. nam eſt is ipſe, qui nominatus Tacito ſatis vocaliter, libro 16. Ann. 8. *Trahebantur ut conſcii, Vulcatius Tullinus, ac Marcellus Cornelius Senatores* &c. *Gruterus.*

[1] *Chilonis in Gallia, Fonteji Capitonis in Germania, Clodii Macri in Africa, Cingonii in via, Turpiliani in urbe, Nymphidii in caſtris? Quæ uſquam provincia, quæ caſtra ſunt, niſi cruenta & maculata? aut, ut ipſe prædicat, emendata & correcta? Nam quæ alii ſcelera, hic remedia vocat: dum falſis nominibus, ſeveritatem pro ſævitia, parſimoniam pro avaritia, ſupplicia & contumelias veſtras, diſciplinam appellat.* [2] *Septem à Neronis fine menſes ſunt, & jam plus rapuit Icelus,* [3] *quam quod Polycleti,*

1 *Bervichilonis in Gallia.*] Codex Budens. *Betvichilonis.* Forte, *Vettii Chilonis.* Rhenanus. Ex opinione Rhenani melius *Vectii Chilonis.* Eſt enim in regio *Betui Chilonis:* quæ non hic ſolum ſed & apud Cæcilium commutatio literarum eſt: ubi is habet libro epiſt. 6. *Bettio Priſco*, pro *Vectio.* Vertranius. Evidentiſſimam Rhenani conjecturam, Lipſio quoque probatam in textum merito recepimus: tota enim ineſt in iſtis corruptis aliarum editionum. *Bervichiconis.* Chilonis aut Cilonis cognomentum, reperias etiam apud Grutter. Inſcription. pag. 47. num. 10. *quæ munera Cilo Aru Vrbanus dedicat. ipſe ſacris:* & notavit de illo Lipſius ad Tac. 12, 21. *Freinshemius.*

2 *Septem à Neronis fine menſes ſunt.*] Simillima iſtis reperiuntur noſtro libro 2. Hiſtor. 95. *Nondum quartus à victoria menſis, & libertus Vitellii Aſiaticus, Polycletos, Patrobios, vetera odiorum nomina æquabat.* Idem.

3 *Vatinii, & Elii, & alii.*] Vulgatis libris erat, *& Egii* qui mihi quidem inter potentiores libertos irrepertus. At Elium invenio (Dioni ſcribitur Ἥλιος) qui magnus apud Neronem, quique abeunte eo in Græciam cantillatum, præfectus manſit urbi Romæ. Eſt iſipſe, de quo Tacitus libro XIII. *P. Celer eques Romanus & Elius libertus, rei familiari Principis in Aſia impoſiti.* Quod ſequitur, *& alii:* videndum ne ſuperfluat, natumque ſit ex hæſitantia librarii, & adfinitate vocis prioris. *Lipſius.*

Quam quod Polycleti, Vatinii & Helii paraverunt.] Erat hic, *Vatinii, & Egii, & alii parav.* Sed quo quis indefinitum illud, *& alii* produxerit? anne plus omnibus, qui ante eum unquam fuerunt, unus Icelus paravit? Adhæc illud, *& Egii* quibus poterit accommodari? Quis *Egios* in aula Neroniana vidit, legit, ſcripſit? Ego invenio apud auctores Neronem habuiſſe libertos dominationis ſuæ, non fautores, ſed magiſtros atque rectores, quibus ſummam rerum publicarum privatarumque permiſerat. Ac de iis Dio Caſſius ſcripſit: *Polycletum Neronis libertum in urbe cum Helio expilaſſe & diripuiſſe omnia quæ occurrerent.* Rurſus idem, *Eodem tempore imperium pop. Rom. duobus imperatoribus ſerviebat, Neroni & Helio* &c. Super hos erat Vatinius intima Neronis familiaritate in audaciam facinorum evectus, illi vero propterea maxime gratus, quod ſemper diceret, *Odi te Cæſar, quod Senator es.* Itaque tres ii, quod iniquiſſimi principis familiares eſſent, nacti amplam occaſionem rapiendi modum finemve nullum tenebant: adeo ut ſe magnum quiddam dicere putaverit Otho, cum ait, *Iam plus rapuit Icelus quam quod Polycleti,* &c. Sane *Icelus* prænomine *Cajus*, cognomine *Martianus*, de ſervo libertus illi factus, jam ſummæ equeſtris gradus

lycleti, & Vatinii, & Elii, paraverunt. Minore [1] *a-*
varitia ac licentia graſſatus eſſet T. Vinius, ſi ipſe impe-
raſſet. nunc & ſubjectos nos habuit tamquam ſuos: &
viles ut alienos. Vna illa domus ſufficit donativo, quod
vobis nunquam datur, & cotidie exprobratur. Ac ne 38
qua ſaltem in ſucceſſore Galbæ ſpes eſſet, accerſit ab ex-
ſilio, quem triſtitia & avaritia ſui ſimillimum judicabat.
Vidiſtis, commilitones, notabili tempeſtate, etiam deos
[2] *infauſtam adoptionem adverſantes. Idem ſenatus, idem*
populi Rom. animus eſt. Veſtra virtus expectatur, apud
quos omne honeſtis conſiliis robur, & ſine quibus quam-
vis egregia invalida ſunt. Non ad bellum vos, nec ad
pe-

dus candidatus, Galbam magna ex parte regebat, qui cum intra Palatium uno cum illo habitaret, nec unquam ei non adhæreret, vulgo *Pædagogus* vocabatur. *Vertranius.* Helius, quem Nero cum Achaiam peteret, ſibi vicarium Romæ ſubſiſtere juſſerat, cum auctoritate quanta poterat maxima, adjuncto ei Polycleto; qui ambo, ut Xiphilin. notat, ἦγον, ἐπόρθουν, ἐσύλων πάνθ' ὅσα ἐνεδέχετο. id eſt, *rapinas exercuerunt quantas poterant maximas.* Tac. Vatinii mentionem facit 15. Ann. *Vatinius inter fœdiſſima ejus aulæ oſtenta fuit.* Savillius. Indubie delendum iſtud *& alii*, quomodo Lipſio viſum. Sed nec incertius expungendum etiam *quod.* meo quidem judicio. *Acidalius.* Inculcata fuit in libris editis vox præter veterum fidem, *& Elii, & alii par.* quam ſuadente Lipſio delevimus. Flor. corrupte: *& Vatinii, & Egiali perierant.* Pichena. Placet *Elii.* verum *& alii* non aſſignem incuriæ tranſcriptoris: nam plerique Neroni (ultra dictos) dites & præpotentes liberti: inter quos (ni fallor) Sporus & Doryphorus: an iis minus indulſiſſet perditiſſimæ luxuriæ vir, quibus (dictu nefas) maritus & conjux fuit? Suet. Ner. 28. *Et quum affatim deſævisſet conficeretur à Doryphoro liberto, cui etiam ſicut ipſi Sporus ita ipſe denupſit.* Anicetus ſcil. ei tot flagitiorum conſcius, minus rapuit, qui claſſi apud Miſenum præfectus, quique tandem in Sardinia *Non inops exilium toleravit, & fato obiit.* Salinerius. Conjiciebam: *& jam plus rapuit Icelus, quam Polycleti & Vatinii & Elii & Tigillini paraverunt.* Gronovius.

1 *Avaritia ac licentia graſſatus.*] Ita Flor. Vulgo, *aut licentia.* Pichena.

2 *Infauſtam adoptionem adverſantes.*] Faërnus mutabat ex v. c. verbum *adverſantes*, in *averſantes.* Vrſinus. Muretus correxit *averſantes.* Vulgo, *adverſantes.* Sic Ann. lib. 1. *ſua facinora averſari deos lamentantur.* hiſt. lib. 3. *neve ſe ut parricidam averſarentur.* ita enim in optimis libris. *Pichena.* Libri, *adverſantes:* poſtea ex Mureti conjectura ediderunt *averſanter.* nec impugnem iſtam lectionem, ſi à libris eſſet: cum autem non ſit, noc altera illa deterior videatur, neſcio cur libeat mutare, quod ferre poſſis, forte etiam debeas. Nam etiam efficacius hic *adverſari* ponas. hanc enim vim habet, non modo, oſtendiſſe ſibi diſplicere, nam id *averſari* ſit; ſed etiam impedire voluiſſe. *Averſus* enim is dicitur, qui non juvat, *adverſus* qui præ-

ter

periculum voco : omnium militum arma nobiſcum ſunt. [1] *Nec una cohors togata defendit nunc Galbam ſed detinet. Cum vos aſpexerit,* [2] *cum ſignum meum acceperit, hoc ſolum erit certamen,* [3] *quis mihi plurimum imputet. Nullus cunctationi locus eſt in eo conſilio, quod non poteſt laudari* [4] *niſi peractum.* [5] Aperiri deinde armamentarium juſſit, rapta ſtatim arma, ſine more & ordine militiæ, ut prætorianus, aut legionarius inſignibus ſuis diſtingueretur. [6] Miſcentur auxiliaribus, galeis ſcutiſque. Nullo tribunorum centurionumve adhortante, ſibi quiſque dux & inſtigator & præcipuum

puum

ter quod auxilium negat, damnum infert. *Fremshemius.*

1 *Nec una cohors togata.*] Quare Togata? & ſatiſne ea vox ſana? ſana. Appellat enim ita velut elevans & infirmans, quia moris ut illa cohors quæ more militiæ excubabat, idipſum faceret ſine armis, gladiis tantum lanceiſque contenta. Itaque & togis induti erant, non ſagis. Modeſtiæ cauſſa inſtitutum id videtur: & ne Mars palam habitare videretur in ſua urbe. Huc ſpectat quod infra legis, *apertum in caſtris armamentarium fuiſſe, rapta arma.* quorum ſcilicet armorum non iis vulgo jus aut uſus, niſi Tribunis aut Præfecto permittente. Ideo in Martiali de Fuſco, Præfecto Prætorii:

> *Ille ſacri lateris cuſtos Martiſque togati:*
> *Credita cui ſummi caſtra fuere ducis*

Vocat ecce *togati Martis* cuſtodem ab hoc habitu: atque adeo in ipſa Italia tota milites togatos eſſe voluit M. Antoninus, de quo Capitolinus: *Per Brundiſium veniens in Italiam, togam & ipſe ſumpſit, & milites togatos eſſe juſſit. nec unquam ſagati fuerunt ſub eo milites.* Hæc tamen de ipſis Prætoriis cohortibus tantum accipio, quæ è civibus: de Batavis Germaniſque cuſtodibus ſcimus aliter fuiſſe. *Lipſius.*

2 *Cum ſignum meum acceperit.*] Codex Budenſ. *hoc ſolum cum ſignum m. acceperit, erit certamen.* Rhenanus. Aut teſſeram ipſis militarem dedero. *Savilius.*

3 *Quis mihi plurimum imputet.*] Quis plus pro me contendat, meque ſibi plus obnoxium reddat opera gratiaque ſua, & plus pro me nitatur. Idem lib. prox. *Neque enim erat adhuc, cui imputaretur.* Ferretus.

4 *Niſi peractum.*] Suet. cap. 6. addit. *Ad conciliandos pollicitationibus militum animos, nihil magis pro concione teſtatus eſt, quam id demum ſe habiturum, quod ſibi reliquiſſent.* Savillius. Conſilium ſcil. de Galba occidendo. quo vivente, Otho imperare tuto non poterat. Sic infra: *nihil in diſcordiis civilibus feſtinatione tutius, ubi facto magis quam conſulto opus eſſet.* Iulius Capitol. in Maxim. & Balb. *Scio P. C. hanc rebus novis ineſſe oportere conſtantiam, ut rapienda ſint conſilia, non quærenda: verbis quinetiam plurimis abſtinendum ſit atque ſententiis, ubi res perurget.* Pichena.

5 *Aperire deinde armamentarium juſſit.*] Muret. *aperiri.* melius. *Acidalius.* Correxi ſententia volente. Vulgo, *aperire.* Pichena.

6 *Miſcentur auxiliaribus galeis ſcutiſque.*] Deeſt in Codice Budenſ. vox *galeis.* Rhenanus.

1 *Ad*

puum peſſimorum incitamentum, quod boni mœre-
bant. Iam exterritus Piſo fremitu crebreſcentis ſe- 39
ditionis, & vocibus in urbem uſque reſonantibus,
egreſſum interim Galbam & foro appropinquantem
aſſecutus erat: jam Marius Celſus haud læta rettu-
lerat: cum alii *in palatium redire*, alii *Capitolium pe-
tere*, plerique *roſtra occupanda* cenſerent, plures tan-
tum ſententiis aliorum contradicerent, utque eve-
nit in conſiliis infelicibus, optima viderentur, quo-
rum tempus effugerat. Agitaſſe Laco, ignaro Gal-
ba, de occidendo T. Vinio dicitur, ſive ut pœna
ejus animos militum mulceret, ſeu conſcium Otho-
nis credebat, [1] ad poſtremum vel odio. hæſitatio-
nem attulit tempus ac locus, quia initio cædis orto,
difficilis modus. & turbavere conſilium trepidi nun-
tii, ac proximorum diffugia, languentibus omnium
ſtudiis, qui primo alacres fidem atque animum o-
ſtentaverant. Agebatur huc illuc Galba, vario tur- 40
bæ fluctuantis impulſu, completis undique [2] baſi-
licis ac templis, [3] lugubri proſpectu, neque po-
puli aut plebis ulla vox, ſed attoniti vultus, &
converſæ ad omnia aures. non tumultus, [4] non quies,
quale magni metus, & magnæ iræ ſilentium eſt. O-
thoni tamen *armari plebem* nuntiabatur. [5] *Ire praeci-
pites*,

1 *Ad poſterum vel odio.*] Malim, *ad poſtremum*. Rhenanus. Alias, *ad poſtremum*. Ferrettus.

2 *Baſilicis ac templis.*] Baſilicæ ac templa ἐπὶ τὰς στοὰς καὶ τὰ μετέωρα τῆς ἀγορᾶς, Plutarch. Seneca de Ira l. 3. *Fremitu judiciorum Baſilicæ reſonant.* Savillius.

3 *Lugubri proſpectu.*] Id eſt, *proſpectui*. Tac. 2. hiſt. *Luxu & ſanguine mancipatus.* Plutarchus hunc locum vertit ὥσπερ θέαν καταλαμβανόντων. Savillius. Qui Tacito ſuam Grammaticam exprobrat, videat qualem ipſe habuerit. Cicero pro domo: *in Palatio pulcherrimo proſpectu porticum cum conclavibus* &c. Gronovius.

4 *Non quies, quale magni metus & magnæ iræ ſilentium eſt.*] Inſerere olim volebam, *ſed quale*: erraſſe nunc video, cum ſententiam acutius inſpicio. *Acidalius.*

5 *Ire præcipites.*] Ille ſe caſtris continuit. Suet. Oth. 6. dum funeſti temporis clades ſæviret, circumſtantia profecto, cujus deſcriptione nimis leviter Tacitus defungitur. *Savilius.*

 1 *Occu-*

pites, & [1] *occupare pericula* jubet. Igitur milites Romani, [2] quaſi Vologeſen, aut Pacorum, avito Arſacidarum ſolio depulſuri, ac non imperatorem ſuum inermem & ſenem trucidare pergerent, diſjecta plebe, proculcato ſenatu, truces armis, rapidis equis forum irrumpunt. nec illos Capitolii aſpectus, & imminentium templorum religio, & priores & futuri principes terruere, quo minus facerent ſcelus, cujus ultor eſt quiſquis ſucceſſit.
41 Viſo cominus armatorum agmine, vexillarius [3] comitantis Galbam cohortis (*Atilium* [4] *Vergilionem fuiſſe* tradunt) [5] dereptam [6] Galbæ imaginem ſolo afflixit. Eo ſigno manifeſta in Othonem omnium militum ſtudia, deſertum fuga populi forum, diſtricta adverſus dubitantes tela. Iuxta Curtium lacum, trepidatione ferentium Galba projectus è ſella, ac provolutus eſt. Extremam ejus vocem, ut cuique odium aut admiratio fuit, varie prodidere. Alii

1 *Occupare pericula jubet.*] Scripſimus, *occupari pericula jubet.* Rhenanus.

2 *Quaſi ſi Vologeſem aut Pacorum.*] De Parthorum imperio ab Arſace condito vide Dion. lib. 40. Herodian. lib. 6. Tempus in quod exacte incidit Parthica defectio, ad Antiochi refertur imperium, Tac. 5. hiſt. *Antiochus Parthorum bello prohibitus eſt: nam ea tempeſtate Arſaces deſciverat.* Appian. Συριακῆ deſerte notat Antiochum quis fuerit, nempe Antiochus cognomento Deus, nepos Seleuci, qui fundator Syriacæ Dominationis. Ab hoc Arſace in Artabanum continua ſucceſſione devolutum eſt Parthorum regnum, quem ſub Alexandro Severo ſceptra tenentem Artaxerxes Perſa evertit, & ſic illud Orientis imperium denuo coaluit cum Perſarum imperio. Herodianus l. 6. Vologeſes aut Vologeſus (utroque enim, modo ſcriptum nomen occurrit, Græci eum Οὐολόγαισον appellant) Parthis tum imperabat, filius Vononis ſub Claudio mortui, A. V. C. 802. frater Pacori Medorum regis, & Tiridatis, quem Nero Armeniis regem impoſuit. *Savilius.*

3 *Comitatus Galba cohortis.*] Caſtigavimus, *comitantis Galbam cohortis.* Rhenanus.

4 *Vergilionem.*] Plutarchus in Galba edit, *Servilionem.* Item *Arcadium*, pro, *Lecanicum.* Sed à Græcis ſcriptoribus fides in Latinis nominibus non eſt nimium requirenda. *Urſinus.*

5 *Dereptam.*] Sic caſtigavimus. Quamquam ubicumque nos legimus *diripere* ſive *diripiendum*, illic plerumque habetur: *deripere & deripiendum.* Rhenanus.

6 *Galba imaginem ſolo afflixit.*] Intellige, hanc imaginem Galbæ fuiſſe

Alii ſuppliciter interrogaſſe, *quid mali meruiſſet?*
paucos dies exſolvendo donativo deprecatum. Plures
obtuliſſe ultro percuſſoribus jugulum, [1] *agerent ac*
ferirent, ſi ita è Rep. videretur. non interfuit occi-
dentium quid diceret. De percuſſore non ſatis con-
ſtat. quidam *Terentium Evocatum*, alii *Lecanium*,
crebrior fama tradidit *Camurium XV. legionis mili-*
tem, impreſſo gladio, jugulum ejus hauſiſſe. Ceteri cru-
ra brachiaque (nam [2] pectus tegebatur) fœde lania-
vere: pleraque vulnera, feritate & ſævitia trunco
jam corpori adjecta. Titum inde Vinium invaſere. 42
de quo & ipſo ambigitur, conſumpſeritne vocem
ejus inſtans metus, an proclamaverit, *non eſſe ab O-*
thone mandatum ut occideretur. Quod ſeu finxit for-
midine; ſeu [3] conſcientia conjurationis confeſſus
eſt: huc potius ejus vita famaque inclinat, ut con-
ſcius ſceleris fuerit, [4] cujus cauſſa erat. ante ædem
divi Iulii jacuit, primo ictu in poplitem, mox ab
Iulio Caro legionario milite [5] in utrumque latus
tranſverberatus. Inſignem illa die [6] virum Sempro- 43
nium

ſe ſuper ſigno cohortis. Nam ut antea deorum imagines ſignis innectebantur, ſic Principum tempore, ipſorum imperatorum. Vide Lipſium De mil. Rom. lib. 4. dial. 5. & ad Tac. 15. Ann. *Pichena.*

1 *Agerent ac ferirent.*] Muretus legi voluit, *Hoc agerent ac ferirent.* Non accedo. Exprimere Tac. vel innuere nobis ſaltem voluit hanc ejus hortantis, vel jubentis vocem, *Age, feri:* aut, *agite, ferite.* Tamen ut Muretus voluit, omnino ſcribendum videtur è Suet. in Galb. 20. qui ſic hoc narrat: *plures autem tradiderunt, obtuliſſe ultro jugulum; & ut hoc agerent, ac ferirent, quando ita videretur, hortatum.* Acidalius.

2 *Pectus tegebatur.*] Thorace aut lorica lintea: ſupra. *Savilius.*

3 *Conſcientia conjurationis confeſſus eſt.*] Videtur *conſcientiam* legendum. *Acidalius.*

4 *Cujus cauſa erat.*] Tac. ſupra, *Galbam Titus Vinius deterrimus mortalium odio flagitiorum onerabat.* Savillius.

5 *In utrumque latus tranſverberatur.*] Suſpicor præpoſitionem non eſſe à Tacito. lib. 21. *adverſum femur tragula graviter ictus.* Auctor Africani belli: *pilo per caſſidem caput ictus.* Idem: *Rufus brachium gladio percuſſus.* Suetonius Auguſto: *crus & utrumque brachium conſauciatus.* Gronovius.

6 *Virum Denſum quem.*] Has duas poſtremas voces expunximus. Vt nunc legatur ſententia: *Inſignem illa die virum Sempronium ætas noſtra vidit.* Arbitror concinnatori formularum apud typographum, aliquid ſu-

nium Denſum ætas noſtra vidit. [1] Centurio is prætoriæ cohortis à Galba cuſtodiæ Piſonis additus, [2] ſtri-

ſuperfuiſſe ſpacii, quod iteratis & inculcatis verbis iſtis expleverit. Poſt *virum* hæc verba etiam legebantur: *& ſenem trucidare pergunt disjecta plebe*: Quæ nos ex ſuperioribus hic perperam repetita delevimus. *Rhenanus.*

Sempronium Denſum.] Plutarchus & Xiphilin. ſcribunt non Piſonem, ſed Galbam à Denſo protectum. *Savillius.*

1 *Centurio is prætoria cohortis ad Galba.*] Aliter concepta lectio in Farneſii codice: *Centurio is prætoria ac Galba cuſtodia à Piſone additus.* Quæ utravis tamen parum mihi certa. Quid enim? à Piſone cuſtos hic Galbæ appoſitus? Quomodo potuit aut debuit? cum Galbæ ſane, ut Principi, legitimi ſui cuſtodes & ſtipatores fuerint. Denique unde ea auctoritas Piſoni? Tacitum etiam ipſum lege: videbis clare Sempronium hunc non Galbæ tutorem ſed Piſonis fuiſſe; cui quamvis vulnerato effugium etiam præbuit. Igitur inclinabam ut legerem: *Centurio is Prætorii, à Galba cuſtodia Piſonis additus.* ut in illo motu rerum, Galba de Piſone anxius addiderit ei cuſtodem centurionem. Hoc probabile. ſuſtinet me tamen à pleno adſenſu Dio & Plutarchus: qui ita narrant, ut Sempronius Galbam defenderit, non Piſonem. Si eos ſequimur: tum mentem verborum Taciti faciam, ut hic Sempronius venerit in cohortes Prætorias, promotuſque ſit beneficio Piſonis: atque ita additus inſertuſque cuſtodiæ. Vix tamen eſt, ut Taciti narratio cum Græcis iis non pugnet. Certe nec Suetonius opem quemquam tuliſſe Galbæ refert. *Lipſius.*

Centurio is prætoria cohortis ad Galba cuſtodiam à Piſone.] Erudite Lipſius hanc lectionem impugnat: ac valde probabiliter ex veſtigiis Farneſiani Codicis aliam ſubſtituit. Nec ego vel hanc Taciti ſententiam fuiſſe, vel ipſam ſententiam ex hiſtoriæ fide & veritate eſſe dubito: quidquid Dio & Plutarchus contradicant, ad quorum narrationem, quod Lipſius idem flectere Taciti verba conatur, fruſtra eſt. Manifeſta inter eos pugna & diſſenſio, quam nulla interpretatione recte concilies. Nec refert, quod innumeris alibi locos hi & Hiſtoricorum quotquot ſint plurimi, non idem dicunt. Ego Tacito hic potius credam. Sed in ſcripturæ emendatione, etſi de ſenſu, non & de verbis Lipſio penitus aſſentior. Nec enim putem *centurionem prætorii* recte dici pro Centurione cohortis Prætoriæ; nec valde eleganter, *cuſtodia alicujus addi.* Quocirca non audiam hic Farneſianum librum, ſed vulgatam lectionem traductione ſaltem præpoſitionum *ad* & *à*, quæ permutatæ errorem peperere, concinnem: *Centurio is Prætoria cohortis à Galba ad cuſtodiam Piſoni additus.* Vbi & *Piſoni* ſcripſi poſcente ſic elegantia ſermonis. Plaut. in Aulul. *Quem quondam Ioni Iuno cuſtodem addidit*; & Captiv. & Milite ſæpius in eundem modum. Sic & verbum *apponere* Suetonio uſurpatum Tib. 12. & ſæpe alibi: *hunc tribunus militum cuſtos appoſitus occidit.* Ceterum non omittam etiam Mureti lectionem, etſi falſam & ineptam: quam tamen è libro videtur hauſiſſe, non ex ingenio prompſiſſe. *Inſignem illa die virum & ſenem trucidare pergunt, disjecta plebe Sempronium Denſum, quem ætas noſtra vidit. Centurio is Prætoria cohorti ac Galba cuſtodia à Piſone additus.* Puto è libro, quia multo quam vulgata auctior. Sed quæ inſerta, inſcite è proxima præced. pag. ubi ardor militum in Galbæ cædem narratur, repetita ſunt. *Imperatorem ſuum inermem & ſenem trucidare pergerent* &c. Vnde vides in-

[1] ſtricto pugione [2] occurrens armatis. & ſcelus exprobrans, ac modo manu, modo voce, vertendo in ſe percuſſores, quamquam vulnerato Piſoni effugium dedit. Piſo in ædem Veſtæ pervaſit, exceptuſque miſericordia publici ſervi, & contubernio ejus abditus, non religione, nec cærimoniis, ſed latebra imminens [3] exitium differebat: cum advenere, [4] miſſu Othonis, nominatim in cædem ejus ardentes, Sulpicius Florus è Britannicis cohortibus, nuper à Galba civitate donatus, & Statius Murcus ſpeculator: à quibus protractus Piſo, in foribus templi trucidatur. Nul- 44
lam cædem Otho majore lætitia excepiſſe, nullum caput tam inſatiabilibus oculis perluſtraſſe dicitur: ſeu tum primum [5] levata omni ſolicitudine mens, [1] va-

integram lineam peſſimo errore huc tranſlatam. *Acidalius.* Converſa fuerunt in vulgatis, & verba, & ſenſus: *ad Galbæ cuſtodiam à Piſone additus.* Lipſius correxit. & Flor. fere congruit, qui corrupte habet: *à Galba cuſtodi & à Piſonis additus.* Pichena. Is favore Piſonis centurio prætoriæ cohortis, & inter Galbæ cuſtodes, cuique imperator beneficiis cognitus non erat. Plutarch. in Galb. *Sempronius enim centurio, qui nullo privatim beneficio à Galba eſſet affectus.* Cæterum noſtro adverſatur (ait erudiſſ. vir) Plutarchus & Dio, qui dicunt hunc Denſum tuliſſe auxilium Galbæ: facile conciliari poſſunt. Piſo tunc lecticæ Galbæ adhærebat. *Egreſſum interim Galbam, & foro appropinquantem aſſecutus erat.* Pugnabat pro ſua ejuſque ſalute: at Denſus hoſtibus ſeſe objiciendo tam Galbam quam Piſonem protegebat, quod nec Plutarchus inficiatur, apud quem Piſo vulneratus illinc aufugit, & oppetit alibi mortem: *Vulneratus enim adoleſcens fugiebat, eumque Marcus quidam inſecutus jugulavit juxta ſacellum Veſtæ.* Vnde ei effugium? à Denſo: *Quanquam vulnerato Piſoni effugium dedit.* Salinerius.

1 *Stricto pugione.*] Plutarch. notat terruiſſe ipſos primum vitæ, ᾧ κολάζουσιν ἑκατόνταρχοι τοὺς πληγῶν δεομένους. *qua centuriones utuntur in caſtigandis militibus.* Savillius.

2 *Occurrens armatus.*] Scripſimus, *armatis.* Rhenanus.

3 *Exitium differebat. Tum advenere.*] Emendavimus, *differebat, cum advenere* Idem.

4 *Miſſu Othonis.*] Nos, *juſſu Othonis.* Rhenanus. Elegantius alii libri, *miſſu Othonis.* Loquitur ita Cic. quoque ad Att. 8, 9. *Balbus minor ad me venit, occulta via currens ad Lentulum Coſ. miſſu Cæſaris, cum literis & mandatis.* Et recte Gulielmius in perioche Curculion. Plauti emendavit: *Curculio miſſu Phædromi it in Cariam.* Tac. 5. Hiſt. *Miſſu Neronis Veſpaſianus fortuna famaque & egregius* &c. *Acidalius.* Reſtitui vocem *miſſu* ex Flor. & Ven. quod ſæpe Tacito uſurpatum. Vulgo, *juſſu.* Pichena.

5 *Levata omni ſollicitudine mens vagare gaudio cœperat.*] Non nego aptum verbum *vagare* ad habitum men-

[1] vacare gaudio cœperat: ſeu recordatio majeſtatis in Galba; amicitiæ in T. Vinio, quamvis immitem animum imagine triſti [2] confuderat: Piſonis, ut inimici & æmuli, cæde lætari, jus faſque credebat. Præfixa contis capita geſtabantur, inter ſigna cohortium [3] juxta Aquilam legionis, certatim oſtentantibus cruentas manus qui occiderant, qui interfuerant, [4] qui vere, qui falſo, ut pulchrum & memorabile facinus jactabant. Plures quam CXX. libellos præmia expoſcentium, ob aliquam notabilem illa die operam, Vitellius poſtea invenit. omneſque conquiri & interfici

mentis explicandum, quæ gaudio diffuſa velut natet. Nego hoc loco aptius, quam *vacare* cui præferri alterum à Lipſio minime debuerat. Concinnitas ſermonis hoc requirit, in quo quaſi metaphora quædam ab homine occupato. Mens Othonis antea ſollicitudine occupata, nunc demum levata, gaudio vacare cœperat. *Acidalius.* Vett. editt. quas ſequimur, *vacare gaudio.* quod iſtud *vagare* quod ex Vaticano ſuo Lipſius repoſuerat, non videretur germanum, præ altero iſto, quod elegantem ſenſum reddit: tum demum otium fuiſſe menti Othonis, eique vacaſſe, ut gaudium ex mutatione fortunæ plene guſtaret, poſtquam æmulo remoto, nulla amplius ſollicitudo inerat. *Vacare gaudio* hic dictum, ut apud Plin. ep. 1, 9. *vacare corpori*, apud Curt. 6, 7. *Vacare ſermoni.* Itaque hoc quoque loco iſtud *gaudio* pro tertio caſu habendum eſt, non pro ſexto. *Freinshemius.*

1 *Vagarè gaudio.*] Repertum in opt. Vatic. non ſprevi: quoniam paſſim veteres ita locutos ſciebam. Vox autem apta, ad habitum explicandum mentis gaudio diffuſæ & velut natantis. *Lipſius.*

2 *Confuderat. Piſonis.*] Non hæc particula τελεία ϛιγμῇ divellenda erat à ſuperioribus, quibus ſententia cohæret. Tu ſic diſtingue, ut recte capias. *ſeu recordatio majeſtatis in Galba; amicitia* &c. *confuderat; Piſonis ut inimici & æmuli* &c. Pendet enim verbum *credebat* à particula *ſeu*, non minus quam alterum *confuderat.* Acidalius.

3 *Iuxta aquilam legionis.*] Cujus? claſſiariæ puto, cum in hanc rem non alia occurrat legio. Illi *aquilam & ſigna* accipiebant ex Othonis manu, ut apparet ex Tacit. ult. à Galba initio Principatus petierunt quidem, ſed alia mercede conſtitit illis, qui in vanum ceciderat, labor. *Savillius.*

4 *Quive vere, quive falſo.*] Franc. Modius me monet in Rom. codice legi, *qui vere, qui falſo.* Quod idem etiam ſcriptus Covarruviæ liber habebat. *Lipſius.*

Quive vere, quive falſo, ut pulchrum.] Rom. Codex, *qui vere qui falſo.* Hic particula una deeſt: illic ſupereſt. Vix enim concinna oratio, ni ſcribat, *qui vere, quive falſo, ut pulchrum* &c. Si *quive* ubique retines: vide, ne alia vocula deſit, atque ita diſtinctione ſententia juvari debeat, *quive vere, quive falſo; ceterum ut pulchrum* &c. Acidalius. Lipſius ex libris, *qui vere, qui falſo* & Florent. eamdem fere lectionem confirmat. Vulgo, *quive vere, quive falſo.* Pichena.

1 *Tra-*

terfici juſſit, non honore Galbæ, [1] ſed tradito principibus more, munimentum ad præſens, in poſterum ultionem. Alium crederes ſenatum, alium po- 45
pulum. ruere cuncti in caſtra, anteire proximos, certare cum præcurrentibus, increpare Galbam, laudare militum judicium, exoſculari Othonis manum: quantoque magis falſa erant quæ fiebant, tanto plura facere. Nec aſpernabatur ſingulos Otho, avidum

1 *Tradito Principibus more.*] Diu in hoc loco mei atque alieni fluctus. Nunc ſiſto in emendatione mea ultima: vera, etſi quidam renituntur. ſed neque omnium eſt veram Criticam approbare, quid exercere? De re: ita lego. *Tradita Principibus more, munimentum ad præſens, in poſterum ultione.* Ita verba ſtructa apte, quæ alioqui non redigas ſub Grammaticæ leges: ita ſententia concinna & vera. Vltio, inquam, hæc tradita eſt Principibus more, ad præſens munimentum & tutelam ſui. ſed quæ ultio? *in poſterum:* id eſt, poſt ipſos, & ut ſucceſſor ulciſcatur. Tacitus in hac re: *Fecere facinus, cujus ultor eſt quiſquis ſucceſſit.* Et quo fine? ut ipſi in præſenti tutiores. Ita Claudius (in Suetonio) *Centuriones è conjuratis in Cajum interemit, exempli cauſſa.* & Domitianus Epaphroditum (in eodem) *ut oſtenderet, ne bono quidem exemplo audendam Patroni necem.* Nimirum Principes, ſollenniter puniendo Principum interfectores, ſe muniunt & tuentur. Oedipus hoc ita pulchre apud Sophoclem, ubi ait velle ſe exſequi & punire Laii cædem:

Ὅστις γὰρ ἦν ἐκεῖνον ὁ κτανὼν, τάχ' ἂν
Κἄμ' αὖ τοιαύτῃ χειρὶ τιμωρεῖν θέλοι.
Κείνῳ προσαρκῶν οὖν, ἐμαυτὸν ὠφελῶ:
Nam quiſquis ille eſt Laium qui occiderit:
Is dextra eadem me quoque auſit aggredi.
Cum vindico igitur hunc, meipſe munio.

Lipſius.

Sed tradito principibus more.] Tentaſſe olim Lipſius fatetur, poſtrema éditione ad verum perveniſſe putat. Reſcribit, *tradita princip. m.* &c. *ultione.* atque exponit, quia more tradita hæc in poſterum ultio principibus, ad præſens munimentum. Quam etſi ipſe lucidam & veram ſententiam dicit, ego tamen valde adhuc obſcuram & incertam video. Quid enim eſt? *ultio in poſterum?* & cur mutat elegantiſſimam locutionem *tradito more?* Cujus exempla ubique multa. Curt. l. 3. *Ita tradito more, ut victorem victi regis tabernaculo exciperent.* Idem lib. 5. *Sed rex deſerere milites inſepultos erubeſcebat, ita tradito more, ut vix ullum militiæ tam ſolenne eſſet munus, quam humandi ſuos.* Ipſe Tac. hoc ipſo libro. *Neque illis judicium aut veritas;* ſed *tradito more, quemcunque principem adulandi.* At inquit, alias peccat Tac. contra Grammaticorum regulas, neque eum à ferulis illorum quiſquam liberabit. Iubeo ſecurum eſſe Taciti nomine. Ego liberabo. Nec in verbis quidem ipſis quicquam muto, ſaltem in eorum ordine. Trajectio enim manifeſta eſt. quam & Muretus viderat. Eaque corrigi dupliciter poteſt, vel *ſed tradito principibus more, ultionem ad præſens, in poſterum munimentum:* vel *munimentum in poſterum, ad præſens ultionem.* quo poſteriore modo Muretus reſtituerat, & mihi ſane reſtitui magis placeat. Senſus

dum & minacem militum animum, voce vultuque temperans. Marium Celſum conſulem deſignatum, & Galbæ uſque in extremas res amicum fidumque, ad ſupplicium expoſtulabant; induſtriæ ejus innocentiæque quaſi malis artibus infenſi. Cædis & prædarum initium, & optimo cuique perniciem quæri appa-

ſus nunc liquidiſſimus eſt, itemque veriſſimus, Non honore Galbæ, ſed quia principibus mos eſt, ut ſcelus in preſens ulciſcendo, in poſterum ab iis ſeſe muniant; ut ſic nec interprete nec aſſertore ulterius egeat: ſed conſtructio adhuc dubia. Facile firmavero Taciti exemplis: In Germ. *ſuam quiſque domum ſpatio circumdat, ſive adverſus caſus ignis remedium, ſive inſcitia ædificandi.* Ibidemque: *ſolent & ſubterraneos ſpecus aperire, eoſque multo inſuper fimo onerant, ſuffugium hyemi, & receptaculum frugibus.* Libro 3. Hiſt. *Qui ſuas centurias turmaſque tradere donum victori, & ſibi in poſterum gratiam, certabant.* libro 4. Hiſt. *Simul omnium conjuges parvoſque liberos conſiſtere à tergo jubet, hortamenta victoriæ, vel pulſis pudorem.* Ibid. *Donativum, duplex ſtipendium, augeri equitum numerum, promiſſa ſane à Vitellio, poſtulabant, non ut aſſequerentur, ſed cauſam ſeditioni.* Si hoc nolis, poſſis etiam aliter: *ad præſens ultioni:* æque bona vel meliore, Tacito certe non minus uſitata phraſi. Ita 13. Ann. qui locus huic, de quo agimus, etiam ſententia eſt aſſimilis: *Factum & SCtum ultioni juxta & ſecuritati.* Sic libro 15. *Multa Romanis ſecunda, quædam Parthis eveniſſe: documenta adverſus ſuperbiam.* Et aliis paſſim innumeris locis. *Acidalius.* De ſinceritate hujus loci adhuc dubito. nam neque priorem, neque poſtremam Lipſii emendationem ſatis probaverim: præſertim cum illud, *tradito more*, ſit auctori noſtro familiare, qui ſupra eod. lib. dixit: *tradito more, quemcunque principem adulandi.* Tentavi ita conſtruere: tradito principibus more, ad munimentum præſens, & ad ultionem in poſterum. ut ſcil. vox, *ultionem*, pendeat ex antecedenti præpoſitione, *ad*: quomodo paulo infra dixit: *ad ſeditionem & diſcordias, & ad extremum bella civilia ruebant.* Noviſſime vero alia mihi defenſio hujus loci ſuccurrit: ſi appoſitive quarto caſu, *munimentum*, accipias, pendens à ſuperiori voce, *omnes.* tunc enim recte ſibi invicem reſpondebunt, *munimentum* & *ultionem.* Pichena. Iam dixi caſum pro caſu magnificentiam dicere, ſimillimoque rem firmavi. Plaut. Trinumm. *Is homo exornetur graphice in peregrinum modum, Ignota facies, quæ non uſitata ſit, Falſidicum confidenter.* Quapropter hic emendationes non inducam: quæ enim clarior gnome? Et ſine ſchema ultio, quam manere ſcimus auſos cædem principis, munimentum eſt dominantis. nam inter ejus conjuratos is facile nomen non dabit, qui ſciat ſucceſſorem facinus omnimode vindicaturum. Hoc libro cap. 40. *quo minus facerent ſcelus, cujus ultor eſt quiſquis ſucceſſit.* Alluſit ad hunc morem Darius moribundus. Iuſtin. lib. 11. *Vltionem ſceleris* erga ſe perpetrati *non ſolum ſua, ſed exempli omniumque regum cauſa non negligere illi cum decorum tum utile futurum.* Salinerius. Locus, ſi quiſquam, toto libro, ſanus & integer. Sic enim alibi locutum oſtendi infra. At ſententia auctoris iſta eſt; duabus de cauſſis id hominum genus è medio tolli a principibus, una ut in præſens ſecuriores agant; altera, ut in poſterum, hoc eſt, in futurum vindicentur: notum enim illud P. Syri. *Inimicum ulciſci, vitam accipere eſt alteram.* Vnde & 13. Ann. 32. Factum *& SCtum ultioni juxta & ſecuritati; ut ſi quis à ſuis ſervis interfectus eſſet, id* quo-

apparebat. ſed [1] Othoni nondum auctoritas inerat [2] ad

quoque qui teſtamento ſub eodem manumiſſi ſub eodem tecto manſiſſent, inter ſervos ſupplicia penderent. Quæ verba ita explicat C. Caſſius lib. 14. Ann. 44. *Multa ſceleris judicia præveniunt ſervi. Si prodant, poſſumus ſinguli inter plures; tuti inter anxios, poſtremo ſi pereundum eſt, non multi inter nocentes agere.* Tali ultioni alluſit Florus 4. cap. ult. *Ceterum Barbarus undique infeſto exercitu oppreſſus, gladio & pyra, in quam ſe perculſus immiſit, ſuperſtiti etiamnum Cæſari ſatisfecit.* Sic Plin. 3. ep. 14. *Ipſe paucis diebus ægre refocillatus, non ſine ultionis ſolatio deceſſit; ita vivus vindicatus, ut occiſi ſolent.* Sed & iſthæc hujus loci. *Gruterus.* Firmavit evidentiſſime lectionem ad Sueton. Titum c. 6. Socer meus. quo benignum lectorem remittimus. Inſignem autem Livii locum occaſione hujus ipſius phraſeos in contrariam omnino ſententiam corruptum. eadem opera reſtituam. Sic enim ille 30, 22. *Quum more tradito à Patribus poteſtatem interrogandi, ſi quis quid vellet, legatis prætor feciſſet.* Ait legatis poteſtatem factam, ut patres interrogarent, quod omnino falſum, nec ratio rem tam ſurdam ſiverit, nec mens auctoris hæc fuit, & ſequentia reclamant. Legam: *Quum more tradito, Patribus poteſtatem interrogandi, ſi quis quid vellet, legatos prætor feciſſet.* Freinshemius. Non memini me unquam; ex quo Taciti cum fructu tractandi fiduciam habui, hic loci hæſiſſe. Quid enim? nonne clamat auctor ſe dicere, Vitellium de iſtis ſupplicium ſumpſiſſe, non ut Galbæ manes hac vindicta coleret, ſed ut ſolent principes punire omnes interfectores principum. quo & ipſi in præſens ſint ab inſidiis hujuſmodi tutiores, & ſucceſſori exemplum ulciſcendi, ſi quid ipſis contigerit, præbeant. *Ad præſens, in poſterum,* ſic libro 4. hiſt. *Clara ea victoria in præſens, in poſterum uſui.* Τὰ *munimentum* & *ultionem* ſunt ἐπεξήγησις totius illius *conquiri & interfici juſſit:* quaſi foret: interfici juſſit, quo recte principes & more veteri judicant ſe ſibi munimentum circumdare ad præſens, in futurum parare ultorem: vel quaſi animadverſione putant principes ſe comparare ſibi, dum ſunt, ſtatum ſecuriorem; ſi quid durius eveniat, ne deſit vindex, ab ipſorum exemplo doctus deceſſorem non inultum pati. Collegeram ob genus loquendi fere omnia, quæ jam alii ediderunt, neque repeti neceſſe eſt. Sic & libro 16. *Annæum Lucanum genuerat grande adjumentum claritudinis.* Ad rem pertinent iſta. Suetonius Claudio cap. 11. *paucis e conjuratorum numero interemptis, exempli ſimul cauſa, & quod ſuam quoque necem depopoſciſſe cognoverat.* Dio libro 47. de triumviris: ἅτε γὰρ τῆς μοναρχίας ἐφιέμενοι καὶ πρὸς αὐτὴν ἐπειγόμενοι τὰς τε σφαγὰς αὐτοῦ (τοῦ Καίσαρος) ὡς λοιποὺς ἐρχῆς μετῄεσαν (quare? non profecto honore Cæſaris, ut Vitellius *non honore Galbæ, ſed)* ὡς καὶ ἐκ τούτου τήν τε ἄδειαν σφίσιν, ὧν ἐποίουν, καὶ τὴν ἀσφάλειαν περιῤῥαθεν προπαρασκευάσοντες, (hoc utique *munimentum ad præſens)* καὶ πάνθ' ὅσα (hoc pro illo, *in poſterum ultionem,* etſi melioris ominis & latius pateat) ἐς τιμὴν αὐτοῦ ἔφερε, προθύμως ἔπραττον, ἐς ὑποδοχὴν τοῦ καὶ αὐτοὶ ποτε ὁμοίων ἀξιωθῆναι. Notabile quoque in hanc rem, quod Zonaras narrat in imperio Theophili. Pater hujus Michaël Balbus Leonem Armenium conſpiratione ſuſtulerat regnumque invaſerat. Filius αὐταρχήσας πρῶτον ἐποιήσατο ἔργον, τὴν κόλασιν τῶν τοῖς περὶ αὐτοῦ συνεργασαμένων εἰς τὸ τῆς βασιλείας τυχεῖν καὶ ἀνελόντων τὸν Λέοντα. & quæ cætera penes ipſum legi poſſunt. *Gronovius.*

1 *Othoni nondum auctoritas.*] Plutarch. φοβούμενος δὲ ἀντιλέγειν (ὁ Ὄθων) οὐχ' οὕτως ἔῃ ταχέως ἀποκτενεῖν αὐτὸν, εἶναι γὰρ ἃ δεῖ πρότερον ἐκποδὼν ποιῆσαι περὶ τοῦ ἀνδρός. Savillius.

2 *Ad*

[1] ad prohibendum ſcelus, jubere jam poterat. [2] Ita ſimulatione iræ, *vinciri* juſſum, & *majores pœnas da-*
46 *turum* affirmans, præſenti exitio ſubtraxit. Omnia deinde arbitrio militum acta. Prætorii præfectos ſibi ipſi legere: Plotium Firmum è manipularibus quondam, tum vigilibus præpoſitum, & incolumi adhuc Galba partes Othonis ſecutum. adjungitur Licinius Proculus, intima familiaritate Othonis, ſuſpectus conſilia ejus foviſſe. Vrbi Flavium Sabinum præfecere, judicium Neronis ſecuti, ſub quo eamdem curam obtinuerat: pleriſque Veſpaſianum fratrem in eo reſpicientibus. Flagitatum, *ut* [3] *vacationes præſtari centurionibus ſolitæ remitterentur.* Nam-

1 *Ad prohibendum ſcelus: jubere jam poterat.*] Fieri poteſt ut oſcitantia librarii hæc verba fuerint in codice regio omiſſa. *Rhenanus.*

2 *Simulatione iræ.*] Seneca explicat, qui callide hoc ad primam magnamque iram adhibendum ſuadet, III. De ira, cap. XXXIX. ut *quem non audet lenire, fallat. Simulabit*, inquit, *iram, ut tamquam adjutor, & doloris comes, plus auctoritatis in conſiliis habeat: moras nectet, & dum majorem quærit pœnam, præſentem differet.* Ipſa hæc noſtra ſunt, & moniti illius clarum hic exemplum. *Lipſius.*

Ita ſimulatione iræ vinciri juſſum.] Seneca de Ira 3, 39. *Simulabit iram, ut tamquam adjutor & doloris comes, plus auctoritatis in conſiliis habeat.* Pichena.

3 *Vacationes.*] De his militarium operum vacationibus Iuſtinus capiendus fuit libro XXXVII. *Hieme deinde imminente, non in convivio, ſed in campo, non in vacationibus, ſed in exercitationibus, nec inter ſodales, ſed inter æquales, aut equo aut curſu aut viribus contendebat.* Nec acutiſſimum Palmerium audire amicus meus debuit *Vocationes* ſubſtituentem, & invitationes interpretantem. Imo vero has militares Vacationes intellegit, & recte proprieque Exercitationibus opponit. Tacitus libro I. Annal. *Vacationes munerum* appellat. & iiſdem verbis Quinctilianus pro Milite: *Tranſeo oblatam nolenti munerum vacationem, & blandius quam militiæ diſciplina poſtulat adulatum militi Tribunum: imperatas aſperrimas expeditiones, ut remitterentur.* Talem vacationem & Livius intellexit lib. VII. de cohortibus Hernicorum, *Immunes quoque operum militarium erant, ut in unum pugnæ laborem reſervati plus quam pro virili parte adnitendum ſcirent.* Lipſius.

Vacationes præſtari centurionibus.] Non erant hæ militiæ vacationes, ſed largitiones pecuniæ ob ſpectatam per multos annos fidem: illam vero pecuniam honoris cauſa milites ſinguli primum tribuebant, quam poſt Othonem ex fiſco imperatoris exſolvi ſolemne fuit. Quod hic locus aperte docet, eo uſque, *Laco præfectus.* Sane de hujuſmodi vacationibus idem Cornel. intellexerit libro I. Ann. ubi milites indiſcretis vocibus, inquit, *precia vacationum, anguſtias ſtipendii* &c. incuſant. *Vertranius.* Male Vertranius. Vt vero id palam fiat, ſciendum, vacationem honeſtam à militia fuiſſe, quæ militibus dabatur iis, qui per XX. annos in legione militaſſent; vel

Namque gregarius miles, [1] ut tributum annuum [2] pendebat. Quarta pars manipuli ſparſa per commea-

vel qui 1. annum exceſſiſſent, & hæc perpetua erat & cum privilegiis, atque à duce exercitus, vel Principe, vel Senatu dabatur. Veterani enim in colonias mittebantur & pro navata tot annis opera reip. agros accipiebant, teſte Livio. l. 55. Et l. 7, 39 & 42, 34. Erat etiam *vacatio perpetua* gratioſa quæ dabatur cauſa non tali, qualem à Senatu P. Æbutio datam legimus apud Livium 39, 19. Alia erat vacatio à militiæ muneribus, non perpetua, ſed temporanea, & ſine privilegiis veteranorum, quæ quandoque & ipſa gratioſe à Principe dabatur. unde ſtatutum ſub Theodoſio l. unica de iis qui à Principe vacat. accip. & Liv. 23, 20. Erat denique & vacatio non ſolum temporanea, ſed & particularis, non quidem ab univerſa militia eximens, ſed tantum à quibuſdam militiæ muneribus, & hæc à Centurionibus obtinebatur, certa pecunia illis perſoluta, nam ſicuti duces tribunis, ita tribuni centurionibus & hi gregario militi, ſeu manipularibus imperabant. Hinc eveniebat, ut Centuriones milites quoſque locupletiſſimos labore ac ſævitia fatigarent, donec vacationem emerent, unde factum, ut miles redempta laborum temporanea vacatione hujuſmodi à Centurione ſuo ſumptu exhauriretur. Adde l. 1. Ann. Quamobrem Otho ex fiſco ſuo vacationes annuas exoluturum promiſit. Quod pariter factum à Vitellio. Marc. Donatus. *Vacationes*, id eſt, pretia vacationum. Sic enim vocat 1. Ann. *mox indignitatis vocibus pretia vacationum incuſant.* *Vacationum* cujus rei? munerum. Sic enim alibi loquitur, *hinc vacationes munerum redimi.* ut *vacationes* hoc & aliis locis idem ſint quod pretia vacationum munerum. Gregarius enim miles ſeveritate diſciplinæ ad complura adigebatur miniſteria ſervilia in caſtris quæ 1. Ann. vocat *munera*, ut jam diximus, & Vegetius (2, 19.) *munia*; ut in pabuli, materiæ, lignorum aggeſtu, & ſi qua alia ex neceſſitate &c. Solutius & negligenter agentes centurio plagis excipiebat aliove modo rigide plectendos dabat. Tac. 1. Ann. *fracta vite in tergo militis, alteram clara voce, ac rurſus aliam poſcebat Centurio Lucillius*; ut in omnibus ſeditionibus in centuriones præcipue ſævierint ex odio gregarii milites. In Germanorum ſeditione ſub initium Tiberii, intra ſeſe prius queruli velut iratum ſtimulos acuebant, *veniſſe tempus quo cuncti modum miſeriarum expoſcerent, ſævitiamque centurionum ulciſcerentur* &c. Iam illi, quibus facultas erat, milites pecunia redimebant à centurionibus numerum vacationem. *Savil.*

1 *Vt tributum annuum pendebat.*] Nihil poſt hæc addendum, aut ſequentibus præponendum etiamſi libr. vett. inſerunt *quarta.* quæ vox fallor, aut à naſuto aliquo huc tranſlata ex illo inferius loco, *qui remiſſam ſibi à Galba quartam partem tributorum.* Tota certe orationis concinnitas vitiatur, ſi alterutram Lipſii conjecturarum admittas. *Acidalius.* Et hoc in juniorum gratiam adnotabo, gregarios milites, alio vocabulo, Munifices appellari. Veget. 2. 7. *Munifices appellantur, qui munus facere coguntur.* Pomp. Feſtus. *Beneficiarii dicuntur milites, qui vacant muneris beneficio: è contrario Munifices vocantur, qui non vacant, ſed munus Reip. faciunt.* Iiſque oppoſiti ſunt, Immunes, qui ab omnibus operibus muneribuſque vacabant, ut Beneficiarii. Ammian. libro 25. *portio pultis parabatur exigua, etiam munifici faſtidienda gregario.* Vide latius Lipſium de mil. Rom. 5. dial. 6. *Pichena.*

2 *Pendebat. Pars manipuli.*] Libris veteribus vox inſeritur, *pendebat quarta pars.* Numquid, *pendebat quartam?* ut velit in hoc tributum quartam ſtipendii partem erogatam? an ma-

meatus, aut in ipſis caſtris vaga, dum mercedem centurioni exſolveret, neque modum oneris quiſquam, neque genus quæſtus penſi habebat. per latrocinia & raptus, aut ſervilibus miniſteriis, militare otium redimebant. Tum locupletiſſimus quiſque miles, labore ac ſævitia fatigari, donec vacationem emeret. ubi ſumptibus exhauſtus, [1] ſocordia inſuper elanguerat, inops pro locuplete, & iners pro ſtrenuo, in manipulum redibat: ac rurſus alius atque alius, eadem egeſtate ac licentia corrupti, ad ſeditionem & diſcordias, & ad extremum, bella civilia ruebant. Sed Otho, ne vulgi largitione, centurionum animos averteret, [2] *ex fiſco ſuo vacationes annuas exſoluturum* promiſit: rem haud dubie utilem, & à bonis poſtea principibus, perpetuitate diſciplinæ

magis Pichenam audimus? *Quarta pars manipuli ſparſa per commeatus.* Audio, audio, & nihil melius veriuſve, *Lipſius.*

Pars manipulis, pars per commeatus.] Auctior hic Florent. *quarta pars manipulis.* An intelligit, quartam militum partem commeatibus & vacationibus, à caſtris abfuiſſe, corrupto illius militiæ more? Ita ex his Taciti verbis, quamvis corruptis, conjici videtur. quæ fortaſſe ita reſtituas: *Quarta pars manipuli ſparſa per commeatus.* Nihil tamen affirmare auſim. *Pichena.* Lectionem hanc ingenio Pichenæ & ope MSc. Florent. Tacito reſtitutam merito jure prætulimus iſti monſtro, quod alias editt. inquinat. *Pars manipulis, pars per commeatus* &c. *Freinshemius.*

1 *Secordia miſer elanguerat.*] Mallem, *miſere*, pro *miſer*: aut cum Pichena, *inſuper.* Lipſius.

Socordia inſuper elanguerat.] Vulgo, *ſocordia miſer.* Reſtitui, *inſuper*, quia Florent. habet „ *in* ſ' nam ſæpiſſime in eodem MSc. invenias S' pro, *ſuper.* Pichena.

2 *Ex fiſco ſuo*] *Fiſci, ſportea ſunt utenſilia ad majoris ſumma pecunias capiendas.* Aſconius. Atque hac ſignificatione utitur Tullius apud Verrem: *Fiſcos complures cum pecunia Siculienſi à quodam Senatore ad equitem Rom. eſſe tranſlatos.* Simili ſenſu occurrit 1. Annal. *Cum fiſci de imperatore rapti inter ſigna atque aquilas veherentur.* Apud Sueton. Claud. 18. *poſitis ante ſe cum pecunia fiſcis* &c. Aſconius monet vocabula *fiſci* & *ærarii* promiſcue uſurpari, ut Tullius facit Verr. 3. *Quaternos HS. quos mihi Senatus decrevit & ex ærario dedit, ego habebo, & in ciſtam transferam ex fiſco.* Sed poſt diviſionem, qua Auguſtus Imperii provincias fecit alias *publicas*, alias Principis, ceſſavit indifferens iſtarum vocum ſignificatio, inducto diſcrimine, ut fiſcus Principis, ærarium eſſet publicum: ex ſono tamen magis vocabulorum, quam ex ipſa re. Dio l. 53. λόγῳ μὲν γὰρ τὰ δημόσια ἀπὸ τῶν ἐκείνου (Αὐγούστου) ἀπεκέκριτο, ἔργῳ δὲ καὶ ταῦτα πρὸς τὴν γνώμην αὐτοῦ ἀνηλίσκετο. i. *nomine quidem publica opes ſeparabantur ab illis Auguſti propriis, ſed & iſta ex ejus arbitrio tantum expendebantur.* Savillius.

1 *Tam-*

næ firmatam. Laco præfectus, [1] tamquam in inſulam ſeponeretur, ab evocato, quem ad cædem ejus Otho præmiſerat, confoſſus. In Martianum Icelum, [2] ut in libertum, palam animadverſum. Ex- 47
acto per ſcelera die, noviſſimum malorum fuit lætitia. [3] Vocat ſenatum prætor urbanus. certant adulationibus ceteri magiſtratus. Accurrunt patres, [4] decernitur Othoni *tribunicia poteſtas, & nomen Auguſti*, [5] *& omnes principum honores*, annitentibus cunctis

ctis

1 *Tamquam in inſulam ſeponeretur.*] Fortaſſe in inſulam Otho ſeponere Laconem ſimulavit, ad declinandam invidiam, aut ne militum animi alienarentur. *Pichena.*

2 *Vt in libertum &c.*] Non hoc odio Galbæ factum, quod Icelus ejus libertus fuiſſet, ſed quod eſſet libertini generis, ideo non in carcere, ut de ingenuis retuli ad lib. Ann. ſed publice necatus eſt. At aliquis fortaſſe quæret, ex quo fonte mores tam diverſi prodirent? ſcil. conſtat jure civili gravius cum ſervis, quam cum libertis actum, & inter hos melioris conditionis ingenuos uſquequaque & deterioris libertinos ſemper fuiſſe. *Vertranius.* In ingenuos cæde plerumque clandeſtina ſævitum, *ſervi*, aut *libertini generis* publice ſuppliciis affecti. Sic Aſiaticus, Vitellio gratus, è medio ſublatus eſt, cum Veſpaſianus principatum adeptus eſſet. 4. hiſtor. 11. *Savillius.*

3 *Vocat Senatum Prætor urbanus.*] Vterque enim Conſul cæſus erat. Atque tali caſu, aut alioquin illis abſentibus, jus vocandi Senatum pertinebat ad Prætorem Vrbanum. Cicer. ad fam. 10. ep. 12. *Placuit nobis ut ſtatim ad Cornutum prætorem Vrb. literas deferremus: qui quod Coſſ. aberant, Conſulare munus ſuſtinebat more majorum.* Idem.

4 *Decernitur Othoni tribunicia poteſtas.*] Apud Sueton. 7. patet Othonem interfuiſſe Senatui. *Vrgente jam die ingreſſus ſenatum* Otho ſcil. *Savillius.*

5 *Et omnes Principum honores.*] Tituli quibus præcipue decorari ſolebat in principatu conſtitutus, hi erant. 1. *Princeps*, 2. *Imperator*, 3. *Cæſar*, 4. *Auguſtus*, 5. *Tribunitia Poteſtatis*, 6. *Pater Patriæ*, 7. *Pontifex Maximus.* Tac. 1. Ann. *Auguſtus cuncta civilibus diſſidiis feſſa nomine Principis ſub imperium accepit.* Et puto hunc *Principis* titulum ex illis ante Principes temporibus derivatum cum *Princeps Senatus* vocaretur. 2. *Imperator* vox geminæ ſignificationis, ſed quam utramque Dio recenſet l. 52. ἐν τῷ ἔτει ἐκείνῳ, καὶ τὴν τοῦ αὐτοκράτορος ἐπίκλησιν ἐπέθετο (Αὔγουστος) λέγω δὲ οὐ τὴν ἐπὶ ταῖς νίκαις κατὰ τὸ ἀρχαῖον διδομένην, ἀλλὰ τὴν ἑτέραν τὴν τὸ κράτος σημαίνουσαν. i. *hoc anno Auguſtus adſcivit Imperatoris nomen non ea ſignificatione, qua olim poſt victorias quibuſdam tribuebatur, ſed quæ dominationem notat.* Neque hæc ultima ſignificatio tantum, quæ cum Iulio Cæſare incepit A. V. C. 709. & Principatum nullis conſtrictum legibus notat, ſed & altera fuit Imperatorum uſitata temporibus, & exprimendo Principis honori adhibita, & privatorum, ſi qui hunc titulum promeriti fuiſſent Tac. 3. Ann. 74. Principis tituli hoc ſtilo concipiebantur, *Imper. Cæſar Auguſtus, Imp. XVI.* atque ibi quidem vox *Imperator* majeſtatem Principis hic τὴν ἐπὶ ταῖς νίκαις notat ſive eas ipſi obtinuiſſent per ſe, ſive delegatorum opera. Sic Nero Romæ ſubſiſtens *ob rem bene geſtam à Corbulone in Armenia conſalutatus Imperator.* Tacit.

ctis abolere convicia ac probra, quæ promiſcue jacta hæſiſſe animo ejus nemo ſenſit. [1] omiſiſſet offenſas, an diſtuliſſet, brevitate imperii in incerto fuit. Otho cruento adhuc foro, [2] per ſtrages jacentium, in Capitolium atque inde in Palatium vectus, *conceſsit.* ...

cedi

cit. 13. Ann. 3. *Cæſar* aut ex progenie aut adoptione à Iulio Cæſare uſque ad Neronem, *in quo progenies Cæſarum defecit*, ait Suet. Galba, cæterique nullo gradu contingentes Cæſarum domum appellari Cæſares reſpectu potius ſucceſſionis in principatum, quam ſanguinis; neque ipſi tantum Principes, ſed & filii, & ſucceſſores deſignati. 5. Hiſt. *ejuſdem anni princi pio Cæſar Titus* vivo patre & antea 3 hiſtor. *milites Domitianum Cæſarem conſalutant.* Piſo hoc lib. *ex quo Cæſar adſcitus ſum.* 4. *Auguſti* nomen regnanti proprium, ab Octovio deſcendit, cujus notationem Dio adfert lib. 53. *Octavius expetebat Romulus vocari, ſed cum hinc ſuſpectum ſe fieri ſentiret invadendi regni, inſtare deſiit, aſſumpſitque Auguſti cognomen, velut jam homine major. Latinis enim pretioſiſſima & conſecrata vocantur Auguſta. Græci eum Σεβαστὸν appellant origine vocis à religioſo adorandi cultu.* 5. *Tribunicia poteſtatis.* Dio l. 53. *Tribunicia auctoritas Cæſaribus jus dat improbandi quicquid non eſſet ad libitum* &c. *Et quanquam Tribunatu per ſe non fungantur Principes, utpote Patritii, quicquid tamen auctoritatis ſecum fert, adſciſcunt, numeratis quoque per eam Imperii annis* (ex. gr. *Tribunitia poteſtatis quartum, Tribunit. pot. quintum*, cum deſignant quartum aut quintum Imperii ſui annum) *quaſi cum annuo Tribunatu & de novo ſuſciperent toties Imperium.* Tac. 3. Ann. 56. & 1. Ann. 2. Vopiſcus in Tac. cap. 1. Quod ad officium Tribuni plebis, ſub Imperatorib. nominis potius quam auctoritatis ſervata veſtigia, niſi quod nondum ſublatum penitus *intercedendi jus* eſſet. Tempore Tiberii, *cum præmium accuſatori decerneretur, Iunius Otho trib. pl. interceſsit.* Et Neronis, Ruſticus Arulenus flagrans juvenis, & cupidine laudis offerebat ſe interceſſurum SCto, nam pl. tribunus erat. Tacit. 16. Ann. 6. Nomen & honor *Patris Patriæ* Ciceroni obvenerat ex conjuratione Catil. tribuente M. Catone; poſtea ad Principes tranſiit, niſi quod modeſtia quorundam aut juventus defugeret appellationis invidiam. Appian. 2. ἐμφυλ. 7. Dignitas Pontificis Maximi libera rep. ſui generis fuit, addita Cæſari, & poſtquam is invaſit remp. tradita ſucceſſoribus: ſed poſtea, ex occaſione de hac materia agemus. Præter hæc honorum vocabula Principibus adſcribi ſolita, aliæ dignitatum prærogativæ in Auguſtum collatæ, primoſque Cæſares diverſis temporib. & prout res flagitaret, in unum redactæ decretum primis Senatus Comitiis concedebantur Principi cum ad imperium perveniſſet, ut 8. *Imperium Proconſulare*, 9. *jus relationis* conſulatum ſcil. non gerenti, & quod ſupra omnes leges eſſet. 10. *legibus ſolvi.* Dio libro 53. Vopiſcus in Probo 12. *Savilius.*

1 *Omiſiſſet offenſas an diſtuliſſet.*] Inſeruimus hic vocem *tot*, & quia Budenſe exemplar habet *omiſiſſe*, nos fecimus etiam *diſtuliſſe.* quæ lectio ſtare poteſt, ſi quis ſubaudiat *eum.* non diſplicet tamen, quod eſt in contextu. *Rhenanus.* Muretus, *tot*, delet, & ego facile patior. *Acidalius.* Inſeruit Rhenanus vocem, *tot offenſas*, præter librorum mentem. Erroris cauſa fuit; quod in Flor. corrupte legitur, *omiſiſſe tot ſenſas.* Venetus etiam eandem emendationem afferit. *Pichena.*

2 *Per ſtrages jacentium* &c. *concedi corpora ſepultura, cremarique permiſit.*] Mur.

cedi corpora ſepulturæ, cremarique permiſit. [1] Piſonem Verania uxor ac frater Scribonianus, T. Vinium Criſpina filia compoſuere, [2] quæſitis redemptiſque capitibus, quæ venalia interfectores ſervaverant. Piſo unum & triceſimum ætatis annum explebat, 48
fama meliore quam fortuna. Fratres ejus [3] Magnum Claudius, Craſſum Nero interfecerant. Ipſe diu exſul, quatriduo Cæſar, properata adoptione [4] ad hoc tantum majori fratri prælatus eſt, ut prior occideretur. T. Vinius XLVII. annos variis moribus egit. Pater illi è prætoria familia, [5] maternus avus è proſcriptis. Prima militia infamis, [6] Legatum Calviſium Sabinum habuerat: [7] cujus uxor, mala cupidine

Mur. *ſtragem*, quod nec improbo, nec probo. Ceterum inconcinne dictum videtur, *concedi permiſit.* Acidalius.

1 *Piſonem Verania.*] Plutarchum hinc emendemus in eadem iſta re: Τὴν δὲ Πείσωνος (κεφαλὴν) ἡ γυνὴ ἔλαβεν ἡ κρατίν δεηθεῖσα. & ſcribamus, Οὐεραννία δεηθεῖσα: ut interpretes aliquando nubecula iſta liberentur. Nam Verania eſt, quæ precibus caput mariti abſtulit. De hac Plinius lib. II. epiſtola ultima: *Verania Piſonis graviter jacebat, Piſonis dico illius quem Galba adoptavit.* Lipſius.

2 *Quæſitis redemptiſque capitibus.*] Criſpina Patris ſui redemit decem millibus ſeſtertium id eſt 78. l. 2. ſch. 6. d. Plutarch. *Savilius.*

3 *Magnum Claudius. Craſſum Nero.*] Atqui Seneca in Menippea, etiam Craſſum videtur adſerere à Claudio interfectum. *Occidit*, inquit, *in una domo Craſſum, Magnum, Scriboniam, Aſſarionem, nobiles tamen: Craſſum vero tam fatuum, ut regnare poſſet.* Lipſius.

Craſſum Nero.] Accuſante Regulo. Huc enim illa Plinii faciunt, lib. I. epiſt. v. *Quid tibi cum mortuis? numquid ego aut Craſſo aut Camerino moleſtus ſum? quos ille* (Regulus) *ſub Nerone accuſaverat.* Idem.

Magnum Claudius, Craſſum Nero, interfecerant.] Sic ex Flor. verius, quam vulgo *interfecerat.* Pichena.

4 *Adhoc tantum majori fratri prælatus eſt.*] Nos, *ad hoc.* Rhenanus.

5 *Maternus avus è proſcriptis.*] Ego cenſuiſſem, Paternum. Nam reperio in Dione T. Vinium proſcriptum à Triumviris, & mira fide atque aſtu ab uxore Tanuſia ſervatum. lib. 47. Fieri autem poteſt, ut hujus avi etſi materni nomen ſumpſerit, teſtamento an adoptione. *Lipſius.*

E proſcriptis] Scil. ab Octavio, Antonio, Lepido, triumviris reip. perdendæ. *Savilius.*

6 *Legatum Calviſium Sabinum habuerat.*] De quo Seneca ep. 27. *Savilius.* Id eſt ſub eo legato militaverat. *Pichena.*

7 *Cujus uxor mala cupidine.*] Hiſtoriola hæc apud Dionem, in rebus Caii. Καλουίσιος δὲ Σαβῖνος ἔν τε τοῖς πρώτοις τῆς βουλῆς ὤν, καὶ τότε ἐκ τῆς ἐν τῇ Παννονίᾳ ἀρχῆς ἀφιγμένος, ἥ τε γυνὴ αὐτοῦ Κορνηλία γραφέντες (καὶ γὰρ ἐκείνη ὡς φυλακάς τε ἐφοδεύουσα, καὶ τοὺς στρατιώτας ἀσκοῦντας ἰδοῦσα αἰτίαν εἶχεν) οὐχ ὑπο-

dine viſendi ſitum caſtrorum, per noctem militari habitu ingreſſa, cum vigilias & cetera militiæ munia [1] eadem laſcivia temeraſſet, [2] in ipſis principiis ſtuprum auſa, & criminis hujus reus T. Vinius arguebatur. Igitur juſſu C. Cæſaris oneratus catenis; mox mutatione temporum dimiſſus, curſu honorum inoffenſo, legioni poſt præturam præpoſitus, probatuſque. ſervili deinceps probro reſperſus eſt, tamquam ſcyphum aureum in convivio Claudii furatus & Claudius poſtera die ſoli omnium Vinio fictilibus miniſtrari juſſit. Sed Vinius [3] proconſulatu Galliam Norbonenſem ſevere integreque rexit. mox Galbæ amicitia in abruptum tractus, audax, callidus, promptus, & prout animum intendiſſet, pravus aut induſtrius, eadem vi. Teſtamentum T. Vinii magnitudine opum irritum. Piſonis ſupremam voluntatem paupertas fir-

49 mavit. Galbæ corpus diu neglectum, & licentia tenebrarum plurimis ludibriis vexatum, [4] diſpenſator Ar-

ὑπομεῖναι τὴν κρίσιν; ἀλλ' ἑαυτοὺς προανήλωσαν. *Calviſius autem Sabinus inter Senatorum primos & recens à Præfectura Pannoniæ, unaque uxor ejus Cornelia accuſati (crimini huic dabatur vigilias circumiviſſe, & milites exercentes inſpectaſſe) non exſpectata ſententia ſeipſos interfecerunt.* Lipſius.

1 *Eadem laſcivia tentaſſet.*] Regius codex, *temperaſſet.* ex quo Rhenanus, *temeraſſet.* Idem.

Eadem laſcivia temperaſſet.] Liber manuſcriptus, *temperaſſet*, forte legendum *temeraſſet.* Mox abeſt illi ablativus *juſſu* fortaſſis omiſſus per incuriam librarii. *Rhenanus.* Legendum conjecit Rhenanus ex Regio Codice, *eadem laſcivia temeraſſet*, alii editores; *ead. laſc. tentaſſent.* nos illud ut aptius & magis appoſite dictum antehabuimus. *Freinshemius.*

2 *In ipſis principiis.*] Plutarchus expreſſit, ὃ διέφθειρεν ἐν τοῖς ἀρχείοις ἃ σεβάσματα Ῥωμαῖοι καλοῦσι. Principia autem ſacra, quia in iis aquilæ & ſigna, id eſt, dii militares. Sententiam ex eadem re Quinctilianus petiit, pro Milite. *Sed neque hoc Mars parens, nec ſigna militaria aquilæque victrices ſinant, ut tua quoque ſententia quiſquam vir & Romanus & miles, nimium pudicus ſit, apud quem ante principia agendum eſt.* Hæc Principia Statius, etſi in re Græca, circumſcribit libro 10.

Ventum ad concilii penetrale, domumque verendam
Signorum.

In ipſis principiis.] Principia locus in caſtris ubi aquilæ & inſignia. *Savillius.*

3 *Proconſulatu, Galliam Narbonenſem ſevere integreque rexit.*] Mur. *proconſul Galliæ.* Non mutem vulgatum, etſi neque hoc ſpreverim. *Acidalius.*

4 *Diſpenſator Argius &c.*] Servorum

Argius, [1] è prioribus ſervis, [2] humile ſepultura in privatis ejus hortis contexit. Caput per [3] lixas [4] caloneſque ſuffixum, laceratumque ante Patrobii tumulum (libertus is Neronis punitus à Galba fuerat) poſtera demum die repertum, & cremato jam corpori admixtum eſt. Hunc exitum habuit Ser. Galba [3] tribus & ſeptuaginta annis, quinque principes proſpera fortuna emenſus, & alieno imperio felicior, quam ſuo. Vetus in familia nobilitas, magnæ opes. ipſi medium ingenium, magis extra vitia quam cum virtutibus. Famæ nec incurioſus, nec venditator. [4] Pecuniæ alienæ non appetens, ſuæ parcus, publicæ avarus.

rum alii amanuenſes erant, alii mediaſtini, alii diſpenſatores, ut reliquos omittam. Diſpenſatores dicebantur à pecunia diſpenſanda, quales hodie in nobilium domibus vulgo *Argentarii* dicuntur. Meminit Plinius 3, 11. Aitque Iuſtinianus in tractatu Pandectarum de ſtatuliberis, diſpenſatorem ſervum dignum libertate, ſi diligenter tractaverit dominicas rationes. *Lupanus.*

1 *E prioribus ſervis.*] Forte *ſervis primoribus* ſi quid video. Servorum enim alii primores, alii mediaſtini. Primorum apud Tacitum mentio 4. Ann. *Lygdus ætate atque forma carus domino: interque primores miniſtros erat.* Diſpenſatores autem loco fuiſſe digniore ex Sueton. apparet Ner. 44. *Certum dominus ſervorum numerum indixit* (Nero) *nec niſi ex tota cujuſque familia probatiſſimos, ne diſpenſatoribus quidem aut amanuenſibus exceptis, recepit.* Savillius. Faërnus recte ex V. C. reſtituebat, *è primoribus ſervis.* Vrſinus. Savillius corrigit, *è primoribus.* Pichena. Ingenioſe quidem, qui ſubſtitutum eunt, *primoribus*, ſed quod pace eorum liceat, retinuerim hactenus vulgatum: vocat enim, *ſervos priores*, quibus dominus Galba, fuerat ante imperium, adhuc privatus. *Gruterus.*

2 *Humili ſepultura.*] Τὸ δὲ σῶμα τοῦ Γάλβα Πρίσκος Ἑλβίδιος ἀνείλετο, τοῦ Ὄθωνος ἐπιτρέψαντος, ἔθαψε δὲ νυκτὸς Ἀργεῖος ἀπελεύθερος h. e. *Galba cadaver ſuſtulit Helvidius Priſcus, & terra mandavit noctu libertus ejus Argius, mandante Othone.* Plutarch. *Savillius.*

3 *Lixa.*] Qui extra ordinem ſine armis exercitum ſequuntur quæſtus gratia. Polyb. Feſtus. *Savillius.*

4 *Calones.*] Militum ſervi, ſic dicti, quod poſt dominos baculos geſtarent, Græcis κᾶλα. Servius, Feſtus. *Idem.*

5 *Tribus & ſeptuaginta annis.*] Natus erat Galba referente Sueton. 4. Meſſala & Lentulo Coſſ. 9. Calendas Ian. anno ab Vrbe condita 751. Occiſus 822. 18. Cal. Feb. ut Galba vixerit tres & viginti tantum dies ſupra annos ſeptuaginta. Suetonius tamen duobus aut tribus locis cum Tacito ſentit. Solus Xiphilin. habet 72. & cum illis facit qui numerum annorum augent. *Savillius.* Sic interpunge: *Hunc exitum habuit Ser. Galba, tribus & ſeptuag. annis, quinque.* &c. Acidalius.

6 *Pecuniæ alienæ non appetens.*] Contrarium dixit Salluſtius in Catil. *alieni appetens, ſui profuſus.* & Plin. 8. ep. 6. *homo eſt alieni abſtinentiſſimus,*

rus. Amicorum libertorumque, ubi in bonos incidiſſet, ſine reprehenſione patiens: ſi mali forent, [1] uſque ad culpam ignarus. Sed claritas natalium, & [2] metus temporum obtentui, ut quod ſegnitia erat, ſapientia vocaretur. Dum vigebat ætas, militari laude [3] apud Germanias floruit. [4] Proconſul Africam moderate: jam ſenior, citeriorem Hiſpaniam pari juſtitia continuit, major privato viſus, dum privatus fuit, & [5] omnium conſenſu capax imperii, niſi imperaſſet.

50 Trepidam urbem, ac ſimul atrocitatem recentis ſceleris, ſimul veteres Othonis mores paventem, novus inſuper *de Vitellio* nuntius exterruit, ante cædem Galbæ ſuppreſſus, ut tantum ſuperioris Germaniæ exercitum deſciviſſe crederetur. Tum [6] *duos omnium mortalium impudicitia, ignavia, luxu-*

ſui diligens. Hunc Taciti locum imitatus eſt Sidon. Apollinaris 1. ep. 5. *Vir alieni non appetens, ſui parcus.* Pichena.

1 *Vſque ad culpam ignarus. Sed claritas natalium & metus temporum obtinuit.*] Pro verbo *obtinuit*, nos poſuimis dativum *obtentui*, ſubauditur autem, *fuit*. Habet hoc vocabulum & aliis in locis in uſu. lib. 12. *Cupido auri immenſa obtentum habebat; quaſi ſubſidium regno pararetur.* lib. 2. Hiſt. *Deletaque omnes copiæ forent, ni victorem exercitum attinuiſſet obſcurum noctu, obtentui fugientibus.* Rhenanus. Senſus vult, *ignavus.* & ſequentia illa confirmant. Vbi miror judicium Lipſii, quod veterem ſcripturam, *obtinuit*; veriorem cenſet, quam Rhenani emendationem, *obtentui.* At Rhenanus, ſi quid unquam bene in Tacito, hoc certe optime correxit, & phraſin hanc Taciti quiſquis agnoſcit, aliter non judicabit. *Acidalius.*

2 *Metus temporum obtentui.*] A Rhenano eſt. lib. ſcripti, *obtinuit*: quod verius hic puto. *Lipſius.*

3 *Apud Germanias.*] Dio lib. 60. τούτῳ τῷ ἔτει (qui Claudio principatum inchoaverat) ὁ Γάλβας ὁ Σουλπίκιος Χάττους ἐκράτησε, i. *eo anno Sulpitius Galba Cattos vicit.* Savillius.

4 *Proconſul Africam.*] Vt ſupra alias, ita hic in Flor. legitur, *proconſule*, neque aliter per totum librum. *Pichena.*

5 *Omnium conſenſu.*] Auſonius:

Spem fruſtrate ſenex, privatus ſceptra mereri
Viſus eſt; imperio proditus inferior.
Fama tibi melior juveni: ſed juſtior ordo eſt;
Complacuiſſe dehinc, diſplicuiſſe prius.

Savillius.

6 *Duos mortalium deterrimos.*] Otho & Vitellius hic pares bono Principi ex adverſo conſiſtunt; 2. hiſt. ut impares ſibi invicem opponuntur cum diſtinctionis nota. *Vitellii ignavæ voluptates, Othonis flagrantiſſimæ libidines. Vitellius ventre & gula ſibi ipſi hoſtis: Otho luxu ſævitia, audacia, reip. exitioſior ducebatur.* Illic nequitia habitabat torpida penitus virtute, hic audaciæ ſtimulis exarſit. *Savillius.*

3 Vele

luxuria deterrimos, [1] *velut ad perdendum imperium fataliter electos*, non ſenatus modo & eques, quis aliqua pars & cura Reip. ſed [2] vulgus quoque palam mœrere. Nec jam recentia ſævæ pacis exempla, ſed repetita bellorum civilium memoria, [3] *captam totiens ſuis exercitibus urbem, vaſtitatem Italiæ, direptiones provinciarum, Pharſaliam, Philippos, & Peruſiam ac Mutinam*, [4] nota publicarum cladium nomina, loquebantur. *Prope everſum orbem, etiam cum de principatu inter bonos certaretur. ſed manſiſſe C. Iulio, manſiſſe Cæſare Auguſto victore, imperium*; [5] *manſuram fuiſſe, ſub Pompejo Brutoque Remp. Nunc pro Othone, an pro Vitellio, in templa ituros? Vtraſque impias preces, utraque deteſtanda vota, inter duos, quorum bello ſolum id ſcires,* [1] *de-*

1 *Velut ad perdendum imperium.*] Ita libri flagitant, ita ſententia. Beatus tamen. Nos, inquit, *ad partiendum*, emendavimus. *Lipſius.*

Velut ad perdendum imperium.] Emendavimus, *ad partiendum imp.* Rhenanus.

2 *Vulgus quoque palam mœrere.*] Tac. *Vulgus & magnitudine nimia curarum expers populus*; & tamen non ubique *expers*, ut hinc colligitur, ne quidem curarum remp. ſpectantium: *plebs, cui unica ex rep. annona cura*, inquit alibi. *Savilius.*

3 *Suis civibus urbem.*] Præfero quod in ſcriptis, *ſuis exercitibus.* Lipſius.

Captam totiens ſuis exercitibus urbem.] Codex regis Corvini habet, *captam quotiens.* Nos indidem pro *exercitibus*, ſcripſimus, *civibus*. Rhenanus. Etiam Flor. ac Ven. conſentiunt in voce *exercitibus*, ut de aliis libris teſtatur Lipſius. Illam ergo reſtitui, ac vocem, *civibus*, delevi, ſuppoſitam à Rhenano. cui utinam facultas fuiſſet conferendi potius hunc noſtrum, quam ſuum Budenſem, ex quo ille in Tac. multa depravavit. *Pichena.*

4 *Nota publicarum cladium nomina.*] In Pharſalia Pompejum vicit Cæſar A. V. C. 706. In Philippicis Octavius & Antonius Brutum & Caſſium, A. V. C. 712. In bello Peruſino Octavius arma geſſit adverſus Antonium & Fulviam. A. V. C. 713. apud Mutinam Conſules Hirtius & Panſa cum M. Antonio hoſtiliter congreſſi ſunt Anno. 710. *Savilius.*

5 *Manſurum fuiſſe ſub Pompejo Brutoque imperium.*] De Bruto nihil eſt quod me dubitare patiatur, ſido prorſus libertatis oppreſſæ vindice. De Pompejo plura mihi non permittunt idem judicium, quæ in contrariam potius ſententiam impellunt, præeunte quoque Tacito 2. hiſt. *Mox è plebe infima C. Marius, & nobilium ſæviſſimus L. Sulla victam armis libertatem in dominationem verterunt, poſt quos Cn. Pompejus occultior, non melior.* Salluſtius apud Sueton. lib. de clar. Gramm. *Pompejus oris probi, animo inverecundo.* Appianus 2. ἐμφυλ. commemorat, quæ Pompejo, eatenus non ſolito diſſimulanter agere, exciderant verba paulo ante commiſſos in acie Pharſalica exercitus. Hoc & Tulli judicium eſt in literis ad Att. quod à viro publicis negotiis exercitato & in re præſenti profectum, omni

[1] *deteriorem fore qui viciſſet.* Erant qui Veſpaſianum
& arma Orientis augurarentur. &, ut potior utro-
que Veſpaſianus, ita bellum aliud, atque alias clades
horrebant. Et ambigua de Veſpaſiano fama: [2] ſoluſ-
que omnium ante ſe principum, [3] in melius muta-
51 tus eſt. Nunc initia cauſſaſque motus Vitelliani ex-
pediam. [4] Cæſo cum omnibus copiis Iulio Vindice,
ferox præda gloriaque exercitus, ut cui ſine labore
ac periculo ditiſſimi belli victoria eveniſſet, [5] expe-
ditionem & aciem, præmia quam ſtipendia male-
bat:

nobis exceptione majus eſſe debet l. 8. ep. 11. *Neutri σκοπὸς eſt ille, ut nos beati ſimus, uterque regnare vult:* de Pompejo & Cæſare l. 9. ep. 6. *Mirandum in modum Cnejus noſter Sullani regni ſimilitudinem concupivit.* εἰδώς σοι λέγω, id eſt: *certus hoc tibi affirmo:* l. 7, 5. *Ex victoria tum multa mala, tum certe tyrannis exiſtet.* Idem.

1 *Deteriorem fore.*] Æquata enim prius ſcelerum fama, ipſa victoriæ licentia valeret in augenda victoris flagitia. *Victoria etiam egregios duces inſoleſcere*, ait Tacitus alibi. *Idem.*

2 *Soluſque omnium.*] Poſt eum & filius Titus ſic mutatus. Sueton. Tit. 6. *Titus amor ac deliciæ generis humani: tantum illi ad promerendam omnium voluntatem vel ingenii, vel artis, vel fortunæ ſuperfuit* &c. *Idem.*

3 *In melius mutatus.*] Imitatus hoc palam Auſonius, de eodem Veſpaſiano:

Olim qui dubiam, privato in tempore, famam
Par aliis Princeps, tranſtulit in melius.

Suetonium vide. *Lipſius.*

4 *Cæſo* &c.] Exercitus *ex re ipſa atque opere exercitii nomen accepit.* Veget. 2, 1. Et ſic Tac. ex proprietate locutus videtur, nomine ad Exercitatos tantum milites reſtricto, rudes illos Vindicis neque bellis aſſuetos appellans *Copias*; cum utrique tamen generis ſignificando ea vox adhiberi ſoleat. 1. Hiſt. *Ægyptum copiaſque quibus coërceretur*, cum duas legiones ibi relictas deſignaret. Præter hunc uſum, apud Tac. quoque vox *Copia* ſignificat etiam ad victum pertinentia. 3. hiſt. *ut ſpecie parandarum copiarum civili præda miles imbueretur.* Et, *Lixas, caloneſque Bebriacum mittit, copias ceteraque uſui allaturos.* Et cap. 6. *tuto copiarum aggeſtu.* Et 4. hiſt. 35. Et hoc lib. *privatis & promiſcuis copiis juvere* militem. *Idem.*

5 *Expeditionem & aciem.*] Non temere mutem, & elicio ſententiam etiam ex hac ſcriptura. Tamen haud paullo clarior Antitheſis videatur ſi legas, *expeditionem quam otium.* Lipſius.

Expeditionem & aciem, præmia quam ſtipendia malebat.] Vt captarum urbium ſpolia aut provinciarum, donativa, aliudve liberalitatis extra ordinem genus. *Savilius.* Non mutat Lipſius pro ſua modeſtia, ſed omnino mutandum, ut conjecit, *expeditionem, quam otium.* In ſequentib. deleta copula, velut novam comprehenſionem Murcius orditur. malebat: *Diu infructuoſam & aſperam.* Id non adeo neceſſe. Quid ſi *præmia* capias *prædam*? quod exemplis tamen firmandum. *Acidalius.* ille prompti & amœni ingenii Dominicus Baudius ad oram codicis ſui, quem videre mihi contigit in incomparabilis Heinſii ditiſſima Bibliotheca, notat nobiliſſimum Rutger-

bat: diuque infructuoſam & aſperam militiam toleraverat, [1] ingenio loci cæliqueque, & ſeveritate diſciplinæ; quam in pace inexorabilem diſcordiæ civium reſolvunt, paratis utrimque corruptoribus, & perfidia impunita. Viri, arma, [2] equi, ad uſum & ad decus ſupererant. Sed [3] ante bellum, [4] centurias tantum ſuas turmaſque noverant; exercitus [5] finibus provinciarum diſcernebantur: tum adverſus Vindicem contractæ legiones, ſeque & Gallias expertæ, quærere rurſus arma, novaſque diſcordias: [6] nec *ſocios* ut olim, ſed *hoſtes* & *victos* vocabant. Nec deerat pars Galliarum quæ Rhenum accolit, eaſdem partes ſecuta, ac tum

gerſium legere: *prædæ quam ſtipendia malebat*: idque omnino probat. At ſi attendas ad ea, quæ proxime antecedunt: *Cæſo cum omnibus copiis Iulio* &c. non dubitabis, quin legendum ſit, *prædam quam ſtipendia malebat*. Nam, ut jam dixit, erat ferox præda exercitus, ac ideo ejus nunc quoque avidus. Reddi enim quiſque ac denuo offerri ſibi cupit, per quæ jam ante profecit. *Boxhornius*. Quaſi *præmia* non ſint interdum idem quod prædæ. Diximus ad Livii epitomen 89. *Gronovius*.

1 *Ingenio loci cælique.*] 2. Hiſt. *Germanica hiberna cælo ac laboribus dura.* Savillius.

2 *Ad uſum & ad decus.*] Id eſt, arma, equi, iis ſuppetebant, non ad neceſſitatem modo ſed & ornatum. Tale eſt quod iiſdem infra tribuit, *baltheos & faleras inſigniaque armorum argento decora.* Tamen libri quidam *dedecus*: ex quibus alii ſcribendum, *ad abuſum & ad dedecus*, cenſuerunt. ut mea mens eſt, procul à Taciti mente, &

Quantum Hypanis Veneto diſſidet Eridano.

Lipſius.

Equi ad uſum & ad decus ſupererant.] In codice Regis Corvini legitur, *ad dedecus*. Itaque ſuſpicor ſcribendum *ad abuſum*, niſi quis malit, *abuſui*. Id expoſcit ſenſus. Paratis utrinque corruptoribus, & perfidia impunita, viri, arma, equi, ad abuſum, & ad dedecus ſupererant. *Rhenanus*. Scriptum oportuit, *ad abuſum & ad dedecus ſupererant*, uti fere in Corviniano exemplari eſt, Beatoque placet, & filum orationis arguit. *Vertranius*.

3 *Ante bellum.*] Adverſus Vindicem. *Savillius*.

4 *Centurias tantum ſuas turmaſque noverant.*] Budenſe volumen non habet *turmas*, ſed tantum, *ſuaſque*. Forte legendum. *Sed ante bellum centurias tantum ſuas quiſque noverant.* Aut diſtingue: *centurias tantum, ſuaſque noverant.* Et expone, centurias tantum noverant, ſed ſuas. *Rhenanus*. Sic diſtingue; *turmaſque noverant exercitus: finibus provinciarum* &c. *Acidalius*.

5 *Finibus Provinciarum diſcernebantur.*] Subſtiterunt ergo ibi (quantum mihi conſtat) in bello adverſus Vindicem ubi ſuperior tantum exercitus præſens fuit ex conſenſu omnium Scriptorum, imo & ipſius paſſim Taciti. *Savillius*.

6 *Nec ſocios.*] Gallos nempe, in quos pugnaverant. *Idem*.

1 *Hoc*

tum acerrima inſtigatrix adverſus *Galbianos.* [1] hoc enim nomen faſtidito Vindice indiderant. Igitur Sequanis Aeduiſque, ac deinde prout opulentia civitatibus erat, intenſi, expugnationes urbium, populationes agrorum, raptus penatium hauſerunt animo: [2] ſecundum avaritiam & arrogantiam præcipua validiorum vitia, contumacia Gallorum irritati, [3] qui *remiſſam ſibi à Galba quartam tributorum partem, &* [4] *publice donatos in ignominiam exercitus* jactabant. Acceſſit callide vulgatum, temere creditum, [5] *decumari legiones, & promptiſſimum quemque centurionum dimitti.* undique atroces nuntii, ſiniſtra ex urbe fama, [1] in-

1 *Hoc enim nomen.*] Ita ſolita plebs, mutare per faſtidium & innovare hæc contumeliæ nomina. At Dionyſio Gothofredo IC. legendum videbatur, *fatu dato Vindice.* Lipſius.

2 *Super arrogantiam & avaritiam.*] Idem error hic, de quo c. 46. dixit. Nam cum in Florent. ſcriptum eſſet, *S'avaritiam*, interpretatum fuit, *ſecundum avaritiam.* Notavi etiam ad lib. 12, 9. *Pichena.* Retinemus cum libris, *ſecundum avaritiam.* Nam quæ in Florentino MSC. nota eſt, æque *ſecundum* valere poſſit, quam *ſuper.* præſertim cum optimum habeat ſenſum: præcipuas cauſas fuiſſe arrogantiam & avaritiam; ſed acceſſiſſe contumaciam quoque Gallorum. ea ſignificatio in his Ciceronis de Off. 2, 3. *Proxime & ſecundum deos, homines hominibus maxime utiles eſſe poſſunt.* Freinshemius.

3 *Qui remiſſam ſibi à Galba.*] Dixit Ann. 11. Galliæ Comatæ liberos & bene meritos populos fœdera & civitatem aſſecutos: nullum igitur ab illis ſtipendium exactum. Proinde accipiendum eſt de cæteris, qui ſtipendia ſingulis annis penderent, quique cenſione res ſuas profiterentur, ubi libri hujus initio legimus, *Gallia ſuper memoriam Vindicis obligata recenti dono Romanæ civitatis, & in poſterum tributi levamento*, id eſt, remiſſa Gallis ſtipendiariis quarta pars tributorum, qua ſe à Galba publice donatos, in contumeliam exercitus jactabant. *Vertranius.*

4 *Publice donatos.*] Agris, quos Galba Treviris eripuerat, aliiſque: *& damno finium perculerat*, ut infra dicit. *Lipſius.*

Publice.] Id eſt, πανδημεὶ. Primores enim Galliæ privilegium illud ante Claudii tempora impetraverant. 1. Ann. *Primores Galliæ fœdera & civitatem Rom. pridem aſſecuti.* Savillius. Faërnus ex V. C. reſtituebat. *Et publice civitate Romana donatos.* cum in vulgatis tantum ſit, *publica donatos.* Vrſinus.

5 *Decumari Legiones.*] Olim apud Romanos, ſi magna exercitus pars ſigna amiſiſſet, & abjectis armis turpiter profugiſſet, ſigniferi & centuriones damnante præfecto ad mortem rapiebantur, atque ex gregario milite pars decima. Exemplum in Livio eſt, l. 2. Appii Claudii in bello Volſcorum, in Dione Auguſti & Antonii, l. 49. & in Tacito L. Apronii Proconſulis Africæ, collapſa jam veterum diſciplina, Annal. 3. Modum deſcribit Polybius lib. 6, 36. Neque huic tantum pœnæ eos obnoxios reddidit λειποταξία & ὁπλο-
ρίψία

[1] inſenſa Lugdunenſis colonia, & pertinaci pro Nerone fide fecunda rumoribus. Sed plurima ad fingendum credendumque materies in ipſis caſtris, odio, metu, & ubi vires ſuas reſpexerant, ſecuritate. Sub ipſas ſuperioris anni Kal. Decembr. Au- 52
lus Vitellius inferiorem Germaniam ingreſſus, hiberna legionum cum cura adierat: redditi pleriſque ordines, remiſſa ignominia, allevatæ notæ: plura ambitione, quædam judicio: [2] in quibus ſordem & avaritiam Fonteii Capitonis, adimendis [3] aſſignandiſve militiæ ordinibus, integre mutaverat. Nec conſularis legati menſura, ſed in majus omnia accipiebantur. [4] Et Vitellius apud ſeveros humilis. Ita co-

ευψία i. quod *ordines deſervuiſſent, armaque abjeciſſent*, ſed & ſeditio. Scipio in Hiſpania bello Punico ſecundo (cujus etiam rei exempla conſecutis exſtant temporibus, cum penitus eviluiſſet militaris diſciplinæ auctoritas) Cæſar Placentiæ revocarunt obliteratum pene morem, & Antonius Brunduſii Liv. 28. Appianus 2. & 3. *ἐμφυλ.* Dio l. 41. *Savillius.*

1 *Inſenſa Lugdunenſis colonia.*] Senatus metuens, ne Lepidus & Plancus, à ſe in Italiam exiti, proditis ſuis partibus ad Antonium deficerent, in Gallia eos ſubſiſtere juſſerat, qui condiderunt Coloniam Lugdunenſem ad confluentes Rhodani & Saone, recipiendis, quos Allobroges antea Vienna expulerant. Dio l. 46. Poſtquam autem ſub Nerone Lugdunum conflagraſſet, *hanc cladem*, inquit Tacitus 16. Ann. *quadragies HS.* id eſt, 3125. libb. Anglicanæ monetæ ſolatus eſt Princeps, ut ſui in Neronem ſtudii juſtas haberent cauſas, & odii in Galbam, qui reditus ipſorum occaſione iræ in fiſcum verterat. *Savilius.*

2 *In quibus ſordem & avaritiam mutaverat.*] Alias, *notaverat*. Ferrettus. Uſitatius erat, *ſordes*. Nec ſane unquam aliter, vel alii, vel ipſe Tacitus alibi. *Acidalius.*

3 *Aſſignandiſve ſua militia ordinibus.*] Pronomen *ſua* per repetitionem ultimæ ſyllabæ ejus dictionis quæ proxime præcedit; hic natum, eraſimus. *Rhenanus.*

4 *Et Vitellius apud ſeveros humilis.*] Forte, *Et ut Vitellius apud ſeveros humilis; ita comitatem bonitatemque faventes vocabant.* Rhenanus. Daneſius ex V. C. ſtatim addebat: *ſimul aviditate imperandi quod ſine modo, ſine judicio donaret ſua* &c. Urſinus. Muretus particulam *ita* delet: ego etiam inſerendam aliam puto, huic reſpondentem. Certo enim ſic Tacitus ſcripſit: *Et Vitellius ut apud ſeveros humilis. Ita comitatem, bonitatemque* &c. *Acidalius.* Hoc itidem factum fuit in ſeditionib. Græcorum. Thucyd. lib. 3. *Καὶ τὴν εἰωθυῖαν ἀξίωσιν τῶν ὀνομάτων ἐς τὰ ἔργα ἀντήλλαξαν τῇ δικαιώσει. Τόλμα μὲν γὰρ ἀλόγιστος, ἀνδρεία φιλέταιρος ἐνομίσθη, μέλλησις δὲ προμηθὴς, δειλία εὐπρεπής.* i. *Et ſolitam nominum ſignificationem pro libidine mutaverant. audacia enim inconſiderata fortitudo amicorum dicebatur, cunctatio vero pavida timiditas ſpecioſo prætextu.* Eodem fere Romanus Thucydides

comitatem bonitatemque faventes vocabant, quod ſine modo, ſine judicio donaret ſua, largiretur aliena. Simul aviditate imperandi, ipſa vitia pro virtutibus interpretabantur. Multi in utroque exercitu [1] ſicut modeſti quietique, ita mali & ſtrenui. [2] Sed profuſa cupidine, & inſigni temeritate [3] legati legionum, [4] Alienus Cæcina, & Fabius Valens: è quibus

dides Salluſt. Catil. *Iampridem equidem nos vera rerum vocabula amiſimus, quia bona aliena largiri liberalitas, malarum rerum audacia fortitudo vocatur.* Salinerius. Quid? hoc ne faventium comitatem appellare nomine humilitatis quæ Latine loquentibus (Chriſtiani enim ſignificationem mutarunt) nihil boni notat? Imo contra, ut ait, vitia pro virtutibus interpretabantur, ut apud Horatium: lib. 1. Sat. 3.

Parcius hic vivit, frugi dicatur: ineptus
Et jactantior hic paullo eſt, concinnus amicis
Poſtulat ut videatur &c.

Quare pro *ita* lege *id*. Quod erat humilitas, id comitatem blandientes appellabant. *Grotius.* Forte legendum: *Vitellius ut apud ſeveros humilis, ita* &c. Severi inquit rerum æſtimatores, Vitellii morem contemptiſſimo cuique adulandi, accipiebant pro humilis & abjecti animi nota; ſed faventes id comitatem interpretabantur bonitatemque. Supra etiam diverſa judicia protulit de iiſdem moribus ut 1. H. 14. *Æſtimatione recta ſeverus, deterius interpretantibus triſtior habebatur.* Freinshemius. Non video, quis hic uſus ſit particularum comparandi. Lege, *id comitatem*, ut & Grotius ſcribendum notavit. Vitellius inquit, recta æſtimatione hominum gravium & diſciplinæ ſtudioſorum nimis ſe demittebat abjiciebatque, & indignis perſona ſua ac prope modum vernilibus blanditiis, utebatur (*tota via caligatorum quemque exoſculans; perque ſtabula ac diverſoria mulionibus & viatoribus praeter modum comis, ut mane ſingulos, jamne jentaſſent, ſciſcitaretur, ſeque feciſſe ructu oſtentaret* teſte Suetonio) *id*, inquit, hanc vilitatem ſui illi *comitatem* vocabant. quemadmodum etiam *bonitatem* appellabant, *quod ſine modo, ſine judicio, donaret ſua, largiretur aliena.* Neque enim *bonitatis* vocabulum etiam pertinet ad humilitatem excuſandam, ut viri docti accepiſſe videntur. Nempe *bonitas* eſt ei liberalitas vel munificentia: quemadmodum alibi *malitiam* dicit pro avaritia, ut lib. 13. ann. 31. & 15, 21, Plutarchus pro utroque dicit χρηστότητα καὶ μεγαλοφροσύνην. Gronovius.

1 *Sicut modeſti quietique, ita mali & ſtrenui.*] Depravate omnino. lego: *Sicut immodeſti quietique.* Immodeſti quietis opponuntur, ſicut mali ſtrenuis. *Colerus.*

2 *Sed profuſa cupidine, & inſigni.*] Caſtigavimus, *Et profuſa cupidine, inſigni temeritate legati legionum.* Rhenanus. Muret. *Sed.* non valde neceſſe: tamen forte rectius. *Acidalius.* Ex Flor. ac Ven. *Sed profuſa cupidine, & inſigni* &c. Vulgo, *Et profuſa cupidine & inſigni tem.* Pichena.

3 *Legati legionum.*] Valens in Germania inferiore, Vitellius & Cæcina in ſuperiore, ubi penes Hordeonium Flaccum præfectura. *Savilius.*

4 *Alienus Cæcina.*] Mihi, imo libris debetur verum hoc Cæcinæ nomen. Nam illi conſtanter *Alienum* ſcribunt. Etiam in Dionis Epitoma ſemper. Ἀλιηνός. Romanum vero id nomen: & nummi exſtant, C. CAESAR.

bus Valens infenſus Galbæ, tamquam [1] detectam à ſe Verginii cunctationem, oppreſſa Capitonis conſilia tuliſſet, inſtigare Vitellium, *ardorem militum* oſtentans. *Ipſum celebri ubique fama: nullam in Flacco Hordeonio moram: affore Britanniam: ſecutura Germanorum auxilia: male fidas provincias: precarium ſeni imperium, & brevi tranſiturum. panderet modo ſinum, & venienti fortunæ occurreret. Merito dubitaſſe* [2] *Verginium, equeſtri familia, ignoto patre: imparem ſi recepiſſet imperium, tutum ſi recuſaſſet. Vitellio tres patris conſulatus, cenſuram,* [3] *collegium Cæſaris, & imponere jampridem* [4] *imperatoris dignationem, & auferre privati ſecuritatem.* Quatiebatur his ſegne ingenium, 53
[5] ut concupiſceret magis, quam ut ſperaret. At in
[illegible] [1] ſu-

SAR. IMP. COS. ITER. ALIENVS. PROCOS. Nominat & quemdam Alienum Cicero Divinatione in Verrem. Vulgatis tamen Taciti libris hic A. Cæcina dicitur: & Faſtis, quos eruditi viri concinnarunt. *A. Licinius.* Vnde eruerint, miror. *Lipſius.*

A. Cæcina.] Non putamus pro A. recte emendatum eſſe *Allienus*, nam *Cæcina* non cognomen, ſed nomen familiæ fuiſſe, conſtat ex alio Cæcina, qui *C. CÆCINA LARGVS* dicitur in inſcriptione fratrum Arvalium, & alio item, qui in baſi ſtatuæ Veſpaſiani Imperat. dicitur *C. CÆCINA PÆTVS.* Hic autem ipſe A. Cæcina habetur apud me in antiquo lapide, ita plane inſcriptus, *A. CÆCINA.* Nomina vero familiarum apud Romanos omnibus literis ſcribebantur, cum prænomina unicis tantum, vel duabus, aut ad ſummum tribus litteris notarentur. *Vrſinus.*

1 *Detectam à ſe Verginii cunctationem.*] Scripſimus, *detecta à ſe Virg. Cunctatione.* Rhenanus.

2 *Verginium equeſtri familia.*] Plinius vicina como urbe genitum Virginium tradidit, quapropter ſecum habuiſſe conjunctas poſſeſſiones, tum ſuæ villæ nomen Alſiam, ut dubio procul Virginius Mediolanenſis fuerit. Quod oſtendunt frequentia marmora, quæ paſſim hic occurrunt Virginii nomine inſcripto. Sed & Alſiæ adhuc ſervat nomen in Variſienſi præfectura. Vnde & familia eſt mea. *Alciatus.*

3 *Collegium Cæſaris*]. Suet. Vit. 2. *L. Vitellius Imperatoris Pater cum Claudio Principe duos ordinarios conſulatus Cenſuramque geſſit.* Savillius.

4 *Imperatoriam dignationem & auferre.*] Faernus omiſſa copula, *&*, legebat: *imponere jam pridem Imp. dignationem, auferre.* Vrſinus. Reſtitui ex Floren. illud, *&*, *Et imponere* &c. quod cum altero ſequenti conjunctum, vim orationi addit. Quod autem ſequitur, *& auferre privati ſecuritatem:* ſimilis eſt ſententia Muciani ad Veſpaſianum, lib. ſeq. *Confugiendum eſt ad imperium.* Magni enim viri, ſuſpecti ſemper imperantibus: & ideo vita eorum in diſcrimine verſatur. ut paſſim ex Tacito. *Pichena.*

5 *Vt concupiſceret magis quam ut ſperaret.*] Expunxi particulam, *ut.* Rhenanus. Adjeci poſtremum, *ut*, ex Floren. ac Ven. etſi non neceſſarium. *Pichena.*

1 *Su-*

[1] ſuperiore Germania, Cæcina decora juventa, corpore ingens, animi immodicus, [2] cito ſermone, erecto inceſſu, ſtudia militum inlexerat. Hunc juvenem Galba, quæſtorem in Bætica, impigre in partes ſuas tranſgreſſum legioni præpoſuit, [3] mox compertum publicam pecuniam avertiſſe, ut peculatorem flagitari juſſit. Cæcina ægre paſſus, miſcere cuncta, & privata vulnera, Reip. malis operire ſtatuit. Nec deerant in exercitu ſemina diſcordiæ, quod & bello adverſus Vindicem univerſus affuerat; nec niſi occiſo Nerone tranſlatus in Galbam, atque in eo ipſo ſacramento vexillis inferioris Germaniæ præventus erat. Et Treveri ac Lingones, quaſque alias civitates atrocibus edictis, aut damno finium Galba perculerat, hibernis legionum propius miſcentur. Vnde ſeditioſa colloquia, & inter [4] paganos corruptior

1 *Superiore Germania.*] Ammianus ſcribit ita diviſas Galliæ Germaniæque provincias. Prima Germania Moguntiaco Argentoratoque nobilis, ſecunda Germania, in qua Agrippina & Tungri. Prima Belgica Mediomatrices & Treviros habens, tum ſecunda Remos, Sequanos, Ambianos complexa. Hinc Lugdunenſis prima, Senones, Bituriges, Lugdunum, Auguſtodunum. Secunda Rothomagum, Mediolanum, Tricaſtinos Alpes continebat. Eodem modo & Aquitaniæ fines diſtincti. *Alciatus.*

2 *Cito ſermone.*] An, *ſcito?* Lipſius.

Cito ſermone, erecto inceſſu, ſtudia militum allexerat.] Credam potius, *ſcito ſermone.* hic enim prorſus valeat ſtudiis alliciendis, quam *citus.* Acidalius. Flor. *inlexerat.* Vulgo, *allexerat.* Pichena.

3 *Mox compertum.*] Non item male, *comperto.* Lipſius.

4 *Paganos.*] Paganus civitatis aut regionis notat incolam ex oppoſitione militis. Veget. 2, 3. *Nam ſi doctrina ceſſet armorum, nihil paganus diſtat à milite*; conſentiente Sueton. Galb. 19. his verbis *dimota paganorum turba*: Pro quo Tacitus; *Disjecta plebe, conculcato ſenatu.* idem 2. Hiſtor. 88. & 3, 24, & 4, 20. Antonius Primus prætorianos à Vitellio exauctoratos, motu Flaviano ad arma revocatos, per contumeliam *paganos* appellat, ut Cæſar Romæ in ſeditione, & poſtea Alexander Severus Antiochiæ per iram ſacramenti religione milites ſolvens, *Quirites* eos vocat. Sueton. Cæſ. 7. Lampridius Severo. *Savilius. Pagani* hic non accipiuntur pro villas habitantibus, ut vulgo creditur; ſed pro non militantibus, licet in urbe habitarent. Qui enim non militabat, paganus dicebatur. 2. Hiſtor. *Vt pars claſſicorum mixtis paganis in colles mari propinquos exurgeret.* Et paulo poſt. *Apta ad jaciendum paganorum manus, &c.* *Lupanus.*

ptior miles, & [1] in Verginium favor [2] cuicumque alii profuturus. Miſerat civitas Lingonum, vetere in- 54 ſtituto, dona legionibus, [3] dextras hoſpitii inſigne. Legati eorum in ſqualorem mæſtitiamque compoſiti, per principia, per contubernia, modo *ſuas injurias*, modo *civitatum vicinarum præmia*, & ubi [4] pronis militum auribus accipiebantur, *ipſius exercitus pericula*

1 *In Verginium favor.*] τῆς ἐπιθυμίας σφῶν ἁμαρτόντες ἐπὶ τοῦ Οὐεργινίου, ἐζήτουν αὐτὴν ἐφ' ἑτέρῳ τινὸς ἀποπληρῶσαι. Xiphilin. hoc eſt. *Cum ſua in Virginium ſpe excidiſſent, alio eam tranſtulerunt.* Savillius.

2 *Cuicumque alii profuturus.*] Codex Budenſis, *cujuſque alii* &c. *Rhenanus.*

3 *Dextras hoſpitii inſigne.*] Fidei etiam & pacis. Cæſaris locus eſt, quem correctione libens huc traxerim, libro VII. De bello Gall. *Ædui viſi ab latere noſtris aperto. ii ſimilitudine armorum vehementer noſtros perterruerunt. ac tametſi dextris humeris exertis animadvertebantur, quod inſigne pacatis eſſe conſueverat; tamen idipſum ſui fallendi cauſa milites ab hoſtibus factum exiſtimabant.* De humeris, & quomodo exeri ii potuerint, nec capio, nec legi. Gloſſema ſubolet, & inſitio non proba: legamque, *dextris exertis.* voce *humerorum* ejecta, niſi ſi ea aliter conformanda. Dextras quidem attolli, etiam nunc pacis ac ſocii adventus ſignum habetur. *Lipſius.*

ADD. In Cæſaris loco libenter nunc legerim, *dextris nudis exertis.* Livius ſuadet libro XXVIII. qui ſcribit opidanos quoſdam deditionem & amicitiam ſignificantes, egreſſos: *dextras nudas oſtentantes.* Lacedemonii etiam apud Thucydidem libro IV. circumventi ab Athenienſibus, τὰς χεῖρας ἀνέσεισαν, *manus quatiebant*, ſignum pacis & deditionis. In Frontino quidem lego, humeros etiam exeri à militibus, ſed longè alio ſenſu. libro II. Stratag. cap. I. *Cum Sertorianos milites animadvertiſſet magno impetu inſtinctos, depoſcentes pugnam, humeroſque exercentes (lego, exercentes) & lanceas vibrantes.* Itaque hoc magis in Cæſariana correctione noſtra firmamur. *Idem.*

Dextras hoſpitii inſigne.] 2. Hiſtor. *Centurionem Siſennam dextras, concordiæ inſignia, Syriaci exercitus nomine, ad prætorianos ferentem, variis artibus aggreſſus eſt.* Savillius. Dextræ quod quædam inſit religio, ea in fide porrigitur: & cum fidem exigimus, per dextram oramus, & cum fidem damus, dextram conjungimus, ut eſt paſſim apud auctores. Sic manuum conjunctio, pignus præſens eorum fuit, qui pacem communicarent, cujus in legibus de mutuo hoſpitii jure & conteſſeratione hoſpitalitatis fit quandoque mentio: ut apud Virgilium libro 3. Æneid. *Iungimus hoſpitio dextras.* Inde reperias in numiſmatis Antonini Pii Conſ. II. conjunctas manus, & in nummo Triumvirali circum eas ſcriptum CONCORDIA. Illo reſpexit M. Tullius, Pro domo: *Q. Marcius ſignum Concordiæ fecerat, idque in publico collocarat.* Quare in militare ſignum cohortium venit Manus haſtæ impoſita. Ea inſigne hoſpitii eſt; quod miſſum Tacitus hic ait, & libro ſeq. 8. *Vertranius.*

4 *Pronis militum auribus accipiebantur.*] Vulgo, *militum animis.* Sed rectius ex Flor. *auribus*, propter verba ſequentia, *accendebant animos.* Pichena.

cula & contumelias conquerentes, accendebant animos. Nec procul ſeditione aberant, cum Hordeonius Flaccus *abire legatos*, utque occultior digreſſus eſſet, *nocte caſtris excedere* jubet. Inde atrox rumor, affirmantibus pleriſque *interfectos*; [1] *ac ni ſibi conſulrent, fore ut accerrimi militum & præſentia conqueſti*, [2] *per tenebras & inſcitiam ceterorum occiderentur*. Obſtringuntur inter ſe tacito fœdere legiones. Adſciſcitur auxiliorum miles, primo ſuſpectus, tamquam circumdatis cohortibus aliſque, impetus in legiones pararetur: mox eadem acrius volens, faciliore inter malos conſenſu ad bellum, quam in pace ad

55 concordiam. [3] Inferioris tamen Germaniæ legiones ſolenni Kalen. Ianuariarum ſacramento pro Galba adactæ, multa cunctatione, & raris primorum ordinum vocibus; ceteri ſilentio, proximi cujuſque audaciam exſpectantes; [4] inſita mortalibus natura propere ſequi: quæ piget inchoare. Sed ipſis legionibus inerat diverſitas animorum: primani quintanique turbidi adeo, ut quidam ſaxa in Galbæ imagines jecerint; quintadecima ac ſextadecima legiones, nihil ultra fremitum & minas auſæ, initium erumpendi circumſpectabant. At in ſuperiori exercitu, [5] quarta ac duo-

1 *Ac niſi ipſi conſulerent.*] Scripſimus, *ac ni ſibi conſulerent*. Rhenanus.

2 *Per tenebras & inſcitiam ceterorum occiderentur.*] In cod. Budenſi, *& inſcientia*. Legerim, *per tenebras & inſcitia cat.* &c. *Idem.*

3 *Inferioris inde Germaniæ legiones.*] Nos, *Inferioris tamen Germ. leg.* Idem.

4 *Inſita mortalibus natura propere.*] Melius, *inſito*. Vidi qui ſequentia perverteret, *non tam propere*. Verè perverteret. Nam Taciti gnome, arcanæ, ut ſolet, veritatis eſt: & plebs ita facta, ut rebus arduis nemo facile ducem ſe præbeat, comitem quivis. Facit huc illud III. Hiſtor. *Dum quæritur locus tempuſque: quodque in tali re difficillimum eſt, prima vox.* Lipſius.

5 *Duo & viceſima.*] Covarruviæ ſcriptus codex, ita paſſim. Probamus. Sæpe erratum etiam infrà. Recte tamen integreque ſcriptum libro III. *ſextadecimanos duoet viceſimanoſque lævum cornu compleſſe.* Nos alibi textu repoſuimus. *Idem.*

Quarta & duodeviceſima legiones.] Etiam in Flor. legitur, *duo & viceſima*; idque cum Lipſio verum cenſebam; nunc falſum, ipſo Tacito auctore. Duo exercitus in Germania fuerunt. Superior Hordeonio Flacco, inferior Vitellio, parebat. Vitellius

ad

duodevicesima legiones [1] iisdem hibernis tendentes, ipſo [2] Kalend. Ianuariarum die [3] dirumpunt imagines Galbæ: quarta legio promptius, duodevicesima [4] cunctanter, mox conſenſu. Ac ne reverentiam imperii exuere viderentur, in S. P. Q. R. obliterata jam nomina, ſacramenta advocabant. nullo legatorum tribunorumve pro Galba nitente, quibuſdam, ut in tumultu, notabilius turbantibus. Non tamen quiſquam in modum concionis, aut ſuggeſtu locutus. neque enim erat adhuc cui imputaretur. [1] Spe-

ad bellum in Italiam proficiſcens, ſuum militem, aut cum Valente præmiſit, aut ipſe duxit: & ex ſuperioris Germaniæ legionib. partem Cæcinæ ducendam tradidit, partem ad tutandam Rheni ripam Flacco reliquit, & inter eas, ut paulo infra oſtenditur, *duodevicesimam*. nam *duet vicesima* cum Vitelliano in Italia exercitu ſemper fuit, ut libro ſeq. in fine: & libro 3. non ſemel apparet. Et quod duodevicesima in Germania remanſerit, patet libro 4. Cum à Civili vetera caſtra obſeſſa fuerunt, ubi in optimis exemplaribus legitur, *Dillio Vocula duodevicesimæ legionis legato*: quod perperam mutavit Rhenanus, *dduet vicesimæ*. nam & inferius eod. libro 4. has duas legiones ſcil. quartam & duodevicesimam, ſimul nominat, ait enim, *primani, quartanique, & duodevicesimani*. Recte igitur hic, *duodevicesima*. & paulo infra, *duodevicesima*; &, *duodevicesimam*. Pichena.

1 *Iiſdem hibernis.*] Ad Moguntiacum. *Saviltius.*

2 *Kalend. Ianuar. die.*] Et ante hunc diem, teſte Plutarcho, exercitus ſuperioris Germaniæ indignari ſe Galbæ non obſcure ſignificaverat, εἶτα ταῖς βοαῖς ἐπιμαρτύρων ἐκείνων, ἀντιφώνουν, οὐκ ἄξιος. i. *illis acclamationes repetentibus reclamabant illi, Indignus eſt.* Frangendi autem Principum imagines uſus in omnibus rebellionib. obtinuit. 3. Hiſt. *Trierarchi magno tumultu Vitellii imagines invadunt.* eod. loco. *Simul Vitellii imagines direptæ.* Savillius.

3 *Dirumpunt imagines.*] An verius *diruunt*? an *deripiunt*? ut ſupra, *dereptam Galbæ imaginem ſolo affixit.* Et de hac ipſa re paulo poſt: *Projectis Galbæ imaginibus.* libro 3. *Vitellii imagines direptæ.* Acidalius. Forte melius? *deripiunt*. Supra 1. 41. *Dereptam Galbæ imaginem ſolo affixit.* Freinshemius.

4 *Contanter. Mox conſenſu, ac.*] Melius diſtingui. *Contanter, mox conſenſu. Ac ne r.* Lipſius.

Mox conſenſu.] Sane quod prima facie videantur digna diſtinctione, hæc rite diſtincta ſunt, *Quarta legio promptius, duodevicesima cunctanter. Mox conſenſu, ac ne reverentiam.* Nec aliquid Eruditiſſ. viro debent, corrigenti. Non eadem alacritate legio duodevicesima affixit imagines Galbæ, qua id quattani 5 factum eſt: At ii omnes poſtea *conſenſu*, id eſt, ne æmulatione principis loci in diſcordias traherentur, & ne viderentur à Romanis deſciviſſe, jurant in nomen S. P. Q. R. Similis æmulatio viſa fuit in conſternatione Pannonicarum legionum. lib. 1. ann. *Poſtremo eo furoris venere, ut tres legiones miſcere in unam agitaverint, depulſi æmulatione, quia ſua quiſque eum honorem quærebant.* Salinerius. Longe aptior hæc diſtinctio, à Lipſio repoſita, quam vulgata, *cunctanter. Mox conſenſu ac*

56 [1] Spectator flagitii Hordeonius Flaccus conſularis legatus aderat, non compeſcere ruentes, non retinere dubios, [2] non cohortati bonos auſus; ſed ſegnis, pavidus, & ſocordia innocens. Quattuor centuriones duodeviceſimæ legionis Nonius Receptus, Donatius Valens, Romilius Marcellus, Calpurnius Repentinus, cum protegerent Galbæ imagines, [3] impetu militum abrepti, vinctique. Nec cuiquam ultra fides, aut [4] memoria prioris ſacramenti. ſed, quod in ſeditionibus accidit, unde plures erant, omnes fuere. Nocte quæ Kal. Ianuarias ſecuta eſt, in coloniam Agrippinenſem Aquilifer quartæ legionis epulanti Vitellio nuntiat, *quartam & duodeviceſſimam legiones, projectis Galbæ imaginibus, in Senatus & Pop. Rom. verba juraſſe.* Id ſacramentum inane viſum. [5] *occupari nutantem*

ne &c. *Pichena.* Suet. c. 6. *Statimquè legationem ad Prætorianos cum mandatis deſtinaverant, diſplicere Imperatorem Hiſpania factum, eligerent ipſi, quem cuncti exercitus comprobarent.* Sed legationis, ut videtur, revocatæ negotium intercidit ex ſeditione in Vitellium mota. *Savillius.*

1 *Spectator flagitii.*] Et tamen relictus erat à Vitellio, utriuſque Germaniæ rector. 2. Hiſtor. poſtea ſecutus Veſpaſiani partes, & tandem à ſuis militib. cæſus, 4. Hiſt. *Idem.*

2 *Non cohortari bonos auſus, ſed ſegnis, pavidus, & ſocordia innocens.*] An Hordeonius ergo, tot indignis legato Conſulari vitiis opertus, innocens judicio Taciti rigidiſſimi ubique ſcriptoris, dicam, an cenſoris? Hactenus innocentem agnoverim, dum dicit Tacitus, *non auſus.* Malum enim ubi majus remedio eſt, non peccat, cum deficit, cujus alias fuiſſet mederi. Quamquam fortean ne hoc quidem nomine excuſandus veniat Hordeonius. Quid ſi enim auſus non fuerit, cum debuerit potueritque audere? Iam vero cum addat fuiſſe *ſegnem, pavidum, ſocordem,* quis non judicet fuiſſe eum *inter nocentes?* Atque ea de cauſa ſic lege. Haud ſum neſcius, *ſegnem innocentiam* tribui Annal. 14. Fenio Rufo. Sed id idem eo loco ſignificat, quod alibi *ſilentium.* Vt in Agric. *Idem pretura ſilentium,* Et hæc ſegnities plane fuit innoxia. qualem hanc Hordeonii neceſſe, nec hic deſcribi, quivis videt. *Inter* autem hic poſitum, qua forma alibi *ante.* Annal. 1. *Cn. Lentulus ante alios ætate & gloria belli.* Hiſt. 4. *Claſſicus nobilitate opibuſque ante alios.* Et ſimilia paſſim. *Boxhornius.* Si quid mutandum, vellem *ſocordia nocens.* Gronovius.

3 *Impetu militum abrepti.*] Codex ſcriptus habet, *objecti.* Rhenanus.

4 *Memoria prioris ſacramenti.*] Quod Galbæ dixerant urgente Verginio poſt mortem Neronis. *Savillius.*

5 *Occupari nutantem fortunam.*] Rectè. eſt qui malit, *invitantem.* Lipſius.

Occupari nutantem fortunam.] Proprie fortaſſis eſt, aut invadere eam prenſando, aut dominum ſe facere huc illuc dubiæ ſe verſantis fortunæ. *Savillius.*

1 *In*

tem fortunam, & offerri principem placuit. Miſſi à Vi-
tellio ad legiones legatoſque, qui *deſciviſſe à Galba*
ſuperiorem exercitum nunciarent; *proinde aut bellan-*
dum adverſus deſciſcentes, aut ſi concordia & pax pla-
ceat, faciendum imperatorem: & minore diſcrimine ſumi
principem, quam quæri. Proxima legionis primæ hi- 57
berna erant, & promptiſſimus è legatis Fabius Va-
lens. [1] Is die poſtero coloniam [2] Agrippinenſem
cum equitibus legionis, auxiliariorumque ingreſ-
ſus, [3] *Imperatorem* Vitellium conſalutavit. [4] Secutæ
ingenti certamine ejuſdem provintiæ legiones: &
ſuperior exercitus, ſpecioſis ſenatus populique Ro-
mani nominibus relictis, III. Non. Ianuarias Vi-
tellio acceſſit. ſcires illum priore biduo non penes
Remp. fuiſſe. Ardorem exercituum Agrippinenſes,
Treveri, Lingones æquabant, *auxilia, equos, arma,*
pecunias offerentes, [5] ut quiſque corpore, opibus,
ingenio validus. Nec [6] principes modo coloniarum
aut

1 *In coloniam.*] Præpoſitionem, *in*, ex Flor. repoſui, quæ à vulgatis aberat. *Pichena.*

2 *Agrippinenſem.*] Quæ condita ab Agrippina Claudii uxore. Tac. 12. *Sed Agrippina quo vim ſuam ſociis quoque nationibus oſtentaret, in oppidum Vbiorum, in quo genita erat, veteranos Coloniamque deduci imperat, cui nomen inditum ex vocabulo ipſius.* Savillius.

3 *Imperatorem Vitellium ſalutavit.*] Suet. Vit. 8. nonnihil varians: *veſpere à militib. è cubiculo raptus, ita ut erat in veſte domeſtica, Imperator eſt conſalutatus.* Plutarch. meridiem fuiſſe dicit. *Idem.*

4 *Secutæ ingenti certamine.*] Hiſpanus liber, *ingenti agmine.* Lipſius.

5 *Corpore, opibus, ingenio validus.*] Cur hic de ingenio; aut quis ejus uſus? niſi forte ad orandum, aut impellendum. *Idem.*

Vt quiſque corpore, opibus, ingenio validus.] Alienam & ineptam hic vocem Lipſius cenſuit, *ingenio*, etiam ego, nec tamen ſcio, an ſatis apte mutem, *Vt quiſque corpore ingens, opibus validus.* Sic de Cæcina ſup. *Corpore ingens, animi immodicus.* Acidalius. Mihi incongruens vox, *ingenio*, non videtur. Reſpicit enim ſenes, invalidos, tenuiores: qui cum neque corporibus neque opibus Romanos juvare poſſent, juvabant ſaltem ingenio, ſcil. ceteros populares ambitu, concionibus, & conſiliis accendendo. *Pichena.*

6 *Principes Coloniarum.*] Sunt *Decuriones: Principes Caſtrorum*, quos Veget. quoque 2, 9. vocat *milites principales.* & Tacit. 3. hiſt. *primores caſtrorum* ſunt *aquiliferi, ſigniferi, optiones* &c. *qui privilegiis muniuntur*, cum reliquum vulgus & gregarii milites vocarentur *munifices, quod munia facere coguntur.* Savillius.

aut caſtrorum, [1] quibus præſentia ex affluenti, &
parta victoria magnæ ſpes; ſed [2] manipuli quoque
& gregarius miles, viatica ſua, & [3] balteos, pha-
leraſque, inſignia armorum argento decora, loco pe-
cuniæ tradebant: [4] inſtinctu, & impetu, & avari-
58 tia. Igitur laudata militum alacritate Vitellius, mi-
niſteria principatus per libertos agi ſolita, in equi-
tes Romanos diſponit. Vacationes centurionibus
ex fiſco numerat. Sævitiam militum pleroſque ad
pœnam expoſcentium ſæpius approbat, [5] partim ſi-
mulatione vinculorum fruſtratur. Pompejus Pro-
pinquus procurator Belgicæ ſtatim interfectus. Iu-
lium Burdonem Germanicæ claſſis præfectum aſtu
ſubtraxit. exarſerat in eum iracundia exercitus, tam-
quam crimen, ac mox inſidias, Fontejo Capitoni
ſtruxiſſet. grata erat memoria Capitonis; & apud
ſævientes occidere palam, ignoſcere non niſi fallen-
do licebat. Ita in cuſtodia habitus: & poſt victo-
riam

1 *Quibus præſentia ex affluenti.*] Muret. mutat, *quibus ex præſenti affluentia.* Inſcite, *ex affluenti*, id eſt, affluenter, abunde. ut ſæpe alias dicit, *ex facili*, facile. eadem forma. *Acidalius.* Præſentia ex affluenti earum rerum ſcil. quas tunc largiebantur, affluens ſeu abundans copia illis ſuppetebat. Cic. Offic. lib. 1. *ut omnium rerum affluentibus copiis ditetur.* Pichena.

2 *Manipuli.*] Id eſt, manipulares, contradiſtincti primoribus caſtrorum. *Savilius.*

3 *Baltheos.*] Varro lib. 4. de L. L. *balteum, cingulum è corio bullatum*, plerumque argento aurove pictum. Spartianus Adrian. *veſtem humillimam frequenter, & ſine auro balteum ſumebat.* Idem.

4 *Inſtinctu & impetu & avaritia.*] Avaritia eo ſpectabat, ut ea, quæ ipſi largiebantur, multiplicata ſibi à Vitellio reddi ſperarent. Vel potius, ut ſibi majorem rapiendi licentiam ſumerent, principe ob accepta dona connivente. *Pichena.* *Inſtinctu* legatorum nempe tribunorumque & centurionum: *impetu*, proprio: *avaritia*, quod crederent ſe, quæ darent, cum ingenti lucro recepturos. Vide ſimilem locum infra H. 2, 84. quem ideo inter parallela adnotavi. *Freinshemius.*

5 *Pari ſimulatione vinculorum fruſtratur.*] Manifeſtum mendum. quo enim illud, *pari*, referetur? Tu vel meo periculo lege, *partim.* Sævitiæ militum, inquit, ſæpe indulget, & ad pœnam iis pleroſque largitur: quoſdam ſimulatione vinclorum ſubtrahit. Priſca lectio ſuffragatur huic correctioni, quæ præfert, *Parum.* ex quo, *pari*, emendaſſe fatetur Rhenanus. *Partim* autem, ſolitarium ſæpe poni nec geminari ſemper, notius eſt quam ut oſtendam. *Lipſius.*

Parum ſimulatione vinculorum fruſtra-

riam demum, [1] ſtratus jam militum odiis, dimiſſus
eſt. Interim [2] ut piaculum objicitur centurio Criſpi-
nus, qui ſe ſanguine Capitonis cruentaverat: eoque
& poſtulantibus manifeſtior, & [3] punienti vilior
fuit. [4] Iulius deinde Civilis periculo exemptus, præ- 59
potens inter Batavos, ne ſupplicio ejus ferox gens a-
lienaretur. Et erant in civitate Lingonum [5] VIII. Ba-
tavorum cohortes, quartædecimæ legionis auxilia,
tum

ſtratur.] Emendavimus, *Pari ſim.* &c. *Rhenanus.* Faernus emendabat, *partim ſimulatione:* & ita poſtulat ſententia. *Viſinus.* Indubia mihi hæc Lipſii emendatio, *partim.* Male vulgo, *pars.* Pichena. Otho ficta vinctione Celſum iræ militum ſubduxit. Tac. *Ita ſimulatione iræ vinciri juſſum, & majores pœnas daturum affirmans præſenti exitio ſubtraxit.* Quid Vitellius? octo erant, quorum pœnas milites poſtulabant. Pompejus, Burdo, Civilis, Criſpinus, Nonius, Donatius, Romilius, Calpurnius: ex quibus Burdonem duntaxat eximit prætextu vinculorum, Civilem metu Batavorum miſſum fecit, cæteros vere morte affecit. Hinc dictum *ſæpius approbat* & *parum fruſtratur.* Cum haud ægre potuiſſet ſex reliquos eripere per ſimulationem. *Et apud ſævientes occidere palam, ignoſcere non niſi fallendo licebat.* Salinerius.

1 *Stratis jam militum odiis.*] Suſpicor, *Fruſtratis jam militum animis.* Rhenanus. Lectionem hanc *ſatiatis jam mil. odiis* ex conjectura mea Tacito reſtituimus. erat ante, *ſtratis* &c. nullo bono ſenſu, & manifeſtis veræ ſcriptionis veſtigiis. *Freinshemius.* Nos vero reſtituimus in locum ſuum vetus *ſtratis*, quo nihil elegantius, idque juvimus exemplis Obſerv. 3, 22. *Gronovius.*

2 *Ut piaculum.*] ὡς ἄγος. Savillius.

3 *Punienti vilior.*] Fortaſſis enim in ſuum id caput recidiſſet. *Idem.*

4 *Iulius Civilis.*] Idem qui poſtea Batavis ſociis, auxiliaribus Gallis Germaniſque, tam diuturnum adverſus Romanos bellum geſſit, ut docemur 3. & 4. hiſt. Eventus, quem hic locus reſpicit, apud Tacit. mentio 4. hiſt. *Iulius Paulus & Claudius Civilis regia ſtirpe, multo cæteros* (Batavos nobiles) *anteibant. Paulum Fontejus Capito falſo rebellionis crimine interfecit. Injecta Civili catena* &c. Obſervandum ibi Claudium Civilem, hic Iulium appellari. Lapſus alterutro loco auctor, vel culpa in conſuetam librariorum negligentiam rejicienda eſt. *Savillius.*

5 *Octo Batavorum cohortes.*] Cum magnam & memorandam Britanniæ rebellionem virtus Suetonii Paulini, & fortitudo quartæ decimæ legionis compreſſiſſet ingenti hominum clade, recentem ſubmittit ex Germania militem Nero 2000. legionariorum, equites mille, octo cohortes auxiliariorum, quas octo fuiſſe Batavorum cohortes arbitror, hoc loco notatas. quidquid tandem fuerit, nihil certius, quam has Batavorum cohortes, ut auxilia, fuiſſe adſcriptas quartæ decimæ legioni; Neronem perſpecta ejus fide & audacia legionem illam & auxilia, quacunque tandem occaſione, in Italiam præmiſiſſe, Vindice res novas moliente, auxilia ſe ex diſſidiis obortis à legione ſeparaſſe cum aliquo, ut patet, Neronis incommodo; Galba Principatum adepto in Illyricum legationem miſſam & Batavos in Britanniam rediiſſe, atque in itinere percepta Vitelliani motus fama, tranſiiſſe in ejus partes. Aſtruendis, quæ diximus, unicus ſuffecerit

tum diſcordia temporum à legione digreſſæ: prout
inclinaſſent, [1] grande momentum, ſociæ aut adver-
ſæ. Nonium, [2] Donatium, Romilium, Calpur-
nium, centuriones, de quibus ſupra rettulimus, oc-
cidi juſſit, [3] damnatos fidei crimine graviſſimo inter
deſciſcentes. Acceſſere partibus Valerius Aſiati-
cus, Belgicæ provinciæ legatus, quem mox Vitel-
lius generum aſcivit: & Iunius Blæſus Lugdunenſis
Galliæ rector, cum Italica legione, & ala Taurina,
Lugduni tendentibus. Nec in Rhæticis copiis mo-
60 ra, quo minus ſtatim adjungerentur. Ne in Britan-
nia quidem dubitatum. Præerat [4] Trebellius Maxi-
mus, per avaritiam ac ſordes contemptus exercitui
inviſuſque. Accendebat odium ejus Roſcius Cælius
legatus viceſimæ legionis olim diſcors, ſed occaſio-
ne civilium armorum atrocius proruperant. Trebel-
lius *ſeditionem & confuſum ordinem diſciplinæ* Cælio;
ſpoliatas & inopes legiones Cælius Trebellio objecta-
bat, cum interim fœdis legatorum certaminibus,
modeſtia exercitus corrupta, eoque diſcordiæ ven-
tum, ut auxiliarium quoque [5] militum conviciis
pro-

Tacit. 14. Ann. *Auxitque copias Cæſar miſſis è Germania duobus legionariorum millibus, octo auxiliorum cohortibus, ac mille equitibus.* 2. hiſt. *Mota ad Imperium Othonis è Dalmatia, Pannoniaque legiones, præcipui fama quartadecimani rebellione Britannia compreſſa.* Eodem lib. *Cohortes Batavorum, quas bello Neronis à quartadecima legione digreſſas, cum Britanniam peterent, audito Vitellii motu in civitate Lingonum Fabio Valenti adjunctas retulimus, ſuperbe agebant.* &c. *Savillius.*

1 *Grande momentum.*] Iuſtini illud ſimile eſt: *Ingens momentum futurus, utri parti acceſſiſſet.* Lucanus:

Momentumque fuit, mutatus Curio, rerum.

Lipſius.

2 *Donatum, Romulium.*] In codice ſcripto, *Donatium, Romilium.* Rhenanus.

3 *Damnatos fidei crimine.*] Crimen fidei erat, quia fidem Galbæ ſervaverant, & proditores eſſe noluerant. *Pichena.* *Damnatos fidei, crimine graviſſimo*, ſic diſtinxi: quomodo acutiorem multo ſenſum exhibent, quam ſi cum aliis retineas, *damnatos fidei crimine, graviſſimo* &c. *Freinshemius.* Vocat hic *fidei crimen*, ſicut Lucanus ſub initium 1. Pharſal. *jus datum ſceleri.* Vbi enim bella civilia & iniqua tempora ſunt, ſcelera virtutum, virtutes criminum nomine induuntur. *Boxhornius.*

4 *Trebellius Maximus.*] 2. Hiſt. vita Agric. *Savillius.*

5 *Conviciis proturbantibus.*] Priſcæ edi-

proturbatus, & aggregantibus ſe Cælio cohortibus
aliſque, deſertus Trebellius ad Vitellium perfuge-
rit. quies provinciæ, quamquam remoto conſulari
manſit. rexere legati legionum, pares jure, Cælius
audendo potentior. [1] Adjuncto Britannico exerci- 61
tu, ingens viribus opibuſque Vitellius, duos du-
ces, duo itinera bello deſtinavit. Fabius Valens
allicere, vel ſi abnuerent, vaſtare Gallias & [2] *Cottianis
Alpibus Italiam irrumpere*; Cæcina *propiore tranſitu.*
[3] *Peninis jugis* [4] *degredi* juſſus. Valenti inferioris exer-
citus electi [5] cum Aquila quintæ legionis, & cohor-
tibus

editiones, *proturbatus.* quas ſequor. *Lipſius.*

Militum convitiis proturbatus.] Emendavi, *proturbantibus.* Vett. libb. & inter eos Floren. hanc lectionem afferunt, *proturbatus*, & Lipſio probatur. Diſpunximus ergo Rhenani emendationem. *Pichena.*

1 *Adjuncto Britannico exercitu.*] Si verum quod *Trebellius deſertus* (à militib.) *ad Vitellium profugerit*; & quod Paulinus adfert 2. hiſt. *Britannicum militem hoſte ac malo diſtineri*, quod ipſe ſcribit Tacitus: *In Britannico exercitu nihil irarum. Non ſane aliæ legiones per omnes civilium bellorum motus, innocentius egerunt*, quomodo à vero non abeunt quæ hic refert, *adjuncto Britannico exercitu*, & alibi, *Vitellius è Britannico delectu octo millia ſibi adjunxit?* Savillius.

2 *Quotidianis Alpibus.*] Nemo opinor vel ſemidoctus non cognoſcet *Cottianis* legendum: ut inde eorum ſententia confutetur, qui Genuam quoque in Cottiis eſſe dixerunt, nec enim illac tranſiiſſe Vitellianos quiſquam prodidit. *Alciatus.* De Alpium populis lib. 15. Alciatus ſcribit. non abs re tamen fuerit dicere, Cottiarum & Pœninarum Alpium Gallis noſtris in Italiam euntibus pervia eſſe itinera. Cottias vero Alpes vel ut vult Tacitus Cotianas, noſtrates montem Genebræ vocant in Delphinatu. Via militaris & convehendis machinis bellicis accommoda. Ea Carolus octavus Italiæ terror, & belli fulmen, primus immenſæ magnitudinis tormenta bellica in Italiam tranſvexit. Pœninæ Alpes ſunt in Sabaudia, vulgo *Mons Cinis.* Eas tranſcendit Carolus Magnus Regi Longobardorum bellum illaturus. *Lupanus.* Eaſdem Alpes infra eodem lib. *Cottias* appellat; & lib. 14. *Cottianas.* Pichena.

3 *Peninis jugis.*] Ita ſcribendum ubique, auctore Livio. qui negat eas Alpes ſic dici quod Annibal Pœnus ea tranſmiſerit, ſed à jugo excelſi montis quod Penum incolæ dicunt. Fidem ei notæ etiam noſtra lingua hodie facit, qui excelſa omnia & in acutum faſtigiata Pennas vocamus ſive Pinnas. *Lipſius.*

4 *Digredi juſſus.*] Codex manuſcriptus pro *digredi* plerunque habet *degredi.* Id locum habet, ubi deſcenſus ex alto ſignificatur. *Rhenanus.*

5 *Cum aquila quinta legionis.*] Vatic. habet, *aquilex quinta.* è quo legendum eſſe, *aquila xquinta*, aut ſi magis placet, *quintadecima*, ego cenſebam. *Lipſius.*

Cum aquila quinta legionis.] Valenti XL. millia hominum data, lectis roboribus legionum & auxiliorum ex univerſo inferioris Germaniæ exercitu;

 excitu;

tibus aliſque ad [1] *XL.* millia armatorum data: *XXX.* millia Cæcina è ſuperiore Germania ducebat, quorum [2] robur legio unaetviceſima, fuit addita utrique [3] Germanorum auxilia, è quibus Vitellius ſuas quoque copias ſupplevit, tota mole belli ſecuturus.
62 Mira inter exercitum imperatoremque diverſitas. Inſtare miles, arma poſcere; *dum Galliæ trepident, dum Hiſpaniæ cunctentur.* [4] *non obſtare hiemem, neque ignavæ pacis moras. invadendam Italiam, occupandam*

dam

ercitu: nulla integra legione ei data, ut Germanis hoſtibus, qui ad Rhenum, quatuor legionum nomen fraudem facere: Aquila tamen unius legionis data, ſignum præcipuum totius expeditionis. Cæcinæ xxx. millia hominum data, ex lectis duarum legionum, & auxiliorum inferioris exercitus, addita una legione integra, una & viceſima Rapaci: eodem conſilio, ut duarum legionum nomen prætexeretur vicinis Barbaris. Inde factum, ut mox in Italia ſeptem legiones Germanicæ numerentur, prima, quinta, quintadecima, & ſexta decima ex inferiori exercitu; quarta, una & viceſima excepta; quia ex aliis partem eduxerant in Italiam Vitelliani, partem reliquerant. Quod docte & curate obſervavit idem Savillius, ut pleraque alia in his hiſtor. libris, qua illuſtrandæ Taciti hiſtoriæ, qua oſtendendo, in quibus Tacitus ipſe incurioſius aut minus explicarit rerum geſtarum ordinem, aut contraria ſibi ipſi & repugnantia ſcripſerit. Quæ omnia ſumma induſtria, diligentia, judicio ab eo relata, aut ipſe non invidebit nobis ciſmarinis Latina Lingua dari, aut erunt qui audeant. Mihi hic ea tantum decerpere conſilium, quæ ad Taciti ſcripturam conſtituendam. Vti hic, vulgatam lectionem turbant viri docti, quia corrupte in Vaticano, *cum aquilex quinta legionis*; è quo Lipſius, *cum aquila x. quinta legionis*; cui cave credas: non quin de utraque legione id credi poſſit ex cætera hiſtoriæ ſerie, ſed *decimam quintam, decimamquartam*, aliaque ad eum modum nunquam Tacitus, ac vix unquam ullus alius veterum, omnes conſenſu minorem numerum præponunt, *quartamdecimam, tertiamdecimam, quintamdecimam.* Mercerus. Lipſii lectionem repellit Mercerus, quia non dixiſſet Tacitus *decima quinta*, ſed, *quintadecima.* Ego tantum moneo, Florentinum cum vulgatis congruere. *Pichena.*

1 *Quadraginta millia.*] Hic numerus longe excedit cujuſcunque tandem ætatis legionem, collectus ex aliis in iſta provincia legionibus imminutis, relicta & aquila & nomine; atque ex Germanicis auxiliis, ut ex verbis Taciti apparet. *Savillius.*

2 *Legio una, prima & viceſima.*] Diſtinctione locum juvi. Nec tamen nunc abnuo, quin gloſſematium hic ſit, ſcribendumque, *unaet viceſima.* Lipſius.

Legio una & viceſima.] Iudicium doctiſſ. Virorum ſequuti, gloſſematium ejecimus, nam fuerat: *Legio una prima & viceſima.* Freinshemius.

3 *Germanorum auxilia.*] Non ex Gallica tantum Rheni ripa, ſed & è Transrhenanis; quos præcipue hoc Taciti loco ſpectari puto. *Savillius.*

4 *Non obſtare hiemem.*] Excuſationes moraſque omnes rejiciebat miles: Ideo clamabat: impedimento eſſe non debere hiemem, neque moras pacis, quæ ab ignavis proponebatur. *Pichena.*

1 Ibi

dam urbem. nihil in diſcordiis civilibus feſtinatione tutius, [1] *ubi facto magis quam conſulto opus eſſet.* Torpebat Vitellius, & fortunam Principatus [2] inerti luxu ac prodigis epulis præſumebat, [3] medio diei temulentus, & ſagina gravis; cum tamen ardor & vis militum ultro ducis munia implebat, ut ſi adeſſent imperator, & ſtrenuis vel ignavis ſpem metumque adderet. Inſtructi intentique *ſignum profectionis* expoſcunt: [4] nomine *Germanici*, Vitellio ſtatim addito: *Cæſarum* ſe ap-

1 *Vbi facto magis* &c.] Non parum civile intereſt aliis bellis. Salluſt. Catil. *Sed diu magnum inter mortales certamen fuit, vine corporis, an virtute animi res magis militaris procederet: nam &, priuſquam incipias, conſulto, &, ubi conſulueris, mature facto opus eſt.* Salinerius.

2 *Inerti luxu.*] Libet hic ex Xiphilini epitome addere Vibii Criſpi dictum elegans, qui cum ex nimia ciborum ingluvie ægrotaſſet, reſpondit, niſi ægrotaviſſet, ſe periturum fuiſſe. Itaque ut ipſe Xiphilinus ſcribit, totus Vitellii principatus, nihil aliud quam ebrietas fuit. Etenim pretioſiſſima quæque tam ſtudioſe undique conquirebantur, & conquiſita tam opipare apparabantur, ut omnes cupediæ Vitelliani cibi dicantur. Vide Tacitum 2. hiſtor. 31, & 62. Itaque Livius lib. 9. belli Macedonici ait, poſt Aſiam devictam luxum epularum invectum, & cocum, viliſſimum antiquis mancipium, in pretio haberi cœpiſſe. Hinc apud ICtos dicitur, venditorem, qui optimum cocum dixerit, optimum in eo artificium præſtare debere, in tractatu De Ædilitio edicto. *Lupanus.*

3 *Medio diei temulentus.*] Idem de Nerone dixit initio lib. 14. *medio diei, cum id temporis Nero per vinum & epulas incaleſceret.* Vide ibi Lipſium, & multa ab eo diſce ad hunc morem. *Pichena.*

4 *Nomen Germanici Vitellio ſtatim additum.*] Correxi, *Nomine Germ. Vit. ſtatim addito.* Rhenanus. Primus apud Romanos, qui ab expugnato loco cognomen ſibi adſcivit, fuit Cn. Marcius à Coriolis dictus Coriolanus. Poſt eum ſeniori Scipioni à devicta Africa hæſit Africani cognomen. Lucius quoque ejus frater ab Aſia ſumpſit Aſiatici cognomen. Ex Metellis multi, ſed diſcernendi ſe magis gratiâ, quam ullo inſignioris victoriæ merito. Primi Imperatores interdum ex libitu pauca quædam adſciverunt nomina, interdum in alios transfuderunt. Poſtera ætas, ut virtute degener, ita ambitioſa in titulos. Xiphilin. Commodo. *Tanta erat ſubtilitas iſtius monſtri abjectiſſimi Commodi, ut hoc ſtilo exaratas ad Senatum literas dederit. Imperator Cæſar L. Ælius Aurelius Commodus, Auguſtus, Pius, Felix, Sarmaticus, Germanicus, Maximus, Britannicus, concordia orbis terrarum, invictus, Romanus Hercules, Pontifex Maximus, Tribunitia poteſt.* XVIII. *Imperat.* VIII. *Conſul.* VII. *Pater Patriæ.* Et qui modeſtiæ laude cenſetur Iuſtinianus, eadem inflatæ ſcriptionis ambitione turget. *Imp. Cæſar Flavius Iuſtinianus, Alemannicus, Gothicus, Francicus, Germanicus, Anticus, Alanicus, Vandalicus, Africanus, Pius, Felix, inclitus Victor ac Triumphator, ſemper Auguſtus.* Quo autem jure Vitellius arrogarit ſibi Germanici cognomen, toto imperii tempore nunquam cum hoſte congreſſus, non diſputo. *Savilius.*

1 *Pro-*

appellari etiam victor [1] prohibuit. [2] Lætum augurium Fabio Valenti exercituique, quem [3] in bellum agebat, ipſo profectionis die, [4] aquila leni meatu, prout agmen incederet, velut dux viæ prævolavit: longumque per ſpatium, is gaudentium militum clamor, ea quies interritæ alitis fuit, ut haud dubium
63 magnæ & proſperæ rei omne acciperetur. Et Treveros quidem ut ſocios ſecuri adiere. [5] Divoduri (Mediomatricorum id opidum eſt) quamquam omni comitate exceptos, ſubitus pavor exterruit, [6] raptis repente armis, ad cædem innoxiæ civitatis; [7] non ob prædam, aut ſpoliandi cupidinem: ſed furore & rabie, & cauſſis incertis, eoque difficilioribus remediis. donec precibus ducis mitigati, ab excidio civitatis temperavere. cæſa tamen ad quatuor millia hominum. Iſque terror Gallias invaſit, ut venienti mox agmini univerſæ civitates, cum magiſtratibus & precibus occurrerent, ſtratis per vias pueris fe-

1 *Prohibuit.*] In perpetuum ait Suet. Vit. 8. ſed Tac. 3. hiſt. aliud docet. *Quin & Cæſarem dici ſe voluit aſpernatus antea.* Idem.

2 *Lætum augurium.*] Plerique ex Latinis Hiſtoricis (iis enim & quotquot ex eorum ſchola prodierunt illud peculiare) non bene ſe putant officio functos, me judice, niſi inſigniores in Rep. mutationes illuſtrent per *portenta omina* &c. inducentia rerum fatales revolutiones; cum tamen pars longè maxima eſſet conficta & adornata in pompam ſerviret terrendo & in ſtuporem rapiendo lectori: *περὶ τὴν ἔκπληξιν τῶν ἀκροατῶν.* Alia ſæpius evenire ſolita tum demum ſolebant obſervare, ſi memorandi qui caſus conſequerentur. lib. 2. Othone mortuo, alia extat fabula ad ſimilem pæne modum conficta; niſi quod paulo deterior ſit, cum præfatione ut proniori fide admittatur. Quod ad aquilam noſtram, fuerit fortaſſe potius vel manifeſtus impoſtor, aut penitus ignarus futuri, quam ut præbere potuerit *omen haud dubium* duraturæ ad momentum felicitatis. *Savilius.*

3 *In bellum agebat.*] Corrupte vulgo, *in bellum cogebat.* Falſo: jam enim coactus erat exercitus, & proficiſcebatur. ideò ex Flor. correxi, *agebat*, Pichena.

4 *Aquila levi meatu, prout agmen incederet.*] Lego, *leni.* Sueton. *ſenſim antegeſſit*, inquit. *Acidalius.* Sic magis proprium. Vulgo, *levi.* Pichena.

5 *Dinodurium.*] Caſtigavi, *Divoduri.* Rhenanus.

6 *Raptis repente armis.*] Flor. habet, *raptiſve*, forte, *raptiſque.* Pichena. Non hic locus eſt copulativæ: ſed ſi non omnino incaſſum ſunt inculcatæ literæ, ſignificant: *raptis derepente.* Gronovius.

7 *Non ob prædam aut ſpoliandi cupidinem, ſed furore.*] Rectum quis ne-

feminiſque, [1] quæque alia placamenta hoſtilis iræ, [2] non quidem in bello, ſed pro pace tendebantur. Nuntium de cæde Galbæ & Imperio Othonis, Fa- 64
bius Valens [3] in civitate Leucorum accepit. Nec militum animus in gaudium, aut [4] formidinem permotus, bellum volvebat: [5] Gallis cunctatio exempta, &

negat: *cupidinem*. Tacitus tamen ſcripſit, *cupidine*. Acidalius.

1 *Quæque alia placamenta hoſtilis iræ.*] Locum obſcurum & corruptum clamat Lipſius, neque ſe vel illuſtrare vel emendare. Eſt verum utrumque, ſed non uſque adeo. Et facile reſtituere, *quæque alia placamenta hoſtilis iræ non quidem in bello, ſed pro pace tentabantur.* junctim enim hæc legenda & intelligenda. Muret. *tendebat* notaverat, quod non ſatisfacit. *Acidalius.* Fortaſſe ſanus erit hic locus; ſi intelligas civitates Galliarum, nullum quidem bellum cum exercitu Valentis habere, ſed ea facere, ne etiam haberent. Sic libro 15. *pavido milite & concedente, ne qua prælii cauſa exiſteret.* Pichena. Tacitus hæc ait in invidiam diſcordiæ civilis, qua etiam, ubi pax eſt, belli mores uſurpantur. Galliæ enim erant pacatæ, tantumque cunctantes & deliberantes, quem ſequerentur. *Inſtare miles, arma poſcere dum trepident Galliæ.* Et *Fabius Valens allicere, vel, ſi abnuerent, vaſtare Gallias.* Admonitæ demum ſtrage Divoduri facta, cunctationem exuerunt, Vitelliique partes amplectuntur. *Gallis cunctatio exempta, & in Othonem ac Vitellium odium par, ex Vitellio & metus.* Verum eo terrore civitates adeo perculſæ ſunt, ut facie ſupplicum occurrerent exercitui venienti, quaſi ferro ignique is omnia vaſtaturus eſſet. Supplices itaque procedunt obviam Vitellianis, non eo quod adverſus eos bellaverint, ſed quo paci cautum vellent, qua tunc fruebantur, quamque bello civili infirmam eſſe non ignorabant. At quænam illa ſunt, quæ ab iis *tendebantur?* dicat noſter: *Cum haud ignari diſcriminis ſui Viennenſes velamenta, & inſulas præferentes.* Eurip. Supplic. ἱκεσίοις δὲ σὺν κλάδοις φρουροῦσί μ' ὡς ἴδ' ὁρᾷς ἐν κύκλῳ, i. *ramiſque ſupplicibus Circumdant me ut vides.* Scholiaſtes Ariſtophanis. ἱκετηρία ἐστὶ κλάδος ἐλαίας ἐρίῳ πεπλεγμένος. i. ἱκετηρία eſt *ramus oleæ lana circumplexus.* Livius: *ramos oleæ ac velamenta alia ſupplicum porrigentes orare, ut reciperent ſe.* Et *velata navis infulis & ramis oleæ occurrit ex portu Carthaginis.* Salinerius. Locus aliis obſcurus, imo corruptus; quem non emendant, non illuſtrant, mihi integer eſt & clarus. Dicit enim, magiſtratus ac ſacerdotes civitatum, velatis manibus ramos oleæ prætendiſſe, humi interim cum flebili vociferatione procumbentibus uxoribus ac liberis. & hoc (inquit) factum, non ut bellum redimerent, quod nullum erat; ſed ut retinerent pacem. Eſt convicium publicum in militarem diſciplinam, nihil minus quam diſciplinam. *Placamenta hoſtilis iræ*, quænam prætenderint, deſcribit noſter cap. 66. *Gruterus.*

2 *Non quidem in bello.*] Locus obſcurus, ſed illuſtro (ſi tamen ſincerus:) Erant preces & ſupplicia, ut in bello: neque bellum erat, ſed tamen timebant hoſtilia, & pacem ſic orabant. *Lipſius.*

3 *In civitate Leucorum.*] Sueton. Vit. 9. ſcribit Vitellio innotuiſſe Galbæ mortem ante Valentis diſceſſum. *Savillius.*

4 *Formidine permotus.*] Sic legitur in cod. Manuſcripto. *Rhenanus.*

5 *Gallis contatio exemta.*] Vivente enim Galba nonnihil adverſos fecerunt ejus beneficia, ſed adacti tamen

& in Othonem ac Vitellium odium par, ex Vitellio & metus. Proxima Lingonum civitas erat, fida partibus. benigne excepti, modeſtia certavere. ſed brevis lætitia fuit, cohortium intemperie, quas à legione quartadecima, ut ſupra memoravimus, digreſſas exercitui ſuo Fabius Valens adjunxerat. [1] Iurgio primum, mox rixa inter Batavos & legionarios, dum his aut illis ſtudia militum adgregantur, prope in prœlium exarſere; ni Valens animadverſione paucorum, oblitos jam Batavos imperii admonuiſſet. Fruſtra adverſus Æduos quæſita belli cauſſa. juſſi *pecuniam atque arma deferre*, gratuitos inſuper commeatus præbuere: [2] quod Ædui formidine, Lugdunenſes gaudio fecere. Sed legio Italica & ala Taurina abductæ. [3] Cohortem duodevicesimam Lugduni, ſolitis ſibi hibernis, relinqui pla-

men juvando Vitellio. Nunc Othonis, Vitelliique odio, & alterius metu, conſultum maxime videbatur in ſpeciem ſe illi probare, unde præſens periculum timeri poterat. *Savilius.*

1 *Iurgio primum.*] Sic reſtitui locum: cum ante male legeretur, diſtingueretur que: *Iurgia primum, mox rixa inter Batavos & legionarios. Dum his aut* &c. Adde infra 2. H. 27. de ipſis Batavis, ubi nota verba; *corrupta jurgiis & rixis diſciplina.* Freinshemius.

2 *Quod Ædui formidine, Lugdunenſes gaudio fecere.*] Vitellius à Galba miſſus in Germaniam fuit. Lugdunenſes acerrimi Galbianorum hoſtes erant, atque ut ſupra dixit, *pertinaci pro Nerone fide:* quomodo nunc gaudio Vitellianos excipiunt? an ſimulato? nam cæſo Galba ſuſpecti potius haberi poterant, tanquam in Othonem proni. Vere gaviſos crediderim. Nam etſi miſſu Galbæ Vitellius præerat, legiones tamen, atque una Lugdunenſes, fuerunt adverſus Vindicem, & Galbam. Sperabant itaque exercitum contra Viennenſes accendere. *Pichena.*

3 *Cohortes octodecim Lugduni.*] At tot cohortes mihi relinqui non placet. Cur enim, cum undique miles conquiratur, & eo ad aciem opus: in uno eoque amico opido, impoſitæ tot cohortes? Sed ait etiam vetera & ſolita tot cohortibus hiberna fuiſſe. quod falſum. Vnica enim dumtaxat jam olim Lugduni cohors: è Taciti III. Annali: *Andegavos Acilius Aviola, excita cohorte, quæ Lugduni præſidium agitabat, coërcuit.* Manuſcriptos igitur meos audio. & hic *cohortem decimamoctavam* repono. Vox etiam *Lugduni*, ſupervacua videtur, & velut interpretamentum inſerta. *Lipſius.*

Cohortes XVIII. Lugduni, ſolitis ibi hibernis &c.] Rectiſſime Lipſius *cohortem decimam octavam*, & ejicienda omnino vox *Lugduni*, ut eidem viſum. De cetero & pro *ibi*, *ſibi* ſcribendum ex mea vel Mureti conjectura. *Acidalius.* Corrupte vulgo. Rectius Florentinus: *Cohortem XVIIIam.*

placuit. Manlius Valens, legatus Italicæ legionis,
quamquam bene de partibus meritus, nullo apud
Vitellium honore fuit. ſecretis eum criminationi-
bus infamaverat Fabius ignarum, & quo incautior
deciperetur, palam laudatum. [1] Veterem inter Lug- 65
dunenſes Viennenſeſque diſcordiam, proximum bel-
lum accenderat. multæ invicem clades, [2] crebrius
infeſtiuſque, quam ut tantum propter Neronem
Galbamque pugnaretur. [3] Et Galba reditus Lug-
dunenſium, occaſione iræ, in fiſcum verterat, mul-
tus contra in Vienienſes honor. unde æmulatio,
& invidia, & uno amne diſcretis connexum odium.
Igitur Lugdunenſes exſtimulare ſingulos militum,
& in everſionem Viennenſium impellere, *obſeſſam
ab illis coloniam ſuam, adjutos Vindicis conatus, con-
ſcriptas nuper* [4] *legiones in præſidium Galbæ* referendo.
& ubi cauſſas odiorum prætenderant, magnitudi-
nem prædæ oſtendebant. Nec jam ſecreta exhor-
tatio, ſed publicæ preces; *Irent ultores, exſcinderent
ſe-*

XVIIIam. ut de aliis manuſcriptis teſtatur Lipſius. Correxi etiam ex eodem libro, *ſibi*, pro, *ibi*. Pichena. Tendebat Lugduni legio Italica, & ala Taurina. Vide cap. 70. Verum doctiſſ. vir potius ducit. *cohortem decimam octavam.* Et *ibi tendentibus* abjecto *Lugduni:* quod una tantum cohors præſidium Lugduni agitaret. libro 3. ann. *quorum Andecavos Acilius Aviola legatus excita cohorte, quæ Lugduni præſidium agitabat, coërcuit.* Quodque e re non fuiſſet tot cohortes relinquere in ſocia civitate, maxime dum anxie milites undique contrahuntur. Prioribus obviam ſic iri poteſt. Sub Tiberio minus ſuſpecta fuere Gallorum ingenia, quæ poſt motum Vindicis Romanos uſque ſollicitabant. Poſterioribus hæc ſatis erunt. abducitur legionis robur, & ala Taurina, relinquuntur *inania belli* nempe cohortes auxiliorum. libro 2. hiſtor. *reddita civitatibus Gallorum auxilia, ingens numerus, & prima ſtatim defectione inter inania belli aſſumtus.* Salinerius.

1 *Veterem inter Lugdunenſes Viennenſeſque diſcordiam.*] Cujus origo hinc repetenda. Primi Lugduni incolæ, Vienna expulſi, jure oderant, quos iniquiſſime ſua per vim occupaſſe norant. *Savillius.*

2 *Crebrius infeſtiuſque.*] *Municipalem æmulationem bellis civilibus miſcentes* ut ſcribit Tac. 3. hiſt. de Capua & Puteolis. *Idem.*

3 *Et Galba redditus.*] Ita Daneſius legebat. In vulgatis eſt, *reditus.* Vrſinus.

4 *Legiones in præſidium Galbæ referendo.*] Nihil deperiret ſententiæ; quamvis ſua ſede extruderetur in malam rem, vox ultima *referendo.* meo certe animo, lepidius ſub-
in-

ſedem Gallici belli. [1] *cuncta illic externa & hoſtilia;* [2] *ſe coloniam Romanam & partem exercitus, & proſperarum adverſarumque rerum ſocios. ſi fortuna contra da-*
66 *ret, iratis ne relinquerentur.* His & pluribus in eundem

intelligitur quam exprimitur. *Gruterus.*

1 *Cuncta illic externa.*] Talis & Vienna. Imperator Claudius ſermone habito in Senatu, qui æri inciſus etiamnum Lugduni legitur: *Ornatiſſima. ecce. colonia. Valentiſſimaque. Viennenſis. quam. longo. jam. tempore. huic. curiae. ſenatores. confert.* & ipſe Tacitus verbis proxime ſequentibus, *Tum vetuſtas dignitaſque coloniæ valuit,* ubi de Vienna agit. Adeo ut cum utraque tantum eſſet Colonia, utraque externa, intempeſtiva fuerit hujus Rhetorica. *Savilius.* Senatus cum accepiſſet Silanum Antonii rebus favere, Lepidum & L. Plancum veritus, ne hi ſe quoque Antonianis adjungerent, miſit ad eos, qui dicerent, nihil jam eorum opera remp. opus habere. Ac ne quid ſuſpicarentur mali, facinuſque aliquod patrarent, juſſi ſunt à ſenatu urbem iis. Ergoſiavorum condere, qui quondam Vienna, provinciæ Narbonenſis oppido, ab Allobrogibus expulſi, ad confluentes Rhodani Arariſque fluminum conſederant. Itaque illi ſubſiſtentes, Lugdunum (antea *Lugudunum* dictum) ædificaverunt. Auctor Dio Caſſius lib. 46. Quæ ſi vera ſunt, perperam ſe Lugdunenſes jactitant, *Coloniam Romanam, & partem exercitus.* Sed qui libenter antiquitatem tueor, Dionis & Cornelii ita ſcriptum accipio, ut Vienna pulſis Ergoſiavis, veterani cives Romani immixti fuerint à L. Munatio Planco: neque enim novum eſt dicere Romanam deductam coloniam, ubi non omnes coloni cives Romani fuiſſent. Inde vero expulſi patrio ſolo Lugdunenſes incolæ, non mirum, ſi in Allobroges, Vienna potitos, odium hæreditarium exercent. *Vertranius.* Pugnant hanc Taciti & ſecum & cum aliis non aliter putem conciliandam, quam rhetorica iſta ratione: ex invidia hæc à Lugdunenſibus contra Viennenſes ultra verum aucta, ad odium in militum animis conciliandum. *Acidalius.* Reipſa, non etiam nomine. Itaque non erat, cur heic hærerent Criticorum ſummi. Serviunt enim ſuæ cauſſæ Lugdunenſes: cuncta producentes, quibus alienetur à Viennenſibus miles; oratorio more ſcil. extenuando verum: utique cum animo quiſque cenſeatur, non titulo, &c. *Gruterus.* Quid ergo, inquit doctiſſ. interpres? Non etiam Vienna inter Romanas colonias? Equidem haud ſatis hæc concilio, Ita ille. Vtraque colonia Romana, & Lugdunenſis, & Viennenſis. Non tamen utraque nunc vere Romana fide, affectu, obſequio in Romanos. Hanc laudem, cum magna Vienienſium invidia, hic ſibi vindicant ſoli Lugdunenſes. Vides ſic optime hæc poſſe & debere conciliari. *Boxhornius.*

2 *Se coloniam Romanam.*] Quid ergo; non etiam Vienna inter Romanas colonias? Verò pridem. Vel Claudio Imperatori credamus in Oratione quam pro Gallis habuit: *Ornatiſſima ecce valentiſſimaque colonia Viennenſium, quam longo jam tempore Senatores huic Curia confert!* Sed & noſter ſtatim, de eadem: *Tum vetuſtas dignitaſque colonia valuit.* Equidem haud ſatis hæc concilio. Niſi ſi Viennenſes priſci, id eſt, Allobroges ſive Galli, donati colonico jure, etſi militibus aut Romanis civibus non deductis: Lugdunum autem contra, magnam partem Romanis familiis ſtetit. Nam & hic externos immixtos, Dio ſuadet lib. XLVI. *Lipſius.*

1 Vt

dem modum, perpulerant, [1] ut nec legati quidem ac duces partium reſtingui poſſe iracundiam exercitus arbitrarentur, cum haud ignari diſcriminis ſui Viennenſes, [2] velamenta & inſulas præferentes, ubi agmen inceſſerat, arma, genua, veſtigia prehenſando, flexere militum animos. Addidit Valens [3] trecenos ſingulis militibus ſeſtertios. tum [4] vetuſtas dignitaſque coloniæ valuit; & verba Fabii ſalutem incolumitatemque Viennenſium commendantis, æquis auribus accepta. publice tamen armis mulctati, privatis & promiſcuis copiis juvere militem. Sed fama conſtans fuit, *ipſum Valentem magna pecunia emptum.* Is diu ſordidus, repente dives, mu-

1 *Vt nec togati quidem ac duces.*] Vitium frequens nimis. Lege: *ut ne legati quidem ac duces.* Sic & l. 2, 76. & 4, 38. *Gronovius.*

2 *Velamenta & inſulas præferentes.*] *Velamenta & inſulæ* ſigna ſunt ſe demittentis, & veniam implorantis. 3. hiſt. Antonius Primus cum in muros Cremonenſium aſſultando vim faceret, *Primores velamenta & inſulas pro muris oſtentant.* Livius lib. 2. de Coriolano & l. 30. de navibus Carthagenienſium. *Inſulæ* autem teſte Varrone & Feſto erant *velamenta lanea, quibus ſacerdotes & beſtiæ, templaque velabantur.* ut ex hac deſcriptione, inter velamenta & inſulas tenuis omnino differentia ſit. *Savilius.* Sic & alibi loquitur Cornelius. Morem autem veteribus etiam Romanis uſurpatum ſignificat, quo in belli rebus adverſis uterentur. *Sacerdotes ſuis inſignib. velatos iſſe ſupplices ad caſtra hoſtium*, traditum Livio libro 2. Inſignia autem erant *Inſulæ, laneа velamenta, quæ capiti imponerentur*, ut eſt à Varrone ſcriptum de Ling. Latin. lib. 6. Ideo vero cum res in diſcrimine verſarentur, iracundiæ exercitus reſtinguendæ, eo amictu ſacerdotes prodibant, ait Livius, ut tanta offuſa oculis animoque religione, hoſtes moverentur. Eo enim jure vetuſtiores utebantur, erataque ex pop. Rom. diſciplina, *nequid, quod uſquam ſanctum eſſet, apud eos violaretur*, inquit P. Scipio Livii 26. Contrarium autem fuit in re apud hoſtes religioſa vel ſacra: illa enim capi violarique ſine religione potuerunt, *captaque religioſa vel ſacra eſſe deſiverunt*, Pomponio ad Q. Mucium, & Paullo ICtis auctoribus. *Vertranius.*

3 *Tricenos ſingulis militibus ſeſtertios.*] Liber Hiſpanus, *trecenos* quod verius. Nam prius illud non congiarium ſit, ſed ſeminarium: ut quidam jocabatur. *Trecenti* H S. ſunt nobis, ſeptem Philippici & ſemis. *Lipſius.*

Trecenos ſingulis militibus ſeſtertios.] Id eſt, 46. S. 10. d. ob. & ſic 40000. (in hanc enim multitudinem excreverat exercitus, præter octo cohortes Batavorum, legionem Italicam, & alam Taurinam) 93750. libras. *Savilius.* Ita Flor. male vulgo, *triceni.* Pichena.

4 *Vetuſtas dignitaſque Coloniæ valuit.*] Proſcriptus paſſim locus iſte, tanquam mutilus: ſed non eſt, vult auctor, flexos quidem fere animos militum habitu illo ſupplicum, ſed tum

mutationem fortunæ male tegebat, accenſis egeſtate longa cupidinibus immoderatus, & inopi juventa, ſenex prodigus. Lento deinde agmine, per fines Allobrogum & Vocontiorum ductus exercitus: ipſa itinerum ſpatia, & ſtativorum mutationes venditante duce, fœdis pactionibus adverſus poſſeſſores agrorum, & magiſtratus civitatum, adeo minaciter, [1] ut Luco (municipium id Vocontiorum eſt) faces admoverit, donec pecunia mitigaretur. quotiens pecuniæ [2] materia deeſſet, ſtupris & adulteriis exorabatur. Sic ad Alpes perventum.

67 [3] Plus prædæ ac ſanguinis Cæcina hauſit. Irritaverant turbidum ingenium [4] Helvetii, Gallica [5] gens,

tum plene ac bona fide agnoviſſe quales eſſent, cum donativum eis obveniſſet, omni ratione & adfectu valentius. *Gruterus.*

1 *Lucus, municipium id Vocontiorum eſt.*] *Municipium* & *Colonia* etſi indifferenter claſſicis uſurpentur auctoribus, tamen re, & loquendi proprietate, ſecernuntur, neque miſcendas ſignificationes habent. Sic Tacit. 2. hiſt. ut ſejuncta conſtituit, *diſperſi per municipia & colonias Vitelliani.* Diſcrimen eſt, quod municipia, extrinſecus in civitatem aſſumuntur, & *coloniæ* e civitate educuntur. Gell. 16. 13. ex oratione D. Hadriani ad Italicenſes hoc modo diſtinguit. *Municipes ſunt cives Romani ex municipiis, ſuo jure & ſuis legibus utentes muneris tantum cum P. R. honorarii participes, à quo munere capeſſendo appellati videntur: nullis aliis neceſſitatibus, neque ulla P. R. lege aſtricti, quum nunquam P. R. fundus factus eſſet. Coloniarum alia neceſſitudo eſt; non enim veniunt extrinſecus in civitatem, nec ſuis radicibus nituntur, ſed ex civitate quaſi propagatæ ſunt, & jura inſtitutaque omnia P. R. non ſui arbitrii habent.* Quod autem Lucus fuerit *municipium* ex ſtricto vocabuli uſu, diſcimus ex Plinio 3, 4. *Vocontiorum civitatis fœderata duo capita, Vaſio & Lucus Auguſti.* Savillius.

2 *Materia deeſſet, ſtupris & adulteriis exorabatur.*] Ita legebat Faernus, omiſſa copula &, quæ eſt ante verbum *ſtupris.* Urſinus. Melius demſeris prius &. Muret. habet ſimiliter. *Acidalius.* Additam in vulgatis particulam, &, ante vocem, *ſtupris*, ex antecedenti ſyllaba ingeminatam ſuſtuli auctoritate Florentini, tanquam ſupervacuam. *Pichena.*

3 *Plus præda.*] Hinc incipiendum eſſe caput monui; cum alias hæc verba divellerentur à ſequentibus, & initium capitis facerent iſta. *Irritaverant turbidum.* non ſine damno ſententiæ. *Freinshemius.*

4 *Helvetii Gallica gens.*] Livius l. 21. videtur eos appellare ſemigermanos: *Quæ ad Peninum ferunt itinera obſepta gentibus Semigermanis fuerunt.* Savillius. Eutropius eorum ſedes à Quadis occupatis ſatis oſtendit: ut ſuſpicer omnes deletos cum Quadi Marcomanique ſub Aureliano in Italiam prorupere. Extat adhuc in eis vallis *Marcomana* nomine. Periere & illi. Atque ab Alamannis (colluvies Germanorum erat) ſuperati, in eorum nomen conceſſere. à Theoderico deinde Gotho victi,

[1] gens, olim armis viriſque, mox memoria nominis
clara, de cæde Galbæ ignari, & Vitellii imperium
abnuentes. Initium bello fuit [2] avaritia ac feſtinatio
unaetviceſimæ legionis. [3] rapuerant pecuniam miſ-
ſam in ſtipendium caſtelli, quod olim Helvetii ſuis
militibus ac ſtipendiis tuebantur. ægre id paſſi Hel-
vetii, interceptis epiſtolis, quæ nomine Germanici
exercitus ad Pannonicas legiones ferebantur; centu-
rionem & quoſdam militum in cuſtodia retinebant.
Cæcina belli avidus, proximam quamque culpam an-
tequam pœniteret ultum ibat. mota propere caſtra.
vaſtati agri. [4] direptus longa pace in modum munici-
pii exſtructus locus, amœno ſalubrium aquarum uſu
frequens. miſſi ad Rhætica auxilia nuntii, ut verſos
in legionem Helvetios à tergo aggrederentur. Illi an- 68
te diſcrimen feroces, in periculo pavidi, quamquam
primo tumultu Claudium Severum ducem legerant,
non arma noſcere, non ordines ſequi, non in unum
con-

victi, Francis ex fœdere dediti ſunt. aucti demum Saxonum acceſſione, quos ob violatam pluries fidem ſedibus ejectos Carolus Magnus in Alpes conjecit, *Suitenſes* cœpere dici, paruere deinde regibus Germanorum. Centum fere anni ſunt, cum ſe cæſis præfectis in libertatem aſſeruere, cum cæde repreſſis Cæſaribus. Hac ætate prima illis peditatus gloria. A Philippo Vic. quod deletis cohortibus dedecus ſubierant, frequentibus nunc victoriis recuperavere, niſi quod & memorabili prælio ſua inter ſe perfidia in ſuburbanis Mediol. à Franciſco Francorum rege cæſi, ſuperbos titulos deponere rurſus coacti ſunt. *Alciatus.*

1 *Gens, ſoli in armis viriſque, mox memoria nominis clara.*] Emendavi diſtinxique, contra vulgatarum editionum Budenſiſque voluminis lectionem; *gens, olim armis viriſque, mox memoria nominis clara.* Expone, *clara gens memoria nominis*, hoc eſt ob memoriam nominis. Meminimus hujus etiam loci libro rerum Germanarum primo. *Rhenanus.*

2 *Feſtinatio undeviceſima legionis.*] Vt ſupra narravit, Cæcina unicam legionem habuit, eamque XXI. Quis igitur hæreat, quin hic ſcribendum, *unaetviceſima*? Didici poſtea ſic eſſe in Florentino. *Lipſius.*

Avaritia ac feſtinatio unaetviceſima legionis.] Ita clare ac vere Florentinus. Male vulgo, *undeviceſima.* Pichena.

3 *Rapuerint pecuniam.*] Ita legebat Faernus, non *rapuerunt*, ut in vulgatis. *Urſinus.* Scripſi *rapuerant*; ex Flor. ac Ven. Vulgo, *rapuerunt.* Pichena.

4 *Direptus longa pace.*] De Budenſi oppidulo poſſis intelligere, apud quod haberi ſolent Helvetiorum conventus. Ibi ſunt aquæ calidæ, quas vulgus Helvetiorum à paſtore

poco-

conſulere. [1] exitioſum adverſus veteranos prœlium, intuta obſidio, dilapſis vetuſtate mœnibus. hinc Cæcina cum valido exercitu, inde Rheticæ alæ cohorteſque. & ipſorum Rhætorum juventus ſueta armis, & more militiæ exercita. undique populatio & cædes, ipſi in medio vagi abjectis armis, magna pars ſaucii aut palantes, [2] in montem Vocetium perfugere. Ac ſtatim immiſſa cohorte Thracum depulſi, & conſectantibus Germanis Rhætiſque, per ſilvas atque in ipſis latebris trucidati. multa hominum millia cæſa, multa [3] ſub corona venundata. [4] Cumque direptis omnibus, [5] Aventicum gentis caput juſto agmine peteretur; miſſi qui dederent civitatem, & deditio accepta. In Iulium Alpinum è principibus, ut concitorem belli, Cæcina animadvertit; ceteros veniæ vel ſæ-

pecorum inventas credit, ut ſcribit Rhenanus rerum Germ. l. 3. *Lupan.*

1 *Exitioſum adverſus veteranos prælium.*] Veterani hic, non qui militiæ ac ſtipendiorum tempus abſolviſſent, ſed tantummodo veteres milites ad differentiam tironum, notavi etiam lib. 3. Ann. & lib. ſeq. veteranas legiones appellat, ac ſæpe, veteranum exercitum. *Pichena.*

2 *In montem Vocetium.*] Quidam libri, *Vocetum.* And. Schotus noſter, *Vogeſum*, reponebat. Quem fateor non quidem in Helvetiis eſſe, ſed nec longe ab iis. Certe Vocetii non alibi mentio. *Lipſius.*

In Vocecium montem.] Germanis den Boetzberg nominari Rhenanus annotavit, B, pro V uſurpantibus. Is mons pars eſt Iuræ montis, infamis ob lamas & voragines, maxime pluvio tempore. Viculum habet, quem vulgus *Vocecium* vocat, Rauracos verſus. Mons eſt quoque Vogeſus in finibus Lingonum, ex quo Moſam profluere Cæſar lib. 4. Comm. ſcribit, ab aliis *Voſegus* dictus. Separat Burgundos à Lotharingis, atque Elſatiam ab ipſis Lotharingis. Meminit Lucanus in Pharſ. lib. 1. 407. *Quæ Vogeſi curvam ſuper ardua ripam Pugnaces pictu cohibebant Lingones armis.* Quam lectionem mutari à Sabellico non ignoro. Si enim vetus lectio vera eſt, *Voſegus*, ſive *Vogeſus* flumen potius, quam mons videri poterat. Hoc docti viderint. *Lupanus.*

3 *Sub corona venundata.*] *Corona capiti impoſita*, inquit Gell. 7. 4. *ſignum fuit captivorum venalium antiquitus*, Sabinus IC. *mancipia jure belli capta coronis induta venibant, & idcirco dicebantur ſub coronis venire.* Cato libro de re militari alludens ad hanc conſuetudinem, *melius eſſe, ut populus ſua opera potius ob rem bene geſtam coronatus ſupplicatum eat, quam re male geſta coronatus veniat.* Savillius.

4 *Cumque direptis omnibus.*] Flor. *dirutis.* Ven. *diruptis.* Mihi vulgata lectio potior, ut referatur ad prædam. Supra enim dixit: *Plus prædæ ac ſanguinis Cæcina hauſit.* Pichena.

5 *Aventicum.*] Hodie Friburgenſis eſt ditionis. Amm. Marcell. ſuis temporibus deſertam civitatem dicit. *Lupanus.*

1 *Mi-*

ſævitiæ Vitellii reliquit. Haud facile dictu eſt, le- 69
gati Helvetiorum minus placabilem imperatorem,
an militem invenerint. *civitatis excidium* poſcunt,
tela ac manus in ora legatorum intentant. Ne Vi-
tellius quidem minis ac verbis temperabat; cum Clau-
dius Coſſus, unus ex legatis, notæ facundiæ, ſed di-
cendi artem apta trepidatione occultans, atque eo
validior, [1] militis animum mitigavit, ut eſt mos vul-
go, [2] mutabilem ſubitis, & tam pronum in miſeri-
cordiam, quam immodicus ſævitia fuerat. effuſis la-
crymis, & [3] meliora conſtantius poſtulando, im-
punitatem ſalutemque civitati impetravere. Cæcina 70
paucos in Helvetiis moratus dies, dum ſententiæ
Vitellii certior fieret, ſimul tranſitum Alpium parans,
[4] lætum ex Italia nuntium accipit, *alam Syllanam cir-
ca Padum agentem, ſacramento Vitellii acceſſiſſe.* Procon-
ſulem Vitellium Syllani in Africa habuerant: mox
à Nerone, ut in Ægyptum præmitterentur, exciti, &
[5] ob bellum Vindicis remorati, ac tum in Italia
manentes, inſtinctu decurionum, qui Othonis igna-
ri, Vitellio obſtricti, robur adventantium legio-
num

1 *Militis animum mitigavit, ut eſt.*] Sic reſtitui totum locum adjutus edit. vett. conſenſu, quæ fere ſic habent: *militis animum mitigavit: ut eſt mos vulgo mutabilem ſubitis: & tam pronum in miſericordiam: quam immodicum ſævitia fuerat.* ex quibus, excepta diſtinctione nihil muto, niſi ut *immodicus* faciam ex *immodicum*. quoniam manifeſtum eſt, omnia iſta referenda eſſe ad vocem *animum*: non ad vocem *vulgo*, ut putaverunt, qui iſta ſic mutabant; *militis animum mitigavit: ut eſt mos vulgo, mutabili ſubitis, & tam prono in miſericordiam, quam immodicum ſævitia fuerat.* Freinshemius.

2 *Mutabilem ſubitis & tam pronum in miſericordiam.*] Quia regium exemplar habet, *mutabile*, ſum auſus hunc locum ſic mutare, *mutabili ſubitis, & tam prono in miſericordiam* &c. Rhenanus.

3 *Meliora conſtantius poſtulando.*] Forte melius, *molliora*. Sic item Lipſ. ad marginem. Sed tamen lib. 4. Hiſt. idem legitur: *Sic accenſum, ſed meliora referre juſſum dimittit.* Acidalius.

4 *Lætum ex Italia nuntium accipit.*] Deeſt hic in Flor. folium, cujus tamen defectum ſupplevi, alterius manuſcripti ab illo proximi collatione. Iſque ſic legit, *nuntium accepit.* Pichena.

5 *Ob bellum Vindicis revocati.*] Caſtigavimus, *remorati.* Rhenanus.

num & famam Germanici exercitus attollebant, tranſiere in partes: & ut donum aliquod novo principi, firmiſſima Tranſpadanæ regionis municipia, Mediolanum, ac Novariam, & Eporediam, ac Vercellas, adjunxere. id Cæcinæ per ipſos compertum. Et quia præſidio alæ unius latiſſima pars Italiæ defendi nequibat, præmiſſis Gallorum, Luſitanorum, Britannorumque cohortibus, & Germanorum vexillis, [1] cum ala Petrina; ipſe paululum cunctatus, num

1 *In Alpe Graja ipſe.*] Male huic loco eſſe jurem apud omnes Cenſores. Pugnat hiſtoria, pugnant libri. De hiſtoria, quid certius quam Cæcinam non Grajo monte ſed Penino in Italiam veniſſe? Tacitus ſupra. *Cæcina propiore tranſitu Peninis jugis digredi juſſus.* & paullo infra: *Penino ſubſignanum militem itinere & grave legionum agmen traduxit.* Atqui diverſi & diſſiti hi tranſitus. Iam libri longe abeunt ab hoc ſcripto. Farneſianus, *in alpe triaria*, ſicut & Hiſpanus: Budenſis, *trianna:* optimus Vatic. *cum alpe tarina:* ex quo ego, *ala Taurina:* Savillius, *Petrina*, Et certe Taurina, jam cum Valente, in Italiam iverat. Ergo Savilio aſſentior, & libens. *Lipſius.*

In alpe Graja.] Nuſquam magis variant exemplaria quam in nominibus propriis vel locorum vel hominum. Liber M S C. ſic habet, *in alpe trianna.* Rhenanus. In editis lib. eſt *in Alpe Graja*, mendoſe procul dubio, cum Alpes Grajæ tranſeuntibus Sabaudia iter in Italiam aperiant, ut ego quidem exiſtimo, apud montem vulgo *Seniſe* dictum, aut S. Bernardum minorem, via Lugduno recta Mediolanum ferente. Ex Helvetia, ubi Cæcina erat, pergenti occurrunt *Penina* apud montem dictum S. Bernardi majoris. Cottiæ ex Delphinatu in Italiam ducunt apud montem *Geneura.* Vaticanum exemplar habet *cum alpe Tarina*, quod obſervatis proxime literarum veſtigiis, & cum maxima ſimilitudine veri ex circumſtantiis, conjicere liceat ſcriptum fuiſſe *cum ala Petrina* potius quam *ala Taurina*, quæ aliud cum Valente iter ingreſſa erat. Meminit 4. hiſt. cujuſdam Claudii Sagittæ *qui è Vitellianis & præfectus alæ Petrinæ* erat. *Savillius.* Nota in ſingulari *Alpe Graja* l. 4. Hiſt. montem Grajum idem ipſe nominat. Hæ Alpes à tranſitu Græcorum & Herculis, Grajæ nuncupatæ, quas ſummas Alpes Cæſar appellat: *montem Sancti Bernardi* vocant, & ea tranſiiſſe Hannibalem volunt, tametſi Pœninis Alpibus Hannibalem tranſiiſſe Livius ſcribat. *Lupanus.* Felicius Savillius; *cum ala Petrina.* Nam & ala Taurina hic eſſe non potuit, quæ cum Valente Cottiis Alpibus tranſiit, & *Petrinam* alam in partibus Vitellii fuiſſe, indicio eſt Sagitta præfectus alæ Petrinæ. Inf. l. 4. *Mercerus.* Alter M S C. *in Alpe Triaria.* Lipſius *Taurina*; At Mercerus ex Henrico Savile, veram lectionem affirmat, *cum ala Petrina.* Pichena. Miror qui hæc emendatio venire potuerit in mentem doctiſſ. viro *cum ala Taurina.* Hæc enim ala Lugduno abducta, & comes Valenti, qui Italiam diverſo itinere petebat. *Fabius Valens allicere, vel ſi abnuerent vaſtare Gallias, & Cottianis Alpibus Italiam irrumpere, Cæcina propiore tranſitu Peninis jugis degredi juſſus.* Et *ſedi legio Italica & ala Taurina abducta e cohortes XVIII. Lugduni ſolitis ſibi hibernis relinqui placuit.* Interpretemur

num [1] Rhæticis jugis in Noricum flecteret, adverſus [2] Petronium urbis procuratorem, qui concitis auxiliis, & interruptis fluminum pontibus, fidus Otho-

mur itaque vulgatâ. Cæcina dum Peninum verſus tendit, tranſpadanas civitates audit Vitellii partes induiſſe: ideo metuens, ne tot oppida unius alæ Syllanæ defenſioni male relinquerentur, præmittit auxiliares, qui Penino deſcenderent in Tranſpadanam regionem, ibique cum Syllanianis fortunam partium ſuſtentarent: ipſe vero petit Alpes Grajas, ut inde in Noricum deflecteret adverſus Petronium procuratorem: ſed cum eos jam teneret, & re melius animadverſa præmiſſis copiis timeret, iter convertit, & milites (ut juſſus erat) per Peninum ducit. Τὸ *alpe Graja* ἐσκιῶς ut 4. hiſt. *pars monte Grajo traducuntur.* At 2. hiſt. *Germanorum vexillis* ſcil. equitum & *equitum vexilla cum legione prima* de morib. Germ. maxime quod Germani equo libenter merebant. Præterea *ala* dicitur de equitibus ſociorum, & *vexilla* proprie equites deſignabant Lipſius 2. dial. 6. de mil. Rom. & dial. 8. Quapropter jure ſcriptum eſt *alaſque.* Cæterum noſter ſolita ſibi brevitate non exprimit aditionem alpium Grajarum, ut alibi ſiluit petitionem proconſulatus. *eoque etiam Aſia forte depellendum* (3. ann.) Nempe M. Lepidum. *Salinerius.* Palmariam Savillii correctionem Lipſio etiam, Merceroque atque Pichenæ probatam, ut debuimus, auctori reddidimus. Editt. corrupte, *in alpe Graja.* Freinshemius.

1 *Rhæticis jugis.*] Vulgo *Griſonum Alpes.* Lupanus.

2 *Petronium urbis procuratorem.*] Cujus urbis? imo totius Norici procurator erat, non unius alicujus opidi. Vertranius Maurus ICtus emendat, *urbis Præfectum*, ſive *Prætorem.* Haud recte. quæ enim ejus partes in Norico? Ego vero aut oblita ea voce ſcripſerim, *Petronium procuratorem*, aut mutata, *Petronium ibi procuratorem.* Vetus quidem lectio *urbi* habet: quod depravatum facile ex *ubi* vel *ibi.* Lipſius.

Petronium urbis procuratorem.] Lego, *præfectum:* licet alius *prætorem* legere poſſit, ex iis literis, quæ primo poſitæ ſunt, *pr.* Alterutrum certe probabilius eſt multo, quam ſi *urbis procurator*, cujus nemo præterea, quod ſciam, mentionem fecit, ex hoc uno loco aſſeratur in Rom. rep. Neque vero intra urbem fuere tributa, quæ procuratores exigerent: quod ſi ærario populi vindicandum quidpiam erat, Quæſtorum ab ærario, præfectorumve muneris fuit. *Vertranius.* Caſtigationes vulgatis de via decedant. *Urbs* κυκλῶς quæ muris cingitur. lib. 2. D D. de verb. ſignif. *Urbis appellatio muris finitur. Civitas* pro gente Cæſ. lib. 7. Gall. *procumbunt Gallis omnibus ad pedes Bituriges, ne pulcherrimam prope totius Galliæ urbem, quæ & præſidio & ornamento ſit civitati, ſuis manibus ſuccendere cogerentur.* Sic Q. Sanga in cujus tutela Allobroges, dicitur patronus *civitatis* Salluſt. Cat. *itaque Q. Fabio Sangæ cujus patrocinio plurimum civitas utebatur.* Cæſar adſtipulat Gall. c. 2. *& civitati perſuaſit.* Nec diſſentit Vellejus lib. 1. *quæ nunc Theſſalia appellatur, antea Myrmidonum civitas vocitata.* quibus noſter conſonat 3. hiſt. *Principes Sarmatarum Iazigum penes quos civitatis regimen.* At ii ſæpe utramque Iſtri ripam incoluere. Strab. l. 7. μεθ' ἃς οἱ Ἰάζυγες Σαρμάται &c. πάντες ὅσοι καὶ παρὰ τὸν Ἴστρον οἰκεῖν ἐφ' ἑκάτερα πολλάκις. Et mirum eſt, niſi Norici arripuere conſilium, quod Ionibus Thales olim dedit. ὃς ἐκέλευσε ἓν βουλευτήριον Ἴωνας ἐκτῆσθαι. τὸ δὲ εἶναι ἐν Τέῳ (Τέων γὰρ μέσον εἶναι Ἰωνίης) τὰς δὲ ἄλλας πόλιας οἰκεομένας μη-

Othoni putabatur. Sed metu ne amitteret præmiſſas jam cohortes alaſque, [1] ſimul reputans plus gloriæ retenta Italia, & ubicumque certatum foret, Noricos [2] in ceteræ victoriæ præmia [3] ceſſuros, Penino [4] ſubſignanum militem itinere, & grave legionum

μηδὲν ἧσσον νομίζεσθαι, καθάπερ οἱ δῆμοι εἰσιν. At Cornelio *urbs* abuſive uſurpatur pro civitate, nec ſine exemplo: Græci enim utrumque ſignificatum nomine πόλεως amplectuntur. Thucyd. lib. 1. Ἐπίδαμνός ἐστι πόλις i. *Epidamnum eſt urbs.* Alibi πόλεσιν κατὰ κώμας τῷ παλαιῷ τῆς Ἑλλάδος τρόπῳ οἰκουμέναις i. *civitate antiquo Græcorum more vicatim habita.* Dicamus igitur *procuratorem urbis*, id eſt, totius Norici, quæ gens per procuratores adminiſtrabatur. *Duæ Mauretaniæ, Rhætia, Noricum, Thracia, & quæ alia procuratoribus cohibentur.* Vel, *procuratorem urbis*, non Cæſaris, Nero enim ſic Patres affatus eſt. l. 13. ann. *conſulum tribunalibus Italia, & publicæ provinciæ aſſiſterent, ſe mandatu exercitibus conſulturum.* Salinerius. Alter MSC. habet, *urbi*, quod magis firmat Lipſii correctionem, *ibi*, quæ apud me indubia. Aliquid ſimile lib. ſeq. *trierarchum Liburnicarum ibi navium.* Pichena. Altius quoddam vitium metuo, credamque potius ibi latere cognomen hominis, ut forte fuerit *Petronium Vrbicum*: cognomine aliis quoque familiis uſurpato. Sic commentator Frontini de agrorum qualitatibus *Aggens Vrbici nomine* noſcitur. niſi forte rectius *Adginnius* ſcribatur, ut in inſcriptione apud Gruterum pag. 13. n. 15. ADGINNIVS VRBICI FIL. *Freinſhemius.*

1 *Simul ac reputans.*] Particulam *ac* delevimus. *Rhenanus.*

2 *In cetera victoria præmia ceſſuros.*] Scripſimus, *acceſſuros*. Rhenanus. Man. *ceſſuros*, ceteris fere omnibus conſentientibus. Vulgo, *acceſſuros.* Pichena. Legendum arbitratus, *in cetera victoria præmia*: cum eſſet, *in cetera vict. præmia.* haud quaquam probe. Senſus enim eſt: Noricos parum momenti ad rerum ſummam adferre, ſed acceſſionem fore ceteræ victoriæ, hoc eſt, ei qui alibi reliquis locis victoriam obtinuiſſet. *Cetera victoria*, ſicut *ceterus orbis.* infra Agric. 17. & *ceterum mare.* ſupra 2, 24. *Freinſhemius.*

3 *Acceſſuros.*] Covarruviæ liber & priſcæ editiones, *ceſſuros.* Lipſius.

4 *Subſignanum militem & grave legionum agmen.*] *Subſignanus miles, & grave legionum agmen* (cum tamen unica tantum integra legio adeſſet vigeſima prima) re & ſignificatione hic idem eſſe videntur, qua auxiliaribus contradiſtinguuntur. 2. hiſt. *Erupere legionarii in perniciem auxiliorum.* 4. hiſt. *Id ſolum, ut in tumultu, monuit, ſubſignano milite media firmare. Auxilia paſſim circumfuſa ſunt.* Et alibi tamen reperias; *quicquid ſub ſignis ſociorum.* Savillius. Lipſius de mil. Rom. 2. dial. 2. de Velitibus loquens, ait, ab iis ſecerni ſubſignanos milites. Sed quod genus militum ſubſignani fuerint, neque ipſe docet, & ego dubito. Legionarii non erant, ut hic apparet. nec auxiliares: nam infra lib. 4. ait, *monuit, ſubſignano milite media firmare, auxilia paſſim circumfuſa ſunt.* unde non nihil ſuſpicor, eoſdem eſſe, quos ſæpe Tacitus *Vexillarios* appellat: vere quidem legionarios milites, ſed ex abſentibus legionibus arceſſitos, collectoſque, nempe leviores & expeditores. De iis multa dixi ad l. 1. Ann. *Subſignanorum* etiam meminit Amm. Marcel. l. 29. *hoc vero*

num agmen, [1] hibernis adhuc Alpibus traduxit. Otho interim, contra ſpem omnium, non delitiis neque deſidia torpeſcere. dilatæ voluptates, diſſimulata luxuria; & cuncta ad decorum imperii compoſita. eoque plus formidinis afferebant falſæ virtutes, & vitia reditura. Marium Celſum conſulem deſignatum, per ſpeciem vinculorum, ſævitiæ militum ſubtractum, [2] acciri in Capitolium jubet. clementiæ titulus, è viro claro & partibus inviſo, petebatur. Celſus conſtanter, ſervatæ erga Galbam fidei crimen confeſſus, [3] exemplum ultro im- 71

vero ſubſignanos milites debuiſſe lenius corrigi, ad unum prolapſos errorem. Pichena.

1 *Hibernis adhuc nivibus.*] Iidem libri, *hibernis adhuc Alpibus.* quod interpretor Salluſtiano verbo, Alpibus adhuc hiemantibus. Poëta etiam vetus eo ſenſu dixit:

Iupiter hibernas cana nive conſpuit Alpes.

Lipſius.

Hibernis adhuc nivibus traduxit.] Sic verba ordinavimus. *Rhenanus.* Vulgo, *nivibus.* at, *Alpibus* ſcripſi, manuſcripti auctoritate, & aliorum, teſte Lipſio, qui probat, exemplisque confirmat. *Pichena.* Sic ſolum editio Veneta prior illa *hib. adhuc Alpibus*, quod jam ſine controverſia reſtituendum Tacito, ejecta voce altera', quæ jam centum annis, injuſta infeſtrix poſſeſſionis alteræ. *Gruterus.*

2 *Acciri in Capitolium jubet.*] Proximo poſt Galbæ cædem die, ut teſtatur Plutarch. *Savilius.*

3 *Exemplum ultro imputavit.*] Non videtur eſſe mala lectio, quanquam nos *impetravit* ſcripſimus, ſecuti fidem libri vetuſtioris. Et ſequitur: *Nec Otho quaſi ignoſceret.* Rhenanus. *Imputare* apud Tacitum gemina occurrit ſignificatione, qua in bonam ſequioremque partem ſumi non repugnat; ſed ut ſæpius notet *beneficii loco numerare*, aut quicquid in hunc ſenſum redit. hiſt. 1. *Neque enim erat adhuc, cui imputaretur*, id eſt: non erat, qui ex tumultu rebus ſuis conſultum putaret. Hoc loco, *exemplum ultro imputavit*, id eſt, conſtantem ſacramenti ſemel dicti fidem, beneficium quoque in Othonem interpretabatur, neque exemplum Principis ullius indignatione excipiendum. Non me latet, aliud Plutarchum tradere in principio Othonis: *Otho juſſit ad ſe adduci Marium Celſum, quem complexum amice compellavit, ut potius, quod feciſſet, oblivioni traderet, quam data venia meminiſſet.* &c. Sed hujus vitii gratiam ei facimus, quod contraxit ex loco Taciti hic perperam intellecto, cum in longe facilioribus apud Cæſarem, quo minus laberetur, præcavere non potuerit. Sed ut ad exempla redeamus. 2. hiſt. *proditionem ultro imputabant.* 5. hiſt. eodem ſenſu: *Potuiſſe tunc opprimi legiones, & voluiſſe Germanos, ſed dolo à ſe flexas imputavit Civilis.* Vtroque loco ſignificat Tacitus hoſtium commodo partes ſuas prodidiſſe. *Vnde metus & ex metu conſilium, poſſe imputari Veſpaſiano, quæ apud Vitellium excuſanda erant.* id eſt: beneficium in Veſpaſianum eſſe, quicquid accuſare Vitellius potuit. 4. hiſt. *Ambiguam fortunam belli Veſpaſiano imputaturos,* id

imputavit. [1] Nec Otho quaſi ignoſceret, ſed ne hoſti [1] me-

id eſt: quod infelice belli eventu, & à ſuis partibus fortuna, pro Veſpaſiano ſtetiſſent, ſin ipſi victores evaſiſſent, non adigendos ad reddendam proſperi ſucceſſus rationem. 3. hiſt. *Imputare perfidiam non poſſunt, qui Vitellium Veſpaſiano prodidere.* id eſt, reip. beneficii loco annumerare non poſſunt, quaſi publico Patriæ bono id præſtitiſſent, qui prius per rebellionem à Galba Imperatore bono deſciviſſent ad Vitellium aut Othonem. De morib. Germ. *Gaudent muneribus, ſed nec data imputant, nec acceptis obligantur.* id eſt, nec ea, quæ conferunt, in partem ullam beneficii deputant, nec iis quæ accipiunt, ineſt aliquod redhoſtimenti vinculum. Neque uſus verbi *imputare* iſtius ævi auribus adeo inſolens erat. Sueton. Tib. 53. *Imputavit etiam quod non laqueo ſtrangulatam in Gemonias abjecerit.* Plin. 8. ep. 21. *Recitavi biduo, hoc aſſenſus audientium exegit, & tamen ut alii tranſeunt quædam, imputantque quod tranſeunt.* Vtroque loco *imputare* pro beneficii loco numerare. Sumitur quoque pro maleficii loco numerare & vitio vertere. 2. hiſt. *Vitellio initium belli nemo imputabat,* id eſt: nemo id illi vitio vertebat. 3. hiſt. *Caſum Cremonæ bello imputandum,* in vita Agric. *Approbate Reip. nunquam exercitui imputari potuiſſe aut moras belli, aut cauſas debellandi.* Et ſic in aliis ſcriptoribus, quos iſta tulit ætas, ut Seneca, Lucano, Statio, Martiale &c. obvia in utrumque ſenſum ſignificatio iſtius vocis eſt. *Savillius.* An ut fidus Galbæ fuit, eodem exemplo ſe Othoni futurum ait? potius credo, ipſum Othoni imputaſſe exemplum ſervatæ ab eo erga Neronem fidei. *Pichena.* Ipſius Othonis intereſſe, ut fidos miniſtros habeat Imperator; ejus rei exemplum ſe dediſſe, qui Galbæ, imperatori ſuo, fidus fuiſſet. Ex hac mente magni reges duceſque fidem etiam in hoſte coluerunt. ut Ptolemæus, cujus exemplum Lipſius in monitis Politicis cap. 13. refert, qui Andronicum, fidum Demetrio, eam ob cauſſam honore & præmiis adfecit: quale de Antonio etiam, atque Solimanno Turca ibidem reperias. Huc reſpicit iſtud Eumenis apud Iuſtin. 14, 1. dum milites perſuadere nititur epiſtolas, quibus interfectori ejus præmia promittebantur, ab ſe ipſo jactatas fuiſſe; ut animo ſuorum experiretur; qua in opinione ut magis eos confirmaret, ſubjicit: *nec quemquam ducum ſic velle vincere, ut ipſe in ſe exemplum peſſimum ſtatuat.* Addo ſimilimam Ciceronis mentem, ex illis epiſt. penult. lib. 11. famil. *Sed non vereor &c. ne etiam ii, qui me non amant, propter meam in Cæſarem conſtantiam, non malint mei quam ſui ſimiles amicos habere.* & Plinii epiſt. 3, 9. *Fides in præſentia eos, quibus reſiſtit, offendit: deinde ab illis ipſis ſuſpicitur, laudaturque.* Freinshemius.

1 *Nec Otho quaſi ignoſceret.*] Frons aliqua ſententiæ appareat: ſed ſi excutias, vanæ & falſæ. Cenſeo emendandum: *ſed nec hoſtis metu, reconciliationi ſe adhiberet.* Duo videlicet, cum Celſum ſibi jungeret, Otho cavit. Ne aut ignoſcere videretur, ut in vero magnoque crimine: aut ne hoſtis, id eſt, Vitellii metu, adſciſcere ſibi virum nobilem & fortem. Itaque nec obnoxium habere eum voluit, nec ſuſpenſum: ſed ſtatim aſſumpſit inter intimos amicos. Plutarchus comitatem hanc ita narrat: Κελεύσας Μάριον Κέλσον ἀχθῆναι πρὸς αὐτὸν, ἠσπάσατο καὶ διελέχθη φιλανθρώπως, καὶ παρεκάλεσε τῆς αἰτίας ἐπιλαθέσθαι μᾶλλον, ἢ τῆς ἀφέσεως μνημονεύειν. *Iubens Marium Celſum ad ſe adduci, amplexus eſt virum, & benigne allocutus monuit, ut cauſſæ magis oblivisceretur, quam veniæ meminiſſet.* Hæc talia acumina fruſtra multis verbis approbem iis qui non tales. *Lipſius.*

1 Me-

[1] metum reconciliationis adhiberet; ſtatim intra intimos amicos habuit, & mox bello inter duces delegit. manſitque Celſo velut fataliter etiam pro Otho-

ne

1 *Metum reconciliationis adhiberet.*] Volumen Budenſe habet, *metum reconcioni adnivens, ſtatim intra intimos amicos habuit.* Rhenanus. Magis placeret, *inter intimos* &c. Urſinus. Muret. *inter.* Sed Loco huic non melius Lipſius emendatione factum, pejus potius. Sententia, quam ille vult, nec elici ex ipſis verbis Taciti ita emendatis poteſt, & eſt prorſus à Taciti & Othonis mente aliena. Otho nolebat videri ignoſcere? cur igitur inter amicos intimos aſſumebat? aſſumebat hercle vero ea cauſa, ut quanquam ex animo non ignoſceret, fidem ei tamen faceret, ſe ignoſcere. Deinde quid ad rem, Vitellii metu an contemptu ſibi Celſum adjungere videretur? Omnino fatendum eſt, nihil ſani in hac correctione. Non multo plus, aut tantundem in Mureti, qui notaverat: *Sed ne hoſtis metum reconciliationis amitteret.* quod ego quidem, quo ſenſu dicatur, non aſſequor. Noſtra conjectura unius litterulæ detractione clariſſimam & veriſſimam ſententiam exhibebit. Lego, *Nec Otho quaſi ignoſceret, ſed ne hoſtis metum reconciliationi exhiberet.* Recepit, inquit, Celſum ſtatim inter intimos amicos, non tanquam, vel quod (id enim hic valet *quaſi*) revera ei ignoſceret, ſed ne in hac reconciliatione metum ei faceret, imo ut metum omnem demeret hoſtilis adhuc in ipſum animi, id enim eſt *hoſtis* in generandi caſu. *Acidalius.* De mendo ſuſpicor. nam MSC. corrupte, *ſed ne hoſtes metueret conciliationis adhibent.* Sed utcunque ex vulgata lectione hujuſmodi ſenſum elicio: Otho ſtatim intra intimos amicos Celſum habuit. non quaſi illi ignoſceret, cum is nullo crimine teneri propter fidem Galbæ ſervatam prætenderet: ſed ne, ut hoſtis Othonianarum partium, ſi in nullo aut modico honore haberetur, in metum reconciliationis incideret, id eſt reconciliationem fidam ſinceramque non fuiſſe ſuſpicaretur, immo ad ſe decipiendum, ac propterea ſuſpenſo animo ageret. *Pichena.* Acute ſcripta, ſed non corrupta, ut opinatus eſt doctiſſ. vir. Ludos Cornelius facit & aperit fictam Othonis clementiam, de qua ſuperius: *clementiæ titulus è viro claro & partibus inviſo petebatur.* Atque Celſum inter amicos Othonis non clementia ſtatim receptum, ſed metu, ne is Vitellii nomine indies invaleſcente, crederet tunc id factum, non quod ex animo ſibi ignoſceretur, ſed partium timore: & hoc pacto nullas Othoni gratias haberet. Placet attamen (nec inficior) acumen ſententiæ doctiſſ. viri, nempe: Cui magna crimina miſſa fiunt, is ignoſcenti nunquam æquus eſt. Quod à Q. Curtio quoque ſcriptum legimus. lib. 6. *Utinam in principio quoque hujus rei nobiſcum deliberaſſes, ſuaſiſſemus, ſi Philotæ velles ignoſcere, paterere potius ignorare eum, quantum deberet tibi, quam uſque ad mortis metum adductum cogeres de periculo ſuo, quam de tuo beneficio, cogitare.* Et, *quædam beneficia odimus, meruiſſe mortem confiteri pudet. Supereſt, ut malint videri accepiſſe injuriam, quam vitam.* Salinerius. Leviſſima mutatione veram mentem reduxiſſe Socero meo viſus ſum, pro *hoſtis*, legendo *hoſti*, hoc ſenſu. Otho revera hac intentione tam facilis erga Celſum fuit, ut illuſtri clementiæ & moderationis exemplo, hoſtem etiam, Vitellium, eo facilius inliceret: hoc enim cum maxime agebat, ut patet ex ſeq. c. 74. Ergo ne metum hujus, quam offerebat, reconciliationis adhiberet, ſi Celſum durius tractaviſſet, omnino iſta lenitate utendum eſſe vidit. Por-

ro

ne [1] fides integra & infelix. [2] Læta primoribus civitatis, [3] celebrata in vulgus Celſi ſalus, ne militibus quidem ingrata fuit, [4] eandem virtutem admiranti-
72 bus cui iraſcebantur. Par inde exſultatio, diſparibus cauſſis conſecuta, impetrato Tigellini exitio. [5] Sophonius Tigellinus obſcuris parentibus, fœda pueritia, impudica ſenecta, præfecturam vigilum & prætorii, & alia præmia virtutum, [6] quia velocius erat vitiis adeptus, crudelitatem mox, deinde avari-
tiam,

ro ne quem ſermonis inſolentia terreat, *adhibere metum* non aliter hic dicitur, quam ſupra 13, 18. *neceſſitas adhibita* & 1, 23. *adhibiti cruciatus.* Freinshemius.

1 *Fides integra & infelix.*] Vana ſententiola, & contra hiſtoriæ fidem, quamdiu *infelix* legetur. Contra vero legendum, *felix.* hoc enim vult fataliter, etiam pro Othone, fidem ei integram fuiſſe, nec infeliciter ceſſiſſe apud Vitellium, prorſus ut pro Galba conſtans in fide, & id apud Othonem impune fuerat. Probat eventus, qui lib. 2. ſic Tacito breviter narratus: *Mario Celſo conſulatus ſervatur. Sed creditum fama, objectumque atrox in Senatu Cæcilio Simplici, quod eum honorem pecunia mercari, nec ſine exitio Celſi, voluiſſet.* &c. *Acidalius.*

2 *Læta pro moribus civitatis.*] Emendavi meum ſecutus judicium. *Læta primoribus civitatis.* nam ſequitur, *celebrata in vulgus Celſi laus.* Rhenanus.

3 *Celebrata in vulgus Celſi laus.*] Ita vulgata: nec male: nam Celſus laudatus eſt propter magnanimum reſponſum. *Celſus conſtanter ſervata erga Galbam fidei crimen confeſſus, exemplum ultro imputavit.* de quo Plutarch. in Othon. τῶ δὲ Κέλσου μήτ' ἀγεννῶς, μήτ' ἀναισθήτως, ἀλλὰ φήσαντος, αὐτῶ τῶ τρόπου διδόναι τὸ ἔγκλημα πίστιν i. *Celſus autem non demiſſe, neque ſtupide, ſed crimen dixit ſui moris imprimis fidem facere.* Salinerius.

4 *Eamdem virtutem admirantibus.*] Eſt vera & notabilis gnome, atque eadem in Livii libro v. de Camillo: *Sed ſeveritate imperii victi, eamdem virtutem & oderant, & mirabantur.* Lipſius.

5 *Sophonius Tigellinus.*] Notiſſimum omnib. hiſtoricis Tigellini nomen. lib. 14. ann. *Sophonium Tigellinum ex intimis libidinibus aſſumptum.* ἀσελγείᾳ τε καὶ μιαιφονίᾳ πάντας τοὺς καθ' ἑαυτὸν ἀνθρώπους ὑπερβάλλοντα i. *qui omnes ſui temporis homines impudicitia & crudelitate ſuperabat.* Xiphil. & hæ ſcil. duæ virtutes erant, per quas apud Neronem gratia valuit. 15. Ann. *Venium vita famaque laudatum, per ſævitiam impudicitiamque Tigellinus in animo Principis anteibat.* Rurſus, *Poppæa & Tigellino coram, quod erat ſævienti principi intimum conſiliorum.* 14. Ann 57. deſcribitur ut omnium calamitatum iſto tempore auctor. Prorſus tam malo domino dignus miniſter, & indignus quem Galba protegeret. *Savillius.*

6 *Qua velocius erat.*] Magis placet, quam *quia*, ut habent vulgatæ editt. *Urſinus.* Cum Mureto legerim & diſtinxerim, *qua velocius erat, vitiis adeptus.* Id eſt, qua ratione tum citius & facilius ad honores perveniebatur: quæ vix tum compendiaria ad dignitatem erat. *Acidalius.*

1 *Vi-*

tiam, & [1] virilia ſcelera exercuit: corrupto ad omne facinus Nerone, quædam ignaro auſus, ac poſtremo ejuſdem deſertor [2] ac proditor. Vnde non alium pertinacius ad pœnam flagitavere, [3] diverſo affectu, quibus odium Neronis inerat, & quibus deſiderium. Apud Galbam T. Vinii potentia defenſus, prætexentis *ſervatam ab eo filiam.* & haud dubie ſervaverat, non clementia (quippe tot interfectis) ſed effugio in futurum. quia peſſimus quiſque, diffidentia præſentium [4] mutationem pavens adverſus publicum odium, privatam [5] gratiam præparat: unde nulla

1 *Virilia ſcelera.*] Ex oppoſito *fœdæ pueritiæ*: neque omnia vitia in quamlibet cadunt ætatem. *Savillius.* Cædes interpretor, aliaque in perniciem publicam. *Pichena.* Turbat magis Muretus & copulam delendo. quaſi tandem avaritia virile ſcelus, aut plane ſcelus ſit. Trajecta vox *avaritiam*: quod ſi non ſenſus argueret, ſtructura ſaltem innueret. Quia enim ait, *crudelitatem mox*, neceſſe eſt aliud quid præceſſiſſe, quod primo. Itaque traduco has voces & ſic lego, *avaritiam, mox deinde crudelitatem, & virilia ſcelera exercuit.* Turbellæ cauſa illud *mox deinde* fuit fortaſſe, quod disjungi debere, & diverſis membris accommodari aliquis plus nimio acutus cenſuit. At jungitur ita ſæpe, nec exemplis opus. Si quis tamen malit divelli, non incommode ſic etiam ſcripſerit: *avaritiam, crudelitatem mox, deinde & virilia ſcelera exercuit.* Acidalius.

2 *Ac proditor.*] Hæc non comparent in edit. illa Rom. & vero ſi item abfuerit Vaticano, nihil certius quam eſſe à manu aliena. *Gruterus.*

3 *Diverſo affectu.*] Cum & odio eſſet hoſtibus, tanquam præcipuum Neronis inſtrumentum ad flagitia quælibet, & apud amicos transfugio & domini proditione infamis. *Savillius.*

4 *Mutationem pavens.*] Duæ voces fere vacant, tanquam ortæ à librariis. *Gruterus.*

5 *Præparat: unde nulla innocentiæ cura.*] Non mutant libri, niſi quod, *vices impunitatis*, habent. Totum locum lego: *privatam gratiam præparatum it: nulla innocentiæ cura, ſed vice ſua impunitatis.* Palmerii etiam conjectura haud improba: *privatam gratiam præparat undeunde: nulla*, &c. *Vndeunde* Latinis valet ὁποθενοῦν. Quod autem ad ſententiam, pulchra eſt, & uſu ſæpius probata. Ita Dio notat, cum Menas præfectus Sex. Pompeii in mari, *Helenum cepiſſet, libertum Cæſari admodum carum, ſtatim ſine precio remiſſum. qui beneficium hoc multo ante apud Cæſarem deponebat, & perfugium ſibi, ſi res ita ferret, apud eum præparans.* Lipſius.

Gratiam præparat. Vnde nulla innocentiæ cura.] Malim, *præparat alicunde, nulla innocentiæ cura.* Rhenanus. Daneſius illud *unde* mutabat, in *aliunde*, & ſic legebat: *Aliunde nulla innocentiæ cura.* Vrſinus. Mihi integer videtur locus. Intelligo enim, *unde*, id eſt, poſtquam privatam gratiam præparaverit, nulla jam innocentiæ cura, ſed vitæ (id eſt, ſcelerum ac vitiorum) impunitatis. *Pichena.* Conjiciat alius, alius caſtiget, me juvat ſolitum obtinere. τὸ *unde*, id eſt, qua de re. Sic paulo ante, *poſtremo ejuſdem*

nulla innocentiæ cura, [1] ſed vices impunitatis. Eo inſenſior populus, addita ad vetus Tigellini odium recenti T. Vinii invidia, concurrere è tota urbe in palatium ac fora, & ubi plurima vulgi licentia, [2] in circum ac theatra effuſi, ſeditioſis vocibus obſtrepere:

dem deſertor ac proditor; unde non alium pertinacius ad pœnam flagitavere. Quia (inquit noſter ex facto Tigellini ſententiam concinnans generalem) peſſimus quiſque gratia privata ſibi cavet adverſus odium publicum, clarum eſt ei innocentiam cordi non eſſe, ſed vices tantum impunitatis. Quod ſi nimis abrupta videntur, leviter ſic emenda. *Vnde nulla innocentia cura.* *τὸ nulla* pro non, ut *nullus feceris.* Salinerius.

1 *Sed vices impunitatis.*] Enorme mendum eſt: caſtigavi, *ſed vita impunitatis.* Rhenanus. Lipſius, *vice impunitatis*, pro *cauſſa impunitatis.* quis unquam ita locutus? Nec Palmerii mutatio ſatis apta. niſi alii aptiorem excogitent, ego cum Mureto ſtatuerim prorſus ejiciendam utramque vocem, *unde* & *vita.* Quæ cum abſunt, nihil in ſententiæ, nihil in ſermonis integritate deſideres. *Acidalius.* Mirum eſt non revocari à quoquam primigeniam calamo exaratorum ſcripturam, adhuc etiam vetuſtiſſ. edit. *ſed vices impunitatis.* primum ejecta eſt à Rhenano ſubjectaque iſthæc ſpuria; perperam. Vult enim auctor hos diffidentes exercere humanitatem, non quod innocentibus bene velint; ſed ut per hoſce impune auferant ante delicta. Qui *innocentiam* Tigellini perſonæ accommodant, lucem poſcunt à tenebris, virtutem à vitio. Similis locutio reſtat apud noſtrum 6. Ann. 35. *Modo equeſtris prælii more, frontis & tergi vices* &c. qui locus injuſte item periclitatur. *Gruterus.* Mendoſam eſſe ſcripturam, notatum & aliis. Ego ſic ſanem: *unde nulla innocentia cura, ſed vitia & impunitates.* Quia, inquit, peſſimus quiſque adverſus publicum odium gratiam ſibi T. Vinii parat, inde factum, ut nulla cura eſſet faciendi officium, ſed & vitia regnarent & iis comes eſſet impunitas. *Grotius.* Reduximus lectionem, quam libris ſuis haberi teſtatur Lipſius: alii *vita impunitatis.* unde variæ variorum conjecturæ. Nos libris libenter adhæremus, ubi probam ſententiam fovent, ut hic: nam ait Tigellinum ſervaſſe Vinii filiam; ut ſi Galba rerum potiretur, in Vinii gratia potentiaque præſidium haberet; idque ita ſolere peſſimos. Inde nullam fere innocentiæ curam eſſe reliquam, ſed *vices impunitatis*, ut hoc quaſi pro fœdere habeatur, & ab alio ſervati, viciſſim eum ſervent: atque etiam facinorum in alios exercitorum ſecuritatem impunitatemque præſtent. Ita ſupra 13, 20. Nero ſuſpectum habet Burrhum; *tamquam Agrippinæ gratia provectum, & vicem reddentem.* Pertinet ad hunc locum Iuſtin. 11, 12. ubi Alexander negat *à ſe quicquam factum in hoſtis adulationem, nec quod in dubios belli exitus, aut in leges pacis ſibi lenocinia quæreret.* Freinſhemius. Vix habent hic *vices* locum. Agitur tantum de effugio in futurum. Lege, *ſed vita & impunitatis.* Nemo, inquit, de innocenter agenda vita cogitabat, ſed tantum de ea quavis ratione conſervanda. *Impunitas* & *vita* hic diſtinguuntur pro ratione diverſa pœnarum, quarum aliæ capitales ſunt, ut mors, aliæ non capitales, ut exilium, infamia & aliæ ejuſmodi, tunc temporis frequentiſſimæ. *Boxhornius.*

2 *In circum ac theatra effuſi.*] Ferme ridiculum eſt heic, quod quidam adponit; ideo ſapienter circo & theatris abſterreri Lucillium à Seneca Epiſt.

pere: donec Tigellinus, [1] accepto apud Sinueſſanas aquas ſupremæ neceſſitatis nuntio, inter ſtupra concubinarum, & oſcula, & deformes moras, ſectis novacula faucibus, infamem [2] vitam fœdavit etiam exitu ſero & inhoneſto. Per idem tempus expoſtu- 73
lata ad ſupplicium [3] Galvia Criſpinilla, variis fruſtrationibus, & adverſa diſſimulantis principis fama, periculo exempta eſt: magiſtra libidinum Nero-

Epiſt. 8. verſantes enim iis locis ſemper aliquid fere haurire vitiorum, inquinarique cum vulgo ambitione, luxuria, libidine. Quin ab eo exſpectabam, oſtenderet, iis locis populum quidvis à principe & poſcere ſolitum ſæpius, & ſæpius impetrare: quod ipſum oſtendi pluribus claſſicorum auctorum monumentis: quorum fundi Sueton. Aug. 67. Tib. 47. Cal. 30. Tit. 18. Dom. 13. Plinius Natural. hiſt. Ioſephus, Herodianus, Spartianus. Appianus, Caſſius, aliique. *Gruterus.*

1 *Sinueſſanas aquas.*] Male vulgo, *Sueſſanas*, Libri ſcripti docent, & Plutarchus in hac ipſa re: Ἔπεμψεν ἂν ἐπ' αὐτὸν ὁ Ὄθων εἰς τὸν περὶ Σινόεσσαν ἀγρούς. Aquæ autem ex inter ſalubres habitæ. Plinius: *In eadem Campania regione Sinueſſanæ aquæ ſterilitatem feminarum & inſaniam virorum abolere creduntur.* Et quia ad vitia muliebria: ideo in Martiali,

Diceret hyſtericam ſe forſitan altera mæcha
In Sinueſſano velle ſedere ſinu.

Sed & Claudius apud Tacitum libro XII. *refovendis viribus mollitie cæli & ſalubritate aquarum, Sinueſſam perrexit.* Lipſius.

Accepto nuncio.] Plutarch. Othone: *Otho ad Tigellinum miſit, qui Sinueſſæ commorabatur, paratis ad ulteriorem fugam navibus. nuncium autem pecunia corrumpere tentabat, ut ſe dimitteret, & cum non perſuaderet, dona nihilominus dedit, rogavitque illud ſpacii concederet, quo raderetur barba; ſumptaque novacula jugulum ſibi præſcidit.* Savillius.

Sinueſſanas.] Sinueſſa locus frequentari ſolitus & firmandæ ſanitatis & voluptatis gratia. 12. Ann. *refovendiſque viribus mollitie cæli & ſalubritate aquarum Sinueſſam pergit.* Idem.

2 *Vitam fœdavit exitu ſero & inhoneſto.*] Quidam emendat, *exitu miſero* &c. Inepte. Notat Tacitus, deformes illas moras, quas paulo ante mortem fecerat Tigellinus. Plutarch. de ipſo. ἐδεήθη δὲ ὑπομεῖναι ἕως ἂν ἀποξύρηται τὸ γένειον καὶ λαβὼν αὐτὸς ἑαυτὸν ἐλαιμοτόμησεν. licet etiam intelligamus exſilium Tigellini, quod ἐσχάτην πονηρίας merito interpretantur apud eundem Plutarchum οἱ συμφρονοῦντες. Colerus.

3 *Galvia Criſpinilla.*] *Calvia* verius: an etiam, *miniſtra*? nec tamen illud damno. Ceterum hæc Calvia, à veſte Sporo fuit, & ejus Cuſtos. Breviarium Dionis, in Nerone: Χωρὶς δὲ, ὅ τε Πολύκλειτος καὶ Καλουία Κρισπινίλλα ἦγον, ἔφερον, ἐσύλων πάνθ' ὅσα ἐνεδέχετο, ἐκεῖνος μὲν ἐν τῇ Ῥώμῃ, αὕτη δὲ μετά τε τοῦ Νέρωνος καὶ μετὰ τοῦ Σαβίνου τοῦ Σπόρου. Τήν τε γὰρ φυλακὴν αὐτοῦ, καὶ τὴν ἐπιτροπείαν τὴν περὶ ἐσθῆτα, καίπερ γυνὴ καὶ ἐπιφανὴς οὖσα, ἐπεπίστευτο, καὶ δι' αὐτῆς πάντες ἀπεδίδοντο. *Seorſum autem, & Polycletus & Calvia Criſpinilla omnia obvia agebant, ferebant, ſpoliabant. Ille in urbe, hæc autem cum Nerone & cum Sabino (ita Sporum*

ronis, tranſgreſſa in Africam [1] ad inſtigandum in arma Clodium Macrum, [2] famem populi Rom. haud obſcure molita, totius poſtea civitatis gratiam obtinuit [3] conſulari matrimonio innixa & apud Galbam, Othonem, Vitellium illæſa: mox [4] potens pecunia, & orbitate, [5] quæ bonis maliſque tempo-
74 ribus juxta valent. [6] Crebræ interim, & [7] muliebribus blandimentis infectæ, ab Othone ad Vitellium epiſtolæ, [8] offerebant *pecuniam & gratiam, & quemcunque quietis locum prodiga vita legiſſet.* [9] Paria Vi-

rum nominabant:) cujus cuſtodia ei concredita fuerat, & ſimul veſtis Procuratio: quamquam mulier eſſet, & quidem nobilis. Quo prætexto, omnes ab ea exuebantur. Vides ex ea nota, quid feminæ Calvia hæc fuerit, & cur populo exoſa. *Lipſius.*

Calvia Criſpilina.] Budenſe exemplar, *Galvia Criſpinilla.* Rhenanus.

1 *Ad inſtigandum in arma.*] Vt ſcil. Neronis ultionem ſuſciperet. *Pichena.*

2 *Famem populi Rom.*] Tac. 3. hiſt. *Africam eodem latere ſitam, terra marique invadere parabat, clauſis annonæ ſubſidiis inopiam ac diſcordiam hoſti facturus.* Ægyptus enim & Africa populi Rom. horrea erant, & Ægypto in cujuſque anni quadrimeſtre conferente frumentum, Africa in reliquos octo menſes ſuppeditabat. Ioſephus ἁλώσ. 2. c. 28. *Savillius.* Malim, *populo Rom.* Acidalius.

3 *Conſulari matrimonio innixa.*] Manuſcript. *ſubnixa.* Sed vulgatam prætuli. *Pichena.* Ego fere alterum, quod ſenſu prægnantius. nam *ſubnixa* dicit pro ſuperba, elata. Vt apud Silium Varro *Subnixus rapto plebeii muneris oſtro.* Gronovius.

4 *Potens pecunia & orbitate.*] Divitiæ & orbitas duo bona adminicula parandorum amicorum cum nemo non laboret ei placere, cui ſperare poteſt ſe futurum hæredem. Silvanus ſub Nerone accuſatus repetundarum *valuit*, inquit Tac. 13. Ann. *pecuniaſa orbitate & ſancta.* & tamen omnium ſpem eluſit, ſuperſtes illis, *quorum ambitu evaſerat.* In civitate noſtra (ſcribit Seneca Conſol. ad Marciam 19.) *plus gratiæ orbitas confert quam eripit.* Alii Germanorum mores, *Nulla orbitatis pretia, ſed quanto plus propinquorum, quo major affinium numerus, tanto gratioſior ſenectus.* Savillius.

5 *Quæ bonis maliſque temporibus valent.*] Ablativus *temporibus* non eſt in libro Regio. expone, *quæ bonis maliſque* ſubaud. *hominibus, juxta valent,* in dandi caſu. *Rhenanus.*

6 *Crebræ.*] Sueton. Oth. 8. *Otho per internuntios & literas conſortem imperii generumque ſe Vitellio obtulit.* Savillius.

7 *Muliebribus blanditiis,*] Nos, *blandimentis.* Rhenanus.

8 *Offerebantur, pecuniam & gratiam.*] Scripſimus eraſa hypoſtigme, *offerebant pecuniam & gratiam.* Rhenanus. Similes conditiones per Flavium Sabinum nomine Veſpaſiani oblatas non rejecit Vitellius quantum in ſe fuit, ſed pacta evertere amici ejus 3. hiſtor. *Savillius.* Tacitus ſcripſit: *epiſtolæ. Offerebat pecuniam.* Pichena.

8 *Paria Vitellius oſtendebat, primo mollius.*] Codex regis Matthiæ, *paria Vitellius oſtendebat. Vocontiorum primo mollius.* Neſcio quid ſibi hic velit *Vocontiorum* vocabulum. Forte leg. *Vacationem primo mollius ſtultæ utrin-*

Vitellius oſtendebat, primo mollius, ſtulta utrimque & indecora ſimulatione: mox quaſi rixantes ſtupra & flagitia invicem objectavere, neuter falſo. Otho, revocatis quos Galba miſerat legatis, rurſus ad utrumque Germanicum exercitum, & ad legionem Italicam, eaſque quæ Lugduni agebant copias, ſpecie ſenatus mitit. Legati apud Vitellium remanſere, promptius quam ut retenti viderentur. Prætoriani, [1] quos per ſimulationem officii legatis Otho adjunxerat, remiſſi, antequam legionibus miſcerentur. Addit epiſtolas Fabius Valens, nomine Germanici exercitus, ad prætorias & urbanas cohortes, de viribus partium magnificas, & concordiam offerentes. [2] Increpabant ultro, *quod* [3] *tanto ante* [4] *traditum Vitellio imperium*, [5] *ad Othonem vertiſſent.* Ita promiſſis ſimul, ac minis tentabantur; [6] *ut bello impares, in pace nihil amiſſuri.* [7] neque ideo prætoria-

utrinque & indecora ſimulatione. ſubaudi *accepere.* nam ex verbis iſtis apparet utrumque non abhorruiſſe à vacatione, ſi cum dignitate contigiſſet. Sed ſimulatio ea erat. *Rhenanus.*

1 *Quos per ſimulationem officii legatis* &c.] Vere enim corrumpendis legionibus ſubmittebantur. *Savilius.* An prætoriani eo prætextu miſſi, ut tentarent animos Vitellianorum? apparet enim, id ipſum forte ſuſpicatum Vitellium, eos, antequam legionibus ſuis miſcerentur, remiſiſſe. An potius Otho, legatorum ſuorum fidem ſuſpectam habens, prætorianos, qui illos obſervarent, honoris ſpecie miſit? Vtrumque certe imperatoriis artibus haud alienum: tamen hoc poſtremum veriſimilius, ut ex verbis Taciti conjicitur. Ad idem fere prætoriani ab Othone adhibiti, prope finem hujus libri: *Addidit claſſi urbanas cohortes, & pleroſque è prætorianis, vires & robur exercitus, atque ipſis ducibus conſilium & cuſtodes.* Pichena.

2 *Increpabant ultro.*] Poſſet etiam legi, *Increpabat ultro.* Subaudi Fab. Valens. *Rhenanus.*

3 *Tanto ante.*] Majora verba quam pro re. Nam intervallum ſane, inter Vitellii Othoniſque imperium, exiguum. Iurarunt enim Germanici exercitus in Vitellii nomen Kalendis Ianuariis: at poſtridie Idus Galba cæſus, & Princeps factus Otho. Ita pauci dies interfuerunt, & aut militum aut Taciti adſertio non uſquequaque cauta. *Lipſius.*

4 *Traditum Vitellio imperium.*] Vitellius enim Imperator ſalutatus 2. Ianuarii, Otho 15. die. *Savilius.*

5 *Ad Othonem vertiſſent.*] Et hic *vertiſſent* uſurpat abſolute. *Rhenanus.*

6 *Vt bello impares, in pace nihil amiſſuri.*] Lege, *ita pace.* Acidalius.

7 *Neque ideo Prætorianorum.*] Hæc adeo à prioribus divulſerant, ut etiam novum inde Caput ordirentur. Cum ta-

75 rianorum fides mutata. Sed inſidiatores ab Othone in Germaniam, à Vitellio in urbem miſſi. utriſque fruſtra fuit; Vitellianis impune: per tantam hominum multitudinem, mutua ignorantia fallentibus: Othoniani, novitate vultus, omnibus invicem gnaris, prodebantur. Vitellius litteras [1] ad Titianum fratrem Othonis compoſuit, *exitium ipſi filioque ejus minitans, ni incolumes ſibi mater ac liberi ſervarentur.* [2] Et ſtetit domus utraque: ſub Othone, incertum an metu; Vitellius victor clementiæ gloriam tulit.

76 Primus Othoni fiduciam addidit ex Illyrico nuntius, *juraſſe in eum Dalmatiæ, ac Pannoniæ, & Mœſiæ legiones.* Idem ex Hiſpania allatum: laudatuſque per edictum Cluvius Rufus; & ſtatim cognitum eſt, converſam ad Vitellium Hiſpaniam. Nec Aquitania quidem, quamquam à [3] Iulio Cordo in verba Othonis obſtricta, diu manſit. nuſquam fides aut amor, metu ac neceſſitate huc illuc mutabantur. Eadem formido provinciam Narbonenſem ad Vitellium vertit, facili tranſitu ad proximos & validiores. Longinquæ provinciæ, & quidquid armorum mari dirimitur, penes Othonem manebant, non partium ſtudio; ſed erat grande momentum in nomine urbis ac prætextu ſenatus & occupaverat animos prior auditus. Iudaicum exercitum Veſpaſianus, Syriæ legiones Mucianus ſacramento Othonis ade-

tamen tam præcedentibus, neceſſario cohæreant, quam à ſequentibus, quibus conjungebantur, ſint alieniſſima. *Freinshemius.*

1 *Ad Tucianum fratrem.*] Scripſimus. *Titianum.* Salvius Titianus vocabatur. *Rhenanus.*

2 *Et ſtetit domus utraque ſub Othone.*] Tu vero interpunge, *ſtetit domus utraque. ſub Othone incertum an metu* Lipſius.

Domus utraque.] Vitellii ſcil. ac Titiani. *Savilius.*

3 *Iulius Cordus.*] Exiſtimo caſtigatiorem lectionem eſſe *Manilius Cordus.* Extat Bononiæ poſt Petronii ſanum tumulus in hæc verba: Q. MANILIO C. F. CORDO. TR. LEG. XXI. RAPAC. PRÆF. EQVIT. EXACT. TRIBVT. CIVITAT. GALL. FAC. CVR. CTR. LIB. IN. AGR. P. XLIX. INFRO. P. XLIX. *Alciatus.*

1 *Omneſ-*

adegere. Simul Ægyptus, [1] omneſque verſæ in Orientem provinciæ, nomine ejus tenebantur. Idem Africæ obſequium, initio à Carthagine orto. Neque exſpectata [2] Vipſanii Aproniani proconſulis auctoritate, Creſcens Neronis libertus ([3] nam & hi malis temporibus [4] partem ſe Reip. faciunt) epulum plebi, ob lætitiam recentis imperii, obtulerat, & populus pleraque ſine modo feſtinavit. Carthaginem ceteræ civitates ſecutæ. Sic diſtractis exercitibus ac provinciis, Vitellio quidem ad capeſſendam principatus fortunam bello opus erat. [5] Otho, ut in mul- 77
ta pace, munia imperii obibat: quædam ex dignitate Reip. pleraque, contra decus, [6] ex præſenti uſu pro-

1 *Omneſque verſa in Orientem.*] Credo germanum eſſe. aliquot tamen lib. *omneſque verſus Orientem.* Lipſius.

Omneſque verſa in orientem provinciæ.] Florent. corrupte, *verſam in Orientem.* Alter Man. non male, *verſus Orientem.* Sed nihil muto. *Pichena.*

2 *Vipſanii Aproniani.*] Fragmentum fratrum Arvalium: *Adfuerunt. A. Vitellius. M. Aponius. Saturninus. L. Salvius. Otho. Titianus. Sulpicius. Camerinus. C. Vipſtanus. Apronianus.* Iterum: *Adſtantibus. Sulpicio. Camerino. Magiſtro. L. Salvio. Othone Titiano. C. Vipſtano. Aproniano.* Et ſæpius. *Gronovius.*

3 *Nam in malis temporibus.*] Malim, *in malis temporum.* quod magis ad ſententiam, ſi recte perſcrutaris: etſi parum in ea mutat. *Acidalius.* Vera lectio, ni fallor, *Nam & hi malis temporibus partem ſe reip. faciunt*, à Florent. indicata, qui habet. *Nam & in malis &c. faciunt.* Vulgo minus apte: *nam & in malis &c. fecerat.* Pichena. Vaticanus non abit à membranis Florentinis, ut tuto liceat amplecti emendationem amiciſſimi mei Pichenæ. tanquam perſtringat totum ordinem libertorum, qui nullus in rep. locus ævo caſtiori. ut vel ex Plinio uno ad Trajanum cognitiſſimum. *Gruterus.*

4 *Partem ſe Reip. fecerat.*] Interpretor. miſcuerat ſe, velut & ipſe inter curatores ejus & adminiſtros. Ita ſupra, hoc libro: *Non Senatus & eques modo, quis aliqua pars & cura reip.* Lipſius.

Partem ſe reip. fecerat.] Melius & aptius erit, *participem ſe.* Vertranius.

5 *Otho ut in pace multa.*] Quod monui ſæpius, profecto in diſtinctione ſæpiſſime peccatum eſt, quomodo & hic, nam ſi hæc à præcedentib. ſejungas, auctoris mentem haud ceperis. Caput igitur inchoandum putem inde: *Sic diſtractis* &c. eoque modo intelligetur oppoſitio atque comparatio, quam inſtituit: *Vitellio quidem ad capeſſendam principatus fortunam bello opus erat: Otho ut in multa pace munia imperii obibat.* Freinshemius.

6 *Et præſenti uſu properando.*] Correximus, *ex præſenti uſu properando.* Rhenanus. Perſpicua ſententia, neſcio an proba, mihi quidem multo verius legi videatur, *ex præſenti uſu probanda.* quam ſententiam poſt enumerationem geſtorum Othonis ſtatim repetit: *Inter quæ neceſſitate præſentium rerum & inſtantibus curis excuſata* &c. *Acidalius.*

properando. [1] Conſul cum Titiano fratre in Kalen. Martias ipſe, proximos menſes Verginio deſtinat, ut aliquod exercitui Germanico delinimentum. [2] jun-

1 *Conſul cum Titiano fratre in Kalend. Martias.*] Libera rep. duo Conſules cum Ianuarii initio Conſulatum auſpicati vertente demum anno defungebantur, niſi mors aut alia interveniret cauſa, quæ ſucceſſori vacuum faceret. Poſt *cum belli civilis præmia feſtinari cœperunt*, ut Tac. loquitur, cumque excreviſſet eorum numerus, quorum meritis rependenda eſſet dignitas, arctato adminiſtrationis tempore laxanda aliis fuerunt ad explendam ambitionem ſpatia, & unius anni in plures ſpargendum beneficium. Hujus confuſionis auctor C. Cæſar, A. V. C. 709. qui Conſul ſine collega ſuo anno Fabium & Trebonium ſubſtituit Dio l. 43. Anno ab urbe Cond. 715. poſtmodum inducta deponendi neceſſitas, cum antea ſponte Conſulatu abirent. Dio l. 48. Tempore Auguſti, præſertim ſub extremum ejus Principatum, ut docent Faſti Capitolini, quatuor ſingulis annis deſignabantur Conſules, bini ex Kalendis Iulii in finem porro anni. Poſt ejus tempus etſi de initio mihi exacte non conſtat, bimeſtres fuere Conſules, eorumque numerus tum in uſu, crevit ad duodecim. Hoc anno ex Kalend. Ian. Servius Galba 2. Titus Vinius: cæſis hiſce duobus in Conſulatu, M. Otho: & L. Titianus ſuffecti in Kal. Mart. Ex Kal. Mart. L. Verginius Rufus, Poppæus Vopiſcus. Ex Kal. Maii Cælius Sabinus, Flavius Sabinus. Ex Kal. Iulii Arius Antoninus, Marius Celſus. Ex Kal. Sept. Fabius Valens, Alienus Cæcina, perduellionis reus, ſuffectuſque ei in unicum diem *Roſcius Regulus* 3. hiſt. Ex Kal. Novemb. Cn. Cæcilius Simplex, C. Quintius Atticus Xiphilin. Hic numerus & recepta temporis illa conſuetudo uſque ad Dionis ætatem duravit lib. 43. qui vero cum Kalendis Ianuarii conſulatum auſpicabantur, erant ἐπώνυμοι, nomen anno dabant, vocabanturque *ordinarii*: reliqui, *minores*, tanquam obſcuri, neque apud exteros celebres, ut quærere liceret, in quorum Conſulatu illi eſſent conſules: alioquin auctoritate & cæteris pares. Dio l. 48. Minor tamen hic Conſulatus numero faciendo valet. Exemplum habemus in Veſpaſiano, qui Conſulatum ſub Claudio adeptus (Sueton. Veſp. 4.) per duos noviſſimos anni menſes, quod antea factum, ann. 823. notatus eſt *Veſpaſianus iterum*. Tac. 4. hiſt. *Savilius*. Id eſt à XVIII. Kal. Februarii, quo die Galba occiſus, uſque in Kal. Martias. & hoc præcipue reſpexiſſe Tacitum crediderim, cum dixit: *pleraque contra decus ex præſenti uſu properando*. Sic lib. ſeq. de Vitellio: *Ut Valenti & Cæcinæ vacuos honoris menſes aperiret, coartati aliorum Conſulatus*. Inoleverat quidem jam inde ab Auguſto mos, ut plures in unum annum Conſules ſubrogarentur, quo pluribus locus honoris eſſet, teſte Dione l. 53. Sed deinde per bella civilia, honores & magiſtratus, immane quantum à ſequentibus principibus vulgati, ut pecuniis ad largitiones deficientibus, ſaltem dignitatibus duces ac miniſtros bellorum aut remunerarent, aut ſibi conciliarent. & ad eam indignitatem res pervenit ævo inferiori, ut Commodo imperante, viginti quinque Conſules in unum annum crearentur, quod in vita ejus tradit Lampridius. Sed tamen primorum tantum Conſulum nomina in Faſtos referebantur, iique ad differentiam ceterorum, Conſules *ordinarii* appellati. Seneca de Ira 3, 31. *Dedit mihi præturam: ſed Conſulatum ſperaveram. Dedit duodecim faſces: ſed non fecit ordinarium Conſulem. A me numerari voluit annum: ſed deeſt mihi ad ſacerdotium*. Pichena.

2 *Jun-*

[1] jungitur Verginio Poppæus Vopiſcus, prætextu veteris amicitiæ, plerique Viennenſium honori datum interpretabantur. Ceteri conſulatus ex deſtinatione Neronis, aut Galbæ manſere. Cælio ac Flavio Sabinis, in Iulias; [2] Ario Antonino & Mario Celſo, in Semptembres: quorum honori ne Vitellius quidem victor interceſſit. Sed Otho, pontificatus auguratuſque [3] honoratis jam ſenibus cumulum dignitatis addidit; & recens ab exſilio reverſos nobiles adoleſcentulos, avitis ac paternis ſacerdotiis in ſolatium recoluit. Redditus Cadio Ruſo, Pedio Blæſo, Sevino Promptino ſenatorius locus, qui [4] repetundarum criminibus ſub Claudio ac Nerone ceciderant. placuit ignoſcentibus, verſo no-

1 *Iungitur Verginio Pompejus Vopiſcus.*] Vel hic locus argumento nobis ſit, quam multa in monumentis veterum auctorum paſſim infulſerint viri eruditi de ſuo, dum non tantum temporis ſibi ſumere poſſunt, quod attentius excutiendo loco ſufficiat. nam volumen Corvini regis ſic habet. *Conſul cum Titiano fratre in Kalend. Martiis ipſe, proximos menſes Verginio. Pompejus Vopiſcus prætextu* &c. Sic enim nos diſtinguimus. Expone, Conſul cum Titiano fratre in Kal. Martiis ipſe Otho, in proximos menſes cum Verginio Conſul fuit. Pompejus Vopiſcus (nomen auctoris eſt) ſubaudi, ſcribit, id prætextu veteris amicitiæ factum, plerique Viennenſium honori datum interpretabantur. Cæterum hæc lectio valde convenit brevitati Cornelianæ. *Rhenanus.* Verum quid cauſæ fuerit, quod plerique datum id honori Viennenſium interpretarentur, cum Virginius, Alciato vindice, Mediolanenſis fuerit? Ego nihil muto ex recepta ſcriptione: & Pompejum Vopiſcum forte Viennenſem cognomine Silvanum, T. Virginio forte Ruffo collegam ſeor; Iulium Frontinum de Aquæductibus aſſiduum ſecutus auctorem. *Vertranius.*

2 *Archio Antonio.*] Liber M S C. *Ario Antonio.* Rhenanus.

3 *Honoratis jam ſenibus.*] Otho, inquit, *ſenibus* Patrum *jam honoratis* (qui ſummis olim ſcilicet eſſent honoribus functi aut fungendis deſignati) *addidit cumulum dignitatis.* quem illum? *pontificatus auguratuſque*, quæ duo vocabula plurativi numeri accuſandi caſu κατ' ἐπεξήγησιν, quam appoſitionem vulgo vocant, adhærent, junguntурque τοῖς *dignitatis cumulum.* Iuſtin. l. 17. *In eo bello Lyſimachus, amiſſis ante variis caſibus XV. liberis, non inſtrenue moriens, poſtremus domus ſuæ ruinæ cumulus acceſſit.* Et firmat planiſſime Græcus auctor: Τοῖς ἀποδεδειγμένοις ὑπὸ Νέρωνος ἢ Γάλβα πᾶσιν ἐτήρησε τὰς ὑπατείας. ἱερωσύναις δὲ τοὺς καθ' ἡλικίαν προήκοντας ἢ δόξαν ἐκόσμησε. Hæc, ne quem abducat Iac. Gutherii fiducia in ſuo, *honoratus jam inſignibus.* de jure pontif. lib. 1. cap. 15. *Gronovius.*

4 *Repetundarum criminibus.*] Actio repetundarum intentata adverſus provinciarum rectores ob iniquas pecuniarum extorſiones, aut cru-

nomine, [1] quod avaritia fuerat, [2] videri majeſtatem: cujus tum odio, etiam bonæ leges peribant.

[3] Ea-

crudeliter exercitam juriſdictionem. Nomen ei inditum à principali parte, quod per eam actionem, *pecunias injuſte ablatas, vel ſiquid aliud ablatum, captum, conciliatum, averſumve ſiet, provincialibus repetere jus faſque eſſet.* Neque ſufficiebat extorta per vim refundere, ſed & arbitraria infligebatur pœna, duplum aut triplum nomine pœnæ. Lata hæc lex à L. Calpurnio Piſone anno primo tertii belli Punici; aucta deinde per alios pluribus clauſulis & cum variis ſanctionibus reſuſcitata. Tac. 15. Ann. *Magiſtratuum avaritia Calpurnia ſcita peperit.* Neque tamen diſtricta conſtitutionum ſeveritas obſtitit, quo minus Proconſulum & Proprætorum injuſta libido, tam ante imperatorum tempora, quam ſub ipſis, graſſaretur in Provincias expilandas. Imo, quo pluribus legibus circumferretur pœnarum timor, eo ferocius illi in ſpolia & provinciarum ſanguinem ferebantur, utque illa, quæ violente extorſerant apud exteros, Romæ impunita forent, profundebant in corruptelas dona, ex mente Græci ſenarii, *ὁ πολλὰ κλέψας, ὀλίγα δοὺς ἐκφεύξεται* i. *per furta dives, pauca donet, ſalvus eſt.* Hinc narrat Tullius (ſerio aut per jocum) ſtatuiſſe Provincias ſupplicare Senatui, ut quæ commodo ipſorum lata eſſet lex de repetundis, ipſorum precibus aboleretur. Verba ejus ſunt in proœmio prioris in Verrem. Sub Imperatoribus lex tantum reſtringebatur ad extorſiones, ut videre licet apud Plinium 2. ep. 11. *Savillius.*

1 *Quod avaritia fuerat, videri majeſtatem.*] Indecorum Othoni videbatur, avaritiæ crimine damnatis ignoſcere, & fortaſſe metuebat, ne provincialium animos, ad quos repetundarum lex pertinebat, alienaret. Id eo ſimulavit, Senatores illos non ea quidem lege olim mulctatos, ſed majeſtatis, qua Princeps tantum offenditur. Quoniam autem majeſtatis lex eo tempore odioſa erat ob plurima damna, quæ urbi intulerat; illius nomine & lex repetundarum, & aliæ juſtæ deſtruebantur. adeo ut majeſtatis aliquem damnare, idem eſſet, ac ſi innocens pronunciaretur. *Pichena.* Recte ſeſe habent hæc poſt principia Pichenæ, non principia. Otho enim Cadium Rufum, Pedium Blæſum, Sevinum Promptinum reſtituit quaſi tyrannica majeſtatis lege perculſos, quo innocentibus injuria facta videretur; ut pleriſque qui tum temporis eſſent ea lege poſtulati: non autem, ne provincialium animi offenderentur. Horum immo οὐ λόγος illi, οὐδ᾽ ἀριθμός. nam qui poterant non offendi hoc mimo ſatis memores & gnari veterum dolorum? qui, ut veriſimile eſt, ipſi productos in jus fures & depeculatores nequiſſimos damnarant? Ergo, ut dixi, horum ille nullam rationem habuit: tantummodo ſuæ & reſtitutorum exiſtimationi conſultum voluit, ne ipſe indignos dignari, illi indigni potiri eo beneficio viderentur. *Gronovius.*

2 *Videri majeſtatem.*] Lex majeſtatis primis liberæ reip. temporibus pauca, ſed momenti in rep. maximi, complectebatur: *ſi quis proditione exercitum, aut plebem ſeditionibus, denique male geſta rep. majeſtatem populi Rom. minuiſſet.* 1. Ann. 72. Auguſtus eam extendit ad famoſorum libellorum ſcriptores. Ante vero *facta arguebantur, dicta impune erant*, aut ſaltem exemta pœnis læſæ Majeſtatis. Sub Tiberio, Cajo, Claudio & Nerone erat *unicum crimen eorum, qui crimine vacabant*, ut Plinius loquitur; apud Tiberium accuſabatur Falanius 1. Ann. & ex lege quidem majeſtatis, *quod venditis hortis ſtatuam Auguſti ſimul mancipaſſet.* & ibid. Rubrius, *quod violaſſet perjurio nomen Auguſti.* ibid. Granius

Mar-

[1] Eadem largitione, civitatum quoque ac provinciarum animos aggreſſus, [2] Hiſpalienſibus & Emeriten-

Marcellus præter *ſiniſtros ſermones habitos*, quod ſtatua ſua ipſius *altius quam Cæſarum ſita eſſet, & alia in ſtatua, amputato capite Auguſti, effigiem Tiberii indidiſſet*, habita compendii ratione. Lutorium Priſcum 3. Ann. quod Principis filio nondum exſtincto, *ſuprema ejus celebri carmine defleviſſet, delator corripuit, indictumque reo ultimum ſupplicium.* Ennius ibid, quod *Principis effigiem promiſcuum ad uſum argenti vertiſſet*; C. Silius 4. Ann. & Cremutius Cordus, Pompeja Macrina cum marito, ſocero, patre ac fratre 6. Ann. Titus Sabinus, 4. Ann. Mamercus Scaurus 6. Ann. Petra 11. Ann. Sub Nerone Caſſius quidam 16. Ann. quod inter imagines majorum etiam C. Caſſii effigiem coluiſſet, ita inſcriptam *DVCI PARTIVM*; & infiniti alii ob ſimiles nugas. Quare cum lex majeſtatis tam diu tam odioſe fuiſſet exercita, viſum fuit illis in veniam pronioribus, quod vere extorſio erat, crimen Majeſtatis vocare; cujus adeo execranda erat memoria, ut bonas etiam leges in neglectum adduceret. *Savilius.*

1 *Eademque largitione.*] Nos, *eadem.* Rhenanus.

2 *Hiſpalienſibus & Emeritenſibus familiarum adjectiones.*] Deducendis Coloniis certe aſſignabantur familiæ, quæ ſi lapſu temporis aliove caſu decreviſſent, aut externis miſcerentur, magnum beneficium alii putabant, ſi novis ſupplementis augerentur. Livius l. 32, 29. & 43, 17. Tac. 13. Ann. *Cæterum Colonia Capua atque Nuceria additu veteranu firmatæ ſunt.* Hiſpalim autem Coloniam Romanorum fuiſſe affirmat Plinius 3, 2. *à lævo Hiſpalis Colonia, cognomine Romulenſis. Emeritam* vocat Dio l. 53. Manifeſta autem eſt notatio vocis *Emerita*, quod emeriti milites ἀπομαχοι eo deducerentur. *Coloniis* autem *militaribus* (ne de alio nunc earum genere loquar, quod liberæ Reip. temporibus juſſit Senatus in exteros deducebatur; cum hanc diviſionem innuere videatur Vellejus lib. 1.) ex eo origo, ne militum ſenectus inopia premeretur, poſt attritum caſtrenſi labore ætatis florem. Sulla itaque, Cæſar, & conſecuti deinde Imperatores ex aſſignatis in hæreditatem agris honeſte victitandi facultatem veteranis dederunt. In tales Colonias ſub initium, *univerſæ legiones ducebantur cum tribunis, centurionibus, & ſui cujuſque ordinis militibus, ut conſenſu & caritate remp. efficerent.* Tac. 15. Ann. Mela l. 2. c. 5. ſpeciatim quaſdam exprimit legiones, deſignatis quoque, quas occuparunt, locis. Exoleſcente ſenſim probi moris inſtituto, *non ut olim univerſæ legiones, ſed ignoti inter ſe ducebantur, diverſis manipulis, ſine rectore &c.* Tac. Neque exemplum deerat, cum milites diffugerent paſſim *in Provincias, in quibus ſtipendia meruerant*, deſertis coloniis. Fuerit aut hæc aut alia cauſa, videtur utraque & Hiſpalis & Emerita, imminutis colonis novas familiarum adjectiones ab Othone impetraſſe. *Savilius.* Qui olim manumittebantur, cum libertate patroni nomen accipiebant. Sicque Terentius, poëta Comicus, Terentii Lucani domini ſui nomen aſſumpſit. & Livius l. 3. Appii Claudii libertum appellat nomine domini Marcum Claudium. Cic. ad Att. *Cum Demetrio Mega mihi vetuſtum hoſpitium, familiaritas autem tanta, quanta cum Siculo nullo. Ei Dolabella rogatu meo civitatem à Cæſare impetravit. Itaque nunc P. Cornelius vocatur.* Erat enim P. Cornelius Megæ patronus. Hoc vero fiebat, ne barbaris nominibus civitas repleretur, obſcuratis & deletis Romanorum gentilitatibus. Sueton. in Claud. *Peregrinæ conditionis homines vetuit uſurpare Romana nomina, duntaxat gentilitia,*

tenſibus [1] familiarum adjectiones; [2] Lingonibus univerſis civitatem Romanam; provinciæ Bæticæ Maurorum civitates dono dedit. nova jura Cappadociæ, [3] nova Africæ, oſtentui magis quam manſura.

id eſt, quæ gentium eſſent Patriciarum. Romani enim nolebant ſua nomina cum exteris communicari: ſed plebejorum nomina poterant illis dari. Ex verbis vero Taciti colligit Fr. Connanus permiſſum Hiſpalienſibus & Emeritenſibus fuiſſe, ſe in familias Romanorum inſerere & adjicere. Id eſt, ut cuique eorum, qui vellet, concederetur civitas Romana. dum in alicujus civis nomen gentemque tranſirent, ut fecit Mega ille Siculus. At Lingonibus civitatem fuiſſe datam univerſis, ut nec familiæ adoptione, nec nominis mutatione illis opus eſſet. *Lupanus.* Faërnus legebat, *Hiſpalenſibus* &c. *Vrſinus.* Quod Lupanus hic de mutato nomine illorum, qui manumittebantur, aut beneficio alicujus civitatem impetrabant, verum eſt: ſed huc minime congruens, cætera nugæ & neniæ. *Gronovius.*

1 *Familiarum adjectiones.*] Ita ſolent Romani coloniarum infrequentiæ ſubvenire, novâ familiarum aliquot adjectione. Livius lib. 64. *Poſtulantibus à Senatu Aquileienſium Legatis, ut colonorum numerum augeret, mille & quingentæ familiæ ex Sc. ſcriptæ.* Lipſius.

2 *Lingonibus univerſis.*] Latet hic omnino mendum. Primum enim quis locus Lingonibus (Galliæ ii ſunt) inter Hiſpaniæ populos eſſe poteſt? Adde, quod Lingones iſtiipſi, primi & præcipui in Othonem hoſtes. Hi, qui Vitellium fovere; hi, qui milites turbidis colloquiis ad bellum impulere; hi, qui etiam nunc Othonis partes oppugnant viris, armis, equis. Vnde igitur iis præmium? Clare aliena & falſa ea vox; & cenſeam Hiſpaniæ aliquam gentem reponendam: *Luſonas*, an *Illurconas*? an tale aliquod nomen, quod parum vicinum adhuc repperi corruptæ voci. *Nec ſcire fas eſt omnia*, ait Lyricus. tu cogitabis. *Lipſius.*

Lingonibus univerſis civitatem Romanam.] Vix aſſentior tantum beneficium ab Othone in Lingones Gallos fuiſſe collatum, præcipue (quantum mihi quidem conſtat) partibus Vitellii faventes, qui ſolus cum eo hanc de imperio rivalitatem exercebat. *Savilius.* Quæritur adhuc doctiſſ. viro gens iſta inter Hiſpanos, nec perſuaderi potis eſt, hic agi de Lingonibus Gallis, qui Vitellio addictiſſimi in paucis erant. *Proxima Lingonum civitas erat fida partibus.* Ego de Lingonibus Galliæ dictum puto, qui armis, equis, opibus Vitellium juvere, quique Germanicas legiones ad arma impulere: quid enim monſtri ſimile, ſi præcipuos hoſtium largitione tentat? nonne & Hiſpania jam ad Vitellium deſciverat? *Statim cognitum eſt converſam ad Vitellium Hiſpaniam.* Nihilominus Otho permittit Hiſpalenſibus & Emeritenſibus familiarum adjectiones: quinimo his non contentus, iiſdem artibus aggreditur ipſas Germanicas legiones. *Proximos menſes Verginio deſtinat, ut aliquod exercitui Germanico delinimentum.* nec mirum, nam etiamdum privatus huic rei nimis ſtudebat. *Adeo animoſus corruptor, ut Cocceio Proculo ſpeculatori de parte finium cum vicino ambigenti, univerſum vicini agrum ſua pecunia emtum dono dederit.* Eadem poſtea molitus eſt Primus. *Et partes præſumſere, facta tribunis, & centurionibus retinendi quæ Vitellius indulſerat ſpe*, &c. 3. hiſt. *Salinerius.*

3 *Nova Africa oſtenta.*] Caſtigavimus, *Nova jura Cappadociæ, nova Africæ, oſtentui magis, quam manſuræ.* Hoc vocabulum etiam uſurpat lib.

ra. [1] Inter quæ neceſſitate præſentium rerum & in-
ſtantibus curis excuſata, ne tum quidem imme-
mor amorum, ſtatuas Poppææ per ſenatuſconſul-
tum repoſuit. Creditus eſt etiam de celebranda
Neronis memoria agitaviſſe, ſpe vulgum allicien-
di. [2] & fuere qui imagines Neronis proponerent:
atque etiam [3] Othoni, quibuſdam diebus popu-
lus & miles, tamquam nobilitatem ac decus aſtrue-
rent, NERONI OTHONI acclamavit.
Ipſe in ſuſpenſo tenuit, [4] vetandi metu, vel agno-
ſcendi pudore. Converſis ad civile bellum ani- 79
mis, externa ſine cura habebantur. Eo audentius
[1] Rho-

lib. 1. *Corpora extra vallum abjecta, oſtentui.* lib. 12. *Auribus deciſis vivere jubet, oſtentui clementiæ ſuæ & in nos dehoneſtamento.* lib. 15. *iturum Tiridatem oſtentui gentibus, quanto minus quam captivum.* Item: *In Galliam Iulium Calenum tribunum, in Germaniam Alpinum Montanum præfectum cohortis &c. oſtentui miſit.* Rhenanus.

1 *Interque neceſſitate præſentium rerum & inſtantibus curis excuſata.*] Codex Budenſis habet, *excuſatus.* Scripſi, *Inter quæ neceſſitate præſentium rerum & inſtantibus curis excuſatus.* Idem.

2 *Et fuere qui imagines Neronis proponerent.*] Emendavimus, *reponerent.* Rhenanus. Melius quidem, *reponerent*, ut in margine recentiorum notatum eſt. tamen & vulgatum verbum, *proponerent*, ferri poteſt, id eſt conſpiciendas in publico ponerent. *Pichena.* Male qui malunt, *reponerent*; neque id licebat, niſi per principem aut Senatum; ut pluribus oſtendi ad Sueton. Cæſ. 11. *tropæa Marii de Iugurtha deque Cimbris atque Theutonis, olim à Sulla disjecta, reſtituentem.* Gruterus. Plinius lib. 35, 4. *Princeps tabulam pictam prælii, quo Carthaginienſes & Hieronem in Sicilia devicerat, propoſuit in latere Curiæ Hoſtiliæ.* Suetonius Caligula cap. 41. *Hujuſmodi vectigalibus indictis neque propoſitis.* Gronovius.

3 *Othoni quibuſdam diebus.*] Quibus diebus? & cur hoc ita ἀορίστως? Fortaſſe, *Quinquatruum diebus*: quod ſcriptum initialibus modo litteris fuit. *Lipſius.*

Quibuſdam diebus, populus & miles.] Quibus diebus? Quinquatribus, ſicuti cenſet Lipſius. Si hoc verum, non cauſſæ erat, cur Quinquatrua non nominaret Hiſtoricus. An ex compendio Scripturæ natum mendum, & ſcripſerat Tacitus? *Quibuſdam differentibus* &c. Ait auctor noſter, ita quoſdam diſſeruiſſe ſive tradidiſſe ſcriptis. Quod etiam affirmat Sueton. In Oth. *Nero nullum indicium recuſantis dedit; imo ut quidam tradiderunt.* Inter eos qui hoc tradiderant, fuit eximius Scriptor Cluvius Rufus: Plutarch. Κλαύδιος δὲ Ῥοῦφος εἰς Ἰβηρίαν φησὶ κομισθῆναι διπλώματα. Cluvii Rufi iſtius meminit etiam Suet. & Plinius. *Colerus.*

4 *Cognoſcendi pudore.*] Malim, *agnoſcendi.* Lipſius.

Vetandi metum vel cognoſcendi puderem.] Liber manuſc. habet, *metu.* Scripſi, *vetandi metu, vel cognoſcendi pudore.* Rhenanus. Faernus legebat, *Ve-*

[1] Rhoxolani Sarmatica gens, priore hieme cæſis duabus cohortibus; [2] magna ſpe ad Mœſiam irruperant. novem millia equitum [3] ex ferocia & ſucceſſu, prædæ magis quam pugnæ intenta. Igitur vagos & incurioſos, [3] tertia legio adjunctis auxiliis, repente invaſit. apud Romanos omnia prœlio apta: [4] Sarmatæ diſperſi cupidine prædæ, aut graves onere ſarcinarum, & lubrico itinerum adempta equorum pernicitate, velut vincti cædebantur. Namque mirum dictu ut ſit omnis Sarmatarum virtus, velut extra ipſos. nihil ad pedeſtrem pugnam tam ignavum; ubi per turmas advenere, vix ulla acies obſtiterit. Sed tum humido die, & ſoluto gelu, neque conti, neque gladii, quos prælongos utraque manu regunt, uſui, lapſantibus equis, & cataphractarum pondere, id principibus & nobiliſſimo cuique tegmen, ferreis laminis, aut præduro corio conſertum; ut adverſus ictus impenetrabile, ita impetu hoſtium provolutis inhabile ad reſurgendum: ſimul altitudine, & mol-

litia

Vetandi metu, vel agnoſcendi pudore: Vrſinus. Lipſius recte, *agnoſcendi*. Muretus voluiſſe videtur, *ipſe in ſuſpenſo tenuit*, *vitandi metum*, *vel agnoſcendi pudorem*. Quanquam in libro ejus notatum reperi, *vitandi metum*, *& agnoſcendi*. Acidalius. Rectius ex Flor. *vel agnoſcendi pudore*, quam vulgo, *cognoſcendi*. Pichena.

1 *Rhoxolani, Sarmatarum gens.*] Rhoxolani Plinio & Ptolomæo, Rhoxani Straboni, hodie Ruteni dicti. Hi adverſus Mithridatis Eupatoris duces dimicarunt. *Lupanus*.

2 *Magna ſpe ad Mœſiam irruperant.*] Delendum *ad*. Nam ſine præpoſitione Tacitus hæc talia ſemper effert. Supra: *Vaſtare Gallias, & Cottianis Alpibus Italiam irrumpere*. Imo non delendum, transferendum ſaltem ad proxime ſequ. *Novem millia equitum*, Hic inquam reponendum, *Ad novem* &c. *Acidalius*.

3 *Et ferocia & ſucceſſa præda.*] Caſtigavi diſtinxique, *ex ferocia & ſucceſſu, præda magis quam pugnæ intenta*. Rhenanus. Hæc tranſponenda: *ferocia exſucceſſu, & præda magis, quam* &c. Muret. notaverat, *& ferocia & ſucceſſu*. non tam bene. *Acidalius*.

4 *Tertia legio.*] Scriptio forſan Tacitus *tres legiones*; tot enim Mœſia tum habuit, quarum Legati Conſularia ornamenta nacti hiſce rebus intererant, & quod veriſimilitudo perſuadet, cum legionibus quibus præerant. *Savilius*.

5 *Sarmatæ diſperſi aut cupidine prædæ graves onere ſarcinarum.*] Leg. traductim, *Sarmatæ diſperſi cup. pr. aut graves onere ſarc.* Acidalius. Ex re ipſa atque ratione lectionem reſtitui,

litia nivis, hauriebantur. Romanus miles facili lorica, & miſſili pilo, aut lanceis aſſultans, ubi res poſceret, levi gladio inermem Sarmatam (neque enim defendi ſcuto mos eſt) comminus fodiebat: donec pauci, qui prœlio ſuperfuerant, paludibus abderentur. [1] ibi ſævitia hiemis, & vi vulnerum abſumpti. Poſtquam id Romæ compertum, M. Aponius Mœſiam obtinens, [2] triumphali ſtatua, Fulvius Aurelius, & [3] Iu-

tui, ſola trajectione voculæ quæ locum deſeruerat, effeceratque: *Sarmatæ diſperſi: aut cupidine pr. graves* &c. quomodo nolim ſcripſiſſe Tacitum: nec ille ſane tam inepte ſcripſerit. at ſi legas ut volumus; *diſperſi cupidine prædæ, aut graves* conſtabit ſibi veriſſima ſententia: quam aliunde firmare, ut promptum, ita ſupervacuum foret. *Freinshemius.*

1 *Ibi ſævitia, hic miſeria.*] Mutilus locus, aut corruptus. Mihi ex ſententia videatur: *illi ſævitia hiemis, hi miſeria vulnerum abſumpti.* Iunctim enim cum prioribus legenda. & reliqui confugerunt, inquit, ad paludes: quorum alii frigoris vi, alii jam læſi, cum nemo curaret, miſere tabe & pure vulnerum perierunt. *Lipſius.*

Hic miſericordia vulnerum abſumpti.] Budenſe volumen habet, *miſtria.* Repoſui, *miſeria vulnerum.* Rhenanus. Faërnus legebat: *Ibi ſævitia vulnerum, hic miſericordia abſumpti* &c. non ut in vulgatis. *Vrſinus.* Impropria & parum apta videtur vox, *miſeria.* mihique admodum arridet Mureti emendatio: *Ibi ſævitia hiemis, & vi vulnerum abſumpti.* totidem fere literis, nec diſſimilibus. *Pichena.* Præſtare ſe ait Lipſius legendum, *Ibi ſævitia hiemis; hic miſeria vulnerum.* At ego præſtabo ea geminatione nihil opus. Quorſum enim *hæc*, non duobus locis, ſed uno ſcil. *in paludibus* ait *abſumptos eſſe.* Verior igitur Mureti emendatio ſingulis veſtigiis & apicib. vulgatæ ſcripturæ inſiſtens. *Acidalius.* *Miſeria*, ταλαιπωρία, dolor, cruciatus. Ter. Adelph. *miſeriam omnem ego capio, hic potitur gaudia.* Plaut. Perſ. *Dum tunicas ponit, quanta afficitur miſeria?* Pauci Sarmatarum manus Romanorum evaſerunt, iiſque effugium Paludes ab hoſte, ſed non à vulneribus: quæ non fota, non curata, ſed ipſo frigore exacerbata, præſentem perniciem attulerunt. Aſſignetur itaque *ſævitia* militibus Rom. ut agatur de Sarmatis, qui manus cum iis conſeruerunt, quorum major pars *ibi*, id eſt, in acie, reliqui *hic* ſcil. inter paludes exſtincti ſunt. *Saliverius.* Optimam emendationem Mureti, Pichenæ quoque judicium ſequuti, maluimus inſerere textui; quam illa manifeſto falſa; *ibi ſævitia, hic miſeria vuln.* Freinshemius.

2 *Triumphali ſtatua.*] 4. Ann. *tres erant Laureatæ in urbe ſtatuæ* &c. Et quæ in eundem ſenſum præceſſerunt. *Priores duces impetrando ſibi triumphalium inſignia ſufficere res ſuas crediderant.* Rurſus 15. Ann. *Triumphale decus & triumphales in foro imagines.* Res una & eadem varie ſignificata; ut non vane liceat colligere triumphalem ſtatuam & triumphalia inſignia minime diſcerni, aut illam conſtitui horum partem, toti tamen exprimendo uſurpatam. Hoc honoris genus τιμαὶ ἐπινίκιοι, liberæ reip. ignotum, primum, ut nonnulli oginantur, ab Auguſto tributum Tiberio eſt, anno V. C. 742. Sueton. Tib. 9. Dio lib. 54. p. 528. Scribit biennio ante, nec prius cuiquam, id contigiſſe Agrippæ. Cauſam novan-

[1] Iulianus Titius, ac Numiſius Lupus, legati legionum, conſularibus ornamentis donantur: læto Othone, & gloriam in ſe trahente, *tamquam & ipſe felix bello, & ſuis ducibus ſuiſque exercitibus remp.*
80 *auxiſſet*. Parvo interim initio, unde nihil timebatur, orta ſeditio, prope urbi excidio fuit. [2] Septimam decimam cohortem, è [3] colonia Hoſtienſi, in urbem acciri Otho juſſerat: armandæ ejus cura Vario Criſpino, tribuno è prætorianis, data. Is quo magis vacuus, [4] quietis caſtris, juſſa exſequeretur vehicula cohortis incipiente nocte onerari aperto armamentario jubet. tempus in ſuſpicionem; [5] cauſſa in

vandi non conjecero aliam, quam quod Auguſto videretur, nimium ex majeſtate habere triumphalem pompam, ei ſaltem, qui ex priſca rep. nihil ſupereſſe pateretur præter vocabula, idque gravate, & qui propterea ubique libertati nervos inciderer, ut tamen prioris temporis umbra ſupereſſet, calide triumphos mutavit in triumphalia inſignia. Tantum decreti ſolenniter Principibus triumphi, aut eorum filiis, ut Germanico tempore Tiberii. Proxime triumphalia, ſed loco inferiori, erant *Conſularia inſignia*, aut *ornamenta* τιμαὶ ὑπατικαὶ atque etiam *prætoria*, τιμαὶ στρατηγικαὶ, ex iis, quæ, ut puto, illi obtinebant, quos Dio ſparſim vocat. τάς γε ἀξιώσεις ὑπατευκέναι, ἢ ἐστρατηγηκέναι. In ultimum, rejecta gradum *quæſtoria ornamenta*, quæ illorum compotes exæquabant Conſulibus, Prætoribus, Quæſtoribus. 4. hiſt. *Multo cum honore verborum Mutiano triumphalia de bello civili data, ſed in Sarmatas expeditio fingebatur. Adduntur Antonio Primo Conſularia, Cornelio Fuſco, & Arrio Varo prætoria inſignia.* Ann. 11. *decreta Narciſſo quæſtoria inſignia* &c. *Savilius.*

1 *Titius Iulianus.*] In ſecundo & quarto lib. tantum appellatur *Tertius Iulianus.* Savillius.

2 *Septimam decimam è colonia Hoſtienſi.*] Præpoſitionem *è* ſubmovimus. Subauditur enim. *Rhenanus.* Muretus addi voluit præpoſitionem, *è Colonia.* Acidalius. Ex Flor. addidi præpoſitionem *è*. Pichena.

3 *Colonia Hoſtienſi.*] Scito eam illic perpetuam ſtationem habuiſſe, ex decreto Claudii. Suetonius in Claud. cap. 25, *Puteolis & Hoſtiæ ſingulas cohortes, ad arcendos incendiorum caſus, collocavit.* Lipſius.

4 *Quietis caſtris.*] Quia vigiliæ jam tunc conſtitutæ, & omnes in contuberniis, exceptis Vigilibus. *Idem.*

5 *Cauſa in crimen* &c.] Si cauſa hic aliqua contineatur, ſenſus fuerit, quicquid Tribunus ex mandato Principis egiſſet, ſiniſtre milites interpretatos, quaſi non in Principis obſequium patraretur, ſed potius ſervitiorum in Imperatorem armandorum gratia. Plutarch, οἱ θρασύτατοι πάντες ἐβόων, οὐδὲν ὑγιὲς τὸν Κρισπῖνον ἥκειν διανοούμενον, ἀλλὰ τὴν σύγκλητον ἐπιχειρεῖν πράγμασι νεωτέροις, καὶ τὰ ὅπλα κατὰ Καίσαρος, οὐ Καίσαρι παρακομίζεσθαι. i. *Illorum audaciſſimi una quaſi voce exclamabant aliud intendi Criſpino, Senatum res novas moliri, armaque non pro, ſed in Principem exprompta.* Savillius.

1 *Aſſe-*

in crimen; [1] affectatio quietis in tumultum evaluit. & [2] viſa inter temulentos arma, cupidinem ſui movere. Fremit miles, & tribunos centurioneſque *proditionis* arguit; *tamquam familiæ ſenatorum ad perniciem Othonis armarentur.* [3] Pars ignari & vino graves; peſſimus quiſque in occaſionem prædarum: vulgus, ut mos eſt, [4] cujuſque motus novi cupidum. & obſequia meliorum nox abſtulerat. reſiſtentem ſeditioni tribunum, & [5] ſeveriſſimos centurionum obruncant. rapta arma, nudati gladii, inſidentes equis

1 *Affectatio quietis in tumultum evaluit.*] Placeret, *evadit*, pro *evaluit*: niſi verbum ſit à Tacito ex obſcura antiquitate erutum, ut pleraque alia. *Vrſinus.*

2 *Viſa inter tem. arma.*] Is affectus Homero exprimitur, in Odyſſea π. ubi Vlyſſes Telemachum monet amovenda arma à procis, & cauſſam dat:

Μήπως οἰνωθέντες, ἔριν στήσαντες ἐν ὑμῖν,
Ἀλλήλους τρώσητε.

Et cauſſæ cauſſam:

—— Αὐτὸς γὰρ ἐφέλκεται ἄνδρα σίδηρος.
Nequando temulenti, jurgia deinde ſerant,
Mutua lædentes.
——— namque viros ferrum trahit ipſum.

Lipſius.

Viſa inter temulentos arma.] Odyſſ. π. verſ. 11. *Μήπως οἰνωθέντες ἔριν στήσαντες ἐν ὑμῖν Ἀλλήλους τρώσητε.* h. e. *Ne privata ferox ſtimulans ad prælia Bacchus. In cædes rapiat.* Savillius.

3 *Vino graves.*] quippe in cœna jam, aut potius à cœna. Vbi autem es vetus diſciplina? Sed vero hæc caſtra urbana, & cum urbis vitiis. *Lipſius.*

Pars ignavi & vino graves.] Nos, *pars ignari* &c. Rhenanus.

4 *Cujuſcumque motus novi cupidum.*] Scripſi, *cujuſque motus novi cupidum.* Rhenanus. Edd. antiquiſſimæ *cujuſcunque*; quod ambigas ſitne ab librariis, an ab auctore ipſo. *Gruterus.*

5 *Severiſſimum centurionum.*] Vatic. *ſeveriſſimos.* & Plutarchus *ἑκατοντάρχας δύο* interfectos ſcribit. Noſter tamen etiam infra de uno tantum: *Vnus alterve perditus ac temulentus, centurionis ac tribuni ſanguine manus imbuet?* Itaque placeat magis hic legi, & *Severiſſimum centurionem*, ut proprium nomen expreſſerit interfecti. aut certe in altero Taciti loco, *centurionum ac tribuni*, ſcribendum erit. *Lipſius.*

Severiſſimos centurionum obtruncant.] Nos, *ſeveriſſimum centurionum* &c. nam ſequitur infra, *Centurionis ac Tribuni ſanguine manus imbuit.* Rhenanus. *ἑκατοντάρχας δύο.* Plutarch. *Savillius.* Conſtans veterum Codicum lectio & Florentini & Vat. & aliorum, *ſeveriſſimos Centurionum.* multo probabilior vulgata *ſeveriſſimum Centurionum.* nec Lipſio adſenſerim, qui, *Severiſſimum Centurionem*, legit, ut ſit proprium nomen interfecti. Quod autem inferius in Orat. Othon. unus tantum Centurio interfectus videatur, id minime obſtat. Dum enim indefinite ait: Ergo miles ſuum centurionem ac tribunum interficiet? idem eſt ac ſi dicat: Ergo milites ſuos centuriones ac tribunos interficient. nam ibi etiam ſequitur, *imperatoris ſui tentorium irrumpet?* & tamen id minime acciderat: ſed dixit, tanquam accidere

81 equis [1] urbem ac palatium petunt. Erat Othoni celebre convivium, [2] primoribus feminis viriſque; qui trepidi, fortuituſne militum furor, an dolus imperatoris, manere ac deprehendi, an fugere & diſpergi, periculoſius foret; modo conſtantiam ſimulare, modo formidine detegi, ſimul Othonis vultum intueri. utque evenit inclinatis ad ſuſpicionem mentibus, cum timeret Otho, timebatur. Sed haud ſecus diſcrimine ſenatus quam ſuo territus, & præfectos prætorii ad mitigandas militum iras ſtatim miſerat, & [3] *abire propere omnes è convivio* juſſit. Tum vero paſſim magiſtratus, projectis inſignibus, vitata comitum & ſervorum frequentia, ſenes feminæque per tenebras, diverſa urbis itinera, rari domos, plurimi amicorum tecta, & ut cuique humillimus
82 cliens, incertas latebras petivere. Militum impetus ne foribus quidem palatii coërcitus, quo minus convivium irrumperent, *oſtendi ſibi Othonem* expoſtulantes: vulnerato Iulio Martiale tribuno, & Vitellio Saturnino [4] præfecto legionis, dum ruentibus obſiſtunt. Vndique arma & minæ, modo in centuriones tribunoſque, modo in ſenatum univerſum: lymphatis cæco pavore animis, & quia neminem unum deſtinare iræ poterant, licentiam in omnes poſcentibus. donec Otho, contra decus imperii thoro inſiſtens,

dere poſſet. *Pichena.* Vide, cui potius credas, Tacito Romano, an Græco Plutarcho: ille etiam paulo poſt: *Vnus alterve perditus, ac temulentus, centurionis ac tribuni ſanguine manus imbuet?* hic ἑκατοντάρχας δύο. Ego (quod inter ingenuos dicendum ſit) plus fidei Romanis in re Romana habeo. *Severiſſimum centurionum.* Non proprium nomen, ſed nota centurionis ſævitiæ inſignioris: tales enim ſæpe à militibus cædebantur. ut lib. 1. Ann. *Centurio Lucilius interficitur, cui militaribus facetiis vocabulum, Cedo alteram, indiderant* &c. *Savillius.*

1 *Vrbem ac palatium petunt.*] Vide Sueton. Oth. c. 8. *Savillius.*

2 *Primoribus feminis viriſque.*] Ὀγδοήκοντα συγκλητικούς. Plutarch. *Idem.*

3 *Abire propere.*] Καθ' ἑτέρας θύρας ἀφείς. Plut. l.c. *aliis emittens oſtiis.* Idem.

4 *Præfectus legionis.*] Modus loquendi, qualem in Tacito obſervari alibi non commemini. *Idem.*

ſiſtens, precibus & lacrymis ægre cohibuit: redie-
runtque in caſtra inviti, neque innocentes. Poſte-
ra die, velut capta urbe, clauſæ domus, rarus per
vias populus; mœſta plebs; dejecti in terram mili-
tum vultus, ac plus triſtitiæ quam pœnitentiæ. Ma-
nipulatim allocuti ſunt Licinius Proculus, & Plo-
tius Firmus, præfecti. ex ſuo quiſque ingenio, mi-
tius aut horridius. Finis ſermonis in eo, ut [1] quina
millia nummum ſingulis militibus numerarentur.
Tum Otho ingredi caſtra auſus. atque illum tribuni
centurioneſque circumſiſtunt, [2] abjectis militiæ in-
ſignibus, *otium & ſalutem* flagitantes. [3] Senſit invi-
diam miles, & compoſitus in obſequium, *auctores*
ſeditionis ad ſupplicium ultro poſtulabat. [4] Otho quam- 83
quam turbidis rebus, & diverſis militum animis,
cum optimus quiſque *remedium præſentis licentiæ* po-
ſce-

1 *Quina millia nummum.*] Quinque millia ſeſtertium, id eſt 39. l. 1. ſ. 3. d. *Idem.*

2 *Abjectis militiæ inſignibus.*] Tribunatus inſigne, dignitatis nota erat παραζώνιον Pugio. Martial. lib. 14. Centurionis erat, *Vitis*, caſtigandis qui exorbitarent, militibus Iuvenal. de Mario, Sat. 8, *Nodoſam poſt hæc frangebat vertice vitem* &c. Tacit. 1. Ann. 23. Præfectis *Prætorio* ξίφος gladius inſigne fuit. Xiphilinus, ubi agit de Licinio Sura, qui prætoriis cohortibus ſub Trajano præerat, ὅτε πρῶτον τῷ μέλλοντι τῶν δορυφόρων ἐπάρξειν τὸ ξίφος, ὃ παραζώννυσθαι αὐτὸν χρῆν, ὤρεξεν i. *cum primum & porrigeret, quam Prætoriano militi præficeret, gladium, quo accingi debebat.* Et Nymphidius apud Plutarch. cum ſuum ſocium Tigellinum dignitate exueret. προσέταξεν ἀποθέσθαι τὸ ξίφος i. *gladium deponere juſſit.* Gladii geſtandi prærogativa ſecum ferebat jus vitæ & necis in milites. Dio l. 53. *Gladius* ξίφος, aut *pugio* (videntur enim eadem ſumi ſignificatione) ſupremæ quoque poteſtatis inſigne fuit, more in hoc uſque tempus ſervato. Vitellius imperio ſe abdicans, τὸ ξίφος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῖς ὑπάτοις, καὶ τοῖς ἄλλοις βουλευταῖς ὤρεγεν, ὡς καὶ τὴν αὐτοκράτορα ἀρχὴν δι' αὐτοῦ ἀποτιθέμενος i. *Vitellius coacto Senatu gladium ſuum Conſulibus aliiſque Senatorib. tradidit, abdicata ſic ſuprema poteſtate.* Tacitus eodem reſpiciens 3. hiſt. 68. Sueton. Vit. 15. *Savillius.*

3 *Senſit invidiam miles.*] Scil. dum tribuni ac centuriones militiæ inſignia coram Othone abjicerent, ac tam infeſtis militib. præeſſe recuſarent; cædes illis exprobrare, & omnem ſeditionis culpam in eos rejicere videbantur. *P.chena.*

4 *Otho quanquam.*] Non intelligo, cui rei ſit iſtud *quamquam.* forte ſcribendum *quoque*, cum utriuſque vocis notæ paullum differant. ſed nihil hic affirmaverim. *Freinshemius.*

ſceret; vulgus & plures, ſeditionibus & ambitioſo imperio læti, per turbas & raptus facilius ad civile bellum impellerentur: ſimul reputans non poſſe Principatum ſcelere quæſitum, ſubita modeſtia, & priſca gravitate retineri, ſed diſcrimine urbis & periculo ſenatus anxius, poſtremo ita diſſeruit: *Neque ut affectus veſtros in amorem mei accenderem, commilitiones;* [1] *neque ut animum ad virtutem cohortarer (utraque enim egregie ſuperſunt)* [2] *ſed veni poſtulaturus à vobis temperamentum veſtræ fortitudinis, & erga me modum caritatis. Tumultus proximi initium,* [3] *non cupiditate vel odio (quæ multos exercitus in diſcordiam egere) ac ne detrectatione quidem* [4] *aut formidine periculorum nimia pietas veſtra acrius quam conſideratius excitavit. Nam ſæpe honeſtas rerum cauſſas, ni judicium adhibeas, pernicioſi exitus conſequuntur.* [5] *Imus ad bellum. num omnes nuntios palam audiri, omnia conſilia cunctis præſentibus tractari, ratio rerum, aut occaſionum velocitas patitur? tam neſcire quædam milites, quam ſcire oportet. Ita ſe ducum auctoritas, ſic rigor diſciplinæ habet,* [6] *ut multa etiam centuriones tribunoſque tantum ju-*

1 *Neque ut animum, ad virtutem.*] Inſerui præpoſitionem, *ad. Neque ut ad animum, ad virtutem cohortarer.* nam omittere ſolet conjunctiones. Sic hoc lib.. *Et apud Galbam, Othonem, Vitellium illaſa. Ad virtutem,* id eſt, ad fortitudinem. *Rhenanus.*

2 *Sed veni poſtulaturus à vobis.*] Muretus trajecit, *veni. ſed poſtulaturus* &c. *Acidalius.*

3 *Non cupiditate vel odio.*] Vulgo, *cupidine.* Mutavi ſuadentibus veterib. libris. nam Flor. Syllaba minus habet, *cupidite*, Venetus claro, *cupiditate.* Non enim omnino idem, cupido, ac cupiditas, ut notum eſt. *Pichena.*

4 *Aut formidine.*] Non recte ceperis, niſi recte ſic diſtinxeris: *formidine periculorum: nimia pietas veſtra* &c. *Acidalius.*

5 *Imus ad bellum, non omnes nuntios.*] Diſtinximus, atque emendavimus, *Imus ad bellum. Num omnes nuntios* &c. Rhenanus. Lectio veterum edit. eſt, *non omnes nuntios*, quam hoc loco meliorem eſſe putavimus ſubſtituta; *num omnes núntios.* Freinshemius.

6 *Vt multa per centuriones.*] Liber Hiſpanus, *ut multá centuriónes tribunoſque*, omiſſa vocula. Veriſſime. Nam ea Othonis mens eſt, ut velit quædám imperia centurionibus tantum tribuniſque indicari; non in milites ſpargi. Florentinus liber habet, *Multa etiam centuriones*: optime. *Lipſius.*

juberi expediat. Si, ubi jubeantur, quærere ſingulis liceat; pereunte obſequio, etiam imperium intercidit. An & illic nocte intempeſta rapientur arma? unus alterve [1] *perditus ac temulentus (neque enim plures conſternatione proxima inſaniſſe crediderim) centurionis ac tribuni ſanguine manus imbuet? Imperatoris ſui tentorium irrumpet? Vos quidem iſtuc pro me, ſed in diſcurſu ac tenebris,* 84 *& rerum omnium confuſione, pateſieri occaſio etiam adverſus me poteſt.* [2] *Si Vitellio & ſatellitibus ejus* [3] *eligendi ſa-*

Ut multa etiam per centuriones.] Duas iſtas voculas, *etiam per*, expunximus. *Rhenanus.* Lipſius in curis ſecundis legit, *multa etiam centuriones*; in poſtrema recenſione illud *etiam* quoque omiſit. Eamque aſſeverat lectionem, & hanc ejus mentem veriſſimam, quædam Imperia Centurionib. tantum tribuniſque in dicanda, non in milites ſpargenda. Neutrum horum voluit Tacitus aut Otho, quorum ut mens non ſatis liquea, una particella facit *tantum*, quæ verbo *juberi* jungenda, non vocibus *centuriones tribunoſque*. Et Farneſianus liber recte *etiam*, quo recepto locum ſic diſtinguo: *ut multa etiam centuriones Tribunoſque tantum juberi expediat.* Hic ſenſus enim verus, nec præter eum alius ſaltem probabilis. In uſu & ex uſu militiæ eſt, ut multa ſaltem jubeantur, non modo vulgus militum, ſed Centuriones etiam ipſi ac Tribuni. Id requirunt ſtatim ſequentia: *Si ubi jubeantur, quærere ſingulis liceat: pereunte obſequio, etiam imperium intercidit.* Quæ cum neutra Lipſianarum emendationum recte cohærent. *Acidalius.* Florent. *ut multa etiam centuriones* &c. eodem ſenſu, quem Lipſ. elicuit ex Hiſpano Codice, qui habet: *ut multa Centuriones.* Vulgati vero addunt: *per centuriones.* Pichena. Editio prima, ſecunda, tertia ſervant illud quod produxit e Flor. Pichena: *ut multa etiam Centuriones* &c. Lectio veriſſima, quam cur alii mutaverint, rationem non video. eam confirmavi plurium exemplorum quaſi munimentis in Sulpiciorum farragine. *Gruterus*

1 *Perditus ac temulentus.*] Puto; *peritus.* Nam ad inſtinctum quemdam & *inſaniam* (ita ſtatim) refert. *Lipſius.*

2 *Si Vitellio & ſatellitibus ejus.*] Hæc ipſa movendi ratio ab hoſtium affectu & voto, uſurpata decenter Homero, Illiad. α.

Ἦ κεν γηθήσαι Πρίαμος, Πριάμοιό τε παῖδες,
Ἄλλοι τε Τρῶες μέγα κεν κεχαροίατο θυμῷ,
Εἰ σφῶιν τάδε πάντα πυθοίατο μαρναμένοιιν.
Ridebit Priamus certe, & Priameia proles,
Atque alii Trôes gaudebunt gaudia magna,
Has inter vos ſi lites & jurgia norint.

Et cur non ab illo uberi eloquentiæ & ſapientiæ fonte ſit hic rivus? *Lipſius.*

3 *Eligendi facultas detur.*] Forte; *colligendi*, id eſt, ut exercitus colligantur, aut *confligendi facultas detur.* nam regium volumen habet, *elligendi.* Rhenanus. Mire heic hæret Rhenanus, & tandem ad emendationes refugit. Sed fruſtra. *Eligendi facultas*; eſt facultas optandi atque impetrandi à Deis. Si, inquit, efficaciter quidvis nobis imprecari poſſent; nihil nobis aliud optent, quam noſtram mentem. conferantur iſthæc cum cap. 10. lib. 3. Hiſt. *Gruterus.*

facultas detur, [1] quem nobis animum, [2] quas mentes imprecentur? quid aliud quam ſeditionem & diſcordiam optabunt? ne miles centurioni, ne centurio tribuno obſequatur. hinc confuſi pedites equiteſque, in exitium ruamus. Parendo potius, commilitones, quam imperia ducum ſciſcitando res militares continentur. & [3] fortiſſimus in ipſo diſcrimine exercitus eſt, qui ante diſcrimen quietiſsimus. Vobis arma & animus ſit: mihi conſilium, & virtutis veſtræ regimen relinquite. Paucorum culpa fuit, duorum pœna erit. ceteri abolete memoriam fœdiſſimæ noctis. [4] nec illas adverſus ſenatum voces ullus unquam exercitus audiat. Caput imperii, & decora omnium provinciarum, ad pœnam vocare, non hercle illi, [5] quos cum ma-

1 *Quem nobis animum.*] Malim, *vobis*. Rhenanus. Inepte mavult Rhenanus *vobis*, id quidem ſentit Otho; ſed invidiæ molliendæ ſubticet, & ſe etiam alioſque ei numero includit, ut ſolent oratoria arte inſignes. *Idem.*

2 *Quas mentes imprecentur?*] Tolle hic interrogationis notam & repone comma. neque enim in præcedentibus ſaltem verbis adhuc interrogationis vis eſt, ſed conditionis expreſſio: in ſequentib. illatio cum interrogatione. *Acidalius.*

3 *Fortiſſimus in ipſo diſcrimine.*] Veriſſima gnome. quæ veteri Græcorum dicto firmatur apud Euſtathium, Θρασοὺς πρὸ ἔργου, ἐν ἔργῳ κακός. *Confidens ante rem, plerumque ignavus.* Ariſtoteles etiam apte? in Nicomachæis, libro III. Καὶ οἱ μὲν θρασεῖς, προπετεῖς καὶ βουλόμενοι πρὸ τῶν κινδύνων κινδυνεύειν, ἐν αὐτοῖς δ' ἀφίστανται. Οἱ δ' ἀνδρεῖοι, ἐν τοῖς ἔργοις ὀξεῖς, πρότερον δ' ἡσύχιοι. id eſt: *Temerarii quidem, prompti & volentes ſunt ante pericula periclitari; ſed in ipſis deficiunt: at fortes, in rebus & factis acres, ante quietiſſimi.* Quem locum nihil abſurdum Tacitum adſpexiſſe & expreſſiſſe. Sed & Homerus Græcos ſemper quietos & tacitos facit ante pugnam: Iliad. α.

Οἱ δ' ἄρ' ἴσαν σιγῇ μένεα πνείοντες Ἀχαιοί.

Iliad. δ.

——— Οἱ δ' ἄλλοι ἀκὴν ἴσαν (οὐδέ κε φαίης
Τόσσον λαὸν ἕπεσθαι ἔχοντ' ἐν στήθεσιν αὐδήν)
Σιγῇ δειδιότες σημάντορας.

Verum ibant taciti, ſpirantes robur Achivi.

——— alii taciti ibant (nec dixiſſes
Hunc tantum populum linguæ uſum aut oris habere:)
Ibant, quiſque ducum reverentes.

Talis & Livianus Manlius, qui nulla voce aut minis in Gallum ibat: *ſed pectus, animorum iraque tacita plenum, omnem ferociam in diſcrimen ipſum certaminis diſtulerat.* Lipſius.

4 *Ne illas adverſus Senatum voces.*] Scripſi, *Nec illas* &c. *Rhenanus.*

5 *Vitellius in nos ciet.*] Locum ab aliis fœde interpolatum è Vaticano reſtitui, religioſe ſervata ejus ſcriptura: niſi quod *Audeant* feci, ex *Audiant*. Ne Germani quidem, inquit, illi barbari: quos nunc Vitellius in nos concitat, audeant ad pœnam ampliſſimum ordinem depoſcere: nedum vos Romana ſuboles. non etiam ſpre-

maxime Vitellius in nos ciet, Germani audeant. Illi ne Italiæ alumni, & Romana vere juventus, [1] *ad ſanguinem & cædem depoſcerent ordinem, cujus ſplendore & gloria, ſordes & obſcuritatem* [2] *Vitellianarum partium perſtringimus? Nationes aliquas occupavit Vitellius, imaginem quandam exercitus habet: Senatus nobiſcum eſt. Sic fit, ut hinc Reſp. inde hoſtes Reip. conſtiterint. Quid? vos pulcherrimam hanc urbem,* [3] *domibus & tectis, & congeſtu lapidum, ſtare creditis? Muta iſta & inanima intercidere ac* [4] *reparari promiſcua ſunt:* [5] *ater-*

ſpreverim ſcribere cum Hiſpano codice, *quis cum maxime:* id eſt, quis comitatus maxime Vitellius in nos movet. *Lipſius.*

Quos nunc maxime Vitellius in nos ciet.] *Nec quibus cum maxime in nos ciet.* ubi dictum, *in nos ciet*, ſicut, *in nos movet.* De adverbio *cum maxime* admonuimus alibi. *Rhenanus.* Lipſii correctionem ego ex Florentin. prorſus confirmo. male vulgo: *quibus cum maxime:* &, *audiant.* Pichena. Apage Hiſpani libri lectionem, *queis cum*, pro cum quibus. Quod Lipſius tamen probare auſus eſt. Ne faceret, vox ſaltem *cum maxime* monere debebat. lib. 4. Hiſt. *tolerant cum maxime inopiam.* Emendavimus in Plinii epiſt. lib. 10. inſignem locum. Tac. iterum 4. Hiſt. *vaſtatam Italiam, capi cum maxime urbem.* Acidalius.

1 *Ad ſanguinem & cædem repoſcerent ordinem.*] Exemplar Matthiæ Corvini habet, *depoſcerent.* malim, *depoſcent.* Sane *depoſcendi* verbum inprimis hic locum habet, quod exemplis aſtruere facillimum eſt. lib. 3. Hiſt. *Nec minus violenter Aponium, quam Flavium ad ſupplicium depoſcerent.* Eod. libro: *Victos in deditionem accipere; aut expugnare depoſcunt.* Rhenanus. Lege, *depoſcent.* Niſi tamen hæc Taciti formula eſt, quæ & ſupra in Piſonis oratione: *Habitune & inceſſu, an illo muliebri ornatu, mereretur imperium?* & illic item à nobis interpolata, fortaſſe male. *Acidalius.*

2 *Vitellianarum partium perſtringimus.*] Lege, *præſtringimus.* i. hebetamus, obumbramus. At recte mox: *perſtringendos mulcendoſque animos.* Hoc enim quod Perſius *mordaci radere vero.* Gronovius.

3 *Domibus & tectis.*] Tale Auguſtus in Dione, oratione ad populum lib. LVI. Ἄνθρωποι γάρ που πόλις εἰσὶν, οὐκ οἰκίαι, οὐδὲ στοαὶ, οὐδ᾽ ἀγοραὶ ἀνδρῶν κεναί: *Viri enim urbs ſunt, non domus, & porticus; aut fora hominum vacua.* Lipſius.

4 *Promiſcue poſſunt.*] Budenſis codex, *promiſcua ſunt:* itemque Florentinus, in quo *promiſcua ſunt.* quod helleniſmo quodam retineri poſſe, imo debere, aſſentior Rhenano. Sed velim amplius, *inanima*, reſcribi, paullo ante. *Idem.*

Reparari promiſcue poſſunt.] Sincerior eſt manuſcripti codicis lectio; *reparari promiſcua ſunt.* Expone *promiſcua ſunt*, ut intercidant ac reparentur. quæ locutio Græcam conſtructionem redolet. *Rhenanus.* Flor. aliter; *reparari promiſcua ſunt.* quod Rhenanus interpretatur. Animadverti etiam, & in hoc antiquiſſimo codice, & in altero priorum librorum, perpetuo ſcriptum eſſe, *promiſcus, promiſca, promiſcum, promiſce* &c. Quod autem Lipſius repoſuit, *inanima*, exemplo Ciceronis firmatur, qui in Verrem Act. III. ait:

[1] *æternitas rerum, & pax gentium, & mea cum veſtra ſalus, incolumitate ſenatus firmatur. Hunc* [2] *auſpicato a parente & conditore urbis noſtræ inſtitutum, & a regibus uſque ad principes continuum & immortalem, ſicut a majoribus accepimus, ſic poſteris tradamus. Nam ut ex vobis ſenatores, ita ex ſenatoribus principes naſcuntur.*

85 [3] Et oratio ad perſtringuendos mulcendoſque militum animos, & ſæveritatis modus (neque enim in plures quam in duos animadverti juſſerat) grate accepta, compoſitique ad præſens, qui [4] coërceri non poterant. [5] Non tamen quies urbi redierat. ſtrepitus telorum, & facies belli [6] erat: militibus, ut nihil in

omnia muta atque inanima, tanta & tam indigna rerum atrocitate, commoverentur. Simili modo Plin. Paneg. ad Trajanum: *muta quidem iſta & anima carentia, ſentire tamen & lætari videntur.* Pichena. Repoſuimus ex ſcriptura librorum Rhenano, Lipſio, Pichenæ indicata probataque. Prius editi; *promiſcue poſſent.* Freinshemius.

1 *Æternitas rerum & pars gentium.*] Emendavimus, *& pax gentium.* Rhenanus.

2 *Auſpicato.*] Id eſt: addicentibus avibus. quanquam enim nec Livius nec Dionyſius ritus ejuſmodi obſervatos tradant in legendis Senatoribus, cum tamen conſtet equitum Centurias à Romulo *augurato ſcriptas* (Livius l. 1.) urbem fundatam nominatamque *captis ad inaugurandum templis.* Remo Aventinum, Romulo Palatinum occupante (Livius libro 1. licet Ennius alia iis loca aſſignet) cum Romulus *ἐν ἔθει κατεστήσατο τοῖς μετ' αὐτὸν ἅπασι, μήτε βασιλείας, μήτ' ἀρχὰς λαμβάνειν, ἐὰν μὴ καὶ τὸ δαιμόνιον αὐτοῖς (δι οἰωνῶν) θεσπίσῃ* i. e. *huic mori ſucceſſores obſtrinxerit, ne regno inaugurarentur aliive dignitati, niſi Diis per auſpicia approbantibus* (Dionyſ. Halic. lib. 2.) probabilis conjectura eſt id non fuiſſe neglectum in re tanti momenti, qualis erat lectio Senatorum. Sane, poſtquam Attius Navius cotem novacula incidiſſet tempore Tarquinii Priſci, Livius lib. 1. ſcribit creviſſe auguralis diſciplinæ exiſtimationem. *Savilius.*

3 *Et oratio ad perſtringendos.*] Nos, *& oratio.* Rhenanus. Muret. ea. non opus, nec probo. *Acidalius.*

4 *Coërceri non poterant.*] Leg. *potuerant.* qui antea ne coërceri quidem potuerant, nunc fuere etiam compoſiti. *Idem.*

5 *Non tamen quies urbi.*] Lectionem hanc & diſtinctionem à libris priſcis non potui quin anteferrem vulgatæ, aut conjecturis aliorum parum firmis. *Lipſius.*

Quies urbis redierat. Strepitus &c.] Hic locus eſt miſere corruptus. nec quicquam auxilii fuit à libro manuſ. unde mendoſa verba transfuſa ſunt in vulgatas edit. nos magno labore eruimus tandem germanam ſinceramque lectionem. Sic autem emendavimus diſtinximuſque, *quies urbi. Sed erat ſtrepitus* &c. *Rhenanus.*

6 *Militibus ſparſis per domos.*] Turbarunt me verba, quæ jam capio. Significat enim milites in plebeia aut pacata veſte, ſine gladiis, domos perluſtraſſe, ſermones excepiſſe adverſus Prin-

in commune turbantibus, ita ſparſis per domos, occulto habitu, & maligna cura in omnes, quos nobilitas, aut opes, aut aliqua inſignis claritudo rumoribus objecerat. Vitellianos quoque milites veniſſe in urbem ad ſtudia partium noſcenda, plerique credebant. Vnde plena omnia ſuſpicionum, & vix ſecreta domuum ſine formidine. ſed plurimum trepidationis in publico, ut quemque nuntium fama attuliſſet, [1] animum vultumque converſi, ne diffidere dubiis, [2] ac parum gaudere proſperis viderentur. Coacto vero in curiam ſenatu, arduus rerum omnium modus, ne contumax ſilentium, ne ſuſpecta libertas. [3] & privato Othoni nuper, atque eadem dicenti, nota adulatio. Igitur verſare ſententias, & huc atque illuc torquere, *hoſtem & parricidam* Vitellium vocantes: providentiſſimus quiſque vulgaribus convi-

Principem aut ſtatum præſentem. Arrianus eum morem mihi ſuggerit, Diſſertation. Epicteti libro 4. cap. ultimo. Οὕτω δὲ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἐν Ῥώμῃ οἱ προπετεῖς λαμβάνονται. Παρακεκάθικέ σοι στρατιώτης ἐν σχήματι ἰδιωτικῷ, καὶ ἀρξάμενος κακῶς λέγει τὸν Καίσαρα, εἶτα σὺ ὥσπερ ἐνέχυρον παρ' αὐτοῦ λαβὼν τῆς πίστεως τὸ αὐτὸν τῆς λοιδορίας κατῆρχθαι, λέγεις καὶ αὐτὸς ὅσα φρονεῖς. Εἶτα δεθεὶς, ἀπάγῃ. id eſt: *Hoc modo Romæ circumveniuntur à militibus iſti proclives lingua & effuſi. Adſedit miles tibi quiſpiam, habitu privati. is male loqui de Cæſare incipit: tu tamquam pignus fidei id arripiens quod cœpit prior, ipſe quoque effutis quidquid ſentis. Deinde vinctus, abduceris.* Et hoc fine præſertim milites, qui Frumentarii dicti. De quo alias. *Lipſius.*

Erat militibus,] Pro *erat* ſuppoſuimus particulam & è codice Budenſi, ſicque diſtinximus ſententia. *Et militibus &c. occulto habitu: & malignâ curâ in omnes.* Dictum autem eſt auferendi caſu, *& maligna cura*, ſicut *& militibus.* Rhenanus.

1 *Animo vultuque converſi.*] Scripſimus, *Animum, vultumque converſi.* Græca figura ſed Latinis quoque familiaris, poëtis videlicet atque hiſtoricis. *Rhenanus.* Muret. *animo vultuque converſi, ne diffidere dubiis, aut parum.* Sane *aut* omnino reponendum: priora cur mutet, neſcio. niſi ſi poëticam magis, quam hiſtoricam locutionem cenſuit. At Tacitus in eam formam alia multa. *Acidalius.* Bene Rhenanus *animum vultumque*; male *converſi* nam alterum prorſus poſtulat ſeries orationis in qua intelligitur verbum ſubſtantivum, quaſi eſſet. *Sed plurimum trepidationis in publico erat converſis animum vultumque, ut quemque nuntium fama attuliſſet.* Gronovius.

2 *Ac parum gaudere proſperis.*] Fortaſſe rectius eſſet, *aut parum gaudere.* Vrſinus.

3 *Atque eadem dicenti, nota adulatio.*] E Vatic. ita reſtituimus, voce una addita, & altera mutata. Difficilis,

viciis; quidam vera probra jacere, in clamore tamen, & ubi plurimæ voces, [1] aut tumultu verbo-
86 rum ſibi ipſi obſtrepentes. Prodigia inſuper terrebant, diverſis auctoribus vulgata. *In veſtibulo Capitolii omiſſas habenas bigæ, cui Victoria inſtiterat: erupiſſe cella Iunonis majorem humana ſpeciem: ſtatuam divi Iulii, in inſula Tiberini amnis, [2] ſereno & immoto die, ab Occidente in Orientem converſam: prolocutum in Etruria bovem: inſolitos animalium partus:* & plura alia, rudibus ſæculis etiam in pace obſervata, quæ nunc [3] tantum in metu audiuntur. Sed præcipuus, & cum præſenti exitio, [4] etiam futuri pavor, [5] ſubita inundatione Tiberis: qui immenſo au-

cilis, inquit, in Senatu rerum omnium modus. Taceres? ſilentium pro contumacia eſſet. Diceres libere & cenſeres? inviſa libertas. Ad gratiam loquerere? non faceres fidem: quia privatus nuper Otho, peritus harum artium, & iiſdem adulationibus exercitus. *Lipſius.*

Et Othoni eadem qua nuper privato, dicenti adulatio &c.] Sic videtur legendum, non ut vulgo legitur: *Et privato Othoni nuper, atque eadem dicendi adulatio.* Vrſinus.

1 *Aut tumultu verborum ſibi ipſi obſtrepentes.*] Non cohæret ſermo, ni reponas *aucto tumultu.* Grotius.

2 *Sereno & immoto die.*] Codex Budenſis non habet *die.* Malim ego *cælo.* Rhenanus. Recte *die*, non *cælo*, quod magis placeret Rhenano. Nihil opus. *diem* enim pro *cælo* poni, & contra *cælum*, pro *die* multis probavi in Sulpicianum centonibus; quos tandem aliquando manumittam neceſſe eſt, ne ſi quid me ſubito fiat, ſimilis habeat Bombycium telis ſuis miſere immortuoram, quem deinde non Pamphila, ſed Pamphilus aliquis curioſe & evolvat, & abjiciat, filis ſibi retentis; precium laboris. ſcil. *Gruterus.* Delet Muret. *die* me non probante. *Acidalius.* [illegible]

3 *Tantum in metu audiuntur.*] Quippe hoc ingenium vulgi, tunc converti ad religiones, & monſtra obſervare aut fingere. Claudianus appoſite, De bello Getico:

Vtque eſt ingeniique loquax, & plurima fingi
Permittens credique Timor: nunc ſomnia vulgo
Narrari, tunc monſtra deûm, monituſque ſiniſtri.

Propiuſque ad Tacitum:

Et ſi quod fortaſſe Quies neglexerat omen,
Addit cura novis.

Lipſius.

4 *Etiam futuri pavor.*] Is enim ut ait Plinius, *vates quodammodo intelligitur ac monitor, auctu ſemper religioſus.* Idem.

5 *Subita inundatione Tiberis.*] Plutarch. ἐ τὸ περὶ τ̃ Θύμβριν δὲ σύμπτωμα σημεῖον ἐποιοῦντο οἱ πολλοὶ μοχθηρὸν, h. e. *populus fluvii inundationem habuit mali ominis loco.* Plin. 3. 5. *Quinimo vates intelligitur* (Tiberinus amnis) *potius ac monitor, aucto ſemper religioſus verius quam ſævus.* Savillius. Faërnus legebat, *ſubita inundatio Tiberis*, cum in aliis ſit, *inundatione*: quod non ita placet. *Vrſinus.*

auctu, [1] prorupto ponte ſublicio, ac ſtrage obſtantis
molis refuſus, non modo jacentia & plana urbis lo-
ca, ſed ſecura hujuſmodi caſuum implevit. Rapti
è publico plerique, plures [2] in tabernis & cubili-
bus intercepti. [3] Fames in vulgus, [4] inopia quæſtus,
& penuria alimentorum. corrupta ſtagnantibus a-
quis inſularum fundamenta, dein remeante flumi-
ne dilapſa. Vtque primum vacuus à periculo ani-
mus fuit, [5] id ipſum, quod paranti expeditionem
Othoni, campus Martius & via Flaminia iter belli
eſſet [6] obſtructum, à fortuitis vel naturalibus cauſ-
ſis, in prodigium & omen imminentium cladium
vertebatur. Otho, luſtrata urbe, & expenſis belli 87
conſiliis, quando Peninæ Cottiæque Alpes, & ce-
teri Galliarum aditus Vitellianis exercitibus claude-
bantur; Narbonenſem Galliam aggredi ſtatuit; claſſe
valida, & [7] partibus fida, quod [8] reliquos cæſorum
ad pontem Milvium, & ſævitia Galbæ [9] in cuſto-
diam

1 *Prorupto ponte ſublicio.*] Sine dubio Tacitus ſcripſit, *proruto.* Gronovius.

2 *In tabernis ex cubilibus intercepti.*] Caſtigavi, *in tabernis & cubilibus*, hoc eſt, in lectis. *Rhenanus.*

3 *Fames in vulgus.*] Orta ex fluminis inundatione. Plutarch. πλεῖστον δὲ κατέβλαψεν ἐν ᾧ τὸν ἐπὶ πράσει διαπωλοῦσι σῖτον, ὡς δεινὴν ἀπορίαν ἡμερῶν συχνῶν καταχεῖν h. e. *foro frumentario maxime nocuit inundatio, ut ſecuta fuerit per dies complures annonæ caritas.* Savillius.

4 *Inopia quæſtus, & penuria alimentorum.*] Accipio ſexto caſu, non primo, verba illa, *inopia*, & *penuria*. nam famem ortam intelligit ex inopia quæſtus, & ex alimentorum penuria. ideo melius diſtinxi: *Alimentorum. Corrupta* &c. *Pichena.*

5 *Id ipſum quod paranti expeditionem Othoni.*] In libro manuſcripto non eſt dativus *Othoni*, qui ſubauditur elegantius. nec eſt illic particula *quod*, ſed tantum *id ipſum*, ut queat etiam legi; *id, quoniam paranti expeditionem campus*, &c. *Rhenanus.*

6 *Obſtructum.*] Suet. Oth. 8. *Primo ingreſſu inundationis Tiberis retardatus* (Otho) *ad viceſimum etiam lapidem ruina ædificiorum præcluſam viam offendit.* Savillius.

7 *Partibus fida.*] Non quod novi legionarii claſſe veherentur (maxima enim pars apud Othonem remanebat) ſed quod alii claſſiarii in triremibus continuo ſervati ſpem foverent prævalituros ſe favore Othonis ſociis ſuis exhibito. *Idem.*

8 *Reliquos cæſorum.*] Forte rectius, *reliquias.* Freinshemius.

9 *In cuſtodiam habitos.*] Malim, *in cuſtodia.* Rhenanus. Dimiſſi tamen erant ante ejus mortem, flagitio in ejus caput operam navaturi; conſtituebantque unam legionem, ut antecedentia probant; adeo ut non O-

 thoni

diam habitos, [1] in numeros legionis compoſuerat. [2] facta & ceteris ſpes honoratioris in poſterum militiæ. Addidit claſſi urbanas cohortes, & pleroſque è prætorianis, [3] vires & robur exercitus, atque ipſis ducibus conſilium & cuſtodes. [4] Summa expeditionis Antonio Novello, Suedio Clementi [5] primipilaribus, Æmilio Pacenſi, cui ademptum à Galba Tribunatum reddiderat, permiſſa. Curam navium Oſcus libertus retinebat, [6] ad obſervandam honeſtiorum fi- [illegible] dem

thoni deberent beneficium, quod ordinibus adſcripti eſſent, quod locus hic docet, ſed Galbæ. *Savilius.*

1 *In numerum legionis.*] Hiſpanus codex, *numero:* Romana editio & Florentinus, *numeros.* quod rectum hic eſt: intellegendique numeri militares, de quibus jam prædixi. *Lipſius.*

In numeros legionis compoſuerat.] Ita MS C. alter. nam in Flor. ſequitur reſpondentis folii defectus. Vulgo, *in numerum.* quod alibi etiam Lipſius correxit. *numeri* enim ſæpe pro cohortibus Tacito uſurpantur. *Pichena.*

2 *Facta & reliquis ſpes.*] Illis ſcil. qui navalibus operis diſtinebantur. *Savilius.* Vulgo, *reliquis.* Quod videtur ſumptum ex ſuperiori voce, *reliquos.* Repoſui *ceteris* ex Flor. Senſus autem eſt: Ceteris etiam militibus, qui in ea claſſe erant, præter reliquos illos Galbianæ cædis, factam ſpem honoratioris militiæ in poſterum: quo ſcil. libentius in eam expeditionem irent. *Pichena.* Suſpicor auctorem ſcripſiſſe: *compoſuerat, facta & ceteris ſpe honoratioris in poſterum militia.* Sic lib. 3. *in Vitellium ut inimicum reſcripſere, facta tribunis & centurionibus retinendi, quæ Vitellius indulſiſſet, ſpe.* Gronovius.

3 *Vires & robur.*] A conjectura noſtra eſt. libri enim omnes, *è prætorianis viris, ut robur exercitus.* parum apte. *Lipſius.*

4 *Summa expeditionis Antonio Novello.*] Ita emendavi. male vulgo *Novellio.* Sic lib. ſequ. *Antonium Novellum.* ibique ſtatim: *Antonio Novello nulla auctoritas* &c. *Pichena.*

5 *Primipilaribus.*] Id eſt, qui primos pilos duxiſſent; ut Conſularis, qui Conſul exſtitiſſet. *Savilius.*

6 *Invitatus.*] Vox, *Invitatus*, ſuſpecta. quidam libri *Imitatus*, alii, *immutatus.* Faërnus, *initio datus.* Lipſius.

Ad obſervandam honeſtiorum fidem initio datus.] Ita Faërnus emendabat pro eo, quod eſt in vulgatis, *invitatus.* Urſinus. *Invitare*, eandem vim fere habet, quam, rogare: neque Imperatorem erga præfectum ſuum, præſertim libertum, decet. hi enim jubentur, non rogantur. Merito igitur Lipſio ſuſpectum verbum. Man. noſter adhuc corruptius, *immutatus.* forte, *immixtus*, quaſi inter duces additus. *Pichena.* *Invitatus* idem eſt quod vocatus. 13. ann. *adhuc Armenii ambigua fide utraque arma invitabant.* Unde non video, quare id verbi ſit ejiciendum. Verum creditur Oſco navium cura, ut impedimento ducibus eſſet, qui agerent ſubleſta fide: nec enim ſupervacua erat ejuſmodi ſuſpicio. *Nuſquam fides aut amor, metu ac neceſſitate huc illuc mutabantur.* quæ etiam plerique prætorianorum claſſi adjecti ſunt. *addidit claſſi urbanas cohortes & pleroſque è prætorianis, vires & robur exercitus.* Salinerius. Prima editio, *imitatus.* Emendationibus incumbitur hinc inde, ego

dem invitatus. Peditum equitumque copiis [1] Suetonius Paulinus, [2] Marius Celſus, Annius Gallus, rectores deſtinati. Sed plurima fides [3] Licinio Proculo prætorii præfecto. is urbanæ militiæ impiger, bellorum inſolens, auctoritatem Paulini, vigorem Celſi, maturitatem Galli, ut cuique erat, criminando, quod facillimum factu eſt, pravus & callidus, bonos & modeſtos anteibat. Sepoſitus per eos dies [4] Cornelius Dolabella in coloniam Aquinatem, neque

ego mallem totam vocem omnibus ſuis elementis eradicari, ceu ſupervacuam. *Gruterus.* Non comparet ſententia: minus etiam deleta ſuſpecta voce *invitatus*, quod fecerat Muretus. Nec Lipſio Delius favit: neſcio, ſi mihi. Poſſit credo legi: *ad obſervandam, honeſtiorum fide invitatus.* Id eſt, ut fideliter curam navium ageret, fide honeſtiorum, & dignioris conditionis, ipſe libertus invitatus. Aut potius: *in obſervanda, honeſtiorum fidem imitatus.* Vt in obſervanda navium cura tam fideliter ſe geſſerit, ac ſi non libertus, ſed honeſtior aliquis eſſet. *Acidalius.* Cur *honeſtiorum?* Nam inhoneſtiorum potius fides obſervanda videri poſſit. Imo, *honeſtiorum.* Nam peſſimis principibus optimi ſunt ſuſpecti, ut optimis peſſimi. *Obſervare* hic eſt eorum cuſtodum, quorum jam jam meminit: *Addidit claſſi urbanas cohortes* &c. Sed hæc in gratiam tyronum. At turbant hic eruditi. Omnibus ſuſpectum τὸ *invitatus.* Cujus ego ſuſpicionis cauſam certe nullam video. Vocantur alii ad dignitates, alii ad eas gerendas aut retinendas à principibus invitantur. vocantur ab iis, qui juſto & idoneo titulo, invitantur ab iis, qui precario imperant. Talis hic Otho. Vocantur etiam ad dignitates, qui vocantur, ut eas recte gerant: invitantur præſenti vel pretio, vel præmio, vel utriuſque ſpe, quos miniſtros ſcelerum peſſimi Principes eſſe volunt, aut optimorum, ne quid contra peſſimos Principes moliantur, acerrimos obſervatores. Quod hic in Oſco locum habet, ideoque integrum rectumque cenſeo τὸ *invitatus*; ponitur ea ſignificatione, quam dixi. *Boxhornius.* Nihil ineptius τοῦ *invitatus*, niſi forte ipſe illius verbi defenſiones. Hoc adfirmare proclive eſt: ſed non tam facilis medicina. Suſpicabar tamen, *comitatus*, vel *miniſter datus.* Adde 2. Obſerv. 20. *Gronovius.*

1 *Suetonius Paullinus.*] Othonis præfecti hoc bello erant ſex aut ſeptem. *Paullinus, Celſus, Gallus, Proculus* nominari hic Tacito, & infra *Spurinna* & *Macer* & frater principis *Titianus.* Savillius.

2 *Marius Celſus, Annius Gallus, rectores deſtinati.*] Liber. Covarruviæ, *rectores conſtituti.* Vtrumque ſpurium: & ſententia ſine eo conſtat. *Lipſius.*

Rectores deſtinati.] Hiſpanus liber, *conſtituti.* Lipſius utrumque ſpurium, & ſine eo ſententiam conſtare ait. Eſt ita vero. Sed vide, ſi ex Hiſpanica lectione alia concinnari melior poteſt, ut cum ſequentibus copuletur, in hunc modum, *rectores. Cunctu tuta, ſed plurima fides* &c. *Acidalius.*

3 *Licinio Proculo.*] *Profecto Brixellum Othone, honor imperii penes Titianum fratrem, vis ac poteſtas penes Proculum præfectum.* Tac. 2. hiſt. *Savilius.*

4 *Corn. Dolabella.*] Cæſus poſtea juſſu Vitellii. 2. hiſt. *Savilius.*

que arta cuſtodia, neque obſcura: nullum ob crimen, ſed vetuſto nomine, & [1] propinquitate Galbæ monſtratus. Multos è magiſtratibus, magnam conſularium partem, Otho, non participes aut miniſtros bello, ſed comitum ſpecie, [2] ſecum expedire jubet. In quis & L. Vitellium, eodem quo ceteros cultu, nec ut imperatoris fratrem, nec ut hoſtis. Igitur [3] mota urbis cura, nullus ordo metu aut periculo vacuus. primores ſenatus ætate invalidi, & longa pace deſides; ſegnis & oblita bellorum nobilitas: ignarus militiæ eques: quanto magis occultare ac abdere pavorem nitebantur, manifeſtius pavidi. Nec deerant è contrario, qui ambitione ſtolida, conſpicua arma, inſignes equos, quidam luxurioſos apparatus conviviorum & [4] irritamenta libidinum, ut inſtrumenta belli mercarentur. [5] Sapientibus quietis & Reip. cura: leviſſimus quiſque, & futuri improvidus, ſpe vana tumens. [6] multis afflicta fides in pace, ac turbatis

1 *Propinquitate Galbæ.*] Quo vinculo, neſcio: ſed ipſi Galbæ ſuſpectum Dolabellam de imperio, in Suetonii Galbâ, cap. 12. obſervo. Scribit & Plutarchus, cum de ſucceſſore Galba deliberaret, *amicos partim Dolabellæ, plures Othoni ſtuduiſſe.* Non ergo mirum, Othoni nunc ſuſpectum, & à Vitellio mox interfectum. *Lipſius.*

2 *Secum expedire jubet.*] Expedire pro in bellum accingi; abſolute. *Rhenanus.* Faernus legebat, *expeditos ire,* ſive, *expediri,* ſi magis ita placeret. *Urſinus.*

3 *Mota urbis cura.*] Scripſi *mota.* Rhenanus. Editiones vett. *mota urbis cura,* quod ignoro cur mutaverint. Dictum eſt ſexto caſu, ut in illa oratione ſupra 6, 17. *commoto ſimul equitum ære alieno, inopia rei nummariæ.* Freinshemius.

4 *Irritamenta libidinum.*] Iuven. Sat. 2, 102. ſcribit circumlatum Othoni inter belli inſtrumenta ſpeculum. Teſtimonium ab hoc Taciti diſſidens 2. hiſt. *Nec Othoni ſegne, aut corruptum luxu iter.* Savillius.

5 *Sapientibus quietis à Reip. cura.*] Caſtigavi, *Sapientib. quietis & Reip. cura.* Rhenanus.

6 *Multis afflicta fide in pace.*] Repoſuimus, *Multis afflicta fides.* Afflictam fidem hic dicit quam lib. 3. Hiſt. vocat *afflictam*, hoc eſt, collabefactam deminutamque. *Rhenanus.* Quis crederet optimum Rhenanum tam diu impune laturum fuiſſe hanc mendam? Mutat olim editum, quod, etiamſi, ut ille voluit, omnes libri præferrent, ipſo orationis filo poſtulante reſtituendum foret. Et profecto ſic conjeceram, antequam ex notis ejus didiciſſem antea lectum ita fuiſſe. Quam bene, quæſo cohærent: *Multis afflicta fides, ac alacres & tutiſſimi?* Præſertim ſi conferas: *Multi af-*

tis rebus alacres, & per incerta tutiſſimi. Sed vulgus 89
& magnitudine nimia communium curarum expers populus, ſentire paulatim belli mala, converſa in militum uſum omni pecunia, intentis alimentorum pretiis: quæ motu Vindicis haud perinde plebem attriverant, [1] ſecura tum urbe, & provinciali bello, quod inter legiones Galliaſque velut externum fuit. Nam ex quo divus Auguſtus res Cæſarum compoſuit, procul & in unius ſolicitudinem aut decus, populus Romanus bellaverat. Sub Tiberio & Cajo, tantum [2] pacis adverſa pertimuere. [3] Scriboniani contra Claudium incœpta ſimul audita & coërcita. Nero nuntiis magis & rumoribus, quam armis depulſus. Tum legiones claſſeſque, & quod raro alias, prætorianus urbanuſque miles, in aciem deducti; Oriens Occidenſque, [4] & quidquid utrimque virium eſt à tergo: [5] ſi

afflicta fide ac alacres & tutiſſimi. Qua parte autem commodius, *Multi afflicta fides*, quam *Multi afflicta fide?* An *homo antiqua virtute & fide*, inſolentius quam, *homini antiqua virtus & fides?* Redde igitur Tacito multo rotundiorem ſermonem: *Multi afflicta fide in pace, ac turbatis rebus alacres & per incerta tutiſſimi.* Gronovius.

1 *Secura tum urbe à provinciali bello.*] Minutiſſimum hic erratum, nempe quod ſit in *a*, perdit totum ſenſum. Nos *ſecura tum urbe, & provinciali bello.* Subauditur *exiſtente.* Porro provincialia bella propter longinquitatem, minus urbanæ plebi diſpendioſa erant. *Rhenanus.*

2 *Pacis adverſa pertimuere.*] Fallor, aut hoc rectum: etſi à mente tantum noſtra, ſine libris. Nam illi omnes voce auctiores, *adverſa reip. pertimuere.* quam nos tamen ſupereſſe cenſemus, imo ſententiam perdere. *Lipſius.*

Adverſa reip. pertimuere.] Domeſius pro verbo, *pertimuere*, reponebat, *parti nocuere.* Vrſinus. In altero Man. legitur, *adverſar. p. pertinuere.* In aliis autem veterib. *reip. pertimuere.* quam vocem à Lipſio ſublatam, ego haud temere adjectam, librorum omnium conſenſu, crediderim. Forte, *reſp. pertimuerat.* Pichena. Libri omnes, *adverſa reip. pertimuere.* Vnde legendum cenſeo; *pacis adverſa rei pertimuere.* ut notet accuſatione ea tempeſtate frequentiſſimas, atque atrociſſimas, quam peſtem videre eſt ex prioribus ſex Annalium libris, & eſſet ex ſequentibus, ſi extarent. *Freinshemius.*

3 *Scriboniani.*] Dalmatiæ præfecti. Dio lib. 60. *Savillius.*

4 *Et quicquid utrinque.*] Vt capias, diſtingue illa, *& quidquid utrinque virium eſt, à tergo.* Neque enim jungendum eſt *à tergo.* A Vitellio legiones, ab Othone claſſis, & prætorius Vrbanuſque miles in aciem deducti. Vtrique à tergo multum virium. Pro Othone Oriens. Occidens pro Vitellio. *Acidalius.*

5 *Sub*

[1] ſi ducibus aliis bellatum foret, longo bello materia. [2] Fuere qui proficiſcenti Othoni moras [3] *religionemque nondum conditorum ancilium* afferrent. Aſpernatus omnem cunctationem, ut Neroni quoque exitioſam: & Cæcina, jam Alpes tranſgreſſus, exſtimu-
90 labat. Pridie Idus Mar. commendata patribus Rep. [1] re-

1 *Sub ducibus aliis ſi bellatum foret.*] Quid ſi legas, *Si ducibus aliis bellatum foret.* Rhenanus. Tac. 2. hiſt. *quod ſingulis velut ictibus tranſacta ſunt bella, ignavia principum factum eſt.* Savillius. Ex altero Man. reſtitui, *ſi ducibus aliis bellatum foret*, quod Rhenano etiam placuit. *Pichena.*

2 *Fuere qui proficiſcenti.*] Hinc potius incipere debebat novum caput, nam hæc à ſequentibus nullo modo divelli patiuntur, ſed ita diſtinguenda ſunt: *Aſpernatus omnem cunctationem, ut Neroni quoque exitioſam (& Cæcina jam Alpes tranſgreſſus exſtimulabat) pridie Idus &c. Freinshemius.*

3 *Nondum conditorum ancilium.*] Mitto te ad ea, quæ ſcripſi olim lib. 5. Antiq. Lection. cap. 16. Quibus adtexi velim Ovidii locum lib. III. Faſtorum:

Arma movent pugnam: pugna eſt aliena maritis.
Condita cum fuerint, aptius omen erit.

quibus verſibus vult Poëta, ne conjugium quidem dextro pede adiri, cum mota ſunt ancilia, ſed cum condita. Feſtus autem oſtendit etiam alios aliquot dies fuiſſe, quibus Romani tenuerint ſe ab armis: *Præliares dies*, inquit, *quibus fas eſt hoſtem bello laceſſere. erant enim quædam feriæ publicæ, quibus nefas erat id facere.* Lipſius.

Religionem ancilium.] *Ancilia clypei Martis, ab inciſu ſic dicta, quod ea arma ab utraque parte, ut pelta Thracum, inciſa*, Varro lib. 6. de L. L. Ovid. Faſt 3. *Atque ancile vocat, quod ab omni parte reciſum eſt*; Dionyſ. Halic. lib 2. *Ancile* Græce vertit πέλτην Θρᾳκίαν, clypeum Thracium forma quam maxime ſimilem ῥομβοειδεῖ θυρεῷ στενωτέρας ἔχοντι τὰς λαγόνας, *parmæ figura rhombo ſimili, cujus anguli contracti.* Livius lib. 1. & 5. vocat *cæleſtia arma* & *cælo demiſſa*; cujus rei hiſtoriam fuſe deſcribit Ovidius loco ſupra citato. Extat eadem & apud Dionyſium variatis licet pauliſper circumſtantiis. Lampridius in Heliogabalo, *Matris typum, & Veſtæ ignem, & Palladium, & Ancilia, & omnia Romanis veneranda*, &c. Quæ vero motus Ancilium ſpectant, in iis duo obſervari compertum habeo. Servius ad illum Virgilii locum, *atque impulit arma*; ſic ſcribit: *Is, qui belli ſuſceperat curam* (conſulem, ut puto, intelligit) *ſacrarium Martis ingreſſus primo Ancilia commovebat; poſt haſtam ſimulacbri ipſius Dei, dicens: Mars vigila.* Hiſce à Conſule actis, Salii, ut opinor, eorumque miniſtri protinus Ancilia publice circumferebant. Iſtius pompæ ſolemnia enarrat Dionyſ. & Livius lib. 1. Feſtum illud, teſtante Dionyſio, celebrabatur μηνὶ μαρτίῳ, incipiebatque ut ex Ovidio diſcimus, cum ipſis Calend. Mart. Cariſius referre videtur ad *quinquatrus*, quibus initium præbet nonus decimus Martii dies. *Quinquatrus*, inquit, *à quinquando* i. e. *luſtrando, quod eo die arma Ancilia luſtrari ſunt ſolita*, erronea procul dubio etymologia; cum nihil certius ſit quam *quinquatrus* derivari à *quinque*. Ovid. *Nominaque à junctis quinque diebus habent.* Varro. l. 5. de L. L. *Quinquatrus quod erant poſt diem quintum Eidus.* Si res ſic habet, Quinquatrus dies erant Minervæ ſacri, & non Marti, cui dicata proprie *Ancilia*. Feſtum ergo, quod Calendæ Mar-

[1] reliquias Neronianarum ſectionum nondum in fiſcum converſas, revocatis ab exſilio conceſſit: juſtiſſimum donum, & in ſpeciem magnificum, [2] ſed feſtinata exactione, uſu ſterile. Mox vocata concione, *majeſtatem urbis, & conſenſum populi ac ſenatus pro ſe* attollens, adverſum Vitellianas partes modeſte diſſeruit. *inſcitiam potius legionum, quam audaciam* increpans, nulla Vitellii mentione. ſive ipſius ea moderatio: ſeu ſcriptor orationis ſibi metuens, contumeliis in Vitellium abſtinuit: quando, ut in conſiliis militiæ Suetonio Paulino & Mario Celſo, ita in

Martii auſpicabantur, extendebatur [illegible] (Dionyſ.) atque ex hoc Taciti loco manifeſtum, non recondi ſolita ante quartum decimum ejuſdem menſis, cum Otho abitus ſui ſollennitate apud Senatum & populum fungeretur. Polyb. fragment. cerimonias illas producit ἐπὶ τριάκονθ' ἡμέρας. Sed *motus Ancilium* aliquot, poſt illius feſti initium. dies exordium habuit, ut fidem facit ille Polybii locus, & Livius l. 37. ubi in eadem verſatur materia, quo tempore durante expeditiones ſuſcipi non ſolent. Suet. Oth. 8. Tacito ſuffragatus huic loco facem allucet, *expeditionem impigre atque etiam præpropere inchoavit* (Othoni) *nulla ne religionum quidem cura; ſed & motis, necdum conditis Ancilibus, quod antiquitus infauſtum habebatur.* Liv. l. 37. *Stativa ad Helleſpontum aliquandiu habuere: quia dies forte, quibus Ancilia moventur, religioſi ad iter inciderant.* Savillius.

1 *Reliquias Neronianarum.*] Sic accipio, deſcripta conſignataque fuiſſe ex bonis damnatorum, quæ fiſco petebantur. partem eorum ſtatim aut mox exportatam, partem in ædibus forte priorum dominorum relictam. Eam tum Otho reſtitutis exſulibus reſtitui jubebat: ſed vanum id beneficium reddebant actores fiſci, qui nimirum antequam id decretum publicaretur, ea de re certiores facti, maturè ſuis rebus providerunt. *Freinsh.*

2 *Feſtinata exactione.*] Nempe ab ipſis qui fiſco præerant: qui feſtinantes, & ut in talibus, diffidentes exegerant vel ante diem: pactione etiam aliqua aut remiſſione. Itaque pro hac ſententia, bene Flor. & quidam libri, *feſtinata jampridem exactione:* addita ſignificanter voce. *Lipſius.*

Sed feſtinata jampridem exactione.] Adverbium *jampridem* neſcio quis hic infulſit. nos ſubmovimus. *Feſtinata exactione*, id eſt; propter feſtinatam exactionem. *Rhenanus.* Auctiores hic plerique libri veteres: *ſed feſtinata jam pridem exactione.* At duplex poteſt eſſe ſenſus. Prior, ut exactio hæc referatur ad exules revocatos, qui ex Othonis conceſſione modicum emolumentum, dummodò præſens, exigere maluerunt, quam interpoſito tempore fructum locupletiorem expectare. Verior tamen videtur, fiſci procuratores jam antea ſectionum illarum feſtinaviſſe exactionem, ideoque Othonis donum, quod in fiſcum converſa minime comprehendebat, ſterile evaliſſe. *Pichena.* Muret. neſcio unde inferit, *feſtinata jampridem exactione.* Nullo detrimento ea vox abeſt, nec magno commodo ſane abeſt. *Acidalius.*

3 *Galerii Trachali ingenio.*] Hic orator ad Domitiani tempora pervenit, ſobrius & ſatis apertus ſuis, & quem velle

in rebus urbanis [1] Galerii Trachali ingenio [2] Othonem uti credebatur. & erant qui genus ipſum orandi noſcerent, crebro fori uſu celebre, & [3] ad implendas populi aures, latum & ſonans. Clamor voceſque vulgi, ex more adulandi, nimiæ & falſæ. quaſi dictatorem Cæſarem, aut imperatorem Auguſtum proſequerentur, ita ſtudiis votiſque certabant. nec metu aut amore, [4] ſed ex libidine ſervitii, [5] ut in familiis, privata cuique ſtimulatio, & vile jam decus publicum. [6] Profectus Otho, quietem urbis curaſque imperii, Salvio Titiano fratri permiſit.

velle optima crederes, auditu tamen major. *Nam in eo vocis quantum in nullo cognovi*, inquit Quintilianus, *& pronunciatio vel ſcenis ſuffectura, & decora omnino.* Vertranius.

1 *Othonem uti* &c.] Credo illud *Othonem* ab interprete inſitum gloſſema eſſe. *Acidalius.*

2 *Ad implendas populi aures.*] Sic quidem editio Veneta; at Romona prima non agnoſcit vocem *populi*: neque requiritur admodum; imo, ne requiritur quidem. *Gruterus.*

3 *Sed ex libidine ſervitii, ut in familiis.*] Verius clariuſque diſtinxeris, *ſervitii. Vt in familiis*, &c. *Lipſius.*

4 *Vt in familiis.*] Id eſt, *inter ſervitia* oppoſite huic *plebem ingenuam*. 4. Ann. *Savillius.* Nec quid hæc verba ſibi velint, nec quid Savilliana eorum explicatio, intelligo. Suſpicabar autem: *ſed ex libidine ſervitii & in tantis malis privata cuique ſtimulatio & vile decus publicum.* Sic video aliquam ſententiam. Tò *&* accipiendum pro *etiam*. Solent adverſa ex fortuna ebriis facere ſobrios, & admonere decoris, atque efficere, ut privata ſpe neglecta in publicum conſulamus. At hi adeo, inquit, adſuerant ſervili adulationi, ut etiam, quum cogeret nemo, & tanta imminentia civilis belli mala facile triſtiores vultus excuſarent, gratiam captarent privatam, nec cogitarent quid tali tempore reipublicæ deceret. l. 2. hiſtor. Vitellius Neronem *ſectari cantantem ſolitus, non neceſſitate, qua honeſtiſſimus quiſque, ſed luxu & ſagina mancipatus emptuſque.* Eodem libro, cap. 74. ex MS. *in tanta mole*, pro *inerat à mole* eruit Pichena. *Gronovius.*

5 *Profectus Otho.*] Roma profectus eſt Otho: referente Suetonio *die, quo cultores Deum matris lamentari plangere incipiunt*, hoc eſt, ſi Marcellinum ſequimur, die vigeſimo ſeptimo Martii. *Savillius.*

C. Cornelii Taciti
AB
EXCESSV NERONIS
HISTORIARVM
LIBER SECVNDVS.

Breviarium Libri.

Titus Veſpaſianus Romam miſſus ad gratulandum Galbæ, cæde ejus audita, ſubſiſtit. Paphiam Venerem adit, & de futuris eam conſulit. Læta omnia & magna accipit. Ad patrem redit. qui belli conſilia agitat. ſed bellum ipſum in occaſionem differt. Falſus Nero detegitur, & capitur. Othonis copiæ, & duces; & claſſis ejus in Galliam Narbonenſem irruptio. In Corſica motus aliquis temeritate procuratoris. Cæcina Italiam intrat, Placentiam oppugnat, ſed cum infamia & ſtrage repulſus. Inſidias paullo poſt Othonianus locat, ſed ea quoque in ipſum vertere. Valens Ticinum venit. ſeditio ibi in eum militum. Qua compoſita, Cæcinæ rapido agmine jungitur. Otho eo nuntio accepto, de ſumma belli deliberat. trahi id melius, an fortunam experiri præſtaret. Poſtremum peſſimumque conſilium præfert. Ita haud procul Bedriaco pugnatum. victi Othoniani: non tamen fracti. Sed Otho averſus à conſiliis belli, mortem elegit. quam tam fortiter exſequitur, quàm noſter facundè narrat. Poſt mortem ejus, ſeditio militum & impetus in Verginium. Senatorum etiam periculum, falſo quodam nuntio. Albinus in Africa victus, & ea provinciæ Vitellio adjuncta. Quid in Italia Vitellius egerit, & legiones cohorteſque victas quomodo diſtraxerit: non ſine acri tumultu apud Ticinum. At in Syria Veſpaſianus & Mucianus ſerio jam de bello deliberant. hujus egregia ad illum oratio. Qua perſuaſus Veſpaſianus imperium ſuſcipit. legiones in nomen ejus jurant. præterque Orientales, Mœſici & Pannonii etiam tranſeunt in partes. Vitellius interea magno & minaci agmine urbem intrat. Popularia multa uſurpat. Conſilia item ejus paratuſque de bello. Geſta eodem anno, conſulibus tamen aliis ſuffectis.

Strue-

1 STruebat jam fortuna, in diverſa parte terrarum, initia cauſſaſque [1] imperio, [2] quod varia ſorte, [3] lætum reip. aut atrox, ipſis principibus proſperum, aut exitio fuit. Titus Veſpaſianus è Iudæa, incolumi adhuc Galba, [4] miſſus à patre; [5] cauſſam profectionis, *officium erga principem, & maturam petendis honoribus juventam* ferebat. Sed vulgus fingendi avidum, diſperſerat, [6] *accitum in adoptionem.* materia ſermonibus, ſenium & orbitas principis, & intem-

COMMENTARIVS.

1 *IMperio.*] Flaviæ ſcilicet familiæ. *Savilius.*

2 *Quod varie ortum.*] Non ſuſpicabar de mendo, abſque Vaticano fuiſſet. cujus lectio diverſa coëgit me acrius paullo intueri. Nam in eo, *vari aborte*, ſcriptum. Et hercules vulgata inepta & exſenſa. quid enim eſt, varie ortum eſſe imperium Veſpaſiani? Imo unus & certus illius ortus. Scribo ex veſtigiis illis priſcis, *quod vari ſorte.* Atque ita eſt. imperium Veſpaſianorum, felix reip. & infelix, itemque ipſis Principibus fuit. *Lipſius.*

Quod varia ſorte.] Vulgo, *varie ortum.* ac ſi ea lectio conſtanter in libris veterib. haberetur, nihil mutaviſſem, ſed cum Vat. corrupte habeat, *vari aborte.* & ex eo Lipſ. emendaverit, *varia ſorte*, injurius tam pulchræ emendationi fuerim, niſi recepiſſem. *Pichena.* In Vat. *varia ab ortu.* Conjectat inde Lipſ. non ſatis feliciter. Mihi lectio proba & elegans & proxime Vaticanum: *vario abortu.* Doctiores favebunt, ſat ſcio. *Colerus.* Emendationi Lipſianæ per ſe certiſſimæ addam præſidium ab alio auctoris loco infra c. 95. *Magna & miſera civitas, eodem anno Othonem Vitelliumque paſſa, inter Vinios, Fabios, Icelos, Aſiaticos, varia & pudenda ſorte agebat.* Freinshemius l. 3. hiſt. *Varia legatorum ſors fuit.* Gronovius.

3 *Lætum reip. aut atrox.*] Exemplar Corvini regis habet, *ſemen reip. aut atrox.* Suſpicor Tacito fuiſſe ſcriptum: *Quod varie ortum, ſemel reip. atrox, ipſis principib. proſperum aut exitio fuit.* Elegans eſt ſententia de imperio Romano. Similia Cicero divinat in Philipp. *Rhenanus.* Lætum & proſperum, ſi reſpicias Veſpaſianum & Titum, atrox & odioſum, ſi Domitianum. *Savilius.* Daneſius, cum in V. C. ſit, *ſemen reip. aut atrox*; ex ea lectione emendabat, *Semel reip. atrox.* Sed amplius de hac lectione conſiderandum cenſeo. *Vrſinus.*

4 *Miſſus à patre.*] Qua de re ita Hegeſippus IV. *Sententiam novi Principis* (Galbæ) *de bello Iudaico ſciſcitari Veſpaſiano conſilium fuit. miſitque Titum filium, & regem Agrippam. Titus de Achaja revertit, comperto quod Galba occiſus: Agrippa Romam contendit.* Lipſius.

5 *Cauſam profectionis.*] Ioſeph. ἁλώσ. 4. c. 29. addit, miſſum Titum, ut ſuper Iudææ rebus mandata Galbæ acciperet, ἀσπασόμενος καὶ ληψόμενος τὰς περὶ Ἰουδαίων ἐντολάς. Savillius.

6 *Accitum ad adoptionem.*] Sueton. Tito 5. *Galba mox tenente remp. miſſus ad gratulandum* (Titus) *quaqua iret* con-

temperantia civitatis, donec unus eligatur; multos deſtinandi. Augebat famam, ipſius Titi ingenium quantæcumque fortunæ capax, [1] decor oris cum quadam majeſtate; [2] proſperæ Veſpaſiani res, præſaga reſponſa, & inclinatis ad credendum animis, [3] loco ominum etiam fortuita. Vbi Corinthi, Achajæ urbe, certos nuntios accepit de interitu Galbæ, & aderant qui arma Vitellii bellumque affirmarent, anxius animo, paucis amicorum adhibitis; cuncta utrimque perluſtrat. *Si pergeret in urbem; nullam officii gratiam, in alterius honorem ſuſcepti: ac ſe Vitellio, ſive Othoni, obſidem fore. Sin rediret; [4] offenſam haud dubiam victoris: [5] ſed incerta adhuc victoria, & concedente in partes patre, filium excuſatum. Sin Veſpaſianus rempub. ſuſciperet, [6] obliviſcendum offenſarum, de bello agi-*

convertit homines quaſi adoptionis gratia arceſſeretur. Savilius.

1 *Decoris cum quadam majeſtate.*] Scripſerim, *decor oris cum q. m.* Magis id placet, quam *decor corporis.* Rhenanus.

2 *Proſperæ Veſpaſiani res.*] Hæc duo vocabula, *Veſpaſiani res*, non ſunt in codice Budenſi. proinde cogitandum, num potius ſic legendum ſit, *Proſpere præſaga reſponſa*, ut ſit adverbium, *proſpere.* Expone proſpere præſaga, hoc eſt, proſperitatem præſagientia reſponſa. *Rhenanus.* Legendum, *præſagia, reſponſa*, diximus Obſ. 2, 20. *Gronovius.* [illegible]

3 *Loco ominum etiam fortuna.*] Ita videtur legendum. nam illud, *ominum* pro *omnium*, perturbat ſententiam. *Urſinus.* Maximam injuriam ſe facere fortunæ non animadvertit, qui *ominum* nobis oggerit: nimis enim jus ipſius coarctat; utpote quæ juxta Plauti Pſeudolum, *centum doctum hominum conſilia, una devincat dea.* Gruterus. Muret. *ominum.* quod ego adhuc teneo in ſuſpenſo, propior, ut non probem. *Acidalius.* Prætereunt hunc locum ut ſanum omnes, cum tamen poſtrema illa ſonum habeant ſine ſenſu: neque dubitem legendum: *loco ominum etiam fortuita.* Quæ alias caſui aſſcripta fuiſſent, rapiebantur in omen principatus Tito deſtinati, ex quo ſemel iſta credulitas animos invaſerat. Simile illud Ann. 1. *quæ caſus obtulerat in ſapientiam vertenda ratus.* & 4. Hiſtor. *quod in pace ſors ſeu natura, tunc fatum & ira dei vocabatur.* Grotius. Cum jam ante Socer meus editis in Auguſt. Sueton. notis c. 12. correctionem hanc meam, *loco ominum etiam fortuita*, loco, quem ideo notavi, parallelo ex Hiſt. 1, 86. confirmatam, probaviſſet: hic quoque in textum, recipiendam putavit. Sic fere ſupra 2, 84. *Tiberius cuncta etiam fortuita ad gloriam vertebat.* Freinshemius.

4 *Offenſam haud dubium victoris.*] Daneſius legebat, *offenſarum.* Sed fortaſſe melius legeretur, *offenſam haud dubiam victoris.* Urſinus.

5 *Et incerta adhuc victoria.*] Caſtigavi, *Sed incerta &c.* Rhenanus.

6 *Obliviſcendum offenſarum de bello agitantibus.*] Opinor ſcribendum, *offenſarum.* Rhenanus. Fortaſſe legi poſ-

2 *agitantibus.* His ac talibus inter ſpem metumque jactatum, ſpes vicit. Fuere qui *accenſum deſiderio Berenices reginæ, vertiſſe iter* crederent. [1] Neque abhorrebat à Berenice juvenilis animus. ſed gerendis rebus nullum ex eo impedimentum. lætam voluptatibus adoleſcentiam egit, [2] ſuo quam patris imperio modeſtior. Igitur oram Achajæ, & Aſiæ, ac [3] læva maris [4] prætervectus, Rhodum & Cyprum inſulas, inde Syriam [5] audentioribus ſpatiis petebat. Atque illum cupido inceſſit, adeundi viſendique [6] templum Paphiæ Veneris, inclytum per indigenas advenaſque. Haud fuerit longum initia religionis, [7] templi ſitum,

poſſet, *infenſorum.* Vrſinus. Manuſcr. & Vaticanus, *offenſarum.* Vulgo, *infenſarum.* Pichena. Vox mihi non lecta. Ponam, *infenſorum*, nempe Othonis ac Vitellii. niſi quis *offenſarum* ex Vaticano malit eodem ſenſu. *Grotius.*

1 *Neque abhorrebat à Berenice.*] Fuiſſe hanc forma conſpicuam quodam diſticho Aſclepiades in ejus formam ſcribit, ſi modo de eadem ſenſit. nam & aliæ hoc nomine celebrantur.

Κύπριδος ἅδ' εἰκών, φέρ' ἰδώμεθα μὴ Βερενίκης;
Διστάζω ποτέρᾳ φῇ τις ὁμοιοτέραν.
Ambigo, an hæc Veneris ſit imago, vel Berenices.
Sit mage utri ſimilis hoſpes amice refer.

Alciatus.

2 *Suo quam patris imperio modeſtior.*] Sueton. Tit. 1. *Privatus atque etiam ſub patre Principe ne odio quidem aut vituperatione caruit.* Savillius. Man. *moderatior.* Quid autem verba hæc ſibi volunt? An proprio magis inſtinctu ac ratione quam præceptis patris? Verior ſenſus videtur, ſuo ipſius Principatu modeſtiorem fuiſſe, quam regnante patre. *Pichena.*

3 *Læva maris.*] Id eſt, lævas maris partes, aut læva maris littora; illa ſcil. maris Mediterranei loca, quæ ex Syria Corinthum petentib. ad lævam ſita. *Savillius.*

4 *Prætervectus.*] Man. *prævectus.* Pichena.

5 *Audentioribus ſpatiis.*] Id eſt per altum, ut opponat inter ſe littus & oram legere ſeu prætervehi & ſenſus loci ſit, Titum Corintho Cyprum verſus oram legiſſe, atque è Cypro in Syriam mari aperto tranſvectum. *Savillius.* Lege, *lentioribus ſpatiis.* Sic Nicetas in Andronico: *ὁμαλαῖς κινήσεσι καὶ σταθμοῖς βραχέσι.* Marcil.

6 *Templum Paphiæ Veneris.*] Strabo lib. 14. Homerus Odyſſ. θ. 362. Dionyſius Afer totam appellat inſulam *ἱμερόεν ἄστυ Διωναίης Ἀφροδίτης.* Id eſt, *Veneri pergratu ſedibus urbem.* Savillius. In Palæpapho illud erat promontorio, longe à Papho ſtadiis LX. *Ferrettus.*

7 *Templi ſitum.*] Deſignatum id quidem ſcribentis animo, ſed quominus pertractatum, fecit oblivio; niſi forte illa verba *quanquam in aperto* plenæ deſcriptioni ſufficere putemus. Sed durior aliquanto fuerit æquis auribus illa interpretatio, cum ſpeciatim de altaribus actum ſit, & Homero diſtincte diſerteque *τέμενος* commemoretur, quam *βωμός*, id eſt templum & altare. *Savillius.*

1 Ni-

ſitum, formam deæ, [1] neque enim alibi ſic habetur, paucis diſſerere. [2] *Conditorem templi regem Aëriam* vetus memoria, [3] quidam *ipſius deæ nomen id* perhibent. Fama recentior tradit, [4] *à Cinyra ſacratum templum, deamque ipſam conceptam mari, huc appulſam. Sed ſcientiam artemque haruſpicum* [5] *accitam; & Cilicem Thamyram intuliſſe. Atque ita pactum, ut familiæ utriuſque poſteri cæremoniis præſiderent.* Mox ne honore nullo regium genus peregrinam ſtirpem ante-

1 *Neque enim alibi ſic habetur.*] Id eſt, ejuſmodi forma. Male quidam interpretantur, apud alios ſcriptores non ſic proditum. *Pichena.*

2 *Regem Aëriam.*] Libri ſcripti aut *Verianum* hunc nominant, aut *Venerianum.* Pro vulgata lectione tamen Tacitus ipſe in Annalibus eſt, libro III. *Exin Cypri tribus delubris: quorum vetuſtiſſimum Paphiæ Veneri, Aërias auctor, poſt filius ejus Amathus,* &c. Ægyptum ipſam olim Aëriam dictam fuiſſe, Iſidoro alibi traditum eſt & Agellio. Alciatus hic mavult, *Vranium.* De Cinara autem, quod ſequitur, Homerus, Plutarchus, Athenæus, Arnobius, aliique meminere. *Lipſius.*

Conditorem templi regem Venerarium.] Id regis deæque nomen non facile quemquam offendas, qui in promptu habeat. ipſe *Vranium* lego. Vnde Paphia Venus *Vrania* nomen ſumpſit. Pauſanias in Attica Vraniæ Veneris templum extitiſſe auctor eſt, quam mortalium primi Aſſyrii coluerint, mox Paphii, deinde Phœnices, qui Aſcalonem Palæſtinæ incolunt, à quibus edocti Cytheræi iiſdem ſacris initiantur. Sane hujus Paphii templi fuſius meminit Lucianus dialog. qui inſcribitur Ἐρώτες. Alciatus. Liber Man. habet, *Verianum.* reponendum, *Aëriam.* Id docet Tacitus noſter Ann. 3. *Exin Cypris tribus delubris, quorum vetuſtiſſimum Paphiæ Veneri auctor Aërias.* Huic regi filius fuit Amathus. Nam ſequitur illic mox: *Poſt filius ejus Amathus Veneri Amathuſiæ.* Rhenanus. Hanc opinionem Tacitus ipſe videtur ſequi 3. Ann. *Savilius.* Corvinianus habet *Verianum,* alii, *Venerianum;* Alciatus mavult *Vranum.* Ego *Aëriam* non muto, eſt enim conſtanter ſcriptum & ab omnibus probatum. Ann. libro 3. *Vertranius.* Optimus Floren. (jam enim folii defectum in eo pertranſivimus) habet, *Regem Verſanum.* Pichena.

3 *Quidam ipſius Deæ nomen id.*] Aëriæ Veneris nomen nuſquam legi: Aereæ Veneris templum eſt in monte prope Carpaſiam, cui ſummo nomen Olympus: quod nec adire nec videre mulieribus licet, auctor Strabo. *Ferretius.*

4 *A Cinara ſacratum templum.*] Cinaras pater Cypri, à quo putant nonnulli inſulam accepiſſe nomen. Euſtath. in Dionyſ. τινὲς δὲ φασι Κύπρον κληθῆναι αὐτὴν ἀπὸ Κύπρου τῆς Κινύρου. Savillius. Flor. *Cynira.* Sic paulo infra, *Cynirades ſacerdos.* Pichena. *A Cinyra,* ſic recte ſcribitur iſtud nomen, ſi fides Ovidii libris Metam. 10, 299. aliiſque fere omnibus, quibus hominis hujus mentio. male edebatur alias *Cinara.* nam & Græcis eſt Κινύρας, ut Æliano in hiſt. Anim. 9, 36. *Freinshemius.*

5 *Accitum è Cilicia Myram intuliſſe.*] In manuſcr. legitur, *accitam & cilicentam miram intuliſſe.* Scripſi, *accitam, & Cilicem Thamyram intuliſſe.* Rhenanus. De Cilicum induſtria,

 qua

tecelleret, ipſa quam intulerant ſcientia hoſpites ceſſere; tantum Cinyrades ſacerdos conſulitur. [1] Hoſtiæ, ut quiſque vovit; ſed mares deliguntur. Certiſſima fides hædorum fibris. Sanguinem aræ [2] offundere vetitum. [3] precibus & igne puro altari adolentur, nec ullis imbribus [4] quamquam in aperto [5] madeſcunt. Simulacrum deæ non effigie humana, [6] continuus orbis latiore initio tenuem in ambitum
4 metæ modo exſurgens. & ratio in obſcuro. Titus ſpectata opulentia doniſque regum, quæque alia lætum antiquitatibus Græcorum genus incertæ vetuſtati affingit, *de navigatione* primum conſuluit. Poſtquam *pandi viam*, *& mare proſperum* accepit, de ſe per

qua huc ſpectat, legi poſſunt; quæ Cicero de Divin. & alii habent. *Savillius.*

1 *Ut quiſque voviſſet.*] Pichena ex veſtigiis Florentini libri: *ut quiſque vovit, ſed mares.* Lipſius.

Hoſtiæ ut quiſque voviſſet, mares deliguntur.] Levem correctionem intuli, à Flor. indicatam, qui habet: *ut quiſque vovit ſ& mares* &c. *Pichena.* Lege, *ut quiſque vovit, ſed mares deliguntur.* Acidalius.

2 *Obfundere.*] Nos, *offundere.* Rhenanus.

3 *Precibus & igne.*] Si incruentum fuerit ſacrificium, ut ex hiſce verbis colligere licet, non vane dubitetur, cur præceſſerit mentio de eligendis beſtiis, hædorum fibris, & cæſis compluribus hoſtiis. Sed forte ſanguinem victimarum ſpargere ante altare fas erat, dummodo ipſum immolandorum cruore illibatum ſervaretur. *Savillius.*

4 *Quanquam in aperto.*] Euſtathius in Odyſſ θ. ubi agit de ara, quam Veneri ſacravit Paphos, ὁ δὲ ῥηθεὶς βωμὸς αἴθριος προέκειτο, ὡς εἰκὸς, καθὰ καὶ ἄλλοι περὶ τὴν ποίησιν φαίνονται, περὶ οὓς ἐθύοντο ὁδῖται, h. e. *dicta ara ſub dio poſita erat; eo modo, quo alia etiam apud Homerum fuiſſe videntur;* *in quibus ſacra faciebant viatores.* Savillius.

5 *Madeſcunt.*] Idem narrat Polybius l. 16. neque alii fidem denegant. καὶ ἀπηρήμισται δὲ καὶ πεπίστευται παρὰ μὲν τοῖς Βαργυλιήταις, διότι τὸ τῆς Κινδυάδος Ἀρτέμιδος ἄγαλμα καίπερ ὂν ὑπαίθριον οὔτε νίφεται οὔτε ὕεται, h.e. *fertur & creditur apud Bargylietas, ſtatuam Dianæ, quæ Kindyas vocatur, etſi ſub dio poſitam, nec pluviis nec nivibus madeſcere.* Savillius.

6 *Continuus orbis latiore initio.*] Tyrius Maximus: *Venus à Paphiis colitur, cujus ſimulacrum nulli rei magis aſſimile, quam albæ pyramidi.* Lipſius.

Continuus orbis.] Figura, quam Tacitus deſcribit, conus eſt, Maximus Tyrius in 38. Sermone, vocat πυραμίδα; levi diſcrimine, ſi urgeatur proprietas. Παφίοις ἡ μὲν Ἀφροδίτη τὰς τιμὰς ἔχει, τὸ δὲ ἄγαλμα οὐκ ἂν εἰκάσαις ἄλλῳ τῷ ἢ πυραμίδι λευκῇ. i. e. *Venus magnis apud Paphios afficitur honoribus, ſtatuam ejus non alii rei melius comparaveris quam candida Pyramidi,* aut potius *triangulari Pyramidi.* forte ſcripſit πυραμίδι Δελτ. id eſt τριγωνικῇ. Savillius.

2 *Ca-*

per ambages interrogat, [1] cæſis compluribus hoſtiis. [2] Soſtratus (ſacerdotis id nomen erat) ubi læta & congruentia exta, magniſque conſultis [3] annuere deam videt, pauca in præſens & ſolita reſpondens, petito ſecreto futura aperit. Titus aucto animo [4] ad patrem [5] pervectus, ſuſpenſis provinciarum & exercituum mentibus, [6] ingens rerum fiducia acceſſit. [7] Profligaverat bellum Iudaicum [8] Veſpaſianus, oppugnatione Hieroſolymorum reliqua, duro magis & arduo opere [9] ob ingenium montis & pervicaciam ſuperſtitionis, quam quod ſatis virium obſeſſis ad tolerandas neceſſitates ſuper-

1 *Cæſis plurib. hoſtiis.*] Emendavimus, *cæſis complurib.* &c. *Rhenanus.*

2 *Soſtratus, ſacerdotis id nomen erat.*] Florent. *Sacerdoti*, ſed vulgata lectio melior. *Pichena.*

3 *Annuere deam vidit.*] Nos, *videt.* Rhenanus.

4 *Ad patrem.*] Qui tum ſubſiſtebat Cæſareæ, quæ Iudææ caput. Ioſeph. ἁλωσ. 4. c. 29. *Savilius.*

5 *Provectus.*] Caſtigavi, *pervectus.* Sic infra, *Corpus inſigne oculis* &c. *Romam pervectum eſt.* Rhenanus.

6 *Ingens rerum fiducia.*] Suſpicabar, *ingens rerum*, voce ſequenti rejecta. Sed Pichena ſagaciter ſenſum eruit, *Ingens rerum fiduciâ* (ſexto caſu) quam ex oraculo conceperat. Audiamus. *Lipſius.*

Ingens rerum fiducia acceſſit.] Lipſius vocem, *fiducia*, tollit, mihi omnino retinenda, cum ſit præſertim in noſtro antiquiſſimo. non enim eam primo caſu, ſed ſexto, accipio: Id eſt, Titum ingentem acceſſiſſe, ob fiduciam rerum ex oraculo conceptam. Locum ergo juxta hunc ſenſum melius, quam in vulgatis, diſtinxi. Sic Ann. lib. XI. *ingens gloria, atque eo feracior.* Pichena. Recte Lipſ. qui vocem *fiducia* tollit. Muretus non recte, qui retinet & ſic diſtinguit, *ad patrem pervectus. Suſpenſis provinciar.* &c. *Acidalius.* Diſtinguendum putavi, *ingens rerum fiducia acceſſit*: utque appareat Titum ipſum dici *fiduciam.* cujus vocabuli primus hic caſus, non poſtremus ponitur. quomodo mox ſeq. cap. *præcipua concordiæ fides* vocatur. *Freinshemius.* Sic Iuſtinus lib. XI. *qui ex continenti ad Darium profecti, non mediocre momentum Perſarum viribus acceſſere.* Et lib. 13. *ubi & Olympias eſſet mater Alexandri, non mediocre momentum partium.* Gronovius.

7 *Profligaverat bellum.*] Paullo aliter *profligandi* verbo uſus, quam placuit Agellio lib. 15. Noctium qui in tota ea re vereor ut caliget. Ni ita eſt; barbare etiam locutus ſit Auguſtus in Ancyrano lapide: CEPTA. PROFLIGATAQVE. OPERA. A. PATRE. MEO. PERFECI. quod exemplum rigide & ex diametro cum Agellii nota pugnat. *Lipſius.*

8 *Veſpaſianus oppugnatione Hieroſolymorum. Reliqua duro magis.*] Scripſi diſtinxique, *Veſpaſianus, oppugn. Hieroſolymorum reliqua. duro m.* &c. *Rhenanus.*

9 *Ob ingenium gentis.*] Nam pervicaces ſcilicet, & cedere neſcii Iudæi. Tamen in Florentino eſt, *ingenium montis*: & ſcimus Hieroſolyma in arduo fere ſita. *Lipſius.*

pereſſet. [1] Tres, ut ſupra memoravimus, ipſi Veſpaſiano legiones erant, exercitæ bello; quattuor [2] Mucianus obtinebat in pace. ſed æmulatio & proximi exercitus gloria repulerat ſegnitiam. quantumque illis roboris diſcrimina & labor, tantum his vigoris addiderat integra quies, [3] & inexpertus belli labor. auxilia utrique cohortium alarumque, & claſſes regeſque, ac nomen diſpari fama celebre.
5 Veſpaſianus acer militiæ, anteire agmen, locum caſtris capere, noctu diuque conſilio, [4] ac ſi res poſceret, manu hoſtibus obniti, cibo fortuito, veſte habituque vix à gregario milite diſcrepans; prorſus,

ſi

Ob ingenium montis.] Hæc Flor. lectio eſt, atque, ut mihi videtur, aptior vulgata, *ob ingenium gentis.* Duos enim unius montis colles immenſum editos, Hieroſolymarum munimenta complectebantur, ut notum eſt, & Tacitus tradit infra lib. 5. Nec novum videatur *ingenium montis.* Nam lib. 6. Ann. dixit: *locorumque ingenio ſeſe contra imbelles Regis copias tutabatur.* & hiſt. l. 1. *ingenio loci cælique.* Apud Plinium etiam l. 14, 1. legitur, *ingenium ſoli.* & in Agell. lib. 12, 1. *ingenium lactis.* Pichena.

1 *Tres, ut ſupra memoravimus.*] Hinc inchoandum eſſet caput, ſi rerum etiam capita diſtincte proponenda. Sed hoc plerumque arbitrarium eſt; & qui primi ſic auctores diſtinxerunt, haud magnam in ea re curam poſuiſſe videntur. Et hinc tamen aliquando tenebræ & remoræ lectionis; ergo cum eas offenderemus, ſæpiuſcule mutavimus. *Freinshemius.*

2 *Mucianus.*] Ita ubique præpotentis hujus hominis nomen ſcripſi. Græci ſuadent, qui Μουκιανὸν appellant: & lapides, in quibus C. media, non T. ſemper ſculptum. ut in illo Romæ: L. ANNIO. FABIANO. M. NONIO. MVCIANO. COS. Multa etiam hujus mentio in Plinio, qui Licinium ei nomen addit, & titulum fere ter conſulis, lib. 12. *Licinius Mucianus ter cos. & nuper Lyciæ provinciæ legatus.* Libro 32. de oſtrearum præſtantia: *Dicemus*, inquit, *aliena lingua, quaque peritiſſima hujus cenſuræ in noſtro ævo fuit. Sunt ergo Muciani verba quæ ſubjiciam.* Et ſæpe alias: oſtenditque doctum & alterum velut Mæcenatem. *Lipſius.*

3 *Et inexpertus belli labor.*] Redundare vox *labor* videtur, & inculcata huc è priore verſu. Legam, *& inexpertis belli.* Ita ſupra: *pacis artibus, belli inexpertus.* Idem.

Et inexpertus belli labor.] Malim *ardor.* Nam omnino *labor* hic locum non habet. *Rhenanus.* Danesius legebat, *ardor*, non *labor* &c. ne repeteretur vox, *labor*, ſupra iterum poſita. *Vrſinus.* Delendam cenſet Lipſius, vocem *labor.* Ego nihil mutarem, nec ſupervacua mihi repetitio illa videtur. ut mens ſit: illis laborem belli, his laborem pacis, robur & vigorem addidiſſe. *Pichena.* Placet cum Lipſio deleri vocem *labor*, ut è linea ſuperiore certe inculcatam: non placet ſcribi *inexpertis.* Lego, *integra quies & inexperta belli.* Acidalius.

4 *Ac ſi res poſceret.*] Particulam *ac* eraſimus. nam Tacitus brevitatem amat. *Rhenanus.*

1 *Diſpo-*

ſi avaritia abeſſet, antiquis ducibus par. Mucia-
num è contrario magnificentia & opes, & cuncta
privatum modum ſupergreſſa extollebant. aptior ſer-
mone, [1] diſpoſitu proviſuque, civilium rerum peri-
tus. egregium principatus temperamentum, ſi dem-
ptis utriuſque vitiis, ſolæ virtutes miſcerentur. Cete-
rum hic Syriæ, ille Iudææ præpoſitus, vicinis pro-
vinciarum adminiſtrationibus invidia diſcordes, exi-
tu demum Neronis, poſitis odiis in medium con-
ſuluere. primum per amicos; dein præcipua con-
cordiæ fides Titus, prava certamina communi utili-
tate [2] aboleverat: natura atque arte compoſitus al-
liciendis etiam Muciani moribus. Tribuni centu-
rioneſque, & vulgus militum, induſtria, licentia,
per virtutes, per voluptates, ut cuique ingenium,
adſciſcebantur. Antequam Titus adventaret, ſa- 6
cramentum Othonis acceperat uterque exercitus,
præcipitibus, ut aſſolet, nuntiis, & tarda mole ci-
vilis belli, quod longa concordia quietus Oriens,
tunc primum parabat. Namque olim validiſſima in-
ter ſe civium arma, in Italia, Galliave, viribus
Occidentis cœpta. Et Pompejo, Caſſio, Bruto,
Antonio, quos omnes trans mare ſecutum eſt civi-
le bellum, haud proſperi exitus fuerant. Auditique
ſæpius in Syria Iudæaque Cæſares quam inſpecti.
Nul-

1 *Diſpoſitu proviſuque.*] Non poſſum hic videre, quod Savillius: *veri expert in the direction and foreſeght of civill affaires:* quaſi uno ſpiritu jungeret auctor: *diſpoſitu proviſuque civilium rerum peritus:* quum ille voluerit; *aptior ſermone, diſpoſitu proviſuque,* junctim accipi, quæ ſenſum impleant abſque illo: *civilium rerum peritus.* Significat enim Mucianum elegantiorem & diligentiorem fuiſſe in diſpoſitione & ordine omnium, quæ ageret circaque haberet. Quale eſt, quod de Veſpaſiano Suetonius cap. 21. *Ordinem vitæ fere hunc tenuit.* &c. Plinius lib. 2. epiſt. 11. *Salvius Liberalis vir ſubtilis, diſpoſitus, acer, diſertus.* Noſter infra: *Apud Vitellium omnia indiſpoſita, temulenta.* Adde ad Sen. de ira 3, 6. Sic igitur Veſpaſiano diſpoſitior vel *aptior diſpoſitu* Mucianus. Idem *aptior proviſu*, hoc eſt, magis providus & divinus & penſitator futuri, quicquid ageret. *Gronovius.*

2 *Abolerat.*] Veteres omnes habent, *aboleverat.* & melius. *Pichena.*

Nulla ſeditio legionum, tantum adverſus Parthos minæ, [1] vario eventu. Et proximo civili bello, turbatis aliis, inconcuſſa ibi pax: dein fides erga Galbam. Mox ut *Othonem ac Vitellium ſceleſtis armis res Romanas raptum ire*, vulgatum eſt, ne penes ceteros [2] imperii præmia, penes ipſos tantum ſervitii neceſſitas eſſet, fremere miles, & vires ſuas circumſpicere. Septem legiones ſtatim, & cum ingentibus auxiliis Syria Iudæaque: inde continua Ægyptus, [3] duæque legiones: hinc Cappadocia Pontuſque, & quidquid caſtrorum Armeniis prætenditur. Aſia, & ceteræ provinciæ, nec virorum inopes, & pecuniæ opulentæ. quantum inſularum mari cingitur, & parando interim bello [4] ſecundum tutumque ipſum mare.

7 Non fallebat duces impetus militum. Sed bellantibus aliis [5] placuit exſpectari belli exitum. *victores victoſque nunquam ſolida fide coaleſcere. nec referre*

1 *Vario eventu.*] Lego, *vano.* Acidalius.

2 *Imperii præmia.*] Videtur expreſſiſſe Ioſephi verba, quæ extant 4. ἁλωσ. c. 36. *Savilius.*

3 *Duæque legiones.*] Paullo aliter hoc olim. Nam C. Cæſar, Ægypto devicta, tres in ea legiones reliquit. Auctor Suetonius in Iul. cap. 76. Auguſtus eum numerum retinuit, imo & Tiberius: ſub quo Strabo ſane vixit, & hæc ſcripſit lib. 17. Ἔστι δὲ (in Ægypto) τρία τάγματα· ὧν τὸ ἓν κατὰ τὴν πόλιν ἵδρυται, τ' ἄλλα δ' ἐν τῇ χώρᾳ. *Sunt tres Legiones: quarum una in urbe agit, reliqua in ipſa regione.* Sed Tiberius tamen non in longum. Anno enim imperii ejus nono, Tacitus clare duas ſaltem legiones Ægypto adtribuit: uti & hic. Libro [illegible] *[illegible] Africa per duas legiones, parique numero Ægyptus.* Obſerva ergo obiter; paullo certius de Strabonis ſcriptione, quam vides eum deſiiſſe ante hunc nonum Tiberiani imperii annum. Addo, Egeſippum etiam de duabus hic legionibus aſſentiri Tacito, lib. 4. *Eſſe etiam illic duos ordines militarium virorum, quos ſibi adjungere Veſpaſianus properavit.* Lipſius.

4 *Secluſum tutumque.*] Vatic. Flor. & Romana editio, *ſecundum tutumque.* quod approbo. *Idem.*

Secluſum tutumque.] Aut extra iter Vitellii, & Othonis poteſtatem ſitum. *Savilius.* Congruit Flor. cum Vat. in voce *ſecundum*, quæ à Lipſio probatur. Eam itaque repoſui, pro vulgata, *ſecluſum.* Pichena. Lipſius alteram lectionem probat. Non poſſum ego, ſed deleta copula diſtinguo *cingitur parando interim bello ſecluſum; tutumque &c.* *Acidalius.*

5 *Cum in victores victoſque.*] Rodolphus & priſca item editio, *cum victoribus victos numquam ſolida fide coaleſcere.* At totum locum libentius nunc cum Pichena, legam: *exſpectari belli exitum. victores victoſque numquam, &c.* Lipſius.

Placuit expectari bellum, cum in Vi-

ferre Vitellium an Othonem ſuperſtitem fortuna faceret. Rebus ſecundis etiam egregios duces inſoleſcere. diſcordiam his, ignaviam, luxuriem: & ſuiſmet vitiis alterum bello, alterum victoria periturum. Igitur arma in occaſionem diſtulere, Veſpaſianus Mucianuſque ¹ nu-

victores &c. fides coaleſceret.] Volumen manuſcr. habet, *fide coaleſcere.* Nos ſic legendum tandem deprehendimus & diſtinguenda verba: *placuit expectari bellicum. Victores* &c. *fide coaleſcere.* Ergo, qui volet, ſequatur meum judicium, aut mendoſa ſe lectione diutius oblectet. *Rhenanus.* Placuit expectari belli Othoniani exitum: quoniam utrinque mota magna mole armorum pax nunquam certa erat futura victoribus & victis. *Ferrettus.* Diſtinguenda ex Beati judicio; *placuit expectari bellicum*: ſcil. ex quo ſciretur, quam in partem inclinaret victoria; &c. *Vertranius.* Daneſius ſic legebat; *pl. exp. bellicum: victores* &c. *fide coaleſcere.* Vrſinus. Hæc mihi valde ſuſpecta neque ſcio, an ſatis apte dicatur, *expectare bellum, aliis bellantibus.* Flor. nihil mutat, niſi quod habet: *ſolida fide coaleſcere.* longe melius vulgatis, cum verbum, *coaleſcere*, ac ſequentia, *referre*, & *inſoleſcere*, ſibi optime reſpondeant. ſi autem hoc ut magis ſincerum, admittimus, ſupervacua remanebunt ſuperiora illa, *cum in.* ex quibus fortaſſe aliqua emendatio exorietur. Itaque ſuſpicor, totum locum ſic legendum: *Sed bellantibus aliis, placuit expectari belli exitum. Victores, victoſque nunquam ſolida fide coaleſcere.* Pichena. Placet *in* in *inter* mutandum, niſi quod Agricola, incertum ex libris an ex ingenio, emendabat ante annos plus minus centum: *placuit expectari bellum: cum victorib. victos n. ſol. fide coaleſcere.* quidquid hujus eſt: de re ita Curtius meus: *Quibus bellum non intuleris, bonis amicis poteris uti. Nam & firmiſſima eſt inter pares amicitia, & videntur pares, qui non fecerunt inter ſe periculum virium. Quos viceris, amicos tibi eſſe cave credas.* Modius. Rodolphi lectionem, quæ eadem & priſcæ edit. *cum victorib. victos n. ſ. fide coaleſcere*, probat Lipſius itemque Modius. Muretus deleta voce *bellum* ſcripſit: *pl. expectari: in victor. victoſque n. ſ. ſ. coaleſcere.* Et ſi attendis, *bellum* nihili hic vox. Quid enim eſt aliis bellantib. bellum exſpectare? Veſpaſianus quidem bellum nullum exſpectabat, ſed inferre cogitabat. Nec tamen cum hoc deleri probo, reliqua ejus emendationis admitto. Aliud latere video in corruptis particulis *cum in.* Scribo: *pl. exſp. caſum. Victores victoſque n. ſ. ſ. coaleſcere. Caſus* hic eſt Taciti more, occaſio lib. 12. Ann. *Si Catti cupidine ulciſcendi caſum pugnæ praberent.* Ibid. *Vologeſes caſum invadendæ Armeniæ obveniſſe ratus.* lib. 11. Ann. *caſus Mithridati datus eſt occupandi Armeniam* & 13. Ann. *bene gerendæ rei caſum offerri ſcripſerat.* Salluſt. in Iug. *Fortunam illi* (lego *illis*) *præclari facinoris caſum dare.* Sententia ſic veriſſima. Ita fit enim: aliis bellantibus alii occaſionem captant. Et hæc ipſa mens Veſpaſiani: quam clarius paullo poſt Tacitus his declarat verbis: *Igitur arma in occaſionem diſtulere.* Hæc emendatio vera & certa. Olim etiam moliebar: *placuit exſpectari bellum, non ſumi. Victores* &c. Nihili præ altera. Quid ſi legas etiam, *pl. exſp. belli caſum?* Acidalius. Poſtulante ſententia, nec verbis multum abnuentibus, Pichenæ correctionem recepimus. *Freinſhemius.* Niſi malis, *exſpectari eventum.* Gronovius.

 1 Nu-

[1] nuper, ceteri olim mixtis conſiliis, optimus quiſque amore reip. multos dulcedo prædarum ſtimulabat; alios ambiguæ domi res. Ita boni malique cauſſis
8 diverſis, ſtudio pari, bellum omnes cupiebant. Sub idem tempus Achaja atque Aſia falſo exterritæ, velut Nero adventaret: vario ſuper exitu ejus rumore, eoque pluribus vivere eum fingentibus, credentibuſque. Ceterorum caſus conatuſque in contextu operis dicemus. tunc ſervus è Ponto, ſive, ut alii tradidere, *libertinus ex Italia*, citharæ & cantus peritus

1 *Nuper, ceteri olim.*] Locus ſubobſcuræ ſententiæ, imo incertæ. Rodolphus legiſſe dicitur, *nuper Titi opera mixtis conſiliis.* ſententia nihil aberrante; vereor tamen ut propria quadam lectione, non à libris. An *ceteros* intelligimus, amicos & familiares Veſpaſiani? qui jamdiu cum eo ſpem conceperant imperii, & de eo locuti erant? Diu ſane ſpem conceptam, idque ob omina multa & clara, Suetonius Veſpaſ. cap. 5. *Lipſius.*

Ceterum olim mixtis conſiliis.] Scripſimus, *Ceteri o. m. c.* Rhenanus. Suſpecta Lipſio verba, *ceteri olim.* ex quibus ego quondam aliquem ſenſum eliciebam: accipiens, *olim*, in futuri temporis ſignificationem. de ceteris ſcil. qui poſtea partibus Veſpaſiani acceſſere. Sed nunc mihi ipſi non probatur, propter adverbium, *nuper*, præcedens: ac potius interpretor, Ceteros, videlicet, Titum, legatos, tribunos, alioſque fidos miniſtros & amicos; *olim*, id eſt, ſtatim poſt Neronis exitum, conſilia de imperio invadendo miſcuiſſe: Mucianum vero nuper conſcium participemque factum; ut qui antea diſcors, haud ſtatim fidus habitus eſſet. Nec obſtat, quod ſupra Tac. dixit: *exitu demum Neronis, poſitis odiis, in medium conſuluiſſe.* intelligo enim, rediiſſe quidem eos in amicitiam, ut reip. concordibus viribus ab externis motibus caverent: ſed nihil tunc de ſecretioribus conſiliis inter eos agitatum. *Pichena.* Statim poſt exceſſum Neronis per amicos & filium. Tum, *in medium conſuluere.* Quidnam Tacite conſuluerunt? ut ſi caſus daretur, imperium aggrederentur. At non prius auſi ſunt conſilia promere: quia deterruit eos nobilitas Galbæ, *ceſſiſti etiam Galbæ imaginibus.* verum poſt ejus cædem, cum imperium à Vitellio & ab Othone fatigaretur, (quos ut multum infra ſe deſpiciebant) incipiunt exſequi deſtinata *tribuni*, centurioneſque & vulgus militum, induſtria, licentia, per *virtutes, per voluptates (ut cuique ingenium) aſciſcebantur.* allecti præcipue ſtudio militum. *Mox ut Othonem ac Vitellium ſceleſtis armis* &c. Sed bellum protollunt, ut Othoniani & Vitelliani ſe prius per cædes mutuas debilitarent. *igitur arma in occaſionem diſtulere.* Poſtremum caſtigatio *ceteri*, ne comparanda quidem eſt ad *ceterum* veterem ſcriptionem. *Salinerius.* Mihi certum traductione levi, & mutatione leviore integrum locum ita fore. Lego; *Mucianuſque ſecretis olim, nuper mixtis conſ.* Ita enim eſt. Nuperrime conſilia miſcuerant, quæ ſemper antehac ſecreta habuerant. Firmat & illuſtrat ſuperior ille locus, *Ceterum hic Syria*, c. 5. De cætero non muto nunc porro, ut olim cenſebam: *Optimos quoſque amor reip. multos dulcedo* &c. *Acidalius.*

1 *Pro-*

tus (unde illi ſuper ſimilitudinem oris [1] propior ad
fallendum fides) adjunctis deſertoribus, quos inopia
vagos ingentibus promiſſis corruperat, mare ingre-
ditur: ac vi tempeſtatum [2] Cythnum inſulam detru-
ſus, & militum quoſdam ex Oriente commeantium
adſcivit, [3] & abnuentes interſici juſſit, & ſpoliatis
negotiatoribus, mancipiorum valentiſſimum quem-
que armavit. Centurionemque Siſennam [4] dextras,
concordiæ inſignia, Syriaci exercitus nomine ad
prætorianos ferentem variis artibus aggreſſus eſt:
donec Siſenna clam relicta inſula, trepidus & vim
metuens aufugeret. inde late terror, multis ad ce-
lebritatem nominis erectis rerum novarum cupidine
& odio præſentium. Gliſcentem in dies famam 9
fors diſcuſſit. Galatiam ac Pamphyliam provin-
cias, Calpurnio Aſprenati regendas Galba permi-
ſerat. datæ è claſſe Miſenenſi duæ triremes [5] ad pro-
ſequendum, cum quibus Cythnum inſulam tenuit.
Nec defuere qui trierarchos nomine Neronis acci-
rent. is in mæſtitiam compoſitus, & *fidem ſuorum
quondam militum* invocans, *ut eum in Syria, aut Ægy-
pto*

1 *Propior ad fallendum fides.*] Suſpicor legendum, *promptior.* Freinshemius.

2 *Scithinum inſulam.*] Farneſ. *Cynthum.* Vatic. *Scithynum.* Vera lectio, *Cythnum*: quomodo ajunt legi in Florentino. quæ inſula juxta Atticam ſub Eubœa. Plinio nominatur lib. 4. & Ptolemæo dicitur Κύθνος. Philoni etiam in Flaccum ſic dicitur, & juxta Ceam collocatur. In Zonara non recte ſcriptum, hunc falſum Neronem in trajectu Cydni annis interfectum: decepitque eum adfinitas hæc vocum. *Lipſius.*

Cythnum inſulam detruſus.] In Flor. ita ſcribitur, & verius: male vulgo, *Scithinum.* Pichena.

3 *Et abnuentes interſici.*] Flor. *Vel abnuentes.* Pichena.

4 *Dextras concordiæ ſigna.*] Nos, *dextras concordiæ inſignia.* Rhenanus. Sic. lib. præced. *Miſerat civitas Lingonum, vetere inſtituto, dona legionibus, dextras, hoſpitii inſigne.* Vnde conjicere poſſumus, fuiſſe aliquod ſignum, duas dextras ſimul junctas referens, idque argenteum, ut cetera plerumque militaria ſigna, quod dono invicem mitteretur, tanquam ſymbolum hoſpitii, aut fidei, aut concordiæ. *Pichena.*

5 *Ad proſequendum eum, quibus.*] Codex Budenſ. *Ad proſequendum, cum quibus* &c. Quemadmodum nos quoque caſtigavimus: Nec diſplicet altera lectio. *Rhenanus.*

1 *Al-*

pro ſiſterent orabat. Trierarchi nutantes, ſeu dolo, [1] *alloquendos ſibi milites, & paratis omnium animis reverſuros* firmaverunt. Sed Aſprenati cuncta ex fide nuntiata. cujus cohortatione expugnata navis, & interfectus quiſquis ille erat. Corpus inſigne oculis comaque & torvitate vultus, in Aſiam, atque inde Romam pervectum eſt. In civitate diſcordi, & ob crebras principum mutationes inter libertatem ac licentiam incerta, parvæ quoque res [2] magnis motibus agebantur. Vibius Criſpus pecunia, potentia, ingenio inter claros magis quam inter bonos, Annium Fauſtum equeſtris ordinis, qui temporibus Neronis [3] delationes factitaverat, ad cognitionem ſenatus vocabat. Nam recens Galbæ principatu cenſuerant patres, *ut* [4] *accuſatorum cauſſa noſcerentur*. Id ſenatuſconſultum varie jactatum, & prout potens vel inops reus inciderat, infirmum aut validum, retinebatur. [5] Ad hæc terrore & propria vi Criſpus incubuerat de-

1 *Alloquendos ſibi milites.*] Ita Venetiis primum editus: ſed Romanus eo prior diſertim habet, *adequandos*, unde non ambigo, quin litera mutata fieri debeat, *adaquandos ſibi milites*; egregia emendatione, nec minus plana. Veniemus, inquiunt trierarchi, poſtquam refecerimus milites aqua, qua jam aliquot diebus deſtituti animis pariter, corporibuſque languent. Et hinc ſcire licet inſulam Cythnum aquarum ſterilem. *Gruterus.*

2 *Magnis motibus.*] Demiror hanc clauſulam omiſſam in lib. M/ſc. ſicut paulo ante *mare*, ubi legimus, *măre ingreditur.* Sed dormitant ſæpe librarii. *Rhenanus.*

3 *Delationes factitaverat.*] Habet à Cicerone in Bruto: *qui quam tanto nomine eſſet, patremque optimum virum habuiſſet & juris periſſimum, accuſationem factitaverit.* Gronovius.

4 *Accuſatorum cauſa noſcerentur.*] Vide ſi lubet pecuniæ veteris lib. 4. cap. 3. *Idem.*

5 *Adhac terrore & propria vi.*] Volumen Budenſe; *Adhunc terroris & prop.* &c. Legerim; *Adhoc terroris* hoc eſt, ad hunc terrorem. Intelligit Senatuſconſultum modo relatum. *Rhenanus.* Vulgatam diſtinctionem utcumque retineo, hoc ſenſu: Ad ceteras illius Senatuſconſulti jactationes, nova hæc diſceptatio acceſſit: quod Criſpus & ejuſdem Senatuſconſulti terrore, & potentia propria, fratris ſui delatorem pervertere conabatur. *Pichena.* Qui hæc emendant & diſtinguunt ſui ſaltem conſilii redderent rationem. an melius iſta? *infirmum aut validum retinebatur adhuc: terrore.* Annius non erat in reis potentioribus, itaque locus Senatuſconſulto: præterea Criſpus, dum fratrem ulciſcitur, adeo eloquentia ſua ſibi propria vi, terroreque (ſi ſibi tam præpotenti accuſato-

ri

delatorem fratris ſui pervertere: [1] traxeratque ma-
gnam ſenatus partem, *ut indefenſum & inauditum* [2] *dedi
ad exitium* poſtularent. Contra apud alios nihil æque
reo proderat, quam nimia potentia accuſatoris: *dari
tempus, edi crimina,* [3] *quamvis inviſum ac nocentem, mo-
re tamen audiendum* cenſebant. Et valuere primo, di-
lataque in paucos dies cognitio. mox damnatus eſt
Fauſtus, nequaquam eo aſſenſu civitatis, quem
peſſimis moribus meruerat. quippe ipſum Criſpum
eaſdem accuſationes cum præmio exercuiſſe [4] meminc-
rant. nec pœna criminis, ſed ultor diſplicebat. [5] Læta 11
interim [6] Othoni principia belli, motis ad imperium
ejus

ri morem non gererent) patres urſit, ut Annium indefenſum, inauditum damnare ſuſtinerent. Per hæc firmatur interpretatio quam dedimus ad illa. libro 3. ann. *Senatus nunquam ſatis credito ſine fraude Germanicum interiiſſe, ſcripſiſſent expoſtulantes.* Tò *adhuc* reſpicit ad illa: *parvæ quoque res magnis motibus agebantur.* Salinerius. Paullo melior ad marginem lectio: *retinebatur adhuc. Terrore & propria vi,* &c. nondum optima. Scribo: *retinebatur adhuc terrori. & propr.* &c. id eſt, ad vel in terrorem. *Acidalius.* Malim, *At hoc terrorē, & propria vi.* Freinsh. Quid ſi, *Ad hunc terrorem.* Super hoc terriculamentum Senatusconſulti etiam non terriculis, ſed vi eloquentiæ & gratiæ ſuæ annitebatur. *Idem.*

1 *Traxeratque magnam ſenatus partem.*] Exemplar regium, *Traxeratque magiſtratus p.* Rhenanus.

2 *Dedi ad exitium poſtularent.*] Sic Flor. Vulgo, *poſtularet.* Pichena.

3 *Quamvis infirmum & nocentem.*] Scripſimus, *Quamvis inviſum ac nocentem.* Rhenanus.

4 *Meminerant.*] Tacit, 4. hiſt. in oratione Curtii Montani, & paulo poſt, ubi occurrit junctus *Eprio Marcello.* Savillius.

5 *Læta interim.*] Adverbium hoc in vulgatis vacans reſtitui, Florentini & Ven. & aliorum veterum auctoritate. *Pichena.*

6 *Othoni principia.*] In deſcribendo rem tanti momenti, qualis hæc fuit, inter Vitellium & Othonem agitata, Tacitus, ut mihi quidem videtur, longe ſeipſo inferior eſt; omiſſis, quæ plurimum huc faciunt, circumſtantiis, aſſerenſque & confundens in ſpeciem pugnantia, atque, ut breviter dicam, lectori non ſatisfacit ex hiſtoriæ legibus. Quoad circumſtantias, Othonem, præcipuum actorem, & cujus vel veſtigia fuiſſent numeranda, Tacitus ex urbe deducit, integro pene Senatu ſtipatum, in fine Martii; atque, ut exploratis aliorum ſcriptis (Suetonii & Marcellini) conjectare licet, die vigeſimo ſeptimo. Mox narrat quam animoſe & militari ſpiritu plenus anteceſſerit pedites, qui hic repente cum ſuis ex conſpectu evaneſcit. Cum tamen verum ſit, & Mutinæ relictum Senatum, & ipſum hoſti obviam proceſſiſſe, Brixellum uſque, quæ civitas Padi ripis adſidet. Præmiſſis centurionibus ibidem ſubſiſtit, ut ex Plutarcho apparet, &, alibi etiam, Tacito. quæ circumſtantiæ, me quidem judice, non ita leves ſunt, ut tam negligenter earum ratio haberi debuerit. Plutarchus refert, Celſum, Paullinum, Gallum & Spurinnam Brixello miſſos. Tacitus videtur velle Gallum & Spurinnam jam ante Roma miſſos *ad occupandas Padi ripas.* Si hoc ve-

velit, ut Pado occupato qua Auſtrum ſpectat Vitellianos ſiſterent aut ſaltem prohiberent fluminis tranſitu, poſtquam intra montes cohiberi non poſſent, ubi anguſtiæ inieſſæ exiguam manum in repellendo ingentibus copiis æquarent, conſtat facti ratio. Sed Gallo id neglectum. Sin aliud intendit, ut in utraque ripa victor conſiſteret, totique, qua fluvius excurrit, dominaretur, quomodo paucæ cohortes integrum Cæcinæ exercitum excipere potuerunt, cum deeſſet ipſis loci opportunitas? Gallo autem & Spurinnæ præmiſſis, non addito unde, *ad occupandas Padi ripas*, aſſignat Tacitus *quinque prætorianas cohortes*, *equitum vexilla*, *legionem primam adjutricem*, & duo *gladiatorum* millia. in progreſſu, *gladiatores* tantum regendos dedit Matio Macro, qui tertius, & poſt eum Flavio Sabino, interjectoque inter alios duos longo ſatis intervallo, Spurinnam Placentiæ locat cum tribus prætorianis cohortibus, mille *vexillariis*, qui nuſquam in recenſione totius antea exercitus nominati, pauciſque equitum; & Gallum cum prima adjutrice; qui neſcio ubi, aut quando, aut quibus ex cauſis diviſas duxerint copias; ſed ubicunque fuerit cum Bedriacum occuparet in itinere quo pergebat Placentiam, omnino in ſeptentrionalibus Padi partibus fuit. Tres vero alii duces Paullinus, Celſus, & Proculus, non ignota in apparatu hujus belli nomina, ex hac diviſione non habent quod agant (& profecto ut verum fatear, non video magnis admodum copiis illos potuiſſe inſtructos eſſe, valido præſertim apud Othonem exercitu relicto) imo ne quidem nominantur. Si blandientibus conjecturis indulgere licet, probabile fuerit, Proculum, prætoriano militi præfectum. Brixelli ſubſtitiſſe exſpectato Othone. Sed Celſi & Paullini nomina in prælio *ad Caſtoris* ante non occurrunt, qui derepente ad duodecimum à Cremona milliare in conſpectum prodeunt, nec procul Bedriaco (ubi Gallus relictus) nulla in anteceſſum mentione eorum facta; præter multos alios cum *prima legione* ipſis attributa, quæ Gallum proprie ducem habebat. Adeo ut, cum auctor in culpa ſit, quod rem illam perſpicue deſcriptam non habemus, opinari liceat, Paullinum & Celſum poſtea Brixello miſſos in caſtra ad Bedriacum, aut cum Gallo futuros Imperio pari, aut datos ei ſucceſſores, quod vero propius eſt, & diſceſſiſſe Gallum, forte curando ex caſu vulneri, quem ſecundo hiſtoriarum reperias, cum in prælio *ad Caſtoris* ſilentio tranſmittatur, & illo ad Bebriacum, non deprehendes tamen ubi Tacitus eum ultimo conſtituit. quod vero autor noſter ob leves Gladiatores inter & Vitellianos pugnas non ſatis continuo exercitas, ab Othone fratrem Titianum acceſſi facit, Romæ relictum, ut proximum ſibi locum tueretur; Plutarchus longe melius magiſque ex vero ſcribit, factum id poſt prælium *ad Caſtoris*, quod ignaviam Paullini incuſaret, miſſum quoque Proculum prætorianis cohortibus præfectum; ſed quando Bedriacum venerint, juxta cum ignaris ſcio. Iam vero ſi Otho Brixelli, Paullinus & Celſus Bedriaci fuerint, quem locum deſignabimus habitis inter Othonem, Titianum, Proculum, Paullinum & Celſum conſiliis, abſente Gallo? Hic novus Taciti lapſus, vindicemque ſe nodo præſtat Plutarchus, qui ſcribit Othonem Brixello Bedriacum petiiſſe adhibendis in conſilium præfectis quo ad ſummam rei. Hactenus de Othone ejuſque præfectis, ſequitur copias expendamus, quæ fuerunt duplices, aut Roma ductæ, aut aliunde advocatæ. quas Roma duxerat, ſextuplices fuerunt, 1. *quinque prætoriæ cohortes*: 2. *Equitum vexilla*: 3. *Legio prima adjutrix*: 4. *Gladiatores*: 5. *Cætera prætoriæ cohortes* & 6. *Claſſici*. Apud Gallum & Spurinnam fuerunt, 1. *quinque prætoriæ cohortes*; ex quibus tres Spurinna Placentiæ habuit, duas reliquas videtur Gallus habuiſſe, 2. *Equitum vexilla* ſine numero; 3. *Legio prima adjutrix claſſica ex reliquis cæſorum à Galba ad Pontem Milvium*. 4. duo millia *gladiatorum*. In obſidione Placentiæ mille *vexillarii* recenſentur; an ab omni-

omnibus hiſce diverſi, an aliorum pars fuerint, ignoro. In Othonis comitatu *ſpeculatorum lecta corpora*, ut opinor è *prætorianis*. 5. *Cateræ prætoriæ cohortes*, exceptis quinque cum Gallo miſſis; & tamen ingens prætorianorum numerus claſſi Narbonam miſſæ militabat, adeo ut reliquæ non adeſſent. Claſſici undecunque tandem emerſerint, multos nobis ſuppeditarunt, & in multos ſufficient viros. Septem millia *ad pontem Milvium* à Galba cæſa, cæteri decimati, *è reliquis prima legio adjutrix conſtabat*. In claſſe Narbonenſi multitudo eorum æquaverat milites. Hic ingentem claſſicorum numerum habemus, cum Othone mille *Claſſici inter Placentiam & Ticinum intercepti*, quos omnes circumſtantiæ perſuadent non fuiſſe ex iſto agmine. Plurimis quoque claſſicis inſtructus Turullius Cerealis, ſed unde acciti fuerint, & quomodo iis præeſſe cœperit, Tacitus ignorare nos patitur. Præter illos in tantam multitudinem diffuſos tertius liber integram nobis legionem e claſſicis exhibet, à *prima adjutrice* diverſam, quæ Hiſpaniam tum obtinebat. Externæ Othonis copiæ fuerunt, quas ſolum ſubmiſerat Illyricum, ubi ſeptem tum legiones, duæ ſcilicet in Dalmatia, Vndecima Claudiana, & quartadecima Gemina; totidem in Pannonia, Septima Galbiana & tertiadecima Gemina; tres in Mœſia, Tertia Gallica, Septima Claudiana, & Octava Auguſta, ut alibi dictum. Iam vero omnibus illis ab Othone arceſſitis, juſſu ejus, inquit Tacitus, iter ingrediuntur legiones è Dalmatia & Pannonia, ubi manifeſto in vitio hæret, cum & legiones e Mœſia eo contenderent, quæ ad Aquileiam penetrarunt, facili in Othonis partes animo, ut idem narrat Tacitus. Adeo ut ſeptem illæ legiones mandato Othonis excitæ, pariter incederent: ſed quæ anteverterint eventum prœlii ad Bedriacum, quæ non, (ſi quid video) nodus eſt inexplicabilis, cum Taciti verba non una oppoſitione ſe evertant, contradictionibuſque nexu implicentur, neque aliunde ſuppetat hiſtoriæ ſubſidium quoad hanc narrationem. Atque ut rem inde repetamus, unde amotis dubii nebulis non infuſcata ſe dat, tres legiones e Mœſia prorſus ab hoc prælio abfuerunt. Tac. lib. 3. *Mœſici exercitus vires integræ*. Adfuerunt duo millia præmiſſa e quatuor legionibus in Dalmatia & Pannonia, ut Tacitus loquitur. Sed Suetonius Veſpaſiano cap. 6. videtur velle ex Mœſia veniſſe. *Mœſiaci exercitus bina e tribus legionibus millia miſſa auxilio Othoni*; & ipſe Tacitus *præmiſſi Mœſia*; intelligitque aut eoſdem, quos hic è Dalmatia Pannoniaque adveniſſe ſcribit, aut qui prælio interfuerant, & cum univerſus luſtraretur exercitus, hic non inveniuntur. Et lib. 3. *Duæ tunc Pannonicæ ac Mœſica alæ perrupere hoſtem*, ubi agit de levibus equitum pugnis in principio prælii ad Bedriacum. Ante quatuor vero legiones è Dalmatia & Pannonia, *ala cohorteſque prævenìebant*. quæ verba referenda videntur ad hæc *bina millia præmiſſa*, quamquam fieri poſſit, ut auxiliares alii miſſi fuerint poſt bina millia, & ante ipſas legiones; quarum adventus quæſtionem facit intricatiſſimam. In prælio *ad Caſtoris* habemus *tertiæ decimæ legionis vexillum* ex illis Pannonicis. In atroci ad Bedriacum pugna *tertia decima legio* à Tacito recenſetur, & Vedius Aquila ejus legatus. Quartadecimanorum quoque ex Dalmaticis legionibus mentio fit in feroci ad Budriacum conflictu, & lib. 3. *Quartadecimani Campis Bedriacenſibus fuſi ſtratique*. Septimam autem Galbianam & undecimam Claudianam ante prælium commilitonibus ſuis junctas fuiſſe, utut in ipſa acie non exprimantur diſerte, ex eo patet, quod æque *inter victas legiones* numerentur ac quartadecima & tertiadecima, & jubente Vitellio *ſuis hibernis reddita*, & *in Pannonia tertiadecima legio ac Septima Galbiana dolorem iramque Bedriacenſis pugnæ retinentes*. Inſuper milites Prætoriani Campis Bedriacenſibus cedere coacti, unico ſe Mœſicarum legionum auxilio ſolantur; quæ ad Brixellum quoque animando Othoni nominantur, *præmiſſi* Mœ-

Mœſia eandem obſtinationem adventantis exercitus legiones Aquilejam ingreſſas nuntiabant, ut nemo dubitet poſſe renovari, &c. Atque hæc, ſimilemque in ſenſum loca, perſuadent probabiliter ſtatui poſſe, quatuor legiones è Dalmatia & Pannonia jam ante veniſſe cæteriſque junctas fuiſſe, ſed quando venerint, & quomodo aut ubi ſe collegerint, quæque aliæ huc faciunt circumſtantiæ ut res tanti momenti perſpicua narratione diluceſcat, non excuſanda Taciti negligentia nobis interciderunt. Contra, quartamdecimam nondum eo veniſſe adſtruunt Taciti verba in Bedriacenſi conſultatione, vix duobus aut tribus ante pugnam diebus inita, *paucis diebus quartam decimam legionem, magna ipſam fama, cum Mœſiacis copiis affore*; unde colligere liceat, alias tres jam veniſſe, ſed non quartam decimam. *E victis legionibus*, quartadecima primâ, tertiâ decimâ ſeptimâ, undecimâ, *ſoli quartadecimani ſe victos abnuebant*; ut cæteras adfuiſſe probabilitatis habeat ſpeciem. Medio inter conſultationem & pugnam tempore altum de adventu ſilentium, qui omnino, ſi venerant, memorari debuerat, atque unde Titianus & Proculus ſuam in Paullinum & Celſum defenſionem muniiſſent. Si ex conjecturis hæc petita dixeris, quomodo te expedies ex Taciti loco, *Cunus atroci mendacio univerſos perculit, affirmans ſuperventu quartædecimæ legionis verſam partium fortunam*; tanquam re certâ; quod quartadecima nondum veniſſet tempore Bedriacenſis pugnæ. Et rurſus, ubi agit de quartadecima legione, *Bedriacenſi acie vexillariis tantum pulſis vires legionis non affuiſſe*. Præterea Pannonicæ legiones, teſte Plutarcho, abfuerunt quoque, cum illa ad Bedriacum conſultatio haberetur. Ὄθωνι δὲ τῆς ἤδη παρούσης οὐκ ἐλάττονα προσδόκιμον εἶναι δύναμιν ἐκ Μυσίας καὶ Παννονίας. id eſt: *quas Otho ex Myſia Pannoniaque exſpectabat copias, non minores erant iis quas ſecum habuit*. Tacitus lib. 3. *Pannonicæ legiones deceptæ magis quam victæ reſurgere in ultionem properant*. Sed ut ſumma ſequamur rei veſtigia, ſi quatuor legiones è Pannonia & Dalmatia, pars fuerint Bedriacenſis prælii, cur ignoramus modum, quo ſe Vitellio ſubjecerint, Othoniani exercitus decus numero & virtute? Et tamen nemo refragetur, quin proxime à pugna, quatuor minimum legiones de quibus diſputamus, in Italia fuerint, Vitellii Imperio obnoxiæ, ut ipſi Tacito teſtimonium denuntiamus. Sed quando in Italiam venerint, an aliis ſe junxerint & quando; & quomodo ſe dederint Vitellio regendas; tranſmiſit ſilentio iners Taciti labor, qui rem procul dubio graviſſimam mutilæ deſcriptionis ignavia conſpurcat. Quoad Vitellium, nihil non in liquido eſt, quæſtionumque tricis evolutum. In utraque Germania, *Kal. Januar. Galba iterum & Vinio Coſſ.* motus Vitelliani tempore, ſeptem fuerunt legiones, ut alibi diximus; nimirum in Germania inferiori, quinta & quinta decima in ſtativis ad Vetera; prima que Noveſii, ſextadecima Bonnæ. In ſuperiori Germania, quarta Macedonica, & decima octava, alias duo & viceſima, poſitis ad Magontiacum caſtris, una & viceſima Rapax, ut arbitror præſidium Vindoniſſæ. Ex illis una & viceſima Rapax tota, & duæ ad Magontiacum Cæcinam comitatæ, cui triginta millium exercitus colligebatur, atque ſe in Italia ſociavit ala Syllana. Valens ſecum ſumpſit *aquilam quintæ*, cohorteſque & alas ex tribus aliis, conſtituendo quadraginta millium exercitui; aggregantibus ſe in itinere *legione Italica, & octo cohortibus Batavorum*, Tacit. 1. hiſt. Et tamen ante Vitellii adventum nulla hic comparet legio, niſi Rapax & Quintani. Per *Aquilam* autem *Quinta* non tota legio, ſed magna ejus pars intelligenda eſt. Quintæ licet nomen gerat, cum multi, eodem tempore & quintæ nomine, Vetera tenerent. Abiturus autem Vitellius ſecum traxit reliquum Germanici exercitus robur; (ait Tacit. lib. 2.) eodem legionum numero & nomine (Rapace tantum excepta, quæ integra deceſſerat.) Sed imminutis admodum ordinibus, paucisque

ejus [1] à Dalmatia Pannoniaque exercitibus. fuere quattuor legiones, è quibus bina millia præmiſſa; ipſæ modicis intervallis ſequebantur: ſeptima à Galba conſcripta; veteranæ undecima ac tertiadecima & [2] præcipua fama Quartadecumani, [3] rebellione Britanniæ compreſſa. Addiderat gloriam Nero, eligendo ut potiſſimos. unde longa illis erga Neronem fides, & erecta in Othonem ſtudia. Sed quo plus virium ac roboris, [4] è fiducia tarditas inerat. [5] agmen legionum [6] alæ cohorteſque prævenicbant. Ex ipſa urbe haud ſpernenda manus, quinque prætoriæ cohortes, & equitum vexilla cum legione prima: ac deforme inſuper auxilium, duo millia gladiatorum, ſed

& pene nullis militibus; ut Hordeonius 4. *lib. Tacit.* ſub ſignis habuerit in Germania quintam & quintamdecimam ad Vetera, ſextamdecimam Noveſii, primam Bonnæ, quartam & octavam decimam, alias duo & viceſimam, Magontiaci; Et eodem tempore in Italia ſub Vitellio fuerit alia Quinta, alia Quintadecima, alia ſextadecima, & ſic alia prima, quarta, octavadecima, alias duo & viceſima: non integræ legiones, ſed binæ ejuſdem legionis partes, excepta Rapace, quam integram ſecum ſumpſit Cæcina, non relicta in Germania legione, quæ vocaretur Rapax; donec illa legio eodem poſtea ſe conferret ſub Cereale. *Savilius.*

1 *E Dalmatia Pannoniaque.*] Et ſic è Mœſia legiones proficiſcebantur, ſed ad Aquileiam ſubſtiterunt. Tacit. *Idem.*

2 *Præcipua fama quartadecumanorum*] Caſtigavimus *præcipui fama Quartadecimanis* Rhenanus. Alii *præcipui*, Nos, *præcipua* Venetum ſequuti, quod iſta vox concinnior videretur. Sic infra H. 2, 32. de hac ipſa legione, *magna ipſam fama.* Freinshemius.

3 *Rebellione Britanniæ.*] Hiſtoriam hanc fuſe perſequitur. 14. Ann. & in vita Agric. *Savilius.*

4 *E fiducia tarditas inerat.*] Hic tarditatis Othonem arguit, & tamen paulo infra ait: *Nec illi ſegne aut corruptum luxu iter.* & ſupra libri præc. in fine: *Aſperhatus omnem cunctationem, ut Neroni quoque exitioſam.* Reſpondetur, Othonem quidem feſtinanter, omnique cunctatione remota, profectum cum exercitu ab urbe. & quantum ad ipſum attinet, neque corrupte neque ſegniter ſe geſſiſſe, ut qui omnia providi ducis munia adimpleviſſet. Sed tantæ molis exercitus; præſertim legionum agmen, fiducia virium ſuarum, lentiorib. ſpatiis incedebat, quam belli neceſſitas poſtularet. *Pichena.* Fallitur vir eximius. Non enim Othonis, non omnis exercitus, ſed ſolorum quartadecimanorum tarditatem accuſat Tacitus. *Gronovius.*

5 *Eo agmen legionum.*] Suſtulimus dictionem *eo.* Rhenanus.

6 *Alæ cohorteſque.*] Fortaſſis intelligit duo millia, quorum ante meminit, fortaſſis etiam, aut potius, alios præterea. *Savilius.*

ſed [1] per civilia arma etiam ſeveris ducibus uſurpatum. His copiis rector additus Annius Gallus, cum [2] Veſtricio Spurinna ad occupandas [3] Padi ripas præmiſſus: quoniam prima conſiliorum fruſtra ceciderant, tranſgreſſo jam Alpes Cæcina, quem [4] ſiſti intra Gallias poſſe ſperaverat. Ipſum Othonem comitabantur ſpeculatorum lecta corpora, cum ceteris prætoriis cohortibus, [5] veterani è prætorio, claſſicorum ingens numerus. Nec illi ſegne aut corruptum luxu iter: ſed [6] lorica ferrea uſus eſt, & ante ſigna pedeſter, horridus, incomptus, famæque diſ-
12 ſimilis. Blandiebatur cœptis fortuna, poſſeſſa per mare [7] & naves majore Italiæ parte, penitus uſque ad

1 *Per civilia arma.*] Pompejus in bello civili adverſus Cæſarem idem meditabatur, ſed diſſuadentibus amicis ab incepto deſtitit. Cæſar de bell. civ. 3, 4. *Idem.*

2 *Veſtricius Spurinna.*] De illo vide Plinium l. 4. ep. 1, & 10. & 2. ep. 7. *Idem.*

3 *Padi Ripas.*] Quæcunque tandem ſententia fuerit, res docet cuſtodiendæ ripæ non adhibitos præter gladiatores. *Idem.*

4 *Siſti intra Gallias.*] Ex Florentino *intra.* nam vulgo, *inter.* Pichena.

5 *Veterani è prætorio.*] Supereſſe videantur hæ voces. Præmiſit enim jam nunc de prætoriis omnibus cohortibus: qui igitur iſti amplius è prætorio? Sed non ſuperſunt. Diſtinguit enim à cohortibus Veteranos. recte. quia exauctoratos intellegit, & qui poſt ſedecim ſtipendia habebantur ſub vexillo, non aliter quam legionarii, de quibus ſcripſi ſatis ad 1. Annal. Atqui hi nec in legionibus ultra cenſebantur, nec illi in cohortibus. *Lipſius.*

6 *Lorica ferrea uſus eſt, & ante ſigna.*] Delevimus verbum *eſt.* Rhenanus. Addidi verbum, *eſt*, ex Flor. ac Ven. Mos autem notandus Romanorum ducum, pedibus ante ſigna ambulantium. Plin. Paneg. ad Trajanum; *cum jam tua vexilla, tuas Aquilas, magno gradu anteires.* Vbi Lipſius alia exempla adjicit. *Pichena.* Alius deſcribitur à Iuvenale. Sat. 3. verſ. 190. Quid ſi ex priore fama hæc illi affingantur à poëta? noſterque recenſeat veritatem? *famaque diſſimilis.* Sed prætereundum non eſt, quam lepide Satyrographus hemiſtichio Virgiliano captaverit venuſtatem: *Actoris Aurunci ſpolium.* Quod Ariſtophani etiam factum, qui ait Demetrius libro 12. σκώπτων που τὸν Δία ὅτι οὐ κεραυνοῖ τοὺς πονηρούς, φησὶν ἀλλὰ τὸν ἑαυτοῦ νεὼν βάλλει, καὶ Σούνιον ἄκρον Ἀθηνῶν. i. *irridens quodam loco Iovem, quod ſceleſtos fulmine non peteret, ait, verum ſuum templum ferit, & Sunium promontorium Athenarum.* Scripſerat enim Homerus Odyſſ. γ. 278. ἀλλ' ὅτε Σούνιον ἱρὸν ἀφικόμεθ' ἄκρον Ἀθηνῶν. Savillius. Si quis propius attendat nexui orationis, videbit ei officere voculas illas binas, *uſus &*, quam prodeſſe. *Gruterus.*

7 *Et majore Italia parte.*] Particula con-

ad initium [1] maritimarum Alpium. [2] quibus tentandis, aggrediendæque [3] provinciæ Narbonenſi, Suedium Clementem, Antonium Novellum, Æmilium Pa-

connectens, &, videtur hic mihi ſupereſſe. *Rhenanus.*

1 *Maritimarum Alpium.*] Supra à nobis de Penninis, Cottiis, Grajis, Rhæticis Alpibus diſputatum eſt: nunc dicendum de maritimis, quod mari vicinæ ſunt. hæ à Varo flumine, quod Italiam à Gallia diſterminat, incipiunt. *Lupanus.*

2 *Quibus tentandis, aggrediendaque.*] Farneſiana hæc ſcriptura eſt: quam veriſſimam cenſeo. Duplex enim mandatum Othoniani duces habuerunt; tentandarum Alpium, & Provinciæ invadendæ, quæ ad Vitellium defecerat. Supra libro 1. *Narbonenſem Galliam aggredi ſtatuit, claſſe valida & partibus fida.* Infra: *imminere provinciæ Narbonenſi in verba Vitellii adactæ claſſem Othonis, trepidi nuntii attulere.* Vulgata lectio valde turbat: *quibus tentandis aggrediendiſque, provinciæ Narbonenſi*, &c. tamquam tres hi duces Provinciæ impoſiti. & magis majores tenebras offundit etiam Mauſtus. *Lipſius.*

3 *Provinciæ Narbonenſi Suedium* &c. *duces dederat.*] Imperio conſtituto Provincia noſtra Populi facta, ut alibi diximus, & conſularis eſt: unde lib. ſup. legitur Titus Vinius proconſulatu Galliam Narbonenſem ſevere integreque rexiſſe. Moris autem fuit in provinciam, quæ limitem ditionis Rom. conſtitueret, Proconſuli, Prætori, Præſidive laborum & operis parte levando, ſi opus eſſet, mittere, qui Duces & Limenarchæ dicerentur. Sed hoc loco Vedius Clemens, Antonius Novellius, Æmilius Pacenſis, aliam ob rem miſſi ſunt ab Othone, tentandis ſcil. aggrediendiſque Alpibus maritimis. ad id autem duces electi, & cum militib. profecti ſunt; non ut quidam ſcripſit, proconſuli juvando, quem tum in provincia non fuiſſe conjicio ex eo, quod nulla proconſulis mentio fit in hac tota, quæ ſequitur, civilium bellorum ſcriptione: Adhæc plura libri ſeq. ubi de Valerio Paulino referam. Verum quid eſt dicere, *Alpibus tentandis aggrediendiſque provinciæ Narbonenſi Suedium* &c. *duces ab Othone* datos? ſi ex Italia mittebantur, qui alpes maritimas tentarent, aggrederenturve, illi provinciæ Narbonenſi non erant dati duces, cum id nomen haberent eo, quod milites ducerent. Alias non niſi Dux Narbonæ in codice Præfecturarum dicitur. Quare non videntur tres miſſi duces, qui provinciam regerent, ſed qui exercitum Othonianorum ducerent, qui χιλίαρχαι, ut eſt apud Vlpianum, dici potuerunt. Equidem & celebritatis patriæ & emaculandi Cornelii gratia, Clementem, Novellium & Pacenſem oriundos Provincia puto: quod ſignificant illa quæ ſequuntur, *Videbatur non Italia adiri nec loca ſedeſque patriæ.* Sic igitur à Cornelio ſcriptum, & cæteris exſcribendum reor, *provinciæ Narbonenſis Vedium Clementem* &c. *duces dederat.* & infra, *Vedius Clemens ambitioſo* &c. Supraque lib. proximo, *Novellio, Vedio Clementi primipilarib.* &c. non *Suedio*, neque enim *Suedium* in libris Latinis legas. *Vertranius.* Omnes aditus Galliarum (in quibus alpes maritimæ) armis Vitellii tenebantur. *quando Penina Cottiaque Alpes, & cæteri Galliarum aditus Vitellianis exercitibus claudebantur.* At Othoni placuerat ſiſtere in Gallia Cæcinam. *Tranſgreſſo jam alpes Cæcina, quem ſiſti intra Gallias ſperaverat.* Eaque de cauſa Narbonenſem provinciam memoratos duces claſſe aggredi juſſit, ut illa recepta aditus Alpium maritimarum pateret: nec (ſi bene rem putes) faciliores Alpes maritimis habuiſſet: utrinque enim petitus Maturus earum procurator iter ocius aperuiſſet. Sed fru-

Pacenſem [1] duces dederat. Sed Pacenſis [2] per licentiam militum vinctus: Antonio Novello nulla auctoritas: Suedius Clemens ambitioſo imperio regebat, ut adverſus modeſtiam diſciplinæ [3] corruptus, ita prœliorum avidus. [4] Non Italia adiri, nec loca [5] ſedeſque patriæ videbantur: tamquam externa litora, & urbes hoſtium, urere, vaſtare, rapere: eo atrocius, quod [6] nihil uſquam proviſum adverſum metus. Pleni agri, apertæ domus. [7] occurſantes domini juxta conjuges & liberos, ſecuritate pacis, & belli malo circumveniebantur. Maritimas tum Alpes tenebat procurator Marius Maturus. Is concita gente (nec deeſt juventus) arcere provinciæ finibus

fruſtra fuit; nam provinciam Narbonenſem ſuarum partium fecit, is Valentem comiter exceptum, Galliam Narbonenſem temere ingrederetur monendo terruit. non itidem alpes maritimas. l. 3. Hiſt. *Haud procul inde agebat Marius Maturus Alpium maritimarum procurator; fidus Vitellio,* &c. *Salinerius.*

1 *Duces dederat.*] Forte; *Duces legerat.* Freinshemius.

2 *Per licentiam militum victus.*] Verius ex Flor. *vinctus*, quam, *victus.* ut in vulgatis. Sic infr. eod. lib. *vinctus præfectus caſtrorum Iulius Gratus.* Et ſtatim: *cum fratrem ejus Iul. Frontonem tribunum, Othoniani ſub eodem caſu vinxiſſent.* Pichena. Eſt qui malit, *victus.* Muretus, *vinctus*: peſſime. Retineo *victus*, nec illa trita ſignificatione, ſed qua etiam infra hoc lib. uſurpatur: *Ne ut victi & ignavi deſpectarentur.* Terent. Heautont. 3.1. *Si te tam leni & victo eſſe animo oſtenderis.* Quomodo idem fortaſſis & Eunucho: *Eludet ubi te victum ſenſerit.* Acidalius.

3 *Corruptus ita prœliorum avidus.*] Hæc commodius de militibus quam de duce dici cenſeo & eo ſcripſiſſe Tacitum: *Suedius Clemens ambitioſo imperio regebat ut adverſus modeſtiam diſciplinæ corruptos, ita prœliorum avidos.* Gronovius.

4 *Non Italia adiri.*] Nihil ego hic niſi germanum video. Sudant tamen in mutando Rhenanus pariter & Vertranius. *Lipſius.*

5 *Sedeſque patriæ videbantur: Tamquam externa littora & urbes hoſtium urere.* Hæ ſententiæ multis mendis ſunt inſignes. Manuſcr. volumen habet; *ſedeſque patria jubebantur tamquam & urbes hoſtium urere.* Vides hic abeſſe duas illas voces, *externa littora.* quas caſtigatores addiderunt. Ego vero pro *tamquam & urbes*, deprehendi poſt laborioſam loci conſiderationem, ſcribendum, *tamquam metu res.* itaque ſic diſtinxi ſententiam: *Sedeſque patriæ. Iubebantur tamquam metu res hoſtium urere.* Cæterum verba, *tamquam metu res*, non inſerui in contextum, quum mea ſit inventio. Mutet, qui velit. *Rhenanus.*

6 *Nihil uſquam proviſum adverſum metus.*] Sic infra, lib. 4. *conſtans adverſus metus.* Pichena.

7 *Occurſantes domini, juxta conjuges & liberos.*] Nota morem, obviam eundi principibus ac ducibus in lætitia. Tac. lib. 14. cum Neroni obviam itur, ait. *Conjugum ac liberorum agmi-*

bus Othonianos intendit. Sed primo impetu cæſi disjectique montani, ut quibus temere collectis, non caſtra, non ducem noſcitantibus, neque in victoria decus eſſet, neque in fuga flagitium. Irrita- 13
tus eo prœlio Othonis miles, vertit iras in municipium [1] Albium Intemelium, quippe in acie nihil prædæ, inopes agreſtes, & vilia arma: [2] nec capi poterant, pernix genus, & gnari locorum. ſed calamitatibus inſontium expleta avaritia. Auxit invidiam præclaro exemplo femina Ligus, quæ filio abdito, cum ſimul pecuniam occultari milites credidiſſent, eoque per cruciatus interrogarent *ubi filium occuleret?* uterum oſtendens, *latere* reſpondit. [3] Nec ullis deinde terroribus, aut morte, conſtantiam vocis egregiæ mutavit. *Imminere provinciæ Narbonenſi, in ver-* 14
ba Vitellii adactæ, claſſem Othonis, Fabio Valenti trepidi nuntii attulere. Aderant legati coloniarum, auxilium orantes. [4] Duas Tungrorum cohortes, quat-

agmina per ſexum & ætatem diſpoſita. Liv. l. 23. *Marius, concione advocata, edicit, ut frequentes cum conjugib. ac liberis obviam irent Annibali.* Pichena. Neſcio, ſi mutandum: *occurſantes dominis, juxta conjuges & liberi,* hoc ſcio, copulam delendam, ſcribendumque; *ſecuritate pacis, belli malo circum.* Acidalius.

1 *Albium Intemelium.*] Ita quidem è Strabone ſcripſeris lib. 4. Τῶν δὲ Λιγύων, inquit, τῶν μὲν ὄντων Ἰγγαύνων, τῶν δὲ Ἰντεμελίων, εἰκότως τὰς ἀποικίας αὐτῶν ἐπὶ τῇ θαλάττῃ, τὴν μὲν ὀνομάζεσθαι Ἄλβιον Ἰντεμέλιον, οἷον Ἄλπιον, τὴν δὲ ἐπιτετμημένως μᾶλλον, Ἀλβίγγαυνον. id eſt. *Cum duplices ſint Ligures, Intemelii & Ingauni; jure eorum ad mare coloniæ, altera Albium Intemelium dicta, quaſi Alpium, alter paullo contractius, Albingaunum.* Nec aliter in Plinio. Quin tamen etiam conciſe Albintemelium dicta fuerit, haud pertinaciter eo negatum. *Lipſius.*

2 *Nec capi poterant, pernix genus.*] Exemplar regium, *nec pernix.* Forte ſcribendum, *Nec capi poterant, & pernix genus, & ignari locorum.* Rhenanus.

3 *Tortoribus.*] Regius codex, *temporibus*, ex quo Rhenanus, *terroribus.* Lipſius.

Nec ullis deinde tortoribus.] In exemplari regio legitur, *temporibus.* Lego: *nec ullis deinde terroribus* &c. *Rhenanus.* Flor. *terroribus.* Vulgo, *tortoribus.* Pichena.

4 *Duas Turingorum cohortes.*] Video *Turingos* librario melius fuiſſe notos quam Tungros. Sed quia ſupra dixit; *Non deſuiſſe partem Galliarum, quæ Rhenum accolit, Vitellii partes ſecutam*; inducor ut credam hic & in ſequentibus, *Tungrorum* ſcribendum, non *Turingorum.* Quod vero de Batavis paulo poſt deque Tranſ-

quattuor equitum turmas, univerſam Treverorum [1] alam, cum Iulio Claſſico præfecto miſit. è quibus pars in colonia Forojulienſi retenta, ne omnibus copiis in terreſtre iter verſis, vacuo mari claſſis acceleraret. Duodecim equitum turmæ, & lecti è cohortibus, adverſus hoſtem iere: quibus adjuncta Ligurum cohors, vetus loci auxilium, & quingenti Pannonii nondum ſub ſignis. Nec mora prœlio: ſed [2] acie ita inſtructa, ut pars claſſicorum mixtis [3] paganis in colles mari propinquos exſurgeret, quantum inter colles ac litus æqui loci, prætorianus miles expleret, in ipſo mari ut annexa claſſis & pugnæ parata, converſa, & minaci fronte prætenderetur. Vitelliani, quibus minor peditum, vis in equite robur, Alpinos proximis jugis, cohortes denſis ordinibus poſt equitem locant. Treverorum turmæ obtulere ſe hoſti incaute, cum exci-

ci-

Tranſrhenanis meminit, fateor equidem accipiendum de Germanis, qui trans Rhenum colunt. Sed proximis amni, puta Tencteris, Vſipiis, Tubantibus, Chamavis, Bructeris, & ſimilibus. Longius vero diſſiti Turingi erant; Tacito non commemorati; quos veteres, è quorum numero Sidonius eſt Apollinaris & Vegetius, non *Turingos*, ſed *Toringos* appellant. *Rhenanus.* Muretus hic *Turingorum.* Vnde aut cur neſcio. *Acidalius.*

1 *Ala.*] Quæ ut alibi notamus, complectebatur decem turmas; ut quatuor turmæ & ala conſtituerent quatuordecim equitum turmas. Ex illis duodecim in hoſtem miſſæ, reliquæ data Foro Iulii cuſtodia. *Savill.*

2 *Acie ita instructa.*] In hoc conflictu diſtincte apud Othonem memorantur claſſici, pagani, Prætoriani, & Claſſis. Vitellio militant duodecim equitum turmæ, Cohors Ligurum, Tungricarum cohortium delectus, quingenti Pannones, & præter eas copias paulo poſt Alpini; niſi fortaſſis utroque loco legendum *Albini*, ut forte Ligures deſignentur, cum nulla aſſequar imaginatione, quid hic rei ſit Pannonicis. Aut ſi verum id ſit, quod tamen mirum videatur, operæ pretium fuiſſet ſcire ex Auctoris deſcriptione, quomodo illuc fuerint delati, quæ tamen hic deficit. *Idem.*

3 *Paganis.*] Vox hæc in jure magis frequens, quam in cæteris auctoribus, accipitur eo ſignificatu, ut omnes comprehendat, qui milites non ſint, à *pagis*, id eſt, oppidis deducta, qua ratione Perſium credibile eſt *ſemipaganum* ſe dixiſſe. quaſi ſemimilitem ſe fuiſſe denotaret, & idcirco non plene poëticam, quæ ars umbratica eſt, edoctum. Alioquin me non latet, *pagum*, prima origine à fonte dictum, πηγῆ. Alciatus. *Pagani à pagis* dicti ſunt; qui ibi habitant, aut inde ſunt oriundi, etiamſi urbes colant, non recepti in civitatem, nullo prope numero, & plebeji. Cic. pro domo: *Nullum in hac urbe collegium, nulli pagani aut montani.* Suetonius Aug. *Pinarium equitem Romanum*

cum

ciperet contra veteranus miles, [1] ſimul à latere ſaxis urgeret apta [2] ad jaciendum etiam paganorum manus: qui ſparſi inter milites, ſtrenui ignavique in victoria idem audebant. Additus perculſis terror, invecta in terga pugnantium claſſe. Ita undique clauſi. deletæque omnes copiæ forent, ni victorem exercitum attinuiſſet [3] obſcurum noctis, obtentui fugientibus. Nec Vitelliani, quamquam victi, quievere: accitis auxiliis, ſecurum hoſtem, ac ſucceſſu rerum ſocordius agentem invadunt. cæſi vigiles, perrupta caſtra, trepidatum apud naves; donec ſidente paulatim metu, occupato juxta colle defenſi; mox irrupere. atrox ibi cædes, & [4] Tungrarum cohortium præfecti, [5] ſuſtentata diu acie, telis obruuntur. Ne Othonianis quidem incruenta victoria fuit, quorum improvide ſecutos, converſi equites circumvenerunt. Ac velut pactis induciis, [6] ne hinc claſſis, inde eques ſubitam formidinem inferrent, Vi-

cum concionante ſe admiſſa turba paganorum apud milites ſubſcribere quædam animadvertiſſet. Ideoque infr. eod. lib. Prætorianos milites *paganos* appellat, quod Vicani urbem colerent: hic vero demonſtrantur *pagorum incolæ.* In libris vero noſtris civilibus *Pagani* ſunt, non milites: quod unde ductum ſit, diximus alibi. *Ferrettus.*

1 *Simul à latere ſaxis urgeret.*] Hæc verba, *à latere ſaxis urg.* non ſunt in volumine Manuſcr. nam illic legitur, *Simul altitudo apta ad jacendum*, pro *jaciendum.* Subauditur & Paganorum manus exciperet. *Rhenanus.*

2 *Ad jaciendum paganorum manus.*] Auctior Flor. *ad jaciendum etiam paganorum manus.* De paganis paulo ſupra dixit; *mixtis paganis.* atque inf. l. 3. *Niſi vinctis pagani.* Pagani autem in bellicis expeditionibus vocabantur ad differentiam militum; id eſt, omnes qui milites non eſſent: à pagis, vel oppidis d. Plin. 10. ep. 18. *apud me & milites & pagani, certatim ei teſtimonium retribuerunt.* Iuven. Sat. 6. *citius falſum producere teſtem Contra paganum poſſis.* l. 14. D. de pœnis: *Quædam delicta pagano, aut nullam aut leviorem pœnam irrogant; militi vero graviorem.* Item ad leg. Falcid. l. ult. *Miles, ſi dum paganus fecerit teſtamentum, militia tempore codicillos.* &c. *Pichena.*

3 *Obſcurum noctis objectum obtentui fugientibus.*] Participium *objectum* eraſimus. De *obtentu* monuimus alibi. *Rhenanus.*

4 *Turingarum cohortium præfecti.*] Scripſimus, *Tungrarum cohort. præ.* Rhenanus. Muretus, *Turingarum.* Vnde aut cur neſcio. *Acidalius.*

5 *Suſtentata quidem diu acie.*] Conjunctionem *quidem* ſubmovimus. *Rhenanus.*

6 *Ne hinc claſſis, inde eques.*] Sic ve-

Vitelliani retro [1] Antipolim Narbonenſis Galliæ municipium; Othoniani Albingaunum interioris Li-
16 guriæ revertere. Corſicam ac Sardiniam, ceteraſque proximi maris inſulas, fama victricis claſſis in partibus Othonis tenuit. Sed Corſicam prope afflixit decimi Pacarii procuratoris temeritas, tanta mole belli [2] nihil in ſummam profutura, ipſi exitioſa. Namque Othonis odio juvare Vitellium Corſorum viribus ſtatuit, inani auxilio etiam ſi proveniſſet. Vocatis principibus inſulæ, conſilium aperit: & con-

veteres noſtri, *eques*. Vulgati vero, *equites*. Pichena.

1 *Antipolim Narbonenſis Galliæ municipium.*] Neminem latet *municipes* cives eſſe Romanos, ex municipiis, ſuo jure & legibus ſuis utentes, muneris tantum cum populo Rom. honorarii participes. A quo munere capeſſendo appellati videntur, *nullis aliis neceſſitatibus neque ulla pop. Rom. lege adſtricti, cum nunquam pop. Rom. fundus eorum factus ſit*, ut ait eleganter Agell. 16, 13. Sed ſi Tauroentium, Olbia, Antipolis, Niceaque in Salyum ſolo exſtructæ ſunt; illoque in littore, unde C. Sextius Salyes, & Deceates & Ligures Alpium maritimarum incolas expulit, cum ex eo facta pop. Rom. regio maritima ſit, haud ſcio, cur Antipolis municipium à Cornelio appelletur: niſi forte cauſa ſit hæc, quod Sextius ex littoribus, quæ Maſſilia ducunt in Italiam, pulſis Barbaris, relictam ab iis oram Maſſilienſibus attribuit, ut auctor eſt Strabo lib. 4. Ita non fuit ea pop. Rom. facta, quam purgavit proconſul Sextius, nomine ſocii populi Maſſilitani. Cæterum è natione Salyum, Deceatium, Oxybiorumve quoſdam fuiſſe non hoſtiles neceſſe eſt dicere, qui municipio à proconſule attributi fuerint. Neque enim colonos à Romanis miſſos legimus Antipolim, quæ colonia, ſi id eſſet, non municipium diceretur. Minus à Maſſilitanis, quibuſcum tandem judicio contendens Antipolis, libera ab eorum mandatis facta eſt, inquit ille: quod perperam judicatum fuiſſet, ſi origine ſua Maſſilienſes attinuiſſet. Proinde Galliæ Narbonenſis municipium Cornelio Antipolis dicitur, quod in Narbonenſi hodie quoque ſuperſit: olim autem teſte Strabone Italiæ annumerabatur. Quæ cum ita ſint, ubi C. Plinius ait, l. 3, 4. *in ora oppidum Latinum Antipolis*, non accipi debet inter Græcas Maſſilienſium civitates fuiſſe Antipolim, quæ Latine loquentes municipes haberet: ſed ideo Latinum, quod Italici juris eſſet. *Vertranius.*

2 *Nihil in ſumma profuturum.*] Malim, *in ſummam*. Quodam ſupra loco rurſum *in ſumma* ſcriptum fuit pro, *in ſummam*; de quo lectorem admonere fui oblitus. *Rhenanus*. Placet, ut Daneſius legebat, *in ſummam profutura*. quæ ſcriptura non eget exemplo, ut confirmetur. *Urſinus*. Recte in margine, *ſummam*. Sed vide verba recte ordines, ut ſenſum ſatis aſſequaris. Temeritas nihil profutura *in ſummam belli tanta mole*, id eſt belli, cujus eſſet tanta moles. *Acidalius*. Cum libri præferant *in ſumma*, alteram lectionem *in ſummam* editionis ſuæ margini Lipſius adſcripſerat: quam recepimus audacter. quod hanc ipſam phraſin tam apud Tacitum, quam alios reperimus. ſupra 13. 33. quidam recte legunt, *nihil in ſummam pacis proficiebatur*. Livius 31, 37.

In

contradicere auſos Claudium [1] Phirrhicum trierarchum Liburnicarum ibi navium, Quinctium Certum equitem Romanum, interfici jubet. quorum morte exterriti qui aderant, ſimul ignara & alieni metus ſocia imperitorum turba, in verba Vitellii juravere. Sed ubi delectum agere Pacarius, & inconditos homines fatigare militiæ muneribus occœpit, laborem inſolitum peroſi, infirmitatem ſuam reputabant; *inſulam eſſe quam incolerent, & longe Germaniam vireſque legionum: direptos vaſtatoſque claſſe, etiam quos cohortes alæque protegerent.* Et averſi repente animi: nec tamen aperta vi; aptum tempus inſidiis legere. digreſſis qui Pacarium frequentabant, nudus & auxilii inops, [2] balineis interficitur. trucidati & comites. Capita, ut hoſtium, ipſi interfectores ad Othonem tulere, neque eos aut Otho præmio affecit, aut punivit Vitellius, in multa colluvie rerum [3] majoribus flagitiis permixtos. Aperuerat jam Italiam, bellumque 17
tranſmiſerat, ut ſupra memoravimus, ala Syllana, nullo apud quemquam Othonis favore, nec quia Vitellium mallent, ſed longa pax ad omne ſervitium fregerat, [4] faciles occupantibus, & melioribus incurioſos. Florentiſſimum Italiæ latus, quantum

In ſummam etiam belli profectum foret. Quintil. lib. 1. *Hoc per ſingulos annos prorogatum in ſummam proficit.* Quæ loca me dubitare cogunt, etiam in illis Taciti pro *profutura* legendum eſſe *profectura.* Freinshemius. Videtur ſcripſiſſe auctor, *tentata mole belli*, utcunque τὸ *tanta* explicet Acidalius. *Gronovius.*

1 *Phirrhicum trierarchum.*] Forte nomen hominis fuit, *Pyrrhicum.* Idem.

2 *Balineis interficitur.*] Scriptitabant veteres plerumque, *balineis*, ut hic Florentinus. Vulgo, *balneis.* Pichena.

3 *Majoribus flagitiis permixtos.*] Non quod ipſi majora flagitia feciſſent, ſed in cumulo aliorum, qui majoribus flagitiis tenebantur, oblivione tranſmiſſi. Lib. 16. *Mox Neronem circa ſumma ſcelera diſtentum, quaſi minores evaſere.* Pichena.

4 *Faciles occupantibus, & melioribus incurioſos.*] Hoc eſt, de cauſa non erant ſolliciti, Othonis, an Vitellii juſtior: ſed tantum prioribus occupantibus inſerviebant. *Pichena.* Lego, *melioribus incurioſis.* Paratos obvio & invitanti, quum melior nemo eſſet, aut curam adjungendi eos ſuſciperet. *Gronovius.*

tum [1] inter Padum Alpeſque [2] camporum & urbium,
armis Vitellii (namque & [3] præmiſſæ à Cæcina co-
hortes, advenerant) tenebatur. Capta Pannonio-
rum cohors apud Cremonam. Intercepti centum e-
quites, ac mille claſſici inter Placentiam Ticinumque
quo ſucceſſu Vitellianus miles, non jam flumine
aut ripis arcebatur. [4] Irritabat quin etiam Batavos
Tranſrhenanoſque Padus ipſe: [5] quem repente con-
tra Placentiam tranſgreſſi, [6] raptis quibuſdam explo-
ratoribus, ita ceteros terruere, ut *adeſſe omnem Cæ-*
18 *cina exercitum* trepidi ac falſi nuntiarent. Certum
erat [7] Spurinnæ (is enim Placentiam obtinebat) nec
dum veniſſe Cæcinam, & ſi propinquaret, coërcere
intra munimenta militem, nec tris prætorias cohor-
tes,

1 *Inter Padum Alpeſque.*] Commemorata nobis Mediolanum, Novara, Eporedia & Vercellæ lib. 1. Aliæ urbes multæ & magnæ quomodo elegerint Vitellii partes, ſilentio Tacitus præteriit; & tamen illud rei momentum cenſeo, ut neglectim haberi non mereatur, præſertim quod Cremonam attinet. Plutarchus eo inclinat, ut putet Cremonam inter Alpes & Padum ſitam, aliquandiu ab Othonianis occupatam fuiſſe; & Tacitus hic ſcribit, *capta Pannoniorum cohors apud Cremonam* à Vitellianis. Illa autem Pannoniorum cohors, quæcunque tandem fuerit, & undecunque eo delata, (Tacitus enim rem conjecturis nubilam relinquit) ab Othone datum videtur urbi præſidium, atque cum ipſa urbe à Vitellianis capta; licet Plutarchi narratio nonnihil variet temporis hic deſcripti circumſtantiam. *Savillius.*

2 *Camporum & urbium eſt.*] Induximus verbum *eſt*. Rhenanus.

3 *Præmiſſæ à Cæcina cohortes.*] 1. Hiſt. *quia præſidio alæ unius latiſſima pars Italia defendi nequibat, præmiſſæ Gallorum, Luſitanorum, Britannorumque cohortes,* &c. *Savillius.*

4 *Irritabat Padus ipſe.*] Indignati ne quaſi ad injectos à Pado obices hærerent, qui magna apud ſe Rheni aliorumque fluminum ſpatia equitando tranſmittere conſuerant. Tac. 4. Hiſt. 12. *Batavi præcipuo nandi ſtudio arma equoſque retinentes integris turmis Rhenum perrumpere.* Savillius.

5 *Quem repente contra Placentiam.*] *Repente* adverbium delevimus. nam in volumine Mſc. non extat. *Rhenanus.* Deleverat olim Rhenanus adverbium, *repente*, quoniam à ſuo codice aberat. Ego reſtitui Florentino & aliis veteribus volentibus. *Pichena.* Muretus inſerit, è libro, credo, *repente.* Acidalius.

6 *Raptis quadam exploratoribus.*] Confirmant veteres Mſc. verbum *raptis*, hic magis proprium: quaſi celeriter captis, & avectis. Male, qui ſubſtituunt, *captis.* Pichena.

7 *Spurinnæ.*] Veſtricius eſt Spurinna, egregius dux, & qui ad Taciti medium ævum vixit. Plinii Secundi de eo epiſtola capienda eſt, lib. 11. *Heri à Senatu Veſtricio Principe auctore, Spurinnæ triumphalis ſtatua decreta eſt.* quem locum tamen emaculo: *Veſtricio Spurinnæ, Principe auctore,*

tes, & mille vexillarios cum paucis equitibus, veterano exercitui objicere. Sed [1] indomitus miles, & belli ignarus, correptis ſignis vexilliſque ruere, & retinenti duci tela intentare, [2] ſpretis centurionibus tribuniſque *providentiam ducis* laudantibus, [3] quin *proditionem, & accitum Cæcinam* clamitabant. Fit temeritatis alienæ comes Spurinna, primo coactus, mox velle ſimulans, quo plus auctoritatis ineſſet conſiliis, ſi ſeditio miteſceret. Poſtquam [1] in

Floré, triumphalis ſtatua decreta. Male enim trajecta verba. *Lipſius.*

1 *Indomitus miles & belli ignarus*, Plutarchus ſcribit, Spurinnam pœne à militibus interfectum: qui cum probris exceptum, proditorem vocabant, & principis negotia cunctationibus perdere ajebant. Alii ſtimulante vino irruperunt de nocte in tentorium ejus, viaticum flagitantes, ut ad Principem Brixellum profecti, proditionis reum peragerent. *Savillius.*

2 *Spretis centurionibus, tribuniſque providentiam ducis laudantibus.*] Non temere ſoleo gloſſematum ſuſpiciones admittere. Hæc autem verba, *providentiam ducis laudantibus* magis magiſque ſuſpicor, hic perperam inculcata ex iis, quæ paulo infra ſubjiciuntur: *inſerentib. ſe centurionibus, tribuniſque laudari providentiam ducis.* Nam ſi attendis, fateberis, abſurda & aliena hic. An cum milites ita fremerent, tela duci intentarent; centuriones ac tribuni providentiam ducis laudarent? imo potius cogerent, retinerent. Auxit etiam ſuſpicionem, quod in Flor. pro *laudantibus*, ſit *laudari*, ut eadem verba cum ſequentibus. At quod Tacitus ait, ſpretos centuriones ac tribunos, cave intelligas, ſpretos, dum militibus ſe opponerent: ſed interpretor, milites nihil illorum ductum moratos, ſed ipſos ſibimet itineris duces fuiſſe. *Pichena.* Pedibus deſcendo in ſententiam Pichenæ, putantis poſteriores voces tres heic eſſe à gloſſa, inculcatas ex iis, quæ paulo poſt ſubjiciuntur. Sed & amplius addo; idem dicendum videri de tribus verbis reliquis. certe ſpretos centuriones tribunoſque, quid monere opus militibus vim intentantibus ſummo etiam duci? *Gruterus.*

3 *Qui pro Othone.*] Mercerus ingenioſe: *quin proditione accitum:* quaſi id crimen Spurinnæ objecerint, ut eſt in Plutarcho. *Lipſius.*

Quin pro Othone & accitum Cæcinam.] Fortaſſe legendum, *qui pro Othone etiam accitum Cæcinam.* Rhenanus. Daneſius legebat: *Quin pro Othone etiam* &c. *Urſinus.* Corruptum eſt; minima mutatione reſtitues, *quin proditione accitum Cæcinam clamitabant.* Sane in proditionis crimen vocatum Spurinnam à milite diſerte ſcribit Plutarchus. *Mercerus.* Quod olim de proditionis voce divinaveram, non longe abeſt à Merceri conjectura. Is enim legit, *Quin proditione acc.* &c. Ego, *quin proditionem & accitum* &c. quod à vulgata ſcriptura minus aberrat, & cum Flor. magis congruit, qui habet, *a Othonem & accitum* &c. *Pichena.* Non emaculat locum ſolum illud mutatum *quin*, quod margini appoſuerunt. Majus ulcus eſt, quod abſque ſectione non curabitur. Reſecanda enim illa, *providentiam ducis laudantibus*, turpiter inculcata ex inferiori iſto loco. Scribe igitur, *Spretis centurionibus tribuniſque, qui pro Othone, & acci-*

[1] in conſpectu Padus, & nox appetebat, vallari caſtra placuit. Is labor urbano militi inſolitus [2] contudit animos. [3] Tum inertiſſimus quiſque caſtigare *credulitatem ſuam, metum ac diſcrimen* oſtendere, *ſi cum exercitu Cæcina, patentibus campis, tam paucas cohortes circumfudiſſet.* Iamque totis caſtris modeſti ſermones, & inſerentibus ſe

citum Cæcinam &c. Quæ ejecimus verba, Muretus etiam ſubduxerat, ejicienda an ipſe ratus neſcio. Ea quidem nota illi ſolet eſſe, delendi vel mutandi. Sed idem & *quin* mutaverat. quod ejectis illis locum non habet. Vnde tollenda cenſuiſſe vix crediderim. *Acidalius.* Egregio mendacio nonnunquam res fere perditæ in integrum reſtituuntur: quamobrem Tullius Albanorum perfidia cognita, dicto *nihil trepidatione opus eſſe, ſuo juſſu circumdare Albanum exercitum, ut Fidenatium nuda terga invadat.* Liv. l. 1. metum à ſuis vertit in Fidenates. Ad eundem modum Centuriones tribunique, milites ſedatum eunt, qui temere in prælium ruebant; opus non eſſe (ajunt) pugna, non feſtinatione: quod Cæcina Vitellii deſertor, jamque Othonianus adventaret. Hæc ex vulgatis, ut verba militum ſint certam ſibi victoriam ſpondentium, quod hoſtium dux deſertor foret. Pichena. *quin proditionem, & accitum*, & verba illa *providentiam ducis laudantibus* abjicit: ſed de eo libenter quæſierim, num hæc, *Sed indomitus miles*, &c. ita interpretari valeant, ut Spurinna prius per centuriones & tribunos milites continere ſtudeat, quibus ſpretis ſe ipſum iis opponat unde ſibi tela intententur. *Salmerius.* Vulgo, *quin pro Othone.* unde lectionem ingenioſe reſtituit Pichena. Merceri etiam conjectura eo tendente. *Freinshemius.*

1 *In conſpectu Padus & nox appetebat.*] Vix me contineo, quin ultimam vocem furcillis hinc præcipitem agam, non eſſe à Tacito, vociferatur contextus orationis. *Gruterus.*

2 *Contudit animos.*] In volumine regio eſt, *contundet.* Rhenanus.

3 *Tum vetuſtiſſimus quiſque.*] Vulgata ante lectio, *tum mæſtiſſimus quiſque.* ex quo Rhenanus illud *vetuſtiſſimus* extrudit: ego malim *modeſtiſſimus.* Lipſius.

Tum mæſtiſſimus quiſque.] Emendavi, *vetuſtiſſimus quiſque.* Intelligit diu meritos. Sic lib. 5. dixit *vetuſtiſſimos familiarium.* Et infra *vetuſtiſſimum conſularium.* Item *vetuſtatem ſtipendiorum.* Rhenanus. Non abnuerim cum Lipſio potius ex veteri lectione *modeſtiſſimus* reſcribere. Ceterum inſerenda etiam videatur talis aliqua vocula. *aliis metum ac diſcrimen oſtendere.* Quanquam cum ſequentia diligentius cum his confero, videtur etiam mihi hic tranſpoſitio facta: Ordo certe hic magis arriſerit: *Tum vetuſtiſſimus quiſque caſtigare credulitatem ſuam: jamque totis caſtris modeſti ſermones, inſerentib. ſe centur. tribuniſque, laudare providentiam ducis. quod coloniam virium & opum validam robur ac ſedem bello legiſſet, metum ac diſcrimen oſtendere, ſi cum* &c. *circumfudiſſet.* Inſerunt ſe laudare, Tac. phraſis infra: *pleraque municipia & coloniæ æmulabantur corruptiſſimum quemque adoleſcentum precio allicere.* Acidalius. Vulgata antea lectio; *mæſtiſſimus*: ex quo Rhenanus, *vetuſtiſſimus*, extulit. Lipſius malit *modeſtiſſimus.* In tanta conjiciendi licentia meam opinionem prætuli, *inertiſſimus*, quam adeo & ſcripturæ priori, & vero ſenſui

ſe centurionibus tribuniſque, [1] laudare *providentiam ducis; quod coloniam virium & opum validam,* [2] *robur ac ſedem bello legiſſet.* Ipſe poſtremo Spurinna non tam culpam exprobrans, [3] quam ratione oſtendens, relictis exploratoribus, ceteros Placentiam reduxit, minus turbidos, & imperia accipientes. Solidati muri, propugnacula addita, auctæ turres, proviſa parataque non arma modo, ſed obſequium & parendi amor, quod ſolum illis partibus defuit, cum virtutis haud pœniteret. At Cæcina, velut relicta poſt 20
Alpes ſævitia ac licentia, modeſto agmine per Italiam inceſſit. Ornatum ipſius, municipia & coloniæ in ſuperbiam trahebant: quod verſicolore ſagulo, [4] braccas tegmen barbarum indutus, togatos alloqueretur. Vxorem quoque ejus Saloninam, quamquam

ſui convenientem judicavit Socer meus, ut in textum recipiendam putaret. *Freinshemius.*

1 *Laudari providentiam ducis.*] Ita in Flor. quod mihi magis probatur, quam ut vulgo *laudare.* Intelligitur enim, non à centurionibus tribuniſque tantum laudari ſed etiam ab ipſis militibus. *Pichena.* Cum in edit. principe reſtet, *laudari*; accedo Pichenæ, lectionem illam reponenti. *Gruterus.* Ipſa ſermonis ratio exigit *laudare.* quod & ipſum tam ad militem quam centuriones tribunoſque pertinet. *Freinsh.* Ego ſermonis rationem exigere τὸ *laudare* non cenſeo, niſi fiat: *& inſerentes ſe centuriones tribunique laudare* Sed mitior in promptu cura eſt: nec parvi momenti, quod & hic & ſupra Florentinus *laudari.* Aſſentior autem omnino Pichenæ priori loco eas voces male inculcatas: non quod ineptum ibi ſenſum faciant: cur enim non & retinere ſimul militem & paucis conſilium ducis probare poſſent? ſed quia non tam inops verborum Tacitus. Hic autem ſcripſiſſe auctorem certum habeo: *& inſerentibus ſe centurionibus tribuniſque laudari providentia ducis.* quod eſt, laudabatur, nempe ab utroque genere. *Gronovius.*

2 *Robur ac eadem bello legiſſet.*] Quod hic male ſe habet, cum in melius mutare non poſſim, videndum, an non magis cohæreat legere, *robur ac ſedem bello legiſſet.* Hoc tamen neſcio an cæteris, mihi ipſi certe non ſatisfacit. *Vertranius.* Videtur ſcribendum, *robur ac ſedem bello.* Vrſinus.

3 *Quam ratione oſtendens.*] Nos, *quam ratione attendens.* Rhen. Neſcio an melius, *oratione.* Acidalius.

4 *Braccas tegmen barbarum* &c.] Apparuit *Braccas* eſſe veſtem; nam quas vulgo *Braccas* hodie appellamus, Latini dixerunt *feminalia*, à feminibus. Tranquillus Aug. *Ferrettus.* Ex hoc loco potes colligere differre togam à ſago. nam toga veſtis erat pacis index, ſagum vero belli, teſte Nonio, Martialis, *Vis te purpureum, Marce, ſagatus amem?* Virgil. *Virgatis lucent ſagulis.* Braccæ auctore Diodoro in 6. ſunt veſtes intonſæ varii coloris, à quibus dicta Gallia braccata, quæ, teſte Plinio, Narbonenſis quoque dicta eſt. Neque vero ſoli Galli brac-

credidit, [1] è quibuſdam vicinis coloniis; [2] invidia & æmulatione, quod nulla in Italia moles tam capax foret. [3] quocunque caſu acciderat, dum atrociora metuebantur, in levi habitum: reddita ſecuritate, tamquam nihil gravius pati potuiſſent, mœrebant. Ceterum multo ſuorum cruore pulſus Cæcina. & [4] nox parandis operibus abſumpta. Vitelliani [5] pluteos crateſque & vineas ſuffodiendis muris, protegendiſque oppugnatoribus; Othoniani ſudes & immenſas lapidum ac plumbi æriſque moles, [6] perfringendis operibus

tis fuit ſuſpicionem indicare. *Pichena.*

1 *A quibuſdam è vicinis coloniis, invidia æmulatione.*] In exemplari Matth. Corvini legitur, *& quibuſdam vicinis coloniis invidia æmulatione.* Subauditur exiſtente. Nam dandi caſu dictum eſt, *quibuſdam vicinis coloniis*, hoc eſt, quum quædam vicinæ coloniæ haberent invidiæ æmulationem, Senſus eſt: Non ſolum ob fraudem, verum etiam propter invidiæ æmulationem. itaque ſic emendavimus. *Rhenanus.* Videtur legendus hic locus ex veteri codice adjuto conjectura ex parte aliqua ita; *à quibuſdam è vicinis coloniis invidia & æmulatione.* Nam illa, *à quibuſdam è vicinis* V. C. ſuppeditavit. Cetera nituntur conjectura. *Vrſinus.* Addidi præpoſitionem, *è*, meis libris auctoribus. quod rectius eſt. Intelligit enim, à quibuſdam hominibus ex coloniis vicinis. Dein Muretus correxit; *invidia & æmulatione*, verius quam, *invidia æmulatione.* ut in vulgatis. Sic infra lib. eod. in fine: *æmulatione invidiaque, ne ab aliis apud Vitellium anteirentur.* & lib. ſeq. *Tanquam invidia & æmulatione fortunam fratris moraretur.* Pichena. Malim legere cum Mureto: *à quibuſdam è vicinis coloniis, invidia & æmulatione.* Sic enim disjungere ſolet. 1. hiſt. *Vnde æmulatio & invidia, & uno amne diſcretis connexum odium.* Sic & hoc l. extremo. *Acidalius.*

2 *Invidia æmulatione.*] Muretus, *invidia & æmulatione.* Lipſius.

3 *Quocunque caſu accidit.*] Codex regius *accidat.* Scripſimus, *acciderat.* Rhenanus. Flor. & Ven. *accidit.* Pichena.

4 *Nox parandis operibus aſſumpta.*] Hic fortaſſe melius à Mureto legitur, *abſumpta.* Sic in vita Agr. *Sequens hyems ſaluberrimis conſiliis abſumpta.* Pichena. Acceſſerim Mureto, qui legit *abſumpta*, Pichena quoque eam opinionem probante. nam omnia tam præcedentia quam ſequentia hoc ſuadent. *Freinshemius.*

5 *Pluteos.*] *Pluteus*, inquit Vegetius 4, 15. machina quædam bellica eſt moveri apta, *contexta ad ſimilitudinem abſidis, & ciliciis, vel coriis tecta, quam obſidentes applicant muris, ejuſque munitione protecti ſagittis ſive ſundis vel miſſilibus defenſores de propugnaculis exturbant, ut ſcalis adſcendendi facilior præſtetur occaſio.* *Vinea* ex Vegetii ibidem deſcriptione & Lucan. libro 3. fabrica erat ex ligno aut cratibus terra ſuperingeſta, *ſub qua ſubſidentes tuti ad ſubruenda murorum penetrant fundamenta.* Crates cum alterutro idem eſt, aut ſaltem eodem pertinet. *Savilius.*

6 *Perfringendis operibus.*] Dativus *operibus* non eſt in codice Regio; nam ſubauditur, vel ſimilis alius puta *munimentis.* Rhenanus.

1 *Vtrim-*

ribus, obruendiſque hoſtibus expediunt. [1] Vtrim-
que pudor, utrimque gloria, & diverſæ exhorta-
tiones. hinc *legionum & Germanici exercitus robur*;
inde *urbanæ militiæ, & prætoriarum cohortium decus* at-
tollentium. *illi ut ſegnem ac deſidem, & circo ac thea-
tris corruptum militem*; hi *peregrinum & externum* in-
crepabant. ſimul Othonem, ac Vitellium, [2] cele-
brantes culpanteſve, uberioribus inter ſe probris,
22 quam laudibus ſtimulabantur. Vixdum orto die,
plena propugnatoribus mœnia: fulgentes armis vi-
riſque campi, [3] denſum legionum agmen, ſparſa au-
xiliorum manus, altiora murorum ſagittis aut ſaxis
inceſſere; negleсta aut ævo fluxa cominus aggredi.
ingerunt deſuper Othoniani pila, [4] librato magis &
certo ictu, adverſus temere ſubeuntes cohortes Ger-
manorum, cantu truci, & more patrio, nudis cor-
poribus, ſuper humeros ſcuta quatientium. Legio-
narius pluteis & cratibus tectus ſubruit muros, in-
ſtruit aggerem, molitur portas. Contra prætoriani
diſpoſitos ad id ipſum molares, ingenti pondere ac
fra-

1 *Vtrinque pudor, utrinque gloria.*] Pudor ſi vincerentur, gloria ſi vincerent. *Savillius.*

2 *Celebrantes culpanteſve,*] Ita Florent. ac Ven. Vulgo, *culpanteſque.* Pichena.

3 *Denſum legionum agmen.*] Et tamen unicam tantum legionem habuit Cæcina, quæ *undeviceſima Rapax*, ut ego quidem locum interpretor. *Savillius.*

4 *Librata magis & certo ictu.*] *Magna* legitur in codice regio. *Rhenanus.* His conſona ſunt 3. hiſtor. *Majore Flavianorum pernicie, in quos tela deſuper librabantur.* Diſſentit Quadrigarius Gell. 9. 1. *Sagittarius cum funditore utrinque ſummo ſtudio ſpargunt fortiſſime, ſed ſagittam atque lapidem deorſum an ſurſum mittas, hoc intereſt; nam neutrum poteſt deorſum verſum recte mitti, ſed ſurſum utrumque optime: quare milites Metelli ſauciabantur multo minus, & quod maxime opus erat, à pinnis hoſtes defendebant.* Verum ille de ſagittis & lapidibus fundis excuſſis, quæ nimio impetu in præceps non recte feruntur: noſter de pilis & telis, quæ manu jaciuntur. Virgil. l. 9. *Ecce aliud ſumma telum librabat ab aure.* *Ingerunt deſuper Othoniani pila.* Et *in quos tela deſuper librabantur.* Quorumque jactus quanquam deſuper: patitur moderamen. Liv. l. 1. *præter virtutem locus quoque ſuperior adjuvit, ut pila omnia haſtaque non (tanquam ex æquo miſſa) varia ut plerumque fit, caderent: ſed omnia librata ponderibus figerentur.* Non eo tamen inficias, teli nomine ſagittas etiam contineri. Cajus l. 233. D. de verb. ſignif. *telum* vulgo

fragore, provolvunt. pars ſubeuntium obruti: pars confixi, [1] & exſangues aut laceri, cum augeret ſtragem trepidatio, eoque acrius è mœnibus vulnerarentur, rediere, infracta partium fama. [2] Et Cæcina, fama & pudore cœptæ temere oppugnationis, ne irriſus ac vanus iiſdem caſtris aſſideret, trajecto rurſus Pado, [3] Cremonam petere intendit. [4] Tradidere ſeſe abeunti Turullius Cerialis, cum compluribus claſſicis; & Iulius Briganticus, cum paucis equitum: hic præfectus alæ, in Batavis genitus; ille primipilaris, & Cæcinæ haud alienus, quod ordines in Germania duxerat. Spurinna, comperto itinere 23
hoſtium; defenſam Placentiam, quæque acta, & quid Cæcina pararet, Annium Gallum per litteras docet. Gallus legionem primam in auxilium Placen-

vulgo quidem id appellatur, quod ab arcu mittitur. Et quod ab arcu mittitur, apud Græcos quidem proprio nomine τοξευμα *vocatur, apud nos autem communi nomine, & telum appellatur.* Sed hoc in Cornelii loco, ubi diſcriminandi gratia adjecit, *librabantur.* Salmerius.

1 *Et exangues ac laceri.*] Manuſcr. exemplar habet *ait.* Repoſuimus, *& exangues aut laceri.* Item, *Et Iulius Briganticus.* Rhenanus.

2 *Fama & pudore.*] Lego, *fame.* Duplex enim cauſſa abſceſſus, Fames & pudor irriti cœpti. *Lipſius.*

Et Cæcina, fama & pudore cœpta oppugnationis.] Lipſius legit, *fame & pudore.* Vnde obſecro Cæcinæ fames? Ajo delendas voculas *fama &*, repetitas temere, cum nullo pene intervallo eædem præceſſiſſent: *Infracta partium fama. Et Cæcina* &c. Lege igitur: *Et Cæcina pudore cœpta temere oppugnationis.* Acidalius. Emendat Vir Doctiſſ. *fame*, atque hanc inter cauſſas abeundi Cæcinæ fuiſſe aſſerit. At vereor, ut florentiſſimum Italiæ latus (ſic appellat Tacitus ſup. c. 17.) nullis adhuc belli cladibus acciſum, copias non ſuffecerit exercitui. ergo malim legere: *Et Cæcina jam ira & pudore.* Ira & pudor in ejuſmodi infortuniis indiviſi fere comites. *Freinshemius.* Lipſius reponit; *fame*, & hanc quoque cauſam abſceſſus dicit. Sed contra Taciti mentem, qui paulo poſt ſe ipſe explicat; *ne vanus irriſuſque iiſdem caſtris adſideret.* Recte ſe habet lectio vulgata. *Fama* qua apud alios lacerabantur; quam meliorem excitare ſe non poſſe intelligebat, niſi aliis alibi felicius tentatis; *pudore*, quo in ſuo ipſe judicio, quotiens inſpiceret hæc loca, ſubeunte irriti conatus memoria, gravis ſibi moleſtuſque erat. *Boxhornius.* Forte: *Et Cæcina damno & pudore cœpta temere oppugnationis.* Iuſtinus lib. 2. *amiſſis octoginta millibus hominum trepidus refugit, quæ jactura inter damna numerata non eſt.* Gronovius.

3 *Cremonam petere intendit.*] Vel vox *intendit*, vel altera, *petere*, ſalva ſententia tolli poterat. *Gruterus.*

4 *Tradidere ſe abeunti Turullius Cerealis.*] Vt penitiori lector cognotione frueretur, utile fuiſſet addidiſſe, à Spurinna defeciſſent an à Gallo

centiæ ducebat, diffiſus paucitati cohortium, ne longius obſidium, & vim Germanici exercitus parum tolerarent: ubi pulſum Cæcinam pergere Cremonam accepit, ægre coërcitam legionem, & pugnandi ardore uſque ad ſeditionem progreſſam, [1] Bedriaci ſiſtit. Inter Veronam Cremonamque [2] ſitus eſt vicus duabus jam Romanis cladibus [3] notus, infauſtuſque. Iiſdem diebus, à Martio Macro haud procul Cremona proſpere pugnatum. namque promptus animi Martius tranſvectos navibus gladiatores, in adverſam Padi ripam, repente effudit. Turbata ibi Vitellianorum auxilia, & ceteris Cremonam fugientibus, cæſi qui reſtiterant. ſed repreſſus vincentium im-

aliove quopiam, & quæ iſtuc fortuna detuliſſet. *Savillius.* Ingeminat hic Flor. *ſeſe.* Vulgo tantum *ſe.* Pichena.

1 *Bedriaci.*] Vicus parvus, ſed duabus Romanis cladibus inſignis, nec indignior cujus verum nomen norimus, quam Cannæ aut Philippi. Vulgo *Bebriacum* appellant, atque ita Iuvenalis libri,

Bebriaci in campo ſpolium adfectare Palatî.

At ſincerus ille Vatic. *Bedriacum*, ſemper quomodo & in Clariſſ. Sambuci ſcripto codice exſtare cognovi, cum ſtrictum eum Viennæ vidiſſem. In vetuſtis Suetonii libris, *Betriacum*, dicitur: ſicut & in Plutarcho, Βητριακὸν, πολίχνα πλησίον Κρεμώνης. Iuvenalis interpres quam nugatur, qui vicum hunc Campaniæ facit! in Sat. III. *Othonem*, inquit, *bello civili Vitellius vicit apud Bebriacum Campaniæ.* Atqui noſter clare: *Inter Cremonam Veronamque ſitus eſt is vicus.* & ipſe Scholiaſtes mox fatetur. Corrupta ea verba igitur, & ſcripſit: *apud Bedriaci campum.* Manifeſto enim alluſit Iuvenalis ſui verſum,

Bedriaci campo ſpolium affectare Palatî.

Quod autem adtexitur: *Horum bellum Cornelius ſcripſit & Pompejus Planta, qui ait Bebriacum vicum eſſe à Cremona viceſimo lapide.* Sane Cornelium hunc noſtrum intellegit: Pompejus ille quis ſit, nondum repperi. *Lipſius.*

Bedriaci ſiſtit.] Forte ut adventantes è Dalmatia Pannoniaque legiones exciperent, quæ, ſi ullæ fuerint, Gallo ſe junxerunt, ducibus fors Paullino & Celſo. *Savillius.*

2 *Situs eſt vicus.*] *Bedriacum*, ait Scholiaſtes Iuvenalis, *vicus eſt à Cremona viceſimo lapide.* Idem.

3 *Notus infauſtuſque.*] Per utramque cladem intelligit duo prælia. alterum inter Othonem & Vitellium, quod hoc libro exequitur; alterum inter Vitellianos & Flavianos, cui ſequens liber deſtinatur, & plerumque ſumpto ex re nomine *Cremonenſis prælii* venit; quod ſub Cremonæ tum muris fuerit pugnatum, viceſimo à Bedriaco lapide, etſi initia velitationum inciderint in octavum circiter à Bedriaco lapidem 3. hiſtor. Priorque conflictus evenerit longe à Bedriaco, *immenſum id ſpatium*, inquit Tacitus, & veriſimilitudo ſi non fallit, multa milliaria complexum, ut alibi planius diſcutietur. *Savillius.*

1 No-

impetus, ne [1] novis ſubſidiis firmati hoſtes, fortunam prælii mutarent. Suſpectum id Othonianis fuit, [2] omnia quæcunque facta, prave æſtimantibus. Certatim, ut quiſque animo ignavus, procax ore, Annium Gallum, & Suetonium Paulinum, & Marium Celſum (nam eos Otho quoque præfecerat) variis criminibus inceſſerant. Acerrima ſeditionum ac diſcordiæ incitamenta, interfectores Galbæ, [3] ſcelere & metu vecordes, miſcere cuncta, modo palam turbidis vocibus, modo [4] occultis ad Othonem litteris. qui humillimo cuique credulus, bonos metuens, trepidabat; rebus proſperis incertus, & inter adverſa melior. Igitur [5] Titianum fratrem accitum, bello præpoſuit. Interea, Paulini & Celſi ductu, res egregiæ geſtæ. Angebant Cæcinam, nequidquam 24
omnia cœpta, & ſeneſcens exercitus ſui fama. pulſus Pla-

1 *Novis ſubſidiis firmati.*] Scripſi ex Florent. *ſubſidiis.* Vulgo, *præſidiis.* Pichena.

2 *Omnia quæcunque.*] Rarum hoc apud Latinos. *Ferrettus.* Quomodo locuta omnis antiquas. & Græci eodem modo πᾶν ὅσα. Mercerus. Inepta lectio, quam ita reſtituere tentem, *omnia ducum facta.* *Ducum* illud facile ita corrumpi potuit, ut deleta vi temporis literæ *d* in altum tendente virgula, alia ex inferiori linea literam contingens, formam hanc *q* efficeret. quæ res viam ſtruxerit accedenti poſtea particulæ *que.* Freinsh.

3 *Scelere & metu vecordes.*] Metu ſcil. ne in Vitellianorum manus inciderent, pœnaſque luerent. *Pichena.*

4 *Occultis ad Othonem litteris.*] Quibus litteris duces ſuos accuſabant. *Idem.*

5 *Titianum fratrem accitum.*] Hanc præfectorum mutationem Plutarchus, magis ex vero, poſt prælium *ad Caſtoris* recenſet. τῆς νίκης (illam *ad Caſtoris* intelligit) ὡς ἐπὶ πολλὰ προσενεχθέντας κακίᾳ τῶν στρατηγῶν, ἔπεμψεν Ὄθων Τιτιανὸν ἐπὶ τὰ στρατεύματα, καὶ Πρόκλον τὸν ἔπαρχον. i. cum *illa victoria non ſatis uteretur ducum ignavia. Otho Titianum mittit ad exercitum, & Proculum prætoriano militi præfectum.* Et ſane non ita levis mutatio eſt, ut cauſam dederit inertia infimi hominis, præſertim cum videas Macrum, culpæ auctorem, loco ſuo non dejectum, & Paullinum ac Celſum, qui uterque grande momentum reip. ex alieno crimine quodammodo gratia multari, ſi Tacitum ſequimur. Iam vero poſt errorem quocunque tandem modo commiſſum, allegatos Brixello Romam, tantis locorum ſpatiis diviſam, qui Titianum accerſerent, ibi tum agentem, ut ex verbis ſub finem libri primi conſtat, & in Bedriacenſi conſultatione ſiſterent, mirum forte illis videatur, qui ad animum revocarint medium, quod inter Othonis ex Roma cum exercitu egreſſum, ejuſque mortem effluxit, tempus non excedere viginti quatuor dies, & fortaſſe pauciores complecti. *Savilius.*

Placentia, cæſis nuper auxiliis, etiam per concurſum exploratorum, crebra magis quam digna memoratu prœlia, inferior; propinquante Fabio Valente, ne omne belli decus illuc concederet, reciperare gloriam, avidius quam conſultius, properabat. [1] Ad duodecimum à Cremona, locus Caſtorum vocatur, ferociſſimos auxiliarium [2] imminentibus viæ lucis occultos componit. equites [3] *procedere longius* juſſi, *& irritato prœlio ſponte refugi, feſtinationem ſequentium elicere, donec inſidiæ coorirentur.* Proditum id Othonianis ducibus. & curam peditum Paulinus; equitum Celſus, ſumſere. Tertiædecimæ legionis vexillum, quatuor auxiliorum cohortes, & quingenti equites in ſiniſtro locantur. aggerem viæ [4] tres prætoriæ cohortes, artis ordinibus obtinuere: [5] dextra fronte prima legio inceſſit, [1] cum

1 *Locus Caſtorum.*] Recte, non *caſtrorum.* Suetonius eumple locum, *ad Caſtoris* dixit: Oroſius lib. VII. *circa locum quem Caſtores vocant.* Lipſius.

Ad XII. à Cremona locus Caſtorum vocatur.] Oroſius *Caſtoris* eum vocari auctor eſt. *Alciatus.* Locus hic *ad Caſtoris* duodecim milliaribus (inquit auctor) à Cremona diſtat, Cæcinæ caſtris, ut opinor, occupatus, à Bedriaco minimum octo, ubi tendebat Paullini & Celſi miles, ad intervalli tamen medium hic mutuo ſe occurſu excipiunt. Gallus, ut videtur, regreſſus erat curando ex lapſu vulneri, aut ſaltem, cum in prælii hic deſcriptione nuſquam ſe offerat, relictus caſtrorum cuſtodiæ; ut tempore Bedriacenſis pugnæ, de qua poſtea. *Savillius.*

2 *Imminentib. viæ lucis imponit.*] Nos, *eminentib. viæ lucis componit.* Rhenanus. Flor. *componit.* Vulgo, *imponit.* Pichena.

3 *Procedere longius juſſit, & irritato prœlio refugerunt.*] Corruptum locum ſic reſtituimus, *pr. longius juſſi, & irritato pr. ſponte refugi, feſtinationem ſequentium elicere*; ſubauditur, *juſſi ſunt.* Mox illic legitur, *altis ordinib. obtinuere.* Rhenanus.

4 *Tres Prætoriæ cohortes.*] Quinque Prætorias cohortes Gallus & Spurinna ducebant. Tacit. Earum tres Spurinna ſecum habebat Placentiæ, tres alias hic in caſtris Gallus, ut numerus, una ſuperante, non conſtet. Sed excuſando errori id dabimus, quod non procul abeſſet Otho ex aliis ſuppleturus Prætorianæ cohortis defectum. *Savillius.*

5 *Dextra fronte.*] Quæ hic frons dextra? haud ſatis capio, & reſcribo: *Aggerem viæ tres prætoriæ cohortes obtinuere dextra. A fronte, prima legio inceſſit.* Lipſius.

Dextra fronte.] Optime pro loci opportunitate copiarum diſpoſitio, quam etiam Primus Antonius æmulatus eſt 3. hiſt. 21. frons autem cornibus etiam aſſignatur. Liv. lib. 6. *Ibi tribuni militum non loco ante caſtris capto, non præmunito vallo quo receptus eſſet, non deorum ſaltem, non homo-*

[1] cum duabus auxiliaribus cohortibus, & quingentis equitibus. Super hos è prætorio auxiliiſque mille equites, cumulus proſperis, aut ſubſidium laborantibus, ducebantur. Antequam miſcerentur acies, 25
terga vertentibus Vitellianis; Celſus doli prudens, repreſſit ſuos. Vitelliani temere exſurgentes, cedente ſenſum Celſo, longius ſecuti, ultro in inſidias præcipitantur. nam [2] à lateribus cohortes, legionum adverſa fronte, & ſubito diſcurſu terga cinxerant equites. Signum pugnæ non ſtatim à Suetonio Paulino pediti datum. cunctator natura, & cui cauta potius conſilia cum ratione, quam proſpera ex caſu pla-

minum memores, nec auſpicato, nec litato, inſtruunt aciem deductam in cornua, ne circumveniri multitudine hoſtium poſſent. Curtius lib. 4. *peditum acies equitatu tegebatur: frons lævi cornu hæc erat.* At vir Doctiſſ. ſua diſtinctione, *Aggerem viæ 3. præt. cohortes obtinuere dextra*, non beno conſultum Cornelio vult, neque Claudiano, cui dicitur *læva frons.* cuique diſtinguendo nil opis afferri poteſt. Claudian. l. 2. in Ruff. 174. *Armeniis frons læva datur* &c. Non abſimilis metaphora 2 Reg. cap. 10. *facies belli.* quam puram putam Latini quoque arripuere. Curtius lib. 4. *Philagus Balacros regebat in ſocietatem nuper adſcitos: hæc dextri cornu facies erat.* Addito, ne titubes *peditum acies equitatum tegebatur, frons lævi cornu hæc erat.* Salinerius.

1 *Cum duabus vexillaribus cohortibus.*] Multa ſuadent ut damnem hanc lectionem, & ſubſtituam, *auxiliaribus.* Primum quod perpetuo militiæ Rom. more debuere legionis latus claudere auxilia, ut in ſiniſtro vides, quatuor auxiliorum cohortes: deinde, quod vix repereris vexillarios in cohortibus cenſos, ſemper auxilia: nam unum, duo, tria millia vexillariorum referunt ſcriptores: nunquam unam, duas, tres cohortes vexillariorum. Et ita ſupra mille vexillarios Spurinnæ attribuit; ſequenti libro, tredecim millia vexillariorum Muciano. Poſtremo, *vexillarium* dicent ſemper, non *vexillarem*, & *vexillariis*, non *vexillaribus*: quæ omnia mihi certa adſtruendæ novæ lectioni, *Auxiliaribus.* Mercerus. Libri omnes, *vexillaribus.* At Mercerus plurib. veriſque rationib. oſtendit corruptam eam vocem, ac legendum, *auxiliaribus.* Ipſius notas vide. Sic lib. ſeq. Tac. *auxiliares cohortes in Cremonenſem agrum miſſæ.* lib. 12. *duas auxiliares cohortes avaritia præfectorum incautius populantes intercepere.* Sæpe etiam eas auxiliarias appellat. *Pichena.*

2 *A lateribus cohortes legionum.*] Nihil ambigimus quin Tacitus ſcripſerit, *à lateribus cohortes, legio adverſa fronte.* Ita ſuperior aciei diſpoſitio poſtulat: & ad circumveniendum hoſtes, invaſionem tripertitam eſſe oportuit. *Lipſius.*

A lateribus cohortes legionum adverſa fronte.] Doctiſſ. Vir. *à lateribus cohortes legio adverſa fronte.* Sed qui melius undique Vitelliani premi potuerunt? contra habuere cohortes, quæ in aggere, *aggerem viæ tres prætoria cohortes arctis ordinibus obtinuere.* à tergo Celſum cum equitibus: *& ſubito diſcurſu terga cinxerant equites.* A lateribus cohortes legionum, quæ ſtatim

placerent; [1] *compleri foſſas, aperiri campum, pandi aciem* jubebat, ſatis cito [2] incipi victoriam ratus, ubi proviſum foret ne vincerentur. Ea cunctatione, ſpatium Vitellianis datum, in vineas nexu traducum impeditas refugiendi: & modica ſilva adhærebat. unde rurſus auſi, promptiſſimos prætorianorum equitum interfecere. vulneratur [3] rex Epiphanes,
26 impigre pro Othone pugnam ciens. Tum [4] Othonianus pedes erupit: protrita hoſtium acie, verſi in fugam etiam qui ſubveniebant. nam Cæcina non ſimul cohortes, ſed ſingulas acciverat: quæ res in prœlio trepidationem auxit, cum diſperſos: nec uſquam validos pavor fugientium abriperet. Orta & in caſtris ſeditio, quod non univerſi ducerentur. vinctus præfectus caſtrorum Iulius Gratus, *tamquam fratri apud Othonem militanti proditionem ageret*: cum fratrem ejus Iulium Frontonem tribunum, Othoniani ſub eodem crimine vinxiſſent. Ceterum ea ubique formido fuit, [5] apud fugientes, occurſantes, in acie, pro vallo, ut *deleri cum univerſo exercitu Cæcinam potuiſſe, ni Suetonius Paulinus recè-*

tim atque hoſtis in inſidias devenit, ſeſe utrinque in eum converterunt. *Nam à laterib. cohortes legionum adverſa fronte.* Salinerius. Putem legendum, *legionarii adverſa fronte.* Freinshemius.

1 *Compleri foſſas.*] Quas foſſas? an caſtrorum: cave credas: nam longe à caſtris jam aberant. Foſſas cenſeo ab incolis factas ad recipiendas aquas, & ad exſiccandos agros, ut in planis locis mos eſt, hodieque etiam paſſim fieri videmus, & in illa Italiæ parte, & in aliis, quæ in planiciem extenduntur. Firmat ipſe Tac. inf. *mixta vehicula & lixæ & præruptis utrinque foſſis, via quieto quoque agmini anguſta.* Pichena.

2 *Incipi victoriam ratus.*] Niſi me fallit Corneliani ſermonis genius, iſtud *ratus* ab extraneo adjectum eſt, qui deeſſe aliquid hic putabat. at nihil deeſt, ſed velut ipſa Suetonii verba referuntur, *pandi aciem* jubebat; *ſatis cito incipi victoriam, ubi proviſum foret, ne vincerentur*, ſubaudi *dicens* vel *adjiciens*, ut ſexcentis aliis hujus ſcriptoris locis. *Freinshemius.*

3 *Rex Epiphanes.*] Cujus regionis? quæ illuc fortuna devexit? De illo poſtea quid actum? quicunque enim eminentiore loco conſtituti reliquis in hiſtoria præfulgent, impenſiorem exigunt ſcriptoris operam, ſi erronea me non ludit opinio. *Savilius.*

4 *Othonianus pedes erupit.*] Puto *irrupit.* nempe in ſilvam & vineas impeditas, quibus defendebantur Vitelliani. *Gronovius.*

5 *Apud fugientes occurſanteſque.*] Con-

ceptui ceciniſſet, utriſque in partibus percrebuerit. *Ti-*
muiſſe ſe Paulinus ferebat, *tantum inſuper laboris at-*
que itineris; *ne Vitellianus miles* [1] *recens è caſtris feſſos*
aggrederetur, [2] *& perculſis nullum retro ſubſidium foret.*
apud paucos ea ducis ratio probata, in vulgus ad-
verſo rumore fuit. [3] Haud perinde id damnum Vi- 27
tellianos in metum compulit, quam ad modeſtiam
compoſuit: nec ſolum apud Cæcinam, qui culpam
in militem conferebat, *ſeditioni magis quam prœlio pa-*
ratum; ſed Fabii quoque Valentis copiæ (jam enim
Ticinum venerat) poſito hoſtium contemptu, &
[4] recuperandi decoris cupidine, reverentius & æqua-
lius duci parebant. Gravis alioquin ſeditio exarſe-
rat, quam altiore initio (neque enim rerum à Cæ-
cina geſtarum ordinem interrumpi oportuerat) repe-
tam. Cohortes Batavorum, quas bello Neronis à
quartadecima legione digreſſas, cum Britanniam pe-
terent, audito Vitellii motu in civitate Lingonum
Fabio Valenti adjunctas rettulimus, ſuperbe age-
bant; ut cujuſque legionis tentoria acceſſiſſent, *coër-*
citos à ſe quartadecimanos, *ablatam Neroni Italiam*,
atque omnem belli fortunam in ipſorum manu ſitam jactan-
tes. Contumelioſum id militibus, acerbum duci,
corrupta jurgiis aut rixis diſciplina. [5] ad poſtremum

Conjunctionem, *que*, eraſimus, *Apud fugientes*, *occurſantes*, *in acie.* Rhenanus.

1 *Recens caſtris.*] Qui recens è caſtris egrediebatur. Cic. *Recens Roma.* Ferrettus.

2 *Et perculſis nullum retro ſubſidium foret.*] Particulam, *&*, ſubmovimus. nam elegantior ſententia ſi abſit. *Rhenanus.* Repoſui ex veterib. copulam, *&*, quæ in vulgatis interciderat. *Pichena.* Inſerit Muretus: & ego cum eo copulam, *&*. Vt etiam *fore* legatur. eidem non aſſentio. Imo jam aſſentio, loqui ſic Tacitum ſolere: an hic locutus ita, nondum. *Acidalius.*

3 *Haud perinde id damnum.*] Scripſimus, *haud perinde damnum*, *Vitellianos in metum compulit*. Rhenanus. Addidi vocem, *id*, ex Flor. & Ven. *Pichena.* Muret. inſerit: *haud perinde id damnum.* ſequor. *Acidalius.*

4 *Recuperandi decoris cupidine.*] Codex Budenſis habet, *dedecoris*, forte legendum, *recurandi dedecoris cupidine.* Rhenanus.

5 *Ad poſtremum Valens petulantia.*] E præpoſitionem addidimus, *Ad poſtr. Valens è petulantia*, &c. *Rhenanus.*

Valens è petulantia, etiam perfidiam ſuſpectabat.
28 Igitur nuntio allato, *pulſam* [1] *Treverorum alam Tungroſque a claſſe Othonis, & Narbonenſem Galliam circumiri*; ſimul cura ſocios tuendi; & militari aſtu, cohortes turbidas, ac ſi una forent prævalidas diſpergendi partem Batavorum *ire in ſubſidium* jubet. quod ubi auditum, vulgatumque, mærere ſocii, [2] fremere legiones; *orbari ſe fortiſſimorum virorum auxilio. veteres illos & tot bellorum victores, poſtquam in conſpectu ſit hoſtis, velut ex acie abduci. ſi provincia, urbe & ſalute imperii potior ſit, omnes illuc ſequerentur:* [3] *ſin victoriæ ſanitas, ſuſtentaculum, columen in Italia verteretur, non abrumpendos, ut corpori, validiſſimos*
29 *artus.* Hæc ferociter jactando, poſtquam, immiſſis lictoribus, Valens coërcere ſeditionem cœptabat, ipſum invadunt, ſaxa jaciunt, fugientem ſequuntur. *Spolia Galliarum, & Viennenſium aurum, & pretia laborum ſuorum occultare* clamitantes, direptis ſarcinis, tabernacula ducis, ipſamque humum pilis & lanceis rimabantur. nam Valens, ſervili veſte, apud decurionem equitum tegebatur. Tum Alphenus Varus præfectus caſtrorum, deflagrante paulatim ſeditione, addit conſilium, [4] vetitis obire vigilias centurionibus, omiſſo tubæ ſono, quo miles ad belli mu-

1 *Trevirorum alam Turingoſque.*] Caſtigavi, *Trevirorum alam Tungroſque.* nam hoc eſt, quod dixit ſupra, *Duas Tungrorum cohortes, quatuor equitum turmas, univerſam Trevirorum alam.* Rhenanus.

2 *Fremere legiones.*] Mirum videatur, legiones fremuiſſe eorum diſceſſu, quos ſibi inviſos reddiderat infamis licentia, ſi Tacitus non fallitur in iis, quæ proxime antecedunt, verbis. *Savilius.*

3 *Sin victoria, ſanitas.*] Nos, *victoriæ ſanitas* Item infra, *poſtremo precibus ac lachrymis.* Rhenanus.

4 *Obire vigilias.*] De hoc ritu ego, in Militia lib. 5. Dial. 9. *Lipſius.*

Vetitis obire vigilias centurionibus.] Centurionum erat non obire vigilias ſed βυκανᾶν tubæ inflatu vigilias diſtinguere. quo ſono exciti, penes quos ille labor (Polybio equites quidam, Vegetio circitores) vigilias obibant. Centurionibus itaque monendi ſignum intermittentibus nullæ obibantur vigiliæ. *Savilius.* Lipſius De mil. Rom. l. 5. dial. 9. ait, hoc intelligendum eſſe de initiis vigiliarum, quæ centuriones procurare ſolebant. ut ſup. l. 15. *initia vigiliarum per*

munia cietur. Igitur torpere cuncti, circumſpectare inter ſe attoniti: & id ipſum quod nemo regeret paventes: [1] ſilentio, patientia, poſtremo precibus ac lacrymis veniam quærebant. Vt vero deformis & flens, & præter ſpem incolumis Valens proceſſit; gaudium, miſeratio, favor: verſi in lætitiam (ut eſt vulgus utroque immodicum) laudantes gratanteſque; circumdatum aquilis ſigniſque, in tribunal ferunt. Ille utili moderatione, non ſupplicium cujuſquam popoſcit: ac ne diſſimulans ſuſpectior foret, [2] paucos incuſavit: gnarus civilibus bellis plus militibus, quam ducibus, licere. Munientibus caſtra apud Ticinum, de adverſa Cæcinæ pugna allatum, & prope renovata ſeditio, *tamquam fraude & cunctationibus Valentis prœlio defuiſſent.* Nolle requiem, non exſpectare ducem, anteire ſigna, urgere ſigniferos. [3] rapido agmine Cæcinæ junguntur. Improſpera Valentis fama apud exercitum Cæcinæ erat: *expoſitos ſe tanto pauciores integris hoſtium viribus querebantur*, [4] ſimul in ſuam excuſationem, & adventantium robur per adulationem attollentes, ne ut victi & ignavi deſpectarentur. Et quamquam [5] plus virium, prope duplicatus legionum auxiliorumque numerus erat Valenti, ſtudia tamen militum in Cæcinam inclinabant; ſuper benigni-

ta-

per centurionem nunciari. Itemque de tuba, qua primipili ſingulas vigilias ordiebantur. tuba enim adhibebatur ad initia; cornu, ſive buccina ad finem. Veget. 3, 8. *A tubcine omnes vigiliæ committuntur, & finitis horis, à cornicine revocantur.* Pichena.

1 *Silentio, patientia.*] Malim, *ſilentio, pœnitentia.* Lipſius.

2 *Paucos incuſavit.*] Lego, *paucis.* ad brevitatem enim orationis refertur, non ad eos qui peccarant. & ſane omnes in hac culpa, nec excerpi pauci potuere. *Idem.*

3 *Rapido agmine Cæcina jungitur.*] Scripſimus, *junguntur.* Rhenanus.

4 *Simul in ſuam excuſationem, & adventantium.*] Trajectionem hic agnoſco. Ordino, *ſimul in ſ. excuſationem, ne ut victi & ignavi deſpectarentur, & adventantium robur per adulationem attollentes. Et quamquam* &c. *Acidalius.*

5 *Plus virium ac prope duplicatus.*] Particulam *ac* delevimus; nam ſenſum perdit. *Rhenanus.*

tatem animi qua promptior habebatur; etiam vigore ætatis, proceritate corporis, [1] & quodam inani favore. Hinc æmulatio ducibus. Cæcina [2] *ut fœdum & maculoſum*; ille *ut vanum ac tumidum*, irridebant. Sed condito odio, eandem utilitatem fovere; crebris epiſtolis, ſine reſpectu veniæ probra Othoni objectantes: cum duces partium Othonis, quamvis uberrima conviciorum in Vitellium materia abſtine-
31 rent. Sane ante utriuſque exitum, quo egregiam Otho famam, Vitellius flagitioſiſſimam, meruere; minus Vitellii ignavæ voluptates, quam Othonis flagrantiſſimæ libidines timebantur. Addiderat huic terrorem atque odium cædes Galbæ; [3] contra illi initium

1 *Et quodam inani favore.*] Cenſuerim legendum *inanium*. Quæ illa? Superiori libro habes: *Cæcina corpore ingens, animi immodicus, cito ſermone, erecto inceſſu ſtudia militum allexerat.* Prorſus ut de Corbulone lib. 13. *omnium in ſe ora verterat, corpore ingens, verbis magnificus, & ſuper experientiam ſapientiamque etiam ſpecie inanium validus.* Gronovius.

2 *Fœdum & maculoſum.*] Valet in omne animi vitium & labem *Maculoſi* vox: tamen vereor ut hic proprie in ignaviam ac timorem. Ex antitheſi quæ ſequitur, ſuſpiceris: & magis ex hoc Ammiani loco, libro 30. *Arguebat hic idem Princeps* (Valentinianus) *timidos ſæpius, Maculoſos tales appellans & ſordidos.* Lipſius.

Fœdum & maculoſum.] Non ignaviam & timorem interpretor, ſed libidinem & rapacitatem: quæ in homine arguit & lib. 1. hiſt. *Valentem magna pecunia emptum.* Et, *ipſa itinerum ſpatia & ſtativorum mutationes venditante fœdis pactionibus adverſus poſſeſſores agrorum & magiſtratus civitatum, adeo minaciter, ut Luco faces admoverit, donec pecunia mitigaretur: quoties pecuniæ materia deeſſet, ſtupris & adulteriis exorabatur.* Sic 13. ann. *Coſſutianum Capitonem Cilices detulerant maculoſum fœdumque, & idem jus audaciæ in provincia ratum, quod in urbe exercuerat.* lib. 1. hiſt. de alio Capitone: *ut avaritia & libidine fœdum ac maculoſum.* Cicero, ad Attic. 16. *Maculoſi ſenatores, nudi equites.* Plinius lib. 3. ep. 9. *homo fœdus & aperte malus proconſulatum non minus violenter quam ſordide geſſerat.* Gronovius.

3 *Contra illi initium belli imputabat.*] Hoc dicere videtur, quoniam Vitelliani motus longe ab Italia fuerunt, nec fere in urbe Roma auditi. contra autem cum Otho in oculis omnium adverſus Galbam inſurrexiſſet, eoque occiſo imperium occupaſſet, tanquam belli civilis auctor habebatur. quamvis revera initium belli ipſi Vitellio fuerit imputandum. Nam inferius Otho moriturus, hoc ipſum commemorans ait: *Civile bellum à Vitellio cœpit, & ut de principatu certaremus, initium illic fuit.* Vel potius hoc dicit Tacitus, propter ignaviam torporemque Vitellii, qui à belli cogitationibus alienus, à ſuis quaſi coactus arma cepit. Nam ſuperiore libro oſtendit, à Fabio Valente inſtigatum. deinde ait: *Quatiebatur his ſegne ingenium, ut concupiſceret magis quam ſperaret.* Pichena.

1 *Gula*

tium belli nemo imputabat. Vitellius ventre & [1] gu-
la ſibi ipſi hoſtis; Otho luxu, ſævitia, audacia, reip.
exitioſior ducebatur. Conjunctis Cæcinæ ac Valen-
tis copiis, nulla ultra penes Vitellianos mora, quin
totis viribus certarent. Otho conſultavit, trahi
bellum, an fortunam experiri placeret. Tum [2] Sue-
tonius Paulinus, dignum fama ſua ratus, qua nemo
illa tempeſtate militaris rei callidior habebatur, de
toto genere belli cenſere; *feſtinationem hoſtibus, mo-
ram ipſis utilem* diſſeruit: *Exercitum Vitellii univerſum* 32
*adveniſſe: nec multum virium à tergo, [3] quoniam Gal-
liæ tumeant; & deſerere Rheni ripam, irrupturis tam in-
feſtis nationibus, non conducat: Britannicum militem*

boſte

1 *Gula ſibi ipſi hoſtis.*] Codex Matthiæ regis habet *ſibim.* forte legendum, *ſibimet hoſtis.* Rhenanus. Flor. *ſibi inhoſtus*: fortaſſe interpretandum, *ſibi inhoneſtus.* nam & l. 15. *bellum anceps, an pax in hoſte placeret*, idem habet, *pax inhoſta*, quod præeunte Lipſio correximus, *pax inhoneſta.* Et ſic ſenſus eſſet: Vitellium ſua inhoneſta vita neminem læſiſſe, niſi ſe ipſum. Sed cum duriuſculus dicendi modus videatur, facile poſſumus vulgatam lectionem tueri: Vitellium (ſcil.) non fuiſſe hoſtem reipublicæ, ſed ſibi ipſi tantum: Othonem contra, Reip. exitioſiorem. *Pichena.*

2 *Suetonius Paullinus.*] Et hic & alibi effuſe laudat hunc Suetonium, *vetuſtiſſimum conſularium*, ut infra vocat, & non una militia clarum. Præfuit Britanniæ, ut habes Annali XIV. & in Agricola: ſed & in Africa bellum geſſit, è Plinio lib. 5. *Suetonius*, inquit, *Paullinus quem conſulem vidimus, primus Romanorum ducum transgreſſus Atlantem*, &c. Vbi autem mens ſive judicium fuit viro magno & celebri, qui in Variis ſuis nuper hunc Suetonium, patrem fecit Suetonii noſtri Tranquilli? Ita enim locum eum corrigit, Suetonii Othone: *Interfuit huic bello pater meus Suetonius Lenis, tertiadecima legionis tribunus anguſticlavius.* Et liber, inquit, qui tineas & cariem ſenſerat, habet; *Linus.* Omnino autem legendum *Paulinus*, Teſtem in eam rem laudabo Tacitum, qui fortis viri neque nomen neque virtutem tacitam eſſe ſivit. ejus enim ſæpe & in Annalibus & in Agricolæ vita honorificam mentionem facit. Hæc ille, Quid dicam? Non inſector te vir elegantiſſime. ſed bona fide hæc ſcribis? Erras nimis. Suetonius ille Lenis, Tribunus fuit: noſter belli dux. Ille anguſticlavius, id eſt nondum Senator, ſed inter equites: iſte, Conſularis. nec tenue uſquam veſtigium confuſionis ejus, quam facis. Hoc mihi in tranſcurſu monitum, non ut carpam (Fidem teſtor:) ſed ut claro ſub exemplo doceam quam fallax hæc Critica, & ignoſcendum etiam nobis eſſe, ſi labimur interdum in proclivi iſta via. *Lipſius.*

3 *Galliæ tumeant, &c.*] Copulam apte inſerui, ex Vatic. *Tumere* autem eleganti metaphora dicuntur, quæ eruptura videntur. uſurpavit Cicero bis in Epiſtolis ad Atticum. *Idem.*

Quoniam Galliæ tumeant.] In codice

hoſte & mari diſtineri: Hiſpanias armis non ita redundare: provinciam Narbonenſem incurſu claſſis & adverſo prœlio contremuiſſe: clauſam Alpibus, & nullo maris ſubſidio, Tranſpadanam Italiam, atque ipſo tranſitu exercitus vaſtatum: non frumentum uſquam exercitui: nec exercitum ſine copiis retineri poſſe. Iam Germanos, quod genus militum apud hoſtes atrociſſimum ſit, tracto in æſtatem bello, fluxis corporibus, mutationem ſoli cælique haud toleraturos. Multa bella impetu valida, per tædia & moras evanuiſſe. Contra ipſis omnia opulenta & fida: Pannoniam, Mœſiam, Dalmatiam, Orientem, cum integris exercitibus; Italiam, & caput rerum urbem; ſenatumque & populum, numquam obſcura nomina, etſi aliquando obumbrentur; publicas privataſque opes, & immenſam pecuniam, inter civiles diſcordias ferro validiorum; corpora militum aut Italiæ ſueta, aut æſtibus. [1] *Objacere flumen Padum, tutas viris muriſque urbes, è quibus nullam hoſti ceſſuram, Placentiæ defenſione exploratum. Proinde duceret bellum.* [2] *paucis diebus quartamdecimam legionem, magna ipſam fama, cum Mœſiacis copiis affore, tum rurſus deliberaturum, & ſi prœlium pla-*
33 *cuiſſet, auctis viribus certaturos.* Accedebat ſententiæ Paulini Marius Celſus: *idem placere Annio Gallo*, paucos ante dies lapſu equi afflicto, miſſi qui conſilium ejus ſciſcitarentur, rettulerant. Otho pronus ad decertandum: frater ejus Titianus, & præfectus prætorii Proculus, imperitia properantes, *fortunam & deos & numen Othonis adeſſe conſiliis, affore conatibus* teſtabantur. neu quis obviam ire ſententiæ auderet,
in

dice Matthiæ regis legitur, *quam*. Lego, *quamquam*. Rhenanus. Fortaſſe legendum, *timeant*. Sed Daneſius pro, *quoniam*, legebat, *quanquam*. Urſinus.

1 *Objacere flumen.*] Non ad Bedriacum, ubi in conſilia itum, ſed hoc vult, ſi retrocederent (quod optabat, in Ciſpadanam regionem & defenſionis ſuæ curam capeſſerent. *Savilius.*

2 *Paucu diebus quartamdecimam.*] Hæc reſtitui, in vulgatis qua à verbis ab interpunctis mendoſa. *Lipſius.*

1 *Brixel-*

in adulationem conceſſerant. Poſtquam pugnari placitum, *intereſſe pugnæ imperatorem*, *an ſeponi melius foret*, dubitavere. Paulino & Celſo jam non adverſantibus; ne Principem objectare periculis viderentur; iidem illi deterioris conſilii auctores perpulere, *ut* [1] *Brixellum concederet*, *ac dubiis prœliorum exemptus*, [2] *ſummæ rerum & imperii ſe ipſum reſervaret.* Is primus dies Othonianas partes afflixit. namque & cum ipſo prætoriarum cohortium, & ſpeculatorum, equitumque, valida manus diſceſſit; & remanentium fractus animus: quando ſuſpecti duces; [3] & Otho, cui uni apud militem fides, dum & ipſe non niſi militibus credit, [4] imperia ducum in incerto reliquerat. Nihil eorum Vitellianos fallebat, crebris 34
ut in civili bello transfugiis, & exploratores cura diverſa ſciſcitandi, ſua non occultabant. Quieti intentique Cæcina ac Valens, quando hoſtis imprudentia rueret, quod loco ſapientiæ eſt, alienam ſtultitiam opperiebantur, inchoato ponte tranſitum Padi ſimulantes, [5] adverſus oppoſitam gladiatorum manum, ac ne ipſorum miles ſegne otium tereret. Naves pari inter ſe ſpatio, validis utrimque trabibus connexæ, adverſum in flumen dirigebantur, [6] ja-

1 *Brixellum concederet.*] Ita factum, ibique ſe occidit. Elue mendam igitur quæ in Egeſippo (ſcriptore mihi quidem haud ſpernendo) libro IV. capite XXIV. *Cum Otho comperiſſet Valentem ac Cæcina, Vitellii comitibus, victoriam ceſſiſſe, Brixiæ poſitus, voluntaria morte eripuit ſe ludibrio.* Facito *Brixelli.* Lipſius.

2 *Summæ rerum & imperii ſeipſum reſervaret.*] Exemplar manuſcr. habet, *ſummam*, velut ſit appoſitive dictum. Sed placet ut *ſumma* legatur. Mox eſt illic *prætorianarum*, nec id placet. Rhenanus.

3 *Et Otho ut cui uni.*] In Exemplari manuſcr. *& ut Otho.* Malim, *Et Otho ut cui* &c. Rhenanus.

4 *Imperia ducum in incerto reliquerat.*] An neſciebant duces quid imperarent? an Otho ducum auctoritatem & obedientiam apud milites minuit; potius videtur in incerto eum reliquiſſe, cui præcipue milites obedirent. Pichena.

5 *Adverſus oppoſitam gladiatorum manum, ac ne ipſorum.*] Melius ex Flor. diſtinxi. Antea ſic, *manum. Ac ne ipſorum miles ſegne otium tereret, naves* &c. Duplex conſilium inchoandi pontis: ut primo tranſitum ſimularent; ac deinde, ne milites otio lan-

[1] jactis inſuper anchoris, quæ firmitatem pontis continerent. Sed anchorarum funes non extenti fluitabant, ut augeſcente flumine, inoffenſus ordo navium attolleretur. Claudebat pontem impoſita turris, & in extremam navem educta: unde tormentis
35 ac machinis hoſtes propulſarentur. Othoniani in ripa turrim ſtruxerant, ſaxaque & faces jaculabantur. Et erat inſula amne medio, in quam gladiatores navibus molientes, Germani nando prælabebantur. Ac forte plures tranſgreſſos, completis Liburnicis, per promptiiſſimos gladiatorum Macer aggreditur. Sed neque ea conſtantia gladiatoribus ad prœlia quæ militibus; nec perinde nutantes è navibus, quam ſtabili gradu è ripa, vulnera dirigebant. Et cum variis trepidantium inclinationibus, immixti remiges propugnatoreſque turbarentur, deſilire in vada ultro Germani, retentare puppes, [2] ſcandere foros, aut cominus mergere. quæ cuncta [3] in oculis utriuſque exercitus, quanto lætiora Vitellianis, tanto acrius Othoniani cauſſam auctoremque cladis deteſtabantur.
36 Et prœlium quidem, [4] abruptis quæ ſuperfuerant na-

langueſcerent. Poſtea deſcriptionem pontis aggreditur. *Pichena.* Aliter diſtinguendus locus. Nec enim hinc nova periodus inchoanda. *Ac ne ipſorum miles*, &c. Sed nectenda ea cum ſuperioribus, quorum ſententia integra finitur demum in verbo *tereret.* Duas enim cauſſas ponit Tacitus inchoati à Vitellianis pontis, & ut tranſituri Padum viderentur contra gladiatores oppoſitos, & ne miles otium ſegne tereret. Poſt illa pontem & ejus formam deſcribit. Igitur ſic diſtingue, *inchoato ponte, tranſitum Padi ſimulantes adverſus oppoſitam gladiatorum manum, ac ne ipſorum miles ſegne otium tereret. Naves* &c. *Acidalius.*

1 *Iactis inſuper ancoris.*] Quod in exemplari manuſcr. ſit, *ſuper*, forte legendum, *jactis ſuperne ancoris.* Paulo poſt deeſt illic vocabulum *hoſtes* i *unde tormentis & machinis propulſarentur.* Item in eodem codice legitur, *Mixti remiges propugnat.* Rhenanus.

2 *Scandere foros.*] Fori ſunt tabulata in navi quibus feruntur nautæ per navim. Cic. de Senect. *Cum alii malos ſcandunt: alii per foros curſitant.* Lupanus.

3 *In oculis utriuſque exercitus.*] Quorum alter proxima Bedriaco caſtra habebat, alter faventibus huic opinioni conjecturis Cremonæ, intermedio viginti milliarium ſpatio. *Savilius.*

4 *Abruptis quæ ſuperfuerant navibus.*] Flor. *ſupererant.* Sed quomodo ſuperfuerant naves, ſi iiſdem fugerunt gladiatores, quibus tranſvecti? Quis

vero

navibus, ſuga diremptum: Macer ad exitium poſcebatur. Iamque vulneratum eminus lancea, ſtrictis gladiis invaſerant, cum [1] intercurſu tribunorum centurionumque protegitur. Nec multo poſt, Veſtricius Spurinna, juſſu Othonis. relicto Placentiæ modico præſidio, cum cohortibus ſubvenit. Dein Flavium Sabinum conſulem deſignatum Otho rectorem copiis miſit, quibus Macer præfuerat; læto milite ad mutationem ducum; & ducibus ob crebras ſeditiones, tam infeſtam militiam aſpernantibus. Inve- 37
nio apud quoſdam auctores, *pavore belli, ſeu faſtidio utriuſque principis: quorum flagitia ac dedecus apertiore in dies fama noſcebantur; dubitaſſe exercitus, num poſito certamine, vel ipſi in medium conſultarent, vel ſenatui permitterent legere imperatorem. Atque eo duces Othonianos ſpatium ac moras ſuaſiſſe:* [2] *præcipue Paulinum; quod vetuſtiſſimus conſularium, & militia clarus, gloriam nomenque Britannicis expeditionibus meruiſſet.* Ego ut conceſſerim apud paucos, tacito voto, quietem pro diſcordia, bonum & innocentem principem, pro peſſimis ac flagitioſiſſimis expetitum; ita neque Paulinum, qua prudentia fuit, ſperaſſe corruptiſſimo ſæculo, tantam vulgi moderationem reor, ut qui pacem belli amore turbaverant, bellum pacis caritate deponerent: neque aut exercitus linguis moribuſque diſſonos, in hunc conſenſum potuiſſe coaleſcere:

vero abrupit, victoreſne, an gladiatores? nonne utriſque utilius avehere? Intelligo, deſertam à gladiatoribus, non ſolum inſulam, ſed ripam, quam obtinebant, abruptaſque ab ipſis naves, tanquam uſui ſibi amplius non futuras, ne hoſtib. eſſent. Fugerunt itaque ut videtur, non flumine, ſed terra. Nec obſtat, quod infra in ipſo prælio, conſtat, gladiatoribus fuiſſe naves, cum dicat; *fuſa gladiatorum manu, quam navib. tranſvectam, oppoſita cohortes in ipſo flumine trucidaverant.* nam credendum eſt, utrique exercitui naves non defuiſſe, in ſua cuique ripa. *Pichena.* Forte: *abreptis*, id eſt, raptim abductis, quæ ab hoſtibus captæ aut merſæ non erant. *Gronovius.*

1 *Incurſu tribunorum.*] Scripſimus, *intercurſu.* Rhenanus.

2 *Præcipue Paulinum.*] Plutarchus hoc Celſo tribuit, ſed minori probabilitate. *Savilius.*

3 Ob-

leſcere: aut legatos ac duces, magna ex parte luxus, egeſtatis, ſcelerum ſibi conſcios, niſi pollutum [1] ob-
38 ſtrictumque meritis ſuis principem paſſuros. Vetus ac jam pridem inſita mortalibus potentiæ cupido, cum imperii magnitudine adolevit, erupitque. Nam rebus modicis, æqualitas facile habebatur. ſed ubi ſubacto orbe, & æmulis urbibus regibuſque excitis, ſecuras opes concupiſcere vacuum fuit, prima inter patres plebemque certamina exarſere. modo turbulenti tribuni, modo conſules prævalidi, & in urbe ac foro tentamenta civilium bellorum. Mox è plebe infima C. Marius, & nobilium ſæviſſimus L. Sulla, victam armis libertatem in dominationem verterunt. Poſt quos [2] Cn. Pompejus occultior, non melior. Et numquam poſtea, niſi de principatu quæſitum. Non diſceſſere ab armis in Pharſalia ac Philippis civium legiones, [3] nedum Othonis ac Vitellii exercitus ſponte poſituri bellum fuerint. eadem illos deum ira, eadem hominum rabies, eædem ſcelerum cauſſæ in diſcordiam egere. Quod ſingulis velut ictibus tranſacta ſunt bella, ignavia principum factum eſt. Sed me veterum novorumque morum reputatio lon-
39 gius tulit: nunc ad rerum ordinem venio. [4] Profecto Brixellum Othone, honor imperii penes Titianum fra-

1 *Obſtructumque moribus ſuis principem.*] Repoſui, *obſtrictumque meritis ſuis principem.* Rhenanus. Venetus *moribus.* quam vocem vulgatæ non antepono, præſertim à Flor. firmatæ. *Pichena.* Ego fere τὸ *moribus* præferam: ut ſit, qui non veniſſet ad imperium, niſi legatorum & ducum hi mores fuiſſent: niſi eum, cui malos mores & improbitatem ſuam imputare poſſent. *Gronovius.*

2 *Cn. Pompejus occultior, non melior.*] Salluſt. apud Sueton. de Gram. *Pompejus oris probi, animique inverecundi.* Savillius.

3 *Nedum Othonis ac Vitellii exercitus.*] Qui ſcil. ut ſupra dixit, linguis moribuſque diſſoni, nec de rep. aut imperio ſolliciti. Quod ſequitur, *illos,* referendum eſt ad Othonianos ac Vitellianos exercitus duceſque, non ad Pharſalicos, & Philippenſes. *Pichena.*

4 *Profecto Brixellum Othone.*] Prælii hujus deſcriptio laborat multis non excuſandæ negligentiæ vitiis. Sed, ut prius extricetur lectionis ambiguum, in editis quibuſdam exemplaribus verba ſic emendata leguntur: *Confluentes Padi & Adduæ fluminum petebant,* ubi Vett. Miſſ. habent *Padi &*

fratrẽm; vis ac poteſtas penes Proculum præfectum. Celſus & Paulinus, cum prudentia eorum nemo uteretur, inani nomine ducum, [1] alienæ culpæ prætendebantur. tribuni centurioneſque ambigui, quod ſpretis melioribus deterrimi valebant. miles alacer, qui tamen [2] juſſa ducum interpretari quam exſequi mal-

& Agele, manifeſto corrigéntis errore. Padus & Addua confluunt ſupra Cremonam; Bedriaco inferius ad vigeſimum milliare remoto; ut Othoniani è campis Bedriacenſibus excita mole exercitus, pugnæque in Vitellianos accincti, qui circa Cremonam èrant, contendere non debuerint ad confluentes Pádi & Adduæ: obſtat enim loci diſtantia, cum recta Bedriacum inter & confluentem Adduæ via longius excurrat, quam poſiti hac deſcriptione termini patiuntur. Quærendus itaque fluvius Pado confluens, quatuor aut circiter infra Cremonam milliaribus; fortaſſe Ollius, aut alius, ad cujus confluentem Othoniani progrediebantur, & unde haud procul factum prælii initium. Tacitus vero ignarum dimittit lectorem, (quod ſummopere mireris) ubi Vitellianis caſtra fuerint. Macer ſuos habuit gladiatores haud procul Cremona, cui Cæcina pontem objecit, ſtructum, ut circumſtantiæ ſuadent, non longe à præcipua caſtrorum ſede. Diſperſi quoque fuga Vitelliani Cremonam petunt, munitionis caput & refugii locum. Tandem 3. Hiſt. ubi de Cremona, *eadem rurſus belli ſedes*, & eod. lib. *Othoniano bello Germanicus miles mœnibus Cremonenſium caſtra ſua, caſtris vallum ſuum circumjecerat*; res animadverſione digna, ſed gratior, ſi hic fuiſſet inſerta. Ex omnibus hiſce locis (ſi meo ſtetur judicio) certius, quam per conjecturas, ſtatuere licet, Vitellianos caſtra habuiſſe ad Cremonam, quomodocunque illuc fuerint delati; nam ſuper ea re, ut antea feci, non moveo auctori controverſiam. Othoniani autem, inquit Tacitus, quatuor progreſſi milliaria, relictis tamen, quæ caſtrorum Bedriacenſium defenſioni ſufficerent, multis copiis; cum tamen locus ille, ad quartum à Bedriaco lapidem, in unam tantum noctem eligeretur. Othoniani enim magna clade àccepta, Bedriacum confugiebant. Longius inde & ſexdecim milliarium iter ingreſſi, non recta ut præſumere licet, ſed ad læva Padi deflectentes, quatuor circiter milliaria infra Cremonam ad confluentes Padi & Oglio, ut hodie vocant, aut Agele, aut quodcunque fuerit nomen; & tamen non videntur ibi conſediſſe, ſed recta in hoſtem, ſuis ad Cremonam munitionibus tutum, pergebant. Nam (inquit Tacit.) pleroſque Vitellianos equites intra vallum ſuum redegerant. Prout ergo rem concipio, miſellus hic vicus Bedriacum, nomine ita ignoto præteritis conſecutiſque temporibus, ut ſitus ejus inter incerta ponatur, injuſta hujus prælii famâ celebratur præterita Cremona. Et tamen conſpirat ſcriptorum omnium in illud nomen conſenſus; niſi fortè hæc movet ratio, quod Othoniani in fugam ſparſi eo ſe receperint. Pugnæ enim initium in vigeſimum ab illo milliare incidit, & ſub Cremonæ mœnia; Tempus autem ſi Ioſephum & Egeſippum ſequimur, in poſterum à prælio ad Caſtoris diem. Sed Tacitus, cui hic potior debetur fides, in re magis ei explorata utpote intra Italiam geſta, alio nobis præit. Sueton. Oth. 9. occurſum utriuſque exercitus longe aliter deſcribit. *Savillius.*

1 *Alienæ culpæ.*] Emendavimus, *alienaque*. Rhenanus.

2 *Iuſſa ducum interpretari.*] Id eſt, inquirere in cauſſas juſſionis, & exQ plo-

mallet. [1] Promoveri ad quartum à Bedriaco caſtra
placuit; [2] adeo imperite, ut quamquam verno tem-
pore anni, & tot circum amnibus, penuria aquæ fa-
tigarentur. Ibi de prœlio dubitatum; Othone per
litteras flagitante, ut maturarent; militibus, ut im-
perator pugnæ adeſſet poſcentibus: plerique copias
trans Padum agentes acciri poſtulabant. Nec perinde
dijudicari poteſt, quid optimum factu fuerit, quam
40 peſſimum fuiſſe quod factum eſt. [3] Non ut ad pu-
gnam, ſed ad bellandum profecti, Confluentes [4] Pa-
di & Adduæ fluminum XVI. inde millium ſpatio di-
ſtantes petebant. Celſo & Paulino abnuentibus,
militem itinere feſſum, ſarcinis gravem, objicere hoſti,
[5] *non admiſſuro quo minus expeditus & vix quatuor mil-
lia paſſuum progreſſus, aut incompoſitos in agmine; aut
diſperſos, & vallum molientes aggrederetur.* Titianus
& Proculus [6] ubi conſiliis vincerentur, ad jus im-
perii tranſibant. Aderat ſane [7] citus equo Numida,
cum

plorare ac ponderare, quam ſimplici obedientia parere. Tale in Agricola: *Adeo ut plerique, viſo aſpectoque Agricola, quærerent famam, pauci interpretarentur.* Significat, multos ex ſpecie tantum externa judicaſſe, paucos inquiſiſſe aut exploraſſe. *Lipſius.*

1 *Promoveri ad quartum.*] E Plutarcho ſcriberes, *ad ſextum.* Nam illæ quinquaginta ſtadia numerat. Sed & paulo poſt ubi noſter XVI. milliaria numerat, Græci ejuſdem computatione XII. ſaltem efficiuntur. Nihil tamen ego mutem. *Idem.*

2 *Adeo imperite.*] Totum hunc locum verbatim Plutarchus expreſſit, ut pleraque alia: etſi haud multum ætate noſtro inferior. *Idem.*

3 *Non ut ad pugnam, ſed ad bellandum profecti.*] Imo plus eſt ad bellum ſe parare, quam ad prælium. Scribe, *ad debellandum.* Ibant non quaſi ad incertum certamen, ſed ut finem impoſituri bello una victoria. *Grotius.*

4 *Padi & Adduæ.*] In Vatic. locus hic in litura, ſic tamen ut aperte eſſet eruere ſcriptum antiquitus, *Padi & Agele:* aliena deinde manu factum, *Adduæ.* Sed Agela ignotum mihi flumen, & cenſeam vulgatam eſſe veram. De Addua, Plinius lib. II. Strabo III. itemque Sidonius: *Vidimus ulvoſum Lambrum, cæruleum Adduam, velocem Athesim, pigrum Mincium.* Lipſius.

5 *Non amiſſuro.*] Caſtig. *non admiſſuro, &c. Rhenanus.*

6 *Vbi conſiliis vincerentur, ad jus.*] An juſſa Othonis prætendebant? potius credendum eſt, eos dicere ſolitos, ſic volo, ſic jubeo. *Pichena.*

7 *Citus equo Numida.*] Quis hic Numida? num inter auxilia Othonis ea gens? minimè, ſed inter obſequia. Ne fugiat enim te latens hic ex antiquo mos: quo receptum, ut viris lautioribus ditioribuſque Afri aut Numidæ equites eſſent, ad iter. Præcurrebant

cum atrocibus mandatis, quibus Otho, increpita *ducum ſegnitia, rem in diſcrimen mitti* jubebat; [1] æger mora, & ſpei impatiens. Eadem die, ad Cæci- 41
nam operi pontis intentum, duo prætoriarum cohortium tribuni, colloquium ejus poſtulantes, venerunt. Audire conditiones ac reddere parabat, cum præcipites exploratores adeſſe hoſtem nuntiavere. Interruptus tribunorum ſermo. eoque incertum fuit, inſidias, an proditionem, vel aliquod honeſtum conſilium cœptaverint. Cæcina dimiſſis tribunis, revectus in caſtra, datum juſſu Fabii Valentis pugnæ ſignum, & militem in armis invenit. Dum legiones de ordine agminis ſortiuntur, equites prorupere, & mirum dictu, à paucioribus Othonianis, quo minus in vallum impingerentur, Italicæ legionis virtute territi ſunt. [2] ea ſtrictis mucronibus, redire pulſos, & pugnam reſumere coëgit. Diſpoſita Vitelliana-

rebant illi, & agmen ducebant heri ſequentis. Seneca epiſt. LXXXVIII. *O quam cuperem Catoni nunc occurrere aliquem ex his troſſulis in via divitibus, curſores & Numidas & multum ante ſe pulveris agentem!* Idem expreſſius epiſt. CXXIV. *Omnes ſic jam peregrinantur, ut illos Numidarum præcurrat equitatus, ut agmen curſorum antecedat.* Martialis:

Cum cathedralitios portet tibi rheda miniſtros,
Et Libys in longo pulvere ſudet eques.

De tali igitur hic capies: quando & Principibus illi in uſu. Ex Martiali, in adventum Domitiani:

Quando eques & picti tunica Nilotide Mauri
Ibitis? & populi vox erit una, Venit?

Nec Suetonium aliter interpretemur (viderat ſagaciſſimus Turnebus) in Nerone cap. XXX. *Iter feciſſe traditur phalerata cum Mazacum turba atque curſorum,* Nam Mazaces, Afri. *Lipſius.*

Citus equo Numida.] Viri eminentiore dignitate tum temporis ducebant plerumque quoſdam Africanos Numidas equites augendo comitatui, aut expediendis, quæ feſtinato opus haberent. Senec. ep. 124. *Omnes jam ſic peregrinantur, ut illos Numidarum præcurrat equitatus, ut agmen curſorum antecedat.* Idem epiſt. 88. Mart. l. 12. Epigr. 24. *non vector Libyci caballi, Succinctus neque curſor antecedit.* Savil.

1 *Æger mora, & ſpei impatiens.*] Talis in Homerico illo Hectore affectus:

Βέλτερον αὖτ' εἴη ξυνελθέμεναι
Ὅττι τάχιστα
Εἴδομεν ὁπποτέρῳ κεν Ὀλύμπιος
εὖχος ὀρέξῃ.

Et Polybii veriſſima gnome: Βαρύτατος δὲ πᾶσιν ἀνθρώποις ὁ τοῦ μέλλοντος γίνεται χρόνος. *Graviſſima omnibus hominibus futuri temporis exſpectatio.* Lipſius.

2 *Quæ ſtrictis mucronib.*] Suſtulimus pronomen *quæ*, & participium *aſtrictis* prima litera multavimus, Vo-

lianarum legionum acies, ſine trepidatione, etenim quamquam vicino hoſte, aſpectus armorum denſis arbuſtis prohibebatur: apud Othonianos pavidi duces, miles ducibus infenſus, mixta vehicula & lixæ, & præruptis utrimque foſſis, via quieto quoque agmini anguſta. Circumſiſtere alii ſigna ſua, quærere alii: [1] incertus undique clamor, accurrentium; vocitantium: & ut cuique audacia vel formido, [2] in primam poſtremamve aciem prorumpebant, vel [3] re-
42 vehebantur. Attonitas ſubito terrore mentes, falſum gaudium in languorem vertit, repertis qui *deſciviſſe à Vitellio exercitum* ementirentur. Is rumor ab exploratoribus Vitellii diſperſus, [4] an ipſa Othonis parte, ſeu dolo, ſeu forte ſurrexerit, parum compertum. Omiſſo pugnæ ardore, Othoniani ultro ſalutavere; & hoſtili murmure excepti, pleriſque ſuorum ignaris quæ cauſſa ſalutandi, metum proditionis fecere. tum incubuit hoſtium acies, integris ordinibus, robore & numero præſtantior: Othoniani quam-

cem ea ſubſtituentes, *Ea ſtrictis mucronib.* &c. *Rhenanus*

1 *Accurrentium, clamantium.*] Farneſ. & priſcæ editiones, *accurrentium, volantium*; Vatic. *vomantium* ut omnino aliud hic verbi fuerit; placetque Pichenæ, *vocitantium.* Lipſius.

Incertus undique clamor accurrentium, clamantiumque.] Submoto pareſco que ſcripſimus, *accurrentium, clamantium.* Rhenanus. Corrupte in editis, *accurrentium, clamantium*: cum inepte dicatur *clamor clamantium.* Sed neque verbum eſt à libris vett. Florent. *vomantium*, ex quo Lipſius, *boantium.* Mihi veteri ſcripturæ propius viſum eſt, *vocitantium*, cum ex litera, *m*, facillime fieri poſſint litteræ, *cit*, ac reliquæ omnes congruant. *Pichena.* Quod ad marginem eſt *vocantium*, ſententia ſane requirit: niſi tamen quia in Vat. *vomantium* legitur, inque eo Lipſius latere aliud verbi putat, fuerit forte, *vocitantium.* Nam Muret. *acuentium*, *volantium*, æque ridicula, ac Palmerii *bovinantium.* Acidalius. Locus haud dubie corruptus. Veteres, *vomantium.* Vnde fecerim, *vitantium*, nempe ſigna. *Vt vitare caſtra* paullo poſt dicit. Certum eſt hic agi de militibus; aliis ſtrenuis, & accurrentibus, ad ſigna, aliis ignavis, & ſigna vitantibus. Horum autem diverſus & incertus clamor. Conſidera ſequentia, & agnoſces reſtituendum hic eſſe verbum, quod τῷ *accurrere* opponatur. *Boxhornius.*

2 *In primam poſtremamve aciem.*] Nos, *poſtremamque.* Rhenanus.

3 *Revehebantur.*] Flor. *relabebantur.* Non muto. *Pichena.*

4 *An in ipſa Othonis parte.*] *In* præpoſitionem delevi. *Rhenanus.* Muret. addita præpoſitione, *an in ipſa*, &c. *Acidalius.*

1 Co-

quamquam diſperſi, pauciores, feſſi, prœlium tamen acriter ſumpſere. & per locos arboribus ac vineis impeditos, non una pugnæ facies. [1] cominus eminuſque, catervis & cuneis concurrebant: in aggere viæ collato gradu, corporibus & [2] umbonibus niti, omiſſo pilorum jactu, gladiis & ſecuribus galeas loricaſque [3] perrumpere: noſcentes inter ſe, [4] ceteris conſpicui in eventum totus belli certabant.
Forte inter Padum viamque, patenti campo, duæ 43
legiones congreſſæ ſunt: pro Vitellio Vnaetviceſima, [5] cui cognomen *Rapaci*, vetere gloria inſignis; è parte Othonis, [6] Prima Adjutrix, non ante in aciem deducta, ſed ferox, & novi decoris avida. Pri-

1 *Cominus eminus.*] Scripſi, *Cominus eminuſque*, &c. *Rhenanus.*

2 *Vmbonibus niti.*] Vocem, *niti*, ex Farneſ. & Vatic. addidi: & vero abeſſe ſine ſentiæ incommodo non poteſt. *Lipſius.*

3 *Perrupere.*] Nos, *perrumpere*, hoc eſt perrumpebant. *Rhenanus.*

4 *Cæteris conſpicui.*] Si quis *cæteri* volet legere, quemadmodum eſt in cod. MS. ſic diſtinguet, *Noſcentes inter ſe cæteri, conſpicuum in eventum*, &c. *Idem.*

5 *Cui cognomen Rapaci.*] Non abs re arbitror, quoniam cognomina legionum ſæpe Tacitus commemorat, veterem à me lapidem proponi, in quo ea ordine deſculpta. Conſpicitur autem Romæ in Capitolio, forma columellæ:

NOMINA LEG.

II. AVGuſta.	II. ADIVTrix.	IIII. SCHYTHICA.
VI. VICTRIX.	IIII. FLAVia.	XVI. FLAVia.
XX. VICTRIX.	VII. CLAVDia.	VI. FERRATenſis.
VIII. AVGuſta.	I. ITALICA.	X. FRETEnſis.
XXII. PRIMIGENIA.	V. MACEDONICA.	III. CYRENenſis.
I. MINERVIA.	XI. CLAVDIA.	II. TRAIANA.
XXX. VLPIA.	XIII. GEMINA.	III. AVGuſta.
I. ADIVTRIX.	XII. FVLMINATRIX.	VII. GEMINA.
X. GEMINA.	XV. APOLLINEA.	II. ITALICA.
XIIII. GEMINA.	III. GALLICANA.	III. PARTHICA.
I. PARTHICA.	II. PARTHICA.	

Velim Dionis recenſum legionum qui eſt libro 55. cum hoc lapide conferri. à quo adjuti interpretes, paulo felicius ſane eum vertiſſent. *Lipſius*

6 *Prima adjutrix.*] Indebantur hæc cognomina legionibus fortuito, & pleumque arbitrio imperatoris, unde & primam legionem *Minervia* nomen habuiſſe Spartianus ſcribit. Sed & in veterum marmorum ſcriptionibus hæc eorum cognomina reperiri, ut ſecunda legio *Italica*; *Germanica*, *Parthicaque* dicta ſit; III. legio, *Auguſta*, *Cyrenaica*, *Prætoria*, *Gallica*; IIII. *Macedonica.*

Primani, [1] ſtratis Vnaetviceſimanorum principiis, aquilam abſtulere: quo dolore accenſa legio, & [2] impulit rurſus Primanos, interfecto Orphidio Benigno legato; & plurima ſigna vexillaque ex hoſtibus rapuit. [3] A parte alia, propulſa Quintanorum impetu tertiadecima legio: circumventi plurium accurſu quartadecimani. Et ducibus Othonis jam pridem profugis, Cæcina ac Valens ſubſidiis ſuos firmabant. Acceſſit recens auxilium [4] Varus Alphenus cum Batavis, fuſa gladiatorum manu, quam navibus tranſvectam, oppoſitæ cohortes in ipſo flumine trucidaverant. ita victores latus
44 hoſtium invecti. Et media acie perrupta, fugere paſſim Othoniani [5] Bedriacum petentes. Immenſum id ſpatium: obſtructæ ſtrage corporum viæ. quo plus cædis fuit. neque enim civilibus prœliis capti in prædam vertuntur. Suetonius Paulinus, & Licinius Proculus, diverſis itineribus, [6] caſtra vitavere. Vedium Aquilam tertiædecimæ legionis legatum, iræ militum inconſultus pavor obtulit. [1] mul-

donicæ: v. etiam *Martia*: vi. *Ferratenſis* & *Gallicana*: vii. *Claudia Geminia Gamilenſis*: ix. bis *Auguſtalis*: x. *Fretenſis Geminia*: xi. *Apollinaris*, ſicut & xvi. Sed & legio xx. *Victrix*: xxii. *Primigenia*: xiii. & xiiii. *Geminia*, quandoque & *Germanica*: xxx. & xxxii. *Virginia*. cæterarum nomina adhuc non comperi. *Alciatus.*

1 *Vnaetviceſimanorum principiis.*] Aliquot libri, *principibus*, placet. *Lipſius.*

Stratis unaetviceſimanorum principibus.] Caſtigavi, *ſtratis Vnaetviceſimanorum principiis.* Rhenanus. Plutarchus *principia* hic accipit, qui primos ducunt ordines: Πάντας προμάχους ἀποκτείναντες. Savillius.

2 *Impulit rurſus Primanos.*] Hic *rurſus* non ſignificat iterum: ſed, verſa vice, ut ſæpe apud Tacitum. *Pichena.*

3 *Aperte alia propulſa.*] Nos; *A parte alia, propulſa* &c. *Rhenanus.*

4 *Varus Alphenus.*] Præfectus caſtrorum Valentis, & nunc juſſu Cæcinnæ relictus, ut Othonianis gladiatoribus manum conſereret, ubi res poſcere videretur. *Savillius.*

5 *Bedriacum petentes.*] Ad vigeſimum inde milliare diſtans, ut ego intervallum dimetior; ut Plutarchus 150. ſtadia, id eſt paulo infra nonum decimum milliare. *Idem.*

6 *Caſtra vitavere.*] Farneſ. *caſtra petivere.* falſo. Nam Plutarchus aperte: Τῶν δὲ στρατηγῶν οὔτε Πρόκλος οὔτε Παυλῖνος συνεισελθεῖν ἐτόλμησαν, ἀλλ' ἐξέκλιναν φοβούμενοι τοὺς στρατιώτας. Lipſius.

1 *Mul-*

[1] multo adhuc die vallum ingreſſus, clamore ſeditioſorum & fugacium circumſtrepitur: non probris, non manibus abſtinent; *deſertorem proditoremque* increpant; nullo proprio crimine ejus, ſed more vulgi, ſuum quiſque flagitium aliis objectantes. Titianum & Celſum nox juvit, diſpoſitis jam excubiis, compreſſiſque militibus, quos [2] Annius Gallus precibus, conſilio, auctoritate flexerat, *ne ſuper cladem adverſæ pugnæ, ſuiſmet ipſi cædibus ſævirent. ſive finis bello veniſſet, ſeu reſumere arma mallent, unicum victis in conſenſu levamentum.* Ceteris fractus animus. Prætorianus miles, *non virtute ſe, ſed proditione victum* fremebat. *Ne Vitellianis quidem incruentam fuiſſe victoriam, pulſo equite, rapta legionis aquila: ſupereſſe cum ipſo Othone militum quod trans Padum fuerit; venire Mœſicas legiones; magnam exercitus partem Bedriaci remanſiſſe: hos certe nondum victos;* [3] *& ſi ita ferret, honeſtius in acie perituros.* His cogitationibus truces aut pavidi, extrema deſperatione ad iram ſæpius, quam in formidinem ſtimulabantur. At Vitel- 45
lianus exercitus, ad quintum à Bedriaco lapidem con-

1 *Multo adhuc die.*] Controverſiam huic loco movere liceat, quomodo ſexdecim milliaria conficere poſſit exercitus diei unius itinere, in hoſtem pugnare cæſuſque & in fugam conjectus viginti emetiri milliarium viam, aut noctem prævertere ſuo illuc adventu, medio menſe Aprili. *Savilius.*

2 *Annius Gallus.*] Conſultationi ad Bedriacum habitæ non interfuit. Quando reverſus eo fuerit, & cur, cæteris ad pugnam euntibus, ibidem ſubſtiterit, Taciti negligentia intactum reliquit, ut & complurium, quæ ſpeciatim Celſum, Gallum, Titianum &c. ſpectant, ignoratione nos multat, cum accuratæ narrationis operam mereantur in ſubjiciendis Valenti & Cæcinæ Othonianis; Plutarcho non omiſſa, & iners auctoris noſtri ſilentium arguentia, qui (ſi verum fateri licet) hac narratione ita defunctus eſt, ut illud ſolum intelligamus, quid ſcripſerit, non intellexiſſe? Et ſane quoad particularia ſcribit Plutarchus, qui in acie verſati fuerint, profeſſos ſui ſe ignaros fuiſſe διὰ τὴν ἀταξίαν ϗ τὴν ἀνωμαλίαν i. *cum omnia confuſe gererentur.* Neque tamen excuſſanda Tacitus commiſit, cum Plutarchus minori rerum Romanarum notitia, cui nec ita faciles ad intima negotiorum aditus, ex duobus malis id prodiderit memoriæ, quod magis potuit intelligi; vir alioquin Tacito longe major. *Savilius.*

3 *Et ſi ita ferret.*] Nonne addendum aliquid ad illa fuerat? Forte legendum, *ſi ſors ita ferret.* Acidalius.

conſedit, non auſis ducibus eadem die oppugnationem caſtrorum. ſimul voluntaria deditio ſperabatur. Sed expeditis & tantum ad prœlium egreſſis; munimentum fuere arma & victoria. Poſtera die, haud ambigua Othoniani exercitus voluntate, & qui ferociores fuerant ad pœnitentiam inclinantibus, [1] miſſa legatio: nec apud duces Vitellianos dubitatum, quo minus pacem concederent. Legati pauliſper retenti. ea res hæſitationem attulit, ignaris adhuc an impetraſſent. Mox remiſſa legatione patuit vallum. Tum victi victoreſque in lacrymas effuſi, ſortem civilium armorum miſera lætitia deteſtantes. Iiſdem tentoriis, alii fratrum, alii propinquorum vulnera fovebant. Spes & præmia in ambiguo; certa, funera & luctus. nec quiſquam adeo mali expers, ut non aliquam mortem mæreret. Requiſitum Orphidii legati corpus honore ſolito crematur: paucos neceſſarii ipſorum ſepelivere: ceterum vulgus ſuper humum relictum.

46 Opperiebatur Otho nuntium pugnæ, nequaquam trepidus, [2] & conſilii certus. mæſta primum

1 *Apud duces Vitellianos dubitatum.*] Imo vero, *non dubitatum.* idque res & Plutarchus ſuadent. Ideo optima lectio quam ex Flor. adſtruit Pichena: *miſſa legatio; nec apud duces.* Lipſius.

Miſſa legatio, nec apud duces.] Male vulgo: *miſſa legatione, apud duces.* unde Lipſius non immerito negationem inferendam cenſebat. Florentinus mihi ad veram correctionem prætulit facem, qui habet: *miſſa legatione. caput duces.* Infra eod. lib. *& miſſa legatio, quæ gaudio fungeretur.* Pichena. Quo pacto dubitatum ſi illi caſtris abſtinuere, ſperantes voluntariam deditionem? *ſimul voluntaria deditio ſperabatur.* Et centuriones jam præmiſerant, qui de conditionib. agerent cum victis? Plutarch. in Oth. *ipſis vero proficiſcentibus centuriones obviam facti ſunt, qui dicerent motum jam exercitum Bedriacum petere, ſe autem à ducibus miſſos pro concordia.* An legationem non ſtatim amplecterentur, qui animos hoſtium non demiſſos cernebant, & Mœſicos propediem ſciebant affuturos? hæc nonnihil urgent, non addam tamen negationem, ut factum eſt eruditiſſimo viro. Putem *apud duces Vitellianos:* poſitum pro in caſtris Vitellii; exemplo Comicorum, qui dicunt *apud nos, apud vos* domi noſtræ, veſtræ. In caſtris enim Vitellii, qui concilio non interfuerunt, ſuſpicati ſunt Othonianos irritos ſpei ad ſuos reverſurum, quo à ducibus diutule in concilio detenti fuerint, quaſi ea mora ſignum eſſet pacis non impetratæ. Hæc an vera ſint nec ne, ſequentia non obſcure docent. *legati pauliſper retenti, ea res hæſitationem attulit ignaris adhuc, an impetraſſent.* Salinerius.

2 *Et conſilii certus.*] Malim, *ſed conſ. certus.* Rhenanus.

3 *In*

mum fama; dein profugi è prœlio perditas res patefaciunt. Non exſpectavit militum ardor vocem imperatoris. *bonum habere animum* jubebant. *ſupereſſe adhuc novas vires, & ipſos extrema paſſuros, auſuroſque.* neque erat adulatio. Ire in aciem, excitare partium fortunam furore quodam & inſtinctu flagrabant. qui procul aſtiterant, tendere manus, & proximi prehenſare genua; promptiſſimo Plotio Firmo. [1] Is prætorii præfectus, identidem orabat, *ne fidiſſimum exercitum, ne optime meritos milites deſereret:* [2] *majore animo tolerari adverſa quam relinqui:* [3] *fortes & ſtrenuos etiam contra fortunam inſiſtere ſpes; timidos & ignavos ad deſperationem formidine properare.* Quas inter voces, ut flexerat vultum, aut induraverat Otho, [4] clamor & gemitus.

1 *Is prætorii præfectus.*] Duo Præfecti prætorio ſub Othone, Licinius Proculus & Plotius Firmus. Tacitus lib. 1. *Prætorii Præfectos ſibi ipſi legere, Plotium Firmum è manipularibus quondam, & Licinium Proculum.* Nec alios uſquam nominat. Vt jure mirer in hac Othonis morte Plutarchum commemorare Pollionem prætorii Præfectum. Quod vix eſt ut ſit ſine mendo. verba ejus: Οἱ δὲ στρατιῶται, Πολλίωνος τοῦ ἑτέρου τῶν ἐπάρχων, ὀμνύειν οὐδεὶς εἰς τὸν Οὐιτέλλιον κελεύσαντος, &c. malimque Πλωτίου. niſi huic Plotio etiam Pollionis cognomen, quod unum dici ſupereſt. *Lipſius.*

Is prætorii præfectus erat.] Verbum *erat* ſuſtulimus. *Rhenanus.*

2 *Majore animo tolerari.*] Hæc illa ſunt, quibus jugulare Stoicos adverſa omnis manus ſolet: pro quibus ſcutum habeo equidem quod opponam, niſi Religio me vetet. In hanc mentem igitur & Lucanus:

——*fortiſſimus ille eſt,*
Qui promptus metuenda pati, ſi cominus inſtent,
Et differre poteſt.

Illa virgo apud egregium vatem (intellego qui Thebaida ſcripſit)

——*non eſt, ut putas, virtus, pater,*
Timere vitam: ſed malis ingentibus
Obſtare, nec ſe vertere, ac retro dare.

Cæſar lib. 7. *Animi eſt iſta mollities, non virtus, inopiam paulliſper ferre non poſſe. Qui ſe morti ultro offerant facilius reperiuntur, quam qui dolorem patienter ferant.* Q. Curtius: *Fortium virorum eſt, magis mortem contemnere, quam odiſſe vitam. Sæpe tædio laboris, ad vilitatem ſui compelluntur ignavi.* Biberunt omnes è patera Ariſtotelis, cujus hoc ſcitum in Ethicis: Τὸ δὲ ἀποθνήσκειν φεύγοντα πενίαν, ἢ ἔρωτα, ἢ τι λυπηρὸν, οὐκ ἀνδρείου, ἀλλὰ μᾶλλον δειλοῦ. Heu taceo. *Lipſius.*

3 *Fortes & ſtrenuos.*] Itaque Florus, libro 4. cap. 8. *Magnæ indolis ſignum eſt, ſperare ſemper.* Idem.

4 *Clamor & gemitus.*] Plutarch. εἷς δὲ τῶν ἀφανεστέρων στρατιωτῶν, ἀνατείνας τὸ ξίφος, καὶ εἰπὼν, ἴσθι, Καῖσαρ, οὕτως ὑπὲρ σοῦ παρατεταγμένους ἅπαντας i. *ex gregariis militib. quidam elato in altum gladio & clamore, omnes, inquit, ô Cæſar ſic affecti ſumus ut in tuam gratiam vel in noſmet ipſos manus vertere non recuſemus.* Savil-

tus. Nec prætoriani tantum, proprius Othonis miles, ſed [1] præmiſſi è Mœſia, *eandem obſtinationem adventantis exercitus*, [2] *legiones Aquilejam ingreſſas*, nuntiabant. ut nemo dubitet potuiſſe renovari bellum atrox, lugubre, incertum victis: & victoribus.

47 Ipſe averſus à conſiliis belli, *Hunc*, inquit, *animum, hanc virtutem veſtram ultra periculis objicere, nimis grande vita mea pretium puto. Quanto plus ſpei oſtenditis, ſi vivere placeret*, [3] *tanto pulchrior mors erit.* [4] *Experti invicem ſumus, ego ac fortuna.* [5] *nec tempus computaveritis.* [1] *dif-*

villius. Clamorem accipio lætas acclamationes, cum Otho flexerat vultum: gemitus vero, quando induraverat. *Pichena.*

1 *Præmiſſi è Mœſia.*] Nos, *præmiſſi Mœſia.* ſubauditur autem *e* præp. *Rhenanus.* Addidi ex Flor. ac Ven. præpoſitionem, *è*, in vulgatis vacantem. *Pichena.* Muret. *è Mœſia.* Sed innumeris locis præpoſitiones ad eum modum omiſſæ, incertum ab ipſo auctore an ab exſcriptoribus. *Acidalius.*

2 *Legiones Aquileiam ingreſſas.*] De Mœſiæ legionibus tribus loquitur, de quibus hoc ipſum infra: *Aquileiam jam progreſſæ, rapta pecunia & inter ſe diviſa, hoſtiliter egerunt.* Hoc eo noto, quod in Suetonio aliter legas, & dumtaxat *bina ex his legionibus millia præmiſſa*, Aquilejam veniſſe. in Veſpaſ. cap. 6. *Mœſiaci exercitus bina è tribus legionibus millia, miſſa auxilio Othoni, poſtquam iter ingreſſis nuntiatum eſt victum eum, ac vim vitæ ſuæ attuliſſe: nihilo ſecius Aquilejam uſque perſeveraverunt, quaſi rumori minus crederent.* Et addit, metuentes ultionem de alio Imperatore cogitaſſe. Sed vereor ut Suetonius alucinetur in *duobus millibus*: qui non è Mœſicis, ſed Pannonicis Dalmaticiſque fuere. Ita enim idem Tacitus ſupra dixerat: *Læta Othoni principia belli; motis ad imperium ejus è Dalmatia Pannoniaque exercitibus. Fuere quatuor legiones, è quibus bina millia præmiſſa.* Nec apud Tacitum leges, de præmiſſis illis è legionibus Mœſiacis. Sane ſi & rem vides, probabilius tres ipſas legiones illa violenta & hoſtilia Aquilejæ auſas, & de Imperatore deliberaſſe, quam ſola ex iis duo millia electa. *Lipſius.*

3 *Tanto pulchrior mors erit.*] *Tanto* non eſt in volumine Budenſi, nec eſt opus ea voce: ſubauditur enim; *Quanto plus ſpes oſtenditis, ſi vivere placeret, pulchrior mors erit.* Nec hic ſolum omittit, ſed & aliis in locis. Lib. 3. Hiſt. *Propinqua Cremonenſium mœnia quanto plus ſpei ad effugium, minorem ad reſiſtendum animum dabant.* Eod. lib. *Nam amicorum ejus quanto quis clarior, minus fidus.* Proinde nos hoc quoque loco ſuppoſititiam vocem *tanto* ſubmovimus. *Rhenanus.* Bene etiam vulgati, ſine voce, *tanto.* neque etiam adjeciſſem, niſi in Flor. haberetur. *Pichena.*

4 *Experti invicem ſumus ego & fortuna.*] Fortunam Otho expertus erat, cum imperium tam brevi duraturum accepiſſet: Othonem autem Fortuna, cum is recte modeſteque imperaſſet, fortiterque abdicaſſet. *Idem.*

5 *Nec tempus computaveritis.*] Scripſi, *Ne tempus* &c. *Rhenanus.* Scripſi, *nec*, ex Flor. Vulgo *ne.* Pichena. Cum Mureto malim ſcribere & diſtinguere: *Nec tempus computaveritis Difficilius* &c. *Acidalius.*

1 *Diſ-*

[1] difficilius eſt temperare felicitati, qua te non putes diu uſurum. Civile bellum a Vitellio cœpit; & ut de principatu certaremus armis, [2] initium illic fuit: ne plusquam ſemel certemus, penes me exemplum erit. hinc Othonem poſteritas æſtimet. Fruetur Vitellius fratre, conjuge, liberis: mihi non ultione, [3] neque ſolatiis opus eſt.

[1] Alii

1 *Difficilius eſt temperare.*] Acute, ut ſolet, Statius hoc expreſſit:

Non parcit populis regnum breve.

Et eſt humanum ingenium ſcilicet avidum tunc & præceps. *Lipſius.*

Difficilius eſt temperare felicitati.] Dativus *felicitati* non eſt in libro Regio, nec eo opus eſt. nam ſubauditur, *fortuna*, quod vocabulum præcedit, aut ſimilis dativus quiſpiam, puta, *rei*, vel ablativus *re*, pro, *ab re*. Rhenanus. Aliquid ſimile Tacitus de Fabio Valente lib. ſeq. *Aderant vis & pecunia, & ruentis fortunæ noviſſima libido.* Sed cur breve imperium Otho ſibi augurare potuit, cum in ipſo ætatis flore, ſcilicet ſeptimo & triceſimo anno obierit? credo ea ipſa ratione, quia jam fortunam erat expertus. *Pichena.* Hæc omnia eo tendunt, ut probent milites immania Othonis cœpta, ſimulque iis obviam eunt, *majore animo tolerari adverſa quam relinqui.* Ii quibus læta, quibuſque triſtia jam experimento cognita, credebantur nimirum vixiſſe. 3. hiſt. *& proſperis adverſiſque ſatiatum, ſed quod nomen quemque ſtatum filio ejus Germanico fore?* Itaque Otho, quid moras (ait) meis deſtinatis, ó commilitones, objicitis? ſatis jam ſatis jam vixi: ſi quidem experiendo didici, quid proſpera ſint, quidque adverſa, & (quod me facit vitæ ſecuriorem) utrobique ſancte me geſſi: nec hilum promovebitis dicendo, quod non tantum temporis uſus felicitate ſim, quantum cum miſeriis conflictavi, eoque vitæ parcendum, & obviam ſuſpicioni eundum eſſe, nempe me felicem majore vivendi ſpatio eundem vitæ tenorem habiturum non fuiſſe; nam reſpondeo, qui verentur, ne ſecunda momentanea ſint; ii ſeſe immergere ſolent in vitiorum ſentinam: quæ cum à me brevis meæ felicitatis præſcio facta non videatis, non eſt, quod ejuſmodi me deterrere tentetis. *Hac experti invicem ſumus ego ac fortuna.* non diſcordant ab iſtis 3. hiſt. *Secundæ res acrioribus ſtimulis animum explorant, quia miſeria tolerantur, felicitate corrumpimur.* At fortuna exilio per decennium Othonem experta eſt. Suet. cap. 3. *Provinciam adminiſtravit quæſtorius per decem annos moderatione atque abſtinentia ſingulari.* Contra Otho fortunam, imperio nonaginta quinque dies modeſte adminiſtrato. Quæ vero dixi de ſuſpicione, quam habebat Otho de ſui imperii brevitate, his firmantur. Suet. c. 7. *Poſtridie quoque in augurando tempeſtate orta graviter prolapſum, identidem obmurmuraſſe, τί γάρ μοι καὶ μακροῖς αὐλοῖς i. quid enim mihi & longis tibiis?* Cæterum hic habes, quam impotenter in imperiis agant, qui ſe ὠκυμόρους credunt: quos imitantur miniſtri ſenum dominorum. 1. hiſt. *ſervorum manus ſubitis avida & tanquam apud ſenem feſtinantes.* unde non illepide Tejus Anacreon: Ἐγὼ δὲ τὰς κόμας μὲν Εἴτ᾽ εἰσὶν, εἴτ᾽ ἀπῆλθον, Οὐκ οἶδα, τοῦτο δ᾽ οἶδα, Ὡς τῷ γέροντι μᾶλλον Πρέπει τὸ τερπνὰ παίζειν, Ὅσῳ πέλας τὰ μοίρας *i. ego vero comæ defluxerint nec ne, ignarus ſum, hoc unum autem ſcio ſenem decere magis luſus ludere quo magis fatum propinquat.* Salinerius.

2 *Initium illic fuit.*] Malim, *illinc.* Rhenanus.

3 *Neque ſolatiis opus eſt.*] Scilicet, quæ ab ipſa ultione accipere potuiſſet,

fra-

[1] *Alii diutius imperium tenuerint;* [2] *nemo tam fortiter reliquerit. An ego tantum Romanæ pubis, tot egregios exercitus, ſterni rurſus, & Reip. eripi patiar? Eat hic mecum animus, tamquam perituri pro me fueritis.* [3] *ſed eſte ſuperſtites. nec diu moremur, ego incolumitatem veſtram, vos conſtantiam meam.* [4] *Plura de extremis loqui, pars ignaviæ eſt. præcipuum deſtinationis meæ documentum habete, quod de nemine queror; nam incuſare deos vel*
48 *homines, ejus eſt, qui vivere velit.* Talia locutus, ut cuique ætas aut dignitas, comiter appellatos, *irent propere,* [5] *neu remanendo iram victoris aſperarent,* juvenes auctoritate, [6] ſenes precibus movebat: placidus ore, intrepidus verbis, intempeſtivas ſuorum lacrymas coërcens. *Dari naves ac vehicula* abeuntibus jubet: libellos epiſtolaſque, ſtudio erga ſe, [1] aut

fratrem, conjugem ac liberos Vitellii occidendo. *Pichena.*

1 *Alii diutius imperium tenuerint.*] Sic rectius Flor. nam ſequitur, *reliquerit.* Vulgo, *tenuerunt.* Pichena.

2 *Nemo tam fortiter reliquerit.*] Verbum *reliquerit* delendum eſt. nam optime habet ſententia: *Alii diutius imperium tenuerunt, nemo tam fortiter,* ſubaudi *tenuit.* Loquitur autem de fortitudine animi, quam mortem etiam non timebat. *Rhenanus.* Non ſolum Otho primas tulit inter Reges, qui mortem ſibi conſciverunt, ſed Martiale arbitro, fortius ipſo Catone in ferrum incubuit Lib. 6. Ep. 22. *Salmerius.*

3 *Sed eſte ſuperſtites.*] Muretus. *ſed eſtote.* Pichena.

4 *Plura de extremis loqui.*] Quem non capiant hæc talia, ex intimo animorum & affectuum penetrali deprompta? & ſunt aſſiduâ in noſtro ſcriptore. Quinctilianus Declamator ſimile, Declam. CCCXLIV. *Iam mihi narras moras. ipſum illud ſecretum quærere, & putare intereſſe ubi pereas, non eſt ardentis in mortem impetus. Non fiunt iſta niſi ſubito, nec quiſquam (præſertim nulla gravi præcedente cauſſa) ſpiritum ratione depoſuit.* Etiam Ajax apud Sophoclem jam ſe interfecturus:

Ἀλλ' οὐδὲν ἔργον ταῦτα θρηνεῖσθαι μάτην·
Ἀλλ' ἀρκτέον τὸ πρᾶγμα σὺν τάχει τινί.
Ὦ Θάνατε, Θάνατε, νῦν μ' ἐπίσκεψαι μολών:

Sed cui bono ſit iſta fruſtra plangere?
Res ipſa agenda eſt, & quidem celeri manu.
O mors adeſdum, ô mors veni atque me vide.

Lipſius.

5 *Neu remanendo iram victoris aſperarent.*] Caſtigavi, *neu remorando.* Rhenanus. Huic Florentini aliorumque veterum lectioni Rhenanus ex ſuo Budenſi ſubſtituerat: *neu remorando.* Pichena.

5 *Senes precibus movebat.*] Verbum, *movebat,* repoſui ex Flor. verius, ni fallor, ad Taciti mentem, quam, *monebat,* ut in vulgatis. Iam enim Otho illos monuerat: poſtea vero auctoritâte aut precibus impellebat, ut abirent. *Pichena.*

[1] aut Vitellium contumeliis, inſignes, abolet: pecunias diſtribuit, parce, nec ut periturus. Mox [2] Salvium Coccejanum fratris filium [3] prima juventa, trepidum & mærentem, ultro ſolatus eſt, laudando *pietatem* ejus, caſtigando *formidinem*; *an Vitellium tam immitis animi fore, ut pro incolumi tota domo, ne hanc quidem ſibi gratiam redderet? mereri ſe feſtinato exitu clementiam victoris. Non enim ultima deſperatione, ſed poſcente prœlium exercitu remiſiſſe reip. noviſſimum caſum. Satis ſibi nominis, ſatis poſteris ſuis nobilitatis quæſitum. poſt Iulios, Claudios, Servios, ſe primum, in familiam novam imperium intuliſſe. proinde erecto animo capeſſeret vitam,* [4] *neu patruum ſibi Othonem fuiſſe, aut oblivıſceretur unquam,* [5] *aut nimium meminiſſet.*

1 *Aut in Vitellium.*] Præpoſitionem *in* ſuſtulimus. *Studio erga ſe, aut Vitellium* (ſubauditur *erga* repetitum) *contumeliis inſignes abolet.* Rhenanus. Addenda videtur, *in*, præpoſitio, legendumque: *Aut in Vitellium*, &c. *Urſinus.*

2 *Salvium Coccejanum fratris filium.*] Melius ita, quam *Coccejum*, quod Plutarchus præfert. Nam & Tranquillus ita appellat, in Domit. cap. x. ubi narrat hunc interfectum. At Suetonius non fratris ſolum filium, ſed ipſum hic fratrem præſentem facere videtur: contra Taciti & Plutarchi narrationem aperte. Nam ille in caſtra evaſerat e pugna, ſeque cum aliis dedidit. Suetonii tamen verba, cap. x. *Fratrem igitur, fratriſque filium, & ſingulos amicorum cohortatus.* quæ profecto non vera, ſi verus Tacitus. *Lipſius.*

Prima juventa trepidum.] Sic diſtinguendum putavi, cum eſſet, *prima juventa trepidum*, multo deteriori ſenſu, quaſi ille adeo trepidaſſet, quod juvenis adhuc eſſet. *Non ego hoc ferrem calidus juventa:* ut ait Horatius. *Freinshemius.*

4 *Neu patruum ſibi Othonem.*] Totidem pæne verbis Plutarchus: μήτε ἐπιλαθέσθαι παντάπασι μήτε ἄγαν μνημονεύειν, ὅτι Καίσαρα θεῖον ἔσχε. Non audiemus Beatum, qui verbum, *nimium*, auctore Budenſi codice delet, & una ſententiæ acumen. Totum id enim in eo. ſicut & in Plinii loco fuerat, epiſt. XIV. lib. III. quem depravarunt: *Largius Macedo ſuperbus alioqui & ſævus dominus, & qui ſerviſſe patrem ſuum parum imo minimum meminiſſet.* Tu ſcribe: *nimium meminiſſet.* Lipſius.

5 *Aut nimium meminiſſet.*] Adverbium *nimium* non eſt in cod. Bud. Videtur adjectum ab eo, qui putabat alioqui ſententiam eſſe imperfectam: quum horum verborum, *Neu patruum ſibi Othonem fuiſſe, aut obliviſceretur unquam, aut meminiſſet*, ſenſus ſit, Nec ſe fuiſſe talem, cujus pudere merito queat, ut ipſius obliviſcendum ſit, nec rurſum adeo profuiſſe, ut longam apud ſuos memoriam meruerit, aut expectet pro beneficiis celebrari. Miram Othonis modeſtiam arguunt hæc verba. *Rhenanus.* Excidere Salvio patrui vera monita: nam ſi memor, nunquam celebraſſet ejus natalem. Sueton. Dom. 10. *interemit Salvium Coccejanum, quod Othonis imperatoris patrui ſui diem natalem cele-*

49 *miniſſet.* Poſt quæ, dimotis omnibus, paulum requievit. atque illum [1] ſupremas jam curas animo volutantem [2] repens tumultus avertit, nuntiata conſternatione ac licentia militum. namque abeuntibus [3] exitium minitabantur, atrociſſima in Verginium vi, quem clauſa domo obſidebant. increpitis ſeditionis auctoribus regreſſus, vacavit abeuntium alloquiis, donec omnes inviolati digrederentur. [4] Veſperaſcente die, ſitim hauſtu gelidæ aquæ ſedavit. [5] tum allatis pugionibus duobus, cum utrumque pertentaſſet, alterum capiti ſubdidit. & explorato, jam profectos amicos, noctem quietam, utque affirmatur, non inſomnem egit. Luce prima, in ferrum pectore incubuit. ad gemitum morientis, ingreſſi liberti, ſervique, & Plotius Firmus prætorii præfectus, unum vulnus invenere. Funus maturatum. ambitioſis id precibus petierat, *ne amputaretur caput, ludibrio futurum.* Tulere corpus prætoriæ cohortes, cum laudibus & lacrymis, vulnus manuſque ejus exoſculan-

celebraverat. Sed Otho moribundus exitium nepotis vere præſagit, quaſi vera prædicentur ab iis, qui jam jam vitam ſunt cum morte commutaturi. Hom. Il. π. 850.

Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ
βάλλεο σῇσιν,
Οὐ θὴν οὐδ' αὐτὸς δηρὸν βέῃ,
ἀλλά τοι ἤδη.
Ἄγχι παρέστηκεν θάνατος, καὶ
μοῖρα κραταιή.

i. *Aliud autem tibi dicam, tuque in pectus conde tuum. Non equidem neque tu ipſe diu vives, verum jam tibi mors imminet, & potens fatum.* Et quidem Patroclus falſus animi non eſt. Orodes etiam eodem eventu eadem Mezentio prænuntiat: Virgil. l. 10, 739. *Salinerius.*

1 *Supremas jam curas animo volutantem.*] In volumine regio legitur, *jam ſuper c. agentes.* Scripſimus, *jam ſupremas curas agentem.* Rhenanus. Non video cur ſpreverit Rhenanus hanc lectionem ab optimis exemplarib. præſertim à Flor. firmatam. *Pichena.*

2 *Repens tumultus avertit.*] Non hic auſim reponere *advertit.* eo ſignificatu, quo in Annalib. noſter utitur, & nos ibi notavimus. *Acidalius.*

3 *Exitium minitabantur.*] Caſtig. *exitium.* Rhenanus.

4 *Veſperaſcente die.*] Farneſiano eſt, *veſperante.* quod verum arbitramus. Agellius: *Ubi jam veſperaverat.* Lipſius.

5 *Allatis pugionibus.*] Vocem addunt aliquot libri, *pugionibus duobus.* atque ita Plutarchus: δυεῖν ὄντων αὐτῷ ξιφῶν. Idem.

Tum allatis pugionibus duobus, cum utrumque pertentaſſet.] Liber Mſc. *Tum allatis pugionibus, cum utrimque temptaſſet* (hoc eſt ab utraque acie) *alterum capiti ſubdit,* non *ſubdidit.* Apparet autem fuiſſe duos, quia dicit,

culantes. Quidam militum, juxta rogum interfecere ſe, non noxa neque ob metum; ſed æmulatione decoris, & caritate principis. ac poſtea promiſcue Bedriaci, [1] Placentiæ, aliiſque in caſtris, celebratum id genus mortis. Othoni [2] ſepulcrum exſtructum eſt, modicum, & manſurum. Hunc vitæ finem habuit ſeptimo & [3] triceſimo ætatis anno. [4] Origo illi è municipio Ferentino. Pater conſularis; avus prætorius: [5] maternum genus impar, nec tamen indecorum. pueritia ac

cit, *alterum capiti ſubdit.* ergo ſubintelligitur ablativus *duobus.* quam lectionem nos in contextum retulimus. *Rhenanus.* Ex Ven. addidi vocem, *duobus*, certe neceſſariam, cum poſtea dicat, *utrumque.* Dein Flor. ac Ven. *cum utrumque pertentaſſet, alterum capiti ſubdidit.* Vulgo, *cum utrumque tentaſſe; alterum capiti ſubdidit.* Pichena.

1 *Placentiæ, aliiſque in caſtris.*] Eraſimus particulam *que.* nam gaudet aſyndeto Tacitus. *Rhenanus.* Ex Flor. reſtitui copulam, *que*, nam in editis exciderat. *Pichena.*

2 *Sepulchrum exſtructum.*] Plutarch. *Brixelli.* Savillius. Si enim ſuperbum & operoſum exſtruxiſſent, Vitellius forte aut alii futuri Principes invidia ſuſtuliſſent. *Idem.*

3 *Triceſimo ætatis anno.*] Otho natus erat, teſtante Sueton. c. 2. Camillo & Ahenobarbo Coſſ. vigeſimo die Aprilis, A. V. C. 785. denatus 822. Galba iterum & Vinio Coſſ. Menſem non exprimit Tacitus, ut hac negligentiæ culpa creber eſt, etiam in rebus magni momenti. Nihilominus ſi Principatus initium reperas à decimo quinto Ianuarii, ut 1. hiſt. & mortuus ſit, ut teſtatur Sueton. nonageſimo & quinto imperii die, computatis in Ianuarium ſeptemdecim, octo aut novemdecim in Februarium, uno & triginta in Martium, incidet mors ejus in decimum octavum aut nonum Aprilis. Verum quidem eſt, à Xiphilino & Zonara tribui tantum imperio ejus novem & decem dies, ſed ex eodem erroris fonte uterque hauſit, ut arbitror. Otho enim Roma profectus eſt, ſuffragante Sueton. c. 8. die quo cultores Deum matris lamentari & plangere incipiunt, qui XXVII. Martii eſt, ex ſententia Marcellini. Et viginti tres aut quatuor dies videri poſſunt nimis pauci, quam ut rebus tam arduis ſuffecerint, quales Tacitus contigiſſe vult intra iſtos & mortis tempus. Iam vero à XXVIII. Aprilis anno 785. uſque ad decimum octavum aut nonum Aprilis anno 822. numerantur anni triginta ſeptem, ut hic refert Tacitus (cum quo ſentiunt Zonaras & Xiphilinus, non triginta octo, ut vult Sueton. qui utrumque extremum eodem amplectitur computo) deficientibus noveni aut decem diebus ad explendum numeri integri hiatum; Xiphilinus deeſſe ſcribit undecim dies, *ζήσαντι ἑπτὰ καὶ τριάκοντα ἔτη, ἕνδεκα ἡμερῶν δέοντα.* Savillius.

4 *Origo illi è municipio.*] Tamen Romæ natus eſt. *Idem.*

5 *Maternum genus impar.*] Quomodo? ſi ſplendidiſſima ea fæmina fuit, Suetonio teſtante? Scribit enim de patre Othonis: *Ex Albia Terentia ſplendidiſſima fæmina duos tulit filios.* Sed melior ibi ſcriptura, *ſplendida fæmina:* quam ex opt. libro Torrentius adnotavit. idque non aliud quam ordinem equeſtrem proprie notat. *Lipſius.*

Maternum genus impar.] Sueton. appellat *ſplendidiſſimam fœminam* c. 1. *Savillius.*

1 *Duo-*

ac juventa, qualem monſtravimus. [1] duobus facinoribus, altero flagitioſiſſimo, altero egregio, tantundem apud poſteros [2] meruit bonæ famæ, quantum malæ. Vt conquirere fabuloſa, & fictis oblectare legentium animos, procul gravitate cœpti operis crediderim: ita vulgatis traditiſque demere fidem non auſim. *Die quo Bedriaci certabatur, avem inuſitata ſpecie,* [3] *apud Regium Lepidum celebri luco conſediſſe,* incolæ memorant, *nec deinde cœtu hominum,* [4] *aut circumvolitantium alitum, territam pulſamve, donec Otho ſe ipſe interficeret:* [5] *tum ablatam ex oculis: & tempora reputantibus, initium finemque miraculi, cum*

51 *Othonis exitu competiſſe.* In funere ejus, novata luctu ac dolore militum ſeditio; nec erat, qui coërceret. Ad Verginium verſi, modo *ut reciperet imperium,* nunc *ut legatione apud Cæcinam ac Valentem fungeretur,* minitantes orabant. [6] Verginius [7] per averſam domus portam furtim digreſſus, irrumpentes fruſtratus

1 *Duobus facinoribus, altero flagitioſiſſimo, altero egregio.*] Alterum intelligit cædem Galbæ, alterum ſuam ipſius mortem. *Pichena.*

2 *Meruit bonæ famæ.*] Martial. l. 6. Ep. 31.

Sit Cato, dum vivit, ſane vel Cæſare major:
Dum moritur, numquid major Othone fuit?

Savillius.

3 *Apud Regium Lepidum celebri luco conſediſſe.*] Scripſimus, *celebri luco.* Rhenanus. Ita hodie legimus apud Tacitum: ſed ſcripſerat ille inſignis vir: *celebri loco.* Fuit enim Rhegium Lepidum celebre oppidum à M. Lepido C. Flaminii collega ſic dictum, qui τὴν ἑξῆς μέχρι Βονωνίας καθεῖσθαι εἰς Ἀκυληΐαν παρὰ τὰς ῥίζας τῶν Ἀλπέων ἐγκυκλούμενος τὰ ἕλη ἔστρωσεν. ſecundum Strabonem. Idem Ῥήγιον Λέπιδον vocat, rectius fortaſſe, quam Ptolemæus Λέπιδιον. Sic Rutilius in itinerario: *Lepidum recidit enſe malum.* Plinio ſunt Rhegienſes de Lepido. Hodieque *Reggio* dicitur. *Colerus.*

4 *Aut circumvolitantium alituum.*] Conjunctionem *aut* delevimus, & ſcripſimus, *circumvolitantem alitem.* Rhenanus.

5 *Tum ablatam ex oculis.*] Codex Budenſis, *Tum ablata ex oculis*, ſubauditur *eſt.* Sed tum oportebit in clauſula, quæ ſequitur, *& tempora reputantib. initium finemque miraculi cum Othonis exitu competiſſe*, rurſum ſubaudire verbum *memorant*, aut *ajunt.* Idem.

6 *Verginius.*] Plutarch. μανικὸν ἡγησάμενος τὴν ἡγεμονίαν τῶν ἡττημένων παραλαβεῖν, νενικηκότων πρότερον μὴ θελήσας. i. *inſanum exiſtimans accipere imperium à victis, cum antea idem recuſaſſet accipere à victoribus.* Savillius.

7 *Per averſam domus portam furtim digreſſus.*] Muret. *partem* maluit. Parum abeſt, quin ego & hoc & illud ſper-

tus eſt. Earum, quæ Brixelli egerant, cohortium, preces, Rubrius Gallus tulit. [1] Et venia ſtatim impetrata, concedentibus ad victorem, per Flavium Sabinum, [2] iis copiis quibus præfuerat. Poſito ubique 52
bello, magna pars ſenatus extremum diſcrimen adiit, profecta cum Othone ab urbe, dein Mutinæ relicta: [3] illuc de adverſo prælio allatum.. ſed milites, ut falſum rumorem aſpernantes, quod infenſum Othoni ſenatum arbitrabantur, cuſtodire ſermones, vultum habitumque trahere in deterius: [4] conviciis poſtremo ac probris cauſſam & initium cædis quærebant: cum alius inſuper metus ſenatoribus inſtaret, ne prævalidis jam Vitellii partibus, cunctanter excepiſſe victoriam crederentur. ita trepidi & utrimque anxii coëunt: nemo privatim expedito conſilio, inter multos, [5] ſocietate culpæ tutior. Onerabat paventium curas [6] ordo Mutinenſis, *arma & pecuniam* offerendo, [7] appellabatque *Patres Conſcriptos*, intempeſtivo honore. Notabile jurgium inde fuit, quo Licinius Cæcina Marcellum Eprium, *ut ambigua diſſerentem*, invaſit. Nec ceteri ſententias aperiebant: ſed inviſum memoria delationum, expoſitumque ad invidiam Marcelli nomen [8] irritaverat Cæcinam, ut no-

ſpernam, ſcribamque, *per averſa domus furtim digreſſus.* Qui minus enim hic ita, ſi ad finem lib. 3. recte Lipſius eodem modo. *Vitellius capta urbe, per averſa Palatii, Aventinum in domum uxoris ſellula defertur.* Nam & hic vulgo, *per averſam Palatii partem*, & Roman. non, *portam*. Si alterutrum utrobique reponendum, quod crediderim: *partem* retinendum. Ea enim utitur poſt lib. 3. hiſt. *Et monuit Martialem, ut per ſecretam adium partem occulte abiret.* Acidalius.

1 *Et venia ſtatim impetrata.*] Niſi defectus ſit locus legendum putem; *cohortium, preces Rubrius Gallus tulit: & venia ſtatim impetrata. Concedentib. ad victorem per Fl. Sabinum iis copiis quibus præfuerat; & poſito, &c.* Freins.

2 *Iis copiis.*] Gladiatorum. *Savil.*

3 *Illuc adverſo de prælio allatum.*] Nos, *illuc de adverſo* &c. *Rhenanus.*

4 *Convicius poſtremum.*] Scripſi, *poſtremo.* nec refert utro modo legas. *Id.*

5 *Societate culpæ tutiores*] Puto, *tutiores.* Lipſius.

6 *Ordo Mutinenſis.*] Id eſt, decuriones Mutinenſium, tanquam publicum loci conſilium. *Savilius.*

7 *Appellabatq; patres conſultos.*] Caſtigavi, *appellabatq; patres conſcriptos.*

8 *Irritaverat Cæcinam.*] Fatebere

R mul-

novus adhuc, & in ſenatum nuper adſcitus, magnis inimicitiis clareſceret. Moderatione meliorum dirempti. Et redicre omnes Bononiam, [1] rurſus conſiliaturi. ſimul medio temporis, plures nuntii ſperabantur. Bononiæ, diviſis per itinera qui recentiſſimum quemque percunctarentur, interrogatus Othonis libertus *cauſſam digreſſus*, *habere ſe* [2] *ſuprema ejus mandata* reſpondit: *Ipſum viventem quidem relictum, ſed* [3] *ſola poſteritatis cura, & abruptis vitæ blandimentis.* Hinc admiratio, & plura interrogandi pudor. At-
54 que omnium animi in Vitellium inclinavere. Intererat conſiliis frater ejus L. Vitellius, ſeque jam adulantibus offerebat; cum repente [4] Cœnus libertus Neronis, atroci mendacio univerſos perculit, affirmans *ſuperventu XIV. legionis*, *junctis à Brixello viribus*, *cæſos victores*, *verſam partium fortunam.* Cauſſa fingendi fuit, [5] ut diplomata Othonis, quæ neglige-

multo hic rectius legi *invitaverat*. Acidalius.

1 *Rurſus conſiliaturi.*] Non muto. Horatius eo verbo uſus, *Gratum elocuta conſiliantibus Iunone divis*, & alii. *Lipſius.*

Rurſus conſiliaturi.] Quid ſi legas, *conſilituri*, à verbo *conſilire*. Nam ante diſperſi fuerant. hoc verbo Tacitus utitur lib. 5. Ann. *Patrem Abdagaſen, alioſque occultos conſilit*. niſi mendoſa eſt editio. Conſtruit cum dativo lib. Ann. 3. *Heduus evincite, & fugientibus conſilite*. Rhenanus. Alias, *conſulturi*. Ferrettus. Scribendum, *conſilituri*. Vertranius.

2 *Suprema ejus mandata.*] Poſtquam omnes dimiſiſſet Senatores. Sueton. c. 10. *Secreto captato binos codicillos exaravit ad ſororem conſolatorios: ſed & ad Meſſalinam Neronis, quam matrimonio deſtinaverat, commendans reliquias ſuas & memoriam*, additis ad Vitellium mandatis in amicorum ſuorum gratiam, ait Zonaras. *Savilius.*

3 *Sola poſteritatis cura.*] An de iis, quæ poſt mortem fieri vellet? Verius interpretor curam famæ ſuæ apud poſteros. *Pichena.*

4 *Cœnus libertus.*] Sic in libris antiquis ſcribitur. Vulgo, *Cenus*. Idem.

5 *Diplomata Othonis.*] Ad curſum publicum ea ſpectant, & à Principe dabantur. Si ergo ille mortuus, quis pareret? Sed de Diplomatis plene alibi: nunc Suetonii locum παρέργως emendemus, Calig. cap. XXXVIII. *Prolata divorum Iulii & Auguſti diplomata, ut vetera & obſoleta deflebat.* Cur deflebat? aut qui id convenit? vidi qui *delebat*, vellet. Ego, *deflabat*, vel *difflabat*, verum contendo. non enim alio geſtu melius expreſſeris ſuperbum habitum illum contemnentis & reſpuentis. Eaque difflatio etiam in noſtris hodie moribus, ubi elevamus quid aut aſpernamur. *Lipſius.*

Vt diplomata Othonis, quæ negligebantur reviviſcerent.] Inſtitutum erat ab Imperatoribus, ut certis locis diſpo-

gligebantur, lætiore nuntio revaleſcerent. Et Cœnus quidem [1] rapidus in urbem vectus, paucos poſt dies, [2] juſſu Vitellii pœnas luit. Senatorum periculum auctum, credentibus Othonianis militibus vera eſſe quæ afferebantur. Intendebat formidinem, quod publici conſilii facie, diſceſſum Mutina, deſertæque partes forent. Nec ultra in commune congreſſi, ſibi quiſque conſuluere: donec miſſæ à Fabio Valente epiſtolæ, demerent metum. Et mors Othonis, quo laudabilior, eo velocius audita. At Ro-

diſpoſiti haberentur equi, quorum mutatione celerrime poſſent rerum geſtarum nuntii ad Cæſarem ex provinciis venire. Non dabatur autem hic curſus publicus, niſi ei, qui ſacrum diploma haberet; ut videlicet ante cæteros omnes, quicquid gereretur, Imperator ſciret. Quapropter Præſides provinciarum, niſi ex magna cauſa, privatis diplomata non concedebant. quod oſtendit Plinius in epiſt. ad Trajanum. Venulejus Iuriſconſultus: *Non debet felici diplomate uſus omni tempeſtate contempta continuare iter diebus & noctibus.* Ex his clariſſimus redditur hic Taciti locus. *Rhenanus.* Edicta ſignificat & mandata principis cujuſque modi ſint. Id enim *Diploma* eſt, quod duplicato contineri ſoleret aut lino, aut alia materia: referturque ad *teſſeram curſoriam:* quo ſignificatu paſſim accipitur in noſtris libris, ut in libro 12. c. de curſu publico, & alibi. Hic vero tam *curſoriam teſſeram*, quam *edicta* ad naves, commeatus, & cætera temporaria pertinentia, continentur: quæ labentibus Othonianis partibus negligi cœperunt. Eadem ſignificatione accipitur paulo infra: *Diplomatibus nullum principem præſcripſiſſet.* Ferrettus. Diploma dictum ἀπὸ τοῦ διπλοῦ, quod in charta duplicata ſcriptum. Idem fuit initio; quod nunc literæ, quibus feſtinatio tabellariorum adjuvatur. Sed imperio conſtituto promiſcue nomen illud pro *reſcripto principali* uſurpatum eſt: ut in Sueton. Neron. 12. *Diplomata civitatis Rom. ſingulis obtulit*; de quibus Seneca Benef. 7. *Video iſthac diplomata & ſyngraphas, & cautiones, & vacua habendi ſimulacra.* Illa cum princeps concederet, ſignabat ipſe, ut de Auguſto refert Tranquillus cap. 50. cum vero prætores proconſuleſve tribuerent, principem præſcribebant, deinde obſignabant, ut infra eodem Cornelius ait, ubi de M. Cluvio Ruſo. At horum diplomata præterita ſcripta die non valebant: principis niſi ad tempus data in perpetuum, id eſt, quandiu princeps viveret. Inſtituerat enim Tiberius, ut indulta beneficia à defunctis principibus Cæſares aliter rata non haberent, quam ſi eadem ipſi dediſſent, ut Sueton. Tito, & Aurelius retulerunt. Ex eo inſtituto deſcendit, quod diplomata Othonis mortui negligerentur, quo hoc loco. *Vertranius.* Ad publicum curſum hæc pertinebant. *Pichena.*

1 *Rapidus in urbem vectus.*] Exemplar Corvini regis, *rapidum urbem.* Forte, *rapide in urbem vectus.* Rhenanus. Beatus conjicit, quod verius eſt, legendum; *rapide.* Vertranius. Ne intelligas, vectum juſſu Vitellii cum cuſtodibus, ſed diplomatum vi in urbem cito perveniſſe. *Pichena.*

2 *Iuſſu Vitellii pœnas luit.*] Muretus delet *juſſu Vitellii*, neſcio an librorum aucto-

Romæ nihil trepidationis: [1] Cereales ludi ex more ſpectabantur, ut *ceſſiſſe vita Othonem, & à Flavio Sabino præfecto urbis, quod erat* [2] *in urbe militum ſacramento Vitellii adactum*, certi auctores in theatrum attulerunt, *Vitellio* plauſere: populus, cum lauru ac floribus, Galbæ imagines circum templa tulit, congeſtis in modum tumuli coronis, juxta lacum Curtii, quem locum Galba moriens ſanguine infecerat. In ſenatu, cuncta longis aliorum principatibus compoſita, ſtatim decernuntur. Additæ *erga Germanicos exercitus laudes*, *grateſque* & [3] miſſa legatio, quæ gaudio fungeretur. Recitatæ Fabii Valentis epiſtolæ ad conſules ſcriptæ, [4] haud immoderatæ: [5] gratior Cæci-
56 næ modeſtia fuit, quod non ſcripſiſſet. Ceterum Italia gravius atque atrocius, quam bello afflictabatur. diſperſi per municipia & colonias Vitelliani, ſpoliare, rapere, vi & ſtupris polluere, in omne fas nefaſque avidi, aut venales, non ſacro, non profano abſtinebant. Et fuere qui inimicos ſuos ſpecie militum interficerent. Ipſique milites regionum gnari, refertos agros, dites dominos, in prædam, aut ſi repugnatum fo-

auctoritate, an ob glosſematis ſuſpicionem. *Acidalius.*

1 *Cereales ludi.*] Mors Othonis incidit in XII. Kal. Majas, computatione ſatis certa, imperavitque XCV. dies. Atqui ſupra notavi (libro XV. in conjuratione Piſoniana) *Cereris ludos* pridie Idus Apriles datos in Circo. Quod verum eſt, ſed in plures nempe dies, & ad hoc fere tempus productos, ex hoc loco conſtet. Adde, quæ ſupra ſcripſi. *Lipſius.*

Cereales ludi.] Cerealia, quæ duodecimus Aprilis dies inchoabat, XIX. finiebat, ut cum *Othonis circa Brixellum* mors Romæ vulgaretur, *Cereales ludi ex more ſpectabantur*, etiam quo obiit die; feſtinans enim nuntius facile occupavit decimum octavum Aprilis diem, & fieri non potuit ut decimo nono non adeſſet. *Savilius.* In Cereris honorem fiebant ludi, quos alii Circenſes quoque dictos volunt. *Lupanus.*

2 *In ſacramento Vitellii.*] Legendum, *Quod erat militum, ſacramento Vitellii adactum.* Sic enim infra loquitur: *Feſtinante T. Alexandro, qui Kal. Iul. ſacramento ejus legiones adegit.* Rhenanus.

3 *Miſſa legatio.*] Scil. ad Vitellium. infra enim ait: *Senatus legatione, quam ibi opperiri juſſerat, audita.* Pichena.

4 *Haud immoderatæ.*] Placet editio Veneta: *haud immoderate*, per adverbium. *Freinshemius.*

5 *Gratior Cæcinæ modeſtia.*] Quid ita?

ſoret, ad excidium deſtinabant : obnoxiis ducibus, & prohibere non auſis. minus avaritiæ in Cæcina, plus ambitionis : Valens, ob lucra & quæſtus infamis, eoque alienæ etiam culpæ diſſimulator. Iam pridem attritis Italiæ rebus, [1] tantum peditum equitumque, vis, damnaque, & injuriæ, ægre tolera-
bantur. Interim Vitellius victoriæ ſuæ neſcius, ut 57
ad integrum bellum, reliquas Germanici exercitus vires trahebat. Pauci veterum militum in hibernis relicti, feſtinatis per Gallias delectibus, ut [2] remanentium legionum nomina ſupplerentur. [3] Cura ripæ Hordeonio Flacco permiſſa : Ipſe è Britannico delectu octo millia ſibi adjunxit. & paucorum dierum iter progreſſus, *proſperas apud Bedriacum res, ac morte Othonis concidiſſe bellum* accepit. Vocata concione, virtutem militum laudibus cumulat.

[1] Po-

ita? quia invaluerat jam illo ævo, ut publice nemo, id eſt ad Conſules aut Senatum ſcriberet, præter Principem : alii autem omnes, ad iſtum. Itaque ſuperbe ſe geſſiſſe Valens viſus, qui id fecit : modeſte Cæcina, qui omiſit. Tale illud lib. IV. Hiſt. de Muciano : *Miſerat & epiſtolas ad Senatum, quæ materiem ſermonibus præbuere. Si enim privatus eſſet, cur publice loqueretur?* Lipſius.

1 *Tantum peditum equitumque, vis.*] Si attendis, haud difficulter mecum fatebere, illud, *tantum*, à gloſſographo eſſe, legeſque : *peditum equitumque vis, damnaque*, &c. Vis pro multitudine & copia, tritum. *Idem.*

Tantum peditum equitumque vis.] Non equidem ego offendor in hac lectione : ſed quia Lipſio viſum accipere vocabulum *Vis* pro multitudine & copia, eoque delere, ut gloſſema, *tantum*, ſi quid omnino mutandum, magis placeat, non deleri, ſed leviter concinnari, *tanta peditum equitumque vis*. Sed ego in vulgato lubens acquieverim. *Acidalius.* Vulgata etiam lectio mihi non diſplicet. Ægre ſcil. tolerabat Italia tantum peditum equitumque, atque eorum vim, damna, & injurias. Sic paulo ſupra : *ſpoliare, rapere, vi & ſtupro polluere.* Pichena.

2 *Remanentium legionum nomina ſupplerentur.*] Non muto hoc : ſed valde hæſito, an non potius, *numeri.* Acidalius.

3 *Cura belli Hordeonio.*] Veriſſime è Florentino corrigunt, *cura ripæ.* Nempe Rheni, & ne Germani tranſirent. *Lipſius.*

Cura ripæ Hordeonio Flacco permiſſa.] Male antea, *cura belli.* nam cujus belli? Sane contra Othonem, Valens tantum ac Cæcina à Vitellio deſtinati : neque in eo bello ullæ Flacci hujus partes. In Germania plus ſuſpicionis quam belli. Hujus loci vitium ſimul & correctionem indicavit Flor. in quo *Curari ripe Hordeonio.* Reſtitui ergo *Cura ripæ.* Veriſſime. Reliquerat Vitellius Hordeonium ad tuendam Rheni ripam, ne forte Batavi, aut aliæ ſu-

ſu-

[1] Poſtulante exercitu, *ut libertum ſuum Aſiaticum equeſtri dignitate donaret*, [2] inhoneſtam adulationem compeſcuit. Dein mobilitate ingenii, quod palam abnuerat, inter ſecreta convivii largitur; honoravitque Aſiaticum anulis, fœdum mancipium, &
58 malis artibus ambitioſum. Iiſdem diebus, *acceſſiſſe partibus utramque Mauretaniam, interfecto procuratore Albino*, nuntii venere. Lucejus Albinus, à Nerone [3] Mauretaniæ Cæſarienſi præpoſitus, addita per Galbam Tingitanæ provinciæ adminiſtratione, haud ſpernendis viribus agebat. [4] XVIII cohortes, quinque alæ, ingens Maurorum numerus aderat, per latrocinia & raptus apta bello manus. Cæſo Galba, [5] in Othonem pronus, nec Africa contentus, Hiſpaniæ anguſto freto diremptæ imminebat. Inde Cluvio Rufo metus; *& decimam legionem propinquare litori*, ut tranſmiſſurus juſſit: præmiſſi centuriones, qui Maurorum animos Vitellio conciliarent. neque arduum fuit, magna per provincias Germanici exercitus fama. Spargebatur inſuper, *ſpreto* procuratoris *vocabulo*, [1] *Al-*

ſuſpectæ nationes, aliquid turbarent. Quod etiam apparet infra *Hordeonius Flaccus, ſuſpectus jam Batavis, anxius proprio bello*. Pichena.

1 *Poſtulante exercitu.*] Sueton. ſcribit c. 12. *primo imperii die*, aliis & in hunc locum pugnantibus circumſtantiis. *Savillius.*

2 *Inhoneſtam adulationem compeſcit.*] Repoſui, *compeſcuit*. Rhenanus.

3 *Mauritania Cæſarienſi præpoſitus.*] Poſtulat hic locus, ut Mauritaniam deſcribamus. Itaque Mauritania ab Ortu, flumine Mulucha celeberrimo terminatur; ab Auſtro, Atlante monte Poëtis decantatiſſimo: ab Occaſu freto Herculeo (quod nos *Strettum Gibbaltar* vocamus) à Septentrionibus, mari Iberico. Hujus Mauritaniæ Bocchus rex fuit, Iugurthino bello à Saluſtio deſcripto clarus, unde ipſa Mauritania, quæ in Ortum ſpectat, Bocchiana dicta, & Cæſarienſis ab urbe Cæſarea; Iol ante vocata. quemadmodum regio Bogudiana appellata eſt, quæ in Atlantem, & Occaſum vergit, antea Sitiphenſis ab oppido Sitiphi, poſt Tingitana, ab oppido Tingi, cum provincia eſſe cœpiſſet ſub Cajo Caligula. Infra, *Ipſe Albinus dum è Tingitana provincia Cæſarienſem Mauritaniam petit*, &c. ex quo loco differentiam potes colligere. *Lupanus.*

4 XVIII. *cohortes, quinque alæ.*] In Flor. legitur; *decemnovem cohortes*, quod ſi rectum, ſcribere potius oportuit, *undeviginti*. Pichena.

5 *In Othone pronus.*] Malim, *in Othonem*. Rhenanus.

1 *Al-*

[1] *Albinum inſigne regis*, *&* Iubæ *nomen uſurpare*. Ita 59 mutatis animis, Aſinius Pollio alæ præfectus, è fidiſſimis Albino, & Feſtus ac Scipio cohortium præfecti opprimuntur. Ipſe Albinus, dum è Tingitana provincia Cæſarienſem Mauretaniam petit, [2] appulſus litori, trucidatur. uxor ejus, cum ſe percuſſoribus obtuliſſet, ſimul interfecta eſt: [3] nihil eorum quæ fierent [4] Vitellio anquirente. brevi auditu, [5] quamvis magna tranſibat, impar curis gravioribus. *Exercitum itinere terreſtri pergere* jubet: ipſe Arare flumine devehitur, [6] nullo principali paratu, ſed vetere egeſtate conſpicuus. donec Iunius Blæſus, Lugdunenſis Galliæ rector, genere illuſtri, largus animo, & par opibus, [7] circumdaret principi miniſteria [8] comitaretur liberaliter, [9] eo ipſo ingratus, quamvis odium

[1] Vi-

1 *Albinum inſigne Regis*, *&* *Iuba nomen uſurpare.*] Mauritaniæ præfuerunt Bogud & Bocchus reges, quibus deficientibus Auguſti munere Iuba ſucceſſit, ejus Iubæ filius, qui ante Scipioni junctus contra Cæſarem Dictatorem bellum geſſerat. Itaque Albinus Iube nomen uſurpabat. *Lupanus.*

2 *Appulſus littori trucidatur.*] Scripſi, *Appulſus litori*, *trucidatus*, ſubaudi, *eſt*. Rhenanus.

3 *Nihil Vitellio anquirente.*] Merito id verbum repoſui, cum in manuſſ. repperiſſem, *acquirente*. *Anquiro* enim pro Inquiro ſive potius valde quæro, veteri & proba nota ſignatum verbum eſt, Ciceroni, Varroni, aliiſque crebro uſurpatum, crebro corruptum. *Lipſius.*

Vitellio anquirente.] Verbum, *anquirente* à Lipſio repoſitum, incorrupte in Flor. habetur. Vulgo, *inquirente*. Pichena.

5 *Quamvis magna tranſibat.*] Neque hoc damno. Sed potuit Tacitus ſcripſiſſe, *tranſmittebat*, quod illi familiare in hac re verbum. *Acidalius.*

6 *Nullo principali apparatu.*] Caſtigavi, *n. pr. paratu.* de qua dictione ſupra monuimus lectorem. *Rhenanus.*

7 *Circumdaret principis miniſteria.*] Correxi, *Circumdaret principi miniſteria.* Rhenanus. At ego, priuſquam ſcirem ab interpolatione Rhenani ſic legi, corrigebam *Principis*. Sic enim omnino legendum. *Circumdaret* puta Vitellio *miniſteria principis*, qualia ſcilicet princeps Romanus habere circa conſuevit. Sic lib. 1. hiſt. *miniſteria principatus per libertos agi ſolita.* Gronovius.

8 *Comitaretur liberaliter.*] Obſervi *comitari* verbum novo & inuſitato alias ſignificatu, pro comitatu inſtruere. niſi tamen Tacitus ita non ſcripſit, quod ſubvereor, & jam inclino, ut reponam, *comiter & liberaliter*. Acidalius.

9 *Eo ipſo ingratus.*] Gratum Vitillio non erat, privatum hominem, ipſo principe ſplendidiorem conſpici, ci-

 que

[1] Vitellius vernilibus blanditiis velaret. Præſto fuere Lugduni victricium victarumque partium duces. Valentem & Cæcinam pro concione laudatos, [2] curuli ſuæ circumpoſuit. Mox *univerſum exercitum occurrere* [3] *infanti filio* jubet: [4] perlatumque, & paludamento opertum, ſinu retinens, *Germanicum* appellavit, cinxitque cunctis fortunæ Principalis inſignibus. nimius honos inter ſecunda; rebus ad-
60 verſis [5] in ſolatium ceſſit. [6] Tum interfecti centuriones promptiſſimi Othonianorum: unde præcipua in Vitellium alienatio, per Illyricos exercitus. Simul ceteræ legiones contactu, & adverſus Germanicos milites invidia, bellum meditabantur. Suetonium Paulinum, ac Licinium Proculum, triſti mora ſqualidos tenuit: donec auditi, neceſſariis magis defenſionibus, quam honeſtis uterentur. Proditionem ultro imputabant: *ſpatium longi ante prælium itineris, fatigationem Othonianorum, permixtum vehiculis agmen, ac pleraque fortuita, fraudi ſuæ* aſſignantes. & Vitellius [7] credidit de perfidia, & fidem abſolvit. Sal-

que egeſtatem quodammodo exprobrate. *Pichena.*

1 *Humilibus blanditiis.*] In Florentino, *vernilibus*: quod germaniſſimum. *Lipſius.*

Vitellius humilibus blanditiis velaret.] Liber Matthiæ Corvini habet, *juvenilibus blanditiis.* Lego, *vernilibus blanditiis*, hoc eſt, ſervilibus, adulatoriis. Hoc vocabulum uſurpat lib. ſeq. *Vernile dictum omnem invidiam in eum vertit*: id eſt, ſcurrile, procax. *Rhenanus.* Scribendum, *vernilibus blanditiis velaret*, non *humilibus* &c. Et ita Daneſius legebat. *Urſinus.* Iure antepoſui vocem *vernilibus* à Flor. traditam, id eſt, ſervilibus, Vulgo, *humilibus*, vere humiliori voce. *Pichena.*

2 *Curuli ſuæ.*] Etiam Imperatorum temporibus Conſules habuere ſellas curules, ſolo forte ornatu diſpares, Libera Rep. etiam Prætores & Ædilium quidam *Savillius.*

3 *Infanti filio.*] Sex ætatis annos habenti. Zonaras. *Idem.*

4 *Perlatumque & paludamento opertum.*]. Addidi ex Flor. copulam, *que.* Pichena.

5 *In ſolatium ceſſit.*] Non enim longo tempore ſuperſtes fuit, imperante ejus cædem Muciano, 4. hiſtor. *Savillius.*

6 *Tum interfecti centuriones promptiſſimi.*] Ne ſcripturæ huic omnino credam, facit editio prima; *Tum interfectis centurionibus*, &c. forte fuit. *Tum interfecti ex centurionibus promptiſſimi.* Gruterus.

7 *Credidit de perfidia, & fidem abſolvit.*] *Credidit*, id eſt, credere ſe finxit, nam falſa erat perfidia eorum ad-

Salvius Titianus, Othonis frater, nullum diſcrimen adiit, pietate & ignavia excuſatus. Mario Celſo conſulatus ſervatur. [1] ſed creditum fama, objectumque mox in ſenatu Cæcilio Simplici, *quod eum honorem pecunia mercari, nec ſine exitio Celſi voluiſſet.* reſtitit Vitellius, [2] deditque poſtea conſulatum Simplici, innoxium & inemptum. [3] Trachalum adverſus criminantes, Galeria uxor Vitellii protexit. Inter magnorum virorum diſcrimina (pudendum dictu) 61

adverſus Othonem, vera autem fides. Ideo Vitellius fidem eorum abſolvit, quod ſcil. fidi fuiſſent Othoni, contra ſe ipſum. Fidei enim crimen, ut ait lib. præced. graviſſimum erat inter deſciſcentes. *Pichena.* Quam aſtrictus eſt noſter hic ſenex: Vitellius vere credidit (quod procul vero *ac pleraque fortuita fraudi ſuæ aſſignantes*) hos duces perfidos ad ultimum fuiſſe, & eos abſolvit fidei crimine quam Othoni prius præſtiterant: crimine, inquam, quo nullum gravius inter proditores. lib. 1. hiſt. 59. Non diſſimili mendacio Themiſtocles init gratiam apud regem Perſarum: is enim quaſi ſollicitus de regis ſalute, eum per Arnacem monuit, Græcos velle pontem ſolvere, quo junctus erat Helleſpontus, ut reditu intercluſo ejus copiæ occidione occiderentur: at re vera id ſimulatum quo maturius Rex Græciam linqueret, ſeque domi reciperet. Thucyd. lib. 1. Θεμιστοκλῆς ἥκω παρά σε, ὃς κακὰ μὲν πλεῖστα Ἑλλήνων εἴργασμαι τὸν ὑμέτερον οἶκον, ὅσον χρόνον τὸν σὸν πατέρα ἐπιόντα ἐμοὶ ἀνάγκῃ ἠμυνόμην. πολὺ δ' ἔτι πλείω ἀγαθὰ, ἐπειδὴ ἐν τῷ ἀσφαλεῖ μὲν ἐμοὶ, ἐκείνῳ δὲ ἐν ἐπικινδύνῳ, πάλιν ἡ ἀποκομιδὴ ἐγίγνετο· καί μοι εὐεργεσία ὀφείλεται) (γράψας τήν τε ἐκ Σαλαμῖνος προάγγελσιν τῆς ἀναχωρήσεως, καὶ τὴν τῶν γεφυρῶν, ἣν ψευδῶς προσεποιήσατο τότε δι' αὐτὸν, οὐ διάλυσιν.) i. *Themiſtocles ad te venio, qui præ aliis Græcis domum veſtram pluribus affeci malis, quamdiu neceſſario tuo patri me invadenti reſiſtebam: ſed etiam multo pluribus beneficiis, quod rebus meis ſalvis, ejúſque in periculo conſtitutis, reditus ei rurſus contigit: & mihi beneficium debetur: adſcripſerat enim monitum de relinquenda Salamine, & pontium, quam tunc falſo, ut in ejus rem finxit, non ſolutionem.)* Hæc ille, quæ Plutarcho aſtipulante minus recte mihi verſa à Valla, & ab Henrico videntur. hic, *ſed multo plurimis beneficiis, poſteaquam mihi quidem tuta, illi autem periculoſa reverſio fuit*: Ille, *Sed multo plura bona contuli, poſtquam mihi integro fuit. & ille quod in periculo poſitus iterum reverſus eſt, hoc mihi beneficium debet.* Salinerius. Egregium acumen depravat. Muretus legendo, *& ideo abſolvit.* Quod revera fides fuerat, Vitellius perfidiam fuiſſe perſuaſus, ſub hujus nomine illam abſolvebat. Et nove inopinateque dixit *fidem abſolvi*; *abſolvi perfidia* potius ſoleat & debeat. *Acidalius.*

1 *Sed creditum fama.*] Rectumne? an ſcribendum, *deditum fama?* Lipſius.

Creditum fama.] Velim *fama.* Sic ſup. 6, 2. *crediderat epiſtola.* Freinshemius.

2 *Deditque poſtea conſulatum Simplici, innoxium, & inemptum.*] Innoxium ait, ſine alterius pernicie quæſitum. *Pichena.*

3 *Trachalum.*] Qui auctor orationis, ab Othone Roma profecturo habitæ

ctu) Maricus quidam, è plebe Bojorum, inſerere ſeſe fortunæ, & provocare arma Romana, ſimulatione numinum auſus eſt. Jamque *aſſertor Galliarum, & deus* [1] (nomen id ſibi indiderat) concitis octo millibus hominum, proximos Æduorum pagos trahebat; cum graviſſima civitas, electa juventute, adjectis à Vitellio cohortibus, fanaticam multitudinem disjecit. Captus in eo prœlio Maricus, [2] ac mox feris objectus; quia non laniabatur, ſtolidum vulgus inviolabilem credebat, donec ſpectan-
62 te Vitellio interfectus eſt. Nec ultra in defectores, aut

bitæ ad populum. 1. hiſt. *Savillius.* Hujus Trachali meminit lib. præced. in fine. Nominis ergo ſimilitudo, & Galeriæ erga Trachalum favor, ſuadent, ut opinemur fuiſſe inter eos aliquam propinquitatem. *Pichena.*

1 *Nomen id ſibi indiderat.*] In libro Matthiæ Corvini legitur, *nam id ſibi indiderat.* Rhenanus. Florentinus & Ven. *nam id ſibi indiderat.* Sed nihil mutavi. *Idem.*

2 *Ac mox feris objectus.*] Ex hoc loco poteſt diligens lector intelligere, quid ſit *objici*, vel *ſubjici* feris; nam utrumque dicitur. Dicebantur itaque *objici* vel *ſubjici* feris, qui eis dilaniandi tradebantur, ut Danielem, & divum Dionyſium feris objectos legimus. Videat quoque ſtudioſus, quod de Androclo Daco Gellio ſcriptum eſt l. 5, c. 14. Cic. pro Roſcio Amer. *Noluerunt majores feris corpus objicere.* & Lamprid. in Comm. *Adoleſcens omne genus infamavit hominum & ab omnibus eſt infamatus, irridentes ſe feris objecit.* Spartianus in Severo, *Narciſſum deinde Commodi ſtrangulatorem leonibus objecit. Subjici* feris dixit Sueton. Cal. 21. Omnibus nota eſt Vedii Pollionis crudelitas, qui ſervos ob minimum delictum in vivaria murænarum immergebat. Senec. lib. 3. de Ira 40. Aliud erat in ludum venatorium damnari. Nam tum pugnandum erat cum beſtiis, & hi *Ad beſtias damnati* dicebantur. Vnde *Beſtiarii* vocati à Suetonio, qui cum beſtiis pugnabant, & Ludus beſtiarius, in quo beſtiarii depugnabant. Plinius Epiſt. 10. *Quidam, vel in opus damnati, vel in ludum publicorum ſervorum officio funguntur.* Lupanus. Similiter poſtea Conſtantinus pater per filium attritis Alemannis, qui in Italiam irruperant, ipſorum reges captos ſpectaculo beſtiis objecit: quæ vetus noxiorum hominum pœna fuit. Siquidem apud Pauſaniam lib. 1. legitur, Lyſimachus Macedo Alexandri ſatelles, in eandem cum leone caveam objici regis ira juſſus: ſed cum beſtiam à Lyſimacho interemptam rex audiſſet, viri perpetua admiratione virtutem proſecutus eſt. Romæ vero Scipio exemplo patris ſui Æmilii Paulli, qui Macedones vicerat, ludos fecit, transfugas atque fugitivos beſtiis objecit, auctor Florus ex Liv. 51. Sic apud Sen. Ep. 7. *Mane leonibus & urſis homines, meridie ſpectatoribus ſuis objiciuntur.* Quibus in locis confundunt auctores *objicere feris damnatos*, & *ad beſtias dare*, cum venationis pugna populo exhibetur, ut eſt ex Apione apud Gell. l. 5. In eo autem diſcrimen eſſe videtur, quod *beſtiis objectus*, ut Maricus hoc loco, homo imbecillus à valentiſſima

aut bona cujuſquam, ſævitum: rata fuere eorum, qui acie Othoniana ceciderant, teſtamenta, aut lex inteſtatis. prorſus, [1] ſi luxuriæ temperaret, avaritiam non timeres. Epularum fœda & [2] inexplebilis libido, [3] ex urbe atque Italia irritamenta gulæ

ma beſtia laniatur: *ad beſtias datus* plerumque præclaram beſtiam venabulo transverberat. Qua vero pugna, docet Caſſiodorus Var. l. 5. & illo caſu, qui certationis diſcrimine pœnam luiſſet, culpæ vacuus, & pœnæ alterius erat. Vnde apud Vlpianum *ad beſtias dari*, minor liberorum pœna eſt, quam ſervorum, qui ſummo ſupplicio afficiuntur. l. 8. D. lege Corn. de falſis. Cæterum Maricus quod plebem ad arma concitaſſet, legitime punitus eſt. Paullus enim ait: *auctores ſeditionis & tumultus populo concitato, pro qualitate dignitatis aut in furcam tolluntur, aut feris objiciuntur, aut in inſulam deportantur.* l. 38. D. de pœnis. Erant autem hæ diverſæ puniendi formæ, in furcam ſive crucem tolli, & feris objici, quamvis & qui objicerentur, cruci adfixi forent, quo facilius à beſtia laniarentur, ut indicat Martial. l. 1. Ep. 7.

Nuda Caledonio ſic pectora præbuit urſo,
Non falſa pendens in cruce Laureolus.

At beſtiis ſubjectus Maricus, non laniabatur, ait Cornelius, non quod Deus eſſet, qualis videri geſtiebat, ſed forte, quod citrium dicto pœnæ die ſumpſiſſet, vel quod ferarum ora aſpergi chalcantho curaſſet. Legimus enim apud Hermolaum ex Athenæo l. 3. c. 5. in Ægypto horrendis animalib. objectos prædones, qui theatrum ingreſſuri citrium à muliercula datum comediſſent, mali nihil quicquam ab illis paſſos eſſe. Plinius de chalcantho quoque lib. 34. c. 12. ſcribit. Quod vero tanquam inviolabili Marico feræ, quibus objectus, nec laniatus erat, humaniſſime pepercĭſſent; an iterum inſligi pœna, aliudve genus mortis irrogari debuerit à Vitellio, juris quæſtio eſt, cujus Seneca exemplum refert, Declam. 3. lib. 1. ſed ejus definitio locum alium poſtulat. *Vertranius.*

1 *Si luxuriæ temperaret.*] Non dubium eſt, quin Tacitus, *luxuriæ*, ſcripſerit, ut habet Florent. non, *luxuriam*, ut vulgati. Sic alibi *temperare felicitati, victoriæ, lacbrymis, dolori*, &c. *Pichena.* Muret. *luxuriæ.* Nihil intereſt: ſed hoc elegantius, & magis in Taciti uſu. *Acidalius.*

2 *Inexplebilis libido.*] Vide Suet. Vit. c. 13. *Savilius.*

3 *Ex urbe atque Italia irritamenta gulæ.*] Simile de Nerone l. 15. Ann. 37. *Volucres & feras diverſis è terris, & animalia maris Oceano ab uſque petierat.* Genus iſtud hominum ſugillat Seneca epiſt. 60. *Quamdiu unius menſa frumentum multa navigia, & quidem non ex uno mari ſubvehent?* ita quidem in edit. vulg. ſed libri calamo exarati, ſufficiunt nobis *inſtrumentum*; quod ego amplexus ſum in Animadverſionibus meis; neſcio quam feliciter; pugnante pro recepta lectione Critici Senatus principe, cui nunc nihil reſpondeo, niſi hoc, non agere eo loci Senecam de *turba ſervorum, ad quos paſcendos tranſmarinarum regionum eſt optanda felicitas*, ut idem loquitur Epiſt. 17. ſed nec de immodica hominum cupiditate, quam reprehendit Epiſt. 114. quid ergo; de conviviorum luxuria. nam cur heic iterum inculcaret *frumentum*, cum proxime dixerit; *Quamdiu ſationibus implebimus magnarum urbium campos? quamdiu nobis populus metet?* Verum locum illum fulcivimus ſuis tibicinibus l. 11. Suſpic. c. 16. *Gruterus.*

læ geſtabantur, ſtrepentibus [1] ab utroque mari itineribus: exhauſti conviviorum apparatibus principes civitatum: vaſtabantur ipſæ civitates: degenerabat à labore ac virtute miles, aſſuetudine voluptatum, & contemptu ducis. [2] Præmiſit in urbem edictum, quo vocabulum *Auguſti* differret, *Cæſaris* non reciperet, cum de poteſtate nihil detraheret. [3] Pulſi Italia mathematici. Cautum ſevere, *ne* [4] *equites Rom. ludo & arena pollucrentur.* priores id principes, pecunia, & ſæpius vi, perpulcrant: ac pleraque muncipia, & coloniæ, æmulabantur [5] corruptiſſimum quemque adoleſcentium pretio illicere.
63 Sed Vitellius, adventu fratris, & irrepentibus dominationis magiſtris, ſuperbior & atrocior, occidi Dolabellam juſſit, quem in coloniam Aquinatem ſepoſitum ob Othone retulimus. Dolabella, audita morte Othonis, urbem introie-

1 *Ab utroque mari.* Vtrumque mare, vocatur mare ſuperum ſive Hadriaticum, nunc ſinus Venetus, in cujus intimo ſinu Venetiæ ſitæ ſunt: atque mare inferum ſive Tuſcum aut Tyrrhenum. Niſi de Ionio atque Ægæo mari malis intelligi. *Lupanus.*

2 *Præmiſit in urbem edictum* &c.] Eo edicto reſpondere videtur Vitellius SC. ſuper honoribus ſibi decretis. Dixit enim ſuperius: *In Senatu cuncta longis aliorum principatus compoſita, ſtatim decernuntur.* inter quæ, vocabulum Auguſti, Cæſariſque fuiſſe, credendum eſt. *Pichena.*

3 *Pulſi Italia Mathematici.*] Summa edicti erat, *ut intra Kal. Octobr. Vrbe Italiaque Mathematici excederent.* Proxima nocte Aſtrologi aliud vulgarunt programma ut ſcribit Suet. c. 14. *Bonum factum, ut Vitellius Germanicus intra eundem Calendarum diem uſquam ne eſſet.* Quam hoc in ipſo verum comprobavit eventus, qui in finem uſque mox ſecuti Decembris ſupervixit, velim conſtaret nobis ex Aſtrologorum ſupputationibus ad liquidum deductis, præſertim cum ipſorum libri ambitioſe admodum vendìtent id exemplum. Vt verum fatear, Zonaras videtur errantibus patrocinari, ut & Xiphilinus, qui edictum ſcribit propoſitum, poſtquam Vitellius Romam venerat, cum ex Tacito colligi poſſit Lugduno potius miſſum fuiſſe. *Savilius.*

4 *Equites Romani ludo & arena polluerentur.*] Ludum intelligit ſcholam, & locum, in quo gladiatores docentur gladiaturam, ut Sueton. in Iul. 31. Caligula Equeſtrem ordinem, ut ſcenæ arenæque devotum, proſcidit. Atque hoc loco Vitellius pollui arena Equites Romanos vetuit. Gladiatoria vero arena ſignificatur, in qua gladiatores depugnabant. Vnde *Arenarii* dicti, qui arena depugnabant. *Lupanus.*

5 *Corruptiſſimum quemque.*] Senec. ep. 99. *Aſpice illos juvenes, quos ex nobiliſſimis domibus in arenam luxuria projecit.* Savillius.

1 *Se-*

troierat. id ei Plautius Varus prætura functus, ex intimis Dolabellæ amicis, apud Flavium Sabinum præfectum urbis objecit, *tamquam rupta cuſtodia, ducem ſe victis partibus oſtentaſſet.* addidit *tentatam cohortem, quæ Oſtiæ ageret.* nec ullis tantorum criminum probationibus in pœnitentiam verſus, [1] ſeram veniam poſt ſcelus quærebat. Cunctantem ſuper tanta re Flavium Sabinum, Triaria L. Vitellii uxor, ultra feminam ferox, terruit *e periculo Principis* [2] *famam clementiæ affectare.* Sabinus ſuopte ingenio mitis, ubi formido inceſſiſſet, facilis mutatu, & in alieno diſcrimine ſibi pavens, ne allevaſſe videretur, impulit ruentem. Igitur Vitellius, metu & odio, 64
quod Petroniam uxorem ejus mox Dolabella in matrimonium accepiſſet, vocatum per epiſtolas, *vitata Flaminiæ viæ celebritate, divertere Interamnam, atque ibi interfici* juſſit. [3] Longum interfectori viſum: in itinere ac taberna, projectum humi jugulavit: magna cum invidia novi principatus, [4] cujus hoc primum ſpecimen noſcebatur. Et Triariæ licentiam, mo-

1 *Seram veniam poſt ſcelus quærebat.*] Codex manuſcr. manifeſte habet pro *ſeram*, *ſecundam*. Itaque & nos ſic ſcripſimus. *Rhenanus.* Neſcio cur Rhenanus veterum librorum ſcripturam mutaverit ſcripſeritque: *ſecundam*, Repoſui ergo Flor. auctoritate vocem, *ſeram*, optimo ſenſu. ait enim: Cum Plautius objecta non probaret, pœnitentia ductus ſceleris ſui veniam quærebat: ſed ſero ac fruſtra, cum nihilominus Dolabella occiſus fuiſſet. *Pichena.* *Seram* alias legi notatum, ſed nemini adhuc receptum. Mihi olim *poſt* gloſſema videbatur, & Tacitum ſcripſiſſe: *veniam ſecundum ſcelus quærebat.* Eſſe enim aliquando *ſecundum* idem quod *poſt*. Nunc hæſito. *Acidalius.* Facile apparet hæc minus intellecta ab eis, qui hactenus heic retinuerunt Rhenani, *ſecundam*, plane contra mſſ. & edd. vett. in quibus conſtanter, *ſeram*, quod auctoris legitimum. Loquitur de Plautii pœnitentia qui cum objecta Dolabellæ probare non poſſet; inductus pœnitentia, veniam petiit delationis ſuæ: quemadmodum, meo judicio, recte expoſuit Pichena. *Gruterus.*

2 *Et famam clementiæ affectare.*] Nos, *affectaret*, Subauditur, *ut*. Rhenanus. Sic quidem Veneta edit. at Romana, *tenuit ne periculo* &c. *adfectaret*, fortaſſe ſincerius vulgato. *Gruterus.*

3 *Longum interfectori.*] Hic ordo verborum in meis libris: & ſententia liquet. Alii trajiciunt, quid niſi libidine quadam omnia mutandi? *Lipſ.*

Longum interfectori viſum. In itinere.] Repoſuimus, *Longum interfectori*, (ſubauditur, *erat.*) *In itinere viſum* &c. *Rhenanus.*

4 *Cujus hoc primum ſpecimen noſce-*

modeſtum è proximo exemplum onerabat, Galeria imperatoris uxor, [1] non immitis triſtibus: & pari probitate, mater Vitelliorum Sextilia, antiqui moris. Dixiſſe quin etiam, ad primas filii ſui epiſtolas, ferebatur, *non Germanicum à ſe, ſed Vitellium genitum.* Nec ullis poſtea fortunæ illecebris, aut ambitu civitatis [2] in gaudium evicta, domus ſuæ tantum adverſa ſenſit.
65 Digreſſum à Lugduno Vitellium, M. Cluvius Rufus aſſequitur, omiſſa Hiſpania; lætitiam & gratulationem vultu ferens, animo anxius, & petitum ſe criminationibus gnarus. Hilarius Cæſaris libertus detulerat, *tamquam audito Vitellii & Othonis principatu, propriam ipſe potentiam, & poſſeſſionem Hiſpaniarum tentaſſet: eoque* [3] *diplomatibus nullum Principem præſcripſiſſet.* Interpretabatur quædam [4] ex orationibus ejus, contumelioſa in Vitellium, & pro ſe ipſo popularia. Auctoritas Cluvii prævaluit, ut puniri ultro libertum ſuum Vitellius juberet: Cluvius [5] comitatu prin-

ſcebatur.] Vocabulum poſtremum hinc auferri poſſet ſine ullo ſententiæ malo. lib. 1. Ann. 6. *Primum facinus novi principatus fuit Poſtumi Agrippæ cædes.* Gruterus.

1 *Non minax triſtibus.*] Scripſimus, *non minis triſtibus.* Rhenanus. Danesſius legebat: *Non minus triſtibus.* Vrſinus. Vulgo, *non minax.* Sed ſuſpecta illa vox, nec veterum librorum fide adſtruitur. Florent. corrupte, *non inmix.* Corrigendum olim putavi, *non nimia triſtibus,* id eſt, non ſuperba & intolerabilis erga triſtes ac miſeros, ut Triaria. At nuper aptius, ni fallor, emendavi, *non inmitis.* Voce ab auctore noſtro frequentiſſime uſurpata, & ſcripturæ priſcæ ſimiliore, quam *minax.* Pichena. In Flor. *inmix.* Hinc Pichena facit *nimia.* Sed auſim affirmare, me rectius conjeciſſe: *non minima ex triſtibus:* proxime etiam vulgatem ſcripturam, quæ ex compendio ſcribendi corrupta. Triſtes illi vocabant mulieres, nullo illicito gaudio aut laſcivia corruptas ſed pudicas & frugi. *Colerus.* Forte: *non immixta triſtibus.* i. non particeps ullius crudelis aut acerbi conſilii. *Gronovius.*

2 *In gaudium evicta.*] Caſtigavimus, *evecta.* Rhenanus. Magis probavi vocem, *evecta,* ex nonnullis Manuſcr. quam, *evicta,* ut in vulgatis. *Pichena.* Muret. mutat, *evecta.* Ego quod vulgatur, ſcripſiſſe Tacitum credo, imo ſcio. *Acidalius.*

3 *Diplomatibus.*] Quæ à præfectis licet conceſſa, & impreſſis eorum ſigillis munita eſſent, ſtilus tamen velut ex Principis perſona loquebatur, cujus nomine quodcunque iſtius generis mandatum concipiebatur. *Savillius.*

4 *Exhortationibus ejus.*] Emendavimus, *ex orationibus.* Rhenanus.

5 *Comitatu principis adjectus.*] Nos, *comitatui.* Idem.

1 *Exem-*

principis adjectus, non adempta Hiſpania, quam
rexit abſens, [1] exemplo L. Arruntii: eum Tiberius
Cæſar ob metum, Vitellius Cluvium nulla formidi-
ne, retinebat. Non idem Tribellio Maximo honos.
profugerat Britannia ob iracundiam militum, [2] miſ-
ſus eſt in locum ejus Vectius Bolanus è præſenti-
bus. Angebat Vitellium victarum legionum haud- 66
quaquam fractus animus. ſparſæ per Italiam, & vi-
ctoribus permixtæ, hoſtilia loquebantur: præcipua
quartadecimanorum ferocia, qui *ſe victos* abnuebant;
*quippe Bedriacenſi acie, vexillariis tamen pulſis, vires
legionis non affuiſſe.* Remitti eos in Britanniam, unde
à Nerone exciti erant, placuit; atque interim Ba-
tavorum cohortes una tendere, ob veterem adverſus
quartadecimanos diſcordiam, nec diu in tantis ar-
matorum odiis quies fuit. [3] Auguſtæ Taurinorum,
dum opificem quendam Batavus ut fraudatorem in-
ſectatur, legionarius ut hoſpitem tuetur, ſui cuique
commilitones aggregati, à conviciis ad cædem tran-
ſiere, & prœlium atrox arſiſſet, ni duæ prætoriæ
cohortes, cauſſam quartadecimanorum ſecutæ, his
fiduciam, & metum Batavis feciſſent *quos* Vitellius
agmini ſuo jungi, ut fidos; *legionem, Grajis Alpibus
traductam, eo flexu itineris ire* jubet, *quo Viennam vi-
tarent.* namque & Viennenſes timebantur. Nocte
qua proficiſcebatur legio, relictis paſſim ignibus, pars
Taurinæ Coloniæ ambuſta: quod damnum, ut plera-
que

1 *Exemplo L. Arruntii. Eum Tiberius.*] 4. Annal. *Savilius.* Vulgo, *L. Arruntii, quem Tiberius.* Emendationem indicavit Flor. qui habet, *Arruntium Tiberius.* Pichena.

2 *Vectius Bolanus. E præſentibus.*] Diſtingui malim, *Bolanus è præſentibus Angebat*, &c. ut ſignificet Bolanum e comitatu principis in Britanniam miſſum. *Lipſius.*

Miſſus in locum ejus, Vectius Bolanus è præſentibus.] Diſtinctio hæc à Lipſio repoſita, confirmatur etiam à Florent. Aliter in vulgatis: *Vectius Bolanus. E præſentibus*, &c. *Pichena.*

3 *Auguſtæ Taurinorum.*] Vulgo, *Turinum*, caput populorum Subalpinorum, quod firmiſſimo Regis noſtri præſidio tenetur. *Lupanus.*

1 *Cla-*

que belli mala, majoribus aliarum urbium [1] cladibus oblitteratum. Quartadecimani poſtquam [2] Alpibus degreſſi ſunt, ſeditioſiſſimus quiſque ſigna Viennam ferebant: conſenſu meliorum compreſſi, & legio
67 in Britanniam tranſvecta. Proximus Vitellio [3] è prætoriis cohortibus metus erat. [4] ſeparati primum, deinde addito [5] honeſtæ miſſionis lenimento, [6] arma ad tribunos ſuos deferebant: donec motum à Veſpaſiano bellum crebreſceret: [7] tum reſumpta militia, robur Flavianarum partium fuere. Prima claſſicorum legio in Hiſpaniam miſſa, ut pace & otio miteſceret: Vndecima ac ſeptima ſuis hibernis redditæ: [8] Tertiadecimani ſtruere amphitheatra juſſi. nam Cæcina Cremonæ, valens Bononiæ, ſpectaculum gladiatorum edere parabant: nunquam ita ad

1 *Cladibus obliteratum eſt.*] Verbum *eſt*, expunximus. *Rhenanus.*

2 *Alpibus digreſſi ſunt.*] Magis proprie corriges, *digreſſi*. Pichena. Significantius legas *degreſſi*. Atque ita lib. 1. *Cæcina propiore tranſitu Peninis jugis degredi juſſus*. lib. 3. *Pullo amictu palatio degreditur*. Acidalius.

3 *E prætoriis cohortibus metus.*] Sueton. Vit. c. 20. idem ſcribit, neque ulterius procedit: *quicquid prætoriarum cohortium fuit, uno exauctoravit edicto*. Sed conſcripto recens exercitu, qua de re agit Tacitus, etiam urbanæ cohortes videntur dimiſſæ. *Savilius.*

4 *Separata primum.*] Scripſi, *Separati*. Rhenanus.

5 *Honeſta miſſionis.*] Miſſio alia honeſta, alia ignominioſa eſt. honeſta ex valetudine, ex ſtipendiis confectis, & libera, niſi fallor, Rep. pro hæreditate adeunda, pro honoribus petendis, &c. *Savilius.* Satis ab Vlpiano in cap. 2. Pandectarum de his, qui notantur infamia, & à Martiano cap. 13. de re militari explicatur, tria eſſe miſſionum genera, *Honeſtam*, *Cauſariam*, (unde a Livio *Cauſarii* milites, qui ea ſe excuſant) *Ignominioſam*. Lupanus.

6 *Arma ad tribunos deferebant.*] Sic Flor. vulgo, *ferebant*. Pichena.

7 *Tum reſumpta militia.*] An cum de Veſpaſiani bello auditum. Vitellius iterum prætorianos ſibi adſcivit? potius intelligo, eos tum pro Veſpaſiano militiam reſumpſiſſe. infra enim ait: *Ad omnes exercitus legatoſque ſcripta epiſtola, præceptumque, ut Prætorianos Vitellio infenſos, reciperanda militia præmio invitarent*. Ergo antea non reciperaverant. & de Vitellio inferius *Prætorianos nuper exauctoratos inſectatus*. Pichena.

8 *Tertiam decimam ſtruere amphitheatrum juſſit.*] Codex regius habet, *Tertia decima*. Cujus occaſione vocabuli ſic repoſuimus, *Tertiadecimani ſtruere amphitheatrum juſſi*. Rhenanus. Danelius legebat, *Tertiadecima ac ſeptima ſuis hibernis reddita. Vndecimani ſtruere amphitheatra juſſi*, &c. non ut in vulgatis, *Vndecima ac ſeptima ſ. h. reddita. Tertiadecimani* &c. *Vrſinus.*

Struere amphitheatra.] Ad breve tempus, & ſic remiſſa in Pannoniam: ubi

àd curas intento Vitellio, ut [1] voluptatum obliviſceretur. [2] Et quidem partes modeſte diſtraxerat: 68
[3] apud victores orta ſeditio, ludicro initio, niſi [4] numerus cæſorum invidiam bello auxiſſet. Diſcubuerat Vitellius Ticini, adhibito ad epulas Verginio. Legati tribunique, ex moribus imperatorum ſeveritatem æmulantur, vel [5] tempeſtivis conviviis gaudent: perinde miles [6] intentus, aut licenter agit. Apud Vitellium omnia indiſpoſita, temulenta, [1] per-

ubi denuo conſpicitur, cum primum à Vitellio Illyricum deficeret. *Savil.*

1 *Voluptatum oblivisceretur.*] Ita Flor. at vulgo, *voluptates.* Pichena.

2 *Et quidem partes modeſte diſtraxerat.*] Et hoc verbum ex Flor. reſtitui. Vulgo, *diſtinxerat.* Pichena. Hinc incipiendum diximus caput: alii adſuebant præcedentibus, idque ſenſum turbaverat. *Freinshemius.*

3 *Apud victores orta ſeditio.*] Vix tandem emerſi me ex hac ſalebra, & vidi errorem. Tranſpoſiti enim per negligentiam verſus ſunt, iique in hunc ordinem cogendi: *Et quidem partes modeſte diſtraxerat, niſi numerus cæſorum invidiam bello auxiſſet. Apud victores orta ſeditio, ludicro initio. Diſcubuerat Vitellius,* &c. Si tamen locus integer eſt, de quo ambigo. Scripſi *diſtraxerat*, non, *diſtinxerat*: ex Vatic. & videtur ad ſententiam aptius, quia intellegit Vitellium ſatis clementer & modeſte legiones adverſæ partis diſparaſſe, & per varias provincias diſtraxiſſe, ne coirent. *Lipſius.*

Orta ſeditio ludicrorum initio.] Nos, *ludicro initio.* Rhenanus. Non eſt quod tranſpoſitum cenſeas. nec enim invidia bello è numero cæſorum in acie, quam ultra non ſævitum à Vitellianis; ſed è numero cæſorum poſt pacem partam ſociorum: quia duæ cohortes auxiliarium Gallorum cæſæ. *Mercerus.* Tranſpoſita hæc Lipſius autumat. Ego vulgatum textum reliqui. refertur enim cæſorum numerus ad duas cohortes in ea ſeditione interfectas, ut paulo infra narratur. Ideòque deteſtabatur civile bellum, in quo, tam levibus cauſſis, tot mala poſſunt accidere. *Pichena.* Levem originem habuit ſeditio, nempe ſtudium luctandi, ſed adeo res rediit, ut explicari nequiverit, niſi duarum cohortium ſtrage: unde civilis belli deteſtatio, quæ oblata quavis de cauſa ſemper arripitur. Tacit. *advertere proximi, deinde plures, hinc per omnem aciem miraculum, & queſtus, & ſæviſſimi belli execratio.* At Eruditiſſ. vir ea quaſi luxata ſic reſtituit in ſuas ſedes: *modeſte diſtinxerat, niſi numerus cæſorum,* &c. quaſique ibi agatur de numero interfectorum Bedriaci, & hoc ſenſu: modeſte ſe geſſit Vitellius cum victis, & inde laude dignus, niſi tot civium prælio perdidiſſet. Sed cur ſine chirurgia non referimus *niſi numerus cæſorum* ad *ludicro initio* & reſpectum dicimus ad duas Gallorum cohortes cæſas in illa turba? *Salmerius.*

4 *Numerus cæſorum invidiam bello auxit.*] Budenſe volumen habet, *nũ nũs cæſorum invidiam bello auxiſſet.* Correxi locum, *niſi numerus cæſorum invidiam bello auxiſſet.* Rhenanus.

5 *Tempeſtivus conviviis delectantur.*] Convivia tempeſtiva ſunt quæ ante conſuetam horam inchoata, longius protrahendæ hilaritati inſtruuntur. *Savilius.*

6 *Aut licentior.*] Antea, *licentioſus*, legebatur: quod ſane eligam præ iſto quod ſuppoſuit Rhenanus. *Lipſius.*

[1] pervigiliis ac Bacchanalibus, quam diſciplinæ & [2] caſtris propiora. Igitur duobus militibus, altero legionis quintæ, altero è Gallis auxiliaribus, [3] per laſciviam ad certamen luctandi accenſis, poſtquam legionarius prociderat, inſultante Gallo, & iis qui ad ſpectandum convenerant in ſtudia diductis; erupere legionarii in perniciem auxiliorum, ac duæ cohortes interfectæ. Remedium tumultus fuit, alius tumultus. pulvis procul, & arma aſpiciebantur: conclamatum repente, *XIV. legionem, verſo itinere, ad prœlium venire.* ſed erant agminis coactores. agniti, dempſere ſolicitudinem. Interim Verginii ſervus forte obvius, ut *percuſſor Vitellii* inſimulatur. & ruebat ad convivium miles, *mortem Verginii* expoſcens. Ne Vitellius quidem, quamquam ad omnes ſuſpiciones pavidus, de innocentia ejus

Intentus aut licentioſus.] Scripſimus, aut *licentioſior.* Nam in Budenſi volum. legitur, *licenter.* Rhenanus. Addit verbum Florentin. *aut licent. agit*, id eſt *licenter agit.* Pichena.

1 *Pervigiliis.*] Vigiliæ & ſollennia noctu peragi ſolita in honorem Deorum quorundam, interdum in noctes aliquot continuas protracta, qualibet ſane inſolentia licentiaque infames; *Cum vinum & nox, & miſti fœminis mares, ætatis teneræ majoribus diſcrimen omne pudoris exſtinxiſſent*, ait Livius. Abundarunt tali ſacrorum genere Græcorum reſp. infundente ſe pariter vitiorum comitantium multitudine, ut Comœdiæ iſtius temporis docent, atque ex Plauti Aulularia perſpicere licet: *Ego me injuriam feciſſe fateor filiæ tuæ, Cereris vigiliis per vinum atque impulſu adoleſcentiæ.* Sed hæc Cereris ſacra videntur præ cæteris caſtius habita, ut locum ſuum tueri potuerint, multis aliis rejectis apud Tullium 2. de legibus. *Nocturna ſacrificia mulierum, ne ſunto præter illa, quæ pro populo rite fient, neve quem initianto, niſi ut aſſolet, Cereri Græco ſacro.* Vitellius, narrante Sueton. c. 10. *in Apennini quidem jugis etiam pervigilium egit*; Tacito fortaſſis ad illud factum hic alludente. Bacchanalia autem, ut opinor, pervigilia fuerunt in honorem Bacchi, omnium perditiſſima, & vera morum corruptela. De illorum origine, incremento, deſtructione apud Rom. legatur Livius l. 38. & Tullius de Legibus. *Savillius.*

2 *Caſtris propiora.*] Codex Manuſc. *promptiora*, nec eſt abſurda lectio. Nec illic habentur mox duæ voces; *altero è*; ſed tantum, *altero legionis quintæ, Gallis auxiliaribus.* Rhenanus. Vide Sueton. Vit. 10. *Savillius.*

3 *Per laſciviam & certamen.*] Verius, *ad certamen:* quod in Florentino item exſtat. *Lipſius.*

Per laſciviam & certamen luctandi accenſis.] Lege ex Floren. *ad certamen.* Quod & Lipſius judicio ſuo conjectavit. *Pichena.*

ejus dubitavit. ægre tamen cohibiti, qui exitium viri conſularis, & quondam ducis ſui flagitabant. Nec quemquam ſæpius quam Verginium, omnis ſeditio infeſtavit. manebat admiratio viri, & fama; ſed oderant, ut faſtiditi. [1] Poſtero die Vitellius, 69
ſenatus legatione quam ibi opperiri juſſerat, audita, tranſgreſſus in caſtra, ultro *pietatem militum* collaudavit: frementibus auxiliis, *tantum impunitatis atque arrogantiæ legionariis acceſſiſſe.* Cohortes Batavorum, ne quid truculentius auderent, in Germaniam remiſſæ, principium interno ſimul [2] externoque bello parantibus fatis. Reddita civitatibus Gallorum auxilia, ingens numerus, & prima ſtatim defectione, [3] inter inania belli aſſumptus. Ceterum, ut largitionibus [4] affectæ tamen imperii opes ſufficerent, *amputari legionum auxiliorumque numeros* jubet, vetitis ſupplementis: & promiſcuæ miſſiones offerebantur. [5] exitiabile id Reip. ingratum militi, cui eadem munia inter paucos, periculaque

1 *Poſtera die.*] Nos; *poſtero.* Rhenanus.

2 *Externoque bello parantibus fatis.*] Concitore Civili & Batavis, quodque mox Gallorum rebellio continuavit. Tac. 4. & 5. hiſt. *Savilius.*

3 *Inter initia belli aſſumptus.*] Ita Daneſius legebat pro eo, quod in vulgatis eſt, *inter inania belli*, &c. *Urſinus.* Lipſius mallet, *immania.* Mihi vox, *inanis*, magis probatur hoc ſenſu: Aſſumpta à Vitellio Gallorum auxilia, ut ſpeciem magni exercitus facerent, cum revera nihil aliud eſſet, quam inane & inutile vulgus. *Pichena.* Non placet *immania* multo minus *munia.* Auxilia reſpectu legionum *inane* quid ſunt; at & *robur* dicuntur 1. hiſt. 61. *quorum robur legio una prima & viceſima fuit.* Sic naturæ bona in comparationem veræ virtutis lib. 13. ann. *Omnium ora in ſe vertebat, corpore ingens, verbis magnificus, & ſuper experientiam ſapientiamque etiam ſpecie inanium validus.* Eodemque modo cultus ſine imperii vi, lib. 16. *Tantuſque Romæ quantus conſulibus honor eſſet: ſcilicet externæ ſuperbiæ ſueto, non erat notitia noſtri, apud quos vis imperii valet, inania tranſmittuntur.* Salinerius. Non habet hic locum *inania.* Feram; quod in aliis libris eſt, *munia*, donec quod probem aliud inveniatur. Conjeci ipſe olim, *minas.* neque nunc diſplicet: nondum tamen in eo acquieſco. *Inter minas*, id eſt, dum bellum parat, & minatur, aptiſſima quidem ſententia. Quid ſi pro *inania* legas *initia?* Acidalius.

4 *Affecta tamen imperii opes ſufficerent.*] Vocat eleganter *affectas opes imperii*, quas imminutas intelligit exhauſtaſque. *Rhenanus.*

5 *Exitiabile id Reip.*] Scripſi, *Exitiabile.* Flor. volente. Vulgo *Exitiale.* Pichena.

laque ac labor crebrius redibant. & vires luxu corrumpebantur; contra veterem diſciplinam, & inſtituta majorum, apud quos virtute quam pecunia res Romana melius ſtetit.
70 Inde Vitellius Cremonam flexit, & ſpectato munere Cæcinæ, inſiſtere Bedriacenſibus campis, ac veſtigia recentis victoriæ luſtrare oculis, concupivit. Fœdum atque atrox ſpectaculum. intra XL pugnæ diem [1] lacera corpora, trunci artus, putres virorum equorumque formæ, infeſta tabo humus, protritis arboribus atque frugibus, dira vaſtitas. nec minus [2] inhumana pars viæ, quam Cremonenſes [3] lauro roſiſque conſtraverant, [4] exſtructis altaribus, cæſiſque victimis, [illegible] re-

1 *Lacera corpora.*] Xiphilinus refert in prœlio circa Cremonam utrimque cecidiſſe 40000. Tacitus ex præcepto Salluſtii nunquam aut raro numerum exprimit. *Savillius.*

2 *Inhumana pars viæ.*] Forte, *inamœna.* Rhenanus. Male heic infarcire cupit Rhenanus *inamœna*; ubi locus diritatis & horroris. Sic alibi dixit *inhumana ſecuritas.* lib. 3. hiſt. 83. *Gruterus.*

3 *Lauru roſiſque.*] Nos, *lauro.* Rhenanus. Principes & tali faſtigio proximi excipi ſolent ſparſis per vias, quacunque incederent, floribus. Herodianus libro 4. Caracalla Alexandriam ingrediente, *δᾳδουχίαις τε καὶ ἀνθέων βολαῖς ἐτίμων τὸν βασιλέα.* i. *honorabant Imperatorem accenſis facibus ſparſiſque floribus.* & libro 1. cum Romam Commodus intraret, *ὡς δὲ πλησίον ἐγένετο τῆς Ῥώμης πᾶσά τε ἡ σύγκλητος, καὶ πανδημεὶ ὅσοι τὴν Ῥώμην κατῴκουν ἄνθρωποι, δαφνηφοροῦντές τε, καὶ πάντα ἐπιφερόμενοι ἄνθη τότε ἀκμάζοντα, ὡς ἕκαστος οἷός τε ἦν, πόῤῥω τῆς πόλεως ὑπήντων.* i. *cùm Romæ appropinquaret, totus Senatus, & quotquot Romam incolebant, urbe egreſſi obviam procedebant, quam longe poterant, lauros geſtantes & flores quos anni tempeſtas dabat.* Claudian. Paneg. 2. de Stilicone. *Spectabunt cupidæ matres, ſpargentur & omnes Flore viæ.* Savillius.

4 *Exſtructis altaribus, cæſiſque victimis.*] Aræ iſtæ & Victimæ, Vitellii Genio & Victoriæ. Fœda, ſed vetus adulatio: quam in adventu Regum aut Principum uſurparunt Græci Latinique. Iuſtinus libro XXIV. *Arſinoë prægreſſa virum, feſtum diem urbi indicit, domos, templa, ceteraque omnia exornari jubet:* ARAS *ubique* HOSTIASQVE *diſponi.* Valer. libro IX. De luxuria: *Quid ſibi volunt princeps ſuorum temporum Metellus Pius, cum in Hiſpania* ADVENTVS *ſuos ab hoſpitibus* ARIS ET THVRE *excipi patiebatur?* Factum & Cæſari è Gallia reduci. Hirtius lib. VIII. *Multitudo obviam procedebat:* HOSTIÆ *omnibus locis immolabantur: tricliniis ſtratis fora templaque occupabantur.* Et paſſim deinde Principibus. In Caligula Sueton. cap. XIII. *Inter* ALTARIA *&* VICTIMAS, *ardenteſque tedas, denſiſſimo & latiſſimo obviorum agmine inceſſit.* In Galba idem c. XVIII. *Cum per omne iter, dextra ſiniſtraque* VICTIMÆ *opidatim caderentur.* Plinius Panegyrico, de adventu Trajani: *Ut plena* ALTARIBVS, *anguſta,* VICTIMIS *cuncta!* Alius Panegyriſtes ad

[1] regium in morem: quæ læta in præſens, mox
perniciem ipſis fecere. Aderant Valens & Cæci-
na, monſtrabantque pugnæ locos: *hinc* [2] *inrupiſſe*
legionum agmen, *hinc* [3] *equites coortos: inde circum-*
fuſas auxiliorum manus. Iam tribuni præfectique,
ſua quiſque facta extollentes, [4] falſa, vera, aut ma-
jora vero miſcebant. Vulgus quoque militum, cla-
more & gaudio, deflectere via, [5] ſpatia certami-
num recognoſcere; aggerem armorum, ſtrues cor-
porum intueri, mirarique. Et erant quos varia
fors rerum, lacrymæque & miſericordia ſubiret.
at non Vitellius flexit oculos, nec tot millia inſe-
pultorum civium [6] exhorruit. lætus ultro, & tam
propinquæ ſortis ignarus, inſtaurabat ſacrum [7] diis
loci. Exin Bononiæ, à Fabio Valente, gladiato- 71
rum ſpectaculum editur, advecto ex urbe cultu.
Quantoque magis propinquabat, tanto corruptius
iter,

ad Maximianum: *Totamque hanc urbem repentina tua in hoſtes eruptione ſollicitam, lætitia & exultatione & ARIS flagrantibus, & SACRIFICIIS & ODORIBUS accenſis numini tuo, impleſti.* Lipſius.

1 *Regium in morem.*] Non mirum id in Romanis Principibus; niſi abroganda Suetonio fides in Galb. 18. *Per omne iter dextra ſiniſtraque oppidatim victima cadebantur.* Savillius.

2 *Erupiſſe legionum agmen.*] Liber Corvini regis, *irrupiſſe.* Rhenanus. Rectius, ut opinor, ex Flor. *inrupiſſe.* quam ut vulgo, *erupiſſe.* Nam de ipſis Vitellianis legionibus ſermo eſt, quæ in Othonianos irruperant. *Pichena.*

3 *Equites cohortes.*] Nos, *coortos.* Rhenanus.

4 *Falſo vera aut majora vero miſcebant.*] Manuſcr. volumen, *Falſa vera aut majora vero miſcebant.* Senſus eſt, Falſa & vera aut majora vero miſcebant. *Rhenanus.* Florentini lectionem, *falſa vera, aut majora vera* &c. vulgatæ antepoſui. Ea erat. *falſo vera* &c. *Pichena.*

5 *Spacia certaminum recognoſcere.*] In volumine man. *Spacia certamina recognoſcere.* Repone, *Spacia & certamina recognoſcere.* Rhenanus.

6 *Horruit.*] Sueton. Vit. 10. *ut campos, in quibus pugnatum eſt, adiit abhorrentes quoſdam cadaverum tabem, deteſtabili voce confirmare auſus eſt, optime olere occiſum hoſtem, & melius civem.* Savillius.

7 *Diis loci.*] Illorum religio ſilvis & campis ſuum tribuit peculiarem deum, quo non favente, nihil non iſto loco ſiniſtre tentarent homines, Sic Æneas apud Virgil. lib. 7. 130. Italiam ingreſſus, *Geniumque loci, primamque deorum Tellurem, Nymphaſque & adhuc ignota precatur Flumina.* Oreſtes in Sophoclis Electra, Ἀλλ' ὦ πατρῴα γῆ, θεοί τ' ἐγχώριοι δέξασθέ με. *Ne patria tellus, vosque præſides. dii Excipite me.* Apud Xenophontem 1. παιδ. Cambyſes & Cyrus cum Perſiam relinquerent:

iter, immixtis hiſtrionibus & [1] ſpadonum gregibus, & cetero Neronianæ aulæ ingenio. namque & Neronem ipſum Vitellius admiratione celebrabat, [2] ſectari cantantem ſolitus, non neceſſitate, qua honeſtiſſimus quiſque, ſed [3] luxu, & ſaginæ mancipatus emptuſque. Vt Valenti & Cæcinæ vacuos honoris menſes aperiret, [4] coartati aliorum conſulatus, [5] diſſimulatus Martii Macri, tamquam Othonianarum partium ducis: & Valerium Marinum, deſtinatum a Galba conſulem, diſtulit; nulla offenſa, ſed mitem, & injuriam ſegniter laturum. Pedanius Coſta omittitur, ingratus principi, ut adverſus Neronem auſus, & Verginii extimulator. Sed alias protulit cauſſas. [6] actæque inſuper Vitel-

72 lio gratiæ, conſuetudine ſervitii. Non ultra paucos dies, quamquam acribus initiis cœptum, mendacium valuit. Exſtiterat quidam, *Scribonianum ſe Camerinum ferens; Neronianorum temporum metu in Iſtria oc-*

προσηύξαντο θεοῖς ϗ ἥρωσι τὴν Περσίδα γῆν κατέχουσιν, ἵλεως ϗ εὐμενεῖς πέμπειν σφᾶς. i. *Deos Perſiæ tutelares rogabant, ut faverent & feliciter propoſitum iter conficere paterentur.* Mediam ingreſſi, προσηύχοντο αὖθις θεοῖς Μηδίαν γῆν κατέχουσιν, ἵλεως ϗ εὐμενεῖς δέχεσθαι αὐτοὺς, i. *iterum orabant deos* &c. ut *propitii acciperent.* Savillius.

1 *Spadonum gregibus.*] 3. hiſt. de Fabio Valente, *multo ac molli concubinarum ſpadonumque agmine.* Idem.

2 *Sectari cantantem ſolitus.*] Vide Sueton. 4. *Idem.*

3 *Luxu & ſagina mancipatus.*] Niſi Cornelius in dandi caſu ſingulari dixerit, *luxu*, Lucilium, Virgilium, Cæſarem ſecutus, uti ſupra 1. Hiſt. *prætextu veteris amicitiæ datum*: de quo Gell. lib. 4. malim ſcriptum, *luxu & ſagina mancipatus emptuſque*, id eſt, traditus & acceptus, quæ propria verborum ſignificatio eſt. de illo ſcriptum Ann. 11. *Vertranius.* Videtur legendum, *luxu & ſagina.* Vrſinus.

4 *Cohortati aliorum conſulatus.*] Emendavi, *coartati* &c. *Rhenanus.* Nonnulli ſane loco dejecti; ſed quiſque, ut patet, binos menſes explevit, recepta tum iſtius temporis conſuetudine. adi notas in lib. 1. *Savillius.*

5 *Diſſimulatus M. Macri.*] Scribendum videtur *Martii Macri.* Nam ita eum ſupra crebro nominat, qui Præfectus gladiatoribus fuit. *Lipſius.*

Diſſimulatus Martii Macri.] Vulgo, *M. Macri.* Lipſius verum illius nomen reſtituit, quo ſupra à Tacito appellatur, & Flor. congruit, in quo legitur. *Marci Macri.* Pichena.

6 *Actaque inſuper Vitellio gratiæ, conſuetudine ſervitii.*] Sic ſupra l. 13. *Seneca, qui finis omnium cum dominante ſermonum, grates agit*, & in vita Agr. *agi ſibi gratias paſſus eſt, non erubuit beneficii invidia.* Seneca de Ira 2, 33. *Notiſſima vox eſt ejus, qui in*

cultu

*occultatum, quod illic clientelæ & agri veterum Craſſo-
rum, ac nominis favor manebat.* Igitur deterrimo
quoque in argumentum fabulæ aſſumpto, vulgus
credulum, & quidam militum errore veri, ſeu tur-
barum ſtudio, certatim aggregabantur; cum per-
tractus ad Vitellium, [1] interrogatuſque *quiſnam mor-
talium eſſet*, poſtquam nulla dictis fides, & à domi-
no noſcebatur, conditione fugitivus, nomine *Ge-
ta*, [2] ſumptum de eo ſupplicium in ſervilem mo-
dum. Vix credibile memoratu eſt, quantum ſu- 73
perbiæ ſocordiæque Vitellio adoleverit, poſtquam
[3] ſpeculatores è Syria Iudæaque, *adactum in verba
ejus Orientem* nuntiavere. Nam etſi vagis adhuc &
incertis auctoribus, erat tamen in ore famaque Ve-
ſpaſianus, ac plerumque ad nomen ejus Vitellius
excitabatur: tum ipſe exercituſque, ut nullo æmu-
lo, ſævitia, libidine, raptu, in externos mores
proruperant. At Veſpaſianus bellum armaque, 74
[4] & procul vel juxta ſitas vires, circumſpectabat.
Miles ipſi adeo paratus, ut præeuntem ſacramen-
tum & [5] fauſta Vitellio omnia precantem, [6] per
ſilentium audierint. Muciani animus, nec Veſpa-
ſiano

cultu regum conſtuuerat, cum illum quidam interrogaſſet, quomodo variſſimam rem in aula conſecutus eſſet, ſenectutem? Injurias, inquit, accipiendo & gratias agendo. Idem

1 *Interrogatus quiſnam mortalium eſſet.*] Nos, *interrogatuſque quis mor. eſſet.* Rhenanus.

2 *Sumtum de eo ſupplicium ſervilem in modum.*] Id eſt, virgis cæſus extremo ſupplicio affectus eſt, ut oſtendit Acron in comm. Horatii. Nam domini ſervos ad trabem ſuſpenſos flagellabant, atque in media domo, ad terrorem incutiendum, ſervis habenas pendebant. *Lupanus.*

3 *Speculatores è Syria Iudaeaque.*] Delevimus præpoſitionem *è*, quæ ſubintelligitur. *Rhenanus.* Aberat à vulgatis præpoſitio, *è*, quam ex Flor. reſtitui. *Pichena.* Iterum Muretus præpoſitionem addit, *ſpeculatores è Syria.* Poſſis etiam legere, *ſuperbia ſocordiaque* nominandi caſu, id eſt, quantum Vitellio aucta ſit ſuperbia: *Acidalius.*

4 *Et procul vel juxta ſitas vires.*] Particulam *&* ſubmovimus. *Rhenanus.* Hic etiam ex Flor. addidi illud *&*, quod in editis vacabat. *Pichena.* Inſeruerim cum Mureto copulam, *& procul &c. Acidalius.*

5 *Fauſta Vitellio omnia precantem.*] Malim hic *omina.* ut oſtendi ſupra ad 1, 35. *Freinshemius.*

6 *Per ſilentium audierunt.*] Conſue-

ſiano alienus, & in Titum pronior. [1] præfectus Ægypti Alexander, conſilia ſociaverat. [2] Tertiam legionem, quod è Syria in Mœſiam tranſiſſet, ſuam numerabat. ceteræ Illyrici legiones ſecuturæ ſperabantur. Namque [3] omnes exercitus flammaverat arrogantia venientium à Vitellio militum, quod truces corpore, horridi ſermone, ceteros ut impares irridebant. [4] Sed in tanta mole belli plerumque cunctatio, & Veſpaſianus modo in ſpem erectus, aliquando adverſa reputabat; *Quis ille dies foret*, [5] *quo LX. ætatis an-*

ſueverunt enim bene ſentientes milites, acclamationibus preces adjuvare. *Ferrettus.*

1 *Præfectus Ægypti Ti. Alexander.*] Ita videtur legendum, ut fortaſſe illud, *Ti.* ob præcedentem poſtremam ſyllabam Ægypti omiſſum ſit à librario. Sueton. certe *Ti. Alexandrum Ægypti præfectum* edit in Veſp. 6. *Vrſinus.* Cenſet Muret. inſerendum *Ti. Alexander*, quæ nota valet, *Tiberius*: quod nomen etiam huic Alexandro. *Acidalius.*

2 *Tertiam legionem, quod è Syria in Mœſiam tranſiſſet.*] Tertia legio jam Antonio rerum ad Orientem potiente, in Syria fuerat, ut colligere eſt ex H. 3, 24. ibique poſtea quoque manſiſſe argumento eſt, quod Corbuloni adfuit 15, 6. H. 3, 24. Cui ſucceſſerit Mucianus. cujus beneficiis devinctam legionem in Mœſiam Nero tranſtulerit: ubi legato Aponio Saturnino Sarmatas vicit. H. 1, 79. H. 3, 24. Mox *trangreſſa* (ſic lego H. 2, 85.) *in partes* Veſpaſiani, *exemplum cæteris Mœſiæ legionibus præbuit.* Et duce Duillio Aponiano Veronam venit. H. 3, 10. Capuæ hiemavit H. 4, 3. Deinde iterum in Syriam remiſſa eſt H. 4, 39. nempe quod olim ibi fuiſſet. Vnde & morem, qui in Syria, retinuerat, Solem ſalutandi, H. 3, 24. Hinc ergo Mucianus eam *ſuam numerabat*, ut ait auctor hoc loco. *Freinshemius.*

3 *Omnes exercitus flammaverat arrogantia venientium.*] Exemplar manuſcr. *omnis exercitus flammaverat ad arrogantiam* &c. Vbi *flammaverat* accipit abſolute. *Rhenanus.* Vbi elegantia Mureti mutantis, *omnis exercitus flammaverat ad arrogantiam* &c. Apage inficetam & non neceſſariam correctionem. *Acidalius.*

4 *Sed inerat à mole belli.*] In Florentino: *ſed iniant à mole*: ex quo Pichena, *ſed in tanta mole.* Lipſius.

Inerat à mole belli plerumque. cunctatio.] Legitur in exemplari M S C. *inerat amor belli.* Scripſerim, *inerat timor belli, plerumque cunctatio.* Appoſitive. *Rhenanus.* Corrupte antea; *inerat à mole belli.* Flor. facilem mihi viam ad veram emendationem aperuit, in quo ita legitur: *iniant à mole belli.* unde ego: *in tanta mole.* idque etiam clare inveni in altero Manuſcr. *Pichena.* Hic non neceſſario Muretus mutat: *in tanta.* Phraſis Taciti eum decepit, quam notabis in ſimillimo loco hujus ipſius libri propius initium: *Sed quo plus virium ac roboris, è fiducia tarditas inerat.* Vellejus lib. 2. *Admonitio frequens inerat & caſtigatio, vindicta rariſſima.* Acidalius.

5 *Quo LX. ætatis annos, & duos filios juvenes.*] Suſpicor legendum, *quo ſexageſimo ætatis anno ſe & duos* &c. Pichena. Nihil hac figura orationis

annos, & duos filios juvenes bello permitteret? [1] *Eſſe privatis cogitationibus regreſſum; & prout velint, plus minusve ſumi ex fortuna: imperium cupientibus, nihil medium* [2] *inter ſumma aut præcipitia.* Verſabatur ante oculos Germanici exercitus robur, notum [1] viro 75

tionis rotundius. Dicas eſſe unionem, itaque nihil mutandum; ut pluribus probo in ſuſpicionum farragine. *Gruterus.*

1 *Eſſe privatis cogitationibus progreſſum.*] Lipſius, *regreſſum*, legendum putat. Tamen ſi attendas, in hac privatorum & principum comparatione, nihil de regreſſu agitur. & ſententia videtur: privatos homines, cum cogitationem aliquam, ſeu vitæ inſtitutionem ſibi proponunt, eatenus progredi poſſe, quatenus ipſis videatur: ut in medio curſu quieſcere, & intra mediocritatis terminos conſiſtere, atque ex fortuna plus minuſve ad libitum ſumere. At qui imperium concupiſcunt, arbitrium progreſſumque nullum habere: quoniam aut ſummum contingent, aut ruent in præceps. Vulgatam igitur lectionem non mutaverim. *Pichena.* *Regreſſum* ad marginem notatum. quod nemo recipiet, qui ſequentia ex oppoſito dicta recte accipiet. *Acidalius.* Appoſuerunt viri eruditiſſimi ſuis edit. legendum forte, *regreſſum.* male prorſus: omnibus enim modis amplectendum *progreſſum*, niſi ſoli ſolidam vim facere amamus ſententiæ auctoris; ut oſtendi in Diatribis meis ad Tacitum. *Gruterus.* Vulgo *progreſſum*: at potior viſa eſt quam repoſuimus, *regreſſum*, cum ſententia hoc velit, & ſic alibi loquatur auctor. ut ſupra 4, 11. *nullo ad pœnitendum regreſſum.* Freinshemius, Recte vocem, *regreſſum*, repoſuit Freinshemius, cum ante, ſed nullo ſenſu, *progreſſum*, legeretur. Privatæ, & illa de invadendo principatu cogitationes hic inter ſe contenduntur. *Privatæ cogitationes* dicuntur, quibus ad quaſvis, ſed quæ infra Principem ſint, publicas dignitates, potentiam, auctoritatem adſpiramus. Quicquid enim infra Principem eſt, quantumvis cætera maximum & publicum, adſpectu principis eſt & dicitur *privatum.* paſſim Tacitus & alii auctores ſic loquuntur. Illæ *privatæ cogitationes*, etiam ambitioſiſſimæ, cuivis licitæ ſunt; nec peccatur, aut metuenda eſt pœna, etiamſi votis & conatibus non reſponderit eventus. Regredi enim hic impune licet. Si ſummas dignitates cogitaveris, nec acceperis, ut Conſulatum, licet ad ſecundas, aut tertias reſilire, ut Senatoriam, Prætoriam, Æditilatem, Quæſtoriam, & quæ aliæ ſunt infra Conſulatum. At qui ad imperium ſemel aſpiravit, nec accepit, ab incepta regredi impune non poteſt. Reus eſt majeſtatis. Nihil ei reſtat niſi præcipitium, & ultima pernicies. Vnde hic additur; *Imperium cupientibus, nihil medium inter ſumma & præcipitia.* Refer autem huc illud Iuvenalis Sat. x.

Quid Craſſos, quid Pompejos, evertit, & illum
Ad ſua qui domitos deduxit flagra Quirites?
Summus nempe locus.

Et iſta,

Alta turris tabulata, unde altior eſſet
Caſus & impulſæ præceps immane ruinæ.

Hæc vera eſt ſententia hujus loci. *Boxhornius.*

2 *Inter ſumma aut præcipitia.*] Nos, *inter ſumma ac præcipitia.* Rhenanus. Auſcultandum Rhenano, refingenti *& præcipitia*, neque ſecus editio antiquiſſima, & per conſequens Mſ. Vaticanus, ejus prolis mater. *Gruterus.*

 1 *Viro*

[1] viro militari : *Suas legiones civili bello inexpertas; Vitellii, victrices : & apud victos, plus querimoniarum, quam virium. fluxam per diſcordias militum fidem, & periculum ex ſingulis. Quid enim profuturas cohortes alaſque, ſi unus alterque, [2] præſenti facinore paratum [3] ex diverſo præmium petat? Sic Scribonianum ſub Claudio interfectum; ſic percuſſorem ejus Volaginium, è gregario ad ſumma militiæ provectum. Facilius univerſos*
76 *impelli, quam ſingulos vitari.* His pavoribus nutantem, & alii legati amicique firmabant, & Mucianus, [4] poſt multos ſecretoſque ſermones, jam & coram ita locutus : *Omnes qui magnarum rerum conſilia ſuſcipiunt, æſtimare debent, an quod inchoatur, Reip. utile, ipſis glorioſum, aut promptum effectu, aut certe non arduum ſit. Simul ipſe qui ſuadet conſiderandus eſt, adjiciatne conſilio periculum ſuum : & ſi fortuna cœptis affuerit, cui ſummum decus acquiratur. Ego te Veſpaſiane ad Imperium voco, tam ſalutare Reip. quam tibi magnificum,*

1 *Viro militari.*] Veſpaſianus enim, antequam mitteretur in Iudæam, in Germania fuerat legatus legionis, poſtea in Britannia, ubi triginta prœliis interfuit, vigenti civitates expugnavit, inſulamque Vectem Romano ſubjecit imperio, unde obtinuit *triumphalia ornamenta.* Suet. Veſp. 4. *Savilius.*

2 *Præſenti facinori.*] In exemplari Mſc. eſt, *facinore.* Rhenanus.

3 *Ex diverſo.*] Phraſis Tacito peculiaris, pro, ex parte altera. Sic lib. ſeq. *ac majore ex diverſo mercede* &c. & inf. *quas enim ex diverſo legiones?* lib. 15. *aſſultare ex diverſo Tiridates.* Pichena.

4 *Poſt multos ſecretoſque ſermones jam & coram.*] Ergo multos iſtos ſermones non coram eo protulerat, quocum loquebatur? nugæ. Latet omnino cæcum aliquod vulnus, & conjicio toto capite conſiderato, aliquid hic fuiſſe de amicis: hoc enim ait, prius multos cum Veſpaſiano ſermones ſecreto habuiſſe, denique & *amicis coram* (ſic forte legendum) ea, quæ ſubjicit, locutum eſſe. Pluribus enim præſentibus hanc orationem habitam patet ex H. 2, 77. *Nobis nihil ultra arrogabo, quam ne poſt Valentem ac Cæcinam numeremur.* & longe clariſſime ex H. 2, 78. *Poſt Muciani orationem ceteri audentius circumſiſtere, hortatur.* Freinshemius. Neſcio cur hunc locum mutare aggreſſus ſit vir doctus. Ratio, quam adfert, nulla eſt. *Coram* ſic ſignificat palam, multis audientibus, & quaſi in publico. Ita ea voce uſus Tacit. Ann. 6. ubi M. Terentius; *Spectamus porro, quæ coram habentur*; id eſt, quæ publica, & oculis judiciiſque omnium offeruntur. Vides igitur aliud hic eſſe *ſecretos ſermones*, aliud *coram loqui.* Boxhornius.

1 *Iuxta*

ſum, [1] *juxta deos, in tua manu poſitum eſt. Nec ſpeciem adulantis expaveris*, [2] *à contumelia quam à laude propius fuerit, poſt Vitellium eligi. Non adverſus divi Auguſti acerrimam mentem, nec adverſus cautiſſimam Tiberii ſenectutem; nec contra Caii quidem, aut Claudii, vel Neronis, fundatam longo imperio domum exſurgimus: ceſſiſti etiam Galbæ imaginibus: torpere ultra, & polluendam perdendamque Remp. relinquere, ſopor & ignavia videretur, etiam ſi tibi, quam inhoneſta, tam tuta ſervitus eſſet.* [3] *Abiit jam & tranſvectum eſt tempus*, [4] *quo poſſes videri concupiſſe. confugiendum eſt ad imperium. An excidit trucidatus Corbulo?* [1] *ſplen-*

1 *Juxta deos.*] Videtur dictum pro, per favorem deorum, ſicut dicimus, *ſecundum deos.* pro, poſt deos. At codex Budenſis habet, *vixit deos.* ex qua ſcriptura nihil erui queat, niſi quis legendum ſuſpicetur, *vixit nepos*, hoc eſt, ganeo, ſcil. Vitellius. *Vixiſſe* dicimus, quos periiſſe ſignificamus. Tum diſtingue: *Vixit nepos. In tua manu poſitum eſt.* Sed hæc conjectura eſto. *Rhenanus.* Hoc eſt, voluntate, & quaſi decreto deorum. ii enim favorem ſuum Veſpaſiano ſæpius oſtenderunt, ut alibi Tacitus. & poſt Muciani orationem ait: *reſponſa vatum & ſiderum motus referre*, & ſtatim: *Recurſabant animo vetera omina*, & quæ ſequuntur. Etiam lib. præced. dixit: *occulta lege fati; & oſtentis ac reſponſis deſtinatum Veſpaſiano liberiſque ejus imperium poſt fortunam credidimus.* Seu potius hoc ſibi vult Mucianus: Ejuſdemque momenti fere tua voluntas eſt, ac Deorum favor. *Pichena.*

2 *A contumelia & laude propius fuerit.*] Muciani mens videtur: cum Vitellius ſuis vitiis, corruptiſque moribus imperium laceret, contumelioſum potius quam laudabile eſſet, ſi eligi Imperator poſt illius obitum exſpectares, atque interim illum regnare in perniciem reipublicæ permitteres. Ideo paullo poſt ſequitur: *Torpere ultra & polluendam perdendamque rempublicam relinquere, ſopor & ignavia videretur.* Verior tamen ſenſus eſt, ni fallor: Hinc, Veſpaſiane, videas, me tibi non adulari, cum quod contumelioſum eſt, tibi ſuadeam, ſcilicet poſt Vitellium eligi: id enim laudem & gloriam tibi munuire poterit, potius quam augere. *Idem.*

3 *Abiit jam, & tranſvectum.*] Obſcura eſt ſententia, & ergo acuta. An hoc vult, jam ſenem eſſe Veſpaſianum, & in hac modeſta ætate nihil juveniliter, aut cupide atque ambitioſe viſum iri agere, ſed omnia ſtudio & amore reipublicæ? An potius alio telo, & proprio periculo excitat? Abiit jam tempus, nec in tua manu eſt, diſſimulare aut tegere cupidinem imperii. Iam innotuit multis ſignis, & ut ſalvus ſis, *confugiendum eſt ad imperium.* Lipſius.

4 *Quo poſſis videri concupiſſe.*] Regius liber habet manifeſte, *quo poſſes videri concepiſſe.* Eſt *concipere* ex deſtinato ſuſcipere. lib. 1. Ann. *Fraude aut vi raptum Agrippam ferre ad exercitus Germanicos non ſervili animo concepit.* Liv. l. 4. *In ea Sp. Melius ſpem regni conceperit.* Sic etiam dicitur *ſcelus concipi*, quod ſuſcipitur. *Rhenanus.*

1 *Splen-*

[1] *ſplendidior origine quam nos ſumus, fateor: ſed & Nero, nobilitate natalium, Vitellium anteibat. Satis clarus eſt apud timentem, quiſquis timetur. Et poſſe ab exercitu principem fieri, ſibi ipſe Vitellius documento eſt, nullis ſtipendiis, nulla militari fama, Galbæ odio provectus.* [2] *Ne Othonem quidem ducis arte, aut exercitus vi, ſed præpropera ipſius deſperatione victum jam deſiderabilem & magnum principem fecit. Cum interim ſpargit legiones; exarmat cohortes,* [3] *nova quotidie bello ſemina miniſtrat. ſi quid ardoris ac ferociæ miles habuit, popinis, & comeſſationibus, & principis imitatione, deteritur. Tibi è Iudæa & Syria & Ægypto novem legiones integræ, nulla acie exhauſtæ, non diſcordia corruptæ: ſed firmatus uſu miles, & belli domitor externi. Claſſium, alarum, cohortium robora; & fidiſſimi reges; & tua*
77 *ante omnes experientia. Nobis nihil ultra arrogabo, quam ne poſt Valentem ac Cæcinam numeremur. Ne tamen Mucianum ſocium ſpreveris, quia æmulum non experiris: me Vitellio antepono, te mihi. Tuæ domui triumphale nomen, duo juvenes,* [4] *capax jam imperii alter, & primis militiæ annis apud Germanicos quoque exercitus clarus. Abſurdum fuerit, non cedere imperio ei, cujus filium adoptaturus*

rus

1 *Splendidior origine quam nos ſumus.*] Flor. corrupte habet, *ſplendiori.* forte *ſplendidiori:* ſed neque ſic eſſet vulgata lectione melius. *Pichena.*

2 *Ne Othonem quidem ducis arte, aut exercitus ſui, ſed*] Caſtigavimus, *aut exercitus vi.* Rhenanus. Si integer ſit locus, quod certe non auſim affirmare, videtur ſenſus. Poſtquam Mucianus, ut facilem belli exitum Veſpaſiano proponeret, dixiſſet, nullas eſſe in Vitellio virtutes: ſequitur, illum ignavia ac vitiis ſuis effeciſſe, ut jam Otho princeps deſideraretur, ac magnus præ Vitellio haberetur. qui quidem Otho non, ipſius Vitellii arte ac viribus, ſed ſua deſperatione victus fuerit. Conſtruitur autem ſic: Vitellius fecit jam deſiderabilem, & magnum principem, Othonem; non quidem victum ducis arte, aut exercitus vi, ſed præpropera ejus deſperatione. Ad hæc Mucianus vires Vitellii extenuans, addit legiones ab illo ſparſas, cohortes exarmatas, & quæ ſequuntur. *Idem.*

3 *Nova quotidie bello ſemina miniſtrat.*] Cum ſupra oſtenderit, plures legiones à Vitellio in ſuas provincias remiſſas, & cohortes prætorianas exarmatas, conſequens erat, ut omnium illorum militum animos ſibi adeo alienaverit, ut bellum cuperent. ea ergo erant præcipua novi belli ſemina. *Pichena.*

4 *Capax imperii.*] Annum agens vigeſimum ſeptimum. *Savilius.*

1 *Deſcri-*

rus eſſem, ſi ipſe imperarem. Ceterum inter nos non idem proſperarum adverſarumque rerum ordo erit. Nam ſi vincimus, honorem quem dederis habebo: [1] diſcrimen, ac pericula, ex æquo partiemur. imo ut melius eſt, tu hos exercitus rege, mihi bellum, & præliorum incerta trade. Acriore hodie diſciplina, victi, quam victores agunt: hos ira, odium, ultionis cupiditas ad virtutem accendit; illi per faſtidium, & contumaciam hebeſcunt. [2] Aperiet & recludet contecta & tumeſcentia victricium partium vulnera bellum ipſum. [3] Nec mihi major in tua vigilantia, parſimonia, ſapientia, fiducia eſt, quam in Vitellii torpore, inſcitia, ſævitia. Sed & meliorem in

1 *Diſcrimen ac pericula.*] Vulgo, *periculum.* at Flor. *pericula*, quod repoſui. *Pichena.*

2 *Aperiet & recludet.*] Vix abeſt, quin ad hæc Demoſthenis ſit adſpectum: & certe paria ſunt, in Olynthiaca: Ὥσπερ ἐν τοῖς σώμασιν ἡμῶν, ἕως μὲν ἐρρωμένος ἐστί τις, οὐδὲν ἐπαισθάνεται τῶν καθ' ἕκαστα σαθρῶν. ἐπὰν δὲ ἀρρώστημά τι συμβῇ, πάντα κινεῖται, κἂν ῥῆγμα, κἂν στρέμμα, κἂν ἄλλο τι τῶν ὑπαρχόντων σαθρὸν ᾖ. οὕτω καὶ τῶν πόλεων, καὶ τῶν τυράννων. ἕως μὲν ἂν ἔξω πολεμῶσιν, ἀφανῆ τὰ κακὰ τοῖς πολλοῖς ἐστίν. ἐπειδὰν δὲ ὅμορος πόλεμος συμπλακῇ, πάντα ἐποίησεν ἔκδηλα: *Vt in corporibus noſtris, dum valet aliquis, nullum dolorem ſentit è partibus affectis; cum autem morbus ſupervenit, omnia commoventur, ſive ruptura, ſive luxatio, ſive alia imbecillitas ſit: ita res habet in urbibus, & regibus. qui donec foris belligerant, mala ſua ſecreta habent; ubi verò vicinum bellum conflatum eſt, omnia aperiuntur & eluceſcunt.* Lipſius.

Recludet contecta & tumeſcentia victricium partium vulnera.] Ita Florent. nam in vulgatis ſic transpoſite: *contecta victricium partium & tumeſcentia vulnera.* Pichena. Demoſthenes prima in Philippum: Οὐκ ἐπὶ τὴν ἐκείνου πλευσούμεθα; Ποῖ δὴ προσορμιούμεθα, ἤρετό τις. Εὑρήσει τὰ σαθρὰ τῶν ἐκείνου πραγμάτων αὐτὸς ὁ πόλεμος. Gronovius.

3 *Parcimonia, ſapientia.*] Ambigo de voce *parcimonia.* Convenit in Veſpaſianum, ſcio: quem ſordidum avarumque omnes faciunt, non ſolum parcum. ſed cur inter principes & illuſtres virtutes hanc domeſticam privatamque nominet? aut cur in ea fiduciam boni eventus collocet? Non digna videtur, quæ ad imperium adjuvet, aut ad id gradum ſtruat: niſi fortaſſe comparatione Vitellii dictum, qui natus ad prodigendum. Vtcumque, liceat dubitare an non reponendum, *acrimonia*: ſed, ut dixi, dubitare. *Lipſius.*

Nec mihi major in tua vigilantiâ, parſimoniâ, ſapientiâ, fiducia eſt.] Vocem *parſimonia* Lipſius arguit, tanquam non digna, quæ inter principes & illuſtres virtutes connumeretur, aut quæ ad imperium adipiſcendum ullo adjumento eſſe poſſit. Quod licet non ſine probabili ratione ab eo dictum ſit, mihi tamen videtur, Mucianum non temere inter alias virtutes, etiam Veſpaſiani parſimoniam laudâre, atque in ea victoriæ fiduciam reponere: cum belli nervos pecuniam

niam eſſe conſtet, ut inferius dixit: ac ſi ea prodigeretur, ut à Vitellio fiebat, fruſtra in aliis virtutibus, atque in cetero bellico paratu ſpes relinquebatur. *Pichena.* Torpor vigilantiæ, inſcitia ſapientiæ, ad amuſſim reſpondent: verum *parcimonia* non videtur ἀντίθετον *ſævitia.* Nec (addo) σωφροσύνη τῆς ἀκολασίας. Thucyd. l. 3. ἀμαθία τε μετὰ σωφροσύνης ὠφελιμώτερον ἢ δεξιότης μετὰ ἀκολασίας. i. *imperitia cum modeſtia utilius quam peritia cum licentia.* Nec *avaritia virtuti.* audi Sall. Catil. *nam pro pudore, pro abſtinentia, pro virtute, audacia, largitio, avaritia vigebant.* Iuvanda omnia ſunt interpretatione. Ad Græca ita Scholiaſt. Τὴν ἀκολασίαν ἀντίθεικε τῇ σωφροσύνῃ. δεῖ δὲ τὴν μὲν σωφροσύνην ἐνταῦθα ἐπὶ τῆς εὐηθείας δέξασθαι, τὴν δὲ ἀκολασίαν ἐπὶ τῆς εὐμεταβολίας. i. *Licentiam oppoſuit modeſtia: oportet* autem *hic accipere modeſtiam pro ſimplicitate* (hoc eſt, quando placitis acquieſcunt) *licentiam vero pro inſtabilitate* (hoc eſt quando à ſemel placitis diſcedunt.) Ad Latina hæc ego. *Virtus* aliquando ponitur vice munificentiæ, ſive beneficentiæ. Thuc. l. 2. Καὶ τὰ ἐς ἀρετὴν ἠναντιώμεθα τοῖς πολλοῖς. i. *Et in iis, quæ ad virtutem ſpectant, à multis diſcrepamus.* Vbi Schol. ἀρετὴν λέγει νῦν φιλίαν καὶ εὐεργεσίαν. Sic noſter contendit *ſævitiam* cum *parcimonia*, id eſt, averſione crudelitatis: mitis enim erat Veſpaſianus & parcus puniendi. Vt ex Sueton. c. 10. Nec abſurde hoc vocabulum ad alia quam ad frugalitatem transfertur. Plin. libro 10. Ep. 25. *Statuam poni mihi à te eo quo deſideras loco* (*quanquam hujuſmodi honorum parciſſimus*) *patiar.* Plaut. Aul. 2, 2, 29. *Neque illo quiſquam eſt alter hodie ex paupertate parcior.* Tò *parcior* ibi hominem non ſignat, qui rei inſerviat, ſed qui imbiberat illud aureum: γνῶθι σεαυτόν. Quamobrem dives Megadorus Euclionis ingenium optime callens, merito nuptiis cum ejus filia diffidit, dicitque eum eſſe *parcum*, hoc eſt ſe intra ſuum ordinem continentem, non affectare affinitates potentiorum. quæ omnia clarius Euclio ipſe verſ. 49. Cæterum non mihi perſuaſerint qui illos immanes commentarios vulgavere *parcior* nota ſignificatione accipiendum eſſe, nam ratio horum: *Credo edepol, ubi mentionem ego fecero de filia, Mihi ut deſpondeat, ſeſe à me derideri rebitur,* hæc eſt: *Neque illo quiſquam eſt alter hodie ex paupertate parcior.* Ad hoc Megadorus indotatam Euclionis filiam ducere volebat. *Scio quid dictura es, hanc eſſe pauperem, hæc pauper placet.* Et 3 *Dummodo morata recte veniat, dotata eſt ſatis.* Salinerius. Ambigendi de voce, *parcimonia*, juſſa Lipſio cauſa, ſi vulgari ſignificatione accipitur. At hic nova illa & vix alibi unquam uſurpata. Clementiam enim intelligit Tacitus, aut quid clementiæ affine, quod alio vocabulo non poſſis exprimere. Id clarum ex antitheſi, quia ut *torpori Vitellii, vigilantiam Veſpaſiani, & inſcitia, ſapientiam: ſic ſævitia parcimoniam* opponit. Ac forte ideo tranſponenda hæc vox, collocandaque poſt ſequentem *ſapientiâ*, ut ordo contrariorum rectius mutuo ſibi reſpondeat, quem non ita ſollicite obſervaſſe auctor poteſt, neque admodum neceſſe fuit. Omnino autem non *major* legendum, ſed *minor:* quod mirum non vidiſſe alios, ſi ſententiam loci viderunt. *Acidalius.* Non neceſſarium eſt: ut iſta Veſpaſiani & Vitellii naturæ propria invicem conferantur: alioqui quomodo etiam reſpondebit ſapientia Veſpaſiani ſævitiæ Vitellii? Quare calidiuſcule Lipſius emendaſſe videatur: *in tua vigilantia, acrimonia.* Quin diſertus ille Mucianus publicam Veſpaſiani parſimoniam Reip. maxime utilem cenſebat. Vnde de eo Xiphil. Ὁ δὲ Μουκιανὸς καὶ χρήματα ἀμύθητα πανταχόθεν, ὅθεν ἐνεδέχετο, εἰς τὸ δημόσιον ἤθροιζεν ἑτοιμότατα, τὴν ἐπ' αὐτῷ ἐπηγορίαν εἰς ἑαυτὸν ἀντὶ τοῦ Οὐεσπασιανοῦ ἀναδεχόμενος. Νεῦρα γὰρ ἡγεμονίας τὰ χρήματα ἀεὶ ποτ' εἶναι λέγεται. Colerus.

in bello cauſſam, quam in pace habemus. [1] *nam qui deliberant, deſciverunt.* Poſt Muciani orationem ce- 78
teri audentius circumſiſtere, hortari, *reſponſa vatum, & ſiderum motus* referre. Nec erat intactus tali ſuperſtitione, ut qui mox rerum dominus. Seleucum quendam mathematicum, rectorem & præcium palam habuerit. [2] Recurſabant animo vetera omina. [3] cupreſſus arbor in agris ejus, conſpicua altitudine, repente prociderat; ac poſtera die, eodem veſtigio reſurgens, procera & latior virebat. grande id, proſperumque, conſenſu haruſpicum: & ſumma claritudo juveni admodum Veſpaſiano promiſſa. Sed [4] primo triumphalia; & conſulatus, & Iudaicæ victoriæ decus, [5] impleſſe fidem ominis videbantur: ut hæc adeptus eſt, portendi ſibi imperium credebat. Eſt Iudæam inter Syriamque [6] Carmelus, ita vo-

1 *Qui deliberant, deſciverunt.*] Acute & vere dictum. Fidem enim jam fregit, qui deliberat an ſervet. Plutarchus exprimere in Galba voluit (magni fecit ille vir hunc noſtrum, & quamquam ævo compar, multa verbatim ex hac hiſtoria convertit:) ubi Vinnium facit Galbam excitare & alloqui. Ὦ Γάλβα, τίνα τρόπον βουλεύεσαι; τὸ γὰρ ζητεῖν Νέρωνι εἰ πιστοὶ μενοῦμεν, ἤδη μενόντων ἐστί. Vocula negans excidit, & legendum ἤδη οὐ μενόντων. Verto: *O Galba, quomodo deliberas? Nam quærere an Neroni fidi maneamus, jam non manentium eſt.* Alludit & hoc Taciti, in Agricola: *Iam ipſos, quod difficillimum eſt, deliberare. Porro in ejuſmodi conſiliis, periculoſius eſſe deprehendi, quam audere.* Lipſius.

Nam qui deliberant, deſciverunt.] Dubitatio enim, ut ſcribit Cicero, cogitationem habet injuriæ, *Ferretius.* Similis ſententia eſt in vita Agric. *Iam ipſos, quod difficillimum fuerit, deliberare: porro in ejuſmodi conſiliis periculoſius eſt deprehendi, quam audere.* Pichena.

2 *Recurſabant animo vetera omina.*] Ita Flor. at male in vulgatis, *vetera omnia.* nam etiam paulo infra dixit, *impleſſe fidem ominis videbantur.* Pichena. Non male; ſed cum referat Flor. *omina*, cur id ſpernamus? In re ſimili pene Curtius libro 3. *Vetera quoque omina, ut fert ſollicitudo, revocaverat.* Gruterus.

3 *Cupreſſus arbor.*] Sueton. Veſp. 3. *Savilius.*

4 *Primi conſulatus.*] *Quem geſſit*, ait Sueton. *per duos noviſſimos anni menſes* extremo Claudii principatu. *Idem.*

5 *Impleſſe fidem ominis videbantur.*] In regio libro legitur, *videbatur*, impersonaliter. *Rhenanus.*

6 *Carmelus.*] Vide Sueton. Veſp. 5. Duos montes *Carmelos* auctor eſt Hieronymus, alterum Galilææ provinciæ ad Auſtralem plagam, in quo fuit Nabal maritus Abigail: & alter juxta Ptolemaidem, mari imminens, in quo Helias flexis genibus pluviam impetravit. Hujus meminere Sueton. Tacitus, Plinius, Strabo, Ptolemæus. Et

vocant montem, deumque. [1] nec ſimulacrum deo; aut templum, (ſic tradidere majores) [2] aram tantum & reverentiam. Illic ſacrificanti Veſpaſiano, cum ſpes occultas verſaret animo, Baſilides ſacerdos, inſpectis identidem extis, [3] *Quidquid eſt*, inquit, *Veſpa-*

Et hujus quoque frequens in ſacris Bibliis fit mentio, gratiſſimumque Deo locum fuiſſe conſtat, quum populo Hebræo per eum & in eo, modo gratiam donaque, ut Ierem. 2. & 49. Mic. 7. modo iram & pœnam demonſtraret, ut Iſaiæ c. 16. & 33. & 37. Et Ier. 4. & 48. & Amoſ. 1. & Nahum. 1. c. Et in Cantico, *Caput illius aſſimulabitur Carmelo*, c. 7. & Iſaiæ c. 35. In Carmelo, lib. 1. Regum, Saul parta victoria de Amalecitis erexit ſibi fornicem triumphalem, & obtulit holocauſtum Domino de initiis prædarum. Ex quo mihi conjici poſſe videtur, Deum, quem Carmeli dicit Tacitus, fuiſſe Deum, qui ſine fine vivit & regnat, cui Hæbræi illo in monte ſacrificium offerebant, eumque ibidem venerabantur, aram & reverentiam habentes, minime vero templum, hoc enim ſolum in Hieruſalem, innominatum vero, quia non illi particulare nomen ut cæteris Diis gentium. Baſilidem autem ſacerdotem eum, de quo paulo poſt Tacitus, Hebræum fuiſſe conjicio, quia Suetonius de ea re verba faciens meminit Ioſèphi captivi Hebræi Veſpaſiano ea fœlicia vaticinati, ob id vinculis ſoluti: quem Beroaldus multis rationibus eundemmet hiſtoriæ ſcriptorem fuiſſe comprobare contendit. Adhæc Sueton. Veſp. 4. ita ſcribit, *percrebuerat Oriente toto vetus & conſtans opinio, eſſe in fatis ut eo tempore Iudæa profecti rerum potirentur.* Id de Imperatore Rom. poſtea eventu patuiſſe prædictum. ut & Tacitus l. 5. hiſtor. 13. Oroſius *Iudæi in Carmelum montem ſeducti ſortibus, quæ portendebant, exortos à Iudæa duces rerum potituros eſſe.* Paria Hegeſippus libro 5. Hæc commemorare volui, ut videant noſtri ſeculi & futuri homines, eam eſſe Dei ſummi opificis omnipotentiam, ut etiam ex ore Taciti & Suetonii, alioquin acerrimorum Hebraicæ & Chriſtianæ religionis ſubſannatorum & irriſorum, & gentilium aliorum, ſuam gloriam & honorem invitis ipſis, & caligine ignorantiæ perſtrictis mentis oculis, ejicere potuerit; eoſque futuri Meſſiæ, & Chriſti Ieſu Domini noſtri, & generis humani Redemptoris vaticinium literis mandare coëgerit: ita tamen, ut quæ ſcripſerunt non intellexerint, gratiæ illius minime participes, cui honor & gloria ſit in ſecula ſeculorum. *Marc. Donatus.*

1 *Nec ſimulacrum.*] Pariſſimum illud, quod de Herculeo fano ad Gades tradit Silius lib. III.

Sed nulla effigies, ſimulacraque nota deorum:
Majeſtate locum & ſacro implevere timore. Lipſius.

2 *Aram tantum & reverentiam.*] Malim, *ara tantum & reverentia.* Rhenanus. Τῇ αἰτιατικῇ ἀντὶ τῆς ὀρθῆς κέχρηνται. i. *quarto vice primi caſus utuntur.* Non repetam, quæ dixi in admonitione ad lectorem, & lib. 1. hiſt. ibi *tradito principibus more.* Salinerius. Ego contra & hæc & præcedentia verba, *ſimulachrum* ac *templum*, recte quarto caſu accipi puto, regique à verbo, *tradidere*, id eſt, majores tradidere, non eſſe Deo ſimulachrum aut templum, ſed aram tantum & reverentiam. *Pichena.* Senſus poſtulat: *ara tantum & reverentia.* Nam & illa *ſimulachrum* & *templum* nominativi hic ſunt. *Grotius.*

3 *Quicquid eſt.*] Sueton. Veſp. 5. *Savillius.* Lego, *quicquid id eſt.* Acidalius.

1 *Mar-*

Veſpaſiane quod paras, ſeu domum exſtruere, ſeu prolatare agros, ſive ampliare ſervitia, datur tibi magna ſedes, ingentes termini, multum hominum. Has ambages & ſtatim exceperat fama, & tunc aperiebat. nec quidquam magis in ore vulgi; crebriores apud ipſum
ſermones: quanto ſperantibus plura dicuntur. Haud 79
dubia deſtinatione diſceſſere; [1] Mucianus Antiochiam, Veſpaſianus Cæſaream: illa Syriæ; hæc Iudææ caput eſt. [2] Initium ferendi ad Veſpaſianum Imperii Alexandriæ cœptum, feſtinante Tiberio Alexandro, qui Kal. Iul. ſacramento ejus legiones adegit. [3] Iſque primus principatus dies in poſterum celebratus, quamvis Iudaicus exercitus [4] V. Non. Iul. apud

1 *Mutianus Antiochiam, Veſpaſianus Cæſaream.*] Cæſareæ multæ fuerunt. Vna in Mauritania, unde ipſa *Cæſarienſis* dicitur. Altera eſt Cæſarea, quæ cognominatur Philippi, cujus Matthæus cap. 16. mentionem facit, quam extruxit Philippus tetrarcha Ituɿææ, & Trachonitidis, Herodis majoris filius & frater Herodis minoris, in honorem Tiberii Cæſaris. Ea mutato nomine *Paneas* dicta in provincia Phœnices ad radices Libani. Tertia eſt Cæſarea in Cilicia, Cæſarea ad Anazarbum dicta. Quarta, de qua hic loquitur, quam hoc loco Tacitus Iudææ, alii Palæſtinæ attribuunt. Certe Ptolomæus Iudææ Paleſtinæ nomen ei tribuit. Strabo & Tac. 4. hiſt. totum tractum à Iudæorum tribubus cultum, Iudæam vocant. Alii partem Palæſtinæ Iudæam faciunt. Plinius Idumæam cum Palæſtina confundit, tamen hanc à Samaria, & Galilæa ſeparat. Quod à me dictum eſt, ut oſtenderem vario modo has regiones partiri, ne quis miretur, ſi Cæſaream Tacitus Iudææ, alius Palæſtinæ tribuat. Hujus quidem mentio fit in Actis Apoſt. c. 21. quæ prius *Turris Stratonis* vocabatur. Deinde ab Herode majore inſtaurata, *Cæſarea* nuncupata eſt in honorem Auguſti. Huic quoque templum erexit, & ludos quinquennales dicavit. Antiochia vero Syriæ caput, & Cæſarea Iudææ nominantur à Tacito, ea loquendi forma, qua Aventicum gentis Helveticæ caput libro 1. hiſt. dixit. Antiochia porro una eſt è primariis Syriæ civitatibus. nam Syria dividitur in multas partes, quas lubens omitto, quarum una *Syria Antiochena* dicitur. Verum mirum eſt Cæſaream *Iudææ caput* à Tacito vocari, cum Hieroſolyma Iudææ caput fuerit: niſi dicas Tacitum poſt Hieroſolymitanum excidium ſcripſiſſe, quo tempore & urbis, & eccleſiæ dignitas ad Cæſaream tranſierat. Quare à noſtris, id eſt, Chriſtianis, Metropolis facta eſt. *Lupanus.*

2 *Initium ferendi.*] Sueton. Veſp. 6. ſcribit inchoatum id ab Illyrico exercitu. *Savillius.*

3 *Iſque primus principatus dies.*] Dies ille, Natalis imperii decore dictus. Spartianus Hadriano: *Tertio iduum earundem Natalem imperii ſtatuit celebrandum.* Lipſius.

4 *Quinto Nonas Iulias.*] Suetonio ſcriptum. *quinto Idus.* ſed eum ad exemplar Taciti emendandum videri non vane pronuntiat clariſſimus Torrentius. *Idem.*

apud ipſum juraſſet, [1] eo ardore, ut ne Titus quidem filius exſpectaretur, Syria remeans, & conſiliorum inter Mucianum ac patrem nuntius. cuncta [2] impetu militum acta: [3] non parata cognitione, non conjunctis legionibus. Dum quæritur tempus locuſque, quodque in re tali difficillimum eſt, prima vox, dum animo ſpes, timor, ratio, caſus obverſantur: egreſſum cubiculo Veſpaſianum [4] pauci milites ſolito adſiſtentes ordine, ut legatum ſalutaturi, *Imperatorem* ſalutavere. Tum ceteri accurrere, *Cæſarem* & *Auguſtum*, & omnia principatus vocabula cumulare. mens à metu ad fortunam tranſierat. [5] In ipſo nihil tumidum, arrogans, aut in rebus novis novum fuit.

Nonas Iul.] Suet. v. Idus, qui undecimus eſt dies. *Savilius.*

1 *Eo ardore, ut, ne Titus quidem filius exſpectaretur.*] Nos duas iſtas voces, *eo ardore*, ſubmovimus & diſtinximus, ut hic novæ ſententiæ ſit initium, *ut ne Titus q. fil. exſpectaretur.* Rhenanus.

2 *Impetu militum.*] Illorum ſtudia in Veſpaſianum, modus ſuſcepti ab eo imperii, & quæcunque hic circumſtantiæ obſervatu dignæ occurrunt, optime à Ioſepho deſcripta ἁλώσ. 4, c. 36. (qui coram inſpexit) cum aliis ſpeciatim in literas miſſis, quæ hic apud Tacitum ſilentio damnata, & Egeſippo lib. 4. c. 27. ſi genuinus ille auctor eſt, ac non potius ſuppoſititia excerpta ex Ioſepho. *Savilius.*

3 *Non parata cognitione.*] Cui rei hic cognitio? quam vocem Taciti mens planiſſime ſpernit. Emendo vero, *non paratu ac concione.* Lipſius.

Non parata cognitione.] Cognitio proprie de judicibus. lib. 4. ann. 42. Sed uſurpative à noſtro non illepide de militibus imperium in aliquem collaturis. An Mœſici ſine cognitione Veſpaſianum imperare dixerunt? Sueton. c. 6. *Cum alii alium alia de cauſa improbarent, & quidem è legione tertia, quæ ſub exitu Neronis tranſlata ex Syria in Mœſiam fuerat, Veſpaſianum laudibus ferrent, aſſenſere cuncti* &c. At Syriacæ legiones paucorum impulſu, dictum factum, eum in imperatorem aſciverunt. Cæterum eruditiſſimus vir *non paratu ac concione.* quo nil potius, ſi mendæ hic ſe penetraſſent. *Salinerius.* Legerim cum Pichena: *Non parata concione:* qui Lipſium ſequutus eſt. nam ille: *Non paratu ac concione.* Freinshemius.

4 *Pauci milites ſolito adſiſtentes.*] Præivit mihi ad hanc lectionem Flor. Vulgo, *aſſiſtunt.* Pichena.

5 *In ipſo nihil tumidum.*] Ita decuit per ſe magnum animum, non attolli per fortunam. Claudiani illud pulchrum, & hic aptum.

Frons privata manet. non ſe meruiſſe fatetur,
Qui creviſſe putat.

Attamen non leviter innovavit Veſpaſianus, ſi vera quæ Sulpicius Severus ſcribit lib. 11. Sac. Hiſt. *Veſpaſianus cum Hieroſolymam obſideret, ſumit imperium: &, ut mos eſt, diademate capiti impoſito, ab exercitu Imperator conſalutatus, Titum filium Cæſarem facit.* Sed palam illa falſa. Nec mos ejus ævi diadema tulit, nec Flavius per ſomnium uſurpavit. *Lipſius.*

1 *Tan-*

fuit. ut primum [1] tantæ multitudinis offuſam oculis caliginem disjecit, [2] militariter locutus, [3] læta omnia, & affluentia excepit. [4] namque id ipſum opperiens Mucianus, alacrem militem in verba Veſpaſiani adegit. Tum Antiochenſium [5] theatrum ingreſſus, ubi illis conſultare mos eſt, concurrentes, & in adulationem effuſos alloquitur: ſatis decorus etiam Græca facundia, omniumque quæ diceret atque ageret, arte quadam oſtentator. Nihil æque provinciam exercitumque accendit, quam quod aſſeverabat Mucianus, *ſtatuiſſe Vitellium, ut Germanicas legiones in Syriam, ad militiam opulentum quietamque transferret; contra Syriacis legionibus [6] Germanica hiberna, cælo ac laboribus dura mutarentur.* Quippe & provinciales, ſueto militum contubernio gaudebant, [illegible] [7] ple-

1 *Tanta multitudinis.*] Quantæ igitur? & quæ inde offuſa caligo. Forſan: *tanta mutationis*. Lib. 3. *Dum hac totius orbis mutatione fortuna imperii tranſit.* Ioſephus δ' ἁλώσ. λϛ. Συνιόντες δὲ οἵ τε ἡγεμόνες καὶ οἱ ϛρατιῶται καθ' ἑταιρείας φανερῶς ἤδη μεταβολὴν ἐβουλεύοντο. Gronovius.

2 *Militariter locutus.*] Rectiſſime. atque ita libri. Significat orationem ejus caſtrenſem horridamque fuiſſe, non cultam forenſi aut urbano more. Qui, *militariter lautus*, caſtigant: ineptiunt. *Lipſius.*

Militariter locutus.] Caſtigavimus *militariter lautus.* Significat Veſpaſianum non fuiſſe exquiſita ſeu urbana eloquentia excultum. *Rhenanus.* Ex his verbis apparet Veſpaſianum non fuiſſe exquiſite urbana militia excultum. Vnde Livius ait orationem Tempanii fuiſſe militariter gravem, & Sueton. in Iul. eloquentiam militarem probat, quæ non eſt nimis exculta floſculis eloquentiæ. Sic Cicero Cæſaris Commentarios *nudos* vocat, quaſi ſine pigmentis oratoriis, & ſine veſtitu cultiore orationis. *Lupanus.*

3 *Læta omnia & affluentia excepit.*] Nec ſit prorſus mala lectio, ſi quis *omina* legat. *Rhenanus.* Lipſius olim, *læta omnia & faventia.* quod jure poſtea ſprevit. Muretus, *læta omina.* Nondum hoc ſatis. Perge porro, *læta omnia ex affluentia.* Acidalius.

4 *Iam id ipſum.*] Alii *Iamque.* at Fl. *Namque* quod refertur ad verba, *læta omnia & affluentia.* Recte ergo ſequitur, *alacrem militem i. v. V. ad.* Pich.

5 *Conſultare mos eſt.*] Qui mos ſcilicet pleriſque Græcorum, & qui oriundi à Græcis. Frontinus III. Strateg. cap. II. *Alcibiades in theatro diſſeruit, ubi ex more Græcorum locus conſultationi præbebatur.* Iuſtinus lib. XXII. *Agathocles velut reip. ſtatum formaturus, populum in theatrum ad concionem vocari jubet.* Inde illud Satyrici, de principe oratore: *& pleni moderantem fræna theatri.* Meminit ejuſce ritus Cicero pro Flacco, & alii. *Lipſius.*

Theatrum ingreſſus, ubi illis conſultare mos eſt.] Illud enim omnibus Græciæ civitatibus in uſu, ut ex Græcis Oratorib. & Hiſtoricis diſcimus. Res ab Auſonio notata ludo Septem Sapientum, Prologo. *Savillius.*

6 *Germanica hiberno cælo ac laboribus*

T 2

[1] plerique neceſſitudinibus & propinquitatibus mixti; & militibus vetuſtate ſtipendiorum, nota & familia-
81 ria caſtra, [2] in modum penatium diligebantur. Ante Idus Iul. Syria omnis in eodem ſacramento fuit. Acceſſere cum regno, Sohemus haud ſpernendis viribus; [3] Antiochus vetuſtis opibus ingens, & inſervientium regum ditiſſimus. mox per occultos ſuorum nuntios [4] excitus ab urbe Agrippa, [5] ignaro adhuc Vitellio, celeri navigatione properaverat. nec minore animo, regina Berènice partes juvabat, florens

bus dura mutarentur.] Repoſui, *Germanica hiberna.* Hiberna vocat hibernacula. *Rhenanus.*

1 *Plerique neceſſitudinibus & propinquitatibus.*] Provinciales militibus familiariſſimos & milites provincialibus neceſſitudine, affinitate, & omnibus rebus conjunctos fuiſſe Cornelius ait: ſed hoc poſterius quis illi crederit? *Provincialis mulier ei, qui ibi meret, contra principum mandata ſi nubat*, inquit Vlpiannus, *nuptiæ non ſiunt*. Nullæ igitur fuere ex hujuſmodi conjunctionibus neceſſitudines, affinitateſve contractæ: niſi in Syria ſupplendis legionibus dicamus indicta fuiſſe per provinciam tirocinia: quemadmodum apud Livium Annali 37. legitur, *C. Atinium Labeonem, cum provinciam Siciliam & in ea exercitum regeret, juſſum in ſupplementum ſcribere ex ipſa provincia, ſi vellet, peditum duo millia, & centum equites.* Illud ſi eſt, eos, qui in patria ſua militarent non videri contra mandata ex eadem uxorem ducere, idque etiam quibuſdam mandatis contineri, quod Iulius Paullus libro 5. Reſponſorum ſcripſit, huic loco aptiſſime accommodatur. *Vertranius.*

2 *Diligebantur.*] Id eſt, amabant vetera & nota caſtra, juxta ac ſuas ædes. Clarum, nec monitione dignum: niſi correctores, *dirigebantur*, maluiſſent. *Lipſius.*

In modum penatium diligebantur.] Fœdum erratum eſt hoc loco, caſtigavimus, *in modum penatium dirigebantur.* nam loquitur de conſtruendo. *Diriguntur* autem caſtra aut domus, quoties ordines debiti ſervantur. *Rhenanus.*

3 *Opibus ingens.*] Adtextam cenſeo vocem, *ingens*: certe obnubilat ſententiam & phraſem, quæ alias Tacito crebra. *Lipſius.*

Antiochus vetuſtis opibus ingens.] Non certe cum Lipſio adtextam vocem *ingens* cenſeam. Nec, quod ait, ſententiam obnubilat. Nam de phraſi non repugno: ſed utroque modo promiſcue Tacitus. Magis concinnem, quod præcedit. *Sohemus haud ſpernendus viribus.* non alia cauſſa, niſi ut aptius opponantur, *haud ſpernendus* & *ingens.* Acidalius.

4 *Excitus ab urbe.*] Quomodo, aut quando ergo illuc venerat? Ex Egeſippo diſce, lib. IV. c. XXI. *Sententiam novi Principis de bello Iudæorum ſuſcitari, Veſpaſiano conſilium fuit: miſitque Titum filium, & regem Agrippam. Titus de Achaja revertit: Agrippa Romam contendit, ut apud novum Principem locaret gratiam.* Lipſius.

Exitus ab urbe.] Ex Iudæa cum Tito veniebat, cum à patre ad Galbam mitteretur, qui cognita Galbæ morte regreſſus eſt Corintho. Agrippa nihilominus, inquit Ioſephus l. 4. c. 29. *ut apud novum principem locaret gratiam*, ait, qui vulgo circumfertur Hegeſippus l. 4. c. 21. *Savilius.*

5 *Ignaro adhuc Vitellius.*] Scripſimus, *adhuc.* Rhenanus.

1 *Ve-*

rens ætate formaque, & ſeni quoque [1] Veſpaſiano
magnificentia munerum grata. Quidquid provincia-
rum alluitur mari, Aſia atque Achaja tenus, quan-
tumque introrſus Pontum & Armenios pateſcit, ju-
ravere. ſed inermes legati regebant, [2] nondum addi-
tis Cappadociæ legionibus. Conſilium de ſumma re-
rum, [3] Beryti habitum. illuc Mucianus, cum legatis
tribuniſque, & ſplendidiſſimo quoque centurionum
ac militum, venit. Et è Iudaico exercitu, lecta de-
cora. Tantum ſimul peditum equitumque, & æmu-
lantium inter ſe regum paratus, ſpeciem fortunæ Prin-
cipalis effecerant. Prima belli cura, agere delectus; 82
[4] revocare veteranos: deſtinantur validæ civitates
exercendis armorum officinis: apud Antiochenſes
aurum argentumque ſignatur: eaque cuncta per ido-
neos miniſtros, ſuis quæque locis, feſtinabantur.
Ipſe Veſpaſianus, adire, hortari, bonos laude, ſe-
gnes exemplo, incitare ſæpius quam coërcere; vi-
tia magis amicorum, quam virtutes diſſimulans.
Multos præfecturis & procurationibus; pleroſque
ſe-

1 *Veſpaſiano magnificentia munerum grata.*] De Veſpaſiani avaritia ſcriptores omnes tradiderunt. & Tac. ſup. eod. lib. *prorſus ſi avaritia abeſſet, omnibus ducibus par.* Pichena.

2 *Nondum additis.*] Veſpaſianus ipſe addidit. Vide Tranquillum. cap. 8. in Veſpaſ. *Lipſius.*

Cappadociæ legionib. nondum additis.] Veſpaſianus confirmato jam imperio, ut ſcribit Sueton. 9. *Cappadociæ propter aſſiduos barbarorum incurſus legiones addidit.* Ex Tacito tamen non apparet penitus inermis: *Cappadocia Pontuſque & quidquid caſtrorum Armeniis prætenditur.* Savillius.

3 *Beryti.*] Ex iis, quæ Ioſephi nobis prodit deſcriptio, apparet Beryti primo Veſpaſianum & Mucianum conveniſſe, & ante actum fuiſſe inter illos Tito internuntio, quem Tacitus cum Muciano in Syria locat; prorſus præter neceſſitatem, ſi antea fuerint congreſſi, & aliquid de ſumma rei decretum. Sane nihil in Tacito reperias de priore conventu, mirumque videatur, quomodo bini exercituum ductores coram ſe invicem potuerint compellare nondum ſuſcepto bello. Si non conveniſſe ſtatuas, priuſquam arma ex publico decreto ſumpta, perierit optimæ orationis materies, quam Tacitus Muciano tribuere omni modo conatur. Sed ſi hiſtoriæ ſpectetur veritas, & rerum in Iudæa & Syria geſtarum ſeries ad animum revocetur, malo Ioſephi fide ſtare, qui, ut ante diximus, oculos teſtes habuit. *Idem.*

4 *Revocare veteranos.*] In quibuſdam, *evocare*: & recte. Iſti enim ſunt

ſenatori ordinis honore percoluit, egregios viros, & mox ſumma adeptos: quibuſdam fortuna pro virtutibus fuit. [1] Donativum militi, neque Mucianus prima concione, niſi modice oſtenderat; [2] ne Veſpaſianus quidem plus civili bello obtulit, quam alii in pace: egregie firmus adverſus militarem largitionem, eoque exercitu meliore. Miſſi ad Parthum Armeniumque legati; proviſumque, ne verſis ad civile bellum legionibus, terga nudarentur. Titum inſtare Judææ; Veſpaſianum obtinere [3] clauſtra Ægypti placuit: ſufficere videbantur adverſus Vitellium, pars copiarum, & dux Mucianus, & Veſpaſiani nomen, ac nihil arduum fatis. Ad omnes exercitus legatoſque ſcriptæ epiſtolæ, præceptumque *ut prætorianos Vitel-*
83 *lio inſenſos, reciperandæ militiæ præmio invitarent*. Mucianus cum expedita manu, ſocium magis imperii quam miniſtrum agens, non lento itinere, ne cunctari videretur; neque tamen properans, gliſcere famam ipſo ſpatio ſinebat: [4] gnarus modicas vires ſibi, & majora credi de abſentibus. Sed legio ſexta, & tredecim vexillariorum millia ingenti agmine ſequebantur. [5] Claſſem è Ponto, Byzantium adigi juſſerat: ambiguus conſilii, num omiſſa Mœſia, Dyrrha-

vere Evocati: de quibus in Milit. noſtra, lib. 1. *Lipſius.*

1 *Donativum militi.*] Codex Budenſis, *Donativo.* Forte, *Donativa.* Rhenanus. Scripſi, *Donativum*, quia ſic ratio exigit, & Flor. minuit. Vulgo, *Donativa.* Pichena. Muret. *Donativum.* Nec facile aliter ſcripſit Tacitus. *Acidalius.*

2 *Nec Veſpaſianus quidem.*] Scripſimus, *ne.* Rhenanus.

3 *Clauſtra Ægypti.*] Ioſephus ἁλώσ. l. 4. c. 37. fuſe hanc materiam exequitur, quam Italiæ neceſſaria ſint hæc horrea, quantum undique per totam regionem munitionis robur difficillimos faciat terra marique aggreſſionibus aditus, & præſertim Alexandrini portus pericula, quæ deſcriptio ſatis curioſa eſt. Poſt conſilia tamen Beryti habita, ſi Ioſephum ſequimur, Veſpaſianus Alexandriam primus, quam Ægyptum adiit. *Sav.*

4 *Gnarus modicas vires eſſe.*] Infinitum verbum *eſſe* delevimus. Mox ſcripſimus, *Sed legio ſexta & tredecim vexillariorum millia*; non *ſexta & VIII.* &c. *Rhenanus.*

5 *Claſſem è Ponto.*] Intellege claſſem, quæ Romanis etiam illic ordinaria, ad tuendum Ponti oram. Quanta ea fuit: hauries è ſolo Egeſippo l. 11. in

rhachium pedite atque equite peteret: ſimul lon-
gis navibus verſum in Italiam mare clauderet, tuta
pone tergum Achaja Aſiaque: quas inermes expo-
ni Vitellio, ni præſidiis firmarentur: atque ipſum
Vitellium in incerto fore, quam partem Italiæ pro-
tegeret, [1] ſi ſimul Brundiſium Tarentumque, &
Lucaniæ Calabriæque litora infeſtis claſſibus pete-
rentur. Igitur navium, militum, armorum, [2] pa- 84
ratu ſtrepere provinciæ. Sed nihil æque fatigabat,
quam pecuniarum conquiſitio: *eos eſſe belli civilis
nervos* dictitans Mucianus, non jus aut verum in
cognitionibus, ſed ſolam magnitudinem opum ſpe-
ctabat. paſſim delationes, & locupletiſſimus quiſ-
que in prædam correpti. quæ gravia atque intole-
randa, ſed neceſſitate armorum excuſata, etiam in
pace manſere. ipſo Veſpaſiano, inter initia impe-
rii, [3] ad obtinendas iniquitates haud perinde obſti-
na-

in oratione (cui pulchra placent, eam legat) Agrippæ: *Mœotia regna Boſporanique omnes Romano ſubjiciuntur imperio, & illud ante innavigabile pelagus quadraginta naves ad pacem exercent.* Lipſius.

1 *Si ſibi Brunduſium.*] Sic & in regio libro legitur. Ego vero ſcripſerim, *Si ſimul Bruduſium.* Docti mecum ſentient. *Rhenanus.*

2 *Paratu ſtrepere provinciæ.*] Deducto prius in iter deſtinatum Muciano redit, ac ſermonem de apparatu repetit, non ſine turbis, & fortaſſis ut Muciani dicta comprobet *pecunias eſſe belli civilis nervos.* Savillius.

3 *Ad obtinendas iniquitates haud perinde obſtinato.*] Sic corruptus eſt locus, ut Lipſius ſuſpicatur: Florentinus nihil juvat, niſi quod in eo legitur, *obſtinante.* Sed fortaſſe non mala vulgata lectio. ut ſit ſenſus, Veſpaſianum, initio imperii, adeo obſtinatum non fuiſſe, ut poſtea fuit, in retinendis ſeu probandis iniquis exactionibus. Vel talia ſuadentibus auctores tantummodo præbuiſſe: at progreſſu temporis egregium artificem ipſummet evaſiſſe. *Pichena.* Hæc phraſis inſolens non eſt, ut viſum doctiſſimo viro: dicimus enim *obtinere animi firmitudinem*, pro in diſtinatis firmiter perſeverare. Plaut. Aſin. *Si iſtam firmitudinem obtines animi, ſalvi ſumus.* Obtinere injuriam, pro à te injuſte perpetrata non diſcedere. Liv. lib. 29. *Omnium primum ratus tueri publicam fidem; partim edicto, partim judiciis etiam in pertinaces ad obtinendam injuriam redditis, res ſuas Syracuſanis reſtituit.* Confer quæſo, *ad obtinendas iniquitates* cum *in pertinaces ad obtinendam injuriam.* Veſpaſianus inter initia principatus pervicax non erat ad divites ſubvertendos rei pecuniariæ cauſſa, ſed nonnunquam neceſſitati manus dabat, quandoque prædis obviam ibat, donec uſus pravis magiſtris peſſima quæque in ſe admiſit. De ejus initio hæc mihi legas. Suet. 16. *Sunt contra qui opinentur ad manubias & rapinas*

ne-

nato: donec indulgentia fortunæ, & pravis magiſtris, didicit, auſuſque eſt. Propriis quoque opibus Mucianus bellum juvit, [1] largitus privatim, quod avidius de Rep. ſumeret. Ceteri conferendarum pecuniarum exemplum ſecuti; [2] rariſſimus quiſque eandem in reciperando licentiam habuerunt.
85 Accelerata interim Veſpaſiani cœpta, Illyrici exercitus ſtudio [3] tranſgreſſi in partes. Tertia le-

neceſſitate compulſum, ſumma ærarii fiſcique inopia &c. Suetonius etiam teſtatur, eundem progreſſu temporis eandem ſemitam non triviſſe: *Creditur etiam procuratorum rapaciſſimum quemque ad ampliora officia ex induſtria ſolitus promovere, quo locupletiores mox* condemnaret. quam noſtro conſona. *Sed neceſſitate armorum excuſata.* Et *donec indulgentia fortunæ, & pravis magiſtris didicit, auſuſque eſt.* Salinerius. Placet ſatis Florentinum *obſtinante.* Sic enim Plautus Aulul. 2, 2. *Id inhiat, ea affinitatem hanc obſtinavit gratia.* Cæterum *obtinere iniquitatem*, ut Ciceroni pro Quinctio: *non ad obtinendum mendacium, ſed ad verum probandum, auctoritatem adjuvare.* Et Philipp. ſecunda: *contra injuriam quam iſte interceſſoris iniquiſſimi beneficio obtinuit.* Gronovius.

1 *Largitus privatim, quod avidius de rep. ſumeret.*] Flor. *largus privatim.* Forte non ſpernendum. Sed nec anteferendum vulgatæ. *Pichena.* Mur. *quo.* Non opus mutari, nec utro modo legas? intereſt. *Acidalius.*

2 *Chariſſimus quiſque.*] Caſtigavimus, *Rariſſimus.* Rhenanus.

3 *Tranſgreſſi in partes.*] Participium, *tranſgreſſi*, ſubmovimus. *Illyrici exercitus ſtudio in partes.* Rhenanus. Vir doctus hanc narrationem, & quæ porro Vitellium inter & Veſpaſianum geſta complectitur, haud uno crimine damnat, non conſtare ſcil. ſuis membris, non pertractatam exacte, ſed aſperſas confuſionis nebulas, me prorſus refragante, & ſi non hebet mihi judicii acies, patrocinante. Illyricum dividebatur in tres Provincias; Mœſiam, cui datus hoc tempore præſes aut legatus Aponius Saturninus; Pannoniam, cui T. Ampius Flavianus præerat; Dalmatiam, quam Poppæus Sullanus (nam utriuſque nominis diſpar occurrit ſcriptura) regebat. In Mœſia tres erant legiones, Tertia Gallica, Octava Auguſta, & Septima Claudiana, cum totidem *legatis legionum*; Dillio Aponiano tertiæ hiſt. 3. Numiſio Lupo octavæ, hiſtor. 3. & Tertio Iuliano ſeptimæ legionis legato; atque ille, cum ſuo munere ſponte abiret, ut docet hic locus, ſucceſſorem habuit Vipſanium Meſſallam. 3. hiſt. In Pannonia quoque tunc erant duæ legiones, ſeptima Galbiana; cui legatus Antonius Primus; & tertia decima Gemina, ab exſtructis amphitheatris ex Italia remiſſa, cui legatus hoc bello Vedius Aquila, qui ultimo quoque bello legatum egerat. 3. hiſt. & 2. In Dalmatia unica duntaxat legio erat, undecima nempe Claudiana (decima quarta in Britanniam traducta) & legatus ejus Annius Baſſus 3. hiſt. Revocatis ad examen, quæ præmiſimus & in Tacito deſcripta extant, non video quid requiri poſſit ad hujus narrationis perfectionem, quæ optima mihi videtur, & præferenda aliis in hoc libro. Atque ita in genere in tota Taciti hiſtoria ex rebus memoratu dignis illas inter Vitellium & Veſpaſianum judico minus notæ cenſoriæ mereri, utpote paucioribus vitiis laborantes, illaſque inter Othonem

legio exemplum ceteris Mœſiæ legionibus præbuit. Octava erat ac ſeptima Claudiana, imbutæ favore Othonis, quamvis prœlio non interfuiſſent: [1] Aquilejam jam progreſſæ, [2] proturbatis qui de Othone nun-

nem & Vitellium in varias patere reprehenſiones, &, præ cæteris peſſime habitas. quoad tempus Illyricæ à Vitellio defectionis, ut temporum notandorum ubique incurioſus maxime Tacitus, ita Sueton. Vit. 15. faculam allucet, *octavo imperii menſe deſciverunt ab eo exercitus Mœſiarum atque Pannoniæ*; ut in Auguſti principium aut Iulii finem incidiſſe videatur. *Savilius.* V. c. habet, *tranſgreſſi in partes.* cum in vulgatis deſit verbum *tranſgreſſi.* Vrſinus. Librorum Vet. ac præſertim Flor. ſcripturam reſtitui, quam Rhenanus depravaverat, tollendo verbum, *tranſgreſſi*, tanquam ſupervacuum. Quod tantum abeſt ut redundet, ut potius mihi neceſſarium videatur. Oſtendere enim debuit Tacitus, tunc primum Illyricum exercitum Veſpaſiano acceſſiſſe. quod ſi tantummodo, *ſtudio in partes*, dixiſſet; credi poterat, eam olim fuiſſe Flavianarum partium. *Pichena.* Quod ſupra ad 2, 74. indicavi, locum hunc ſic conſtituam: *Illyrici exercitus ſtudio Tranſgreſſa in partes tertia legio.* Freinshemius.

1 *Aquilejam jam progreſſa.*] Suet. Veſp. 6. ſcribit non tres legiones. ſed duo millia ex tribus legionib. Aquilejam progreſſa; ſed indubio errore deductus. *Savilius.* Legiones Mœſiacæ ſive bina millia ex unaquaque earum (utrumque enim boni æquique facio, nam minimum id diſcrimen, & ſcriptoribus crebrum, vel ex eodem intervallo iter fecere, quo Dalmatiæ, & Pannoniæ miles. *fuere quatuor legiones, è quibus bina millia præmiſſa, ipſa modicis intervallis ſequebantur.* Tacit.) obvios Vitellianos habuerunt, qui victum & fato functum Othonem nuntiabant, ſeque ad tranſitionem hortabantur, quo ægre accepto, laceratis Vitellii vexillis, nuntiiſque fugatis Aquilejam ſeſe receperunt: ubi poſt ſacrilegia rapinaſque ſibi metuentes in Veſpaſiani verba juraverunt. Suet. c. 6. *Mœſiaci exercitus bina è tribus legionib. millia miſſa auxilio Othonis, poſtquam iter ingreſſis nuntiatum eſt victum eum ac vim vitæ ſuæ attuliſſe; nihilo ſecius Aquilejam uſque perſeverarunt, quaſi rumori minus crederent: ibi per occaſionem ac licentiam omni rapinarum genere graſſati* &c. Noſter: *tertia legio exemplum cæteris* &c. En noſter affluenter dum Mœſici eſſent in itinere, *proturbatis qui de Othone.* quæ jejune à Sueton. dicta ſunt, *nihilo ſecius Aquilejam uſque perſeverarunt, quaſi rumori minus crederent.* Contra Sueton. diffuſe narrat militum geſta in Aquileja. *ubi per occaſionem* &c. quæ Tacitus ſcripſit nimis aſtricte: *Aquilejam progreſſa hoſtiliter egerant.* Sed cur diſſimulem noſtrum alibi à ſe ipſo, & à Suetonio diſcordare? apud hunc Mœſici audiunt in itinere mortem Othonis, qui apud noſtrum vivus eſt Mœſicis Aquilejam jam ingreſſis. *Sed præmiſſi Mœſiæ eandem obſtinationem adventantis exercitus, legiones Aquilejam ingreſſas nuntiabant.* Quid ſi ῥητορικῶς non vere, ut averterent Othonem ab extremorum cogitatione? Diſcordia igitur ſilet, quam inter eos excitavit doctiſſ. vir, de corruptione vero quid dicam non habeo, quando eam minime hic odoror. *Salinerius.*

2 *Proturbatis qui de Othone.*] Id eſt, ſpretis rejectiſque qui victum eum, & vixiſſe dicebant. quod Suetonius dixit, *rumori eos non credidiſſe*, ut ſolent homines, in ſpem ſuam proni. *Lipſius.*

Qui de Othone nuntiabant.] Id eſt, qui mortem Othonis nuntiabant. *Pichena.*

nuntiabant, laceratiſque [1] vexillis nomen *Vitellii* præferentibus, rapta poſtremo pecunia, & inter ſe diviſa hoſtiliter egerant. Vnde metus, & ex metu conſilium, *poſſe imputari Veſpaſiano,* [2] *quæ apud Vitellium excuſanda erant.* [3] Ita tres Mœſicæ legiones [4] per epiſtolas alliciebant Pannonicum exercitum, aut abnuenti vim parabant. [5] In eo motu Aponius Saturninus Mœſiæ rector, peſſimum facinus audet, miſſo centurione ad interficiendum Tertium Iulianum, ſeptimæ legionis legatum, ob ſimultates, quibus cauſſam partium prætendebat. Iulianus, comperto diſcrimine, & gnaris locorum adſcitis, [6] per avia Mœſiæ ultra montem Hemum profugit. nec deinde civili bello interfuit, per varias moras ſuſceptum ad Veſpaſianum iter trahens, &
86 ex nuntiis cunctabundus, aut properans. At in Pannonia XIII. legio ac VII. Galbiana, dolorem iramque Bedriacenſis pugnæ retinentes, haud cunctanter Veſpaſiano acceſſere, vi præcipua [7] Primi Antonii. Is legibus nocens, & tempore Neronis [1] falſi

1 *Vexillis nomen Vitellii præferentibus.*] Hinc obſervandum ſolita vexilla imperatoris nomine inſcribi, ut apud Sueton. de Veſpaſiano 6. *Nomen ejus vexillis omnibus ſine mora inſcripſerunt.* Vertranius.

2 *Quæ apud Vitellium excuſanda.*] Id eſt, poſſe Veſpaſianum iis obligari, quæ contra Vitellium, etiam non pro ſe, facta fuerant. *Ferrettus.*

3 *Ita tres Mœſicæ legiones.*] Lego, *jam tres &c. Acidalius.*

4 *Per epiſtolas alliciebant Pannonicum exercitum.*] Hæc verba, *Pannonicum exercitum, aut abnuenti vim parabant,* adulterina ſunt & ſuppoſititia, proinde eraſimus. Supra neſcio ubi ſic loquitur Tacitus, *aut abnuenti vim parat.* Diſtinximus vero ſic ſententiam, *ita tres Mœſicæ, legiones per epiſtolas alliciebant.* Nunc vides nihil deeſſe. *Rhenan.*

5 *In eo motu Aponius.*] Correxi ex Flor. Vulgo, *in eo metu.* Pichena.

6 *Per avia Mœſiæ ultra montem Hemum.*] Hemus mons eſt Thraciæ, quem adeo altum ſcribunt, ut ab eo Ionium, & Ægeum mare ſpectari dicant. Mœſia vel Myſia ſcribitur. Quatuor Mœſias Ptolomæus facit, in Europa duas, ſuperiorem & inferiorem: in Aſia, majorem & minorem. De Europea hic loquitur, quæ *Boſnia*, & *Servia*, & *Bulgaria* vulgo dicitur, ditionis Turcarum. *Lupanus.*

7 *Primi Antonii.*] Egeſippi ſuper hoc nobili duce errorem non celo ſive errores potius. Is enim libro I V. cap. XXIX. facit eum *Præfectum tertio ordini militari:* id eſt, legioni tertiæ. Atqui Septimæ præponit eum ſtatim noſter. Item in Myſia eum collocat:

no-

[1] falſi damnatus, inter alia belli mala, [2] ſenatorium ordinem reciperaverat. Præpoſitus à Galba ſeptimæ legioni, ſcriptitaſſe Othoni credebatur, ducem ſe partibus offerens, à quo neglectus, in nullo Othoniani belli uſu fuit. labantibus Vitellii rebus Veſpaſianum ſecutus, grande momentum addidit, ſtrenuus manu, ſermone promptus, ſerendæ in alios invidiæ artifex, diſcordiis & ſeditionibus potens, raptor, largitor, pace peſſimus, bello non ſpernendus. Iuncti inde Mœſici ac Pannonici exercitus, Dalmaticum militem traxere, quamquam conſularibus legatis nihil turbantibus. [3] Titus Ampius Flavianus Pannoniam, [4] Poppeus Silvanus Dalmatiam tenebant, divites ſenes. [5] Sed procurator aderat Cornelius Fuſcus, vigens ætate, claris natalibus. [6] prima juventa, quietis cupidine, ſenatorium ordi-

noſter clare in Pannonia. Quis autem præponderare fidem Cornelianam neſciat? *Lipſius.*

1 *Falſi damnatus.*] 14. annal. *Savillius.*

2 *Senatorium ordinem reciperaverat. Præpoſitus à Galba ſeptimæ legioni, ſcriptitaſſe.*] Hæc aliquanto melius diſtinxi. Vulgo enim ſic: *reciperaverat, præpoſitus à Galba ſeptimæ legioni. ſcriptitaſſe.* Pichena. Potius eſt hæc verba ſequentib. jungi per diſtinctionem hujuſmodi: *Senatorium ord. reciperaverat. Præpoſitus à G.* VII. *legioni, ſcriptitaſſe* &c. *Acidalius.*

3 *Flavianus.*] Malui quam, *Fabianus.* Farneſianum codicem audio, & Tacitum ipſum, qui non aliter ſequenti libro appellat. *Lipſius.*

Titus Fabianus Pannoniam.] Initio lib. conſeq. idem dicitur T. *Appius Flavianus*: ubi rectius, non liquet. *Vertranius.* Addidi nomen, *Ampius*, ex Flor. Ita enim Tacitus eum nominat, initio lib. ſeq. *Pichena.*

4 *Pompejus Sullanus.*] Imo *Siluanus.* Ita enim libro proximo: *Sex millia Dalmatarum ducebat Pompejus Siluanus, conſularis ſenex.* Lipſius.

Poppæus Siluanus Dalmatiam.] Ita reſtituendum fuit. nam infra l. 3. & 4. ſic appellatur. Male in vulgatis, *Pompejus Sullanus.* Pichena.

5 *Sed procurator aderat Corn. Fuſcus.*] Malim legere, *Et procurator* &c. nam extrema proxime præcedentis vocabuli litera eſt, S. Hinc errori præbita anſa. *Rhenanus.* Cujus provinciæ procurator eſſet, Pannoniæ, an Dalmatiæ, minime traditur. Ideo credendum eſt, utriuſque. nam inferius apparet, eum apud utrumque exercitum auctoritatem habuiſſe. *Pichena.*

6 *Prima juventa quietis cupidine.*] Non ſane quieti hic homo ingenii, ut ſequentia oſtendunt. Lege *quæſtus cupidine* & expone ex illo loco 16. Ann. *Mela quibus Gallio & Seneca parentibus natus, petitione honorum abſtinuerat, per ambitionem præpoſte-*

rem?

dinem exuerat. [1] idem pro Galba dux coloniæ ſuæ, eaque opera procurationem adeptus, ſuſceptis Veſpaſiani partibus, acerrimam bello facem prætulit. non tam præmiis periculorum, quam ipſis periculis lætus; pro certis & olim partis, [2] nova, ambigua, ancipitia malebat. Igitur movere & quatere quidquid uſquam ægrum foret, [3] aggrediuntur. Scriptæ in Britanniam ad quartadecimanos, in Hiſpaniam ad primanos epiſtolæ: quod utraque legio pro Othone, adverſa Vitellio fuerat. ſparguntur per Gallias litteræ; momentoque temporis flagrabat ingens bellum, Illyricis exercitibus palam deſciſcentibus: ceteris fortunam
87 ſecuturis. Dum hæc per provincias, à Veſpaſiano ducibuſque partium geruntur; Vitellius contemptior in dies ſegniorque, ad omnis municipiorum villarumque amœnitates reſiſtens, gravi urbem agmine petebat. [4] Sexaginta millia armatorum ſequebantur, licentia corrupta. calonum numerus amplior; [5] procaciſſimis etiam inter ſervos lixarum ingeniis. [1] tot

ram, ut eques Romanus Conſularibus potentia æquaretur, ſimul acquirenda pecunia brevius iter credebat per procurationes adminiſtrandis principis negotiis. Grotius.

1 *Idemque pro Galba.*] Scripſimus, *idem pro Galba.* Rhenanus.

2 *Nova, ambigua, & ancipitia malebat.*] Induximus particulam &; ut legas, *nova, ambigua, ancipitia malebat.* Rhenanus.

3 *Aggrediuntur.*] Procul dubio verius ex Flor. quam, *aggreditur*, ut in vulgatis. Cave enim hæc ad Corn. Fuſcum referas, ſed ad Veſpaſianum, cæteroſque ſuarum partium duces. *Pichena.*

4 *Sexaginta millia armatorum.*] Valens ex Germania collegerat XL. millia armatorum, præter legionem Italicam & octo cohortes Batavorum &c. Cæcina triginta millia, præter alam Syllanam &c. *Vitellius tota mole belli ſecuturus*, ait Tacit. 1. hiſt. 61. & hoc lib. *reliquas Germanici exercitus vires trahebat*, præter octo millia è Britannico delectu. Ex multitudine in hunc locum collecta, nihil in Tacito occurrit, quod perſuadeat, quidquam dimiſſum, præter cohortes Batavorum, & tamen ſexaginta tantum armatorum millia hic numeramur. *Savilius.*

5 *Procaciſſimis etiam inter ſervos lixarum ingeniis.*] Velim diſcere à quoquam, quomodo hæc accipienda ſint. Sed ne longius abſurditatem hujus lectionis proſequar, veram, ut confido, promam; unde ſtatim patebit receptæ falſitas, reſcribo igitur; *Procaciſſimis etiam inter ſeveros* (hoc eſt retinentes diſciplinæ) *lixarum ingeniis.* Hoc ait, ut intelligatur quantum damni intulerit iſta hominum fæx, inter omnigenam omnium licentiam, quæ etiam inter ſeveros diſci-

tot legatorum amicorumque comitatus inhabilis ad parendum; etiam ſi ſumma modeſtia regeretur. Onerabant multitudinem, obvii ex urbe ſenatores equiteſque: quidam metu; multi per adulationem; ceteri ac paulatim omnes, ne aliis proficiſcentibus, ipſi remanerent. Aggregabantur è plebe, flagitioſa per obſequia Vitellio cogniti, ſcurræ, hiſtriones, aurigæ, quibus ille amicitiarum dehoneſtamentis mire gaudebat. Nec coloniæ modo aut municipia, congeſtu copiarum; ſed ipſi cultores, arvaque, maturis jam frugibus, ut hoſtile ſolum vaſtabantur. Mul- 88
tæ & atroces inter ſe militum cædes, poſt ſeditionem Ticini cœptam; manente legionum auxiliorumque diſcordia, ubi adverſus paganos certandum foret, conſenſu. Sed plurima ſtrages, ad ſeptimum ab urbe lapidem. ſingulis ibi militibus Vitellius paratos cibos, ut [2] gladiatoriam ſaginam, dividebat. [3] & effuſa plebes, totis ſe caſtris miſcuerat. [4] Incurioſos milites, vernacula, ut rebantur, urbanitate quidam ſpoliavere, abſciſſis furtim balteis, *an accincti forent* rogitantes. Non tulit ludibrium inſolens contume-

diſciplinæ cuſtodes vix continetur. Similia fere ſtatim ſubjicit: *tot legatorum amicorumque comitatus inhabilis ad parendum, etiamſi ſumma modeſtia regeretur.* Adde infra H. 4, 20. *lixarum procax manus.* Freinshemius.

1 *Tot legatorum.*] Non legatos accipio à civitatibus Vitellio miſſos honoris & obſeqnii cauſa, ſed legatos & obſequii cauſa, ſed legatos legionum. *Pichena.*

2 *Gladiatoria ſagina.*] Gladiatores & Athletæ apud veteres delicate habebantur, & quodammodo ſaginati. Atque eo digitum velut intendit uſitata phraſis, *Athleticus habitus* & *gladiatoria ſagina.* Cic. *cum gladiatoria totius corporis firmitate.* Cyprianus, *impletur in ſuccum cibis fortioribus corpus, & arvina aſſidui nidoris moles membrorum robuſta pingueſcit, ut ſaginatus in pœnam carius pereat.* Savillius.

3 *Et effuſa plebs.*] Fere ſemper ſcribitur in Florent. *plebei.* Priſco more. *Pichena.*

3 *Vernacula urbanitate.*] Libri aliquot veteres, *vernacula utebantur urbanitate.* Fuit omnino, *ut rebantur. Illi jocari ſe urbanatim cenſebant: at milites ruſticatim tetigerunt.* Lipſius.

Incurioſos milites, vernacula urbanitate.] Aliquod vitium hic latere ſuſpicor, cum Florentin. ac Ven. verbo ſint auctiores, *vernacula utebantur urbanitate.* Tamen vulgatam lectionem mutare nolui, & ſatis mihi fuit, de ſcriptura vetere fidem facere. *Pichena.*

1 *Cum*

tumeliæ animus: inermem populum gladiis invaſere. cæſus inter alios pater militis, [1] cum filium comitaretur; deinde agnitus; & vulgata cæde, temperatum ab innoxiis. In urbe tamen trepidatum, præcurrentibus paſſim militibus. Forum maxime petebant, cupidine viſendi locum, in quo Galba jacuiſſet. Nec minus ſævum [2] ſpectaculum erant ipſi, tergis ferarum & ingentibus telis horrentes, cum turbam populi per inſcitiam parum vitarent, aut ubi lubrico viæ vel occurſu alicujus procidiſſent, ad jurgium, mox ad manus & ferrum tranſirent. Quin & tribuni præfectique cum terrore & armatorum catervis volitabant.
89 Ipſe Vitellius, à ponte Milvio, inſigni equo, [3] paludatus accinctuſque, ſenatum & populum ante ſe agens, quo minus ut captam urbem ingrederetur, amicorum conſilio deterritus, ſumpta prætexta & compoſito agmine inceſſit. [4] Quatuor legio-

gio-

1 *Cum filium comitaretur.*] Hæc non ſunt ſine mendo. Si filium comitatus eſt pater, quomodo ignotus, ut deinde agnoſci eum oportuerit? Intelligo jocatum fuiſſe in filium, quem non noverat, à quo nec ipſe agnitus, niſi poſt factam cædem. Malim igitur, *conviciaretur*. Reineſius. Pater undecumque filium proſecutus, non à filio, ſed ab alio milite hominem ignorante, irato autem omnibus paganis, quod alicujus illorum fraude zonam perdidiſſet, & in obvios ſæviente, cæſus eſt: deinde intellectum non hunc in ea culpa, neque è ſcurris iſtis fuiſſe, ſed filio comitem hæſiſſe. *Gronovius.*

2 *Spectaculum erant ipſi tergis.*] Pronomen *ipſi* non eſt in Budenſi codice. *Rhenanus.*

3 *Paludatus accinctuſque.*] Sueton. diſerte narrat ſic feciſſe cap. 11. *Vrbem ad claſſicum introiit paludatus ferroque ſuccinctus inter ſigna atque vexilla, ſagulatis comitibus, ac detectis commilitonum armis.* Videtur hic mos fuiſſe introeundi urbem armis victam. Ioſephus ἁλώσ. 4. c. 35. hujus quoque ingreſſus meminit. *Savilius.* Ex his verbis ſatis patet, inter *prætextam* & *paludamentum* longam eſſe differentiam. Nam paludati erant Conſules, exercituum duces, & ipſi Imperatores. Valerius de Craſſo loquens, cum in Parthos proficiſceretur: *Pullum ei traditum eſt paludamentum, quum in prælium exeuntibus album & purpureum dari ſoleret.* Idquoque melius Plinii exemplo in Paneg. demonſtratur: *Geſtus Conſulatus non hoc urbis otio, & intimo ſinu pacis, ſed juxta barbaras gentes, ut illi ſolebant, quibus erat mos paludamento mutare prætextam.* Alconius quoque notat in Verrem *prætextam* fuiſſe nobilium virorum & mulierum geſtamen. Tacit. libro 3. hiſt. *Sed ubi Cæcinna prætexta lictoribuſque inſignis dimota turba inceſſit, exarſere victores.* Lupanus.

4 *Quatuor legionum vexilla.*] Octo legiones, quæ hic & alibi velut in partibus Vitellianis notantur, fuerunt

Ita-

gionum aquilæ per frontem, totidemque circa è legionibus aliis vexilla, mox XII alarum ſigna, & poſt peditum ordines, eques: dein quatuor & XXX cohortes, ut nomina gentium, aut ſpecies armorum forent, diſcretæ. [1] Ante aquilam præfecti caſtrorum tribunique, & primi centurionum, candida veſte: ceteri juxta ſuam quiſque centuriam, armis doniſque fulgentes. Et militum phaleræ, torqueſque ſplendebant. [2] decora facies, & non Vitellio principe dignus exercitus. Sic Capitolium ingreſſus, atque ibi matrem complexus, [3] Auguſtæ nomine honoravit. Poſtera die, tamquam apud alterius civita- 90
tis ſenatum populumque, magnificam orationem de ſemetipſo prompſit, induſtriam temperantiamque ſuam laudibus attollens: conſciis flagitiorum ipſis qui aderant, omnique Italia, per quam ſomno & luxu pudendus inceſſerat. Vulgus tamen vacuum curis, & [4] ſine falſi verique diſcrimine ſolitas adulationes edoctum, clamore & vocibus adſtrepebat: [5] abnuentique nomen *Auguſti*, expreſſere ut aſſumeret, [6] tam fruſtra quam recuſaverat. Apud civitatem cuncta 91
in-

Italica & ſeptem legiones è Germania, nulla licet integra, niſi ſola Rapax. Ceteræ omnes imminutæ, relicta militum parte, quibus tamen diviſis nomen utrinque priſcum, & velut ſuo toti, manet. *Savillus.*

1 *Ante Aquilam.*] Accipe, antequamque ſuam Aquilam. Alioqui verius Aquilas: quatuor nam erant ſimul. *Lipſius.*

2 *Decora facies & non Vitellio principe dignus exercitus.*] Hæc tota clauſula non eſt in MSC. libro. Suſpicor è margine in contextum relatam. *Rhenanus.*

3 *Auguſtæ nomine decoravit.*] Repoſui, *honoravit.* Idem.

4 *Sine falſi verique diſcrimine ſolitas adulationes edoctum.*] Quid ſi *ſolas*? quod requirere illa videntur, *ſine falſi verique diſcrimine.* Nec tamen mutaverim. *Acidalius.*

5 *Abnuentique nomen Auguſti.*] Auguſti nomen felix fauſtumque habebatur, & ut bonum aliquod omen atque etiam honoris cauſa, Imperatoribus à populo Rom. tribui ſolebat. Vitellio autem parum congruens fuit, cum infelicem exitum brevi ſortiturus eſſet. Fruſtra ergo illi tributum, ab eoque aſſumptum, quia nihil ei profuit: fruſtra recuſaverat, quia aſſumpſit. Vel potius intelligas, tam fruſtra, id eſt, tam temere, eademque levitate. *Pichena.*

6 *Tam fruſtra quam recuſaverat.*] Auguſtum nomen religioſum fauſtumque eſt. Tranquillus Aug. *Prævaluit, ut Auguſtus vocaretur; non tantum novo ſed etiam ampliore cognomine:* quod

interpretantem, [1] funeſti ominis loco acceptum eſt; quod maximum Pontificatum adeptus Vitellius, de cæremoniis publicis XV. Kal. Aug. edixiſſet, antiquitus infauſto die Cremerenſi Allienſique cladibus. adeo omnis humani divinique juris expers, pari libertorum amicorumque ſocordia, velut inter temulentos agebat. Sed [2] comitia conſulum cum candidatis civiliter celebrans, omnem inſimæ plebis rumorem, in theatro ut ſpectator, in circo ut fautor affectavit. quæ grata ſane & popularia, ſi à virtutibus proficiſcerentur, memoria vitæ prioris, indecora & vilia accipiebantur. Ventitabat in ſenatum, etiam cum parvis de rebus patres conſulerentur. ac forte Priſcus Helvidius, prætor deſignatus, contra

ſtu-

quod loca quoque religioſa & in quibus augurato quid conſecratur, auguſta dicantur. tam fruſtra ergo aſſumpſit nomen fortunati & boni ominis, quam fruſtra recuſaverat: coëgit enim vulgus, ut acciperet. *Ferrettus.*

1 *Funeſti ominis loco.*] Livius lib. 6. *Tum de diebus religioſis agitari. cœptum, diemque A. D. XV. Kal. Sextiles duplici clade inſignem, quo die ad Cremeram Fabii cæſi, quo deinde ad Alliam cum exitio urbis fœde pugnatum, à poſteriore clade Allienſem appellarunt, inſignemque nulli rei publice privatimque agenda fecerunt.* Dionyſ. lib. 9. de clade Cremerenſi τὴν δὲ ἡμέραν ἐκείνην, ἐν ᾗ τὸ πάθος ἐγένετο, μέλαιναν τε καὶ ἀποφράδα τίθεται (ἡ τῶν Ῥωμαίων πόλις) καὶ οὐδενὸς ἂν ἔργου ἐν ταύτῃ χρηστοῦ ἄρξαιτο i. *diem in quem incidit iſta clades, populus Rom. infelicem & nefaſtum dixit, neque quicquam rei ſeria illo die inceptari voluerunt.* Savillius.

2 *Comitia Conſulum cum candidatis civiliter celebrans.*] Quid per *Comitia Conſulum*, hoc loco intelligatur, cum in nullam reip. partem admitteretur populi ſuffragium, aut non capio, aut *Comitia Conſulum civiliter celebrare* tantundem valet ac munera à candidatis Conſulatus edita (ſive ipſi ſive alii ederent) civiliter celebrare. Libera rep. candidati captandis populi ſtudiis dabant gladiatores, donec prohiberetur, lata in id à Tullio lege, & crimen ambitus haberetur. Cic. in Vatin. *Ego de ambitu ex SC. tuli, quæ dilucide vetat biennio, quo quis petat petiturusve ſit, & gladiatores dare, niſi ex teſtamento.* Vbi vero iis, quæ petere inſtituiſſent, potirentur, non licitum modo fuit, ſed aliquo modo in omnibus muneribus neceſſarium populo ludos edere, excogitatis quæcunque in oblectationem publicam valerent. Eximio igitur & ſumptuoſo apparatu omnia inſtruebantur, quoties res poſceret. Sub imperatoribus populo licet excluſo à conferendis honoribus, tamen & Candidati & deſignati & qui jam dignitate fungebantur, conſuetas gladiatorum, Circenſium &c. voluptates ei exhibuerunt, ſolo popularis gratiæ aucupio. Tempore Alexandri Mammeæ, *Quæſtores candidati munera populo dederunt.* Sub Nerone, *Quæſtorib. deſignatis gladiatores edendi neceſſitas erat*, inquit Tacit. *Conſul deſignatus eſt & munus edidit.* Marcellus IC. l. 36. Intereſſe autem ſpectaculis in Principe arguebat animum popularem. Xiphil. de Oth. εἰς τὰ θέατρα

συνε-

ſtudium ejus cenſuerat. Commotus primo Vitellius, non tamen ultra quam *Tribunos plebis in auxilium ſpretæ poteſtatis* advocavit. Mox mitigantibus amicis, qui altiorem iracundiam ejus verebantur, *nihil novi accidiſſe* reſpondit, *quod duo ſenatores in Rep. diſſentirent: ſolitum*

συνεχῶς εἰσῆλθε θεωρήσων τὸ πλῆθος. Sueton. de Aug. 15. *Ipſe circenſes ſpectabat: ſpectaculo plurimas horas, aliquando totos dies aderat.* Tacit. 1. Ann. de eodem, *Civile rebatur miſceri voluptatib. vulgi.* Sic raro ibidem conſpici, arrogantis erat, tetricique & popularitatem fugientis animi. Cujus rei ſe ipſum damnat Iulianus in Miſopogone: *ἀεὶ μισῶ τοὺς ἱπποδρόμους, ὥσπερ οἱ χρήματα ὀφλήκοτες τὰς ἀγοράς, ὀλιγάκις οὖν εἰς αὐτοὺς φοιτῶ*, i. *fugio circenſes, ut, qui in ære alieno ſunt, publicos conventus, raro itaque interſum.* Aut ſi intraveris, mens peregrinatur, aut *aliud agit*, ut Cæſar, *qui vulgo reprehenſus eſt*, narrante Sueton. *quod inter ſpectandum epiſtolis libelliſque legendis ac reſcribendis vocaret.* Sic Vitellius non adfuiſſe tantum videtur ſpectaculis frequens, quæ candidati Conſulatus aut deſignati edebant, ſed & ſuas partes egiſſe, Ex. gr. *Mirmyllonum contra Thraces in Theatro*, aut *Venetorum contra Praſinos in Circo*, & ſic *omnem infimæ plebis rumorem affectaſſe*: ingens hoc tempore argumentum ad popularitatis famam. Sueton. Tito 8. *Savillius.* Nuſquam jejunius & infelicius ὁ πάνυ. Immo cum ſuis candidatis circumiens & prenſans Patres, penes quos tum erant comitia. Livius 39. *Claudius conſul ſine lictoribus cum fratre toto foro volitando, clamantibus adverſariis & majore parte ſenatus, meminiſſe eum debere prius, ſe conſulem populi Rom. quam fratrem P. Claudii eſſe: quin ille ſedens pro tribunali aut arbitrum aut tacitum ſpectatorem comitiorum ſe præberet, coercere tamen ab offenſo ſtudio nequiit.* Val. Maximus libro 5, 2. *Metellus non dubitavit conſul pro Q. Calidio præturæ candidato ſupplicare populo, quod tribunus pl. legem, quo pater ejus in civitatem reſtitueretur,* tulerat. Cicero pro Plancio c. 6. *Si quotieſcumque præteritus erit is, qui non debuit præteriri, toties oportebit eum, qui factus erit, condemnari: nihil jam eſt, quod populo ſupplicetur; nihil quod diribitio, nihil quod ſuffragatio magiſtratuum, renuntiatio ſuffragiorum exſpectetur.* Sic enim legendum. Et in eadem: *precibus aliquid attulimus etiam nos, appellavi populum, tribubus ſubmiſi me & ſupplicavi; ultro mehercules, ſe mihi etiam offerentes, ultro pollicentes rogavi.* Sueton. Aug. 56. *Quoties magiſtratuum comitiis intereſſet, tribus cum candidatis ſuis circumibat, ſupplicabatque more ſolenni.* Prorſus ſic poſtea civiliores principum agebant inter Patres. Plinius 3. ep. 20. *Exceſſeramus ſane manifeſtis illis apertiſque ſuffragiis licentiam concionum. non tempus loquendi, non tacendi modeſtia, non denique ſedendi dignitas cuſtodiebatur. Magni undique diſſonique clamores: procurrebant omnes cum ſuis candidatis: multa agmina in medio, multique circuli & indecora confuſio.* Ex his immodicis ſtudiis homini prudenti facile colligere eſt ſimile quid, licet non tam vehemens, etiam ſeveros feciſſe. Idem Plinius Paneg. 69. *Nec ideo ſegnius juvenes noſtros exhortatus es, Senatum circumirent, Senatui ſupplicarent: atque ita à principe ſperarent honores, ſi à Senatu petiſſent. Quo quidem in loco, ſi quibus opus exemplo, adjeciſti, ut te imitarentur.* cap. 70. *Quo gaudio exceptum eſt, cum candidatis, ut quemque nominaveras, oſculo occurreres? devexus quidem in planum, & quaſi unus ex gratulantibus.* Et mox: *Contigit ergo oculis noſtris inſolita facies, Princeps & candidatus, æquitus & ſimul ſtantes: intuerique parem accipientibus honorem, qui dabat.* Denique: *Cum orationi oculos, vocem, manum commodares: ut ſi alius eadem iſta mandaſſes,*

ſolitum ſe etiam Thraſeæ contradicere. [1] Irriſere plerique impudentiam æmulationis: aliis id ipſum placebat, [2] quod neminem ex præpotentibus, ſed Thra-
92 ſeam ad exemplar veræ gloriæ legiſſet. [3] Præpoſuerat præ-

daſſet, omnes comitatis numeros obibat: atque etiam, cum ſuffragatores nomina, honore quo ſolent, exciperent: tu quoque inter excipientes eras, & ex ore Principis ille ſenatorius aſſenſus audiebatur. Hoc eſt, *civiliter cum candidatis comitia celebrare.* Et ſic gratiam quærebat in ſenatu. Quod ſequitur, delinimentum ad plebem eſt, & à præcedenti differt toto genere. *Gronovius.*

1 *Irriſere plerique impudentiam æmulationis.*] Fuit Thraſea ſemper ſuſpectus Neroni, ideoque minus potens: quamobrem merito *imprudentiam æmulationis irriſerunt:* ita enim malim quam *impudentiam:* nam ſi ſimiliter Vitellius olim ſe oppoſuit Thraſeæ, quemadmodum Helvidius illi: oportuit Helvidium fuiſſe Vitellii ſimilem, Thraſeam vero Helvidii. Sed Thraſea in ſummo potius odio fuit Neroni, & Vitellius ob ſimilitudinem morum, & propter patrem, in ſumma gratia. Imprudenter igitur contulit Thraſeam, & Helvidium, &c. *Ferrettus.* Æmylio magis placet ſcribi, *imprudentiam:* ego nihil muto. Siquidem cum Helvidius à Vitellio diſſenſiſſet, dixit Vitellius, *ſolitum ſe etiam Thraſea contradicere.* Quo dicto à pleriſque irriſus eſt, non quod Thraſeam & Helvidium contuliſſet, ut alii putant, ſed quod à Thraſea integerrimo viro diſſimilimus, impudenter illius ſimilis videri vellet, cui ſic contradiceret Helvidius, ut Thraſeæ olim ipſe. *Aliis id ipſum placebat*, ſcil. impudenter dictum, quod pro exemplari veræ gloriæ Thraſeam retuliſſet, non eorum quemquam, qui plus illo apud principes ſuperiores potuiſſent. fuerat autem ob virtutes & invictam libertatem animi inviſus Neroni Thraſea. ideoque in minori dignatione. De quo Annal. 16. multa. *Vertranius.*

2 *Quod neminem ex præpotentibus.*] Auctoritate Florentin. ſcripſi, *neminem.* Vulgo, *quod non ex* &c. Pichena.

3 *P. Sabinum, ac præfectura cohortis.*] Bene Mercerus, *P. Sabinum à Præfectura cohortis; & Iulium:* id eſt, qui dumtaxat cohorti præfuerat, & docet alium hunc Sabinum à fratre Veſpaſiani eſſe. *Lipſius.*

Præpoſuerat Prætorianis P. Sabinum.] Non fratrem Veſpaſiani, ut viri docti, repugnante hiſtoria, ſcribunt. Ille Sabinus in carcerem conjectus erat *ob amicitiam Cæcinæ* 3. hiſt. Veſpaſiani frater erat *præfectus urbis*, & libertate fruebatur, donec in Capitolio obſideretur & caperetur. *Savilius.* Non eſſe hunc Sabinum, qui præfectus urbi & Veſpaſiani frater, recte monuit Savillius. Nam hic vinctus detecta proditione Cæcinæ, lib. ſeq. at Flavius Sabinus liber in urbe, & in ſuo magiſtratu, uſque ad civilem tumultum, quo crematum Capitolium. Itaque manebit per hunc Sabinum vera Onufrii nota, de prænomine Flaviæ gentis. Et hic igitur legendum: *P. Sabinum à præfectura cohortis, Iulium Priſcum, dum centurio eſſet.* hoc enim vult, prætorio præpoſitos duos à Vitellio; Sabinum hunc, qui antea præfectus cohortis fuerat, Priſcum, qui tum centurio. Et *cohortis*, ſcil. auxiliaris: nam iis præfecti, ut legionariis Tribuni. Tacitus ſæpe & univerſa hiſtoria priſca. *Mercerus.* Libenter Merceri emendationem ſum amplexus, nam cum ea fere congruit Flor. qui habet, *ad præfectura cohortis.* Obſervavit etiam Mercerus, iſtum P. Sabinum, alium eſſe à Flavio Sabino Veſpaſiani fratre, quod Lipſio cauſam erroris dedit. *Pichena.* Quot hic tricas invexit hyperbatica locutio, quibus uſus non erat, ſi Tacito Latinorum magnificentiſſimo ea concederemus, quæ ſæpius

prætorianis P. Sabinum à præfectura cohortis, [1] Iulium Priſcum tum centurionem: Priſcus, Valentis; Sabinus, Cæcinæ gratia pollebant. Inter diſcordes, Vitellio nihil auctoritatis. munia Imperii Cæcina ac Valens obibant, olim anxii odiis, quæ bello & caſtris male diſſimulata, pravitas amicorum, & fecunda gignendis inimicitiis civitas auxerat, dum ambitu, comitatu, & immenſis ſalutantium agminibus contendunt, comparanturque, variis in hunc aut illum

ſæpius in Thucydide miramur. Si tenuem characterem noſter affectaſſet, ea profecto ſic exaraſſet: *Præp. præt. P. Sabinum, ac Iul. Priſcum, dum centurio eſſet cohortis præfectura.* ambo enim præfecti prætorio. lib. 3. hiſt. *P. Sabinum prætorio præfectum ob amicitiam Cæcinæ vinciri jubet, ſubſtituto in locum ejus Alpheno Varo:* Et, *Vitellius ut è ſomno exitus Iul. Priſcum & Alphenum Varum cum* XIV. *prætoriis cohortibus obſidere Apenninum jubet.* At is Priſcus, antequam præfectus prætorio, erat centurio unius prætoriæ cohortis, ut Sempronius Denſus. lib. 1. hiſt. 43. Et *præfectura* facta prætorii mentione, non ſemel à noſtro uſurpatur. lib. 4. ann. 2. Doctiſſ. vir credit hunc P. Sabinum alibi dici Flavium Sabinum, fratremque eſſe Veſpaſiani, poſt urbis curam prætorianis præfectum: indeque Panvinium carpit, qui negat prænomen *Publii* unquam in Flavia gente receptum fuiſſe. Verum P. iſte Sabinus, alius eſt à Flavio Sabino fratre Veſpaſiani, qui noſtro ſemper ſcribitur Flavius Sabinus aut Sabinus tantum. 1. hiſt. 46. & 77. 2, 63. & 99. 4, 64. Hæc pace doctiſſ. viri à me dicta ſint. Cæterum adverſus pervicaces his uterer. Si Flavius Sabinus præfectus prætorio fuit poſt urbis præfecturam, quando redditur urbanæ præfecturæ? paulo enim ante mortem, & in ipſa morte agebat præfecturam urbis. Hunc ſcil. Vitellius vinxiſſet ob ſuſpicionem amicitiæ cum Cæcina (ut accidit P. Sabino) quem nec Flavianis jam urbi imminentibus cuſtodire ſuſtinuit? *Salinerius.* Nititur emendare Lipſius. Sed nimium licenter addidit de ſuo, quod libuit: ut phraſin taceam non Taciti, *præponere præfectura.* Neque Lipſius eam religionem hic ſervavit in mutando, quam ſolet: etiam ſententiæ ambiguus, duplicem lectionem dedit. Mihi & verba & ſententiam diligentius penſitanti ſic videtur: voces duas *præfectura cohortis* trajectas eſſe, alteram earum & leviter mutatam, quas ſi liceat mihi ſic viciſſim mutare & trajicere, credam locum ſanum fore: *Præpoſuerat prætor. P. Sabinum, ac Iulium Priſcum, dum prætoriæ cohortis centurio eſſet.* Certo enim id colligitur è proximo libro collegas hos prætorianæ præfecturæ fuiſſe. Et de Priſco veriſimile eſt, quia Centurionem fuiſſe dicit, fuiſſe prætoriæ cohortis. Atque ideo tanquam rem novam & magnæ promotionis exemplum addit, ex Centurione prætoriæ cohortis, præfectum ipſius prætorii factum. *Acidalius.*

1 *Dum centurio eſſet.*] In Farneſiano, non erat vocula, *eſſet.* itaque ex facili & vero emendavi, *tum centurionem.* Significat utrumque ex parvo aut modico ad primam dignitatem promotum. *Lipſius.*

Iulium Priſcum tum centurionem.] Ita Lipſius correxit, cum inepte in vulgatis legeretur, *dum centurio eſſet.* ortus enim eſt error, quia mſſ. & in his Florent. habent, *dum centurionē.* Pichena.

illum Vitellii inclinationibus. [1] Nec unquam ſatis fida potentia, [2] ubi nimia eſt. Simul ipſum Vitellium, ſubitis offenſis aut intempeſtivis blanditiis mutabilem, contemnebant metuebantque. Nec eo ſegnius invaſerant domos, hortos, opeſque imperii: cum flebilis & egens nobilium turba, quos ipſos liberoſque patriæ Galba reddiderat, nulla principis miſericordia juvarentur. Gratum primoribus civitatis, etiam plebes approbavit, [3] quod reverſis ab exilio jura liber-

1 *Nec unquam ſatis fida.*] Non bene divelluntur hæc à præcedentibus. Diſtinguo: *Variis in hunc aut illum inclinationibus: nec unquam ſatis fida potentia, ubi nimia eſt: ſimul ipſum Vitellium.* Freinshemius.

2 *Vbi nimia eſt.*] Volumen regis Corvini, *ubi minima eſt.* Legerim, *ubi vi nimia eſt.* Rhenanus.

3 *Reverſis ab exilio jura libertorum conceſſit.*] Interpretor. Cum Galba exſules reſtituiſſet; non tamen etiam bona. credo, quia in fiſcum illata, & pleraque jam per prodigentiam Neronis conſumpta. Sed nec pars quæ accuſatoribus ſententia judicum ſemel donata, temere eripienda videbatur. Itaque egebant. Vitellius eos miſeratus, huc decurrit ut largiretur Iura libertorum, dupliciter quidem: redderet inquam jura libertorum veterum, daret & eorum qui poſtea manumiſſi. non aliter quam ſi ab illo juſto domino manumiſſi fuiſſent. In ſpeciem igitur ingens hoc donum. Nam operas liberti domino debebant, alimenta ſi egeret, denique teſtamento bonorum ſemiſſem. quæ omnia prompta & obvia tibi apud ICtos. Hoc vulgo etiam appellant, Ius patronatus, & Ius patronorum, Plinius epiſtola xı. libro 10. Ejuſdem ſententiæ verſus illos Martialis cenſeo (Princeps ICtorum hodie varie eos tamen traxit) ad Trajanum:

Qui ſua reſtituis ſpoliato jura patrono,
Libertis exſul non erit ille ſuis.

Nec diſſimilis, imo major benignitas Auguſti in Iulum Antonii hoſtis ſui filium. de quo Dio lib. LI. Τῷ Ἰούλλῳ τῷ τοῦ Ἀντωνίου τῷ τε Φουλουΐας υἱεῖ, τοὺς ἐξελευθέρους αὐτοῦ τοῦ πατρὸς ὅσα τελευτήσαντας σφᾶς καταλιπεῖν αὐτῷ κατὰ τοὺς νόμους ἔδει, παραχρῆμα δοῦναι ἐκέλευσε: *Iulo, Antonii & Fulviæ filio, libertos ejus, quidquid mortuos relinquere ex legibus conveniebat, ſtatim dare juſſit.* Non enim dedit ſolum ea jura, ſed repreſentavit. *Lipſius.*

Quod reverſis ab exilio jura libertorum.] Libertus alere patronum tenebatur. Si quæcunque illum bonis fortuna evolviſſet; poſt mortem quoque jubent priſcæ conſtitutiones facere ex ſemiſſe hæredem. Si fraus interveniſſet, patrono lex dabat *omnium bonorum poſſeſſionem etiam contra tabulas.* Atque hæc duo, præter alia obſequia (lex vocat *operas*) præcipue conſtituebant *libertorum jus*, ut docet 38. Dig. Vitellius autem ut *reverſis ab exilio jura libertorum conceſſit* ex beneficio, ita conſecutis temporibus in ſua veniſſe videntur ex jure communi. Vlpian. Dig. 38. tit. de bonis libert. l. 3. Et eodem tit. l. 4. Paulus. *Savilius.* Ius patronis dederunt leges veteres amplum & multiplex in libertos: obſequium enim præſtare tenebantur, & operas: aliter tamen atque aliter ſi eſſent officiales operæ vel obſequii. item alendi libertis erant patroni egentes: Modeſtini verba ſunt: *Cum probatum ſit contumeliis patronos à libertis eſſe violatos, vel illata manu atrociter eſſe pulſatos: aut etiam paupertate, vel corporis valetudine laborantes, relictos: pro-*

primum eos in poteſtatem patronorum redigi, & miniſterium præbere dominis cogi: ſin autem nec hoc modo admoneantur, à Præſide emptori addicantur, & pretium patronis tribuatur. Ex quibus puto facile intelligi, quid ſenſerit Cornelius: nam cum exulib. quibuſdam bona ablata fuiſſent, & jus in libertos, iis ab exilio reverſis, jura libertorum Vitellius conceſſit; hoc eſt, inter cætera ut alere patronos egentes tenerentur: quod tamen corrumpebant ingenia ſervilia abditis pecuniis. *Ferrettus.* Ius libertorum Tacito, Marcello, Vlpiano, id eſt, quod aliis *jus patronatus*, ſcil. quod patronus in manumiſſos habet, *Sunt enim manumiſſoribus permulta in libertos conceſſa*, inquit Vlpianus. His autem fere jus illud libris ſtudii noſtri legitur conſtitiſſe: impoſitis libertatis cauſa dono, munere, operis, vel officio, vel obſequio, vel alimentis exigendis, vel ex pacta ſocietate liberti bonorum dimidia à ſuperſtite exigenda, vel defuncti liberti bonis ex ſucceſſione accipiendis. Proinde ex hoc Taciti loco diſcere oportet, cum exulibus ablata bona fuiſſent omnia, mobilia & immobilia; jura quoque ablata fuiſſe, ut quæ in libertos haberent. Vitellius ab exſilio reverſis jura libertorum reſtituit: hoc eſt, ut à libertis patroni colerentur; inopes alerentur, illiſque ſi deceſſiſſent, ſuccederent. fraudabant tamen Vitellii edictum & patronos liberti, qui pecunias & facultates abderent, & potentioribus adſcriberent. Tum illo ſe modo jus, & adverſus id vafrities ſervilis habebat: ſecutis autem ſeculis omnia mutata. Neque enim boni cuiquam, niſi in perpetuam exilii pœnam damnato ablata ſunt l. 39. D. de jure fiſci. & reſtitutus ex exilio patronus ipſo facto amiſſum jus patronatus recepit: cujus ſententiæ ſunt Vlpianus & Hermogenes l. 3. D. de bonis libertorum & 21. D. de jure patronatus. *Vertranius.* Genuinum certe ſenſum Vertranius aſſequutus eſt; at verborum difficultatem non ademit. Patrono egenti tenebatur alimenta præbere libertus, l. 2. C. de libert. & eorum lib. tenebantur & libertorum filii petere tutorem a patronis, l. 2. §. liberti. C. qui pet. tut. libertus quoque tenebatur obſequia honoremque & reverentiam præſtare patrono, l. 5. C. de obſeq. à lib. pat. præſt. Plato lib. de legibus 11. *jus eſſe patrono propria auctoritate capere libertum, ſi ab eo ſufficienter non colatur.* Item lis à liberto moveri adverſus patronum non poterat; nec eundem actione famoſa in jus vocare poterat, ſaltem niſi venia à Prætore impetrata l. 4. §. 1. D. de in jus voc. l. 2. C. eod. Poterat & patronus libertum ingratum ac contumacem in ſervitutem revocare, l. 1. C. de ingrat. lib. Tenebatur & libertus operas præſtare ad nutum patroni, l. 1. & 3. & 22. D. de ope lib. Sed quod magis ad rem præſentem facit, erat & ſucceſſionis jus patronis in bonis liberti, ex l. 12. tab. ſi is deceſſiſſet ſine legitimo hærede, §. 1. de ſucc. libert. Dein L. Papia cum filiis patroni libertus in virilem partem vocatus ſi HS, C. eſſet patrimonium, §. *Poſtea.* eodem. Iuſtinianus, decedentibus libertis ſine liberis, ab inteſtato patronis ex l. XII. tabb. delatam ſucceſſionem reſervavit. *Sed noſtra conſtitutio eod.* Succedebantque liberto non ſolum patronus, ſed etiam conjuncti, vel proximi patrono, uſque ad quintum gradum, §. *ſed noſtra.* His ſtantibus quum Galba nobiles exulantes patriæ reddidiſſet, minime tamen bonis reſtitutis, egenique ideo eſſent nec à Vitellio bonorum traditione juvarentur, tamen jus libertorum illis conceſſit, quod parum vel nihil profuit calliditate libertorum, qui pecunias, quibus potiſſimum eorum divitiæ conſtabant, transferebant in potentes amicos, ſicque patronos fraudabant. ita enim interpretor *ambitioſos & occultos ſinus.* Namque intimos amicos *ſinus* quandoque appellatos obſervamus. Ita Cic. ad Att. *in ſinum & familiaritatem adoleſcentis.* Et iterum: *Bibulum noli dimittere ex ſinu tuo.* Et in Verr. 3. *Calumniatores de ſinu ſuo appoſuit*, id eſt, familiares & amicos. Sic Tac. 4. Hiſt.

libertorum conceſſiſſet: [1] quamquam id omnimodo ſervilia ingenia corrumpebant, [2] abditis pecuniis per occultos aut ambitioſos ſinus. & quidam in domum Cæſaris transgreſſi, atque ipſis dominis poten-
93 tiores. Sed miles, plenis caſtris, & redundante multitudine, in porticibus aut delubris, & urbe tota vagus, non principia noſcere, non ſervare vigilias, neque labore firmari: per illecebras urbis, & inhoneſta dictu, corpus otio, animum libidinibus imminuebat. Poſtremo ne ſalutis quidem cura, [3] infamibus Vaticani locis magna pars tetendit. unde crebræ

quos ubi ſpoliis ſanguineque expleverint, mutari, exquirique novos ſinus, id eſt, amicos. Addit autem Tacitus *ambitioſos*, hoc eſt, per ambitionem conquiſitos, ut eorum favore & gratia tutarentur. Sic Iuriſperiti *ambitioſa decreta* dixere per gratiam favoremque elicita. Vlpian. l. 4. de decret. ab ord. faciend. & l. 3. D. de minor. l. 65. §. 2. D. ad SC. Trebell. Dixit autem Tacitus non ſolum *ambitioſos ſinus*, ſed & *occultos*, haud congrue, ſiquidem apud eoſdem IC. legimus, *in ſinu habere*, id eſt, in occulto l. 27. D. de prob. Lampri l. in Comm. *prædam omnem in ſinu contulit*, hoc eſt, occultavit. Iterum: *Qui etiam condemnationes in ſinum vertiſſe diceretur*, Tertul. in lib. De fuga in perſec. *Paciſcens cum delatore, vel milite, vel miniſtro aliquo præſidis, ſub tunica & ſinu, quod ajunt.* Et Tac. l. 3. Hiſt. *Sed opes Cremonenſium in ſinu præfectorum legatorumque fore*, id eſt, occulta poteſtate. *Marc. Donatus.*

1 *Quamquam id omnimodo.*] Probari vocem *omnimodo* ex Flor. Vulgo, *omnino*. Pichena.

2 *Ambitioſos, ſinus.*] Argui olim de mendo, ipſe fortaſſe arguendus. Sententiam nunc expedio: Vitellium quidem exſulibus reverſis jura reddidiſſe vetera in libertos: ſed non cum magno fructu. quia pecunias ſuas occultabant per varias artes & receſſus. ita in alimentis, aliiſque, patronos fraudabant, ut modici ipſi & inopes. Voci *Sinus*, ea vis ſubeſt fraudandi, ſubtrahendi, occulendi. Tacitus libro IV. infra: *Tradi ſe præfectis centurionibusque, quos ubi ſpoliis expleverunt, mutari: exquirique novos ſinus & varia prædandi vocabula.* Plinius libro XXXVI. *Unde M. Scaurus pater, toties Princeps civitatis, & Marianis ſodaliciis rapinarum provincialium ſinus?* Sinum vocat hominem ipſum, in quem rapinæ omnes collatæ velut in ſinum. Plura exempla huic rei vide, ſi lubet, apud Barn. Briſſonium in Lexico: & lumen ab eo fænerare, qui vere Europæ lumen. *Lipſius.*

Abditis pecuniis per occultos aut ambitioſos ſinus.] Sinus ambitioſi videntur, cum pecuniæ depoſitæ eſſent apud potentiores. *Pichena.*

3 *Infamibus Vaticani locis.*] Ob aërem parum purum: quod etiam hodie experiuntur. Frontinus lib. II. De Aquæductibus, vult id emendatum in tota urbe, ſuo ævo, idque ablutione aquarum: *Ne pereuntes quidem aquæ otioſæ ſunt. Nam immunditiarum facies, & impurior ſpiritus, & cauſſa gravioris cæli, quibus apud veteres URBIS INFAMIS AER fuit, ſunt remota.* Lipſius.

Infamibus Vaticani locis.] Vaticanus collis non procul à Tiberi eſt, con-

bræ in vulgus mortes. Et adjacentia Tiberi [1] Ger-
manorum Gallorumque obnoxia morbis corpora,
fluminis aviditas, & æſtus impatientia labefecit.
Inſuper confuſus, pravitate vel ambitu, ordo mili-
tiæ. Sedecim prætoriæ, quatuor urbanæ cohortes
ſcribebantur, quis ſingula millia ineſſent. Plus in
eo delectu Valens audebat, tamquam ipſum Cæci-
nam periculo exemiſſet. ſane adventu ejus partes
convaluerant, & ſiniſtrum lenti itineris rumorem
proſpero prœlio verterat: omniſque inferioris Ger-
maniæ miles Valentem aſſectabatur. unde primum
creditur Cæcinæ fides fluitaſſe. Ceterum non ita 94
ducibus indulſit Vitellius, ut non plus militi liceret.
ſibi quiſque militiam ſumpſere; quamvis indignus,
ſi ita maluerat, urbanæ militiæ adſcribebatur: rur-
ſus

conterminus Ianiculo ſupra molem Adriani; in quo D. Petri Baſilica nunc eſt, & Pontificum aliorumque nobiliſſimæ ædes. Quomodo itaque illius locos infames vocet Tacitus, difficultate non caret: præſertim quum antiquitus in eo & Circus Caji & Neronis, & Obeliſcus fuerint, tradente Plinio lib. 16, 40. & 36, 11. nec non & celeberrima illa lex, de qua idem lib. 16. 44. Ibidemque etiam laudabiles perficerentur patellæ, ſcribente Iuven. Sat. 6. *Vaticano fragiles de monte patellas.* Et quod pariter deliciosſus haberetur, innuere videtur Horat. lib. 1. Od. 20. Itaque cur *infames* illius *locos* ſcripſerit Tacitus, indagandum. Ego ſane ab effectu ſic appellatos exiſtimo, eo quod Vitelliani milites, æſtus & ſitis impatientes, libidinibus quoque operam dantes, fluminis vicinitate allecti, crebris mortibus occaſionem præbuerint, vires concubitu frequenti imminuentes, copiam aquæ ingurgitantes. nam tunc forti à meretricibus loci illi frequentibus incolebantur; ſicuti ea Tiberis flumen adjacentem habuiſſe conſtat. Quod ſi hæc expoſitio non placet, aliam ſubjicimus, Tacitum non univerſum Vaticanum infamem appellaſſe, ſed tantum partem, hoc eſt, locos infernos, quos tunc aquis putribus & cœno multo abundaſſe credendum, ob idque inſalubres habitationes habuiſſe, præſertim æſtivo tempore caloribus æſtuantibus. Cujus rei aliquod lumen habemus ex Cellio, 16, 17. *Aram & ſtatuam Ajo Deo locatam in Vaticano in infima nova via.* Lamprid. in Heliogabalo: *Fertur Elephantorum quatuor Quadrigas in Vaticano agitaſſe, dirutis ſepulchris, quæ obſiſtebant.* Ex quibus colligere poſſumus, poſtquam Romæ ſepeliere mortuos (quod antea, ut alibi oſtendimus, vetitum erat) Vaticani locos ſepeliendis cadaveribus deſtinatos, ob idque à Tacito infames vocatos. *Marc. Donat.*

1 *Germanorum Gallorumque obnoxia morbis corpora.*] In volumine regis Corvini legitur, *Germanorum Gadavorumque.* Lego, *Batavorumque.* ut per *Germanos* etiam transrhenanos intelligamus, Tencteros, Bructeros, Vſipetes, & Chamavos, qui in exercitu Vitellii erant. At hodie Galli in-

ſus bonis remanere inter legionarios aut alares volentibus, permiſſum. nec deerant qui vellent, feſſi morbis, & intemperiem cæli incuſantes. Robora tamen legionibus aliſque ſubtracta; [1] convulſum caſtrorum decus, XX millibus è toto exercitu permixtis magis quam electis. Concionante Vitellio, poſtulantur *ad ſupplicium Aſiaticus, & Flavius, & Rufinus duces Galliarum, quod pro Vindice bellaſſent.* Nec coërcebat ejuſmodi voces Vitellius; [2] ſuper inſitam animo ignaviam, [3] conſcius ſibi inſtare donativum & deeſſe pecuniam, omnia alia militi largiebatur,

[1] Li-

Inediæ, æſtus, frigoris, ſitis & alieni cœli longe tolerantiores. Secus tamen produnt auctores de vetuſtiſſimis Gallis, quos Germanis faciunt perſimiles. *Rhenanus.* Beatus, *Batavorum.* Sed meminiſſe potuit ejus, quod ſupra eodem Cornelius dixit, *cohortes Batavorum, ne quid truculentius auderent, in Germaniam remiſſas.* quæ ſi non inde redierunt, non poſſunt videri Tiberi adjacuiſſe. Igitur nihil ex recepto ſcripto mutandum cenſeo. *Vertranius.*

1 *Convulſum caſtrorum decus* XX. *millibus è toto exercitu permixtis.*] Muret. *convulſumque.* Mihi duriter etiam dictum videtur, *permixtis è toto exercitu.* Nec tamen facile mutarim: niſi forte nova voce, ſed valde ſignificante ſcripſit Tacitus *emixtis.* Quod dicere vult, vix ſane expreſſius pariter & acutius alio verbo dixerit. *Acidalius.*

2 *Super inſitam animo ignaviam.*] Flor. inſerit vocem, *inſitam morte animo.* Putarem, *inſitam forte:* etſi hoc ad cauſſam ſequentem traho. *Lipſius.*

Super inſitam animo ignaviam.] Corruptam vocem addit Flor. *inſitam morte animo.* Vnde divinabam, an legendum: *ſuper inſitam inerti animo ignaviam.* Quod Vitellio certe non incongruens, cum lib. præced. de eo Tacitus dixerit: *fortunam principatus inerti luxu, ac prodigis epulis præſumebat.* Et ne cui fortaſſe idem videatur, *inertia,* atque *ignavia,* Ciceronis locum refero, qui lib. 12. epiſt. ad Cornificium ait: *nec tua ignavia etiam inertiam afferret.* Pichena.

3 *Omnia alia militi.*] Hunc quoque locum liberare inuſta nota poſſumus, Ait enim hoc: Vitellium, quia pecuniam dare militi non poterat, Impunitatem & licentiam omnis culpæ dediſſe: ut hac ſaltem blanditia eum retineret. Nec aliter ſane fit in paupere militia. *Lipſius.*

Conſcius ſibi inſtare donativum, & deeſſe pecuniam, * *omnia alia.*] Liberare hunc locum ſtigmate Lipſius vult interpretatione: an liberet, plane neſcio. Illud ſcio, quidquid illis poſtremis ſit, ſententiam puncto finiendam poſt vocem *pecuniam.* Neque enim ſermonis textus aliter patitur, Sequentia integra prorſus ego non cenſeo. Quod ſi ea illorum, quam Lipſius vult, ſententia: tamen minimum una vocula deerit, & talis: *Interim omnia alia militi largiebatur.* Sed certe, ſententia hæc, difficile eſt, ut vera ſit: quando neque cum præcedentibus neque ſequentibus cohæret. *Acidalius.*

1 Li-

[1] Liberti principum, *conferre pro numero mancipionum* ut tributum juſſi. Ipſe ſola perdendi cura, ſtabula aurigis exſtruere: Circum gladiatorum ferarumque ſpectaculis opplere: tamquam in ſumma abundantia, pecuniæ illudere. Quin & natalem Vitellii 95
diem, [2] Cæcina ac Valens, editis tota urbe vicatim gladiatoribus, celebravere: ingenti paratu, & ante illum diem inſolito. Lætum fœdiſſimo cuique, apud bonos invidiæ fuit, quod [3] exſtructis in campo Martio aris, [4] inferias Neroni feciſſet, cæſæ publice victimæ crematæque: [5] faces, Auguſtales ſubdidere: quod ſacerdotium, ut Romulus Tatio regi, ita Cæſar Tiberius Iuliæ genti ſacravit. Nondum quartus à victoria menſis, & libertus. [6] Vitellii Aſiaticus, Polycletos, Patrobios, & [7] vetera odiorum nomina æquabat. Nemo in illa aula, probitate aut induſtria certavit: unum ad potentiam iter prodigis epulis, & [8] ſumptu ganeaque ſatiare inexple-

1 *Liberti Principum.*] Non muto: & ſcio multos Romæ, eoſque prædivites, priorum Principum libertos. Videatur tamen & lectio & rapina proclivior, ſi libertos *patrum* ſubſtituas: aut de iis *Principes* hic capias. *Lipſius.*

Liberti principum conferre.] Verbum, *conferre*, non eſt in libro Bud.

2 *Cæcina ac Valens.*] Ita nos, vulgo, *&c.* Rhenanus.

3 *Exſtructis in campo.*] Scriptor incertus apud Suidam in voce Βιτέλλιος, hanc rem ſic narrat: Καὶ τὸ ἱερεῖον τοῦ Νέρωνος ἐς κοιλόν τινα καὶ ἀφανῆ τάφον κατακείμενον ἀποσάμενος. Lipſius.

4 *Neroni feciſſet.*] Repoſui pro, *jeciſſet.* Idem.

Inferias Neroni jeciſſent.] Non eſt in lib. Budenſi *Neroni*, nec *jeciſſent* ſed *jeciſſet.* Rhenanus.

5 *Faces Auguſtales.*] Tac. 1. Ann. *Idem annus novas cæremonias accepit, addito ſodalium Auguſtalium ſacerdotio, ut quondam Titus Tatius retinendis Sabinorum ſacris ſodales Titios inſtituerat.* Vbi videmus à Tacito illud tribui Tatio, quod hic Romulo adſcribit. *Savilius.* Forte recte ſe habet, *faces*, eo quod plures aræ fuerint exſtructæ. Florent. tamen habet, *facem.* Sic lib. 15. *Structam ante Augurale aram ſubdita face accendit.* Pichena. Mur. *facem.* leve nimis hoc. *Acidalius.*

6 *Vitellii Aſiaticus.*] Lege Sueton. Vit. 12. *Savilius.*

7 *Vetera odiorum nomina æquabat.*] Divitias ſcil. quas congeſſerat. *Pichena.*

8 *Sumtu Cajana aqua.*] De Cajana aqua, id eſt, ut volunt, aquæductu illo ſumptuoſo; nugæ magnæ. Nec Ferretti quidem emendatio ad genium meum aut librorum, *Cajana aula.* Nobis ſuboluit mendum & ejus cauſſa, è deductione copulæ: quam reddimus, legimuſque, *ſumptu ſaginaque.* Saginæ vox apta, quoties de helluone

plebiles Vitellii libidines. Ipſe abunde ratus, ſi præſentibus frueretur, nec in longius conſultans, [1] novies millies ſeſtertium pauciſſimis menſibus intervertiſſe creditur. Magna & miſera civitas, eodem anno

Vitellio: & Tacito velut de induſtria uſurpata. Vt, *luxu & ſagina mancipatus emptuſque.* Iterum: *medio die temulentus & ſagina gravis.* Nec aliter Cicero pro Flacco: *Qui multitudinem illam non auctoritate, ſed ſagina tenebat.* Hæc apta & bona. Palmerii tamen conjectura non minus recta, *ſumptu ganeaque.*

Sumptu Cajana aqua.] Quid hic ſibi velit *ſumptus Cajanæ aquæ*, haudquaquam intelligo: deinde quid *ſumptus* ad *aquam* facit? malim ergo, *Cajana aula.* Ferreitus. Homo variæ lectionis & doctrinæ Æmil. Ferrettus. & à maximo rege Franciſco literarum parente in Pariſienſem Curiam adſcriptus dubitat, & *Cajana aura* reponendum putat, quod à me dictum ne putes, ut hominis doctiſſ. laudi detraham, qui omiſſis cauſis, & altercationibus illius fori Pariſienſis, totum ſe Iuris Civilis profeſſioni addixit. Quam ob rem locum pluribus illuſtrandum ſuſcepimus, ne quid antiquitatis, quoad in nobis erit, prætermittatur. Itaque Sueton. in Cal. ſic refert cap. 12. *Inchoavit autem aquaductum regione Tiburti, & amphitheatrum juxta ſepta.* Idem in Claud. 19. *Opera magna potius quàm neceſſaria, multa perfecit. Sed vel præcipua, aquæ ductum à Cajo inchoatum.* Et paulo poſt; *Claudiæ aquæ gelidos & uberes fontes &c. in urbem perduxit.* Frontinus lib. 1. de æquæductibus, *Caligula duos ductus inchoavit, quos Claudius conſummavit* Plinius 37, 15. *Vicit antecedentes aquarum ductus noviſſimum impendium operis inchoati à Cajo Cæſare, & peracti à Claudio.* Ex quo Plinii loco & reliquorum verbis poteſt intelligi, *Cajanam aquam* dici per adjectivum à Cajo deductum, quæ à Cajo Caligula incepta eſt. Sicque Sueton. in Veſp. 2. *Cajana nece* dixit, id eſt, quo Cajus Caligula interfectus eſt. *Lupanus.* Hic locus non niſi ex Plinii interpretari poteſt lib. 36, 15. Illis concinit Sueton. Claud. 20. apud quem C. Cæſar Caligula inchoavit aquæductum regione Tiburti, & cum Claudius perfecit. Cornelius autem, ut de maximo dicturus ſumptu in Cajanam aquam impenſo, Vitellianas libidines inexplebiles ſcripſit. Quare mirari ſatis non poſſum, cur *Cajana aulæ* ſcriptio magis placeat Ferretto. *Vertranius.* Fœda depravatio in vulgatis omnibus irrepſerat: *& ſumptu Cajana aqua.* ſuper ea variæ emendationes. Lipſius aptiſſime ad ſenſum reſtituit, *& ſumptu ſaginaque.* Palmerius autem verius, ut opinor, & ad literam propius: *& ſumptu ganeaque.* Quam lectionem recipere non dubitavi, cum à Flor. codice non parum juvetur, qui habet: *& ſumptu gajaneaque.* Et eſt ea vox auctori noſtro familiaris. Ann. lib. 3. *ventris & ganea paratus.* & lib. 4. *inter ganeam ac ſtupra.* Pichena. Etiam hic me ſollicitat emendandi cacoëthes, & lego: *Epulis, & ſumptu: ut Cajana aqua ſatiare.* Comparat ecce Vitellium cum Caligula, nec audet ulli dare palmam luxuriæ. Tò *ſatiare* tranſit in vim nominis. *Ad noſtrum vivere triſte.* Plaut Bacchid. *Hic vereri perdidit.* Id. Perſ. *age circumfer mulſum bibere.* Salinerius.

1 *Novies millies ſeſtertium.*] Sidonius in Panegyrico ad Majorianum, abire ab hoc ſumma videtur, ubi vitia ſingulorum Principum recenſens, de iſto ait:

——— *poſt quina Vitelli*
Millia, famoſi ventris donata barathro.

Valdè, inquam, abit, ſi de tota ejus ſagina & luxu accipis: quod non debes, ſed magis de ſingularibus epulis,

no Othonem Vitelliumque paſſa, inter Vinios, Fa-
bios, Icelos, Aſiaticos, varia & pudenda ſorte age-
bat; donec ſucceſſere Mucianus & [1] Marcellus &
magis alii homines, quam alii mores. Prima Vitel- 96
lio *tertiæ legionis defectio* nuntiatur, miſſis ab Aponio
Saturnino epiſtolis, antequam is quoque Veſpaſiani
partibus aggregaretur. Sed neque Aponius cuncta,
ut trepidans re ſubita, perſcripſerat, & amici adu-
lantes, [2] mollius interpretabantur; *unius legionis eam
ſeditionem; ceteris exercitibus conſtare fidem.* In hunc
modum etiam Vitellius apud milites diſſeruit, præ-
torianos nuper exauctoratos inſectatus, *à quibus fal-
ſos rumores diſpergi; nec ullum civilis belli metum* aſſe-
verabat, ſuppreſſo Veſpaſiani nomine, & vagis per
urbem militibus, qui ſermones populi coërcerent.
id præcipuum alimentum famæ erat. Auxilia tamen 97
è Germania Britanniaque & Hiſpaniis excivit ſegni-
ter, & neceſſitatem diſſimulans. Perinde legati pro-
vinciæque cunctabantur. Hordeonius Flaccus ſuſpe-
ctis jam Batavis anxius proprio bello; Vectius Bo-
lanus nunquam ſatis quieta Britannia: & uterque
am-

lis, & quod tantum in paucis aliquot cœnis. Xiphilinus quidem ex Dione, ὀλίγων ἡμερῶν διελθουσῶν, ἑκατὸν εἰς τὸ δεῖπνον μυριάδας ἀναλῶσαι, conſcripſit: *in paucis diebus, centum myriades abſumſiſſe in cœnam*: quæ ſunt Latine *quadragies* HSS; nobis *centum millia* Philippicorum. Tale & Suetonius indicat, cum *ſingulos apparatus dominis, ſive convivatoribus, conſtitiſſe non minus quadringenis* HS. aſſerit: id eſt, *decies mille* Philippicis: ſed obſerva, *ſingulos*. Sidonius igitur in ſingulis illis millibus, dum *quina* ea numerat, intelligit *millena* HS: neutro (ut cum Grammaticis dicam) genere: atque ita juſte efficit *quinquagies* HS. ſive *centum viginti quinque millia* Philippicum, prope ad Xiphilinum. Quod ſi in eo, pro more & communi ſermone, *quina millia* dumtaxat capias, id eſt *quina* HS. quantulum ſint; *centum vigintiquinque Philippai*: ridiculum. *Lipſius.*

Novies millies ſeſtertium.] Id eſt, ex regulis, quas præſtruximus ſeptem milliones, ſemel & tricies mille, ducentas & quinquaginta libras ſterlingas. *Savillius.* Vide Pecuniæ Veteris 3, 6. & 4, 6. *Gronovius.*

1 *Marcellus.*] Eprius Marcellus oratoria laude celebris, Neronianæ in Thraſeam & alios crudelitatis inſtrumentum, & omnibus ſub quibus vixit, principibus carus, utpote qui ipſorum actionibus lenocinium faciebat. Vide Tacit. 2. & 4. hiſt. *Savillius.*

2 *Nullius interpretabantur unius legionis eam ſeditionem.*] Volumen re-

ambigui. neque ex Hiſpaniis properabatur, nullo tum ibi conſulari. trium legionum legati, pares jure, & proſperis Vitellii rebus certaturi ad obſequium; adverſam ejus fortunam ex æquo detrectabant. In Africa legio cohorteſque delectæ à Clodio Macro, mox à Galba dimiſſæ, rurſus juſſu Vitellii militiam cœpere. ſimul cetera juventus dabat impigre nomina. quippe [1] integrum illic ac favorabilem proconſulatum Vitellius; famoſum inviſumque Veſpaſianus egerat: [2] perinde ſocii de imperio utriuſque

98 conjectabant. ſed experimentum contra fuit. Ac primo Valerius Feſtus legatus, ſtudia provincialium cum fide juvit. mox nutabat, palam epiſtolis edictiſque Vitellium; occultis nuntiis Veſpaſianum fovens, & hæc illave defenſurus, [3] prout invaluiſſent. Deprehenſi cum litteris edictiſque Veſpaſiani, per Rhætiam & Gallias militum & centurionum quidam, ad Vitellium miſſi necantur: plures fefellere, fide amicorum, aut [4] ſuomet aſtu occultati. Ita Vitellii paratus noſcebantur; Veſpaſiani conſiliorum ple-

regium quoque continet, *nullius interpretabantur.* ſed nos caſtigavimus, *mollius interpr.* &c. *Rhenanus.*

1 *Integrum illic.*] De Vitellio, eadem Suetonius in vita ejus cap. v. *At de Veſpaſiano mutat*, & Africam integerrime, *inquit*, nec ſine magna dignatione adminiſtravit. *Qui concilientur, non video.* Lipſius.

Singularem illic ac favorabilem.] *In adminiſtranda provincia* (Africa) *ſingularem innocentiam præſtitit*, ait Suet. Vit. 5. Tacito ſuffragatus; ſed in Veſpaſiano penitus contrarium ſentit. Tacitus, *famoſum inviſumque proconſulatum in Africa Veſpaſianus egerat.* Sueton. Veſp. 4. *Exin ſortitus Africam integerrime nec ſine magna dignatione adminiſtravit.* Savillius.

2 *Proinde ſocii de imperio.*] Scripſi, *perinde.* Rhenanus.

3 *Prout invaluiſſent.*] Non male, *prout ii valuiſſent.* Temporum enim hominem deſcribit, qui nunc in ſuſpenſo, inclinaturus erat ad partes valentioris. Multi ejuſmodi Vulpiones præſertim per bella civica. Talis rex Iuliates, lib. 12. Annal. qui *ſocietatem Meherdatis palam induerat, in Gotarzem per occulta & magis fida inclinabat.* Et depingit in uno Claudianus:

Libravit geminas, eventu judice, vires,
Ad rerum momenta cliens; ſeſeque daturus
Victori. Lipſius.

Prout invaluiſſent.] Cave mutes cum Lipſio, *prout ii valuiſſent.* Acidalius.

4 *Suomet aſtu.*] A Ferretto eſt. male antea, *ſtatu.* Lipſius.

Suo-

pleraque ignota: primum ſocordia Vitellii; deinde [1] Pannonicæ Alpes præſidiis inſeſſæ, nuntios retinebant. [2] mare quoque Eteſiarum flatu in orientem

Suomet flatu occultati.] Malim, *ſuomet aſtu.* Ferrettus.

1 *Pannonica Alpes.*] Mela libro 2. ſcribit Alpes ab ipſis littoribus longe lateque diffuſas, primo ad Septentrionem magno gradu excurrere: at ubi Germaniam attigerunt, verſo impetu in Orientem abire, & in Thraciam uſque penetrare. Cujus opinioni adſtipulatur hoc loco Tacitus, & in princ. ſeq. lib. & Rufus Sextus in epitome ad Valentinianum Auguſtum: *Acceſſerunt Romanæ urbi Alpes maritimæ, Alpes Cottiæ, Rhætica, Norica, Pannonica.* Tametſi Plin. 3. 19. Alpes in Iſtriam uſque extendat, & Paulus Iovius *Carnicas* Alpes vocat, à Carnis accolis, quos vulgo *Cranes* appellant literis mutatis. *Lupanus.*

2 *Mare quoque Eteſiæ.*] Intricata valde lectio in ſcriptis. Vaticanus: *mare quoque & Blaſi flabra aquilonis, harum flatu.* nec aliter Farneſ. At Budenſis, *mare quoque & eſi flabra Aquilonis verum flatur.* Nos legimus, *Mare quoque eteſii flabant Aquilones. Horum flatu.* Plinius libro 11. *Poſt biduum iidem Aquilones conſtantius perflant, per dies XL. quos Eteſias vocant.* Et clarum certe eſt, Aquilones propitios optabileſque iis, qui ex Italia Orientem adnavigant: qui ex eo Italiam, contra. Cæſar lib. III. belli civil. *Ipſe enim neceſſario Eteſiis tenebatur, qui Alexandria navigantibus ſunt adverſiſſimi venti.* Lipſius.

Mare quoque Eteſiæ flabant, harum flatus in Orientem. Codex Matthiæ regis habet, *Mare quoque & eſi flabra Aquilaris Verum flatur in Orientem navig. ſecundum inde adverſum erat.* Lego: *Mare quoque Eteſiarum flatu in Orientem nav. ſecundum, inde adverſum erat.* Duæ porro voces *flabra aquilonis,* è margine codicis archetypi, quem doctus aliquis annotarat, in contextum à deſcribente ſunt relatæ. De ſinceritate lectionis illius nihil ambigo. Sic lib. 5. Ann. *Quia flatibus Eteſiarum implentur vada, hibernus revolvit fluctus.* Rhenanus. Eteſiæ ex ſententia Ariſtotelis 2. Meteor. & Theophraſti de ventis, Βορέαι εἰσὶ κατ' ἔτος πνέοντες μετὰ τὰς θερινὰς τροπὰς καὶ κυνὸς ἐπιτολήν, i. *Boreales ſunt venti qui ſpirant poſt hibernum ſolſtitium & ortum Caniculæ.* Κυνὸς ἐπιτολὴ, ſi Plinium ſequimur, tum incidit in decimum octavum Iulii, *& poſt biduum exactus,* ait idem Plinius, *eteſiæ diebus 40. perflant, nec ulli ventorum magis ſtati ſunt;* ut Eteſiæ ſpirare inciperent ordinarie à vigeſimo Iulii, atque exſpirarent in fine Auguſti. Solſtitium autem æſtivum cum viginti quinque dies antecedat κυνὸς ἐπιτολὴν, ut ſtatuit Olympiodorus in 2. Meteor. vigeſimo quarto Iunii dictum exoriri debuit ex juſto calculo. A quo die cum enormis eſſet anni Iuliani longitudo, noſtro tempore anticipatum & undecim aut duodecim diebus, retractumque in Iunii duodecimum aut decimum tertium. Iam vero Eteſiarum flatus adeuntibus Ægyptum & Orientem ſecundos eſſe, redeuntibus adverſos, præter regionis ſitum, argumento etiam fuerit, quod Thales & Philoſophorum alii (ut narrat Diod. Biblioth. lib. 1.) putaverunt Nilum incrementi ſui cauſam habere ex Eteſiarum flatu, οἱ ἀντιπνέοντες ταῖς ἐκβολαῖς τοῦ ποταμοῦ κωλύουσιν εἰς θάλασσαν προχεῖσθαι τὸ ῥεῦμα, i. *qui cum fluvii oſtiis contrarii ſpirent, aquas in mare exonerari prohibent.* Savillius. Ego vero auſim reſcribere, *Mare quoque Eteſiarum flatu in orientem navigantibus ſecundum.* Nam quæ in vulgatis & ſcriptis libris adduntur, à margine irrepſerunt, ad quam ſtudioſus adnotatat ex Lucretio: *Eteſia flabra Aquilonum.* Mercerus. Nulla hic lux à Florent. In eo enim æque corrupte legitur: *Mare quoque & Eſi flabra Aquilonis. arum flatu.* Pichena. Magna ſcri-

tem navigantibus ſecundum, [1] inde adverſum erat.
99 Tandem irruptione hoſtium, atrocibus undique nuntiis exterritus; Cæcinam & Valentem [2] expediri ad bellum jubet: præmiſſus Cæcina; Valentem è gravi corporis morbo tum primum aſſurgentem, infirmitas tardabat. Longe alia proficiſcentis ex urbe Germanici exercitus ſpecies; non vigor corporibus, non ardor animis: lentum & rarum agmen, & fluxa arma, ſegnes equi: impatiens ſolis, pulveris, tempeſtatum; quantumque hebes ad ſuſtinendum laborem miles, tanto ad diſcordias promptior. Accedebat huc Cæcinæ ambitio vetus, torpor recens, nimia fortunæ indulgentia ſoluti in luxum: [3] ſeu perfidiam meditanti, infringere exercitus virtutem inter artes erat. Credidere plerique [4] Flavii Sabini conſiliis concuſſam Cæcinæ mentem, miniſtro ſermonum Rubrio Gallo, *rata apud Veſpaſianum fore pacta tranſitionis:* ſimul odiorum invidiæque erga Fabium Valentem admonebatur, [5] *ut impar apud Vitellium, gratiam vireſque apud novum principem*

ſcripturæ diverſitas, ſed nata ē gloſſis. Aperte enim illa in Vaticano & Budenſi, *flabra Aquilonis*, interpretamentum ſunt ad vocem *Eteſiæ.* Itaque non audi Lipſium: *Mare quoque Eteſiæ flabant* (vel *inſlabant*) *Aquilones. Horum flatu* &c. Neque enim aſſuta illa cogenda in emendationem erant. ut de locutione ipſa non dicam, *mare flare,* vel *inſlare.* quæ hiſtorica nequaquam eſt. Illis reſectis ſimpliciſſimam & apertiſſimam lectionem facio: *Mare quoque Eteſiarum flatu in orientem* &c. quomodo & Muretus conjecerat ante nos. *Acidalius.*

1 *Inde adverſum erat.*] Senſus vellet, *inde adverſum iter.* Freinshemius. Crederem, ſi reliqua vulgata conſtarent. Sed nihil certius quam ὑποβολιμαῖα & expungenda in vulgatis eſſe τὰ *aeſlabanth.* in M S S. *flabra aquilonis* (quod Rhenano, Mercero, Acidalio, mihi denique, omnibus, opinor, alios ignorantibus in mentem venit) ſcribendum, *Mare quoque eteſiarum flatu.* ita τὸ *erat* neceſſarium, τῷ *iter* locus nullus eſt. *Gronovius.*

2 *Expediri ad bellum jubet.*] An non elegantius *expedire?* ut loquebatur ad finem lib. 1. *Multos è magiſtratibus, magnam conſularium partem, Otho, non participes aut miniſtros bello, ſed comitum ſpecie, ſecum expedire jubet.* Acidalius.

3 *Seu perfidiam meditatis.*] Scripſi, *ſeu perfidiam meditanti.* Rhenanus.

4 *Flavius Sabinus.*] Veſpaſiani frater & præfectus urbis. *Savilius.*

5 *Ut impar apud Vitellium.*] Scripſi, *apud Vitellium*, ex Flor. Ven. & aliis veteribus. Vulgo, *ad Vitellium.* Pichena.

1 *Quar-*

pem pararet. Cæcina complexu Vitellii multo cum honore digreſſus, partem equitum ad occupandam Cremonam præmiſit. [1] mox vexillarii quartædecimæ, & ſextædecimæ legionum; [2] dein quinta, & duoetviceſima ſecutæ: poſtremo agmine unaetviceſima Rapax, & prima Italica inceſſere, [3] cum vexillariis trium Britannicarum legionum, & electis auxiliis. Profecto Cæcina, ſcripſit Fabius Valens exercitui, quem ipſe ductaverat, *ut in itinere opperiretur; ſic ſibi cum Cæcina conveniſſe:* qui præſens, eoque 100

1 *Quartadecima & ſextadecima.*] Libri ſcripti, *vexilla XIIII. & XIII. legionum.* Sed verius eſt, *XV.* aut, quod Mercero placet, *quarta:* nam de Britannicis, mox ſequitur, inter quas hæc *XIV.* fuit. Ceterum, ſemel ſciendum eſt, duplicia Vexilla videri illo ævo fuiſſe. Prius, è veteranis: qui ſtipendiis peractis, id eſt vigeſimo militiæ anno abſoluto, ſub vexillis habebantur, donec præmium & emerita acciperent: de quibus 1. Annal. & alibi dixi. Alterum, ex electione, in neceſſitate aliqua aut bello: cum ipſæ legiones & Aquilæ in caſtris aut provinciis relinquebantur, certa manu decerpta, qui ſub vexillo mittebantur. Hi tales, Vexillarii, & è tali legione, dicuntur: ac nimiſquam crebrum eſt in his libris. Teſtimoniis hæc firmare liceret: alias, aut ab alio fiet: nunc ſatis indicaſſe. *Lipſius.*

Mox vexilarii quartadecima &c.] Lege, *quintadecima*, quæ una ex quatuor inferioris Germaniæ legionibus. quartadecima enim, hoſtili in Vitellianas partes animo, in Britanniam miſſa erat. *Savilius.* Falſus numerus. nam *quartadecima* è victis legionibus remiſſa in Britanniam à Vitellio. Vidit Savillius, & vertit *quinta decima* Lipſius in libris eſſe teſtatur: *vexilla XIIII. & XIII.* è quis legerim *vexilla quarta & ſextadecima.* Quæris quare quintam & quintamdecimam omiſerit, quæ mox in acie? Nec habeo quod dicam: niſi aut hic etiam inter notas eæ reponendæ; aut eæ relictæ in Italia fuerant, non ductæ in urbem uſque, dein in itinere junctæ Cæcinæ. *Mercerus.* Mendoſum hunc locum, ſuſpicor ex Floren. qui habet: *Mox vexilla in quatuordecim XIII. legionum.* Conſidero etiam quod poſtea dicitur: *dein quinta & duoetviceſima ſecuta.* Infert enim alias legiones præmiſſas, & tamen nullæ apparent. Leviter ergo dubitavi, num ſit legendum: *& ex vexillariis quatuordecim millia. legionum dein quinta.* Octo enim Vitellianæ legiones erant. ideo non mirum, ſi ex unaquaque vexillarios illos, ut expeditiores ad iter, cum equitatu præmiſerit. Forte ſcriptum in veteribus, MILL. quod pro, XIII. ſumptum fuerit. Nec nimis magnus vexillariorum numerus videatur, cum ſuperius eod. l. dixerit: *Sed legio ſexta, & tredecim vexillariorum millia, ingenti agmine ſequebantur.* Hanc tamen conjecturam ego ipſe nihil facio. *Pichena.*

2 *Et duodeviceſima.*] Vatic. & ipſa res poſcunt, *duoetviceſima.* Lipſius.

Dein quinta & duoetviceſima ſecuta.] Correxi ex Flor. Vulgo, *duodeviceſima.* Pichena.

3 *Cum vexillariis Hyſtris Britannicarum leg.*] Exemplar Budenſe: *Cum vexillario hyſtrium britann.* &c. Legendum *cum vexillariis III. Britann. leg.* Rhenanus.

1 *Ipſe*

eoque validior, *immutatum id conſilium* finxit, *ut ingruenti bello tota mole occurreretur. Ita accelerare* legiones *Cremonam*, pars *Hoſtiliam petere* juſſæ: [1] ipſe Ravennam divertit, [2] prætexto claſſem alloquendi. [3] mox Patavii ſecretum componendæ proditionis quæſitum. Namque [4] Lucilius Baſſus poſt præfecturam alæ, Ravennati ſimul ac Miſenenſi claſſibus à Vitellio præpoſitus, quod non ſtatim præfecturam prætorii adeptus foret: iniquam iracundiam flagitioſa perfidia ulciſcebatur. nec ſciri poteſt, traxeritne Cæcinam, an (quod evenit inter malos, ut & ſimiles
101 ſint) eadem illos pravitas impulerit. Scriptores temporum, qui potente rerum Flavia domo, monumenta hu-

1 *Ipſe Ravennam devertit.*] Ita in Budenſi exemplari legitur: nam librarius ille perpetuo propemodum *devertere* ſcripſit pro *divertere*. Rhenanus,

2 *Prætextu claſſem alloquendi.*] M S C. liber, *prætexto*. Dicitur autem non minus Latine *prætexto* quam *prætextu*. Quid ergo opus erat mutare? *Rhenanus*. Forte, *prætextu*. Si *prætexto*. retines, & participium accipis, erit ea loquendi forma, quam in ſolo Tacito Lipſius obſervavit, nos etiam in Val. Max. notavimus l. 4. c. 3. Ad eum locum notas noſtras vide. Sed *prætexto* iterum ut nomen libro 3. *Deliguntur legati ad exercitus, ut prætexto reip. concordiam pacemque ſuaderent*. Vbi Muret. tamen emendabat, *prætextu*. Sed & Sueton. *prætextum* neutro genere diſertim uſurpat Iul. 30. *Et prætextum quidem illi civilium armorum hoc fuit*. Acidalius.

3 *Mox Patavii ſecretum.*] In manuſcripto libro legitur, *ad ſecretum*. Lego, *id ſecretum componendæ proditionis quæſitum*, Rhenanus.

4 *Lucilius Baſſus.*] Fruſtra ſolicitant libri. Nam Vaticano eſt, *Blæſus*: Farneſiano, *Blexus*, At Baſſi cognomen firmat omnino priſcum monumentum quod Aquileiæ, cujus exemplar à Fulvio Vrſino mihi traditum ſubjeci.

IMP. CÆSAR. VESPASIANVS. AVG. PONT. MAX.
TR. POT. II. IMP. VI. P. P. COS. III. DES. IIII. VETERANIS. QVI. MILITAVERVNT. IN. CLASSE. RAVENNATE. SVB. SEX. LVCILIO. BASSO. QVI. SENA. ET. VICENA. STIPENDIA. AVT. PLVRA. MERVERVNT. ET. SVNT. DEDVCTI. IN. PANNONIAM. QVORVM. NOMINA. SVBSCRIPTA. SVNT. IPSIS. LIBERIS. POSTERISQVE. EORVM. CIVITATEM. DEDIT. ET. CONVBIVM. CVM. VXORIBVS. QVAS. TVNC. HABVISSENT. CVM. EST. CIVITAS. IS. DATA. AVT. SI. QVI. CÆLIBES. ESSENT. CVM. IIS. QVAS. POSTEA. DVXISSENT. DVMTAXAT. SINGVLI. SINGVLAS. NON. APRIL. CÆSARE. AVG. DOMITIANO. CN. PEDIO. CASTO. COS. ILATORI. VENETI. F. CENTVRIONI. AMAEZEIO. DESCRIPTVM. ET. RECOGNITVM. EX. TABVLA. ÆNEA. QVÆ. FIXA. EST. ROMÆ. IN. CAPITOLIO. AD. ARAM. GENTIS. IVLIÆ. DEFORAS. PODIO. SINISTERIORE. TAB. I. PAG. II. LOC. XXXXIIII. *Lipſius*.

hujuſce belli compoſuerunt, *curam pacis & amorem Reip.* [1] corruptas in adulationem *cauſſas* tradidere. Nobis ſuper inſitam levitatem, & prodito Galba [2] mox vilem fidem, [3] æmulatione etiam invidiaque, ne ab aliis apud Vitellium anteirentur, [4] pervertiſſe ipſum Vitellium videntur. Cæcina legiones aſſecutus, centurionum militumque animos obſtinatos pro Vitellio, variis artibus ſubruebat: Baſſo eadem molienti minor difficultas erat, lubrica ad mutandam fidem claſſe, ob memoriam recentis pro Othone militiæ.

1 *Corrupti in adulationem cauſas tradidere.*] Codex Budenſis, *Corruptos* habet. Repoſui, *corruptas in adulationem cauſas tradidere.* Rhenanus.

2 *Vilem mox fidem.*] Nos, *mox vilem fidem.* Idem.

3 *Æmulatione etiam invidiaque.*] Addidi ex Flor. ac Ven. illud, *etiam*, quod à vulgatis aberat. Pichena.

4 *Pervertiſſe ipſum Vitellium.*] Vox Vitellii inepte repetita, & inculcata, ut ſolet, ab interprete. Scribo ea ejecta, *pervertiſſe ipſum videntur.* Lipſius.

X C. COR-

C. CORNELII TACITI

AB

EXCESSV NERONIS

HISTORIARVM

LIBER TERTIVS.

BREVIARIVM LIBRI.

Veſpaſiani copiæ in Italiam veniunt, duce & inſtinctore Antonio Primo. Sparſim quædam geſta, & leves pugnæ. Claſſis Ravennas ad Veſpaſianum deficit: & proditorem animum Cæcina aperit. ſed hic parum proſpere, quia à milite vinctus captuſque. Prœlium inde ad Bedriacum: quo victi Vitelliani. Iterum ſuperventu novarum legionum prœlium: idque noctu. ſed & tunc pulſi Vitelliani. Caſtra ad Cremonam oppugnantur & tandem expugnantur. ubi magna ſtrages, paullo poſt in ipſa urbe omne genus cladium. Vitellius interea in luxu, nec ſine ſævitia. P. Sabinum vinciri jubet, Iunium Blæſum interfici. Fabius Valens contra Antonium venit: ſed pugna illa magna cognita, cum paucis aufugit, & in mari oppreſſus eſt. Britannia turbata, item Germania, & Dacia. Veſpaſiani duces Romam petunt. Vitellius inſideri Apenninum jubet. ſed belli mox pertæſus, paciſcitur cum Sabino Veſpaſiani fratre. Quod pactum Germanici milites rupere. Sabinum in Capitolium compulerunt, obſederunt, expugnarunt, incenderunt. Quædam à L. Vitellio fratre Principis in Campania geſta. Tandem Veſpaſiani omnes copiæ Romam venere: per vim & varia prœlia ingreſſæ ſunt, omniaque libidine & cæde fœdarunt. Mors ipſius Vitellii. Geſta uno eodemque anno.

MEliore fato fideque Flavianarum partium duces conſilia belli tractabant. Petovionem [1] in hiberna Tertiædecimæ legionis convenerant: illic agitavere, *placeretne* [3] *obſtrui Pannoniæ Alpes, donec a tergo vires univerſæ conſurgerent; an ire cominus, &* [3] *certare pro Italia conſtantius foret.* Quibus opperiri auxilia, & trahere bellum videbatur, *Germanicarum legionum vim famamque* extollebant, *& adveniſſe mox cum Vitellio Britannici exercitus robora: ipſis nec numerum parem pulſarum nuper legionum, & quamquam atrociter loquerentur, minorem eſſe apud victos animum. Sed inſeſſis interim Alpibus, venturum cum copiis Orientis Mucianum. Supereſſe Veſpaſiano mare, claſſes, ſtudia provinciarum, per quas velut alterius belli molem cieret. Ita ſalubri mora, novas vires affore, & præſentibus nihil periturum.* Ad ea [4] Antonius Primus (is acerrimus belli concitator) *feſtinationem ipſis utilem, Vitellio exitioſam* diſſeruit, *plus ſocordiæ, quam fiduciæ, acceſſiſſe victoribus, neque enim in procinctu & caſtris habitos: per omnia Italiæ municipia deſides, tantum hoſpitibus metuendos, quanto ferocius ante ſe egerint, tanto cupidius inſolitas voluptates hauſiſſe. Circo quo-* 1

COMMENTARIVS.

1 IN *hiberna tertiadecima legionis.*] Hinc & ex aliis Taciti locis quamplurimis apparet, unicuique legionis hiemis tempore, propria hiberna fuiſſe, aut intra muros civitatum, aut non longe ab illis; contra in æſtate plures ſimul legiones iiſdem caſtris tenebantur, præſertim ubi bellum, aut belli periculum. Hunc morem diligenter obſervavit Mercerus ad lib. 1. Ann. *Pichena.*

2 *Obſtrui Pannoniæ Alpes.*] Videntur antea fuiſſe interclusæ lib. 2. *deinde Pannoniæ Alpes præſidiis inſeſſæ nuntios retinebant.* Sed fortaſſe eo uſque tantum ut tranſeuntibus illac nuntiis non pateret iter. *Idem.*

3 *Certare pro Italia.*] Non temere mutem *pro Italia*, & tamen ſententiæ non videtur convenire. Forte ſcribendum, *per Italiam.* id eſt, in Italia. Hæc enim ſit eorum forſan conſultatio, an manendum intra Pannonicos Alpes, an ſtatim in Italiam bellum transferendum. Sed non mutem. Antonius infra: *Sibi ſalutem ſecuritatemque Italiæ cordi fuiſſe.* Acidalius,

4 *Antonius Primus.*] Septimæ le-

gio-

quoque ac theatris, & amœnitate urbis emollitos, aut valetudinibus ſeſſos. [1] *Sed addito ſpatio rediturum & his robur meditatione belli. nec procul Germaniam, unde vires: Britanniam freto dirimi:* [2] *juxta Gallias, Hiſpaniaſque; utrimque viros, equos, tributa: ipſamque Italiam & opes urbis: ac ſi inferre arma ultro velint, duas claſſes; vacuumque Illyricum mare. Quid tum clauſtra montium profutura? quid tractum in æſtatem aliam bellum? unde interim pecuniam, & commeatus? Quin potius eo ipſo uterentur, quod Pannonicæ legiones deceptæ magis, quam victæ, reſurgere in ultionem properent: Mœſici exercitus, integras vires attulerint.* [3] *Si numerus militum potius, quam legionum putetur; plus hinc roboris, nihil libidinum, & profuiſſe diſciplinæ ipſum pudorem. Equites vero, ne tum quidem victos; ſed quamquam rebus adverſis, diſjectam Vitellii aciem. Duæ tunc Pannonicæ ad Mœſicæ alæ perrupere hoſtem. Nunc XVI. alarum conjuncta ſigna, pulſu ſonituque, & nube ipſa operient ac ſuperfundent oblitos prœliorum equites, equoſque. Niſi quis retinet, idem ſuaſor, auctorque con-*

gionis legatus, quæ Galbiana dicta eſt. *Savillius.*

1 *Sed addito ſpatio, reddíturum & his robur meditatione belli.*] Non finienda hic ſententia puncto: ſed nectenda cum ſequentibus, *rediturum & his robur med. belli; nec procul*, &c. *Acidalius.*

2 *Iuxta Gallias Hiſpaniaſque, utrinque viros, equos, tributa.*] Non feres, *utrinque*. Non enim de duabus tantum loquitur, Galliis, Hiſpaniiſque; ſed & Britannia. Itaque dicendum potius fuerat, *undique*. Sed alibi laborat locus. Credam ego vocabulum *vires* inculcatum ex ſequenti verſu, ubi *vires*; atque eo ſublato, ita ſcribenda diſtinguendaque reliqua: *Nec procul Germaniam, unde Britanniam freto dirimi; juxta Gallias, Hiſpaniaſque, utrimque viros, equos*, &c. Sic *utrimque* accipies, cum e Germania & Britannia, tum è Galliis & Hiſpaniis. Iungit enim ob vicinitatem binas utrobique legiones. Quamquam non tam vicina Germaniæ Britannia: neque ſi caute loqui velis, à Germania, neque freto hercule dirimitur. Sed Antonius in rem ſuam ita loqui voluit, complexus ſub Germaniæ vocabulo etiam Belgium (quæ tota pars, Romanis *Inferior Germania* appellata,) *freti* nomine deſignans eam maris partem, qua ex Belgio breviſſimus in Britanniam trajectus eſt. Hoc idem de hoc loco cenſuiſſe etiam Muretum ſuſpicor, quia vocem *Vires* ſubduxerat lineola, non ea tamen plane, qua delenda ſolet ſignare. *Acidalius.*

3 *Si numerus militum potius quam legionum putetur.*] Vires enim Vitellii extenuans, oſtendere vult, illas legiones, licet numero ac nomine plures Flavianis, tamen vacuas & infrequentes fuiſſe, neque ad juſtum militum numerum. *Pichena.*

1 *Vos*,

conſilii ero. [1] *Vos, quibus fortuna in integro eſt, legiones continete, mihi* [2] *expeditæ cohortes ſufficient.* [3] *Iam reſeratam Italiam, impulſas Vitellii res audietis: juvabit ſequi, & veſtigiis vincentis inſiſtere.* [4] Hæc atque ta- 3
lia, flagrans oculis, truci voce, quo latius audiretur, (etenim ſe centuriones & quidam militum conſilio miſcuerant) ita effudit, ut cautos quoque ac providos permoveret; vulgus & ceteri, *unum virum ducemque*, ſpreta *aliorum ſegnitia*, laudibus ferrent. Hanc ſui famam ea ſtatim concione commoverat, qua recitatis Veſpaſiani epiſtolis, non ut plerique incerta diſſeruit, [5] huc illuc tracturus interpretationem, prout conduxiſſet; aperte deſcendiſſe in cauſſam videbatur: [6] eoque gratior militibus erat, culpæ vel gloriæ ſocius. Proxima Cornelii Fuſci 4
procuratoris auctoritas. is quoque inclementer in Vitellium invehi ſolitus, nihil ſpei ſibi inter adverſa

1 *Vos, quibus fortuna.*] Id eſt, vos, quibus etiam nunc deliberare licet, quique ſpem veniæ in Vitellii victoria nondum abjeciſtis, continete legiones, nec vos aleæ committite. Infra de Corn. Fuſco. *Is quoque inclementer in Vitellium invehi ſolitus, nihil ſpei ſibi inter adverſa reliquerat.* Pichena.

2 *Expeditæ cohortes.*] Id eſt, abſque impedimentis. *Savillius.*

3 *Iam, reſerata militia.*] Non ſperno: aptius tamen fortaſſe, certe clarius, *reſerata Italia.* Atque id Taciti ſive Antonii concionantis mentem propius tangit. *Lipſius.*

Iam reſerata militia.] *Reſerata initia* elementa literarum & mentem auctoris propius erit & emendatio mihi videtur certa. *Iſ. Pontanus.* Sagaciſſimus Lipſius mendum odoratus eſt, atque ex ingenio pene correxit, cum reſtituendum cenſeat, *jam reſerata Italia.* Quo duce, Florent. etiam juvante, qui habet, *jam reſerata militiam:* lego, *reſeratam Italiam.* Si enim reddideris priori verbo ſuam literam *m*, remanet, *ditiam*, ex quo facile, *Italiam.* Idem fere dixit lib. præced. *Aperuerat jam Italiam ala Syllana.* Nihil jam certius hac emendatione puto; ac niſi delicatiores aures veritus fuiſſem, eam recipere non dubitaſſem. *Pichena.* Omnino cum Lipſio legendum, *reſerata Italia*, non *militia:* emendationem firmat locus lib. præced. *Aperuerat jam Italiam.* Acidalius. Pro indubitata habeo emendationem Pichenæ. Similiter in re ſimili ſupra 2, 17. *Aperuerat jam Italiam, bellumque tranſmiſerat.* Freinshemius.

4 *Hæc & talia.*] Nos, *hæc atque talia.* Rhenanus.

5 *Huc illuc tracturus interpretationem.*] Sive, *interpretatione.* Acidalius.

6 *Eoque gratior militibus.*] Flor. *gravior*, nec male, ut ſit ἀξιόπιστος, plus ponderis & auctoritatis. Infra ea vox eodem ſenſu: *& gravior auctor* &c. lib. ſeq. *Contuſis Vbiis, gravior, &*

ſa reliquerat. [1] Titus Ampius Flavianus natura ac ſenecta cunctator, ſuſpiciones militum irritabat, tamquam affinitatis cum Vitellio meminiſſet. idemque quod cœptante legionum motu profugus, dein ſponte remeaverat, [2] perfidiæ locum quæſiſſe credebatur. Nam Flavianum omiſſa Pannonia ingreſſum Italiam, & diſcrimini exemptum, rerum novarum cupido legati nomen reſumere, & miſceri civilibus armis impulerat: ſuadente Cornelio Fuſco; non quia induſtria Flaviani egebat, ſed ut conſulare nomen ſurgentibus tum maxime
5 partibus, honeſta ſpecie prætenderetur. [3] Ceterum ut tranſmittere in Italiam, impune & uſui foret.

[1] ſcri-

& ſucceſſu rerum ferocior Civilis. Contra de eodem Antonio infra lib. 4. *Unde paulatim levior viliorque haberi.* Pichena. Amplector omnino Codicis Flor. lectionem, *gravior*, cum & eam invenerim item in editionum prima. *Gruterus.*

1 *T. Ampius Flavianus.*] Verum hoc nomen erui è libris, qui aut *Tampius* aut *Tampius* præferunt, cohæſu ſcilicet notæ. Ampia gens inter Romanas nota. Vulgo *Appium* hic legas, falſo: quia non uni duplex prænomen eſſe potuit. *Lipſius.*

Ampius Flavianus.] Pannoniæ legatus. *Savilius.*

2 *Perfidiæ locum quæſiſſe.*] Credebant ſcil. Flavianum in Pannoniam revertiſſe, ea mente, ut legiones illas rurſum à Veſpaſiano alienaret. *Pichena.*

3 *Ut tranſmitteret.*] Clauſula corrupta, manca, nec ſcio an loco poſita. Farneſianus: *ut tranſmitteretur in Italiam impunem eo viſui foret ſcriptum Aponio, Satium reviveſcere crederetur.* Nec aliter Vatic. niſi quod, *uſui*: & ſupra *Satium* adnotat, *Sotium.* Ficulnum auxilium: certe mihi, qui ſine libris non enato ex hac lacuna. *Lipſius.*

Ceterum ut tranſmitteret in Italiam,] Budenſe exemplar habet, *Ceterum in Italiam impune & eo uſui foret ſcriptum Aponio ſocium reviveſcere credebatur.* Ex verbis iſtis hujuſmodi lectionem exſculpſimus: *Ceterum quum in Italiam, impunito eo uſu, foret ſcriptum, ſocium reviveſcere credebat.* Nunc perpendat lector, utra lectio huic loco magis ſit accommoda. Videtur autem mihi ideo dictum *impunito eo uſu*, quia non ſemper licet e caſtris ad amicos mittere literas, ad cavendam proditionem. *Rhenanus.* Vulgo in fine periodi legitur, *credebat.* itaque ſenſus eſſe poterit; Cæterum credebat adſcriptum deſtinatum ſocium Aponio reviveſcere partes Veſpaſiani iterum ſequuturo, ut impune, tutoque tranſiret in Italiam, ibique utilitati eſſet Vitellianis. Supra enim inquit, *profugus, deinde ſponte remeaverat, perfidiæ locum quæſiſſe credebatur.* Ferrettus. Subobſcurus locus hic ita illuminandus videtur. Tiſcurus Appius Flavianus, qui ſupra *Fabianus*, legatus conſularis Pannoniam tenebat, qua omiſſa legionum cœptante motu, Italiam ingreſſus, dein remeaverat in Pannoniam, eoque nomine perfidiæ ſuſpectus erat. Illi Fuſcus Pannoniæ procurator ſuadebat, ut cum copiis ſine mu-

militum ſuſpicione tranſiret in Italiam, & ſurgentibus tum maxime partibus, ſe utilem ſuis Vitellianis præberet, ſeque Aponio Saturnino legato Mœſici exercitus in partibus tutandis ſocium ſcriptum, viribus & auctoritate revaleſcere crederet. Quo ſenſu verba Corneliana accipienti nihil de ſinceritate lectionis receptæ ambigendum eſt. *Vertranius.* Tranſpoſitionem magnam hic fuiſſe primus obſervavit Lipſius, cui homini ſane plurimum debet Tacitus; ſolertiſſ. ingenio, diligentia, judicio, ab eo correctus, illuſtratus. Quod neceſſe eſt agnoſcant & fateantur etiam inviti, qui tanti viri ſingulari eruditioni invide & maligne detrahunt. Addidit Savillius obſervationem notatu ſane dignam, paginas tranſpoſitas fuiſſe, quia par verſuum numerus ab his verbis, *Quæſitum inde quæ ſedes*, ad illa, *Ac ne inermes Provincia:* qui ab iſtis ad illa. *Et partes præſumpſere.* Quorum doctiſſimis obſerſervationibus pauca ſunt, quæ addantur. Nam in lib. omnibus habes; *Ceterum ut tranſmitteretur in Italiam impunem eo uſui foret, ſcriptum Aponio Satium revireſcere crederetur.* quæ poſtrema duo verba diſſimulant. Mihi certum eſt ita ſcribenda: *Ceterum ut tranſmitteretur in It. impune, magno u. fore ſcriptum Ap. Saturnino ut cum Mœſico exercitu celeraret*, & quæ ſequuntur, uſque ad illa, *Decorum pro cauſa ratus, ſi placere Galbæ principatus & partes revireſcere crederetur. Quæſitum inde.* Et in fine ejus paginæ *Vitellium ut inimici præſumpſere.* Primum in conſilio Petovione, duces partium intelligo, non tres Illyrici Conſulares, Pompejum, Dalmatiæ: Flavianum, Pannoniæ: Aponium, Mœſiæ; ſed Flavianum ſolum cum Antonio ac Vedio legatis legionum, & Cornelio Fuſco procuratore. Vbi Antonii ſententia invaluit, bellum ultro inferendum Italiæ cenſentis; ut id ſine noxa fieret adverſus tot Germanicas veteranas legiones, ſcriptum eſt Aponio ut is quoque in Italiam cum Mœſicis legionibus properaret; quod ab eo factum ſtatim docet Tacitus. Id, quia Aponius legatus Conſularis, & ad parem ſcribebatur, conſilii & precum forma ſcriptum, *Magno uſui fore*, ut cum ſuis properaret, nam ſane ita legerim. Conjunctio luxatarum paginarum in hac voce, *Saturnino*; cujus prior pars in illo *Satium* quod libri omnes agnoſcunt, altera in verbo, *ut innocuum exercitum*, pro, *ino, ut cum exercitu.* Ceterorum ratio certior & liquidior, quam ut verbis indigeat. *Mercerus.* Hæc reſtitui juxta Florentinum, hoc ſenſu: ut tranſmiſſio illa impune fieret, & uſui eſſet. In vulgatis confuſius: *ceterum ut tranſmitteret in Italiam impune, & eo uſui foret.* Pichena. Vir doctiſſ. duo profert, quibus ea confuſa credi vult: alterum, Flaviani in Italia dicuntur eſſe, & ibi quærere de ſede belli, cum nondum tamen eo perveniſſent, nam paulo poſt deſcribitur eorum adventus, *Antonio vexillarios, &c.* alterum, non eos potuiſſe, nec debuiſſe Veronam venire tot à tergo relictis. ad primum ſic reſpondeo: Petovioni agitur de ſede belli, inde iter Italiam verſus arripitur. *Ceterum ut tranſmitteret in Italiam impune, & eo uſui foret, ſcriptum Aponio ſocium revireſcere crederet: quæſitum inde quæ ſedes belli legetur, Verona viſa potior, poſſeſſa ipſo tranſitu Vicentia.* Vides igitur literas Petovione ad Aponium dari, qui jam Aquilejam obtinebat. Petovioneque conſultari de occupanda Verona, inde Italiam peti, & attingi. *poſſeſſa ipſo tranſitu Vicentia.* Illa autem, *Antonio vexillarios è cohortibus*, referenda ſunt non ad priorem Antonii irruptionem (ut clarius infra) ſed ad excurſionem, quam occupata Verona inde fecerat, ut ea caperet, quæ ſtudio celeritatis amiſerat. Secundum ſic refuto; quæ manus erat ibi, quæ primo reſiſteret? quis ei à tergo inſtaret tribus Mœſicis legionibus Aquilejam jam ingreſſis? jure igitur Antonius aliis locis prævertit occupationem Veronæ, nam ea, *potior viſa patentibus, &c.* Inſtat rurſus doctiſſ. vir, aitque hanc totam narrationem diſſo-

X 4 nam:

nam: ſed par fuerat principes Sarmatarum prius in commilitium vocare, cæteraque illius tractus providere, quam e Pannonia diſcederetur: quodque Verona in vulgatis Vitellianis auferatur auxilio duarum legionum VII. Galbianæ & tertiadecimæ Geminæ; quarum tamen in Italiam diſcenſio recenſetur poſt Veronam captam, poſtque pugnam ad Forum Alieni *vulgata victoria poſt principia, &c.* Prioribus ſic obviam itur: præ impetu nonnulla Antonium fugiſſe, quæ nihilominus in Italia curantur, noſtroque eo ordine dicuntur, quo ab eo geſta ſunt. Poſteriora diluere arduum non eſt: Antonius duabus legionibus comitatus, Veronam cepit, iiſque ibi relictis, rapit vexillarios è cohortibus, & equitum partem ad invadendam vicina Aquilejæ: eum (audita proſpera ad forum Alieni pugna) duæ illæ legiones ſequuntur, ut quæ illum plurimi facerent, ejuſque victoriis intereſſe vellent, at Patavii paucos dies indulgent quieti, quod Antonius omnia more torrentis ſit exſecutus, unde nec ei nec aliis copia reſpirandi. nec mihi objicias male à duabus his legionibus Veronam deſeri, præſertim Cæcina non illinc longe cum exercitu conſidente; is enim proditionem meditabatur. *Sed Cæcina, &c.* Et ad Veronæ defenſionem ſatis erat ſeptima Claudiana cum Saturnino. *Interim Aponius, &c.* Nunc breviter & continenter hoc exordium recenſebo, nec à vulgaris latum unguem diſcedam. Antonius una cum Pannonicis legionibus intrat Italiam, Veronam capit, tentat levi prœlio Vitellianos, inde intendit animum (quod prius erat faciendum) ad Sarmatas, cæteraſque gentes continendas & alliciendas: poſt cum vexillaribus cohortium, & equitum parte occupatum it loca illa quibus in tranſitu abſtinuerat, ut derepente Veronam partibus adjungeret: hoſtes fudit ad Forum Alieni, Patavioque cum duabus legionibus (quæ eo alacres ierant) Veronam redit, eamque oſtentandi gratia vallo militari circumdat. At Antonius (dicat aliquis) ſolum petiit expeditas cohortes. *mihi expeditæ cohortes ſufficient*, petiit, at omnes traxit. *ut cautos quoque ac providos permoveret, vulgus & cæteri unum virum ducemque, &c.* alioquin minime noſter ſibi conſtaret, ſi Antonius petita duntaxat obtinuiſſet: nam qui ante adventum duarum legionum rapere potuiſſet equitum partem ad Italiam invadendam? cohortes enim proprie de equitibus non dicuntur. Cæterum ſedis oportunitas nunquam neglectui habita eſt: Athenienſes Meſſanæ inhiabant quod haberet προσβολὴν τῆς Σικελίας. id eſt, Siciliæ aggreſſionem. Thucyd. lib. 2. Liv. lib. 40. Scipio *ad oppugnandam Uticam vires belli convertit, ut ſi eam deinde cepiſſet, ſedem ad cætera exſequenda haberet.* Socii Aponius & Flavianus erant hiſt. 2. *juncti inde Mœſici ac Pannonici exercitus, &c.* quorum Aponius Mœſiacas: *in eo metu Aponius Saturninus Mœſiæ rector.* Flavianus Pannonicos regebat: *T. Flavianus Pannoniam, &c.* at Flavianus in conſternatione legionum, deſertor partium Italiam petierat: inde ſtudio rerum novarum ultro in Pannoniam redierat, ideo Primus inde ſcribit Aponio, qui jam Aquilejam poſſidebat hiſt. 2, 85. *Aquilejam jam progreſſa.* Et Flaviani pœnitentiam neſciebat, ut eum tranſitu non prohiberet. *Socium revireſcere* eleganti metaphora, quaſi areſcat, qui partes deſerit: uti autem metaphoris ad ſobrietatem, inprimis magnificentiam concinnat. Demetr. πρῶτα μὲν οὖν μεταφοραῖς χρηστέον· αὗται γὰρ μάλιστα καὶ ἡδονὴν συμβάλλονται τοῖς λόγοις, καὶ μέγεθος, μὴ μέντοι πυκναῖς i. *primum igitur utendum eſt tranſlationibus, hæ enim maxime voluptatem & magnitudinem orationibus conferunt: non autem crebris.* Conſule Thucydidem lib. 2. ἐν χρῷ ἀεὶ παραπλέουσι i. *prope ſemper adnavigantes.* ubi Scholiaſtes εἴρηται δὲ ἀπὸ μεταφορᾶς τῆς κουρᾶς ἄχρι τοῦ χρωτὸς γινομένης. i. *dictum eſt per tranſlationem tonſura uſque ad cutem facta.* Salinerius.

[1] ſcriptum Aponio Saturnino, *cum exercitu Mœſico celeraret.* [2] Ac ne inermes provinciæ, barbaris nationibus exponerentur, principes Sarmatarum Iazygum, [3] penes quos civitatis regimen, [4] in commi-

1 *Scriptum Aponio Saturnino, cum exercitu Mœſico celeraret.*] Quod Lipſius primum de paginis hic tranſpoſitis animadvertit, neminem eſſe credimus, qui in dubium revocet. nam & res ipſa per ſe clara eſt hiſtoriam attente legentibus; & ab aliis deinde obſervatum fuit; etiam verſuum numerum in hac tranſpoſitione optime congruere. Præterea Flor. codex id manifeſtiſſime indicat. nam hic pro *Aponio ſocium*, ut in vulgatis, habet, *Aponio ſatium.* inferius vero, pro, *ut innocuum exercitum Mœſicum celebrare*, ille, *nino cum exercitum Mœſico celeraret.* Adeo ut luce clarius conſtet, illud, *ſatium*, quod legendum, *Satur*, finem unius paginæ fuiſſe & fractam vocem, *nino*, principium alterius, quæ ſimul juncta, conficiunt, *Saturnino.* Nos ergo ad faciliorem lectoris uſum, librariorum incuria tranſpoſita, in verum ordinem redegimus, partim Lipſii partim Merceri ſententiam ſecuti, atque etiam Manuſcripti noſtri fidem & auctoritatem. *Pichena.*

2 *Ac ne inermes provinciæ.*] Quicquid in Latinis exemplarib. incipit, ab his verbis, *ac ne inermes provinciæ, &c.* uſque ad illa, *ſi placeret Galbæ principatus*, incluſive præponatur illis, *quæſitum inde quæ ſedes bello legeretur, &c.* ſic cohærent illa *ut innocuum exercitum Mœſicum celebrare* cum hiſce, *& præſumpſere partes.* Confuſio primo videtur nata, quod linearum & litterarum inter *quæſitum unde* & *Mœſicum celebrare* fere par ſit numerus cum illis inter *ac ne inermes* & *Galbæ Principatus* ex tranſpoſitione paginæ in exemplari, unde in ea, quæ habemus exempla, transfuſum vitium. *Savilius.* Faernus legebat, *ut invictum exercitum Mœſicum* pro *innocuum.* Vrſinus. Flor. *at ne inermes.* Vulgo, *at ne.* Pichena. Emendo, & in ordinem ita committo, *jus faſque exuerent. Trahuntur in partes Sido atque Italicus r. S. q. v. o.c. R. e. g. fidei commiſſa patientior. Ac ne inermes provinciæ barbaris nationibus exponerentur, oppoſita in latus auxilia. Infeſta Ratiæ: i. P. S. p. e. i. e. V. f. Igitur Sextilius F. c. a. A. e. VIII, c. a. N. j. ad o. r. Æ. n. q. R. N. interfluit miſſus, nec his aut illis p. t. f. p. alibi tranſacta. Et interjectus exercitus per Ratiam, Iulias quoque Alpes, ne per vium illa Germanicis exercitus foret, obrepſerat. Antonio vexillarios, &c.* Eum ſane ordinem res ipſa poſtulat. Ac primo Tacitus Romana pariter & externa Veſpaſiani auxilia; deinde curam proviſumque ducum memorat; ne aut provinciæ exercitibus ſpoliatæ aliis nationibus in prædam interea cederent, aut ne aliqua hoſtilibus copiis tranſitus, & irruptionis occaſio relinqueretur: poſt quæ denique profectionem Antonii & Vari, ingreſſumque ipſius belli. *Acidalius.*

3 *Penes quos civitatis regimen.*] Aut ſunt hæc à manu gloſſatoris, aut inuſitato ſibi vocabulo, *civitatem* heic accepit, ut fere Iul. Cæſar pro gente integra. *Gruterus.*

4 *In commilitium aſciti.*] Videtur ſenſus: abductis ex Pannonia & Mœſia exercitibus; timebant Flaviani duces, ne provinciæ illæ, inermes relictæ, à vicinis nationibus turbarentur, & præſertim à Sarmatis Iazygibus. Ideo illorum principes, ſpecie honoris, in commilitium evocayerunt, revera quaſi obſides. Sed cum ipſi obtuliſſent etiam plebem & equites, recuſatum id munus, ne forte inter Romanorum diſcordias ipſi externam aliquam ſeditionem ſuſcitarent, aut in ipſo bello ad Vitellium de-

militium aſciti. [1] *plebem* quoque, *& vim equitum*, qua ſola valent, offerebant: [2] remiſſum id munus, [3] ne inter diſcordias externa molirentur, [4] aut majore ex diverſo mercede, jus faſque exuerent. Trahuntur in partes Sido atque Italicus, reges Suevorum, quibus vetus obſequium erga Romanos, [5] & gens fidei commiſſæ patientior. oppoſita in latus auxilia, [6] infeſta Rhætia, cui [7] Por-

deficerent. quod evenire non poterat, cum plebs ſine principibus domi remaneret, ac principes in Italia ſine ſuorum popularium manu militarent. At melius juxta hunc ſenſum diſtinxi, appoſito puncto poſt verbum, *aſciti*; cum antea continua oratione ſcriptum eſſet, *aſciti, plebem, &c.* Pichena.

1 *Plebem quoque & vim equitum.*] Malim; *peditem quoque & vim equitum.* Hiſt. 1, 79. de Sarmatis. *Namque mirum dictu, ut ſit omnis Sarmatarum vis velut extra ipſos; nihil ad pedeſtrem pugnam tam ignavum, ubi per turmas advenere, vix ulla acies obſtiterit.* Qui locus huc, & pro hac conjectura noſtra faciat. *Boxhornius.*

2 *Omiſſum id munus.*] Nos, *remiſſum id munus.* Rhenanus.

3 *Ne quid diſcordia externa molirentur.*] Ita Faërnus legebat pro eo, quod vulgo legitur; *Ne inter diſcordias.* Urſinus.

4 *Aut majore ex diverſo mercede.*] Repoſui, *aut*, ex Florent. vulgo, *ac majore.* Pichena.

5 *Et gens fidei commiſſa.*] Mei codices, *commiſſior, patientior.* An, *fide cognitior?* an impar medicina noſtra huic vulneri? Palmerius legit: *fidei commiſſior: patenti orâ, oppoſita in latus auxilia.* neſcio an favente Æſculapio. *Lipſius.*

Gens fidei commiſſa patientior.] Flor. etiam corrupte: *fidei commiſſior patientior. poſita inlatus.* ex quo nihil aliud elicio, niſi quod forte, pro; *patientior*, legendum eſt, *patiens*, ut ſyllaba *or*, convertatur in, *op*, ad verbum, *poſita*, pertinens. Reliqua emendare non meæ opis. Sententia poſtularet, *gens fida, ac laborum patiens*: vel, *atque onerum patiens.* aut aliquid ſimile. *Pichena.* Τὸ *commiſſa* id eſt junctæ. Virg. 3. Æn. 427. *Priſtis Delphinum caudas utero commiſſa luporum.* Suevorum gens fida Romanis, non fœdifraga cenſebatur, ut Sarmatæ Iazyges. *patientior* pro *patiens*, ut *triſtior* pro *triſti*. Virg. lib. 1. Æn. *Triſtior & lacbrymis oculos ſuffuſa nitentes Alloquitur Venus.* Salincrius. Huic plagæ non Lipſius, non Palmerius, non Muretus, qui legit, *gens fidei commiſſi patientior*, medentur, etſi tentant: ego ne tento quidem, ita medicinam omnem hic deſpero. Eſt & qui legat, *fidei conſtantior*, qua phraſi Tacitus utitur parum infra hoc lib. *Claudius Apollinaris, neque fidei conſtans, neque ſtrenuus in perfidia.* Eſt & qui velit, *fidei promiſſæ ſervantior.* Acidalius. Emendem, *gens fidei commiſſa potentiorum.* Romani habebant inſtrumenta ſervituris & reges, quorum potentiam vi ſua ſuſtinebant, ut per eos gentes retinerent in obſequio. Non diſſimile illud Annal. 6. de Artabano, qui Seleuciæ plebem primoribus dicitur tradidiſſe ſuo ex uſu. Et lib. 8. Thucyd. Piſander ſuadet Athenienſibus, ut paucis remp. committant, eo enim modo futurum, ut plus ipſis fidei haberet rex Perſarum. Sic & Philippus rex ubique fovebat partes potentiorum, quod obſervatum Demoſtheni Philippica 6. *Grotius.*

6 *Infeſta Rhætia.*] Videtur ſcriben-

[1] Portius Septimius procurator erat, incorruptæ erga Vitellium fidei. Igitur Sextilius Felix [2] cum ala Auriana & VIII. cohortibus, ac Noricorum juventute, [3] ad occupandam ripam Æni fluminis, quod Rhætos Noricoſque interfluit, miſſus. [4] nec his, aut illis prœlium tentantibus [5] fortuna partium alibi tranſacta. [6] Antonio vexillarios è cohor- 6
ti-

bendum: *oppoſita in latus auxilia infeſta Rhætia.* Vt infra: *L. Vitellium fratrem cum ſex cohortibus & quingentis equitibus ingruenti per Campaniam bello oppoſuit.* Gronovius.

1 *Portius Septimius.*] Ita nos. *Rhenanus.* Vaticana editio & Veneta *Septiminus:* & debet placere: quorſum enim uni duarum familiarum nomina. *Gruterus.*

2 *Cum ala Taurinna.*] Itane? atqui ala Tauriana, ſive Taurina, adjuncta legioni Italicæ in Vitellii partibus erat: nec de transfugio aut diſceſſu ejus uſquam didicimus. Vt juſta cauſſa ſit, cur Vaticanam & Flor. lectionem recipiam, *Alâ Aurianâ.* Nomina enim ferè equitum alis, à præfectis: Taurianæ, Frontonianæ, Valeriæ, Silanæ, Aurianæ. & hæc ipſa Auriana perſeveravit ad labens imperium, legaſque in Notitiâ imperii Sub diſpoſitione Ducis Armeniæ: *Ala Auriana, Daſcuſa.* Lipſius.

Sextilius Felix cum ala Auriana.] Ita Flor. & de Vaticano teſtatur Lipſius. male vulgo, *cum ala Tauriana.* Pichena.

3 *Ad occupandam ripam Rheni fluminis.*] Caſtigavimus contra manuſcriptum exemplar, *ad occupandam ripam Æni fluminis*, nam auctore Ptolemæo, Noricum ab occaſu terminatur Æno fluvio. De hoc loco meminimus lib. 1. rerum German. *Rhenanus.*

4 *Nec his aut illis prælium tentantibus.*] Scripſimus, *nunc illis aut his prælium tent.* Rhenanus. Rectius ex Flor. ac Ven. *nec his aut illis.* In vulgatis minus apte, *nunc illis aut his, &c.* Pichena.

5 *Fortuna partium alibi tranſacta.*] Hoc eſt, alibi bellum tranſlatum, ſecundiore Flavianarum partium fortuna. *Pichena.* Volunt dicere, dum hi utrimque contantur, nec belli partem capeſſunt, quamvis inimicis animis, alibi locorum ſumma rerum decreta eſt. Sed forte typorum error eſt, & ſcripſit Pichena, *tranſactum.* Gronovius.

6 *Antonio rapienti vexillarios.*] Legiones, earumque centuriones, iter, & quicquid circumſtantiarum limatior cura depoſcat, hoc bello perſpicue & plene auctor noſter pertractavit, longe melius quam ultimo inter Vitellium & Othonem, aut ſecuto, inter Civilem & Romanos in Germania. Hic Antonius, legatus ſeptimæ Galbianæ, primus in viam ſe dedit, extremo Auguſto, aut initio Septembris, ſecum trahens vexillarios è cohortibus, & partem equitum; non modicas procul dubio vires, integram licet non explerent legionem. Profectus cum illo Arrius Varus, ſola tum primipili auctoritate, ſed ignoro, cujus legionis. Lib. autem 4. Tertia legio vocatur *familiaris Arrio Varo miles.* Poſtea, ut hiſt. 4. docemur, & prætoriano militi præfuit, obtinuitque *prætoria inſignia*, & per Mucianum dejectus loco ſuo, factus eſt *præfectus annonæ.* Patavii aut inde non procul duæ legiones è Pannonia Antonium aſſecutæ, nimirum *ſeptima Galbiana*, cui legatus Antonius ipſe, & *Tertia decima Gemina* cum Vedio Aquila, ejus legato, Titus quo-

tibus, & partem equitum ad invadendam Italiam rapienti, comes fuit Arrius Varus, [1] ſtrenuus bello, [1] quam

quoque Ampius Flavianus Legatus, ut ex conjecturis affirmare licet, ſimul eo devenit; mox enim in ſeditione ad Veronam legitur Aponius Saturninus Mœſiæ præſes cum *ſeptima Claudiana*, Vipſano Meſalla Legato, Veronæ eum aſſequitur. Et paullo poſt, Veronæ aut prope eam duæ aliæ legiones ex Mœſia, *Tertia Gallica* cum Dillio Aponiano, & *octava Auguſta* cum Numiſio Lupo. Atque hoc partium Flavianarum robur in prælio ad Cremonam fuit, exceptis quibuſdam veteranis prætorianorum cohortibus, quæ & illic & alibi memorantur; ſed quando & ubi in iſtas partes conceſſerint, nuſquam diſerte, ut equidem decuit, recenſetur. Vitellio ſub ſignis fuerunt in campis Cremonenſibus duæ integræ legiones, *una & viceſima Rapax*, Cæcina ducente ex Germania, & *Italica* à Valente Lugduno excita, & ſex legionum non integrarum vires ex Germania; nimirum *Quarta & octava decima*, alias *duo & viceſima* ex Germania ſuperiori; *prima, quinta, quintadecima & ſextadecima* ex inferiori Germania; earum ſex 2. hiſt. nominantur. Antequam manus conſererent iſtæ octo, ſpeciatim additoque nomine exprimuntur. Præter octo legiones, militabant iſtis partibus *Vexillarii* ex tribus legionibus Britannicis, *ſecunda Auguſta, nona & viceſima Victrice*, pars ex octo millibus armatorum, quos Vitellius è Germania duxerat *è Britannico delectu* 2. & 3. hiſt. atque hi milites parebant Cæcinæ. Poſt pugnam Cremonenſem *victæ legiones per Illyricum diſperſæ* 3. hiſt. Quinque legiones victrices, auctæ *undecima Claudiana*, & ſex inſuper millia ex Dalmatia duce Poppæo Silvano, iſtius regionis legato, & Annius Baſſus, legionis undecimæ Legatus, Veronæ ſubſtiterant. Antonius, cum auxiliariis & *lectis è legionib.* pergebant ad Fanum fortunæ. 3. hiſt. Ad Fanum porro cum veniſſent, Verona omnes arceſſi jubent copias, quæ iſtos aſſecutæ ad Carſulas. Poſt cladem Cremonenſem Vitellius miſit Fabio Valenti tres prætorianas cohortes cum ala Britannica, captas à Cornelio Fuſco ad Ariminum, deinde utrumque præfectum militi prætoriano cum ejus quatuordecim cohortibus, quibuſdam equitum alis; & legione *e Claſſicis*, alia quam erat Adjutrix Claſſica (quæ tum in Hiſpania) & forte recens conſcripta. Atque hæ fuerunt vires utriuſque exercitus, quæ huic prælio interfuerunt. *Savilius.*

1 *Strenuus bello, quam gloriam.*] Locus quem fœdatum arbitror non vanè. Nam ſcripti mei, *Strenuus bello magis quàm gloriâ. & dux Corbulo.* Divinabam olim, *ſtrenuus bello, quàm gloriâ: et dux Corbulo & proſpera in Armenia res* omiſſa voce, *addiderant*, quam additam cenſebam à gloſſographo ſententiæ fulciendæ. Genus quidem hoc loquendi, per Tacito crebrum. Annali IV. *Agrippa claris majoribus, quàm vetuſtis.* Annal. I. *Pacem quam bellum probabam:* & ſæpius. Plautus ipſe non refugit, Rudente:

Eo tacent, quia tacita bona eſt mulier ſemper, quam loquens.

Iterum Menæchmis:

Quin vidua vivam, quam tuos mores perferam.

Nec quidquam in his mutandum. intelligitur enim magis, potius: uti Græcis crebro τὸ μᾶλλον. Iterum Plautus:

Certum eſt moriri, quam hunc pati lenonem in me graſſari. Livius:

Multiplex quam pro numero damnum eſt Laberius:

Conſiſtes agre, & quam deſcendas, decides.

Curtius lib. VII. *Nec me ars mea, quam benivolentia perturbat.* Noto pluribus, ut illuſtrem genus dicendi quod

[1] quam gloriam ei dux Corbulo, & proſperæ in Armenia res addiderant. Idem *ſecretis apud Neronem ſermonibus*, ferebatur *Corbulonis virtutes criminatus*. unde infami gratia primum pilum adepto, læta ad præſens male parta, mox in pernitiem vertere. Sed Primus ac Varus, [2] occupantes Aquilejæ proxima quæque, & Opitergii & Altini lætis animis accipiuntur. relictum Altini præſidium adverſus claſſem Ravennatem, nondum defectione ejus audita. [3] inde Patavium & Ateſte par-

quod obſcurum viſum multis & in Tacito durum. At de loco hoc ipſo, nunc quidem hæreo. Parum aptæ ſententiæ videtur, *ſtrenuus gloria*; nec antitheſis clara. Rodolphus adnotarat in ſuo codice, *ſtrenuus bello magis quam bonus*. Certe valde mihi placeat legi, *ſtrenuus bello, quam bonus. gloriam ei dux Corbulo, &c.* Et vereor uti Rodolphus in libro aliquo repperit, non auſus ſequi. *Lipſius.*

Strenuus bello, quam gloriam.] Verſentur Mſſ. codices, conjecturis indulgeamus, nil potius attamen vulgata lectione. Arrius habebatur bellorum peritus, quæ laus ſive gloria inde orta, quod ſtipendia fecerat ſub optimo duce Corbulone: magno enim in pretio habentur, & undique magnis conditionibus invitantur, qui ſub ſtrenuis ducibus meruerunt: quotus enim quiſque eſt, qui eos quovis pretio non ambiat, quos ſub Alexandro Farneſio militaſſe ſciat? quis modo non montes auri promitteret militibus Henrici quarti regum ducumque fortiſſimi? Verum Arrius iſte ſpei de ſe conceptæ minime reſpondit, nam neque fortem militem, neque conſtantem ducem ſe præbuit. *pavidus turba fugientium miſcetur, intulitque formidinem.* Salinerius.

1 *Quam gloriam ei dux Corbulo & proſpera in Armenia res addiderant.*] Turbat hic Lipſius, ſine cauſa. Mihi liquet: ſi pro *addiderant*, ſcribam *circumdederant.* quo verbo quin ſit Tacitus hic uſus, dubitari non poteſt. ſi exempla ejus locutionis ipſi velut propriæ, ſparſa ubique plurima inſpiciantur. Aliquot mihi notata ad Dialogum de Oratorib. quæ huc inde transfer. *Acidalius.*

2 *Occupantes Aquileja.*] Budenſis codex & Romana editio, *occupata Aquileja, in proxima quæque.* Haud diſplicet. poſſit & legi, *in proximo quoque.* Lipſius.

Occupantes Aquileja proxima quæque.] Codex Budenſis, *occupata Aquileja, proxima quoque.* Subaudi *occupantes.* Rhenanus. Floren. *occupata Aquileja, proxima quæque.* Sed non ideo melius. *Pichena.* Alii libri, *occupatâ Aquileja, in proxima quæque.* Id magis placet. Lipſii, *in proximo quoque*, ferri non poteſt. Elliptica namque oratio eſt, cui verbum ſubauditur. Tales in Tac. crebræ 2. Ann. *Quod arduum, ſibi: cætera legatis permiſit.* Agric. *Nihil per libertos ſervosque publicæ rei.* lib. 1. hiſt. *Omnia ſerviliter pro dominatione.* & hoc libro. *Nihil prorſus quod aut corrumperet hoſtem, aut tereret.* Acidalius. Verum omnino, *occupata Aquileja, in proxima.* Ea urbe in poteſtatem redacta vicini portas eis aperuere. Hoc eſt: *accipiuntur in proxima.* Sic Virgilius, *& dominum Æneam in regna recepit.* Gronovius.

3 *Inde Patavium & Ateſte.*] Ateſte ſitum eſt in Euganeis montibus prope Patavium, à quo nobilem illam Eſtenſium familiam, quæ plus minus centum annos Ferrariæ imperat,

partibus adjunxere. illic cognitum, *tris Vitellianas cohortes, & [1] alam cui Scribonianæ nomen, ad Forum Alieni, ponte juncto, conſediſſe.* placuit occaſio invadendi incurioſos; nam id quoque nuntiabatur. luce prima [2] inermos pleroſque oppreſſere. Prædictum *ut paucis interfectis, ceteros pavore ad mutandam fidem cogerent.* & fuere qui ſe ſtatim dederent. plures ab-
7 rupto ponte, inſtanti hoſti viam abſtulerunt. Vulgata [3] victoria, poſt principia belli ſecundum Flavianos, duæ legiones, ſeptima Galbiana, tertiadecima Gemina, [4] cum Vedio Aquila legato, Patavium alacres veniunt. ibi pauci dies ad requiem ſumpti: & Minucius Iuſtus, præfectus caſtrorum legionis ſeptimæ, [5] quia adductius quam civili bello imperitabat, ſub-

rat, deductam volunt Cœlii Calcagninus & Rhodiginus, Ateſtinamque vocandam dicunt. Nunc tantum caſtellum eſt ſub ditione Venetorum, quod aliquando inviſi, nominis celebritate adductus, cum Patavii in nobili Muſarum domicilio Lazaro Bonamico bonarum literarum profeſſori operam darem. *Lupanus.*

1 *Scriboniana nomen.*] Aliquot libri, *Seboniana.* Lipſius.

Alam cui Scriboniana nomen.] Lipſius ait, in nonnullis cod. legi, *Seboniana.* quod etiam Flor. habet. *Pich.*

2 *Inermos pleroſque oppreſſere.*] Scripſi, *inermos* ex Flor. vulgo, *inermes.* Sic libro 1. Ann. *quem ignarum inermumque, quamvis firmatus animo Centurio, ægre confecit.* Idem.

3 *Poſt principia belli.*] Abeſt particula, *poſt*, à Budenſi: eoque Rhenanus, *principio belli*, reſcribit, me favente. *Lipſius.*

Victoria poſt principia belli.] Exemplar Matthiæ regis, *victoria principia belli ſecundum Flavianos date legiones.* Lego: *victoria principio belli ſecundum Flavianos data, legiones, &c.* Rhenanus. Melius erit ſi legas, *principia belli:* & *poſt* auferas, quod deeſt etiam Corviniano, & vulgaribus libris ſupereſt. *Vertranius.* Abeſt quidem illud, *poſt*, à Flor. quod congruere videtur cum Rhenani lectione. idque Lipſius probat. Tamen in eo codice ſcriptum eſt, *principia*, ut litera, *p*, utrique dictioni inſervire videatur. nam ſæpiſſime in eodem libro invenitur, *p'*, pro, *poſt*. Pichena. Mihi non deleto, ſed mutato *poſt*, legi placeat: *ipſo principio belli.* Acidalius.

4 *Cum Vedio Aquila Legato.*] Et Tito Ampio Flaviano Pannoniæ Legato. *Savilius.*

5 *Quia audacius quam.*] Sperno illud, *audacius:* nec protervo militi umquam ea in duce diſplicuerit, ſed rigor potius & ſeveritas. Itaque bene Vaticanus, *adductius:* cui verbo ea vis. Tacitus libro XIV. Annal. *Pluribus ſermonibus, modo familiaritate juvenili Nero, & rurſus adductius, quaſi ſeria conſociaret.* Idem XIV. Annal. *Adductum quaſi & virile ſervitium.* ita enim ibi malo cum codice Budenſi, quam *Addictum.* Suetonius ſenſu ſimili Tiberium inceſſiſſe ſcripſit, *vultu adducto, plerumque tacitum:* id eſt, gravi, ſerio, & ſevero. Ita Seneca *vultum adducere in triſtitia* uſurpat: & Capitolinus de Ælio Vero ſcribit,

juſſe

ſubtractus militum iræ, ad Veſpaſianum miſſus eſt. Deſiderata diu res, interpretatione gloriæ, in majus accipitur, poſtquam *Galbæ imagines, diſcordia temporum ſubverſas, in omnibus municipiis recoli* juſſit Antonius: decorum pro cauſſa ratus, [1] ſi placere Galbæ principatus, & partes revireſcere crederentur. [2] Quæſitum inde

fuiſſe fronte in ſupercilia adducta venerabilem. Cauſſa aperta huic ſignificationi, a geſtu. Qui enim alacres, comes, fronte etiam fere ſunt exporrecta, & diffuſa: qui triſtes, ſeveri, eadem contracta & adducta. Non alia mente Propertius ſubductum vultum pro gravi dixit:

Nunc volo ſubducto gravior procedere vultu.

Lipſius.

Quia adductius, &c.] Concordes ſunt Flor. & Vat. in voce *adductius*, cui in vulgatis ſubſtitutum fuerat, *audacius*. De ea vide, ſi libet, plura apud Lipſium. *Pichena.* *Audacter* aliquid agere eſt ἐλευθέρως ſive libere, & nullo reſpectu rem exequi: inde apud Comicos: *audacter credere* & *audacter monere*, quin & Salluſtio *audacia* dicitur eodem fere ſignificatu. Catil. *Duabus his artibus audacia in bello, ubi pax evenerat, æquitate ſeque remque publicam curabant.* Liberius igitur & ſeverius Minucius iſte milites regebat, quam per civilia bella par eſſet, ubi ſeveritati locus non eſt, quod Caſſium non fugit. Plutarch. in Brut. *Unde Brutum improbabat, quod nimis auſterus atque ſeverus foret eo tempore, quo humanitate atque clementia opus erat.* nec Octavium libro 1. ann. *ad arma civilia actum, quæ neque parari poſſent neque haberi per bonas artes.* neque Othonem libro 1. hiſtor. *vulgus & plures ſeditionibus & ambitioſo imperio læti, per turbas & raptus facilius ad civile bellum impellerentur.* Quid enim facerent militibus obnoxii & magis ſervientes, quam imperantes? Atqui alius ab iis Pericles, qui potentiam bonis artibus adeptus eſt. Thucyd. libro 1. κατεῖχε τὸ πλῆθος ἐλευθέρως, καὶ οὐκ ἤγετο μᾶλλον ὑπ' αὐτοῦ, ἢ αὐτὸς ἦγε. Id eſt, *continebat audacter multitudinem & magis eam regebat, quam ab ea regeretur.* Salinerius.

1 *Si Placeret Galbæ principatus.*] Male diducta ſententia & ſcripta. Puto: *ſi placere Galbæ principatum & partes, præſumpſiſſent.* Putavit, inquit, Antonius è re futurum, ſi homines animo præſumerent, Galbæ principatum & optimatum partes Veſpaſiano placere. *Lipſius.*

Si placere Galbæ principatus.] Caſtig. *ſi placeret, &c.* Rhenanus.

2 *Quæſitum inde quæ.*] Varie olim peccatum in libris: ſæpe etiam in tranſpoſitu foliorum aut trajectu. Quod hic factum mihi liquet. Quomodo autem id alii Critici non advertere ante me? mirum. Nam hiſtoriam ſaltem lege non ignave: videbis, imo tanges. En, hic deliberatur de ſede belli in Italia, & Verona eligitur. Atqui nondum in Italiam copiæ ullæ tranſmiſſæ. Pagina demum ſequenti narratur, *Antonio rapienti partem equitum ad invadendum Italiam Arrius Varus comes fuiſſe, & Aquilejam & proxima quæque occupaſſe.* Veronamne igitur venire potuerunt, à tergo his relictis? Sed & tota narratio, incompoſita, diſſona. cui verum veteremque ordinem dare, haud noſtrum: in meliorem tamen paullo aptioremque ſic redigi cenſeam, ut dedi in EXCUR. A. *Lipſius.*

Quæſitum inde, &c.] Hic primæ paginæ ſtatuitur finis, in voce, *partes.* & ſecundæ principium in verbo, *revireſcere*, idque juxta Merceri opinionem verius videtur. nam Lipſius aliquantulum varias, ac verba illa, *revire-*

inde *quæ ſedes bello legeretur? Verona potior* viſa, *patentibus circum campis ad pugnam equeſtrem*, qua prævalebant: *ſimul coloniam copiis validam auferre Vitellio, in rem famamque* videbatur. [1] Poſſeſſa ipſo tranſitu Vicetia: quod per ſe parum (etenim modicæ municipio vires) magni momenti locum obtinuit, reputantibus *illic Cacinam genitum, & patriam hoſtium duci ereptam.* [2] In Veronenſibus pretium fuit; exemplo opibuſque partes juvere. [3] Et interjectus, exercitus Rhætiam,

vireſcere crederentur, penitus tollit aliaque immutat. Nos ordinem tantum reſtituimus, verbis omnibus integris, ad veterum librorum fidem, manentibus. nam pro, *crederet*, id vulgo, in Flor. legitur, *crederentur*. Pichena. Doctiſſ. vir, *ſi placere Galba principatum & partes præſumpſiſſent. facta.* Priora interpretor. Flaviani ejuſmodi Galbæ cultu, ejus amorem, & imitationem Veſpaſiano vindicabant, quaſi ad normam Galbæ regnaturus is eſſet, cujus milites adverſus ejus deſertorem tam acriter pugnarent, tantumque tribuerent memoriæ vita functi. Nec omnino infirma eſt conjectura, ſi ex cultu, quo quis alium proſequitur, ejus ingenium illi dicamus non diſplicere. En Vitellius inferias Neroni facit 2. hiſt. *lætum fœdiſſimo cuique, apud bonos invidiæ fuit, quod extructis in campo Martio aris, inferias Neroni feciſſet.* Sequitur, *& partes præſumſere, facta tribunis.* id eſt, Flaviani antequam prælio tranſigeretur, captabant defectionem Vitellianorum, promittebantque eorum centurionibus ac tribunis honores eoſdem, quos apud Vitellium geſſiſſent. Tò *præſumere* eſt præoccupare. Virg. lib. 11. Æn. *Arma parate animis, & ſpe præſumite bellum.* Ad quæ Servius, *mente præoccupate.* Noſter lib. 1. hiſt. *Fortunam principatus inerti luxu ac prodigis epulis præſumebat.* Acute. ad alia quæ decent ſtrenuos duces, nondum imperator, conviviis ſumptuoſis videbatur principem ſe gerere. *Salinerius.*

1 *Vicentia.*] Vicetiam appellant Plinii meliores libri, & Strabo Οὐικέτιαι. Etiam lapis:

INTER
ATESTINOS
ET
VEICETINOS
FINES. TERMINOSQ.
POSVIT.

Lipſius.

Poſſeſſa ipſo tranſitu Vincentia.] Repoſui, *Vicentia.* Sic enim Plinius atque Ptolemæus vocant. Quidam & *Vicetiam* ex inſcriptione, quæ in agro Veronenſi reperta eſt. *Rhenanus.* Ex Flor. reſtitui *Vicetia*, quam vocem ex Plinio & Strabone firmat Lipſius. Male in vulgatis, *Vicentia.* Pichena.

2 *In Veronenſibus pretium fuit.*] Id eſt, in Vicentinis ſpecies fuit, in Veronenſibus utilitas. *Ferrettus.*

3 *Et interceptus.*] Vatic. & Farneſ. *intertectus exercitus Rettam Iuliaſque.* Ego ne hæc quidem integra puto aut ſatis compoſita. Legam tamen: *interjectus exercitus Ræticas Iuliaſque Alpes, ne pervium illa Germanicis exercitibus foret, obſepſerat.* Lipſius.

Et interjectus exercitus, Rhætiam, Iuliaſque Alpes, ne pervium.] In vulgatis legebatur, *& interſeptus exercitus per Rhætiam Iuliaſque Alpes, ac ne pervium.* Lipſius correxit: ego juxta illius ſententiam cetera reſtitui: quoniam fere congruunt cum Floren. qui habet: *Et intertectus exercitus pretium Iuliaſque Alpes.* Sed vocem, *Rhætiam*, mutare nolui, cum recte mihi

tiam, Iuliaſque Alpes, [1] ne pervium illa Germanicis exercitibus foret, obſepſerat. quæ ignara Veſpaſiano, aut vetita: quippe *Aquilejæ ſiſti bellum, exſpectarique Mucianum* jubebat, adjiciebatque imperio conſilium, *quando Ægyptus, clauſtra annonæ, vectigalia opulentiſſimarum provinciarum obtinerentur, poſſe Vitellii exercitum egeſtate ſtipendii frumentique ad deditionem ſubigi.* Eadem Mucianus crebris epiſtolis monebat, *incruentam & ſine luctu victoriam*, & alia hujuſcemodi prætexendo; ſed gloriæ avidus, atque omne belli decus ſibi retinens. Ceterum ex diſtantibus terrarum ſpatiis, [2] conſilia poſt res afferebantur.
Igitur repentino incurſu Antonius ſtationes hoſtium 9
inrumpit, tentatiſque levi prœlio animis, ex æquo diſceſſum. Mox Cæcina inter [3] Hoſtiliam vicum Veronenſium, & paludes Tartari fluminis, caſtra permuniit: tutus loco, cum terga flumine, latera objectu paludis tegerentur. quod ſi affuiſſet fides, aut opprimi univerſis Vitellianorum viribus duæ legiones nondum conjuncto Mœſico exercitu potuere: aut

re-

mihi videatur dictum, *obſepſerat Rhætiam, & Alpes Iulias.* Pichena. Lego, *interſeptus.* nam Rhætos & Germanos Antonius interſepſit. *Suis ſtimulis excitos Mœſiæ duces, ſua conſtantia perruptas Alpes, occupatam Italiam, interſepta Germanorum Rhætorumque.* To *exercitus per Rhætiam Iuliaſque Alpes.* id eſt, Rhætorum, qui timebantur, ne per eas deſcenderent. *Salinerius.*

Per Rhætiam Iuliaſque Alpes.] Ab ortu in occaſum euntibus poſt Carnicas Alpes Iuliæ occurrunt, quæ ab Tarviſio in Noricum & Auſtriam perducunt. *Lupanus.*

1 *Ne pervium illa.*] *Illa* ſicut *qua* pro *illac.* Sic lib. 2. Ann. *Incubueratque Sagittarius, illa rupturus.* Hac forma Livius *ea* adverbialiter uſurpat libro 6. quod ad *qua* refertur. Emenda locum. ſic enim vulgo legitur: *Volſci qua modo ſimulato metu ceſſerant, eunt in veram fugam effuſi.* Scribe: *Volſci qua modo ſimulato metu ceſſerant, ea in veram fugam effuſi.* Rhenanus.

2 *Conſilia poſt res afferebantur.*] Hæc lectio placet. nam quod in lib. regio ſcriptum eſt, *poſt tres menſes*, plane ſuppoſuit aliquis, ne vocabulum corruptum *tres* ex *res* ſolum relinqueretur. Nimis longum tempus futurum erat, ſi addidiſſet, *annos*, nimis breve, ſi *dies.* Rhenanus.

3 *Hoſtilia.*] Vicus olim Veronenſium, nunc Ferrarienſis agri nomen ſervat. Tacitus annuere videtur, paludibus Tartari fuiſſe proximam, cum fere per XL. milliaria diſtet; eam Padus alluit, non longe eſt à Vitelliana, quam vulgares *Viadanam* vocant. *Alciatus.*

1 Pri-

retro actæ, deſerta Italia turpem fugam conſciviſſent. Sed Cæcina per varias moras, [1] prima hoſtibus prodidit tempora belli, dum quos armis pellere promptum erat, epiſtolis increpat donec per nuntios pacta perfidiæ firmaret. Interim Aponius Saturninus, cum legione ſeptima Claudiana advenit. legioni tribunus [2] Vipſanius Meſſalla præerat, claris majoribus, egregius ipſe, & qui ſolus ad id bellum artes bonas attuliſſet. His ad copias nequaquam Vitellianis pares (quippe tres adhuc legiones erant) miſit epiſtolas Cæcina, *temeritatem victa* [3] *arma tractantium* incuſans. ſimul *virtus Germanici exercitus* laudibus attollebatur; Vitellii modica, & vulgari mentione, nulla in Veſpaſianum contumelia. nihil prorſus, quod aut corrumperet hoſtem, aut terreret. Flavianarum partium duces, omiſſa prioris fortunæ defenſione, pro Veſpaſiano magnifice, pro cauſſa fidenter, [4] de exitu ſecuri, [5] in Vitellium ut inimici, præſumpſere: facta

1 *Prima hoſtibus prodidit.*] Lipſius vendidit. Lego, *primo hoſtibus prodidit tempora belli dein quos armis.* Acid.

2 *Vipſanius Meſſalla.*] Eſt iſte ipſe, cui partes ſermonis præcipuæ tribuuntur in libello De cauſſis corruptæ eloquentiæ. Amicum Tacito fuiſſe, ex elogiis his ſatis conſtat. *Lipſius.*

Vipſanius Meſſalla.] Legendum è Lapidibus, *Vipſtanus Meſſalla.* Quod ait oriundum *claris majoribus*, intelligit præcipue maternam Valeriorum gentem, à qua cognomen habet *Meſſalla*, ut pater *Poplicola.* Rupertus.

3 *Arma tractantium.*] Verius, *retractantium.* Acidalius.

4 *De exitu ſecuri.*] Manuſcripti, *de exercitu.* Quod edidi, magis placet. *Lipſius.*

5 *In Vitellium ut inimici, præſumpſere.*] Περιὸντα ζειν. *Savillius.* Secundæ paginæ finem ponimus in voce, *inimici*, tertiæ vero initium, in verbo, *præſumpſere*, ut optime cenſuit Mercerus. Hic autem ſcripſimus, *in Vitellium*, Flor. codicis auctoritate. nam præpoſitio, *in*, à vulgatis aberat. & tranſpoſitione demum abſoluta, ſequitur textus: *Facta tribunus.* At ſi quis deſideret, illam ipſam paginarum tranſpoſitionem, quomodo ſe habeat, inſpicere; non ab re duximus, eam hic ante oculos lectori proponere: nam reſtitutio veruſque ordo clarius apparebit. Incipit ergo in his verbis: *Ceterum ut tranſmitteret in Italiam impune, & eo uſui foret, ſcriptum Aponio, ſocium revireſcere crederet. Quæſitum inde quæ ſedes.* uſque ad verba, *de exitu ſecuri, Vitellium ut inimici.* Poſtea ſequitur: *ut innocuum exercitum Mæſicum celebrare. At ne inermes provinciæ.* & pergit ad ea: *decorum pro cauſa ratus, ſi placeret Galbæ principatus. Et præſumpſere, facta tribunis & centurionibus, &c.* Pichena. Nil mirum ſi poſterior hæc vocula vim paſſa eſt, tot capitibus (nam à quinto incipit corruptio) mira ſecuritate deſcribentium or-

facta tribunis & centurionibus *retinendi quæ Vitellius indulſiſſet* ſpe, atque ipſum Cæcinam non obſcure ad tranſitionem hortabantur. Recitatæ pro concione epiſtolæ addidere fiduciam, quod ſubmiſſe Cæcina velut offendere Veſpaſianum timens, ipſorum duces contemptim, [1] tanquam inſultantes Vitellio ſcripſiſſent. Adventu deinde duarum legionum, è quibus tertiam Dillius Aponianus, octavam Numiſius Lupus ducebant, oſtentare vires, & [2] militari vallo Veronam circumdare placuit. Forte Galbianæ legioni, in adverſa fronte valli opus ceſſerat, & viſi procul ſociorum equites, vanam formidinem ut hoſtes fecere. [3] Rapiuntur arma & ut proditionis ira militum

ordine motis. Reſtituendum eſt igitur: *in Vitellium, ut inimici, reſcripſere*, nempe ad epiſtolas quas Cæcina miſit. Similis fere locus infra H. 3. 81. *Obvia fuere & virgines Veſtales, cum epiſtolis Vitellii ad Antonium ſcriptis, &c. Virgines cum honore dimiſſæ: Vitellio reſcriptum, &c.* Ergo hic etiam ſtatim repetitum verbum ſcribendi: *quod ſubmiſſe Cæcina, &c. ipſorum duces contemptim ſcripſiſſent.* Freinshemius.

1 *Tanquam inſultantes Vitellio ſcripſiſſent.*] Verbum, *ſcripſiſſent*, videtur mendoſum. Itaque pro eo Faernus, *corripuiſſent*, reponebat. *Urſinus.*

2 *Vallum militare.*] Opponitur *vallo Ruſtico* aut *foſſæ agreſti*. Savillius.

3 *Et ut proditionis ira.*] Videatur vox abeſſe. legendumque: *proditionis auctorem*, vel, *compertum*: niſi tamen compendio fuit, *& ut proditione, ira militum*: id eſt, ut in proditione, quaſi ea eſſet. *Lipſius.*

Rapiuntur arma metu proditionis: ira militum in Tampium Flavianum incubuit.] Ita legebat Faernus. Tampia vero familia ex denariis, & antiquis titulis nota. *Urſinus.* Lipſius aliquod verbum hic deeſſe putat, ſuppletque. Nec dubito, quin optimo judicio. Leviter tamen dubitavi, num legi poſſit: *& ut proditorem, ira militum.* Pichena. Integra quà verbis, quà ſententia: ut manca viderentur, fuit in cauſa brevitas a Cornelio affectata: verum nec iſta tanti ſit; quam enim ad nauſeam, ſi ſic dixiſſet, *& ut ira proditionis, ira militum in T. Ampium Flavianum incubuit!* hoc eſt, milites ira (quam contra proditores concipere ſolent) adverſus Flavianum inflammati ſunt. Iis affinia videntur hæc: *ne dum Primus ac Fuſcus, & ſpecimen partium Mucianus ullam in Vitellium niſi occidendi licentiam habeant.* An ſuavius ad aures accideret: *ullam licentiam in Vitellium niſi occidendi licentiam habeant?* Ad Midæ fortitan. Eadem fere Salluſt. Catil. *Facinoroſorum circum ſe tanquam ſtipatorum catervas habebat.* Poſtremum non reor hoc genus interpretandi inſolitum tibi viſum in *ira proditionis*, id eſt, propter proditionem. Virgil. l. 3. Æn. *Scelerum furiis agitatus Oreſtes.* *Furiæ ſcelerum* ſcil. quæ illum propter ſcelera: nempe matricidium, agitabant. *Salinerius.* Clarum deſiderari vocem aliquam: ſed id mihi quoque clarum, non aliunde inſerendam, ſed hic latentem educendam. Lego: *Rapiuntur arma metu proditionis. Ira militum in T. Amp. &c.*

tum in T. Ampium Flavianum incubuit, nullo criminis argumento; ſed jam pridem inviſus, turbine quodam ad exitium poſcebatur: *propinquum Vitellii,* [1] *proditorem Othonis, interceptorem donativi* clamitabant. Nec defenſioni locus, quamquam ſupplices manus tenderet, humi plerumque ſtratus, lacera veſte, pectus atque ora ſingultu quatiens. id ipſum apud infenſos incitamentum erat, tamquam nimius pavor conſcientiam argueret. [2] Obturbabatur militum vocibus Aponianus, cum loqui cœptaret: fremitu & clamore ceteros aſpernantur: uni Antonio apertæ militum aures. nam & facundia aderat mulcendique vulgum artes, & auctoritas. Vbi candeſcere ſeditio, & [3] à conviciis & probris, ad tela & manus tranſibant, *injici catenas* Flaviano jubet. [4] Senſit ludibrium miles, disjectiſque qui tribunal tuebantur, extrema vis parabatur. Oppoſuit ſinum Antonius ſtricto ferro, *aut militum ſe manibus, aut ſuis moriturum* obteſtans: ut quemque notum, & [5] aliquo mi-

Qua correctione nihil certius. Nec audiamus Lipſium, *auctorem, compertum*, vel tale quid inculcantem: Muretum multo minus, verba interpolata trajicientem, *Rapiuntur arma, & ira militum in T. Ampium Flavianum ut proditorem incubuit.* Acidalius. Putem: *ut proditi ira militis.* Exiſtimabat miles ſe à Flaviano, ut Vitellii propinquo, proditum hoſti, vide ſequentia. *Grotius.* Nihil hic deeſſe putem, ſed ſcribendum: *Rapiuntur arma metu proditionis ira* &c. Freinshemius. *Ira ut proditionis* eſt ira quaſi ob proditionem: ut Livio *ira quæſtionis, ira corruptæ uxoris*, & ſimilia. *Ira militum* ut *ira deum.* Iam *militum ira proditionis* dictum, ut Ciceroni *Canum adulatio dominorum.* Ita videtur ſatis excuſari omnium librorum ſcriptura. *Gronovius.*

1 *Proditorem Othonis.*] Hæc particularia non deſcribuntur, ubi, me judice, in præcedentibus narrari debuerunt; cum hic relatu digna cenſuerit. *Savillius.*

2 *Obturbabatur militum vocibus Aponius.*] Vocabulum *Aponius* delevimus. *Rhenanus.* Vulgo, *Aponius.* At reſtitui, *Aponianus*, hiſtoria ipſa cogente. nam is paulo infra iterum inter tumultus ſedatores nominatur. Aponius vero inter præcipuos erat, in quos ira militum incubuerat. *Pichena.*

3 *A convitiis ac probris.*] Nos, *& probris.* Rhenanus.

4 *Senſit ludibrium miles.*] In MSC. codice eſt, *Sentit.* Rhenanus. Sic incolumem ſervavit *Vitellius Iulium Burdonem* 1. hiſt. & *Otho Celſum.* Savillius.

5 *Aliquo militari decore inſignem.*] Vox, *decore*, à Flor. eſt. Vulgo, *honore.* Pichena.

1 *Con-*

militari decore inſignem aſpexerat, ad ferendam opem nomine ciens. mox [1] converſus ad ſigna & bellorum deos, *hoſtium potius exercitibus illum furorem, illam diſcordiam injicerent*, orabat: donec fatiſceret ſeditio, &, extremo jam die, [2] ſua quiſque in tentoria dilaberentur. [3] Profectus eadem nocte Flavianus, obviis Veſpaſiani litteris diſcrimini exemptus eſt. Legiones veluti tabe infectæ, Aponium 11
Saturninum Mœſici exercitus [4] legatum, eo atrocius aggrediuntur, quod non ut prius labore & opere feſſæ, ſed medio diei exarſerant; vulgatis epiſtolis, quas Saturninus ad Vitellium ſcripſiſſe credebatur. Vt olim virtutis modeſtiæque, tunc procacitatis & petulantiæ certamen erat, ne minus violenter Aponium, quam Flavianum, ad ſupplicium depoſcerent. [5] Quippe Mœſicæ legiones, *adjutam à ſe*

1 *Converſus ad ſigna.*] Id iſt *ad ſigna*, quæ Rom. militibus, deorum inſtar. *Savilius.*

2 *Sua quiſque in tentoria dilaberentur.*] Ita ſcripſiſſe Tacitum crediderim, teſte Flor. vulgo, *dilaberetur.* Pichena.

3 *Profectus eadem nocte Flavianus.*] Bene haberet, ſi Tacitus nobis ſatiſfeciſſet recitato literarum illarum argumento, quæ adeo ex inopino obvenerunt, *ὥσπερ ἐκ μηχανῆς velut ex machina*; tanquam Veſpaſianus in Iudæa duobus menſibus ante prævidiſſet, amicum ſuum Flavianum fore ſuſpectum militibus, & male ab iis accipiendum Veronæ, ideoque hanc exaraſſet epiſtolam in ipſius gratiam. Sed ubi in illas literas tam feliciter inciderit aut ſaltem, quo ipſe tenderet, neſcire nos voluit auctor. Sane quocunque tandem modo id contigerit, militum ſemel indignationi ſubductus, extra omnis periculi (ut conjicio) metum verſabatur, ſaltem iſtius, quo per Veſpaſiani literas liberandus fuit. *Savilius.* Fruſtra Tacitum hic ſtolidum fingit ὁ ἐπιτιμητὴς. Non poterat deterreri miles, quin Flavianum proditorem crederet: nec quidquam veriſimilius, quam fuiſſe, qui hoc nomine illum ad comitatum deferrent. Antonius Primus inſontem eſſe non dubitabat. Ab hoc igitur furentibus ereptus dimiſſuſque, vel eodem auctore, vel ultro, ſuſcepit iter ad Principem, ut ei ſe coram purgaret. Sed homo *natura ac ſenecta cunctator*, ut deſcribitur c. 4. non rapientibus veredis, ſed per commodum ſuum in viam ſe dedit. Citius igitur literæ, tum quibus accuſabatur, tum quibus excuſabatur ad Veſpaſianum pervenerunt. Et utriſque perpenſis Princeps eum ſtatim abſolvit periculoque exemit; ſcriptis & ipſe literis, quæ Flaviano adhuc profectionem continuante in via occurrerunt. *Gronovius.*

4 *Legatum, eo atrocius aggrediuntur.*] Melior verborum ordo ſit: *legatum aggrediuntur, eo atrocius*, &c. *Acidalius.*

5 *Quippe Mœſicæ legiones.*] Voca-

ſe *Pannonicorum ultionem*, referentes; & Pannonici, velut abſolverentur aliorum ſeditione, iterare culpam gaudebant. In hortos, in quibus divertebatur Saturninus, pergunt. nec tam [1] Primus, & Aponianus, & Meſſalla (quamquam omni modo niſi) eripuere Saturninum, quam obſcuritas latebrarum, quibus occulebatur, vacantium forte [2] balnearum fornacibus abditus. mox [3] omiſſis lictoribus, Patavium conceſſit. Digreſſu conſularium, uni Antonio vis ac poteſtas in utrumque exercitum fuit, cedentibus collegis, & [4] obverſis militum ſtudiis. nec deerant qui crederent, utramque ſeditionem fraude Antonii cœptam, ut ſolus bel-

32 lo frueretur. Ne in Vitellii quidem partibus quietæ mentes exitioſiore diſcordia, non ſuſpicionibus vulgi, ſed perfidia ducum turbabantur. Lucilius [5] Baſſus claſſis Ravennatis præfectus, ambiguos militum animos, quod magna pars Dalmatæ Pannoniique

cabulo *legiones* expuncto ſcripſimus, *Quippe Mœſici adjutam à ſe Pannon. ultionem.* Nam ſequitur, *Pannonici.* Codex Budenſis continet, *Mœſice*, ſed perperam meo judicio. *Rhenanus.* Ex Flor. hæc, *Quippe Mœſica legiones adjutam à ſe Pannonicorum ultionem.* At in vulgaris: *Quippe Mœſici adjutam à ſe Pannoniorum* &c. *Pichena.*

1 *Primus & Aponianus, & Meſſalla.*] Addidi copulam ante vocem, *Aponianus*, auctore Flor. *Pichena.*

2 *Balnearum fornicibus abditus.*] Repoſuimus, *fornacibus*. Rhenanus. Muretus *fornicibus*. Acidalius.

3 *Omiſſis lictoribus.*] Erat hic legatus Mœſici exercitus, & tamen lictores habebat. *Ferrettus.* M. Apponius Saturninus legatus conſularis Mœſiæ rector, qua triumphali ſtatua donatus eſt, ſupra lib. 1. hiſt. non habuit lictores quos omitteret, ſed qua provinciam conſularem obtineret. Legatus enim ejuſmodi enſem gerere, eburneaque ſella ſedere, & ſecuribus & faſcibus uti potuit, quos lictores præferrent: quæ fuere inſignia conſularitatis: cum imperio apud Caſſiodorum. 6. Variar. *Vertranius.*

4 *Obverſis militum ſtudiis.*] Flor. *militibus*. forte, *militaribus*. Pichena.

5 *Baſſus præfectus.*] Cur munus ſuum non retinuit? quibus fuit commiſſus, quamvis *honorata* eſſet *custodia* apud eos, qui Veſpaſiano favebant? quomodo miſſus ad Adriam? Cur ſtrictius in carcere habitus, ſi Mennius Veſpaſiani cauſam amplectebatur? Si hoſtem profitebatur, cur jubente Hormo, Veſpaſiani amico, dimiſſus eſt? quid porro actum de illo? quando cujus mandato, & cur Mennius Rufinus loci iſtius præſidium egit? hæ quidem circumſtantiarum minutiæ ſunt, ſed quæ aut omnes, aut potior earum pars, huic loco intexenda, ſi penitiori cognitione im-

niique erant, quæ provinciæ [1] Veſpaſiano tenebantur, partibus ejus aggregaverat. Nox proditioni electa, ut ceteris ignaris, ſoli in principia defectores coirent. Baſſus pudore, ſeu metu quiſnam exitus foret, intra domum opperiebatur. Trierarchi magno tumultu Vitellii imagines invadunt, & paucis reſiſtentium obtruncatis, ceterum vulgus rerum novarum ſtudio, in Veſpaſianum inclinabat. Tum progreſſus Lucilius auctorem ſe palam præbet. claſſis [2] Cornelium Fuſcum præfectum ſibi deſtinat, qui [3] propere adcucurrit. Baſſus honorata cuſtodia Liburnicis navibus [4] Hadriam pervectus, [5] à

imbuendus foret lector. *Savilius.* Hic quoque moroſior, quam par eſt, vir doctiſſimus. Non retinuit, quia raro hactenus proditoribus creditur, ut relinquatur eis facultas pœnitentiæ, & nocendi eiſdem viribus, quibus profuere. Sed & ad ſecuritatem ejus pertinuit diſcedere à claſſe, in qua eſſent, quibus invitis partes mutaverat. Ob quam cauſam & præſidium eſt additum abeunti: quod quorum hominum, quibus nominibus fuerit, quid intererat ſciri? Nam lectos fuiſſe è præſentibus, quibus & ipſe & qui his eum commiſerant, fiderent, nemo ambigit. Hadriam vero, vel quia eum ipſe locum elegit, vel quia commodiſſimus erat è vicinis. Mennius, niſi cum Veſpaſiano faceret, qui liberto ejus Baſſum ſolvi jubenti paruit? Vinxit interim, quia ei diffidebat, aut diffidere ſe fingebat privato odio. Præerat autem præſidiariis illius oppidi, ut multi aliis aliorum; neque alia de cauſa, quam ut illud ab hoſtium impetu tueretur: & tum utique; ne quæras, Quando? Mandato, cujus, niſi ducum Flavianorum, qui præſidium ibi collocandum judicarunt? Quid actum poſtea de illo, tacuit, quia aut nihil in eo ſingularis exempli ſtatutum eſt, aut id Tacitus in alium locum reſervavit, ac tradere in parte hiſtoriarum amiſſa commodius potuit. Denique quis hanc ſcrutariam ab hiſtorico, & tam gravi, requirat? *Gronovius.*

1 *Veſpaſiano tenebantur.*] Mur. præpoſitionem addit, *à Veſpaſiano*, quam ſubintelligi Tacitus voluit, ut pœne innumeris aliis locis: quorum multis deinceps cum idem ſimilia insereret, ſilentio tranſmittam. Hic *Veſpaſiano* vocem etiam dandi caſu apte acceperis, & verbum *tenebantur* eleganter interpreteris, obſtrictæ erant. quomodo pulcherrime Apulejus utitur lib. 3. Metam. *Nam me, quæ ſola mortalium novi, vis amoris, quo tibi teneor, indicare compellit.* Acidalius.

2 *Cornelium Tuſcum.*] Lege, *Fuſcum.* Ille eſt qui ſuperiore libro nominatur. *Sed Cornelius Fuſcus procurator* (Dalmatiæ) *aderat vigens ætate, claris natalibus.* Et hac in bello civili opera, niſi fallor, bene penitus in Veſpaſiani domum inſinuavit: & a Domitiano præfectus prætorio factus. Periit in Dacis, infelici pugna. Suetonius Domit. cap. VI. Dio, Victor. Iuvenalis de eodem:

Et qui vulturibus ſervabat viſcera Dacis. Lipſius.

3 *Propere accurrit.*] Caſtig. *propere accurrit.* Rhenanus. Placuit verbum, *adcucurrit*, ex Flor. vulgo, *accurrit.* Pichena.

4 *Hadriam pervectus.*] Nos, *pro-*

 vu-

[1] à præfecto alæ Mennio Rufino, præſidium illic agitante, vincitur. Sed exſoluta ſtatim vincula, interventu Hormi Cæſaris liberti. is quoque inter du-
13 ces habebatur. At Cæcina defectione claſſis vulgata, [2] primores centurionum, & paucos militum, ceteris per militiæ munera diſperſis, [3] ſecreta caſtrorum affectans, in principia vocat. Ibi *Veſpaſiani virtutem, vireſque partium* extollit; [4] *transfugiſſe claſſem arcem commeatuum, adverſus Gallias Hiſpaniaſque, nihil in urbe fidum*, atque omnia de Vitellio in deterius. Mox incipientibus qui conſcii aderant, ceteros re nova attonitos, in verba Veſpaſiani adigit. ſimul Vitellii imagines direptæ, & miſſi qui Antonio nuntia-

vectus. Rhenanus. Hic ex Flor. repoſui, *pervectus*. in vulgatis, *profectus*. Sed cur Baſſum præcipuum auctorem defectionis cuſtodia pervectum ait? An ſibi ipſi Liburnicarum navium cuſtodiam Baſſus circumdedit, honoris & ſecuritatis cauſa, ac vinctus deinde à Mennio, fortaſſe defectionis ignaro, & adhuc Vitellianum credente? Contra cenſeo, Baſſum vere cuſtoditum. nam licet proditionis fuiſſet auctor, tamen quia pudorem ceu metum præ ſe tulit, ac tumultus tempore domi ſe continuit, ſuſpicioni ceteris fuit. Ideo Corn. Fuſcus, quem ipſa claſſis ſibi præfectum aſſumpſit loco Baſſi, ac ceteri duces, cum cuſtodia eum tamquam ſuſpectum miſerunt ad Flavianos, ut occaſionem novarum rerum tollerent. Flor. etiam habet, *Atriam*. Pichena. Muretus *Actiam*. quod miror. *Acidalius*.

1 *A præfecto alæ Mennio Rufino.*] Interjecta adhuc vox in Vat. nempe; *alæ Juvenicrum Rufino*. quæ examinanda eſt, nam *ala* profecto pleriſque locis Taciti, addita habet nomen ejus, à quo primitus inſtituta eſt. heic autem tam nomen eſſe poteſt, quam adjectivum, a *Iuvene* deductum. *Gruterus*.

2 *Primores Centurionum.*] Hanc Cæcinæ rebellionem Ioſephus nobis eodem modo deſcribit lib. 4. c. 41. *Savilius*.

3 *Secreta caſtrorum.*] Eo refero, quod dimiſiſſet pleroſque militum, paucis iſtis retentis. Itaque ſecretum & ſolitudo in caſtris. Alioqui ſi de Principiis capias; obſtat Romanus ritus, quia illa pars frequentiſſima, & ibi ambulare & obverſari aſſiduè ſoliti. Facit etiam, quod illos reliquos in Principia vocavit: non loci igitur illius ſecretum affectans, ſed caſtrorum. Flor. etiam, *ſecretorum*, habet: ex quo bene, *ſecretum*. Lipſius.

Secreta caſtrorum affectans.] Vol. regium, *Secretorum caſtrorum affectans*. Lego, *ſecretum caſtrorum affectans*. Rhenanus. Flor. corrupte, *ſecretorum*. Puto legendum, *ſecretum*, ſeu potius, *ſecretiora caſtrorum*. Pichena.

4 *Arcem commeatuum.*] Bene emendavi jam olim in Antiquis. Præter exempla ejus ſermonis, quæ tunc adduxi. velim addi novitium à Livio, lib. III. qui caſtellum etiam in hac metaphora ponit: *Reſpicerent tribunal homines, caſtellum omnium ſcelerum*. Lipſius.

Traxe-

tiarent. Sed ubi [1] totus caſtris in fama proditio, recurrens in principia miles, præſcriptum Veſpaſiani nomen, projectas Vitellii effigies aſpexit: vaſtum primo ſilentium, mox [2] cuncta ſimul erumpunt: *Huc cecidiſſe* [3] *Germanici exercitus gloriam, ut ſine prœlio, ſine vulnere,* [4] *vinctas manus, & capta traderent arma? Quas enim ex diverſo legiones? nempe victas. & abeſſe unicum* [5] *Othoniani exercitus robur,* [6] *primanos, quartadecimanoſque.* [7] *quos tamen iiſdem campis illis fuderint ſtraverintque, ut tot armatorum millia velut grex venalium* [8] *exſuli Antonio donum darentur. Octo nimirum legiones unius claſſis acceſ-*

Transfugiſſe claſſem in arcto commeatuum.] Repoſui, *transf. cl. inopia commeatuum.* Rhenanus.

1 *In fama proditio.*] Alii libri, *infamia prodita.* nec ſperno. Ita narrat, ut ſtatim moviſſe miles ſe videatur. At Egeſippus (quem ſuadeo in tota hac hiſtoria legas) lib. IV. cap. XXX. noctem interponit: & mane demum *ſurgentes evaginatis gladiis inſiluiſſe ſuper Cacinam* facit. *Lipſius.*

Totis caſtris in fama proditio.] Tamquam in ore, in ſermone, in notitia hominum. *Ferrettus.* Illud *infama* unico verbo in v. c. legitur. *Vrſinus.* Nolim mutari. Vſurpata enim etiam alibi noſtra phraſis, *in fama eſſe.* Supra lib. 2. *Erat tamen in ore famaque Veſpaſianus.* Acidalius. Corrigebam, *infamata proditio.* Verum Lampugnanus ex ſuo Mirandulano: *ſed ubi totis caſtris res fama didita.* Venetus, *in fama proditio.* Sed Rom. *infamia prodidit,* & forte; *caſtris infamia prodita,* aut etiam *didita:* ut verbum minus cognitum varietates iſtas invexerit. *Gruterus.*

2 *Cuncta ſimul erumpunt.*] Lego, *cuncti.* Acidalius.

3 *Germani exercitus gloriam.*] Nos *Germanici* &c. *Rhenanus.*

4 *Iunctas manus & capta traderent arma.*] Caſtigavi, *vinctas manus* &c. Rhenanus. Solebant enim victis adimi, primo arma, dein illis poſt terga manus vinciri. Sic Virgil. Sinonem captum deſcribit. Tac. in fine hujus lib. de Vit. loquens, *Vincta pone tergum manus.* Herodian. lib. 1. *Tibi quam pulchrum fuerit redire in urbem triumphanti, vinctoſque & captivos reges prateragenti.* Lupanus.

5 *Othoniani exercitus robur.*] Liber MSC. habet, *Germanici.* Forte legendum, *Britannici.* Rhenanus.

6 *Primanos.*] *Primam Adjutricem* quæ in Hiſpaniam, & *quartam decimam*, quæ in Britanniam miſſa. *Savilius.*

7 *Quos tamen iiſdem illis campis.*] Repoſui, *quos tum iiſdem campis illis.* Mox *ut tot armatorum millia*, vocula, *tot*, non eſt in libro MSC. *Rhenanus.* Muretus. *iiſdem illis campis.* Parum in eo momenti. Plus ut diſtinctio recte adhibeatur, quæ vulgo peſſima. Lege, *quartadecimanoſque, quos tamen iiſdem campis illis fuderint ſtraverintque. Vt tot armatorum* &c. *Antonio donum darentur?* Cum interrogatione inquam efferenda: nec minus etiam illa: *Id Baſſo, id Cacina viſum* &c. *partib. viles?* Aliter ſententia partim languet, partim & obſcura eſt. *Acidalius.*

8 *Exſuli Antonio.*] Cur iſte exſul, aut quando? Puto ſub Nerone, lege Cornelia, de Teſtamentis, falſi damna-

ceſſionem fore. Id Baſſo, id Cæcinæ viſum, poſtquam domos, hortos, opes, principi abſtulerint, [1] *etiam militibus principem auferre, licet integros incruentoſque, Flavianis quoque partibus viles. quid dicturos repoſcentibus*
14 *aut proſpera, aut adverſa?* Hæc ſinguli, hæc univerſi, ut quemque dolor impulerat, vociferantes, initio à quinta legione orto, repoſitis Vitellii imaginibus, vincla Cæcinæ injiciunt: Fabium Fabulum quintæ legionis legatum, & Caſſium Longum præfectum caſtrorum, duces deligunt: forte oblatos trium Liburnicarum milites, ignaros & inſontes trucidant: [1] re-

mnatum, cum tabulas ſubdititias, fraude & præmio inductus, obſignaſſet. Vide libro XIV. Annal. Actis anni DCCCXIIII. *Lipſius.*

Exuli Antonio.] *Tempore Neronis*, inquit Tac. *falſi damnatus*, & fortaſſe in exſilium pulſus. *Savilius.*

1 *Etiam militibus.*] Cum Ferretto omnino lego, *etiam milites auferre.* Lipſius.

Etiam militibus Principem auferre.] Malim, *etiam milites auferre.* primum, quia princeps re ipſa non auferebatur militibus; ſed milites principi: deinde, ut conveniant quæ ſequuntur, *licet integros incruentoſque.* Ferrettus. Hic nihil aliud monebo, niſi quod in Flor. legitur: *etiam militibus principem auferre litem. integros* &c. quod mendi ſuſpicionem auget. *Pichena.* Non deterreor metu proſcriptionis, quæ mihi à triumviris impendet. Vertranius enim, & doctiſſ. vir ſubſcribunt Ferretto iſta ad hanc faciem decurtanti, *etiam milites auferre.* quapropter diverſis punctis hæc mihi legas. *etiam militibus principem auferre. licet integros incruentoſque, Flavianis quoque partibus viles, quid dicturos repoſcentibus aut proſpera, aut adverſa?* Non uſus eſt Oedipo ad hanc declarationem. Incorruptæ fidei milites, nec tantillum de ſua integritate dubitari volunt: indeque dicere non ſuſtinent: *etiam milites principi auferre.* Sed potius, *etiam militibus principem auf.* quaſi illud nefas cogitatu ſit, iſtudque (licet in idem recidat) ſuam fidem præſtringere nequeat. *licet integros*, quid dicturos ſe integros & incruentos, ac Flavianis quoque viles; repoſcentibus proſpera, aut adverſa? *Salinerius.* Sequor Ferretti emendationem Lipſio memoratam. Addo interpunctionis lucem hoc modo: *etiam milites auferre licet integros incruentoſque. Flavianis quoque partibus viles, quid dicturos repoſcentibus, aut proſpera aut adverſa?* Et poſtrema interpretor ex ſimili Luciani loco:

Non potes hoc cauſa, miles, præſtare ſenatus,
Aſſertor victo redeas ut Cæſare; certe,
Ut vincare, potes. Grotius.

Et ego Ferretto ſubſcribo, quicquid argutetur Salinerius. Sed ſupereſt in τῷ *licet* aliquid ſcabri, quod muto in *deditos*; ut ſit: *etiam milites auferre, deditos integros incruentoſque, Flavianis quoque partibus viles, quid dicturos* &c. qui dediti ſint nullo diſcrimine facto, nullo ſanguine aut ſudore; & ob id etiam aſpernabiles iis, quibus acceſſerint; nec habentes, quod reſpondeant interrogantibus, vel, ubi nunc ad Bedriacum victoria? vel, τί παθόντες, & quas ad incitas redacti ad tam deforme ſubſidium ſalutis deſcenderint. *Gronovius.*

1 *Ro-*

[1] relictis caſtris, abrupto ponte, Hoſtiliam rur-
ſus, inde Cremonam pergunt; ut legionibus [2] pri-
mæ Italicæ & Vnaetvicecimæ Rapaci jungerentur,
quas Cæcina ad obtinendam Cremonam, cum par-
te equitum præmiſerat. Vbi hæc comperta Anto- 15
nio, [3] diſcordes animis, diſcretos viribus hoſtium
exercitus aggredi ſtatuit, antequam ducibus aucto-
ritas, militi obſequium, & junctis legionibus fi-
ducia rediret. namque Fabium Valentem profe-
ctum ab urbe, acceleraturumque cognita Cæcinæ
proditione, conjectabat. & fidus Vitellio Fabius,
nec militiæ ignarus. Simul ingens Germanorum
vis, per Rhætiam timebatur: & Britannia, Gal-
liaque & Hiſpania auxilia Vitellius acciverat, [4] im-
menſam belli luem, ni Antonius id ipſum me-
tuens, feſtinato prœlio victoriam præcepiſſet. Vni-
verſo cum exercitu, ſecundis à Verona caſtris, Be-
driacum venit. poſtero die, legionibus ad mu-
niendum retentis, auxiliares cohortes in Cremo-
nenſem agrum miſſæ, ut ſpecie parandarum copia-
rum, [5] civili præda miles imbueretur. Ipſe cum
quatuor millibus equitum, ad octavum à Bedriaco
progreſſus, [6] quo licentius popularentur. explora-
tores (ut mos eſt) longius curabant. [7] Quinta ferme 16
hora

1 *Relictis caſtris.*] *Inter Hoſtiliam & paludes Tartari flum.* Savillius.

2 *Prima Italica & undevicesima Rapaci jungerentur.*] Nos, *uni & viceſimæ Rap. jung* Rhenanus. In v. c. legitur, *Vndevicesima Rapaci.* ut ſup. lib. 11. Sed videndus Plutarchus in Othone. *Vrſinus.*

3 *Diſcordes animis, diſcretos viribus.*] Hæc duo vocabula *animis diſcretos*, non ſunt in regio cod. qui ſic habet, *diſcordes viribus hoſtium exercitus aggredi ſtatuit. Diſcordes viribus* id eſt, propter vires. *Rhenanus.*

4 *Immenſam belli luem.*] Accuſativus *luem* non eſt in lib. Budenſi. Malim, *vim.* Paulo poſt eſt illic, *progredi paucos.* Rhenanus. Faernus legebat, *immenſam belli molem.* Vrſinus. Lego, *belli molem.* Et ſic Muretus. *Acidalius.*

5 *Civili præda imbueretur.* Id eſt ſpoliis augeſcentibus ex belli civilis occaſione. *Savillius.*

6 *Quo licentius popularentur.*] Abſente ſcil. duce. *Pichena.* Poſſit & aliter diſtinguere, *à Bedriaco progreſſus. Quo licentius popularentur, explor.* &c. Sed ego vix probem. *Acidalius.*

7 *Quinta ferme hora diei.*] Id eſt, ut

hora diei erat, cum citus eques, *adventare hoſtes, prægredi paucos, motum fremitumque late audiri*, nuntiavit. Dum Antonius, *quidnam agendum*, conſultat, aviditate navandæ operæ Arrius Varus cum promptiſſimis equitum prorupit, impulitque Vitellianos, modica cæde; nam plurium accurſu, verſa fortuna, & acerrimus quiſque ſequentium, fugæ ultimus erat. nec ſponte Antonii properatum, & fore quæ acciderant, rebatur. Hortatus ſuos, *ut magno animo capeſſerent pugnam*, diductis in latera turmis, [1] vacuum in medio relinquit iter, quo Varum equiteſque ejus reciperet: juſſæ armari legiones: datum per agros ſignum, ut qua cuique proximum, omiſſa præda, [2] prœlio occurrerent. Pavidus interim Varus, turbæ ſuorum miſcetur, intulitque formidinem. pulſi cum ſauciis integri, ſuometipſi
17 metu, & anguſtiis viarum conflictabantur. Nullum in illa trepidatione Antonius [3] conſtantis ducis, aut fortiſſimi militis, officium omiſit. [4] occurſat paventibus; retinet cedentes: [5] ubi plurimus labor; unde aliqua ſpes; conſilio, manu, voce inſignis hoſti, conſpicuus ſuis: eo poſtremo ardoris provectus eſt, ut vexillarium fugientem haſta transverberarit. mox raptum vexillum in hoſtem vertit. quo pudore haud plu-

ut nos horas numeramus, undecima aut circiter. *Savillius.*

1 *Vacuo medio relinquit iter.*] Emendavi, *Vacuum in medio reliquit iter.* Rhenanus.

2 *Prœlio occurrerent.*] Sive, *accurrerent.* Acidalius.

3 *Conſtantis ducis, aut fortiſſimi militis.*] Satis erat, *fortis.* Nec aliter ſcio, Tacitus. Cur enim non & *conſtantiſſimi* ante dixiſſet, ſi hic *fortiſſimi*? Nimirum ſyllabæ poſtremæ *ſimi*, natæ ex adhæſu ſequentis vocis *militis.* Idem.

4 *Occurſare paventibus.*] Nos, *occurrere paventibus.* Rhenanus.

5 *Ubi plurimus labor, unde aliqua ſpes, conſilio.*] Lego & diſtinguo: *Ibi plurimus labor, unde aliqua ſpes. conſilio, manu, voce inſignis, hoſti conſpicuus ſuiſque.* Primo illud veriſſimum eſt, plurimum illic laboris fuiſſe, ubi ſpes major victoriæ, majuſque operæ pretium. Tac. infra; *Ingrata quæ tuta, & ex temeritate ſpes, omniſque cædes & vulnera & ſanguis, aviditate prædæ prenſantur.* Cetera ſatis clara. *Colerus.*

1 Ar-

plures quam centum equites reſtitere. Iuvit locus, [1] artiore illic via, & fracto interfluentis rivi ponte, qui incerto alveo, & præcipitibus ripis, fugam impediebat. ea neceſſitas, ſeu fortuna, lapſas jam partes reſtituit. Firmati inter ſe, denſis ordinibus, excipiunt Vitellianos temere effuſos. [2] atque illi conſternantur. Antonius inſtare perculſis, ſternere obvios. Simul ceteri, ut cuique ingenium, ſpoliare, capere, [3] arma, eoſque abripere. [4] & exciti proſpero clamore, qui modo per agros fuga palabantur, victoriæ ſe miſcebant. Ad quartum à Cremona la- 18
pidem fulſere legionum ſigna, Rapacis atque Italicæ, læto inter initia equitum ſuorum prœlio, illuc uſque provecta. Sed ubi fortuna contra fuit, non laxare ordines, non recipere turbatos, non obviam ire, ultroque aggredi hoſtem, tantum per ſpatium curſu & pugnando feſſum. [5] forte victi, haud perinde

1 *Arctiore illic via.*] Tamen paulo ante dixit, *anguſtiis viarum conflictabantur.* Savillius.

2 *Atque illi conſternuntur.*] Scripſi, *conſternantur.* Sic infra, *Ceteri fœda fuga conſternantur.* quamquam vulgo legitur, *conſternuntur.* Rhenanus. Haud ſcio, an ſit animadverſum τὸ *Atque* hic poni exquiſita illa ſignificatione pro *Statim:* de quo Gellius 10, 29. nos ad Livii 26, 39. *Gronovius.*

3 *Arma equoſque abripere.*] Nos, *arma, equos abripere.* Rhenanus. *Arma equoſque* ex Flor. ac Ven. *Pichena.*

4 *Et exciti proſpero clamore.*] Hic addidi, *&*, Flor. auctoritate. *Idem.*

5 *Forte victi.*] Rodolphus, *victuri.* Mentem video: & tamen ſubvereor ut parum plena iſta, & huic narrationi quædam deſint. *Lipſius.*

Forte victi.] Neminem, qui diligenter animadvertat, negaturum arbitror, quin hic deſideretur aliquid: ſupplendum autem nihil dixi, adjutus nullo codice. *Ferrettus.* Mutilus locus Lipſio videtur, nec mihi omnino integer. Tamen hujuſmodi poteſt eſſe ſenſus: cum has duas legiones, adverſa ſuorum fortuna conſternatas, neque feſſos hoſtes aggredi auſas, oſtendiſſet: rationem ſubjicit: Forte cum ſe ſuoſque victos viderent, nihil ultra profici poſſe ſperabant, ſine duce, quem tum demum ſibi deeſſe intelligebant. Sine duce enim erant, quia Cæcinam vinctum aſſervabat. *Pichena.* Nec Rodolphus mihi perſuaſerit ut legam, *victuri.* neque cum doctiſſ. viro ſentio, cui hæc mutila videntur. Vitelliani ſine Cæcina proſperis male uſi, *excipiunt Vitellianos temere effuſos*, victoria excidere: iidem pejus ſeſe per adverſa geſſerunt. *non laxare ordines, non recipere turbatos.* non itaque tantum Cæcinam deſideraverunt ad victoriam perſequendam, quantum in fuga, & in adver-

inde rebus proſperis ducem deſideraverant, atque in adverſis deeſſe intelligebant. Nutantem aciem, victor equitatus incurſat. & Vipſanius Meſſalla tribunus, cum Mœſicis auxiliaribus aſſequitur, [1] quos militiæ glo-

verſis, ubi cujuſque virtus expetitur ſine æmulatione: maxime quum minore detrimento quis victoriam è manibus amittat, quam ab hoſtibus vincatur. *Salinerius.* Defectum hic eſſe Lipſius ſuſpicatur. Fruſtra. plena & integra omnia, ſi cum Rodolpho legas, *victuri*, ſed vero & aliter diſtinguas, quomodo voluiſſe Rodolphum ego non dubito. Lipſium, cui lectio ejus nota, idem non animadvertiſſe miror. Iungendæ hæ voces ſuperioribus, ut ſint comprehenſionis ejus poſtremæ. Lege: *Sed ubi fortuna contra fuit, non laxare ordines, non recipere turbatos, non obviam ire, ultroque aggredi hoſtem, tantum per ſpatium curſu & pugnando feſſum, forte victuri. Haut perinde, &c.* Acidalius. At nihil dum hic de victoria. nec ſane forte victi ſunt, ſed latiſſima ipſorum culpa, quod ducem non haberent, ſed forte regerentur. idque ipſum hic indicare voluit Tacitus, legendumque cenſeam: *Forte acti*, hoc eſt, non imperio nec juſſu ducum, ſed forte fortuna regebantur. Notandum iſtud *forte* plerunque opponi conſilio certo, propoſitoque & inſtituto cum ratione. quomodo ſupra 15, 60. *forte, an prudens.* & 15, 38. *forte, an dolo, incertum.* *Agendi* autem verbo etiam ducis imperium continetur, ut apud Virgil. libro 7, *magnum Agmen agens Clauſus. Commandant une grande trouppe.* Sic *agere regnum*, pro regere, adminiſtrare. vide Indicem edit. Flori ſubjunctum, verbo *Agere*. Freinshemius.

1 *Quos militia gloria legionariis quamquam raptim ductos, æquabat.*] Quia ablativus *gloria* non eſt in exemplari MSC. forte *militia* dictum eſt adverbialiter, pro *in militia.* Legitur autem illic *æquabant.* Rhenanus. Turpe mendum irrepſerat in omnib. editis, contra Mſſ. fidem, addita voce, *militia gloria legionariis, &c.* Nam ſi verba, *quamquam raptim ductos*, attentius introſpicias, fateberis, nihil ad gloriam, immo ad corporis vires. Nec ſatis video, quid aut detrahere poſſit militari gloriæ jam parte, properatum iter; aut proficere, ſi quantumlibet otioſe ducti fuiſſent. Potius dicere oportuerat, *militiæ aſſuetudine*, aut *exercitatione*, aut aliud ſimile. Itaque cum vos, *gloria*, à Florentin. abſit, atque ab aliis veteribus, ut teſtatur Rhenanus, ego ut additit iam & adulterinam rejeci; ac reſtitui, *quos militibus legionariis, &c.* hoc ſenſu: Vipſanius viribus ac laborum tolerantia, pares illos reddiderat, æquabatque legionariis militibus. Forte in exemplarib. antiquis ſcriptum fuerat, *militib.* more frequenti; unde librarii error. *Pichena.* Libri priores voce auctiores: *quos militia gloria.* quæ mihi pro vera lectione eſt. Legionarii pro optimo militum genere habebantur, quod Romani eſſent, eaque armatura & diſciplina exerciti. At auxilia quoque nonnunquam pari gloria agebant: ſi nempe diu fortiter meruiſſent, ut Batavi ſupra 2. Hiſtor. 28. & paſſim his libris. Sic igitur & Mœſicas auxiliares gloria militiæ æquabat legionariis, quanquam raptim ductos. Hunc eſſe ſenſum hujus loci contendo, nec pro *raptim ductos* reponendum; *raptim delectos:* Sed hoc eo pertinet, pares fuiſſe habitos legionariis, quamquam recentes illos: ipſi, ut modo dixerat, per tantum ſpatium curſu & pugnando feſſi aggrederentur, accedente nunc etiam recenti defatigatione, quod raptim ducti eſſent. *Freinshemius.*

1 Ra-

gloria legionariis, quamquam [1] raptim ductos, æquabat. Ita mixtus pedes equeſque, rupere legionum agmen. Et propinqua Cremonenſium mœnia, quanto plus ſpei ad effugium, minorem ad reſiſtendum animum dabant. Nec [2] Antonius ultra inſtitit, 19
memor laboris ac vulnerum, quibus tam [3] anceps prœlii fortuna, quamvis proſpero fine equites equoſque afflictaverat. Inumbrante veſpera univerſum Flaviani exercitus robur advenit. Vtque cumulos ſuper, & [4] recentia cæde veſtigia inceſſere, quaſi debellatum foret, *pergere Cremonam, & victos in deditionem accipere, aut expugnare* depoſcunt. Hæc in medio pulchra dictu. Illa ſibi quiſque, [5] *Poſſe coloniam plano ſitam impetu capi. Idem audaciæ per tenebras irrumpentibus,* [6] *& majorem rapiendi licentiam. quod ſi lucem opperiantur, jam pacem, jam preces, & pro labore ac* vul-

1 *Raptim ductos.*] An ideo miratur æquari, quia raptim & celeriter ducti? non eo facit, niſi ſi forte abſque juſtis, ut in feſtinatione, armis. An verius ſcribi, *raptim delectos?* & quod ſubitarius fuerit hic miles, ſed ſub bono duce mox bonus. *Lipſius.*

2 *Antonius ultro inſiſtit.*] Ita in MSC. libro. *Rhenanus.*

3 *Anceps prælii fortuna.*] Ita Flor. & alii veteres, ut Lipſius teſtatur. Vulgo, *belli fortuna.* Pichena. Diſcrimen non modicum inter bellum & prælium: illud πόλεμος. iſtud μάχη. Lib. 12. ann. *ſi non prælium, certe bellum abſumpſiſſet.* Nihilominus adducor in hanc opinionem *bellum* aliquando ſumi pro *prælio* ſive pugna. Virgil. 10. Æn. *Hæc te prima dies bello dedit, hæc eadem aufert.* Hic ſi principium belli (ut res exigit) putamus à profectione Pallantis, is non utique occubuit primo belli die. Virg. lib. 6. *in medio claſſes æratas, Actia bella, Cernere erat.* at apud Actium pugna illa navalis, qua fractæ vires Antonii. *Salmerius.*

4 *Recentia cæde veſtigia.*] Mallem, *cædis:* tamen vulgatam etiam lectionem fero. id eſt: ut inceſſere ſuper recentia veſtigia in cæde facta. *Pichena.*

5 *Poſſe coloniam plano ſitam.*] Ita in MSC. libro. non *in plano.* Sic infra: *Turrim vicino ſitam,* pro *in vicino.* quare præpoſitionem *in* ſuſtulimus. *Rhenanus.* Neſcio an Muretus audiendus, qui præpoſitionem addit, *in plano.* Credam conſulto à Tacito omiſſam, ut alias ejus generis alibi ſolet. Infra quidem etiam abeſt in eadem phraſi, *Turrim vicino ſitam.* Sed & ibi eandem inculcat. Hoc quoque lib. *Namque & Africam, eodem latere ſitam, terra marique invadere parabat.* libro 5. tamen hiſt. legitur, *caſtraque in plano ſita vi fluminis differebantur.* Acidalius.

6 *Et majorem rapiendi licentiam.*] Lego, *ſed.* Rhenanus. Danelius ex v.c. legebat, *ſed majorem, &c.* nam ex particula *ſed*, facta eſt copula *&*, omiſſa, litera, ob extremam præcedentis verbi, *irrumpentibus.* Vrſinus.

1 *Cle-*

vulneribus, [1] *clementiam & gloriam inania laturos*: [2] *ſed opes Cremonenſium in ſinu præfectorum legatorumque fore. Expugnatæ urbis prædam ad militem*; [3] *deditæ ad duces pertinere.* Spernuntur centuriones tribunique, ac ne vox cujuſquam audiatur, quatiunt arma, rapturi imperium ni ducantur. Tum Antonius inſerens ſe manipulis, ubi aſpectu & auctoritate ſilentium fecerat: *Non ſe decus neque pretium eripere tam bene meritis*, affirmabat; *ſed diviſa inter exercitum duceſque munia: militibus cupidinem pugnandi convenire; duces providendo, conſultando, cunctatione ſæpius, quam temeritate prodeſſe. Vt pro virili portione, armis ac manu victoriam juverit*; [4] *ratione & conſilio, propriis ducis artibus, profuturum. Neque enim ambigua eſſe quæ occurrant, noctem, & cuncta inſidiis opportuna.* [5] *non ſi pateant portæ, niſi explorato, niſi die, intrandum. An oppugnationem inchoaturos, adempto omni proſpectu quis æquus locus quanta altitudo mœnium? tormentiſne, & telis*, [6] *an operibus, & vineis aggredienda urbs foret?* Mox

1 *Clementiam & gloriam inania laturos.*] Videtur legendum, *clementiæ gloriam inanem laturos*, &c. pro eo, quod mendoſe legitur in vulgatis, *clementiam & gloriam inania laturos*, &c. Vrſinus. Muretus, *clementiæ gloriam inanem.* Non ſequor. Eadem vulgati vis & frequens Tacito figura hæc ſermonis ἓν διὰ δυοῖν, *clementiam & gloriam*, id eſt, clementiæ gloriam. Sic de morib. Germ. *Occidere ſolent, non diſciplina & ſeveritate, ſed impetu & ira* libro 4. hiſtor. *Nec perinde periculum aut metus, quam pudor ac dedecus obſtupefecerat.* id eſt, metus periculi & pudor dedecoris. Eod. lib. *Sapientiſſimum quemque reverentia fideque, juniores periculo ac metu continuit.* id eſt, reverentia fidei & periculi metu. Libro 5. *Terra fineſque, qua ad Orientem vergunt, Arabia terminantur.* Acidalius.

2 *Sed opes.*] Malim, *& opes.* Rhenanus.

3 *Dedita ad duces pertinere.*] Æmil. Scaurus Liv. 37. *captas, non deditas, diripi urbes, & in his tamen arbitrium eſſe imperatoris, non militum.* Ideoque *prædam urbis deditæ ad duces pertinere*, Cornelius refert ex jure militari. *Idem.*

4 *Ratione & conſilio, &c.*] Neſcio addendum an ſubintelligendum ſaltem, *ita ratione, &c.* Clarior ſenſus ſit: ſed omittere etiam alibi auctor ſolet. *Acidalius.*

5 *Non ſi pateant.*] Rodolphi lectio valde mihi arridet, neſcio an à libris: *non ſi pateant portæ, non die, niſi explorato intrandum.* Lipſius.

6 *An operibus & vineis aggredienda.*] Fœdum gloſſema in Flor. codice inſertum fuit. quod ipſe librarius forte agnovit, ideoque circumſcripſit. Fuit autem hujuſmodi: *an operibus & vineis*

Mox converſus ad ſingulos, [1] *num ſecures, dolabraſque, & cetera expugnandis urbibus, ſecum attuliſſent?* rogitabat. Et cum abnuerent, *gladiiſne*, inquit, *& pilis, perfringere ac ſubruere muros, ulla manus poſſunt? Si aggerem ſtruere, ſi pluteis cratibuſve protegi neceſſe fuerit, ut vulgus improvidum irriti ſtabimus, altitudinem turrium, & aliena munimenta mirantes? Quin potius mora noctis unius, [2] advectis tormentis machiniſque, vim victoriamque nobiſcum ferimus.* Simul lixas caloneſque cum recentiſſimis equitum, Bedriacum mittit, copias [3] ceteraque uſui allaturos. Id vero ægre tolerante milite, prope ſeditionem ventum, cum progreſſi equites ſub ipſa mœnia, vagos ex Cremonenſibus corripiunt. quorum indicio noſcitur: *ſex Vitellianas legiones, omnemque exercitum qui Hoſtiliæ egerat, eo ipſo die triginta millia paſſuum emenſum, comperta ſuorum clade, in prœlium accingi, ac jam affore.* Is terror obſtructas mentes, conſiliis ducis aperuit. [4] Siſtere tertiam legionem, in ipſo viæ Poſtumiæ aggere jubet, cui juncta à lævo ſeptima Galbiana, patenti campo ſtetit; dein ſeptima Claudiana, agreſti foſſa

vineis (machinamenti genus ad expugnandos muros, in modum turrium factum) aggredienda urbs foret. Pichena.

1 *Num ſecures dolabraſque, & catera.*] Nos, *Num ſecures, dolabras, & catera expugn. urbib. ſecum attuliſſent.* Rhenanus. Copulam, *que*, in vulgatis vacantem ex Florent. reſtitui. *Pichena.*

2 *Advectis tormentis machiniſque vim victoriamque.*] Exemplar Budenſe tantum habet, *tormentiſque.* Forte legendum, *advectis tormentis vimque victoriamque.* Rhenanus.

3 *Cateraque, qua uſui forent, allaturos.*] Caſtigavi, *cateraque uſui allaturos.* Item, *vagos ex Cremonenſibus.* Idem.

4 *Siſtere tertiam legionem in ipſo.*] In Florent. ac Ven. legitur, *tertiamdecimam legionem*, quod verius cenſeo. atque eandem eſſe, quam Tacit. ſupra, *Tertiamdecimam Geminam* appellat: *dua legiones, ſeptima Galbiana, Tertiadecima Gemina, cum Vedio Aquila legato, Patavium alacres veniunt.* Hæ fuerunt ex Pannonico exercitu. nam lib. præced. ait: *At in Pannonia Tertiadecima legio, ac ſeptima Galbiana, dolorem iramque Bedriacenſis pugna retinentes.* & de iiſdem infra: *cur reſumpſiſſent arma, Pannonicas legiones interrogabat?* Quod autem hic ſequitur: *mox tertiadecima denſis arbuſtis interſepta:* ſuſpicor legendum, *tertia*, quæ inter Veſpaſiani legiones, id eſt ex Mœſico exercitu ſæpe recenſetur. *Pichena.*

foſſa (ita locus erat) præmunita; dextro, octava per apertum limitem; mox tertiadecima, denſis arbuſtis interſepta. hic aquilarum ſignorumque ordo: milites mixti per tenebras, ut ſors tulerat: prætorianum vexillum proximum tertianis; cohortes auxiliorum in cornibus: latera ac terga equite circumdata: Sido atque Italicus Suevi, cum delectis popularium, primori

22 in acie verſabantur. At Vitellianus exercitus, cui acquieſcere Cremonæ, & reciperatis cibo ſomnoque viribus, confectum algore atque inedia hoſtem, poſtera die profligare ac [1] proruere ratio fuit: indigus rectoris, [2] inops conſilii, tertia ferme noctis hora, [3] paratis jam diſpoſitiſque Flavianis impingitur. Ordinem agminis disjecti per iram ac tenebras, aſſeverare non auſim: quamquam alii tradiderint, [4] *quartam Macedonicam, dextro ſuorum cornu; quintam, & quintamdecimam,* [5] *cum vexillis nonæ, ſecundæque, & viceſimæ, Britannicarum legionum, mediam aciem;* [6] *ſextadecimanos duoetviceſimanoſque & primanos lævum cornu compleſſe.* Rapaces atque Italici omnibus ſe manipulis miſcue-

1 *Proruere, ratio fuit.*] Notavi in Antiquis lib. II. cap. XVI. videri inducta voce legend. *ac proruere fuit*, id eſt, licuit. Sed vereor ut ego quoque interdum (cur negem aut purgem communem Criticorum hanc noxam?) inter ſectores, non medicos. Nunc ſane vocem eam tolero. *Lipſius.*

Proruere ratio fuit.] Vox penultima minime hinc tollenda, ut viſum viris maximis, nam in ea, meo judicio, ſententiæ cardo totius, quam iterum expreſſit alio habitu, hoc libro c. 36. *Cum transgredi Apennina integro exercitus ſui robore, & feſſos hieme atque inopia hoſtes aggredi in aperto foret.* Nimirum *ratio* eo loci valet, quod iſto iterum libro c. 59. *Fortuna Flavianis ducibus non minus ſæpe quam ratio adfuit.* Et alioquin dixit diſerte totidem ſyllabis, lib. 3. Ann. 21. *Et dum ea ratio barbaro fuit, &c.* Gruterus.

2 *Inops conſilii.*] Ita Flor. vulgo, *vacuus conſilii.* infra eod. lib. de Vitellio: *Tum conſilii inops in palatium redit.* Pichena.

3 *Paratis jam diſpoſitiſque Flavianis.*] Diſtinctio ex Flor. ac Ven. Vulgo, *paratis jamque diſpoſitis.* Idem.

4 *Quartam Macedonicam dextro ſuorum cornu.*] Faernus legebat, *dextrum*, non *dextro cornu.* Urſinus.

5 *Cum vexillis nonæ ſecundæque.*] Quos alibi ſæpius *Vexillarios*, hic *Vexilla* dixit. Vide quæ ad lib. I. Ann. uberius adnotavi. *Pichena.*

6 *Sextadecimanos duodeviceſimanoſque.*] Nos, *Sextadecimanos duoetviceſimanoſque.* Sic & alibi loquitur. *Rhenanus.* In v. c. eſt, *Duodeviceſimanoſque & primanos, &c.* Urſinus.

1 *Altero*

miſcuerant. Equites, auxiliaque, ſibi ipſi locum legere. Prælium tota nocte varium, anceps, [1] atrox; his, rurſus illis, exitiabile. Nihil animus, aut manus, ne oculi quidem proviſu juvabant. [2] eademque utraque acie arma; crebris interrogationibus [3] notum pugnæ ſignum: permixta vexilla, ut quiſque globus, capta ex hoſtibus, huc vel illuc raptabat. Vrgebatur maxime ſeptima legio, nuper à Galba conſcripta. Occiſi ſex primorum ordinum centuriones, abrepta quædam ſigna. ipſam Aquilam Atilius Verus [4] primipili centurio, multa cum hoſtium ſtrage, & ad extremum moriens, ſervaverat.
[5] Suſtinuit labentem 23
aciem Antonius, accitis prætorianis. qui ubi excepere pugnam, pelluntʹhoſtem, dein pelluntur. Namque Vitelliani, tormenta in aggerem viæ contulerant, ut tela vacuo atque aperto excuterentur, diſperſa primò & arbuſtis ſine hoſtium noxa illiſa. [6] Magnitudine eximia quintædecimæ legionis baliſta, in-

1 *Atrox his rurſuſque illis.*] Submovi particulam *que*; *Atrox his, rurſus illis.* Muret. *his, rurſuſque illis exitiabile.* Ego legam, *his modo, rurſus illis exitiabile.* Ea ſolens Tacito formula. lib. 3. *Hos modo, rurſus illos clamore & plauſu fovebat.* Acidalius.

2 *Eademque acie arma.*] Ita eſt in exemplari Budenſi, non *utraque.* Rhenanus. Muret. *eademque utraque acie arma.* Acidalius.

3 *Notum pugnæ ſignum.*] Id ſignum proprie Teſſera vocabatur. explicat hunc morem accurate Lipſius de mil. Rom. lib. IV. dial. ult. *Pichena.* Muret. vocem *pugnæ* delet. At Lipſius ad Annal. duplicem ait fuiſſe teſſeram: unam ad excubias, alteram ad pugnam; & ad hanc iſta verba trahit. *Acidalius.*

4 *Primipili centurio.*] Nam in ejus Centurionis cuſtodia Aquila. Ego De Milit. Rom. libro II. Dial. VIII. *Lipſius.*

Primipili centurio.] Primipilus enim Aquilæ præerat, ut ait Veget. lib, 2, 8. & in acie ſignifero ſuo adſiſtebat, Aquilamque tuebatur. De primopilo vide latius Lipſium de mil. Rom. lib. 2. dial. 8. *Pichena.*

5 *Suſtinuit labentem aciem Antonius.*] Non improbo vocem, *labentem.* tamen magis proprium, ac Tacito familiarius puto, *labantem.* Sic lib. 2. Ann. *nec dubium habebatur, labare hoſtes.* hiſt. lib. 1. *poſtquam vulgatum erat, labare Germani exercitus fidem.* lib. 5. *fluitantem labantemque militem eminus fodiebant.* de morib. Germ. memoriæ proditur, *quaſdam acies inclinatas jam & labantes, à feminis reſtitutas.* Pichena.

6 *Quartadecimæ legionis.*] Qui poteſt? Nam quartadecima legio pro Othone ſteterat, & poſt Bedriacenſe prœlium ſtatim à Vitellio in Britanniam remiſſa. Sed nec mentio ejus in hac pugna, imo bello. Reponam fiden-

ingentibus ſaxis hoſtilem aciem proruebat: lateque cladem intuliſſet, ni duo milites præclarum facinus auſi, arreptis è ſtrage ſcutis, ignorati vincla ac [1] libramenta tormentorum abſcidiſſent. ſtatim confoſſi ſunt, eoque intercidere nomina: de facto haud ambigitur. [2] Neutro inclinaverat fortuna, donec adulta nocte, [3] luna ſurgens oſtenderet acies, falleretque. Sed Flavianis æquior à tergo; hinc majores equorum virorumque umbræ, & [4] falſo, ut in corpora, ictu, tela hoſtium citra cadebant: Vitelliani ad-

denter, *quintadecima*, quæ inter Vitellianas paulo ante cenſa. *Lipſius.*

Magnitudine eximia quintadecimæ legionis baliſta.] Formam baliſtæ explicat lib. ult. Vitruvius, Vegetius quoque quædam addit. hi omnes, ſaxa tantum baliſtis jaci auctores ſunt cum Tacito; ſed dein mutata quoque forma eſt. quapropter in commentariis Theodoſii ſchema baliſtæ quadrirotis vidi cum interpretatione, qua oſtenditur ſagittas ex ea cœptum fuiſſe jaculari. *Alciatus.* Veget. l. 4. c. 22. *baliſta funibus nervinis chordiſque tenditur, quæ quanto prolixiora brachiola, tanto ſpicula longius emittit, & ſi juxta artem mechanicam temperetur, & ab exercitatis hominibus, qui menſuram ejus ante collegerint, dirigatur, penetrat, quodcunque percuſſerit.* Ictus baliſtæ magnam valli partem in caſtris ad Cremonam dejecit. *Savilius.* Male vulgo, *quarta decima*, quod Lipſius ex hiſtoria animadvertit. ideo emendavimus. *Pichena.*

1 *Libramenta tormentorum.*] Atqui unius tormenti, ſive Balliſtæ, mentio eſt. Ergo, *tormento tum abſcid.* aut ante, *Balliſta*, legendum, & *proruebant.* Lipſius.

2 *Neutro inclinata fortuna.*] Scripſimus, *neutro inclinabat fortuna.* Rhenanus.

3 *Luna ſurgens.*] Idem ex pari cauſa effectus in nocturno prœlio inter Pompejum & Mithridatem apud Plutarchum & Dionem. Sed epitome Dionis variat nonnihil Taciti deſcritionem: τὴν δὲ ταραχὴν ἐπηύξησεν ἡ σελήνη τῆς νυκτὸς ἐκλιποῦσα, οὐχ' ὅτι καὶ ἐσκιάσθη (καίτοι τοῖς θορυβουμένοις καὶ τὰ τοιαῦτα φόβον φέρει) ἀλλ' ὅτι καὶ αἱματώδης καὶ μέλαινα, ἄλλα τε τινὰ χρώματα φοβερὰ ἀφιεῖσα, ὤφθη. i. *Luna eclipſim paſſa augebat terrorem non tam quod obſcuraretur (quamquam & hoc territis incutiat metum) ſed quod ſanguinea, nigra, aliiſque horrendis coloribus ſuffuſa appareret.* Savillius.

4 *Falſo, ut in corpora, ictu.*] Ita è libris reſtituimus. nec ſententiam difficile capi, è ſimilibus auctorum locis. Nam hæc fraus ſive error alias quoque objectus hoſti. Plutarchus in pugna Pompeji cum Mithridate: Ἐπῄεσαν μὲν οἱ Ῥωμαῖοι κατὰ νώτου τὴν σελήνην ἔχοντες. Πεπιεσμένης δὲ περὶ τὰς δύσεις τοῦ φωτὸς, αἱ σκιαὶ πολὺ τῶν σωμάτων ἔμπροσθεν προϊοῦσαι τοῖς πολεμίοις ἐπέβαλλον, οὐ δυναμένοις τὸ διάστημα συνιδεῖν ἀκριβῶς· ἀλλ' ὡς ἐν χερσὶν ἤδη γεγονότων, τοὺς ὑσσοὺς ἀφέντες μάτην, οὐδενὸς ἐφίκοντο. Id eſt: *Aggreſſi eos Romani ſunt, Lunam à tergo habentes, qua inclinante in occaſum, umbra corporum anterius producta hoſtibus incurrebant, qui parum exacte intervallum hac cauſſa diſcernere potuerunt, ſed tamquam jam in manibus & intra tela eſſent, haſtis temere emiſſis, neminem attigerunt.* Florus paullo aliter narrat, nec rem cepiſſe viſus eſt, de illapſa pugna: *Nocturna ea dimicatio fuit, &*

adverſo lumine collucentes, velut [1] ex occulto jaculantibus, incauti offerebantur. Igitur Antonius, 24
ubi noſcere ſuos, noſcique poterat, alios pudore & probris; multos laude & hortatu; omnes ſpe promiſſiſque accendens, [2] *cur rari ſumpſiſſent arma?* Pannonicas legiones interrogabat; *illos eſſe campos, in quibus abolere labem prioris ignominiæ; ubi reciperare gloriam poſſent.* Tum ad Mœſicos converſus, *principes auctoreſque belli* ciebat: *fruſtra minis & verbis provocatos Vitellianos, ſi manus eorum oculoſque non tolerent.* Hæc ut quoſque acceſſerat. plura ad Tertianos, veterum recentiumque admonens: ut [3] *ſub M. Antonio Parthos, ſub Corbulone Armenios,*

nu-

& Luna in partibus. quippe quaſi commilitans, cum à tergo hoſtibus, à facie Romanis ſe præbuiſſet? Pontici per errorem, longius cadentes umbras ſuas, quaſi hoſtium corpora petebant. Si tamen ea lectio recta, nec interpolata ab imperitis. Nam certe Oroſius etiam & Frontinus, Romanis in hac pugna Lunam fuiſſe à tergo fatentur: & Dio clare, κατόπιν. Itaque emendem in Floro: *cum à tergo Romanis, à facie hoſtibus ſe præbuiſſet: Pontici per errorem longius cadentes umbras* (voculam illam, *ſuas*, expungimus) *quaſi hoſtium corpora petebant.* Sane ratio ipſa ita vult. nec tam bardum ego Florum unquam cenſeam, ut hoc non ceperit. *Lipſius.*

Falſo, ut in corpora, ictu.] Melius forte, *jactu.* Acidalius.

1 *Ex occulto jaculantibus incauti offerebantur.*] Vatiç. èditio non agnoſcit vocem *incauti*; & vero cum præceſſerit, *ex occulto*, ſatis intelligebatur. *Gruterus.*

2 *Cur rari ſumpſiſſent.*] Ex hiſtoria & ſententia, *cur reſumſiſſent.* Nam Pannonici ſemel victi, arma tamen iterum ſumſerant. *Lipſius.*

Cur rari ſumpſiſſent.] Alias, *cur rurſus.* Ferrettus. Armati & diſpoſiti Pannonici milites tunc erant. *At Vitellianus exercitus tertia ferme noctis horâ, paratis jamque diſpoſitis Flavianis impingitur.* At non eodem numero, quo jam Bedriaci pugnaverant: quod illic à Vitellianis pleríque eorum cæſi ſint: *At in Pannonia XIII. legio ac VII. Galbiana dolorem iramque Bedriacenſis pugnæ retinentes.* 2. hiſt. Antonius igitur ut eos in prælium accenderet, refricat dolorem dictæ cladis. quanam, inquit, alia de cauſſa, niſi quod jam à Vitellianis victi fuiſtis, nunc pauciores, quam olim ſub Othone, pugnam initis? agite ergo, dum datur occaſio, ignominiam illam abolete, injuriaſque veſtras vindicate. Doctiſſ. vir, *cur reſumſiſſent arma.* Sed acriorem aculeum priora relinquunt. *Salmerius.*

3 *Sub M. Antonio.*] Lapſis ſupra centum tribus aut quatuor annis: ut cum rerum natura pugnet, hic nunc quemquam militare, qui iſto tempore, tot annorum ſpatiis diviſo, vixerit. Sed eodem modo id de legione intelligendum, ut Iureconſultus de nave dicit, quæ per partes refecta toties, ut decurſu temporis nihil ex prima remanſerit, eadem tamen intelligitur navis. Quanquam philoſophi, narrante Plutarcho Theſeo, adhuc certent & ſub judice lis ſit, τὸ μὲν ὡς

τὸ

nuper Sarmatas pepuliſſent. [1] Mox infenſus prætorianis: *Vos*, inquit, *niſi vincitis pagani, quis alius imperator, quæ caſtra alia excipient? Illic ſigna armaque veſtra ſunt, & mors victis.* [2] *nam ignominiam conſumpſiſtis.* Vndique clamor: & orientem [3] ſolem (ita in Syria mos eſt) [4] Tertiani ſalutavere. [5] Va-

τὸ αὐτὸ, τῶν δὲ ὡς οὐ τὸ αὐτὸ, διαφόρως λεγόντων. i. *aliis eundem eſſe affirmantib. aliis negantibus.* Savillius.

1 *Mox inſenſius prætorianis.*] Puto *inſenſius.* hoc eſt verbis aſperioribus. Non enim his magis quam aliis infeſtus erat: ſed hos compellabat inclementius. *Gronovius.*

2 *Nam ignominiam conſumſiſtis.*] Aſſidet acuto huic dicto illud Curtianum, lib. VI. *Scit eos qui miſericordiam conſumſerant, amplius ſperare non poſſe.* Lipſius.

Nam ignominiam &c.] Adfert Lipſius ut ſimile huic Curtianum dictum lib. 6. Quod ſimile phraſi quidem, non tamen ſententia; cui propius Terent. Hecy. 2, 1. *nam de te Satis ſcio, peccando detrimenti nil fieri poteſt.* Nec abludit Ciceronis illud ad Att. 6. ep. 18. *Hic Appius erat idem. Nihil ſane jactura.* Ita enim interpretor: Idem erat Appius. (hominem ſæpius iſtis epiſtolis notat,) qui ſemper, neque jacturam ſui faciebat ullam. Forte ſic & Propertius: *Sed de me minor eſt fama jactura pudica.* Gell. certe l. 13, 19. *Nam cum id genus ſit, quod video, ut ſine jactura tui pecces, nihil perdes, utrum dixeris.* Tac. hoc lib. 28. non aliter: *Niſi quod neque Antonius, neque Hormus à fama vitaque ſua, quamvis peſſimo flagitio, degeneravere.* Val. Max. 9, 2. *Damaſippus nihil laudis habuit, quod corrumperet.* Acidalius.

3 *Solem (ita in Syria mos eſt.*] Nam hæc legio è Syria deducta, in qua ſub Corbulone militaverat. At de more ipſo, Herodianus lib. 4. de Parthis, qui pugnam inituri orto jam Sole: Ἀσπασάμενοι δὲ τὸν ἥλιον, inquit, ὡς ἔθος αὐτοῖς, οἱ βάρβαροι μεγίστῃ κλαγγῇ βοήσαντες ἐπέδραμον τοῖς Ῥωμαίοις. Sed obſervo amplius: non ſolum Syros aut Orientales Soli cultum hunc detuliſſe, ſed gentium pleraſque. Plato libro x. De legib. Ἀνατέλλοντός τε ἡλίου καὶ σελήνης, καὶ πρὸς δυσμὰς ἰόντων, προκυλίσεις ἅμα καὶ προσκυνήσεις Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων πάντων. *Oriente Sole & Luna, iiſdemque occidentibus, in terram inclinationes & adorationes ſunt Græcorum omniumque Barbarorum.* Ipſis Romanis receptum, in precando verti ad Orientem. Hyginus, de Limitibus: *Antiqui architecti in Occidentem templa recte ſpectare ſcripſerunt. Poſtea placuit omnem religionem eo convertere, ex qua parte cœli terra illuminabatur.* Iſidorus lib. XV. templa ita ſtructa ait, *ut qui conſuleret ac deprecaretur, rectum aſpiceret Orientem.* Latinus Pacatus in Panegyrico ad Theodoſium: *Nam ut divinis rebus operantes, in eam cœli plagam ora convertimus, à qua lucis exordium eſt.* Nec Chriſtiani abhorruerunt. Tertullianus Apolog. cap. XVI. *Alii plane humanius & veriſimilius, Solem credunt deum noſtrum. Suſpicio inde, quod innotuerit nos ad Orientis regionem precari. Sed pleriique veſtrum, adfectatione aliquando & cœleſtia adorandi, ad Solis ortum labia vibratis.* Lipſius.

4 *Tertiani.*] Milites hos ἐκ τοῦ τρίτου στρατοπέδου vocat Xiphilinus, additque eam legionum Γαλατικὸν dictam fuiſſe, id eſt, Gallicanam. & Tac. l. 4. hiſt. *Tertia legio, familiaris Arrio Varo miles, in Syriam remiſſa.* Colerus.

5 *Va-*

[1] Vagus inde, an conſilio ducis ſubditus rumor, 25
advenisſe Mucianum; exercitus invicem ſalutaſſe. gradum inferunt, quaſi recentibus auxiliis aucti; rariore jam Vitellianorum acie, ut quos, nullo rectore, ſuus quemque impetus vel pavor [2] contraheret, deduceretve. [3] Poſtquam pulſos ſenſit Antonius, denſo agmine obturbat. laxati ordines abrumpuntur: nec reſtitui quivere, impedientibus vehiculis tormentiſque. Per limitem viæ ſparguntur, conſectandi feſtinatione, victores. Eo notabilior cædes fuit, quia filius patrem interfecit. rem nominaque auctore Vipſanio Meſſalla tradam. Iulius Manſuetus ex Hiſpania, Rapaci legioni additus, impuberem filium domi liquerat. is mox adultus, inter ſeptimanos à Galba conſcriptus, oblatum forte patrem & vulnere ſtratum, dum ſemianimem ſcrutatur, agnitus, agnoſcenſque, & exanguem amplexus, voce flebili precabatur [4] *piatos patris manes,* *neve*

1 *Vagus inde, conſilio.*] Romanus codex, *vagus inde, an conſilio.* quod valde amplector. Ambigit videlicet, fortuitu natus inter milites is rumor, an arte ducis ſparſus. *Lipſius.*

Vagus inde, an conſilio.] Amplexus ſum illud, *an*, ex Rom. cod. Florent. adſtruente, Lipſio id probante. *Pichena.* Vix eſt, ut probanda quidem Rom. codicis lectio, *an conſilio:* etſi Lipſ. quidem probat. Ego dubito, quia vagum rumorem neſcio an fortuito natum poſſis dicere. *Acidalius.*

2 *Contraheret, deduceretve.*] Sententia & ἀντίθεσις ſic viſa poſtulare. vulgo, *duceretve.* Lipſius.

3 *Poſtquam pulſos ſenſit.*] Nondum ſane *pulſos.* Et Tacitus ſcil. ſic loqueretur, *ſenſit pulſos*; potius *vidit.* Lege, *perculſos:* quod res ipſa, & verba antecedentia hæc clare probant. *Vt quos nullo rectore &c. Acidalius.*

4 *Vt placatos patris manes, neve ſe &c. adverſarentur.*] Faërnus legebat, *ne piatos patris manes, neve ſe ut parricidam averſarentur.* Vrſinus. Aliquid huic loco aut deeſſe aut ſupereſſe ſuſpicor. nam quod ait, *neve ſe*, aut illud, *ve*, abundat, aut illud, *ne*, præcedens requiritur. Flor. corrupte, *precabatur piatos*, ſupra additis literis, *ca*, ut fieret *placatos.* In altero MSC. *precabatur ne piatos.* Ego aliis integrum judicium relinquo. Reſtitui tantum ex Flor. verbum, *averſarentur*, nam in vulgatis erat, *adverſarentur.* Sic Ann. 1. *Sua facinora averſari deos lamentantur.* Fortaſſe Tacitus Livium imitatus eſt lib. 3. poſteaquam Virginius filiam occiderat: *orabat, ne quod ſcelus Appii Claudii eſſet, ſibi attribuerent; neu ſe ut parricidam averſarentur.* Sed hic Taciti locus forte defendi poterit, ut verbum, *precabatur*, ſit abſolute poſitum, precabatur ſcil. pro facinore à ſe perpetrato: deinde adjiciat; & preca-

neve ſe ut parricidam averſarentur : [1] *publicum id facinus ; & unum militem quotam civilium armorum partem?* ſimul attollere corpus, aperire humum, ſupremo erga parentem officio fungi. Advertere proximi, deinde plures : hinc per omnem aciem miraculum, & queſtus, & ſæviſſimi belli exſecratio, nec eo ſegnius propinquos, affines, fratres trucidatos ſpoliant : factum eſſe ſcelus loquuntur, faciuntque.

26 Vt Cremonam venere, novum immenſumque opus occurrit. Othoniano bello Germanicus miles mœnibus Cremonenſium caſtra ſua, caſtris vallum circumjecerat : eaque munimenta rurſus auxerat. quorum aſpectu hæſere victores, incertis ducibus quid juberent. incipere oppugnationem, feſſo per diem noctemque exercitu, arduum ; & nullo juxta ſubſidio, anceps. ſin Bedriacum redirent, intolerandus tam longi itineris labor, & victoria ad irritum revolvebatur. munire caſtra ; id quoque propinquis hoſtibus formidoloſum, ne diſperſos & opus molientes ſubita eruptione turbarent. [2] quæ ſuper cuncta, terrebat ipſorum miles, piriculi quam moræ patientior. quippe ingrata quæ tuta, & ex temeritate ſpes ; omniſque cædes, & vulnera, & ſan-
27 guis, aviditate prædæ penſabantur. Huc inclinavit

cabatur etiam, ne ſe ut parricidam averſarentur. *Pichena.* Quod vulgo eſt, *placatos*, magis mihi placet. Muretus audacter nimis, utroque ſpreto ſcribebat, *precabatur patris manes, ne ſe ut parricidam averſarentur.* Vbi & male verbum *adverſantur* iterum mutat, de quo init. lib. 1. diximus. *Precabatur placatos*, id eſt, precabatur ut ſibi placati eſſent. *Acidalius.*

1 *Publicum id facinus.*] Vt hæc verbo ſuo loco ſint? nunquam credam. Non convenit ſtomachatio iſta lamentanti & lacrumanti filio : magis militibus, qui cum factum advertiſſent, arma civilia exſecrabantur. Atque illud, volente Tacito, retraham : ſcribamque omnia iſto ordine : *neve ſe ut parricidam adverſarentur. Simul attollere corpus, aperire humum, ſupremo erga parentem officio fungi. Advertere proximi, deinde plures. hinc per omnem exercitum miraculum, & queſtus, & ſæviſſimi belli execratio. Publicum id facinus : & unum militem quotam civilium armorum partem? Nec eo ſegnius* (vel *ſecius*) *propinquos* &c. *Idem.*

2 *Quæ ſuper cuncta.*] Codex Bud. habet, *quæ*, Lego, *Quin ſuper cuncta.* nam

vit Antonius, *cingique vallum corona* juſſit. primo ſagittis ſaxiſque eminus certabant, majore Flavianorum* pernicie, in quos tela deſuper librabantur. mox vallum portaſque legionibus attribuit, ut diſcretus labor fortes ignavoſque diſtingueret, atque ipſa contentione decoris accenderentur. Proxima Bedriacenſi viæ, tertiani ſeptimanique ſumpſere; dexteriora valli, octava ac ſeptima Claudiana; tertiadecimanos ad Brixianam portam impetus tulit. Paulum inde moræ, dum è proximis agris [1] ligones, dolabras, & alii falces, ſcalaſque convectant. tum, elatis ſuper capita ſcutis, [2] denſa teſtudine ſuccedunt. Romanæ utrimque artes: pondera ſaxorum

[1] Vi-

nam ſæpe *que* pro *quin* poſuit Librarius. *Rhenanus.*

1 *Ligones, dolabras.*] Dolabris olim utebantur milites ad portas effringendas. Liv. 38, 3. *Aliis partibus ſecuribus dolabriſque cædebantur, & refringebantur portæ.* Paulus IC. in tractatu Pandect. de off. Præf. Vig. *Præfectum vigilum debere vigilare totam noctem, & oberrare calceatum cum hamis, & dolabris.* Legitur tamen apud Feneſtellam *cum armis & dol.* Sed ab audaculo emendatore emendatum puto. Nam *hama* vel *hamus* inſtrumentum eſt ad incendia compeſcenda. Plin. in epiſt. *Et alioqui nullus uſquam in publico ſipho, nulla hama, nullum denique inſtrumentum ad incendia compeſcenda.* Cato de re Ruſt. *hama* uſus eſt pro ferramento ruſtico. Itaque cauſam adhuc requiro, cur Paulus *calceatum* voluerit eſſe Præfectum vigilum, aliud ſi caligatum dixiſſet. nam Vlpianus *caligatum militem* appellat. in capite, Quod ait Prætor, in Pandect. tractatu, de his qui notantur infamia, & Venulejus in cap. de militib. in Dig. tractatu de cuſt. & exhib. reorum. Niſi forſan dixeris calceatum debere eſſe Præfectum vigilum, quod calceis uteretur: nam ignis & carbones pedibus illi erant atterendi. Ligones hoc loco Taciti ad terram fodiendam ſunt maxime accommodi. *Lupanus.*

2 *Facta teſtudine.*] Modum & cui uſui deſcribit Livius lib. 44, 9. Plutarch. Anton. Quoties autem teſtudo armatos in æquum cum propugnatoribus muri faſtigium non attollebat, ut opinor, altera alteri ſuperſtructa. Tac. verbis ſeq. *ſuperiteratam teſtudinem ſcandentes*; licet alium quoque ſenſum admittentibus. Robur teſtudinis ſic compactæ oſtendit Arrianus ἀναβάσ. 1. Cum Alexander adſcenſum moliretur in montis Hæmi jugum, hoſtibus in ſeſſum, qui in ſuccedentem faſtigio exercitum plauſtra devolvebant, juſſit, ut ſi laxatis ordinibus viam impulſis dare non poſſent, ξυννεύσαντας καὶ πεσόντας εἰς ἔδαφος τὰς ἀσπίδας, τῶ, κατ' αὐτῶν φερομένας τὰς ἁμάξας, καὶ τῇ ῥύμῃ κατὰ τὸ εἰκὸς ὑπερπηδώσας ἀβλαβῶς ἐπελθεῖν. καὶ οὕτω ξυνέβη, ὅπως παρήνεσέ τε Ἀλέξανδρος καὶ εἴκασε i. *ut in terram prolapſi & corpora ſcutis tecta habentes dejecta plauſtra exciperent, impetu tum fracto innoxie caſura. Neque feſellit Alexandrum ſua conjectura.* Savillius.

[1] Vitelliani provolvunt; disjectam fluitantemque te-
ſtudinem lanceis contiſque ſcrutantur; donec ſoluta
compage ſcutorum, exangues aut laceros proſter-
28 nerent [2] multa cum ſtrage. Inceſſerat cunctatio, ni
duces feſſo militi, & velut irritas exhortationes ab-
nuenti, Cremonam monſtraſſent. Hormi ne id inge-
nium, ut Meſſalla tradit; an potior auctor ſit C. Pli-
nius, qui Antonium incuſat, haud facile diſcreve-
rim: niſi quod neque Antonius, neque Hormus, à
fama vitaque ſua, [3] quamvis peſſimo flagitio, dege-
neravere. Non jam ſanguis, neque vulnera mora-
bantur, quin ſubruerent vallum, quaterentque por-
tas, innixi humeris, & ſuper iteratam teſtudinem
ſcandentes, prehenſarent hoſtium tela brachiaque.
integri cum ſauciis, ſemineces cum exſpirantibus vol-
vuntur, varia pereuntium forma, & omni imagine
29 mortium. Acerrimum ſeptimæ, tertiæque legio-
num certamen. & dux Antonius, cum delectis auxi-
lia-

1 *Vitelliani provolvunt.*] In cod. Bud. eſt, *pravolvunt.* Rhenanus.

2 *Multa cum ſtrage, inceſſerat.*] Id eſt, quia multa ſtrages, timidior & cunctantior jam miles. *Lipſius.*

Multa cum ſtrage inceſſerat contatio.] Rectum eſt, poſt multam ſtragem in alacriores editam jam cæteri contantius oppugnabant, quum monſtrata ad excidium Cremona novis viribus novo impetu ferri cœpere. *Mercerus.* Hanc diſtinctionem, *proſternerent multa cum ſtrage. Inceſſerat cunctatio*; ex Flor. reſtitui. Male antea: *proſternerent. Multa cum ſtrage* &c. *Pichena.* Flaviani primum ardentes vallo inſtabant, ſed ſoluta compage ſcutorum, lanceiſque transfixi, nonnihil de alacritate remiſerunt. quamobrem hinc ablegandum eſt *tentatio.* nam (ut appoſite ſcripſit Pichena) ſigna cunctationis hæc ſunt: *in duces feſſo jam militi, & velut irritas exhortationes abnuenti.* Et *non jam ſanguis, neque vulnera morabantur.* Salinerius. Lipſius ſcribit *tentatio.* Ego *contatio* retineam, non tamen vulgari ſignificatu, ut ſi ſcribas *cunctatio*, ſed pro ſcrutatione, à *conto* vel *contari*, pro ſcrutari. Reſpicit enim ad ea verba Tacitus, quæ jam jam præmiſerat: *Disjectam fluitantemque teſtudinem lanceis contiſque ſcrutantur.* Proprie ergo hic uſus ea voce: & magis proprie, quam ad finem lib. 4. *Qua contatione bellum adverſus patrem cogitaverit, an opes viresque adverſus fratrem, in incerto fuit.* Sic enim Lipſio ibi placitum emendare pro *cogitatione*, & à *conto* derivare, tanquam propriam ejus vim auctor expreſſerit. quod ſecus eſt tamen. Reſpexit ibi ſaltem metaphoræ conſuetudine: hic vere expreſſit. *Acidalius.*

3 *Quamvis peſſimo flagitio.*] Quid ſi legas, *quovis peſſ. fl.* Rhenanus.

liaribus eodem incubuerat. Obſtinatos inter ſe cum
ſuſtinere Vitelliani nequirent, & ſuperjecta tela te-
ſtudine laberentur; ipſam poſtremo [1] baliſtam in
ſubeuntes propulere: quæ ut ad præſens disjecit
obruitque quos inciderat: ita pinnas ac ſumma val-
li ruina ſua traxit. ſimul juncta turris, ictibus ſaxo-
rum ceſſit. qua ſeptimani dum nituntur cuneis, ter-
tianus ſecuribus gladiiſque portam perfregit. Pri-
mum irrupiſſe C. Voluſium tertiæ legionis militem,
inter omnes auctores conſtat. is in vallum egreſ-
ſus, [2] deturbatis qui reſtiterant, conſpicuus manu
ac voce, *capta caſtra* conclamavit. ceteri, trepidis
jam Vitellianis, ſeque è vallo præcipitantibus, per-
rupere. [3] complетur cæde, quantum inter caſtra
muroſque vacui fuit. Ac rurſus [4] nova laborum 30
facies; ardua urbis mœnia; ſaxeæ turres, ferrati
portarum obices, vibrans tela miles; frequens ob-
ſtrictuſque Vitellianis partibus Cremonenſis popu-
lus; magna pars Italiæ ſtato in eoſdem dies merca-
tu congregata: quod defenſoribus auxilium ob mul-
titudinem, oppugnantibus incitamentum ob præ-
dam erat. *Rapi ignes* Antonius, *inferrique amœniſſi-
mis extra urbem ædificiis* jubet; ſi damno rerum ſua-
rum, Cremonenſes ad mutandam fidem traherен-
tur. propinqua muris tecta, & altitudinem mœ-
nium egreſſa, fortiſſimo quoque militum complet:
illi

1 *Baliſtam in ſubeuntes propulere.*] Pro voce *baliſtam* ſubſtituit Muret. *molem*: opinor è libro: ſed nos non recipimus tanquam gloſſam ejus, quæ vulgo obtinuit. *Acidalius.*

2 *Deturbatis qui reſtiterant.*] Scripſi, *qui reſiſterent.* Rhenanus. Venetus, *reſtiterant*, & fere conſentit Flor. qui habet, *reſiſterant.* Vulgo, *reſiſterent.* Pichena. Muret. *reſtiterant.* Ego & alterum fero. *Acidalius.*

3 *Completur cæde.*] Quis vero numerus cæſorum in his præliis? Tacuit noſter, expreſſit Egeſippus. *Extincta triginta millia & ducenti viri de exercitu Vitellii. Primuſque (id enim Antonio cognomentum erat) quattuor millia quingentos de Myſiacis militibus amiſit.* Lipſius.

4 *Nova laborum facies.*] An non Virgilianum alluſit? *non ulla laborum. O virgo, nova mi facies, inopina ve ſurgit.* Acidalius.

1 In

illi trabibus, teguliſque & facibus propugnatores
31 deturbant. Iam legiones [1] in teſtudinem glomerabantur, & alii tela ſaxaque incutiebant, [2] cum langueſcere paulatim Vitellianorum animi, & ut quiſque ordine anteibat, cedere fortunæ: ne Cremona quoque exciſa, nulla ultra venia, omniſque ira victoris non [3] in vulgus inops, ſed in tribunos centurioneſque, ubi pretium cædis erat, [4] reverteretur. Gregarius miles futuri ſocors, & ignobilitate tutior, perſtabat. vagi per vias, in domibus abditi, pacem ne tum quidem orabant, cum bellum poſuiſſent. Primores caſtrorum [5] nomen atque imagines Vitellii amoliuntur. catenas Cæcinæ (nam etiam tum vinctus erat) exſolvunt, orantque *ut cauſſa ſua de-* [illegible] *pre-*

1 *In teſtudinem glomerabantur.*] Ita rectius in Flor. nam ſtatim ſequitur, *incutiebant.* at in vulgatis, *glomerantur.* Pichena.

2 *Cum langueſcere paulatim.*] Hoc ex Flor. Vulgo, *languere.* Pichena.

3 *Non in vulgus inops, ſed in tribunos.*] In cod. Bud. *non in vulgus inopſque in tribunos.* Forte, *quin in tribunos.* Rhenanus. Eadem fere Salluſt. Catil. *nam ſemper in civitate quibus opes nullæ ſunt, invident bonis, malos extollunt, vetera odere, nova exoptant, odio rerum ſuarum mutari omnia ſtudent.* Salinerius.

4 *Reverteretur.*] Videtur legendum, *verteretur.* Vrſinus. Scribo cum Mureto, *verteretur.* Acidalius.

5 *Nomen atque imagines.*] Nomen ejus in Signis. Mos enim ille, ut Imperatoris ſui nomen tum Vexillis inſcriberent, tum Scutis. Quod etiam in libera rep. video factitatum. Dio de Craſſo in Parthos movente, l. XL. *Σημεῖον δέ τι τῶν μεγάλων τοῖς ἱστίοις ἐοικότων, καὶ φοινικᾶ γράμματα ἐν αὐτῷ πρὸς δήλωσιν τοῦ τε στρατοῦ καὶ τοῦ στρατηγοῦ σφῶν τοῦ αὐτοκράτορος ἐχόντων.* *Signum unum, ex iis quæ magna ſunt & velorum ſimilia, & Puniceas literas inſcriptas habent ad indicium exercitus & Imperatoris ſui faciendum.* Thebaidis ſcriptor etiam Græcis attribuit, ſed mentem habens in militia Romana:

——— aurea clarum nota
Nomen ducum vexilla præſcriptum ferunt.

facitque litteras aureas, quas Dio Puniceas. Huc Suetonii illud pertinet, Veſpaſ. cap. VI. *Nomen ejus vexillis omnibus ſine mora inſcripſerunt.* Item Prudentii, de Conſtantino:

CHRISTVS purpureum, gemmanti textus in auro
Signabat LABARVM. CLYPEORVM inſignia CHRISTVS Scripſerat.

Qui bene addit de Clypeis; ſive Scutis. nam & illic, ut dixi, inſcribebant. Quinctilianus, pro Milite: *Inſcriptum in ſcuto C. Marii nomen.* Dio XLII. Marcellum ait *nomen Pompeii, cum id ſcutis ſuis milites inſcriberent, deleſſe.* uti ſcilicet fautorum ſe Cæſari oſtenderet. Idem lib. L. notat, Romanos milites *Cleopatræ nomen ſcutis inſcripſiſſe,* quaſi Imperatoris. D. Ambroſius (ſive quis alius ille ſcriptor) ad hunc ritum reſpexit Oratione fune-

precator aſſiſtat. aſpernantem [1] tumentemque, lacrymis fagitant, extremum malorum, [2] tot fortiſſimi viri, [3] proditoris opem invocantes. mox velamenta & infulas pro muris oſtentant. [4] Cum Antonius *inhiberi tela* juſſiſſet, ſigna aquilaſque extulere: mæſtum inermium agmen, dejectis in terram oculis, ſequebatur. Circumſtiterant victores, & primo ingerebant probra, intentabant ictus: mox ut præberi ora contumeliis, & [5] poſita omni ferocia cuncta victi patiebantur, [6] ſubit recordatio, illos eſſe, qui nuper Bedriaci victoriæ temperaſſent. Sed ubi Cæcina, [7] prætexta lictoribuſque inſignis, dimota turba, conſul inceſſit; exarſere victores: *ſuperbiam*, *ſæ-*

nebri de Valentiniano: *Valentinianus habens in ſe imaginem Chriſti. Nec injuriam putaveris. charactere Domini inſcribuntur & ſervuli, & nomine Imperatoris ſignantur milites.* niſi tamen ad puncturas & ſtigmata militum hoc refers: quod non ſperno. *Lipſius.*

1 *Tumentemque lachrymis fatigant: Extremum malorum, tot fortiſſ. viri.*] Sic Flor. auxilio diſtinximus. Male in vulgatis, *lachrymis fatigant, extremum malorum. tot fortiſſimi viri* &c. Videbatur enim extremum malorum, lachrymas appellare, ſenſu & conſtructione reclamante. Vere Tacitus *extremum malorum* intelligit, fortes viros eo redactos, ut proditoris opem invocare cogerentur. *Pichena.* Vatican. *tot:* melius. Sed & aliter diſtinguenda hæc: *lacrymis fatigant. Extremum malorum, tot fortiſſ.* &c. Velut exclamatio eſt. Etiam pro ſuperius *aſſiſtat*, rectius forte legatur *exiſtat.* Acidalius.

2 *Tot fortiſſimi viri.*] Nos, *Ac fort. viri.* Rhenanus.

3 *Proditoris opem invocantes.*] Xiphilinus videtur velle, cum prætentis velamentis & inſulis veniam non impetrarent, liberaſſe Cæcinam, & Conſulari habitu amictum miſiſſe ἀνθ' ἱκετηρίας; καὶ ἔτυχον τῶν σπονδῶν i. *ut ipſorum omine ſupplex iret; & ſic veniam conſecuti ſunt.* Ioſephus autem 4. ἁλώσ. c. 14. ab Antonio urbem ingreſſo liberatum Cæcinam ſcribit. Apud Tacitum videtur non ad Antonium profectus, niſi facta prius militum deditione. *Savillius.*

4 *Cum Antonius inhiberi tela juſſiſſet.*] Non damno hanc lectionem, ſed ſi Tacitum novi, vera hæc erat: *inſulas pro muris oſtentant. cum* (pro nunc) *Antonius inhibere tela juſſit, & ſigna aquilaſque extulere.* Plura in hoc auctore loca fœdata ſunt, temeritate vim iſtius particulæ *cum* ignorantium, ut ſuis locis notamus. *Freinshemius.*

5 *Poſita omni fiducia.*] Caſtigavimus, *poſita omnia ferocia.* Rhenanus.

6 *Subit recordatio illos eſſe.*] Exemplar Matthiæ regis habet, *ſubit ratio.* Legerim, *ſubit miſeratio illos eſſe, qui nuper Bedriaci victoria temperaſſent.* Rhenanus.

7 *Prætexta lictoribuſque inſignis.*] Prætexta erat nobilium puerorum, & magiſtratuum, teſte Livio. Sueton. in Iul. *Dimiſſis lictorib. abjectaque prætexta, domum clam refugit.* Atque tum Iulius Prætor erat. *Lupanus.*

1 *De*

ſævitiamque (adeo inviſa ſcelera ſunt) etiam *perfidiam*, objectabant. Obſtitit Antonius, datiſque defenſo-
32 ribus ad Veſpaſianum dimiſit. Plebes interim Cremonenſium, inter armatos conflictabatur. nec procul cæde aberant, cum precibus ducum mitigatus eſt miles. Et vocatos ad concionem Antonius alloquitur, magnifice victores: victos clementer: [1] de Cremona in neutrum. Exercitus præter inſitam prædandi cupidinem, vetere odio ad excidium Cremonenſium incubuit. juviſſe partes Vitellianas Othonis quoque bello credebantur: mox tertiadecimanos ad extruendum amphitheatrum relictos, ut ſunt procacia urbanæ plebis ingenia, petulantibus jurgiis illuſerant. Auxit invidiam [2] editum illic à Cæcina gladiatorum ſpectaculum: [3] eademque rurſus belli ſedes: & præbiti in acie Vitellianis cibi: [4] cæſæ quædam fœminæ, ſtudio partium ad prœlium progreſſæ. tempus quoque mercatus, ditem alioquin coloniam, [5] majorum opum ſpecie complebat. Ceteri duces in obſcuro, Antonium fortuna famaque omnium oculis expoſuerat. [6] is balineas, abluendo cruori, propere petit. excepta vox eſt: [7] cum teporem incuſaret, *ſtatim futurum ut incaleſcerent*. Vernile dictum omnem invidiam in eum vertit, tanquam *ſignum incendendæ*
33 *Cremonæ dediſſet*, quæ jam flagrabat. Quadraginta arma-

1 *De Cremona in neutrum.*] Id eſt, mentem ſuam non aperuit, an Cremona ſalva futura eſſet, nec ne. *Pichena.*

2 *Editum illic à Cæcina gladiatorum ſpectaculum.*] Præpoſitionem *à* delevimus. nam ſubauditur. *Rhenanus.*

3 *Eademque rurſus belli ſedes.*] Ex Florent. & Ven. addidi copulam, *que.* A vulgatis abeſt. *Pichena.*

4 *Cæſa quædam fœminæ.*] Oſtendit Cremonienſium animos adeo pro Vitellio obſtinatos, ut etiam feminæ ad prœlium egrederentur, quæ à Flavianis cæſæ. *Pichena.*

5 *Majore opum ſpecie.*] Emendavi, *Majorum opum ſp.* Rhenanus. Muret. *majore opum ſpec.* utrumque probum. *Acidalius.*

6 *Is balneas abluendo cruore propere petit.*] Nos, *abluendo cruori.* In exemplari Matthiæ regis eſt *balnea*, nec refert. *Rhenanus.* Ex Flor. *Is balineas, abluendo cruori, propere petit.* Vulgo, *balneas.* Pichena.

7 *Cum teporem incuſaret.*] Cum non tepere quereretur. *Ferrettus.*

1 *Viloe*

armatorum millia irrupere, calonum lixarumque amplior numerus, & in libidinem ac ſævitiam corruptior. Non dignitas, non ætas protegebat, quo minus ſtupra cædibus, cædes ſtupris miſcerentur. Grandævos ſenes, exacta ætate feminas, [1] viles ad prædam, in ludibrium trahebant. Vbi adulta virgo, [2] aut quis forma conſpicuus incidiſſet, vi manibuſque rapientium divulſus, [3] ipſos poſtremo direptores in mutuam perniciem agebat. dum pecuniam, vel gravia auro templorum dona, ſibi quiſque trahunt, majore aliorum vi truncabantur. Quidam obvia aſpernati, verberibus tormentiſque [4] dominorum, abdita ſcrutari, defoſſa eruere. Faces in manibus: quas, ubi prædam egeſſerant; in vacuas domos, & inania templa, per laſciviam jaculabantur. [5] Vtque exercitu vario linguis, moribus, [6] cui cives, ſocii, externi intereſſent, diverſæ cupidines, & aliud cuique fas, nec quidquam illicitum. Per quatriduum Cremona ſuffecit. Cum omnia ſacra profanaque in 34
igne conſiderent, ſolum [7] Mephitis templum ſtetit ante mœnia, loco, ſeu numine defenſum. [8] Hic exitus

1 *Viles ad prædam.*] Turnebo ne accedamus reſcribenti, *miles ad prædam.* Taciti enimvero mens, eos ipſos qui aut ætate aut imbecillitate non erant ullius æris, raptos tamen per ſævitiam & ad illuſum. Curtius non abſimiliter in direptione Perſæpolis: *Neque avaritia ſolum, ſed etiam crudelitas in capta urbe graſſata eſt. auro argentoque onuſti, vilia captivorum corpora trucidabant.* Lipſius.

2 *Aut quis forma conſpicuus.*] An *aut puer forma conſpicuus.* Gronov.

3 *Ipſos poſtremo direptores.*] Talis illa in capta urbe deſcriptio Quinctiliani libro VIII. *Et conata retinere infantem ſuum mater, & ſic ubi majus lucrum pugna inter victores.* Lipſius.

4 *Dominorum abdita ſcrutari.*] Videtur legendum, *domorum abdita.* Vrſinus. Muret. præter rem, *domorum abdita ſcrutari.* Acidalius.

5 *Vtique exercitui, vario.*] Caſtigavi, *utque exercitu, vario linguis,* &c. Rhenanus. Daneſius legebat. *Vtique exercitui vario linguis*, non, *utique exercitu* &c. *Vrſinus.*

6 *Cui cives, ſocii, externi intereſſent.*] Qui conſtaret ex civibus & ſociis & externis. *Ferrettus.*

7 *Mephitis.*] Dea tetri odoris. *Savillius.*

8 *Hic exitus Cremonam habuit.*] In exemplari Matthiæ regis tantum eſt, *hic exitus Cremonam.* tum ſubaudiendum *habuit.* aut legendum *Cremona.* Rhenanus. In hoc prœlio ſcribit Ioſephus *ἁλώσ.* 4. c. 41. ex Vitellianis XXX.

tus Cremonam habuit, anno CCLXXXVI. à primordio ſui. Condita erat [1] Ti. Sempronio & P. Cornelio conſulibus, ingruente in Italiam Hannibale, propugnaculum adverſus Gallos trans Padum agentes, & ſi qua alia vis [2] per Alpes rueret. Igitur numero colonorum, opportunitate fluminum, [3] ubere agri, annexu connubiiſque gentium adolevit floruitque, bellis externis intacta, [4] civilibus infelix. [5] Antonius pudore flagitii, crebreſcente invidia, edixit, *ne quis Cremonenſes captivos detineret.* irritamque præ-

xxx. millia armatorum ducentoſque cecidiſſe: Antonium quatuor millium & quingentorum clade pugnaſſe. Xiphil. narrat Cremonæ cum iis, qui in acie cæſi, quinquaginta hominum millia periiſſe. Volvebatur Octobris finis, quo circiter tempore, ut ex Tacito colligimus, nuncius de rebellante Cæcina advenerat. *Savilius.* Haud aſpernandum, quod cuſtodit Rom. codex. *Hic exitus Cremonæ, anno* oſtendit hæc diſcrepantia, quid ſibi permiſerint exſcriptores. *Gruterus.*

1 *Ti. Sempronio.*] Id eſt, Tiberio. Male enim vulgo, *Tito*: ex Livio, & Faſtis. *Lipſius.*

Ti. Sempronio, & P. Cornelio Coſſ.] A. V. C. 536. & primo anno belli Punici ſecundi. *Savilius.* Idem ſibi videri ſignificat Vellejus in priore, qui deductas colonias ſub adventum Annibalis Cremonam atque Placentiam ſcribit, & circa Padum, in agrum Gallicum iis ipſis Ti. Sempronio, & P. Cornelio coſſ. anno V. C. DLVI. deductas, Livius auctor eſt libro 21. *Vertranius.*

2 *Per Alpes rueret.*] A Beato hoc eſt. antea, *irrueret.* Legam *ingrueret.* Lipſius.

Per Alpes irrueret.] Repoſui, *rueret.* nam *ruere* pro *irruere* ſæpe uſurpat. *Rhenanus.* Non à Rhenano ſolum eſt verbum: *rueret*, ut ait Lipſius, ſed & Floren. agnoſcit. Antea, *irrueret.* Pichena.

3 *Uberi agri annexu.*] Cogitandum an legi poſſit, *adhæſu*, ab adhærendo. *Rhenanus.* Ex Flor. diſtinxi, *ubere agri, annexu connubiiſque gentium.* Falſo in vulgatis, *ubere agri annexu, connubiiſque gent.* Virgil. 1. Æn. *Terra antiqua, potens armis, atque ubere glebæ.* Pichena. Diſtingue: *ubere agri, annexu* (vel *innexu*, quod forte melius) *connubiiſque gent.* Notum è Poëta. *Uber agri.* Acidalius.

4 *Civilibuſque infelix.*] In exemplari Matthiæ regis eſt, *intacta.* Rhenanus. Cremonam bellis civilibus fuiſſe infelicem dicit Tacitus, quod Caſſii, Bruti & Antonii copias Cremonenſes ſuſcepiſſent. eaque cauſa à Virgil. *miſera Cremona* vocatur eclog. 9. *Lupanus.*

5 *Pudore flagitii.*] Ita mei libri. Budenſis, *piſtore.* vulgati peſſime, *poſt rem flagitii.* Lipſius.

Antonius poſt rem, flagitii crebreſcente invidia.] Volumen Corvini regis habet, *Antonius piſtore flagitii.* Lego, *Antonius piſtore flagitii, crebreſ. invidia.* Rhenan. Variata diſtinctione caſtigationes omnes peſſundamus. *Antonius poſt rem (flagitii increbreſcente invidia) edixit.* τὸ *poſt rem* non aliter accipio, atque *poſt factum*, exemplum non longe petam: *Conſilia poſt res afferebantur.* Salinerius. Cum nonnulli codices habeant, *poſt rem flagitii*, Salinerius eam lectionem, diſtinctione tantum, ſubtiliter defendit. Sed ea eſt apud me Flor. noſtri auctoritas, ut vocem, *pudore*, quæ in eo le-

prædam militibus effecerat conſenſus Italiæ, emptionem talium mancipiorum aſpernantis. [1] Occidi cœpere. quod ubi enotuit, à propinquis affinibuſque [2] occulte redemptabantur. mox rediit Cremonam reliquus populus. repoſita fora, templaque, [3] magnificentia municipum: & Veſpaſianus hortabatur. Ceterum aſſidere ſepultæ urbis ruinis, noxia tabo 35
humus, haud diu permiſit. ad tertium lapidem progreſſi, vagos paventeſque Vitellianos, ſua quemque apud ſigna componunt. Et victæ legiones, ne manente adhuc civili bello ambigue agerent, per Illyricum diſperſæ. In Britanniam inde, & Hiſpanias, nuntios famamque, in Galliam, Iulium Calenum tribunum: in Germaniam, Alpinum Montanum præfectum cohortis, quod hic Trevir, Calenus Æduus, uterque Vitelliani fuerant, oſtentui miſere. Simul tranſitus Alpium, præſidiis occupati: ſuſpecta Germania, tamquam in auxilium Vitellii accingeretur. At Vitellius, profecto Cæcina, cum Fa- 36
bium Valentem paucis poſt diebus ad bellum impuliſſet, curis luxum obtendebat: non parare arma, [4] non alloquio exercitioque militem firmare, [5] non in ore vulgi

legitur, prorſus anteferam, Lipſio quoque probante. *Pichena.* Vera omnino iſta lectio, *Antonius pudore flagitii crebreſcente invidia* &c. E vulgato tamen *poſt rem*, non peſſime poſſit ſcribi: *Antonius, poſtremi flagitii crebr.* &c. *Poſtremum flagitium*, ut extremum, ultimum, peſſimum. *Acid.*

1 *Cædi cœpere.*] Illic, *cecidi.* Repoſuimus, *Occidi cœpere.* Rhenanus.

2 *Occulte redemptabantur.*] Sic malui ex Flor. quam ut vulgo, *redimebantur.* Rhenanus.

3 *Magnificentia municipum.*] Placet magis quod in Rom. codice eſt, *munificentia.* Lipſius.

4 *Non alloquio exercitioque.*] In volumine Corvini regis eſt, *non exercitioque.* Lego, *non alloquio non exercitio militem firmare.* Rhenanus.

5 *Non in ore vulgi.*] Vera noſtra conjectura. Nam in libris, omnibus *more vulgi.* quod ſane haud convenit. At *in ore agere*, eſt Latinis coram & in conſpectu eſſe, ſeſe offerre. Salluſtianum eſt, & ab eo penu Tacito promptum. In oratione Cottæ ad Quirites: *A prima adoleſcentia, in ore veſtro privatus & in magiſtratibus egi.* Fragmento alio: *In ore agens gentibus, populo, civitati.* Tacitus iterum hoc libro: *Iulianus ad L. Vitellium perductus, verberibus fœdatus, in ore ejus jugulatur.* Dicendi hoc genus reſtituendum Plinio cenſeo in Panegyrico: *Sunt in honore hominum & in honore famæ magna nomina, ex tenebris*

 obli-

vulgi agere: ſed umbraculis hortorum abditus, ut ignava animalia, quibus ſi cibum ſuggeras, jacent torpentque, præterita, inſtantia, futura, pari oblivione dimiſerat. Atque illum, in nemore Aricino deſidem & marcentem, proditio Lucilii Baſſi, ac defectio claſſis Ravennatis perculit. Nec multo poſt de Cæcina affertur mixtus gaudio dolor, & deſciviſſe, & ab exercitu vinctum. plus apud ſocordem animum lætitia, quam cura valuit. multa cum exſultatione in urbem revectus, frequenti concione, *pietatem militum* laudibus cumulat. [1] *P. Sabinum prætorii præfectum*, *ob amicitiam Cæcinæ vinciri* jubet, ſubſtituto in locum ejus
37 Alpheno Varo. Mox ſenatum, compoſita in magnificentiam oratione, allocutus, exquiſitis patrum adulationibus attollitur. Initium atrocis in Cæcinam ſententiæ, à L. Vitellio factum. dein ceteri, compoſita indignatione, *quod conſul Rempublicam*; *dux imperatorem*; *tantis opibus*, *tot honoribus cumulatus amicum prodidiſſet*, [2] velut pro Vitellio conquerentes, [3] ſuum dolorem proferebant. Nulla in oratione cujuſquam erga

oblivionis, *indulgentia Cæſaris.* Et lego: *Sunt in ore hominum*, *& in ore fama.* Lipſius.

Non more vulgi agere.] Faernus legebat: *Non lege vulgi agere* &c. Urſinus. Antea, *more vulgi agere.* Lipſius ex conjectura emendavit, idque Flor. confirmat. immo ipſe Tac. lib. præced. *nec quicquam magis in ore vulgi.* Pichena. Vulgus inter ancipitia ſemper trepidat, *vulgus formidoloſum* lib. 1. ann. At Vitellius quaſi bellum cum Vitellianis nil ſua referret, luxui ſic ſe dederat, ut abjectis imperii curis: nec trepidare (qui mos vulgi per ardua) meminiſſet. Graphice ignavia Vitellii repræſentatur, diſperream ſi eam pictor melius expreſſerit. Doct. vir, *in ore vulgi.* Salinerius.

1 *P. Sabinum prætorii præfectum.*] Dubitat Lipſius de hoc Sabini prænomine, quod nunquam fuiſſe ait in Flavia gente. At Mercerus in Notis tradidit, recte monuiſſe Savilem Anglum, non eſſe hunc Sabinum, qui præfectus urbi, & Veſpaſiani frater, ſed alium ex alia gente. Idem adnotavi etiam præc. lib. c. 92. *Pichena.*

2 *Velut pro Vitellio.*] Amplificando Vitellii benignitatem erga hominem, æque ac Cæcina indignum, ægre ſibi eſſe teſtantur tantum viri propudium præferri, & tamen Vitellii vicem deplorare videntur. *Savillius.*

3 *Suum dolorem proferebant.*] Unde nam hic dolor? an propter Cæcinæ proditionem, inclinataſque Vitellii partes? imo potius, quia proditio non ſucceſſerat. nam Senatum, odio Vitellii, minime alienum Veſpaſiano fuiſſe, jam tum apparebat. Sed verior ſenſus videtur, eos dolore affectos, pro-

erga Flavianos duces obtrectatio. *errorem imprudentiamque exercituum* culpantes, Veſpaſiani nomen ſuſpenſi & vitabundi circumibant. Nec defuit, qui unum conſulatus diem (is enim in locum Cæcinæ ſupererat) magno [1] cum irriſu accipientis, tribuentiſque, [2] eblandiretur. pridie Kal. Novembris, [3] Roſſius Regulus iniit, ejuravitque. Annotabant periti, [4] *nunquam antea non abrogato magiſtratu, neque lege lata, alium ſuffectum*. nam conſul uno die & ante fuerat [1] Ca-

propter miſerrimum reip. ſtatum, in talium poteſtatem delapſæ. Sic infra, *& pleriquæ haud perinde Vitell um, quam caſum locumque principatus miſerabantur.* Pichena.

1 *Cum irriſu accipientis tribuentiſque.*] Aliter Flor. *tradentiſque accipientiſque.* Idem.

2 *Blandiretur.*] Caſtigavimus, *eblandiretur.* Rhenanus.

3 *Roſſius Regulus iniit ejuravitque.*] In vol. Corvini regis eſt tantum, *Roſius Reg. iniit, ejuravit.* Rhenanus. Muretus, *Roſius.* Acidalius.

4 *Nunquam antea non abrogato.*] Lego, *nonnunquam.* Nam Q. Fabio extrema die magiſtratus ſui defuncto, in reſiduas horas C. Caninium Rebilum Iul. Cæſar ſubſtituit. Qua in rè tum labefactata majorum inſtituta Dion Caſſius ait libro 43. extremo, quod Caninius ſimul ac conſul factus, geſſit, depoſuitque conſulatum: quod Cicero cavillatus, tanta ſollicitudine ac cura Conſulem eum in ſuo magiſtratu uſum dixit, ut ne breviſſimum quidem in eo ſomnum admiſerit. Hinc aperias Sueton. Iul. 76. *Pridie Cal. Ian. repentina conſulis morte ceſſantem honorem, in paucas horas petenti dedit.* De eodem Plutarch. *Mortuo Coſ. majore, quanquam unica magiſtratui dies ſupereſſet, Can. Rebilum conſulem fecit.* Verum in eo Plutarchi locus ſuſpectus eſt, quod majori conſuli ſuffectum refert Caninium. *Præcipuus conſul* Velleii poſteriore, *inſignis* Virgilii VII. *prior*, Ciceronis Piſoniana: & *major* Plin. 7, 43. L. Craſſo dicitur, vel is, penes quem faſces ſunt, vel is, qui prior creatus ſit. Si Fabium, cum moreretur, faſces habuiſſe Plutarchus novit, ideoque *majorem* dixit, bene eſt: ſin minus, primo loco Fabius creatus non poteſt videri, qui neque creatus eſt. C. enim Iulius contentus Dictaturæ poteſtate, quartum conſulatum titulo tenus geſſit, atque binos conſules ſubſtituit ſibi, ait Tranquillus, qui ſunt apud Dionem libro 43. Q. Fabius & C. Trebonius. Tum in illo Cæſar prævaricatus eſt, quod integro anno conſulatum non geſſit, ſed ipſe vivus nullo exemplo, nullis patriæ legibus nulloque edicto juſſus, magiſtratu ſe abdicavit, alioſque ſubrogavit. Exinde receptum ſcribit Caſſius, ut perpauci toto anno conſulatum gererent. Quare in Roſſio Regulo falſo annotaſſe periti videantur, nunquam ante id tempus, non abrogato magiſtratu, neque lege lata, conſulem alii ſuffectum, ſi receptam in Cornelio ſcriptionem probes: ego ex ſuperibus oſtendiſſe videor, *nonnunquam* legi debere: qualiter apud Papinian. 43. D. de Religioſis: *ſtrictam rationem inſuper habemus, quæ nunquam in ambiguis religionum quæſtionibus omitti ſolet.* Scribendum eſſe *nonnunquam*, alii quoque annotaverunt. *Vertranius.*

[1] Caninius Rebilus, C. Cæſare dictatore, cum belli
38 civilis [2] præmia feſtinarentur. Nota per eos dies Iunii Blæſi mors, & famoſa fuit; de qua ſic accepimus. Gravi corporis morbo æger Vitellius, Servilianis hortis, turrim vicino ſitam collucere per noctem crebris luminibus [3] animadvertit. Sciſcitanti cauſſam, *apud Cæcinam Tuſcum epulari multos, præcipuum honore Iunium Blæſum* nuntiatur. cetera in majus, de *apparatu, & ſolutis in laſciviam animis.* nec defuere, qui ipſum Tuſcum & alios, ſed criminoſius Blæſum incuſarent, *quod ægro principe lætos dies ageret.* [4] Vbi aſperatum Vitellium, & poſſe Blæſum perverti, ſatis patuit iis qui principum offenſas acriter ſpeculantur, datæ L. Vitellio delationis partes. [5] Ille infenſus Blæſo, æmulatione prava, quod eum omni dedecore maculoſum, egregia fama anteibat, cubiculum imperatoris reſerat: filium ejus ſinu complexus, & genibus accidens, [6] cauſſam confuſionis quærenti, *non ſe proprio metu, nec ſui anxium, ſed pro fratre, pro libertis fratris, preces lacrymaſque attuliſſe. Fruſtra Veſpaſianum timeri, quem* [7] *tot Germanicæ legiones, tot provinciæ virtute ac fide, tantum denique terrarum ac maris immenſis ſpatiis arceat. In urbe ac ſinu cavendum hoſtem,* [8] *Iunios Antonioſque avos jactan-*

1 *Can. Rebilus.*] De quo illud Cic. falſe dictum exſtat, *quam vigilantem habemus conſulem, qui toto conſulatus ſui tempore ſomnum oculis non vidit.* Savillius.

2 *Præmia feſtinarentur.*] Codex Bud. habet, *dictarentur.* Legerim, *iſta darentur.* Rhenanus.

3 *Animadvertit.*] In cod. Bud. eſt, *advertit.* Rhenanus. Muret. *advertit.* Acidalius.

4 *Vbi aſpernatum Vitellium.*] Fœdus lapſus eſt. reſtituimus, *ubi aſperatum V.* Rhenanus.

5 *Illic infenſus Blæſo.*] Nos, *ille infenſus Blæſo.* Idem.

6 *Cauſam confuſionis quærenti.*] Volumen regium habet aperte, *cauſam effuſionis quærenti.* Id fortaſſis accipi poteſt de ſubita provolutione, qua ſe L. Vitellius calumniator in terram ante pedes Vitellii Cæſaris effudit. At *confuſionis* vocabulum etiam uſurpat lib. ſeq. de Domitiano: *Crebra oris confuſio pro modeſtia accipiebatur.* Livius lib. 1. dec. 5. *Paulo poſt redit confuſo vultu.* Idem.

7 *Tot Germanicæ legiones.*] Hæc clauſula non eſt in libro MSC. *Idem.*

8 *Iunios Antonioſque avos.*] Ex utroque hoc nomine cauſam habuerunt ſtirpis ſuæ originem ab Octavia repe-

jactantem, qui ſe ſtirpe imperatoria, comem ac magni-
ficum militibus oſtentet. Verſas illuc omnium mentes,
dum Vitellius [1] *amicorum inimicorumque negligens, fo-*
vet æmulum, [2] *principis labores è convivio proſpectantem.*
Reddendam pro intempeſtiva lætitia mœſtam & funebrem
noctem, qua ſciat & ſentiat vivere Vitellium, & impe-
rare, & ſi quid fato accidat, filium habere. Trepidan- 39
ti inter ſcelus metumque, ne dilata Blæſi mors [3] ma-
turam perniciem, palam juſſa atrocem invidiam fer-
ret: placuit [4] veneno graſſari. Addidit facinori fi-
dem, [5] nobili gaudio, Blæſum viſendo. quin & au-
dita eſt ſæviſſima Vitellii vox, [6] qua (ipſa enim verba
referam) *ſe paviſſe oculos, ſpectata inimici morte,* jacta-
vit. Blæſo ſuper claritatem natalium & elegantiam
morum, fidei obſtinatio fuit. Integris quoque re-
bus, à Cæcina & primoribus partium jam Vitellium
aſpernantibus, ambitus, abnuere perſeveravit, ſan-
ctus, inturbidus, nullius repentini honoris, adeo
non principatus appetens, [7] ut parum effugeret, ne
di-

repetendi, Auguſti ſorore, ut perſpecta Genealogiæ ſeries probat. *Savilius.*

1 *Amicorum inimicorumque negligens.*] Hoc eſt amicos & inimicos non diſcernens. *Pichena.*

2 *Principis labores è convivio proſpectante.*] Labores mortem vocat. *Rhenanus.*

3 *Maturam pœnitentiam.*] Repoſui, *maturam perniciem.* ſubaudi, *ipſi Vitellio afferret.* Idem.

4 *Veneno graſſari.*] Ergo huc referam, in ſilentio interpretum, Suetonii hæc de Vitellio, capite 14. *Nobiles viros, condiſcipulos ſuos, tantum non ad ſocietatem Imperii omnibus blanditiis allectos, vario genere fraudis occidit. etiam unum veneno, manu ſua porrecto in aqua frigida potione.* Priora Dolabellam notant; hæc de veneno, Iunium Blæſum. *Lipſius.*

5 *Nobili gaudio.*] Neſcio, an, *notabili gaudio.* Idem.

Nobili gaudio Blæſum viſendo.] Fecit ut crederetur facilius, quod Blæſum viſit gaudio nobili, id eſt. eminente, illuſtri, manifeſto. *Ferrettus.* Placeret, *notabili gaudio,* & ita legebat Faernus. *Vrſinus.*

6 *Qua (ipſa enim verba referam) ſe paviſſe oculos.*] Modica tranſpoſitio eſt in Flor. *Qua ſe (ipſa enim verba referam) paviſſe* &c. *Pichena.* Hoc non de Blæſo interfecto dixiſſe Vitellium Sueton. ait, ſed quendam in ipſa ſalutatione ſupplicio traditum, ſtatimque revocatum cunctis clementiam laudantibus coram interfici juſſiſſe, velle ſe (dicentem) oculos paſcere. *Colerus.*

7 *Vt parum abfuerit.*] Nos, *ut parum effugeret, ne* &c. *Rhenanus.*

40 dignus crederetur. Fabius interim Valens, multo ac molli concubinarum ſpadonumque agmine, ſegnius quam ad bellum incedens, *proditam a Lucilio Baſſo Ravennatam claſſem*, [1] pernicibus nuntiis accepit. Et ſi cœptum iter properaſſet, nutantem Cæcinam prævenire; aut ante diſcrimen pugnæ; aſſequi legiones potuiſſet. Nec deerant qui monerent, *ut cum fidiſſimis per occultos tramites, vitata Ravenna, Hoſtiliam Cremonamve pergeret.* Aliis placebat, *accitis ex urbe prætoriis cohortibus, valida manu perrumpere.* Ipſe inutili cunctatione, agendi tempora conſultando conſumpſit. mox utrumque conſilium aſpernatus, quod inter ancipitia deterrimum eſt, dum media ſequitur, nec auſus eſt ſatis, nec

41 providit. [2] Miſſis ad Vitellium litteris, *auxilium* poſtulat. Venere [3] tres cohortes, cum ala Britannica, neque ad fallendum aptus numerus, neque ad penetrandum. Sed Valens [4] ne in tanto diſcrimine quidem infamia caruit, quo minus illicitas rapere voluptates, adulteriiſque ac ſtupris polluere hoſpitum domus crederetur. aderant vis, & pecunia, & [illegible] ruen-

1 *Pernicibus nunciis accepit.*] Notandum Imperatores habuiſſe quoſdam diſpoſitos equos, ut citius, quam fieri poſſet, omnia ipſis nunciarentur, quæ fierent, *vulgus poſtas* appellat, quorum Cyrum primum ferunt inventorem. Auguſtus quo celerius cognoſceret, quæ fierent in Provinciis, juvenes primo modicis intervallis per militares vias, dehinc vehicula diſpoſuit. Nam fuit olim curſus publicus vehicularis, ut ex Iuſtiniani Cod. patet in tractatu de curſu publico, atque Plutarch. in Galb. Capitol. in Maximinis duobus: *Iam primum a nuntiis &c. tanto impetu mutatis animalibus cucurrit, ut quarto die Romam veniret.* Hanc equorum curſitationem Perſæ *Angarejam* vocant. Curſoribus quoque uſi Imperatores Rom. ut Galli Reges; per quos illis quam celerrime omnia nuntiabantur, atque ipſi nuntiabant. Capitol. in Ælio Vero. *Lupanus.*

2 *Miſſis ad Vitellium literis.*] Fieri poteſt, ut Valens primam amplexus fuerit opinionem, quæ erat *accitis ex urbe cohortibus valida manu perrumpere*, ſed Vitellius in culpa, qui plures non ſubmiſit. *Savilius.*

3 *Tres cohortes.*] Fortaſſis Prætorianorum: & præter illas tamen quatuordecim prætorianas cohortes comperimus. quæ ſexdecim tantum fuerunt universæ. 2. hiſt. *Idem.*

4 *Ne in tanto quidem diſcrimine.*] In lib. MSC. *ne in tanto diſcrimine quidem.* Item *quo minus illicitas rapere voluptates.* Alii, *quo minus rapere illicitas* &c. Rhenanus Muret. *ne in tan-*

to

[1] ruentis fortunæ noviſſima libido. Adventu demum peditum equitumque pravitas conſilii patuit, quia nec vadere per hoſtes tam parva manu poterat, etiam ſi fidiſſima foret; nec integram fidem attulerant. Pudor tamen, & præſentis ducis reverentia morabatur, haud diuturna vincula [2] apud avidos periculorum, & [3] dedecoris ſecuros. [4] Eo metu, & paucis, quos adverſa non mutaverant, comitantibus, cohortes Ariminum præmittit: alam *tueri terga* jubet: [5] ipſe flexit in Vmbriam, atque inde iu Etruriam: ubi cognito pugnæ Cremonenſis eventu,

to quidem diſcr. Quaſi multum interſit. *Acidalius.*

1 *Ruentis fortuna noviſſima libido.*] An inter cætera deficientia, libido noviſſima exuitur, ac diutius adhæret hominibus, quam cætera vitia? Potius videtur ſenſus: Qui diu frui non ſperat, avidius fruitur. Sic lib. præced. Otho moriturus ait: *Difficilius eſt temperare felicitati, qua te non putes diu uſurum.* Pichena.

2 *Apud avidos periculorum.*] Sic noſtra legunt exemplaria, mentem loci non penetro. quæ annectitur narratio, aliquantum imperfecta mihi videtur. Cur enim Valens miſſas Ariminum copias potius hoſtibus objecit, quam Vitellio remiſit, ſi non decreverat ſubſequi? Quo animo Vmbriam & Etruriam adierit? quid egiſſet ſi Cremonenſis prœlii factus non fuiſſet certior? niſi forte quod antea abnuerat, ſecreta via progredi voluerit Hoſtiliam & Cremonam verſus. Iſtas circumſtantias exigebat tractatus accuratior. *Savillius.* Faërnus emendabat, *apud pavidos peric.* Vrſinus. Non abſurde Faërnus litera amplius, ſed contra mentem ſcriptoris. His enim ſimiles depinguntur nobis lib. 1. Ann. 14. Nec alieni quorum meminit lib. 3. Hiſt. 26. *Terrebat ipſorum miles periculi quam moræ patientior.* Gruterus.

3 *Decoris ſecuros.*] Bono ſenſu: in Florentino tamen, *dedecoris*, fortaſſe & meliore. *Lipſius.*

Dedecoris ſecuros.] Caſtig. *decoris ſec.* Sunt autem *decoris ſecuri*, qui nullam honeſti curam habent. *Rhenanus.* Id eſt, omnia agentes ſine cura decori, & honeſti. *Ferrettus.* Miror cur in mentem venerit Rhenano, hanc lectionem conſenſu veterum exemplarium, ac præſertim Florentini confirmatam, mutare. Aliquid ſimile ſupra, Antonius ignaviam militibus ſuis exprobrans ait: *ignominiam conſumpſiſtis.* Apulejus Metam. lib. 1. *Rubore digeſto.* & lib. 2. & 9. *devorato pudore.* Pichena. Imo *dedecoris.* quod viſum & Mureto. *Acidalius.* Malim heic cum Pichenæ M S C. & editionum prima, *dedecoris ſecuros.* Gruterus.

4 *Eo metu, paucis quos adverſa non mutaverant.*] Addidimus particulam *&*, *Eo metu, & paucis* &c. Rhenanus. Muretus *&* tollit: ſed non ſimul omne loci vitium. Supereſt enim etiamnum fœda trajectio unius verſus, quem ſuum in locum, à ſententia ducti, ſic reducimus: *Eo metu cohortes Ariminum præmittit, alam tueri terga jubet: ipſe paucis, quos adverſa non mutaverant, comitantibus, flexit in Vmbriam* &c. *Acidalius.*

5 *Ipſe flexit in Vmbriam, atque inde Etruriam.*] Addidimus præpoſitionem, *in*; *atque inde in Etruriam.* Rhenanus.

tu, non ignavum, & ſi proveniſſet, atrox conſi-
lium iniit, ut arreptis navibus, in quamcumque
partem Narbonenſis provinciæ egreſſus, [1] Gallias,
& exercitus, & Germaniæ gentes, novumque bel-
42 lum cieret. Digreſſo Valente, trepidos, qui A-
riminum tenebant, Cornelius Fuſcus admoto exer-
citu, & miſſis per proxima litorum Liburnicis,
terra marique circumvenit. Occupantur plana Vm-
briæ, & qua Picenus ager [2] Hadria alluitur. omniſ-
que Italia, inter Veſpaſianum ac Vitellium, Apen-
nini jugis dividebatur. Fabius Valens, è ſinu Pi-
ſano, [3] ſegnitia maris, aut adverſante vento, [4] Por-
tum Herculis Monœci depellitur. haud procul inde
age-

1 *Gallias & Germaniæ gentes.*] Vocem apte inſerit Vatic. codex: *Gallias & exercitus & Germ. gentes.* Nam in Gallia exercitus, VIII. legiones. *Lipſius.*

Gallias, & exercitus.] Duas dictiones, *& exercitus*, delevi. *Rhenanus.* Verba, *& exercitus*, quæ aberant, ex Flor. & Vat. repoſui. *Pichena.*

2 *Hadria alluitur.*] Id eſt, mari Hadriatico, quod nunc *Venetiarum mare* vocant. Qua loquendi forma uſus eſt Lucanus, *Sonat Ionio vagus Hadria Ponto.* Horat. in Odis, *Quo non arbiter Hadriæ major.* Tac. lib. 15. *maris Hadriæ trajectum* quoque appellat. Supra idem pro urbe uſurpavit, *Baſſus honorata cuſtodia, Liburnicis navibus Hadriam provectus* &c. Duæ fuerunt urbes nomine Hadriæ in Italia. *Lupanus.*

3 *Sævitia maris.*] Romana editio, *ſegnitia maris*: quod auribus meis blanditur: ſignificatque, nullo, vel adverſo vento, uſum. *Lipſius.*

Segnitia maris aut adverſante vento.] Scribo, *haud adverſante vento.* Rhenanus. Vulgo *ſævitia maris.* Lipſius adnotavit in Rom. edit. legi, *ſegnitia maris*, ſed ſententiæ non convenire. Mihi contra, ea vox aptiſſima videtur, & à Flor. confirmatur, optimo ſenſu. Valentem ſcil. cujus naves, non remis, ſed velis utebantur, aut nullo vento, aut adverſo uſum. *Pichena.* Æque auribus blanditur atque animo ſcriptura edit. Rom. *ſegnitia maris.* nam non video quomodo alteri verbo heic locus ſit. nulla fere eſt ſævitia maris vento ſecundo; oritur ea potius adverſo. itaque dicit auctor interruptum iter Valentis, aut ob malaciam maris, aut ob tempeſtatem adverſam. *Gruterus.*

4 *Portum Herculis Monœci.*] Cato, *In montanis Liguribus ſunt portus Herculis Ægyptii. Nam Liburnum ibi eſt, à nomine ſimul & cognomine illius. Eſt & alius qui nomen vetus adhuc retinet, Portus Herculis.* Sed & ab eodem cum portu exſtructa videri poteſt arx, cui Monigo vel (ut alii) Monacho nomen vulgus noſtratium dat, à priore litteris pauculis diſtans. Hoc ſuadet Ammianus l. 15. ubi de Thebano Hercule ad Geryonem extinguendum, & Tauriſcum lenius gradiente, inquit, *Monœci arcem & portum ad perennem ſui memoriam conſecravit.* Ex quibus verbis *arx Monœci* & *portus Herculis Monœci* diverſa duo ſigni-

agebat Marius [1] Maturus, Alpium maritimarum procurator, fidus Vitellio, cujus ſacramentum, cunctis circa hoſtilibus, [2] nondum exuerat. Is Valentem comiter exceptum, *ne Galliam Narbonenſem temere ingrederetur* monendo terruit: ſimul [3] ceterorum fides metu infracta. nam circumjectas civitates,

gnificantur. Hæc ego tentare ſolum, Volaterranus affirmare auſus eſt lib. 4. *Monœci portus, quod ſolus ibi Hercules coleretur, hodie Monachus.* Vertranius.

1 *Maturus Alpium maritimarum procurator.*] Idem lib. ſup. in Liguria Othonianis reſtitit, quos arcebat ne finibus provinciæ noſtræ appropinquarent: tam enim in verba Vitellii provincia adacta erat, quam deinde procurator Valerius Paulinus Forojulienſis in Veſpaſiani verba adegit, uti mox ſcribit. Licet autem maritimarum Alpium nationes (ſi Romam attendas) ciſalpinæ complures eſſent, Veneti, Statielli, Vacienni, Magelli, Euburiates, Intemelii, Ingauni &c. ciſalpinæ, Salii, Deceates, Oxybii, non ideo maritimarum procuratori eidem ſuberant omnes, ut ex hoc loco obſervari poteſt. Quicquid enim inter Macram & Varum, addito municipio Antipoli, Romani juris fuit, procuratori maritimarum: quicquid inter Alpium ſumma juga & Maſſilitanam ditionem, procuratori provinciæ Narbonenſis parebat. Sed etſi imperii ſingularis ſub initio Lucilius Capito Tiberii Cæſaris in Aſia procurator, eo quod manu militum uſus, in exilium damnatus fuerit, ſenſim imperio conſtituto ab illo ſummo jure receſſum eſt. Tum enim in provincias, quæ prætorem aut proconſulem haberent, procurator plerumque miſſus eſt, qui rationes principis tributorum, vectigalium, redituumque curaret, ut ad Ann. 12. diximus. Deinde cum res in provinciis conſediſſent, ſolus procurator in eas miſſus, & præſidiorum & rei principalis curam habuit: qualis apud Plin. ep. 7. Terentius Iunior, & Valerius Paulinus ex Corneliano ſcripto videtur. Neque enim ſi proconſul provinciam rexiſſet, cum de imperio Veſpaſianus & Vitellius contenderent, nulla ejus eſſet à Tacito facta mentio. *Vertranius.*

2 *Nondum exuerat.*] Rectius ſic Flor. quam vulgati, *non exuerat.* Ait enim, *nondum*, innuens, eum ipſum quoque poſtea exuiſſe. *Pichena.*

3 *Metu intacta.*] Pichena cenſet, *infracta*; at mihi pro ſententia nunc videbatur, *intentata.* Deſtitit Valens ab aliis tentandis, metu ne temere ſe crederet & interciperetur. Quod ſi eamdem ſententiam è voce, *intacta*, elicias haud immutem. *Lipſius.*

Cæterorum fides metu intacta.] Et à cæterorum mutanda fide metu abſtinuit. *Ferrettus.* Vulgo, *intacta.* Ac ſi libri vet. conſentirent, nihil mutaſſem. Sed cum Flor. habeat, *intacta*, repoſui, *infracta*; familiari Tacito voce, pro labefacta, ſeu valde fracta. Ann. lib. 13. *infracta paulatim potentia matris.* hiſt. lib. 2. *Infracta partium fama.* & lib. 4. *Galbam & infracta tributa, hoſtiles ſpiritus induiſſe.* Quod autem Salinerius eandem vim ineſſe velit voci, *intracta*, aliorum ſit judicium. Nulla ergo huic loco obſcuritas remanet. cujus ſenſus & ordo eſt: Valentem, ne Galliam ingrederetur, deterritum fuiſſe, & monitionibus Marii, & nunciis illuc allatis de infracta fide cæterorum, qui Vitellianas partes ſecuti fuerant. *Pichena.* Ἀναλόγως *intacta* ut *infracta.* idque verbi & pro valde frangere, & pro non frangere uſurpatur Serv. ad 12. Æneid. Duo deterruere Valentem ab ingreſſu Galliæ Narbonenſis, Maturi monitus & co-

tes, [1] procurator Valerius Paulinus, ſtrenuus militiæ, & Veſpaſiano ante fortunam amicus, in verba
43 ejus adegerat. Concitiſque omnibus, qui [2] exauctorati à Vitellio bellum ſponte ſumebant, [3] Forojulienſem coloniam, clauſtraque maris præſidio tuebatur: [4] eo gravior auctor, quod Paulino patria Forum Iulii, & honos apud prætorianos, quorum quondam tribunus fuerat. Ipſique pagani, favore municipali, & futuræ potentiæ ſpe juvare partes annitebantur. [5] quæ ubi paratu firma, & aucta rumore, apud varios Vitellianorum animos increbuere; Fabius Valens cum quatuor ſpeculatoribus, & tribus amicis, [6] totidem centurionibus [7] ad naves regreditur: Maturo, ce-

comitum fides metu circumjacentium populorum tacta titubanſque. *nam circumjectas civitates procurator Valerius Paulus ſtrenuus militia, & Veſpaſiano ante fortunam amicus, in verba ejus adegerat.* nec diu Valentis comites deſtinata diſſimulaverunt. *Fab. Valens cum* IV. *ſpeculatoribus ad naves regreditur mature.* Potuit ergo Pichena, & ſi qui alii ab emendationibus deſtitiſſe. *Salinerius.* Spernit Lipſius Palmerii conjecturam, *metu intuta*, & neſcio quid majoris corruptionis hic timet. Mihi integra omnia videntur, ſi pro *intacta*, reſcribatur *infracta*, bona & clara ſententia. Valens monitione Maturi territus: ceterorum fides metu infracta eſt. Is metus unde, ſtatim ſubjicitur. mox deinde trepidi Valentis ad naves reditus, ceterorum nutantium mutantium in partes tranſitus memoratur. Non multo alia ſententia, legere etiam poſſis negante particula immiſſa: *ceterorum fides metu non intacta.* quomodo & alias loquitur lib. 2. *Nec erat intactus teli ſuperſtitione* &c. Atque hoc prope verius arbitrer. *Acidalius.*

1 *Procurator.*] Fortaſſis Galliæ Narbonenſis. *Savilius.*

2 *Exauctorati.*] Sed ut ſolum intelligas (quantum mihi iſta dijudicanti conſtat) veteranos Othonis Prætorianos. Alios à Vitellio ſacramento ſolutos non invenio: moxque diſerte Prætorianorum meminit. *Idem.*

3 *Forojulienſem coloniam clauſtraque.*] In libro M S C. *Forojulienſem coloniam, clauſtra* &c. Appoſitive. *Rhenanus.* Ejuſdem coloniæ meminit etiam lib. præced. Plures quidem erant Forojulienſes coloniæ. de quibus vide Plinium 3, 14. & 19. Sed Tacitus loquitur de ea, quæ in litore Gallici maris citra Maſſiliam, Octavianorum, ſeu Pacenſis, vel Claſſica appellata, teſte eodem Plinio 3, 4. & Pomp. Mela de ſitu orbis 2. 5. *Pichena.*

4 *Eo gravior auctor.*] Sic ſupra: *Tum progreſſus Lucilius auctorem ſe palam præbet.* Rhenanus.

5 *Quæ ubi paratu firma.*] Codex Corvini *parta* habet. Lego: *quæ ubi pacta firma, & auctarumi apud v. Vit. a. increbuere.* Idem.

6 *Totidemque centurionibus.*] In cod. Corvini, *totidem centurionibus.* & nos ſic ſcripſimus. *Idem.*

7 *Regreditur mature ; ceteriſque.*] Priora lego: *regreditur. Maturo ceteriſque.* Intellegit enim Marium Maturum procuratorem Alpium, qui di-

ceteriſque remanere, & [1] in verba Veſpaſiani adigi volentibus fuit. Ceterum ut mare tutius Valenti, quam litora, aut urbes; ita futuri ambiguus, & magis quid vitaret, quam cui fideret certus, adverſa tempeſtate Stœchadas Maſſilienſium inſulas affertur. ibi eum miſſæ à Paulino Liburnicæ oppreſſere. Ca- 44
pto Valente, cuncta ad victoris opes converſa, initio per Hiſpaniam à prima Adjutrice legione orto, quæ memoria Othonis infenſa Vitellio, decimam quoque ac ſextam traxit. Nec Galliæ cunctabantur. Et Britanniam, [2] inclytus erga Veſpaſianum favor, quod illic ſecundæ legioni à Claudio præpoſitus, & bel-

diſceſſu Valentis velut exſolutus, tranſiit in Flavianas partes. Poſteriora recte olim Rhenanus emendavit, cum vulgo eſſet, *valentibus liberum fuit*, inſiticia voce: aut, ut in quibuſdam, *auctor fuit.* Qui ſcilicet gloſſographi ignorarunt genus dicendi à fonte Græco: quod peritum illum ſagacemque Germanum non fugit. Ingenii enim & induſtriæ laudem Rhenano libens do: & ſcio inter primores eum ſuæ gentis. At carpſi olim liberius. Non ego, ſed ætas. (etſi revera multa in Rhenani judiciis, quæ probet nemo judex è Selectis.) Nunc abiit ille fervor: & obtendere manum ad magnorum virorum culpas poſſim, quam diducere & explicare. Revera autem quantula hæc ſunt, de quibus litigamus? litteræ, ſyllabæ, voculæ. Ridere mihi lubet, cum virorum gravium & grandium velitationes, imo pugnas video in his nugis. & metuo ut excitent me ad alteram Satyram. Nunc cum Ariſtophane ſatis mihi inclamaſſe:

——Λοιδορεῖσθαι δ' οὐ πρέπει
Ἄνδρας ποιητὰς, ὥσπερ ἀρτοπώλιδας.

Ad naves regreditur: Maturo ceteriſque.] Lipſii correctionem ac diſtinctionem ſequor. nam proculdubio de Mario Maturo intelligit, quem paulo ſupra nominavit corrupte vulgo, *regreditur mature: ceteriſque.* Pichena. Valens à pleriſque ſuorum deſertus citò cum paucis ad naves regreditur: cæteri (inter quos Maturus) Veſpaſiani partes induerunt. Doctiſſ. vir legit, *regreditur. Maturo ceteriſque.* Putem adductum conjunctione *ceteriſque*. Sed aliquando magnificentiæ gratia non decederet ut παρὰ πληρωματικοῖς συνδέσμοις. Salinerius.

1 *In verba Veſpaſiani adigi volentibus liberum fuit.*] Eraſimus vocem, *liberum.* nam imitatione Græca dixit Tacitus, *Ceteris remanere & in verba Veſpaſiani adigi volentibus fuit.* Ut lib. 15. *Hæc atque talia plebi volenti fuere.* Sic enim caſtigandum monuimus, ubi vulgo, *valentia fuere.* In vita Agric. ſoceri: *ut quibus bellum volentibus erat.* l. 1. *ut quibuſque bellum invitis aut cupientibus erat.* Nec eſt locutio valde diſſimilis, infra: *Muſiano volenti ſcripſere.* Adduximus ſuperiori loco quædam exempla ex auctoribus Græcis, quæ non viſum eſt hic repetere. *Rhenanus.*

2 *Inclitus erga Veſpaſianum favor.*] Germanius eſt, quod erui e Rom. ed. *inditus erga* &c. portento ſimile eſt vitium tam conſpicuum, tam diu locum ſuum obtinuiſſe præter jus. Sic noſter alibi de Claudio: *cui non odium, non amor, niſi indita.* Gruterus.

1 Non

bello clarus egerat, [1] non ſine motu adjunxit ceterarum, in quibus plerique centuriones ac milites à Vitellio provecti, expertum jam principem anxii mutabant.
45 Ea diſcordia, & crebris belli civilis rumoribus, Britanni ſuſtulere animos, auctore [2] Venuſio: qui ſuper inſitam ferociam, & Romani nominis odium, propriis in Cartiſmanduam reginam ſtimulis accendebatur. Cartiſmandua Brigantibus imperitabat, pollens nobilitate: & [3] auxerat potentiam, poſtquam [4] capto per dolum rege [5] Caractaco, inſtruxiſſe triumphum Claudii Cæſaris videbatur. Inde opes, & rerum ſecundarum luxus. ſpreto Venuſio (is fuit maritus) armigerum ejus Vellocatum in matrimonium regnumque accepit. Concuſſa ſtatim flagitio domus: pro marito ſtudia civitatis, pro adultero libido reginæ, & ſævitia. Igitur Venuſius accitis auxiliis, ſimul ipſorum [6] Brigantum defectione, in extremum diſcrimen Cartiſmanduam adduxit. Tum petita à Romanis præſidia. & cohortes alæ-

1 *Non ſine motu adjunxit cæterarum.*] Scil. legionum. *Ferretus.* Faërnus legebat; *non ſine motu cohortium junxit cæterarum*, ex v. c. cum in vulgatis ſit, *junxit*, & deſit verbum, *cohortium*. Vrſinus.

2 *Venuſio.*] *Iugantum civitate*, 12. Ann. *Savillius*

3 *Auxerat potentiam.*] Fallor, aut Tacitus ſcripſit, *potentia*. Quis enim alias iſte qui auxit? At genus illud dicendi perelegans; *Auxit potentia*, id eſt, Aucta eſt, ſignificatione occulta quadam patiendi. Cato in hoc ipſo verbo: *Eodem nomine complures ex agru acceſſita vere eo res eorum auxit.* Vellejus *Sedandi* verbum ſic uſurpat: *Poſtquam tempeſtas ſedavit, Adherbal taurum immolat.* Plautus *Leniendi*:

Dum hæ conſileſcunt turbæ atque iræ leniunt.

Et plures ejuſmodi Latinæ linguæ delicias guſtare tibi fas apud Agellium lib. 18. c. 12. Non diſſimile, quod in Thucydidæo charactere obſervat Dionyſius: ſæpe τὰ παθητικὰ ῥήματα, δραστήρια· τὰ δὲ δραστήρια, παθητικὰ eſſe. *Lipſius.*

Auxerat potentiam.] Mallet Lipſius, *potentia*, paſſiva ſignificatione verbi, *auxerat*. Sed vulgatam lectionem non improbo; cum non male etiam active intelligi poſſit, atque ad Cartiſmanduam referatur, quæ ſcil. ſibi ipſi potentiam auxerit. Sic Ann. XI. *nos virtutem auximus, Barbari ferociam infregere.* Vbi pariter Lipſius mallet, *virtute*. Pichena.

4 *Capto per dolum.*] 12. Annal. *Savillius.*

5 *Caractaco.*] Ita ſæpius nominatur à Tac. lib. 12. Vulgo, *Caratace*. Pichena.

6 *Brigantum defectione.*] Liber ſe-

alæque noſtræ, variis prœliis, exemere tamen periculo reginam: regnum Venuſio, bellum nobis relictum. Turbata per eoſdem dies Germania, & ſocordia ducum, 46
& ſeditione legionum. Externa vi, & perfidia ſociali, prope afflicta Romana res. Id bellum cum cauſſis & eventibus (etenim longius provectum eſt) [1] mox memorabimus. Mota & Dacorum gens, numquam fida, tunc ſine metu, abducto è Mœſia exercitu. Sed prima rerum, quieti ſpeculabantur: ubi flagrare Italiam bello, cuncta invicem hoſtilia, accepere; expugnatis cohortium alarumque hibernis, utraque Danubii ripa potiebantur. Iamque caſtra legionum exſcindere parabant, ni Mucianus ſextam legionem oppoſuiſſet, Cremonenſis victoriæ gnarus, ac ne externa moles utrimque ingrueret, ſi Dacus Germanuſque diverſi irrupiſſent. Affuit, ut ſæpe alias, fortuna populi Rom. quæ Mucianum vireſque Orientis illuc tulit: & quod Cremonæ interim tranſegimus. Fontejus Agrippa ex Aſia (proconſul eam provinciam annuo imperio tenuerat) Mœſiæ præpoſitus eſt: additis copiis è Vitelliano exercitu, quem ſpargi per provincias, & externo bello illigari, pars conſilii, paciſque erat. Nec ceteræ nationes ſilebant. Subita per Pontum arma barbarum manci- 47
pium, regiæ quondam claſſis præfectus, moverat. is fuit Anicetus [2] Polemonis libertus, præpotens olim, & poſtquam [3] regnum in formam provinciæ verterat, mutationis impatiens. Igitur Vitellii nomine, adſcitis gentibus quæ Pontum accolunt, corrupto in ſpem rapinarum egentiſſimo quoque, [4] haud temnendæ manus

regius. *Brigantum defectio.* Statque ſententia. *Rhenanus.*

1 *Mox memorabimus*] Libro 4. *Savillius.*

2 *Polemonis libertus, præpotens olim.*] Ingeminat Flor. *præpotens libertus olim*, ſed nihil mutavi. At Polemonis Regis Ponti meminit etiam libro 2. Ann. *Pichena.*

3 *Regnum in formam Provinciæ.*] Tempore Neronis. *Savillius.*

4 *Haud temnendæ manus auctor.*] Nos, *haud temnendæ manus ductor.* In MSC. volumine legitur, *tependæ ma-*

manus ductor, Trapezuntem [1] vetuſtam Aſiæ civitatem, à Græcis in extremo Ponticæ oræ conditam ſubitus irrupit. Cæſa ibi cohors; regium auxilium olim: mox donati civitate Romana, ſigna armaque in noſtrum modum; deſidiam licentiamque Græcorum retinebant. [2] Claſſi quoque faces intulit, [3] vacuo mari eludens, quia lectiſſimas Liburnicarum, omnemque militem Mucianus Byzantium adegerat. Quin & [4] barbari [5] contemptius vagabantur, fabricatis repente navibus, [6] quas *camaras* vocant, artis lateribus, lata alvo, ſine vinculo æris aut ferri connexa; & tumido mari, prout fluctus attollitur, ſumma navium tabulis augent, donec in modum tecti clau-

manus ductor. Poſſit legi; *haud pœnitenda manus.* Rhenanus.

1 *Vetuſtam admodum civit.*] In Florentino: *vetuſta mama civitatem.* Omnino leg. *vetuſtâ famâ.* Lipſius.

Vetuſtam admodum civitatem.] In MSC, volumine eſt, *vetuſta manum civitatem.* Forte ſcribendum, *vetuſtiſſimam civitatem.* Rhenanus. Vulgo, *vetuſtam admodum civitatem.* Quod & ineptum & à Cornelianis phraſib. alienum. Flor. *vetuſta mama civitatem.* Corrupte quidem, ſed veram, ni fallor, emendationem oſtendit, quam repoſui, *vetuſtam Aſiæ civit.* Pichena. Correxit ex MSC. Flor. Pichena, in quo erat *vetuſtam mama civit.* Vnde ego potius feciſſem; *vetuſta fama civitatem.* Inf. H. 4. 83. *Templum vetere fama.* Frienshemius.

2 *Claſſis quoque faces intulit.*] Nos, *claſſi.* Rhenanus.

3 *Vacuo mari eludens.*] Omnino *illudens* legendum. quod Lipſius ad marginem non male poſſe legi ait. *Acidalius.*

4 *Barbari.*] Alii præter eos, ut arbitror, qui ſe Aniceto ſociaverant, Achæi nempe, Heniochi, & Cercæi, alteram Ponti Euxini oram incolentes, atque ut refert Strabo libro 11. rapto viventes, quales hic deſcribuntur. *Savilius.*

5 *Contemptim vagabantur.*] Scripſi, *contemptius vag.* Rhenanus.

6 *Cameras vocant.*] Noſtraſne hæc vox? certe etiam hodie Cubilia tecta & clauſa Cameras vocamus. & ab ea ſimilitudine priſci, opinor, has naves. Strabo in deſcribenda Boſporana ora: Ἀκάτια ἔχουσι λεπτὰ, στενὰ, καὶ κοῦφα, ὅσον ἀνθρώπους πέντε καὶ εἴκοσι δεχόμενα. Καλοῦσι δ' αὐτὰ οἱ Ἕλληνες καμάρας. Vbi à gloſſula fortaſſe illæ voces, οἱ Ἕλληνες. Lipſius.

Quas cameras vocant.] Strabo l. 11. ἀκάτια πλοῖα λεπτὰ στενὰ καὶ κοῦφα, ὅσον ἀνθρώπους πέντε καὶ εἴκοσι δεχόμενα. σπανίως δὲ τριάκοντα δέξασθαι τοὺς πάντας δυνάμενα. Καλοῦσι δ' αὐτὰ οἱ Ἕλληνες καμάρας i. *navigia oblonga anguſta & levia, quorum alia viginti circiter homines caperent, raro aut ad ſummum 33. Græci vocant καμάρας.* Savillius. A Tacito longe diſſentit Ethicus Hiſter, qui ob hoc ipſum navigii genus ita nuncupatum, ait, quod more Camelorum in medio curvo colcherio, quaſi Cameli gibbum, feneſtras oblicas, & modicas, ad ventorum receptaculum haberet, camera ſurſum conſuta, unde nomen ha-

claudantur. Sic inter undas volvuntur, [1] pari utrimque prora, & mutabili remigio, quando hinc vel illinc appellere indiſcretum & innoxium eſt. Adver- 48
tit ea res [2] Veſpaſiani animum, ut vexillarios è legionibus, ducemque Virdium Geminum ſpectatæ militiæ deligeret. Ille incompoſitum & prædæ cupidine vagum hoſtem adortus, [3] cogit in naves: effectiſque raptim Liburnicis, aſſequitur Anicetum [4] in oſtio fluminis Cohibi, tutum ſub Sedochezorum regis auxilio, quem pecunia doniſque ad ſocietatem perpulerat. Ac primo rex minis armiſque ſupplicem tueri: poſtquam merces proditionis, aut bellum oſtendebatur; fluxa, ut eſt Barbaris, fide, pactus *Aniceti exitium*, perfugas tradidit, belloque ſervili finis impoſitus. Lætum ea victoria Veſpaſianum, cunctis ſuper vota fluentibus, Cremonenſis prœlii nuntius in Ægypto aſſequitur. Eo properantius Alexandriam pergit, ut fracto Vitellii exercitu, urbem quoque externæ opis indigam fame urgeret. Namque & Africam, eodem latere ſitam, terra marique invadere para-

habet, coriis magnis conjunctis. De hoc navigii genere vide ipſum Ethicum. *Lupanus.*

1 *Pari utrinque prora.*] Eandem navium formam in uſu fuiſſe apud Germanos Suiones auctor eſt Tac. de morib. Germ. *forma navium in eo differt, quod utrinque prora, paratam ſemper appulſui frontem agit.* Pichena.

2 *Veſpaſiani animum.*] Scribas, *ea res Veſpaſianum*, voce ſequenti inducta, brevius & verius. Ita loquitur Ann. 11. *Octo aquilæ petere ſilvas & intrare viſa, advertere Imperatorem.* Lipſius.

3 *Cogit in naves.*] Florent. *coëgit.* Pichena.

4 *Sedochezorum regis.*] Vatic. *Sedothezorum.* Rom. *Sedoteſorum.* Nullum hunc populum ego natum ſcio. *Lipſius.*

In oſtio fl. Cohibi, tutum ſub Sedochezorum.] Flumen Cohibus & Sedocheci populi illi in alta nocte & ſilentio apud ſcriptores. Notius equidem flumen reddi poſſe exiſtimo ſic legendo: *In oſtio fl. Chobi.* Sic appellat Arrianus in deſcript. Ponti Euxini: Ἀπὸ τοῦ Χαρίεντος, ἐς Χῶβον ποταμὸν εἰσπλεῦσαι. Populorum nomen ſi tam feliciter, quam audacter correxi, bene habet. Sic autem emendabam: *Sub Sedochi Lazorum regis auxilio.* Lazi populi Pontici, & ni fallor, Sarmatæ fuere, apud Ptolemæum, Plinium, Agathiam, Procopium, Stephanum. Trajani ævo Rex eorum Malaſſas fuit. Iul. Capitolinus de Anton. Pio: *Pacorum Regem Ladis dedit.* Vbi crediderim planiſſime legendum eſſe: *Pacorum Regem Lazis dedit.* Colerus.

parabat, clauſis annonæ ſubſidiis, inopiam ac diſcor-
49 diam hoſti facturus. Dum hac totius orbis mutatione fortuna imperii tranſit, Primus Antonius nequaquam pari innocentia poſt Cremonam agebat: ſatisfactum bello ratus, & cetera ex facili; [1]ſeu felicitas in tali ingenio avaritiam, ſuperbiam, ceteraque occulta mala patefecit. ut captam Italiam perſultare; ut ſuas legiones colere; omnibus dictis factiſque [2]viam ſibi ad potentiam ſtruere: utque licentia militem imbueret, [3]interfectorum centurionum ordines, legionibus offerebat. eo ſuffragio turbidiſſimus quiſque delecti. nec miles in arbitrio ducum, ſed duces militari violentia trahebantur. Quæ ſeditioſa, & corrumpendæ diſciplinæ, mox in prædam vertebat, nihil adventantem Mucianum veritus, quod exitioſius
50 erat quam Veſpaſianum ſpreviſſe. Ceterum [4]propinqua hieme, & humentibus Pado campis, expeditum agmen incedere. Signa aquilæque victricium legionum, milites vulneribus aut ætate graves, plerique etiam integri, Veronæ relicti: ſufficere cohortes alæque, & è legionibus lecti, profligato jam bello videbantur. [5]Vndecima legio ſeſe adjunxerat, initio cunctata; ſed proſperis rebus, anxia quod defuiſſet. Sex millia Dalmatarum, recens delectus, comitabantur. Ducebat Poppæus Silvanus conſularis: vis conſiliorum penes Annium Baſſum, legionis legatum. is Silvanum ſocordem bello, & dies rerum verbis terentem, ſpecie obſequi regebat, ad omniaque quæ agenda forent, quieta cum induſtria aderat. Ad has

1 *Ceu felicitas.*] Caſtigo *ſeu felicitas*, Rhenanus.

2 *Viam ſibi ad potentiam.*] Legendum eſſe *vim ſibi*, è MSS. docuimus 2 Obſerv. 14. *Gronovius.*

3 *Interfectorum centurionum ordines, legionibus offerebat.*] Hoc eſt, ut ipſæ legiones ſibi, quos vellent, centuriones eligerent. *Pichena.*

4 *Propinqua hieme.*] Muret. *propinquante.* Acidalius.

5 *Vndecima legio.*] Nuſquam de hac legione mentio ſupra, tamen credendum eſt, eam in Dalmatia remanſiſſe. nam ſup. lib. Dixit, Silvanum Dalmatiæ præfuiſſe. *Pichena.*

1 *Ad*

has copias, è claſſicis Ravennatibus legionariam militiam poſcentibus, optimus quiſque adſciti: Claſſem Dalmatæ ſupplevere. Exercitus duceſque [1] ad Fanum Fortunæ iter ſiſtunt, de ſumma rerum cunctantes, quod *motas ex urbe prætorias cohortes* audierant: & teneri præſidiis Apenninum rebantur; & ipſos [2] in regione bello attrita, inopia & ſeditioſæ militum voces terrebant, [3] *Clavarium* (donativi nomen eſt) flagitantium. nec pecuniam aut frumentum providerant: & feſtinatio atque aviditas præpediebant, dum quæ accipi poterant, rapiuntur. Celeberrimos au- 51
ctores habeo: tantam victoribus adverſus fas nefaſque irreverentiam fuiſſe, ut gregarius eques, occiſum à ſe proxima acie fratrem profeſſus, præmium à ducibus petierit. Nec illis aut honorare eam cædem, [4] jus hominum: aut ulciſci, ratio belli permittebat. [5] Diſtulerant tamquam majora meritum, quam [1] quæ

1 *Ad Fanum Fortunæ iter ſiſtunt.*] Vrbs ad Hadriaticum mare, quæ. *Fano* nunc dicitur. Moſque fuit veterum *Fanum* appellare oppida, in quibus dii vel deæ colebantur. Quare urbes, quibus à Sanctis nomen eſt, nos Latine *Fanum* vocabimus, ut in Picardia Sancti Quintini, Sancti Riheri oppida, *Fanum Quintini*, *Fanum Richeru* Latine appellabis. *Lupanus.*

2 *In regione.*] Male enim omnibus libris, *in legione.* Lipſius.

In legione bello attrita.] Faernus legebat, *in regione bello attrita.* Vrſinus.

3 *Clavarium.*] Quod prætextum & originem habuit, quaſi ad militares clavos, de quibus res jam nota. Simili forma Vnguentarium Plinius dixit, libro 11. Epiſt. 11. *Præterea acceperat ſeſtertium decem millia, fœdiſſimo quidem titulo, nomine Vnguentarii*, donationem ſcilicet à provincialibus factam in Legatum, ad unguenta. Sic in Suetonii Veſpaſiano; cap. VIII. *Claſſiarii petunt, conſtitui aliquid ſibi calcearii nomine.* Lipſius.

Clavarium.] Donativi nomen eſſe Tacitus auctor eſt. ipſe *clavem* in Conſtitutionibus Cæſarum legi, nomen cujuſdam indictionis extraordinariique tributi eſſe. Quapropter l. 12. Cod. Iuſt. tit. eſt, *de prætoribus & collatione & glebis, & clavi, & pholle, & VII. Solidorum functione.* Alciatus. Donativum ad emendos ſibi *caligares claves*: ut *calcearium* in Sueton. Veſp. 8. ad emendos calceos. *Savilius.*

4 *Ius hominum.*] Ius quod gentium dicitur: quod apud omnes homines natura duce peræque cuſtoditur: quod Cicero *jus naturæ*, vocat. *Ferretius.*

5 *Diſtulerant tanquam majora meritum.*] Ita Faernus legebat; non, *diſtulerunt.* ut habent vulgati. *Vrſinus.* Lege, *diſtulerunt.* Acidalius.

[1] quæ ſtatim exſolverentur. nec quidquam ultra traditur. Ceterum & prioribus civium bellis, par ſcelus inciderat. nam prœlio, quo [2] apud Ianiculum adverſum Cinnam pugnatum eſt, Pompejanus miles fratrem ſuum, dein cognito facinore, ſeipſum interfecit, ut Siſenna memorat, [3] tanto acrior apud majores, ſicut virtutibus gloria, ita flagitiis pœnitentia fuit. Sed hæc aliaque [4] ex veteri memoria repetita, quotiens res locuſque exempla recti, aut ſolatia mali poſcent,
52 haud abſurde memorabimus. Antonio ducibuſque partium, *præmitti equites, omnemque Umbriam explorari* placuit, *ſi qua Appennini juga clementius adirentur: acciri aquilas ſignaque, & quidquid Veronæ militum foret: Padumque & mare, commeatibus compleri.* Erant inter duces, qui necterent moras. quippe nimius jam Antonius, [5] & certiora ex Muciano ſperabantur.

Nam-

1 *Quæ ſtatim exſolverentur.*] Ita Flor. Vulgo, *exſolverent.* Pichena.

2 *Apud Ianiculum.*] Cum Tacito aut Siſenna potius conſentit Livius epitoma LXXIX. & alterum militem in Pompeji exercitu ſtatuit, alterum Cinnæ. At Valerius l. v. pro Cinna Sertorium ſubſtituit, cum quo & Oroſius ſentit libro VI. Bello Actiaco etiam idem eveniſſe, commemorat Epigramma vetus: quod vulgatum magno Scaligero debemus:

Mævius à caſtris miles melioribus auſus
Hoſtilem ſaltu præcipitare ratem,
In damnum felix, & victor ut impius eſſet,
Neſcius occiſo fratre ſuperbus erat.
Dum legit exuvias, hoſtiliaque arma revellit,
Fraternos vultus oraque nota videt.
Ille ferox. quid lenta manus nunc denique ceſſas?
Iuſtior hoſtis tibi qui moriatur adeſt.
Fraternam res nulla poteſt defendere cædem,
Mors tua ſola poteſt, morte levanda tua eſt.
Viximus adverſis, jaceamus partibus iiſdem.
Dixit: & in dubio eſt utrius enſe cadat.
Enſe meo morior maculato cæde nefanda?
Cui moreris, ferrum quo moriare, dabit.
Dixit, & in fratrem fraterno concidit enſe.
Victorem & victum condidit una manus. Lipſius.

3 *Tanto acrior apud majores, quod ſicut.*] Nos particula *quod* expuncta, ſic ſcripſimus: *Tanto acrior apud maiores ſicut virtutibus gloria, ita flagitii pœnitentia fuit.* Nam exemplar regium manifeſte habet *flagitii*, ut de flagitio occiſi fratris intelligas. *Rhenanus.*

4 *Ex veteri memoria petita.*] Caſtig. *repetita.* Mox eſt in exemplari regio, *poſcet.* Rhenanus.

5 *Et certiora de Muciano.*] Magis placet Florentinæ ſcriptio, *ex Muciano.* Ambigebant duces, quid facturi aut

Namque Mucianus tam celeri victoria anxius, & ni præſens urbe potiretur, expertem ſe belli gloriæque ratus, ad Primum & Varum media ſcriptitabat; *inſtandum cœptis*, aut rurſus *cunctandi utilitates* ediſſerens; atque ita compoſitus, ut ex eventu rerum adverſa abnueret, vel proſpera agnoſceret. Plotium Griphum, nuper ab Veſpaſiano [1] in ſenatorium ordinem additum, ac legioni præpoſitum, ceteroſque ſibi fidos, apertius monuit. Iique omnes, de feſtinatione Primi ac Vari ſiniſtre, & [2] Muciano volentia reſcripſere. Quibus epiſtolis Veſpaſiano miſſis, effecerat, ut non pro ſpe Antonii, conſilia [1] fa-

aut non facturi, ex ſequentibus: Mucianus adventabat, alter pæne Flavius; ergo ab illo certiores omnium futuri. *Lipſius.*

Certiora ex Mutiano ſperabantur.] Præpoſitionem *ex* ſuſtulimus. *Rhenanus.* Flor. *ex Mutiano* &c. non *de.* Pichena. Videbatur Antonius appetens novarum rerum, nec amplius Veſpaſiano fidus; quæ ſuſpitio inde orta, quod milites imperio regeret ambitioſo, *ut ſuas legiones colere, omnibus dictis, factiſque viam ſibi ad potentiam ſtruere*, qua etiam de cauſſa Piſo reus majeſtatis factus eſt 2 Ann. 55. Nectebant igitur mores nonnulli ex ducibus metuentes, ut ſequi Antonium eſſet perfidiæ conſcientiam ſubire. At Mutianum expectabant, de cujus fide non ſuſpicabantur. Scriptum eſt *certiora*, quod qui præſentia ſpe futurorum faſtidio habent, incerta præ certis ſequi videntur. Salluſt. Cat. *incerta pro certis bellum quam pacem malebant.* Vel duces ob Antonii faſtum & impotentiam ægre eum ſequebantur, *quippe nimius jam Antonius.* præſertim quod nec magni jam facerent ea, quæ ſibi Antonius indulgebat, nam certiora & firmiora ſperabant à Mutiano, quippe qui dux primarius erat, & credebatur acta Primi pro irritis habiturus. At propius vero accedemus, ſi dicamus duces expectaſſe Mutianum, ut ejus juſſa ſine hæſitatione exequerentur. Nam is abſens ita ſe gerebat. *ut ex eventu rerum adverſa abnueret, vel proſpera agnoſceret.* Verum vir Doctiſſ. mavult *rectiora* quaſi dicta ſint de virtutibus Muciani in comparationem vitiorum Primi. verum de Licinio jam legi *palam laudares, ſecreta male audiebant.* Salinerius.

1 *In Senatorium ordinem.*] Sic Florentin. Antea, *in Senatorum.* Pichena.

2 *Muciano volentia.*] Ita libri. Salluſtianum videtur: *Pompejus multis ſuſpicionibus volentia plebi facturus habebatur.* Beatus tamen *volenti* maluit. *Lipſius.*

Muciano volentia reſcripſere.] Caſtigavimus, *Muciano volenti ſcripſere*, hoc eſt gratia reſcripſere. Redolet Helleniſmum hæc locutio. Non prorſum abſimilis illis, *Hæc atque talia plebi volenti fuere.* Item *remanere & in verba Veſpaſiani adigi volentibus.* In vita Agric. *Ut quibus bellum volentibus erat.* Sane quantum ad dativum *volenti* attinet quod Græcis eſt βουλομένῳ meminimus ſupra. *Rhenanus.* Ex Flor. *volentia reſcripſere.* Vulgo, *ſcripſere.* Pichena. Si ſtandum fidei edit. Rom. reſtituendum *ſcribere*, quod

heic

53 [1] factaque ejus æſtimarentur. Ægre id pati Antonius, & culpam in Mucianum conferre, cujus criminationibus [2] coaluiſſent pericula ſua. nec ſermonibus temperabat, [3] immodicus lingua, & obſequii inſolens. litteras ad Veſpaſianum compoſuit, jactantius quam ad principem, nec ſine occulta in Mucianum inſectatione; *Se Pannonicas legiones in arma egiſſe: ſuis ſtimulis excitos Mœſiæ duces: ſua conſtantia perruptas Alpes: occupatam Italiam: interſepta Germanorum Rhætorumque auxilia. Quod diſcordes diſperſaſque Vitellii legiones equeſtri procella; mox peditum vi, per diem noctemque fudiſſet, id pulcherrimum, & ſui operis. Caſum Cremonæ bello imputandum: majore damno, plurium urbium excidiis, veteres civium diſcordias reipublicæ ſtetiſſe. Non ſe nuntiis neque epiſtolis, ſed manu & armis imperatori ſuo militare. neque officere gloriæ eorum, qui Aſiam interim compoſuerint:* [4] *illis Mœſiæ pacem, ſibi ſalutem ſecuritatemque Italiæ, cordi fuiſſe. Suis exhortationibus Gallias Hiſpaniaſque validiſſimam terrarum partem, ad Veſpaſianum converſas. Sed cecidiſſe in irritum labores; ſi præmia periculorum ſoli aſſequantur, qui periculis non aſfuerint.* Nec fefellere ea Mucianum. inde graves ſimultates: quas Antonius ſimplicius; Mucianus callide, eoque implacabilius nu-
54 triebat. At Vitellius, fractis apud Cremonam rebus, nuntios cladis occultans, ſtulta diſſimulatione, remedia

heic altero aliquantum ſuavius. *Gruterus.*

1 *Factaque ejus.*] In exemplari regio eſt, *aut facta ejus.* Rhenanus.

2 *Coaluiſſent pericula ſua.*] Vix eſt ut ipſa res hanc ſcriptionem toleret. nec enim opinor timuiſſe Antonium à Muciani criminationibus, neque etiam hoc in litteris ad Veſpaſianum queritur, ſed tantum præmia, quæ meruerat, intercipi. huc etiam modo dixit: *conſilia ejus factaque non perinde æſtimari.* quapropter legendum cenſeam, *evilviſſent pericula ſua.* Pericula pro rebus fortiter geſtis, ut mox, *præmia periculorum.* & ſupra 2, 60. *fidem atque pericula pollicentur.* Ea autem nunc non ut debebant æſtimari, ſed viliſcere queritur. *Frenſhemius.*

3 *Immodicus lingua & obſequii inſolens.*] Vulgo, *linguæ.* & utrumque à Tacito uſurpatur. prætuli tamen Flor. lectionem, quam & Venetus agnoſcit. *Pichena.*

4 *Illis Mœſiæ pacem.*] Refertur ad id quod ſupra dixit, Dacorum gentem in Mœſiam irrupiſſe, & à Muciano compreſſam. *Pichena.*

1 No-

dia potius malorum quam mala differebat. Quippe confitenti conſultantique ſupererant ſpes vireſque: cum è contrario læta omnia fingeret, falſis ingraveſcebat. Mirum apud ipſum de bello ſilentium: prohibiti per civitatem ſermones, eoque plures: ac ſi liceret, vera narraturi; quia vetabantur, atrociora vulgaverant. Nec duces hoſtium augendæ famæ deerant, captos Vitellii exploratores, circumductoſque, ut robora victoris exercitus noſcerent, remittendo: quos omnes Vitellius ſecreto percunctatus, interfici juſſit. [1] Notabili conſtantia centurio Iulius Agreſtis, poſt multos ſermones quibus Vitellium ad virtutem fruſtra accendebat, perpulit, [2] ut ad vires hoſtium ſpectandas, quæque apud Cremonam acta forent, ipſe mitteretur. Nec exploratione occulta fallere Antonium tentavit, ſed *mandata imperatoris ſuumque animum* profeſſus, *ut cuncta viſeret*, poſtulat. Miſſi, qui locum prœlii, Cremonæ veſtigia, captas legiones oſtenderent. Agreſtis ad Vitellium remeavit, abnuentique *vera eſſe* [3] *quæ referret*, atque ultro *corruptum* arguenti; *quandoquidem*, inquit, [4] *magno documento opus eſt, nec alius jam tibi aut vitæ, aut mortis meæ uſus, dabo cui credas.* atque ita digreſſus, voluntaria morte dicta firmavit. Quidam *juſſu Vitellii interſectum*, de *fide conſtantiaque* eadem tradidere. Vi- 55
tellius ut è ſomno excitus, *Iulium Priſcum, & Alphenum Varum, cum XIV prætoriis cohortibus, & omnibus equitum alis obſidere Apenninum* jubet. [5] Secuta è claſſicis

cis

1 *Notabili conſtantia.*] Sueton. Oth. 10. & poſt eum Zonaras, Othoni id tribuit in priori bello, circumſtantiis modice diſcrepantibus. *Savilius.*

2 *Vt ad vires hoſtium ſpectandas.*] Particulam *ut* expunximus. nam ſubintelligitur. *Rhenanus.* Illud, *ut*, additum ex Flor. *Pichena.* Muretus, *ut ad vires* &c. Nihil opus. *Acidalius.*

3 *Quæ afferret.*] Nos, *referret.* Rhenanus. Muret. *adferret.* Neque hoc opus. *Acidalius.*

4 *Magno documento opus.*] Addidimus verbum *eſt.* Rhenanus.

5 *Secuta è claſſicis legio.*] Supra dixit c. 50. *è claſſicis Ravennatibus legionariam militiam poſcentibus optimus*

cis legio. Tot millia armatorum, lecta equis viriſque, ſi alius dux foret, inferendo quoque bello ſatis pollebant. Ceteræ cohortes, ad tuendam urbem L. Vitellio fratri datæ. Ipſe nihil è ſolito luxu remittens, & diffidentia properus, feſtinare comitia, quibus conſules [1] in multos annos deſtinabat: fœdera ſociis; Latium externis dilargiri: his [2] tributa dimittere; alios immunitatibus juvare: denique nulla in poſterum cura, lacerare imperium. Sed [3] vulgus ad magnitudinem beneficiorum aderat: ſtultiſſimus quiſque pecuniis mercabatur: apud ſapientes caſſa habebantur, quæ neque dari, neque accipi, ſalva republica poterant. Tandem flagitante exercitu [4] qui Mevaniam inſederat, magno ſenatorum agmine, quorum multos ambitione, plures formidine trahebat: in caſtra venit, incertus ani-
56 mi, & infidis conſiliis obnoxius. Concionanti (prodigioſum dictu) tantum fœdarum volucrum ſuper-

mus quiſque adſciti. Hic è claſſicis legionem ſcribit, utrobique an de militibus claſſis, an de navalibus miniſtris ſeu remigibus ſit intelligendum, indagandum. Hos *claſiarios* vocavit Sueton. in Galb. 12, in Tib. 62. in Oth. 8. & Veſpaſ. 8. Hircius lib. 3. bell. civ. *Aqua prohibere claſſiarios inſtituit.* His ſic ſe habentibus, ſi demus, *claſſicos* Tacito eoſdem eſſe, quos *claſſiarios* Suetonius & Hircius appellavere, conſtat nautas, remiges, & navium miniſtros quoſcumque in legionem militarem redactos. Si verò à largiori ſignificatione *claſſicos* acceperimus pro his omnibus; qui claſſi inſerviunt, dubio procul & milites claſſi aſſignati ſub eadem voce continebuntur. Nam & apud IC. *in l. unica C. de claſſic. lib. 2. & C. Theod. eodem l. unica claſſici milites* ſunt deputati navibus. Quimimo & *claſſiarios* quandoque nuncupatos obſervamus apud Lamprid. in Comm. 15. *Marc. Donatus.* Muret. *ſecuta claſſica legiones.* Neſcio, an è libris & hiſtoriæ fide. *Acidalius.*

1 *In multos annos.*] Sueton. Vit. 11. *Comitia in decem annos ordinavit, ſeque perpetuum Conſulem.* Savillius.

2 *Tributa dimittere.*] Viri eximii repoſitum eunt: *remittere,* & hoc quidem vult auctor; ſed idem manet retento altero, ut pluribus oſtendi in Suſpicionibus. *Gruterus.*

3 *Vulgus ad magnitudinem beneficiorum aderat.*] Neſcio quid ſibi Flor. velit, in quo corrupte legitur, *haberat.* Pichena. Videtur ſignificare *hiabat.* nam hoc verbum alibi quoque ſic corruptum nos inveniſſe meminimus. *Gronovius.*

4 *Qui Mevaniam inſederat.*] Vocula addita è libris. *Lipſius.*

Qui Mevaniam inſederat.] Pronomen relativum *qui* ſubmovimus. nam hæc clauſula, *Mevaniam inſederat,* per parentheſim interjecta eſt: & ſub-

pervolitavit, ut nube atra [1] diem obtenderent. Acceſſit [2] dirum omen; profugus altaribus taurus, diſjecto ſacrificii apparatu, [3] longe, nec ubi feriri hoſtias mos eſt, confoſſus. Sed præcipuum ipſe Vitellius oſtentum erat, ignarus militiæ, improvidus conſilii. *quis ordo agminis, quæ cura explorandi, quantus urgendo trahendove bello modus*, alios rogitans; & ad omnes nuntios, vultu quoque & inceſſu trepidus; dein temulentus. Poſtremo tædio caſtrorum, & audita defectione Miſenenſis claſſis, Romam revertit, recentiſſimum quodque vulnus pavens, ſummi diſcriminis incurioſus. Nam cum tranſgredi Apenninum integro exercitus ſui robore, & feſſos hieme atque inopia hoſtes aggredi, in aperto foret; [4] dum diſpergit vires, acerrimum militem, & uſque in extrema obſtinatum, trucidan-

ſubintelligitur *Mevaniam inſederat* ſ. is exercitus. *Rhenanus.*

1 *Diem obtenderent.*] Bene ita libri, non, *obtunderent*, ut viſum Beato. Quibuſdam ſcriptum, *nube radium obtunderent*. vitioſe. *Lipſius.*

Diem obtenderent.] Scripſimus, *obtunderent*. Obtunditur lux & fulgor per obumbrationem. *Rhenanus.* Verbum *obtenderent* è MS. placitum Lipſio, non *obtunderent*. quod ego Rhenano potius aſſentiar retinendum. Valet, hebetarent, obſcurarent. Ac ſi *obtenderent*, malis, mutandæ & reliquæ voces, legendumque: *ut nubem atram diei obtenderent*. quod mihi non adeo probetur. *Acidalius.*

2 *Dirum omen.*] Si in ſacrificiis victima fugiſſet, malum id Romanis omen erat. Titus paullo ante mortem *Sabinos petit*, ait Sueton. 10. *aliquanto triſtior, quod ſacrificanti hoſtia aufugerat.* Idem Iul. 59. Et Galb. 18. Feſtus: *piacularia vocabant, quod ſacrificantibus triſtia portendebant: cum aut hoſtia ab ara profugiſſet, aut percuſſa mugitum dediſſet, aut in aliam partem corporis quam oporteret decidiſſet.* Plin. 8, 45. *Notatum eſt vitulos ad aras humeris hominum allatos non litare, ſicut nec claudicante, nec aliena hoſtia deos placari, nec trahente ſe ab aris.* Savillius.

3 *Longe, nec ubi feriri.*] Præivit ad emendationem hanc Vatic. qui refert, *longe necui feriri.* Nam alii libri hic mutili. Ominoſum vero antiquitus, ſi hoſtia fugiſſet, nec ſuo loco, id eſt ante aram cæſa fuiſſet, Feſtus: *Piacularia appellabant, quæ ſacrificantibus triſtia portendebant, cum aut hoſtia ab ara profugiſſet, aut percuſſa mugitum dediſſet, aut in aliam partem corporis quam oporteret, cecidiſſet.* Plinius: *Notatum eſt vitulos, ad aras humeris hominis allatos, non fere litare: ſicut nec claudicante, nec aliena hoſtia deos placari, nec trahente ſe ab aris.* Lipſius.

Longe quam ubi feriri hoſtias mos eſt.] Delevi particulam *quam*. *Longe*, id eſt procul ab eo loco, ubi feriri hoſtias mos eſt. *Rhenanus.* Lipſius è Vat. recte. Nec male Muretus, *longe quam ubi feriri.* Acidalius.

3 *Dum diſpergit vires.*] Quibuſdam

dandum, cupiendumque tradidit, peritiſſimis cen-
turionum diſſentientibus, & ſi conſulerentur, vera
dicturis. [1] Arcuere eos intimi amicorum Vitellii,
ita formatis principis auribus, ut aſpera quæ utilia,
nec quidquam niſi jocundum & [2] læſurum accipe-
57 ret. Sed claſſem Miſenenſem (tantum civilibus diſ-
cordiis etiam ſingulorum audacia valet) Claudius
Faventinus centurio, per ignominiam à Galba di-
miſſus, ad defectionem traxit, fictis Veſpaſiani epi-
ſtolis pretium proditionis oſtentans. Præerat claſſi
Claudius Apollinaris, neque fidei conſtans, neque
ſtrenuus in perfidia. & [3] Apinius Tiro prætura fun-
ctus, ac tum forte Minturnis agens, ducem ſe de-
fectoribus obtulit. à quibus municipia coloniæque
impulſæ, præcipuo Puteolanorum in Veſpaſianum
ſtudio; contra Capua Vitellio fida, municipalem
æmulationem bellis civilibus miſcebant. Vitellius
Claudium Iulianum (is nuper claſſem Miſenenſem
molli imperio rexerat) permulcendis militum ani-
mis delegit. data in auxilium urbana cohors, &
gladiatores, quibus [4] Iulianus præerat. [5] Vt col-
lata utrimque caſtra, haud magna cunctatione Iu-
liano in partes Veſpaſiani tranſgreſſo, Tarracinam
occupavere, mœnibus ſituque magis, quam ipſorum
58 ingenio tutam. [6] Quæ ubi Vitellio cognita, parte
co-

dam ſecum Romam aſſumptis; ſed inprimis, quod ab exercitu cum fratre dimitteret, ut paulo poſt apparet, ſex cohortes, & quingentos equites in Campaniam. *Savilius.*

1 *Arcuere eos.*] Verè, non *arguere.* Lipſius.

2 *Læſurum acciperet.*] Faërnus legebat, *acciperent*, ad aures referens. *Vrſinus.* Sive *acciperent.* aures nempe. *Acidalius.*

3 *Apinius Tiro.*] Aliter nomen illud concepit edit. Rom. in ea enim *Aponius*, & vero nomen iſtud notius Romanis altero; quod neſcio an alibi adhuc inveniatur. *Aponii* omnes libros, omnia marmora occupat: & vel quinquaginta ſuffecerit inſcriptionum noſtrarum vere theſaurus. *Gruterus.*

4 *Iulianus praerat.*] Mirum, ni ille ipſe Iulianus, qui Plinio *curaſſe* dicitur *munus gladiatorium Neronis.* lib. XXXVII. cap. III. *Lipſius.*

5 *Et collata utrimque caſtra.*] Caſtig. *ut collata* &c. *Rhenanus.*

6 *Quæ ubi Vitellio cognita.*] MSC. exemplar non habet, *ubi.* Poſſunt ſic diſtin-

copiarum Narniæ cum præfectis prætorii relicta, L. Vitellium fratrem, cum ſex cohortibus & quingentis equitibus, ingruenti per Campaniam bello oppoſuit. Ipſe æger animi, ſtudiis militum & clamoribus populi arma poſcentis refovebatur: dum vulgus ignavum, & nihil ultra verba auſurum, falſa ſpecie, [1] *exercitum* & *legiones* appellat. Hortantibus libertis (nam amicorum ejus quanto quis clarior, minus fidus) *vocari tribus* jubet, [2] dantes nomina ſacramento adigit. Superfluenti multitudine, curam delectus in conſules partitur. Servorum numerum, & [3] pondus argenti ſenatoribus indicit. equites Romani obtulere *operam pecuniaſque*, etiam libertinis idem munus ultro flagitantibus. [4] Ea ſimulatio, officia metu profecta, verterat in favorem. Et plerique haud perinde Vitellium, quam caſum locumque principatus miſerabantur. nec deerat ipſe vultu, voce, lacrymis, miſericordiam elicere, largus promiſſis, &, quæ natura trepidantium eſt, immodicus. Quin & [5] *Cæſarem* ſe dici voluit, aſpernatus antea. ſed tunc, ſuperſtitione nominis, & quia in metu conſilia prudentium, & vulgi rumor juxta audiuntur. Ceterum ut omnia inconſulti impetus cœpta, initiis valida, ſpatio langueſcunt, dilabi paulatim ſenatores, equiteſque, primo cunctanter & ubi ipſe non ade-

diſtingui verba: *Quæ Vitellio cognita.* Subaudi, ſunt. Parte cop. *Rhenanus.*

1 *Exercitum & legiones appellat.*] Rectius Flor. *exercitum*, quam vulgati, *exercitus.* Pichena.

2 *Dantes nomina ſacramento adigit.*] In MSC. exemplari eſt, *dat nomina.* Forte ſcribendum & diſtinguendum, *dant nomina, ſacramento adigit.* Rhenanus.

3 *Pondus argenti Senatoribus inducit.*] Nos, *indicit.* Idem.

4 *Ea ſimulatio, officia metu profecta verterat in favorem.*] Egregie hæc verſa ſunt Italice, peſſime Gallice: neque enim Vitellii heic ulla interpretatio; ſed Senatores antea obſequioſi metu, ſponte animum talem induunt: hoc eſt, cum viderent equites Romanos & libertinos nihil non ultro offerre Vitellio, & ipſi quaque ſervos ponduſque argenti indictum, libentes produxere in medium. *Gruterus.*

5 *Cæſarem ſe dici voluit.*] Sueton. Vit. 8. *Cognomen Germanici delatum ab univerſis cupide recepit, Auguſti diſtulit, Cæſaris in perpetuum recuſavit.*

aderat; [1] mox contemptim & ſine diſcrimine, donec
Vitellius pudore irriti conatus, [2] quæ non daban-
59 tur remiſit. Vt terrorem Italiæ [3] poſſeſſa Mevania, ac
velut renatum ex integro bellum intulerat; ita haud
dubium erga Flavianas partes ſtudium, tam pavidus
Vitellii diſceſſus addidit. [4] erectus Samnis, Peli-
gnuſque, & Marſi, æmulatione, quod Campania
prævenilſet, ut in novo obſequio ad cuncta belli mu-
nia acres erant. Sed fœda hieme per tranſitum A-
pennini conflictatus exercitus: & vix quieto agmine
[1] ni-

Savillius. Recuſaverat ante 2. hiſt. *præmiſit in urbem edictum, quo vocabulum Auguſti differret, Cæſaris non reciperet.* Adverſatur Suetonius Vit. 8. non iterabo jam mihi dicta ad lib. 1. ann. c. 5. *Salinerius.*

1 *Conterriti, mæſtive.*] E Florentino, in quo eſt, *contempti meſtine*, Pichena emendat: *contemptim & ſine diſcr.* Belle, belle. *Lipſius.*

Mox contemptim & ſine diſcrimine.] Vulgati omnes corrupte, *mox conterriti mæſtive diſcrimine.* Flor. mihi veram lectionem oſtendit, in quo legitur; *mox contempti maſtine diſcrimine.* Pichena. Miraculum eſt nemini ſcripturam hanc ineptiſſimam, vel quaſi dicis cauſa, raptam in jus, ante Pichenam. Sane boni ſucci nulla in eis guttula. Vatic. edit. proxime accedit ad autographum Florentinum, habetque, *contenti mæſtive diſcrimine.* è quibus nihil elicio melius quam quod venit in mentem Pichenæ. *Gruterus.*

2 *Quæ non dabantur, remiſit.*] Codex Matthiæ Corvini, *Quæ non dabantur, omiſit.* Adhuc nullus commodus ſenſus elici poteſt. Pro *non dabantur*, lego, *nunciabantur*, & bene habebit locus. *Quæ nuntiabantur, omiſit*; hoc eſt, omiſit punire ſenatores equiteſque, de quibus nunciatum foret, quod è caſtris ſe ſubduxiſſent. *Rhenanus.* Flor. *quæ non dabantur, remiſit.* Vulgo, *omiſit.* Pichena. Apage iſtud *omiſit*, natum è cod. Budenſi, reſtituatur mſ. omnium editionumque, *remiſit.* alia enim longe vis in hac voce, quam altera. Sed ignoſcendum Rhenano, qui ne per ſomnium adſecutus loci hujus ſententiam; utique cum & *dabantur* mutet in *nuntiabantur*: quod nullo modo tolerari poteſt circa Vitellium, imperantem plus precario. *Gruterus.*

3 *Poſſeſſa Mevania.*] Muret. *obſeſſa.* male. *Poſſeſſa* eſt noſtro occupata. Sic c. 8. hujus lib. *Poſſeſſa ipſo tranſitu Vincentia.* Et Mevaniam jam exercitus inſederat: quod paullo ſuperius narravit. *Acidalius.*

4 *Ereptus Samnis.*] In Florentino, *erectus*: ſed illud placet, ereptum nempe Vitellio, qui poſſidebat. Aut ſi *erectus*, capi licet animis erectos ob Vitellii diſceſſum, & ſic defeciſſe. *Lipſius.*

Erectus Samnis, Pelignuſque, & Marſi, æmulatione.] Repoſui, *erectus*, ex Flor. procul dubio rectius quam, *ereptus*, ut in vulgatis. Non enim vi, ſed ſponte hi populi ad Veſpaſianum defecere, Campanorum æmulatione. *Pichena.* Lego, *Erectus Samnis Pelignuſque: & Marſi, æmulatione* &c. Ait Samnitas Pelignoſque erecto erga Veſpaſianum ſtudio fuiſſe. Quæ interpretatio pendet è præcedentibus verbis: *ita haud dubium erga Flavianas partes ſtudium tam pavidus Vitellii diſceſſus addidit.* Acidalius.

1 Na-

[1] nives eluctantibus, patuit quantum diſcriminis adeundum foret, ni Vitellium retro fortuna vertiſſet. quæ Flavianis ducibus non minus ſæpe quam ratio affuit. Obvium illic Petilium Cerialem habuere, agreſti cultu, & [2] notitia locorum cuſtodias Vitellii elapſum. Propinqua affinitas Ceriali cum Veſpaſiano, nec ipſe inglorius militiæ; eoque inter duces aſſumptus eſt. *Flavio quoque Sabino, ac Domitiano patuiſſe effugium*, multi tradidere. Et miſſi ab Antonio nuntii, per varias fallendi artes penetrabant, *locum ac præſidium* monſtrantes. Sabinus *inhabilem labori & audaciæ valetudinem* cauſſabatur: Domitiano aderat animus: ſed cuſtodes à Vitellio additi, quamquam *ſe ſocios fugæ* promitterent, tamquam inſidiantes timebantur. Atque ipſe Vitellius, reſpectu ſuarum neceſſitudinum, nihil in Domitianum atrox parabat.

Duces partium ut Carſulas venere, paucos ad re- 60
quiem dies ſumunt, donec aquilæ [3] ſignaque legionum aſſequerentur: & locus ipſe caſtrorum placebat, late proſpectans; tuto copiarum aggeſtu; florentiſſimis pone tergum municipiis. ſimul colloquia cum Vitellianis decem millium ſpatio diſtantibus, & proditio ſperabatur. Ægre pati miles, & victoriam malle quam pacem. ne ſuas quidem legiones opperiebantur, ut prædæ, quam periculorum ſocias. Vocatos ad concionem Antonius docuit; *eſſe adhuc Vitellio vires*, [4] *ambiguas ſi deliberarent; acres ſi deſperaſ-*

1 *Nive ſe eluctantibus.*] Caſtigavi, quemadmodum eſt in volumine Budenſi, *nives eluctantibus.* Sic in vita Agric. *Super virtutem hoſtium, locorumque difficultates eluctatus.* Eodem modo lib. 1. Hiſt. *Immenſa viarum ſpatia, ægre ſub armis eniterentur.* Et hoc loco poſt: *Cuſtodias Vitellii elapſus.* lib. 4. Ann. *Ejuſque ſtatuam vim ignium bis elapſam.* Rhenanus.

2 *Notitia locorum.*] In volumine Bud. legitur, *noctu locorum.* Forte, *notu*, pro notione ſeu notitia. *Rhenanus.*

3 *Signaque legionum aſſequerentur.*] Abſolute uſurpat *aſſequi.* Idem.

4 *Ambiguas, ſi deliberarent; acres, ſi deſperaſſent.*] Deſperatio enim temeritatem parit, & ex ea vires augentur. Livius lib. 10. *quod vix Roma-*

raſſent. Initia bellorum civilium fortunæ permittenda; victoriam conſiliis & [1] ratione perfici. Iam Miſenenſem claſſem & pulcherrimam Campaniæ oram deſciviſſe: nec plus è toto terrarum orbe reliquum Vitellio, quam quod inter Tarracinam Narniamque jaceat. Satis gloriæ prœlio Cremonenſi partum; & exitio Cremonæ, nimium invidiæ: ne concupiſcerent Romam capere potius, quam ſervare majora illis præmia, & multo maximum decus, ſi incolumitatem ſenatui populoque Rom. ſine ſanguine
61 *quæſiſſent.* His & talibus mitigati animi. Nec multo poſt legiones venere. Et terrore famaque aucti exercitus, Vitellianæ cohortes nutabant, nullo in bellum adhortante, multis ad tranſitionem, qui ſuas centurias turmaſque [2] tradere, donum victori, & ſibi in poſterum gratiam, certabant. Per eos cognitum eſt, *Interamnam proximis campis præſidio quadringentorum equitum teneri.* [3] Miſſus extemplo Varus, cum expedita manu, paucos repugnantium interfecit: plures abjectis armis, veniam petivere: qui-

dam

manus totiens victor auderet, auſi Samnites ſunt (tantum deſperatio ultima temeritatis facit) caſtra Romana oppugnare. lib. 47. *coactus ergo periculo militum Prætor, receptui cani juſſit, ne objiceret incautos furentibus deſperatione ac rabie.* Tac. infra lib. 4. *Vicit ratio parcendi, ne ſublata ſpe veniæ, pertinacia accenderentur.* Pichena. Malim, *deliberaret*, itemque, *deſperaſſet*. Acidalius.

1 *Ratione perfici.*] Vulgati, *proficiſci*; ſcripti, *profici*. ex quo nobis *perfici* viſum facere. *Lipſius.*

2 *Tradere donum victori, & ſibi in poſterum gratiam certabant.*] Suſpecta mihi vox extrema, tanquam à gloſſographo. Comparet quidem in editionum prima, ſed & eadem præfert, *tradidere*, quod veriſſimum puto; dummodo ſic porro diſtinguatur; *tradidere; donum victori, & ſibi in poſterum gratiam.* *Per eos &c.* Conſtructio quidem non videtur procedere: ſed eadem ei difficultas, manente illo, *certabant*. ſimillima autem periodus noſtro lib. 1. Hiſt. 44. *Omneſque conquiri & interfici juſſit; non honore Galbæ, ſed tradito principibus more, munimentum ad præſens; in poſterum ultionem.* lib. 4. Hiſt. 18. *Matrem ſuam ſororeſque ſimul omnium conjuges parvoſque liberos, conſiſtere à tergo jubet; hortamenta victoriæ, vel pulſis pudorem.* Eadem ratione locutus, lib. 2. Hiſt. 78. *Nec ſimulacrum Deo aut templum, ſic tradidere majores, aram tantum & reverentiam.* quæ mutatum eunt noſtri Critici, ſed in pejus. Sæpius hoc modo Tacito ſcriptum, quæ facile invenit quivis attentior lector. *Gruterus.*

3 *Miſſus exemplo Varus.*] Nos, *miſſus extemplo Varus.* Rhenanus.

1 *Præ-*

dam in caſtra refugi, cuncta formidine implebant, augendo rumoribus virtutem copiaſque hoſtium, quo amiſſi præſidii dedecus lenirent. Nec ulla apud Vitellianos flagitii pœna: & [1] præmiis defectorum, verſa fides, [2] ac reliquum perfidiæ certamen, crebra transfugia tribunorum centurionumque. nam gregarius miles induruerat pro Vitellio: donec Priſcus & Alphenus deſertis caſtris ad Vitellium regreſſi, pudore proditionis cunctos exſolverent. Iiſdem diebus Fabius Valens 62
Vrbini in cuſtodia interficitur. Caput ejus Vitellianis cohortibus oſtentatum, ne quam ultra ſpem foverent. nam *pervaſiſſe in Germanias Valentem, & veteres illic novoſque exercitus ciere* credebant. Viſa cæde in deſperationem verſi. & Flavianus exercitus, [3] immane quantum animo exitium Valentis, ut finem belli accepit. Natus erat Valens Anagniæ, equeſtri familia, procax moribus, neque abſurdus ingenio famam urbanitatis per laſciviam petere. [4] Ludicro Iuvenalium ſub Nerone, velut ex neceſſitate, mox ſponte mimos actitavit, ſcite magis quam probe. Legatus legionis & fovit Virginium, & infamavit. [5] Fontejum Capitonem

1 *Præmiis defectorum, vera fides.*] De mendo ſuſpicionem facit Florent. apud quem corrupte legitur, *ũba fides.* tamen ſenſus videtur: Vitelliani flagitia non puniunt: contra, ad Flavianos deficientibus præmia cum fide exſolvuntur. *Pichena.* Legendum eſſe, *præmiis defectorum verſa fides*, ſatis oſtendunt ſequentia, *& reliquum perfidia certamen.* Alii non recte: *vera fides*, quam lectionem & Flor. ſuſpectam reddit, qui præfert; *ũba fides.* nempe ea nota, qua ſyllabam *ver* exprimere conſueverant illius ætatis librarii. *Freinshemius.* Vide, quæ ſcripſimus Obſerv. 3, 10. *Gronovius.*

2 *Ac reliquum perfidia certamen, verba transf.*] Delibero an mutem, *Acre igitur perfidiâ certamen: crebra transf.* Acidalius.

3 *Immane quantum animo exitium Valentis.*] Niſi me Tacitus fallit, vocula hic excidit. Repono; *im. q. an. auctus, exitium Valentis.* Vitellianis animus periit, Flavianis crevit. Initio lib. 2. *Titus aucto animo ad patrem pervectus.* Idem.

4 *Ludicro Iuvenalium.*] Hoc malui, quam quod vulgo eſt *Iuvenum.* Lipſius.

5 *Fontejum Capitonem in proditionem corruptum.*] Hæc clauſula, *in proditionem*, non eſt in libro regio. *Rhenanus.* Auctiores vulgati, *in proditionem corruptum.* Sed cum ea verba abſint à Florentino, à Veneto, & à Rhenani etiam codicibus, atque aliena videantur;

tonem corruptum, ſeu quia corrumpere nequiverat, interfecit. Galbæ proditor, Vitellio fidus, & alio-
63 rum perfidia illuſtratus. Abrupta undique ſpe Vitellianus miles tranſiturus in partes, [1] id quoque non ſine dedecore, ſed ſub ſignis vexilliſque in ſubjectos Narniæ campos deſcendere. Flavianus exercitus, [2] ut ad prœlium intentus ornatuſque, denſis circa viam ordinibus, adſtiterat. Accepti in medium Vitelliani. & circumdatos, Primus Antonius clementer alloquitur. *pars Narniæ; pars Interamnæ ſubſiſtere* juſſi. relictæ ſimul è victricibus legiones, neque quieſcentibus graves, & adverſus contumaciam validæ. Non omiſere per eos dies Primus ac Varus crebris nuntiis *ſalutem*, *& pecuniam*, *&* [3] *ſecreta Campaniæ*, offerre Vitellio, *ſi poſitis armis, ſeque ac liberos ſuos Veſpaſiano permiſiſſet.* In eundem modum & Mucianus compoſuit epiſtolas: quibus plerumque fidere Vitellius; ac *de numero ſervorum*, [4] *electione litorum* loqui.

Tanta

tur? gloſſema fuiſſe cenſeo, ſuſtulique. *Pichena.*

1 *Id quoque non ſine dedecore.*] Muretus, *decore.* Male, nec ſenſum cepit, qui iſte. Vitelliani quod tranſituri in partes eſſent, non ſine dedecore erat: ſed erat cum majore, quod ſub ſignis vexilliſque ad deditionem procederent. Aliqua tamen etiam in Mureti lectione ſententia ſit, ſi porro mutes, *idque non ſine decore*; verum illa ut acutior: ſic verior. *Acidalius.*

2 *Intentus armatuſque.*] Codex regius, *ornatuſque.* quod germanum eſt. Loquebantur enim ita etiam in armis. unde & gladiatorum ornamenta. Tacitus lib. v. *Pauci ornati militariter.* Livius libro IX. *Diemque iis quæ equis armiſque inſtructi ornatique adeſſent, edicit.* Lipſius.

Ad prælium intentus armatuſque.] In libro regio legitur, *ornatuſque.* Livius lib. 9. 1. dec. *Diemque iis, quæ equis armiſque inſtructi atque ornati adeſſent, edixit.* Item lib. 18. *Armati ornatique.* Vbi vulgo legitur, *ordinati armatique.* Rhenanus. Lipſius ex regio codice emendavit, *ornatuſque.* & nos Florentini fidem adjicimus. Sic Cæſar de bell. Gall. l. 3. *Naves eorum paratiſſimæ, atque omni genere armorum ornatiſſimæ.* Sueton. Iul. 24. *Diſciplina cultuque Romano inſtitutam & ornatam.* Pichena.

3 *Secreta Campaniæ offerre.*] Bud. cod. habet, *ſecretam.* Lego; *ſecretam Campaniæ.* Rhenanus.

4 *Electione lictorum.*] Quorſum lictores? Si enim privatum ſerio indueret, nihil iis opus. Scribendum omnino *litorum.* Seceſſum videlicet aliquem amœnum & maritimum adtribui ſibi Vitellius volebat, velut ad otium. Itaque in oratione adverſaria mox amicorum, reſpondetur huic parti: *Nunc pecuniam & familiam, & beatos Campaniæ ſinus promitti.* Suetonium ego in hac voce paullo gravius & obſcurius

cor-

Tanta torpedo invaſerat animum, ut ſi Principem eum fuiſſe ceteri non meminiſſent, ipſe oblivifceretur. At primores civitatis, Flavium Sabinum præfectum urbis, ſecretis ſermonibus incitabant, *victoriæ famæque partem capeſſeret. eſſe illi proprium militem cohortium urbanarum: nec defuturas* [1] *vigilum cohortes, ſervitia ipſorum, fortunam partium, & omnia prona victoribus. ne Antonio Varoque de gloria concederet. Paucas Vitellio cohortes, & mæſtis undique nuntiis trepidas: populi mobilem animum; & ſi ſe ducem præbuiſſet, eaſdem illas adulationes pro Veſpaſiano fore. Ipſum Vitellium ne proſperis quidem parem; adeo ruentibus debilitatum. Gratiam patrati belli penes eum, qui urbem occupaſſet. Id Sabino convenire, ut imperium fratri reſervaret; id Veſpaſiano, ut ceteri poſt Sabinum haberentur.* Haud quaquam erecto animo eas 65
[illegible] voces

corruptum reſtituo. Tiber. cap. LXXII. *Nec abſtinuit conſuetudine, quin tunc quoque inſtans in medio triclinio, adſtante lictore, ſingulos valere dicentes appellaret.* Cui enim rei lictor hic in triclinio? aut ex quo ritu? Beroaldus & priſcæ editiones, *ut ſtans in medio.* Legam & reſcribam totum locum: *aut ſtans in medio triclinio, aut ſtans in litore, ſingulos,* &c. ſive relegata altera voce brevius, *aut ſtans in medio triclinio, aut è litore.* Temere enim repetita videtur à librario. Sententia autem liquida & pura, Tiberium Capreis diſſimulando morbo ſtantem valedixiſſe comiter ſingulis, ſive in triclinio, ſive in ipſo litore. Nam modica ea inſula, & amici plerique diverſabantur, ut opinor, in oppoſita Italiæ terra. *Lipſius.*

Electione litorum.] Corrupte in vulgatis, *electione lictorum.* Lipſius ex ingenio, *litorum*, correxit vere, nam id ipſum habet Floren. *Pichena.* Vere & eleganter Lipſ. *litorum.* nec Muretus tamen prorſus inepte *locorum.* Acidalius.

1 *Vigilum cohortes.*] Quas Principe Auguſto inſtitutas, Dio ſcribit lib. LV. idque refert in annum Vrbis DCCLIX. Idem Paulus tradidit libro proprio De officio præfecti vigilum, ut vides in Pandectis. Appiano tamen quid fiet, qui in Triumviratu Vigiles repperit, & inſtitutos vult, Pompejo in Sicilia victo? id eſſet, triginta pæne ante Dionis tradionem annis. Scribit libro v. Civil. *Sabinum præfectum à Cæſare ad turbas & latrocinia in urbe atque Italia comprimenda:* Καὶ ἐξ ἐκείνου (addit) φασὶ παραμεῖναι τὸ ςρατείας τῶν νυκτοφυλάκων ἦθος τε καὶ εἶδος. *Atque ex eo tempore ajunt manſiſſe nocturnorum Vigilum morem & formam.* Bene, *ajunt*: nam ſi tu Appiane, nimis erras. Sparteolos hos milites vocare interpres Iuvenalis videtur. Sat. XIV. in illud: *Diſpoſitis prædives hamis.* *Per tranſlationem*, inquit, *diſciplinæ militaris Sparteolorum Romæ, quorum cohortes in tutelam urbis, cum hamis & cum aqua vigilias curare conſueverunt vicinis.* Corrigendum in fine hujus Scholii, *curare conſueverunt vicibus*: & quod ad *Sparteolos*, ipſa vox in Tertulliani Apologetico, eodem ſenſu. *Lipſius.*

1 *In-*

voces accipiebat, [1] invalidus ſenecta. Erant qui oc-
cultis ſuſpicionibus inceſſerent, tamquam [2] *invidia &*
æmulatione fortunam fratris moraretur. Namque Flavius
Sabinus ætate prior, privatis utriuſque rebus, aucto-
ritate pecuniaque Veſpaſianum anteibat. Et credeba-
tur [3] affectam ejus fidem præjuviſſe, domo agriſque
pignori acceptis. Unde quamquam manente in ſpe-
ciem concordia, [4] offenſarum operta metuebantur.
Melior interpretatio, *mitem virum abhorrere à ſangui-*
ne & cædibus: eoque crebris cum Vitellio ſermonibus de
pace, ponendiſque per conditionem armis agitare. Sæpe
domi congreſſi; poſtremo in æde Apollinis, ut fa-
ma fuit, pepigere. [5] Verba voceſque duos teſtes ha-
bebant, Cluvium Rufum & Silium Italicum. Vultus
procul viſentibus notabantur, Vitellii projectus &
degener, [6] Sabinus non inſultans, & miſeranti pro-
66 pior. Quod ſi tam facile ſuorum mentes flexiſſet Vitel-
lius, quam ipſe ceſſerat; incruentam urbem Veſpa-
ſiani exercitus intraſſet. Ceterum ut quiſque Vitellio
fidus, ita pacem & conditiones abnuebant, *diſcri-*
men ac dedecus oſtentantes *& fidem in libidine victores.*
Nec tantam Veſpaſiano ſuperbiam, ut privatum Vitellium
pate-

1 *Invalidus ſenecta.*] Vocem Rodolphus addit. *ſenecta ſenſuque.* valde appoſite, modo è libris. *Idem.*

2 *Invidia & æmulatione fortunam fratris moderaretur.*] In Bud. cod. legitur, *fortuna fr.* &c. Diſtingue, *invidia & æmulatione fortuna fratris, moraretur.* Ubi *moraretur* accipit abſolute, pro cunctari. *Rhenanus.*

3 *Affectam ejus fidem præjuviſſe.*] Sic hic dixit *affectam fidem* pro læſa, quemadmodum Livius dixit *res affectas* lib. 6. *Quorum legati opem rebus affectis orantes, quum Senatum adiſſent.* lib. 5. *Modo quæ res poſt prodigium Albani lacus, niſi inſtauratio ſacrorum, auſpiciorumque renovatio, affecta Vejenti bello reip. remedio fuit.* lib. 9. *In corpore tamen affecto vigebat vis animi conſiliique.* Emendandus eſt depravatus Livii locus libro 5. ubi in vulgatis edit. legitur, *Vires corporis effæta* tu ſcribe, *affecta.* Rhenanus.

4 *Offenſarum operta.*] Ita Farneſianus, proba & ſolenni Tacito dictione. Alii, *opera.* Lipſius.

5 *Verba voceſque duos teſtes habebant.*] Suet. Vit. 15. *Salutem ſibi & millies HS. à Flavio Sabino Veſpaſiani fratre pepigit.* id eſt 781250. lib. *Savilius.*

6 *Sabinus non inſultans.*] Forte, *Sabini*, ſcil. vultus. Etſi & illud non malum. *Acidalius.*

1 Ne

pateretur. [1] *ne victos quidem laturos. Ita periculum ex miſericordia. Ipſum ſane ſenem, & proſperis adverſiſque ſatiatum. Sed quod nomen, quem ſtatum filio ejus Germanico fore? Nunc pecuniam, & familiam, &* [2] *beatos Campaniæ ſinus promitti. Sed ubi imperium Veſpaſianus invaſerit, non ipſi, non amicis ejus, non denique exercitibus ſecuritatem,* [3] *niſi exſtincto æmulatu rediturum. Fabium illis Valentem, captivum & caſibus dubiis reſervatum,*

1 *Ne victos quidem.*] Varia emendatio vel crux potius adhibita huic loco. Vertranius legit, *Ne victor quidem laturus.* Beatus: *Ne victum quidem laturus.* Mihi ſana lectio eſt, ſana ſententia. Si Veſpaſianus, inquiebant, tam alto animo eſt ut rectis oculis æmulum quondam imperii poſſit adſpicere: tamen id iſtæ ipſæ victæ partes ferent numquam. qui miſeratione olim Principis, ad ultionem & res novas accingentur. Atque huic ſententiæ apte ſubnexum, *Ita periculum ex miſericordia.* Lipſius.

Ne victos quidem laturos.] Codex Matthiæ Corvini, *Ne victo quidem laturos.* Lego, *ne victum quidem laturus.* Rhenanus. Ego malim, *ne victos quidem laturus*, & procul dubio ita legendum eſt. *Vertranius* Danceſius ex v. c. legebat, *ne victum quidem laturus.* Cum vulgo legatur, *ne victos* &c. Vrſinus. Senſus à Lipſio traditus mihi maxime probatus. Tamen ſuſpicor, num alia Tacito mens: ut ſcil. timendum eſſet, ne vitæ periculum Vitellio à ſuîmet etiam militibus immineret, quaſi non laturis, ipſum vivere privatum, ac miſericordia occiderent, ideo ſequitur, *periculum ex miſericordia.* Firmari hæc ſententia inferius, ubi unus è Germanicis militibus Vitellium occidere voluit, *per iram, vel quo maturius ludibriis eximeret.* Pichena. De integritate loci non eſt, quod tria verba commutem cum doctiſſ. viro. At ejus ſententiam non omnino amplector. nam qui, *non tantam Veſpaſiano ſuperbiam*, ad magnanimitatem referri poſſunt? de qua paulo poſt, *niſi forte Veſpaſianus altiores ſpiritus gerat.* Ρητορικῶς Vitellius oppugnatur, & à pactis deterretur. Sit igitur ſuperbus ille, qui principem imperio exutum patitur vitam degere privatam, quaſi quotidie eum triumphare deſideret. Non eſt (inquiunt) adeo ſuperbus Veſpaſianus, ut ad oſtentationem luce te frui patiatur, ſed miſeratione (perite enim & occidere. *æque apud bonos miſerum eſt* 1. hiſt.) tibi adimet vitam. Dices nec ſuperbus nec miſericors eſt: eſto, ſed tui tanto culmine dejecti miſereſcent, tui victi milites, bellumque reparabunt: quæ res neceſſario Veſpaſianum in tui perniciem ſollicitabit. Migrent igitur caſtigationes, & attendat lector quam apte ſequatur *ita periculum ex miſericordia.* Et *moriendum victis, moriendum deditis.* Salinerius.

2 *Beatos Campaniæ ſinus.*] Campania nunc Terra Laboris dicitur: conſtat totus ejus tractus tribus finibus, ad Sinueſſam, ad Miſenum, ad Neapolim. Ejus campos ob fertilitatem *beatos* vocat Tacitus, ut amœna ipſius littora Mela appellat, & Lucaniæ opima loca. Cic. de lege Agr. contra Rullum, *Campani ſemper ſuperbi bonitate agrorum, & magnitudine fructuum, ſalubritate aëris, & pulchritudine regionis. Ex hac copia nata illa arrogantia, quæ à majoribus noſtris alterum Conſulem poſtulavit.* Lupanus.

3 *Æmulatu rediturum.*] Cenſeo nos apte reſtituiſſe: etſi in libris, *æmulatore rediturum.* Budenſis aliquid juvit,

tum, prægravem fuiſſe: [1] *nedum Primus ac Fuſcus, & ſpecimen partium Mucianus, ullam in Vitellium niſi occidendi licentiam habeant. Non à Cæſare Pompejum, non ab Auguſto Antonium incolumes relictos. niſi forte Veſpaſianus altiores ſpiritus gerat,* [2] *Vitellii cliens, cum Vitellius collega Claudio foret. Quin* [3] *ut cenſuram patris, ut tres conſulatus, ut tot egregia domus honores deceret, deſperatione ſaltem in audaciam accingeretur. perſtare militem, ſupereſſe ſtudia populi. Denique nihil atrocius eventurum, quam in quod ſponte ruant. moriendum victis,* [4] *moriendum deditis: id ſolum referre, noviſſimum ſpiritum per ludibrium & contumelias effundant, an per virtutem.*

juvit, qui *æmulatore daturam* præferebat. Tacitus alibi: *& ne æmulatus in urbe ageret, provincia Luſitaniæ præficitur.* Lipſius.

Niſi exſtincto æmulatore redituram.] In cod. Matthiæ Corvini legitur, *æmulatore daturam.* Forte ſcrib. *æmulo rediturum.* Rhenanus. Male in vulgatis, *æmulatore rediturum.* Emendavit Lipſius conjectura. & Flor. pene conſentit, qui habet, *æmulatore dituram.* Pichena. Videtur potius legendum: *niſi exſtincto æmulatore futuram.* Gronovius.

1 *Nedum Primus & Fuſcus.*] Nos, *nedum Primus ac Fuſcus.* Mox eſt in cod. Matth. Corvini, *ulla in Vitellium.* Rhenanus.

2 *Vitellii cliens, cum Vitellius.*] Poſtrema ea verba, *cum Vit. col. Cl. foret,* gloſſuiam ſapere videantur, ad ſubſequentia verba, *Quin ut cenſuram patris.* Fero tamen. *Lipſius.*

Vitellii cliens.] Cliens Vitellii dixit, quaſi Vitelliorum, ſeu Vitellii domus. nam de L. Vitellio patre intelligit, bis collega Claudii in Conſulatu, juxta Glareani chronologiam. *Pichena.* Etiam ipſe hercle gloſſulam hæc ſuſpicarer una cum Lipſio, niſi orationis ſtructura me teneret, quæ ſine illis non plena. Nec ſane Veſpaſianus Vitellii nunc aut ſemper cliens: ſed olim eſſe potuit, cum Vitellius pater Claudio collega. Itaque etiam ad ſententiam neceſſaria hæc additio. *Acidalius.*

3 *Honores deceret.*] Recte: & capio. In Romana tamen editione *honores degeret.* ex qua (ſi quid mutandum eſt) fecerim, *tegeret.* Rodolphus enim longius abire à ſcripto videtur, qui reponit, *negligeret.* Lipſius.

Ut cenſuram patris, ut tres conſulatus, ut tot egregia domus honores deceret.] Turbat ſententiam immiſſa vox *deceret.* Servat editio Romana, *degeret.* Amplector Tacito digniſſimam vocem. Capienda autem ea hic ἀρχαϊκῶς pro diminuere vel extenuare. *Pontanus.* Malim, *ut cenſuram patris, & tres* &c. Deinde pro *deceret* quod ſententia nulla patitur, omnino cum Rodolpho ſcribam, *negligeret.* Nec id longius, ut Lipſio viſum, à ſcripto abit. *Degeret* enim, quod eſt in Rom. edit. truncatum ex *neglegeret:* cujus primam ſyllabam abſcripſit poſtrema vocis præced. *honores.* Sententia omnino iſta: Si non tot honoribus domus ſuæ, ſaltem deſperatione inſtingueretur in audaciam. Sed pro *accingeretur,* poſſit forte legere *accenderetur.* Acidalius.

4 *Moriendum deditis.*] Hæc clauſula non eſt in libro manuſcr. *Rhenanus.*

1 *Feſſa*

tutem. Surdæ ad fortia conſilia Vitellio aures. Obruebatur animus miſeratione curaque, ne pertinacibus armis, minus placabilem victorem relinqueret conjugi ac liberis. Erat illi & [1] feſſa ætate parens, quæ tamen paucis ante diebus opportuna morte excidium domus prævenit, nihil principatu filii aſſecuta, niſi luctum & bonam famam. XV Kal. Ianuar. audita defectione legionis cohortiumque, quæ ſe Narniæ dediderant, [2] pullo amictu palatio degreditur, mæſta circum familia. Simul ferebatur lecticula [3] parvulus filius, velut in funebrem pompam. Voces populi blandæ & intempeſtivæ: miles minaci ſilentio. Nec quiſquam adeo rerum humanarum immemor, quem non commoveret illa facies, [4] Romanum principem, & generis humani paulo ante dominum, relicta fortunæ ſuæ ſede, per populum, per urbem, exire de imperio. Nihil tale viderant, nihil audierant. repentina vis dictatorem Cæſarem oppreſſerat; occultæ Cajum inſidiæ: nox & ignotum rus, fugam Neronis abſconderant: Piſo & Galba, tamquam [5] in acie cecidere: in ſua concione Vitellius, inter ſuos milites, proſpectantibus etiam

(Margin: 67 at "Obrue-"; 68 at "Nec quiſquam a-")

1 *Feſſa ætate parens.*] Suet. Vit. 14. *Suſpectus & in morte matris fuit, quaſi ægræ præberi cibum prohibuiſſet, vaticinante Catta muliere, cui velut oraculo acquieſcebat, ita demum firmiter ac diutiſſime imperaturum, ſi ſuperſtes parenti extitiſſet*, &c. *Savilius.*

2 *Pullo amictu palatio digreditur.*] Scripſimus, *degreditur.* Nam quoties ex alto deſcenſus innuitur, apte locum habet hoc verbum Livius libro 29. 32. *Cum quingentis haud amplius peditibus, ducentiſque equitibus degreſſum jugo Maſſaniſſam perſecutus.* libro 5. dec. 1. *Cum equitibus ad pedes degreſſis.* Sic enim ibi legendum pro *digreſſis.* Rhenanus. Intelligit Vitellium ſordida & ſqualenti veſte indutum fuiſſe. Xiphil. *Χλανίσκιόν τι φαιὸν καὶ ῥυπαρὸν ἐνδύς.* Toga pulla, ſive atra Romani utebantur in funeribus, ut oſtendit Cic. in Vatin. quod ex ſequentibus verbis Taciti intelligitur, *Simul lectica ferebatur parvulus filius in funebrem pompam.* Lamprid. in Comm. *Quod funeribus ſolebat, ipſe in pullis veſtimentis ſedebat.* Lupanus.

3 *Parvulus filius.*] In libro manuſcripto eſt, *parvus filius.* Rhenanus.

4 *Rom. principem.*] Sueton. Vit. 15. paullo aliter. *Savilius.*

5 *In acie cecidere. In ſua concione.*] Exemplar Bud. *in acie cecidebant ſua concione Vitellius.* Legerim, *acie ceciderant, ſua concione Vitellius* ſcil. cecidit. *Sua concione* pro in ſua concione. *Rhenanus.*

etiam feminis, pauca & præſenti mæſtitiæ congruentia locutus; *Cedere ſe paces & Reip. cauſſa: retinerent tantum memoriam ſui; fratremque, & conjugem, & innoxiam liberorum ætatem miſerarentur.* Simul filium protendens, modo ſingulis, modo univerſis commendans, poſtremo fletu præpediente, aſſiſtenti conſuli (Cæcilius Simplex erat) exſolutum à latere pugionem, velut jus necis vitæque civium, reddebat. Aſpernante conſule, reclamantibus qui in concione adſtiterant, ut in æde Concordiæ poſiturus inſignia imperii, domumque fratris petiturus, diſceſſit. Major hic clamor obſiſtentium penatibus privatis, *in palatium* vocantium. [1] interclusum aliud iter, idque ſolum quod in Sacram viam pergeret, patebat. tum conſilii inops, in palatium rediit. Prævenerat rumor, *ejurari ab eo imperium.* ſcripſeratque Flavius Sabinus, cohortium tribunus, *ut*
69 *militem cohiberent.* Igitur tamquam omnis Reſp. in Veſpaſiani ſinum ceſſiſſet, primores ſenatus, & plerique equeſtris ordinis, omniſque miles urbanus, & vigiles; domum Flavii Sabini complevere. illuc de ſtudiis vulgi, & minis Germanicarum cohortium affertur. Longius jam progreſſus erat, quam ut regredi poſſet: & ſuo quiſque metu, ne disjectos, eoque minus validos, Vitelliani conſectarentur, cunctantem in arma impellebant. Sed quod in ejuſmodi rebus accidit, conſilium ab omnibus datum eſt, periculum pauci ſumpſere. [2] Circa lacum Fundani, deſcendentibus qui Sabinum comitabantur armatis, occurrunt promptiſſimi Vitellianorum. Modicum ibi prœlium, improviſo tumultu, ſed proſperum Vitellianis fuit.

Sa-

1 *Interclusum aliud iter.*] Exemplar. Bud. *interclusum alterum iter.* Et ſic nos ſcripſimus. Mox, *in palatium rediit.* Rhenanus. Vulgo, *alterum.* Rectius *aliud* ex Flor. nam plura itinera quam duo fuiſſe credendum eſt, ut etiam verba ſequentia indicant. *Pichena.*

2 *Circa lacum Fundani.*] Lacus Fundani fit mentio in antiqua apud me inſcriptione, in Quirinali reperta eo loco, quo Dei Fidii, ſive Sanci Sabino-

Sabinus re trepida, [1] quod tutiſſimum è præſentibus, [2] arcem Capitolii inſedit, [3] mixto milite, & quibuſdam ſenatorum equitumque: quorum nomina tradere haud promptum eſt, quoniam victore Veſpaſiano, multi id meritum erga partes ſimulavere. Subierunt obſidium etiam feminæ: inter quas maxime inſignis, Verulana Gracilia, neque liberos, neque propinquos, ſed bellum ſecuta. Vitellianus miles, cuſtodia ſocordi clauſos circumdedit, eoque, concubia nocte, ſuos liberos Sabinus, & Domitianum fratris filium, [4] in Capitolium accivit. At Sabinus, miſſo per neglecta ad Flavianos duces nuntio, qui *circumſideri ipſos*, [5] *& ni ſubveniretur*, *artas res* nuntiaret, noctem adeo quietam egit, ut digredi ſine noxa potuerit. Quippe miles Vitellii adver-

binorum lingua, templum erat. ejus exemplum ſubjecit: *L. CORNELIO. SVLLÆ. FELICI. DICTATORI. VICVS. LACI. FVND.* Vrſinus.

1 *Quod tutiſſimum è præſentibus.*] Sic Ann. lib. 2. *omiſit tutiſſima è præſentibus.* hiſt. 4. *optimum è præſentibus ratus.* Livius lib. 24. *deſerti à militibus, quia id tutiſſimum ex præſentibus videbatur.* Pichena.

2 *Arcem Capitolii inſedit.*] Ioſeph. ἁλωσ. lib. 4. c. 42. *Savilius.*

3 *Mixto milite & quibuſdam Senatorum.*] Participium *mixto* non eſt in codice regio. Verum pro *& quibuſdam*, eſt; *ex quibuſdam.* ut ſtet ſententia, arcem Capitolii inſedit, milite: hoc eſt cum milite, ex quibuſdam Senatorum equitumque. Mutavimus itaque particulam, *&* in *ex*, & ablativum *mixto* ſuſtulimus. *Rhenanus.* Plerique veteres libri & inter eos Florent. habent eam vocem *mixto*, quam & Rhenanus & Lipſius exturbandam cenſuerunt, neque in editis recepta eſt. Mihi religio fuit illam parvi pendere, à tam vetuſto cod. firmatam. Appellat enim Tacitus militem mixtum, id eſt confuſum urbana plebe Sabinum ſequente, ſervitiiſque ipſius & cæterorum, qui cum eo erant. Cave intelligas militem mixtum ſenatoribus equitibuſque. *Pichena.*

4 *In Capitolium.*] Hæ duæ voces à gloſſographo fortaſſe. certe in Capitolium eos accitos, ſine monitore ullo nimis clarum. *Lipſius.*

In Capitolium accivit. At Sabinus miſſo.] Deſunt in Flor. codice ea verba, *At Sabinus.* & certe ſupervacua videntur, cum de eodem Sabino ſit ſermo. *Pichena.* Recte vidit Lipſius gloſſema eſſe, *in Capitolium.* Sed qui minus vidit eſſe & ſtatim in ſequentibus. *At Sabinus, miſſo.* Certe enim & hic vox *Sabinus* à gloſſographo, quam Tacitus nunquam addidit, cum non de alio quam de ipſo Sabino ſermo præceſſerit. Nec particula quidem *At* convenit: pro qua ſcribo *Ac*: ut totus locus ita concinnetur: *fratris filium accivit: ac miſſo per neglecta* &c. *Acidalius.*

5 *Et ni ſubveniretur.*]. Ita emendavi, Flor. lucem præferente, qui corrupte habet, *ipſo ſed ni ſubveniretur.* Vulgo, *niſi ſubveniretur.* &c. Decrat ne-

verſus pericula ferox, laboribus & vigiliis parum intentus erat. & hibernus imber repente fuſus, ocu-
70 los aureſque impediebat. Luce prima Sabinus antequam invicem hoſtilia cœptarent, Cornelium Martialem è primipilaribus, ad Vitellium miſit, cum *mandatis & queſtu, quod pacta turbarentur. Simulationem prorſus & imaginem deponendi imperii fuiſſe, ad decipiendos tot illuſtres viros. Cur enim è roſtris fratris domum imminentem foro, & irritandis hominum oculis, quam Aventinum & penates uxoris petiſſet? Ita privato, & omnem principatus ſpeciem vitanti, conveniſſe. contra Vitellium in palatium, in ipſam imperii arcem regreſſum. Inde armatum agmen emiſſum; ſtratam innocentium cædibus celeberrimam urbis partem: ne Capitolio quidem abſtineri. Togatum nempe ſe, & unum è ſenatoribus, dum inter Veſpaſianum ac Vitellium prœliis legionum, captivitatibus urbium,* [1] *deditionibus cohortium judicatur. Iam Hiſpaniis Germaniiſque, & Britannia, deſciſcentibus, fratrem Veſpaſiani manſiſſe in fide, donec ultro ad conditiones vocaretur. Pacem & concordiam* [2] *victis utilia; victoribus tantum pulchra eſſe. Si conventionis pœniteat; non ſe, quem perfidia deceperit, ferro peteret; non filium Veſpaſiani vix puberem: quantum occiſis uno ſene, & uno juvene, profici?* [3] *iret obviam legionibus, & de ſumma rerum illic certaret: cetera ſecundum eventum prœlii ceſſura.* Trepidus ad hæc Vitellius pauca

neceſſario copula, quam repoſui. nam duo nuntianda erant: ipſos ſcil. circumſideri; atque artas res, niſi ſubveniretur. *Pichena.*

1 *Deditionibus cohortium judicatur.*] Nihil hic muta. *Iudicare, dijudicare* dicunt Latini cum de bello & præliis loquuntur. Sicut & *κρίνειν* Græci. Cic. lib. 10. ep. 7. ad Att. *Hoc vide, non eſſe judicium de tota contentione in Hiſpaniis.* Curio apud Cæſarem lib. 2. de bell. civ. *vos autem incerta victoria Cæſarem ſecuti, dijudicata jam belli fortuna, victum ſequamini?* Paterculus lib. 2. *Diſcordia civium ante conditionibus ſanari ſolita, ferro dijudicata.* Boxhornius.

2 *Victis utilia, victoribus tantum pulchra eſſe.*] Cur non potius: *Pacem & concordiam victis utilem, victoribus tantum pulchram eſſe.* Gronovius.

3 *Iret obviam legionibus, & de ſumma rerum.*] Copula ex Florentino. *Pichena.*

1 Ne

pauca purgandi ſui cauſſa reſpondit, culpam *in mi-*
litem conferens, *cujus nimio ardori imparem eſſe mode-*
ſtiam ſuam. Et monuit Martialem, *ut per ſecretam*
adium partem occulte abiret, [1] *ne à militibus internun-*
tius inviſæ pacis interficeretur. Ipſe neque jubendi,
neque vetandi potens, non jam imperator, ſed tan-
tum belli cauſſa erat. Vix dum regreſſo in Capito- 71
lium Martiale, furens miles aderat, nullo duce, ſibi
quiſque auctor: cito agmine, forum & imminen-
tia foro templa prætervecti, erigunt aciem per adver-
ſum collem, uſque ad primas Capitolinæ arcis fores.
Erant antiquitus [2] porticus in latere clivi, [3] dextræ
ſubeuntibus: in quarum tectum egreſſi, [4] ſaxis tegu-
liſque Vitellianos obruebant: neque illis manus niſi
gladiis armatæ, & arceſſere tormenta, aut miſſilia
tela, longum videbatur. Faces in prominentem [5] por-
ticum jecere, & ſequebantur ignem, ambuſtaſque
Capitolii fores penetraſſent, ni Sabinus [6] revulſas
un-

1 *Ne à militibus internuntius.*] Particulam *à* delevi. nam ſubauditur. niſi quis putet vocabulum *internuncius* cum dativo *militibus* conſtruendum, per participium *exiſtens.* tum multo minus opus erit *à* præpoſitione. *Rhenanus.*

2 *Porticus in latere.*] Dionyſius lib. IV. *Frons ejus meridiem ſpectans, porticum habet, cum triplici columnarum ordine: in lateribus ordo duplex eſt.* Lipſius.

3 *Dextra ſubeuntibus.*] An, *dextra ſubeuntibus?* atque ita, ut diſco, Florentinus. *Idem.*

Dextra ſubeuntibus.] Quod Lipſius innuit, legendum ſibi videri, *dextra*, pro, *dextra*, ut in vulgatis; teſtor, ego, id ipſum habere Flor. ac Ven. *Pichena.* Lipſ. *dextra*, videtur malle. Ego ſcio etiam *dextro* ſcribi poſſe, ut hoc referas ad *latere.* Sicut illud ad *porticus.* Sed neutrum malo: quia vulgatum æque bonum. *Acidalius.*

4 *Saxis teguliſque Vitellianos deturbabant.*] Hoc verbum miror à librario omiſſum fuiſſe. *Rhenanus.* Scripſi, *obruebant*, Flor. auctore. Vulgo, *deturbabant.* Pichena.

5 *Porticum jecere.*] In cod. regio eſt *jacere* pro jacebant. *Rhenanus.*

6 *Revulſas undique ſtatuas.*] Romani deorum multas ſtatuas marmoreas, argenteas, aureas in Capitolio ponebant. Florus ſcribit Iovis ſtatuam in Capitolio fulmine dejectam. Plinius vero, victis Samnitibus ejuſdem Dei ſtatuam à Sp. Carvilio factam, ibique erectam dicit. Cic. Act. 7. in Verrem, *Iovem Imperatorem quanto honori in ſuo templo fuiſſe arbitramini? Hinc colligere poteſtis, ſi recordari volueritis, quanta religione fuerit eadem ſpecie atque forma ſignum illud, quod ex Macedonia captum in Capitolio poſuerat Flamininus.* Adhæc clarorum Imperatorum imaginibus Capitolium exornabant. Plu-

tarch.

undique ſtatuas, decora majorum, in ipſo aditu vice muri objeciſſet. Tum diverſos Capitolii aditus invadunt, juxta lucum aſyli, & qua Tarpeja rupes centum gradibus aditur. Improviſa utraque vis; propior atque acrior per aſylum ingruebat. nec ſiſti poterant, ſcandentes per conjuncta ædificia; quæ ut in multa pace, in altum edita, ſolum Capitolii æquabant. Hic ambigitur, [1] *ignem tectis oppugnatores injecerint*, *an obſeſſi*, quæ crebrior fama eſt, *quo nitentes ac* [2] *progreſſos depellerent*. Inde lapſus ignis in porticus, appoſitas ædibus. mox [3] ſuſtinentes faſtigium Aquilæ, vetere ligno, [4] traxerunt flammam, alueruntque. Sic Capitolium, clauſis foribus, indefenſum & indireptum, conflagravit.

72 Id facinus poſt conditam urbem luctuoſiſſimum fœdiſſimumque pop. Rom. accidit: nullo externo hoſte, propitiis, ſi per mores noſtros liceret, deis,

[1] ſe-

tarch. meminit, Fabium Maximum ſuam ſtatuam ex ære conflatam juxta Herculem collocaſſe, priſcoſque Romanos, ipſius Bruti, qui Tarquinios expulit, ſtatuam poſuiſſe mediam inter Regum ſtatuas. Cic. pro Rabir. refert Scipioni, qui Antiochum devicit, ſtatuam erectam non ſolum cum chlamyde, ſed etiam cum crepidis. Obiter quoque monitum ſtudioſum volui, Athenis in gymnaſiis poni ſolere imagines Philoſophorum, ut Apollinaris ad Fauſtum ſcribit, *Zeuxippus* curva cervice, Aratus panda, Zeno fronte contracta, Epicurus cute diſtenta, Ariſtoteles brachio exerto pingebantur. *Lupanus*.

1 *Ignem oppugnatores.*] Hoc quidem ambigi poteſt: at non quod Philoſtratus incurioſe ſcribit libro v. *Domitianum obſediſſe Vitellianos in Capitolio; atque illos clanculum fugientes templum incendiſſe.* Ille dixit, qui perperam multa alia: claſſicus nemo ſcripſit. *Lipſius*.

2 *Progreſſos depellerent.*] Nos, *depulerint.* Item *populo Ro.* Rhenanus.

3 *Suſtinentes faſtigium Aquilæ.*] Græci etiam ea mente ἀετὸν dicunt. Heſychius: Ἀετὸς, καὶ ὄρνεος, καὶ τὸ ἐπὶ τοῖς γείσοις κυμάτιον. Pauſanias aliquoties uſurpat; ut lib. x. Τὰ δὲ ἐν τοῖς ἀετοῖς ἐστιν Ἄρτεμις, καὶ Λητὼ, καὶ Ἀπόλλων. Lib. v. Ὕψος μὲν δὴ αὐτῷ ἐστιν ἐς τὸν ἀετὸν ἀνήκοντι εἴκοσιν ὀκτὼ πόδες καὶ ἑξήκοντα. Niſi fallor, iſtæ ipſæ aquilæ, γεισίποδες Polluci dicuntur. *Lipſius*.

Suſtinentes faſtigium Aquilæ.] Fortaſſis ſic vocatæ, quod in aquilæ ſimilitudinem effigiarentur. *Savilius*. Pauſanias Corinthiacis: Καὶ ἐπ' αὐτοῖς ἐπίθημα ποιεῖσθαι κατὰ τοὺς ἀετοὺς μάλιστα τοὺς ἐν τοῖς ναοῖς. Eodem libro: Τὰ δὲ ἐν τοῖς ἀετοῖς, Ἡρακλῆς καὶ Νίκαι πρὸς τοῖς πέρασιν εἰσί. Niſi Scripſit ταῖς πτέρυξιν. Vide P. Scriverium ad Martialis 10, 19. *Gronovius*.

4 *Traxere flammam.*] Flor. *traxerunt.* Pichena.

1 Se-

[1] ſedem Iovis optimi maximi, auſpicato à majoribus [2] pignus imperii conditam, quam non [3] Porſena dedita urbe, neque Galli [4] capta, temeraré potuiſſent; furore principum exſcindi! Arſerat & ante Capitolium [5] civili bello, ſed fraude privata: nunc palam obſeſſum, palam incenſum. quibus armorum cauſſis, [6] quo tantæ cladis pretio pro patria bellavimus? Voverat Tarquinius Priſcus rex, bello Sa-

1 *Sedem Iovis Opt. Max.*] Fundatio ejus ſi audimus Dionyſium lib. 3. & 4. erat τοῦ Διὸς, καὶ τῆς Ἥρας, καὶ τῆς Ἀθηνᾶς νεώς. Savillius.

2 *Pignus imperii.*] Liv. l. 1. de capite humano, *quæ viſa ſpecies haud per ambages arcem eam imperii caputque rerum fore portendebat.* Dionyſ. reſponſi cujuſdam verba refert, dati nuntiis hoc nomine in Hetruriam Roma miſſis, ἄνδρες Ῥωμαῖοι λέγετε πρὸς τοὺς ἑαυτῶν πολίτας, ὅτι κεφαλὴν εἵμαρται γενέσθαι συμπάσης Ἰταλίας τὸν τόπον τοῦτον, ἐν ᾧ τὴν κεφαλὴν εὕρετε. Varro l. 4. de L. L. atque hoc caput ſic inventum intelligo fuiſſe *imperii pignus* apud Tacitum hoc loco. *Savillius.*

3 *Porſenna dedita urbe.*] Forte in hac narratione Tacitus alia aliunde accepta tradit, quam quæ ab aliis memoriæ prodita extant, ut ſane ab iſtis diſſidentia Livius habet; niſi auctor noſter erraſſe dicendus ſit, cum hanc deſcriptionem ſic proſequitur. Obſides Porſennæ traditos memorat Dionyſ. lib. 5. & Livius lib. 2. de urbe dedita nihil prorſus reperio in illis, qui in hanc uſque ætatem tranſmiſſi ſuperſunt, Tacito excepto, ſi non fallit memoria. *Savillius.* Non abit tamen longe ab hac indignitate, quod eſt apud Plinium lib. 34. c. 14. *In fœdere, quod expulſis regibus po. Ro. dedit Porſenna, nominatim comprehenſum invenimus, ne ferro niſi in agri cultu uterentur. Etiam ſtilo ſcribere vetitum vetuſtiſſimi auctores prodiderunt.* Sic enim eum locum è MS. reſtituimus. *Gronovius.*

4 *Temerare potuiſſent.*] Ita Farneſianus, melius certe, quam, *tenere*, quod obtinuit. Pollutio enim iſta ad locum ſacrum refertur. *Lipſius.*

Capta temerare potuiſſent.] Scripſimus, *tenere potuiſſent. Tenere* hoc eſt obtinere, tamquam ſui juris factam. Sic enim habet Codex Bud. alioqui verbum *temerare* non diſplicet, quo ſæpe Tacitus utitur. Senſus eſt, ſaltem tenere non potuerunt, adeo non cremare exſcindereque. De hoc tamen loco cogitet lector. *Rhenanus.*

5 *Civili bello.*] Sullano A.V.C. 671. Scipione & Narbone Coſſ. Appian. ἐμφ. Savillius.

6 *Quo tantæ cladis.*] Æger mihi locus olim viſus, nunc in ſanitate eſſe. Sententia: ne pro patria quidem olim tanta clade pugnatum; nedum pro ambitione privata, aut contra patriam. *Lipſius.*

Quo tantæ cladis pretio ſtetit.] Verbum *ſtetit* eraſimus, & diſtinximus, *quo tantæ cladis pretio, pro patria bellavimus.* Rhenanus. In omnibus veteribus adjicitur verbum, *ſtetit*, à Rhenano ſublatum; ego leviſſima mutatione retinerem ac legerem, *quibus annorum cauſſis? quo tantæ clades pretio ſtetit? pro patria bellavimus?* Pichena. Emendent alii, nos interpretationi vulgatorum inſerviamus. Tacitus inſurgit adverſus Capitolii temeratores, *quibus armorum cauſſis?* injuſtis ſcil. Capitolium conflagravit. *quo tantæ cladis pretio ſtetit?* propugnatio & conſervatio Capitolii adverſus Gallos & Porſenam nihil eſt, ſi

 cum

Sabino, [1] jeceratque fundamenta, ſpe magis futuræ magnitudinis, quam quo modicæ adhuc pop. Rom. res ſufficerent. mox Servius Tullius ſociorum ſtudio; deinde Tarquinius Superbus, capta Sueſſa Pometia hoſtium ſpoliis exſtruxere. Sed gloria operis, libertati reſervata: [2] pulſis regibus Horatius Pulvillus iterum conſul dedicavit, ea magnificentia, quam immenſæ poſtea pop. Rom. [3] opes

cum hujuſmodi clade comparetur. *pro patria bellavimus.* ut illud, *Fuimus Troës, fuit Ilium* &c. Virgil. l. 2. Æn. Non amplius pro patria pugnamus; ſed ejus perniciem tantum in votis habemus. *Salinerius.* Deponit hunc locum Lipſius, & alii. mihi vix ullus reſtitui facilius poſſe videtur, mutatis ſaltem interpunctis: *quibus armorum cauſſis, quo tanta cladis pretio? Pro patria bellavimus.* Quærit, quæ armorum cauſſa, quæ tantæ cladis merces? reſpondet, Patria. invidioſe & acerbe tanquam ut patria ſervaretur, arcem patriæ & imperii ſic perire neceſſe fuerit. Ex voce quam libri inſerunt, *ſtetit*, appoſite *ſcilicet* facias, ſi videatur. *Acidalius.* Melius forte Pichena, quam qui cum noſtra edit. voluerunt: *quo tanta cladis pretio pro patria bellavimus?* non quin ſenſus ſit elegantiſſimus: ſed quod præcedentia; *quibus armorum cauſſis?* non ſatis conſentiunt. Optimam autem lectionem Rhenani arbitror, qui vocem *ſtetit* expunxit. ſi modo ita diſtinxit: *quibus armorum cauſſis? quo tanta cladis pretio? pro patria bellavimus.* Nam ſic ſenſus acutior eſt quam ut faciles præſertim in his notis, quas quantum fieri poteſt, breves eſſe cupimus, deſcribatur aut explicetur. *Freinshemius.* Vide Obſerv. 3,17. *Gronovius.*

1 *Jeceratque fundamenta.*] Dionyſ. Halicarnaſſ. lib. 3. ſolam Tarquinii Priſci operam commemorat in area excitanda. Tarquinius Superbus jecit fundamenta, maximamque partem ſuperſtruxit, ſed ultimam fabricæ manum non impoſuit. Adi Dionyſ. lib. 4. & 5. Sed Tacitus videtur Livii verba ſecutus lib. 1. *Tarquinius Priſcus aream ad ædem in Capitolio Jovis occupat fundamentis.* quæ tamen alium ſenſum non admittunt quam de fundo complanato, & ſecuturæ ſubſtructioni præparato. Superbus enim, ut ex Livio perſpicere eſt, fundamenta jecit. Nuſquam quantum recordor, in hac fabrica occurrit Hiſtorias pervolutanti Servius Tullius. *Savillius.*

2 *Pulſis regibus.*] Tertio poſt anno Dionyſ. lib. 5. Liv. lib. 2. dedicationem ad primum Horatii conſulatum refert, primis reip. liberæ annis, ſecutus opinionem Dionyſio, & hic Tacito adverſariam. *Savillius.* Capitolium à Toli Vulcentani capite invento inibi dictum Arnobio, ut opera Tarquiniorum ſacratum fuerit Iovi, refert pluribus Dionyſius antiquitatis lib. 4. Sed quid M. Horatius Pulvillus anno tertio ab exactis regibus cum P. Valerio Publicola iterum Conſul addiderit Capitulio, non eſt apud illum: minus apud Livium, qui nec Pulvilli meminit. Conflagravit autem ſive conſulto ſive fortuito incendio, ut idem ait, exacta Olympiade CLIII. circiter T. Manlii Torquati, & Cn. Octavii conſulatum: Idque opinor incendium primum Plin. 35, 3. Alterum ſecutum eſt Sullanis temporibus, cujus meminit idem Plin. 13, 13. & operis curatore Sulla, eodem quo antea fuerat loco, refectum eſt Capitolium, anno poſtquam Pulvillus dedicarat CDXXV. L. Scipione

[1] opes ornarent potius, quam augerent. Iiſdem rurſus veſtigiis ſitum eſt, poſtquam interjecto [2] CCCCXV. annorum ſpatio, L. [3] Scipione, C. Norbano Coss. flagraverat. Curam victor Sulla ſuſcepit, neque tamen dedicavit: hoc ſolum [4] felicitati ejus negatum. [5] Lutatii Catuli nomen, [6] inter tot Cæſarum opera, uſque ad Vitellium manſit. Ea tunc ædes cremabatur. Sed plus pavoris 73
obſeſſis, quam obſeſſoribus intulit. Quippe Vitellianus miles, neque aſtu, neque conſtantia, inter dubia indigebat. [7] Ex diverſo trepidus miles, dux ſegnis, & veluti captus animi, [8] non lingua, non auribus competere: neque alienis conſiliis regi, neque

ne Aſiatico, & C. Norbano Balbo Coſſ. tot enim uno plus minus anni inter Horatii & horum conſulatum interceſſere. Emendo igitur Cornel. ſcriptum, à quo denarii nota elapſa eſt, ut pro *interjecto CCCCXV. annorum ſpatio*, ſcribendum aſſeverem, CCCCXXV. *Vertranius.* Se ipſum heic intricat Vertranius, dum putat dicere auctorem plurimum Capitolio additum ab Horatio: quin indicat potius gloriam operis ceſſiſſe iſti Horatio. ea nempe conſiſtebat in dedicatione. quam ipſam cum prolixiſſime perſequatur Liv. 2, 8. miror, ubi eidem fuerit memoria, neganti Livium meminiſſe Pulvilli anni illius geſtis. *Gruterus.*

1 *Opes ornarent.*] Eſt qui *onerarent* ſcribi velit. me nolente. *Acidalius.*

2 *CCCCXV. annorum.*] Ratio temporum evincit ſcribendum CCCCXXV. Adi Faſtos. *Lipſius.*

3 *Scipione & Norbano Coſſ.*] Anno urbis conditæ 671. *Savillius.*

4 *Felicitati ejus negatum.*] Sullæ ipſius dictum hoc eſt, quo Tacitus alluſit. Plinius libro VII. cap. XLIII. *Hoc tamen nempe felicitati ſuæ defuiſſe confeſſus eſt, quod Capitolium non dedicaviſſet.* Lipſius.

Felicitati ejus.] Occiſo demum C. Mario Fœlicis nomen aſſumpſit Sulla. Vellejus l. 2. Appian. 1. ἐμφ. Εὐτυχῆ αὐτὸν οἱ κόλακες διατυχοῦντα ἐπὶ τοῖς ἐχθροῖς ὠνόμαζον, καὶ περιῆλθεν εἰς βέβαιον ὄνομα ἡ κολακεία. i. *Felicem vocabant adulatores ex rebus feliciter adverſus hoſtes geſtis. Atque hoc cognomen invenit aſſentatio, ſed publicus poſtmodum conſenſus confirmavit.* Plutarch. Sylla. Καὶ πέρας ἐκέλευσεν ἑαυτὸν ἐπὶ τούτοις Εὐτυχῆ προσαγορεύεσθαι. τοῦτο γὰρ ὁ Φῆλιξ βούλεται μάλιστα δηλοῦν i. *poſthac voluit felix cognominari.* Savillius.

5 *Lutatii Catuli nomen.*] Fallit nos ergo, aut falſus ipſe Dio, qui adſeverat inter alios honores datum Cæſari, ut nomen ejus Capitolio inſcriberetur, deleto Catuli, idque eum recepiſſe. Quod ex hoc loco omnino non poteſt. *Lipſius.*

6 *Inter tot Cæſarum opera.*] Sic Flor. Vulgo, *inter tanta.* Pichena.

7 *Ex diverſo trepidus miles.*] Flor. *trepidi milites.* Idem.

8 *Non lingua non auribus competere.*] Manifeſte Salluſtii eſt: *Formidine attonitus, neque animo, neque auribus, aut lingua competere.* Acidalius.

1 *Fu-*

que ſua expedire: huc illuc clamoribus hoſtium circumagi. quæ juſſerat vetare, quæ vetuerat jubere. Mox quod in perditis rebus accidit, omnes præcipere, nemo exſequi. poſtremo abjectis armis, fugam & fallendi artes circumſpectabant. Irrumpunt Vitelliani, & cuncta ſanguine, ferro, flammiſque miſcent. Pauci militarium virorum, inter quos maxime inſignes, Cornelius Martialis, Æmilius Pacenſis, Caſperius Niger, Didius Scæva, pugnam auſi obtruncantur. Flavium Sabinum inermem, neque [1] fugam cœptantem, circumſiſtunt, & [2] Quinctium Atticum conſulem, umbra honoris & ſuamet vanitate monſtratum, [3] quod edicta in populum pro Veſpaſiano magnifica, probroſa adverſus Vitellium jecerat. Ceteri [4] per varios caſus elapſi, quidam ſervili habitu, alii fide clientium contecti, & inter ſarcinas abditi. Fuere qui excepto Vitellianorum ſigno, quo inter ſe noſcebantur, ultro rogitantes reſponLine

74 denteſve, audaciam pro latebra haberent. Domitianus, prima irruptione apud ædituum occultatus ſollertia liberti, [5] lineo amictu turbæ ſacricolarum [6] immixtus ignoratuſque, apud Cornelium Primum paternum clientem, juxta Velabrum, delituit. Ac potien-

1 *Fugam cœptantem.*] Suſpicor legendum, *fugam temptantem*, vel potius *captantem*. Pichena.

2 *Quintum Atticum conſ.*] Malim, *Quintium*. Sunt enim apud Xiphilinum in Vitell. C. Quintius Atticus, & Cn. Cæcilius Simplex conſules, intellige, ſuffecti: & Cæcilii ſupra facta eſt mentio. *Vertranius.*

3 *Quod edicta in populum jecerat.*] Inſolens mihi phraſis, *edicta in pop. jacere.* Fortaſſe ſcribi debuit, *fecerat.* niſi potius: *quod edicto &c. jecerat.* Acidalius.

4 *Per varios caſus elapſi.*] Sollicitat hoc quidam & *aſtus* corrigere vult. Fruſtra. *Caſus* etiam hic pro occaſionibus, ut alibi monſtravimus. *Acidalius.*

5 *Lineo amictu.*] Ex hoc loco colliges lineis veſtibus uti ſolitos Rom. Sacerdotes. Cic. Act. 7. in Verr *lineam veſtem* appellat. *Lupanus.* Iſiacus fuit ille, teſte Suetonio, non Romanus ſacerdos. *Gronovius.*

6 *Immixtus ignaruſque.*] Ita Vatic. quod germanum judicavi, non, *ignoratuſque.* Novitas quædam in ea voce eſt, quam Salluſtio debet; *More humanæ cupidinis ignara viſundi.* id valet, *ignota.* Lipſius.

Ignoratuſque, apud Cornelium Primum.]

tiente rerum patre, disjecto ædituí contubernio, modicum ſacellum IOVI CONSERVATORI, aramque poſuit, [1] caſuſque ſuos in marmore expreſſit. Mox imperium adeptus, IOVI CVSTODI templum ingens, ſeque in ſinu dei ſacravit. Sabinus & Atticus onerati catenis, & ad Vitellium ducti, nequaquam infeſto ſermone, vultuque excipiuntur, frementibus qui jus cædis, & [2] præmia navatæ operæ, petebant. Clamore à proximis orto, ſordida pars plebis ſupplicium Sabini expoſcit, minas adulationeſque miſcet. Stantem pro gradibus palatii Vitellium, & preces parantem, pervicere ut

mum.] Nos, *ignoratus apud Cornelium Primum paternum clientem* &c. Rhenanus. Lipſius ex Vat. repoſuit, *ignaruſque*, probum verbum atque uſitatum. Sed Florentin. ſequi malui qui habet *ignoratuſque*, nec minus Tacito familiare. Supra eod. lib. *ni duo milites præclarum facinus auſi, arreptis è ſtrage ſcutis, ignorati vincla ac libramenta tormentorum abſcidiſſent.* & libro ſeq. *eadem in Voculam parabantur, niſi ſervili habitu per tenebras ignoratus evaſiſſet.* Salluſt. Iug. *nocturnus & aviis itineribus ignoratus, Rom. palantes repente aggreditur.* Pichena. Lipſ. è Vat. *ignarus* ſcripſit, magis germanum ratus vulgato, *ignoratus* Falſo. Multo hic aptius hoc. Etenim *ignarus* quid ſonat niſi *ignotus*? At *ignoratus* multo aliud. & ſemper, ubi fallendi res, hoc Tacit. utitur. Supra hoc lib. *Ni duo milites* &c. *ignorati vincla ac libramenta tormentorum abſcidiſſent.* & libro 4. *Acidalius.*

1 *Caſuſque ſuos in marmore.*] Solebant Rom. in marmore, vel tabulis ſuos proſperos vel adverſos caſus exprimere. nam quandoque in tabulis pugnas depictas habebant, quod apud nos etiam hodie ſervatur. Vidi aliquando Bononiæ Iconice depictam pugnam illam ad Tarrum commiſſam inter Regem Carolum Octavum & Italiæ Principes. Virgil. 1. Æn. *videt Iliacas ex ordine pugnas, Bellaque jam fama totum vulgata per orbem.* Herodian. l. 4. ſcribit Severum victis Parthis literas ad Senatum miſiſſe, depictaſque in tabulis pugnas, victoriaſque expoſuiſſe. Atque lib. 7. ait Maximinum ſuam de Germanis victoriam in tabulis depictam ante curiam publicaſſe. Antoninus Pius res à ſe geſtas in cochlidis columna, quæ etiam nunc Romæ ſtat, incidendas curavit. Aliquando etiam res quæ male ceſſerant, tabulis mandabantur, veluti naufragio reduces templis tabulas affigunt, in quibus exprimitur omnis naufragii caſus. Tales tabulas apud D. Virginem Lauretanam, & Florentiæ in æde Annuntiationis videri poſſunt. Inde Horatius de Pyrrha meretrice loquens in Carm. ſe tabulam ſuſpendiſſe maris deo dicit, ſignificans ſe ipſius meretricis Pyrrhæ amore liberatum, tabulam ſuſpendiſſe maris deo, ut illi qui naufragium evaſerunt. Iuvenal. *& picta ſe tempeſtate tuetur.* Virgil. Æneid. 12. *Laurenti divo, & votas ſuſpendere veſtes.* Lupanus.

2 *Præmia navatæ operæ petebant.*] Vol. Bud. *præmia enavatæ* &c. Eſt autem elegans vocabulum *enavatus*, ab

ut abſiſteret. Tum confoſſum conlaceratumque, & abſciſſo capite truncum corpus Sabini, in Gemonias
75 trahunt. Hic exitus viri haud ſane ſpernendi. Quinque & XXX ſtipendia in Repub. fecerat, domi militiæque clarus. Innocentiam juſtitiamque ejus, non argueres: ſermonis nimius erat. id unum ſeptem annis, quibus Mœſiam; duodecim, quibus præfecturam urbis obtinuit, calumniatus eſt rumor. In fine vitæ, alii ſegnem; multi moderatum, & civium ſanguinis parcum credidere. Quod inter omnes conſtiterit, ante principatum Veſpaſiani, decus domus penes Sabinum erat. Cædem ejus lætam fuiſſe Muciano accepimus. Ferebant plerique *etiam paci conſultum*, [1] *dirempta æmulatione inter duos, quorum alter ſe fratrem imperatoris, alter conſortem imperii cogitaret.* Sed Vitellius conſulis ſupplicium poſcenti populo reſtitit, placatus ac velut vicem reddens, quod interrogantibus *quis Capitolium incendiſſet*, ſe reum Atticus obtulerat. Eaque confeſſione, ſive aptum tempori mendacium fuit, invidiam crimenque agnoviſſe, & à partibus
76 Vitellii amolitus videbatur. Iiſdem diebus L. Vitellius; poſitis apud Feroniam caſtris, excidio Tarracinæ imminebat: clauſis illic gladiatoribus remigibuſque, qui non egredi mœnia, neque periculum in aperto audebant. Præerat, ut ſupra memoravimus, Iulianus gladiatoribus, Apollinaris remigibus, laſcivia ſocordiaque gladiatorum magis, quam ducum ſimiles. Non vigilias agere, non intuta mœnium firmare, noctu dieque fluxi, & amœna litorum perſonantes, in miniſterium luxus diſperſis militibus, de bel-

ab *enavando*. ubi *è* conſummationem ſignificat, ut in verbo *evinco*. libro Ann. 3. *Tanto magis imbelles Heduos evincite.* Item in *emunio*, cujus participio utitur in vita Agric. *Sylvis & paludibus emuniendis.* Rhenanus. Daneſius legebat, *enavata.* Urſinus.

1 *Direpta æmulatione.*] Nos, *dirempta.* Rhenanus.

1 *Ne-*

bello tantum inter convivia loquebantur. Paucos ante dies diſceſſerat Apinius Tiro: doniſque ac pecuniis acerbe per municipia conquirendis, plus invidiæ quam virium partibus addebat. Interim ad Vitellium 77
ſervus Verginii Capitonis perfugit, pollicituſque *ſi præſidium acciperet, vacuam arcem furtim traditurum* multa nocte cohortes expeditas ſummis montium jugis, ſuper caput hoſtium ſiſtit. inde miles ad cædem magis, quam ad pugnam decurrit. ſternunt inermes, aut arma capientes, & quoſdam ſomno excitos; cum tenebris, pavore, ſonitu tubarum, clamore hoſtili turbarentur. Pauci gladiatorum reſiſtentes, [1] neque inulti cecidere. ceteri ad naves ruebant, ubi cuncta pari formidine implicabantur, permixtis paganis, quos nullo diſcrimine Vitelliani trucidabant. Sex Liburnicæ inter primum tumultum evaſere, in quis præfectus claſſis Apollinaris: [2] reliquæ in litore captæ, aut nimio ruentium onere preſſas mare hauſit. Iulianus ad L. Vitellium perductus, & verberibus fœdatus, [3] in ore ejus jugulatur. Fuere, qui uxorem L. Vitellii Triariam inceſſerint, tamquam *gladio militari cincta, inter luctum cladeſque expugnata Tarracina, ſuperbe ſæveque egiſſet.* Ipſe [4] lauream proſpere geſtæ rei, ad fratrem miſit: percunctatus *ſtatim regredi ſe, an per-*

1 *Neque multi cecidere.*] Caſtigavi, *neque inulti cecid.* Idem.

2 *Reliquas in litore captas.*] Covarruviæ codex, *reliqua in litore capta.* quod verius. *Lipſius.*

Reliqua in littore capta.] Male in vulgatis, *reliquas in litore captas.* Lectionem, quam repoſui, probat Lipſius ex vet. cod. & ex meis Venetus firmat Florentinuſque innuit, qui habet, *capta.* Pichena.

3 *In ore ejus jugulatur.*] Sen. de benef. 7, 19. *Si in ore parentum filios jugulat.* Pichena.

4 *Lauream proſpera geſta rei.*] Emendavi, *lauream proſpere geſta rei.* Rhenanus. *Laurea* vel *litera laureata*, vel Lampridio *tabella laureata*, erant publicæ & repentinæ lætitiæ atque victoriæ indices, quas ante occupatam à Cæſaribus Remp. duces exercituum ad Senatum mittebant. Propterea Plin. libro 15. *addi laurum literis, militum lanceis piliſque* dixit. Plin. Secundus in Paneg. *Allata erat ex Pannonia Laurea, id agentibus diis, ut invicti imperatoris exortum victoria inſigne decoraret.* Amm. Marcell. lib.

perdomandæ Campaniæ inſiſtere juberet. Quod ſalutare non modo partibus Veſpaſiani, ſed Reip. fuit. nam ſi recens victoria miles, & ſuper inſitam pervicaciam ſecundis ferox, Romam contendiſſet; haud parva mole certatum, nec ſine exitio urbis foret. quippe L. Vitellio, quamvis infami, inerat induſtria: nec virtutibus, ut boni; ſed quo modo peſſimus quiſque, vitiis
78 valebat. Dum hæc in partibus Vitellii geruntur, digreſſus Narnia Veſpaſiani exercitus, [1] feſtos Saturni dies, Otriculi per otium agitabat. Cauſſa tam pravæ moræ, ut Mucianum opperirentur. Nec defuere qui Antonium ſuſpicionibus arguerent, tamquam *dolo cunctantem, poſt ſecretas Vitellii epiſtolas, quibus conſulatum & nubilem filiam, & dotales opes, pretium proditionis, offerebat.* Alii *ficta hæc, & in gratiam Muciani compoſita.* Quidam *omnium id ducum conſilium fuiſſe, oſtentare potius urbi bellum, quam inferre: quando validiſſimæ cohortes a Vitellio deſciviſſent, & abſciſſis omnibus præſidiis, ceſſurus imperio videbatur. Sed cuncta feſtinatione, deinde ignavia Sabini corrupta: qui ſumptis temere armis, munitiſſimam Capitolii arcem, & ne magnis quidem exercitibus expugnabilem, adverſus tris cohortes tueri nequiſſet.* Haud facile quis uni aſſignaverit culpam, quæ omnium fuit. nam & Mucianus ambiguis epiſtolis, victores morabatur; & Antonius præpoſtero obſequio, [2] vel dum regerit invidiam, cri-

lib. 16. *literas laureatas* vocat Cæſar libro 3. bell. civ. *ſed neque in literis, quas ſcribere eſt ſolitus, neque in faſcibus inſignia laurea.* Sueton. Dom. 6. *De Sarmatis lauream modo Capitolino Jovi retulit.* Perſius, *miſſa eſt à Cæſare laurus Inſignem ob cladem Germanæ pubis.* Lupanus.

1 *Feſtos Saturni dies.*] Saturnalia quibus initium 10 Decemb. finis 24. ejuſdem menſis. *Savillius.* Romani ut aurei ſeculi memoriam refricarent, quo Saturnus regnavit, quotannis XIIII. Cal. Ian. Saturnalia celebrabant, quibus erat ſervis rerum omnium data licentia & par cum domino poteſtas. *Lupanus.*

2 *Dum tegeret invidiam.*] Ne unus ipſe omnia velle & facere videretur, eoque cunctatus. Sed placet magis Pichenæ lectio ex ſcriptura Florent. *dum regerit.* Nimirum invidiam ipſe in Mucianum retorquet: invidiam, inquam, ejus culpa & conſilio Capitolium exuſtum. Cur enim moratus eſt, aut inhibuit? At in crimine

crimen meruit. ceterique duces, [1] dum peractum bellum putant, finem ejus inſignivere. Ne Petilius quidem Cerialis, cum mille equitibus præmiſſus, ut tranſverſis itineribus per agrum Sabinum, Salaria via urbem introiret, ſatis maturaverat: donec obſeſſi Capitolii fama cunctos ſimul exciret. Antonius per Fla- 79
miniam ad Saxa rubra, multo jam noctis, ſerum auxilium venit. Illic *interfectum Sabinum*, *conflagraſſe Capitolium*, *tremere urbem*, mæſta omnia accepit: *plebem quoque & [2] ſervitia pro Vitellio armari*, nuntiabatur. Et Petilio Ceriali equeſtre prœlium adverſum fuerat. namque incautum, & tamquam ad victos ruentem Vitelliani interjectus equiti pedes excepere. pugnatum haud [3] procul urbe, inter ædificia hortoſque, & anfractus viarum. quæ gnara Vitellianis, incomperta hoſtibus, metum fecerant. neque omnis eques concors, adjunctis quibuſdam, qui nuper apud Narniam dediti, fortunam partium ſpeculabantur. capitur præfectus alæ Tullius Flavianus: ceteri [4] fœda fuga conſternantur, non ultra Fidenas ſecutis victoribus. Eo ſucceſſu ſtudia populi aucta. vulgus urbanum arma cepit. Paucis ſcuta militaria, plures raptis quod cuique obvium telis, *ſignum pugnæ* expoſcunt. Agit grates Vitellius, & [5] *ad tuendam urbem prorumpere* jubet.

mine tamen Antonius, nec parere in tanta neceſſitate debebat. *Lipſius.*

Vel dum regeret invidiam.] Vulgo, *tegeret*, neque id corruptum ſuſpicatus fuiſſem, niſi Flor. indicio, qui habet, *regeret*. Emendavi ergo, *regerit*. Conabatur Antonius invidiam rerum à ſe male geſtarum in Mucianum transferre, qui ſuis epiſtolis victoriam ſemper moratus eſſet. *Pichena.*

1 *Dum peractum.*] Romanus, *patratum bellum*. probe. *Lipſius.*

2 *Servitia pro Vitellio armari.*] Ante ſervorum numerum & argenti pondus Senatoribus indictum retulit Tacitus. Nam ſolebant Romæ, in penuria maxima militum, ſervi ad arma capienda pro defenſione patriæ vocari, ut poſt cladem Cannenſem contigit. *Lupanus.*

3 *Procul urbe.*] Hiſpanus, *urbem*, vere. *Lipſius.*

4 *Fœda fuga conſternantur.*] Scripſi, *conſternantur*. ut ſupra, *atque illi conſternantur*. Rhenanus.

5 *Ad tuendam urbem prorumpere.*] Non ut intra mœnia quaſi obſeſſi ur-

 bem

jubet. Mox vocata ſenatu: deliguntur legati ad exercitus, ut [1] prætextu Reipub. concordiam pacemque ſuaderent. Varia legatorum ſors fuit: qui Petilio Ceriali occurrerunt, extremum diſcrimen adiere, aſpernante milite conditiones pacis. [2] vulneratur prætor Arulenus Ruſticus. auxit invidiam, ſuper violatum legati prætoriſque nomen, propria dignatio viri. palantur comites: occiditur proximus lictor, dimovere turbam auſus: [3] & ni dato à duce præſidio defenſi forent, ſacrum etiam inter exteras gentes legatorum jus, ante ipſa patriæ mœnia, civilis rabies uſque in exitium temeraſſet. Æquioribus animis accepti ſunt, qui ad Antonium venerant, non
81 quia modeſtior miles, ſed duci plus auctoritatis. Miſcuerat ſe legatis Muſonius Rufus equeſtris ordinis, ſtudium philoſophiæ, & [4] placita Stoicorum æmulatus: cœptabatque permixtus manipulis, *bona pacis ac belli diſcrimina* [5] diſſerens, armatos monere. Id ple-

bem tuerentur, ſed ut foras erumperent ad propulſandos hoſtes, ne ad urbem accederent. *Pichena.*

1 *Prætextu reip.*] Nos, *prætexto reip.* nam ſic & auctores alii loquuntur. *Rhenanus.*

2 *Vulneratur prætor.*] Haud aliunde lucem Plinio, ſive Regulo potius dederis apud Plinium, lib. 1. epiſt. v. *Ruſtici Aruleni periculum foverat, exultaverat morte, adeo ut librum recitaret ederetque, in quo Ruſticum inſectatur, atque etiam* Stoicorum Simiam *appellat. Adjicit*, Vitelliana cicatrice ſtigmoſum. *Agnoſcis Reguli eloquentiam.* Hoc cicatricis Vitellianæ convicium, eſt à vulnere, quod nunc accepit. *Lipſius.*

3 *Et ni dato à duce præſidio.*] *&* particula non eſt in libro MSC. qui mox habet, *ſacrum etiam in exteras gentes legatorum jus.* *In* pro erga. hoc eſt, cum exteræ gentes mittunt legatos. *Rhenanus.*

4 *Placita Stoicorum æmulatus.*] Tacitus vocat *placita Stoicorum* ea loquendi forma, qua Plin. libro 14. *Medicorum placita*, & 29. *Majorum placita.* Nam *placere* ſignificat ſtatuere, conſtituere. Cicer. libro 9. Epiſt. Fam. *Placet Stoicis ſuo quamque rem nomine appellare.* Vnde apud Iuſtinianum dicitur, *quod Principi placuit, legis habere vigorem*, id eſt, quod ratione & adhibitis in conſilium viris doctis & prudentibus placuit Principi. Quod non debet intelligi, ut quod Principi abſque conſilio & ratione per fas & nefas placuit, legis vim habeat. Eadem loquendi formula, *Arreſta*, id eſt ſententias Supremarum Gallicarum curiarum, nos *placita* vocabimus Latine, quo nomine Ioannes Lucius noſter librum à ſe nuper editum inſcripſit. Ἀρεστὸν vero legitur in Actis Apoſtolorum c. 6. & 12. *Lupanus.*

5 *Diſſerens armatos monere.*] Hæ voces haberi poſſent pro ſpuriis, plane, non motos armatos, auctor ipſemet

pleriſque ludibrio; pluribus tædio, nec deerant qui
propellerent proculcarentque, ni admonitu mode-
ſtiſſimi cujuſque, & aliis minitantibus, omiſiſſet in-
tempeſtivam ſapientiam. Obviæ fuere & virgines Ve-
ſtales, cum epiſtolis Vitellii ad Antonium ſcriptis:
eximi ſupremo certamini unam diem poſtulabant; *ſi mo-
ram interjeciſſent, facilius omnia conventura.* Virgines
cum honore dimiſſæ: Vitellio reſcriptum *Sabini cæ-
de, & incendio Capitolii*[1] *dirempta belli commercia.* Ten- 82
tavit tamen Antonius vocatas ad concionem legio-
nes mitigare, *ut caſtris juxta pontem Milvium poſitis,
poſtera die urbem ingrederentur.* Ratio cunctandi, ne
aſperatus prœlio miles, non populo, non ſenatui,
ne templis quidem ac delubris deorum conſuleret.
Sed omnem prolatationem, ut inimicam victoriæ,
ſuſpectabant. Simul fulgentia per colles vexilla,
quamquam imbellis populus ſequeretur, ſpeciem ho-
ſtilis exercitus fecerant. Tripartito agmine; pars ut
aſtiterat, Flaminia via: pars juxta ripam Tiberis in-
ceſſit: tertium agmen per Salariam Collinæ portæ
propinquabat. Plebes invectis equitibus fuſa. Miles
Vitellianus [2] trinis & ipſe præſidiis occurrit. Prœlia
ante urbem multa & varia: ſed Flavianis conſilio du-
cum præſtantibus, ſæpius proſpera. Ii tantum con-
flictati ſunt, qui in partem ſiniſtram urbis ad Sallu-
ſtia-

met ſtatim fatetur intempeſtivam hujus ſapientiam falſiſſime deridens. *Gruterus.*

1 *Dirempta belli commercia.*] Quid clarius? Corrector tamen adventat, *diremta bellico commercia.* Lipſius.

Dirempta belli commercia.] Lego, *dirempta bellico commercia*, hoc eſt, velut dato belli ſigno, dirempta commercia. Notum eſt quid *bellicum canere.* Rhenanus. Haud immerito vir doctiſſ. Rhenanum carpit. noſter enim præ oculis habuit, quæ Magus, & quæ Æneas contra reddidit lib. 10. Æneid. Magus. *Non hic victoria Teucrum Vertitur haud anima una dabit diſcrimina tanta.* Æneas *belli commercia Turnus Suſtulit iſta prior jam tum Pallante peremto.* Confer cum his. *eximi ſupremo certamini unum diem poſtulabant*, &c. *reſcriptum Sabini cæde & incendio Capitolii diremta belli commercia.* Salinerius.

2 *Trinis & ipſe præſidiis.*] Καὶ τριχῆ κατὰ τὴν πόλιν συμβαλόν-

ſtianos hortos, per anguſta & lubrica viarum flexerant. Superſtantes maceriis hortorum Vitelliani, [1] ad ſerum uſque diem, ſaxis piliſque ſubeuntes arcebant. donec ab equitibus, qui porta Collina irruperant, circumvenirentur. Concurrere & in campo Martio infeſtæ acies. Pro Flavianis fortuna, & parta totiens victoria: Vitelliani deſperatione ſola ruebant. & quamquam pulſi, rurſus in urbe congre-
83 gabantur. Aderat pugnantibus ſpectator populus, utque in ludicro certamine, hos modo, rurſus illos clamore & plauſu fovebat: quotiens pars altera inclinaſſet, [2] abditos in tabernis, aut ſi quam in domum perfugerant, *erui* [3] *jugularique* expoſtulantes, parte majore prædæ potiebantur. nam milite ad ſanguinem & cædes obverſo ſpolia in vulgus cedebant. Sæva ac deformis urbe tota facies. alibi prœ-

τες ἀπώλλοντο πάντες, i. *& tribus in urbe locis pugnantes cadebantur*, numeratque Ioſephus, ſi à vero non exorbitat, 50 hominum millia 4 ἁλώσ. c. 42. *Savillius.*

1 *Ad ſerum uſque diem.*] Ita Flor. vulgo, *ad ſerum uſque diei.* Pichena.

2 *Abditi in tabernis.*] Senſus eſt, quoties pars altera inclinaſſet, & propterea abderetur in tabernas, & in domos: poſtulabat populus eos erui domibus & tabernis, ac jugulari. Quamobrem militibus in ſanguinem & cædem verſis potiebatur populus majore parte prædæ. Dictum eſt autem, *pars altera abditi* eadem forma, qua alibi, *major pars ruebant in prælium.* Ferrettus. Optima, quod ea nonnunquam Tacitus ſcribat, quæ ſolœciſmum ſapere videntur. *Et ſi vellet imperium, promtas oſtentavere,* ſermo de veteranis eſt, & maluit *promptas*; reſpiciens ad legiones, quam *promptos* quod jam à libris exulabat. Nec Terentius abſtinuit à ſimili imparilitate, Andr. *Ubi illic ſcelus eſt, qui me perdidit?* Vide Dionyſ. ad Amm. Thucydides: τῶν δὲ Συρακουσίων ὁ δῆμος ἐν πολλῇ πρὸς ἀλλήλους ἔριδι ἦσαν. i. *populus autem Syracuſanorum multum inter ſe contendebant.* Ad hanc faciem quoque jam dicto *populus* annectit *abditi.* par erat enim, ut plebs formidoloſa fugientibus ad ſe militibus tabernas peteret, aut iiſdem adverſarios in domos compellentibus ſequeretur, & clauſos erui jugularique poſtularet, quo præda ipſa potiretur, quod ſequentia ſatis probant, *parte majore præda potiebantur.* ſed ſic diſtinguenda ſunt: *Aderat pugnantibus ſpectator populus, utque in ludicro certamine hos modo, rurſus illos clamore & plauſu fovebat: quoties pars altera inclinaſſet abditi in tabernis; aut ſi quam* &c. Salinerius. Lipſius *abditos* repoſuit. Nos Flor. & Veneti conſenſum adjicimus. Male vulgo *abditi.* Pichena.

3 *Iugularique expoſtulantes.*] Scripſimus, *poſtulantes,* Rhenanus. Verbum, *expoſtulantes*, ex Florent. ac Ven. reſtitui. Vulgo, *poſtulantes.* Pichena.

1 *Scor-*

prœlia & vulnera; alibi balineæ popinæque. ſimul
cruor & ſtrues corporum: juxta ſcorta, & [1] ſcortis
ſimiles: quantum in luxurioſo otio libidinum; quic-
quid in acerbiſſima captivitate ſcelerum: prorſus ut
eandem civitatem, & furere crederes, & laſcivire.
Conflixerant ante armati exercitus in urbe, bis L.
Sulla, ſemel Cinna victoribus; nec tunc minus cru-
delitatis: nunc inhumana ſecuritas, & ne minimo
quidem temporis voluptates intermiſſæ, velut feſtis
diebus id quoque gaudium accederet, [2] exſultabant,
fruebantur, nulla partium cura, malis publicis læti.
Plurimum molis [3] in oppugnatione caſtrorum fuit, 84
quæ acerrimus quiſque [4] ut noviſſimam ſpem retine-
bant. Eo intentius victores, præcipuo veterum co-
hortium ſtudio, cuncta validiſſimarum urbium exci-
diis reperta, ſimul admovent teſtudinem, tormen-
ta, aggeres, faceſque: *quidquid tot prœliis laboris ac
periculi hauſiſſent, opere illo conſummari* clamitantes.
*Vrbem ſenatui ac Pop. Rom. templa diis reddita: pro-
prium*

1 *Scortis miles.*] Caſtigavimus, *ſcortu ſimiles.* Rhenanus.

2 *Exultabant, fruebantur, nulla partium cura.*] Abeſt quidem à vulgatis verbum, *fruebantur.* Sed cum in Flor. atque in aliis veteribus quos viderim, conſtanter inveniatur, minime ſpernendum duxi. Refertur enim ad id, quod ſupra dicitur, ne minimo quidem temporis voluptátes intermiſſas. ideo ait, exultabant, ac fruebantur, ſcil. voluptatibus, gaudebantque. Lipſ. id verbum immutare mallet, *exultabant, furebantque.* Aptiori ſenſu, ſi eſſet à libris. *Pichena.* Intricatus & ineptus verborum ſenſus. Emendo diſtinguoque: *voluptates intermiſſa. velut feſtis diebus, id quoque gaudium excederet, exſultabant, nulla partium cura* &c. Verba, *id quoque gaudium excederet*, ſic quaſi παρενθετικῶς interjiciuntur: ut in illo ſup. loco: *Vitellianus miles tranſiturus in partes, id quoque non ſine dedecore, ſed* &c. Innuit, ſi feſtis diebus ita exſultaſſent, nimium id gaudium fuiſſe, quo tum miſerrimo reip. tempore efferebantur Verbi *fruebantur*, quod alii libri inſerunt, nullam habui rationem, nec cenſeo habendam. Nec quod Lipſius *furebantque* inde facit, placet. Quamquam poſſim non incommode traducere, *nulla partium cura, malis publicis læti fruebantur.* Sed omitti, melius. *Acidalius.*

3 *In oppugnatione caſtrorum.*] Tiberius auctore Sueton. c. 37. *caſtra conſtituit, quibus prætoria cohortes vaga ante id tempus & per hoſpitia diſperſa continerentur.* Caſtra vero ipſa Prætoria ad extrema urbis ædificia fuiſſe ſita colligitur ex Plinii lib. 3. *Lupanus.*

4 *Vt noviſſimam ſpeciem retinebant.*] Emendavimus, *ſpem.* Rhenanus.

prium eſſe militis decus, in caſtris. illam patriam, illos penates. ni ſtatim recipiantur, noctem in armis agendam. Contra Vitelliani, quamquam numero fatoque diſpares, inquietare victoriam, morari pacem, domos [1] araſque cruore fœdare, ſuprema victis ſolatia complectebantur. Multi ſemianimes ſuper turres & propugnacula mœnium exſpiravere. Convulſis portis, reliquus globus obtulit ſe victoribus: & cecidere omnes contrariis vulneribus, verſi in hoſtem. ea cura etiam morientibus decori exitus fuit.

85 Vitellius capta urbe, [2] per averſam palatii partem, [3] Aventinum in domum uxoris [4] ſellula defertur: ut ſi diem latebra vitaviſſet. Tarracinam ad cohortes fratremque perfugeret. Dein mobilitate ingenii, & quæ natura pavoris eſt, cum omnia metuenti, præſentia maxime diſplicerent, in palatium regreditur, vaſtum deſertumque: dilapſis etiam infimis ſervitiorum, aut occurſum ejus declinantibus. [5] Terret ſolitudo, & tacentes loci: tentat clauſa: inhorreſcit vacuis: feſſuſque miſero errore, & [6] pudenda latebra ſemet oc-

1 *Araſque cruore fœdare.*] Faërnus legebat *fœdatas.* vel ſi magis placet *fœdas.* Vrſinus. Muret. *araſque cruore fœdas.* bona quidem ſententia: ſed vereor ut huic loco apta. *Acidalius.*

2 *Per averſam palatii partem.*] Roman *portam.* quod præfero: aut potius utraque voce ſpreta, *per averſa palatii.* Sæpe ita noſter loquitur. itemque Vellejus: *Antonius per averſa caſtrorum, proruto vallo, receptus eſt.* Lipſius.

3 *Aventinum in domum.*] Exemplar regium habet, *Aventini. Per averſam palatii partem Aventini, in domum,* &c. Rhenanus. Corviniano ineſt, *Aventini,* & rectius. *Vertranius.* Lipſius ex Rom. codice præfert, *portam.* at vulgatam Tacitus ipſe confirmat, qui ſupra eod. lib. dixit: *monuit Martialem, ut per ſecretam adium partem occulte abiret.* Pichena. Lipſius reſecta voce, *per averſa palatii,* eo impulſus, quod in Rom. cod. inveniſſet *portam.* Quæ tamen lectio minus placet; nam more ſuo Salluſtium expreſſit Tacitus, apud quem in Catilina legas: *in abditam partem adium ſeceſſit.* Ger. Voſſius G. F.

4 *Sellula.*] Sueton. Vit. 16. *geſtatoria ſella.* Savillius.

5 *Terret ſolitudo, & tacentes loci.*] Virgilius arcanum hunc naturæ noſtræ motum pariter effert:

Horror ubique animos, atque ipſa ſilentia terrent.

Lipſius.

6 *Pudenda latebra.*] Sueton. Vit. 16. *In cellulam Ianitoris, religato pro foribus cane, lectoque & culcitis objectis.* Savillius.

1 *Lu-*

occultans, ab Iulio Placido tribuno cohortis protrahitur. Vinctæ pone tergum manus: laniata veſte, fœdum ſpectaculum, ducebatur, multis increpantibus, nullo illacrymante. deformitas exitus miſericordiam abſtulerat. Obvius è Germanicis militibus Vitellium infeſto ictu, per iram, vel quo maturius [1] ludibriis eximeret; an tribunum appetierit, in incerto fuit: aurem tribuni amputavit, ac ſtatim confoſſus eſt. Vitellium infeſtis mucronibus coactum [2] modo erigere os & offerre contumeliis, nunc cadentes ſtatuas ſuas, plerumque roſtra, & Galbæ occiſi locum contueri; poſtremo ad Gemonias, ubi corpus Flavii Sabini jacuerat, propulere. Vox una non degeneris animi excepta, cum tribuno inſultanti, *ſe tamen imperatorem ejus fuiſſe* reſpondit. Ac deinde ingeſtis vulneribus, concidit. Et vulgus eadem pravitate inſectabatur interfectum, qua foverat viventem. [3] Pater illi 86
L. Vitellius. ſeptimum & quinquageſimum ætatis annum

1 *Ludibrio eximeret.*] In exemplari regio legitur, *ludibus.* Suſpicor ſcribendum, *ludibriis.* Mox nos, *vox una.* Rhenanus.

2 *Modo erigere os.*] Illuſtratur hic locus à Suet. in Vit. 17. *Per totam viam Sacram ſpatium, reducto coma capite, ceu noxii ſolent, atque etiam mento mucrone gladii ſubrecto, ut viſendam præberet faciem, neve ſubmitteret.* Plin. Paneg. *nihil ſæculo dignius, quam quod contigit deſuper intueri delatorum ſupina ora, retortaſque cervices.* Pichena.

3 *Pater illi L. Vitellius (nam ſeptimum & quinquageſimum.*] Codex Bud. *Patrem illi Luceriam ſeptimum & quinquageſimum ætatis annum explebat.* Conjicio legendum: *Pater illi L. Nucerian. ſeptimum & quinquageſimum ætatis annum explebat.* Sive, *Pater illi L. Nucerin.* (aut *L. Nuceria*, pro à Nuceria) *jam ſeptimum* &c. De avo Vitellii Cæſaris, Sueton. in hæc verba ſcribit: *P. Vitellius domo Nuceria.* Cæterum quia manuſcriptum volumen habet, *Patrem illi Luceriam*, ſimplicius ſit legere, *Patrem illi Luceria* (ſubaudi dedit) *ſeptimum* &c. Rhenanus. Vitellius ait Sueton. c. 3. natus eſt *Druſo Cæſare & Norbano Flacco Coſſ.* anno V. C. 768. vigeſimo quarto Septembris, aut ut volunt alii, ſeptimo ejuſdem menſis. Dies, quo egreſſus eſt palatio abdicaturus ſe imperio, erat, ex Taciti ſententia, decimus octavus Decembris anno 822. proximo die, decimo nono ſcil. Decemb. conflagravit Capitolium, vigeſimo Antonius urbem intravit, moxque ſecuta eſt Vitellii mors; quæ omnia ex Taciti narratione dilucéſcunt. Adeo ut ab ejus natali in mortem, ſubducto rite calculo, tantum colligantur anni quatuor & quinquaginta, & quantum à ſeptimo aut vigeſimo quarto Septembr. in Decembris vigeſimum

num explebat. conſulatum, ſacerdotia, nomen locumque inter primores, nulla ſua induſtria, ſed cuncta patris claritudine adeptus. Principatum ei detulere, qui ipſum non noverant. Studia exercitus, raro cuiquam bonis artibus quæſita perinde affuere, quam huic per ignaviam. Inerat tamen ſimplicitas ac liberalitas: quæ, ni adſit modus, in exitium vertuntur. Amicitias dum magnitudine munerum, [1] non conſtantia morum continere putat, [2] meruit magis quam habuit. [3] Reip. haud dubie intererat, Vitellium vinci: ſed [4] imputare perfidiam non poſſunt, qui Vitellium

ſimum fluxit intermedii temporis. *Savilius.* De patre & ætate Vitellii cum Tacito Tranquillus ſentit: in ætate diverſus ab illis Dio, qui vixiſſe illum annis quinquaginta quatuor tantum, & non ſeptem, refert: Sed quod inter auctores diſcrepat, ſit in medio. *Vertranius.* Additur in Veneto, aliiſque veteribus: *nam ſeptimum.* Forte, *jam ſeptimum.* Pichena. Cum compareat in M.S. regis Corvini, *Patrem illi Luceria*; monſtro ſimile eſt ingenioſæ induſtriæ Rhenanum tam variis ambagibus circumire; neque acceſſiſſe ad fontem veri. Haud enim aliquis facile neget, reſtituendum. *Patria illi Nuceria. Septimum*, nam quid opus iterare de patre, cujus centies ante facta mentio? Sueton. clare c. 2. *P. Vitellius domo Nuceria.* Gruterus.

1 *Non conſtantia morum.*] Egregium dogma: etſi quis hæc notet? millena ſunt. Sed in *conſtantia* aliquis hæreat; & an non melius, *convenientia*, aut tale? Res ita habet, conſenſum & ſimilitudinem morum ac virtutum, veram amicitiam parere; ſed nec virtus ſine *conſtantia* eſt: ergo nec mutemus. *Lipſius.*

Conſtantia morum continere putat.] Forte, *contineri.* Acidalius.

2 *Meruit magis quam habuit.*] Meruit quidem: ſed eo modo, quo dixit Comicus, ab aſſentatoribus amicos per obſequia parari. Eos enim qui non virtute, ſed commodis aut voluptatibus amicitias metiuntur, proprie amicos non eſſe, eoque minime diuturnos definivit Ariſtot. Ethic. lib. 8. c. 3. & 4. Propterea Tacitus ait, Vitellium quidem ſua prodigalitate ac luxu, amicitias utcumque meruiſſe, non autem habuiſſe: quoniam fortunæ amici, cum fortuna ſimul evaneſcunt. *Pichena.*

3 *Reip. haud dubie intererat.*] Vocabulum *Reip.* in regio libro omiſſum, doctus quiſpiam hic infulſit, cum eo non ſit opus. nam Latine dicitur. *Haud dubie intererat Vitellium vinci*, hoc eſt ad rem pertinebat, utile erat. Itaque genitivum *Reip.* diſpunximus. Livius lib. 7. dec. 4. *Quod plurimum intererat ad animos civitatum.* Rhenanus. Vox *Reip.* quam Lipſius ex Vat. repoſuit, eſt etiam in Florentino & Veneto. *Pichena.*

4 *Imputare perfidiam.*] Quaſi Veſpaſiani cauſſa fidem Vitellio fregiſſent. Non, inquam, poſſent adſcribere hoc Veſpaſiano: & proprio verbo, *imputare.* neque aliud ea vi reperies. *Lipſius.*

Imputare perfidiam non poſſunt.] Id eſt prætendere non poſſunt, quod perfide egerunt, ſe communis commodi cogitatione perfeciſſe. *Ferrettus.* Illi præſertim, qui poſtea in Veſpaſianum ut proditores ſe geſſerunt, in-

lium Veſpaſiano prodidere, cum à Galba deſciviſſent. [1] Præcipiti in occaſum die, ob pavorem magiſtratuum ſenatorumque, qui dilapſi ex urbe, aut per domos clientium ſemet occultabant, vocari ſenatus non potuit. Domitianum, poſtquam nihil hoſtile metuebatur, ad duces partium progreſſum, & *Cæſarem* conſalutatum, miles frequens, utque erat in armis, in paternos penates deduxit.

inprimis Cæcina. Sueton. Tit. 6. & Xiphilin. &c. *Savillius*. Prætendere non poſſunt, ſe Reip. cauſa Vitellium prodidiſſe: nam iidem à Galba prius deſciverant. Signat præcipue Sabinum, ac Baſſum, de quibus vide in fine lib. præced. De verbo, *imputare*, plura dixi ad lib. 6. Ann. *Pichena*.

1 *Præcipiti in occaſum die.*] E Vatic. nam alii, *præcipitanti*. Lipſius.

Præcipiti in occaſum die.] Scripſimus, *præcipitanti in occaſum die*. nam *præcipitare* etiam abſolute uſurpant auctores. Livius lib. 27. *Creditum vulgo eſt, in puteum aperto ex equo præcipitaſſe*. Sic enim ſcriptum reperi in vetuſto cod. cum eum librum conferrem. Quanquam in vulgatis edit. legitur *præcipitatum eſſe*. Rurſus lib. 39. *Et pars maxima inermes per invia & rupes deruptas præcipitantes fugerunt*. Rhenanus. Tanquam ruente in occaſum. Notiſſimum enim eſt *præcipitem* de omni fere re dici poſſe. *Ferrettus*. Florent. & Venetus habent, *præcipiti in occaſum die*, quod Rhenanus mutaverat in *præcipitante*. Pichena.

C. CORNELII TACITI
AB
EXCESSV NERONIS
HISTORIARVM.
LIBER QVARTVS.

BREVIARIVM LIBRI.

Facies & miſeria Romanæ urbis. L. Vitellius ſe cum cohortibus dedidit: ſed nihilo ſecius ipſe interfectus. Imperium Veſpaſiano à Senatu firmatur. De Helvidio Priſco accuratius, inſigni viro. de diſſidiis ejus cum Eprio Marcello. Mucianus inter hæc urbem ingreditur. is Calpurnium Piſonem interfici jubet. Initia & motus Germanici belli: quod, duce Civili, Batavi primi ſumpſere. Poſtque eos, Caninefates. Præſidia & caſtella Romana ejiciunt aut exſcindunt. Aquilium primipilarem, & poſt Mumium Lupercum legatum prœliis vincunt. Batavorum veteranæ cohortes ad Civilem abeunt. quas tranſitu arcere Herennius Gallus conatus, item funditur. Caſtra vetera à Civili obſidentur. Seditio militum Rom. contra Hordeonium. & ſumma belli Voculæ permiſſa. Is contra Civilem duxit: & primo victus, præter ſpem fortuito vicit. Iterum ſeditio in Hordeonium: quem & interficiunt. Quædam Romæ & apud patres geſta. jurgia: accuſationes. Vitelliani milites compoſiti. alii in prætorium lecti L. Piſonis in Africa cædes Capitolium Romæ reſtitutum Treveri & Lingones à Romanis deficiunt, & reliquæ Galliæ nutant. Ipſæ legiones cohorteſque Romanæ parum fidæ, & à Gallis corrumpebantur. Vocula interficitur. Sacramentum Romani pro imperio Galliarum dicunt. Idem legiones fecere quæ in Veteribus diu obſeſſæ. Nec Agrippinenſes ultra contati, quin ſe victoribus adjungerent. Lingones interea à Sequanis fuſi. At Romæ, imperium periclitari viſum: & Domitianus ipſe ad hoc bellum accingitur, cum Muciano. Legiones quattuor ſtatim præmiſſæ. Galli interea deliberant: & pluribus ſanioribuſque cum ſervitute pax placuit. Petilius Cerialis Treveros magna pugna vicit. defectores plerique ad Romana ſigna rediere. Paullo poſt acre iterum tertamen cum Civili & Claſſico: cujus initio ambiguo, lætus Romanis finis fuit. Veſpa-

ſiani

ſiani in Ægypto facta, & edita ab eo miracula. itemque de oraculis & ſortibus ad ejus imperium. Geſta illo ipſo anno, cujus parte poſtrema Conſules.

IMP. VESPASIANVS ITERVM TITVS FILIVS.

INterfecto Vitellio, bellum magis deſie- 1
rat, quam pax cœperat. Armati per urbem victores, implacabili odio, victos conſectabantur. plenæ cædibus viæ, cruenta fora templaque, paſſim trucidatis, ut quemque ſors obtulerat. Ac mox augeſcente licentia, ſcrutari, ac protrahere abditos: [1] ſi quem procerum habitu & juventa proſpexerant, obtruncare, nullo militum, aut populi diſcrimine. Quæ ſævitia recentibus odiis ſanguine explebatur, dein verterat in avaritiam. nihil uſquam ſecretum aut clauſum ſinebant, *Vitellianos occultari* ſimulantes. Initium id perfringendarum domuum; vel ſi reſiſteretur, cauſſa cædis. nec deerat egentiſſimus quiſque ex plebe. & peſſimi ſervitiorum prodere ultro dites dominos: alii ab amicis monſtrabantur. Vbique lamenta, conclamationes, & [2] fortuna captæ urbis, adeo ut Othoniani Vitellianique militis invidioſa antea petulantia deſideraretur. Duces partium accendendo civili bello acres, temperandæ victoriæ impares. quippe in turbas & diſcordias peſſimo cuique plurima

COMMENTARIVS.

1 *PRocerum habitu, & juventa.*] Duas notas Germani militis habebant, proceritatem corporis, itemque juventam. Nam Germani plerumque proceri; & milites, à flore & robore ævi colligebantur. *Lipſius.*

Si quem procêrum habitu.] Male vulgo, *procerum*, abſque accentu. Sic infra, *& eſt pleriſque procêra pueritia.* Pichena.

2 *Fortuna capta urbis.*] Non diſplicet Vertranii divinatio, *forma capta urbis.* Lipſius.

Fortuna capta urbis.] Malim, *forma.* Vertranius. Roma à Flavianis expugnatur, non ut omnia agerent & ferrent, ſed ut urbs tantum ſervitio Vitellianorum eximeretur. lib. 3. hiſt. *urbem ſenatui ac populo Rom. templa Diis reddita.* Verum victoriæ temperare dum nequeunt, adeo per urbem graſſati ſunt, ut ea videretur ab hoſti-

2 rima vis : pax & quies bonis artibus indigent. [1] Nomen ſedemque Cæſaris Domitianus acceperat, nondum ad curas intentus, [2] ſed ſtupris & adulteriis filium principis agebat. Præfectura prætorii, penes Arrium Varum : ſumma potentiæ, in Primo Antonio. is pecuniam familiamque è principis domo, quaſi Cremonenſem prædam rapere. ceteri modeſtia vel ignobilitate, ut in bello obſcuri, ita præmiorum expertes. Civitas pavida & [3] ſervitio parata, *occupari redeuntem Tarracina L. Vitellium cum cohortibus, exſtinguique reliqua belli*, poſtulabat. Præmiſſi [4] Ariciam equites : agmen legionum [5] intra Bovillas ſtetit. Nec cunctatus eſt Vitellius, ſeque & cohortes arbitrio victoris permittere. Et miles infelicia arma, haud minus ira, quam metu abjecit. Longus deditorum ordo, ſeptus armatis, per urbem inceſſit. nemo ſupplici vultu, ſed triſtes & truces, & adverſum plauſus ac laſciviam inſultantis vulgi immobiles. paucos erumpere auſos, [6] circumjecti preſſere. ceteri in cuſtodiam conditi. Nihil quiſquam locutus

hoſtibus capta, non à civibus recepta ejuſmodique clades & fortunas pertuliſſe. *Fortuna captæ urbis*, non *forma captæ urbis*, ut Vertranius doctiſſ. viro applaudente. Valer. lib. 1. *ex victore ſpecioſiſſimo inſidiis Haſdrubalis & Xantippi Lacedæmonii ducis ad miſerabilem captivi fortunam deductum.* Salinerius. Nulla ratione admittenda emendatio Vertranii, *forma* : nam *forma* & *ſpecies*, vel inimica eſſe poſſunt : *fortuna* non item. *Gruterus.*

1 *Nomen ſedemque Cæſaris.*] Forſan digreſſus è paternis penatibus, è quibus milites eum in Palatium deduxerant. *Savilius.*

2 *Sed ſtupris & adulteriis.*] Tac. in vita Agric. *Admodum juvene Domitiano, & ex paterna fortuna tantam licentiam uſurpante.* Savillius.

3 *Servitio parata occupari, redeuntem &c.*] Nos, *ſervitio parata, occupare redeuntem &c.* *Rhenanus.*

4 *Ariciam equites.*] Liber unus, *Arriani equites.* quid? an Arrii Vari turmas intellegit? Non opinor. & magis eſt ut vera ſit vulgata. *Lipſius.*

5 *Intra Bovillas ſtetit.*] Bovillæ teſte Plinio in lib. 3. locus eſt in Latio prope Romam. Aſcon. Pedian. ſcribit in Bovillis Clodium à Milone occiſum. Dictæ ſunt Bovillæ, auctore Nonio, quaſi bovis hillæ, quod illuc bos advenerit inteſtina ex vulnere trahens, quæ veteris hillas vocabant. *Lupanus.*

6 *Circumjecti preſſere.*] Faërnus legebat, *oppreſſere.* Urſinus.

1 *Par*

tus indignum, & quamquam inter adverſa, ſalva vir-
tutis fama. Dein L. Vitellius interficitur, [1] par vitiis
fratris, in principatu ejus vigilantior; [2] nec perinde
proſperis ſocius, quam adverſis abſtractus. Iiſdem 3
diebus Lucilius Baſſus cum expedito equite, ad com-
ponendam Campaniam mittitur: diſcordibus muni-
cipiorum animis, magis inter ſemet, quam contuma-
cia adverſus Principem. Viſo milite quies, & mino-
ribus coloniis impunitas: [3] Capuæ legio tertia hie-
mandi cauſſa locatur. & [4] domus illuſtres afflictæ;
cum contra Tarracinenſes nulla ope juvarentur. Tan-
to proclivius eſt injuriæ, quam beneficio vicem ex-
ſolvere: quia [5] gratia oneri, ultio in quæſtu habetur.

So-

1 *Par vitiis fratri.*] Ita Faernus legebat. Nam *fratris* quod eſt in vulgatis, non ita placet ut *fratri.* Idem.

2 *Nec perinde proſperis ſocius, quam adverſis in Gemonias tractus.*] Sic Faernus legebat. nam illud *abſtractus* penitus ineptum. *Vrſinus.* Caveant tirones, ne interpretentur, *abſtractus*, id eſt, ſejunctus, vel ſegregatus; ſed quaſi in exitium tractus. ut Ann. l. 4. *claritudine infauſti generis, & paternis adverſis foret abſtractus.* Pichena. Mire hic hallucinatur Vrſinus minus intellecta mente auctoris; quam tamen erat cognoſcere ex locis aliis, geminæ propemodum ſimilitudinis. Accidit Vitellio, quod ait Titus infra cap. 52. *Suum cuique ſanguinem indiſcretum; ſed maxime principibus, quorum proſperis & alii fruantur, adverſa ad junctiſſimos pertineant.* Addatur lucis cauſa cap. 37. lib. 11. Ann. item cap. 36. ſub finem de moribus Germ. vim vocis *abſtractus*; egregie cepit, Taciti vindex ſingularis, Curtius Pichena. *Gruterus.* Non id concoquo. *Abſtractus* ſive disjunctus à fratre Vitellius adverſis? Conjunctus imo, ut res loquitur. Vereor, ut vox *abſtractus* ſincera: quæ ineleganter etiam opponitur alteri *ſocius.* Sententia quidem ſic abſque ea plena: *Nec proinde proſperis ſocius, quam adverſis.* Ita enim eſt: magis adverſa eadem experiebatur, quam proſperis erat fruitus. Sed quid reliquo igitur vocabulo fiet? neſcio: niſi quia Muretum video, neſcio unde, lectionem auctiorem notaſſe, *in Gemonias tractus.* Quam ego ad ſenſum aptiſſimam, nec credo præter hiſtoriam, vehementer amplectar. *In Gemonias abſtractus*, item ut frater, adverſis ejus magis erat ſocius, quam proſperis fuerat. *Acidalius.*

3 *Capua.*] 2. hiſt. *Capua Vitellio fida.* Savillius.

4 *Domus illuſtres afflictæ.*] Afflictio ſane hæc brevis admodum fuit. neque enim niſi à fine Decembris in principium Ian. extenditur. *Tertia legio, familiaris Arrio Varo miles, in Syriam remiſſa*, Tacitus alibi, niſi alterutro loco notandus ſit erroris. *Savilius.*

5 *Gratia oneri, ultio in quæſtu habetur.*] Recte, *habetur*, apud vulgum ſcil. Nam ut ait Senec. de Ira lib. 2. 32. *Non, ut beneficiis honeſtum eſt merita meritis repenſare, ita injurias injuriis. illic vinci turpe eſt, hic vincere. Inhumanum verbum eſt, & quidem pro juſto receptum, ultio.* Idem de benef. 1, 1, *ita natura comparatum eſt; ut altius injuria quam merita deſcendant, & illa cito de-*

Solatio fuit ſervus Verginii Capitonis, quem proditorem Tarracinenſium diximus, patibulo affixus, in iiſdem annulis, quos [1] acceptos à Vitellio geſtabat. At Romæ [2] ſenatus cuncta principibus ſolita, Veſpaſiano decernit, lætus & ſpei certus. quippe [3] ſumpta per Gallias Hiſpaniaſque civilia arma, motis ad bellum Germanis, [4] mox Illyrico; poſtquam Ægyptum, Iudæam, Syriamque, & omnis provincias exercituſque luſtraverant, velut expiato terrarum orbe, cepiſſe finem videbantur. Addidere alacritatem Veſpaſiani litteræ, tamquam manente bello ſcriptæ. ea prima ſpecie forma: ceterum ut princeps loquebatur, [5] civilia de ſe, de Rep. egregia. nec ſenatus obſequium deerat. Ipſi *conſulatus cum Tito filio*, *prætura Domitiano* & [6] *conſulare imperium* decernuntur. Miſerat & Mucianus epiſtolas ad ſenatum, quæ materiam ſermonibus præbuere: *ſi privatus eſſet, cur* [7] *publice loqueretur? po-*

defluant, hæc tenax memoria cuſtodiat. Pichena.

1 *Acceptos à Vitellio geſtabat.*] Præpoſitionem *à* ſubmovimus, ſubintellectam in ablativo *Vitellio*. Rhenanus.

2 *Senatus cuncta Principibus ſolita Veſpaſiano decernit.*] Hujus S C. fragmentum exſtat ad verbum inter antiquitatum Rom. rudera. *Savillius.* Scil. ex lege, quæ appellabatur Regia. De ea Vlpian. in l. 1. Dig. de Conſt. Principum: *Quod principi placuit, legis habet vigorem: utpote cum lege Regia, quæ de ejus imperio lata eſt, populus ei, & in eum omne ſuum imperium & poteſtatem conferat.* Meminit etiam Iuſtinian. l. 1. §. 7. Cod. de veteri jure enucl. Et adhuc exſtat ænea tabula Romæ in Capitolio, partem quandam continens illius legis, quæ de Veſpaſiani imperio lata fuit. *Pichena.*

3 *Sumpta per Gallias Hiſpaniaſque.*] In bello à Galba & Vindice adverſus Neronem geſto. *Savillius.*

4 *Mox Illyricos.*] Caſtigavimus, *mox Illyrico.* Rhenanus.

5 *Civilia de ſe, de rep. egregia.*] Ita correxi. Vulgo, *& rep. egregia.* Pichena. Mur. *civilia de ſe, de rep. egregia.* Acidalius.

6 *Conſulare imperium.*] Intellegit *poteſtatem Conſularem*, ut Suetonius loquitur, Domitiani cap. 1. *Cæſar conſalutatus, honorem Præturæ urbanæ, cum poteſtate Conſulari, ſuſcepit.* Lipſius.

Conſulare imperium.] Dio libro 54. duo ejus capita exprimit τὼ δώδεκα ῥάβδοις ἀεὶ καὶ πανταχοῦ χρῆσθαι καὶ ἐν μέσῳ τῶν ἀεὶ ὑπατευόντων ἐπὶ τοῦ ἀρχικοῦ δίφρου καθίζεσθαι. i. *quod duodecim ipſis faſces ſemper & quovis loco præferrentur, & in medio eorum, qui conſulatu fungebantur, ſella curuli ſungerentur.* Savillius.

7 *Publice loqueretur.*] Id eſt publicas ad Senatum literas mitteret, quod Principis fuit. *Lupanus.*

1 *Ipſa*

potuiſſe eadem; paucos poſt dies, loco ſententiæ dici. [1] ipſa quoque inſectatio in Vitellium, [2] ſera & ſine libertate. id vero erga Remp. ſuperbum, erga principem contumelioſum, quod *in manu ſua fuiſſe imperium, donatumque Veſpaſiano* jactabat. Ceterum invidia in occulto; adulatio in aperto erant: multo cum honore verborum, *Muciano* [3] *triumphalia* de bello civili data: ſed [4] *in Sarmatas expeditio* fingebatur. Adduntur *Primo Antonio*

1 *Ipſa quoque inſectatio in Vitellium.*] Flor. ſecutus repoſui, *in Vitellium.* Vulgo, *in Vitellianos.* Veriſimile enim eſt, Mucianum imperii fere ſocium, in ipſum tantummodo Vitellium invectum fuiſſe; at illius duces quaſi indignos ſua inſectatione judicaſſe. *Pichena.*

2 *Sera, & ſine libertate.*] Sera, quia jam afflicti aut nulli erant: non libera, quia ſine periculo mortuis vel invalidis inſultabatur. *Lipſius.*

Sera & ſine libertate.] *Sera*, quia jam de bello tranſactum: ideoque vanum ac fruſtratorium, inſectari victos. *Sine libertate*, quoniam Mucianus ſua inſectatione, non præ ſe ferebat amorem curamque reip. à Vitellio laceratæ, (ita enim hoc ſenſu capienda videtur vox *libertatis*) ſed potius ſe ipſum magnificabat extollebatque. Vel *libertatem* interpretemur, quando quis citra odium & amorem, quicquid ſentit loquitur, eo præſertim tempore, quo aliquod periculum ex libertate ſermonis ipſi provenire poteſt. At cum Mucianus malediceret victo, & à quo nihil jam timere poterat, recte, *ſine libertate* eum inſectari, dicebatur. *Pichena.*

3 *Triumphalia de bello civili data.*] Flor. *de bello civilium.* quod corruptum videtur. *Idem.*

4 *In Sarmatas expeditio.*] Quæ fuerit, non dixit: neque debuit. nam apparet exiguum aliquid fuiſſe. Atque hoc factum opinari licet ipſo civili iſto bello, cum Mucianus lento itinere in Thraciam & Mœſiam venit. *Lipſius.*

In Sarmatas expeditio fingebatur.] Triumphi, iiſdem ſuffecta Triumphalia ornamenta, decerni iis ſolent, quorum inſignia erant in remp. merita, & poſt partas ex hoſtibus externis victorias illuſtriores. Saltem nemo in Rom. imperio triumphos de civibus victis affectavit. Valer. lib. 3. *L. Sulla, qui plurima bella civilia confecit, cum conſummata ac conſtructa potentia ſua triumphum duceret, ut Græciæ & Aſiæ multas urbes, ita civium Rom. nullum oppidum vexit.* Cæſar confecto bello civili, quanquam in ſpeciem abſtineret triumpho de civibus victis, prætenderetque nomen Iubæ titulis Africani triumphi, potius quam Scipionis, Catonis, aut Afranii, qui duces adverſus eum militaverant, ulterius tamen quam Sulla proceſſit, & circumductis in triumpho imaginibus eorum, excitavit in populi Rom. animis mœrorem. Auguſtus poſt ſuperatum Actiaca pugna Antonium & Cleopatram, maluit fœmina quam viro inſigniti triumphum, ἀδοξίας ἕνεκα. Res certa eſt, quoties ab externo hoſte victo leves ſuppeterent cauſæ, nec quæ ducendo ſufficerent triumpho, neque verecundia cives nominari pateretur, quæſitos fuiſſe, ut hic, colores. *Savilius.* Quæ ſit expeditio iſta adhuc quæro. Si tranſactam intelligit, nullum antehac in Sarmatas bellum geſſit Mucianus, qui Syriæ tantum præfuit. nec ſupra de alio Sarmatico bello fit mentio, niſi quod ſub Othone confecit M. Aponius Mœſiæ rector, ob hoc triumphali ſtatua donatus, ut l. 1. hiſt. Si de futuro atque im-

tonio conſularia, *Cornelio Fuſco*, & *Arrio Varo*, *prætoria inſignia.* [1] Mox deos reſpexere. *reſtitui* placuit *Capitolium.* Eaque omnia Valerius Aſiaticus, [2] conſul deſignatus, cenſuit. [3] Ceteri vultu manuque; pauci quibus conſpicua dignitas, aut ingenium adulatione exercitum, compoſitis orationibus aſſentiebantur. Vbi ad Helvidium Priſcum prætorem deſignatum ventum, [1] prom-

imminente intelligendum, quomodo ante ſuſceptam expeditionem triumphalia tribuuntur? Potius ſuſpicor, vere de civili bello Muciano data, neque id Senatores ſimulare voluiſſe: finxiſſe autem, non propter anteacta illius merita tantum dari, ſed quia Reſp. tanti viri opera indigeret adverſus Sarmatas hoſtes, quorum motus fingebantur, ideo neceſſe fuiſſe, tali honore licet inſolito, illum decorare. nihil tamen firmo. Suſpectus enim mihi locus. *Pichena.* Hæc non mediocriter ſollicitavere Pichenam virum doctrinæ minime vulgaris, quaſi nunquam expeditio Muciano in Sarmatas fuerit: quodque non facile credat triumphalia inſignia permitti in ſpem futuræ victoriæ. Quid ſi reſpectum ſit ad repulſionem Dacorum. lib. 3. hiſt. *Mota & Dacorum gens, nunquam fida, tunc ſine metu, abducto è Mæſia exercitu* &c. *jamque caſtra legionum exſcindere parabant, ni Mucianus ſextam legionem oppoſuiſſet* &c. *affuit ut ſæpe alias fortuna populi Rom. quæ Mucianum vireſque Orientis illuc tulit.* De qua etiam Primus lib. 3. hiſt. *neque officere gloriæ eorum, qui Aſiam interim compoſuerint, illis Mæſiæ pacem*, &c. At Daci alii à Sarmatis. non inficior, verum Ciſtoboci Ptolemæo ſunt inter Dacos, quos Capitolinus & Marcellinus Sarmatis aſcribunt. *Salinerius.* Mirum hoc de Sarmatis. An quia invidioſum erat & contra fas, triumphalia de civili bello cuiquam à ſenatu decerni? Ideo autem in ea ſententiam ſenatus addiderat, in ſpem futuræ victoriæ Sarmaticæ iſtos honores Muciano cumulatos? An quia Mucianus Dacos, Romonam ripam jam inſidentes & caſtra legionum reſcindere auſos repulerat? Illud quidem nemini mirum videri debet Dacos, Getas, Sarmatas eodem nomine aliquando appellari. hinc certe honorum iſtorum origo Muciano. Egregium ejus facinus non tacet Tacit. lib. 3. *Mota & Dacorum gens*, &c. lib. 4. Hiſt. *Vulgato rumore à Sarmatis Daciſque Mæſica ac Pannonica hiberna circumſideri.* Colerus.

1 *Mox Deos reſpicere reſtituique Capitolium.*] Repoſui, *Mox deos reſpexere. reſtitui Capitolium.* Rhenanus.

2 *Conſul deſignatus.*] Super re ad Senatum à Conſule relata primus erat, cujus audiebatur ſententia. *Savillius.*

3 *Ceteri, vultu manuque.*] Ratio aſſentiendi in Senatu, Voce aut Signo. Signo dupliciter, Pedibus aut Manu. Pedum in diſceſſione uſus. Manus etiam in ſeſſione aut ſtatione, cum ea exporrecta ſignificarent talem ſententiam ſe approbare. Vopiſcus in Aureliano. *Deinde aliis MANVS PORRIGENTIBVS, aliis pedibus in ſententiam euntibus, pleriſque verbo conſentientibus conditum eſt Senatuſconſultum.* Seneca epiſtola VIII. *Non videor tibi plus prodeſſe, quam ſi in Senatu candidato vocem & manum commodarem?* Iſidorus hanc notam ad exercitum quoque transfert, libro I. *Mos eſt militaris, ut quoties conſentiat exercitus quia voce non poteſt, MANV promittat.* Lipſius.

1 *Pro-*

[1] promſit ſententiam, [2] ut honorificam in bonum principem. Falſa aberant, & [3] ſtudiis ſenatus attollebatur. [4] Iſque præcipuus illi dies, magnæ offenſæ ini-

1 *Prompſit ſententiam.*] Aut mihi mens, aut huic loco aliquid deeſt. Quid enim hic, ſin quo Helvidius offenderit? Sed nec iſta ipſa ſententiola integra: ſcripſeritque Tacitus, *ut honorificam in bonum principem, ita adulationis expertem.* Certe membrum tale aliquod requiro. Rodolphus enim non explet, qui legit: *ut honorif. in bon. Principem, ita falſa aberant.* qui ſententiam ſequentem debilitat & enervat. *Idem.*

2 *Vt honorificam in bonum principem.*] Tò *ut* (ut emendationes declinemus) veritatis nota eſt in Agric. *Monam inſulam ut vires rebellibus miniſtrantem aggreſſus.* de qua lib. 14. ann. *igitur Monam inſulam incolis validam & receptaculum perfugarum.* Et idem eſt ac ſi ſcripſiſſet *honorificam in bonum principem.* Sententia veró, Helvidii fuere laudes adulationis expertes, quæ bonum principem Senatus decerent, & quæ à Priſco effundi par erat, qui *à moribus ſoceri nihil æque ac libertatem hauſit.* At à Veſpaſiano ægre acceptæ ſunt, qui licet *civilia de ſe & rep. tamen ut princeps loqueretur.* Sentit aliter Suetonius Veſp. 15. de Priſco, ſed Cornelius ejuſmodi virorum præcipuus eſt fautor. Verum Pichena cauſas offenſionis ejus eas fuiſſe putat, quæ poſt à Cornelio recenſentur nempe ejus ſententiam ſuper legatione, ſuper prætorium poſtulatione ſuperque Capitolii reſtitutione. Diſſentio. qui enim verum eſſet? *falſa aberant & ſtudiis ſenatus attollebantur.* De legatione enim ſcribitur, *vicit pars quæ ſortiri legatos malebat, etiam mediis patrum annitentibus retinere morem.* De poſtulatione *Vulcatius Tertullinus tribunus plebis interceſſit, ne quid ſuper tanta re principe abſente ſtatueretur.* Itaque incertum, placitura ſenatui fuiſſet necne, Criſpi ſententia. De reſtitutione, *cum ſententiam modeſtiſſimus quiſque ſilentio, deinde oblivio tranſmiſit.* Salinerius. Nebulæ ſatis denſæ huic loco. Diſpellam, tranſpoſita minima vocula: *promſit ſententiam honorificam, ut in bonum principem.* Quaſi innuat, non more ſuo feciſſe Helvidium, qui alias ſententiam in ſenatu ſatis libere ſevereque dicere ſolitus eſſet, quondam ſoceri ſui exemplo. Veſpaſiano ſane non nimis amicum vixiſſe Priſcum illum doceat Xiphilin. & vide Sueton. & Plinium quadam epiſtola de hoc Helvidio. *Colerus.* Placet mihi, quod Rodolpho placuiſſe notat Lipſius: ſed vocem *attollebantur* & cum ea ſenſum leviter muto, ut fiat: *promſit ſententiam, ut honorificam in bonum principem, ita falſa aberant. Et ſtudiis ſenatus attollebatur.* Id initium offenſæ Priſco fuit, quod ſententiam dixiſſet ſeveram & adulationis expertem: deinde quod ob id ipſum magnis ſenatus laudibus ac favore celebraretur. *Grotius.* Tantum locum ita formem, *ut honorificam in bonum principem, ita falſa aberant. & ſtudiis* &c. quomodo video & olim placuiſſe Rodolpho Agricolæ: quanquam diſſentiat vir doctiſſ. qui non putat expleri hoc modo ſententiam. Ego autem nihil deeſſe arbitrer: hoc enim vult honorificam fuiſſe orationem Marcelli, ut in bonum principem, cum eſſet laudis materia: nec tamen adulatoriam, ſed abfuiſſe falſa. Nec eſt ut quem moveat iſta loquendi ratio: *ut honorificam in bonum principem, ita falſa aberant.* Nam & alia hujuſmodi ſupra ad 11,7. notavimus. *Freinshemius.*

3 *Studiis ſenatus attollebatur.*] Sic rectius viſum ex Flor. quam ut vulgo, *attollebantur*, ut ad Helvidium ipſum referatur. *Pichena.*

4 *Iſque præcipuus illi dies magnæ offenſæ.*] Superiora verba integra eſſe non aſſeveraverim. Quod autem Lipſius quærit, quid ſit, in quo Helvidius

initium, & magnæ gloriæ fuit. Res poſcere videtur, quia [1] iterum in mentionem incidimus viri ſæpius memorandi, ut vitam ſtudiaque ejus, & quali fortuna ſit uſus, paucis repetam. Helvidius Priſcus, [2] regione Ita-

dius offenderit: mihi videtur in iis, quæ inferius perſcribuntur. Primo, cum eligi, non ſortiri, legatos cenſuiſſet præter mores. Secundo, cum ærarii impenſarumque curam Senatui delegaret, non Principi reſervaret. Tertio, de Capitolio reſtituendo. Ex quibus ſententiis nulla comprobata, atque in iis Principem, ac nonnullos etiam Senatorum, qui adverſi fuerunt, offendit, quamvis apud Senatum gloriam adeptus incorrupta libertate. Sed Tacitus, poſtquam dixit, diem illum præcipuum Helvidio fuiſſe magnæ offenſæ, ac magnæ gloriæ, antequam Senatus acta ſubjiceret, aliquid de ipſius Helvidii genere ac vita præfari voluit: cum in ſuperioribus verbis de honoribus tantum Imperatori ducibuſque tribuendis actum fuerit, nihil de ſeriis. *Pichena.*

1 *Iterum in mentionem ejus incidimus.*] 2. hiſt. nam in Annalib. ſæpe occurrit. *Savillius.*

2 *Italia ſeptima, Tarracina municipio.*] Locus nec bonus nec firmus, de firmiſſimo viro. Nam libris abeſt vox, *ſeptima:* quam nos tamen inſeruimus, ſententiæ utcumque fulciendæ, admonitionibus Vertranii & Ferretti. Scimus enim Italiam totam in XI. regiones diviſam ab Auguſto. itaque cum regionis hic mentio; ἄλογον, ajunt, numerum ejus à Cornelio expreſſum. Sed jure ambigo. primum quia non Tacito, non aliis hiſtoricis uſurpatum, ut in opidi mentione regionem Italiæ adjungant. Et ut id in loco ignotiore fiat; quid opus in Tarracina, municipio tam vicino urbi, tam noto? Denique libri etiam in illo ipſo verbo vacillant. Nam Vaticano eſt, *Tarentinum municipio:* Farneſ. *Tarentina;* priſcis editionibus, *Tarentino.* Mirum vero, ſi libri omnes in opido toties jam ante ſine errore ullo nominato, hic demum offendant. At pro, *regione Italia,* ſubit opinari, *origine Italica.* Non exterum ſcilicet fuiſſe, ut tunc in Senatu plurimi, non ſolum multi. *Lipſius.*

Regione Italia, Tarracina municipio.] Veteres libri legunt *Regione Italia,* nullo prorſus numero, qui diſcriminet, addito, & *Tarracina municipio* dubia ſcriptura, nonnunquam *Tarentinum municipum,* interdum *Tarentina municip.* quandoque & *Tarentino.* Sane mirum videatur adeo illos operoſe verſari in deſignanda *Tarracina,* celebri, quodque fama ignorari non patiebatur, oppido, & in iſta Romæ vicinia. Sed quicquid tandem fuerit, majori admiratione dignum, à quibuſdam Tarracinam hic legentibus inſeri explendo ſenſui *ſeptima,* ab aliis *ſecunda,* cum tamen luce clarius ſit *prima* contineri *Italia regione.* Nam Italiæ ex Auguſti diviſione undecim fuerunt regiones. Plin. 3, 15. *Regio prima* à Tiberi fl. Surrentum uſque patet, aut potius ad flumen Silarum ultra triginta milliaria (iſtius enim partis fines dubie Plinius agnoſcit) compleetiturque Latium, Campaniam, & Picentinos. *Regio ſecunda* à Metaponto in ſinu Tarentino porrecta ad amnem Tifernum in mari Adriatico includit Salentinos, Calabriam, Apuliam &c. *Regio tertia* Silarum inter & Metapontum ſita circumſcribit Lucanos, Brutios & Magnam Græciam. *Regio quarta* à Tiferno ad fl. Alternum, itidem in Adriatico, procurrens habet Ferentinos, Pelignos, Samnium &c. *Regio quinta* ab Aterno ad Anconam extenditur, in qua & Picenum eſt. *Regioni ſexta* aſſignatur Vmbria, & quæ Anconam inter & Ariminum ora. *Regionem ſeptimam* conſtituit Hetraria inter fl. Macram & Tibrim. *Regio octava* eſt tota illa regio, quæ ab

Italiæ, Tarracinæ municipio, Cluvio patre, qui ordinem primipili duxiſſet, [1] ingenium illuſtre altioribus ſtu-

ab occidente limitibus ſextæ regionis adſidet, inter Apenninum & Padum, continetque Ariminum, Ravennam, Bononiam, Brixellum, Mutinam, Parmam, Placentiam &c. *Regio nona*, fluviis Macra & Varo terminata, comprehendit Liguriam. *Regionem decimam* occupat Venetia, & *Regionem undecimam* Gallia Tranſpadana. *Savillius*. Deeſt *ſecunda*; in XI. enim regiones diviſit Auguſtus Italiam. *Ferrettus*. Cornelius regionis Italiæ non adjecto numero, mentionem habuit. Quare vitium exſcriptorum accuſo, qui notam ſeptenarii numeri prætermiſerunt. Eſt enim apud Plinium 3, 5. *Supra flumen Onfens oppidum Tarracina lingua Volſcorum Anxur, intra regionem Italiæ ſeptimam ex deſcriptione Auguſti*. Itaque ſic repono, *regione Italiæ ſeptima Tarracina* &c. Dicitur autem Tarracina municipium pro oppido, non ex veteri nominis ſignificatione. Sic infra eodem, *pacis opera haud procul caſtris in modum municipii exſtructa*. & ita forte ſupra Hiſt. 2. Antipolis *municipium* dicitur. *Vertranius*. *Septima* non eſt à libris. neque Tarracina in ſeptima regione Italiæ, & inſuetum Tacito regionem adjicere, nec neceſſarium noto municipio Terracinæ. Quin & libri variant, & aliud quærendum. *Mercerus*. Venia mihi à Vertranio opus. Nam cum ille ſimplici tantum conjectura ductus ſuppleverit; ego vocem, præter fidem omnium librorum additam ſuſtuli, contentus ſtellula potius locum notaſſe, quam arbitrario jure auctum perferre. De oppido quidem *Tarracina*, Florentinus conſentit. Sed verba, *regione Italia* corrupta eſſe, nemo eſt, qui ambigat, vel Lipſii argumentis. Neque ego ſum tanti, qui ea corrigam, quid tamen mihi in mentem venerit, licet ineptias, proferam, præſertim cum communium literarum veſtigiis non longe mea divinatio aberret. *Helvidius Priſcus igitur, natus Tarracina municipio*. Certe aliquid ſimile ſententia poſcit, ac fortaſſe alii meliorem lectionem excogitabunt. *Pichena*. *Regio* πολύσημον eſt & inter cætera idem cum Provincia. Curt. libro 5. *hinc in regionem Mediæ tranſiit, ubi ſupplementum novorum militum, è Cilicia occurrit*. Quid ergo addemus) *ſeptima*? Quid (velut Pichena) reformamus, *Helvidius Priſcus igitur natus Tarracina municipio*. Salinerius. Recte judicaverat Vertranius, deeſſe numerum regionis: illud autem minus recte, legendum, *regione Italiæ ſeptima*: nam nec vocem tam longam, cujus nulla in libris veſtigia reperiuntur, temere inſeri receptum eſt: & Plin. 3. 5. Tarracinam non in ſeptima quidem Italiæ regione, ſed in prima videtur conſtituere; quapropter ita potius ſcriptum fuiſſe ſuſpicer: *regione I. Italiæ*: hoc eſt, regione prima Italiæ. Sequentia quoque melius ita conſtitui credam. *Tarracinas municipio*: ſicut dicitur *Patria Lesbius*: *natione Syrus*: & ſimilia. *Freinsh*.

1 *Ingenium illuſtre*.] Cicero Cælium appellat *adoleſcentem illuſtri ingenio, induſtria, gratia*. Valerius Maximus libro 9. cap. 12. de C. Licinio Calvo: *illuſtris ingenii orator*. Noſter 5. ann. *Pomponius multa morum elegantia & ingenio illuſtri*. Nihil aliud de hoc quam libro 6. de Vibio Marſo dicit: *illuſtris ſtudiis erat*. *Illuſtre* igitur *ingenium* eſt eloquentiæ ſpeciminibus celebratum. Lib. hoc quarto hiſt. *ignotum adhuc ingenium & nullis defenſionibus expertum*. Libro 16. annal. *neque famoſi carminis, quia protulerit ingenium*. i. ſpecimen doctrinæ atque eloquentiæ ediderit. Appulejus in Apolog. de accuſationibus nobilium reorum: *qui mos incipientibus adoleſcentulis ad illuſtrandum ingenii florem apud antiquos conceſſus*. Nimirum poſtquam eloquentia docteque dicendi ac ſcribendi arte inclaruiſſet, ad Philoſophiam eum ſe vult contuliſſe. *Gronovius*.

ſtudiis juvenis admodum dedit: [1] non ut plerique, ut nomine magnifico ſegne otium velaret, ſed quo firmior adverſus fortuita, Rempub. capeſſeret. [2] doctores ſapientiæ ſecutus eſt, qui ſola bona quæ honeſta, mala tantum quæ turpia: potentiam, nobilitatem, ceteraque extra animum, neque bonis neque malis annumerant. [3] Quæſtorius adhuc, à Pæto Thraſea gener delectus, è moribus ſoceri nihil æque ac libertatem hauſit: [4] civis, ſenator, maritus, gener, amicus, cunctis vitæ officiis æquabilis, opum contem-
6 ptor, recti pervicax, conſtans adverſus metus. Erant quibus appetentior famæ videretur, [5] quando etiam ſa-

1 *Non ut plerique.*] Diſce juventus, & vide verum finem quem Sapientiæ ſtudiis proponas. *Lipſius.*

2 *Doctores ſapientiæ ſecutus.*] Stoicos ſcil. ut, quorum ſchola iſtas procudit opiniones. Laert. Zenone lib. 7. Cicero Paradoxis, & alii. *Savilius.*

3 *Quæſtorius adhuc.*] Quæſtor autem fuit ſub Nerone, & Achajam adminiſtravit: quod Scholiaſtes in Sat. V. Iuvenalis prodidit. At Prætor demum ſub Veſpaſiano, diſerte ita ſcribente Suetonio, cap. XV. Nominatur tamen Tacito *Helvidius Priscus legatus legionis*, anno urbis DCCCV. lib. XII. quem, ex more ejus ævi, prætorium legatum fuiſſe probabile eſt: quis ergo iſte? non noſter, quia tunc ſub Claudio nec Quæſtor. An pater ejus? non, quia Tacitus hic *Cluvium* illi patrem dat dumtaxat *Primipilarem*. Suſpicor avunculum fuiſſe, & ab eo in nomen & familiam adoptatum. Nam unde alioqui *Helvidius* è *Cluvio* patre? Notandum hoc ſane eſt ad viri magni notitiam. Item illud, quod aliam etiam uxorem ante habuerit, & ex ea *Helvidium juniorem*, quem Domitianus interfecit: Plinio & Tacito laudatum item, & patre dignum virum. Vide quæ noto in fine Agricolæ. *Lipſius.*

4 *Civis, ſenator.*] Magnæ laudes: & quæ jure nos rapiant in admirationem viri. Cui Tacitum ipſum perfamiliarem fuiſſe, mihi liquet. Non minora de eo elogia ſparſim reperias in Diſſertationibus Epicteti apud Arrianum: & Plinius etiam in Epiſtolis celebrat, plus uno loco. At tam illuſtre ſidus (heu, quid ſperemus?) in tenebris pæne jacebat, abſque una hac Taciti face. *Idem.*

5 *Quando etiam ſapientibus.*] Veriſſime: nec mutandum. Omnes adfectus facilius à Sapiente exuuntur, quam hæc cupido: & in magnis viris

—— tu ſola animum mentemque peruris

Gloria.

Plato ad hanc mentem aptiſſime: Τὴν κενοδοξίαν, ὡς τελευταῖον χιτῶνα, ἡ ψυχὴ πέφυκεν ἀποτίθεσθαι. *Cupidinem gloriæ, velut ultimam tunicam, anima ſolet deponere.* Et noſter in Agricola: *Fama, cui ſæpe etiam boni indulgent.* Idem.

Quando etiam ſapientibus cupido gloriæ noviſſima exuitur.] Totidem pene verba, eadem ſententia, leguntur apud Simplicium in Comm. ad Epicteti cap. 48. διὸ καὶ ὁ ἔσχατος λέγεται τῶν παθῶν χιτὼν ἡ φιλοδοξία, διότι τῶν ἄλλων πολλάκις δι' αὐτὴν ἀποδυομένων αὐτὴ προσίσχεται τῇ ψυχῇ. i. *Quare etiam extrema tunica reliquorum affectuum dicitur gloriæ cupiditas, propterea*

ſapientibus, cupido gloriæ noviſſima exuitur. Ruina ſoceri [1] in exſilium pulſus, ut [2] Galbæ principatu rediit, Marcellum Eprium delatorem Thraſeæ accuſare aggreditur. Ea ultio, incertum major an juſtior, ſenatum in ſtudia diduxerat. Nam ſi caderet Marcellus, [3] agmen reorum ſternebatur. Primo minax certamen, [4] & egregiis orationibus utriuſ-

pterea quod alios ſæpe exuens, ipſa magis diutiuſque animo adhæreſciat. Ergo cupido gloriæ, velut proverbio Stoicis ἔσχατος τῶν παθῶν χιτών, ſive *extrema affectuum tunica* dicebatur. Atque eo alludens *exuendi* vocabulo hic uſus eſt Tacitus. *Boxhornius.*

1 *In exſilium pulſus.*] Tacit. 16. Ann. *Savilius.*

2 *Galba principatu rediit.*] Vnde? Apollonia. Illic enim in exſilio egit: quod nos docet Scholiaſtes in Sat. Iuvenalis v. *Elvidius Priſcus, poſt damnationem ſoceri Pæti Thraſeæ, interdicta ſibi Italia, Apolloniam conceſſit.* Lipſius.

3 *Agmen reorum ſternebatur.*] *Reum* appellaſſe Latinos Scriptores illum, de quo quæreretur, qui cauſam diceret, qui lege aliqua teneretur, qui aliqua culpa argueretur, paſſim obſervamus. Vnde *reum facere* pro accuſare dixit Cic. in Verr. in Orat. pro Plancio, pro Sextio, de Aruſp. reſp. & ad Att. quod pariter Iuriſperitis receptum, l. 3. D. de accuſat. ita etiam & *agi reus*, eodem ſenſu dictum quo accuſari. Valer. Max. 6,8. *inceſti reus agebatur.* & 8,1. Plinius junior, *Dum ille peragitur reus, ſedimus.* His ſic ſe habentibus obſcurum & improprium videtur, quod Tacitus delatores *reos* appellaverit, quum potius *actores* eſſent dicendi. Delatorem autem fuiſſe Marcellum Eprium, præſertim ſub Nerone, conſtat ex Tacito ſupra & infra: cujus potentia ſi cecidiſſet, ſternebatur actio delatorum aliorum minus potentium. Hunc ſcrupum ſic tolli poſſe cenſemus. *Rem* pro *lite* antiqui dixere, unde illud Cic. contra ICtos in Orat. Muræniana: *Tot homines, tam ingenioſos ſtatuere non potuiſſe, utrum rem an litem dicere oporteat.* Et Varro lib. 6. de L. L. *Quam rem ſeu litem dicere oportet.* Hinc *rem amittere* eſt litem amittere, l. 7. de reſtit. in integ. l. 22. §. penult. D. rem ratam habere. A *re* autem, id eſt, lite, *reus* dictus antiquis & *reus* non modo accuſatus & conventus, ſed & accuſator & actor appellati. Cic. 2. de Orat. *Reos appello non eos modo, qui arguuntur, ſed omnes, quorum de re diſceptatur,* ſic enim olim loquebantur. Apud Feſtum: *Reus eſt, qui cum alio litem conteſtatam habet, ſive is agit, ſive cum eo actum eſt.* Ex quibus manifeſtum eſt, *reos* olim fuiſſe, qui nunc litigatores ſeu litigantes, & per conſequens, nomine *rei* non ſolum *accuſatum* ſed & *delatorem* intelligi poſſe, ſicque jure optimo Tacitum, Marcellum Eprium, licet delatorem, *Rei* nomine vocare potuiſſe, ſicuti & uterque ex contrahentibus *reus* appellatur à ICtis, l. 5. §. conventionales, D. de verb. oblig. Addamus tamen, Eprium & alios, qui ſub Nerone delatores fuere, allurgente Veſpaſiani imperio, recte à Tacito *reos* appellatos, & proprie, quia in judicium vocabantur, ut de illis ſupplicium ſumeretur. *Marcellus Donatus.* Multi enim inter Senatores ipſos inveniebantur, qui ea ratione accuſaverant, ac, ſi Marcellus caderet, eadem ruina proſterni timebant. *Pichena.*

4 *Teſtatum.*] Noſtri libri. Viſum Rhenano, *certatum.* Lipſius.

Et egregiis utriuſque orationibus teſtatum.] Scripſimus, *& egregiis*

utriuſque teſtatum. Mox dubia voluntate Galbæ, multis ſenatorum deprecantibus, omiſit Priſcus: variis, ut ſunt hominum ingenia, ſermonibus, moderationem laudantium, aut conſtantiam requirentium. Ceterum eo ſenatus die, quo *de imperio Veſpaſiani* cenſebant, placuerat *mitti ad principem legatos*. Hinc inter Helvidium, & Eprium, acre jurgium. Priſcus *eligi nominatim à magiſtratibus juratis*; Marcellus *urnam* poſtulabat, quæ conſulis deſi-
7 gnati ſententia fuerat. Sed Marcelli ſtudium proprius rubor excitabat, ne aliis electis poſthabitus crederetur. Paulatimque, per altercationem, ad continuas & infeſtas orationes provecti ſunt, quærente Helvidio, *quid ita Marcellus judicium magiſtratuum paveſceret? eſſe illi pecuniam, & eloquentiam,* [1] *quis multos anteiret,* [2] *ni memoria flagitiorum urgeretur. Sorte & urna, mores non diſcerni: ſuffragia & exiſtimationem ſenatus reperta;* [3] *ut in cujuſque vitam famamque penetrarent. pertinere ad utilitatem Reip. pertinere ad Veſpaſiani honorem, occurrere illi quos innocentiſſimos ſenatus habeat, qui honeſtis ſermonibus aures Imperatoris imbuant. Fuiſſe Veſpaſiano amicitiam* [4] *cum Thraſea, Sorano, Sentio: quorum accuſatores,* [5] *etiamſi puniri non oporteat; oſtentari non debere. hoc ſe-*

orationibus utriuſque certatum. Rhenanus. Muretus corrigit, *utrimque*; idque Tacitus ipſe firmare videtur, qui paulo infra: *hac magnis utrimque contentionibus jactata.* Pichena.

1 *Quin multos anteiret.*] Ablativus *qui* non eſt in libro manuſcripto. *Rhenanus.*

2 *Ni memoria flagitiorum urgeretur.*] Non male etiam vulgati, *urgeret.* tamen Flor. ac Ven. lectio mihi potior. *Pichena.*

3 *Ut uniuſcujuſque vitam famam penetrarent.*] Nos, *famamque.* Rhenanus. Flor. *ut in cujuſque vita famamque.* Vulgo, *ut uniuſcujuſque* &c. *Pichena.*

4 *Senecione.*] Male. fateor fuiſſe Herennium Senecionem inſignem virum, ſed quem Domitianus occiderit, non Nero. Sequor igitur libros ſcriptos, qui hic, *Sentio*: etſi virum ignoro. *Lipſius.*

Cum Thraſea, Sorano, Sentio.] Congruit etiam Flor. cum aliis, qui habent, *Sentio.* idque Lipſio magis probatur, quam, *Senecione*, ut in vulgatis. *Pichena.*

5 *Etiamſi puniri oporteat.*] Addidimus

ſenatus judicio, velut admoneri principem, quos probet: quos reformidet. nullum majus boni imperii inſtrumentum, [1] *quam bonos amicos. Eſſe ſatis Marcello, quod Neronem in exitium tot innocentium impulerit. Frueretur præmiis & impunitate, Veſpaſianum melioribus relinqueret.* Marcellus, *non ſuam ſententiam impugnari,* [2] *ſed conſulem deſignatum cenſuiſſe* dicebat, [3] *ſecundum vetera exempla, quæ ſortem legationibus poſuiſſent, ne ambitioni aut inimicitiis locus foret. Nihil eveniſſe cur antiquitus inſtituta exoleſcerent. aut* [4] *principis honor in cujuſquam contumeliam verteretur. ſufficere omnes obſequio.* [5] *id magis vitandum,* [6] *ne pervicacia quorundam irritaretur animus novo principatu ſuſpenſus, & vultus quoque ac ſermones omnium circumſpectans.* [7] *Se meminiſſe temporum, quibus natus ſit,* 8

mus negativam particulam, *non*, qua hic opus eſt, *etiamſi puniri non oporteat.* Vide Helvidii modeſtiam. *Rhenanus.*

1 *Quam bonos amicos. Eſſe ſatis Marcello.*] Aliter diſtinguunt Florent. ac Venet. *Quam bonos amicos eſſe. Satis Marcello.* Pichena.

2 *Sed conſulem deſignatum cenſuiſſe dicebat.. Sed ſecundum.*] Alterum *ſed* expunximus ut legas, *Sed conſulem deſignatum cenſuiſſe dicebat ſecundum* &c. Rhenanus. Rom. edit. *ſed ſecundum vetera* &c. Veneta, *ſed vetera*, quod ferri poſſet, ut tueretur ſe Marcellus, & auctoritate Conſulis deſignati, & exemplis veterum. Res quidem eodem redit altera lectione manente, verum vis aliqua ſubeſt repetito illi *ſed.* Gruterus.

3 *Secundum vetera exempla.*] Hoc virum doctum valde anxium habuit: qui negabat de more eo ſe legiſſe. Ego ita accipio. non quaſi ſemper legati ſorte olim miſſi, ſed ſæpe. & in eam rem exempla hæc reperio. Cicero ad Atticum lib. I. epiſt. XVII. *Senatus decrevit, ut legati cum auctoritate mitterentur.* Addit poſt pauca: *Hoc non queo præterire, cum de conſularibus mea prima ſors exiſſet, una voce Senatus frequens retinendum me in urbe cenſuit.* E quibus ſortitionem illic fuiſſe, clare vides. Dio libro 59. Πρέσβεις τε ἐπ' αὐτοῖς ἄλλους κλήρῳ, καὶ τὸν Κλαύδιον αἱρετὸν ἔπεμψαν. *Legatos his de rebus, alios quidem ſorte, Claudium vero ſuffragiis electum miſerunt.* Plura exempla avide quæſivi: ſed, ut verum fatear, clamavi Hylam. *Lipſius.*

4 *Principis honor in cujuſquam contumeliam verteretur.*] Paſſive honorem accipio, qui ſcil. principi habebatur, legatos ad eum mittendo. *Pichena.*

5 *Id magis vitandum.*] *Vitandum* non eſt in cod. Bud. Poſſet etiam addi vel ſubaudiri. *Id magis* ſcil. curandum. *Rhenanus.*

6 *Ne pervicacia cujuſquam.*] Nos, *pervicacia quorundam.* Rhenanus.

7 *Se meminiſſe.*] Malim legere pronomine *ſe* expuncto, *meminiſſet temporum, quibus natus ſit. q. e. ſ. p. a. i. ulteriora mirari.* ſubaudi, *meminiſſet.* Rhenanus.

ſit, quam civitatis formam patres avique inſtituerint? [1] *ulteriora mirari, præſentia ſequi: bonos imperatores voto expetere, qualeſcumque tolerare. Non magis ſua oratione Thraſeam, quam judicio ſenatus afflictum. Sævitiam Neronis* [2] *per hujuſmodi imagines illuſiſſe. nec minus ſibi anxiam talem amicitiam, quam aliis exilium. Denique conſtantia, fortitudine, Catonibus & Brutis æquaretur Helvidius: ſe unum eſſe ex illo ſenatu, qui ſimul ſervierit.* [3] *Suadere etiam Priſco, ne ſupra principem ſcanderet, ne Veſpaſianum* [4] *ſenem triumphalem, juvenum liberorum patrem præceptis coërceret. Quo modo peſſimis imperatoribus ſine fine dominationem, ita quamvis egregiis modum libertatis placere.* Hæc magnis utrimque contentionibus jactata, diverſis ſtudiis accipiebantur. Vicit pars quæ ſortiri legatos malebat, etiam mediis patrum annitentibus retinere morem. Et ſplendidiſſimus quiſque eodem in-
9 clinabat, metu invidiæ ſi ipſi eligerentur. Secutum aliud certamen. Prætores ærarii (nam tum [5] à prætoribus tractabatur ærarium) *publicam pauper-*

1 *Vlteriora mirari.*] Tempus nimirum liberæ reip. *Savillius.*

2 *Per hujuſmodi imagines illuſiſſe.*] Bene ita libri. Hoc enim dicit Eprius: Non ſe magis auctorem interficiendi claros viros Neroni fuiſſe, quam ſenatum univerſum qui eos damnaverit. Sed Neronem videlicet hoc quaſi velum prætendiſſe ſceleribus, ut quæ ſponte juſſurus erat, ea per accuſatores & Senatum exerceret. atque ita imagine quadam Iuſtitiæ hominibus vere illuderet. Vulgo eſt, *illuxiſſe.* Lipſius.

3 *Suadere etiam Priſco.*] Et Helvidius, quod Eprio Marcello meliora monenti detractaſſet obſequi, interemptus eſt ſub Veſpaſiano, bono & moderato Principe. Sueton. Veſp. *Helvidio Priſco, qui reverſum ex Syria ſolus privato nomine Veſpaſianum ſalutaverat, & in prætura omnibus edictis ſine honore ac mentione ulla tranſmiſerat, non ante ſuccenſuit, quam altercationibus inſolentiſſimis pene in ordinem redactus. Hunc relegatum primo, deinde interfici juſſum, miſſis qui percuſſores revocarent ſervaſſet; niſi jam periiſſe falſo nuntiatum eſſet.* Probus. *Helvidius Priſcus poſt damnationem ſoceri Pæti Thraſeæ, interdicta ſibi Italia, Apolloniam conceſſit, ſed poſt interfectum Neronem reſtitutus à Galba, non aliter quam libero civitatis ſtatu egit.* Adeundus quoque Arrianus lib. 1. c. 2. diſſert. Epicteti. *Savillius.*

4 *Senem triumphalem.*] Nam rebus in Britannia, tempore Claudii, bene geſtis Veſpaſianus obtinuerat *triumphalia ornamenta*, teſtante Suet. Veſp. 4. *Idem.*

5 *A prætoribus tractabatur ærarium.*] Hæc

pertatem queſti, *modum impenſis* poſtulaverant. Eam curam conſul deſignatus, ob magnitudinem oneris, & remedii difficultatem, principi reſervabat. Helvidius *arbitrio ſenatus agendum* cenſuit. Cum perrogarent ſententias conſules, Vulcatius Tertullinus tribunus plebis interceſſit, *ne quid ſuper tanta re, principe abſente, ſtatueretur.* [1] cenſuerat Helvidius, *ut Capitolium publice reſtitueretur, adjuvaret Veſpaſianus.* Eam ſententiam modeſtiſſimus quiſque ſilentio, deinde oblivio tranſmiſit. [2] Fuere, qui & meminiſſent. Tum invectus eſt Muſonius Ru-

Hac de re multis egi ad Annal. 13. ubi ſæpe immutatam ærarii ſervandi formam Tacitus ait, quouſque Nero viros prætorios, experientia probatos, ærario præpoſuit. Quod bellis civilibus non irritum, Veſpaſiano & filiis probatum, ad Trajanum duravit. Hic vero quos judicio probaret ſuo, Præfectos ærarii creavit, ut Publicium Certum, Pliniumque Cæcilianum: & ita tranſlatum à prætoribus ad præfectos, ab his geſtum munus eſt ſubſecutis principibus Hadriano, Antonino Pio & Marco Philoſopho. Senatus enim conſultum Hadriani temporibus factum, delatoris à præfecto ærario adeſſe juſſi, meminit l. 15. D. de jure fiſci. Sub Pio Aburnius Valens ICtus refert Arrianum Severum præfectum ærarii pronunciaſſe, l. 42. D. de jure fiſci. Marcus item Philoſophus cauſam ad præfectos ærarii miſit, teſte Papiniano l. 12. D. de his quæ ut indignis auferuntur. Sub quibus Gellius eruditiſſimus ſcriptor inquit: *Quod per Quæſtores dixi, intelligi nunc oportet præfectum ærario ſignificari. Nam cura ærarii à quæſtoribus ad præfectum tranſlata eſt.* Noctium 13, 23. *Vertranius.*

1 *Cenſuerat Helvidius, ut Capitolium publice reſtitueretur; adjuvaret Veſpaſianus.*] Non ſatis aſſequuntur vim ſententiæ viri alioquin doctiſſimi. nempe cenſuit Helvidius; reſtitueretur Capitolium auſpiciis reip. ſubveniente quidem in ſubſidium Veſpaſiano, ſed quaſi privato; hoc eſt, non tam ut capite ejuſdem reip. quam parte. Haud aliter hæc accipienda; auctor eſt mihi Tranquillus in Veſp. 15. *Helvidio Priſco*, &c. Alioquin vis orationis, nullam aliam admittat explicationem, ſi attendamus circumſtantiis. *Gruterus.*

2 *Fuere, qui & meminiſſent.*] Qui & apud Veſpaſianum nempe deferrent. quare? quia hæc ſententia dignitatem Principis minuebat, Senatus populique augebat. à quo reſtitui Capitolium, dumtaxat adjuvante Veſpaſiano, volebat. *Lipſius.*

Fuere qui & meminiſſent.] Priſci mens fuit, impenſæ partem in principem, contra morem, rejicere, ut exhauſto ærario parceretur. *Pichena.* Cenſere Capitolium publice reſtituendum, Veſpaſianumque adjuvare, quid aliud eſt, quæſo, quam principem in ordinem redigere? quæ Helvidii ſententia delatoribus non excidit, ſed eam arrepta occaſione Veſpaſiano retulerunt, unde poſtea nonnullis additis cædes Priſci. Quid autem Pichena ſibi velit, ego nondum aſſequor, niſi ſubfrigidum aliquid tali viro affingere ſuſtineamus. *Salinerius.* Frigidiuſcula hic aliorum explicatio. vult Tacitus fuiſſe è Senatoribus

Rufus in [1] *Publium Celerem, à quo Baream Soranum* [2] *falſo teſtimonio circumventum* arguebat. Ea cognitione renovari odia accuſationum videbantur. ſed vilis & nocens reus, protegi non poterat. Quippe Sorani ſancta memoria: Celer profeſſus ſapientiam, dein teſtis in Baream, [3] proditor corruptorque amici, & [4] cujus ſe magiſtrum ferebat.

[1] Pro-

xibus aliquot delationibus ac calumniis exercitos, qui liberiorem iſtam ſententiam, & conjunctam ſatis cum Veſpatiani contumelia, reconderent in præſens ac ſuo tempore in deterius auribus ejuſdem inſtillarent, eo ipſo creaturi Helvidio periculum. nam Senator iſte, nimium Philoſophus, peſſime periit ſub Veſpaſiano, ut cognoſcere eſt ex Arriano, Caſſio, Suetonio, aliis. *Gruterus.*

1 *P. Celer.*] Publius Egnatius Celer ex teſtibus in Baream Soranum productis præcipuus. 16. Ann. 32. Iuvenal. *Stoicus occidit Baream, delator amicum Diſcipulumque ſenex.* Scholiaſtes Iuvenal. aliud ſpeciatim notat. *Egnatius Philoſophus filiam Bareæ Sorani, cum ipſius ad Magicam deſcendiſſet hortatu, Neroni detulit.* Savillius.

2 *Falſo teſtimonio circumventum.*] *Circumveniri judicio* uſus eſt Martianus in cap. 1. Pandectarum tractatus ad leg. Corn. de ſicariis, pro eo, quod noſtrates dicunt condemnari per factiones & invidiam. Sic *circumveniri falſo teſtimonio* dixit Tacit. pro eo, quod vulgo dicitur, condemnari per falſos teſtes. Cic. in Verr. *Quid te à Centuripina civitate, cæteriſque civitatibus Siciliæ circumveniri, atque opprimi dicis? tua te Meſſana circumvenit.* Lupanus.

3 *Proditor corruptorque amicitiæ.*] Non damno. revera enim philoſophus magiſter amicitiæ, uti & aliarum virtutum eſt. Nec tamen vetus conjectura mea mihi eviluit, *corruptorque amici, & cujus ſe magiſtrum ferebat.* Vix enim eſt ut Tacitus omiſerit, quod valde ad rem & ad culpam facit, fuiſſe hunc Celerem Bareæ præceptorem. Iuvenalis docet:

Stoicus occidit Baream delator amicum
Diſcipulumque ſenex.

Interpres Iuvenalis hanc quoque rem affirmat, in verſum

——— *magni delator amici.*

Alii dicunt Philoſophum Egnatium Celerem, Bareæ Sorani magiſtrum, qui ipſum apud Neronem detulit, & damnavit: & ipſe poſtea ſub Veſpaſiano, hoc ipſum Muſonio Rufo accuſante, damnatus eſt. Lipſius.

4 *Cujus ſe magiſtrum ferebat.*] Emendavimus? *Ejus ſe magiſtrum ferebat.* Rhenanus. Lipſii conjectura adeo mihi certa, ut eam recipere, ne minimum quidem dubitaverim. Nam cum ex hiſtoria clarum ſit, Celerem fuiſſe Bareæ magiſtrum, res ipſa per ſe locum corrigit, nec eſt, quod Tacitum philoſophari credamus, magiſtrum amicitiæ philoſophum appellando. *Pichena.* γενικῶς ut philoſophus. Integra ſunt, nec de via decedere debent conjecturis doctiſſimi viri. Non damno tamen: *corruptor amici, & cujus ſe magiſtrum ferebat:* nam revera Celer magiſter erat & amicus Sorani. Iuvenal. Sat. 3. Sed nec alibi Tacitus eum fuiſſe magiſtrum Sorani dicit. 16. Ann. 32. *tantum ira P. Egnatius concivit, cliens hic Sorani, & tunc emptus ad opprimendum amicum, auctoritatem Stoicæ ſectæ præferebat.* Cujus integrum nomen P. Egnatius Celer. Poſſunt hæc etiam miſſis caſtigationibus adaptari ad ſenſum doctiſſimi viri. *Amicitia* pro amico; τὸ πρωτότυπον ἀντὶ τοῦ παραγώγου. i. primitivum pro derivativo. ut lib. 3.

ann.

[1] Proximus dies cauſſæ deſtinatur. Nec tam Muſonius aut Publius, quam Priſcus & Marcellus, ceterique [2] motis ad ultionem animis, exſpectabantur. Tali rerum ſtatu, cum [3] diſcordia inter pa- 11
tres, ira apud victos, nulla in victoribus auctoritas,

[1] non

ann. *contumaciam ejus inſectari; vetus Auguſtæ odium, recentem Liviæ conſcientiam exagitare, ut ſuperbiam fecunditate ſubnixam, popularibus ſtudiis inhiare dominationi apud Cæſarem argueret.* Et ut, *ſibi conceſſam dictitans nobilitatem, pulchritudinem.* Non diverſa ſunt quæ ſequuntur. *Alcæus*, ἄγαγε δ' Ξέρξης Περσῶν στρατηγὸν, i. *Duxit & Xerxes Perſam exercitum.* Virgil. 8. Æn. *Divum tu maxime rector Iupiter, Arcadii quæſo miſereſcite regis.* Propert.

——Vos eritis teſtes, ſi quos habet arbor amores
Fagus & Arcadio primus amata Deo.

Salinerius.

Nihil hic moror emendationem & explicationem doctiſſ. Lipſii. Magiſtrum ſe ferebat amicitiæ Celer, quia Philoſophus & quidem Stoicus. Sic locutus Lactantius lib. 5. *Quorum alter antiſtitem ſe Philoſophiæ profitebatur, verum ita vitioſus, ut continentiæ magiſter, non minus avaritia, quam libidinibus arderet.* Colerus.

1 *Proximus dies.*] Quo res ejuſmodi diſceptarentur. neque enim aut proxime ſecutus dies erat, neque ſimpliciter proximus Patrum conventus. *Savilius.*

2 *Motis ad ultionem animis.*] Corruptiſſimus antea locus, quem reſtituimus ab ingenio: cum libris eſſet, *motis adulationibus animus*: aut, ut Vatic. *notis adulationi.* Sententia eſt: Non tam minuti illi & plebeii delatores expectabantur, aut expetebantur; quam, erectis ſemel cupidine ulciſcendi animis; illi Senatorii & illuſtres Priſcus & Marcellus. *Lipſius.*

Motu ad ultionem delationibus expectabantur.] Ita Faernus jampridem emendavit, pro, *motis adulationibus animus expectabantur.* Urſinus. Muſonius Patres in Celerem accendebat, laudans eos (ut reor) quod ſemper à delationibus abſtinuiſſent & ſemper accuſatores averſati eſſent. Idque ei proceſſit, nam licet eo cadente Priſcus & Marcellus expectarentur, indeque agmen reorum; nam *ſi caderet Marcellus agmen reorum ſternebatur, eaque de cauſſa patres in ſtudia diduxerat*: & nunc aliquantum retardarentur, *ea cogitatione renovari odia accuſationum videbantur*, tamen *motis adulationibus animis*, & quia *vilis & nocens reus protegi non poterat*, Celer poſtero die damnatus eſt: *damnatuſque Publius, & Sorani manibus ſatisfactum.* Eandem viam affectavit Helvidius cum iterum in Marcellum inveheretur, qui certe ſenatum in ſuam ſententiam traxiſſet, ni Mucianus pro delatoribus cenſuiſſet. *igitur à laude Cluvii Rufi orſus, qui perinde dives, & eloquentia clarus, nulli unquam ſub Nerone periculum faceſſiſſet, crimine ſimul exemploque Eprium urgebat.* Doctiſſimus tamen vir maluit, *motus ad ultionem animis.* Salinerius.

3 *Inter patres.*] Ita Mercerus, & recte; non *partes.* Senatum nempe intellegit diſcordem, ut ante oſtendit. *Lipſius.*

Diſcordia inter partes.] Scribo, *patres.* Nam de Senatorum diſſenſionibus ſentit. *Mercerus.* Vulgo, *inter partes.* nam ubi patres, ibi conſequenter diſcordia. quid ergo opus dicere, diſcordiam fuiſſe inter partes? Sed nullæ fere partes jam erant, cum omnia in victorem Veſpaſianum ceſſiſſent. itaque correxi, *inter patres.* hoc eſt, Senatores, quod ex antecedentibus ſatis liquet. id Mercerus etiam animadvertit. *Pichena.*

1 Non

[1] non leges, non princeps in civitate eſſent; Mucianus urbem ingreſſus cuncta ſimul in ſe traxit. fracta Primi Antonii [2] Varique Arrii potentia, male diſſimulata in eos Muciani iracundia, quamvis vultu tegeretur. Sed civitas rimandis offenſis ſagax, verterat ſe tranſtuleratque. Ille [3] unus ambiri, coli. nec deerat ipſe, ſtipatus armatis, domos hortoſque permutans, apparatu, inceſſu, excubiis, [4] vim Principis complecti, nomen remittere. Plurimum terroris intulit cædes Calpurnii Galeriani. Is fuit filius C. Piſonis, nihil auſus: ſed nomen inſigne, & decora ipſi juventa, rumore vulgi celebrabantur: erantque in civitate adhuc turbida, & novis ſermonibus læta, qui principatus inanem ei famam circumdarent. Iuſſu Muciani cuſtodia militari cinctus, ne in ipſa urbe conſpectior mors foret, ad quadrageſimum ab urbe lapidem, via Appia, fuſo per venas ſanguine exſtinguitur. Iulius Priſcus prætoriarum ſub Vitellio cohortium præfectus, ſe ipſum interfecit, pudore magis quam neceſſitate. Alphenus Varus ignaviæ infamiæque ſuæ ſuperfuit. [5] Aſiaticus (enim is libertus) [1] ma-

1 *Non leges, non princeps in civitate eſſent.*] Ita Flor. Vulgo, *non principes.* falſum. Vnus enim Princeps, Imperator. filii vero, Cæſares appellati. Immo Domitianus ipſe in urbe erat. *Idem.*

2 *Variique Arrii potentia.*] Tantum habet liber regius, *Ariique potentia.* Rhenanus Fuit cum ſcriptum eſſet *Varique Arrii potentia*, ut adjectione nominis *Arrius* hic ab Alfeno Varo diſcerneretur, de quo ſecuturus eſt ſermo. Corvinianus liber habet, *Ariique potentia:* & melius. *Vertranius.* Exciderat in vulgatis cognomen, *Arrii*, quod ex Flor. ac Ven. reſtituit. *Pichena.*

3 *Vnus ambiri, coli.*] De hac flagranti ambitione Muciani, locus incerti ſcriptoris apud Suidam, in voce Ἀγάλλειν. ait: Ὅτι Μουκιανὸς ὁ Ῥωμαῖος τιμᾶσθαι ὑφ' ἁπάντων ὑπὲρ πάντας ἤθελε, καὶ ἤχθετο εἴ τις οὐχ ὅτι ὑβρίσειεν αὐτὸν, ἀλλ' ὅτι μὴ καὶ μεγάλως ἀγάλλειεν. *Mucianus Romanus honore ab omnibus affici, & ſuper omnes volebat; & ægreſcebat, ſi quiſquam non dicam contumelia eum affeciſſet, ſed niſi ſummo cultu proſecutus eſſet.* Lipſius.

4 *Vim Principis complecti.*] Flor. *amplecti.* Pichena.

5 *Aſiaticus enim is libertus.*] Libertus hic fuit gratiſſimus Vitellio, Tranquillo & Cornelio auctoribus. *Ferrettus.* Neque Taciti neque ejus ævi mos eſt *enim* præponere. deinde ſenſus in his verbis nullus. Lego: *Aſiaticus neminis libertus*, acute admodum. Fuerat libertus Vitellii: eo mor-

[1] malam potentiam ſervili ſupplicio expiavit. Iiſdem diebus crebreſcentem cladis Germanicæ famam, nequaquam mæſta civitas excipiebat. *caſos exercitus*, [2] *capta legionum hiberna*, *deſciviſſe Gallias*, non ut mala loquebantur. [3] Id bellum quibus cauſſis ortum, quanto externarum ſociarumque gentium motu flagraverit, altius expediam. Batavi donec trans Rhenum agebant pars Cattorum, ſeditione domeſtica pulſi, 12

mortuo manebat libertinæ conditionis ſed ſine patrono. itaque pro ingenuo agebat. *Grotius*. Locus integer, ſi ſic diſtinguas: *Aſiaticus enim (is libertus) malam*, &c. Sic enim τὸ *enim* uti ſolent elegantiſſ. auctores: ubi, nempe plurium mentio eſt, & de poſtremo ſingulare quid exponitur. Neque tum ea particula ejus quod præceſſit, cauſam indicat, ſed quod ſequitur diverſitatem. Poſſet tamen defendi lectio vulgata illis Livii libro 7. *M. Valerius (ei quoque enim in annum prorogatum imperium eſt) claſſem, qua ad Siciliam erat, navium LXX. obtineret.* At quod ſciam, numquam ita Tacitus. *Boxhornius.*

1 *Malam potentiam ſervili ſupplicio expiavit.*] Lib. 2. Hiſt. *Sumptum de eo ſupplicium ſervilem in modum.* lib. 4. Hiſt. *Violatio fuit ſervus Virginii Capitonis, &c. patibulo affixus. Servile ſupplicium* crux vel patibulum. Vulcatius in Avidio Caſſio cap. 4. Capitolinus in Macrino cap. 12. Hirtius de bell. Hiſp. cap. 2. In eundem ſenſum Livius lib. 30. *De captivis, ut quiſque liber aut ſervus, ſua fortuna à quoque ſumptum ſupplicium eſt*, id eſt, ſervi cruce, ſecuri liberi multari. Idem lib. 33. cap. 36. lib. 29. cap. 18. & lib. 24. 14. & 22. 32. Et quis non? Non negandum tamen, præter ſervos & aliquando liberos, ſummoſque viros cruce peremptos; uti Polycrates Samiorum tyrannus teſte Cic. lib. de Finibus, Herod. in Thalia, & Euſebio lib. 8. de præpar. Euang. 14. & Hamilcar Pœnorum dux tradente Iuſtino. & Annibal eorundem dux, ſi epit. Livianæ credimus lib. 17. & Gavius civis Rom. de quo Cic. in Verr. act. 5. Mago Suffetes Magiſtratum Inſulæ Cimbis cruci affigi juſſit ex Livio libro 28. præter alios plurimos, quos enumerare nimis longum eſſet. Erat namque crucis mors cæteris acerbior, ſcribente D. Auguſtino in Ioan. tract. 36. *Supplicium crucis ideo durius, quod diutius cruciabat, & omnes crucifixi longa morte necabantur.* Erat & ignominioſiſſimum, tradente eodem Auguſtino in Matth. Serm. 18. Verum poſt Salvatoris noſtri Chriſti Ieſu mortem, adeo venerandum, tantæque majeſtatis fuit crucis nomen, ut Conſtantinus Magnus lege lata ſanxerit, ne quis amplius crucis ſupplicio, quod tum frequentiſſimum erat, puniretur, tradente Caſſiodoro libro 1. hiſt. Trip. cap. 10. & Sozomeno lib. 1. hiſt. Eccleſ. cap. 8. & Nicephoro lib. 7. 46. Nec illud prætermittendum, crucem ab antiquis etiam *Gabalum* vocatum. Varro: *Nos barbari, quod innocentes in gabalum ſuffigimus homines.* Marcellus Donatus.

2 *Capta legionum hiberna.*] Nos, *capta legionum caſtra hiberna.* Rhenanus. Inſeruit Rhenanus vocem *caſtra*, quæ cum neque in Flor. neque in aliis meliorib. libris inveniatur, jure à nobis exturbata eſt. *Pichena.*

3 *Id bellum.*] Quod breviter deſcribit Ioſephus ἁλώσ. 7. 11. attigit Frontinus Strateg. libro 4. c. 3. & Sariſburienſis in Polycratico. *Savillius.*

1 *In-*

pulſi, extrema Gallicæ oræ vacua cultoribus, [1] ſimulque inſulam inter vada ſitam occupavere, quam mare Oceanum à fronte, Rhenus amnis tergum ac latera circumluit: [2] nec opibus Romanis, ſocietate validiorum attriti, viros tantum armaque imperio miniſtrant, diu Germanicis bellis exerciti: [3] mox aucta per Britanniam

1 *Inſulam inter vada.*] Valde turbant libri. Quidam, *inſulam vocatam ſitam:* alii, *inſulam Vacaſitam:* Budenſis, *inſulam juvata ſitam.* Et certe inter vada aut vadoſa loca, proprie ſita non eſt hæc nobilis inſula. quippe inter Rhenum Moſamque, alta & profunda plane flumina. ſed Vadorum ſcilicet voce paullo laxius & latius Tacitus uſus, pro aquis. Quomodo Catullus pro mari,

vada ſal ſa cita decurrere puppi:

Virgilius, Ovidius, aliique. Etſi revera vada & brevia multa olim (ut opinor) in illis fluminibus: cum aggeres nondum & certæ ripæ coërcerent. ideoque late diffundebantur. An alicui placeat, *Inſulam Vahalı aſſitam?* Lipſius.

Simulque inſulam inter vada ſitam.] Exemplar Matthiæ Corvini habet, *Simulque inſulam juvata ſitam.* Quid ſi legas, *ſub vada ſitam.* Sic lib. ſeq. dixit, *Iudæi ſub ipſos muros ſtruxere aciem.* Rhenanus. Magna hic librorum varietas. Dio ipſam inſulam Batavam vocat. Ego quoque crediderim illa verba, *inter vada ſitam* eſſe gloſſarium additamentum, aut certe excidiſſe vocem Batavam: ac proinde legendum eſſe: *ſimulque inſulam Batavam occupavere.* Porro Batavam ſignificaſſe, locum inter vada ſitum, arguat veriverbium Germanicum. Hodieque pars hujus inſulæ veterem nomenclaturam retinet *Betaw.* Colerus. libri veteres *inſulam Vocaſitam occupavere.* unde fecerim *inſulam Vacantem occupavere*, id eſt, ἀδέσποτον, ut bona vacantia dicimus. *Grotius.*

2 *Societate validiorum attriti.*] Sententia eſt. quamquam Romanis ſocii & fœderati Batavi, quæ ſocietas apud potentiores plerumque in ſervitutem tranſit: tamen non ita eis factum. libertatem tenuere, nec tributa iis impoſita aut ſervitii aliæ notæ. Vaticanus liber, *ſocietateve aliorum adſtricti.* quod minus placet. *Lipſius.*

Nec opibus Romanis ſocietate validiorum attriti.] De his lib. 5. hiſt. *Reſpicerent Rhætos, Noricoſque & ceterorum onera ſociorum: ſibi non tributa, ſed virtutes & viros indici,* Ergo ſenſus eſt. nec à Romanis attriti opibus, quod validioribus ſociis evenit: viros tantum, &c. *Ferrettus.* Lego, *nec opibus à Romanis.* ut ſit ſenſus, nec opibus à Romanis attriti Batavi, qui ſocii validiores eſſent. De his l. 5. hiſt. *Vertranius.* Mendoſa hæc, neque Flor. juvat aut variat. Teſtatur Lipſius in Vat. legi: *ſocietateve aliorum aſtricti:* unde legendum putavi: *nec opibus, Romanorum ſocietate vel aliorum attriti.* nam fortaſſe ſcriptum erat *Rom.* quod interpretatum fuit *Romanis.* Sed nunc ſecundum Vaticanam lectionem potius interpretor, eos neque ab opibus potentiaque Romanorum, neque ab aliis ſociis aſtrictos, id eſt, ſevere habitos, ſed tanquam liberos, arma tantum & milites miniſtraſſe. Eadem fere de iiſdem Batavis in lib. de moribus Germ. *Pichena.* Vox *Romanis* in Vat. deeſt. Atque ita bene habet. Nam ut Romana ſocietas intellegeretur, ſatis erat dixiſſe, *ſocietatem validiorum.* Tac. lib. 5. ubi iidem Batavi cauſſantur: *ſibi non tributa, ſed virtutem & viros indici.* ut rectiſſime in Florentino ſcriptum. *Colerus.*

3 *Mox aucta per Britanniam gloria.*] Hactenus defuit hic participium *aucta*, quod nos addidimus. *Rhenanus.* Claudio Principe, ni fallor, traductis è Ger-

niam gloria, tranſmiſſis illuc cohortibus, quas vetere inſtituto nobiliſſimi popularium regebant. Erat & domi delectus eques, præcipuo nandi ſtudio, [1] arma equoſque retinens, integris turmis, [2] Rhenum perrumpere. Iulius Paulus, & [3] Claudius Civilis, regia 13
ſtirpe, multo ceteros anteibant. Paulum Fontejus Capito, falſo rebellionis crimine interfecit. Injectæ Civili catenæ, miſſuſque ad Neronem, & à Galba abſolutus, ſub Vitellio rurſus [4] diſcrimen adiit, flagitante ſupplicium ejus exercitu. Inde cauſſæ irarum, ſpeſque ex malis noſtris. Sed Civilis, [5] ultra quam barba-

Germania Batavis à Veſpaſiano. Eximia Batavorum in Britannia facinora multis narrat Dio lib. 60. ſed Celtas ibi vocat more Græcorum. Ipſe adeo Tacitus noſter paulo infer. Batavorum cohortes *Britannica auxilia* appellat. Puto enim à Claudii tempore ibi reſtitiſſe illas cohortes, donec poſtea in Germaniam revocarentur. *Colerus.*

1 *Arma equoſque retinens.*] Romanus codex, *arma quoque retinens.* quod haut ſpreverim. uti non tam ipſi tranataſſe, quam equis tramiſiſſe intellegantur. Certe ambiguum mihi, Batavorumne hæc ars & opera fuerit, ita ut ipſi nantes, equos armaque tenuerint: an potius equi ipſi docti ſic & facti. E Tacito aut priſcis ſcriptoribus litem hanc haud facile decidas. Noſter in Agricola, viris ipſis tribuere iterum videtur: (de Batavis enim illa capio:) *Lectiſſimos auxiliarium, quibus nota vada, & patrius nandi uſus, quo ſimul ſeque & arma & equos regunt, repente immiſit.* Xiphilinus in Hadriano, ambigue: Τὸ ἱππικὸν τῶν καλουμένων Βατάβων μετὰ τῶν ὅπλων διενήξατο. Hadrianus de Sorano Batavo:

Hadriano potui qui judice, vaſta profundi
Æquora Danubii cunctis tranare ſub armis.

Lipſius.

2 *Rhenum perrumpere.*] Deeſſe videtur verbum, *ſuetus*, *ſolitus*, *exercitus*, aut quid ſimile? forte legendum *perrumpens*, aut interpretandum, *perrumpere*, quaſi ad perrumpendum. *Pichena.* Excidit abſque dubio vox: *perrumpere ſuetus.* Perperam autem ſcriptum in Vat. *arma quoque retinens.* Etenim ſi non equi virique ſimul natallent, cur diceret *integris turmis Rhenum perrumpere?* Idem plane in Agric. iterat: *Lectiſſimos auxiliorum, quibus nota vada & patrius nandi uſus, quo ſimul ſeque & arma & equos repente immiſit.* Dio de Batavis: πέμψας Κελτοὺς, οἷς ἔθος ἦν καὶ διὰ τῶν ῥοωδεστάτων ῥᾳδίως αὐτοῖς ὅπλοις διανήχεσθαι. Xiphilin. in Adriano: τὸ ἱππικὸν τῶν καλουμένων Βατάβων τὸν Ἴστρον μετὰ τῶν ὅπλων διενήξατο. Ideo addit hoc miratos barbaros immenſum cœpiſſe timere. *Colerus.* Nihil temere mutarem in voce extrema. nam & iterum occurret. c. 65. *Latum militibus idem nomen: atque ipſum quamquam Senatoris ordinis, ad utraque munia ſufficere.* Gruterus.

3 *Claudius Civilis.*] Ipſe Tac. 1. hiſt. Plutarch. ἐρωτικῷ, Frontinus, Saris-bur. *Iulium Civilem* appellant. Sed quicquid tandem de eo ſit, Tacitus *Paulus & Civilis* fratres fuiſſe videntur. *Savilius.*

4 *Diſcrimen adit.*] Nos, *adiit.* Rhenanus lib. 1. hiſt. *Idem.*

5 *Vltra quam barbaris ſolitum ingenio ſolers.*] Vix poſſum mihi perſuadere ita

baris ſolitum, ingenio ſollers, & *Sertorium ſe* aut *Hannibalem* ferens, [1] ſimili oris dehoneſtamento, ne ut hoſti obviam iretur, ſi à populo Romano palam deſciviſſet, Veſpaſiani amicitiam, ſtudiumque partium prætendit. miſſis ſane ad eum [2] Primi Antonii litteris, [3] quibus *avertere accita à Vitellio auxilia, & tumultus Germanici ſpecie, retentare legiones* jubebatur. Eadem Hordeonius Flaccus præſens monuerat, inclinato in Veſpaſianum animo, & Reip. cura, cui excidium adventabat, ſi [4] redintegratum bellum,
14 & tot armatorum millia Italiam irrupiſſent. Igitur [5] Civilis deſciſcendi certus, occultato interim altiore conſilio, cetera ex eventu judicaturus, novare res hoc modo cœpit. Iuſſu Vitellii, Batavorum juventus ad

ita relictum ab auctore noſtro: ego ſane potius dixiſſem, *ultra barbarum ingenio ſolers*. Gruterus.

1 *Simili oris dehoneſtamento.*] Livius de Annibale, *Vigiliis tamen, & nocturno humore, paluſtrique cœlo gravante caput, & quia medendi nec locus, nec tempus erat, altero oculo capitur.* Vulgoque id ita accipitur, ut oculum amiſerit Annibal. Ideoque Iuven. *portaret bellua luſcum.* Cæterum Probus auctor non ſpernendus: *Hoc itinere adeo gravi morbo afficitur oculorum, ut poſtea nunquam dextro bene uſus ſit.* Dicitur autem *Captus oculis*, ut *Captus mente*, & qui mente caret ac oculis: & qui mente oculiſque non bene utitur. Vno tamen caruiſſe oculo Annibal fere creditur ab omnibus & duces præterea bellicoſiſſimi Antigonus, Philippus, Sertorius. *Ferrettus.* *Os* pro tota facie ſumitur hic, & apud Virgil. Æn. 1. *Os, humeroſque deo ſimilis.* Hannibal porro alterum oculum amiſit in tranſitu Apennini, dum in Italiam contenderet. *Lupanus.* Plutarch. init. Sertorii ait, qui duces maxime bellicoſi fuerunt, eos altero caruiſſe oculo, Philippum, Antigonum, Annibalem & Sertorium. Quare Tacit. *ore facieque fœdum Civilem* illis ſimilem ait, ut infra eod. *Dux Claudius Sanctus effoſſo oculo, dirus ore.* & Annal. 11. *Flavium fratrem amiſſo oculo, unde ea deformitas oris interrogat Arminius.* Vertranius.

2 *Antonii Primi.*] Quæ hic deſignat auctor facile perſuadeant rebellionem Germanicam incidiſſe in hiemis principium. Tacitus enim, me judice, nec temporis nec loci notandi ſatis obſervans eſt. *Savilius.*

3 *Quibus avertere accita à Vitellio auxilia.*] *Avertere* mutavimus in *averteret* & præpoſitionem ſuſtulimus, *Quibus averteret accita Vitellio auxilia.* Rhenanus.

4 *Redintegrandum bellum.*] Caſtigavimus, *redintegratum bellum.* Idem.

5 *Diſſidii certus.*] Libri veteres, *deſciſcendi certus.* Vtrum mavis rectum. *Lipſius.*

Civilis deſciſcendi certus.] Codex Budenſis, *Civilis diſſidii certus.* Id expone, *certus* ſubaudi *Claudius Civilis*, *civilis diſſidii*, id eſt, belli civilis, quod Romæ erat. & ſic nos ſcripſimus. *Rhenanus.* Melius in Flor. ac Ven. *deſciſcendi certus*; quam in vulgatis, *diſſidii certus.* Pichena.

1 *Di-*

ad [1] delectum vocabatur; quem ſuapte natura gravem, onerabant miniſtri avaritia ac luxu, ſenes aut invalidos conquirendo, quos pretio dimitterent. [2] rurſus impubes, ſed forma conſpicui (& eſt pleriſque procera pueritia) ad ſtuprum trahebantur. Hinc invidia, & compoſiti ſeditionis auctores, perpulere ut delectum abnuerent. Civilis primores gentis, & promptiſſimos vulgi, ſpecie epularum, ſacrum in nemus vocatos, ubi nocte ac lætitia incaluiſſe videt, à laude gloriaque gentis orſus, injurias & raptus, & cetera [3] ſervitii mala enumerat. *Neque enim ſocietatem ut olim, ſed tamquam mancipia haberi.* [4] *Quando legatum, gravi quidem comitatu, & ſuperbo cum imperio, venire?* [5] *tradi ſe præfectis centurionibuſque, quos ubi ſpoliis & ſanguine expleverint, mutari, exquirique novos ſinus, & varia prædandi vocabula. Inſtare delectum, quo liberi à parentibus, fratres à fratribus, velut ſupremum dividantur. Nunquam magis afflictam rem Romanam, nec aliud in hibernis quam prædam & ſenes. attollerent tantum oculos, &* [6] *inania legionum*

1 *Dilectum ſuapte natura gravem.*] Quippe in longam & longinquam militiam. Vellejus in laudibus Tiberii: *Quanta cum quiete hominum, rem perpetui præcipuique timoris, ſupplementum, ſine trepidatione, delectus providet?* Lipſius.

2 *Rurſus impubes.*] Ita ex Florent. Vulgo, *impuberes*. Pichena.

3 *Servitia mala enumerat.*] Emendavimus, *ſervitii mala enumerat*. Rhenanus.

4 *Quando legatum.*] Nota interrogandi hæc ſcripſerim. atque interpreter: En, uſque eo viles Romanis ſumus, ut non legati aut prætores ſaltem nos diripiant: id eſt, honeſtiorum manibus pereamus: ſed latiunculi aliquot minuti, præfecti & centuriones. *Lipſius.*

5 *Tradi ſe præfectis, centurionibuſque.*] Eſt in cod. Bud. *tradi ſe præfectis, centurionibus*. Sine *que*. Rhenanus.

6 *Inania legionum nomina.*] Hoc tempore ſex fuerunt legiones non integræ, aut potius *legionum nomina*, ut hic vocantur. In ſuperiori Germania ad Magontiacum duæ; *quarta Macedonica*, & *octava decima*, alias *duo & viceſima*, præter octo Batavorum cohortes. In Germania inferiori ad Bonnam *prima legio*, & infra Bonnam ad Noveſium *ſextadecima* & paulo verſus illam partem longius ad Vetera, *Quinta & quintadecima*, utriuſque duce Mummio Luperco. ultimas duas hoc bellum penitus conſumpſerat, caſtris ſolo æquatis. Tacit. *Sextadecima & prima* poſt Hordeonii mortem ſponte hoſtili ſe ſacramento obſtrinxit, atque ex illorum arbitrio Treveros ſubmota, unde ſua ſponte Mediomatricos petierunt, atque inde acciti à Cereale in gratiam redierunt. Eodem tempore, quæ Magontiacum tenebant, legiones duæ, tranſierunt

num nomina ne paveſcerent. [1] *eſſe ſibi robur peditum equitumque, conſanguineos Germanos:* [2] *ne Romanis quidem ingratum id bellum, cujus ambiguam fortunam Veſpaſiano imputaturos:* [3] *victoria rationem non reddi.* Magno cum aſſenſu auditus, barbaro ritu, & patriis exſecrationibus, univerſos adigit. [4] Miſſi ad Caninefates, qui conſilia

in partes antea inimicas, & neque mutare locum juſſæ ſunt, ſed quæ poſt Cerealis adventum ad Romanos redierunt, Tac. Octo Batavorum cohortes initio belli in ſeditiones actæ ad Civilem defecerunt. Iam vero ſupplendis & in integrum reſtituendis quos aut ſeditio aut cædes abſtulerat, aſſignatæ erant ſub Petilio Cereale ſeptem legiones, teſte Tacito, nimirum *Sexta Victrix* cum Muciano è Syria redux, & *octava Auguſta*, una ex Mœſicis legionibus (ſic enim legi debet, non *octava decima*, iſtius enim nominis nulla inter Victrices fuit) *una & viceſima Rapax*; *Secunda* cognomine, ut opinor. *Flavia è recens conſcriptis?* *Quarta decima Gemina* ex Britannia: *Sexta Ferrata*, & *Decima Gemina* ex Hiſpania. Eſt enim in vulgatis Taciti exemplaribus, *Tertia ac prima ex Hiſpania accita*, ut nulla *Tertia* fuerit in Hiſpania & Hiſpanicam *Sextam* hiſce rebus interfuiſſe narrat hiſtor. 5. Verum quidem, quod aliqua *prima adjutrix* in Hiſpania fuerit, ſed cum libro 5. bis memoretur *decima* legio Hiſpanica, dicendum, aut omnes legiones ex Hiſpania accitas contra omnem probabilitatem, aut pro *prima* legendum eſſe *decima*. Vt ex emendatione, in fine hujus adverſus Gallos & Germanos belli: fuerint in Rom. exercitu undecim legiones. Superioris Germaniæ: Quarta Macedonica; Octava decima, alias duo & viceſima; Didius Vocula legatus. Inferioris Germ. prima, Herennius Gallus legatus: Sexta decima, Numiſius Rufus legatus: ut opinor. Sexta Victrix è Syriacis; Octava Auguſta è Mœſicis; Vna & viceſima Rapax è Vitellianis; Secunda Flavia è recens conſcriptis; Quartadecima Gemina e Britannicis; Sexta Ferrata & Decima Gemina ex Hiſpanicis. *Savillius*. Sic Annal. libro 6. *neque penes Arſacidem imperium, ſed inane nomen apud imbellem externa mollitia*. Senec. de clem 9. *tantum agmen nobilium, non inania nomina præferentium*. Pichena.

1 *Eſſe ſibi robur peditum equitumque, conſanguineos Germanos.*] Liber regius, *& ſibi robur peditum equitumque, conſanguineos, Gallias idem cupientes*. *Eſſe*. ſubauditur, & in accuſativo *conſanguineos*, ſubauditur *Germanos*. Rhenanus.

2 *Ne Romanis quidem ingratum id bellum.*] Hic pro Romanis intelligendi ſunt Vitellianorum militum in Germania duces. quos ait, ambiguam belli fortunam Veſpaſiano imputaturos, hoc eſt, ſimulaturos ſe in ejus gratiam, Vitellii vires debilitaſſe. Supra libro 2. *Vnde metus & ex metu conſilium, poſſe imputari Veſpaſiano, quæ apud Vitellium excuſanda erant*. Pichena. Immo Flavianis & melioribus omnium Romanorum, quos erat credibile Veſpaſianum Vitellio prælaturos, & ideo hos, qui limitem obſidebant, tanquam portionem Vitellianæ factionis impediri proprio negotio, ne creato & ſubornato ab ſeſe imperatori, ſi neceſſum foret, auxilio venire poſſent, viſurus haud invitos. Sic & *imputaturos* profecto Batavos, non Vitellianorum duces, ut putavit optimus Pichena. *Gronovius*.

3 *Victoria rationem reddi.*] Auſon. Paneg. ad Gratianum; *rationem felicitatis nemo reddit*. Pichena.

4 *Miſſi ad Caninefates.*] Diximus ſupra, *Cannanefates* ex antiqua inſcriptione

ſilia ſociarent. Ea gens partem inſulæ colit, origine, lingua, virtute, par Batavis: numero ſuperantur. Mox occultis nuntiis, pellexit Britannica auxilia, [1] Batavorum cohortes, miſſas in Germaniam, [2] ut ſupra rettulimus, ac tum Magontiaci agentes. Erat in Caninefatibus, [3] ſtolidæ audaciæ Brinio, claritate natalium inſigni. pater ejus multa hoſtilia auſus, Cajanarum expeditionum ludibrium impune ſpreverat. Igitur ipſo rebellis familiæ [4] nomine placuit, impoſituſque ſcuto, more gentis, & ſuſtinentium humeris vi-

ptione legendum eſſe ubique apud Tacitum. *Urſinus.*

1 *Batavorum cohortes.*] De quibus actum 1. & 2. hiſt. *Savillius.* Ipſas Batavorum cohortes *Britannica auxilia* vocat, quod diu in Britannia fuerint cum XIIII legione; ut ſupra pluribus locis apparet. Remiſſas autem in Germaniam dixit hiſt. lib. 2. *cohortes Batavorum, ne quid truculentius auderent, in Germaniam remiſſæ, principium interno ſimul externoque bello parantibus fatis.* Pichena.

2 *Ut ſupra.*] 2. hiſt. *Savillius.*

3 *Stolidæ audaciæ Brenno.*] In libro regio, *Brinio*, qui paullo poſt appellatur *Brinnio.* Forte, *Brinno*, quem hodie *Brunonem* dicimus. *Rhenan.* Curt. lib. 6. *ſtolida audacia ferox.* Hic autem *Brinio*, à Flor. appellatur *Brinno*, à Veneto, *Brenno.* Pichena.

4 *Nomine placuit.*] Sive etiam, *omine.* At *Brinionem* ipſum *Brunonem*, ſcribi verius fortaſſe ſit. *Lipſius.*

Impoſituſque ſcuto, more gentis.] Mos igitur ille ignotus Romanis, eo quidem ævo. Nam poſtea irrepſit, ſed non niſi cum Barbaris. Galli, Gothi, Franci hunc in cooptando Principe ritum habuerunt: & notavit, atque exemplis firmavit, P. Pythoeus. Illum vide libro II. Subſecivor. cap. VI. Sed addo, etiam Græcis levationem banc in ſcutum uſurpatam, inter ſollennia Principatus. Zonaras de Hypatio, qui ſeditioſe contra Iuſtinianum electus, *καὶ ἐπὶ ἀσπίδος αὐτὸν μετάρσιον ἄραντες, ἀναγορεύουσι βασιλέα: & in ſcutum ſublime eum tollentes ſalutant regem.* Nicephorus Gregoras lib. III. de Theodoro Ducæ filio: Ἀνηγορεύετο δ' ὕστερον βασιλεὺς παρ' ἑκόντων τῶν ὑπηκόων ἁπάντων, καθεσθεὶς ἐπ' ἀσπίδος, κατὰ τὸ ἐν τούτοις ἐπικρατοῦν ἔθος: *Dictus autem poſtea Imperator eſt à volentibus ſubditis, ſedens in clypeo juxta morem in hac re receptum.* Curopalates de officiis Aulæ: Ὁ νέος βασιλεὺς ἐπὶ σκουταρίου καθεσθεὶς ἐπαίρεται εἰς ὕψος: *Novus Imperator ſcuto impoſitus tollitur in altum.* In Excerptis Georgii Pachymerii libro II. *Imperatorio clypeo inſidet is, qui Imperio deſtinatur.* Adde, ſi lubet, Zoſimum libro III. in electione Iuliani. *Lipſius.*

Ipſo rebellis familiæ omine placuit. Impoſituſque ſcuto.] Verbum *placuit* eraſimus. nam integra eſt ſententia ſi ſic diſtinguas, *ipſo rebellis fam. omine, impoſituſque ſcuto, more gentis, & ſuſtinentium,* &c. Expone *impoſituſque ſcuto. Que*, id eſt non ſolum *impoſitus ſcuto: &*, id eſt, verum etiam, *ſuſtinentium* humeris vibratus, dux deligitur. nam video quid illi impoſuerit, qui verbum *placuit* hic infulſit. *Rhenanus.* Non male etiam Venetus, & alii, *omine.* tamen vulgatam lectionem, *nomine*, anteferro. *Pichena.* Ex hoc more nata illa loquendi ratio, quæ in Faſtis Germanorum & Annalibus medio ævo ſcri-

vibratus, dux deligitur. Statimque [1] accitis Friſiis (tranſrhenana gens eſt) [2] duarum cohortium hiberna, [3] proxima occupatu, Oceano irrumpit. Nec præviderant impetum hoſtium milites: nec ſi prævidiſſent, ſatis virium ad arcendum erat. Capta igitur & direpta caſtra, dein vagos & pacis modo effuſos lixas, negotiatoreſque Romanos, invadunt. Simul excidiis caſtellorum imminebant: quæ à præfectis cohortium incenſa ſunt, quia defendi nequibant. Signa vexillaque, & quod militum, [4] in ſuperiorem inſulæ partem congregantur, duce Aquilio primipilari, nomen magis exercitus, quam robur. [5] Quippe viribus cohortium abductis, Vitellius è proximis Nerviorum Germanorumque pagis, ſegnem numerum armis onera-
16 verat. Civilis dolo graſſandum ratus, incuſavit ultro præ-

ptis, toties offertur: *Levatus eſt Princeps, Comes, Imperator.* Idem eſt, quod creatus. *Boxhornius.*

1 *Accitis Friſiis.*] De moribus Germ. *Savillius.*

2 *Duarum cohortium hiberna.*] Nullis enim legionum præſidiis occupata erat inſula, ſed quaſdam tantum acceperat cohortes. *Savillius*

3 *Proximo occupato Oceano.*] Legam, *proxima occupatu, Oceano irrumpit.* hac mente: ut Brinio duarum cohortium caſtra quæ finitima Caninefatibus, per Oceanum irruperit. Et accedit, quod in Flor. eſt, *Proxima occupata.* Lipſius.

Proxima occupatu, Oceano irrumpit.] Ita Lipſius correxit, & diſtinxit. Vere, nam Flor. fere congruit, qui habet, *proxima occupata.* Confuſe in vulgatis: *proximo occupato Oceano, irrumpit.* Pichena. Non invitus cum Lipſio legerim, *hiberna proxima occupatu, Oceano irrumpit:* ſed aliquanto libentius, addita particula: *hiberna, qua proxima occupatu, Oceano irrumpit.* aptiore ſententia. Qua proxime occupari poterant, per Oceanum irrumpit. Sed & verbum *accitis* mihi ſuſpectum. imperioſum enim illud. nec obnoxii credo Friſii Caninefatibus. *adſcitis* ſubſtituerim: ut adjunctos & ſociatos dicat. *Acidalius.*

4 *In ſuperiorem inſula partem.*] Ita nos; alii *in ſuperiore inſ. parte.* Rhenanus. Propius *Vetera*, duabus inſeſſa legionibus, *quinta & quintadecima.* Savillius.

5 *Viribus cohortium abductis.*] Bona & fida lectio e libris. Fruſtra Rhenanus è Budenſi admutilato codice turbat, miſcet. Vitellius quidem non cohortes ipſas aut legiones omnes è Germania abduxit: ſed illis manentibus nomine & ſpecie, valentiſſimum quemque militem ſubtraxit. id eſt, vires cohortium abduxit, ut hic ait. *Lipſius.*

Quippe viribus cohortis adductis.] Duæ voces, *Quippe viribus*, non ſunt in libro Corvini regis, ubi tantum legitur, *nomen magis exercitus quam robur, cohortium abductis Vitellius.* Unde erui lectionem, *nomen magis exercitus quam robur, cohortibus abductis, Vitellius e proximis Nerviorum* &c. *Rhenanus.*

1 *Ta-*

præfectos, *quod caſtella deſeruiſſent. Se cum cohorte cui praerat, Caninefatem* [1] *tumultum compreſſurum: illi ſua quiſque hiberna repeterent.* Subeſſe fraudem conſilio, & diſperſas cohortes facilius opprimi, [2] nec Brinionem ducem ejus belli, ſed Civilem eſſe patuit: erumpentibus paulatim indiciis, quæ Germani, læta bello gens, non diu occultaverant. Vbi inſidiæ parum ceſſere, ad vim tranſgreſſus, Caninefates, Friſios, Batavos propriis cuneis componit. [3] directa ex diverſo acies, haud procul à flumine Rheno, & obverſis in hoſtem navibus, [4] quas incenſis caſtellis illuc appulerant. nec diu certato, Tungrorum cohors ſigna ad Civilem tranſtulit: perculſique milites improviſa proditione, à ſociis hoſtibuſque cædebantur. Eadem etiam navibus perfidia. Pars remigum è Batavis, tamquam imperitia, officia nautarum propugnatorumque impediebant. mox contra tendere, & puppes hoſtili ripæ objicere. ad poſtremum gubernatores centurioneſque, niſi eadem volentis, trucidant, donec univerſa quatuor & viginti navium claſſis, transfugeret, aut caperetur. Clara ea victoria in præſens, in poſte- 17
rum uſui: armaque & naves, quibus indigebant, adepti, magna per Germanias, Galliaſque fama, *libertatis auctores* celebrabantur. Germaniæ ſtatim miſere legatos, auxilia offerentes. Galliarum ſocietatem, Civilis arte doniſque affectabat, captos cohortium præfectos ſuas in civitates remittendo: cohorti-

1 *Tumultum oppreſſurum.*] In Corvini lib. *compreſſurum.* nec ſemper obſcœnam ſignificationem hoc verbum habet, quæ res caſtigatorem movit, ut mutaret. Sic lib. Ann. I. *Diffideat interim miles, neque ducum adoleſcentium nondum adulta auctoritate comprimi queat.* Item lib. ſeq. *Sub ea bellum ortum, & comprimere coeptantem Geſtium Gallum Syria legatum &c. Idem.*

2 *Nec Brennonem.*] In Corvini regis libro, *Brinionem.* Idem.

3 *Directa ex diverſo acies.*] Legendum puto, *acie.* Nam ſequitur, & *obverſis navibus.* Pichena.

4 *Quas incenſis caſtellis.*] Caſtigavi, *quaſi incenſis* &c. *Rhenanus.* Dancſius legebat: *Quaſi incenſis.* Vrſinus.

tibus abire an manere mallent data poteſtate. manentibus, honorata militia; digredientibus, ſpolia Romanorum offerebantur. Simul, ſecretis ſermonibus, admonebat *malorum, quæ tot annis perpeſſi, miſeram ſervitutem falſo pacem vocarent. Batavos, quamquam tributorum expertes* [1] *arma contra communes dominos cepiſſe. prima acie, fuſum victumque Romanum: quid ſi Galliæ jugum exuant? quantum in Italia reliquum? provinciarum ſanguine, provincias vinci. ne Vindicis aciem cogitarent: Batavo equite protritos Æduos Avernoſque: fuiſſe inter Verginii auxilia Belgas: vereque reputantibus, Galliam ſuiſmet viribus concidiſſe. Nunc eaſdem omnium partes, addito ſi quid militaris diſciplinæ in caſtris Romanorum viguerit. eſſe ſecum veteranas cohortes, quibus nuper Othonis legiones procubuerint. Servirent Syria, Aſiaque, & ſuetus regibus Oriens:* [2] *multos adhuc in Gallia vivere,* [3] *ante tributa genitos. Nuper certe, cæſo Quinctilio Varo, pulſam è Germania ſervitutem. Nec Vitellium principem, ſed Cæſarem Auguſtum bello provocatum. Libertatem natura, etiam* [4] *mutis animalibus,* da-

1 *Arma contra communes dominos.*] Id eſt, Romanos. Eadem loquendi forma Modeſtinus in Pandectarum tractatu, Romam *communem patriam* dixit. nam Antoninus lege lata ſanxerat, ut qui imperio Romano ſubditi eſſent, cives Romani fierent: quæ cauſa fuit, ut Romani cives facti, Romam communem omnium patriam agnoſcerent. Quare Plin. 3, 5. Italiam *unam cunctarum gentium in toto orbe patriam* appellat. Itaque Tacit. *communes dominos* Romanos vocat, quod Friſiis, Batavis, Caninefatibus, Gallis & Germanorum nonnullis imperarent. Sic Iuſt. lib. 5. ait Lyſiam Syracuſanum quingentos milites ſuis ſtipendiis in auxilium patriæ communis eloquentiæ miſiſſe. *Lupanus.*

2 *Multos adhuc in Gallia.*] Caute vide legas. Si enim de prima ſervitute & ſtipendio quod Cæſar impoſuit, capis: capieris. quomodo enim vera hæc adſertio, cum ab eo tempore ad hunc diem, anni ſint inter fere cxx? nec tam vitales, ut opinor, tunc noſtri Galli. Sed ad Auguſtum ejuſque ævum id referri verius erit: qui cenſum tributumque inſtituit, quod penderent Galli. idque in conſulatu ſuo ſeptimo. Ad quam rationem nihil abſurdi aut vani in hac oratione Civilis. *Lipſius.*

3 *Genitos ante tributa.*] Tributis origo annis fere centum viginti ante, ut Gallia tum aluiſſe videatur homines ſenii provectiſſimi. *Savilius.*

4 *Mutis animalibus.*] Non Muto vocem, *mutis*: ſed ſuſpicione *mutis*, in libris ſcriptis fuiſſe conjicio, unde *mutu* exſcriptum, cum debuerit forte bru-

datam. Virtutem proprium [1] *hominis bonum. Deos fortioribus adeſſe. Proinde arriperent vacui occupatos; integri feſſos. dum alii Veſpaſianum, alii Vitellium foveant, patere locum adverſus utrumque.* Sic in Gallias 18
Germaniaſque intentus, ſi deſtinata proveniſſent, validiſſimarum ditiſſimarumque nationum regno imminebat. At Flaccus Hordeonius primos Civilis conatus per diſſimulationem aluit: ubi *expugnata* [2] *caſtra, deletas cohortes, pulſum Batavorum inſula Romanum nomen*, trepidi nuntii afferebant; [3] Mumium Lupercum legatum (is duarum legionum hibernis præerat) *egredi adverſus hoſtem* jubet. Lupercus [4] legionarios è præſentibus; Vbios è proximis; Treverorum equites, haud longe agentes, raptim tranſmiſit: addita Batavorum ala, quæ jam pridem corrupta, fidem ſimulabat, ut proditis in ipſa acie Roma-

brutis. Acidalius. Quaſi non *muta* eadem, quæ bruta, & quidem elegantius. Vide ad Senecam epiſt. 90. *Gronovius.*

1 *Hominis bonum.*] In libro Corvini regis, *hominum.* Rhenanus.

2 *Caſtra.*] Scil. legionum. *Savilius*

3 *Mummium Lupercum.*] Non ſine veri ſpecie dicere liceat, Vitellium legiones admodum reliquiſſe imminutas, fere dimidia parte detracta (utraque enim hæc legio vix quinque armatorum millia complectitur) ſed & ducibus deſtitutas, uno legato, qui duabus præeſſet legionibus, relicto: & tamen quaſi ſe corrigeret, alium lectori tanquam ex machina obtrudit, ſcil. Numiſium Rufum. Quem ut Vetera veniſſe nulla nobis ratione conſtat, ita longe abſurdius alio extra Vetera loco conſtituitur. Si ab initio ibi conſtitit, cur Tacitus ſcribit, Lupercus ſolus *duarum legionum hibernis præerat?* Si non, cur & quando eo ſe recepit? & præſertim cur & quando diſceſſit? Sed hæc Germanici belli deſcriptio in paucis quibuſdam negligentiæ notanda eſt, (ſi quid video) ſparſim indicandæ, ubi ſe res dabit. Maximam partem explent & explanant capitum argumenta, & in textu Anglico quandoque à me recepta vocula una & altera, ut inſtituta librorum collatio docebit. *Savilius.*

4 *Legionarios è præſentibus.*] Militia *in præſenti* & milites *præſentes* dicebantur, qui in comitatu principis agebant. Vnde Magiſtri militum *in præſenti* vel *præſentales*. Quod explicat Guidus Pancirollus in Notitia Imperii Orientalis cap. 31. At quod ipſe autumat, apud Tacitum, *legionarios è præſentibus*, ad hunc militiæ ritum referri, alii judicent. Ego crediderim, ſimpliciter intelligendum de militibus, qui aderant, ad differentiam Vbiorum, qui in proximo, & Treverorum, qui longius degebant. Sic hiſt. 2. *Miſſus eſt in locum ejus Vectius Bolanus è præſentibus.* & Salluſt. in Iug. *Marius cum Ligure promiſſa ejus cognitum, ex præſentibus miſit.* Pichena.

manis, majore [1] pretio fugeret. Civilis captarum cohortium ſignis circumdatus, ut ſuo militi recens gloria ante oculos, & hoſtes memoria cladis terrerentur; matrem ſuam ſororeſque, ſimul omnium conjuges parvoſque liberos, conſiſtere à tergo jubet: hortamenta victoriæ, vel pulſis pudorem. Vt virorum cantu, feminarum ululatu, ſonuit acies; [2] nequaquam par à legionibus, cohortibuſque redditur clamor. Nudaverat ſiniſtrum cornu Batavorum ala transfugiens, ſtatimque in nos verſa. ſed legionarius miles, quamquam rebus trepidis, arma ordineſque retinebat. Vbiorum Treverorumque auxilia, fœda fuga diſperſa, totis campis palantur. Illuc incubuere Germani. Et fuit interim effugium legionibus, in caſtra, quibus *Veterum* nomen eſt. Præfectus alæ Batavorum, Claudius Labeo, opidano certamine æmulus Civili, ne interfectus invidiam apud populares, vel ſi retineretur, ſemi-
39 na diſcordiæ præberet, [3] in Friſios avehitur. Iiſdem diebus [4] Batavorum & Caninefatium cohortes, cum juſſu Vitellii in urbem pergerent, miſſus à Civile nuntius aſſequitur. Intumuere ſtatim ſuperbia ferociaque, & *pretium itineris; donativum, duplex ſtipendium, augeri equitum numerum*, promiſſa ſane à Vitellio, poſtulabant, non ut aſſequerentur, ſed cauſſam ſeditioni. Et Flaccus multa concedendo, nihil aliud effecerat, quam ut acrius expoſcerent, quæ ſciebant negaturum.

Spre-

1 *Pretio fugeret.*] In libro Corvini regis, *fungeretur.* Rhenanus.

2 *Nequaquam par.*] Quod valde Romani obſervabant, & velut omen habebant eventus. Appianus in Parthicis: *Craſſus juſſit eos clamorem tollere. in quo maxime militum maſtitia deprehenſa eſt, exilem & diſſonum clamorem edentium. Contra, à Barbaris clarus & fortis eſt redditus.* Lipſius.

3 *In Friſios avehitur.*] Nos, *advehitur.* Rhenanus.

4 *Batavorum & Caninefatium cohortes.*] Hæ ſunt illæ *octo cohortes Batavorum quartæ decimæ legionis auxilia*, toties primo & ſecundo Hiſt. lib. obviæ, & nunc ad Magontiacum relictæ, quo Civilis clam ſubmiſſis nuntiis ad defectionem eas ſollicitabat, ut ex hoc libro cognoſcimus. Et quanquam nulli ante expreſſum Caninefatum nomen eſt, probat hic locus, ex mixtis illas octo cohortes duabus gentibus coiiſſe, ſumpto à Batavis nomine,

Spreto Flacco, inferiorem Germaniam petivere, ut Civili jungerentur. Hordeonius, adhibitis tribunis centurionibuſque, conſultavit, *num obſequium abnuentes vi coërceret*. Mox inſita ignavia, & trepidis miniſtris, quos ambiguus auxiliorum animus, & [1] ſubito delectu ſuppletæ legiones angebant, ſtatuit continere intra caſtra militem. Dein pœnitentia, & arguentibus ipſis qui ſuaſerant, tamquam ſecuturus, ſcripſit Herennio Gallo, legionis primæ legato, qui Bonnam obtinebat, ut *arceret tranſitu Batavos: ſe cum exercitu, tergis eorum haſurum*. Et opprimi poterant, ſi hinc Hordeonius, inde Gallus, motis utrimque copiis medios clauſiſſent. Flaccus omiſit inceptum, aliiſque litteris Gallum monuit, [2] ne terreret abeuntes. Vnde ſuſpicio, ſponte legatorum [3] excitari bellum: quin cuncta quæ acciderant, aut metuebantur, non inertia militis, neque hoſtium vi, [4] ſed fraude ducum evenire. Batavi, cum caſtris Bonnen- 20
ſibus propinquarent, præmiſere qui Herennio Gallo mandata cohortium exponerent: *Nullum ſibi bellum adverſus Romanos, pro quibus totiens bellaſſent, Longa atque irrita militia feſſis, patriæ atque otii cupidinem eſſe. Si nemo obſiſteret, innoxium iter fore: ſin arma occurrant,*

ne, velut parte principaliori quos & potentia atque exinde celebritas reddiderat notiſſimos. Sane Caninefates Batavorum pars erant, juncti inſula, lingua & origine, ut paulo ante oſtendit. Atque hæc fortaſſis cauſa eſt, cur in lib. de morib. Germ. ſolos nominet Batavos, aut quod cæteros commune nomen deſignet, aut quod propria appellationi indigne eſſent. *Savilius.*

1 *Subito delectu ſuppleta legiones.*] Magontiaci tum duas habuit legiones Hordeonius, quartam & duodeviceſimam, alias duo & viceſimam. *Savill.*

2 *Ne terreret abeuntes.*] Ita Flor. & Ven. Vulgo, *ne teneret.* Pichena. Mihi potior lectio, *ne teneret abeuntes.* Ita ſupra H. 4, 13. *retentare legiones.* Freinshemius.

3 *Excitari bellum: quin cuncta quæ acciderant.*] Cod. Bud. *Qui cuncta quæ acciderant.* Caſtigavi, *Quin cuncta quæ* &c. *Rhenanus.* Flor. & Ven. *excitari bellum, cunctaque quæ acciderant.* Sed nihil mutavi. *Pichena.*

4 *Fraude ducum evenire.*] Vocem ſuſtulit, *metuebantur*, auctore Vaticano. quæ perperam hic inſerta, & de priore linea repetita. *Lipſius.*

Sed fraude ducum evenire.] Addidi verbum, *metuebantur.* *Sed fraude metuebantur.* Mox nos *exponeret.* Rhenanus.

rant, ferro viam inventuros. Cunctantem legatum milites perpulerant. *fortunam prœlii experiretur.* [1] Tria millia legionariorum, & tumultuariæ Belgarum cohortes, ſimul paganorum [2] lixarumque ignavia, ſed procax ante periculum manus, omnibus portis erumpunt, [3] ut Batavos numero impares circumfundant. [4] Illi veteres militiæ, in cuneos congregantur, denſi undique, & frontem tergaque ac latus tuti. Sic tenuem aciem noſtrorum perfringunt. Cedentibus Belgis, pellitur legio, & vallum portaſque trepidi petebant. Ibi plurimum cladis. cumulatæ corporibus foſſæ. nec cæde tantum & vulneribus, ſed ruina, & ſuis plerique telis interiere. Victores, colonia Agrippinenſium vitata, nihil cetero in itinere hoſtile auſi, Bonnenſe prœlium excuſabant: tamquam petita pace, poſtquam ne-
21 gabatur, ſibimetipſi conſuluiſſent. Civilis adventu veteranarum cohortium, juſti jam exercitus ductor, ſed conſilii ambiguus, & vim Romanam reputans, cunctos qui aderant, in verba Veſpaſiani adigit. Mittit-

1 *Tria millia legionariorum.*] Cum integra legio conſtet 6000. aut minimum 5000. millibus armatorum. *Savilius.*

2 *Lixarumque ignavia.*] Repoſui, *ignava.* Rhenanus.

3 *Vt Batavos numero impares circumfundant.*] Regium vol. habet, *circumdant.* Malim, *& Batavos numero impares circumdant.* Rhenanus.

4 *Illi veteres militia,*] Ipſa eſt Taciti phraſis, & egregia reſtitutio Florentino codice debetur, atque induſtriæ Pichenæ. *Lipſius.*

Illi veteris militia memores in cuneis congregantur.] In regio volumine eſt, *illi veteris militia inciviles congregantur.* Legerim: *Illi veteris militia vi habiles, congregantur.* Rhenanus. Pulcherrima phraſis ac Tacito familaris, hic perierat, niſi ab optimo Flor. reſtituta fuiſſet. ut alia multa. Nam qui vim ejus non perceperant, vocem inſeruerunt; *Illi veteris militia memores.* Quod inepte dictum, non fallet attentum lectorem. Quid enim ſibi vult, Batavos veteris militiæ memores? an illius militiæ tantum, quam tirones olim didicerant? potius dixiſſet, *diuturna militia.* Verius ergo repoſuimus, *veteres militia.* & ex eodem Fl. *in cuneos.* pro, *in cuneis.* ut in vulgatis. Ejuſdem phraſis plura exempla in Tac. Ann. l. 1. *vetus operis ac laboris.* l. 6. *ſcientia cærimoniarumque vetus.* & eod. l. *vetus regnandi.* Eſt etiam ſimilis locus apud Symmachum, qui lib. 9. ep. 33. Cornelium fortaſſe imitatus, ait: *ſecuras vita, & militia vetus, nunquam refugit examen ſuperiorum.* ita enim in antiquis exemplaribus. at in recentioribus eſt depravatio eadem, *militia veteris.* Poſtremo præter Florentini auctoritatem adjicimus in hoc Taciti loco firmando, Vaticani fidem, teſte lu-

titque legatos ad duas legiones, quæ priore acie
pulſæ, in Vetera caſtra conceſſerant, *ut idem ſacra-*
mentum acciperent. Redditur reſponſum, *neque pro-*
ditoris, neque [1] *hoſtium ſe conſiliis uti. Eſſe ſibi Vitel-*
lium principem, pro quo fidem & arma uſque ad ſupre-
mum ſpiritum retenturos. proinde [2] *perfuga Batavus ar-*
bitrum rerum Romanarum ne ageret, ſed meritas ſcele-
ris pœnas exſpectaret. [3] Quæ ubi relata Civili, incen-
ſus ira, univerſam Batavorum gentem in arma ra-
pit. Iunguntur Bructeri Tencterique, & excita nun-
tiis Germania, ad prædam famamque. Adverſus has 22
belli concurrentis minas, legati legionum, Mumius
Lupercus, & [4] Numiſius Rufus, [5] vallum muroſque
firmabant. [6] ſubverſa longæ pacis opera, haud pro-
cul

Iuliano Medice, qui illum, me rogante, inſpexit. *Pichena.* Lego, *in cuneos.* Acidalius. Liber editionis Venetæ, *Illi veteris militiæ memores in cuneis* &c. ſed non etiam ille, qui omnium primum publicatus Romæ, opera Ioannis Spirenſis, ſtatim ab inventa arte typographica: in eo enim, *illi veteres militia, in aneis.* Nihil ſincerius, & vel ob hujus unius loci productionem, multum debebat Taciti cultor religioſæ curæ Curtii Pichenæ. Erueram id ego quidem ante aliquot annorum luſtra e codice illo noſtro exoleto; ſed nullo item ſubnitebar teſte omni exceptione majore; qualis nunc eſt ille librariæ Florentinæ. *Gruterus.*

1 *Hoſtium ſe conſiliis uti.*] Nos, *hoſtium conſiliis uti ſe.* Rhenanus.

2 *Perfugus Batavus.*] Caſtigavi, *perfuga Batavus.* Rhenanus.

3 *Quippe ubi relata Civili.*] Emendavi, *quæ ubi relata Civili.* Mox accuſativus, *univerſam*, non eſt in libro manuſcr. *Rhenanus.*

4 *Numiſius Rufus.*] Μνημονικὸν ἁμάρτημα, nam ſolus Lupercus *duarum legionum hibernis præerat.* Numiſium quoque ad Vetera non fuiſſe, ſed decimæ ſextæ potius legionis legatum, cui caſtra ad Noveſium, alia facile ex Tacito loca probaverint. *Savilius.*

5 *Vallum muroſque firmabant.*] Hiberna enim legionum, poſtremis temporibus urbium inſtar muniri cœperunt. *Idem.*

6 *Longa pacis opera.*] Id eſt Proceſtria, & quæ ædificari ante caſtra ſolent, uſibus lixarum aut adventorum. Me vide Milit. v. Dial. 1. *Lipſius.*

Subverſa longa pacis opera, haud procul caſtris in modum municipii exſtructa.] Hunc locum illuſtravit Lipſius de mil. Rom. lib. 5. dial. 1. docens, fuiſſe Romanis conſuetudinem extra ipſa hiberna ſeu ſtativa, adnectere aliqua ædificia, quæ *Proceſtria* appellabantur, ut in iis reciperentur lixæ, mercatores, aliique pagani, qui caſtra ſequebantur. eos enim Romani militibus non miſcebant. Ipſum vide. Quin etiam ignominiæ loco, extra vallum tendere milites cogebantur. Tac. lib. 13. *militeſque tendere omnes extra vallum juſſit. inque ea contumelia detenti, nec niſi precibus univerſi exercitus exſoluti ſunt.* Livius lib. 10. *Cohor-*

cul caſtris in modum municipii exſtructa, ne hoſtibus uſui forent. [1] Sed parum proviſum, ut copiæ in caſtra conveherentur: rapi permiſere. Ita paucis diebus per licentiam abſumpta ſunt, quæ adverſus neceſſitates in longum ſuffeciſſent. Civilis medium agmen cum robore Batavorum obtinens, [2] utramque Rheni ripam, quo truculentior viſu foret, Germanorum catervis complet, aſſultante per campos equite. Simul naves in adverſum amnem agebantur. Hinc [1] ve-

hortes, quæ ſigna amiſerant, extra vallum ſine tentoriis deſtitutas invenit. Frontinus lib. 4. *Otacilius Craſſus Conſul eos, qui ab Hannibale ſubjugum miſſi redierant, tendere extra vallum juſſit.* Pichena.

1 *Sed parum proviſum, ut.*] Itane in litteræ unius ſalebra viri docti hæſerint? Nam, *ni*, antea legebatur, non, *ut*, velut nos emendavimus. Itaque conſenſu Vertranius & Rhenanus corrigunt, *ſed parvum proviſum, ni copia.* & proviſum interpretantur commeatum, annonam. Ludibria. Noſtra ſententia clara. Peccatum, inquit, in eo à ducibus, quod dum ædificia pro caſtris diruuntur, commeatum aliaque tolerandæ obſidioni diripi permiſere, potius quam ut in caſtra conveherent ad uſum. *Lipſius.*

Sed parum proviſum, ni copia &c.] Scribendum meo judicio, *ſed parvum viſum, ni copia* &c. nam accuſandi caſu dictum eſt hic *proviſum*, à vocabulo *proviſus, us, ui*, quartæ inflexionis. Sic lib. 16. *diſpoſitu proviſuque civilium rerum peritus.* Rhenanus. Daneſius legebat, *ſed parvum proviſum, ut copia* &c. *Urſinus.* Diruunt ædificia, quæ caſtris adjacebant, ne inde facilius oppugnarentur: ſed nihil ea re aut parum promoverunt non vectis in caſtris comeatibus, qui ibidem erant; *rapi permiſere.* Nam inde fames & deditio, *virgulta poſtremo & ſtirpes, & internatas ſaxis herbas vellentes miſeriarum patientiaque documentum fuere, donec egregiam laudem fine turpi macularent.* Doctiſſ. Vir. *ſed parum proviſum ut copia.* Sed vulgata (ut vides) exſibilanda non ſunt. *Salinerius.*

2 *Utramque Rheni ripam.*] Vox, *utramque*, Budenſi abeſt. Et vero cur utramque ripam milite compleverit, cum hæc in altera geſta? Inducatur igitur id verbi, aut reſcribatur, *utrimque.* Id enim veri ſpeciem habet, ſupra infraque caſtra militem locatum. ad obſeſſorum terrorem. *Lipſius.*

Utramque Rheni ripam.] Accuſativus *utramque* non eſt in libro manuſcripto. *Rhenanus.* Manuſcripto deeſt *utramque*, & hic ſuperfluit. *Vertranius.* Lipſius vocem, *utramque*, tollendam cenſet, quæ à Bud. codice abeſt, aut pro ea reſcribendum, *utrinque.* At vulgatam Flor. & alii veteres confirmant. nec mirum videri debet, Civilem, qui militibus abundabat, naveſque habebat, ad eos hinc inde abſque ullo periculo traducendos, in utraque ripa catervas ſuas explicaviſſe, ad ſpeciem & terrorem, ac fortaſſe ad commeatum pro tanta multitudine facilius parandum. Romani enim ſuam ripam tunc non cuſtodiebant, quippe obſeſſi. *Pichena.* Non delenda vox *utramque* (deleri & Muretus voluit) ſed reſcribenda *utrimque* quod Lipſius ambigue cenſuit, ſed ambigendi nulla cauſa. Ab utroque latere ſtatuerat ſibi Germanos, & id juxta omnem iſtam Rheni ripam. *Acidalius.*

1 *Ve-*

[1] veteranarum cohortium ſigna, inde depromptæ [2] ſil-
vis luciſque ferarum imagines, ut cuique genti inire
prœlium mos eſt, [3] mixta belli civilis externique facie
obſtupefecerant obſeſſos. & ſpem oppugnantium au-
gebat amplitudo valli, quod duabus legionibus ſitum,
vix [4] quinque millia armatorum Romanorum tueban-
tur. Sed lixarum multitudo, turbata pace illuc con-
gregata, & bello miniſtra aderat. Pars caſtrorum, in 23
collem leniter aſſurgens, pars æquo adibatur. quippe
illis hibernis, obſideri premique Germanias Auguſtus
crediderat: neque unquam id malorum, ut oppugna-
tum ultro legiones noſtras venirent. Inde non loco,
neque munimentis labor additus: vis & arma ſatis pla-
cebant. Batavi, Tranſrhenanique, quo diſcreta virtus
ma-

1 *Veteranarum cohortium ſigna.*] Batavos ſcil. *Savillius.*

2 *Silvis luciſque.*] Sic libri noſtri, non *jugiſque.* Enimvero in ſacris Germanorum lucis ferina iſta ſigna. Tacitus de moribus gentis: *Effigieſque & ſigna quædam detracta lucis in prœlium ferunt.* Lipſius.

Silvis luciſque.] Edit. prima, *luciſve*, non male. *Gruterus.*

3 *Iuxta belli civilis.*] Puto germanum eſſe. Romanus tamen codex, itemque Flor. *mixta belli civilis.* non item male. *Lipſius.*

Iuſta belli civilis externique facie.] Scripſimus *juxta*, ut ſit adverbium ſimilitudinis pro æque, quod tamen *juſta* ſcribunt. Sic lib. Ann. 1. *Nam in pace cauſas & merita ſpectari; ubi bellum ingruat, innocentes ac noxios juxta cadere.* Rhenanus. Probavi vocem, *mixta*, ex Floren. nam vulgo, *juxta.* Quod autem ait de belli civilis externique facie, reſpicit antecedentia verba. nam veteranæ cohortes Batavorum, quæ in eo exercitu erant cum ſignis ad Romanum morem, ſpeciem belli civilis præ ſe ferebant: contra, imagines ferarum, externum bellum repræſentabant. *Pichena.* Amplectenda Florentina, quam & ſervat princeps edit. hoc poſitu, *belli civilis externique mixta facie* &c. *Gruterus.*

4 *Quinque millia armatorum Romanorum tuebantur.*] Difficilis locus eſt. Cod. Bud. habet, v. *millia armatorum tuebantur.* Igitur genitivus *Romanorum* ſuppoſitivus videtur. Vt paucis dicam mentem meam, divino ſic legendum: *Quod duabus legionibus, tum vix quinque millium armatorum, tuebantur. Quod* ſcil. vallum, *tuebantur*, ſcil. Romani, *duabus legionibus, tum vix quinque millium armatorum.* Id eſt, quæ duæ legiones vix quinque militum armatorum erant, hoc eſt, vix continebant quinque millia armatorum. *Rhenanus.* Divinatio Beati mirum in modum placet, ut legam, *quod duabus legionibus, tum vix quinque millium armatorum, tuebantur.* Vertranius. Daneſius legebat; *Tum vix quinque millia armatorum tuebantur*, &c. in vulgaris enim libris deeſt illud *tum.* Vrſinus. Exturbavit Rhenanus vocem, *Romanorum.* quia à ſuo codice aberat, Sed ego Florent. auctore reſtitui. Dixit enim Tacitus. *Romanorum*, ut à quinque millium ſumma excluderet ſervos, lixas, atque id genus hominum. *Pichena.* Mirifice hic ſe vexat Rhena-
nus,

manifeſtius ſpectaretur, [1] ſibi quæque gens conſiſtunt, eminus laceſſentes. Poſt ubi pleraque telorum turribus pinniſque mœnium [2] irrita hærebant, & deſuper ſexus vulnerabantur; clamore atque impetu, invaſere vallum, appoſitis plerique ſcalis, alii [3] per teſtudinem ſuorum. ſcandebantque jam quidam, cum gladiis & armorum incuſſu præcipitati, ſudibus & pilis obruuntur, præferoces initio, & rebus ſecundis nimii. Sed tum prædæ cupidine, adverſa quoque tolerabant. Machinas etiam, inſolitum ſibi, auſi. nec ulla ipſis ſolertia. perfugæ capitivique docebant [4] ſtruere materias [5] in modum pontis, mox ſubjectis rotis propellere: ut alii ſuperſtantes, tamquam ex aggere prœliarentur: pars intus, occulti muros ſubruerent. Sed excuſſa baliſtis ſaxa ſtravere informe opus. & crates vineaſque parantibus, adactæ tormentis ardentes haſtæ. ultroque ipſi oppugnatores ignibus petebantur: donec deſperata vi, verterent conſilium ad moras, haud ignari paucorum dierum ineſſe alimenta, & multum imbellis turbæ. Simul ex inopia proditio, & fluxa ſervitiorum fides, ac fortuita belli ſperabantur. [1] Flac-

nus, dum non revocat ſibi in memoriam verbi *ſitum* ſignificationem peculiarem, quam ei circumdat auctor noſter, &c. de qua tamen ipſe alibi plura dixit. O memoria, quam ſæpe nobis imponis? *Gruterus.*

1 *Sibi quaque gens conſiſtunt.*] Lego, *Simul quaque gens* &c. nam ſupra quoque librarius quodam loco *ſibi* ſcripſit pro *ſimul*. quemadmodum ante monui. Mox non eſt in volumine manuſcr. *appoſitis plerique ſcalis.* Rhenanus.

2 *Irrita harebant.*] Satisfacit magis quod extat in Vaticano & refert edit. princeps *irrita pendebant.* quod mutarunt homines vocis iſtius ignariores. *Gruterus.*

3 *Per teſtudinem ſuorum.*] Explico in Poliorceticis, lib. 1. Dial. v. *Lipſ.*

Per teſtudinem ſuorum. Scandebantque jam quidam.] Sic melius diſtinxi, indicante Flor. qui habet, *ſcandebantque.* Antea minus apte: *invaſere vallum. Appoſitis plerique ſcalis, alii per teſt. ſuorum, ſcandebant jam quidam.* Pichena.

4 *Struere machinas.*] Caſtigavi, *materias.* Rhenanus.

5 *In modum pontis.*] Vegetius l. 4. c. 7. in deſcriptione turris ambulatoriæ mentionem facit pontis hiſce verbis: *Circa mediam partem accipit pontem factum de duabus trabibus, quem ſubito prolatum inter turrim murumque conſtituunt, & per eum egredientes de machina milites occupant muros & in civitatem tranſeunt.* Tacitus hoc loco per *pon-*

[1] Flaccus interim, cognito caſtrorum obſidio, & miſ- 24
ſis per Gallias qui auxilia concirent, [2] lectos è legionibus Dillio Voculæ [3] duodevicesimæ legionis legato tradit, ut quam maximis per ripam itineribus celeraret. [4] Ipſe pavidus torpere, inviſus militibus. neque enim ambigue fremebant, *emiſſas à Magontiaco Batavorum cohortes, diſſimulatos Civilis conatus*, [5] *adſciri in ſocie-*

pontem intelligere videtur totam machinam ambulatoriæ turris, non ſolam partem, quam ſic Vegetius ſpeciatim vocat. *Savillius.*

1 *Flaccus interim.*] Hordeonius Flaccus cum ad Magontiacum, ubi quartæ & octavæ decimæ, alias duo & viceſimæ, legionis hiberna, obſeſſa Vetera intellexiſſet, Didium Voculam, legatum octavæ decimæ, alias duo & viceſimæ, præmiſit & ſelectum utriuſque legionis robur. Hordeonius relicto ad Magontiacum quod hibernis cuſtodiendis ſufficeret, videtur proxime ſubſecutus & aſſecutus Voculam Bonnæ, adſitæ fluvio, octo ſupra Coloniam milliaribus, ſexaginta ſupra Vetera, ut teſtatur Antoninus in Itinerario & Tac. 1. Ann. & ſic pariter Coloniam profecti: ubi inſtante per rebellionem exercitu, & ſuadente invaletudine, abdicatam præfecturam, ſaltem ejus exercitium, in Voculam tranſtulit, cum illis nihilonimus Noveſium perrexit, hodie *Nuys* vocant, ſexdecim milliarium infra Coloniam diſtantia, ex Antonini dimenſione. Flaccus Noveſii ſubſtitiſſe videtur, cæditurque ibidem, ut manifeſtum, mota per ebrios milites ſeditione. Sed Vocula cum magna exercitus parte contendit ulterius, ut cœperat, propiuſque Vetera, delicto caſtris loco Geldubæ, quæ ad Rhenum arx eſt, *ubi ciceris generoſitas præcipua*: ait Plinius. Et hæc quidem rei penitius explicandæ data, in qua, ſaltem me judice, non ita perſpicue & diſtincte, ut quidem decuit, narranda auctor noſter verſatus eſt. *Savillius.*

2 *Lectos è legionibus.*] Exciderat in libris omnibus præpoſitio è, quam reſtitui ſuadente Mureto, immo Tacito ipſo, qui infra l. eod. ait, *& lectus in eandem ſpem è legionibus miles.* Pich.

3 *Duodevicesima legionis legato.*] Nos, *duoet viceſima legionis legato.* Rhenanus. Libri & hiſtoria, *duodeviceſima.* Male Rhen. Vide quæ notavi l. 1. h. 55. Inferius etiam dixit: *Dein mutati in pœnitentiam primani quartanique & duodeviceſimani, Voculam ſequuntur.* quod non eſt mutandum. *Idem.*

4 *Ipſe pavidus torpere.*] Quædam editiones, *ipſe navibus invalidus corpore.* Forte, *ipſe pavidus, invalidus, torpere.* Duplex certe vitium & ſegnitas huic ſeni, corporis animique. *Lipſius.*

Ipſe pavidus torpere, inviſus militibus.] In Flor. etiam legitur, *ipſe navibus, invalidus corpore, inviſus* &c. quod Lipſius de aliis libris teſtatur. Forte legendum: *Ipſe pavidus, invalidus corpore* &c. Ait enim paulo infra: *è cubiculo & lectulo.* & ſtatim: *tenuus ſenis valetudine.* Pichena. Editi fere, *Ipſe navibus invalidus corpore: inviſus militibus*, quod ego non ſpreverim alia diſtinctione, *ipſe, navibus invalidus, corpore inviſus militibus.* Cum, inquit, ſciret ſibi non eſſe robur navium, cum ſciret item odioſum ſe valetudine militibus, ſubvenit caſtris obſeſſis, qua potuit, per alios, &c. *Gruterus.*

5 *Adſciri in ſocietatem.*] Repoſuimus *acciri in ſocietatem.* Rhenan. Reſtitui verbum *adſciri*, ex Flor. & Ven. pro *acciri*, ut in vulgatis. Sic infra lib. eod. *neque Antonium Primum adſciri inter comites à Domitiano paſſus eſt.* Pichena.

1 *Apri-*

ſocietatem Germanos. non Primi Antonii, neque Muciani ope Veſpaſianum magis adoleviſſe. [1] *aperta odia, armaque palam depelli: fraudem & dolum, obſcura, eoque inevitabilia. Civilem ſtare contra, ſtruere aciem; Hordeonium è cubiculo & lectulo jubere, quidquid hoſti conducat. Tot armatas fortiſſimorum virorum manus, unius ſenis valetudine regi. Quin potius interfecto* [2] *traditore, fortunam* [3] *virtutemque ſuam malo omine exſolverent.* [4] His inter ſe vocibus inſtinctos, flammavere inſuper allatæ à Veſpaſiano litteræ, quas Flaccus, quia occultari nequibant, pro concione recitavit: vin-
25 ctoſque qui attulerant, ad Vitellium miſit. Sic mitigatis animis Bonnam, hiberna primæ legionis, ventum. Infenſior illic miles, culpam cladis in Hordeonium vertebat: *ejus juſſu directam adverſus Batavos aciem, tamquam à Magontiaco legiones ſequerentur: ejuſdem proditione caſos, nullis ſupervenientibus auxiliis. Ignota hæc ceteris exercitibus, neque imperatori ſuo nuntiari: cum accurſu tot provinciarum, exſtingui repens perfidia potuerit.* Hordeonius [5] exemplaria omnium lit-

1 *Aperta odia, armaque.*] Salluſtiana imitatio eſt: *Hoſtem adverſum deprimere. homini ſtrenuo haud difficile eſt: occulta pericula neque vitare, neque facere, bonis in promptu eſt.* Lipſius.

2 *Traditore.*] Proditore. *Ferrettus.* Videndum an legi debeat, *proditore.* Vrſinus. Video hic corruptorem Italum, & fœcem patrii ſermonis. Latinius enim certe Tacitus *proditore* ſcripſerit. *Acidalius.*

3 *Virtutemque ſuam malo omine exſolverent.*] Eſt qui *nomine* hic mutare velit, ob verbum *exſolverent.* Atque ego vel propter hoc ipſum nolim. Nomen enim *exſolvere*, non *ſe nomine*, Latine. Ceterum ſententia nequaquam mutationem patitur. Hortabatur liberarent ſe malo iſto omine, quo dux ſibi invalidus, ægrotus, & è lectulo imperium perhiberet. Nam id præceſſerat: *Tot armatas fortiſſimorum virorum manus, unius ſenis valetudine regi.* Acidalius.

4 *Vocibus inſiſtentes.*] Alii, *vocibus inſtinctos.* Lipſius.

His inter ſe vocibus inſiſtentes.] Codex regius, *his inter ſe vocis inſiſtentes.* Forte, *votis.* Rhenanus. Flor. *inſtinctos.* Vulgo, *inſiſtentes.* Sic. l. 2. Ann. *His vocibus inſtinctos exercitus, propria quoque cauſa ſtimulabant.* & in vita Agric. 35. *Inſtinctos ruenteſque ita diſpoſuit.* Livius lib. 5. *divino ſpiritu inſtinctus.* Pichena. Quando in aliis libris *inſtinctos*, ſuſpicati ſit, à Tacito ſcriptum *inſtinguentes.* Acidalius. Amplectenda ſcriptura, quam produxit ex mſ. Pichena, *vocibus inſtinctos*, utpote quæ item compareat in exemplari Rom. editionum omnium antiquiſſimo. *Gruterus.*

5 *Exemplaria omnium literarum.*]

In

litterarum, quibus per Gallias Britanniamque & Hiſpanias auxilia orabat, exercitui recitavit: [1] inſtituitque peſſimum facinus, ut [2] epiſtolæ Aquiliferis legionum traderentur, à quis ante militi quam ducibus legebantur. Tum è ſeditioſis unum vinciri jubet, [3] magis uſurpandi juris, quam quia unius culpa foret. [4] Motuſque Bonna exercitus, in coloniam Agrippinenſem; affluentibus auxiliis Gallorum, qui primo rem Romanam enixe juvabant. Mox valeſcentibus Germanis, pleræque [5] civitates adverſum nos armatæ, ſpe libertatis; &, ſi exuiſſent ſervitium, cupidine imperitandi. Gliſcebat iracundia legionum, nec terrorem unius militis vincula indiderant. quin idem ille arguebat ultro *conſcientiam ducis: tamquam nuntius inter Civilem Flaccumque, falſo crimine, teſtis veri opprimeretur.* Conſcendit tribunal Vocula, mira conſtantia, prehenſumque militem ac vociferantem *duci ad ſupplicium* juſſit. Et dum mali pa-

In codice regio, *exemplares omnium literarum. Exemplares* ſubauditur literas. *Rhenanus.*

1 *Inſtituitque peſſimum facinus*, &c. *à queis ante militi, quam ducibus legebantur.*] Noli mutare *legantur* cum Lipſio. Id innuit, Hordeonium auctorem ejus moris, qui ſemper obtinuerit, quod minime profecto verum. Et inſtituebat ille ſaltem pro tempore, ſui purgandi & extra omnem ſuſpicionem ponendi. Induxit Lipſium, ut hoc ſuſpicaretur, locutio, *inſtituit facinus.* At enim verba non ſic jungenda: ſed ſeparatim capienda, *peſſimum facinus*, tanquam interjectio, quæ Parentheſeos nota circumſcribatur. Quod Tacito non inſolens. Infra hoc lib. *Illuc commeantium centurionum, militumque emebantur animi; ut (flagitium incognitum) Rom. exercitus in externa verba jurarent.* Acidalius.

2 *Epiſtola Aquiliferis.*] Cur Aquiliferis? quia legendæ nimirum ad Signa: id eſt, in Principiis. Facit omnino ad hunc morem, quod Spartianus in Peſcennio Nigro refert ex epiſtola M. Antonini Imperatoris: *Itaque miſi litteras recitandas ad ſigna.* Lipſius.

3 *Magis uſurpandi juris.*] Vaticanum jure ſequor in elegantiſſimo genere dicendi. Nam vulgati ſcilicet, *Cauſſam*, inculcaverant, ſine cauſſa. Priſci autem hac brevitate ſermonis uſi ſæpe. Salluſtius: *Quæ poſtquam glorioſa modo neque belli patrandi cognovit.* Livius: *Ea prodendi imperii Romani, tradendæ Annibali victoriæ eſſe.* Plautus: *Iusjurandum rei ſervandæ, non perdundæ conditum eſt*, Vlpianus: *Si quis evitandi criminis id egit, ut reip. cauſſa abeſſet.* Recte enim ita liber Florentinus. *Idem.*

4 *Motuſque Bonna exercitus.*] Aſſumpta prima legione, aut magna ejus parte, ut aliunde patet. *Savilius.*

5 *Civitates adverſum nos armatæ.*] In cod. regio, *adverſum nos arma.*

 Pla-

pavent, optimus quiſque juſſis paruere. Exin conſenſu *ducem Voculam* poſcentibus, Flaccus ſummam
26 rerum ei permiſit. Sed diſcordes animos multa efferabant, inopia ſtipendii frumentique, & ſimul [1] delectum tributaque Galliæ aſpernantes; Rhenus, [2] incognita illi cælo ſiccitate, vix navium patiens; arti commeatus: diſpoſitæ per omnem ripam ſtationes, quæ Germanos vado arcerent: eademque de cauſſa minus frugum, & plures qui conſumerent. Apud imperitos prodigii loco accipiebatur ipſa aquarum penuria, tamquam nos amnes quoque, & vetera imperii munimenta deſererent. quod in pace, *fors*, ſeu *natura*; tunc [3] *fatum* & *ira dei*, vocabatur. Ingreſſis Noveſium, tertiadecima legio conjungitur. Additus Voculæ in partem curarum, Herennius Gallus, legatus: nec auſi [4] ad hoſtem pergere, loco Gelduba nomen eſt, caſtra fecere. Ibi ſtruenda acie, muniendo vallandoque, & ceteris belli meditamentis militem firmabant. Vtque præda [5] ad virtutem accenderetur, in proximos [6] Gugernorum pagos, qui ſocietatem Civilis acceperant, [7] ductus à Vocu-
27 la exercitus. Pars cum Herennio Gallo permanſit. Forte navem, haud procul caſtris, frumento gravem, cum

Placet lectio vulgata. nam alioqui verbum *ceperunt*, aut ſimile ſubaudiendum foret. *Rhenanus.*

1 *Delectum tributaque Galliæ aſpernantes.*] Et tamen vix decem ante lineis ſcribit, *affluentibus auxiliis Gallorum, quæ primo rem Rom. enixe juvabant.* Savillius.

2 *Incognita illi cælo ſiccitate.*] In cod. regio, *incognita cælo ſiccitate*; hoc eſt, illi cœlo Germanico. *Rhenanus.*

3 *Fatum & ira Dei.*] Cajus l. 10. ad edictum provinciale, *Vis major, quam Græci Θεῦ βίαν vocant.* Videntur enim auctores quicquid grave, quicquid horrificum mortalibus accidit, divinæ iræ adſcribere. cujus rei ex Homero Apollonioque aliquando plura. *Alciatus.*

4 *Ad hoſtem pergere, loco Gelduba nomen eſt.*] Erit inoffenſior curſus orationis, ſi reſtituamus, fide Rom. edit. *pergere, loco cui Gelduba nomen eſt.* Gruterus.

5 *Ad virtutem accenderetur.*] Sic Flor. Vulgo, *incenderetur.* Pichena.

6 *Gugernorum pagos.*] Sic Cæſar *Helvetiorum pagos* vocat. Hoc annotatum ſupra lib. 12. in fine & hoc lib. Tacitus Germanorum & Nerviorum ante vocavit. *Lupanus.*

7 *Ductus à Vocula exercitus.*] *A præ-*

cum per vada hæſiſſet, Germani in ſuam ripam trahebant. Non tulit Gallus, miſitque ſubſidio cohortem. [1] Auctus & Germanorum numerus, paulatimque aggregantibus ſe auxiliis, acie certatum. Germani, multa cum ſtrage noſtrorum, [2] navem abripiunt. Victi (quod tum in morem verterat) non ſuam ignaviam, ſed perfidiam legati culpabant. Protractum è tentorio, ſciſſà veſte, verberato corpore; *quo pretio, quibus conſciis, prodidiſſet exercitum, dicere* jubent. Redit in [3] Hordeonium invidia. Illum *auctorem ſceleris*, hunc *miniſtrum* vocant: donec exitium minitantibus exterritus, *proditionem* & ipſe Hordeonio objecit. Vinctuſque, adventu demum Voculæ, exſolvitur. Is poſtera die, auctores ſeditionis morte affecit. Tanta illi exercitui diverſitas inerat, licentiæ, patientiæque. Haud dubie gregarius miles, Vitellio fidus: ſplendidiſſimus quiſque, in Veſpaſianum proni. inde ſcelerum ac ſuppliciorum vices, & mixtus obſequio furor: ut contineri non poſſent, qui puniri poterant. [4] At Civi- 28
lem immenſis auctibus univerſa Germania extollebat,

præpoſitionem eraſimus. nam ſubintelligitur. *Rhenanus.*

1 *Auctus eſt Germanorum numerus.*] Nos, *Auctus & Germanorum numerus. Et* pro *etiam.* Idem.

2 *Navem arripiunt.*] Emendavi, *navem abripiunt.* Idem.

3 *Hordeonium.*] Qui videtur Noveſii relictus. *Savillius.*

4 *At Civilem immenſum.*] Locum recte ita purgavimus, cum legeretur, *immenſis actibus*, vulgo in Covarruviano erat, *auctibus.* in Rodolphi codice, *laudibus.* Quæ omnes externæ & addititiæ voces, pro libito explentium. At mihi Vaticanus ille bonus bene præivit, qui legit, *immenſis univerſa Germ.* Ex quo phraſim facile elicui Tacito & Salluſtio notam. Noſter libro III. Annal. *Opumque, quis domus illa immenſum viguit, primus accumulator.* Salluſtius III. Hiſtor. *Neque jam ſuſtineri poterant, immenſum aucto mari, & vento gliſcente.* Nec tamen abſurde etiam ſcripſeris, *immenſum quantum.* Nam Vaticano certe ſpatium aliquod poſt eam vocem eſt, quaſi altera deſiat. Pichenæ quidem placere video, ex Flor. *immenſis auctibus:* quod interpretatur, auctum valde viribus copiiſque, à Germanis. Vt quiſque volet: at nimia pro re & vero illa locutio ſit, *immenſa.* Lipſius.

At Civilem immenſis auctibus.] Ita Faernus legebat, non *actibus.* Vrſinus. Variant hic libri vet. plerique habent, *actibus.* alii *laudibus* nonnulli & inter eos Flor. *auctibus.* Lipſius nullam ex his vocibus probat.

 Nos

bat, ſocietate nobiliſſimis obſidum firmata. Ille, ut cuique proximum, *vaſtari Vbios Treveroſque*, & [1] *alia manu Moſam amnem tranſire* jubet, *ut Menapios & Morinos & [2] extrema Galliarum quaterent.* Actæ utrobique prædæ, Infeſtius [3] in Vbiis, [4] quod gens Germanicæ originis, ejurata patria, Romanorum nomine *Agrippinenſes* vocarentur. Cæſæ cohortes eorum,

Nos omnino libri noſtri lectionem reſtituendam cenſuimus, cum bonum efficacemque habeat ſenſum, nempe, quotidie affluxiſſe Civili immenſa Germanorum auxilia quibus ille auctibus maxime extollebatur. Livius libro 4. *cujus rei præmium ſit in civitate, eam maximis ſemper auctibus creſcere.* Pichena. Atteſtatur ſagaciſſ. Pichena legi, in Fl. *auctibus*, interpretaturque de auxiliis Germanorum, quæ undique ad Civilem confluebant. Vtrumque probo, nam alibi noſter: *ſed præcipuus, & cum præſenti exitio etiam futuri pavor ſubita inundatione Tiberis qui immenſo auctu.* Et ſequentia, *ſocietate nobiliſſimis obſidum firmata*, aperte exigunt ſuperius de auxiliis auctum fuiſſe. *Salinerius.* Conjecturam in textum hic tranſtulit Lipſius uti certam, de qua ipſe adhuc dubius. fatetur enim etſi in Vat. nulla earum vocum, quæ in aliis libris aliæ atque aliæ, ſpatium tamen unius cujuſcunque. Itaque ad quærendam eam ſuſpicione nititur. qua nihil hic opus. In promptu enim vera lectio Covarruviani libri, *immenſis auctibus.* quemadmodum & Vellejus libro 2. ait: *Hujus viri* (Pompeji) *faſtigium tantis auctibus fortuna extulit.* Neque id Tacitus ait Germaniam totam celebraſſe Civilem, & nomen ejus famamque extuliſſe; ſed immenſis viribus ipſum auxiſſe, ſocietate, ut addit, inita, & obſidibus firmata. Sic infra hoc lib. *Civilis ſocietate Agrippinenſium auctus, proximas civitates adſectare.* Acidalius,

1 *Alia manu Moſam amnem tranſiri jubet.*] Ita Faernus legebat, pro *tranſire.* Vrſinus. Lego, *tranſiri.* Acidalius. Aut ſcribendum, *aliam manum:* aut pro *tranſire* legendum *tranſiri.* Freinshemius.

2 *Extrema Galliarum quateret.*] Nos, *quaterent.* Rhenanus.

3 *In Vbiis.*] *Agrippina* (uxor Claudii) *quo vim ſuam ſociis quoque nationibus oſtentaret, in oppidum Vbiorum, in quo genita erat, veteranos coloniamque deduci imperat, cui nomen inditum ex vocabulo ipſius.* libro 12. Ann. *Savilius.*

4 *Quos genus Germanica.*] E Budenſi & Romano colligas, *quod gens German.* & ſtatim, *vocarentur.* Lipſius.

Quos gens Germ. originis ejurata patria R. nomine A. vocarent.] Liber Matthiæ Gorvini, *quos gens Germanice orig. ejur. p. Romanorum nomen Agrippinenſes vocarentur.* Forte legendum, *quod gens Germanica originis, ejurata patria, Romanorum nomine Agrippinenſes vocarentur.* Vel *quod ſe Germanica originis, ejurata patria, Romanorum nomine Agrippinenſes vocarent.* Rhenanus. Faernus legebat: *Romano nomine Agrippinenſes vocarent*, non *Romanorum.* Vrſinus. Emendavi Florent. aliis MSS. auctoribus, *Quod gens Germanica originis, ejurata patria, Romanorum nomine Agrippinenſes vocarentur.* Male antea. *Pichena.* Lipſius, *Romano:* idem ex aliis libris: *quod gens* &c. *vocarentur.* Priora vere: hoc non item. Taciti ipſa lectio eſt: *quod gens Germ. originis ejurata patria Romano nomine Agrippinenſes ſe vocarent.* Vocula *ſe* ut perierit, pereat, ſi quis non videt. *Acidalius.* *Quod genus*, id eſt, quæ gens.

eorum, [1] in vico Marcoduro, incurioſius agentes, quia [2] procul ripa aberant. Nec quievere Vbii, quominus prædas è Germania peterent primo impune: dein circumventi ſunt, per omne id bellum meliore uſi fide quam fortuna. Contuſis Vbiis, gravior & ſucceſſu rerum ferocior Civilis, obſidium legionum urgebat: intentis cuſtodiis, ne quis occultus nuntius venientis auxilii penetraret. Machinas molemque operum, Batavis delegat: Tranſrhenanos *prœlium* poſcentis, *ad ſcindendum vallum ire, detruſoſque redintegrare certamen* jubet: ſuperante multitudine, & facili damno. [3] nec finem labori nox attulit. Congeſtis circum lignis, accenſiſque, 29
ſimul epulantes, ut quiſque vino incaluerat, ad pugnam temeritate inani ferebantur. Quippe ipſorum tela, per tenebras vana: Romani conſpicuam Barbarorum aciem, & ſi quis audacia aut inſignibus effulgens, ad ictum deſtinabant. Intellectum id Civili: *& reſtincto igne, miſcere cuncta tenebris & armis* jubet. Tum vero ſtrepitus diſſoni, caſus incerti, neque feriendi, neque declinandi providentia. Vnde clamor acciderat, circumagere corpora, [4] tendere arcus:

gens. Nec Lipſii aut Pichenæ correctione opus. Græcis idem eſt γένος. Salluſt. *Mauri, vanum genus.* Martial. 6. Ep. 60. *Sic leve flavorum valeat genus Vſipiorum.* Obiter iſtic etiam emendo, *Si leve.* Subjungit enim: *Ingenioſa tamen Popilli ſcripta ferentur.* non ut vulgant, *feruntur.* Si enim Vſipii, inquit, aliique barbari Italiam occupaverint, tamen immortalia fore Popilii ſcripta. *Colerus.* Edit. primigenia, *quod Germ. originis, ejurata patria, Romanorum nomen, Agrippinenſes vocarentur.* omnia vere & belle, niſi quod ſede movendum illud *Romanorum nomen*, gloſſa videlicet manifeſtaria ſuperpictaque voci, *Agrippinenſes.* quibus Agrippinenſibus ſuum ſit nomen, jam alibi dictum Tacito in lib. Annal. *Gruterus.*

1 *In vico Marcoduro.*] Hodie *Duram* vocant. Multorum oppidorum fit à Tacito mentio, quæ hodie ignorantur, ut *Gelduba*, *Aſciburgium*, & multa alia. *Lupanus.*

2 *Procul ripa aberant.*] Scil. non putabant, Germanos eo uſque excurſuros. *Pichena.*

3 *Nec finem labori attulit.*] Auctior Ven. *nec fidem quidem labori.* Florent. nihil juvat. *Pichena.* Caput hinc inceperim. *Freinshemius.* Videtur iſte codex ſignificare: *Ne nox quidem finem labori attulit.* Gronovius.

4 *Tendere arcus.*] Mihi ſuſpectum, & ti-

çus : nihil prodeſſe virtus, ſors cuncta turbare, &
ignavorum ſæpe telis fortiſſimi cadere. Apud Ger-
manos, inconſulta ira : Romanus miles [1] periculo-
rum gnarus, ferratas ſudes, gravia ſaxa, non forte
jaciebat. Vbi ſonus molientium, aut appoſitæ ſcalæ,
hoſtem in manus dederant, propellere umbone, pi-
lo ſequi. multos in mœnia egreſſos, pugionibus fo-
dere. Sic exhauſta nocte, novam aciem dies ape-
30 ruit. Eduxerant Batavi turrim, duplici tabulato,
quam [2] prætoriæ portæ (is æquiſſimus locus) pro-
pinquantem, promoti contra validi aſſeres, & in-
cuſſæ trabes perfregere, multa ſuperſtantium perni-
cie. Pugnatumque in perculſos, ſubita & proſpera
eruptione. Simul à legionariis peritia & arte præſtan-
tibus, plura ſtruebantur. Præcipuum pavorem in-
tulit ſuſpenſum & nutans machinamentum, quo re-
pente demiſſo præter ſuorum ora, ſinguli pluresve
hoſtium ſublime rapti, verſo pondere intra caſtra
effundebantur. Civilis omiſſa oppugnandi ſpe, rur-
ſus

& tibi ſi attendes. Quorſum hic Arcus? De Germanis ſermo eſt, quibus haud crebra ea arma: ſed nec ille ſenſus ad Taciti ſenſum. Mihi videbatur, *tendere armis*. Et ita ſolet. ubi periculum, eò armis tendimus. *Lipſius.*

Tendere arcus.] Merito de voce *arcus* dubitatum à Lipſio: non tamen ſatis appoſite emendatum *artus*. Scribe, *jactus*. Vnde clamor, eo telorum jactus dirigebant. hoc vocat *tendere* ſive *intendere jactum*. Atque hinc ſubjectum ſtatim: *Ignavorum ſæpe telis fortiſſimi cadere*. Acidalius. Lipſius cum nihil de arcubus Germanorum legiſſet emendavit, *tendere artus*. Quod quidem interpretatione non caret. Pro vulgata tamen Strabo ſcribit lib. 4. χερνῆτες ϗ ἐ τόξοις ἴεσι ἐ σφενδόναις. De Belgis loquitur eoſque arcubus etiam uti affirmat. Fallor enim an Tacitus imperitiam Germanorum recte irridet, qui crebra intentione nervorum vires perderent? Apollonius in Excidio Hieroſol. lib. 1. *ſed enim ſe parcius inſert, Nec crebro vires jactu diffundit inanis*. Colerus.

1 *Periculorum ignarus.*] Malim, *gnarus*. Rhenanus.

2 *Prætoria porta.*] In caſtris fuit Prætorium ipſius Ducis tabernaculum, & porta Prætoria. In caſtris Rom. multiplices fuerunt portæ, & ad ſummum quatuor. Prima Prætoria, altera Decumana, tertia Principalis, quarta Quintana. *Lupanus.* Ea in caſtris appellata qua exercitus in prælium educitur, quia initio *Prætores* erant qui deinde conſules, & ii bello adminiſtrabant, quorum tabernaculum quoque dicebatur *prætorium* ait Pompejus 14. Significationum. *Vertranius.*

1 Nu-

ſus per otium aſſidebat, [1] nuntiis & promiſſis fidem le-
gionum convellens. Hæc in Germania [2] ante Cre- 31
monenſe prœlium geſta, cujus eventum litteræ Pri-
mi Antonii docuere, addito [3] Cæcinæ edicto. Et
præfectus cohortis è victis, [4] Alpinus Montanus, for-
tunam partium præſens fatebatur. Diverſi hinc mo-
tus animorum. Auxilia è Gallia, quis nec amor, nec
odium in partes, militia ſine affectu, hortantibus
præfectis, ſtatim à Vitellio deſciſcunt: vetus miles
cunctabatur. Sed adigente Hordeonio Flacco, inſtan-
tibus tribunis, dixit ſacramentum, non vultu neque
animo ſatis affirmans: & cum cetera jurisjurandi
verba conciperent, *Veſpaſiani* nomen hæſitantes, aut
levi murmure, & plerumque ſilentio tranſmittebant.
Lectæ deinde pro concione epiſtolæ Antonii ad Civi- 32
lem, ſuſpiciones militum irritavere, tanquam ad ſo-
cium partium ſcriptæ, & de Germanico exercitu ho-
ſtiliter. Mox allatis Geldubam in caſtra nuntiis, ea-
dem dicta, factaque: & miſſus cum mandatis Mon-
tanus ad Civilem, *ut abſiſteret bello.* [5] *neve externa
arma falſis velaret. Si Veſpaſianum juvare aggreſſus fo-
ret, ſatisfactum cœptis.* Ad ea Civilis primo, callide:
poſt, ubi videt Montanum præferocem ingenio, pa-
ratumque in res novas, orſus à queſtu periculiſque,
quæ per quinque & vinginti annos in caſtris Romanis
ex-

1 *Nuntiis promiſſis.*] Addidi particulam & hic imprimis neceſſariam, *nuntiis & promiſſis.* Rhenanus.

2 *Ante Cremonenſe prœlium.*] Pugnatum eſt ultimo Octobri, ut alibi dictum. *Savillius.*

3 *Cæcinæ edicto.*] Qui conſul, publicato, ut videtur, edicto ſuum in Flavianas partes ſtudium probavit. *Savillius.* Conſul enim Cæcina erat. atque eo edicto credendum eſt, de rebus Cremonæ geſtis ſcripſiſſe ac Veſpaſianum jam haud dubie Imperatorem eſſe, ut legiones, quæ in Germania erant, nihil ultra cunctaretur, quin Veſpaſiani partibus accederent. Quæ fortaſſe Antonius ipſe à Cæcina curavit nuntianda, tanquam majorem auctoritatem edictum Conſulis apud Rom. legiones habiturum eſſet. *Pichena.*

4 *Alpinus Montanus.*] Miſſus à Flavianis 3. hiſt. *Savillius.*

5 *Neve extera armis falſis velaret.*] Clarius, *externa arma.* hoc ſenſu, Ne Civilis ultra tegeret perfidiam & re-

exhauſiſſet. *Egregium*, inquit, [1] *pretium laboris cepi, necem fratris, & vincula mea, & ſæviſſimas hujus exercitus* [2] *voces, quibus ad ſupplicium petitus, jure gentium pœnas repoſco. vos autem* [3] *Treveri, ceteraque ſervientium animæ, quod pretium effuſi totiens ſanguinis exſpectatis, niſi ingratam militiam, immortalia tributa, virgas, ſecures, & dominorum ingenia? En ego præfectus unius cohortis, & Canineſates Batavique,* [4] *exigua Galliarum portio, vana illa caſtrorum ſpatia* [5] *excidimus, vel ſepta ferro* [6] *fameque premimus. denique auſos aut libertas ſequetur, aut victi iidem erimus.* Sic accenſum, ſed [7] *molliora referre* juſſum, dimittit. Ille ut irritus legationis rediit, cetera diſſimulans, quæ mox erupere.

33 Civilis parte copiarum retenta, veteranas cohortes, & quod è Germanis maxime promptum, adverſus Voculam exercitumque ejus mittit: Iulio Maximo, & Claudio [8] Victore ſororis ſuæ filio, ducibus. [9] Rapiunt in tranſitu hiberna alæ, Aſciburgii ſita. adeoque improviſi caſtra involavere, ut non alloqui, non pandere aciem Vocula potuerit. Id ſolum, ut in tumultu, monuit, *ſubſignano milite media fir-*

rebellionem: neu quod revera externum bellum erat, tegeret & velaret quaſi pro Veſpaſiano ſumtum & civile. *Lipſius.*

Neve externa.] Id moris Tacito eſt, ut dicturus *bella externa* contentus ſit dixiſſe, *externa*, tantum. Lib. 3. hiſt. 5. *remiſſum id munus ne inter diſcordias externa molirentur.* Et lib. 4. Hiſt. *poſito civili bello ad externa modeſtiores.* Poſſumus ergo facere gratiam de emendatione doctiſſ. viro, *neve externa arma falſis velaret.* At *armis falſis.* id eſt prætextu bellandi pro Veſpaſiano. *Salnerius.*

1 *Pretium laboris cepi.*] Flor, *recipi.* Forte, *recepi.* Pichena. Edit. Rom. *laborum recepi*; non male. *Gruterus.*

2 *Voces, quibus ad ſupplicium petitus.*] Supra eod. lib. *Sub Vitellio diſcrimen adiit, flagitante ſupplicium ejus exercitu.* Pichena.

3 *Treveri.*] Ibi enim natus Alpinus. 3. hiſt. *Savillius.*

4 *Exigua Galliarum portio.*] Alibi Germanorum eos nomine amplecti videtur. *Idem.*

5 *Excidimus.*] In Batavia. *Idem.*

6 *Premimus fame.*] Intelligit *Vetera.* Idem.

7 *Molliora referre juſſum.*] Magis placuit vox, *molliora* ex meis libris, quam, *meliora*, ut in vulgatis. Sic Ann. lib. 12. *Ille propalam incerta, & ſæpius molliora reſpondens.* Pichena.

8 *Sororis ſuæ filio.*] Romanus cod. & Rodolphus, *ſororis ſuæ viro.* Lipſius.

9 *Rapiunt in tranſitu.*] Non inepti quidem aliorum, *capiunt*, ſed neſcio

firmare. auxilia paſſim circumfuſa ſunt. Eques prorupit, exceptuſque compoſitis hoſtium ordinibus, [1] terga in ſuos vertit. Cædes inde, non prœlium. Et Nerviorum cohortes, metu ſeu perfidia, latera noſtrorum nudavere. Sic ad legiones perventum. quæ, amiſſis ſignis, intra vallum ſternebantur; cum repente, novo auxilio, fortuna pugnæ mutatur. Vaſconum lectæ à Galba cohortes, ac tum [2] accitæ, dum caſtris propinquant, audito prœliantium clamore, intentos hoſtes à tergo invadunt, latioremque quam pro numero terrorem faciunt: aliis à Noveſio, aliis à Magontiaco univerſas copias adveniſſe credentibus. [3] Is error Romanis addit animos, & dum alienis viribus confidunt, ſuas recepere. Fortiſſimus quiſque è Batavis, quantum peditum erat, funduntur: eques evaſit, cum ſignis captiviſque, quos prima acie corripuerant. Cæſorum eo die, in partibus noſtris, major numerus & imbellior; è Germanis, ipſa robora. Dux uterque, pari culpa 34
meritus adverſa, proſperis defuere. Nam Civilis, ſi majoribus copiis inſtruxiſſet aciem, circumiri à tam paucis cohortibus nequiſſet, caſtraque perrupta excidiſſet. Vocula, nec adventum hoſtium exploravit, eoque ſimul egreſſus victuſque. dein victoriæ parum confiſus, tritis fruſtra diebus, caſtra in hoſtem movit. quem ſi ſtatim impellere, curſumque rerum ſequi maturaſſet; ſolvere obſidium legionum [4] eodem impetu potuiſſet. Tentaverat interim Civilis

neſcio quomodo tranſitui iſti potius conveniat *raptus*. Gruterus.

1 *Terga in ſuos vertit.*] Contra rationem videtur, ut terga in ſuos verterint. Itaque Muretus eas voculas *in ſuos* delebat. Mihi tamen commoda interpretatione flectenda ſic potius videantur, ut velint, terga dediſſe equitem, & ad ſuos refugiſſe, terga vertiſſe & in ſuos fugam intendiſſe. *Acidalius.*

2 *Accita.*] Vnde? Noveſio, Bonna, Moguntiaco? aut ex qua tandem terrarum parte. *Savilius.*

3 *Is terror Romanis.*] Dativus *Romanis* non eſt in exemplari Bud. *Rhenan.*

4 *Eodem impetu potuiſſet.*] Nos, eo. Idem.

 1 *Victo-*

lis obſeſſorum animos, tamquam perditæ apud Romanos res, & ſuis [1] victoria proveniſſet. Circumferebantur ſigna vexillaque. oſtentati etiam captivi. ex quibus unus, egregium facinus auſus, clara voce geſta patefecit, [2] confoſſus illic à Germanis. unde major indici fides. Simul vaſtatione incendiiſque flagrantium villarum, venire victorem exercitum intelligebatur. *In conſpectu caſtrorum conſtitui ſigna, foſſamque & vallum circumdari* Vocula jubet, [3] *ut depoſitis impedimentis ſarcinisque expediti certarent.* Hinc in ducem clamor pugnam poſcentium. [4] & minari aſſueverant. [5] Ne tempore quidem ad ordinandam aciem capto, incompoſiti feſſique prœlium ſumpſere. nam Civilis aderat, non minus vitiis hoſtium, quam virtute ſuorum fretus. Varia apud Romanos fortuna, & ſeditioſiſſimus quiſque ignavus: quidam recentis victoriæ memores, retinere locum, ferire hoſtem, ſeque & proximos hortari. Et redintegrata acie, manus ad obſeſſos tendere, *ne tempori deeſſent.* Illi cuncta è muris cernentes, omnibus portis prorumpunt. Ac forte Civilis lapſu equi proſtratus; [6] credita per utrumque exercitum fama, *vulneratum aut interfectum*, immane quantum ſuis

1 *Victoria proveniſſet.*] In exemplar. Bud. *promoviſſet.* Idem.

2 *Confoſſus illic à Germanis.*] Haud dubitanter legam; *confoſſus illico Germanis. Illico*, ſtatim, extemplo. Dictum autem eſt, quaſi illo loco, ideoque ſimile quid noſtra lingua retinet, ut pro ſtatim, illico, continuo, dicamus etiam *auf der ſtatte*; quomodo Galli, *ſur le champ.* Intereſt autem hic loci *illic* legas, an *illico*: hoc enim efficacius eſt longe, cum inſuper etiam feſtinationem indicet, qua uſi Germani, ne quid aliud enunciaret fortaſſis: aut quoniam ita detectæ rei, quam tegebant, pœnam properaverunt. Quomodo Seſualdo, cum Beneventanis auxilium venire indicaſſet, qui tum à Conſtante Imperatore obſidebantur, *caput abſciſſum eſt*, ſtatim *cum hoc dixiſſet*: ut recenſet Warnefrid de geſt. Longobard. 5, 8. *Freinshemius.*

3 *Ut depoſitis impedimentis.*] *Ut* particula non eſt in lib. manuſcr. poteſtque abeſſe. *Rhenanus.*

4 *Et minari aſſeverant.*] Caſtigavimus, *& minari adſueverant.* Idem.

5 *Ne tempori deeſſent.*] Verba militum ad obſeſſos. *Idem.*

6 *Credita.*] Rhenanus, *edita.* ego, *dedita*, vel *didita.* Lipſius.

Cre-

ſuis pavoris, & hoſtibus alacritatis indidit. Sed 35
Vocula, omiſſis fugientium tergis, vallum turreſque caſtrorum augebat, tamquam rurſus obſidium immineret: corrupta totiens victoria, non falſo ſuſpectus bellum malle. Nihil æque exercitus noſtros, quam egeſtas copiarum fatigabat. Impedimenta legionum cum imbelli turba Noveſium miſſa, [1] ut inde terreſtri itinere frumentum adveherent. Nam flumine hoſtes potiebantur. Primum agmen ſecurum inceſſit, nondum ſatis firmo Civile. [2] qui ubi *rurſus miſſos Noveſium frumemtatores, dataſque in præſidium cohortes, velut multa pace ingredi accepit*; rarum apud ſigna militem, arma in vehiculis, cunctos licentia vagos, compoſitus invadit: præmiſſis, qui pontes & viarum anguſta inſiderent. pugnatum longo agmine, & incerto Marte, donec prœlium nox dirimeret. Cohortes Geldubam perrexere, manentibus ut fuerant caſtris, quæ relictorum illic militum præſidio tenebantur. Non erat dubium, quan-

Credita per utrumque exercitum fama.] Malim *edita*. Rhenanus. Maneat, *credita per utrumque exercitum fama*. Nam *dedita* aut *didita*, minus huc facit. neque enim ſpargi ſatis eſt famam ducis occiſi vulnerative; ſi non & fidem inveniat in animis militum, ubi id evenit; ibi demum his accedit animus, illis abſcedit. *Gruterus*.

1 *Vt inde terreſtri.*] Præceſſit de *impedimentis legionum & imbelli turba*: an illi igitur frumenta adveherent, inter medios ita hoſtes? ridiculum. puto defectum aliquem eſſe, & aſteriſcum ante hæc verba ponendum *ut inde terreſtri*. Vide ſequentia agnoſces. *Lipſius*.

Vt inde terreſtri.] *Impedimenta*, id eſt, currus & jumenta. *Imbelli turba*, lixis & calonibus, ut multa manus citius expedirent negotium frumentandi. Sed qui medios inter hoſtes? Primum præſidio cohortium additarum, quod hic tacuit, mox nominaturus. Deinde minus in itinere timebant ob recentem victoriam. *Gronovius*.

2 *Qui reverſus, miſſos.*] Magis placet quod è quibuſdam libris eruas, *qui ubi rurſus miſſos*. Sententiam certe aptius nectit. *Lipſius*.

Qui ubi rurſus miſſos Noveſium frumentatores.] Expreſſi lectionem Flor. quam Lipſius etiam in aliis Mſſ. invenit. Minus recte vulgo: *qui reverſus: miſſos Noveſium*. Pichena. Etiamdum infirmo Civili ex equi lapſu ſecurum inceſſit agmen imbellium frumentatorum, quibus nondum reverſis, alii Noveſium miſſi ſunt ab obſeſſis cum præſidio cohortium, quod nimis de annona ſolliciti eſſent: ſed valido jam Civili, qui (milites per iter ſciens raros apud ſigna armaque in vehiculis) compoſitus hos

quantum in regreſſu diſcriminis adeundum foret, frumentatoribus [1] onuſtis pauculiſque. Addit exercitui ſuo Vocula mille delectos, [2] è quinta & quartadecima legionibus apud Vetera obſeſſis, indomitum militem, & ducibus infenſum. Plures quam juſſum erat profecti, palam in agmine fremebant, *non ſe ultra famem, inſidias legatorum toleraturos.* At qui remanſerant, *deſertos ſe abducta parte legionum* querebantur. Duplex hinc ſeditio, [3] aliis revocantibus Voculam; aliis redire in caſtra abnuentibus.

36 Interim Civilis Vetera circumſedit. Vocula Geldubam, atque inde Noveſiam conceſſit. Civilis capit Geldubam. Mox haud procul Noveſio, equeſtri prœlio proſpere certavit. Sed miles, ſecundis adverſiſque, perinde in exitium ducum accendebatur. Et [4] adventu quintanorum quintadecima-

huc & illuc vagos adoritur. Pugnatur anceps ad noctem prœlium, quamobrem cohortes cum una ſecum miſſis frumentaroribus omiſſo Noveſio, quo ire juſſi, Geldubam ſe conferunt. Non ſemel itaque miſſi ſunt frumentarores, priores & imbelles ſecuri Noveſium veniunt, ſed regredi non audebant. *non erat dubium quantum in regreſſu diſcriminis adeundum foret frumentatoribus onuſtis pauculiſque.* Secunda miſſio præſidio cohortium firmata fruſtra fuit. Habes ſenſum quem punctis ſic adhibitis coactum non dices. *Qui rurſus miſſos Noveſium frumentatores, dataſque in præſidium cohortes velut multa pace ingredi accepit, rarum apud ſigna militem, arma in vehiculis: cunctos licentia vagos compoſitus invadit.* Hinc nimis clarum, quam hic ingratis ſeſe intruſerint emendationes. *Salinerius.* Lipſius è quibuſdam libris eruit, *qui ubi rurſus miſſos.* Sane in quibuſdam *rurſus*: at τῶ *ubi* nulla veſtigia, niſi in ipſo *qui*, quod mutari in *ubi* debet, non & ipſum retineri. Dele igitur. Nam & ſonus concurrentium vocum alias aſper: & Tacitus relativa hujus generis, ubi omitti poſſunt, non inculcat. *Acidalius.*

1 *Onuſtis pauculiſque.*] Rom. *onuſtis perculſiſque.* Lipſius.

2 *E quinta & quartadecima legionibus.*] Immo *& quintadecima* Mercerus. Scribendum, *& quintadecima.* ſeq. c. *adventu quintanorum quintadecimanorumque* (illorum ipſorum quibus de hic ſermo) *aucta legiones.* Quartadecimanos enim in Britanniam miſerat Vitellius (ut vere animadvertit Lipſius ad H. 3, 23. quem locum ſimili ratione purgavit) ſtatim poſt Bedriacenſe prælium, ſupra H. 2, 66. ubi adhuc fuerunt cum gererentur res deſcriptæ infra H. 4, 79. poſtmodum demum evocati, neque in prælium deducti H. 5, 14. *Freinshemius.*

3 *Aliis revocantib. Voculam.*] Id eſt, qui in caſtris erant, Voculam revocabant: qui autem tum Vocula, in caſtra redire abnuebant. *Pichena.*

4 *Adventu quintanarum quintadecimanorumque.*] At cap. Præced. quintanos & quartadecimanos Voculæ exercitui junctos ajebat. Manifeſte

cimanorumque auctæ legiones *donativum* expoſcunt,
comperto pecuniam à Vitellio miſſam. Nec diu cun-
ctatus Hordeonius, nomine Veſpaſiani dedit. Id-
que præcipuum fuit ſeditionis alimentum. [1] Effuſi
in luxum & epulas, & nocturnos cœtus, veterem
in Hordeonium iram renovant. nec ullo legato-
rum, tribunorumve obſiſtere auſo, (quippe omnem
pudorem nox ademerat) protractum è cubili interfi-
ciunt. Eadem in Voculam parabantur, niſi ſervili
habitu, per tenebras, ignoratus evaſiſſet. Vbi ſe-
dato impetu, metus rediit: centuriones cum epiſto-
lis ad civitates Galliarum miſere, [2] *auxilia ac ſtipen-*
dia oraturos. Ipſi, ut eſt [3] vulgus ſine rectore præ- 37
ceps, pavidum, ſocors, adventante Civile, raptis
temere armis, ac ſtatim omiſſis, in fugam vertun-
tur. Res adverſæ, diſcordiam peperere; iis qui è
ſuperiore exercitu erant, [4] cauſſam ſuam diſſocianti-
bus. Vitellii tamen imagines, in caſtris, & per pro-
ximas Belgarum civitates, repoſitæ, cum jam [5] Vitel-
lius occidiſſet. Dein mutati in pœnitentiam primani,
[6] quartanique, & duodeviceſimani, Voculam ſequun-
tur:

feſte alteruter locus vitioſus, & ex altero corrigendus, uter ex utro, non claret. *Acidalius.*

1 *Effuſus in luxum &c. veterem iram renovavit.*] Repoſuimus, *Effuſi in luxum* &c. *veterem iram renovant.* Rhenanus.

2 *Auxilia ac ſtipendia oraturos.*] Capio hic ſtipendia, pro cenſu, ſive tributo. quod à Galliarum civitatibus Romani exigere ſolebant. Namque eam pecuniam deſtinatam ad uſus & ſtipendia octo legionum, juxta Rhenum præſidium agitantium, colligitur Ann. libro 1. quando Germanicus Cæſar eidem exactioni erat intentus. Sic infra in Orat. ad Treveros & Lingonas: *Nos quanquam toties laceſſiti, jure victoria id ſolum vobis addidimus, quo pacem tueremur. Nam neque quies gentium ſine armis, neque arma ſine ſtipendiis, neque ſtipendia ſine tributis haberi queunt.* Pichena.

3 *Vulgus ſine rectore præceps, pavidum, ſocors.*] Repoſui, *pavidum*, pro *pavidus*, ex Flor. & eſt Tacito uſitatius. Paulo infra, *Vulgus alimenta in dies mercari ſolitum.* Pichena.

4 *Cauſam ſuam diſſociantibus.*] Quia ſcil. Veſpaſianum quam Vitellium malebant. *Pichena.*

5 *Vitellius occidiſſet.*] Cod. regius habet, *occurriſſet*, emendavi, *corruiſſet.* Rhenanus. Rhenanus emendavit, *corruiſſet.* Mihi potior Flor. lectio, *occidiſſet.* Pichena.

6 *Quartanique & duodeviceſimani.*] Recte,

tur: apud quem reſumpto Veſpaſiani ſacramento, ad liberandum Magontiaci obſidium ducebantur. Diſceſſerant obſeſſores, [1] mixtus ex Cattis, Vſipiis, Mattiacis exercitus, ſatietate prædæ, [2] nec incruenti. In via diſperſos & neſcios miles noſter invaſerat. Quin & loricam vallumque per fines ſuos Treveri ſtruxere, magniſque invicem cladibus cum Germanis certabant, donec egregia erga populum Romanum me-
38 rita, mox rebelles fœdarent. Interea Veſpaſianus iterum, ac Titus, conſulatum abſentes inierunt, mæſta & multiplici metu ſuſpenſa civitate, quæ ſuper inſtantia mala, falſos pavores induerat, *deſciviſſe Africam, res novas moliente L. Piſone.* [3] Is præerat provinciæ, nequaquam turbidus ingenio. Sed quia naves ſævitia hiemis prohibebantur, vulgus alimenta in dies mercari ſolitum, cui [4] una ex rep. annonæ cura, clauſum litus, retineri commeatus dum timet, credebat: augentibus famam Vitellianis, qui ſtudium partium nondum poſuerant: nec victoribus quidem ingrato rumore, quorum cupiditates externis

Recte, *duodeviceſimani*, ut ſupra monui. Male qui reſtituunt, *duo & viceſimani*, quamvis Florentinus ipſe ſuadeat. *Pichena.*

1 *Mixtus Cattis, Vſipiis.*] In codice regio, *Mixtus & Cattis, Vſipiis.* Scripſi *mixtus ex Cattis, Vſipiis.* Rhen.

2 *Nec incruentati. Ita diſperſos & neſcios.*] Iudicabam deeſſe quippiam. nunc reſtituere juvante Romano cod. poſſe videor, *nec incruenti. In via diſperſos.* Lipſius.

Nec incruenti. In via diſperſos.] Ita emendavit Lipſius, cum vulgo legeretur, *nec incruentati. Ita diſperſos* &c. Iuvat aliquandum Flor. qui corrupte habet, *nec incruentari via à diſperſos.* Pichena. Longe fallitur Lipſius. Narratio incongrua arguit & ante hæc deeſſe verba non pauca (uti & corrupta præcedentium ultima) & poſt hæc ipſa multo plura. Nam illa, *quin & loricam vallumque*, ſententia nulla cum his cohærent, ſed alia quæ præceſſiſſe neceſſe eſt, de fide, induſtria & fortitudine Treverorum reſpiciunt. *Acidalius.*

3 *Is præerat provinciæ.*] Verbum, *præerat*, non legitur in Cod. regio. Tum expone, *is provinciæ haudquaquam turbidus*, hoc eſt, ipſi provinciæ. *ingenio* id eſt, ob ingenium vel ex ingenio. *Rhenanus.*

4 *Vna ex rep. annonæ cura.*] Nihil mutandum. Tale illud Iuvenalis de populo Romano eſt:

—— duas tantum res anxius optat
Panem & Circenſes.

Nam, *Pane*, ſubſtituunt leguntque male. *Lipſius.*

Cui una ex rep. annonæ cura.] Hæ duæ voces, *cui una*, non extant in Mſ. cod. & mutant, meo judicio, ſenſum. Nam Tacit. vult dicere, *ex rep.*

nis quoque bellis inexplebiles, nulla unquam civi-
lis victoria ſatiavit. Kal. Ianuariis, in ſenatu, quem 39
Iulius Frontinus [1] prætor urbanus vocaverat, lega-
tis exercitibuſque, ac regibus *laudes grateſque* decre-
tæ. Et Tertio Iuliano prætura, [2] *tanquam tranſgre-
dientem in partes Veſpaſiani legionem deſeruiſſet*, ablata,
ut in [3] Plotium Griphum transferretur. Hormo di-
gnitas equeſtris data. Et mox, ejurante Frontino,
Cæſar Domitianus præturam cepit. Ejus [4] nomen
epiſtolis edictiſque præponebatur. [5] Vis penes Mu-
cianum erat: niſi quod pleraque Domitianus, in-
ſtigantibus amicis, aut propria libidine, audebat.
Sed præcipuus Muciano metus è Primo Antonio,
[6] Varoque Arrio: quos recentes, claroſque rerum
fama, ac militum ſtudiis, etiam populus fovebat,
quia in neminem ultra aciem ſævierant. Et ferebatur
Antonius Scribonianum Craſſum, egregiis majoribus,

&

rep. annonæ cura, ſcil. exiſtente, hoc eſt, quia cura annonæ pertineret ad remp. ut ſit hæc locutio ſimilis illi libro 2. Hiſtor. *Et quibuſdam vicinis coloniis invidia æmulatione*; ſubauditur, exiſtente. Supra libro 1. Ann. *Seu nihil militi, ſeu omnia concederentur in ancipiti rep.* ſubauditur, futura. libro 3. Ann. *At hercule nemo neſcit, quod Italia externa opis indiget, quod vita populi Rom. per incerta maris & tempeſtatum, cotidie volvitur, ac niſi provinciarum copiæ & dominis & ſervitiis, & agris ſubvenerint, noſtra nos ſcilicet nemora noſtraque villæ tuebuntur? Hanc p. c. curam ſuſtinet princeps.* Rhenanus. Non hæc adſecutus eſt Rhenanus: ideoque ſecutus auram codicis ſui in vada præcipitat & ſaxa, à ſcriptura vulgata, quæ extat in editionibus omnium primis, quod dico, ut ne quis deinceps chirurgicam iterum adhibeat manum, & opus quærat, ubi non eſt. *Gruterus.*

1 *Prætor urbanus.*] Cujus erat ſenatum convocare, ſi conſules abeſſent. *Savilius.*

2 *Tanquam tranſgredientem in partes.*] Sic melius in Flor. quam in vulgatis, *quod tranſgredientem.* nam adverbio *tanquam* oſtenditur, non omnino illam cauſam fuiſſe, præturam Iuliano adimendi, ſed ut Griphus honore præturæ decoraretur. Ac paulo infra dignitas eadem Iuliano reſtituitur. *Pichena.*

3 *Plotium Griphum.*] Qui Mutiani cliens. 3. hiſt. *Savilius.*

4 *Nomen Epiſtolis edictiſque præferebatur.*] Caſtig. *præponebatur.* Rhenanus. V. C. habet, *præponebatur.* in alio, *præferebatur. Ius penes Mutianum erat.* Urſinus. Muret. *præponebatur*, verius. *Acidalius.*

5 *Ius penes Mucianum erat.*] Verbum *erat* eraſimus. Infra ſcripſ. *quo die* non *qua.* Rhenanus. Abeſt quidem à vulgatis verbum, *erat.* Sed cum in Flor. ac Ven. habeatur, non fuit negligendum. *Pichena.*

6 *Varoque Arrio.*] Ita ubique, non

Ario

& [1] fraterna imagine fulgentem, ad capeſſendam remp. hortatus: haud de futura conſciorum manu, ni Scribonianus abnuiſſet, ne paratis quidem corrumpi facilis, adeo metuens incerta. Igitur Mucianus, quia propalam opprimi Antonius nequibat: multis in ſenatu laudibus cumulatum, ſecretis promiſſis onerat, [2] *citeriorem Hiſpaniam* oſtentans, *diſceſſu Cluvii Ruſi vacuam.* ſimul amicis ejus, tribunatus præfecturaſque largitur, Dein, poſtquam [3] inanem animum ſpe & cupidine impleverat, vires abolet: dimiſſa in hiberna legione ſeptima, cujus flagrantiſſimus in Antonium amor. Et tertia legio, familiaris Arrio Varo miles in Syriam remiſſa. [4] Pars exercitus in Germanias ducebatur. Sic egeſto, quidquid turbidum, redit urbi ſua forma, leguſque, & munia magiſtratuum. Quo die ſenatum ingreſſus eſt Domitianus, *de abſentia patris fratriſque ac juventa ſua*, pauca & modica diſſeruit, decorus habitu: & ignotis adhuc moribus, crebra oris confuſio pro modeſtia accipiebatur. Referente Cæſare, *de reſtituendis Galbæ honoribus*, cenſuit Curtius Montanus, *ut Piſonis quoque memoria celebraretur.* Patres utrumque juſſere. de Piſone irritum fuit. [5] Tum ſorte ducti, *per quos redderentur bello rapta; quique ara legum* [6] *vetuſtate delapſa*

Ario legendum ex Mſſ. *Pichena.*

1 *Fraterna imagine fulgentem.*] Piſonis puta, quem Galba adoptavit. *Savilius.*

2 *Citeriorem Hiſpaniam oſtentans.*] Eam vero libentius ſuſcepit regendam Antonius, quia Toloſæ natus erat, puer cognomine *Becens* dictus apud Suetonium. Legitur autem Toloſæ in Hiſpania Capitolium, ſacris annalibus: ut inde conjicere liceat & Narbonenſi Galliæ, & Hiſpaniæ citeriori Toloſam annumeratam olim fuiſſe. *Vertranius.*

3 *Inanem animum ſpe &c.*] Salluſt. in Iug. *quod homo inanis, & regia ſuperbia, imperio nimis gauderet.* Horat. ſat. 4. libro 1. *inanes hoc juvat.* Pichena.

4 *Pars exercitus.*] Sexta & Octava de Victricibus. Tacit. *Savilius.*

5 *Tum ſorte ducti, per quos redderentur bello rapta.*] Ex hac clauſula nihil eſt in Bud. vol. præter duas voces, *Tum rapta.* dormitat hic librarius. Forte, *Tum qui rapta; quique ara*; ſubaud. creati ſunt vel electi. *Rhenanus.*

6 *Vetuſtate delapſa.*] Capitolii incendio liquefacta, ait Sueton. Veſp. 8. Savillius. Veſpaſianus *ærearum tabularum tria millia, quæ ſimul conflagra-*

lapſa noſcerent, figerentque, [1] *& Faſtos adulatione temporum fœdatos exonerarent*, [2] *modumque publicis impenſis facerent*. Redditur [3] Tertio Iuliano prætura, poſtquam cognitus eſt ad Veſpaſianum confugiſſe. Gripho honor manſit. Repeti inde cognitionem [4] inter Muſonium Rufum & P. Celerem placuit, damnatuſque Publius, & Sorani manibus ſatisfactum. Inſignis publica ſeveritate dies, ne privatim quidem laude caruit: juſtum judicium expleſſe Muſonius videbatur. Diverſa fama [5] Demetrio Cynicam ſectam profeſſo, quod manifeſtum reum ambitioſius quam honeſtius defendiſſet. [6] Ipſi Publio neque animus in periculis, neque oratio ſuppeditavit. [7] Signo ultionis in accuſatores dato, petit à Cæſare Iu-

flagraverant, reſtituenda ſuſcepit, undique inveſtigatis exemplaribus, inquit Sueton. Veſp. 8. quod veriſimilius eſt, quam leges, quæ ſummo cultu ſervarentur, ſolius temporis vetuſtatiſve cauſa, aboleri cœpiſſe. *Vertranius.*

1 *Et Faſtos adulatione temporum.*] Additur in vulgatis, *& qui Faſtos*. At ſupervacuum eſſe illud, *qui*, clarum eſt: nam & à Flor. abeſt, & mens auctoris videtur, ut qui æra legum reponerent, iidem Faſtorum quoque exonerandorum curam ſuſciperent. *Pichena.*

2 *Modumque publicis impenſis*] Fuerunt Romæ leges ſumptuariæ ſive cibariæ, quæ impenſam præſcriberent ad luxuriam menſarum comprimendam. Vide Gell. 2. 24. & Macrob. 3. ſat. 17. Auguſtus, teſte Sueton. legem ſumptuariam ex integro ſanxit. Lex quoque Fannia lata eſt, quæ ludis modum imponeret. Supra memoravit Tacit. in Senatu modum impenſis poſtulatum à Prætoribus ærarii, cum quererentur publicam paupertatem. Eam tamen cognitionem à Conſule deſignato Principi reſervatam. *Lupanus.*

3 *Tertio Iuliano.*] Paulo ante habes, *T. Iuliano*. Rhenanus. V. c. habet: *Titio Iuliano*; & ſic infra conſtanter, pro, *Tertio Iuliano*. Viſinus.

4 *Inter Muſonium Rufum & Celerem.*] Hæc ex Dione diſces. nam Veſpaſianus philoſophos omnes præter Muſonium Roma expulit. *Lupanus.*

5 *Demetrio &c.*] Annal. 16. Sueton. Veſp. 13. Xiphilin. *Savillius.* Muciani conſilio Veſpaſianus omnes Stoicos, in quorum numero fuit Demetrius Cynicus, urbe abegit. Demetrius vero in inſulam relegatus. ei nondum quieſcenti dixit Veſpaſianus, *Tu omnem moves lapidem, ut te interfici jubeam: ego tamen latrantem canem non occido*. Lupanus.

6 *Ipſi Publio neque animus.*]Vox addita, auctore Vatic. *Lipſius.*

Ipſi Publio animus in periculis.] Codex Bud. mutilus eſt, nam duas voces *ipſi Publio*, non habet. Forte legendum, *neque animus*. Rhenanus. Lipſius ex Vat. reſtituit vocem, *neque*, in vulgatis vacantem. Eam ego Florent. auctoritate confirmo. *Pichena.*

7 *Signo ultionis in accuſatores dato.*] Non eſt in Cod. Bud. *dato*, expone,

Hh *ſigno*

Iunius Mauricus, [1] *ut commentariorum principalium poteſta-*

ſigno ultionis, id eſt, in ſignum ultionis in accuſatores, *petit à Cæſare Iunius Mauricus, ut comm. princ. p. Senatus faceret.* Rhenanus.

1 *Vt commentariorum principalium.*] Commentarius liber eſt, quem ſibi quiſque conficit, quaſi eorum, quæ agimus, memoriæ promptuarium, id eſt diarium, & ephemeris. Hujuſmodi commentarios ſibi factitaſſe principes ex hoc loco, & Sueton. in Tib. apparet. Cicer. Philip. 1. *An in commentariolis & chirographis & libellis ſe uno auctore prolatis, acta Cæſaris firma erunt?* *Commentariorum*, quæ ab Agrippina confecta meminit Tacit. 4. ann. & *commentariorum* Claudii patris libro 13. *Commentarios* quoque ſibi ſenator conficiebat ut ex libro 15. in fine, & libro 5. apparet, & libro 12, 24. *Quos Claudius terminos poſuerit, publicis actis ſcriptum.* Lupanus. *Commentaria* dixere Latini libros, in quibus non fuſe lateque res, ſed tantum quaſi per capita deſcriberentur. Cicer. in Brut. *Non eſt oratio, ſed quaſi capita rerum & orationis commentarium.* paulo plenius Senec. libro 3. Declam. *Sine commentario nunquam dixit Craſſus, nec hoc commentario contentus erat, in quo nuda res ponuntur.* Hunc *Diurnum*, *Ephemeridem*, *Regeſtum* à verbo *regero*, quo uſus eſt Quintilianus, unde vulgo *Regiſtrum*, & Latine vocari poſſe, docet Budæus in Pand. Ita Plutarch. Iulii Cæſaris commentaria *Ephemerides* appellavit. Hujuſmodi autem commentariis omnes fere Magiſtratus, qui reip. Rom. munia obibant, uſos fuiſſe comperimus. Cicero appellat commentarium ſui conſulatus Græce ſcriptum. De prætorib. idem in Verr. *Audite decretum mercenarii prætoris ex ipſius commentario.* De regibus in Orat. pro Rab. cap. 5. Liv. libro , 60. Et libro 42, 6. & libro 45. De Pontificibus. Cicer. de clar. Orat. Livius 4, 3. Quod vero & imperatores propria haberent commentaria, patet ex Cic. Phil. 1, 7. Tranquillus in Tib. 61. calig. 15. Trajanus ad Plinium, *referri in commentarios juſſi.* Quod etiam *publica* ſcriberentur, & *urbana commentaria* patet ex Cicer. libro de Orat. *publicis commentariis conſignatis.* Et in epiſt. *In commentario eſt rerum urbanarum.* Et 2. 8. Ex his patet. *Commentariorum principalium*, eſſe ſuperiorum principum, quorum ſub imperio delationes frequentes exercitæ, puta Claudii & Neronis. Ita *commentarium principis* legimus apud Modeſtinum, in l. 32. D. ex quibus cauſis major. Vnde & qui principis commentaria perſcribebant *commentarienſes* appellati ex Vegetio libro 1. qui militum munia, uti excubias commeatuſque & alia hujuſmodi, in commentarios referebant. Et apud IC. *l. 4. de cuſt. reor.* obſervamus, *Commentarienſes* vocatos, qui detentorum nomina in commentariis deſcribebant, ac veluti cuſtoditorum diarium conficiebant. Sic accepti in l. 45. §. 7. D. de jure fiſci, *Commentarienſes*, quorum manu acta ſubnotantur, quoties apud fiſcum agitur. Illud ſane poſtremo minime prætereundum videtur, quod admiratione haud carere credo, explanationes ſcil. in Virgilium, Horatium, alioſque auctores *commentaria* inſcribi; quum *commentaria*, ut diximus, brevia ſint, ac veluti per capita ſcripta, hæc autem fluxiore oratione fuſeque ſint literis mandata. Scio quidem Gellium dixiſſe: *Qui commentaria in Virgilium ſcripſerunt.* & alibi. ſcio quoque in ſcholis ab expoſitionis excellentia Averroem communiſſima appellatione *commentatorum* vocari. Attamen apud alios probatos ac claſſicos auctores *commentarium* in hac ſignificatione me legiſſe minime recordor, ob idque has *expoſitiones* potius & rectius *commentationes* dicendas ſemper cenſui. Siquidem *commentatio* paſſim Cic. meditatio eſt & præſertim l. de Orat. *ſubitam oratio-*

teſtatem ſenatus faceret, [1] *per quos noſceret, quem quiſque accuſandum popoſciſſet.* [2] *Conſulendum tali ſuper re principem*, reſpondit. Senatus, inchoantibus pri- 41
moribus, [3] jusjurandum concepit, [4] quo certatim omnes magiſtratus, [5] ceteri ut ſententiam rogabantur, *Deos teſtes* advocabant, *nihil ope ſua factum, quo cujuſquam ſalus læderetur, neque ſe præmium aut honorem ex calamitate civium cepiſſe.* trepidis, & verba jurisjurandi per varias artes mutantibus, quis flagitii conſcientia inerat. [6] Probabant religionem patres, perjurium arguebant. Eaque velut cenſura, in Sariolenum Voculam, & [7] Nonium Actianum, & Ceſtium Severum acerrime incubuit, crebris apud Neronem delationibus famoſos. Sariolenum & recens crimen urgebat, quod apud Vitellium molitus eadem

tionem commentatio & cogitatio facile vincit. Et iterum, *quos locos multa commentatione ac meditatione paratos atque expeditos habere debetis.* Marcellus Donatus.

1 *Per quos noſceret.*] Ex illis enim commentariis innoteſcere ſenatui poterant nomina eorum, qui apud principes præteritos delationes exercuerant: ut ex eis quiſque ſenatorum eligeret, quem accuſaret, ac perderet, quaſi in ultionem reip. *Pich.*

2 *Conſulendum tali ſuper re princeps reſpondit.*] Repoſui, *conſulendum tali ſ. re principem reſp.* Rhenanus.

3 *Iusjurandum, quo certatim.*] Eſt juramentum à toto Senatu editum, de calumnia quam nemini capitalem intuliſſent. Sed hic non video, cur ita *certatim* magiſtratus præſtiterit. neque enim in honorem Principis, aut adulatio aliqua fuit, imo cunctanter potius hoc agendum. Sane ea vox ſuſpecta eſt, & *ſeriatim*, aut tale quid malim: quia certum habeo ordine quodam magiſtratus omnes id præſtitiſſe, & digniores primo. *Lipſius.*

4 *Quo certatim omnes magiſtratus, ceteri ut ſententiam rogabantur.*] Regium exemplar habet, *Omnis inens magiſtratus, cæteri ſententiam rogabantur.* Lego, *Omnis iniens magiſtratus, cæteri ſententiam rogabantur, deos teſtes advocabat.* Nunc clara erit ſententia ſi ſic diſtinguas: *quo certatim omnis iniens magiſtratus (cæteri ſententiam rogabantur) deos teſtes advocabat. Nihil ope* &c. *Rhenanus.*

5 *Cæteri ut ſententiam, rogabantur.*] Id eſt, loco ſententiæ. *Pichena.*

6 *Probabant religionem patres, perjurium arguebant.*] An probabant religionem inſontium, verumque jurantium; aliorum vero perjurium reprehendebant? potius vero referri hæc ad eos tantum qui verba jurisjurandi detorquebant. Ironice enim, patres, laudaſſe quidem virorum talium religionem, quod trepidanter & ambigue juraſſent, ne perjurium admitterent: ſed tamen ex illa trepidatione, & pejurii & noxiæ conſcientiæ argumentum eliciebant. *Pichena.*

7 *Nonium Actianum.*] Nos, *Nonium Act.* Item. *In Vibium Criſpum.* Rhenanus.

dem foret. nec deſtitit ſenatûs manus intentare Voculæ, donec curia excederet. Ad Pactium Africanum tranſgreſſi, cum quoque proturbant: tamquam Neroni [1] Scribonianos fratres concordia opibuſque inſignes, ad exitium monſtraviſſet. Africanus neque fateri audebat, neque abnuere poterat: in Vibium Criſpum, cujus interrogationibus fatigabatur, ultro converſus, miſcendo quæ defendere nequibat,
42 ſocietate culpæ invidiam declinavit. Magnam eo die pietatis eloquentiæque famam Vipſanius Meſſalla adeptus eſt, nondum ſenatoria ætate, auſus pro fratre [2] Aquilio Regulo deprecari. Regulum ſubverſa Craſſorum & Orphiti domus in ſummum odium extulerat. [3] Sponte ex S. C. accuſationem ſubiiſſe juvenis admodum, nec depellendi periculi, ſed in ſpem potentiæ videbatur. Et Sulpicia Prætextata

[1] Craſſi

1 *Scribonianos fratres.*] Iunctim eos iterum nominat Annali XIII. *Ad Scribonios fratres ea cura transfertur.* Nec temere aut jungit, aut concordiam laudat. Audi Xiphilinum, qui unus hæc illuſtrat, in Nerone: Ἀδελφοί τε, inquit, καὶ ἡλικιῶται τρόπον τινὰ ὄντες, καὶ μηδὲν μηδέποτε ἄνευ ἀλλήλων πράξαντες, ἀλλ᾽ ὥσπερ τῷ γένει, οὕτω καὶ τῇ προαιρέσει τῇ τε οὐσίᾳ συμπεπλοκότες: *Fratres, & quodammodo æquales, nihil alter abſque altero facientes, ſed ut genere, ita & electione vitæ & facultatibus conjuncti.* Addit deinde: *cum utrique Germaniæ præfuiſſent, vocatos à Nerone in Græciam, ibique inciſis ſponte venis periiſſe.* Sed rectene *Scribonianos* hic legimus? non opinor. Taciti loco dicto *Scribonios* habes: & in Xiphilino, Σκριβωνίων. Lipſius.

Scribonianos fratres.] Vide Xiphilin. Nerone. *Savilius.*

2 *Aquilio Regulo.*] Eſt omnino ille Regulus, Plinio in Epiſtolis meritiſſimo flagellatus, & alibi *Bipedum nequiſſimus* dictus. Obſerva ergo de Meſſalla diverſiſſimo fratre. *Lipſius.*

Aquilio Regulo.] Qui teſte Plinio juniore, *omnium bipedum nequiſſimus*, peſſimum pernicioſiſſimumque crudelitati Neronis & Domitiani inſtrumentum lib. 1. ep. 5. *Savilius.*

3 *Sponte ex S. C.*] Non de nihilo ambigit. *Rhenanus.* Si enim ex S. C. ſubiit, quomodo ſponte? Divinat, *Sponte ex ſe.* Haud inepte. Quid ſi, *Sponte, nec Sc.* Lipſius.

Sponte ex S. C. accuſationem ſubiiſſe.] Hæc verba ſignificant accuſationem Craſſorum ex ſc. decretam, quam ſponte ſubierit Aquilius Regulus. Alioqui legerem, *ſponte ex ſe accuſationem ſubiiſſe.* Rhenanus. Moris fuiſſe videtur, ut alicujus cauſæ, vel accuſatio, vel etiam defenſio à Senatu, huic vel illi Oratori plerumque demandaretur; ſive actoribus, vel reis nominatim unum aliquem petentibus, ſive proprio ſenatus motu, quod notiſſimum eſt ac præſertim ex Plinio juniore libro 1. ep. 11. & libro 3. ep. 4. & 5, 20. & 6, 29. Tangit etiam

hunc

[1] Craſſi uxor, quatuorque liberi, ſi cognoſceret ſenatus, ultores aderant. Igitur Meſſalla non cauſſam neque reum tueri; ſed periculis fratris ſemet opponens, flexerat quoſdam. Occurrit truci oratione Curtius Montanus, eo uſque progreſſus, ut *poſt cædem Galbæ, datam* [2] *interfectori Piſonis pecuniam a Regulo,* [3] *adpetitumque morſu Piſonis caput* objectaret. *Hæc certe*, inquit, *Nero non coëgit, nec dignitatem,* [4] *aut ſalutem illa ſævitia redemiſti. Sane toleremus iſtorum defenſiones: qui perdere alios, quam periclitari ipſi maluerunt.* [5] *Te ſecurum reliquerat exſul pater, & diviſa,* [6] *inter creditores bona, nondum bonorum capax ætas: nihil quod ex te concupiſceret Nero, nihil*

hunc morem Tacit. lib. 3. Ann. de Piſone patronos à ſenatu petente. & lib. 15. *At nunc colimus externos & adulamur: & quomodo ad nutum alicujus gratei, ita promtius accuſatio decernitur.* Hæc autem verba *ſponte ex S.C.* ſecum pugnant. quomodo enim *ex S. C?* An ipſemet Regulus irrequiſitus, ac *ſponte* curavit, ut ſibi *ex S. C.* accuſatio injungeretur? Rhenanus corrigendum putavit, *ſponte ex ſe*, idque nec Lipſio diſplicet, qui etiam excogitavit, *ſponte & inconſulto.* Ego neque probo neque improbo. mea tamen conjectura eſt: *ſponte, nec Senatus conſulto.* Pichena. Poſſis faciliime emendare inſertione particulæ negantis: *Sponte, non ex S. C.* niſi quod mihi ſtructura orationis aliam plane harum vocum ſedem & originem requirere videtur. Lego *accuſationem ſubiiſſe juvenis admodum; non ex S. C. ſed ſponte; nec depellendi* &c. Nihil quidem ita ſententia pariter & oratione planius pleniuſque. *Acidalius.* Corrigunt varie. Mihi certum non arbitrarium eſt, illa *ex S. C.* dolo malo irrepſiſſe. Ita Plinius lib. 3. Epiſt. *Laſerat famam ſuam ſub Nerone: credebatur ſponte accuſaſſe.* Colerus. Semper habui illud *ex S. C.* pro ſcribæ figmento. initio aliquis adſcripſerat ei *ſponte* interpretatiunculam, *ex ſe*, quod cum alteri videretur mendum, formavit inde *ex S. C.* ingenioſe quidem, ſi non præter hiſtoriam & mentem auctoris. *Gruterus.*

1 *Craſſi uxor.*] Vox, *uxor*, abeſt Rom. edit. Rectiſſime. Vix enim aliter priſci locuti aut ſcripſere, quam Terentia Tullii, Livia Druſi, &c. cum intellegant uxorem. *Lipſius.*

2 *Interfectori Piſonis.*] Et tamen ſuffragante Verania legationem adeptus eſt, *cujus marito*, ait Plin. 2. ep. 19. *inimiciſſimus, ipſi inviſiſſimus erat.* Savillius.

3 *Appetitumque morſu.*] Copulam, *que*, addidi ex Flor. *Pichena.*

4 *Aut ſalutem illa ſævitia.*] Ex ductu ſcripturæ Vaticanæ reſtitui. Nam ibi; *nec dignitatem hauſta litem.* Vulgo, *nec dignitatem aut iſta lucem.* Lipſius.

Salutem illa ſævitia redemiſti.] Muretus, *iſta.* Acidalius.

5 *Te ſecurum reliquerat exſul pater.*] Neronianis enim temporibus magni ac potentes viri, periculis conflictabantur; contra, viles atque abjecti, ſecuri agebant. Ideo ſequitur, *nihil quod timeret.* Pichena.

6 *Inter creditores bona, nondum.*]

hil quod timeret. libidine ſanguinis, & hiatu præmiorum, ignotum adhuc ingenium, & nullis defenſionibus expertum, cæde nobili imbuiſti. cum ex funere reipublicæ, [1] *raptis conſularibus ſpoliis,* [2] *ſeptuagies ſeſtertio* [3] *ſaginatus, & ſacerdotio fulgens, innoxios pueros, illuſtres ſenes, conſpicuas fœminas eadem ruina proſterneres: cum* ſegnitiam Neronis *incuſares*, quod per ſingulas domos, ſeque & delatores fatigaret: poſſe univerſum ſenatum una voce ſubverti. *Retinete patres conſcripti, & reſervate hominem tam expediti conſilii, ut omnis ætas inſtructa ſit: & quomodo ſenes noſtri Marcellum, Criſpum; juvenes, Regulum imitentur.* [5] *Invenit etiam æmulos infelix nequitia. quid ſi floreat vigeatque? Et quem adhuc quæſtorium offendere non audemus, præ-*

to-

Sic diſtingue: *creditores bona. Nondum honorum &c. Acidalius.*

1 *Conſularibus ſpoliis.*] Eo dictum, quia conſulatum acceperat, præmium accuſationis. Nam ita obtinebat, ut accuſanti & damnanti, non pecuniæ ſolum merces eſſet, ſed & honoris aut magiſtratus quem reus habuiſſet. Dio libro 46. de accuſatoribus percuſſorum Cæſaris, pulchre, Χρήματά τε γὰρ ἐκ τῆς τοῦ ἁλόντος οὐσίας, καὶ τὴν τιμὴν ἢ τὴν ἀρχὴν τὴν ἐκείνου, εἴ τινα ἄρα ἔχων ἦν, ἐλάμβανον: *Nam & pecuniæ è bonis damnati; & honorem aut magiſtratum, ſi quem modo haberet, accipiebant.* Tacitus ſæpe indicat & clare, initio libri 1. *Nec minus præmia delatorum inviſa, quam ſcelera. cum alii ſacerdotia & conſulatus, ut ſpolia, adepti, procurationes alii & interiorem potentiam, agerent, ferrent cuncta.* Lipſius.

Raptis Conſularib. ſpoliis.] Si acceperat præmium accuſationis Conſulatum Regulus, ut placuit viris ſummis; mirum cur infra mox de eodem dicatur: *Et quem adhuc Quæſtorium offendere non audemus prætorium & Conſularem viſuri ſumus.* Gruterus.

2 *Septuagies ſeſtertio. ſignatus.*] Volebam *dignatus*: ut in Virgilio:

Conjugio Anchiſa Veneris dignate ſuperbo.

& ipſo alibi Cicerone. At nunc placet magis Faërni conjectura, *saginatus*. Lipſius.

Septies millies ſeſtertio.] Id eſt, 54687. lib. 10,5. ſterlingis. *Savillius.*

4 *Signatus & ſacerdotio fulgens.*] Forte, *deſignatus* &c. Rhenanus. Faërnus legebat, *ſaginatus*, quod non diſplicet ob ea, quæ præcedunt. *Urſinus.* Videndum an *ſignatum* Tacitus dixerit pro inſignem vel inſignitum: nam quod eruditus vir *dignatus* reponit valde placeret, ſi quod iſtius dignationis ac liberalitatis à Nerone aut alio in Meſſalam collatæ teſtimonium ederetur. *Fr. Hotomanus.* Hic mendum tollendum eſt. Sine ullo dubio legimus *ſeptuagies ſeſtertio ſaginatus.* Ioſ. Scaliger. Libri omnes & MSS. & editi omnes conſentiunt in voce, *ſignatus.* ex qua Lipſius conjectura fecit, *dignatus.* Ego nihil malim, quam cum Faerno reſtituere, *ſaginatus*, quod nuper idem Lipſius probavit. *Pichena.*

5 *Invenit etiam æmulos infelix nequitia.*] Generalis eſt ſententia non

ad

torium & [1] conſularem viſuri ſumus? An Neronem extremum dominorum putatis? Idem crediderant, qui Tiberio, qui Cajo ſuperſtites fuerunt: cum interim [2] inteſtabilior, & ſævior exortus eſt. Non timemus Veſpaſianum: ea principis ætas, ea moderatio. Sed diutius durant [3] exempla, quam mores. Elanguimus patres conſcripti, nec jam ille ſenatus ſumus, qui occiſo Nerone, delatores & miniſtros, more majorum puniendos flagitabat. [4] Optimus eſt, poſt malum principem, dies primus.
Tanto cum aſſenſu ſenatus auditus eſt Montanus, ut 43
ſpem caperet Helvidius, poſſe etiam Marcellum proſterni. Igitur à laude Cluvii Rufi orſus, qui perinde dives & eloquentia clarus, nulli unquam ſub Nerone periculum faceſſiſſet; [5] crimine ſimul exemploque Eprium urgebat, ardentibus patrum animis; quod ubi ſenſit [6] Marcellus, velut excedens curia:
Imus,

ad Regulum ſolum reſtricta, etſi ad ipſum hic relata. Itaque non præterito tempore, ſed præſenti accipiam *invenit*, & particulam *etiam* ſequenti voci poſtponam. Lege: *invenit æmulos etiam* &c. *Acidalius.*

1 *Conſularem viſuri ſumus.*] Lipſius, *auſuri.* At vulgata lectio mihi magis probatur. quaſi dicat: ſi cum non perveniitis, fiet etiam Prætor & Conſul, majoremque potentiam aſſequetur. Alias non dixiſſet, *auſuri ſumus*, ſed, *audebimus.* Pichena.

2 *Inteſtabilior & ſævior.*] *Inteſtabilior*, pro, deteſtabilior. Horat. in 2. Serm. *Inteſtabilis & ſacer eſto.* Tacit. Ann. lib. 5. de Æmilia Lepida. *Quanquam inteſtabilis, tamen impunita agebat.* Paulo poſt eod. lib. de Tiberio: *Inteſtabilis ſævitia, ſed obtectis libidinibus.* Rhenanus.

3 *Exempla, quam mores.*] Inepta aut nihili ſententia. Rudolphus, *quam homines*, Vis ad verum duci? lege, *amores:* tum alteram litteram divide, habes *autores:* id eſt, rem & ſententiam meram. O quam levia ſæpe turbant! *Lipſius.*

4 *Optimus eſt, poſt malum Principem.*] Defuncto enim malo Principe, Senatus ſtatim pravos mores tollere nititur, ſed paulatim deinde refrigeſcit *Pichena.*

5 *Crimine ſimul exemploque Eprium urgebat.*] *Crimine* urgebat tanquam delatorem Thraſeæ, quam actionem tentaverat olim Helvidius, Galba imperante, dein omiſerat, ut refert Tacit. init. hujus lib. *Exemplo*, quoniam laudando Cluvium, vitæ morumque diverſitatem in Marcello exprobrabat. *Pichena.*

6 *Marcellus.*] Hic homo eloquens magis, quam ſapiens aut bonis, ea vi accuſatores omnes repreſſit, aut rejecit; & ſimul Veſpaſianum mox ſuum fecit. Quod idem in Vibio Criſpo. Auctor Dialogi de Cauſſis corr. eloq. ſuper hac re: *Quid aliud infeſtis patribus nuper Eprius Marcellus, quam eloquentiam ſuam oppoſuit? cum accinctus & minax disertam quidem, ſed inexercitatam ejuſmodi certaminum &* ru-

Imus, inquit, *Priſce, & relinquimus tibi ſenatum tuum: regna præſente Cæſare.* Sequebatur Vibius Criſpus: ambo intenſi, vultu diverſo. Marcellus minacibus oculis, Criſpus renidens: donec accurſu amicorum retraherentur. Cum gliſceret certamen, hinc multi bonique, inde pauci & validi pertinacibus odiis
44 tenderent, conſumptus per diſcordiam dies. Proximo ſenatu, inchoante Cæſare *de abolendo dolore iraque, & priorum temporum neceſſitatibus*, cenſuit Mucianus prolixe pro accuſatoribus. Simul eos qui cæptam, dein omiſſam actionem repeterent, monuit ſermone molli, & tamquam rogaret. Patres [1] cœptam libertatem, poſtquam obviam itum, omiſere. Mucianus ne ſperni ſenatus judicium, & cunctis ſub Nerone admiſſis data impunitas videretur; [2] Octavium Sagittam, & Antiſtium Soſianum ſenatorii ordinis, egreſſos exſilium, in eaſdem inſulas redegit. Octavius, Pontiam Poſtumiam ſtupro cognitam, & nuptias ſuas abnuentem, impotens amoris interfecerat: Soſianus, pravitate morum multis exitioſus. Ambo gravi ſenatus conſulto damnati pulſique, quamvis conceſſo aliis reditu, in eadem pœna retenti ſunt. Nec ideo lenita erga Mucianum invidia. Quippe Soſianus ac Sagitta viles, etiam ſi reverterentur: accuſatorum ingenia, & opes, & exercita malis artibus potentia timebantur.

rudem Helvidii ſapientiam eluſit. Iam & de gratia apud Principem, ibidem de illis duobus: *Multos jam annos, ac donec libert, principes fori, nunc principes in Cæſaris amicitia agunt feruntque cuncta.* Lipſius.

1 *Captam libertatem.*] Priſci libri. *captatam.* ex quo velim, *captatam tantum.* Lipſius.

Cœptam libertatem.] Cape inceptam. *Ferrettus.* Vulgo, *captam.* Sed Florent. & alios veteres ſecutus repoſui, *captatam.* Pichena. Non abhorreo ab eo quod ſervat edit. Ven. *captatam.* tanto quidem minus, quod proxime uſurpavit. *Simul eos qui cœptam &c.* neque iteret facile voces eaſdem admittatque alteram analogia. *Gruterus.*

2 *Octavium Sagittam.*] Adjiciunt Flor. & Ven. *Octavium Sabinum Sagittam.* tamen lib. 13. ubi de hac re fit mentio, nulla eſt additio. *Pichena.*

3 *Man-*

tur. Reconciliavit pauliſper ſtudia patrum, habi- 45
ta in ſenatu cognitio, ſecundum veterem morem:
[1] Manlius Patruitus ordinis ſenatorii, [2] *pulſatum ſe
in colonia Senienſi, cœtu multitudinis, & [3] juſſu ma-
giſtratuum* querebatur. *nec finem injuriæ hic ſtetiſſe:
[4] planctum, & lamenta, & ſupremorum imaginem præ-
ſenti ſibi circumdata: cum contumeliis & probris, quæ
in ſenatum univerſum jacerentur.* Vocati qui argue-
bantur. Et cognita juſſa, in convictos vindica-
tum. Additumque S. C. quo Senienſium plebes
modeſtiæ admoneretur. Iiſdem diebus Antonius
Flamma Cyrenenſibus damnatur, lege repetunda-
rum, & exſilio ob ſævitiam. Inter quæ militaris ſe- 46
ditio prope exarſit. Prætorianam militiam repete-
bant à Vitellio dimiſſi, pro Veſpaſiano congregati:
& [5] lectus in eandem ſpem è legionibus miles, pro-
miſſa ſtipendia flagitabat. Ne Vitelliani quidem,
[illegible] [1] ſine

1 *Manlius Patricius.*] Vatic. & Rom. *Patruitus.* Fortaſſe, *Patruinus.* quod nomen in Symmachi epiſtolis plus ſemel leges. *Lipſius.*

Manlius Patruitus ordinis Senatorii.] Repoſui ex Flor. *Patruitus*, pro *Patricius*, ut vulgo. In eod. lib. pro, *ordinis Senatorii*, legitur, *Senator.* Sed nihil muto. *Pichena.* Cum & Vat. & Flor. item edit. Rom. prima retineant uno conſenſu, *Patruitus*, vel ea de cauſa hic auctori redonandum erat. *Gruterus.*

2 *Pulſatum ſe in colonia.*] Grande priſcis illis moribus crimen. nam nec convicio Senatorem aſpergere licebat impune. Arnobius libro IV. *Magiſtratum in ordinem redigere, Senatorem aut convicio proſequi, ſuis eſſe decreſtis periculoſiſſimum pœnis.* Salvianus libro VI. *Illuſtrem ac præpotentem virum nequaquam exhonorari à quoquam licet; & ſi quiſquam exhonoraverit, decretis legalibus reus ſiſtitur, & injuriarum auctor jure damnatur.* Lipſius.

Colonia Senenſi.] *Senienſi* in Vatic. ſemper. *Idem.*

3 *Iuſſu magiſtratuum.*] Decuriones intelligit. hi enim proprie magiſtratus muncipales ſunt Iuriſconſultis. *Alciatus.*

4 *Planctum & lamenta.*] An Senienſes laſciviæ cauſa iis ſimilia in Manlio luſere, quæ Apulejus in Theſſalia paſſus eſt, dum Riſus anniverſarius dies celebratur? certe enim hæc, *planctum & lamenta, & ſupremorum imaginem præſenti ſibi circumdata* luſum ſapiunt, quo ille vivus ut vita functus à Senienſibus habitus ſit. *Salinerius.*

5 *Lectus in eandem ſpem miles.*] Ex Flavianis partibus; ut vero quam ſimillimum videatur, multos legionariorum facilius inductos, ut iſti ſe rei miſcerent, tanta beneficii ſpe. *Savilius.* Magis placet, *erectus in eandem ſpem*, pro eo quod vulgo legitur, *electus* &c. Vrſinus. Muretus, *erectus.* quod ſententiam corrumpit. Miles quia in ſpem prætorianæ militiæ ele-

[1] ſine multa cæde, pelli poterant. Ingreſſus caſtra Mucianus, quo rectius ſtipendia ſingulorum ſpectaret, ſuis cum inſignibus armiſque victores conſtituit, modicis inter ſe ſpatiis diſcretos. Tum Vitelliani, quos apud Bovillas in deditionem acceptos memoravimus, ceterique per urbem, & urbi vicina conquiſiti, producuntur prope intecto corpore. *Eos* Mucianus *diduci, & Germanicum Britannicumque militem, ac ſi qui aliorum exercituum, ſeparatim aſſiſtere* jubet. Illos primus ſtatim aſpectus obſtupefecerat. cum ex diverſo velut aciem telis & armis trucem; ſemet clauſos nudoſque & illuvie deformes aſpicerent. Vt vero huc illuc diſtrahi cœpere, metus per omnes, & præcipua Germanici militis formido, tamquam ea ſeparatione [2] ad cædem deſtinarentur. [3] prenſare commanipularium pectora, cervicibus innecti, ſuprema oſcula petere, *ne desererentur ſoli, neu in pari cauſa diſparem fortunam paterentur*: modo Mucianum, modo abſentem principem, poſtremum cælum ac deos obteſtari. donec Mucianus, *cunctos ejuſ-*

ctus erat repetentibus eam aliis, promiſſam ſibi flagitabat. *Acidalius.*

1 *Sine multa cæde pelli poterant.*] Plura hic in Flor. adjiciuntur: *pelli poterant, ſed immenſa pecunia fer-* Poſt hæc paginæ tranſpoſitio ibi à librario facta fuit, ſed adeo evidens, ut nullam pariat confuſionem. *Pichena.*

2 *Ad cædem deſtinaretur.*] Nos, *deſtinarentur.* Rhenanus.

3 *Prenſare commani pularium.*] Ita lego. non tamen male, *prenſare commani pulares, pectori, cervicibus innecti.* Lipſius.

Prenſare commanipularium pectora cervicibus injecta.] *Prenſare* verbum delevimus, & pro *commanipularium* ſcripſimus, *cum manipularium*, pro *injecta*, *invecti.* *deſtinarentur, cum manipularium pectora cervicibus invecti, ſuprema oſcula petere.* hoc eſt, petebant. *Invecti* ſignificat impetum cervices ſociorum amplexantium. *Rhenanus.* Quid eſt *prenſare pectora*? inuſitata locutio, abſurda ſententia. quod Lipſius intellexiſſe poſtea videtur, cum priori emendationi diffidens, non male etiam ſcribi poſſe, *prenſare commanipulares, pectori, cervicibus innecti.* Pejus hoc multo quam prius. Nam præterquam quod nec *pectori innecti* recte dixeris, inæqualis etiam ſtructura redditur. At tu pro *pectora* reſcribe minima facillimaque mutatione *dexteras.* Sic ſibi conveniunt omnia, qua in ſenſu, qua in ſermone: *Prenſare commanipularium dexteras, cervicibus innecti, ſuprema oſcula petere.* Acidalius. Non abhorret animus à ſcriptura Venetæ edit. *cervicibus injecti, ſuprema oſcula petere.*

ejuſdem ſacramenti, ejuſdem imperatoris milites appel-
lans, falſo timori obviam iret. Namque & victor
exercitus clamore lacrymas eorum juvabat. Iſque
finis illa die. Paucis poſt diebus, alloquentem Do-
mitianum firmati jam excepere. [1] Spernunt obla-
tos agros, *militiam & ſtipendia* orant. Preces erant,
ſed quibus contradici non poſſet. igitur in præto-
rium accepti. Dein quibus ætas & juſta ſtipendia,
dimiſſi cum honore, alii ob culpam: ſed carptim,
ac ſinguli. quo tutiſſimo remedio, conſenſus mul-
titudinis extenuatur. Ceterum verane pauperie, 47
[2] an uti videretur, actum in ſenatu, *ut* [3] *ſexcenties
ſeſtertium a privatis mutuum acciperetur.* Præpoſituſ-
que ei curæ Poppæus Silvanus. nec multo poſt ne-
ceſſitas abiit, ſive omiſſa ſimulatio. Abrogati inde,
legem ferente Domitiano, conſulatus quos Vitel-
lius dederat. [4] Funuſque cenſorium Flavio Sabino
ductum: magna documenta inſtabilis fortunæ, [5] ſum-
maque & ima miſcentis. Sub idem tempus L. Pi- 48
ſo proconſul interficitur: ea de cæde quam veriſſime
ex-

tere. neque aliter Rom. quam quod is *injecta.* Gruterus.

1 *Spernunt oblatos agros.*] Addidimus pronomen *ſibi.* *Spernunt oblatos ſibi agros.* Rhenanus. Addidit Rhenanus vocem. Sed ſuſtuli, quoniam à Flor. aliiſque melioribus libris abeſt, nec videtur neceſſaria. *Pichena.*

2 *An uti videretur.*] Sueton. c. 16. *Initio ſtatim Principatus profeſſus eſt Veſpaſianus quadringenties millies H. S. opus eſſe ut reſp. ſtare poſſet.* Summa, cui parem audiviſſe non memini, colligit ſupra trecentos milliones librarum. *Savillius.*

3 *Sexcentias ſeſtertium.*] Quindecies centena millia ducatorum quantitas hujus pecuniæ æquat. *Alciatus.* Id eſt 468750 lib. ſterl. *Savillius.*

4 *Funuſque cenſorium.*] Magnifice exſtructum ſignificat, & eminenti præ cæteris apparatu, ut cenſuræ dignitas reliquis præfulgebat, tanquam cujuſcunque honoris faſtigium. Polybius lib. 6. ſcribit in funere conſulati aut prætorio nonnullos è nobilioribus lectos defuncti pompam duxiſſe ἐν ἐσθῆτι tantum περιπορφύρῳ i. *in veſte prætexta purpura*; in funere Cenſorio ἐν πορφυρᾷ *in purpura.* Savillius.

5 *Summaque etiam miſcentis.*] Rodolphus acute, *ſummaque & ima miſcentis.* Lipſius.

Summaque etiam miſcentis.] Faërnus rectiſſime legebat: *Summaque & ima miſcentis.* Vrſinus. Conſtat ſententia. Conjectura tamen Rodolphi legentis, *ſummaque & ima*, mihi prorſus arridet. *Pichena.*

1 *Si*

expediam, [1] ſi pauca ſupra petiero, ab initio cauſſiſque talium facinorum non abſurda. Legio in Africa auxiliaque, tutandis imperii finibus, ſub divo Auguſto Tiberioque principibus, Proconſuli parebant. Mox C. Cæſar turbidus animi, ac [2] M. Silanum obtinentem Africam metuens, ablatam Proconſuli legionem, miſſo in eam rem legato tradidit. [3] æquatus inter duos beneficiorum numerus, & mixtis utriuſque mandatis, diſcordia quæſita auctaque. [4] Pra-

1 *Si pauca ſupra petiero.*] Aut *ſupra repetiero.* ut in lib. Ann. 16. *De C. Petronio pauca ſupra repetenda ſunt.* ceu vulgo legitur: aut *pauca repetiero.* Niſi quis malit, *ſubrepetiero.* ut ſit verbum ejus formæ, cujus eſt *prodeambulo, proſubigo, repromitto, adobruo,* & quod apud Livium reperitur, *ſupermcido.* Rhenanus. Muretus, *repetiero.* Melius; ſed cur hic auctor veritatis ſtudium teſtatur? tanquam minus vere illa tradiderit. Videatur vocula excidiſſe: *quam poterio verissime expediam.* ut tanquam in re incerta ſecuturum ſe verum, qua poſſit, profiteatur. Sed credo non *veriſſime* hic Tacito ſcriptum, ſed *breviſſime.* quod poſtea corruptum ex vitioſa ſcribendi ratione *breviſſime.* Nam hæc auctoris mens, quaſi veniam digreſſus aliquanto longioris orantis: cum alia quædam huc facientia altiuſcule repetierit, de cæde ipſa quam breviſſime ſe abſoluturum. *Acidalius.*

2 *M. Silanum.*] Dio hæc in rebus Caii miro confundit ac miſcet. Nec M. Silano Proconſule eveniſſe diviſionem hanc vult, ſed ipſo L. Piſone. Vide eum: & de hac ipſa cæde Plinium libro III. epiſtola VII. *Lipſius.*

3 *Beneficiorum numerus.*] Proprie & ex ævi ejus uſu accipe Beneficia, promotiones ad altiores ordines ſive gradus. Caſtrenſe in ea re verbum eſt, Livio ſic uſurpatum lib. IV. *Ut tribuni militum à populo ſemideni crearentur. quæ antea, perquam paucis ſuffragio populi relictis locis, Dictatorum & conſulum ferme fuerant beneficia.* Ciceroni etiam epiſtola ad Rufum Quæſtorem: *De centurionibus tamen & tribunorum militum contubernalibus, res eſt in integro; genus enim horum beneficiorum definitum lege non erat.* Nec Valerius alio ſenſu, lib. IV. cap. VII. ſcripſit. *Ad equeſtrem ordinem & ſplendida militiæ ſtipendia P. Calii beneficio pervenerat.* Item Suetonius Tiberii capite XII. clare: *Venit in ſuſpicionem, per quoſdam beneficii ſui centuriones.* Noſter adæque lib. I. ſupra. *Primores militum, per beneficia Nymphidii, ut ſuſpectos.* Hi tales, Beneficiarii dicti. Cæſar de Bello civili libro II. *Petrejus cum prætoria cohorte, barbariſque equitibus paucis, Beneficiariis ſuis.* Paſſim in lapidibus: BF. COS. & BF. PR. PR. id eſt, *Beneficiarius Conſulis. Beneficiarius prætoris. Beneficiarius præfecti prætorio,* aut *Proprætoris.* Vegetius reſtringere nomen videtur: *Beneficiarii,* inquit libro II. cap. VII. *ab eo appellati, quod beneficio Tribunorum promoverentur.* Et ad ejus mentem in lapidibus lego iſta. In Piceno: BENEFICIARIVS. TRIBVNI. DEINDE. OPTIO. IN. CENTVRIA. Romæ: CORNELIO. MARCIANO. MILITI. COHORT. XII. VRB. BENEF. TRIBVN. Abiiſſe in aliud officii nomen videtur, ex Tertulliano de Fuga: *In matricibus Beneficiariorum & Curioſorum inter tabernarios, & lanios, & alea-*

[1] Pravo certamine, legatorum jus adolevit, diutur-
nitate officii, vel quia minoribus major æmulandi
cura: proconſulum ſplendidiſſimus quiſque, ſecu-
ritati magis quam potentiæ conſulebant. Sed tum 49
legionem in Africa regebat [2] Valerius Feſtus, ſum-
ptuoſæ adoleſcentiæ, [3] neque modica cupiens, ſed
affinitate Vitellii anxius. Is crebris ſermonibus,
[4] tentaveritne Piſonem ad res novas, an tentanti re-
ſtiterit, incertum; quoniam ſecreto eorum nemo
affuit, & occiſo Piſone plerique ad gratiam inter-
fectoris inclinavere. Nec ambigitur, provinciam &
militem, alienato erga Veſpaſianum animo fuiſſe,
& quidam è Vitellianis urbe profugi, oſtentabant
Piſoni *nutantes Gallias, paratam Germaniam, pericula
ipſius*, [5] *& in pace ſuſpecta tutius bellum.* Inter quæ
Claudius Sagitta, [6] præfectus alæ Petrinæ, proſpera
na-

aleones, & lenones, Chriſtiani quoque veſtigales continentur. Lipſius.

Æquatus inter duos beneficiorum numerus.] Guidus Pancirolus in Notitia imp. Orient. c. 9. & Occid. c. 47. affirmat legendum, *beneficiariorum.* Tamen nihil mutavi, cum idem ſenſus in utraque voce ſit. *Pichena.*

1 *Pravo certamine legatorum.*] Diſtinguendum cenſeo: *& mixtis utriuſque mandatis diſcordia quæſita, auctaque pravo certamine. Legatorum jus adolevit diuturnitate officii.* Hoc enim ait: dum imperant iiſdem uterque ſuo jure, ſæpe contraria, diſcordia exorta eſt, & ea *pravo certamine*, dum neuter alteri concedere ſuſtinet, *aucta.* Sed legatorum poteſtas prævaluit, quia complures per annos eam curam habebant, proconſules quotannis mutabantur, &c. *Gronovius.*

2 *Valerius Feſtus.*] Plinius lib. III. epiſtola VII. *Nuper L. Piſo, pater illius, qui à Valerio Feſto per ſummum facinus in Africa occiſus eſt.* Lipſius.

3 *Neque modica cupiens, ſed affinitate Vitellii anxius.*] Codex Matthiæ Corvini, *neque modica cupido ſi affinitate Vitellii anxius. Is cr.* Forte ſcribendum: *Neque modice cupidus, affinitate Vitellii anxius is, crebris* &c. Rhenanus. Interpungendus & ſcribendus ita locus hic eſt: *neque immodica cupiens; ſed affinitate Vitellii anxius is, crebris ſermonibus tentaritne*, &c. Vertranius. Non male etiam Rom. edit. *& adfinitate*; ut & hoc inter cauſas fuerit, cur citius tranſiret ad res novas. *Gruterus.*

4 *Tentaritne Piſonem.*] Flor. ac Ven. *tentaveritne.* Pichena.

5 *Et pace ſuſpecta tutius bellum.*] Sic Faernus legebat, deleta, *in*, præpoſitione. *Urſinus.* Muretus *in* tollit. Ego poſſim etiam hic ferre. *Acidalius.* Omnino emendandum, *& pace ſuſpecta.* Sic & ſupra habemus pacem miſeram bene vel bello mutari. *Grotius.*

6 *Præfectus alæ Petrinæ.*] In Notitia Imperii. *Præfectus alæ Petrianæ* legitur in Britannia *per Lineam Valli.*
Vbi

navigatione prævenit Papirium centurionem, à Muciano miſſum: aſſeveravitque *mandata interficiendi Piſonis, centurioni data.* [1] *Cecidiſſe Galerianum, conſobrinum ejus generumque. Vnam in audacia ſpem ſalutis. Sed duo itinera audendi, ſeu mallet ſtatim arma, ſeu petita navibus Gallia, ducem ſe Vitellianis exercitibus oſtenderet.* Nihil ad ea moto Piſone, [2] centurio à Muciano miſſus, ut portum Carthaginis attigit, magna voce, [3] læta Piſoni omnia, tamquam principi continuare; obvios & ſubitæ rei miraculo attonitos, ut eadem adſtreperent, hortari. vulgus credulum, ruere in forum, *præſentiam Piſonis* expoſcere. Gaudio clamoribuſque cuncta miſcebant, [4] indiligentia veri, & adulandi libidine. Piſo indicio Sagittæ, vel inſita modeſtia, non in publicum egreſſus eſt, neque ſe ſtudiis vulgi permiſit. Centurionemque percunctatus, poſtquam [5] *quæſitum ſibi crimen cædemque* comperit: *animadverti in eum* juſſit, haud perinde ſpe vitæ, quam ira in percuſſorem, quod idem ex interfectoribus Clodii Macri, cruentas legati ſanguine manus, ad cædem proconſulis retuliſſet. Anxio deinde edicto Carthaginenſibus increpitis, ne ſolito quidem munia uſurpabat, clauſus intra domum, ne qua motus novi cauſſa vel forte oriretur.

50 Sed ubi Feſto conſternatio vulgi, centurionis ſup-

Vbi Linea Valli, non aliud eſt quam tractus ille ad Vallum à Severo aliiſque exſtructum. *Lipſius.*

1 *Cecidiſſe Galerianum.*] In cod. Matthiæ Corvini legitur, *ceſſiſſe.* Scripſerim, *caſos eſſe Galer.* Rhenanus.

2 *Centurio à Muciano miſſus.*] Particulam *à* ſubmovimus. *Idem.*

3 *Læta Piſoni omnia.*] Lego *omina.* quod miror tot locis, nondum etiam hic, emendatum. *Acidalius.*

4 *Indulgentia viri & adulandi libidine.*] Fœdus lapſus eſt in duobus iſtis vocabulis, *indulgentia viri.* Caſtigavimus, *indiligentia veri*, hoc eſt, quod forent indiligentes in perſcrutanda veritate rei. *Rhenanus.*

5 *Quæſitum ſibi crimen cædemque comperit.*] Senſus eſt, centurionem lætas illas voces vulgaviſſe, ad tentandum Piſonis animum: ut ſi alacrem vidiſſet, patrumque ad capeſſendum imperium, conſcientiam criminis in eo magis argueret, & ſic juſtius ac majori ludibrio illum occideret; Piſonem autem, cognito centurionis dolo, juſ-

tiſſe

ſupplicium, veraque & falſa, more famæ, in majus innotuere, equites in necem Piſonis mittit. Illi raptim vecti, obſcuro adhuc cœptæ lucis, domum proconſulis irrumpunt, diſtrictis gladiis, & magna pars Piſonis ignari: quod Pœnos auxiliares, Mauroſque in eam cædem delegerat. haud procul cubiculo, obvium forte ſervum, *quis nam, & ubi eſſet Piſo?* interrogavere. Servus egregio mendacio, *ſe Piſonem eſſe* reſpondit: ac ſtatim obtruncatur. nec multo poſt, Piſo interficitur. Namque aderat, qui noſceret, Bebius Maſſa è procuratoribus Africæ: jam tunc optimo cuique exitioſus, & in cauſſas malorum, [1] quæ mox tulimus, ſæpius rediturus. Feſtus Adrumeto, ubi ſpeculabundus ſubſtiterat, ad legionem tendit præfectumque caſtrorum Cetronium Piſanum vinciri juſſit, proprias ob ſimultates: ſed *Piſonis ſatellitem* vocabat, militeſque & centuriones quoſdam [2] puniit, alios præmiis affecit: neutrum ex merito, ſed ut oppreſſiſſe bellum crederetur. [3] Mox Ophenſium, Leptitanorumque diſcordias componit, quæ raptu frugum & pecorum inter agreſtes, modicis principiis, jam per arma atque acies exercebantur. Nam populus Ophenſis multitudine inferior, Garamantas exciverat, gentem indomitam, & inter accolas latrociniis

fiſſe in eum animadverti. *Pichena.*

1 *Quæ mox tulimus.*] Tempore Domitiani. Tac. in vita Agric. Plinius in epiſtolis. *Savillius*

2 *Punit.*] Nos, *puniit.* Rhenanus.

3 *Mox Ophenſium.*] Rodolphus voluit, *Ruſpenſium:* ſed à conjectura. Ophenſium quidem non alibi mentio in hoc tractu: & putamus rectiſſime emendatum iri, *Oeenſium.* ſtatimque, *populus Oeenſis.* Rem tetigi. Te advoco C. Plini, in meam fidem & Taciti lucem: Scribis libro v. cap. v. hiſipſis verbis: *Ad Garamantas iter inexplicabile adhuc fuit. Proximo bello quod cum Oeenſibus Romani geſſere, initiis Veſpaſiani Imperatoris, compendium via quatridui deprehenſum eſt.* Quod illud bellum ſub initia Veſpaſiani, niſi iſtud? Itaque Plinio quoque prælucent clare hæc Corneliana. Tempus, ſitus nomen, omnia conveniunt: & eſt hoc illudipſum celebre opidum, unde Pudentilla Apuleii, ut ipſe Apologia commemorat, Scripſit & Orationem, *Pro ſtatua ſibi Oea locanda.* Lipſius.

1 Ve-

ciniis ſecundam. [1] Vnde arta Leptitanis res, lateque
vaſtatis agris, intra mœnia trepidabant. donec in-
terventu cohortium alarumque, fuſi Garamantes,
& recepta omnis præda, niſi quam vagi per inacceſſa
51 mapalium, ulterioribus vendiderant. At Veſpaſiano
poſt Cremonenſem pugnam, & proſperos undique
nuntios, *cecidiſſe Vitellium*, multi cujuſque ordinis
pari audacia fortunaque hibernum [2] mare aggreſſi
nuntiavere. Aderant legati regis Vologeſi, [3] *qua-
draginta Parthorum equitum millia* offerentes, magni-
ficum lætumque tantis ſociorum auxiliis ambiri, ne-
que indigere. Gratiæ Vologeſo actæ, mandatum-
que *ut legatos ad ſenatum mitteret, & pacem eſſe ſciret.*
Veſpaſianus in Italiam, reſque urbis intentus adver-
ſam de Domitiano famam accipit: *tamquam terminos
ætatis, & conceſſa filio egrederetur.* Igitur validiſſimam
exercitus partem Tito tradit, ad reliqua Iudaici belli
52 perpetranda. Titum, [4] antequam digrederetur, mul-
to apud patrem ſermone oraſſe dicebatur, *ne crimi-
nantium nuntiis temere accenderetur: integrumque ſe ac
placabilem filio præſtaret. Non legiones, non claſſes, per-
inde firma imperii munimenta, quam numerum libero-
rum. Nam amicos tempore, fortuna, cupidinibus ali-
quando, aut erroribus, imminui, transferri, deſinere:
ſuum cuique ſanguinem indiſcretum, ſed maxime prin-
cipi-*

1 *Vnde arta Leptitanis res.*] Scripſerim, *unde arte L. res.* Res enim quando hoc ſignificatu ponitur, plurali numero ſemper, ni fallor, utimur. Eadem phraſis ſupra H. 3, 69. *ni ſubveniretur, artas res nuntiaret.* Freinshemius.

2 *Mare aggreſſi.*] Alias, *ingreſſi.* Ferrettus.

3 *Quadraginta Parthorum.*] Nec nimis pro illo rege, & militia totius gentis equeſtri. Idem numerus in Suetonio, cap. VI. *Vologeſum promiſiſſe XL. millia ſagittariorum.* Non pugnat. nempe equites illi Sagittarii, ut ſolent, & Hippotoxotæ. Quidam tamen libri in Suetonio xv. m. nec audio. *Lipſius.*

Quadraginta millia equitum Parthorum.] *40 millia ſagittariorum*, ait Sueton. Veſp. 6. eadem cum Tacito ſententia, Parthi enim erant *ἱπποτοξόται*, id eſt, *ex equis militabant arcu.* Savillius.

4 *Antequam digrederetur.*] A patre Alexandria, quem eo uſque ſecutus erat, inde digreſſus Cæſaream, quod iter ſpeciatim deſcribit Ioſephus

cipibus: quorum proſperis & aliis fruantur, adverſa adjunctiſſimos pertineant. ne fratribus quidem manſuram concordiam, [1] *ni pater exemplum præbuiſſet.* Veſpaſianus haud æque Domitiano mitigatus, quam Titi pietate gaudens, [2] *bono eſſe animo* jubet, *belloque & armis rempublicam attollere: ſibi pacem domumque curæ fore.* Tum celerrimas navium frumento onuſtas, ſævo adhuc mari committit. Quippe tanto diſcrimine urbs nutabat, ut decem haud amplius dierum frumentum in horreis fuerit, cum à Veſpaſiano commeatus ſubvenere. [3] Curam reſtituendi Capitolii

in

phus ſub finem 4. libri *περὶ ἁλώσ.* Savillius.

1 *Ni pater exemplum.*] In cod. Matthiæ Corvini, *ni parens e.* Rhenanus. Flor. *ni parens* &c. *Pichena.*

2 *Bono eſſe animo jubet.*] Verbum *jubet* non eſt in cod. Manuſcr. Verum illic legitur *attollere*, quemadmodum & nos ſcripſimus. *Rhenanus.*

3 *Curam reſtituendi Capitolii confert.*] Confert in illum jam dictum. Sed adfuit igitur Veſpaſianus, an abfuit? Adfuiſſe Suetonius fortiter dicit, cap. VIII. *Ipſe reſtitutionem Capitolii aggreſſus, ruderibus purgandis manus admovit PRIMVS, ac ſuo collo quædam extulit.* Simile & in Dionis compendio legas. At Taciti verba & narratio alioſum eunt, & omnia ſunt, ut Veſpaſiano abſente. Si præſens, cur in alium transfert? cur nec nominatur quidem? cur cetera omnia, quæ temporum ſerie narrantur, illo abſente geſta? Ego nihil niſi pugnam manifeſtam hic video, & libens audiam (paci amicus ſum) conciliantem. *Lipſius.*

Curam reſtituendi Capitolii.] Plerique ſcriptores ſtant hic contra Tacitum. Sane puto Veſpaſianum fundando Capitolio adfuiſſe. Sueton. Veſp. 8. Xiphilin. τὸ νεὼν τὸ ἐν Καπιτωλίῳ εὐθὺς οἰκοδομεῖν ἤρξατο, αὐτός τε τὸν χοῦν πρῶτος ἐξεφόρησε, i. *protinus animum adjecit ad ſtruendum in Capitolio templum, primuſque rudera afferre cœpit.* Tamen apud Tacitum præcipuæ dignitatis in hoc negotio præſens, Helvidius Priſcus eſt, prætor urbanus, ſummo, ſi Conſules abfuiſſent, loco. Equidem ſepoſita Taciti auctoritate, contra quem ne viginti quidem iſtius generis ſcriptores præponderent, non video quomodo Veſpaſianus Romam intraſſe potuerit ante vigeſimum primum Iunii. Alexandriæ enim aliquot menſes egit, inquit Tacitus, *certa maris opperiens.* A decimo autem Novembris uſque ad decimum Martii, ait Vegetius 4, 39. *maria clauduntur*; à decimo Martii ad decimum quintum Maii *periculoſe maria tentantur*, neque facile ſe quiſquam iis committebat niſi mercator; ut ante aut circa dimidium Maii Alexandria ſolviſſe non videatur. Zonaras vult longe diutius propoſito in Ægypto ſubſtitiſſe, quod ſperaret expugnatum interim iri Hieroſolyma ante diſceſſum, ut tum quoque profecturus Romam Titum haberet comitem. Præterea, Veſpaſiani iter eo inſtitutum, fuit tardum & plerumque terreſtre, magnis negotiis occupatum, ut Ioſephus *ἁλώσ.* 7. c. 5. & 10. Suetonius & alii teſtantur. Ut, omnibus penſitatis, Romam ingredi non potuerit, niſi declivi jam æſtate, & intereſſe non potuerit Capitolii fundationi. *Savillius.*

[1] in L. Veſtinum confert, equeſtris ordinis virum, ſed auctoritate famaque inter proceres. Ab eo contracti haruſpices, monuere, *ut reliquiæ prioris delubri in paludes aveherentur, templum iiſdem veſtigiis ſiſteretur. nolle deos mutari veterem formam.* Vndecimo Kal. Iulias, ſerena luce, ſpatium omne quod templo dicabatur, evinctum vittis coroniſque. [2] Ingreſſi milites, quibus

1 *L. Veſtinum equeſtris ordinis.*] Eſt ne ille, de quo Oratione pro Gallis Claudius Cæſar? *Ex qua Colonia* (Viennenſi) *inter paucos equeſtris ordinis ornamentum L. Veſtinum familiariſſime diligo.* Ego puto. idque paullo certius, quam eumdem Martiali intelligi, lib. IV. Epigr. XXIX.

Cum gravis extremas Veſtinus duceret horas,
Et jam per Stygias eſſet iturus aquas:
Vltima volventes oravit penſa ſorores,
Vt traherent parva ſtamina pulla mora.
Tum largas partitus opes, à luce receſſit:
Seque mori poſt hæc credidit illis ſenem.

Nam hic fuerit potius filius ejus: qui videtur è clauſula juvenis obiiſſe. *Lipſius.*

In L. Veſtinum.] Hic eſt à Claudio in Lugdunenſi tabula memoratus, ex colonia Viennenſi, equeſtris ordinis ornamentum, ab illo familiariſſime dilectus. *Vertranius.*

2 *Quibus fauſta nomina.*] Non, *omina*, ut vulgo. Vaticanus ita jubet, & mos religionis priſcæ. quibus magnæ curæ ut in his talibus initiis homines præeſſent aut intereſſent bono nomine. id eſt: è quorum nominibus captari velut augurium aliquod poſſet proſperitatis & diuturnitatis. Talia ſunt, Salvius, Longinus, Statorius, &c. Mala contra, è quibus triſte aliquod, infirmum, breve. ut Curtius, Minucius, Furius, Hoſtilius, Cicero de divinat. *Cum Imperator exercitum, Cenſor populum luſtraret, bonis nominibus, qui hoſtias ducerent, eligebantur: quod idem in delectu Conſules obſervant, ut primus miles fiat bono nomine.* Plinius: *Publicis luſtris etiam nomina victimas ducentium proſpera eligimus.* Tale vaticinium lenonis illius Plautini, in Lucride:

Nomen atque omen quantivis eſt pretii,
Mihi quoque Lucridem confido fore te.

Adi & Feſtum in Lacus Lucrinus. *Lipſius.*

Ingreſſi milites, quibus.] Non hæc à ſuperioribus puncto divellenda fuerant. Tu junge: *evinctum vittis coroniſque ingreſſi milites* &c. Continua enim oratio inde ab illis, *Vndecimo Kal. Iul.* ad verbum *perluere* decurrit, in eoque comprehenſio & ſenſus ipſe ſiſtitur. *Acidalius.*

Quibus fauſta nomina.] Cic. de divin. *Cum Imperator exercitum, Cenſor populum luſtraret, bonis nominibus, qui hoſtias ducerent, eligebantur: quod idem in delectu Conſules obſervant, ut primus miles fiat bono nomine.* Savillius. Ita jam pridem Faernus emendavit, adductus Cic. loco ex lib. I. de Divin. & Plin. 28, 2. In quo eſt: *Cur publicis luſtris etiam nomina victimarum ducentium proſpera legimus.* Vrſinus. Congruit Flor. cum Vat. in voce, *nomina*. Male vulgati, *omina*. Vide Lipſium. *Pichena.* Si idem eſt ad hanc rem *omen* quod *nomen* cur emendamus? Idem autem eſſe docent ea, quæ vir doctiſſ. è Plauti tranſcripſit Perſa Virgini *Lucridi nomen in patria fuit.* TO. *nomen atque omen quantivis eſt pretii.* Quibus enim

bus fauſta nomina, [1] felicibus ramis. dein virgines Veſtales, cum pueris puelliſque patrimis, matrimiſque, [2] aqua rivis & fontibus amnibuſque hauſta, perluere. Tum Helvidius Priſcus prætor, præeunte [3] Plauto Æliano pontifice, [4] luſtrata ſuovetaurilibus area,

enim eſt nomen fauſtum, iiſdem etiam omen eſſe fauſtum dici poteſt. Plaut. Pſeud. *euge jam* χαῖρε, οἰωνὸν *volo* i. *ſalve, omen.* Salinerius.

1 *Felicibus ramis.*] Id eſt, è felici arbore (dis grata, interpretatur Macrobius) decerptus. Ammianus in religione ſimili, libro XXIX. *Linteis quidam indumentis amictus, tortulo capite circumflexo, verbenas felicis arboris geſtans.* Huic uſui maxime Laurus. Livius lib. XL. *Omnes coronati & lauream in manu tenentes ſupplicaverunt.* Suidas: Αἴσακος. ὁ κλάδος τῆς δάφνης, ὃν κατέχοντες ὕμνουν τοὺς θεούς: *Aiſacus. ramus lauri, quem manu tenentes deos celebrabant.* Lipſius.

2 *Aqua perluere.*] Solenni & uſitata luſtratione, publice privatimque recepta. Tertullianus de Baptiſmo: *Ceterum villas, domos, templa, totaſque urbes aſpergine circumlata aquæ expiant paſſim.* Huic rei & περιῤῥαντήρια vaſa in templis, aqua luſtrali plena, qua ſacerdotes aut æditui intrantes aſpergerent, aut etiam ipſi ſeſe. Sozomenus: Θαλλούς τινας διαβρόχους κατέχων ὁ ἱερεὺς, νόμῳ ἑλληνικῷ περιέῤῥαινε τοὺς εἰσιόντας: *Ramos quoſdam madidatos ſacerdos tenens, aſpergebat ritu Græcorum ſive Gentilium, intrantes.* Ovidius:

Vdaque rorales laurea miſit aquas.

Inſignem ad hanc ablutionem locum abluo, Aſconii In Divinationem: *Alii delubra dicunt ea templa, in quibus ſunt labra corporum abluendorum mortuorum, ut Dodonai Iovis aut Apollinis Delphici, in quorum delubris lebetes tripodeſque viſuntur.* Fallor, aut τὸ *mortuorum*, ab inepto gloſſographo eſt: nec aliunde Delubra derivari vult, quam ab iſta in templorum vaſis aqua ad deluendum. *Idem.*

A quatrimus & fontibus omnibuſque hauſta pluere.] Dii boni quam eſt hæc clauſula prodigioſis mendis oblita, reſtituimus, *Aqua, rivis & fontibus amnibuſque hauſta, perluere.* Rhenanus: In vv. cc. eſt *aqua trinis à fontibus, amnibuſque hauſta.* Quæ lectio non diſpliceret, ſi aliquo antiquitatis teſtimonio confirmaretur. Ant. Auguſtinus legebat: *Aqua è rivis, & fontibus amnibuſque hauſta perpluere.* &c. *Vrſinus.*

3 *Plauto Eliano.*] Vatic. Barbare vulgo, *Elsatius.* Lipſius.

Plautio Æliano.] Ita legendum ex vv. cc. *Vrſinus.*

4 *Luſtrata bove tauriſque.*] Vera dictio, *Suovetaurilibus.* Præit Vatic. in quo, *bovetaurilibus?* & Covarruviæ, qui, *bovetauribus.* Scilicet priſci in luſtrationibus aut piamentis hoc ſacrificii genus adhibebant, ſolenni ritu. Livius libro IX. *Tale potiri hoſtem fas non eſt: ſi potiatur, Marti Suovetaurilibus piaculum fieri.* Tacitus V. Annal. *Sacrificantibus, cum hic more Romano Suovetaurilia daret, ille equum placando amni.* Cato de re Ruſtic. *Cum Divis volentibus, quodque bene eveniat, mando tibi Mani, uti illace Suovetaurilia, fundum, agrum, terramque meam, quota ex parte circumferenda cenſeas, uti cures luſtrare.* Quæ victimæ in hoc ſacro, etſi vox indicat, clare etiam Varro libro II. De re Ruſt. *Populus Romanus cum luſtratur Suovetaurilibus, circumaguntur verres, aries, taurus.* Et Quinctilianus: *Nam Suovetaurilia jam perſuaſum eſt eſſe ex ſue, ove, & tauro.* Solitaurilia hæc etiam dicta, docebit te Feſtus. nec abeunt à Græcorum veteri ſacro, quod illi τριττὺν dicebant. de quo Euſtathius, aliique. *Lipſius.*

area, & [1] ſuper ceſpitem redditis extis, *Iovem, Iunonem, Minervam, præſideſque imperii deos* precatus *uti cœpta proſperarent, ſedeſque ſuas pietate hominum inchoatas, divina ope attollerent*; vittas [2] quis ligatus lapis innexique funes erant, contigit. Simul ceteri magiſtratus, & ſacerdotes, & ſenatus, & eques, & magna pars populi, ſtudio lætitiaque connixi, ſaxum ingens traxere: paſſimque injectæ fundamentis argenti aurique ſtipes, & metallorum primitiæ nullis fornacibus victæ, ſed ut gignuntur. Prædixere haruſpices, ne temeraretur opus ſaxo aurove in aliud deſtinato. Altitudo ædibus adjecta. Id ſolum religio annuere. & prioris templi magnificentiæ defuiſſe creditum, quo
54 tanta vis hominum retinenda erat. Audita interim per Gallias Germaniaſque mors Vitellii duplicaverat bellum. Nam Civilis omiſſa diſſimulatione, in populum Romanum ruere. Vitellianæ legiones [3] vel externum ſervitium quam imperatorem Veſpaſianum malle. Galli ſuſtulerant animos, eandem ubique exercituum noſtrorum fortunam rati: vulgato rumore, *à Sarmatis Daciſque Mœſica ac Pannonica hiberna circumſideri*: paria de Britannia ſingebantur. Sed nihil æque, quam incendium Capitolii, ut finem imperii adeſſe crederent, impulerat. *Captam olim à Gallis urbem; ſed integra Iovis ſede, manſiſſe imperium. Fatali nunc igne, ſignum cæleſtis iræ*

Luſtrata Suovetaurilius area.] Ita ſcribendum: ut jam pridem emendavimus ex vv. cc. & ipſa antiqui ritus notitia. *Viſinus.* Vulgo, *bove tauriſque.* Emendavit Lipſius. & Florent. annuit; qui habet, *bovetaurilibus.* Pichena. Non animadvertit vir ſolertiſſimus, nimio corrigendi pruritu corruptus Capitolino Iovi vaccam ſimul & taurum auratis cornibus immolari ſolere. Serv. 9. Æneid. quod vulgatam Taciti probat lectionem, quæ commutata priſcæ religionis ritum penitus exſuit. *Gutherius.* Abſtine contumeliam. Recte Lipſius. non enim de ſacrificio Iovi uni faciendo agitur, ſed de area luſtranda. Cur autem *tauris* potius diceret quam *tauro* Tacitus? *Gronovius.*

1 *Secundum ceſpitem.*] Nos, *ſuper ceſpitem.* Rhenanus.

2 *Quibus ligatus lapis.*] Florén. *quis lig. l.* Pichena.

3 *Vel externum ſervitium.*] Reſtitui ex Flor. ac Ven. particulam, *vel*, quæ vim ſententiæ addit. *Pichena.*

1 *Pri-*

iræ datum & poſſeſſionem rerum humanarum Tranſalpinis gentibus portendi ſuperſtitione vana Druidæ canebant. Inceſſeratque fama [1] primores Galliarum ab Othone adverſus Vitellium miſſos, antequam digrederentur, pepigiſſe, *ne deeſſent libertati, ſi populum Romanum continua bellorum civilium ſeries* [2] *& interna mala fregiſſent.* Ante Flacci Hordeonii cæ- 55
dem, nihil prorupit, quo conjuratio intelligeretur. Interfecto Hordeonio, commeavere nuntii inter Civilem Claſſicumque nobilitate [3] opibuſque ante alios. regium illi genus, & pace belloque clara origo. Ipſe, è majoribus ſuis, [4] hoſtis populi Rom. quam ſocius jactabat. Miſcuere ſeſe Iulius Tutor, & Iulius Sabinus; [5] hic Trevir, hic Lingon. Tutor, ripæ Rheni à Vitellio præfectus: Sabinus, ſuper inſitam vanitatem, falſæ ſtirpis gloria incendebatur, *proaviam ſuam divo Iulio per Gallias*

1 *Primores Galliarum.*] Hæreo, qui iſti, quando & unde ab Othone adverſus Vitellium miſſi; niſi intelligat *Rom. Senatores*, quorum multi origine Galli, in comitatum adſciti ab Othone adverſus Vitellium. Sed iſtius ordinis homines, niſi me fallit conjectura, adeo novis inceptandis ſtudere non ſolent. *Savilius.*

2 *Et in interna mala fregiſſent.*] Præpoſitionem *in* eraſimus. *Rhenanus.*

3 *Anteibat alios.*] Brevius & verius Vatic. & Coverruviæ, *ante alios.* Sic libro v. Hiſtor. *Templum in modum arcis, propriique muri labore & opere ante alios.* Lib. I. Annal. *Cn. Lentulus ante alios ætate & gloria belli.* Lipſius.

Opibuſque ante alios.] Plerique vet. libri hanc lectionem affirmant, ut teſtatur Lipſius, & conſonat Flor. ideo vulgatæ, *anteibat alios*, præpoſui. *Pichena.*

4 *Hoſtis populi Romani, quam ſocius jactabat.*] Sic reſtitui. Tranſmarinum & elegans dicendi genus eſt, *Iactat eſſe ſocius*: quot plebs dixerit, Iactat ſe ſocium eſſe. Homerus:

Ἕκτωρ δὲ Διὸς εὔχετ' ἐριγδούπου παῖς εἶν.

& crebro Græci: quos ſæpe & vulgo imitati Latini, ſed locis hodie fere corruptis Plautus Aſinaria:

Argenti viginti minæ me modo ad mortem appulerunt,
Quas hodie adoleſcens Diabolus ipſi daturus dixit.

Ita enim conſenſu manuſcripti. ſicut & illo Bacchidibus:

Eia, nunc eſſe ego opinor Hercules, tu autem Linus.

Apulejum eo exemplo ſcripſiſſe cenſeam libro VII. *Summos illi promitterent honores habituri mihi.* nec mutem. Virgilius:

——— *ſenſit medios delapſus in hoſtes.*

Lipſius.

5 *Hic Trevir, hic Lingon.*] Forte, *ille Lingon.* Rhenanus. Sententia exigit: *Ille Trevir, hic Lingon.* Pichena.

lias bellanti, corpore atque adulterio placuiſſe. Hi ſecretis ſermonibus, [1] animos ceterorum ſcrutari. ubi, quos idoneos rebantur, conſcientia obſtrinxere, in colonia Agrippinenſi, in domum privatam conveniunt. nam publice, civitas talibus inceptis abhorrebat. Attamen interfuere, quidam Vbiorum, [2] Tungrorumque. Sed plurima vis penes Treveros, ac Lingonas. Nec tulere moras conſultandi. certatim proclamant, [3] *furere diſcordiis populum Rom. caſas legiones, vaſtatam Italiam,* [4] *capi cum maxime urbem, omnes exercitus ſuis quemque* [5] *bellis diſtineri. ſi Alpes præſidiis firmentur; coalita libertate, diſpectu-ras Gallias, quem virium ſuarum terminum velint.*

56 Hæc dicta pariter, probataque. [6] de reliquiis Vitelliani exercitus dubitavere. Plerique *interficiendos* cenſebant, *turbidos, infidos, ſanguine ducum pollutos.* Vicit ratio parcendi: *ne ſublata ſpe veniæ, pertinacia accenderentur. Alliciendos potius in ſocietatem. legatis tantum legionum interfectis, ceterum vulgus conſcientia ſcelerum, & ſpe impunitatis facile acceſſurum.* Ea primi concilii forma. miſſique per Gallias concitores belli. Simulatum ipſis obſequium, quo incautiorem Voculam opprimerent. Nec defuere qui Voculæ nuntiarent. Sed vires ad coërcendum deerant, infrequentibus [7] infidiſque legionibus. Inter ambiguos milites, & occultos hoſtes, optimum è præſentibus ratus, mutua diſſimulatione, & iiſdem, quibus petebatur, artibus graſſari; in coloniam Agrippi-

1 *Animos ceterorum ſcrutari. Vbi quos.*] Fortaſſe melius corrigas ac diſtinguas, *ſcrutati; ubi quos.* idem.

2 *Turingrorumque.*]Caſtigavi, *Tungrorumque.* Rhenanus.

3 *Furere diſcordiis pop. R.*] Ioſeph. ἁλώσ. lib. 7. c. 2. *Savillius.*

4 *Capi tum maxime.*] Emendavi, *capi cummaxime.* Rhenanus.

5 *Bellis deſtineri.*] Nos, *diſtineri.* Idem.

6 *De reliquiis Vitelliani exercitus.*] In cod. manuſcr. legitur, *reliquis.* ſubaud. militib. *Idem.*

7 *Infidiſque legionibus.*] Non eſt in codice Budenſi, ſicut nec ablativus *artibus*, paulo poſt. *Idem.*

1 Ex-

pinenſem deſcendit. Illuc Claudius Labeo, quem
captum & [1] extra conventum amandatum in Friſios
diximus, corruptis cuſtodibus perfugit. pollicituſ-
que, *ſi præſidium daretur, iturum in Batavos, & po-
tiorem civitatis partem ad ſocietatem Romanam retra-
cturum:* accepta peditum equitumque modica ma-
nu, nihil apud Batavos auſus, quoſdam Nerviorum
Bethaſiorumque in arma traxit. [2] Et furtim magis,
quam bello, Caninefates Marſacoſque incurſabat.
Vocula Gallorum fraude illectus, ad hoſtem conten-
dit. Nec procul Veteribus abèrat; cum Claſſicus 57
ac Tutor per ſpeciem explorandi prægreſſi, [3] cum
ducibus Germanorum pacta firmavere. Tumque
primum diſcreti à legionibus, proprio vallo caſtra
ſua circumdant, obteſtante Vocula, [4] *Non adeo tur-
batam civilibus armis rem Romanam, ut Treveris etiam
Lin-*

1 *Extra conventum.*] Accipio, conventum Socialem ejectum ab iis omnibus, qui arma in Romanos junxiſſent. Si tamen pura eſt lectio, nam libri quidam, *commentum* habent, Florentinus *cõmtum*. Nihil melius elicio. *Lipſius.*

Extra conventum amandatum in Friſios.] Dixit ſupra eod. lib. Sed *conventus* ille mihi ſuſpectus. nam cum juſſu Civilis in Friſios avectus eſt Claudius, ipſi erant in campo, & in acie. quid ergo proprie dictum de conventu? neque Flor. eam vocem agnoſcit qui habet, *corũ tum.* Venetus *commentum.* An *Extra conventum*, ſignificat, privato, & clandeſtino ducum conſilio, abſque multitudinis frequentia & conventu, nulloque judicio amotum Labeonem? Idem fere Cic. pro Deiot. *dico intra domeſticos parietes: extra conventum, eam frequentiam, in qua Oratorum ſtudia niti ſolent.* An potius longe à cœtu militari, ubi periculum erat, ne diſcordiæ ſemina Labeo præberet? *Pichena.* Lectio jam recepta omnium ineptiſſima. Quomodo enim *extra conventum amandatus*, qui ejus pars vix fuit. Id ea, quæ ſupra dicuntur, ſatis oſtendunt. At vet. cod. habent *commentum.* Emendem: *extra continentem amandatum in Friſios.* Tum enim jubente Civili in Friſios amandatus eſt Labeo, ipſe non in inſula Batovorum ſed in expeditione & campo fuit. Id ſuperiora liquido oſtendunt. *Boxhornius.* Recte ſe habet vulgata. Vide, ſi libet, 3. obſerv. 22. *Gronovius.*

2 *Et furtim magis, quam bello Caninefates, Marſacoſque incurſabat.*] Muretus, *Marſaticoſque.* Forſan & legendum, *furto.* Acidalius.

3 *Cum ducibus Germanorum.*] Faërnus legebat, *Trevirorum.* Vrſinus.

4 *Non adeo turbatam.*] Similem & è Romano pectore vocem, emiſit ille Stillico apud Claudianum, De bello Getico:

Non ita Romanum Fati violentia nomen
Obruit, ut veſtros nequeat punire tumultus.

Lipſius.

Lingonibuſque deſpectui ſit. Supereſſe fidas provincias, victores exercitus, fortunam imperii, & ultores deos. [1] *Sic olim, Sacrovirum & Æduos; nuper, Vindicem Galliaſque ſingulis prœliis concidiſſe.* [2] *Eadem rurſus numina,* [3] *eadem fata, ruptores fœderum exſpectarent. Melius divo Iulio, divoque Auguſto notos eorum animos.* [4] *Galbam, & infracta tributa, hoſtiles ſpiritus induiſſe. Nunc hoſtes, quia molle ſervitium: cum ſpoliati exutique fuerint, amicos fore.* Hæc ferociter locutus, poſtquam peritare in perfidia Claſſicum Tutoremque videt: verſo itinere, Noveſium concedit. Galli duum millium ſpatio diſtantibus campis, conſedere. Illuc commeantium centurionum militumque emebantur animi: ut (flagitium incognitum) Romanus exercitus in externa verba jurarent, pignuſque tanti ſceleris, nece aut vinculis legatorum daretur. Vocula, quamquam plerique fugam ſuadebant, audendum ratus, vocata concione, in
58 hunc modum diſſeruit. *Nunquam apud vos verba feci, aut pro vobis ſolicitior, aut pro me ſecurior. Nam mihi exitium parari, libens audio: mortemque* [5] *in tot malis hoſtium ut finem miſeriarum exſpecto. Veſtri me pudet miſeretque, adverſus quos non prœlium & acies paran-*

1 *Sic olim Sacrovirum & Æduos.*] Quarto Tiberii anno. Tac. 3. Ann. *Savilius.*

2 *Eadem rurſus omnia.*] Caſtig. *eadem rurſus numina.* Rhenanus.

3 *Eadem fata, ruptores fœderum exſpectarent.*] Malo, *exſpectate*, eadem ſententia, ſed meliori phraſi. Qui *exſpectandi* verbum in hoc uſu non noverant, mutarunt. Dele etiam comma poſt *fata*. Acidalius.

4 *Galbam.*] Splendidum Taciti *αἰνίγματα μνημονικόν*. Galba enim non imminuit, ſed auxit potius Lingonum & Treverorum tributa, eoſque varie afflixit. Urbibus quidem nonnullis quartam tributorum pendi ſolitorum partem remiſit, ſed non in hiſce Comitiis. *Savilius.* Ego potius artem oratoris eſſe cenſeo, ad invidiam faciendam defectoribus Gallici nominis, quod quædam civitates accepiſſent, quaſi omnibus datum eſſet interpretantis & quaſi pro eo, quod nonnulli ejuſdem gentis populi adepti forent, alii quoque gratiam deberent. Aſconius in Divinat. *Siculis omnibus. Elatoria: cum enim à duobus quæſtoribus Sicilia regi ſoleret, uno Lilybatano, altero Syracuſano, ipſe vero Lilybatanus quæſtor fuerit Sex. Peducæo prætore, omnibus tamen ſe placuiſſe dixit.* Gronovius.

5 *In tot malis hoſtium.*] Haud plane

rantur. [1] id enim ſas armorum, & jus hoſtium. bellum cum populo Romano veſtris ſe manibus geſturum Claſſicus ſperat: imperiumque & ſacramentum Galliarum oſtentat. Adeo nos, [2] ſi fortuna in præſens virtuſque deſeruit, [3] etiam vetera exempla deficiunt, quotiens Romanæ legiones perire præoptaverint, ne loco pellerentur. ſocii ſæpe noſtri, exſcindi urbes ſuas, ſeque cum conjugibus ac liberis cremari pertulerunt. neque aliud pretium exitus, quam fides famaque. [4] Tolerant cum maxime inopiam obſidiumque apud Vetera legiones, nec terrore aut promiſſis demoventur. Nobis, ſuper arma & viros, & egregia caſtrorum munimenta, frumentum & commeatus quamvis longo bello pares. [5] Pecunia nuper etiam [6] donativo ſuffecit:

ne damno. Quid ſi tamen faciamus, *portum & finem?* Quid ſi *in tot malis honeſtam?* Lipſius.

In tot malis hoſtium.] Mala quæ adverſus me ab hoſtibus parantur. eritque nomen ancipiti ſignificatione, ut *vulnus*. *Et vulnere tardus Ulyſſi.* Gell. 9, 18. *Cum diceret vulnus, non quod accepiſſet Ulyſſes, ſed quod dediſſet.* Sed quinam hi hoſtes? Claſſicus, Tutor, & cæteri Galli, quos paulo ante *occultos* appellat, qui poſt manifeſtam defectionem occulta expromunt, vincula ſcil. ſive necem Voculæ paciſcuntur. *Pignuſque tanti ſceleris nece aut vinculis legatorum daretur.* Salinerius. Vocem, *hoſtium*, conatur Salinerius defendere. Lipſius varie emendat. Ego corruptam cenſeo ac legendum, *hodie*. Nam illa ipſa die mortem Vocula expectabat, immo ſtatim poſt concionem de ſupremis agitavit. *Pichena.* Quicquid de retinenda aut mutanda voce *hoſtium* Lipſius afferat, mihi delenda plane videtur. *Acidalius.* Mihi facilis correctio fuit, *Mortemque in tot manibus hoſtium.* Videtur Tacit. veſtigia Salluſtii, ut ſolet, legere, apud quem Cæſar: *In luctu atque miſeriis, mortem ærumnarum requiem, non cruciatum eſſe.* Colerus. Tentabam, *etiam & finem miſeriarum*, 1 Obſerv. 14. *Gronovius.*

1 *Id enim ſas armorum & jus hoſtium.*] Verbum à Tacito plerunque omittitur, neque hic opus eſt. tamen optimus Flor. addit, *& jus hoſtium eſt.* Pichena.

2 *Si fortuna in præſens, virtuſque deſeruit.*] Vocabulum *virtuſque* non eſt in lib. manuſcripto. *Rhenanus.*

3 *Etiam vetera exempla deficiunt.*] Interrogatione hæc inſpiranda, languentia alias ac jacentia. *Acidalius.*

Deficiunt, quotiens Romanæ legiones perire præoptaverint, ne loco.] Ita legitur in Flor. ac Ven. abſque ulla interrogationis nota, quod mihi melius viſum. Nunc vulgatam lectionem refero, *deficiunt. quotiens Rom. legiones perire præoptaverunt ne loco.* Pichena.

4 *Tolerant nunc maxime inopiam obſidiumque apud Vetera.*] Emendavi, *tolerant cum maxime inopiam apud Vetera.* Rhenanus.

5 *Pecunia nuper etiam è donativo ſuffecit.*] Ita Faernus legebat. *Urſinus.*

6 *Donativo ſufficit.*] Imo, *ſuffecit.* Nuper enim donativum acceperant. Supra. *Lipſius.*

cit: quod ſive à Veſpaſiano, ſive à Vitellio datum interpretari mavultis, ab imperatore certe Romano accepiſtis. Tot bellorum victores, apud Geldubam, apud Vetera, fuſo totiens hoſte, ſi pavetis aciem, indignum id quidem: ſed eſt vallum murique, & trahendi artes, donec è proximis provinciis auxilia exercituſque concurrant. Sane ego diſpliceam. ſunt alii legati, tribuni, [1] *centurio denique, aut miles. Ne hoc prodigium toto terrarum orbe vulgetur, vobis ſatellitibus, Civilem & Claſſicum Italiam invaſuros. An ſi ad mœnia urbis Germani Gallique duxerint, arma patriæ inferetis? Horret animus tanti flagitii imagine. Tutori Trevero* [2] *agentur excubiæ? Signum belli Batavus dabit? Germanorum catervas ſupplebitis? quis deinde ſceleris exitus? cum Romanæ legiones contra direxerint: transfugæ è transfugis, & proditores è proditoribus, inter recens & vetus ſacramentum invisi deis errabitis? Te Iupiter optime maxime, quem per octingentos viginti annos, tot triumphis coluimus, te Quirine Romanæ parens urbis, precor venerorque,* [3] *ut ſi vobis non fuit cordi, me duce hæc caſtra incorrupta & intemerata ſervari; at certe pollui fœdarique à Tutore & Claſſico ne ſinatis. Militibus Romanis aut innocentiam detis; aut maturam, & ſine noxa pœni-*

1 *Centurio denique aut miles.*] Repoſui, *centurioque aut miles.* Rhenanus.

2 *Augentur excubiæ.*] Nos, *agentur exc.* Idem.

3 *Si vobis non fuit cordi.*] Imitatum clare è Livio: *Vos dI immortales precor quæſoque, ſi vobis non fuit cordi Sp. Poſtumium cum Samnitibus bellum gerere.* Tacitus infra: *Id fortaſſe cordi diis, & divino miniſterio Principem electum.* Nec quidquam hic ſcrupi aut nodi. Rhenanus tamen ait in Budenſi, τὸ *cordi*, non legi: ex quo ille juratus emendat, *ſi vobis non fuit.* id eſt, licuit, inquit, more Græco. Bene Beati manibus tuis ſit, nam perjuria hæc litteratorum, pariter ac amantium, ut ſpero, venti auferunt. *Lipſius.*

Vt ſi vobis non fuit cordi, me duce hæc caſtra incorrupta & intemerata ſervari, at certe pollui fœdarique à Tutore & Claſſico ne ſinatis.] Fœde hunc locum interpolatum auſim jurare. nam dativus *cordi* non eſt in exemplari regio, nec ſex iſtæ voces, *certe pollui fœdarique à Tutore &*: ſed tantum, *At Claſſico ne ſinatis.* Dixit autem Tacitus imitatione Græcorum *ſi non fuit* pro ſi non licuit: nam ἐςὶ pro ἔξεςι illi uſurpant. *Vobis me duce hæc caſtra incorrupta & intemerata ſervari, at Claſſico ne ſinatis.* Quaſi diceret; Æquius feram ſi alius quiſpiam id faciat. Nam Claſſicum quum *provin-*

nitentiam. Varie excepta oratio inter ſpem metumque ac pudorem. Digreſſum Voculam, & de ſupremis agitantem, liberti ſervique [1] prohibuere fœdiſſimam mortem ſponte prævenire. Et Claſſicus miſſo Æmilio Longino deſertore primæ legionis, cædem ejus maturavit. [2] Herennium & Numiſium legatos; vinciri ſatis viſum. Dein [3] ſumptis Romani imperii inſignibus, in caſtra venit. Nec illi, quamquam ad omne facinus durato, verba ultra ſuppeditavere, quam ut ſacramentum recitaret. Iuravere qui aderant, *pro imperio Galliarum.* Interfectorem Voculæ altis ordinibus; ceteros, ut quiſque flagitium navaverat, præmiis attollit. Diviſæ inde inter Tutorem & Claſſicum curæ. Tutor valida manu circumdatos Agrippinenſes, quantumque militum apud ſuperiorem Rheni ripam, in eadem verba adigit, [4] occiſis Magontiaci tribunis, pulſo caſtrorum præfecto, qui detractaverant. Claſſicus corruptiſſimum quemque è deditis *pergere ad obſeſſos* jubet, *veniam oſtentantes ſi præſentia ſequerentur. aliter nihil ſpei. famem, ferrumque, & extrema paſſu-* 59

vincialis ſit, iſta non decent. Totam ſententiam ſic legeris, *Te Iupiter optime maxime, quem per octingentos viginti annos tot triumphis columus, Te Quirine Romanæ parens urbis, precor veneror que, ut ſi vobis non fuit, me duce hæc caſtra incorrupta & intemerata ſervari, at Claſſico ne ſinatis.*. Idem.

1 *Prohibuere fœdiſſimam mortem.*] Fœdiſſimam vocat mortem, quæ deſertoris proditoriſque manu obvenit. *Pubena.*

2 *Herennium & Numium legatos.*] Liber manuſcr. habet, *Herennium & Numiſium.* Id accipiendum de Numiſio Rufo, cujus ſupra hoc lib. cap. 22. fit mentio. *Legati*, inquit, *legionum Numius Lupercus & Numiſius Rufus vallum muroſque firmabant.* Infra; *Annumerabor Numiſiis & Herenniis, ut omnes legati veſtri &c.* Itaque repoſuimus hoc loco, *Numiſium.* Rhenanus. Herennius legatus primæ legionis, cui hiberna Bonnæ, & Numiſius ſeptimæ decimæ, quæ Noveſii erat. *Savilius.*

3 *Sumptis Rom. imperii inſignibus.*] An ut ipſe claſſicus inſignia imperii, tanquam imperator, induerit? cave credas. Sed intellige, Aquilas, vexilla, cæteraque Rom. exercitus ſigna, ſecum ſumpſiſſe: neque ullum Imperatorem nominatum, ſed juratum pro imperio Galliarum, *Pichena.*

4 *Occiſis Magontiaci tribunis.*] Diſtinctio mutanda; *in eadem verba adigit, occiſis Magontiaci tribunis, caſo caſtrorum præfecto, qui detrectaverant. Claſſicus &c.* Nam ita eſt. à Noveſio par-

ſuros. Adjecere qui miſſi erant, exemplum ſuum.
60 Obſeſſos hinc fides, inde egeſtas, inter decus ac flagitium diſtrahebant. Cunctantibus ſolita inſolitaque alimenta deerant; abſumptis jumentis equiſque, & ceteris animalibus, quæ profana fœdaque in uſum neceſſitas vertit. Virgulta poſtremo & ſtirpes & internatas ſaxis herbas vellentes, miſeriarum patientiæque documentum fuere: donec egregiam laudem ſine turpi macularent, miſſis ad Civilem legatis *vitam* orantes. Neque ante preces admiſſæ, quam in verba Galliarum jurarent. Tum pactus *prædam caſtrorum*, dat cuſtodes, qui pecuniam, calones, ſarcinas retentarent; [1] atque ipſos leves abeuntes proſequerentur. Ad quintum fere lapidem coorti Germani, incautum agmen aggrediuntur. Pugnaciſſimus quiſque in veſtigio; multi palantes occubuere. Ceteri retro in caſtra profugiunt, querente ſane Civile & increpante Germanos, *tamquam fidem per ſcelus abrumperent.* Simulata ea fuerint, an retinere ſævientes nequiverit, parum affirmatur. Direptis caſtris faces injiciunt. Cunctoſque qui prœlio ſuperfuerant, incendium hauſit. [2] Civilis barbaro voto, poſt cœpta adverſus Roma-

partitis curis, Tutor in ſuperiorem Germaniam miſſus, Agrippinenſes in itinere, dein legiones Rom. Magontiaci adegit in verba Galliarum, Claſſicus inferiorem Rheni ripam ſecutus ad Vetera direxit. Novelium ſupra Vetera, infra Agrippinenſem coloniam. *Mercerus.* Tranſpoſui punctum à verbo, *adegit*, ad verbum *detrectaverant*, monente Mercero, clarior enim ſententia redditur. *Pichena.*

1 *Aut qui ipſos leves.*] Vol. manuſcr. habet, *at qui ipſos.* Malim, *ac qui ipſos.* Mox nos, *ad quintum fere lapidem coorti Germani.* Rhenanus. correxi, *atque ipſos*, quia Flor. habet, *at qui ipſos*, unde vulgo, *ac qui ipſos.* Pichena.

2 *Civilis, barbaro voto.*] Patrium & ſolenne Germanis hoc votum. Tacitus de moribus ejus gentis: *Aliis Germanorum populis uſurpatum, rara & privata cujuſque audentia, apud Cattos in conſenſum vertit, crinem barbamque ſummittere, nec niſi hoſte caſo exuere votivum obligatumque virtuti oris habitum.* Manſit inferiore ævo. & lego apud Diaconum III. de Geſtis Longobard. cap. III. *Sex millia Saxonum, quæ bello ſuperfuerant, devoverunt ſe neque barbam neque capillos raſuros, niſi ſe de Suevis hoſtibus ulciſcerentur.* Pulchre igitur & de-

manos arma, [1] propexum rutilatumque crinem, [2] patrata demum cæde legionum depoſuit. Et ferebatur, parvulo filio, quoſdam captivorum, ſagittis jaculiſque puerilibus figendos, obtuliſſe: Ceterum neque ſe, neque queinquam Batavum, in verba Galliarum adegit: fiſus Germanorum opibus: & ſi certandum adverſus Gallos de poſſeſſione rerum foret, inclytus fama, & potior. Mumius Lupercus legatus legionis, inter dona miſſus Velledæ. Ea virgo nationis Bructeræ late imperitabat: vetere apud Germanos more, quo pleraſque feminarum fatidicas, & [3] augeſcente ſuperſtitione arbitrentur deas. Tuncque Velledæ auctoritas adolevit. nam *proſperas Germanis res, & excidium legionum* prædixerat. Sed Lupercus in itinere interfectus. Pauci centurionum tribunorumque in Gallia geniti, reſervantur, pignus ſocietatis. Cohortium, alarum, legionum, hiberna ſubverſa cremataque: iis tantum relictis, quæ Magontiaci, ac Vindoniſſæ ſita ſunt. [illegible] [1] Le-

decore Silius Sarmenti Gallo hoc affingit IV. Punic.

Occumbit Sarmens, flavam qui ponere victor
Cæſariem crinemque tibi, Gradive, vovebat.

Quin & Romani uſurparunt interdum, ut Iulius Cæſar. de quo Suetonius, cap. LXVII. *Diligebat quoque milites uſque adeo, ut audita clade Titutiana, barbam capillumque ſubmiſerit, nec ante dempſerit, quam vindicaſſet.* Lipſius.

1 *Propexum rutilatumque crinem.*] Non addit Tacitus an mœroris cauſa Civilis barbam capillumque raſerit, quod morte Germanici ad indicium maximi luctus factum eſſe à regulis teſtatur Sueton. Cali. 5. Romanis vero in uſu non fuit barbam in luctu ponere. Id tamen barbaro voto a Civili factum Tacitus tradit. *Lupanus.* Notat Lipſius exempla quædam in barbaris. At Cæſar ipſe uſurpavit quoque narrante Sueton. *Diligebat quoque uſque adeo* (milites) *ut audita clade Titurjana, barbam capillumque ſubmiſerit, nec ante dempſerit, quam vindicaſſet.* Sed ab alia hoc conſuetudine: quam in luctu ſqualorem omnis generis affectabant. Sic & Auguſtus apud eundem c. 23. *Accidiius.*

2 *Patrata demum clade.*] Tacit. de morib. Germ. *Aliis Germanorum populis uſitatum rara & privata cujuſque audentia apud Cattos in conſenſum vertit, ut primum adoleverint, crinem barbamque ſubmittere.* Savillius.

3 *Augeſcente ſuperſtitione arbitrentur deas.*] Muretus, *arbitrantur.* lib. de morib. Germ. *Vidimus ſub Divo Veſpaſiano Velledam, diu apud pleroſque numinis loco habitam. Sed & olim Auriniam, & complures alias vene-*

62 [1] Legio XIII. cum auxiliis ſimul deditis, à Noveſio in coloniam Treverorum tranſgredi jubetur, præfinita die intra quam caſtris excederet. Medium omne tempus, per varias curas egere. ignaviſſimus quiſque, cæſorum apud Vetera exemplo, paventes; melior pars, rubore & infamia *quale illud iter, quis dux via? & omnia in arbitrio eorum, quos vitæ neciſque dominos feciſſent.* Alii nulla dedecoris cura, pecuniam aut cariſſima ſibimetipſi circumdare. Quidam expedire arma, teliſque tamquam in aciem accingi. [2] Hæc meditantibus: advenit proficiſcendi hora, exſpectatione triſtior. Quippe intra vallum, deformitas haud perinde notabilis: detexit ignominiam campus, & dies. [3] Revulſæ imperatorum imagines, inhonora ſigna, fulgentibus hinc inde Gallorum

venerati ſunt, non adulatione, nec tanquam facerent deas. Acidalius.

1 *Legio* XIII.] Imo *ſextadecima.* Sed ita non ſemel peccatum in Taciti libris, nota ternarii pro ſenario. *Mercer.* Mercerus, *ſextadecima* quod mihi præter hiſtoriæ mentem videtur; nam ea in Italiam à Vitellio ducta fuit. quod teſtatur lib. præced. ubi ordinem agminis Vitellianorum refert. ait enim: *mediam aciem ſextadecimanos, duoetviceſimanoſque.* Ad ſupra hoc eod. lib. ejuſdem tertiædecimæ legionis meminit, quæ apud Noveſium erat: *Ingreſſis Noveſium, tertiadecima legio conjungitur.* Pichena.

2 *Hæc meditantibus.*] Quis neget à Liviano exemplari eſſe? qui in deditione illa turpi ad Furculas: *Hæc frementibus*, inquit, *hora fatalis ignominiæ advenit, omnia triſtiora experiundo factura.* Lipſius.

3 *Innexa ſigna.*] Budenſis codex, *inhora ſigna*, Rom. *in ora.* Divinabam olim, *inverſa ſigna.* quod ignominiæ fuit, & victos ſe fatentium. Spartianus in Severo: *In palatium eodem habitu perrexit, prælatis ſignis quæ prætorianis ademerat, ſupinis non erectis.* Idem uſurpatum in dolore. Tacitus III. Annal. *Præcedebant incompta ſigna, verſi faſces.* Pedo Albinovanus ad Liviam:

> *Quos primum vidi faſces, in funere vidi.*
> *Sed vidi verſos indiciumque mali.*

At nunc putem commodius legi, *inhonora ſigna*, id eſt, ſquallida, non uncta, non nitidata: quæ opponit *fulgentibus Gallorum vexillis*: aut potius retineri illud *innexa*, cum explicatione, *Signa innexa*, id eſt, ſine nexu, & nuda fuiſſe. Nam ſolent imagines Principum, clypei, etiam coronæ, & talia innecti. *Lipſius.*

Revulſæ imperatorum imagines, innexa ſigna.] Pro *innexa* legitur in cod. reg. *inhora.* Conjicio fuiſſe ſcriptum à Tacito, *ſymbola. Revulſæ imperatorum imagines, ſymbola, ſigna.* Rhenanus. Cum in v. c. ſit *in hora* pro *innexa*; poſſet legi, *mota ſigna.* Urſinus. Pleriqne veteres cod. interque eos Florent. habent *inhora.* Quod autem in vulgatis repoſitum fuit, *innexa*, nullibi in MSS. invenitur. Lipſius nuper corrigendum cenſuit, *inhonora*, id eſt,

lorum vexillis, ſilens agmen, & velut longæ exſe-
quiæ. [1] Dux Claudius Sanctus effoſſo oculo, dirus
ore, ingenio debilior. Duplicatur flagitium, poſt-
quam deſertis Bonnenſibus caſtris, altera ſe legio
miſcuerat. Et vulgata captarum legionum fama,
cuncti qui paulo ante Romanorum nomen horre-
bant, procurrentes ex agris tectiſque, & undique
effuſi, inſolito ſpectaculo nimium fruebantur. Non
tulit ala Picentina gaudium inſultantis vulgi. ſpre-
tiſque Sancti promiſſis, aut minis, Magontiacum
abeunt: ac forte obvio interfectore Voculæ Longi-
no, conjectis in eum telis, initium exſolvendæ in
poſterum culpæ fecere. Legiones nihil mutato iti-
nere, ante mœnia Treverorum conſidunt. Civi- 63
lis & Claſſicus rebus ſecundis ſublati, an coloniam
Agrippinenſem diripiendam exercitibus ſuis per-
mitterent, dubitavere. [2] Sævitia ingenii, & cupi-
dine prædæ, ad excidium civitatis trahebantur. ob-
ſtabat ratio belli, & novum imperium inchoan-
tibus utilis clementiæ fama. Civilem etiam bene-
ficii memoria flexit, quod filium ejus primo re-
rum motu in colonia Agrippinenſi deprehenſum,
honorate cuſtodierant. Sed Tranſrhenanis genti-
bus

eſt, ſquallida, non uncta, non nitida. Quam correctionem recepi, ac fortaſſe etiam *inhonora ſigna* dicuntur, quia revulſæ ab iis Imperatorum imagines fuerant. *Pichena.* *Innexa ſigna*, id eſt, non nexa pilis vel coronis, quibus comebantur. Doctiſſ. vir ad lib. 15. ann. *Salinerius.* Locus mire vexatus ferro Critico; forſan immerito. nam ſi lectio iſta exſtat in MSS. omnibus habet quo ſe tueatur; ut dicat nimirum, ſine honore omni, ſine gratia, ſigna omnia conjecta, conjectaque in unum quaſi faſcem. Sic alibi legimus, *innexus ſanguine*, *innexus adfinitatibus.* Aliquando conjectabam, *impexa ſigna* pro incomptis. Sed enim cum extet in ed. Rom: *revulſa imperatorum imagines in ora fulgentibus hinc inde*, ſine voce *ſigna*; quam extare in Vat. veteri, ipſemet Lipſius diſerte non ſcribit; lectio illa omnibus fere coloribus mihi ſatisfacit; ut velit: nuſquam adſpectata ſigna aut aquilas Romanorum; palam & paſſim, incurriſſe tantum vexilla Germanica. *In ora* dictum eo modo, quo *prater ora* hoc eod. lib. c. 31. *Gruterus.*

1 *Dux Claudius Sanctus.*] Dux ſcil. viæ deditis datus. nam ſupra dixit: *quale illud iter, quis dux via.* Pichena.

2 *Sævitia ingenii.*] Vulgo, *ſævitia*

bus inviſa civitas, opulentia auctuque. Neque alium finem belli rebantur, quam ſi promiſcua ea ſedes omnibus Germanis foret: aut disjecta, Vbios quo-
64 que diſperſiſſet. Igitur Tencteri, Rheno diſcreta gens, miſſis legatis, mandata apud concilium Agrippinenſium edi jubent. quæ ferociſſimus è legatis, in hunc modum protulit: *Rediſſe vos in corpus nomenque Germaniæ, communibus deis,* [1] *ſed præcipuo deorum Marti grates agimus: vobiſque gratulamur, quod tandem liberi inter liberos eritis. Nam ad hunc diem, flumina ac terras, & cælum quodammodo ipſum, clauſerant Romani: ut colloquia congreſſuſque noſtros arcerent; vel, quod contumelioſius eſt viris ad arma natis, inermes ac prope nudi,* [2] *ſub cuſtode & pretio coïremus. Sed ut amicitia ſocietaſque noſtra in æternum rata ſint: poſtulamus à vobis, muros coloniæ, munimenta ſervitii, detrahatis. etiam fera animalia, ſi clauſa teneas, virtutis obliviſcuntur. Romanos omnes, in finibus veſtris, trucidetis. haud facile libertas, & domini miſcentur. Bona interfectorum, in medium cedant, ne quis occulere quidquam, aut ſegregare cauſſam ſuam poſſit. Liceat*

nobis

tia ingenita. at ego, *ingenũ.* quia in Florent. ac Ven. legitur, *ſævitia ingenti.* Lipſius ex Vat. idem affirmat. *Pichena.*

1 *Sed præcipuo deorum.*] Florent. & *præcipue.* Idem.

2 *Sub cuſtode & pretio coïremus.*] *Sub cuſtode*, qui attenderet loquentium ſermonibus. Et hic mihi locus inter alios in animo, cum auſus ſum ante annos tredecim abire interpretatione viri maximi Barn. Briſſonii, in his Senecæ libro 1. de Clem. c. 19. *vota ſub cuſtode nuncupantibus?* neque enim hæc capienda de obſervatoribus quibus cura ut rite nuncupentur vota, ſed de ſacerrimis aliis, quos princeps tyrannus ſecreto apponit iis; quos ſuſpicatur male de ſe opinari. Plin. Paneg. *Quem libet, quod in ſecreta noſtra non inquirant principes, niſi quos odimus.* Inde eſt, quod de Tiberio prodiderit Tranquillus c. 63. *Haruſpices ſecreto & ſine teſtibus conſuli vetuit.* Imo eadem cauſa legimus libro 1. Ann. 76. *Cenſuit Aſinius, ut libri Sibyllini adirentur: renuit Tiberius; perinde divina humanaque obtegens.* Nec aliunde quæritur Tacit. in vita Agric. *Dedimus profecto grande patientiæ documentum; & ſicut vetus ætas vidit, quid ultimum in libertate eſſet, ita nos quid in ſervitute; adempto per inquiſitiones & loquendi audiendique commercio.* *Cuſtodis* nomine, venire talem otacuſten, arguit illud Senecæ lib. 2. de Ira 33. ubi bis memini: *cuſtodis*, à C. Cæſare Paſtori poſiti, qui obſervaret an ebiberet pocula propinata. *Gruterus.*

1 *Quo-*

nobis vobiſque utramque ripam colere, ut olim majoribus noſtris. [1] *quomodo lucem diemque omnibus hominibus; ita omnes terras fortibus viris natura aperuit. Inſtituta cultumque patrium reſumite,* [2] *abruptis voluptatibus, quibus Romani plus adverſus ſubjectos quam armis valent. ſincerus & integer, & ſervitutis oblitus populus, aut ex æquo agetis, aut aliis imperitabitis.* Agrippinenſes, ſumpto conſultandi ſpatio, quando neque ſubire

1 *Quomodo lucem noctemque.*] Perſpicue, rectum atque ita in Vatic. Vulgo, *lucem diemque*, quaſi ea differant. *Lipſius.*

Quomodo lucem diemque omnibus hominibus.] Ita in Florent. ac Ven. atque in omnibus aliis exemplaribus quæ viderim. Lipſius tamen, quia in Vat. invenit, *lucem noctemque*, eam lectionem amplexus eſt repoſuitque. Ego vulgatam malui. non enim *lucem diemque*, ideo dicitur, quaſi lux, & dies differant: ſed duo ſimul verba eadem ſignificantia ſæpiſſime à Tacito aliiſque auctoribus jungi ſolent, ornatus ac majoris expreſſionis cauſa. ut paulo infra, *nova & recentia jura.* In libello de cauſis corruptæ eloq. *libentius novis & recentibus quam remotis & oblitteratis utor.* Ibi etiam non ſemel invenies, *veterem & antiquum.* Seneca ep. CXI. *cæteris æque vanis & inanibus.* Non abſimile Plin. Paneg. ad Trajanum: *Vt ſol & dies non parte aliqua, ſed ſtatim totus; nec uni aut alteri, ſed omnibus in commune profertur.* Sed prorſus ſimile inferius: *bonos autem otio & ſitu abſtruſos, & quaſi ſepultos, non niſi delationibus & periculis in lucem ac diem proferebant.* Præterea non impropria hic. nam recte quidem dicitur viventes aut luce aut die frui; falſo, nocte. Immo ſi ad verbum, *aperuit*, reſpiciamus, lucem ac diem nobis natura vere aperit, ſed noctem quaſi recondit, ac tenebris involvit. *Pichena.* Bene vulgo, quid τὸ *noctem* cum verbo *aperuit?* at naturam dicit ejuſmodi mortalibus aperuiſſe, reſpiciens ad ea, *nam ad hunc diem flumina & terras, & cælum quodammodo ipſum clauſerant Romani.* Cæterum *lucem diemque* pleonaſmus eſt, ut nos docte monitos voluit acutiſſ. Pichena. *Salinerius.*

2 *Abruptis voluptatibus, quibus.*] Ambigua lectio. Quam poſui, libri firmant, nec ratio impugnat. Vere enim inter Romanas aries fuit, ad homines in imperio retinendos, mollire vires eorum, & per delicias amœnaſque voluptates frangere. Tacitus in Agricola: *Sequens hiems ſaluberrimis conſiliis abſumpta, ut homines diſperſi ac rudes, eoque bello faciles, quieti & otio per voluptates aſſueſcerent.* Et paullo poſt; *Paulatimque diſceſſum ad delinimenta vitiorum, porticus, & balnea, & conviviorum elegantiam idque apud imperitos humanitas vocabatur, cum pars ſervitutis eſſet.* At veteres tamen editiones, *abruptis vectigalibus.* quod ſtabiliri prorſus reſponſo Vbiorum videtur, ad hanc orationis partem: *Vectigal & onera commerciorum reſolvimus.* Lipſius.

Abruptis vectigalibus.] Id potius eſt quam *voluptatibus*, quod hæſitanter doctiſſ. vir hic induxit. Sed qui fit, ut Romani vectigalibus plus valeant adverſum ſubjectos, quam armis? his victos ſuæ ditionis tantum faciunt, illis exuunt bonis, ita ut impares oneribus ferendis veneant in ſervitutem; quod paulum abfuit, quin cunctis Friſiis eveniret lib. 4. ann. *ac primo boves ipſos, mox agros, poſtremo corpora conjugum, aut libero-*

 rum

ſubire conditiones [1] metus futuri, neque palam aſpernari conditio præſens ſinebat, in hunc modum reſpondent. *Quæ prima libertatis facultas data eſt, avidius quam cautius ſumpſimus, ut vobis ceteriſque Germanis conſanguineis noſtris jungeremur. Muros civitatis, congregantibus ſe cum maxime Romanorum exercitibus, augere nobis, quam diruere tutius eſt. Si qui ex Italia aut provinciis alienigenæ in finibus noſtris fuerant, eos bellum abſumpſit: vel in ſuas quiſque ſedes refugere.* [2] *Deductis olim, & nobiſcum per connubium ſociatis,* [3] *quique mox provenere, hæc patria eſt. Nec vos adeo iniquos exiſtimamus, ut interfici a nobis parentes, fratres, liberos noſtros velitis. Vectigal & onera commerciorum, reſolvimus. Sint tranſitus incuſtoditi, ſed diurni & inermes: donec nova & recentia jura,* [4] *in vetuſtatem conſuetudine vertantur. Arbitrum habebimus Civilem & Velledam, apud quos pacta ſancientur.* Sic lenitis Tencteris, legati ad Civilem & Velledam miſſi cum donis, cuncta ex voluntate Agrippinenſium perpetravere. Sed coram adire, alloquique Velledam negatum. Arcebantur aſpectu, quo venera-

rum ſervitio tradebant. Sic armis vincunt, qui rebellare aliquando valent: quos deinde vectigalibus adeo conterunt, ut vires & cogitationes deſciſcendi penitus amittant. Dices Friſios avariſſime habitos, injurias tamen ultum iſſe. 4. Ann. 74. *Clarum inde inter Germanos Friſium nomen diſſimulante Tiberio damna.* At ego tibi occinam vulgatum illud ὀ παντὸς ἀνδρὸς ἐς Κόρινθον ἐσθ' ὁ πλοῦς. i. *non eſt cuiuſque navigare Corinthum.* Et ii remedium in principio mali à deſperatione ſumſere. Vel ſimplicius, pecunia nervus eſt bellorum. libro 2. hiſtor. *ſed nihil æque fatigabat, quam pecuniarum conquiſitio eos eſſe belli civilis nervos dictitans.* eoque Romani victos ita per vectigalia ſpoliabant, ut unquam reparare bellum nequirent, quod armis tantum victi redintegrare potuiſſent. *Salinerius.*

1 *Metu futuri.*] Nos, *metus futuri.* Quando neque ſubire conditiones, metus futuri, neque palam aſpernari conditio præſens ſinebat. *Rhenanus.*

2 *Eductis olim.*] Scribe, *deductis olim.* colonos veteres intellegit. *Lipſius.*

Deductis olim.] Vulgo, *eductis.* Lipſius, *deductis.* Vere, nam Flor. idem habet. *Pichena.*

3 *Quique mox provenere.*] Id eſt, qui ex eis nati ſunt. *Idem.*

4 *In vetuſtatem conſuetudine.*] Aptius & concinnius viſum, quam illud tri-

nerationis plus ineſſet. [1] Ipſa edita in turre: [2] delectus è propinquis, conſulta reſponſaque, ut internuntius numinis, portabat. Civilis ſocietate Agrip- 66
pinenſium auctus, proximas civitates affectare, aut adverſantibus bellum inferre ſtatuit. Occupatiſque Sunicis, & juventute eorum per cohortes compoſita; quo minus ultra pergeret, Claudius Labeo Bethaſiorum [3] Tungrorumque & Nerviorum tumultuaria manu reſtitit. fretus loco, quia pontem Moſæ fluminis anteceperat. Pugnabaturque in anguſtiis ambigue, donec [4] Germani tranſnatantes, terga Labeonis invaſere. Simul Civilis, auſus, an ex compoſito, intulit ſe agmini Tungrorum. & clare voce: *Non ideo*, inquit, *bellum ſumpſimus, ut Batavi & Treveri gentibus imperent. Procul hac à nobis arrogantia. accipite ſocietatem. tranſgredior ad vos*, [5] *ſeu me ducem; ſeu militem mavultis.* Movebatur vulgus, condebantque gladios; cum Campanus, ac Iuvenalis, ex primoribus Tungrorum, univerſam ei gentem dedidere. Labeo antequam circumveniretur, profugit. Civilis Bethaſios quoque ac Nervios in fidem acceptos, copiis ſuis adjunxit: [6] ingens rerum, perculſis civitatum animis, vel ſponte inclinantibus. Interea [7] Iulius Sabinus, 67
[1] pro-

tritum, *vetuſtatem & conſuetudinem.* Quod autem poſui, in Farneſiano eſt. *Lipſius.*

1 *Ipſa edita in turre.*] Romana edit. & Rodolphus; *ipſa adyta intrare, dilectus è prop.* Quam lectionem haud temere ſpernendam. Vt de fatidico numine quopiam loquitur: cui rei apta hæc Adytorum vox. Vulgata nihilo ſecius valde probo. *Idem.*

2 *Delectus è propinqua conſultis.*] Caſtigavi, *delectus è propinquis conſulta* &c. *Rhenanus.*

3 *Turingrorumque & Nerviorum.*] Nos, *Tungrorumque*. Item paullo poſt, *ex primoribus Tungrorum* pro *Turingrorum.* Idem.

4 *Germani tranſnatantes.*] Floren. *tranatantes*, unde vulgo, *tranantes.* Ego id verbum reſtitui, ad alia ipſius Taciti exempla, qui prox. lib. ait: *Bructeorum cuneus tranſnatavit.* & inferius: *Civilis relicto equo tranſnatavit.* Pichena.

5 *Seu me ducem.*] Inſidioſa modeſtia dictum: ut à Salluſti Catilina: *Vel imperatore, vel milite me utimini.* Lipſ.

6 *Vigens rerum.*] Repoſui *ingens rerum.* Sic Ann. 1. *ingens animi.* Rhen.

7 *Iulius Sabinus.*] Alius ab iſto,

 qui

[1] projectis fœderis Romani monumentis, *Cæſarem* ſe ſalutari jubet: magnamque & inconditam popularium turbam in Sequanos rapit, conterminam civitatem & nobis fidam. Nec Sequani detrectavere certamen. For-

qui Senecæ patri nominatur libro IX. Controv. IV. in quo corrupte legas. *Et ab Iulio, & à Sabino.* Scio junctim fuiſſe, *ab Iulio Sabino.* qui Gallis præfuit ſub Cajo: paterne hujus? Dionem vide, lib. ultimo. *Lipſius.*

1 *Projectis fœderis Romani.*] Aut nihil, aut nimis, in hoc loco video. Quale iſtud eſt, projicere monumenta fœderis? pingue & inſulſum. Aliorſum emendatione traxerim: *prolectus Romani generis monumentis.* Sabinus, inquit, invitatus & inductus ſtirpis ſuæ origine, Cæſarem ſe appellat. Quid mirum? ecce ſupra ſcriptum: *Sabinus falſæ ſtirpis gloria incendebatur. Proaviam ſuam, D. Iulio per Gallias bellanti, corpore & adulterio placuiſſe.* Poſſis eodem ſenſu: *prolatis R. generis.* Lipſius.

Projectis fœderis Rom. monumentis.] Suſpecta hæc Lipſio, & fortaſſe non injuria: ideoque corrigenda putat. Si autem vulgata lectio retinenda eſt, ego duplicem utcumque ex ea ſenſum elicio. Primum, ut de fœdere intelligatur, quod Romani cum Gallis icerunt, jurando ſcilicet pro imperio Galliarum: atque ita fœdus projeciſſe, hoc eſt, fregiſſe Sabinus dicatur, cum ſe Cæſarem appellaverit. Galliarum enim fœdus à Tacito inferius vocatur cap. 76. & 77. Secundus ſenſus videtur: Sabinum ea rebellione, abjeciſſe fœdus, quod Lingones cum Romanis habebant. Supra enim conſtat, Lingones & Treveros fuiſſe ſocios fidoſque Romanis, ante alios Galliarum populos. & paulo infra apparet, eos contra Vindicem cum Verginio bellaſſe, quando omnes fere cæteri Galli fidem erga Romanos exuerant. Iudicium tamen integrum lectoribus relinquo. *Pichena.* Culpat ſermonem Lipſius. Mihi nullus hic nodus. Pſeudo-Cæſar ille tabulas & monumenta projecit & diſcerpſit. palam, quibus ſcil. fœdus Romanorum cum Lingonibus & cæteris circa populis ſancitum fuerat. Infra Cerealis 77. *Neque aliud excuſandum habeo, quam quod vos Gallici fœderis oblitos* &c. credidi. *Coler.* Atqui omnia plena moris, quem ſignificat his verbis Tacitus. Dionyſius Halic. libro 4. de pactis à Ser. Tullio cum Latinis: ἵνα δὲ μηδεὶς χρόνος αὐτοὺς (τοὺς νόμους) ἀφανίσῃ, στήλην κατασκευάσας χαλκῆν, ἔγραψεν ἐν ταύτῃ τά τε δόξαντα τοῖς συνεδρίοις καὶ τὰς μετασχούσας τῆς συνόδου πόλεις. Eodem de fœdere, quod Gabinis dedit Superbus: Τούτων ἐστὶ τῶν ὁρκίων μνημεῖον ἐν Ῥώμῃ κείμενον ἐν ἱερῷ Διὸς Πιστίου, ὃν Ῥωμαῖοι Σάγκον καλοῦσιν, ἀσπὶς ξυλίνη, βύρσῃ βοείᾳ περίτονος, τοῦ σφαγιασθέντος ἐπὶ τῶν ὁρκίων τότε βοὸς, γράμμασιν ἀρχαϊκοῖς ἐπιγεγραμμένη τὰς γενομένας αὐτοῖς ὁμολογίας. Cicero pro Balbo: *Cum Latinis omnibus fœdus ictum Sp. Caſſio Poſtumo Cominio Coſſ. quis ignorat? quod quidem nuper in columna ænea meminimus poſt Roſtra inciſum & proſcriptum fuiſſe.* De eodem Livius libro 2. *niſi fœdus cum Latinis columna ænea inſculptum monumento eſſet.* Apud Arrianum libro 2. de expedit. Pharnabazus cavet ab obſeſſis deditiſque, Μιτυληναίοις καθελεῖν τὰς πρὸς Ἀλέξανδρον σφίσι γενομένας στήλας, ξυμμάχους δὲ εἶναι Δαρείου. Livius rurſum l. 26. *Hæc convenerunt, conſcriptaque biennio poſt Olympia ab Ætolis, in Capitolio ab Romanis, ut teſtata ſacratis monumentis eſſent, ſunt poſita.* Fœdus Smyrnæorum & Magnetum in Marmoribus Arondellianis: Ἀναγραψάτωσαν καὶ τὴν ὁμολογίαν ἐν στήλαις ἑκατέροι, καὶ ἀνατιθέτωσαν Σμυρναῖοι μὲν ἐν τῷ τῆς Ἀφροδίτης Στρατονικίδος ἱερῷ· καὶ ἐν Μαγνησίᾳ τῇ πρὸς τῷ Μαιάνδρῳ ἐν τῷ

τῆς

Fortuna melioribus affuit. [1] Fuſi Lingones. Sabinus feſtinatum temere prœlium, pari formidine deſeruit. Vtque famam exitii ſui faceret, villam, in quam perfugerat, cremavit. illic voluntaria morte interiiſſe creditus. Sed [2] quibus artibus latebriſque, vitam per novem mox annos traduxerit; ſimul amicorum ejus conſtantiam; [3] inſigne Epponinæ uxoris exemplum, ſuo loco reddemus. Sequanorum proſpera acie, belli impetus ſtetit. Reſipiſcere paulatim civitates, faſque & fœdera reſpicere, principibus Remis: qui per Gallias edixere, *ut miſſis legatis in commune conſultarent, libertas an pax placeret.* At Ro-

τὸ Ἀρτέμιδος τῆς Λευκοφρύνης ἱερόν· οἱ δὲ ἐν Μαγνησίᾳ κάτοικοι ἔν τε τῇ ἀγορᾷ παρὰ τὸν βωμὸν τοῦ Διονύσου καὶ τὰς τῶν βασιλέων εἰκόνας &c. Polybius in Excerpt. lib. 27. Ὑπαρχούσης γὰρ αὐτοῖς οὐ μόνον φιλίας, ἀλλὰ συμπολιτείας πρὸς Ἀπολλωνιάτας καὶ καθόλου κοινωνίας πάντων τῶν ἐν ἀνθρώποις νομιζομένων δικαίων, καὶ περὶ τούτων κειμένης ἐνόρκου συνθήκης παρὰ τῷ Διὶ τῷ Ἰδαίῳ. Memnon de Romanis & Heracleenſibus: Καὶ χαλκοῖ πίνακες δύο τῆς ὁμολογίας ἴσοι καὶ ὅμοιοι ἐγράφησαν· ὧν ὁ μὲν παρὰ Ῥωμαίοις ἐν τῷ κατὰ τὸ Καπιτώλιον ἱερῷ τοῦ Διὸς ἀνετέθη, ὁ δὲ κατὰ τὴν Ἡράκλειαν καὶ αὐτὸς ἐν τῷ τοῦ Διὸς ἱερῷ. Auctor 1 Macab. 14. καὶ κατέγραψαν ἐν δέλτοις χαλκαῖς καὶ ἔθεντο ἐν στήλαις ἐν ὄρει Σιών. Ioſephus lib. 2. contra Apionem: ἀναγνοὺς τὴν στήλην τὴν ἑστῶσαν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ τὰ δικαιώματα περιέχουσαν, ἃ Καῖσαρ ὁ μέγας τοῖς Ἰουδαίοις ἔδωκεν. Hujuſmodi igitur στήλαις, cippis vel columnis tabuliſve aut δέλτοις, quibus fœdus, quod Romani Lingonibus dederant, inciſum erat publiceque propoſitum, everſis & confractis intellige. *Gronovius.*

1 *Fuſi Lingones.*] Tangit hoc bellum, quod in Iohanne Sariſberienſe legitur lib. v. cap. VII. *Auſpiciis Imperatoriis Cæſaris Domitiani Germanico bello, quod Iulius Civilis in Gallia moverat, Lingonum opulentiſſima civitas, quæ ad Civilem deſciverat, cum advenientem ab exercitu Cæſaris populationem timeret, quod præter ſpem inviolata nihil ex rebus ſuis amiſerat, ad obſequium redacta, ſeptuaginta millia armatorum tradidit ei.* Quæ totidem verbis apud Frontinum libro IV. Stratagematon. *Lipſius.*

2 *Quibus artibus.*] Xiphilin. ἐς μνημεῖον ὑπόγειον κατέδυ, κἀνταῦθα τι ἐν αὐτῷ ἐννέα ἔτη μετὰ τῆς γυναικὸς, καὶ παῖδας ἐξ αὐτῆς δύο ἄρρενας ἐποίησεν. i. *ſubterraneum ſpecum ſubiit, latuitque in eo cum uxore novem per annos, genuitque ex ea duos filios.* Plutarch. ἐρωτικῷ large deſcribit integram hiſtoriam cum omnibus circumſtantiis. *Savillius.*

3 *Inſigne Epponina.*] Vere inſigne & rarum, plenumque fidei in ſexu infido. Non eſt in libris qui extant. Servavit enim Tacitus in ultimum Veſpaſiani annum, cum & Iulius hic Sabinus (qui gloriabatur à Cæſare genus ducere) & iſta ipſa Epponina interfecti. Tota hiſtoria digniſſima lectu, apud Plutarchum diffuſe eſt in Erotico extremo. Aliquid & Dionis compendium, in Veſpaſiano. *Lipſius.*

Romæ cuncta in deterius audita Mucianum angebant, [1] ne, quamquam egregii duces (jam enim Gallum Annium, & [2] Petilium Cerialem delegerat) ſummam belli parum tolerarent. Nec relinquenda urbs ſine rectore. Et Domitiani indomitæ libidines timebantur: ſuſpectis, uti diximus, Primo Antonio, Varoque [3] Arrio. Varus prætorianis præ-

po-

Epponina.] At Plutarchus *Empona* ſcribit, & id nomen Gallis Heroinam ſignare addit: ἣν δὲ γυναῖκα, inquit, ἐκεῖνος ἀρίστην ἐσχηκώς, ἣν ἐκεῖ μὲν Ἐμπονὴν ἐκάλουν, ἑλληνιστὶ δ' ἄν τις ἡρωΐδα προσαγορεύσειεν. *Idem.*

1 *Nequaquam egregii.*] Mercero accedo: *ne, quanquam egregii duces (jam enim Gallum, Annium & Petilium Cerialem delegerat) ſummam belli parum tolerarent.* Idem.

Nequaquam egregii duces,] Quid certius quam legendum, *Ne, quamquam egregii duces (jam enim Gallum Annium & Petilium Cerialem delegerat) ſummam belli parum tolerarent?* Mercerus. Reſtituit egregie Mercerus fere ſola diſtinctione. Vulgo, *angebant. Nequaquam egregii duces, jam enim* &c. ac deinde *tolerare.* Nonnihil juvat ipſe Tacit. lib. 2, hiſt. *diffiſus paucitate cohortium, ne longius obſidium, & vim Germanici exercitus tolerarent.* Pichena. Annius & Cerialis non ita egregii duces erant ut iis ſatis tuto bellum delegaretur adverſus Galliæ Germaniæque conſpirationem. At cur eos Mucianus elegit? Nondum audierat quæ poſtea reſcivit. *At Romæ cuncta in deterius audita Mucianum angebant.* Hæc autem Muciani æſtimatio de Annio deque Ceriali, facta fuit recta lance. Quid enim aliud in Annio laudatur quam maturitas? lib. 1, hiſt. *vigorem Celſi, maturitatem Galli, ut cuique erat, criminando.* Quæ profecto diſpectui non eſt habenda, ſed neque par videtur ſummæ hujus graviſſimi belli, cui (ſi alia non præſtaret) non ſatis ille fuiſſet, *Unus qui nobis cunctando* reſtituit rem. Cerialis geſta, quando pulchre procedebat, ſæpius erant imputanda fortunæ, *Cerialis ut incuria prope rem afflixit, ita conſtantia reſtituit. Et ipſe pugnæ avidus & contemnendis quam cavendis hoſtibus melior.* Addas ſane *Cerialis parum temporis ad exequenda imperia dabat, ſubitus conſiliis ſed eventu clarus. Aderat fortuna etiam, ubi artes defuiſſent.* Cæterum Cornelius deprehenditur in diſſidio manifeſto. In Agric. *Magni duces egregii exercitus, minuta hoſtium ſpes & terrorem ſtatim intulit Petil. Cerealis, Brigantum civitatem quæ numeroſiſſima totius provinciæ perhibetur aggreſſus.* Concilio: magnus dux Cerialis in comparationem deceſſorum, & bello cum hoc nequaquam comparando, vel eruditus proſperis, & adverſis hujus belli poſtea clarus & magnus habitus eſt. At doctiſſ. vir Mercerus & Pichena varie corrigunt, nefas rati ſi Gallus & Cerialis inter gregarios duces recenſerentur. *Salinerius.* Non tollit certe corruptionem Lipſius, nec felicius Muretus legendo: *Nec quamquam egr.* &c. *Summa belli poterant tolerare.* Nos ſperamus reſtituiſſe: *angebant, ne quamquam egr. d. jam enim G. A. & P. Cer. delegerat, ſummam belli parum tolerarent.* Acidalius.

2 *Petilius Cerialis.*] Ioſeph. ἁλώσ. ζ, c. 11. nonnihil a Tacito abit & tibi ipſum aſſerere auſim, quod Cerialis ἄρτι ἐκ δεκαμηνιαίας ... legatus in Britanniam miſſus fuerit (ἄρξων Βρεττανίας) & in itinere audita Germanorum & Gallorum ſeditione compoſuerit animos. *Savilius.*

3 *Arrio.*] Ita ſemper in Flor. legi-

tur;

poſitus, vim atque arma retinebat. Eum Mucianus pulſum loco, ne ſine ſolatio ageret, annonæ præfecit. Vtque Domitiani animum Varo haud alienum, deliniret; [1] Arretinum Clementem, domui Veſpaſiani per affinitatem innexum, & gratiſſimum Domitiano, prætorianis præpoſuit, *patrem ejus ſub Cajo Caſare egregie functum ea cura dictitans.* [2] *Lætum militibus idem nomen.* [3] *atque ipſum quamquam ſenatorii ordinis, ad utraque munia ſufficere.* [4] Aſſumuntur è civitate clariſſimus quiſque; & alii per ambitionem. Simul [5] Domitianus Mucianuſque accingebantur, diſpari animo. ille ſpe ac juventa properus; hic moras nectens, quis flagrantem retineret, ne ferocia ætatis, & pravis impulſoribus ſi exercitum invaſiſſet, paci belloque male conſuleret. [6] Legiones victrices ſexta & octava, Vitelliana-

tur; non, *Ario*, ut in vulgatis & à Tacito ipſe ſæpe eodem nomine appellatur. *Pichena.*

1 *Arretinum Clementem.*] Scribendum, *Arricinum*, ex antiqua inſcriptione quam vidimus olim in ſchedis apud Benedictum Ægium Spoletinum, Rom. antiquitatis virum curioſum & ita emendandum apud Sueton. Dom. 11. *Vrſinus.*

2 *Lætum militibus nomen.*] In MS. cod. eſt, *ide nomen.* Fortaſſe ſcribendum, *id nomen.* Rhenanus.

3 *Quamquam Senatorii ordinis.*] Suetonium igitur culpæ quis purgat, ſcribentem Titum primum è Senatoriis prætorio præfectum? In Tito, cap. VI. *Præfecturam quoque Prætorii ſuſcepit: nunquam ad id tempus niſi ab equite Romano adminiſtratam.* Occulte adſentitur Plinius Præfatione operis: *Dum illud patri pariter & equeſtri ordini præſtas, Præfectus prætorio ejus.* Tamen noſter palam adfirmat Clementem hunc Arretinum, & Præfectem & Senatorem fuiſſe. Adde quæ notavi ad lib. IV. ſupra. *Lipſius.*

Atque ipſum, quamquam Senatorii ordinis, ad utraque.] Pugnare iſthæc cum Suetonianis & Plinianis, bene monuit diſertiſſ. Lipſius, quos non purgat culpæ. Facio ego, qui teſtor exſtare in edit. Rom. principe, *atque ipſum tanquam* &c. ex qua patet, alteram lectionem controverſam neque ſecundum eam ſtatim pronunciandum judici. quid autem hic proprie velit; per anguſtias temporis, non licet exputare, & ſatis eſt, reatu ſaltem diſtuliſſe Tacito. *Gruterus.*

4 *Aſſumuntur è civitate clariſſimus quiſque.*] Scil. ex ſuſpectis Muciano, quos ille honoris ſpecie ad bellum Gallicum ablegabat. *Pichena.*

5 *Domitianus & Mucianus.*] Sueton. Dom. 2. *expeditionem quoque in Galliam Germaniaſque neque neceſſariam & diſſuadentibus paternis amicis inchoavit* (Domitianus) *tantum ut fratri ſe & operibus & dignatione adæquaret.* Savillius.

6 *Legiones victrices VI. & XVIII.*] Bene Savillius, *Sexta & octava:* Et mox, *VI. & X. ex Hiſpania.* Merce-

narum unaetvicesima, è recens conſcriptis ſecunda, [1] Peninis Coctianiſque Alpibus, pars monte Grajo, traducuntur. XIV. legio è Britannia; [2] ſexta ac decima ex Hiſpania accitæ. Igitur venientis exercitus fama, & ſuopte ingenio ad mitiora inclinantes Galliarum civitates, in Remos convenere. Treverorum legatio illic opperiebatur, acerrimo inſtinctore belli Tullio Valentino. Is meditata oratione, cuncta magnis imperiis objectari ſolita, contumeliaſque & invidiam in pop. Romanum effudit: turbidus miſcendis ſeditionibus, & pleriſque gra-
69 tus vecordi facundia. At Iulius Auſpex è primoribus Remorum, *vim Romanam, paciſque bona* diſſertans, & *ſumi bellum etiam ab ignavis, ſtrenuiſſimi cujuſque periculo geri, jamque ſuper caput legiones:* ſapientiſſimum quemque reverentia fideque, juniores periculo ac metu continuit. Et Valentini animum laudabant, conſilium Auſpicis ſequebantur. Conſtat obſtetiſſe Treveris Lingonibuſque apud Gallias, quod Vindicis motu cum Verginio ſteterant. Deterruit pleroſque provinciarum æmulatio. *quod bello caput?* [3] *unde jus auſpiciumque peteretur? quam, ſi cuncta proveniſſent, ſedem imperio legerent?* Nondum victoria, jam diſcordia erat: aliis fœdera, quibuſdam opes

cerus. Ex hiſtoriæ fide admonuit Mercerus reſtituendum *VI. & VIII.* Idem innuit Flor. in quo corrupte legitur, *legiones victrices vim. XI. VIII.* Pichena. Immo vero *Sexta & octava.* Caſuum diſcrimen ſuſtulerunt notæ, quæ videntur fuiſſe in libris MSC. *VI. & VIII.* Freinshemius.

1 *Peninis Cottianiſque Alpibus traducuntur.*] Quidam ante Cerealem, nonnulli poſt eum, ut ex hoc & ſequente libro diſcere eſt. *Savillius.*

2 *Tertia ac prima.*] Savillius legit: *Sexta ac decima.* Nam ſupra ſic in Hiſpania collocavit. Tamen & Tertia ibi fuit, & diuturna: nec aliam cauſſam arbitror, cur Hiſpani hodieque legiones ſuas *Tertios* appellent. *Lipſius.*

VI. & X. ex Hiſpania accita.] Hunc etiam legionum numerum recte emendavit Savillius Anglus, ut idem Mercerus teſtatur. Immo ipſe Tacitus eas ſic appellat lib. præced. *initio per Hiſpaniam à prima Adjutrice orto, quæ memoria Othonis infenſa Vitellio, decimam quoque ac ſextam traxit.* Pichena.

3 *Vnde vis auſpiciumque.*] Nos, *unde jus auſp.* Rhenanus.

1 *Per*

opes vireſque, aut vetuſtatem originis, [1] per jurgia jactantibus Tœdio futurorum, præſentia placuere. Scribuntur ad Treveros epiſtolæ, nomine Galliarum, *ut abſtinerent armis, impetrabili venia, & paratis deprecatoribus, ſi pœniteret.* Reſtitit idem Valentinus, obſtruxitque civitatis ſuæ aures, haud perinde inſtruendo bello intentus, quam frequens concionibus.
70 Igitur non Treveri neque Lingones, ceteræve rebellium civitates, pro magnitudine ſuſcepti diſcriminis agere. Ne duces quidem in unum conſulere. Sed Civilis avia Belgarum circumibat: dum Claudium Labeonem capere, aut exturbare nititur. Claſſicus ſegne plerumque otium trahens, velut parto imperio fruebatur. Ne Tutor quidem maturavit ſuperiorem Germaniæ ripam, & ardua Alpium [2] præſidiis claudere. Atque interim [3] unaetviceſima le-

1 *Per jurgia jactantibus.*] Sumpſi lectionem à P. Manutio: qui amice mihi in pomeridiano ſermone contribuit. Nam vulgo eſt, *perjuriaque jactantibus.* in manuſſ. *perjuria jactantibus.* quod Manutianam conjecturam firmat. Romano tamen libro eſt, *pro jure jactantibus.* quod rejicere, injurium ſane ſit. *Lipſius.*

Perjuriaque jactantibus.] Doctiſſ. vir verbis P. Manutii *per jurgia.* Eam conjecturam (bona venditoris gratia) titivilitio non emerim. Quiſque id proferebat, quo rebatur ſe valere ad obtinendum principatum; pars ſe eo dignos ducebant, quod multis fœderibus eſſent muniti: plerique recenſebant vires & opes: nonnulli originis vetuſtatem. Quidam rebelliones adverſus Romanos, quaſi merito princeps ille populus eſſe deberet, qui adverſus Romanos non ſemel fœdifragus miſericordiam penitus conſumſiſſet. Hæc ultima certe apud Germanos potentiam imprimis conciliabant. Quanam enim alia de cauſa Civilis gloriabatur majores ſuos hoſtes populi Rom. fuiſſe *ipſe è majoribus ſuis hoſtis populi Rom. quam ſocius jactabat.* Sed eadem pura puta Brinio in ducem aſcitus eſt. 4. hiſtor. 15. Hæc mihi prævivit Lazarus Superantius patricius Venetus. quem nunc nuper magno literarum detrimento luxi lugeoque; φίλταιρος enim ἑταῖρον erat: is multa & egregia ſcripſit, quibus longum vivet. Placide quieſcat & nos *ab infirmo deſiderio & muliebribus lamentis ad contemplationem virtutum ſuarum* vocet, *quas neque lugeri, neque plangi fas eſt.* Cæterum amici memoriam venerantes, ſerio cavebimus, ne quis in nos merito jaciat illud Sophoclis Ajac. maſtigoph. φεῦ φεῦ τοῦ θανόντος ὡς ταχεῖα τοῖς βροτοῖς χάρις διαῤῥεῖ. *Heu heu ut cita apud homines gratia mortuorum defluit.* Salinerius.

2 *Præſidiis claudere.*] Rom. *Præſidiis capere.* quod recipio. *Lipſius.*

3 *Vnaetviceſima legio Vindoniſſa.*] Non legionis nomen, Vindoniſſa, primo caſu, ſed ſexto oppidum Helvetiorum: unde irrupiſſe ait legionem

legio Vindoniſſa; Sextilius Felix cum auxiliariis cohortibus per Rhætiam irrupere. Acceſſit ala Singularium, excita olim à Vitellio, deinde in partes Veſpaſiani tranſgreſſa. Præerat Iulius Briganticus, ſorore Civilis genitus, ut ferme [1] acerrima proximorum odia ſunt; inviſus avunculo, infenſuſque. Tutor Treverorum copias, recenti Vangionum, [2] Caracatium, Tribocorum [3] delectu auctas, veterano pedite atque equite firmavit, corruptis ſpe; aut metu ſubactis legionariis, qui primo cohortem præmiſſam à Sextilio Felice, interficiunt. mox ubi duces exercituſque Romani propinquabant, [4] honeſto transfugio rediere: ſecutis Tribocis, Vangionibuſque & Caracatibus. Tutor Treveris comitantibus, vitato Magontiaco Bingium conceſſit; fidens loco, quia [5] pontem Navæ fluminis abruperat. ſed incurſu cohortium quas Sextilius ducebat, & reperto vado, proditus fuſuſque. Ea clade perculſi Treveri, & plebes omiſſis armis, per agros palatur. quidam principum, ut primi poſuiſſe bellum viderentur, in

ci-

nem unaetviceſimam, quæ ex Vitellianis fuerat, & *Rapax* cognominabatur, ut alibi Tacitus. Vindoniſſæ etiam meminit ſupra; *Cohortium alarum, legionum hiberna ſubverſa cremataque: iis tantum relictis quæ Magontiaci ac Vindoniſſæ ſita ſunt.* Pichena.

1 *Acerrima proximorum odia.*] Exſequitur Ariſtoteles, VII, Politic. cap. VII. & cauſſam donat: vide. Sed breviter, pro noſtra re: Proverbio jactatum ait, Χαλεποὶ πόλεμοι ἀδελφῶν. ϗ, Οἱ τι πέρα στέρξαντες, οἱ δ' ϗ πέρα μισοῦσι: *Gravia fratrum bella.* & , *Qui nimis amant, nimis oderunt.* Lipſius.

2 *Caracatium.*] In manuſcr. lib. utrobique, *Ceracates.* Rhenanus. Cluverius *Nemetum* & mox *Nemetibus.* Sed hæc nimis abeunt à veterum & vulgatorum veſtigiis. Suſpicabar *Vangionum, Tabernatium, Tribocorum.* deinde, *Tribocis Vangionibuſque & Tabernatibus.* Ipſum Cluverium vide lib. 2. Germ. Antiquæ cap. 12. *Gronovius.*

3 *Delectu auctas.*] Sic Flor. Nec male etiam vulgati, *lectu.* Pichena.

4 *Honeſto transfugio rediere.* Mihi ſententia ſuadet ſcribere, *redemere.* Honeſto transfugio redimebant ſcelus interfectæ cohortis. *Acidalius.*

5 *Pontem Navæ fluminis.*] Non celebratus hic fluvius ab auctoribus eſt, ſolum Auſonium mentionem ejus facere deprendi, *Tranſieram celerem nebuloſo flumine Navam.* Alciatus. Nos, *Navæ fluminis*, non, *Navæ fl.* Apud Bingium Nava Rheno miſcetur. *Rhenanus.*

1 *Ri-*

civitates quæ ſocietatem Romanam non exuerant, perfugerunt. Legiones à Noveſio Bonnaque in Treveros, ut ſupra memoravimus, traductæ, ſe ipſas in verba Veſpaſiani adigunt. Hæc Valentino abſente geſta: qui ubi adventabat furens, cunctaque rurſus in turbas & exitium converſurus; legiones in Mediomatricos, ſociam civitatem, abſceſſere. Valentinus ac Tutor in arma Treveros retrahunt: occiſis Herennio ac Numiſio legatis, quo minore ſpe veniæ creſceret vinculum ſceleris. Hic belli ſtatus erat, cum 71
Petilius Cerialis Magontiacum venit. ejus adventu erectæ ſpes. Ipſe pugnæ avidus, & contemnendis quam cavendis hoſtibus melior, ferocia verborum militem incendebat: ubi primum congredi licuiſſet, nullam prœlio moram facturus. delectus per Galliam habitos in civitates remittit, ac nuntiare jubet *ſufficere imperio legiones. ſocii ad munia pacis redirent, ſecuri velut confecto bello, quod Romana manus excepiſſent.* Auxit ea res Gallorum obſequium. nam recepta juventute, facilius tributa toleravere, proniores ad officia quod ſpernebantur. At Civilis & Claſſicus, ubi *pulſum Tutorem, cæſos Treveros, cuncta hoſtibus proſpera* accepere: trepidi ac properantes, dum diſperſas ſuorum copias conducunt, crebris interim nuntiis Valentinum monuere, *ne ſumma rei periculum faceret.* Eo rapidius Cerialis, miſſis in Mediomatricos, qui breviore itinere legiones in hoſtem verterent, contracto quod erat militum Magontiaci, quantumque ſecum tranſvexerat, [1] tertiis caſtris Rigodulum venit quem locum magna Treverorum manu Valentinus inſederat, [1] mon-

1 *Rigodulum venit.*] Vatic. *Ridogulum.* Hodie dimidiatum nomen tenet, aliquot milliaribus ſupra Confluentes, pagus *Rigol* dictus. *Lipſius.*

Tertiis caſtris Rigodulum venit.] Terminatione locorum Gallicanorum ſolemni legerim, *Rigolodunum.* Aſſentior doctiſſ. Lipſio eſſe pagum, qui hodieque *Rigol* dicitur. Aventinus Confluentiam eſſe credidit. *Colerus.*

1 *Mon-*

[1] montibus & Moſella amne ſeptum. & addiderat foſſas, obiceſque ſaxorum. Nec deterruere ea munimenta Romanum ducem, quo minus peditem perrumpere juberet, equitum aciem in collem erigeret, ſpreto hoſte, quem temere collectum, haud ita loco juvari, ut non plus ſuis in virtute foret. [2] Paulum moræ in aſcenſu, dum miſſilia hoſtium prævehuntur. [3] Vt ventum ad manus, deturbati ruinæ modo præcipitantur. Et pars equitum æquioribus jugis circumvecta, nobiliſſimos Belgarum, in quis ducem Valentinum,
72 cepit. Cerialis poſtero die coloniam Treverorum ingreſſus eſt, avido milite eruendæ civitatis: *Hanc eſſe Claſſici, hanc Tutoris patriam horum ſcelere clauſas caſaſque legiones. Quid tantum Cremonam meruiſſe, quam è gremio Italiæ raptam, quia unius noctis moram victoribus attulerit? Stare in confinio Germaniæ integram ſedem, ſpoliis exercituum & ducum cædibus ovantem.* [4] *Redigeretur præda in fiſcum: ipſis ſufficere ignes, & rebellis coloniæ ruinas, quibus tot caſtrorum excidia penſarentur.* [5] Cerialis metu infamiæ, ſi licentia ſævitiaque imbuere militem crederetur, preſſit iras. & paruere, [1] po-

1 *Montibus & Moſella amne.*] Repoſui, *Montibus aut Moſella a.* Rhenanus. Libri veteres, *montibus & Moſella.* Tamen Rhenanus repoſuit, *aut Moſella.* minus proprie. non enim alterutrum munimentum intelligitur ſed utrumque. *Pichena.*

2 *Paulum moræ in aſſenſu.*] Caſtig. *in adſcenſu.* Rhenanus.

3 *Vt ventum ad manus.*]Flor. *in manus.* Fortaſſe non male. Sic Ann. 2. c. 80. *ut venere in manus.* Pichena.

4 *Redigeret prædam in fiſcum.*] Poſſet etiam legi, *redigeretur præda in fiſcum.* Nam volumen Matthiæ regis habet, *redigeretur.* Rhenanus. Ex Flor. *redigetur præda in fiſcum.* Vulgo, *redigeret prædam.* Pichena.

5 *Cerialis metu infamiæ.*] Vulgati, *Cerialis à metu.* Mihi vox aliqua excidiſſe videtur, & alternaſſe cauſſas, ut ſolet, Tacitus: *Cerialis emptus an metu infamiæ.* ſive, *Cerialis clementia, an metu.* Lipſius.

Cerialis à metu infamiæ.] Proba hæc ſunt nec Tacito inſolentia. lib. 16. ann. *plerique Veſtini quoque conſulis acre ingenium vitaviſſe Piſonem crediderunt, ne à libertate moveretur.* In Agric. *cum denotandis tot hominum palloribus ſufficeret ſævus ille vultus, & rubor, à quo ſe contra pudorem muniebat.* Nempe quo rubore ſemper coloratus, nunquam dignoſci poterat, an eum aliquid puderet. Immanem belluam; qui nihilominus verecundiam ſibi vendicabat. Sueton. c. 18. *commendari ſe verecundia oris adeo ſentiebat, ut apud ſenatum ſic quondam jactaverit: uſque adhuc certe* an-

[1] poſito civili bello ad externa modeſtiores. Convertit inde animos accitarum è Mediomatricis legionum miſerabilis aſpectus. Stabant conſcientia flagitii mæſtæ, fixis in terram oculis. Nulla inter coëuntes exercitus conſalutatio. neque ſolantibus, hortantibuſve reſponſa dabant, abditi per tentoria, & lucem ipſam vitantes. nec perinde periculum aut metus, quam pudor ac dedecus obſtupefecerat: attonitis etiam victoribus, [2] qui vocem preceſque adhibere non auſi, lacrimis ac ſilentio veniam poſcebant. donec Cerialis mulceret animos, *fato acta* dictitans, [3] *quæ militum ducumque diſcordia, vel fraude hoſtium eveniſſent.* [4] *Primum illum ſtipendiorum & ſacramenti diem haberent: priorum facinorum neque imperatorem, neque ſe meminiſſe.* Tunc recepti in eadem caſtra, & edictum 73
per manipulos, ne quis in certamine jurgiove ſeditionem aut cladem commilitoni objectaret. Mox Treveros ac Lingonas ad concionem vocatos ita alloquitur. *Neque ego unquam facundiam exercui; & populi Romani virtutem armis affirmavi. Sed quia apud vos verba plurimum valent, bonaque ac mala non ſua natura, ſed vocibus ſeditioſorum æſtimantur; ſtatui pauca diſſerere, quæ profligato bello, utilius ſit vobis audiſſe, quam nobis dixiſſe. Terram veſtram ceterorumque Gallorum, ingreſſi ſunt duces imperatoreſque Romani, nulla cupidine, ſed* *ma-*

animum meum probaſtis & vultum. Liberius certe Caligula apud eundem c. 29. *Salinerius.*

1 *Poſito civili bello.*] Eſt in vol. Matthiæ Corvini, *poſito civium bello.* Rhenanus. Flor. *civium.* Pichena.

2 *Qui vocem preceſque adhibere.*] Indecorum hoc & inconveniens, ut victores lacrimis ſilentioque veniam aliis petierint. Nec ſcripſit aut ſenſit hoc Tacitus, ſed contra de ipſis legionibus dedititiis. Itaque unam litterulam addo ſaltem, quæ ſenſum plane mutet in diverſum, legoque *quia*, non *qui*. Muretus *qui* ipſum deletum ibat: quod ad ſenſum æque bonum, ad ſermonis textum minus. Et facilius eſt unam litterulam periiſſe quam tres omnino temere natas. *Acidalius.*

3 *Quæ militum ducumque.*] Ex Florent. ſic reſtitui. Vulgo, *ducumve.* Pichena.

4 *Primum illorum ſtipendiorum.*] Scripſi, *primum illum ſtipendiorum.* Rhenanus.

1 Ne

majoribus veſtris invocantibus, quos diſcordiæ uſque ad exitium fatigabant. & acciti auxilio Germani, ſociis pariter atque hoſtibus ſervitutem impoſuerant. Quot prœliis adverſus Cimbros Teutonoſque, quantis exercituum noſtrorum laboribus, quove eventu Germanica bella tractaverimus, ſatis clarum. Nec ideo Rhenum inſedimus, ut Italiam tueremur: ſed nequis alius Arioviſtus regno Galliarum potiretur. An vos cariores Civili Bataviſque & Tranſrhenanis gentibus creditis, quam majoribus eorum patres avique veſtri fuerunt? Eadem ſemper cauſſa Germanis tranſcendendi in Gallias, libido atque avaritia, & mutandæ ſedis amor: ut relictis paludibus & ſolitudinibus ſuis, fecundiſſimum hoc ſolum, voſque ipſos poſſiderent. Ceterum libertas, & ſpecioſa nomina prætexuntur. [1] *nec quiſquam alienum ſervitium, & dominationem ſibi concupivit, ut non eadem iſta*
74 *vocabula uſurparet. Regna bellaque per Gallias ſemper fuere, donec in noſtrum jus concederetis. Nos quamquam totiens laceſſiti, jure victoriæ* [2] *id ſolum vobis addidimus, quo pacem tueremur. Nam neque quies gentium ſine armis; neque arma ſine ſtipendiis; neque ſtipendia ſine tributis haberi queunt. Cetera in communi ſita ſunt. Ipſi plerumque legionibus noſtris præſidetis: ipſi has aliaſque provincias regitis. Nihil ſeparatum, clauſumve. Et* [3] *laudatorum principum uſus ex æquo, quamvis procul agentibus: ſævi proximis ingruunt,* [4] *quomodo ſterilitatem, aut nimios imbres,*

&

1 *Ne quiſquam alienum ſervitium.*] Nos, *nec quiſquam alien. ſer.* Rhenanus.

2 *Id ſolum vobis addidimus.*] V. C. habet, *adjicimus*, ſed placeret, *ademimus*. Vrſinus. Suavius hoc *addidimus*, quam bonus Fulvius putavit. Significat enim interdum quæ Menander vocat ἐπίθετα κακὰ, ut ſit, oneris impoſuimus, durius in vos ſtatuimus. ut Maroni *Teucris addita Iuno.* Vide ad Senecæ Herculem Furentem ver. 1237. *Gronovius.*

3 *Laudatorum principum.*] Acuta gnome: quam non abeſt quin callide abductam Salluſtio credam, in oratione Sullæ ad Bocchum: *Tibi vero nulla amicitia opportunior noſtra: primum quod procul abſumus, in quo offenſa minimum, gratia par ac ſi prope adeſſemus.* Lipſius.

4 *Quomodo ſterilitatem.*] Pulchrum documentum in mala publica & ad ea fortiter ſuſtinenda. Seneca præiverat, De Conſtantia ſapientis cap. IX. *Omnia itaque ſic patitur, ut hiemis rigorem, & intemperantiam cæli, ut fervores morboſque, & cetera fortè accidentia.*

& cetera naturæ mala; ita luxum, vel avaritiam dominantium tolerate. Vitia erunt, donec homines: ſed neque hæc continua, & meliorum interventu penſantur. niſi forte Tutore & Claſſico regnantibus, moderatius imperium ſperatis: aut minoribus quam nunc tributis [1] *parabuntur exercitus, quibus Germani Britannique arceantur. Nam pulſis (quod dii prohibeant) Romanis,* [2] *quid aliud quam bella omnium inter ſe gentium exſiſtent? Octingentorum annorum fortuna diſciplinaque compages hæc coaluit: quæ convelli ſine exitio convellentium non poteſt. Sed vobis maximum diſcrimen, penes quos aurum & opes, præcipua bellorum cauſſæ. Proinde pacem & urbem, quam victi victoreſque eodem jure obtinemus, amate, colite. Moneant vos utriuſque fortunæ documenta, ne contumaciam cum pernicie, quam obſequium cum ſecuritate malitis.* Tali oratione graviora metuenteis compoſuit, erexitque. Teneban- 75
tur victore exercitu Treveri, cum Civilis & Claſſicus miſere epiſtolas ad Cerialem, quarum hæc ſententia fuit. *Veſpaſianum,* [3] *quamquam nuntios occultarent,*

dentia. At Dio Caſſius Ciceronem ita loqui facit, ubi Amneſtiam ſuadet, poſt cædem Cæſaris: Ὥστε τὰ μὲν γεγενημένα ταῦτα χαλάζης τινὸς καὶ κατακλυσμοῦ τρόπον συμβεβηκέναι νομίσαντες, λήθῃ παράδοτε: *Itaque hæc præterita, grandinis aut nimbi modo eveniſſe exiſtimantes, oblivioni tradite.* Plane gemina ſunt, & aut ab inventione; aut imitatione. *Lipſius.*

1 *Parabantur exercitus.*] Caſtig. *parabuntur.* Rhenanus.

2 *Quid aliud quam bella.*] Oraculum, cujus fidem proavi viderunt: & nos videmus, videbimuſque, quamdiu ſecta in tot dominos Europa non audiet unius Aurigæ habenas. Plutarchus igitur vere, *Imperium Romanum, velut anchoram eſſe* ſcripſit *fluctuanti mundo.* Et nonne à Criſpo ſuo hoc effatum ſumpſit noſter? ſumpſit. Ille ſic ad Cæſarem: *Quippe ſi morbo jam aut fato huic Imperio ſecus accidat: cui dubium eſt, quin per orbem terrarum vaſtitas, bella, cædes oriantur?* Lipſius.

3 *Quanquam nuntios occultarent.*] Caſtigationibus parcendum erat. Nuntius enim aliquando pro re, quæ nuntiatur. Catullus in Arrium: *metuebam talia verba, Quum ſubito adfertur nuntius horribilis.* Plin lib. 5. ep. 5. *Nuntiatum mihi T. Fannium deceſſiſſe, qui nuntius gravi me dolore confudit.* Noſter, *proſperos rerum in Treveris geſtarum nuntios accepere.* Verum quinam ſunt iſti, qui famam occiſi Veſpaſiani ſupprimere dicuntur? Iidem, quos Civilis & Claſſicus appellant *vana & ſine viribus nomina.* Nimirum Domitianus ac Mucianus, quibus id affingitur, ut facile ad imponendum: ſolitum eſt enim iis, qui in imperium non ſuum ſeſe intru-

rent, exceſſiſſe vita. Vrbem atque Italiam, interno bello conſumptam. [1] *Muciani ac Domitiani vana & ſine viribus nomina. Si Cerialis imperium Galliarum velit, ipſos finibus civitatum ſuarum contentos: ſi prœlium mallet, ne id quidem abnuere.* Ad ea Cerialis Civili & Claſſico nihil. cum [2] qui attulerat ipſas epiſtolas, ad Domitianum miſit. Hoſtes diviſis copiis advenere undique. Plerique culpabant Cerialem paſſum jungi, quos diſcretos intercipere licuiſſet. Romanus exercitus caſtra foſſa valloque circumdedit: quis temere antea intutis conſederat. Apud Germanos diverſis
76 ſententiis certabatur. Civilis *opperiendas Tranſrhenanorum gentes, quarum terrore fracta Pop. Rom. vires obterrerentur. Gallos quid aliud quam prædam victoribus? & tamen quod roboris ſit, Belgas, ſecum palam,* [3] *aut voto ſtare.* Tutor *cunctatione creſcere rem Romanam* affirmabat, *coëuntibus undique exercitibus:* [4] *Tranſvectam è Britannia legionem: accitas ex Hiſpania: adventare ex Italia: nec ſubitum militem, ſed veterem expertumque belli. Nam Germanos,* [5] *qui ab ipſis ſperentur, non juberi, non regi, ſed cuncta ex libidine agere. Pecuniam-*

niam-

trudunt. En Livia, lib. 1. ann. *Latique interdum nuntii vulgabantur, donec proviſis quæ tempus monebat ſimul exceſſiſſe Auguſtum, & rerum potiri Neronem eadem fama tulit.* En Agrippina lib. 12. ann. *vocabatur interim ſenatus, votaque pro incolumitate principis conſules & ſacerdotes nuncupabant, cum jam exanimis veſtibus & fomentis obtegeretur, dum res firmando Neronis imperio componuntur.* Salinerius. Neque ego vulgatam lectionem ſperno. Sed nec Lipſio nec Salinerio aſſentior. Ille ex Farneſ. legit *nuntii:* hic *nuntios*, interpretatur pro ipſa re quæ nuntiatur: & verbum, *occultarent*, ad Domitianum & Mucianum refert. Ego cenſeo litterarum, quas Civilis Claſſicuſque ad Cerialem ſcripſerunt, ſenſum fuiſſe: Certiores ſe de Veſpaſiani obitu factos, quanquam Cerialis & alii Romani duces, occultarent nuntios, ſeu tabellarios, qui id ſignificatum Roma venerunt. *Pichena.*

1 *Muciani & Domitiani vana & ſine &c.*] Nimis frivolum eſt in Flor. legi, *Muciani ac Domitiani:* tamen propter copulam ſequentem, elegantius videtur. *Pichena.*

2 *Qui attulerat ipſas epiſtolas, ad Dom.*] Lego, *qui attulerat, ipſaſque epiſtolas.* Acidalius.

3 *Aut voto ſtare.*] Liber manuſcr. tantum habet, *aut vaſtare.* Fortaſſis, *aut clam ſtare.* Rhenanus.

4 *Tranſvectam è Britannia.*] Ita Flor. Vulgo, *à Brit.* Pichena.

5 *Qui ab ipſis ſpernentur.*] Nos, *ſperentur.* Rhenanus.

1 *Ex*

niamque, ac dona, quis ſolis corrumpantur, majora apud Rom. & neminem adeo in arma promptum, ut non idem pretium quietis quam periculi malit. quod ſi ſtatim congrediantur, nullas eſſe Cериali, niſi [1] *ex reliquiis Germanici exercitus legiones, fœderibus Galliarum obſtrictas. Idque ipſum, quod inconditam nuper Valentini manum contra ſpem ſuam fuderint, alimentum illi ducique temeritatis. Auſuros rurſus, venturoſque in manus, non* [2] *imperiti adoleſcentuli verba & conciones, quam ferrum & arma, meditantis, ſed Civilis & Claſſici: quos ubi aſpexerint, redituram in animos formidinem, fugam, famemque, ac totiens captis precariam vitam. neque Treveros, aut Lingonas benevolentia contineri: reſumpturos arma, ubi metus abſceſſerit.* Diremit conſiliorum diverſitatem, approbata Tutoris ſententia Claſſicus, ſtatimque exſequuntur. Media acies 77
Vbiis Lingonibuſque data: dextro cornu cohortes Batavorum; ſiniſtro Bructeri Tencterique. pars montibus; alii [3] viam inter Moſellamque flumen tam improviſi aſſiluere, ut in cubiculo ac lectulo Cerialis (neque enim noctem in caſtris egerat) pugnari ſimul, vincique ſuos audierit, increpans pavorem nuntiantium, donec univerſa clades in oculis fuit. Perrupta legionum caſtra, fuſi equites: medius Moſellæ pons, qui ulteriora coloniæ annectit, ab hoſtibus inſeſſus.

1 *Ex reliquiis Germani exercitus.*] Repoſui, *Germanici exercitus.* Rhenanus.

2 *Imperitia militum ſed adoleſcentuli.*] Duas voces *militum ſed*, eximimus, ut legatur, *non imperiti adoleſcentuli, verba* &c. Rhenanus. Tullium Valentinum intelligit, de quo ſupra: *Is meditata oratione cuncta magnis imperiis objectari ſolita, contumeliaſque & invidiam in pop. Rom. effudit.* & paulo poſt, *reſtitit idem Valentinus, obſtruxitque civitatis ſuæ aures.* &c. *Pichena.*

3 *Viam inter Moſellamque flumen.*] Tacitus debuiſſet, exemplo hiſtoricorum, quos habemus probatiſſimos, hic ſe exactiorem præſtitiſſe chorographum, atque iſtius prælii locum accuratius deſcripſiſſe, quæ fluvii pars Romanis caſtris teneretur, & quæ ratio ſitus quoad urbem. Nunc ut ea defunctus deſcriptione eſt (ſi rem rite excuſſam concipio) non modo nobis intellectu difficilem reddit, ſed & iis quibus iſta ſcripſit? niſi putemus, Romæ tum viventibus viam fuiſſe notiſſimam, de qua agit,

ſeſſus. Cerialis turbidis rebus intrepidus, & fugientes manu retrahens, intecto corpore promptus inter tela, felici temeritate, & fortiſſimi cujuſque accurſu, reciperatum pontem lecta manu firmavit. Mox in caſtra reverſus, palantes captarum apud Noveſium Bonnamque legionum manipulos, & rarum apud ſigna militem, ac prope circumventas aquilas videt. Incenſus ira, *non Flaccum*, inquit, *non Voculam deſeritis. Nulla hic proditio. neque aliud* [1] *excuſandum habeo, quam quod vos Gallici fœderis* [2] *oblitos prædixerim, memoriam Romani ſacramenti temere credidi. Annumerabor Numiſiis & Herenniis, ut omnes legati veſtri, aut militum manibus, aut hoſtium ceciderint.* [3] *Ite, nuntiate Veſpaſiano, vel quod propius eſt, Civili & Claſſico, relictum à vobis in acie ducem. venient*

aliaque minutiora, quæ Treverorum ſpectant ſitum, ut ad plenam cognitionem nihil deeſſet. Adde, quod, utcunque mutetur loci ſitus, in promptu ſit ex textu ſic conſtituto controverſias movere non ita facile enodandas. *Savilius.*

1 *Excuſandum habeo.*] Alias, *accuſandum.* Ferrettus.

2 *Oblitos prædixerim.*] Vocem, *prædixerim*, corruptam, aut ſuperfluere vides. Rodolphus pro ea legiſſe videtur, *oblitos, proximam memoriam.* In Florentino eſt, *temere*, pro, *tenere.* Quo leni ductu, hæc concinno: *oblitos, rediſſe in memoriam R. ſ. temere credidi.* Et collineavi, atque attigi. *Lipſius.*

Quod vos Gallici fœderis oblitos prædixerim.] Malim, *prædixi*, propter ſcripturam cod. Bud. *Rhenanus.* Video neque conſtructionem in hac lectione conſtare, neque ullum ſenſum, ſed cum & antea locus haud minus corruptus eſſet, placuit ſaltem reſtituere juxta Floren. *temere credidi*, pro eo quod in vulgatis legebatur, *tenere credidi*: Cujus adverbii indicio emendationem excogitavi, fortaſſe auctoris ſententiæ non alienam: *quod vos Gallici fœderis oblitos, & retinere memoriam Romani ſacramenti, temere credidi.* Pichena. Latet ulcus aliquod, nam Rom. edit. non agnoſcit ullam literam vocis, *tenere*, quam tamen haud facile ejecerim; ſed ſecutus cod. Florent. auctoritatem tentaverim: *quod v. G. fœd. obl. produxiſſe mem. ſacr. temere credidi.* Gruterus. Veniebat ſub acumen ſtili: *quod vos Gallici fœderis oblitos repetiſſe memoriam Romani ſacramenti temere credidi.* Iuſtinus libro 35. *prioris ſacramenti religionem novi regis ſuperbia præferentes*, Suetonius Claudio 13. *legionibus, quæ ſacramentum mutaverant, in pœnitentiam religione converſis.* Cum *memoriam* dicit, intelligit reverentiam. *Gronovius.*

3 *Ite, nuntiate Veſpaſiano.*] Similis invidiæ metum ſuis militibus jam fugientibus Sulla injicit. *Siquis vos, milites, rogaverit, ubi Sullam Imperatorem veſtrum reliqueritis, reſpondete, Apud Orchomenum pugnantem.* Atque ille hac increpatione rem labentem ſuſtinuit. Plutarchus & Appianus. *Lipſius.*

1 Tu-

nient legiones, quæ neque me inultum, neque vos impunitos patiantur. Vera erant. & à tribunis præfectiſ- 78
que eadem ingerebantur. Conſiſtunt per cohortes, & manipulos; neque enim poterat pateſcere acies effuſo hoſte, & impedientibus tentoriis ſarciniſque, cum intra vallum pugnaretur. [1] Tutor, & Claſſicus, & Civilis, ſuis quiſque locis pugnam ciebant: Gallos *pro libertate*, Batavos *pro gloria*, Germanos *ad prædam* inſtigantes. Et cuncta pro hoſtibus erant. donec [2] legio unaetviceſima, patentiore quam ceteræ ſpatio conglobata, ſuſtinuit ruentes; mox impulit. Nec ſine ope divina, mutatis repente animis, terga victor vertere. Ipſi territos ſe cohortium aſpectu ferebant, quæ primo impetu disjectæ, ſummis rurſus jugis congregabantur, ac ſpeciem novi auxilii fecerant. Sed obſtitit vincentibus pravum inter ipſos certamen, hoſte omiſſo ſpolia conſectandi. Cerialis ut incuria prope [3] rem afflixit, ita conſtantia reſtituit. ſecutuſque fortunam, caſtra hoſtium eodem die capit exſcinditque. Nec in longum quies mili- 79
ti data. Orabant auxilium Agrippinenſes; offerebantque uxorem ac ſororem Civilis, & filiam Claſſici, relicta ſibi pignora ſocietatis. Atque interim diſperſos in domibus Germanos trucidaverant. Vnde metus & juſtæ preces invocantium, antequam hoſtes reparatis viribus ad ſpem, vel ad ultionem accingerentur. Namque & Civilis illuc intenderat, non invalidus,

1 *Tutor, & Claſſicus, Civilis.*] Addidimus particulam, *Tutor, & Claſſicus. & Civilis.* Rhenanus.

2 *Legio unaetviceſima.*] Male vulgo, *legio viceſima prima*, nam ut Mercerus ad lib. 1. hiſt. monuit, nunquam apud Tacitum, vixque apud alios veteres dicitur *legio decima tertia, decima quarta, decima quinta*, &c. ſed *tertia decima, quarta decima, quinta decima*, ſemper minori numero prapoſito. Hic in Mſſ. legitur, *legio* XXI. Erravit librarius qui ſcripſit, *viceſima prima*, cum *unaetviceſima*, ſcribere debuiſſet. Idem error alibi irrepſit. *Pichena.*

3 *Res afflixit.*] Nos, *rem afflixit.* Rhenanus.

dus, [1] flagrantiſſima cohortium ſuarum integra: quæ ex Chaucis Friſiiſque compoſita, [2] Tolbiaci, in finibus Agrippinenſium agebat. Sed triſtis nuntius avertit, *deletam cohortem dolo Agrippinenſium:* qui largis epulis vinoque ſopitos Germanos, clauſis foribus, igne injecto, cremavere. Simul Cerialis propero agmine ſubvenit. Circumſteterat Civilem & alius metus, ne quartadecima legio adjuncta Britannica claſſe, afflictaret Batavos, qua Oceano ambiuntur. Sed legionem terreſtri itinere Fabius Priſcus legatus in Nervios Tungroſque duxit. eæque civitates in deditionem acceptæ. claſſem ultro Caninefates aggreſſi ſunt: majorque pars navium depreſſa, aut capta. Et Nervio-

rum

1 *Integra, & è Chaucis.*] Romanus codex. & editiones aliæ: *integra manu, & è Chaucis.* Legam, *integra manente, è Chaucis.* Florentinus porro, *integraque ex:* ſi plenè, facias cum Pichena, *integra, quæ.* Lipſius.

Flagrantiſſima cohortium ſuarum integra manu, & è Chaucis.] Ablativum *manu* delevi. Expone, *Non invalidus flagrantiſſima cohortium ſuarum*, id eſt, quæ inter cohortes ardentiſſima erat, integra, ſubaudi exiſtente. *Rhenanus.* Duxit me ad hanc lectionem, *flagrantiſſimâ cohortium ſuarum integra, quæ ex Chaucis Friſiiſque compoſita, Tolbiaci.* Florentinus, qui habet, *integraque.* Vulgo enim & corrupte, & confuſe: *Flagrantiſſima coh. ſ. integra, & è Ch. Fr. compoſita. Tolbiaci.* Pichena. Quid non recte dictum? Chaucorum & Friſiorum multi evaſere cum Civili, quos ante propriis cuneis compoſitus, nunc numero minuto in unum miſcuit, diſponebant enim barbari quaſque gentes ſeparatim libro 4. hiſtor. 16. *Caninefates, Friſios, Batavos propriis cuneis componunt.* Eadem de Chaucis dicenda ſunt: qui inter auxilia Civilis. Ibid. *Civili Chaucorum auxilia venere,* qui per ſe gens magna & valida. de moribus Germ. 36. Doctiſſ. autem vir legit, *Flagrantiſſima coh. ſ. i. manente, è Chaucis.* Nonne invalidum Civilem facimus cum una tantum cohorte? *namque & Civilis illuc intenderat non invalidus.* &c. At victus fuit, non inficior. verum non profligatus. *Sed obſtitit vincentibus pravum inter ipſos certamen hoſte omiſſo ſpolia conſectandi.* Sit ergo *manu integra.* plus una cohorte. Virg. 1. Æn. *ſcelerum pœnas expendimus omnes Vel Priamo miſeranda manus.* Salinerius.

2 *Tolbiaci.*] Farneſ. *Colbiaci.* in itinerario Antonini, *Tobiaci.* Lipſius.

Galbiaci in finibus.] Nos, *Tolbiaci.* Quidam *Tolbiacum* appellant, ut Antoninus in itinerario, & alii. Paulo poſt, *Turingoſque.* Nos, *Tungroſque.* Rhenanus. Dicitur in Antonini itinerario, *Tolbiacum vicus Supenorum:* ubi in Longolii libro teſte doctiſſ. Surita, *Supernorum*, quos tamen ego *Supernos*, qui fuerint, ignoro. Et fortaſſe legendum fuerit ibi *Tolbiacum vicus Gugernorum.* Tacit. hiſtor. libro 5. *Batavi, Gugernique.* Non procul Noveſio & Gelduba abfuiſſe, proximos autem Agrippinenſibus conſtat, Iuliacenſes eſſe hodie Dinæus & Rhenanus opinantur. Tolbiacum vero nomen hodieque refert. Zulpich. *Colerus.*

3 Fa-

rum multitudinem ſponte commotam, ut pro Romanis bellum capeſſeret, iidem Caninefates fudere. Claſſicus quoque adverſus equites Noveſium à Ceriale præmiſſos, ſecundum prœlium fecit. quæ modica, ſed crebra damna, famam victoriæ nuper partæ lacerabant. Iiſdem diebus Mucianus Vitellii fi- 80
lium interfici jubet: manſuram diſcordiam obtendens, ni ſemina belli reſtinxiſſet. Neque Antonium Primum adſciri inter comites à Domitiano paſſus eſt: [1] favore militum anxius, & ſuperbia viri, æqualium quoque, adeo ſuperiorum intolerantis. Profectus ad Veſpaſianum Antonius, ut non pro ſpe ſua excipitur, ita neque averſo imperatoris animo. Trahebatur in diverſa. hinc meritis Antonii, cujus ductu confectum haud dubie bellum erat; inde Muciani epiſtolis: ſimul ceteri, ut *infeſtum timidumque* inſectabantur, adjunctis prioris vitæ criminibus. neque ipſe deerat [2] arrogantia vocare offenſas, nimius commemorandis quæ meruiſſet. *Alios* ut *imbelles*, *Cacinam* ut *captivum ac dediticium* increpat. Vnde paulatim levior viliorque haberi, manente tamen in ſpeciem amicitia. Per eos menſes, qui Veſpa- 81
ſianus Alexandriæ [3] ſtatos æſtivis flatibus dies, & cer-

1 *Favore militum anxius eſt.*] Verbum *eſt* eraſimus. *Rhenanus.*

2 *Arrogantia vocare offenſas.*] Scribemuſne *provocare*, an pro hoc illud capiemus. *Acidalius.*

3 *Statos æſtivis flatibus dies & certa maris opperiens.*] *Certa maris* erant à quinto decimo aut ſeptimo & vigeſimo Maji (utrumque enim habet Vegetius l. 4, 39.) uſque ad quartum decimum Septembris. A quarto decimo Septembris uſque ad undecimum Novembris *navigatio*, ſed *incerta* ab undecimo Novembris uſque ad decimum Martii *maria clauſa*: & ab illo decimo Martii *maria clauſa*: & ab illo tempore uſque ad quintum decimum Maji *Navigatio periculoſa*. Vt ſatis appareat Veſpaſianum non ſolviſſe, niſi Majo extremo. Ioſeph. 4. ἁλώσ. 42. αὐτὸς μέν τοι (Οὐεσπασιανὸς) εἰς τὴν Ῥώμην ὥρμητο λήξαντος τοῦ χειμῶνος ἀνάγεσθαι. i. *Veſpaſianus Romã profectus eſt extrema hieme.* Quod ante vir doctus pro *ſtatos æſtivis flatibus, dies* legit, *ſtatos Eteſiarum flatibus dies*, allucinatur. Eteſiarum enim flatus iſta navigatio adverſos habet 2. hiſt. & Cæſar. 3. c. 20. de bell. civ. *Ipſe neceſſario Eteſiis tenebatur. qui Alexandria navigantibus ſunt adverſiſſimi venti.* Si exſpectaſſet, donec de

certa maris opperiebatur, multa miracula evenere, [1] quis cœleſtis favor & quædam in Veſpaſianum inclinatio numinum oſtenderetur. Ex plebe Alexandrina quidam [2] oculorum tabe notus, genua ejus advolvitur, *remedium cæcitatis* expoſcens gemitu; [3] monitu Serapidis dei, quem dedita ſuperſtitionibus gens ante alios colit. precabaturque principem, *ut genas & oculorum orbes dignaretur reſpergere oris excremento.* Alius [4] manu æger, eodem deo auctore, *ut pede ac veſtigio Cæſaris calcaretur*, orabat. Veſpaſianus primo irridere, aſpernari: atque illis inſtantibus, modo famam vanitatis metuere, modo obſecratione ipſorum, & vocibus adulantium in ſpem induci. poſtremo æſtimari à medicis jubet, an talis cæcitas ac debilitas, ope humana ſuperabiles forent. Medici varie diſſerere; *Huic non exeſam vim*

deflarent, quod fit extremo Auguſto, incidiſſet in tempus *incerta navigationis* & *incertiſſima* domum procul dubio veniſſet. *Savillius.* Recte: nam ſtati dies æſtivis flatibus iidem; quibus certa navigatio à Majo ad Septembrem: de qua Vegetius Apulejus, alii. At quod viſum doctiſſ. Lipſio, *Eteſiarum flatibus* & tempeſtati anni & regionum rationi prorſus contrarium, quum Eteſiæ navigantibus ex Italia in Ægyptum propitii ſint, ex Ægypto in Italiam contrarii. Tacitus ſupra, Cæſar, alii. Quod bene monuit eruditiſſ. & exactiſſ. Savillius. *Mercerus.* Ego fidenter pro *æſtivis*, ſaltem *Eteſiis*, minore mutatione ac pene nulla audeo mutare. *Eteſii flatus*, ut Lucret. lib. 6. *Anni tempore eo, quo Eteſia flabra feruntur.* Dubium mihi tamen & ignotum, cur Veſpaſianus *Eteſias* Alexandriæ nunc opperiatur. Feſtinabat ipſe in Italiam tranſmittere quam primum: at hæ Italiam adnavigaturis non propitiæ, ſed adverſæ. *Acidalius.*

1 *Quis è cœlis favor.*] Vol. regium non habet *è cœlis*, ſed *cœlis eſt*. Scripſi, *cœleſtis favor.* Rhen. Sueton. c. 7. *Auctoritas & quaſi majeſtas quædam, ut ſcilicet inopinato & adhuc novo principi deerat, hæc quoque acceſſit: è plebe luminibus quidam orbatus, item alius debili crure &c.* Savillius.

2 *Oculorum tabe notus.*] Spartianus in Hadr. ſcribit ipſum Hadrianum cæcæ mulieri viſum reſtituiſſe. Et quidem Pannonius natus cæcus febricitantem Hadrianum contigit, quo facto & Hadrianum febris reliquit, & cæcus viſum recepit. Pyrrhus Epirotarum rex ſimul atque ſpleneticos pede preſſerat, morbus decedebat, erat in ipſius pede pollex divina facultate præpotens, qui poſt ipſius obitum neque igni abſumi potuit, neque ætate contabuit. Franci Reges ſaliva tantum pollice in decuſſem allita ſtrumis medentur. *Lupanus.*

3 *Monitu Serapidis Dei.*] Vulgo, *Sarapidis.* Emendavi Flor. & Ven. auctoribus, immo Tacito ipſo, qui inferius ait: *Fuerat illic ſacellum Serapidi & atque Iſidi antiquitus ſacratum.* Pichena.

4 *Manu æger.*] Ab hoc ſtetit Dio, ſed

vim luminis, & redituram ſi pellerentur obſtantia: illi [1] *elapſos in pravum artus, ſi ſalubris vis adhibeatur, poſſe integrari.* [2] *Id fortaſſe cordi deis, & divino miniſterio principem electum. denique* [3] *patrati remedii gloriam penes Cæſarem; irriti ludibrium penes miſeros fore.* Igitur Veſpaſianus cuncta fortunæ ſuæ patere ratus, nec quidquam ultra incredibile, læto ipſe vultu, [4] erecta quæ aſtabat multitudine, juſſa exſequitur. Statim converſa ad uſum manus, ac cæco reluxit dies. Vtrumque qui interfuere nunc quoque memorant, poſtquam [5] nullum mendacio pretium. Altior inde Veſpaſiano [6] cupido adeun- 82
di ſacram ſedem, ut ſuper rebus imperii conſuleret. *Arceri templo cunctos* jubet. atque ingreſſus, intentuſque numini, [7] reſpexit pone tergum è primoribus Ægyptiorum nomine *Baſiliden*; quem procul Alexandria plurium dierum itinere, & ægro corpore detineri haud ignorabat. Percunctatur ſacerdotes, *num illo die* [8] *Baſilides templum iniſſet?* percunctatur obvios, *num in urbe viſus ſit?* denique miſſis equitibus explorat, illo temporis momen-

ſed in diverſa parte eſt Tranquillus Veſp. 7. *Vertranius.*

1 *Elapſo in pravum artu.*] Caſtigavi, *elapſos in pravum artus.* Mox *poſſe integrare*, ſubaudi ſalubrem vim. *Rhenanus.*

2 *Id fortaſſe cordi deis.*] Id eſt, ut ii ſanentur. *Pichena.*

3 *Peracti remedii gloriam.*] Liber Manuſcr. habet, *parati remedii.* Fortaſſis legendum, *patrati.* Sic lib. ſeq. *Nec omnia patrandi fiducia.* Rhenanus.

4 *Erecta quæ adſtabat.*] Malim *arrecta.* Apulejus 2. Mileſ. *ſtudia præſentum ad miraculum tantum certatim arrexit.* Pricæus.

5 *Nullum mendacio pretium.*] Quis autem gratuito mendax ſit?
—— *cum ſint præmia falſi,*
Nulla, ratam debet teſtis habere fidem,
ait Ovidius. *Lipſius.*

6 *Cupido adeundi ſacram ſedem.*] Ipſius nempe Serapidis templum. *Pichena.*

E primoribus Ægyptiorum Baſiliden.] Firmat hoc valde viri eximii conjecturam Lævini Torrentii, in Suetonii Veſpaſiano: *Baſilides libertus obtuliſſe ei viſus eſt.* Quomodo libertus, ſi ſacerdos? ſi, quod hic dicitur, è *primoribus Ægyptiorum?* Bene igitur ille magnus amicus noſter *Baſilides obtuliſſe*, deleta voce *libertus*, perperam infarcta. *Lipſius.*

7 *Reſpexit pone tergum è primoribus.*] In lib. manuſcr. non eſt *è* præpoſitio. *Rhenanus.*

8 *Baſilides.*] Putant quidem ſacerdotem eſſe in monte Camelo, cujus men-

mento octoginta millibus paſſuum abfuiſſe. Tunc divinam ſpeciem, & vim reſponſi [1] ex nomine *Ba-*
83 *ſilidis*, interpretatus eſt. [2] Origo dei nondum noſtris auctoribus celebrata: Ægyptiorum antiſtites ſic memorant: *Ptolemæo regi, qui Macedonum primus Ægypti opes firmavit, cum Alexandriæ recens conditæ mœnia, templaque & religiones adderet: oblatum per quietem decore eximio, & majore quam humana ſpecie juvenem, qui moneret*, ut fidiſſimis amicorum in Pontum miſſis, effigiem ſuam acciret: lætum id regno, magnamque & inclitam ſedem fore quæ excepiſſet. *ſimul viſum eumdem juvenem in cœlum igne plurimo attolli.* Ptolemæus omine & miraculo excitus, ſacerdotibus Ægyptiorum, quibus mos talia intelligere, nocturnos viſus aperit. Atque illis Ponti & externorum parum gnaris, Timotheum Athenienſem è gente Eumolpidarum, quem ut [3] antiſtites cærimoniarum Eleuſi exciverat, *quænam illa ſuperſtitio, quod numen?* interrogat. Timotheus [8] quæ-

mentio. 2. hiſt. ſed obſtant quæ pene conciliationem fugiunt. *Savillius.*

1 *Ex nomine Baſilidis* | Deducto à βασιλεύς. Savillius. Hoc eſt, futurum ſe regem, quia Baſilidem viderat. nam βασιλεὺς Græcis *rex* eſt. *Ferrettus.* Is enim mos erat veterum, ut quoties aliquid ex ſententia proveniret, ſe omen accipere dicerent, ut hic Veſpatianus ex nomine Baſilidis futurum ſe regem conjectavit. Roma à Gallis capta, cum Romani Vejos migrare vellent, centurio exclamavit, *ſignifer, ſtatue ſignum: hic optime manebimus*, qua voce audita, Senatus ſe accipere omen dixit. L. Paulus, cui bellum à Senatu adverſus Perſen decretum domum rediens cum filiam parvulam triſtem videret, eam interrogavit, cur triſtis eſſet. Tum illa reſpondit, Perſam mortuam: erat enim catella, quam puella habebat in deliciis. Atque pater ſe omen accipere dixit. Alexander Tyrum oppugnans, cum nihil proficeret, quieti ſe dedit. In ſomniis viſus ſatyrum perſequi, quem tandem comprehendit. excitatus, rem ad conjectores retulit, qui victoriam ſunt ex ipſius Satyri nomine polliciti, σὰ τύρος, id eſt, tua eſt Tyrus. Sexcenta alia poſſunt afferri, quibus ſuperſedeo. *Lupanus.*

2 *Origo dei.*] Hæc & Plutarcho memorata lib. de Iſide & Oſiride, paucis mutatis, & Euſtathio in comment. ad Dionyſium hiſce apud Tacitum propiora narranti. *Savillius.* De Serapidis origine & cultu variis produntur varia: quæ omnia ex Varrone, Diodoro, Plutarcho, Macrobio, Euſebio, Auguſtino, Suida, Euſtathio & aliis obſervata retulit diligentiſſ. ſcriptor Livius. Hiſtor. deorum, ſyntagmate 6. *Vertranius.*

3 *Antiſtitem cærimoniarum Eleuſi exciverat.*] Tacitum ſcripſiſſe puto *Eleu-*

[1] quæſitis qui in Pontum meaſſent, cognoſcit ur-
bem illic Sinopen, nec procul templum vetere in-
ter accolas fama Iovis Ditis. Namque & [2] mulie-
brem effigiem aſſiſtere, quam plerique Proſerpinam
vocent. Sed Ptolemæus, ut ſunt ingenia regum,
pronus ad formidinem; ubi ſecuritas rediit, volu-
ptatum quam religionum appetens, negligere pau-
latim, aliaſque ad curas animum vertere: donec ea-
dem ſpecies terribilior jam & inſtantior, *exitium ipſi
regnoque* denuntiaret, *ni juſſa patrarentur*. Tum lega-
tos & dona Scydrothemidi regi (is tunc Sinopenſi-
bus imperitabat) expediri jubet; [3] præcipitque navi-
gaturis, *ut Pythium Apollinem adeant*. Illis mare ſe-
cundum: Sors oraculi haud ambigua: *Irent, ſimu-
lacrumque patris ſui reveherent, ſororis relinquerent*. Vt 84
Sinopen venere, munera, preces, mandata regis ſui
Scydrothemidi allegant. Qui diverſus animi, mo-
do numen paveſcere, modo minis adverſantis popu-
li terreri, ſæpe donis promiſſiſque legatorum flecte-
batur. Atque interim triennio exacto, Ptolemæus
non ſtudium, non preces omittere. Dignitatem le-
gatorum, numerum navium, auri pondus auge-
bat. Tum minax facies Scydrothemidi offertur, *ne
deſtinata deo ultro moraretur*. Cunctantem varia per-
nicies, morbique & manifeſta cœleſtium ira, gra-
viorque in dies fatigabat. Advocata concione, *juſ-
ſa numinis, ſuos Ptolemaique viſus, ingruentia mala* ex-
ponit. [4] Vulgus adverſari regem, invidere Ægypto,
[1] ſibi

Eleuſine. Vide quæ ad Senecas. *Gronovius*.

1 *Quæſitus qui in pontum meaſſent.*] Caſtigavi. *quæſitis qui* &c. Mox nos, *Sinopen*. Rhenanus.

2 *Muliebrem effigiem aſſiſtere.*] Vetere enim fama putabatur eſſe templum Iovis Ditis, eo præſentim argumento, quia Proſerpina aſſiſtebat. *Pichena*.

3 *Præcepitque navig.*] Repoſui, *præcipitque navig*. Rhenanus.

4 *Vulgus adverſari regem.*] Muretus mallet, *averſari*. At nihil magis proprium. *adverſari*, pro reniti, vel obſiſtere. *Pichena*.

[1] ſibi metuere, templumque circumſidere. [2] Major hinc fama tradidit, *deum ipſum appulſas litori navis ſponte conſcendiſſe.* Mirum inde dictu, tertio die tantum maris emenſi, Alexandriam appelluntur. [3] Templum pro magnitudine urbis extructum, loco cui nomen Rhacotis. fuerat illic ſacellum, [4] Serapidi atque Iſidi antiquitus ſacratum. Hæc [5] de origine & advectu dei, celeberrima. Nec ſum ignarus, eſſe quoſdam qui *Seleucia urbe Syriæ accitum, regnante* [6] *Ptolemæo, quem tertia ætas tulit*: alii *auctorem eumdem Ptolemæum; ſedem ex qua tranſierit, Memphim* perhibent, [7] inclytam olim, & veteris Ægypti columen. Deum ipſum multi *Æſculapium, quod medeatur ægris corporibus*; quidam *Oſirim, antiquiſſimum illis gentibus numen*; plerique *Iovem, ut rerum omnium potentem*; plurimi [9] *Ditem patrem, inſignibus* *quæ*

1 *Sibi metuere.*] Metuebant ſcil. ne ſi patrius Deus illinc aveheretur, ſibi adverſa omnia ſuccederent. *Pichena.*

2 *Major hinc fama tradidit.*] Id eſt majus miraculum fama narratur. *Idem.*

3 *Templum pro magnitudine urbis.*] Dionyſius *περιηγήσει*: *Ἔνθα Σινωπίταο Διὸς μεγάλοιο μέλαθρον Χρυσῷ τιμήεντι κεκασμένον.* i. *Hinc Sinopitæ Iovis ingens tollitur ædes magnifico ornatu* &c. *Savillius.*

4 *Serapidi atque Iſidi.*] Potius Oſiridi & Iſidi, aut alioquin Sarapis ſe ipſum antevertet, eritque cum nondum veniſſet, quæ abſurditas fuerit non excuſanda. *Savillius.* At quomodo antiquitus ſacratum Alexandriæ ſacellum Serapidis, tum cum à Sinope deus ille avectus fuit? Cenſeo vere Serapidis ſacellum antea fuiſſe Alexandriæ, ſed nullam intus Dei formam. Quem autem Sinopenſes Iovem Ditem appellabant, unum eundemque deum fuiſſe, licet cognomine diverſo. Ideo Alexandrinos, poſtquam advectus fuit, non Iovem Ditem ſed antiquo apud eos nomine Serapidem vocare continuaviſſe. *Pichena.*

5 *De origine & adventu dei.*] Scripſi, *de origine & advectu dei.* quo vocabulo etiam ſupra uſus eſt. *Rhenanus.*

6 *Ptolemæo.*] Cognomine Εὐεργέτης. *Savillius.*

7 *Inclytum olim & veteris Ægypti columen.*] Reſtitui è Flor. copulam, quæ à vulgatis aberat. *Pichena.*

8 *Æſculapius.*] Sed quicunque vere fuerit Deus, Ægyptiis Sarapis eſt, οὐ γὰρ ἐκ Σινώπης οὕτως ὀνομαζόμενος ἥκεν. i. *neque id nominis Sinopa attulit.* Plutarch. lib de Iſide & Oſiride, ἀλλ' εἰς Ἀλεξάνδρειαν κομισθεὶς τὸ παρ' Αἰγυπτίοις ὄνομα τοῦ Πλούτωνος ἐκτήσατο τὸν Σάραπιν i. *ſed poſtquam Alexandriam deductus eſt, nomen ei Serapis inditum, Ægyptiaca lingua Pluto.* Savillius.

9 *Ditem patrem inſignibus.*] Non explicat Tacitus hujus dei formam, quam

quæ in ipſo manifeſta, aut per ambages conjectant.
At Domitianus Mucianuſque, antequam Alpibus 85
propinquarent, proſperos rerum in Treveris geſtarum nuntios accepere. Præcipua victoriæ fides, dux hoſtium Valentinus, nequaquam abjecto animo, quos ſpiritus geſſiſſet, vultu ferebat. Auditus ideo tantum, ut noſceretur ingenium ejus, damnatuſque inter ipſum ſupplicium, exprobranti cuidam *patriam ejus captam*, *Accipere ſe ſolatium mortis* reſpondit. Sed Mucianus quod diu occultaverat, ut recens exprompſit. *Quoniam* [1] *benignitate deum fractæ vires hoſtium forent: parum decore Domitianum, confecto prope bello, aliena gloriæ interventurum. Si ſtatus imperii, aut ſalus Galliarum* [2] *in diſcrimen verteretur, debuiſſe Cæſarem in acie ſtare: Caninefates Batavoſque minoribus ducibus delegandos. Ipſe Lugduni vim fortunamque principatus è proximo oſtentaret, nec parvis periculis immixtus, & majoribus non defuturus.* Intel- 86
ligebantur artes: ſed pars obſequii in eo, ne deprehenderentur. ita Lugdunum ventum. Vnde creditur Domitianus, occultis ad Cerialem nuntiis, fidem ejus tentaviſſe, *an præſenti ſibi exercitum imperiumque traditurus foret.* [3] qua cogitatione bellum adver-

quam in ſacra hiſtor. Rufinus ex Euſebio perſequitur. Vbi addit *Canopi fuiſſe ſimulachrum*, unde merito quis credere poſſit, diverſam ab ea ſtatuam, quam Tacit. refert. *Alciatus.*

1 *Benignitate Deum.*] Ioſeph. ἁλώσ. 7. c. 11. Domitiano non vere, & per adulationem, tribuit gloriam ex iſto bello ad finem perducto. *Savilius.*

2 *In diſcrimen verteretur.*] Repoſui, *in diſcrimine vert.* Rhenanus. Ita ex libris veteribus. Rhenanus tamen repoſuerat *in diſcrimine.* Pichena.

3 *Qua cogitatione bellum.*] Spernimus ut ſpurcum, *Cogitare cogitatione.* Rom. cod. *qua contagione.* ex quo verè emendo, *contatione.* Contari, velut conto explorare: & proprie noſter hic uſus. *Lipſius.*

Qua cogitatione.] Adjuva diſtinctione; *qua cogitatione, bellum adverſus patrem cogitaverit, an opes viresque adverſus fratrem, in incerto fuit.* Nihil clarius. *Mercerus.* Vulgo *adverſus patrem cogitaverit.* Et quoniam *cogitare cogitatione*, Lipſio ineptum jure videbatur, ipſe corrigendum cenſuit, *qua cunctatione.* Mercerus diſtinctione juvare conatus, quod ſatis non facit. Flor. omnem con-

verſus patrem agitaverit; an opes vireſque adverſus fratrem, in incerto fuit. nam Cerialis ſalubri temperamento eluſit, ut vana pueriliter cupientem. Domitianus [1] ſperni à ſenioribus juventam ſuam cernens, modica quoque & uſurpata antea munia imperii omittebat. [2] ſimplicitatis ac modeſtiæ imagine, in altitudinem conditus: ſtudiumque litterarum & [3] amorem carminum ſimulans, quo velaret animum, & fratris æmulationi ſubduceretur, [4] cujus di-

controverſiam dirimit, qui habet, *agitaverit*. Pichena. Vide quid guſtus diverſitas faciat. Doctiſſ. viro hæc ſpurca videntur, mihi candida, & intemerata ſunt. Plaut. Perſ. *faciam ut mei memineris dum vita vivas.* Idem Stich. *Cum hoc donaviſti dono tuum ſervum.* Idem Menæch. *Ita ego illum cura magna curabo tibi.* Salinerius. Cum extaret in edit. primaria, *contagione*; auſus ſum ejuſdem inſiſtens veſtigiis, adlinere conjecturalem meam emendationem Suſpicionum libellis, *qua rogitatione*; quam etiamnum velim examinet lector. nam quamvis habeant membranæ Florent. *agitaverit*, neſcio an unius ejuſdem auctoritati adquieſcere debeam. Vtinam aliquis exoriretur tam ſuperſtitioſæ curioſitatis, ut Vaticani & Farneſiani Codicum ſcripturas variantes ſingulas & univerſas bonas, malas, medias, nobis imputare vellet: ei certe apud me paratum præmium non mediocre, laudis ac gloriæ; ſi modo id beneficii mei. verum quod à me non potero, id corrogabitur à benevolentibus; prece, pretio. *Gruterus.*

1 *Sperni à ſenioribus.*] Cum nondum impleviſſet tunc ſeptimumdecimum ætatis annum. *Savilius.* Malim *ſanioribus* legere, cum de ſapiente ludibrio Cerialis tentari modo locutus fuerit. Sed & illud *altitudinem* æque ſonat corruptionem. Forte ſcripſit Tacitus: *in altitudinem conditus ſtudiorum atque literarum & amorem carminum.* Barthius.

2 *Simul ſimplicitatis ac modeſtiæ.*] Adverbium, *ſimul*, non eſt in exemplari regio, omittique poteſt. *Rhenanus.*

3 *Amorem carminum ſimulans.*] ſimulans tantum? ita. Suetonius: *ſimulavit* (Domitianus hic iſte) *mira modeſtiam, inprimiſque Poetica Studium, tam inuſitatum antea ſibi quam poſtea ſpretum & abjectum.* At ſcriptores ejus ævi campum hunc adulatorium egregie exercent, & vatem faciunt ſupra vates. Omitto poëtas (more mentiri aliquid & extollere iis fas:) ecce noſtrum ſenem Fabium: *Hos nominavimus, quia Germanicum Auguſtum* (cave alium ab iſto intellegas) *ab inſtitutis ſtudiis deflexit cura terrarum; parumque diis viſum eſt, eſſe eum maximum poetarum. Quid tamen iiſipſis operibus ejus, in quæ donatus imperio juvenis ſucceſſerat* (ſcribo, *ſeceſſerat*) *ſublimius, doctius, omnibus denique numeris præſtantius?* Ite Homere & Virgili, erepta vobis à Paride hoc palma. Plinius etiam Præfatione ad Titum: *Quantus in poëtica es? ô magna fecunditas animi? quemadmodum fratrem quoque imitareris, excogitaſti.* Hæc turpia. atque utinam tamen timeam, nequis hodie apud Principes ſic peccet? *Lipſius.*

4 *Contra interpretabatur.*] Scripti libri ſubtexunt, *neque vos impunitos patiantur.* Perperam. quia verba ſunt ex oratione Cerialis ſupra repetita.

Far-

diſparem mitioremque naturam contra interpretabatur.

Farneſianus adſcribit, *Deeſt hic aliquantulum.* cui fidem habeo. *Lipſius.*

Cujus diſparem mitioremque naturam contra interpretabatur.] Multa ſimulabat Domitianus avertendæ ſuſpicioni regni à ſe affectati. Idque faciebat metu fratris, cujus mitiſſimam naturam ad tempus aſſumptam putabat, mortuoque patre in ſui perniciem erupturam. Sed quam falſus animi ſit, arguunt ejus facinora vel Tito rerum habenas moderante. *Fratrem inſidiari ſibi non deſinentem, ſed pene ex profeſſo ſollicitantem exercitus, meditantem fugas, nec occidere, nec ſeponere ac ne in minore quidem honore habere ſuſtinuit.* Sueton. in Tit. *Salinerius.*

C. COR-

C. CORNELII TACITI
AB
EXCESSV NERONIS
HISTORIARVM
LIBER QVINTVS.

BREVIARIVM LIBRI.

Titi in Iudæos urbemque ſacram expeditio. Ea occaſione, de Gentis origine, moribus, religione, urbiſque ipſius opere & ſitu, accuratius & uberius dictum. Germanici belli progreſſus. prælia aliquot inter Civilem & Cerialem. quæ denique pax (ita apparet ex fine admutilati libri) excepit.

1 EIuſdem anni principio, Cæſar Titus perdomandæ Iudææ delectus à patre, [1] & privatis utriuſque rebus militia clarus, majore tum vi famaque agebat, certantibus provinciarum & exercituum ſtudiis. atque

COMMENTARIVS.

1 P*Rivatis utriuſque.*] Probam lectionem cenſeam & ſententiam, abſque libris ſit: qui conſenſu omnes, *preliatis utriuſque.* aut, *prelatis.* Ego quamquam intentus, nihil elicio. *Lipſius.*

Et prœliantis utriuſque rebus militia clarus.] Codex Matthiæ regis habet, & *prœliatis utriuſque rebus.* Opinor legendum & *privatis utriuſque rebus, militia clarus.* hoc eſt, etiam priuſquam pater eſſet imperator factus, ac ipſe Cæſar. Sic lib. 3. Hiſt. *Fl. Sabinus ætate prior privatis utriuſque rebus auctoritate pecuniaque Veſpaſianum anteibat.* Rhenanus. Cum neque Veſpaſianus Princeps, neque Titus Cæſar eſſet. *Ferrettus.* Vulgati cod. *at privati utriuſque rebus.* Quod Vertranius & doctiſſ. vir amplexi ſunt, à Rhenano fluxit. Verum nihilo magis priora deletum eo, immo, ſic interpretor. Titus militia clarus evaſit, dum ſimul cum patre bellum gerit adverſus Iudæos. Erat enim inter ejus legatos. Suet. c. 4. *Atque inter legatos majore filio aſſumto.* Ibique præter alia, *Taricheam, & Gamalam urbes validiſſimas Iudææ in poteſtatem redegit.* Quibus adſtipulatur Ioſephus lib. 4. Antiq. c. 4. Cæterum nec alio in loco religio Tacito fuit dicere *ἀκύρως præliari* pro *bellare.* Audi lib. 14. *ſimul in urbem mandabat nullum prælio finem reſpectarent niſi ſuccederetur Suetonio.* Salinerius. Quicquid diſſentiant libri aut varient, pro-

atque ipſe, [1]ut ſuper fortunam crederetur, decorum ſe promptumque in armis oſtendebat, comitate & alloquiis officia provocans: ac plerumque in opere, in agmine, gregario militi mixtus, incorrupto

proba ſententia: verbis iiſdem eodem ſenſu utitur & lib. 3. Hoc firmandum duxi, ne quis Lipſii exemplo, qui elicere tamen, etſi intentus, nihil potuit, exſculpere aliud quid conetur. *Acidalius.*

1 *Vt ſuperior ſui jam.*] Hic quoque me locus diu torſit, per ſingulos apices & ductus ſcripturæ veteris euntem. Sed exclamare tandem cum Philoſopho poſſum, *εὕρηκα.* Budenſis codex habuit, *Superior unam crederetur.* Vatic. *ſuperiori unam.* Ex quo, vix duabus litteris leviter mutantibus, facio: *ipſe ut ſuper fortunam*, eleganti ſententia. Titus, inquit, jam tum privatus clarus bello: nunc multo promptior, ut parem vel ſuperiorem ſe potius fortuna hac Imperatoria oſtenderet. Rhenanus divinabat: *ut ſuperiori via ingrederetur.* Farneſ. autem cod. & Rom. abeunt ab hoc ſcripto longius, *ut ſuperior omnibus crederetur.* Lipſius.

Vt ſuperior ſui jam crederetur.] Hic locus prorſum eſt vitiatus. In manuſcr. lib. legitur, *ut ſuperior unam crederetur.* Nec hæc lectio bene habet. Opus eſt ad divinationem confugere, Suſpicor ſcribendum, *ut ſuperiori via ingrederetur.* Hoc enim melius placet, quam ſi legamus, *ut uberior materia praberetur*, ut pro quando. *Rhenanus.* Vt ſe ipſum virtute vinceret factus imperator. *Ferrettus.* Beatus legit, *ſuperiori via ingrederetur*: ſed longe petita & nimis inſolens tranſlatio in ſenſu verborum erit. Nihil igitur muto, & ſcriptum ſic accipio, ut Titus factus Cæſar ſui ipſius privati virtutem ſuperaret. *Vertranius.* Seorſum ſentio à Doctiſſ. viro, qui hæc reformat ad hunc modum *atque ipſe ut ſuper fortunam.* At ſuperare ſe ipſum tunc aliquem dicimus, cum nos ex jam dictis hyberbole fere deficit. Sic Socrates de ambitioſis Reip. adminiſtratoribus ἵν' αὐτῶ τυ̃χάνῃ κρείττων ὤν i. ut is ſuperior ſe ipſo ſit; apud Plutarch. Alcibiad. 2. Sic de Craſſo Cic. libro 3. de Orat. *tamen omnium conſenſu ſic eſſe tum judicatum cæteros à Craſſo ſemper omnes, illo autem die etiam ipſum à ſe ſuperatum.* Quibus (ſi placet) annecte Tacit. 3. ann. *poſtremo ſuaſmet ipſe ſpes anteire parat.* Salinerius. Vulgo, *ut ſuperior ſui jam*; quam lectionem ego cum Salinerio non rejicerem, ſi à libris veteribus eſſet. at aliter MSS. omnes. Flor. & Vat. *ut ſuperiori unam.* Egregie ergo Lipſius emendavit, *ut ſuper fortunam.* Sic Salluſt. in Iug. *monere, ne tam prava inciperet, neu ſuper fortunam animum gereret.* Pichena. Triumphat in emendatione Lipſius: nec ego impedio. Defendere tamen vulgatam ſcripturam, ne triumphetur, poſſum. Nam *ſuperior ſui* conſtructione Græcanica poni potuit à Tacito pro *ſuperior ſe.* quæ multo ſententia loco aptior eſt: Titus etiam privatus bello clarus, nunc promptiorem in armis ſe oſtendebat, ut ſuperaſſe jam ſe ipſum videretur. Inſolentia ſaltem locutionis offendit non me quidem, ſed qui ſic quoque alios locutos neſciunt. Apulejus lib. 9. Metam. *nec tamen ſui molliorem provocaverat*, id eſt, ſe imbecilliorem, inferiorem. & Sidon. Apoll. Epithal. *Qua ſocer Omatus majorum major avorum.* Si tamen mutare lubeat, mihi ſic placeat potius: *ut par ipſi ſui jam crederetur.* proxime ad vulgatam lectionem, niſi quod Syllaba *ſu* omiſſa. Et ſane tale quid videtur velle dicere auctor, Vt cœpto huic, tantæ rei moli par haberetur. atque illuc potius omnia faciunt, quæ illum ait facere, quam ut ſuper fortunam videri poſſit. Omitto, quod Tacitus parem potius fortunæ, quam ſuper eam; nec univerſim fortunam, ſed clarius & reſtitu-

rupto ducis honore. [1] Tres eum in Iudæa legiones, quinta & decima, & quintadecima, vetus Veſpaſiani miles excepere. [2] Tradidit & Syria duodecimam, & adductos Alexandria duoetviceſimanos tertianoſque. Comitabantur viginti ſociæ cohortes, octo equitum alæ: ſimul Agrippa, Sohemuſque reges, & auxilia regis Antiochi, validaque & ſolito inter accolas odio infenſa Iudæis Arabum manus. Multi, quos urbe atque Italia ſua quemque ſpes acciverat, occupandi Principem adhuc vacuum. His cum copiis fines hoſtium ingreſſus, compoſito agmine, cuncta explorans, paratuſque decernere, haud pro-
2 cul Hieroſolymis, caſtra facit. Sed quia famoſæ urbis ſupremum diem tradituri ſumus, congruens videtur primordia ejus aperire. [3] *Iudæos Creta inſula profugos, noviſſima Lybiæ inſediſſe* memorant, *qua tempe-*

ſtate

ſtrictius talem aut talem dicturus fuerat. *Acidalius.* Accedere eis non poſſum quibus adlubeſcit, *ut ſuper fortunam*; ob rationes quas ante decennium adprobavi Iano Douzæ filio, & conſignavi libellis Suſpicionum, nec moveor quod in Flor. extet, *ut ſuperiori unam.* ex earundem enim literarum apicibus æque finxeris, *Superior ſui jam*, atque *Super fortunam.* Gruterus.

1 *Tres tum in Iudæa legiones.*] In manuſcripto, *tres cum.* Lego, *tres eum* &c. Atque ſic caſtigavi. *Rhenanus.*

2 *Tradidit è Syria duodecimam.*] Poſcente id ſenſu ſcripſimus, *Tradidit & Syria* &c. *Rhenanus.*

3 *Iudæos Creta inſula profugos.*] Iudæis unde nomen ſit inditum, neſcit Dion, de quorum inſtitutis & origine Iuſtinum lege l. 36. imprimis legendos cenſeo ſacros libros, quibus hiſtoriæ veritas ineſt. Cæterum, quando gregis aſinorum hoc loco Tacitus mentionem facit, non omittendum à Tertulliano in Apologet. Iudæos & Chriſtianos ab improbis ea cauſa Aſinarios dici. *Lupanus.* Quamvis inſcitiam Cornelii cum majoribus ſuis in religione cæcutientis, ridere nobis Chriſtianis non liceat, audaciam tamen hominis, ne dicam perfidiam in ferendo teſtimonio de origine, ſtatu, moribus, rituque Iudæorum per Criticos ſi mirari, ſubinde ridere licebit. Is enim alienæ antiquitatis curioſus, in rebus referendis ſibi cæteriſque Romanis incognitiſſimis, ex auditione multa, ex incertis auctoribus plurima titubans ita teſtatur, ut fidem ipſe elevet teſtimonii ſui. Quanto prudentius Dio Caſſius, qui Iudæorum cognomen unde dictum, ignorare ſe confitetur. Notum illud nobis illis non ignotum fuit, κακὸν ἀνεμώλια βάζειν. Iam vero nemo, ut opinor, neſcit, poſtea quam in Syriæ delecta regione, Deo Opt. Max. duce, Hebræi conſediſſent, veteri nomine relicto, quoniam princeps ex avis eorum Iudas erat, Iudæos appellatos, & Iudææ ab illis nomen regioni fuiſſe. Quæ Biblia Sacra Ioſephuſque in Antiquit. pluribus literis exequuntur. *Vertranius.*

1 *Au-*

ſtate Saturnus vi Iovis pulſus ceſſerit regnis. Argumentum è nomine petitur: *inclytum in Creta Idam montem, accolas Idaos,* [1] *aucto in Barbarum cognomento,* [2] *Iudaos vocitari.* quidam *regnante Iſide, exundantem per Ægyptum multitudinem, ducibus Hieroſolymo ac Iuda proximas in terras exoneratam.* Plerique [3] *Æthiopum prolem, quos rege Cepheo, metus atque odium mutare ſedes perpulerit.* [4] Sunt qui tradant, *Aſſyrios convenas, indigum agrorum populum, parte Ægypti potitos, ac* [5] *mox proprias urbes, Hebraaſque terras, & propiora Syria coluiſſe.* [6] *Clara* alii *Iudaorum initia: Solymos carminibus Homeri celebratam*

1 *Aucto in Barbarum morem cognomento.*] Accuſativus *morem* non eſt in cod. Budenſi. nos quoque ſuſtulimus. nam ſic & lib. Ann. 5. *Civitas potens, ſepta muris, neque in Barbarum corrupta, ſed conditoris Seleuci retinens.* Rhenanus. In nonnullis Vett. libris additur *morem,* quam vocem jure ſpernas; nam neque in Flor. habetur, neque in aliis melioribus exemplaribus. Immo ſic loquitur lib. 6. Ann. 42. *civitas potens, ſepta muris, neque in barbarum corrupta.* Pichena.

2 *Iudaos vocitari, quidam regnante Iſide.*] Gloſſema irrepſit in vulgatis, *Iudaos vocitari, quaſi Idaos.* Sed cum ea verba in MSS. ac præſertim in Flor. non inveniantur, merito fuerunt abjicienda. *Idem.*

3 *Æthiopum prolem, quos rege Cepheo.*] Populi finitimi, ſed legibus, moribus, lingua literiſque diverſi Chaldæi Iudæique ab cæteris opinione confuſi ſunt. Quod hic dicitur, de illis accipiendum eſt, qui à regis nomine Chaldæi dicti, poſtquam mortuo Cepheo, è finibus Æthiopiæ cum exercitu in Perſidem exierunt, ut Hellanicus in hiſtoria Perſica ſcribit. Iidem antea *Cepheni* dicebantur, ait Stephanus, à Cepheo rege, cui ſuberant: illo vero patre Andromedæ, quam in Ioppe littore, ubi nunc Zapha, orcæ expoſitam Perſeus liberavit & duxit uxorem. *Vertranius.*

4 *Sunt qui tradunt.*] Nos, *tradant.* Rhenanus.

5 *Mox proprias urbes Hebraaſque terras.*] Regium volumen habet, *an mox pr. urb. H. terras.* Scripſimus, *ac mox proprias urbes H. terras.* Rhenanus. Muretus *ac* delet. *Acidalius.*

6 *Clara alii Iudaorum initia.*] Dura ἔλλειψις. Legerim potius: *Clara Iudaorum aliis initia.* Apud alios auctores, inquit, clara & anguſtiora Iudæorum initia. *Colerus.*

7 *Carminibus Homeri.*] Locus Homeri notus: ſententia tantum valde ambigua inter natantes Scholiaſtas. Sunt qui deſignari Lycios aut finitimos quoſdam velint: quo Strabo, & Euſtathius, & Pindari interpres inclinant. ſunt qui Piſidas: quo Plinius & Stephanus. ſunt qui Iudæos: quod noſter hic ſuggerit, & Tzetzes. Euſebius etiam Chærili Poëtæ teſtimonio, Hebræos Solymos olim dictos cenſet evinci. Nec Q. Calaber ſane aliter apud Homerum accepit: ideoque ——— Σολύμων ἱερὸν στρατὸν dixit: ſacri epitheto ſacram indicans gentem. *Lipſius.*

Solymos carminibus Homeri.] Strabo lib. 1. & 12. citat & refert hæc carmina ex Iliade & Odyſſea. *Ferrettus.* Solymi à monte Solymo, populi majoris Aſiæ ſunt, tandem Milyes dicti, ut ait Strabo libro 14. idemque Homeri verſus, ex Iliade ζ. & Odyſſ. ε.

Mm pro-

tam gentem, [1] *condita urbi Hieroſolymam nomen è ſuo* 3 *feciſſe*. Plurimi auctores conſentiunt, [2] *orta per Ægyptum tabe, quæ corpora fœdaret;* [3] *regem Bocchorim, adito Hammonis oraculo remedium petentem*, purgare re-

producit. ubi 184. Δεύτερον αὖ Σολύμοισι μαχήσατο κυδαλίμοισι & 204. οἱ υἱὸν Ἄρης ἆτος πολέμοιο Μαρνάμενον Σολύμοισι κατέκτανεν. Illi vero è patria in coloniam exierant, qui Solymorum civitatem, prius *Hiebus* & *Salem* dictam, eo uſque habitarunt, quo Hebræi duce Iuda illos armis pepulere. *Vertranius*. Ab iis diſſentio qui ſacram gentem ab Homero deſignari putant; quo enim pacto teſtimonium clariſſimi poëtarum Ioſephus præteriiſſet? qui alias anxie minima quæque perſequitur, quibus aſſerat ſuæ gentis antiquitatem, quique non ignoravit eos Homeri verſus, ut patet ex lib. 7. c. 3. Antiq. Apud Homerum Iliad. ζ. 104. agit Glaucus de Bellerophonte à Lyciæ rege periculis objecto: quem par eſt credere cum finitimis pugnaſſe, qui Milyæ, alias Solymi, dicebantur. Her. l. 1. τὴν γὰρ νῦν Λύκιοι νέμονται, αὕτη τὸ παλαιὸν ἦν Μιλυάς, οἱ δὲ Μιλύαι τότε Σόλυμοι ἐκαλέοντο. Iudæis tamen non invideo hanc laudem, quos pugnaces melior Homerus dicit, melioreque afflatus ſpiritu: ſed falſis inniti nec pro veritate ſatis decet. *Salinerius*. Innuit, ſi recte cenſeo, ante *Hieram* dictam; itaque compoſito vocabulo feciſſe, ut deinceps diceretur *Hieroſolyma*, Lucianus certe Ἱερὰν πόλιν nominat diſerte. Et Quintus Calaber eadem mente Σολύμων ἱερὸν στρατόν. Colerus.

1 *Conditam urbem Hieroſolymam nomine ſuo feciſſe.*] In regio volum. *condita urbi, Hieroſolymam nomine ſuo feciſſe*. Repoſuimus, *condita urbi Hieroſolymam nomen è ſuo feciſſe*. Appoſitive, *Hieroſolymam, nomen*. Rhenanus. Ordo & ſenſus lectionis hujus, *Conditam urbem Hieroſolymam nomine ſuo feciſſe*, eſt, urbem conditam fecisse Hieroſolymam nomine ſuo, id eſt, appellaſſe. Dixit autem *nomen facere*, pro eo quod eſt, imponere. *Ferrettus*. A Rhenano lectio hæc. nam in veteribus omnibus legitur, *nomine ſuo*. plerique etiam habent, *conditam urbem*. unde ſuſpicor, num melius, *condita urbe, Hieroſolymam nomine ſuo feciſſe*. Pichena.

2 *Orta per Ægyptum tabe.*] Vitiliginem appellat Iuſtinus, uti optime reſtituit optimus & doctiſſimus Bongarſius. *Lipſius*.

Orta per Ægyptum tabe.] Specta, ut geſta Domini Dei noſtri profanum vulgus contaminarit: Cornelius ait Hebræos inviſos Deo, cum is digito ſuo Pharaonem & Ægyptios tetigit, & computruit Ægyptus, Exodi 8. & ſeq. idem ait Hebræos alias in terras advehi juſſos: unde apud Strabonem fama aſſerit Ægyptios proautores gentis, quæ Iudæorum appellatur. *Vertranius*.

3 *Regem Occhorim.*] Ita libri vett. quos ſum ſecutus, non, *Bocchorim*. etſi vulgatæ huic ſcripturæ adſertor Iuſtinus venit. Λόγῳ παραινετικῷ. Nam ait: Τέταρτον δέ φασι νομοθέτην γενέσθαι Βόκχοριν τὸν βασιλέα, σοφόν τινα καὶ πανουργίᾳ διαφέροντα. Etiam Oroſius lib. 1. qui locum hunc totum tranſſcribens, Bocchorim tamen appellat. Sed & Plutarchus ita nominat, libello περὶ δυσωπίας. Itaque jure vacillo. Nam Clemens Strom. 1. nimis diverſus à nobis abit, qui Omoſim hunc, vel Amaſim appellat. At quod ad rem ipſam, falſa eſt, & refellunt libri ſacri. Tamen ſumpſit hæc à Lyſimacho, uti videre potes apud Ioſephum contra Apionem, lib. 1. extremo. ubi item ſcriptum, *Bocchoris*. Lipſius.

Regem Bocchorim.] Sic etiam Florentin. habet. Vulgo, *Occhorim*. Pichena.

regnum, [1] & id genus hominum ut inviſum deis, alias in terras avehere *juſſum. Sic conquiſitum collectumque vulgus,* [2] *poſtquam vaſtis locis relictum ſit; ceteris per lacrimas torpentibus, Moſen unum exſulum monuiſſe*, ne quam deorum hominumve opem exſpectarent [3] ab utriſque deſerti, ſed ſibimet ut duci cæleſti crederent, [4] primo cujus auxilio credentes, præſen-

1 *Et id genus hominum & inviſum deis.*] Emendavimus, *& id genus hominum ut inviſum.* Rhenanus.

2 *Poſtquam vaſtis locis.*] Mirum non addere eum quibus in locis. At ſane ex Tertulliano legend. videatur, *vaſtis Arabiæ locis.* Is enim Apologetico narrat Cornelium Tacitum ſcripſiſſe in v. Hiſtoriar. *Judæos Ægypto expeditos ſive extorres in vaſtis Arabiæ locis aquarum egenos*, &c. Oroſio tamen non aliter lectum, quam noſtri libri præferunt. *Lipſius.*

3 *Ab utriſque deſerti.*] Hæc verba non habet meus Oroſius, qui hunc locum exſcripſit. Aliter etiam Trogus hæc retulit, neſcio an ex Theopompo, quem de Iudæis eorumque ſacris multa ſcripſiſſe didici ex Cedreno. *Colerus.* Sic quidem Veneta edit. ſed Romana; *exſpectarent utrinque deſerti.* Gruterus.

4 *Primo cujus auxilio.*] Citat etiam ita Oroſius. ambigo tamen & contor, an non vox, *credentes*, ejicienda ſit. Et jam video abeſſe in Othonis Friſingenſis lib. 1. cap. XVIII. ubi hæc citat. *Lipſius.*

Primo cujus auxilio credentes præſentes miſerias pepuliſſent.] Hæc Moſis verba invitis Hebræorum calumniatoribus referri poſſunt ad maris diviſionem paulo ante factam, qua Iudæi vim regis Ægyptiorum mirabiliter evaſere: itaque memoria prioris beneficii eos revocat à deſperatione & urget ut quovis gentium ſeſe alacriter ſequantur. Vel *primo* adverbium ſit. vel *pepuliſſent* in futurum exemplo Virgilii lib. 2. Æn. *obſcurus in ulva Delitui, dum vela darent, ſi forte dediſſent.* Eadem Plautus Pœn. *nunquam audibu verba tot tam ſuavia. Quid tibi opu'ſt vixiſſe, auſculta mihi modo ac ſuſpende te.* Agite, ait ſpem mittite quam de hominibus deque Diis concepiſtis, mihique ut Duci cœleſti morem gerite, qui primus auxilium vobis polliceor, cuique ſi fidem habebitis dubio procul miſerias propelleris, quæ nunc vobis impendent. *Salmerius.* Illud *credentes* gloſſematium eſſe aliis dudum monitum. Cætera ex re & mente Taciti neceſſario elicio & lego: *Privo cujus auxilio præſentes.* Iſa. Pontanus. Mureto ſuſpectus & parum cohærens locus; cui non multo melius factum Lipſii quoque medicina. Et quid eſt quod dicit *primo?* nempe ratio Latinitatis poſtulaſſet *pridem*, vel quid ſimile aliud. Illud autem nimis contra omnem rationem, quod præſentes miſerias jam pepuliſſe dicuntur. Si pepulerant, certe præſentes non erant. quæ præſentes ſunt, pulſæ non fuerunt. Sed concinnabis omnia unius litterulæ mutatione: *privo cujus auxilio præſentes miſerias pepuliſſent.* Vox *privus* rarioris uſus turbas has omnes dederat. nam *pepuliſſent*, non hoc loco præteriti ſignificatione eſt, ſed futuri, quomodo id tempus pro hoc ſæpe alias uſurpari exemplis notum eſt: quæ ad Val. Max. lib. 5. c. 3. pluſcula notavi. Sententia igitur apta & clara nunc eſt: Deſtituti à Diis hominibuſque nullam aliunde opem ſperarent, quam à ſe uno, cujus unico auxilio pulſuri præſentes eſſent miſerias. *Acidalius.* Lampugnanus ex Cod. ſuo Mirandulano nuper reſtituit: *præſentes miſerias pertuliſſent.* Vulgatam Oroſius vindicat lib. 1. *Itaque Cornelius dicit, quod ipſis Ægyptiis cogentibus in*

ſentes miſerias pepuliſſent. Aſſenſere, atque omnium ignari fortuitum iter incipiunt. Sed nihil æque, quam inopia aquæ fatigabat. Iamque haud procul exitio, totis campis procubuerant: cum grex aſinorum agreſtium, è paſtu in rupem nemore opacam conceſſit. Secutus Moſes, [1] conjectura herbidi ſoli, largas aquarum venas aperit. Id levamen, & continuum ſex dierum iter emenſi, ſeptimo pulſis cultoribus, obtinuere terras, in quibus urbs & templum dicata ſunt.

4 Moſes quo ſibi in poſterum gentem firmaret; novos ritus, contrarioſque ceteris mortalibus, indidit. [2] Profana illic omnia, quæ apud nos ſacra: rurſum conceſſa apud illos, quæ nobis inceſta. [3] Effigies animalis, [1] quo

deſerta propulſi ſunt Iudæi; & poſtea ſubjungit incaute, quod ope Moyſi ducis in Ægypto miſerias pepuliſſent. Suaſit, ait Cornelius, Moſes Iudæis tunc quoque, ſibi ut cœleſti Duci crederent, cujus primo auxilio præſentes calamitates ac miſerias pepuliſſent. *Colerus.* Senſus erit non incommodus ſi pro *primo* ſcribas *pridem.* Grotius. Videtur legendum, *cujus conſilio.* Freinshemius. Scribo: *deſerti adeſſent ſibimet: ut duci cœleſti crederent, primo cujus.* Rabodus Schelius. Tentabam: *ſe ſibimet, &, ut duci cœleſti, crederent primo, cujus auxilio præſentes.* Ante omnia, inquit, ſibimet ipſi quiſque Hebræorum; deinde fortunæ, ſive *primo* cuique obvio, per quem utcumque juvarentur, non ſecus ac miſſo de cœlo duci, ſeſe crederent ac permitterent. *Gronovius.*

1 *Conjectura herbidi ſoli.*] Deus miſertus eorum, qui ſub Ægyptiis regibus intolerabili ſervitutis jugo premebantur, poſt annos 330. duce Moſe eduxit ac liberavit, edidítque populo plurima ſigna virtutis & majeſtatis ſuæ. Inter cætera, cum ſitim paterentur caſtrametati in Raphidim, ictu virgæ à Moſe Horeb rupe percuſſa, proſiluit fons aquæ populumque recreavit: Exodi 17. *Vertranius.*

2 *Profana illic omnia.*] Lego *illis.* Ita poſtulant, quæ ſequuntur: *Rurſus conceſſa apud illos, quæ nobis inceſta.* Acidalius.

3 *Effigiem animalis.*] Hoc de capite aſini magno conſenſu omnes veteres tradiderunt: ne tantopere noſter culpetur, tamquam *mendaciorum pleniſſimus* ſcriptor. Et ſane Strabo, Plutarchus, Democritus apud Suidam multo majora deliria delirarunt contra gentem & libros ſacros. *Lipſius.*

Effigiem animalis.] Scripſit ridiculus aſſeveratione Cornelius, Moſem aſinos ſecutum, aquarum venas aperuiſſe: nunc ait Hebræos cum terræ promiſſæ appuliſſent, effigiem aſini in penetrali ſacraviſſe. Sed ſaltem ſui, ſi non veritatis, mendacem memorem oportuit. Idem mox de Cn. Pompejo templum Hieroſolymorum ingreſſo, ſcribit. *Inde vulgatum, nulla intus deum effigie vacuam ſedem & inania arcana.* Et utique, ait Tertullianus, *ſi id colebatur, quod aliqua effigies repræſentabat, nuſquam magis, quam in ſacrario ſuo exhiberetur, eo magis quia verebatur extraneos vana cultura.* Solis enim ſacerdotibus adire licitum, & conſpectus cæterorum velo oppanſo interdicebatur. *Vertranius.*

1 *Quo*

[1] quo monſtrante errorem ſitimque depulerant, penetrali ſacravere: [2] cæſo ariete, velut in contumeliam Hammonis. [3] Bos quoque immolatur, quem Ægyptii Apin colunt. [4] Sue abſtinent, memoria cladis, [5] quod ipſos ſcabies quondam turpaverat, cui id animal obnoxium. Longam olim famem, crebris adhuc jejuniis fatentur. Et raptarum frugum argumentum, panis Iudaicus nullo fermento, retinet. [6] *Septimo die otium placuiſſe* ferunt: *quia is finem laborum tulerit, dein blandiente inertia,* [7] *ſeptimum quoque annum ignaviæ datum.* Alii *honorem eum Saturno haberi: ſeu principia religionis tradentibus Idæis,* *quos*

1 *Quo monſtrante errorem.*] Suſpecta mihi vox *errorem.* Non enim certe pecus hoc viæ, ſaltem aquæ velut index illis. Eſt qui velit legere *arorem*, vel *agrorem.* Acidalius.

2 *Cæſo ariete velut in contumeliam Hammonis.*] Legum Moſis multiplici capite cautum eſt, ut pro peccato aries offerretur. Lib. Levitici. Quod Ethnici conſcii vel ſuſpicaces propriæ vanitatis, eorum contumeliæ & Iovis Hammonis contemptus cauſa à Iudæis obſervari interpretati ſunt. Sane Herodoti lib. 2. Iupiter cum ab Hercule videri nollet, ab eo tandem exoratus, id commentus eſt, ut amputato arietis capite, pelleque villoſa quam illi detraxerat induta, ita ſeſe videndum Herculi præberet. Inde factum ut Ægyptii Iovis ſimulacrum arietina facie confingerent, & ab Ægyptiis Hammonios ajunt accepiſſe. *Vertranius.*

3 *Bos quoque immolatur, quem Ægyptii Apim colunt.*] Bovem immolari præcepit Dominus Deus, Deuter. 16. Gentes eorum odio tribuebant, quod ex præcepto Iſraëlitæ facerent. Illic enim in Memphi Ægypti civitate bos Apis nomine nutriebatur in templo, quod regis Apis memoriæ dedicarant: cum is fame facta Alexandrinis, ex propriis facultatibus alimenta præbuiſſet, teſte Suida: deque Api bove Plinius lib. 8. & Marcellin. lib. 20. Ejus aureum caput quod eos ſigno præcederet, in deſerto Hebræi figurarunt; ut ait Lactantius: quo peccato ac ſcelere offenſus Deus, impium & ingratum populum gravibus meritiſque pœnis affecit. Exodi 32. *Vertranius.*

4 *Sue abſtinent.*] Attende quam audacter aliena de religione loquatur. Similiter Strabo lib. 16. Ex ſuperſtitione inſtituta eſt carnium abſtinentia, & circumciſiones & exciſiones. At Iudæis vetuerat Dominus, quæ non ruminaret, licet pedibus bifidis eſſet, ſuem comedere, ejuſve cadaver quod immundum, contingere. Levit. 11. *Idem.*

5 *Quod ipſos ſcabies.*] Flor. Ven. & alii veteres habent; *quæ ipſos ſcabies.* Pichena.

6 *Septimo die otium &c. quia is finem laborum.*] Ratio falſa eſt. Eam enim ſibi diem ab initio ſeculorum elegit Deus, religioſeque populus etiam in Ægypto, & in deſerto, obſervavit. *Vertranius.*

7 *Septimum quoque annum ignavia.*] Vitio vertit Ethnicus, quod ex lege Dei eſt, Moſeſque ſic auctore Deo refert. Levit. 25. *Sex annis ſeres agrum tuum, & ſex annis putabis vineam, colligeſque fructus ejus: ſeptimo autem anno ſabbathum erit terra, requie-*

quos cum Saturno pulſos, & conditores gentis accepimus ſeu quod [1] *è ſeptem ſideribus, quis mortales reguntur, altiſſimo orbe & præcipua potentia ſtella Saturni feratur:* [2] *ac pleraque cæleſtium, vim ſuam & curſum* [3] *ſeptimos per numeros conficiant.* [4] Hi ritus quoquo modo inducti, antiquitate defenduntur. cetera inſtituta ſiniſtra fœda pravitate valuere. Nam peſſimus quiſque, ſpretis religionibus patriis, tributa & [5] ſtipes illuc congerebant. Vnde auctæ Iudæorum res: [6] & quia apud ipſos fides obſtinata, miſeri-cor-

tionis Domini, agrum non ſeres, vineam non putabis, ſponte nata non metes &c. Idem.

1 *De ſeptem ſideribus.*] Nos, *è ſeptem* &c. Rhenanus. Mundum Deus & hoc rerum naturæ admirabile opus, ſicut arcanis ſacræ ſcripturæ Geneſ. 9. continetur, ſex dierum ſpatio conſummavit, diemque ſeptimum, quo ab operibus ſuis requieverat, ſanxit. Hic eſt dies Sabbathi, qui lingua Hebræorum à numero nomen accepit: non, ut putat Cornelius, à ſeptem ſideribus. Græcorum ſiquidem vel Romanorum, non Iudæorum, inventum fuit, non ita pridem ante Dionis tempora, dies hebdomadis planetarum appellatione inſignire. Qua vero ratione repertum, harmonia cœli ſpectata, prodidit idem Caſſius lib. 37. & Plutarchus Problem. 102. At referre quod in aperto apud illos eſt, operæ pretium non puto. *Vertranius.*

2 *Ac pleriſque cæleſtium vim ſuam & curſum.*] Mutavimus in hunc modum; *ac pleraque cæleſtium vi ſua & curſu.* Rhenanus.

3 *Per numeros conficiant.*] Vera lectio, quam è Vatic. promſi referente: *per numeros coniciant.* ex quo ego *conficiant.* Aliter vulgati. De re autem ipſa Dionem vide XXXVII. & in primis Alexandrinum Clementem Strom. VI. *Lipſius.*

Septimos per numeros.] Septenarius numerus, ait L. Cælius, legitimus & plenus eſt. Nam & dies ſeptem ſunt, quibus per orbem revolutis orbes annorum conficiuntur, & ſeptem ſtellæ quæ non occidunt, & ſeptem ſidera quæ vocantur errantia: quorum diſpares curſus & inæquales motus, rerum ac temporum varietates efficere creduntur. Plura Gellius 3, 10. ex M. Varronis primo librorum, qui Hebdomades vel de Imaginibus inſcribuntur. *Vertranius.*

4 *Hi ritus.*] Forte, *Ritus quoquo modo inducti.* Rhenanus.

5 *Stipes illuc congerebant.*] Cicero pro Flacco: *Cum aurum, Iudæorum nomine, quotannis ex Italia & ex omnibus provinciis Hieroſolymam exportari ſoleret, Flaccus ſanxit edicto, ne ex Aſia exportari liceret.* Philo de Legatione ad Cajum: Καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἱεροπομποὺς στέλλοντας χρυσὸν καὶ ἄργυρον πλεῖστον κομίζοντας εἰς τὸ ἱερὸν, τὸν ἀθροισθέντα ἐκ τῶν ἀπαρχῶν. Et paullo ante: Ἠπίστατο (Τιβέριος) καὶ χρήματα συναγαγόντας ἀπὸ τῶν ἀπαρχῶν ἱερὰ, καὶ πέμποντας εἰς Ἱεροσόλυμα διὰ τῶν τὰς θυσίας ἀναξόντων. Sed & Ioſephus notat, *immenſam vim auri congeſtam in templum ab omni Aſia & Europa*: lib. XIV. Antiquit. cap. XII. Nos plura in *Magnitudine Hebræa.* Lipſius.

6 *Et quia apud ipſos fides obſtinata.*] Recte, nec muto, quod quidam è meis: *Atque ut ap. ipſ. f. obſtinata, miſericordia in promtu, ſic.* Acidalius.

1 *Alie-*

cordia in promptu, ſed adverſus omnes alios hoſtile odium. Separati epulis, diſcreti cubilibus, projectiſſima ad libidinem gens, [1] alienarum concubitu abſtinent. inter ſe nihil illicitum. Circumcidere genitalia inſtituere, ut diverſitate noſcantur. Tranſgreſſi in morem eorum, idem uſurpant. nec quidquam prius imbuuntur, quam contemnere deos, [2] exuere patriam: parentes, liberos, fratres, vilia habere. Augendæ tamen multitudini conſulitur. Nam & [3] necare quemquam ex agnatis, nefas: animaſque prœlio aut ſuppliciis peremptorum, æternas putant. Hinc generandi amor, & moriendi contemptus. [4] Corpora condere, quam cremare, è more Ægy-

1 *Alienarum concubitu abſtinent.*] An alienas mulieres intelligit, aliis nuptas? Potius interpretor, quæ Iudææ non ſint, hoc eſt alienigenas. nam ſequitur: *inter ſe nihil illicitum.* Pichena.

2 *Exuere patriam.*] Rom. cod. *exire.* Lipſius.

3 *Necare quemquam ex agnatis.*] Qui otioſe legerit, nihil offendet: fortaſſe is, qui intente. Si enim de cæde capis tantum, quid in eo novi? Sane & Romanis & Barbaris pleriſque necare conſanguineos nefas. Sed alium ego hic ſenſum odoror, & ſcribo: *necare quemquam ex gnatis.* Scimus Græcis Latiniſque in promiſcuo uſu fuiſſe abjectiones infantum & expoſitiones, imo neces. Id aliter in Iudæorum moribus, & gentem inprimis ſuboli ſtuduiſſe, adeo ut nulliuſmodi partum necare fas, notat ut novum noſter. Itaque quia de liberis; jure addit *hinc generandi amor:* quoniam matres ſcilicet certæ, prolem tollendam. Simile prorſus, quod de Germanis in libello De moribus: *numerum liberorum finire, aut quemquam ex agnatis necare nefas habetur.* Nam & ibi ſcribo, *gnatis.* Idem.

Necare quemquam ex agnatis.] Τὸ *agnatis* hic & de moribus Germ. pro filiis ut *prognatus.* Plaut. Epid. *Prognatus Theti.* Nec nimis remota eſt hæc ſignificatio à verbo *agnaſcor.* Quod apud Iuriſconſultos amplectitur filios vel nepotes, qui poſt conditum teſtamentum naſcuntur. Cic. pro Cæcin. *Salinerius.* Cave hic aut altero iſto in de moribus Germ. loco, mutes cum Lipſio vocem *agnatis:* quæ utrobique non nomen auctori, quod Grammatici vocant, ſed participium. Ait dare Iudæos ſemper operam augendis liberis, neque fas habere quenquam ex iis necare, qui jam ſibi ſint adnati. Id clariſſimum ex gemino altero loco, *quenquam ex agnatis necare nefas habetur.* Vbi ſi *gnatis* reponas, ſermonem devenuſtes. Quid enim inconcinnius hac ταυτολογία: *Finire numerum liberorum, aut ex liberis quenquam necare?* Omnino *agnati*, valet, jam nati, ab *adnaſcor.* Quod poſtea vidit in Notis ad Germ. & tamen *natis* maluit etiam tum immutari. *Acidalius.*

4 *Corpora condere.*] Cum magna copia aromatum. is eſt enim mos Hebræorum. At Ægyptii condiebant, quod Græci ταριχεύειν dicunt. Iohann. c. 19. & ibi Toletus. Herodot. Euterpe: οὕτω τὰ σπουδαιότατα ταριχεύουσι i. *Sic diligentiſſime condiunt.*

Ægyptio: eademque cura, & de infernis [1] perſuaſio. cœleſtium contra. Ægyptii pleraque animalia effigieſque compoſitas venerantur. [2] Iudæi mente ſola, unumque numen intelligunt. *Profanos, qui deum imagines, mortalibus materiis, in ſpecies hominum effingant. Summum illud & æternum, neque mutabile, neque interiturum.* Igitur [3] nulla ſimulacra urbibus ſuis, nedum templis ſunt. Non regibus hæc adulatio, non Cæſaribus honor. Sed quia ſacerdotes eorum tibia tympaniſque concinebant, hedera vinciebantur, vitiſ-

Hinc in Poppææ ſepultura lib. 16. ann. *Corpus non igni abolitum (ut Romanus mos) ſed regum externorum conſuetudine differtum odoribus conditur, tumuloque Iuliorum infertur.* Cur autem Perſæ igni cadavera non traderent, epigramma ſatis docet lib. 3. Anthol. Dioſcoridis:

> Εὐφράτην μὴ καῖε, Φιλώνυμε, μηδὲ μιήνῃς
> Πῦρ ἐπ' ἐμοί. Πέρσης εἰμὶ, καὶ ἐκ πατέρων
> Πέρσης αὐθιγενὴς, ναὶ δέσποτα, πῦρ δὲ μιῆναι
> Ἡμῖν τοῦ χαλεποῦ πικρότερον θανάτου.

i. *Euphratem ne crema, Philonyme, neque polluas Ignem meo cadavere, Perſa ſum etiam à parentibus, Perſa indigena, certe domine, ignem polluere Nobis acerba acerbius eſt morte.* Salinerius.

1 *Et perſuaſio cœleſtium.*] Particulam & ſubmovimus, *Eademque cura & de infernis perſuaſio.* Rhenanus. Curam iſtam, non ad infernos, ſed ad ſuperiora verba referri autumo; ut ſcil. in condendis corporibus, eadem ſit Iudæis cura, quæ Ægyptiis, eademque de infernis perſuaſio. *Pichena.*

2 *Iudæi mente ſola, unumque numen intelligunt.*] Bene & vere hæc Tacitus. Ideoque nec ſtatuæ Iudæis, & ipſum templum ſub dio & apertum. Dico, majus illud & exterius templum: nam *Interius* clauſum, ut mox dicet. Dio lib. XXXVII. Οὐδ' ἄγαλμα οὐδὲν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἔχον· ἄρρητον δὲ δὴ καὶ ἀειδῆ θεὸν νομίζοντες εἶναι, περισσότατα ἀνθρώπων θρησκεύουσι. καὶ αὐτῷ νεών τε μέγιστον καὶ περικαλλέστατον, πλὴν καθ' ὅσον ἀχανής τε καὶ ἀνώροφος ἦν, ἐξεποίησαν: *Nullam ſtatuam Hieroſolymis habebant, & Deum ineffabilem quendam & viſui non obnoxium arbitrantes, magna religione & ſuper ceteros homines eum colunt. Cui & Templum MAXIMUM & PULCHERRIMUM, niſi quod APERTUM & ſine tecto ullo eſt, conſtruxerunt.* Sunt hæc veriſſima, pro Iudæorum ſano ſenſu. ſed quem illi depravarunt, & quia ſub cœlo, & in illud adſpicientes precabantur; rati ſunt, cœlum ipſum ab iis adorari. Iuvenalis:

> *Nil præter nubes & cœli lumen adorant.*

Alius Satyricus:

> *Et cœli ſummas advocat auriculas.*

quaſi putarent cælum aures habere, idque invocarent. *Lipſius.*

3 *Nulla ſimulacra urbibus ſuis.*] Eſt qui *ſuis* deleat, timens Tacito Orbilium aliquem, qui *illorum* vel *ipſorum* dicendum fuiſſe contendat. Ego relinquo, & ſatis commode accipio. *Acidalius.* Ego quoque relinquo: ſed ut commode accipere poſſim, ſcribo: *Igitur nulla ſimulacra urbibus ſuis, nedum templis ſinunt.* Nam quicquid congerant hujuſmodi, vulgata σολοικίζει. Gronovius.

1 Lu-

tiſque aurea templo reperta: [1] *Liberum Patrem coli, domitorem Orientis* quidam arbitrati ſunt, nequaquam
congruentibus inſtitutis. quippe Liber feſtos lætoſque ritus poſuit: Iudæorum mos abſurdus ſordiduſque.
Terra fineſque, qua ad Orientem vergunt, 6
Arabia terminantur: à meridie, Ægyptus objacet: ab occaſu, Phœnices & mare: Septentrionem [2] à latere Syriæ longe proſpectant. Corpora hominum ſulubria, & ferentia laborum. rari imbres, uber ſolum. [3] Exuberant fruges noſtrum ad morem. præterque eas Balſamum & Palmæ. palmetis proceritas, & decor. [4] Balſamum modica arbor: ut quiſque ramus intumuit, [5] ſi vim ferri adhibeas, pavent venæ; fragmine lapidis, aut teſta aperiuntur. humor in uſu medentium eſt. [6] Præcipuum montium Libanum erigit,

1 *Liberum Patrem coli.*] Bacchum à Iudæis cultum Plutarchus in Sympoſiis tradidit, appellatumque eorum lingua Σάββον: unde *Sabbati* nomen, quam ſententiam Iudæi ipſi etiamnum deridiculo habent. Mirum autem eſt, qua impietate Tacitus Hebræorum hiſtorias pervertat, & quod Dei Opt. Max. ope factum eſt, à miraculi admiratione deducat, tum quæ Dei ſunt, humanis viribus adjudicet. *Alciatus.*

2 *E latere Syriæ longe proſpectant.*] Nos, *à latere Syriæ.* Rhenanus.

3 *Exuberant fruges.*] Mihi vero vox ex ipſa exuberare videtur. legamque, *uber ſolum: fruges noſtrum ad morem.* Lipſius.

4 *Balſamum.*] Propriam eam arborem Iudææ eſſe plerique tradiderunt, nec alibi gigni. Iuſtinus libro XXXVI. *Opes genti ex vectigalibus opobalſami crevere, quod in his tantum regionibus gignitur.* Atque ita ſane tunc fuerit. Poſtea, non dubium ſtirpem eam in Ægyptum tranſiſſe; atque illic creviſſe. Claudianus in Epithalamio Palladii:

Gemmatis alii per totum Balſama tectum
Effudere cadis. duro quæ ſaucius ungue
Niliacus pingui deſudat vulnere cortex.

Perſeverare etiam illic noſtro ævo, qui peregrinati ſunt, affirmant. *Idem.*

5 *Adhibeas. pavent venæ.*] Sic interpungenda iſta: & in *Pavendi* verbo elegans metaphora. Plinius de eadem arbore: *Inciditur vitro, lapide, oſſeiſve cultellis: ferro lædi vitalia odit.* Ioſephus, qui indigena: ὀξεῖ λίθῳ, aut ὀξέσι λίθοις incidi adſerit. Falſus ergo cum Theophraſto Dioſcorides, qui ferreis unguibus ſecari arborem credidis: falſus compilator Iſidorus, qui *percuſſum ferreis ungulis corticem.* Pauſanias lib. IX. neſcio quid de Balſamo Arabiæ nugatur. & circa eum viperis. *Idem.*

Si vim ferri adhibeas.] Particula *ſi* non eſt in cod. Bud. *Rhenanus.*

6 *Præcipuum montium Libanum erigit.*] Non eſt, quo ſe verbum hoc referat: & ex iis, quibus luſtrare loca quæ nobis narrare, datum eſt, ſic accepi, verſus Damaſcum rupium quas non pendentes & inciſas dicimus præcipitio erigi montem Libanum. Quare

git, mirum dictu, tantos inter ardores opacum fidumque nivibus. Idem [1] amnem Iordanem alit, funditque. Nec Iordanes pelago accipitur. Sed [2] unum atque alterum lacum integer perfluit: tertio retinetur. Lacus immenſo ambitu, ſpecie maris, ſapore corruptior, gravitate odoris accolis peſtifer, neque vento impellitur, neque piſces aut ſuetas aquis volucres patitur. [3] Incertæ undæ ſuperjacta, ut ſolido, feruntur: periti imperitique nandi, perinde attolluntur. [4] Certo anni, bitumen egerit: cujus legendi uſum, ut ceteras artes, experientia docuit. Ater ſuapte natura liquor, & ſparſo aceto concretus, innatat. hunc manu captum, quibus ea cura, in

re ſic legerim, *præcipitium montium* &c. quam lectionem & aliis probari audio. *Vertranius.* Quis eſt, qui erigit? an terra ipſa & ſolum? Ita videtur. *Pichena.*

1 *Amnem Iordanem alit.*] Multis milibus errat Cornelius: non enim ex Libano, ſed ex Antilibano fluit Iordanes fluvius: in quo & Hieronymus ſui videtur oblitus fuiſſe, ubi ait: *Iordanes ad radices oritur Libani, & habet duos fontes, unum nomine Ior, alterum Dan, qui ſimul juncti Iordanis nomen efficiunt.* Vertranius.

2 *Unum atque alterum lacum.*] Ita & Egeſippus lib. III. *Duos lacus victor egreſſus, tertio retinetur.* At Pauſanias repugnat clare, & quidem oculatus, ut ait, teſtis, lib. V. Ἐν δὲ τῇ γῇ ποταμόν τινα Ἑβραίων καὶ αὐτὸς οἶδα Ἰορδάνον λίμνην Τιβεριάδα ὀνομαζομένην διοδεύοντα, ἐς δὲ τὴν λίμνην ἑτέραν καλουμένην θάλασσαν νεκρὰν, ἐς ταύτην ἰόντα, καὶ ὑπὸ τῆς λίμνης αὐτὸν ἀναλισκόμενον. id eſt: *In Hebræorum terra fluvium quendam Iordanum & ipſe novi, qui ſtagnum Tiberias ſubit, ac deinde alterum, cui Mare mortuum nomen eſt, in qua ipſa palude conſumitur.* Sed Tacito nos jure fidem habemus, qui in Trachonitide lacum minorem eſſe ſcimus, quem primo Iordanis ingreditur, cui Samochonitis nomen. *Lipſius.*

3 *Incerta unda ſuperjecta.*] Emendatio è libris. Vulgo eſt, *incertum unde.* quod ſententiam etiam aptam recipere poteſt. Vide de tota re Egeſippum lib. IV. cap. XVIII. *Idem.*

Incerta unda, ſuperjacta, ut ſolido feruntur.] *Incertam undam* accipio, quæ intuentes quaſi ambigere cogat, verane unda ſit, an ſolidum ſolum: idque propter bituminis colorem. Conſtructio videtur: *ſuperjacta, feruntur incerta unda,* (tertio caſu, pro, ab incerta unda, Corneliano more) *ut ſolido.* Niſi ſententiam dividere malimus, ac plurali numero legere: *incerta unda: Superjacta, ut ſolido feruntur.* Sed quoniam Fl. habet, *ut ſolido fer.* ſuſpicor, an magis congruens lectio ſit: *incerta unda, ſuperjacta, ut ſolido ferunt.* Pichena. Scribe *inerti unda,* quod verum eſt Aſphaltitæ ὀπίθετον. Sic *iners Cocytus* apud Senecam. *Grotius.* Lectio Veneta eſt, *incertum unde, ſuperjacta;* quæ aliquo modo confirmat emendationem meam; *inerti unda ſuperjacta ut ſolido feruntur. Iners unda* quomodo *pigrum mare* infra Germ. 45. Virgilius 4. Georg. *Freinshemius.*

4 *Certo anni.*] Ita libri, & phraſis no-

in ſumma navis trahunt. Inde nullo juvante influit, oneratque donec abſcindas. nec abſcindere ære ferrove poſſis: fugit cruorem veſtemque infectam ſanguine, quo feminæ per menſes exſolvuntur. ſic veteres auctores. Sed gnari locorum tradunt, undantes bitumine moles pelli, manuque trahi ad litus: mox ubi vapore terræ, vi ſolis inaruerint, ſecuribus cuneiſque ut trabes aut ſaxa diſcindi. Haud 7
procul inde campi, quos ferunt olim uberes, magniſque urbibus habitatos, [1] fulminum jactu arſiſſe: & manere veſtigia, [2] terramque ipſam ſpecie torridam, vim frugiferam perdidiſſe. Nam cuncta ſponte edita, aut manu ſata, [3] ſive herba tenus aut flo-

nota, & Tacito frequens. vulgati vocem addunt, *certo anni tempore.* Lipſius.

Certo anni bitumen egerit.] Idem Plinius tradit. At Strabo lib. 16. *Μεϛὴ δ' ἐϛὶν ἀσφάλτε αὕτη. τῦτον δ' ἀναφυσᾶται κατὰ καιρὲς ἀτάκτες.* Ibi Caſaubonus ait *κατὰ καιρὲς ἀτάκτες* Idem eſſe, quod in eadem re Diodoro Siculo *κατ' ἐνιαυτὸν*: quod ſane eſſet, certo tempore bitumen illud ebullire. Atque Strabo rationem poſtea reddit, cur incerto tempore id miraculi fiat. Ἄτακτος, inquit, δ' *ἡ ἀναφύσησις, ὅτι καὶ ἡ τῦ πυρὸς κίνησις ἐκ ἔχει τάξιν ἡμῖν φανερὰν ὥσπερ καὶ ἄλλων πνευμάτων πολλῶν.* Manifeſto, inquam, fatetur incertum eſſe iſtiuſmodi ebullitionis tempus. ex eadem cauſſa, qua ſæpe ignis vi terræmotuum è terra prorumpat. Xiphilinus de Veſuvio *καὶ ταῦτα ἐν αὐτῷ κατ' ἔτος εἰς πλῆθος γίνεται.* Colerus.

1 *Fulminum jactu.*] Oroſio lib. 1. qui hæc expreſſo etiam Cornelii nomine tranſcripſit; legas *fulminum ictu.* Lipſius.

Fulminis jactu arſiſſe.] Nos, *fulminum.* Rhenanus. De Sodoma & Gomorrha intellige. Idem ſcribit Solinus. Lege de bell. Iud. Ioſephi 5. c. 5. *Lupanus.* Lipſius ex Oroſio, qui hæc Taciti verba tranſcripſit, legit, *fulminum ictu.* At mihi, *jactu*, magis probatur, Florentino conſentiente, & exemplis etiam Ciceronis in Catil. orat. 3. *viſas nocturno tempore ab occidente faces, ardoremque cæli, ut fulminum jactus, ut terræ motus* &c. de Divinat. lib. 2. *Nonne perſpicuum eſt ex prima admiratione hominum, quod tonitrua jactuſque fulminum extimuiſſent.* Pichena.

2 *Terramque ſpecie torridam.*] In eodem Oroſio lib. 1. *terramque ipſam ſpecie ſolida.* Lipſius.

Terramque ipſam ſpecie torridam, vim frugiferam perdidiſſe.] Addidi ex Florentino vocem, *ipſam*, quæ à vulgatis aberat. *Pichena.* In Oroſio meo Lutetiæ impreſſo CIↃ IↃ VI. legitur hoc modo: *Terramque ipſam ſpecie ſolidam, vim frugiferam perdidiſſe.* Non abſurde. Nam poſt incendium terram ſpecie tantum ſolidam manſiſſe, quippe nimiis ardoribus reſolutam credibile eſt. Sed vulgatam tamen prætulerim. *Colerus.*

3 *Sive herbas tenues aut flores.*] Volumen Matthiæ Corvini habet, *ſive herbarbas tenus aut flores.* Lego, *ſive herba tenus, aut flore.* Rhenanus.

1 *Sa-*

flore, ſeu [1] ſolitam in ſpeciem adolevere, atra & inania velut in cinerem vaneſcunt. Ego ſicut [2] inclitas quondam urbes igne cœleſti flagraſſe conceſſerim, ita halitu lacus infici terram, corrumpi ſuperfuſum ſpiritum, eoque fœtus ſegetum & autumni putreſcere reor, ſolo cœloque juxta gravi. Et [3] Belus amnis Iudaico mari illabitur: circa cujus os [4] conlectæ arenæ, admixto nitro, in vitrum excoquuntur. [5] modicum id litus, [6] ſed egerentibus inexhauſtum.

8 Magna pars Iudææ vicis diſpergitur. habent & opida. [1] Hie-

1 *Solitam in ſpeciem.*] Quid eſt *in ſolitam ſpeciem adoleſcere?* annon & herbæ & flores ſolitæ ſunt ſpecies. Lego: *ſeu ſolidam in ſpeciem adolevere.* ita vocat fructum. *Salmaſius.*

2 *Iudaicas quondam urbes.*] Libri aliquot, *inclitas urbes.* nec aliter Oroſius. *Lipſius.*

Inclitas quondam urbes.] Vulgo, *Iudaicas quondam urbes.* Lipſius ex nonnullis veteribus libris, aut etiam ex Oroſio legit, *inclitas*; quod veriſſimum exiſtimavi, quoniam Flor. idem innuit, habens *indicas.* Pichena.

3 *Belus amnis Iudaico mari illabitur.*] Plinius hiſt. Nat. lib. 36, 26. *Pars eſt Syriæ, quæ Phœnice vocatur, finitima Iudææ, intra montis Carmeli radices paludem habens, quæ vocatur Candebaa. Ex ea creditur naſci Belus amnis, quinque M. ſpacio in mare profluens juxta Ptolemaidem coloniam.* Rhenanus.

4 *Conlecta arena, admixto nitro.*] Non, *conjecta.* Farneſianus etiam recte, *lecta arena.* Plinium adi libro XXXVI. Strabonem XVI. *Lipſius.*

Conjecta arena admixto vitro in vitrum excoquuntur. Pro *vitro* ſcripſimus *nitro.* Hanc excoquendi vitri rationem refert Plinius 36, 26. de Belo fluvio. *Quingentorum paſſuum non amplius littoris ſpacium. Idque tantum multa per ſecula gignendo fuit vitro. Fama eſt appulſa nave mercatorum nitri, quum ſparſi per litus epulas pararent, nec eſſet cortinis attollendis lapidum occaſio, glebas nitri ſubdidiſſe. Quibus accenſis permixta harena littoris, tranſlucentes nobilis liquoris fluxiſſe rivos, & hanc fuiſſe originem vitri.* Ibidem *Sidonem* vocat *officinis vitri nobilem.* Rhenanus. De ea re vide Strabonem l. 16. & Plin. 5. 19. & 36, 26. Ioſeph. lib. de bell. Iud. 2, 9. *Lupanus. Admixto nitro* legendum eſt auctore Plin. 36. *Ferrettus.* Legendum indubitate *admixto nitro.* & vitri excoquendi rationem refert Plin. 36, 26. Felix inventum rei tam pretioſæ: quæ tamen pretioſior multo eſſet, ſi hominum ingeniis ſupereſſet artificium illius, qui ob Liviæ porticum corruentem, ſine ulla materia, funibus priſtino reſtitutam, à Tiberio urbe ejectus, ſupplex ad principem accedens, vitreum poculum conſulto abjecit, fractumque manibus refecit, ſperans eo ſe veniam impetraturum, ait Dio, lib. 57. verum necari ob id juſſus eſt, ne aurum vitro ductili reperto vileſceret. *Vertranius.* Faernus legebat, *conlecta arena mixto nitro* &c. & ita Danelius quoque legebat. *Vrſinus.* Flor. *lecta.* Pich.

5 *Modicum id littus.*] Nam ut ex Plinio rettuli, *Quingentorum eſt paſſuum non amplius.* Rhenanus.

6 *Et egerentibus.*] Scripſi *ſed.* nam ultima proxime præcedentis vocis litera eſt, *S.* Idem.

1 *Hie-*

[1] Hieroſolyma genti caput. Illic immenſæ opulentiæ templum, & [2] primis munimentis urbs, dein regia: tem-

1 *Hieroſolyma gentis caput.*] Nos, *Hieroſolyma genti caput.* Rhenanus. Impie nugatur Lyſimachus de hujuſmodi nominis ſignificatu apud Ioſeph. lib. I. adverſus Appionem: *& fanis compilatis, ac incenſis veniſſe in eam, quæ nunc Iudæa dicitur, conditaque civitate hic habitare, urbem vero ἱεροσυλα ex re nominatam: aliquanto autem poſt jam auctos viribus mutaſſe nomen vitandi probri gratia, & urbem Hieroſolymam, ſe ipſos Hieroſolymos vocaſſe.* Candidius Clearchus qui interpretatus non eſt: *Nomen vero eorum civitatis valde difficile eſt. vocant enim eam nomine Ieruſalem.* Id autem nominis nonnulli (Rabb. Abraham Benezra c. 7. Cantic. Canticorum) inditum volunt ad terrorem finitimis incutiendum quaſi *Timete civitatem ſalem.* Verum mihi veriora canit eccleſia: *Vrbs beata Ieruſalem Dicta pacis viſio.* Quod rite hoc vocabuli conflari poſſit (quicquid Mercerus dicat epiſt. ad Hebræos c. 7. ex *Ieru* & *ſalem*, id eſt, *Videbitis pacem.* Paulus enim ſic, *deinde autem & rex ſalem. quod eſt rex pacis.* Quam vero diverſius ab aliis Ioſephus lib. 7. antiq. 3. qui a Davide (unde ei muri circumdati ſunt) Hieroſolyma dictam putat, quæ prius Solyma tantum vocabatur. *Hieron vero Hebræa lingua munitio eſt.* Salinerius.

2 *Primis munimentis urbs.*] Ex Ioſepho & Zonara legam, *& trinis munimentis.* Nam triplici muro circumdatam eam fuiſſe uterque is ſcriptor te docebit. Ioſephus libro VI. Haloſeos cap. VI. Zonaras tomo I. *Lipſius.*

Vrbs de jugis.] Iure nato, & mecum libri. Farneſ. *urbs deingia templum clauſum.* Vatican. *urbs ob deingia.* At Ioſ. Mercerus legit: *Primis munimentis urbs, dein regia.* Feliciter. Tacitus ipſe juvat, infra: *Alia intus mœnia regia circumjecta.* Idem.

Templum intimis.] Quomodo, *intimis?* Ablego eam vocem cum nonnullis libris, & lego: *trinis munimentis urbs, ob deingia. Templum clauſum. ad fores tantum Iudæo aditus.* Aut ſi retineri placet: ſcribam apposite, *Templum intimum*, ſive magis, *interius.* Duplex enim templum, Exterius & Interius, ut Zonaras & Ioſephus deſcribunt appellantque: & Exterius patet, ſola interior Domus clauſa. Rodolphus hæc omnia concinnat (ſed ab ingenio, opinor,) *& primis munimentis urbis. alienigenis templum interius clauſum.* Idem.

Primis monumentis urbs dejugis, templum intimis clauſum.] Doctiſſ. Lipſius Taciti obſcura brevitate & obſoletarum vocum uſu perſtrictus, hunc locum mutilatum notavit, quum tamen integer ſit; quod pluries eidem in Taciti annotat. accidiſſe manifeſtum eſt, dum locos ex ſui ſententia depravatos aſteriſco deſignat, quorum tamen pleroſque ſi exacte perpendantur, nullo mendo ſcatere facile dignoſcitur. Senſus itaque Taciti verborum eſt. Hieroſolymam urbem propriis primis munimentis circumductam ſejunctam fuiſſe à templo, quod & ipſum munimentis propriis in urbis intimis poſtea munitum fuit. Sicut enim *jugo* verbum *conjungo* ſignificat, & ab eo *jugis*, pro *conjuncto* accipitur, ita & *de* præpoſitio, quæ in compoſitione detrahit & negat, addita, fit *dejugo*, quod eſt ſecerno & ſeparo, unde *dejugis*, id eſt, ſecreta & disjuncta. Sic Pacuvius dixit: *Noſtram unanimitatem dejugat.* Quod vero urbs Hieroſolyma, & in illa templum propria mœnia & munimentum habuerint, eaque invicem disjuncta, conſtat ex Tacito in ſequentibus & Strabone lib. 14. paſſimque Ioſepho de bell. Iud. & Egeſippo de excidio Hieroſol. *Marc. Donat.* Variant libri: ſed omnes tamen conſtanter *gia* non *gis* referunt. Itaque lego, *Primis munimentis urbs, dein regia, templum intimis clauſum.* Nam tri-

templum intimis clauſum. ad fores tantum Iudæo aditus: limine, præter ſacerdotes, arcebantur. Dum Aſſyrios penes Medoſque & Perſas Oriens fuit, de-

ſpe-

trinus ambitus murorum, & regia proprios muros habuit. Præter alios Tacitus ipſe paulo poſt: *Alia intus mœnia regia circumjecta.* Mercerus. Multa ad hæc Rudolphus Agricola, doctiſſ. vir, & Mercerus, ſed non abſque caſtigatione: me vero juvat, qualemcunque ſenſum elicere ex vulgatis, quem vero nunquam me hauſiſſe negaverim ex ſermonibus Stephani Buroni Patricii Genuenſis viri undequaque doctiſſimi in quem illud optime convenit ὃς μάλα πολλὰ πλάγχθη, veterem enim & novum orbem non ſemel peragravit: indeque ſibi omnigenam virtutis penum comparavit. Ieruſalem vero μεταφορικῶς dicitur *dejugu*, id eſt, diſcreta, à *dejugo*, ſive diſparata. Sic à *ſejugo*, *boves ſejuges*: erat enim duobus in collibus ſita. Tacit. *nam duos colles immenſum editos claudebant muri partem obliqui.* Valle quæ *Tyropoeon* appellabatur intercedente Ioſeph. lib. 6, 6. Qua de re apud Hebræos dualiter effertur. Mercerus in ann. ad Pagninum. Cæterum tres in partes erat diviſa, & unicuique ſua munimenta ut patet ex Tacit. cui adſtipulatur Ioſephus d. cap. Prima ergo munimenta reſpectu aliorum: Prima enim caſtellum Davidis, Secunda Acra dicebantur, intima vero quæ templo circumdata ſunt. Tacit. c. 12. *extrema & latiſſima mœnia Simon, mediam urbem Iohannes, quem & Bargioram vocabant: templum Eleazarus firmaverat.* Salinerius. Lectio à Mercero feliciter reſtituta, atque à Lipſio comprobata, adeo validis ex hiſtoria ipſa argumentis nititur, ut digna mihi viſa ſit, quæ recipiatur, præſertim cum optimorum exemplarium ſcriptura corrupta, fere idem indicet. Vulgo, *urbs dejugis.* Suo quidem ſenſu, ſed non à libris. *Pichena.* Lego, *& è primis monumentis urbis. Dei juſſis, templum intimius clauſum.* Scripſi, *è primis monumentis urbis*, vere. Nec enim munimenta vel regiæ, vel templi ipſius hic deſcribere auctor vult, quæ deſcribit ordine ac prolixe infra: nec interrumpi de templo ſermo debet, ac interjici quid alienum. *Dei juſſis* ex vulgato *dejugis* feci. mutatione valde proclivi. Illa tamen non etiam forte ſpernenda, qua ex Vaticano *ob demgia* continuabam *ob Dei initia.* Denique *intimius* additione litterulæ facillime emendatum, nec quicquam apertius hoc verbo, quod ab *intimum* eo flexu formatum, quo *proximius* à *proximum* & ſimilia in eandem formam. *Intimius* uſurpavit ipſe Cicero 6. de Rep. *Et mundi vaſtitatem intimius perſpicere poſſemus.* Ceterum non ſilebo, poſſe utcunque etiam ipſam vulgatam lectionem plane retineri, atque ab obſtinatiore aliquo ſic defendi: ut Tacitus dicat, primis munimentis urbem dejugem clauſam eſſe, intimis templum. Ac *dejugem urbem* vocabulo novo, tamen ſignificanti ſatis vocari, quia talis ejus ſitus, ut ex inferiore deſcriptione colligitur. Sic aliquis, inquam, poſſit contra tendere: ſed qui cor habent, non eum audient. *Acidalius.* Mercerus ex veſtigiis antiquæ ſcripturæ veterum codd. Lipſii ingenioſe corrigit. Ego divinabam, *& imprimis munimentis urbis, dein regia, templum intimis clauſum.* Arbitror hoc velle Tacitum, templum in primis, id eſt, potiſſimis munimentis urbis eſſe, quod idem infra repetit. *Templum in modum arcis propriique muri labore & opere ante alios.* Porro templum intimis clauſum ait, id eſt, interioribus ſui partibus. Nemini enim illud arcanum ingredi licebat, niſi ſummo Pontifici. Hieronymus Epiſt. 128. *Totus mundus in tabernaculi deſcribitur ſacramento, primum & ſecundum veſtibulum omnibus patet.* Colerus. Dele vocem ex interpretamento inepte repetitam, pro *urbs dejugis*, aut ut alii

libri

ſpectiſſima [1] pars ſervientium. poſtquam Macedones
præpotuere, rex Antiochus demere ſuperſtitionem,
& mores Græcorum dare adnixus, quo minus teterri-
mam gentem in melius mutaret, Parthorum bello pro-
hibitus eſt. nam ea tempeſtate Arſaces deſciverat. Tum
Iudæi Macedonibus invalidis, Parthis nondum adul-
tis (& Romani procul aberant) ſibi ipſi reges impoſue-
re. qui mobilitate vulgi expulſi, reſumpta per arma
dominatione, fugas civium, urbium everſiones, fra-
trum, conjugum, parentum neces, aliaque ſolita re-
gibus auſi, ſuperſtitionem fovebant: quia honor ſa-
cerdotii, firmamentum potentiæ aſſumebatur. [2] Ro- 9
manorum primus Cn. Pompejus Iudæos domuit: tem-
plumque jure victoriæ ingreſſus eſt. Inde vulgatum,
[3] *nulla intus deum effigie vacuam ſedem, & inania arcana.*
Muri Hieroſolymorum diruti, delubrum manſit.
[4] Mox bello civili inter nos, poſtquam in ditionem
M. Antonii [5] provinciæ ceſſerant: rex Parthorum Pa-

corus

libri habent *urbs dejugia:* aut *urbi ob demgia.* Scribe *urbi adjuge:* ut ſic habeat locus: *primis munimentis urbi adjuge, interius clauſum.* Verum eſt quod dicit, Templum primis, id eſt, extimis munimentis cohæſiſſe urbi, interioribus ſeparatum ſecluſumque. *Adjuge* eadem forma dicitur qua *ſejuge.* Grotius.

1 *Pars ſervientium, poſtquam Macedones præpotuere. Rex.*] Diſtinximus, *pars ſervientium. Poſtquam Macedones præpotuere, rex* &c. *Rhenanus.*

2 *Romanorum primus Cn. Pompejus Iudæos domuit.*] Hæc pluribus à Ioſepho narrantur lib. Antiq. 14. 8. primumque Pompejum refert Iudæos in Romanorum ditionem redegiſſe, & poſtea Craſſum quod à Tacito eſt prætermiſſum, in Parthos euntem è templo pecuniam omnem abſtuliſſe, quam Pompejus ne attingere quidem voluerat. Quoniam vero, quæ à Tacito de Iudæorum hiſtoria ſcribuntur, brevius narrantur, quam par ſit, pluribus verbis illuſtratum hunc locum voluimus, (omiſimus hic, quia erit in excurſionibus Lipſianis) eodemque loco Herodum genealogiam ob oculos ponere libuit. *Lupanus.* Vox *Iudæos* non eſt in vulgatis, & ſcio recte ſubintelligi poſſe; tamen quia in Florent. additur, non fuit prætermittenda. *Pichena.*

3 *Nullas intus deum effigies.*] Nos, *nulla intus Deum effigie, vacuam* &c. Rhenanus.

4 *Mox bello civili interno.*] Cur hæc geminat Civile & Internum? placet imo Romana ſcriptio, *bello civili inter nos.* Lipſius.

Bello civili inter nos.] In vulgatis quidem legitur, *bello civili interno,* idque ab omnibus MSS. confirmatur. Sed cum alterutra vox videatur ſuperflua, ego cum Lipſio Rom. edit. ſum ſecutus. *Pichena.*

5 *Provinciæ ceſſerant.*] Utrum *provincia ceſſerat,* an *Oriens ceſſerat.* Gronovius.

1 *C. So-*

corus Iudæa potitus, interfectuſque à P. Ventidio, & Parthi trans Euphratem redacti: Iudæos [1] C. Soſius ſubegit. Regnum ab Antonio Herodi datum, [2] victor Auguſtus auxit. Poſt mortem Herodis, nihil exſpectato Cæſare, Simon quidam regium nomen invaſerat. Is à Quinctilio Varo obtinente Syriam punitus. & gentem coërcitam, liberi Herodis tripartito rexere. Sub Tiberio quies. dein juſſi à C. Cæſare *effigiem ejus in templo locare*, arma potius ſumpſere: quem motum Cæſaris mors diremit. Claudius defunctis regibus, aut ad modicum redactis, Iudæam provinciam equitibus Romanis aut libertis permiſit. è quibus Antonius Felix, per omnem ſævitiam ac libidinem, jus regium ſervili ingenio exercuit, [3] Druſilla Cleopatræ & Antonii nepte in matrimonium accepta: ut ejuſdem Antonii, Felix progener, Claudius nepos eſſet. Duravit tamen patientia Iudæis, [4] uſque ad Geſſium Florum procuratorem

1 *C. Socius.*] Sive *Soſſius*. Male quidam libri, *Seſtius*. Lipſius.

2 *Victor Auguſtus ſanxit.*] Priſci aliquot libri, *auxit*. Idem.

Auguſtus auxit.] Opinor ſcribendum, *ſanxit*. Rhenanus. Verbum, *auxit*, & à Florent. & ab omnibus aliis veteribus confirmatur. & tamen Rhenanus ſola opinione ductus repoſuit, *ſanxit*. priſtinam ergo lectionem reſtituimus. *Pichena.* Non male, ſi modo lectio eſſet à libris manu depictis. cum vero manarit ab ingenio Rhenani, ſerveque edit. omnis antiquior, *auxit*, id vocis revocandum videtur; tanto quidem magis, quod idem velit Ioſephus lib. 1. bell. Iud. 15. *Gruterus.*

3 *Druſilla Cleopatra.*] Progener ergo erat Antonii, cum maritus eſſet neptis Antonii ex Cleopatra. Claudius vero natus ex Druſo & Antonia minore, nepos fuit Antonii. Indignatur itaque Cornelius, ejuſdem Antonii fuiſſe progenerum Felicem, & nepotem Claudium; illum libertum, hunc vero principem Romanum, utrinque ex nobiliſſimis familiis genitum. *Ferrettus.* Antonius Felix Iudææ procurator, Druſillæ maritus fuit, Actis Apoſtol. 14. ea vero Cyprus & Agrippæ filia erat: ipſaque Cyprus ex Cleopatra & M. Antonio nata. Sic Felix Antonii progener. Claudius Cæſar ex Druſo Germanico & Antonia minore natus, hæc M. Antonii ex Octavia filia, ideo dicitur fuiſſe Antonii nepos. *Vertranius.*

4 *Uſque ad Geſſium Florum.*] Primus Cæſaris procurator Iudææ cum imperio Pontius Pilatus præfuit, à Tiberio miſſus, cum Iudæa pulſo in exilium Archelao in formam provinciæ, redacta eſſet. Deinde à Cæſaribus inveſtiti Tetrarchæ, per aliquot annos in illa regnarunt. Tandem ad procuratores adminiſtratio rediit: hique ex ordine fuere. Felix, Albinus, Feſtus & Florus. *Idem.*

rem. Sub eo bellum ortum. & [1] comprimere cœptantem [2] Ceſtium Gallum Syriæ legatum, varia prœlia ac ſæpius [3] adverſa excepere. Qui ubi fato, aut tædio occidit; miſſu Neronis, Veſpaſianus fortuna famaque & egregiis miniſtris, [4] intra duas æſtates, cuncta camporum, omneſque præter Hieroſolyma urbes, victore exercitu tenebat. Proximus annus civili bello intentus, quantum ad Iudæos per otium tranſiit. [5] Pace per Italiam parta, [6] & externæ curæ rediere. Augebat iras, quod ſoli Iudæi non ceſſiſſent. Simul manere apud exercitus Titum, ad omnes principatus novi eventus caſuſve [7] utilius videbatur. Igitur caſtris, uti diximus, ante mœnia Hieroſolymorum poſitis, inſtructas legiones oſtentavit.
Iudæi ſub ipſos muros ſtruxere aciem, rebus ſecun- 11
dis longius auſuri, & ſi pellerentur, parato perfugio. Miſſus in eos eques cum expeditis cohortibus, ambigue certavit. Mox ceſſere hoſtes, & ſequentibus diebus crebra pro portis prœlia ferebant: donec aſſi-

1 *Comprimere reos ceptantem.*] Codex Budenſis non habet, *reos ceptantem*, ſed, *receptantem*: Caſtigavi, *comprimere ceptantem. Comprimere* pro *opprimere*. Sic lib. præced. *Caninefatem tumultum compreſſurum.* Rhenanus.

2 *Ceſtium Gallum.*] Idem Suetonio narratur Veſpaſ. cap. IV. *Iudæi rebellarunt, caſoque præpoſito, legatum inſuper Syriæ conſularem, ſuppetias ferentem, rapta aquila fugarunt.* In Ioſepho hæc ipſa, & plane omnia vide. Sed quis tamen *Præpoſitus* ille *caſus*? ita enim Suetonius, nec rem tam notabilem vel Ioſephus, vel Tacitus dixere. Imo ille plane contra: Florum, qui tunc præpoſitus, evaſiſſe, & bellum iis feciſſe. An *caſoque præſidio*? ita enim Eutropius, qui ſua ſolet ex Tranquillo deſcribere: *Exſtinctis Romanis præſidiis, legatum quoque Syriæ ſuppetias ferentem, rapta aquila fugarunt.* Sunt ipſa, ut vides, Tranquilli. An verius, *Geſſiumque Florum* (id ei nomen) fugatum, ac tum etiam Ceſtium Gallum? interpretes nihil hic pro re dicunt. tu ſerie hiſtoriarum Lector arbitrare. *Lipſius.*

3 *Adverſa excepere.*] In cod. Bud. *adverſa excipere.* Rhenanus.

4 *Inter duas æſtates.*] Præpoſitionem *inter* ſubmovimus. Nam ſenſus eſt: *duas æſtates tenebat*, hoc eſt, per duas æſtates. Mox eſt in cod. Bud. *præter Hieroſolymam.* Idem.

5 *Pace per Italiam parata.*] Malim, *parta.* Rhenanus.

6 *Et externæ curæ rediere.*] Delenda prorſus & copula vel rejicienda ad ſequentia; *Et augebat iras, quod* &c. Acidalius. Forte ſcrib. *pace per Italiam parta, ut externæ curæ rediere, augebat iras* &c. *Freinshemius.*

7 *Vitellius videbatur.*] Ita ſcripſi Flor. auctore. Vulgo, *utile.* Pichena.

aſſiduis damnis, intra mœnia pellerentur. Romani ad oppugnandum verſi. neque enim dignum videbatur, famem hoſtium opperiri. poſcebantque pericula, pars virtute, multi ferocia, & cupidine præmiorum. Ipſi Tito Roma, & opes, voluptateſque ante oculos; ac ni ſtatim Hieroſolyma conciderent, morari videbantur. Sed urbem arduam ſitu, opera moleſque firmaverant, quis vel plana ſatis munirentur. Nam duos [1] colles immenſum editos claudebant muri per artem obliqui, aut introrſus ſinuati: ut latera oppugnantium ad ictus pateſcerent. Extrema rupis abrupta: & turres, ubi mons juviſſet, in ſexaginta pedes; inter devexa, [2] in centenos vicenoſque attollebantur: mira ſpecie, ac procul intuentibus pares. Alia intus mœnia, regiæ circumjecta. conſpicuoque faſtigio turris *Antonia* in hono-
12 rem M. Antonii ab Herode appellata. Templum in modum arcis, propriique muri, labore & opere ante alios. ipſæ porticus, quis templum ambiebatur, egregium propugnaculum. Fons perennis aquæ, cavati ſub terra montes: & piſcinæ ciſternæque ſervandis imbribus. [3] præviderant conditores ex diverſitate morum, crebra bella. inde cuncta, quamvis adverſus longum obſidium: & à Pompejo expugnatis, metus atque uſus pleraque monſtravere. Atque per avaritiam Claudianorum temporum, [4] empto jure muniendi, ſtruxere muros in pace, tamquam ad bel-

1 *Colles immenſum editos.*] Vſurpat *immenſum* adverbialiter. Sic lib. Ann. 5. *Nunciavere accolæ Euphratem nulla imbrium vi, ſponte & immenſum attolli.* Rhenanus.

2 *In centenos vicenoſque attollebantur.*] Volumen Matthiæ Corvini tantum habet, *in centenoſque.* Rhenanus.

3 *Præviderant conditores.*] Nos, *providerant*. Rhenanus.

4 *Empto jure muniendi.*] Obſervandum ex hoc loco per avaritiam Claudianorum temporum venditum, quod ſecuti principes ſoliti ſunt petentibus gratuito concedere. Et ſane quod vetuſtiores ſuo injuſſu muros extrui nolebant, & M. Aurelius Antoninus præſides vetuit ſe inconſulto permittere, ideo inſtitutum arbitror, quod uti lib. 3. ſup. Tencteri ad Agrippinenſes dicebant, muri coloniæ cum munimen-

bellum: magna colluvie, & [1] ceterarum urbium clade aucti: nam pervicaciſſimus quiſque illuc perfugerat, eoque ſeditioſius agebant. Tres duces, totidem exercitus. Extrema & latiſſima mœnium Simon; mediam urbem Ioannes, quem & [2] Bargioram vocabant; templum Eleazarus firmaverat. Multitudine & armis Ioannes, ac Simon; Eleazarus loco pollebat. Sed prœlia, dolus, incendia inter ipſos; & magna vis frumenti ambuſta. Mox Ioannes, miſſis per ſpeciem ſacrificandi, qui Eleazarum manumque ejus obtruncarent, templo potitur. ita in duas factiones civitas diſceſſit, donec propinquantibus Rom. bellum externum concordiam pareret. Evene- 13
rant prodigia, quæ neque hoſtiis, neque votis piare fas habet gens ſuperſtitioni obnoxia, religionibus adverſa. Viſæ per cœlum concurrere acies, rutilantia arma, & ſubito nubium igne collucere templum. [3] Expaſſæ repente delubri fores, & audita major humana

menta ſervitii ſint, ſi clauſos iis cives teneas, virtutis obliviſcuntur. Ad hæc, murus nos ab hoſtib. tutos, & à ſubitis latronum incurſionibus præſtat, inquit Seneca de Benef. lib. 6. Quare quod honori commodoque civitatum cederet, id avari principes vendiderunt, liberales conceſſerunt. Itaque Galba inter civitates Hiſpaniarum & Galliarum, quæ cunctantius ſibi acceſſerant, quaſdam murorum deſtructione punivit, ut ait Suetonius. Qua de re plura in commentariis juris libertorum c. 38. ſcripſi. *Vertranius.*

1 *Ceterarum urbium clade.*] Alii *exterarum.* Lipſius.

2 *Barbagioram vocabant.*] Lego *Bargioram.* Hebraicum vocabulum eſt, ſignificans *filium Giora.* Ceterum & Ioſippus *Simonem* vocat *Giora filium*, non *Iohannem.* Rhenanus. Lego *Bargioram:* Hebraico vocabulo ſignificante emphaticōs illum *Giora filium.* Cæterum Ioſippo non *Ioannes* ſed *Simon filius Giora* dicitur. Vt ut ſe res habeat, emendandus eſt ex prædictis Xiphilinus in Veſpaſ. cui Βαρβορὰς eſt, qui Βαργιορὰς ſcribi debuit, ille ſcil. qui Hieroſolymis principatum tenebat, ſoluſque in triumpho Veſpaſiani patris & filii ſupplicia affectus eſt. *Vertranius.* Optima conjectio; *Bargioram*; male vulgati *Barbagioram.* Idque iis clarum, qui modo primis labiis Hebræa delibarunt. Sed qui Iohannes is dicitur Bargioræ ſive Gioræ filius? qui Giſcalenus & filius Liviæ; Ioſeph. l. 6, 26. & lib. 4, 4. & 5. bell. Iud. hæc verba, *quem Bargioram vocabant*, continuanda ſunt cum illis, *Simon.* Nam is vere filius Gioræ. Ioſeph. l. 5, 7. & 9. & lib. 6, 1. bell. Iud. *Salinerius.* Videndum an non male intellexerit Tacitus, aut librarius potius corruperit *Barionam* in *Bargioram.* Colerus.

3 *Expaſſæ repente delubri fores.*] Vide quid ſibi velit Flor. in quo corrupte legitur, *expta.* Pichena.

mana vox, *Excedere deos:* ſimul ingens motus excedentium. Quæ pauci in metum trahebant: pluribus perſuaſio inerat, antiquis ſacerdotum litteris, contineri, eo ipſo tempore fore, ut valeſceret Oriens, [1] profectique Iudæa rerum potirentur. quæ ambages Veſpaſianum ac Titum prædixerant. Sed vulgus, more humanæ cupidinis, ſibi tantam fatorum magnitudinem interpretati, ne adverſis quidem ad vera mutabantur. Multitudinem obſeſſorum omnis ætatis, [2] virile ac muliebre ſexus, [3] ſexcenta millia fuiſſe accepimus. Arma cunctis, qui ferre poſſent. & [4] plures, quam pro numero, audebant. Ob-

1 *Profectique Iudaa rerum potirentur.*] Eadem prope verba habentur apud Sueton. Veſp. 4. Oroſius ſcribit Iudæos in Carmelo monte ſeductos ſortibus quæ portenderent ipſos rerum potituros, rebellaſſe. Egeſippus quoque l. 5. refert fuiſſe impreſſum in ſacris literis, quem rerum potiturum ex Iudæorum ſanguine, quod nonnulli ad Veſpaſianum referunt. At ipſe Egeſippus, & Chriſtiani ad Chriſtum Deum. *Lupanus.* Idem te.latur Tranquillus Veſp. 4. Erat autem Iudæis ipſis de Meſſia creditum, fore ut orbis imperium manu armiſque populo Iudaico vindicaret, eoque ſibi blandientes, quod & gentibus diceretur, Iudæa profectos rerum potituros, Iudæi rebellarunt. *Vertranius.*

2 *Virile ac muliebre ſexus.*] Sic Flor. quarto caſu. etſi vulgati non male, *virilis ac muliebris ſexus*, ſecundo caſu. vide quæ notavi etiam ad lib. 4. ann. *Pichena.* Vox *ſexus*, non viſitur in Romæ cuſo, & vero minime requiritur, nam illud *virilis ac muliebris*, referunt ad vocem *ætatis.* Gruterus.

3 *Sexcenta milia fuiſſe accepimus.*] Numerus mihi non certus, & quem ex Budenſi cod. & Oroſio ſubſtitutum video parum cautè. Nam ille ſcribit, *ſexcenta millia Iudæorum interfecta Cornelius & Suetonius referunt.* Sed interfecta ait: cum noſter hic univerſe, de obſeſſis. qui certe paulo plures. Libri etiam inſtabiles & quidam *ducenta millia.* Fortaſſe, *dena,* aut *undena millia.* quod paulo proprius ad Ioſephum & Zonaram & Iornandem accedat, qui omnes *undecies centena millia* periiſſe obſidione illa clare tradunt. periiſſe, inquam, fame, morbo, ferro. Nam Sulpicio Severo fidem vix habeo, qui *numerum peremptorum ad undecies centena millia profert, capta vero centum millia ac venundata.* Sed peremptos fortaſſe largius accepit, & noſtro illo ſenſu. *Lipſius.*

Sexcenta millia.] Ita in Bud. vol. Ante erat, *ducenta.* Rhenanus. Modeſtiæ reſtitutus Cornelius, parcus hic eſt in numero obſeſſorum referendo. Ioſippo obſeſſi ad vicies centena & ſeptingenta millia fuerunt. cum ad feſtum Azymorum eo ex omni Iudæa conveniſſent. *Vertranius.*

4 *Plures, quam pro numero.*] Id valet, fuere obſeſſi *ſexcenta milia:* credas quartam aut circiter partem (pro communi ratiocinatione) arma tuliſſe: at hic aliter fuit, & plures impetu atque ardore ceperant. Qui? infra aut ſupra legitimam ætatem, pueri ſenesque. *Lipſius.*

Plures quam pro numero audebant.] Id eſt, plures arma ferebant, quam computare quis poſſet ex numero & multitudine obſeſſorum: innuens, mul-

Obſtinatio viris feminiſque par: ac ſi transferre ſe-
des cogerentur, major vitæ metus quam mortis.
Hanc adverſus urbem gentemque Cæſar Titus, quan-
do [1] impetus & ſubita belli locus abnueret, agge-
ribus vineiſque certare ſtatuit. Dividuntur legio-
nibus munia, & quies præliorum fuit: donec cun-
cta expugnandis urbibus reperta apud veteres, aut
novis ingeniis, ſtruerentur. At Civilis poſt malam 14
in Treveris pugnam, reparato per Germaniam exer-
citu, [2] apud Vetera caſtra conſedit: tutus loco; &
ut memoria proſperarum illic rerum, augeſcerent
Barbarorum animi. Secutus eſt eodem Cerialis, du-
plicatis copiis, [3] adventu ſecundæ & XVI. & XIV.
legionum. Cohorteſque & alæ jampridem accitæ, poſt
victoriam properaverant. Neuter ducum cunctator.
Sed arcebat latitudo camporum, [4] ſuopte ingenio
humentium. Addiderat Civilis obliquam in Rhe-
num molem, cujus objectu revolutus amnis, adja-
centibus ſuperfunderetur. Ea loci forma, incertis va-
dis ſubdola, & nobis adverſa. quippe miles Romanus
armis gravis, & nandi pavidus: Germanos flumini-
bus ſuetos, levitas armorum, & proceritas corpo-
rum attollit. Igitur laceſſentibus Batavis, ferociſſimo 15
cuique noſtrorum cœptum certamen. deinde orta

tre-

multos etiam ſenes, invalidos, pueros ac feminas arma ſumpſiſſe. *Pichena.*

1 *Impetus & ſubita belli locus abnueret.*] Ex Flor. repoſui, *impetus*, pluraliter. Vulgo, *impetum*. Pichena.

2 *Apud vetera caſtra conſedit.*] In Flor. & in aliis antiquiorib. libris additur vox, *caſtra*, quæ in editis vacat. *Pichena.*

3 *Adventu ſecundæ, & XVI. & XIV. legionum.*] At ſextadecima jam dudum cum Ceriali? nam ex iis erat, quæ in verba Galliarum adactæ, dein pœnitentia reverſæ ad prius ſacramentum. Lege, *ſexta*, quæ ex Hiſpania miſſa, ut clarum eſt è lib. præced. & aperte infra in cohortatione ante pugnam. *Mercerus.*

4 *Suopte ingenio humentem.*] *Ingenium*, in animatis pro moribus, induſtria, ſolertia & intellectus acie ſemper à Cicerone & à reliquis accipi annotavimus: at in inanimatis nonnunquam ab aliquibus pro inſita & ingenita natura. Ita ICti in l. 6. C. de bon. præſcript. dixere, *ingenium* naturam ſignificare, & ad ea, quæ anima & ſenſu carent, transferri.

trepidatio, cum præaltis paludibus [1] arma equique haurirentur. Germani notis vadis perſultabant, [2] omiſſa plerumque fronte, latera ac terga circumvenientes. neque ut in pedeſtri acie, cominus certabatur, ſed tamquam navali pugna, vagi inter undas, aut ſi quid ſtabile occurrebat, totis illic corporibus nitentes, vulnerati cum integris, periti nandi cum ignaris, in mutuam perniciem implicabantur. minor tamen quam pro tumultu cædes: quia non auſi egredi paludem Germani, in caſtra rediere. Ejus prœlii eventus, utrumque ducem, diverſis animi motibus, ad maturandum ſummæ rei diſcrimen erexit. Civilis inſtare fortunæ; Cerialis abolere ignominiam. Germani proſperis feroces; Romanos pudor excitaverat. nox apud Barbaros cantu aut clamore: noſtris

16 per iram & minas acta. Poſtera luce Cerialis equite & auxiliariis cohortibus frontem explet: in ſecunda acie, legiones locatæ: dux ſibi delectos retinuerat ad improviſa. Civilis haud porrecto agmine, ſed cuneis aſtitit. Batavi Cugernique in dextro; læva ac propiora fluminis Transrhenani tenuere. Exhortatio ducum, non more concionis apud univerſos, ſed [3] ut quoſque ſuorum advehebantur. Cerialis *veterem Rom. nominis gloriam, antiquas recenteſque* [4] *victorias: ut perfidum, ignavum, victum hoſtem, in æternum exſcinderent. ultione magis, quam prælio opus eſſe.*

Virgil 2. Georg. *Nunc locus arvorum ingeniis.* Plinius lib. 14. *Ad cæli mores ſolique ingenia.* Saluſt. lib. Hiſtor. 3. *Caſtriſque collatis, pugna tamen ingenio loci prohibebatur.* Navius in Lycurgo: *Ingenio arbuſta vincta ſunt, non obſita.* Ipſemet Tacit. alibi: *locorumque ingenio ſeſe contra imbelles regis copias tutabantur.* Marcellus Donatus.

1 *Arma equique haurirentur.*] In Bud. vol. *armequi.* forte, *arma, equi, haurirentur.* Rhenanus.

2 *Omiſſa plerumque fronte.*] Liber manuſcriptus habet, *diverſa.* Forte legendum, *dimiſſa.* Rhenanus.

3 *Vt quoſque ſuorum advehebantur.*] Ita ex Flor. Vulgo, *ut quoſque eorum.* Pichena.

4 *Victorias; ut perfidum, ignavum, &c. exſcinderent. Vitione.*] Alia diſtinctione opus eſt: *victorias. ut perfidum, ignavum &c. exſcinderent, ultione magis &c.* *Acidalius.*

eſſe. Pauciores nuper cum pluribus certaſſe : [1] *attamen*
fuſos Germanos, quod roboris fuerit. Supereſſe qui fu-
gam animis, qui vulnera tergo ferant. Proprios inde
ſtimulos legionibus admovebat, *domitores Britanniæ*
quartadecimanos appellans : *principem Galbam, ſextæ*
legionis auctoritate factum : illa primum acie, Secunda-
nos nova ſigna, novamque aquilam dicaturos. Hinc præ-
vectus ad Germanicum exercitum, manus tendebat;
ut ſuam ripam, ſua caſtra ſanguine hoſtium reciperarent.
Alacrior omnium clamor, quis vel è longa pace prœlii
cupido, vel feſſis bello pacis amor, præmiaque & quies
in poſterum ſperabantur. Nec [2] Civilis ſilentem ſtru- 17
xit aciem, locum pugnæ teſtem virtutis ciens : *Stare*
Germanos Batavoſque ſuper veſtigia gloriæ, cineres oſſa-
que legionum calcantes. quocumque oculos Romanus inten-
deret, captivitatem, cladem que & [3] *dira omina obverſa-*
ri. Ne terrerentur vario Treverici prœlii eventu : [4] *ſuam*
illic victoriam Germanis obſtitiſſe, dum omiſſis telis, præ-
da

1 *Attamen fuſos Germanos,*] Melius Florentinus, *ac tamen*. Pichena. Muretus, *ac tamen*. Acidalius.

2 *Civilis ſilentem ſtruxit aciem.*] Lego; *ſilens inſtruxit*. Pichena. Romani dicta ducis clamore proſequuti ſunt. Germani tripudiis ſonoque armorum, quod apud eos in uſu de morib. Germ. *honoratiſſimum aſſenſus genus armis laudare*, quodque hic factum eſt, ut verba illa ſignificant. Cæterum *nec ſilentem* reſpicit ad quemvis ſonitum, ſive ſtrepitum. Virgil. 1. Æn. *Quorum ſub vertice late Æquora tuta ſilent.* Idem lib. 9. *ſomno vinoque ſoluti procubuere, ſilent late loca*, &c. Idem lib. 4. *Cum tacet omnis ager.* At Doctiſſ. viro potius viſum eſt *ſilens* vel *ſilentio*. Salinerius. Lipſius *ſilens* aut *ſilenter*. Muretus *ſilentio* Omnia recte. poſtremum ego tamen præferam. *Acidalius*.

3 *Dira omnia obverſari.*] Forte, *dira omina*. Rhenanus. Faernus emendabat, *omina*. quod mendum alibi irrepſit tum apud Tacitum, tum apud alios etiam ſcriptores. Vulgo, *dira omnia*. at quoniam Flor. habet, *oīa*, facile conjicitur, ſcriptum fuiſſe, *omina*, quod melius videtur. Ovid. Metam. l. 5. *Ignavus bubo, dirum mortalibus omen*. Pichena. Quid ſi & hic *omina* legatur. *Acidalius*.

4 *Suam illic victoriam.*] Vatic. *ſuam illic materiam*. quæ lectio involvit aliud verbi, quod nondum educo. certe de avaritia aut cupedine, id dici verius, quam de victoria. Neque enim ea, ſed quod ea per ſecuritatem & inſolentiam abuſi, cladem dedit. *Lipſius*.

Suam illic victoriam.] Nam victores *omiſſis telis prædæ manus impediunt.* Et ideo à Ceriale victi. 4. hiſt. *terga victores vertere, ſed obſtitit prævum vincentib. inter ipſos certamen hoſte omiſſo ſpolia conſectandi*. Salinerius. *Victoria* vocem improbat Lipſius, mihi optimam. Perſpicuum enim, hic à Tacito mentionem fieri de prœlio, in Treveris inter Civilem Cerialemque geſto,

da manus impediunt. ſed cuncta mox proſpera, & hoſti contraria eveniſſe. Quæ provideri aſtu ducis oportuerit, [1] *providiſſe: campos madentes, & ipſis gnaros, paludes hoſtibus noxias: Rhenum & Germaniæ deos in aſpectu, quorum numine capeſſerent pugnam, conjugum, parentum, patriæ memores. illum diem aut glorioſiſſimum inter majores, aut ignominioſum apud poſteros fore.* Vbi ſono armorum tripudiiſque (ita illis mos) approbata ſunt dicta, ſaxis, glandibuſque & ceteris miſſilibus prœlium incipitur: neque noſtro milite paludem ingre-
18 diente, & Germanis [2] ut elicerent laceſſentibus. Abſumptis quæ jaciuntur, & ardeſcente pugna, procurſum ab hoſte infeſtius. immenſis corporibus, & prælongis haſtis [3] fluitantem labantemque militem eminus fodiebant: ſimul è mole, quam eductam in Rhenum rettulimus, Bructerorum cuneus tranſnatavit. turbata ibi res. & pellebatur ſociarum cohortium acies, cum legiones pugnam excipiunt, ſuppreſſaque hoſtium ferocia, [4] prœlium exæquatur. Inter quæ perfuga Batavus adiit Cerialem, *terga hoſtium* promittens, *ſi extremo paludis eques mitteretur: ſolidum illa & Cugernos quibus cuſtodia obveniſſet, parum intentos.* Duæ alæ cum perfuga miſſæ, incauto hoſti circumfunduntur. quod ubi clamore cognitum, legiones à fronte incubuere, pulſique Germani Rhenum fuga

ſto, ut ſupra prope finem libri præcedentis. In quo prælio Germani, victores primum, nimia deinde prædæ aviditate, victi à Ceriale fuerunt. nam ibi ait: *ſed obſtitit pravum vincentibus* &c. Addo etiam Florentinum eandem vocem, *victoriam* habere. *Pichena.* Vat. *Materiam.* Omnino *avaritiam* ſcribendum. *Acidalius.*

1 *Pravidiſſe, campos madentes.*] In lib. manuſcrip. *pravisa.* Fortaſſis, *proviſa.* Quæ provideri aſtu ducis oportuerit, proviſa, campos madentes, & ipſis gnaros, paludes hoſtib. noxias. *Rhenanus.* Florent. *proviſe.* Forte, *proviſa.* Pichena.

2 *Vt eluderent laceſſentibus.*] Emendavi, *ut elicerent laceſſentibus.* Rhenanus. Non eleganter conjungi Mureto viſa verba *elicerent* & *laceſſentibus:* nec tamen melius, quod pro altero ſubſtituit, *ut eluderent, laceſſentibus.* Ego nihil muto. *Acidalius.*

3 *Fluitantem labantemque.*] Interpunxi & voce addita explevi locum, fide Vaticani. *Lipſius.*

4 *Prælium exequatur.*] In libro manuſcr. *æquatur.* Rhenanus.

ga petebant. [1] Debellatum eo die foret, ſi Romana claſſis ſequi maturaſſet. Ne eques quidem inſtitit, repente fuſis imbribus, & propinqua nocte. Poſtera die quartadecima legio in ſuperiorem provinciam Gallo Annio miſſa: Cerialis exercitum decima ex Hiſpania legio ſupplevit. Civili Chaucorum auxilia venere. non tamen auſus [2] opidum Batavorum armis tueri, raptis quæ ferri poterant, ceteris injecto igni in inſulam conceſſit: gnarus deeſſe naves efficiendo ponti, neque exercitum Rom. aliter tranſmiſſurum. quin & diruit molem à Druſo Germanico factam, Rhenumque prono alveo in Galliam ruentem, disjectis quæ morabantur, effudit. [3] Sic velut abacto amne, tenuis alveus, inſulam inter, Germanoſque, continentium terrarum ſpeciem fecerat. Tranſire Rhenum Tutor quoque & Claſſicus, [4] & centum tredecim Treverorum ſenatores: [5] in quis fuit Alpinus Montanus, quem à Primo Antonio miſſum in Gallias ſuperius memoravimus. Comitabatur eum frater D. Alpinus. Simul ceteri miſeratione ac donis auxilia concibant, inter gentes periculorum avidas.
20 Tantumque belli ſuperfuit, ut præſidia cohortium, alarum, legionum, modicis vicis quadripartita Civilis invaſerit: decimam legionem Arenaci; ſecundam Batavoduri;

1 *Debellatum eo die foret, ſi.*] Inferius etiam ait: *Ne tum quidem Romana claſſis pugnæ affuit, ut juſſum erat.* Puto quidem claſſem, quæ ſupra Britannica appellatur. Ait enim lib. 2. hiſt. 79. Cujus claſſis pars major, poſtquam legionem è Britannia accitam expoſuerat, à Caninefatibus depreſſa aut capta fuit, ut ſtatim ſubjicit. *Pichena.*

2 *Opidum Batavorum.*] Quod opidum? nominare enim certe debuit. An *Batavodurum* ſcribendum? an cum Rom. codice legimus, *opida Batavorum?* Et intellegam tunc ea opida, quæ extra inſulam. Nam Batavorum veterum ſedes, non dubie ſupra & extra etiam inſulam, in ora Gallica. Tacitus clare, ſupra: *Extrema Gallica ora vacua cultoribus, ſimulque inſulam inter vada ſitam occupavere.* Lipſius.

3 *Sic velut ablativo amne.*] Nos, *abacto amne.* Rhenanus.

4 *Et centum tredecim Trevirorum ſenatores.*] Liber manuſcript. pro *tredecim* habet XIII. & deeſt vocabulum *ſenatores.* Fortaſſe legendum, *Centum alii Trevirorum.* Rhenanus.

5 *In quibus fuit.*] Florentinus, *in quis.* Pichena.

ri; & Grinnes Vadamque cohortium alarumque caſtra: ita diviſis copiis, ut ipſe & [1] Verax ſorore ejus genitus, Claſſicuſque ac Tutor ſuam quiſque manum traherent: nec omnia patrandi fiducia, ſed *multa auſis aliqua in parte fortunam affore. Simul Cerialem neque ſatis cautum; & pluribus nuntiis huc illuc curſantem poſſe medio intercipi.* Quibus obvenerant caſtra decumanorum, oppugnationem legionis arduam rati, egreſſum militem & [2] cædendis materiis operatum turbavere, occiſo præfecto caſtrorum & quinque primoribus centurionum, [3] pauciſque militibus. Ceteri ſe munimentis defendere. Et interim Germanorum manus, Batavoduri irrumpere inchoatum pontem nitebantur. Ambi-
21 guum prœlium nox diremit. Plus diſcriminis apud Grinnes Vadamque. Vadam Civilis; Grinnes Claſſicus oppugnabant: nec ſiſti poterant, interfecto fortiſſimo quoque; in quis Briganticus præfectus alæ ceciderat, quem fidum Romanis, & Civili avunculo infenſum diximus. Sed ubi Cerialis cum
c delecta equitum manu ſubvenit, verſa fortuna præcipites Germani in amnem aguntur. Civilis, dum fugientes retentat, agnitus petituſque telis, relicto equo tranſnatavit. idem Germanis effugium. Tutorem Claſſicumque appulſæ lintres vexere. Ne tum quidem Romana claſſis pugnæ affuit, ut juſſum erat. [4] Sed obſtitit formido, & remiges per alia militiæ munia diſperſi. Sane Cerialis parum temporis ad exſequenda imperia dabat: ſubitus conſiliis,

ſed

1 *Vera ſorore ejus genitus.*] Codex regius habet, *Verax ſorore ejus genitus.* Rhenanus.

2 *Cædendis materiis operatum turbavere.*] Muretus mutat, *occupatum.* non ego cum illo. *Acidalius.*

3 *Pauciſque militibus ceteri ſe munimentis defendere.*] In cod. regio, [illegible] *pauciſque militibus eminentis defendere.* Fortaſſe legendum: *Pauci e militibus ſe jumentis defendere*, pro defendebant. Infra tantum eſt illic, *hinc ipſi exercitui minor cura diſciplinæ.* Rhenanus.

4 *Sed obſtitit formido.*] Obſervandum tironibus, particulam, *ſed*, adver-

ſed eventu clarus. Aderat fortuna, etiam ubi artes defuiſſent. hinc ipſi exercituique minor cura diſciplinæ. Et paucos poſt dies quamquam periculum captivitatis evaſiſſet, infamiam non vitavit.
Profectus Noveſium Bonnamque ad viſenda caſtra, 22
quæ hiematuris legionibus erigebantur, [1] navibus remeabat: disjecto agmine, incurioſis vigiliis. Animadverſum id Germanis; & inſidias compoſuere. electa nox atra nubibus, & [2] prono amne rapti, nullo prohibente vallum ineunt. Prima cædes aſtu adjuta: inciſis tabernaculorum funibus, [3] ſuiſmet coriis coopertos trucidabant. Aliud agmen turbare claſſem: injicere vincla; trahere puppes. Vt-

verſativam hic non eſſe, immo cauſam reddere, ut, *nam*, *enim*, *etenim*. Si autorum exempla quæris, adi Godeſcalcum in ſuis Comment. ad Vegetium lib. 2. c. 18. *Pichena.*

1 *Navibus remeabat, disjecto agmine, incurioſis vigiliis.*] Ergo naves illas ſumpſit, aut Noveſii aut Bonnæ: nam terreſtri itinere profectus erat, propter flumen adverſum. At cum ex ſequentibus conſtet, caſtra in ripa fluminis fuiſſe: an de die omnes copiæ navibus vehebantur, & imminente nocte, caſtra in terra muniebant? Potius crediderim, Cerialem ipſum cum parte copiarum navibus vectos: reliquum vero exercitum terreſtri itinere ſecus flumen profectum, & hoc eſt quod Tacitus ait, *disjecto agmine.* propterea hoſtes eodem tempore caſtra & claſſem invaſerunt. Et quoniam Cerialis, licet ſecundo flumine remearet, curſui moderabatur, ut qui pedibus veniebant, conſequi poſſent: ideo ait, hoſtes ſpatium habuiſſe, opportunum tempus expectandi, noctemque nubibus atram elegiſſe. *Pichena.*

2 *Prono amne rapti, nullo prohibente, vallum ineunt.*] Cerialis, dum Noveſium Bonnamque pergeret, Civilem Germanoſque poſt terga reliquiſſe videtur, id eſt, verſus mare. nam & ſupra apparet, prope Batavodurum pugnatum: & infra ait, navalem aciem à Civile oſtentatam ad Moſæ Rhenique oſtium. Quomodo ergo remeantem Cerialem inſequuntur prono amne? Forte Civilis, cum relicto equo tranſnatavit, per Germaniam profectus erat ad concitandos populos, & ad exercitum reparandum. Vel intelligendum eſt, ipſum quidem Civilem non affuiſſe, ſed alios Germanos, qui prope Noveſium Bonnamque eſſent, invaſiſſe Romanos. Idcirco inferius ait, multa luce revectos hoſtes, adverſo ſcil. flumine. Quod autem ait, *vallum ineunt*: intelligo, exiguum id munimentum fuiſſe, ut moris erat Romanis, cum una tantum nocte manendum eſſet, & ideo facilis fuit irruptio. *Pichena.*

3 *Suiſmet coriis coopertos.*] Vocem, *coriis*, non improbo, cum ex pellibus etiam tabernacula fierent. libentius tamen Vaticanum cod. ſequerer, qui habet *tentoriis*. idque ipſum voluiſſe videtur Florentinus, in quo ſyllaba imminuta legitur, *toriis* & Tacitus cum de tabernaculis loquitur, ſemper *tentoria* appellat; nunquam *coria*. Pichena.

2 *Ita*

Vtque ad fallendum ſilentio; [1] ita cœpta cæde, quo plus terroris adderent, cuncta clamoribus miſcebant. Romani vulneribus exciti, quærunt arma, ruunt per vias, [2] pauci ornatu militari, plerique circum brachia torta veſte, & ſtrictis mucronibus. dux ſemiſomnis ac prope intectus, errore hoſtium ſervatur. Namque prætoriam navem, vexillo inſignem, illic ducem rati, abripiunt. Cerialis alibi noctem egerat, ut plerique credidere, ob ſtuprum Claudiæ Sacratæ, mulieris Vbiæ. vigiles flagitium ſuum ducis dedecore excuſabant, tamquam *juſſi ſilere, ne quietem ejus turbarent. ita intermiſſo ſigno, & vocibus, ſe quoque in ſomnum lapſos.* Multa luce revecti hoſtes, captivis navibus, prætoriam triremem,
23 [3] flumine Luppia, [4] donum Velledæ traxere. [5] Civilem cupido inceſſit, navalem aciem oſtentandi. [6] Complet quod biremium, [7] quæque ſimplici ordine agebantur. [8] Adjecta ingens lintrium vis. tricenis quadragenisque armamenta Liburnicis ſolita: & ſimul captæ lintres, ſagulis verſi coloribus, haud indecore

1 *Ita cœpta cæde, quo plus terroris adderent.*] Sic Faërnus legebat, copula *&* ante *quo* deleta. *Vrſinus.* Adjicitur in vulgatis copula, *&*, quam ſuſtuli, nam & ſupervacua & à Flor. abeſt. *Pichena.* Eradendum *&*, quod nulli uſui Muretus etiam viderat. *Acidalius.*

2 *Pauci ornatu militari.*] Ita ſcripſi, quia Flor. habet, *ornati militari.* Vulgo minus proprie, *ornati militariter.* Pichena.

3 *Flumine Impio.*] Liber regius, *flumine impia.* Reſtitui locum, *flumine Luppia.* Nam Bructeræ nationis erat Velleda, ac fines Bructerorum Luppia alluit. Meminit lib. I. ann. *Quantumque Amiſiam & Luppiam inter vaſtatum.* Rhenanus.

4 *Donum Velleda traxere.*] Caſtigavi, *donum Velleda traxere*, nam huic virgini ſubinde dona miſſitabantur. Vnde ſuperiore lib. *Mumium Lupercum legatum legionis inter dona miſſum Velleda.* Rhenanus. De Velleda virgine vide Tacitum de moribus Germ. *Lupanus.*

5 *Civilem cupido inceſſit navalem aciem oſtentandi.*] Corrupte in Flor. *cupido invaſi inceſſi.* Forte, *cupido inanis inceſſit, navalem &c.* nam poſtea ſequitur, *ſuper inſitam genti vanitatem.* Pichena.

6 *Complet quod biremium.*] Addidi particulam *&*; *complet & quod biremium.* Rhenanus.

7 *Quæque ſimplici ordine agebantur.*] Has Livius lib. 38, 38. *Moneres* appellat Græco vocabulo. *Pichena.*

8 *Adjecta ingens lintrium vis.*] Locum vitiatum & mutilum correxi & auxi è Vatic. qui ſic: *Armamenta libur-*

core pro velis juvabantur. [1] Spatium velut æquoris electum, [2] quo Moſæ fluminis amnem Rhenus Oceano affundit. Cauſſa inſtruendæ claſſis, ſuper inſitam genti vanitatem, ut eo terrore commeatus Gallia adventantes interciperent. Cerialis [3] miraculo magis, quam metu, direxit claſſem: numero imparem, uſu remigum, gubernatorum arte, navium magnitudine potiorem. [4] His flumen ſecundum: illi vento agebantur. [5] Sic prævecti, tentato telorum jactu, dirimuntur. Civilis nihil ultra auſus, trans Rhenum conceſſit. Cerialis inſulam Batavorum hoſtiliter populatus, [6] agros villaſque Civilis intactos, nota arte du-

burnicis ſolite & ſimul capte lintres ſagulis verſicoloribus haut indecore pro telis juvabantur. Hegeſippi verba commode adtexam & corrigam libro 11. de Rheno: *Itaque jam non copiis Germanorum repletur; ſed Romanorum Liburnis.* Vetus lectio, *copolu Germanorum.* quæ recta eſt, ſive *caupulis:* & cape exiguas illas lintres. Quam vocem Agellio etiam reſtituimus in Electis, cap. VII. At hic inſignis locus tunc me fugit. *Lipſius.*

Adjecta ingens lintrium vis.] Lintres ſunt naves fluviales, quas à Germanis inventas legimus, qui Danubii ſunt accolæ, & eas ex integris arboribus cavatas. Virgil. *cavat arbore lintres.* Tametſi eo loco pro vaſe forte commodius capitur. *Lupanus.* Faernus legebat hunc locum, *adjecta ingens lintrium vis, vehentium ad tricenos, quadragenoſque ceu armamenta Liburnicis, ſoli haud indecore pro velis juvabant;* adjecto verbo, *vehentium*, quod deeſt in vulgatis. *Vrſinus.* Hæc ubique corrupta. Florentini lectio eſt: *Adjecta ingens lintrium vis tricenos quadragenoſque ſe & armamenta liburnicis ſolita.* Pichena.

1 *Spatium velut æquoris electum.*] Budenſe exemplar habet *ceptum* pro *electum.* Lego *captum:* ſicque ſcripſi. *Rhenanus.* Vulgo, *captum.* repoſui, *electum*, quia Florent. habet, *ejectum.* Pichena.

2 *Moſæ fluminis.*] Probe. nec improbe in libris quibuſdam, *Moſæ fluminis os amnem Rhenum.* Res quidem ipſa eadem, aliter elata. *Lipſius.*

Quo Moſæ fluminis.] In Bud. exemplari, *Vt Moſæ flu.* Lego, *Vbi Moſæ fluminis* &c. ſicque caſtigavi. *Rhenanus.* Ex Florent. ac Ven. ſcripſi, *quo.* Vulgo, *ubi.* Pichena.

3 *Miraculo magis, quam metu.*] Magis quia mirabatur Civilem hoc audere, quam quod timeret. Nam revera Romanis hic peritiſſimis nihil periculi: & nondum Batavi in mari aut aquis, quales nunc miramur. *Lipſius.*

4 *His flumen ſecundum. Illi vento agebantur.*] Ita ex Flor. Vulgo, *is flumine ſecundo.* Subintelligitur enim, his flumen ſecundum erat. Sic lib. præced. *Illis mare ſecundum.* Pichena.

5 *Sic provecti.*] Caſtigavi, *ſic prævecti.* Nam tranſiſſe ſignificat. *Rhenan.*

6 *Agros villaſque Civilis intactos, nota arte ducum, ſinebat.*] Hac arte uſus eſt Hannibal Carthaginienſium dux, erga Fabium Maximum Romanorum Dictatorem. Livius lib. 22, 23. & 2-, 39. de Marcio Coriolano. Idem à Lacedemoniis factum Pericli Athenienſium duci, teſtatur Iuſtinus l. 3. *Pichena.*

1 *Cum*

ducum ſinebat: [1] cum interim flexu autumni, & crebris pluvialibus imbribus ſuperfuſus amnis, paluſtrem humilemque inſulam in faciem ſtagni opplevit. [2] nec claſſis, aut commeatus aderant: caſtraque in
24 plano ſita, [3] vi fluminis differebantur. *Potuiſſe tunc opprimi legiones, & voluiſſe Germanos, ſed dolo a ſe flexos*, imputavit Civilis. Neque abhorret vero, quando paucis poſt diebus deditio inſecuta eſt. Nam Cerialis, per occultos nuntios, *Batavis pacem*, *Civili veniam* oſtentans, Velledam propinquoſque monebat, *fortunam belli tot cladibus adverſam, opportuno erga populum Rom. merito mutare. Cæſos Treveros, receptos Vbios, ereptam Batavis patriam: neque aliud Civilis amicitia peractum, quam vulnera, fugas, luctus. exulem eum & extorrem, recipientibus oneri: & ſatis peccaviſſe, quod totiens Rhenum tranſcenderint. ſi quid ultra moliantur, inde injuriam & culpam, hinc ultio-*
25 *nem & deos fore.* Miſcebantur minis promiſſa. Et concuſſa Tranſrhenanorum fide, inter Batavos quoque ſermones orti; *Non prorogandam ultra ruinam: nec poſſe ab una natione totius orbis ſervitium depelli. quid perfectum cæde & incendiis legionum, niſi ut plures validioreſque accirentur? Si* [4] *Veſpaſiano bellum navaverint, Veſpa-*

1 *Cum interim fluxu autumni.*] Repoſui, *Quum interim flexu autumni. Flexus autumni* eſt, quum autumnus vergere incipit & inclinari. Sic *flexum ætatis* vocat Cicero. *Rhenanus.*

2 *Nec claſſis aut commeatus aderant.*] Si Cerialis claſſem contra Civilem direxerat, quomodo nunc ait, claſſem eum non habere? An hic appellatione claſſis intelligit tantum naves onerarias, quæ commeatum portare ſolebant; ipſum vero non niſi fluviatiles naves habuiſſe, prœlio aptas? Veriſimilius eſt, Cerialem, poſt navalis prœlii apparatum, cum exercitum ad terreſtres populationes circumducere vellet, claſſem dimiſiſſe: nihil de imbribus aut inundatione fluminis cogitantem. *Pichena.*

3 *Vi fluminis deferebantur.*] Liber Matthiæ regis habet, *differebantur.* hoc eſt, in diverſas partes ferebantur. Vtitur hoc verbo Annal. 3. *Nam quo pertinuit nudare corpus & contrectandum vulgi oculis permittere, differrique etiam per externos.* Rurſum libro 4. *Differtur per manipulos, Tacfarinatem omnes notum tot prœliis conſectentur.* Rhenanus.

4 *Veſpaſiano bellum navaverint.*] Rarior hic uſus verbi *navare.* Sed Tacito celebratus etiam ſupra lib. 4. *Ceteros;*

Veſpaſianum rerum potiri. ſin populum Romanum armis provocent; quotam partem generis humani Batavos eſſe? reſpicerent Rhætos Noricoſque, & [1] *ceterorum onera ſociorum:* [2] *ſibi non tributa, ſed virtutem & viros indici. proximum id libertati: & ſi dominorum electio ſit;* [3] *honeſtius principes Romanorum, quam Germanorum feminas tolerari.* hæc vulgus: Proceres; *atrociore Civilis rabie ſemet in arma truſos: illum domeſticis malis excidium gentis oppoſuiſſe. tunc infenſos Batavis deos, cum obſiderentur legiones, interficerentur legati, bellum uni neceſſarium, ferale ipſis ſumeretur. Ventum ad extrema, ni reſipiſcere incipiant & noxii capitis pœna pœnitentiam*
fateantur. Non fefellit Civilem ea inclinatio, & præ- 26
venire ſtatuit: [4] ſuper tædium malorum, etiam ſpe vitæ, quæ plerumque magnos animos infringit. Petito

tito

teris; ut quiſque flagitium navaverat, attollit. Cicer. etiam credo in epiſt. alicubi, *benevolentiam navare.* Acidalius.

1 *Ceterorum onera ſociorum.*] Inſeruimus particulam *&*; *& ceterorum* &c. *Rhenanus.*

2 *Virtutes & viros.*] Rhenanum audiebam corrigentem, *juventutem & viros*: nunc magis cum Florentino legam, *virtutem*: id eſt bellicum ab illis robur exigi, non pecuniam aut opes. *Lipſius.*

Sibi non tributa, ſed virtutes & viros indici.] Malim ſimpliciter; *ſibi non tributa, ſed viros indici.* niſi quis maliſt. *ſed juventutem & viros indici.* Rhenanus. Melius ſi *virtutes*, in *juventutem*, quod per Beatum licet, mutes. *Vertranius.* Reſtitui, *virtutem* ex Florent. Vulgo, *virtutes.* Rhenanus tamen legebat *juventutem*; quod Lipſio non diſplicet. Sed non eſt a libris. De iiſdem Batavis idem fere Tacitus in libro de moribus Germ. & etiam libro præcedente. *Pichena.* Probat Lipſius Rhenani correctionem, quanquam & vulgatam non prorſus improbat. Ego hæreo, an non potius Muretum audiam ejicientem binas illas vocula *virtutes &*. Li. 4. de iiſdem Batavis, *viros tantum armaque imperio miniſtrant.* De iiſdem idem lib. de moribus Germ. *Exemti oneribus & collationibus, & tantum in uſum præliorum ſepoſiti, velut tela atque arma, bellis reſervantur.* Acidalius.

3 *Honeſtius principes Romanorum, quam Germanorum feminas tolerari.*] Velledam denotat, de qua lib. 4. hiſt. 61. *Pichena.*

4 *Super tædium malorum etiam ſpe vitæ, quæ plerumque magnos animos infringit.*] Manifeſta hic, ſed levis trajectio. Nam *etiam* illud, quo nunc loco eſt, neceſſarium non eſt: nec ſolet Tacitus particulæ *ſuper* alteram hanc ſubjungere. Idemque requiritur in poſtremis verbis, quorum alias liberior & laxior eſt ſententia, quam pro vero. Lege ergo, *ſuper tædium malorum, ſpe vitæ, quæ plerumque etiam magnos* &c. Sed quid dico non ſolere Tacitum particulis hiſce ita uti? imo ſolet. exemplo Ann. 13. de Corbulone, *verbis magnificis, & ſuper experientiam ſapientiamque, etiam*

tito colloquio, [1] ſcinditur Nabaliæ fluminis pons. In cujus abrupta progreſſi duces, [2] & Civilis ita cœpit: *Si apud Vitellii legatum defenderer; neque facto meo venia, neque dictis fides debebatur. Cuncta inter nos inimica, hoſtilia, ab illo cœpta, à me aucta erant. Erga Veſpaſianum vetus mihi obſervantia:* [3] *& cum privatus eſſet, amici vocabamur. Hoc Primo Antonio notum, cujus epiſtolis ad bellum accitus ſum, ne Germanicæ legiones & Gallica juventus Alpes tranſcenderet.* [4] *Quæ Antonius epiſtolis, Hordeonius Flaccus præſens monebat,*

etiam ſpecie inanium validus. Acidalius.

1 *Nabaliæ fluminis.*] Nuſquam id fluminis in hoc tractu. An opidum eo nomine? Quod Iunio Hadriano videtur, legitque *Navaliæ.* & urbem Campos ita indigitat ad ſinum hodie Auſtralem, Ptolomæo parum firmiter innixus. Ego ambigo ne *Vahalis* corrigendum ſit. Pontem quidem aliquem cœptum à Romanis paullo ſupra legas, ſed Batavoduri: de quo hæc non vane intellegas, niſi quod Batavadurum ad Rhenum fuiſſe volunt, quos arguat hic locus. *Lipſius.*

Scinditur Nabaliæ fluminis pons.] Volumen Bud. *Scinditur flabalie fl. pons.* Scripſerim, *Vahalis fluminis pons.* Tacit. libro 2. ann. de Rheno, *verſo cognomento Vahalem accolæ dicunt.* Rhenanus. Corviniano ineſt ſcriptura, *ſcinditur flabile*, id vero nullo ſenſu. Forſan erunt quibus placebit legere, *Scinditur Navæ fluminis pons:* de quo lib. ſuperiore, *quia pontem Navæ fluminis abruperat.* Ejuſdemque mentio Auſonii Idylio 9. *Transieram celerem nebuloſo flumine Navam.* Beatus ſcribit, *Vahalis fluminis pons*, de quo 2. ann. Delendam ergo *Nabaliæ* ſcriptionem affirmo, quod neque huic neque ulli ex ſcriptoribus ejus fluminis mentio fiat: an vero *Nava*, an *Vahalis* loco vacuo ſcribi debeat, non ſtatuo: interim B. Rhenani ingenio judicioque feliciſſimi eruditiſſimique viri ſubſcribendum eſſe cenſeo. Nuſquam enim animum induxi aliorum aſſeverationi anteponere ſuſceptiones meas: tametſi inter ſcribendum è priſcis auctoribus ubi ſe dux offert, nervoſaque oratio recenti ſcriptori repugnans, tacitus plerumque in partem diverſam tranſeo. *Vertranius.*

2 *Et Civilis ita cœpit.*] Copulam *&* ex Flor. repoſui. *Pichena.*

3 *Et cum privatus eſſet.*] De hoc loco ſenſit Sidonius in Epiſtolis: *Cajus Tacitus è majoribus unus tuis, ſub verbis cujuſdam Germanici ducis in hiſtoria ſua rettulit: Cum Veſpaſiano mihi vetus amicitia, & dum privatus eſſet, amici vocabamur.* Lipſius.

4 *Quæ Antonius epiſtolis, Hordeonius Flaccus præſens monebat.*] Expreſſi lectionem Florentini. Vulgo: *Quæ Antonius abſens, Flaccus præſens* &c. Variant enim libri in verbo, *monebat*, cum in nonnullis editis legatur, *movebat.* Ego alterum retinui: non enim dici poteſt Antonium abſentem arma moviſſe, qui dux pro Veſpaſiano fuit. & referuntur hæc ad ea quæ Tacitus lib. præced. dixit: *miſſis ſane ad eum Primi Antonii litteris, quibus avertere accita à Vitellio auxilia, & tumultus Germanici ſpecie, retentare legiones jubebatur. Eadem Hordeonius Flaccus præſens monuerat.* Forte hic locus conſtrui poteſt: quæ arma Antonius Flaccuſque monebant, ut moverem, movi. Suſpicor tamen legendum, *Quod Antonius* &c. *Pichena.* Emendo & diſtin-

nebat, arma in Germania movi, quæ Mucianus in Syria, Aponius in Mœſia, [1] Flavianus in Pannonia.

ſtinguo: *Quæ Antonius abſens, Flaccus præſens monebat. Arma* &c. Ita eſt: Antonius litteris ipſum monuerat, atque eadem coram Flaccus. Idem ſupra libro 4. narravit Tacitus. *Acidalius.*

1 *Fabianus.*] Lego, *Flavianus.* Lipſius.

Flavianus in Pannonia.] Ita Florent. Male vulgo, *Fabianus.* nam alibi à Tacito ſic appellatur. *Pichena.* Lipſius recte *Flavianus.* Acidalius.

C. CORNELII TACITI
DE
Situ, Moribus, & Populis Germaniæ
LIBELLVS.

1 [1] GERMANIA omnis à Galliis Rhætiiſque & Pannoniis, Rheno & Danubio fluminibus; à Sarmatis Daciſque, [2] mutuo metu aut montibus ſeparatur. [3] Cetera Oceanus ambit, [4] latos ſinus & inſularum immenſa ſpatia complectens, [5] nuper cognitis

COMMENTARIVS.

ORdinem ſcriptionis, ſi ſequimur, ante Hiſtorias & Annales ſibi locum vindicet hic libellus. Scriptus enim eſt Trajano ſecundum conſule, id eſt Nerva adhuc vivo. Ipſe oſtendit infra: *Cæcilio Metello ac Papirio Carbone Coſſ. Ex quo ſi ad alterum Trajani conſulatum computemus, ducenti fere & decem anni colliguntur.* At Hiſtoriæ cœptæ Nerva jam mortuo, & inter divos. ut docui. *Lipſius.*

1 *Germania omnis.*] Quia jam Romanis quoque variæ hujus nationis regiones cognitæ. An potius quia vulgo *Major* & *Minor* Germania diceretur; item *Prima* & *Secunda*, ſicut hodie *Superior* & *Inferior*? Salluſtium ita ſæpe locutum haud neſciebat. ut in Iugurth. *poſtquam omnis Numidiæ potiebatur.* Colerus.

2 *Mutuo metu aut montibus.*] Vitiat acutam ſententiam Bambergenſe exemplar, *mutuo victu.* Imo vero metu: qui inter æque potentes, pro termino ac repagulo. Thucydides bene & appoſitè: Τὸ δὲ ἀντίπαλον δέος, μόνον πιστὸν ἐς ξυμμαχίαν. Lipſius.

Mutuo metu, aut montibus.] Intelligit montes Sarmatiæ Europææ Orientales, quos & Marcianus Heracleotes præter Ptolomæum nominat. Ἀπὸ δὲ δυσμῶν, inquit, τῷ τε Οὐιστούλᾳ ποταμῷ καὶ τῇ Γερμανίᾳ τῇ μεγάλῃ μετὰ τὰ Σαρματικὰ ὄρη καὶ αὐτοῖς τοῖς ὄρεσιν. Hos *Tatri* Poloni vocant. quod ex illa parte Tartari aliquando ingruere ſoliti ſint. Fruſtra ſunt, qui eundem cum his faciunt Carpathum: cum ſit longe remotior, & poſtea quaſi infuſam complectatur Daciam. *Colerus.*

3 *Cetera Oceanus ambit.*] Mela: *Quæ Septentrionem ſpectat, Oceanico littore obducta eſt.* Strabonis tempore ignotum omne hoc littus. Sic ipſe innuit. *Idem.*

4 *Latos ſinus & inſularum.*] Hæ inſulæ & hi ſinus Francos nobis dedere & Saxones, aliaſque gentes quaſdam, quæ ex littoralibus & inſularibus mediterraneæ factæ ſunt. *Rhenanus.*

5 *Nuper cognitis.*] Domitiani imperio, opinor. cui bella cum Cattis, Suevis, Sarmatis, & ea occaſione, illuſtratæ magis vicinæ gentes. *Lipſius.*

Na-

gnitis quibuſdam gentibus, ac regibus, quos bellum aperuit. Rhenus [1] Rhæticarum Alpium inacceſſo ac præcipiti vertice ortus, modico flexu in Occidentem verſus, ſeptentrionali Oceano miſcetur. [2] Danubius molli & clementer edito montis Abnobæ jugo effuſus, plures populos adit, donec in Ponticum mare

Nuper cognitis quibuſdam.] Domitiani imperio, ut Lipſio placet. Mihi magis placet de Druſi Germanici bellis accipere. Strabo lib. 7. Ἐχειρώσατο δ' οὐ μόνον τῶν ἐθνῶν τὰ πλεῖστα, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐν τῷ παράπλῳ νήσους. Huc refero & illud Plinii 2, 105. *Nam & in Germania immenſas inſulas non pridem compertas, cognitum habeo.* Sed eodem libro cap. 67. idem plane mecum oſtendit de Germanico Tacitum intelligere, dum ait, *auſpiciis Divi Auguſti Germaniam claſſe circumvectam ad Cimbrorum uſque promontorium.* Nihil amplius dubito: & tamen illum Suetonii locum in Claudio illaudatum non relinquo: *Is Druſus in quæſturæ præturæque honore, Dux Rhætici, deinde Germanici belli, Oceanum Septentrionalem primus Romanorum Ducum navigavit.* Loquitur certe de accolis Oceani Septentrionalis. Solet autem Tacitus per vocem *nuper* mediocre elapſi temporis ſpatium deſignare. Infra dixit *Germaniæ vocabulum recens & nuper additum.* Enimvero jam Iulianis temporibus innotuerat. *Colerus.*

1 *Rhæticarum Alpium.*] Partem ipſam Alpium nominat Strabo lib. 4. & alibi de Addua flumine: Τὰς δὲ πηγὰς ἔχειν ἐν τῷ Ἀδούλᾳ ὄρει, ὅπου καὶ ὁ Ῥῆνος. Hi fontes paulo ſupra etiam illas Alpes collocantur à Dione libro 39. fluitque Addua in lacum tandem Larium. In vett. libris Strabonis, teſte eruditiſſimo Caſaubono legitur Ἀδούλλας, quæ vox quaſi Germanica eſt, notans decurſum aut caſum potius aquæ; quod inde Rhenus decidat. Mela: *Rhenus ab Alpibus decidens.* Gotefridus Viterbienſis, *Rhenus ab Alpe cadens.* Quis ſcit annon ab illo decurſu etiam Rheni etymon petendum, quaſi huc verſum fluens, quod noſtri dicant *Rein.* Sicut contra dici potuit Danubius ſurſum fluens *Danuſ.* itaque recte ſcriberetur in antiquis monumentis, *DANVVIVS.* Neſcio an non in mentem fuerit Verrio Flacco, vetuſtiſſimo Grammatico *Addua* flumen, ubi ſcribit apud Feſtum Danubium dictum fuiſſe *Adduanum.* Idem.

2 *Montis Abnobæ.*] Plinius nominat libro IV. cap. XII. ſed ibi quoque infida ſcriptura. Alii enim libri, *Arnobæ.* Bambergenſis hic: *Anribæ.* Roman. *Arbona.* Ptolomæo ſunt Ἀὐνόβαι montes. *Lipſius.*

Danubius molli & clementer edito montis Arbonæ jugo.] Auſonius ignotum Danubii fontem eſſe ſcribit: *Danubius penitus caput occultatus in oris.* Apollonius ab Hyperboreis naſci eum cecinit, manifeſto commento. Sed omnino Taciti vera eſt ſententia, ſi non *Arbona*, ſed *Arnobi* legatur. In ejus enim radicibus oriri jam notiſſimum eſt, prope Hercyniam ſylvam, vulgo *Sylva nigra* nomen ſervat, ex adverſo Rautacorum, quorum oppidum eſt Baſilea. *Arnobi* Plinius Ptolemæuſque meminit. De Oſtiis quoque non eadem ſentiunt auctores. *Alciatus.* Artolphi codex habet; *Abnoba*, quemadmodum & Plinius vocat. Apud Marcianum Capellam *ad novem* legitur pro *Abnoba.* De hoc diximus rerum Germanicarum lib. 3. *Rhenanus.* Montis nomen varie apud Plinium corruperant 4, 12. Inde ingenioſe Rhenanus Danubium dici hariolatur. *Colerus.*

mare [1] ſex meatibus erumpit. ſeptimum enim os paludibus hauritur.
2 Ipſos Germanos indigenas crediderim, minimeque aliarum gentium adventibus & hoſpitiis mixtos: quia [2] nec terra olim, ſed claſſibus advehebantur qui mutare ſedes quærebant: & immenſus ultra, [3] utque ſic dixerim, adverſus Oceanus raris

1 *Sex meatibus erumpit.*] Sic Venetus. Vulgo, *erumpat*. In Florentino ſequentes libelli deſiderantur. *Pichena.*

2 *Nec terra olim.*] Ejuſmodi, navigationes Bacchi, Herculis, Iaſonis, Phœnicum. Et Minois θαλασσοκρατία vulgata eſt: Caſtores vero ἐπιμεληταὶ τῆς θαλάσσης celebres apud Strabonem lib. 1. apud Sen. Nat. Quæſt. 1. *Colerus.*

3 *Vtque ſic dixerim, adverſus.*] Haud ſatis capio. An adverſum dicit, oppoſitum & contrarium? An *obverſus* verius ſit legi, idque ex ſitu ipſo? An vox aliqua durior aut remotior fuit, præſertim quam præfatione ea leniit? Tamen haud male *adverſum* ceperis, quaſi mari Italico & Tyrrheno oppoſitum: eodemque ſenſu etiam, *Diverſus*. Sic in Agricola ſcripſit: *Glota & Bodotria diverſi maris æſtu in immenſum revecti, anguſto terrarum ſpatio dirimuntur.* Lipſius.

Vtque ſic dixerim, adverſus Oceanus.] Ambigit Lipſius ſuper voce, *adverſus*, mihi quoque olim ſuſpecta. Legendum enim putavi, *averſus*. Nunc vulgatam lectionem amplector, interpretorque, *adverſus*, quaſi veſtigiis noſtris oppoſitus, ut Antipodes. Et quoniam deſcriptio iſta poëticum quiddam ſapere videbatur, ideo ait, *utque ſic dixerim*. Cic. de ſomn. Scip. *Vides hos, qui incolunt terram, non modo interruptos ita eſſe, ut nihil inter ipſos ab aliis ad alios manare poſſit, ſed partim obliquos, partim averſos, partim etiam adverſos ſtare vobis.* Et paulo poſt: *Duo ſunt habitabiles: quorum Auſtralis ille (in quo qui inſiſtunt, adverſa vobis urgent veſtigia) nihil ad veſtrum genus.* Pichena. Ego veram vocem credo detracta litterula, *averſus*, qui quaſi à nobis ſeſe avertit. *Acidalius.* Vera & germana lectio, nec alia verbi ſignificatio quam propria: ſi aliter eſſet, cur illa adjeciſſet, *utque ſic dixerim?* Difficilis eſt omnis navigatio adverſo flumine. Simile quiddam ait videri Romanis, ſi Oceanum illum tempeſtuoſum & horridum navigent. Effugitne autem hic Plutarchi notam Tacitus? vix effugit, Ille ſcribit in Theſeo, Hiſtoricos an Geographos, ſi quæ ſint ſupra captum aut ſcientiam ſuam, tum cauſſari hoc modo: τὰ δ᾽ ἐπέκεινα, θῖνες ἄνυδροι καὶ θηριώδεις, ἢ πηλὸς ἀϊδνὴς, ἢ Σκυθικὸν κρύος, ἢ πέλαγος πεπηγός. *Vltra nihil præter arenam, & feritatem, aut lamas lutoſas, aut Scythica juga.* Quo magis vapulabit apud illum cenſorem Pauſanias, qui de hoc ipſo Oceano ſic loquitur: περιέχεται δὲ ἀμπώτεσι καὶ ῥαχίαις καὶ θηρία οὐδὲν ἐοικότα τοῖς ἐν θαλάσσῃ τῇ λοιπῇ. Iterum Tacit. 2. Ann. *Hoſtilibus circum littoribus aut ita vaſto & profundo, ut credatur noviſſimum & ſine terris mare.* Colerus. Lipſius malit *obverſus*, Cluverius ut & Curtius Pichena *averſus*. Sed vulgata præplacet. Oceanus enim tum habitus fuit quaſi adverſus omnibus navigantibus, multo magis novas ſedes quærentibus. Facit mecum C. Colerus. *Conringius.* Quomodo *adverſus Oceanus?* numquid aliter quam *ſecundum* & *adverſum mare*, lib. 2. *Mare quoque et eſiarum flatu in orientem navigantibus ſecundum, inde adverſum erat.* Sumptum inde, quod *ſecundo flumine, amni ſecundo*, & viciſſim *adverſo flumine* vel *fluvio*, *adverſa*

raris ab orbe noſtro navibus aditur. Quis porro præter periculum horridi & ignoti maris, Aſia, aut Africa, aut Italia relicta, Germaniam peteret? [1] informem terris, aſperam cœlo, [2] triſtem cultu aſpectuque, [3] niſi ſi patria ſit. Celebrant carminibus antiquis [4] (quod unum apud illos memoriæ & annalium genus eſt) [5] *Tuiſtonem deum* [6] *terra editum, & filium*

verſa aqua per flumen dixere. Sic etiam, qui ex Italia Oceanum per Germaniam proprie dictam ingreditur, *adverſa aqua* videtur vehi ſive æſtu contrario: præcipuæ verſus Septemtriones: ibi enim *conſurgere mundum*, qui in auſtros Libyæ *premeretur*; Ibi *erectum borean*, ex oppoſito *notum jacentem* credebant. Plinius lib. 2. c. 70. *Navigantium hac maxime curſus deprehendunt, in alia adverſo, in alia prono mari, ſubitoque conſpicuis, atque ut è freto emergentibus quæ in amfractu pilæ latuere, ſideribus.* Gronovius.

1 *Informem terris, aſperam cœlo.*] Sic de iiſdem Germanis Seneca de provid. c. 4. *Perpetua illos hiems, triſte cœlum premit, maligne ſolum ſterili ſuſtentat.* Pichena.

2 *Triſtem cultu.*] Eadem cauſſa olim Atticam neglectam ait Thucydides, & inde Athenienſium Aborigines probat: τὴν γοῦν Ἀττικὴν ἐκ τοῦ ἐπὶ πλεῖστον, διὰ τὸ λεπτόγεων, ἀστασίαστον οὖσαν, ἄνθρωποι ᾤκουν οἱ αὐτοὶ ἀεί. i. *Quamobrem Atticam ab ultima antiquitate, propter agri tenuitatem, ſedatam iidem homines ſemper habuere.* Colerus.

3 *Niſi ſi patria ſit.*] Iuxta illud Euripidis:

—ἀνδρὶ γάρ τοι κἂν ὑπερβάλλῃ κακοῖς
Οὐκ ἔστι τοῦ θρέψαντος ἥδιον πέδον.
Homini profecto operta ſit licet malis,
Nutrice Patria dulcius nihil cluet.

Rationem reddit neſcio quis è priſcis illis ſapientibus, τὸ γὰρ σύντροφον ἀδόντι θνατοῖς ἐν βίῳ χωρεῖ. Idem.

4 *Quod unum apud illos.*] Vti apud Barbaros fere omnes, & rudes litterarum. Nec Hiſpani aliter compere-re, apud novos Indos. Eginhartus in Vita Caroli Magni: *Barbara & antiquiſſima carmina, quibus veterum regum actus & bella canebantur, ſcripſit, memoriaque mandavit.* Iornandes de Gothis: *In priſcis eorum carminibus pæne hiſtorico ritu recolitur*, &c. At proprie de Germanis, noſter lib. 11. Annal. de Arminio: *Caniturque adhuc Barbaras apud gentes.* Iulianus egregie in Antiochico: qui hæc, ἄγρια μέλη vocat, παραπλήσια ταῖς κλαγγαῖς τῶν τραχὺ βοώντων ὀρνίθων: *agreſtia carmina, ſimilia clangoribus avium aſpere clamantium.* Lipſius.

Quod unum apud illos.] Sic de Arminio Cheruſcorum principe Tacitus noſter in calce libri 2. Annal. *Caniturque adhuc barbaras apud gentes, Græcorum annalibus ignotus, qui ſua tantum mirantur, Romanis haud perinde celebris, dum vetera extollimus, recentium incurioſi.* Eginhardus de Carolo Magno: *Barbara & antiquiſſima carmina, quibus veterum regum actus & bella canebantur, ſcripſit, memoriaque mandavit.* Rhenanus.

5 *Tuiſtonem deum.*] Cluverius *Tuitonem* vel *Teutonem*. Contra exemplarium fidem. Forte ſcribendum *Tuiſconem*: ut populari modo dictus *Tuiske*: inde ſane rectius formaveris generale illud nomen *Tuiſken*. Conringius.

6 *Terra editum & filium Mannum.*] Editio vetus, quam Artolphus mihi commodarat, habet, *ei filium*, ut ſic legi diſtinguique verba poſſint, *Celebrant carminibus antiquis (quod*

filium Mannum, originem gentis conditoreſque. Manno tris filios aſſignant, [1] *e quorum nominibus proximi Oceano* [2] *Ingævones, medii* [3] *Herminones, ceteri Iſtævones vocentur.* [4] Quidam autem licentia vetuſtatis *plureis deo ortos, plureſque gentis appellationes, Marſos, Gambrivios, Suevos,* [5] *Vandalios* affirmant: *eaque vera & antiqua nomina. Ceterum* [6] *Germaniæ vocabulum recens & nuper additum: quoniam qui primi Rhenum tranſgreſſi Gallos expulerint,* [7] *ac nunc Tungri, tunc Ger-*

unum apud illos m. & an. genus eſt) Tuiſtonem deum terra editum. Et filium Mannum originem gentis conditoremque, Manno tres filios aſſignant. Rhenanus.

1 *E quorum nominibus.*] De his appellationibus multa diximus lib. 3. rerum Germanicarum, in principio, XIV. Plinii caput lib. 4. explicantes, *Idem.*

2 *Ingævones.*] Sola diphthongus, quam & Plinius habet in hac, ut & in voce Iſtævonum, ſatis indicat perperam has voces nonnullos interpretari *Inmoner* & *VVeſtwoner*, quaſi à ſitu incolentium vocabula illa ſint nata. Ne nunc urgeam diſerte à Tacito dici, à trium filiorum Manni nominibus illa Germanicarum gentium orta cognomenta; & alios dictos Herminones, quæ vox plane nihil habet commune cum ſitu. Itaque ex ſententia Taciti dixeris rectius: tres fuiſſe Manno filios, vulgo nuncupatos. *Ingaeſ*, *Iſtaeſ*, (quod forte idem cum *Iuſtaeſ*, vel ut paſſim ſcribitur, *Guſtaſ*,) & *Hermin.* Conring.

3 *Herminones.*] Plinius habet *Hermiones*: ſed altera illa vox propior antiquiſſimo illi nomini Germanico, *Hermin.* Idem.

4 *Quidam autem licentia vetuſtatis.*] Exemplar cum quo pridem contuli, habebat, *Quidam uts in licentia vetuſtatis.* Rhenanus.

5 *Vandalios.*] Plinius habet *Vindili.* Sed altera vox ſeculis ſequentibus magis inclaruit. *Conringius.*

6 *Recens, & nuper additum.*] Nos *auditum* maluimus legi, quam *additum.* Quod ait, *nuper*, non hercules ita nuper: quippe cum ab ævo Iulii Cæſaris, quo conſtat Germanos Galliam irrupiſſe. *Lipſius.*

Germaniæ vocabulum recens.] De Germaniæ vocabulo variæ inter ſcriptores ſententiæ. præter antiquos vide, ſi placet, Ægidium Tſchudum Claronenſem de priſca Rhetia, in epiſt. ad Beatum Rhenanum: ipſum etiam Rhenanum lib. 1. rerum Germ. Hubertum Thomam Leodium in lib. de Tungris & Eburonibus: Petrum Divæum Lovanienſem de Galliæ Belgicæ antiquitatibus. Quod autem Tacitus ait, *Germaniæ vocabulum recens*, omnes illum accuſant, cum ignorare minime potuerit, etiam ab ævo Iulii Cæſaris Germanos Galliam irrupiſſe. Cenſeo Tacitum, non de ſuo ævo loqui, ſed ſermonem referre ad veteres ſcriptores Germanos, de quibus tradidit. pendent enim hæc à ſuperiori verbo, *affirmant.* Pichena.

Et nuper additum.] Multo magis hoc demulcet quam *auditum.* Intellige, datum, inditum, impoſitum. Virgilius 1. Æneid. *Puer Aſcanius, cui nunc cognomen Iulo Additur.* Seneca Herc. Fur. *Quis nomen unquam ſceleris errori addidit?* ut ex Flor. reſtituimus. Claudianus conſ. Olybrii & Probini: *nam ſæpe ſoles ductoribus illis Inſtaurare vias & curſibus addere nomen.* Gronovius.

7 *Nunc Tungri, nunc Germani.*] Val-

Germani vocati ſint. ita nationis nomen, non gentis evaluiſſe paulatim, ut omnes primum [1] *à victore ob metum,* [2] *mox a ſeipſis invento nomine* Germani *vocarentur.*

Valde amplector Bambergenſem ſcripturam, quam & Pichena repperit in veteri editione Bononienſi: *ac nunc Tungri, tunc Germani.* atque ita evolvam me ex obſcura origine nominis, quod hodieque hæret in pace & bello optima gente, Sententiam enim hanc reor (quidquid diſſertum aliis) eos qui tranſgreſſi primitus Rhenum ſint, eſſe eum ipſum populum qui nunc Tungri appellentur, at tunc Germani. quod tamen unius nationis peculiare nomen, paulatim transfuſum ad omnes. *Lipſius.*

Ac nunc Tungri, tunc Germani vocati ſunt.] Ita Lipſius reſtituit ex Bambergenſi codice eamque ipſam lectionem adſtruit liber Bononiæ editus anno MCCCCLXXII. quem nuper contuli. Obſcurabat hiſtoriam vulgata lectio: *nunc Tungri, nunc Germani.* Pichena. Crux hic locus interpretibus, ipſique etiam Lipſio, qui varie trahit, & ſibi non conſtat, quamque ſententiam veriſſimam ſibi denique perſuadet, ea in ſe ipſam pugnat. Singula examinare & refellere mihi prolixe non lubet: ipſe quid cenſeam breviter exponam. Locum totum ſic lego; *Ceterum, Germ. v. r. & nuper additum*, (non muto cum Lipſio *auditum*, quia Tacitus vult, novum hoc nomen reliquis antiquis ſuperadditum) *quoniam qui primi Rhenum tranſgreſſi Gallos expulerint, tunc* (non *nunc* vel utrumque dele) *Tungri, nunc Germani, vocati ſint. ita nationis nomen in nomen gentis evaluiſſe paullatim, ut omnes primum à victore ob metum Tungri, mox à ſe ipſis invento nomine Germani vocarentur.* Cic. initio lib. I. Divin. *Gens in natione, qua univerſalis.* Quorum ſententia nunc clariſſima, & ubique conſentanea. Germanorum vocabulum ex quorundam opinione ait recentius, & priſcis nominibus, quæ recenſuit, nuper adjectum. idque ea occaſione & ratione. Natio quæ prima Rhenum tranſgreſſa Gallos expulit, Tungri vocabantur. Hujus nomen nationis paulatim ſic in gentis nomen evaluit, ut Tranſrhenani omnes promiſcue, ob metum & formidinem aliorum è victoribus Tungri primum, deinde proprio & à ſe ipſis invento nomine Germani in univerſum appellarentur. Aliter non eſt, ut ſolida conſtanſque ſententia ulla è loco hoc eruatur. *Acidalius.*

1 *A victore ob metum.*] Vox. *Germani*, eidem Bamberg. recte abeſt. Iſta ipſa enim noviter interpretari poſſe videor, & præter mentem omnium, etſi non præter verum. Cenſeo eum hoc dicere. Pactum ut omnes qui Rhenum accolerent, nomen ab iſta victrice natione invenirent, ob metum ſcilicet recentem Gallorum: qui quoties de tranſgreſſis vel adventu Tranſrhenanæ nationis audirent, ajebant trepidi adventare Germanos. at iſti proprie Germani, novum nomen invenirent à ſe ipſis, diſcriminandi nimirum cauſſa, & dicerent ſe Tungros. Poſſim vulgatam tueri & explicare. ſed cur nuger? hæc mera veritas. *Lipſius.*

2 *A ſeipſis invento nomine Germani.*] Si mordicus hanc retines; legam, *à re ipſa invento.* Germani enim etymo priſco, bellaces viri ſunt. Gerra bellum. invenere ergo id nomen, ab ipſa re, quia tales. Vulgatam quomodo expedies? aut qui à ſeipſis nomen hoc invenere, quod antea in Tungris? Sane interpretes hic fluctuant, & fluctuabunt æternum. *Idem.*

Mox à ſe ipſis.] Similia Perſæ licet alia de cauſſa. Salluſt. Iugur. *hi paulatim per connubia Gætulos ſibi miſcuere: & quia ſæpe tentantes agros alia deinde atque alia loca petiverant, ſemet ipſi Numidas appellavere.* Nunc omiſſis interpolationibus, hanc reor fuiſſe Taciti mentem, Tungri (natio

ejus gentis quæ in univerſum poſtea Germanorum nomine dicta) irruperunt in Galliam, victiſque incolis, tantum iis metus incuſſere, ut nomine Tungrorum Tranſrhenanos omnes deſignarent, qui adverſus ſe flumen tranſiſſent. *A victore*, id eſt, propter victorem; ut 4. hiſt. *Cerialis à metu infamiæ: ſi licentia ſævitiaque imbuere militem crederetur.* Iidem poſt illa Tungri victoriis elati, ἀλαζονικῶς Germanos ſeſe dixerunt hoc eſt (doctiſſ. vir ait) homines bellicoſos: quod vocabulum ceteræ nationes ejus gentis paulatim ſibi vendicarunt. At Geographus lib. 7. aliter ſentit. διὸ δικαιά μοι δοκοῦσι Ῥωμαῖοι τοῦτο αὐτοῖς θέσθαι τοὔνομα ὡς ἂν γνησίους Γαλάτας φράζειν βουλόμενοι. γνήσιοι γὰρ οἱ Γερμανοὶ κατὰ τὴν Ῥωμαίων διάλεκτον. i. *Quapropter iis jure à Romanis id nomen inditum eſt, quaſi dicas veros Gallos: veri enim Latine Germani dicuntur.* Salinerius. Ita crediderim ſane à ſe ipſis inventum fuiſſe, ſed non impoſitum. Nam ſe invicem *fratres* appellabant, ſuo quodam more, & ut opinor, militari. Hoc Romani audientes vertebant *Germanos*. Strabo quoque recte à fraternitate Germanos dictos cenſet, ſed non recte, quod propter Gallos fratres. Quæ enim cauſſa idonea Romanis propterea fratres nominandi Germanos, quia ipſi & Galli fratres ſe invicem nominarent? Sarmata Bohemum & Bohemus Sarmatam fratrem indigitat, ſed non ideo vel hæc vel illa gens, fratres dicuntur. Ad meam adſertionem redeo, quam & Plutarchus confirmat in Mario: ἐρωτῶντος δὲ τοῦ Μαρίου τοὺς πρέσβεις περὶ τῶν ἀδελφῶν κἀκείνων ὀνομασάντων τοὺς Τεύτονας. En fratres hic diſerte appellantur Germani. Et poſtea: ἐπὶ τούτων τοὺς ἀδελφοὺς. Quare & de veriverbio Germanorum fruſtra hactenus à doctiſſimis viris diſputatum. Vnum addo: videri etiam Germaniæ populum, ab ea cauſſa dictos *Bructeros*, non *Bructeres*, ut vulgo ſcribunt. Fallor an ille mos è Scythia, ut plures alii Germanorum. Nicolaus de Γαλακτοφάγοις: Ὥστε τοὺς μὲν πρεσβυτέρους αὐτῶν πατέρας ὀνομάζειν, τοὺς δὲ νέους, παῖδας, τοὺς δ' ἥλικας, ἀδελφούς. Durat hodieque apud noſtros ἀδελφότητες quædam συμποσιακαὶ, nec minus religioſe coliter, ac priſcis illis Romanis *cara cognatio*. Colerus. *Nunc Tungri, nunc Germani*, quum utrumque nomen promiſcue, modo hoc, modo illud uſurpatum fuerit. Dein malim: *primum victores à victis ob metum, mox à ſeipſis invento nomine vocarentur* i. omnes primum victores, quum Gallos expuliſſent, à victis Gallis invento nomine, quia hos victores metuebant victi, Germani ſunt dicti, dein vero à ſe ipſis invento nomine Tungri. *Cluverius.* Ex Mureti & Lipſii correctionibus unam faciendam puto: *Gallos expulerint Tungri, hinc Germani v. ſ.* Tum, *omnes primum à victu ob metum, mox à re ipſa i. n. G. v.* Tungri pulſis Gallis ob hanc virtutem videntur dicti Germani, id eſt, bellatores, guerriers & vaillants. Hoc peculiare tum Tungris tributum nomen, cum omnibus Alemannis deinde communicatum; quod illis impoſuerant primum victi metu armorum felicium, à quibus erant ſubjugati; poſtea idem, quaſi ab re ipſa & fortuna datum aſſumpſit gens tota per partem ſui victrix. *Harlaus.* Locus integerrimus eſt, ſi modo ſic diſtinguas: *primo à victore ob metum, mox à ſe ipſis, invento nomine, Germani vocarentur.* Nomen *Germanorum* olim non totius gentis fuit, ſed unius modo nationis, ejus nempe, quæ poſtea dicta eſt, *Tungrorum*. Neque exſtiterat vocabulum inter Germanos, quo omnes in univerſum appellarentur. Notæ tantum erant plures diverſarum gentium appellationes Marſi, Gambrivii, Suevi, Vandalii, Batavi, Catti &c. At vero cum Tungri, ſoli olim Germani appellati, primi Rhenum tranſgreſſi Gallos expuliſſent, & feliciter geſtis rebus nominis ſui terrorem ac celebritatem longe lateque auxiſſent, Galli, atque aliæ proximæ nationes, omnes Tranſrhenanos iſtos populos

carentur. Fuiſſe apud eos & [1] *Herculem* memorant, [2] pri-

Germanorum nomine inſignivere. Hoc eſt illud, quod dicit: *primo à victore ob metum Germanos omnes eſſe vocatos.* Alii exteri nimirum, ut Galli, à victore populo, tunc Germanorum, poſtea Tungrorum nomine inſigni, omnibus Tranſrhenanis *Germanorum* vocabulum indidere. Tranſrhenani autem, cum illud generale, quo omnes deſignarentur, nomen jam ab aliis, ut Gallis, eſſet inventum, haud gravatim ipſi quoque inter ſe illud admiſere. quod neque inconveniens eſſet, unum aliquod exſtare, quod commune eſſet omnibus nomen, neque dedecorum, id nomen ab omnium fortiſſima celebratiſſimaque poſtea Tungrorum dicta gente mutuari. Hoc vult Tacitus, cum addit, *mox à ſe ipſis, invento nomine, Germani vocarentur.* Nemo in poſterum dubitabit, quin vexatiſſimi loci ea ſententia ſit, quam expoſuimus. Vis etiam exempla? Otho Friſingenſis Chron. Henrici IV. Imperatoris: *Omnes occidentales populos*, Francos, *ob antiquam gentis illius virtutem & dignitatem, Orientales appellare ſolent.* Quod & fit etiamnum. Hieronymus Oſorius de geſtis Emanuelis Regis Luſitaniæ lib. V. *Campſon Ægypti imperator miſit multos ex illis, quos olim, dum illud imperium vigebat*, Mamelucos *appellabant, qui in pueritia à Chriſtianis parentibus per vim abducti, & Mahumetanis inſtitutis imbuti, & armis diligenter exerciti, bellica diſciplina laudibus excellebant. Hos Indi Rumes, id eſt, Romanos, vocabant. Nam cum ex antiquis monumentis accepiſſent, quantum Romanum imperium reliquis gentibus militari gloria præſtitiſſet, cum primum in Indiam hi Sultani milites invecti ſunt, eorumque robur, & in re militari diſciplinam ac induſtriam percepiſſent, Romanos eſſe judicarunt.* Vides, quomodo à victore populo, aliis, vicinis maxime, plerumque vocabulum indatur. Batavorum nomen cum unius olim in inferiore ſive ſecunda Germania nationis fuerit, hodie, ob ejus celebritatem, ſibi etiam tribuunt vicini Belgæ, inprimis qui nunc Fœderati dicuntur. Et hic vides, populos à ſe ipſis alieno & illuſtri nomine appellari. Sed jam exceſſimus inſtitutum, & Notarum, quas quam breviſſimas hic eſſe voluimus, modum. *Boxhornius.* Qui ſcil. nunc Tungri, illi ante Germani audierunt, ſive ipſimet ſibi hoc nomen indiderint, ſive à Romanis aut Gallis cœperit hæc appellatio. quod poſterius Strabo diſerte teſtatur, & innuit Tacitus addens, *vocati ſint:* eoque forte eſt veriſimilius. Senſus hic fuerit. Galli, aut potius in Gallia commorantes Romani, Tungros Rhenum tranſgreſſos appellavere Germanorum nomine. Tungri hi Gallorum victores ad omnes Tranſrhenanos nomen hoc ſuum tranſtulerunt, quo metum incuterent, venditantes ſcilicet omnes illos fraterno quaſi vinculo ſibi junctos eſſe. Placuit inde nomen illud recens tum inventum ipſis Tranſrhenanis. Neſcio tamen an quo certo liceat teſtimonio oſtendere, iſtac appellatione Germanos ipſos ſuæ inter linguæ homines unquam uſos. *Conringius.* Locus ex illis, in quibus majore cum fiducia deſtruas aliena, quam moliaris & ſtruas tua. Utcumque autem defendi poſſit *à victore*, malim tamen à *victrice*, ut referatur ad *nationem.* Deinde utrobique admitto ſcripturam Bambergenſem. Senſus: ut Tranſrhenanæ gentes, inter Gallos & ab his ad Romanos Græcoſque potiſſimum per Maſſilienſes propagata communi appellatione, à victrice natione, metu dictante, omnes *Germani* (quod primis experimentis virtutis appellabantur, qui poſtea *Tungri* dici maluere) mox, poſtquam non metus, ſed ratio, valuit, & interius eæ Tranſrhenanæ gentes ſunt cognitæ, proprio & à ſeipſis, invento nomine, velut Suevi, Catti, Sicambri, Cheruſci, Uſipetes &c. vocarentur. *Gronovius.*

1 *Herculem memorant.*] Witigindus

[1] primumque omnium virorum fortium ituri in
3 prœlia canunt. Sunt illis hæc quoque carmina, quorum relatu quem [2] *Barditum* vocant, accendunt animos,

dus lib. I. *Secundum errorem paternum ſacra ſua propria veneratione venerati ſunt, nimirum Martem effigie columnarum imitantes Herculem.* De ſilva Germanorum Herculi ſacra Tac. 2. Ann. *Colerus.*

1 *Virorum fortium. Ituri.*] Recte diſtinxi. Non enim ea mens, quod Herculem canant: ſed quod alacres & cum cantu incipiant pugnas. Tacitus lib. II. Hiſtor. *Temere ſubeuntes cohortes Germanorum, cantu truci, & more patrio nudis corporibus.* Lib. IV. *Vt virorum cantu, fœminarum ululatu ſonuit acies.* Noto autem etiam Hiſpanos prœliis præcinuiſſe, ex Silio:

——— ritu jam moris Iberi
Carmina pulſata fundentem barbara cetra.

Diodorus Siculus, de Luſitanis: Ἐν τοῖς πολέμοις πρὸς ῥυθμὸν ἐμβαίνουσι, καὶ παιᾶνας ᾄδουσιν ὅταν ἐπίωσι τοῖς ἀντιτεταγμένοις: *In bella ad numerum incedunt, & carmina canunt cum aggrediuntur hoſtem.* Simili in Thracibus aliiſque Barbaris fuiſſe, notavi ad IV. Annal. *Lipſius.*

Primumque omnium virorum fortium ituri in prœlia canunt.] Ita diſtinguunt veteres omnes. Mutat Lipſius, puncto poſt vocem *fortium* appoſito: ut Germani non Herculem; ſed ſimpliciter canant. Ego ſto pro antiqua diſtinctione. Nec enim alias dixiſſet; *Sunt illis hæc quoque carmina.* aliud ſcil. genus carminum, præter id, quo annales memorabant. Canebant itaque fortes viros. primumque inter eos Herculem, illorum ſcil. laudes, & res geſtas, ituri in prœlia, ut etiam in annalibus. nam Tac. Ann. 2. in fine, de Arminio dixit: *caniturque adhuc barbaras apud gentes.* Pichena.

2 *Barditum vocant.*] Ita Farneſ. & ſcio Bardos Gallos dictos cantores, ſive poetas. Placet tamen nunc magis, *Baritum*: quæ mera vox noſtras, quibus *Beren* aut *Baeren*, clamare, vocem tollere. Errabit enim qui ab elephantis barritu deducet, Germanis tunc ignoti. Althamerus, *Blaritum* vellet, Germanico item verbo. Quidquid de nomine ſit; Ammianus hunc deſcribit, *clamorem fuiſſe maximum, qui ipſo fervore certaminum exoriens identidem, paullatimque adoleſcens, ritu extollitur fluctuum cautibus illiſorum.* Lipſius.

Baritum vocant.] Barritus iſtius, poſt Tacitum meminit Amm. Marcellinus lib. 16. *Cornuti & Braccati uſu prœliorum diuturno firmati, eos jam geſtu terrentes Barritum ciere vel maximum. Qui clamor ipſo fervore certaminum à tenui ſuſurro exoriens paulatimque adoleſcens ritu extollitur fluctuum, cautibus illiſorum.* Vbi lego, *eos jam geſtientes Barritum ciere.* Subauditur *Alemannos.* Et mox, *ritu extollitur fluctuum cautibus illiſorum.* Sed tamen Artolphi liber habebat, *Barditum*, Veluti ſit à verbis, quæ Germani *wort* appellant, tractum vocabulum. Niſi debet eſſet *blarritum.* De cantu Germanorum prœlium ineuntium Tac. 4. Hiſt. *Vt virorum cantu, feminarum ululatu ſonuit acies.* Rhenanus. Quamvis *bardus* Nonio ſit, vi propria & ingenio tardus, Græcorum auctoritate, quibus Βάρδιστος piger & tardus dicitur; ſic Hom. Ilia. ψ. equi βάρδιστοι dicti tardi, & Feſto *Bardus à tarditate ingenii appellatur*, nihilominus *Bardi* proprie inter Gallos homines fuere, fortia illuſtrium virorum facta heroicis compoſita verſibus, cum dulcibus liræ modulis cantitantes, teſte Marcellino lib. 4. de quibus Lucanus lib. I. *Plurima ſecuri fudiſtis carmina Bardi.* Quod vero *Bardi* Galli genere eſſent, præter jam dicta confirmat etiam Heſychius: Βάρδοι ἀοιδοὶ παρὰ Γαλάταις. Verum quia *Bardi* laudabilium

mos, futuræque pugnæ fortunam ipſo cantu augurantur. terrent enim, trepidantve, prout ſonuit acies. Nec tam voces illæ, [1] quam virtutis concentus videntur. affectatur præcipue aſperitas ſoni, & fractum murmur, objectis ad os ſcutis, quo plenior & gravior vox repercuſſu intumeſcat. Ceterum & [1] *Vli-*

lium doctrinarum ſtudiis incumbebant, nec ad militiæ munera proni erant, hinc forte & *Bardi* nuncupati, hoc eſt, tardi. Vnde jure optimo Zaſius in epit. feud. tit. de feud. ſucceſſ. ſtrenuum virum ac bellicoſum *bardo* oppoſuit. Ab horum *Bardorum* cantu fortitan *Barditum* dictum cantum illum, ſeu clamorem, quo per initia pugnæ Germani Galliis contermini, uſi ſunt, Taciti teſtimonio. Nonnulli textus legunt *Barritum*, non *Barditum*, nec mehercule injuria. Siquidem ita Ammianus lib. 16. de Germanis & Alemannis. Hinc quem *diſſonum & trucem cantum* Livius l. 5. appellavit, & Vegetius 3, 18. *barritum* vocavit, idem Tacitus paulo infra *cantum*, *fremitum*, *clamoremque diſſonum* nuncupavit. *Barritum* autem hunc dictum exiſtimant quidam à ſimilitudine inconditæ vocis elephanti, quem *barrire* tradit Spartianus in Antonino Geta, unde & *barrus* elephas Latinis dictus, ut docent interpretes in Horatii Epod. 12. Hujuſcemodi clamore, vel ſaltem conſimili, non ſolum Germanos uſos per initia pugnæ, ſed & alias nationes obſervamus. Livius 4, 37. l. 30, 34. Et lib. 40. de Romanis adverſus Ligures pugnaturis. Cæſar lib. 3. Civ. 92. Hoc idem refert Plutarchus in Cæſaris vita. Cæſar. 7. Gall. *Hoſtes committunt prælium, utrimque clamore ſublato, excipitur rurſus ex vallo, atque omnibus munitionibus clamor.* Hircius de bello Hiſp. *Hic etſi virtute noſtri antecedebant, adverſarii loco ſuperiori defendebantur acerrime, & vehemens fiebat ab utriſque clamor.* Ex his, id moris fuiſſe Italis & Hiſpanis, ut ſcil. pugnaturi clamorem ederent, quam poſſent, maximum, manifeſtum eſt, quod & de Germanis diximus. De Pœnis Livius 26, 5. De Gallis 21, 28. Sed & ante hos omnes id factum etiam à Græcis, docet Homerus Ilia. δ' de Trojanis· οὐ γὸ πάντων ἦεν ὁμὸς θρόος, οὐδ' ἴα γῆρυς. Quod pariter confirmat Polybius lib. 15. *Romanos more patrio in prælio ſimul vociferari, & gladiis ad ſcuta illiſis, ſtrepitum edere.* Verum concludamus in textu Taciti legi poſſe *Barditum* & *Barritum*; namque utravis lectio ratione non caret, ut diximus. *Marc. Donatus.* Lipſio magis placet, *Baritum*. Ita certe vocatur ab Amm. Marcellino l. 31. *& Romani quidem voce undique Martia concinentes, à minore ſolita ad majorem protolli, quam gentilitate appellant barritum, vires validas erigebant.* Pichena.

1 *Quam virtutis concentus videtur.*] Bambergenſis, *quam mentis concentus.* quod haud præferam vulgatæ. *Lipſius.*

Nec tam voces illæ, quam virtutis concentus videntur.] Ita Venetus ac Bon. Vulgo, *nec tam vocis illæ, quam virtutis concentus videtur.* Pichena. Lipſius Bambergenſis cod. lectionem flocci facit. At hercules ita mihi videtur Tacitus ſcripſiſſe, ut illud Homericum ſcil. exprimeret:

Οἱ δ' ἄρ' ἴσαν σιγῇ μένεα πνείοντες Ἀχαιοὶ
Ἐν θυμῷ μεμαῶτες ἀλεξέμεν ἀλλήλοισιν.

Aſt ibant taciti ſpirantes robur Achai
Inque vicem auxilium tacita ſibi mente ferebant. Colerus.

1 *Vli-*

[1] *Vlixem* quidam opinantur *longo illo & fabuloſo errore in hunc Oceanum delatum, adiiſſe Germaniæ terras, Aſciburgiumque, quod in ripa Rheni ſitum hodieque incolitur,* [2] *ab illo conſtitutum, nominatumque. Aram quin etiam Vlixi conſecratam, adjecto Laertæ patris nomine,*

1 *Vlixem quidam.*] Interque eos Strabo, magni & directi judicii ſcriptor, lib. III. qui adfirmate tradit Vlyſſeam Luſitaniæ (Vlyſſiponem aliter dicimus) Homerici Vlyſſis monumentum eſſe. Sed & in Britanniam eum veniſſe, ex ara Græcis litteris inſcripta collegit Solinus c. XXV. itemque Mela. Cui miræ & blandienti opinioni ſi indulgemus: quidni Vliſſinga noſtra in Zelandia, ab eodem ſit? quidni Circæa à Circe? Sed vani & laſcivi, vereor, luſus iſti ingeniorum ſunt: quibus tamen hodie nonnemo ſe oſtentat & ſuperbit. Io. Brodæus hæc de Vlyſſis errore in Miſcellaneis ſcite coarguit: Brodæus, vir ſive adoleſcens potius, acris ingenii, probi judicii, lectionis diffuſæ, quem non magis in ore famæ eſſe miror, imo indignor. *Lipſius.*

Vlyxem.] Habebam de Vlyſſis erroribus quædam non vulgaria, quæ huc adſcriberem, ſed deterruit me cum Bionis illius antiqui, tum graviſſimi Senecæ objurgatio, quæ ad Lucillium ſcripta *epiſt.* 13. *Quære Vlyſſes ubi erraverit potius, quam efficias, ne nos ſemper erremus. Non vacat audire, utrum inter Italiam & Siciliam jactatus ſit, an extra notum nobis orbem: neque enim potuit in tam anguſto error eſſe tam longus.* Polybius negaverat Vlyſſem ingreſſum Oceanum, quem refutat Strabo lib. I. Mirum tamen, niſi de illis erroribus condigna illo verſu ſuo ſcripſerat Homerus: Ἴσκε ψεύδεα πολλὰ λέγων ἐτύμοισιν ὁμοῖα. Colerus.

2. *Nominatumque ἀσκιπύργιον.*] Vel, ut Rhenanus, ἀστυπύργιον. etſi abeſſe vox ea poteſt, incolumi ſenſu. Præceſſit enim. At libri quidam magis hic diverſi, qui ἀκριτήριον referunt. ex quo placet quibuſdam ἀκρονήριτον, à Nerito, ut volunt, Ithacæ monte. locus quidem hic ipſe, quem indicari putamus, clivoſus eſt, haud procul Veteribus vicus, *Aſchelburg* nunc dictus. *Lipſius.*

Ab illo conſtitutum nominatumque ἀκρινίπριον.] In exemplari illo cum quo contuleram meum codicem, ſic ſcriptum erat, *acrinipriou.* Lego, Ἀστυπύργιον, hoc eſt, *Aſtypyrgion*; ut *Aſciburgium* inde ſit deductum, una tantum ſyllaba mutata, ceu vulgo facere mos eſt in non intellectis. *Vrbem* Græcis ἄστυ ſignificat, & πύργος *turrim* ſive *propugnaculum.* Notum eſt *Aſtypalea* vocabulum diverſis inſulis ac civitatibus tributum, *Pyrgorum* quoque nomen notum ex Strabone, Stephono, Antonino. Porro non dubito, quin *Burgum* illud Germanis tam frequens in appellationibus oppidorum & arcium, παρὰ τὸ πύργος deſumptum ſit: quando majores noſtri multa vocabula ſunt à Græcis mutuati, ut & nonnulla à Romanis, ac ab Hebræis paucula. nam omnes hodie linguæ mixtæ ſunt. Nec vero de Græcis vocibus, quas uſurpant in vernaculo ſermone Germani, quiſquam mirabitur, qui proditum hoc à D. Hieronymo meminerit in Traditionibus Hebraicis in Geneſin. *Legamus*, inquit, *Varronis de antiquitatibus libros, & Aſinii Capitonis, & Græcum Phlegonta, cæteroſque eruditiſſimos viros, & videbimus pene omnes inſulas, & totius orbis littora, terraſque mari vicinas, Græcis accolis occupatas; qui, ut ſupra diximus, ab Amano & Tauro montibus, omnia maritima loca uſque ad Oceanum poſſedere Britannicum.* Rhenanus. Adjiciunt vulgati Græcam vo-

mine, eodem loco olim repertam. [1] *monumentaque,* & *tumulos quoſdam* [2] *Græcis litteris inſcriptos in confinio Germaniæ Rhætiæque adhuc exſtare.* quæ [3] neque confirmare argumentis, [4] neque refellere in animo eſt: ex ingenio ſuo quiſque demat, vel [5] addat fidem. Ipſe eorum opinionibus accedo, qui *Germaniæ* 4 *populos* [6] *nullis aliis aliarum nationum connubiis infectos,* [1] *pro-*

vocem: *nominatumque* ἀσκιπύργιον, quam cum Lipſio, ut gloſſema prætermiſi. præceſſit enim nomen *Aſciburgium.* Pichena. Sequentem vocem Græcanicam recte omitti cum aliis cenſeo. Nec debuit Rhenanus etiam mutare in ἀστυπύργιον. quod ſane nec cogitatum nec ſcriptum Tacito. Marcianus Heracleotes: Ἔστι δὲ τῆς Γερμανίας τὸ μῆκος ἀρχόμενον ἀφ᾽ ἀπὸ δύσεως καὶ Ἀσκιβουργίου πόλεως. Colerus.

1 *Monumentaque & tumulos quoſdam.*] Ne forte juniores credant, ſynonyma hæc eſſe, ſciant, ſepulchra antiquorum, in tumuli, hoc eſt, in monticuli formam facta fuiſſe: unde ſepulchrum ipſum appellabatur tumulus, qui deinde circumdabatur ſepimento quodam, aut ceſpite, aut lapide, aut marmore, pro cujuſque fortuna. idque monumentum dictum. Virgil. in Culice.

> *Congeſtum cumulavit opus, atque aggere multo*
> *Telluris tumulus formatum crevit in orbem:*
> *Quem circum lapidum levi de marmore formans*
> *Conſerit, aſſiduæ curæ memor.*

Macer IC. in l. 37. D. de relig. & ſumptu fun. *Monumentum autem ſepulchri id eſſe Divus Hadrianus reſcripſit, quod monumenti, id eſt cauſa muniendi ejus loci factum ſit, in quo corpus impoſitum ſit.* Seneca Contr. 6. lib. 7. in fine: *Inter ſepulchra monumenta ſunt.* & ep. 92. *non eſt, quod nos tumulis metiaris, & his monumentis, quæ viam diſparia prætexunt.* Idem Tacitus infra ait: *Sepulchrum ceſpes erigit. monumentorum arduum & operoſum honorem. ut gravem defunctis aſpernantur.* Pichena.

2 *Græcis litteris.*] Litteris fortaſſe, vix credo lingua. Quid autem mirum de illis, cum etiam Helvetii & Galli litteratura Græca uſi ſint, Romanis characteribus juxta cum imperio ignotis? *Lipſius.*

3 *Neque confirmare argumentis.*] Scriptus olim Bil. Pircheimeri *adfirmare*, ut monuimus ad Liv. 22, 13. *Gronovius.*

4 *Neque refellere.*] Eſt enim antiquis illis Hiſtoricis ut non temere fides habenda, ita nec demenda ſtatim. Prudenter Strabo lib. 8. Δεῖ δὲ τῶν παλαιῶν ἱστοριῶν ἀκούειν οὕτως, ὡς μὴ ὁμολογουμένων σφόδρα. οἱ γὰρ νεώτεροι πολλάκις νομίζουσιν καὶ τἀναντία λέγειν. *Veteres Hiſtorias oportet audire non quaſi ſint omnino dubiæ fidei. quippe & novitii multis in rebus diſſentire ſolent.* Merito igitur Metrius Florus apud Plutarchum: τοῦ δὲ αἰτίας ἀπορεῖν ἀπιστεῖσθαι τὴν ἱστορίαν, οὐ δικαίως. Colerus.

5 *Addat fidem.*] Seneca Nat. Quæſt. 4, 3. *Aut quod Hiſtorici faciunt, & ipſe faciam. Illi cum multa mentiti ſunt ad arbitrium ſuum, unam aliquam rem nolunt ſpondere? ſed adjiciunt, penes auctores fides erit.* Plinius 28, 1. *Quin imo externos quoque & barbaros etiam ritus indagabimus. Fides tantum auctores appellet.* Idem.

6 *Aliis.*] Redundat. *Lipſius.*

Nullis aliis aliarum nationum connubiis.] Lipſius vocem, *aliis*, tanquam redundantem tollit. Forte, *nullis alienigenarum nationum.* Pichena.

1 Pro-

[1] *propriam & ſinceram & tantum ſui ſimilem gentem exſtitiſſe* arbitrantur. Vnde habitus quoque corporum, quamquam in tanto hominum numero, idem omnibus: [2] truces & cœrulei oculi, [3] rutilæ comæ [1] ma-

1 *Propriam & ſinceram.*] Bamber. *perpetuam & ſinceram.* Lipſius.

Propriam ac ſinceram.] Lipſius ex lib. Bambergenſi adducit *perpetuam ac ſinceram.* quam ego ſcripturam propriam magis ac ſinceram puto. *Perpetuam* vocat, quia antiquiſſima & αὐτόχθων. Gloſſarium: *Perpetuam* Αἰώνιον, Διόλου, Διηνεκής. Colerus. Tò *perpetuam* huic rei accommodatum non videtur. Tria enim, quæ ponit hic Tacitus, nihil aliud ſunt quam idem alio modo, majoris affirmationis & ἐμφάσεως χάριν. Ita & *proprius*, ſuus, οἰκεῖος, cum pluribus non communis, eoque impermixtus, *ſincerus & tantum ſui ſimilis.* Gronovius.

2 *Truces & cœrulei.*] Quales pleriſque omnibus Arctois. Cauſſas indagat & invenit Ariſtoteles Problemat. τῶν πρὸς Ἄρκτον οἰκούντων, γλαυκὰ ὄμματα ἐστὶ τῷ τὸ θερμὸν κωλύεσθαι διεκπίπτειν διὰ τὸ ἐκτὸς ψυχρόν. Ait ſeptentrionalium populorum oculos ideo cæſios eſſe, quia internus calor cohibeatur à frigore externo, ne effluat. *Colerus.*

3 *Rutila coma.*] Sive flavæ, & colore auri. Ideo Auricomi Batavi, Silio:

At puer auricomo jam formidate Batavo.

Wandali χρυσοειδεῖς, Procopio dicti. Rufum Seneca dixit III. De Ira: *Non eſt Æthiopis inter ſuos inſignitus color, nec rufus crinis & coactus in nodum apud Germanos.* Et Martialis, Ruffum ea mente Batavum:

Sum figuli luſus, ruffi perſona Batavi.

Græci plerumque ξανθὸν verterunt: etſi Galenus Commentario ad Polybum De victu, velit Germanos magis proprie πυῤῥοὺς dici, quam ξανθούς. Calpurnius Flaccus Declamat. II. de hoc Germanorum connato habitu: *Miramur hanc legem eſſe naturæ, ut in ſubolem tranſeant forma quas quaſi deſcriptas ſpecies cuſtodiant? Sua cuique genti etiam facies manet. Rutili ſunt Germaniæ vultus, & flava proceritas Hiſpaniæ. non eodem omnes colore tinguntur. Diverſa ſunt mortalium genera, nemo tamen eſt ſuo generi diſſimilis.* Quem obiter emendo: *& flava proceritas.* (apage enim hoc de Hiſpanis.) *Hiſpani an non eodem omnes colore tinguntur?* Nec à natura ſolum rutilus hic crinis, etiam ab arte. Lavabant enim crebro, & medicamento rutilabant. Ammianus: *Videbat* (Germanos) *lavantes alios, quoſdam comas rutilantes ex more.* Medicamentum, ſapo. Martialis:

Cauſtica Theutonicos accendit ſpuma capillos.

Plinius: *Prodeſt & ſapo. Galliarum hoc inventum rutilandis capillis, ex ſevo & cinere.* Ita Caligula proceriſſimum quemque è Gallis ad Germanicum triumphum legit: *coëgitque rutilare & ſubmittere comam:* ut Germani ſcilicet germani viderentur. Suet. narrat cap. XLVII. Herodianus item de Antonino Germanos æmulante: Κόμας τε τῇ κεφαλῇ ἐπετίθετο ξανθὰς, καὶ εἰς κουρὰν Γερμανῶν ἠσκημένας. id eſt: *Comas etiam flavas capiti circumpoſuit, & ad tonſuram Germanicam factas.* Cauſſam huic coloris ſtudio adſignat Clemens (libro III.) terrorem. Τῶν ἐθνῶν, inquit, οἱ Κελτοὶ καὶ οἱ Σκύθαι κομῶσιν, ἀλλ' οὐ κοσμοῦνται. ἔχει τι φοβερὸν τὸ εὔτριχον τοῦ βαρβάρου, καὶ τὸ ξανθὸν αὐτοῦ πόλεμον ἀπειλεῖ, συγγενές τι χρῶμα τῷ αἵματι. Romanæ etiam matronæ veteres amavere hunc colorem, *& ſumma diligentia capillos cinere rutilabant*, ait Valerius lib. II. cap. I. Poſteriores magis avide, quæ capillicium ipſum emebant à Germanis,

¹ magna corpora, & tantum ad impetum valida.

labo-

nis, & pro comis ſuis ſupponebant. Ovidius ad puellam:

Iam tibi captivos mittet Germania crines,
Culta triumphata munere gentis eris.

Quamquam Servium notare video in IV. Virgilii, *matronis nigram comam, meretricibus flavam probatam fuiſſe.* Quo videatur Satyricus reſpexiſſe de Meſſallina matronam ſedulo diſſimulante:

Et nigrum flavo crinem abſcondente galero.

De hac ipſa re doctiſſimus Tertullianus, libello de Cultu: *Video quaſdam & capillum croco vertere. pudet eas etiam nationis ſuæ, quod non Germanæ aut Gallæ procreatæ ſint: ita patriam capillo transferunt. Male ac peſſime ſibi auſpicantur, flammeo capite.* Nam quod mali auſpicii ait flammeum caput: intellegit omen ad flammas æternas. *Lipſius.*

Rutila coma.] Hoc quoque à ſeptemtrione eſt. Herodotus de Budinis: Γλαυκὸν δὲ πᾶν ἰσχυρῶς ἐστι καὶ πυῤῥόν. Plinius 2, 78. *Et adverſa plaga mundi atque glaciali candida cute eſſe gentes, flavis promiſſas crinibus.* Apud Gallos vero non naſci tantum, ſed etiam fieri ſolebant rufi capilli. Lege Diodorum Siculum. Plinius lib. 28. *Prodeſt & ſapo. Gallorum hoc inventum rutilandis capillis ex ſevo & cinere.* Scribit tamen inibi, eodem medicamento uſos & Germanos, & quidem viros magis quam fœminas. *Colerus.*

1 *Magna corpora, & tantum.*] Mutilus, me judice, Bambergenſis, qui ſpreta priori voce ſcribit: *corpora tantum impetu valida.* Nam proceritas etiam inter Germanorum proprias notas. *Lipſius.*

Et tantum ad impetum valida.] Scribit Iuſtinus Parthos intolerandos fore, ſi quantus his impetus eſt, vis tanta ac perſeverantia eſſet. Quod de Germanis hic Tacitus, etiam Gallis Florus 2, 4. & Livius 38, 17. tanquam ſimilis utriuſque gentis habitus, tribuunt. Sic etiam lib. 34, 47. & 35, 5. Apparet igitur Gallos illos veteres & Germanos mire conveniſſe, quantum ad naturam quum corporum tum animorum attinet. Enimvero ſatis indicat Cæſar comm. 6. jam tum Gallos, ob propinquitatem & transmarinarum rerum noticiam multa ad copiam atque uſus largientem, imbelliores redditos, ac paulatim aſſuefactos ſuperari, multiſque victos prœliis, ne ſe quidem ipſos cum Germanis virtute comparare. De iiſdem Tacitus Agric. 11. Quod tamen in vetuſtiſſimos illos Gallos minime competere poteſt, de quorum fortitudine poſt miſſas in Aſiam colonias apud Livium 38, 17. Cn. Manlius. Rutilarum comarum magnorumque artuum argumento Caledoniam Britanniæ habitantibus Germanicam originem vendicat Tacitus. De cantu Germanorum quum pugnam ſunt conſerturi, ibidem. Ergo quis negabit Celtas illos vetuſtiſſimos Germanis ſimiles & vere Germanos fuiſſe? ut plane dubium ſit, num ſicut Belgicas regiones, id quod Cæſar tradit ita etiam Celtarum terras olim ſuis Germani ſive Teutones coloniis repleverint. Nam propria Regulorum nomina apud Livium *Lutarius*, *Dorolacus*, *Combulomarus*; apud Cæſarem *Litavicus*, & *Ambactorum* vox pro clientibus Germanicam etymologiam habent. De Belgarum nominibus minus mirandum. At dii boni quantam mutationem affert tempus, educatio, diſciplina! Gallos longa pax adeo emolliit, ut dicas ſtirpem illam veterum Celtarum prorſus exoletam eſſe. Id quod apud Germanos Saxonibus accidit præcipue & Germaniam ſecundam incolentibus nationibus, quæ tamen primum Francorum, deinde Saxonum, bellicoſiſſimarum gentium ſoboles exiſtunt. Nihil vero pugnacius olim Saxonibus. Galli certe miteſcere cœperunt, poſtea quam provinciales facti ſunt. Quia Romani præſidiis externorum militum Gallias ex majori

parte

laboris atque operum non eadem patientia : [1] minimeque ſitim æſtumque tolerare, frigora atque inediam [2] cœlo ſolove aſſueverunt. Terra [3] etſi aliquanto ſpecie differt, in univerſum tamen aut ſilvis horrida, aut paludibus fœda : humidior qua Gallias, [4] ventoſior qua Noricum ac Pannoniam aſpicit : [5] ſa-

parte tutabantur, operam dantes, ut ipſi provinciales quieti & ocio per voluptates aſſueſcerent. quod tam ſedulo factum eſt in Galliis, ut non modo Romanorum mores induerint, ſed etiam linguam acceperint, ſua faſtidita, ac nomen. unde Lotharingi omnes hodieque ſe Romanos, ſuamque linguam Romanam velut à Romanis acceptam appellant. Hanc artem mitigandi ſubjugandique populos, qua Romani ſuum in provinciis diverſis imperium ſtabiliendo ſunt uſi, prodit Tacitus in Agric. 21. Idem ibidem de Gallis cap. 11. Magnam itaque mutationem in Gallis factam videmus, quorum imperium poſt Romanos Franci inclita Germanorum gens potiſſimum occupavere. At Germani ſui ſimiliores permanſerunt. & quanquam poſt illam infelicem apud Tolbiacum pugnam, quo tempore diviſa in duas factiones Germania Franci oſtiis Rheni, Alemanni fonti ejuſdem amnis propinquiores, velut duo proci, de Gallia contenderunt, victoribus Francis aliquandiu parere coacti fuimus, tamen quum & Carlingorum ſtirps exoleviſſet, qui poſt Merovingos in Gallia regnarunt originis Germanicæ, jamque Pariſiorum comes Hugo Capetus invaſiſſet principatum, reſpiravimus paulatim, & in priſtinam nos libertatem ipſi vindicavimus. Nec vero eſt, cur Gallos iſtius mutationis pœnitere debeat, quando optimas leges, diſciplinam ac civilitatem à Romanis acceperunt. adeo non nocuerunt devictis à ſe populis quum magnus Alexander tum Romani. Nos avitæ ferociæ pluſculum retinemus. *Rhenanus.* Idem Ann. lib. 2. de iiſdem Germanis : *jam corpus, ut viſu torvum, & ad brevem impetum validum.* Columella lib. 3. *Germaniam decoravit altiſſimorum hominum exercitibus.* Sic Pauſanias de Galatis in Phocicis, alii. *Colerus.* Forte melius, *ſed.* Bambergenſis, *tantum impetu valida.* Acidalius.

1 *Minimeque ſitim.*] 2. Hiſt. *Adjacentia Tiberi Germanorum Gallorumque obnoxia morbis corpora, fluminis aviditas & æſtus impatientia.* Similia apud Livium & Plutarchum. *Colerus.*

2 *Cœlo ſolove aſſueverunt.*] Suetonius Paulinus Othonianarum dux partium, quo nemo illa tempeſtate militaris rei callidior habebatur, apud Tacitum noſtrum libro 2. Hiſt. ſpacium ac moras trahendi belli ſuadens. *Germanos* ait, *quod genus militum apud hoſtes atrociſſimum ſit, tracto in æſtatem bello, fluxis corporibus mutationem ſoli cœlique haud toleraturos.* Ac videmus Italos, Hiſpanos, ac etiam hodie Gallos in alienis terris commode habere, noſtrates contra ad omnem plerumque externum cœli afflatum langueſcere. *Rhenanus.*

3 *Et ſi aliquanto ſpecie differt.*] Neſcio quid idem liber ſibi velit, *etſi aliquando ſpecie arct.* An, *variet?* Lipſius.

4 *Ventoſior qua Noricum.*] Vix fides. Loca certe quæ humida & ad mare, magis obnoxia ventis, quam ſicca & mediterranea. quod utique veriſſimum experimur in omni Germaniæ iſto tractu, qui ad Septemtrionem. Sed nec ventorum proprie hic res eſt : de humore agitur, aut ſiccitate. Anne *verticoſior*, auſim legere? id eſt magis alta & montana? Mela quidem ita diſparat, in hac ipſa terra deſcribenda : *Terra multis impedita fluminibus*

[1] ſatis ferax, frugiferarum arborum impatiens, [2] pecorum fœcunda, [3] ſed plerumque improcera. [4] ne armentis quidem ſuus honor, aut gloria frontis. numero gaudent. [5] eæque ſolæ & gratiſſimæ opes ſunt. [6] Argentum & aurum propitii an irati dii negaverint,

bus, multis montibus aſpera, & magna ex parte ſilvis aut lapidibus invia. An fruſtra angimur? & ventoſam accipi, pro ſicca atque aërea, ſimplicius & verius ſit? *Idem.*

Ventoſior qua Noricum.] Lipſius docte arguit vulgatum, denique *verticoſior* reponit: niſi *ventoſior* capiendum, ſiccior ac magis aërea. Ego *verticoſior* amplector; aut, quod eodem ſignificatu ex iiſdem veſtigiis æque facile ſit, *montoſior*: ſed & contra in prioribus pro *humidior*, *humilior* reſcribo. *Acidalius.* Angitur hic doctiſſ. Lipſius. Sed cauſſa non erat. *Ventoſum* vocat Noricum & Pannonias, non tantum quia ſicca illa loca, ſed etiam quia ibi ſilvarum ac montium copia, omniſque regio excelſior. Strabo de illa ipſa Germaniæ parte. Ἔξαρτι γὰρ ἡ χώρα πρὸς νότον καὶ συνεχεῖ ταῖς Ἄλπεσι ποιεῖ ῥάχιν τινὰ πρὸς ἕω τεταμένην ὡς ἂν μέρος οὖσαν τῶν Ἄλπεων. Colerus.

1 *Satis ferax.*] Sata accipit, pro omnibus quæ ſeruntur. Idem fere de Africa Salluſtius in Iug. *Ager frugum fertilis, bonus pecori, arbori infœcundus.* Pichena.

2 *Pecorum fœcunda.*] Et paſcuis quoque minime deſtituta. Plinius 17, 4. *Nam quid laudatius Germaniæ pabulis? Et tamen ſtatim arena ſubeſt.* Colerus. forte excidit vocula *hac*: ut lectum fuerit: *ſed plerumque hac improcera.* Nihil tamen muto. *Contringius.*

3 *Plerumque improcera.*] Malo, *pleraque.* De reipſa autem, ita hodie contra eſt, ut armenta noſtra Bataviæ aut Friſiæ, palmam poſcere audeant contra omnia Europæ. *Lipſius.*

4 *Ne armentis quidem ſuus honor aut gloria frontis.*] Innuit Germaniæ boves parva habuiſſe cornua, quæ *honorem frontis* appellat. Horatius de cauda pavonis 1. Sat. 11. *collove num adeſt honor idem?* Plinius Paneg. ad Trajanum: *jam firmitas, jam proceritas corporis, jam honor capitis, & dignitas oris.* *Honorem capitis* vocat, decoram & ornatam Trajani cæſariem. Quod autem Lipſius proceros boves hodie eſſe in inferiori Germania teſtatur, idem ego in nonnullis provinciis ſuperioris præſertim Hungariam verſus. Iuvat adſcribere locum ex Caſſiodoro Var. 3. ep. 50. *Ideo præſentibus decernimus inſtitutis, ut Alamannorum boves, qui videntur pretioſiores propter corporis granditatem, ſed itineris longinquitate defecti ſunt, commutare vobiſcum* (Noricis ſcil.) *liceat, minores quidem membris, ſed idoneos ad laborem: ut & illorum profecto ſanioribus animalibus adjuvetur, & veſtri agri armentis grandioribus inſtruantur.* Pichena. *Honor* nitorem & pinguedinem ſignificat. Sic *honeſti tori* apud Virgilium, Horat. 2. Serm. *Collove num adeſt honor idem.* Verbum non feciſſem, niſi Pichena nuper *honorem* cornua interpretatus eſſet, cum per *gloriam frontis* cornua denotaverit Cornelius. *Colerus.*

5 *Eæque ſolæ & gratiſſimæ opes.*] Sic & de Geryone Hiſpanorum rege ſcribit Iuſtinus: *Armenta Geryonis, quæ illis temporibus ſolæ opes habebantur.* Rhenanus. Cæſar lib. 6. de Eburonibus: *Magno pecoris numero, cujus ſunt cupidiſſimi barbari.* Colerus.

6 *Argentum & aurum propitii an irati dii negaverint.*] Auguſtinus de Vnitate Eccl. cap. 19. *Multi deo irato exaudiuntur. de quibus dicit Apoſtolus, Tradidit illos Deus in concupiſcentias cordis illorum. & multis Deus propitius non concedit quod volunt, ut quod utile eſt tribuat.* Idem ſerm. 55. de verbis Domini in Euang. Ioannis cap. 7. *Aliquando*

rint, dubito. Nec tamen affirmaverim, nullam Germaniæ venam argentum aurumve gignere. quis enim ſcrutatus eſt? [1] poſſeſſione & uſu haud perinde afficiuntur. Eſt videre apud illos argentea vaſa legatis & principibus eorum muneri data, non in alia vilitate, quam quæ humo finguntur: quamquam proximi ob uſum commerciorum aurum & argentum in pretio habent, formaſque quaſdam noſtræ pecuniæ agnoſcunt, atque eligunt: interiores [2] ſimplicius & antiquius [3] permutatione mercium utuntur. [4] Pecuniam probant veterem & diu notam, [1] Ser-

quando Deus iratus dat quod petis, & Deus propitius negat quod petis. Plinius 34, 1. tradit, æris metalla ſuo tempore in Germania reperta. *Pichena.* Negat inventam auri aut argenti venam in Germania ſuo tempore. Idem tamen Ann. 11. ſcribit Curtium Rufum in Germania, in agro nimirum Martiaco recluſiſſe ſpecus quærendis venis argenti. Quod longe ante quam Tacitus hæc ſcripſit, factum eſſe conſtat. Conciliat controverſiam ſæculi noſtri decus, & unicus harunce litium literatarum arbiter Iuſtus Lipſius Saturn. 2, 1. Addo autem nec æs fodi ſolitum apud illos Germanos, niſi quod Plinius ſcribit lib. 34, 1. *Feruntque nuper in Germania etiam provincia repertum.* Colerus.

1 *Poſſeſſione & uſu haud perinde afficiuntur.*] Videtur ſenſus: interiores ac rudes Germanos, nondum avaritia corruptos, æque poſſeſſionem atque uſum auri argentique parvi pendere ſolitos. quod etiam verba ſequentia ſatis oſtendunt. Idem ergo erit, *haud perinde afficiuntur*, quod, perinde *haud afficiuntur.* Pichena. Subaudienda particula, quaſi eſſet: *ſed poſſeſſione. Haud perinde*, puta ac nos Romani & omnes fere aliæ nationes. *Gronovius.*

2 *Simplicius & antiquius.*] Id eſt, juſtius. Maxima enim flagitia *περὶ τὰ συμβόλαια καὶ τιμὴν τῶν χρημάτων* ἐκπεσεῖν committi Strabo quoque teſtatur. Sic autem Mela de Sarmatis: *Sarmatæ auri & argenti maximarum peſtium ignari vice rerum commercia exercent.* Vicem rerum vocat *μεταβλητικήν*. Quam Sabinus & Caſſius quoque Iureconſulti antiquiſſimam eſſe ex Homero probarunt. *Colerus.*

3 *Permutatione mercium.*] Quod moribus apud Germanos valebat, lege Lycurgus inſtituit apud Lacedæmonios. Iuſtinus libro 3. *Emi ſingula, non pecunia, ſed compenſatione mercium juſſit: auri argentique uſum, velut omnium ſcelerum materiam, ſuſtulit.* Vide Plutarchum in Lycurgo. *Pichena.*

4 *Pecuniam probant veterem.*] Quæ ſemper lectio nova: at id nominis me commonefacit quam ſubfrigide hæc Plauti verba à doctiſſ. Lambino accepta ſint. Bacchid.

Sed Priamus hic multo illi præſtat: non quinquaginta modo,
Quadringentos filios habet, atque equidem omnes lectos, ſine probro.

Locus ex eo pendet, quod Priamus non omnes illos quinquaginta filios ex juſtis nuptiis procrearat. Homerus lib. ult. Iliad.

Πεντήκοντά μοι ἦσαν ὅτ᾽ ἤλυθον υἷες Ἀχαιῶν.
Ἐννέα καὶ δέκα μέν μοι ἰῆς ἐκ νηδύος ἦσαν,

Τοὺς

[1] Serratos, Bigatoſque. Argentum quoque magis quam aurum ſequuntur, nulla affectione animi, ſed quia [2] numerus argenteorum facilior uſui eſt pro-
miſcua ac vilia mercantibus. [3] Ne ferrum qui- 6
dem ſupereſt, ſicut ex genere telorum colligitur.

[1] Rari

Τοὺς δ' ἄλλους μοὶ ἔτικτον ἐνὶ μεγάροισι γυναῖκες.

i. *Quinquaginta mihi erant quando venerunt filii Græcorum, Novem & decem ex uno utero, Cæteros mihi in domibus mulieres pepererunt.* Cicero lib. 1. Tuſcul. *At quinquaginta Priamus, quorum decem & ſeptem ex juſta uxore nati ſunt.* Non conſentiunt de numero legitimorum, cauſam de me ne petas; at in eodem diſſidio Euripides, apud quem ſic Hecuba ſuas miſerias deflet. Hecub. Ἡμεῖς δὲ πεντήκοντ' ἄμοιροι δὴ τέκνων. i. *nos vero quinquaginta orba ſi liberis.* Dicamus Hecubam vi doloris delenitam omnes quinquaginta falſo ſibi vindicaſſe. Virgilius vero non quinquaginta modo, ſed centum Priamo fuiſſe ſcribit, libro 2. Æn. *Vidi Hecubam centumque nurus.* Solvit Servius, ſed moroſe. Quid ſi *centum* oratorie, non Latine. *Salinerius.*

1 *Serratos, Bigatoſque.*] Diu hos Serratos nummos quæro, homo alias non appetens valde nummum. Nam vulgo leviter defunguntur. & Serrati, inquiunt, nummi quibus ſerræ forma impreſſa ſive incuſa, ut Bigati quibus Bigarum. & de his quidem clarum eſt. oculi me docent cotidie. at de Serratis, quis obſecro in tanta iſta copia nummorum veterum unum aliquem protulit aut proferet cum ſerra? Non vidi, non legi. Fulvius ſane Urſinus, in gente Manlia nummum repræſentat, cujus in poſtica parte caput urbis, & inſcriptum ROMA. SER. quod ipſe interpretatur Serratum. ſed quo argumento? Mille nummi cum illo capite, in quis nihil tale. & potius id referendum ad Setrani cognomen, quod ex alia gente hærere huic potuit per adoptionem. An lectio ſolicitanda in Tacito? an *aratos*, aut *ratitos*, aut *Servianos* legendum? De prioribus quid fuerint, clarum: Servianos autem interpreter veteres regios, quos in pretio fuiſſe notat Suetonius Auguſto. Servius certe primus regum, æs ſignavit. Adde quod in codice Bambergenſi, *Servatos.* An ſervamus lectionem, & capimus Serratos eos, quorum ambitus dentatus atque aſperſit in modum ſerræ? quæ proba nota, & nihil periiſſe longo uſu aut reſectione. Nummos ego quoſdam argenteos ita formatos uſurpaſſe his oculis ſum certus. Spectaſſe autem id eos in nummis vulgo, ratio & Tertullianus addocent: *Qui venditant, prius nummum quo paciſcantur examinant, ne ſcalptus, neve raſus, ne adulter ſit.* Sed tu erudite lector cogita. nam de me Tullianum illud habe, *Cedo, eia manum tolle.* Lipſius.

Serratos Bigatoſque.] *Nota argenti* inquit Plinius 33, 3. *fuere bigæ atque quadrigæ, & deinde Bigati Quadrigatique dicti.* Porro argenti *bigati* ex Gallis Boiis, item ex Liguribus Romam allati ſæpe fit mentio Livio: Nec aliter apparet *Serratos* ab impreſſa Serræ nota appellatos. *Rhenanus.*

2 *Numerus argentorum facilior uſui eſt.*] Magis placuit, *facilior*, ut in Veneto ac Bon. quam, *faciliori*, ut in vulgatis. *Pichena.*

3 *Ne ferrum quidem.*] Cum tela corneis aut offeis etiam cuſpidibus nonnulli acuerent, Plin. 11, 37. *Urorum cornibus barbari Septemtrionales potant, urnaſque binas capitis unius cornua implent. Alii præfixa his pila cuſpidant.* Non dubito hæc de Germanicis populis accipienda eſſe. Nam & illud de poculis alibi mihi lectum. Sed potarunt etiam onychinis illi patres noſtri. Idem Plinius 36, 7. *Sed in Germania potoriis vaſis inde factis pri-*

 mum,

[1] Rari gladiis, aut [2] majoribus lanceis utuntur. [3] haſtas, vel ipſorum vocabulo *frameas* gerunt, anguſto & brevi ferro; ſed ita acri & ad uſum habili, ut eodem telo, prout ratio poſcit, [4] vel cominus vel eminus pugnent. & eques quidem ſcuto frameaque contentus eſt. pedites & [5] miſſilia ſpargunt, pluraque ſin-

mum, dein pedibus lectorum ſelliſque. Colerus.

1 *Rari gladiis utuntur.*] Iiſque grandibus & oblongis. Plutarchus de Cimbris: Μεγάλαις ἐχρῶντο καὶ βαρείαις μαχαίραις. Cæſar item, Livius, & Hiſtorici paſſim. Illud dignum nota è Widichindo: *Erat illis diebus Saxonibus longorum cultellorum uſus, quibus uſque hodie. Angli utuntur morem gentis antiquæ ſectantes. Cultelli autem noſtra lingua Sahs dicuntur: ideoque ajunt quidam Saxones nuncupatos.* De veritate etymi neſcio: illud ſcio, falces oblongas & grandes frumentarias eo nomine etiam hodie nobis dici. *Lipſius.*

Rari gladiis.] Scire licet. Sidonius de Cimbris: *gladiiſque gravatas Ante manus ſolas juſſi portare catenas.* Suſpicor fuiſſe proprio quodam nomine *Materes* dictos, quam vocem Gallicam eſſe Siſenna ait. Cultrum hodieque propter ſimilitudinem reor, appellitare conſuevimus *Metter* ſeu *Meſſer.* Eadem ratione à framea veteri Teutonico vocabulo dicimus adhuc *Frim*, ſutorium an ſartorium inſtrumentum, & minuto pugioni non diſſimile. *Colerus.*

2 *Majoribus lanceis.*] Mirum, quod hic rarum id telum facit: at in Annalibus vulgat. Ut libro 1 de Cheruſcis: *Haſta ingentes, ad vulnera quamvis procul facienda.* Et 11. univerſe de Germanis: *Immenſa Barbarorum ſcuta, enormes haſta.* Iterumque: *Artis locis pralongas haſtas non protendere, non colligere.* Nuſquam de iſtis brevibus, quas Frameas vocat. *Lipſius.*

3 *Haſtas, vel ipſorum vocabulo frameas.*] Quod genus teli fuerit, quæro. Iſidorus vult gladium fuiſſe. *Framea*, inquit, *gladius ex utraque parte acutus, quem vulgo Spatham vocant. Ipſa eſt & Romphaa.* Valde à Tacito abit, qui clare appellat Haſtam: & addit, eodem telo cominus eminuſque pugnaſſe. Non ergo gladius. Numquid Romphæa? nam & hoc addidit. pariterque Gloſſæ veteres, *Framea*, ῥομφαία. Ambigo, nec facile inducor credere, ſi Valerii quidem deſcriptio hæc proba: Argonaut. l. 6.

Aſpiraque, nec ferro brevior, nec romphæa ligno.

Facit enim genus teli, in quo haſtile & mucro pari fuerint longitudinis modo. Tacitus autem aliud fuiſſe in ſua Framea docet, quam ſtatuit *brevi & anguſto ferro.* Itaque magis eſt ut ad exemplum Haſtæ ſive *Spiciſſe* noſtræ fuerit, breviore tamen ligno. *Idem.*

4 *Vel cominus vel eminus.*] Saxo Grammaticus huc videtur reſpexiſſe libro 1. *Framea torta necem geminabit.* Deſcribit & Diodorus Siculus: & neſcio an etiam Plutarchus in Mario, ubi de equitibus Cimbrorum: Ἀκόντισμα δ' ἦν ἑκάστῳ διβόλια. Sed aliud hoc videtur fuiſſe telum: nim. bipennis illa, quam poſtea creberrime Franci uſitavere: unde & apud Gregorium Turonenſem *Franciſca* dictæ. Talem Sidonius intellexit: *Excuſſiſſe citas vaſtum per inane bipennes, Et plaga praſciiſſe locum.* Breve telum fuit uſitatum etiamnum in quibuſdam in Germania. Idem Tacitus haud dubie innuit Ann. 2. ubi Germanicus inter miſſilia Germanorum numerat *prauſta aut brevia tela.* Colerus.

5 *Miſſilia ſpargunt.*] Virgil. 12. Æn. *Et nos tela pater, ferrumque haud debile dextra Spargimus.* Pichena.

1 Nu-

ſinguli, atque in immenſum vibrant: [1] nudi aut ſagulo leves. nulla cultus jactatio: [2] ſcuta tantum lectiſſimis coloribus diſtinguunt paucis loricæ: [3] vix uni alterive caſſis, aut galea. Equi non forma, [4] non velocitate conſpicui. ſed [5] nec variare gyros in morem noſtrum docentur. [6] In rectum aut uno flexu dextros agunt, ita conjuncto orbe, ut nemo poſterior ſit. [7] In univerſum æſtimanti, [8] plus penes pedi-

1 *Nudi aut ſagulo leves.*] De iiſdem Germanis Seneca de Ira 1, 11. *Quid induratius ad omnem patientiam? ut quibus magna ex parte non tegumenta corporum proviſa ſunt, non ſuffugia adverſus perpetuum cæli rigorem.* Idem.

2 *Scuta tantum.*] Alibi idem Tacitus: *Non loricam Germano, non galeam; ne ſcuta quidem ferro nervoque firmata, ſed viminum textus, vel tenues & fucatas colore tabulas.* Ait duplicem fuiſſe ſcutorum materiam vimina & tenues tabulas. Talia è viminibus aut cratibus pleriſque etiam Scythiæ gentibus fuiſſe legimus. Et Perſis tribuit Herodotus. unde ſumſit veteris Gloſſarii auctor: Γέῤῥον, εἶδος ἀσπίδος Περσικῆς *Crates.* Plutarchus equitibus Germanorum lectis etiam galeas adſignat, ferarum rictibus & criſtis inſignes. *Colerus.*

3 *Vix uni alterive caſſis aut galea.*] Nihil ambigo quin eſſe debeat, *galea.* proinde & ſic emendavimus. Occaſionem errato dedit mox ſequens vocabulum quod incipit ab *e* litera. *Rhenanus.* Iſidorus Etymol. 18, 14. ſic diſcriminat: quod *Caſſis de lamina eſt, Galea de corio.* Pichena.

4 *Non velocitate.*] Labore tantum boni. Cæſar lib. 4. *Germani importatis jumentis non utuntur, ſed quæ ſunt apud eos nata prava atque deformia. hæc quotidiana exercitatione, ſummi ut ſint laboris, efficiunt.* Colerus.

5 *Nec variare gyros.*] Qui mos Romanorum nec laude, nec fructu ſuo caruit. Tangit eum Virgil. 3. Georg.

ubi quarta acceſſerit ætas
Carpere mox gyrum incipiat gradibuſque ſonare
Compoſitis, ſinuetque alterna volumina crurum.

De uſu Xenophon: Δεῖ τοίνυν δ᾽ ὅπως ἐν παντοίοις χωρίοις ἱππάζεσθαι δυνήσονται, καὶ γὰρ οἱ πολέμιοι ἄλλοτε ἐν ἄλλοις τόποις γίγνονται. Huc facit & Vegetius lib. 3. *Idem.*

6 *In rectum.*] Equeſtria prœlia loca ſilveſtria & aſpera averſari: directo autem impetu haſtatos ingruere ſolitos ſcribit Leo Imp. c. 18. Nam quæ ibi de Langobardis loquitur, de Germanis accipio. *Idem.*

7 *In univerſum æſtimanti.*] Sic in Agricola: *In univerſum tamen æſtimanti, Gallos vicinum ſolum occupaſſe credibile eſt.* Idem.

8 *Plus penes peditem.*] Infra de Cattis: *Omne in pedite robur.* & addit deinceps: *Alios ad prælium ire videas. Cattos ad bellum.* Ergo plus in pedite momenti eſſe, quam in equite cenſuit Cornelius. Idem magis expreſſe ſcribit Hiſt. 1. *Namque mirum dictu, ut ſit omnis Sarmatarum virtus, velut extra ipſos. nihil ad pedeſtrem pugnam tam ignavum.* Plus enim profecto omnibus corporis partibus virtus ſe in pedite, quam in equite exſerat. Diſertiſſimus & peritiſſimus Xenophon lib. 3. Κῦρε ἄναξ. οἱ μὲν γὰρ ἐφ᾽ ἵππων κρεμάμενοι φοβούμενοι οὐχ ἡμᾶς μόνον, ἀλλὰ

ditem roboris: [1] eoque mixti prœliantur, apta & congruente ad equeſtrem pugnam velocitate peditum, quos ex omni juventute delectos ante aciem locant. Definitur & numerus: [2] *centeni* ex ſingulis pagis ſunt: idque ipſum inter ſuos vocantur. & quod primo numerus fuit, jam nomen & honor eſt. Acies per cuneos componitur. Cedere loco, dummo-

λὰ καὶ τὸ καταπεσεῖν· ὑμεῖς δὲ ἐπὶ τῆς γῆς βεβηκότες, πολὺ μὲν ἰσχυρότερον παίσομεν, ἐάν τις προσίῃ· πολὺ δ' ἔτι μᾶλλον ὅτου ἂν βουλώμεθα, τευξόμεθα. i. *Nam illi in equis hærent, non tantum voſmet metuentes, ſed & ne excutiantur. Nos terra firmiter nixi longe vehementius feriemus, ſi quis accedat, & multo magis quod appetimus, attingemus.* Inſignes etiamnum Germani noſtri pedeſtri illa militia. Ariſtoteles tamen equitem ut priorem, ita uſu potiorem facere videtur Polit. 4, 13. *Idem.*

1 *Eoque mixti prœliantur.*] Id pugnæ genus adfabre deſcribitur à Cæſare lib. 1. Gall. & 8. Ea quaſi exercitio & meditatione quadam bellica, etiam extra prœlia utebantur Germani. An non ipſe quoque Cæſar exemplo Germanorum uſurpavit? ſcribit ſane alicubi de ſe: *Equitatum omnes, Germanoſque pedites ſummæ velocitatis omnes ad caſtra hoſtium præmittit.* Ejuſmodi pedites in prœlio equitibus miſcuiſſe ſe, & Velitum loco habuiſſe ipſe fatetur. Alia Gallorum ratio fuit equeſtris militiæ, hodiernam noſtram nonnihil referens. De ea belle narrat Pauſanias Phocic. Verba pluſcula ſunt & ita à me verſa: *Singulis equitibus additi famuli duo, equites & ipſi equeſtriſque disciplinæ pergnari. Hi dominis laborantibus, in exteriori acie præſtolantes ei uſui ſerviebant, ut, ſi forte ille equum amiſiſſet, ſuum ſubderent. Si ipſe cecidiſſet, illi ſuccederent. Si uterque periiſſet tertius ſufficiebatur in cæſorum locum. Enimvero ſi vulnere primus ille ſaucius eſſet, ex optionibus illis alter eum ſubducebat, alter ejus vicem præſtabat. Hæc ut opinor, apud Gallos ad imitationem Perſarum inſtituta ſunt. Nam & ipſi delectos habebant ex omni numero, militum videlicet dena millia, quos Immortales dicebant. Illud diſcrimen eſt, quod facto demum prœlio illi ſuccenturiant: Galli in ipſo prœlio cæſis vel ſauciis ſuccedunt vel ſuppeditant. Hanc equidem equeſtris pugnæ inſtitutionem, voce vernacula Trimarciſiam vocant. Equum enim Marcam indigitant.* Gallicana etiam vox erat *Mareſcalcus*, quæ equorum cuſtodem, aut ſervum cui equorum cura, ſignificabat. Ac vereor ne ſcripſerit potius, aut certe ſcribere debuerit Pauſanias *Mara* pro *Marca*. Imo non debuit, vel Plinio ſuadente, qui *Marcam* Celtarum lingua equum macilentum interpretatur. Majoribus noſtris *Scalcum* ſervum fuiſſe appellatum, docent priſcæ linguæ noſtræ fragmenta, ab aliis vulgata. Sic *Goteſcalcum* miniſtrum Dei recte interpretabimur. Dithmarus de ejus appellationis Epiſcopo Friſingenſi: *Nomen cum re poſſidens.* Vnde oſtendi poſſit, *Mareſcalcum* & *Marquardum* eundem fuiſſe dictum. Nam *Marcuardus* eſt, qui curat equos γνησίως. Colerus.

2 *Centeni ex ſingulis pagis.*] In libro veteri legitur. *Centum.* Rhenanus. Antiquiſſimum Gloſſarium noſtrum Latino-Teutonicum M S. *Centurio præfectus, hundro.* Boxhornius.

3 Cen-

modo rurſus inſtes, [1] conſilii quam formidinis arbi-
trantur. [2] Corpora ſuorum etiam in dubiis prœliis
referunt. [3] Scutum reliquiſſe præcipuum flagitium.
[4] nec aut ſacris adeſſe, aut concilium inire ignomi-
nioſo fas. multique ſuperſtites bellorum, infamiam
laqueo finierunt. [5] Reges ex nobilitate; duces ex 7
virtute ſumunt. [6] Nec regibus infinita aut libera
poteſtas; & duces [7] exemplo potius quam imperio,
ſi prompti, ſi conſpicui: ſi ante aciem agant, ad-
miratione præſunt. Ceterum [8] neque animadver-
tere,

1 *Conſilii quam formidinis arbitrantur.*] Locutio Tacito familiaris, de qua ante admonuimus in caſtigationibus Annalium, & in ejus operis initio. *Rhenanus.* Idem de Cattis ſcribit lib. 1. Ann. *Non auſo hoſte terga abeuntium laceſſere; quod illi moris, quoties aſtu magis quam per formidinem ceſſit.* Colerus.

2 *Corpora ſuorum.*] Contrarium plane in exercitu Brenni accidiſſe ſcribit Pauſanias lib. 10. *Idem.*

3 *Scutum reliquiſſe, præcipuum flagitium.*] Magis enim illis curæ erat, ut milites corpora defenderent, quam ut hoſtes offenderent. Amm. Marcell. lib. 25. *Epaminondas dux ille inclitus, letaliter apud Mantineam ſaucius, & reverſus ex acie, conquirebat ſolicite ſcutum: quod cum vidiſſet propius, lætior, vi vulneris interiit: & qui animam intrepidus amittebat, jacturam clipei formidavit.* Idem ex Iuſtino lib. 6. *Pichenus.* Exemplo quodam Lacedæmoniorum. Hinc illa moribundi Epaminondæ vox olorina, *an ſcutum ſalvum eſſet.* Et Lacænarum matrum admonitiones: ἢ τὰν, ἢ ἐπὶ τάν. *Colerus.*

4 *Nec aut ſacris.*] An leviorum etiam criminum pœna fuit, ſacrorum interdictio? Κερκέται quidem apud Nicolaum τοὺς ἀδικήσαντας τῶν ἱερῶν ἀπείργουσιν. Fuere autem *Cercetæ* illi Scythæ, quibus cum Germanis communia ſexcenta. *Idem.*

5 *Reges ex nobilitate.*] Quam recte aut prave, doceat Ariſtoteles 5. Polit. 10. *Idem.*

6 *Nec regibus infinita.*] Satis tamen pollens, prægnans, fuit ante Caroli Magni tempora etiam apud Gallos. Lege Eginhardum in vita Caroli. *Idem.*

7 *Exemplo.*] Panegyriſta vetus: *Dux conſilio eſſe, miles exemplo.* Livianus ille imperator: *Facta, non dicta, vos milites ſequi volo: nec diſciplinam modo, ſed exemplum etiam à me petere.* Severe hæc exempla à Ducibus ſuis exegiſſe Germanos non eſt dubium. Amm. Marcellinus lib. 16. *Alemannorum peditum fremitus indignationi mixtus auditus eſt, vociferantium relictis equis ſecum debere verſari regales, ne ſi quid contigiſſet adverſum, deſerta miſerabili plebe, facilem diſcedendi copiam reperirent.* Idem.

8 *Neque animadvertere.*] Repugnare Cæſar videtur lib. VI. *Cum bellum civitas aut illatum defendit aut infert, magiſtratus qui ei bello præſint, & vitæ neciſque habeant poteſtatem deliguntur.* Sed Cæſar de belli tempore tantum: noſter in pace intellexit. *Lipſius.*

Neque animadvertere, neque vincire.] Pugnantem Cæſaris locum affert Lipſius: idem conciliare ita ſtudet, quaſi Cæſar de belli tantum tempore, noſter in pace intellexerit. Vane. Clariſſimum ex ſequentibus verbis de bel-

tere, neque vincire, [1] neque verberare quidem niſi ſacerdotibus permiſſum: [2] non quaſi in pœnam nec ducis juſſu, ſed [3] velut deo imperante, quem adeſſe bellantibus credunt: [4] effigieſque, & ſigna quædam detracta lucis in prælium ferunt. Quodque præcipuum fortitudinis incitamentum eſt, non caſus, nec fortuita conglobatio turmam aut cuneum facit, ſed [5] familiæ & propinquitates. & [6] in proximo pignora

belli etiam tempore Tacitum ſentire. Quid enim aliud ex iis colligas? *Non quaſi in pœnam, nec ducis juſſu, ſed velut Deo imperante, quem adeſſe bellantibus credunt.* Acidalius.

1 *Neque verberare quidem.*] Scribe, *ne verberare quidem.* Gronovius.

2 *Non quaſi in pœnam.*] Cur ita? quia nefas quoddam videbatur, puras ſacerdotum manus rerum capitalium damnatione pollui. Vide Plutarch. in Quæſt. Rom. *Colerus.*

3 *Velut Deo imperante.*] Serium hoc & pium Germanorum inſtitutum. Vſi eo Romani quoque aliquando, ſed aſtute & per fucum; & auctoritatis, non ſupplicii cauſſa. Hinc Ægeria Numæ. Cella Capitolina Scipionis. Sullæ imaguncula Delphica. Sertorii cerva. Nec obſcurum quid apud Græcos Minos, Piſiſtratus, Lycurgus, Zaleucus ſapienter factitarint. Græci enim poteſtati Regiæ ſacerdotium exequarunt. Apud Romanos Flamini Diali jus vinciendi & coërcendi non quidem fuit, inſignia tamen poteſtatis & honoris uſurpavit, id eſt, lictorem & ſellam curulem habuit. Helmoldus de Rugianis ſcribit: *Flaminem ſuum non minus, quam Regem venerantur.* Et de Sclavis: *Rex apud eos modicæ æſtimationis eſt comparatione flaminis.* Idem.

4 *Effigieſque & ſigna quædam.*] Subintelligendum, effigies & ſigna ferarum. Quem morem clarius expreſſit 4. hiſt. *Hinc veteranarum cohortium ſigna, inde depromta ſilvis lucisque ferarum imagines, ut cuique genti inire prælium mos eſt.* Pichena.

5 *Familiæ & propinquitates.*] Gorgias Thebanus animadvertens, quanta etiam in bello, eſſet vis amoris cohortem ex trecentis delectis viris inter ſe amantibus, inſtituit, quam *Sacram cohortem* appellavit. ut tradit Plutarchus in Pelop. & Max. Tyrius ſerm. 8. *Pichena.* Simili fortitudinis irritamento, ſed non æque ſolido & efficaci uſi ſunt quondam Thebani: qui trecentos delectos & dilectos invicem vel ut Plutarchus loquitur ἐραστῶν καὶ ἐρωμένων conſtituere. Eam cohortem mutuo amoris nexu conjunctam *Sacram* illi dixere. Illius præſtantiam & invictam fortitudinem ad prœlium uſque Chæronenſe duraſſe ſcribit ipſe Chæronenſis Plutarchus. Curtius: *Amyntas Andromenes ab Antipatro Macedonum peditum ſex millia adduxit quingentos præterea ejuſdem generis equites.* Videtur illud dicere, gentilium & cognatorum turmas etiam in exercitu Macedonico Alexandri fuiſſe. Niſi verius & ſimplicius ejuſdem generis dici exiſtimemus, ejuſdem generis Macedonici equites. ut fruſtra de illius loci ſententia aliter ſenſerit vir doctus apud Vegetium l. 2. c. 2. *Colerus.*

6 *In proximo pignora, unde feminarum ululatus.*] Britannis quoque mos, conjuges ad bellum ducere. Tacitus in Agric. *nulla Romanos conjuges accendunt.* & Ann. 15. *animo adeo fero, ut conjuges quoque teſtes victoriæ ſecum traherent, plauſtriſque imponerent.* Idem de Thracibus 4. *illis extrema jam ſalus, & adſiſtentes pleriſque*

ra unde feminarum ululatus audiri, unde vagitus infantium. hi cuique ſanctiſſimi teſtes, hi maximi laudatores. Ad matres, ad conjuges vulnera ferunt: [1] nec illæ numerare, aut exſugere plagas pavent. [2] Ciboſque & hortamina pugnantibus geſtant. Me- 8
mo-

quæ matres & conjuges, earumque lamenta, addunt animos. Pichena. Atqui cum matribus in prœlio extra aciem collocati in carris ſolitos ſcribit Cæſar lib. 1. Gall. Sed hoc fortaſſe tantum atrociſſimis prœliis & rebus deſperatis. Oroſius lib. 6. de Suevis ac Sicambris: *Quorum ex eo conſiderari virtus ac feritas poteſt, quod mulieres quoque eorum, ſi quando præventu Romanorum inter plauſtra ſua concludebantur, deficientibus telis, vel qualibet re qua velut telo furor uti poſſit, parvos filios colliſos humi, in hoſtium ora jaciebant.* Idem.

1 *Nec illæ numerare, aut exſugere plagas pavent.*] Ita Rhenanus: ſpectatque ſuctus ille ad medicinam, Homero etiam non ignotam: qui de Machaone Iliad. δ. verſ. 218.

Αἷμ᾽ ἐκμυζήσας, ἐπ᾽ ἄρ᾽ ἤπια φάρμακα εἰδὼς
Πάσσε.

Farneſ. tamen codex & Rom. *exigere.* quod robur fœmineum magis exprimere videtur, tamquam illæ non numeraverint ſolum plagas, ſed exegerint; expoſtularintque cum ſuis ſi illæſi rediſſent, tamquam ignavi & vitæ ſuæ parci. *Lipſius.*

Nec illæ numerare, nec exigere plagas.] Reſtituimus, *exugere*, noſtrum ſecuti judicium. Quia vero particula, *nec*, non erat in codice cum quo contulimus, arbitror ſcriptum fuiſſe, *Nec illæ numerare, exugere plagas.* Rhenanus. Probat Lipſius alteram lectionem ex Farneſiano & Rom. codice, *exigere plagas.* Mihi autem vulgata melior. Non eſt veriſimile mulieres Teutonicas tam avide à ſuis vulnera exegiſſe, quippe quorum ſciebant impatientiſſimos eſſe, quam diligenter curaſſe. Germanicus apud Tacit. de Germanis: *Corpus ut viſum torvum & ad brevem impetum validum, ſic nulla vulnerum patientia.* Colerus. Placet *exigere*, ſed ut *ſarta tecta exigere, ad ſummam veritatem jus exigere.* Quaſi taxare ac plus aut minus in illis virtutis agnoſcere. Vide Obſerv. 1, 8. *Gronovius.*

2 *Ciboſque & hortamina.*] Quæ illa hortamina? Virium reor, aut certe potum vini loco adhibitum, quippe non tantum firmandis, ſed etiam incitandis feſſis militibus vino & aliis calidioribus potionibus iracundiam audaciamque facillime provocari ſcripſere Ariſtoteles, Plutarchus, Athenæus. Sed de vino, quidni adfirmem, tum id importatum Germanis, cujus erant haud dubie cupidiſſimi. Milites Nigri apud Spartianum: *Vinum non accepimus, pugnare non poſſumus.* Pauſanias de Thracibus lib. 9. Καὶ τοῖς ἀνδράσιν ἀπὸ τούτου κατέστη μεθυσκομένοις ἐς τὰς μάχας χωρεῖν. Multa communia Thraces & Germanos habuiſſe notavi alibi. Forſan & hoc. Cur autem hortamen quoddam fortitudinis vinum dici queat, pulchre Seneca docet lib. 1. de Tranquill. Vitæ. *Liberque non ſolum ob licentiam linguæ dictus eſt inventor vini, ſed quia liberat ſervitio curarum animum, & aſſerit vegetatque & audaciorem in omnes conatus facit.* Colerus. Nugatur ſtrenue, non videns Tacitum ludere in verbo *geſtare*, quod aliter accipitur quum refertur ad *cibos*, aliter cum ad *hortamina.* Hæc enim ſic *geſtantur*, ut *fertur ſalus*, ut *portatur ave.* Plautus Pœn. *Salutamus te, Lyce, quanquam hanc ſalutem ferimus inviti tibi.* Martialis, *Et matutinum portat ineptus ave.* Et cibos eis miniſtrant, in-

quit,

moriæ proditur, quaſdam acies inclinatas jam & labantes à feminis reſtitutas, [1] conſtantia precum & [2] objectu pectorum, & monſtrata cominus [3] captivitate, quam longe impatientius feminarum ſuarum nomine timent: adeo ut efficacius obligentur animi civitatum quibus [4] inter obſides puellæ quoque nobiles imperantur. [5] Ineſſe quinetiam ſanctum aliquid, & providum putant: [6] nec aut conſilia

quit, & verbis ſtimulos ad virtutem addunt. *Gronovius.*

1 *Conſtantiâ precum.*] Cæſar idem ſcribit de mulierculis Gallicanis l. 7. de Aſſyriis Xenophon Κύρου παιδ. Colerus.

2 *Objectu pectorum.*] Plutarchus Mario: Ἀναπεφυρμέναι μαχομένοις, καὶ χερσὶ γυμναῖς τοὺς δὲ θυρεοὺς τῶν Ῥωμαίων ἀποσπῶσαι, καὶ τῶν ξιφῶν ἐπιλαμβανόμεναι, καὶ τραύματα καὶ διακοπὰς σωμάτων ὑπομένουσαι μέχρι τελευτῆς ἀήττητοι τοῖς θυμοῖς. i. *Quæ pugnantibus miſtæ, nudis manibus ſcuta Romanorum detrahebant, gladios prenſabant, vulnera & lacerationes corporum perpetiebantur, ad mortem uſque animis invictæ.* Idem.

3 *Captivitate.*] Quam morte etiam graviorem longe ducebant Germani. Xiphilinus in Caracalla de mulieribus illorum: Τούτων γυναῖκες ἁλοῦσαι ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, ἐρωτήσαντος αὐτὰς τοῦ Ἀντωνίνου πότερον πραθῆναι ἢ φονευθῆναι βούλονται, τὸ εἵλοντο. Ἔπειτ' ἀπεμπολυθεῖσαι, πᾶσαι μὲν ἑαυτὰς, εἰσὶ δ' αἳ καὶ τὰ τέκνα, ἀπέκτειναν. i. *Horum mulieres captæ à Romanis interrogatæque ab Antonino venire an occidi mallent, morti annuere. Poſtea cum vendita eſſent, omnes ſibi ipſæ manum adtulere, quædam etiam liberos una mactavere.* Idem.

4 *Inter obſides puellæ quoque.*] Igitur ad Germanos referam, quod generatim à Suetonio ſcriptum, in Auguſto cap. XXI. *A quibuſdam, novum genus obſidum fœminas exigere tentavit, quod negligere marium pignora ſciebat.* Etſi cur id Tranquillo novum? Romani ipſi virgines obſides Porſenæ olim dederunt, interque eas Clœliam. Athenæus id primum inventum Cleonymo Spartano vult, parum vere, libro XIII. cap. XXVIII. Ἐμοὶ γὰρ, inquit, κατὰ φύσιν δοκεῖ πεποιηκέναι Κλεώνυμος ὁ Σπαρτιάτης, πρῶτος ἀνθρώπων εἰς ὁμηρείαν λαβὼν παρὰ Μεταποντίνων γυναῖκας παρθένους τὰς ἐνδοξοτάτας καὶ καλλίστας διακοσίας. id eſt: *Mihi juxta naturam feciſſe Cleonymus Spartanus videtur, qui primus mortalium* (magis recte, ſi primus Græcorum dixiſſet) *obſides à Metapontinis fœminas virgines accepit nobiliſſimas & pulcherrimas ducentas.* Vbi diſcis Metapontinos, imo credo ceteros Italiæ populos, habuiſſe antiquitus hunc morem. *Lipſius.*

5 *Ineſſe quinetiam ſanctum aliquid.*] Hoc etiam Romanis viſum. Nam auctor eſt Suetonius, *A. Vitellium Cattæ mulieri velut oraculo acquieſcere ſolitum. Proinde quum illa vaticinata fuiſſet, ita demum firmiter ac diutiſſime imperaturum, ſi ſuperſtes parenti extitiſſet, creditur Vitellius matri cibum dari prohibuiſſe.* Fieri poteſt, ut Aurinia fuerit, quam ille Romanarum legionum in inferiori Germania præfectum agens, aliquando conſuluerit, aut certe jam potitus rerum poſtea conſulendam curarit. nam Velleda Bructera fuit. *Rhenanus.*

6 *Nec conſilia earum.*] Hocne ſupererat? heu ipſos parum firma mente, qui eam quæſivere apud amentem ſexum! Et tamen adeo vera Taciti

ſilia earum aſpernantur, aut reſponſa negligunt. [1] Vidimus ſub divo Veſpaſiano Velledam, diu apud pleroſque numinis loco habitam. Sed & olim [2] Auriniam, & complureis alias venerati ſunt, non adu-

citi adfirmatio, ut Plutarchus narret, conſultationibus omnibus apud Celtas (ita Germanos Græci vocant) de pace deque bello, fœminas adhiberi, & lites cum fœderatis aut ſociis populis exortas earum interventu decidi. Verba ipſa in re parum credibili dabo. In libello De Virtutibus mulierum: Ἐκ τούτου διετέλουν, inquit, περί τε πολέμου καὶ εἰρήνης βουλευόμενοι μετὰ τῶν γυναικῶν, καὶ τὰ πρὸς τοὺς συμμάχους ἀμφίβολα δι' ἐκείνων βραβεύοντες. Lipſius.

Nec conſilia earum.] Plutarchus eadem in Γυναικ. ἀρετ. Sed ibi etiam de Gallis Ciſalpinis intelligendum. Eadem fœminarum auctoritas apud Sarmatas fuit, quibus ipſi, ut teſtatur Nicolaus Damaſcenus, πάντα πείθονται ὡς δεσποίναις. Colerus.

1 *Velledam.*] De qua multa noſter lib. IV. Hiſtor. quam captivam & in triumpho poſtea ductam colligas ex Statio:

Non vacat Arctoas acies Rhenumque rebellem
Captivaque preces Veleda.

qui nomen tamen id corripit: cujus germanam ſcripturam fuiſſe cenſeo *VVeldam.* Huic ſucceſſit in dignatione & divinatione *Gauna*, ſub Domitiano celebris. Dio in Frag. XLIX. Καὶ Γαῦνα παρθένος μετὰ τὴν Βελήδαν ἐν τῇ Κελτικῇ θειάζουσα: *Gauna virgo, poſt Veledam, in Germania, divina & vates.* Addit: ad Domitianum veniſſe, & præmiis ab eo affectam. Quæ ipſa ex Dione Suidas (tacito nomine, ut ſolet) in voce θειάζουσα. Lipſius.

Vidimus ſub divo Veſpaſiano Velledam.] Hæc virgo Bructeræ nationis erat, ad quam non facile quiſquam admittebatur. *Habitabat enim in edita turre, & delectus è propinquis conſulta reſponſaque ut internuncius portabat.* Sic enim eum Taciti locum caſtigavimus. *Rhenanus.* De Veleda Tacitus ſupra lib. 4. ab exceſſu Neronis ita ſcribit: *Mummius Luperens legatus* legionis inter dona miſſus Veledæ. Ea virgo nationi Bructeræ late *imperitabat.* Statius Silv. lib. 1. *Captivaque preces Veleda.* fœminæ autem quanto in honore apud Germanos fuerint, ex his etiam antiquis inſcriptionibus intelligere poſſumus. *MATRONIS. RVMÆABVS. SACR. L. VITELLIVS. CONSORS. EXPO. LEG. VI. VICTRI.* Item: *T. FRATERNVS. MATRIBVS. GALLAICIS. V. S. L. M.* Vrſinus. Apud Germanos veteres *Vel*, aut *Vella* ſignificat viraginem. Id mihi conſtat ex Gloſſario, de quo jam dixi, M. S. quod aliquando in lucem emiſſurus ſum. Hinc fortean illud hodieque Belgis noſtris frequentatum: *het is een ſtout vel*, cum de viragine loquuntur. *Boxhornius.*

2 *Auriniam.*] Farneſ. liber, *Fluriniam.* Putem fuiſſe, *Aluriniam.* Quod Iornandes mihi auctor in rebus Gothicis, non proprium nomen, ſed commune omnium ſagarum fuiſſe. *Repperit*, inquit, *in populo quaſdam magas mulieres, quas patrio ſermone Aliorunas ipſe cognominat.* De fatidicis autem fœminis Germanorum, præter Cæſarem libro 1. Plutarchum in Mario & Cæſare, Strabonem libro VII. vide etiam Clementem Stromate 1. *Lipſius.*

Auriniam.] Ita quoque Bartolinus legerat apud Tacitum: *Evolat Hercinio ad ſuperos Aurinia luco.* Lipſius ex Iornande non improbet *Aliorunam.* Vbi potius legendum crediderim, *Alterunas*, quaſi dicas vetulas runas, ſive ſagas. Excellentiores autem ſagarum colebant, veluti Deas, & conſu-

9 adulatione, [1] nec tamquam facerent deas. [2] Deorum maxime Mercurium colunt, cui certis diebus, [1] hu-

ſuluntur tales hodieque in multis locis velut quædam Sibyllæ. Sic *Guthrunam*, bonam ſagam recte interpretere apud Saxonem Grammaticum lib. 8. *Veneficam, cui Gutruna erat vocabulum, conſulunt.* Neſcio etiam ob quam cauſſam majores noſtri *Mandragoram*, Altrunam appellitavere. credo quia veneficiis & incantationibus adhiberetur. *Colerus.* *Auriniam* quod ſpectat, id vocabulum contractum iiſdem Belgis etiamnum in uſu eſt. Sagam enim, fatidicam & divinatricem, *Aunier*, vel mollius, *Eunier* vocant. *Boxhornius.* Sagam vetulam & murmuratricem. *Runen* enim, antiqua vox actum ſuſurrandi notat. *Hellerumnas* vero Ricardus Argentinus: nec longe aliter Geſnerus vocat *Helleruinas*, i. cum inferis & dæmonibus ſecreto murmurantes. Doctiſſimus Lindenbrogius ex veteri Gloſſario Latinotheotiſco Magni Etruriæ Ducis profert, *Hellirama.* Quidam *Aly* & *Halyrunas* ab opinione ſanctitatis. Haly enim veterum lingua ſanctus. *Adelrunas* Io. Magnus 6. Goth. 24. & Alrunas egregius Loccenius 2. Antiq. Sueogoth. 14. Etenim *Runa* Gothis ars, ſæpe magia. *Albrunam* ex Aventino & Trithemio, aque Hebræorum radice, quaſi excelſorum atque heroum in prœlio cantatrices Schedius 2, 43. *Kirchmajer.*

1 *Nec tanquam facerent deas.*] Si interpreteris eas loco numinis habitas non eſſe, Cornelius minime ſibi conſtat. Supra: *Ineſſe quinetiam ſanctum aliquid* &c. Tum: *Vidimus ſub Divo Veſpaſiano Veledam diu apud pleroſque loco numinis habitam.* Quid ergo dicendum? Vere, non adulatione pro deabus habebantur: τὸ *facere* enim de iis dictum, qui non vere dii vel ipſis cultoribus. Iuvenalis Sat. 10. *Sed te Nos fortuna deam facimus, cæloque locamus.* Poſtremum his Tacitus illos oblique perſtringit, qui ſe deos dici voluerunt, nec exempla procul erant petenda. Suet. 13. Domitianus enim *cum procuratorum ſuorum nomine formalem dictaret epiſtolam, ſic cœpit: dominus & deus noſter.* Salinerius.

2 *Mercurium colunt.*] Plura igitur ac certiora de religione Germanorum Tacito nota, quam Cæſari, qui contra ſcribit lib. VI. *Deorum numero eos ſoles ducunt quos vident, Solem, Vulcanum, & Lunam; reliquos ne fama quidem acceperunt.* Falſo. Nam noſter etiam in Annali XIII. ſcriptum reliquit: *ab Hermunduris diverſam aciem Marti ac Mercurio ſacratam.* Paulus Diaconus l. 1. notat Longobardis (ii autem Germani) *VVodam* Mercurium appellari. ego legerim *VVendam*, vel *VVonſtam*: à lucro ſcilicet, cui præeſt, Majoribus quidem noſtris ita dictum, claret vel ex Mercurii die, qui veteri & gentili appellatione nobis *VVonſtdach.* Lipſius.

Deorum maxime Mercurium colunt.] Idem iiſdem pene verbis à Cæſare Gallis attribuitur lib. 6. *Deum maxime Mercurium colunt.* notat vir doctiſſ. Tacitum Cæſare melius *calluiſſe* mores Germanorum. Idem ibid. *Deorum numero eos ſolos ducunt, quos cernunt, & quorum opibus aperte juvantur. Solem, & Vulcanum, & Lunam, reliquos ne fama quidem acceperunt.* Quid ſi Cæſaris tempeſtate reliqui nondum erant cogniti, qui tamen poſtea per hoſpites innotuere? *Salinerius.* Quem Paulus Diaconus *Vodam* appellat. Sed mallet ibi Lipſius: *VVendam* vel *VVonſtam.* Non ita me Muſæ ament, (ignoſcat mihi vir ſummus, quem ego unice amo & colo) volentibus Muſis. Goteſridus Viterbienſis in Chronico: *Votam quidam Getam adjecta litera dixerunt. Ipſe eſt, qui apud Romanos dicitur Mercurius, & nunc ab univerſis Germanis, ut Deus adorabatur. unde uſque hodie Got Teutenica lingua dicitu-*

[1] humanis quoque hoſtiis litare fas habent. [2] Herculem ac Martem conceſſis animalibus placant: pars Suevorum & Iſidi ſacrificat. [3] Vnde cauſſa & origo peregrino ſacro, parum comperi, niſi quod ſignum ipſum [4] in modum liburnæ figuratum, docet advectam

citur Deus. Apud eundem Gotefridum Loclaeus quidam antiquitatum, ut ipſe ait, commentator. *Quod Vandali accedentes ad Idolum ſuum Godam, victoriam de Vinnulis poſtulaverunt.* Idem Sigefridus Presbyter in breviario ſuo ſcripſit. *Got* ergo à Vandalis & Longobardis vocabatur Mercurius, qui Saxonibus *Irmin.* Ejus templum cum columna evertit Carolus Magnus, ut in vetuſtis Annalibus Francicis ſcriptum *Irminſaul*, id eſt, ſtatua Irminis, appellabatur. Verba Annalium illa ſunt: *Eresburgum caſtrum cepit, idolumque, quod Irminſul à Saxonibus vocabatur, evertit.* Apud Regionem recentiori nomine *Hermanſaul* dicitur. Vnde cognoſcas *Irmin* & *Herman* idem apud illos fuiſſe. Græcum autem id nomen plane eſt Mercurii. In gratiam puta Germanorum paſſim etiam Romani apud eos agentes Mercurium colebant, oſtendunt id variæ inſcriptiones, & illa quam in Gallicana Rheni ripa, apud vetuſtum caſtellum *VVaiſelburg* anno deſcripſi. DEO. MERCVRIO. ARTEGIAM. TEGVLITIAM. COMPOSITAM. SEVERINVS. C. F. EX. VOTO. POSVIT. L. L. M. Ab Irmine denique illo compoſita nomina illa fluxere in noſtram gentem, *Irmingardis* Ludovici uxor, *Irmingarius*, Comes Emporitanus, *Irminfridus*, Rex Turingorum; *Irmingild*, Gothorum Regis cujuſdam filius. *Colerus.*

1 *Humanis quoque hoſtiis.*] Quod Gallis Germaniſque commune: & priſcis teſtatum crebro. Illud noto, manſiſſe eam diritatem etiam inferiori ævo. Procopius lib, II. De Bello Goth. ait Francos etſi Chriſtum jam colerent, humanis tamen ad ſuum ævum hoſtiis uſos. Ditmarus lib. I. Nortmanos & Danos quotannis menſe Ianuario dis ſuis immolaſſe XCIX. homines, totidem equos cum canibus & gallis: ab eaque barbarie Henricum Aucupem primum eos abduxiſſe. *Lipſius.*

2 *Martem conceſſis animalibus.*] Non certe Gothi: de quibus Iornandes: *Martem ſemper aſperrima placavere cultura: nam victima ejus mortes fuere captorum.* Idem.

Herculem ac Martem conceſſis animalibus placant.] Omnibus ſcilicet, præter humanas. *Pichena.*

3 *Vnde cauſa & origo.*] Et ego juxta tecum, mi Tacite, cum ignariſſimis ignoro. Petebam aliquod ſubſidium à Plutarcho, ſed fruſtra. An ideo, quia Mercurii filia Iſis? Sed quis hoc indocto populo aperuit. *Colerus.*

4 *In modum liburnæ.*] Non abſurda conjectura. Fuit ſane talis forma Iſidis, quam *Pelagiam* dixere. Pauſanias Corinthiacis: Ἔστιν Ἴσιδος τεμένη ὧν τὴν μὲν πελαγίαν, τὴν δὲ Αἰγυπτίαν αὐτῶν ἐπονομάζουσιν. Lactantius libro I. *Quod certus dies habetur in Faſtis, quo Iſidis navigium celebratur: quæ res docet non tranaſſe illam, ſed navigaſſe.* Non temere ſuſpicere hujus Palagiæ Iſidis ſacra ſuſcepiſſe Suevos ab ipſis Græcis eos dico Suevos, qui ad Iſtri ripas habitantes ſæpe cum Sarmatis ad Pontum uſque Euxinum excurrere. *Coler.* Iſidi quotannis menſe Martio navigium dicari onuſtumque muneribus pelago committi ſolebat. In Kalendario ruſtico feſtum legimus menſis Martii, quod *Navigium Iſidis* appellatur. De eodemmet Iſidis navigio memoria eſt apud Apulejum II. Metam. Lactant. l. I. Fulgentium Placiadem in Mytholog. Lucianum in πλοίῳ, Diodorum Siculum. *Scopp.*

I Nec

ctam religionem. Ceterum [1] nec cohibere parietibus deos, neque in ullam humani oris ſpeciem aſſimilare, ex magnitudine cæleſtium arbitrantur. [2] lucos ac nemora conſecrant, [3] deorumque nominibus appellant

1 *Nec cohibere parietibus Deos.*] Id eſt, neque templis, neque domibus. Cicero de legibus lib. 2. *Nec ſequor Magos Perſarum, quibus auctoribus Xerxes inflammaſſe templa Græciæ dicitur, quod parietibus includerent Deos: quibus omnia deberent eſſe patentia ac libera, quorumque hic mundus omnis templum eſſet & domus.* Pichena. Idem Perſis factitatum. Herodotus Clio: ἀγάλματα καὶ νηοὺς καὶ βωμοὺς οὐκ ἐν νόμῳ ποιευμένους ἱδρύεσθαι. i. *ſtatuas, templa, aras, ſtatuere non ſolitos.* Cui Strabo conciſius aſſentit lib. 15. Πέρσαι τοίνυν ἀγάλματα μὲν καὶ βωμοὺς οὐχ ἱδρύονται. i. *Perſæ ſtatuas & aras non ſtatuunt.* Salinerius. Lactantius l. 2. *Dei, cujus ſpiritus ac numen ubique diffuſum, abeſſe nunquam poteſt, ſemper ubique imago ſupervacua eſt.* Plane ex hoc ſenſu iſti noſtri proavi. *Colerus.*

2 *Lucos ac nemora conſecrant.*] Fatuam religionem quam Claudianus item iis opprobrat de laudib. Stil. lib. 1.

Vt procul Hercynia per vaſta ſilentia ſilva
Venari tuto liceat, lucoſque vetuſta
Religione truces, & robora numinis inſtar
Barbarici, noſtra feriant impune ſecures.

Sed & Lucanus appoſite, in obſidione Maſſiliæ.

Lucus erat, longo numquam violatus ab ævo.
—— hic barbara ritu
Sacra deum, ſtructæ diris altaribus aræ,
Omniſque humanis luſtrata cruoribus arbos.

Bene ergo & merito *Religione truces* eos fecit Claudianus: quoniam victimæ, imo & homines, ad arbores has (è Lucano hauries) immolatæ. Ait etiam, *robora numinis inſtar.* Illuſtrabit Tyrius Maximus, qui *Celtas excelſam quercum coluiſſe* ait, *& Iovis nomine ſollenniter appellaſſe.* Atque adeo poſteriori etiam ævo manſit hic cultus. Luitprandi regis Longobardorum lex eſt: *Qui ad arborem, quam ruſtici Sanctivum vocant, adoraverit, vel incantationes fecerit, componat medietatem pretii ſui in ſacro palatio.* Tacitus hunc ipſum ritum ſaltem judicatum lib. IV. Hiſtor. voluit, cum ſcripſit Civilem Batavos *ſpecie epularum ſacrum in nemus vocaſſe:* nec putaverim ſane *ſacri* vocem illic peculiare aut proprium ſilvæ nomen. Hæc in Germanis merito nos ridemus. ſed cur Romani? illi in eadem navi. Plinius de arboribus: *Hæc fuere numinum templa, priſcoque ritu etiam nunc ſimplicia rura deo præcellentem arborem dicant.* Seneca epiſtola XLI. *Si tibi occurrit vetuſtis arboribus & ſolitam altitudinem egreſſis frequens lucus, illa proceritas ſilvæ, & ſecretum loci, & admiratio umbræ, fidem numinis facit.* Lipſius.

Lucos ac nemora.] Eadem nemora ceteris etiam ſeptemtrionalibus pro templis fuere. Helmoldus de Ruſſis: *Vſque hodie profecto inter illos, cum cetera omnia communia ſint cum noſtris, ſolus prohibetur acceſſus lucorum & fontium, quos autumant pollui Chriſtianorum acceſſu.* Idem ſcribit Sclavos quercus coluiſſe, quas ambiverit atrium & ſepes accuratior lignis conſtructa, *Colerus.* Idem Gloſſarium; *Devotus, religioſus*, hold. Hoc autem vocabulum hodieque lignum ſignificat. *Boxhornius.*

3 *Deorumque nominibus appellant.*] Quando vero deorum maxime Mercurium colebant, ut mox dictum eſt, prodit Paulus Diaconus à Longobardis *Vuodam* appellatum Mercurium, cogi-

lant ſecretum illud, quod [1] ſola reverentia vident. Auſpicia, ſorteſque ut qui maxime obſervant. Sortium conſuetudo ſimplex: [2] virgam frugiferæ arbori deciſam, in ſurculos amputant, eoſque notis quibuſdam diſcretos ſuper candidam veſtem temere ac forturito ſpargunt. mox ſi publice conſulatur, ſacerdos civitatis, ſin privatim, ipſe paterfamiliæ precatus deos, cœlumque ſuſpiciens, ter ſingulos tollit, ſublatos ſecundum impreſſam ante notam interpretatur. Si prohibuerunt; nulla de eadem re in eundem diem conſultatio. Sin permiſſum; auſpiciorum adhuc fides exigitur. & illud quidem [3] etiam hic notum, [4] avium voces, volatuſque interrogare. Proprium

cogitandum, an *Odonis ſilva der Odenwalt* à Mercurio nomen habeat, ut à *Marte Martianum* nemus, *der Shwartzwalth*. Rhenanus.

1 *Solæ reverentiæ.*] Et hoc profecto pie. Hilarius: *Deus religione intelligendus eſt, pietate profitendus eſt, ſenſu vero perſequendus non eſt, ſed adorandus.* Colerus.

2 *Virgam frugiferæ.*] Occaſio ῥαβδομαντείας videtur Aaronis virga Exod. 7. & 8. & 9. Diaboli κακοζηλία ab Ægyptiis ad Medos & Græcos Scythaſque & Germanos is ritus manavit. de Medis Dio & Nicander in Theriacis. Apud Græcos virga Circes & Mercurii. De Scythis Herodotus lib. 4. Convenit & quod de Alanis Ammianus lib. 31. *Futura miro præſagiunt modo. nam rectiores virgas fœmina colligentes, eaſque cum incantamentis quibuſdam ſecretis præſtituto tempore diſcernentes, aperte, quid portendatur, norunt.* Rugianis Saxo Grammaticus lib. 14. In legib. Friſiæ tit. 14. *Kirchm.*

3 *Etiam hic notum.*] Etiam nota eſſe Germanis auſpicia, nil mirum, cum Cicero lib. 2. de Div. diſerte ſcribat: *omnes reges, populi, nationes utuntur auſpiciis.* Excelluiſſe tamen hac divinandi arte Piſidas, Cilices, Phrygas idem ſcribit. & de poſtremis etiam Clemens Alexandrinus teſtatum facit. Pauſanias ritus principium ad Parnaſſum refert. Et dubitat ille ipſe Græculus etiam an Galli & Germani ullam divinandi religionem habuerint. Ego vero etiam inveniſſe ajo, & legendum adeo hic apud Tacitum divino: *Et illud quidem etiam hic natum, avium voces, volatuſque interrogare.* Iuſtinus lib. 24. de exercitu Brenni, quem è Gallis & Germanis conſtitiſſe conſtat: *Ex his portio in Italia conſedit, quæ & urbem Romam captam incendit, & portio Illyricos ſinus ducibus avibus (nam augurandi ſtudio Galli præter ceteros valent) per ſtrages barbarorum penetravit.* Diodorum adde 5, 9. *Colerus.*

4 *Avium voces volatuſque.*] Originem δεισιδαιμονίας hujus à temporibus diluvii Noëmici arceſſo. Emiſerat videlicet aquarum, quatenus depreſſiores factæ eſſent, explorandarum ergo, ſemel iterumque aves Noah; corvum primo, & tres diverſis temporum periodis columbas: his velut auſpiciis, ſenſu optimo ac innocenti auguria de aquoſis tempeſtatibus ſumebat. Tranſiit ad poſteros memoria iſtius rei & per dæmoniacam κακοζηλίαν, hac etiam in parte de-

prium gentis, [1] equorum quoque præſagia ac monitus experiri. publice aluntur iiſdem nemoribus ac lucis, [2] candidi & nullo mortali opere contacti, quos preſſos ſacro curru ſacerdos ac rex vel princeps civitatis comitantur, hinnituſque ac fremitus obſervant. Nec ulli auſpicio major fides, non ſolum apud plebem, ſed apud proceres, apud ſacerdotes. Se enim miniſtros deorum, illos conſcios putant. Eſt & alia obſervatio auſpiciorum, qua gravium bellorum eventus explorant. Ejus gentis, cum qua bellum eſt, captivum quoquo modo interceptum, cum electo popularium ſuorum, patriis quemque armis committunt. victoria hujus vel illius, pro præ-
11 judicio accipitur. De minoribus rebus principes conſultant, de majoribus omnes. ita tamen, ut ea quoque, [3] quorum penes plebem arbitrium eſt,

[1] apud

decepti neſandis modis homines pagani. Ipſi etiam Iudæi, quod graviter in illis ſæpe Numen reprehendit. Cæterum gens nulla unquam tam extreme dedita auguriis quam Romani & Etruſci. *Kirchm.*

1 *Equorum quoque præſagia.*] Ditmarus Luizicis (qui veterem ſuperſtitionem adhuc retinebant) hoc idem præſagium equinum adtribuit: ſed diverſa paullum forma: *Equum*, inquit, *qui maximus inter alios habetur & ut ſacer ab his veneratur, ſuper fixas in terram duorum cuſpides haſtilium inter ſe tranſmiſſorum, ſupplici obſequio ducunt: & præmiſſis ſortibus quibus id exploravere prius, per hunc quaſi divinum denuo augurantur.* Lipſius.

2 *Candidi.*] Opinor eam circa equos etiam Perſarum religionem fuiſſe. Pervulgatum eſt de equo Darii regnum auſpicantis. In expeditione Cyri ſcimus equos fuiſſe candidos, ſummæ apud eum regem æſtimationis, & ſacros appellatos. Eorum meminit Herodotus lib. 1. & 7. hoc modo: *μετὰ δὲ οὗτοι ἵπποι οἱ ἱροὶ καὶ τὸ ἅρμα τὸ ἱρόν.* Et ita Tacitus *preſſos ſacro curru.* Ejuſmodi equos Perſa à Cilicibus quotannis tributi nomine exigebat trecentos ſexaginta. Eo fere pacto, centum equos niveos Saxones Danorum Regum initio dedicaſſe refert Saxo lib. 8. Sed bella hic eſt occaſio Senecæ locum corrigendi, quem is lib. 3. de Ira, 21. ex Herodoti lib. 1. retulit. Is vulgo ſic legitur. *Unus ex equis, qui trahere currum regium albi ſolebant, abreptus vehementer commovit regem.* Quidni enim legendum ſit: *Qui trahere regium currum albi ſolebant.* Eandem hiſtoriam narrat Freculphus Epiſcopus Lexovienſis: *Impetum ejus* (Cyri) *Gyndes fluvius ſecunda poſt Euphratem magnitudinis intercepit. nam unum regiorum equorum candore formaque excellentem, tranſmeandi fiducia perſuaſum, quæ per rapacem alveum offenſi vado vertices adtollebantur, arreptum præcipitatumque merſerunt.* Colerus.

3 *Quorum penes plebem arbitrium eſt.*] Plebs & populus quomodo differant, notum eſt. Ex præſente loco colligo, quid per τὸ *Omnes* ſignificarit ante Tacitus. Non modo Principum,

[1] apud principes pertractentur. Coëunt, niſi quid fortuitum & ſubitum inciderit, certis diebus, cum aut [2] inchoatur luna aut impletur. nam agendis rebus hoc auſpicatiſſimum initium credunt. [3] Nec dierum numerum ut nos, ſed noctium computant. Sic conſtituunt, ſic condicunt. [4] nox ducere diem videtur. Illud ex libertate vitium quod [5] non ſimul, [1] nec

pum, Ducum Comitumque ac ſimilium, ſed plebis etiam conventum; certe etiam conſenſum: quod contra Grotium pariter atque Pontanum 6. Orig. Franc. 11. notes. *Kirchm.*

1 *Apud principes pertractarentur.*] Contradicit ſibi Tacitus. Quomodo enim ſi apud principes pertractantur negotia, eorum arbitrium penes plebem dici poteſt? aut ſi arbitrium plebis eſt, quomodo apud principes demum pertractantur? Emendo *prætractentur*. Nam hoc ſaltem dicit, Minora principes, majora populus pertractant: ſed quæ populus, eadem tamen ante & principes tractant. Notarat & Muretus. *Acidalius.* Cæſar lib. 6. *in pace nullus eſt communis magiſtratus, ſed principes regionum atque pagorum inter ſuos jus dicunt, controverſiaſque minuunt.* Quo tamen magis illa illuſtrantur, quæ infra ſcribit Tacitus; *eliguntur in iiſdem conciliis & principes qui vita excellunt, qui jura per vicos pagoſque reddunt.* Ita enim adjutus à Bamb. ſcribo. Erit itaque *vita excellere*, vitæ ac morum integritate eximium eſſe; vel etiam, ætate grandiorem eſſe. *Colerus.* Egregiam deſcribit reip. formam apud gentes in hoc certe non barbaras. Sed quam corrumpit vox una corrupta, pro qua ſcribendum non ambigam *prætractentur*. Hoc eſt, quod apud Athenienſes dicebatur προβουλεύεσθαι. nam & ibi, ut Romæ, in Senatu prius conſultabatur, quam res ferretur ad populum. Meminit προβούλων & Ariſtoteles Polit. 4, 14. & 6, 8. *Grot. nr.*

2 *Inchoatur luna.*] Non mirum igitur, ſi fœminæ Germanorum vetant Arioviſtum, ne pugnam conferat ante Lunam novam. Cæſar lib. 1. *eas ita dicere: non eſſe fas Germanos ſuperare, ſi autem Lunam novam prælio contendiſſent.* Salinerius. Idem Frontinus & Dio Caſſius lib. 38. Idem mos Lacedæmoniorum. Pauſanias: εἶναι γὰρ δὴ νόμον αὐτοῖς, μὴ πρότερον μαχεσομένους ἐξιέναι, πρὶν ἢ πλήρη τὸν κύκλον τῆς σελήνης γενέσθαι. *Colerus.*

3 *Nec dierum.*] More Hebræorum, qui inde dies etiam *Lunas* appellabant. Vt in Eſdra: *Ioſias immolavit Phaſe quartadecima Luna primi menſis.* Nicolaus Damaſcenus de Numidis: οὐ ταῖς ἡμέραις, ἀλλὰ ταῖς νυξὶν αὐτῶν ἀριθμοῦσι τὸν χρόνον. Ea cauſſa feſta quoque noctibus celebrabant. Tacit. Ann. libro 1. *Colerus.* Adde Sirmondum ad Goffridum Vindocinenſem lib. 2. epiſt. 26.

4 *Nox ducere diem.*] Gallorum conſuetudine id uſurpatum eſt. Cæſar lib. 6. *Galli ſe omnes ab Dite patre prognatos prædicant, idque à Druidibus proditum dicunt: ob eam cauſſam ſpatia omnis temporis non numero dierum, ſed noctium finiunt: & dies natales & menſium & annorum initia ſic obſervant, ut noctem dies ſubſequatur.* Sacer etiam ille Moſes in ſacratiſſima Geneſi noctem præponit: *Factumque eſt veſpere & mane dies unus.* Salinerius. Cauſam computationis hujus poſt Cujacium in Obſerv. 15, 32, & Bodinum de republ. 4, 2. exhibet Berneggerus quæſt. 53. *Kirchm.*

5 *Non ſimul, nec juſſi.*] Bambergenſis, *juſſu.* Rhenanus in veteri codice legi ait, *nec injuſſi.* ex quo bene etiam ſcripſeris, *nec ut juſſi.* Lipſius.

[1] nec juſſi conveniunt, ſed & alter, & tertius dies cunctatione coëuntium [2] abſumitur. Vt turbæ placuit, [3] conſidunt armati. Silentium per ſacerdotes, [4] quibus tum & coërcendi jus eſt, imperatur. Mox rex vel princeps, [5] prout ætas cuique, prout nobilitas, prout decus bellorum, prout facundia eſt, audiuntur, auctoritate ſuadendi magis quam jubendi pote-

1 *Nec juſſi conveniunt.*] In Artolphi codice legitur, *nec injuſſi conveniunt*, ut ſit ſenſus, ſæpius vocandos priuſquam veniant quod ab illis ſuapte ſponte non fiat. *Rhenanus.* MS. quondam Pircheimeri, dein Comitis Arondellii, *nec ut juſſu conveniunt.* Et ſic legendum, aut quemadmodum Lipſius, *ut juſſi.* Hoc eſt, non tanquam ex lege & imperio, ut ad diem edictum religioſa obſervatione occurrant; non quaſi parentes imperio indicentis vel indicentium, ſed velut commodo & arbitrio ſuo. Vt illi advocati Plautini, qui *liberos homines per urbem modico magis par eſſe gradu ire cenſebant.* Gron.

2 *Abſumitur. ut turba placuit conſidunt armati.*] Recte mihi diſtincta ſunt. Germani etiamſi certa dies præſtituta ſit, ut aliquo conveniant, inſita libertate non parent, ſed plerunque imperium minuunt, & in tertium diem procraſtinant: ubi poſtquam turbæ numerus placuit, cujus enim præcipua vis majoribus in rebus (lib. 4. *De minoribus rebus principes conſultant de majoribus omnes*) conſidunt armati. At viro doctiſſimo placent ſic interſtincta: *cunctatione coëuntium abſumitur ut turba placuit. conſidunt armati.* Salinerius. Scripſit omnino Tacitus: *Vt turba placuit.* ſua ipſis ſcilicet. Poſtquam ſatis frequentes conveniſſe ſibi viſi ſunt. Et habet τὸ *placuit* ſuam venerem. Sic Livius lib. 33. Antiochum *transgreſſurum in Europam quum primum ei res ſuæ placuiſſent, non dubitabant.* Liv. 39. *Vbi ſatis placuere vires, & jam miles quoque ad delendam priorem ignominiam hoſtem poſcebat.* Vellejus lib. 2. *Ita placebat barbaris numerus ſuus; ita fiducia virium, ut ubicunque Cæſar eſſet, nihil in ſe reponerent.* Seneca epiſt. 42. *non minus auſura, cum illi vires ſuæ placuerint.* Statius 2. Thebaid. de tauro: *Quum profugo placuere tori, cervixque recepto Sanguine magna redit.* Gron.

3 *Conſidunt armati.*] De gemino Græcorum & Gallorum ritu Lipſius planum fecit. Naſo idem de Tomitanis & vicinis Sarmatis, an Getis, ſcribit. Sed qui iſti Ombrici ſunt, de quibus idem teſtatur apud Stobæum Nicolaus? Ὀμβρικοὶ ὅταν πρὸς ἀλλήλους ἔχωσιν ἀμφισβήτησιν, καθοπλισθέντες, ὡς ἐν πολέμῳ, μάχονται. καὶ δοκοῦσι δικαιότερα λέγειν, οἱ τοὺς ἐναντίους ἀποσφάξαντες. Meminit horum aliquoties auctor iſte. Scio quidem ita & Hetruſcos illos dici ut apud Marcianum in Periegeſi: Τυῤῥηνοὺς δὲ τοὺς Ὀμβρικοὺς ἐλθεῖν ποτε. Verum de aliis Nicolaum loqui putabam. Quis tam rara de Vmbris illis non prodidiſſet? De Germanis ejuſdem Nicolai annotamentum illud capio. Κελτοὶ σιδηροφοροῦντες τὰ κατὰ πόλιν πάντα πράττουσι. Nam Gallos non niſi in graviſſimis deliberationibus armatos conveniſſe facilius eſt ut credam: imo non niſi bello inſtante Cæſar lib. 5. *Hoc more Gallorum eſt initium belli, quo lege communi, omnes puberes armati convenire coguntur.* Colerus.

4 *Quibus tum & coërcendi jus.*] In Artolphi codice legitur: *quibus tamen coërcendi.* Rhenanus.

5 *Prout ætas cuique.*] Claudianus hoc etiam in Getico conſeſſu notat:

——— primoſque ſuorum
Conſultare jubet, bellis annisque verendos.
Crinigeri ſedere patres.

Lipſius.

poteſtate. Si diſplicuit ſententia, fremitu aſpernantur: [1] ſin placuit, frameas concutiunt. Honoratiſſimum aſſenſus genus eſt, armis laudare. Licet apud 12
concilium accuſare quoque, & diſcrimen capitis intendere. Diſtinctio pœnarum ex delicto, proditores & transfugas arboribus ſuſpendunt. ignavos, & [2] imbelles, & corpore infames, cœno ac palude, injecta

1 *Sin placuit frameas concutiunt.*] Sic Tacitus noſter 5. hiſt. 17. de Germanis Bataviſque Cl. Civilis orationem ſibi placuiſſe demonſtrantibus: *ubi*, inquit, *ſono armorum tripudiiſque, ita illis mos, approbata ſunt dicta.* Rhenanus. De armorum ſono dixit etiam lib. 5. hiſtor. 17. Fiebat autem, ſcuta haſtis ſeu gladiis feriendo. Idemque mos etiam Romanis. vide, ſi placet, Lipſium de mil. Rom. 4. 9. & 11. ubi hunc morem multis auctorum exemplis confirmat. *Pichena.*

2 *Imbelles & corpore infames.*] Hoc lego de Germanis? feri illi & horridi, fæmineo morbo & mollitie corporis infames? Numquam credam, & Quinctilianus certe eos purgat in Declamatione pro Milite, cujus pudicitia tentata à Tribuno: *Nihil tale novere Germani, & ſanctius apud Oceanum vivitur.* Scribamus igitur (gratiam mihi age magna patria) *& torpore infames.* Non enim alia mens hic Taciti, quam quod ignavos, torpentes, bello inutiles, crate impoſita merſerint. Idem in eodem verbo vitium apud A. Gellium lib. XIX. cap. XII. in extremo: *Omnibus vehementioribus animi officiis amputatis in corpore ignava & quaſi enervata vita conſeneſcunt.* ſcribe, *torpore.* Hoc mihi certum. quatit tamen nonnihil Athenæus lib. XIII. qui fœdum illud vitium remotum à me rurſus imponit Germanis. Κέλτοι δὲ τῶν Βαρβάρων, inquit, καίτοι καλλίστας ἔχοντες γυναῖκας παιδικοῖς μᾶλλον χαίρουσιν, ὡς πολλάκις ἐνίους ἐπὶ ταῖς δοραῖς μετὰ δύο ἐρωμένων ἀναπαύεσθαι. Quem falli tamen ſcio: nec urtica illa umquam tetigit majores noſtros. Auſtri & Orientis iſta infamia ſit: quæ ne nunc quidem Septemtriones habitat, aut frigidum caſtumque hunc orbem. Hæc labefacere conati alii, ſed firmavimus in EXCVRS. A.

Corpore infames.] Lipſius mallet, *torpore infames.* Quod mihi certe non probatur. nam torpor & ignavia, proprie infamia vocari non poteſt. neque ego hic *infamiam corporis* interpretor tantummodo impudicitiam, ſed vitia omnia, quæ corpus vitamque commaculavit, quamvis libro 1. ann. dixerit, *Caſſium quendam mimum corpore infamem.* & libro 15. *Quintianus molli corpore infamis.* Pichena. Germani ab averſa Venere inſanum nunc abhorrent: iidemque (ſi nobis non impoſuere) id ſceleris proprio nomine non dignantur. Secus olim cum nondum Chriſti ſacris initiati, flagitiis immanibus obnoxii vivebant. noſter plane, *corpore infames.* cui (præter Strabonem qui aperte de Gallis) aſtipulantur Ariſtoteles, Diodorus, Athenæus: quos omnes loqui de Gallis non planum, nec facile probatu: nam Græcis nomine Celtarum Germani cenſentur. Conatur vir doctiſſ. hic & in ſecundis curis pio conatu ſuam gentem ab ea nota vindicare. Vellem pulchre proceſſiſſet, ſed ſine caſtigatione ſubſtituit: *torpore infames*, nec finem hic fecit: verum id quoque verbi apud Gellium 19. 12. ſuffecit, ubi nobis invidet lepidiſſimum auctoris ſenſum: ſed legamus ea ipſa verba *in corpore ignava & quaſi enervata vita conſeneſcunt.* Apathiæ ſectatores (ait Gellius) videntur habere corpus ſine anima, ſine vita: non enim dolent, non lætantur, non timent, non iraſcuntur.

jecta inſuper crate, mergunt. Diverſitas ſupplicii illuc reſpicit, [1] tamquam ſcelera oſtendi oporteat dum puniuntur, flagitia abſcondi. Sed & levioribus [2] delictis pro modo pœnarum, equorum pecorumque numero convicti multantur. pars multæ regi vel civitati, pars ipſi qui vindicatur vel propinquis ejus exſolvitur. Eliguntur in iiſdem conciliis & principes, [3] qui jura per pagos vicoſque reddunt. [4] Centeni ſingulis ex plebe

Cæterum ea nunc refellenda ſunt, quibus ille nixus vulgata profligavit. Profert ex Quintiliano Decl. 4. *nihil tale novere Germani & ſanctius apud Oceanum vivitur.* Sed hæc inprimis ea labefaciunt, quæ ipſe aſtruere contendit. Agitur ibi de Tribuno, qui tironem ante ſigna ſtupraverat. Nil tale (inquit) unquam accidit apud Germanos puerorum amoribus nimis addictos: ſolent enim vulgo flagitiis alicujus augendis, gentes eo nomine infames cum flagitioſo contendere, ut inde liqueat eas ab illo longe ſuperari. Addit ſi commune hoc ſcelus Germanis, qui tam ſæviter vindicabatur? Reſponſio mihi in promptu, quam diſſimulare pietatis eſſet, non ingenuitatis. Nonnulli Italorum (utinam falſo) hoc nomine differuntur, apud quos nihilo ſecius hæc hominum ſcelera flammis tradi ſolent. Et cur ibi pœna non acrior, ubi procliviores homines in ſcelera ſint? Ad ultimum cælo ſubfrigido non expertes incolæ hujus execrandi facinoris: nam ibi ejus ortus, ubi arva ſunt *Riphæis nunquam viduata pruinis.* Audi Ovidium Met. 10.

Ille etiam Thracum populo fuit auctor amorem
In teneros transferre mares, citraque juventam
Ætatis breve ver, & primos carpere flores.

Salinerius. *Corpore infames* haud dubie non vitiis omnibus commaculati, ſed detestabilis patientiæ. *Neſcimus iſta,* Deo gratias, *& ſanctius vivitur ad Oceanum.* non quod nunquam contigerint contingantve, ſed quod raro, raroque ſint impunita. Sic Ælianus 2. var. 31. diſputat, ὅτι μηδεὶς τῶν βαρβάρων ἄθεος. Hoc ſatis ad Fabium cum Tacito in concordiam redigendum. Nam illa Salinerii *nimis addictos* & *gentes eo nomine infames cum flagitioſo contendi* vana ſunt & intolerabilia, denique Germaniam ignorantis. Nec vero militem ſtupraverat tribunus, ſed in conatu ſtuprandi à milite occiſus erat. *Gronovius.*

1 *Tamquam ſcelera oſtendi oporteat, dum puniuntur, flagitia abſcondi.*] Sic apud Livium 39. 16. Poſtumius Albinus cos. populum alloquens, *Minus tamen*, inquit, *eſſet, ſi flagitiis tantum effeminati forent (ipſorum id magna ex parte dedecus erat) à facinoribus manus, mentem fraudibus abſtinuiſſent.* Et mox: *illorum eum, cum quibus in omne flagitium & facinus conjuravit, non ſuum judicet.* Rurſum infra: *illo uno collega caſtigare ſe nova flagitia, & priſcos revocare mores poſſe.* Rhenanus.

2 *Delictis pro modo pœnarum, equorum.*] Incongrua lectio. Lego: *delictis pro modo pœna. Equorum* &c. Etiam levioribus delictis, inquit, ex ipſorum modo modus pœnæ. Hæc vera conjectura. Olim tamen etiam conjeceram, *delicta ſui modi pœnarum. Equorum.* Acidalius.

3 *Qui jura per pagos vicoſque reddunt.*] In alia verba & ſententiam it Bambergenſis liber, *qui vitâ per pagos vicoſque excellunt.* Sed non avellor à vulgatâ. *Lipſius.*

4 *Centeni ſingulis.*] Hoc eſt quod in

plebe comites, conſilium ſimul & auctoritas, ad-
ſunt. Nihil autem neque publicæ neque privatæ rei, 13
[1] niſi armati agunt. Sed arma ſumere non ante cui-
quam moris, quam civitas ſuffecturum probave-
rit. Tum in ipſo conſilio [2] vel principum aliquis,
vel pater, vel propinquus [3] ſcuto frameaque juve-
nem ornant. hæc apud illos toga, hic primus ju-
ventæ honos: ante hoc domus pars videntur, mox
reipublicæ. Inſignis nobilitas aut magna patrum
me-

in lege Alâmannorum priſca lego: *Conventus autem, ſecundum conſuetudinem aliquam, fiat in omni Centena, coram Comite aut ſuo Miſſo, & coram Centenario ipſum placitum fiat.* Lipſius.

Centeni ſingulis ex plebe.] Sunt in quibuſdam locis Germaniæ, veluti Palatinatu, Franconia &c. judicia criminalia, quæ appellantur *Zentgericht*: eorumque præſides *Zentgraffen* ſive *Zentgreven*: & aſſeſſores *Zentſchopfen* ſive *Zentſcheppen*: cauſæ vel caſus ad ea pertinentes *Zentfelle*, vel *Zentbarefelle*. Id antiquiſſimum hoc Germanorum inſtitutum fuit, & à numero aſſeſſorum ſive comitum centenario ſic dictum. *Zentgericht*, quale centum virale judicium Romanis. *Zentgraffen* comites centenarii, præſides & principes ejus judicii, qui & *centenarii* in antiquis Germanorum legibus dicuntur: ut centumviris præſidebant Romæ decemviri. *Zentſchopfen*, ut Romanis centeni judices, & quod primo numerus fuit, deinceps nomen & honor. Ipſum vocabulum *Zent* territorium ſive diſtrictum cujuſque judicis centum viralis ſignificare videtur: *centena* in legibus Alamannorum. Nec obſtat numeri judicum ſive Scabinorum diſcrepantia. Nam & Romani non præciſe centum, ſed centum & quinque, terni ſcilicet ex ſingulis tribubus, fuerunt: & cum poſtea is numerus ad 180. auctus eſſet, *centum virorum* tamen appellatio manſit. *Bernegerus*. Reſtituendum vere reor: *Certi ſingulis ex plebe comites.* Vbi enim vel veſtigia ſaltem apud Tacitum aut alios de comitibus centenis? *Kirchm.*

1 *Niſi armati agunt.*] Quem eumdem morem Græcis priſcis fuiſſe, eoſque ſolitos σιδηροφορεῖσθαι. Thucydides notavit. Idemque de Gallis. Livius lib. XXI. *In his nova terribiliſque ſpecies viſa eſt, quod armati (ita mos gentis) in conſilium venerunt.* Quin convivia etiam Germani adibant in armis. Tacitus hoc ipſo libro: *Tum ad negotia, nec minus ſæpè ad convivia procedunt armati.* Atheneus lib. IV. famulos adſtitiſſe vel aſſediſſe convivantibus iis vult, cum ſcuto, lancea, & juſtis armis. Καὶ οἱ μὲν, ait, ἔσω θυρεὰς ὁπλοφοροῦντες ἐκ τῶν ὀπίσω παρεστᾶσιν οἱ δὲ δορυφόροι, κατὰ τὴν ἀντικρὺ καθήμενοι κύκλῳ, καθάπερ οἱ δεσπόται συνδιαχῶντες. Denique templa ipſa adiere armati. Panegyriſtes: *Nec majores veſtri templa ingrediebantur niſi armati.* Lipſius.

2 *Vel principum aliquis, vel pater, vel propinquus.*] Exemplar illud ſic habebat: *vel principum aliquis, vel ipſi vel propinqui.* Scribendum arbitror: *Tum in ipſo c. vel principum aliquis, vel ipſi propinqui* &c. Itaque pronomen *eum* expunximus. *Rhenanus.* Muretus hæc brevius, ſed non melius: *vel principum aliquis, vel propinqui ſcuto* &c. *Acidalius.*

3 *Scuto frameaque.*] Originem moris vides avis noſtris ad inſaniam amati,

merita, [1] principis dignationem etiam adoleſcentulis aſſignant. [2] Ceteris robuſtioribus ac jam pridem probatis aggregantur. nec rubor inter comites aſpici. Gradus quinetiam & ipſe comitatus habet, judicio ejus quem ſectantur. Magnaque & [3] comitum æmulatio, [4] quibus primus apud principem ſuum locus: & principum, cui plurimi & acerrimi comites. Hæc dignitas, hæ vires, magno ſemper electorum juvenum globo circumdari, in pace de-

mati, Equites creandi. Fallor, aut tangit eumpſe Diaconus in Longobardicis, lib. 1. cap. xv. *Scitis non eſſe apud nos conſuetudinem, ut regis filius cum patre prandeat, niſi prius à rege gentis exteræ arma ſuſceperit.* Adde, ſi lubet, Caput ſequens. *Lipſius.*

1 *Principis dignationem adoleſcentulis aſſignant.*] Livius lib. 2. *Appius inter patres lectus, haud ita multo poſt in principum dignationem pervenit.* id eſt habitus fuit inter principes cives Romanos. *Pichena.* Muretus male vocem *principis* delet: quam eſſe neceſſariam, inferiora oſtendunt. *Acidalius.*

2 *Ceteris robuſtioribus.*] Lege, *ceteri.* ſtatim liber vetus, *aggregant*, non *aggregantur.* quod Taciti & veterum phraſim olet. *Lipſius.*

Ceteris robuſtioribus, ac jam pridem probatis aggregantur.] Lipſius mallet *cæteri.* at ego vulgatam lectionem non ſperno, intelligit enim, eoſdem adoleſcentulos, dignationem principis aſſecutos, ceteris robuſtioribus principibus aggregari, eoſque tanquam comites ſectari ſolitos, donec ad robuſtam ætatem perveniſſent. *Pichena.* Elegantius, *aggregant*, non inficior, quam *aggregantur.* ſed quid *cæteri* ſibi vult? an comites aggregari principibus jam probatis? at id Tacito jam dictum. *Eliguntur in iiſdem conciliis & principes, qui jura per pagos vicoſque reddunt* &c. Sequamur igitur vulgata, quorum ſenſus ex adytis eruendus non eſt. Cornelius τῷ ἀσυνδέτῳ ſibi familiari plane ſcribit, principes ut plurimum eos fieri, qui robuſtiores & virtutis jam ſpectatæ, nihilo ſecius autem in eum numerum adoleſcentes aliquando cooptari, qui nobilitate, aut patrum meritis inſignes. *Salinerius.* Nihil mutem, imo ex libro Lipſii lubens ita conſtituam locum: *Ceteris robuſtioribus ac jam pridem probatis aggregant.* Pendent enim hæc à ſuperioribus, ac ejuſmodi ſententiam poſtulant: quod nobilitas illa & magna patrum merita, illos adoleſcentulos, ceteris probatis aggregent. De principibus adhuc loqui Tacitum, illa verba palam arguunt: *Nec rubor inter comites aſpici.* Colerus. Si bene conſideres locum, fatearis ita legendum eſſe: *principis dignationem etiam adoleſcentulis aſſignant: ceteri* (nempe quibus non tanta nobilitas, aut merita patrum) *robuſtioribus aggregantur* &c. nam de illis, qui principis dignationem nacti ſunt, non debere capi, argumento eſt, quod dicit inter comites hos aſpici. *Freinshemius.*

3 *Comitum æmulatio.*] Poterat videri legendum eſſe: *Comitum æſtimatio.* Sed abſtineo manum, quia nefas eſſe cenſeo in tam gravem ſcriptorem ſine veterum librorum auctoritate infercire emendatiunculas. *Colerus.*

4 *Quibus primus apud principem ſuum locus.*] Lego, *cui primus apud princ.* Hoc ſenſus vult: & probat ſimile

decus, in bello præſidium. Nec ſolum in ſua gente cuique, ſed apud finitimas quoque civitates id nomen, ea gloria eſt, ſi numero ac virtute comitatus emineat. expetuntur enim legationibus, & muneribus ornantur, & [1] ipſa plerumque fama bella profligant. Cum ventum in aciem, turpe principi vir- 14
tute vinci, turpe comitatui virtutem principis non adæquare. Iam vero infame in omnem vitam ac probroſum, [2] ſuperſtitem principi ſuo ex acie receſſiſſe. Illum defendere, tueri, ſua quoque fortia facta gloriæ ejus aſſignare, [3] præcipuum ſacramentum eſt. Principes pro victoria pugnant; comites pro principe. Si civitas, in qua orti ſunt, longa pace & otio torpeat: [4] plerique nobilium adole-

mile in altero membro: *cui plurimi*, &c. *Acidalius.*

1 *Ipſa plerumque fama.*] Cum fama bella conſtent. Liv. lib. 27. *cum fama bellum conficit & parva momenta in ſpem metumque impellunt animos.* De fama illa bellica, illud etiam Germanos adtingit, quod Iuſtinus de Gallis, hoc eſt, Celtogallis ſcribit: *Denique neque reges orientis ſine mercenario Gallorum exercitu ulla bella geſſerint, neque pulſi regno ad alios quam ad Gallos confugerint.* Colerus.

2 *Superſtitem principi.*] Celtiberi etiam nefas eſſe ducebant prælio ſupereſſe, cum is occidiſſet, pro cujus ſalute ſpiritum devoverant. Val. Maximus 2, 1. Plutarchus in Sertorio. Similis fere devotio Solduriorum apud Gallos fuit, de qua Cæſar: *Neque adhuc hominum memoria repertus eſt quiſquam, qui eo interfecto, cujus ſe amicitia devoviſſet, mori recuſarit.* Nicolaus Damaſcenus apud Athenæum magis etiam iſtos devotos laudat, appellatque Σιλοδούρους, Græcis, ſcilicet Εὐχωλιμαίους dictos. Sed ibi ſcribendum *Solodunos.* Celtæ appellabant, reor, *Soldunes*, quaſi ſtipendiarios. Durat hodieque vox *Soldner*, & *Soloduram* vel potius *Solodunum.* Helvetiorum celebris civitas. *Colerus.*

3 *Præcipuum ſacramentum.*] Liber ſcriptus, *principum ſacramentum.* Lipſius.

Præcipuum ſacramentum.] Morem Romanum tangit, quo ſacramenta militaria certa habebant capita. Præcipuum erat in ſalutem Imperatoris juvare. At comitum illorum præcipuum erat ſacramentum, fortia facta ſua gloriæ principis adſignare. *Colerus.* Hoc ita obſervant, ut religioſius non poſſent, ſi primum ac præcipuum caput ſacramenti, quo rogati ſunt, quoque ſe principibus devovere vitam fuiſſet. Male liber ille, qui *principum.* id enim foret, quo principes quaſi à populo rogati eſſent, non à principibus clientes. *Gronovius.*

4 *Plerique nobilium adoleſcentium.*] Apud Livium 32, 34. Philippus Macedonum rex objicit Ætolorum principi Alexandro in colloquio, *quod Ætoli pro lege hunc morem antiquitus ſervent, ut adverſus ſocios ipſi ſuos publica tantum auctoritate dempta, juventutem ſuam militare ſinant.* Rhenanus.

leſcentium petunt ultro eas nationes, quæ tum bellum aliquod gerunt, quia & ingrata genti quies, [1] & facilius inter ancipitia clareſcunt, magnumque comitatum non niſi vi belloque [2] tueare. [3] exigunt enim principis ſui liberalitate illum bellatorem equum, illam cruentam victricemque frameam. [4] Nam epulæ, & quamquam incompti, largi tamen, apparatus pro ſtipendio cedunt. materia munificentiæ per bella, & raptus. Nec arare terram, aut [5] expectare annum, tam facile perſuaſeris, quam vocare hoſtes & vulnera mereri. pigrum quinimmo & iners videtur ſudore acquirere, quod poſſis ſanguine parare. Quotiens bella non ineunt, [1] non

1 *Et ut facilius inter ancipitia clareſcant, magnumque* &c. *tueare.*] Repoſuimus, *ut* particula deleta, pro *clareſcant*, *clareſcunt*. & pro *tueare*, *tueantur*. *Et facilius inter ancipitia clareſcunt, magnumque* &c. *tueantur*. Rhenanus. Ven. & alii: *& ut facilius inter à clareſcant.* quod mutavit Rhenanus. Dein repoſui *tueare*, ex antiquioribus. Vulgo *tueantur*. Pichena. Placet ſcriptura Cod. Veneti, quem ſubinde Pichena citat. Nec eſt dubium alteram lectionem ab ingenio & manu Rhenani eſſe. Viſum mihi jam pridem Cornelium more ſuo, familiarem ſuum Salluſtium æmulari, qui de Iulio Cæſare ſic ait *ſibi magnum imperium, exercitum, bellum novum exoptabat, ubi virtus eniteſcere poſſet.* Colerus. Haud dubie *tueare* elegantius: & ſic etiam habetur in Arondelliano. Ipſe Tacitus lib. 6. *Abditos principis ſenſus exquirere inlicitum, anceps: nec ideo adſequare.*, Hoc opuſculo: *Inter impotentes & validos falſo quieſcas.* Gronovius.

2 *Tueantur.*] Scriptus, *tueare*. Lipſius.

3 *Exigunt enim principis ſui liberalitate.*] Lego, *Exigunt enim à principis* &c. Acidalius. Æſtimant, penſitant, acceptumque adeo referunt Principis ſui munificentiæ. Ad illas donationes reſpexit etiam Saxo Grammaticus lib. 2.

Enſes Teutonicos, galea armillaque nitentes.
Lorica talo immiſſa, quas contulit olim
Ralvo ſuis.

Adde Diodorum Siculum 5, 9. *Colerus.*

4 *Nam epulæ & convictus quamquam incompti, largi tamen apparatus.*] Suſtulimus dictionem *convictus*, quæ in codice non erat. nam integer ſenſus eſt ſi legas: *nam epulæ, & quamquam incompti, largi tamen apparatus, pro ſtipendio cedunt.* Rhenanus. Aliter in Ven. *nam epulæ, & convictus, quamquam incompti, largi tamen apparatus.* Quæ lectio fortaſſe non eſt improbanda, ut, *largi apparatus*, ſit ſecundus caſus ſingularis numeri. *Pichena.* Cum ſuperius præceſſerit *enim*, malim hic *jam*, id eſt, porro, præterea &c. *Acidalius.*

5 *Exſpectare annum.*] *Annus* apud Latinos ſegetis tempus dicebatur. quod quia exoptatum deſideratumque, eo longius videbatur. Hinc proverbii locum occupavit, *Annus*, pro longo tempore apud Comicos. Apud Ovidium, *Annua lux*, dies longa an-

ni

[1] non multum venatibus; plus [2] per otium tranſigunt, dediti ſomno, ciboque. Fortiſſimus quiſque ac bellicoſiſſimus nihil agens, delegata domus & penatium & agrorum cura feminis ſenibuſque, & [1] in-

ni inſtar habens. Notus eſt verſiculus Iuvenalis: *Exſpectandus erit, qui lites inchoet, annus.* Colerus.

1 *Non multum venatibus.*] Pugnam cum Cæſare hic video, imo cum uſu & ratione. Cæſar ait: *Vita Germanorum omnis in venationibus, atque in ſtudiis rei militaris conſumitur.* Iterum de Suevis: *multum ſunt in venationibus.* Vſus etiam & ratio ſuadent gentes acres, feras, ubi ſilvarum copia, venatui addictas. Nec aliter in hac ipſa gente hodie. Pacem vera emendatio faciet: *quoties bella non ineunt, multum venatibus.* negatione ejecta, quæ haud dubie male geminata & petita è prioribus verbis. *Lipſius.*

Non multum venatibus.] Negationem delet doctiſſ. vir, quod Cæſar de Germanis ſcribat: *Vita omnis in venationibus atque in ſtudiis rei militaris conſiſtit.* Quodque vero propius ſit, venatus iis eſſe cordi, qui natura feri incolunt ſaltus & ſilvas. Verum Cornelius haud ambigue dicit, Germanos parum venationibus inſervire, quia *plus per otium tranſigunt dediti ſomno ciboque,* &c. Faciuntne hæc ad labores, quos venando ſubimus? At Cæſar pugnat. Legerat eum Cornelius; *ſummus auctorum D. Iulius tradit.* Nec veritus eſt alibi quoque ab eo diſſentire. Hæc tamen Tacitum in Cæſarem non inconciliant, alii enim mores Germanis Cæſare, alii Tacito ſcribente. *Salinerius.* Suſtulit Lipſius voculam *non.* quod cum Cæſare & ratione ipſa pugnet. At recens corrector Italicus legendum divinat: *tum vitam venatibus, plus per otium tranſigunt.* Videtur certe tale aliquid deberi verbo *tranſigunt.* Nam ἁπλῶς poſitum Iureconſulti ſibi vindicant. Ego vero ſic emendabam: *Quotiens bella non ineunt, vita multum, plus per otium tranſigunt.* Eſt autem totus locus factus ad effigiem illam Salluſtii: *Sed multi mortales dediti ventri atque ſomno, indocti incultique, ſicuti peregrinantes vitam tranſigere.* Nondum etiam Cæſariana controverſia compoſita. Ait enim, Germanis omnem vitam in venationibus & ſtudio rei militaris eſſe. Nihil autem de iſto torpore ac comeſſationibus. Sed Tacitus de omnibus Germanis, Cæſar tantum de Suevis & Rhenanis populis loqui videtur. Iam verſus ſeptentrionem plures alii Tacito innotuerant, quorum regiones ob paludes & flumina minus venationibus aptæ. & reor illos ipſos maxime iſta infami ignavia inſignitos. De Sarmatarum etiam & Sclavorum inertia extra belli tempus, ſimilia reperias, antiquiſſimis ſcriptoribus comperta & annotata. *Colerus.*

2 *Per otium tranſigunt.*] Benignior hujus otii apud Ælianum eſt interpretatio 10. Var. 4. Σωκράτης ἔλεγεν, ὅτι ἡ ἀργία ἀδελφὴ τῆς ἐλευθερίας ἐστὶ, καὶ μαρτύριον ἔλεγεν ἀνδρειοτάτους καὶ ἐλευθεριωτάτους Ἰνδοὺς καὶ Πέρσας· ἀμφοτέρους δὲ πρὸς χρηματισμὸν ἀργοτάτους εἶναι· Φρύγας δὲ καὶ Λυδοὺς ἐργαστικωτάτους, δουλεύειν δέ. Plutarchus Lycurgo: ἓν γὰρ ἦν τι τοῦτο τῶν καλῶν ἦν καὶ μακαρίων ἃ παρεσκεύασε τοῖς ἑαυτοῦ πολίταις ὁ Λυκοῦργος, ἀφθονίαν σχολῆς quibus interdixerat artibus ſordidis, & pecuniæ quærenda nulla erat cura, & agrum colebant Ilotes. Itaque Laco quidam Athenis πυθόμενός τινα δίκην ἀργίας ὠφληκότα, rogant proximos δεῖξαι αὐτῷ τίς ἐστιν ὁ τὴν ἐλευθερίαν ἑαλωκὼς δίκην. Cicero lib. 2. de Orat. *Mihi liber non videtur, qui non aliquando nihil agit: in qua permaneo ſententia, meque cum huc veni, hoc ipſum nihil agere & plane ceſſare delectat.* Gronovius.

[1] infirmiſſimo cuique ex familia, ipſi hebent: mira diverſitate naturæ, cum iidem homines ſic ament inertiam, & oderint quietem. Mos eſt civitatibus [2] ultro ac veritim conferre principibus vel armen-

1 *Infirmiſſimo cuique ex familia, ipſi hebent.*] In codice eſt, *ipſi hebent mira diverſitate.* Rhenanus. Ita melius diſtinxi. Vulgo, *ex familia ipſi hebent.* Pichena. Farneſianam hanc ſcripturam Lipſius teſtatur; nec dubitari vult, quin germana. Eſt vero ea germana lectio, ſed ſi alia adhibeatur diſtinctio. Conjungenda hæc cum præcedentibus: *Fortiſſimus quiſque ac bellicoſiſſimus nihil agens, delegata (domus &) penatium & agrorum cura feminis ſenibuſque, & infirmiſſimo cuique ex familia, ipſi hebent, mira diverſitate natura* &c. Pendet enim oratio, *fortiſſimus quiſque ac bellicoſiſſimus ipſi hebent.* Muretus è vulgata, *ipſi habent miram diverſitatem natura,* aliam concinnabat deletis illis, *ipſi habent,* & reliquis cum admiratione prolatis, *miram diverſitatem natura.* Sed niſi ſtultus, alteri hanc nemo præferet. Vide apud Senecam Hippolyti 975. quem in hunc ſenſum emendamus & totidem verbis explicamus. *Acidalius.*

Ipſi hebent: mira.] Expreſſi Farneſ. ſcripturam, nec quin ea germana ſit dubitaveris. Vulgati, *ipſi habent miram diverſitatem.* Lipſius.

2 *Vltro ac viritim conferre.*] Imminutum locum eſſe res & ſermo ipſi clamant. Rhenanus ex veſtigiis, ut ait, libri, *ultro equitium conferre.* Et ſcio vocem Equitii probam, Iuriſconſultis uſurpatam: & morem ipſum in Armeniis etiam obtinuiſſe qui equos regi alebant in tributum, Xenophon id me docuit lib. IV. De expeditione Cyri. At ne ſic quidem pendentia verba firmaveris, quæ ſequuntur. An equitium armentorum dices? an frugum? ridiculum. mihi nota excidiſſe videbatur X. quæ Decimam ſignificat, vel Decimas: ſicut eadem geminata XX. vigeſimam, in lapidibus ſæpe. ſcribeſque meo ſenſu: *ultro ac viritim X. conferre.* Quin mos quidem ille etiam hodie obtineat apud pleroſque, de conferendis Decimis in nobilitatis uſum, negari non poteſt. Vel explere etiam poſſis: *vel frugum, quod pro.* Idem.

Vltro ac viritim conferre principibus.] Pro *ac viritim*, ex priori collatione reperi ſcriptum in margine voluminis mei, ſed literis pene fugientibus exoleſcentibuſque, *acuitium* ſive *ecuitium.* Dubito num potius germana ſit lectio, *equitium*, hoc modo, *ultro equitium conferre princ.* nam mox inter dona primum equi locum habent. *Electi*, inquit, *equi.* Porro dignum inprimis principe hoc honorarium donum eſt. Significat autem *equitium*, equorum armentum. Nunc apte ſequitur de cæteris pecoribus, quæ præcipue ad eſum ſpectant, *Vel armentorum vel frugum, quod pro honore acceptum, etiam neceſſitatibus ſubvenit.* Expone, quod armentorum vel frugum; niſi libeat ſubaudire pronomen, *id*, aut *aliquid.* Rhenanus. Defectum hunc locum affirmat Lipſius, atque adjiciendum putat, *viritim X.*) id eſt, deciniam) *conferre.* Mihi utcumque integer videtur, & commode ſubintelligi aliquid vel armentorum vel frugum. *Pichena.* Equitium ac *decimam* (parcite viri magni) hinc deterreo ſine ſpe reſtitutionis. Alius plane ſcripſiſſet: *ultro ac viritim conferre principibus id vel armentorum, vel frugum, quod* &c. Sed non Thucydides lib. 2. ϗ Βοιωτῶν παρεχείμαζον ξυνέλαβον ὅσοι ἦσαν ἐν τῇ Ἀττικῇ i. *& Bæotorum illico comprehenderunt quicunque erant in Attica.* Ad cujus ſpeculum lib. 2. hiſt. ſe noſter etiam componit. *& à Flavio*

mentorum vel frugum, quod [1] pro honore acceptum, etiam neceſſitatibus ſubvenit. Gaudent præcipue finitimarum gentium donis, quæ non modo à ſingulis, ſed publice mittuntur: electi equi, [2] magna arma, phaleræ, torqueſque. Iam & pecuniam accipere docuimus. [3] Nullas Germano- 16
rum

vio Sabino præfecto urbis quod erat in urbe militum, ſacramento Vitellii adactum. Vel excidit *aliquid.* Salinerius. Lipſio deeſſe aliquid viſum, uti & Rhenano: cujus damnata conjectura ipſe inſerit, *ultro ac viritim X.* (id eſt, decimas) *conferre.* Non male id. Sed ajo, non neceſſario: Nihil enim inculcandum, ſed ſubintelligendum ad voces *armentorum vel frugum* ſcilicet aliquid, cui reſpondet ſubſequens *quod.* Ita ſæpe apud Græcos: nec raro etiam Latinos. Horat. 8. Sat. lib. 2.

Interea ſuſpenſa graves aulæa ruinas,
In patinam fecere, trahentia pulveris atri
Quantum non Aquilo Campanis excitat agris.

Hic itidem ad *pulveris atri* ſubaudis *tantum.* Acidalius. Neſcio quomodo hæc mihi quatuor verba *vel armentorum vel frugum* gloſſema redolent. Eſt enim probe Latinum *conferre principibus,* quod qui neſciit, fortaſſean illa ſupervacua infarcienda putaverit. Græci συνεισφορεῖν eodem modo uſurpant. Et in veteri Gloſſario ſcriptum memini: Συνεισφέρω *collationem facio, confero.* Colerus. Brevitas Taciti haudquaquam ſollicitanda. Talia ſunt Varronis lib. 3. de re ruſt. 16. extremo: *Si ex alvo minus frequenter evadunt ac ſubſidit aliqua pars, ſuffumigandum & prope apponendum bene olentium herbarum, maxime apiaſtrum & thymum.* Et Horatii: *neque illi Sepoſiti ciceris; nec longa invidit avenæ.* Ælianus 11. ποικιλ. 5. Τούτοις ἐπιβουλεύοντες Δελφοὶ εἰς τὰ κανᾶ, ἔνθα ἦν αὐτοῖς ὅτι λιβανωτὸς καὶ τὰ πόπανα, ἐνέβαλον τῶν ἱερῶν χρημάτων λάθρα. Idem de animal. 5. 13. εἰ δὲ αὐτῇ παρὰ δόξαν γένοιτο τοῦ πνεύματος, ὀψὲ σφίγξασα λίθον ἰσχάδιον ἄκροις τοῖς ποσίν. Appulejus lib. 5. met. *Sic ille nova nupta precibus veniam tribuit, & inſuper quibuſcumque vellet eas auri vel monilium donare conceſſit.* Ipſe Tacitus ann. 15. *tribuni & centuriones & cæterorum ut quiſque audentiæ habuiſſet, accurrerent, trucidarentque.* Gronovius.

1 *Pro honore acceptum.*] Ariſtoteles item τροφὰς δημοσίας inter μέρη τῆς τιμῆς refert Rhetor. 1, 6. *Colerus.*

2 *Magna arma.*] Et hæc non tam avaritiæ, quam honoris cauſa appetebant. Philoſophus: καὶ γὰρ τὸ δῶρόν ἐστι κτήματος δόσις καὶ τιμῆς σημεῖον: De Cretenſibus ſcribit Nicolaus: δῶρα δὲ αὐτοῖς ἐστὶν ὅπλα τιμιώτατα. *Colerus.*

3 *Nullas Germanorum populis urbes.*] Diutius retinuere Germani priſcam illam & rudem ſimplicitatem. nam & Athenienſes pagatim olim habitaſſe priuſquam in unam urbem contribuerentur, Livius auctor eſt. Et ex Trogo refert Iuſtinus, Gallos à Maſſilienſibus Græcis, uſum vitæ cultioris depoſita & manſuefacta barbarie, & agrorum cultus, & urbes mœnibus cingere didiciſſe 43, 4. Verum Germanis nihil tale contigit, quia mediterranei ſunt, & Oceanus ille Germanicus navigatu periculoſus, ac ignotus: raris ab Italia Græciaque navibus aditur. Et Galliæ quidem poſteaquam in numerum Rom. provinciarum venerunt, cultiores factæ ſunt. at de Germania in provinciam redigenda cogitavit quidem Auguſtus, & tentavit aliquid Druſus Ger-

rum populis urbes habitari, ſatis notum eſt, ne pati quidem inter ſe junctas ſedes. Colunt diſcreti ac diverſi, [1] ut fons, ut campus, ut nemus placuit. Vicos locant, non in noſtrum morem, connexis & cohærentibus ædificiis: ſuam quiſque domum ſpatio circumdat, ſive adverſus caſus ignis remedium, ſive inſcitia ædificandi. Ne cæmentorum quidem apud illos [2] aut tegularum uſus; materia ad omnia utuntur informi, & citra ſpeciem aut delectationem. Quædam loca diligentius illinunt terra ita pura ac ſplendente, ut picturam ac lineamenta co-

Germanicus; poſterioribus ſeculis Poſtumus & alii quidam Germaniæ particulam, quæ eſt inter Mœnum, Nicrum, & Rhenum aliquandiu poſſederunt; verum res ſucceſſu caruit, amiſſa ſtrenue recuperantibus Germanis. Deinde poſt ingentem illam cladem apud Tolbiacum vicum Vbiorum acceptam, ita preſſere nos Franci, ut reſpirare non licuerit, donec exoleta ſtirpe veterum Francorum, auſpiciis primum Othonis Saxoniæ Ducis & Chuonradi Oſtrofranci atque Henrici Saxonis, mox Magni illius Othonis, qui inter Imperatores Germanicos primum obtinet locum, in priſtinam libertatem nos ipſi vindicavimus. Tum urbes in provinciis, quum ad Rhenum tum ad Danubium jam olim occupatis ſuæ, amplificari paulatim, & vici veteris Germaniæ, de quibus Tacitus loquitur, mœnibus cingi cœperunt. Iudæam quoque vicis abundaſſe, Tacitus auctor eſt 5. hiſt. *Magna pars Iudaæ vicis diſpergitur.* Rhenanus. Conveniunt ſcriptores diu nullas urbes inhabitaſſe Teutones. Tametſi ergo Ptolemæus amplius xc. in Germania πόλεις numerarit, nil quicquam tamen aliud, quam vicos non munitos, intellexiſſe putandus eſt. Nec quiſquam eorum, qui Romanas in Germaniam expeditiones fuſe deſcripſerunt, auctorum vel verbulo urbis ullius per Germaniam uſque ad ſeculum à nato Servatore quintum meminit. Herodianus (Gordiani temporibus & anno Ch. 244.) deciſis potius in ſilvis, tabernacula quædam, arboribus inciſis, ramiſque ſolo defixis & frondibus aliis ſuperjectis, Rheno proximos Germanos incoluiſſe prodidit. Sexto demum ſeculo à Caroli M. temporibus, poſtquam cum religione Chriſtiana, paulatim ad manſuetiora reducti eſſent, ad urbes vel novas extruendas vel à Romanis ante ad Rhenum in primis conditas, temporum injuria deſtructas, iterum ædificandas animum adjecere. *Kirchmaier.*

1 *Vt fons, ut campus, ut nemus placuit.*] Hinc crebræ locorum appellationes à *bach*, *feld* & *holtz*. Rhenanus. Et ab illis tribus urbes, oppida, vici, caſtella nominata pleraque apud Germanos, *Bron*, *Feld*, *VVald*. Et familiæ quoque nobiliores. Apud Florum *Teutobocchus* Latine dicitur, qui erat, opinor, ſuis *Teutobachus*, ſive, *Diethenbach*. Colerus.

2 *Aut tegularum uſus.*] Seneca de Prov. Dei. *Perpetua illos* (Germanos) *hiems, triſte cœlum premit, maligne ſolum ſterile ſuſtentat, imbrem culmo aut fronde defendunt.* Puto & multos libris arborum, vice tegularum uſos. ut videmus etiamnum factitare quoſdam. Hirtius an Oppius de bello Afric. *Quibus rebus attenuati illi,*

colorum imitetur. Solent & [1] ſubterraneos ſpecus aperire, eoſque multo inſuper fimo onerant, ſuffugium hiemi & receptaculum frugibus: quia rigorem frigorum [2] ejuſmodi locis molliunt: & ſi quando hoſtis advenit, aperta populatur, [3] abdita autem & defoſſa, aut ignorantur, aut eo ipſo fallunt: quod quærenda ſunt. Tegumen [4] omnibus ſagum, [5] fibula, 17
aut

illi, oppido perquam pauci ſub pellibus acquieſcebant, reliqui ex veſtimentis tentoriolis factis atque arundinibus corticibuſque contecti. Vulgo inepte ſcribitur *arundinibus coriiſque.* Quod vitiatum eſſe Lipſius quoque viderat, ſed vitium non ſuſtulerat in Militia Rom. Ceterum de ædificiis antiquorum Germanorum conſule etiam Herodianum lib. 7. Fuere etiam veſtitui cortices non paucis gentibus. Plinius lib. 12. *hinc primum alimentum, harum fronde mollior ſpecus, libro veſtis. Etiamnum gentes ſic degunt.* Colerus.

1 *Subterraneos ſpecus aperire.*] Idem Pomponius Mela de Sarmatis. *Atque ob ſæva hiemis adſidua, demerſis in humum ſedibus, ſpecus aut ſuffoſſa habitant.* Xenophon de frigida Armeniorum regione, libro IV. Expedit. Cyri: Αἱ δ' οἰκίαι ἦσαν κατάγειοι, τὸ μὲν στόμα ὥσπερ φρέατος, κάτω δ' εὐρεῖαι. αἱ δ' εἴσοδοι τοῖς μὲν ὑποζυγίοις ὀρυκταί, οἱ δ' ἄνθρωποι κατὰ κλίμακας κατέβαινον· ἐν δ' ταῖς οἰκίαις ἦσαν αἶγες, βόες, ὄϊες, ὄρνιθες, καὶ τὰ ἔκγονα τούτων. Fruſtra autem originem Stubarum (ita Ditmarus & illa ætas appellant) petunt iſtinc. quid enim ſimile? Quæ tamen antiquæ: & niſi fallor, Iuliano intellectæ in Antiochico, ubi de Lutetia urbe: Ἐθάλπετο δὲ τὸ δωμάτιον οὐδαμῶς, ὅπερ ἐκάθευδον. ὅνπερ εἰώθει τρόπον ὑπὸ τοῖς καμίνοις τὰ πολλὰ τῶν οἰκημάτων ἐκεῖ θερμαίνεσθαι. Quamquam & Romanos ævo Senecæ neſcio quid tale commentos reperio; effectu quidem pari cum Stubis, non prorſus forma. Seneca de Providentia, cap. IV. *Quem ſpecularia ſemper à flatu vindicant, cujus cœnationes ſubditus & parietibus circumfuſus calor temperavit.* Quod fieri ſolitum, per ambientes quoſdam tubos. Idem epiſtola XCI. *Quædam noſtra demum prodiiſſe memoria ſcimus, ut ſpeculariorum uſum, ut ſuſpenſuras balnearum, & impreſſos parietibus tubos per quos circumfunderetur calor, qui ima ſimul & ſumma foveret æqualiter.* Quos tubos vidiſſe & notaſſe me in ruinis balnearum Romæ, probe memini. Ceterum quod hic legitur, *fimo onerant:* in Bambergenſi eſt, *fimo operiunt.* Lipſius.

2 *Ejuſmodi locis molliunt.*] Malim, *loci.* Acidalius.

3 *Abdita autem & defoſſa.*] Muretus *autem* delet. nec auctor, credo, quod brevitatis illi ſtudium, addidit. *Acidalius.*

4 *Omnibus ſagum.*] Mela: *viri ſagis velantur, aut libris arborum quamvis ſæva hieme.* Virgatis ſagulis Celtas uſos, hieme quidem craſſis, æſtate ſubtilioribus adfirmat quoque Diodorus Siculus 5, 9. *Colerus.* Fuiſſe ex lana confectum, quadrum, denſum, villoſum exteriore ſui parte, communiter Celtis uſitatum Varronis, Strabonis, Heſychii, Iuvenalis, Martialis, Perſii & Iſidori auctoritate probat Geographorum clariſſimus. *Kirchmaier.*

5 *Fibula.*] Sic Carolum illum Magnum tradit Eginhardus, *feſtis diebus uſum fibula aurea ſagum aſtringente.* Erat autem Germanici cultus is princeps longe retinentiſſimus. *Rhenanus.*

1 *Spina*

aut ſi deſit, [1] ſpina conſertum. cetera intecti, totos dies [2] juxta focum atque ignem agunt. Locupletiſſimi veſte diſtinguuntur, [3] non fluitante ſicut [4] Sarmatæ ac Parthi, [5] ſed ſtricta & ſingulos artus exprimente. Gerunt & [6] ferarum pelles, [7] proximi ripæ ne-

1 *Spina conſertum.*] Cur ſpina proprie & quæſite? an non aptius *pinna?* Sive è piſce ſive è ligno, aut alia materie fuit. Certe hodieque ita à tenuibus aut ſordidis factitatur. *Lipſius.*

2 *Iuxta focum.*] Similis Scytharum vita apud Virgilium 3. Georg.

Ipſi in defoſſis ſpecubus ſecura ſub alta
Otia agunt terra, congeſtaque robora, totaſque
Advolvere focis ulmos ignique dedere. Colerus.

3 *Non fluitante.*] Proprium hoc verbum veſtitus laxi, ſinuoſi atque undantis. Tibullus: *Effluit effuſo cui toga laxa ſinu.* Virgilius *fluentes ſinus*. Confer Gronov. 2. Obſerv. 7. Cauſam & occaſionem laxioris ſtolæ apud Parthos Diodorus Siculus lib. 2. prodidit. *Kirchmaier.*

4 *Sarmatæ ac Parthi.*] Hæ enim duæ gentes habitu & armis perſimiles, ut Mela ſcribit. De armatura dixi proprio libello Originum Sarmaticarum. *Colerus.*

5 *Sed ſtricta & ſingulos artus exprimente.*] Exprimit verò egregie veſtitum hunc noſtrum, qui à nobilitate Germanica diffuſus non dubie per Europam. Deſcribit & Sidonius eleganter, in Panegyrico:

Strictius aſſuta veſtes, procera coërcent
Membra virum: patet iis arctato tegmine poples.

Pars tamen etiam quædam Germaniæ olim in laxis veſtibus, Sarmatico ritu, ſive braccis. Lucanus Batavis & Vangionibus hoc tribuit:

Et qui te laxis imitantur, Sarmata, braccis
Vangiones, Batavique truces.

Quamquam de plebe id tantum ceperim. Ceterum ad adſtrictas, & Sidonii verbo, aſſutas Germanorum veſtes, facit Dionis locus, lib. XL. me quidem interprete: ubi Pannonios dictos affirmat, ὅτι τοὺς χιτῶνας χειριδωτοὺς ἐξ ἱματίων τινῶν ἐς πάννας ἐπιχωρίως πως καὶ κατατέμνοντες καὶ προσσυρράπτοντες συῤῥάπτουσι: *quod tunicas manuleatas ex centonibus quibuſdam & Pannis (ita appellant) patrio more conſcindunt & coaptant.* Certum mihi eſt deſcribi noſtram tunicam, quam etiam nunc ab iſtis Pannis *Pantrock* vocamus, veterum Germanorum & Pannonum ipſam veſtem. Ea ſane, quod Dio ait, è variis panniculis, præter Romanum & Græcum morem, ad ſingula membra aptata. *Lipſius.*

Singulos artus.] Non uſi ita hodierni Sarmatæ? Nicetas Choniates de quodam Veneto: ἦν δὲ αὐτὸς ἐσθῆτά τε τὴν πάτριον περικείμενος συνυφασμένην μικροῦ τῷ σώματι καὶ ῥαπιδωμένην ἰσχάσης τὰ εἰς καρπούς, καὶ τὸ στῆθος ἀφεῖσαν ἄνετον. *i. in patrio veſtitu indutus erat qui corpus ita conſtringebat, ut aſſutus illi videretur, manibus duntaxat & pectore aperto.* Colerus.

6 *Ferarum pelles.*] Mela de Scythis & Sarmatis, *totum braccati corpus, & niſi qua vident, etiam ora veſtiti.* Et Ovidius: *Pellibus & ſutis arcent mala frigora braccis.* Colerus. Urſorum, taurorum, cervorum, luporum, lyncium, aprorum &c. Et hoc genus tegumenti omnium antiquiſſimum, quod Deus ipſe Protoplaſtis adaptavit, Geneſ. 3. Patriarchas etiam circumiiſſe ἐν μηλωταῖς, ἐν αἰγείοις δέρμασιν Epiſt. ad Hebr. c. 11. Apollonii Scholiaſtes non fruſtra σύνηθες τοῖς ἥρωσι τὸ δερματοφορεῖν. *Kirchm.*

7 *Proximi ripæ negligenter, ulteriores exquiſitius.*] At hoc quidem contra rationem; quæ requirit, *proximi ripæ,* ex-

negligenter, ulteriores exquiſitius, ut quibus nullus per commercia cultus. [1] Eligunt feras, & detracta ve-

exquiſitius; ulteriores, negligenter. Nec dubitabis in hunc ordinem ſenſumque verba trajicere. Muretus etiam viderat. Locum hunc tranſpoſitione corruptum, ſic in ordinem plane reponit L. Carrio Antiq. Lect. 3, 2. *Acidalius.* Profiteor mihi locum iſtum ita interpungendum videri, *proximi ripæ negligenter, ulteriores exquiſitius. At quibus &c. cultus, eligunt feras.* interiores Germanos ſcilicet, ad quos nulli mercatores commeant, ſuopte ſtudio ac venatione feras eligere, quarum detractis pellibus veſtiantur, puta luporum, vulpium, caprearum. *Colerus.* Cluverius nimis audace manu: *Gerunt & ferarum pelles; ulteriores negligenter, ut quibus nullus per commercia cultus: proximi ripæ exquiſitius eligunt feras.* Verum vulgata liquidiſſime clarent & hoc ſibi volunt. Proximi ripæ Romanæ (Rheno Danubioque) negligenter pellibus ſe tegunt. quare? quia cultum & meliores jam veſtes habent à Romanis aut provincialibus, commerciorum beneficio. Vlteriores autem ſive interiores ac ſeptentrionales Germani majore in pretio pelliceas veſtes habent, iiſque veſtiuntur exquiſitius & elegantius. quare? cauſa ſimili: quia carent aliis veſtimentorum generibus, nec ea importantur aliunde, nullo cum exteris intercedente commerciorum uſu. Sic Spartæ, cum ex inſtituto Lycurgi luxus omnis excluderetur, opifices, ubi diſceſſerunt ab inutilibus, expreſſerunt in neceſſariis elegantiam. Hinc apud eos inſtrumentum quotidianum & neceſſarium, velut lecti, ſedes, menſæ, ſupra modum concinne fabricabantur & apud exteros etiam erant in pretio, teſte Plutarcho. Sic noſtri illi cultiores habebant veſtes pelliceas, quod eas ſolas haberent. Quod etiamnum hodie verum: & ulteriores Sarmatæ omneſque adeo populi aquilonares, exquiſitius & cum delectu pelliti ſunt. *Berneggerus.* Mihi ſæpe viſum primo *multus* legere pro *nullus.* Sed expenſo diligentius Tacito, nihil exiſtimavi cum Cl. Berneggero, cujus interpretationi hic accedo, immutandum. *Kirchmaier.*

1 *Eligunt feras.*] Mollioris pili, puto. Eas & Italis per Siculum mare advectas crediderim. Vnde illud Euſebii commentum eſt, qui ait pellium ejuſmodi uſum Siculorum inventum eſſe. Fuiſſe arbitror pelles vulpium, caſtorum, aliorumque animalium, quæ uno ac generali nomine *mures* appellabantur. Seneca ep. 91. *Nonne hodieque magna Scytharum pars tergis vulpium induitur ac murium, quæ tactu mollia & impenetrabilia ventis ſunt.* Mures autem erant caſtores, lutræ καὶ ἄλλα θηρία τετραγωνοπρόσωπα. Herodoto teſte. Harum pellium Taciti etiam tempore non exigua per Germaniam fuiſſe mercimonia oportet. Illuſtriores quippe ac nobiliſſimos quoſque Germanorum ejuſmodi pellibus delicias feciſſe exiſtimo. Eginhardus in vita Caroli: *Ex pellibus lutrinis vel marinis thorace confecto, humeros ac pectus hieme muniebat.* Proinde quaſi innueret alias non abuſum per luxuriam, ſed uſum tantum frigoris cauſa. Saxo Grammaticus lib. 6. *Caſtorio cui tegmen erat chlamys obſita limbo.* Apud poſterius ævum fuiſſe etiam Principibus honorarias veſtes ex ejuſmodi pellibus confectas, argumento ſunt præter alia, Septem Electorum priſci operis picturæ. Helmoldus initio ſuæ Hiſtoriæ de Boruſſis: *aurum & argentum pro minimo ducunt. Pellibus abundant peregrinis, quarum odor letiferum noſtro orbi ſuperbiæ venenum propinavit. Et illi quidem ut ſtercora hæc habent, ad noſtram credo damnationem, qui ad martirinam veſtem anhelamus, quaſi ad ſummam beatitudinem.* Hæc muliercularum noſtrarum hodie etiam pompa. Et nonne etiam Africanarum jam olim? Tertullianus: *Et adornari tibi in mentem eſt ſuper pelliceas tuas tunicas.* Colerus.

2 Spar-

velamina [1] ſpargunt maculis, [2] pellibuſque belluarum, quas exterior Oceanus, atque ignotum mare gignit. Nec

1 *Spargunt maculis pellibuſque.*] Suſpectus mihi locus. nec ſat ſcio quomodo detractas feris pelles, ſparſerint maculis & pellibus aliis piſcium. An Tacitus ipſe hæc parum intellexit? an *macula* vox non ſine macula? Ego de Maſtrucis aliquid libens ſuppoſuiſſem, ſi velificata mihi libri alicujus aura. Iſidorus: *Maſtruca, veſtis Germanica ex pelliculis ferarum.* Prudentius:

—— *Maſtrucis proceres veſtire togatos.*

Cicero Sardis etiam tribuit: *Sardorum maſtruca tentavit.* Ceterum non dubium, quin duplici ornatu eos uſos Tacitus velit, ſive è feris, ſive è piſcibus. Iuſtinus clarius paullo idem tradidit de Scythis: *Lanæ iis uſus ac veſtium ignotus: pellibus tantum ferinis aut marinis veſtiuntur.* Lipſius.

Spargunt maculis.] Continuus color alio ſi diſtinguatur, eleganter id verbo ſpargendi fieri dicimus. Virgil. Ecl. 2.

Præterea duo nec tuta mihi valle reperti
Capreoli, ſparſis etiam nunc pellibus albo.

Quamobrem quum Oceani litoris accolæ, ornatus cauſa varient ferarum pelles, unde amiciuntur, ſquamis immanium belluarum; graphice Cornelius ait, *ſpargunt maculis.* Maculæ enim ſive pelles in belluis ſquamæ ſunt: quibus cete aliaque id genus ſqualent: ad ultimum *fera* terrenum, *bellua* maritimum animal eſt. Horatius, *Te belluoſus qui remotis Obſtrepit Oceanus Britannis.* Salinerius. Diodorus ſcribit ἐνδύματα illa horrida fuiſſe & ποικιλόχροα. Vnde ſuſpicor veſtimenta illa inſtar pellium ac macularum belluinarum picta fuiſſe. Plinius ſimiliter 16, 41. *in eadem eſſe fruticem baculis tantum idoneæ craſſitudinis, varium tigrium maculis.* Sed quid ſibi docti viri volunt de iſtis pellibus piſcium? Et quæ ſparſio tantum fit ex pellibus? Neſcio quid mihi de pelle belluarum in mentem veniebat. Sed redire ſerios & eruditos viros alias nolo. Poterat etiam adferri aliquid de pellibus vituli marini & Hippopotami, quos ſolos piſcium corio & pilis tectos fuiſſe docet Plinius 9, 12. *Ceterum.* Pilos Germanicarum pellicearum antiquitus non introrſum, ut nobis, ſed extrorſum fuiſſe converſos conjicio etiam hinc, quia maculis eos ſparſerunt, ſeu fruſtulis aliarum pellium verſicoloribus diſtinxerunt, conciliandæ pulchritudini, quæ nulla ſi introrſum verſa. Deinde quia renones pelliceæ veſtis genus, quod Germanis Cæſar Gal. 6, 21. & Iſiodorus Orig. 19, 23. tribuunt, Iſidorus ait intortis villis adeo fuiſſe hiſpidos, ut imbres reſpuerent. Ergo intus quoque pili foras converſi. Vir doctus huc trahit Ovid. 1. de Pont. 6. hirſutos Getas. Vt opinor, haud bene. nam ibi ſermo de hirſutis, non veſte, ſed corpore. *Berneggerus.*

2 *Pellibuſque belluarum, quas exterior Oceanus, atque ignotum mare gignit.*] Adde teſtimonium Philoſtrati de vita Apollonii Thyanei 3, 15. ubi ait, ad mare rubrum eſſe Ichthyophagos, id eſt, piſcibus viventes populos, ac urbem incolentes nomine Staberam, qui ex magnorum piſcium membranis veſtes intexunt. *Pichena.* Iure ſuſpectus Lipſio locus: nec tamen commode idem ſuppoſuerit neſcio quid de *maſtrucis.* Ego verbum deeſſe ad finem puto, *veſtiuntur* aut *ornantur*, atque ſcribendum *pellibus quoque*, non *pellibuſque*, adhibita inſuper alia diſtinctione. Etiam vox *eligunt*, non mihi placet. Tacitus indubie ſcripſit *figunt.* Denique cum totam hanc partem inſpicio diligentius, non modo mutilam, ſed luxatam quoque deprehendo. Ac reſtituerim omnia hoc ordine: *Gerunt & ferarum pelles. figunt feras, & detracta velamina ſpargunt maculis. Pellibus quoque belluarum,*

quas

Nec alius feminis quam viris habitus, niſi quod [1] fœ-
minæ ſæpius lineis amictibus velantur, eoſque pur-
pura variant, partemque veſtitus ſuperioris in manicas
non extendunt, nudæ brachia ac lacertos. ſed & pro-
xima pars pectoris patet. Quamquam ſevera illic ma- 18
trimonia. [2] nec ullam morum partem magis laudave-
ris. nam prope ſoli barbarorum ſingulis uxoribus
contenti ſunt, exceptis admodum paucis, qui non
libidine, ſed ob nobilitatem [3] plurimis nuptiis am-
biuntur. [4] Dotem non uxor marito, ſed uxori ma-
ritus

quas exterior Oceanus, atque ignotum mare gignit, ornantur, proximæ ripæ exquiſitius, ulteriores negligenter, ut quibus nullus per commercia cultus. Nec alius feminis, quam viris habitus &c. Acidalius. Mirum eruditiſſimum Lipſium apud Iuſtinum legere: *pellibus tantum ferinis aut marinis*, pro *murinis*, ut legendum ex iis, quæ ſupra dixi, manifeſtum. Addit etiam Pichena Philoſtrati quoddam teſtimonium de piſcium pellibus. Verum ego Ichthyophagis illis in veſtitu quidem parum cum Germanis puto convenitle. Noſtri enim membranis illis nudis relictis belluarum, piloſum quiddam requirebant, quod pellendo frigori eſſet. *Colerus.*

1 *Feminæ ſæpius lineis.*] Plinius. *Iam quidem & Tranſrhenani hoſtes vela è lino texunt, nec pulchriorem aliam veſtem eorum fœminæ novere.* Linigeræ igitur fœminæ, nec tamen ſolæ. Bene ait, *ſæpius*. Diaconus in viris agnoſcit, libro IV. cap. VII. *Veſtimenta eis* (de priſcis Longobardis ait, indubie Germanis) *erant laxa & maxime linea, qualia Angli-Saxones habere ſolent, ornata inſititis latioribus, vario colore contextis.* Sed profecto quæ hic de variegatis latiſque inſitis dicit, nos qui vidimus, ſcimus etiam nunc proprium amictum eſſe Germanicarum mulierum. *Lipſius.*

Fœminæ ſæpius lineis.] Plinius 19, 1. *Iam quidem & Tranſrhenani hoſtes, nec pulcriorem aliam veſtem fœminæ eorum novere.* Idem de textura lini: *in Germania autem defoſſi & ſub terra id opus agunt.* Sunt hodieque multorum opificum tabernæ ſubterraneæ. *Colerus.*

2 *Nec ullam morum partem.*] Non temere hoc dictum. Horatii vera & ſeria vox 3, Od. 6. *Fecunda culpæ ſecula, nuptias Primum inquinavere & genus & domos. Hoc fonte derivata clades In patriam populumque fluxit.* Plinius 7, 25. *Romæ in Capitolio in capite bis bello Perſei enata palma, victoriam triumphoſque portendit: ac tempeſtatibus proſtrata, eodem loco ficus enata eſt, M. Meſſalæ C. Caſſii cenſorum luſtro: A quo tempore pudicitiam ſubverſam Piſo gravis auctor prodidit.* Idem.

3 *Plurimis nuptiis ambiuntur.*] Nota ſignificationem verbi, *ambiri*, quaſi ultro ſibi offerri. Sic Annal. 2. *petitione honorum abſtinuit, donec ultro ambiretur delatum ab Auguſto conſulatum accipere.* Hiſt. 4. *magnificum latumque, tantis ſociorum auxiliis ambiri, neque indigere.* Pichena. Sic Arioviſtus rex memorante Cæſare uxores duas, Suevam unam, alteram Noricam habebat. Plus enim ubique permiſſum ſibi præ reliquis mortalium eſſe potentiores credunt: cum ſit ἀπροσωπολήπτης tamen Deus. *Kirchmaier.*

4 *Vxor marito.*] Illud, *marito*, abeſt Bambergenſi, & ſine fraude. *Lipſius.*

Dotem non uxor marito.] Solonis etiam lex in eam rem promulgata fuit: quia nolebat μισθοφόρον ἢ ὤνιον εἶναι τὸν γάμον. Similis lex Lycurgi apud

 Pla-

ritus offert. Interſunt parentes & propinqui, ac munera probant: munera non ad delicias muliebres quæſita, nec quibus, [1] nova nupta comatur; [2] ſed boves & frenatum equum, & ſcutum cum framea gladioque. In hæc munera uxor accipitur. atque invicem ipſa armorum [3] aliquid viro affert. hoc maximum vinculum, hæc arcana ſacra, hos conjugales deos arbitrantur. Ne ſe mulier extra virtutum cogitationes, extraque bellorum caſus putet, ipſis incipientis matrimonii auſpiciis admonetur, venire ſe laborum periculorumque ſociam, idem in pace, idem in prœlio paſſuram auſuramque. hoc juncti, [4] boves, hoc [5] paratus equus, hoc [6] data arma denuntiant. [7] Sic viven-

Plutarchum, ſed in alium finem. Sed eadem mens, quæ Soloni, procis illis Teutonis fuit haud dubie. Saxo Grammaticus lib. 8. *Altera Germanis quod venalia quondam ſolebant eſſe connubia.* Colerus. Apud Sinenſes quoque eſſe more receptum, ut ad nuptias dotem non viro fœmina, ſed vir fœminæ deferat, memorant Maffejus & Mendoza. *Bernegger.*

1 *Nova nupta comatur.*] Alluſum forſan ad haſtam *celibarim*, qua comebantur peculiari ritu novæ nuptæ apud Romanos. Rationem explicat Plutarchus, non multum ab Germanorum donatione abhorrentem. *Colerus.*

2 *Sed boves & frenatum equum.*] Suſpicor excidiſſe vocem, *ſed binos boves.* nam infra, ubi hæc dona recenſet, ait; *hoc juncti boves, hoc paratus equus.* Pichena.

3 *Aliquid viro affert.*] Credo melius *offert*, quod idem verbum de marito ante uſurpaverat. *Acidalius.*

4 *Boves.*] Bella imagine, ad exprimendum illud jugum nuptiale. Nec Romani quidquam inter tot inventa ſolennium iſtorum æque idoneum excogitavere. *Colerus.*

5 *Paratus equus.*] Qui alacritatem & promptitudinem quandam non obſcure ſignificabat. Quamvis inferiori ævo, hoc etiam honorarium munus principum ac nobilium fuerit. Helmoldus, *prætulerat autem dux munera multa & optima juxta morem terræ noſtræ, equos pulcerrimos ſellatos & veſtitos.* Colerus.

6 *Data arma denuntiant.*] In codice manifeſte ſcriptum erat, *renuntiant*, quod ego certe non mutaſſem. nam *renunciare* etiam *declarare* eſt. Renunciantur conſules, quum declarantur. Hoc docet nos Plinius Cæcilius in Pan. *tuo judicio conſules facti, tua voce renunciati ſumus: ut idem honoribus noſtris ſuffragator in curia, in campo declarator exſiſteris.* Neque vero *re* ſemper iterationem ſignificat in compoſitis. *Rhenanus.*

7 *Sic vivendum, ſic pereundum.*] Diverſam lectionem ex annotatiunculis reperio, nempe hanc, *Sic viventes, ſic parientes accipere ſe.* Tum legerim, *reddant*, atque ſic diſtinxerim: *Sic viventes, ſic parientes, accipere ſe quæ liberis inviolata, ac digna reddant, quæ nurus accipiant.* ut referatur ad *uxores.* nam & boves pariunt. Et plurative ſequitur, *agunt, nullis conviviorum illecebris corruptæ.* Rhenanus. Haud moror, quod Rhenanus alicubi ſe legiſſe adfirmat. Et certum eſt mihi Tacitum ſic ſcripſiſſe; *Si vivendum, ſi per-*

vendum, ſic pereundum. accipere ſe [1] quæ liberis inviolata [2] ac digna reddat, quæ nurus accipiant, [3] rurſuſque ac nepotes referant. Ergo [4] ſepta pudicitia a- 19
gunt, nullis ſpectaculorum illecebris, [5] nullis conviviorum irritationibus corruptæ. [6] Litterarum ſecreta viri

pereundum, id eſt, ſeu vivendum, ſeu moriendum ſit. Serenus apud Gellium; *Si Deus, ſi dea eſt*. Ennius.

Hac eſt illa dies, qua maxima gloria ſeſe
Oſtentat nobis, ſi vivimus, ſive morimur. Colerus.

1 *Quæ liberis inviolata ac digna reddat.*] Vox *digna* Lipſio non ſincera. Mihi ſincera, ſed ſuo loco exturbata. Tu repone: *quæ liberis inviolata reddat, ac digna, quæ nurus* &c. Acidalius. Vox, *digna*, non ſincera videtur, inquit Lipſius. Et recte judicat. Sed Tacitus plus pene debet hic illi nunquam ſatis laudato Heinſio, qui legit: *quæ liberis inviolata reddat; digna quæ nurus accipiant*; neque mihi dubium, quin ſic ſcripſerit Tacitus. *Boxhornius*. Vox *digna* non immerito Lipſio viſa minus ſincera. Et vero dixeris expungendam, vel aliam quandam voculam deſiderari, quo illa reſpicit. Heinſius legit in hunc modum: *inviolata reddat, digna quæ nurus*. Non male. *Conring*. Niſi tamen non mendum hic ſed ſpecimen brevitatis Taciti, qua fit, ut vox *liberis*, ceu bis poſita intelligi debeat; & quidem relata ad τὸ *reddat* dandi, ad τὸ *digna* auferendi caſu. Senſus enim, quæ ſalva & honeſta liberis atque iiſdem digna (generoſæ ſcilicet matris dignum magna indole ac ſpe filiorum donum) olim reſtituat, quæque ab his aliquando ſponſis ac ſperatis ſuis rurſus dotis vicem ferant nurus & ſuis filiis, illius nepotibus, pari cura ſarta tecta præſtent perhibeantque. *Gronovius*.

2 *Ac digna reddat.*] Vox, *digna*, non ſincera videtur. Sed & paullo ante Rhenanus, *ſic viventes, ſic parientes*, alibi legiſſe ait. *Lipſius*.

3 *Rurſuſque ad nepotes.*] Mutius in Chronico citat: *Rurſus quæ ad nepotes referantur*. Sic & editio Veneta. *Coler*.

4 *Septa pudicitia agunt.*] Eleganter ſcio *ſepta pudicitia* dicitur, ſed haud puto convenienter de feminis Germanicis, quæ non cuſtodiis ut illa vox adſignificat, ſepiebantur aut claudebantur. Forte *certa* legendum, accommodatiſſimo epitheto. Martial. *Gaudeat & certa virginitate ſoror*. plura exempla ad Velleium p. 71. noſtrarum lectionum attulimus. *Acidalius*. Livium imitatur lib. 3. *poſtquam omnia pudore ſepta animadverteras*. Eſt autem *ſepta pudicitia* tuta & inexpugnabilis, ſive cuſtodiis, ſive moribus gentis, ſive ingeniis ipſarum. *Gronovius*.

5 *Nullis conviviorum*.] Duo illa tentamenta muliebris pudicitiæ apud Romanos innuit, Convivia & Spectacula. De his Ovidius copioſe. De illis alter poëta Venuſinus: *Mox juniores quærit adulteros Inter mariti vina, nec eligit Cui donet impermiſſa raptim Gaudia luminibus remotis*. Contra quam ſancte & ſincere conjugii fides coleretur apud Germanos teſtatur hic Tacitus. Florum etiam audi, de victoria Mariana loquentem & Val. Maximum 6, 1.

6 *Litterarum ſecreta.*] Quare hoc matrimoniis, aut pudicitiæ, interſerit? mireris. Nimirum quia & litteris occulte miſſis corrumpi fœminæ ſolent, ſicut de Ludis & Conviviis præivit. At eæ non ſunt. *Lipſius*.

Litterarum ſecreta.] Cur hoc loco de literatura? Quia feminis Romanis literæ ad nequitiam magiſtræ. Ergo igitur nec Annales, nec Hiſtoriæ ullæ ſcriptæ Germanis? Nullæ, idque Tacitus ſupra etiam monebat. Ex memoriæ penu deprompta narrabantur aut canebantur res geſtæ. Narrabant patres filiis, hi patrum nepotibus. C. Fannii fragmentum eſt apud Nonium,

viri pariter ac feminæ ignorant. Paucissima in tam numeroſa gente [1] adulteria, [2] quorum pœna præſens, & [3] maritis permiſſa. [4] Acciſis crinibus nudatam coram

quod de illo Annalium genere poſſit intelligi, *ſi quid à parentibus acceptum, protinus antiqui memoriæ tradiderunt.* licet rectius hoc interpretatus ſim apud Salluſtium. Morem illum narrandi majorum facta filiis, etiam populo Dei notum fuiſſe diſco ex Pſalmo: *Majores noſtri narraverunt nobis, quod operatus ſis temporibus eorum, temporibus priſcis.* Poſſe tamen hoc etiam de Hiſtoria ſcripta accipi, non ambigo. De Cimbris antiquis Saxo Grammaticus: *Nec volo Danorum antiquiores conſpicuis fortitudinis operibus editis, gloria æmulatione ſuffuſos, Romani ſtili æmulatione, non ſolum rerum à ſe magnifice geſtarum titulos exquiſito contextus genere, veluti Poëtico quodam opere perſtrinxiſſe.* Carmina illa, quæ paſſim Hiſtoriæ ſuæ interſeruit Saxo, ex ejuſmodi ſaxoſis rupibus deſumta eſſe ac verſa ipſe fatetur. Sero apud Germanos Latinæ etiam literæ receptæ ſunt ſub Friderico II. ut ſcribit Aventinus. Nam & ipſi Annales ſuos ſtilo quodam Poetico contexebant. *Colerus.* Non præcipue de ſtudiis, ſed literis ipſis & earum ſcriptura accipiendum. Anteceſſit enim de conjugio & ſepta in eo pudicitia. Mox ſequitur de adulteriorum raritate ſimul & pœna. Cur autem his auctor interponit *literas?* Nimirum quia etiam literis occulte ultro citroque miſſis corrumpi fœminæ ſolent. Nec obſtat vocabulum *ſecreta.* nam etiam abſque ſtudiis conſideratas literas aliquid myſterii & ſecreti præ ſe ferre patet ex eleganti narratione hiſtorica Petri Cieza to. 2. hiſt. Peru. c. 34. Etſi non negandum ſecundario locum hunc ad ipſa quoque ſtudia trahi poſſe, ut quæ ſine litteris vix ac ne vix quidem ſubſiſtere poſſunt. Raras & vix ullas litteras Germanicas elegantiores inveniri ante tempora Cæſaris Rudolphi, eaſque majorem partem Latinis literis ſcriptas, qui querelis Germanicæ nationis permotus, quod cogerentur veluti ſub jugo exterorum ſcribarum, qui linguæ Latinæ notionem habebant, magna cum jactura rerum ſuarum ſervire, comitia habuit Noribergæ anno 1272, ubi omnium Ordinum imperii unanimi conſenſu decretum eſt, ut deinceps in Cancellariis & contractibus Germanicum idioma reciperetur, obſervavit Camerarius Subſec. cent. 3. cap. 65. *Berneggerus.* Hoc vult Tacitus: Scribere ac per epiſtolas ſuſpecta ſecreta fovere atque exercere neſciunt. Suetonius de Nicia: *quum codicillos Memmii ad Pompeji uxorem de ſtupro pertuliſſet.* Notum δελτάριον μικρὸν ἔξωθεν εἰσκομισθὲς altercanti cum Catone Cæſari, quod ille cum popoſciſſet quærens inde adverſario invidiam, Σερβιλίας τῆς ἀδελφῆς ἐπιστόλιον ἀκόλαστον, πρὸς τὸν Καίσαρα γεγραμμένον, ἐρώσης καὶ διεφθαρμένης ὑπ' αὐτοῦ agnovit. Martialis: *Tunc triplices noſtros non vilia dona putabis, Cum ſe venturam ſcribet amica tibi.* Centum alii. *Gronovius.*

1 *Adulteria.*] Sic apud Lacedæmonios. Multa adeo noſtri majores de moribus Spartanorum retulere. *Colerus.*

2 *Quorum pœna præſens.*] Ad jus & Romanos mores propius in Bambergenſi ſcriptum, *quorum pœna parentibus & maritis.* Nam maritos ſolos hic eſſe arbitros, ſatis crudum. Tamen e Tacito non aliter apparet. *Lipſius.*

3 *Maritis permiſſa.*] Neſcio an etiam in adulteros, ut apud quoſdam. Lex Frothonis Daniæ Regis apud Saxonem Grammaticum lib. 5. *Adulteros à veris conjugibus corporum parte ſpoliandos conſtituit, quo minus continentia flagitiis eluderetur.* Colerus.

4 *Acciſis crinibus.*] Pœna duplex; Crines acciſi, & Fuſtigatio. Quam reperio etiam alias uſurpatam Germanis in hoc ſexu. In Legibus Luitprandi

ram propinquis expellit domo maritus, ac per omnem vicum verbere agit. [1] publicatæ enim pudicitiæ nulla venia. non forma, non ætate, non opibus maritum invenerit. Nemo enim illic [2] vitia ridet: [3] nec corrum-

prandi regis Longobardorum, hæc eſt in fœminas violentas, & quæ ſæviunt aut feriunt. *Publicus, in quo loco factum fuerit, comprehendat ipſas mulieres, & faciat eas Decalvare & Fuſtare* (ita lego: vulgo, *Fruſtrare*) *per vicos vicinantes ipſius loci.* Paullo aliam & magis ſævam Adulterii pœnam tribuit priſcis Saxonibus Bonifacius Archiepiſcopus, Epiſtola ad Ethelbaldum Anglorum Regem: *In antiqua*, inquit, *Saxonia, ubi nulla Chriſti cognitio; ſi virgo in materna domo, vel maritata ſub conjuge ſit adulterata: manu propria ſtrangulatam cremant.* (& addit quod huc magis facit) *aut cingulo tenus veſtibus abſciſſis flagellant eam caſtæ matronæ, & de villa in villam miſſæ occurrunt novæ flagellantes, & cultellis pungunt donec interimant.* Lipſius.

1 *Publicata enim.*] Scribam, *publicata etiam.* Non enim hoc ad adulteras refero: ſed ad eas quæ adhuc injuges, vulgo tamen ſe vulgabant. *Idem.*

Publicatæ enim pudicitiæ.] Doctiſſ. vir accipit de ſcortis, & legit *publicata etiam pudicitia* non me applaudente: nam etiam apud alias gentes ægre meretrix virum invenerit. Referenda igitur ſunt ad maritas, quæ ſecutæ compreſſus alienos, à viris crinium ſectione & fuſtibus domo expelluntur: has enim nemo Germanorum quaſcunque divitias mereat, ut uxores ducat: *quod apud eos plus boni mores valent, quam alibi bonæ leges.* At lex Iulia illos quoque ulciſcebatur, qui adulterii damnatas in matrimonium accipiebant. *Damnatam adulterii ſi quis duxerit uxorem, ea lege tenetur.* Quam nihilominus ſperni ſolitam Satyrographus docet. Sat. 2.

Non tulit ex illis torvum Laronia quendam
Clamantem toties, ubi nunc lex Iulia? dormis?

Vel legas: *publicata enim impudicitia.* Anſam enim corruptioni dare potuit ultima Syllaba τῦ *enim.* eadem enim cum prima τῦ *impudicitia* quum ſit, exſcriptor poſtrema *enim* exarata, credidit etiam ſe primam *impudicitia* delineaſſe: ſenſu vero in idem recidit. *Salinerius.*

2 *Vitia ridet.*] Ratio cur adulteræ viros non inveniant: non enim Germani adulteria ſuſque deque habent; ſed præcipue deteſtantur. Hac autem Germanorum laude Tacitus Romanos oblique ſuggillat, qui adulteris & nequam hominibus flagitia vitio non dabant: quaſi natura ſeculi talia ferret: in quo etiam errore verſatus eſt Nero. Suet. 29. *Ex nonnullis comperi perſuaſiſſimum habuiſſe eum neminem hominem pudicum aut ulla corporis parte purum eſſe: verum pleroſque diſſimulare vitium & calliditate obtegere.* Τὸ *corrumpere* & *corrumpi* hic ad adulteria tantum, alibi latius, extenditur. lib. 14. Ann. *Vt quod uſquam corrumpi & corrumpere queat, in urbe viſatur.* Salinerius. Seneca de Tranq. vitæ lib. 1. *in hoc itaque flectendi ſumus, ut omnia vulgi vitia non invisa nobis, ſed ridicula videantur.* Colerus.

3 *Nec corrumpere & corrumpi ſeculum vocatur.*] Quanto ſanctiores fuere nobis ethnici! Nam quotus quiſque hodie vel vitia non ridet, vel quantumvis enormibus flagitiis non prætexit illud; *Sic ſeculum eſt.* Si quis aliena matrimonia contaminantem aut puellis illudentem damnet, ſtatim audit, *Sic ſeculum eſt.* Si bonis vir peſſimam iſtam potandi conſuetudinem

rumpere & corrumpi, [1] ſæculum vocatur: [2] Melius quidem adhuc eæ civitates, in quibus tantum virgines nubunt, & cum ſpe votoque uxoris ſemel tranſigitur. Sic unum accipiunt maritum, quo modo [3] unum corpus, unamque vitam, ne ulla cogitatio ultra, ne longior cupiditas, [4] ne tamquam maritum, ſed tam-

nem reprehendat, mox adeſt, qui excuſet, *quod ſic hodie ſeculum ſit.* Si quis improbet morem, quo juvenes in militiam temere proficiſcuntur, ad nullum non ſcelus patrandum erudiendi, huic mox dicetur; *Sic ſeculum eſt*: Si quis miretur ſacerdotum in parandis præbendis inſatiabilitatem, audit, *ſic ſeculum eſt.* Si quis immodicum mortalium ſtudium in parandis divitiis, quæſtum illicitum, atque contractuum iniquitatem deteſtetur, huic tamquam neſcienti allegabitur, *Sic nunc ſeculum eſt.* In ſumma, nullis non erratis, nequitiis, criminibus, obtendimus, *Sic ſeculum eſt.* Diſſimiles igitur majoribus noſtris vitia ridemus nobiſque blandimur, & corrumpentes ac corrupti, decipientes alios ac circumſcribentes culpam in ſeculum rejicimus. Codex alter habebat, *vocabatur.* Rhenanus. Id eſt, communia ac reciproca vitia, prætextu ſæculi, non excuſabantur, quia apud Germanos ſæculum ea non ferebat. Ann. lib. 14. *ut quod uſquam corrumpi & corrumpere queat, in urbe viſatur.* Seneca Cont. lib. 10. *Hoc genere, ſæculi vitio, egregia figura, inquinatum & in famem reum, majorum criminum impunitate defendit.* Pichena. Cum vitia, non ſeculo, ſed moribus hominum ſint tribuenda, ut monet Sophus graviſſime. Et Martial. in Cæcilianum:

Non noſtri faciunt, tibi quod tibi tempora ſordent,
Sed faciunt mores Cæciliane tui.

Colerus.

1 *Sæculum vocatur.*] Gravis & acuta ſententia. Seneca ſimiliter: *Deſinit eſſe remedio locus, ubi quæ fuerant vitia, mores ſunt.* Lipſius.

2 *Melius ea civitates.*] Inter quas civitates fuiſſe. Erulos reperio: apud quos adeo ſecundo matrimonio non locus, uti uxor marito mortuo laqueo ſeſe ſtatim juxta ſepulchrum induceret: niſi inviſa vivere mallet & infamis. Procopius tradit lib. 11. De bello Gothorum. *Idem.*

3 *Unum corpus.*] Quomodo & re ipſa accipiunt Muſonius: ποῦ δὲ νενομίσθαι κοινὰ εἶναι πάντα καὶ σώματα καὶ ψυχὰς καὶ χρήματα, πλὴν ἀνδρὸς καὶ γυναικός. *Colerus.*

4 *Ne tanquam maritum.*] Ita in omnibus antiquioribus editis. Et quoniam nonnulli ex recentibus habent, *ne tanquam meritum*, ego, ut manifeſtum typographorum errorem rejiciebam. Sed cum in poſtremis editionibus. eadem vox, *maritum*, retineatur, ſuſpicatus ſum, eam fortaſſe Lipſio probari. Ego tamen à priſca lectione non avellor. Senſus eſt: Vxores matrimonium potius quam maritum amare. Simile quiddam in Agric. prope finem: *Id filiæ quoque uxorique præceperim, ſic patris, ſic mariti memoriam venerari, ut omnia facta dictaque ejus ſecum revolvant, famamque ac figuram animi magis quam corporis complectantur.* Plinius junior 4. epiſt. 19. de uxore loquens: *non enim ætatem meam, aut corpus, quæ paulatim occidunt ac ſeneſcunt, ſed gloriam diligit.* Pichena. Quem ſenſum hic facit illud *meritum*? Lego *maritum.* Editio quædam Lipſii ſic liquide habet. Maritum, inquit, non amant tanquam maritum, ſed tanquam ipſum matrimonium, ut quibus, marito hoc defuncto, matrimonium ultra nullum ſperandum. *Acidalius.* Sana ſcriptu-

ra

tamquam matrimonium ament. [1] Numerum liberorum finire, aut [2] quemquam ex agnatis necare, flagitium habetur. pluſque ibi boni mores valent, quam alibi bonæ leges. In omni domo nudi ac ſordidi, in hos artus, in hæc corpora, quæ miramur, ex-

ra & merito à Pichena vindicata. Cujus dictis & hoc accedit Antipatri, ex diſſertatione ipſius nuptiali: *αἱ μὲν γὰρ ἄλλαι κοινωνίαι, καὶ ἑτέρας τινὰς ἀποστροφὰς ἔχουσι. ταύτας δὲ ἀνάγκη πρὸς μίαν ψυχὴν βλέπειν τὴν τοῦ ἀνδρός.* Et elegantiſſimum illud Phocionis dictum: *οὐ δυνάμεθα τῇ αὐτῇ καὶ ὡς γαμετῇ καὶ ὡς ἑταίρᾳ συνεῖναι.* Quæ vero ſecus faciunt, illæ ut Themiſtius ait, *συνοικοῦσι καὶ συμβιοῦσι* maritis ſuis. *Colerus.* Tranſpoſitæ voces efficiunt ne ſani quid hinc elici poſſit. At rectum & acutum hoc modo: *ne tanquam matrimonium, ſed tanquam maritum ament.* Interdictæ erant apud quoſdam Germanos regulos ſecundæ nuptiæ, ut diſcerent mulieres conjugium amare conjugis cauſa, non conjugem conjugii cauſa, ſive ut perſonæ non rei affectus mancipaſetur. *Grotius.*

1 *Numerum liberorum finire.*] Contra eos, qui liberos aut exponunt, aut necant, invehitur Lactantius Firmianus 6, 20. Atque iis qui hujuſmodi impietatem, ob anguſtias rei familiaris excuſant, reſpondet, ſatius eſſe ab uxoris congreſſione ſe continere, quam ſceleratis manibus opera Dei corrumpere. Ad hunc morem multa doctiſſime tradit Lipſius epiſt. 85. Cent. 10. ad Belgas, quam operæ pretium erit inſpicere. *Pichena.* Hoc vult, opinor, Germanos nullo legis præmio invitatos, ſicut Romani, & ſolis naturæ ſtimulis incitatos liberos quærere: quod quidem *ἀπὸ φύσεως καὶ καταστάσεώς τινος ἀρχαίας* ſecundum Democritum. *Colerus.*

2 *Ex agnatis necare.*] Agnatos hic accipies non *ἀγχιστεῖς* aut *συγγενεῖς*, ſed liberos qui adnaſcuntur. ego mallem omnino ſcribi, *gnatis.* Illud autem mirum, Tacitum omittere inſignitum illum ritum & peculiarem Germanis de exploratione liberorum. Prolem enim natam ad Rhenum ferebant, clypeoque imponebant. ſi undis abriperetur, notham cenſebant: ſi innataret, vere ſuam. Claudianus in Rufinum:

> *Et quos naſcentes explorat gurgite Rhenus.*

Iulianus in epiſtola ad Maximum: *Πάντως οὐδὲ ὁ Ῥῆνος ἀδικεῖ τοὺς Κελτούς, ὃς τὰ μὲν νόθα τῶν βρεφῶν ἀποβρύχει ταῖς δίναις τέμνει, καθάπερ ἀκολάστου λέχους τιμωρὸς πρέπων. Ὅσα δ᾽ ἂν ὀπιγνώ καθαροῦ σπέρματος, ἀνασφέρει τοῦ ὕδατος ἄλαφρον, καὶ τῇ μητρὶ τρεμούσῃ πάλιν εἰς χεῖρας δίδωσιν ὥσπερ ἀδέκαστόν τινα μαρτυρίαν αὐτῇ καθαροῦ καὶ ἀμέμπτου γάμου τὴν τοῦ παιδὸς σωτηρίαν ἀντιδωρούμενος.* Meminit & Galenus De ſanitate tuenda, & alibi Nazianzenus. Nonnus in Dionyſiacis, ab hac cauſſa Rhenum *ἐλεγξίγαμον* agnominat, velut judicem vindicemque conjugii: & vidi, qui Rheni etymon hinc petendum adſeveraret, quaſi purgatoris. Purus quidem ſermone noſtro *reyn* dicitur. Sed addo, Valerium Flaccum ad Scythas & ad Phaſim hunc ritum (neſcio an ex vero) transferre. Ita enim ibi quiſpiam:

> ——— *ſubitam ſævi duravimus amne Progeniem, natoſque rudes?*

Lipſius.

Quemquam ex agnatis.] Lipſius mavult: *ex gnatis.* Sed agnati quoque gnati dicuntur, hoc eſt, quicunque poſt nuptiarum ſolennitatem adnaſcuntur. Cic. de Orat. *Num quis eo teſtamento, quod paterfamilias ante fecit, quam ei filius natus eſt, hereditatem petit? nemo quia conſtat adnaſcendo rum-* pi

excreſcunt. [1] Sua quemque mater uberibus alit, nec ancillis ac nutricibus delegantur. Dominum ac ſervum nullis educationis deliciis dignoſcas. Inter eadem pecora: in eadem humo degunt; [2] donec ætas ſeparet ingenuos, virtus agnoſcat. Sera juvenum Venus, eoque inexhauſta pubertas: nec [3] virgines feſtinantur; eadem juventa, [4] ſimilis proceritas, pares validique miſcentur. ac robora parentum liberi referunt. [5] Sororum filiis idem apud avunculum, qui apud patrem honor. Quidam ſanctio-

pi teſtamentum. Gloſſarium vetus: *Adgnatus* ἐπίγονος. Et: ἐπιγονὴ *Suboles.* Colerus.

1 *Sua quemque mater.*] Nobilis eſt diſputatio Phavorini apud Gellium 12, 1. ex qua non parum laudis ac ornamenti accedit feminis illis noſtratibus. *Idem.*

2 *Donec ætas ſeparet ingenuos, virtus agnoſcat.*] Muretus: *donec ſeparet ingenuos virtus*, reliquis deletis. Male, male. Elegantem hunc verbi *agnoſcere* uſum ignoraverit: quem tu ex Plinii ſimili loco, de re non diſſimili intellige & nota lib. 5. epiſt. 17. *mireque cupio, ne nobiles noſtri nihil in domibus ſuis pulchrum niſi imagines habeant: quæ nunc mihi hos adoleſcentes tacite laudare, adhortari, & quod amborum gloriæ ſatis magnum eſt, agnoſcere videntur.* Seneca ep. 120. *Effice ut poſſis laudari, ſi minus, ut agnoſci.* Acidalius. Vide, ſi libet, obſervationum noſtrarum 1, 4. *Separet* eſt faciat, ut ſeparentur: *agnoſcat*, faciat ut agnoſcantur. *Gronovius.*

3 *Virgines feſtinantur.*] Propiores puto trigeſimo, quam vigeſimo anno. Cur autem ita? Μακρὸς γὰρ ἰσχὺς μᾶλλον ἀῤῥένων μένει. Θήλεια δ' ἥβη θᾶττον ἐκλείπει δέμας, Vt Euripides dixit. Horrida illa ac bellicoſa terra pari robore atque vi mentis fœminas ac viros producebat. Varro de Re Ruſt. 2, 1. *Nec non etiam hoc, quas virgines ibi appellant nonnunquam annorum XX, quibus mos eorum non denegavit, ante nuptias ut ſuccumberent quibus vellent, & incomitatis vagari ut liceret & filios habere.* Loquitur de virginibus Illyricis, Sed quid miri aut novi in illo numero deprehendit? Nonne videtur ſcripſiſſe potius, *annorum XXX?* quod pleræque illic virgines, ſicut apud vicinos Germanos poſt trigeſimum demum ætatis annum nupſerint. Nicolaus de populis quibuſdam Africanis: τὰς δὲ θυγατέρας ἄρσεσι κρίνουσι, τὰς πλεῖστον χρόνον μεμενηκυίας παρθένους. *Colerus.*

4 *Similis proceritas, pares validique miſcentur.*] In Bon. legitur *validaque.* tamen vulgata magis placet. *Pichena.* Tolle τελείαν στιγμὴν poſt vocem *proceritas*, & diſtingue: *ſimilis proceritas, pares v. miſcentur.* Verbum enim *miſcentur* ad omnia promiſcue referendum. Simile quid in Indis, de quibus Curtius lib. 9. *nuptiis coeunt, non genere ac nobilitate conjuncti, ſed electa corporum ſpecie: quia eadem æſtimatur in liberis.* Acidalius. Theodorus apud Stobæum appoſite; ἴσμεν δὲ ἅπαντες ἀνθρώπους, ἐπειδὰν ἐξ ἡλικίας ἄγονοι πρὸς γάμους συναχθῶσι, πάνυ τῆς μητρὸς τούτου ἐνδείας ἐπιπαθεῖν. *Colerus.*

5 *Sororum filiis.*] Apud Æthiopes idem mos, ut ex Nicolao Stobæus refert. Sed ibi male interpretati ſunt ἀδελφῶν υἱοὺς *fratrum filios*, cum *ſororum* debuerint. *Idem.*

1 Nec

ctiorem artioremque hunc nexum ſanguinis arbitrantur, & in accipiendis obſidibus magis exigunt, tamquam ii, & animum firmius, & domum latius teneant. Heredes tamen ſucceſſoreſque ſui cuique liberi: & nullum teſtamentum. Si liberi non ſunt, proximus gradus in poſſeſſione, fratres, patrui, avunculi. Quanto plus propinquorum, quo major affinium numerus, tanto gratiolior ſenectus, [1] nec ulla orbitatis pretia. Suſcipere tam inimicitias ſeu patris ſeu pro- 21
pinqui, quam amicitias neceſſe eſt. Nec implacabiles du-

1 *Nec ulla orbitatis pretia.*] Apud Germanos non erant, qui ſenes orbos captarent, quales multos Romæ fuiſſe produnt auctores. Hi ſic ambiebant ac colebant eos, qui liberis caruiſſent, ut nihil eſſet tam ſervile, quod ſpe hæreditatis aut legati potiundi non paterentur. Vnde de corruptis urbis Romæ moribus diſſerens Amm. Marcellinus lib. 14. refert, *ſuo ſeculo vile exiſtimatum, quicquid extra urbis pomerium natum fuiſſet, præter orbos & cælibes: nec credi poſſe qua obſequiorum diverſitate colantur homines ſine liberis Romæ, ut his, qui patres ſunt, tamquam in capita mendicorum acerbius cælibes dominentur.* Captatorem notat in Paradoxis Cicero: *quem nutum locupletis orbi ſenis non obſervat? loquitur ad voluntatem, quicquid denuntiatum ſit, facit, aſſentatur, aſſidet, miratur.* Indicat Auſonius Burdegalenſis eum, cui non ſit hæres, captatoribus obnoxium exiſtere, quum canit, *Et captatoris præda eſt, hæredis egenus.* Plinius quadam ad Calviſium epiſt. M. Regulum tamquam impudentem ac ſceleratum captatorem depingit, talium vulturum aſtutiam ſatis exprimens. Tacit. Ann. 14. de Pomponio Silvano, *veluntque pecunioſa orbitate & ſenecta, quam ultra eorum vitam produxit quorum ambitu evaſerat.* Itaque Romæ erat aliquod orbitatis pretium, quum ſic colerentur ab hæredipetis orbi ſenes opulentique. Verum integritas Germanorum neſcia fuci, nihil tale admittebat. *Rhenanus.* Morem arguit Romanorum Marcellinus l. 14. Tacitus Ann. 13. *Romæ teſtamenta & orbos velut indagine ejus capi.* lib. 13. *Satis pretii eſſe orbis, quod multa ſecuritate, nullis oneribus gratiam, honores, cuncta prompta & obvia haberent.* Plinius 4. epiſt. 15. *pleriſque etiam ſingulos filios, orbitatis præmia graves faciunt.* Cicero in Parad. De his facete Petronius: *Quoſcunque in hac urbe videritis, ſcitote in duas partes eſſe diviſos; nam aut captantur, aut captant.* & paulo poſt: *videbitis oppidum, tanquam in peſtilentia campos, in quibus nihil aliud eſt, niſi cadavera quæ lacerantur, aut corvi qui lacerant.* Pichena. Recte hunc locum intelligit, & erudite exponit Curtius Pichena. Eodem, quo ille multa & Taciti imprimis retulit, illud refero Senecæ Conſolat. ad Martiam: *ut minime probabili, ſed vero ſolatio utar: in civitate noſtra plus gratiæ orbitas confert, quam eripit. Adeoque ſenectutem ſolitudo, quæ ſolebat deſtruere, ad potentiam ducit; ut quidam odia filiorum ſimulent & liberos ejurent & orbitatem manu faciant.* Martialis ad iſtas orbitates reſpexit 4. Epigr. 56. Plinius lib. 14. *Poſtquam cœpere orbitas in auctoritate ſumma & potentia eſſe, captatio in quæſtu fertiliſſimo.* Colerus.

durant. [1] luitur enim etiam homicidium certo armentorum ac pecorum numero, recipitque ſatisfactionem univerſa domus, utiliter in publicum, quia periculoſiores ſunt inimicitiæ [2] juxta libertatem. Convictibus & [3] hoſpitiis non alia gens effuſius indulget. Quemcumque mortalium [4] arcere tecto, nefas habetur, pro fortuna quiſque apparatis epulis excipit. [5] Cum defecere, qui modo hoſpes fuerat, monſtrator hoſpitii & comes, proximam domum non invitati adeunt. nec intereſt. pari humanitate accipiuntur. Notum ignotumque, quantum ad jus hoſpitii, nemo diſcernit. Abeunti, ſi quid poſceris, concedere moris: & poſcendi invicem eadem facilitas. Gaudent muneribus. ſed nec data imputant. nec acceptis obligantur. Victus inter hoſpites comis.
22 Statim è ſomno, quem [6] plerumque in diem extrahunt, lavantur, [7] ſæpius calida, ut apud quos plurimum hiems occupat. Lauti, cibum ca-

1 *Luitur.*] Luebatur homicidium apud Germanos multa pecuniaria. Ita receptum apud Cimbros fuit, uſque ad Chriſtianum III. Regem, qui capital ſerio introduxit. *Idem.*

2 *Iuxta libertatem.*] In liberis populis inimicitiæ periculoſæ, quibus potentia diſſolvitur, qua niſi integra ſolidaque hoſtibus obviam iri non poteſt. Videtur adumbraſſe, ut ſolet ex Thucydide lib. 4. *Colerus.*

3 *Hoſpitiis.*] Nonne & reliquæ gentes Arctoæ. De Scythis ac Sarmatis, nulli ignotum. De Sclavis, teſta ut Leo Imperator, & Helmoldus. Salvianus lib. 7. *Franci mendaces, ſed hoſpitales. Saxones crudelitate efferi, ſed caſtitate mirandi.* Vindicant hodieque ſibi laudem illam priſcam Franci mei Orientales. Illud mirere, quod Nicolaus ſcribit de Celtis, id eſt, Gallo-Germanis: Μείζω δ' ἐστὶν ἡ ζημία κατὰ τοῦ ξένον ἀνελόντος, ἢ πολίτην· ὑπὲρ τοῦ μὲν ξένου γὰρ θάνατος ἡ ζημία, ὑπὲρ τοῦ δὲ πολίτου φυγή. *Colerus.*

4 *Arcere tecto.*] Propterea τὰς θύρας τῶν οἰκιῶν οὐδέποτε κλείουσιν, ut idem Nicolaus narrat. *Idem.*

5 *Cum defecere.*] Ita ex veteribus repoſui, ut ad epulas referatur. Vulgo, *cum defecerit.* Piſhena.

6 *Plerumque in diem.*] Somniculoſum genus, Germani, Sarmatæ etiam & alii ſeptentrionales, opinione Italorum veterum. Cauſa in natura magis, quam conſuetudine. Neſcio quid Ariſtoteles de locis paluſtribus & frigidis, Problem. ἔστι ἄρα χειμέριος. *Colerus.*

7 *Sæpius calida.*] Res ea ipſis exitio fuit apud Aquas Sextias. Plutarchus Mario: πάντες τὸ πρῶτον ὀλίγοι προσεμάχοντο τῶν πολεμίων. ἔτυχον γὰρ ἀριστῶντες οἱ πολλοὶ μετὰ λουτρόν, οἱ δὲ ἐλούοντο. βλύζουσι γὰρ αὐτόθι ναμάτων θερμῶν πηγὰς ὁ χῶρος. *Idem.*

1 Se-

capiunt. [1] ſeparatæ ſingulis ſedes, & ſua cuique menſa. Tum ad negotia, nec minus ſæpe ad convivia procedunt armati. [2] Diem noctemque continuare potando, nulli probrum. [3] Crebræ ut inter vinolentos rixæ, raro conviciis, [4] ſæpius cæde & [5] vulneribus tranſiguntur. [6] Sed & de reconciliandis invicem inimicis, & jungendis affinitatibus, & adſciſcendis principibus, [7] de pace denique ac bello plerumque in conviviis conſultant: tamquam nullo magis tempore aut ad ſimplices cogitationes pateſt animus, aut ad magnas incaleſcat. Gens non aſtuta nec callida, [1] ape-

1 *Separata ſingulis ſedes.*] Quæ ſedes e gramine aut frondibus, & proprie thori. Strabo ſuggerit, qui de Gallis: *καθεζόμενοι δειπνοῦσιν ἐν στιβάσι· ſedentes cibum capiunt in thoris gramineis.* Poſſidonius apud Athenæum, fœnum ſibi ſubſtraviſſe ſcribit, ab eadem mente: Κελτοὶ τὰς τροφὰς προτίθενται, χόρτον ὑποβάλλοντες, καὶ ἐπὶ τραπεζῶν ξυλίνων, μικρὸν ἀπὸ τῆς γῆς ἐπηρμένων, &c. Plura de ratione Germanici victus, ibi vide. lib. IV. inquam, cap. XIII. *Lipſius.*

2 *Diem noctemque.*] Vti & de Perſis Xenophon ſcribit in Pædia, l. VIII. extremo. qui mirum (ſtudioſe enim notavi & comparavi) quam in pleraque omni ratione vitæ, imo & lingua, conſentiant cum Germanis. *Idem.*

3 *Crebræ ut inter vinolentos rixæ.*] Hoc de Germanis, qui Rheno propiores ſunt, accipiendum. Sic Ann. I. de Marſis. *ac ne pax quidem niſi languida & ſoluta inter temulentos.* Alioqui legere malim, *ut inter violentos.* nam interiores Germani vino carebant. Et cædes & vulnera violentiam conſequuntur. *Rhenanus.*

4 *Sæpius cæde.*] Credo doctiſſimo & acutiſſ. Lipſio, qui Perſarum mores ait perſimiles fuiſſe Germanorum. Ego idem fere de Thracibus adſeram. His enim hæ quoque ſanguinolentæ compotationes uſurpatæ. His Deorum maxime Mercurius cultus. Apud hos dotem non uxor marito, ſed maritus uxori offert. Agricultura nullo precio eſt. Otium otioſum etiam honori ducitur. Convivia & potationes creberrimæ & alia. *Colerus.*

5 *Vulneribus tranſiguntur.*] Ex formula juris Romani, quibus ſollenniter utitur hoc libello Tacitus, legerim, *vulneribus tranſigunt.* Idem.

6 *Sed de reconciliatis invicem inimicitiis.*] Scripſimus, *ſed & de reconciliandis invicem inimicis.* Et paulo poſt: *exercitatio artem paravit.* Rhenanus.

7 *De pace ac bello plerumque in conviviis.*] Hæc eadem fere Perſæ. Herodotus lib. I. μεθυσκόμενοι δὲ ἐώθασι βουλεύεσθαι τὰ σπουδαιότατα τῶν πρηγμάτων. τὸ δ' ἂν ἅδῃ σφι βουλευομένοις, τοῦτο τῇ ὑστεραίῃ νήφουσι προτιθεῖ ὁ στέγαρχος, ἐν τοῦ ἂν ἐόντες βουλεύωνται. καὶ ἢν μὲν ἅδῃ καὶ νήφουσι, χρέωνται αὐτῷ· ἢν δὲ μὴ ἅδῃ, μετιεῖσι. Hoc eſt, *de ſumma rerum inter pocula deliberant. quod autem ſibi conſultantibus placuit, id domus dominus, ubi convenerunt, iiſdem ſobriis poſtridie proponit: & ſi ſobriis etiam placuerit, utuntur; ſin minus, miſſum faciunt. poſtera die retractatur.* irritando ſcil. & ſanciendo. *Salmaſius.*

1 *Ape-*

[1] aperit adhuc ſecreta pectoris licentia loci. Ergo detecta & nuda omnium mens [2] poſtera die retractatur: [3] & ſalva utriuſque temporis ratio eſt. Deliberant dum fingere neſciunt: conſtituunt dum erra-

re

1 *Aperit adhuc ſecreta.*] Suſpectum illud *adhuc.* Sed utcumque interpretari poteſt, noſtris etiam temporibus. *Pichena.* Parvula licentia lego, *adhoc.* Salluſtianum eſt nec longius abeo cum Pichena. *Colerus.* Sanisſimum eſt illud *adhuc:* quamvis, inquit, & ſe apertus Germanus, magis tamen adhuc mentem labiis geſtat hilaratus poculis. *Adhuc* notat amplius, præterea, & inſuper. *Gruterus.*

2 *Poſtera die retractatur.*] Io. Bodinus levitatis notam Germanis impingit abuſus his verbis auctoris; quia, inquit, pridie deliberata poſtera die *retractant.* Quis autem adeo lippit, ut non videat *retractari* hic non eſſe refutari, repudiari, (quæ ſententiæ mutatio retractatioque μεταμέλεια & παλιμβουλία Græcis eſt) ſed denuo ſive diligentius tractari, in manum reſumi, recognoſci? Sic Plinius lib. 9. ep. 10. *Oratiunculam unam & alteram retractavi.* Sueton. Aug. 34. *Leges retractavit & quaſdam ex integro ſanxit.* Et Liv. lib. 10. *retractare arma*, iterum tractare. *Berneggerus.*

3 *Et ſalva utriuſque temporis ratio eſt.*] Ego ſcribo, *& ſua utriuſque temporis.* Interpretor: Germani in conviviis & compotationibus deliberant quidem agitantque res graves: ſed eaſdem ſobrii recoquunt & retractant. utrique rei ſua quædam ratio eſt. Rationem autem addit, *deliberant, dum fingere neſciunt; conſtituunt, dum errare non poſſunt.* Ex quo diſcimus, Germanos in convivii illa licentia propoſuiſſe quidem ſeria: ſed eadem concluſiſſe & finiſſe, non niſi matutinos & ſerios. Perſarum ſimilis mos, qui, ut Strabo ait, ἐν οἴνῳ τὰ μέγιστα βουλεύονται, καὶ ταῦτα βεβαιότερα τῶν ἐν νήψει τίθενται. idemque de iis Ammianus lib. XVIII. Sed & Cretenſium: ex Athenæo l. IV. cap. V. Græcorum omnium veterum ex Homero, & Plutarcho diffuſe Sympoſiacorum lib. VII. Propius ad Tacitum Herodotus I. *Quæ Perſæ in conviviis deliberaverint, poſtridie proponi ſobriis: & ſi tunc placuerint, rata eſſe.* Lipſius.

Salva utriuſque temporis.] Mihi vulgata ſenſum optimum habere videtur. Nam etiamſi in conviviis compotationibuſque de gravioribus rebus Germani deliberant, ſalvum tamen & integrum ebrietatis tempus remanebat, cum eadem poſtera die retractarent. *Pichena.* Parum refert, *ſalva* ſive *ſua legatur.* Salinerius. Lipſius recte ſcribit, quod & Cluverio eſt probatum, *& ſua.* Ut ſenſus ſit; non deeſſe rationem, quare Germani inter pocula conſulent, ſobrii conſtituant; deliberare nempe, dum fingere neſciunt; conſtituere, dum errare non poſſunt. Salvus tamen etiam ſenſus eſt in *ſalva*; quod & Pichenæ viſum. *Contzingius.* Pro *ſalva* mavult *ſua* Lipſius, quem ſequor. *Kirchmaier.* *Rationem conſtare* & *Rationem ſalvam eſſe* ſenſu eodem dicuntur: & proprie in pecuniæ rationibus domicilium habent. *Conſtat* enim & *ſalva eſt ratio*, quæ non conturbata & implicita, ſed explicata vel expedita eſt; ubi accepta & expenſa quadrantur, ubi paria fiunt aut fieri poſſunt, ubi nulla reliqua, nec plus erogati eſt quam accepti. Sic *conſtare* ac *ſalvum eſſe* dicitur, quicquid utiliter expenſum vel impenſum eſt, ut ejus nomine actio vel crimen non detur, neque oriatur dolor aut pœnitentia; cujus nihil male collocatum vel inſumptum. Ita Plinius in Paneg. cap. 92. *ſalva diligentiæ tuæ ratione*, id eſt; ut tibi ratio diligentiæ tuæ conſtet, ut nihil tibi videaris contra conſuetam diligentiam tuam feciſſe.

De-

re non poſſunt. [1] Potui humor ex ordeo aut fru- 23
mento, in quandam ſimilitudinem vini corruptus. Proximi ripæ, & vinum mercantur. [2] Cibi ſimplices, agreſtia poma, [3] recens fera, aut lac concretum. Sine apparatu, ſine blandimentis expellunt famem. adverſus ſitim, non eadem temperantia. Si indulſeris ebrietati, ſuggerendo quantum concupiſcunt, haud minus facile [4] vitiis, quam armis, vincentur.
Genus ſpectaculorum unum atque in omni cætu 24
idem. Nudi juvenes, quibus id ludicrum eſt, inter gla-

Defendimus adverſus optimum Buchnerum eidem Plinio lib. 2. epiſt. 7. *ſalvo & compoſito die*, ad Senecam de ira 3, 36. Ergo & apud Tacitum, *Et ſalva utriuſque temporis ratio eſt*, accipiendum, ut ſit, Et utrumque tempus non omnino otioſe atque inutiliter, & ſic, ut nullam ejus operam edant, agunt: & utrumque tempus non male collocant aut ſibi collocare videntur. Quum Romani & Græci convivantes *εἰς ἀ[illegible] τὰ σπουδαῖα* proferant, & ſic eis alterius temporis ratio non conſtet, nec ſalva ſit, quippe quod & per merum luſum & laſciviam trahatur; boni Germani temperant, inquit, ſuas ferias utili negotio deliberandi, atque adeo non tantummodo, cum retractant conſulta ſobrii, ſed etiam, dum conſultant uvidi ac ſaucii, temporis ſalvam rationem habent. Alluſit ad dictum Catonis, quod Iuſtinus in præfatione ac pro Planco refert Cicero, *clarorum virorum atque magnorum non minus otii quam negotii rationem conſtare oportere.* Gronovius.

1 *Potui humor ex hordeo aut frumento.*] Cerviſiam intelligit, quæ etiam hodie in uſu frequenti apud Germanos, Sarmatas, Belgas, & Anglos. Dio Caſſius lib. 49. de Pannoniis ait: *hordeum & milium & edunt, & potum ex eis conficiunt.* Plinius 2. cap. ult. in fine: *ex iiſdem* (frugibus) *fiunt & potus, Zythum in Ægypto, Cælia & Ceria in Hiſpania, Cerviſia & plura genera in Gallia aliiſque provinciis.* Vlpianis in l. 9. D. de tritico, vino, vel oleo legato: *ſi quis vinum legaverit, Zythum, quod in quibuſdam provinciis ex tritico, vel ex hordeo, vel ex pane conficitur, non continebitur. Simili modo nec Camum, nec Cerviſia continebitur.* Amm. Marc. lib. 26. hujuſmodi potum, Sabaiam vocat, his verbis: *eſt autem Sabaia ex hordeo vel frumento, in liquorem converſus, paupertinus in Illyrico potus.* Fichena. Dio de Pannonis: *τὰς δὲ κριθὰς καὶ τοὺς κέγχρους καὶ ἐσθίουσιν ὁμοίως καὶ πίνουσιν.* Cetera de cereviſia fuſius Parergis cap. 10. *Colerus.*

2 *Cibi ſimplices.*] Pultiphagos etiam fuiſſe conſtat. Plinius 18, 17. *primum omnium frumenti vitium avena eſt, & hordeum in eam degenerat, ſicut ipſa frumenti fit inſtar: quippe cum Germaniæ populi edant eam, neque alia pulte vivant.* Idem.

3 *Recens fera, aut lac concretum.*] Daneſius legebat, *recens caſeus*, &c. Vrſinus. Panegyriſta ad Conſtantinum: *aut trucem Francum ſola ferina carne diſtentum.* De victu tali inſolentius & aſperius etiam Mela prodidit. *Colerus.*

4 *Vitiis, quam.*] Bambergenſis, *vino quam armis.* Lipſius.

Quam armis vincentur.] Germani pugnis nunquam ſatis victi *triumphati magis, quam victi ſunt.* Dicturus itaque quam inexplebiles vini ſint (quo vitio præcipue laborant) ut armis, inquit, vix vinci queunt, ita merum in

ſe

gladios ſe atque infeſtas frameas ſaltu jaciunt. Exercitatio artem paravit, ars decorem. non in quæſtum tamen aut mercedem. quamvis audacis laſciviæ pretium eſt, voluptas ſpectantium. Aleam (quod mirere) ſobrii inter ſeria exercent, [1] tanta lucrandi perdendive temeritate, ut cum omnia defecerunt, extremo ac noviſſimo jactu [2] de libertate & de corpore contendant. Victus [3] voluntariam ſervitutem adit. quamvis junior, quamvis robuſtior, alligari ſe ac venire patitur. ea eſt in re prava pervicacia: [1] ipſi

ſe ingurgitando invicti ſunt. *ſi indulſeris ebrietati ſuggerendo quantum concupiſcunt.* quid ſequitur? *haud minus facile vitiis, quam armis vincentur.* Salinerius. Hic ſenſus eſt: Germanos ubi proceſſus magnos fecerint in potatione, ad varia vitia prolapſos. Nam ut graviſſimus Seneca ad Lucillium ſcribit! *Omne vitium ebrietas & incendit & detegit.* Movet me tamen Lipſius ex libro Bambergenſi adducens: *haud minus facile vino, quam armis vincentur.* Dicit Germanos ingentem vim meri capere, quod ſi ſuppeditaveris, eo hauriendo non minus invictos cluere, quam armis. Sane hoc loco de bibacitate & ebrietate Germanorum, non de ipſorum vitiis agit. *Colerus.* Quod Bambergenſis codex habuit, *vino*, propoſito videtur convenientius. *Contingius.* Vix eſt, ut τὸ *vino* non ſit à mala Scholiaſtæ manu. Nam *vitiis* prorſus eſt nimio vino & hoc amplius τὴν οἰνοφλυγίαν conſequentibus malis. Iuſtinus de Philippo & Alexandro: *Vini nimis uterque avidus, ſed ebrietatis diverſa vitia.* Quorum & Horatius quædam decantat: *Quid non ebrietas* &c. *Vinci* autem ſuis eos *vitiis* dicit, ut apud eundem Iuſtinum Scythæ *prius ebrietate quam bello vincuntur.* Et Antiochus Floro *rex jam luxuria ſua debellatus.* Neque enim invictos & vino & armis ſignificari puto, (nam ſi vino invicti, cur crebræ inter vinolentos rixæ? cur cædes? vino utique ſunt hæc ſuccumbentium, ἡττόνων non κρειττόνων) neque tamen etiam facile armis vinci Germanos; ſed ſi quis ea irretire poſſit eos illecebra, juxta facile victum iri hoc genere vitiorum quam inexſuperabili vi armorum, quam *armis*, id eſt, ea mole armorum, quibus vinci poſſunt. *Gronovius.*

1 *Tanta lucrandi.*] Sidonius de Theodorico: *putes illum & in calculis arma tractare. Sola eſt illi cura vincendi.* Colerus.

2 *De libertate & de corpore.*] Hoc aleæ ſtudium pertinax Hunnis adtribuit D. Ambroſius, de Tobia cap. XI. *Ferunt Hunnos, cum ſine legibus vivant, aleæ ſolius legibus obedire, in procinctu ludere, teſſeras ſimul & arma portare, & plures ſuis, quam hoſtilibus ictibus interire. In victoria ſua captivos fieri, & ſpolia ſuorum perpeti, quæ pati ab hoſte nequiverint.* Et ſtatim: *Frequenter autem tanto ardore rapi, ut cum ea quæ ſola magna æſtimant, arma victus tradiderit, ad unum aleæ jactum vitam ſuam poteſtati vel victoris, vel fœneratoris, addicat. Denique conſtat, quod quidam & Imperatori Romano cognitus, in fide pretium ſervitutis, quod ſibi tali ſorte ſuperatus intulerat, ſupplicii imperata mortis exſolverit.* O fœda, ô barbara. & ſcio apud quoſdam Septemtrionalium hodie hanc inſaniam pro parte vigere. *Lipſius.*

3 *Voluntariam ſervitutem.*] Seneca: *nulla ſervitus turpior eſt, quam voluntaria.* Colerus.

1 *Ipſi*

[1] ipſi fidem vocant. Servos conditionis hujus per
commercia tradunt, [2] ut ſe quoque pudore victoriæ
exſolvant. Ceteris ſervis, non in noſtrum morem 25
deſcriptis [3] per familiam miniſteriis utuntur. Suam
quiſque ſedem, ſuos penates regit. Frumenti mo-
dum dominus, aut pecoris, aut veſtis, ut colono
injungit: & ſervus hactenus paret. Cetera domus
officia, uxor ac liberi exſequuntur. Verberare ſer-
vum, ac vinculis & opere coërcere, rarum. Occi-
dere ſolent, non diſciplina & ſeveritate, ſed [4] im-
petu & ira, ut inimicum, niſi quod impune. Li-
berti non multum ſupra ſervos ſunt, raro aliquod
momentum in domo, numquam in civitate, exce-
ptis dumtaxat iis gentibus, quæ regnantur. Ibi e-
nim & ſuper ingenuos & ſuper nobiles aſcendunt:
apud ceteros impares libertini libertatis argumen-
tum ſunt. Fenus agitare & in uſuras extendere igno- 26
tum: [5] ideoque magis ſervatur, quam ſi vetitum
eſſet.

1 *Ipſi fidem vocant.*] Prave quidem in re prava. Sed tamen ipſis in ipſo Romanæ urbis theatro quoque viſum *Nullos mortalium armis aut fide ante Germanos eſſe* Tacit. Ann. 16. Sueton. Claudio. *Idem.*

2 *Ut ſe quoque pudore victoriæ exſolvant.*] Ad quid referatur illud, *quoque*; non ſatis liquet. Ambigo, num, *quiſque*. Tamen pro vulgata lectione poteſt intelligi, ut etiam in victis pudorem ac dedecus projectæ libertatis notet. *Pichena.*

3 *Per familiam miniſteriis.*] De his miniſteriis eleganter Seneca ad Lucillium epiſt. 46. *Colerus.*

4 *Impetu & ira.*] Hoc ita in Septemtrionis tractu, ut Holſatia atque alibi, etiam hodie Germani; & per mores licet. *Lipſius.*

5 *Ideoque magis ſervatur.*] Quid ſervatur imo non ſervatur fœnus, nec eſt ejus uſus. Aliquid in hac ſcriptura vitii: an *ſpernitur*, vel *ſpernatur*? ac tale ſententia petit. Aut pro ſenſu capiendum, quaſi de interdicto præiviſſet. *Idem.*

Ideoque magis ſervatur.] Hæc ad votum ignotum referenda. Illa, inquit, ignorantia magis ſervatur, id eſt, minus facit peccare, quam legum auctoritas. Fit enim neſcio quo humani ingenii vitio, ut magis vetita perſequamur vitia. Peccare autem in leges, id vero hominibus non familiare tantum, ſed naturale etiam. καὶ οὐκ ἔστι νόμος, ὅστις ἀπείρξει τούτου, ut præclare Thucydides lib. 3. Sic vulgatam lectionem defenderim. *Colerus.* Lipſius male *ſpernitur*. Et vero ſenſus hic ſubeſt. Sed hunc haud incommode dat etiam illud *ſervatur*. Itaque non eſt, quod mutes: quod & Colero eſt viſum. *Conringius.* Lege *ideoque magis averſantur*. Ita obiter mendo liberamus Tacitum. nam ſenſu caret, quod editum eſt. *Salmaſius.* Quomodo *averſantur*, ſi ſibi eſt *ignotum*? Lo-
quendi

eſſet. [1] Agri pro numero cultorum ab univerſis [2] per vices occupantur, quos mox inter ſe ſecundum dignationem partiuntur. facilitatem partiendi, camporum ſpatia præſtant. [3] Arva per annos mutant, & ſupereſt ager. nec enim cum ubertate & [1] am-

quendi ratio elliptica eſt, nec infrequens apud auctores, maxime apud Græcos: Sumendum igitur aliquid ἀπὸ κοινοῦ. Magis ergo ſervatur mos ille non agitandi fœnoris & in uſuras extendendi, quam ſi vetitum eſſet. Quare magis ſervatur? quia illis eſt ignotum. Sic Homerus: ἡ μὲν ἔπειτα Εἰς ἅλα ἆλτο βαθεῖαν ἀπ' αἰγλήεντος Ὀλύμπου, Ζεὺς δὲ ἑὸν πρὸς δῶμα. Ἀπέβη ſcilicet. Sophocles Electra: Καὶ μὴ ἄτιμον τῆς δ' ἀποστείλητε γῆς. Ἀλλ' ἀρχέπλουτον καὶ καταστάτην δόμων. Δέξασθε ſcilicet. Apoſtolus ad Timotheum: κωλυόντων γαμεῖν, ἀπέχεσθαι βρωμάτων, *prohibentium nubere, abſtinere à cibis.* Heraldus.

1 *Agri ab univerſis.*] Bambergenſis, *ab univerſis vicis occupantur.* longe alia, nec deteriore ſententia. *Lipſius.*

2 *Per vices occupantur.*] Quomodo viciſſitudo hæc intelligenda eſt? An quia plerumque contingeret, agrum aliquem ab uno populo derelictum, & ab alio viciſſim occupatum? An quia per annos arva mutant? Dubito, an rectius legas, *per vicos*, id eſt, vicatim. *Pichena.* Quomodo id factum ſit, quærunt viri doctiſſimi. Cæſarem id declarare exiſtimo lib. 4. ubi de Suevis, *ſi centum pagos habere dicuntur, ex quibus quotannis ſingula millia armatorum, bellandi cauſſa, ſuis ex finibus educunt. reliqui domi manent, pro ſe atque illis colunt. hi rurſus invicem anno poſt in armis ſunt, illi domi remanent.* An enim hoc non eſt agros per vices occupari à pagis ſeu vicis? Ne blanditur quidem altera lectio libri Bambergenſis. De vicariis ejuſmodi agris Getarum Horatius: *Nec cultura placet longior annua: Defunctumque laboribus Æquali recreat ſorte vicarius.* Colerus. Lege *per vicos.* Primum enim regiones univerſim occupant: eas deinde inter ſe per fundos dividunt. Seneca de Beneficiis lib. 4. *Fines Athenienſium aut Campanorum vocamus, quos deinde inter ſe vicini privata terminatione diſtinguunt.* Grotius. Forte ſcribendum *per vicos.* Quæ ratio agri colendi planior eſt & propius accedit ad ea, quæ Cæſar de eadem narrat lib. 6. Imo optime convenit cum illa, quam ſubjungit Tacitus, partitione inter ſingulos. Prima ſcil. agri in quolibet populo diviſio fuit ſecundum vicos, altera inter ſingulos ſecundum dignationem. Conſentit conjecturæ meæ Pichena & Cluverius. *Conring.* Satis placet *per vices.* Cæſar l. 6. Gall. *Agriculturæ non ſtudent: neque quiſquam agri modum certum aut fines proprios habet; ſed magiſtratus in annos ſingulos gentibus nationibuſque hominum, qui una coierunt, quantum eis & quo loco viſum eſt, attribuunt agri, atque anno poſt alio tranſire cogunt.* Ergo, quia nulla perpetua poſſeſſio, & quotannis alius tribus patriſvefamilias in alterius arationem ſucceſſio, *vices.* Sic *vices excipere* ſuccedere Phædro. Idem de veteribus Ægyptiis Herodotus lib. II. Ταῦτα μὲν (τὰ ἱρέων γέρεα, ἄρουραι) δὲ τοῖσι ἄλλοισι ἦν ἐξαραιρημένα· τάδε δὲ ἐν περιτροπῇ ἐκαρποῦντο, καὶ οὐδαμὰ αὐτοί. Scilicet ἐν περιτροπῇ *per vices* eſt, ἐκ περιόδου. Simile quid de Dalmatis Strabo, etſi vices iſtæ octo annorum eſſent, libro 7. Ἴδιον δὲ τῶν Δαλματέων, τὸ διὰ τῆς ὀκταετηρίδος χώρας ἀναδασμὸν ποιεῖσθαι. *Gronovius.*

3 *Arva per annos mutant.*] Mutatio iſta juſſu magiſtratuum fiebat, ut colligitur ex Cæſare lib. 6. *atque anno poſt, alio tranſire cogunt.* Ne ſcil. agriculturæ ſtudio homines caperentur. *Pichena.*

1 *Am-*

[1] amplitudine ſoli labore contendunt, ut pomaria conſerant, & [2] prata ſeparent, & hortos rigent. [3] ſola terræ ſeges imperatur. Vnde annum quoque ipſum non in totidem digerunt ſpecies: hiems & ver & æſtas intellectum ac vocabula habent: autumni perinde nomen ac bona ignorantur. Funerum 27 nulla ambitio. id ſolum obſervatur, ut corpora clarorum virorum [4] certis lignis crementur. Struem rogi nec veſtibus, nec odoribus cumulant. [5] ſua cuique arma, quorundam igni & equus adjicitur. Sepulcrum ceſpes erigit. Monumentorum [6] arduum & operoſum honorem, [7] ut gravem defunctis, aſpernantur. Lamenta ac lacrymas cito; dolorem & triſtitiam

1 *Amplitudine ſoli labore contendunt.*] In Ven. ac Bon. legitur, *laborare.* Pichena. Columella; 1. de re ruſt. 3. *Acutiſſimam gentem Pœnos dixiſſe convenit, imbecilliorem agrum quam agricolam eſſe debere: quoniam cum ſit colluctandum cum eo, ſi fundus prævaleat, allidi dominum.* Gronovius.

2 *Prata ſeparent.*] Niſi fallunt annotatiunculæ quondam exceptæ, legitur illic, *prata ſepiant.* Rhenanus. Sic libri meliores. Rhenanus tamen repoſuit, *ſepiant.* quod ego improbo. Senſus eſt: populos illos, in magna ſoli ubertate atque amplitudine, ſolitos non fuiſſe, pomaria conſerere, hortos rigare, & prata à reliquis agris ſeparare animi cauſa; ſed ſegeti tantum operam inſumere, ideoque ſemper ſupererat ager. *Pichena.* Reſtituit ex lib. vet. Rhenanus, *ſepiant.* Mihi videtur vis quædam facta Tacito, in tranſpoſitione verborum, & primitus ita exaratum fuiſſe cenſuerim: *ut pomaria conſerant, prata rigent, hortos ſepiant.* Non æque notæ irrigationes hortorum ac ſunt pratorum. De ſepibus hortorum plena manu Columella paſſim. Vnde & ipſi horti ſepes dicuntur. Virgilius: *Sepibus in noſtris.* Sed appoſitiſſime Tertullianus adverſus Marcionem: *Floſculus de ſepibus, non de prato.* Colerus.

3 *Sola terræ ſeges imperatur.*] Elegantiſſime: imperat enim agricola, & parent arva. *Vt quamuis avido parerent arva colono.* Salinerius.

4 *Certis lignis.*] Idem Saxo: *deinde rogum exſtruit, Danis inauratam Regis ſui puppim in flammæ fomentum conjicere juſſis.* Colerus.

5 *Sua cuique arma.*] Saxo Grammaticus libro 8. *Cumque superjectum ignis cadaver abſumeret, mœrentes circuire proceres impenſiuſque hortari cunctos cœpit, uti arma, aurum & quodcunque optimum eſſet, liberaliter in nutrimentum rogi ſubtantes taliterque apud omnes meriti Regis tranſmitterent.* Idem.

6 *Arduum & operoſum honorem.*] In codice legitur tantum *operoſum*: non, *peroperoſum.* Rhenanus. In nonnullis antiquioribus legitur, *peroperoſum*, fortaſſe non ſpernendum. amat enim ſimiles voces Tacitus. ut Ann. 15. *perſeverum imperium.* & eodem libro juxta veteres libros, *perſimplici victu.* Pichena.

7 *Et gravem defunctis.*] Caſtigavimus, *ut gravem defunctis.* Rhenanus.

ſtitiam tarde ponunt. [1] Feminis lugere honeſtum eſt; [2] viris meminiſſe. Hæc in commune de omnium Germanorum origine ac moribus accepimus. nunc ſingularum gentium inſtituta, rituſque quatenus differant: quæ nationes è Germania in Gallias commi-
28 graverint, expediam. Validiores olim Gallorum res fuiſſe ſummus auctorum [3] divus Iulius tradit: eoque credibile eſt, etiam [4] Gallos in Germaniam tranſ-

1 *Feminis lugere honeſtum eſt.*] Seneca epiſt. 64. *Annum feminis ad lugendum conſtituere majores, non ut tam diu lugerent, ſed ne diutius. Viris nullum legitimum tempus eſt, quia nullum honeſtum.* Idem epiſt. 100. *Vir prudens meminiſſe perſeveret, lugere deſinat.* Pichena. Nihil Tacitus de opinione Germanorum, circa animæ ſtatum: quod miror. Credebant enim cum Gallis animas eſſe immortales, ob quam cauſſam fortiſſime etiam in acie pugnantes, vitæ ſatis prodigi erant. Appianus eo nomine de iis ſcripſit: *καὶ τὴν τόλμαν θρασύτατοι, καὶ θανάτου καταφρονοῦνται δι' ἐλπίδα ἀναβιώσεως.* Mela de Druidis 3, 2. *unum ex iis, quæ præcipiunt, in vulgus effluit, videlicet ut forent ad bella meliores, æternas eſſe animas, vitamque alteram apud manes.* Colerus.

2 *Viris meminiſſe.*] Acute. Seneca communiter ita præcipit, epiſtola c. *Meminiſſe perſeveret, lugere deſinat.* Lipſius.

3 *Divus Iulius tradit.*] Ejus verba ſunt comm. 6. *ac fuit antea tempus quum Germanos Galli virtute ſuperarent, & ultro bella inferrent, ac propter hominum multitudinem, agrique inopiam trans Rhenum colonias mitterent.* Et ſubdit paulo poſt: *nunc quod in eadem inopia, egeſtate, patientiaque Germani permanent, eodem victu & cultu corporis utuntur. Gallis autem propinquitas & tranſmarinarum rerum notitia, multa ad copiam atque uſus largitur, paulatim aſſuefacti ſuperari multiſque victi prœliis, ne ſe quidem ipſi cum illis virtute comparant.* Rhenanus. Locum illum C. Iul. Cæſaris perſtringit lib. 6. Hæc eſt migratio illa Belloveſi & Sigoveſi Celtarum, de qua Livius. *Colerus.*

4 *Gallos in Germaniam tranſgreſſos.*] Sane T. Livius 5, 34. quum Ambigatus Biturix rex Celtarum magno natu ipſe regnum prægravante multitudine exonerare cupiens, quæ jam vix regi videbatur poſſe, Belloveſum ac Sigoveſum Sororis filios impigros juvenes, miſſurum ſe eſſe in quas dii dediſſent auguriis ſedes, oſtendiſſet, Sigoveſo ſortibus datos Hercynios ſaltus. Cæterum quos Gallorum populos ſecum eduxerit, non commemorat nominatim propter inſtitutam de primum tranſcenſis Alpibus narrationem, id quod à Belloveſo factum. At mihi fit probabile è Celtis Sigoveſum habuiſſe & Andegavos, quando horum nomen hodieque extat in Hercynio ſaltu, qua Galliam aſpectat. Siquidem amœniſſimam vallem eam illam, quæ eſt oppidulo Noppenaugiæ vicina, ſubjecta Cniebiſo monaſteriolo Benedictinæ factionis, vernacula Germanorum lingua *Andegaſt* appellat. In cujus extremo thermæ repertæ ſunt ætate patrum noſtrorum, recentibus vulneribus ſanandis mirum in modum conducibiles. Quod ſi liqueret Belovacos quoque è Belgis una cum illo tranſiſſe Rhenum, tribueremus illis vicinam vallem, quam vulgus *Volvacenſem* vocat, quaſi dicas Beluacenſem, à Voluaco ſeu fluvio, ſeu oppidulo, hoc eſt, Belouaco. Vt Senonibus Gallis proximam Hercynii ſaltus partem, quam hæc ætas *Simonis* ne-

tranſgreſſos. Quantulum enim amnis obſtabat, quo minus, [1] ut quæque gens evaluerat, occuparet permutaretque ſedes promiſcuas adhuc, & nulla regnorum [2] potentia diviſas? Igitur inter [3] Hercyniam ſilvam, Rhenumque & [4] Mœnum amnes Helvetii; [5] ul-

nemus cognominat. Porro de *Tectoſagibus Gallis*, qui trans Rhenum coloniam miſerint, teſtatur Cæſar comment. 6. *Itaque ea, quæ fertiliſſima ſunt Germaniæ loca circum Herciniam ſilvam (quam Eratoſtheni & quibuſdam Græcis fama notam eſſe video, quam illi Orcyniam appellant) vulgo Tectoſages occuparunt, atque ibi conſederunt.* Cæterum penitioribus illos, cultioribuſque locis habitaſſe ad Nicrum fluvium argumento Decenſis arcis in noſtris rerum Germ. libris annotavimus. Atque hic obſervandum ab idoneis eſſe relatum autoribus, inde nomen Alpium ortum, quod ſua lingua montes Galli vocent *Albas.* Itaque montis, qui Nicro fluvio vicinus eſt, & haud procul Rutelinga aſcenditur, illa longe lateque patens planities, tritici inprimis ferax, indubie etiamnum *Alba* nomen à cultoribus olim Gallis retinet. Suſpicorque montem hunc à Flavio Vopiſco deſignatum in vita Probi Imp. *cæſis Alemannorum in Gallia multis millibus, reliquias ultra Nicrum* (ſic enim illic legimus, non *Nigrum*) *& Albam fuiſſe remotas.* Significat enim Probum eos, qui ex Alemannis ſupererant, in ulteriorem Germaniæ regionem, & *transnicerinam* ſive ut hodie loquimur *transnecaranam* atque *transalbanam* Ducatus Wirtenbergenſis partem ſubmoviſſe, verſus Danubium, cui propter ſecuritatem Galliarum præſtabat illos eſſe viciniores quam Rheno. Et Rhætiæ provinciæ ſteriliori minus erat periculi à Germanis. Siquidem de Albi inclito flumine non videtur accipiendum, quem à recentioribus Albiam vocari haud ignoro. Sub Auguſto certe ſemel contigit ut Albis eſſet limes Imperii Romani, qui mox Varo Quintilio occiſo vix in Rheno ſtetit. Et Tacitus notum olim fuiſſe dicit, *ſed nunc*, inquit, *tantum auditur.* Neque enim poëticæ laudes Claudiani Panegyriſtæ ad hiſtoriæ veritatem ubique ſunt trahendæ. Quanquam vero Probus ipſe in epiſt. ad ſenatum gloriatur *ſubactam eſſe omnem, quà tenditur late, Germaniam, novemque reges gentium diverſarum ad ſuos pedes ſtratos jacuiſſe.* Arbitror tamen quod *de ſubmotis reliquiis* indicat Vopiſcus, accipiendum de Alemannis potius quam Germanis inferioribus: cum quibus & Francis aliter intervenire pax potuit, nempe per fœdus aut certas conditiones. Igitur de numero fertiliſſimorum Germaniæ locorum circum Hercynium ſaltum, in quibus Tectoſages ſeu cæteri Galli conſederunt, iſta *Alba* eſt, pars poſtea *Martianarum ſilvarum.* Sic enim plurative Marcellinus appellat, indicans per has Iulianum Aug. tranſiſſe, quum Danubium ex Rauracis adiret, navigaturus in Illyricum. *Rhenanus.*

1 *Vt quæque gens evaluerat.*] Μεταναστάσεις γὰρ δίαιται τῶν πλησιοχώρων εἰς τοὺς ἀδυνατωτέρους ἐξαναστάντων, inquit Strabo. *Colerus.*

2 *Potentia diviſas.*] Codex ille ipſe, *diverſas.* quod probum ſcio. *Lipſius.*

3 *Herciniam ſilvam.*] *Orciniam* appellaſſe Græcos Cæſar ſcribit libro 6. Pravius etiam quam Latini. Hi enim Germanicum vocabulum. *Hirſenwald*, in ſaltum Hircinium haud dubie corrupere. ſignificat autem ea vox cervorum ſilvam. Alii de hac ſilva ἐτυμολογοῦντες mirifice nugantur. *Colerus.*

4 *Mœnumque amnes.*] Ante Tacitum & Plinium paucis dictum hoc flumen. Atqui poſt Danubium, Rhenum, Albim, præcipuum Germaniæ.

[1] ulteriora Boii, Gallica utraque gens, tenuere. [2] Manet

His enim tribus hoc quartum addo: cum ita etiam haud dubie ſentiat Martianus, qui ſcribit in Germania eſſe ποταμὸς ἐπωνύμους δ΄. *Mœnim* appellat Mela lib. 3. Guntherus, Regino, alii poſteriores *Moganum*. Hinc Moguntiaci nomen, quamvis veteres maluerint *Maguntiacum*. Idem.

1 *Vlteriora Boii.*] Ipſa illa loca eſſe, quæ nunc Boiemia dicitur, non amplius eſt quærendum. Hæc regio ultra Mœni fontes continuo incipiebat, Herciniæque bona parte inſinuabatur. Strabo libro 7. ex Poſidonio: φησὶ δὲ Βοΐους τὸν Ἑρκύνιον δρυμὸν οἰκεῖν πρότερον. Eo autem commigraverant Boii, cum à Camillo pulſi Pannoniam eique vicinas regiones occupaverant. Lege Appianum in Illyricis. Pauſaniam in Phocide. Iuſtinum lib. 33. Athenæum Dipnoſoph. lib. 5. *Idem.*

2 *Manet adhuc Boiemi nomen.*] Latere aliud videtur in ſcriptura Bambergenſi, *manet adhuc Boiis è manere nomen*. Scribo, *manet adhuc Boiaſmi è re nomen.* vel *Boyaſmum è re.* Apte ad hæc veſtigia, & rem ipſam. Strabo quidem clare Βουίασμον regiam Marobodui nominat: quam dictam à Boiis vult nunc noſter. Poſſis & *Boyaimum* ſcribere, verius propiuſque ad etymon, quaſi Boiorum domum. *Lipſius.*

Boiemi nomen.] Populos hos eſſe Germaniæ, non Tacitus tantum, ſed & Ptolemæus auctor eſt. Hi ex Germanorum inſtituto ſedes mutaverunt, montanoſque locos occupavere juxta Albis fluvii fontes. Servatur adhuc nomen, ut Pium pont. non parum admirer, de eorum origine fabuloſa quædam memoriæ prodentem & id in hiſtoria. *Alciatus.* Vell. Paterculus *Boiohemum* vocat. *Heimum* ſive *heim* Germaniæ vox patriam ſignificat & *domicilium*. Unde nuſquam non obviæ locorum appellationes in Germania. Depravatum Pauli Diaconi codicem, in quo ſic legitur hiſtoriæ Langob. 1, 13. *dicuntur poſt hæc Anthaib & Banthaib, pari modo Nurgundaib per annos aliquot poſſediſſe*, tu ſic emenda: *dicuntur poſthac Anthaim & Banthaim, pari modo Burgundhaim* & hoc eſt, *Antarum*, *Vandilorum*, (ut ſit *Banthaim* pro *Vandhaim*) atque Burgundiorum regiones. Loquitur de Longobardis è Scandinavia progreſſis. Quemadmodum enim Tacitus hic *Boiemum* dixit, ſic poſſemus juxta Latinam inflexionem, *Anthemum* & *Burgundhemum* uſurpare. Sunt autem hæ veteres Burgundionum ſedes priuſquam per Germaniam in Sequanos commigrarunt. Sic etiam reſtituenda ſunt illa locorum nomina, quorum fit in lege Salica mentio circa principium, ubi mendoſe ſcriptum à librariis Gallicis in loco cognominato *Salechamne*, *Bodocamne*, & *Vuidocamne*: quum debeat eſſe, *Salinghaim*, *Bodinghaim*, & *Vuidinghaim*, ut intelligas *Salingorum*, *Bodingorum*, & *Vuidingorum vicos* ſive *tractus*. Nam Franci, quum germaniſſimi Germani fuerint, hujuſmodi appellationibus inferioris Germaniæ loca, in quam primum tranſgreſſi ſunt, inſignivere. Nec aliud eſt ibidem *Salegaſte* ſive *Vuidagaſte* quam *Salingorum* ſive *Vuidingorum præfectus*. Sed de his in noſtris rerum Germ. libellis amplius. *Rhenanus.* Strabo l. 5. ἐν οἷς ἐστὶ καὶ τὸ Βουίασμον, τὸ τοῦ Μαροβόδου βασίλειον. Sic in antiquioribus lib. legi eruditiſſimi viri teſtes ſunt. Quo nomine hodie tota natio appellatur, nec dubium quin à veteri illo Boiemo, vel Beiemo. Puto Teutonas illos dixiſſe *Boihaim.* Eginhardus: *VVelatabi*, *Sorabi*, *Abotriti*, *Boihami.* Paterculus; *Sentio Saturnino mandatum ut per Chattos, excíſis continentibus Herciniæ ſilvis legiones Boiohæmum (id regioni, quam incolebat Maroboduus, nomen eſt) duceret.* Ptolemæus tamen: μετὰ ὃν ἔθνος, οἱ Βαίμοι. Herciniam etiam Κοαδούους habitaſſe ait Strabo. Obſcuri populi, fateor. Nec temerarium eſt viros doctos de mendo ſuſpicari. Liber vetus

Ca-

net adhuc *Boiemi* nomen, ſignificatque [1] loci veterem memoriam, quamvis mutatis cultoribus. Sed utrum Araviſci in Pannoniam ab Oſis Germanorum natione; an [2] Oſi ab [3] Araviſcis in Germaniam commigraverint, cum eodem adhuc ſermone, inſtitutis, moribus utantur, incertum eſt: quia pari olim [4] inopia ac libertate, eadem utriuſque ripæ bona malaque erant. [5] Treveri & Nervii circa affectationem Germanicæ originis ultro ambitioſi ſunt, tamquam per hanc gloriam ſanguinis, à ſimilitudine

Caſauboni Κολδούων habet. *Colduos* legerat apud Strabonem Mutius in chronico. *Colerus.*

1 *Loci veterem memoriam.*] Voculam inſerit Bambergen. *veterem via memoriam:* qua quid faciam, ſum incertus. *Lipſius.*

Loci veterem.] Bambergenſis vocula auctior: *veterem via memoriam.* Videant eruditi an non veram excogitaverim lectionem. hoc ſcio non eſſe abſurdam: *ſignificatque loci & veterem viciniæ memoriam.* Fuerit *via* per compendium literarum ſcriptum *viciniæ.* Si bene conjicio, vult Tacitus indicare & urbem & vicinam regionem dictam fuiſſe Boiæmum. Nam Strabo *regiam*, & Paterculus *regionem* nominat. Videant, inquam, an probe conjecerim, doctiores & acutiores. Ego me non commemini ſub Parnaſſo ſomniaſſe, unde ſic repente vates prodirem. *Colerus.*

2 *Oſi.*] Veriſimile eſt ab his populis *Oſenfurtum Franconiæ* appellatum, ut *Sueuifurtum.* Veriſimilius ſane quam à *Foſis*, ut ariolatur Rhenanus, ſic *Francofurtum* & *Haſſofurtum* à populis trajicientibus idem flumen. *Colerus.*

3 *Araviſci.*] Gentem Gallicam intelligit manifeſto. At nulla hoc nomine, quod ſciam, uſquam. plane *Tauriſci* legendum aut intelligendum certe videtur. Hi cum Boiis ejectis poſtea ad propiora Iſtro loca ſe contulerunt. Strabo lib. 5, Plinius eos à tergo montis claudi collocat 3, 12. Ptolemæus ad Carpathum montem. Stephanus cum Strabone & Plinio facit: Μαγισέλη, χώρα τῶν Ταυρίσκων τῶν πρὸς τὰ Ἄλπεια ὄρη. οἱ οἰκήτορες Μαγισελικοὶ οἱ τοῖς Γερμανοῖς ὁμοροῦσι. Plinius tamen *Araviſcos* nominat lib. 4. *Colerus.*

4 *Inopia ac libertate.*] Si animum diligentius hic advertas. facile legendum eſſe ſuſpiceris *inopia ac ubertate* ita aptius ad illa cadent: *eadem utriuſque ripæ bona malaque.* Quibus poſtremis imitatus eſt Salluſtium Catil. *quia vobis eadem, quæ mihi, bona malaque eſſe intellexi.* Colerus.

5 *Treveri.*] Apud Strabonem legendum lib. 4. παροικοῦσι τὸν Ῥῆνον Τρεύιροι non Τρεύαγροι. Dio etiam male Τρηκηρίους ſcribit. Sed *Treveros* rectius Plinius, Ammianus, Mela, Itinerarium vetus, & Inſcriptiones appellant. Licet Salvianus quoque dixerit *Vrbs Gallorum Treuir.* Horum virtus ſita maxime in equitatu. ideoque vicinis Nerviis, Belgarum fortiſſimis æmuli illi in aſſerenda origine Germanica. Haud dubie enim Nervios Strabo quoque Germanos facit Τρεουίροις, inquit, συνεχεῖς Νέρουιοι, καὶ τοῦτο Γερμανικὸν ἔθνος. Appianus de ipſis: ἦσαν δὲ τῶν Κίμβρων καὶ Τευτόνων ἀπόγονοι. Ex Iulio Cæſare l. 2. *Colerus.*

ne & [1] inertia Gallorum ſeparentur. Ipſam Rheni ripam haud dubie Germanorum populi colunt, [2] Vangiones, [3] Triboci, [4] Nemetes. [5] Vbii quidem,

1 *Inertia Gallorum.*] In Agric. *nam Gallos quoque floruiſſe in bellu accepimus, mox ſegnitia cum otio intravit, amiſſa virtute pariter ac libertate.* Idem.

2 *Vangiones.*] Cæſar alio ordine *Triboces, Vangiones, Nemetes.* Appellatio populi Germanica, quaſi captores hoſtium denotat *Vanger*, ſive *Fänger.* Gaudebant majores illi noſtri nominibus à militari aliquo facinore ſumtis & ad terrorem factis. In illum finem *Angrivarii & Vſipetes* compoſita ſunt vocabula, quorum illos *Angriſer*, hoc eſt, excurſores & in principiis conſiſtentes: hos *Vſpieter*, id eſt, prælii aut certaminis poſtulatores interpretari non verear. Vangionum urbs Βοϱβητόμαγος Ptolemæo eſt. In veteri Itinerario *Borbitomagum.* Quod imperite quidam confuderunt cum Brotomago, inter Tres Tabernas & Argentoratum ſito, ut in Itinerario videre eſt, & apud Ammianum. Hodie *Vormatia* detritis & detortis literulis, ut fit. *Colerus.*

3 *Triboci.*] Ita ſcripſi, ut idem Tacitus. hiſt. 4. *Tribocorum delectu auctas.* Sic etiam apud alios auctores. Male vulgo, *Treboci.* Pichena. Cæſar & Tacitus ordinem locorum non obſervant. Apte refert Ammianus lib. 15. *dein prima Germania ubi præter alia municipia Moguntiacus eſt, & Vangiones, & Nemetes, & Argentoratus, barbaricis cladibus nota.* Sunt autem Treboci inferioris Alſatiæ populi, à tribus forſan pagis, quos habitabant ita dicti. Terminatio erat frequens *Bach* locorum & civitatum. Inde Triboci ſonant, quaſi *Tribachi.* Fallor an illis ipſis Tribus Tabernis ab eadem cauſa nomen? In Tribocis enim ſitæ fuerunt. *Colerus.*

4 *Nemetes.*] Ita dicti populi inter Vangiones & Tribocos poſiti quaſi dicas raptores hoſtium. *Nomen* enim rapere ſignificat. Ex præpoſtera Cæſaris & Taciti relatione, docti viri novam hoc loco populorum tranſcriptionem comminiſci non debuere. Illud minus notum in vulgus Nemetum civitatem, & Noviomagum dictum fuiſſe. Hoc ita eſſe fidem facit vetus Itinerarium, quod vulgo Antonini eſſe ferunt. In eo iter à Mediolano Moguntiacum uſque hoc urbium ordine diſtinguitur & continuatur; *Argentoratum, Saletionem, Tabernas, Noviomagum, Bauconicum, Maguntiacum.* Et contraria via à Treveris Argentoratum: *Maguntiacum, Brotomagum, Noviomagum, Argentoratum.* Cui enim Rheni trajectus ille notus, & ignotum hoc Noviomagum eſſe Nemetes? Illam autem Bauconicam nonne *Oppenheimium* eſſe dicemus? Alterum Noviomagum Belgicum videtur Cæſar *Nemetocennam* appellare lib. 9. *his rebus confectis ad legiones in Belgium ſe recipit, hybernavitque Nemetocennæ.* Forte ita legendum aliquoties in Itinerario vèteri pro *Nemetacum* quamvis haud neſciam doctiſſimum Suritam emendaſſe ibi *Menetacum. Genna Longa* in vicinia caſtri Norici hodieque oppidulum vocatur. An à Cennis populis Germaniæ? Apud Xiphilinum lego *Cennos* Κελτικὸν ἔθνος appellari. Ad Noviomagum redio. Viderint utraque hodie non ignobilis civitas, an non mihi nomen ſuum, jam prope vetuſtate abolitum reſtitutum acceptumque merito referant. *Idem.*

5 *Vbii.*] Hi quaſi *Vuii* dicti apparent, quaſi tu Ripenſes dicas. Strabo lib. 4. πέϱαν δ' ᾤκουν Ὀύβιοι κατὰ τοῦτον τ̃ τόπον, ὃς μετήγαγεν Ἀγϱίππας ἑκόντας εἰς τὸ ἐντὸς τοῦ Ῥήνου. An potius à tranſitu Rheni appellati? *Vber* enim Germanis tranſitum ſignificat. Fuiſſe è Germania non dubito. *Colerus.*

1 *Con-*

dem, quamquam Romana colonia eſſe meruerint, ac libentius *Agrippinenſes* [1] conditoris ſui nomine vocentur, [2] origine erubeſcunt, tranſgreſſi olim, & experimento fidei ſuper ipſam Rheni ripam collocati, ut arcerent, non ut cuſtodirentur. O- 29
mnium harum gentium virtute præcipui Batavi, [1] non

1 *Conditoris ſui nomine.*] Agrippam intellegit, qui Rhenum eos primus traduxit, & in iis ſedibus collocavit. Ille tamen non eſt Coloniæ conditor, neque auctor nominis: ſed ab Agrippina id habent, ejus filia, ut Tacitus clare in XII. Annalium ſcripſit. Itaque dubitavi, num *conditoris ſua* legerem: neque novum, ejus flexus verba in fœmineum etiam genus uſurpari. Virgilius de Iunone:

Auctor ego audendi.

Ovidius de Venere:

Sponſor conjugii ſtat dea picta ſui.

Et plura ſunt ejuſmodi. *Lipſius.*

Conditoris ſui.] Salva regula ſermonis poſterior vocula abeſſe poteſt, ut intelligatur Agrippina, non Agrippa huic urbi nomen dediſſe, ſecundum teſtimonium Taciti Annal. 12. Claudiam etiam appellatam, Lipſius docuit. *Colerus.*

2 *Origine erubeſcunt.*] Imo vero, *non erubeſcunt.* Quamvis, inquit, Vbii nomen mutarint, & colonico jam jure, libentius Agrippinenſes dicantur, à conditore: tamen nec Germanicæ originis eos pudet, libenterque ſe iis inſerunt. *Lipſius.*

Origine erubeſcunt.] Non uſus eſt negatione. Vbii licet de nomine matris Neronis malint Agrippinenſes vocari; tamen fere probro ducunt haberi pro Romanis, ſeque dictitant Germanos. *quæ prima libertatis facultas data eſt, avidius quam cautius ſumpſimus, ut nobis, cæteriſque Germanis conſanguineis noſtris jungeremur.* In cauſa fuit vetuſtas & nobilitas conditorum. *Celebrant Tuiſtonem Deum terra editum, & filium Mannum terra editum; originem gentis, & conditorem.* quæ etiam impulere Treveros & Nervios, ut illinc ſua principia ducerent. *Treveri & Nervii circa affectationem Germanicæ originis ultro ambitioſi ſunt.* At Romani (quamvis immerito) apud multos de originis obſcuritate male audi.bant. Dionyſius lib. 1. Antiq. *δόξαι τινὲς ἐκ ἀληθεῖς, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν ἐπιτυχόντων ἀκουσμάτων τὴν ἀρχὴν λαβοῦσαι τοὺς πολλοὺς ἐξαπατήκασι, ὡς ἀνεστίους μὲν τινας καὶ πλανήτας, καὶ βαρβάρους, καὶ οὐδὲ τούτους ἐλευθέρους οἰκιστὰς εὑρομένης.* id eſt, *& opiniones quadam non vera, immo e fortuitis rumoribus originem ducentes, multis imponunt, tanquam fuerint ejus conditores quidam ſine lare, errones, barbari, iique non ingenui.* Salinerius. Optimo judicio Lipſius negativam inſerendam putat. nam ſuperiora verba, *quamquam*, & deinde, *ac libentius*, id omnino poſtulare videntur. Ego ſuſpicor, plura huic loco deeſſe, cum ſententia vellet, origine eos Germanos fuiſſe, neque ea erubeſcere. Salinerius vulgatam lectionem conatur defendere. Sed quod originem Vbiorum refert ad ipſam coloniam, non placet, nam locus originis proprie dicitur, ex quo quis eſt oriundus, primumque profectus, non in quem commigravit. Sic in vita Agricolæ: *rutila Caledoniam habitantium coma, magni artus Germanicam originem aſſeverant.* Pichena. Rectiſſime Lipſius negatione inſerta, *non erubeſcunt.* Ego particulam etiam aliam inſeram, ſed momenti minoris: *Agrippinenſes à conditoris ſui nomine &c.* Liquet mihi, non aliter ſcripſiſſe Tacitum. ſupra; *Manno tres filios aſſignant, è quorum nominibus proximi Oceano Ingævones,* me-

1 non multum ex ripa, ſed inſulam Rheni amnis colunt, Cattorum quondam populus, & ſeditione domeſtica …

medii Hermiones, cæteri Iſtævones vocentur. Acidalius. Rectiſſime Lipſius cenſet voculam *non* excidiſſe. Quare autem non erubeſcunt? Rationem aliquam reddit vir eruditiſſimus. Sed remotior cauſſa illa videtur fuiſſe, quia ſcil. ad experiendam fidem illorum, cum Germanici eſſent ſanguinis, adverſus Germanos collocati fuerunt in ipſorum ſolo, ut ſcribit Tacitus Annal. Germani vero illi fuerant Sicambri. Dio: *καὶ Οὔβιοι ὅμοροί τε τοῖς Συγάμβροις οἰκοῦντες, καὶ διάφοροι αὐτοῖς ὄντες.* *Colerus.* Particula ſuperior, *quidem*, conſuadet negativam immittendam. & Lipſio quidem viſum eſt eam ponere ante *erubeſcunt*. Sed enim cum reſtet in editionum prima; *Nubii quidem*; quivis videt dictionem illam reſolvendam in duas; *Ne Vbii quidem.* optime neque obſtat quod ſequitur; *transgreſſi olim & experimento fidei ſuper ipſam ripam collocati, ut arcerent, non ut cuſtodirentur*, referendum quippe id non ad cauſam, cur erubeſcant (ut Lampugnano viſum; ſilentioque deinde Lipſii, tantum non confirmatum) verum cur facta fuerit colonia Romana. Scitur enim earum pleraſque tali titulo donatos, ut cuſtodirentur, non ut arcerent: in pœnam, non in præmium. *Gruterus.* Lipſius eumque ſecutus Chr. Colerus, *origine non erubeſcunt.* Vbios enim maluiſſe Germanos cenſeri. Et vero ita eſt: nec tamen eſt, cur mutes quidquam. Loquitur enim Tacitus de *origine* Vbiorum, non illa Germanica, quod Lipſius exiſtimavit, ſed qua colonia cœpit eſſe Romana. Ejus, quamvis honoratæ, tamen Vbios puduit. Ita ſi capias, non opus fuerit vel illa Gruteri medela: *Ne Vbii quidem* &c. Contingias. Meo judicio Gruterus hic *τὸ πρῶτον τοῦ δὲ σκοποῦ* [illegible]. Sic & ipſi olim conjeceramus. *Origo* ſine dubio eſt avita ſtatio & incolatus Germaniæ, antequam colonia fierent. Nam pudere quemquam populum, quod coloniæ Romanæ honorem adeptus eſſet, præſertim Vbios (qui eſſent ſponte tranſlati, *ut arcerent, non ut cuſtodirentur*; non ut eſſent in obſidione ipſi, ſed ut ſeque commodius tuerentur ac fines Romanos, & virium imperantis populi pars, non ſervientium acceſſio forent: qui inter Vitelii & Veſpaſiani arma Galliarum ſimul & Batavorum defectione & conjuratione graſſante tam conſtantes in fide atque integri manſerint & ſpecioſo nomini libertatis præſentia prætulerint: qui denique Agrippinenſes quam Vbii vocari mallent) nemo Romanorum, illo utique ſeculo, diceret. Neceſſario igitur requiritur negandi particula: quam melius poni a fronte hujus orationis, quam ubi Lipſius inſeruit, non obſcurum eſſe cenſeo conſideranti *τὸ quidem.* Hoc libro: *ne fratribus quidem manſuram concordiam.* Ne Vbii quidem, inquit, patriam ejurant aut Germanum ſanguinem ſedemque veterem diffitentur: etſi ad id nobilitatis evecti, ut jus coloniæ meritis & beneficiis erga populum Romanum impetraverint, placeantque ſibi magis, cum Agrippinenſes quam cum Vbii ſalutantur. Eſt autem hæc nimium vulgaris vanitas & hominum & populorum, ut ſucceſſibus ſuis deeſſe auctoritatem exiſtiment, ſi humiliora prima incrementa confiteantur. *Gronovius.*

1 *Non multum ex ripa.*] Tacit. hiſt. 5. de illa ſedium mutatione: *Extrema Gallica ora vacua cultoribus, ſimulque inſulam inter vada ſitam occupavere.* Varii illic libri veteres apud Lipſium. In lib. Budenſi ſcriptum: *Inſulam juvata ſitum.* Et: *Inſulam vacaſitam.* In aliis legebatur: *Inſulam vocatam ſitam.* *Vada*, quidem loci nomen eſſe apud eundem Tacitum non ignoro. Et infra ſic locutus eſt de Æſtyis: *Inter vada atque in ipſo litore legunt.*

meſtica in eas ſedes tranſgreſſus, in quibus pars Romani imperii fierent. Manet honos, & antiquæ ſocietatis inſigne. nam [1] nec tributis contemnuntur, nec publicanus atterit. exempti oneribus & collationibus,

gunt. Vt ut eſt, vix lectio vulgata ſincera aut germana Cornelii ſit. Legendumne igitur, doctiſſime Lipſi, te interrogo? *ſimulque inſulam Batavam dictam.* Dio à mea ſententia non alienus, imo pro ea: οἷς τὸ τῶν Βαταούων ἀπὸ τῆς Βατάβας τῆς ἐν τῷ Ῥήνῳ νήσου ὄνομα. *Colerus.*

1 *Nec tributis contemnuntur.*] Sive, *continentur.* In promptu erat, *conteruntur.* ſed parum elegans, cum idem verbi ſtatim ſequatur, *nec publicanus atterit.* Ferri & vulgata poteſt. Nam quibus tributa imponuntur, hoc ipſo, ut victi, pro contemtis habentur & deſpretis. Steph. Pighius, in Hercule Prodicio, mallet, *contenuantur.* Lipſius.

Tributis contemnuntur.] Suſpicor à Tacito ſcriptum, *condemnantur.* Nam *damnare* Livius etiam pro *multare* uſurpat, ut lib. 35, 10. *multos pecuarios damnarunt.* Niſi quis malit, *comminuantur.* Rhenanus. Paullo poſt videtur legendum: *nec tributis conteruntur*, non, ut in vulgatis, *contemnuntur.* Vrſinus. Non tantum hoc Latine, ſed etiam eleganter dictum. Et nimia profecto cura magni Lipſii: ſi licet hoc ſaltim minutum ejus non probare, non placet. Tertullianus neſcio quo libro: *agri tributo onuſti, viliores; & hominum capita ſtipendio cenſa, ignobiliora. nam hæ ſunt notæ captivitatis.* Colerus. Lipſius in notis poſterioribus judicat poſſe ferri hanc lectionem. Idem ſentit Chr. Colerus. Videtur tamen Lipſius malle *continentur* vel *contunduntur.* Iamdudum ante illum Rhenanus ſuſpicabatur legendum, *condemnantur* vel *comminuantur.* Step. Pighius in Hercule Prodicio maluerat *contenuantur.* Fulvius Vrſinus legerat, *conteruntur.* Verum hoc poſterius quidem admitti non poteſt, quum paulo poſt ſequatur: *nec publicanus atterit.* Ego vel non ſollicitaverim vulgatam lectionem, vel aliquam illarum vocularum admiſerim à Rhenano, Pighio, Lipſio adductarum. *Conringius.* Poſt omnes τὸ ἐπὶ φακῇ μύρον Lud. Aurelius, *conſternantur.* Recte Colerus & δεύτεραι φροντίδες Lipſii Placuit antiquis verba λόγον τόν τε σιγώμενον καὶ ἔνδον ἐπιστρεφόμενον καὶ τὸν προφερόμενόν τε καὶ ἀκουόμενον, oris puta vocem aut animi ſenſum ſignificantia ita transferre interdum, ut facta demonſtrent. Vt *objurgare ferula, colapho, flagris, laudare armis* ſupra hoc libro, *increpare ſaltu* apud Florum, *petauroque jubente modo ſuperior* (ubi male conjiciunt *juvante*) apud Petronium, *juſſum as ſpirare carminis* Statio & ſimilia. *Laudare armis* eſt in honorem alicujus colliſis armis ſonitum edere, quod valet atque eſt pro laude. *Increpare ſaltu*, tranſſilire, quod ſignum eſt arguentis atque improbantis & opus & vetitum. *Objurgare flagro*, ſevere atque aſpere accipere verbere, ut verbis & vultu fit in jurgio. Sic *tributis contemnere* eſt tributa imponere, quod eſt inſultantium victis & pro vilibus, ignavis, obnoxiis eos tractantium & contemnentium. Vellejus 2, 39. de Galliis: *quippe ejus ductu auſpiciiſque infracta pæne idem, quod totus orbis, ignavum conferunt ſtipendium.* quod etiam fruſtra tentatur. *Ignavum ſtipendium*, quod argumentum eſt in bello ſegnes minuſque fortes conſtanteſque fuiſſe atque eſſe, quod non facerent, ſi viri eſſent. Ipſum verbum etiam ſic Cicero 4. ad Attic. 17. *In monumentum illud, quod tu tollere laudibus ſolebas, ut forum laxaremus & uſque ad atrium Libertatis explicaremus, contempſimus ſexcenties ſeſtertium.* id eſt, vile habuimus, & liben-ter

bus, & tantum [1] in uſum prœliorum ſepoſiti, [2] velut tela atque arma, bellis reſervantur. Eſt in eodem obſequio & [3] Mattiacorum gens. Protulit enim magnitudo populi Romani [4] ultra Rhenum, ultraque veteres terminos [5] imperii reverentiam. Ita ſede finibuſque

ter erogavimus, impendimus, unde apparet tantum pecuniæ præ iſtius monumenti adjectione ad aream fori Cæſariani vile nobis & contemptum fuiſſe. Simillimum Claudian. de bello Ger. *facili contemptum Strymona ſaltu.* Gronovius.

1 *In uſum prœliorum.*] Lib. 4. hiſt. *nec opibus Romanis, ſocietate validiorum adtriti viros tantum armaque imperio miniſtrant.* Et alicubi Batavi, *ſibi non tributa, ſed virtutem & vires indici.* In priori exemplo inutilem arbitror vocem τὸ *Romanis.* Colerus.

2 *Velut tela atque arma.*] Licet tela & arma plerunque ſine diſcrimine à ſcriptoribus uſurpentur, proprie tamen telis ferimus, armis tegimur. Salluſt. in Iug. *neque his, ſecus atque aliis armis, adverſus tela hoſtium muniti.* Livius lib. 1. *Arma his imperata, galea, clypeum, ocreæ, lorica, omnia ex ære, hæc, ut tegumenta corporis eſſent; tela in hoſtem, haſtaque & gladius.* Pichena.

3 *Mattiacorum gens.*] Mattiacos locat circa Attanum & Noveſium oppida Ptolemæus. Martialis *Mattiacas pilas*, lemmate celebravit. iis rufabant Romæ capillos. Inde & aliud ejuſdem diſtichon interpreter:

Cauſtica Teutonicos accendit ſpuma capillos:
Captivis poterit cultior eſſe comis.

Plinius 31, 2. *Sunt & Mattiaci in Germania fontes trans Rhenum, quorum hauſtus triduo fervet.* Qui Mattiacos illos Marpurgo convenire arbitrantur, næ illi parum fidei Ptolemæo & Plinco graviſſimis auctoribus, tribuere videntur. *Colerus.* In Selandiam quidam Geographi hiſtoricique hos repoſuerunt. Sed primum, non ratione ſitus, ſed reverentiæ & obſequii jungit Batavis Mattiacos Tacitus. Deinde non modo citra medium Rheni alveum, ſed & citra Moſam ſita Selandia eſt. Tertium non tam *ſolo ſuo* quam ſalo potius Oceanoque circumfuſos undique Selandos *acrius animari* dicere debuiſſet noſter. Adde quod Plinius lib. 31, 2. calidas trans Rhenum partes in Germania Mattiacis aſſignet: quod ad Selandos trahere attributum nequeas. Erunt igitur Mattiaci quærendi trans Rhenum, ex adverſo Moguntiaci. Plura Pontan. Orig. 1, 6. Cluver. 3, 7. *Kirchmaier.*

4 *Ultra Rhenum.*] Ergo non ſunt *Mattiaci* (ut doctis viris viſum) qui nunc Zelandi appellantur: etſi *Mattiorum* vox, familiari appellatione, inter eos duret. Taciti hæc luſtra: abnuet, atque ultra Rhenum propinqui Batavis, an ubi pars *Northollandia* nunc eſt, & vicini ſinus? *Lipſius.*

5 *Imperii reverentiam.*] Ex quo tempore Germanicus illos Tranſrhenanos populos debellaverat. Strabo lib. 7. ἐστὶ δὲ καὶ Σάλας ποταμὸς οὗ μεταξὺ καὶ τοῦ Ῥήνου πολεμῶν καὶ κατορθῶν Δροῦσος ἐτελεύτησεν ὁ Γερμανικός. Referre volebam ad Domitianum, ſed deterruit, conatum infamia illius victoriæ. Pichena hæc omnia ad Trajanum refert. quod nihil me movet. Scio enim illam limitis & imperii Romani amplificationem Ælianam, ad orientem potius & rubrum mare, quam ad Germanos ſpectare. Oroſius lib. 7. de Trajano: *mox Germaniam trans Rhenum in priſtinum ſtatum reduxit.* Ita eſt. non limitem promovit, ſed præſidia nova impoſuit. *Colerus.*

que in ſua ripa, [1] mente animoque nobiſcum agunt, cetera ſimiles Batavis, niſi quod ipſo adhuc terræ ſuæ [2] ſolo & cœlo [3] acrius animantur. [4] Non numeraverim inter Germaniæ populos, quamquam trans Rhenum Danubiumque conſederint, eos [5] qui Decumates agros exercent. Leviſſimus quiſque Gallorum, & in-

1 *Mente animoque nobiſcum agunt.*] Caſſiodorus 5. epiſt. 2. *ut in Oceani litoribus conſtituti, cum noſtra mente jungamini.* Pichena.

2 *Solo & cœlo.*] Feroculos adhuc eſſe ait Mattiacos & Batavis acriores, quod veteri ſolo & cœlo animentur. In Batavos autem cadere illud Græcorum dictum: *οἱ πρῶτοι ἐξομοιοῦνται τοῖς τόποις. Colerus.*

3 *Acrius animantur.*] Quia mari & frigori propiores. Neque opinor equidem vel ex hoc Taciti loco, Zelandos eſſe, ſed *ultra Rhenum*, Septemtrionem verſus populos: qui nunc in Friſiis, aut *Northollandus* cenſentur. At mare multa abraſit. *Lipſius.*

Acrius animantur.] Id eſt, acriorem & ferociorem animum gerunt, ſoli cœlique natura. Althamerus Germanus, in Commentario ſuo ad hunc libellum ait: ut ſolum ipſum frigidius, & aër craſſior eſt, ita homines craſſiores, duriores, ac tolerantiores edere. Plinius Paneg. *Quum feræ gentes, non telis magis, quam ſuo cælo, ſuo ſidere armantur.* Pichena.

4 *Non numeramus.*] Repoſuimus ex auctoritate vetuſtioris illius editionis, *Non numeraverim.* Rhenanus.

5 *Qui Decumates agros.*] Errare cenſeo, qui proprium hic gentis aut loci nomen quærunt. Quomodo vero iidem populi ſive agri, trans Rhenum & Danubium ſimul ſint? quod tamen ponit noſter. Ego communiter Decumates agros interpreter, qui decumas ſolvunt. Cicero Decumanos dixit: *Omnis*, inquit, *ager Siciliæ decumanus eſt.* Nam hi agri non aliud ſunt, quam trans limitem capti ab hoſte, & militibus dati, ſi qui ex iis fructus. Qui haud multi aut uberes, quoniam hoſtibus expoſiti, & ut ipſe ait, dubiæ poſſeſſionis id ſolum. Tacitum de hiſipſis loqui ego ſentio XIII. Annali: *Friſii imbellem ætatem admovere ripæ, agroſque vacuos & militum uſui ſepoſitos inſedere.* Hoſipſos agros non fructu tantum, ſed mancipio militum eſſe juſſit Imp. Alexander. de quo Lampridius. *Sola quæ de hoſtibus capta ſunt, limitaneis ducibus & militibus donavit, ita ut eorum eſſent, ſi heredes militarent: nec unquam ad privatos pertinerent. Addidit ſane his animalia & ſervos, ut poſſent colere quod acceperant.* Videtur autem id ſecuritatis cauſſa feciſſe Romani, & ne hoſtes aut ſuſpecti prope colerent. Itaque vacua loca, ad multa milliaria, ſæpe relinquebant. In Fragm. Dionis LXXIV. Commodus Imp. Buris populis Germaniæ ea lege, inter alias, pacem dat: *Ὥστε μὴ ἐνοικήσειν ποτὲ, μήτε ἐννέμειν τεσσαράκοντα στάδια τῆς χώρας σφῶν, τῆς πρὸς τῇ Δακίᾳ οὔσης: Ne incolerent umquam, neve paſcerent, in quadraginta ſtadiis terræ, quæ Daciæ proxima eſſet.* De Germanis priſcis, Cæſar ſimile libro VI. *Lipſius.*

Eos qui Decumates agros exercent.] Hi agri indicari certe non poſſunt: ſed tamen fuere propinqui Rheno, argumento Gallorum occupantium. Mihi, quod ante dixi, non contigit inſpicere codicem vetuſtum manuſcriptum, qui nos hic adjuvaret. nam fieri poteſt ut pro *Deuinates* aliquis ſcripſerit *Deumates*, quod poſtea verſum ſit in *Decumates.* Ut fortaſſe De-

& inopia audax, [1] dubiæ poſſeſſionis ſolum occupavere. [2] Mox limite aucto, promotiſque præſidiis, [3] ſinus

Devinam accipiatur pro *Daventria*. *Devonam* vocat Ptolemæus in illa confuſa Germaniæ oppidorum nomenclatura. Sed hic te fruſtra torqueas, niſi anſam cogitandi præbeat ſcriptura vetuſta. Adjuvare quoque poterit, quod addit, *ſinus imperii*. Ergo Rhenus, ut videtur, illic ſinum facit. Sed & immenſorum lacuum prope Friſios infra facit mentionem Tacitus. Paulo poſt, ubi nos habemus *intelligere occaſiones*, illic erat *neceſſitates*. lib. 1. Ann. *juſſiſque dicta cum ſilentio accipere, temporis ac neceſſitatis monet*. Rhenanus. Congrua interpretatio Lipſiana & opido quam erudita. Eo ipſo autem quod Decumates agros colerent, Germanis minus annumerandos cenſuit Tacitus. Tantum enim aberat, ut alienos agros occuparet poſſideretque colendi cauſa, cupidiſſima belli gens, ut etiam proprios ſuſque deque facerent. At apud Gallos ſingulare ſtudium fuit agriculturæ. Quod Germani uſque eo non probarunt, ut ob id Gallis inertiæ nomen imponerent. *Colerus*.

1 *Dubiæ poſſeſſionis*.] Eodem argumento alibi uſus eſt, *quantulum enim amnis obſtabat, quo minus, ut quaque gens evaluerat, occuparet, permutaretque ſedes promiſcuas adhuc & nulla regnorum potentia diverſas*. Colerus. Ferax & fœcundus inter Danubium Rhenumque ac Mœnum amnes ager, audaciores levitate & inopia Gallos ad occupationem ſui αἰλλοπροσπιλως illexit. Iam enim Sequani, jam Rauraci, jam Helvetii aliique incurſionem fecerant indubiæ poſſeſſionis ſolum; quod ita dicitur, non quaſi ad Germaniam non ſpectaſſet liquido, (continebatur enim intra Germanorum limites Danubium Rhenumque) ſed quod à compluribus Galliæ nationibus, alias ſuperantibus identidem aliis, aliquamdiu teneretur. Fuerintne autem univerſim Alemanni dicti, regioque iſthæc num antiquiſſima Alemannia quæſtio intricatior eſt, de qua Cluverius G. A. 3, 4. agit. *Kirchmaier*.

2 *Mox limite aucto promotiſque præſidiis*.] Emendavit Lipſius, *aucto*. Male vulgo, *acto*. Oſtendit enim Tacitus, Trajani tempore, quo ipſe hunc libellum ſcripſit, auctos imperii limites, & ulterius, quam antea, Romana præſidia promota. Sic lib. 2. Ann. *Exin ventum Elephantinem, ac Syenem, clauſtra olim Romani imperii, quod nunc Rubrum ad mare patescit*. Huc refertur etiam quod dixit lib. 4. *qua tum Romana copiæ in armis, qui ſocii Reges, quanto ſit anguſtius imperitatum*: ſcilicet, præ quam hoc ævo Trajani: nam is fines imperii promovit. *Pichena*. Nil mutem. Nonne eadem forma Cæſar dixit, *vineas & turres agere*? Virgilius *agere teſtudinem*? Colerus. Alii legunt *limite aucto*. Et vero Trajani Tacitique ætate promota erant præſidia & aucti Romani imperii limites. *Contzingius*. Certe *promotis præſidiis* dixit Tacitus, & tamen *limite acto*. non *aucto*. Proprium enim id verbum, & non poteſt ſine culpa mutari. Agrimenſores pag. 3. *Sabinorum ager, qui dicitur quæſtorius, cum limitibus actis diviſerunt*. Pag. 19. *Itaque limitibus actis cum centuria extimerentur*. Pag. 162. habes *limites actuarios & lineares*. Et, *hi qui ſunt per viam publicam militarem acti*. Pag. 187. *Multi perpetuos limites egerunt*. Et ſequenti: *plurimum enim agentibus præſtat actis limitis perpetua rectura*. Pag. 263. *quem actis limitibus quibuſque laterculis quinquagena jugera incluſerunt*. Frontinus 1. Strateg. 3. *limitibus per* 120000. *paſſuum actis*. & cap. 5. *ab altera limitem agere cœpit, tanquam per eum erupturus*. Sic utrobique recte P. Scriverius. Alludunt Virgilius lib. 10. *latumque per agmen Ardens limitem agit ferro*. Ovidius 3. de arte: *idem limes agen-*

[1] ſinus imperii, & pars provinciæ habentur. 30
Vltra hos Catti initium ſedis ab Hercynio ſaltu inchoant, non ita effuſis ac paluſtribus locis, ut ceteræ civitates, in quas Germania pateſcit. [2] durant ſiquidem colles, paulatimque rareſcunt: & Cattos ſuos ſaltus Hercynius proſequitur ſimul atque deponit. Duriora genti corpora, ſtricti artus, minax vultus, & major animi vigor. Multum (ut inter Germanos) [3] rationis ac ſolertiæ: præponere electos, audire præpoſitos, noſſe ordines, intelligere occaſiones, differre impetus, [4] diſponere diem, vallare noctem, for-

agendos erit. Et imitati Silius ac Statius. Quid autem hic proprie ſit Tacito *limes*, cognoſces ex dictis ad cap. 50. annalis primi. Hoc ergo ſignificat, extra præſidia Romana, quippe trans Rhenum Danubiumque, jacuiſſe ſpatium campi diu incultum, dum & Romani omittunt, neque barbari, quippe nimis vicinum caſtellis & præſidiis ripenſibus, vindicare audent: donec ab hominibus quibuſdam temerari[illegible] & inopia audacibus occuparetur conceſſu quodam & conniventia hinc Romanorum, inde Germanorum: tandem tranſgreſſos utrumque amnem Romanos, nec contentos naturalibus terminis vindicaſſe alteram ripam, & quatenus ipſis viſum fuit limitem egiſſe manu, qui barbaricum à Romano diſcerneret, ac promoviſſe præſidia; quem intra limitem quæque intra præſidia recepti decumates illi agri cultoreſque pars provinciæ Germaniæ Romanis & *ſinus imperii*, hoc eſt, extremum & quaſi reconditum aliquid habeantur. *Gronovius.*

1 *Sinus imperii.*] *Sinus* hoc loco pars ultima & extrema velut lacinia, expoſitore Cl. Gronovio 1. Obſerv. 4. Sic in vita Agricolæ noſter: *Nos terrarum & libertatis extremos receſſus ipſe ac ſinus famæ* (id eſt, receſſus oræ habitabilis) *defendit.* Vbi *ſinus* partem ſecretam & locum maxime remotum notat. *Kirchmaier.*

2 *Durant ſiquidem.*] Albertus Krantzius locum hunc ita diſtinctum apud Tacitum legerat: *Non ita effuſis ac paluſtribus locis, ut ceteræ civitates, in quas Germania pateſcit, durant.* Siquidem colles paulatim rareſcunt. Magis clara ſententia. Loquitur Tacitus de civitate, quæ initium ſedis & caput gentis illius fuerat. *Colerus.*

3 *Rationis ac ſolertiæ.*] Quæ hic largiter in laudem Cattorum effundit, ea idem Albertus ille Saxonibus unde vi impertienda eſſe contendit. Quod nihil aliud eſt, quam quæ ſingulis populis debentur ſingula, ea univerſis promiſcue tribuere. Atqui Tacitus ſupra teſtatus eſt, ſe ſingularum gentium mores & inſtituta expoſiturum, qui ne Cheruſcos quidem, Vſipetes, Tencteros, Sicambros, Caucos vicinos Cattorum hujus laudis compotes facit. Tanta nonnullorum ambitio eſt, ut vel falſarii fieri præoptent, dummodo patriam peregrinis & alienigenis laudibus extollant. *Colerus.*

4 *Diſponere diem.*] Suetonius in Tiber. 11. *forte quodam in diſponendo die, mane prædixerat, quicquid ægrorum in civitate eſſet, viſitare ſe velle.* Seneca de Conſol. ad Polybium 25. *non licet tibi tuo arbitrio diem diſponere.* Pichena. Perſius Sat. 5. *Vna opus & requiem pariter diſponimus ambo.* Pli-

fortunam inter dubia, virtutem inter certa numerare: quodque rariſſimum, [1] nec niſi ratione diſciplinæ conceſſum: [2] plus reponere in duce quam in exercitu. omne robur in pedite, quem ſuper arma, [3] ferramen-

Plinius lib. 9. epiſt. 36. *Quæris quemadmodum in Thuſcis diem æſtate diſponam.* Idem *ordinare diem* Senecæ ep. 12. *Gronovius.*

1 *Nec niſi ratione diſciplinæ.*] Bambergenſis, *nec niſi Romanæ diſciplina.* Et neutram ſane lectionem jure ſpernas. *Lipſius.*

Ratione diſciplinæ conceſſum.] Bambergenſis ſane ſcriptura non etiam ſpernenda, *nec niſi Romana diſcip.* &c. Sed ego magis de verbo *conceſſum* ſum ſollicitus: pro quo vide an melius ſcribi poſſit *conſenſum:* quod non niſi ratione diſciplinæ in conſenſum venit, in quod ſola ratione & diſciplina conſenſerunt. Vide ne *conceſſum* ſit non, permiſſum, ſed, *conceſſit.* Poſitum apud Senecam Herc. Oetæo 509 *Et ſpicifera conceſſa Dea Attica myſtas claudit Eleuſis.* & 1891. *Velata* pro *velans. Aleſque ſequi juſſa ſagittas, Totum pinnis velata diem.* Iterum *conceſſa.* ſic ibid. verſ. 365. *Dilecta Priami nempe Dardanii ſoror conceſſa famulo eſt.* &c. Et ſic paſſiva ſæpe capiuntur active. *Acidalius.* Verior haud dubie lectio altera ex cod. Bamberg. *nec niſi Romana diſciplina conceſſum.* Severus apud Lampridium: *diſciplina majorum remp. tenet, quæ ſi dilabatur, & nomen Romanum & imperium amittemus.* Colerus. Malim, *ratione & diſciplina.* id eſt, per rationem & diſciplinam, beneficio rationis & diſciplinæ. Seneca: *Illis corporibus, illis animis, delicias, opes, luxum, ignorantibus da rationem, da diſciplinam.* Cicero 5. Verr. *neque ad Paulli rationem atque diſciplinam.* Schelius. Teneo mordicus, ut olim, Bambergenſem. *Conceſſum* eſt à fatis datum. Vt lib. 13. *ſibi conceſſam dictans nobilitatem, pulcritudinem, vota omnium & gaudia felicium.* Silius, *propiuſque fuere periculum, Queis ſuperare datum.* Nec mirum Romanos ſcriptores fatorum erga ſe indulgentiam prædicare. Livius in perſona Aſdrubalis: *Raro ſimul hominibus bonam fortunam bonamque mentem dari. Populum Romanum invictum eſſe, quod in ſecundis rebus ſapere ac conſulere didiciſſet.* Tacitus 13. an. *Id diis, quos implorarent, placitum, ut arbitrium penes Romanos maneret.* Ita ergo ait etiam Romanæ diſciplinæ à fatis maximum telum ad res gerendas datum, ut ſcirent plus referre qui regerent, quam quot regerentur. Livius lib. 2. *ut facile appareret ducibus validiorem quam exercitu rem Romanam eſſe.* Eodem pertinet Severi dictum in Britannia: *Tandem ſentitis caput imperare, non pedes.* Imitatur autem & Livii libro 24. *vir acer & qui plus in eo, ne poſſet decipi, quam in fide ſeculorum reponeret.* Gronovius.

2 *Plus reponere in duce.*] Eam rationem & reliquos Germanos tenuiſſe veriſimile mihi fit, qui quidem duces ex virtute, non ex nobilitate ſumſerint. Philippus Macedo prudentiſſimus & callidiſſimus belli dux dictitabat, Meliorem eſſe exercitum cervorum duce leone, quam leonum exercitum duce cervo. *Colerus.*

3 *Ferramentis quoque.*] Apparet do induſtria Cattos Romanorum diſciplinam æmulatos fuiſſe: cum ceteri victi etiam tale quid minime fecerint aut pertulerint. Florus lib. 4. *quippe Germani victi magis, quam domiti erant: moreſque noſtros magis, quam arma ſub imperatore Druſo ſuſpiciebant.* Cura Romanorum non poſtrema erat, ut devictis nationibus armorum ſuorum diſciplinam traderent, electis ad id negotii certis magiſtris. In Agric. de cohorte Vſipiorum, *occiſo centurione ac militibus, qui ad tradendam diſciplinam immixti manipulis exemplum & rectores habebantur.* Idem.

1 *Co-*

mentis quoque & [1] copiis coonerant. Alios ad prœlium ire videas, Cattos ad bellum. rari excurſus & fortuita pugna. Equeſtrium ſane virium id proprium, cito parare victoriam, cito cedere. Velocitas juxta formidinem, cunctatio propior conſtantiæ eſt. Et aliis Germanorum populis uſurpatum [2] rara 31
& privata cujuſque audientia, apud Cattos in conſenſum vertit, ut primum adoleverint [3] crinem barbam-

1. *Copiis coonerant.*] Ita libri antiquiores. Vulgo, *onerant.* Sic hiſtor. libro 1. dixit: *conſpernantes veterem diſciplinam.* lib. 3. *tum conſoſſum conlaceratumque &c.* Sæpe etiam apud illum invenias, *cooriri.* Pichena. Quomodo *copiis?* an iis quæ ad victum pertinent. Sane Romanis peditibus cibaria portabantur: nec hoc aliquid puto apud ullas gentes novi eſſe. Nemo doctorum hic de mendo ſuſpicatus eſt, quorum mihi quidem copia ſit; at ſubdoles ferramenta & telorum genus indicari, atque Tacitum ſcripſiſſe *ferramentis quoque & copidis onerant.* Copides, quæ vox apud Pannonas hodieque & alias ejus regionis gentes permanſit, teli genus ſonans veteri linguæ Gallorum. Plutarchus in Camillo de M. Manlio: *alterius, qui ſuſtulerat ſecurim, quam copida vocant, dextram enſe detruncat.* Barthius. Certe per *copias* intelligit & cibaria & quæ ſalubris in caſtris cura corporis deſiderat, &, ſi neceſſe ſit, vallum. Id onus barbaræ nationes detrectabant. Cur enim potiſſimum Virgilius: *Non ſecus ac patriis acer Romanus in armis Injuſto ſub faſce viam dum carpit.* Cur potiſſimum *acer* Romanus ſub injuſto faſce, ſi nihil hoc apud quaſvis gentes novi? Eundem in Romano milite imputat declamator apud Fabium: *Nemo noſtrum recuſat itinerum laborem, nec injuſtum ſuper arma faſcem.* ut ibi legendum docebamus. Iam *copidis* quaſi à *Copida*, quæ hominis eſt, quale? quale copides vocem veteris linguæ Gallorum eſſe? atque hoc tradere Plutarchum, apud quem hoc tantum eſt: τῷ μὲν ὀρθὰν διηρμένην κοπίδα τὴν χεῖρα τὴν δεξιὰν ἀποκόψας. *Gronovius.*

2 *Rara & privata.*] Hæc clauſula ſic recte diſtinguitur. Hoc tamen attendendum, *rara & privata audentia*, ſeptimo caſu dictum eſſe, id eſt, per raram & privatam audentiam. nam *vertit* hic abſolute protulit & Ann. 11. *verterat pernicies in accuſatorem.* Sic enim illic legendum docuimus ex man. cod. non *perniciem.* Eod. lib. paulo ante, *ſeu forte lapſa vox in præſagium vertit*, & multis aliis in locis. Sic & Livius lib. 30. *induratus præter ſpem reſiſtendo timor hoſtium, ac ne vertat in audaciam.* Vbi vulgo *vertatur.* Porro facit ad hunc locum de crine apud Cattos ſummittendo, quod 4. hiſt. ſcribit: *Civilis barbaro voto, poſt capta adverſus Romanos arma propexum rutilatumque crinem patrata demum cæde legionum depoſuit.* Erat autem Civilis ille natione Batavus: & Cattorum pars quondam Batavi fuere. *Rhenanus.* Neſcio quæ mihi nebulæ hic objectæ. Diſpellam non aliter, quam interpunctione, ſed & emendatiuncula fortaſſis: *& aliis Germanorum populis uſurpatu rara eſt privata cujuſque audentia apud Cattos in conſenſum vertit.* Ait raro ceteris Germanis ſingulis, uſurpari in præliis audentiam: apud Cattos ita contra eſſe, ut in conſenſum verterit. Meliorem qui attulerit vulgaris lectionis interpretationem eum lubentius ſequar. *Colerus.* Plane pervertit ſenſum Colerus ſua illa emendatione. *Conr.*

3 *Crinem barbamque ſummittere, &c.*] Hiſt. 4. *Civilis, barbaro voto, poſt capta ad-*

bamque ſummittere, [1] nec niſi hoſte cæſo exuere votivum obligatumque virtuti oris habitum. Super ſanguinem & ſpolia revelant frontem, ſeque *tum demum pretia naſcendi retuliſſe, dignoſque patria ac parentibus* ferunt. Ignavis & imbellibus manet ſqualor. Fortiſſimus quiſque ferreum inſuper annulum ([2] ignominioſum id genti) velut vinculum geſtat, donec ſe cæde hoſtis abſolvat. [3] Plurimis Cattorum hic placet ha-

adverſus Romanos arma, propexum rutilatumque crinem patrata demum cæde legionum, depoſuit. Vide etiam quæ ibi Lipſius notat. *Pichena.* Fuit ergo virtutis argumentum apud Germanos tonſi capilli & barba raſa. Tondebantur non totum caput, ſed ſinciput tantum. Reliqui capilli promiſſiores à pleriſque in nodum conſtringebantur obliquati, ut præter ceteros uſurpaſſe refert Cattos, Cornelius noſter. Tondendi ſincipitis antiquiſſimus eſt mos, & de Abantibus ab Homero celebratus: Myſis etiam & Arabibus non ignotus. Sed ab illa cauſſa Germanis patrius communiſque, à qua & his fuit, de quibus Plutarchus in Theſeo. Ἀλλ' ὄντες πολεμικοὶ καὶ ἀγχέμαχοι, καὶ μάλιστα δὴ πάντων εἰς χεῖρας ὠθεῖσθαι τοῖς ἐναντίοις μεμαθηκότες. Et deinde: ὅπως ἂν μὴ παρέχοιεν ἐκ τῶν τριχῶν ἀντίληψιν τοῖς πολεμίοις, ἀπεκείραντο. Sic intelligimus Germanos etiam, crines quos in fronte alebant, conſtrictos, in poſteriorem partem rejicere ſolitos, ne in prælio obeſſent. Sed Francos in fronte ſparſiſſe legimus apicem illum, credo ut terribiliores viderentur. Cum enim vultu truci à ſe eſſent, hoc etiam ferociam augere videbatur, ut vere apud Plutarchum Lyſander dixerit: ἡ κόμη τοὺς μὲν καλοὺς εὐπρεπεστέρους ὁρᾶσθαι ποιεῖ, τοὺς δὲ αἰσχροὺς φοβερωτέρους. Quod de Francis dixi, verum eſſe probo Sidonii verſibus:

Hic quoque monſtra domat, rutili quibus arce cerebri
Ad frontem coma tracta jacet, nudataque cervix
Setarum per damna nitet.

Colerus.

1 *Nec niſi hoſte cæſo.*] Hoc teneo, præ eo quod ſcriptis, *nec non hoſte.* At de morte ipſo, ſupra dixi. *Lipſius.*

2 *Ignominioſum.*] Scire libeat cauſſam. Fallor ego, an hoc ideo fecere Catti, quia oculis auribuſve acceperant, geſtamen id ſervorum peculiare eſſe apud Romanos. Igitur ſervili quoque inſigni in cædem hoſtilem caput obligabatur. *Colerus.*

3 *Plurimis Cattorum hic placet habitus.*] An iis, qui nulla occaſione belli, hoſtem occidere non potuerunt; habitumque illum libenter gerebant, quaſi ſe præliorum cupidos oſtenderent, ut ſe voto exuere citius poſſent? Crediderim verius, intelligi de iis, qui etiamſi hoſtem occidiſſent, tamen, ut ſæpius voto ſe obligarent, crinem barbamque iterum ſummittebant: ſed culte nitideque, ad differentiam ignavorum, & imbellium, quibus manebat ſqualor. *Pichena.* Diſtinguendum: *plurimis Cattorum hic placet habitus. Iamque canent inſignes.* De habitu plurium dixit, nunc & de paucorum inſigniumque ſubjicit. Suſpecta tamen mihi vox, *jamque*, quæ nullo modo exprimit habitum inſignium illum Cattorum. *Canent*, inquit, *inſignes.* An capite tantum & criſtis? An toto corpore? Plutarchus in Mario de Cimbris an Teutonis: Κράνη μὲν εἰκασμένα θηρίων φοβερῶν χάσμασι καὶ προτομαῖς ἰδιομόρφοις ἔχοντες, ἃ ἐπαιρόμενα λόφοις πτερωτοῖς εἰς ὕψος ἐφαίνοντο μείζους. Non auſim tamen legere apud Tacitum:

caſ-

habitus. Iamque canent inſignes, & hoſtibus ſimul ſuiſque monſtrati. omnium penes hos initia pugnarum. hæc prima ſemper [1] acies, viſu nova. Nam ne in pace quidem [2] vultu mitiore manſueſcunt. Nulli domus, aut ager, aut aliqua cura, prout ad quemque venere aluntur, [3] prodigi alieni, contemptores ſui, donec exſanguis ſenectus tam duræ virtuti impares faciat. Proximi Cattis certum jam 32
alveo Rhenum, [4] quique terminus eſſe ſufficiat, [1] Vſi-

Caſſide canent inſignes. Colerus. Lipſius in notis prioribus ſuſpicatus eſt depravationem; in poſterioribus nihil movet. Nec video quicquam, quare ſuſpicari ſequius hic debeamus. *Conringius.* Conjiciebam: *Iamque canent, inſignibus his hoſtibus ſimul ſuiſque, monſtrati.* Et ſunt, inquit, jam cruda ſenectute quidam caneſcentes, *his inſignibus*, nempe ſqualore crinium & annulo ferreo ex voto tali ſumptis, conſpecti ac notabiles tam ſuis quam hoſtibus. Non enim tantum eam adoleſcentium diſciplinam eſſe ſignificat, ſed & provectioris ætatis, quoties ſcilicet hoſtis exoriri viſus, & bellum exſpectatur? aut etiam quoties libuit ſumere ſuperbiam meritis quæſitam aut fiduciam oſtentare. *Gronovius.*

1 *Acies viſu nova.*] Credideram olim legendum *nota*. Sed ſocer meus præfert, *torva*, adſtipulante & Hiſpanica verſione: *terribiles à la viſta.* *Terribiles viſu forma.* Virgil. Pro mea tamen conjectura faciunt & ſequentia, ſi ita legas; *hæc prima ſemper acies, viſu nota.* (ratio) *nam ne pace quidem* &c. altera ratio: *prout ad quemque venere, aluntur.* Freinshemius. Videtur nihil mutandum. Sententia eſt habitum ejuſmodi *viſu novum*, hoc eſt, mirum eſſe; præſertim quum ne in pace quidem mitiore cultu emolleſcant. *Conringius.*

2 *Vultu mitiore.*] Suſpicor legendum, *cultu mitiore.* Sic ſupra, *nulla cultus jactatio.* & in Agric. *cultu modicus.* Sed & vulgatam ſero: dixit enim, *oris habitum.* Pichena. Mutant in *cultu mitiore.* Non placet. Apud Plutarchum dicuntur: *δυσπρόσωποι τὰ εἴδη.* *Colerus.* Ratio adjecta videtur poſcere, *viſu non nova.* Quare? quia eodem cultu habituque, barbis puta ac crinibus ſubmiſſis annuliſque ferreis, virtutem promittentes & ante bellum viſi ſunt, neque alio vitæ genere, quam armis tractandis, ſe mitiores manſuetioreſque præſtiterunt. *Gronovius.*

3 *Prodigi alieni.*] Talia Helmoldus de Sclavis: *Eo fortiorem quemque, quo profuſiorem jactitantes.* Colerus.

4 *Quique terminus eſſe ſufficiat, Vſipii ac Tencteri colunt.*] Hæ nationes omnes in ditionem poſtea ac nomen Francorum conceſſere, ſeu Græcorum provincias, hodie *Turciam* vocamus. Sub inclinationem enim Romani imperii regnarunt in Germania potenter Saxones cum Töringis, Franci ac Alemanni, qui & Suevi, propriis adhuc ſubjectarum aut fœderatarum nationum appellationibus diſcreti. Nam Francorum quibus *Anſibariis* nomen fuerit, quibus item *Salus* meminit Amm. Marcellinus. Liber, qui formulam Romani imperii in occidente continet, oſtendit *Ampſiuarios* aliquando militaſſe intra Gallias, ſub Magiſtro peditum in præſenti. Sicut & *Bructeros.* Dubito num *Angrivarii* ſint. *Rhenanus.* Rhenus enim, à ſuis fontibus, uſque ad illas gentes, incertus eſt alveo & nomine, pluresque efficit lacus. Et quod initio dixit, Germaniam Rheno terminari,

[1] Vſipii ac Tencteri colunt. Tencteri ſuper ſolitum
bellorum decus, equeſtris diſciplinæ arte præcel-
lunt. Nec major apud Cattos peditum laus, quam
Tencteris equitum. Sic inſtituere majores, poſteri
imitantur. Hi luſus infantium, hæc juvenum æmu-
latio, perſeverant ſenes. inter familiam, & pe-
nates, & jura ſucceſſionum, equi traduntur, ex-
cipit filius, non ut cetera maximus natu, ſed
33 prout [2] ferox bello & melior. Iuxta Tencteros
[3] Bructeri olim occurrebant: nunc [4] Chamauos &
[5] An-

verus non cenſetur terminus, niſi ultra Vſipios ac Tencteros. *Pichena.* Mela: *mox diu ſolidus & certo alveo lapſus.* Colerus.

1 *Vſipii.*] Alii Vſipetes appellant, cujus nominis rationem ſupra explicavi. Eos Dio collocat κατὰ τὸν Βαταύων νῆσον. Mart. lib. 6. *Sic te ve flavorum valeat genus Vſipiorum.* Apud Strabonem depravate legitur adhuc Νουΐσπων pro Οὐσιπίων. *Colerus.*

2 *Ferox bello & melior.*] Tranſpone copulam, *ferox & bello melior.* ita Muretus. *Acidalius.*

3 *Bructeri.*] Ariolabar ſupra, an dicti potius eſſent *Bruteri.* Conſtat enim hos cum Cheruſcis ea loca habitaſſe, ubi hodie *VVeſtphalia.* Apud Strabonem vulgo excudebatur Βουκτέρων. quod neſcio an recte mutaverit eruditiſſimus Caſaubonus in Βρουκτέρους. Nec tamen negaverim populos aliquos Βουσακέρας fuiſſe, à malo & ſterili agro ſic dictos. Hinc familia haud dubie, illuſtris *Buſeckerorum*, cujus & Dithmarus meminit lib. 6. *Colerus*

4 *Chamauos.*] *Chamaui* ſicut *Briſgavi.* Chamauorum cohortem XI. agentem Pearni, ſub duce Thebaidos militaſſe liber indicat de præfecturis Romanis. Auſonius in Moſella: *Accedent vires, quas Francia, quaſque Chamaues, Germanique tremant.* Rhenanus. Qui aliquando Friſiorum arva incoluere, teſte Tacito 16. Ann. Apud Strabonem iſti populi recenſentur Χαμαβοί τε καὶ Χαῦβοι καὶ Βρούκτεροι καὶ Κίμβροι Καῦκοί τε καὶ Καοῦλκοι καὶ Καμψιανοί. Fateor me neſcire, & qui ſint *Chaubi* & qui *Caulci* illi. De Chaubis quidem malebam *Chamauos* facere, quam illi qui eſſent perpetuo ignorare. Non eſt veroſimile Strabonem nullam plane mentionem feciſſe Chamauorum, qui ſatis clari populi fuere. Meminit eorum aliquoties Tacit. libro 13. Ergo ſicut apud Strabonem ſubiere *Chaubi* pro *Chamauis*, ita apud Eumenium Rhetorem *Cauni.* utrunque vitium ex compendio literarum provenit. Eumenius ad Conſtantinum: *Arat ergo nunc mihi Caunus & Friſius.* Æque monſtrifica lectio apud Nazarium, alterum Panegyriſtam: *quid memorem Bructeros, quid Clamoſos, quid Eruſcos, Vangionas, Alemannos, Tubantes? Bellicum ſtrepunt nomina.* Quid ni enim legendum dicam? *quid Chamauos, quid Cheruſcos.* Eoſdem populos conjungit in Annal. Alio loco idem Strabo commemorat neſcio quos Ἀμψανοὺς, ubi ſcil. Καμψιανοὺς ex hoc loco reſtituerim. Et apud Stobæum citat aliquoties Καυσιανὸς Nicalaus, depravate opinor ἀντὶ τοῦ Καμψιανῶν. Nuſquam enim *Cauſiani* fuere: Amo Strabonem & admiror. Liceat igitur & iſtum ipſius locum per hanc occaſionem (magni tamen Æſculapii ipſius Caſauboni venia & favore) ſanare, cum id tentaverim tantum nuper in Animadverſionibus in Val. Maximum. Scribit itaque Strabo libro 2.

τ

[1] Angriuarios immigraſſe narratur, pulſis Bructeris ac penitus exciſis, vicinarum conſenſu nationum, ſeu ſuperbiæ odio, ſeu prædæ dulcedine, ſeu favore quodam erga nos deorum. nam ne ſpectaculo quidem prœlii invidere. ſuper LX. millia non armis teliſque Romanis, ſed quod magnificentius eſt, oblectationi oculiſque ceciderunt. [2] Maneat quæſo, duretque gentibus ſi non amor noſtri, at certe odium ſui: quando [3] urgentibus imperii fatis, nihil jam præſtare fortuna majus poteſt, quam hoſtium diſcordiam. Angriuarios & Chamauos à tergo [4] Dulgibi- 34
ni, & Chaſuari cludunt, [5] aliæque gentes haud perinde

τῶν δὲ Ῥωμαίων καὶ εἰς τὴν εὐδαίμονα Ἀραβίαν ἐμβαλλόντων μετὰ στρατιᾶς νεωστὶ, ἧς ἡγεῖτο ἀνὴρ φίλος ἡμῖν καὶ ἑταῖρος Αἴλιος Γάλλος. Commemorat ecce Ælium Gallum amicum ac ſodalem ſuum, Romanæ militiæ ducem in Arabia Felici. Celebris fuit iſta ætate Ælius ille Gallus, & rei militaris peritia inſignis, & tamen ejus nomen apud eundem Strabonem lib. 7. non tantum obſcuratum hactenus, ſed penitus ſublatum. locus ita habet: ἔτι γὰρ ἐφ' ὑμῶν γοῦν Αἴλιος Κάτος μετῴκισεν ἐκ τῆς περαίας τοῦ Ἴστρου, &c. Alias legi Αἴλιος Κάτων ait Caſaubonus. Ego ſatis intelligo Strabonem de illo ipſo ſuo Ælio Gallo loqui. ideoque legendum eſſe apud Geographum Αἴλιος Γάλλος. De hoc ipſo Gallo Plinius 7, 28. Sed ejuſdem alterum nomen lib. 15. Ann. corruptum exſtat uſque huc: *huic à Conſidio pretura functo objectabatur Velii Galli* (lego audacter *Ælii Galli*) *amicitia*. Colerus.

1 *Angriuarii.*] *Angrivarios* juxta Germaniæ linguæ etymon interpretari licet, *Aggreſſores*. Archiepiſcopus Agrippinenſis Coloniæ, quæ in Vbiis eſt, ſe *ducem Angeriæ* ſcribit, quaſi dicat, *Angriuariæ*. Rhenanus. Alii ſunt *Anſiuarii* apud Tacitum. *Angeriuarii* apud Oroſium dicuntur. *Angrarii* in Annalibus priſcis Francicis: *Angrarii cum ſuis primoribus ei occurrunt.* Colerus.

2 *Maneat quæſo.*] Simile votum Mamertini in Genethliaco ad Maximianum: *undique ſe barbaræ nationes viciſſim lacerent & excidant alternis dimicationibus & inſidiis clades ſuas duplicent, & inſtaurent.* Idem.

3 *Vrgentibus imperii fatis.*] Scriptus liber non male, *vergentibus*. Lipſius.

4 *Dulgibini.*] Et hi *Dulgibini* & illi *Chaſuari*, nuſquam mihi præterquam hic lecti. Affert ex Tacito in Chronico ſuo Mutius *Taſuarios*. Si vulgatæ lectioni magis ſtandum, erunt *Chaſuarii*, illi quos Strabo Χαττουαρίους appellat. *Colerus.* Dulgumnias vocat Ptolomæus. Eorum vel deletorum poſtea vel in nomen aliud mutatorum inter Saxones Weſtphaloſque ad Viſurgim fines deſcribunt. Partem maximam Lemgovienſis agri ſedibus illorum vindicat Cluverius. Chattuarios, ut & Paterculus nominat, ex nationibus Cattorum velut coloniam fuiſſe cenſet idem. Althamerus agrum Gottingenſem aut Mindenſis ac Verdenſis diœceſeon ad Viſurgim incoluiſſe putat. *Kirchmaier.*

5 *Aliæque gentes haud perinde memoratæ.*] Hujuſmodi gentium haud perinde memoratarum una fuere Franci, qui circumjectarum nationum aucti primum imperio, deinde una cum Alemannis ſuperiorem tenentibus Rheni ripam, quum ipſi in-

inde memoratæ. à fronte Friſii excipiunt. [1] *Majoribus minoribuſqe Friſiis* vocabulum eſt: ex modo virium. utræque nationes uſque ad Oceanum Rheno prætexuntur, ambiuntque immenſos inſuper lacus, & [2] Romanis claſſibus navigatos. Ipſum quinetiam Oceanum illa tentavimus. & ſuperſſe adhuc Herculis columnas fama vulgavit: ſive adiit Hercules, ſeu quidquid ubique magnificum eſt, in claritatem ejuſ [3] referre conſuevimus. Nec defuit audentia [4] Druſo Germanico, ſed obſtitit Oceanus in ſe ſimul atque [5] in Herculem inquiri. Mox nemo tentavit: ſanctiuſque ac reverentius viſum, de actis deorum [6] credere, quam ſcire. Hactenus in Occidentem

inferiorem poſſiderent, tranſgreſſi in Gallias, ut nulla fides regni ſociis, ad Tolbaicum memorabili prœlio, quo de ſumma rerum decernebatur, copias Alemannorum deleverunt, duce Ludivico, quem vulgus *Clodoueum* appellat. Tandem ita devictis Saxonibus nullo uſquam reſiſtente populo, totius prope Occidentis potiti ſunt ditione. Poterunt Romani, qui, ceu Iuſtinus ſcribit, *finitimis populis armis ſubjectis primum Italiæ, mox orbis imperium quæſivere*, & hactenus eſſe nobis exemplum Turcæ, quorum item initio neque obſcurius quicquam, neque incertius: ſi modo licet citra piaculum, noſtratem optimeque meritam de Chriſtiana pietate gentem, cum truculentiſſimis hoſtibus noſtris conferre: cum quibus nuper, quod bene ac feliciter vertat, juſtum piumque bellum ſuſcepimus, auſpiciis & ductu Caroli Auguſti atque Ferdinandi Cæſaris. *Rhenanus.*

1 *Majoribus minoribuſque.*] Sic & Plinius diſtinguit 18, 1. *Colerus.*

2 *Romanis claſſibus.*] A Germanico ut Ann. 2. refert. Dio ait ipſum *διὰ τῆς λίμνης* ad Chaucos tantum perveniſſe. *Idem.*

3 *Referre conſenſimus.*] Scriptus liber, *referre conſueuvimus.* Lipſius.

Referre conſuevimus.] Teſtatur Lipſ. in Man. ita legi. quod magis placuit, quam, *conſenſimus*, ut in vulgatis. *Pichena.*

4 *Druſo Germanico.*] Lego, *Druſo & Germanico*: haud enim omiſiſſet auctor Germanici expeditionem ingenti clade inſignitam, cum Druſianam, abſque ſucceſſu quidem illam, ſed clade non infamem, non reticuiſſet. Simile mendum advertit Lipſius ſupra 15, 71. *Freinshemius.* Vir doctiſſimus mavult, *Druſo & Germanico.* Non improbaverim: tantum dubito, num Germanicus columnarum Herculis quærendarum cauſa quidquam fuerit conatus: de alia vero expeditione Tacito hic quidem non eſt ſermo. *Conringius.*

5 *In Herculem inquiri.*] Arrianus Periplum maris Rubri ſic finit: *τὰ δὲ μετὰ τοὺς τόπους τούτους διά τε ὑπερβολὰς χειμώνων, καὶ τοὺς μεγίστους δυσβάτους τόπους, ἔτι καὶ θεῖά τινι δυνάμει θεῶν ἀνερεύνητά ἐστιν.* Credebant enim antiqui nefas eſſe ac Deorum menti contrarium, maris ac terrarum ſecretiora & abſtruſa perſcrutari. *Colerus.*

6 *Credere quam ſcire.*] Præceptum illud Philetæ videtur in mentem fuiſſe Tacito: *Θεὸν νόμιζε, καὶ σέβου.*

ζήτει

tem Germaniam novimus. In Septemtrionem in- 35
genti flexu redit. Ac primo ſtatim Chaucorum gens, quamquam incipiat à Friſiis, ac partem litoris occupet, omnium quas expoſui gentium lateribus obtenditur, donec in Cattos uſque ſinuetur. tam immenſum terrarum ſpatium non tenent tantum Chauci, ſed & implent: populus inter Germanos nobiliſſimus, quique magnitudinem ſuam malit juſtitia tueri. ſine cupiditate, ſine impotentia, [1] quieti ſecretique, nulla provocant bella, nullis raptibus aut latrociniis populantur. Idque præcipuum virtutis ac virium argumentum eſt, quod [2] ut ſuperiores agant, non per injurias aſſequuntur. Prompta tamen omnibus arma, ac ſi res poſcat exercitus: plurimum virorum equorumque: & quieſcentibus eadem fama. In 36
latere Chaucorum Cattorumque, Cheruſci nimiam ac marcentem diu pacem illaceſſiti nutrierunt. idque jocundius quam tutius fuit: quia [3] inter impotentes & validos falſo quieſcas; ubi manu agitur, [4] modeſtia ac probitas nomina ſuperioris ſunt. Ita qui

ζήτει δὲ μή. i. *Deum cole atque crede, noli quærere.* Colerus.

1 *Quieti ſecretique.*] Tacitus magis ſuum tempus quam præterita conſideravit, cum iſta de Chaucis ſcripſit. Ait enim Ann. 11. *per idem tempus Chauci nulla diſſenſione domi & morte Sanquinii alacres, inferiorem Germaniam incurſavere.* Sic lib. 4. *narrantur Anſibarii quoque à Chaucis, ſedibus deturbati.* Idem.

2 *Vt ſuperiores agant.*] Conſectatur fronticulos Thucydidis, apud quem Corinthii diſſerunt: τὸ γὰρ μὴ ἀδικεῖν τοὺς ὁμοίους, ἐχυρωτέρα δύναμις. Idem.

3 *Inter impotentes.*] Sic paulo ante de Chaucis: *ſine cupiditate, ſine impotentia.* Idem πολιτικώτατος Thucydides ait jus naturæ eſſe τὸ ἥττω ὑπὸ τοῦ δυνατωτέρου κατείργεσθαι. Idem. Accipio heic *impotentes* Chattos, qui ſe defendere non poſſunt: contra *validos* Cheruſcos, qui ſuo robore fiſi, & validi quidem & acres, ſed impotentia animi aliena invadunt ſuiſque viribus abutuntur, nec quieſcunt. quales ſunt barbari plerique: & quales hoc loco Chatti fuere adverſus Cheruſcos. *Aurelius.* Rationem auctor exhibet, cur non adeo ſecuri, ob vicinum impotentem, h. e. affectibus non imperantem ſuis, ſed vehementem Cattum, vivere Cheruſci debuiſſent. Male inter lupos ovibus; male conſultum inter vulpes & aquilas columbis eſt. *Kirchmajer.*

4 *Modeſtia ac probitas.*] Acuta ſententia. Solet cum victoria bona fama victorem ſequi, armiſque ſuperior etiam cauſſa melior videri. Contra in victo Modeſtia ac Probitas vigue-

quî olim *boni æquique Cheruſci*, nunc [1] *inertes ac ſtulti* vocantur: Cattis victoribus fortuna in ſapientiam ceſſit. Tacti ruina Cheruſcorum [2] & Foſi conterminæ gens, adverſarum rerum ex æquo ſocii, cum

re? illa ignaviæ, hæc ſimplicitatis vocabulo eluditur. Non multum diſſimile in illo Corn. Nepotis dicto, in Datami: *hac eſt conditio regum, ut caſus tantum adverſos hominibus tribuant: ſecundos Fortunæ ſuæ.* Colerus. Id eſt, in bello quod manu agitur, qui viribus eſt ſuperior, vexat agitatque modeſtos & probos victos, uti creditor durus per *nomina* debitores inopes, & tamen de ipſa modeſtia & probitate laudatur ac ſi probus exiſtat. *Aurelius.* Scio quid de *nominibus* dici poſſit, cum pro debitis aut debitoribus ſumuntur: quid aliud habeas, non video. Sed illa explicatio huic certe loco abſona eſt. At vide quæſo, annon ſcripſerit Tacitus, *Ubi manu agitur, modeſtia & probitas nomina ſequioris ſunt.* id eſt, deterioris, inferioris: ea enim hujus vocis ſignificatio eſt, ſubnectit enim: *Ita qui olim boni æquique Cheruſci, nunc inertes & ſtulti vocantur.* Vides Tacitum ſibi interpretem eſſe: *boni* vocantur *inertes, modeſti ſultorum* nomen ferunt. *Tan. Faber.*

1 *Inertes ac ſtulti.*] Docta & prudens monitio an reprehenſio illa Athenienſium ad Melios apud Thucydidem lib. 5. τὸ δὲ ἐς Λακεδαιμονίους δόξης, ἣν διὰ τὸ αἰσχρὸν δὴ βοηθήσειν ὑμῖν πιστεύετε αὐτούς, μακαρίσαντες ὑμῶν τὸ ἀπειρόκακον, οὐ ζηλοῦμεν τὸ ἄφρον. i. *quod vero pertinet ad opinionem, quam de Lacedæmoniis concepiſtis, ſuapte verecundia impulſos vobis auxiliaturos; in ea re veſtram quidem ſimplicitatem probamus, ſtultitiam non laudamus, nec imitamur.* Colerus. Cheruſcos ait pace longa & à nemine turbata in torporem ſegnitiamque ſolutos armorum curam intermiſiſſe imprudenter & majore cum ſua voluptate ad tempus quam in perpetuum ſecuritate. Nam qui circumdatus hominibus ad injuriam promptis & robuſtis marcet, nec ſe parat adverſus ea, quæ necopinanti poſſunt ingruere, non tam quietus eſt quam obnoxius. Igitur in his quoque tum bonitas videbatur & modeſtia, contentos ſuis & nemini graves eſſe. Et manſiſſet illis ea exiſtimatio, ſi poſt diuturnum illud otium tandem laceſſiti fortiter reſtitiſſent, & ſtatum tenuiſſent. Poſtquam vero ſuccubuerunt, ne prius quidem bene conſiderata ratione ac tranquillitate inſita, ſed pravitate conſilii & tædio belli laborum quieſſe feruntur. Etenim ubi majorem partem res vi tractantur (ut inter bellicoſos Germaniæ populos) non qui ſedent, incerto poſſintne an nequeant μέγα τι καὶ ἐσομένοισι πυθέσθαι patrare, probi & modeſti cenſentur, ſed qui cum plus valeant & ſuperiores ſint, ſibi temperant. *Ita* factum, ut *qui olim boni æquique Cheruſci* (dum rebus ſecundis in alta pace fruuntur & ferociam dediſcunt) vocabantur, *nunc* (poſtquam proſperis corrupti & emolliti atque ad vim ſuſtinendam imparati Cattis ceſſerunt,) *inertes ac ſtulti vocantur.* Gronovius.

2 *Et Foſi.*] Fracti & ruina illa Cheruſcorum, & oblivione ſimul ita tecti ac ſepulti, ut vix nomen ſupereſſet abſque Tacito foret. Idem de Oſis dico. *Colerus.* Mirum, cur *Foſorum*, qui ſcriptoribus ignoti ſunt reliquis, fecerit mentionem, nullam vero Saxonum? qui nihilominus à Ptolomæo inter claros appoſiti Cauchos (quorum & partem eos fecit lib. 3. Zoſimus) ſuper cervicem Cimbricæ peninſulæ ſiti olim referuntur. Hic enim ille Germaniæ ſinus, Oceano proximus, quem juxta Cimbros omnium conſenſu paludoſi quondam Saxones incoluerunt, & h. l. intellexit

cum in ſecundis minores fuiſſent. [1] Eundem Ger- 37
maniæ ſinum proximi Oceano Cimbri tenent, parva nunc civitas, ſed gloria ingens. veteriſque famæ late veſtigia manent, [2] utraque ripa caſtra, ac ſpatia, quorum ambitu nunc quoque metiaris molem manuſque gentis & [3] tam magni exercitus fidem. Sexcenteſimum & quadrageſimum annum urbs noſtra agebat, cum primum [4] Cimbrorum audita ſunt ar-

lexit Tacitus. Credendum eſt videlicet nomen *Saxonum*, ut & *Francorum*, nondum floruiſſe adeo, ut ſequenti ævo inváleſcere cœpit. Secus id tam ſupina negligentia non præteriſſet Tacitus. Liceat ruentem interim aperire & ſuſpicando rem implicitam experiri. Pro SASI mendo librariorum irrepſiſſe FOSI in codices conjiciebam aliquando; ut qui inter ſe *die Sachſen* aut *Saſſen*, SASI Latine à Cornelio, rectius deinde *Saxones* à Ptolemæo dicerentur. *Saſs* autem poſſidentem habitatoremque vulgo notat. Inde & *Holſatia*; quaſi *Holſaſſia*, quæ Saxonum etiam antiqua ſedes fuit, deſcendit. Tametſi à brevi gladio aut cultro aliis ſic fuiſſe appellatos non neſciam. Quemadmodum vero *Teutoni* & *Teutones*, ſic *Saxones* & *Saſi*, litera duplici in ſimplicem tanquam molliorem mutata, ſcribi potuerunt. *Kirchmajer.*

1 *Eundem Germaniæ ſinum.*] *Eundem* intellige cum Chaucis. & quia ſupra dixit, in *Septemtrionem ingenti flexu redit.* : ac ſequitur, *utraque ripa caſtra ac ſpacia* : minus placet quod in annotatiunculis reperi quondam collati codicis *eumdem Germaniæ ſitum.* Rhenanus. Strabo ait omnium populorum ad Oceanum vergentium, & à Rheni oſtiis ad Albim pertinentium γνωριμωτάτους εἶ Σουγάμβρους καὶ Κίμβρους. *Colerus.* Vellem, quorum in manu MSS. librorum copia, attentiores hic fuiſſent. Nam quin *eumdem Germaniæ ſinum* bene dicatur, nemo ambigit: ſed ſi calamo exarati & fide digni codices *eumdem Germaniæ ſitum* habuere, male omnino mutatum eſt, nec tranſlaticiæ propinationis ſermo eſt. Vide quæ notavimus ad Plinii hiſt. nat. lib. 21. cap. 13. *Gronovius.*

2 *Utraque ripa caſtra ac ſpacia.*] Hic pro utraque ripa intelligit litora Oceani Orientalis & Occidentalis ad Cimbricam Cherſoneſum. quæ anguſta quidem, ſed plurimum in longitudinem extenditur, Boream verſus. & in ejus utroque litore, veſtigia caſtrorum, quæ Cimbri complexi fuerant, adhuc apparebant. *Pichena.* Proprie de flumine *ripa*, de mari *littus* dicitur. Sed non Columellæ tantum hæc promiſcue uſurpantur: verum & Vergilius *littora* fluminibus, *ripas* mari Pontico aſſignat Plinius. Sinuoſi maris utriuſque ergo littora ſpaciaque, inter quæ Cimbrica Cherſoneſus tractu longiſſimo protenditur in Aquilonem, noſter indicat. *Kirchmajer.*

3 *Tam magni exercitus fidem.*] A conjectura repoſui: cum in libris ſit, *magni exitus.* Lipſius.

Magni exercitus.] Hanc lectionem debemus conjecturæ Lipſii, cum in libris eſſet *magni exitus.* Non tamen contempſeris illa vulgata. *Conringius.*

4 *Cimbrorum arma audita ſunt.*] Breviarium Livianum: *Cimbri gens vaga, populabundi in Illyricum venerunt. ab iis Papyrius Carbo Coſ. cum exercitu fuſus eſt.* Hoc eo anno accidiſſe conſentit cum Tacito Iulius Obſequens & Eutropius. *Colerus.*

arma, Cæcilio Metello ac Papirio Carbone Coſſ. Ex quo ſi ad alterum imperatoris Trajani conſulatum computemus, ducenti ferme & decem anni colliguntur. tamdiu Germania vincitur. Medio tam longi ævi ſpatio, [1] multa invicem damna. non Samnis, non Pœni, non Hiſpaniæ, Galliæve, [2] ne Parthi quidem ſæpius admonuere. quippe [3] regno Arſacis [4] acrior eſt Germanorum libertas. Quid enim aliud nobis quam cædem Craſſi, amiſſo & ipſe Pacoro, infra Ventidium dejectus Oriens objecerit? At Germani Carbone, & Caſſio, & Scauro Aurelio, & Servilio Cæpione, [5] M. quoque Manlio fuſis vel

1 *Multa invicem damna.*] Paterculus: *multis mox noſtris ſuiſque cladibus nobiles.* Multos ingentes duces & exercitus in parte Romanorum obtritos Plutarchus in Mario ſcribit. *Colerus.*

2 *Sæpius admonuere.*] Recta, imo & ſapiens ſcriptura eſt. Admonemur in felicitate ſortis humanæ, per adverſa: hoc, inquit, Parthi nobis fecere, ne invictos nos putaremus; neque tamen ſæpius, quam Germani. *Lipſius.*

Ne Parthi quidem ſæpius admonuere.] Arbitror Tacitum *admovere* ſimpliciter uſurpaſſe, quod Livius dicere ſolet, *admovere exercitum*, & *admovere caſtra.* Sane quum veterem Germaniam à Danubio provinciæ Romanæ, duæ Rhætiæ, Noricum, & duæ Pannoniæ, à Rheno contigerint, Sequanus tractus, qui Helvetios & Rauricos complectebatur, Tractus Argentoratenſis, in quo Argentoratum & Seleſtadium veteris Elcebi colonia, unde Elſatiæ *vernaculum* nomen, ac Germaniæ duæ; nihil mirum ſi ſubinde admoverunt Germani, non tam propulſantes pericula Romanis impugnantibus quam prædarum dulcedine provincias Romanas incurſantes. *Rhenanus.* Rhenano ſuſpectum viſum eſt verbum, *admonuere*: adeo ut corrigendum putaret, *admovere*, eo ſenſu, quo apud Livium, *admovere exercitum*, vel *caſtra.* Cui opinioni ego aures non admoveo. & quamvis novitas quædam ſit in lectione vulgata, illam tamen libenter amplector, ut ſit, *admonere*, vigilantem & experrectum tenere, nec quietum ſinere: ſeu potius, negotium faceſſere. *Pichena.*

3 *Regno Ar[ſ]acis.*] Civilis apud Tacitum compoſita illa oratione ad Gallos: *Servirent Syria Aſiaque, & ſuetus Regibus Oriens.* Colerus.

4 *Acrior eſt Germanorum libertas.*] Acrimoniam illam Germanorum expendit & extollit in immenſum Plutarchus: θυμὸν δὲ καὶ τόλμαν ἀνυπόστατοι καὶ χειρῶν ἔργα παρὰ τὰς μάχας ὀξύτητι καὶ βίᾳ πυρὸς εἰκότες ἐπῄεσαν. Idem Civilis apud Tacitum jacit: *multos adhuc in Gallia vivere ante tributa genitos. Nuper certe caſo Quintilio Varo, pulſam è Germania ſervitutem.* Plinius 16. de Chaucorum miſeria: *& hæ gentes certe ſi vincantur hodie à populo Rom. ſervire ſe dicunt. Ita eſt profecto, multis fortuna parcit in pœnam.* Colerus.

5 *M. quoque Manlio.*] Potius Epitomæ Livianæ 67. crediderim, prænomen iſti Manlio fuiſſe *Caio.* cum *Marci* prænomen iſti familiæ ob Capitolini caſum profanum obſcœnumque fuerit. Vide Livium 6, 20. *Freinſ.*

vel captis, quinque ſimul conſulareis exercitus Populo Romano; Varum treſque cum eo legiones etiam Cæſari abſtulerunt. nec impune C. Marius in Italia, divus Iulius in Gallia, Druſus ac Nero & Germanicus in ſuis eos ſedibus perculerunt. Mox ingentes C. Cæſaris minæ [1] in ludibrium verſæ. Inde otium, donec occaſione diſcordiæ noſtræ & civilium armorum, [2] expugnatis legionum hibernis, etiam Gallias affectavere: ac rurſus pulſi inde, [3] proximis temporibus [4] triumphati magis quam victi ſunt.

Nunc de Suevis dicendum eſt, quorum non una ut 38
Cattorum Tencterorumve gens: majorem enim Germaniæ partem obtinent, propriis adhuc nationibus nominibuſque diſcreti, quamquam [5] in communi *Suevi* vocentur. Inſigne gentis [6] obliquare crinem, [1] no-

Fheinshemius. Forte tamen nihil eſt mutandum: ejuſmodi enim *ἁμαρτήματα μνημονικὰ* optimis etiam auctoribus interdum obrepunt. *Conringius.*

1 *In ludubrium verſa.*] Idem nomen imponit Hiſt. 4. *pater ejus multa hoſtilia auſus, Cajanarum expeditionum ludibrium impune ſpreverat.* Colerus.

2 *Expugnatis legionum hibernis.*] Spectat huc quod Tacitus narrat in Agric. *tot militares viri cum tot cohortibus expugnati & capti, nec jam de limite imperii & ripa, ſed de hibernis legionum & poſſeſſione dubitatum.* Idem.

3 *Proximis temporibus.*] Referendum ad Domitiani tempora, qui de *Cattis* triumphum duxit: ſed vanum & irriſum. Suetonius, & noſter Tacitus in Agricola: *Inerat conſcientia, deriſui nuper fuiſſe falſum è Germania triumphum.* Lipſius.

4 *Triumphati magis quam victi.*] Fuit egregius ille triumphus Romæ & in Italia tota deridiculo. Suggillat Plinius ad Trajanum & Tacitus in Agric. *Colerus.*

5 *In commune Suevi.*] Dio idem ſcribit: *καὶ οἱ μὲν πέραν τοῦ Ῥήνου, ὥς γε τ' ἀκριβὲς εἰπεῖν. πολλοὶ γὰρ καὶ ἄλλοι τοῦ τῶν Σουήβων ὀνόματος ἀντιποιοῦνται.* Idem.

6 *Obliquare crinem.*] Perperam capiunt de crine calamiſtris vibrato. Nec altero melior interpretatio, ut crinem non in rectum paſſi ſint deſcendere, ſed reduxerint in poſteriorem verticem & obliquaverint. Nugæ. *Obliquant crinem & nodo ſubſtringunt*, quia nodo aliter ſubſtringere nequeunt, niſi obliquatum ac tortum. Ideo *obliquandi* crinis meminit, ut oſtenderet ex ipſo crine nodum eos facere ſolitos, non alio vinculo nodare. Nam vinculo aut tænia poteſt nodari ac religari crinis etiam rectus, & in rectum deſcendens. At ex ipſo crine nodum facere non datur niſi obliquato & torto. Nodo ſubſtringendi crinis morem, (non etiam flectendi aut ferro calido rotandi) Germanis auctores paſſim tribuunt. Seneca de ira 3, 26. & Epiſt. 126. Iuvenalis, Martialis, Tertullianus de Virginibus velandis. *Salmaſius.*

 1 No-

[1] nodoque ſubſtringere. Sic Suevi à ceteris Germanis: [2] ſic Suevorum ingenui à ſervis ſeparantur. In aliis gentibus ſeu cognatione aliqua Suevorum, ſeu (quod accidit) imitatione, rarum & intra juventæ ſpatium; apud Suevos uſque ad caniciem horrentem capillum [3] retro ſequuntur, ac ſæpe in ipſo ſolo vertice re-

1 *Nodoque ſubſtringere.*] Quod Suevis proprie tribuit noſter, alii Germanis vulgo. Seneca de Ira. *Non eſt Æthiopis inſignitus inter ſuos color, nec crinis ruffus & in nodum coactus apud Germanos.* Idem epiſtola CXXVI. *Quid capillum ingenti diligentia comis? cum illum vel effuderis more Parthorum, vel nodo Germanorum vinxeris, vel ut Scythæ ſolent, ſparſeris.* Martialis etiam Sigambris:

Crinibus in nodum tortis venere Sigambri.

Idem univerſe alibi: *Rhenique nodos.* Tertullianus Cirros in Germanis agnoſcit, fortaſſe ab hac crinium obliquatione & flexu. De virginibus velandis: *Debebunt & ipſi aliqua inſignia ſibi defendere, aut pennas Garamantum, aut crobylos barbarorum, aut cicadas Athenienſium, aut cirros Germanorum.* ideo quia, ut hic ſcriptum, crinem obliquabant. Iuvenalis:

Cærula quis ſtupuit Germani lumina, flavam
Cæſariem, & madido torquentem cornua cirro?

Taciti tamen locum huncce de obliquando crine, fateor ita etiam capi poſſe; ut crinem non in rectum paſſi ſint deſcendere, ſed reduxerint in poſteriorem verticem & obliquarint. *Lipſius.*

Nodoque ſubſtringere.] Suevorum hoc proprium erat. licet ita reliqui imitarentur, ut verius Germanicus quam Suevicus mos dici poſſet: Seneca: *crinis rufus & in nodum coactus apud Germanos.* De Suevis intelligo Martialem: *Rhenique nodos aureamque vitellam:* Suevi enim Rheno viciniores. Quod porro Tacito *nodo ſubſtringere.* id eſt Suetonio *ſubnectere comam:* de C. Caligula. *Colerus.* Vocarunt veteres Latini *nitelam* quem Græci σκίουρον & ἰλειὸν μυῶν. Gloſſæ: *Nitela*, δενδροβάτης. Servius 1 Georg. v. 181. *Nitela, mus agreſtis robeus, cujus Cicero meminit in Seſtiana.* Verba Ciceronis: *illa ex vepreculis extracta nitela.* De ea accipiendum in Martialis verſu *aureamque nitelam.* Rutilos ac rufos puellæ crines comparat Bætico velleri, Germanorum capillis, & nitelæ pilo. *Salmaſius.*

2 *Sic Suevorum ingenui à ſervis ſeparantur. In aliis gentibus.*] Repetitum fuerat in vulgatis, *ſic in aliis gentibus*, præter librorum veterum fidem, qui particulam illam, *ſic*, minime habent. ergo ut ſupervacuam, & orationem ſenſumque confundentem, delevimus. *Pichena.* Lege & diſtingue: *ſi in aliis gentibus, ſeu cognatione aliqua Suevorum, ſeu (quod ſæpe accidit) imitatione; rarum* &c. *Acidalius.*

3 *Retroſequuntur.*] Obſcurus ſermo & jam olim cenſuræ ſubditus à Theodoro Marcilio. Emendat ille: *apud Suevos uſque ad canitiem horrentem capillum, retrorſum ac ſæpe in ſolo vertice ligant.* Duplicem Tacitus capillitii ligaturam deſcribit, relicinam & nodatam. Ea etiam apud veteres Gallos uſurpata, ut videre eſt apud Diodorum Siculum. Ego Eruditiſſimi Galli emendationem lubens amplector. *Colerus.* Veriſſima mihi magni Scaligeri correctio; *capillum retro ſequuntur, ac ſæpe in ipſo ſolo vertice religant.* Freinshemius. Placet illa & mihi præ Marciliana, quod propius accedat ad vulgatam lectionem & mo-

religant. [1] principes & ornatiorem habent. ea cura formæ, [2] ſed innoxiæ. Neque enim ut ament amenturve; [3] in altitudinem quandam & terrorem udituri bella

morem Suevicum pulchre exprimat. Alii ſcilicet Suevorum unico nodo in ſolo vertice, alii pluribus retroſecus flexum crinem ſubſtrinxerunt, qui ſunt illi *cirri* & *cornua* Germanorum priſcis ſcriptoribus memorata. *Conringius.* Si quid video, diſcrimen non eſt in numero nodorum, ſed in loco, ubi firmantur nodi. nempe aliis *retroſecus* ſive circa occiput, aliis *in vertice ipſo*. Et in vertice autem & retroſecus collecti & renodati vel religati capilli, *cirri*; non poſterius tantum modo genus. *Cornua* autem nihil aliud ſunt quam *nodi* capillorum & implicationes. Vide Salmaſium ad Solinum pag. 762. *Gronovius.*

1 *Principes & ornatiorem.*] Hoc ad cirros ſpectare arbitror, quos Iuvenalis *cornua* appellat Sat. 13. *madido torquentem cornua cirro.* Nec clariſſimo Lipſio adſentior, qui ad intorſionem nodorum cirros refert. Principum inquam tantum cirros fuiſſe credo, & nobiliſſimarum more gentium, apud quas eminentiores capillitii inſigni à vulgo diſcernebantur. Tertullianus de Virgin. veland. *debebunt & ipſi aliqua ſibi inſignia defendere, aut pennas Garamantum, aut crebyles Barbarorum, aut cicadas Athenienſium, aut cirros Germanorum.* Iuvat quod Tacitus etiam *ornandi* verbo utitur, quo veteres in omni illa capitis cura frequenter utuntur. Vnde ancillæ, quibus capillorum herilium curatio, *ornatrices* dictæ. *Colerus.* Hæc merito ſcrupulum injecerunt varia eruditione Viro Cluverio, qui tamen diſtinctione rem perfici poſſe putat. Sic enim ſcribit Germ. Antiquæ lib. 1, 16. p. 131. Ceterum verba Taciti, dicto loco, ſic vulgo diſtingui video: *apud Suevos uſque ad canitiem horrentem capillum retro ſequuntur, ac ſæpe in ipſo ſolo vertice religant, principes & ornatiorem habent.* Male, meo judicio. nam ornatior iſte principum capillis qualis fuerit, omnino debebat indicaſſe auctor. Sic igitur diſtinguo: *Apud Suevos, uſque ad canitiem, horrentem capillum retro ſequuntur, ac ſæpe in ipſo ſolo vertice religant principes, & ornatiorem habent.* Sed hoc modo maneret adhuc iſtud *retro ſequuntur*, quod tolerari vix ullo modo queat. Ego veriſſimam ſcripturam, ſimulque antiquorum noſtrorum innocentiſſimi luxus morem reperiſſe videor. Certe enim ſic ſcripſit Tacitus: *capillum retroſequunt, ac ſæpe in ipſo ſolo vertice religant. Principes & ornatorem habent.* Adverte ſis ſequentia: *ea cura formæ* &c. *neque enim ut ament amenturve* (quomodo Romani Romanæve) *ornantur.* Nam apud Rom. etiam viri *ornatores* habebant, de quibus vide Pignorium de ſervis, cui adde l. 65. §. 3. de legat. 3. Quo & illud Ovidii tendit: *Sint procul à nobis juvenes, ut femina, compti.* Ergo ex his omnibus, quod ornari eos dicit, nec tamen ut ament amenturve (ſunt ergo alii qui ad hoc ornantur, nec alios quam ſuos cives, ut aliis hujus libelli locis, inceſſerit auctor) ſed innoxia forma, cui tamen curam tribuit, neceſſario ſequitur pro *ornatiorem*, quod nunc legitur, ſcribendum eſſe, *ornatorem.* Freinshemius. Sane ornatum aliquem Principibus acceſſiſſe certum eſt; num vero in id ſingulares illi habuerint ornatores, dubitare me facit priſca ſimplicitas. Videtur ſic ſatis commoda vulgata lectio. *Conring.* Legerim *ornatorem* cum Freinshemio. Neque id à priſca ruditate nimis forte alienum. *Kirchmaj.*

2 *Sed innoxiæ.*] Malo cum Mureto, *innoxia.* Acidalius.

3 *In altitudinem quandam & terrorem adituri bella compti.*] Vis verborum efficacior & clarior, ſi tranſponas: *adituri bella in altitudinem quandam & terrorem compti.* Nec mihi

39 bella compti, [1] ut hoſtium oculis, ornantur. *Vetuſtiſſimos ſe nobiliſſimoſque Suevorum* [2] Semnones memorant. Fides antiquitatis, religione firmatur. Stato tempore in ſilvam [3] auguriis patrum & priſca formidine ſacram, omnes ejuſdem ſanguinis popu-

hi dubium, Tacitum ſic ordinaſſe. Silius: *Triplex criſta jubas effundit crine Suevo.* Solebant opinor nodos illos aliquando religare, modo quodam Parthorum & Perſarum. Vnde Saxo Grammaticus lib. 7. *ſparſamque renodat Cæſariem & laxos patitur fluitare capillos.* Colerus.

1 *Vt hoſtium oculis, ornantur.*] Placet Bambergenſis, *armentur.* Lipſius.

Hoſtium oculis ornantur.] Proba lectio. Hoſtium oculis ornati argute dicuntur, qui ornantur ut terrori ſint. Igitur infra etiam dixit: *nam primi in omnibus prœliis oculi vincuntur.* Nazarius ad Conſtantinum: *illa armorum oſtentatio & operti ferro exercitus, qui imbelles oculos vulneraſſent.* Colerus. Non bene capio auctoris ſenſum. Suevi bella adituri ornantur in altitudinem quandam & terrorem, compti, ut hoſtium oculis. An pro *ornantur*, lectitabimus *armantur?* Sed non tollitur hac ratione ἀμφιβολογία, ut hoſtium oculis. Diſpiciat lector eruditus an non ſit *ad hoſtium oculos*, vel *in oculis* legendum. Kirchmaier. Poſſis ſuſpicari *comati*: ſed hæc ſententia eſt: Hoc unum formæ adhibent lenocinium, ſed innocens, haudquaquam enim, ut vel ſuam eo pudicitiam proſtituant vel alienæ inſidias ſtruant: ſed ut ſtaturæ aliquid adjiciant & terrorem ſui augeant hoſtiumque oculis formidabiliores occurrant, tum maxime comuntur & ornantur, quum in aciem ituri ſunt. *Vt hoſtium oculis ornantur*, id eſt tanquam hoſtibus approbaturi terrificam ſpeciem. Gronovius.

2 *Semnones.*] Recte. etſi in Vellejo lib. II. *Senones* ſcriptum legas, qui eos cum Hermunduris conjungit. In Dionis Fragmentis Electo LXXI. probiſſime ſcriptum erat: Πρὸς Σέμνωνας ἐπιχειρῆσαι: de Antonini bello in Quados & Marcomannos. Item Electo XLIX. Μάσυος ὁ Σεμνόνων βασιλεύς. Late errat vir doctus, qui utrobique Naſamones ſubſtituit & edidit, Africæ nimirum gentem. At iſti Semnones ad Albim ſunt: & manifeſto illa Diones ſpectant ad Germanica bella. *Lipſius.*

Semnones.] Strabo quoque ita appellat. Sed *Senones*, vel *Sennones* rectius eſt. iidem enim populi ſunt cum illis, quos ultra Nervios habitare idem Geographus teſtatur. De illis autem Suevicis Paterculus lib. 2. Et Florus lib. 4. *ſed omnes illius cardinis populos, Brennos, Senones, atque Vindelicos.* Varios Gallorum in Germaniam migrationes fuiſſe alibi & Tacitus & ego demonſtrabimus. Quidni enim aſſentiamur Lazio, qui Suevos Senonas fuiſſe illos colligit, quorum ſuperbum illud reſponſum ad Alexandri Magni legatos à Q. Curtio memoratur? Adriæ ſinum & Iapodum viciniam tunc habebant. *Colerus.*

3 *Auguriis patrum & priſca formidine ſacram.*] Legitimus verſus longus eſt (monuit me G. Falckenburgius) ſponte effuſus, an à veteri Poëta? *Lipſius.*

Auguriis patrum.] Spontaneuſne an fortuitus verſiculus? Fortuitus certe. Talis illa Plinii ad Trajanum Paneg.

Credite ſi curſu quondam provectus ab illo,

quem adoleſcentulus pridem animadvertebam. Et hoc lib. Taciti, *atras ad prœlia noctes.* Magis appoſite & ſonore Virgilius non diceret. *Colerus.*

puli legationibus coëunt, cæſoque publice homi-
ne celebrant [1] barbari ritus horrenda primordia. Eſt
& alia luco reverentia. Nemo niſi vinculo ligatus
ingreditur, ut minor, & poteſtatem numinis præ
ſe ferens. ſi forte prolapſus eſt, attolli & inſurgere
haud licitum. per humum evolvuntur. eoque o-
mnis ſuperſtitio reſpicit, tamquam inde initia gen-
tis, ibi regnator omnium deus, cetera ſubjecta at-
que parentia. Adjicit auctoritatem fortuna Semno-
num. [2] centum pagis habitantur: magnoque corpo-
re efficitur, ut ſe Suevorum caput credant. [3] Con- 40
tra Langobardos paucitas nobilitat, quod plurimis
ac

1 *Barbari ritus.*] Facit hoc ad meam adſertionem de origine Senonum Gallicana. Galli enim *Eſum* atque *Teutatem* humano cruore placabant, teſte Lactantio. Lege præterea Strabonem lib. 4. Cæſarem lib. 6. Amplius etiam adfirmarim Gallos Mercurij cultum ac honores in Germaniam invexiſſe, cum eundem maxime coluerint, ut oculatus teſtis eſt Iul. Cæſ. Vſus autem ſimili argumento in Agric. *Gallos vicinum ſolum occupaſſe credibile eſt. Eorum ſacra deprehendas ſuperſtitionum perſuaſione.* Loquitur de vicino Britanniæ ſolo. *Colerus.*

2 *Centum pagis habitantur.*] Ita Venetus ac Bon. Vulgo, *habitatur.* Pichena. Cæſar hoc de Suevis in commune tradit, ſed ex fama, non ex vero. Plus Tacito credimus, qui & viderat partim & ex propinquo expiſcatus fuerat pleraque, aut denique apud Plinium, qui pleraque illa loca oculis uſurpaverat, legere potuit. Si illos diligentiſſimi auctoris xx. libros De bellis Germanicis ſuperſtites haberemus, non eſſet opus nunc animadverſiunculis ejuſmodi in Tacitum. Livius quoque in poſterioribus libris non leviter de Germania ſcripſerat, ut oſtendit Sidonius 4. Epiſt. 18. *revolve Patavini ſcriptoris extrema, quibus res C. Cæſaris explicantur: aut ſi is impar eſt deſiderio tuo, ſume ephemeridem C. Cæſaris, decerptam Bibliothecula mea, ut tibi munere mitteretur. Hæc te origines, ſitus, pugnas, & quicquid ſunt in moribus aut legibus Galliarum, docebit.* Ephemeridem Cæſaris neſcio quid eſſe intelligendum ſit, niſi ipſos Commentarios de bello Gallico. Nulla enim ephemeridis alterius mentio apud Suetonium, nulla apud Plutarchum, *Idem.*

3 *Paucitas nobilitat.*] Ita Farneſianus. Vulgo erat, *paucitas nobilitaſque.* Lipſius.

Contra Longobardos.] Ex Scandavia inſula veniſſe Paulus Diaconus ſcribit: à *barba longitudine*, quod eam promitterent, dictos exiſtimavit Georgius Merula. addit quiſquis fuit Theodatus, cum Vuinili dicerentur, cumque Erulis congredi pararent, deæ cujuſdam Godæ impulſu mutaſſe nomen. quæ omnia fabuloſa ſunt, quandoquidem puri puti Germani fuere, barbara appellatione nuncupati, quæ de Latino idiomate minime ſit trahenda. Chriſtianos ætate ſua fuiſſe Procopius, non uno in loco eſt auctor, cum recentiores omnes in Italia ſuſcepiſſe fidei rudimenta perquam incurioſe ſcripſerint. *Alciatus.* Suevicum genus etiam Ptolemæo lib.

ac valentiſſimis nationibus cincti, non per obſequium, ſed prœliis & periclitando tuti ſunt. [1] Reudigni deinde & [2] Aviones, & [3] Angli, & [4] Varini, & [5] Eudoſes, &

lib. 2. c. 11. Strabo eorum ſedem ultra Albim locat. Legendum enim ibi *Λαγγοβάρδοι*, non *Λαγγοσάργοι*. Sed pergit ibi Strabo: *νυνὶ δὲ καὶ τελείως εἰς τὴν περαίαν οὗτοί γε ἐκπεπτώκασι φεύγοντες.* Fuga illa facta Tiberii & ipſius Strabonis tempore, cum circa Albim magna variaque ſtrage arma Romanorum graſſarentur. Vell. Paterc. *Fracti Langobardi, gens etiam Germana feritate ferocior.* Falſi hinc illi videntur, qui priſcos Langobardos ripis Suevicis Rheni admovent. Strabo ſane longe etiam ultra Albim aufugiſſe teſtatur, quod Tacitum miror tacuiſſe. Strabonis ſententiæ confirmandæ & illuſtrandæ ſunt, quæ ex Paulo Diacono mutuatus eſt Saxo Grammaticus libro 8. *Primum itaque Blekingiam advecti, ac deinde Moringiam præter navigantes ad Gutlandiam ſe appulerunt, ubi* & Paulo teſte *auctore Fria Dea, Longabardorum vocabulum, quorum poſtea gentem condiderunt, traduntur adepti.* Colerus.

Contra Langobardis paucitas, nobilitas: quod.] Scripſimus, *nobilitaſque quod.* Rhenanus. E Farneſiano verum *Contra Longobardos paucitas nobilitat.* Muretus tamen ex vulgato: *Longobardis paucitas nobilitas.* Acidalius. Lazius citat: *Contra Longobardis paucitas, nobilitas.* Vnde illa lectionis olim vulgatæ corruptela, *paucitas nobilitaſque.* Colerus.

1 *Reudigni.*] Pro iis videbatur eſſe; *Vendigni.* Rhenanus. Non minus olim etiam cognitæ hæ gentes. Nec mirum ſi hodie caligemus ad nomina tantam vetuſtatem ferentia, aut reliquis ſcriptoribus incognita vel neglecta. Paterculus de illis gentibus: *perluſtrata armis tota Germania eſt. Victæ gentes pene nominibus incognitæ.* Idem.

2 *Aviones.*] Mutius citat: *Avianos.* ſupine. Legendum & reſcribendum apud Tacitum videatur, *Chavvones*, ſive *Chaibones.* Illuſtravere poſtea hos populos Maximiani & Diocletiani victoriæ. Mamertinus in Genethliaco: *cum omnes barbaræ nationes excidium univerſæ Galliæ minarentur, neque ſolum Burgundiones & Alemanni, ſed etiam Chabones Erulique, viribus primi Barbarorum, locis ultimi.* Paulo poſt illa: *Ita cuncti Chaibones Erulique.* Idem Panegyriſta alia orat. *Itidem hic gens Cauvonum Erulorumque deleta.* Lego iterum: *Chavvonum.* Colerus. Cluverius emendat, ſed non niſi ex conjectura, *Deuringi & Caviones.* Conringius.

3 *Angli.*] Populus hic fuit Saxonum maritimorum. de quibus illud Marciani Heracleotæ accipio: *μετὰ τοῦτο τὸ μέρος κεῖνται νῆσοι αἱ καλούμεναι Σαξόνων.* Hi poſtea occupata inſula, nomen Britanniæ novum claſſe advexerunt. Vitigindus cum hoc idem cum aliis tradat, ridicule tamen poſtea ſubjicit de etymo: *Et quia illa inſula in angulo quodam maris ſita eſt, Anglo-Saxones uſque hodie vocitantur.* O inquam ineptam inſulſamque Anglo-Saxonum etymologiam. Et tamen repetit eam libro 7. *Angli* enim Saxones dicti erant, à quodam rege *Angul*, ut ſcribit Saxo. *Colerus.*

4 *Varini.*] Plinius libro 4. *Genera Germanorum ſunt quinque, Primum Vandali; quorum pars ſunt Burgundiones, Varini, Guttones, Carini.* An iidem ſint *Varini*, gens Gothica neſcio. *Varingi* etiam videntur dicti poſtea & *Caringi.* Mutius ſumniculoſe legit *Varinos.* Idem.

5 *Eudoſes.*] Quid ſi legamus? *Endoſos.* Quaſi dicas finitimos Oſis aut extremos Oſorum? Idem Muretus male, *Eudoſios.* Colerus.

1 *Suar-*

& [1] Suardones, & [2] Nuithones, fluminibus aut ſilvis muniuntur. nec quidquam notabile in ſingulis, niſi quod [3] in commune Herthum, id eſt, Terram matrem colunt, eamque intervenire rebus hominum, invehi populis arbitrantur. Eſt [4] in inſula Oceani [5] Caſtum nemus, [1] dica-

1 *Suardones.*] Pro iis videbatur eſſe *Suarines.* Rhenanus. Mutius ridicule deſcripſit, an finxit: *Suarmos.* At quæ vellem ita legiſſet apud Tacitum. Suſpicarer è populo vetuſtiſſimo reliqua nobis facta eſſe nomina Germanica *Guarm*, id eſt, turba vel exercitus. & *Guarmen* turbare. Sed nugæ hæ ſunt fortaſſis, & propius eſt ut ſcripſerit Hiſtoricus: *Suarinos.* Manet hodieque nomen. Memorat Saxo etiam quendam Suarinum Gothiæ præfectum. *Colerus.* Num rectius, *Suartones & Vithones?* populari lingua, Albi & Nigri. Vtriuſque ſane populi veſtigia hodieque dixeris ſupereſſe iis locis, quæ ab utroque illo colore per omnem Germaniam nomen acceperunt. *Conringius.*

2 *Nuithones.*] Apud Mutium ſunt: *Nuithomi.* Munſterus inepte hos in Helvetiam tranſcribit. Nec mihi tam nominis ratio aliter conſtat, quam ut *Nuithomos*, quaſi *Nuithaimer* dictos exiſtimem. Sicut *Nuithardus*, *Nuithiger*, & *Nuitheſtaim.* non ignota familia. *Colerus.*

3 *In commune Herthum.*] Libri alii, *Nerthum*, aut *Verthum.* ego veram vocem cenſeo, *Aerthum.* Ita enim noſtratem eam vocem efferimus ſcribimuſque. Cum adſpiratione, focum nobis ſignet non terram. Martianus Capella an huc aſpexerit, dum Heroes ab Hera derivat, id eſt terra, neſcio. Verba ejus libro II. *A medietate aëris uſque in montium terraque confinia Hemithei Heroëſque verſantur, qui ex eo quod Heram Terram veteres dixerunt, Heroës nuncupati.* Nam alias certè à craſſo errore eum non excuſes. *Lipſius.*

Herthum.] Ad priſcæ linguæ Teutonicæ terminationem ſcripſerim: *Erthun*, vel *Erdun.* vetus verſiculus ille eſt Germanicus: *Toungine nupeih ſene geburti ze erdun.* Colerus. Ego veram vocem cenſeo. *Aerthum*, inquit accuratiſſimus Lipſius. Nempe, quia id vocabulum cum aſpiratione non terram nobis ſignificat, ſed focum. At *Hertam* ſcripſerunt veteres Germani. Antiquiſſimæ illæ Gloſſæ noſtræ, *ſolum*, *herda*, *herdi.* Itaque nihil hic mutandum. *Boxhornius.*

4 *In inſula Oceani.*] In qua inſula? An in Scandinavia, quam reliquarum μεγίστην καὶ ἀποληκωτάτην Marcianus appellat. *Colerus*

5 *Caſtum nemus.*] Alluſum ad Caſtum Cereris apud Romanos. Fuit tamen cum ſuſpicater *Caſtum nemus* propriam quandam appellationem Teutonicam fuiſſe, quæ arcani illius vehiculi nomen exprimeret, dictumque adeo *Caſtenwalt.* Vocatur hodie ſilvæ etiam Martianæ pars apud Briſiacum eo nomine. An à ſimili ratione? Nam de Caſtaneis nugæ ſunt, cum ſilva tota obſita quercubus. *Colerus.* Idem mecum dubium dubitaſſe hoc loco Cluverium video. nam in recenſione libelli hujus deſcriptioni ſuæ Germ. Antiquæ præmiſſa legit; *ſacrum nemus:* quia nempe juxta mecum vocem illam *caſtum* non habebat pro proprio nemoris nomine. Ego autem propius abibam à ſcriptura, & legendum cenſebam *vaſtum nemus*, etiam ſenſu, niſi fallor, commodiore; ea enim vaſtitas præcipuæ ſit augendo terrori religionique. Ergo Seneca etiam ea voce uſus epiſt. 57. *Caligabit, ſi vaſtam altitudinem, in crepidine ejus conſtitutus deſpexerit.* tritum eſt vaſtiſſimas quaſque ſilvas cultibus ejuſ-

[1] dicatumque in eo vehiculum veſte contectum, attingere uni ſacerdoti conceſſum. Is adeſſe penetrali deam intelligit, vectamque bubus feminis multa cum veneratione proſequitur. Læti tunc dies, feſta loca. [2] quæcunque adventu hoſpitioque dignatur. Non bella ineunt, non arma ſumunt, clauſum omne ferrum: pax & quies tunc tantum nota, tunc tantum amata, donec idem ſacerdos ſatiatam converſatione mortalium deam templo reddat. mox vehiculum & veſtes, & ſi credere velis, numen ipſum [3] ſecreto lacu abluitur. Servi miniſtrant, quos ſtatim idem lacus haurit. Arcanus hinc terror, ſanctaque ignorantia, quid ſit illud quod tantum perituri vident.

41 Et hæc quidem pars Suevorum in ſecretiora Germaniæ porrigitur. Propior (ut quo modo [4] paulo ante Rhenum, ſic nunc Danubium ſequar) [1] Her-

ejuſmodi dicari conſueviſſe. *Freinsh.* Minus ſane nemori aptum eſt ὅπι θετον caſtum, eoque Cluverius legit *ſacrum.* Perplacet Freinshemiana emendatio *vaſtum.* quoniam quam minimum recedit à vulgato, & tritiſſimum eſt vaſta nemora quondam religioſa habita fuiſſe. *Conringius. Caſtum nemus* eſt ſanctum, religioſum, non impune violandum. Vix accommodatiori voce uti potuiſſet. *Fidem ſervare caſtam* Silius, *flumen* propter inhabitatrices Nymphas *caſtum* Claudianus, *ſacra accedere caſtis* Statius. Virg. l. 3. Æn. *Hunc ſocii morem ſacrorum, hunc ipſe teneto: Hac caſti maneant in relligione nepotes.* Varro: *Ergo tum ſacra, religioſa caſtaque fuerunt res omnes.* In Inſula (maris nempe Balthici) fuiſſe ait, cujus nomen non exprimit. Rugiam vult Cluverius. Ac vide etiam Helmoldum 1, 6. Chron. Slav. ſed quare infra ſpecialem Rugiorum mentionem facit? *Kirchmajer.*

1 *Dicatumque in eo vehiculum.*] Ex Veneto reſtitui copulam, *que.* Pichena.

2 *Quæcumque adventu.*] Illic legebatur, *Quemcumque.* ſubaudi *locum.* cogitandum an pro *adventu* ſcribendum ſit *advectu*, qua voce etiam utitur hiſt. libro 4. *Hæc de origine & advectu dei celeberrima.* Sic enim & illic legendum pro adventu, quemadmodum nos caſtigavimus. Adjuvat hic indubiam conjecturam, quod præcedit, *Invehi populis arbitrantur.* Rhenanus.

3 *Secreto lacu.*] Invenio lacus ejuſmodi templis ſive delubris conjunctos fuiſſe. Dithmarus de Luiticis libro 6. *duæ ejuſdem portæ cunctis introëuntibus patent. Tertia, quæ orientem reſpicit & minima eſt, tramitem & mare juxta poſitum & nimis horribile monſtrat.* Sic libro 7. *Fana idolorum deſtruens incendit & mare Dæmonibus cultum.* Mare appellat iſtos lacus. *Colerus.*

4 *Paulo ante Rhenum.*] Hoc de Chattis, Tencteris, Friſiis magis dictum puto, quam de Longobardis. Itaque cave ſtatim credas Lazio de hoc loco diſſertanti. *Colerus.*

1 *Her-*

[1] Hermundurorum civitas, fida Romanis, eoque ſolis Germanorum non in ripa commercium, ſed penitus, atque [2] in ſplendidiſſima Rhætiæ provinciæ [3] colonia. paſſim & ſine cuſtode tranſeunt; & cum ceteris gentibus arma modo caſtraque noſtra oſtendamus, his domos, villaſque patefecimus, non concupiſcentibus. In Hermunduris [4] Albis oritur flumen

1 *Hermundurorum civitas.*] Repoſuit eruditiſſimus vir apud Strabonem quoque legitime Ἑρμονδοῦρους pro Εὐμονδόρους. Hi ſunt inter illos quos medios Tacitus alibi eſſe dixit, i. ſub Hermionibus. *Colerus.*

2 *In ſplendidiſſima Rhætia provincia colonia.*] Putatur eſſe *Auguſta*, quam vulgo *Vindelicorum* appellant, quod Vindeliciæ ſit proxima, ſed tamen in Rhætia prima. Notum etiam è recentioribus chronographis Lixum amnem ſeparare Baioarios à Suevis, poſtquam videlicet Germanici juris factæ ſunt provinciæ, quum ſub Romanis idem fluvius Rhætiam primam à ſecunda, quæ eadem Vindelicia fuit, indubie diſterminaret. Ex hoc vero cognoſcere potes, quam late diffuſa fuerit Hermundurorum natio, plurimum occupans ſoli. *Rhenanus.* Quæ illa *colonia*? An Auguſta Vindelicorum, quæ in ſecunda Rhætia erat? Hoc tu videris, nobiliſſime Velſere; qui Vindelicis tuis decorem veterem unice vindicaſti. Vocat autem *ſplendidiſſimam*, quia & aliæ in Rhætia coloniæ Romanorum. Vna ex iis deſcribitur in fragmento, ſi fides Lazio, Paterculi, inſigni antiquitatis monumento: *dum hæc circa Rhætiam geruntur, in Noricorum finibus, grave vulnus populus Rom. accipit. Num Germanorum gentes, quæ Rhætias occupaverant, non longe ab Alpibus tractu pari patentibus campis, ubi duo rapidiſſimi amnes inter ſe confluunt in ipſis Noricorum finibus, civitatem non quidem muro, ſed vallo foſſaque cinxerunt, quam appellabant Ciſara, ex nomine Deæ Ciſæ, quam religioſiſſime colebant.* Cogitabam an hic legendum eſſet, *quam appellabant Ciſæ aram.* Colerus.

3 *Colonia paſſim ſine cuſtode.*] Diſtingue, *colonia. paſſim ſine cuſtode tranſeunt.* Quod ait, ſine cuſtode: morem ingerit rarum & notabilem. Romani enim in limite imperii hoc ſervabant, ut externum neminem admitterent exciperentve, niſi cuſtode dato & arbitro actionum. Diſcis ex hoc loco, & lib. IV. Hiſtoriarum, ubi acris querela de hac re Germanorum, ad Vbios: *Nam ad hunc diem flumina ac terras & quodammodo cœlum ipſum clauſerant Romani, ut colloquia congreſſuſque noſtros arcerent: vel quod contumelioſius eſt viris ad arma natis, inermes ac prope nudi ſub cuſtode & pretio coiremus.* Et in reſponſo Agrippinenſium: *Sint tranſitus incuſtoditi, ſed diurni & inermes.* fuit alioqui & alia Romanorum cautio in hac re, ne conventus haberent ſuſpecti populi, niſi certo loco, & numero: idque coram aliquo Romano. Fragmentum Dionis LXXIII. Commodus pacem Marcomannis & Quadis dedit, ſed cum lege, *Ne ſæpe aut pluribus locis conventus haberent:* Ἀλλ᾽ ἅπαξ ἐν ἑκάστῳ μηνὶ, καὶ ἐς τόπον ἕνα, ἑκατοντάρχου τινὸς Ῥωμαίου παρόντος: Sed ſemel in menſe dumtaxat, & in uno certo loco, idque Centurione aliquo Romano præſente. *Lipſius.*

Paſſim & ſine cuſtode.] Et hic à vulgatis abeſt copula, &, quam ex veteribus repoſui. *Pichena.*

4 *Albis oritur.*] Dio ſcribit Albim oriri ἐκ τῶν Οὐανδαλικῶν ὀρῶν. Vandalicos iſtos montes dici non novum: cum ipſi etiam Bohemi & Moravi

Vu

men inclitum & [1] notum olim: nunc tantum auditur.
42 Iuxta Hermunduros [2] Nariſci, ac deinde [3] Marcomani & Quadi agunt. Præcipua Marcomanorum gloria vireſque, atque ipſa etiam ſedes, pulſis olim Boiis, virtute parta. Nec Nariſci Quadive degenerant. Eaque Germaniæ velut frons eſt, [4] quatenus Danubio pergitur. [5] Marcomanis Quadiſque uſque ad

ravi nomine Vandalorum eo tempore cenſiti fuerint. Helmoldus ita: *oritur in profundiſſimo ſaltu Mabarorum, qui ſunt ab oriente Bohemia, ubi & Albia ſortitur principium: Mabari* illi ſunt Moravi noſtri. Dicti & *Maruarii* in priſcis Annalibus. *Colerus.*

1 *Notum olim.*] Vell. Paterc. *denique quod nunquam antea ſpe conceptum nedum opere tentatum erat, ad quadrageſimum milliarium à Rheno uſque ad flumen Albim.* Strabo Albim à Rheno περὶ τρισχιλίους σταδίους diſtare autumat. *Idem.*

2 *Nariſci.*]Ita in Capitolini M. Antonino dicuntur: Ptolemæo, Οὐαρισταί. Lipſius.

Nariſci.] Terram Advocatorum poſteriores vocitarunt; horum caput fuiſſe Egram cenſent. Et hæc quoque priſcorum Suevorum portio imo & poſteriorum. Legi apud Gothefridum Monachum, quod & hic lectu dignum cenſeo: *Anno Domini MCXX. Henricus Rex natale Domini in Suevia apud Egram agit.* Æque admiretur quiſquam hodie apud eundem Gothefridum legens, *in Suevia apud Hagenoam.* Apud Hagenoam, inquam, in Suevia, ubi tamen Gothefridi tempore ultra mille annos jam coaluerant Suevi. Eo tranſlati conſtitutique fuerant ab Auguſto. Suet. *Germanoſque ultra Albim fluvium ſummovit. Ex quibus Suevos & Sicambros dedentes ſe traduxit in Galliam, atque in proximis Rheno agris collocavit.* Colerus.

3 *Marcomanni & Quadi agunt.*] Liber qui continet formulam imperii in Occidente, docet poſtea *Marcomannos Seniores* & *Iuniores* intra Italiam ſub Magiſtro peditum in præſenti, *Marcomannos* equites in Africam ſub Comite & Magiſtro equitum præſentali, *Alam* vero primam *Quadorum* in Oaſi minore militaſſe, ſub duce Thebaides. *Rhenanus.*

4 *Danubio prætexitur.*] Scriptus liber, *peragitur.* Male. Quidam, *pergitur:* nec id tam probe. *Lipſius.*

Quatenus Danubio pergitur.] Hæc librorum veterum lectio, quæ mihi magis probatur, quam recenter ſubſtituta, *prætexitur.* Nam *Danubio pergere*, idem videtur, quod ſecus Danubium pergere. *Pichena.* Scriptus liber Bambergenſis: *Danubio peragitur.* Reliqui etiam, *pergitur.* Mihi eleganter dictum, terræ aut regionis partem flumine *peragi:* licet ſecus videatur doctiſſ. Lipſio. Et aperte innuit Tacitus frontem Germanicæ terræ, quatenus Danubio alluitur terminaturque. Ipſam abſtruſiorem verbi ſignificationem notavit etiam vetus Gloſſarium: *Peragit περαιοῖ. Colerus.*

5 *Marcomannis Quadiſve uſque ad noſtram memoriam.*] Scribendum: *Marcomanis Quadiſque uſque ad noſtram memoriam.* Urſinus. Scripſi, *Quadiſque*, ſententia ita exigente. Vulgo, *Quadiſve.* Pichena. Lego cum Mureto *Quadiſque.* Acidalius. Retinenda lectio hæc *Quadiſve.* Vult Marcomannis & Quadis unum fuiſſe Regem. Vell. de Maroboduo: *finitimos omnes aut bello domuit, aut conditionibus juris ſui fecit.* Marcomanni autem dicti fuere à Marca, quam incolebant, ut inquit Helmoldus lib. 1. Vitioſe Xiphilinus Μαρκομάνους ſcribit, ut & Silius. Situm terræ delineavit Ptolemæus. Et Velleji iſta lucem dent

ad noſtram memoriam reges manſerunt ex gente ipſo-
rum, nobile Marobodui [1] & Tudri genus: [2] jam &
externos patiuntur. Sed [3] vis & potentia regibus ex au-
ctoritate Romana. raro armis noſtris, ſæpius pecunia
juvantur. Nec minus valent retro [4] Marſigni, [5] Go- 43
thini, Oſi, [6] Burii: terga Marcomanorum Quado-
rumque claudunt. è quibus Marſigni, & Burii ſermone
cultuque Suevos referunt. Gothinos Gallica, Oſos
Pannonica lingua coarguit non eſſe Germanos; & quod
tributa patiuntur: partem tributorum Sarmatæ, par-
tem Quadi ut alienigenis imponunt. Gothini, quo
magis pudeat, & ferrum effodiunt. omneſque hi
populi pauca campeſtrium, ceterum ſaltus & verti-
ces montium [7] jugumque inſederunt. Dirimit enim
ſcin-

dent Cornelio: *eratque eo etiam timendus, quod, cum Germaniam ad lævam & in fronte, Pannoniam ad dextram, à tergo ſedium ſuarum haberet Noricos.* Colerus.

1 *Et Tudri genus.*] Legebatur, & *Trudi.* Proximis ſane ſeculis *Trutonii* & *Trutomanni* nomen apud majores noſtros auditum eſt. teſtimonio ſunt veteres donationum & contractuum tabellæ. Hincque heroinarum Germanicarum vocabula *Adeltrudis* & *Gertrudis*, à ſincero videlicet amore fideque. *Rhenanus.*

2 *Iam & externos.*] Prope eſt, ut credam cœpiſſe externos reges habere Trajani principatu. Hic enim devictis aliquot trans Danubium populis reges dedit, ut Sarmatis quoque Plinius lib. 10. epiſt. *Colerus.*

3 *Vis & potentia.*] Meliori ergo conditione hi Germanici reges, quam olim Numidiæ illi. Athethal apud Salluſtium Iug. 14. *Micipſa pater meus moriens mihi præcepit, uti regni Numidiæ tantummodo procurationem exiſtimarem meam: ceterum jus & imperium penes vos eſſe.* Ratio quia nondum provincia erat Marcomannia, quam facere cogitabat M. Antoninus apud Capitolinum. *Colerus.*

4 *Marſigni.*] Rectius forte: *Marſingi.* Colerus.

5 *Gothini.*] Gothuni ſemper Claudiano. *Lipſius.*

Gothini.] Hi ſunt Claudiano Poëtæ: *Gothuni.* Niſi ibi verius eſt ſcribendum *Gothunni*, compoſita voce. Sic *Gothalani* apud Prudentium. Sic *Rhoxalani* apud Tacitum, non *Rhoxolani* ut prave ſcriptum apud Strabonem. *Colerus.*

6 *Burii.*] *Buri* hi ſcribuntur apud Murium. Ab eadem origine ſunt *Buringi* in veteri Diplomate Caroli Craſſi, à Frehero vulgato. Dicebant enim Germani hoc *Bur* ſive *Bauer*, & *Buringer.* *Etelingi*, *Frelingi*, qui vulgo *Etlen*, *Freien.* Ex Ptolemæo colligas Burios, ad ripam Viſtulæ habitaſſe, forte, ubi nunc Varſavia. De his & aliis nec Tacito ut puto cognitis, Capitolinus: *gentes omnes Illyrici limite uſque in Galliam conſpiraverant, ut Marcomanni, Nariſci, Hermunduri, Quadi, Suevi, Sarmatæ, Burii. Hi aliique cum Victobalis, Soſibes, Rhoxalani, Baſtarnæ, Alani, Beucini, Coſtoboci.* Colerus.

7 *Iugumque inſederunt.*] Mirum ni illud *jugumque* abundat, repetitum ex ſequentibus: *Dirimit enim ſcindit-*

 que

ſcinditque Sueviam continuum montium jugum, ultra quod plurimæ gentes agunt. ex quibus latiſſime patet [1] Lygiorum nomen in plures civitates diffuſum. Valentiſſimas nominaſſe ſufficiet, [2] Arios, [3] Helveconas, [4] Manimos, [5] Elyſios, [6] Na-

que Sueviam continuum montium jugum. Acidalius.

1 *Lygiorum nomen.*] Quod ex Corn. Nepote tradit Plinius, Q. Metello Celeri tum Galliæ proconſuli, *Indos à rege Suevorum dono datos*; affirmat eruditiſſimus candidiſſimuſque vir Hermolaus Barbarus, in quodam Pomponii Melæ codice eamdem rem narrantis legiſſe, non *à rege Suevorum*, ſed *Lydorum*. Quid ſi quis *à rege Lygiorum* ſcripſiſſe Melam putet? nam *Suevorum* nomen generalius eſt, etiam *Lygios* complectens ut auctor uterque recte ſcripſerit. *Rhenanus.* Igitur horum poſteritas civitas *Lignicenſis?* Strabo ait Λυίους eſſe μέγα ἔθνος. quo loco viri docti emendant Λυγίους. Sane Tacitus quoque ſcribit: *Vis innumera Lygii*, Ann. 12. Apud Ptolemæum excuduntur Λοῦγοι. Non multum ii quidem literis & limite diſtant ab illis quos Dithmarus aliique *Lutzicos* appellant, nonnulli etiam *Luiticos*. Ab his *Luitmeritz*, & *Lutzelburg* dicta patet. *Colerus.*

2 *Arios.*] Diu illi *Arii* cari fidique Romanis, quemadmodum à Procopio annotatum. qui tamen flexu quodam vocis Germanico *Aborichos* appellat: ſeu potius ibi etiam ſcribendum *Arierichos*. Sic Auſtrios nos *Oſtrichos* vocamus. Sed facilior eſt pronuntiatio *Arborichus*, quam *Ariorichus*. Itaque illud Græculus maluit. Eadem ſcribendi ratio eſt in verbis *Arioviſtus*, *Arogaſtus*, *Ariobindus*. Sæpe etiam cogito, an non eadem fuerint vocabula *Arioviſtus* & *Arbogaſtus*. Nam vulgare interpretamentum *Ernveſtus* non ſatis placet, cum illud *Arnfaſtus* ſcribatur apud Saxonem Grammaticum. Terminatio illa *gaſt* fuit frequentiſſima & hoſpitem ſignificabat. Ab ea etiam eſt *Sigaſt*, ex quo Tacitus & Strabo fecerunt Segeſtes. ſed apud hunc quidem corrigo: Σεγιμουντίς τε καὶ Σεγέστου υἱὸς Χαριόκλου ἡγεμόν. Ad Arios redeo, quos & *Arudes* nominavere. Hi ſedibus ſuis, ob ſocietatem & amicitiam Romanorum ejecti à Francis, oram maritimam Belgicæ occupavere. Nuncupati autem ſunt à vicinis corruptius etiam quam ante *Armorici* ſive *Armorichi*, pro *Ariorichi*. Colerus.

3 *Helveconas.*] Video Mutium ſuo exemplari depromſiſſe, *Helvetianos.* vitioſiſſime. Bartolinus *Eluones* legerat: quocunque libro uſus fuerit. *Et nimium pugna ſaevos Eluonas equeſtri.* Ego probem magis *Elvingonas*, à quibus *Elvingam* nobiliſſimam Pruſſorum civitatem dictam exiſtimare poſſumus. Plinius *Hilleviones* appellavit libro 4. *Colerus.*

4 *Manimos.*] Mutius protulit *Mannimos.* Lazius vero ex eodem Cornelio: *Manymos.* Equidem nihil hic diffindere poſſum, ut cum Trebatio illo Horatiano loquar. Tantum dico nomina illa, quæ in Annalibus antiquis Germanorum leguntur *Mainhart*, *Maningen*, *Mainfrid* arguere auctores aliquos populos *Maines.* Quid ego de *Mainsfeld* veteri Saxoniæ caſtello & poſtea comitatu dicam? *Idem.*

5 *Elyſios.*] Cogitandum an *Seliſios* aut *Sleſios* fortaſſis hic potius ſcribendum ſit. nam hæ gentes mihi videntur ad Danubium vergere. Eſt autem hodie *Sleſiorum* populus inſignis, unde nobis C. Urſinus Velius prodiit Muſarum alumnus, & alii compluſculi literarum ſtudiis celebres. *Rhenanus.* Mutius legit; *Heliſios.* Bartolinus *Lyſios.* In Elyſios docti viri

[1] Naharvalos. Apud Naharvalos antiquæ religionis lucus oſtenditur. Præſidet ſacerdos muliebri ornatu, ſed *deos* [2] *interpretatione Romana* [3] *Caſtorem Pollucemque* memorant. Ejus numinis nomen *Alcis*. nulla ſimulacra, nullum peregrinæ ſuperſtitionis veſtigium. ut fratres tamen, ut juvenes venerantur. Ceterum Arii ſuper vires, quibus enumeratos paulo ante populos antecedunt, truces, inſitæ feritati arte ac tempore lenocinantur. nigra ſcuta, [4] tincta corpora, atras [5] ad prœlia noctes legunt: ipſaque formidine atque umbra feralis exercitus terrorem inferunt, nullo hoſtium ſuſtinente novum ac velut infernum aſpectum. nam primi in omnibus prœliis oculi vincuntur

[1] Trans

viri conſentiunt faciuntque *Sileſios*. Sed hoc vocobulum recenter fictum, nec ſatis ad primogeniam illius gentis appellationem exprimendam idoneum. In Annalibus Fuldenſibus *Sorabos* & *Siuſlos* conjunctos invenias. Alibi etiam *Lenones* & *Siuſlos*. Quæ poſterior vox ſeu corrupta ſeu integra ſit, Taciti *Elyſios* ſignificat. Quod ſi aliquis *Sluiſos* potius fuiſſe quam *Siuſlos* velit, non repugnem. Nam ex *Sluiſiis* vel *Sluiſis* poſtea molliori, vel potius Latiniori vocabulo procudere nobis *Sileſios*. Si horum aliqua per Turingiam migratio contigiſſet, poſſemus ab iis apte opidi Franconici *Sluiſinga* apellationem repetere. Non ovum ovo magis ſimile. *Colerus*.

1 *Naharvalos.*] Ita reliqui omnes, qui ex Tacito hauſere. *Maharuanu* tamen ego locum hic dederim. Poſtea iidem varie appellati *Maranani* in Annalibus Ludovici. *Marahabitæ* in Annalibus Fuldenſibus. Apud nonnullos etiam recentiores *Marahenſes* & *Margenſes*. Maharuali tamen ſi apud Tacitum retinendi, erunt dicti ut *VVeſtuali*, *Taiuali*, qui vulgo *VVeſtſali* & *Taiſali*. Idem.

2 *Interpretatione Romana.*] Ita Ven. ac Bon. Vulgo, *Romani*. Pichena. Veneta edit. *interpretatione Romana*, concinnius. *Colerus*.

3 *Caſtorem & Pollucem.*] Mela lib. 1. *In Heniochorum finibus Dioſcurias, à Caſtore, & Polluce pontum cum Iaſone ingreſſis.* Fortaſſis igitur ſacrum peregrinum à Sarmatis aut Scythis accepere noſtri. *Idem.*

4 *Tincta corpora.*] Fuſco aut nigro colore faciem illinebant, ut hæc quoque furvæ nocti æquaretur. Diodorus quoque de quibuſdam Germanorum pueris ſcribit eos colore candido nitere. poſtquam ex ephebis exceſſerint belloque habiles habeantur patrium induere colorem. Quem colorem, niſi nigricantem illam? Sidonius: *Hic glaucis Herulus genis vagatur, Algoſa prope concolor profundo.* Cæſar de Britannis lib. 5. de bell. Gall. Plinius 22, 1. *illinunt certe aliis alia faciem in populis, Barbarorum fœminæ mareſque etiam apud Dacos Sarmataſque corpora ſua inſcribunt.* Idem.

5 *Ad prœlia noctes.*] Videndum, num ſint hi populi, qui poſtea *Abotriti*, ſcriptoribus ſatis celebrati. Argumentum præbet ipſa nominis ratio. Germanice enim *Abentritter* eſt, eques veſpertinus ſive nocturnus. Similis moris pugnandi ſtudioſi fuere

[1] Trans Lygios [2] Gothones regnantur, [3] paulo jam adductius [4] quam ceteræ Germanorum gentes. nondum tamen ſupra libertatem. Protinus deinde ab Oceano [5] Rugii, & [6] Lemovii: omniumque harum gentium inſigne, rotunda ſcuta, breves gladii, & erga

Baſylienſes Africæ populi, de quibus apud Stobæum Nicolaus Damaſcenus. *Idem.* Lego, *Nigro ſcuta & tincta corpora*; dein, *noxium ac velut infernum.* Barthius.

1 *Trans Lygios Gothones regnantur.*] Inter mediterraneas aut littorales gentes, quum Langobardos tum Gothones annumerat Tacitus. Sed mirum an ab his inſulares olim, an ab inſularibus hi ante prodierint. *Rhenanus.* Plinio, Saxoni, & aliis, *Guttones.* Pars eorum Vandalorum terras occupaverat, expulſis inde Francis, ut ſcribit Iornandes. Sed antea quoque ſæpius, Danubio ſuperato, in Romanas terras impetum fecerant, puta in Daciam, Illyricum vel Pannonias ipſas. Et de iis opinor Lentuli victoria & triumphus, de quo Tacitus. Vnde idem *paulo adductius* eos *regnare*, quam ceteras Germanorum gentes ait: quia ſcilicet jam aliquam jugi Romani partem ſubierant. *Colerus.* Male, nam *regnantur* (inquit, non *regnant*) *adductius*, id eſt, adductioribus habenis, minori ſpecie libertatis & majore ſolutioreque poteſtate regia. *Gronovius.*

2 *Gothones.*] Alias & *Guttones, Gottones Gythoneſque* nuncupantur Plinio, Straboni, Ptolemæo; ſcriptoribus poſteriorum ſeculorum *Gothi. Getarum* autem proprie gens alia. De originibus Gothorum Iornandes, non nimium vere tamen. Fide digniora, quæ 2. Hod. 3. exponit hanc in rem Cl. Olearius. *Kirchmajer.*

3 *Paullo jam adductius.*] Bambergenſ. & Rom. *adductius.* etiam recte. & dixi de eo verbo ſupra. *Lipſius.*

Paulo jam adductius.] Vulgo, *addictius* at ex iiſdem libris magis placuit, *adductius.* ac Lipſio probatur. *Pichena.*

4 *Quam cetera Germanorum.*] Thucydides de Græcis l. 1. *καὶ ξυνήθη τὴν δίαιταν μεθ' ὅπλων ἐποιήσαντο, ὥσπερ οἱ βάρβαροι. Colerus.*

5 *Rugii.*] Fuere hi olim ſtrenui Mileſii proximi Quadis. Fuere genera eorum *Etelrugi & Turcilingi.* Sed hi à Theodorico, quem noſtri Bernenſem vocant, penitus abſumti. Rex eorum erat tunc Ottocatus. Hodie parvam inſulam colunt, non ita pridem ad eam fortunam redacti Rugii. Helmoldus lib. 1. *altera inſula longe major eſt, contra VVilzos poſita, quam incolunt Rani, qui & Ruziani, gens fortiſſima Sclavorum, qui ſoli regem habent.* Vox *Rugiorum* eſt Germanica & ſignificat quietos. Nam *Ruga* quies eſt. Cedrenus & Zonaras non dubitarunt hanc vocem è patria noſtra uſque arceſſere, eaque emeritorum ſtipendia, quietæque vitæ ſubſidia appellitare, nimirum Ῥογάς. Simile vocabulum Germanicum legas apud Nicetam Choniatem. De cohorte loquitur. *ἣν Ῥῶσαν ὀνόμαζον*, inquit. Non ignotum quid apud Germanos *Rotta* ſit. *Idem.* Eſt amnis *Roege* vulgo dictus ibi, à quo denominatos *Rugios* exiſtimat Cluverius, ſed poſteris temporibus *Rugiorum* intra inſulam iſtam & inſulanos contractum nomen. *Kirchmajer.*

6 *Lemovii.*] Mutius *Lemones* citat. Vtriuſque vocabuli notio, limoſa regio. *Lemen* enim Germani lutum ſive limum vocant. Neſcio tamen an non ſint *Linones* Helmoldi, vel potius *Laineones*, quod & propius Taciti ſcripturam. Scribit Helmoldus: *hi quatuor populi à fortitudine VVilzi, ſive Lutici appellantur. ultra illos ſunt Lingones & VVarnavi.* Et alibi: *porro illi Sclavi ſunt dicti Livi, ſive*

erga reges obſequium. [1] Suionum hinc civitates, 44
ipſo in Oceano, præter viros armaque claſſibus valent. forma navium eo differt, quod utrimque prora paratam ſemper appulſui frontem agit: [2] nec velis miniſtrantur, nec remos in ordinem lateribus adjungunt. Solutum ut in quibuſdam fluminum, & mutabile ut res poſcit, hinc vel illinc remigium. Eſt apud illos & opibus honos. [3] eoque unus imperitat, nullis jam exceptionibus, [4] non precario jure parendi. nec arma ut apud ceteros Germanos in pro-

ſive Linoges. Saxo Grammaticus l. 8. *Nam Sclavi ac Livi Saxonumque ſeptem millia.* Lego: *nam Sclavi ac Luini.* Et apud Helmoldum profecto legendum videtur: *Lini* ſive *Linones.* ſeu potius ad priſcam Germanorum pronuntiationem *Luini.* Dithmarus lib. 6. *in civitate Bernhardi Ducis Luinberg.* Satin' manifeſtum dictam ab iſtis populis illuſtriſſimam Domum Luneburgenſem? Annales Fuldenſes: *Carolus cum exercitu Saxoniam ingenti populatione vaſtando pervenit uſque ad locum quem vocant Liuni.* Legendum iterum dico: *Luini.* Et fortaſſe ipſum Luineburgum innuitur. Linonum porro ſive Linoviorum Latina æque ac Germanica eſt, & ſignificat, illos populos præter ceteros lini culturæ deditos fuiſſe. Leguntur inter gentium iſtarum Sclavicarum multas frequentet, *certa lini pondera*, ut apud Helmoldum & ceteros. Quod factum ob lini mercimonia & proventum uberiorem in iſtis regionibus. *Colerus.* Lemoviorum ſpatia conſtituunt magnam Caſſubiæ partem & Pomeraniæ portionem juxta oppida Lewenburg, Stolpen, Colberg &c. Lemovios ipſos Herulos, perpetuos & Rugiorum aſſeclas fuiſſe ſententia Cluveriana docet. *Kirchmajer.*

1 *Suionum hinc civitates, ipſo in Oceano.*] Forte melius legatur, *Suionum hinc civitates ſita in Oceano.* Eginhardus in vita Caroli Magni *Suecones* recentiori vocabulo *Nortmannos* oſtendit appellari, quum ait, *ſinus quidam ab Oceano Orientem verſus porrigitur, longitudinis quidem incomperta, latitudinis vero qua nuſquam centum millia paſſuum excedat, quum in multis locis contractior inveniatur. Hunc multæ circumſident nationes. Dani ſiquidem & Sueones quos Nortmannos vocamus, & Septemtrionale littus, & omnes in eo inſulas tenent.* Rhenanus. *Sueones* alii vocant. Helmoldus: *Dani ſiquidem ac Suecones quos Normannos vocamus, ſeptentrionale littus & omnes in eo obtinent inſulas.* Sumpſit bonus vir de verbo ad verbum ab Eginhardo in vita Caroli. *Suetos* & *Suetiam* ſolet appellare Saxo Grammaticus. *Colerus.*

2 *Nec velis miniſtrantur.*] Melius, *miniſtrant.* Virgilianum eſt,

——— *veliſque miniſtrant.*

Lipſius.

3 *Eoque unus imperitat.*] Prudenter, ut omnia Tacitus in Agric. *olim regibus parebant, nunc per principes factionibus & ſtudiis trahuntur. nec aliud adverſus validiſſimas gentes pro nobis utilius, quam quod in commune non conſulunt.* Colerus.

4 *Non precario jure parendi.*] Sic lib. 1. hiſt. dixit *precarium ſeni imperium, & brevi tranſiturum.* In Agric. *indecorus atque humilis, precario mox præfuit.* Pichena.

promiſcuo, ſed [1] clauſa ſub cuſtode, [2] & quidem ſervo: quia ſubitos hoſtium incurſus prohibet Oceanus. [3] otioſæ porro armatorum manibus facile laſciviunt. enimvero neque nobilem, neque ingenuum, ne libertinum quidem armis præponere regia utilitas eſt.
45 Trans Suionas aliud mare, pigrum, ac prope immotum, quo cingi cludique terrarum orbem hinc fides; quod extremus cadentis jam ſolis fulgor [4] in ortus edurat, adeo clarus, ut ſidera

1 *Clauſa ſub cuſtode.*] Ceteri Germaniæ populi ſinguli ſua arma promiſcue habebant. Suecones in publico armamentario condebant. Quæ ratio? Quia alias ſecuriores adverſus hoſtiles invaſiones ob maris munimenta. Eam cauſſam eſſe puto, ut armamentaria ab iis primum inſtituta fuerint, qui maris imperio pollebant. Philonis illud multo pulcerrimum & celeberrimum fuit, quod Sulla diripuit poſtea. Athenienſes hodie non imitantur, ſed ſuperant præſtantiſſimi illi *θαλαττοκράτορες* Veneti. *Colerus.*

2 *Et quidem ſervo.*] Cum apud Romanos, tantum militiæ gradu honoratiores id munus gererent. Ii cuſtodes armorum dicebantur. ut l. 14. ff. de Re Milit. *Idem.*

3 *Otioſæ porro.*] Alia ratio, cur arma Sueconum ſub cuſtode, ne otioſæ armatorum manus in laſciviam & petulantiam verterent. puta in latrocinia ceteramque ferri licentiam. Thucydides, fons quidam ingenuus civilis & bellicæ prudentiæ, ita refert de pleriſque Græcis: *τό, τε σιδηροφορεῖσθαι τέτοις τοῖς ἠπειρώταις ἀπὸ τ παλαιᾶς λῃστείας ἐμμεμένηκε. Idem.*

4 *In ortus edurat.*] Non ſperno pluralem vocem, *ortus*: mallem tamen *ortum*. Pichena. Saxo Gramm. de Norvegia: *in cujus parte extima, ne noctu quidem diurnum ſidus occulitur, ita ut continui ſolis præſentia alternos horarum dedignata ſucceſſus utrique tempori pari luminis adminiſtratione deſerviat.* Intelligit idem cum Tacito cœli mariſve ſpatium. *Colerus. Cadentis ſolis* hic non recte fit mentio: *cadere* enim ſol dicitur in ſphæra recta, aut ſaltem non ad modum obliqua. At vero in ſeptentrionali tractu non tantum juſta veterum hypotheſin, ſed etiam rei ipſius veritatem, ſol circuit & lambit potius, quam ſubit, Horizontem. Recte igitur in libro veteri ſic concipiuntur hæc verba: *quod extremum radens jam ſolis fulgor in ortus edurat, adeo clare, ut ſidera hebetet.* Voſſius. *In ortum* (ſic forte etenim legendum) extremus cadentis ſolis fulgor edurare clarus dicitur. Quo enim propius Polo clima, hoc longiores ſtato tempore vel dies aliquandiu vel noctes eſſe oportere & ratio loquitur & experientia: ſic, ut directe ſuppolares (modo ob immane frigus degere mortales ibi poſſint) diem in toto anno unicum ſex menſibus conſtantem, noctemque unicam, prout ex ſignis vel aſcendentibus vel deſcendentibus verſatur Sol, obtineant. Proprio experti id incommodo ſuſceptis A. 1594, 95 & 96. in novam Zembiam navigationibus Hollandi, per ſeptentrionis cardinem in Orientales Indias penetraturi: qui ut inauditas paſſi ſunt calamitates, ita tum à IV. Novemb. die A. 1595. uſque ad XX. Januarii ſequentis anni unam continuam noctem, trium fere menſium habuere. Non mirum igi-

ra hebetet. [1] Sonum inſuper emergentis audiri, [2] formaſque deorum, & radios capitis aſpici perſuaſio adjicit. [3] Illuc uſque (& fama vera) tantum natura.

igitur hoc contingere, ubi cum vix infra Horizontem merſus Sol eſt, jam mox affuturus iterum, relictis, queis ſidera ſtringit, radiis, caliginem facile omnem arcet fugatque. *Kirchmajer.*

1 *Sonum inſuper emergentis.*] Malim, *ſe mergentis.* Nam hæc perſuaſio rudis & cacæ plebis fuit, Solem dum in Oceanum cadit, ſtridorem edere non aliter quam ſi ignitum ferrum condatur in aquam Poſidonius apud Strabonem lib. III. Λέγειν φησὶ Ποσειδώνιος τοὺς πολλοὺς, μείζω δύνειν τὸν ἥλιον ἐν τῇ παρωκεανίτιδι μετὰ ψόφου παραπλησίως, ὡσανεὶ σίζοντος τοῦ πελάγους κατὰ σβέσιν αὐτοῦ, διὰ τὸ ἐμπίπτειν εἰς τὸν βυθόν. Florus de Decimo Bruto in Hiſpaniis bellante: *Non prius ſigna convertit, quam cadentem in maria Solem, obrutumque aquis ignem, non ſine quodam ſacrilegii metu & horrore deprehendit.* Iuvenalis ab illo ævo:

Audiet Herculeo ſtridentem gurgite Solem.

Quid D. Hieronymus, nonne in eodem errore, aut ſermone? In Eccleſ. cap. 1. *Sol ipſe, poſtquam ardentem rotam Oceano tinxerit, per incognitas nobis vias, ad locum unde exierat regreditur.* Lipſius.

Sonum inſuper emergentis audiri.] Verbum, *emergentis*, à Ven. ac Bon. codicibus abeſt. Si vero retinendum ſit, aut cum Lipſio legerim, *ſe mergentis:* aut potius, *mergentis.* Pichena. Lipſius rationem habuit, cur legeret: *ſe mergentis.* Sed potuit verius: *immergentis.* Colerus. Cum non viſatur in antiquitus editis verbum *emergentis*, certe hinc tolli debebat, nam intelligunt tam prope ſe occidere ſolem, ut ſtrepitum currus equorumve hinnitum exaudiant aliaque. *Gruterus.* Et vero illa cacæ fuit plebis perſuaſio, mergi ſolem cadentem, & hinc ſtridorem naſci, perinde ut fit, ſi quandò candens ferrum aqua extinguitur. Sonus itaque fuerit non *emergentis*, ſed *ſe mergentis.* Conringius. Nihil tritius ea formula poëtis, quam ſolem occaſum Ponto Oceanove mergi; quorſum haud dubie reſpexit Tacitus. *Kirchmajer.*

2 *Formaſque Deorum.*] Quorum Deorum? nugæ. Nam de Sole tantum loquitur. Nullum à libris veteribus auxilium. itaque timidius legerim: *formaſque equorum* apud Virgil. *formas ululare luporum.* Superſtitioſa gens equos Solis & capitis divini radios cernere ſe ſomniabat. *Colerus.* Non male ſuſpicatur legendum *formaſque equorum*, qui nempe crediti trahere Solis currum. *Conringius.* Affirmem juratus ſcripſiſſe Tacitum: *ſonum inſuper emergentis audiri, formas equorum & radios in capite aſpici, perſuaſio adjicit.* Tan. Faber. Cum pace dictum ſit, ſalva lectio & mens auctoris paullo altior videtur. Per *deorum* enim *formas* ſpectra Tacitus & dæmonum apparitiones deſignavit. Semper enim iſta per naturam frigoribus damnata loca Finniæ, Lappiæ, Norvagiæ, Iſlandiæ &c. exercitiis infeſta magicis & dæmoniacis illuſionibus fuere. *Kirchmajer.*

3 *Illuc uſque (& fama vera) tantum natura.*] Ajunt corruptum locum, ſi quem alium in his libris. At ego ſilentio tranſieram, ut purum & liquentem. Et ſane eſt. Loquitur ut Phyſicus, ſed illius ævi: qui cenſebant Oceanum finem rerum, neque ultra Naturam (hanc inferam) eſſe. Avitus declamator: *Ita eſt rerum Natura. poſt omnia Oceanus, poſt Oceanum nihil.* Albutius Alexandrum Magnum compellans: *Eundem fortuna victoria tua, quem Natura finem facit:* de hoc ipſo Oceano. Fabianus ad eumdem, diſſuadens tentare Oceanum: *Sine potius rerum Naturam, quam Fortunam tuam deficere.* Pedo

ra. Ergo jam dextro Suevici maris litore [1] Æſtyorum gentes alluuntur: quibus ritus habituſque Suevorum, [2] lingua Britannicæ propior. Matrem deum venerantur. inſigne ſuperſtitionis, formas Aprorum geſtant. Id pro armis [3] omniumque tutela, ſecurum deæ cultorem etiam inter hoſtes præſtat. Rarus ferri; frequens fuſtium uſus. Frumenta ceteroſque fructus patientius quam pro ſolita Germanorum inertia

Albinovanus, Carmine, quo Germanicum revocat ab Oceano:

Dii revocant, RERVMQVE vetant cognoſcere FINEM.

Craſſuli fuerunt, nec orbem hunc vere orbem eſſe ſatis ſciverunt. Facit, quod jam nunc de Sole in Oceanum lapſo dixit. *Lipſius.*

Illuc uſque & fama vera, tantum natura. Ergo jam dextro.] Vere depravatus locus, neque ego medicinam affero, ſed quandam divinatiunculam profero. quæ tamen à corruptorum verborum veſtigiis non longe recedit. Ea eſt: *illuc uſque eſt fama: verum tantum tradita exponam. Dextro &c.* quaſi dicat: Sic ajunt, ego autem non affirmaverim, ſed tantum quæ mihi tradita ſunt, referam. Simile aliquid dixit, Ann. XI. *Sed nihil compoſitum miraculi cauſa, verum audita ſcriptaque ſenioribus tradam.* Pichena. Locus corruptiſſimus. Pichena aliquam emendationem adornavit. Arbitrentur tamen acutiores an mea quoque emendatio ab amica magis Venere & Apolline veriore: *illuc uſque & fama. verum tantum natura arguit. Iam dextro Suevici.* Illic uſque & famæ ſua conſtitit fides & auctoritas, inquit. Ipſum verum ſeu veritatem tantum natura arguit: quia qui ipſi viderint præſertim Italici generis homines haud ferme invenias. *Colerus.* Erudite ut multa hoc explicat Lipſius. Tamen non placet ſermonis cohærentia & omnino putem ſcribendum, *illuc uſque, ſi vera fama, tantum natura.* Si verum eſt, inquit, illud quod ajunt de ſtridore radiiſque Solis, ſane ſequitur ibi deficere hoc univerſum, nec ultra protendi. *Grotius.* Pichenæ & Coleri lectio & duri ſenſus eſt & multum valde à recepta abit. Num ſatis eſt, ſi ita leviter immutes: *Illuc uſque fama vera, & tantum natura.* Vel, *Illuc uſque, ut fama fert, tantum natura.* Vel denique: *Illuc uſque, ut fama vera, tantum natura.* Conringius. Perperam vulgo ſcribitur. Scribe ex eodem libro: *Illuc uſque, ut fama, non tamen natura.* Ait Oceano hoc glaciali terminari quidem famam, ſed non rerum naturam; illam enim etiam ulterius extendi. *Iſ. Voſſius.*

1 *Eſtuorum gentes.*] Repoſuimus, *Æſtyorum gentes.* Putaverim *Æſtyos* eſſe qui Eginhardo *Aiſti* modo citato loco dicuntur. Nam ipſe pergens in narratione, *At littus auſtrale Sclavi, & Aiſti, & alia diverſa incolunt nationes.* Apparet autem in archetypo fuiſſe, *Æſtuorum* pro *Æſtyorum*: ex quo alius fecerit, *Eſtuorum.* nam *u* pro *y* veteres librarii ponebant. *Rhenanus.* Meminit harum Caſſiodorus lib. I. epiſt. 2. Eginhardus: *at littus auſtrale Sclavi & Aiſti & alia diverſa nationes incolunt.* Saxo Grammaticus Eſtonum piraticæ gentis meminit aliquoties lib. 14. Et illo etiam verſu lib. 8. *Obtrivi Kyrios vel quos alit Eſtia gentes.* Colerus.

2 *Lingua Britannicæ propior.*] Fuit autem Britannica haud multum diverſa à Gallica, ut idem in Agricolæ ſoceri ſui vita ſcribit. *Idem.*

3 *Omniumque tutela.*] Fortaſſe melius, *Omnique tutela.* Lipſius.

1 *Sue-*

tia laborant. Sed & mare ſcrutantur, ac [1] ſoli omnium ſuccinum, [2] quod ipſi *Gleſum* vocant, inter vada atque in ipſo litore legunt. Nec quæ natura, quæve ratio gignat, ut Barbaris, quæſitum compertumve. diu quinetiam inter cetera ejectamenta maris jacebat, donec luxuria noſtra dedit nomen. ipſis in nullo uſu, rude legitur; informe perfertur; pre-

tium-

1 *Succinum legunt.*] Hic locus eſt, quem Caſſiodorus indicatum voluit, lib. v. epiſt. 11. *Hoc Succinum, quodam Cornelio ſcribente, legitur in interioribus inſulis Oceani, ex arboris ſucco defluens, unde & Succinum dicitur, paullatim Solis ardore coaleſcens.* Sed itane contemptim ille de noſtro, *quodam Cornelio?* non ſcripſit, ſed *quondam.* Quod autem inſcriptione ejus epiſtolæ eſt, *Haſtis Theodericus rex:* è Tacito eſſet, *Æſtyis*, qui appellat *Æſtyorum gentes*, Succinum hoc legentes. *Idem.*

Soli omnium ſuccinum.] Hodie Boruſſi, ubi Sambia in litoribus ad Sudaviam, cujus unum latus expoſitum eſt Zephyro verſus Occidentem, & huic continuo adhæret litus Gedanicum & Pomeranicum; alterum verſus Septentrionem Livonico contiguum. In Sudavico litore, & non ubivis, venas ſuccini ſub aquis eſſe, tametſi tempeſtatibus ad litus Pomeranicum, Gedanenſe, Livonicum nonnihil ejus extrudatur, loquitur experientia. Non negandum tamen ad quædam Hiſpaniæ Britanniæque litora lectum fuiſſe & adhuc quandoque legi ſuccinum, ſed ignobile, quodque vix nomen præ illo vero mereatur. In litoribus Indiæ nonnullis etiam reperiri Plinius 37, 3. auctor eſt. Adde quod in mediterraneis quibuſdam locis, ubi lacus & paludes, arenoſis etiam fruſta ſuccini inventa ſint, ut & in ſolo urbis Witebergenſis. Modum ſuccini legendi inter vada atque tempeſtates deſcripſit Io. Wigandus. Ex Herodoto patet jam ante 2000. annorum conſtitiſſe Græcis fluvium in extrema Europa ad Septentrionem eſſe, quem Eridanum barbari appellent, (*Raddune* vel *Radaune* dicere debebat) ubi ſuccinum legatur. *Kirchmajer.*

2 *Quod ipſi Gleſum vocant.*] A ſimilitudine vitri ſimplicitate quadam barbara, quod Germani *Glas* vocant. Inſula etiam, in qua legebatur, *Gleſaria* à Romanis circa ea loca degentibus appellata fuit. Noſtri vero ſuccinum illud *Aiſtein* vocant, claro gentis Aiſtiorum argumento. Plinii locum lib. 37. corrigam lubens, ubi ſcribit Gleſariam *Auſtraniam* quoque à barbaris dictam, cum ibi plane legendum videatur *Auſtraviam*. & alio loco, ubi *Auſterania* ſcribitur. Auſtravia igitur Plinio, quæ vulgo *Auſtrau*, vel *Oſtrau*. Inde Oſtroviorum familia Polonica, ex profundo quodam antiquitatis emergit. Plinius idem ſcribit: *Mithridates in Germania litoribus eſſe inſulam, vocarique eam Oſerictam.* Lego haud dubie: *Oſtericam.* Germanis illis veteribus dictam non ambigo *Oſterick*, quod alii *Oſterich.* Colerus. Salmaſius in Solinum *glæſum* malit, indeque *Glaſarias inſulas* denominatas non ex vano conjicit. Ob vitream enim perſpicuitatem à vitro nomen traxiſſe creditur. Sic & Dalecampius & Mat. Martinius. A *Glebis* nihilominus K in G mutato deſcendiſſe vocem Libavius exiſtimavit. Alias & *Auſtein*, *Agſtein*, *Aydſtein*, *Ageſten*, *Pornſtein*, vel *Bernſtein*, ipſis Boruſſis *genitar* vel *gentar* dicitur. *Kirchmajer.*

3 *Suc-*

tiumque mirantes accipiunt. [1] Succum tamen arborum eſſe intelligas: quia [2] terrena quædam atque etiam volucria animalia plerumque interlucent, quæ implicita humore, mox dureſcente materia, cluduntur. Fecundiora igitur nemora lucoſque, ſicut Orientis ſecretis, ubi thura balſamaque ſudantur, [3] ita Occidentis inſulis terriſque ineſſe crediderim; quæ vicini ſolis radiis expreſſa atque liquentia in proximum mare labuntur, ac vi tempeſtatum in adverſa litora exundant. Si naturam ſuccini admoto igne tentes; in modum tedæ accenditur, alitque flammam pinguem & olentem: mox ut in picem reſinamve lenteſcit. Suionibus [4] Sitonum gentes continuantur. Cetera ſimiles, uno differunt, [5] quod femina dominatur: in tantum [6] non modo à libertate, ſed etiam à ſer-

1 *Succum tamen arborum.*] Non Romanorum tantum, ſed noſtrorum quoque plurimorum error, ex reſinoſis ac pinei generis arboribus lacrimarum inſtar deſtillare ſuccum, cogique & denſari in fruſta marina aqua, impetuque fluctuum ac tempeſtatum in illa Baltici maris litora exturbari: populum, alnum, cedrum arbores eas ſtatuebant. Hunc errorem confutavit Wigandus in vera ſuccini hiſtoria. *Idem.*

2 *Terrena quædam animalia.*] Plinius lacerti meminit electro incluſi. Martialis formicæ 6. Ep. 15. & 4. Epigr. 59, viperæ. Idem 11. epig. 9. *Succina virginea, quod regelata manu.* Ita legendum, quod & Domitius animadverterat, non *relegata.* Idem verbi uſurpavit in quandam vetulam vere Vetuſtinam lib. 2. epig. 93. Columella bis etiam uſurpavit. Effecta autem ſuccina illa optime olentia fuiſſe adtritu manuum. idem Martialis innuit, lib. 3, 65. *quod meſſor Arabs, quod ſuccina trita.* Geſtabantur igitur ſuccina manibus delicatiorum & ut Tertullianus loquitur, narinoſorum Romanorum, ſed præcipue feminarum nobilium. Ingenioſiſſimus Poëta in Metamorphoſi morem iſtum ſui ævi ſignificat lib. 2, 366. *Colerus.*

3 *Ita Occidentis inſulis.*] Non vanam eſſe hanc conjecturam, cognoſcas etiam ex Diodoro Siculo 5, 9. *Idem.*

4 *Sitones.*] *Sintones*, vel *Sindi* Plinio, Melæ, Dionyſio dicuntur Scylax; μετὰ δὲ Μαιώτας Σιντοὶ ἔθνος. Dubito an iidem ſint, qui in Annalibus priſcis regum Francorum *Sinlendi* nominantur, qui in terra Nortmannorum trans fluvium Egiduram habitarunt. *Idem.*

5 *Quod fœmina dominatur.*] Alii idem de Sarmatis ſcripſere, ſed non de omnibus. Illi adeo γυναικοκρατούμενοι dicti. *Idem.*

6 *Non modo à libertate, ſed etiam à ſervitute degenerant.*] Degenerant à libertate, quia ceteri Germani fere omnes liberi, hi ſervi. Degenerant à ſervitute, quia ſervientes populi, Regibus, ideoque hominibus, ſervire ſolent, hi feminis. *Pichena.* Fortaſſe recte Pichena. Ego tamen ambigebam mecum an non ſcripſiſſet Tacitus; *non modo à libertate, ſed etiam in ſervitute degenerant.* Gronovius.

1 *His*

ſervitute degenerant. [1] hic Sueviæ finis. [2] Peucinorum, [3] Venedorumque, [4] & Fennorum nationes Germanis an Sarmatis aſcribam dubito: quamquam Peucini, quos quidam Baſtarnas vocant, ſermone, cultu, ſede, ac domiciliis, ut Germani agunt. [5] ſordes omnium ac torpor. [6] procerum connubiis mixtis, non- 46

1 *Hic Suevia finis.*] Longiſſimum ergo & ampliſſimum Suevorum regnum fuit. quod quidem à Boruſſia etiam procedens Suetiam cum vicinis inſulis ambiverit, vaſtiſſimique maris dominatum complexum fuerit. Colligas id ex eo, quod Pompon. Mela de Corn. Nepote ſumptum refert libro 3. *Corn. Nepos ut recentior auctoritate, ſic certior, tradit. teſtem autem rei Q. Metellum Celerem adjicit, eumque ita retuliſſe commemorat, cum Gallis proconſul præeſſet, Indos quoſdam à rege Suevorum dono ſibi datos. unde in eas terras deveniſſent requirendo, cognoſſe, vi tempeſtatum ex Indicis æquoribus abreptos, emenſoſque quæ intererant, tandem in Germaniæ littora exiiſſe.* Quem locum ex Plinio deſcripſit lib. 2. cap. 67. *Colerus.*

2 *Peucinorum.*] Si ſunt iidem cum Baſtarnis, cauſſæ non eſt, quin Germanos fuiſſe credamus. Sic enim Strabo: Σχεδόντι καὶ αὐτοὶ τοῦ Γερμανικοῦ γένους ὄντες, εἰς πλείω φῦλα διῃρημένοι. Peucini autem iſti dicti à Peuce inſula. Dio tamen Caſſius Baſtarnas Scythicæ originis facit lib. 38. Et Plinius lib. 4. *Ex adverſo Baſtarnæ tenent Italique, inde Germani.* Idem.

3 *Venedorum.*] Eorum mentio quoque fit Plinio. *Rhenanus.* Antiquiſſimi & *Henetos* appellarunt. Alii *Venetos & VVinitos.* Helmoldus ejuſque coævi, *VVinulos.* Sed male idem Helmoldus cum Vandalis confundit. Imo fortaſſe non male. cum ita vagi illi Vinidæ à Germanis dicti fuerint. *Vagari* enim apud illos eſt *Vandalen. Vendos* etiam dictos fuiſſe credo. Vnde apud Strabonem lib. 4. Οὐένδων civitas. In mendo eſt Martiani locus in Periplo Sarmatiæ: ὅτοι δὲ οἱ ποταμοὶ εἰς τὸν Οὐιλικὸν κόλπον. Scribendum enim, Οὐενδικὸν κόλπον. Loquitur aperte de ſinu Venedico. cujus & infra ſic meminit: Τόντι Οὐενδικὸν τὸν εἰρημένον κόλπον καὶ ἄλλους τρεῖς. Iornandes: *Vinidarum natio populoſa conſedit, quorum nomina licet nunc per varias familias & loca mutentur, principaliter tamen Slavi & Antes nominantur.* Colerus.

4 *Et Ferninorum nationes.*] Caſtigavimus, *& Fennorum nationes.* Rhenanus. Alii *Finnos* aut *Finnones* vocant. Plinius libro 4. *Nec minor eſt opinione Eningia.* Quid cenſeant de illo loco Critici, nunc non recordor. Ego legerim: *Finningia. Finnia* dicit Saxo Grammaticus. Puto & *Finnoniam* Plinium ſcripſiſſe illo loco: *inſula complures ſine nominibus eo ſitu traduntur. ex quibus ante Scythiam quæ appellatur Finnonia.* Vulgo legebatur: *Pannonia.* Colerus.

5 *Sordes omnium.*] Nicolaus Damaſcenus de vicinis quibuſdam Scythiæ populis: τρεῖς ἐν τῷ βίῳ λούονται μόνον. ὅταν γεννῶνται, καὶ ἐπὶ γάμοις, καὶ τελευτῶντες. Sic de Getis Ovid. *Stricto ſqualidus enſe Getes.* Idem.

6 *Procerum connubiis mixtis.*] Conjicio ſic fuiſſe ſcriptum, *Cæterum connubiis mixtis* &c. *Rhenanus.* Rhenanus atque etiam Althamerus, legendum putant, *ceterum connubiis mixtis.* mihi vulgata lectio probatur: veriſimile enim eſt, non à plebeiis hominibus uxores ex Sarmatia uſque ductas, ſed à proceribus tantum. & ideo ait, *mixtis procerum connubiis*, id eſt inter proceres Baſtarnas & Sarmatas. *Pichena.* Muretus *ceterum* vicem τοῦ *procerum.* Ego diſtinctionem muto ſaltem: *torpor procerum. Connubiis mix-*

nonnihil in Sarmatarum habitum fœdantur. Venedi multum ex moribus traxerunt. Nam quicquid inter Peucinos Fennoſque ſilvarum ac montium erigitur, latrociniis pererrant. hi tamen inter Germanos potius referuntur, quia & [1] domos figunt, & [2] ſcuta geſtant, & [3] pedum uſu ac pernicitate gaudent, quæ omnia diverſa Sarmatis ſunt, in plauſtro equoque viventibus. [4] Fennis mira feritas, fœda paupertas, non arma, non equi, non penates: victui herba, veſtitui pelles, cubile humus. ſola in ſagittis ſpes, quas [5] inopia ferri oſſibus aſperant.

[1] Idem-

mixtis &c. Eaque vera omnino lectio. *Acidalius.* Verius legeris: *procerum connubiis mixti.* Intelligit autem fœdum illum braccarum uſum, quem & apud ceteros nonnullos Germanorum viguiſſe conſtat. Lucanus,

Et qui te laxis imitantur Sarmata braccis.
Vangiones Batavique truces.

Colerus.

1 *Domos figunt.*] Sarmatæ enim ἀμαξόβιοι erant plerique. Mela de hac gente: *non ſe viribus tenet & ne ſtatu quidem ſedibus.* Idem.

2 *Scuta geſtant.*] Quæ Sarmatis nulla, ut alibi docui ex Tacito. Strabo tamen Γερροφόρους indigetavit. Cauſſam hic nolo repetere. *Idem.*

3 *Pedum uſu.*] Cum ad uſum pedum nihil Sarmatis inertius. Tacitus Hiſt. lib. 1. *Idem.*

4 *Fennis mira feritas.*] Apud Iornandem involutum atque mendoſum ſcriptorem *Finni* inter mitiores Scanciæ cultores enumerantur. *Finni*, inquit, *mitiſſimi.* Quando vero libellus hic à Tacito Germanis dicatus eſt, propter ſtudioſos antiquitatis Germanicæ non poſſum omittere quin Pauli Diaconi locum explicem. Is ſtatim in hiſtoriæ Langobardicæ exordio, Scritoſinnos inſulæ Scandinaviæ vicinos facit. quamquam illic mendoſe ſcriptum eſt *Scritobini.* *Huic*, inquit, *loco Scritoſinni, ſic enim gens illa nominatur, vicini ſunt; qui etiam æſtatis tempore nivibus non carent, nec aliud, utpote feris ipſis ratione non diſpares, quam crudis animantium carnibus veſcuntur, de quorum etiam hirtis pellibus ſibi indumenta coaptant. Hi à ſaliendo, juxta linguam barbaram, etymologiam ducunt. Saltibus enim utentes, arte quadam, ligno incurvo ad arcus ſimilitudinem feras aſſequuntur.* Non diſſentiunt hæc cum his, quæ Tacitus ſcribit *Sola in ſagittis ſpes. Idemque venatus viros pariter ac fœminas alit.* Quod vero dicit de *barbaro nominis etymo*, facile eſt intelligere *Finnis* iſtis à *faciendo paſſu* contigiſſe appellationem. nam *ſeriten* Germanis eſt *paſſum facere.* Emenda prodigioſe corruptum locum apud Iornandem non longe à principio Gothicæ hiſtoriæ: *Alia vero ibi gentes tres Crefenna.* tu ſcribe: *Alia vero ibi gentes Scritofenna, quæ frumentorum non quæritant victum, ſed carnibus ferarum atque avium vivunt. Vbi tanta paludibus fœtura ponitur, ut & augmentum præſtent generi, & ſatietatem ac copiam genti.* Rhenanus.

5 *Inopia ferri oſſibus.*] Aut urorum cornibus, ut ſupra ex Plinio oſtendi. Puto enim prope illum locum de his ipſis Fennis intelligendum. *Colerus.*

1 *Idem.*

[1] Idemque venatus viros pariter ac feminas alit. Paſſim enim comitantur, partemque prædæ petunt. Nec aliud infantibus ferarum imbriumque ſuffugium, quam ut in [2] aliquo ramorum nexu contegantur. huc redeunt juvenes, hoc ſenum receptaculum. Id beatius arbitrantur, quam ingemere agris, illaborare domibus, ſuas alienaſque fortunas ſpe metuque verſare. Securi adverſus homines, [3] ſecuri adverſus deos, rem difficillimam aſſecuti ſunt, [4] ut illis ne voto quidem opus ſit. Cetera jam fabuloſa: *Helluſios & Oxionas ora hominum vultuſque, corpora atque artus ferarum gerere.* quod ego ut incompertum, in medium relinquam.

1 *Idemque venatus.*] Apud Sarmatides etiam *Arcus tendere, equitare, venari, puellaria penſa ſunt.* ut Mela tradit lib. 3. *Idem.*

2 *Aliquo ramorum nexu.*] Scribit de Septempaganis ſive Moſynis idem Strabo. De quibus & Xenophon. *Idem.*

3 *Securi adverſus homines, ſecuri adverſus deos.*] In fœda enim paupertate, ſecuri adverſus raptores fureſque agebant, quibus nihil quæſtui apud eos. Et dum agriculturæ non ſtudebant, ſecuri etiam erant adverſus deos. id eſt, adverſus grandines ac tempeſtates, ceteraſque cœli injurias, quæ ſegetes, atque omnes alios terræ fructus aliquando deſtruere ſolent. *Pichena.* Nulla cura eſt, ne quis auferat res, cum nihil habeant. Vere enim apud Euripidem: δειλὸν θ' ὁ πλοῦτος καὶ φιλόψυχον κακόν. Cum nullos agros poſſideant, nullam metuunt tempeſtatem aut calamitatem. Nihil enim aliud ὁ βίος γεωργικὸς, quam ſecundum alium veterem quendam Poëtam: ταῖς ἐλπίσιν τ' ἀλγεινὰ παραμυθούμενος. Hæc obſcurioris loci clara ſententia. De Helluſiis & Oxionibus operæ non eſt anxie me inquirere, ut fabuloſis: qui veris ac neceſſariis fortaſſe nimio plus impendi verborum. *Colerus.*

4 *Vt illis ne voto quidem opus eſſet.*] Scripſimus, *opus ſit.* nam vetus editio cum qua noſtram conferebamus, manifeſte habebat, *ut.* Quid ſi Tacitus ſcripſit, *ut illis ne voto quidem opus. Sed* &c. *Rhenanus.* An intelligit, barbaras iſtas gentes, non ſolum civiliorem humanioremque vitam penitus aſpernari, ſed nullarum rerum deſiderio teneri, quod difficillimum habetur inter mortales? Potius videtur ſenſus: his gentibus. quippe adverſus hominum cœlique injurias ob paupertatem ſecuris, Deos votis fatigare non opus fuiſſe. *Pichena.*

IVLII

IVLII AGRICOLÆ VITA,

SCRIPTORE

CORNELIO TACITO.

1 CLarorum virorum facta moreſque poſteris tradere antiquitus uſitatum, ne noſtris quidem temporibus, quamquam [1] incurioſa ſuorum ætas omiſit, quotiens magna aliqua ac nobilis virtus [2] vicit ac ſupergreſſa eſt,

COMMENTARIVS.

LIbellus hic, ſi quis alius, vere diſertus, vere prudens, ſcriptus videtur ſub idem tempus cum illo de Germania: vel certe haud longe ſecus. Nam quadriennio poſt mortem Agricolæ hunc contexuiſſe videtur, ipſo quidem indice, hoc libro: *Nobis tam longe abſentia conditione, ante quadriennium amiſſus eſt*. Atque obiit Agricola Pompejo Collega & Corn. Priſco Coſſ. Vti hac ratione, ſcriptum ſyntagma hoc eſſe oporteat ſub ipſum initium imperii Trajani. *Lipſius*. Hunc libellum quo ſoceri ſui Iulii Agricolæ vitam poſteritati tradidit, non eſſe ſubditiтium, ipſa phraſis eſt argumento; vere Lydius lapis, quod dicitur, in hoc probandi genere. Scripſit autem ſenex. Nobis defuit exemplar vetus ad quod conferremus. Itaque vulgatam editionem, quando aliud non dabatur, diligenter percurri, meoque Marte quædam errata deprehendi. Monui nonnulla; quædam tantum indico, lectori judicium relinquens: id fit in ambiguis. Sunt & quæ exponuntur, obſcuriora videlicet. *Rhenanus*.

1 *Incurioſa ſuorum ætas.*] Sic fine 2. annal. *dum vetera extollimus, recentium incurioſi*. Cæterum hoc ſeculorum omnium vitium fuit, viventes adhuc faſtidire, veteres & olim defunctos admirari. De quo pulchre Demoſthenes in Orat. de Corona. Nimirum *præſentia invidia, præterita veneratione proſequimur; & his nos obrui, illis inſtrui credimus*, inquit Vellejus. Cui ſuccinens Horatius: *Virtutem incolumem odimus, Sublatam ex oculis quærimus invidi*. Virdungus.

2 *Vicit ac ſupergreſſa eſt vitium.*] Cur non potius? *vicit ac ſupergreſſa eſt vitia*. Meo judicio vult, *quotiens magna aliqua, ac nobilis virtus vicit vitium, ignorantiam recti* ſcilicet: *ac ſupergreſſa eſt vitium*, quod? *invidiam*. Quo loco quis non miretur ἀμίμητον (non pudet dicere) verborum proprietatem. *Vicit*, inquit, *ignorantiam recti*: Eſt enim ignorantia *Monſtrum horrendum, informe, ingens, cui lumen ademptum*. Quod arte vincendum eſt, & Marte. Arte, id eſt, induſtria, labore, vigilan-

eſt [1] vitium parvis magniſque civitatibus commune, [2] ignorantiam recti & invidiam. Sed [3] apud priores ut agere memoratu digna pronum, magiſque in aperto erat; ita celeberrimus quiſque ingenio, ad prodendam virtutis memoriam [4] ſine gratia aut ambitione, bonæ tantum conſcientiæ pretio ducebatur. Ac plerique [5] ſuam ipſi vitam narrare, fiduciam potius morum, quam arrogantiam arbitrati ſunt. nec id [6] Rutilio & [7] Scauro citra fidem, aut ob-

gilantia, ſudore, & algore: Marte, nempe laceſſendo, luctando, pugnando, expugnando. Addit auctor: *Supergreſſa eſt invidiam.* Pulchre *ſupergreſſa.* vincit enim virtus invidiam, non ſanguine, non cæde, ut ita dicam, ſed aſcenſu, & ſui quaſi quadam elatione. ſuperat cum ſupergreditur, tropæum, cum etiam non pugnat, pangit & *θριαμβεύεις φθόνον χωρὶς φόνου.* Barclaius.

1 *Vitium parvis magniſque civitatibus.*] Cor. Nepos in Chabria: *Eſt enim hoc commune vitium magnis liberiſque civitatibus, ut invidia gloriæ comes ſit, & libenter de his detrahant, quos emergere videant altius.* Si credimus Plutarcho, *παντὶ δήμῳ τὸ κακόηθες καὶ τὸ φιλαίτιον ἔνεστι πρὸς τοὺς πολιτευομένους.* Eſtque adeo *δῆμος, ἀχάριστον, ἀψίκορον, ὠμόν, βάσκανον, ἀπαίδευτον*, ut Socrati ingerit Axiochus. *Virdungus.*

2 *Ignorantiam recti & invidiam.*] Vt ad exile objectum hebet æger oculus, ſic minutas virtutes non capit triviale ingenium. Illic compactior quicquid materies craſſiuſculum fecit, ipſa ſui mole ferit ſenſum; hic fatum idem eſt mentis ex viliori luto confictæ. Iam vero ſimulac ignorationis latebras egreſſa eſt virtus, protinus invidiæ occurrit. In faſtigio perfectionis conſtituta, ut directos jaciens radios Sol umbram fugat, illa quoque odium & invidiam diſcutit. *Savil.*

3 *Apud priores.*] Qui vivente adhuc libertate & ſtante republ. vixerunt. *Virdungus.*

4 *Sine gratia aut ambitione.*] In hanc ſententiam acute admodum, ſuo more, hic ipſe Tacit. 2. Ann. *Sed veteris reip. proſpera & adverſa claris ſcriptoribus memorata ſunt, temporibuſque Auguſti dicendis non defuere decora ingenia, donec gliſcente adulatione deterrentur.* Lego, *detenerentur.* ne viri docti diutius dimicent *περὶ ῥωτακισμοῦ.* Veteres autem *deteneo* dixiſſe, non detineo, teſtantur verſus hi Propert. 3. cleg. 1.

Orphea detenuiſſe feras, & concita dicunt
Flumina Threicià detenuiſſe lyrâ.

Velim *ambitionem* pro ſordibus hic capias, non pro cupidine honoris, qui pretium non eſſet, ſed incentivum ſcriptionis. Ann. 14. *dilectumque militarem pretio, & ambitione corruptum.* Feſtus ubi de ambitu: *eodem vocabulo crimen avaritia, vel adſectati honores appellatur.* Barclaius.

5 *Suam ipſi vitam narrare.*] Vide de his judicium Ciceronis lib. 5. famil. epiſt. 12. ad Lucceium. *Virdung.*

6 *Rutilio.*] Rutilium Rufum intellegit, qui & Hiſtorias ſcripſit, & Orationes, & De vita ſua. Citant eum Latini Græcique ſcriptores paſſim, & nominatim Chariſius hæc De vita. Etiam Iſiodorus, ſed corruptus, libro xx. Orig. *Lectica ſive plutei lecti. de quibus Satilius Rufus De vita ſua: Primum, inquit, conſuetudine Imperatorum ipſe pro lecticis utebatur.* emenda, *Rutilius Rufus.* Lipſius.

7 *Scauro.*] De quo Cicero in Bruto.

obtrectationi fuit. adeo virtutes iiſdem temporibus optime æſtimantur, quibus facillime gignuntur. At mihi nunc narraturo vitam defuncti hominis, [1] venia opus fuit. quam non petiſſem, [2] ni curſaturus tam [3] ſæva

Hujus & orationes ſunt, & tres ad L. Fuſidium libri ſcripti De vita ipſius acta, ſane utiles. Plinius libro XXXIV. *L. Fuſidium illum, ad quem Scaurus De vita ſua ſcripſit.* Valerius Maximus lib. IV. *M. Scaurus quantulam à patre hereditatem acceperit, in primo libro eorum quos De vita ſua ſcripſit, refert.* Idem.

1 *Venia opus fuit.*] Metuebat fortaſſis? Et cur quæſo? ne incideret in *ſæva & infeſta virtutibus tempora* ſub Domitiano. Sed ſcripſit hæc ſub Trajano, *in beatiſſimi ſeculi luce*, ut vocat. Neque rationis quicquam ſolidæ diſpicio cur cum plenam ſecuritatem tempora indulgerent quibus ſcripſit, terrorem ex iis, de quibus ſcribebat, temporibus conciperet; aut ex iis quæ ſecuta ſunt, *legimus cum Aruleno Ruſtico* &c. quæ diu poſt geſta in recenti ejus memoria, & velut conſpecta verſabantur. Sic enim ait c. 45. hujus libri, *Nos Maurici, Ruſticique viſus, nos innocenti ſanguine Senecio perfudit.* Savillius.

2 *Ni curſaturus tam ſæva.*] Hic inprimis ſcribe *incurſaturus*, & clauſulam, aut quæſitive ſic lege, *incurſaturus tam ſæva & infeſta virtutibus tempora?* aut, quod mihi ſimplicius videtur, hoc modo, *ni incurſaturus tam ſæva & infeſta virt. tempora.* Nunc apte cohærent quæ ſequuntur, *Legimus quum Arul.* Senſus eſt, non petiſſem veniam, ni cogerer incidere in Domitiani tempora, ac referre, quæ illius tyranni principatu contigere, quum omnis honeſta exularet Roma. *Rhenanus.* Suſpectum omnibus verbum, *curſaturus.* Sed in eo veteres omnes codices conſentiunt. Rhenanum deinde omnes vulgati ſecuti ſunt. Mihi neque verbum, *incurſare*, hoc ipſum videtur exprimere, neque in Rhenani ſententia ullam vim eſſe. Nam quæ cauſa veniæ opus erat ei, qui tantum dicat, ſe in ſæva tempora ſcribendo incidere debere? Sane unuſquiſque poteſt adulatorie, & citra obtrectationem, tempora cujuſlibet ſævi principis memorare. Ceterum, aut Rhenani verbum, *incurſare*, interpretandum eſt, boum vel arietum more, hoc eſt impetere, vel inceſſere, aut certe legendum, ut Lipſius dubitat, *ni incuſaturus.* Excuſatio enim, ac venia proprie convenit ei, qui vitia moreſque hominum incuſaturus eſt, ac ſcripta ſua maledictis implere cogitat cogiturque. nam viventes poſterique aliena malefacta ſibi objectari putant. Veniam autem petebat, ne ſocerum Agricolam laudando, arrogantiæ ambitioniſque argueretur: cum jam ea tempora non eſſent, quibus unicuique vitam alienam ſuamque narrare in proclivi erat. nam etſi Trajanus quotidie felicitatem imperii augebat, tamen ut inferius ait, *tardiora ſunt remedia, quam mala: &, ingenia ſtudiaque oppreſſeris facilius, quam revocaveris.* Pichena. Μεταφοβεῖς tu viros inſignes Trajano imperante laudare times? an ille (ut Domitianus) in eorum celebratores ſævire ſolitus! igitur, *tam ſæva & infeſta virtutibus tempora*, ſuggillant imperium Domitiani: verum quonam pacto Cornelio ejuſmodi ſub Trajano ſcribenti, timori eſſe poterat immanis ſævitia Domitiani? Audi: noſter ſe dignum venia dicit, quod ad id locorum diſtulerit ſcriptionem ſoceri vita functi. *at mihi nunc narraturo.* Vis enim in τῷ *nunc.* mihi vitio (inquit) ne vertatis ſi Agricolæ geſta non compoſui ſtatim atque is vita ceſſit: nam tunc deterrebat immiti illo ingenio Domitiani, quo peſſundati ſunt Ruſticus & Senecio Thraſeæ, Priſcique Helvidii

[1] ſæva & infeſta virtutibus tempora. [2] Legimus cum 2
Aruleno Ruſtico Pætus Thraſea, Herennio Senecioni Priſcus Helvidius laudati eſſent, capitale fuiſſe: neque in ipſos modo auctores, ſed in libros quoque eorum ſævitum, delegato triumviris miniſterio, [3] ut monumenta clariſſimorum ingeniorum

[1] in

vidii laudatores. *Salinerius.* Stigmatiam locum fecerunt, nec eſt integer fortaſſe: videri tamen poterit, ſi *incuſaturus* una litera detracta ſcribamus. nihil enim ſunt ſequentia niſi incuſatio & inſectatio ſuperiorum temporum cum præſentium comparatione. Et in hoc ſaltem veniam ſe petiſſe, eaque ſibi opus fuiſſe ait, ut occaſionem haberet, inſectandi priora tempora, quibus quod nunc liceat, non licuerit. Videtur & hoc confieri ex iis ad finem præfatiunculæ: *Non tamen pigebit vel incondita ac rudi voce memoriam prioris ſervitutis, ac teſtimonia præſentium bonorum compoſuiſſe.* Acidalius.

1 *Sæva & infeſta virtutibus.*] Habuit in animo locum ex Oratore Ciceronis, ubi ille Catonis mentione injecta, *Itaque hos*, inquit, *ſum aggreſſus ſtatim Catone abſoluto, quem ipſum nunquam attigiſſem, tempora timens inimica virtuti.* Virdungus.

2 *Legimus cum.*] Itane *legimus*? imo, *vidimus*. nam hæc ſub Domitiano geſta, ut in extremo libello indicas, te vivo, atque adeò præſente. *Lipſius.*

Legimus quum Aruleno Ruſtico.] Hoc eſt, ab Aruleno Ruſtico, & Her. Senecione. Optimus ſenator fuit Pætus Thraſea liberrimæ linguæ. Vitam hujus conſcripſit Iun. Arulenus Ruſticus, pulſus in exilium ea de cauſa. Helvidius Priſcus Tacito non vulgariter laudatus initio l. 4. hiſtor. gener Thraſeæ extitit, ob cujus laudationem Herennius Senecio capitis pœnam luit ſub Domitiano, libris utrorumque exuſtis. Ejus Senecionis in fine quoque hujus libelli mentionem facit. Vbi plura dicemus. *Rhenanus.* Thraſea obtruncatus à Nerone *virtutem ipſam exſcindere cupiente*, inquit Tacit. 16. Ann. Helvidius Priſcus à Veſpaſiano, quod conſilio Eprii Marcelli recte in Senatu ſuadentis, aliquot ante annis obſequi detrectaſſet, narrante Tacit. 4. Hiſt. 8. *Savillius.* Ἐνεστῶς. nos ſcil. qui nunc ſub Trajano vitam degimus, quibuſque tandem legere licet flagitia Domitiani: jam enim aureum illud ſeculum advenerat: *ubi ſentire quæ velis, & quæ ſentias, dicere licet.* Nec de ſe tantum hæc Cornelius dicit, (ut voluit doctiſſ. vir) ſed de aliis etiam, qui ea non videre. At mentio Senecionis me admonet, ne corruptum ſinam elegantiſſimum Plinii locum 1 Epiſt. 5. *Lacerat* (loquitur de M. Regulo) *Herennium Senecionem tam intemperanter quidem, ut ei dixerit Metius Carus, quid tibi cum meis mortuis?* ad quæ non adſpiravit Claudius Minoes vir apprime doctus, ibique legit *cum eis mortuis.* ſive, *cum mortuis.* Subfrigide, pace hominis dixerim, cum vulgatis lenocinetur acritas non invenuſta. Carus delatione Senecionem præter modum lacerabat. cujuſmodi autem inſectationem fuiſſe dicemus, quæ ita Metio nimia viſa eſt, ut eum talibus carpere coactus ſit? *quid tibi cum meis mortuis?* Salinerius.

3 *Vt monumenta.*] Herodotus Terpſich. Cliſthenes Sicyoniorum Rex cum decreviſſet in Argivos bellum, edicto vetuit, ne Homeri verſus aut canerentur aut legerentur, quod paſſim Argos & Argivos deprædicent; prudenter ſecum cum animo reputans, quantum turbandis ſubditorum animis, etiam cum regni periculo, faceret poëma, dictantibus quaſi facun-

[1] in comitio ac foro urerentur. Scilicet illo igne vocem Pop. Rom. & libertatem Senatus, & conſcientiam generis humani [2] aboleri arbitrabantur, [3] expulſis inſuper

cundiæ Gratiis conditum. Romani quoque cum inter omnia ſollicitandæ per inteſtinos motus Reip. inſtrumenta nullum deprehenderent aptius, quam ſi per editos libros diſſeminaretur ſeditionis materia, & res novas molientibus tacitum ſic admoveretur calcar, voluerunt Ædiles & Triumviros Capitales operam dare, ne quieti publicæ ex illis noxa crearetur. Punico bello ſecundo cum mali fatidicorum libri novis ſacris licentiam feciſſent, ſcribit Livius lib. 25. *Incuſati graviter ab Senatu Ædiles Triumvirique Capitales, quod non prohiberent.* Atque hic apud Tacitum locus Triumviros, alius apud eundem deſignat Ædiles, 4. Ann. *Libros Cremutii Cordi per Ædiles cremandos cenſuere Patres.* Deſtinatus autem rei iſti locus erat in Comitio parte fori Romani Liv. lib. 40. *Libri Numæ de jure Pontificio in Comitio igne à victimariis facto in conſpectu populi cremati ſunt.* Savillius.

1 *In Comitio ac foro.*] Ambigitur, num in foro Comitium, an juxta forum: ego ſentio in foro fuiſſe, & quidem in Romano foro. Adſcribam de Comitio, quæ memini me legere, ex quibus quid fuerit, & ubi fuerit facile quis intelliget. Aſconius Ped. in 3. contra Verr. *Comitium, locus propter Senatum, quo coire equitibus, & populo Rom. licet.* Tangit perite vocis originem, dum *coire equitibus & populo licere* dicit. Feſt. *Comitiales dies appellabant, cum in Comitio conveniebant, qui locus à coeundo, id eſt, inſimul veniendo dictus eſt.* Sex. Rufus in regione 11x. quæ fori Romani eſt, locat Comitium. Belle, nam in Comitio erat ficus Ruminalis P. Victore teſte: Ficus autem in foro, ſi Plinio credimus xv, 18. *Colitur ficus arbor in foro ipſo ac Comitio & Romæ nata, ſacra fulguribus ibi conditis.* Quid dico ficum in foro? Plinius ipſe dicit *in foro ac Comitio.* Res probata eſt. Addo Cic. IV. ad Att. III. non obſcure, quod aſſertum volumus, confirmare. *Metellus tamen poſtulat, ut ſibi poſtero die in foro obnuntietur: nihil eſſe quod in campum nocte veniretur: ſe hora prima in Comitium. Milo de nocte venit.* Venit in Comitium, atque adeo in forum: poſtulaverat enim Metellus, ut in foro ſibi obnuntiaretur. Præter hæc, ſolent in optimis ſcriptoribus, neſcio qua quaſi cognatione, hæc duo non rarenter jungi, *forum & Comitium.* Tullius in Verrem, & alibi non ſemel. Sueton. Iul. x. *adilis præter Comitium ac forum* &c. Item Tacitus hoc loco & Plinius loco jam adducto. Iam Comitii quis uſus? Varro docet 4. de L. L. *Comitium, ab eo, quod coibant eo comitiis curiatis, & litium cauſa.* Plautus Pœn. 3, 2, 7. *Iam iſtorum nullus nefaſtu'ſt, comitiales ſunt meri.* (id eſt, in litigiis verſatiſſimi) *Ibi habitavit* (in comitio ſcil.) *ibi eas conſpicias quam prætorem ſæpius. Hodie juris doctiores* (apage *coctiores* cum Lambino) *non ſunt, qui lites creant.* Comitium ergo locus in foro eſt, & is locus, in quo lites, ut ille ait, diſcingebantur. Libros vero combuſtos narrat hic Auctor *in Comitio ac foro*, ſermonis quodam impulſu vehementioris. Docet me Suetonius publicaſſe Octavium Aug. *Anguem quinquaginta cubitorum pro Comitio:* & Domitianum juſſiſſe ſtupratores Veſtalium *Virgis in Comitio ad necem cædi.* Et iſthæc nolui neſcires, lector. *Barclaius.*

2 *Aboleri arbitrabantur.*] Reſcribo, *arbitrabatur.* Quis vero? Domitianus. Sermo enim totus de illo eſt. *Idem.*

3 *Expulſis inſuper ſapientiæ profeſſoribus.*] Nam propter Pætum Thraſeam

per ſapientiæ profeſſoribus, atque omni bona arte in exſilium acta, ne quid uſquam honeſtum occurreret. Dedimus profecto grande patientiæ documentum, & ſicut vetus ætas vidit. [1] quid ultimum in libertate eſſet, ita nos quid in ſervitute, adempto

ſeam & Helvidium Priſcum laudatos, iſtius criminis occaſione Philoſophos omnes urbe Italiaque ſummovit Domitianus, auctore Suetonio. *Rhenanus.* Suet. Dom. 10. *Iunium* (Tacito *Arulenus* eſt) *Ruſticum* (interemit Domit.) *quod Pati Thraſea, & Helvidii Priſci* (ex Taciti ſententia non Helvidii Priſci ſed Thraſeæ ſolius) *laudes edidiſſet, appellaretque eos ſanctiſſimos viros, cujus criminis occaſione Philoſophos omnes urbe Italiaque ſummovit.* Sulpitia iſtius temporis poëtria:

Nunc igitur qui res Rom. imperat inter
Et ſtudia, & ſapiens hominum nomenque genuſque
Omnia abire foras atque urbe excedere juſſit.

Xiphilinus: Ῥέστικον Ἀρελῖνον ἀπέκτεινεν ὅτι ἐφιλοσόφει, καὶ ὅτι τὸν Θρασέαν ἱερὸν ὠνόμαζε. καὶ Ἑρέννιον Σενεκίωνα ὅτι τοῦ Πρίσκου τοῦ Ἑλουιδίου τὸν βίον συνέγραψεν. ἄλλοι τε ἐκ τῆς αὐτῆς ταύτης κατὰ φιλοσοφίαν αἰτίας συχνοὶ διώλοντο, καὶ οἱ λοιποὶ πάντες ἐξηλάθησαν αὖθις ἐκ τῆς Ῥώμης, i. *Nero Arul. Ruſticum interemit, quod operam daret Philoſophiæ, & Thraſeam appellaret virum ſanctum. è medio quoque ſuſtulit Her. Senecionem, quod literis mandaſſet vitam Helvidii Priſci. Plures inſuper alios perdidit idem Philoſophiæ ſtudium; & quotquot illud profitebantur Vrbe pulſi.* Savillius. In hanc rem exſtat Sulpiciæ veteris ſaporis Satyra, de qua Sulpicia Martialis x, 35. *Barclajus.*

1 *Quid ultimum in libertate.*] Hoc dicit: illi qui ſub primis principibus, exſpirante libertate, vixerunt, experti ſunt, quis eſſet rerum ſtatus, cum rigida adhuc cervice jugum ſubeuntibus principes ſuam poteſtatem temperarent, & multa per ſenatum, nonnulla etiam per populum adminiſtrari & fieri paterentur, nec ad ſeſe ſolos omnium rerum jus revocarent, aut negotiorum omnium judices eſſent; denique cum adhuc ſemilibera videretur reſpublica. Poteſt etiam ad illa tempora, & quidem ut reor, melius referri, quibus reſpublica per bella civilia jam animam agebat, & libertas in exitium ſuum turbis & diſſenſionibus civium præceps agebatur. *Vltimum* vero *in ſervitute* vocat idem, cum veluti frenis exſoluto tyrannis in omne nefas prorupit, cum viri boni clarique exſilio, morte, ſuppliciis afficiuntur; cum delatores præmiis eliciuntur: cumque ipſi ſervi in dominorum capita ſubornantur; cum denique princeps avaritia, libidine, ſævitia inteſtabilis, uno quaſi ictu rempublicam exhaurit. Tales enim rerum ſtatus ſub Domitiano. Virdungus. *Vltimum in libertate*, cujus felicitati, in ſervitute, cujus calamitati nihil adjici poteſt. Vtrumque illud cum eſt, utriuſque mutationem portendit. Cui in ſumma libertate eſt, quia aliud non reſtat, proxime exſpectat ſervitutem. ad quam viam ſternunt vel artes principum inſidiantium libertati vel licentia ſubjectorum, qui futurorum incauti præſentibus tantum abutuntur. Qui in ſumma ſervitute eſt, acceptis à deſperatione viribus, magno animo ad libertatem eluctatur, mala enim omnia & pericula contemnit, qui in ſummis verſatur. *Boxhornius.*

pto per inquiſitiones [1] & loquendi audiendique commercio. Memoriam quoque ipſam cum voce perdidiſſemus, ſi tam in noſtra poteſtate eſſet [2] oblivi-
3 ſci quam tacere. Nunc demum redit animus, & quamquam primo ſtatim beatiſſimi ſæculi ortu Nerva Cæſar res olim diſſociabiles miſcuerit, principatum ac libertatem, [3] augeatque cottidie [4] felicitatem imperii Nerva Trajanus, [5] nec ſpem modo ac votum Securitas publica, ſed ipſius voti fiduciam, ac robur aſſumpſerit; natura tamen infirmitatis humanæ, tardiora ſunt remedia quam mala, & ut corpora lente augeſcunt, cito exſtinguuntur, ſic ingenia ſtudiaque oppreſſeris facilius, quam revocaveris. [6] Subit quippe etiam ipſius inertiæ dulcedo: & inviſa primo deſidia poſtremo amatur. Quid ſi [1] per

1 *Et loquendi commercio.*] Malo, *etiam loquendi.* Lipſius.

Et loquendi audiendique commercio.] Lipſius pro *&*, *etiam* mavult. quaſi non idem & illud valeat. *Acidalius.*

2 *Oblivisci quam tacere.*] Tritum eſt, quod de Themiſtocle narrat Plutarchus in ejus vita, & ante eum Cicero in 2. de Oratore. *Barclajus.*

3 *Augeatque quotidie felicitatem.*] Vulgo, *facilitatem.* tamen juxta Venetum, alteram vocem prætuli, quæ aptiorem ſenſum habere videtur. *Pichena.* Omnino ſcripſerat Tacitus *facilitatem* : nec audio qui volunt infercire *felicitatem.* Aperte Trajani τὴν ἁπλότητα τῶν ἠθῶν alludit, quam ei tribuunt omnes Hiſtorici. Poteſt & *facilitas* iſta de imperii ipſius tranquillitate accipi? Arianus in Epict. l. 3. c. 13. ὁρᾶτε γὰρ ὅτι εἰρήνην μεγάλην ὁ Καῖσαρ ἡμῖν δοκεῖ παρέχειν, ὅτι οὐκ εἰσὶν οὐκέτι πόλεμοι, οὐδὲ μάχαι, οὐδὲ λῃστήρια μεγάλα, οὐδὲ πειρατικά· ἀλλ' ἔξεστι πάσῃ ὥρᾳ ὁδεύειν, πλεῖν ἀπὸ ἀνατολῶν ἐπὶ δυσμάς. Colerus. Ne hic quidem cum Lipſio mutandum *felicitatem.* quanquam ipſe denique fatetur, aptum & illud ad ſcriptoris mentem. Illud vero aptum, ſed non etiam alterum. *Facilitatem imperii* ſcripſit, quia de miſtione principatus ac libertatis præmiſerat. *Acidalius.* Facilitas imperii maxime cernitur in eo, ſi princeps non ad ſuum unius nutum & arbitrium omnia revocet, ſed & cum cæteris rempublicam communicet, adeoque infinitam poteſtatem ac liberam reſtringat ac veluti in ordinem cogat. *Virdungus.* Vide, ſi lubet, quæ notavimus ad Livii lib. 23, 11. *Gronovius.*

4 *Facilitatem imperii.*] Anne, *felicitatem imperii?* tametſi vulgatum quoque aptum ad ſcriptoris mentem. *Lipſius.*

5 *Nec ſpem modo, ac votum ſecuritas publica.*] Loci hujus vim, neutiquam adſequetur qui non conſuluit marmora, quorum literas produximus Inſcriptionum pag. cv. 5. & cvi. 6. Sed inprimis antiqua viſentur numiſmata. *Gruterus.*

6 *Subit quippe ipſius inertiæ dulcedo.*]

Eſt

[1] per quindecim annos, grande mortalis ævi ſpatium, [2] multi fortuitis caſibus, [3] promptiſſimus quiſque ſævitia principis interciderunt? [4] Pauci, & ut ita dixerim, non modo aliorum, ſed etiam [5] noſtri ſuperſtites ſumus, exemptis è media vita tot annis, quibus juvenes ad ſenectutem, ſenes prope ad ipſos exactæ ætatis terminos per ſilentium venimus. non tamen pigebit vel incondita ac rudi voce [6] memoriam prioris ſervitutis ac teſtimo-

Eſt ſenſentia quam in me aliquoties experior: & conſonat Auſonius ad Paulinum:

——agnoſco pudorem,
Quod vitium fovet ipſa ſuum ceſſatio jugis,
Dumque pudet tacuiſſe diu, placet officiorum,
Non ſervare vices. & AMANT LONGA OTIA CVLPAM.

Apuleji hoc etiam ſimile: Deſuetudo omnibus pigritiam, pigritia veternum parit. *Lipſius.*

1 *Per quindecim annos.*] Hoc enim temporis ambitu definitur Domitiani Imperium. *Savilius.* Auſonius:

Te dominante Tito cingit nova laurea Ianum,
Quindecies ſævus, potitur dum frater habenis.

Barclaius. Simillima huic querelæ in Plinii epiſtola ad Ariſtionem lib. 8. *Virdungus.*

2 *Multi fortuitis caſibus.*] Vulgati hic confuſi, nec ſani nos ab ingenio reſtituimus: ut pleraque alia in hoc libello, quem non invenimus in illis manuſcriptis, etſi germaniſſimum Taciti fœtum. *Lipſius.*

3 *Promptiſſimus quiſque.*] Hoc eſt, ut quiſque magis in promptu virtutem habuit. Tales enim tyrannis ſunt formidoloſi, ideoque è medio tolluntur. *Virdungus.*

4 *Pauci & uti dixerim.*] Lego, *pauci, ut ita dixerim.* Rhenanus.

5 *Noſtri ſuperſtites ſumus.*] Seneca Ep. 30. *vivere tanquam ſuperſtes ſibi.* Apulejus Metam. lib. 1. *ipſe mihi ſupervivens & poſtumus.* Sedulius lib. 3. carm. de Lazaro ſuſcitato:

Ipſe ſibi moriens, & poſtumus extat & hæres.

Et de eodem in hymno: *Cunctiſque liber vinculis, Factus ſuperſtes eſt ſibi.* Pichena.

6 *Memoriam prioris ſervitutis.*] Correximus vere: cum in libris eſſet, *prioribus ſenectutis.* niſi quod Venetus, *prioris.* At non de ſenectute ſua Tacitus, ſed de priorum temporum ſervitute clare loquitur, & præſentium ſub Nerva felicitate. *Lipſius.*

Memoriam prioris ſenectutis.] Intelligit primam ſenectutem, hoc eſt, crudam & viridem. Nam præcedit, *prope ad ipſos exacta ætatis terminos p. ſ. venimus.* Ergo ſenex hunc libellum conſcripſit. *Rhenanus.* Per hanc *ſervitutis memoriam* intelligit, niſi fallor, hiſtoriarum libros. Per *teſtimonium præſentium bonorum*, volumen animo deſignatum, ſcribendis Nervæ & Trajani temporibus (ut hiſtoriarum docet præfatio) ſed, ut ego quidem ſentio, non perfectum. *Savilius.* V. C. habet *prioris ſervitutis.* Urſinus. Agricolæ vita Cornelio componitur, dum Trajanus orbem Rom. moderabatur: *Augeatque* &c. Eique prima elucubratio fuit poſt cædem Domitiani: *Non tamen* &c. Ita tempore prior annalibus & hiſtoriis: hiſtoriæ enim à Titi morte uſque ad id loci

monium præſentium bonorum compoſuiſſe. Hic interim liber honori Agricolæ ſoceri mei deſtinatus, profeſſione pietatis, aut laudatus erit, aut excuſatus.

4 [1] CNæus Iulius Agricola vetere & illuſtri [2] Forojulienſium colonia ortus, utrumque [3] avum

loci quo vitam ſoceri concinnat, elaboratæ non fuerunt: partim Domitiani timore: *Quid ſi per quindecim* &c. partim deſidia deſuetudineque ſcribendi: *ſubit quippe* &c. Ante præfata tempora multo minus: clarum ex terminis, quos ſibi noſter in prima hiſtoria præfinivit. *Mihi Galba*, &c. idque per initia Trajani: *principatum divi Nervæ & imperium Trajani.* En cum opus aggreditur Nerva jam divus dicebatur. Annales vero hiſtoriis poſteriores habentur, annal. 11, 11. Nunc quid hæc ſibi volunt, *memoriam prioris ſenectutis?* Trajano jam regnante (Cornelius ait) mihi prima ſpatia ſenectutis ingredienti fixum erat literis conſignare imperium Galbæ, cæteraque uſque ad eam ætatem: quæ omnia prius metu Domitiani, deinde inertia ſubrepente ſcribere ſuperſedi. At *memoriam* reſpicit Nervam, Domitianum, Titum, Veſpaſianum, Vitellium, Othonem & Galbam: *teſtimonium* autem Trajanum, cujus bonitatis nunc Tacitus potiebatur. Dixi Cornelium vix tunc ſenem fuiſſe; hæc ſuaſere, *quibus juvenem ad ſenectutem.* nam ſequentia, *ſenes prope ad ipſos exactæ ætatis terminos venimus*, ad eum referri minime poſſunt, qui ſub Trajano decrepitus non erat. *Quod ſi vita ſuppeditet, principatum Divi Nervæ & imperium Trajani uberiorem ſecurioremque materiam ſenectuti ſepoſui.* Sed quid iis immoramur? facile probatur ex collectione doctiſſimi viri Tacitum primam tunc ſenectutem ingreſſum, maxime addita ætatis definitione, quam Servio Tullio debemus. Gell. 10, 29. *eoſque ad annum quadrageſimum ſextum juniores, ſupraque eum annum ſeniores appellari.* Oritur enim Cornelius extremo anno Claudi, ſocerum laudat jam cognito Trajani imperatoris ingenio, ſcil. anno minimum ejus imperii ſecundo: *Augeatque quotidie* &c. Numerum igitur judices eum tunc minorem non fuiſſe annis 46. Ad ultimum doctiſſimus vir hic intruſit, *priores ſervitutis*; ſed liberis de eo quæſierim, ſervituſne fuerit imperium Nervæ, Veſpaſiani, Titi, quos omnes poſteritati noſter commendavit. *Salinerius.* Hunc locum aliquot ante annos à morte revocavit litterarum vita, litteratorum lumen columenque Iuſtus Lipſius, cujus tempore naſci, longe mihi largius beneficium, quam naſci fuit. Per *memoriam prioris ſervitutis* videtur Tacitus Savillio, Anglorum, ſi quid video, litteratiſſimo, libros hiſtoriarum intelligere. Addo & ego Annales (fortaſſe commode) nam & Tiberio non minus ſerviit princeps ille populus, quam Domitiano. *Teſtimonium præſentium bonorum* Savillius interpretatur librum de Nerva & de Trajano; quem concepit ſolum Tacitus, nunquam peperit. Præfatione ad hiſtorias: *quod ſi vita ſuppeditet, principatum D. Nervæ & imperium Trajani, uberiorem ſecurioremque materiam ſenectuti ſepoſui.* Barclaius.

1 *Cnæus Iulius Agricola.*] Ad quem pertinere videri Epigramma quoddam Antiphili, probabiliter obſervavit Io. Brodæus lib. 1. Ἀνθολογ. εἰς θάνατον. *Lipſius.*

2 *Forojulienſium.*] Forum Iulium urbs in littore Narbonenſi ſita, Maſſilia diſtans 75. milliaribus, ex Strabo-

[1] avum procuratorem Cæſarum habuit: quæ [2] equeſtris nobilitas eſt. pater [3] Iulius Græcinus ſenatorii ordinis, ſtudio eloquentiæ ſapientiæque notus. iiſque virtutibus iram Caii Cæſaris meritus. Namque [4] Marcum Silanum accuſare juſſus. [5] &

bonis lib. 4. ſententia. Fuerunt ejuſdem nominis aliæ, ſed infra hujus celebritatem. Vt nunc ſe habet, deſcribit optime (ut & alia omnia) eximius Galliæ Cancellarius Michaël Hoſpitalius epiſt. lib. 5.

Inde forum Iuli parvam nunc venimus urbem.
Apparent veteris veſtigia magna theatri
Ingentes arcus, & thermæ, & ductus aquarum;
Apparet moles antiqui diruta portus,
Atque ubi portus erat, ſiccum nunc littus & horti.

Savillius. Hujus nominis oppidum à Iulio Cæſare conditum, cum Gallias proconſul obtinuit, ſupra Aquilejam, Septentrionem verſus, inter montes ad Natiſonem ſitum, quod Φόρ☉ Ἰέλι☉ Ptolomæo, *Caſtrum Iulienſe* Paulo Diacono dicitur; hodie *civita d'Auſtria*. Ab eo univerſæ regioni nomen, Italis *Friuli*, noſtris *Friaul*. Venetis aliiſque *Patria* nuncupata, ab ortu Iſtriam, ab Aquilone montes lapideos contingit: qua occaſus, Alpes Vindelicæ Noricæque, qua auſter ſinus Hadriaticus finiunt. Verum Agricolæ *Forum Iulii* Galliæ Narbonenſis eſt celebre oppidum, eodem procul dubio conditore, cujus mentio in quadam Planci epiſtola ad Ciceronem. Hæc etiam Φόρ☉ Ἰέλι☉ *Commonorum* Ptolomæo, *Octavanorum colonia*, quæ *Pacenſis* appellatur & *Claſſica* Plinio lib. 3. nat. hiſt. cap. 4. Straboni inter Olbia & Antipolim, à Maſſilia ſtadiis circiter ſexcentis, quæ ſunt milliaria Germanica viginti prætérpropter. *Forojuli* hodie incolis. Adeundus Sigonius lib. 3. de antiquo jure Italiæ cap. ult. *Virdungus.*

1 *Avum procuratorem.*] De officio & jure procuratorum, remitto lectores ad ea quæ diſtincte ac diligenter docuit Lipſius ad lib. 12. Ann. 60. *Tichena.*

2 *Equeſtris nobilitas.*] Impropriè aut certe non pro more ævi prioris locutus eſt. Nobilitas enim non niſi ex imaginibus, imagines autem è magiſtratu curuli. Conſule Lipſium lib. 1. Elector. Neque tamen ſemper equites à Cæſaribus procuratores in provincias, immo & plerumque liberti, ut ex hiſtoria Auguſta conſtat. *Virdungus.*

3 *Iulius Græcinus.*] De quo Seneca de Benefic. libro II. *Si exemplo magis animi opus eſt, utemur Græcini Iulii viri egregii, quem C. Cæſar occidit ob hoc unum, quod melior vir eſſet, quam eſſe quemquam tyranno expediret.* Et ep. XXIX. *Iulius Græcinus vir egregius.* Scripſit de re Ruſtica, aut certe de Vineis, ex Columella, lib. 1. cap. 1. *Iulii Attici velut diſcipulus, duo volumina ſimilium præceptorum De vineis, Iulius Græcinus compoſita facetius & eruditius poſteritati tradenda curavit.* Citat & Plinius eumdem inter ſcriptores, Indice libri XIV. & XV. *Lipſius.*

Græcinus.] Arbitror eſſe eumdem, cujus auctoritate ſæpius utitur Columella in libris de Re Ruſtica. Seneca de benef. lib. 2. 21. *Si exemplo magni animi opus eſt, utemur Græcini Iulii viri egregii, quem C. Cæſar occidit ob hoc unum, quod melior vir eſſet, quam eſſe quemquam Tyranno expediret.* Savillius.

4 *M. Silanum accuſare.*] M. iſte Silanus ſocer Caligulæ, quibus rebus ejus iram incurrerit, exponit Dio Caſſius lib. 59. ubi eundem fuiſſe in tan-

[1] & quia abnuerat, interfectus eſt. [2] Mater Iulia Procilla fuit, raræ caſtitatis. [3] in hujus ſinu indulgentiaque educatus, per omnem honeſtarum artium cultum pueritiam adoleſcentiamque tranſegit. Arcebat eum ab illecebris peccantium præter ipſius bonam integramque naturam, quod ſtatim parvulus ſedem ac magiſtram ſtudiorum [4] Maſſiliam habuerit, locum Græca comitate & [1] pro-

tanto honore apud Tiberium refert, ut is nunquam ferre ſententiam de cauſa, in qua facta fuiſſet ab illo provocatio, voluerit; ſed ipſi omnes hujuſmodi cauſas remiſerit. Meminit ejuſdem & noſter lib. 3. annal. cum elogio inſignis nobilitatis & eloquentiæ, quibus præcelluerit. Male autem hunc M. Silanum cum Iunio Silano, quem idem noſter libro 13. à C. Cæſare pecudem auream propter ſegnitiem appellatum ſcribit, confundit ibidem Dio. *Virdungus.* Proconſulem Africæ, quæ dignitas ei ablata à Cajo Cæſare teſte Tacito lib. 4. hiſt. Quod initium offenſionum fuit. *Boxhornius.*

1 *Et quia abnuerat.*] Potes commode delere τὸ *&*. Acidalius.

2 *Mater Iulia Procilla.*] Fœminas Romanas duobus uſas fuiſſe nominibus non eſt cur probem: res ſatis nota eſt Antiquitatis ſtudioſis. Moneo ſolum *Procillam* à Proculo formatam eſſe: ut & *Procillus* apud patrem facetiarum aliquod epigrammatis. Fuit autem *Proculus* prænomen Iuliorum, & hoc prænomine ille Iulius appellabatur, quia *affirmavit ſe Romulum vidiſſe auguſtiore forma quam fuiſſet*, ut Florus loquitur, unde mater Agricolæ prænomine ſuæ gentis *Procilla* docte nominatur. Prænomina vero tam fœminarum quam virorum modo præponere, modo poſtponere Romanis ſcriptoribus ſatis eſt familiare. Quamquam meo animo, id fieri in titulis librorum decorum ipſum vetare videatur. Vnde ſubodoror non novum, vitium in ipſa fronte Pap. Statii. Omnes enim libri & prœlo cuſi & calamo exarati inſcribuntur *P. Statii Papinii* &c. ubi nomina mutatis ſedibus collocantur. reſcribendus in omnibus exemplaribus eſt titulus *P. Papinii Statii.* Invenio nomen *Proculi* (ſicut pleraque alia Romanorum) tranſductum in cognomen, ſed in cognomen gentis Iuliæ. Mart. lib. XI, 37. *Caius ut fiat Iulius & Proculus.* Tot enim cyathos exhauriri voluit, quod erant litteræ in tribus nominibus C. Iulii Proculi. Tacit. 1. hiſtor. Lucinium quendam *Proculum* lectum Prætorii alterum præfectum narrat. quo loco, ſitne *Proculus* prænomen, an cognomen, relinquo curioſis diſcutiendum. *Barclaius.*

3 *In hujus ſinu.*] Sidonius Apoll. ep. 16. lib. 5. *Roſcia te ſalutat, quæ in avia amitarumque indulgentiſſimo ſinu, quod raro nepotibus contingit alienis, & cum ſeveritate nutritur.* Pichena. Auctor de cauſis cor. eloq. *non in cella empta nutricis, ſed gremio ac ſinu matris educabatur.* Virdungus.

4 *Maſſiliam habuerit.*] Strabo lib. 4. ἐν τῷ παρόντι καὶ τοὺς γνωριμωτάτους Ῥωμαίων πέπεικεν ἡ Μασσαλία ἀντὶ τῆς εἰς Ἀθήνας ἀποδημίας ἐκεῖσε φοιτᾶν φιλομαθεῖς ὄντας i. *hoc tempore Romana nobilitas literarum ſtudioſa Maſſiliam ſe confert, ante ſolita ſe conferre Athenas.* Alibi idem tribuit Maſſilienſibus laudem τῆς λιτότητος τοῦ βίου καὶ τοῦ σωφρονοῦντος, i. *temperantiæ & modeſtiæ.* Savillius. Ita libri veteres. Vulgo *habuerat.* Pichena. L. Antonius *in eam civitatem ſe-*

[1] provinciali parſimonia miſtum, ac bene compoſitum. Memoria teneo ſolitum ipſum narrare, *ſe in prima juventa* [2] *ſtudium philoſophiæ ac juris, ultra quam conceſſum Rom. ac ſenatori hauſiſſe : ni prudentia matris incenſum ac flagrantem animum coërcuiſſet.* ſcilicet ſublime & erectum ingenium, pulchritudinem ac ſpeciem excelſæ magnæque gloriæ vehementius quam caute appetebat. mox mitigavit ratio & ætas:

ſepoſitus ab Auguſto, ſpecie ſtudiorum nomen exſilii tegebat, lib. 4. annal. *Boxhornius.*

1 *Provinciali parcimonia.*] De hac lib. 3. ann. ubi ſimul cum hominibus novis è municipiis & coloniis atque etiam provinciis in ſenatum adſumptis parcimoniam Romæ inlatam diſertim prodit. *Boxhornius.*

2 *Acrius ultra quam.*] Nihil verius, quam legi, *utraque*, cum copula. *Lipſius.*

Studium Philoſophiæ ac Iuris, ultra quam conceſſum Romano.] Vulgo, *ſtudium philoſophiæ acrius ultra quam* &c. Quod vox, *acrius*, corrupta ſit, nemo, ut opinor, ambiget, Lipſius tollendam cenſet, quaſi gloſſema. Mihi reſtituendum, *philoſophiæ ac juris*. Quam conjecturam, alioquin rerum mearum nequaquam admirator, omnino amplector recipioque. Conſtat illius ævi oratores philoſophiæ ac juri operam dediſſe. Auctor dialogi de cauſis corr. el. *ideoque & juris civilis ſcientiam veteres Oratores comprehendebant, & grammatica, muſica, & geometria imbuebantur.* & adhuc alibi clarius : *qui ſi forte hoc audierint, certum habeo dicturos, me dum juris & philoſophiæ ſcientiam, tanquam Oratori neceſſariam laudo, ineptiis meis plauſiſſe.* Ciceronem etiam utramque facultatem didiciſſe, omnes ſciunt, de philoſophia res non indiget probatione. de jure ipſemet lib. 1. de leg. Atticum inducit ita loquentem : *Nam à primo tempore ætatis juri ſtudere te memini, cum ipſe etiam ad Scævolam ventitarem. neque unquam mihi viſus es ita te ad dicendum dediſſe, ut jus civile contemneres.* Quod ipſe Agricola utrique ſcientiæ ſtuduiſſet, teſtatur Tacitus infra : *fruſtra ſtudia fori, & civilium artium decus, in ſilentium acta, ſi militarem gloriam altius occuparet.* Pichena. Pichena acute quidem, *Philoſophiæ ac juris.* Non exiſtimo tamen vitio datum cuiquam Rom. ac ſenatori. ſi ſtudio juris etiam acrius invigilaſſet. Et ſi ex animi ſententia mihi pronunciandum ſit, de ſolo Philoſophiæ ſtudio Tacitum loqui auſim adfirmare. Itaque Lipſii correctio nullo modo ſpernenda : ipſe Tacitus infra ignorantiam illam Iuriſprudentiæ ſubtilioris ita excuſat cap. 9. *Credunt pleríque.* Calliditatem iſtam forenſem ita perſtringit Martialis lib. 11. ad Priſcum. *Illam judiciorum ſubtilitatem, illud materiarum ingenium.* Spartianus de Salvio Iuliano : *bis conſul, præfectus Vrbi, & Iuriſconſultus, quod magis eum nobilem fecit.* Colerus. Velim iſta conſiderent, qui ducunt nobilitatem per avia argutiarum : quique Philoſophiam tanquam Minotaurum in Labyrinthum ſubtilitatum aliquot compingunt, ex quo nec ipſe ſeſe expediat Dædalus : *Faciuntne intelligendo ut nihil intelligant?* Profecto faciunt. Et male philoſophantur, qui ad remp. nec accedunt, nec mittunt. Plane ſimile eſt, quod narrat Suet. Ner. 52. *à Philoſophia eum mater avertit, monens imperatu contrariam eſſe.* Barclajus. Haudquaquam arguerim τὸ *acrius* aut mutaverim. eſt enim *ſtudium acrius*, interius, ſubtilius, vehe-

ætas: [1] retinuitque, [2] quod eſt difficillimum, [3] ex ſapientia modum. Prima caſtrorum rudimenta in Britannia [4] Suetonio Paullino diligenti ac moderato duci approbavit, electus, quem [5] contubernio æſtimaret. Nec Agricola licenter more juvenum, qui militiam in laſciviam vertunt, neque ſegniter ad

hementius: & vocabulum ea in re amatum antiquis. Cicero 1. de Orat. *quiſquam ſummis ingeniis, acerrimis ſtudiis, optima doctrina, maximo uſu cognoſci ac percipi potuiſſe arbitraretur.* Trogus de Alexandro: *Puer acerrimis literarum ſtudiis eruditus fuit.* Auctor dialogi: *acerrima & facundiſſima eorum ſtudia.* Vita Perſii: *doctiſſimorum & ſanctiſſimorum virorum, acriter tum philoſophantium.* Gronovius.

1 *Retinuitque.*] Intellige, non ſolum frenaſſe Agricolam, coërcente matre, immodicam diſcendi cupiditatem, ſed etiam provecta jam ætate, abſtinuiſſe ab oſtentatione eorum, quæ didicerat. Id clarius infra: *fruſtra ſtudia fori, & civilium artium decus in ſilentium acta.* Cujus cautæ moderationis præcipua cauſa fuit, infenſus virtutibus Princeps, & majus periculum ex magna fama, quam ex mala: ut ſæpe in hoc ipſo libello teſtatur & execratur auctor. Simile quiddam Seneca epiſt. CIV. *Quid autem ipſam Philoſophiam? non debebis jactare multis fuit periculi cauſa inſolenter jactata. licet ſapere ſine pompa, ſine invidia.* Pichena. Imo hoc vult, non omnia ſcire Agricolam voluiſſe, quia omnia ſcire non expediebat, & modum ſapientiæ intra uſum ejus conſtringendum exiſtimabat. *Boxhornius.*

2 *Quod eſt difficillimum.*] Quaſi à recenti lectione Ciceronis caluiſſet, 2. Tuſcul. *Difficile eſt in philoſophia pauca eſſe ei nota, cui non ſint aut pleraque aut omnia: nam nec pauca niſi è multis eligi poſſunt; nec qui pauca percepit, non idem reliqua eodem ſtudio perſequitur.* Et 1. de finib. *Qui autem, ſi maxime hoc placeat, moderatius tamen id volunt fieri, difficilem quandam temperantiam poſtulant in eo, quod ſemel admiſſum coërceri reprimique non poteſt: ut propemodum juſtioribus utimur illis, qui omnino avocent à philoſophia, quam iis, qui rebus infinitis modum conſtituant, in reque eo meliore, quo major ſit mediocritatem deſiderant.* Virdungus.

3 *Ex ſapientia modum.*] Imo hoc docet & præit Sapientia, ſervare modum. Fortaſſe, *& ſapientia modum.* Difficile omnibus ſtudiis temperare, ſed huic utique. *Lipſius.*

4 *Suetonio Paullino.*] Meminit hujus præter alios noſter diverſis locis, in primis lib. 14. annal. à c. 19. cujus & elogium vide lib. 2. hiſtor. 25. & 31. Adi & Dionem lib. 60. & initio lib. 63. ubi Coſſ. Suetonium Paulinum & Pontium Teleſinum ponit a. v. c. 819. Sed & apud Plinium lib. 5. nat. hi. cap. 1. expeditionis ejus in Mauros & ſuperati ab eodem primo Romanorum Atlantis montis fit mentio. *Virdungus.*

5 *Contubernio æſtimaret.*] Inter comites imperatoris erant honeſtiores multi, qui amicitiæ cauſa aut militiæ ſponte eum ſecuti. Hi *è contubernio* prætoris aut *contubernales* ejus dicebantur, quoniam eadem illi pedatura (de qua Polyb. lib. 6.) tendebant. Immo ſenatorum filii & tale nobiliorum genus comitari ita magiſtratus ſolebant. Et ſane hic utilitas clara, quod juventus caſte modeſteque agebat oculis & in latere ducis; quod ſermonibus ſæpe militaribus & interdum conſiliis intererat: denique duces agere, ut Plinius admonet, parendo diſcebat. Similiter Cicero inter laudes Plancii, quod *adoleſcentulus*

ad voluptates [1] & commeatus [2] titulum tribunatus & inſcitiam rettulit: ſed noſcere provinciam, noſci exercitui, diſcere à peritis, ſequi optimos, [3] nihil appetere jactatione, nihil ob formidinem recuſare, ſimulque [4] anxius & intentus agere. [5] Non ſane alias exercitatior, magiſque in Ambiguo Britannia fuit. trucidati veterani, [6] incenſæ coloniæ, [1] in-

lus cum A. Torquato profectus in Africam ſic ab illo ſanctiſſimo viro dilectus eſt, ut & contubernii neceſſitudo & adoleſcentuli modeſtiſſimi pudor poſtulavit. Vide Sigonium de jure Provinc. cap. 2. & Lipſium 5. de militia dial. 2. *Verdungus.*

1 *Et commeatus.*] Hoc eſt, ut poſſet abeſſe & vagari. *Rhenanus.* Per *commeatus* forſan intelligit luxum epularum. Sed *voluptatum* nomine id jam videtur complexus. *Commeatus* igitur hoc loco ſint promiſcuæ & non neceſſariæ, tanquam ad petendos commeatus, militum excurſiones. Quas cum ſæpe permitterent militiæ præfecti, ſæpe peccabant. Annal. 15. *Legiones promiſcuis militum commeatibus infirmaverat.* Boxhornius. Iejune & imperite. nam *commeatus* utriſque nihil eſt aliud quam venia & jus abſentiæ à ſignis conceſſæ ducum, per cauſam quamcunque. Sic & 1. hiſtor. *Pars manipuli ſparſa per commeatus.* Donato ad Hecyram Terentii *Commeatus eſt ex aliqua commoratione temporalis abſceſſus.* Cicero lib. 5. in Verrem: *qui propter gravem morbum oculorum tum non navigarit, & juſſu ejus, qui poteſtatem habuit, in commeatu Syracuſis remanſerit.* Vegetius & leges conſtitutioneſque Romanæ paſſim. *Gronovius.*

2 *Titulum Tribunatus.*] Vide Lipſium lib. 2. de Militia Romana dial. 9. ubi plane de tribunis & tribunatus honore. *Virdungus.*

3 *Ob jactationem.*] Ita Rhenanus. Venetus, *in jactationem*: alii libri particula utraque vacui. Scribo, *appetere jactatione.* Lipſius.

Nihil appetere jactationem.] Forte leg. *nihil appetere jactatione.* Rhenanus. Ex v. c. legendum: *Nihil appetere in jactationem.* Vrſinus. Vulgo, *ob jactationem.* At quoniam à veteribus abeſt particula, *ob*; Rhenano aſſenſi, qui legit, *jactatione*, & Lipſio probatur. *Pichena.* Venetam ego lectionem optimam putem, *in jactationem.* Sic poſtea: *copiis inſtruxit in ſpem magis, quam ob formidinem.* Acidalius.

4 *Anxius & intentus.*] Huc pertinet illud Ennianum: *At Romanus homo, tametſi res bene geſta eſt, Corde ſuo trepidat.* Virdungus.

5 *Non ſane alias exercitatior.*] Non convenit, *exercitatior*? magis *exercitior*: quomodo Tacitus certe ſcripſit. Neque enim fugit ejuſmodi flexus vocum, ſed amat. lib. 4. Hiſt. *Nunquam apud vos verba feci aut pro vobis ſolicitior, aut pro me ſecurior.* Iam quid inter *exercitatum* & *exercitum* ſit, pueri ſeptennes ſciunt. *Acidalius.*

6 *Incenſa colonia.*] Coloniam unicam deletam reperio Camalodunum Tacito ipſi id crede lib. XIV. atque hoc ipſo libello, infra. Magis ergo ex rei fide ſcribes, *incenſa colonia.* Lipſius.

Incenſa Colonia.] Camolodunum & Verulamium. Sed poſterius hoc erat municipium, non colonia, ſi voces ſtricte ſumimus. *Savilius.* Lipſius legendum admonet, *incenſa colonia*: cum unica tantum colonia Camalodunum à Britannis deleta reperiatur, teſte ipſo Tac. Ann. 14. & in hoc ipſo libello infra. Dubitavi num pluralis numerus hic pro ſingulari accipiatur, ut aliquando hiſtorici ſolent, narrationis augendæ cauſa. ut Annal. l. 1. *interfectos Romæ Varrones. Egnatios,*

Iulos.

intercepti exercitus. tum de ſalute, mox de victoria certavere. Quæ cuncta etſi conſiliis ductuque alterius agebantur, ac ſumma rerum & reciperatæ provinciæ gloria in ducem ceſſit; [2] artem & uſum & ſtimulos addidere juveni: intravitque animum militaris gloriæ cupido, ingrata temporibus, quibus [3] ſiniſtra erga eminentes interpretatio, nec minus periculum ex magna fama, quam ex mala. 6 Hinc ad capeſſendos magiſtratus in urbem digreſſus, [4] Domitiam Decidianam ſplendidis natalibus ortam ſibi junxit. idque matrimonium ad majora nitenti, decus ac robur fuit. vixeruntque mira concordia, per mutuam caritatem, & [5] invicem ſe anteponendo, niſi ... quod

ſtulos. & alibi. Sed potius arbitror recte ſe habere lectionem vulgatam. nam præter Camolodunum, invenio etiam Londinium coloniam, de quo eodem lib. 14. *at Suetonius mira conſtantia medios inter hoſtes Londinium perrexit, cognomento quidem coloniæ non inſigne, ſed copia negotiatorum & commeatuum maxime celebre.* & ſtatim oſtendit, id oppidum à Britannis captum atque direptum. Infra etiam eodem libello dixit: *vacua caſtella, ſenum coloniæ.* Pichena. Non equidem, etſi magis ex fide rei, etiam ex veritate lectionis putem ſcribi, *incenſa colonia*, quod Lipſius ſuaſit. Auctor numerum plurativum ſervavit, ut & concinnior oratio eſſet, & ut velut Britanniæ mala, quæ deſcribit, augeret: non inſolito etiam Hiſtoricis, etſi Oratoribus magis proprio more. *Acidalius.*

1 *Intercepti exercitus.*] Hoc verbum *intercipiendi* aliam ſignificationem habere videtur, quam quæ huc quadret. unde dubito legendum; *interſepti exercitus.* quæ lectio firmatur ex hiſtoria Britannicarum rerum, Annali quartodecimo comprehenſa. *Freinshemius.*

2 *Artem & uſum & ſtimulos.*] Commodius, ni fallor: *attamen & uſum.* Lipſius.

3 *Siniſtra interpretatio.*] Cujuſmodi eſt illa Tiberii lib. 1. Annalium de Agrippina cap. 69: & Claudii revocantis ex hoſtico Corbulonem lib. 11. 19. Vide & Dionem libro 60. Denique plerique tunc principes ſibi imminere, ſibi intendi putabant, quod in hoſtes pararetur; ut ait Plinius in Paneg. Talis & Domitianus, hoc libello cap. 39. *Virdungus.*

4 *Domitiam Decidianam.*] Puto fuiſſe filiam Decidii alicujus, tam adopta ab aliquo ex gente Domitia, ſed non illa veteri; *Idem.* Mihi generis hujus ſplendor promicare videtur ex lapide antiquo, quamvis flagitioſe habito, ubi lego: *Domitio. T. F. Vel. Decidio.* ut hic ſit pater hujus Domitiæ. Et cum temporibus Claudianis virum illuſtrem fuiſſe ſatis oſtendat lapis, patet, cur dixerit Tacitus *ſplendidis natalibus ortam*; nec opus ut adoptionem nobis fingamus. *Rupertus.*

5 *Invicem ſe anteponendo.*] yeelding preeminence the one to the other cedentes partes priores utrimque alteri. Aut alio ſenſu Latinorum verborum, quod poteſt dubium videri: each preferring the other both vertuous alike. ſe invicem præferentes, cum ambo eſſent eximia probitate, ſcientes tanto majorem commendationem eſſe &c.

Sa-

quod [1] in bona uxore tanto major laus, quanto in mala

Savillius. Henr. Savillius hunc locum popularibus explicuit, certe eleganti ſenſu; & fortaſſe ad mentem Taciti, ſed meo judicio, non item ad horum verborum mentem. Excidit haud dubie verbum aliquod. Si locus exponi poteſt, clariſſime Thuane, tu expones; quo beneficio vincies me novo nodo, & conferes in litterarium veluti ærarium hoc tributum. *Barclaius.*

1 *Tanto major laus.*] Aſſentior vero Pichenæ, *tanto minor laus*, ingenioſe adſtruenti. Quod ego tamen aliter ab illo explico. Non eſt maxima laus in fœmina bonam eſſe, & mariti ſequentem. quid ita? quia ſic facta à natura eſt, mitis, mollis, imbecilla, ad parendum. Si ergo non facit; tanto plus culpanda, quia & in naturam pugnat. At ille vult, vitiis carere, laudem non eſſe: quod ita eſt; ſed nihil ad iſtam fœminam, quam non dicit non malam, ſed bonam fuiſſe. *Lipſius.*

In bona uxore tanto major laus.] Præclaram ſententiam male affectam à librariis ſuſpicor. Nam cur maxima culpa in malis uxoribus, niſi quia naturali quodam ingenio bonæ plerumque ſoleant ac debeant eſſe? quod cum ita ſit, laudem quidem merentur bonæ, ſed non magnam? Conſideranda etiam particula, *niſi*, quæ aliquid exceptionis ſemper affert. Siquis ergo diligenter introſpiciat, fatebitur legendum, *tanto minor laus.* lucem huic ſententiæ afferunt verba quædam Philoſtrati in vita Apollonii l. 6, 11. Ait enim Latine converſus: *Neque prudentiæ opus eſt, ſtulte aliquid non cogitare: neque fortitudinis, aciem non relinquere: neque temperantiæ, in mæchorum turpitudines non incidere; nec omnino laude dignum eſt, quod non eſſe malus videaris: omne enim quod æque ab honore pœnaque diſtat, virtus non eſt.* Pichena. Vir ingenui candoris Curtius Pichena legit, *minor.* Sed me diſſentiente. Veriſſima & è re omnium gnome. Laude quavis dignus ille vir eſt, qui morem gerit optimæ uxori, contra omnibus convitiis inclamandus eſt, qui ab ore malæ pendet. At illa, *niſi quod*, correctio eorum ſunt. *& invicem ſe anteponendo.* eo modo, quo Terent. Eun. *At neſciebam id dicere illam, niſi quia correxit miles quod intellexi minus.* Salinerius. Nihil in his verbis video, niſi particulam *niſi* detraham, quomodo ſit & perſpicua & elegans ſententia. Atque ita video & Muretum cenſuiſſe. Quanquam forte non abjiciendum *niſi*, ſed mutandum *ſibi*, id eſt, ſibi, quæ antiqua ſcribendi ratio, mendum peperiſſe poteſt. Legatur igitur: *& in vicem ſe anteponendo ſibi.* quod in bonam & longe aliam, nec tamen ipſam forte ſpernendam ſententiam feceris, retento *niſi*, & immiſſo *non*: *Et invicem ſe anteponendo, niſi quod in bona uxore non tanto major laus* &c. Ego prius teneo. *Acidalius.* Emendationem Pichenæ probo: ratio illa de bonitate naturali mulierum ſupra viros, vereor ut cuiquam probari poſſit. Potius, quia mulier natura facta eſt ad parendum viro: itaque Ariſtotels viri imperium in uxorem ariſtocraticum eſſe dicit libro 1. Pol. Facit igitur & naturæ convenienter & inſtitutis moribuſque omnium gentium uxor, ſi viro pareat: ideoque in re uſitata & debita & neceſſario, non tanta ejus videri laus poteſt, quanta, ſi contra faceret, vituperatio foret. Non enim de omni virtute loquitur, ſed de modeſtia tantum & obſequio erga maritum: Quare & in hoc parte Agricolam laudat, quod tam humaniter comiterque uxorem tractatit. At ea re pari major tamen viri laus eſt quam uxoris: eoque pertinet particula *Niſi*, quæ temperamenti potius quam exceptionis vim habet. *Sc. Gentilis.* Euripides: Τῆς μὲν κακῆς κάκιον οὐδὲν γίνεται Γυναικός. ἐσθλῆς δ' οὐδὲν εἰς ὑπερβολὴν Πέφυκ' ἄμεινον. Cæterum hic quoque cumulum de laudibus mulierum, quamvis bonarum, demit Hippocrates epiſt. ad Dionyſium. In cujus fine (ut id obiter moneam) inter-

mala plus culpæ eſt. Sors quæſturæ provinciam Aſiam, proconſulem [1] Salvium Titianum dedit. quorum [2] neutro corruptus eſt: quamquam & provincia dives ac [3] parata peccantibus, & proconſul in omnem

terpres non videtur aſſecutus mentem auctoris, ſed locus corruptus eſt, quem ita reſcribo: Φρονιμώτερον δ' ἐν παντὶ τὸ ἀπαθέστερον, ἢ ἐὰν μὴ ἐπιχλωμένον ὑπὸ εὐνοίης. Particula enim ἢ omiſſa totum ſenſum pervertit. Sed forſan illa ἐὰν ἢ melius expunxeris. *Virdungus*. Aſſentior vero doctiſſimis viris, qui legebant; *tanto minor laus*; ſed ita explico, ut putem laudem hanc referre Tacitum ad maritum Agricolam, de quo inſtitutus ſermo, non ad uxorem: quod ne hæc quidem patiantur, quod non *bona uxoris laudem*: ſed *in bona uxore laudem* dicit. Ergo hoc dicere videtur, qui bonam uxorem habet, haud magnam inde laudem capit, quare? videtur enim ſponte bona fuiſſe, vel ipſe, ſi correxit, feciſſe quod oportuerat facere unumquemque. at ſi malam habet, omnia ejus vitia marito imputantur, ut ſupra 3, 34. quin & flagitia atque dedecora, ut ipſe reus eorum non ſit, infeſte exprobrantur. *Freinshemius*. Optime Pichena. Laudem bona uxor non meretur; quippe talis modo eſt, qualis eſſe debet. Sed & ideo plus culpæ in mala; quippe talis non eſt qualis eſſe debet. Propter concordiam & mutuam caritatem uxor Agricolæ operoſa laudari non debet. Quemadmodum enim mala uxor reprehenſionem ſummam, ita bona vel nullam vel modicam laudem meretur; dum hæc tantum ſequitur, illa autem evertit naturam. *Boxhornius*. Admirabile illud invicem ſe anteponere, non conjugalis modo Societatis, ſed & omnium amicitiarum verique amoris unicum glutinum & coagulam. quod, quoniam, quo magis ætate procedo, eo minus terrarum aut gentium uſquam reperio, propemodum in eam deſperationem venio, ut neminem cuiquam & nemini quemquam, ut nunc vivitur, amicum eſſe cenſeam. Græcis eleganter, ut omnia, ἀνθυπείκειν, divina Apoſtolo ad Rom. 12. τῇ τιμῇ ἀλλήλους προηγούμενοι. Quod ſequitur, ex judicio vulgi accipio, nam apud ſanos ſapientesque dubium non eſt laudem mereri quemvis, qui eſt, qualis, cum optimo more modoque eſt, eſſe debet. Vulgus neque intelligit bona quibus fruitur, neque grates habet pro illis, quæ interpretatur deberi. Quem ſenſum præclare exprimit Herodianus ore Pertinacis lib. 2. Ἐπεὶ μὴ ὁμοίως διαρχεῖν ἐλευθερία, ὡς λυπεῖ δουλεία. οὐδέ τις ἀδεῶς τὰ ἑαυτοῦ ἔχων ἐν χερσὶ μέρα τίθεται, τὰ ἴδια χαρίζεσθαι νομίζων. Ὁ δὲ τῶν οἰκείων στερηθεὶς αἰώνιον ἔχει τὴν μνήμην τοῦ λελυπηκότος. Eodem pertinet Livii l. 30. *ſegnius homines bona quam mala ſentire* &c. cap. 21. Cæterum brevitas Taciti ſic ſupplenda eſt: *invicem ſe ante ponendo, quod utrique honeſtum, niſi quod vulgo bona uxoris multo dilutior habetur gloria quam mala culpa*. In Hippocrate video edi: τὸ ἀπαθέστερον, ἅτε μὴ ἐπιχλωμένον ὑπὸ εὐνοίης: &, puto, recte. *Gronovius*.

1 *Salvium Titianum.*] Fratrem Othonis, qui poſtea imperator. Meminit noſter variis locis lib. 1, & 2. hiſtoriarum. *Virdungus*.

2 *Neutro corruptus eſt.*] Quod magna laude dignum, *tam depravatis moribus, tam corruptrice provincia*, ut loquitur M. Tullius epiſtola illa nobili ad Q. Fratrem, ubi de hac ipſa Aſia verba facit. *Idem*.

3 *Parata peccantibus.*] Hoc eſt, expoſita rapinis magiſtratuum: inde enim fere repetundarum rei redibant. Vel, ubi provincialium plerique promptos ſe adminiſtros ſcelerum magiſtratibus præbebant. Plinius lib. 3. ep. ad Minutianum. *Idem*.

1 *Re-*

omnem aviditatem pronus, quantalibet facilitate [1] redempturus eſſet mutuam diſſimulationem mali. Auctus eſt ibi filia, in ſubſidium & ſolatium ſimul. nam filium ante ſublatum, brevi amiſit. Mox inter quæſturam, ac tribunatum plebis, atque etiam ipſum tribunatus annum [2] quiete & otio tranſit, gnarus ſub Nerone temporum, quibus [3] inertia pro ſapientia fuit. Idem præturæ tenor, & ſilentium. [4] nec enim juriſdictio obvenerat. [5] Ludos, & inania honoris, [6] modo rationis atque abundantiæ duxit, [1] uti

1 *Redempturus mutuam diſſimulationem.*] Lib. 2. hiſtor. *Valens ob lucra & quaſtus infamis, eoque aliena etiam culpa diſſimulator.* Boxhornius.

2 *Quiete & otio tranſit.*] Malim, *tranſiit.* Rhenanus.

3 *Inertia pro ſapientia fuit.*] Tac. 1. hiſt. de Galba & iiſdem agens temporibus, *Claritas natalium & metus temporum obtentui, ut quod ſegnitia erat, ſapientia vocaretur.* Savillius. Sub tyrannis vita actuoſa intuta, at contra inertia ipſo contemptu tuta & ſecura eſt. Sic lib. 6. ann. 4. Haterius Agrippa *ob ſegnitiam quamvis crudelem principem non metuens.* Item Iunius Silanus *ſegnis & dominationibus aliis faſtiditus* lib. 13. Memmius Regulus *quiete defenſus* 14, 47. Sic Galba ſub Nerone *in deſidiam ſegnitiamque converſus eſt, quod nemo rationem otii ſui reddere cogeretur,* Sueton. c. 9. Revera tunc conſideratum ac ſapientem fuiſſe, qui ætatem in tenebris ageret & Plinius in Pan. teſtatur, & vox vulgi apud Senecam cap. 55. *O Vatia, ſolus ſcis vivere.* Virdungus.

4 *Nec enim juriſdictio obvenerat.*] Id eſt, nec prætor Vrbanus nec Peregrinus erat; quæ duo rerum civilium munia erant, *juriſdictionis* proprie vocabulo comprehendi ſolita. Alia vindicabat ſibi criminalis cognitio, ut de ambitu, repetundis, falſo, veneficiis, &c. diſtinctoque *quaſtiones* nomine vocantur, quibus ſub Imperatoribus vacabat præfectus Vrbis potius, quam ſuus prætor, cui iſto tempore tantum umbra nominis reſtabat ſine re. *Savillius.* Verum eſt, Prætores alios urbanos fuiſſe, alios peregrinos, quorum propria erat *juriſdictio:* ſed & hoc quoque veriſſimum eſt. Prætores quoſdam de cauſis cognoviſſe majoris rei, quæ *quaſtiones* dicebantur. v. g. de repetundis, de falſo; de ambitu, &c. Sed hæc Prætorum diviſio nihil ad hunc locum. Ergo præturæ annum tranſiit Agricola *quiete & otio*, quoniam *juriſdictio non obvenerat*, hoc eſt, jus non dixit, ſed *ludos & inania honoris*, ut loquitur Tacitus, *modo rationis & abundantia duxit.* Barclaius.

5 *Ludos & inania.*] Per ludos & oblectamenta ſtudere populari gratiæ videtur proprium fuiſſe Ædilium, tranſiitque poſtmodum conſuetudo ad omnes pene magiſtratus, ut Quæſtores, Prætores, Conſules, &c. De Prætoribus dubitare non patitur Plutarchi locus in illis Caſſii ad Brutum verbis; *παρὰ μὲν τῶν ἄλλων στρατηγῶν ἐπιδόσεις, καὶ θέας, καὶ μονομάχους, παρὰ σοῦ δὲ τὴν κατάλυσιν τῆς τυραννίδος ἀπαιτοῦντας.* i. *ab aliis quidem Pratoribus exſpectat populus donaria, ludos, gladiatores, ſed à te rem majoris momenti.* Savillius. Hi ſunt ludi, quos *honorarios* vocat Suetonius libro 2. ut *jus honorarium.* Virdungus.

6 *Modo rationis atque abundantia.*] Id eſſet, modo quodam & temperie

[1] uti longe à luxuria, ita famæ propior. Tum electus à Galba [2] ad dona templorum recognoſcenda, dili-

inter rationem, & abundantiam. Rationem, quæ diſſuadet in talibus effundere. Subiit aliquando legere: *moderationis ſuæ atque*. vel potius, *moderationi, ſatiſque abundantiæ*. Vtrique ſatisfecit, & Moderationi, & Abundantiæ: medius igitur. *Lipſius*.

Modo rationis atque abundantiæ duxit.] Sunt qui *abundantiæ* vocem interpretentur magnificentiam: quaſi Agricola duxerit ludos, temperamento quodam adhibito, intra terminos à ratione conſuetudineque præſcriptos, ac magnificum liberalemque apparatum. Ego vero hanc non fuiſſe Taciti mentem arbitror: ſed *abundantiam*, ad ipſius Agricolæ opes & rem familiarem referri: ut ſcil. ludos atque inanes honores exercuerit, modo quodam convenientis rationis, & ſuarum facultatum. Cicero de leg. libro 2. de liberalitate loquens præcipit, *ut modus adhibeatur, iſque referatur ad facultates*. Et inferius eod. lib. de iis ipſis ludis præſcribit, ut pro facultatibus fiant. Huic ſenſui lucem affert lex XXI. Cod. Theod. de præt. & quæſt. *Cum enim populo fuerit intimatum, conlata à nobis editionis neceſſitate cum ſubſidiis facultatum, & profeſſionis modo; rite poterit definiri, quid unuſquiſque expenſæ pro captu virium debeat ſuſtinere. Sane eodem arbitrio, nulla lege præſcribimus, qui pro conſideratione patrimonii, natalium que merito, ſecundum ſplendorem honoris propriis, enormitatem imperii non recuſant.* Quomodocunque, tangere videtur Tacitus corruptum ſæculi morem, quo magiſtratibus ineundis, ſumptus intolerabiles Romæ fiebant in ludorum ſpectaculorumque editionibus: cum omnis generis feras, nobiles equos, multaque alia ſumptuoſa, ex longinquis tranſmariniſque provinciis, unuſquiſque deſignatorum certatim mercari curaret, præter immenſa dona, quæ ſportularum nomine amicis poſt editiones mittebantur, ut ex hiſtoria eſt notiſſimum. *Pichena*. Fateor me neſcire quid ſibi velit Tacitus. Legerim: *Ludos & inania honoris, moderationis neque abundantiæ duxit.* Ludos Agricola & honores potius cum modo, quam abundantia exhibendos cenſuit. Inveteratam lectionem ſic etiam non male conſtituas: *modo rationis neque abundantia duxit.* Colerus. Id eſt, pro patrimonii modo & viribus, quas plerumque iſta editio ſpectaculorum exhauriebat. Hinc Boëtius præturam *Senatorii cenſus gravem ſarcinam* vocat. Nam quæ olim magna vis imperii juriſdictioniſque fuit prætoriæ, ea poſtea cœpit eſſe onus ſenatorum in edendis populo ſcenicis & circenſibus voluptatibus. Vid. Cujacius Paratit. C. de off. præt. item Notis ad l. 1. C. de præt. & hon. præt. Poſtremo ſi prætores & quæſtores deſ. non adeſſent, quando ob dignitatem ludos exhibere debebant, plectebantur condemnatione frumentaria ſive triticana ex Conſtantini l. 1. & l. 2. de prætor. & Quæſt. C. Th. confirmata à Conſtantio l. 3. & 7. eod. mox à Valentiniano l. 18. eod. Fiſcus quoque eorum nomine expendebat ſumptus, quos abſentes poſtea refundere cogebantur, l. 6. eod. Vide Not. Fr. Iureli ad Symmachum. *Virdungus*. Scriverius malebat, *moderatiora quam abundantia*. Sed vulgatam mutare non eſt neceſſe. Sententia enim; ita ut rationis & opum ſuarum rationem haberet. *Boxhornius*.

1 *Vti longe à luxuria, ita.*] Vt, etiamſi non nimis profuſus eſſet in his ludis, tamen eos potius fama celebraret, ut magnificos, quam ut de parvi ſumptus parceque adhibitis ſileret. Ex præſcripto ſcilicet Ciceronis hic ſe geſſiſſe Agricolam, lib. 2. Offic. 16. *Virdungus*.

2 *Ad dona temporum.*] Conſtituimus, *templorum*. Rhenanus.

1 Ne

diligentiſſima conquiſitione fecit, [1] ne cujus alte-
rius ſacrilegium reſp. quam Neronis ſenſiſſet. Se- 7
quens annus gravi vulnere animum domumque e-
jus afflixit. nam [2] claſſis Othoniana licenter vaga
[3] dum in Templo (Liguriæ pars eſt) hoſtiliter po-
pulatur, matrem Agricolæ in prædiis ſuis interfe-
cit: prædiaque ipſa & magnam patrimonii partem
diripuit, quæ cauſſa cædis fuerat. Igitur ad ſo-
lemnia pietatis profectus Agricola, nuntio affe-
ctati à Veſpaſiano imperii deprehenſus, ac [4] ſtatim
in partes tranſgreſſus eſt. [5] Initia principatus ac
ſtatum urbis Mucianus regebat, admodum juve-
ne Domitiano, & ex paterna fortuna tantum li-
centiam uſurpante. Is miſſum ad delectus agen-
dos Agricolam, integreque ac ſtrenue verſatum,
[1] vi-

1 *Ne cujus alterius ſacrilegium reſpublica.*] Suet. Ner. 32. *templis compluribus dona detraxit, ſimulacraque ex auro, vel argento fabricata conflavit, in his Penatum Deorum, quæ mox Galba reſtituit.* Barclaius.

2 *Claſſis Othoniana.*] Extant hæc, quæ Tacitus deſignat. 2. hiſt. *Savil.*

3 *Dum in Templo.*] Audio Savillium (videre nondum contigit, etſi valde optanti) correxiſſe: *Dum Intemelio:* certe acute & ſagaciter, quantum poteſt. Fulvius tamen in veteri codice repperiſſe ait: *Dum Intemelium, Liguriæ urbs eſt.* In te conſentio, in verbo mutem: *Dum Intemelios.* Nam populi ſunt hoc nomine: & pro urbe, aut ſingularie ſi legas, vix phraſis & textus admittit. *Lipſius.*

Dum in templo, Liguria pars eſt.] V. C. habet. *Dum Intemelium, Liguriæ urbs eſt.* Vrſinus. Savillius ingenioſiſſime & leviſſima mutatione, *Intemelio.* Mercerus. Monet Mercerus ab Henrico Savillio rectius legi, *dum Intemelio.* Pichena. Savillius Anglus, ut ajunt, correxerat: *dum Intemelio.* Sed ante ipſum ita quoque legendum eſſe cenſuerat Hieronymus Syrita, in accuratiſſimis illis ad Itinerarium vetus Emendationibus. Fulvius *Intemelium.* Rectius puto correxiſſe Anglum & Hiſpanum. Et tamen hi etiam cur non potius ſcripſere *Intemelios?* Strabo à me ſtat libro 4. Ἄλϐιον Ἰντιμέλιον, καὶ οἱ κατοικοῦντες Ἰντιμέλιοι. *Colerus.* Ituriebam, quid *Templi* vocabulum hic rerum ageret, rogaturus Pythium; & incidi in Pithæum, Franciſcum ajo, bonum Gallorum, qui primus me monuit, non *in Templo*, ſed *Intemelium* legendum. Quod vidit etiam Savillius. Plinius 3, 5. *Intemelii* meminit. *Barclaius.*

4 *Statim in partes.*] Nam ſplendidiſſimus quiſque in Veſpaſiani proni, lib. 4. hiſt. *Boxhornius.*

5 *Initia principatus.*] Per abſentiam Veſpaſiani, qui adhuc in Ægypto morabatur libro 4. hiſtor. Hujus Muciani, præter noſtrum, qui eum graphice dipingit 1. hiſtor. varii meminerunt, velut Suetonius in Veſpaſiano, Ioſephus lib. 5. de bello Iudaic. Dio Caſſ. lib. 65. & ſeq. Aurelius victor, Plinius & plerique alii. *Virdungus.*

[1] viceſimæ legioni tarde ad ſacramentum tranſgreſſæ præpoſuit, [2] ubi deceſſor ſeditioſe agere narrabatur: quippe [3] legatis quoque conſularibus nimia ac formidoloſa erat. Nec legatus prætorius ad cohibendum potens, [4] incertum ſuo an militum ingenio: ita ſucceſſor ſimul & ultor electus, rariſſima moderatione
8 maluit videri [5] inveniſſe bonos quam feciſſe. Præerat tunc Britanniæ Vectius Bolanus, [6] placidius quam feroci provincia [7] dignum eſt. temperavit Agricola vim ſuam, ardoremque compeſcuit, ne increſceret, [8] peritus obſequi, eruditusque utilia honeſtis

1 *Viceſima legioni tarde.*] Erat ea legio in Britannia. Ergo ſubintelligendum eſt, eo miſſum Agricolam licet Tacitus non exprimat. Sed ex ſequentibus patet. *Pichena.*

2 *Vbi deceſſor.*] Roſcius Celer, qui legatus viceſimæ legionis & diſcors Trebellio dicitur 1. hiſt. 60. *Boxhorn.*

3 *Legatis quoque conſularibus.*] Sub principibus duo genera legatorum, Conſulares & Prætorii. ille toti exercitui præerat, iſti legionibus ſingulis. Vide Lipſium de mil. Rom. 2. dial. 11. & 15. dial. 18. *Pichena.*

4 *Incertum ſuo.*] Quod aut ille imperandi, aut hi parendi neſcii. *Verdungus.*

5 *Inveniſſe bonos.*] Quod Marcus imperator, moderatiſſimus in hominibus deterrendis à malo, invitandis ad bona, remunerandis copia, indulgentia liberandis, ex malis bonos, ex bonis optimos reddens, ut ſcribit Capitolinus. Nec ſecus Metellus exercitum, quem corruptiſſimum acceperat, prohibendo à delectis magis quam vindicando brevi confirmavit, teſte Sallustio. *Verdungus.* Moderatione opus erat quia ultionem ratio belli non permittebat. Sic Valens *utili moderatione non ſupplicium* &c. 2 hiſt. 29. *Boxhornius.*

6 *Placidius quam feroci.*] Abſurdum eſt dicere Bollanum nimis imperaſſe molliter & ei rei fuiſſe remedium, quod Agricola refrenaverit ardorem ſuæ virtutis, ne ultra, quam par erat, ſeſe exſereret. Corrigo igitur: *paullo durius q. f. pr. dignum.*] *Aſt temperavit.* Quaſi vellet, Bollani ſeveritatem & rigorem in regenda provincia, cujus incolis inerat multa ferocitas, mitigaſſe ac temperaſſe prudentiam Agricolæ. Aut certe, cum Bollanus clementius præeſſet, Agricolam alia ratione uſum, ſed ita, ut ſpiritus impetuſque animi reprimeret contineretque. Etſi Tacitus brevitatem conſuetam ſectatus hic non ita clare exprimat. *Harlæus.* Hoc vero nec clare nec obſcure exprimit Tacitus. Sed *placidius*, eſt, non tam alacris arrectuſque & intentus ad bellandum, quam oportebat eſſe ducem, ubi quotidie hoſtis ante oculos exſultabat & laceſſebat. Ab hoc torpore longiſſime remotus Agricola, ardebat ille quidem cupidine rei gerendæ, non tamen eam ſic prætulit, ut legatum conſularem offenderet, & vel audendo vel cenſendo fortia & ferocia ſegnitiem ei ſuam exprobraret. *Gronovius.*

7 *Dignum eſt.*] Malo, *eſſet.* Acidalius.

8 *Peritus obſequi.*] Talis Hephæſtio deſcribitur Q. Curtio lib. 3, c. 12. & Annius Baſſus legionis legatus apud Poppæum Silvanum 3. hiſtor. 50. *Verdungus.*

1 *Ha-*

neſtis miſcere. Brevi deinde Britannia conſularem Petilium Cerialem accepit. [1] Habuerunt virtutes ſpatium exemplorum. Sed primo Cerialis [2] modo labores & diſcrimina, mox & gloriam communicabat: [3] ſæpe parti exercitus in experimentum, aliquando majoribus copiis ex eventu præfecit. [4] nec Agricola umquam in ſuam famam geſtis exſultavit; [5] ad auctorem & ducem, ut miniſter fortunam referebat: ita virtute in obſequendo, verecundia in prædi-

1 *Habuerunt virtutes.*] Ego ſic lego: *Habuerunt virtutes ſpatium & exemplum. Sed primo Cerialis modo labores*, &c. Hac ſententia: Cerialis & ſpatium campumque exercendis virtutibus dedit, & exemplum. Ipſe enim bonus ſtrenuuſque dux. Sed tamen initio, labores dumtaxat & pericula cum Agricola partiebatur: mox, virtute ejus clare cognita etiam laudem. Pichena autem retinet vulgatam, & capit de utriuſque virtutibus, Cerialis & Agricolæ, quæ ſpatium habuerint exempla prodendi. *Lipſius.*

Habuerunt virtutes ſpatium exemplorum.] Lipſius legit, *ſpatium & exemplum*, & de Ceriale tantum intelligere videtur, qui ſcil. ſpatium campumque exercendis virtutibus dederit. Ego vulgatam lectionem probam cenſeo, ut de utriuſque virtutibus loquatur, quæ ſpatium habuerint, multa de ſe ipſis exempla prodendi. Ideo ſtatim ſequitur, de Cerialis humanitate ac facilitate erga Agricolam, & de hujus modeſtia atque obſequio erga illum. *Pichena.* Optime vulgata, Agricola licet ingenii militaris, ſub Vectio tamen, qui placidiora reſpiciebat, ſeſe continuit. poſt illa vero ducem nactus Cerialem, qui, ut lib. 3. hiſt. *pugnæ avidus, & contemnendis quam cavendis hoſtibus melior*, potuit (quaſi perruptis anguſtiis) ſpatioſe ſuas exercere virtutes, & nunc pugnam capeſſendo, nunc rem Romanam conſiliis juvando aliis exemplo eſſe. *Salinerius.* Lipſii emendatio non ſpernenda, quam eleganter ipſe explicat. Ego tamen, ſi diſſentire fas, præoptem ſcribere, *ſpatium experimentorum*. Atque etiam ne membrum hoc orationis ita ſit nudum, & parum cum ſuperiore cohærens, addam initio voculam, quæ perire facillime potuit. Lego, *Brevi deinde Britannia conſularem Petilium Cerialem accepit. ibi habuerunt virtutes ſpatium experimentorum.* Sub Vectio Bolano, inquit, vim ardoremque ſuum compeſcuit Agricola: ſub Ceriali vero ſpatium campumque habuit, ubi ſe virtutes ejus experirentur. *Acidalius.*

2 *Modo labores & diſcrimina.*] Huc pertinet Ariſtophanis in Equitibus: ἐρέτην χρῆ πρῶτα γενέσθαι, πρὶν πηδαλίοις ἐπιχειρεῖν. Κᾆτ' ἐντεῦθεν πρωρατεῦσαι καὶ τοὺς ἀνέμους διαθρῆσαι. Κᾆτα κυβερνᾶν αὐτὸν ἑαυτῷ. *Remigem oportet ante eſſe quam clavum in puppi tenere: Ac poſtea demum proretam agere atque obſervare ventos, Ac deinde gubernare ipſum ſeipſo.* Virdungus.

3 *Sæpe parti.*] Ductorum periculum faciendum in minoribus, antequam majora eis concedas. Q. Fabius ad T. Otacilium apud Livium 24, 8. *Idem.*

4 *Nec Agricola umquam.*] Sicut ſtolide Antonius Primus literis ad Veſpaſianum compoſitis 3, hiſt. 53. *Idem.*

5 *Ad auctorem & ducem.*] Agrippa

dicando, extra invidiam, nec extra gloriam erat. 9 Revertentem ab legatione legionis divus Veſpaſianus [1] inter patricios aſcivit, ac deinde [2] provinciæ Aquita-

pa duorum admonebat virum in aula *συνδιασωζόμενον, τῆς μὲν δυσχερείας αὐτὸν τῶν πραγμάτων ἀπαλλάττειν, τὴν δὲ δὴ κατόρθωσιν σφῶν ἐκείνοις φυλάσσειν. ſalvum futurum, unius ut difficultatem rerum ipſe ſuſciperet atque amoliretur, alterius ut gloriam ſumma manus impoſita principi relinqueret*, Dio lib. 49. Aurelius Victor de Iuliano: *Quæ, quanquam vi ejus, fortuna principis tamen & conſilio accidere. Quod adeo præſtat, ut Tiberius Galeriuſque ſubjecti aliis egregia pleraque, ſuo autem ductu atque auſpicio minus parta experti ſint.* Idem.

1 *Inter Patritios adſcivit.*] Ex præcipuis populi Rom. diviſionibus hæc erat, qua diſpeſcebatur inter Patres, Patritios, & plebeios. Patritios omnes Romulus, narrante Livio, in Senatum & Publicum Conſilium cooptaverat. Dionyſius vero ex Patritiis vult Senatores electos. Hoſtilius cum Albam transferret Romam, Principes Albanorum in Patres, ut ea quoque pars Reip. creſceret, legit, Iulios, Servilios, Quinctios, Geganios, Curatios, Clœlios. Poſt quem Tarquinius Priſcus non minus regni ſui firmandi, quam augendæ Reip. memor, centum in Patres legit, qui deinde minorum gentium ſunt appellati. Liv. lib. 1. ejectis deinde Regibus, *quo plus virium in Senatu frequentia etiam ordinis faceret, cædibus Regis deminutum Patrum numerum primoribus equeſtris gradus lectis, ad trecentorum ſummam explevit Brutus.* Livius lib. 2. Quinquennio poſt, Appius Claudius cum ſua factione ex Sabinis Romam profugus, *inter patres lectus eſt*; ultimus, quantum ex lectione recordor, quem libera Reſp. patritiatus honore dignata eſt. Cæſares longo poſt tempore, exoleſcentem morem revocarunt ſimiles ob cauſas, vel ut amicis gratificarentur. *Iulius* (Sueton, 41.) *Senatum ſupplevit, Patritios allegit.* Tum Auguſtus, τό, τι τῶν εὐπατριδῶν γένος συνεπλήθυνε, τῆς βουλῆς οἱ δῆθεν ἐπιτρεψάσης τοῦτο ποιῆσαι, ἐπειδὴ τότε πλεῖστον ἀπωλώλει σφῶν. οὐδὲν γὰρ οὕτως ὡς τὸ γενναῖον ἐμφυλίοις πολέμοις ἀναλίσκεται· i. *permittente Senatu, ut præ ſe ferebat, ſupplevit Patritiorum numerum, quorum maxima pars perierat, cum nulli bellis civilibus magis abſumantur quam antiqua nobilitas.* Dio lib. 52, *iiſdem diebus in numerum Patritiorum adſcivit Cæſar* (Claudius) *vetuſtiſſimum quemque è Senatu, aut quibus clari parentes fuerant, paucis jam reliquis familiarum, quas Romulus majorum, & L. Brutus minorum gentium appellaverat, exhauſtis etiam quas Dictator Cæſar lege Caſſia, & Princeps Auguſtus lege Senia ſublegere.* Tac. 11. Ann. Tandem Veſpaſianus, ut fidem facit hic locus, poſt quem in ſubrogationis ſimilis nulla deprehendo veſtigia. Solum invenio excogitatum Conſtantino Magno novum dignitatis genus, ſub priſco quidem Patritiatus titulo, ſed quod honores præfecti Prætorio excederet. Zoſimus. Ὀπτᾶτος παρὰ Κωνσταντίνου τῆς ἀξίας τετυχήκει τοῦ Πατρικίου, πρώτου ταύτην ἐπινοήσαντος τὴν τιμὴν, καὶ προσαγορευθῆναι τοὺς ταύτης ἠξιωμένους τῶν τῆς αὐλῆς ἐπάρχων νομοθετήσαντος. i. *Optatus obtinuerat Patritiatus dignitatem Conſtantini beneficio, qui honoris id commentus erat, eique ſupra Præfectum Prætorio conceſſit loci prærogativam* lib. 2. Et crebra Patritiorum in hunc ſenſum mentio ſub poſterioribus Imperatoribus. *Savilius.*

2 *Provincia Aquitania.*] Hæc latiſſima ditiſſimaque regio à Pirenæis montibus ad Ligerim uſque tunc ex inſtituto Auguſti pertinebat, Auctores Strabo & Ptolemæus. Prius enim Celtas & Aquitanos diſterminabat Ga-

taniæ præpoſuit, ſplendidæ in primis dignitatis adminiſtratione, ac ſpe conſulatus cui deſtinarat. Credunt plerique [1] militaribus ingeniis ſubtilitatem deeſſe, quia [2] caſtrenſis jurisdictio ſecura & obtuſior, ac plura manu agens, [3] calliditatem fori non exerceat. Agricola naturali prudentia, quamvis [4] inter togatos, facile juſteque agebat. Iam vero tempora [5] curarum remiſſionumque diviſa. ubi conventus ac judicia poſcerent, gravis, intentus, ſeverus, & [6] ſæpius miſericors: ubi officio ſatisfactum, [1] nulla

Garumna, ut ex Cæſare, Mela aliiſque notum. De ejus provinciæ nobilitate Auſonius inde oriundus, Salvianus lib. 7. Ammianus lib. 15. & Sidonius lib. 4. ep. 22. Auguſtus Aquitaniam triplicem inſtituit: Primam, cujus caput Avaricum fuit, Biturigum Cuborum; ſecundam, cujus primaria urbs Burdigala, Biturigum Vibiſcorum; tertiam Tranſgarumnanam, in qua principem tenebat locum Auguſta Auſcorum, quæ provincia ab Auguſti temporibus ad Pipinum uſque nominata fuit Novempopulania; inde ad hunc diem Vaſconia. *Virdungus.*

1 *Militaribus ingeniis.*] *Milites arma magis quam jura ſcire uſitatum eſſe*, ſcribit Imp. l. ult. C. de I. delib. Atque adeo in quovis milite juris ignorantia & error præſumitur ſine alia probatione, ut tradit Baldus. *Idem.*

2 *Caſtrenſis juriſdictio ſecura.*] De qua adi Sigonium lib. 2. de antiquo jure provinc. c. 6. & in primis Lipſium de milit. 5. dial. 18. *Virdungus.* Corrigo *ſevera* pro *ſecura.* Harlæus. *Secura* ea minus anxia, ſollicita, μικρολογοῦσα, in apicibus nodiſque & ænigmatibus commenticii juris. *Gronovius.*

3 *Calliditatem fori.*] Præſertim in formulis illis, in quibus qui uno verbo errarat, cauſa cadebat. Has formulas, ut & alias ſolennitates juris, in juriſdictione caſtrenſi non ita ſtricte obſervari ſolitas innuit. ſed neque callida juris interpretatione milites alium ab alio, ut in foro, ſupplantatos. *Virdungus.*

4 *Inter Togatos.*] Aquitania enim tum pacata erat Provincia, & belli expers nec militibus inſeſſa. *Savillius.* Imo *inter ſagatos*, aut *quamvis non inter togatos.* nam de caſtrenſi juriſdictione ſermo, in qua Agricolæ æquitas non minus quam aliorum in foro eluxit, quod ut rarum merito notat Tacitus. *Grotius.*

5 *Curarum & remiſſionum diviſa.*] Id eſt, utrumque tempus, & otii & negotii recte diſpenſatum & in utroque τὸ πρέπον obſervatum. Nimirum, ut canit poëta, *Temporibus ſervire decet. qui tempora certis Ponderibus penſavit, cum ſi bella vocabunt, Miles erit; ſi pax, poſitis toga veſtiet armis.* Quare mox idem Piſonem deprædicans: *Mira ſubeſt gravitas inter fora: mirus omiſſa paulliſper gravitate lepos.* Talem L. Craſſum Cicero deſcribit 1 de Orat. & Africanum juniorem Vellejus; ubi *neminem eo elegantius intervalla negotiorum otio diſpunxiſſe refert.* Virdungus.

6 *Sæpius miſericors.*] Iudicis boni eſt, quantum fides & religio permittunt, abſolvendi quam condemnandi reum cauſas quærere: de qua re multæ præclaræ ſententiæ apud Senecam in libris de Ira & Clementia. *Idem.*

 1 *Nul-*

[1] nulla ultra poteſtatis perſona. [2] triſtitiam, & [3] arrogantiam, & avaritiam exuerat: nec illi, quod eſt rariſſimum, aut [4] facilitas auctoritatem; aut ſeveritas amorem deminuit. Integritatem atque abſtinentiam in tanto viro referre, [5] injuria virtutum fuerit. Ne famam quidem, [6] cui etiam ſæpe boni indulgent, [7] oſtentanda virtute, [8] aut per artem quæſivit: [9] pro-

1 *Nullam ultra poteſtatis perſonam, triſtitiam & arrog.*] Conjicio ſcribendum; *ubi officio ſatisfactum nulla ultra poteſtatis perſonam triſtitia. Et arrogantiam.* Nam ſi quis malit *ultra* adverbialiter accipere pro *ulterius*, *nulla ultra poteſtatis perſona, triſtitiam, & arrog. & avarit.* Rhenanus. Importuna hic *avaritia* mentio, ubi moderatio morum adverſus alios intra facilitatem & ſeveritatem deſcribitur. Mutanda igitur vox, ſi commode poteſt: ſi non, ejicienda potius, ut inſititia. Mutare ego volebam, *amaritiem*: ut non acerbum fuiſſe dicat. Sed non placet. Præcedentia & ſequentia qui legit paullo attentius, quale quid requiratur, tam facile, quam *avaritiam* non convenire videt. Probari tamen videtur iis, quæ ſtatim ſubduntur, *integritatem atque abſtinentiam.* Acidalius. Sic Catonem Vticenſem deſcribit Plutarchus, ἄχει τοῦ βήματος καὶ τοῦ συνεδρίου χαλεπὸν ὄντα καὶ φοβερὸν ὑπὲρ τῶν δικαίων, εἶτα πᾶσιν εὐνοικῶς καὶ φιλανθρώπως προσφερόμενον. *Virdungus.*

2 *Triſtitiam.*] Triſtitia eſt nimia morum auſteritas ſive aſperitas: qualem cum in Xenocrate animadverteret Plato jubebat eum θύειν ταῖς Χάρισιν. Hujuſmodi indoles eminebat in filio Philippi Auguſti C. Iulio Saturnino vere Saturnina, ut habes in Aurelii Victoris epitome. In primis Tiberius hoc nomine male audiit. Sueton, 21. & 59. *Virdungus.*

3 *Arrogantiam.*] Ob quam Tarquinium & *libidine præcipitem & avaritia cæcum & immanem crudelitate vocaverunt Superbum: & putaverunt ſufficere convicium*, inquit Panegyriſtes. Lucullo quoque, ſummo alioquin imperatori, ea res peſſime vertit apud ſuos: & ante eum Pauſaniæ non minus celebri victori Perſarum, & Perdiccæ inter duces Alexandri primi nominis. *Idem.*

4 *Facilitas auctoritatem aut ſeveritas amorem.*] Cicero ad Brutum in Orat. *Quid enim tam diſtans, quam à ſeveritate comitas? quis tamen unquam te aut ſanctior eſt habitus aut dulcior*; Et hunc virtutum diverſarum concentum in Trajano prædicat Plinius. Omnes autem de fonte Iſocratis ad Nicoclem potaſſe videntur. *Idem.*

5 *Injuria virtutum fuerit.*] Hoc eſt, longe excellentioribus virtutibus exſplendeſcebat Agricola, quam ut in ejus laudibus hæc commemorari debeant, quibus qui præditus eſt, non tam laudandus, quam vituperandus, qui præditus non eſt. *Idem.*

6 *Cui etiam ſæpe boni.*] Quippe etiam ſapientibus cupido gloriæ noviſſima exſuitur, lib. 4. hiſt. ex illo Platonis, τὴν κενοδοξίαν, ὡς τελευταῖον χιτῶνα. Etenim ut ait Cicero pro Archia cap. 11. *inſidet quædam in optimo quoque virtus* &c. Qui quidem locus totidem fere verbis exſtat etiam in Rabiriana perduell. cap. 10. Auguſtin. de civ. dei. 5,17. *Idem.*

7 *Oſtentanda virtute.*] Ita lego, pro *oſtentandam.* Rhenanus.

8 *Aut per artem.*] Vt Africanus ſuperior. Livius lib. 26. & Polybius lib. 9. apud noſtrum lib. 13. Domitius Corbulo, *ſuper experientiam ſapientiamque etiam ſpecie inanium validus.* Cæterum hi tales, ni fallor, jure excu-

[1] procul ab æmulatione adverſus collegas, procul à contentione [2] adverſus procuratores. & vincere inglorium, & [3] atteri ſordidum arbitrabatur. [4] Minus triennium [5] in ea legatione detentus, ac ſtatim ad ſpem Conſulatus revocatus eſt, comitante opinione, Britanniam ei provinciam dari; nullis in hoc ſuis ſermonibus, ſed quia par videbatur. haud ſemper errat fama, [6] aliquando & eligit. [7] Conſul egregiæ tum ſpei

cuſantur, quibus ſcenæ ſerviendum. At illos artifices, qui probitatis famam aucupantes, pauperes humileſque ſimulant, pleni intus immanis cujuſdam ambitionis & φιλαυτίας, facile averſeris. *Virdungus.*

1 *Procul ab æmulatione adverſus collegas.*] Præerat tunc Agricola Aquitaniæ. quid ergo ait Tacitus de collegis? nam omnes alii ejuſdem provinciæ miniſtri ſub illo erant. Cenſeo collegas vocari legatos alios, qui finitimis provinciis præerant. *Pichena.*

2 *Adverſus procuratores.*] Exemplum apud noſtrum lib. 14, 38. Nota autem procuratorum improbitas ex dicto Alexandri Severi apud Lamprid. *malum neceſſarium* eos vocantis. *Virdungus.*

3 *Atteri ſordidum.*] Senecæ eſt: *cum ſuperiore contendere, furioſum; cum pari, anceps; cum inferiore, ſordidum.* Et lib. 1. de clem. cap. 21. monet, *à quibuſdam non aliter quam ab animalibus parvis & obterentem inquinantibus reducendam manum eſſe.* Generoſe Metellus apud A. Gellium 6, 11. *Idem.*

4 *Minus triennium.*] De Procos. Auguſtus conſtituit, ut eorum Præfecturæ eſſent annuæ: de ſuis legatis (quos Proprætores, etſi conſulatum geſſiſſent, nominari voluit) ut plures annos cum imperio eſſent. Tiberius in ea re vel nimius; cauſas exponit Ioſephus 18. Antiq. Laudatur ob id & Pius Antoninus Capitolino cap. 5. Et auſus ſimilia Peſcenninus Niger ad Marium & Commodum ſcribere, Spartiano teſte cap. 7. Sed huic commodo ingens periculum adjunctum, quod multos diuturna conſuetudo imperii corruperit & ad rerum novarum conſilia impulerit. *Idem.*

5 *In ea legatione.*] Legationem vocat, cum tamen præſes provinciæ fuerit Agricola. Sed nota eſt diviſio provinciarum ab Auguſto facta, ſic, ut aliæ Cæſaris, aliæ populi dicerentur; Cæſaris, quæ validiores erant, & quas annuis imperiis regi nec facile nec tutum erat. Has igitur ipſe ſuſcepit in eaſque rectores mittere inſtituit viros (ut eſt apud Strabonem) qua conſulares qua prætorios, ſed & equites, quos ille generali nomine ἡγεμόνας, juriſconſulti in Pandectis *Præſides* appellant. Iidem ſpeciali nomine *legati Cæſaris* dicti. At qui in provincias populi miſſi, ii *Proconſules* dicebantur: unde tit. lib. 1. Pandect. de offic. Procoſſ. qui ad populi provinciarum rectores ſolos pertinet. Dio lib. 53. Sueton. Aug. 47. alii. *Idem.*

6 *Aliquando & elegit.*] Opinor ſcribi debere, *eligit.* Niſi quis ſuſpicetur fuiſſe, *ferit*, ut ſit tranſlatio à ſagittariis. Ibid. pro *collavit* ſcripſi, *collocavit.* Rhenanus. Heſiodus: Φήμη δ᾽ οὔτις πάμπαν ἀπόλλυται, ἥν τινα πολλοὶ λαοὶ φημίζουσι. Vulgo jactatum, *Vox populi, vox Dei.* Virdungus.

7 *Conſul egregia tum ſpei filiam juveni mihi deſpondit.*] Dubites, utrum jungas, *conſul egregiæ ſpei*, an, *filiam egregiæ ſpei.* Quod ſi hoc potius, magis etiam dubites, an non *ſpeciei* pro

ſpei filiam juveni mihi deſpondit, ac poſt conſulatum collocavit, & ſtatim Britanniæ præpoſitus eſt, [1] adjecto pontificatus ſacerdotio.
10 Britanniæ ſitum populoſque multis ſcriptoribus memoratos, non in comparationem curæ ingeniive referam: ſed quia tum primum perdomita eſt. itaque quæ priores nondum comperta eloquentia percoluere, rerum fide tradentur. Britannia [2] inſularum quas Romana notitia complectitur maxima, [3] ſpatio ac cœlo in Orientem Germaniæ, in Occidentem Hiſpaniæ obtenditur: Gallis in Meridiem etiam inſpicitur:

ſpei ſcribendum. Sed *filia egregia ſpei*, quæ in præclarum matrimonium ſpe & voto multorum deſtinabatur. *Acidalius.*

1 *Adjecto Pontificatus ſacerdotio.*] Omnia Sacerdotum collegia, quorum ingens Romæ turba, illud Pontificum anteibat dignitate, quatuor conſtans, viris, quibus mox ſimilis numeri data acceſſio, poſtmodum etiam ſub Sylla auctis. Succeſſoris electio penes ipſos fuit, quandoque penes populum, tandem penes Principem. Collegio iſti præerat Pontifex Maximus, ſtabilita in ipſis Cæſaribus dignitas jam à Iulii uſque temporibus, in quo Imperium & Pontificatus primum coaluerant, per mutationum vices, more in Chriſtianos Cæſaris propagato, donec cum habitu ſacro ipſum quoque nomen Gratianus rejecit. Zoſimus lib. *προσαγαγόντων αὐτῷ τῶν Ποντιφίκων κατὰ τὸ συνηθὲς τὴν ἱερατικὴν στολὴν, ἀπηνήνατο τὴν αἴτησιν, ἀθέμιτον εἶναι τῷ Χριστιανῷ τὸ σχῆμα νομίσας* i. *cum Pontifices ad ipſum ex more deferrent uſitatam Pontificibus, veſtem, renuit, Chriſtiano indignum ratus ea indui.* Poſtea Theodoſius, ut idem Zoſimus & Symmachus auctor eſt, collegium illud Pontificum diſſolvit. neque alios Sacerdores ſupereſſe paſſus eſt, in fiſcum redactis eorum bonis. Nomen Pontificis ſcribit Varro lib. 4. de Ling. Lat. deductum eſſe à ponte, *nam ab iis Sublicius eſt factus primum, & reſtitutus ſæpe.* Zoſimus derivat à priſca apud Theſſalos conſuetudine ubi, templis nondum exſtructis, imagines Deorum locabantur in ponte fluminis Penei, Sacerdoteſque dicebantur *γεφυραῖοι*. *Savillius.*

2 *Inſularum maxima.*] Ambitus decies ter centena triginta ſex millia paſſuum colligit. Ex Cambdeno. *Virdungus.*

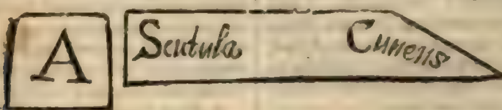
3 *Spatio ac cœlo.*] Quid ſibi velint hæc verba, quærunt: nec immerito. Ajo diſtinctione illuſtranda: *maxima ſpatio, ac cœlo in Orientem.* Eſt maxima ſpatio: ſi cælum intueare, & ab eo ſitum, in Orientem Germaniæ objacet. *Lipſius.*

Spatio ac cœlo in Orientem Germaniæ.] Quid ſibi velint verba, *ſpatio ac cœlo*, non facile liquet. Tamen arbitror ſenſum eſſe: Britanniam Germaniæ, Hiſpaniæque obtendi, non quidem ex proximo, ſed ſpatio ac cælo mediante, id eſt, per longum intervallum maris atque aëris Quoniam autem de Gallia, quæ vicina eſt, idem dicere non potuit, propterea ſequitur: *Gallis in meridiem etiam inſpicitur.* Pichena. Sic Mela 2, 2. *diviſas ſpatio pelagoque terras.* Male hæc Taciti Lipſius corrigit. *Iſ. Voſ.*

tur: [1] Septemtrionalia ejus, nullis contra terris, vaſto atque aperto mari pulſantur. Formam totius Britanniæ Livius veterum, Fabius Ruſticus recentium eloquentiſſimi auctores, [2] oblongæ ſcutulæ vel bipenni aſſimilavere. & eſt ea facies [3] ci-

1 *Septentrionalia ejus, nullis contra terris, vaſto atque aperto mari pulſantur.*] Vera narrat, ſi vera ſunt, quæ etiam hodie aſſerunt Incolæ: quod ego ſcio. Nam Collonia (ſic caſtrum vocatur in quo primum terram tetigi) ſita eſt in littore quod *tam vaſto atque aperto mari pulſatur*. Quo loco, ut obiter dicam, non pauca ſunt veſtigia veterum bellorum cum Anglis præſertim. Eſt in eodem littore, in territorio gentis Barclayanæ portus quidam, qui noſtra linguà *Auld heauen* appellatur, quem qui viderit longe facillime intelliget, quæ ſcribit Virgil. 1. Æn. v. 163. quibus verſibus tam graphice depinxit portum noſtrum, quam natura finxit. *Barclajus.*

2 *Oblonga ſcutula vel bipenni aſſimilavere.*] *Scutula* hic uſurpata Tacito & Martial. lib. 11, 32. & *ſcutella* Tullio, notat paropſidem, vulgo menſis adhiberi ſolitam, qua inferantur fercula, & ſcutella eſt ἑτερομήκης quadrilatero oblongo apud Cenſorinum cap. 18 comparata, cujus hæc eſt apud Euclidem definitio (Cenſorini enim locus corruptus eſt) τε-

τράπλευρον ὃ ὀρθογώνιον μὲν ἐστὶν, οὐκ ἰσόπλευρον δέ. i. *figura quadrilatera rectangula, ſed lateribus inæqualibus*, qualem exhibet litera A. quamquam hic Taciti locus oſtendere videatur, non omnes ſcutulas fuiſſe ἑτερομήκεις, ſed alia nonnullas figura. Addit enim *oblonga*, limitata vocabuli generalioris ſignificatione. *Bipennis*, ait Quintil. Inſt. Orat. lib. 1. *ſecuris utrinque habens aciem, à pinna quod eſt acutum*. Iam vero deſcripta hic Britanniæ pars quam habeat cum ſecuri aut cuneo, aut alterutro, (cum tamen ex Geometriæ placitis duo uni tertio proportionalia, etiam inter ſe talia eſſe deberent) conformitatem, quia diſpicere nequeo, aliis libenter illud examen defero. Vnum id re doctus animadverti multis Scriptoribus male ceſſiſſe ejuſmodi ſimilitudinum commenta. Strabo notam Orbis partem χλαμυδοειδῆ. i. *chlamidi* comparat. Ariſtoteles 2 meteor. *tympano*. ἢ οὔσης οἷον τυμπάνου. τοιοῦτον γὰρ σχῆμα τῆς γῆς. Dionyſius Afer *funda* σφενδόνῃ ἐοικυῖα (miro ſcil. paritatis conſenſu) & uterque Hiſpaniam bovis tergori; Rutilius Numatianus Italiam frondi quernæ; idem Dionyſius Africam & Europam cono Iſoſceli verſu 277. Pelopenneſum Πλατάνοιο μυουρίζοντι πετήλῳ i. *Platani folio muris caudam referenti*. Savillius. Lances fuiſſe & quadratas, & rotundas, qui Iuriſprudentiam vel libavit, non poteſt ignorare: Sic *ſcutulas* vel *ſcutellas* quadratas quoque fuiſſe & rotundas audeo affirmare, quoniam Tacitus videtur vocem *ſcutula* temperare adjiciendo *oblonga*, quod ſuperfluum videretur, ſi omnes ſcutulæ oblongæ. Ajo ergo ſcutulas & lances non figura diverſas fuiſſe ſed profunditate. Mart. 11, 32. *leves ſcutulas, cavaſque lances*. De bipenni quid dicam? certe fuit anceps; auctor mihi Feſtus. *Anceps ſignificare mihi id vi-*

[1] citra Caledoniam, [2] unde & in univerſum fama eſt tranſgreſſa. ſed immenſum & enorme ſpatium procurrentium extremo jam litore terrarum, velut in cuneum tenuatur. Hanc oram noviſſimi maris [3] tunc Primum Romana claſſis circumvecta, [4] inſulam eſſe Britanniam affirmavit, ac ſimul [5] incognitas ad id tempus inſulas, [6] quas Orcadas vocant, invenit, domuitque. [7] diſpecta eſt & Thyle, quam hactenus [8] nix, & hiems abdebat. [9] ſed mare pigrum & grave re-

videtur, quod ex utraque parte caput habeat, ut ſecuris, bipennis. quibus verbis recte dicit ſecurim ancipitem, ut & Ovid. 8. Met. *Ancipitemque manu tollens utraque ſecurim.* Formam ſecuris nihil æque repræſentat, atque Securidaca, quam à ſimilitudine pelecinon vocant Plinius 29, 27. & Mathiolus in lib. 3. Dioſcoridis. Ceterum totius Britanniæ formam ſcutulæ, aut bipenni non pictores, ſed hiſtoriographi aſſimilavere: quibus non minus credo quam calceolario de crure diſſerenti. *Barclaius.*

1 *Citra Caledoniam.*] Caledonia Scotiæ pars Septentrionalis, nunc Albania. *Savillius.*

2 *Vnde & in univerſum fama eſt tranſgreſſis.*] Lego, *unde & in univerſum fama, è tranſgreſſis.* Quaſi diceret, ſic narrant qui tranſgreſſi ſunt. *Rhenanus.* Hoc ideo, quia ad id ævi ulterior pars inſulæ Romanis fuerat ignota. *Virdungus.* Scripſiſſe auctorem cenſeo: *unde ea in univerſam fama eſt tranſgreſſa.* Gronovius.

3 *Tunc primum.*] Quemadmodum Livius & Ruſticus referunt. Alioquin legerim, *quum primum.* Rhenanus.

4 *Inſulam eſſe.*] Xiphilinus Tito: πρῶτός γε Ῥωμαίων ὧν ἡμεῖς ἴσμεν ἔγνω τοῦθ' ὅτι ἡ Βρεττανία περίρρυτός ἐστι. i. Agricola *Romanorum primus, quantum nobis quidem conſtat, Britanniam eſſe inſulam comperit.* Dio paulo largius lib. 39. προϊόντος τοῦ χρόνου περιεγνώσθη τὸ ἐπ' Ἀγρικόλα ἀντιστρατήγου καὶ νῦν ἐπὶ Σεβήρου αὐτοκράτορος νῆσος οὖσα σαφῶς ἐλήλεγκται i. *progreſſu temporis primum ſub Agricola Proprætore, & nunc ſub Severo Imperatore innotuit inſulam eſſe.* Savillius.

5 *Incognitas ad id tempus inſulas.*] Si nunc demum inventæ, falſum quod Euſebius Chronico tradidit: *Claudius de Britannis triumphavit, & Orcadas inſulas Rom. adjecit imperio.* quem tamen plerique Epitomarii ſcriptores ſecuti ſunt. *Lipſius.*

6 *Quas Orcadas vocant.*] Oroſius 7, 6. devictas Orcadas falſo tribuit Claudio. *Orcades etiam inſulas ultra Britanniam in Oceano poſitas Romano adjecit Imperio.* Sed antea cognitas fuiſſe Mela, qui ſcripſit temporibus Claudii, docet, tradito earum numero l. 3. *Triginta ſunt Orcades anguſtis inter ſe diductæ ſpatiis.* Savillius.

7 *Diſpecta eſt & Thyle.*] Plerique Iſlandiam eſſe cenſuerunt: alii Scandinaviam peninſulam, ſed à veteribus inſulam creditam; Ortelius vult Tilemarchiam tractum Norvegiæ: Peucerus Schetlandiam, quæ objacet Bergis urbi Norvegiæ. Cui applaudit Cambdenus. *Virdungus.*

8 *Nix & hiems appetebat.*] Scribo, *abdebat* hoc eſt, occultabat. *Rhenanus.*

9 *Sed mare pigrum.*] Hæc ſumpſit Iornandes in hiſtoria Gothorum. De Britannia enim loquens ait: *mari tardo circumfluа, quod nec facile impellentibus cedat, nec ventorum flatibus* in-

remigantibus perhibent. [1] ne ventis quidem proin-
de attolli: credo quod [2] rariores terræ monteſque,
cauſſa ac materia tempeſtatum, & [3] profunda mo-
les continui maris tardius impellitur. Naturam O-
ceani atque æſtus neque quærere hujus operis eſt,
ac multi rettulere. unum addiderim: nuſquam la-
tius dominari mare, multum fluminum huc atque
illuc ferre, nec litore tenus accreſcere aut reſorberi,
ſed influere penitus atque ambire, etiam [4] jugis at-
que montibus inſeri velut in ſuo. Ceterum Britan- 11
niam qui mortales initio coluerint, indigenæ an ad-
vecti, ut inter Barbaros, parum compertum. Ha-
bitus corporum varii: atque ex eo argumenta. nam
[5] rutilæ Caledoniam habitantium comæ, magni ar-
tus,

intumeſcat: quia remota longius terra cauſas motibus negant: quippe illuc latius quam uſquam æquor extenditur. Pichena. Hodie certe id falſum. Nec Taciti ætate verum fuiſſe credendum. Repugnat ratio ipſa & natura maris. *Boxhornius.*

1 *Ne ventis quidem proinde attolli.*] Lege, *ne ventis quidem perinde attolli*; id eſt, non æque ut illud notum Romanis mare. Is apud Tacitum uſus iſtius vocis. Et in eo quod ſequitur non omnino negat impelli, ſed ait tardius impelli. *Grotius.* Plane naturæ hodierni de mari iſto (quod pro locorum varietate varias ſortitum appellationes, Germanicum, Septentrionale, Cimbricum, Balthicum, Codanium, Suevicum, Vandalicum, Scythicum, Sarmaticum &c. dicitur) contrarium adfirmant; nauſeam enim majorem concitare navigantibus ob vehementiores motus, quibus modo ad æthera uſque attolli, modo in imum uſque infernum deprimi videtur. *Verdungus.*

2 *Rariores terra monteſque, cauſa.*] Reſcribo: *montes, qui* (vel *quæ*) *cauſa.* Rariores illa terra montes erigit, inter montes autem eorumque amfractus major vis incumbentium & ſe involventium ventorum. *Boxhornius.*

3 *Profunda moles.*] Sane Suevicis ſive Norwegicis litoribus nonnullis immenſa eſt profunditas, aliis pleriſque locis Oceanus Germanicus L X. tantum cubitorum altitudine dicitur, ac vix uſquam centum cubitorum profunditatem excedere. *Verdungus.*

4 *Iugis atque montibus inſeri, velut in ſuo.*] Poteſt quidem interpretari: Mare in jugis montibuſque quaſi imperium exercere, tanquam in ſuo proprio alveo, ut Cicero ad Att. 13, 1. *Nam quomodo nunc eſt, pedem ubi ponat in ſuo non habet.* Tamen potius ſuſpicor, corrupta eſſe verba, *velut in ſuo*, ac fortaſſe legendum, *velut inſulis*: præſertim reſpectu verbi, *ambire.* Quaſi dicat: inſeritur aliquando montibus, eoſque ambire conatur, ac ſi eſſent inſulæ. *Pichena.*

5 *Rutila Caledoniam habitantium.*] Adſpexit, imo tranſcripſit in parte hunc locum Iornandes De origine Gothorum: *Silurum* (male in eo, *Sylorum*) *colorati vultus, torto plerique crine & nigro naſcuntur. Calidoniam vero incolentibus rutila coma, corpora magna ſed fluida, qui Gallis ſive Hiſpanis à qua-*

tus, [1] Germanicam originem aſſeverant. [2] Silurum [3] colorati vultus, & torti plerumque crines, & [4] poſitu contra Hiſpaniam, Iberos veteres trajeciſſe, eaſque ſedes occupaſſe fidem faciunt. [5] proximi Gallis, & ſimiles ſunt: ſeu durante originis vi; ſeu [6] procurrentibus in diverſa terris, poſitio cœli corporibus habitum dedit. [7] in univerſum tamen æſtimanti, Gallos vicinum ſolum occupaſſe, credibile eſt. [8] Eorum ſacra deprehendas, ſuperſtitionum perſua-

à quibuſque attenduntur adſimiles. Lipſius.

1 *Germanicam originem.*] Germanis enim quoque tum *rutila coma*, *magna corpora*, ut noſter teſtatur in libro de moribus eorum cap. 5. *Virdungus.*

2 *Silurum.*] Silures Walli Auſtrales & Cornewalli, ut ex hac Taciti deſcriptione patet. *Savillius.*

3 *Colorati vultus.*] Aut nigri aut fuſci. Neque enim intelligi ab eo puto vultus victos, quos Cæſar memorat. 5. comm. *Omnes vero ſe Britanni luteo inficiunt, quod ceruleum efficit colorem.* Illud enim omnibus commune, hoc Siluribus proprium. Neque tale quippiam Hiſpanis uſitatum reperio. *Savillius.*

4 *Poſita contra Hiſpaniam.*] Indubie fuit, *poſitu*, id eſt, poſitione. Sic Ann. 1. de numero legionum: *Quæ poſitu regionis, à tergo illis &c. accirentur.* Rurſum lib. 6, 21. *Ille poſitus ſiderum, ac ſpatia dimenſus, hærere primo.* Expone *poſitu*, hoc eſt, propter poſitum ſive poſitionem. Hoc magis arridet, quam ut legatur, *poſiti.* Rhenanus. Emendavit Rhenanus, cum antea legeretur, *poſita.* Ego mallem, *poſitus*, id eſt, poſitio. nam primo etiam caſu dixit, *colorati vultus*, &, *torti crines.* Sic Ann. 6, 21. *Ille poſitus ſiderum, ac ſpatia dimenſus.* Pichena. Concinnabam, *poſitus contra Hiſpaniam.* ut idem ſit quod ſitus vel poſitio. Muretus, *poſita contra Hiſpania:* forte melius. *Acidalius.*

5 *Proximi Gallis.*] Hi ſunt, qui Cantium regionem (hodie *Kent*) incolunt: quos omnium Britannorum humaniſſimos haud multum à Gallorum conſuetudine differre prædicat Cæſar libro 5. quæ laus humanitatis etiamnum hodie Cambdeno judice incolis debetur. *Virdungus.*

6 *Procurrentibus in diverſa.*] Stolidum eſt ex diverſo terrarum poſitu deſumere ſimilitudinis corporum cauſam ac rationem. Omnino lego, *procurrentibus inter ſe terris*, proxime ſe contingentibus. Quæ ipſius Taciti ſcriptura eſt, aut egregie fallor. Poſſet forte tamen ſtare lectio vulgata, ſi quis dicat *procurrentes in diverſa terras* & *poſitionem cœli* inter ſe opponi. *Procurrentes in diverſa terra* ſunt disjunctæ ac diviſæ. *Boxhornius.* Certe egregie fallitur. Nam *procurrentes diverſa terra* non ſunt disjunctæ ac diviſæ, ſed id ipſum, quod procurrentes inter ſe terræ. nam à Britannia procurrunt terræ in *diverſam*, hoc eſt, adverſam Galliam; & viciſſim è Gallia procurrunt terræ in *diverſam*, hoc eſt, adverſam Britanniam. Frequens autem veteribus *diverſum* pro adverſo ponere. *Gronovius.*

7 *In univerſum tamen æſtimans.*] Hoc eſt, totius Britanniæ populos ſimul conſiderando. Idem de moribus Germ. dixit: *in univerſum æſtimanti, plus penes peditem roboris.* Pichena.

8 *Eorum ſacra.*] Vterque enim populus deteſtabili ſacrorum ritu humanis litabat hoſtiis. De Gallis notum ex Cæſare, Strabone, Mela, Solino & pleriſque aliis. De Britannis idem iſta-

ſuaſione. Semo haud multum diverſus. in depoſcen-
dis periculis eadem audacia; & ubi advenere, in de-
trectandis eadem formido. plus tamen ferociæ Britanni
præferunt, ut quos nondum longa pax emollierit.
[1] nam Gallos quoque in bellis floruiſſe accepimus.
mox ſegnitia cum otio intravit, amiſſa virtute pa-
riter ac libertate, quod Britannorum olim victis e-
venit: ceteri manent quales Galli fuerunt. [2] In pe- 12
dite robur: quædam nationes & curru prœliantur.
[3] honeſtior auriga, clientes propugnant. [4] olim regi-
bus parebant, nunc per principes factionibus & ſtu-
diis

tradit Dio Caſſius lib. 60. Sed & utramque gentem ſuos Druidas habuiſſe ex Cæſare & noſtro notiſſimum eſt. *Virdungus.*

1 *Nam Gallos quoque in bellis floruiſſe.*] Imo & hodie florent, & habent principem, quem ego audeo cum Iulio Cæſare non comparare ſolum, ſed præponere. Cujus res geſtæ ſi pari facundia narrentur, plus admirationis poſteris afferent quam nobis res Iulii Cæſaris, aut Alexandri Magni attulerunt. *Barclaius.*

In bellis floruiſſe.] Ita loquitur alibi quoque noſter, & libro 3. At Strabo, qui ævo Tiberiano vixit & ſcripſit, longe ſecus: *Univerſa*, inquit, *natio eorum, qui nunc Galli & Galatæ appellantur, Martis ſtudio flagrans, animo eſt ſtrenuo & celeri ad conferenda prælia: alioqui mente candida & ſimplici & ab improbis moribus abhorrente. itaque injuria laceſſiti, conferti coëunt in certamina aperta, nulloque periculi adeundi reſpectu.* A quibus non diſcrepant, quæ de Gallis ſuorum temporum prodit Ammianus Marcellinus. Denique omnia aliorum encomia ſuperat illud Hieronymi adverſus Vigilantium: *Sola Gallia monſtra non habuit, ſed viris ſemper fortiſſimis & eloquentiſſimis abundavit.* Virdungus.

2 *In pedite robur.*] Ut & apud Macedonas olim & Romanos. Vegetius lib. 2, 1. *Idem.*

3 *Honeſtior auriga, clientes propugnant.*] Secus apud Græcos & Trojanos: domini enim curros pugnabant, qui Heſychio *παραβάται* dicebantur, *οἱ ἐπὶ τῶν δίφρων ἑστῶτες μαχόμενοι, οἱ κύριοι τῶν ἁρμάτων.* i. *pro curribus pugnantes curruum domini.* Iique digniores aurigis, ut Achilles Automedonte, ut Hector Iniopæo. *Salinerius.*

4 *Olim regibus parebant.*] Ariſtocratiam eandem, quæ apud Celtas & Germanos, obtinuiſſe apud Britannos cenſent. Vide Strabonem lib. 4. Ut hi reges fuerint ut Laconici, reapſe nihil niſi optimatium principes. Contrarium tamen videtur hic locus vociferari, quum *reges* & *principes* inter ſe opponit. Niſi dicamus, ſemper quidem Optimatum regimen inibi optinuiſſe, ſed olim quidem cum Principatu, poſt ſine Principatu. Cæterum verbum *parere* ingerere videtur regnum ſic proprie dictum. *Principes*, ii magiſtratus, qui partem aliquam gentis curabant: quæ partes, majores quidem *Pagi*; minores autem *Vici* vocantur. *Virdungus.* Alienæ interpretationes ex eo natæ, quod *Reges* & *Principes* exiſtimaverint inter ſe opponi. Nihil profecto minus. nam quemadmodum olim, ita & illa tempeſtate reges inter Britannos erant. Cogiduni reges & Voadicæ generis regii fœminæ hoc libro meminit noſter. *Parere* igitur & *factionibus ac ſtudiis trahi* hic opponuntur. Cum *paruiſſe* dicit, intelligit promptitudinem obſequii

diis trahuntur. nec aliud adverſus validiſſimas gentes pro nobis utilius, quam quod in commune non conſulunt. [1] Rarus duabus tribuſve civitatibus ad propulſandum commune periculum conventus: [2] ita dum ſinguli pugnant, univerſi vincuntur. Cœlum crebris imbribus ac nebulis fœdum. aſperitas frigorum abeſt. [3] Dierum ſpatia ultra noſtri orbis menſuram,

ſequii atque ſtatam ejus fidem. *Studiis & factionibus trahi* nihil eſt aliud quam inteſtinis principum diſcordiis motibuſque ſe præbere. Atque his quidem occaſionem dabat ipſa principum multitudo. Olim illi pauciores & ſinguli pluribus præerant, poſtea vero ſingulæ civitates ſingulos dominos habuere. Iidem igitur *principes*, ſed non eadem obſequii modeſtia. Eadem auctoritas, ſed non eadem concordia, ſed nec numerus idem *regum*. Boxhornius. Quicquid dicat, non efficiet, ut hic Tacito iidem ſint *reges*, qui *principes*. nam *Princeps* pro rege aut eo, qui unus ſummum imperium quocumque nomine obtinet, tum extra Romam nemo dicebatur; ſed in Græcis barbariſque gentibus *princeps* apud veteres Latinos nihil aliud eſt quam aliquis procerum, optimatium, nobilium: ut Iſmenias *Thebanorum princeps*, Ariſtotimus etiam ante tyrannidem occupatam Hellanicuſque *principes Elienſium*, Miltiades *cæterique principes Athenienſium*, & *principes civitatis Argorum*: in regnis ſatrapes, prætor, præfectus, purpuratus, amicus regius. Olim, inquit, in certis perſonis familiiſque fundabantur regna gentes complurium populorum complexa: dein, ut & nunc, fato illis aut deſtitutione ſublatis, diſſiluit validorum illorum corporum unitas, & diſtrahuntur, prout aliquis procerum & quondam regibus proximorum vi & artibus ad homines adjungendos clienteſque parandos & retinendos evaluit. Sic Alexandro & majoribus ejus regibus parebant Macedones: & eo mortuo factionibus & ſtudiis diſtrahebantur, donec pauci oppreſſis aliis nova regna firmarent. Talis erat ſtatus Galliæ, cum *à potentioribus atque iis, qui ad conducendos homines facultates habebant, vulgo regna occuparentur*, verbis Cæſaris l. 2. *Gronovius.*

1 *Rarus duabus tribuſve.*] Sic melius reſtitui. Vulgo, *tribuſque*. Pichena. Lego, *tribuſve*. Acidalius.

2 *Ita dum ſinguli pugnant.*] Dictum, quod ætas noſtra & alia comprobavit. Iuſtinus eleganter lib. VIII. *Græcia civitates dum imperare ſingula cupiunt, Imperium omnes perdiderunt. Quippè in mutuum exitium ſine modo ruentes, omnibus perire quod ſingula amitterent, non niſi oppreſſa ſenſerunt.* Lipſius.

3 *Dierum ſpatia.*] Res hodie teſtis: atque etiam viri ab illo ævo. Scriptor Panegyricus ad Conſtantinum, de Britannia; *Longiſſima dies, & nulla ſine aliqua luce noctes. dum illa litorum extrema planicies non attollit umbras, noctiſque metam cæli & ſiderum tranſit aſpectus.* cauſſa tamen futili & à ſolo petita, quæ revera à ſole. Sed nimirum orator ille palam argutiolam à noſtro hic ſumpſit: *Scilicet extrema & plana terrarum humili umbra non erigunt tenebras, infraque cælum & ſidera nox cadit.* Plinius de longiſſimis diebus: *In Italia horarum quindecim: in Britannia ſeptemdecim, ubi æſtate lucidæ noctes haud dubie repromittunt id quod ratio cogit credi, Solſtitii diebus accedente Sole propius verticem mundi, anguſto lucis ambitu, ſubjecta terræ continuos dies habere ſenis menſibus, noctesque è diverſo ad brumam remoto.* Quem corrigo tranſiens; *haud dubie repromunt.* Idem.

Die-

ſuram, & [1] nox clara, & extrema Britanniæ parte brevis, ut finem atque initium lucis exiguo diſcrimine internoſcas. *Quod ſi nubes non afficiant*, [2] *aſpici per noctem Solis fulgorem*, [3] *nec occidere & exſurgere, ſed tranſire* affirmant: [4] ſcilicet extrema & plana terrarum

Dierum ſpatia ultra noſtri orbis menſuram.] Sed cur de noctibus longioribus non meminit? Nec vero crepuſcula longiora quoque in hieme, vere diei partes. Puto, æſtatis tantum tempus ſignificatum: quia Romani, ſolum æſtate bella gerebant, eoque potiſſimum tempore regiones, præſertim ſeptentrionales, peragrabant noverantque. Sic infra: *Sed ubi æſtas advenit, contracto exercitu.* ac deinde: *Quarta æſtas obtinendu qua percurrerat inſumpta.* Item paulo poſt:. *Ceterum æſtate, qua ſextum officii annum inchoabat.* Ann. 6. *Quæ duabus æſtatibus geſta conjunxi, quo requieſceret animus à domeſticis malis.* hiſt. lib. 5. *Veſpaſianus fortuna famaque & egregiis miniſtris, intra duas æſtates, cuncta camporum, omneſque præter Hieroſolyma urbes, victore exercitu tenebat.* Pichena. Vide Cæſarem lib. 5. Gall. Plinium lib. 2. cap. 75. & Panegyricum Conſtantino dictum. Hodierni Geographi accuratiores, qui Britanniam octavo climati ſubjectam, parellelis XVIII. & XXVI. incluſerunt, diem inibi maximum horarum æquinoctialium octodecim cum ſemiſſe putant. *Virdungus.*

1 *Nox clara.*] Hoc propter παραυγασμὸν ſive τοῦ φωτὸς ἀντιπερίστασιν. Fit autem hic παραυγασμὸς tantum ſub illis ſignis, quæ propius punctum ſolſtitiale ſunt, Geminis & Cancro, & quidem in illis tractibus, in quibus nox longiuſcula eſt, quam ſub polo ecliptico: ut v. g. quibus Tropicus non eſt pro Arctico, neque tangit punctum horizontis aquilonii, illis tantum temporis noctes obſcurantur, quantum Tropicus ipſe abeſt à pulſu horizontis ſeptentrionalis: ut ſcimus accidere in Scotia, in qua noſtrates milites noctu in excubiis alea ludentes nullum lumen adhibebant, inquit Scaliger in ſecundum Iſagogicum Manilii. *Idem.*

2 *Aſpici per noctem ſolis fulgorem.*] Mirum quomodo nox eſſe potuerit conſpicuo adhuc ſole. Sed indulgendum aliquid viro artis ſuæ fines egreſſo. Nam quod addit, *non occidere & exſurgere, ſed tranſire*, verum eſt tempore æſtatis ſub climate περισκίας complexo. Sed nulla Britanniæ pars euſque ſe porrigit. *Savilius.* Dicit *fulgorem ſolis.* Ipſum enim corpus non ſemper apparet: quod neque Pomponium Melam fugit, qui ſolem quidem ipſum non cerni, ſed tantum vicino ſplendore proxima illuſtrare ait. Ejus rei cauſas etiam reddit Strabo. *Virdungus.*

3 *Nec concidere & exurgere.*] Caſtigavi, *nec occidere* &c. *Rhenanus.*

4 *Scilicet extrema & plana terrarum.*] Locus, me quidem judice, fatigaturus lectoris judicium, ut aut bene intelligatur, aut ſaltem commodam admittat interpretationem. Verba enim hunc ſenſum præferre videntur, ſi extrema terrarum plana eſſent, nullam ideo aut brevem fore noctem; quaſi innuat, nocteſcere demum, cum Sol infra extantes montes aut alia ſubſidens obſtacula, refugam condit lucem; Aut quamvis in medio globoſa tellus intumeſceret, tamen verſus polos plana decurreret. Conceptus ſane tanto viro indigni. Et tamen quæ in textu ſequuntur *infra cælum & ſidera nox cadit*, per noctem (ſi conjecturæ meæ ſtatur) nihil aliud deſignant quam umbram terræ, quaſi ex intima artis cognitione; & humilioris umbræ projectio noctes cauſatur contractiores. Sed humilitas non à montibus aut planitie eſt, ſed quia in hiſce, quæ polo propius reſpiciunt,

rarum humili umbra non erigunt tenebras, [1] infraque cœlum & ſidera nox cadit. Solum [2] præter oleam vitemque & cetera calidioribus terris oriri ſueta, [3] patiens frugum, fecundum. tarde miteſcunt, cito proveniunt. eademque utriuſque rei cauſſa, [4] multus humor terrarum, cœlique. Fert Britannia aurum & argentum & alia metalla, pretium victoriæ.

regionibus tempore æſtatis Sol maximam decurſus ſui partem ſupra terram abſolvit, & quoties regreditur ex inclinatione circuli in Horizontem, non deſcendit directe, ſed oblique tranſit quaſi Horizontem ſuum raderet. Et tamen quaſi hic tradidiſſet reconditæ quidpiam artis Tacitus & admiratione dignum, inventus eſt ex Panegyricis, qui doctrinæ quaſi arcanum uſu faceret ſuum, ipſis hinc verbis in orationem tranſcriptis. *Savillius.*

1 *Infraque cælum & ſidera.*] Id eſt (pro Taciti ſenſu) nox ibi humilis, quia ab umbris eſt, umbræ autem non illic eriguntur: ergo longi dies, & ſerenæ noctes, ac ſidera lucem ſuam ſpargunt, ſine obſtaculo. Nos alias cauſſas ſcimus, & à Solis curſu. *Lipſius.*

Infraque cælum & ſidera nox cadit.] Si quis locus obſcurus à Tacito exprimitur, hic unus eſt. Ad cujus clariorem explanationem, obſervandus apud illum, præpoſitionis, *infra*, uſus Ann. 13. *Sed neque Neroni infra ſervos ingenium.* libro 14. *Cetera invidiam augent, quæ quidem, ut omnia mortalia, infra tuam magnitudinem jacet.* Ita hic ait nox infra cælum & ſidera cadit: id eſt, propter ſolem illi horizonti propinquum, nox adeo clara eſt, ut inferior ſit cœlo ac ſideribus. ſeu tantum obſcuritatis non habet, ut ſidera mortalibus detegere valeat. Aliquid ſimile dixit in lib. de Germ. *extremus cadentis jam ſolis fulgor in ortus edurat, adeo clarus, ut ſidera hebetet.* Hunc Taciti locum imitatus eſt is, qui Conſtantinum ſcripſit Panegyricum. De Britannia enim loquens. *Longiſſima dies, & nulla ſine aliqua luce noctes; dum illa littorum extrema planities non attollit umbras, noctiſque metam cæli & ſiderum tranſit aſpectus. Vt Sol ipſe, qui nobis videtur occidere, ibi appareat præterire.* Pichena. Nox, id eſt, umbra noctem efficiens. μετωνυμικῶς effectus pro cauſa. *Virdungus.*

2 *Præter oleam vitemque.*] Vide Iulium Scaligerum Exercit. cc. Aliter tamen auctor Iconis animorum, qui Britanniam vites alere poſſe uvaſque ad maturitatem perducere tradit, Cantiumque & Wiutomenſem regionem cum cæteris ad meridiem ortumve ſpectantibus olim vineta habuiſſe, quæ deinde paſcuorum utilitas viliuſque redemptum ex Aquitania vinum exemerit. *Virdungus.*

3 *Patiens frugum, fœcundum.*] Ex Zoſimo diſcimus Britanniam occidentalis imperii quaſi horreum & cellam penuariam fuiſſe, unde 900. navibus, quæ lembis majores erant, magnum frumenti numerum in Germaniam ad limitaneos exercitus alendos exportaverint Romani. *Idem.*

4 *Multus humor terrarum cælique.*] Humor terrarum, cauſa eſt, quod cito proveniant: humor cœli, quod tarde miteſcant. *Pichena.* Creſcendi ſecundum Philoſophos duæ cauſæ: materia perpetuo ſuppeditata, eoque idonea & habilis ad tranſmutationem, & calor auctor duarum effectionum, quippe dilatans corpus quod ſuſcepturum eſt incrementum, & tranſmutans id quod accedit. Britanniæ materia ſupereſt ob abundantiam humoris: calor non deeſt quidem, ſed neque ſupereſt. Inde fit

ut

riæ. [1] gignit & Oceanus margarita, ſed ſubfuſca ac
liventia. Quidam artem abeſſe legentibus arbitran-
tur. nam [2] in rubro mari viva ac ſpirantia ſaxis avel-
li, in Britannia prout expulſa ſint colligi. ego faci-
lius crediderim [3] naturam margaritis deeſſe, quam
nobis avaritiam. Ipſi Britanni delectum, ac tribu- 13
ta, & injuncta imperii munera impigre obeunt, ſi
in-

ut fruges quidem cito proveniant, ſed tardius matureſcant ob caloris imbecillitatem. *Idem.*

1 *Gignit & Oceanus margaritas.*] Marcellinus lib. 23 *Quod genus gemmæ etiam in Britannici receſſibus maris gigni legique licet dignitate diſpari, non ignoramus.* Neque ab hac ſententia Plinius recedit 9, 35. *In Britannia parvos atque decolores* (uniones) *naſci certum eſt*: cum tamen gemmam commendent candor, magnitudo, orbis, lævor, pondus. Sed Britannicarum gemmarum, qualeſcunque illæ tandem, ſpes, referente Suetonio 47. Iulium primo in Britanniam invitavit, *qui ex iis contextum thoracem Veneri Genitricique conſecravit*, Plinius. *Savilius.*

2 *In Rubro mari.*] Oceanum Indicum intelligi per *Rubrum mare*, quod inter Africam & Taprobanam inſulam, Aſiæ meridialem partem alluit, ſatis conſtat inter eruditos. Nam vulgo perperam opinantur per id mare tantum Arabicum ſinum deſignari. Atqui mare Rubrum ſive Erythræum, teſtibus Plinio & Solino, in duos ſinus dividitur Arabicum & Perſicum. Indum quoque, Tigrim & Euphratem flumina in mare Rubrum ſe exonerare, tradunt claſſici auctores. *Virdungus.*

3 *Naturam margaritis deeſſe.*] Nihil dici poſſet venuſtius. Natura, φύσις, ποιότης φυσικὴ. qualitatem in ſcholis vocant. Et ſic uſi hac voce Latini ſcriptores. Lucretius *tetram abſinthii naturam* dixit. Virgilius, *naturas apibus quas Iupiter ipſe Addidit.* Hic vim inſitam margaritis ſe abſque arte aut induſtria humana expellendi in littus notat. De qua tamen ambigit noſter. Vnde & dixit, *quidam arbitrantur.* Recte ergo & ſalſe ſubjicit: Ego facilius crediderim naturam non dediſſe margaritis Britannicis vim ſe ſponte expellendi in littus, quam deeſſe avaritiam Romanis, qui magno cum labore & periculo eas ſolent conquirere. Non tanta eſt liberalitas naturæ, quanta avaritia ingenii humani. Nec aliud voluit Tacitus. Et proinde fallitur vir doctiſſimus, qui ita accipit hunc locum, ac ſi naturæ imputet auctor cauſam cur margarita Britannica ſubfuſca ſint ac liventia, quod ad rem & mentem ſcriptoris nihil omnino facit. *Boxhornius.* Vellem, ut vult ὁ πάνυ. ſed hæc quoque venuſtius quam verius. Quoſdam ſcribit auctor putare, non omnia margarita, quæ gignit Oceanus Britannicus, eſſe naturaliter ſubfuſca & liventia: ſed ea quæ vulgo leguntur, quia non leguntur arte, atque ita, ut in Rubro mari ea piſcari conſuerunt, ubi viva & ſpirantia ſaxis avellantur. Quod ſi etiam apud Britones fieret, futurum ut illa quoque candore commendarentur: ſed hos tantum ἐκβρασθέντα in litus colligere. Sic cenſere iſtos. At ſi nihil obſtaret aliud, haud dubie noſtri (infit Tacitus) jamdudum eandem rationem, qua in Rubro mari utuntur, in Britannico ſalo tentaſſent. Quod quia non fecerunt, certum habeo nihil in eo ad hanc rem eſſe emolumenti, & potius rerum naturam non dediſſe Britannico litori nitores Indicis æquales, quam noſtram avaritiam ceſſaturam fuiſſe in illis vivis & ſpirantibus avellendis, ſi dediſſet. *Gronovius.*

injuriæ abſint: has ægre tolerant, [1] jam domiti ut pareant, nondum ut ſerviant. Igitur primus omnium Romanorum [2] D. Iulius cum exercitu Britanniam ingreſſus, quamquam [3] proſpera pugna terruerit incolas, ac litore potitus ſit, poteſt videri oſtendiſſe poſteris, non tradidiſſe. Mox bella civilia, & in rempublicam verſa principum arma, ac longa oblivio Britanniæ etiam in pace. [4] *Conſilium* id divus Auguſtus vocabat, [5] Tiberius *præceptum*. Agitaſſe [1] C. Cæ-

1 *Iam domiti, ut pareant.*] Hoc eſt, ut juſta quidem imperia perpetiantur; crudelia vero atque injuſta adhuc recuſent & averſentur. *Verdungus.*

2 *D. Iulius.*] Cn. Pompejo Magno M. Craſſo II. coſſ. qui fuit annus urbis 698. ante natalem Chriſti Dionyſianum 54. Cauſam ipſe affert, quod omnibus fere Gallicis bellis inde hoſtibus ſubminiſtrata auxilia intelligeret; ut Strabo: Suetonius ſpem margaritarum, alii gloriæ cupiditatem. *Idem.*

3 *Proſpera pugna terruerit.*] Modeſtius ac verius noſter, quam Diodorus Siculus lib. 4. cap. 21. Sed & Vellejus more aulicorum fumos vendit quum bis penetratam à Cæſare Britanniam dicit.

4 *Conſilium id Divus Auguſtus vocabat.*] Vt naturale corpus, ſi conſueto exilius ſit, imperfectionem arguit, excedens juſtam magnitudinem molem inhabilem prodit; ſic in politico corpore utrumque extremum, eſt invalidum, neque adverſus vim commode firmatur; quanquam fortaſſis in utroque πλήθωρα minus periculoſa, quam ἔνδεια. Auguſtus provide ſuo tempore hoſce metus librans, cum tam vaſte pateret Romanum imperium, *ut jam mole laboraret ſua*, inquit Livius, immoderatas vincendi ſpes evagari ulterius paſſus non eſt. qua de re, tanquam ex prudentiæ inſtituto geſta, Iulianus in Cæſaribus ſuis Auguſtum ſic differentem introducit, οὕτω διεθέμην τὰ περὶ αὐτὴν, ὥστε εἶναι δι' ὑμᾶς, ὦ θεοί, τὸ λοιπὸν ἀδαμαντίνην. οὐ γὰρ ταῖς ἀμέτροις ἐπιθυμίαις εἴκων, ἐπικτᾶσθαι πάντως αὐτῇ διενοήθην, ὅρια δὲ διττὰ, ὥσπερ ὑπὸ τῆς φύσεως δεδομένα Ἴστρον καὶ Εὐφράτην ποταμοὺς ἔθηκα &c. i. *imperii ſtatum ſic compoſui, ut adamantis inſtar ſolidus hoſtiles incurſus non metueret. Neque enim indulſi modum omnem neſcienti deſiderio plura habendi, ſed intra poſitos velut à Natura terminos, Danubium & Euphratem, contentus ſubſtiti.* Poſt mortem Auguſti libellus proferebatur propria ejus manu ſcriptus, in quo, ut Tacitus ſcribit, 1. Ann. *opes publicæ continebantur, quantum civium ſociorumque in armis, quot claſſes, regna, provinciæ, tributa aut vectigalia & neceſſitates ac largitiones, addideratque inſuper conſilium coercendi intra terminos imperii, incertum metu an per invidiam.* Dio libro 56. γνώμην τε αὐτοῖς ἔδωκε, τοῖς τε παροῦσιν ἀρκεσθῆναι, καὶ μηδαμῶς ἐπὶ πλεῖον τὴν ἀρχὴν ἐπαυξῆσαι ἐθελῆσαι. i. *conſulebat ut præſentibus contenti laxiores regni fines non appeterent.* Savillius.

5 *Tiberius præcipue.*] Valde blanditur mihi correctio, *Tiberius præceptum.* Hoc ſenſu: Abſtinere à Britannia Auguſtus conſilio viſus: Tiberius, præcepto. atque id uterque præ ſe ferebat. Reſpicit in Auguſto illud, quod Annali primo de eo ſcriptum: *Addideratque conſilium coercendi intra terminos imperii, incertum metu an per invidiam.* At hoc Auguſtum

1 C. Cæſarem de intranda Britannia ſatis conſtat, ni ve-

ſtrum conſilium Tiberius, *qui omnia dicta factaque ejus vice legis obſervabat*, (ipſe ita apud Tac. loquitur IV. Annal.) habebat ut præceptum, ſive interdictum. Cauſſæ porro ipſæ hujus conſilii in Strabone ſunt, lib. IV. juſte, & ex mente, niſi fallor, Auguſti. Ait enim Principem contentum fuiſſe amicitiam cum Britannis colere, & tributi loco neſcio quid minutarum rerum accipere: Ὥστε, addit, *μηδὲν δεῖν φρουρᾶς τ νήσου. Τοὐλάχιστον γὰρ ἑνὸς τάγματος χρήζοι ἄν, καὶ ἱππικοῦ τινος, ὥστε καὶ φόρους ἀπάγεσθαι παρ' αὐτῶν. εἰς ἴσον δὴ καθίσταιτο ἂν τὸ ἀνάλωμα τῇ στρατιᾷ τοῖς προσφερομένοις χρήμασιν. ἀνάγκη γὰρ μειοῦσθαι τὰ τέλη φόρων ἐπιβαλλομένων, ἅμα δὲ καὶ κινδύνους ἀπαντᾶν τινας, ἐπαγομένης.* *Lipſius.*

Tiberius præcipue.] V. c. habet, *Tiberius præceptum.* Vrſinus. Decurtata ejus conſilii ratio videtur, quæ de penu Strabonis promitur à doctiſſ. viro, cum integra ab eodem ſumi potuiſſet, lib. 2. p. 115. Tiberius autem acrius ei rei ſtudebat. quippe cui Reip. cura præ nequitiis neglectui eſſet. Non ergo hic inſeram *præceptum* doctiſſ. viri caſtigationem: cujus neſcio unde hæc hauſta ſint. *Auguſtum à Brittannis tributi loco neſcio quid minutarum rerum accipere.* Nam ex Strabone quod citat, nihil ad eam rem facit. τέλη enim (non φόρους) minutarum rerum, non ipſas res, Britanni tunc pendebant. Verba ejus vertit Budæus lib. 4. de aſſe, quæ magnus ille vir falſo creditur non recte Latina ex Græcis feciſſe. ubi eſt: τέλη ὅμως ὑπομένουσι βαρέα, *vectigalia etiam ſic tolerant gravia.* At tu, quæſo, eruditiſſime Caſaubone, cedo ubi ille cæcutiat. Quia, inquis, non animadvertebat dicere Strabonem Britannos τέλη ὑπομένειν eaque ὅπω βαρέα, nullos autem φόρους. Quid ſi magnus ille vir ſecutus eſt codices Aldinos, qui habent ὅπως? quod vel mihi potius videtur. nam illatio, ita *nullo jam præſidio ad inſulæ cuſtodiam opus eſt.* Optime & apposite ex vectigalium gravitate; ſecus, nec tam concinne ex eorumdem levitate. Cæterum de tributo ita ICti l. 27. D. de verb. ſign. *Idem hoc etiam tributum appellari Pomponius ait, & ſane appellatur ab intributione tributum, vel ex eo quod militibus tribuatur.* quibus conſona ſunt hæc Plauti. Aulular. *ad poſtremum cedit miles, as petit, Itur, putatur ratio cum argentario, Impranſus miles aſtat, æs cenſet dari.* Addam tamen pro coronide pleraque, & præcipua illa, τοὐλάχιστον μὲν γὰρ ἑνὸς τάγματος, apertius verti potuiſſe, quæ ſic in Latium transferrem, *minimum enim una legione opus eſt.* Sed non ea mente animi, ut cum Budæo in certamen deſcendam; quis adeo fungus? *Salinerius.* Ingenioſa mihi viſa eſt Lipſii conjectura, præſertim ex Tacito ipſo firmata: ac libenter eam recepiſſem. tamen quia diſſentit Salinerius, & vulgata lectio utcumque ferri poteſt, ſatis habui, correctionem in margine libri adnotare. *Pichena.* Tiberius in eo omnia eſſe putabat, ſi providiſſet, ne compoſita turbarentur: unde & proferendi imperii incurioſus erat, & à bellis, ſi quis alius abhorrebat. *Virdungus.* Sciverius malebat: *Conſilium id D. Auguſti vocabat Tiberius præceptum.* Si quis me ſequi volet, lectionem vulgatam corrigere non tentabit. Conſtant ſibi verba pariter ac ſententia. *Conſilium vocabat*, idem eſt quod, conſultum exiſtimabat. Cæterum ejuſmodi conſiliis admodum delectatur Tiberius, qui cum in urbe ſtabiliendam vim dominationis haud ignoraret, non libenter bellis externis ſe immiſcebat, ne omittere caput rerum cogeretur. *Boxhornius.*

1 *C. Cæſarem.*] Confugerat ad eum Adminius Cynobellini regis filius, à patre pulſus, quo tempore ridiculam illam expeditionem in Bataviam ſuſceperat, ut inde ſui terror Britanniam adflaret. *Virdungus.*

velox ingenio, mobilis pœnitentia, & ingentes ad-
verſus Germaniam conatus fruſtra fuiſſent. [1] Divus
Claudius auctor operis, tranſvectis legionibus auxi-
liiſque, & aſſumpto in partem rerum Veſpaſiano.
[2] quod initium venturæ mox fortunæ fuit, domitæ
gentes, capti reges, & monſtratus fatis Veſpaſia-
14 nus. Conſularium primus Aulus Plautius præpoſi-
tus, ac ſubinde Oſtorius Scapula, uterque bello e-
gregius: redactaque paullatim in formam provinciæ
proxima pars Britanniæ. addita inſuper [3] veterano-
norum colonia. quædam civitates Cogiduno regi do-
natæ. is ad noſtram uſque memoriam fidiſſimus man-
ſit, [4] vetere ac jam pridem recepta populi Romani
conſuetudine, ut haberet inſtrumenta ſervitutis &
reges. Mox [5] Didius Gallus parta à prioribus con-
tinuit, paucis admodum caſtellis in ulteriora promo-
tis, per quæ fama aucti officii quæreretur Didium
Veranius excepit, iſque intra annum exſtinctus eſt.
[6] Suetonius hinc Paullinus biennio proſperas res ha-
buit, ſubactis nationibus firmatiſque præſidiis: quo-
rum fiducia [7] Monam inſulam [8] ut vires rebellibus
mi-

1 *Divus Claudius auctor operis.*] Qui à Berico ex Britannia fugitivo requiſitus, Plautium præmittebat; de cujus & Claudii Britannia rebus geſtis legatur Dio lib. 40. ubi & Veſpaſiani facta mentio. *Savilius.*

2 *Quod initium ventura mox fortuna fuit, domita gentes.*] Ita diſtingue: *Veſpaſiano: quod initium v. m. f. fuit. Domita gentes.* Acidalius.

3 *Veteranorum colonia.*] Camalodunum. 12. Ann. *Savilius.*

4 *Veteri & recepta jam P. Romani conſuetudine.*] Perſeus in legatione ſua ad Eumenem queritur, *Pop. Rom. Regum viribus reges oppugnare. Attalo adjutore patrem ſuum oppreſſum: Eumene adjuvante, & quadam ex parte Philippo patre ſuo, Antiochum oppugnatum: in ſe nunc Eumenem & Pruſiam armatos eſſe.* Livius lib. 44. *Idem.*

5 *Didius Gallus.*] 12. Ann. ubi & A. Didius vocatur. *Idem.*

6 *Suetonius Paullinus.*] Res illæ quomodo geſtæ lege Tacitum 14. Ann. ubi plenius exſequitur. *Idem.*

7 *Monam.*] Angleſey. *Idem.* Non quam medio inter Hiberniam & Britanniam curſu deſcribit Cæſar lib. 5. quæ Ptolemæo *Monæda*, Plinio *Monabja*, Oroſio & Bedæ *Menaria*: ſed altera quæ magis ad Auſtrum tenui freto à Britannia diviſa, Britannis *Mon*, Saxonibus *Monege*, ab Anglis victoribus nomine tracto *Angleſea*, ob tritici proventum Mater Walliæ dicta. *Virdungus.*

8 *Vt vires.*] Malim, *vires.* Rhenanus.

1 *Ter-*

miniſtrantem aggreſſus, [1] terga occaſioni patefecit. Namque abſentia legati remoto metu, Britanni agi- 15 tare inter ſe mala ſervitutis, conferre injurias, & interpretando accendere: *Nihil proficit patientia, niſi ut graviora tamquam ex facili tolerantibus imperentur. ſingulos ſibi olim reges fuiſſe, nunc binos imponi; è quibus* [2] *legatus in ſanguinem,* [3] *procurator in bona ſæviret: æque diſcordiam præpoſitorum, æque concordiam ſubjectis exitioſam:* [4] *alterius, manus, centuriones; alterius, vim & contumelias miſcere: nihil jam cupiditati, nihil libidini exceptum. in prœlio fortiorem eſſe qui ſpoliet: nunc ab ignavis plerumque & imbellibus eripi domos, abſtrahi li-*

1 *Terga occaſioni patefecit.*] Non me fugit *terga* hoc loco poſſe pro iis capi, quæ poſt terga reliquit. Nec tamen minus eleganti ſenſu interpretabimur Suetonium occaſionem fugiſſe & dediſſe terga, quod Tacitus vocat *terga patefeciſſe*, ut Virgilius l. 5. eximii operis, *terga nudare fuga.* Boëth. de Conſol. Philoſ. l. 4. *cur inertes Terga nudatis?* Barclaius. Quæ ſententia quam aliena ſit ab hoc loco, (ne quid gravius dicam) quivis videt. Non occaſi Paullinum fugit, ſed ipſe occaſionem rebellionis Britannis dedit. *Boxhornius.*

2 *Legatus in ſanguine.*] Habebat enim merum imperium. cujus major pars eſt jus gladii. Vide Cujacium lib. 21. Obſerv. cap. 30.

3 *Procurator in bona.*] Ea enim tantummodo, quæ ad fiſcum principis pertinerent, exigendi deque eis jus dicendi poteſtatem habebat. Atque adeo præſes de crimine, procurator de bonis, non de crimine, cognoſcebat l. 1. & 2. C. ubi cauſ. fiſc. vel div. dom. Aliud tamen fuit in procuratoribus vice præſidis poſt edictum præſertim Claudii. *Verdungus.*

4 *Alterius manus centuriones.*] Corrigo, *alterum manus, centuriones; alterum, vim & contumelias miſcere.* Legatus quidem, inquiunt, manus militum & centuriones immittit: procurator vim & contumelias infert. Fortaſſe etiam melius: *Alternis manus, centuriones; alternis, vim & contumelias miſcere:* ut velit eos alternis. & viciſſitudine quadam ſæviſſe. Imo, forte etiam: *alterius manus, centuriones.* Aliter velut pro munere & ordinaria opera habet, immittere Centuriones & milites: alter, &c. *Lipſius.*

Alterius manus centurionis: alterius vim & contumelias.] Malim, *alterius manus centuriones.* Rhenanus. Videtur legendum: *alternis manus centurionum, alternis ſervos vim & contumelias miſcere*, &c. addita voce, *ſervos*, ex v. c. *Urſinus.* *Alterius, manus, centuriones*, ſive *centurionis* quod idem eſt vel Euphoniæ gratia. Virgil. 1. Georg. *urbiſne inviſere Cæſar Terrarumque velis curam.* Ad quæ Gellius 13, 19. *Verte enim & muta, ut Urbes dicat inſipidius neſcio quid facies & pinguius.* lib. 3. Æn. *Centum urbes habitant magnas.* *Hic item muta ut urbis dicas, nimis exilis vox erit, & exanguis.* Doctiſſimus vir hæc varie caſtigat, cui tamen non acquieſcit eruditiſſ. Pichena, ſed de majore menda ſuſpicatur: nos ne minimam quidam literam hic deſideramus. Cornelius miſſa probatione ejus quod dixerat, nempe diſcordiam præpoſitorum fraudi ſubjectis eſſe, quia per ſe

ſe clarum. Homerus lib. 1. Iliad 253. *O dii, magnus luctus Græcam terram venit: Gaudebit profectò Priamus*, &c. *Si vos de his omnibus certantes reſciverint* &c. Affirmat eorum concordiam (quod abſurdum videri poterat) exitio populis fuiſſe. *alterius, manus, centuriones, alterius, vim & contumelias miſcere.* Nimirum cum pravus legatus eadem ſentit cum pravo procuratore, uterque utrique ſua jura permittunt, idque magno provincialium detrimento: legatus enim milites & centuriones commodat procuratori, qui ſæviat in provincialium ſanguinem, contra procurator ſinit legatum vim & contumelias circa raptus & prædas exercere. *Salinerius.* Ego de majori mendo ſuſpicor. nam verba hæc ad ipſos præpoſitos non videntur referri, cum de illis jam dixerit, alterum in ſanguinem, alterum in bona ſævire: immo potius ad ipſorum diſcordiam & concordiam æque ſubjectis exitioſam, de qua nunc ſermo. At nunc Salinerii acutam interpretationem amplector, qui ait, Tacitum, omiſſis de diſcordia probationibus, ut per ſe claris, de præpoſitorum concordia tantum loqui: alterius, ſcil. legati concordiam, manus & centuriones procuratori commodare: alterius, id eſt, procuratoris concordiam, vim & contumelias circa prædas & raptus, legato permittere. *Pichena.* Non culpo Lipſii correctiones: magis tamen probo poſteriorem: *alternis manus, centuriones: alternis* &c. Sic nihilominus, ut accipiam non eodem plane ſenſu. Ipſe interpretatur, tanquam velit auctor: Præpoſitos alternis, & viciſſitudine quadam ſæviſſe. At ego *alternis* illud explico, modo per diſcordiam, modo per concordiam. *Manus ac centuriones miſcere* per diſcordiam: per concordiam *vim & contumelias*. Nam ad id, quod proxime dixit, auctor reſpicit: & declarat, quomodo ſubjectis æque diſcordia, æque concordia ſit exitioſa. Hæc mens verborum clarius eluceſceret, ſi ſcriptum ita eſſet: *alteram manus, centuriones; alteram vim* &c. ut prius *alteram* diſcordiam, poſterius concordiam intelligas. quo quidem modo vide etiam ne legendum omnino ſit. *Acidalius.* Claudius Boucault hunc locum ſanavit legendo: *alterius manus centuriones: ſervos vim* &c. *Manus* accipitur notione, qua alibi: *An neſcis longas regibus eſſe manus?* *Oculi, aures*, Græce Latineque ſæpe ſimili ſignificatione. Porro Procurator nullum initio habebat officium, quod appareret. Sed legatus, aut qui provinciam regebat, milites, qui ejus juſſa exequebantur. Procuratori vero erant ſervi proprii. plorant ergo Britanni centuriones, quos appellant Legati *manus*; & ſervos, Procuratoris manus (repetendum enim ἀπὸ κοινοῦ) vim & contumelias miſcere. Quod ita fuit. hic ipſe Ann. 14. *adeo ut regnum, per centuriones: domus per ſervos, velut capta vaſtarentur.* Scilicet impoſiti Icenis fuerant illi duo centuriones nempe & ſervi tanquam reguli. Subjunxit enim: *quando in provinciæ formam ceſſerant.* Barclaius. Probo emendationem: *alterum vim & contumelias miſcere*, procuratorem ſcilicet. Quæ præcedunt non mutem: nam legati manus centuriones, quorum miniſterio ſævitiam exercet. Hinc hiſt. IV. legati gravem comitatum dixit. *Grotius.* Si mihi paullulum auxilii à libris, libenter legerem: *alterius manus cædes, rapinas*, vel *cædes, direptiones. Alterius*, id eſt, legati manus militares, ſive centuriones & milites. Vide locum lib. 14. ann. cap. 31, è quo quidem videtur illud *centuriones* in contextum hic irrepſiſſe, quum illud *manus* quidam velut interpretans ad marginem adſcripſiſſet, *centuriones. Alterius*, id eſt procuratoris Cæſaris ſervos. *Virdungus.* Legendum, ut monuimus olim & in commentario ſuo laudavit Boxhornius hujus Academiæ celebris doctor: *alterius manus, centuriones alterius vim & contumelias miſcere.* Nempe vim & contumelias miſcebant & ſine diſcrimine ingerebant utrumque genus, & *manus* procuratoris & *centuriones* legati. Per *manus* intelliguntur & ſervi procuratoris & alia cohors ejus, qui circa erant. Cicero

liberos, injungi delectus, tamquam [1] *mori tantum pro patria neſcientibus.* [2] *quantum enim tranſiſſe militum, ſi ſeſe Britanni numerent? ſic* [3] *Germanias excuſſiſſe jugum, &* [4] *flumine non Oceano defendi: ſibi patriam, conjuges, parentes: illis avaritiam & luxuriam cauſſas belli eſſe. receſſuros* [5] *ut divus Iulius receſſiſſet, modo virtutes majorum ſuorum æmularentur: neve prælii unius aut alterius eventu paveſcerent.* [6] *plus impetus, majorem conſtantiam penes miſeros eſſe, jam Britannorum etiam deos miſereri, qui Romanum ducem abſentem,* [7] *qui relegatum in*

cero lib. 2. in Verrem: *Comites illi tui delicti manus erant tuæ: præfecti, ſcribæ, medici, accenſi, haruſpices, præcones, manus erant tuæ: quo quiſque te maxime cognatione, affinitate, neceſſitudine aliqua attingebat, ita maxime manus tua putabatur: cohors tota illa tua, quæ plus mali Siciliæ dedit, quam ſi centum cohortes fugitivorum fuiſſent, tua manus ſine controverſia fuit.* Centuriones autem non intelligimus ſine militibus, quæ formidabiliores etiam legati manus. Adde noſtrum lib. 4. ann. 15. & lib. 14, 31. *Gronovius.*

1 *Mori tantum pro patria.*] Hoc eſt, tamquam Britanni morti ſe offerre non dubitent, ſi pro aliis, puta Romanis, ſit bellandum; pro ſola vero patria bellorum pericula & mortem reformident, tam alias animarum ſuarum prodidi. *Virdungus.*

2 *Quantum enim tranſiſſe.*] Si Britannis libeat vires ſuas univerſas conjungere, tunc manifeſtam fore paucitatem Romanorum militum, qui in Britanniam inferendi belli cauſa trajecerint, eamque paucitatem imparem multitudini Britannorum futuram. Similia apud Cæſarem Vercingentorix lib. 7, 29. *Virdungus.* Legere malim: *Quantulum.* Sic de mor. Germ. *Quantulum enim amnis obſtabat.* Boxhornius.

3 *Germanias excuſſiſſe jugum.*] In prœlio adverſus Quintilium Varum. *Savilius.*

4 *Flumine.*] Rhenum intelligit. *Rhenanus.*

5 *Vt D. Iulius.*] Qui, ut quidem Lucanus canit, *Territa quæſitis oſtendit terga Britannis.* Virdungus.

6 *Plus impetus, majorem conſtantiam penes miſeros eſſe.*] Vera & plana ſententia. Neſcio tamen, quid hic deſidero, cum præcedentia iſta reſpicio: *neve prælii unius aut alterius eventu paveſcerent.* Videtur enim prius illud membrum *plus impetus*, velut in comparatione ſui & Romanorum, de Romanis voluiſſe dicere: *illis ut integris & felicibus plus quidem impetus, cæterum ſibi, ut miſeris plus conſtantiæ.* Itaque vox aliqua periit fortaſſe: quæ inſeri facile ex ſententia poſſit: *plus impetus integris, majorem conſtantiam penes miſeros eſſe.* Sed alii diligentius hoc conſiderent, & acutius dijudicent. Ego etſi vulgatam ſatis tolero, indicare tamen hanc ſuſpicionem meam volui. *Acidalius.* Mucianus lib. 2. hiſtor. hunc veluti locum interpretans: *Acriore hodie diſciplina victi quam victores agunt. hos ira, odium, ultionis cupiditas ad virtutem accendit: illi per faſtidium & contumaciam hebeſcunt.* Virdungus.

7 *Qui relegatum.*] Placet. nec male tamen, *religatum.* Lipſius. Nihil mutandum arbitramur. Salſe dicunt Britanni occaſionem excutiendæ ſervitutis ſibi offerri, dum Monæ, quaſi in inſulam deportatus,

in alia inſula exercitum detinerent: [1] *jam ipſos, quod difficillimum fuerit, deliberare. porro in ejuſmodi conſiliis* [2] *periculoſius eſſe deprehendi, quam audere.*
16 His atque talibus invicem inſtincti, [3] Voadica generis regii femina duce (neque enim ſexum in imperiis diſcernunt) ſumpſere univerſi bellum: ac ſparſos per caſtella milites conſectati, expugnatis præſidiis, [4] ipſam coloniam invaſere, ut [5] ſedem ſervitutis. nec ullum in Barbaris ſævitiæ genus [6] omiſit ira & victoria. Quod niſi Paullinus, eo cognito provinciæ motu, propere ſubveniſſet, amiſſa Britannia foret: quam unius prælii fortuna veteri patientiæ reſtituit, tenentibus arma pleriſque, quos [7] conſcientia defectionis, & [8] proprius ex legato timor agitabat. Hic cum egregius cetera, [9] arroganter in deditos, & ut ſuæ quoque injuriæ ultor, durius couſuleret; miſſus Petronius Turpilianus [10] tamquam exorabilior, & de-

exercitus Romanus diſtinetur. *Boxhornius.*

1 *Iam ipſos, quod difficillimum fuerit, deliberare.*] Sic lib. 2. hiſt. in oratione Muciani ad Veſpaſianum: *Sed & meliorem in bello cauſam, quam in pace habemus. nam qui deliberant, deſciverunt.* Pichena.

2 *Pericu'oſius eſſe deprehendi, quam audere.*] Seneca in procem. contr. lib. 3. *nunquam non utilius erat illi deprehendi, quam præparari.* Idem ep. 43. *Sic vivimus, ut deprehendi ſit, ſubito aſpici.* Idem.

3 *Voadica.*] 14. Ann. Scribitur autem ejus nomen *Boodicia* & *Boudicea* in Xiphilini libris Βυνδυίκα. *Savilius.*

4 *Ipſam coloniam.*]. Camolodunum, quod tunc Britannis deletum, poſtea opera Romanorum revixiſſe argumento eſt, quod ejus meminit Antoninus. Hodie quoque inter prima Eſſexiæ oppida cenſet Cambdenus, *Burgumque de Maldon* IC. Britannis appellari addit. *Virdungus.*

5 *Sedem ſervitutis.*] Coloniarum hæc vel præcipua ratio, ut coërcerentur priores populi. Vide Flaccum de condit. agror. Brutus apud Appianum in concione ad veteranos. *Idem.*

6 *Amiſit ira:*] Repoſui, *omiſit.* Rhenanus.

Ira & victoria.] Ex Senecæ Troadibus: *ſed regi frenis nequit, Et ira & ardens hoſtis & victoria.* Virdungus. Scriverius ſuſpicabatur reſtituendum, *irata victoria.* Nihil temere mutandum exiſtimo. *Boxhornius.*

7 *Conſcientia defectionis.*] Delicti conſcientia & veniæ deſperatio quid apud hoſtes poſſit, luculento exemplo Illurgitanorum diſcimus apud Livium lib. 28. *Virdungus.*

8 *Proprius ex legato.*] Quem in ſe implacabilem fore augurabantur: quæ quidem opinio mirum quantum victoriis curſum remorari ſolet. *Virdungus.*

9 *Arroganter in debitos.*] Vide lib. 14. ann. & Dionem lib. 62. *Idem.*

10 *Tanquam exorabilior & delictis.*] Le-

delictis hoſtium novus, eoque pœnitentiæ mitior;
compoſitis prioribus nihil ultra auſus, Trebellio
Maximo provinciam tradidit. Trebellius ſegnior &
nullus caſtrorum experimentis, [1] comitate quadam
curandi provinciam tenuit. Didicere jam Barbari
quoque ignoſcere vitiis blandientibus. & interven-
tus civilium armorum præbuit [2] juſtam ſegnitiæ ex-
cuſationem. ſed diſcordia laboratum, cum aſſue-
tus expeditionibus miles otio laſciviret. Trebel-
lius fuga ac latebris vitata exercitus ira, indecorus
atque humilis, precario mox præfuit; ac velut pacti,
exercitus licentiam; dux ſalutem. hæc ſeditio ſine
ſanguine ſtetit. Nec Vectius Bolanus [3] manenti-
bus adhuc civilibus bellis, agitavit Britanniam diſci-
plina, [4] eadem inertia erga hoſtes, ſimilis petulan-
tia caſtrorum: [5] niſi quod innocens Bolanus. & nul-
lis delictis inviſus, caritatem paraverat loco aucto-
ritatis. Sed ubi cum cetero orbe Veſpaſianus & Bri- 17
tanniam reciperavit, magni duces, egregii exercitus,
minuta hoſtium ſpes: & terrorem ſtatim intulit Pe-
tilius Cerialis, Brigantum civitatem, quæ numeroſiſ-
ſima provinciæ totius perhibetur, aggreſſus. multa
prœlia, & aliquando non incruenta: magnamque
[1] Bri-

Leviſſima mutatione legerem & diſtinguerem: *tanquam exorabilior. Qui delictis hoſtium novus, eoque pœnitentia mitior, compoſitis &c. Pichena.*

1 *Comitate quadam curandi.*] Dum lenitate dulcis eſt erga provinciales eorumque amorem morum etiam facilitate & comitate promeretur. *Virdungus.*

2 *Iuſtam ſegnitiæ.*] Excuſabat ſe Trebellius ideo non ducere in hoſtem, ne ſimul & civili & externo bello urgeretur imperium & vires attererentur. *Idem.*

3 *Manentibus adhuc civilibus.*] Nullum eſt diſciplinæ militaris venenum magno bello civili: nam per id duces obnoxii plerumque militibus ſunt coguntur que eos laxe habere, ne ad adverſarios tranſeant. *Idem.*

4 *Eadem inertia.*] Poëtæ ergo illi non fides, qui Bolanum hunc magnum bellatorem facit apud filium & trophæa ejus Britannica oſtendit. Statium dico, in Silvis libro v. ad Criſpinum:

Cernis adhuc titulos, hunc ipſe vacantibus armis
Induit, hunc regi rapuit thoraca Britanno.

quæque alia in eodem Protreptico vatum more inflat. *Lipſius.*

5 *Niſi quod innocens.*] Quibuſcumque exercitus dicto audiens non fuit,

[1] Brigantum partem aut victoria amplexus, aut bello. Et cum Cerialis quidem alterius ſucceſſoris curam famamque obruiſſet, ſuſtinuit quoque molem Iulius Frontinus, [2] vir magnus quantum licebat, validamque & pugnacem [3] Silurum gentem armis ſubegit; ſuper virtutem hoſtium, [4] locorum quoque difficul-
18 tates eluctatus. Hunc Britanniæ ſtatum, has bellorum vices [5] media jam æſtate tranſgreſſus Agricola invenit, cum & milites velut omiſſa expeditione ad ſecuritatem, & hoſtes ad occaſionem verterentur. Ordovicum civitas haud multo ante adventum ejus, [1] alam

fuit, aut male re geſta fortunam defuiſſe, aut aliquo facinore comperto avaritiam eſſe convictam, Cæſar lib. 1. de bello Gall. Et gratioſam etiam apud turbam militarem eſſe ducis ſive imperatoris innocentiam Cicero in Maniliana pluribus demonſtrat. *Virdungus.*

1 *Brigantum partem.*] Comitatus Eboracenſis & Lancaſtriæ, Weſtmerlandia, Cumberlandia, & Epiſcopatus Dunelmenſis. *Savilius.*

2 *Vir magnus, quantum licebat.*] Vide & fruere, quas ad hunc locum ſymbolis contulit I. Gruterus par. 2. Diſſ. ad Tacitum. *Virdungus.* Cl. Berneggerus ita hæc accipit, Frontinum fuiſſe virum magnum & inſignem, ſed *quantum licebat*, ſcilicet propter metum iræ ac invidiæ principum, quibus aliena virtus plerumque ſuſpecta & inviſa eſſe ſolet: & proinde viri magni ſub talibus principibus generoſos ſpiritus premunt, & virtutes ſuas non niſi quantum abſque periculo licet, exercere ſolent. Cæterum interpretatio iſta, meo quidem judicio, aliena eſt à verbis Taciti. Iulius enim Frontinus, quanto poterat, eſt exſecutus, & validiſſimos Britannorum Silures debellavit. quo aliud majus illa tempeſtate non poterat exſpectari. Verba illa, *quantum licebat*, non referenda ſunt ad τὸ *vir magnus*, ſed ad illa præcedentia, *ſuſtinuit quoque molem.* Belli Britannici molem, quantum quidem poterat, egregie feliciterque ſuſtinuit Iulius Frontinus. Plana eſt ſententia; de cujus veritate dubitari non debet. *Boxhornius.* Ego tamen Gruteri, Virdungi, Berneggeri ſententiam veriorem cenſeo. *Gronovius.*

3 *Silurum gentem.*] Iis regionibus Walliæ ſive Cambriæ, quæ ipſis Deheubarth, id eſt, pars auſtralis, & novis hodie nominibus *Herefordſchire*, *Radnorſchire*, *Brecnocſchire*, *Monmutſchire*, *Glamorganſchire* appellantur. *Virdungus.*

4 *Locorumque difficultates.*] Arbitror ſic habuiſſe ſinceram lectionem, *ſuper virtutem hoſtium, locorum quoque difficultates eluctatus.* Sic lib. 3. Hiſt. *nives eluctantibus.* Rhe[illegible]

5 *Media jam æſtate transgreſſus.*] Agricola Britanniam adiit, ut colligere datur ex iis, quæ per hunc librum adſperſit auctor, illo, qui Veſpaſiani mortem præceſſit, anno, rediitque circa quintum aut ſextum annum Domitiani, cujus res in Britannia geſtas, præter Tacitum, Xiphelinus Tiro cum elogio deſcribit & alii. *Savilius.* Coſſ. Imp. Veſpaſiano IX. Tito VII. a. V. C. 832. qui fuit ætatis Agricolæ 39. a. Ch. N. ſecundum Dionyſium 79. *Virdungus.*

1 *Alam*

[1] alam in finibus ſuis agentem, prope univerſam obtriverat: eoque initio erecta provincia, [2] ut quibus bellum volentibus erat, [3] probare exemplum, aut recentis legati animum operiri. Tum Agricola, quamquam [4] tranſacta æſtas, [5] ſparſi per provinciam numeri, præſumpta apud militem illius anni quies, [6] tarda & contraria bellum inchoaturo, & [7] pleriſque cuſtodiri ſuſpecta potius videbatur, ire obviam diſcrimini ſtatuit: contractiſque [8] legionum vexillis, &

1 *Alam in finibus ſuis agentem.* Cum ala dicatur, & de equitibus, & de peditibus, ut Lipſius probat de mil. Rom. II, VII. hic dubium eſſe poteſt, ad utros ſit referenda. Verius tamen puto, alam equitum intelligi. *Pichena.*

2 *Vt quibus bellum volentibus erat.*] Vellem, *ut quibuſque.* Lipſius.

Quibus bellum volentibus erat.] Elegantiſſima locutio, hoc eſt, qui bellum vellent. Græca figura eſt de qua in veſtibulo operis admonuimus, & ſuis præterea locis. Sic Ann. I. *quibuſque bellum invitis aut cupientibus erat.* lib. 15. *hæc atque talia plebi volenti fuere.* Sic 3. Hiſt. *& in verba Veſpaſiani adigi volentibus fuit.* Vbi vulgo, *liberum fuit*, legebatur. Eodem mox libro repoſuimus, *Muciano volenti reſcripſere*, ubi antea, *volentia.* Rhenanus. Laudat probatque Berneggerus adducto pari loco ex ann. 2. *ut quibuſque bellum invitis aut cupientibus erat.* Eſtque Græciſmus paſſim auctori noſtro in uſu. Cæterum mutatione nulla eſt opus, dum vulgata lectio ſtare poteſt. Qui in bellum proni erant laudabant Ordovicum exemplum & ſequebantur. *Boxhornius.*

3 *Probare exemplum.*] Id eſt, probabat, ſubaudi provincia: ac *operiri*. id eſt, operiebatur animum recentis legati. *Rhenanus.*

4 *Tranſvecta æſtas.*] Lego, *tranſacta æſtas.* Idem.

5 *Sparſi per provinciam numeri.*] Loquitur de numeris militaribus. *Rhenanus.* Legendum videtur, *innumeri.* Vrſinus. Accedere nequeo Romanæ rei inſtauratori eminentiſſimo legenti, *per provinciam innumeri.* quippe *numeri*, nihil ſunt quam ipſi milites legionarii ne an auxiliarii, qua voce nihil crebrius Taciti ævo. Sueton. Veſp. 6. *revocatis ad officium numeris.* Videatur Tacitus libro I. hiſtor. c. 6. *Gruterus.*

6 *Tarda & contraria.*] Incommoda. Sic illud veteris ſcriptoris: *Tardum eſt differre, quod placet.* Boxhornius.

7 *Pleriſque cuſtodiri ſuſpecta potius videbatur.*] An ut obſervaret Agricola quorſum evaderent ea, quæ ipſi de Britannis ſuſpicabantur? Verius cenſeo, pleroſque auctores fuiſſe Agricolæ, ut præſidiis cuſtodiiſque ſuſpecta loca potius firmaret, quam ulterius cum exercitu progrederetur. *Pichena.*

8 *Legionum vexillis.*] Hoc eſt, veteranis & emeritis, qui in ſingulis legionibus ſub vexillo ſeorſum habebantur, cæterorum immunes, niſi propulſandi hoſtis, & hinc *vexillarii* dicti: à quibus diverſæ ſunt *vexillationes* apud inferioris ævi ſcriptores & in codice Iuſtinianeo. Vegetius enim *vexillationes* & à legionibus & auxiliis ſejungit libro 3. cap. 4. & 10. Idemque equites tantum in vexillationibus fuiſſe indicare videtur libro 2. cap. 1. & 2. *Virdungus.* Niſi tamen iſta *vexilla legionum* ſignificant nullam cum integram legionem duxiſſe, ſed de ſingulis idoneam & ſufficientem manum, ut licet tot numeris abſentibus per caſtra & præſidia eadem lum-

& modica auxiliorum manu, quia [1] in æquum degredi Ordovices non audebant, ipſe ante agmen, quo ceteris par animus ſimili periculo eſſet, erexit aciem. cæſaque prope univerſa gente, non ignarus inſtandum famæ, ac [2] prout prima ceſſiſſent fore univerſa; Monam inſulam, [3] cujus poſſeſſione revocatum Paullinum rebellione totius Britanniæ ſupra memoravi, redigere in poteſtatem animo intendit. [4] Sed ut in dubiis conſiliis, naves deerant, ratio & conſtantia ducis tranſvexit: depoſitis omnibus ſarcinis,

ſumma legionum conſtaret atque ipſo nomine relecta in fide retineret, neque occaſioni terga patefacta, ut à Suetonio, Britanni cogitarent. Quo conſilio ad Rhenum & Vitellianos uſos legimus, quum in Italiam proficiſcerentur. Nam & hoc genus *vexillarii* dicebantur, qui expeditionis cauſa delecti ab legionum ſuarum corpore ad tempus diſceſſerant, & ſub vexillis habebantur. Similiter *modicam auxiliorum manum* appellat, ut indicet majorem partem ad ſtativa manſiſſe. *Gronovius.*

1 *In æquum digredi Ordovices non audebant.*] Ordovices Septentrionalis Wallia. *Savilius.* Manifeſte mihi tenere inſulſiſſimam gloſſam viſus ſum, vocem *Ordovices.* An enim Ordovices non audebant? ipſi imo Agricolæ milites. quibus trepidantibus, ipſe ante agmen incedens, animum fecit, aciemque conſternatam erexit. Nempe igitur delenda. Minime vero. Sed corrigenda iterum, correcta à naſuto nimis aliquo lectore, qui, quia de Ordovicibus hic ageretur, vocem *ordines*, quomodo Tacitum ſcripſiſſe affirmare audeo, ut ſapere plus quam alii videretur, ſtultiſſime mutavit in *Ordovices.* Putidum ſit cogitare de perditione & reſtitutione alterius vocis, tamquam ſcriptum eſſet, *digredi adverſus Ordovices.* Pro *digredi* tamen potius ſit legere *degredi*, ut & alibi diximus. *Acidalius.* Recte *degredi.* Sed *erigere aciem* eſt in arduum verſus montem ducere, ut apud Livium libro 1. *Inde ubi ſatis ſuiſſe ſeſe ratus eſt, erigit totam aciem.* Lib. 3. *Hunc ducem ſecuti nequicquam reclamantibus tribunis in clivum Capitolinum erigunt aciem.* Sed & ſæpius ſic Tacitus. *Gronovius.*

2 *Prout prima ceſſiſſent, fore univerſa.*] Sic hiſt. 2, 20. dixit *gnarus, ut initia belli provenissent, famam in cetera fore.* Pichena.

3 *Cujus poſſeſſione revocatum.*] Hoc eſt, à qua poſſidenda. *Rhenanus.*

4 *Sed ut in dubiis conſiliis, naves deerant, ratio & conſtantia.*] Aliquid huic loco deeſſe videtur ad ſententiam explendam. quaſi Tacitus ſic dixerit: *ſed quoniam (ut in dubiis conſiliis) naves deerant ratio & conſtantia ducis tranſvexit.* Tamen ſi vulgata lectio, tanquam integra, ſit retinenda, ego ita diſtinguerem: *animo intendit: ſed, ut in dubiis conſiliis, naves deerant. ratio & conſtantia* &c. Duces enim, cum dubia ſunt belli conſilia, non omnia ſibi parare ſolent, quæ uſui eſſe poſſunt. *Pichena.* Mira omnia ſunt, ni tranſpoſitum hoc eſt. Hunc quidem ordinem & ſententiæ & ſtructuræ concinnitas poſtulat: *Naves deerant: ſed, ut in dubiis conſiliis, ratio & conſtantia ducis tranſvexit.* Acidalius. Videtur ſcripſiſſe auctor: *Sed, ut in ſubitis conſiliis naves deerant.* Gronovius.

1 *Au-*

cinis, lectiſſimos [1]auxiliarium, quibus nota vada, & patrius nandi uſus, quo ſimul ſeque & arma & equos regunt, ita repente immiſit, ut [2]obſtupefacti hoſtes, qui claſſem, qui naves, [3]qui mare exſpectabant, nihil arduum aut invictum crediderint ſic ad bellum venientibus. Ita petita pace, ac dedita inſula, clarus ac magnus haberi Agricola: quippe cui ingredienti provinciam, quod tempus alii per oſtentationem aut officiorum ambitum tranſigunt, labor & periculum placuiſſet. Nec Agricola proſperitate rerum in vanitatem uſus, expeditionem aut victoriam vocabat, victos continuiſſe: [4]ne laureatis quidem geſta proſecutus eſt. [5]ſed ipſa diſſimulatione

1 *Auxiliarium, quibus.*] Manifeſtum eſt Germanos ac præſertim Batavos deſignari. Germanos fluminibus aſſuetos noſter lib. 5. hiſt. prædicat, & præter alios Mela lib. 3. cap. 3. De Batavis lib. 2. Annal. & Dio lib. 69. *Virdungus.*

2 *Obſtupefacti.*] *Subita conterrent hoſtes, uſitata vileſcunt*, inquit Veget. 3. ult. Marcius apud Livium lib. 25. *Audeamus quod credi non poteſt auſuros nos: eo ipſo quod difficillimum videtur, facillimum erit.* Idem.

3 *Qui mare exſpectabant.*] Claudius Boucholt corrigit: *Qui Cameras exſpectabant.* Quo nomine intelligit naves, quas *plano alveo fabricaſſe* Suetonium dixit lib. 14. *Adverſus breve littus & incertum.* Et Camaræ nomen palato Latino non inſulſum. *Barclaius.* Nihil mutandum mihi videtur. *Mare exſpectare* nihil hic eſt aliud quam ſecundum maris æſtum opperiri. *Boxhornius.* Ludit immo Tacitus ut ſolet, uno verbo duabus ſignificationibus reſpondente nominibus diverſis. *Qui claſſem, qui naves exſpectabant*, eſt, qui putabant nunquam fore, ut Romani poſſent eos aggredi ſine claſſe, aut qualibuſcumque navibus. *Qui mare exſpectabant.* qui ſibi perſuaſerant ipſum mare pro muro ipſis fore atque acceſſu prohibiturum Romanos. *Gronovius.*

4 *Ne laureatis quidem geſta proſecutus eſt.*] Sic ſcribit de L. Vitellio lib. 3. Hiſt. *ipſe lauream proſpere geſtæ rei ad fratrem miſit.* Rhenanus. Quæ frequenti in uſu, ſi nuncianda forent victoriæ inſignioris proſpera, ut ex Livio diſcimus princip. lib. 45. & ex Amm. Marcellino l. 16. *Savilius.* Subintelligendum, *litteris.* Ita enim mos, cum victoria ſignificabatur. Livius lib. 5. *littera à Poſtumio laureata ſequuntur, victoriam populi Rom. eſſe.* Lib. 14. in princ. *Tabellarius, qui ſe ex Macedonia venire diceret, reddidiſſe laureatas litteras dicitur.* Mittebantur etiam nuncii cum laureatis jaculis: aut ſi mari, laureata navis. Sic laureati faſces Conſulibus præcedebant, poſt victoriam, & in triumpho: & laureatus Senatus, populus, & exercitus in lætitia, & in excipiendis Imperatoribus: ut paſſim in hiſtoriis. *Pichena.*

5 *Sed ipſa diſſimulatione.*] Melius diſtinxi puncto appoſito poſt verbum *eſt.* nam in vulgatis continuabat oratio, *proſecutus eſt; ſed ipſa.* Idem.

Ipſa diſſimulatione.] Vide ingenium famæ, fugientes ſequentis, ſequentes

tione famæ famam auxit, æſtimantibus [1] quanta fu-
19 turi ſpe tam magna tacuiſſet. Ceterum [2] animorum
provinciæ prudens, ſimulque doctus per aliena ex-
perimenta, [3] parum profici armis ſi injuriæ ſequeren-
tur, cauſſas bellorum [4] ſtatuit exſcindere. à ſe ſuiſque
orſus, primum domum ſuam coërcuit, quod ple-
riſque haud minus arduum eſt, quam provinciam
regere: [5] nihil per libertos ſervoſque publicæ rei:
[6] non ſtudiis privatis, [7] nec ex commendatione aut
[8] precibus centurionum milites aſcire, ſed opti-
mum quemque fideliſſimum putare: [9] omnia ſcire,
[10] non omnia exſequi: parvis peccatis veniam, ma-
gnis

tes fugientis, more, ut ajunt, Crocodili. Sane & de Catone Salluſtius: *Quo minus gloriam petebat, eo magis aſſequebatur.* Virdungus.

1 *Quanta futuri ſpe.*] Quod enim iſtam expeditionem ſuſque deque habuiſſet, inde conjectabant, alia multo majora eum in animo habere gerere, & futurorum claritate præſentia prorſus obſcuraturum. *Idem.*

2 *Animorum provinciæ prudens.*] Id eſt, noſcens animos provincialium. *Rhenanus.*

3 *Parum profici armis, ſi injuria.*] Alexander apud Curt. libro 8. *Non eſt diuturna poſſeſſio, in quam gladio inducimur: beneficiorum gratia ſempiterna eſt. Si habere Aſiam, non tranſire volumus, cum his communicanda eſt noſtra clementia: horum fides ſtabile & æternum faciet imperium.* Virdungus.

4 *Statuit excidere.*] Sive *excidere*, pro recidere legas, ſive *exſcindere*, parum refert. *Rhenanus.*

5 *Nihil per libertos ſervoſque publicæ rei.*] Subauditur *agere*, id eſt, agebat. *Idem.*

6 *Non ſtudiis privatis.*] Qua ratione futurum erat, ut ſæpe indigni aſciſcerentur. Enimvero *privata res ſemper offecere officientque publicis*, ut ait nimis quam vere Livius. Eodem ſpectant Arcadii & Honorii verba ad Stiliconem: *Honoris augmentum non ambitione, ſed labore, ad unumquemque convenit devenire.* Virdungus.

7 *Nec ex commendatione.*] Quomodo igitur? aut per ſe aut fama cognitos. *Idem.* Suſpectus mihi eſt hic locus. nec enim operoſa commendatione aut precibus opus erat, ut quis in gregarium militem adſciſceretur. Vix dubito, quin ſcripſerit Tacitus: *nec ex commendatione aut precibus centuriones militum aſcire.* Boxhornius. Varro tamen lib. 3. de vita po. Romani apud Nonium: Referentibus centurionibus adoptati in cohortes ſubibant, ut ſemper plenæ eſſent legiones. à quo optiones in turmis decurionum & in cohortibus centurionum appellati. *Gronovius.*

8 *Precibus centurionum milites accire.*] Daneſius legebat: *centurionum comites aſciſſere.* Urſinus.

9 *Omnia ſcire, non omnia.*] Non hinc abludit ſcitum illud Domitii Afri: *Princeps, qui vult omnia ſcire, neceſſe habet multa ignoſcere.* Virdungus.

10 *Non omnia exſequi.*] Notabis *Exſequi* hic valere, *punire, ulciſci.* quod in Suetonii Iulio, cap. LXVII. Veſpaſ. cap. XIV. Caligula, cap. XII. in Seneca, & alibi obſervatum. *Lipſius.*

Non omnia exſequi.] Id eſt, punire. Ita Suet. Iul. 67. à quo fortaſſe Agricola

gnis ſeveritatem commodare: [1] nec pœna ſemper, ſed ſæpius pœnitentia contentus eſſe: [2] officiis & adminiſtrationibus potius [3] non peccaturos, quam damnare cum peccaſſent. [4] Frumenti & tributorum au-

cola didicit ſic ſe gerere. *Delicta neque obſervabat omnia, neque pro modo exequebatur.* Tertull. libro 1. adverſus Marcionem cap. 37. *quid denique adulantius, quam delicta non exſequi?* Plautus Capt. 2, 1. *Exſequi* alia notione uſurpat. *Si immortales id voluere vos hanc ærumnam exſequi.* Moneam lectorem *ſi* abeſſe optimo codici Cl. Puteani, cujus mihi copiam fecerunt lumina Gallicæ juventutis filii ejus. Scribendum ergo, *Dii*, & mittatur, *ſi*, Morboniam. *Barclaius.* Quamvis enim omnia peccata militum ſciret, non ideo omnia puniebat. Obſervavit G. Barclaius, ab aliis etiam uſurpatum hóc verbum, *exequi*, quaſi pro punire. *Pichena.*

1 *Nec pœna ſemper, ſed ſæpius pœnitentia.*] Hic locus me admonet ut illuſtrem illa Plauti Bacchid. *Malefactorem amitti ſatius, quam relinqui beneficum: Nimio præſtat impendioſum te, quam ingratum dicier; Illum laudabunt boni, hunc etiam ipſi cùlpabunt mali.* Quæ tenebris à commentatoribus aſperſa ſunt. Lambinus *impendioſum* prodigum dici vult, ſed qui cum ſuperioribus connectentur? & quo pacto de prodigo verum? *Illum laudabunt boni* &c. Quod in noxiam miſſam facientem verius & concinnius cadit. Nos *impendioſum* μεταφορικῶς pró eo, qui nimius eſt in ignoſcendo: Mneſilochus enim viſo Chryſalo, qui ſibi fecerat argenti copiam, certus benefaciendi gratós laudat, ingratoſque deteſtatur. *Salinerius.*

2 *Officiis & adminiſtrationibus potius non peccaturos.*] Subaudi, ducebat, vel cenſebat. *Rhenanus.* V. C. eſt: *off. & adm. præponere potius non peccaturos.* Cum in vulgatis deſit verbum *præponere*, pro quo alius liber habet, *præficere*, ut alibi apud Tacitum vv. cc. eodem loco quidam habent, *præponere*, quidam *præficere.* Vrſinus. Cornelius ſolens ibi verbum ſupprimit, ubi per ſe de contextu prodit. lib. 11. ann. *De ſe Novius, conſcios non edidit.* Et, *At Britanni non virtute ſed occaſione & arte ducis rati.* Itidem hic ſeſe offert *præponere.* vel idem ſit vi τοῦ ἀνανταποδότου, ut apud Thucydidem eſt invenire, καὶ ἐὰν μὲν ξυμβῇ ἡ πεῖρα, i. *quod ſi conatus procedat.* ubi Scholiaſtes: τὸ σχῆμα καλεῖται ἀνανταπόδοτον, i. *figura dicitur ἀνανταπόδοτον.* Additque ſupplenda eſſe per hæc καλῶς ἀνίσαι τοῖς Ἀθηναίοις τὰ πράγματα. i. *bene ſe Athenienſium res habebunt.* Salinerius. Scio Tacitum ſæpe verba ſupprimere: ſed non ideo decedam opinione, quin hic omnino verbum deſideretur. Forte legendum: *præficere adminiſtrationibus.* Pichena. Clarum vocem *præficere* aut ſimilem deeſſe, ut aliis notatum. Muretus, neſcio an è libro, ſcribebat; *Off. & adm. præponere potius* &c. *Acidalius.* Fulvii V. C. toties venditans, quod certum eſt nullo in MS. repertum, ſed conjecturæ doctorum hominum deberi, jamdudum apud me teſſeram confregit. Verbum autem, quod deſideratur, cenſeo latere ſub τῷ *potius*, quod, ut & τὸ *magis*, intelligere ſæpe Tacitum, Livium, Plautum, alios ante τὸ *quam* in confeſſo eſt: adeoque auctorem edidiſſe *officiis & adminiſtrationibus imponere non peccaturos, quam damnare cum peccaſſent.* Eſt autem etiam Taciti *imponere legionibus, cohortibus, cuſtodiæ, ſummæ rei.* Gronovius.

3 *Non peccaturos.*] Homines ſpectatæ fidei & integritatis atque abſtinentiæ, non cupidos, non avaros, non rapaces: aliter ac Veſpaſianus, de quo Sueton. c. 16. *Virdungus.*

4 *Tributorum auctionem.*] Legam, *exactionem.* niſi tamen tributa aucta ſt-

auctionem æqualitate munerum mollire, [1] circumciſis quæ in quæſtum reperta, ipſo tributo gravius tolerabantur. [2] namque per ludibrium aſſidere [3] clauſis hor-

recenter intellegit; quod Veſpaſianus fecerat, ut in Suetonio legas. *Lipſius.*

Frumenti ac tributorum auctionem.] Malim, *exactionem.* Rhenanus. Nihil dubitem *exactionem* ſcribere, ut Lipſius conjiciebat; nam de auctis tributis, vanum, Pro *aqualitate* vero pœne certum mihi Tacitum reliquiſſe *æquitate.* quod verum ſenſum facit Conjecerat ſic & Muretus. *Acidalius.* Nota duo onera provinciarum. De frumenti triplici genere, decumano, empto, æſtimato ex provinciis frumentariis extrahi ſolito, vide Sigon. lib. 1. de antiquo jure provinc. cap. 1. Tributum duplex fuit, unum quod in agros, alterum quod in ipſa corpora ſive capita provincialium impoſitum. Adeundi Lipſius lib. 2. de Mag. Ro. cap. 2, & 3. Briſſonius lib. 3. explicationum, quæ ad jus pertinent. *Virdungus.*

1 *Circumciſis in quæſtum reperta, quæ ipſo trib.*] Emendavimus: *circumciſis quæ in quæſtum reperta, ipſo* &c. *Rhenanus.* Tranſpoſuit Rhenanus relativum, *quæ*, contra veteres libros, qui habent; *circumciſis in quæſtum reperta, quæ* &c. Quod fortaſſe rectius eſſet, dummodo legeretur, *repertis.* Pichena. Alterum tributorum fomentum coërcitio adminiſtrorum, qui præter publice imperatas pecunias privato ſuo compendio immane quantum ſerviebant. *Virdungus.*

2 *Namque per ludibrium aſſidere.*] Senſus eſt, Milites Romani cogebant in ſumma annonæ vilitate provinciales emere frumenta, quæ mox ulterioribus venderent, clauſis horreis publicis veluti in ſumma caritate, quæ res ludicrio non carebat. In cauſa erat Procuratorum avaritia. *Rhenanus.* Senſus eſt, niſi fallor, provinciales illis coactos frumentum dare, ubi non habebant, ideoque quum ex publicis horreis id emere neceſſum eſſet, ægre ac difficulter ad emendum admiſſos eſſe, nec niſi oblato ingenti pretio. An potius hoc vult, clauſa ipſorum provincialium horrea, ne de ſuo darent illud frumentum, ſed cogerentur id emere ab Harpyis illis. *Virdungus.* Quæ de clauſis horreis, iniqua emptione ac venditione frumenti ejuſque ſubvectione per divortia itinerum in loca remota, hic porro leguntur, fœde admodum ſunt corrupta; quibus tamquam conclamatis nos non libenter manum admovemus. *Boxhornius.*

3 *Clauſis horreis.*] An publicis horreis, in quæ Publicani frumenta Decumarum condiderant? & quamquam haberent fortaſſe domi frumenta, cogebantur ab iſtis emere. Talia ſane horrea in provinciis, & de iis Tacitus in Ægypto: *Germanicum apertis horreis pretia frugum levaſſe*, inter popularia ejus facta. An *ludibrium* hoc (ea voce utitur) ſpectat propria horrea? quæ claudebant Publicani, neque aperiri volebant, niſi pacti arbitrio ſuo ſuper Decumis eſſent. Tale ſane Cicero Verri objicit, in libro tertio: atque edictum etiam vulgaſſe in aratores, *Ne tollas ex area, niſi pactus eris.* Itaque paciſci pro libidine Publicanorum debebant, qui, ut idem ait, *dimidias partes* pro Decumis auferebant. Quid deinde? *emere ultro cogebantur*, inquit. Cum videlicet tantum frumenti attributum jam Publicanis eſſet, ii rurſum vendebant aratoribus, jubebantque emere. Satis? imo amplius, etiam *vendere.* Quomodo? cum grandi pecunia ſuum vendidiſſent, redibant, & quaſi in uſum militum, eorumque annonas, emebant: ſed vili pretio ſcilicet, & quod Præſes aut potius Procurator Principis, ex ejus re, dixiſſet. Id quoque à Verrinis factum: ubi omnes hæ fraudes relatæ & revelatæ ab illuſtri Oratore. *Lipſius.*

1 *Eme-*

horreis, & [1] emere ultro frumenta, ac [2] vendere pretio cogebantur. [3] devortia itinerum & longinquitas regionum indicebatur, ut civitates à proximis hibernis in remota & avia deferrent, donec quod omnibus in promptu erat, paucis lucroſum fieret. Hæc primo ſtatim anno comprimendo, egregiam famam

1 *Emere ultro frumenta.*] Romani, præter tributum, devictis à ſe provinciis, ſaltem ubi id ferebat ſoli ratio, conferendam frumenti partem impoſuerunt, plerumque decimam. Præter hanc & alia pars legato præſidiarioque Provinciæ militi cedebat, & aliis in ſimilem finem; pretio quod æquum videretur. Qui rei frumentariæ negotio & annonariis functionibus præerant, interdum & quorum aliqua in militaribus auctoritas, in collectione inſolenter ſe gerebant iniquiſſimis graſſati concuſſionibus & exactionibus, ut fuſe Tullius oſtendit quinta in Verrem. Videntur Romani quicquid in Britannia frumenti naſceretur, maxima parte ſuum feciſſe, & inſtituto ejus monopolio coegiſſe miſeros incolas ad redemptionem, quanto libuiſſet pretio; injecto inſuper onere militis alendi, aut conſimili, ut vilius iterum diſtraherent. Præterea illi, penes quos cura erat ſubvehendi ſpecies annonarias, ex. gr. Cantuaria Londinum, currus Carliſlam uſque deſtinaſſent, à dominis exacto quanti eſſet quod à vectionibus vacaſſent. Expediri tamen illa potuiſſent indigenis non ita vexatis, ſed minore præfectorum compendio. Iſta aut paria incommoda hoc loco notantur, ut mihi quidem rem deſcriptam capere videor, cedere paratus eorum, quos uſus hic ſagaciores reddidit, judicio. *Savil.*

2 *Vendere pretio.*] Muretus, *pendere pretium*, multo, ut mihi videtur, veriſimiliore ſententia. *Acidal.* Hæc ego non capio. Quid enim eſt *vendere pretio?* quaſi venditio ulla ſine pretii interventu fiat? Tentabam *vendere prædia.* ſed ἐπέχω, *Virdungus.* Suſpicor, *ac vendere parvo cogebantur.* Gronovius.

3 *Devortia itinerum.*] Iterum ex Cicerone (nam quis fraudes melius retegat?) lux eſto. Frumenti æſtimatio introducta fuit, ſed primo, inquit, in commodum aratoris, *cum in eum locum, quo imperabatur, frumentum portare nollet.* Quid fecerunt boni Præſides? *Inſtituerunt ſemper ad ultima ac difficillima loca apportandum frumentum imperare, ut vectura difficultate ad quam vellent æſtimationem pervenirent.* Et id vulgo factum oſtendit, non ſolum à Verre aliquo. At Agricola emendavit, itemque poſtea Valerianus mandavit: *Ne præſes provincialem aut poſſeſſorem cogat frumenta illic, ubi non habet, dare: equum, ubi non poteſt, paſcere. Quia*, inquit, *non eſt ulla proviſio melior, quam ut in locis ſuis erogentur, quæ naſcuntur, ne aut vehiculis aut ſumptibus remp. gravent.* Lipſius.

Devortia itinerum & longinquitas.] Similia quæſtuum ſive rapinarum genera in provinciis excogitata fuerunt etiam antiquiori ævo ab avaris magiſtratibus. Cicero in Verr. Act. 6. *ſemper ad ultima ac difficiliora loca apportandum frumentum imperare: ut vectura difficultate, ad quam vellent æſtimationem pervenirent.* Et inferius: *tum, cum tibi ego frumentum in meis agris, in mea civitate, denique cum in iis locis, in quibus es, verſaris, rem geris, provinciam adminiſtras, paratus ſim dare; angulum mihi aliquem eligas provinciæ reconditum ac derelictum?* Pichena. Valerianus Imp. apud Trebellium Pollionem in Baliſta: *Ut illis equas contineat, ubi ſunt pabula; illic annonas militum mandet, ubi ſunt frumenta: non*

ſamam paci circumdedit; [1] quæ vel incuria vel tolerantia priorum, [2] haud minus quam bellum timebatur. Sed [3] ubi æſtas advenit [4] contracto exercitu, *militum in agmine* laudare *modeſtiam*, disjectos coërcere: loca caſtris ipſe capere, æſtuaria ac ſilvas [5] ipſe prætentare: & nihil interim apud hoſtes quietum pati, quo minus ſubitis excurſibus popularetur. atque ubi ſatis terruerat, parcendo rurſus [6] irritamenta pacis oſtentare. Quibus rebus multæ civitates quæ in illum diem ex æquo egerant, datis obſidibus iram poſuere, & [7] præſidiis caſtelliſque circumdatæ, tanta ra-

provincialem, non poſſeſſorem cogat, illic frumenta, ubi non habeat dare: illic equum, ubi non poteſt, paſcere: nec eſt ulla alia proviſio melior, quam ut in locis ſuis erogentur, quæ naſcuntur, ne aut vehiculis aut ſumptibus rempublicam gravent. In quam rem multa & in utroque codice ſanciuntur, ut ad Trebellii locum notat Caſaubonus. *Virdungus.*

1 *Quæ, vel incuria intolerantia.*) Lego, *quæ vel incuria, vel tolerantia priorum.* Rhenanus. Incuria, dum non inquirunt in facinora ſuorum miniſtrorum præſides: tolerantia, quod ad delicta ſuorum conniverent. *Virdungus.*

2 *Non minus quam bellum.*] Siquidem non minus in pace quam in bello ſpoliabantur, illudebantur, omni crudelitatis genere lacerabantur. *Idem.*

3 *Vbi æſtas advenit.*] Anni ſc. ab V. C. 833. qui Coſſ. habuit Im. Titum Veſpaſianum VIII. Fl. Domitianum VII. idem erat annus à Chriſto nato vulgaris 80. *Idem.*

4 *Contracto exercitu multum in agm.*] Poſſet ſic quoque legi, imo ſic legendum eſt, *contracto exercitu, militum in agmine* &c. *Rhenanus.* V. C. habet *multus*, pro, *multum*; placeret tamen magis, *militum.* Urſinus.

5 *Ipſo prætentare.*] Non eſt, quod ab errore Agricolam vindicet utpote Legatum. Sed tanto turpior neque ullo modo excuſanda Taciti ignorantia eſt, qui illud in aliqua laudis parte ponit. *δεῖ γὰρ ἐν καιρῷ τὴν πεῖραν, ὡς ἡ παροιμία φησὶν, οὐκ ἐν τοῖς στρατηγῷ γίγνεσθαι.* ait Polybius lib. 10. ubi ſimile quid tractat. *Savillius.* Et hoc officio ducis convenienter. Leo Imp. Tactic. 9. 12. *Sin admodum lubrica difficiliaque loca fuerint, teipſum oportet primum eo tranſire: deinde ibi conſiſtere & commorari, donec omnes ſine offenſione tranſierint.* Idem exemplo ſuo ingerunt apud Curtium lib. 7. & 8. Alexander Magnus apud Salium libro 15. Claudius Nero; apud Zoſimum Iulianus; apud Nicetam libro 2. Manuelis Conradus. & alii apud alios. *Virdungus.*

6 *Irritamenta pacis oſtentare.*] Multo potius, quod jam pridem margini, *invitamenta.* quod & credo verum. Quid tamen ſi & *imitamenta pacis?* Id eſt, pacis quandam ſpeciem. *Acidalius.*

7 *Præſidiis caſtelliſque circumdatæ.*] Quæ hic *præſidia* & *caſtella*, alibi *caſtra* ſeu *hiberna* vocat. Annal. 13. *damno ejus exterriti qui præſidium ferre debuerant, ſua quiſque in caſtra, trepida fuga rediere.* ſupra enim dixit, è caſtellis eos advenisse. hiſt. 4. *Civilis arte graſſandum ratus, incuſavit ultro præfectos, quod caſtella deſeruiſſent: ſe cum co-*

ratione curaque, [1] ut nulla ante Britanniæ nova pars illaceſſita tranſierit. [2] Sequens hiems [3] ſaluberri- 21
mis conſiliis abſumpta. namque ut [4] homines diſperſi ac rudes, [5] eoque bello faciles, quieti & otio per voluptates aſſueſcerent: hortari privatim, adjuvare publice, ut [6] templa, fora, domus exſtruerent, laudando promptos, & caſtigando ſegnes. ita honoris æmulatio, [7] pro neceſſitate erat. Iam vero principum filios liberalibus artibus erudire, & ingenia Britannorum ſtudiis Gallorum anteferre, ut qui modo linguam Romanam abnuebant, eloquentiam concupiſcerent. inde etiam habitus noſtri honor, & [1] fre-

cohorte cui præerat, Caninefatem tumultum compreſſurum: illi ſua quiſque hiberna repeterent. Pichena.

1 *Vt nulla ante Britannia.*] Putem legendum, *ut paullo ante Britanniæ nova pax illaceſſita manſerit.* Hoc enim egiſſe prædicat illa tanta ratione curaque, ut conſervaret pacem ante vix notam. *Laceſſitam pacem* alibi quoque dixit auctor, ut ſupra 4, 32. & 15, 2. *Freinſhemius.* Tanta cum prudentia & cura circumdatæ caſtellis civitates fuere, ut nulla antehac ignota Romanis Britanniæ pars extiterit, quæ non ex illis caſtellis, tanquam ὁρμητηρίοις, bello laceſſeretur. Ita explicat Cl. Berneggerus. Aliter H. Savillius verſione Anglica accepit. Sic enim reddit, ac ſi velit Tacitus, neminem Britannorum caſtella illa laceſſere auſum fuiſſe. Me quod ſpectat, omnino mendoſum locum exiſtimo, legendumque: *ut nulla inde Britannorum pars illaceſſita tranſierit.* *Inde* idem quod poſtea, exinde. Vt ex eo tempore nulli rebellium Britannorum illæſi & ſine clade ea loca tranſire potuerint. Sed ne ſic quidem mihi ſatisfacio. Ad feliciora ingenia provocandum eſt. *Boxhornius.* Scribendum videtur: *nulla ante Britannia nota.* Et proſpicit, quod mox dicturus eſt cap. 22. *Tertius expeditionum annus novas gentes aperuit.* Ante hunc igitur tentatæ partes non erant novæ, ſed notæ. *Gronovius.*

2 *Sequens hiems.*] Anni ſcilicet 834. poſt V. C. quo Coſſ. fuerunt M. Plautius Silvanus M. Annius Verus Pollio. qui & inſignis morte Titi imperatoris. *Virdungus.*

3 *Saluberrimis conſiliis.*] Ad continendos ſcilicet in fide devictos, quod plus eſt quam vincere. *Idem.*

4 *Homines diſperſi ac rudes.*] Eam ingreſſus eſt viam in mitiganda Britannorum feritate Agricola, quam præiverunt primi civitatum conditores, de quibus Cicero in Sextiana cap. 42. *Idem.*

5 *Eoque in bello faciles.*] Scribendum, *eoque in bellum faciles.* aut potius, *eoque bello faciles.* Sic enim Ann. 1. *ſeditioni promtum,* dixit. lib. 2. *prælio paratum.* lib. 4. *offenſioni proniores,* Eodem, *Agrippina Neroni promtior.* Rhenanus.

Bello faciles.] Qui facile in arma agerentur & quamvis levibus de cauſis bellum ſumerent. *Virdungus.*

6 *Templa, fora, domos.*] In iis enim occupati de bello cogitaturi non erant. Ea autem tempeſtate excultam demum, quoad urbes ac ingenia, Britanniam apparet. *Boxhornius.*

7 *Pro neceſſitate.*] Faciebat, ut nemo in ſplendidorum operum ſtru-

[1] frequens toga. [2] paulatimque diſceſſum ad delinimenta vitiorum, porticus, & balnea, & conviviorum elegantiam. idque apud imperitos *humanitas* vocabatur, cum [3] pars ſervitutis eſſet. [4] Tertius expeditionum annus novas gentes aperuit, vaſtatis [5] uſque ad Taum (æſtuario nomen eſt) nationibus. qua formidine territi hoſtes, quamquam conflictatum ſævis tempeſtatibus exercitum, laceſſere non auſi. [6] ponendiſque inſuper caſtellis ſpatium fuit. Adnotabant periti, non alium ducem opportunitates locorum ſapientius legiſſe, nullum ab Agricola [7] poſitum caſtellum aut vi hoſtium expugnatum, aut pactione ac fuga deſertum crebræ eruptiones. nam adverſus moras obſidionis, annuis copiis firmabantur. ita intrepida ibi hiems, & ſibi quiſque præſidio, irritis hoſtibus, eoque deſperantibus, quia ſoliti plerumque damna æſtatis hibernis eventibus penſare, tum æſtate atque hieme juxta pellebantur. Nec Agricola unquam per alios geſta avidus intercepit, ſeu centu-

22

ṡturis poſt alium eſſe vellet. Magna ejus vis eſt apud erectas mentes. *Idem.*

1 *Frequenſque toga.*] Veſtis Romanorum propria in pace, ut *ſagum* in caſtris; unde *togati ſagatis*, id eſt, pagani militibus opponuntur: ſed & *palliatis*, id eſt Græcis, Suetonio, & *braccatis*, id eſt, Gallis noſtro. Quia autem non niſi in foro togati, atque adeo toga veſtis forenſis; hinc *togatus* pro homine forenſi ſive patrono cauſarum, item pro ſalutatore, quia in alia veſte matutinum illud Ave deſerre fas non erat. *Virdungus.*

2 *Paullatimque diſceſſum.*] Suſpicor legendum: *paulatimque deſcenſum.* Pichena.

3 *Pars ſervitutis.*] Voluptatibus ſcilicet virtutis, qua ſe ruſſus in libertatem vindicare poſſent, nervos incidentibus animoſque ad ſervitutem peſſum dantibus. *Virdungus.* *Humanitas* hic accipitur ea notione, qua apud Cæſarem lib. 1. de bello Gall. *Horum omnium fortiſſimi ſunt Belgæ, propterea quod à cultu atque humanitate provinciæ longiſſime abſunt.* Boxhornius.

4 *Tertius expeditionis.*] M. Plautio Silvano M. Annio Vero Coſſ. V. C. 834. *Virdungus.*

5 *Vſque ad Taum.*] Tuedam, ut alii putant. *Savilius.* Tuedæ fluvii oſtium in Ottadinis, hodie, Northumberland. Is autem fluvius Angliam à Scotia longo ſpatio diſcludit limeſque orientalis dicitur. Ex Cambdeno. *Virdungus.*

6 *Ponendiſque inſuper caſtellis.*] V. C. habet, *telis*, non, *caſtellis.* Vertinus.

7 *Poſitum caſtellum.*] Caſtra & caſtella quibus locis munienda ſint docet Vegetius lib. 1. cap. 22. nimirum loco tuto, ubi & lignorum & pa-

turio, ſeu præfectus, [1] incorruptum facti teſtem habebat. Apud quoſdam [2] *acerbior in conviciis* narrabatur, ut bonis comis, ita adverſus malos injucundus. ceterum [3] ex iracundia nihil ſupererat. [4] ſecretum & ſilentium ejus non timeres. honeſtius putabat offendere, quam odiſſe. [5] Quarta æſtas obti- 23
nendis quæ percurrerat inſumpta. ac ſi virtus exercituum & Romani nominis gloria pateretur, inven-

pabuli & aquæ ſuppetat copia. Et ſi diutius commorandum ſit, loci ſalubritatem idem eligendam monet. Cavendum autem, ne mons ſit vicinus altior, qui ab adverſariis captus poſſit officere, conſiderandumque ne torrentibus mundari conſueverit campus &c. Adde lib. 4, 1. Hæc caſtella inferior ætas *Burgos* appellavit. Eaque ſæpe ſtructa inſtar oppidorum præſertim in finibus imperii, & ubi perpetuæ ſtationes & prætenturæ contra hoſtem; eademque origo nobilium aliquot hodie oppidorum. *Virdungus.*

1 *Incorruptum facti teſtem.*] Declarabat Agricola neminem, qui ſuæ conſideret, alienæ virtuti invidere. Et hæc profecto, ſi quid aliud ardentem inflammat & armatum armat militum generoſiorum virtutem. Contra quamvis præclarum ingenium hebetat, quamvis fortem indolem exarmat miſera illa (ut vocat Plinius) reputatio: *Vides enim, ſi quid bene feceris, neſciet imperator; aut ſi ſcierit, teſtimonium non reddet.* Virdungus.

2 *Acerbior in conviciis.*] Inter ſpecies irarum & has commemorat Seneca 1, 4. quæ in verborum maledictorumque amaritudinem effuſæ. cui vitio obnoxii ſunt, quos ὀργίλους Ariſtoteles appellat 4. Eth. 5. iraſci faciles tamen ut ſint placabiles, qualem ſe fatetur Horatius & eodem ingenio Quintum fratrem ſuum deſcribit Cicero. *Idem.*

3 *Ex iracundia nihil ſupererat.*] Sen. de ira 2, 16. *ſimpliciſſimi omnium habentur iracundi.* Pichena.

4 *Secretum & ſilentium.*] Contra de Domitiano inferius: *talibus curis exercitus, quodque ſævæ cogitationis indicium erat, ſecreto ſuo ſatiatus.* De eodem etiam Plinius Panegyrico ad Trajanum: *non audire quiſquam, non alloqui audebat, tenebras ſemper ſecretumque captantem, nec unquam ex ſolitudine ſua prodeuntem, niſi ut ſolitudinem faceret.* Pichena.

Secretum & ſilentium.] Vt eorum, quorum iræ altæ graveſque ſunt & introrſus verſæ, quos πικροὺς & δυσδιαλύτους uſurpat Ariſtoteles & deſcribit. Tales Tiberius & Domitianus. *Virdungus.*

5 *Quarta æſtas.*] Anni ab V. C. 835. à natalibus Chriſti Dionyſianis 82. qui annus habuit Coſſ. Imp. Domitianum VIII. & T. Flavium Sabinum. *Virdungus.*

Quarta æſtas obtinendis, quæ percurrerat, inſumpta.] Mirum eſt cujus culpa verba hujus ſeutentiæ tranſpoſita fuere. Nulla hypallage excuſare poteſt hanc lectionem. Ducantur ergo ſuas in colonias hæc verba me Triumviro, *Quarta æſtas percurrendis quæ obtinuerat inſumta.* Non inficior tamen veterem lectionem poſſe commode retineri. Nam *tertius expeditionum annus novas gentes aperuit, vaſtatis uſque Taum gentibus.* has ergo gentes quarto anno (ut proprio verbo dicam) obtinuit, atque adeo Tacitus *quartam æſtatem obtinendis quæ percurrerat inſumtam* non male dicit. *Barclaius.* Berneggerus ſic interpretatur: quæ præcedenti anno obtinuit & vincendo percurrit, præſidiis impoſitis firma-

ventus in ipſa Britannia terminus. [1] Nam Glota & Bodotria diverſi maris æſtu per immenſum re-vecti, angusto terrarum ſpatio dirimuntur. quod tum præſidiis firmabatur: atque omnis propior ſinus tenebatur, ſummotis velut in aliam inſulam
24 hoſtibus. [2] Quinto expeditionum anno nave prima tranſ-

mavit. Nec illud bene: quæ enim expeditionis ſuæ anno tertio percurrit, ea demum quarto obtinuit. Savilius τὸ *obtinere* reddit ac ſi eſſet cognoſcere, ordinare, diſponere. Sed nec illud probo. *Obtinere* enim vix ea notione uſurpatur. Vulgata lectio proba mihi quidem videtur. Obtinere nihil aliud eſt quam totum ſuum facere, & omnino ſub poteſtatem ſuam redigere illud, quod antea aut leviter modo tentatum, aut partim tantum devictum erat. Opponitur etiam τὸ *percurrere.* quo verbo prædationes tantum & excurſiones in agrum hoſtilem denotavit, reſpexitque ad illa præcedentia, vaſtatis uſque ad Taum nationibus. Aliud eſt vaſtare & percurrere agrum, aliud ſuum facere, & ut hic loquitur noſter, *obtinere.* Sententia igitur, Quæ tertio expeditionis anno excurſionibus tantum pervagatus Agricola erat, quarti anni æſtate omnino ſub Romani imperii ditionem redegit. *Boxhornius.* Hi tres omnes habent hic aliquid boni & veri, ſed nemo ſe ſatis explicat. Omnino enim jam redegerat ſub ditionem, cum percucurrerat: ſed *obtinuit* eſt, quæ celeri quodam virtutis ac victoriæ curſu obierat, ſubegerat, occuparat, eorum annuæ moræ continua poſſeſſione, adminiſtratione, uſurpatione jus populi Romani fundavit: in eis tenendis obduravit obfirmavitque ſeſe atque oſtendit, non ſe ut prædam aut gloriolam peteret, ſed ea poſſeſſurum veniſſe, ac nec relinquere neque eripi ſibi velle. Quod quin & præſidiis caſtelliſque firmandis, ut Berneggero placet, conſecutus fuerit, mihi dubium non eſt. Idem τὸ *percurrit* explicat continuit, haud male; ſed vulgata verbi ſignificatione, non ea qua Tacitus utitur, cum τὸ *percurrere* aliud facit, aliud *obtinere.* Huic enim obtinere eſt perſeverare in tenendo, quod Galli dicunt *maintenir*; providere, ne qua vis poſſeſſionem interrumpat, & ſi qua tentetur, eam fortiter feliciterque repellere. Vide quæ notamus ad Livium lib. 3, 37. *Gronovius.*

1 *Nam Glota & Bodotria diverſi maris æſtu per immenſum revecti.*] *Glota*, æſtuarium Dubrettaniæ. *Bodotria* æſtuarium Edimburgi. *Savilius.* Dio æſtuaria hæc erant, à Ptolomæo Clota & Boderia appellata: illud, ſeptentrionem, hoc meridiem aſpiciens. At hic in Veneto legitur: *diverſi maris æſtibus per immenſum revecta.* Quod ſi tantummodo immutemus, *revecta*, in *revectis*: longe melius, ni fallor, ſe habebit hic locus. Videtur enim iſthmum ibi fuiſſe inter duo maria, ergo & duo æſtus diverſi maris. qui æſtus, ſive acceſſus, per immenſum revehebantur, id eſt longe ſe intra terras inſinuabant, adeo ut anguſtum ibi terræ ſpatium relinquerent. Ann. 15. *prorupto per immenſum ædificiis.* Pichena. Qui *dirimuntur*? haud dubie *Glotta* & *Bodotria* fluvii. Quomodo? anguſto terrarum ſpatio. Quare? quia *diverſi maris æſtu per immenſum revecti.* hoc eſt, hinc atque inde occurrentis impetu & affluxu maris detenti & velut repulſi ac retroacti. Atque eo intervallo non longo caſtellis ſepto, quicquid interius terrarum erat, parebat Romanis. *Gronovius.*

2 *Quinto expeditionis.*] V. C. 836. quo Coſſ. fuerunt Imp. Domitianus IX. T. Virginius Rufus II. Hic eſt annus,

tranſgreſſus, ignotas ad id tempus gentes crebris ſimul ac proſperis prœliis domuit: eamque partem Britanniæ quæ Hiberniam aſpicit, copiis inſtruxit, [1] in ſpem magis quam ob formidinem. ſi quidem Hibernia [2] medio inter Britanniam atque Hiſpaniam ſita, & Gallico quoque mari opportuna, valentiſſimam imperii partem magnis invicem uſibus mi-

nus, quo Domitianus philoſophos urbe Italia exegit. *Virdungus.*

1 *In ſpem magis.*] Vel potius, *in ſpeciem magis.* Lipſius.

In ſpem magis.] Doctiſſ. Vir, *in ſpeciem.* Non quod inde timeret, ſed ad viros oſtentandas: quod Othonianis etiam factum: *oſtentare vires & militari vallo Veronam circumdare placuit.* Non tamen abjiciam *in ſpem*; quod ſatis commode interpretari poteſt. Agricola gnarus quam opportuna eſſet Hibernia ad continendos in fide Britannos; Animo verſabat ejus invaſionem: quamobrem fines copiis inſtruxit, ne oblata occaſione milites è longinquo eſſent arceſſendi, *in ſpem magis quam ob formidinem.* nam alias metu barbarorum milites per fines diſponi ſolent, qui ICtis *milites limitanei* dicuntur. Similiter hæc eadem de cauſſa Meſſana Syracuſanis occupatur. Thucyd. lib. 4. ἔπραξαν δ' τοῦτο μάλιστα οἱ μὲν Συρακούσιοι ὁρῶντες προσβολὴν ἔχον τὸ χωρίον τῆς Σικελίας. i. *idque præcipue Syracuſanorum opera, quod viderent inde facillime Siciliam invadi poſſe.* Poſtremum quod *Agricola* ſperavit. nunc Hiſpani meditantur & tentant, admoniti forſan his Taciti verbis. *Salinerius.* Τὸ *ſpeciem* ab auctoris mente mihi videtur alienum. Nam ſi in ſpeciem tantum, & ad arma Romana oſtentanda, illam Britanniæ partem Agricola copiis inſtruxiſſet, ſane ſpecies illa abſque formidine non fuiſſet. Verius ergo, *in ſpem*, ſcil. Hiberniæ potiundæ. quod etiam oſtendunt ſequentia verba. *Pichena.* *In ſpeciem* potius videtur prima fronte: ſed ſi mentem auctoris inſpicis accuratius, contra omnino eſt. Nam ſi *ſpeciem* legis, ut alia omittam, quare iſta ſubjungit? *Siquidem Hibernia valentiſſimam imperii partem magnis invicem uſibus miſcuerit.* nullam video ſententiæ ἀκολουθίαν. His enim illa declarare vult: quæ ſunt, ſi ita quidem legas, plane diverſa. Conveniunt optime, ſi *ſpem* retineas. Dicere enim hoc vult: Britanniæ eam partem, quæ Hiberniam ſpectat, copiis ab Agricola inſtructam, non tam metu ullo, quam ſpe Hiberniam quoque ipſam obtinendi. De invadenda quidem cogitaſſe, clarum ex ſequentibus: *aditus portuſque per commercia & negotiatores cogniti.* Et occaſioni fuiſſe intentum iſta affirmant: *Agricola expulſum ſeditione domeſtica &c. in occaſionem retinebat.* Facilem quoque rem ſibi perſuaſiſſe, illa monſtrant: *ſæpe ex eo audivi. &c.* Copiis itaque inſtruxit hanc Britanniæ partem, ut in tempore paratas ad expeditionem haberet. *Acidalius.*

2 *Medio inter Britanniam atque Hiſpaniam ſita.*] Medio ablativus eſt, pro, in medio. Sic in Annal. dixit, *medio temporis.* Rhenanus. Cave intelligas, in medio ſitam, id eſt. æque diſtantem. nam Hibernia proxima quidem eſt Britanniæ, ab Hiſpania vero longiſſime abeſt. ſed, *in medio*, hic ſignificat, in eodem maris ſpatio ſita. *Pichena.* Hiberniæ talis eſt ſitus. Ab ortu habet Britanniam, à qua unius diei navigatione disjungitur: ab occidente, vaſto & aperto pulſatur Oceano; à ſeptentrione Iſlandiam procul ſpectat: à meridie Hiſpaniæ objecta eſt, & ab ea tridui navigatione abeſt. *Virdungus.*

miſcuerit. Spatium ejus ſi Britanniæ comparetur anguſtius, [1] noſtri maris inſulas ſuperat. Solum cælumque & ingenia cultuſque hominum [2] haud multum à Britannia differunt. melius aditus portuſque per commercia & negotiatores cogniti. Agricola expulſum ſeditione domeſtica unum ex regulis gentis exceperat, ac ſpecie amicitiæ [3] in occaſionem retinebat. Sæpe ex eo audivi, [4] legione una & modicis auxiliis debellari obtinerique Hiberniam poſſe. Idque etiam adverſus Britanniam profuturum, ſi Romana ubique arma, & velut è conſpectu libertas tolleretur. Ceterum [5] æſtate qua ſextum officii annum inchoabat, [6] amplas civitates trans Bodo-

1 *Noſtri maris inſulas.*] Intelligit mediterraneum, & quæ in eo inſulæ, ut Siciliam &c. *Savillius.*

2 *Haud multum à Britannia differt, in melius aditus ortuſque.*] Prodigioſe corruptus locus eſt. Lego *differunt. Ejus aditus portuſque &c. Ejus* ſcil. inſulæ Hiberniæ. *Rhenanus.* Daneſius legebat: *haud multum à Britannia differt. ejus aditus &c.* Vrſinus. Muretus legebat, *differunt in melius. Aditus portuſque.* quam ſcripturam amplectar, ſi ſententia, quam gignit, vera. Dubito enim an Hibernia differat in melius à Britannia. Propior ſum credere diverſum, & addita particula negante ſcribere, *haud multum à Britannia differunt, nec in melius.* Vtrum verius ſit, illud quidem mihi certum, vocem *melius* præcedentibus tali aliqua emendatione aptandam, non cum ſequentibus, ut nunc vulgo, conjungendam. Nam nec ſenſus quidquam illic ab ea juvatur: & concinnitas ſtructuræ neſcio quomodo læditur. Niſi quis forte mutare, ſane non incommode, ita malit: *Militibus aditus portuſque per com. & neg. cogniti. Agricola expulſum &c.* Acidalius.

3 *In occaſionem retinebat.*] Sicut antea Claudius invaſerat Britanniam obtentu Berici exſulis reſtituendi. *Virdungus.*

4 *Legione una & modicis.*] Tam enim eruditos armis milites habuerunt Romani, teſtante Vegetio 2, 4. ut cuivis bello duæ legiones crederentur poſſe ſufficere. In levioribus autem bellis, ait 3, 1. unam legionem, mixtis auxiliis, hoc eſt 10000. peditum & duo millia equitum, crediderunt poſſe ſufficere. *Idem.*

5 *Æſtate qua ſextum.*] Ab v. c. 837. æræ Chriſtianæ vulgaris 84. Imp. Domitiano x. Ap. Iunio Sabino Coſſ. *Idem.*

6 *Amplas civitates trans Bodotriam ſitas.*] Cum ita in libris omnibus veteribus legeretur, Lipſius repoſuit: *ampla civitate trans Bod. ſita.* Quod quidem, ut à librorum fide, ita etiam ab hiſtoria ipſa recedere videtur. nam ſic inferretur, unam tantum civitatem trans Bodotriam fuiſſe; cum magnam illam Caledoniæ provinciam plures civitates ſeu populos habuiſſe, ipſe Tacitus affirmet paullo infra: *cætibus & ſacrificiis conſpirationem civitatum ſancirent.* ac deinde: *legationibus & fæderibus omnium civitatum vires exciverant.* ubi non de integra Britannia, ſed de ſola Caledonia ſermo: Veterem ergo lectionem

dotriam ſitas, quia motus univerſarum ultra gentium, & [1] infeſta hoſtili exercitu itinera timebantur, [2] prius claſſe exploravit: quæ ab Agricola primum aſſumpta in partem virium, ſequebatur egregia ſpecie, cum ſimul terra ſimul mari bellum impelleretur: ac ſæpe iiſdem caſtris pedes equeſque & nauticus miles mixti copiis & [3] lætitia, ſua quiſque facta, ſuos caſus attollerent: ac modo *ſilvarum & montium profunda*, modo *tempeſtatum ac fluctuum adverſa*, hinc *terra & hoſtis*, [4] hinc *victus Oceanus* [1] mi-

nem reſtitui. atque ubi in vulgatis legitur, *portus claſſe exploravit*: Rhenani judicium ſecutus correxi, *prius claſſe exploravit*. Iuſſit ſcil. Agricola, ut claſſis littora Caledoniæ circumveheretur atque omnia loca, quæ à mari non longe abeſſent, exploraret. *Pichena*. Venit ecce ſub acumen ſtili: *ampla civitatis trans Bodotriam ſita, quia m.* &c. *timebantur, portus claſſe exploravit*. Et portus non portum, quia civitatem ponit non pro oppido, ſed pro gente vel regione aliquot populos complexa & late per tractum litoris patente, ad quam erat veri ſimile naturam ab Oceano complures aditus portuſque pateteciſſe. Vt civitas Helvetiorum Cæſari, civitas Hyrcanorum Trogo Pompejo. *Gronovius*.

1 *Infeſta hoſtili exercitu itinera timebantur.*] V. c. habet *hoſtilis exercitus*. & paullo poſt; *Caledoniam incolentes populi*. Vrſinus.

2 *Portus claſſe exploravit.*] Opinor ſcribendum, *prius claſſe exploravit*. Mox mallem legere, *impelleretur*, nam ſequitur, *attollerent & compararentur*. Rhenanus.

Portus claſſe exploravit.] Et hoc imperatorio officio convenienter. nam prœlium navale geſturus (verbis Vegetii) conſuetudinem pelagi vel loci ante congreſſum debet cognoſcere. Cæſar lib. 4. de bell. Gall. cap. 20. *Virdungus*.

3 *Lætitia ſua quiſque facta.*] Expones, per lætitiam. *Rhenanus*.

4 *Hinc auctus Oceanus.*] Putabam, *victus*. ſed quid ſi *auctus*, quia incognitum mare jam navigatum, & reliquo Oceano quaſi adjectum? *Lipſius*.

Hinc auctus Oceanus.] Qui novas gentes & adhuc ignotas aperit, is dicitur auxiſſe orbem terrarum, qui revera ſemper idem, ſed non opinione: hinc Alexander ille magnus, qui plures orbes meditabatur. Iuvenalis:

Æſtuat infelix anguſto in limite mundi,
Ceu Gyaræ clauſus ſcopulis parvaque Seripho.

Auctus ergo *Oceanus*, quod Agricolæ milites id ulterius navigaſſent, quam antea factum eſſet. Per hæc in memoriam redeo Chriſtophori de Columbo, mirabili cujus auſu, immenſus ille vetus orbis minima nunc orbis portio cenſetur: quem profecto ſi tempora Saturni tuliſſent, deos illos majoris gentium unus ipſe regeret. *Salinerius*. Pulcherrime Lipſius, *victus*. Inepte vulgo, *auctus*. Pichena. Non profecto inepte, ſed magnifice: ab his addita provinciæ regio ampla terrarum novuſque quæſitus ac domitus hoſtis; ab illis, quod Oceani Romanum agnoſcebat imperium, promotum auctumque & ei acceſſio facta. *Gronovius*.

1 Mi-

[1] militari jactantia compararentur. *Britannos* quoque, ut ex captivis audiebatur, *viſa claſſis obſtupefaciebat, tamquam aperto maris ſui ſecreto ultimum victis perfugium clauderetur.* Ad manus & arma converſi [2] Caledoniam incolentes populi, paratu magno, majore fama, uti mos eſt de ignotis, [3] *oppugnaſſe ultro*, caſtella adorti, [4] metum ut provocantes addiderant: *regrediendumque citra Bodotriam, &* [1] *ex-*

1 *Militari jactantia.*] Vulgus militum jactabundum. Hinc larga riſus materia Comicis. *Virdungus.*

2 *Caledoniam.*] Ptolemæus Britanniam in *Magnam* & *Parvam* dividit; *Magnam* vocans citeriorem ad meridiem; *Parvam* ulteriorem ad ſeptentrionem: cujus incolæ in Majatas & Caledonios diſtincti erant, id eſt, in campeſtres & montanos. Ortellio Caledoniorum tractus Roſſia videtur hodie ex tabulis vocari. Retinet vetus nomen oppidum infra Atholiam ad dextram Tai ripam ſitum, vulgo *Duncalden*. Eadem veſtigia exſtare in *Caldar* & *Calendar* auctor Scotiæ Chronico. *Idem.*

3 *Oppugnaſſe ultro, caſtella adorti.*] Fortaſſe, *oppugnare ultro, caſtella adoriri.* Lipſius.

Oppugnaſſe ultro caſtella adorti.] Malim, *oppugnare.* Rhenanus. V. c. habet, *oppugnare ultro caſtellum adorſi.* Vrſinus. Lipſius olim ſuſpicabatur legendum, *oppugnantes*, vel, *oppugnavere.* noviſſime cum Rhenano, *oppugnare.* Ego etſi de ſinceritate loci dubito, utcumque tamen vulgatam lectionem defendi poſſe arbitror, ſi intelligamus, verbum, *oppugnaſſe*, regi à voce *fama*: quaſi aucta fuerit fama ex eo, quod Britanni ultro oppugnaſſent Romanos. & ideo diſtinguerem: *paratu magno (majore fama, uti mos eſt de ignotis, oppugnaſſe ultro) caſtella adorti.* Sed durior ſenſus & conſtructio, quam ut mihi ſatisfaciat. *Pichena.* Hic tecum non facio doctiſſime vir, licet alias te in oculis feram. *Oppugnaſſe*, loco, *oppugnare.* Tempus pro tempore. Quintilian. 9, 3. *transferuntur enim tempora &c. Timarchides negat eſſe ei periculum à ſecuri. eſſe* vicc *'uiſſe.* additque, *at ne morer, per omnia ſit genera, per quæ ſit ſolœciſmus.* Quod à Dionyſio ad Amm. dicitur, φράσεις ἐκβεβηκυῖα παρὰ τοὺς χρόνους τῶν ῥημάτων i. *phraſis egreſſa tempora verborum.* Nec hic modo Cornelius hæc auſus eſt. *Non tamen pigebit, vel incondita ac rudi voce, memoriam prioris ſenectutis, ac teſtimonium præſentium bonorum compoſuiſſe.* nec primus protulit. Plaut. Pœn. *Nolito edepol develliſſe* (pinnas) *jam duobus menſibus Volucres tibi erunt hircinæ.* Quibus in locis ſatis aperte *compoſuiſſe* & *develliſſe* ejuſdem ſunt notæ cujus *componere* & *divellere.* Salinerius. Nec dura παρενθέσει & conſtructione opus eſt nec mutatione temporum. Sed rectiſſime Pichena τὸ *oppugnaſſe* regi à τῷ *fama*: ut *famæ oppugnaſſe* ſit, rumor quod oppugnarint. Caſtella, inquit, adorti & apparatu magno & majore fama vel ex eo, quod ſponte oppugnatum veniſſent, metum addiderunt. *Gronovius.*

4 *Metum ut provocantes.*] Multum intereſt (ait Scipio apud Livium lib. 28.) alienos populorum fines an tuos uri exſcindique videas. Plus animi eſt inferenti periculum quam propulſanti. Qua & in re memorabilis Agathoclis audacia apud Iuſtinum lib. 22, 5. *Virdungus.*

1 *Ex-*

[1] *excedendum potius, quam pellerentur*, [2] ſpecie prudentium ignavi admonebant. cum interim cognoſcit, *hoſtes pluribus agminibus irrupturos.* Ac ne ſuperante numero, & [3] peritia locorum circumiretur, diviſo
& ipſe in tres partes exercitu inceſſit. Quod ubi 26
cognitum hoſti, [4] mutato repente conſilio, univerſi [5] nonam legionem ut maxime invalidam, nocte aggreſſi inter ſomnum ac trepidationem cæſis vigilibus irrupere. Iamque in ipſis caſtris pugnabant, cum Agricola iter hoſtium ab exploratoribus edoctus, & veſtigiis inſecutus, velociſſimos equitum peditumque aſſultare tergis pugnantium jubet, mox ab univerſis adjici clamorem. & propinqua luce fulſere ſigna. ita ancipiti malo territi Britanni: & Romanis redit animus, ac [6] ſecuri pro ſalute, de gloria certabant. ultro [7] quinetiam irrupere. & fuit atrox in ipſis portarum anguſtiis prœlium, donec pulſi hoſtes, utroque exercitu certante, his ut tuliſſe opem, illis ne eguiſſe auxilio viderentur. [8] quod niſi

1 *Excedendum potius quam pellerentur.*] Nec male foret: *excedendum priuſquam pellerentur.* Gronovius.

2 *Specie ignavi prudentium admonebant.*] *Specie* referendum eſt ad genitivum, *prudentium.* Ignavi ſpecie prudentium admonebant. *Rhenanus.*

Specie prudentium ignavi.] Ἀγχίθυροι ſunt αἱ κακίαι ταῖς ἀρεταῖς, ut ait Baſilius. Atque hinc multa in vitæ actionibus occurrunt (verbis Galeni) δυσδιόριστα, quia ἡ ἀρετὴ γειτνιᾷ τῇ κακίᾳ. *Virdungus.*

3 *Peritia locorum circumiretur.*] Singulari numero reſtitui, *circumiretur*, veteribus libris auctoribus. nam ad ipſum Agricolam refertur, & recte convenit cum ſequenti verbo, *inceſſit.* Alias quod in vulgatis legitur, *circumirentur*, aliquid ambiguitatis habere poteſt. *Pichena.*

4 *Mutato repente conſilio.*] Cum conſilium tuum cognoveris adverſariis proditum, diſpoſitionem mutare te convenit, Vegetius 3, ult. *Virdungus.*

5 *Nonam legionem.*] Multa hic perite fecerunt Britanni. Primum quod repente & improviſo, deinde quod noctu ſopitos, tum quod univerſi unam legionem, poſtremo quod hoſtium invalidiſſimos adorti. *Idem.*

6 *Securi pro ſalute, de gloria certabant.*] Concinnius ſit, ſi viciſſim traducas particulas *pro* & *de.* Lego, *ſecuri de ſalute, pro gloria certabant.* Nam *ſecurum eſſe pro aliqua re*, neſcio an Latine poſſis dicere. *Acidalius.*

7 *Quinetiam irrupere.*] Imo *erupere.* Res ipſa & ſequentia clamant. *Idem.*

8 *Quod niſi paludes & ſilva.*] De latebris ſilvarum notum eſt, de paludibus

niſi paludes & ſilvæ fugientes texiſſent, debellatum illa
27 victoria foret. [1] Cujus conſtantia ac fama ferox exercitus: *nihil virtuti ſuæ invium: penetrandam Caledoniam,*

dibus notô, in quibus ſæpenumero latuiſſe fugientes memorant ſcriptores. Iuven. Sat. x.

Exſilium & carcer, Minturnarumque paludes.

Florus quoque auctor 4. 12. *Nihil illa cæde per paludes perque ſilvas cruentius.* Barclaius.

1 *Cujus conſtantia ac fama.*] Fallor, aut *conſcientia* legendum. Conſcius ſibi exercitus egregiæ victoriæ, & ex ea famæ, majora volvebat. Video & Pichenæ hoc placuiſſe. *Lipſius.*

Cujus conſtantia ac fama.] Quid ſibi hic velit *conſtantiæ* vox, non aſſequor. quam corruptam ſuſpicor, ac legendum: *cujus conſcientia ac fama.* Nihil clarius & fortaſſe certius. *Pichena.* Lego, *cujus conſcientiâ ac fama.* Acidalius. Quod viris optimis faſtidio, nobis aureum & gemmeum eſt. *Conſtantia* aliquando opponitur non tam levitati aut infirmitati ejus, qui varius & mutabilis ſemper, quam timori ſeu levitati ex timore, atque eſt imperterritus & immobilis animus iis, quæ terrere poſſunt, & infirmiores inducere vel vi vel ambitione ad mutanda cœpta & ad aliter & minus honeſte fere conſulendum. Sic *conſtantiam* Cyri pueri in Aſtyagis aula prædicat Iuſtinus 1, 5. & *conſtantiam* Alexandri rapientis ad ſupplicium de tumultuantibus armatis: cui convenit apud noſtrum Voculæ. *conſtantia* 4. hiſtor. 25. item Perdiccæ ultro accedentis & increpantis pedeſtrem exercitum, qui percuſſorem ad eum miſerat Iuſtin. 13. 3. Talis *conſtantia* Germanici rejicientis imperium cum maximis minis delatum Suetonio Calig. 1. & Titi conſpiratis adverſum ſe aſſidere ſibi jubentis & gladiatorum arma explorare apud Aurelium Victorem. Non aliter Pius apud Capitolinum cap. 5. *Fuitque ea conſtantia, ut ſeptenis & novenis annis in provinciis bonos præſides detineret.* Quod recte cepit Caſaubonus; eoque minus ferendum, quod ei obloquitur Salmaſius. Cavillator ſcilicet *bonos* tantum detinuiſſe, & ab his nihil periculi aut metus. Parum πολιτικῶς. immo regibus boni quam mali ſuſpectiores ſunt: & ſæpe non injuria. Non enim *bonos ἁπλῶς* ad legem Philoſophorum intelligimus, ſed juſte ac fortiter & cum gratia provincialium rempublicam gerentes: qualibus profecto gloriæ & imperii cupido non ſegniter innaſcitur. Noſter de Tiberio annal. primo: *neque enim eminentes virtutes ſectabatur, & rurſum vitia oderat. ex optimis periculum, à peſſimis dedecus publicum metuebat.* Non aliter Capitolinus Salmaſio in ſubſidium vocatus de Marco cap. 12. *Quamvis eſſet conſtans, erat etiam verecundus.* His enim locum dederunt hæc ſuperiora: *Fiſco in cauſis compendii nunquam judicans ſavit.* Decebat *conſtantiam* principis, nihil decidere de republica, nihil pati publico detrahi, etſi hominum odia & famæ invidia foret ſubeunda. Talis *conſtantia* fuit M. Catonis omni opum vi repugnantis, ne Aſianorum locario induceretur, apud Ciceronem in primo ad Atticum. Ac Marcus quamvis *conſtans*, quamvis *Fabiana conſtantia* in ſpernendis rumoribus & ſimultatibus, modo recte ageret, quamvis ſalubris, nec largitor; aut jactura reipublicæ ambitioſus, tamen pudoris ſui putabat, non nimium pro fiſco tendere. Opportunum eſt etiam, quod adhibet Salmaſius ex eodem Marco Capitolini cap. 4. *verecundus fuit, ignavia.* Hoc prorſus eſt illud inverſum: *quamvis eſſet verecundus, erat etiam conſtans.* Nam huic ſignificationi *conſtantia* adverſatur *ignavia*, ſi meminens *ignaviam* & *ſegnitiem* optimis auctoribus interdum eſſe timorem, formidinem, quod Galli dicunt *poltronerie & manquement de courage.* Sic Ta-

doniam, inveniendumque tandem Britanniæ terminum continuo prœliorum curſu fremebant. atque illi modo cauti ac ſapientes, prompti poſt eventum ac magniloqui erant. iniquiſſima hæc bellorum conditio eſt, proſpera omnes ſibi vindicant, [1] adverſa uni imputantur. At Britanni non virtute ſed occaſione & [2] arte ducis rati, nihil ex arrogantia remittere, quo mi-

Tacitus 2. hiſt. 94. *Nec coërcebat istas voces Vitellius ſuper inſitam inerti animo ignaviam conſcius ſibi inſtare donativum.* Hoc eſt, præterquam quod natura nihil habebat conſtantiæ & horrebat vanos ſtrepitus, nec audebat militaris turbæ inſolentiam imperatoria ſeveritate compeſcere. Hinc & intelligendum illud Velleji lib. 2, 125. in ſeditione Germanici Pannonicique exercituum poſt exceſſum Auguſti: *Quo quidem tempore ut pleraque ignave Germanicus, ita Druſus priſca antiquaque ſeveritate, &c.* hoc eſt, parum conſtanter, parum ſevere. Nam hoc quoque conſtantiæ eſt tumultuantibus non cedere atque etiam obviam ire, ut Suetonius loquitur Iulio cap. 69. Nec dubium, quin turpiter & mendaciter aduletur patri & filio, factumque conſtantiſſimi, qua licuit, exempli, ut agnoſcit Suetonius, ignaviæ crimine traducat. Sic igitur eam vocem & hic accipimus, ut *cujus victoria conſtantia & fama ferox exercitus*, ſit. Cujus præſentiſſimis interritiſque tanto periculo animis partæ tantaque fama paſſim celebratæ memor atque inde inflatus miles. Lib. 14. annal. *At Suetonius mira conſtantia medios inter hoſtes Londinium perrexit.* His omnibus in locis *conſtantia* non quævis perſeverantia & propoſiti pertinacia, ſed κατ' ἐξοχὴν permanſio in ſententia & inſtituto atque habitu mentis contra graviter obſtantem urgentemque vel metum vel gratiam vel ſubruſticum pudorem. *Gronovius.*

1 *Adverſa cum imputantur.*] Non dubito, quin Tacitus ſcripſerit, *adverſa uni imputantur.* Eſtque graviſſima ſententia nec minus vera. Iniquiſſima hæc bellorum conditio eſt, proſpera omnes ſibi vindicant, adverſa uni imputantur; hoc eſt, duci. Sic 4. Hiſtor. narrat Herennium Gallum exercitus Romani legatum à militibus verberatum, quos tum Germani profligaverant. *Victi*, inquit, *quod tum in morem verterat, non ſuam ignaviam, ſed perfidiam legati culpabant.* Rhenanus.

2 *Arte ducis rati.*] Hæret ſententia. Putabam olim, & explebam: *arte ducis victos rati.* Nunc magis, & propius verbis: *non ut virtute, ſed occaſione & arte ducis ſuperati.* Nam illud, *ſuper*, compendio ſæpe ſcriptum, & unica littera: quæ & in fine anteëuntis verbi eſt. *Occaſione* autem victos ſe volunt, quia ſuperventu ſubito Agricolæ (prius prœlium vide) oppreſſi. *Lipſius.*

Arte ducis rati.] Opinor legendum, *arte ducis irati, nihil ex arrogantia remittere*, id eſt, remittebant. *Rhenanus.* Cum aliquid huic ſententiæ deſit, Lipſius ſupplet, *arte ducis victos rati.* ſed ex ingenio, non ex libris. Ego, *ducis*, vocem redundare cenſeo, nam recte ſubintelligitur, & arte hoſtium. Ideo levi neque aberrante mutatione, ex ipſa voce, *ducis*, reſtituerem, *victos*: ut legatur, *arte victos rati.* Notandum hic etiam, quod ars virtuti opponitur. Sic Vegetius in prooem. lib. 3. *Cum Carthaginienſibus non virtute, ſed arte ſolus ferret auxilium.* Pichena. Non manca, mutilave ſunt: Suetum eſt enim magnitudinis ſectatoribus, verbis ibi parcere ubi ſenſus ultro emergit. diſce de eorum ſignifero Thucyd. lib. 4. ἠλπι-

minus juventem armarent, conjuges ac liberos in loca tuta transferrent, [1] cœtibus ac ſacrificiis conſpirationem civitatum ſancirent. [2] atque ita irritatis
28 utrimque animis diſceſſum. Eadem æſtate cohors Vſipiorum per Germanias conſcripta, in Britanniam tranſmiſſa, [3] magnum ac memorabile facinus auſa eſt. Occi-

ἤλπιζον γὰρ αὐτοὺς ἐπὶ τὴν Σολύγειαν κώμην πειράσειν. i. *ſperabant enim ipſos in vicum Solygiam tentaturos.* Vbi Scholiaſtes, *προσυπακουστέον τὸ ἐλθεῖν* i. *ſubintelligendum τὸ venire.* Alibi, *ἢν δ' ἀπιστοῦντες, ἄλλοις ὑπακούσωμεν.* i. *ſi vero non credentes, aliis.* Scholiaſtes *τοῖς ἐμοῖς λόγοις δηλονότι.* i. *meis verbis ſcilicet.* At hic *victos* eſt in proclivi. *Salinerius.* Suſpicabar aliquando: *ut non virtute, ſed occ. & arte ducis ſtrati*, vel *ſuperati.* nunc taceo. video enim non eſſe cujuſvis medicinam facere depoſitis. *Gruterus.* Melius omnino ſi legas, *ſtrati*, vel *fracti*, quod infra ſtatim: *Britanni nihil fracti pugna prioris eventu.* Acidalius. Deeſt vox *viros*, aut alia talis, ut in margine annotavit Lipſius. Cæterum & hic locus oſtendit plerumque non debellari ea victoria, quam hoſtes caſui magis vel occaſioni aut ſtrategemati tribuant, quam virtuti adverſariorum: idque ipſum Divico Helvetius Cæſari ingerit lib. 1. de B.Gall. 13. *Virdungus.* Forte; *non virtutem ſed occaſionem & artem ducis rati:* ſic fere ſupra 2, 11, *haud imperatorium ratus* 3, 20. *obſidionem flagitii ratus.* Freinſhemius. Nos mallemus: At *Britanni non virtute, ſed occaſione atque arte ducis ſuperati.* Saltem utriuſque lectionis eadem ſententia, & Taciti eſt, niſi fallor. Per *virtutem* intellige vim & manum Romanorum. *Boxhornius.*

1 *Cœtibus ac ſacrificiis.*] Sic lib. 4. hiſtor. cap. 14. Claudius Civilis. *Virdungus.*

2 *Atque ita irritatis utrimque animis diſceſſum.*] Sic Ann. 13. *atque ita infenſis utrimque animis diſceſſum.* Pichena.

3 *Magnum ac memorabile facinus.*] Hodie rideamus: at olim hoc tanti fuit, quanti nunc penetraſſe Magellani ſinum, & orbem hunc circumdediſſe. Ambroſius lib. III. Hexaëm. cap. III. *Illud magnum & inauſum navigantibus, atque intentatum nautis mare, quod Britannias frementi includit æquore, atque in ulteriora & ipſis fabulis inacceſſa ſecreta ſe porrigit.* Hac autem circumvectione retecta Britannia, & inſula bona fide approbata. Dionem in Tito vide. *Lipſius.*

Magnum ac memorabile facinus.] Itane magnum ac memorabile facinus ſit Britanniam circumnavigaſſe? Hodie certe id nec memorabile nec magnum, poſt penetratum fretum Magellani, poſt novos orbes inventos, ex quibus Americanus æque fere nobis notus eſt quam noſter; Auſtralis autem quamvis interiora adhuc celet, tamen extimas oras circum undique jam retexit, aliquot navigationibus circumdatus. Sed & nuperrimæ Hollandorum navigationes memorabiles, quibus per ſeptentrionem viam rimantes ad Indiam orientalem uſque ad LXXXI. gradum velificati ſunt, & ulterius iſſent, ni cœli inclementia ac mare concretum prohibuiſſent. *Virdungus.* Vir eruditiſſimus & haud quaquam τῶν τυχόντων, (qui longe major apparuiſſet, niſi vix notum ſuis morbi & paupertas depreſſiſſent) mihi etiam inter primos adoleſcentiæ meæ fautores venerabilis, nimis anguſte modum hujus facinoris metitur. Magnitudinis ejus, quam Tacitus intelligit, pars exigua & fortuita eſt, quam præcipuam putat Virdungus. Magnum erat & memorabile tali tempore ac loco tales rebei-

Occiſo centurione ac militibus, qui ad tradendam diſciplinam immixti manipulis [1] exemplum & rectores habebantur, [2] tres Liburnicas adactis per vim gubernatoribus aſcendere: & [3] uno remigrante, ſuſpectis duobus eoque interfectis, nondum vulgato rumore ut miraculum provehebantur. mox hac atque illa rapti, & cum pleriſque Britannorum ſua defenſantium prœlio congreſſi, ac ſæpe victores, aliquando pulſi, eo [4] ad extremum inopiæ venere, ut infirmiſſimos ſuorum, mox ſorte ductos veſcerentur. atque ita circumvecti Britanniam, amiſſis per inſcitiam regendi navibus, pro prædonibus habiti, [5] primum à Suevis, mox à Friſiis intercepti ſunt. ac fuere quos per commercia venumdatos, & [6] in noſtram uſque

rebellionem moliri, & tali modo tantiſque caſibus ac periculis propoſitis exſequi, dein per omnia extrema tam diu ærumnoſam vitam trahere ac durare. Incepto; profligatu, exitu magnum hoc & memorabile facinus; non curſu tantum, quem ne cogitarunt quidem, cum rem ingentis auſi ſuſciperent; quamquam & hujus fortuna ipſis miſeriis magna & memorabilis. *Gronovius.*

1 *Exemplum & rectores.*] Vitam ſcilicet militarem magiſtrantes, ſive magiſtros agentes vitæ militaris: στρατιωτικοῦ βίου ἡγούμενοι, καὶ τὸ καθ' ἑαυτοὺς ὑπόδειγμα πρὸς ὅμοιον ζῆλον manipulares cæteroſque καλοῦντες: quod Spartianus eleganter *exemplo virtutis ſua cæteros adhortari*: alii vero (ut Vopiſcus in Tacito & Treb. Pollio in Macriano) *ad exemplum docendi aliquid facere.* Vide quæ annotavit Caſaubonus ad locum Spartiani in Hadriano. *Virdungus.*

2 *Tres liburnicas.*] De his vide Vegetium lib. 4. cap. 33. & 37. Ibique annotationes Stewechii. *Idem.*

3 *Uno remigrante.*] An *remigrare* hic ſignificat, remigio aufugere? id quidem fieri non potuit, cum in unaquaque Liburnica, tertia pars cohortis eſſet, quæ gubernatorem vi retinere, atque occidere poterat. Ergo veriſimilius eſt, illum, antequam ex portu ſolverent, clam ſe ſubduxiſſe, ac domum verſus remeaſſe. nam duos tantum occiſos apparet. *Pichena.*

4 *Ad extremum.*] Id eſt, poſtremo. Sic etiam alibi loquitur. Idem uſurpatur Livio. *Rhenanus.*

5 *Primum à Saevis.*] Suevici maris meminit auctor noſter in de moribus Germ. & tradit ex C. Nepote Plinius, Q. Metello Celeri tum Galliæ proconſuli, Indos à rege Suevorum dono datos, qui ex India commercii cauſa navigantes, tempeſtatibus eſſent in Germaniam abrepti. Cæterum eas Suevorum ſedes hodie Saxones tenent: nam horum annalibus proditur ex inſulis in Toringorum terram eos primum applicuiſſe. Et Suevi ſunt Saxonibus hodieque Toringi, quanquam ex littoralibus mediterranei facti. *Rhenanus.*

6 *In noſtram uſque ripam.*] Intelligit ſiniſtram Rheni ripam, nam dextram Germani tenebant. Sic 4. Hiſt. *forte navem haud procul caſtris frumento gravem, cum per vada haſiſſet, Germani in ſuam ripam trahebant.* Idem.

uſque ripam mutatione ementium adductos, indi-
cium tanti caſus illuſtravit. [1] Initio æſtatis Agricola
domeſtico vulnere ictus, anno ante natum filium a-
miſit. Quem caſum neque [2] ut plerique fortium vi-
rorum ambitioſe, neque per lamenta rurſus ac mæ-
rorem muliebriter tulit. & [3] in luctu bellum inter
29 remedia erat. Igitur præmiſſa claſſe quæ pluribus lo-
cis prædata, magnum & incertum terrorem faceret,
expedito exercitu, cui ex Britannis fortiſſimos &
longa pace exploratos addiderat, ad montem [4] Gram-
pium pervenit, quem jam hoſtes inſederant. Nam
Britanni nihil fracti pugnæ prioris eventu, & ultio-
nem aut ſervitium exſpectantes, tandemque docti
[5] commune periculum concordia propulſandum, le-
gationibus & fœderibus omnium civitatum vires ex-
civerant. Iamque ſuper triginta millia armatorum
aſpiciebantur, & adhuc affluebat omnis juventus,
& quibus cruda ac viridis ſenectus, clari bello, ac
[6] ſua

1 *Initio æſtatis.*] Hic caſus Agricolæ conjiciendus eſt in annum officii ejus ſeptimum, ab urbe vero condita 838. Imp. Domitiano XI. T. Aurelio Fulvo Coſſ. *Virdungus.*

2 *Ut plerique fortium virorum ambitioſe.*] Dubito, num hic *ambitio* referatur ad principum virorum funera, quæ apud Romanos ſumptuoſa pompa celebrabantur. Ideo de Germanis in ſup. libro dixit: *funerum nulla ambitio.* Potius cenſeo per *ambitionem* intelligi, conſtantiæ ac fortitudinis oſtentationem, quod convenit cum ſequentibus verbis, *neque per lamenta rurſus, &c.* Pichena. i. ut animi robur dolori imperium oſtentans, nulla humani affectus ſigna daret; ut is qui nuntiata morte filii nihil motus, *Sciebam*, inquit, *me genuiſſe mortalem.* Ejuſmodi ambitionem objicit Æſchines Demoſtheni: ſed hujus factum defendit Plutarchus in vita ejus. Verum hic, ut in omni re liquet modum eſſe optimum. *Virdungus.*

3 *In luctu bellum inter remedia.*] Sic Tib. Cæſar defuncto filio Druſo nihil intermiſſa rerum cura negotia pro ſolatiis accipit, lib. 4. annal. Et hoc eſt, quod Cicero mœrens obitu filiæ Tulliæ, paſſim in epiſtolis, negat ſe habere, ubi acquieſcat, quia non amicorum negotiis, non reipublicæ procurationibus impediantur cogitationes ſuæ, &c. *Virdungus.*

4 *Grampium.*] Nunc vocatus Grantzbaine. *Savilius.* Qui mediam Scotiam dividit in Auſtralem ſive ſuperiorem & in borealem ſive inferiorem. Ajunt hunc montem *Granzebain* priſca Scotorum lingua vocari, hoc eſt, montem incurvum. Plura de eo Hector Boëtius. *Virdungus.*

5 *Commune periculum concordia.*] O verba aurea! utinam imbibamus! Nempe hoc eſt, quod Hermocrates ille Syracuſanus pulcherrime monuit, apud Thucyd. lib. IV. Τὰς δ' ἀλλοφύλους ἐπελθόντας ἀθρόοι, ἢν σωφρονῶμεν, ἀμυνούμεθα. Εἴπερ καὶ καθ' ἑκά-

[1] ſua quiſque decora geſtantes: cum inter plures duces virtute & genere præſtans, [2] nomine Galgacus, apud contractam multitudinem *prælium* poſcentem, in hunc modum locutus fertur: [3] *Quotiens cauſſas belli & neceſſitatem noſtram intueor, magnus mihi animus eſt, hodiernum diem, conſenſumque veſtrum, initium libertatis totius Britanniæ fore. Nam & univerſi* [4] *ſervitutis expertes: & nulla ultra terra, ac ne mare quidem ſecurum, imminente nobis claſſe Romana. ita prælium atque arma, quæ fortibus honeſta, eadem etiam ignavis tutiſſima ſunt.* [5] *Priores pugnæ, quibus adverſus Romanos varia fortuna certatum eſt, ſpem ac ſubſidium in noſtris manibus habebant: quia nobiliſſimi totius Britanniæ, eoque in ipſis penetralibus ſiti, nec ſervientium litora aſpicientes, oculos quoque* [6] *a contactu dominationis inviolatos habebamus.* [7] *Nos terrarum ac libertatis*

ἑκάστε βλαπτόμενοι, ξύμπαντες κινδυνεύομεν. *Extraneos advenientes, ſi ſapimus, junɛti repellemus: quoniam ſinguli etiam ſi lædimur, univerſi periclitamur.* Lipſius.

1 *Sua quiſque decora.*] Vt milites Romani, quum triumphum imperatoris ſui proſequerentur. Appianus: *laureati omnes & fortiſſimus quiſque dona geſtans militaria.* Sed & apud noſtrum libro 2. Hiſt. milites Vitelliani urbem ingrediuntur, juxta ſuam quiſque centuriam armis doniſque fulgentes. *Virdungus.*

2 *Nomine Galgacus.*] Hic *Galanc* apud Liennauc, Triadum libro inter tres Britanniæ heroës appellatur, ut ſcribit Cambdenus. *Idem.*

3 *Quoties cauſas.*] Menander: Ὅταν τι πράττῃς ὅσιον ἀγαθὴν ἐλπίδα Πρόβαλλ' ἑαυτῷ, τοῦτο γινώσκων, ὅτι τόλμῃ δικαίᾳ καὶ Θεὸς συλλαμβάνει. Decantatiſſimum illud: *Frangit & attollit, &c.* Idem.

4 *Servitutis expertes.*] Atque ideo fortiores. Apud Dionem Agrippa: *Neque enim vir egregius ullus ſine magno animo naſcitur: neque ea magnanimitas ex ſervili ratione oritur.* Et addit *Græcos quoque, quamdiu unus ſolus rempublicam eorum geſſit, nihil egregium patraſſe: poſtquam autem populus eam adminiſtrare cœperit, præclariſſimam famam adeptos.* Quin & Romani poſt exactos reges ſeipſis meliores ac fortiores exſtiterunt, ut Salluſtius commemorat. Fatendum eſt tamen non omnes ideo populos libertatem concoquere, de quibus uſurpes illud Ageſilai, *eos in ſervitute bonos, in libertate malos eſſe.* Idem.

5 *Priores pugnæ.*] Legerim: *priores, quibus adverſus Romanos varia fortuna certatum eſt:* homines enim certaverunt, non pugnæ certatæ. Ii porro populi: ait, ſpem atque ſubſidium in nobis habuere, non ſi vincamur, nullibi. *Freinshem.* Eruditiſſimus Freinshemius *pugnæ* delendum cenſet. Et ſic Tacitum ſcripſiſſe crediderim. *Boxhornius.*

6 *A contractu dominationis.*] Lege: *contactu dominationis.* Rhenanus.

7 *Nos terrarum ac libertatis.*] Animoſa & alta hæc oratio Galgaci. in qua quod ſuos maxime hortatur ad

tatis extremos, [1] *receſſus ipſe ac ſinus famæ in hunc diem defendit. nunc terminus Britanniæ patet. atque omne ignotum pro magnifico eſt. Sed nulla jam ultra gens,* [2] *nihil niſi fluctus & ſaxa: & interiores Romani. quorum*

robur, quoniam ultimi Britannorum ſint, nec ulla gens ultra: facit, quod Homericus ille Ajax Iliad. *ο.*

Ἀνέρες ἐστὲ, φίλοι, μνήσασθε δὲ θούριδος ἀλκῆς.
Ἠέ τινάς φαμεν εἶναι ἀοσσητῆρας ὀπίσσω;
Ἠέ τι τεῖχος ἄρειον ὅ κ' ἀνδράσι λοιγὸν ἀμύναι;
O ſocii eſte viri, reminiſcimini virtutis.
A tergone adjutores cenſetis adeſſe?
Aut aliquem murum, qui avertat triſtia fata?

Lipſius.

Terrarum ac libertatis extremos.] Plerumque conſtructionem amat genitivi, quod alius dixiſſet, *terris ac libertate extremos.* Sed de hoc ſupra monuimus. *Rhenanus.*

1 *Receſſus ipſe ac ſinus famæ.*] Mirifice dictum. Defendit nos, inquit, quod longinqui, occulti & vix fama noti fuimus (in ſinu famæ conditi) nunc omnia operta. *Lipſius.*

Receſſus ipſe ac ſinus famæ in hunc diem defendit.] Pro *famæ* poſſet etiam ſcribi *fama*, auferendi caſu, id eſt, per famam defendit. Item pro *atque*, nihil ſit incommodi, ſi quis *atqui* legat. *Rhenanus.* Sic 2. hiſt. *abditis pecuniis per occultos aut ambitioſos ſinus.* Vbi Lipſius obſervavit, voci, *ſinus*, vim ſubeſſe fraudandi, ſubtrahendi, occulendi. lib. 3. hiſt. *Sed opes Cremonenſium in ſinu præfectorum legatorumque fore.* lib. 4. *exquirique novos ſinus, & varia prædandi vocabula.* Sen. Contr. libro 7. *unde tam graves paterni ſinus? nunquid oſſa filii reportat?* Senex enim auro gravis ex hoſtibus redierat: unde ſuſpicio, eum prodidiſſe filium. *Pichena.* Valde vereor, ut hæc ſuo ordine legantur. Muretus iſta omnia delebat, *atque omne ignotum pro magnifico eſt.* & pro *famæ* legebat fama. At ego diſſiluiſſe hæc video, atque iterum conglutinanda. Quo tamen reponenda potiſſimum loco, aliquantulum hæſito. Binis quidem poſſim, & æque utroque commode. Vel ut ita ordinentur: *receſſus ipſe ac ſinus (famæ, vel fama, namque omne ignotum pro magnifico eſt:) in hunc diem defendit. Nunc terminus &c.* Vel ut ita: *receſſus ipſe ac ſinus in hunc diem defendit. Famæ namque omne ignotum pro magnifico eſt. Nunc terminus &c.* Alterutro certe horum modo debet. Vtro, non definiam: ſed in priorem magis inclinem. *Acidalius.* Legi velim, *ſinus fama in hunc diem defendit.* Et ea lectio facit ad auctoris mentem. Forſan etiam pro *ſinus* reponendum fuerit *ſitus.* Vt ſit ſententia: Fama de remoto Caledoniæ ſitu, incogniti ejus aditus & receſſus, adverſus Romanorum irruptiones hactenus nos defendere. *Boxhornius.* Nihil mutandum libro 1. Obſerv. cap. 4. monuimus. *Gronovius.*

2 *Nihil niſi fluctus & ſaxa & interiores Rom.*] Nihil ſit incommodi, ſi quis reponat *eo manifeſtiores Romani.* Rhenanus. Venetus, *inferiores.* Vnde libenter amplector Rhenani correctionem, *infeſtiores.* quam & Lipſius probat. *Pichena.* Emendaveram pridem ad oram libri mei: *& in iis inferiores Romani.* Sed vir doctus nuper ex cod. ſuo Mirandulano: *& inter ea Romani.* Quam ſi veram is cenſet, non video cur non vulgarem potius lectionem amplectamur. Eumenius Rhetor videtur ad hunc locum reſpexiſſe: *ultra Oceanum vero quid erat præter Britanniam.* Et dein: *nulla progrediendi cauſa ſupereſt, niſi ſi (quod natura vetuit) fines ipſius quærantur Oceani.* Nimirum iſti credebant in contumaciam Deorum fieri, ſi quis navigando Oceani terminos ſcu-

rum ſuperbiam fruſtra per obſequium & modeſtiam effugeris. [1] *raptores orbis,* [2] *poſtquam cuncta vaſtantibus defuere terræ, & mare ſcrutantur: ſi locuples hoſtis eſt, avari; ſi pauper, ambitioſi. quos non Oriens, non Occidens ſatiaverit: ſoli omnium* [3] *opes atque inopiam pari affectu concupiſcunt.* [4] *auferre, trucidare, rapere falſis*

ſcutaretur. Arrianus Geographus: τὰ δὲ μετὰ τοὺς τόπους τούτους διά τε ὑπερβολὰς χειμώνων, καὶ αὖ γε μεγίστας ἀνοδεύτων τόπων, εἴτε καὶ θείᾳ τινὶ δυνάμει θεῶν, ἀνεξερεύνητά ἐστιν. Verto: *quæ ſequuntur immodicis frigoribus inacceſſa ſive arcana quadam Fati potentia, hactenus non inventa.* Colerus. Particulam *ſed* delendam, & junctim illa ſic legenda, certiſſimum: *nunc terminus Britanniæ patet: nulla jam ultra gens; nihil niſi fluctus & ſaxa, & in iis infeſtiores Romani.* Quæ poſtrema Lipſius ſic emendavit. Quamquam non male retineri vulgatum etiam poteſt; ſenſum certe facit aptiſſimum: *ultra Caledoniam nulla amplius gens, nihil præter fluctus & ſaxa; in ejus interioribus ecce Romani.* Vt ego quidem mutare hic, nihil adhuc ſuſtineam. *Acidalius.* Faciunt iſta maxime ad probandam pugnæ neceſſitatem. Nihil enim reſtabat Caledoniis, niſi pugnare & vincere. Nam nec à fronte nec à tergo receptui locus. Non à tergo, quia nullæ ultra terræ. Vltimus enim hic terrarum limes credebatur. Non à fronte, quia reliqua Britanniæ omnemque ejus regionem ad Caledoniam uſque ferro jam ſubegerant Romani. *Boxhornius.* Vanum eſt alterum cornu dilemmatis, ſive illud à fronte. Quis enim ſe recipit à fronte, aut locum receptui habet à fronte, hoſtibus oppoſitis? Non hic niſi de tergo loquitur: idque ut magis agnoſcas, ſcribe mecum: *Sed nulla jam ultra gens nihil niſi fluctus & ſaxa, & infeſtiora Romanis.* Contra hos enim virtus poteſt valere; contra iſta, nulla. Huc igitur incumbendum ſignificat, & in hos impetum faciendum. *Gronovius.*

Et interiores Romani.] Vett. editiones, *inferiores*: è quo Rhenanus, *infeſtiores.* Ego diviſim, *& iis feriores.* Magis feri & duri, quam fluctus & ſaxa. *Lipſius.*

1 *Raptores orbis.*] *Remota enim juſtitia, quid ſunt regna, niſi magna latrocinia?* inquit eleganter Hipponenſis Antiſtes lib. 4. de civ. D. cap. 4. Sic Lucanus Alexandrum M. *felicem terrarum prædonem* uſurpat. Et Scytharum legatus apud Curtium: *omnium gentium, quas adiſti, latro es.* Sic & pirata ille, ex quo cum Alexander quæſiſſet, *quo ſcelere impulſus mare haberet infeſtum? eodem,* reſpondit, *quo tu orbem terræ*, ut exſtat apud Ciceronem lib. 3. de legibus. *Virdungus.*

2 *Poſtquam cunctis vaſtantibus.*] Scribo, *poſtquam cuncta vaſtantibus defuere terræ, & mare ſcrutantur.* Mox, *ſoli omnium opes atque inopiam.* Rhenanus.

Cuncta vaſtantibus defuere terræ.] Sic Alexandrum inceſſit Seneca lib. 7. de ben. cap. 2. *Virdungus.*

3 *Opes atque inopiam.*] inhiant & imminent non ſolum in fortunas locupletum, ſed etiam in ſanguinem pauperum, atque adeo, ſi locuples hoſtis eſt, ſitiunt opes; ſi pauper, famam. *Idem.*

4 *Auferre, trucidare, rapere falſis nominibus imperium.*] Recte ut hæc conſtruas vide. Non enim ita jungenda, *falſis nominibus imperium rapere.* Sed, *auferre, rapere appellant imperium: ubi ſolitudinem faciunt, pacem: falſis* ſcil. utrumque *nominibus.* Acidalius.

ſis nominibus, imperium; *atque* [1] *ubi ſolitudinem faciunt*,
31 pacem *appellant. Liberos cuique ac propinquos ſuos natura cariſſimos eſſe voluit; hi per delectus alibi ſervituri auferuntur. Conjuges ſororeſque & ſi hoſtilem libidinem effugiant, nomine* amicorum *atque* hoſpitum *polluuntur.* [2] *Bona fortunaſque, in tributum egerunt; in annonam, frumentum. corpora ipſa ac manus,* [3] *ſilvis ac paludibus emuniendis, verbera inter ac contumelias conterunt. Nata ſervituti* [4] *mancipia ſemel veneunt, atque ultro* [5] *à dominis aluntur: Britannia ſervitutem ſuam* [6] *cottidie emit;* [7] *cottidie paſcit. Ac* [8] *ſicut in familia* [9] *recentiſſimus quiſ-*

1 *Ubi ſolitudinem faciunt, pacem appellant,*] Similiter lib. 1. hiſtor. de Galba Otho cap. 37. Huc pertinet & querela Catonis apud Salluſtium. Τὰ γὰρ αἰσχρὰ ὀνόματα, οὐ τὰ πράγματα, εἰώθασιν ἄνθρωποι ἐν τῷ ἐπιπλεῖστον αἰσχύνεσθαι, ait Procopius. *Virdungus.*

2 *Bona fortuna quæ in tributum egerat annus.*] Legendum apparet, *bona fortunaſque in tributum egerunt, in annonam frumentum, corpora ipſa ac manus ſilvis & paludibus emuniendis verbera inter ac contumelias conterunt.* Nam Tacito ſolemne eſt tranſponere præpoſitiones. Sic & hic, *verbera inter ac contumelias*, pro, inter verbera ac contumelias *Rhenanus.*

3 *Silvis ac paludibus emuniendis.*] De his adi P. Fabrum lib. 2. Semeſt. cap. 5. ubi hanc operis publici pœnam Romanos accepiſſe cenſet ab Ægyptiis. De quorum rege Æthiope Sabaco Diodorus Siculus lib. 1. bibliothecæ. Vide & eundem lib. 5. de metallis, quæ in Hiſpania Romani exercebant. *Virdungus.*

4 *Mancipia ſemel veneunt.*] Egregium vero membrum, & qualia multa in pulcherrimo corpore hujus orationis: qua, moriar, ſi quid meo ſenſu prudentius, diſertius, argutius eſt in omni Romana lingua. Ceterum huic ſententiæ plane compar, & velut hinc hauſta, illa Salviani lib. VI. extremo, ubi queritur Romanos tributa barbaris pendere, quæ munera vocabant: *Dicimus donum eſſe, quod pretium eſt, & quidem pretium conditionis duriſſimæ ac miſerrimæ. Omnes quippe captivi cum ſemel redempti fuerint, libertate potiuntur: nos ſemper redimimur, & nunquam liberi ſumus.* Lipſius.

Semel veneunt.] Sic Boodicia apud Dionem lib. 62. At quanto præſtaret ſemel nos alicubi diſtrahi, quam ſub inani libertatis nomine quotannis redimi? Salvianus fine lib. 6. Omnes quippe captivi quum ſemel redempti fuerint, libertate potiuntur: nos ſemper redimimur, & nunquam liberi ſumus. *Virdungus.*

5 *A dominis aluntur.*] Demenſum enim accipiebant quot menſibus. *Idem.*

6 *Cotidie emit.*] Tributo, quod pendit Romanis. *Virdungus.*

7 *Cotidie paſcit.*] Frumento. his enim rebus alebatur exercitus, per quem in ſervitute Britanni continebantur. *Idem.*

8 *Sicut in familia.*] Strictius Thucydides lib. 3. καὶ δουλεῦσαι τ' ἂν δεινότερα, ἢ οἱ πρὶν δουλεύοντες i. *Graviora ſuſtineremus, quam qui prius in ſervitutem redacti ſunt.* Salinerius.

9 *Recentiſſimus quiſque ſervorum.*] Itaque ſervi recentiores non in magno pretio. Suetonius aliter præfert in

quiſque ſervorum & conſervis ludibrio eſt: ſic in hoc orbis terrarum vetere famulatu novi nos & viles in excidium petimur. Neque enim [1] *arva nobis, aut metalla: aut portus ſunt, quibus exercendis reſervemur. Virtus porro ac ferocia ſubjectorum ingrata imperantibus. &* [2] *longinquitas ac ſecretum ipſum quo tutius, eo ſuſpectius. Ita ſublata ſpe veniæ, tandem ſumite animum, tam quibus ſalus, quam quibus gloria cariſſima eſt.* [3] *Brigantes femina duce, exurere coloniam, expugnare caſtra; ac niſi felicitas in ſocordiam vertiſſet, exuere jugum potuere: nos integri*

in Iulio cap. XLVII. *Servitia recentiora politioraque immenſo pretio comparaſſe dicitur.* ſed ipſum mendo, & interpretes æſtu libero, ſcriboque: *ſervitia decentiora.* Firmat Plinius lib. I. epiſt. XX. *Credo decentes eſſe ſervos, qui mihi ſunt empti conſilio tuo.* Lipſius.

1. *Aut metalla.*] Quid? nonne ante dictum, *aurum & argentum* in Britannia eſſe? dictum: ſed hic de ſeſe Caledonii loquuntur & ſentiunt, ubi tunc nihil horum. Arva autem non eſſe, cape illa fertilia & gleba ubere. *Idem.*

Arma nobis aut metalla.] Arma non potuerunt illis deeſſe, qui jam in procinctu erant. Itaque legendum, *arva*, hoc eſt, agri quibus adjuventur commeatus. *Rhenanus.* Emendavit ex ingenio Rhenanus: nam in veteribus libris legitur *arma.* An intelligit armorum officinas, quas in provinciis, ubi ferri copia, inſtituebant Romani? ſi corrupta ea vox *arma*, certe emendatio Rhenani non minus mihi ſuſpecta. Quod vero de metallis Tacitus ait, ſecum pugnare videtur. Supra enim in deſcriptione Britanniæ dixit: *fert Britannia aurum & argentum & alia metalla.* Et Solinus c. 25. *præterea ut taceam metallorum largam variamque copiam, quibus Britannia ſolum undique generum pollet venis locupletibus.* Credo conciliationem eſſe, quod ea Inſulæ pars, quæ proprie Britannia nuncupatur, magiſque tunc cognita erat, ferax metallorum eſſet: non autem Caledonia, de qua hic ſermo. Immo ad hanc differentiam reſpiciunt Caledonii, quaſi dicant. Non ſunt hæc apud nos, ut apud reliquos Britannos. Id etiam Lipſius in noviſſima editione animadvertit. *Pichena.*

2 *Longinquitas ac ſecretum.*] Ob hanc ſuſpicionem ea, quæ procul erant à conſpectu imperii ſæpius adflixerunt Romani, quam quæ in propinquo. Sic Carthaginem & Corinthum procul ac trans mare ſitas urbes diruerunt: at Capuæ propinquæ pepercerunt, quod arbitrabantur hic in oculis Senatus populique Romani nihil poſſe exiſtere, quod non ante exſtingui atque opprimi poſſet, quam plane exortum ac natum eſſet, ut ait Cicero ſecunda contra Rullum. *Virdungus.*

3 *Brigantes femina duce.*] Hæc fuit Voadica regii generis fœmina, de qua ſupra. *Rhenanus.* Voadica, quam Tacitus ipſe uxorem vult Regis Icenorum, populi in Norfolkia & non *Brigantum* 14. Ann. *Savillius.* Lege, auctore Cambdeno, *Trinobantes.* De Boodicia enim regina loquitur, cui cum Brigantibus nihil erat. Trinobantes autem illa in arma egit, & Camalodunum coloniam exuſſit. *Virdungus.*

gri & indomiti, [1] *& libertatem non in præſentia laturi,* [1] *pri-*

1 *Libertatem non in præſentia laturi.*] Romana editio, *& in libertatem non in præſentiam laturi.* ex quo M. Antonius Muretus ingenioſe, diductis vocibus litteriſque, *in libertatem, non in p. r. ſervitium nati*, id eſt populi Romani. Ambigo tamen: & malim, *libertatem non in præſenti ablaturi*, vel *illaturi*. In hoc enim ſententiæ hujus penetrantis vis & velut acies eſt, integros adhuc Caledonios eſſe, & libertatem ſine ullo jugo illibatam habere. irent igitur pugnarentque, non ut amiſſam iterum inferrent, ſed tot ſæculis retentam, ut ne quis auferret. *Lipſius.*

Et in libertatem non in præſentiam laturi.] Reor ſinceram lectionem eſſe hujuſmodi, *& libertatem non in præſentia inlaturi* pro *illaturi*. Significat prius ipſis libertatem fuiſſe, pro qua adipiſcenda non erat opus pugnare, ſed conſervanda. *In præſentia* dixit de futuro. *Rhenanus.* Qui pugnant pro libertate, eos dicimus libertatem in manu portare. Salluſt. Cat. 58. Tò *in præſentia*, ut Terent. *Proviſum eſt, ne in præſentia hæc hinc abeat.* Nunc ea aliter interpunge, & niſi erunt omnia Sole clariora, nunquam poſthac duarum rerum mihi credas: *Nos integri & indomiti; & libertatem non in præſentia laturi primo ſtatim congreſſu? unde oſtendamus quos ſibi Caledonia viros ſepoſuerit.* Nos ad hoc temporis integri & indomiti ſumus: & non viriliter nunc primo ſtatim congreſſu pro libertate pugnabimus? τὸ *&* interrogando *& dubitandus adhuc virtutem extendere facta*. Salinerius. Mureti lectionem Lipſius non probat. Ego non poſſum nec ipſius Lipſii. At interpretationem ejus utriſque manibus amplector, vidit enim veram loci ſententiam: quæ tamen ex ipſius emendatione nullo modo conficitur. Vt conficiatur, alia plane opus eſt, verbumque aliquod deſideratur, quod eam expleat, jungendum cum participio *laturi*. Hoc vide ſi forte inveni, latens in veteri Rom. edit. quæ habet, *& in libertatem*. Iſtud *in* ſi diducatur, exibit apte, *immuni*. Quod corrumpi & decurtari ita quam facile potuerit omnes vident. Vt jam ita commodiſſime legatur: *Nos integri & indomiti, & immuni libertatem non in præſentia laturi; prima ſtatim congreſſione oſtendamus. &c.* In hoc maneo, donec ab aliis certius quid e libris afferatur. Vnum tamen afferam, in quo Taciti phraſin agnoſces ſaltem, ſi nihil præterea idonei aliud: *Et libertati, non imperio ſueti, alacri prima ſtatim congreſſione, &c.* Sic quidem ille frequenter loquitur 14. Ann. *neque conjugiis ſuſcipiendis, neque alendis liberis ſueti.* 4. hiſt. *ſervirent Syria Aſiaque, & ſuetus regibus Oriens.* Nunc etiam aliud incidit, veræ ſententiæ aptius quam hoc, æque aptum ac quod poſui primo, ſed quod præferre illi tamen nequeo. Lego, *& libertatem non imperio in præſentia mutaturi.* Vt vox *imperio* ſimilitudine litterarum perierit. Mureti conjecturam firmare poſſis ex Cæſare lib. 7. de bello Gall. *hortaturque eos ut ſe liberos & imperio natos meminerint*, Acidalius. Lipſius nihil mutat niſi in verbo *laturi*: ego ne illud quidem mutem. Ait enim Galgacus, Caledonios ſuos libertatem nunc non primum laturos, hoc eſt, prœlio inſtanti quæſituros vel adepturos, cum in ea ſemper antehac vixerint. *Virdungus.* Corrigo: *& libertatem nos in præſens etiam relaturi*, aut *daturi*, *primo ſtatim congreſſu nonne oſtendemus.* Harlæus. Alii alia reponenda ſuſpicantur. Mihi omnia ſuſpecta. Diligentiſſimus Virdungus favet lectioni vulgatæ. Ego ἐπέχω. *Boxhornius.* Vereor, ut excogitem, quod judicium cujuſquam mereatur. Tentabam tamen aliquando: *& libertatem nunc demum periclitaturi.* Aut etiam: *& libertatem omnem in procinctu laturi.* Quemadmodum Seneca lib. 1. cap. 1. de clementia: *Severitatem abditam, clementiam in procinctu habeo.* Gronovius.

1 Pri-

[1] *primo ſtatim congreſſu non oſtendamus quos ſibi Caledonia viros ſepoſuerit? An eamdem Romanis in bello* 32
virtutem, quam in pace laſciviam adeſſe creditis? [2] *Noſtris illi diſſenſionibus ac diſcordiis clari, vitia hoſtium in gloriam exercitus ſui vertunt: quem* [3] *contractum ex diverſiſſimis gentibus, ut ſecundæ res tenent, ita adverſæ diſ-*

1 *Primo ſtatim congreſſu.*] Corrigo vere, *prima ſtatim congreſſione oſtendamus.* Vel, *congreſſu, nonne:* interrogando. *Lipſius.*

Primo ſtatim congreſſu; non oſtendamus.] Malim, *unde oſtendamus.* Rhenanus. Daneſius, pro *unde oſtendamus*, legebat, *non oſtendamus*, interrogationis nota poſita ad verbum, *ſepoſuerit?* Vrſinus. Corrupte vulgo *unde oſtendamus.* abſque interrogationis nota. Mihi potior viſa lectio quam recepi. nam & ſequentia quoque interrogative pronunciantur, & Tacito familiarior eſt vox, *congreſſus*, quam, *congreſſionis.* Sic infra: *Ac primo congreſſu eminus certabatur.* Ann. lib. 11. *primoque congreſſu fuſus, reparat vires.* Pichena. *Vnde*, ut, *corrupto ad omne facinus Nerone, quadam ignaro auſus, ac poſtremo ejuſdem deſertor ac proditor: unde non alium pertinacius ad pœnam flagitavere.* Vel cum ſolita diſtinctione, hyperbatica phraſis eſt, & Thucydiana lib. 6. ὥστε παρὰ τοσοῦτον γιγνώσκω μόλις ἄν μοι δοκοῦσι εἰ πόλιν ἑτέραν τοσαύτην, ὅσαι Συρακοῦσαί εἰσιν, ἐλθεῖν ἔχοντες, καὶ ὅμορον οἰκήσαντες τὸν πόλεμον ποιοῖντο, ἐκ ἂν παντάπασι διαφθαρῆναι. i. *ut ita ſecus ſentio vix mihi videantur, ſi alteram civitatem, qualis nunc ſunt Syracuſæ, venirent habentes & finitimam habitantes bellum inferrent; non omnino profligatum iri.* Vbi Scholiaſtes τὸ ὥστε, id eſt, *ut*, *loco movendum eſt, ne affine ſolœciſmo videatur, & ſic ordinanda: ita ſecus ſentio, ut vix mihi videantur non omnino profligatum iri Athenienſes.* Lib. 1. παρὰ σφᾶς ὡς πρὸς διαγιγνώσκοντας τὸ λοιπὸν ἰέναι τὰ σφίσιν αὐτοῖς ξύμφορα, ἢ τὰ κοινά. i. *ad ſe tanquam cognoſcentes cæterum ire quæ ſibi ipſis quæque in commune conducant.* Alius dixiſſet, *cæterum ire ad ſe tanquam cognoſcentes, &c.* Sic alius à Tacito ſcripſiſſet: *Nos integri & indomiti & libertatem non in præſentia laturi: unde primo ſtatim congreſſu oſtendamus, quos ſibi viros Caledonia ſepoſuerit.* Id eſt, nos nunquam victi, nec nunc primam pro libertate pugnam pugnaturi: qua de re quam primum Romanis oſtendamus, quoſnam ſibi viros ſumſerint laceſſendos. *Salinerius.* Bene fortaſſis erit huic loco, geminata particula *unde*; pro, *undecunque.* Gruterus. Scribam, *abunde oſtendamus.* Frequens vox Tacito & Salluſtio: nec video cur id (nam & alius monuit) damnat Lipſius. *Grotius.* Mihi aliud ſubolet. An fortaſſe legendum, *primo ſtatim congreſſu mundo oſtendamus.* Virdungus. Subſcribo Lipſiano, *prima ſtatim congreſſione oſtendamus.* Gronovius.

2 *Noſtris illi diſceſſionibus.*] Malim, *diſſenſionibus.* Tametſi me non latet, quid ſit *diſceſſio populi.* Rhenanus. Daneſius legebat, *diſſenſionibus.* Et ita V. C. & Faernus etiam legebat. *Vrſinus.* Secutus ſum Rhenani judicium in voce, *diſſenſionibus.* Vulgo, minus recte, *diſceſſionibus.* Pichena. Muretus, *diſſenſionibus*, quod valde amplector. Dein, pro *hoſtium*, *noſtra*, hoc quidem non recipio. Et ſenſum facit eundem quod vulgatur; &, ſi verba inſpicis, elegantiæ orationis magis ſervit. *Acidalius.*

3 *Contractum ex diverſiſſimis.*] Quod quidem valde periculoſum judice Polybio lib. 1. cap. 67. Vegetius

diſſolvent. niſi ſi Gallos, & Germanos, & (pudet dictu) Britannorum pleroſque dominationi alienæ ſanguinem commodantes, diutius tamen hoſtes quam ſervos, fide & affectu teneri putatis: metus & terror eſt, [1] *infirma vincula caritatis, quæ ubi removeris,* [2] *qui timere deſierint, odiſſe incipient. Omnia victoriæ incitamenta pro nobis ſunt: nulla Romanos* [3] *conjuges accendunt: nulli parentes fugam exprobraturi ſunt:* [4] *aut nulla pleriſque patria, aut alia eſt:* [5] *paucos numeros circum* [6] *trepidos ignorantia, cælum ipſum ac mare & ſilvas, ignota omnia circumſpectantes, clauſos quodammodo ac vinctos* [7] *dii nobis tradiderunt. Ne terreat* [8] *vanus aſpectus, &* [9] *auri fulgor atque*

tius lib. 3, 4. *Interdum movet tumultum ex diverſis locis collectus exercitus, & quum pugnare nolit, iraſci ſe ſimulat, ut non ducatur ad bellum.* Quare non immerito miratur Hannibalem Polybius, quod talem exercitum tanta prudentia rexerit, ut per annos ipſos ſedecim nulla nec inter ipſos nec adverſus ducem ſeditio exſtiterit. *Virdungus.*

1 *Infirma vincula.*] Sive, ut loquitur M. Tullius, malus cuſtos diuturnitatis, non diuturni magiſter officii. *Idem.*

2 *Qui timere deſierint.*] Nec male, *quos timere deſierint.* Lipſius.

3 *Conjuges accedunt.*] Emendavi, *accendunt.* Rhenanus. Quippe quum milites apud Romanos omnes cœlibes eſſent. nec enim illis, quamdiu merebant in caſtris, permittebatur uxores ducere. *Virdungus.*

4 *Aut nulla pleriſque patria, aut alia eſt.*] Quibus *nulla patria*, ſunt hi Britanni, qui patriæ deſertores *dominationi alienæ*, ut loquitur Tacitus, *ſanguinem commendaverant.* Quibus, *alia patria*, ſunt Galli, ſunt Germani, ſunt Romani ipſi, ex quibus diverſiſſimis gentibus Agricolæ exercitus contractus erat. *Barclaius.*

5 *Paucos numero.*] Lego, *numeros*, & accipio cohortes, ut notavi ad lib. 1. Hiſtor. *Lipſius.*

Paucos numeros circum trepidos.] Ita Lipſius reſtituit. Male vulgo, *paucos numero.* Pichena.

6 *Trepidos ignorantia.*] Miles in locis ac regionibus ignotis plerumque timidior. Exemplum apud Cæſarem lib. 4. de bello Gall. *Virdungus.*

7 *Alii nobis tradiderunt.*] Qui alii? imo vero, *dii*, repone, mea fide, & juſſu. *Lipſius.*

Alii nobis tradiderunt.] Hoc eſt, priores Britanni. *Rhenanus.* Plerique Britannorum (Galgacus ait ad elevandas Romanorum victorias) ſe vinci paſſi ſunt, ut ii proſperis elati, ſeſe in interiora difficilioraque loca penetrarent, ubi ab univerſis quaſi vincti cæderentur: nos enim à fronte inſtabimus, illi à tergo bellum reparabunt. *Niſi ſi Gallos & Germanos* &c. Doctiſſ. vir: *Dii tradidere.* Salinerius. Egregie à Lipſio emendatum, *Dii*, corrupte in vulgatis, *alii*, Pichena.

8 *Vanus aſpectus.*] Vegetius 1, 13. *Non enim veſtium nitor vel auri vel argenti gemmarumque copia hoſtes aut ad reverentiam noſtram aut ad gratiam inclinant, ſed ſolo terrore ſubiguntur armorum.* Virdungus.

9 *Auri fulgor atque argenti.*] Romanorum enim arma auro & argento culta erant. Iuvenalis: *Argenti quod*

atque argenti, quod neque tegit, neque vulnerat. In ipſa hoſtium acie [1] *inveniemus noſtras manus. agnoſcent Britanni ſuam cauſam. recordabuntur Galli priorem libertatem. deſerent illos ceteri Germani, tamquam nuper Vſipii reliquerunt. Nec quidquam ultra formidinis, vacua caſtella,* [2] *ſenum coloniæ, inter male parentes & injuſte imperantes,* [3] *ægra municipia & diſcordantia, hic dux, hic exercitus. ibi tributa & metalla, & cetera ſervientium pœna:* [4] *quas in æternum proferre, aut ſtatim ulciſci, in hoc campo eſt. Proinde ituri in aciem &* [5] *majores veſtros, & poſteros cogitate.* Excepere orationem 33 alacres, & barbari moris cantu & fremitu clamoribuſque diſſonis. Iamque [6] agmina, & armorum fulgores, audentiſſimi cujuſque procurſu: ſimul inſtruebantur acies. cum Agricola quamquam lætum [7] & vix monitis coërcitum militem adhuc ratus, ita diſſeruit: [1] *Octa-*

quod erat, ſolis fulgebat in armis. Id ſimul & ad ſpeciem & quo tenaciores eorum milites in prœlio eſſent metu damni Cæſarem feciſſe prodit Suetonius. Adde Plutarchum in Bruto. Atque hæ rationes fuerint Romanis auro argentoque colendi ſuos milites æres autem ipſa communis cum pleriſque aliis opulentioribus præſertim gentibus. *Idem.*

1 *Inveniemus noſtras manus.*] Illos ſcilicet Gallos, Germanos, Britannos pleroſque, quos metus & terror, infirma vincula caritatis, in præſentiarum continent. *Idem.*

2 *Senum colonia.*] Intelligit colonias veteranorum. *Rhenanus.*

3 *Ægra municipia.*] Sic Senecæ *conviviorum luxuria ac veſtium ægra civitatis indicia.* Varro apud Nonium: *Diſtractione civium elangueſcit bonum proprium civitatis atque ægrotare incipit & conſeneſcit.* Demoſthenes: *αἱ δὲ πόλεις νοσοῦσιν.* Et factionum ac ſeditionum auctores Iſocrates *νοσήματα πόλεων* appellat. Claudianus de bello Get. *unumſque redit color urbibus ægris.* Virdungus.

4 *Quas in æternum proferre.*] Hoc de Romanis dictum eſt. *Aut ſtatim ulciſci*, hoc de Britannis. *Rhenanus.*

5 *Majores veſtros & poſteros cogitate.*] Majores, qui felici libertate fruebantur; poſteros, quos ignavia noſtra damnabit perpetuæ ſervitutis & miſerrimæ ignominia. *Savilius.*

6 *Agmina & armorum fulgores.*] Horat. 2. od. 1.

Iam fulgor armorum fugaces
Terret equos, equitumque vultus.

Dicit autem uterque armorum fulgorem propter galeam. Virg. x. Æn. *Ære caput fulgens, criſtaque hirſutus equina:* propter enſem, Virgil. ibidem, *ſubit oras haſta per imas Fulgentis clypei.* Barclaius.

7 *Militem adhuc ratus.*] Vox planiſſime excidit, *militem acuendum adhuc ratus*, aut, *incitandum*: ſive aliud tale. *Lipſius.*

Et vix monitis coërcitum militem adhuc ratus.] Conjicio legendum, *alloquendum adhuc ratus.* Rhenanus. V. c. habet *munimentis*, pro *monitis* &c. & totus locus ita legendus ex eodem v. c.

Et

[1] *Octavus annus eſt,* [2] *commilitones, ex quo virtute &* [3] *auſpiciis imperii Rom. fide atque opera veſtra Britanniam viciſtis tot expeditionibus, tot prœliis ſeu fortitudine adverſus hoſtes, ſeu* [4] *patientia ac labore pœne adverſus ipſam rerum naturam opus fuit;* [5] *neque me militum, neque vos ducis pœnituit. Ergo egreſſi, ego veterum legatorum, vos priorum exercituum terminos, finem Britanniæ* [illegible] *non*

[illegible]

Et vix munimentis coërcitum militem, accendendum adhuc ratus. vel ut eſt in alio libro, *militem adhuc cohortandum ratus.* Vrſinus. Locus defectus Doctiſſ. viro unde expletur τῷ *acuendum,* ſive τῷ *incitandum.* Ego ſola diſtinctione fretus, integrum reor. *Cum Agricola (quamquam lætum & vix munitu coërcitum militem adhuc ratus) ita diſſeruit.* τὸ *adhuc,* ut, *Nam neque adhuc Varo videor neque dicere Cinna Digna.* Agricola verba ad milites facit, quanquam ſciret eos etiam dum ardentes pugnæ, vixque monitis coerceri poſſe, ne ſuo injuſſu in hoſtes involarent. *Salmerius.* Lege, *adhortatus,* aut *adhuc adhortatus.* Non opus videbatur hortatu, cum tanta eſſet militis alacritas, ut vix cohiberi poſſet quin ante ſignum datum hoſtem invaderet Præceſſit enim: *audentiſſimi cujuſque procurſu.* Tamen hoc quoque incitamentum virtuti adhibere Agricola voluit & militem, ut in proverbio eſt ὁρμῶντα ἐπ' αὐτὸν ὀτρύνειν. *Grotius.* Tentabam, *quemquam lætum & vix munimentis coërcitum militum militem adhortaturus, ita diſſeruit.* Gronovius.

1 *Octavus annus eſt.*] Vnde numerat? ab introitu ſuo in provinciam, & ad res ſuas aptat. *Lipſius.*

Octavus annus eſt.] Et tamen ſeptimus tantum annus muneris ſui agebatur, ut præcedentia probant. *Savillius.* Octo annos ego non exputo: tantum ſeptem. Peccatum fortaſſe notis numeralibus: quibus jota unum male ſuperadditum. Septimo enim expeditionum anno hanc pugnam pugnatam omnia clamant. Illa ſuperiora præcipue: *initio æſtatis Agricola domeſtico vulnere ictus, anno ante natum filium amiſit.* Æſtatem ſeptimam intelligit. Nam de ſexta, ut de reliquis ordine, proxime præceſſerat. Nec alterum hic annum interjectum illa evincunt in ipſa oratione: *ii ſunt, quos proximo anno, unam legionem furto noctis aggreſſos, clamore debellaſtis.* Proximo ait factum, quod factum indubie ſexto. Erit igitur hic neceſſario ſeptimus. *Acidalius.* Anno V.C. 839. poſt Chriſtum vero natum, ſecundum Dionyſii computum, 86. Imp. Domitiano XII. Ser. Cornelio Dolabella Coſſ. Atque hic eſt annus, quo agonem Capitolinum Domitianus inſtituit. *Virdungus.*

2 *Commilitones.*] Natura ex ambitione C. Iulii Cæſaris, Suetonius cap. 67. Inferioris ſeculi vocabulum Conſectanei, quaſi ejuſdem Sacramenti militaris participes, vel eorundem caſtrenſium Sacrorum ſocii, apud hiſtoriæ Aug. Scriptores. *Idem.*

3 *Auſpiciis imperii.*] Non dicit *meis auſpiciis.* Ipſe enim non erat imperator, ſed legatus imperatoris. *Idem.* Sed nec *auſpiciis Principis* aut *imperatoris* eum dicere voluit Tacitus, etſi forſan hoc tum non dicere periculoſum fuerit. nam Domitianus τῶν χλιν[illegible] quam bello auſpicatior. *Gronovius.*

4 *Patientia & labore.*] De Romani militis duritia ex Polybio, Cicerone, Ioſepho, alii ſatis notum: notum etiam proverbium, *Muli Mariani.* Virdungus.

5 *Neque me militum, neque vos ducis.*] Cic. ult. Philip. *Digniſſ. imperator legione, digna legio imperatore.* Sic & Q. Curtius lib. 4. extremo. *Idem.*

1 *In-*

non fama nec rumore, ſed caſtris & armis tenemus. [1] *Inventa Britannia, & ſubacta. Equidem in agmine, cum vos paludes* [2] *monteſve & flumina fatigarent, fortiſſimi cujuſque vocem audiebam,* Quando dabitur hoſtis, quando acies? *Veniunt à latebris ſuis extruſi.* [3] *& vota virtuſque in aperto,* [4] *omniaque prona victoribus, atque eadem victis adverſa. Nam ut* [5] *ſuperaſſe tantum itineris, ſilvas evaſiſſe, tranſiſſe æſtuaria, pulchrum ac decorum in frontem;* [6] *ita fugientibus periculoſiſſima quæ hodie proſperrima ſunt.* [7] *Neque enim nobis aut locorum eadem notitia, aut commeatuum eadem abundantia: ſed manus, & arma, & in his omnia. Quod ad me attinet, jam pridem mihi decretum eſt, neque exercitus* [8] *neque ducis terga tuta eſſe. Proinde & honeſta mors turpi vita potior;* [9] *& incolumitas ac decus eodem loco ſita ſunt. nec inglorium fuerit, in ipſo terrarum ac naturæ fine*

1 *Inventa & ſubacta.*] Polyænus Strat. lib. 1. Ἀγησίλαος δὲ ἤρετο πότερα δοκοῦσιν ἀλῶναι τὴν πόλιν; λεγόντων δὲ τῶν μὲν ἐνίων προσβαλλόντων, τῶν δὲ ἐνίων ἐπεξελθόντων· οὐδαμῶς, ἔφη, ἀλλ' ὅτι τὴν πολλὴν ὁδὸν ἐπερχόμεθα. *Idem.*

2 *Monteſve & flumina fatigarent.*] Legerem, *monteſque & flumina.* Levi mutatione, ſed non levis elegantiæ. Si locus poſceret disjunctionem, particula, *que*, disjungeret, ut apud Cic. Orat. *Prima enim ſequentem, honeſtum eſt. In ſecundis, tertiiſque conſiſtere.* Barclaius.

3 *Vota virtuſque in aperto.*] Quod Polybius dixit, ἐν ὑπαίθροις. *Lipſius.*

Et vota virtuſque in aperto.] Muretus, *en vota virtuſque, &c.* eleganter quidem: ſed ſi ita voluiſſet Tacitus, præpoſuiſſet hoc ipſum, & quod nunc prius: ſequeretur. iſto nimirum ordine: *En vota virtuſque in aperto. Veniunt à latebris ſuis extruſi, &c.* Cui quia non ita apte ſubjiciuntur reliqua, *omniaque prona victoribus, &c.* relinquamus potius ex omni parte lectionem vulgatam. *Acidalius.*

4 *Omnia prona victoribus.*] Ad imitationem Salluſtiani: *Si vincimus, omnia nobis tuta erunt; Sin metu ceſſerimus, eadem illa adverſa fient.* Virdungus.

5 *Supereſſe.*] Scripſimus, *ſuperaſſe.* Rhenanus.

6 *Item fugientibus periculoſiſſima.*] Lego, *ita fugientibus*, ut ſtet comparatio. *Idem.*

7 *Neque enim nobis.*] Sic Hannibal apud Livium lib. 21, cap. 44. extremo. *Virdungus.*

8 *Neque ducis terga.*] Xenoph. libro 3. Κυρου παιδ. μωρὸν γὰρ τὸ κρατεῖν βουλομένους τὰ τυφλὰ τοῦ σώματος καὶ ἄοπλα καὶ ἄχειρα, ταῦτα ἐναντία τάττειν τοῖς πολεμίοις φεύγοντας. Quod ad verbum vertens Salluſtius: *In fuga ſalutem ſperare, cum arma, queis corpus tegitur, ab hoſtibus averteris, ea vero dementia eſt.* Idem.

9 *Et incolumitas ac decus.*] Hoc eſt, quæ neceſſaria & ſalutaria, eadem & glorioſa nobis ſunt. *Idem.*

1 *For-*

34 *ſine cecidiſſe. Si novæ gentes atque ignota acies conſtitiſſet: aliorum exercituum exemplis vos hortarer. nunc veſtra decora recenſete, veſtros oculos interrogate. Ii ſunt quos proximo anno, unam legionem furto noctis aggreſſos, clamore debellaſtis: ii ceterorum Britannorum fugaciſſimi, ideoque tam diu ſuperſtites. Quomodo ſilvas ſaltuſque penetrantibus,* [1] *fortiſſimum quodque animal robore, pavida & inertia ipſo agminis ſono pelluntur: ſic* [2] *acerrimi Britannorum jam pridem ceciderunt: reliquus eſt numerus ignavorum & metuentium. quos quod tandem inveniſtis, non reſtiterunt, ſed deprehenſi ſunt* [3] *noviſſimi, ideo extremo metu corpora defixere in his veſtigiis, in quibus pulchram & ſpectabilem victoriam ederetis.* [4] *Tranſigite cum expeditionibus, imponite* [5] *quinquaginta annis* [6] *magnum diem, approbate Reip. nunquam exercitui imputari potuiſſe,* [7] *aut moras belli, aut cauſſas re-*

1 *Fortiſſimum quodque animal robore.*] In Veneto legitur, *fortiſſimum quodque animal ruere.* nec male fortaſſe: ut non ſolum non pellantur, ſed etiam contra ipſos Venatores ruant. & eſt Tacito frequentiſſimum id verbum, *ruere*, cum audaciam ardoremque ſignificat. Tamen vulgata lectio mihi magis probatur, non enim dixiſſet *ruere*, ſed, *ruit*. & ea vox, *robore*, recte opponitur ſequentibus verbis, *ipſo agminis ſono*. Pichena.

2 *Acerrimi Britannorum.*] Æſchylus: Ἀλλ' Ἄρης φιλεῖ ἀεὶ τὰ λῷστα πάντοτ' ἀνθρώπων στρατοῦ. Quod Cicero Phil. ult. *Mars ipſe fortiſſimum quemque ex acie pignerari ſolet.* Virdungus.

3 *Noviſſime id & extremo metu defixere aciem.*] Tu repone, *noviſſime, id eſt, extremo metu.* Dicit, *defixere aciem*, ſtupidis præ metu, convenit, non *conſtituere*, ſive *direxere*. Rhenanus. Vulgo, *& extremo.* Correxi, *ideo*, quia Venetus habet, *id & extremo.* Is deinde addit vocem, *defixere aciem in his veſtigiis.* non male; ſi, *corpora*, accipias primo caſu. Sed vulgata lectio potior. *Pichena.*

4 *Tranſigite cum expeditionibus.*] Id eſt, finite expeditiones. Exponit quum dicit, *Imponite quinque annis magnum diem.* Rhenanus.

5 *Quinquaginta annis.*] A primo, quo Claudius Britanniam ingreſſus eſt, die, in quartum aut quintum duntaxat, ſupra quadrageſimum annum tempus excurrere videtur. *Savillius.*

6 *Magnum diem.*] Hoc eſt, quinquaginta annorum bellum finite magno & memorabili prœlio. De notione vocabuli *dies* adi Caſaubonum ad lib. 2. Suetonii. *Virdungus.*

7 *Cauſſas debellandi.*] Quærenti apud me Guil. Barclayo erudito & ſagaci viro, ex tempore emendabam, *cauſſas rebellandi.* Sententia proba, iſta: per vos aut ignaviam veſtram minus debellatum, nec per protérviam rebellatum. Sive etiam, per eamdem ignaviam: quæ viſa hoſtes animavit, & excitavit. *Lipſius.*

Aut mora belli, aut cauſſas debellandi.] Iuſt. Lipſius flos populi, medulla Suadæ, animulus Minervæ inambulan-

rebellandi. Et alloquente adhuc Agricola [1] militum ardor eminebat, & finem orationis ingens alacritas conſecuta eſt, ſtatimque ad arma diſcurſum. [2] inſtinctos ruenteſque ita diſpoſuit, ut [3] peditum auxilia quæ octo millia erant, mediam aciem firmarent: equitum tria millia cornibus affunderentur. legiones pro vallo ſtetere, ingens victoriæ decus [4] citra Romanum ſanguinem bellanti, & [5] auxilium ſi pellerentur. Britannorum acies in ſpeciem ſimul ac terrorem [6] editioribus locis conſtiterant: ita ut primum agmen 35

bulantem me in horto ſuo docuit legendum hoc loco, *aut cauſſas rebellandi.* qua connectione nihil unquam ſuavius in Criticorum horto crevit. Moneo obiter *debellandi* verbum belli finem notare, ut paullo ante Tacitus hoc lib. *Quod niſi paludes & ſilvæ fugientes texiſſent, debellatum illa victoria foret.* Tali forma dicitur, *detexere* apud Plaut. Amph. 1, 1. *Illic hoc homo vult pallium detexere.* Id eſt, plane & perfecte texere, quanquan non inepte legeremus, *retexere.* Barclaius.

Cauſas rebellandi.] Hoc de Britannis accipiendum. *Rhenanus.* Ita libri veteres. at recentiores repoſuerunt, *debellandi.* Falſum: nam potius dicendum erat, *cauſas non debellandi*, ſcilicet non debellatæ provinciæ. Duo imputabantur iis qui Britanniam antea rexerant: more belli, & quod propter injurias acerbitateſque adverſus Britannos cauſam illis præbuiſſent rebellandi contra Romanos. *Pichena.*

1 *Militum ardor.*] Prænuntius victoriæ. Veget. libro 3. cap. 12. *Virdungus.*

2 *Inſtinctos menteſque ita diſpoſuit.*] Lipſius mallet, *inſtructos*, quod auctoris ſententiæ congruens non videtur. adhuc enim milites inſtructi non erant: ideo ſequitur, *diſpoſuit*, hoc eſt, Inſtruxit ita inſtinctos. Sic Ann. 11. *his vocibus inſtinctos exercitus, propria quadam cauſa ſtimulabant.* & ſupra, hoc eod. lib. *his atque talibus invicem inſtincti.* Pichena.

3 *Peditum auxilia.*] Hoc eſt, auxiliares copiæ peditum, quæ à legionariis diſcretæ. Legiones enim ex civibus conſtabant, ideo πολιτικὰ στρατεύματα Dioni: auxilia vero erant externarum gentium copiæ. Feſtus in *Auxiliares.* Plinius lib. 33, c. 2. *cives auxiliaribus* deſerte opponit. Sed & *auxilia* à *ſociis*, qui ſignate & caute ſunt locuti, diſparant; quod ſocii ſemper Italici, auxiliares externi. Socii autem proprie dicti, poſt Italiam civitate donatam, defecerunt, & eorum vicem auxilia fuerunt, quæ variis gentibus Romani imperabant. *Virdungus.*

4 *Citra Romanum ſanguinem bellanti.*] Venetus, *bellandi:* ſuo quidem ſenſu. Sed vulgata lectio mihi probior. Subintelligitur enim, bellanti duci ingens id decus fuiſſe. *Pichena.*

Citra Romanum ſanguinem.] Sic tunc provinciarum ſanguine provinciæ vincebantur. Seneca de ira 1, 11. *Virdungus.*

5 *Auxilium ſi pellerentur.*] Legiones enim exercitus Romani robur, & acies invicta, quæ idcirco *Murus* dicebatur, ut tradit Vegetius, quod expugnatu difficillima foret tum propter virtutem militum, tum propter armaturam. *Idem.*

6 *Editioribus locis.*]. In ſubjectos enim vehementius tela deſcendunt; & majore impetu obnitentes pars altior pellit. Qui adverſo nititur clivo, du-

agmen æquo, ceteri per acclive jugum connexi velut inſurgerent; media campi [1] covinarius & eques ſtrepitu ac diſcurſu complebat. Tum Agricola ſuperante hoſtium multitudine veritus [2] ne ſimul in frontem, ſimul & latera ſuorum pugnaretur, [3] diductis ordinibus, quamquam porrectior acies futura erat, & *arceſſendas* plerique *legiones* admonebant, promptior in ſpem, & firmus adverſis, [4] dimiſſo equo

duplex ſubit cum loco & hoſte certamen. *Idem.*

1 *Covinarius & eques.*] Mela 3, 6. *dimicant Britanni non equitatu modo aut pedite, verum & bigis & curribus Gallice armati, covinos vocant, quorum falcatis axibus utuntur.* Apud Cæſarem & Tullium vocantur *Eſſedarii.* Savillius. Mela libro 3, 6. docet *Covinum vehiculi falcati genus eſſe, quo Britanni in prœliis uterentur*, quod pariter legimus apud Diodorum Siculum lib. 6. de hoc Martialis 12, 24. *O jucunda Covine ſolitudo, Carrucaque magis, eſſedoque gratum.* Et Silius l. 17. *Agmina falcifero circumvenit arcta Covino.* Et Sidonius Appollin. in laude urbis Narbonenſis: *jamque & pectora prona Covino Extenſi rapiuntur.* Lucanus lib. 3. Pharſ. *docilis rector monſtrati Belga covini.* Ex his credidere aliqui, *covinarium*, dictum, covini rectorem, ſeu aurigam. Nos tamen ex hoc Taciti loco *covinarium* interpretamur militem ex covino pugnantem; cujus & paulo poſt meminit: *interim equitum turmæ fugere; covinarii peditum prœlio miſcuere.* Marcellus Donatus. *Covinus* currus Gallicus; *eſſedum* Cæſaris. Gloſſæ: *Covina, genus vehiculi.* Hieronymus in Eſai. cap. ult. *Covini bellici, quibus in bellis Belgæ utebantur.* Tulia Gallorum *rheda*, Belgarum *benna* (unde *combennones* Feſto, & *combennis*, item *Bennarius* veteri Lexico) *Ciſium* Galliæ ciſalpinæ, *petorritum* Oſcorum, *proximum* Tranſalpinorum. Primitivum remanet apud Britannos, quibus *Kowain* vehiculo vehere. Mela lib. 3. *Dimicant non equitatu modo & pedite verum & bigis & curribus Gallice armati. Covinos vocant, quorum falcatis axibus utuntur.* Diodorus lib. 4. Cæſar de bello Gall. libro 4. *Verdungus.*

2 *Ne ſimul in frontem.*] Quoties periculum erat, ne hoſtes producto altero aut etiam utroque ſuæ aciei cornu circumvenirent aciem, (quod ὑπερκερᾶν & ὑπερφαλαγγεῖν dicitur) vel ipſi etiam ſuos hoſtes volebant ὑπερκεράσαι, tum neceſſe erat διπλασιάζειν τὸ μῆκος τῆς φάλαγγος, hoc eſt, duplicare aciei longitudinem: jubebantque τοὺς ἐπιστάτας μεταβαίνειν εἰς παραστάτην, hoc eſt, ut qui prius pone ſequerentur, & eſſent ἐπιστάται, tranſirent ad latus τῶν πρωτοστατῶν, & fierent παραστάται. Sic creſcebat τὸ μῆκος τῆς φάλαγγος. Vide Caſaubonum ad Polyænum. Adde Vegetium lib. 3. c. 20. & Onoſandrum c. 21. *Verdungus.*

3 *Diductis ordinibus, quamvis porrectior acies futura erat.*] Sententia, ſi quid in ea video, eſſe hæc debet: Quamquam acies non multo porrectior erat futura, etiamſi ordines diduxiſſet, atque ea cauſſa legiones acceſſi alii ſuadebant. Vocem igitur inſero, quæ perire per ſimilitudinem literarum facillime potuit: *Quanquam parvo porrectior acies. Parvo* adverbialiter. Sic etiam Gellius 13, 2. *Accius tunc haud parvo junior.* Acidalius.

4 *Dimiſſo equo.*] Sic Cæſar collaturus ſigna cum Helvetiis lib. 1. & Suet. c. 60. idemque ad Mundam referente Frontino lib. 2. Simile de Spartaco Plu-

equo pedes ante vexilla conſtitit. Ac primo con- 36
greſſu eminus certabatur, ſimul conſtantia, ſimul arte Britanni, [1] ingentibus gladiis & [2] brevibus cetris, miſſilia noſtrorum vitare, vel excutere, atque ipſi magnam vim telorum ſuperfundere: donec Agricola [3] tres Batavorum cohortes ac Tungrorum duas cohortatus eſt, ut rem ad mucrones ac manus adducerent. quod & ipſis vetuſtate militiæ exercitatum, & hoſtibus inhabile parva ſcuta & enormes gladios gerentibus. nam Britannorum gladii ſine mucrone [4] complexum armorum, & [5] in aperto pugnam non

Plutarchus in Craſſo. vide Catilinam Salluſtii. *Virdungus.*

1 *Ingentibus gladiis.*] Videntur fuiſſe conſimiles Gallicis, de quibus Polybius lib. 2. & Diodorus Siculus lib. 5. *Virdungus.*

2 *Brevibus certis miſſilia.*] Legendum, *cetris*; eſt enim ſpecies ſcuti Virgilio & Grammaticis. *Alciatus.* Livius *cetratos* vocat cetris inſtructos, ſcuti ſpecies eſt. 31. 36. *Nocte cetratos, quos Peltaſtas vocant, loco opportuno inter bina caſtra in inſidiis abdiderat.* Alibi. *cetratis immixtos auxiliares Eumenis tria millia ferme peditum æquata fronte inſtruxit.* Et paulo poſt, *tria millia cetratorum. Piſidæ hi erant.* Rhenanus. Hæ videntur à Luſitanis vicinis ad Britannos tranſiiſſe. Diodor. Sic lib. 5. *Virdungus.*

3 *Tres Batavorum in hoſtes ac Tungrorum.*] Ex hoc etiam loco liquet, quid de Batavorum Germanorumque virtute bellica ſenſerint Romani. Tungri quos primos Tranſrhenanorum in Galliam, expulſis incolis, ſedes tranſtuliſſe docet Tacitus, quum apte Germaniæ regionem incoluerint, haud ſatis liquet, niſi quod eorum nominis veſtigium retinere videtur Franconiæ meæ oppidum *Tungersheim*: quod ita videtur dictum, quaſi ſedes ſive patria Tungrorum. *Virdungus.*

4 *Complexum armorum & pugnam in aperto non tolerabant.*] Lipſius monuit hic legendum, *in operto*: ita certe ſententia poſtulabat: venitque in mentem mihi Lipſium recte conjeciſſe. Nam 11 Ann. *opertis* contrario errore ponitur pro *apertis.* Iudicent qui naſum Rhinocerotis habent. *Barclaius.* Quomodo pugnam in aperto non tolerabant? Atqui enormes gladii non habiles niſi ad apertam pugnam. Sunt qui legunt, *in arcto*, fortaſſe non male. nam ſimile quiddam de Germanis dixit Annal. lib. 11. *nec minor Germanis animus, ſed genere pugnæ & armorum ſuperabantur: cum ingens multitudo, artis locis, prælongas haſtas non protenderet, non colligeret, neque adſultibus & velocitate corporum uteretur.* Livius libro 28. *Scipio pro ſe eſſe loci anguſtias ratus, & quod in arcto pugna Romano aptior, quam Hiſpano militi futura videbatur.* Ego à vulgata non diſcedo: ut pugna in aperto dicatur, ad differentiam illius quæ fit ex longinquo, & quaſi ex occulto. *Pichena.* Ratio poſtulat aliud: itaque ſubſtituebam olim *operto.* neque adhuc diſplicet, niſi quatenus rei aptius clariuſque, *in arcto*; quod veniebat in mentem Pichenæ noſtro. *Gruterus.* Muretus *tolerant.* quomodo & ipſe malim. *Acidalius.*

5 *In aperto pugnam.*] Quid ais? imo vel maxime optent, adeo non refutent. Faciebam, *in operto.* Qui ſub

non tolerabant. Igitur ut Batavi miſcere ictus, ferire umbonibus, ora fœdare, [1] & tractis qui in æquo obſtiterant, erigere in colles aciem cœpere; ceteræ cohortes æmulatione & impetu commiſtæ proximos quoſque cædere. ac plerique ſemineces aut integri feſtinatione victoriæ relinquebantur. [2] Interim equitum turmæ fuere, covinarii peditum ſe prœlio miſcuere; & quamquam recentem terrorem intulerant, [3] denſis tamen hoſtium agminibus & [4] inæqualibus locis hærebant: [5] minimeque equeſtris ea pugnæ facies

ſub armis ſcutiſque pugnant, & ſtatim invadunt, ſpernunt hos prælongos gladios: hodieque res dicit. Tamen placet etiam Franciſci Medicis conjectatio, *in arcto pugnam*: & quis ſtirpem è patronis illis Muſarum non amet? Hodie veram gloriam ipſi ſic ament. *Lipſius.*

1 *Et tractis qui in æquo.*] Etiam hic cum Mureto *fractis* malim. *Acidalius.* Hoc eſt, iis qui in planitie conſtiterant, una veluti ruina proſtratis. Trahere enim continuationem quandam ſive tenorem, &, quod antiqui dicebant, protelum ſignificat. Hinc locutio poëtis familiaris trahere ruinam. *Virdungus.*

2 *Interim equitum turma fugere.*] Alii in ſequentibus, ego hic offendo. Nam unde hæc fuga, cum nec de pugna ulla præceſſerit? mira vel ipſorum ignavia, vel ſcriptoris noſtri incogitantia. At vitium hic eſſe palam odoror. Ecce antea, pro more gentis, inſtruxit & junxit: *media*, inquit, *campi covinarius, & eques diſcurſu ac ſtrepitu complebant*. Itaque iſti, ut apparet, aciei interjecti; ſed Agricola neglexit, & parte alia invaſit Britannos pedites. quod robur cenſebat. Cœpta autem pugna, jam equites & covinarii miſcentur, ſed verbis corrigendis. Quid dicam Critica? ſuavis, & moleſta es: rem video, verba requiro. Puto, *Interim equitum turma effudere, & covinarii peditum ſe prœlio miſcuere.* Aut potius, *turma effuſa & covinarii.* Profecto jam pugnarunt, & ſequens narratio tota dicit: attende. *Lipſius.*

3 *Denſis tamen hoſtium agminibus.*] Muretus *noſtrorum* hic reponit. Cui non aſſentior: nam quantum ex narratione tota colligo, mens Taciti hæc eſt: Covinarii illi, etſi Romanis terrorem aliquem intulerant, tamen inæqualibus locis & denſis ſuorum agminibus, quorum peditu ſe prœlio miſcuerant, poſt equitum fugam hærebant. *Acidalius.* Non placet ipſum Romanos hic *hoſtes* appellare, quaſi reſpectu ad Britannos habito. Multo commodius videtur, ut legamus, cum Mureto *noſtrorum.* Gronovius.

4 *Inæqualibus locis.*] Quæ haud quaquan equitatui vel curribus ſunt appoſita. *Virdungus.*

5 *Minimeque equeſtris ea pugna facies.*] Vides *equeſtre* prœlium? nondum ergo fugerunt, ut vulgata lectio volebat. *Lipſius.*

Minimeque equeſtres. Ea enim pugna facies erat, cum ægrum.] Corruptus locus eſt. Ego ſic legerim & diſtinxerim, *minimeque equeſtris ea pugna facies erat, quum in gradu ſtantes, ſimul equorum corporibus impellerentur.* Rhenanus. Corruptiſſimus locus in veteribus libris, & contra auctoris & hiſtoriæ mentem à Rhenano reſtitutus. Nam verba hæc indicant, illam

cies erat, cum [1] in gradu ſtantes [2] ſimul equorum
corporibus impellerentur. ac ſæpe vagi currus, ex-
territi ſine rectoribus equi, ut quemque formido tu-
lerat, [3] tranſverſos, aut obvios incurſabant. Et 37
Britanni qui adhuc pugnæ expertes ſumma collium
inſederant, & paucitatem noſtrorum vacui ſperne-
bant, degredi paullatim & circumire terga vincen-
tium cœperant: ni idipſum veritus Agricola quatuor
equitum alas [4] ad ſubita belli retentas, venientibus
oppoſuiſſet, quantoque ferocius accurrerant, tan-
to acrius pulſos in fugam disjeciſſet. Ita conſilium
Britannorum in ipſos verſum. tranſvectæque præ-
cepto ducis à fronte pugnantium alæ, averſam ho-
ſtium aciem invaſere. Tum vero patentibus locis
grande & atrox ſpectaculum: [5] ſequi, vulnerare,
capere, atque eoſdem oblatis aliis trucidare. Iam
hoſtium, prout cuique ingenium erat, [6] catervæ ar-
matorum paucioribus terga præſtare, quidam iner-
mes ultro ruere, ac ſe morti offerre. Paſſim ar-
ma & corpora, & laceri artus, & cruenta humus:
&

illam quidem vere fuiſſe aciem equeſtrem, ſed talem non apparuiſſe. cum contra ſit ſenſus, pedeſtrem aciem, covinariis, & curruum equis tantum mixtam, faciem equeſtris pugnæ oſtendiſſe. Conſtat enim, equites hoſtium tum non adfuiſſe, cum jam de illorum fuga dixerit. In Ven. legitur. *inæqualibus locis hærebant, minimeque equeſtres. Ea enim pugna facies erat: cum ægra diu* &c. Emendationem acutioribus ingeniis relinquo. *Pichena.*

1 *In gradu ſtantes.*] Hærebant enim locis iniquis, ut dixit, tum & conferta Romana vel Sociali acie. *Lipſius.*

2 *Simul equorum corporibus.*] Quid clarius, quam hæc ad ſingulares equites referenda: qui ſtantes hærentesque, ſine ſuo impetu, facile cum ipſis equis pellebantur à pedite, vi ingruente. *Idem.*

3 *Tranſverſos, aut obvios.*] Quos? Romanos? non: ſed ipſos ſuos equites, quos turbabant aut evertebant. *Idem.*

4 *Ad ſubita belli retentas.*] Vide Vegetium lib. 3. cap. 17. & Onoſandrum Strateg. cap. 22. *Virdungus.*

5 *Sequi, vulnerare, capere.*] E Salluſtio ſumpta hæc ſcio, qui in Iugurtino: *tum ſpectaculum horribile in campis patentibus, ſequi, fugere, occidi, capi, equi atque viri afflicti.* Lipſius.

6 *Catervæ armatorum.*] Vt *phalanx* Macedonum, ſic *catervæ* proprie Gallorum legio erat, uti videre eſt apud Vegetium. Nec hoc Britannis exolevit, qui bellum *Kad* & belli robur quod in legione poſitum, *Kaderne* vocitant. *Virdungus.*

& aliquando etiam [1] victis ira virtuſque. poſtquam ſilvis appropinquarunt, collecti, primos ſequentium incautos & locorum ignaros circumveniebant. Quod ni frequens ubique Agricola, validas & expeditas cohortes indaginis modo, & ſicubi artiora erant, partem equitum dimiſſis equis, ſimul rariores ſilvas equitem perſultare juſſiſſet, [2] acceptum aliquod vulnus per nimiam fiduciam foret. Ceterum ubi compoſitos firmis ordinibus ſequi rurſus videre, in fugam verſi, non agminibus ut prius, [3] nec alius alium reſpectantes, rari, & vitabundi invicem, longinqua atque avia petiere. finis ſequendi nox & ſatietas fuit. [4] cæſa hoſtium ad decem millia: noſtrorum trecenti quadraginta cecidere, in quis Aulus Atticus præfectus cohortis, juvenili ardore & ferocia equi hoſtibus illatus.

38 Et nox quidem gaudio prædaque læta victoribus: Britanni palantes mixtoque virorum mulierumque ploratu, trahere vulneratos, vocare integros, deſerere domos, ac per iram ultro incendere: [5] eligere latebras, & ſtatim relinquere: [6] miſcere invicem conſilia aliqua, dein

ſpe-

1 *Victis ira virtuſque.*] Eandem ſententiam Virg. 2. Æn. *Quondam etiam victis redit in præcordia virtus.* Pichena.

2 *Acceptum aliquod vulnus.*] Frequentes enim jam fuſa acies deſperſos ac paſſim ſequentes reparatis viribus interemit, Vegetius 3, 25. *Virdung.*

3 *Nec alius alium reſpectantes.*] Lego, *ſed alius.* Acidalius.

4 *Cæſa hoſtium decem millia.*] Tacitus raro numerum exprimit; inſuper & ipſe & Salluſtius, teſtante Oroſio, in hiſtoria id damnant. Sed profeſſione pietatis excuſandus eſt, ſi in propriam legem peccaverit. *Savillius.*

5 *Eligere latebras & ſtatim.*] Rebus adverſis ita fieri amat, ut nulli conſilio acquieſcant homines: ſed quod modo placuit, idem mox diſplicet ac nova ſubinde conſilia ineuntur. Sic Curtius libro 10. *Nec velle nec nolle quicquam diu poterant pœnitebatque modo conſilii, modo pœnitentiæ ipſius.* Sic de Iugurtha Salluſtius, de Cicerone proſcripto à triumviris Plutarchus, de Vitellio noſter libro 3. Hiſt. & de Piſone libro 3. Ann. *Virdungus.*

6 *Miſcere invicem.*] Tota hac periodo ornatum ex oppoſitis quæſivit. ideoque hic legam, *dein ſeparare.* Aliquando, inquit, cum aliis, aliquando rurſus ſecum deliberabant. *Lipſius.*

Miſcere invicem conſilia aliqua, dein ſperare.] In margine ſcripſi, *ſeparare*, quia Lipſio ſic legenti prorſus aſſentior. *Pichena.* Imo *dein deſperare.* Tale de Vitellio illud: *quæ juſſerat, vetare: quæ vetuerat, jubere.*

Gro-

ſperare: aliquando frangi aſpectu pignorum ſuo-
rum, ſæpius concitari. ſatiſque conſtabat ſæviſſe
quoſdam in conjuges ac liberos, tamquam miſere-
rentur. Proximus dies faciem victoriæ latius ape-
ruit. vaſtum ubique ſilentium, ſecreti colles, fuman-
tia procul tecta, nemo exploratoribus obvius. qui-
bus in omnem partem dimiſſis, ubi incerta fugæ
veſtigia, neque uſquam conglobari hoſtes compe-
tum, & exacta jam æſtate ſpargi bellum nequibat;
in [1] fines Horeſtorum exercitum deducit. Ibi ac-
ceptis obſidibus; præfecto [2] claſſis *circumvehi Bri-
tanniam* præcepit. datæ ad id vires, & præceſſerat
terror. ipſe peditem atque equites lento itinere,
quo novarum gentium animi ipſa tranſitus mora ter-
rerentur, in hibernis locavit. Et ſimul claſſis ſe-
cunda tempeſtate ac fama [3] Trutulenſem portum te-
nuit, [4] unde proximo latere Britanniæ lecto omni
redierat. Hunc rerum curſum, quamquam nul- 39
la verborum jactantia [5] epiſtolis Agricolæ auctum,
ut

Grotius. Fruſtra ſunt, qui hæc mutare aggreſſi. Plana ſunt verba & ſententia. Eligebant latebras, & ſtatim relinquebant, præ metu, viſi ſibi in iis intuiti; dein inibant conſilia adverſum ea, quæ metuebant. Quorum nonnullis probatis, metum in ſpem convertebant. Vetus character eorum, qui turbatis rebus, miſcere ſpem & metum, ut dubii, conſuevere. *Boxhornius.*

1 *Fines Horeſtorum.*] Nunc *Anguſe*, ut quidam volunt. *Savillius.*

2 *Claſſis circumvehi Britanniam.*] Meminit hujus Agricolæ facti etiam Dio Caſſius lib. 66. Hiſtor. *Virdungus.*

3 *Trutulenſem portum.*] Ignotus eſt. itaque alii volunt, *Rutupenſem.* Lipſius.

Trutulenſem portum.] Suſpicor ſcribendum, *Rutupenſim portum.* Hic adverſus Bononiam ſitus eſt ſive Geſſoriacum apud Amm. lib. 20. perperam *Bonna* legitur pro *Bononia.* Alii legunt *Rutupenſim*; quem putant eſſe Richoburgum circa Sandovicum. *Savillius.* Pancirolus in Notitia imperii Occid. c. 72. legit, *Rutupenſim portum.* Rutupiæ enim eſt oppidum ſuperioris Britanniæ, & Rutipe portus, qui vulgo, *Zandouiz*, dicitur, ac de eo Ptolemæus, Ammianus, & alii. *Pichena.*

4 *Vnde proximo latere Britanniæ lecto omni redierat.*] Aptius legas *exierat.* Rhenanus. Puto legendum: *unde proximo litore Britanniæ lecto, omnis redierat.* Pichena.

5 *Epiſtolis Agricolæ actum.*] Hæſi olim. nunc levi emendatione me expedio, *auctum*, pro *actum*, reſcribens. *Lipſius.*

Epiſtolis Agricolæ actum, ut Domitiano moris erat.] Scribendum opinor, aut *relatum*, aut *ſignificatum*, aut *lectum.* Cogitandumque num ſic quoque lectio ſtare queat, *Epiſtolis Agricolæ relatum*

ut Domitiano moris erat, fronte lætus, pectore anxius excepit. [1] Inerat conſcientia, deriſui fuiſſe nuper [2] falſum è Germania triumphum, emptis per com-

tum Domitiano, ut moris erat. ut hæc poſtrema clauſula teſtetur conſuetudinem, qua res in provinciis geſtæ Cæſaribus ſignificabantur. *Rhenanus.* Scripſit Agricola literas, ſed non laureatas de more, Tacit. hac ipſa vita, *ne laureatis quidem geſta perſecutus eſt.* De laureatis Ovid. 1. amorum eleg. ad Napen. *Non ego victrices lauro redimire tabellas..* Florus 3, 3. *viſi pro æde Caſtoris & Pollucis juvenes laureatas Prætori litteras dare.* non addam verbum, ne actum agam. *Barclaius.* Doctiſſ. vir, *auctum.* At *actum* mihi potius eſt, quod verbi *ſcriptum* ſignificat: unde qui verba loquentis exarant, *actuarii* nominantur. Suet. Cæſ. 55. *quam non immerito Auguſtus exiſtimat ab actuariis exceptam male ſubſequentibus verba dicentis:* vel, *actum*, id eſt, narratum. Terent. Andr. *Priuſquam abis præſente te huic apologum agere unum volo.* Salinerius. Vulgo, *actum*, ſed nullo ſenſu. Ergo Lipſii) judicio, repoſui, *auctum.* Pichena. Hæſiſſe olim Lipſius ait, nunc levi emendatione ſic expedire, *auctum* pro *actum* reſcribendo. At neque cur hæreret, neque cur mutaret quidquam, cauſſa erat. *Actum* non jungendum cum ſuperiore *curſum*, ſed abſolute per ſe capiendum, ac ſi ita ſcripſiſſet auctor. Quanquam Agricola minime jactanter epiſtolis egerat: vel, Quanquam ab Agricola nulla verborum jactantia epiſtolis actum erat. In quo Taciti phraſin eſt agnoſcere. *Acidalius.*

1 *Inerat conſcientia.*] Hoc eſt, *conſcientiam circumire*, ſicut lib. 1, c. 1. De clem. Seneca loquitur. *Boxhornius.*

2 *Falſum è Germania triumphum.*] Xiphil. Domitian. *poſtquam ſuſcepiſſet in Germaniam expeditionem rediit ne viſo quidem hoſte. Et quid narrem quibus honoribus ob eam cauſſam affectus ſit poſtque eum alii Imperatores ei ſimiles, ne ſuſpectantes vilius ſua cenſeri ob exiguos qui haberentur honores, indignarentur.* Paria ſunt quæ Suetonius refert de Cajo 47. *Converſus hinc ad curam triumphi, præter captivos & transfugas barbaros, Galliarum quoque proceriſſimum quemque, & ut ipſe dicebat ἀξιοθριαμβευτον, ac nonnullos ex principibus legit ac ſepoſuit ad pompam, coegitque non tantum rutilare, ac ſubmittere comam, ſed & ſermonem Germanicum addiſcere & nomina barbarica ferre.* Savillius. Ridiculi principes Romanorum, qui falſis victoriis gloriam quærebant apud vulgum; nam plebs ſola fallitur his præſtigiis, ideoque quum plebs plurimum poſſet ſuffragiis, judiciis in libera rep. legibus cautum, ne quis ejuſmodi mendaciis clareſceret. Nam & ſtatuta pœna ſi quis militum falſo ſtrenuum quid factum à ſe retuliſſet ad tribunum aut ducem. Polybius. ἐάν τινες ψευδῆ περὶ αὐτῶν ἀνδραγαθίαν ἐπαγγείλωσι τοῖς χιλιάρχοις ἕνεκα τοῦ τιμὰς λαβεῖν. Crimini huic proprium nomen, *de falſis pugnis:* Plautus Trucul. *mille memorari poteſt, Qui & convicti & condemnati falſis de pugnis ſient.* Quo crimine poſtulâtus a M. Catone Cenſorio Qu. Thermus oratione, quæ inſcripta. *In Q. Minucium Thermum de falſis pugnis.* Ita enim eſt recte apud Gellium & Nonium; nec audiendi qui legunt, *pœnis*, eo quod in fragmento ſævitiæ ac pœnarum mentio. Notus mos accuſatorum apud Romanos, ut quamvis certi criminis poſtulatum tamen urgerent ceteris priſtinæ vitæ probris: quæ, ut recte Tacitus notat lib. 3. Annal. neque convicta noxæ reo; ſi recentia purgaret, neque defenſa abſolutioni erant, ſi teneretur majoribus flagitiis. *Mercerus.* Hujus triumphi vanitatem etiam Plinius Iunior ſugillat in Panegyrico. Me-

commercia, quorum habitus & [1] crines in captivorum ſpeciem formarentur: [2] at nunc veram magnamque victoriam, [3] tot millibus hoſtium cæſis, ingenti fama celebrari. Id ſibi maxime formidoloſum, [4] privati hominis nomen ſupra principis attolli: [5] fruſtra ſtudia fori, & civilium artium decus in ſilentium acta, ſi [6] militarem gloriam [1] alius

Meminit etiam lib. 67. Dio Caſſius. Porro mimicum hunc de Germania triumphum vir doctiſſ. Calviſius Sethus refert ad XI. Conſulatum Domitiani, qui fuit annus ab V. C. 838. *Virdungus.*

1 *Crines in captivorum ſpeciem.*] Miror Suetonium hoc tacuiſſe, qui liberrime ſcripſit Domitiani vitam, nec celat vitia. De captivorum crinibus perite dicit. præſertim cum ſermo de captivis Romanis ſit, quorum crines ſingulari quodam modo nodabantur. Mart. Amphit. epig. 3. *Crinibus in nodum tortis venere Sicambri.* Barclaius. Ad hanc ridiculam inſaniam Domitiano exemplo ſuo præivit Caligula Suet. 47. *conversus ad curam triumphi, præter captivos & transfugas barbaros, Galliarum quoque procerissimum quemque, &, ut ipſe dicebat, ἀξιοθριάμβευτον, ac nonnullos ex principibus legit, ac ſepoſuit ad pompam: coëgitque non tantum rutilare, & ſubmittere comam, ſed & ſermonem Germanicum addiſcere, & nomina barbarica ferre.* Virdungus.

2 *Ac nunc.*] Non abſurde legas, *at nunc.* Rhenanus.

3 *Tot militibus hoſtium.*] Scripſimus, *tot millium.* Idem.

4 *Privati hominis nomen ſupra Principis attolli.*] Nota, reſpectu Principis, etiam Magiſtratus cenſeri privatos: nam de Agricola loquitur, qui etiamdum cum imperio erat. Sic Plin. 2. ep. 1. *perſunctus eſt tertio conſulatu, ut ſummum faſtigium privati hominis impleret, cum Principis noluiſſet.* Privati enim dicuntur reſpectu magiſtratuum. 4. Ann. in princ. *honoribus perſunctos, an juvenes? privatos, an è magiſtratibus?* Hinc privata ſpectacula Suet. in Ner. 21. *non dubitavit etiam in privatis ſpectaculis operam inter ſcenicos dare.* Lamprid. in Elagab. *junxiſſe etiam camelos quaternos ad currus in Circo, privato ſpectaculo.* Pichena.

5 *Fruſtra ſtudia fori, &c.*] Eloquentiæ enim ſtudium, atque inprimis Poetices ſimulavit Domitianus Sueton. c. 2. Noſter fine lib. 4. Hiſt. Atque hinc illæ præter Poëtas adulationes Plinii in Præfatione Operis ſui Titum fratrem Domitiani appellantis, *Quanto tu ore patris laudes tonas, fratris amas! O magna facunditas animi! quemadmodum fratrem quoque imitareris inveniſti?* & Fabii Quintiliani in Præf. lib. 4. Inſtit. Domitianum principem, ut in omnibus, ita in Eloquentia quoque eminentiſſimum prædicantis. *Virdungus.*

6 *Militarem gloriam altius occuparet.*] Vulgati, *alius.* Correctionem Lipſio debemus. *Pichena.* eruditiſſimus Pichena facit cum doctiſſ. viro, cui placet *altius*, pergam tamen quo profectus ſum, vulgataque à fuga prohibebo. alius circa mores is eſt, qui antiquos non amplius obtinet ut ſi Terentianus Crito avidior ad rem evaſiſſet. hac igitur de cauſſa Agricola, qui *inter quæſturam ac tribunatum plebis, atque etiam ipſum tribunatus annum, quiete & otio tranſit, gnarus ſub Nerone temporum, quibus inertia pro ſapientia fuit.* cui etiam idem *præturæ tenor & ſilentium.* mutati moris arguitur ad hunc fere modum quid retulit Agricolam ibi modeſtiam induiſſe ubi nil mea intererat, ſi nunc alius ab illo diſciplinam militarem ad

[1] alius occuparet: & cetera utcumque facilius diſſimulari, ducis boni [2] imperatoriam virtutem eſſe. Talibus curis exercitus, quodque ſævæ cogitationis indicium erat, [3] ſecreto ſuo ſatiatus, optimum in præſentia ſtatuit reponere odium, donec impetus famæ & favor exercitus langueſceret. nam etiam tum Agricola Britanniam obtinebat. Igitur [4] *triumphalia ornamenta*-

ſe ambitioſe trahit, qua ſola luminibus meis officere poteſt? *Salmerius.*

1 *Alius occuparet.*] Putabam, *altius*, vel *artius*, ſive *arctius*. De Agricola Domitianus ratiocinatur, & ieſe exſtimulat: Fruſtra ſilentio tranſitas civiles artes, ſi in militari præpolleret. Quod ſi vulgata placet, de ipſo Domitiano accipies, querente: Fruſtra ſe *liberalia ſtudia initio Principatus neglexiſſe* (ita Suetonius cap. xx.) ut ad militaria & imperatoria ſe daret ſcilicet: ſi ecce alius eam gloriam occuparet. Atque hanc veram ſententiam puto. Videbatur enim ſibi in ſtudiis & eloquentia potuiſſe excellere, ſi perſeveraſſet. *Lipſius.*

2 *Imperatoriam virtutem.*] Cenſet igitur noſter, Imperatoris maxime propriam eſſe τὴν στρατηγικὴν σύνεσιν, καὶ τὴν κατὰ πόλεμον ἐμπειρίαν, & omnino στρατηγικὴν ἀρετήν: quam etiam Quintilianus 7. Inſtit. 10. Imperatoriam virtutem uſurpat. Cæterum hæc virtus Imperatorem ſive Principem ſola nequaquam perficit. Requiritur enim præterea *ſapientia pacis*, ut cum Sulpitia poëtria loquar. Hoc præter alios vidit Iuſtinianus, qui in Procœmio Inſtit. *Imperatoriam majeſtatem non ſolum armis decoratam, ſed etiam legibus oportet eſſe armatam, ut utrumque tempus & bellorum & pacis recte poſſit gubernari.* Sapienter ſane. Nam ut ait Cic. 1. Off. *parvi ſunt foris arma, niſi ſit conſilium domi.* Ac ſane inter ducem & Imperatorem magnum eſt diſcrimen, quod intelligens Diocletianus de Aureliano, ut eſt apud Vopiſcum, ſolitus eſt dicere, cum magis ducem eſſe debuiſſe quam imperatorem. *Virdungus.*

3 *Secreto ſuo.*] Notum eſt ex Suetonio, Dione Caſſio: Aur. Victore, aliis, Domitiani ſecretum horarium, in quo nihil amplius, quam muſcas configebat: unde cuidam interroganti, *eſſetne quis intus cum Cæſare*, non abſurde reſponſum à Vibio Criſpo, *ne muſca quidem*: ut refert Suetonius. Nam Sext. Aur. Victor reſponſum hoc ita profert: *Ne muſca quidem, niſi forte in Palæſtra*: ubi jocus ex ambiguo à Palæſtra fœda Domitiani, in Palæſtram γυμναστικήν, ut pluribus docet Ioſephus Scaliger Animadv. in Chronicon Hieronymi. *Virdungus.*

4 *Triumphalia ornamenta.*] Palam eſt hæc à Domitiano tributa: quod Tacitus de ſocero non potuit, credo, ignorare. Tamen Dio vult à Tito: Ἐσφάγη διὰ ταῦτα ὑπὸ Δομιτιανοῦ, καίπερ τὰς ἐπινικίους τιμὰς παρὰ τοῦ Τίτου λαβών. Lipſius.

Triumphalia ornamenta.] Sub Principibus nulli Ducum, quamvis re præclare adverſus hoſtes geſta, & inſigni victoria parta, triumphus concedebatur, ſed ſola triumphalia ornamenta decernebantur: cujus moris origo ab Agrippa, qui Boſporanis M. Licinio M. F. Craſſo, Cn. Cornelio Cn. F. Lentulo Coſſ. Anno V. 739. ſubactis, neque triumphum ſibi à Senatu decretum egit, neque omnino quicquid de iis rebus geſtis ad Senatum perſcripſit. Ex quo tempore, inquit Dio lib. 54. reliqui exemplum ejus, quaſi legem quandam ſequuti, neque publice literas miſerunt, neque triumphum obtinuerunt, ac prope-

namenta, & [1] *illuſtris ſtatuæ honorem*, & *quidquid pro triumpho datur*, multo verborum honore cumulata, *decerni in ſenatu* jubet: [2] *addique inſuper opinionem*, *Syriam provinciam Agricolæ deſtinari*, *vacuam tum morte Atilii Rufi conſularis*, & *majoribus reſervatam*. Credidere plerique, [3] libertum [4] ex ſecretioribus miniſteriis miſſum ad Agricolam, [5] codicillos quibus ei Syria dabatur tuliſſe, [6] cum præcepto, *ut ſi in Britannia foret*, *traderentur*: cumque

pterea nemini alii pari dignitate triumphus in poſterum, ſed triumphalia tantum ornamenta decreta ſunt. *Virdungus*.

1 *Illuſtris ſtatuæ honorem.*] 1. hiſt. triumphalis ſtatuæ. *Savilius*. Lib. 1. hiſt. *M. Aponius Mœſiam obtinens triumphali ſtatua*, *F. Aurelius & Iulianus Titius*, *&c. conſularibus ornamentis donantur.* Poſtquam enim in Principum poteſtatem Rom. reſp. ceſſit, Principes jus triumphandi ſibi ipſis reſervarunt, ducibus vero triumphalia ornamenta, pro triumpho, conceſſerunt. Alibi Lipſius docuit. *Pichena*. Ea erat ſtatua laureata, quæ ducibus re bene geſta decernebatur. Noſter 4. Ann. 23. *Virdungus*.

2 *Addique.*] Lego, *additque*. Sic & Muretus. *Acidalius*.

3 *Libertum.*] Per libertum mittebant libellum repudii, de quo Poëta:

Collige ſarcinulas, clamat libertus, & exi.

Per libertum principi libellum dabant. l. 57. §. 1. D. de ritu. nupt. l. 16. D. de interd. & releg. Per libertum hæredes recitabant teſtamenta Suet. in Tib. 23. Dio 56. *καὶ μετὰ τοῦτο τὰς διαθήκας αὐτοῦ Πολύβιός τις Καισάρειος ἀνέγνω.* Cæſarianus libertum Cæſaris ſignificat. Per libertum rei defenſionem mittebant aut recitabant 3. Ann. 13. Cujacius 8. Obſerv. 26. Apud Principes ejus ſeculi quantum liberti potuerint ex noſtro & aliis notum eſt. Hinc ſcite Plinius Iunior in Paneg. *Plerique principum quum civium erant domini*, *libertorum erant ſervi.* Nec minus urbane Seneca in Apocolocynthoſi Narciſſum libertum Claudii *Dominum Domini* uſurpat. *Virdungus*.

4 *Ex ſecretioribus miniſteriis.*] Quales erant liberti à ſtudiis, à voluptatibus, à libellis, ab epiſtolis, à memoria, &c. de quibus conſulendus Lipſius 1. Elect. 12. *Idem*.

5 *Codicillos.*] Id eſt, literas. Codicilli ex tabulis cera illitis, ſed ita brevibus & paucis conficiebantur, ut facile quocumque commodum eſſet, circumferri & in ſinu geſtari poſſent. Principes autem officia deferebant miſſis traditiſve codicillis. Vide multa de his apud Caſaubonum Animad. in Suet. Claud. 29. *Idem*.

6 *Cum præcepto*, *ut*, *ſi in Britannia foret.*] Hoc ideo, ut eo velut præmio illectus Agricola ab exercitu provinciaque decederet: quod artificium abſtrahendi ſpecie honoris ſane quam uſitatum. Sic Tiberius lib. 2. Ann. Germanicum ſpecie honoris ſuetis legionibus abſtrahit, alterum Conſulatum offerendo, cujus munia præſens obiret. Eademque mente Nero apud Dionem lib. 63. Corbulonem ex Armenia ad ſeſe quam honorificentiſſime in Græciam arceſſit, eodemque Rufum ac Proculum fratres ex Germania, quamdiu ſimul adminiſtrarant, evocat, tanquam eorum præſentium opera indigeret. Iam & Galba apud noſtrum 1. Hiſt. Virginium à legionibus, quibus præerat, abducit

que libertum in ipſo [1] freto Oceani obvium Agricolæ, ne appellato quidem eo ad Domitianum remeaſſe: ſive verum iſtud, ſive ex ingenio principis [2] fictum ac compoſitum eſt. Tradiderat interim Agricola ſucceſſori ſuo provinciam quietam tutamque. Ac ne notabilis celebritate & frequentia occurrentium introitus eſſet, vetato amicorum officio, [3] noctu in urbem, noctu in palatium, ita ut præceptum erat, venit: [4] exceptuſque brevi oſculo & nullo ſermone, turbæ ſervientium immixtus eſt. Ceterum ut militare nomen, grave inter otioſos, aliis virtutibus temperaret, tranquillitatem atque otium penitus

per ſimulationem amicitiæ. Nec aliter apud Ammianum Marc. lib. 18. vulpinatur Conſtantius Imperator, ut ad Comitatum, dignitate afficiendus ſuperiore, citius properaret, &c. Quorum omnium artificium etiam calluit Baſilius Porphyrogenitus, qui apud Zonaram, magiſtrum Bardam Sclerum ducem, cui omnes Orientales copiæ parebant, ſuſpectum habens, ea dignitate erepta Meſopotamiæ ducem deſignat. Denique nec noſtrum nec ſuperius ſeculum hac parte ineruditum. Sic enim (ut alios prætermittam) Ludovicus XI. Comitem S. Paulli ab exercitu ſuo abſtractum, in naſſam illexit. Cominæus, alii. *Virdungus.* Quare id præceptum? Quia haud dubie jam conſtabat Domitiano, futurum ut libertus Agricolam in Britannia non offenderet. Cui ſucceſſor jam datus erat; quem ex Britannia jam exceſſiſſe non dubitabatur. Sicut non in Britannia, ſed ipſo Oceani freto Agricolam libertus deprehendit. Ecce honorem à Domitiano in Agricolam collatum, quo tamen hic non uteretur. Ita peſſimi Principes in optimos ſolent eſſe liberales, ut optimos æſtimare videantur, & in ſpeciem amare illos credantur, quos odere. Volebat videri Domitianus æſtimare ſe velle illuſtri dignitate Agricolam, revera tamen æſtimatum nolebat. Itaque ad beneficium conditionem, qua irrita reddebantur mandata, adjecit. De re ipſa tamen dubitat Tacitus. Non ſum interim neſcius, in alium ſenſum hæc alios accepiſſe; ſed an eo apud Agricolam, cujus modeſtiſſimum ingenium opus fuerit, ipſe me Tacitus jubet dubitare. *Boxhorn.*

1 *Freto Oceani.*] Vbi Oceanus in fauces cogitur, ſic ut inter Europæ Continentem & Britanniam non amplius XXX. CIↃ. paſſuum interſit. Atque hæ anguſtiæ Solino *fretum Gallicum* dicitur: noſtro & Ammiano, *fretum Oceani*, & *Oceanus fretalis*: Gratio poëtæ, *freta Morinum dubio refluentia Ponto.* Virdungus.

2 *Fictum ac compoſitum eſt.*] Quanquam per ſe membrum hoc ſubſiſtit, aut etiam à ſuperioribus pendet: melius tamen forte cum ſequentibus ligaveris: *fictum ac compoſitum eſt, tradiderat, &c.* Acidalius.

3 *Noctu in urbem, noctu in palatium.*] Quod ex præcepto fecit hic Agricola, fecit Auguſtus modeſtiæ cauſſà apud Sueton. 53. *non temere urbe, oppidove ullo egreſſus, aut quoquam ingreſſus eſt niſi veſpere, aut noctu: ne quem officii cauſa inquietaret.* Barclaius.

4 *Exceptuſque.*] De more excipiendi oſculis vide Lipſium 2. Elect. 5. *Virdungus.*

1 *Qua-*

tus auxit, cultu modicus, ſermone facilis, uno aut
altero amicorum comitatus: adeo ut plerique, qui-
bus magnos viros per ambitionem æſtimare mos eſt,
viſo aſpectoque Agricola, [1] quærerent famam, pau-
ci interpretarentur. Crebro per eos dies apud Do- 41
mitianum [2] abſens accuſatus, abſens abſolutus eſt.
cauſſa periculi non crimen ullum, aut querela læſi
cujuſquam, ſed infenſus virtutibus princeps, &
gloria viri, ac [3] peſſimum inimicorum genus, lau-
dantes. Et ea inſecuta ſunt reipublicæ tempora,
quæ ſileri Agricolam non ſinerent: tot exercitus in

[1] Mœ-

1 *Quærerent famam.*] Poſſet etiam legi, *quærerent tamen.* Rhenanus.

2 *Abſens accuſatus, abſens abſolutus eſt.*] Ant. Auguſtinus legebat: *præſens abſolutus eſt.* Vrſinus.

3 *Peſſimum inimicorum genus, laudantes.*] Gnome ex ipſis adytis humanæ vitæ, cui Mamertinus interpres, Panegyrico ad Iulianum: *Cum*, inquit, *ſancti Principis merces* (legimus *mores*) *atque inſtituta falſarum vituperationum licentiam ſubmoverent, callido nocendi artificio accuſatoriam diritatem laudum titulis peragebant, in omnibus conventiculis quaſi per benivolentiam illa jactantes, Iulianus Alemanniam domuit, Iulianus urbes Galliæ excitavit, &c.* Statimque: *Hæ voces fuerunt ad inflammanda odia probris omnibus potentiores. ſi enim comminiſci aliqua flagitia tentaſſent, facile ipſo ſplendore laudis & gloriæ refutarentur, invenerunt accuſandi genus, quod nullus refelleret.* Lipſius.

Peſſimum inimicorum genus laudantes.] Laudando & commendando noxam alicui poſſe creare favoremque præripere, etſi prima fronte abſonum ſibique repugnans videatur, fieri tamen poſſe exemplis obviis docemur, vias faciles, & per diverſa huc tendentes monſtrantibus. Ex. gr. Principi aliquem laudare ob ea, in quibus aut ratione dignitatis excellere debebat ipſe Princeps aut excellendi conatum oſtentat ex quocumque tandem impetu, præſertim ſi eatenus ſe minorem ſentiat; perniciosiſſimæ calliditatis artificium eſt maxime expeditum, quod loco ſuo dejiciat homines gratia Principum validos. An naſcendi ſorte obtingat nobis quicquid eſt iſtius indolis, neſcio, perſuaſus omnino haud vivere quemquam omnis ſic virtutis inanem, quin aliqua ingenii, ubi in hoc aut illud ſe intenderit, prærogativa plures poſt ſe relinquat. Quicunque ergo iſtos inclinantes ſic Naturæ motus in Principe ſuo depræhendere, in rem ſuam vertere, ubi depoſcet occaſio, novit, parata illi ſemper nocendi materies. qui notaverit & quibus oblectentur, & in quibus ſibi placeant, æque expedite alteri periculum creaverit apud bonum Principem, ac rimaretur metus apud malum, ut Tigellinus 14. ann. 57. Si enim quælibet rivalitas, deque primo loco certans ambitus, etiam inter privatos ſimultates gignit mutuiſque odiis committit, quid formidet ſubditus à principe (cujus animus corpere mollior leviſſimas ex quacunque tandem offenſione impreſſiones accipit altqeue dimittit) in tanta nocendi licentia, niſi certiſſimum excidium, ubi ſpecioſo nomine culpam prætexere dabitur? Dionyſius Senior amabili deluſus inſania,

nia, cum vergentibus jam in ſenium annis famam Tragici poetæ ſtrenue affectaret, Philoxenum poëtam odio habuit, carceri & tormentis ei addixit, quod luminibus ſuis officere putaret Diodor. 15, 6. prima mali labes, quo poſtmodum Seneca concidit, fuit quod eloquentiæ laudem ſupra Neronem ſibi adſciſceret: & factitandis carminibus Principem ſupergredi conaretur, poſtquam Neroni amor eorum veniſſet Ann. 14, 52. Vltimis imperii annis ad cantus & hiſtrioniam animum adjiciens, artes non imperatorias, priſtino benevolentiæ ſuæ loco Paridem depulit hiſtrionem, quem poſtea tanquam æmulum occidit. Poppæa quoque Sabina apud Neronem laudans virtutes Othonis, quamvis non hoc intenderet, improvide tamen Principi ſuſpectum reddidit 13. Ann. 46. Neque mihi placuerit quod ſe ex obſervata decori norma feciſſe putat eximius noſtri temporis poëta, qui coram Principe, ſupra regnum ſuum æſtimante, ſi forma præ cæteris mortalibus venuſta cenſeretur, alium introducit fratris ſui ambitioſum, etiam ſupra Principem. In hoc quaſi pulchritudinis certamine præconem. Res profecto ut concitandæ invidiæ, ſic ex invidia periculis, prona. Sed nunquam altius penetrat, ferocius quoque nocitura, commendatio, quam ubi, quæ commendaveris grata in vulgus ſunt & cum admiratione accipiuntur, ut ſunt gloria militaris, magnanimitas, juſtitiæ adverſus vim & licentiam protegendæ ſtudium, ſplendor, aliæque heroicæ virtutes, Principum propriæ, aut ſaltem quæ illos reddunt ornatiſſimos. Atque hæc cum ad omnes in univerſum homines ſuo quomodo ſpectent, Principum nullus tam compoſito mentis habitu eſt adverſus obrepentis aſtutiæ nequitiam, ut non aliquando tacitis ſubruentium inſidiis pateat. Sed nuſquam paratior & ſævior noxa eſt, quam ubi Princeps, ut ante dictum, ex defectu Naturæ inferiorem ſe ſentit. Vt enim alienæ virtuti nemo invidet qui confidit ſuæ, ſic invidet ac ſiniſtrorſum omnia trahit maxime quem imbecillitatis conſcientia remordet Veſpaſianus & celebrium Principum alii, velut domeſtico virtutum ſuarum teſtimonio animoſi, facile contemptu tranſmiſiſſent, ſi quis ex. gr. Imperatoriam geneſin habuiſſe diceretur, imo ſe conſpicuo magis dignum loco cenſuiſſet, addito per riſum & jocum memorem ſui quandoque futurum Suet. 14. cum apud Domitianum tamen, obſcurum & timidum Principem, quod nequitiæ ſuæ convictus ſibi teneretur, nihil facilius fuerit quam laudando Agricolæ virtutes eum, qua voluerit gratia, dejectum in diſcrimen adducere. Similis in aula Conſtantii fuit Iuliani fortuna, in quo cum nihil occurreret, quod juſte ei impingeret livor fingendorum criminum faber, pari fallacia, commendatione ſcil. virtutum coram imperatore, ad quamlibet ſuſpicionis & æmulationis auram mobili, quod ſe ſibi inferiorem facile inhabilemque crederet, prævaluit, conflato in caput illius odio, ut fuſe in Panegyrico Mamertinus c. 4. enarrat. Aliud nocendi genus iſto laudandi artificio, memorat Polybius lib. 4. exemplo propoſito cujuſdam ſenatoris Apellis nomine. Homines quos in ſublimi fortuna collocavit, aliquo modo ſimiles Lunæ fecit, quæ etſi mutuatitiis à ſole ignibus luceat, eoque ſæpius redeat novis fœcundanda influxibus, ab illo tamen recens congreſſu tenebricoſa mundo affulget, pleniuſque tum ſplendeſcit, cum remotior radios vibrat. Sed per inſecuta tempora contrarium priori exemplum in aulas Principum invaluit, ut ſpecie laudis in alium ſeponeretur locum, quiſquis domi excellere putaretur, quæſito prætextu operæ utilius apud exteros navandæ. Fertilis hæc nequitiæ materies in plures pullulat modos, ut ſi quis palam extollatur inani neque profutura laude (præterquam quod adverſarius periculi ab eo metuendi ſecurus reddatur) & inſuſurratis clam criminationibus impetatur, ubi certiſſime nocere queat. 1. hiſt. *Manlius Valens*

quan-

[1]Mœſia [2]Daciaque, & Germania Pannoniaque, temeritate aut per ignaviam ducum amiſſi: [3]tot militares viri cum tot cohortibus expugnati & capti: nec jam de limite imperii & ripa, ſed de [4]hibernis legionum

quanquam bene de partibus meritus, nullo apud Vitellium honore fuit: ſecretis eum criminationibus infamaverat Fabius ignarum & quo incautior deciperetur, palam laudatum. Vt ſi in genere quis deprædicetur, ut in Principis credulo animo gignatur opinio quaſi amicus ſit qui laudetur & ille interim accuſetur hujus aut illius, quod controverti poſſit; aut ſimilis ſtruatur dolus, promptiſſimo in hanc nequitiam genio aulæ, quæ per novas ſemper artes fœcunda fallaciarum genitrix audit. Adſtipulante enim Polybio nata ibi primum iſta malignitas & nocendi protervia, neque ulterius progreſſa eſt. *Savilius.* Tac. 1. hiſt. 1. Pſalmo CI. *tota die exprobrabant mihi inimici mei, & qui laudabant me, adverſum me jurabant.* Laudantibus etiam ſimiles ſunt, excuſantes 1. Ann. *quædam de habitu cultuque & inſtitutis ejus jecerat, quæ velut excuſando exprobraret.* Pichena.

1 *Mœſia.*] Hæc, definiente Æthico, ab Oriente habet oſtia fluminis Danubii: ab Euro Thraciam: à meridie Macedoniam: ab Africo Dalmatiam: ob occaſu Iſtriam: a Circio Pannoniam: à Septentrione Danubium. Eadem fere Iſidorus. Recentiores Mœſiam duplicem eſſe notant, inferiorem & ſuperiorem: quarum hæc ultra Boſnam fluvium, qui Illyrici terminus, verſus Ortum ſeſe erigens, hodie Servia appellatur: Inferior vero Bulgaria. Vtraque inter Hœmum montem & Danubium ſita, uſque ad Euxinum Pontum porrigitur. Ptolemæus lib. 3. cap. 9. & ſeq. *Virdung.*

2 *Daciaque.*] Hæc trans Tibiſcum amnem latiſſime patet. Namque à ſeptentrione Tyra fluvio, aut etiam Axiaco, ab Ortu Ponto Euxino, à Meridie Danubio terminatur, complexa Tranſilvaniam cum duabus Walachiis, Majore & Minore; quarum illa ad Pontum uſque Euxinum excurrit, à noſtratibus *Moldavia*, à Turcis *Carabogdania* à Græcis recentioribus Μαῦρα Βλαχία, prius vero *Maura Davia* dicta: unde vulgus imperitum *Moridaviam* fecit, ac rurſus *Moldaviam*, familiari permutatione literarum L & R etiam Turris & Græcis. Minor vero Walachia ad Danubium pertinet, vulgo *Tranſalpina*, à Bonfinio vero aliiſque *Montana*, à Græcis hodiernis *Vngrovlachia* olim vero Βλαχία nominata. Sic igitur vocabuli Daciæ hodie ſaltim in Moldavia veſtigium apparet: quæ vox, ut dixi, corrupta ex μαῦρα Δαβία: quod *Nigram Daciam* ſonat, ſicut & vocabulum Turcicum denotat *Daniam* ſive *Gdaniam Nigram*, & recentius Græcorum, *Nigram VValachiam*, ob largiſſimum nigri frumenti inibi proventum. Daci vero cum Danis, Dais, Davis iidem. Hæc fere nos docuit Leunclavius. *Virdungus.*

3 *Tot militares viri.*] Ego dubito an non, *tot militares numeri.* Atqui de *Cohortibus* jungit. Ita, ſed illos Romanos intellegit; has Sociales. *Lipſius.*

Tot militares viri.] Legendum videtur *vici.* Supra 12. Ann. 38. *Ac ni cito vicis & caſtellis proximis ſubventum foret; copia tum occidione occubuiſſent.* 14. Ann. 30. *Præſidium poſthac impoſitum vicis, exciſique luci, ſævis ſuperſtitionibus ſacri.* 5. hiſtor. 30. *Tantumque belli ſuperfuit, ut præſidia cohortium, alarum, legionum modicis vicis quadripartita Civilis invaſerit.* Gronovius.

4 *Hibernis legionum.*] De his vide Lipſium 5. de mil. Rom. Dial. 1. Caſaubonum in Adrianum Spartiani, Scaligerum in Moſellam Auſonii, Savaronem ad illum verſum Sidonii, *Cernere jam videor quæ ſint tibi, Burge,* ſu-

num & poſſeſſione dubitatum. Ita cum damna damnis continuarentur, atque omnis annus funeribus & cladibus inſigneretur, poſcebatur ore vulgi *dux Agricola*: comparantibus cunctis *vigorem, conſtantiam, & expertum bellis animum*, [1] *cum inertia & formidine eorum.* Quibus ſermonibus ſatis conſtat Domitiani quoque aures verberatas, dum optimus quiſque libertorum amore & fide; peſſimi malignitate & livore, pronum deterioribus principem exſtimulabant. Sic Agricola ſimul ſuis virtutibus, ſimul vitiis aliorum, [2] in ipſam gloriam præceps agebatur.

42 [3] Aderat jam annus quo proconſulatum Aſiæ & Africæ ſortiretur, & [4] occiſo Civica nuper, nec Agricolæ conſilium deerat, nec Domitiano exemplum. Acceſſere quidam cogitationum principis periti, qui *iturus ne eſſet in provinciam* ultro Agricolam in-

futura. Pet. Pithæum Adverſ. 1, 14. *Virdungus.*

1 *Cum inertia & formidine eorum.*] Languidum hoc nec ſatis Latine: ſcribe, *cæterorum.* Grotius.

2 *In ipſam gloriam præceps agebatur.*] Mirum loquendi genus, quo, niſi fallor, ſignificatur Agricola his quidem rebus gloriam maximam conſecutum ſed ſibi exitialem: ut qui præcipites aguntur, in exitium ſuum ruunt. *Virdungus.* Gloria igitur & diſcrimine pariter circumfuſus eſt. Denotat enim hic illud, *impulſa præceps immane ruina*, ut loquitur Iuvenalis Sat. x. *Boxhornius.*

3 *Aſia & Africa.*] Non poteſt, ut ſortitus fuerit utrumque ſimul, nec ferunt Romani mores. Scribo, *Aſia aut Africa.* Lipſius.

Aderat jam annus, quo Proconſulatum Aſiæ Africæ ſortiretur.] V. C. habet, *Aſia & Africa.* Sed Daneſius, *Aſia aut Africa.* Vrſinus. Rectum eſt, *Aſia & Africa.* Dixi ad lib. 3. Ann. 32. *Mercerus.* Lipſius legit, *Aſia aut Africa.* At Mercerus ait, recte ſe habere vulgatam lectionem. nam Aſiam & Africam ſortiri, ſignificat, ſorte ducere, utram earum regeret. *Pichena.* Non ferunt Romani mores, ut curæ unius proconſulis Aſia & Africa demandentur: nec noſter (ut reris) doctiſſime vir hæc aſſerit: quinimo mens ejus hæc fuit, unum utriuſque provinciæ candidatum eſſe potuiſſe, non item proconſulem: quæ alibi ab eo repetita amovent omnes tricas. lib. 3. ann. *neque multo poſt miſſis ad ſenatum literis, Tiberius motam rurſus Africam incurſu Tacfarinatis docuit, judicioque patrum diligendum proconſulem gnarum militiæ, corpore validum, &c.* Salinerius.

4 *Occiſo Civica.*] Sueton. Dom. 10. *complures Senatores, & in his aliquot Conſulares interemit, in quibus Civicam Cerealem in ipſo Aſiæ proconſulatu.* Savillius. Agricolæ ergo conſilium ſuppetebat, munus periculoſum recuſandi: ſi vero in provinciam profectus eſſet, Domitiano exemplum non deerat, ipſum occidendi. *Pichena.*

1 Non

interrogarent. ac primo occultius *quietem & otium* laudare, mox *operam ſuam in approbanda excuſatione* offerre: poſtremo [1] non jam obſcuri, ſuadentes ſimul terrenteſque, pertraxere ad Domitianum. [2] qui paratus ſimulatione, in arrogantiam compoſitus, & audiit preces excuſantis, & cum annuiſſet, agi ſibi gratias paſſus eſt: [3] nec erubuit beneficii invidia. [4] ſalarium tamen proconſulari ſolitum offerri, & quibuſ-

1 *Non tam obſcuri ſuadentes.*] Emendavi, *non jam obſcuri.* Rhenanus.

2 *Qui paratus ſimulatione in arrogantiam compoſitus.*] Non poſſum, quin dicam quod ſentio. Quid eſt illud, *paratus ſimulatione?* Mala, ſi quid judico, interpunctione laborat elegantiſſimus locus. Itaque legi potius velim. *Qui paratus, ſimulatione, &c. Paratus*, nempe Domitianus, excuſationem Agricolæ audiit & admiſit. Nam *cogitationum principis*, ut paullo ante loquutus eſt Tacitus, petiti ſuaſerant, ut proconſulatum Aſiæ aut Africæ ſe aditurum excuſaret. Si hæ jam ante fuerint Principis cogitationes, paratus audiit Agricolæ excuſationem. *Simulatione in arrogantiam compoſitus* eſt Domitianus, qui ut lubenter audire cupiebat Agricolam ſe excuſantem in honore, quem judicia omnium & vota ei decernebant; imo ad excuſationis ejus neceſſitatem eum per ſuos impulerat; ita, quo id tegeret, illubentem & invitum & ut iratum ſe admittere excuſationem geſtu & verbis ad triſtem arrogantiam compoſitis, indicabat. *Boxhornius.*

3 *Nec erubuit beneficii invidia.*] Senſus eſt: Non erubuit permittere, ut inſignem injuriam Agricola tanquam beneficium agnoſceret acciperetque. Illuſtratur hic locus à Seneca de Benef. 4, 17. *Quis eſt qui non beneficus videri velit? qui non inter ſcelera & injurias opinionem bonitatis affectet? qui non ipſis quæ impotentiſſime fecit, ſpeciem aliquam induat? velit quoque iis videri beneficium dediſſe, quos læſit? gratias itaque agi ſibi ab his, quos afflixere, patiuntur.* Pichena.

4 *Salarium tamen proconſulari.*] Nihil magis ad hujus loci lucem (ut ne ab alto aut longinque petam) quam quæ Dio Caſſius in Fragmento rerum Macrini conſcripſit. Ait *Auſidium Frontonem, neque Africa Proconſulatu donatum à Macrino, etſi ſortitus eam eſſet, neque item Aſia.* & addit: Τόγε μὴν ἱκνούμενον γέρας, καὶ οἴκοι μένοντι αὐτῷ, τὰς πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδας, δοθῆναι ἐσηγήσατο. Οὐ μέντοι καὶ ἐκεῖνος αὐτὰς ἔλαβεν, εἰπὼν, οὐκ ἀργυρίου, ἀλλ' ἡγεμονίας δεῖσθαι: *Adjunctum tamen ſalarium, etiam domi manenti ipſi, vigintiquinque myriadas drachmarum, dari ſtatuit. quod ille non accepit, dicens non pecunia ſed imperii honoriſque ſe egere.* Vides retineri ſolitos: vides Salarium tamen accipere; vides & ipſam ſummam, ſerio notandam. Ea eſt *decies* HS. ſiva xxv. millia Philippicum. *Lipſius.*

Salarium.] Τὸ διδόμενον εἰς τροφὴν, σιτηρέσιον, ἐφόδιον: unde Cujacius etymon hujus vocabuli petitum it, quod ſcilicet ſalaria percipientes inde ſe alant: ſed rectius à Sale deducamus; ut ſit pecunia ad ſalem, ſicut vaſarium ad vaſa, congiarium ad congios, calcearium apud Sueton. ad calceos, veſtiarium, apud Senecam, ad veſtem, &c. Sane enim Salis appellatione συνεκδοχικῶς, quicquid ad victum, aliquando comprehendi puto. Sic enim Plautus: *Hodie nunquam apud me delinges ſalem*, id eſt, ut idem alibi loquitur, *hodie apud me Ge-*

buſdam à ſeipſo conceſſum, Agricolæ non dedit: ſive offenſus non petitum, ſive ex conſcientia, [1] ne quod vetuerat videretur emiſiſe. Proprium humani ingenii eſt, [2] odiſſe quem læſeris: Domitiani vero natura præceps in iram, & [3] quo obſcurior, eo irrevocabilior, moderatione tamen prudentiaque Agricolæ leniebatur. quia non contumacia, neque inani jactatione libertatis, famam fatumque provocabat. [4] Sciant quibus moris illicita mirari, poſſe etiam ſub malis principibus magnos viros eſſe: obſequiumque ac modeſtiam, ſi induſtria ac vigor adſint, [5] eo laudis excedere, [6] quo plerique per abrupta, ſed

Genium tuum meliorem non facies. Et hinc *conſalanei* in veteri Gloſſario, quos hodie vulgus *Commenſales* appellat. Salarium igitur dictum, quod pro ſale dabatur magiſtratibus. Nam & antiquitus inſtituti quidam miniſtri erant, qui ligna ſalemque magiſtratibus iter facientibus præberent, iique Parochi dicebantur. Horatius: *parochi quæ præbent ligna ſalemque.* Virdungus.

1 *Ne quod vetuerat.*] Scil. adire provinciam ſuam. *Savilius.*

2 *Odiſſe quem laſeris.*] Seneca II. de Ira: *Hoc habent animi magna fortuna inſolentes, quos laſerunt & oderunt.* Lipſius.

3 *Quo obſcurior; eo irrevocabilior.*] Obſcura enim diſſimulataque ira, placari ac mitigari ab aliis non poteſt. Idem fere dixit de Tiberio I. Ann. *In Haterium ſtatim invectus eſt: Scaurum, cui implacabilius iraſcebatur, ſilentio tranſiſit.* & hiſt. 3. *inde graves ſimultates, quas Antonius ſimplicius, Mucianus callide, eoque implacabilius nutriebat.* Pichena.

4 *Sciant quibus moris illicita mirari.*] Periodus undequaque perfecta, quæque Taciti conſilium nobis repræſentat: cujus ingenium pronius quidem in libertatem, ſed præfractos & inanes ſpiritus nunquam laudavit. 4. ann. *an ſit aliquid in noſtris conſiliis, liceatque inter abruptam contumaciam, & deforme obſequium pergere iter ambitione ac periculis vacuum.* quod etiam factitatum Thraſeæ delicio libertatis. Is enim compeſcuit Ruſticum plebis Tribunum, qui gloriæ ſtimulis impulſus, interceſſionem parabat. 16. ann. *ne vana & reo non profutura, interceſſori exitioſa inciperet.* quid ſi in comparationem ſoceri, ipſum quoque Thraſeam perſtringit? cujus quidem morte nil libertati conſultum. *Sed in nullum rei poſt uſum.* Salinerius.

5 *Eo laudis excedere.*] Malo, *accedere*, vel potius *eſcendere.* Sequentia hujus comprehenſionis parum integra cenſeo. *Lipſius.*

Eo laudis excedere.] Malit Lipſius, *accedere*, vel potius *eſcendere.* Ego vulgatum nolim mutari. *Acidalius.*

6 *In nullum rei poſt uſum.*] Non diſplicet junctim & quaſi compoſite, *poſt-uſum.* Id eſt, morte ea nec in poſterum aliquid conſuluiſſe, vel utiliter præſtitiſſe. Mercero placebat: *in nullum reipublicæ uſum.* ingenioſe, & fortaſſe vere. *Lipſius.*

Qua plerique per abrupta, ſed in nullum rei poſt uſum.] Scribendum ex V. C. *Sed in nullum Reipublicæ uſum.* Urſinus. Malim, *nullum Reipublicæ uſum.* Mercerus. Olim emendavi *nullum reip. poſt uſum.* Corrupte vulgo, *ſed in*

ſed in nullum reipubl. uſum, [1] ambitioſa morte in-
claruerunt. Finis vitæ ejus nobis luctuoſus, amicis 43
triſtis, extraneis etiam ignotiſque non ſine cura fuit.
Vulgus quoque, & hic [2] aliud agens populus, &
ventitavere ad domum, & per fora & circulos lo-
cuti ſunt: nec quiſquam audita morte Agricolæ,
[3] aut lætatus eſt, aut ſtatim oblitus eſt. Augebat mi-
ſerationem conſtans rumor, *veneno interceptum*. [4] No-
bis nihil comperti affirmare auſim: ceterum per o-
mnem valetudinem ejus, crebrius quam [5] ex more
principatus per nuntios viſentis, & libertorum pri-
mi, & medicorum intimi venere: ſive cura illud,
ſive inquiſitio erat. Supremo quidem die momenta
deficientis [6] per diſpoſitos curſores nuntiata conſta-
bat,

in nullum rei poſt uſum. Idque etiam Mercero in mentem venit. *Pichena.* Poſt hæc verba, *quo plerique per abrupta*, deeſſe alia cenſeo, non tam quæ horum ipſorum ſenſum explicant, (nam hic ſubaudiri aliquid Taciti more fortaſſe debet) ſed quæ ſequentium ſint velut vinculum, quo præcedentibus meliore ſtructura cohæreant. Sed mihi etiam aliter olim conſuli huic loco poſſe viſum eſt. Inſerebam duas ſaltem voculas: *quo plerique vir, qui per abrupta, ſed in nullum rei poſt uſum.* De cetero, Muretus illud *poſt uſum*, quod ego ſimilibus multis exemplis elegans puto, mutabat, ſcribebatque, *in nullum reip. uſum.* Acidalius. Alii *rei poſt-uſum.* Mercerus & Pichena *reipub. uſum.* Male: *rei poſt*; id eſt, accuſati poſt & damnati. nec enim quærebatur de exitu reorum cum unus eſſet. *Gronovius.*

1 *Ambitioſa morte.*] Helvidii inprimis & Thraſeæ, ut ego quidem explicandum reor; quem Martialis etiam epigrammate ad Decianum præcipue notat;

Quod magni Thraſea, conſummatique Catonis
Dogmata ſic ſequeris, ſalvus ut eſſe velis, &c.

Savillius.

2 *Alius agens populus.*] Caſtigavimus, *aliud agens pop.* Rhenanus. Aliud agentem populum appellare videtur de publicis rebus nihil curantem, ſed ſuis negociis intentum. *Pichena.*

3 *Aut lætatus eſt, aut ſtatim oblitus eſt.*] Alterutrum *eſt* delendum. De poſteriore ita voluerat Muretus. *Acidalius.*

4 *Vobis nihil comperti affirmare.*] Quum toto libello neminem alloquatur tamquam ad quem ſcripſerit, mutavi *vobis* in *nobis.* Rhenanus. Salluſt. in Iug. *de his haud facile compertum narraverim.* Pichena. Periit hic quoque vocula: *nobis nihil comperti, quod affirmare auſim.* Acidalius.

5 *Ex more principatus.*] Legendum eſt, *principis.* Vrſinus. Quis tam aliud agens, qui *principis* legendum non animadvertat? notaverat Muretus etiam. *Acidalius.*

6 *Per diſpoſitos curſores nuntiata conſtabant.*] Repoſuimus, *conſtabat.* Apparet Domitianum non fuiſſe tum

bat, nullo credente ſic accelerari, quæ triſtis audiret. [1] Speciem tamen doloris animo vultuque præ ſe tulit, [2] ſecurus jam odii, & qui facilius diſſimularet gaudium quam metum. Satis conſtabat [3] lecto teſtamento Agricolæ, quo coheredem optimæ uxori & piiſſimæ filiæ Domitianum ſcripſit, lætatum eum, velut [4] honore [5] judicioque: tam cæca & cor-

rupta

Romæ ſed in Albana villa, aut alibi. *Rhenanus.*

1 *Speciem tamen doloris animo vultuque.*] Nihil hic muto, ſed quæro, quid phraſeos, *animo præ ſe ferre ſpeciem doloris?* Si dices ad vocem *animo* aliud quod verbum ſubintelligi, quis ſenſus, aut quomodo verum, dolorem vel doloris ſaltem ſpeciem animo concepiſſe Domitianum, qui morte Agricolæ maxime lætabatur? Poſſit legi, *ſpeciem tamen doloris omnino vultu præ ſe tulit.* Sed nolo mutari, Sic enim accipere debemus, vultu ſimulaſſe animi dolorem. Et eodem modo 1. hiſtor. hæc junxit: *ſed plurimum trepidationis in publico, ut quemque nuntium fama attuliſſet, animum vultumque converſi.* Vbi vocem *animum* pariter non convenire arguteris: niſi Tacito loquendi illa conſuetudo. *Acidalius.* Speciem doloris intelligo imitamentum & ſimulationem, at non ipſum affectum dolendi. Sed animo nulla, opinor, ſimulatio præ ſe fertur, ſed exterioribus tantum judiciis. animus enim una ut facie ſit neceſſe eſt, quamvis interim per externa perſonam ei poſſit induere. deinde quis dixerit Tacito quid ſimulator iſte ferret *animo?* Suſpicer idem vitium oblatum huic loco, quod alteri cuidam quem in notis ad Florum 4, 11. olim emaculavimus, ut legendum ſit: *Speciem tamen doloris amictu vultuque præ ſe tulit.* Freinshemius. Non mutanda videtur lectio vulgata. Nulla quidem ſimulatio animo proprie præ ſe fertur; interim tamen animus vultu & exterioribus geſtibus ſimulatur, ut alius eſſe, quam eſt, credatur. Et ſic Domitianum ſpeciem doloris animo vultuque præ ſe tuliſſe, recte dici exiſtimaverim; non quod ſe diſſimularet animus, ſed quod vultu diſſimularetur. *Boxhornius.* Forte: *mimo.* Gronovius.

2 *Securus jam odii.*] Id eſt, qui odium non curaret, facile jam deponeret, ut in mortuum: ideoque & doloris affectum facile induit. *Lipſius.*

Securus jam odii.] Ob eas, quæ in Agricola elucebant, virtutes. *Savillius.* Odii cauſa, metus virtutum. At mortuo Agricola evanuerat odium, ſucceſſerat gaudium. *Pichena.*

3 *Lecto teſtamento.*] Intellige honorifica verba de Domitiano Cæſare teſtamento inſerta. *Rhenanus.* Abſtinentiſſimus olim Domitianus; legatur Sueton. c. 9. *Barclaius.*

4 *Honore.*] Similiter apud Sueton. de Auguſto legimus, eum, quamvis minime appeteret hæreditates, ut qui nunquam ex ignoti teſtamento capere quicquam ſuſtinuerit, amicorum tamen ſuprema judicia moroſiſſime penſitaviſſe: neque dolore diſſimulato, ſi parcius, aut citra honorem verborum, neque gaudio, ſi grate pieque quis ſe proſequutus fuiſſet. Vnde diſcimus, honorificum fuiſſe, aliquid ex amici teſtamento capere, ut contra inhoneſtum ac turpe præteriri. Hinc Cicero pro P. Quinctio, inſtitui hæredem, ſummum honorem uſurpat; & pro A. Cæcina, Vſumfructum legatum, magnum honorem. Atque hinc vulgo *Honorati*, id eſt, Legatarii. Plura alii. *Verdungus.*

5 *Iudicioque.*] Notum eſt, teſtamentum *ſupremum judicium* dici in libris Iuris, & apud alios: ut in dicto Sue-

tonii

rupta mens aſſiduis adulationibus erat, ut neſciret à bono patre non ſcribi heredem, niſi [1] malum principem. [2] Natus erat Agricola [3] Cajo Cæſare tertium 44
conſ. Idib. Iuniis: exceſſit [4] ſexto & quinquageſimo anno, decimo Kal. Septemb. [5] Collega Priſcoque Coss. Quod ſi habitum quoque ejus poſteri noſcere velint, [6] decentior quam ſublimior fuit. [7] nihil metus in vultu: gratia oris ſupererat. [8] bonum virum faci-

tonii loco. Sic Apuleius in Apologia: *De pietate ſua & ſupremo judicio nihil metuerent.* Et cauſa eſt, quod ſi unquam homo, tunc certe ad judicii lancem omnia exigit. Præclare Seneca libro 4. de benef. 11. *Quod quum in ipſo vitæ fine conſtituti ſumus, quum teſtamentum ordinamus, non beneficia nobis profutura dividimus, &c.* Virdungus.

1 *Malum principem.*] Hæres enim malus princeps ſcribitur, non quia amatur, ſed quia metuitur. *Boxhornius.*

2 *Natus erat ter conſule.*] Legendum eſt, *tertium conſule.* Vrſinus.

3 *Cajo Cæſare tertium conſule.*] A. V. 792. qui fuit annus æræ Chriſtianæ Dionyſianus XL. Mundi vero 3989. Eo enim anno C. Caligula tertium conſulatum ſolus iniit Lugduni, quum collega, qui Romæ inire debebat, fato functus eſſet. Auctor Dio Coccejus libro 59. Hiſtor. Rom. *Virdungus.*

4 *Sexto & quinquageſimo anno.*] Stricte computum ſi ineas, quarto tantum ſupra quinquageſimum anno. Ab illo enim, quo Cajus Cæſar III. Conſ. fuit tempore uſque in collegæ & Priſci conſulatum, anni tantum numerantur quinquaginta tres. Sed familiaris Tacito aliiſque hiſtoricis error eſt calculi pluſculum excurrentis. *Savilius.*

5 *Collega Priſcoque Coſſ.*] Anno, 846. ab V. C. Sed hi Coſſ. alibi aliter notantur: In libro Cuſpiniani, Collega & Priſcinius: in Faſtis Græcis, Pompejus & Priſcinus: apud Caſſiodorum, Silvanus & Priſcus. Vide Onufrium Comment. in libro 2. Faſt. ubi pl. de Pompeio Collega & Corn. Priſco Coſſ. hujus anni cognitu digna adfert. *Virdungus.*

6 *Decentior quam ſublimior.*] Plus venuſtatis, quam majeſtatis ore prætulit, vultu venuſto magis, quam pulcro & pompali fuit: ſive totus venuſtior quam pulcrior fuit. *Idem.* Mediocris & vulgaris ſtaturæ, ſed tamen congruentis. *Decens* hic eſt, cui *σώματος συμμετρία.* *Boxhornius.*

7 *Nihil metus in vultu.*] Hoc eſt, non erat adſpectu terribilis, ut Domitianus: cui ſuperbia in vultu, ira in oculis, &c. Imitatio Ovidiana lib. 2. Metam. 857. de Iove in Taurum converſo. *Nulla in fronte minæ, nec formidabile lumen: Pacem vultus habet.* Virdungus.

8 *Bonum virum facile crederes.*] Et te Corneli Tacite bonum hiſtoricum facile credimus, bonum Oratorem crederemus libenter, niſi hæc & alia iſtius notæ ex penu corruptæ eloquentiæ proderent infectum dicendi genus. *Fuit illi viro*, ſcribit 13. ann. de Seneca, ut nobis de ipſo judicare proclive eſt, *ingenium amœnum, & temporis illius auribus accommodatum.* Sed quo ſermone caperetur illud ævum, Aſiaticone an Laconico, ſtatuere non poſſum. Sed certus ſum tuliſſe Sophiſticam eloquentiam, verborum laſciviis fractam & velut in rhythmos diffluentem, ſolidi ſenſus & rerum inopem, quas tamen rumor orationis velut mentiebatur. Talem Rhetoricam Græcia fovit

 Scho-

facile crederes, [1] magnum libenter. Et ipſe quidem, quamquam medio in ſpatio integræ ætatis ereptus; [2] quantum ad gloriam longiſſimum ævum peregit. Quip-

Scholaſtica declamandi conſuetudine ſub magiſtris, hominibus umbraticis, neque per humile depreſſumque ingenium luci rerum aſſuetis. Præivit huc Gorgias, ut pauca ejus, quæ extant, fidem faciunt: quem ſequitur Iſocrates, & ab ejus incude alii. Sed illud ſpuriæ facundiæ genus ab iis rejectum, quibus ſanius de genuino judicium erat. Sedem in Aſia, ubi ſubſtiteret, invenit & faciles quibus immigraret admittentium animos, donec vera Oratoria Remp. deſtituit, umbraque ſui tantum in Scholarum exercitiis ſuperſtes, locum fecit priſcis eloquentiæ probris in uſum denuo emergentis. Inde poſt illa quæ ſolido elaborata dedit Demoſthenes, Æſchines, Hyperides, dilata ad nos inflati ſermonis pigmenta in Ariſtide, Philoſtrato, Dione Chryſoſtomo aliiſque: non tamen ſine eorum laude qui iſtis vitiis intacti perſtiterunt, quales Dionyſius, Lucianus & ſimiles. Veteres Romani delibato Græciæ flore, cum in ſummo conſiſteret ejus elegantia, vix exciderunt hic in vitium, niſi in iſtum gregem unus fortaſſe cogendus Hortenſius ſit; ut Cicero eum deſcribere videtur in Bruto. Sed ex illis, quos conſecuta deinde tempora tulerunt, quem non afflavit iſta ſermonis lues? cujus Seneca, Quintilianus, Plinius, Tacitus auctores; propagati in panegyricos velut ſucceſſores, & tandem in ipſa Chriſtianæ religionis myſteria tranſlati per Cyprianum, Ambroſium, Auguſtinum, Bernardum &c. Ecce in Tacito affectationis hujus ſpecimen 1 hiſt. 1. *rara temporum felicitate ubi ſentire quæ velis, & quæ ſentias dicere licet.* cap. 15. *Secundæ res acrioribus ſtimulis animos explorant, quia miſeriæ tolerantur, felicitate corrumpimur.* cap. 40. *Nec illos priores & futuri principes terruere, quo minus facerent ſcelus, cujus ultor eſt quiſquis ſucceſſit.* cap. 48. *quatriduo Cæſar properata adoptione, ad hoc tantum majori fratri prælatus ut prior occideretur.* cap. 63. *quæque alia placamenta hoſtiles iræ non quidem in bello, ſed pro pace tendebantur.* cap. 65. *Uno amne diſcretis connexum odium* cap. 82. *redieruntque in caſtra inviti neque innocentes.* 2 hiſtor. 60. *Vitellius credidit de perfidia & fidem abſolvit.* 3. hiſtor. 72. *arſerat & antea capitolium, ſed fraude privata, nunc palam obſeſſum, palam incenſum.* Et plura hujus commatis alia. *Savilius.*

1 *Magnum libenter.*] Hoc eſt, probitas-quidem Agricolæ è primo aſpectu ſtatim elucebat: eundem ſi quis tibi virum magnum rebuſque geſtis clarum prædicaret, libenter aſſentire. Nam de viris bonis nihil tam magnificum commemorari poteſt, quin id libenter admittamus. Notanda autem eſt differentia inter bonum & magnum virum eadem fere, quæ eſt inter venuſtum & pulchrum. Itaque qui revera magnus eſt, idem & bonus ſit neceſſum eſt: at non qui bonus, idem ſtatim & magnus eſt: quamvis vice verſa Demoſthenes alicubi pronunciet: οὐ τὸ μέγα εὖ, ἀλλὰ τὸ εὖ μέγα: *non quod magnum bonum, ſed quod bonum magnum.* Sed Ariſtoteles cæterique Philoſophi id demum magnum eſſe docent. quod cum virtute conjunctum. *Virdungus.* Bonum virum facile Agricolam crederes, quia in eo gratia oris ſupererat; magnum libenter, quia & in eo eluceſcebat gravitas obvia quadam comitate temperata. *Boxhornius.*

2 *Quantum ad gloriam longiſſimum ævum peregit.*] Alluſum eſt ad id quod ſcribit Cic. 1. Philipp. *mihi fere ſatis eſt, quod vixi, vel ad ætatem, vel ad gloriam.* Barclaius. Non hinc ab-

Quippe & vera bona, quæ in virtutibus ſita ſunt, impleverat, & Conſularibus ac Triumphalibus ornamentis prædito, quid aliud adſtruere fortuna poterat? Opibus nimiis non gaudebat, ſpecioſæ contigerant. filia atque uxore ſuperſtitibus, poteſt videri etiam beatus, incolumi dignitate, florente fama, ſalvis affinitatibus & amicitiis futura effugiſſe. [1] Nam ſicuti *durare in hac beatiſſimi ſæculi luce, ac* [2] *principem Trajanum videre*, [3] augurio votiſque apud noſtras aures ominabatur: ita feſtinatæ mortis grande ſolatium tulit, evaſiſſe poſtremum illud tempus, quo Domitianus non jam per intervalla ac ſpiramenta temporum, ſed continuo & [4] velut uno ictu rempublicam exhauſit. Non vidit Agricola obſeſſam 45
curiam, & clauſum armis ſenatum, & eadem ſtrage [1] tot

abludit dictum Alexandri Magni ad amicos apud Curtium lib. 9. *Verum ego, qui non annos meos, ſed victorias numero, ſi munera fortunæ bene computo, diu vixi.* Sed neque iſtud M. Tullii ex 1. Tuſc. *Nemo parum diu vixit, qui virtutis perfectæ perfecto functus eſt munere.* Et quod ex Poſidonio profert Seneca epiſt. 79. huc aptari poteſt, *Unum diem hominum eruditorum plus patere quam imperiti longiſſimam ætatem.* Ad cujus loci interpretationem vide, quæ ex Sacris Litteris, & Philone annotarunt viri docti. *Verdungus.*

1 Nam *ſicuti durare in hac beatiſſimi ſæculi luce.*] Legendus hic locus ex v. c. *Nam ſicuti magna cujuſdam felicitatis eſſe, durare in hac beat. ſæculi luce.* Urſinus. Lego, *durare in hanc beat. ſæculi lucem.* Acidalius.

2 *Principem Trajanum videre.*] Per vaticinii, non colloquii modum. tempore enim Domitiani nulla ſe dabat iſtius ſucceſſionis ſpes. *Savilius.*

Videre ominabatur.] Mirum ſi tot annos ante præſagiit? nec de Trajano ulla ſpes aut ſuſpicio; niſi ſi Deus mentem illi movit, aut noſtro ſcriptori Blanditia. quod non ſolet. *Lipſius.*

3 *Quod augurio votiſque.*] Expunximus pronomen *quod*, ut cohæreat ſententia. *Rhenanus.* Libri veteres conſtanter addunt vocem, *quod*; ſuſtulit Rhenanus tanquam ſupervacuam. Sed ſi alio ſenſu hæc interpretemur, fortaſſe neceſſaria cenſebitur ut ſcil. verba, *durare* & *videre*, reſpiciant quod ſequitur, *ſolatium tulit.* Sic igitur hunc locum conſtruendum & interpretandum puto: Nam ſicuti durare in hac beatiſſimi ſæculi luce ac Principem Trajanum videre (quod augurio votiſque apud noſtras aures ominabatur) grande ſolatium Agricolæ fuiſſet, ita feſtinata mors illud ipſum grande ſolatium ei attulit. Aliorum tamen ſit judicium. *Pichena.*

4 *Velut uno ictu.*] Sic de Caligula: Seneca de Ira 3, 19. *homo qui de toto Senatu trucidando cogitabat: qui optabat, ut populus Ro. unam cervicem haberet, ut ſcelera ſua tot locis ac temporibus diducta, in unum ictum & unum diem cogeret.* Pichena.

 1 *Tot*

[1] tot conſularium cædes, tot nobiliſſimarum [2] feminarum exſilia & fugas. [3] Vna adhuc victoria Carus Metius cenſebatur, & [4] intra Albanam villam ſententia Meſſallini ſtrepebat, & Maſſa Bebius [5] jam

1 *Tot conſularium cædes.*] Nempe Civicæ, Cerealis, Salvidieni, Orphiti, Acilii Glabrionis, Ælii Lamiæ, Salvii Coccejani, Metii Pompoſiani, & Salluſtii Luculli, Suetonius auctor. *Rhenanus.*

2 *Feminarum exſilia.*] Ex hiſce Plinius junior lib. 3. epiſt ad Iul. Genitorem nominat Arriam, Gracillam & Fanniam: & hujus quidem hiſtoriam pluribus exſequitur lib. 7. ep. 19. *Virdungus.*

3 *Vna adhuc victoria charus nuncius cenſebatur.*] Emendavi, *Carus Metius.* Hic è numero delatorum unus fuit apud Domitianum, ſed omnium ſceleratiſſimus. Ejus meminit Plinius Nepos ep. 5. lib. 1. item lib. 7. ep. 19. & ep. 27. Cari mentionem faciunt Iuvenalis & Martialis. Cæterum quænam fuerit iſta prima victoria, & adverſus quem, nondum reperi. id quoque non omittendum, verbum *cenſebatur* hic elegantiſſime poſitum eſſe pro æſtimabatur, ſive exiſtimationem nactus erat, quemadmodum & alibi Tacitus uſurpat. *Rhenanus.* Carus & Meſſalina Domitiano inſtrumenta crudelitatis; ut & poſtmodum Maſſa Plin. lib. 1. ep. 11. & 4. ep. 22. Iuvenalis. *Savilius.* Quænam (quæſo) iſta victoria, qua jam inter diſtinctos accuſatores cœperat haberi? an delatio & perverſio Herennii Senecionis? Plin. 1. ep. 5. *lacerat Herennium Senecionem tam intemperanter quidem, ut dixerit ei Metius Carus, quid tibi cum meis mortuis?* nequaquam Tacit. *mox noſtra duxere Helvidium in carcerem manus, &c. nos innocenti ſanguine Senecio perfudit.* Cæterum τὸ *cenſebatur* eadem ſignificatione, qua apud Ictos. Inſtit. *videmus etiam cætera quoque animalia iſtius juris peritia cenſeri*: qua apud Iuvenalem Sat. 8.

Stemmata quid faciant? quid prodeſt Pontice longo
Sanguine cenſeri?

Ibid. v. 74. *ſed te cenſeri laude tuorum Pontice noluerim.* Quoque apud Martialem. *Cenſetur Apona Livio ſuo tellus.* Salinerius.

4 *Intra albanam villam.*] Veteres editiones, *intra albanam arcem villam*, opinor *villam* gloſſematium eſſe: & Germanum, *Albanam arcem.* Certe Domitianus delectatus eo loco, eumque habuit velut arcem. Dionis compendium: Τῦτο τὸ χωρίον ὑπὸ τὸ ὄρος τὸ Ἀλβανὸν, ἀφ' ὅπερ ὥσπερ ὠνομάσθη, ὃν ὥσπερ τινα ἀκρόπολιν ἐξείλετο. Pichena vellet; *intra Albanam arcem nulla ſententia*: quaſi dicat, nondum tunc auditum ibi Meſſalinum. Ego putarem dicere, quod adhuc intra Albanam arcem, non in Senatu & publico, calumniator ille audiretur. At peſtes illas hominum, & diſtrictos ejus ævi accuſatores, Plinius paſſim nominat. etiam Sidonius: *Hi ſunt quorum comparatione digitum tollerent Narciſſus, Aſiaticus, Maſſa, Marcellus, Carus, Parthenius, Licinius.* Iuvenalis.

—— quem Maſſa timet, quem munere palpat
Carus. Lipſius.

Intra Albanam arcem vilam] Reſtitui in hunc modum, *intra Albanam villam.* nam mihi doctus quiſquam accuſativum *arcem* adjeciſſe videtur. cui non placebat *villa.* At ſolitus fuit Domitianus patres aliquando in Albanam villam in conſilium convocare. Eo loco Corneliam Veſtalem inceſti damnatam refert Plinius 4. ep. 11. *Seceſſum Albanum* Suetonius appellat, & alii. Porro *Meſſalinus* cujus hic fit mentio Tacito, delationes apud Domitianum factitavit, adulationis & calumniarum nomine prin-

[1] jam tum reus erat. [2] Mox noſtræ duxere Helvidium

principi gratiſſimus. Eum graphice & ſuis vere coloribus depingit Plinius Nepos 4. ep. 22. Hunc *Catullum Meſſalinum* à Iuvenale notari putant eruditi Sat. 8. & 13. Nam illum exagitabant occiſorum manes, nec uſquam quieſcere ſinebant. Quod autem hic dicit Tacitus, *intra Albanam villam ſententia Meſſalini ſtrepebat*, innuit, dum adhuc viveret Agricola, nec permiſiſſe Domitianum, neque Meſſalinum auſum fuiſſe publice quemquam accuſare, quod poſtea fecit, ſed tum ſecretius, nempe in Albano ſeceſſu. *Rhenanus.* Libri veteres addunt, *arcem vilam*, unde Rhenanus arbitrario jure, arcis nomine deleto, *villam*, retinuit. Et ſane antiqui, aut arcem, aut villam Albanam vocitarunt. Ego etſi *arcem* repoſui, tamen alteram vocem potius puto corruptam, quam ut gloſſema additam. & ſuſpicor legendum: *& intra Albanam arcem nulla ſententia Meſſalini ſtrepebat.* Scio vulgatæ lectionis ſenſum eſſe, Meſſalini ſententias tunc intra Albanam arcem tantum latas, & quaſi in occulto, ſed deinde in ipſa urbe Roma paſſim & palam auditas. Verum cum non ad perniciem ruſticorum, ſed civium Romanorum, ejuſmodi ſententiæ pertinerent, quid referebat, an intra villam, an in medio foro latæ eſſent? Item pro eo ſenſu non convenit, *ſententia*, ſingulari numero: neque dixiſſet, *ſtrepebat*, immo potius, *ſe continebat.* Recte ergo ad auctoris mentem videtur emendatum, *nulla ſententia.* Nam Tacitus, ut exemplis confirmet, felicem Agricolam obiiſſe, oſtendit eo tempore nullam fere Domitiani ſævitiam auditam. Ideo ait, Carum Metium, pernicioſiſſimum mox accuſatorem, unum tantum reum tunc oppreſſiſſe: Adhuc intra arcem Albanam, quo Domitianus ſæpiſſime ſe recepit, ac ſæva multa machinatus eſt, nullam ſententiam à Meſſalino latam, at poſtea multas: Atque ipſum Maſſam Bebium, qui inter acerrimos accuſatores connumeratus eſt, tunc inter reos fuiſſe. Hujus Bebii Maſſæ mentio hiſt. 4, 50. *Pichena. Intra Albanam arcem villam.* Vtrum horum mavis audacter opta, nec time caſtigationem. Plin. 4. ep. 2. *reliquos Pontifices non in regiam, ſed in Albanam villam convocavit.* Iuvenalis: *Quos Albanam dux magnus in arcem Traxerat.* Salinerius. Operoſiſſimam illam domum Domitiani, quam tot Epigrammatis Martialis magnificat, & *Parrhaſiam aulam* vocat; Ioſephus Scaliger Anim. in Chronicon Hieronymi, non aliud fuiſſe putat, quam ſpeciem Septizonii (moles autem alias aliis ſuperſtructas eo nomine appellant) idque confirmat illis poetæ verſibus:

Septenos pariter credas conſurgere montes
Theſſalicum levior Pelion Oſſa tulit.

Virdungus.

1 *Iam tum reus erat.*] Qui damnatus quidem poſtea eſt accuſantibus Bæticis. ut diſces ex Plinii epiſtola ult. lib. VII. *Lipſius.*

Iam tum.] Forte *etiam.* Gronovius.

Reus erat.] De repetundis agente Bœtica Provincia, Senecione & Plinio accuſantibus, ut idem Plinius l. 7. ep. 33. *Savilius.*

2 *Mox noſtra duxere.*] Nam in Senatu accuſatus, & manus ibi ei injectæ ſunt, maxime & primum à quodam Certo. Plinii epiſtola legatur XIII. libri IX. Hæc autem referenda, nequis erret, ad *Helvidium filium*, quem Domitianus occidit (Suetonius cap. X.) cum patrem ejus ipſe Veſpaſianus. idem Sueton. Veſp. cap. XV. Sed Helvidius hic filius qua matre natus? Habuit ſane Helvidius pater *Fanniam* uxorem, filiam *Thraſea Pati*: quod in epiſtola XIX. lib. VII. apud Plinium clare ſcriptum. Non tamen hæc mater, ſed noverca. & ita idem Plinius appellat epiſtola XIII. libri IX. *Fuerat cum Arria & Fannia, quarum altera Helvidio noverca, altera*

dium in carcerem manus : [1] nos maurici, Ruſticique

mater noverca. Nam Fania hæc uxor Helvidii Priſci; ut Arria uxor Thraſeæ; & ergo Fanniæ mater. Ex his liquet *Helvidium patrem*, aliam uxorem ante Fanniam habuiſſe, & ex ea prolem: etſi *Quæſtorius adhuc à Thraſea gener ſit electus*, ut libro IV. ſcriptum. *Lipſius.*

Noſtræ duxere Helvidium in carcerem manus.] Intelligit Helvidium filium Helvidii Priſci illius à Veſpaſiano primum relegati, quod imperatoriam majeſtatem contemnere videretur, deinde occiſi. Rem prolixe narrat Suetonius. Fuit alioqui vir ſanctiſſimus, ſed nimiæ propemodum libertatis, quæ exitium illi attulit. Celebrat eum longis, ſed indubie veris laudibus Tacitus 4. hiſtor. circa princ. nec arbitror à paternis virtutibus degeneraſſe filium, quem abunde teſtatur bonum virum fuiſſe, quod à Domitiano ſit interfectus. Prætexebatur cauſa, *quod quaſi ſcenico exodio ſub perſona Paridis & Oenones divortium Domitiani cum uxore tractaſſet.* auctor Suetonius cap. 10. *Rhenanus.* Quid ſibi vult, *noſtra manus?* Nihil ſane aliud, quam Senatores à Senatoribus accuſatos fuiſſe & ad necem poſtulatos. Quod ſane atrociſſimum. Tales Publii Certi manus in Helvidium fuere. De quo Plinius 9. Ep. 13. *Inter multa ſcelera multorum nullum atrocius videbatur, quam quod in Senatu Senator Senatori, Prætorius Conſulari, reo judex manus intuliſſet.* Quod à Cl. Berneggero, quem nuper magno cum noſtro & bonorum omnium luctu exceſſiſſe intelligimus, appoſite ad hunc locum obſervatum. *Boxhornius.*

1 *Maurici, Ruſticique viſus.*] Scriptura apud me fidei fluxæ. Quo enim illud, *viſus?* Nec melius tamen video: aut potius in ſententiola hac nihil video. Viri ipſi mihi notiores. è quibus Mauricus, Iunius eſt Mauricus, *quo vero nihil firmius, nihil melius*, ait Plinius lib. IV. epiſtolarum. Cum à Domitiano in exſilium pulſum, rediſſe principatu primo Nervæ, docebit te idem. lib. I. epiſtola 5. At Ruſticum hunc, Iunium Ruſticum nominat Suetonius in Domitiano: *Occidit Iunium Ruſticum, quod Pæti Thraſeæ & Helvidii Priſci laudes edidiſſet.* Etiam lapis vetus, ſive inſcriptio baſis:

L. IVNII. RVSTICI
PHILOSOPHI
STOICI
L. IVNIVS. L. L.
MYRINVS. P. P.

At noſter Arulenum Ruſticum appellat, initio hujus libelli: & Plinius epiſtola V. lib. I. de Regulo: *Ruſtici Aruleni periculum foverat, exultaverat morte, adeo ut librum recitaret publicaretque, in quo Ruſticum inſectatur; atque etiam Stoicorum ſimiam appellat.* Vt omnino nomina illi fuerint, L. Iunius Arulenus Ruſticus. Plinius ipſe hunc velut doctorem monitoremque habuit, & in laudes ejus erumpit epiſtola XIV. lib. I. Etiam Plutarchus, extremo libello de Curioſitate, factum ejus plenum conſtantiæ recenſuit. Et Antoninus epiſtolam inſeruit I. De ſua vita. At Senecio, Herennius Senecio eſt. Plinio non ſemel item nominatus. Reus & interfectus fuit, quod de vita Helvidii libros compoſuiſſet, ait Plinius lib. VII. Sed vos magnæ animæ mihi ſalvete: quos jure miramur, colimus, factis dictiſque ſapientes, & legitimos robuſtæ porticus alumnos. *Lipſius.*

Nos Maurici ruſticique viſus.] Iunius Mauricus in exilium actus fuit, vir, teſte Plinio Nepote, gravis, prudens, multis experimentis eruditus, & qui futura poſſet ex præteritis providere. Frater hujus Iun. Arulenus Ruſticus damnatus capitis ſub Domitiano, quod philoſophiam ſectaretur, & quod Pætum Thraſeam laudaſſet. Meminit ejus Plinius epiſt. 5. lib. I. Sueton. Dom. *interemit Iunium Ruſticum, quod Pæti Thraſeæ & Helvidii Priſci laudes edidiſſet, appellaretque*

que viſus, [1] nos innocenti ſanguine Senecio perfudit. Nero tamen ſubtraxit oculos; juſſitque ſcelera, non ſpectavit: præcipua ſub Domitiano miſeriarum pars erat, [2] videre & aſpici: cum ſuſpiria noſtra [3] ſubſcriberentur: cum denotandis tot homi-

que eos ſanctiſſimos viros. Rhenanus. Mauricus pulſus in exilium à Domitiano, revocatus & reſtitutus ſub Nerva. Plin. 4. epiſt. 22. *Savilius.* Legendus hic locus ex v. c. *Nos Mauricium, Ruſticumque diviſimus.* Vrſinus. Id eſt, dum ii nobis rapi ad ſupplicium viderentur:

Vt celſas videre rates, atque inter opacum
Adlabi nemus, & tacitis incumbere remis
Horreſcunt viſu ſubito.

Tò *perfundit* oratorie quidem, ſed etiam de illo dicuntur, qui cædem propriis oculis non conſpexit. Valer. Max. *filii cruore paterni aſperſi oculi.* Is enim M. Craſſus eſt, coram quo filius à Parthis interfectus non fuit. Verum qui potuit Mauricus ſanguine ſenatores aſpergere, ſi juſſu Domitiani minime cæſus? Plin. 3. ep. 11. *Cum ſeptem amicis meis aut occiſis, aut relegatis: occiſis Senecione, Ruſtico, Helvidio: relegatis Maurico.* An quod exilium (ut apud ICtos D. de pæn. l. 2.) pro morte habeatur? Salluſtius quidem de ea re loquens, utitur verbo extinguendi. *multos mortales ferro aut fuga extinxit.* Dixi Mauricum exilio deterritum à patria fuiſſe, diſſuadent illa Pliniana. *Relegatis Maurico,* ἀκυρῶς. Ibi Plinius *relegatis*: ut lib. 1. ep. 5. *is tunc in exilio erat à Domitiano relegatus.* Salinerius. Scriptura etiam apud me, uti apud Lipſium, fidei fluxæ. Ille, nihil videre melius fatetur: ego videre mihi viſus ſum aliquid. Cenſeo binas voces truncatas, alteram cauda, alteram capite, in unam iſtam, *viſus*, coaluiſſe. Et ſcribo: *Nos Maurici Ruſticique vidimus caſus.* Acidalius.

1 *Nos innocenti ſanguine Senecio perfudit.*] Herennius Senecio occiſus eſt à Domitiano accuſante Metio Caro, quod poſt quæſturam nullum magiſtratum petiſſet, & Helvidii Priſci vitam compoſuiſſet laudans virum. Plinius l. 1. ep. 5. & 7, 19. & 3, 11. *Rhenanus.*

2 *Videri & aſpici.*] Invenuſta repetitio, nec homine Latino, nedum Tacito digna. Germana igitur ſcriptura fuerat: *videre & aſpici.* Non erat ſub Domitiano totus mutuus hominum aſpectus: ex vultu ultro citroque culpæ hominum arguebantur. Sic Valer. Max. 2, 1. *Sed pariter & videre ſancte & aſpici mutuo pudore cuſtodiebantur.* Tertullianus: *Mavult fœmina videre, quam videri.* Colerus.

3 *Subſcriberentur.*] Accuſatores porrecto libello ſolebant ſe ſubſcribere; unde ſubſcriptio vel inſcriptio eſt accuſatoris libellus, quo profitetur ſe reum deferre lege Iulia de majeſtate vel qua alia, cumque reum à ſe peractum iri. Nam hoc ordine res agebatur; ducebat accuſator reum in jus ad prætorem, qui lege Iulia de majeſtate quærebat, poſtulabatque ut Prætor nomen ejus reciperet lege Iulia, & edebat inſcriptionem ſua manu ſubſcriptam: quæ quidem Inſcriptio in criminalibus exigebatur, ut vinciret accuſatorem falſum & temerarium, pœnam daturum, ſi forte calumniator adparuiſſet, vel in probatione defeciſſet. Vide Cujacium Paratit. in D. de accuſ. & reſcript. Subſcriptores autem dicebantur, qui ſe accuſatori, qui rei nomen detulerat, ſubſcribebant. Hinc Aſconius pro Cornelio: *Detulit nomen Publius, ſubſcripſit Cajus.* Et Cicer. epiſt. ad Q. Fr. *Gabinium de ambitu reum ſe-*

 en

minum palloribus ſufficeret [1] ſævus ille vultus & rubor, à quo ſe contra pudorem muniebat. Tu vero felix Agricola non vitæ tantum claritate, ſed etiam opportunitate mortis. ut perhibent qui interfuerunt noviſſimis ſermonibus tuis, *conſtans & libens fatum excepiſti,* [2] *tamquam pro virili portione inno-*

cit P. Sylla, ſubſcribente privigno Memmio. Plura de Subſcriptoribus vide apud Hotomannum Comm. in Divin. De Subſcriptione Briſſonii Lexicon & Lipſium lib. 3. c. 26. de Benef. Senecæ. *Virdungus.* Quare, *ſuſpiria ſubſcribi.* Moris enim erat ut accuſator & cum eo alii inſcriberent & ſubſcriberent nomen capitibus accuſationis. Ejus imaginem repræſentat Seneca in Apocolocyntoſi: *Ducit illum ad tribunal Æaci. Is lege Cornelia, quæ de ſicariis lata eſt, quærebat; poſtulat, nomen ejus recipit, edit ſubſcriptionem.* Quæ quidem ita vulgo edita reſtitui in hunc modum velim: *poſtulat nomen rei recipi.* Boxhornius.

1 *Rubor, à quo ſe contra.*] Particulam ſupereſſe puto, & lego, *rubor quo ſe.* Porro de hoc Domitiani fallaci habitu, Plinius in Panegyrico: *Ira in oculis, fœmineus pallor in corpore, in ore impudentia multo rubore ſuffuſa.* Idem Suetonius cap. XVIII. Et communiter, Seneca epiſt. XI. *Quidam numquam magis, quam cum erubuerint, timendi ſunt, quaſi omnem verecundiam effuderint. Sulla tunc erat violentiſſimus, cum faciem ejus ſanguis invaſerat.* Lipſius.

Sævus ille vultus, & rubor.] Suet. c. 19. *vultu fuit modeſto, ruborisque pleno.* Sulpicia in Satyra aſſerit, *album ingluvie. Non trabe, ſed tergo prolapſus: & inguine albus.* Hic verſus mirifice me torſit, cujus interpretationem acceptam refero Clar. V. Theod. Marcilio, qui ſuſpicatur hic obſcure tactum Domitiani ſomnium, quem ferunt ſomniaſſe. Suet. verba ſunt c. 23. *gibbam ſibi pone cervicem auream enatam;* haud dubie hac gibba non trabe prolapſus eſt, ſi ipſo conjectore utamur Domitiano. *Barclaius.* Sidon. l. 1. epiſt. 11. formam Theodorici Gothorum Regis deſcribens, ait: *lactea cutis, quæ propius inſpecta juvenili rubore ſuffunditur: namque hunc illi crebro colorem, non ira, ſed verecundia facit.* Pichena.

A quo ſe contra pudorem muniebat.] Videtur ſic dictum, ut Livianum illud lib. 8. quartæ decad. *Et ab eadem ſuperbia non venire ad cauſam dicendam arguerent, qua judicium & tribunos plebis & concionem reliquiſſet.* Item illud lib. 1. decad. ejuſdem, *tamen quia ab ſatisfaciendi quoque cura imperata enixe facere videt, ex præſenti eos potius quam ex præterito æſtimat habitu.* Rurſum lib. 6. primæ dec. *criminabantur eum infeſtiorem agrum ab nobilitate eſſe quam à Volſcis fuerit.* Rhenanus. Sic Plin. in Paneg. de Domitiano. *Erat in ore impudentia multo rubore ſuffuſa.* Vtroque dicto ſignificatur, ruborem vultus, qui ſolet in aliis eſſe verecundiæ argumentum, notam in Domitiano impudentiæ fuiſſe, & quamvisruberet vultu, nullius tamen ipſum ſceleris vel flagitii puduiſſe: imo tunc ipſum vel maxime omnem verecundiam effundere ſolitum, cum maxime vultum rubor occuparet. *Virdungus.*

2 *Tanquam pro virili portione innocentiam principi donares.*] Id eſt, tanquam pro tua parte principem innocentem pronunciares. *Pichena.* Hoc eſt, tanquam ea conſtantia & animi æquitate declarares, te non violenta morte obire veneno à tyranno interceptum, ſed naturam tibi vivendi finem facere ac propterea te nemini ira-

nocentiam principi donares. [1] Sed mihi filiæque, præter acerbitatem parentis erepti, auget mæſtitiam, quod aſſidere valetudini, fovere deficientem, ſatiari vultu, complexu, non contigit. [2] excepiſſemus certe mandata voceſque, quas penitus animo figeremus. Noſter hic dolor, noſtrum vulnus: [3] nobis tam longæ abſentiæ conditione ante quadriennium amiſſus es. [4] Omnia ſine dubio, optime parentum, aſſidente

iraſci, tanquam mortis tuæ auctori. Sic è contrario Germanicus queritur apud noſtrum 2. Ann. 71. Ex qua querela perſpicimus, quam vim habeat iſtud, quod Agricolæ dicitur *pro virili portione innocentiam Principi donaſſe*, hoc eſt, non queſtum eſſe de præmaturo ſuo obitu, & ſe diutius vivere potuiſſe, niſi ſceleſtis inſidiis circumventus eſſet, &c. Similem animi moderationem in Arato prædicat Polibius. *Virdungus.* Conſtantia tua in excipienda morte, quantum in te fuit, innocentem eſſe Principem, à quo veneno exceſſum tuum feſtinatum conſtans fama erat, perſuadere conatus es. Neque enim querulus fatum excepiſti, ut plerique cum ab aliis procuratum eſt aut violentum. *Boxhornius.*

1 *Sed mihi filioque ejus.*] Scripſimus, *filiaque ejus.* nam Agricola filium pridem amiſerat. & ſequitur, *id filiæ quoque uxorique præceperim.* Rhenanus. In Veneto, & aliis veteribus corrupte legitur: *ſed mihi filioque ejus.* Sententia exigeret. *Sed mihi filiaque tuæ.* Pichena.

2 *Excepiſſem certe mandata.*] Plane Homericum eſt. Ita enim apud eum Andromache lugens Hectorem:

> Οὐδέ τι μοι εἶπες πυκινὸν ἔπος, ὅ τέ κεν αἰεὶ
> Μεμνῄμην νύκτας τε καὶ ἤματα δακρυχέουσα.
>
> *Nec mihi ſermones dixiſti, quorum ego ſemper*
> *Noctes atque dies lacrymis ſuffuſa recorder.*

Lipſius.

Excepiſſemus certe mandata.] Vulgo, *excepiſſem.* at ſcripſi, *excepiſſemus*, quia ſenſus poſtulat, ut ad Agricolæ quoque filiam, Taciti uxorem, referatur. nam ſtatim ſequitur, *figeremus.* forte ſcriptum erat, *excepiſſem*, ut ſæpe in MSS. unde facilis error. *Pichena.* Cur non *excepiſſemus* ſcribitur, ut *figeremus*? De ſe enim & conjuge loquitur. *Acidalius.*

3 *Nobis tam longa abſentia conditione, ante quadriennium amiſſus es.*] Lipſius ad hujus libelli principium, ex his verbis ſumit argumentum temporis, quo illum Tacitus ſcripſerit, id eſt, quadriennio poſt Agricolæ obitum. At ego aliter verba hæc intellexeram: Tacito ſcil. videri, quoniam tempore mortis Agricolæ quadriennio abfuiſſet, neque illum toto eo ſpatio unquam vidiſſet, perinde ſibi eſſe, ac ſi Agricola ante quadriennium mortem obiiſſet. *Pichena.* Ita locum hunc accipit ſoſpitator ille Taciti; ut videatur dicere, contexuiſſe hunc libellum quadriennio poſt mortem Agricolæ. At in Suſpicionibus dudum oſtendi, aliud velle auctorem, ethicaque ſententia pronuntiare, viſum ſibi Agricolam jam tunc mortuum, quo poſtremo ipſum vidit: ante quadriennium ſcilicet. Conſulatur ſuper iſto adfectu Seneca epiſt. 63. & Conſolat. ad Marciam cap. 19. Imo & ipſemet. Tacit. 3. ann. 34. & 6. ann. 38. ut & 4. hiſt. 14. Et hæc veniebant ſub acumen ſtyli. vere ex tempore. *Gruterus.*

4 *Omnia ſine dubio, optime parentum.*] Ita ex Ven. reſtitui. Male vulgo,

dente amantiſſima uxore, ſuperfuere honori tuo: [1] paucioribus tamen lacrymis compoſitus es, & no-
46 viſſima in luce deſideravere aliquid oculi tui. Si quis piorum manibus locus; ſi ut ſapientibus placet, [2] non cum corpore exſtinguuntur magnæ animæ; placide quieſcas, [3] noſque domum tuam ab infirmo deſiderio, & muliebribus lamentis ad contemplationem virtutum tuarum voces, [4] quas neque lugeri, neque plangi fas eſt: [5] admiratione te potius temporalibus laudibus, & ſi natura ſuppeditet, militum decoramus. Is ve-

go, *optima parentum.* quaſi Agricolæ uxorem hic tanquam matrem laudaret. quod valde abſurdum eſſet, tum mox eam tamquam uxorem amantiſſimam laudet. At ea verba ad ipſum Agricolam referuntur, quem optimum parentem vocat. Sic Plinius Paneg. *quum tu nobis optime principum, fortiſſime Imperatorum, conſulatum obtuliſti.* Pichena.

1 *Paucioribus tamen lacrymis compoſitus es.*] Sic hiſtor. lib. I. *Piſonem Verania uxor, ac frater Scribonianus, T. Vinium Criſpina filia, compoſuere.* Horat. Sermon. 5. Sat. 9. *Omnes compoſui.* Id eſt, ſepelivi. Petron. Arb. *aut præteriens aliquis nos tralatitia humanitate lapidabit, aut quod ultimum eſt iratis etiam fluctibus, imprudens arena componet.* Pichena. De ritu iſto componendi mortuos adi Iſ. Caſaubonum ad illud Perſii Sat. IV. *tandemque beatulus alto Compoſitus lecto.* Virdungus.

2 *Si non cum corpore, &c.*] Videtur hic loqui ex opinione Stoicorum: qui cum alias imbecilliores, alias validiores animas facerent, illas ad exiguum tempus ſupereſſe, has autem *μέχρι τῆς τοῦ παντὸς ἐκπυρώσεως*, uſque ad illam, quam hariolabantur, univerſi conflagrationem dicebant, ut præter alios refert Theodoretus Serm. 4. Hinc & Cic. I. Tuſc. *Stoici uſuram nobis largiuntur, tanquam cornicibus: diu manſuros ajunt animos, ſemper negant.* Idem.

3 *Noſque domum tuam.*] Reſtitui copulam, *que*, ex Veneto. *Pichena.*

4 *Quas neque lugeri.*] Huc pertinent verſus Ennii:

Nemo me lacrimis decoret, nec funera fletum
Faxit, cur? volito vivus per ora virum.

Virdungus.

5 *Admiratione te potius.*] Cænum & lutum, quod non purgo. Priora tentem: *admiratione te potius, te immortalibus laudibus.* Lipſius.

Admiratione te potius, &c.] Legitur in V. c. *admiratione potius, quam æmulatione decoremus.* Pro eo vero quod eſt in vulgatis, *militum, &c.* fortaſſe: *imitatione virtutum, &c.* emendatius legeretur. Vt totus locus ita legatur: *admiratione te potius, quam æmulatione, & ſi natura ſuppeditet, imitatione virtutum decoremus, &c.* Vrſinus. In verbis hæreo: de ſententia non ambigo: nam hoc ait, admiratione & laudibus proſequendam memoriam defuncti, &, quatenus fieri poſſit, ſimilitudine morum ac vitæ. Indicant quæ ſequuntur, *quam tenere & exprimere non per alienam materiam & artem, ſed tuis ipſe moribus poſſis.* Addidit, *ſi natura ſuppeditet*, quaſi ſupergreſſa humanam virtutem virtus Agricolæ, ſic de limitatione dearum Ariſtenætus: *ἐκείνας ἡμῖν ὡς ἐφικτὸν ἀπεικέλ-νειν.* Hæc igitur ſententia; quam effeceris è verbis, ſi vel legas, *ſimili vita*

verus honos, ea conjunctiſſimi cujuſque pietas. Id filiæ quoque uxorique præceperim, ſic patris, ſic mariti memoriam venerari, ut omnia facta dictaque ejus ſecum revolvant, [1] famamque ac figuram animi magis quam

vita decoremus, vel potius; *imitatu decoremus*. Mercerus. Ioſias Mercerus vir & humanitate & doctrina pleniſſimus, cujus notitia nihil mihi Lutetia dedit gratius, ſuſpicatur legendum *imitatu decoramus*. Subtilis admodum correctio. nam, imitatio quoddam haud dubiē genus eſt honoris. Alius quidam longe mihi amiciſſimus reſtituit hunc locum, primo. ſupplet vocem *quam*, quod fit non raro in ICtorum lib. *Admiratione te potius* (quam) *temporalibus laudibus*. Pro *militum* legere Dia Critica jubebat *moritum*: ſed ne crabrones excitentur reſcribamus *mortuum*. Et totam ſententiam ſic *Admiratione te potius temporalibus laudibus, & ſi natura ſuppeditet mortuum decoramus*. Barclaius. Corruptus locus & meo judicio mutilus. Forte ſupplendum & legendum: *admiratione te potius, quam temporalibus laudibus; & ſi natura ſuppeditet, imitando colamus*. Pichena. Hæc omnia μεταξυλογία. nimis clareſcunt. *admiratione te potius temporalibus laudibus (& ſi natura militum ſuppeditet) decoramus*. id eſt, nos te Agricola non imaginum honore honeſtabimus, quas tibi militari diſciplina peperiſti: is enim honos momentaneus eſt: ſed admirando & imitando tuas virtutes: quæ res potior eſt, & ſuperat temporarias illas ſimulacrorum laudes. *Is verus honos & conjunctiſſimi cujuſque pietas: id filiæ quoque uxorique præceperim: ſic patris ſic mariti memoriam venerari: ut omnia facta dictaque ejus ſecum revolvant, famamque & figuram animi magis quam corporis complectantur: non quia intercedendum putem imaginibus, quæ marmore aut ære finguntur, ſed ut vultus hominum, ita ſimulacra vultus imbecilla ac mortalia ſunt: forma mentis æterna, quam tenere & exprimere non per alienam materiam & artem, ſed tuis ipſe moribus poſſis*. Salinerius. Cænum & lutum hoc purgare aliqua ex parte ſic Lipſius tentat: *admiratione te potius, te immortalibus laudibus*. nec progreditur ultra. Muretus *temporalibus* illud totum deleverat: credo quia cenſebat, priores has ſyllabas *tempor*, natas ex præcedentibus vocibus *te potius*: poſteriores *alibus*, ex ſequente *laudibus*. Ac fieri poteſt, ut hæc vel Ipſius vel noſtra conjectura vera ſit. Tamen his veſtigiis perduxit me fortaſſis ad verum. Cenſeo ego verbum ultimum, quodcunque eſt, non à particula *te*, quæ perperam inſerta, ſed ab ipſa voce *virtutum*, quæ præceſſerat aliquo intervallo, pendere. Atque ita totum locum ſcripſerim: *admiratione potius*, & [*immortalibus*] *laudibus, & ſi natura ſuppeditet, imitatione colamus*. Acidalius. Locus & corruptus & mutilus, cui Lipſius medicinam fecit hactenus: *admiratione te potius te immortalibus laudibus*. Videtur ſenſus eſſe: Agricolæ facta atque famam cum laude & bonis recordationibus potius, quam luctu atque lamentis eſſe proſequendam. *Virdungus*. Bene Lipſius, *te immortalibus laudibus*: ſed & ſequentia emendanda in hunc modum: *ſimilitudine decoremus*, aut *imitatione decoremus*. Similis ſenſus apud Dionem Pruſæenſem oratione 29. & Plutarchum conſolatione ad Apollonium. *Grotius*. Hæc ſunt corruptiſſima. Quid ſi partim ex aliorum, partim noſtra conjectura legeretur? *Nos domum tuam, ab i. d. & m. l. ad c. v. t. vocamus. quas n. l. n. p. ſas eſt. Admiratione te potius immortalibus laudibus, & ſi natura ſuppeditet, imitatione* (vel, *ſimilitudine*) *decoremus*. Boxhornius.

1 *Famamque ac figuram animi*.] Certo *formamque* ſcribendum, non *famamque*, quod viderat etiam pridem Muretus. *Acidalius*.

1 *Inter-*

quam corporis complectantur. non quia [1] intercedendum putem imaginibus [2] quæ marmore aut ære finguntur: ſed ut vultus hominum, ita ſimulacra vultus imbecilla ac mortalia ſunt; forma mentis æterna, quam tenere & exprimere non per alienam materiam & artem, ſed tuis ipſe moribus poſſis. Quidquid ex Agricola amavimus, quidquid mirati ſumus, manet, manſurumque eſt in animis hominum, in æternitate temporum, fama rerum. [3] Nam multos veterum velut inglorios & ignobiles oblivio obruet, Agricola poſteritati narratus & traditus, [4] ſuperſtes erit.

1 *Intercedendum putem.*] Videtur legendum, *interdicendum*, non, *intercedendum*, *&c.* Vrſinus.

2 *Quæ marmore aut ære finguntur.*] Cera ergo propemodum abſoleverat, qua olim in imaginibus uſi, & atrienſes clypei ceperant formari marmore aut ære. Nam loqui Cornelium de imaginibus convincit quod ſequitur, *Vt vultus hominum ita ſimulacra vultus imbecilla ac mortalia ſunt, forma mentis æterna.* Confeſſum enim eſt imagines nihil aliud fuiſſe quam expreſſos vultus. De ære ſuperſtes præſens eſt Papinius 11. Thebaid.

ſpecies eſt cernere avorum
Comminus & vivis certantia vultibus æra.

Quod meo quidem animo non mutabitur. Siremps lex Ovid. lib. 6. Faſtorum

Vidimus ornatos ærata per atria, picta
Veſte triumphales occubuiſſe ſenes.

Si mihi liceat in rep. ſcilicet Litteraria. Claudianus etiam ſtat ab hac ſententia. *Nec quiſquam procerum tentat, licet ære vetuſto Floreat.* Prudentius item lib. 1. contra Symmach. *cera numerentur & ære.* De marmore videtur Plinius indicare 35, 2. *aliter apud majores in atriis hæc* (imagines corporum) *erant quæ ſpectarentur non ſigna externorum artificum nec æra aut marmora. Expreſſi cera vultus ſingulis diſponebantur armariis.* hæc mihi loca ſuppeditavit benigne ſuo more ſpes altera Belgarum Claudius Boucault. *Barclaius.*

3 *Nam multos veterum.*] Sic præter alios Horatius: *Vixere fortes ante Agamemnona Multi, ſed omnes illacrimabiles Vrgentur, ignotique longa Nocte, carent, quia vate ſacro.* Virdungus.

4 *Superſtes erit.*] Non vane hoc de ſcriptorum ſuorum perennitate prædicavit Tacitus, de quibus etiam Plinius nepos 8. epiſt. 33. *Auguror (nec me fallit augurium) hiſtorias tuas immortales futuras, quo magis illis (ingenue fatebor) inſeri cupio.* Lib. 6. epiſt. 16. *Video morti ejus, ſi celebretur à te, immortalem gloriam eſſe propoſitam.* Idem.

DE

DE
ORATORIBVS
SIVE DE
CAVSSIS CORRVPTÆ ELOQVENTIÆ,
DIALOGVS.

Qui ab aliis CORN. TACITO, à quibuſdam M. FAB. QVINTILIANO tribuitur.

QVi ab aliis C. TACITO.] Hunc dialogum vix crediderim eſſe Taciti, quanquam auctor quiſquis fuit ejus eruditiſſimi ſeculi teſtatur, ſe diſertiſſimorum hominum ſermonem repetere, quem juvenis admodum audiverit, iiſdem numeris ac iiſdem oratoribus; ut potius loqui illos ipſos lector debeat imaginari quam eum qui conſcripſit. Sane fit hic *anni ſexti* mentio *Veſpaſiani principatus.* quo tempore juvenis fuit admodum Tacitus. Fit & mentio *Muciani, ſenatorumque eloquentium Eprii Marcelli ac Criſpi Vibii.* quorum quoque meminit in libris Ann. Nec Iuſtus Fabius cui inſcribitur opuſculum ex Plinii epiſtolis ignotus eſt. Sed haud me latet etiam apud veteres tam apte conſcripta, ut antiquiora videri queant quam ſunt. Suſpicor Iulium illum Secundum & M. Aprum Maternumque Gallos fuiſſe è Gallia Togata quæ Italis Ciſalpina eſt. Nam ſic alicubi dicit Aper. *Quotus quiſque quum ex Hiſpania vel Aſia, ne quid de Gallis noſtris loquamur, in Vrbem venit, Saleium Baſſum requirit?* Paulo poſt idem, *in Britannia fuiſſe ſeſe.* Cæterum dolendum eſt hunc libellum tam eſſe corruptum. Quem dum percurro, luctatus ſum obiter cum mendis. Verum alicubi ſucceſſit res, alicubi nihil divinando conſequi potui, neque enim erat exemplar aliquod vetuſtius cum quo conferrem. *Rhenanus.* Scripſeram ante annos octo ad veterum Iuriſconſultorum fragmenta, libentius me hunc librum M. Fabii Quintiliani de cauſſis corruptæ eloquentiæ inſcripturum. Quod & ſagaciſſimo elegantiſſimoque Lipſio viſum eſt. Nunc ut verum fatear, Tacito potius adſeruerim, ſequutus non modo Pomponii Sabini, ſed & omnium exemplarium fidem. Nec me jam ſtili ra io uſque eo movet, cum ſciam pro ætate facile genus dicendi mutari: & quod adoleſcentis fuit lætum, luxurians, profluens ac floridum, ſenis fieri conciſum, breve, grave, ſobrium ac maturum: quale ipſius Annalium & Hiſtoriarum eſt, ad quæ ſcribenda jam ſenex ſub Nerva animum appulit. In hujus autem dialogi editione præter exemplar in Italia ante aliquot annos deſcriptum, maximo nobis adjumento fuit Lipſii noſtri diligentia, qui ſui in Tacitum commentarii apud nos deſiderio nunquam

quam niſi ſero ſatisfactum eſt. *Pithœus.* Superioribus libris lucem aliquam induſtria noſtra attulit: huic, vere poſſum dicere, ſalutem. Nam cum depravatiſſimus vulgo circumferretur, nulla pagina ſine vulnere & vibice admirabile eſt, quantum à Farneſiano codice (nam Vaticanis aberat) in eo ſanando ſimus adjuti. Multi hiatus expleti, verba & lineæ integræ inſertæ, centeni aliquot loci (Latine non oratorie loquor) emendati. Quorum omnium numerum inire aut longum, aut ſupervacuum: moderabor, & in his Notis ea ſaltem tangam quorum vel inſignis correctio eſt, vel ambigua. Reliqua recepta in contextum, ſatis ſit verbo jam nunc prædixiſſe, è Farneſiani libri fide eſſe. At de ſcripto, & ſcriptore ipſo, pauca etiam hic libanda ſunt. Scriptum ſane optimum, ſtilo, inventione, judicio: & quod in hoc genere (integrum eſſet modo) conferre nihil verear cum iis quæ optimi ſæculi, & optimæ notæ. Scriptor tamen ipſe incertus. Ita olim judicavi: neque etiam muto. Nam Tacitum fuiſſe qui credam? Stilus valide abnuit, non fallax in hoc genere argumentum. qui in noſtro, conſtrictus ubique, teres, acutus, & ſeverus magis quam lepidus: hic omnia contra. At mutari is in ætate aut argumento poteſt, inquiunt. Non nego. ſed nunquam ita, ut abeat prorſus à ſeſe. Quidquid Cicero ſcripſit, ſenex, juvenis, philologum, philoſophum; in iis tamen lineamenta quædam apparent ejuſdem viri & vultus. Nec aliter fit in omnibus nobis. Ætatem etiam vide, ſi non pugnat. Hic ſcriptor ſermonem hunc habitum inducit ſexto Flaviani imperii anno: eique interfuiſſe ſe *admodum juvenem.* Quomodo vero tunc admodum juvenis Tacitus, ſi honores etiam cœpit ſub Veſpaſiano? Id enim de ſe fatetur, & *dignitatem ſuam à Veſpaſiano inchoatam* ait Hiſtoriarum primo. Sed exemplaria omnia Tacito adſerunt. Qua illa? vix bina aut terna credo ea eſſe in omni Europa. quæ tam facile & pronum eſt hic mentiri, quam in aliis libris ſæpe. Sed etiam Pomponius Sabinus. Ita enim politiſſimus doctiſſimuſque Pithæus nos docuit, Notis ad hunc libellum. Is igitur Sabinus mediæ ætatis Grammaticus in Carmen de obitu Mæcenatis: *Cornelius,* inquit, *Tacitus appellat ſcripta Mæcenatis calamiſtros.* Nec negare certe poſſumus, quin is locus hodieque in hoc libello exſtet. Quid dicam? ſerio & ingenue, nihil me credere huic ignobili Sabino, qui ex veteri verbo, ſomniavit fortaſſe quod voluit. Dico me. nam aliis nihil præeo quid ſequantur. Incommodi quid erit, ſive Tacito tribuamus; ſive M. Fabio Quinctiliano, ut mihi olim viſum? Nam & ſtilus ipſe plane geminus: & ille ſe *De cauſſis corrupta eloquentia* ſcripſiſſe plus uno loco fatetur. quem titulum valde appoſitum ſcio huic argumento. Præcipuam enim materiem & velut fundum ſcripti, hoc fuiſſe; evincunt illa quæ ſuperant, & magis evincerent quæ à fine deſunt. Ipſe. Maternus hic ad Meſſalam: *Exprime nobis non laudationem antiquorum, ſed cauſſas cur in tantum ab eloquentia eorum receſſerimus.* Ætas tamen Quinctiliani paullo grandior fuiſſe videtur, quam ut hic ſermo illo juvene. Itaque ambigo. & cum multa dixerim, claudo tamen omnia & ſigno hoc reſponſo, Mihi non liquere. *Lipſius.* Libellus iſte vulgo inſcribitur, *Cornelii Taciti equitis Rom. dialogus.* Cujus conſenſum jam docui (ni fallor) non prorſus eſſe parvi faciendum: verum is à Doctiſſ. viro habetur pro ſuppoſito; quod ſtilus hujuſce libelli nimis abhorreat à Stilo Taciti. Non adverſor, ſed libens de eo quæſierim, num idem ſtilus deceat hiſtoricum & dialogiſten: quod non ignoret Demetrium plane hujuſmodi poſteris reliquiſſe. διαλογικὴ δ' ἐςὶν ἡ περίοδος ἡ ἔτι ἀνειμένη καὶ ἁπλουςέρα τ῀ ἱςορικῆς. i. *Dialogi autem periodus eſt, quæ remiſſa & ſimplicior hiſtorica.* præterea pauca Tacitus hic præfatur, & ſic non mirum ſi ſolitus ejus ſtilus ægrius agnoſcatur; reliqua vero verbis eorum refert, quos hoc cap. loquen-

SÆpe ex me requiris, [1] Iuſte Fabi, *cur cum* 1
priora ſæcula tot eminentium oratorum ingeniis gloriaque effloruerint, noſtra potiſſimum ætas [2] *deſerta & laude orbata, vix nomen ipſum* oratoris *retineat.* neque enim ita appellamus niſi antiquos. horum autem temporum diſerti, *cauſſidici*, & *advocati*, & *patroni*, & quidvis potius quam *oratores* vocantur. Cui percunctationi tuæ reſpondere, & tam magnæ quæſtionis pondus excipere, ut aut de ingeniis noſtris [3] male exiſtimandum ſit, ſi idem aſſequi non poſſumus, aut de judiciis, ſi nolumus, vix

quentes inducit, quorum numeros, rationes, ſtilum ſerio ſe imitaſſe profitetur. Vnde quid novi, ſi Cornelius hic alius à ſe videtur? dicat doctiſſ. vir, ſimilis ne ſui ſit, dum in Satira Menippea Ovidium ſive Ciceronem nobis repræſentat? nec ſe Cornelius adeo diſſimulare potuit, ut ſolita ſua ſibi dictione proditus non ſit. lib. 12. ann. *iners otium oblectaret.* Eadem phraſis cap. 10. h. lib. & lib. 4. ann. *illi magiſtratus & primores qui te invito perrumpunt.* Eadem cap. 11. h. libri. *me nolente in domum meam irrumperunt.* & alia ſexcenta. Addit, ætas repugnat: præſertim cum naſcatur Cornelius anno extremo Claudii, idque temporis annos minimum viginti duo natus ſit? ſedo has turbas ea ætatis diſtinctione, cujus auctor fuit Servius Tullius. Gell. 10, 28. *pueros eſſe exiſtimaſſe, qui minores eſſent annis 17. atque inde ab anno 17. quos idoneos jam eſſe Reip. arbitraretur, milites ſcripſiſſe, eoſque ad annum 46. juniores, ſupraque eum annum ſeniores appellaſſe.* quis igitur vetat ne dicamus anno Veſpaſiani VI. Cornelium 22. annos habuiſſe? idque dici *admodum juvenis* præ longiore juventutis ſpatio, quod à 17. ad 46. annum extendebatur? eumque octava, vel nona ſtatione Veſpaſiani quæſtura potitum eſſe? *Salinerius*, De hujus libelli auctore, multa à doctiſſimis viris dicta ſunt, neque ego illorum diſputationibus me immiſceo. Mea autem ſententiâ non decedo, nihil prorſus hic eſſe, quod C. Taciti phraſes ſtilumque redoleat. Sed nec F. Quintilianum, etiamſi cetera omnia argumenta congruerent, hujus operis auctorem pronunciaverim, cum ſcriptio iſta meo quidem judicio, illum & facilitate orationis & elegantia ſuperet, & cum quovis optimi ſæculi conferri poſſe videatur. Itaque incerti auctoris titulum libello appoſuerim. Quoniam vero inter Taciti opera edi ſolet, putavi non ab re eſſe, pauca in eo adnotare. *Pichena.*

1 *Iuſte Fabi.*] Hunc Fabium Iuſtum amicum etiam minoris Plinii fuiſſe ex lib. 1. epiſt. 11. & lib. 7. epiſt. 2. intelligimus. *Gronovius.*

2 *Deſerta & laude orbata.*] Forte, *defecta ea laude & orbata.* Idem.

3 *Male exiſtimandum ſit.*] Ita Farneſ. at in Rom. cod. *exiſtimandum habeam.* Lipſius. Aptius hic affirmo, quod Rom. habet, *exiſtimandum habeam.* Quod Lipſius edidit, nimis late diffundit ad omnes: hoc noſtrum ad ipſum libri auctorem reſtringit ſententiam, ut debet. Nam de ſe ſolo loquitur: Tam magnæ quæſtionis pondus excipere non auderem. De loquendi ipſo genere res facta. Vtitur hic auctor omnibus fere hujus libelli paginis. *Acidalius.*

vix hercule auderem, ſi mea ſententia proferenda, ac
non diſertiſſimorum, ut noſtris temporibus, hominum
ſermo repetendus eſſet. quos eandem hanc quæſtionem
pertractantes, [1] juvenis admodum audivi. Ita non in-
genio, [2] ſed memoria ac recordatione opus eſt, ut quæ
à præſtantiſſimis viris & excogitata ſubtiliter, & dicta
graviter accepi, cum ſinguli [3] diverſas vel eaſdem, ſed
probabiles cauſas afferrent, dum formam ſui quiſque
& animi, & ingenii redderet, iiſdem nunc numeris,
iiſdemque rationibus perſequar, ſervato ordine di-
ſputationis. neque enim defuit, qui diverſam quoque
partem ſuſciperet, ac multum vexata & irriſa vetu-
ſtate, noſtrorum temporum eloquentiam antiquo-
2 rum ingeniis anteferret. Nam poſtero die quam
[1] accu-

1 *Iuvenis admodum.*] Hoc Taciti ætati magis congruit. Nam Fabius Domitium Afrum, qui ſub Nerone periit, adoleſcentulo ſibi notum fuiſſe ait. Et cum de Iulio Secundo magnifice loquatur, lib. x. Inſt. Aprum ac Maternum ne nominat quidem. Sed & de cauſſis corruptæ eloquentiæ continuo libro, non dialogo, ſcripſiſſe videtur. Adde quod ne in iis quidem, quæ in iſto deeſſe apparet, ullus locus eſt ampliori tractationi de hyperbole: & quæ de inventa primum declamandi ratione ille dixerat, hic paulo aliter exponuntur. *Pithœus.*

2 *Sed memoria ac recordatione opus eſt.*] Amat hic Scriptor bina ejuſdem aut non multum differentis ſignificationis vocabula conjungere, ut, *invidere & livere, vetera & antiqua, Poëtas & vates, Carmina & verſus, juvenes & adoleſcentes, tueri & defendere, in publicum & in commune.* Quod quidem in Quintiliano tam frequenter non reperias. *Schelius.*

3 *Diverſas vel eaſdem, ſed probabiles.*] Id vero non probabile, ut in uno ſermone eaſdem cauſſas repetiverint. Ego verba ea ſupereſſe cenſeo, *vel eaſdem.* Lipſius. Meſſalla cauſas inquirit, qui fiat ut ſui temporis oratores in tantum à prioribus degenerent: ut cap. 15. *video etiam Graiis accidiſſe, ut longius abſit Æſchine & Demoſthene ſacerdos iſte Nicetes et ſi quis alius Ephesum ac Mitylenas contentus Scholaſticorum clamoribus quatit, quam Afer aut Africanus, aut vos ipſi à Cicerone aut Aſinio receſſiſtis.* Socioſque ad eam rem optat Maternum & Secundum. *Aperiam inquit cogitationes meas, ſi illud à vobis ante impetravero, ut vos quoque ſermonem hunc noſtrum adjuvetis.* qui onus ſubire non dedignantur. *pro duobus inquit Maternus promitto, nam & ego & Secundus exequemur partes.* potuit itaque unuſquiſque horum afferre (ſaltem ſubſcribendo) quaſdam ex rationibus Meſſallæ quibus temporis injuria deficimus: nec rei diſconducit, ſi uterque eam partim iiſdem, partim diverſis firmare ſtuduit. *Salmerius.* Iam olim damnarunt has voces *vel eaſdem* Lipſius & Muretus, ſupereſſe eas arbitrati. Plane arbitrer ita quoque ipſe, niſi forte ex iis mutandum: *diverſas, ſed eaſdem valde probabiles.* Vel; *diverſas, ſed eas valde probabiles.* Acidalius.

1 *Ac-*

[1] accuratius [2] Maternus Catonem recitaverat, cum *offendiſſe potentium animos* diceretur, *tamquam in eo tragœdiæ argumento ſui oblitus, tantum Catonem cogitaſſet*, eaque de re per urbem frequens ſermo haberetur, venerunt ad eum M. Aper & Iulius Secundus, celeberrima tum ingenia fori noſtri: quos ego in judiciis non utroſque modo ſtudioſe audiebam, ſed domi quoque & in publico aſſectabar, mira ſtudiorum cupiditate, & quodam ardore juvenili, ut fabulas quoque eorum & diſputationes, & arcana ſemotæ dictionis penitus exciperem. quamvis maligne plerique opinarentur, [3] *nec Secundo promptum eſſe ſermonem, & Aprum ingenio potius & vi naturæ, quam inſtitutione & literis famam eloquentiæ conſecutum.* [4] Nam & Secundo purus, & preſſus, &, [5] in quantum ſatis erat, profluens ſermo non

1 *Accuratius Maternus.*] Farneſ. *Curatius Maternus.* Putabam, *Curatius* ſed ſententiam attendenti magis placet *Curiatius*: quod proprium nomen Materni poëtæ fuerit. *Lipſius.*

2 *Maternus Catonem.*] Dio lib. 67. in Domitiano: *Μάτερνον δὲ σοφιστὴν ὅτι κατὰ τυράννων εἶπέ τι ἀσκῶν, ἀπέκτεινε.* *Gronovius.*

3 *Nec Secundo promptum eſſe ſermonem & Aprum.*] Non admodum diverſa olim de Craſſo & Antonio judicia fuiſſe ſcribit Cicero in 2. de Oratore. Craſſum videlicet non plus attigiſſe doctrinæ quam quantum prima illa puerili inſtitutione potuiſſet: M. autem Antonium omnino omnis eruditionis expertem fuiſſe. Nec alia ibi cauſa hujus opinionis adducitur quam hic; *Sed fuit hoc*, inquit, *in utroque eorum, ut Craſſus non tam exiſtimari vellet non didiciſſe, quam illa deſpicere & noſtrorum hominum in omni genere prudentiam Græcis anteferre. Antonius autem probabiliorem hoc populo orationem fore cenſebat ſuam, ſi omnino didiciſſe nunquam putaretur, atque ita ſe uterque graviorem fore ſi alter contemnere, alter ne noſſe quidem Græcos videretur.* Schelius.

4 *Nam & Secundo purus, &c. ſermo non defuit.*] *Non defuit*, inquit & de Apro: *contemnebat.* Ex quibus colligitur cum hic dialogus ſcriptus eſt, & Secundum & Aprum jam diem ſuum obiiſſe. Et Secundum quidem immatura morte & ante diem interceptum fuiſſe ex Quintiliano ſatis conſtat. *Iulio Secundo* (inquit libro x. cap. 1.) *ſi longior contigiſſet ætas, clariſſimum profecto nomen Oratoris apud poſteros foret. Adjeciſſet enim atque adjiciebat cæteris virtutibus ſuis, quod deſiderari poteſt : id eſt autem, ut eſſet multo magis pugnax & ſæpius ad curam rerum ab elocutione reſpiceret. Cæterum interceptus quoque magnum ſibi vindicat locum*, & quæ ſequuntur. *Idem.*

5 *In quem.*] Leg. *in quantum*: quod & Rhenanus monuit, cujus apud omnes literatos memoria grata eſſe debet & ſancta. Sic infra, *Credite optimi, & in quantum ſatis eſt diſertiſſimi viri.* Pithœus.

non defuit: [1] & Aper communi eruditione imbutus, contemnebat potius litteras quam neſciebat. tamquam majorem induſtriæ & laboris gloriam habiturus, ſi ingenium ejus nullis alienarum artium adminiculis inniti
3 videretur. Igitur ut intravimus cubiculum Materni, [2] ſedentem ipſum, & quem pridie recitaverat, librum intra manus habentem, deprehendimus. Tum Secundus: NIL NE TE, inquit, Materne, fabulæ malignorum terrent, quo minus [3] offenſas Catonis tui ames? An ideo [4] librum iſtum apprehendiſti, ut diligentius retractares, & ſublatis ſi quæ pravam interpretandi materiam dederunt, emitteres Catonem non quidem meliorem, ſed tamen ſecuriorem? Tum ille, [5] LEGES tu quidem ſi volueris & agnoſces quæ audiſti. quod ſi qua omiſit Cato, [6] ſequenti tractatione Thyeſtes dicet. Hanc enim tragœdiam diſpoſui jam, & intra me ipſe formavi. Atque ideo maturare

1 *Aper communi eruditione imbutus.*] Ita ſcribendum puto, vulgo, *cum eruditione.* Rhenanus. Male vulgo, *cum eruditione.* Lipſius. Mihi ſententia magis ſuadet, *omni eruditione.* Acidalius.

2 *Sedentem ipſum, quem.*] Roman. copulam addit *&* *quem.* Recte. *Lipſius.* Addidi copulam, *&*, admonente Lipſio ex Rom. codice. *Pichena.*

3 *Offenſas Catonis tui ames?*] Videtur legendum, *offendas*, aut *offenſes.* Rhenanus. Perſpicue verum. Vulgo, *aures.* Lipſius. *Offenſas Catonis tui aures.* Per indignationem ſupprimit *recolas.* Sic ſupra 16. Ann. *Supereſſe qui forſitan manus ictuſque per immanitatem Auguſti.* Vbi ſiletur, *intendant.* Quia Cato in ea Materni tragœdia vitia procerum exagitat, & is qui eo more præditus eſt, dicitur habere aures offenſas vitiis flagitioſorum. velut illud: ἱερὸν μένος Ἀλκινόοιο i. *ſacrum robur Alcinoi.* Salinerius.

4 *Librum iſtum apprehendiſti,*] Ita malim. Vulgo *deprehendiſti.* Rhenanus. Alii libri, *deprehendiſti.* Ego, *reprehendiſti?* propria ſignificatione hujus verbi. *Lipſius.*

5 *LEGES tu quidem ſi volueris.*] Scriptus liber longe aliter, *Leges quid Maternus ſibi debuerit, & agnoſces &c.* Lipſius. Notavit Lipſius ſcripti libri diverſiſſimam lectionem. Hinc Muretus fecerat: *leges tu q. ſi volueris & agnoſces quid Maternus ſibi debuerit.* deletis iſtis, *quæ audiſti.* Ego non accipio. Vulgatam retineo & tueor quicquid liber ſcriptus mutet. *Acidalius.*

6 *Sequenti tractatione.*] Fortaſſe: *recitatione.* Ipſe Maternus infra, *Recitatione tragœdiarum famam ſe auſpicatum* ait. *Lipſius.* Lego, *recitatione.* Paulo ante: *Sedentem ipſum & quem priore recitaverat librum intra manus habentem, deprehendimus.* Acidalius. Poſſis & ſuſpicari *ſequenti actione.* Sed enim nihil moverim vulgatam:

turare libri hujus editionem [1] feſtino, ut dimiſſa prio-
re cura, novæ cogitationi toto pectore incumbam.
Adeo te tragœdiæ iſtæ non ſatiant, inquit Aper, quo
minus [2] omiſſis orationum [3] & cauſſarum ſtudiis,
omne tempus modo circa Medeam, ecce nunc circa
Thyeſtem conſumas? cum tot amicorum cauſſæ; tot
coloniarum & municipiorum clientelæ in forum vo-
cent, quibus vix ſufficeres, etiam ſi non novum ti-
bi ipſe [4] negotium importaſſes, Domitium, & Ca-
tonem: id eſt, noſtras quoque hiſtorias, & Roma-
na nomina, Græcorum fabulis [5] aggregares. Et 4
Maternus, *Pertubarer* hac tua ſeveritate, niſi fre-
quens ac aſſidua nobis contentio jam prope in con-
ſuetudinem vertiſſet. Nam nec tu agitare & inſe-
qui poëtas intermittis; & ego [6] cui deſidiam advo-
ca-

tam: *tractatio* enim ipſa compoſitio. Cic. *Si quo in libro vere eſt à nobis philoſophia laudata profecto ejus tractatio optimo atque ampliſſimo quoque digniſſima eſt.* πραγματείας vocat Ariſt.

1 *Feſtino.*] Forte, *geſtio.* Gronovius.

2 *Omiſſis orationum & curarum ſtudiis.*] Monumenta & opera ingenii non raro, & quidvis aliud, in quod intenditur animus, *curas* appellant hic noſter, Tacitus, aliique ejus ævi ſcriptores: peculiariter autem ſi quarum rerum tractatio moleſtiarum & ſolicitudinis multum habet. *Curarum* tamen *ſtudia* durum ac inſolens pro ſtudiis. Legerem *rerum*, vel cum Lipſio *Cauſarum ſtudiis.* Idem.

3 *Et cauſſarum.*] Al. *Et curarum:* ut ſupra, *ſive novam & recentem curam.* Pithœus. Omnino ſcribendum conjicio, *cauſſarum ſtudiis.* Lipſius. Lipſii conjecturam ſequutus reſtitui vocem, *cauſarum*: corrupte vulgo, *curarum.* Pichena.

4 *Negotium importaſſes.*] Diſplicet vox *importaſſes.* Erat commodius, *impoſuiſſes*: ſed à literis longius abit. Credo fuiſſe *imperaſſes.* Acidalius. Livius lib. 24. *Diſcordia civilis quas importet clades.* Lib. 39. *ne quid ea conjurationes fraudis occultæ aut periculi importarent.* Gronovius.

5 *Aggregares.*] Lego, *adgregare?* Pithæus. Notavit Muretus, *aggregare.* ut videatur ſic hæc cum præcedentibus junctim accepiſſe: *etiamſi non novum tibi ipſe negotium importaſſes, Domitium & Catonem, id eſt, noſtras quoque hiſtorias & Romana nomina Græcorum fabulis aggregare.* Non junxit per appoſitionem, *negotium, Domitium & Catonem*: ſed, *negotium aggregare*: itemque *Domitium & Catonem, noſtras hiſtorias.* Equidem non minus aptum, ſed minime neceſſarium ſic orationem ſtruere. *Acidalius.*

6 *Cui deſidiam advocamur.*] Forte, *cui deſidia notamur*; *cui* ſcilicet tibi, id eſt, à quo. *Rhenanus.* Præclare meus liber. Antea corrupte & mutilate, *cui deſidiam advocamur.* Lipſius. Statuo recte in Lipſii libro, *cui deſidiam advocationum objicis.* Tamen è vulgato, *cui deſidiam advocamur*, non inconcinne fecerat Muretus, *qui deſiſ jam advocari.* Acidalius.

cationum objicis, cotidianum hoc patrocinium [1] defendendæ adverſus te poëticæ exerceo. Quo lætor magis oblatum nobis judicem, qui me vel in futurum vetet verſus facere, vel quod jam pridem opto, ſua quoque auctoritate compellat, ut [2] omiſſis forenſium Muſarum anguſtiis, in quibus ſatis mihi ſuperque ſudatum eſt, ſanctiorem iſtam & auguſtiorem eloquentiam colam. *Ego* vero, inquit Secundus, antequam me judicem Aper recuſet, faciam quod probi & modeſti judices ſolent, ut in his cognitionibus excuſent, in quibus manifeſtum eſt, alteram apud eos [3] partem gratia prævalere. Quis enim neſcit, neminem mihi conjunctiorem eſſe & uſu amicitiæ, & aſſiduitate contubernii quam Salejum Baſſum, cum optimum virum, tum abſolutiſſimum poëtam? porro ſi poëtica accuſatur, non alium video reum locupletiorem. *Securus* ſit, inquit Aper, & Salejus Baſſus, & quiſquis alius ſtudium poëticæ & carminum gloriam fovet, cum cauſſas agere non poſſit. & ego enim quatenus arbitrum [4] litis hujus inveni, non patiar, Ma-

1 *Defendenda adverſus te poëtica.*] Bene liber meus. Alii, *defendens adverſus te poetice.* Lipſius.

2 *Omiſſis forenſium Muſarum anguſtiis.*] Agreſtioribus Muſis, ut ſcribit Cicero, cauſas forenſes ſe relinquere Philoſophi dicebant. *Omnis ubertas*, inquit, *& quaſi ſilva dicendi ducta ab illis eſt, nec ſatis tamen inſtructa ad forenſes cauſas, quas, ut illi ipſi dicere ſolebant, agreſtioribus Muſis reliquerunt.* Loquitur hic Maternus ille poëtices Patronus, qui eloquentiæ forenſi paulo iniquior, advocationibus *curas & ſolicitudines & neceſſitatem quotidie aliquid contra animum faciendi*, adſcribit: qui *forum inſanum & lubricum*, qui *famam eloquentia forenſis pallentem* appellat. Quare dubitabam annon verius foret: *Forenſium cauſarum.* Poteſt tamen fortaſſe tolerari etiam in ore Materni lectio vulgata, quia quod eloquentiæ huic dat ſacro *Muſarum* vocabulo, id iterum imminuit, adjiciendo, *anguſtiis.* Schelius.

3 *Partem gratia prævalere.*] Ita Lipſius in margine correxit. Male in vulgatis, *partem gratia.* Pichena.

4 *Litis hujus inveniri.*] Hunc totum locum ſic lego, *Ego enim quatenus arbitrum lites hujus inveni, non patiar Maternum ſocietate plurium defendi.* Poteſt & legi, *Sollicitudine*, utrumque hoc ſenſu, Quando te, Secunde, hujus litis arbitrum nactus ſum. *Pithœus.* Recta omnino lectio Pithœi iis quibus mens non curva. Farneſ. *ſocietate plurium.* Lipſius. *Et ego (quatenus arbitrum litis hujus inveniri non patiar) Maternum ſollicite plurimum defendi.* Tranquillo ſint animo poë-

Maternum ſocietate plurium defendi. [1] ſed & ipſum ſolum [2] apud vos arguam, quod natus ad eloquentiam virilem & oratoriam, qua parare ſimul & tueri amicitias, adſciſcere nationes, complecti provincias poſſit [3] amittit ſtudium, quo non aliud in civitate noſtra vel ad utilitatem fructuoſius, vel ad dignitatem amplius, vel ad urbis famam pulchrius, vel ad totius imperii atque omnium gentium notitiam illuſtrius excogitari poteſt. Nam ſi ad utilitatem vitæ omnia conſilia, [4] factaque noſtra dirigenda ſunt, [5] quid erit tutius quam eam exercere artem, qua ſemper armatus præſidium amicis, opem alienis, ſalutem periclitantibus, invidis vero & inimicis metum & terrorem ultro feras, ipſe ſecurus & velut quadam perpetua potentia ac poteſtate munitus? cujus vis & utilitas [6] rebus probe fluentibus, aliorum præſidio & tutela intelligitur: ſin [1] pro-

poëtæ, inquit Aper, qui ad cauſas agendas non apti ſunt: non enim nunc exigo ut ſententia de iis ac de oratoribus feratur, qui nempe ſint potiores; immo alias vel ipſum Maternum (non in eo reſpiciens oratorem) apud plurimos defendi: verum ægre fero arguoque cum verſibus in ſervire relicta eloquentia oratoria, ad quam maxime natus eſt. *Salinerius.* Veriſſima Pithæi conjectura, à qua paullum quid mutabat Muretus: *ego enim quando te nunc arbitrum, &c.* Sed hoc male. Non ipſi venerat in mentem, *quatenus* hic eſſe *quoniam.* Acidalius.

1 *Sed & ipſum.*] Lego, *ſed id ipſum.* Rhenanus.

2 *Apud vos arguam.*] Ita malo, quam *apud eos.* Lipſius. Muretus melius legit, *ſed ipſum ſolum apud te eo arguam.* Melius, inquam, quam Lipſius, qui voluit, *apud vos.* Acidalius.

3 *Amittit ſtudium.*] Lego *omittit*, pro *amittit.* Rhenanus. *Omittit* rectius, etiam notaverat Muretus. *Acidalius.*

4 *Factaque noſtra.*] Ita Rom. liber. Alii, *facta noſtra.* Lipſius. Copulam *que* adjecit Lipſius ex Rom. codice. *Pichena.*

5 *Quid erit tutius.*] *Vtilius* potius ſententia poſcit, quanquam nec *tutius* damnat. quod tamen mihi male ex poſtrema hujus membri parte invectum huc videtur: *ipſe ſecurus licet velut quadam perpetua potentia ac poteſtate munitus.* Acidalius.

6 *Rebus probe fluentibus.*] Diſtingue ſic. *Cujus vis & util. rebus probe fluentibus, aliorum præſidio & tutela intelligitur: ſin proprium per. inc. &c.* manifeſto ſenſu. *Pithœus.* Recte Pithœus legit & diſtinguit, *rebus probe* (nec male, ſi *proſpere*) *fluentibus, aliorum pr. & tutela. &c.* Lipſius. Livius VII. *Campanos quidem haud dubie magis nimio luxu fluentibus rebus mollitiaque ſua, quam vi hoſtium victos eſſe.* Tacitus Annalium XV. *Nec præſentia proſpere fluebant.* quomodo

[1] proprium periculum increpuit, non hercule [2] lo-
rica aut gladius in acie firmius munimentum, quam
[3] reo & periclitanti [4] eloquentiæ præſidium ſimul &
telum, quo propugnare pariter & inceſſere, [5] vel
in judicio, ſive in ſenatu, ſive apud principem poſ-
ſis. Quid aliud infeſtis patribus nuper Eprius Mar-
cellus, quam eloquentiam ſuam oppoſuit? [6] qui ac-
cinctus & minax diſertam quidem ſed inexercita-
tam & ejuſmodi certaminum rudem [7] Helvidii ſa-
pientiam eluſit. Plura de utilitate non dico, [8] cum
præſertim minime contradicturum Maternum meum
6 arbitrer. Ad voluptatem oratoriæ eloquentiæ tran-
ſeo, cujus jucunditas non [9] uno aliove momento,
ſed omnibus prope diebus, & prope omnibus horis
con-

do & hic legendum monuit Lipſius. *Schelius.*

1 *Proprium periculum increpuit.*] Alii libri *irrepat.* Sed hoc Farneſianum planiſſime verum eſt. Cicero in Catilin. *quicquid increpuerit, Catilinam timeri.* Livius: *unde ſi quid increpet terroris.* Lipſius.

2 *Non hercule lorica gladius.*] Poſſet etiam legi, *non hercule lorica aut gladius.* Rhenanus.

3 *Reo & periclitanti.*] Fortaſſis etiam omiſſa copula ſcribendum, *quam reo periclitanti.* Acidalius.

4 *Eloquentiæ præſidium ſimul & telum.*] Melius & concinnius ſcribas *eloquentia.* Sic eloquentia præſidium & telum dicitur, ut lorica & gladius munimentum. *Acidalius.*

Præſidium ſimul & telum, &c.] Cicero de oratore: *Quid autem tam neceſſarium, quam tenere ſemper arma, quibus vel tectus ipſe eſſe poſſis vel provocare integros & te ulciſci laceſſitus.* Schelius.

5 *Vel in judicio.*] Mur. *ſive in judicio.* Leve hoc, ſed tamen rectius. *Acidalius.*

6 *Qui accinctus & minax.*] Libentius legerem, *qua arrinctus & minax.* Vrſinus. Lego, *qua.* Præceſſit, *eloquentiam ſuam oppoſuit.* Idem.

7 *Helvidii ſapientiam eluſit.*] Hiſtoria eſt apud Tacitum 4. hiſt. cap. 6. *Gronovius.*

8 *Cui parti minime contradicturum.*] Ita vetus. Non tamen male vulgati, *cum præſertim minime, &c.* Lipſius. Mei codices, *cum præſertim.* In aliis etiam non male: *cui parti minime, &c.* Pichena. Præpoſuit Lipſius veterem hanc lectionem, *cui parti minime, &c.* vulgatæ, *cum præſertim.* Male. hæc verior & ſenſui ſtructuræque accommodatior. *Acidalius.* Præceps Acidalius male feciſſe Lipſium, ait; cum veterem Lectionem præpoſuit vulgatæ. Quod nos ei credimus haudquaquam, & multo ſuavius exquiſitiuſque cenſemus: *cui parti minime contradicturum Maternum meum arbitrer.* Infra. *Ne illi quidem parti ſermonis ejus repugno.* Gronovius.

9 *Uno aliove momento.*] Forte, *alterove.* Infra cap. 9. *omnis illa laus intra unum aut alterum diem velut in herba vel flore percepta, ad nullam certam & ſolidam pervenit frugem.* Gronovius.

1 *Sed*

contingit. Quid enim dulcius libero & ingenuo animo, & ad voluptates honeſtas nato, quam videre plenam ſemper & frequentem domum concurſu ſplendidiſſimorum hominum? idque ſcire, non pecuniæ, non orbitati, neque officii alicujus adminiſtrationi, [1] ſed ſibi ipſi dari? illos quinimo [2] orbos & locupletes & potentes venire plerumque ad juvenem & pauperem, ut aut ſua aut amicorum diſcrimina commendent. Vllane tanta ingentium opum ac magnæ potentiæ voluptas, quam ſpectare [3] homines veteres, & ſenes [4] & totius urbis gratia ſubnixos, in ſumma omnium rerum abundantia [5] confitentes id quod optimum ſit ſe non habere? Iam vero qui togatorum comitatus & egreſſus! quæ in publico ſpecies! quæ in judiciis veneratio! quod gaudium cõſurgendi aſſiſtendique inter tacentes, [6] in unum converſos [7] coire populum, & circumfun-

1 *Sed ſibi ipſi dari.*] Malim, *tibi ipſi.* Idem.

2 *Orbos & locupletes & potentes.*] Auxi. è libro ſcripto, *Lipſius*, Vox *potentes* mihi ſuſpecta: cujus in loco requiritur aliquid de orborum ſenio, non potentia. Neque enim aliter ſibi membra orationis invicem convenerint. Opponit orbos & oratorem: quorum illi locupletes & ſenes, hic plerumque pauper & juvenis. Vide ergo, ſi ſcribendum in vicem τῶ *potentes*, *depontanos*. quomodo ſexagenarios & provectiores ætate vulgo appellabant. *Acidalius*.

3 *Homines veteres, & ſenes.*] Non concoquo *homines veteres*: multo minus *veteres & ſenes* junctim. Quis enim paullo elegantior alterutro modo loquatur? Nec ſcio quid faciam, niſi ut ejiciam illam ipſam vocem *veteres*, quæ neſcio quomodo ſe huc inſinuavit. Nam mutari commode qui poſſit, non equidem ego video. Terentius tamen Eun. *hic eſt vetus, vietus, veternoſus ſenex*. Alia tamen ibi ratione. Et Tibullus: *In veteres eſto dura puella ſenes.* Et Plaut. Mercat. II,II. *Acheruntieus ſenex, vetus, decrepitus.* Acidalius.

4 *Et totius orbis gratia.*] Fuit cum legerem, *totius urbis*, vel *ipſius orbitatis gratia.* Amm. Marc. ut alios omittam: *Vilia omnia exiſtimant præter orbos & cælibes, nec credi poteſt, qua obſequiorum diverſitate colantur homines ſine liberis Romæ.* Pithœus. Pithœus, *totius urbis.* probe. *Lipſius.*

5 *Confitentes id quod optimum ſit, ſe non habere.*] Videtur dediſſe auctor: *id quod apud te ſit, ſe non habere*, Gronovius.

6 *In unum converſos.*] Velim addi copulam hic, *& in unum.* Acidalius.

7 *Coire populum & circumfundi coram.*] Deleo τὸ *&*, ſed & emendo, *circumfundi coronam.* Acidalius. Lego: *circumfundi coronam.* Silius.

Cernis ut armata circumfundare corona

Et vallet clauſos collectus miles in orbe.

Schelius.

fundi coram, & accipere affectum quemcumque orator induerit. Vulgata dicentium gaudia, & imperitorum quoque oculis* [1] expoſita percenſeo. Illa ſecretiora, & tantum ipſis orantibus nota, majora ſunt. Sive accuratam meditatamque affert orationem, eſt quoddam ſicut ipſius dictionis, ita gaudii pondus & conſtantia. ſive [2] novam & recentem curam non [3] ſine aliqua trepidatione animi attulerit; ipſa ſollicitudo commendat eventum, & lenocinatur voluptati. Sed [4] extemporalis audaciæ, atque ipſius teme-

1 *Expoſita percenſeo.*] Bene ita liber. Antea, *parva cenſeo*, cum pernicie totius ſententiæ. *Lipſius.* Recte è libro ſcripſit Lipſius, *percenſeo*, cum vulgo eſſet *parva cenſeo.* Sed quæſo ſi ſententiam hoc pervertere videbat, quomodo non vidit idem facere illud quod ſequitur, *majora ſunt?* quod ab eodem corruptore manavit, ut alteri *parva* reſponderet. Miror hoc reliquiſſe cum illud mutaret. Ego audacter & hoc deleo, ut totum ſic ſcribatur: *expoſita percenſeo: illa ſecret. & tantum ipſis orantibus nota. Sive accuratam, &c.* Vbi quid ſubintelligendum, nemo tam cæcus, qui non videat. *Illa*, ſcilicet quæ jam recenſebo. *Acidalius.*

2 *Novam & recentem curam.*] Vox *curam* videtur ſupervacua. Intelligenda enim ex præcedentibus nova & recens oratio. Quanquam pro oratione aut quovis ſcripto *curam* dicerent. Tacitus. 3. Annal. *ſi effectis, in quæ tendi; plures ad curas vitam producero.* Martialis 1. epigr. 67. *Secreta quære carmina & rudes curas.* Epig. 308. *Condere victuras tentem per ſecula curas.* Sed hic quidem ea vox ſententiæ loci non conveniat. Ineſt enim ei ſignificatio laboris & induſtriæ cujuſdam. At hic oratio intelligitur nova & ſubito diligentiuſque facta. Opponitur enim ſuperiori illi *accurata meditataque* quam vocabat. Vnde labor, ut, ſi non delendam, mutandam ſaltem vocem exiſtimem & hunc ſcribendum in modum, *ſive novam & recentem nec accuratam.* Dubie tamen hoc poſuerim. *Acidalius.*

3 *Sine aliqua trepiditatione animi attulerit.*] Repoſui, *animi.* Nam vulgò minus recte, *animus.* Pichena. Pro *animus* legi melius poteſt & forte debet, *animi. Attulerit*, nempe orator. *Acidalius.*

4 *Extemporalis audacia atque ipſius temeritatis vel præcipua jucunditas eſt.*] *Maximus ſtudiorum fructus eſt, velut præmium quoddam ampliſſimum longi laboris, ex tempore dicendi facultas*, ut ait Fabius. Idem lib. x. cap. 1. *Vivunt enim omnia & moventur, excipimuſque nova illa velut naſcentia cum favore ac ſollicitudine. Nec fortuna modo judicii, ſed etiam ipſorum, qui orant, periculo afficimur.* Idem. *Ad dicendum etiam pudor ſtimulos addit, & dicendorum expectata laus, mirumque videri poteſt, quod cum ſtilus ſecreto gaudeat atque omnes arbitros reformidet, extemporalis actio auditorum frequentia, ut miles congeſtu ſignorum, excitatur. Namque & difficiliorem cogitationem exprimit & expolit* (an *expellit?*) *dicendi neceſſitas & ſecundos impetus auget placendi cupido. Adeo præmium omnia ſpectant, ut eloquentia quoque, quamquam plurimum habeat in ſe voluptatis, maxime tamen præſenti fructu laudis opinioniſque ducatur.* Schelius.

1 Nam

meritatis vel præcipua jucunditas eſt. [1] Nam ingenio quoque, ſicut in agro, quamquam alia diu ſerantur atque elaborentur, gratiora tamen quæ ſua ſponte naſcuntur. Equidem ut [2] de me ipſe fatear, non eum 7
diem lætiorem egi, quo mihi latus clavus oblatus eſt, vel quo homo novus & in civitate minime favorabili natus, quæſturam, aut tribunatum, aut præturam accepi: quam eos quibus mihi pro mediocritate hujus quantulæcumque in dicendo facultatis, aut reum proſpere defendere, aut apud centum viros cauſſam aliquam feliciter orare, aut apud principem ipſos illos libertos & procuratores principum tueri & defendere datur. Tum mihi ſupra tribunatus & præturas & conſulatus aſcendere videor, [3] tum abire: quod ſi non in

1 *Nam ingenio.*] Inſere, *nam in ingenio.* Acidalius.

2 *De me ipſe fatear.*] Sic Venetus. Vulgo, *de me ipſo fatear.* Pichena.

3 *Tum abire quod ſi non.*] Hic locus valde corruptus eſt. Quid ſi interim legamus? *Tum habere quod in alvo oritur, nec c. d.* Pithœus. Corruptio clara, nec medicina hic à libro. Pithœus tentat, *Tum habere, quod non in alvo oritur.* quod capio haud ſatis. Anne *in albo* voluit dicere? & prætorum jus formulaſque intellexit? Fortaſſe etiam, *quod ſcilicet* (ita enim illud, *ſi*, diducam & extendam) *non in atrio oritur.* Præceſſerat enim de plena & ſplendenti domo, concurſu ſalutantum. Rodolphi lectionem, ſive conjectura eſt, non omitto, qui in prioribus verbis legit, *tum ſupra me abire.* Lipſius. *Tum abire, quod ſi non in alio oritur, &c.* Scilicet præ gaudio mihi videar terras relinquere. *Sublimi feream ſidera vertice.* At eloquentia ſi non paratur cura, ſive labore, nequaquam codicillis vel gratia principum acquiri poteſt. lib. 3. Ann. *ſolitum paremque ceteris dicaturum, neque enim eloquentia fortuna diſcerni.* Salinerius. Difficilis & varie tentatus locus. Iam primum Rodolphus, *tum ſupra me abire.* cui ſequentia non cohærent. Deinde Pithœus. *Tum habere, quod non in alvo* (ſive *albo*) *oritur.* Muretus etiam tentavit, ſed non ultra progredi potuit, quam *tum habere.* Douza 1, 16. Ad Petronium putavit ſic ſarciri lacunam poſſe, *tum in cælum abire.* quod nihilo magis hæret ſequentibus, quam Rodolphianum. Luſi eamdem ego aleam: & neſcio an plane felicius. Scribam aliquam ſane cum licentia, *tum habere, quod non in tabulis diribitus.* ut ad ſuffragia in honorum petitionibus reſpiciat, & diribitorias tabellas. quod quadrat & cum præcedentibus & ſequentibus. Dixit enim de tribunatibus, præturis, & conſulatibus. *Acidalius.* Tentabam: *Tum habere quod non in alios congeritur* (vel *confertur*:) *nec in codicillis datur.* Vt infra: *Quia Veſpaſianus venerabilis ſenex & patientiſſimus veri bene intelligit ceteros quidem amicos ſuos niti iis, quæ ab ipſo acceperint, quæque ipſi accumulare & in alios congerere promtum eſt; Marcellum autem & Criſpum attuliſſe ad amicitiam ſuam, quod non à Principe acceperint nec accipi poſſit.* Poſſis etiam Pithœi con-

in alio oritur, [1] nec in codicillis datur, nec cum
gratia venit. [2] Quæ fama & laus cujuſvis artis cum
oratorum gloria comparanda eſt, qui non illuſtres
in urbe ſolum apud negotioſos & rebus intentos,
ſed etiam apud juvenes & [3] adoleſcentes, quibus
morum indoles eſt & bona ſpes ſui? Quorum no-
mina prius parentes liberis ſuis ingerunt? quos ſæ-
pius vulgus imperitum, & tunicatus hic populus tran-
ſeuntes nomine vocat, & digito demonſtrat? Advenæ
quoque & peregrini, jam in municipiis & coloniis
ſuis auditos, cum primum urbem attigerunt, requi-
8 runt ac vultus agnoſcere concupiſcunt. Auſim con-
tendere, Marcellum hunc Eprium de quo modo
locutus ſum, & Criſpum Vibium (libentius enim
[1] no-

conjecturam ſimpliciter interpretari. Nam pluris illa ſunt, quæ ab alio non accepimus. Ariſtoteles lib. 3. de moribus, ait quod hoc à nobis ipſis habeamus atque adeo à primo ortu, quod abhorremus à vitiis, illud maximum eſſe ait & pulcherrimum *καὶ ὃ παρ' ἑτέρου μὴ οἷόν τε λαβεῖν μηδὲ μαθεῖν.* Idem Topicorum 3. magis concupiſcendum eſſe dicit, quod ab alio accipi non poſſit, quam quod poſſit: *καὶ ὃ μὴ ἔστι παρ' ἄλλου πορίσασθαι, ἢ ὃ ἔστι παρ' ἄλλου.* *Schelius.* Legendum videtur: *tum habere, quod (ſi non in animo oritur) nec in codicillis.* Frequens etiamnum eſt pro *animo* ſcribi *aio.* Sed per codicillos intelligit principum literas, quibus adminiſtrationes mandabant. Tacitus in vita Agr. 40. *codicillos, quibus ei Syria dabatur.* Ejuſmodi codicillorum in jure crebra mentio. *Freinshemius.*

1 *Nec in codicillis datur, nec cum gratia venit.*] Solebat enim Princeps honores quibuſdam largiri ſuo ex arbitrio & id in codicillis, de quo ritu erudite & diligenter Lipſius ad 13. Ann. quanquam trahere hanc dictionem etiam ad teſtamentales legationes poſſis, quæ in codicillis olim concipiebantur. Hæc, *cum gratia venit*, ad honorum impetrationem manifeſte referenda etſi & illud ipſum ſcribi malim abjecto *cum: nec gratia venit.* elegantiore ſenſu & phraſi. *Acidalius.*

2 *Quæ fama & laus.*] Deſideratur tranſitiva particula (Forte, *Iam quæ fama, &c.*) vel quæ alia ſimilis. Tranſit enim à voluptate oratoriæ ad dignitatem. quod ſine tali aliqua particula nequit. *Idem.*

3 *Adoleſcentes quibus morum indoles eſt.*] Romana editio, *quibus major indoles.* Lipſius. Muretus, *quibus modo & indoles eſt.* Atque & ſane etiam ſin[e]vulgatis libris. Ego aliter rectius non dico: *quibus (forte &) majorum indoles eſt. & bona ſpes ſui.* Nam Sueton. Aug. 8. plane ad Taciti exemplum: *approbata etiam cito morum indole ſuper itineris induſtriam.* Acidalius. Acidalius, *quibus & majorum indoles.* Nihil patior mutari. Plautus Trinummo: *Qui ipſus ſe contemnit, in eo eſt indoles induſtria.* Corn. Nepos in Eumene: *Fulgebat jam in adoleſcentulo indoles virtutis.* Iuſtinus lib. 39. *in ſuorum quiſque ve-*
ſti-

[1] novis & recentibus quam remotis & oblitteratis exemplis utor) [2] non minus eſſe in extremis partibus terrarum, quam Capuæ aut Vercellis, ubi nati dicuntur. [3] nec hoc illis alterius ter millies · [1] ſe-

ſtigia intentis magna indoles virtutis enitui. Nam *mores* κατ' ἐξοχὴν boni mores. Vt apud Senecam *Periere mores.* Diximus in Obſervationibus. Itaque *morum indoles*, & *indoles virtutis* & *indoles induſtriæ* hic eadem res eſt. *Gronovius.*

Quibus morum indoles.] Cicero & Livius *virtutum vitiorumque indolem* quidem dixerunt: haud perinde tamen placet, *quibus morum indoles*, nec ad hunc facit locum. Romana editio, *major indoles.* Suſpicere legendum *juvenes & adoleſcentes quibus majorum indoles & bona ſpes ſui.* Schelius.

1 *Novis & recentibus.*] In margine ſcripſi *notis.* Lipſius. Alii mallent *notis.* Ego non muto. Sic paulo ſupra dixit, *novam & recentem curam.* hiſt. 4. *donec nova & recentia jura, in vetuſtatem conſuetudine vertantur.* & in hoc ipſo libello ſæpe invenias, *veterem & antiquum.* Pichena.

2 *Non minus eſſe.*] Videtur legendum: *non minus notos eſſe, &c.* Cum in vulgatis deſit verbum, *notos*, ſine quo ſententia ſtare non poteſt. *Urſinus.* Vox deeſt; quam à me repono: *non minus eſſe notos in extremis.* Lipſius. Quis etiam dicitur ibi eſſe ubi viget ejus gloria. *Salmerius.* Lipſius ſenſu probo. id enim velle oſtendit pro præceſſit. *Advenæ quoque & peregrini jam in municipiis & coloniis ſuis auditos cum primum urbem attigerunt, requirunt ac vultus agnoſcere concupiſcunt.* Minus tamen audax fortaſſe ſit: *Non minus noſci in extremis, &c.* Cicero in oratore: *Ergo ex omnibus terris una Gallia communi non ardet incendio, in qua frueris ipſe te, cum in Italia luce cognoſceris, verſariſque in optimorum civium vel flore vel robore.* Poſſes interpretari non incommodo τὸ *eſſe* de fama eorum; quod in extremis quoque terrarum partibus ſint fama & gloria nominis ſui. Siquidem *extrema terrarum partes* opponerentur *Romæ*, id eſt, ei loco, in quo illi erant. At cum Capuæ & Vercellis, ubi præſentes non erant, opponatur obſcurior & minus apta hæc locutio videretur. Infra. *Hoc ſtudio non aliud in Civitate vel ad urbis famam pulchrius, vel ad totius imperii atque omnium gentium notitiam illuſtrius excogitari poſſe.* Vbi obſerva *urbis famam, imperii atque omnium gentium notitiam* non tantum ſignificare famam, quam urbs habet, ſed famam quam aliquis in urbe: *notitiam gentium* etiam dici innoteſcere gentibus; non tantum notitiam gentium habere. Vtraque enim ſignificatione hæc & ſimilia multa uſurpant Latini. Cicero in Piſonem. *Iamne vides bellua, jamne ſentis quæ ſit hominum querela frontis tuæ.* Schelius.

3 *Nec hoc illis alterius ter millies ſeſtertium.*] In morbo locus & defectu. Scribas & diſtinguas: *nec hoc illis alterius ter millies, alterius bis millies HS. præſtat (quamquam ad has ipſas opes poſſunt videri eloquentiæ beneficio perveniſſe) ſed ipſa eloquentia. cujus numen &c.* Quæ addidi ſatis mihi certa ſunt, numero tantum excepto. nam certe utriuſque opes exprimere propoſitum habuit. Rudolphus ſcribebat, *nec hoc illis utriuſque ter millies HS.* quod amplectar, ſi à libris. *Lipſius.* Id eſt, Eprii & Vibii: *alter* enim duos continet. Terent. Andr. *poſtquam amans acceſſit pretium pollicens Vnus & item alter.* Vbi Donatus. Virgil. Æn. *Alter ab undecimo tum me jam ceperat annus.* & ibi Donatus. Quod unuſquiſque horum habuit ter millies ſeſtertium: quas ſumma poſt Senecam quaſi præmium perfectæ eloquentiæ videbatur 14. ann. *Quæ ſapientia,*

[1] ſeſtertium præſtat, quamquam ad has ipſas opes poſſunt videri eloquentiæ beneficio veniſſe. Ipſa eloquentia, cujus numen & cæleſtis vis multa quidem omnibus ſæculis exempla edidit, ad quantam uſque fortunam homines ingenii viribus pervenerint. Sed hæc, [2] ut ſupra dixi proxima, & quæ non auditu cognoſcenda ſed oculis ſpectanda haberemus. Nam quo ſordidius & abjectius nati ſunt, quoque notabilior paupertas & [3] anguſtia rerum naſcentes eos circumſteterunt; eo clariora & ad demonſtrandam oratoriæ [4] eloquentiæ utilitatem illuſtriora exempla

pientia, quibus philoſophorum præceptis, intra quadriennium regiæ amicitiæ ter millies ſeſtertium paraviſſet. Cæterum *ter millies ſeſtertium.* ſi credimus Budæo de Aſſe, nobis ſunt ſeptem milliones, & quingenta millia aureorum. Sed quam immanis illa ſumma, qua Veſpaſianus remp. dixit egere Suet. 16. *profeſſus quadringenties millies opus eſſe ut reſp. ſtare poſſet.* Legerem, *quadragies.* Sed libri adverſantur & inſignis ille Iuriſconſultus de re nummar. Dicamus igitur Veſpaſianum ὑπερβολικῶς locutum ad augendam inopiam fiſci. *Salinerius.* Locum, qua potuit bene Lipſius reſtituit & diſtinxit: poſtrema pars adhuc non concinna ſatis. quæ ut rectius cum ſuperioribus copuletur, totum locum diſtinctum & emendatum etiam alicubi à me aſſcribam: *Nec hoc illis alterius ter millies, alterius ſeſtertium præſtat, (quanquam &c. eloq. benef. perveniſſe) ſed ipſa eloquentia. cujus numen, &c. pervenerint: ſed hæc, ut ſupra dixi, proxima* (noli probare cum Lipſio quod in vulgatis libris, *propria*) *& quæ non auditu cognoſcenda; ſed oculis ſpectanda habemus.* non *haberemus.* Illud alterum in excuſis quibuſdam etiam libris, & Mureti erat. atque ipſe probaſſe videbatur. *Acidalius.* Obſcurus & intricatus ſenſus, ni legas & diſtinguas. *Nec hoc illis ter millies ſeſtertium præſtat (quanquam ad has i. opes p. videri el. ben. veniſſe) ſed ipſa eloquentia cujus, &c.* Freinshemius. Lipſius: in morbo locus & defectu, ſcribas & diſtinguas. *Nec hoc illis alterius ter millies alterius bis millies* HS. Minus audax Rodolphi illud; *utriuſque ter m.* HS. Schelius. *Nec hoc illis alterius.*] Scriptum antiquitus fuiſſe exiſtimo: *nec hoc illis alteri ve ter millies ſeſtertium præſtat.* Velut incertus, ad eamne ſummam ambo venerint, ita loquitur tamen, ut utrumque virtute eloquentiæ prædivitem factum facile doceat. Barthius 44. Adverſ. 8.

1 *Seſtertium præſtat, quanquam ad has i. o. p. v. e. beneficio veniſſe: ſed ipſa eloq.*] Sic diſtinguendus eſt hic locus. *Pithæus.*

2 *Vt ſupra dixi.*] Totam periodum ſcripſi, uti in Farneſiano concepta. Non diſpliceat tamen è vulgatis libris, *propria*, pro, *proxima.* Lipſius. Nihil tamen aliud ſupra dixit, niſi hoc; *Quid aliud nuper infeſtis patribus Eprius Marcellus quam eloquentiam ſuam oppoſuit.* Et paulo ante hæc ipſa. *Libentius enim novis & recentibus quam remotis & oblitteratis exemplis utor.* Schelius.

3 *Anguſtia rerum.*] Rom. editio, *anguſtiam ereptum.* ex quo Rodolphus, *anguſtia parentum.* ego, *anguſtia rerum.* Lipſius.

4 *Eloquentia utilitatem.*] Non agit

pla ſunt. quod ſine commendatione natalium, [1] ſi-
ne ſubſtantia facultatum, neuter moribus egregius,
alter habitu quoque corporis contemptus, per mul-
tos jam annos [2] potentiſſimi ſunt civitatis, ac donec
libuit principes fori; nunc principes in Cæſaris a-
micitia, agunt feruntque cuncta: atque ab ipſo prin-
cipe cum quadam reverentia diliguntur. Quia Ve-
ſpaſianus venerabilis ſenex & [3] patientiſſimus veri,
bene intelligit, ceteros quidem amicos ſuos niti iis,
quæ ab ipſo acceperint, quæque ipſi accumulare,
& in alios congerere promptum eſt: Marcellum au-
tem & Criſpum, attuliſſe ad amicitiam ſuam, quod
non à principe acceperint, nec accipi poſſit. Mi-
nimum inter tot ac tanta locum obtinent [4] imagines,
ac tituli & ſtatuæ quæ neque ipſa tamen negligun-
tur: tam hercule quam divitiæ & opes, quas facilius
invenies [5] qui vituperet, quam faſtidiat. His igitur
& honoribus, & ornamentis, & facultatibus, re-
fertas domos eorum videmus, qui ſe ab ineunte a-
doleſcentia cauſſis forenſibus & oratorio ſtudio de-
derunt. Nam carmina & verſus, quibus totam vi- 9
tam Maternus inſumere optat (inde enim omnis flu-
xit oratio) neque dignitatem ullam auctoribus ſuis
conciliant, neque utilitates alunt: voluptatem au-
tem brevem, laudem inanem & infructuoſam con-
ſequuntur. Licet hæc ipſa, & quæ deinde dicturus
ſum,

agit amplius de utilitate, ſed jam de dignitate eloquentiæ. Scribam ergo *nobilitatem*. Acidalius.

1 *Sine ſubſtantia facultatum.*] *Subſtantia* pro opibus medii ævi ſcriptoribus frequens. Neſcio an à Græcis ſumtum qui οὐσίας vocabulo facultates deſignant. quod tamen *ep:entiam* interpretatur Quintilianus. *Schelius.*

2 *Potentiſſimi ſunt civitatis.*] Rodolphus, *potentiſſ:mi .n judic:is.* Lipſius.

3 *Patientiſſimus veri.*] Quorſum hic prædicat in Veſpaſiano *veri patientiam?* In vulgatis olim *vir* eſt. Inde legam accommodatius ad ſenſum loci, *ſapientiſſimus vir.* Acidalius.

4 *Imagines, ac tituli & ſtatuæ.*] Præclare liber. Vulgo erat, *imagines Attali & ſtatuæ.* quis ingenio ſuo duce repperiſſet? *Lipſius.*

5 *Qui vituperet, quam faſtidiat.*] Muretus *qui* inſerit: *quam qui faſtidiat.* Recte, ſed & recte abeſſe poteſt. *Acidal:us.*

1 *Cui*

ſum, aures tuæ Materne reſpuant, [1] cui bono eſt ſi apud te Agamemnon aut Iaſon diſerte loquitur? quis ideo domum defenſus, & tibi obligatus redit? Quis Salcium noſtrorum egregium poëtam, vel (ſi hoc honorificentius eſt) præclariſſimum vatem deducit, aut ſalutat, aut proſequitur? Nempe ſi amicus ejus, ſi propinquus, ſi denique ipſe in aliquod negotium inciderit, [2] ad hunc Secundum recurret, aut ad te Materne, non quia poëta es, neque ut pro eo verſus facias. hi enim Baſſo domi naſcuntur, pulchri quidem & jucundi. quorum tamen hic exitus eſt, ut cum toto anno, per omnes dies, magna noctium parte, unum librum extudit & elucubravit, rogare ultro & ambire cogatur, ut ſint qui dignentur audire: & ne id quidem gratis. nam & domum mutuatur, & [3] adjutorium exſtruit, & ſubſellia conducit, [4] & libellos diſpergit: & ut beatiſſimus [5] recitationem ejus eventus proſequatur, omnis illa laus intra unum aut alterum diem, [6] velut in herba vel flore præcepta, ad nullam certam & ſolidam pervenit frugem: nec aut amicitiam inde refert, aut clientelam, aut manſurum in animo cujuſquam beneficium, ſed clamorem vagum, & voces inanes, & gaudium volucre. Laudavimus nuper ut miram & exi-

1 *Cui bono eſt ſi apud te.*] Optime quoque libet. Antea, *crebro etſi apud te.* Lipſius.

2 *Ad hunc Secundum recurret.*] Puto, *decurret.* Iuſtinus libro 16. *iterato ad oraculum decurrunt.* Et, *Ad Clearchum, quem ipſi in exilium egerant, decurrunt.* Gronovius.

3 *Adjutorium exſtruit.*] Emendavi, *auditorium extruit.* De hoc ambitioſo recitandi more, multa quod apud Plinium in epiſtolis. *Rhenanus.*

4 *Et libellos diſpergit.*] Scriptum aliquod recitaturi libellos ſpargere atque in publico proponere ſolebant, ut quam plurimos auditores ad diem prædictam convocarent: amicos autem per codicillos ſive epiſtolas aut voce ipſa invitabant. Plinius lib. 3. epiſt. 18. *Pichena.*

5 *Recitationem.*] Ita ſcribe. Antea, *recitationum.* Lipſius.

6 *Velut in herba vel flore præcepta.*] *Percepta* eſt in editione Quintiliani Stoeriani: ſed nihil mutandum. Sic enim paſſim boni auctores. Ovidius Faſtorum IV. *Toſta ſitit tellus præcipiturque ſeges.* Virgilius. *Si lac præceperit æſtas.* Poſſis tamen etiam *præcerpta.* Schelius.

1 *Se*

eximiam Veſpaſiani liberalitatem, quod quingenta ſeſtertia Baſſo donaſſet. Pulchrum id quidem, indulgentiam Principis ingenio mereri; quanto tamen pulchrius, ſi ita res familiaris exigat, [1] ſe ipſum colere, ſuum genium propitiare, ſuam experiri liberalitatem? Adjice quod poëtis, [2] ſi modo dignum aliquid elaborare & efficere velint, relinquenda converſatio amicorum, & jucunditas urbis, deſerenda cætera officia, utque ipſi dicunt, [3] *in nemora & lucos*, id

1 *Se ipſum colere, ſuum genium propitiare.*] Auxi à libro, & partim correxi. Nam in illo erat, *ſuum ingenium propitiare.* pro quo ſenſus ipſe facile ſuggeſſit *Genium.* Lipſius.

2 *Si dignum aliquid elaborare & efficere velint.*] *Ego autem ſicut in cauſis agendis efficere aliquid & eniti fortaſſe poſſum.* Quintilianus: *Ne perderem quæ jam effecta erant, per omnes difficultates animo me ſuſtentavi.* Sic *efficere literas* eſt Quintiliano exprimere & perfecte reddere ſonum earum. Lib. 1. cap. XI. *In primis vitia ſi quæ ſunt oris emendet ut expreſſa ſint verba, ut ſuis quæque litera ſonis enuntientur. Quarundam enim vel exilitate vel pinguedine nimius laboramus, quaſdam velut acriores parum efficimus, & aliis non diſſimilibus, ſed quaſi hebetioribus, permutamus.* Cicero: *ut virilis tua vox aliquid poſſit ſignificare, quid nam effectura videatur.* Paulo aliter Quintilianus lib. VI. *Tum ſi quæ minus fuerint effecta, iis, quæ levius adhuc adſtricti cœperamus, imperitiæ aut fortunæ remittantur.* Vbi vitiata illa poſtrema nemo non videt: emendatio fortaſſis haud perinde facilis. Veniebat in mentem *injuriæ fortunæ.* Cicero de natura deorum lib. I. *Hortata eſt etiam ut me ad hæc conferrem animi ægritudo, fortunæ magna & gravi commota injuria.* Quam conjecturam ut nemini obtrudere pio vera velim, ita à ſenſu tamen fortaſſis non multum aberrat. quippe ſibi tanta vi fortunæ percuſſo veniam dari poſtulat, ſi qua ingenium debilitatum ſit; *injuria fortunæ remittantur*, ut dicimus: ignoſcas occupationibus, &c. Adſcribam ſequentia, ut ibi ſaltem Quintilianum ab aliquo mendo purgem. *Quæ, ſi quid mediocrium alioqui noſtro ingenio virium fuit, ut non extinxerit, debilitavit tamen. Sed vel propter hoc nos contumacius erigamus, quod illam ut perferre nobis difficile eſt, ita facile contemnere. Nihil enim ſibi adverſus me reliquit & infelicem quidem, ſed certiſſimam tamen attulit ex his malis ſecuritatem. Boni autem conſulere noſtrum laborem vel propter hoc certum eſt* (*Cæcum*, unde Muretus & Gulielmius *æquum*. Scribe, *æquorum eſt* vel *cæterorum eſt.* Nam filio ſcripſerat, ut jam audiemus, in quo erudiendo duplex cura à Quintiliano poſtulabatur tanquam à parente & magiſtro. hujus reſpectu cæterorum eſſe ait boni conſulere:) *quod in nullum jam proprium uſum perſeveramus, ſed omnis hæc cura ad alienos, ut alienis utilis, (ſi modo quid utile ſcribimus:) ſpectat. Nos miſeri ſicut facultates patrimonii noſtri, ita hoc opus, aliis præparavimus: aliis relinquemus.* ita ſcripſit; non *præparamus.* jam enim fato functo filio non poterat dicere ſe aliis præparare, aliis relicturum. Ianus Gulielmus volebat *properabamus.* ait enim ſupra ſe feſtinaſſe metu mortalitatis ſuæ. Sed hoc minus quadrat in id, quod præceſſit de facultatibus patrimonii. *Schelius.*

3 *In nemora & lucos, id eſt, ſolitudinem, recedendum.*] Malim *ſecedendum*

10 id eſt, in ſolitudinem recedendum eſt. Nec opinio quidem & fama cui ſoli ſerviunt, & quod unum eſſe pretium omnis ſui laboris fatentur, æque poëtas quam oratores ſequitur: quoniam [1] mediocres poëtas nemo novit, bonos pauci. Quando enim rariſſimarum recitationum fama [2] in totam urbem penetrat? nedum ut per tot provincias innoteſcat. Quotus quiſque cum ex Hiſpania vel Aſia, ne quid de Gallis noſtris loquamur, in urbem venit, Salcium Baſſum requirit? atque adeo [3] ſi quis requirit & ſemel vidit, tranſit & contentus eſt: ut ſi picturam aliquam vel ſtatuam vidiſſet. Neque hunc meum ſermonem ſic accipi volo, tamquam eos quibus [1] na-

dum ut infra: *Secedit animus in loca pura atque innocentia, fruiturque ſedibus ſacris.* Item Quintilianus lib. x. c. 7. *Stabitne mutus & ſalutarem petentibus vocem ſtatim, ſi non ſuccurratur, periturus moras & ſeceſſum & ſilentium quæret, dum illic* (ita ſcribe. vulgo *illa*.) *verba fabricentur & memoria inſidant & vox ac latus præparetur.* Noſter: *Malo ſecretum & ſecurum Virgilii ſeceſſum. Carmina ſeceſſum ſcribentis & otia quærunt.* Fabius libro x. c. 5. *Ideoque mihi videtur M. Tullius tantum intuliſſe eloquentiæ lumen, quod in hos quoque ſtudiorum ſeceſſus excurrit.* Corruptum hoc ipſum verbum apud Fabium in x. c. 1. *Germanicum Auguſtum ab inſtitutis ſtudiis deflexit cura terrarum parum que diis viſum eſt eſſe eum maximum poëtarum. Quid tamen his ipſis ejus operibus in quæ donatus imperio* (ſcribe *donato imperio*, ut monuit pridem, vel *natus imperio*.) *juvenis ſeceſſerat*, (ita enim legendum. vulgo *ſucceſſerat*:) *ſublimius, doctius, omnibus denique numeris præſtantius?* *Receſſus* tamen & *ſeceſſus* aliquando à veteribus confundi videtur, ut alibi oſtendimus. Apud Tacitum hiſtoriarum primo, *repoſitus* etiam pro *ſepoſitus*: ubi de Muciano. *Inſignes amicitias juvenis ambitioſe coluerat, mox attritis opibus lubrico ſtatu, ſuſpecta etiam Claudii iracundia, in ſecretum Aſiæ repoſitus tam prope ab exule fuit quam poſtea à principe.* Lego inquam *ſepoſitus*, ut fere in re ſimili dixit hoc ipſo libro; *Specie legationis ſepoſuit.* item, *Tanquam in inſulam Scipio ſeponeretur.* Rurſus, *Sepoſitus per eos dies Cornelius Dolabella in Coloniam Aquinatem.* libro II. *In Coloniam Aquinatem ſepoſitum ab Othone.* Suetonius: *Sepoſitus per cauſam legationis.* Idem.

1 *Mediocres poëtas nemo novit, bonos pauci.*] Nemo mediocres poëtas novit, quia ſcil. nomen famamque non habent, atque illorum carmina nemo legit, boni autem pauci reperiuntur, ideo à paucis noſcuntur ac leguntur. Horat. de arte poët.

—— mediocribus eſſe poëtis,
Non homines, non Dii, non conceſſere columnæ.

Pichena.

2 *In totam urbem penetrat? nedum.*] Reſtitui cum in ſcripto eſſet, *penetrat medium*: in vulgatis, *meminit.* Lipſius.

3 *Si quis requirit & ſemel vidit.*] Lego, *ut ſemel vidit*, id eſt, poſtquam. *Acidalius.*

1 Na-

[1] natura ſua oratorium ingenium denegàvit, deterream à carminibus, ſi modo in hac ſtudiorum parte oblectare otium & nomen inſerere poſſunt famæ. ego vero omnem eloquentiam omneſque ejus partes ſacras & venerabiles puto: nec ſolum cothurnum veſtrum, aut heroici carminis ſonum, ſed lyricorum quoque jucunditatem, & elegorum laſcivias, [2] & jamborum amaritudinem, epigrammatum luſus, & quamcumque aliam ſpeciem eloquentia habeat, anteponendam ceteris aliarum artium ſtudiis credo. ſed tecum mihi Materne res eſt, [3] quod cum natura tua in ipſam arcem eloquentiæ ferat, errare mavis, & ſumma adeptus, in levioribus ſubſiſtis. Ut ſi in Græcia natus eſſes, ubi ludicras quoque artis exercere honeſtum eſt, ac tibi [4] Nicoſtrati robur ac vires

1 *Natura ſua oratorum ingenium denegavit.*] Sive adeo, *oratorium.* Idem,

2 *Et jamborum amaritudinem, epigrammatum.*] Inſere copulam, *& epigramm.* Idem.

3 *Quod cum natura tua in arcem eloquentiæ ferat, errare mavis*] Lucretius:

Munita tenere
Edita doctrina, ſapientum templa ſerena.
Deſpicere unde alios queant paſſimque videre
Errare atque viam palantes quærere veri.

Sed cum addat noſter, *Et ſumma adeptus in levioribus ſubſiſtis*, dubito anne fuerit: *hærere mavis.* Suetonius Auguſto. *Circa libidines hæſit, poſtea quoque ut ferunt, ad vitiandas virgines pronior quæ ſibi undique etiam ab uxore conquirerentur.*

Quicquid apud dura ceſſatum eſt mœnia Trojæ
Hectoris Æneæque manu victoria Grajum,
Hæſit, & in decimum veſtigia rettulit annum.

Cicero Acad. Quæſt. IV. *Ad quamcunque ſunt diſciplinam quaſi tempeſtate delati, ad eam tanquam ad ſaxum adhæreſcunt.* Quintilianus: *Atque pleroſque videas hærentes circa ſingula, & dum inveniunt & dum inventa ponderant ac dimetiuntur.* Schelius.

Eloquentia ferat, errare mavis & ſumma adeptus] Credam melius: *eloquentia te ferat, errare mavis & ſumma adepturus.* Eadem criminatio ſupra: *Quod natus ad eloquentiam virilem & oratoriam, qua parare ſimul & tueri amicitias, adſciſcere nationes, complecti provincias poſſit, omittit ſtudium, quo &c.* Acidalius.

4 *Nicoſtrati robur.*] De quo Quintilianus libro 2. cap. 9. *At ſi fuerit, qui docebitur, ille, quem adoleſcentes ſenem vidimus, Nicoſtratus: omnibus in eo docendi partibus ſimiliter utetur, efficietque illum, quales hic fuit, luctando pugnandoque (quo utroque certamine iiſdem diebus coronabatur) invictum.* Quod ipſum ſuadet de Quintiliano libelli hujus auctore. Ac de Nicoſtrato palæſtrita etiam Pauſanias in Eliacis. *Lipſius.*

res dii dediſſent, non paterer [1] immanes illos & ad pugnam natos lacertos, levitate jaculi aut jactu diſci vaneſcere: ſic nunc te ab auditoriis & theatris, in forum & ad cauſſas, & ad vera prœlia voco. cum præſertim ne ad id quidem confugere poſſis, quod pleriſque patrocinatur, tamquam minus [2] obnoxium ſit offendere poëtarum quam oratorum ſtudium. Efferveſcit enim vis pulcherrimæ naturæ tuæ, nec pro amico aliquo, ſed quod periculoſius eſt, pro Catone offendis. nec excuſatur offenſa neceſſitudine officii, aut ſide advocationis, aut fortuitæ & ſubitæ dictionis impetu: meditatus videris elegiſſe perſonam notabilem; & cum auctoritate dicturam. [3] Sentio quid reſponderi poſſit. [4] hinc ingentis ex his aſſenſus, hinc in ipſis auditoriis præcipue laudari, & mox omnium ſermonibus ferri. Tolle igitur quietis & ſecuritatis excuſationem, cum tibi ſumas adverſarium ſuperiorem. nobis ſatis ſit privatas & noſtri

1 *Immanes illos & ad pugnam natos.*] Ex veteribus addidi copulam, quæ in vulgatis exciderat. *Pichena.* Velim ſane addi copulam, *immanes illos & ad pugnam, &c.* Acidalius.

2 *Obnoxium ſit offendere.*] Neſcio quid in hac lectione inconcinnum: nec dubito, quin auctor ſcripſerit: *obnoxium ſit offenſa.* Acidalius.

3 *Sentio quid reſponderi poſſit.*] Hic locus aſteriſco mihi indigere videtur. *Pithœus.* Defectum odoror & aſteriſcum poni velim, ante verbum *hinc.* Lipſius. Defectum hic Lipſius cenſet. Ego vero ſupereſſe etiam aliquid cenſeam, *ex his.* Nam quid hoc ſibi vult, cum jam dixerit *hinc.* Sed bene habet. Neque deeſt, neque ſupereſt quidquam. Ex hoc ipſo quod ſuperfluere videtur, explendum, quod deſiderari manifeſtum eſt. Muta, *exiſtere*, & ſcribe: *hinc ingentes exiſtere aſſenſus, &c.* Nec diſſimulo ſic & Muretum conjeciſſe. *Acidalius.*

4 *Hic ingentis ex his aſſenſus, hinc in ipſis.*] Pro, *ingentes*, ἀφωνίας ergo. Callide jugulat Aper quæ Maternus, ut potiora, in ſui defenſionem præmiſſurus erat: ſcil. quietem & ſecuritatem. dices, ajo, eo te Catonem elegiſſe, quod inde major tibi gloria, & aſſenſus: eſto, ſed ubi quæſo tua illa quies, quam toties jactas? eris ne ſecurus offenſis auribus Imperatoris? τὸ *aſſenſus* hic non reſpectu elegantiæ carminum, nam id ſupra jam dictum: *& ut beatiſſimus recitationum ejus eventus proſequatur, omnis illa laus intra unum aut alterum diem velut in herba vel flore præcepta.* Sed reſpectu principis, quem in Catone intra ordinem redigebat, unde magnus aſſenſus omnium auditorum. *Tolle igitur quietis & ſecuritatis excuſationem cum tibi ſumas adverſarium ſuperiorem, nobis ſatis ſit privatas & noſtri ſeculi controverſias tueri.* quod de aſſenſu adverſus principem dixi fallax

ſtri ſæculi controverſias tueri, [1] in quibus expreſſis ſi quando neceſſe ſit pro periclitante amico potentiorum aures offendere, & probata ſit fides, & libertas excuſata. Quæ cum dixiſſet Aper acrius, ut ſo- 11
lebat, & [2] intento ore: remiſſus & ſubridens Maternus, PARAVI, inquit, me non minus diu accuſare oratores, quam [3] Aper laudat. Fore enim arbitrabar, ut à laudatione eorum digreſſus detrectaret poëtas, atque carminum ſtudium [4] proſterneret: arte quadam mitagavit, concedendo his qui cauſſas agere non poſſent, ut verſus facerent. Ego autem ſicut in cauſſis agendis [5] efficere aliquid & eniti fortaſſe poſſum, ita recitatione tragœdiarum [6] ingredi famam auſpicatus ſum, tum quidem cum in

lax conjectura non eſt, ſi hæc ſaltem percurras, quæ eadem tempeſtate geſta ſunt 4. hiſt. *Vbi ad Helv. Priſcum prætorem deſignatum ventum, promſit ſententiam ut honorificam in bonum principem falſa aberant, & ſtudiis ſenatus attollebantur; iſque dies illi præcipuus, magna offenſa initium & magna gloria fuit.* Salinerius. Pithæus & Lipſius locum hunc aſteriſco notant quaſi defectum, ſed nulla ni fallor cauſa. Scribe. *Hic ingentes excitari aſſenſus, hic in ipſis, &c.* Plinius epiſt. IV. *Diſponit qui nuntient ſibi quem aſſenſum, quos clamores excitarint.* Poſſis etiam: *hinc ingentes exiſtere aſſenſus.* Schelius.

Hinc ingentes ex his aſſenſus.] Placet Acidalii *exiſtere.* Sed quod ſequitur mirum eſt neminem notaſſe ſcribendum: *hæc in ipſis auditoriis præcipue laudari, & mox omnium ſermonibus ferri.* Gronovius.

1 *In quibus expreſſis ſi quando neceſſe ſit.* Pro his verbis fortaſſe: *in quibus expreſſit ſi quando neceſſitas.* Lipſius. Vocem *expreſſis* non capio ſatis, nec quid ea faciam, ſcio. *Acidalius.* Aſſentior Lipſio legenti *neceſſitas expreſſit.* Fabius l. x. c. VII. *Namque & difficiliorem cogitationem exprimit & expellit dicendi neceſſitas.* c. II. *Paravi*, inquit, *me non minus diu accuſare oratores quam Aper laudat.* Lipſius, *Laudare.* Scripſerim: *Laudavit.* Schelius.

2 *Intento ore.*] Dubito an potius, *intentior.* Acidalius.

3 *Aper laudat.*] Forte, *laudavit*, vel *laudare.* Nec tamen quidquam fere intereſt. *Idem.*

4 *Proſterneret arte quadam.*] Leviter hæc hiant, quæ ita facile ſarcias, *proſterneret.* id arte *quadam mitig.* Ceterum *detractaret* hoc ſignificatu etiam infra: *Nunc detractaſſe nominatim antiquos auctores contentus.* Item: *plures hodie reperies, qui Ciceronis gloriam, quam Virgilii detractent.* Alias *obtrectare* pro eodem vulgatius. Item hic infra: *Nam quod invicem ſe obtrectaverunt.* Et Tacit. 1. Ann. *Non obtrectari à ſe urbanas excubias.* Idem.

5 *Efficere aliquid & eniti.*] Cicero divinatione in Q. Cæcilium. *in quo ego quid eniti aut efficere poſſim.* Schel.

6 *Ingredi famam.*] Tacitus. *Primas dominandi ſpes in arduo ubi ſis ingreſſus adeſſe ſtudia & miniſtros.* Idem.

in Nerone [1] improbam & ſtudiorum quoque ſacra profanantem vaticinii potentiam fregi: & [2] hodie ſi quid [3] in nobis notitiæ ac nominis eſt, magis arbitror carminum quam orationum gloria partum. ac jam me ſejungere à forenſi labore conſtitui, nec comitatus iſtos & egreſſus aut [4] frequentiam ſalutationum concupiſco: non magis [5] quam æra & imagines, quæ etiam me nolente in domum meam irruperunt. Nam [6] ſtatum hujuſque ac ſecuritatem melius innocentia tueor quam eloquentia. nec vereor, ne mihi umquam verba in ſenatu niſi pro al-
12 terius diſcrimine facienda ſint. [7] Nemora vero, & luci, & ſecretum ipſum quod Aper increpabat, tantam mihi afferunt voluptatem, ut inter præcipuos carminum fructus numerem, quod nec in ſtrepitu, nec ſedente ante oſtium litigatore, nec inter ſordes ac lacrymas reorum componuntur: ſed ſecedit animus in loca pura atque innocentia, fruiturque ſedibus ſacris. Hæc eloquentiæ primordia, hæc

1 *Improbam & ſtudiorum quoque ſacra profanantem vaticinii.*] Scribendum, *cum in Nerone improbatam & ſtudiorum quoque ſacra profanantem Vatinii potentiam fregi*, diximus 3. Obſerv. 4. *Gronovius.*

2 *Hodie ſi quid.*] Rom. addit copulam, *& hodie* recte. *Lipſius.*

3 *In nobis.*] Detrahe præpoſitionem *in*. Acidalius.

4 *Et frequentiam ſalutationum.*] Neſcio an ſcripſerit, *ſalutantium?* ſupra Aper: *Quid enim dulcius libero & ingenuo animo & ad voluptates honeſtas nato, quam videre plenam ſemper & frequentem domum concurſu ſplendiſſimorum hominum?* Schelius.

5 *Quam æra & imagines.*] Lege; *Quam illa æra, &c.* Acidalius.

6 *Statum cujuſque ac ſecuritatem.*] Malo, *ſtatum hucuſque.* De ſe loquitur: & reſpondet illi parti Aprinæ orationis, quæ eloquentiam telum eſſe voluit ad pericula omnia propulſanda. *Lipſius.* Vulgo, *tueor.* Ideo Lipſius corrigendum cenſuit, *hucuſque* pro *cujuſque.* Mihi levior mutatio viſa, *tutior*, & ſententia fortaſſe expeditior. ut *innocentia*, & *eloquentia*, ſint primo caſu. *Pichena.* Reſpondent his, quid erit tutius, quam eam exercere artem, qua ſemper armatus præſidium amicis, opem alienis, ſalutem periclitantibus. Maternus oratores ſui temporis acerbe perſtringit, qui toti delationibus vacabant. Ego, ait, qui diu ab eloquentia oratoria deſuevi, plus hominibus conſulo mea innocentia, id eſt, dum neminem defero, quam oratores iſti, quorum eloquentia tot illuſtres viros peſſundedit. *Salinerius.*

7 *Nemora vero & luci & ſecretum ipſum tantam mihi afferunt voluptatem.*] Quintilianus lib. x. c. III. *Secretum atque liberum arbitris locum &* quam

hæc penetralia : [1] hoc primum habitu cultuque commoda mortalibus, in illa caſta & nullis contacta vitiis pectora influxit. ſic oracula loquebantur. [1] Nam

quam altiſſimum ſilentium ſcribentibus maxime convenire nemo dubitaverit. Non tamen protinus audiendi, qui credant aptiſſima in hoc nemora ſylvaſque quod illa loci libertas locorumque amœnitas ſublimem animum & beatiorem ſpiritum parent. (reponendum *pariant.*] Cicero de orat. 2. *Ea* (res & ſententiæ) *vi ſua verba parient, quæ ſemper ſatis ornata mihi quidem videri ſolent ſi ejuſmodi ſunt, ut ea res ipſa peperiſſe videatur. Mihi certe jucundus hic magis quam ſtudiorum hortator videtur eſſe ſeceſſus.* Et mox. *Quare ſylvarum amœnitas & præterlabentia flumina & inſpirantes ramis arborum auræ volucrumque cantus & ipſa late circumſpiciendi libertas ad ſe trahunt, ut mihi remittere potius voluptas iſta videatur cogitationem quam intendere.* Schelius.

1 *Hoc primum habitu cultuque commoda mortalibus.*] *Commoda* non ſatis aptum. Et ex altera lectione *commodata*, facillimum emendare *commendata*, ut cenſuit & Muretus. *Acidal.* Forte rectius *commodata*. Vult eloquentiam etiam homini cœlitus utendam datam. *Freinsh.* Adſcribitur in margine Lipſ. *commodata.* vel, *comta.* lege, *commendata.* Fab. l. 8. c. 3. *Cultu atque ornatu ſe quoque commendat qui dicit.* Idem l. 1. c. 6. *Vetera majeſtas quædam & ut ſic dixerim religio commendat.* Infra noſter : *Ipſos quoque nervos rubor tegit, ac decor commendat :* & *habitum* & *cultum* etiam Tacitus conjungit Annalium 1. *quædam de habitu cultuque & inſtitutu ejus jecerat.* & 11. *Cultu habituque ejus lenibus verbis perſtricto.* Et Statius. *Cœli prædiſcere mores Cura ſit & patrios cultus habituſque locorum.* Merito autem dixit, hoc primum habitu cultuque commendatam mortalibus eloquentiam, cum apud ignotos eoſque quibus ſatis nota non ſunt, commendatione egeant virtus & præclaræ dotes, non autem apud eos quibus penitus perſpectæ. Martialis.

Hoc ſatis eſt : alios commendet epiſtola. peccat
Qui commendandum ſe putat eſſe ſuis.

Barthius legit, *ſe putat eſſe ſibi.* Eſt quidem in eo acumen. Plinius Tacito : *Commendas mihi Iulium Naſonem candidatum. Naſonem mihi? quid ſi me ipſum.* Ego tamen in hoc loco correctionem iſtam recipiendam vix arbitror : quantumvis ſpecie ingenii blandiri videatur. Primum enim non dixerat Iulium alterum ſe : quod videtur debuiſſe dicere quo acumen iſtud vim haberet. Sed Marcus *avere jubet.* Deinde qui ſe ſibi commendat, is non tam peccat, quam errat, quam ineptam & abſurdam & minime neceſſariam rem facit. At qui ſe putat apud ſuos commendandum, is lædit quodam modo jus officii, & cum dubitet de amici erga ſe voluntate, peccat. Hunc ſenſum veriorem arbitror. *Cultus* autem (quem Græci Κόσμον appellant.) Ariſtoteles etiam Poëtas primos auctores facit dicitque eos commoviſſe orationem. Ariſtoteles Rhet. 3. Ἤρξαντο μὲν οὖν κινῆσαι τὸ πρῶτον, ὥσπερ πέφυκεν, οἱ ποιηταί. Quem imitatus eſt Plutarchus Solone : ἀρχομένων δὲ τῶν περὶ τὸν Θέσπιν ἤδη τὴν τραγῳδίαν κινεῖν. Commotam Hiſtoriam Cicero eodem ſenſu dixit in Bruto verbis Theophraſti : de Herodoto & Thucydide : *Alter enim ſine ullis ſalebris quaſi ſedatus amnis fluit, alter incitatior fertur & de bellicis rebus canit etiam quodam modo bellicum : primiſque ab his Hiſtoria commota eſt, ut auderet uberius, quam ſuperiores, & ornatius dicere.* Hic noſter infra, *novis eloquentiæ itineribus opus eſſe cum vulgata & domeſtica in faſtidio ſint : externa & nova homines admirentur.* Διὸ δεῖ, inquit Ariſtoteles, ποιεῖν ξένην

[1] Nam lucroſæ hujus [2] & ſanguinantis eloquentiæ uſus, recens, & malis moribus natus, atque, ut tu dicebas Aper, *in locum teli* repertus. Ceterum felix illud, &, ut more noſtro loquar, *aureum ſaculum*, & oratorum & criminum inops, [3] poëtis & vatibus abundat, qui bene facta canerent, non qui male admiſſa defenderent. Nec ullis [4] aut gloria major, aut auguſtior honor: primum apud deos, quorum proferre reſponſa & intereſſe epulis ferebantur: [5] deinde apud illos diis genitos ſacroſque

τὴν διάλεκτον. Θαυμαστοὶ γὰρ τῶν ἀπόντων εἰσίν. *Schelius.*

1 *Nam lucroſa hujus & ſanguinantis eloquentia uſus malis moribus natus.*] Malos oratores, qui ſubito divites evaſerunt, ſacrilegis & ſycophantis jungit Ariſtophanes Pluto.

Ἕτεροι δ' ἐπλούτουν ἱερόσυλοι ῥήτορες.
Καὶ συκοφάνται καὶ πονηροί.

Demoſthenes ipſe ὧν οἱ μὲν ἐκ πτωχῶν πλούσιοι γεγόνασι, οἱ δ' ἐξ ἀδόξων ἔντιμοι. ἔνιοι δὲ τὰς ἰδίας οἰκίας τῶν δημοσίων οἰκοδομημάτων σεμνοτέρας εἰσὶ κατεσκευασμένοι, ὅσῳ δὲ τὰ τῆς πόλεως ἐλάττω γέγονε, τοσούτῳ τὰ τούτων ηὔξηται. Sed hæc in potentes ſi dicantur, Calumniæ ſunt, his quidem moribus, quantumvis vera ſint, καὶ οἱ μὲν λέγουσι, αὐτοὶ δὲ αὐτῶν ποριστὰς χαλκοῦ νῦν, ut de ſuo ævo ſcribit Philoſophus in tertio Rhetor. *Idem.*

2 *Et ſanguinantis eloquentia.*] Fortaſſe, & *ſagmantis*, uti ad commodum lucrumve hæc tantum referat. Nam *ſanguinare* probum quidem verbum, ſed non aliud quam ſanguinem emittere. *Artus ſanguinantes*, *vulnera ſanguinantia*, in Quintiliani declamationibus mihi lecta. Quæ ſignificatio parum hic apta, ſi ad accuſationes & ſanguiſugam illa eloquentiam reſpexit. *Lipſius.* Tela ſanguinantia latinum eſt: ut uſus eloquentiæ telum dicitur. *Atque ut dicebas Aper, in locum teli repertus.* Et; quam *rea periclitanti eloquentia præſidium ſimul, & telum.* Cur igitur ſanguinaris eloquentia non vocabitur, per quam tot proceres lacerati ſunt? *Salmerius.* Ad Lipſii mentem parum apta alterius vocis ſignificatio. Ita eſt. Sed non ad ſanguiſugam eloquentiam auctor ea voce reſpexit, ſed prœliatricem: quia, ut & ſupra dixerat, & hic repetit, *in uſum teli reperta eſſet.* Quo reſpectu aptiſſima ad ſenſum vox, nec quidquam immutandum. *Acidalius.*

3 *Poëtis & vatibus abundat, qui bene facta canerent.*] Manifeſte legendum *abundabat*. Sicque Muretus. *Acidalius.* Quintilianus lib. 1. cap. 10. *Timagenes auctor eſt, omnium in literis ſtudiorum antiquiſſimam Muſicen extitiſſe & teſtimonio ſunt clariſſimi poëta, apud quos inter regalia convivia laudes heroum ac deorum ad citharam canebantur.* Schelius.

4 *Aut gloria major.*] E veſtigiis ſcripturæ priſcæ reſtitui. Nam Farneſianus: *aut gloria more.* Vulgati plane turbant. *Lipſius.*

5 *Deinde apud illos diis genitos ſacroſque Reges inter quos neminem cauſidicorum ſed Linum.*] Quintilianus: *Orpheus & Linus, quorum utrumque diis genitum, alterum vero quod rudes quoque & agreſtes animos admiratione mulceret, non feras modo, ſed ſaxa etiam ſilvaſque duxiſſe poſteritatis memoria traditum eſt.* Schelius.

que reges, inter quos neminem cauſſidicorum, ſed Orphea ac Linum, ac ſi introſpicere altius velis, ipſum Apollinem accepimus. vel [1] ſi hæc fabuloſa nimis & compoſita videntur, illud certe mihi, [2] concedis Aper, non minorem honorem Homero quam Demoſtheni apud poſteros: nec anguſtioribus terminis famam Euripidis, aut Sophoclis, quam Lyſiæ aut Hyperidis includi. [3] plures hodie reperies qui Ciceronis gloriam, quam Virgilii detrectent. Nec ullus Aſinii aut Meſſallæ liber tam illuſtris eſt, quam [4] Medea Ovidii, aut Varii Thyeſtes. Ac ne fortunam quidem vatum [5] & illud fe- 13
lix contubernium, comparare timuerim cum inquieta & anxia oratorum vita. licet illos certamina & pericula ſua ad conſulatus evexerint: malo ſecurum & ſecretum VIRGILII ſeceſſum, in quo tamen neque apud divum Auguſtum gratia caruit, neque apud populum Romanum notitia. Teſtes Auguſti epiſtolæ, teſtis ipſe populus, qui auditis in theatro verſibus Virgilii, ſurrexit univerſus, & forte præſentem ſpectantemque Virgilium veneratus eſt, ſic quaſi Auguſtum. Ne noſtris quidem temporibus, Secundus Pomponius Afro Domitio, vel dignitate vitæ, vel perpetuitate famæ ceſſerit. Nam Chriſpus & Marcellus, ad quorum exempla me vocas, quid ha-

1 *Si hæc fabuloſa & compoſita.*] Tacitus Agricola. *Sive verum illud, ſive ex ingenio perperis fictum & compoſitum eſt.* Fabius: *Nam illa, quæ curam fatentur, ficta & compoſita etiam videri volunt:* ubi tamen neſcio an verius ſit, *facta.* Cicero in Bruto. *Sed ut intellectum eſt, quantam vim haberet accurata & facta quodammodo oratio.* Idem in oratore: *Omitto Iſocratem diſcipuloſque ejus. Ephorum & Naucratem quanquam orationis faciendæ auctores locupletiſſimi.* Idem.

2 *Concedis Aper.*] Sive *concedes.* Acidalius.

3 *Plures hodie reperies.*] Videatur deeſſe particula, *Quin plures hodie reperias.* Quanquam & ſic ſatis integrum vulgatum. *Idem.*

4 *Medea Ovidii, aut Varii.*] Deeſt antiquo illud, *aut Varii.* Lipſius.

5 *Et illud felix contubernium.*] Aut vitium hic aut lacuna. Cogitabam. *& illud ſecum contubernium.* Ex Horatio, *Tecum habita.* Explicat mox *ſecurum & ſecretum ſeceſſum.* Cicero ad Curionem: *tecum loquere: te adhibe in conſilium: te audi, tibi obtempera.* Gronovius.

habent in hac præſenti fortuna concupiſcendum? an quod timent? an quod timentur? quod cum cottidie aliquid rogentur, [1] hi quibus præſtant indignantur? quod alligati cum adulatione, nec imperantibus umquam ſatis ſervi videntur, nec nobis ſatis liberi? Quæ hæc ſumma eorum potentia eſt? tantum poſſe liberti ſolent. Me vero *dulces*, ut Virgilius ait, *Muſæ*, remotum à ſollicitudinibus, & curis, & neceſſitate cottidie aliquid contra animum faciendi, in illa ſacra illoſque fontes ferant: nec inſanum ultra & lubricum forum famamque pallentem trepidus experiar. non me fremitus ſalutantium, nec anhelans libertus excitet: nec incertus futuri, teſtamentum pro pignore ſcribam: nec plus habeam, quam quod poſſim cui velim relinquere, [2] quandocumque fatalis & meus dies veniet. ſtatuarque tumulo non mœſtus & atrox, ſed hilaris & co-

1 *Hi quibus præſtant, indignantur.*] Inepte & falſo. Negationem adde, *hi quibus non præſtant*. Etſi abeſſe alterum membrum ſentio periodo plenæ. *Lipſius.* Maternus ardenter incubuerat in carminum defenſionem. vix dum finierat Maternus concitatus, & velut inſtinctus. unde mirum in modum extenuat & deducit illa. Quid enim tutius, quam eam exercere artem qua ſemper armatus præſidium amicis, opem alienis, ſalutem periclitantibus. homines qui à Priſco & à Marcello aliquid petunt, ingratum & irritum id omne habent, quod ab iis profectum eſt, quæ res acerba in vita hominum: quid enim miſerius, quam beneficiis inimicos ſibi parare? modo & eos inter beatos recenſere. *Salinerius.* Scribe, *His, quibus præſtant.* Importunam enim moleſtiam impudentiamque qua extorquentur ab invitis beneficia, indigitari probant ſequentia. *Me vero dulces, ut Virgilius ait, muſæ remotum ac ſolicitudinibus & curis & neceſſitate cotidie aliquid contra animum faciendi, &c.* Quippe τὰς χάριτας ἀχαρίστως χαριζόμενοι, ποιοῦντες μὲν εὖ, ἀηδῶς δὲ τοῖς φίλοις ὑπουργοῦντες ut ait Iſocrates. *Schelius.* Fallitur Lipſius. Significat enim quod Florus de Cæſare lib. 4. cap. 2. *Clementiam principis vicit invidia, gravisque erat liberis ipſa beneficiorum potentia.* Cicero pro Sulla: *quam multi ſummi homines & ornatiſſimi & noſtri & equeſtris ordinis, quorum pro ſalute ſe hic Sulla obligavit! Quos ego nominarem: neque enim ipſi nolunt & hunc animo gratiſſimo adſunt: ſed quia majus eſt beneficium, quam poſſe debet civis civi dare, ideo à vobis peto, ut, quod potuit, tempori tribuatis: quod fecit, ipſi.* Cato apud Plutarchum: οὐ βούλομαι τῷ τυράννῳ χάριν ἔχειν, ὑπὲρ ὧν παρανομεῖ. παρανομεῖ δὲ σώζων, ὡς κύριος, ὧν αὐτῷ δεσπόζειν οὐδὲν προσήκει. *Gronovius.*

2 *Quandocunque fatalis & meus dies veniet.*] C. Severus.

Fuſique per herbam
Hic meus eſt, dixere, dies.

Schelius.

1 Non

coronatus: & pro memoria mei [1] nec conſulat quiſquam nec roget. Vixdum finierat Maternus concitatus & velut inſtinctus, [2] cum Vipſanius Meſſalla cubiculum ejus [3] ingreſſus eſt, ſuſpicatuſque ex ipſa intentione ſingulorum, altiorem inter eos eſſe ſermonem: *Num parum* tempeſtivus, inquit, interveni; ſecretum conſilium & cauſſæ alicujus meditationem tractantibus? *Minime*, minime, inquit Secundus, atque adeo vellem maturius interveniſſes. delectaſſet enim te & Apri noſtri accuratiſſimus ſermo, cum Maternum ut omne ingenium ac ſtudium ſuum ad cauſſas agendas converteret, exhortatus eſt: & Materni pro carminibus ſuis læta, utque poëtas defendi decebat, audentior, [4] poëtarum quam oratorum ſimilior oratio. *Me vero*, inquit, & ſermo ipſe infinita voluptate affeciſſet, atque id ipſum delectat, quod vos [5] viri optimi & tem-

1 *Nec conſulat quiſquam nec roget.*] Conſulat vates, roget principem. Quid ita? quia crebrum, ut memoria damnaretur defunctorum, id eſt, tituli, imagines, honores. *Lipſius.* Malim, *conſulat*, id eſt, referat ad ſenatum: quem his rebus interponebant ipſi principes. §. 3. Inſt. de jud. *Cujus pœna animæ amiſſionem ſuſtinet, & memoria rei etiam poſt mortem damnatur.* Lapis. *M. Annaeo. Lucano. Cordubenſi. beneficio. Neronis. fama. ſervata.* Artemidorus Oneirocrit. I. 5. *οἷς μηδὲ ἀποθανοῦσιν ἔχειν ὄνομα. τούτους γὰρ μόνους ἐν νεκρῶν δείπνοις οὐ καλοῦσιν οἱ προσήκοντες.* Gronovius.

2 *Tum Vrbanus.*] Caſtigavi, *quum Vrbanus.* Lipſius. In v. c. eſt *Vibanius Meſſalla.* Sed fortaſſe, *Vibianus*, ſcribendum. *Vrſinus.* Legebatur antea, *Vrbanus Meſſalla.* At vetus, *Vibanius.* è quo pronum reddere viro celebri gentile nomen, *Vipſanius Meſſalla.* Lipſius. Frater Reguli, de quo Tacitus Hiſtor. III. *Legionis tribunus Vipſanius Meſſalla præerat claris majoribus, egregius ipſe, & qui ſolus ad id bellum bonas artes attuliſſet.* & 4. *Magnam eo die pietatis eloquentiæque famam Vipſanius Meſſala adeptus eſt, nondum Senatoria ætate, auſus pro fratre Regulo deprecari.* Schelius.

3 *Ingreſſus eſt, ſuſpicatuſque.*] Poſſis, & ſic forte rectius, delere illud *eſt.* Acidalius.

4 *Poëtarum quam oratorum.*] Scribo, *audentior, poëtarumque quam oratorum ſimilior oratio.* Gronovius.

5 *Viri optimi & optimi temporum.*] Ita videtur legendum, cum in vulgatis deſit alterum, *optimi*, à librario non repetitum. *Vrſinus.* Languet ſenſus: quem roboro traductione vocis, *optimi viri & temporum noſtrorum oratores optimi.* Niſi placeat magis cum Mureto vocem eandem geminare; *viri optimi & optimi temporum* &c. Sententia quidem alterutrum deſiderat, cui non diſſimilis iſta ad finem: *credite optimi & in quantum opus eſt diſertiſſimi viri.* Acidalius.

1 *In-*

& temporum noſtrorum oratores, non forenſibus tantum negotiis, & declamatorio ſtudio ingenia veſtra exercetis, ſed ejuſmodi etiam diſputationes adjungitis, quæ & [1] ingenium alunt, & eruditionis & litterarum jucundiſſimum oblectamentum, cum vobis qui illa diſputatis afferunt; tum etiam his ad quorum aures pervenerint. Itaque hercule non minus probari video in te, Secunde, quod Iulii Aſiatici vitam componendo, ſpem hominibus feciſti [2] plurium ejuſmodi librorum, quam in Apro quod nondum à ſcholaſticis controverſiis receſſit; & otium ſuum mavult novorum rhetorum more, quam veterum oratorum conſumere. Tum Aper, *Non deſinis*, Meſſalla, vetera tantum & antiqua mirari, noſtrorum autem temporum ſtudia irridere atque contemnere. Nam hunc tuum ſermonem ſæpe excepi, cum oblitus & tuæ & [3] fratris tui eloquentiæ, neminem hoc tempore [4] oratorem eſſe contenderes. Atque id eo credo audacius, quod maligni in iis opinionem non verebaris, cum eam gloriam quam tibi alii concedunt, ipſe tibi denegares. [1] *Ne-*

1 *Ingenium alunt, & eruditionis.*] Malim, *& eruditionem.* Rhenanus. Placet cum Rodolpho, *ingenium alunt & eruditionis & litterarum.* Lipſius. Quod Lipſius ex Rodolpho ita reſtituit, nonnihil juvatur à Veneto, qui habet, *eruditionis.* confuſe vulgo, *& eruditionem : & litterarum.* Pichena. Non diſplicet mihi, quod Lipſio placet cum Rodolpho. Magis tamen placeat meum, *ingenium alunt eruditione, & litterarum jucun. oblect. afferunt.* Acidalius.

2 *Plurium ejuſmodi librorum.*] Ita ſcripſimus pro *plurimum.* Rhenanus.

3 *Fratris tui eloquentiæ.*] Quis hic Meſſallæ frater? puto Regulum intellegi, illum qui cum Plinio vixit & floruit lingui magis quam vita laudatus. Suſpicor ex Tacito in Hiſt. *Magnam eo die pietatis eloquentiaque famam Vipſanius Meſſalla adeptus eſt, nondum Senatoria ætate, auſus pro fratre Aquilio Regulo deprecari.* Lipſius.

4 *Oratorem eſſe contenderet.*] Expreſſi ſcripturam veterem, quæ tamen ipſa fortaſſis mutila, & ſcribendum: *contenderes parem antiquis.* Aut ſi inſeri vocem diſplicet: *contenderes. Atque id eo credo audacius.* Lipſius. Correctio ex Lipſio. Vulgo, *Antiquus eo credo audacius.* In qua lectione nullus fere ſenſus. *Pichena.* Ex contextu prodit, *favebas, at in iis,* id eſt, invenis, quæ ad eam rem faciebas. Cæterum malignus Meſſalla non videbatur, quod ſe quoque antiquis deteriorem ducebat. *Salinerius.* Dupliciter hic divinat Lipſius. Prius ſane mihi non placeat. Nec altera conjectura

[1] *Neque illius*, inquit, ſermonis mei pœnitentiam ago; neque aut Secundum, aut Maternum, aut teipſum Aper, (quamquam interdum in contrarium diſputes) aliter ſentire credo. Ac velim impetratum ab aliquo veſtrum, ut cauſſas hujus infinitæ differentiæ ſcrutetur ac reddat, quas mecum ipſe plerumque conquiro. & quod quibuſdam [2] ſolatio eſt, mihi auget quæſtionem, quia video etiam Grajis accidiſſe, [3] ut longius abſit Æſchine & Demoſthene Sacerdos iſte Nicetes & ſi quis alius Epheſum vel Mi-

ctura ſatis placet, etſi ad ſenſum quidem idonea. Neſcio tamen, quomodo oratio & ſimplicior & gratior abſque tali additione, *atque id.* Mihique pœne perſuaſi, delendam plane turbatricem vocem *antiquis*, quæ & unde irrepſerit, videor prope inveniſſe. Addiderat aliquis imperitus ad ea verba, *in iis*, gloſſam ineptam, *antiquis*. ea poſtea ſuperiori lineæ ineptius ab alio imperito inſerta. Et quidem illa ipſa verba, *in iis*, nullus ego capio. Quos enim vult dicere? aut quos nominavit, de quibus nunc intelligat? Corrupta profecto judico, & eorum loco ſcribendum, *judicis*, eleganti & facili mutatione. ut jam totus locus ſic purgatus videatur: *cum neminem hoc tempore oratorem eſſe contenderes: eo credo audacius, quod maligni judicis opinionem non verebaris.* Acidalius.

1 *Neque illius.*] In exemplari Italico ad hunc locum adſcriptum fuit. *Eadem verba ſunt Petronii.* Et ſane quædam ſunt initio Satyrici Petroniani quæ hujus diſputationis locis aliquot valde conſentanea ſunt. *Pithœus.*

2 *Solatio eſt.*] Lege, *ſolatio.* Acidalius.

3 *Ut longius abſit Æſchines & Demoſthenes ſacerdos iſte enitet.*] Tres poſtremæ dictiones indubie portenta ſunt mendarum. Quid ſi legas, *ut longius abſit Æſchine ac Demoſthene Doſitheus, & ſi quis alius Eph. vel Mityl, &c.* Nam fieri poteſt ut *Doſitheus* aliquis orator apud Græcos eo tempore vixerit quo conditum eſt hoc opuſculum. Comparat itaque veterem Æſchinem & recentem Doſitheum, ſi vera conjectura eſt, aut ſimilem alium. nam hujus mihi in mentem venit. Sillabas iſtarum dictionum rimanti. Id tamen exempli cauſa putetur dictum. *Rhenanus.* Vere & εὐστόχως emendavi. *Sacerdos iſte Nicetes.* Cum in libris eſſet, *ſacerdos iſte enitet.* Nicetes ſacerdos declamator nobilis eo ævo. Plinius lib. 6. epiſt. audiſſe eum fatetur. *Erat non ſtudioſorum tantum: verum etiam ſtudiorum amantiſſimus, ac prope quotidie ad audiendos quos tunc ego frequentabam Quinctilianum & Sacerdotem Nicetem ventitabat.* Exſtat Philoſtrati Lemnii de hoc Nicete in Vitis Sophiſtarum elogium, de quo Pithœus non monuit. Nominat & Seneca pater lib. IX. Cont. II. *Nec Iulio nec alii contigiſſe ſcio (ſcribam) nec Vibio, nec alii contigiſſe ſcio) quam apud Græcos Nicetæ, apud Romanos Latroni, ut à diſcipulis non audiri deſiderarent.* Et eodem lib. Cont. ult. Nicetes egregie dixit in eodem loco. *Lipſius.* Sic legit doctiſſ. & elegantiſſimus Lipſius ex Plinio, cujus conjecturam magis confirmat Philoſtrati Lemnii de Nicete elogium in vitis ſophiſtarum; cujus indicium Neveleto meo debeo. *Pithœus.* In Senecæ loco legendum: *nec ulli aliis contigiſſe*

Mitylenas [1] contentus ſcholaſticorum clamoribus quatit, quam [2] Afer aut Africanus aut vos ipſi à Cicerone aut Aſinio receſſiſtis.
16 *Magnam*, inquit Secundus, & dignam tractatu quæſtionem moviſti: ſed quis eam juſtius explicaverit quam tu, ad cujus ſummam eruditionem & præſtantiſſimum ingenium cura quoque & meditatio acceſſit? Et Meſſalla, *Aperiam* inquit, cogitationes meas, ſi illud à vobis ante impetravero, ut vos quoque ſermonem hunc noſtrum adjuvetis. *Pro duobus*, inquit Maternus, promitto. nam & ego & Secundus exſequemur partes, quas intellexerimus te non tam omiſiſſe quam nobis reliquiſſe. Aprum enim ſolere diſſentire, & tu paullo ante dixiſti, & ipſe ſatis manifeſtus jamdudum in contrarium accingi. nec æquo animo perferre hanc noſtram pro antiquorum laude concordiam. *Non enim*, inquit Aper, inaditum & indefenſum ſæculum noſtrum patiar hac veſtra conſpiratione damnari. Sed hoc primum interrogabo, quos vocetis *antiquos*, quam oratorum ætatem [3] ſignatione iſta determinetis? Ego enim cum audio antiquos, quoſdam veteres & olim natos intelligo, ac mihi verſantur ante oculos Vlyſſes & Neſtor, quorum ætas mille fere & CC annis ſæculum noſtrum antecedit: vos autem Demoſthenem & Hyperidem profertis, quos ſatis conſtat Philippi & Alexandri temporibus floruiſſe: ita tamen ut utrique ſuperſtites eſſent. Ex quo

giſſe ſcio. Similis locus apud Senecam Cont. 3. præf. *Hi non tantum diſertiſſimis viris, quos paullo ante retuli, ſed etiam Ciceroni Caſſium ſuum præferrent, niſi lapides timerent.* Acidalius.

1 *Contentus ſcholaſticorum clamoribus.*] Legerim, *contiuus ſcholaſticorum clamoribus.* Freinshemius.

2 *Afer.*] Intellige Domitium Afrum præſtantiſſimum oratorem ſed tum recentem. *Rhenanus.*

3 *Significatione iſta determinetis?*] Rom. edit. *ſignatione.* Lipſius. Repoſui ex veteribus vocem, *ſignatione* quæ mutata erat in *ſignificatione.* Sic inferius: *neminem nominabo, genus hominum ſignaſſe contentus.* Pichena.

1 Non

quo apparet, [1] non multo plures quam CCCC an-
nos intereſſe inter noſtram & Demoſthenis ætatem.
quod ſpatium temporis, ſi ad infirmitatem corpo-
rum noſtrorum referas, fortaſſe longum videatur:
ſi ad naturam ſæculorum & reſpectum hujus immen-
ſi ævi, perquam breve, & in proximo eſt. Nam
ſi, ſicut Cicero in Hortenſio ſcribit, *is eſt magnus
& verus annus, quo eadem poſitio cœli ſiderumque,*
[2] *quæ cum maxime eſt, rurſum exſiſtet*, [3] *iſque annus
horum quos vocamus annorum* [4] *XII M'DCCCLIV com-
plectitur*; incipit Demoſthenes veſter quem vos ve-
terem & antiquum fingitis, [5] non ſolum anno quo
nos, ſed fere eodem menſe exſtitiſſe. Sed tranſeo 17
ad Latinos oratores, in quibus non Menenium ut
puto Agrippam, qui poteſt videri antiquus, noſtro-
rum temporum dilertis anteponere ſoletis: ſed Ci-
ceronem, & Cæſarem, & Cœlium, & Calvum,
& Brutum, & Aſinium, & Mellallam. quos qui-
dem

1 *Non multo plures quam trecentos.*] Omnino legendum: *quam* cccc. *annos.* Anno imperii Veſpaſiani ſexto habitus hic ſermo: hoc eſt, anno Vr. C. 828. Is incidit in annum quartum Olympiades 213. At mortuus Demoſthenes primo Olympiadis 214. Numerus rotundus à morte Demoſthenis quadringenti anni ab ævo, quo floruit, *non multo plures*, ut ait. *Mercerus.* In margine addidi cccc. verius. *Lipſius.* Falſo antea, ccc. *annos.* Veriori calculo id obſervavit Mercerus ex hiſtoria. Et Cicero, qui ante centum & viginti annos obierat, lib. 2. de divin. *Demoſthenis quidem, qui abhinc annis prope trecentis fuit.* Picheua.

2 *Quæ cum maxime eſt.*] Cicero de natura deorum ſecundo. *Quarum* (ſtellarum) *ex diſparibus motionibus magnum annum mathematici nominaverunt: qui tum efficitur, cum Solis & Lunæ & quinque errantium ad eandem inter ſe comparationem confectis omnium ſpatiis eſt facta converſio.* Schelius.

3 *Iſque annus horum nos vocamus.*] Lego, *iſque annus horum quos vocamus ann. x. complectitur.* Rhenanus.

4 XII DCCCLIV.] Variat hic numerus in exemplaribus. Servii in illud 1. Æneid. *Triginta magnos.* Et libro 3. *Interea magnum.* itemque apud Cenſorinum in Illuſtri volumine de die natali ad Q. Cerellium Macrob. commen. in Somn. Scipionis & Iul. Firmicum l. 1. Matheſ. *Pithœus.*

5 *Non ſolum anno quo nos, ſed fere eodem menſe.*] Quin potius ex analogia, *Non ſolum menſe quo nos, ſed fere eodem die.* Pithœus. Imo ex analogia, inquit Pithœus, *non ſolum quo nos, ſed fere eodem die.* Ego non mu-tem. *Lipſius.*

dem cur antiquis temporibus potius adſcribatis quam noſtris, non video. nam ut de Cicerone ipſo loquar, *Hirtio* nempe *& Panſa conſulibus*, ut Tiro libertus ejus ſcripſit, [1] *VII Idus Decemb. occiſus eſt*, quo anno divus Auguſtus in locum Panſæ & Hirtii ſe & Q. Pedium Coss. ſuffecit. ſtatue VI & L annos, quibus mox divus Auguſtus Remp. rexit: adjice Tiberii tres & viginti, & prope quadriennium Caii, ac bis quaternos denos Claudii & Neronis annos, atque ipſum Galbæ & Othonis, & [2] Vitellii unum annum, [3] ac ſextam jam felicis hujus principatus ſtationem, qua Veſpaſianus Remp. fovet, C & XX anni ab interitu Ciceronis in hunc diem colliguntur, unius hominis ætas. Nam ipſe ego in Britannia vidi ſenem, qui [4] ſe fateretur *& pugna interfuiſſe, qua Cæſarem inferentem arma Britanniæ, arcere litoribus, & pellere aggreſſi ſunt.* Ita ſi eum qui armatus C. Cæſari reſtitit, vel captivitas, vel voluntas, vel fatum aliquod in urbem pertraxiſſet, idem Cæſarem ipſum & Ciceronem audire potuit, & noſtris quoque actionibus intereſſe. Proximo quidem congiario ipſi vi-

1 *VII Idus Decemb.*] Ant. Auguſtinus legebat, VII *Idus Octobris.* In vulgatis autem deeſt illud, *Octobris.* Vrſinus. In Farneſiano tantum erat, *Septimo Idus*, ſpatio tamen alteri voci relicto, quam non temere ex hiſtoria addidi. *Lipſius.*

2 *Vitellii unum annum.*] Ex turbis vulgatarum editionum in voce *unum*, ſuſpiceris addititiam ipſam eſſe; & gloſſam illius præcedentis *ipſum*: quæ ſola integrum unum annum exprimit eleganter. quamquam nec ineleganter altera adjungitur. *Acidalius.*

3 *Ac ſextam jam felicis hujus principatus ſtationem.*] Duo in hoc loco non vulgaria: primum quod ſtationem, quæ pro ipſo actu imperandi ſolet accipi, & totum tempus imperii ſæpe deſignare, hic pro uno imperii anno accipiatur: deinde quod ſextam ſtationem vel ſextum annum pro ſex annis: ut, *adde ſextum annum*, ſit, adde ſex annos an ſcripſerat? *atque ipſum Galbæ & Othonis & Vitellii unum annum:* (intellige, adjice: *ac ſex jam*, tam *felicis hujus principatus ſtationem, qua Veſpaſianus rempublicam fovet.* ſex jam ſcil. annos *tam felicis*: id eſt, valde felicis, feliciſſimi. Nota & frequenti Latinis locutione, ut *Quis deſiderio ſit pudor aut modus. Tam chari capitis? &c.* Sed nihil tamen mutaverim. *Schelius.*

4 *Se fateretur & pugna interfuiſſe.*] Lego: *ei pugna.* Et Muretus. *Acidalius.*

vidiſtis pleroſque ſenes, qui ſe à divo quoque Auguſto ſemel atque iterum accepiſſe congiarium narrabant. ex quo colligi poteſt, & Corvinum ab illis & Aſinium audiri potuiſſe. Nam Corvinus in medium uſque Auguſti principatum, Aſinius pœne ad extremum duravit. [1] Nec dividatis ſæculum, & antiquos ac veteres vocetis oratores, quos eorumdem hominum aures agnoſcere ac velut conjungere & copulare potuerunt. Hæc ideo prædixi, ut ſi qua ex 18
horum oratorum fama gloriaque, laus temporibus adquiritur, eandem docerem in medio ſitam, & propiorem nobis quam Ser. Galbæ, C. Carboni, quoſque alios antiquos merito vocaremus. Sunt enim horridi, & impoliti, & rudes, & informes: [2] & quos utinam imitatus non eſſet Calvus veſter aut Cœlius, aut ipſe Cicero. Agere enim fortius jam & audentius volo, ſi illud ante prædixero, mutari cum temporibus formas & genera dicendi. Sicut Catoni ſeni comparatus C. Gracchus plenior & uberior; ſic Graccho politior & ornatior Craſſus: ſic utroque diſtinctior & urbanior & altior Cicero: Cicerone mitior Corvinus & dulcior, & in verbis magis elaboratus. Nec quæro quis diſertiſſimus: hoc interim probaſſe contentus ſum, non eſſe unum eloquentiæ vultum, ſed in illis quoque quos vocatis antiquos, plures ſpecies deprehendi; nec ſtatim deterius eſſe quod diverſum eſt: vitio autem malignitatis humanæ vetera ſemper in laude, præſentia in

1 *Nec dividatis ſeculum.*] Clarior & expreſſior erit concluſio hæc, ſi *ne* ſcribas, & cum ſuperioribus alia interpunctione velut nectas: *Aſinius pæne ad extremum duravit: ne dividatis ſeculum.* Acidalius.

2 *Et quos utinam imitatus non eſſet.*] Dele? & fac! Ceterum Muretus notaverat uberiorem lectionem: *& quos utinam ne in illa parte imitatus eſſet.* neſcio de ingenio an è libro: ſed unde, unde, male. repetitæ voces ex ſimili inferiore loco: *nec quenquam adeo antiquarium puto, ut Cœlium ex ea parte laudet, qua antiquus eſt.* Acidalius.

in faſtidio eſſe. [1] Num dubitamus inventos, qui pro Catone Appium Cæcum magis mirarentur? Satis conſtat [2] nec Ciceroni quidem obtrectatores defuiſſe, quibus [3] inflatus & tumens, nec ſatis preſſus, ſupra modum exſultans & ſuperfluens, & [4] parum Atticus videretur. Legiſti utique & [5] Calvi, & Bruti, ad Ciceronem miſſas epiſtolas. ex quibus facile eſt deprehendere, Calvum quidem Ciceroni viſum exſanguem, & attritum, [6] Brutum autem otioſum atque dis-

1 *Num dubitamus inventos.*] Muretus, *Numnam*: quia vulgo, *Nam non.* Ego de hoc non laboro: magis ut ſequens membrum cum hoc ipſo nectam. Nam multo videtur oratio concinnior, ſi ſcribas in hunc modum: *Num dubitamus inventos, qui pro Catone App. Cæcum magis mirarentur, cum ſatis conſtet, nec &c. Idem.*

2 *Nec Ciceroni quidem.*] Scribe: *Satis conſtat ne Ciceroni quidem obtrectatores defuiſſe.* Gronovius.

3 *Inflatus & tumens nec ſatis preſſus, &c.*] Statim ait Ciceronem à Calvo quidem male audiviſſe *tanquam ſolutum & enervem*, à Bruto autem, ut ipſius verbis utar, *tanquam fractum & elumbem.* Infra. *Otioſus circa exceſſus dicitur.* Quintilianus. *Quem tamen ſuorum temporum homines inceſſere audebant, ut tumidiorem, & Aſianum, & redundantem, & in repetitionibus nimium, & in ſalibus aliquando frigidum, & in compoſitione fractum, exultantem, & pæne, quod procul abſit, viro molliorem.* Schelius.

4 *Parum antiquus.*] Videtur legendum, *parum Atticus.* Vrſinus. Legam, *parum Atticus.* quod Ciceroni etiam objectum vivo: & (cur negemus?) in quibuſdam ejus ſcriptis vere. *Lipſius.* Vulgo, *parum antiquus.* Pichena.

5 *Calvi & Bruti ad Ciceronem.*] Ex iiſdem Fabius hauſit libro 12. *Neque ipſe Ciceroni Demoſthenes videatur ſatis eſſe perfectus, nec Cicero Bruto Calvoque, qui certe compoſitionem ipſius etiam apud ipſum reprehendunt.* Adde ſequentia. *Lipſius.*

6 *Brutum vero otioſum atque diſjunctum.*] Fortaſſe, *odioſum*: id eſt adfectatione quadam & aſperitate dictionis moleſtum. Nam ex reliquiis epiſtolæ unius aut alterius, nihil minus quam otioſus Brutus, acer ubique & intentus. Disjunctum autem capio, quo ſenſu Senecam dixere Arenam ſine calce. nec muto. *Lipſius.* Itane vero? otioſus Brutus Ciceroni? Immo Cicero talis videbatur obtrectationibus & ipſi fortaſſis Bruto. *Supra modum exultans*, inquit; *& ſuperfluens & parum Atticus obtrectatoribus videbatur.* Et ſtatim *Ciceronem à Calvo quidem male audiviſſe tanquam ſolutum & enervem, à Bruto vero, ut ipſius verbis utar, tanquam fractum & elumbem.* Quintilianus. *Otioſi & ſupini ſi quid modo longius circumduxerint, jurant ita Ciceronem fuiſſe locutum.* Et infra de eodem noſter. *Otioſus circa exceſſus.* At Brutus intentus, gravis; Lipſius legit, *odioſus, id eſt adfectatione quadam & aſperitate dictionis moleſtus.* Ne hoc quidem receperim. Scribit enim Cicero ad Atticum Brutum in quo genere eſſe velit, & quod habeat de optimo genere judicium, id ita conſecutum eſſe, ut elegantius nihil eſſe poſſit. Et ante de ejus oratione. *Eſt enim oratio ſcripta elegantiſſime ſententiis & verbis, ut nihil poſſit ultra.* Præterea Attici iſti, quorum ſectam ſe-

disjunctum. Rurſumque Ciceronem à Calvo quidem male audiviſſe, tamquam *ſolutum & enervem*: à Bruto autem, ut ipſius verbis utar, tamquam *fractum atque elumbem*. Si me interroges, omnes mihi videntur verum dixiſſe. Sed mox ad ſingulos veniam, [1] nunc mihi cum univerſis negotium eſt. Nam 19
quatenus antiquorum admiratores hunc velut terminum antiquitatis conſtituere ſolent, quem uſque [2] ad Caſſium Severum faciunt, quem primum affirmant flexiſſe ab illa [3] vetere, atque dicendi via directa: non infirmitate ingenii, nec inſcitia litterarum,

ſequebatur Brutus, hoc præcipue agebant, ut ait in Bruto Cicero, *ut nec inepte nec odioſe nec putide dicerent: Nihilque habere moleſtiarum nec ineptiarum Atticorum erat.* Item. *Athenienſium religionicum cum ſerviret Orator nullum verbum inſolens; nullum odioſum ponere audebat.* Lego: *Conciſum atque disjunctum.* Sic Cicero ait *conciſum minutis numeris Thraſimachum Iſocrati viſum.* Quintilianus: *Facit denſitas ſententiarum conciſam quoque orationem: ſubſiſtit enim omnis ſententia ideoque poſt eam utique aliud eſt initium. Unde ſoluta fere oratio & e ſingulis non membris ſed fruſtis collata.* Brevitatis autem ſtudioſi, qualis erat Brutus, evitare nequeunt, ne minutis numeris diſtinguatur & concidatur oratio: quod vitium προσπταίειν πολλάκις ποιεῖ τὸν ἀκροατὴν *minutiloquium* appellat Tertullianus, βραχυλογίαν Ariſtoteles. Inde & *disjunctam* eſſe Bruti orationem dicit. *Disjunctio* enim opponitur *conjunctioni*, *disjuncta eſt oratio cum dure connexis aut demtis conjunctionibus*, ut ait Cicero de Oratore, *diſſolute quadam dicuntur.* Iubent autem veteres brevitatis ſtudioſas conjunctiones tollere, quamvis vetent diſſoluta & disjuncta loqui. Ariſtoteles in tertio Rhetor. ἐὰν δὲ συντόμως, ἂν δὲ μὴ συνδέωμεν, μὴ ἀσυνδέτως δέ. Eſt tamen hoc proximum vitium, quod ἀσύνδετα & διαλελυμένα evadant. Id igitur in Bruto notatur. Cicero in Oratore: *Cum mutila quædam & hiantia locuti ſunt, quæ vel ſine magiſtro facere potuerunt, germanos ſe putant eſſe Thucydidas.* Idem in Bruto de Attico Oratore & ſummiſſo: *verba etiam verbis quaſi coagmentare negligat. Habet enim ille tanquam hiatus concurſu vocalium molle quiddam, & quod indicet non ingratam negligentiam de re hominis magis quam de verbis laborantis.* Schelius.

1 *Nunc mihi cum univerſis negotium eſt.*] Ita videtur legendum: non, ut in vulgatis, *nec mihi* &c. Urſinus. In margine ſcripſi, *nunc*. Lipſius. Scripſi, *nunc*, pro *nec*, admonente Lipſio, & neceſſitate orationis exigente. Cic. de Divin. lib. II. *de quibus ſingulis dicam ſuo loco, nunc de univerſis.* Pichena.

2 *Ad Caſſium Severum faciunt.*] Probum cenſeo. Vetus tamen, *Caſſium quem reum faciunt.* Lipſius.

3 *Vetere atque dicendi via directa.*] Muretus tranſponit: *ab illa vetere atque directa dicendi via.* At ego defectum quoque tollam levi traductione pariter mutatione voculæ unius. Lego, *ab illa vetere dicendi via directa, utique non infirmitate* &c. *Acidalius.*

rum, tranſtuliſſe ſe ad id dicendi genus contendo; [1] ſed judicio & intellectu. [2] Vidit namque, ut paullo ante dicebam, cum conditione temporum ac diverſitate aurium formam quoque ac ſpeciem orationis eſſe mutandam. Facile perferebat prior iſte populus, ut imperitus & rudis, [3] imperitiſſimarum orationum ſpatia: atque id ipſum laudi dabatur, ſi dicendo quis diem eximeret. [4] Ita vero longa principiorum præparatio, & narrationis alte repetita ſeries, & multarum diviſionum oſtentatio, & mille [5] argumentorum gradus, & quicquid aliud aridiſſimis [6] Hermagoræ & Apollodori libris præcipitur, in honore erat: & ſi quis odoratus philoſophiam, atque ex ea locum aliquem orationi ſuæ insereret, in cœlum laudibus ferebatur. Nec mirum. erant enim hæc nova & incognita: & ipſorum quoque oratorum [7] pauciſſimi præcepta rhetorum aut philoſophorum placita cognoverant. At hercule pervulgatis jam omnibus, cum [8] vix in cortina quiſquam aſſiſtat,

1 *Sed judicio & intellectu.*] Fortaſſis: *& delectu.* Cicero Bruto: *Quod idem facere cenſores in delectu dignitatis & judicio civium, &c.* Pro Plancio: *Populus non delectu aliquo aut ſapientia judicat.* Noſter infra: *nec ulla re magis ejuſdem ætatis oratores præcurrit quam judicio. Primus enim excoluit orationem, & verbis delectum adhibuit.* Gronovius.

2 *Vidit nempe ut paullo ante dicebam, conditionem temporum ac diverſitate auctorum.*] Magis placeret, *auditorum.* Vrſinus. Muretus auditorum maluit, nulla inſigni cauſſa: niſi quod in vulgatis reperiebat *auctorum.* Acidalius.

3 *Imperitiſſimarum orationum.*] Non arridet *imperitiſſimarum.* Nec adhuc probo Mureti, *impeditiſſimarum.* Quæro aliud. *Idem.*

4 *Ita vero longa principiorum.*] Lege, *jam vero.* Idem.

5 *Argumentorum gradus.*] Rom. editio, *argumentorum genera.* Lipſius.

6 *Hermagoræ & Apollodori libris.*] Hermagoras Æolides Carion cognomine, ſcripſit rhetoricos lib. 6. de accurata oratione, de elocutione, de decore, de figuris. docuit Romæ poſt Cæcilium ſub Auguſto. fuerunt & alii illi cognomines, quos referre nihil attinet. Apollodorus Pergamenus Cæſaris Auguſti præceptor & familiaris, ſcripſit rhetorica, & novæ hæreſeos fuit auctor: ex Suida & Strabone. *Alciatus.*

7 *Pauciſſima præcepta.*] Emendavi, *pauciſſimi.* nam ſequitur, *cognoverant.* Rhenanus.

8 *Vix in cortina quiſquam aſſiſtat.*] Magis placeret, *in corona.* Vrſinus. Alii *corona* legunt. ſi illud rectum; non aliud ceperim, quam ſubſelliorum juxta tribunal locum, in quo non advocati ſolum, ſed ſcribæ, præcones,

ſtat, qui elementis ſtudiorum etſi non inſtructus, [1] at certe imbutus ſit, novis & exquiſitis eloquentiæ itineribus opus eſt, per quæ orator faſtidium aurium effugiat, utique apud eos judices qui vi aut poteſtate, non jure & legibus cognoſcunt, & nec accipiunt tempora, ſed conſtituunt: nec exſpectandum habent oratorem dum illi libeat de ipſo negotio dicere, ſed ſæpe ultro admonent, atque alio tranſgredientem revocant & feſtinare ſe teſtantur. Quis nunc ferat oratorem *de infirmitate valetudinis ſua* præfantem? qualia ſunt fere principia Corvini. Quis Quinque in Verrem libros exſpectaverit? Quis de exceptione & formula perpetietur illa immenſa volumina, quæ [2] pro M. Tullio aut A. Cæcina legimus? [3] Præcurrit hoc tempore judex dicentem, & niſi aut curſu argumentorum, aut colore ſententiarum, aut nitore & cultu deſcriptionum invitatus & corruptus eſt, averſatur dicentem. Vulgus quoque aſſiſtentium, & affluens &

cones, atque id genus operæ forenſes conſiſtebant. Severus in Ætna pro theatri incurva parte dixiſſe videtur: *magni cortina theatri.* Vide etiam an non *aſſiſtere*, hic proprie de Aſſeclis aut Fautoribus, qui Oratori ſe adjungebant. Ita ſtatim: *Vulgus quoque aſſiſtentium & affluens & vagus auditor.* Diſtinguit ab auditore fortuito & incerto. *Lipſius.* Scaliger Conjectaneis in Varronem *cortinam* interpretatur τρίποδα & λέβητα. Ea eſt proprie, inquit, in qua lana ſuffecta ſuccos ebibit. Ab eo uſus eſt metaphora Cornel. Tacitus in Dialogo cum ait *in cortina eſſe.* Sed fucum nobis facit Scaliger: *In cortina eſſe* huic quomodo convenit *in cortina aſſiſtere?* Scribe: *cum vix in corona quiſquam aſſiſtat, quin elementis ſtudiorum, ſi non inſtructus, at certe imbutus ſit.* Vt fere voluerat & Muretus. Contra *cortina* forte legendum pro *corona* apud Sidon. Apollin. lib. 7. Ep. *Quandoquidem me* &c. *De minimus videlicet rebus Coronam tuam maximiſque conſulerem. Cortinam* hic eſſet oraculum tuum. Tamen ibi ſcribit ad Papam: cui neſcio ſi jam tum Corona. Imo non fuiſſe ſcio, quam Clodovæus Francorum rex Hormiſdæ Papæ primus, donavit, anno poſt Chriſtum natum ıɔxıv. quando Sidonius ante annos xxxıv. jam obierat, anno videlicet Chriſti 480. *Idem.*

1 *At certe imbutus ſit.*] Sententia hæc negationem requirere videtur, *imbutus non ſit.* niſi fortaſſe repetitum ſubintelligatur illud, *non*, præcedens: quod nihilominus conſtructionem non expedit. *Pichena.*

2 *Pro M. Tullio.*] Curius Fortunatianus lib. 2. Rhetor. ſchol. *Pithœus.*

3 *Præcurrit hoc tempore judex dicentem.*] Videtur ab manu interpretis hoc loco vel paulo poſt eſſe τὸ *dicentem*: neque enim politiſſimi ſcri-

vagus auditor, aſſuevit jam exigere lætitiam & pulchritudinem orationis; [1] nec magis præfert in judiciis triſtem & impexam antiquitatem, quam ſi quis in ſcena Roſcii aut [2] Turpionis Ambivii exprimere geſtus velit. Iam vero juvenes & in ipſa ſtudiorum incude poſiti, qui profectus ſui cauſſa oratores ſectantur, non ſolum audire, ſed etiam referre domum aliquid illuſtre & dignum memoria volunt. Traduntque invicem, ac ſæpe in colonias ac provincias ſuas ſcribunt, [3] ſive in ſuis aliquis arguta & brevi ſententia effulſit, ſive locus exquiſito & poëtico cultu enituit. Exigitur enim jam ab oratore etiam poëticus decor, [4] non Attii aut Pacuvii veterno inquinatus, ſed ex Horatii, & Virgilii, & Lucani ſacrario prolatus. Horum igitur auribus & judiciis optemperans noſtrorum oratorum ætas, pulchrior & ornatior exſtitit. Neque ideo minus efficaces ſunt orationes noſtræ, quia ad aures judicantium cum voluptate perveniunt. Quid enim ſi in-

ptoris videtur non neceſſaria hæc & inepta ejuſdem vocabuli repetitio. *Schelius.*

1 *Nec magis præfert.*] Repoſui, *perfert.* Rhenanus.

2 *Turpionis Ambivii.*] Male disjungunt libri: *Turpionis aut Ambivii.* Eundem enim hominem fuiſſe, Terentianæ epigraphæ & Cicero de ſenectute docent. Symmachus nominat lib. 1. ep. 25. & lib. 10. epiſt. 2. *Non idem honor in pronunciandis fabulis P. Pellioni quam Bavio fuit, neque par Æſopo Etruſcio fama proceſſit.* quæ verba ſimul ut legi, emendata à me, *qui Ambivio fuit, neque par Æſopo & Ruſcio (ſive Roſcio) fama.* Fortaſſe & Pellioni hic ſcribendum, ut ſit ille Pellio Plautinus. *Lipſius.*

3 *Sive in ſuis aliquis arguta.*] Omnino vox aliqua latet: quam feliciter cum Mureto ex illis *in ſuis* eruo legendo: *ſive ſenſus aliquis.* Nec te moveat *ſenſum* & *ſententiam* velut diverſa jungi. Diverſa ſunt, ut ex aliis hujus libelli locis potes intelligere: *& illud tertio quoque ſenſu in omnibus pro ſententia poſitum.* Item: *in pauciſſimos ſenſus & anguſtas ſententias detrudant eloquentiam.* Acidalius. Scribo, *ſive ſenſus aliquis.* nec obeſt quod ſenſus & ſententia hic conjunguntur. nec enim hoc loco *ſenſus* communiter accipitur, ſed oratorie. Sic infra 32. *in pauciſſimos ſenſus & anguſtas ſententias.* & 23. *tertio quoque ſenſu pro ſententia poſitum.* Quintilianus Orat. 8. *Conſuetudo tenuit, ut mente concepta ſenſus vocaremus; lumina autem, præcipueque in clauſulis poſita ſententias.* Adde mox hoc libello cap. 22. *Freinshemius.*

4 *Non Attii aut Pacuvii veterno inquinatus.*] Sidon. Apollin. lib. 1. ep. 1. dixit, *veternoſum dicendi genus.* lib. 9. ep. 16. *chartulis putribus ac veternoſis.* lib. 8. ep. ult. *veternoſus legalium quæſtionum ænigmatiſta.* Pichena.

1 Neç

inſirmiora horum temporum templa credas, quia non
rudi cæmento, & informibus tegulis exſtruuntur,
ſed marmore nitent & auro radiantur? Equidem fa- 21
tebor vobis ſimpliciter, me in quibuſdam antiquo-
rum vix riſum, in quibuſdam autem vix ſomnum te-
nere, [1] nec unum de populo. Canuti [2] aut Aride
Fur-

1 *Nec de populo Canuti.*] Hic locus aſteriſco notari debuit. *Pithæus.* Liber vetus: *nec unum de populo Ganuti aut Atti de Furnio & Coranio alios in eodem valetudinario.* Fortaſſe: *nec unius de populo Arii de F. a. T. quique alii in.* Alias mihi nulla mens aut manus qua medeat huic plagæ. *Lipſius.* Scribe *Canutii.* P. Canutium intelligit. Cicero Bruto. *P. Canutius æqualis meus homo extra noſtrum ordinem meo judicio diſertiſſimus.* Vellejus lib. II. *Cicero fulgentiſſimo & cæleſti ore. Canutius continua rabie lacerabat Antonium.* Schelius. Deſperatum locum ſic juvare poſſe videbamur. *Equidem fatebor vobis ſimpliciter, me in quibuſdam antiquorum vix riſum, in quibuſdam vix ſomnum tenere. Nec unum de populo Canutium aut Arrium Furniumve nominabo, quoſque alios in eodem valetudinario hæc oſſa & hæc macies probant.* Novam periodon facio, *Nec unum.* Eſt enim, ut Petronii cap. 70. *Nec ſe tragœdias veteres curare, aut nomina ſeculis nota. ſed rem ſuæ memoria factam expoſiturum eſſe, ſi vellemus audire.* Sic enim refectis alienis legend. *Vnum de populo*, aliquem ex minutis oratoribus, media de plebe oratorum: qui apud vulgus valuerunt, & aliqua monimenta ingenii reliquerunt; non tamen magnis ſunt inſerti nominibus. Canutium *Publium* vocat Cicero in Bruto, & pro Cluentio: *Accuſabat P. Canutius, homo inprimis ingenioſus & in dicendo exercitatus.* At *Titum* Philippica 3. *T. Canutius, à quo erat honeſtiſſimis contentionibus & ſæpe & jure vexatus.* *Cajum* Suetonius de clar. rhet. cap. 6. Arrium ducimus ex Bruto Ciceronis: *Quod idem faciebat Q. Arrius, qui fuit M. Craſſi quaſi ſecundarum. Is omnibus exemplo debet eſſe, quantum in hac urbe polleat multorum obedire tempori, multorumque vel honori vel periculo ſervire. His enim rebus, infimo loco natus, & honores & pecuniam & gratiam conſecutus. etiam in patronorum, ſine doctrina, ſine ingenio, numerum pervenerat.* C. Furnium putamus eſſe, cujus ad Ciceronem meminit Cæſar lib. 9. ad Atticum: & cui ſcribit ipſe Cicero lib. 10. fam. epiſt. 25. & 26. Vbi patronum nobilem & ſic diſertorum numero fuiſſe hæc verba prodiunt: *O mi Furni, quam tu cauſam tuam non noſti, qui alienas tam facile diſcas!* Ipſo *nominabo* gaudet: ut mox: *neminem nominabo, genus hominum ſignaſſe contentus.* Item, *Si teſte deſiderantur, quos potiores nominabo.* Poſtremo, *quoſque alios.* recte ſic etiam Acidalius conſtituit. Non de audientibus aut populo auditorum alicujus, ſed de dicentibus & ſolitis audire auctorem agere liquet ex oppoſito. *Ipſe mihi Calvus.* Gronovius.

Canuti.] Canutius an ille, cujus mentio apud Suetonium de claris rhetorib. in Epidio? *C. Canutius objicientibus, quod in republica adminiſtranda potiſſimum Iſaurici ſectam ſequeretur, malle reſpondit Iſaurici conſularis eſſe diſcipulum, quam Epidii calumniatoris.* Sic emendo trajectione vocis *Conſularis.* Acidalius.

2 *Aut Aride Furnio & Toranio.*] Nimis audax fortaſſe, ſi legerim: *Nec unum de populo Canutii aut auditoribus* (vel *auditorem*) *Furnii & Toranii.* Ad ſenſum quidem non ineptum ſit, & infra etiam *populum*

Furnio & Toranio, [1] quique alios in eodem valetudinario [2] hæc oſſa & hanc maciem probant. Ipſe mihi Calvus cum unum & viginti, ut puto, libros reliquerit, vix in una aut altera oratiuncula ſatisfecit. nec diſſentire ceteros ab hoc meo judicio video. quotus enim quiſque Calvi [3] in Aſitium aut in Druſum legit? at hercule [4] in hominum ſtudioſorum manibus verſantur accuſationes, quæ [5] in Vatinium inſcribuntur, ac præcipue ſecunda ex his oratio. eſt enim verbis ornata, & ſententiis: auribus judicum accommodata: ut ſcias ipſum quoque Calvum intellexiſſe, quid melius eſſet, [6] nec voluntatem quin ſublimius & cultius diceret, ſed ingenium ac vires defuiſſe. [7] Quid ex Cœlianis orationibus? [8] nempe hæ placent [1] ſive

lum & *auditores* conjungit: *Quos more priſco apud judicem ſabulantes non auditores ſequuntur non populus audit.* Schelius.

1. *Quique alios in eodem.*] Puto cum Lipſio, *quique alii*, &c. Negat ſe eſſe unum de populo Canutii aut de auditoribus Toranii quique alii in eodem valetudinario, &c. vel, *quique alius*, *&c.* probat. *Idem.*

In eodem valetudinario.] Proverbium de pluribus, qui in eodem malo verſantur. Seneca epiſt. 27. *Non ſum tam improbus, ut curationes æger obeam: ſed, tamquam in eodem valetudinario jaceam, de communi malo tecum colloquor.* Pichena.

2 *Hæc oſſa & hanc maciem probant.*] Sic poſſumus emendare, *hæc oſſa & hanc maciem produnt.* Ait ſe non aliquem vilem & vulgarem ex vetuſtate Oratorem in exemplum allaturum, uti hunc vel illum, in quibus multa carpere poſſit: ſed ipſum Calvum inter principes antiquorum. Poſſis etiam, *quoſdam alios in eodem valetudinario hæc oſſa & hæc macies probant.* Acidalius. Cicero Bruto: *Attico genere dicendi ſi gaudere dicunt, ſapienter id quidem, atque utinam imitarentur, nec oſſa ſolum, ſed etiam ſanguinem: gratum eſt tamen quod volunt.* Schelius.

3 *In Aſitium.*] Anne, *Aſinium?* Lipſius. Muretus, *Aſcitium:* quem non novi. *Acidalius.*

4 *In hominum ſtudioſorum manibus.*] Certe legendum *omnium*. Etiam præpoſitio *in* abjicienda fortaſſis. ut Horat. *vos exemplaria Græca Nocturna verſate manu, verſate diurna.* Acidalius.

5 *In Vatinium conſcribuntur.*] In margine ſcripſi, *inſcribuntur*, Lipſius. Credidi Lipſio reſtituenti, *inſcribuntur*, pro, *conſcribuntur.* nam inferius idem auctor ait: *exceptis orationibus Aſinii, quæ pro herédibus Vrbiniæ inſcribuntur.* Pichena.

6 *Nec voluntatem.*] Excidit forte vocula, *nec ei voluntatem.* vel, *nec voluntatem ei.* &c. *Acidalius.*

7 *Quid ex.*] Lege, *Quid? ex Cœlianis orationibus*, nempe hæ placent. *Pithœus.*

8 *Nempe hæ placent ſive in univerſa parte factum.*] Fortaſſis: *Neque in univerſum: partes tantum.* Vel *ſi minus univerſa, partes tamen.* Schelius.

1 *Sive*

[1] ſive in univerſa parte factum in quibus nitorem & altitudinem horum temporum agnoſcimus. Sordes autem verborum, & [2] hians compoſitio & inconditi ſenſus redolent antiquitatem. nec quemquam adeo antiquarium puto, ut Cœlium ex ea parte laudet, qua antiquus eſt. Concedamus ſane C. Cæſari, ut [3] propter magnitudinem cogitationum & occupationes rerum [4] minus eloquentia effecerit, quam divinum ejus ingenium poſtulabat: tam hercule quam [5] Brutum philoſophiæ ſuæ relinquamus. Nam *in orationibus minorem eſſe fama ſua*, etiam admiratores ejus fatentur. [6] niſi forte quiſquam aut Cæſaris pro Decio Samnite, aut Bruti pro Dejotaro Rege, ceteroſque, [7] ejuſdem lentitudinis ac teporis

1 *Sive in univerſa parte factum.*] Mendoſa iſta. liber ſcriptus, *ſive univerſa parte ſerum.* Valde placet lectio, quam Fr. Modius mihi annotavit, *hæ placent, ſi non univerſa, per partes attamen.* Lipſius. Proxime ſervatis veſtigiis libri Lipſii facio: *ſi non univerſa, at partes earum.* Acidalius.

2 *Hiatus compoſitio.*] Caſtigavi, *hians compoſitio.* Rhenanus.

3 *Propter magnitudinem cogitationum.*] Modius ex Rom. cod. *cognitionum* pro *cogitationum* legit. Non audio. Vellejus lib. 2. de eodem Cæſare, *magnitudine cogitationum, celeritate bellandi, patientia periculorum Magno illi Alexandro ſimillimus.* Idem.

4 *Minus eloquentia effecerit.*] Lego, *minus in eloquentia eff.* Et ſuperius: *ſicut in cauſſis agendis efficere aliquid & eniti fortaſſe poſſum.* Acidalius.

5 *Brutum philoſophiæ ſuæ relinquamus.*] Quintilianus: *Egregius vero:* (in philoſophia) *multoque quam in orationibus præſtantior Brutus ſufficit ponderi rerum. Scias eum ſentire, quæ dicit.* Schelius.

6 *Niſi forte quiſquam aut Cæſaris.*] Acidalius laborat in eo quod ſequitur & ſcribit: *niſique & carmina.* Sed vitium hic erat. Edidit enim auctor: *nec fere* (vel *ferme*) *quiſquam.* Gronovius.

7 *Ejuſdem lentitudinis ac teporis.*] Si quis malit *teporis*, non repugno. Sequitur enim paulo poſt, *Lentus eſt, tarde commovetur, raro incaleſcit.* Pithœus. Vera noſtra conjectura cum eſſet, *ac temporis.* niſi placeat magis, *ac teneris.* De tepore adfirmat, quod pari metaphora de Cicerone mox ſcribit, *tarde commovetur, raro incaleſcit.* Agnoſco idem vitii in Plinii loco lib. 5. ep. 6. *Cælum eſt hieme frigidum & gelidum mirtos, oleas, quæque alia æſtivo tempore lætantur, aſpernatur ac reſpuit.* Scribo, *æſtivo tepore.* Lipſius. *Teporis.* Lipſius. Ego *torporis* malim. Neque enim *tepor* poſt *lentitudinem* vim habere videtur. Supra: *Tarda & inerti ſtructura in morem annalium componantur.* Vt autem *tarditas* & *inertia ſtructura*: ita & *lentitudo* & *torpor* libris tribuuntur. Noſter, *Exigitur enim ab Oratore etiam Poeticus decor, non Attii aut Pacuvii veterno inquinatus, ſed è Virgilii & Lucani ſacrario prolatus.* Cicero de legibus 1.

 Ni-

ris libros legit, [1] niſi qui & carmina eorundem miratur. fecerunt enim & carmina, & in Bibliothecas rettulerunt, non melius quam Cicero, at felicius, quia illos feciſſe pauciores ſciunt. Aſinius quoque, quamquam propioribus temporibus natus ſit, videtur, mihi [2] inter Menenios & Appios ſtuduiſſe. Pacuvium certe, & Attium, non ſolum tragœdiis, ſed etiam orationibus ſuis expreſſit. adeo durus & ſiccus eſt. Oratio autem, ſicut corpus hominis, ea demum pulchra eſt, in qua non eminent venæ, nec oſſa numerantur: ſed temperatus ac bonus ſanguis implet membra [3] & exſurgit toris, [4] ipſos quoque nervos rubor tegit & decor commendat. Nolo Corvinum inſequi, [5] quia non per ipſum ſtetit quo minus lætitiam nitoremque noſtrorum temporum exprimeret. [6] viderimus inquam judicio ejus vis aut animi aut in-

Nihil ad Calvum, ſed potius ad antiquorum languorem atque inſcitiam. Schelius.

1 *Niſi qui & Carmina eorundem miratur.*] Pro, *niſi quis.* Sic & Tullius uſurpat. *Rhenanus.* Lege, *niſique & carm.* Acidalius. Orationes has, inquit, nemo hodie legit; niſi forte tam inſipidus & ſuperſtitioſus, ut omnia eorum atque adeo Carmina miretur, quæ hoc uno Ciceronis Carminibus feliciora ſunt, quod feciſſe eos pauciores ſciunt. *Schelius.*

2 *Inter Menenios & Appios ſtuduiſſe.*] Quintilianus: *A nitore & jucunditate Ciceronis ita longe abeſt, ut videri poſſit ſeculo prior.* Idem.

3 *Et exſurgit toris.*] Poſſis malle: *& exanget toris, ipſos quoque nervos rubore tingit & decore commendat* Omnia enim de ſanguine dicuntur. Sed tamen & belle *exſurgit.* ipſe enim ſanguis, quantum ſatis ac ſalubre eſt, ſe accumulans exſurgit toris factis. Rigaltius ad Minucium *Venarum toros*, inquit, medici dixere & *jubarum toros* Poëtæ. Prius ei concedo. Celſus lib. 7. cap. 18. *Præterquam quod & tumoris aliquid eſt pro venarum magnitudine & modo, & id prementi magis renititur, ac per ipſos venarum toros inæquale eſt.* At qui *jubarum toros* dixerit, præter ipſum, neminem novi. Decepit eum, opinor, Virgilii lib. 12. *movet arma leo, gaudetque comantes Excutiens cervice toros.* Sed ibi *tori* cervicis ſunt, non jubarum: habent autem *tori* jubas, non jubæ toros. *Gronovius.*

4 *Ipſos quoque nervos rubor tegit & decor commendat.*] Aliquanto melior mihi viſa hæc Veneti lectio, etſi pro, *ruber*, is corrupte habet, *robur.* At vulgati, *rubore tegit, & decore commendat.* Pichena. Melius *ipſoſque nervos*, quomodo & Muretus. *Acidalius.*

5 *Quia non per ipſum ſtetit.*] Reſtituam *Nolo Corvinum inſequi, quia non per ipſum ſtetiſſe, quo minus lætitiam nitoremque noſtrorum temporum exprimeret, videmus, in quantum judicio ejus vis aut animi aut ingenii ſuffecit.* Freinshemius.

6 *Viderimus inquam judicio ejus vis aut animi aut ingenii ſuffecerit.*] Vi-

ingenii ſuffecerit. Ad Ciceronem venio, cur ea- 22
dem pugna cum æqualibus ſuis fuit, quæ mihi vobiſcum eſt. Illi enim antiquos mirabantur; ipſe ſuorum temporum eloquentiam anteponebat. nec ulla re magis ejuſdem ætatis oratores præcurrit, quam judicio. Primus enim excoluit orationem, primus & verbis delectum adhibuit & compoſitioni artem: [1] locoſque lætiores attentavit, & quaſdam ſententias invenit: utique in his orationibus quas ſenior jam & juxta finem vitæ compoſuit, id eſt, poſtquam magis profecerat, uſuque & experimentis didicerat, [2] quod optimum dicendi genus eſt. Nam priores ejus orationes non carent vitiis antiquitatis. lentus eſt in principiis, longus in narrationibus, otioſus circa exceſſus: tarde commovetur, raro incaleſcit: [3] pauci ſenſus opt. & cum quodam lumine terminan-

Videtur hic locus ita legendus, *viderimus an judicium ejus vis animi aut ingenii defecerit.* &c. Vrſinus. Hic locus corruptus videtur. Quid ſi legimus? *num ingenio, &c.* Et pag. ſeq. *terminantur.* Pithœus. Lego, *viderimus inquam an judicio ejus vis animi aut ingenii ſuffecerit.* Lipſius. Muretus pro ipſo, *inquam*, ſaltem *an* reſcribit. Mihi lectio Marginalis Lipſii, *in quantum*, proba: ſed ut ſimul *& videmus* ſcribatur, & per copulam membrum hoc ſuperiori nectatur: *& videmus, in quantum judicio ejus vis* &c. Acidalius. Alii libri *in quantum.* Lipſius: *viderimus inquam an* &c. Fortaſſis: *videmus in quantum judicio* &c. ut jam monuit. *Freinshemius.*

1 *Locoſque lætiores attentavit.*] Ven. *lætiores.* Rhenani autem Baſilienſis editio, *altiores.* Sed vulgata rectior. nam paullo infra ait: *Nam & te Meſſalla, video lætiſſima quæque antiquorum imitantem.* Pichena. Malim cum Mureto, *locos quoque lætiores.* Acidalius.

2 *Quod optimum dicendi genus eſt.*] Sententia poſtulat, ut legatur, *diſcendi.* Vrſinus. Concinnitas orationis requirere videtur: *quod optimum dicendi genus eſſet.* At ſententiæ veritas vult, *quod optimum dicendi genus eſt.* Vſus enim optimus magiſter omnium rerum: & uſu diſcere, optimum diſcendi genus. Varro lib. 1. Rei ruſt. *Experientia & uſus dominantur in artibus.* Cic. de Orat. *Vſus omnium magiſtrorum præcepta ſuperat.* Plin. l. 26. *Vſus efficaciſſimus rerum omnium magiſter.* Acidalius.

3 *Pauci ſenſus opt. & cum quodam lumine terminantur.*] Verus: *Senſus optet cum* Rom. editio *ſenſus opacus.* Forte *opacius & cum q. l. terminantur.* Vt ad picturam reſpectus ſit, in qua lumen nos delectat ſed cum umbra quadam umbra. *Lipſius.* Legerem potius *pauci ſenſus apte, & cum quodam modulamine terminantur.* Aperte enim de numeris loquitur, quos veluti modulatos requirent rhetores in clauſulis periodorum. *Acidalius.* Lego, pauci ſenſus apte, & cum quodam *lumine terminantur.* Porro *lumen* quid ſit diſce ex Notatis ſupra ad c. 20. quo pertinent.

nantur. [1] nihil excerpere, nihil referre poſſis: & velut in rudi ædificio, firmus ſane paries & duraturus, ſed non ſatis expolitus & ſplendens. Ego autem oratorem, ſicut locupletem [2] ac laudatum patremfamiliæ, non eo tantum volo tecto tegi, quod imbrem ac ventum arceat, ſed etiam quod viſum & oculos delectet: non ea ſolum inſtrui ſupellectile, quæ neceſſariis uſibus ſufficiat; ſed ſit in apparatu ejus, & aurum: & gemmæ, ut ſumere in manus, & aſpicere ſæpius [3] liceat: quædam vero procul arceantur, ut jam [4] oblitterata & olentia: nullum ſit verbum velut [5] rubigine infectum, nulli ſenſus tarda & inerti ſtructura, in morem Annalium, componantur: fugiat fœdam & inſulſam ſcurrilitatem, variet compoſitionem, nec omnes
23 clauſulas uno & eodem modo terminet. [6] Nolo irridere *rotam fortunæ*, *& jus Verrinum*, & illud [1] ter-

nent & *clauſulæ*, de quibus mox. *Freinshemius.* Frotaſſis fuit *optime* vel *apte*, quod eſt Freinshemii. *Schelius.*

1 *Nihil excerpere.*] Perſpicua libri bonitas. Alias, *nihil ex tempore referre poſſis.* Lipſius. *Excipere* etiam dixit Cicero non multum diverſa ſignificatione de Oratore 1. *tamen nos aliquid ex ſermone veſtro memoria dignum excipere poſſemus.* Et noſter infra. *Schelius.*

2 *Ac laudatum patremfamiliæ.*] Ego non dubitem ſcribere, *ac lautum.* Lipſius.

3 *Liceat.*] Rodolphus bene, *libeat.* Lipſius.

4 *Oblitterata & olentia.*] Magis hic ſane probem: *oblitterata & exoleta.* Ceterum quæ ſunt illa *quædam*, quæ procul jubet arceri? Odoror tranſpoſitionem, quam & corrigo: *aſpicere ſæpius libeat, nullum ſit verbum velut rubigine infectum, quædam vero procul arceantur, ut jam oblitterata & exoleta: nulli ſenſus &c.* Acidalius.

5 *Rubigine infeſtum.*] Scripſit *infectum.* Rhenanus.

6 *Nolo irridere rotam fortunæ.*] Locus notus ex Oratione in Piſonem: *Cumque ipſe nudus in convivio ſaltaret, in quo ne tum quidem cum illum ſaltatorium verſaret orbem, fortunæ rotam pertimeſcebat.* Quæ merito antiquis viſa ſunt ineptiſſima & leviſſima. Vir certe divinus & decori admiraculum ubique obſervans, non tantum in ipſis actionibus, quod teſtantur antiqui, ſed etiam in actionum habitarum monumentis, & iis, qui ad nos pervenerunt, libris, hac una jure humanitus aliquid paſſus videtur. In ſecunda Philippica illa divina, quam jam Senior in Antonium ſcripſit: *Diſertiſſimum cognovi avum tuum; at te etiam apertiorem in dicendo: ille nunquam nudus eſt concionatus; tuum hominis ſimplicis pectus vidimus.* Quod cui non frigidiſſimum & Cicerone parum dignum videatur? Eadem oratione de Lupercalibus loquens & fœdiſſimum

ſſimum ſceleratiſſimumque Antonii factum, quo diadema Cæſari imponens eum quaſi juſſu populi regnare voluit jubere, graphice depingens ſuis & veris coloribus, adjicit: *Non diſſimulat P. C. apparet eſſe commotum: ſudat, pallet: quidlibet, modo ne nauſeet, faciat quod in porticu Minucia fecit.* Hic quoque dubites anne ſuum ingenium Ciceronem abripuerit. Iratum enim Antonio eſſe decuit in illo libertatis funere, non facetum. Nimium calamitatis publicæ immemor, & in tantis malis delicatus eſt, cui vacet hic timere, ne vomat Antonius aut nauſeet. Poteſt tamen eo defendi, quod cum poſt rem, interfecto jam Cæſare, hæc dicantur, contemnere jam eos velit, non tantum odiſſe Antonium: quaſi jam nihil aliud ex eo ſit metuendum, quam ne nauſeet. At illud in præfatione libri primi de natura Deorum quis excuſet? *Itaque libet mihi exclamare, quod Statius in Synephebis:*

Proh Deum popularium omnium Adoleſcentium Clamo, poſtulo, obſecro, oro, ploro, atque imploro fidem.

Non leviſſima de re, ut queritur ille fieri in Civitate facinora capitalia:

Ab amico amante argentum accipere meretrix non vult:

Sed ut adſint, cognoſcant, animadvertant, quid de religione, pietate, ſanctitate, Cæremoniis, &c. exiſtimandum ſit. Deum atque hominum fidem implorat, obſecrat & orat omnes, adſint & cognoſcant de re tantà tamque ardua atque difficili, qualis eſt natura deorum, de qua ſit locuturus. Expectabat hic credo aliquis, ut nos moneret ſe non, ut ille apud Statium perditus adoleſcens, ideo exclamare, quod meretrix argentum accipere nollet: Hac excuſatione interjecta non tantum vim omnem exclamationis tollit: (quid enim ſi ille alter ſtulte tantos motus ciebat?) ſed etiam in graviſſima materia, quo id minime decuit, loco animum lectoris, quem attentum habere vult, levitate talis imaginis ad riſum traducit: inſunt nimirum ingeniis omnibus, his quidem pauciora quam illis, inſunt tamen omnibus vitia quædam ſua, in quibus delicias faciunt, & ineptiæ, quibus plaudunt: quæ quidem ut in aliis obſervare & notare procliveeſt, ita pro ſe quiſque difficulter evitaverit. Placent enim & blandiuntur facie ingenii, præſertim cum recentia ſunt. Notum eſt ingenioſiſſimum Latinorum Poëtarum reprehendi à veteribus, quod nimium ingenio ſuo indulgeat, cujus rei exemplum affert Seneca naturalium quæſtionum libro III. *Illud pro magnitudine rei*, inquit, *dixit:*

Omnia Pontus erant, deerant quoque littora ponto.

Niſi tantum impetum ingenii & materiæ ad pueriles ineptias reduxiſſet.

Nat Lupus inter Oves, fulvos vehit unda Leones.

Magnifice hoc, ſi non curavit, quid oves & lupi facerent, non eſt res ſobria laſcivire devorato orbe terrarum. Non quidem injuria hæc carpantur ſi quidem ad ſeveram ſtrictamque legem exigantur & juſtius, opinor, quod ibidem ſequitur.

Hic ſumma piſcem deprendit in ulmo.

Ille tamen ipſe, qui carpit, Seneca an nihil ſibi permittit? an ab hoc vitio liber eſt? Argutatur certe, id eſt, ludit in graviſſimis non raro rebus & divinis ſententiis ſuis interſerit leviſſimas, quæ nihil præter inanem ſtrepitum ferunt, & hac una de cauſa tantum ſententiæ ſunt, quod tanquam ſententiæ enuntiantur. Quid quod ipſe: (ſi tamen eſt auctor) in graviſſima peſte, ubi tantam deſcribit contagionis vim, tantam ſtragem, ut turbæ tumulos petenti non ſatis ſeptem portæ patuerint, Ovidiana hæc eadem adducit:

Non lupos Cervi metuunt rapaces.
Ceſſit irati fremitus Leonis.
Nulla villoſis feritas in Urſis.

Et alia non pauca ibidem. Adeo facilius eſt reprehendere vitia, quam evitare. De Muſa Rhetore Marcus Seneca ait: *Omnia ejus ad ultimum tumorem perducta, ut non extra ſanitatem, ſed extra naturam eſſent.* Ex cujus portentis hæc notat. *Quicquid avium volitat,*

[1] tertio quoque ſenſu [2] in omnibus pro ſententia poſitum, *eſſe videatur.* [3] Nam & hoc invitus rettuli, & plura omiſi, [4] quæ tamen ſola mirantur atque exprimunt hi [5] qui *ſe antiquos oratores* vocant. neminem nominabo, genus hominum ſignaſſe contentus: ſed vobis utique verſantur ante oculos, qui Lucilium pro Horatio, & Lucretium pro Virgilio legunt, quibus [6] eloquentia tui Aufidii Baſſi, aut Servilii Noniani, ex comparatione Siſennæ aut Varronis ſordet. qui rhetorum noſtrorum commentarios fa-

litat, quicquid piſcium natat, quicquid ferarum diſcurrit, noſtris ſepelitur ventribus. Quare nunc cur ſubito moriamur? mortibus vivimus. Hoc tamen tam verum Senecæ judicium non deterruit doctos homines, quo minus ſibi in ejuſmodi tumore admodum placerent, audaciaque tranſlationum & hyperbolicis locutionibus cœlum & terras miſcerent. Venit in mentem loci Plinii majoris, qui plane cum Muſa certare videtur. Is eſt ubi de margaritis loquitur. *Parum ſcilicet*, inquit, *fuerat in gulas condi maria, niſi manibus, auribus, capite toto, à fœminis juxta viriſque geſtentur? quid mari cum veſtibus? quid undis fluctibuſque cum vellere? non recte nos recipit rerum natura niſi nudos. Eſto: ſit tamen ventri cum eo ſocietas: quid tergori? Parum eſt, niſi qui veſcimur periculis, etiam veſtiamur.* Poſſem plura hujus generis ex veteribus adducere: ſed vel ſic iis injuriam facere mihi videor; Cum ea incuſem vitia, quæ nunc apud quoſdam eorum, qui ſibi diſerti videntur, & apud aliud agentem populum virtutis locum obtinent. Nam quæ hodie hominum aures ſunt, quod ſtudium Cacozeliæ nihil tam inepte dici poteſt, modo ne vulgariter dicatur, quod non habeat ſuos admiratores. *Schelius.*

1 *Tertio quoque ſenſu in omnibus.*] Nihil muto. Veniebat tamen in mentem, *tertio quoque verſu*, quia ſequitur *pro ſententia.* Quamvis aliud *ſenſus*, aliud *ſententia.* Quintilianus: *Conſuetudo tenuit, ut mente concepta ſenſus vocaremus, lumina autem præcipueque in clauſulis poſita ſententias.* Idem: *noveram quoſdam. Qui ſe pulchre expreſſiſſe genus illud cæleſtis hujus in dicendo viri ſibi viderentur, ſi in clauſula poſuiſſent, eſſe videtur.* Idem.

2 *In omnibus pro ſententia.*] Muretus addit, *in omnibus orationibus.* Aptiſſime. *Acidalius.*

3 *Nam & hoc invitus retuli.*] Rom. codex, *invitatus*, non male, quia laceſſitum ſignificat ſeſe, ad hæc promenda, ab Meſſalla. *Lipſius.* Melius *hæc.* Sed cave cenſeas cum Lipſio, *invitatus* pro, *invitus* legi poſſe. *Acidalius.*

4 *Quæ tamen ſola mirantur atque exprimunt.*] Quintilianus: *Utinam tam bona imitantes melius dicerent, quam mala pejus dicunt. Mirantur* autem hic pœne idem eſt quod imitantur. Lucanus, *Egregio juveni miratorique Catonis.* Statius: *æquave cedere fratri mirarique patrem.* Schelius.

5 *Qui ſe antiquos Oratores vocabant.*] Scribe *vocant.* Lipſius. Recte Lipſius, *vocant.* Schelius.

6 *Eloquentia tui Aufidii.*] Non video, qui locus eſſe queat iſti, *tui.* Delerim, tanquam natum ex ultima proxime præcedentis vocis ſillaba. *Acidalius.*

1 *Quos*

faſtidiunt, oderunt; Calvi mirantur: [1] quos more priſco apud judicem fabulantes, non auditores ſequuntur, non populus audit, vix denique litigator perpetitur. adeo mœſti & inculti, [2] illam ipſam quam jactant ſanitatem, infirmitate & jejunio conſequuntur. Porro ne in corpore quidem valetudinem medici probant, [3] quæ animi anxietate contingat. parum eſt ægrum non eſſe, ſortem & lætum & alacrem volo. prope abeſt ab infirmitate in quo ſola ſanitas laudatur. [4] Vos vero diſertiſſimi, ut poteſtis, ut facitis, illuſtrate ſæculum noſtrum pulcherrimo genere dicendi. Nam & te Meſſalla, video [5] lætiſſima quæque antiquorum imitantem. Et vos Materne ac Secunde, ita gravitate [6] ſummum nitorem & cultum verborum miſcetis; ea electio inventionis, is ordo rerum, & quotiens cauſſa poſcit, ubertas, ea quotiens permittitur, brevitas, is compoſitionis decor, [7] ſententiarum planitas; ſic exprimitis

1 *Quos more priſco apud judicem fabulantes.*] Idem de Atticis illis, ut ſe dicebant, oratoribus ſuæ ætatis Cicero in Bruto: *At cum iſti Attici dicunt, non modo à Corona (quod eſt ipſum miſerabile) ſed etiam ab advocatu relinquuntur.* Schelius.

2 *Illam ipſam quam jactant ſanitatem infirmitate & jejunio conſequuntur.*] Rodolphus hæc legit, *inculti, ut illam ipſam quam jactant ſanitatem, non infirmitate ſed jejunio conſequantur.* Lipſius. Senſu non inepto. Sed fortaſſe non male legitur in Ven. & Baſ. *ſanitatem, ſed jejunio conſequuntur,* id eſt conſequuntur quidem ſanitatem, ſcilicet puritatem orationis, ſed ſtructura inerti, ariditate & inopia verborum. *Pichena.* Rodolphi lectio non uſquequaque vera: ſed quæ nos ad veram quaſi manu duxit. Certe enim ſententia requirit, *non firmitate, ſed jejunio.* De inſertione particulæ *ut* ſuſque deque habeo, quin propius eſt, ut addi nolim. *Acidalius.* Fabius lib. 12. *Hi ſunt, qui ſua imbecillitati ſanitatis appellationem, quæ eſt maxime contraria, obtendunt.* Schelius.

3 *Quæ animi anxietate contingat.*] Opinor legendum, *quæ animi anxietate conſiſtit.* Rhenanus. Mens rei non apta. Sententia loci totius ſic poſtulat, *quæ tantum ſine anxietate contingat.* Clariſſimum id ex ſtatim ſequentibus: *parum eſt ægrum non eſſe, fortem & lætum & alacrem volo.* Acidalius.

4 *Vos vero, diſertiſſimi.*] Vix abeſt, quin vox *viri* deſit. *Vos vero diſertiſſimi viri, ut poteſtu.* Acidalius.

5 *Lætiſſima quæque.*] Malim, *lectiſſima.* Rhenanus.

6 *Summum nitorem.*] *Summum* vix ſincerum. Neque affirmare habeo rectene *ſenſuum* reponatur. *Acidalius.*

7 *Sententiarum planitas.*] Neſcio an *ſanitas.* Lipſius. Id eſt quæ non eminent extra corpus orationis. Fabius: *Quæ crebris parviſque conatibus ſe attollunt inæqualia tantum & velut confragoſa, nec admirationem conſequun-*

mitis affectus, ſic libertatem temperatis: ut etiam ſi
noſtra judicia malignitas & invidia tardaverit, ve-
24 rum de vobis dicturi ſint poſteri noſtri. Quæ cum
Aper dixiſſet; *Agnoſcitis ne*, inquit Maternus, vim & ardorem Apri noſtri? quo torrente, quo impetu ſeculum noſtrum defendit! quam copioſe ac varie vexavit antiquos! quanto non ſolum ingenio ac ſpiritu, ſed etiam eruditione & arte, ab ipſis mutuatus eſt, per quæ mox ipſos inceſſeret! Tuum tamen Meſſalla promiſſum immutaſſe non debes. neque enim defenſores antiquorum exigimus, nec [1] quemquam noſtrorum: quamquam modo laudati ſumus, his quos inſectatus eſt Aper, comparamus. ac ne ipſe quidem [2] ita ſentit, ſed more veteri [3] & alias veſtris philoſophis ſæpe celebrato, ſumpſit ſibi contradicendi partes. [4] Exprime nobis non laudationem antiquorum, ſatis enim illos fama ſua laudat, ſed cauſſas cur in tantum ab eloquentia eorum receſſerimus; cum præſertim centum & XX annos ab interitu Ciceronis in hunc diem effici ratio temporum collegerit. Tum Meſſalla: *Sequar à te* præſcriptam formam Materne. neque enim diu contradicendum eſt Apro, qui primum, ut opinor, [5] nominis controverſiam movit, tamquam parum proprie *antiqui* vocarentur, quos ſatis conſtat [6] ante centum annos fuiſſe.

quuntur eminentium, & planorum gratiam perdant. Schelius.

1 *Quemquam noſtrorum.*] Sive potius, *noſtrûm.* Acidalius.

2 *Ita ſentit.*] Sic diſtingue, *ac ne ipſe q. ita ſentit: ſed more veteri & alias à veſtris.* Pithœus.

3 *Et aliis veſtris.*] Ex veteri lego, *alias à veſtris.* Lipſius. Et hoc Lipſius correxit. Nam vulgo, *& aliis veſtris.* Pichena. Nihil opus addi τὸ *a.* Sed τὸ *veſtris* demi, quod Muretus voluit, nullo modo debet. Alloquitur Meſſallam, qui philoſophiæ ſtudio deditus. Infra ipſe de ſe, *me, dum juris & philoſophiæ ſcientiam tanquam oratori neceſſariam laudo, ineptiis meis plauſiſſe.* Acidalius.

4 *Exprime nobis.*] Lego, *Exprome.* Acidalius.

5 *Nominis controverſiam movit, &c.*] Hæc ſtigmate vulgo inuſta. nos dempſimus & eluimus, adjuti à libro. *Lipſius.*

6 *Ante centum annos.*] Muretus, *intra*; ſua quadam ratione: ſed quam non omnino ſequor. *Acidalius.*

fuiſſe. Mihi autem de vocabulo pugna non eſt, ſive illos *antiquos*, ſive *majores*, ſive quo alio mavult nomine appellet: dummodo in confeſſo ſit, eminentiorem illorum temporum eloquentiam fuiſſe. Ne illi quidem parti ſermonis ejus repugno, [1] ſi cominus fatetur plures formas dicendi etiam iiſdem ſæculis, nedum diverſis exſtitiſſe. Sed quo modo inter Atticos oratores primæ Demoſtheni tribuuntur, proximum autem locum Æſchines & Hyperides & Lyſias & Lycurgus obtinent; omnium autem conſenſu hæc oratorum ætas maxime probatur: ſic apud nos Cicero quidem ceteros eorundem temporum diſertos anteceſſit: Calvus autem & Aſinius & Cæſar & Cœlius & Brutus [2] ſuo jure & prioribus & ſequentibus anteponuntur nec refert quod inter ſe ſpecie differant; cum genere conſentiant. [3] At ſtrictior Calvus, [4] numeroſior Aſinius,

1 *Si cominus.*] Malim, *ſi communius*, quod aliis fortaſſe novum videbitur. *Pithœus.* Ven. & alii, *ſi quo minus.* Pichena. Legebam, *quo fatetur.* Sed verbum *fatetur* minime convenienter de Apro dicitur: diceretur convenientius de Maſſalla. Ille enim id contendebat & probabat: hic quodammodo concedit & fatetur. Fortaſſis ita reſtitui poteſt: *Ne illi quidem parti ſermonis ejus repugno, quin omnes fatemur.* Acidalius. Pithœus, *Si communius fatetur.* Sed tollendum aut mutandum illud *fatetur.* Non enim faſſus erat Aper plures formas dicendi etiam iiſdem ſeculis extitiſſe, ſed probaverat. probamus quod pro nobis facit, fatemur quod contra nos eſt & quodammodo extorquetur. Verba Apri fuerant. *Nec quæro quis diſertiſſimus: hoc interim probaſſe contentus ſum non eſſe unum eloquentiæ vultum, ſed in illis quoque, quos vocatis antiquos, plures ſpecies deprehendi, nec ſtatim deterius eſſe, quod diverſum eſt.* Fortaſſis. *Si communius ſpectentur.* Apulejus: *Qui ſapiens iſte rerum humanarum velit: non libris ſolis, neque diſciplinis Rhetoricis dialecticiſque opus eſſe, ſed oportere eum verſari quoque in rebus comminus noſcendis.* Quintilianus l. 10. c. 11. *Hoc autem iis accidit, qui non introſpectis penitus virtutibus ad primum ſe velut adſpectum orationis aptarunt.* Schelius.

2 *Sic jure.*] Lego, *ſuo jure.* Liber tamen ſcriptus, *ſic vere.* Lipſius. Scripſi, *ſuo jure*, Lipſii monitu. Vulgo, *ſic jure.* Pichena.

3 *At ſtrictior Calvus.*] Lego una voce, *adſtrictior.* Acidalius.

4 *Numeroſior Aſinius.*] Aſinium Pollionem circa compoſitionem diligentem valde fuiſſe ex eo patet quod Quintilianus adducit exordium quoddam ejus adeo Celſo probatum, ut optimam in eo compoſitionem & legem principiorum eſſe duxerit. Cum tamen hic dicatur videri inter Menenios & Appios ſtuduiſſe: Pacuvium certe & Attium, non ſolum tragœdiis, ſed etiam orationibus ſuis expreſſiſſe; adeo durum & ſiccum eſſe; & apud Quintilianum videri Cicerone ſeculo priorem, & apud Senecam epiſtola centeſima, *Compoſitio Pollionis Aſinii ſalebroſa & exiliens & ubi*

nius, [1] ſplendidior Cæſar, [2] amarior Cœlius, gravior Brutus, vehementior & plenior & valentior Cicero; omnes tamen eamdem [3] ſanitatem eloquentiæ ferunt: ut ſi omnium pariter libros [4] in manum ſumpſeris, ſcias, quamvis in diverſis ingeniis, eſſe quandam [5] judicii at voluntatis ſimilitudinem & cognationem. Nam quod invicem ſe obtrectaverunt, & ſuperſunt aliqua epiſtolis eorum inſerta, [6] ex quibus mutua malignitas detegitur, non eſt oratorum vitium, ſed hominum. Nam & Calvum & Aſinium & ipſum Ciceronem credo ſolitos & invidere, & livere, & ceteris humanæ infirmitatis vitiis affici; ſolum inter hos arbitror Brutum, non malignitate nec invidia, ſed ſimpliciter & ingenue judicium animi ſui detexiſſe: an invideret Ciceroni, qui mihi videtur

minime expectes, relictura. denique apud Ciceronem omnia deſinunt, apud Pollionem cadunt. Dubitabam an talis ſcriptor quantumvis diligens, *numeroſus* recte diceretur; an potius, *moroſus*? *Summa enim in eo*, ut ait Fabius, *diligentia, adeo ut quibuſdam etiam nimia videretur.* Seneca Pater, *Strictum ejus & aſperum, & nimis ratum in dicendo judicium.* Schelius.

1 *Splendidior Cæſar.*] Cicero Bruto: *ſplendidam quandam minimeque veteratoriam rationem dicendi tenet voce, motu, forma etiam magnifica & generoſa quodammodo.* Idem.

2 *Amarior Cœlius.*] Quintilianus eodem: *in accuſando multa urbanitas.* Plinius Epiſt. 8. lib. 6. *Vide, attendas, ne in bilem aut amaritudinem vertat injuria.* Idem.

3 *Sanctitatem eloquentiæ ferunt.*] Repoſui *ſanitatem*. Rhenanus. Sententia vult *præferunt*. Atque ita ſcribo. Tamen Tacitus 4. Hiſtor. *quos ſpiritus geſſit, vultu ferebat.* Et lib. 2. *lætitiam & gratulationem vultu ferens, animo anxius.* Paullo tamen in Tacito iſtis alia res & ratio eſt, quia *vultu* additur. *Acidalius.*

4 *In manum ſumpſeris, quamvis.*] Monere me in prima editione aliquid de hoc loco fugit. qui non difficilis alias emendatu & expletu, ex libro ſcripto. Nam is voculam inſerit, *ſumpſeris ſciam quamvis, &c.* Lego: *in manus ſumpſeris, ſcias, quamvis in diverſis ingeniis eſſe quandam judicii ac voluntatis ſimilitudinem & cognationem.* Lipſius. A vulgatis abeſt verbum, *ſcias*, quod ex veteri libro reſtituit Lipſius. *Pichena.* Cum Mureto multo malim, *ſentias*, inſerere, quam *ſcias*. Acidalius.

5 *Iudicii ac voluminis ſimilitudinem & cogitationem.*] Scribe, *luminis*. Rhenanus. Fortaſſe legendum, *voluntatis ſimilitudinem.* ita requirente ſententia. *Urſinus.* Lipſius correxit voces, *voluntatis*, & *cognationem*, corruptas antea, *voluminis*, &, *cogitationem*. Pichena. Sic locum legerim, *eſſe quandam judicii nihilominus ſimilitudinem & cognationem.* Acidalius. Recte Lipſius, *voluntatis ſimilitudinem ac cognationem.* Quint. *Mirabilem in illo recti generis voluntatem.* Cicero oratore: *Qua dicendi ratio, qua voluntas.* Schelius.

6 *Ex quibus mutua malignitas detegi-*

tur ne Cæſari quidem invidiſſe? Quod ad Ser. Galbam & C. Lælium attinet, & [1] ſi quo alios antiquorum agitare non deſtitit, non exigit defenſorem, cum fatear quædam eloquentiæ eorum, ut naſcenti adhuc nec ſatis adultæ, defuiſſe. Ceterum ſi omiſſo 26
optimo illo, & perfectiſſimo genere eloquentiæ, eligenda ſit forma dicendi; malim hercule C. Gracchi impetum, aut L. Craſſi maturitatem, quam [2] calamiſtros Mæcenatis, aut [3] tinnitus Gallionis. [4] adeo malim oratorem, vel hirta toga induere, quam [5] fucatis & meretriciis veſtibus inſignire. Neque enim oratorius iſte, immo [6] hercule ne virilis quidem cultus eſt, quo [7] plerique temporum noſtrorum actores ita utuntur, ut [8] laſcivia verborum, & [9] levitate ſententiarum, & licentia compoſitionis, hiſtrionales modos exprimant. quodque vix auditu [10] fas eſſe debeat, laudis & gloriæ & [11] ingenii loco plerique jactant,

gitur.] Deleam *ex.* quod ſi poſuit auctor, verbum ſequi debet, non *detegitur*, ſed *deprehenditur*. Acidalius.

1 *Si quis alios antiquorum agitare non deſtitit.*] Quintilianus: *Potioribus Senecam præferri non ſinebam, quos ille inceſſere non deſtiterat.* Schelius.

2 *Calamiſtros Mæcenatis.*] *Calamiſtros*, Pomponius Sabinus mediæ ætatis grammaticus in Carmen de obitu Mæcenatis. *Cornelius*, inquit, *Tacitus appellat ſcripta Mæcenatis, calamiſtros.* Pithœus. Cicero: *ineptis gratum fortaſſe fecit, qui volunt illa calamiſtris inurere.* Schelius.

3 *Tinnitus Gallionis.*] Quintilianus: *Nam tumidos & corruptos & tinnulos & quocunque alio cacozeliæ genere peccantes certum habeo, non virium, ſed infirmitatis vitio laborare, ut corpora non robore ſed valetudine inflantur.* Schelius.

4 *Adeo malim oratorem.*] Vulgo, *adeo melius.* Sed, *malim*, correxi: nam & paulo ſupra dixit, *malim hercule C. Gracchi impetum.* Pichena.

5 *Fucatis & meretriciis veſtibus.*] Cicero, *ſuccus ille & ſanguis incorruptus uſque ad hanc ætatem oratorum fuit, in qua naturalis ineſſet, non fucatus nitor.* Schelius.

6 *Ne hercle virilis quidem cultus.*] Quintilianus l. 8. *Ornatus virilis fortis & ſanctus ſit.* Idem. *Ex quibus adſumatur ſolida & virilis ingenii vis.* Idem lib. 11. *Qualenis & quadrata ſed virilis tamen compoſitio.* Idem.

7 *Plerique temporum noſtrorum.*] Optime vetus. Erat antea, *plerique ipſorum noſtrorum.* Lipſius.

8 *Laſcivia verborum.*] Quinct. *Alios recens hæc laſcivia delitiæque & omnia ad voluptatem multitudinis imperitæ compoſita delectant.* Schelius.

9 *Levitate ſententiarum.*] Petronius: *ſententiarum vaniſſimum ſtrepitum.* Idem.

10 *Fas eſſe debeat.*] Muretus aliquanto melius, *debebat.* Acidalius.

11 *Ingenii loco.*] Fuit illa etiam olim ſcholaſticorum declamatorum vanitas, ut in ineptiis neſcio quibus in-

ſtant, *cantari ſaltarique commentarios ſuos.* Vnde oritur illa fœda & præpoſtera, ſed tamen frequens [1] quibuſdam exclamatio, [2] ut *oratores noſtri tenere dicere, hiſtriones diſerte ſaltare* dicantur. Equidem non negaverim Caſſium Severum, quem ſolum Aper noſter nominare auſus eſt, ſi his comparetur qui poſtea fuerunt, poſſe oratorem vocari, quamquam in magna parte librorum ſuorum [3] plus vis habeat quam ſanguinis. Primus enim contempto ordine rerum, omiſſa modeſtia, ac pudore verborum, ipſis etiam quibus [4] utitur armis incompoſitus, & ſtudio feriendi ple-

ingenium, in oſtentatione autem ingenii omnem eloquentiam poſitam ducerent, qui tamen intellexiſſe non videntur, quanto minor laus ſit eſſe ingenioſum quam diſertum. Fabius de iis, qui ſolas petunt ſententias: *Itaque ingenioſi vocentur, ut libet, dum tamen conſtet contumelioſe ſic laudari diſertum.* Martialis.

Cum ſexaginta numeret Caſſelius annos,
Ingenioſus homo eſt, quando diſertus erit.

Schelius.

1 *Sicut his clam & exclamatio.*] Has quatuor particulas in unam confla dictionem, nempe *quibuſdam.* Rhenanus.

2 *Vt Oratores noſtri tenere dicere.*] Audacter repoſui, etſi à conjectura. Nam libris omnibus eſt, *temere.* Plinius illuſtrat correctionem hanc ſatis & firmat. lib. 2. ep. 14. *pudet referre, quæ, quam fracta pronunciatione, dicantur: quibus, quam teneris clamoribus excipiantur. Plauſus tantum, ac potius ſola cymbala & tympana, illis cantibus deſunt.* Lipſius. Recte ita Lipſius. nam quamvis in aliqua parte laudabilis ſit oratio tenera, mollis & flexibilis, teneritudo tamen magis ſaltantis quam dicentis laus eſt. Sicut oratoris eſt diſerte dicere, ſic hiſtrionis tenere ſaltare. Cic. in Piſonem: *Samothraciam te primum inde Tharſum cum his teneris ſaltatoribus & cum Antebalo Athamante & Timocle formoſis fratribus contuliſti.* Ovidius de Arte Amatoria:

Illa placet geſtu, numeroſaque brachia ducit,
Et tenerum molli torquet ab arte latus.

Ideo qui virilem & maſculam orationem affectabant, currentibus etiam numeris, quo eos inhiberent, objiciebant, quo teneram delicatamque modulandi voluptatem refugerent, ut de Pollione memorat Quintilianus. *Schelius.*

3 *Plus vis quam ſanguinis.*] Fabius de eodem. *Ingenii plurimum eſt in eo, & acerbitas mira, & urbanitas vis ſumma: ſed plus ſtomacho quam conſilio dedit.* Idem. *Plus vis habeat quam ſanguinis.*] Etiamſi ſenſui ſatisfieret, vox tamen placere non poſſet. Lege: *plus iræ habeat quam ſanguinis.* Tacitus 1. ann. *Caſſii Severi libidine, qua viros fœminaſque inluſtres procacibus ſcriptis diffamaverat.* l. 4. *Relatum & de Caſſio Severo exſule, qui ſordidæ originis, maleficæ vitæ, ſed orandi validus, per immodicas inimicitias, ut judicio jurati ſenatus Cretam amoveretur, effecerat, atque, illic eadem actitando recentia veteraque odia advertit.* Gronovius.

4 *Vtimur armis.*] Legi poſſit, *utitur.* Rhenanus.

1 *De-*

plerumque [1] detectus non pugnat, ſed rixatur. Ce-
terum, ut dixi, ſequentibus comparatus, & varie-
tate eruditionis, & lepore urbanitatis, & ipſarum vi-
rium robore, multum ceteros ſuperat. quorum ne-
minem Aper nominare, & velut in aciem educere ſu-
ſtinuit. Ego autem exſpectabam, ut incuſato Aſinio,
& Cœlio, & Calvo, [2] aliud nobis agmen producce-
ret, pluriſque vel certe totidem nominaret, ex qui-
bus alium Ciceroni, alium Cæſari, ſingulis demum
ſingulos opponeremus. Nunc detrectaſſe nomina-
tim antiquos oratores contentus, neminem ſe-
quentium laudare auſus eſt niſi in publicum & in
commune. veritus credo ne multos offenderet, ſi
paucos [3] excerpſiſſet. quotus enim quiſque ſcho-
laſticorum non hac ſua perſuaſione fruitur, ut ſe
ante Ciceronem numeret, ſed [4] plane poſt Gabi-
nianum? At ego non verebor nominare ſingu- 27
los, quo facilius propoſitis exemplis appareat, qui-
bus gradibus fracta ſit & deminuta eloquentia. *Ap-
propera*, inquit Maternus, [5] & potius exſolve pro-
miſſum. Neque enim hoc colligi deſideramus, di-
ſertiores eſſe antiquos, quod apud me equidem in
confeſſo eſt, ſed cauſſas exquirimus, [6] quas te ſoli-
tum tractare, paullo ante, plane mitiore eloquen-
tia

1 *Dejectus.*] Rom. cod. *detectus.* optime. *Lipſius.* Ex Rom. cod. reſtituit Lipſius, *detectus.* Vulgo, *dejectus.* Pichena.

2 *Aliud novum agmen.*] Rom. codex, *aliud nobis agmen.* Lipſius. Melius Rom. codex habuit *nobis.* quod probat, imo requirit ſequens verbum, *opponeremus.* Acidalius.

3 *Excerpſiſſet.*] *Excepiſſet.* Pithœus.

4 *Plane poſt Gabinianum.*] Petronius. *Rogo inquit Magiſter quid putes inter Ciceronem & Publicum intereſſe. Ego alterum puto diſertiorem fuiſſe, alterum honeſtiorem.* Schelius.

Poſt Gabinianum.] Rhetor fuit Veſpaſiani ævo de quo Euſebii Chronicon: *Gabinianus celeberrimi nominis rhetor in Gallia docuit.* Ita liber, qui apud me manuſcriptus, probus veruſque. Vulgo, *Gabinius.* Nominant & Hieronymus, & Suetonii index de claris rhetoribus, quod doctiſſimus & optimus Nic. Faber. adnotavit. *Lipſius.*

5 *Et potius exſolve promiſſum.*] Lego, *ocius.* Acidalius.

6 *Quas te ſolitum tractare paulo ante plane mitiore eloquentia & temporum noſtrorum miratus.*] Expunximus,

tia & [1] temporum noſtrorum miratus, antequam te Aper offenderet majores tuos laceſſendo. *Non ſum*, inquit, offenſus [2] Aprina diſputatione, nec vos offendi decebit, ſi quid forte aures veſtras perſtringet, cum ſciatis hanc eſſe ejuſmodi ſermonum legem, [3] judicium animi citra damnum affectus proferre. [4] *Perge*, inquit Maternus, & cum de antiquis loquaris, utere antiqua libertate, à qua vel magis

28 degeneravimus, quam ab eloquentia. Et Meſſalla, *Non reconditas* Materne cauſſas requiris: nec aut tibi ipſi, aut huic Secundo, vel huic Apro ignotas, [1] etiamſi

mus, *iratus*, poſt verbum *miratus*, vulgo poſitum. *Rhenanus.* Quidam liber, *paullo ante dixiſti, plane mitiore.* Sed hæc & ſequentia tamen in mendo. *Lipſius.* Locus in gravi mendo. Legerim: *ſolitum tractare paullo ante dixiſti, ſane mitiore eloquentia, & temporum noſtrorum* (ſcil. eloquentiam) *imitatus* &c. Acidalius. In quodam libro eſt: *paulo ante dixiſti.* Scribe. *Quas te ſolitum tractare paulo ante dixiſti, plane mitior & eloquentia temporum noſtrorum non iratus, antequam te Aper offenderet majores tuos laceſſendo.* Non enim miratus fuerat Meſſala eloquentiam ævi illius, ſed Secundum & Aprum, viros optimos & temporum iſtorum Oratores, appellaverat, nec minus probari dixerat in ſecundo, quod Iulii Aſiatici vitam compoſuiſſet, quam in Apro, quod nondum à Scholaſticis Controverſiis receſſiſſet, & otium ſuum novorum Rhetorum more quam veterum Oratorum conſumere mallet. Quæ quamvis ſatis mitia & benigna, adeo tamen non erant mirantis novam facundiam, ut Aper longe ſecus acceperit. *Non deſinis*, inquit, *Meſſala, vetera tantum & antiqua mirari, noſtrorum autem temporum ſtudia irridere atque contemnere, &c.* Cui deinde Meſſala *ſe ne Aprum quidem aliter ſentire credere, ac velle ſe impetratum ab aliquo eorum; ut cauſas hujus infinitæ differentiæ ſcrutetur, ac reddat, quas ſecum ipſe plerumque conquirat.* Statius Hercule Sur. *Pacatus mitiſque venis nec turbidus ira.* Schelius.

1 *Temporum noſtrorum miratus.*] Lipſius ex quodam libro interponit *dixiſti*. Sed hujus verbi vis latet in τῷ *miratus*: pro quo reponebam, *narrabas*. Gronovius.

2 *Aprina diſputatione.*] Commode videmur ita feciſſe, cum libri præferrent, *à prima diſputatione*. Lipſius. Ego malim, *ſed tantum mihi*. Acidalius. Lipſii inventum ex libro, in quo: *à prima diſp.* Nec repugno. Malim tamen, *Apri noſtri diſputatione*, nam *ri* facile degeneravit in *ma*. Gronovius.

3 *Iudicium animi citra damnum affectus proferri.*] Id eſt, ut damnum affectus ne faciat, ne amittat benevolentiam diverſum ſentientium, qui judicium ſuum libere profert. Livius 9. *Quid ſi vini amor in dies fieret acrior, quid ſi ferox & præfervida ira* (*nec quisquam dubium inter ſcriptores refero*) *nulla ne hæc damna imperatoriis virtutibus ducimus.* Schelius.

4 *Perge, inquit Maternus, & cum de antiquis loquaris.*] Faernus legebat: *perge, inquit, Maternus, de antiquis loquens.* Vrſinus. Scribe è ſcripto: *inquit Maternus, & cum de antiquis loquaris.* Lipſius.

1 *Etiam*

[1] etiamſi mihi partes aſſignatis proferendi in medium, quæ omnes ſentimus. Quis enim ignorat & eloquentiam & ceteras artes deſciviſſe [2] ab iſta vetere gloria, non inopia hominum: ſed deſidia juventutis, & negligentia parentum, & inſcientia præcipientium, & oblivione moris antiqui? quæ mala primum in urbe nata, mox per Italiam fuſa, jam in provincias manant: quamquam noſtra nobis notiora ſunt. [3] Ego de urbe & his propriis ac vernaculis vitiis loquar, quæ natos ſtatim excipiunt, & per ſingulos ætatis gradus cumulantur, ſi prius de ſeveritate ac diſciplina majorum circa educandos formandoſque liberos pauca prædixero. Iamprimum ſuus cuique filius ex caſta parente natus, non in cella emptæ nutricis, [4] ſed gremio ac ſinu matris educabatur, cujus præcipua laus erat, tueri domum, & inſervire liberis. Eligebatur autem aliqua major natu propinqua, [5] cujus probatis ſpectatiſque moribus, omnis cujuſpiam familiæ ſuboles committe-

1 *Etiam mihi partes.*] Scribe è veſtigiis priſcis, *etiamſi mihi.* Nam in ſcripto eſt, *etenim jam ſi mihi.* Pichena.

2 *Ab iſta vetere gloria.*] Muretus notaverat, *illa.* Leve, ſed nec ſpernendum. *Acidalius.*

3 *Ego de urbe & his propriis.*] Credam melius, *Ergo*: quia præceſſit, *noſtra nobis notiora ſunt.* Acidalius.

4 *In gremio ac ſinu matris.*] Tacitus Agricola: *Mater Iulia Procilla fuit raræ caſtitatis: in hujus ſinu indulgentiaque educatus.* Conjungit cum ſinu indulgentiam: quæ tamen pro amore materno in bonam partem hic eſt accipienda ut ſæpe. Cicero Verrina: *Qui ſimili ſenſu & indulgentia filiorum commoventur.* De Oratore II. *Si feræ partus ſuos diligunt, qua nos in liberos noſtros indulgentia eſſe decet.* Idem Cicero de filiorum reverentia & amore erga parentem uſurpat de Officiis lib. 3. *magnus imprimis vir & perindulgens in patrem.* Quamvis enim naturalis ille parentum in liberos amor modum excedat ſæpe, & vitiis eorum indulgeat: tamen quia nullius utilitatis ſuæ laudi, non vitio dari ſolet quamvis re ipſa ſit vitioſa: mollis enim educatio indulgentia vocabatur ut ait Quintilianus: *Mollis iſta educatio quam indulgentiam vocamus.* Schelius.

5 *Cujus probatis ſpectatiſque moribus omnis cujuſquam familiæ ſuboles committeretur.*] *Committere ſe ſanctitati* Pompeii, dicit apud Vellejum Mithridates: Loco, qui adhuc corruptus eſt: *Prior filius Tigranes, ſed diſcors patris pervenit ad Pompejum, mox ipſe ſupplex & præſens ſe regnumque ditioni ejus permiſit præfatus neminem alium neque Romanum neque ullius gentis virum futurum fuiſſe, cujus ſe ſocietati commiſſurus foret* quam

teretur, coram qua neque dicere fas erat quod turpe dictu, neque facere quod inhoneſtum factu videretur. [1] Ac non ſtudia modo curaſque, ſed remiſſiones etiam luſuſque puerorum, ſanctitate quadam ac verecundia temperabat. Sic Corneliam Gracchorum, ſic Aureliam Cæſaris: ſic Attiam Auguſti matrem præfuiſſe educationibus, ac produxiſſe principes liberos accepimus. quæ diſciplina ac ſeveritas eo pertinebat, ut ſincera & integra & nullis pravitatibus detorta uniuſcujuſque natura, toto ſtatim pectore arriperet artes honeſtas: & ſive ad rem militarem, ſive ad juris ſcientiam, ſive ad eloquentiæ ſtudium inclinaſſet, id ſolum ageret, id univerſum hauriret.

29 At nunc natus infans delegatur Græculæ alicui ancillæ, cui adjungitur unus aut alter ex omnibus ſervis plerumque viliſſimus, nec cuiquam ſerio miniſterio accommodatus. horum fabulis & erroribus, teneri ſtatim & rudes animi imbuuntur. Nec quiſquam in tota domo penſi habet, quid coram infante domino, aut dicat, aut faciat: quando etiam ipſi parentes nec probitati neque modeſtiæ parvulos aſſuefaciunt, [2] ſed laſciviæ & libertati, per quæ paullatim impudentia irrepit, & ſui alienique contemptus. Iam vero propria & peculiaria hujus urbis vitia pene in utero matris concipi mihi videntur, [1] hi-

quam Cn. Pompejum. Scribendum ut dixi; *ſanctitati.* Ab hac enim celebratur Pompejus. Vellejus de eo: *Innocentia eximius, ſanctitate præcipuus, eloquentia medius.* Cicero pro lege Manilia. *Fidem vero ejus inter ſocios quantam exiſtimari putatis quam hoſtes omnium gentium ſanctiſſimam judicarint.* Quare legend. *ſanctitatis*; id enim minus abit à ſcriptura, quam *poteſtati.* Idem

Cujuſdam familiæ ſoboles.] Reſtituimus, *cujuſpiam fam.* Rhenanus.

1 *Ac non ſtudia ſolum moreſque.*] Vet. *Ac non ſtudia modo curaſque, ſed remiſſiones etiam luſuſque.* rectius. *Pithœus.* Vetus Farneſ. *ſtudia modo curaſque*: aptius ad ſequentia. *Lipſius.* Legendum, *Hac.* Quod vidit & Muretus, *Acidalius.*

2 *Sed laſcivia & libertati.*] Vetus: *laſcivia & bibacitati.* Lipſius. Quintilianus: *Gaudemus ſi quid licentius dixerint, verba ne Alexandrinis quidem permittenda deliciis riſu & oſculis excipimus.* Schelius. Vide 3. Obſervat. 4. *Gronovius.*

1 Hi-

[1] hiſtrionalis favor, & gladiatorum [2] equorumque ſtudia. quibus occupatus & obſeſſus animus quantulum loci bonis artibus relinquit. § quotum quemque inveneris qui domi quidquam aliud loquatur? quos alios adoleſcentulorum ſermones excipimus, ſi quando auditoria [3] intravimus? [4] Nec præceptores quidem ullas crebriores cum auditoribus ſuis [5] fabulas habent. colligunt enim diſcipulos non ſeveritate diſciplinæ, nec ingenii experimento, ſed [6] ambitione ſalutantium, & illecebris adulationis. Tranſeo prima diſcentium elementa, in quibus & ipſis parum elaboratur. [7] nec in auctoribus cognoſcendis, nec in evolvenda antiquitate, [8] nec in notitia vel rerum, vel hominum, vel temporum ſatis operæ inſumi-

1 *Hiſtrionalis favor & gladiatorum.*] Quanta hominum turba ad theatra & amphitheatra, confluxerit, quanta inſania ſpectacula ſecuti ſint, paſſim apud veteres licet obſervare. Seneca: *In quæ tribus eodem tempore theatris viæ poſtulantur.* Non tantum, inquit, non ſufficiunt ſedes turbæ hominum ſpectanti, ſed ne viæ quidem in quibus ſtant. Tertullianus. *Apud ſpectacula & in via ſtatur.* *Excuneatos* appellat Appulejus. *Poſtulari* autem quod proprium plebis populique eſt, dicuntur viæ quia has ſibi & in his locum velit dari. *Schelius.*

2 *Equorumque ſtudia.*] Suetonius Nerone: *Equorum ſtudio vel præcipue ab ineunte ætate flagravit, plurimuſque illi ſermo, quanquam vetaretur, de Circenſibus erat, & quondam tractum Praſinum agitatorem inter condiſcipulos querens, objurgante magiſtro, de Hectore ſe loqui ementitus eſt.* Idem.

3 *Intravimus.*] *Intramus* melius, niſi & antea *excepimus.* Idem.

4 *Nec præceptores quidem ullas.*] Lege & hic, *Ne præceptores quidem ullas.* Gronovius.

5 *Fabulas habent?*] Dele interrogationis notam. *Acidalius.*

6 *Ambitione ſalutantium.*] Lego, *ſalutationum.* Illud ad alios referretur præter mentem; hoc de ipſis præceptoribus, ut debet, accipietur. *Acidalius.* Supra *ſalutantium* quam *ſalutationum*: at hic malim *ſalutationum* legere. Petronius: *Nimirum in his exercitationibus doctores peccant, qui neceſſe habent cum inſanientibus furere: nam niſi dixerint, quæ adoleſcentuli probent, ut ait Cicero, ſoli in ſcholis relinquentur.* Et ſtatim: *Quid ergo eſt? Parentes objurgatione digni ſunt, qui nolunt liberos ſuos ſevera lege proficere. Primum enim, ſicut omnia, ſpes quoque ſuas ambitione donant.* Cicero lib. xv. ad Atticum epiſt. 2. *Brutus miſit ad me orationem ſuam habitam in concione Capitolina, petivitque à me, ut eam ne ambitioſe corrigerem antequam ederet.* Id eſt, ut eam corrigerem abſque ambitione, nec ſibi adularer, quaſi nihil in ea ſit, quod emendari queat. *Schelius.*

7 *Nec in auctoribus cognoſcendis.*] Cicero: *Brutum totum cognoviſſe Demoſthenem.* Fabius: *Autores maxime ſic diligentius cognoſcuntur.* Schelius.

8 *Nec in notitia vel rerum.*] Correxi ex præcedentibus. Vulgo, *in noti-*

mitur, [1] ſed expetuntur quos *Rhetoras* vocant: quorum profeſſio quando primum in hanc urbem introducta ſit, quamque nullam apud majores noſtros auctoritatem habuit, [2] ſtatim docuero. Referam neceſſe eſt animum ad eam diſciplinam, qua uſos eſſe eos oratores accepimus, quorum infinitus labor & cottidiana meditatio & in omni genere ſtudiorum exercitationes, ipſorum etiam continentur libris. [3] Notus eſt vobis utique Ciceronis liber qui *Brutus* inſcribitur, in cujus extrema parte, (nam prior commemorationem veterum oratorum habet,) ſua initia, ſuos gradus, ſuæ eloquentiæ velut quandam educationem refert. *ſe apud Q. Mucium jus civile didiciſſe; apud Philonem Academicum, apud Diodorum Stoicum omnis philoſophiæ partes penitus hauſiſſe: neque his doctoribus contentum quorum ei copia in urbe contigerat, Achaiam quoque & Aſiam peragraſſe, ut omnem omnium artium varietatem complecteretur.* Itaque hercule in libris Ciceronis deprehendere licet, non geometriæ, non muſicæ, non grammaticæ, non denique illius ingenuæ artis ſcientiam ei defuiſſe. [4] Ille dialecticæ ſubtilitatem; ille moralis partis utilitatem;

titiam. Pichena. Concinnius hic *notitiâ.* quia eo caſu præceſſit, *in auctoribus cognoſcendis; in evolvenda antiquitate.* Acidalius.

1 *Sed expectantur.*] *Expetuntur.* Pithæus.

2 *Statim de * curiis.*] Ita & vetus. Suſpicabar, *ſtatim decurſis his.* ἐλλειπτικῶς dicam videlicet aut promam. Sed placet magis Rodolphi ſcriptio, *ſtatim docuero.* Pitheus edidit, *ſtatim audietis.* Neſcio an è libro. *Lipſius.* Correctio à Rodolpho eſt, Lipſio teſte. corrupte antea; *ſtatim de curiis.* Pichena. Lego: *auctoritatem habuerit, ſtatim dicam. prius referam neceſſe eſt animum ad eam diſciplinam* &c. dicit cap. 35. ſed breviter: *quos paullo ante Ciceronis tempora extitiſſe, nec placuiſſe majoribus noſtris ex eo manifeſtum eſt, quod M. Craſſo & Domitio Cenſoribus, cludere, ut ait Cicero, ludum impudentiæ juſſi ſunt.* De cætero non incommode duæ illæ voces, *animum ad*; omitterentur; ut legeretur, *prius referam neceſſe eſt eam diſciplinam.* Sed ego non tam audax, cum ferri etiam poſſint, ut ejiciam. *Acidalius.* Scribendum eſſe, *habuerit, ſtatim dicturus, referam neceſſe eſt animum ad eam diſciplinam,* monuimus Obſervat. 3, 4. *Gronovius.*

3 *Notus eſt nobis.*] Scripſi, *vobis* Rhenanus.

4 *Ille dialectica ſubtilitatem; ille moralis partis utilitatem.*] Suſpecta mi-

tem; ille rerum motus cauſaſque cognovit. ita enim
eſt, optimi viri, ita [1] ex multa eruditione, ex plu-
ribus artibus, & omnium rerum ſcientia exundat &
exuberat illa admirabilis eloquentia. neque oratoris
vis & facultas, ſicut ceterarum rerum, anguſtis &
brevibus terminis cluditur: ſed is eſt orator, qui de
omni quæſtione pulchre & ornate & ad perſuadendum
apte dicere, pro dignitate rerum, ad utilitatem tem-
porum, cum voluptate audientium poſſit. Hæc ſi- 31
bi illi veteres perſuadebant. ad hæc efficienda intelli-
gebant opus eſſe, [2] non ut rhetorum ſcholis declama-
rent, nec ut fictis nec ullo modo ad veritatem acce-
dentibus controverſiis linguam modo & vocem exer-
cerent; ſed ut his artibus pectus implerent, in quibus
de bonis ac malis, de honeſto ac turpi, de juſto & in-
juſto diſputatur. Hæc enim eſt oratori ſubjecta ad di-
cendum materia. Nam in judiciis fere de æquitate,
[3] in deliberationibus de honeſtate dicimus, ita ut ple-
rumque hæc ipſa invicem miſceantur. de quibus co-
pioſe & varie & ornate nemo dicere poteſt, niſi qui
cognovit naturam humanam, & vim virtutum, pra-
vitatemque vitiorum, [4] & intellectum eorum quæ
nec

mihi vox *utilitatem*. Nam neſcio quid aliud, quo natura moralis patris deſcribatur, exſpecto, eum prorſus in modum, quo *ſubtilitatem* dialecticæ tribuit. Eadem vox etiam paullo inferius item ſuſpecta, ſed levius, in definitione oratoris: *pro dignitate rerum, ad utilitatem temporum*. Et ſane etiam ſupra peccatum in eadem: ubi *nobilitatem* pro *utilitatem* emendabamus. *Acidalius*.

1 *Ex multa eruditione & pluribus partibus.*] Caſtigavi, *ex multa eruditione, ex pluribus artibus, ex omnium rerum ſcientia*. Rhenanus.

2 *Non ut rhetorum ſcholis declamarent.*] Scripſi, *non ut rhe. ſcb.* Rhenanus. Addenda forte præpoſitio, *ut rhetorum in ſcholis*. Vel, *ut in rhetorum ſcholis*. Acidalius.

3 *In deliberationibus de honeſtate.*] Locus videtur mutilus ita forte ſupplendus: *in deliberationibus de utilitate, in laudationibus de honeſtate dicimus*. Vrſinus. Omittit, male opinor, tertium cauſarum genus. Nec ſane in deliberationibus potiſſimum de honeſtate agitur. Muretus ergo inſitione valde apta legebat. *nam in judiciis fere de æquitate, in deliberationibus de utilitate, in laudationibus de honeſtate dicimus*. Acidalius.

4 *Et intellectum eorum.*] Inſolentius videtur *cognoſcere intellectum*. Volebam *delectum*. Fabius quidem alicubi dixit *capere intellectum*. *Quod illa* *pri-*

nec in virtutibus neque in vitiis numerantur. Ex his fontibus etiam illa profluunt, [1] ut facilius iram judicis vel inſtiget vel leniat, [2] qui ſcit quid ira; promptius ad miſerationem impellat, qui ſcit quid ſit miſericordia, & quibus animi motibus concitetur. In his artibus exercitationibuſque verſatus orator, ſive apud infeſtos, ſive apud cupidos, ſive apud invidentes, ſive apud triſtes, ſive apud timentes dicendum habuerit, tenebit habenas animorum: & prout cujuſque natura poſtulabit, adhibebit manum & temperabit orationem, parato omni inſtrumento, & ad omnem uſum repoſito. Sunt apud quos aſtrictum, & collectum, & ſingula ſtatim argumenta concludens dicendi genus, plus fidei meretur. apud hos dediſſe operam dialecticæ proficiet. Alios fuſa, & æqualis, & ex communibus ducta ſenſibus oratio, magis delectat. ad hos permovendos mutuabimur aliquid [3] à Peripateticis. hi aptos & in omnem diſputationem paratos jam [4] lo-

prima ætas & intellectum diſciplinarum capere & laborem pati non poſſit. Schelius.

1 *Vt facilius iram judicis vel inſtiget.*] Etiam ad παθητικὰ neceſſariam eſſe interiorem philoſophiæ cognitionem: quæ quidem, ſi judices eſſent ſapientes ſupervacanea & ἔξω τοῦ πράγματος eſſent, ſed διὰ τὴν τῶν ἀκροατῶν μοχθηρίαν regnant pæne in oratione. *Quod ſi mihi des*, ait Quintilianus, *conſilium judicum ſapientum, perquam multa recidam ex orationibus, non Ciceronis modo, ſed etiam ejus, qui eſt ſtrictior multo, Demoſthenis. Neque enim affectus omnino movendi erunt, nec aures delectatione mulcendæ, cum etiam procœmia ſupervacua eſſe apud tales Ariſtoteles exiſtimet.* Idem.

2 *Qui ſcit quid ira; promptius.*] Ita ſcripſi & diſtinxi, turbantibus libris. *Lipſius.*

4 *A Peripateticis: hi aptos & in omnem.*] Valde mihi placeat cum Rodolpho Agricola hæc omnia ſcribi & diſtingui: *à Peripateticis. aptos & in omnem diſciplinam paratos jam locos dabunt Academici, Stoici pugnacitatem.* Lipſius. At illi vehementer falluntur. nam *loci* nulla ratione auferuntur Peripateticis vel propter topica, quibus *diſciplinam inveniendorum argumentorum, ut ſine ullo errore ad eam rationem via perveniremus ab Ariſtotele inventa contineri* tradit Cicero, in libro quem ſic ipſe inſcripſit. Idem in Oratore: *In hac Ariſtoteles adoleſcentes, non ad philoſophorum morem tenuiter diſſerendi, ſed ad copiam rhetorum in utramque partem ut ornatius & uberius dici poſſit, exercuit: idemque locos, (ſic enim appellat) quaſi argumentorum notas, tradidit, unde omnis in utramque partem traheretur oratio.* Plutarch. in 1. Συμπο-ποσ.

[1]locos dabunt: Academici pugnacitatem, Plato al-
titudinem; Xenophon jucunditatem. ne Epicuri qui-
dem & Metrodori honeſtas quaſdam exclamationes
aſſumere, hiſque, prout res poſcit, uti alienum erit
oratori. neque enim ſapientem informamus, neque
Stoicorum civitatem, ſed eum [2]qui non quaſdam
artes audire, ſed omnes liberaliter debet. Ideoque
& juris civilis ſcientiam veteres oratores comprehen-
debant; & grammatica, muſica, & geometria im-
buebantur. Incidunt enim cauſſæ plurimæ quidem
ac pœne omnes, quibus juris notitia deſideratur:
[3]pleræque autem, in quibus hæ quoque ſcientiæ re-
quiruntur. [4]Nec quiſquam reſpondeat: *ſufficit ut ad* 23
tempus ſimplex quiddam & uniforme doceamur. Pri-
mum enim aliter utimur propriis, aliter commoda-
tis: longeque intereſſe manifeſtum eſt, poſſideat
quis

πον. ἀλλὰ δεῖ, καθάπερ ὑπόθεσιν μελετῶντα συνηγορικὴν, τὸ Ἀριστοτέλους τί τις ἢ τὸ Θρασυμάχου ὑπερβάλλοντας. Nec pugnacitatem involari ſibi æquo animo ferunt Academici. Fabius lib. 12. cap. 2. *Academiam quidam utiliſſimam credunt, quod mos in utramque partem diſſerendi ad exercitationem forenſium cauſarum proxime accedat.* Cicer. 1. de oratore 18. *Carneades vero multo uberius de iiſdem rebus loquebatur; non quo aperiret ſententiam ſuam, (hic enim mos erat patrius Academiæ, adverſari ſemper omnibus in diſputando) ſed tum maxime tamen hoc ſignificabat, &c. neque poſſe quemquam facultatem aſſequi dicendi, niſi qui philoſophorum inventa didiciſſet.* Gronovius.

1 *Locos dabunt. Ac. p. P. a. X. jucunditatem ne Epicuri quidem, &c. Prout res poſcet.*] Sic diſtingue. *Pithœus.*

2 *Qui non quaſdam artes audire ſed omnes liberaliter debet.*] Malo, *adire*: vel *haurire*: & *liberales.* Lipſius. Recipio, *haurire.* Sed recipio non hunc ipſum in locum è quo verbi aliud quid periiſſe mihi non temere ſuſpicio eſt, uti nec infeliciter idem me repetiſſe credo. Periit meo animo verbum *litare*, cognatione illius *liberaliter.* Eo repoſito & tranpoſito altero, ſic ſcribo: *qui non quaſdam artes libare, ſed omnes haurire liberaliter debet.* Ante hæc verba, ſuſpecta mihi proxima vox *civitatem.* Acidalius. Quintilianus, libro 11. *Interim nolo ſe juvenes ſatis inſtructos, ſi quem ex his, qui breves plerumque circumferuntur, artis libellum edidicerit, & velut decretis Technicorum tutos putent. Multo labore, aſſiduo ſtudio, varia exercitatione, pluribus experimentis, altiſſima prudentia, præſentiſſimo conſilio conſtat ars dicendi.* Schelius.

3 *Pleriſque autem in quibus hac quoque ſcientia requiruntur.*] Lego, *pleraque autem in quibus hæ quoque ſcientiæ.* Rhenanus.

4 *Nec quiſquam reſpondeat: ſufficit ut ad tempus.*] Nec male fore: *reſpondeat, ſufficere.* Gronovius.

1 *Etiam*

quis quæ profert, an mutuetur. Deinde ipſa multarum artium ſcientia [1] etiam aliud agentes nos ornat, atque ubi minime credas, eminet & excellit. Idque non doctus modo & prudens auditor, ſed etiam populus intelligit: ac ſtatim ita laude proſequitur, ut *legitime ſtuduiſſe, ut per omnes eloquentiæ numeros iſſe,* [2] *ut denique oratorem etiam* fateatur. quem non poſſe aliter exiſtere, nec exſtitiſſe umquam confirmo, niſi eum qui tamquam in aciem omnibus armis [3] inſtructus, ſic in forum omnibus artibus armatus exierit. quod adeo negligitur ab horum temporum diſertis, ut in actionibus eorum [4] fex quoque cottidiani ſermonis, fœda ac pudenda vitia deprehendantur, ut ignorent leges, non teneant S. C. jus civitatis ultro derideant: ſapientiæ vero ſtudium & præcepta prudentium penitus reformident: in pauciſſimos ſenſus &

1 *Etiam aliud agentes nos ornat.*] Quintilianus: *Quæ etiam, cum ſe non oſtendunt in dicendo, nec proferunt, vim tamen occultam ſuggerunt & tacite quoque ſentiuntur.* Idem: *Vnde nos non id agentes furtim decor ille diſcentibus traditus proſequatur.* Schelius.

2 *Vt denique oratorem etiam fateatur.*] Muretus pro *etiam* ſupponebat *eſſe*. Valde probo, etſi nec alterum improbo. *Acidalius.*

3 *Inſtructus ſit, in forum.*] Tu repone, *inſtructus, ſic in forum.* Rhenanus.

4 *Fex quotidiani ſermonis.*] Caſtigavi, *fex quoque quotidiani ſermonis.* Rhenanus. Si *fex* retinendum, velim ſcribi: *fœdo ac pudendo vitio deprehendatur.* Alias malim: *ut in actionibus eorum fere quotidiani ſermonis fœda ac pudenda vitia deprehendantur.* Prius credo fore elegantius. *Acidalius.* Opponit & Cæſar copioſæ & factæ orationi quotidianum ſermonem in præfatione librorum de Analogia ubi ad Ciceronem ſic ſcripſerat: *Nec ſi cogitata præclare eloqui poſſe* (ita enim ſcribendum cenſeo, non autem: *Ac ſi præclare eloqui poſſent.* ut eſt in vulgatis) *nonnulli ſtudio & uſu elaboraverunt, (cujus te pæne principem copiæ, atque inventorem bene de nomine ac dignitate populi Romani meritum eſſe exiſtimare debemus) hunc facilem & quotidianum noviſſe ſermonem nunc pro derelicto habendum eſt.* Vidit jam pridem Lambinus deeſſe negationem huic loco, unde legebat, *non pro derelicto habendum*, cujus mutationis cauſſam eum vellet prodidiſſe Gruterus. Senſus loci eſt. Etiamſi à Cicerone aliiſque jam eloquentia ad id faſtigium perducta ſit, ut magna cum copia & gravitate orationis præclare & minime vulgariter omnia eloquantur; non tamen ideo pro derelicto habenda eſt hæc quotidiani cura ſermonis. τὸ *tunc* & *nunc* autem Tῷ *ſi* ſolent reſpondere. Seneca Medea:

Nunc eſt probanda, ſi locum virtus habet.

ubi alii libri, *Tunc.* Hyginus. *quæ tunc dabitur, ſi pedatura permittit.* Schelius.

1 *De-*

& anguſtas ſententias [1] detrudant eloquentiam, velut expulſam regno ſuo: ut quæ olim omnium artium domina pulcherrimo comitatu pectora implebat, nunc circumciſa & amputata, ſine apparatu, ſine honore, pæne dixerim ſine ingenuitate, quaſi una ex ſordidiſſimis artificiis diſcatur. Ergo hanc primam & præcipuam cauſſam arbitror, cur tantum ab eloquentia antiquorum oratorum receſſerimus. Si teſtes deſiderantur, quos potiores nominabo quam apud Græcos Demoſthenem? quem ſtudioſiſſimum Platonis auditorem fuiſſe memoriæ proditum eſt. [2] Et Cicero his ut opinor verbis, *quidquid in eloquentia effecerit*, [3] *id ſe non rhetorum, ſed Academiæ ſpatiis conſecutum.* Sunt aliæ cauſſæ magnæ & graves, quas à vobis aperiri æquum eſt, quoniam quidem ego jam meum munus explevi, & quod mihi in conſuetudine eſt, ſatis multos offendi: qui ſi forte hoc audirent, certum habeo dicturos, *me dum juris & philoſophiæ ſcientiam tamquam oratori neceſſariam laudo, ineptiis meis plauſiſſe.* Et Maternus, *Mihi quidem,* 33
inquit, ſuſceptum à te munus adeo peregiſſe nondum videris, ut inchoaſſe tantum, & velut veſtigia ac lineamenta quædam oſtendiſſe videaris. Nam quibus inſtrui veteres oratores ſoliti ſint, dixiſti, differentiamque noſtræ deſidiæ & inſcientiæ adverſus acer-

1 *Detrudant eloquentiam velut expulſam regno ſuo.*] Cicero de oratore I. *A philoſophis oratorem excludi ab omni doctrina rerumque majorum ſcientia ac tantum in judicia & conciunculas, tanquam in aliquod piſtrinum, detrudi.* lib. III. *Quantis ex anguſtiis oratorem educere auſus es & in majorum ſuorum regno collocare.* Idem.

2 *Et Cicero, his, ut opinor, verbis.*] Videtur legendum, *Et Ciceronem*, ut pendeat à ſuperiori verbo, *nominabo:* ſicuti dixit, *Demoſthenem.* Sed & vulgata lectio proba: nam ſubintelligitur *dixit* ſeu *teſtatus eſt*. Pichena.

3 *Id ſe non rhetorum.*] Legendus hic locus ex ipſo Cicerone, *ait ſe non rhetorum, &c.* Vrſinus. Muretus pro *id* ſupponit *ait*. Non quidem libenter *id* mutari patiar, verbum tamen ejuſmodi deſideratur, quod non incommode ex iſto formatur. Ad hoc leve levius addam, præpoſitionem etiam videri inſerendam, ut & paullo ante monuimus, *non in rhetorum.* Acidalius.

1 *Fa-*

acerrima & ſecundiſſima eorum ſtudia demonſtraſti: cetera exſpecto, ut quemadmodum ex te didici quid aut illi ſcirent, aut nos neſciamus, ita hoc quoque cognoſcam, quibus exercitationibus juvenes jam & forum ingreſſi confirmare & alere ingenia ſua ſoliti ſint. neque enim arte & ſcientia, ſed longe magis [1] facultate eloquentiam contineri, nec tu puto abnues, & hi ſignificare vultu videntur. Deinde cum Aper & Secundus idem annuiſſent, Meſſalla quaſi rurſus incipiens: *Quoniam* initia & ſemina veteris eloquentiæ ſatis demonſtraſſe videor, docendo quibus artibus antiqui oratores inſtitui erudirique ſoliti ſint: perſequar nunc exercitationem eorum: quamquam ipſis artibus ineſt exercitatio, nec quiſquam percipere tot reconditas aut tam varias res poteſt, [2] niſi ut ſcientiæ meditatio, meditationi facultas, facultati vis eloquentiæ accedat. per quæ colligitur eamdem eſſe rationem, & percipiendi quæ proferas, & proferendi quæ perceperis. ſed ſi cui obſcuriora hæc videntur, iſque ſcientiam ab exercitatione ſeparat, id certe concedet, inſtructum & plenum his artibus animum, longe paratiorem ad eas exercitationes venturum,
34 [3] quæ propriæ circa oratoriam videntur. Ergo apud majores noſtros juvenis ille, qui foro & eloquentiæ parabatur, imbutus jam domeſtica diſciplina,

1 *Facultate & eloquentia contineri.*] Legendum, *facultate eloquentiam contineri.* Rhenanus. Rodolphus appoſite inſerit. *facultate & meditatione eloquentiam.* Lipſius.

2 *Niſi ut ſcientiæ meditatio.*] Muretus una vocula auctius, *tot tam reconditas.* Delerim particulam *ut*, cujus nullus uſus nunc: ſed fuiſſet, ſi ita præceſſiſſet: *nec quiſquam aliter percipere.* Pro *vis* ſententia me cogit, ut *uſus* reponam. *Acidalius.*

3 *Quæ propriæ circa oratoriam videntur.*] Rodolphus, *propria eſſe oratorum videntur.* Sed ab ingenio, ut ſolet, non à libris. Ego inſigni metaphora locum ornem: *propria circo oratorio videntur.* Quia de exercitationibus loquitur, eleganter circum adjungit, qui pugnis & exercitiis deſtinatus. *Lipſius.* Non diſplicet conjectura Lipſii *circo oratorio*, malim tamen quod propius ſcripturæ, *oratorum.* Statim: *adoleſcentuli noſtri deducuntur in ſcenas ſcholaſticorum.* Inferius: *Eſt aliquis Oratorum campus per quem niſi liberi & ſoluti ferantur, debilitatur ac frangitur eloquentia.* Schelius.

1 *Ad*

plina, refertus honeſtis ſtudiis, deducebatur à patre, vel à propinquis, [1] ad eum oratorem qui principem locum in civitate tenebat. hunc ſectari, hunc proſequi, [2] hujus omnibus dictionibus intereſſe, ſive in judiciis, ſive in concionibus aſſueſcebat, ita ut altercationes quoque excipere, & jurgiis intereſſe, utque ſic dixerim, pugnare in prœlio diſceret. magnus ex hoc uſus, multum conſtantiæ, plurimum judicii juvenibus ſtatim contingebat, in media luce ſtudentibus atque inter ipſa diſcrimina, ubi nemo impune ſtulte aliquid, aut contrarie dicit, quo minus & judex reſpuat, & adverſarius exprobret, ipſi denique advocati aſpernentur. Igitur vera ſtatim & incorrupta eloquentia imbuebantur: & quamquam unum ſequerentur, tamen omnes ejuſdem ætatis patronos in plurimis & cauſſis & judiciis cognoſcebant: habebantque ipſius [3] populi diverſiſſimarum aurium copiam, ex qua facile deprehendebatur, quid in quoque vel probaretur vel diſpliceret: [4] Ita nec præceptor deerat optimus quidem & electiſſimus, qui faciem eloquentiæ, non imaginem præſtaret: nec adverſarii & æmuli, ferro [5] non rudibus dimicantes: [6] ſed auditorium ſemper plenum, ſemper novum, ex invidis

1 *Ad eum Oratorem.*] Quintilianus: *Iuvenis qui rationem inveniendi eloquendique diligenter exceperit & exercitationem quoque modicam fuerit conſecutus. Oratorem ſibi aliquem, quod apud majores fieri ſolebat, deligat, quem ſequatur, judiciis interſit quam plurimis, ſit certaminis, cui deſtinatur, frequens ſpectator.* Idem.

2 *Hujus omnibus dictionibus.*] Verſus hic aliquot inſerui à Farneſiano libro, magno libelli hujus bono. Alii enim omnes hic mutili. *Lipſius.*

3 *Populi diverſiſſimarum aurium.*] Rodolphus copula adjecta, *populi & diverſiſſimarum.* Credo fuiſſe, *populi.* i. *diverſiſſimarum.* quæ nota ſignificat, id eſt. *Idem.*

4 *Ita nec præceptor.*] Lego, *Iam vero.* Quæ in tranſitionis formula & alias ſupra peccatum monſtravimus. *Acidalius.*

5 *Non ſudibus dimicantes.*] Manifeſto, *rudibus.* Nam hæc à gladiatoribus ſumpta. *Lipſius.* *Non ſudibus.* Lipſius *rudibus.* Pithœus. Lipſius, *rudibus.* non male. neſcio tamen an neceſſario. *Sudes* enim & *rudes* varie à veteribus confunduntur, ut in commentario de re militari oſtendimus. *Schelius.*

6 *Sed auditorium.*] Non eſt fortaſſis

dis & faventibus, [1] ut nec bene dicta diſſimularentur. Scitis enim magnam illam & duraturam eloquentiæ famam, non minus in diverſis ſubſelliis parari quam ſuis: quin immo conſtantius ſurgere ibi, fidelius corroborari. Atque hercule [2] ſub ejuſmodi præceptionibus juvenis ille de quo loquimur, oratorum diſcipulus, fori auditor, ſectator judiciorum, eruditus & aſſuefactus alienis experimentis, cui cottidie audienti notæ leges, non novi judicum vultus, frequens in oculis conſuetudo concionum, ſæpe cognitæ populi aures, ſive accuſationem ſuſceperat, ſive defenſionem, [3] ſolus ſtatim & unus cuicumque cauſſæ par erat. Nonodecimo ætatis anno L. Craſſus C. Carbonem, [4] uno & viceſimo Cæſar Dolabellam, altero & XX. Aſinius Pollio C. Catonem, non multo [5] ætate antecedens Calvus Vatinium, iis orationibus

ſis mutandum. Amant tamen potius, *&*, quam, *ſed*, cum iſto modo *neque* præceſſit. *Idem.*

1 *Vt nec bene dicta.*] Rodolphus auctius; *nec male nec bene*: ſententia quidem valde favente. *Lipſius.*

2 *Sub ejuſmodi præceptionibus.*] Forte, *præceptoribus*. Gronovius.

3 *Solus ſtatim & unus cuicumque cauſſæ.*] Ita vetus. Non male etiam vulgo, *ſtatim unicuique cauſſa*. Lipſius.

4 *Vno & viceſimo anno Cæſar Dolabellam.*] Suetonius ait in Iulio c. 5. compoſita ſeditione civili. Conſtat autem bellum Lepidi confectum eſſe M. Æmilio & D. Bruto Coss. quo anno Cæſar a. d. IV. idus Quintiles quartum & vigeſimum natalem celebravit. Igitur vel vigeſimo tertio anno deſinente vel vigeſimo quarto incipiente Dolabellam accuſaverit. Suetonii meo animo verior eſt ſententia: nam Dolabella hic eſt ille, qui ex conſulatu profectus in Macedoniam, devictis Thracibus, anno eo, quo Lepidus pulſus fugatuſque eſt, triumphavit. Adi ad Faſtos & M. Tullium in ea contra Piſonem. More autem fecit Cæſar adoleſcentium ejus ætatis, qui ſe foro præparabant, cum militiæ forenſis hoc rudimentum edidit. Vide Apuleji Apologiam, & quæ ibi nuper adnotavimus. *Caſaubonus.* Sueton. in Iul. 4. accuſationem hanc confert in tempus compoſiti belli Lepidiani, id eſt, M. Æmilio Lepido, D. Iunio Bruto Coſſ. Atqui Cæſar tunc 24. annum egerit, ex Faſtis & anno ejus natali. Corrigimus igitur; an, ut ſæpe diſſenſus eſt? ego hoc malo. *Lipſius.* Caſaubonus ex hiſtoria obſervavit, eo tempore Cæſarem quartum & viceſimum natalem celebraviſſe. Corrigendus itaque hic numerus videtur: *tertio & viceſimo*. Pichena. Suetonius ait compoſita ſeditione civili M. Æmilio & D. Bruto Coſſ. id fuerit circa annum Cæſaris quartum & viceſimum. *Schelius.*

5 *Ætatem antecedens.*] Scribe, *ætate*. Rhenanus.

1 *In*

bus inſequuti ſunt, quas hodieque cum admiratione legimus. At nunc adoleſcentuli noſtri deducuntur 35
[1] in ſcenas ſcholaſticorum, qui *rhetores* vocantur: quos paullo ante Ciceronis tempora exſtitiſſe, nec placuiſſe majoribus noſtris, ex eo manifeſtum eſt, quod Marco Craſſo & Domitio cenſoribus *cludere*, [2] ut ait Cicero, *ludum impudentiæ* juſſi ſunt. Sed ut dicere inſtitueram, deducimur in ſcholas, quibus non facile dixerim utrumne locus ipſe, an condiſcipuli, an genus ſtudiorum plus mali ingeniis afferant. Nam [3] in loco nihil reverentiæ, ſed in quem nemo niſi imperitus æque intrat. In condiſcipulis nihil profectus, cum pueri inter pueros, & adoleſcentuli inter adoleſcentulos pari ſecuritate dicant & audiantur. Ipſæ vero exercitationes magna ex parte contrariæ. Nempe enim duo genera materiarum apud

1 *In ſcena ſcholaſticorum.*] Scripſi; *in ſcenas.* Rhenanus. Divinabam olim, *ſcholas*, male. Nam apposite *ſcenas* appellat loca in quibus fucata illa & perſonata eloquentia exercetur, velut per luſum. *Lipſius.* At vero *ſcenam* Plin. 7. ep. 17. pro loco etiam uſurpavit, uti cauſſæ aguntur veræ & ſeriæ: *utique ſi latior ſcena, & corona diffuſior*, & quæ præcedant. *Acidalius.*

2 *Vt Cicero ait.*] Locus eſt lib. 3. de oratore, ex perſona L. Craſſi. *Hoc*, inquit, *cum unum traderetur, & impudentiæ ludus eſſet, putavi eſſe Cenſoris, ne longius id ſerperet, providere, quamquam non hæc ita ſtatuo atque decerno, ut deſperem ea tradi ac perpoliri; ſed hominibus opus eſt eruditis, &c.* Ex quo apparet hic legendum eſſe *L. Craſſo*, non *M.* ut & apud Sueton. in libello de claris Rhetorib. & A. Cellii lib. xv. cap. xi. Cæterum quod ad Ciceronem ipſum attinet, certum eſt cum ex eodem Suetonio, tum ex Seneca in procemio lib. 1. Controverſiar. ad præturam uſque Græce declamaſſe? Latine vero ſeniorem quoque, & quidem cum Hirtio & Panſa Coſſ. quos diſcipulos & grandes prætextatos vocabat. Quin & cum Prætura fungeretur, ſcholam quoque M. Antonii Gniphonis frequentaſſe, qui tum Rhetoricam ita docebat in urbe, ut quotidie præcepta eloquentiæ traderet, declamaret vero non niſi nundinis, hunc vero cum in Gallia natus fuerit, & quidem ingenuus, inter noſtros Rhetores recenſeri par fuit. Ciceronis ipſius de ſe teſtimonia ſunt hæc, in Bruto: *Commentabar declamitans (ſic enim nunc loquuntur) ſæpe cum M. Piſone, & cum Q. Pompejo, aut cum aliquo quotidie. Idque faciebam multum etiam Latine, ſed Græce ſæpius.* Et lib. 1. Tuſcul. *Vt enim ante declamitabam cauſſas, quod nemo me diutius fecit.* ſed videantur l. VII. Famil. Epiſt. ult. & lib. IX. Epiſt. XVI. & XVIII. *Pithæus.*

3 *In loco nihil reverentiæ, ſed in quem.*] Forte: *ſcilicet in quem.* Aut, *Nam in loco nihil reverentiæ eſt, in quem.* Acidalius.

 1 Sua-

apud rhetores tractantur, [1] ſuaſoriæ, & controverſiæ. Ex iis ſuaſoriæ quidem etſi tamquam plane leviores & minus prudentiæ exigentes, pueris delegantur; controverſiæ robuſtioribus aſſignantur, quales per fidem, & quam incredibiliter compoſitæ! Sequitur autem ut materiæ abhorrenti à veritate [2] declamatio quoque adhibeatur. Sic fit ut tyrannicidarum præmia, aut [3] vitiatarum electiones, aut [4] peſtilentiæ remedia, aut inceſta matrum, aut [5] quidquid in ſchola quotidie agitur; in foro vel raro numquam, ingentibus verbis perſequantur: [6] cum ad veros judices ventum eſt rem cogitare, [7] nihil humi-
36 le, nihil abjectum eloqui poterat. Magna eloquentia, ſicut flamma materia alitur, & motibus excitatur, & urendo clareſcit. Eadem ratio in noſtra quoque civitate antiquorum eloquentiam provexit. Nam etſi horum quoque temporum oratores ea conſecuti ſunt, quæ compoſita & quieta & beata Rep. tri-

1 *Suaſoriæ quidem etſi tanquam plane.*] Hic quoque lineas quaſdam adtexui, bonam copiam mihi faciente libro. Nam alias, turpiter hæc hiabant. *Lipſius.* Manifeſto delendum τὸ *etſi:* quod nec in Mureti libro comparebat. *Acidalius.* Τὸ *etſi* redundat meo judicio. *Freinshemius.*

2 *Declamatio quoque adhibeatur.*] Deeſſe vox videtur: *declamatio quoque par*, vel *ſimilis* vel *talis adhibeatur.* Acidalius.

3 *Vitiatarum electiones.*] Recte. Reſpicit ad legem ſcholaſticam quæ raptarum dicitur, *Rapta raptoris mortem vel nuptias optet.* Pithæus.

4 *Peſtilentiæ remedia.*] Petronius hæc talia in Satyrico exagitat, & diſerte, *reſponſa in peſtilentiam data.* Locum totum, ſis vide. *Lipſius.* Quintil. XI, 2. *Sint ergo & ipſa materiæ, quæ fingentur, quam ſimillima veritati. nam magos, & peſtilentiæ reſponſa, aliaque magis adhuc fabuloſa, fruſtra inter ſponſiones & inter dicta quærimus.* Pichena.

5 *Quicquid in ſchola quotidie agitur, in foro vel raro vel nunquam, ingentibus verbis perſequantur.*] Petronius: *Nunc pueri in ſchola ludunt, juvenes ridentur in foro: & quod utroque turpius eſt quod quiſquam perperam diſcit in ſenectute confiteri non vult.* Schelius.

6 *Cum ad veros judices ventum eſt.*] Qui ſequitur ſermo, non jam Meſſallæ eſt, ſed Materni. Itaque multa hoc loco deſiderari videntur. *Pithæus.* Magna vero hic lacuna, de qua vulgo, nec ſuſpicantur. At liber vetus præfert, & ſpatio grandi interpoſito uſque ad ea verba, *rem cogitare*, adjicit, *Hic multum deficit.* Et clarum: quia ſermo ſequens non Meſſallæ amplius, ſed Materni. *Lipſius.*

7 *Nihil humile, nihil abjectum.*] Cicero de finibus lib. 5. *Omnium cæterarum rerum obliti nihil abjectum, nihil humile cogitant.* Schelius.

1 *Con-*

tribui fas erat: tamen iſta perturbatione ac licentia plura ſibi aſſequi videbantur, cum mixtis omnibus & moderatore uno carentibus, tantum quiſque orator ſaperet, quantum erranti populo perſuaderi poterat. Hinc leges aſſiduæ, populare nomen, hinc [1] conciones magiſtratuum [2] pæne pernoctantium in roſtris, hinc accuſationes potentium reorum, & aſſignatæ etiam domibus inimicitiæ, hinc procerum factiones & aſſidua ſenatus adverſus plebem certamina. quæ ſingula etſi diſtrahebant Rempubicam, exercebant tamen illorum temporum eloquentiam, & magnis cumulare præmiis videbantur. Quia quanto quiſque plus dicendo poterat, tanto facilius honores aſſequebatur; tanto magis in ipſis honoribus collegas ſuos anteibat, [3] tanto plus apud principes gratiæ, plus auctoritatis apud patres, plus notitiæ ac nominis apud plebem [4] parabat. hi clientelis etiam exterarum nationum redundabant. hos ituri in provincias magiſtratus reverebantur, hos reverſi colebant. hos & præturæ & conſulatus vocare ultro videbantur. hi ne privati quidem ſine poteſtate erant, cum & populum & ſenatum conſilio & auctoritate regerent. quinimmo ſibi ipſi perſuaſerant, neminem ſine eloquentia aut aſſequi poſſe in civitate, aut tueri conſpicuum & eminentem locum. nec mirum, cum etiam inviti ad populum producerentur: cum parum eſſet in ſenatu breviter cenſere, niſi

1 *Conciones magiſtratuum.*] A libro eſt. quam ridicule autem alii, *conciones migrantium?* quod à conciſa illa ratione ſcribendi natum. *Lipſius.*

2 *Pane pernoctantium.*] Eadem figura *nocturni advocati* dicuntur à Petronio, &c. Seneca in libro de brevitate vitæ: *Quos à baſilica*, inquit, *immiſſi demum canes ejiciunt.* Quem locum Pincianus homo doctus & diligens fruſtra emendare conatus eſt, ut in commentatione noſtra de Centumviralibus, Decemviralibus, & Septemviralibus judiciis amplius oſtendimus. *Pithœus.*

3 *Tanto plus aut apud principes.*] Caſtigavi, *plus apud principes.* Rhenanus.

4 *Parabat.*] Al. *Probabat*. Pithœus. Melius, *parabat*. Lipſius.

niſi qui ingenio & eloquentia ſententiam ſuam tueretur: cum in aliquam invidiam aut crimen vocati, ſua voce reſpondendum haberent, [1] cum teſtimonia quoque [2] in publicis non abſentes nec per tabellam dare, ſed coram & præſentes dicere cogerentur. Ita ad ſumma eloquentiæ præmia, magna etiam [3] neceſſitas accedebat, & commoda. Diſertum haberi, pulchrum & glorioſum: ſed contra mutum &
37 elinguem videri, deforme habebatur. Ergo non minus rubore quam præmiis [4] ſtipulabantur: ne clientulorum loco potius quam patronorum numerarentur: ne traditæ à majoribus neceſſitudines ad alios tranſirent: ne tamquam inertes & non ſuffecturi honoribus aut non impetrarent, aut impetratos male tuerentur. Neſcio an venerint [5] in manus veſtras hæc vetera, quæ & antiquorum bibliothecis adhuc manent, & nunc maxime à Muciano contrahuntur: ac jam undecim, ut opinor, Actorum libris, & tribus Epiſtolarum compoſita, & edita ſunt. Ex his intelligi poteſt Cn. Pompejum & Marcum Craſſum, non viribus modo & armis, ſed in-

1 *Cum teſtimonia.*] Tacitus lib. 2. Annal. *Vrgulaniæ potentia adeo nimia civitati erat, ut teſtis in cauſa quadam quæ apud Senatum tractabatur, venire dedignaretur.* Pithœus.

2 *In publices non abſentes.*] Rodolphus *in publicis judiciis abſentes.* inſitione valde apta. *Lipſius.*

3 *Neceſſitas accedebat & commoda.*] Muretus hæc ita tranſponebat, *ad ſumma eloquentiæ præmia & commoda, magna etiam* &c. Non male ille: ſed melius nos, qui ſuo loco relinquimus, & cum ſequentibus iſtis nectimus: *Diſertum haberi pulcrum* &c. Lego, inquam; *ita ad ſumma eloquentiæ præmia magna etiam neceſſitas accedebat: & quomodo diſertum haberi* &c. qua lectione nihil fieri elegantius poteſt. *Acidalius.* Inepte hic *commodorum* mentio fit, cum jam præmiorum meminerit. Lego. *neceſſitas accedebat & non modo diſertum haberi pulchrum & glorioſum, ſed contra mutum & elinguem videri deforme habebatur.* Confirmat hoc, quod ſequitur: *Ergo non minus rubore quam præmiis ſtimulabantur.* *Non modo, ſed contra* ut Cicero in Bruto. *Cum præſertim non modo nunquam ſit aut illius à me curſus impeditus, aut ab illo meus, ſed contra ſemper alter ab altero adjutus & communicando & monendo & favendo.* Schelius.

4 *Stipulabantur.*] Repoſui, *ſtimulabantur.* Rhenanus.

5 *In manus noſtras.*] Emendavi, *veſtras.* Idem.

ingenio quoque & oratione valuiſſe: Lentulos, & Metellos, & Lucullos, & Curiones, & ceteram procerum manum, multum in his ſtudiis operæ curæque poſuiſſe: nec quemquam illis temporibus magnam potentiam, ſine eloquentia conſecutum. His accedebat ſplendor rerum, & magnitudo cauſſarum, quæ & ipſa plurimum eloquentiæ præſtant. Nam multum intereſt utrumne de furto, aut formula & interdicto dicendum habeas, an de ambitu comitiorum, expilatis ſociis, & civibus trucidatis. quæ mala ſicut non accidere melius eſt, iſque optimus civitatis ſtatus habendus eſt, quo nihil tale patimur: [1] ita cum acciderent, ingentem eloquentiæ materiam ſubminiſtrabant. Creſcit enim cum amplitudine rerum vis ingenii, nec quiſquam claram & illuſtrem orationem efficere poteſt, niſi qui cauſſam parem invenit. Non opinor Demoſthenem orationes illuſtrant, quas adverſus tutores ſuos compoſuit: nec Ciceronem, magnum oratorem P. Quinctius defenſus aut Licinius Archias faciunt: Catilina, & Milo, & Verres, & Antonius [2] hanc illi famam circumdederunt: non quia tanti fuit R. P. malos ferre cives, ut uberem ad dicendum materiam oratores haberent: ſed, ut ſubinde admoneo, quæſtionis meminerimus, ſciamuſque nos de ea re loqui, quæ facilius turbidis & inquietis temporibus exſtitit. Quis ignorat utilius ac melius eſſe frui pace, quam bello vexari? Plures tamen bonos præliatores bella

1 *Ita cum acciderent, ingentem eloquentia materiam ſubminiſtrabant.*] Ita emendavi. Nam præceſſit: *His accedebat ſplendor rerum & magnitudo cauſſarum.* Rhenanus.

2 *Hanc illi famam circumdederunt.*] Phraſis Tacito valde familiaris 4. Hiſt. *Erant qui principatus inanem ei famam circumdarent.* 14. Ann. *Nec ulla moribus corruptis olim plus libidinum circumdedit, quam illa colluvies.* 16. Ann. *Segnes & pavidos ſupremis ſuit ſecretum circumdare.* Iterum 4. Hiſt. *planctum & lamenta & ſupremorum imaginem ſibi circumdatam.* In vita Agric. *Egregiam famam paci circumdedit.* Acidalius.

la quam pax ferunt. [1] Similis eloquentiæ condi-
tio. Nam quo ſæpius ſteterit tamquam in acie,
quoque plures & intulerit ictus & exceperit, quo
major adverſarius, eo [2] acrior qui pugnas ſibi a-
ſperas deſumpſerit, tanto altior & excelſior & il-
lis nobilitatus criminibus, [3] in ore hominum agit,
38 quorum ea natura eſt [4] ut ſecura nolint. Tran-
ſeo ad formam & conſuetudinem veterum judicio-
rum: quæ [5] & ſi nunc aptior eſt * ita erit elo-
quen-

1 *Similis eloquentia conditio.*] Fortaſſis: *Similis eloquentiis conditio. Nam quo ſapius ſteterit tanquam in acie, quoque plures & intulerit ictus & exceperit. Quo major adverſarius, quo acrior, quem per pugnas ſibi aſperas deſumſerit, tanto altior & excelſior, ut illius nobilitatus diſcriminibus, in ore hominum agit. Per pugnas* eſſe in veteri Codice teſtatur Lipſius, & *adverſarium ſibi deſumere* veteribus tritum eſt. Livius VIII. *Recto itinere duxiſti exercitum ad eos, quos tibi hoſtes deſumſeras.* Tò *diſcriminibus* Lipſii eſt, &c. Quamvis enim eleganter dicatur accuſator alterius criminibus nobilitari & hic legi videatur poſſe, *illius nobilitatus criminibus*, in ſimilitudinem tamen à prælio & re militari ductam & in clauſulam, qua dicitur hanc eſſe vulgi naturam, ut ſecura nolint, magis quadrat, ut hoc loco *diſcriminum* quam criminum fiat mentio. Livius in 22. dixit *cladis nobilitatem. Hac eſt pugna Cannenſis Allienſi cladis nobilitate par; caterum ut illis, qua poſt pugnam accidere, levior, quia ab hoſte ceſſatum, ſic ſtrage exercitus gravior fœdiorque.* opponuntur enim iſta *cladis nobilitate par, ſtrage exercitus gravior, illis qua poſt pugnam accidere levior.* Livius IX. *Sequitur Romana Caudina pax hunc annum nobilis clade.* Schelius.

2 *Acrior qui pugnas &c.*] Vetus, *acrior per pugnas.* Aliquid hic ulceris Fortaſſe: *major adverſarius & acrior, quo plures.* Et ſtatim, *illis nobilitatus diſcriminibus.* Lipſius. Ego traductione (perturbatus enim verborum ordo eſt) ſpero me perſanaturum: *& exceperit, eo acrior; quo major adverſarius, tanto altior & excelſior, qui pugnas ſibi aſperas deſumpſerit, & illis nobilitatus diſcriminibus in ore hominum agit.* Pro *diſcriminibus*, an potius, *certaminibus?* Niſi forte *criminibus* pro eodem eſt. Vt & Sueton. Cal. 45. *populumque graviſſimo objurgavit edicto, quod Caſare prœliante, & tantis criminibus objecto intempeſtiva convivia, circum theatra, & amœnos ſeceſſus celebrarent.* Aut ibi quoque emendandum *diſcriminibus.* Omnino ſic & Tib. 2. *Velut iterum illudens crimini publico.* Libri veteres recte, *diſcrimini.* Acidalius.

3 *In ore hominum agit.*] Emendavi etiam in Hiſtoriis, & produxi hanc dictionem. Vulgo, *more.* Lipſius.

4 *Vt ſecura velint.*] Lego, *nolint.* Rhenanus. Clauſula addita Rodolphus: *ut dubia laudent, ſecura nolint.* quod qui neget aptum ad ſenſum eſſe, ipſe ſine ſenſu. *Lipſius.* Mihi multo aptius pariter & acutius videatur, *ut dubia laudent ſecura malint.* Ea enim hominum natura ut ſecurum ſe quiſque velit, periculoſa tamen, & qui ea ſubeunt, laudibus ferant. *Acidalius.*

5 *Et ſi nunc aptior eſt, ita erit eloquentia, tanto.*] Repone, *arctior eſt.* Rhenanus. Nobis corrupta hæc videbantur aut mutila. Rodolphus au-
tem

quentia, tanto illud forum magis exercebat, in quo nemo intra pauciſſimas horas perorare cogebatur, & liberæ comperendinationes erant, & modum dicendi ſibi quiſque ſumebat, & numerus neque dierum neque patronorum [1] finiebatur. [2] Primus tertio conſulatu Cn. Pompejus aſtrinxit impoſuitque veluti frenos eloquentiæ, ita tamen ut [3] omnia in foro, omnia in legibus, omnia apud prætores gererentur: apud quos quanto majora negotia olim exerceri ſolita ſunt, quod majus argumentum eſt, quam quod [4] cauſſæ centumvirales quæ nunc primum obtinent locum, adeo ſplendore aliorum judiciorum obruebantur, ut neque Ciceronis, neque Cæſaris, neque Bruti, neque Cœli, neque Calvi, non denique ullius magni oratoris liber apud centumviros dictus legatur, exceptis ora-

tem concinnat: *etſi nunc aptior eſt veritati, eloquentiam tamen.* acute ſi ab ingenio, feliciter ſi à libro. *Lipſius.* Neſcio quid Muretus hic voluerit, qui notaverat: *aptior eſt, at certe loquentia: tamen illud forum magis, &c.* Nihil in his ſenſus. Amplectar Rodolphi lectionem, ſed in parte. Nam illud non poſſum, *aptior eſt veritati.* Pro quo ipſe reſtituo, proxime ad vulgatæ lectionis veſtigia: *aptior exiſtimatur*, vel *exiſtimetur.* Acidalius. Acidalius non poteſt amplecti τὸ *veritati.* Sed vide noſtra ad L. Senecam de ira 2. 29. *Gronovius.*

2 *Finiebatur.*] Al. *Cavebatur.* Pithœus.

2 *Primus tertio conſulatu Cn. Pompejus aſtrinxit.*] Addit etiam Rodolphus: *Primus hujus rei ſpatia tertio, &c.* Nec hæc talia ſane ab ingenii fonte videntur. Ego ex eo ſcribam: *Primus hujuſce ſpatia.* Sane etiam poſt in hac tranſlatione perſiſtit: *Quomodo nobiles equos curſus & ſpatia probant: ſic eſt aliquis oratorum campus, &c.* Lipſius.

3 *Omnia in legibus.*] Delenda præpoſitio. Mox lego: *exerceri ſolita ſint.* Acidalius.

4 *Cauſæ centumvirales ſplendore aliorum judiciorum obruebantur.*] Cicero de oratore lib. 1. *Nam volitare in foro, hærere in jure ac prætorum tribunalibus, judicia privata magnarum rerum obire, in quibus ſæpe non de facto, ſed de æquitate ac jure certetur, jactare ſe in cauſis centumviralibus, in quibus uſucapionum, tutelarum, gentilitatum, agnationum, alluvionum, circumluvionum, nexorum, mancipiorum, parietum, luminum, ſtillicidiorum, teſtamentorum ruptorum cæterarumque rerum innumerabilium jura verſentur, cum omnino quid ſuum, quid alienum, quare denique civis an peregrinus, ſervus an liber quiſpiam ſit, ignoret, inſignis eſt impudentiæ.* In quibus obiter monuerim ineptam eſſe illam lectionem, *teſtamentorum ruptorum.* quæ enim iſta jura ſunt, aut quis ita loquitur? Gruterus ait ſe deleviſſe quod ſequebatur in vulgatis *aut ruptorum*, quod

non

orationibus Aſinii, quæ [1] *pro hæredibus Vrbiniæ* inſcribuntur, ab ipſo tamen Pollione mediis divi Auguſti temporibus habitæ, poſtquam longa temporum quies, & continuum populi otium, & aſſidua ſenatus tranquillitas, & maximi principis diſciplina, ipſam quoque eloquentiam ſicut omnia alia pacaverat?
39 Parvum [2] & ridiculum fortaſſe videtur quod dicturus ſum, dicam tamen vel ideo ut rideatur. Quantum humilitatis putamus eloquentiæ attuliſſe [3] pœnulas iſtas, quibus aſtricti & velut incluſi cum judicibus fabulamur? quantum virium detraxiſſe orationi auditoria & tabularia credimus, in quibus jam fere plurimæ cauſſæ explicantur? Nam quomodo nobiles equos curſus & ſpatia probant; ſic eſt aliquis oratorum campus, per quem niſi liberi & ſoluti ferantur, debilitatur ac frangitur eloquentia. Ipſam quinimmo curam & diligentem

non extaret in codicibus Memmii & Pithœi, ſolumque haberet Palatinus ſecundus *teſtamentorum raptorum*, primus vero & Toſanus & alter Memmii, *teſtamentorum ruptorum aut raptorum* ut appareret appoſitum à ſcribis pro lectione variante. Nihil veriſimilius ſuccurrit, quam ſcripſiſſe Ciceronem *nuptiarum*. Præſertim cum poſtremum inter exempla, quibus oſtendit juris cognitionem oratori eſſe neceſſariam, de jure connubii & nuptiarum ſit. *Quid quod uſu, memoria patrum, venit, ut paterfamilias, qui ex Hiſpania Romam veniſſet, cum uxorem prægnantem in Provincia reliquiſſet, Romæque alteram duxiſſet, neque nuntium priori remiſiſſet, mortuuſque eſſet inteſtato, & ex utraque filius natus eſſet, mediocriſne res in controverſiam adducta eſt? Cum quæreretur de duobus civium capitibus & de puero, qui ex poſteriore natus erat, & de ejus matre, quæ, ſi judicaretur certis quibuſdam verbis, non novis nuptiis, fieri cum ſuperiore divortium, in concubinæ locum duceretur.* Schelius.

1 *Pro hæredibus Vrbiniæ.*] Quintilianus me duxit ad emendationem, quem vide lib. 4. cap. 1. nam Aſinium diſertim pro hæredibus Vrbiniæ laudat. In tritis libris erat *Ironia*: in veteri *Vrinta*. Lipſius.

2 *Et ridiculum fortaſſe videtur.*] Magis placet, *videbitur*, ita præſertim poſtulante ſententia. *Vrſinus.* Lego, *videbitur.* Et Muretus. *Acidalius.*

3 *Pænulas iſtas, quibus adſtricti & velut incluſi cum judicibus fabulamur.*] Pænulas hic dat oratoribus: at Fabius l. XI. cap. 3. non niſi togæ meminit, ex quo vir doctus efficit, Fabium hujus dialogi auctorem non eſſe. Quod tamen neſcio an ſatis firmum argumentum ſit: nam quum hic ſexto Veſpaſiani anno hos introducat loquentes, & ſe huic ſermoni interfuiſſe dicat, neque alios mores, quam qui Quintiliani ævo viguerunt, hic debuit deſcripſiſſe neque eos potuit

tem ſtyli anxietatem contrariam experimur: quia ſæpe interrogat judex; *quando incipias*; & ex interrogatione ejus incipiendum eſt. Frequenter probationibus & teſtibus, ſilentium patronus indicit. unus inter hæc dicenti ac alter aſſiſtit, & res velut in ſolitudine agitur. Oratori autem clamore plauſuque opus eſt, & velut quodam theatro. qualia cottidie antiquis oratoribus contingebant: cum tot pariter ac tam nobiles forum coarctarent: cum clientelæ quoque, & tribus, [1] & municipiorum legationes, ac partes Italiæ periclitantibus aſſiſterent: cum in pleriſque judiciis crederet populus Roman. ſua intereſſe quid judicaretur. Satis conſtat C. Cornelium, & M. Scaurum, & T. Milonem, & L. Beſtiam, & P. Vatinium, concurſu totius civitatis & accuſatos & defenſos, ut frigidiſſimos quoque oratores, ipſa certantis populi ſtudia, excitare & incendere potuerint. Itaque hercule ejuſmodi libri exſtant, ut ipſi quoque qui egerunt, non aliis magis orationibus cenſeantur. Iam vero conciones aſſiduæ, & [2] datum jus quoque potentiſſimum quemque vexandi, atque ipſa inimicitiarum gloria: cum ſe plurimi deſertorum, ne à P. quidem Scipione, aut Sylla, aut [3] Gn. Pompejo abſtinuerint,

tuit ignorare. Quid ergo dicemus? Quemadmodum Meſſala hic cauſas corruptæ ejus ævi eloquentiæ recenſens, vitiaque exagitans, pænularum tantum meminit, quas improbat, non togæ quam probat: ſic Fabium non tam, quid fiat interdum, quam quid fieri debeat, docentem togarum ſolarum facere mentionem. Nam utriſque pro re & loco uſos ejus temporis patronos ex his locis colligitur. Niſi ſi aliquis velit à Domitiano reductas togas, cum ante pænulæ in forum irrupiſſent. Fabius: *Eſt aliquid in amictu, quod ipſum aliquatenus temporum conditione mutatum eſt. Nam veteribus nulli ſinus; perquam breves poſt illos fuerunt. Itaque etiam geſtu neceſſe eſt uſos eſſe in principiis eos alio, quorum brachium, ſicut Græcorum, veſte continebatur: ſed nos de præſentibus loquimur.* Schelius.

1 *Et municipiorum & legationes.*] Scripſi, *& municipiorum legationes.* Rhenanus.

2 *Datum jus quoque potentiſſimum.*] Malim *:* *cuique.* Gronovius.

3 *Gn. Pompejo abſtinuerint.*] Sic ſcripſi. *Rhenanus.* Lego, *abſtinerent.*

In

rint, & ad inceſſendos principes viros, ut eſt natura invidiæ, populi quoque hiſtriones auribus uterentur, quantum ardorem ingeniis, quas oratoribus faces admovebant! [1] Non de otioſa & quieta re loquimur, & quæ probitate & modeſtia gaudeat: ſed eſt magna iſta & notabilis eloquentia, alumna licentiæ, quam ſtulti *libertatem* vocabant, [2] comes ſeditionum, effrenati populi incitamentum, ſine obſequio, [3] ſine ſervitute, contumax, temeraria, arrogans, [4] quæ in bene conſtitutis civitatibus non oritur. [5] Quem enim oratorem Lacedæmonium, quem Cretenſem accipimus? [6] quarum civitatum ſeveriſſima diſciplina, & ſeveriſſimæ leges traduntur. Nec Macedonum quidem ac Perſarum, ac ullius gentis, quæ certo imperio contenta fuerit, eloquentiam novimus. Rhodii quidam, Athenienſes plurimi oratores exſtiterunt, apud quos omnia populus, omnia imperiti, omnia, ut ſic dixerim, omnes poterant. Noſtra quoque civitas donec [1] er-

In reliquis ordo mutandus verborum: *ut eſt natura invidiæ, hiſtriones quoque populi auribus uterentur.* Acidalius.

1 *Non de otioſa & quieta re.*] Muretus altera voce addita, altera deleta, ſic hæc legit: *non enim de otioſa & quieta re loquimur, & quæ probitate & modeſtia gaudeat: eſt magna iſta &c.* Idem.

2 *Comes ſeditionum.*] Lego, *fames.* Quod probes, ſi ad ſequens verbum *incitamentum* reſpicias: at ſi ad ſuperius *alumna*, dubites, an non potius *comes*. Idem.

3 *Sine ſeveritate.*] Al. *ſervitute.* Pithæus

4 *Quæ in bene conſtitutis civitatibus non oritur.*] Paulo aliter. Cicero Bruto. *Pacis eſt comes otiique ſocia & jam bene conſtitutæ civitatis quaſi alumna quædam eloquentia.* Schelius.

5 *Quem enim oratorem Lacedæmonium.*] Miratur hoc idem Vellejus lib. 1. in extremo: nec cauſſam dat, quam veram hic habes. *Lipſius.* Cicero Bruto: *Hoc autem ſtudium non erat commune Græciæ, ſed proprium Athenarum. Quis enim aut Argivum Oratorem aut Corinthium aut Thebanum ſcit fuiſſe temporibus illis? niſi quid de Epaminonda, docto homine, ſuſpicari libet. Lacedæmonium vero uſque ad hoc tempus audivi fuiſſe neminem.* Idem. Quintilianus lib. 3. cap. 8. *Minus Lacedæmone ſtudia literarum, quam Athenis, honoris merebuntur: plus patientia, fortitudo.* Gronovius.

6 *Quarum civitatum ſeveriſſima diſciplina ſeveriſſimæque leges traduntur.*] Vellejus de Lycurgo: *Fuit ſeveriſſimarum juſtiſſimarumque legum auctor & diſciplinæ convenientiſſimæ vir.* Ita legendum. Hic tamen offendat

[1] erravit, donec ſe partibus, & diſſenſionibus, &
diſcordiis confecit, donec nulla fuit in foro pax, [2] nul-
la in ſenatu concordia, nulla in judiciis moderatio,
nulla ſuperiorum reverentia, nullus magiſtratuum
modus: tulit ſine dubio valentiorem eloquentiam,
ſicuti indomitus ager habet quaſdam herbas lætiores.
Sed nec tanti Reipublicæ Gracchorum eloquentia
fuit, ut pateretur & leges: nec [3] bonæ formam elo-
quentiæ Cicero tali exitu penſavit. Sic quoque quod 41
ſupereſt antiquis oratoribus, forum [4] non emendare,
nec uſquam ad votum compoſitæ civitatis argumen-
tum eſt quidem, quod nemo nos advocat, niſi aut no-
cens

dat fortaſſis aliquos repetitio *ſeveriſſima.* poſſis *ſanctiſſima.* Schelius.

1 *Erravit.*] Hoc eſt, fluctuavit, ni malis, *certavit.* Rhenanus.

2 *Nulla in ſenatu concordia.*] Sequentia verba pluſcula addidimus à libro. *Lipſius.*

3 *Bonæ formam eloquentiæ.*] Muretus, *famam*, non ſubſcribente Acidalio, qui ſine ſententia eſſe putat: *Cicero tali exitu penſavit:* & mirifice tranſponendis verbis locum conturbat. Ego nihil hic agnoſco vitii. *Bonam eloquentiam* dicit ſalubrem & publice utilem. Qualem fuiſſe Ciceroni notum eſt, & adſtipulatur Cremutius Cordus apud M. Senecam, qui roſtra eum ait *coluiſſe piis concionibus.* *Penſare exitu eloquentiam* eſt parem eloquentiæ exitum nanciſci: ut Iuſtino *penſare parta cum amiſſis*, de quo lib. 4. Obſerv. 13. Potuiſſet igitur dicere: Nec reſpublica eloquentiam Gracchorum legibus eorundem penſavit: nec Ciceroni tanti fuit ſalubrior eloquentia, ut ob eam talem exitum faceret. Sane τὸ *famam* adderet aliquid ſententiæ, ut non modo utilitatibus, ſed etiam gloria & magnitudine ejus præferretur Gracchis. Poteſt tamen retineri *formam*, ut ſit idem, quod genus. Melius fuiſſet Reipublicæ Gracchos non fuiſſe diſertos quam facundia ad ſeditioſas leges ferendas uti: melius Ciceroni quamvis ſalubris eloquentiæ genere vel fama caruiſſe, quam propter illam ſic perire. *Gronovius.*

4 *Non emendare nec uſquam ad votum.*] Legebat Faernus, *non emendata*, cum in vulgatis ſit, *emendare.* Urſinus. Si nihil hic deeſt, ſcribam: *non emendata nec uſque ad.* Sequentia etiam in libro Farneſ. *argumentum eſt. Quis enim nos.* Lipſius. Nos luxatum verborum ordinem videmus: quem traductione levi verum reſtituemus, & alia iterum leviora emendabimus, ut totus locus ſic legatur. *Nec antiquis oratoribus bonæ formam e. c. t. e. p. ſ. q. q. ſupereſt forum non emendata, nec uſquequaque ad votum c. c. a. eſt. Quid enim? quod nemo nos advocat, &c.* Quid ſi tamen legas? *Nec antiquis oratoribus bonæ forma eloquentiæ* (ſcil. tanti fuit) *quam Cicero tali exitu penſavit.* Quanquam integra ſententia tale quid requirit: *ut quo Cicero, tali eam exitu penſarent.* Acidalius. Recte Lipſius, *non emendata, neque uſque ad.* Sed quæ ſententia in illis, *ſupereſt antiquis oratoribus*, clamat Acidalius, qui ſolus hæc auſus poſt Lipſium tentare. Et tamen una litera expuncta nos expediet. Scribe: *Sic quoque, quod ſupereſt antiqui oratoribus, forum, non emendata, nec uſque ad votum compoſita civitatis argumentum eſt.* Nempe conciones ſuſtulerunt Cæſares. Vna ratio ex tot apud anti-

cens aut miſer. [1] quod municipium in civitatem noſtram venit, niſi quod aut vicinus populus, aut domeſtica diſcordia agitat? quam provinciam tuemur, niſi ſpoliatam vexatamque? Atqui [2] melius fuiſſet non queri, quam vindicari. Quod ſi inveniretur aliqua civitas in qua nemo peccaret, ſupervacuus eſſet inter innocentes orator, ſicut inter ſanos medicus. Quo modo tamen minimum uſus minimumque profectus ars medentis habet in his gentibus, quæ firmiſſima valetudine ac ſaluberrimis corporibus utuntur: ſic minor oratorum obſcuriorque gloria eſt inter bonos mores, & in obſequium regentis paratos. Quid enim opus eſt longis in ſenatu ſententiis, [3] cum optimi cito conſentiant? Quid multis apud populum concionibus, cum de republica non imperiti & multi deliberent, ſed ſapientiſſimus & unus? Quid voluntariis accuſationibus, cum tam raro & tam parce peccetur? Quid invidioſis

antiquos occaſionibus oſtentandi ingenii & eloquentiæ exercendæ relicta erat, forum & cauſarum patrocinia. Hoc antiqui ſolum oratoribus ſupererat. Livius lib. 34. *Quod maturi erat circa, demeſſum & convectum eſt.* Quod ſequitur, accipiendum ex codice Farneſiano: *Quis enim nos advocat, niſi aut nocens aut miſer?* De verbo *advocare* diximus ad Senec. de clement. 1. 9. *Gronovius.*

1 *Quod municipium in civitatem noſtram.*] *In clientelam noſtram* rectius habet editio Pithœi. Supra. *Cum tot amicorum cauſa tot coloniarum ac municipiorum clientela in forum vocent.* Schelius.

In clientelam.] Al. *In civitatem.* Pithœus.

2 *Melius fuiſſet non queri.*] An *non fieri?* Schelius.

Non queri quam judicari.] Lego, *vindicari.* Lipſius. Verbum vindicari, auctore Lipſio correximus. Vulgo, *judicari.* Pichena. Bene Lipſius legit. Sed id non ſatis. Muretus optime totum ſic emendaret, *atqui m. f. non fieri, quam vindicari.* Acidalius. Bene Lipſium legere *vindicari*; ſed non id ſatis. Muretum optime totum locum emendaſſe: *Atqui melius fuiſſet non fieri, quam vindicari*, cenſet Acidalius. Immo pejus. *Non queri*, eſt, illos non fuiſſe injuria affectos, eoque nec querelarum cauſam habuiſſe. *Gronovius.*

Quam vindicari.] Al. *quam judicari.* Pithœus.

3 *Cum optima cito conſentiant?*] Hoc eſt, optimæ ſententiæ. Poterat alioqui legi, *& optimi:* ſi quis ad perſonam velit referre. *Rhenanus.* Lego, *cum optimis.* Rodolphus autem, *cum optima cito cenſeantur?* A fine autem libelli, ut cuivis videre eſt, multa deſunt, atque adeo præcipua diſſertationis pars. Sed mihi, cum Deo, pauſa hic & finis: cui gratia & gloria in æternum. *Lipſius.* *Cum optimi cito conſentiant?* Integra & elegans hæc lectio: nec vel Rodolphus, nec Lipſius audiendi. *Acidalius.*

1 *Ex-*

dioſis & [1] excedentibus modum defenſionibus, cum clementia cognoſcentis obviam periclitantibus erat? Credite optimi, & in quantum opus eſt diſertiſſimi viri, ſi aut vos prioribus ſæculis, aut iſti quos miramur, his nati eſſent, ac deus aliquis vitas veſtras, [2] veſtra tempora repente mutaſſet; nec vobis ſumma illa laus & gloria in eloquentia, [3] neque illis modus & temperamentum defuiſſet. Nunc quoniam, nemo eodem tempore aſſequi poteſt magnam famam & magnam quietem, bonis ſæculi ſui quiſque, citra obtrectationem alterius, utatur. Finierat Maternus. Tum Meſ- 42
ſalla: *Erant quibus* contradicerem, erant de quibus plura dici vellem, niſi jam dies eſſet exactus. *Fiet*, inquit Maternus, poſtea arbitratu tuo, & ſi qua tibi obſcura in hoc meo ſermone viſa ſunt, de his rurſus conferemus. Ac ſimul aſſurgens & Aprum complexus, *Ego*, inquit, te poëtis; Meſſalla, [4] antiquariis, criminabimur. *At ego* vos rhetoribus & ſcholaſticis, inquit. Cum adriſiſſent, diſceſſimus.

1 *Excedentibus modum.*] Vet. *excellentibus morum.* Pithœus.

2 *Veſtra tempora.*] Vet. *aut veſtra tempora.* Idem.

3 *Neque illos modus & temperamentum defuiſſet.*] Scripſimus, *Neque illis.* Rhenanus. Deeſt ſine dubio tale quid: *neque illis modus & temperamentum in certaminibus, vel turbis, defuiſſet.* Manifeſto id requirunt ſequentia. *Nunc quoniam nemo, &c.* Acidalius.

4 *Antiquariis.*] Vet. *cum antiquariis.* Pithœus.

IVSTI

IVSTI LIPSII
AD
LIBRVM III. HISTOR.
EXCVRSVS.

A.

Cap. 5. CEterum ut tranſmitteret in Italiam impune & eo uſui foret, ſcriptum Aponio, ut una cum Mœſico exercitu celeraret. Ac ne inermes provinciæ barbaris nationibus exponerentur, principes Sarmatorum Iazygum in commilitium adſciti; plebem quoque & vim equitum qua ſola valent offerebant remiſſum id munus ne inter diſcordias externa molirentur, ac majore ex diverſo mercede jus faſque exuerent. Trahuntur in partes Sido atque Italicus reges Suevorum, quibus vetus obſequium erga Rom. & gens fidei commiſſæ patientior. oppoſita in latus auxilia, infeſta Rætia, cui Porcius Septimius procurator erat incorruptæ erga Vitellium fidei. Igitur Sextilius Felix cum ala Tauriana & VIII. cohortibus ac Noricorum juventute ad occupandam ripam Æni fluminis, quod Rætos Noricoſque interfluit, miſſus, nec illis aut his prœlium tentantibus fortuna partium alibi tranſacta. Antonio vexillarios è cohortibus & partem equitum rapienti comes fuit Arrius Varus, ſtrenuus bello; quam gloriam & dux Corbulo & proſperæ in Armenia res addiderant. Idem ſecretis apud Neronem ſermonibus ferebatur Corbulonis virtutes criminatus. Vnde infami gratia primumpilum adepto, læta ad præſens male parta, mox in perniciem vertere. Sed Primus ac Varus occupantes Aquilejæ proxima

xima quæque, & Opitergii & Altini lætis animis accipiuntur. Relictum Altini præſidium adverſus claſſem Ravennatem, nondum defectione ejus audita. Inde Patavium & Ateſte partibus adjunxere. Illic cognitum tris Vitellianas cohortes, & alam cui Scribonianæ nomen, ad Forum Alieni ponte juncto conſediſſe. Placuit occaſio invadendi incurioſos. nam id quoque nuntiabatur. Luce prima inermes pleroſque oppreſſere. Prædictum ut paucis interfectis ceteros pavore ad mutandam fidem cogerent. Et fuere qui ſe ſtatim dederent. plures abrupto ponte inſtanti hoſti viam abſtulerunt. Vulgata victoria poſt principia belli ſecundum Flavianos, duæ legiones, ſeptima Galbiana, tertiadecima Gemina, cum Vedio Aquila legato Patavium alacres veniunt. Ibi pauci dies ad requiem ſumti, & Minutius Iuſtus præf. caſtrorum leg. VII. quia audacius quam civili bello imperitabat, ſubtractus militum iræ; ad Veſpaſianum miſſus eſt. Deſiderata diu res interpretatione gloriæ in majus accipitur, poſtquam Galbæ imagines diſcordia temporum ſubverſas in omnibus municipiis recoli juſſit Antonius, decorum pro cauſſa ratus ſi placere Galbæ principatum partes præſumerent. Quæſitum inde quæ ſedes bello legeretur. Verona potior viſa patentibus circum campis ad pugnam equeſtrem qua prævalebant: ſimul coloniam copiis validam auferre Vitellio in rem famamque videbatur. Poſſeſſa ipſo tranſitu Vicentia: quod per ſe parum (etenim modicæ municipio vires) magni momenti locum obtinuit, reputantibus illic Cæcinam genitum, & patriam hoſtium duci ereptam. In Veronenſibus pretium fuit: exemplo opibuſque partes juvere. Et interceptus exercitus per Rætiam Iuliaſque Alpes. ac ne pervium illa Germanicis exercitibus foret, obſepſerat. Quæ ignara Veſpaſiano aut vetita. quippe Aquilejæ ſiſti bellum,

 exſpe-

exſpectarique Mucianum jubebat. Adjiciebatque imperio conſilium, quando Ægyptus, clauſtra annonæ, vectigalia opulentiſſimarum provinciarum obtinerentur, poſſe Vitellii exercitum egeſtate ſtipendii frumentique ad deditionem ſubigi.* Eadem Mucianus crebris epiſtolis monebat, incruentam & ſine luctu victoriam & alia hujuſcemodi prætexendo, ſed gloriæ avidus atque omne belli decus ſibi retinens. Ceterum ex inſtantibus terrarum ſpatiis conſilia poſt res afferebantur. Igitur repentino incurſu Antonius ſtationes hoſtium irrupit, tentatiſque levi prœlio animis, ex æquo diſceſſum. Mox Cæcina inter Hoſtiliam vicum Veronenſium & paludes Tartari fluminis caſtra permuniit, tutus loco, cum terga flumine, latera objectu paludis tegerentur. Quod ſi affuiſſet fides, aut opprimi univerſis Vitellianorum viribus duæ legiones nondum conjuncto Mœſico exercitu potuere, aut retroactæ deſerta Italia turpem fugam conſciviſſent. Sed Cæcina per varias moras prima hoſtibus vendidit tempora belli, dum quos armis pellere promptum erat, epiſtolis increpat, donec per nuncios pacta perfidiæ firmaret. Interim Aponius Saturninus cum legione VII. Claudiana advenit. Legioni tribunus Vipſanius Meſſalla præerat, claris majoribus, egregius ipſe, & qui ad id bellum ſolus artes bonas attuliſſet. Has ad copias nequaquam Vitellianis pares (quippe tres adhuc legiones erant) miſit epiſtolas Cæcina, temeritatem victa arma tractantium incuſans. Simul virtus Germanici exercitus laudibus attollebatur, Vitellii modeſtica & vulgari mentione, nulla in Veſpaſianum contumelia. Nihil prorſus quod aut corrumperet hoſtem, aut terreret. Flavianarum partium duces omiſſa prioris fortunæ defenſione, pro Veſpaſiano magnifice, pro cauſſa fidenter, de exitu ſecuri, in Vitellium ut inimici. Facta Tribunis & Centurio-

turionibus retinendi quæ Vitellius indulſiſſet, ſpes: atque ipſum Cæcinam non obſcure ad tranſitionem hortabantur. Recitatæ pro concione epiſtolæ addidere fiduciam, &c. *eo ordine quo deinceps vulgati.*

IVSTI LIPSII
AD
GERMANIAM
EXCVRSVS.

A.

GErmanos liberatum ire volui, à fœda averſæ Veneris nota: & ecce ego non ſine nota. Nam quidam me culpat (modeſte tamen fateor, nec plane ἀλόγως) quod temere mendacem dixerim Athenæum. Ab eo enim, inquit, Diodorus, Ariſtoteles, Strabo. Primus quidem, de Celtis ſic ſcribit: Γυναῖκας δ' ἔχοντες εὐειδεῖς, ἥκιστα ταύταις προσέχουσιν, ἀλλὰ πρὸς τὰς τῶν ἀῤῥένων συμπλοκὰς ἐκτόπως λυσσῶσι. & quæ ſubdit, turpia mihi nimis, turpia relatu. At Ariſtoteles VII. Polit. *Pleraſque militares gentes, & Celtas in iis, maſculum cœtum palam admiſiſſe.* Iam Strabo, negat *turpe apud eos fuiſſe* τὸ τῆς ἀκμῆς ἀφειδεῖν τοὺς νέους: *florem ætatis proſtituere juniores.* Quid ad hos ego? ignoſce quiſquis legis, pæne idem quod in Athenæum. Falſi inquam iſti, falſi: ſi tamen de Germanis hoc ſcripſerunt ac ſenſerunt, non potius de Gallis. Quod ego omnino aſſero: præſertim de iis qui Maſſiliæ & Italiæ magis propinqui. Ab ea parte labes hæc in candidam per ſe gentem. Nonne *mores Maſſilienſes* proverbio, ab hac mol- Cap. 12.

litie innotuere? Græci ergo illi, qui vix limen illud ipſum Galliæ noverant (Germaniæ certe penetral numquam) illic repertum vitium fama & ſtilo ſparſerunt perperam in omnes. Non mihi creditur? Tacito igitur noſtro, qui diſerte hoc ipſo loco ſcribit (ex veſtra quidem mente) molles iſtos & flagitioſos *cæno & palude merſos*, *crate injecta*. Tuam fidem, ô optime. Si fidi illi Græci, & ſi vitium hoc tam commune Germanis, tam receptum: qui conſtat ut iidem tam ſeveriter illud puniant? Itaque ne ſic quidem Germani inquinabuntur, etiamſi inquinata illa lectio retinebitur. Nec tamen à me, qui haud paullo tutius Tacito & in primis Fabio (qui claris verbis ignotum id flagitium Germanis aſſerit, te diſſimulante) hic crediderim, quam Græcis. Quippe iſti levi & longinqua fama aliquid de ea gente acceperunt: at illorum ævo, cognita jam Germania, imo luſtrata Romanis & calcata.

STEM-

S T E M M A
AVGVSTÆ DOMVS,
A
IVSTO LIPSIO
In ſeriem redactum.

- *C. Octavius C.F.* qui Macedoniæ præfuit, Ex Ancharia priore uxore
  - *Octavia* major.
    - Ex priore marito C. Marcello.
      - *M. Marcellus* cui prima uxor, Pompeja Sexti: altera, Iulia Auguſti filia. Ex neutra liberi. Obiit adoleſcens in Bajano.
      - *Marcella* major. Ex I. marito M. Vipſanio Agrippa.
        - Liberi, ait Suetonius, ſed nobis irreperti. Nam de Vipſania Tiberii uxore falſum.
      - Ex II. marito Iulo Antonio Africano Triumviri filio, de quo Plut. in Antonio, & noſter l. 3. Ann.
        - *L. Antonius Africanus.* qui Maſſiliæ obiit, l. 3. Annal. Ex eo aut fratre aliquo, ut arbitror.
          - *Sex Antonius Africanus.* de cujus nobilitate, l. 14. Ann. 46.
      - *Marcella* minor, de qua ſilent.
    - Ex II. marito M. Antonio III. viro
      - *Antonia* major. Ex marito L. Domitio Ahenobarbo.
        - *Domitia*, cui vir Criſpus Paſſienus, uti ſuſpicor ex Quinctil. lib. VI. cap. II.
        - *Domitia Lepida.* Ex I. marito M. Valerio Barbato Meſſalla.
          - *Valeria Meſſallina*, Claudii principis uxor. Adi Commentarium noſtrum, ad finem XI. Ann. Et adde Senecam in Menippæa. qui Meſſallinæ majorem avunculum facit Auguſtum.
        - II. Ap. Iunius Silanus Qui tamen antea maritus fuiſſe videtur Æmiliæ Lepidæ proneptis Auguſti (vide Commentarium noſtrum ad initium 13. An. etſi res hæc adhuc nubila:) Exque iis forte.
          - *L. Silanus* ſponſus Octaviæ. pag. 368.
          - *M. Silanus* proconſul Aſiæ, pag. 396.
          - *Iunia Calvina* Vitellii nurus, pag. 260. quæque ad Veſpaſiani ævum ſupervixit, ex Sueton. Veſp. cap. XXIII.
        - *Cn. Domitius*, cui uxor. Agrippina, & ex ea.
          - *Nero* Imp.
      - *Antonia* minor. cujus ſtirpem ex marito Druſo quære infra.

- *C. Octavius C. F.* qui Macedoniæ præfuit, Ex Attia II. uxore
  - *Octavia* minor. de cujus conjugio aut ſtirpe nobis non lectum.
  - C. *Octavius*, qui poſtea C. Iul. Cæſar Octavianus Auguſtus. Ex Scribonia uxore
    - *Iulia*, cui primus maritus M. Marcellus, tertius Tiberius Imperator. Sed uterque ſine prole. Medius autem M. Vipſanius. Agrippa. Ex hoc
      - *C. Cæſar*, cui uxor Livia ſoror Germanici. l. 4. Ann. 40.
      - *L. Cæſar*, cui deſtinata uxor Æmilia Lepida, poſtea P. Quirinii uxor. l. 3. Ann. 23.
      - *Agrippa poſtumus.*
      - *Iulia*, cui vir L. Æmilius Paullus Cenſoris F. Ex eo
        - *Æmilius Lepidus*, cui Druſilla uxor. Ex Dione lib. LIX. & Sueton. Calig. cap. XXIV.
        - *Æmilia Lepida*, ſponſa Claudii. Suet. Claud. cap. XXVI. Nec ſcio an eadem quæ nupta Druſo filio Germanici. l.6. Ann. 40.
      - *Agrippina*, cui vir Cæſar Germanicus. Et ex eo
        - *Nero*, cui uxor Iulia Druſi filia, l.6. Ann. 27.
        - *Druſus*, cui uxor Æmilia Lepida l.6. Ann. 40.
        - *C. Caligula*, cujus matrimonia è Suet. pete.
        - *Agrippina*, cui mariti tres: Cn. Domitius, Criſpus Paſſienus, Claudius Imp.
        - *Druſilla*, cui prior maritus L. Caſſius: alter M. Æmilius Lepidus.
        - *Livia*, ſive, *Livilla*, Suetonio: quæ eadem *Iulia* eſt Tacito & Dioni. Nupſit M. Vinicio, l.6. Ann. 15. Huic ſive alteri è ſororibus maritus anteà Quinctilius Varus, quem generum Germanici vocat Seneca lib. I. controv. III. & aliquid Tacitus, l. 4. Ann. 66.

Ha-

Habes Auguſti Stemma, quod ad ſanguinem quidem attinet. Supereſt uxoria ſtirps, quæ adfinitate primo, mox adoptione inſita in domum Auguſtam. Eam, lucis cauſſa, ſeorſum hic expreſſi.

- *Ti. Claudius Nero*, cui uxor Livia Druſilla, poſtea Auguſta. Ex hac
  - *Ti. Nero*, qui Imper. cui I. uxor Vipſania Agrippina, M. Vipſanii Agrippæ, ex Pomponia, Attici filia. Ex hac
    - *Druſus*, cui uxor Livia, ſive Livilla ſoror Germanici. Ex hac
      - *Tiberius Gemellus*, quem Cajus ſuſtulit. Suet. cap. xiv.
      - *Gemellus*, alter, cujus nomen non proditum, ex l. 2. Ann. 84. qui periit quadrimus. ex l. 4. Ann. 15.
      - *Iulia*, cui vir Rubellius Blandus, l. 6. Ann. 27. Ex hoc
        - *Rubellius Plautus*, quem Nero ſuſtulit, cui uxor Pollutia, l. 16. Ann. 10.
    - II. Vxor Iulia Auguſti F. Ex ea proles, ſed infans exſtincta.
  - *Druſus Nero Germanicus*, cui vxor Antonia minor. Ex hac
    - *Germanicus Cæſar*, cui uxor Agrippina. Stirps poſita ſuprà.
    - *Livilla*, cui vir C. Cæſar, dein Druſus frater patruelis: deſponſa etiam poſtea Sejano. ex l. 6. Ann. 40.
    - *Claudius*, qui Imper. cui I. uxor Plautia Vrgulanilla. Ex hac
      - *Druſus*, cui deſponſa Sejani filia. Suet. Claud. cap. xxvii. Tacit. l. 3. Ann. 29.
      - *Claudia*, quam abjecit.
    - II. Vxor, Ælia Petina. Ex hac
      - *Antonia*, cui vir Pompejus Magnus, à Claudio interfectus. poſtea, Fauſtuo Sulla.
    - III. Vxor, Valeria Meſſallina. Ex hac
      - *Octavia*, cui ſponſus L. Silanus. poſtea maritus Nero Imp.
      - *Claudius Britannicus*, à Nerone ſublatus.

IACOBVS GRONOVIVS

LECTORI

S. P.

Niſi exiſtimarem eſſe aliquid in his excerptis, quod non modo publicam lucem mereretur, ſed à quo ſine controverſia Tacitus illuſtraretur, non feciſſem, ut menſura hujus voluminis frivolâ variarum lectionum copiâ extenderetur. Ideo reverſus domum, quantum ægritudo conceſſit, ſchedas, quibus illam codicis MS. παραβολῶ *credideram, excuſſi, &, quæ placebant, velut flores in faſciculum collegi. Servabatur autem liber ille (nam id ſciri intereſt) in conclavi ad defendendas membranas ſane quam inepto, uviditatiſque per parietes tectorio male illitos influentis pleniſſimo, in collegio, quod* τοῦ σωτῆρος Ἰησοῦ *nomini dedicatum eſt: incidique præter omnem expectationem, quum nec Ia-meſius illic eum latere ſignificaret, neque ipſi, ad quos ea res nunc pertinet, ſe tam locupletes eſſe ſcirent, etiam per ordinem libros ſuos digerere vel repertorium conficere metuentes. Vale, & pro lubitu utere.*

XI. Annal. 4. *Congreſſibus præbuiſſent.*] Si fuerint contubernales, bene eſt: alioqui melius dixiſſet, *domos ſuas.* Sed MS. *præbuiſſet.* Omnino ſeorſum habitarunt, & objectum fuit alteri inſomnium, alteri quod domum ſuam præbuiſſet congreſſibus Poppææ & Mneſteris. Omnino prius *alteri* omiſſum, videtur deduxiſſe ſcribas, quod tamen eſt ex more Taciti.

XI, 6. *Conſentientibus aliis.*] MS. *cenſentibus*, n. in verba deſignati conſulis Silii, ut lex Cincia exerceretur. XIII, 26. *actum in ſenatu de fraudibus libertorum, efflagitatumque ut adverſus male meritos revocandæ libertatis jus patronis daretur. Nec deerant qui cenſerent.* n. id quod efflagitabatur ab aliis, vel conſule referente.

XI, 12. *Vacuo adultero potiretur.*] MS. *adulterio.*

XI, 19. *Ideo Claudius adeo.*] MS. *igitur Cl.*

XI, 31. *Feminæ pellibus accinctæ.*] MS. *nebridibus.* Quod certe doctius eſt, quam ut venire à librariis poſſit. Deinde *crine fuſo*, non *fluxo.*

XI, 36. *Tam magna peccaviſſet.*] MS. *patraviſſet.*

Ibid. *Hoc enim verbo uſum ferunt.*] Vltima vox abeſt à MS.

XII, 11. *Addiditque præcepta.*] Abeſt à MS. copula.

XII, 13. *Equi ubi pharetras.*] MS. *ut* pro *ubi*, id eſt, poſtquam.

32. *Camalodunum.*] MS. *Camulodunum*, ut Dio.

33. *Saxa præſtruit.*] MS. *ſaxis.*

41. *His quaſi criminibus.*] MS. clarè, *his tanquam crim.*

43. *Globo infeſtos perrupit.*] MS. *infeſto.*

51. *Flumini tradit, ne corpus etiam auferretur.*] MS. *ut corpus.*

Recte, id eſt, à flumine deferretur & hoſti eriperetur.

XII, 57. *Convulſis ulterioribus aut.*] MS. *ulterioribus ſublicis aut.*

XIII, 11. *Ordine remotum.*] in MS. deeſt τὸ *ordine.*

14. *Hinc Germanci filia inde debilis rurſus Burrhus.*] Vix reſtat aliquid poſt clariſſimam patris correctionem & ἐνδοχήν. Cæterum MS. habet *filia inde mancinus rurſus.* Mira quoque eſt orationis ſtructura. Cur enim nunc debilem Burrhum vocat & poſt trunca manu, in Seneca nunc exulem, poſt profeſſoria lingua dicit, & non exilio fœdum? ut eadem ratio in utroque ſervetur. Item cur ſe ſolam duobus opponit? Rhenanus nihil affert ex Buda. Omnino illud *debilis* explicatio videtur fuiſſe vocis corruptæ *mancinus*, ſubſtitutæ ab homine non capiente primam ſcripturam, quaſi diminutum à *man-*

cus, eo veriſimilius, quod poſtea Burrhum trunca manu fuiſſe dicit. Lego ex veſtigiis codicis Anglicani & ratione quam dixi : *Hinc Germanici filia & Britannicus rurſus Burrhus & exul Seneca.*

19. *Conjugioque ejus etiam imperio remp. &c.*] MS. *conjugioque ejus etiam potiri ac rempubl.*

20. *Temeritati & inſcitiæ propiora.*] MS. *inſcientiæ*. De quo videndus pater ad Livium XXII, 25.

25. *Et ore præferret.*] MS. quoque *& fore ſe Cæſarem præf.* Forte : *& ore cicatricem præferret.*

28. *Immodeſtos fautores hiſtrionum & à præt.*] Abeſt copula.

39. *Sibique quod validiſſimum.*] Τὸ *quod* non eſt in MS. nec eſt neceſſarium.

53. *Deterrendo Veterem.*] Miror auſcultari Rhenano ſic legenti quia mendoſe MS. habebat *Veteres*. Omnino legendum *Vetere*, ut in MS. Anglicano. Nonne ita XV, 69. *diſſimulando metu*, II. Hiſt. 48. *mereri ſe feſtinando exitu clementiam victoris*. Vbi nunc *feſtinato* legitur.

XIII, 57. *Humore niterentur.*] Inſulſa omnia, quæ hîc dicuntur. Lege ex MS. *uterentur*.

XIV, 9. *Hæc conſenſu traduntur.*] MS. *produntur*. vel ad varietatem dictionis quærendam.

10. *Vt hominum vultus, ita locorum facies.*] An hæc differentia inter faciem & vultum? Nugæ. MS. delet *facies*.

15. *Ne tamen adhuc publico theatro deboneſtaretur.*] Non eſt in MS. *theatro*.

26. *Ad capeſſendum imperium delectus.*] Abeſt vox poſtrema à MS.

31. *Regnum & domum.*] MS. *regnumque & domum*.

35. *Confectum verberibus.*] MS. *conſectum*.

36. *Modica manu.*] MS. *manus*, ut Acidalius ſibi perſuadebat.

42. *Senatuſque in quo ipſo.*] Sic MS. Anglic. Legendum vero, *ſenatu quoque in ipſo*.

43. *In hoc ordine interfui.*] MS. *in hunc ordinem*. I. Hiſt. 87. *in cuſtodiam habitos*.

53. *Intra me ipſum volvam.*] MS. *intra me ipſe*. Optime, & aſſidua Taciti conſuetudine. Ita corrigendum cenſeo I. Hiſt. 54. *ac niſibi ipſi conſulerent*. Vbi alii *ac niſi ipſi conſ.* ut habet MS. vel *ac ni ſibi conſ.* Et IV. Hiſt. 12. *cohortium præfectus, ſe ipſe interfecit*; ut clare habet MS. vulgo *ſe ipſum*.

Ibid. *Tales hortos inſtruit.*] Non debent tacitum ferre Lipſius & Pichena, muſſantes de *exſtruit*. Recte vulgatum. Plinius

nius junior: *tam copioſus, ut ampliſſimos hortos eodem quo emerat die inſtruxerit plurimis & antiquiſſimis ſtatuis.*

56. *Cum dominante.*] MS. *dominatione.*

58. *Quæ ad uſque bellum evaleſcerent.*] Rhenanus: *quoaduſque bellum evaleſceret.* In MS. non eſt τὸ *bellum.* Prorſus ſcribo: *quoaduſque evaleſceret* non quidem ad bellum, ſed ut cogeretur Nero mitiora ſequi. Minucius Felix p. 35. *Quoaduſque abſciſus eſt lapis de mente.* Rurſum: *Quoaduſque ponam inimicos tuos ſub pedaneum pedum tuorum.* Et iiſdem verbis hanc ex S. S. periodum vertit Lactantius lib. 4. cap. 12. Auguſtinus lib. 1. de Civ. Dei. c. 1. *Quoaduſque juſtitia convertatur in judicium.* Itaque fruſtra Caſaubonus ſollicitat illud Suetonii in Iulio c. 14. *Quoaduſque manus equitum Rom. immoderatius perſeveranti necem comminata eſt,* delere volens τὸ *uſque.* Modo non in Tiberio ſic ſcripſerit Suetonius cap. 14. *ovum per vices uſque eo fovit, quoad pullus excluſus eſt;* modo, inquam, non ibi fuerit; *per vices eo fovit, quoaduſque pullus.* Livius 6, 38. *quoaduſque ad noſtram memoriam tribuniciis certatum viribus eſt.*

XIV, 60. *Natione Alexandrinus.* MS. Anglican. quoque ut alii *Alexandrina.* Dubito, an ſcripſerit *natione Alexandria;* quaſi dictum ut *domo Nuceria.*

Ibid. MS. expreſſe: *His motus Nero, tamquam pœnitentia, &c.* abſoluta ſententia.

XV, 10. *In hoſtem data.*] MS. *in hoſte.*

Ibid. *Tria millia delecti peditis.*] Sic Pichena, quum vulgo *delectorum peditum.* Sane τὸ *delectorum* agnoſcit & Oxonienſis, ſed ſine *peditum*, quod facile ſubintelligitur.

12. *Onuſta frumento.*] MS. *frumenti.*

22. *Abnuentibus conſulibus.*] Poſtrema vox non apparet in MS. Vide an intelligi poſſit, quibuſdam è Senatu. Certe quod ſequitur *ſanxere*, nullo modo poteſt reſpondere τοῖς *conſulibus.*

44. *In uſum nocturni.*] MS. *uſu.*

54. *Milichus.*] MS. *Malichus.*

51. *Accingeretur modo, navaret operam & militum acerrimos duceret.*] Certe nulla eſt differentia inter τὸ *accingeretur* & *navaret operam.* MS. *navare operam & m. a. ducere.* Pulcherrime omnino, & rotundiſſima oratione. Sic Virgilius: *accingar dicere pugnas.* Claudianus: *accingar luſtrare diem.*

60. *Conjurationis manifeſtum compererat.*] MS. *Conjurationis compererat,* Omiſſo τοῦ *manifeſtum*, quod certe videtur

tur probandum, ex propria vi τῶ *comperire*, unde *compertus flagitii*, *&c*.

67. *Cum inermibus.*] MS. *inermis*. Supra I, 68. *paucos ac ſeinermos cogitanti*. III. Hiſt. *inermos pleroſque oppreſſere*. Vbi Pichena. Ita corrigo v. Hiſt. 22. *dux ſemiſomnus ac prope intectus*, ex MS. pro vulgato *ſemiſomnis*. Sic *corpora exanima*. 16, 13.

68. *Sed conjurati.*] MS. *ſed è conjuratis*. An poteſt ex ſequentibus intelligi *nulli*, vel quidam? Sic infra cap. 71. *E tribunis Granius*, ubi male nonnulli *&* *tribunus*.

XVI, 3. *Dum hunc vel illum locum promiſſi ſpecus adſeverat.*] MS. *dum hoc vel illo loco promi ſpecus adſeverat*.

13. *Ad vicina urbi.*] A Rhenano eſt, non aliam ob cauſam, quam quia ſic alibi Tacitus loquitur. Verum & in ipſa urbe malum ſæviiſſe videtur ex hoc & Suetonio, ut non ſufficiat vicina dixiſſe. MS. *ad mœnia vicina urbi*. Scribe, ut diſerte eſt in Anglicano, *ad mœnia urbis*. *Mœnia* ſunt domus in ipſa urbe.

Ibid. *Servitia perinde ac ingenua pl.*] Tò *ac* non occurrit in MS. Videtur dictum, ut à Floro I, 13. *ad hoc ipſa corporum mole, perinde armis ingentibus*. III, 2. *atrox cælum, perinde ingenia*.

14. *Amicitiis innixum.*] Quum ſilerent omnes, tandem Freinshemius, *innexum* rectius. At clare in MS. offendi *immixtum*. IV. Ann. 40. *quibus adhuc neceſſitudinibus immiſcere te mihi parem*.

XVI, 17. *Brevius iter credebat.*] Abeſt verbum poſtremum à MS. I. Hiſt. 8. *Romæ tanquam in tanta mult.*] Secunda vox deſideratur in MS.

9. *Vltro etiam accendebantur.*] Ne hic quidem τὸ *etiam* apparet.

31. *Accerſerent.*] MS. *arceſſerent*.

40. *Populi aut plebis ulla vox.*] MS. *plebi*.

44. *Præfixa contis capita geſtabantur.*] Ignorat MS. τὸ *geſtabantur*. Certe quum Otho fuerit in caſtris Prætorianis, capita Piſonis & aliorum Othoni allata, poſtquam ſatis paviſſet oculos, facile credi poteſt, in caſtris fuiſſe præfixa contis, & illic manſiſſe. Idque veriſimilius.

47. *Accurrunt patres.*] MS. *occurrunt*. optime. nempe ad officium adulandi. III. Hiſt. 16. *ut qua cuique proximum, omiſſa præda, prælio occurrerent*. Vbi fruſtra Acidalius *accurrerent*.

55. *At*

55. *At in ſuperiori exercitu.*] MS. non agnoſcit τὸ *exercitu*, & ſane neſcio, cur id ſit infartum. Omnino dele & intellige, Germaniâ. Et paulo ante. *Inferioris tamen Germaniæ legiones.*

56. *Proinde bellandum.*] Sic MS. non *proinde aut bellandum.*

64. *Cohortem* XVIII. *Lugduni.*] Ignorat MS. illud *Lugduni*, ut vult Lipſius.

69. *Cum Claudius Coſſus.*] MS. *Cum Cornelius Coſſus.* Certe nuſquam adhuc Coſſi cognomen in Claudia familia reperi. At in Cornelia habes duos Conſules apud Tacitum. Eſt Aulus Cornelius Coſſus opimis clarus. Eſt in Inſcriptionibus L. Cornelius Coſſus. Eſt & in nummis in familia Cornelia Lentulus Coſſus.

74. *Rurſus ad utrumque.*] MS. *Rurſus alios ad utr.*

81. *Modo conſtantiam ſimulare modo.*] Prius *modo* non exiſtit in MS. & abeſſe cuperem, ex more Taciti. III. Hiſt. 22. *Prælium atrox; his, rurſus illis exitiabile.* Vbi contra libros veteres fruſtra τὸ *modo* intrudit Acidalius.

I. Hiſt. 86. *Sereno & immoto die.*] Rhenanus quia *die* non eſt in Budenſi codice, mavult *cælo*, mira ratione tractandi libros. Igitur obſiſtit Gruterus & retinet *die*, ut & Acidalius. Quin omnino auſcultemus Mureto ejicienti τὸ *die*, ut eſt in MS. non ſolum Rhenani, ſed etiam Anglicano. Sic III. Hiſt. 23. *ut tela vacuo atque aperto excuterentur.* Suetonius quoque ſimpliciter, *ſereno.*

II. Hiſt. 3. *Regem Aëriam vetus.*] MS Anglicanus ut alii, *Verianum.* Ne quid pereat, ſcribe *regem Aërian* (hoc omnes ſcripti volunt, Græce poſitum, ut alibi *Ninos*) *ut vetus memoria.* V. Hiſt. 6. *Sic veteres auctores, ſed gnari locorum tradunt.*

15. *Sidente metu.*] MS. *cedente.*

19. *Coloniam virium & opum validam.*] MS. *virium & opiis validam* in margine cum ſigno ſuper *opiis* additur *opibus.* Scribendum videtur aut *virium opibus* (ut vice verſa apud Iuſtinum *opum vires*) aut *virium copiis* (ut libro ſeq.) *validam.* Sic cap. 21. hoc lib. *invidiæ æmulatione*, quod omnimodis mutatum inſulſe volunt.

21. *Dum regerunt.*] MS. Anglicanus *dum per portas egerunt*, ſane melius quam alii MS. & poteſt explicari. Forte, *dum in oppugnantes regerunt.* Plane eadem narrandi ratio 3. Hiſt. 70. *Hic ambigitur, ignem tectis oppugnatores injecerint, an obſeſſi, quæ crebrior fama eſt, quo nitentes ac progreſſos depellerent.* 22. *Diſ-*

22. *Diſpoſitos ad ipſum.*] MS. *ad ipſum.* Videndus pater ad Livium lib. 5. Deinde illa *fama &* plane abſunt à MS.

23. *Diffiſus paucitati.*] MS. *paucitate.*

24. *Irritato prælio.*] Ego non inveni illud *prælio* in MS. ut ſubaudiendum videatur, hoſte.

25. *Legionum adverſa fronte.*] MS. *legionum adverſa frons.*

II. Hiſt. 30. *Rapido agmine Cæcinæ junguntur.*] MS. *Cæcina.* Certe ita poſuiſſe veteres hoc verbum probat Scioppius in Veriſimil. In hac vero editione erronee repetitum illud *rapido.*

32. *Fama, cum Mœſiacis copiis.*] Deficit τὸ *cum* in MS.

50. *Hunc vitæ finem.*] MS. tantum, *hunc finem.*

59. *Quamvis magna tranſibat.*] MS. *tranſibant.*

99. *Quantumque hebes miles, tanto ad diſcordias promtior.*] MS. *tantum.* Scribendum contra, *quantoque hebes miles, tanto ad.* non minus hic, quam lib. 1. Ann. 68. *Quanto inopina, tanto majora offunduntur.*

III. Hiſt. 9. *Caſtra permuniit.*] Vox prima aberat à MS. Vide an ſit dictum, ut c. 15. hujus lib. *legionibus ad muniendum retentis.*

13. *Claſſem, arcem commeatuum.*] MS. *in arcto commeatum.*

17. *Occurſat parentibus, retinet.*] MS. *occurſare p. retinere.*

19. *Rapturi imperium.*] Exponit Freinshem. auctoritatem ducum ſibi capturi, nec juſſa expectaturi. At MS. clare *rupturi.*

25. *Impuberem filium.*] MS. *impubem* IV. Hiſt. 14. *ſenes aut invalidos conquirendo, rurſus impubes.* Vbi Pichena.

32. *Vt incaleſcerent.*] MS. *inardeſcerent.*

51. *Tanto acrior apud majores.*] MS. *tanto ardore ap.* Ita I. Hiſt. 36. *Haud dubiæ jam in caſtris omnium mentes, tantuſque ardor, &c.* Certe videtur Tacitus poſt narratum Pompejani militis exemplum exclamare tanto olim impetu & animi vehementia virtutes honoratas & flagitiis tam alios quam ipſos qui commiſerant, indoluiſſe, potius quam comparationem inſtituere, quum in altero ne mica quidem vel minima pœnitentiæ oſtenſa fuerit.

III. Hiſt. 58. *Dantes nomina ſacramento adigit.*] Rhenanus in MS. invenit *dat nomina*, & quum verum pene in manibus, deflectit & vult *dant.* Scribe, *data nomina*, ſic plane eſt in Oxonienſi. 14. Ann. 15. *inſtituit ludos, in quos paſſim nomina data.*

65. *Voceſque duos teſtes habebant.*] MS. *duo.*

72. *Fa-*

72. *Fœdiſſimumque Pop. Rom. accidit.*] MS. *fœdiſſimumque reip. populoque Romano.* Aut hoc retinendum, aut ſcribendum cenſeo *reipubl. populi Romani.* De quo pater Obſervat. lib. 4.

74. *Truncum corpus Sabini.*] Hoc *Sabini* non eſt in MS. & nil inſulſius hac repetitione.

77. *Ad Vitellium ſervus.*] MS. *ad L. Vitellium*, & nunquam de privato loquitur, niſi addito prænomine, ad diſcrimen imperatoris, quem κατ' ἐξοχὴν Vitellium vocat.

IV. Hiſt. 1. *Si quem, &c. proſpexerant.*] MS. *conſpexerant.*

29. *Nec finem.*] MS. *ne finem quidem*, ut voluit pater, niſi quod tranſponendæ voces.

34. *Minari aſſeverant.*] Rhenanus addidit literam, cum potius detrahenda eſſet, legendumque *aſſuerant.*

35. *Frumentatoribus onuſtis pauculiſque.*] MS. *vehiculiſque.*

70. *Per agros palatur.*] MS. *palantur.*

76. *Non juberi, non regi.*] MS. *cogi.*

81. *Cœleſtis favor.*] MS. *cœli favor.*

16. *Expoſcens gemitu.*] MS. *ingemitu.*

Ibid. *Manu æger.*] MS. *manum.*

V. Hiſt. 1. *Ut ſuper fortunam crederetur.*] MS. *ut imperio dignus jam crederetur.* Quod miror nuſquam legi in tanta varietate.

2. *Potitos ac mox.*] Deeſt in MS. particula *ac*, ut vult Muretus.

11. *In centenos vicenoſque.*] MS. *in centenos quoque.*

In honorem M. Antonii.] MS. *honore.*

12. *Simon.*] MS. *Simo.* item poſtea.

18. *Solidum illa.*] MS. *ſolidam illam*, n. partem paludis.

19. *Quem à Primo Antonio miſſum in Gallias ſuperius memoravimus.*] Omnes de hac pericope tacent. At ego nunquam putabo Tacitum adeo confudiſſe regionum nomina & tam indifferenter locutum, ut nunc in Gallias miſſum dicat, quem in antecedentibus in Germaniam. Nam lib. III. Hiſt. 35. *in Britanniam inde & Hiſpanias nuncios famamque, in Galliam Iulium Calenum tribunum, in Germaniam Alpinum Montanum præfectum cohortis, quod hic Trevir Calenus Æduus.* Rurſus lib. IV. Hiſt. 31. *Hæc in Germania ante Cremonenſe prælium geſta, cujus eventum literæ Primi Antonii docuere, addito Cæcinæ edicto. Et præfectus cohortis è victis Alpinus Montanus fortunam partium præſens fatebatur.* Quid igitur pronunciabo? nempe pon poſſum melius, quam ſequi MS. Anglicanum, in quo ne κεραία quidem hujus integri commatis apparet. Quare ſine dubitatione induco. Vi-

detur

detur aliquis, quia cap. 21. de Brigantico talem clauſulam inveniebat, exiſtimaſſe hîc quoque apponendam ſimilem mantiſſam. Certe alias erit inſigne σφάλμα politiſſimi auctoris.

20. *Batavoduri irrumpere inchoatum pontem.*] Irrumpere convivium, regionem, &c. intelligi poſſunt; non item pontem, & multo minus inchoatum pontem. Qui ſi inchoatus à Germanis fuit, profecto non fuit opus vi, ad illum tranſeundum, quem præſidiis ſuis ipſi proculdubio ſervabant: ſi à Romanis, ut videtur, non irrumpere voluerunt, quum nulla via abſoluta illic eſſet, ſed *rumpere* ut diſerte eſt in MS.

21. *Idem Germanis effugium.*] De Germanis jam dixit, eos in amnem actos, ſive tum relictis equis, ſive cum equis aufugerint; neque tamen omnes videntur fuiſſe equites. Hoc loco de ducibus narrat, ut evaſerint. Lego *Veracis*, quem quartum ducem ſuperius nominavit.

22. *Alia navi.*] MS. *alibi.*

FINIS.

INDEX
IN
TACITVM
CONFECTVS
INDVSTRIA ET LABORE
MELCHIORIS FREINSHEMII.

Abſolute poſiti numeri, ad Annales *referuntur:* H. *præfixum habentes, ad* Hiſtorias : G. *ad libellum* de moribus Germanorum : A. *ad* vitam Agricolæ : O. *ad* Dialogum de Oratoribus.

AB Epiſtolis, ab libellis, ab rationibus liberti. Annal. lib. 15. cap. 35.
Abbarus. 12, 12. *deficit à Meherdate.* 12, 14.
Abdagæſes. 6, 36. *Gazam adjicit Tiridatis.* 6, 37. *inviſus primoribus.* 6, 43. *ejus auctoritas.* 6, 44.
Abdus. 6, 31. *moritur.* 6, 32.
Abnoba. G. 1.
Aborigenes. 11, 14.
Abſcondere affectus. 13, 16.
Abſens accuſatus, abſens abſolutus. A. 41.
Abſentium æqui, præſentibus mobiles. 6, 36.
Abſentium vires majores creduntur. H. 2, 83.
Abſtinentia cibi. vid. Inedia.
Abſtractus adverſis. 4, 13. *H.* 4, 2.
Abſtrudere triſtitiam. 3, 6. *metum.* 15, 5.
Abudius Ruſo. 6, 30.
Academia. O. 32.
Academici. O. 31.
Accolarum odium. 12, 29. *H.* 5, 1.
Accuſatio mutua. 6, 4. *juſſu Principis ſuſcepta.* 3, 22. 6, 7. 11, 1. 13, 43. 15, 35. *H.* 4, 42. *A.* 4. *continua.* 4, 33. *voluntaria. Or.* 41.
Accuſator falſus. 6, 9. 12, 59. *H.* 2, 65. *filius.* 4, 28.
Accuſatores diſtrictiores veluti ſacroſancti. 4, 36. *ab ipſo Principe adſtricti.* 4, 71. 6, 9. 6, 10. 6, 30. 6, 48.
Accuſatores præmiis illecti. 4, 30. *exilio aut morte mulctati.* 3, 37. 6, 9. 6, 30.
Acerbitates novæ. 13, 50.
Acerronia. 14, 5.
Cn. Acerronius. 6, 45.
Aceto concretum bitumen. H. 5, 6.
Achaia proconſulari imperio levatur. 1, 76. *additur provinciæ Mœſiæ.* 1, 80. *regio amœna.* 3, 7. *H.* 1, 23. *terræ motu adflicta.* 4, 13. *exterretur rumore Pſeudo-Druſi.* 5, 10. *ſpoliatur à Nerone.* 15, 45. *metuit ſibi à Pſeudo-Nerone. H.* 2, 8. *ſtudiis clara.* O. 30.
Achaiæ Prætor Poppæus Sabinus, 1, 80. 5, 10. *Atidius Geminus.* 4, 43.

Achæi. 6, 18.
Achemenes. 12, 18.
M. Acilius Coſ. 12, 64.
Acilius Aviola. 3, 41.
Acilius Strabo. 14, 18.
Acinaces. 12, 51.
Acratus. 15, 45. 16, 23.
Acta. vid. poſt Ago.
Acte. 12, 13. 13, 46. 14, 2.
Actianus. H. 4, 41.
Actium. H. 1, 1.
Actiaca victoria. 1, 3. 2, 53. 3, 55. 4, 5.
Actiaca legiones. 1, 42.
Actius. 6, 24.
Acutia. 6, 47.
Ad ::centia auſpicia. 2, 14.
Addua. H. 2, 40.
Adductus. 14, 4.
Adductum ſervitium. 12, 7.
Adductius quam civili bello imperitare. H. 3, 7. *regnari.* G. 43.
Adſectatio, adſectiones &c. vid. Affectatio, affectiones &c.
Adgandeſtrius. 2, 88.
Adgnoſcendum ſe præbere. 3, 41.
Adgnita convicia. 4, 34.
Adhæreſcere egreſſibus. 11, 12.
Adhortandi milites. vid. Alloquendi.
Adiabeni. 12, 13. *vaſtantur à Tigrane.* 15, 1. 15, 2. *Izates.* 12, 14. *Monobazes.* 15, 1. 15, 14.
Adiabenum regimen. 15, 1.
Adjectiones familiarum. H. 1, 78.
Aditus ad Principem. 2, 28. *emptus, interceptus à Sejano.* 4, 41. *promptior inter ſpectacula.* 15, 53. 16, 1. *vetitus.* 16, 10. *Regis Parthici.* 2, 2.
Adjutor imperii. 4, 7.
Adjutrix legio. H. 2, 43. *H.* 3, 44.
Adloqui &c. Vide *alloqui &c.*
Adminiſtrationes. A. 19.
Adoleſcens ver. 13, 36. *autumnus.* 11, 31. *æſtas.* 2, 23. *nox. H.* 1, 23. *ſeditio. H.* 1, 31. *vitium.* 3, 53.
Adoleſcens Agrippa Poſtumus. 1, 6. *Druſus.* 1, 4. 1, 47. 3, 56. *Germanicus.* 1, 4. 1, 47. 1, 59.
Adoleſcentium animi mobiles. 4, 17.
Adoleſcentia læta voluptatibus. H. 2, 2. *ſumptuoſa. H.* 4, 49. *petulanter acta. H.* 1, 13.
Adoleſcentiæ cupiditates. H. 1, 15. *lubricum.* 14, 56.
Adoleſcentulus imperitus. 1, 59. *H.* 4, 76.
Adoptio Agrippæ. H. 1, 15. *C. & L. Cæſarum.* 1, 3. *H.* 1, 15. *Germanici.* 1, 3. *Liviæ.* 5, 1. *Marcelli. H.* 1, 15. *Neronis.* 12, 25. *Piſonis. H.* 1, 14. *Tiberii.* 1, 3. *H.* 1, 15. *nulla in gente Claudiorum uſque ad Neronem.* 12, 25.
Adoptio lege Curiata. H. 1, 15. *nuncupata in caſtris, in ſenatu, pro roſtris. H.* 1, 17. *optimum invenit. H.* 1, 16. *ſenilis.* 1, 7. *ſimulata.* 15, 19.
Adoptionis ara. 1, 14. *artes, fraus.* 15, 19.
Adorare vulgum. H. 1, 36.
Adornata verbis in ſpeciem. 1, 52.
Adorſi. 12, 15. 12, 16. 12, 19.
Adrana. 1, 56.
Adrepere animis. 3, 50. *ſævitia.* 1, 74.
Adridere. O, 42.
Adrogans moderatio. 1, 8. *mora.* 3, 7.
Adrogantia oris. 5, 3. *ſumma fortuna.* 2, 72. *Tiberii.* 1, 10.
Adrumetum. 1, 21. *H.* 4, 50.
Adſentationes. 6, 49.
Adſentiendi neceſſitas. 3, 22.
Adſenſu audita. 2, 33. 2, 38. 3, 34.
Adſertor. H. 2, 61.
Adſeveratio. 2, 31. 3, 35. 4, 15. 4, 19. 4, 42. 4, 52. 6, 2.
Adſidere ægrotis. 6, 26. *A.* 45. *judiciis.* 1, 75. 2, 57.
Adſpectus conſulendo ſpreta conſcientia. 15, 18.
Adſpectum Neronis averſatur Burrhus. 14, 51.
Adſpectu Principis refoveri adverſus fortuita. 15, 36.
Adſpici à marito, ſubſidium Meſſalinæ. 11, 32.
Adſpici & videre ſatis ad victoriam. 3, 45. *ſub Domitiano præcipua pars miſeriarum. A.* 45.
Adtrectare quod non obtinetur, indecorum 3, 52.
Advenæ Reges. 11, 24.
Adverſarius. O. 10, 34.
Adverſa res conſilium adimunt. 11, 32. *diſcordiam pariunt. H.* 4, 37. *adverſarum rerum ex æquo ſocii, in ſecundis minores. H.* 4, 2. *G.* 36.
Adverſa majore animo tolerantur quam relinquuntur. H. 2, 46. *caſura in*

Rempub. 11, 19. expertus, ducit ne ſecunda quidem minus habere diſcriminis. H. 1, 29. ferme intuta. 12, 36. mutant animos. H. 3, 41. pravitati ducis, proſpera ad fortunam Reipub. referunt. 14, 38. tolerata prædæ cupidine. H. 4, 23. victis omnia. A. 30. uni imputantur. A. 27. reputare ſapientis. H. 2, 74. adverſis firmus. A. 35. incauti. 1, 68. pavidi. 2, 14 ſecundiſque juxta famoſus. H. 1, 10.

Adulandi libido. H. 4, 49. ſpecies ſub Tiberio. 1, 8. 3, 70.

Adulantes maxime, quibus maximus mœror. 15, 73.

Adulatio abſurda. 3, 47. anceps. 4, 17. aſſidua. A. 43 exquiſita. H. 3, 37. fœdiſſima. 3, 3. 3, 65. 15, 59. Græca. 6, 18. inhoneſta. H. 2, 57. meditata. 6, 3. poſterior. 4, 9. promiſcua. 4, 37. quæſitior. 13, 57. 12, 26. ſæva. 4, 20. ſolita. H. 2, 90. ſegnis. H. 1, 36. ſervilis. 16, 2. H. 1, 1. triſtis. 11, 21. amicis ineſt. 2, 12. conſiliis rectis adverſa. H. 2, 33. principi olim privato magis nota. H. 1, 85. in quemcunque principem non judicio ſed more tradito. H. 1, 32. officit veritati. 6, 38. adjectus veri venenum. H. 1, 15. in aperto, invidia in occulto. H. 4, 4. ſcriptorum facile repellitur. H. 1, 1. adulationis illecebra. O. 29. exemplum omnes imitantur. 1, 78. 4, 37. 14, 10. adulationi fœdum crimen ſervitutis ineſt. H. 1, 1. in adulationem lapſi. 4, 6. adulatione quæritur remedium pavori. 4, 74. ſordida tempora. 3, 65. deterrita decora ingenia. 1, 1. fœdati faſti. H. 4, 40. cæca & corrupta mens. A. 43.

Adulatores cohibiti. 4, 6. 11, 25. adulatorum mores. 2, 38. 4, 9.

Adulatorium dedecus. 6, 32.

Adulterii pœna. 2, 50. 4, 42. G. 19.

Adulterius filium Principis agere. H. 4, 2.

Advocati. 11, 6. O. 1. O. 34.

Advocatorum perfidia. 11, 5. præmia. 11, 7. 13. 5. 13, 42.

Advocationes. O. 4. O. 10.

Ædes vid. templum.

Ædificandi inſcitia. G. 16.

Ædificationes Druſi, 2, 87. Tiberii. 6, 45.

Ædiles. 2, 85. libros vetitos cremant. 4, 35. luxum urbis coërcent. 3, 52. 3, 55. viri ſtrenui. 3, 53. apud Ædiles licentia ſtupri vulgatur. 2, 85. Ædilium curulium plebejorumque poteſtas cohibita. 13, 28.

Ædilitas curulis. 1, 3.

Æditus. H. 3, 74.

Ædui contermini Sequanis. 3, 45. imbelles. 3, 46. à Romanis deſciſcunt. 3, 40. Romanor. fratres, ſenatorum jus adipiſcuntur. 11, 25. vincuntur à Silio. 3, 46. H. 4, 57. juvant Vitellianos. H. 1, 64. Vindicem. H. 1, 51. H. 4, 17. adhærent Maurico impoſtori. H. 2, 61.

Æeta. 6, 34.

Ægæum mare. 5, 10. Ægæi maris inſula. 15, 71.

Ægea civitas Ciliciæ. 13, 8.

Ægeate. 2, 47.

Æger animi. H. 3, 58.

Ægirenſis civitas. 4, 13.

Ægreſcere ſolicitudine. 15, 25.

Ægyptii ſuperſtitioſi. H. 4, 81. animalia venerantur. H. 5, 5. corpora condunt. H. 5, 5.

Ægyptiæ litteræ. 2, 60. 11, 14. ſacra urbe pulſa. 2, 85.

Ægyptus deſcribitur. H. 1, 11. Judææ vicina. H. 5, 6. clauſtra annonæ. H. 3, 8. fame Romam premere poteſt. H. 3, 48. ab Auguſto ſepoſita. 2, 59. equitibus Romanis regitur. 12, 60. H. 1, 11. cum duabus legionibus. 4, 5. H. 4, 76.

Ælia Petina. 12, 1.

Ælianus Pompejus. 14, 41.

Ælius libertus. 13, 1. vid. & Elius.

Ælius Gallus. 5, 8.

Ælius Gracilis. 15, 53.

Ælius Lamia. 4, 13. effertur funere cenſorio. 6, 27.

Ælius Sejanus. vid. Sejanus.

Æmilia Lepida. 6, 40.

Æmilia Muſa. 2, 48.

Æmilius. 2, 11. 4, 42.

Æmilius Lepidus. 2, 48.

Æmilius Longinus. H. 4, 59. interficitur. H. 4, 62.

Æmilius Mamercus. 11, 22.

Æmilius Pacenſis. H. 1, 20. Dux Othonianus. H. 1, 87. vinctus à militibus. H. 2, 12. interficitur. H. 3, 73.

Æmilii. 3, 22. 3, 24. 6, 29.

Æmilium genus. 6, 27.
Æmilia monumenta. 3, 72.
Æmulandi amor legibus validior. 3, 55. cura major muneribus. H. 4, 48.
Æmulatio inter pares. 2, 47. 3, 58. 14, 46. collegarum oblitteranda. 6, 4. gloria, belli cauſſa. 2, 44. honoris pro neceſſitate. A. 21. militum, ſegnitiem repellit. H. 2, 4. muliebris. 2, 43. 4, 40. municipalis. H. 3, 57. provinciarum. H. 4, 69. vitiorum. 12, 54. 12, 64. æmulationis ſuſpecti, ſpecie obſidum amoti. 2, 1. 13, 9. æmulatione dirempta paci conſultum. H. 3, 75.
Æmulatus. 13, 46. H. 3, 66.
Æmuli impatiens Druſus. 4, 3. Corbulo. 15, 6. æmulo remoto æquior. 3, 8. ſine æmulo neminem ſinit rumor. 14, 29. æmuli virium. 12, 10. æmulos etiam infelix nequitia invenit. H. 4, 42.
Æneas auctor gentis Iuliæ. 4, 9. 12, 58.
Ænobarbus. 12, 3.
Ænus. H. 3, 5.
Æquabilis cunctis vitæ officiis. H. 4, 5.
Æqualius parere. H. 2, 27. regi. 15, 21.
Æqualitas exuta. 1, 4. 3, 26. munerum. A. 19. duorum diſcordiam parit. H. 4, 48.
Æquinoctii ſidus. 1, 70.
Æquitas Deum. 16, 33. æquitate quam ſanguine malle retinere parta. 15, 2.
Æqui abſentium Parthi. 6, 36. adverſus æmulos. 16, 4. æqui impatiens. 6, 25. æquis locis, æqui Dii. 1, 68. æqui Regibus inſolita. 2, 42. æquius quod validius. 15, 1.
Ærarium & fiſcus differunt. 2, 47. 6, 2. ambitione exhauſtum per ſcelera ſuppletur. 2, 38. ærarii præfecti. 13, 28. prætores. 1, 75. H. 4, 9. ſectiones. 13, 23. clauſtra. 5, 8. ærario augendo latæ leges. 3, 25. ad ærarium delata SCta. 3, 51. ex ærario pecunia decreta. 1, 15.
Ærias. 3, 62. H. 2, 3.
Æs alienum rebellionis cauſſa. 3, 40. informe. 15, 22. priſcum. 4, 43. æris miracula. 3, 53. moles perfringendis obſidentium operibus. H. 2, 21. æra pro ſtatuis. O. 11. æra legum. 3, 63. H. 4, 40.
Æſchines. O. 15. proximus à Demoſthene. O. 25.
Æſculapius. H. 4, 84. medicus Cous. 12, 61. Æſculapii aſylum. 3, 63. delubrum. 4, 14. 4, 14. theſaurus. 14, 18.
Æſerninus. 3, 11.
In Æſtatem parare bellum. 1, 55. æſtates exercita. 1, 17.
Æſtimare non licet, quem attollat Princeps. 6, 8. contubernio. A. 5. veris pretiis. 11, 26. per ambitionem. H. 40. ab æſtimantibus aſciri. 1, 16. æſtimatur à Diis modeſtia famæ. 15, 2. æſtimatio recta. 1, 14.
Æſtiva. 1, 31. 1, 37. caſtra. 1, 16.
Æſtuarium. A. 22. Tameſa. 14, 32. æſtuaria. 2, 8. 4. 73. 11, 18. A. 20. A. 33.
Æſtus. G. 4. maris. A. 23. Oceani. A. 10. adlabens. 1, 70. dilabens. 14, 32. relabens. 2, 24. impedit inceſſum. 6, 33. mutat. 2, 23.
Æſtibus ſueta corpora. H. 2, 32.
Æſtyi. G. 45.
Ætas adoleſcit. 2, 43. compoſita. 6, 46. 13, 1. exacta. A. 3. H. 3, 33. extrema. 4, 52. 5, 1. 6, 30. 12, 42. feſſa. 1, 46. 3, 59. 14, 33. 15, 38. A. 1, 2. H. 3, 67. honorum capax. H. 4, 42. in honoribus capeſſendis non obſervata. 11, 22. idonea. 2, 85. incurioſa ſuorum. A. 1. innoxia. H. 3, 68. integra. A. 44. longa. 13, 32. lubrica. 13, 2. militaris. 2, 60. noſtra, multa poſteris imitanda tulit. 3, 55. prima. 13, 13. 16, 11. provecta. 3, 30. 6, 11. recens. 6, 42. rudis. 4, 8. ſenatoria. 15, 28. H. 4, 42. valida. 1, 4. 14, 56. vergens. 2, 43. 4, 8. vetus. H. 2. urbis. G. 37. ætatis imprudentia. 16, 30. ætates. h. e. tempora. 12, 61. ætates tres, infantes, juvenes, ſenes. G. 46.
Æternitas famæ. 11, 7. rerum. H. 1, 84. temporum. A. 46.
Æternus dolor. 15, 63. labor. 1, 28. forma mentis. A. 46. reſpub. 3, 6. ſervitus. 12. 34. munera. 14, 55. æternum diſcordare. 12, 28. manere. 3, 26.
Æthiopes. H. 5, 2.
Æthiopia. 2, 60.

Ævo fluxa. H. 2, 22.
Afer Domitius. 4, 52. Varum Quinctilium accuſat. 4, 66. moritur. 14, 19. Orator. O. 13, 15.
Affectare aſperitatem ſoni. G. 3. civitates. H. 4, 66. famam clementiæ. H. 2, 63. Gallias. G. 37. imperium. A. 7. originem. G. 28. rumorem plebis. H. 2, 91. ſecreta caſtrorum. H. 3, 13. ſocietatem. H. 4, 17. ſtudium carminum. 14, 16. Galliarum. 13, 53. militum. H. 1, 22. Affectatio quietis in tumultum evaluit. H. 1, 80.
Affectio animi. G. 5. læta. 4, 15. privata. 3, 58.
Affectus felicium hominum. 15, 16. matrum. 13, 21. citra affectus damnum judicare. O. 27. humani nullum ſignum dat Tiberius. 3, 15. C. Cæſar. 6, 20. Claudius. 11, 38. Octavia. 13, 16. veri peſſimum venenum adulatio. H. 1, 15. affectus mutui. 14, 27. affectibus omnibus flagrantior cupido dominandi. 6, 45. 12, 47. 14, 2. 15, 53.
Affinitas amicitiæ arctioris vinculum. 2, 43. 6, 30. 6, 6. familia regnatricu plus quam civilia inſpirat. 1, 12. 2, 43. 3, 29. 4, 40. 4, 53. 6, 8, 6, 15. 12, 2. ſubdola Auguſti & Antonii. 1. 10. Rhadamiſti & Mithradatis. 12, 57. affinitatis innoxia pœnas dat Helvidius. 16, 29. Ampius. H. 3, 4. metuit Valerius Feſtus. H. 4, 49. affinitatem dirimere. 12, 4.
Affirmant omnes, nemo ſcit. H. 1, 35.
Affirmatio inter tenebras promptior. 2, 82.
Afranius. 4, 34.
Afranius Burrhus. vid. Burrh.
Afranius Quinctianus. vid. Quinctianus.
Africa. 2, 50. 4, 13. culta. 12, 43. G. 2. Africa jura nova. H. 1, 78. proconſul Lucius Aſprenas. 1, 53. Junius Blæſus. 3, 58. Pomponius Silvanus. 13, 52. Marcus Silanus. H. 4, 48. Sulpicius Camerinus. 13, 52. Vitellius. H. 1, 70. proconſulatus. A. 42. ſolitudines. 2, 52. in Africa bellum civile. 2, 43. Tacfarinatis. 3, 20. 3, 32. 3, 73. carmina Sibyllarum. 6, 12. legio. 3, 9. H. 4, 48. H, 4, 49.
Africanus orator. O. 15.
Africanus Julius. 6, 7.
Africanus Paccius. H, 4, 41.
Africanus Scipio. 3, 66.
Africanus Sextius. 13, 19. cenſum Galliarum agit. 14, 46.
Africus ventus. 15, 46.
Africum mare. 1, 53.
Agamemnon. O. 9.
Ager indomitus herbas latiores habet. O. 40. agrorum cura. G. 15. agris ingemere. G. 46. agros oblatos ſpernunt milites. H. 4, 46. in agris duæ fœnoris partes conlocatæ. 6, 17.
Agendi tempora. H. 3, 40.
Acta Deorum. G. 34. patrum. 5, 4. urbis diurna. 13, 31. 3, 3. populi Rom. 16, 22. publica. 12, 24. in Acta jurare. 1, 72. 4, 42. 13, 11. 16, 22. Actorum libri. O. 37.
Actiones. O. 32.
Actor publicus. 2, 30. 3, 67. actores. O. 26.
Agerinus. 14, 6. 14, 7.
Agger Druſi. 13, 53. viæ. H. 2, 24. H. 2, 42. H. 3, 21. H. 3, 23. aggeres ſtructi expugnandis urbibus. H. 3, 20. H. 3, 84. aggeratus tramesn. 1, 63.
Aggeſtus copiarum. H. 3. 60.
Agminis coactores. H. 2, 68. agmine decedere. 11, 18.
Agnati. H. 5, 5. G. 19.
Agnoſcit virtus ingenuos. G. 20. agnita videntur convitia, ſi iraſcare. 4, 34.
Agrariæ leges. 4, 32.
Agreſtis Julius. H. 3, 54.
Agreſtes aſini. H. 5, 3. Cilices. 12, 55. agreſtia medicamina. 12, 51. ſervitia. 4, 27. tela. 2, 80.
Agricola. A. 4. proconſul Britanniæ. H. 18. ſocer Taciti. A. 3. Agricolæ mater. A. 4.
M. Agrippa gener Auguſti. H. 1, 15. 4, 40. extollitur ab Auguſto. 1, 3. Tribuniciæ poteſtatis ejus ſocius. 3, 56. Tiberii æmulus. 6, 51. Ubios in fidem accipit. 12, 27. Mitylenis ſecretum agit. 14, 53. bellorum Auguſto ſocius. ibid. & victoriarum. 1, 3. Agrippæ liberorum violenta mors. 3, 19. ſtagnum. 15, 37. Agrippæ memoria. 1, 41. monumenta. 15. 39. Agrippæ filia Vipſania. vid. Vipſania. Nepos Aſinius Saloninus. 3, 75. uxor adultera. 1, 53.

Agrippa Aſinius. vid. Aſinius.

Agrippa Fontejus. vid. Fontejus.

Agrippa Hatterius. vid. Hatterius.

Agrippa Iulius. 15, 71.

Agrippa Menenius. O. 17.

Agrippa poſtumus. 1, 3. *atrox ingenio.* 1, 4. *interficitur.* 1, 6. 1, 53. 3, 30. *Agrippam ſimulat ſervus ejus.* 2, 39.

Agrippa rex Iudæorum. 12, 23. *Parthos aggreditur.* 13, 7. *Veſpaſiani partibus accedit.* H. 2, 81. *inter auxilia Titi.* H. 5, 1.

Agrippa Vibulenus. 6, 40.

Agrippina Germanici conjunx neptis Auguſti. 1, 33. 2, 71. *nurus Tiberii.* 1, 42. *amans mariti.* 1, 33. *caſta.* ibid. *ſecunda.* 1, 41. *ingens animi.* 1, 69. *Iulium parit.* 2, 54. *munia ducis induit.* ibid. *cum cineribus Germanici Romam properat.* 2, 75. *obvia fit Piſoni.* 2, 79. *Brundiſium appellit.* 3, 1. *ſpem male tegit.* 4, 12. *maritum à Tiberio petit.* 4, 53. *ſimulationum neſcia.* 4, 54. *moritur.* 6, 25. *à Tiberio in exilium pulſa.* 14, 63. *Agrippinæ caſtitas & bona fama.* 2, 43. *ferocia.* 2, 72. 4, 52. *mores.* 6, 25. *pudicitia impenetrabilis.* 4, 12. *Agrippinæ gratia acta ob vindictam Germanici.* 3, 18. *in Agrippinam æmulatio Plancinæ.* 2, 43. 2, 55.

Agrippina Iulia Germanici filia, Tiberii neptis Cn. Domitio nubit. 4, 75. *dominationis cupida.* 12, 7. 14, 2. *impudica.* ibid. *Lolliam pervertit.* 12, 22. *cum Pallante conſuetudinem habet.* 12, 25. 12, 65. 14, 2. *ſignis Romanis præſidet.* 12, 37. *carpento Capitolium ingreditur.* 12, 42. *chlamyde aurata navali prælio præſidet.* 12, 56. *Narciſſum accuſat.* 12, 57. *impudica, infamis, violenta.* 12, 64. *ſuggeſtum Imperatoris conſcenſura.* 13, 5. *blanda filio.* 13, 13. *inceſto parata.* 14, 2. *inſidiis filii petita.* 14, 4. *occiditur.* 14, 8. *Agrippinæ commentarii.* 4, 53. *ferocia.* 13, 2. 13, 21. *potentia paulatim infracta.* 13, 12. *amicos odit Nero.* 16, 14.

Agrippinenſis colonia. H 1, 56. H. 4, 20. *ad Vitellium deſciſcit.* H. 1, 57. *ex gente Ubiorum.* H. 4, 28. *ſacramento Galliarum adigitur.* H. 4, 59. *diſperſos in domibus Germanos trucidat.* H. 4, 79. *origine Germana.* G. 28.

Agrippinus Faconius. 16, 28. 16, 29.

Ala Auriana. H. 3, 5. *Batavorum.* H. 4, 18. *Britannica.* H. 3, 51. *Caninefas.* 4, 73. *Petrina.* H. 1, 70. H. 4, 49. *Picentina.* H. 4, 62. *Scriboniana.* H. 3, 6. *Singularium.* H. 4, 70. *Sillana.* H. 1, 70. H. 2, 17. *Taurina.* H. 1, 59. H. 1, 64. *Treverorum.* H. 2, 14. H. 4, 55. *ala Maſica.* H. 3, 2. *Pannonica.* ibid. *Rhetica.* H. 1, 68.

Alares. H. 2, 94. *Pannonii.* 15, 10. *alarius eques.* 4. 73. 12, 27. *alaris equites.* 3, 39. 13, 35.

Alba. 11. 24. *Albanus.* 4, 5. *Albana villa.* A. 45. *albanum ſaxum.* 15, 43. *Albanorum Regum imagines in funere Druſi.* 4, 9.

Albani Aſiatici. 2, 68. 13, 41. *Pharaſmanem juvant.* 6, 33. 6, 35. *Theſſalis orti.* 6, 34. *Albanorum montes.* 6, 33. *Rex bellum cum Pharaſmane gerit.* 12, 45. *in Albanos Nero bellum parat.* H. 1, 6.

Albingaunum. H. 2, 15.

Albinus Lucejus. H. 2, 58. *trucidatur.* H. 2, 59.

Albis. 1, 59. 2, 14. 2, 22. 2, 41. *cum exercitu à L. Domitio ſuperatus.* 4, 44. *in Hermunduris oritur.* G. 41. *trans Albim.* 2, 19.

Album Intemelium. H. 2, 13.

Albucilla. 6. 47. 6, 48.

Album Senatorium. 4, 42.

Alcis. G. 43.

Alea. G. 24.

Aleſia. 11, 23.

M. *Aletus.* 2, 47.

Alexander Magnus. 3, 63. O. 16. *Germanico comparatus.* 2, 73. *Darium vincit.* 12, 13.

Alexander Tiberius Ægypti præfectus. vid. Tib. Alexander.

Alexandria. 2, 59. *horreum populi Romani.* H. 3, 48. *Alexandriæ interfectus Rheſcuporis.* H. 2, 67. *imperium Veſpaſiani cœptum.* H. 2, 79. *miracula per Veſpaſianum facta.* H. 4, 81. *duæ legiones.* H. 5, 1. *Alexandriam miſſi milites à Nerone.* H. 1, 31. *pergit Veſpaſianus.* H. 3, 48. *venit Serapis.* H. 4, 84.

Alexan-

Alexandrinus natione. 14, 60. *Alexandrina plebs.* H. 4, 81.
Alienatio mentis. 6, 24.
Alienſis clades. H. 2, 91.
Alienus Cæcina. H. 1, 52.
Alieni Forum. H. 3, 6.
Alieni metus ſocia imperitorum turba. H. 2, 16.
Aliena ſententia indigens. 15, 10. *temeritatis comes.* H. 2, 18. *alienam gloriam in ſe trahere.* 2, 46. *ſtultitiam operire.* H. 2, 34. *in alieno diſcrimine ſibi pavere.* H. 2, 63. *alieni viles.* H. 1, 37. *aliena commoda ac noſtras injurias pari dolore metimur.* H. 1, 8. *experimenta.* Ag. 19. *maleſacta ſibi quidam objectari putant.* 4, 33. *pericula facile deferuntur.* 13, 56. *de alienis certare regia laus.* 15, 1.
Alimenta negata. 6, 25.
Alimonium. 11, 16.
Aliſo. 2, 7.
Aliud agens populus. Ag. 43.
Alii homines magis, quam alii mores. H. 2, 95. *aliorum eventu plures docentur.* 4, 33. *crimine velut abſolvuntur, qui prius deliquerunt.* H. 3, 11. *perfidia fides illuſtratur.* H. 3, 62. *per alios geſta non intercipienda Duci.* A. 22.
T. *Alledius Severus.* 12, 7.
Allegare mandata, munera, preces. H. 4, 84.
Alliaria. 1, 53.
Alligati cum adulatione. O. 13.
Allobroges. H. 1, 66.
Alloquendi milites. 12, 34. *id facit Antonius.* H. 2. 32. H. 3, 60. *Arminius.* 1. 59. 1, 68. 2, 15. 2, 45. *Blaſus.* 1, 19. *Boudicea.* 14, 35. *Cæcina.* 1, 67. *Caractacus.* 12, 34. *Corbulo.* 15, 12. 15, 26. *Druſus.* 1, 29. *Germanicus.* 1, 34. 2, 14. *Marobodunus.* 2, 46. *Nero.* 15, 72. *Orodes.* 6, 34. *Otho.* H. 1, 37. H. 1, 83. *Pharaſmanes.* 6, 34. *Sabinus.* 4, 50. *Sacrovir.* 3, 45. *Silius.* 3, 26. *Suetonius.* 14, 36. *Vitellius.* H. 2, 57. *qui tamen id facere negligit.* H. 3, 36.
Alloquium Ducis. 1, 71. *alloquia abeuntium.* H. 2, 49. *in luctu.* 4, 8. 4, 8. *alloquiis officia provocare.* H. 5, 1.
Alpes. H. 1, 23. H. 5. 26. *ab Antonio perrupta.* H. 3, 53. *ſuperata à Cæcina.* H. 1, 89. *ad Alpes promota civitas Romana.* 11, 24. *Alpes Cottianæ.* H. 1, 61. H. 4, 68. *Cottiæ.* H. 1, 87. *Graja.* H. 2, 66. *Iuliæ.* H. 3, 8. *maritimæ.* 15, 32. H. 2, 12. H. 3, 42. *Pannoniæ.* H. 3, 1. *Pannonicæ.* H. 2, 98. *Penninæ.* H. 1, 87. H. 4, 68. *Rhæticæ.* G. 1.
Alphenus Varus præfectus caſtrorum. H. 2, 29. *Dux Vitellianus.* H. 2. 43. *præfectus prætorio.* H. 3, 36. *ad obſidendum Apenninum mittitur.* H. 3, 55. *ad Vitellium regreditur.* H. 3, 61. *infamis & ignavus.* H. 4, 11.
D. *Alpinus.* H. 5, 19.
Alpinus Iulius. H. 1, 68.
Alpinus Montanus. H. 3, 35. *præfectus cohortis ſub Vitellio.* H. 4, 31. *Trevir.* H. 4, 32. *ad Civilem tranſit.* H. 5, 19.
Alpini. H. 2, 14.
Altaria & ara. 6, 31. *in via conſtructa.* H. 2, 70. *Paphiæ Veneris nullis imbribus madeſcunt.* H. 2, 3. *altaribus profugus taurus.* H. 3, 56.
Altercatio. H. 4, 7. O. 34.
Altinum. H. 3, 6.
Altinus Iulius. 15, 71.
Altor. 6, 37.
Altitudo animi. 3, 44. *horum temporum.* O. 21.
Altiores ſpiritus. H. 3, 66. *altius mærere.* 2, 82. *metuere.* 4, 41. *penetrare.* 1, 69. 2, 36. 3, 28. 16, 21. *percellere.* 4, 54. *ſcrutari.* H. 1, 7.
Alumnus legionum. 1, 44. *urbis.* 12, 11. *alumna licentiæ eloquentia.* O. 40. *alumni Auguſti.* 2, 37. *Italiæ.* H. 1, 84.
Alvus exſoluta. 13, 15. 12, 67.
Amantiſſima uxor. A. 45.
Amanus. 2, 83.
Amare deſidiam. Ag. 3. *inertiam.* G. 12. *ut amat.* 4, 9. *ut ament amenturve, ornatis.* G. 38.
Amaritudo Iamborum. O. 10. *amarior orator.* O. 25.
Amaſis. 6, 28.
Amathus. 3, 6. *amathuſia Venus.* ib.
Amazones. 4, 56. *victa à Libero.* 3, 61.
Ambigua hominum & belluarum forma. 2, 24. *ambigua ſecreta.* 13, 12. *ambigua maxima quaque.* 3, 19.

Ambiri. 2, 43. auxiliis, neque indigere, magnificum. h. 4, 51. G. 18. ambitus abnuere perſeverat. h. 3, 39.

Ambitio conciliandæ provinciæ ad ſpes novas. 16, 23. funerum. G. 27, gloriæ, felicium affectio. 15, 16. militaris. 3, 14. municipalis. 4. 62. ſalutantium. O. 29. ſcriptoris. h. 1, 1. ambitioſus malis artibus. h. 2, 57. ſexus. 3, 33. ambitioſa mors. A. 42. ambitioſum imperium. h. 1, 83. h. 2, 12. ambitioſi Romani. A. 30. rumores. h. 1, 12. ſinus. h. 2, 92. ambitioſæ preces. h. 2, 49. ambitioſe colere amicitias. h. 1, 10. ambitioſius quam honeſtius. h. 4, 40.

Ambitus candidatorum. 15, 20. civitatis. h. 2, 64. comitiorum. 1, 81. O. 37. fori. 2, 34. judiciorum. 1, 75. officiorum. A. 18. remanendi, eundi. h. 1, 19. ſeculorum. G. 28. ſenatorius. 4, 2. ſuffragiorum. 13, 29. uxorius. 1, 7. ambitu male acquiritur militum favor. h. 1, 17.

Ambivius. O. 20.

Ambuſti frigore. 13, 35.

Amicitia anxia. h. 4, 8. conſtans. 15, 62. Infauſta. 4, 74. intuta. 2, 42. manens in ſpeciem. h. 4, 80. pernicioſa. 4, 18. redintegrata. 13, 37. renunciata. 2, 70. vetus. 12, 10. h. 1, 77. ex ſimilitudine fortunæ. 12, 19. inter præcipua humani animi bona, h. 1, 15. amicitiæ ara. 4, 74. recordatio quamvis immitem animum afficit. h. 1, 44. ſpecies. 1, 10. 2, 3. 4, 54. A. 24. ob amicitiam accuſari. 5, 6. amicitiæ patris. G. 21. fallaces. 4, 33. inſignes. h. 1, 10. muliebres. 5, 2. amicitiarum dehoneſtamenta. h. 2, 87. amicitias magnitudo munerum non continet. h. 3, 86.

Amictus lineus. h. 3, 74. pullus. h. 3, 67. Græci. 14, 21. linei. G. 17.

Ex amici infamia gloriam recipere haud decorum. 14, 56. amicum accuſare. 5, 6. amici accommodati ad fallendum. 2, 66. boni maximum imperii inſtrumentum. h. 4, 7. florentis domus afflictam deſerunt. 4, 68. imminuuntur, transferuntur, deſinunt. h. 4, 52. amici vocabamur. h. 5, 26. amici callidi. 2, 57. fortes. h. 1, 33. honeſti. 13, 6. ſeveriores. 13, 12. amicorum conſilia. 1, 6. conſtantia. h. 4, 67. vitia potius diſſimulanda quam virtutes. h. 2, 82. quanto quis clarior minus fidus. h. 3, 58. nomine pollui. A. 31. amicis ineſt adulatio. 2, 12. per amicos oppreſſi. 15, 56. h. 1. 2. h. 4, 1.

Amiſia. 1, 60. 1, 63. 2, 8. 2, 23.

Amnis placatur. 6, 37. amnium religio. 1, 79.

Amœnitati priuſquam uſui conſulitur. 14, 31. amœnum ingenium. 2, 64. 13, 3. amœni ſeceſſus. 14, 62. amœna Aſia, Achaia. 3, 7. litterum. h. 3, 76.

Amoliri conjugem. 14, 59. h. 1, 13. crimen. invidiam. h. 3, 75. nomen atque effigies. h. 3, 31.

Amor æmulandi validior quam metus. 3, 55. ſeveritate minuitur. A. 9. amoris mos. 13, 44. vis. 13, 13. amore incautus. 13, 46. vecors. 13, 44. in amore falſi odia non fingunt. 6, 44. amores. 6, 47. juvenum. 5, 3. pop. Rom. 2, 41. turpes. 14, 20.

Amorgus. 4, 13. 4, 30.

Amphictyones. 4, 14.

Amphitheatrum. 4, 62. Cremonenſe. h. 2, 33. Fidenas. 4, 63. Neronis. 13, 31. Placentinum. h. 2, 21. amphitheatra ſtruunt milites. h. 2, 67.

T. Ampius Flavianus Pannoniæ proconſul. h. 2, 86. ſuſpectus Flavianis. h. 3, 4. periclitatur. h. 3, 10.

Amplecti. 13, 18. effigiem. 4, 67. ſigna, aquilam. 1, 39. amplexa cervicem. 16, 10. amplexu tenere. 12, 68. in amplexus effuſus. 12, 47. ruere. 16, 32.

Ampliare ſervitia. h. 2, 78.

Ampli doctores. 14, 52.

Amuclanum mare. 4, 59.

Amulius Serenus. h. 1, 31.

Anagnia. h. 3, 62.

Anceps adulatio. 4, 17. cura. 2, 40. vox. h. 1, 5. inter ancipitia deterrimum media ſequi. h. 3, 40. facilius clareſcimus. G. 14.

Ancharius Priſcus. 3, 38. Caſſium Cordum accuſat. 3, 70.

Ancilia. h. 1, 89.

Ancilla nurus. 13, 13. 13, 46. validior domina. 14, 63. ancillis

Græculis delegantur infantes. O. 29.
Ancona. 3, 9.
Ancus. 3, 26.
Andecavi. 3, 41.
Anemurienſes. 12, 55.
Anfractus mentis. 4, 51. *viarum.* h. 3, 79.
Angli. G. 40.
Angor. 2, 42.
Angrivarii. 2, 8. *Cheruſcis ſinitimi.* 2, 19. *Tencteris.* G. 33. *dedunt ſe Romanis.* 2, 22. *redimunt Romanos.* 2, 24. *de Angrivariis triumphatur.* 2, 41.
Anguis ex muliere nata. 14, 12. *viſa in cubiculo Neronis.* 11, 11.
Anguſtiæ familiares. 12, 52. *rei frumentariæ.* 15, 36. *ſtipendii.* 1, 35. *viarum.* h. 3, 16. 15, 43. *anguſta oratio.* 2, 87. *anguſtum ferrum.* G. 6. *anguſtæ civium domus.* 2, 33. *ſententiæ.* O. 32. *anguſtiæ viarum.* h. 3. 82. h. 4, 35. *anguſtior eloquentia.* O. 4.
Anhelitus. 12, 13.
Anicetus libertus Neronis Agrippinæ necem procurat. 14, 3. 14, 7. 14, 8. *in Sardiniam pellitur.* 14, 62.
Anicetus Polemonis libertus. h. 3, 47. *exitio traditur.* h. 3, 48.
Anicius Cerialis Conſul. 15, 74. *moritur.* 16, 17. &c.
Animæ immortalitas. 16, 19. A. 46. h. 5, 5.
Animadverſione paucorum admonemur. h. 1, 64.
Animal de ave. 6, 28. de homine. 15, 47. *animalia maris.* 15, 37. *feræ ſi clauſa teneas, virtutis obliviſcuntur.* h. 4, 64. *ignava, ſi cibum ſuggeras, jacent torpentque.* h. 3, 36. *terrena, volucria.* G. 45. *animalium figuræ pro literis.* 11, 14.
Animoſus corruptor. h. 1, 24.
Animus fœminarum imbecillus. 6, 49. *militum, avidus, minax.* h. 1, 45. *populi mobilis.* h. 3, 64. *contentus modicis.* 14, 53. *corruptus & corruptor.* 3, 54. *idem per ſeria per jocos.* 2, 13. *juvenilis.* 12, 64. 13, 21. h. 2, 2. *magnus.* A. 30. *pulcherrimus.* 15, 50. *ſervilis.* 2, 39. 15, 54. *ſuſpicax.* 1, 13. *ſuſpenſus.* h. 4, 8. *luctu victus magnitudinem mali viſu perferre non tolerat.* 3, 3. *corpori non ſimilis.* h. 1, 22. *plerumque ex eventu ſumitur.* h. 1, 27. *ad reſiſtendum minor ubi ſpes ad effugium datur.* h. 3, 18. *ſævitia, libidine dilaceratur.* 6, 6. *animi præcipua bona, fides, libertas, amicitia.* h. 1, 15. *figura magis, quam corporis complectenda.* A. 46. *animo per libidines corrupto nihil honeſti ineſt.* 11, 37. *animum bonis artibus induere.* 15, 45. *demittere.* 16, 24. *firmare adverſus ſuprema.* 15, 59. *ſumere.* 14, 44. A. 31. *vincire.* 4, 14. *apud animum ſocordem plus lætitia quam cura valet.* h. 3, 36. *extra animum quæ ſunt, nec bonis nec malis annumeranda.* h. 4, 5. *animo majore tolerantur adverſa quam relinquuntur.* h. 2, 46. *in animo revolvente iras, offenſionis memoria valet.* 4, 21. *animi Græcorum prompti ad nova.* 5, 10. *mortalium calamitate molles.* 4, 68. *patrum ardentes.* h. 4, 43. *animis ad credendum inclinatis loco ominum etiam fortuita.* h. 2, 1. *animos occupat prior auditus.* h. 1, 76. *mulcere, perſtringere.* h. 1, 85. h. 4, 72. *animis jugum ferre.* h. 5, 16.
M. *Annæus Lucanus.* 15, 49. *moritur.* 15, 70. *Melæ filius.* 16, 17.
Annæus Mela. 16, 17. *mortem ſumit.* 16, 17.
Annæus Seneca. vid. Seneca.
Annæus Serenus. 13, 13.
Annæus Statius. 15, 64.
Annales. 4, 32. *in probationem adducti.* 4, 43. *Græcorum.* 2, 88. *annalium munus præcipuum.* 3, 65. *officium.* 13, 31. 4, 67. *compoſitio.* O. 22.
Annia Rufilla. 3, 36.
Annius Baſſus. h. 3, 50.
Annius Fauſtus. h. 2, 10.
Annius Gallus Dux Othonianus. h. 1, 87. *Padi ripas occupat.* h. 2, 11. *Placentiæ auxilio it.* h. 2, 23. *Othoni ſuadet ut bellum ducat.* h. 2, 33. *bello Germanico Dux.* h. 4, 68. h. 5, 19.
Annius Pollio. 6, 9. *conjurat in Neronem.* 15, 56. *exulat.* 15, 71. 16, 30.
Annona acris. 4, 6. *populo data ab Auguſto.* 1, 2. *unde advecta.* h. 3, 48. *annonæ clauſtra.* h. 3, 8. *cura præcipua Principum.* 3, 54. 4, 6. *una*

ex repub. vulgo. h. 4, 38. gravitas. 6, 13. 11, 4. *modus.* 15, 72. *præfectura.* 1, 7. 13, 22. *h.* 4, 68. *ſævitia.* 2, 87. *in annonam egerere frumentum.* A. 31.
Annulus ferreus. G. 31. *annulum frangere.* 16, 19. *annulo clauſa utenſilia.* 2, 2. *annulis donati, equites fiunt.* h. 1, 13. h. 2. 57. h. 4, 3.
Annus inchoandus. 13. 10. 4, 70. *ſeptimus Iudæorum.* h. 5, 4. *verus, magnus.* O. 16. *in annum ſuum quaque referre.* 4, 71. *anni diviſio apud Germanos.* G. 26. *anni puellares.* 14, 2. *pueriles.* 13, 3. *rudes.* 13, 16. *vergentes.* 12, 44.
Annua abſentia. 3, 71. *celebratio ludorum.* 1, 15. *deſignatio.* 2, 36. *pecunia.* 13, 34. 16, 14. *annua copia.* A. 22.
Anquirere. 13, 6. *nihil.* h. 2, 59. *de morte.* 3, 12. *diu.* 12, 6.
Anſibarii. 13, 55. *deleti.* 13, 56.
Ante alias. 13, 37. *alios nobilitate.* h. 4, 55. *labore & opere.* h. 5, 12. *Ciceronem numerare.* O. 26. A. D. VII. Kal. h. e. *ante diem.* 2, 41. *Germanos nulli mortalium armis aut fide.* 13, 54. *omnes.* h. 2, 76. *vexilla ſtare.* A. 35.
Antefixa era truncis. 1, 61.
Antehabere divulgata veris. 4, 11. *vetera novis.* 1, 58.
Anteire. 4, 71. *anteit queſtus omnium immanitas.* 14, 11. *anteire ſumptibus reditus.* 15, 18. *æquales, ſuperiores, ſpes ſuas.* 3, 66.
Antejus. 2, 6.
P. *Antejus.* 13, 22. *accuſatur.* 16, 14. &c.
Antenor. 16, 21.
Anteponere ſe invicem. A. 6.
Antevertere veneno damnationem. 13, 30.
Anthemuſias. 6, 41.
Antias ager. 14, 3.
Antigonus. 4, 43.
Antiochia. 2, 83. *Syriæ caput.* h. 2, 79.
Antiochenſes in theatro conſultant. h. 2, 80. *pecuniam ſignant.* h. 2, 82. *Antiochenſium forum.* 2, 73. *plebes.* 2, 69.
Antiochus Comagenus. 2, 42.
Antiochus Cilix. 12, 55. *Romanorum ſocius contra Parthos.* 13, 7. *ubi* Iocchus. 13, 37. *Armeniæ partem naneiſcitur.* 14, 26. *inſervientium Regum ditiſſimus.* h. 2, 81. *Veſpaſianum juvat.* h. 5, 1.
Antiochus Magnus. 2, 63. *victus à L. Scipione.* 3, 62. *Iudæis morem Græcorum dare cupit.* h. 5, 8. *Antiochi bellum.* 12, 62.
Antipolis. h. 2, 15.
Antiquarius. O. 21, 42.
Antiquitas horrida. 4, 16. *antiquitate defenduntur ritus quoquo modo inducti.* h. 5. 5. i. *antiquitatibus latum Græcorum genus.* h. 2, 4.
Antiquus cultus, victuſque. 3, 55. *impetus.* 13, 54. *mos.* 16, 5. *rigor nocet, quia pares ei non ſumus.* h. 1, 18. *antiqua libertas.* O. 27. *militia, dura.* 1, 20. *parſimonia.* 3, 52. 12, 53. *antiqua victoria.* 14, 37. *antiqui moris vultus habituſque.* h. 1, 14. *fœmina.* h. 2, 64. *antiqui ac veteres.* Orat. 15, 1. 7, 17. *antiquis duces.* 14, 14. h. 2, 5. *mores minus corrupti.* 6, 16. *antiquos fama ſua ſatis laudat.* O. 24.
Antiſtes cerimoniarum. h. 4, 83. *Antiſtes Ægyptiorum.* h. 4, 83.
Antiſtia. 14, 22.
C. *Antiſtius.* 4, 1. 12, 25.
Antiſtius Labeo. 3, 75.
Antiſtius Soſianus Tribunus plebis. 13, 28. *probroſa in Neronem carmina factitat.* 16, 21. C. *Antejum defert.* 16, 14. *exilium egreſſus in eandem inſulam redigitur.* h. 4, 44.
L. *Antiſtius Vetus.* 13, 11. *Rubellii Plauti ſocer.* 14, 58. *Aſia Proconſul.* 16, 10. *moritur.* 16, 11. *relegatur.* 3, 38.
Antium. 3, 71. 14, 4. *infrequens colonis.* 14, 27. *Neronis patria.* 15, 23. *& ſeceſſus.* 15, 39.
Antona. 12, 31.
Antonia mater Germanici. 3, 3. 3, 18. *& Claudii.* 11, 3.
Antonia domus. 13, 18.
Antonia minor L. Domitii uxor. 4, 44. *Cn. Domitii & Domitia Lepida mater.* 12, 64.
Antonia Claudii filia. 12, 2. 12, 68. *Cornelii Sullæ uxor.* 13, 23. *conjurationis in Neronem conſcia.* 15, 53.
Antonia Flavilla. 15, 71.
Antonia turris. h. 5, 11.

Antoninus Arius. h. 1, 77.

Antoninus Hatterius. 13, 34.

L. Antonius. 4, 44.

M. Antonius triumvir. 1, 1. *perit.* 1, 2. *multa obtinet ab Auguſto.* 1, 9. *contra Rempubl. ducit.* 1, 10. 3, 18. *ab Auguſto decipitur.* 1, 10. *à Parthis exturbatur.* 2, 2. *Artavaſden interficit.* 2, 3. *Avus Germanici.* 2, 43. *cum Auguſto bellum gerit.* 2, 53. 2, 55. 11, 7. *cognoſcit inter Lacedamonios & Meſſenios.* 4, 43. h. 2. 6. h. 3, 66. *Cleopatram ducit.* h. 5, 9. *impugnatur à Cicerone.* O. 37, *Orientem obtinet.* h. 5, 9. *regnum Iudaorum Herodi dat.* h. 5, 9. *Antonii epiſtola in Auguſtum.* 4, 34. *neptis liberto nupta.* h. 5, 9. *ex Antonii poſteris Iulius Blaſus.* h. 3, 38.

Antonius Felix. h. 5, 9.

Antonius Flamma. h. 5, 45.

Antonius Iulus. 3, 18. *morte punitus.* 4, 44.

Antonius Naſo. h. 1, 20.

Antonius Natalis. 15, 50. *conjurat contra Neronem.* 15, 54. 15, 55. *ſocios prodit.* 15, 56. *impunitatem conſequitur.* 15, 71.

Antonius Novellus. h. 1, 87. *nulla apud milites auctoritate.* h. 2, 12.

Antonius Primus. 14, 40. *falſi damnatur.* 14, 40. h. 2, 86. *Veſpaſiani partibus accedit.* 2, 86. *acerrimus Flavianorum ducum.* h. 3, 2. *Italiam invadit.* h. 3, 6. *& vaſtat.* h. 3, 49. *Vitellianos deditos alloquitur.* h. 3, 63. *magna auctoritate apud milites.* h. 3, 80. *& potentia.* h. 4, 2. *conſularia inſignia accipit.* h. 4, 4. *à Muciano deprimitur.* h. 4, 11. *et formidabilis.* h. 4, 39. *& ſuſpectus.* h. 4, 68. *aqualium quoque intolerans.* h. 4, 80. *ad Veſpaſianum proficiſcitur.* h. 4, 80. *Montanum in Gallias mittit.* h. 5. 19. *Civilem ad bellum hortatur.* h. 4, 32. h. 5, 26. *Antonii Primi facundia & auctoritas.* h. 3, 10. *conſtantia & fortitudo.* h. 3, 17. *fama & vita fœda.* h. 3, 28. *inſolentia poſt victoriam.* h. 3, 49.

Antonius Taurus. h. 1, 20.

Anus. 13, 21. *anxia potentia.* 4, 12. *necata.* 6, 10.

Anxietas ſtyli. O. 39. *anxius ſui.* 4, 59. h. 3, 38. *invidia.* 1, 14. *odii.* h. 2, 92. *victoria.* h. 3, 53. *anxia amicitia.* h. 4, 8. *anxium edictum.* h. 4, 49.

Apamienſes. 12, 58.

Apenninus. h. 3, 42. h. 3, 50. h. 3, 52. h. 3, 56. *inſidetur à Vitellianis.* h. 3, 55.

M. Aper. O. 2. O. 11. *Aprina diſputatio.* O. 27.

Apri. G. 45.

Aperit dies faciem victoria. A. 38. *aperire futura.* h. 2, 4. *novas gentes.* A. 22. *bello.* G. 1. *portum.* 16, 23. *ſententias.* h. 2, 53. *venas aquarum.* h. 5, 3. *aperti muros ſubiere.* h. 2, 21. *aperta odia armaque palam depelluntur.* h. 4, 24. *aperta Oceani.* 2, 23.

Apes. 12, 64.

Aphrodiſienſes. 3, 62.

Apicata Sejani. 4, 3. *conſilia ejus prodit.* 4, 11.

Apicius. 4, 1.

Apidius Merula. 4, 42.

Apinius Tiro. h. 3, 57. *pecunias pro Flavianis partibus exigit.* h. 3, 76.

Apio. 14, 18.

Apis. h. 5, 4.

Apollinaris Claudius. h. 3, 57. *praefectus remigum.* h. 3, 76. *juvit.* h. 3, 77.

Apollo. 3, 61. *Mileti colitur.* 3, 63. 4, 55. *cum cithara pingitur.* 14, 14. *Poeta.* O. 12. *Clarius.* 2, 14. *conſulitur à Lollia.* 12, 22. *Pythius.* 12, 63. *conſulitur à Ptolemai Legatis.* h. 4, 83. *Apollinis patria.* 3, 61. *ades.* h. 1. 27. *ubi Vitellius & Sabinus congreſſi.* h. 3, 65. *oraculum.* 3, 63.

Apollodorus. O. 19.

Apollonienſes. 2. 47.

Aponianus Silius. h. 3, 10. *ſpernitur à militibus.* h. 3, 10. *Saturnium eripit.* h. 3, 11.

M. Aponius Saturninus. h, 1, 79. *Mœſia rector.* h. 2, 85. h. 3, 5. h. 5, 26. *defectionem Legionis ad Vitellium perſcribit.* h. 2, 96. *in Italiam venit.* h. 3, 9. *periclitatur.* h. 3, 11.

Apparatus conviviorum. h. 2, 62. h. 1, 88. *incompti ſed largi.* G. 14. *funebris.* 13, 17. *ſacrificialis.* 2, 69. h. 3, 56.

Ap-

Appellare debitorem. 6, 17. Principem. 16, 8.
Appetens negotiorum. 14, 57. pecuniæ. h. 1, 49. Principatus. h. 3, 39. voluptatum, religionum. h. 4, 83. appetentior famæ. h. 4. 6.
Appia via. 2, 30. h. 4, 11.
Appianus Appius. 2, 48.
Appius. 6, 9.
Appius Cæcus. O. 18.
Appius Silanus. 6, 9. occiditur. 11, 29.
Appii. O. 21.
Approbare Reipub. A. 34. excuſationem. A. 42. mortem majoribus & poſteris. 15, 59.
Approperare mortem. 16, 14.
Aprilis. 15, 74. Neroneus. 16, 12.
Apronia. 4, 22.
Apronianus Vipſanius. h. 1, 76.
L. Apronius. 1, 29. ſub Germanico militat. 1, 56. triumphalia accipit. 1, 72. adulatur Tiberium. 2, 32. proconſul Africæ cohortem decimat. 3, 21. cenſet, ut Feciales ludis magnis præſideant. 3, 64. Gracchum defendit. 4, 13. generum accuſat ob interemptam filiam. 4, 22. Lentuli Getulici ſocer. 6, 30.
Apronius Caſianus L. filius. 3, 21. inferioris Germaniæ Proprætor cum Friſiis pugnat. 4. 73. 11, 19.
Apta trepidatione dicendi ars occultata. h. 1, 69. apta temperandis animis diſſerere. 3, 31. aptum tempori mendacium. 3, 75. inſidiis tempus. h. 2, 16.
Apuleja Varilia. 2, 50.
Sex. Apulejus. 1, 7.
Apulia. 16, 9.
Apuli. 3, 2. Apula littora. 4, 71.
Aqua calida ad eliciendum ſanguinem. 14, 64. 15, 64. 15, 69. aqua intercepta. 15, 43. Martia. 14, 22. aquæ penuria Ducibus vitanda. h. 2, 39. aqua & igni arceri. 3, 23. 3, 38. 3, 50. 3, 68. 4, 21. 6, 18. 6, 30. 12. 42. 16. 12. aqua perluitur area Capitolii. h. 4, 53. aquæ ſalubres. h. 1, 67. Sinueſſana. h. 1, 72.
Aquila lætum augurium. 2, 17. h. 1, 62.
Aquila legionis quintæ. h. 1, 61. Octavæ, Nonæ, Quintadecumæ. 1, 18. Vitellianarum quatuor. h. 2, 89. Variana recepta. 1, 60. 2, 25. 2, 41. una & Viceſimanorum ablata. h. 2, 43. aquila pro Diis caſtrenſibus. 1, 39. propria legionum numina. 2, 17. fulgentes. 15, 29. aquilas convertere. 15, 17. aquilis ſigniſque circumdatus Valens. h. 2, 29. aquila pro legionibus. h. 3, 52. h. 3, 60. aquilæ ſingulæ, ſingulis legionibus. 13, 38. aquila circumventa. h. 4, 77. inter aquilas victa militum pecunia. 1, 37. aquilas figere. 1, 65.
Aquilæ ſuſtinentes faſtigium. h. 3, 71.
Aquila Iulius. 12, 15.
Aquila Vedius. h. 2, 44. Patavium venit. 3, 7.
Aquileja. h. 2, 46. h. 2, 85. occupatur à Flavianis. h. 3, 6. bello ſedes deſtinatur. h. 3, 8.
Aquilifer. 1, 39. quartæ legionis. h. 1, 56. aquiliferi, ſigniferique. 1, 48. aquiliferis epiſtola tradita. h. 4, 25.
Aquilius primipilaris. h. 4, 15.
Aquilius Regulus. h. 4, 42.
Aquilo. 1, 70. Aquilones. 2, 54.
Aquinas colonia. h. 1, 88. h. 2, 63.
Aquinus Cornelius. h. 1, 7.
Aquitania. h. 1, 76. Aquitaniæ præſes Agricola. A. 9.
Ara ante Augurale ſubdita face accenditur. 15, 30. adoptionis. 1, 14. amicitiæ. 4, 74. clementiæ. ibid. Conſi. 12, 24. damnationis. 14, 31. Druſi. 2, 7. Herculis. 12, 24. magna. ibid. & 5, 41. Romana. 11, 23. Solis. 6, 28. Vbiorum. 1, 39. 1, 57. Veneris Paphiæ. h. 2, 3. Vlixis. G. 3. ultionis. 3, 18. aram inſidere. 3, 61. ara barbara. 1, 61. decreta ob tribunitiam poteſtatem. 3, 57. dicata numinibus. 1, 79. ſtatuta Diis manibus. 3. 2. aras adolere. 40, 30.
Arabia. h. 3, 6. Arabum gens. 6, 44. Phœnix. 6, 28. Rex Abbarus. 12, 12. infenſi Iudæis. h. 5, 1.
Arar. h. 2, 59. cum Moſella connecti ceptus. 13, 53.
Arare terram. G. 14.
Araricus Vulcatius. 15, 50.
Aratro deſignata oppida. 12, 24.
Araviſci. G. 28.
Araxes, 12, 51. Artaxata alluit. 13, 39.
Arbiter elegantiæ. 16, 18. litterarum. 4, 41. lusus. O. 5. regni. 13, 14.

ſtrum. 2, 73. *arbitrum agere*, *h.* 4, 21. *ſine arbitro mors.* 16, 11. *arbitri populorum potentium Dii.* 15, 24. *ſermonis.* 13, 21. *arbitratu ſuo.* O. 42. *arbitrium penes plebem.* G. 11. *Romanos.* 13, 56. *arbitrium mortis.* 11, 3. 15, 60. 16, 33. *arbitrio ſuo relinqui.* 15, 17. *arbitrio ſenatus agendum.* *h.* 4, 9. *ſine arbitrio eſſe.* 1, 26. *arbitria belli* 12, 60.
Arbor Ruminalis. 13, 58.
Arbuſta. *h.* 2, 41.
Arcadia Reges. 12, 53.
Arcanus fons. 2, 54. *terror.* G. 40. *arcanum imperii, poſſe Principem alibi quam Romæ fieri.* *h.* 1, 4. *fœdus.* 12, 47. *arcana dictionis.* O. 2. *dominationis.* 2, 59. *domus.* 1, 6. *imperii.* 2, 36. *inania.* *h.* 5, 9. *ſacra.* G. 18.
Arcæ. 11, 14.
Arcas Evander. 15, 41.
Arcere aqua & igni vid. aqua. *colloquia, congreſſus.* *h.* 4, 64.
Arceſſere majeſtatis. 1, 50. *arceſſi tumultus.* 45, 29.
Archelaus. 2, 42.
Archelaus alius. 6, 41. 14, 26.
Archias. O. 37.
Arcus Sarmatarum. 6, 35. *arcu expedire alimenta.* 6, 43. *arcus tendere.* *h.* 4, 29.
Arcus ſella. 15, 57.
Arcus dicati ob recepta ſigna cum Varo amiſſa. 2, 41. *ob res à Germanico & Druſo geſtas.* 2, 64. *in honorem Germanici.* 2, 83. *ob poteſtatem tribuniciam Druſi.* 3, 57. *ob victoriam Corbulonis.* 15, 41. *Pæti.* 15, 41.
Ardent pila. 15, 7. *ſigna.* 12, 64. *ardens domus.* 15, 50. *inimicitia.* 4, 40. *ardeſcebant queſtus.* 3, 17. *ardeſcere aſtu.* 15, 43. *libidinibus.* 3, 54. *oculis, voce, vultu.* 16, 29. *in nuptias inceſtas mucronem juſſit.* 15, 54. *pariter.* 1, 32. *ardeſcens mons.* 4, 67. *Luna.* *h.* 5, 18.
Ardor. *h.* 2, 79. *animorum.* *h.* 2, 99. *juvenilis.* A. 37. O. 2. *militum.* 1, 49. 2, 14. *h.* 1, 52. *h.* 1, 62. *h.* 2, 46. A. 35.
Arduenna. 3, 42.
Ardua ſitu urbs. *h.* 5, 11. *arduum nihil in animo Principis ſtupidi,* 12, 3. *bene ad bellum paratis.* A. 18. *fatis.* *h.* 2, 82. *arduum eſt, eodem loci potentiam & concordiam eſſe.* 4, 4. *in arduo eſt ſocietas.* 12, 15. *ſpes.* 4, 7. *ardua ſibi ſumit Imperator.* 2, 20. *ardua Alpium.* *h.* 4, 70. *caſtellorum.* 11, 9. *mœnia.* *h.* 3, 30.
Area Capitolii luſtrata. *h.* 4, 53.
Arena congeſtu abditi rivi. 25, 3. *arena in vitrum excoquuntur.* *h.* 5, 7.
Arena operas promittere. 14, 14. *per arenam fœdari.* 15, 32. *arena pollui.* *h.* 2, 62.
Arenacum. *h.* 5, 20.
Areſcens unda. 13, 57.
Areum judicium. 2, 55.
Argentei. G. 5. *argentea vaſa.* G. 5.
Argentum Britannicum. A. 12. *Germanis nullum.* G. 5. *aut vile.* G. 5. *Mattiacum.* 11, 20. *ſignatum.* 6, 17. *argenti fulgor.* A. 32. *pondus.* 2, 60. *argento modum poſtulare,* 2, 33.
Argius. *h.* 1, 49.
Argivus. 11, 14. *Argivi Coum incolunt.* 12, 61.
Argolicus. 6, 18.
Arguendi peritior. 25, 56. *arguenda facta.* 1, 72. *arguentes ipſi qui ſuaſerant.* *h.* 4, 19. *arguentibus ad perniciem plus fidei.* 3, 49. *arguendus rumor.* 4, 11.
Arguta ſententia. O. 20.
Argumentum criminis. *h.* 3, 10. *fabula.* *h.* 2, 72. *frugum raptarum.* *h.* 5, 4. *libertatis.* G. 25. *tragœdia.* 6, 29. O. 2. *ex nomine.* *h.* 5, 2.
Aricia. *h.* 4, 2. *Aricinum nemus.* *h.* 3, 36.
Aridus orator. O. 18. *ariaiſſimi libri.* O. 19.
Aries Phryxi. 6, 34. *Hammonis.* 5, 4.
Arii. 11, 10. G. 43.
Ariminum. *h.* 3, 41. *obſidetur.* *h.* 3, 42.
Ariobarzanes. 2, 4.
Ariovistus. *h.* 4, 73.
Ariſtobulus. 13, 7. *Rex Armeniæ.* 24, 26.
Ariſtonicus. 4, 55. *bellum cum Romanis gerit.* 12, 62.
Arius Antoninus. *h.* 1, 77.
Arma abjecta. *h.* 1, 68. *h.* 3, 61. *h.* 3, 73. 2, 23. *conſpicua.* *h.* 1, 88. *juſta.* 14, 32. *legionaria.* 3, 43. *magna.* G. 15. *rutilantia.* *h.* 5, 13. con-

conſilio temperanda. 1, 67. *& corpora in hoſtem, non foſſa & vallum data Duci.* 15, 10. *inter temulentos viſa cupidinem ſui movent.* h. 1, 80. *ſine ſtipendiis haberi nequeunt.* h. 4, 74. *reſumuntur ubi metus abſceſſerit.* h. 4, 76. *fortibus honeſta etiam ignavis tutiſſima.* A. 30. *argento decorata.* h. 1, 57. *poſt miſſionem ad Tribunos delata.* h. 2, 67. *Germanorum.* G. 6. *Suionum clauſa ſub cuſtode.* G. 44. *armorum agger ex victoria.* h. 2, 70. *officina.* h. 2, 82. *ſono Germani dicta Ducis approbant.* h. 5, 17. *arma prehenſare precantium.* h. 1, 66. *quatiunt milites, ne cujus vocem exaudiant.* h. 3, 19. *ſumentes probandi civitatibus.* G. 13. *ad arma nati.* h. 4, 64. *in arma trudi.* h. 5, 25. *armis parum proficitur, ſi injuria ſequantur.* A. 19. *cuncta agere.* 13, 51. *mulctati Ædui.* h. 1, 64. *Viennenſes.* h. 1, 66. *armis laudare ſententiam.* G. 11.

Armamenta navium. h. 5, 23.

Armamentarium. h. 1, 38. h. 1, 80.

Armare gladiatores. 3, 22. *lixas.* 3, 78. *plebem.* h. 1, 40. h. 3, 79. *ſervitia.* 14, 7. h. 2, 8. h. 3, 79. *triremes.* 12, 56. *armatus arte.* O. 5. O. 32. *armati omnia agunt Germani.* G. 11. G. 13. G. 22. *armatorum otioſa manus facile laſciviunt.* G. 44.

Armatura levis. 2, 8. 2, 16. 14, 34. *præmiſſa.* 13, 41.

Armenia. 1, 3. *vacua.* 2, 3. 2, 43. *adita Germanico,* 2, 56. *obtenta à C. Cæſare.* 2, 48. *cupita Artabano.* 6, 31. *importuna.* 12, 12. *obtinenda.* 13, 34. *omiſſa.* 6, 36. *petita Vologeſi.* 15, 5. *tuenda proprio Duci.* 15, 6. *donum Pop. Rom.* 12, 45. *ſpecie largitionis turbandis Barbarorum animis præbita.* 12, 48. *à Parthis occupata.* 13, 6. *tertius potentiæ gradus Arſacidis.* 15, 2.

Armenia minor. 11, 9. *Ariſtobulo mandata.* 13, 7. *Armenia.* 12, 45.

Armenius. h. 2, 32. *Armenii inter Parthos & Romanos ambigui.* 2, 3. 13, 34. *olim ſub Ægyptiis.* 2, 60. *bellum cum Hyberis gerunt.* 12, 44. *aditi Corbuloni.* 15, 12. *Reges accipiunt a Cæſaribus.* 2, 3. *quos non defendunt.* 2, 4. *Artaxiam à Germanico accipiunt.* 2, 64. *petuntur Vononi.* 2, 68. *focii Tiridatis.* 6, 44. *ſubiguntur à Mithridate.* 11, 9. *odioſi Pharaſmani.* 13, 37. *vaſtantur à Corbulone.* 14, 23. &c. h. 3, 24. *Armenii* pro Armenia. 15, 12. h. 2, 81. *Armeniorum cultus, inſtituta.* 2, 56. *legati.* 13, 5. *perfidia.* 12, 46.

Armenta Germanorum. 4, 72. G. 5. G. 15. G. 21. *militum.* 13, 55. *Thracum juxta clauſa.* 4, 49.

Armiger. h. 3, 45.

Arminius. 1, 55. *vinctus à Segeſte.* 1, 58. *Cheruſcos concitat.* 1, 60. *pugnat cum Germanico.* 1, 63. *cum Cæcina.* 1, 63. *colloquitur cum fratre.* 2, 9. *propter libertatis ſtudium gratus popularibus.* 2, 44. *pugnat cum Marobodue.* 2, 46. *Arminii conſilium.* 1, 68. *verba ad milites.* 1, 61. 2, 15. *mors.* 2, 88. *nepos ex fratre.* 11, 17. *uxor.* 1, 55. 1, 57. *cum filio captivi.* 2, 46. *virtus.* 2, 17. *encomium,* 2, 88.

Arnus. 1, 79. *Arpus.* 2, 7.

Arrecta civitas. 3, 11.

Arretinus Clemens. h. 4, 68.

Arrepta ſuſpiciones. 15, 54.

Arria Galla. 15, 59.

Arria Thraſeæ ſocrus. 16, 34. *uxor.* ibid.

Arrius Varus. 13, 9. *Dux Flavianus.* h. 3, 6. *Vitellianos invadit.* h. 3, 16. *præfectus prætorio.* h. 4, 2. *inſignia prætoria accipit.* h. 4, 4. *formidoloſus Muciano.* h. 4, 39. h. 4, 68. *annona præficitur.* h. 4, 68. *Arrii Vari potentia adventu Muciani fracta.* h. 4, 11. h. 4, 39.

Arrogans minoribus. 11, 21. *moderatio.* 1, 8. *arrogantia Druſi.* 3, 59. *militum.* h. 2, 74. *Stoicorum.* 14, 57. *triſtis.* 13, 2. *præcipuum validiorum vitium.* h. 1, 51. *vocat offenſas.* h. 4, 80. *arrogare ſibi nihil.* h. 1, 30. *arroganter.* A. 16.

L. *Aruntius.* 1, 8. *Tiberium offendit.* 1, 13. *Tiberii coërcendo deligitur.* 1, 76. 1, 79. *L. Sullam defendit.* 3, 31. *potens.* 6, 5. *detentus ne in provinciam iret.* 6, 27. *eam abſens regit.* h. 2, 65. *accuſatur.* 6, 47. *mortem ſumit.* 6, 48. *incorrupta viſa & facundia ad ſumma provectus.*

vectus. 11, 6. *L. Aruntii accuſatores puniti.* 6, 7. *artes ſanctiſſimæ.* ibid.
T. Aruntius. 3, 11.
Aruntius Stella. 13, 22.
Aruntii. 11, 7.
Ars tentat quæ natura denegavit. 15, 42. *artes civiles.* A. 39. *Græcæ.* 15, 41. *domi illuſtres.* 4, 6. *liberales in Britannia.* A. 21. *ludicræ.* 14, 16. O. 10. *malæ gratiores.* 14, 57. *militares.* 12, 12. *Romanæ.* 6, 41. *ſeniles.* 3, 8. *theatrales.* 14, 21. *artium corruptarum cauſa.* O. 28. *artes experientia docuit.* h. 5, 6. *exercitatio parat.* G. 24. *artibus bonis indigent pax & quies.* h. 4, 1. *artibus intellectis, pars obſequii in eo, ne deprehendantur.* h. 4, 86.
Arſaces Rex Armeniæ. 6, 31. *interficitur.* 6, 33.
Arſaces Parthus. h. 5, 8. *Arſacis gens.* 12, 14. *regnum.* G. 37.
Arſacides. 15, 29. *Arſacidæ.* 6, 34. 11, 10. *Arſacidarum familia.* 12, 10. 13, 9. *faſtigium.* 15, 1. *favor.* 14, 26. *gens.* 2, 1. 6, 31. *ſanguis.* 2, 3. *ſolium.* 2, 2. h. 1, 40.
Arſamates. 15, 15.
Arſamoſata. 15, 10.
Arſania. 15, 15.
Artabanus. 2, 3. *legatos ad Germanicum mittit.* 2, 58. *inſoleſcit.* 6, 31. *Abdum veneno interficit.* 6, 32. *vincitur ab Hiberis.* 6, 36. *fugit ex regno.* 6, 36. *inſidiis fratris occumbit.* 11, 8. *Seleuciam ſubjugat.* 6, 42.
Artabaſces. 2, 3. alius. 2, 3.
Artaxata. 2, 56. *caput Armeniæ.* 13, 39. *capiuntur ab Hiberis.* 6, 33. *à Parthis.* 12, 50. *delentur à Corbulone.* 13, 41. 14, 23.
Artaxias 2, 3. alius. 2, 56. 2, 64. *moritur.* 6, 31.
Artemita. G. 41.
Artifex ferendæ inſidiæ. h. 2, 86. *artificia ſordidiſſima.* O. 32.
Artus comitatus. 4, 58. *humerus.* 13, 38. *arcta amicitia.* 2, 66. 4, 68. *cuſtodia.* h. 1, 82. *planicies.* 2, 19. *in arcto labor.* 4, 32. *arcti commeatus.* h. 4, 26. *loci.* 2, 21. *ordines.* h. 2, 24. *arctæ fauces.* 14, 34. *res.* h. 3, 69. h. 4, 30. *arcta cuncta.* 3, 74. *itinera.* 15, 38. *latera navium.* h. 3, 47. *artiſſimum divertium.* 11, 63.
Artus validiſſimi non abrumpendi corpori. h. 2, 28. *in pravum elapſi.* h. 4, 81.
Arva in domo Neronis. 15, 42.
Arverni. h. 4, 17.
Arulenus Ruſticus. 16, 26. *Prætor.* h. 3, 80. *damnatus ob laudatum Thraſeam.* A. 2.
Aruſejus. 6, 7.
L. Aruſejus. 6, 40.
Arx æternæ dominationis. 14, 31. *commeatuum.* h. 3, 13. *Capitolii.* h. 3, 69. h. 3, 71. h. 3, 78. *eloquentiæ.* O. 10. *imperii.* h. 3, 70. *velut arx,* pro domo foro imminenti. 15, 69.
Aſciburgium. h. 4, 33. *in ripa Rheni ſitum.* G. 3.
Aſcire. 14, 40. *in conſcientiam facinoris.* h. 1, 25. *ſocietatem.* h. 4, 24. *commilitium.* h. 3, 5. *imperium.* h. 1, 22. *numerum patriciorum.* 11, 25.
Aſciſcere generum. h. 1, 59. *inter patricios.* A. 9.
Aſclepiodatus Caſſius. 16, 33.
Aſconius Labeo. 13, 10.
Aſia. 3, 32. 14, 21. h. 2, 81. *Tiberio templum ſtatuit.* 4, 55. *exterretur rumore pſeudo Druſi.* 5, 10. *ſueta Regibus.* h. 4, 17. *amœna & fecunda.* G. 2. *Aſia & Achaia.* 4, 13. 5, 10. 14, 21. h. 2, 81. O. 30. *Aſiæ amœna.* 3, 7. *& Europæ divortium.* 12, 63. *facundiſſimi.* 3, 67. *inſulæ & urbes.* 4, 14. *Proconſul M. Lepidus.* 3, 32. *Sulllius.* 13, 43. *Fontejus Agrippa.* h. 3, 46. *Salvius Titianus.* A. 6. *urbes duodecim terræmotu collapſæ.* 2, 47.
Aſiaticus Galliarum Dux. h. 2, 94.
Aſiaticus Vitellii libertus ditiſſimus. h. 2, 95. *ſervili ſupplicio afficitur.* h. 4, 11.
Aſiaticus Julius. O. 14.
Aſiaticus Valerius vid. *Valerius.*
C. Aſinius. 4, 1. *facundia provectus.* vid. *Aſinius Pollio.*
L. Aſinius. 2, 32. alius. 14, 48.
M. Aſinius. 12, 64.
P. Aſinius. 2, 32.
Aſinius Agrippa. 4, 34. *moritur.* 4, 61.

Aſinius Gallus. 1, 8, *Tiberium offendit.* 1, 12. *Agrippa gener.* 1, 12. *avidus Imperii.* 1, 13. *Tiberii dolo circumventus.* 1, 13. *libros Sibyllinos adeundos cenſet.* 1, 76. *Tribunum plebis increpat.* 1, 77. *adulatur Imperatori.* 2, 32. *luxum defendit.* 2, 33. *contra Gn. Piſonem cenſet.* 2, 35. *à Piſone patronus petitur.* 3, 11. *Soſiam in exilium pelli cenſet.* 4, 20. *Serenum Gyaro claudendum.* 4, 30. *Tiberium metus ſuos fateri debere.* 4, 71. *egeſtate cibi peremptus.* 6, 23. *adulterii cum Agrippina incuſatur.* 6, 25.
Aſinius Marcellus. 14, 40.
C. *Aſinius Pollio.* 1, 12. 3, 75. *incorrupta vita ac facundia ad ſumma provectus.* 11, 6. *Pompejanos laudat.* 4, 34. *vigeſimo ſecundo ætatis anno C. Catonem accuſat.* O. 34. *Orator.* O. 12. *optimus.* O. 15. O. 17. *durus & ſiccus.* O. 21. *prioribus & ſequentibus Oratoribus anteponitur.* O. 25. *ejus orationes.* O. 38.
Aſinius Pollio præfectus alæ. h. 2, 59.
Aſinius Saloninus. 3, 75.
Aſini effigies Iudæis coli credita. h. 5, 4. *aſini agreſtes.* h. 5, 3.
Aſitius. O. 21.
Aſpectare juſſa Principis. 1, 4.
Aſpectus Capitolii. h. 1, 40. *aſpectu arcere homines venerationis cauſa.* h. 4, 65. *ſilentium facere.* h. 3, 20. *Adde* adſpect.
Aſper Sulpicius. 15, 29. *ejus conſtantia.* 15, 68.
Aſpera maris. 4, 6. *aſperrimo hyemis.* 3, 5. *aſperare ſagittas oſſibus.* G. 46. *ſaxo pugionem.* 15, 54. *aſperatus prælio miles.* h. 3, 83.
Aſpernandus. 14, 58.
Aſportare. 16, 11.
L. *Aſprenas.* 1, 53. 3, 18.
Aſprenas Calpurnius. h. 2, 9.
Aſſectari. h. 2, 93. O. 2.
Aſſentandi libido veritati inimica. h. 1, 1. *aſſentatio erga Principem ſine affectu peragitur.* h. 1, 15.
Aſſeres validi. h. 4, 30.
Aſſertor. h. 2, 61.
Aſſes deni. 1, 17.
Aſſeverare gravitatem. 13, 18.
Aſſiduitas. O. 5.
Aſſignare controverſias robuſtioribus. O. 35. *culpam.* h. 3, 78. *dignationem filiis ob merita patrum.* G. 13. *fortia facta gloriæ Principis.* G. 14. *fortuita fraudi ſuæ.* h. 2, 60. *imperium.* h. 1, 30. *inimicitias domibus.* O. 36. *partes.* O. 28.
Aſſimulare Deos in ſpeciem oris humani. G. 9. *litteras.* 16, 17. *præſentia vetuſtis.* 15, 39.
Aſſiſtere deprecatorem cauſæ. h. 3, 31. *aſtitit.* 14, 34. h. 3, 82.
Aſſolet. 61, 2. 13, 44. h. 2, 6.
Aſſultare. 13, 40. *pilo aut lanceis.* h. 1, 79. *telis.* 12, 35. *tergis pugnantium.* A. 26. *aſſultante equite per campos.* h. 4, 22.
Aſſuetudo. h. 2, 62.
Aſſumere inter duces. h. 3, 59.
Aſſurgens in collem pars caſtrorum. h. 4, 23.
Aſtrepere. 11, 17.
Aſtruere decus, nobilitatem. h. 1, 78.
Aſyli jus. 4, 14. *lucus.* h. 3, 71. *aſyla Græcia.* 3, 60. &c.
Aſſyria. 12, 13. *Aſſyrii.* h. 5, 2. *Orientis domini.* h. 5, 8.
Atejus Capito. 1, 67. 1, 79. *adulator,* 3, 70. *moritur.* 3, 75.
P. *Atidius Hiſter.* 12, 29.
Ateſte. h. 3, 6.
Athenæ. 2, 53. *Athenienſes Philippum metuunt,* 2, 63. *legibus celebres.* 3, 26. *victos pro alienigenis arcent.* 11, 24. *damnatos veneno perimunt.* 15, 64. *plurimos Oratores habent.* O. 40. *multis cladibus extincti.* 2, 55.
Attidius Geminus. 4, 43.
Atilius. 2, 49.
Atilius libertinus. 4, 62. *in exilium agitur.* 4, 33.
Atilius Rufus. A. 40.
Atilius Vergilio. h. 1, 41.
Atilius Verus. h. 3, 22.
Atilius. 15, 56. 15, 71.
Atimetus. 13, 19. *Domitiæ concubinus.* 13, 21. *ſupplicio afficitur.* 13, 22.
Atra nubibus nox. h. 5. 22.
Atrata plebes. 3, 2.
Atrium libertatis. h. 1, 31.
Atrocitas novo regno noxia. 11, 9. *morum.* 4, 13. h. 4, 45. *atrociter deferre crimen.* 13, 19. *loqui.* h. 3, 1. *atrocius accipere.* h. 1, 23. *atrox odii.* 12, 22. *Reipub.* h. 2, 1. *longo de-*

dolore. 16, 10. metu, odio. 14, 61. rumor. h. 1, 54. clades. 15, 38. valetudo. 3, 64. conſilium. h. 3, 41. ingenium. 2, 64. 4, 60. mendacium. h. 2, 54. nihil. 14, 59. h. 3, 59. ſenatusconſultum. 12, 52. atroces nota. 2, 30. nuncii. h. 1, 51. h. 2, 99. atrocia, 6. 38. 15, 55. edicta. h. 1, 53. mandata. h. 2, 40. atrocior rabies. h. 5, 25. atrocius nihil eventurum. h. 3, 66. atrociſſimus. h. 2, 32.

Attentare locos. O. 22.

Atterere plebem. h. 1, 89. attrita bello regio. h. 3, 50. attritum pabulum. 15, 16. attrita opes. h. 1, 10.

Attia. O. 28.

A. Atticus. A. 37.

Atticus Curtius. 4, 58. oppreſſus à Sejano. 6, 10.

Atticus Julius. h. 1, 35.

Atticus Pomponius. 2, 43.

Atticus Quintius. h. 3, 73. captus à Vitellianis. h. 3, 74. Capitolium incendiſſe fatetur. h. 3, 75.

Atticus Veſtinus. 15, 48. acer ingenio. 15, 52. interficitur. 15, 68. &c.

parum Atticus Cicero. O. 18. Attici Oratores. O. 25. Attica ora. 5, 10. religio. 15, 23.

nihil Attinet. 12, 60.

Attius. O. 2. durus & ſiccus. O. 21.

Attollere Rempub. bello & armis h. 4, 52. ſedes ſuas. h. 4, 53. laudibus. h. 2, 90. h. 3, 9. pramiis. h. 4, 59. attolli flumine. h. 5, 6. h. 5, 14.

Attoniti vultus. h. 1, 40.

Attrectare quod non obtinetur, indecorum. 3, 52.

Attus Clauſus. 4, 9. Claudiorum auctor. 12, 25.

Atys. 4, 55.

Avaritia procuratorum provinciis rebellandi cauſſa. 14, 32. pracipuum validiorum vitium. h. 1, 51. contemptos inviſoſque facit. h. 1, 60. nuſpiam nobis deeſt. A. 12. magiſtratuum. 1, 2. coercita Tiberio. 4, 6. Calpurnia ſcita peperit. 15, 20. Romanorum. 4, 72. A. 30. Veſpaſiani. h. 2, 5.

Auctiones. h. 1, 20.

Auctitare pecunias fœnore. 6, 16.

Auctor fuit. 3, 19. conſilii. h. 3, 2. tumultus. 4, 27. vulgati prodigii. h. 1, 86. ſibi quiſque nullo duce. h. 3, 71. auctorem eſſe. 13, 20. exiſtere. 16, 14. fieri. 13, 26. auctore Deo. h. 4, 81. Principe. 15, 22. auctorum antiquorum eloquentia ac libertas. h. 1, 1.

Auctoritas Senatus crebris contradictionibus deſtruitur. 14, 43. militari viro pro facundia. 15, 26. Principis majoribus remediis integra ſervanda. h. 2, 29. auctoritatis plus ineſt Duci velle quod ſit ſimulanti quam manifeſto coacto. h. 2, 18. auctoritate magis ſuadendi quam jubendi poteſtate Reges Germ. audiuntur. G. 11.

Audacia ſubſidium manifeſtis flagitiis. 11, 26. pracipua ex inopia. 14, 57. ex deſperatione. h. 3, 66. pro latebra. h. 1, 73. extemporalis. O. 6. in audacia ſpes ſalutis. h. 4, 49. ab audacia praſidium mutuari. 1, 38. audacia. 1, 74.

Audentia. 15, 53. G. 34.

Audere aciem. 12, 28. 12, 32. aliquid. h. 2, 69. codicillos. 3, 67. facinus. h. 1, 28. h. 2, 85. h. 3, 23. h. 4, 34. A. 28. flagitium. 1, 69. fugas civium. h. 5, 8. machinas. h. 4, 23. nihil hoſtile. h. 4, 20. nihil ultra minas. h. 1, 55. oppugnationem. 2, 12. 2, 45. periculum. 3, 76. pœnam. 2, 40. prælium. 4, 49. 11, 9. 14, 25. 14, 35. pugnam. 13, 36. h. 3, 73. ſtuprum. h. 1, 48. vim alicui & in aliquem. 12, 55. ultionem. 2, 62. in periculo. h. 1, 35. longius. h. 5, 11. audenti quam ignavo nihil gravius patiendum. 14, 58. parata qua non in unum aliquem prono favore. h. 1, 6. audentes potentiores. h. 1, 60. audentior oratio. O. 14. audentiora ſpatia. h. 2, 3. audentiſſimus. A. 33.

Audire aliquem. 4, 15. male. h. 1, 10. male ab aliquo. O. 18. perite. 14, 20. audiri. h. 1, 86. auditiones. 4, 11. auditorium. O. 9. O. 10. & 11. O. 29. O. 34. vires orationi detrahit. O. 39. auditus brevis. h. 2, 59. auditu fas. O. 26. audito. 2, 7. 14, 7. audita ſunt corbuloni. 15, 3.

Aventicum. h. 1, 68.

Aventinus. 6, 4. h. 3, 70. h. 3, 85.

Avet animus. 4, 71. avebant viſere. 12, 36.

Avernus. 15, 42.

Averſari aſpectum. 14, 51.

Avertere auxilia hoſtium. h. 4, 13. *averſus à conſiliis belli. h.*2,47. *averſus animi.* 14, 26. *averſa pars. h.* 3, 85. *porta.* 1, 66. *h.* 2, 51.

Auferre obſequia. h. 1, 80. *ſe & conjugem.* 12, 51. *auferri ex oculis. h.* 2, 50.

Aufidienus Rufus. 1, 20.

Aufidius Baſſus. O. 23.

Augere vera potentia. 4, 41. *pecunia.* 11, 16. *largitione.* 13, 18. *cognomento.* 12, 26. *honoribus.* 6, 8. *filia. A.* 6. *virtutem.* 11, 19. *in deterius.* 2, 82. *augenda dominationi.* 2, 46. *infamia.* 15, 16. *augendo ærario.* 3, 25. *augendis præſentibus bonis.* 16, 1. *auctus præmiis.* 1, 42. *omine.* 2, 14. *auctus* pro incrementis. 1, 56. 2, 33. *h.* 1, 86. *h.* 4, 63. *h.* 4, 28.

Augeſcere. A. 3. *augeſcit flumen. h.* 2, 34. *augeſcens licentia. h.* 4, 1.

Augur. 2, 83. 3, 59. *augures.* 3, 64.

Augurale. 2, 13. 15, 30.

Augurari fortunam prælii cantu. G. 3. *auguratu præditus.* 1, 62. *auguratus. h.* 1, 77.

Augurium ſalutis. 12, 23. *lætum. h.* 1, 62. *pulcherrimum.* 2, 17. *augurio votiſque ominari. A.* 44. *auguria patrum. G.* 39.

Auguſta Iulia, & Aug. Livia. vid. *Livia. Auguſta nomen.* 1, 8. *cognomentum Agrippinæ datum.* 12, 26. *filiæ & uxori Neronis.* 15, 23. *Vitellii matri. h.* 2, 89. *Auguſta amicitia ſupra leges effert.* 2, 34. *ſedes inter Veſtales.* 4, 16.

*Auguſta Taurinorum. h.*2, 66.

Auguſtales ludi. 1, 15. *turbati.* 1, 54. *Auguſtales ſacerdotes.* 2, 83. *h.* 2, 95. *ſodales.* 1, 54. 5, 64.

Auguſtani equites. 14, 15.

Auguſtodunum. 3, 43. 3, 45. 3, 46.

Auguſtus. 1, 1. *nomine Principis imperium conſtituit.* 1, 9. *imperium invadit.* 1. per tot. *Agrippam poſtumum viſit.* 1, 5. *moritur.* 1, 5. *Neroni uxorem abducit.* 1, 10. *rationarium imperii perſcribit.* 1, 11. *vultu ac adſpectu Actiacas legiones exterret.* 1, 42. *Senex crebro in Germanias commeat.* 1, 46. *filiam relegat.* 1, 53. *hiſtrionibus indulget.* 1, 54. *invitus ex Germania diſcedit.* 1, 59. *Legem majeſtatis extendit.* 1, 72. *inter Iovem & Martem memoratus.* 2, 22. *Druſi corpori obviam progreditur.* 3, 5. *nepotum exceſſum fortiter tulit.* 3, 6. *Rempub. legibus conſtituit.* 3, 28. *ſæpius in Orientem & Occidentem meavit, comite Livia.* 3, 34. *reperit vocabulum ſummi faſtigii, poteſtatem tribuniciam.* 3, 56. *quædam ex antiquitate flexit ad præſentem uſum.* 4, 16. *divinos honores ſperat.* 4, 58. *in collocanda filia de equitibus Roman. conſultat.* 4, 39. *patricios creat.* 11, 25. *pomerium urbis auget.* 12, 23. *prælium navale edidit.* 12, 56. *Ægypti præfectis plenam poteſtatem tradit.* 12, 60. *decimo nono ætatis anno civilia bella ſuſtinuit,* 13, 6. *Ægypto, loco Regum, equites Rom. impoſuit. h.* 1, 11. *conſulem ſe in locum Hirtii ſufficit. O.* 17. *quinquaginta ſex annis imperat. O.* 17. *Auguſti teſtamentum.* 1, 8. *mores & geſta examinata.* 1, & 10. per tot. *judicium de Aſinio Gallo, Luc. Aruntio. Man. Lepido.* 1, 13. *cultores per omnes domos.* 1, 73. *aſylum.* 3, 63. *bellum cum Antonio.* 11, 7. *h.* 3, 66. *cerimoniæ non obſervatæ Cyzici.* 4, 36. *templum Pergami.* 4, 37. 4, 55. *apud Nolam.* 4, 57. *à Tiberio ſtructum.* 6, 45. *Auguſti effigies inter numina dicata.* 1, 11. 2, 41. *Auguſti effigiem amplecti.* 4, 67. *eloquentia.* 13, 3. *epiſtola. O.* 13. *forum.* 4, 25. *imago.* 2, 37. *ſtatua.* 1, 73. *acerrima mens. h.* 2, 76. *conſilium coercendi intra terminos imperii.* 1, 11. *A.* 1, 3. *educatio. O.* 28. *fortuna in Remp. valida, domi improſpera.* 3, 24.

Auguſtus principatus vocabulum. h. 2, 80. *decernitur Othoni. h.* 1, 47. *differtur Vitellio. h.* 2, 62. *mox aſſumitur. h.* 2, 90.

Auguſtus appellatus mons Cælius. 4, 64.

Auguſtior eloquentia poeſis. O. 4. *honor. O.* 12.

Aviditas beſtium juvat victos. 1, 65. *aviditate imperandi vitia pro virtutibus interpretari. h.* 1, 52. *avidus offenſionum.* 3, 54. *apud avidos periculorum pudor & reverentia Ducis haud diuturna vincula. h.* 3, 41. *avidius quam*

quam cautius. h. 4, 65. quam conſultius. h. 2, 24.
Aviola Acilius. 3, 41.
Aviones. G. 40.
Avis inuſitata ſpecie. h. 2, 50. aves diræ. 12, 43. Romana. 2, 17. avium voces, volatus. G. 10.
Avitus. vid. Dub. Avitus.
Avia ſaltuum. 2, 68.
Aula. h. 1, 13.
Auraria. 6, 19.
Aurelia. O. 28.
M. Aurelius. 3, 2.
Aurelius Cotta. 3, 17. alius. 13, 34.
Aurelius Fulvius. h. 1, 79.
Aurelius Pius. 1, 75.
Aurelius Scaurus. G. 37.
Auriana ala. h. 3, 5.
Auriga. 15, 44. 15, 67. amicitiarum dehoneſtamentum. h. 2, 87. auriga Britanni. A. 12.
Aurinia. G. 8.
Aures Principum ita formatæ, ut aſpera quæ utilia, nec quidquam niſi jocundum ac læſurum accipiant. h. 3, 56. metuentium ad omnia converſæ. h. 1, 40. ſermonibus honeſtis imbuendæ. h. 4, 7. deciſæ. 12, 14. populi diverſiſſimæ. O. 34. reſpuunt verba. O. 9. ſurdæ ad fortia conſilia. h. 3, 67. verberatæ ſermonibus. A. 41. aures populi implere. h. 1, 90. perſtringere. O. 27. auribus pronis accipiuntur obtrectatio & livor. h. 1, 1. auribus uti. O. 40.
Aurum nullum Germanis. G. 5. bellorum cauſſa præcipua. 16, 1. h. 4, 74. neque tegit neque vulnerat. A. 32. auro ſolida ſtatua. 13, 10. vaſa. 2, 33.
Auſpex Julius. h. 4, 69.
Auſpices nuptiis adhibiti. 11, 27. 15, 37. auſpicari. O. 11. regnum. 15, 24. auſpicandi gratia tribunal ingredi. 4, 36. auſpicato. h. 3, 72. inſtitutus Senatus. h. 1, 84. auſpicium. 6, 37. h. 1, 37. ex equis. G. 10. ex eventu duelli. G. 10. auſpiciis deditiGermani. G. 10. auſpicia incipere. 3, 59. repetere. 3, 19.
Auſter. 6, 33. vicino Septentrione horridior. 2, 23.
Autumnus. G. 26.
Avunculus pro avunculo magno. 2, 43. 2, 53. 4, 3. 4, 75. 12, 64.
Avus pro atavo. 14, 55.
Auxilio acciti ſociis pariter atque hoſtibus ſervitutem imponunt. h. 4, 73. aux. vocare. 4, 67. auxilium ferre. 3, 41. auxilia. 2, 65. h. 2, 69. h. 1, 67. h. 3, 22. Legionum h. 1, 59. h. 4, 62. auxilia reparare. 3, 73.
Auzea. 4, 25.

B.

Baccha. 11, 31.
Bacchanalia. h. 2, 68.
Bactrianus. 2, 60. Bactriani campi. 11, 8.
Baduhenna. 4, 73.
Bæbius. vid. Bebius.
Bætica. h. 1, 53. civitates Maurorum dono accipit. h. 1, 78.
Baiæ. 11, 1. 15, 52. Baiarum piſcina. 13, 21. Baianus lacus. 14, 4.
C. Balbillus. 13, 22.
Balbus Cornelius. 3, 72. origine Hiſpanus. 11, 24. Cæſaris opibus potens. 12, 60.
Balbus Domitius. 14, 40.
Balbus Lælius. 6, 47. truci eloquentia. 6, 48.
Baleares. 13, 43.
Balinea. h. 2, 16. h. 3, 32. h. 3, 83.
Baliſta. h. 3, 29. legionis quintæ decimæ. h. 3, 23. baliſtarum vis. 15, 9. h. 4, 23.
Balnei vapore extinguitur Octavia. 14, 64. Seneca. 15, 64. Veſtinus. 15, 69. L. Vetus, cum ſocru & filia. 16, 11. balnea delinimenta vitiorum. A. 21. balnearum vacantium fornacibus abditus Saturninus. h. 3, 11.
Balſamum. h. 5, 6. balſama. G. 45.
Baltei militares. h. 1, 57. abſciſſi. h. 2, 88.
Barba ſummiſſa Cattis. G. 31.
Barbari malunt Romæ petere Reges quam habere. 12, 14. barbarorum ſoli prope Germani ſingulis uxoribus contenti. G. 18. barbaris ignara machinamenta & aſtus oppugnationum. 12, 45. fluxa fides. h. 3, 48. ingenia parum ſolertia. h. 4, 13.
Barbius Proculus. h. 1, 25.
Bardanes. 11, 8. interficitur. 11, 10.
Barditus. G. 3.
Barea Soranus. 12, 53. laudatur. 16, 21.

16, 21. *accuſatur.* 16, 23. *circumventus à P. Celere.* h. 4, 10.
Bargiora. H. 5, 12.
Barium. 16, 9.
Baſilica Pauli. 3, 27. *baſilica.* 16, 72. H. 1, 40.
Baſilides. H. 2, 78. alius. H. 4, 82.
Baſſus Annius. H. 3, 50.
Baſſus Ceſellius. 16, 1. 16, 3.
Baſſus Lucilius. vid. *Lucilius.*
Baſſus Salejus. vid. *Salejus.*
Baſtarnæ. 2, 65. *Germanis ſimiles.* G. 46.
Batavi nandi periti. 2, 8. H. 2, 17. *Gallis antiquitus infeſti.* H. 4, 73. H. 2, 22. *ferox gens.* H. 1, 59. *gladiatores Othonis fundunt.* H. 2, 43. *exigua Galliarum portio.* H. 4, 32. *præcipui virtute inter Rheni accolas.* G. 29. *tributorum expertes.* H. 4, 12. H. 4, 17. H. 5, 25. G. 29. *Batavorum cohortes ſuperbe agunt.* H. 2, 27. *quartadecimanis diſcordes.* H. 1, 59. H. 1, 64. H. 2, 66. *ad Civilem pergunt.* H. 4, 19. *contra Britannos pugnant.* A. 36. *cum gloria.* H. 4, 12. *Batavorum deſcriptio.* H. 4, 12. *inſula.* 2, 6. H. 4, 18. *vaſtatur à Ceriale.* H. 5, 23. *Batav. oppidum.* H. 5, 19.
Batavodurum. H. 5, 20.
Bathyllus. 1, 54.
Baulli. 14, 4.
Beati quondam Duces Romani. 11, 20. *beatiſſimus eventus.* O. 9. *beatiſſimum ſeculum.* A. 3. A. 44.
Bebius Maſſa. H. 4, 50. *reus.* A. 45.
Bedriacenſis acies. H. 2, 66. *pugna.* H. 2, 39. & 50. H. 2, 57. H. 2, 86. H. 3, 31. *via.* H. 3, 27. *Bedriacenſes campi.* H. 2, 70.
Bedriacum. H. 3, 15. *vicus duabus Rom. cladibus notus.* H 2, 23. *ibi caſtra habet Otho.* 2, 39. H. 2, 44. H. 2, 49. *copias cæteraque uſui Antonius.* H. 3, 20.
Belgæ. 3, 40. *robur Gallorum.* h. 4, 76. *Romanorum amici.* 1, 43. *inter auxilia Verginii.* H. 4, 17. *Belgarum civitates.* 1, 34. H. 4, 37.
Belgica. 13, 53. *Belgicæ legatus Val. Aſiaticus.* H. 1, 59. *procurator Pomp. Propinquus.* H. 1, 12. *interficitur.* H. 1, 58.
Bellator equus. G. 14.
Belligerare. 4, 46. 2, 5. 3, 74.
Bellum Germanicum inter initia Veſpaſiani. h. 4, 12. *Peruſinum.* 5, 1. *Sabinum.* H. 3, 72. *ſociale.* 6, 12. *anceps inhoneſtæ paci præferendum.* 15, 25. *pace ſuſpecta tutius.* H. 4, 49. *etiam ab ignavis ſumitur, ſtrenuiſſimi cujuſque periculo geritur.* H. 4, 69. *quod Romana manus excepere, pro confecto.* H. 4, 71. *concidit.* H. 2, 57. *magis deſiit, quam pax cœpit.* H. 4, 1. *flagrat.* H. 4, 12. *concurrit.* H. 4, 22. *gentes ac Reges aperit.* G. 1. *belli avidi proximam quamque culpam, antequam pœniteat, ultum eunt.* H. 1, 67. *pleraque mala majoribus cladibus oblitterantur.* H. 2, 66. *genus totum* h. e. ſumma. H. 2, 31. *commercia.* 14, 33. H. 3, 81. *fortuita.* H. 4, 23. *impetus ſtat.* H. 4, 67. *mala.* H. 2, 86. *reliqua.* H. 4, 2. *ſubita.* h. 5, 13. A. 37. *bellum ducere, trahere.* vid. *duc.* & *trah. bellum alicui facere.* 3, 18. *ſpargere.* A. 38. *ſuſcipere.* 2, 78. *urgere.* h. 3, 56. *ad bellum facilior conſenſus inter malos, quam in pace ad concordiam.* h. 1, 54. *aliter proficiſcendum quam ad pugnam.* h. 2, 40. *de bello tantum inter convivia loqui.* h. 3, 76. *bella multa impetu valida, per tædia & moras evanuere.* h. 2, 32. *fama profligantur.* G. 13. *bellorum egregii fines, quoties ignoſcendo tranſiguntur.* 12, 19. *cauſa præcipua aurum & opes.* h. 4, 74. *cauſa exſcindendæ.* A. 19. *belli & prælii differentia.* 2, 88. 12, 39.
Belus. h. 5, 7.
Beneficii memoria fiecti. h. 4, 63. *beneficio vicem exſolvere minus proclive quam injuriæ.* h. 4, 3. *beneficia eouſque læta ſunt, dum videntur exſolvi poſſe.* 4, 18. *quos non mutant, metu coercendi.* 13, 26. *memorando exprobrantur.* 13, 21.
Beneventum. 15, 34.
Benignitas animi. A. 32.
Benignus Orphidius. h. 2, 43.
Bernice. h. 2, 2. *in Veſpaſiani partibus.* h. 2, 81.
Bervichilo. h. 1, 37.
Berytus. h. 2, 81.
L. Beſtia. O. 39.

Betha-

Bethaſii. H. 4, 56. *funduntur à Civile.* H. 4, 66.
Bibaculus. 4, 34.
Bibliotheca. O. 21. *antiquorum & Muciani.* O. 37.
C. Bibulus. 3, 52.
Bicipites partus. 15, 47.
Bigati. G. 5.
Binium. H. 4, 70.
Binoctium. 3, 71.
Bithynia. 1, 74. *Bithyniæ proconſul C. Petronius.* 16, 18. *Bithynum mare.* 2, 60. *Bithyni Cadium Rufum accuſant.* 12, 22. *& Tarquitium Priſcum.* 14, 46.
Bitumen. H. 5, 6.
Bleſus. vid. *Iun. Blaſus, & Petius Blaſus.*
Blandimentum ſublevat metum. 14, 4. *blandimenta muliebria.* H. 1, 74. *vita.* 15, 64. H. 2, 53. *blanditur fortuna.* H. 2, 12. *blandiente inertia.* H. 5, 4. *blandientia vitia.* A. 16. *blanditiæ peſſimum veri affectus venenum.* H. 1, 15. *verniles.* H. 2, 59. *blanditiis fallacibus velatur odium.* 14, 56.
Blandus Rubellius. vid. *Rubel.*
Blitius Catullinus. 15, 71.
Boarium forum. 12, 24.
Bocchoris. H. 5, 3.
Bodotria. A. 25.
Bojemum. G. 28.
Boji. H. 2, 61. *pelluntur à Marcomannis.* G. 42. *Bojorum ſedes.* G. 28.
Bojocalus. 13, 55. 13, 56.
Bolanus Vectius. vid. *Vect.*
Boletorum cibo venenum infuſum. 12, 67.
Bonna. H. 4, 19. *hiberna primæ legionis.* H. 4, 20. H. 4, 25. H. 4, 62. H. 4, 70. H. 4, 77. H. 5, 22.
Bononia. H. 2, 53. *Bononia amphitheatrum.* H. 2, 67. *ſpectaculum gladiatorum.* H. 2, 71. *Bononienſis colonia.* 12, 58.
Boni militia. 1, 3. *bonus & magnus vir differunt.* A. 44. *boni ad prælium campi.* 2, 14. *bonum publicum privato uſui poſtponitur.* 6, 16. *cui bono eſt?* O. 9. *boni etiam metus ſequuntur.* 16, 26. *Imperatores voto expetendi, qualeſcunque tolerandi.* H. 4, 8. *mores plus valent quam leges.* G. 19. *inter bonos mores Oratorum gloria minor.* O. 41. *boni pro non ſeditioſis.* 1, 40. *milites.* H. 2, 94. *bonorum mæror præcipuum peſſimorum incitamentum.* H. 1, 38. *bonos & modeſtos anteeunt pravi & callidi.* H. 1, 87. *bonæ artes.* 6, 46. 16, 32. *bonis artibus grati in vulgus.* 1, 28. *bona malaque non ſua natura ſed vocibus ſeditioſorum æſtimantur.* H. 4, 73. *non ſunt, quæ vulgus putat.* 6, 22. *ſumma loco natorum ad Remp. pertinent.* 4, 8. *vera in virtutibus.* A. 44. *ſola quæ honeſta.* H. 4, 5. *bona damnatorum publicari ſolita.* 3, 23. 6, 29. 12, 22. 14, 48. *liberis relicta.* 13, 42.
Bos locutus. H. 1, 86. *Ægyptiis colitur.* H. 5, 4.
Boſporanus. 12, 15. *Boſporanum bellum.* 12, 63. *Boſporani.* 12, 16. *Boſporus.* 12, 15.
Boudicea. 14, 31. *ejus concio.* 14, 35. *interitus.* 14, 37.
Bovillæ. 2, 41. *apud Bovillas ludicrum Circenſe.* 15, 23. *Vitelliani in deditionem accepti.* H. 4, 2. H. 4, 46.
Brachæ. H. 2, 20.
Brevis aſſenſus. 14, 12. *auditus.* H. 2, 59.
Brevibus momentis ſumma verti poſſunt. 5, 4. *brevia.* 1, 70. 6, 33. *brevius valere.* 6, 35 *brevitas Imperatoria.* H. 1, 18.
Brigantes. 12, 32. *deficiunt à Carthiſmandua.* H. 3, 45. *domantur à Ceriale.* A. 17. *coloniam Romanorum exurunt.* A. 31.
Briganticus. vid. *Iul. Briganticus.*
Brinio. H. 4, 15.
Britannia Oceano diviſa. H. 1, 9. *Vitellio accedit.* H. 1, 60. *metallifera.* A. 12. *Hibernia vicina.* A. 24. *inſularum maxima.* A. 10. *perdomita & ſtatim amiſſa.* H. 1, 2. *Britanniæ res turbidæ.* 12, 31. 12, 36. *defectio.* 14, 30. *ſtatus militante Agricola.* A. 5. *proconſul Aul. Plantius.* A. 14. *Oſtorius Scapula.* ibid. *Didius Gallus.* A. 14. *Veranius.* A. 14. *Suetonius Paulinus.* A. 14. *Petronius Turpilianus.* A. 16. *Trebellius Maximus.* ibid. *Vectius Bolanus.* A. 8. A. 16. *Petilius Cerialis.* A. 8. A. 17. *Iulius Frontinus.* A. 17. *Agricola.* A. 9. A. 18. *Britanniæ ſitus, populi.* A. 10. &c.

Britannus ſenex. O. 17. *Britannus* pro Britannis. 14, 32. *Britanni validiſſima gentes.* A. 12. *homines immolant.* 14, 30. *Romanos cadunt.* 14, 29. 14, 32. *in auxiliis Romanorum.* H. 1, 70. *ſexum in imperiis non diſcernunt.* 14, 35. A. 16. *vincuntur ab Agricola.* A. 37. *à Suetonio.* 14, 37. *Britannorum ingenia.* A. 21. *Britannis ſolitum ductu fœminarum bellare.* 14, 35. *Britannica lingua.* G. 45.

Britannicus. 11, 4. *Claudio genitus.* 11, 11. *& Meſſallina.* 11, 26. 11, 32. 12, 2. *timetur inimicis matris.* 12, 9. 12, 65. *Neronem,* Domitium *ſalutat,* non fratrem. 12, 41. *adultus.* 13, 14. 13, 15. *venenum bibit.* 13, 16. *Britannici educator.* 11, 1. *favor criminis datur.* 13, 10.

Brixellum. H. 2, 32. H. 2, 39. H. 2, 51.

Brixiana porta. H. 3, 27.

Bructera natio. H. 4, 61. *Bructeri.* 1, 51. *Germani.* 1, 60. *vincuntur à Luc. Stertinio.* 1, 60. *Anſibarios deſerunt.* 13, 56. *Civilis ſocii.* H. 4, 21. H. 4, 77. *Rhenum tranſnatant.* H. 5, 18. *exciſi.* G. 33.

Brundiſium. 2, 30. 3, 1. 3, 7. H. 2, 83. *apud Brund. ſemina belli ſervilis.* 4, 27. *Brundiſinum fœdus.* 1, 10.

Brutidius Niger. 3, 66.

L. Brutus libertatis auctor. 1, 1. *legem curiatam repetit.* 11, 22. *patricios minorum gentium inſtituit.* 11, 25.

M. Brutus Cæſaris interfector. 1, 2. *laudatur Cremutio Cordo.* 4, 34. *Livio.* 4, 34. *orator.* O. 17. O. 38. *prioribus & ſequentibus oratoribus anteponitur.* O. 25. *ut gravior.* O. 25. *otioſus atque disjunctus.* O. 18. *non malignus nec invidus.* O. 25. *Bruti conciones in Auguſtum.* 4, 34. *conſtantia.* H. 4, 8. *epiſtola.* O. 18. *effigies non antelata in funere ſororis.* 3, 76. *de Bruti ſcriptis judicium.* O. 21. *Brutus liber Ciceronis.* O. 30.

Buccina. 15, 30.

Burdo Julius. H. 1, 58.

Burii. G. 43.

Burrhus Afranius præfectus prætorio. 12, 42. *Neronem ad excubias palatii comitatur.* 12, 69. *rector Imperatoriæ juventa.* 13, 2. *multarum rerum experientia cognitus.* 13, 6. *trunca manu.* 13, 14. *præfectura fere demotus.* 13, 20. *accuſatur.* 13, 23. *à Nerone in conſilium occidendæ matris accitus.* 14, 7. *Neronis mores mærens laudat.* 14, 15. *vita concedit.* 14, 51.

Byzantium. 2, 54. *Byzantii ſitus.* 12, 63. *ad Byzantium claſſem habet Mucianus.* H. 2, 83. H. 3, 47. *Byzantii Romanorum fœderati.* 12, 62.

C.

CAdere ſc. cauſſa. H. 4, 6. *crimine repetundarum.* H. 1, 77. *conjurationis.* 6, 14. *fruſtra.* H. 2, 11. *in irritum.* 15, 39. 15, 51. H. 3, 53. *oblectationi, telis.* G. 33. *proſpere.* 2, 46. *huc cecidiſſe gloriam.* H. 3, 13. *ut caſura res eſt.* 6, 8. H. 3, 77.

Caducia. 15, 71.

Cadius Rufus. 12, 22. *ſenatui reſtituitur.* H. 1, 77.

Cadmus. 11, 14.

Cadra. 6, 41.

Cæcilianus ſenator. 6, 7.

Cæcilianus Domitius. 16, 34.

Cæcilianus Magius. 3, 37.

Cæcilius Cornutus. 4, 28.

Cæcilius Metellus. G. 37.

Cæcilius Simplex. H. 2, 60. *conſul.* H. 3, 68.

A. Cæcina Severus. 1, 31. *Marſos cædit.* 1, 56. *cum Arminio pugnat.* 1, 64. &c. *periclitatur.* 1, 65. *fugientes retinet.* 1, 66. *Germanos cædit.* 1, 68. per tot. *triumphalia accipit.* 1, 72. *fabricandæ claſſi præponitur.* 2, 6. *aram Ultioni ſtatuendam cenſet ob vindictam Germanici.* 3, 18. *ſuadet ne magiſtratum uxor in provinciam comitetur.* 3, 33.

Cæcina Alienus Helvetios cædit. H. 1, 68. *Placentiam oppugnat.* H. 2, 20. *mox omittit.* H. 2, 22. *vincitur à ſuis militibus.* H. 3, 14. *Vitellium prodit.* H. 2, 100. *liberatur.* H. 3, 31. *ad Veſpaſianum dimittitur.* H. 3, 31. *Cæcina ornatus.* H. 2, 20.

P. Cæcina Largus. 11, 33. 11, 34.

Cæcina Licinius. H. 2, 53.

Cæcina Tuſcus. 13, 20. *accuſatus ob convivium.* H. 3, 38.

Ca-

Cæcus pavor. h. 1, 82. *cæco reluxit dies.* h. 4, 81. *cæcorum terra.* 12, 63. *cæca adulationibus mens.* A. 43.
Cædere victimas. 2, 75.
Cæleſtis eloquentiæ vis. O. 8. *ignis.* 12, 64. *ira.* 1, 30. h. 4, 54. *religio.* 5, 2. *ſanguis.* 4, 52. *vox.* 16, 22. *cæleſtes honores.* 12, 69. *minæ.* h. 1, 18. *cæleſtia.* h. 5, 5. *cæleſtium curſus.* h. 5, 4. *magnitudo.* G. 9. *periti.* 4, 58.
Cæli Vibenna. 4, 65.
C. Cælius. 2, 41.
Cælius Orator. O. 17. *prioribus & ſequentibus anteponitur.* O. 25. *amarior.* O. 25. *de Cælio judicium.* O. 21.
Cælius Curſor. 3, 37.
Cælius Pollio. 12, 45.
Cælius Roſcius. h. 1, 60.
Cælius Sabinus. h. 1, 77.
Cælius mons. vid. *mons.*
Cælum Auguſto decretum. 1, 73. *diis datum,* 13, 55. *vacuum,* 15, 40. *cælum ac ſpacium.* A. 10. *cæli poſitio corporibus habitum dat.* A. 11. *cælum obteſtari.* 1, 21. *ad cælum ac deos verti.* 3, 4. *cælum circumſpectare.* A. 32. *ſuſpicere.* G. 10. *in cælum laudibus ferre.* O. 19. *cælo recepta mens.* 1, 43. *cælo terraque prodigia.* h. 1, 3. *cælum.* h. e. aër, *clarum.* 1, 28. *fœdum.* A. 12. *Germaniæ.* 1, 56. h. 2, 26. G. 29. *cælum & ſolum.* h. 5, 7. A. 24. *homines animant.* G. 29. *cæli duritia.* 13, 35. *gravitas.* 2, 85. *humor.* A. 12. *ingenium.* h. 1, 51. *intemperies.* 16, 13. h. 2, 94. *mollities.* 12, 66. *temperies.* 4, 55. 4, 67. *truculentia.* 2, 24. *cælo aſpera Germania.* G. 2. *cælo & laboribus dura hyberna.* h. 2, 80. *de cælo tacta ædes.* 13, 24. *regiones urbis.* 14, 12.
Cæmentum rude. O. 20. *cæmenta.* G. 16.
Cæpio Criſpinus. 1, 74.
Cærimonia Apollinis. 4, 55. *loci.* 14, 22. *aucta.* 3, 61. 4, 64. *cærimonia.* h. 2, 3. *deum.* 3, 60. *D. Auguſti.* 4, 36. *majorum.* 16, 28. *nova.* 1, 54. *polluta.* h. 1, 2. *publica.* h. 2, 91. *redintegrata.* 11, 15. *vetuſtiſſima.* 1, 62. *cærimoniarum antiſtes.* h. 4, 83. *libri.* 3, 58. *officia.* 11, 11. *cærimoniarum vetus.* 6, 12.
Cærules oculi. G. 4.
C. Cæſar. Dictator. 1. 1. *ſeditionem exercitus uno verbo compeſcit.* 1, 42. *Pop. Rom. hortos legat.* 2, 41. *Ciceronis libro reſpondet.* 4, 34. *Lacedæmoniis templum Dianæ Limenetidis adjudicat.* 4, 43. *legem de modo credendi fert.* 6, 16. *obſidetur apud Aleſiam,* 11, 23. *patricios creat.* 11, 25. *Pompejum evertit.* h. 3, 66. *pulſus à Britannis.* 12, 34. *ſummis Oratoribus æmulus.* 13, 3. *Cæſar & Cato in ore vulgi.* 16, 22. *repentina vi oppreſſus.* h. 3, 68. *Germanos non impune perculit.* G. 37. *primus Romanorum in Britanniam tranſiit.* A. 13. *Orator.* O. 17. *prioribus & ſequentibus anteponitur.* O. 25. *ſplendidior.* O. 25. *Dolabellam accuſat.* O. 34. *Cæſaris funus turbatum.* 1, 8. *decretum.* 3, 62. *ædes.* h. 1, 42. *ſtatua.* h. 1, 86. *de Cæſaris ſcriptis judicium.* O. 21. *Cæſar. educatio.* O. 28. *villa.* 14, 9.
Cæſar h. e. Auguſtus. G. 37. reliqua vide in *Auguſtus.*
Cæſar Tiberius. Germanicus. Druſus. Claudius. Domitianus. Nerva &c. Vide Tiberius Germanic. Druſ. Claud. &c.
C. Cæſar Auguſti nepos. 1, 3. 4, 1. *ad res Orientis miſſus.* 2, 42. *Armeniam obtinet.* 3, 48. *Tiberii æmulus.* ibid. & 6, 51. *Liviam in matrimonio habet.* 4, 40.
L. Cæſar 1, 3. *Tiberii æmulus.* 6, 51. *Lepidæ ſponſus.* 3, 23.
C. Cæſar Caligula. vid. *Caligula.*
Cæſarum familia ad unum redacta. 13, 17. *Cæſar. tumulus.* 3, 9. *res ab Auguſt. compoſita.* h. 1, 89.
Cæſar pro Principe. h. 1, 19. h. 1, 29. h. 1, 30. 11, 33. h. 1, 48. h. 2, 65. *principatus vocabulum.* h. 2, 80. *id recuſat Vitellius.* h. 2, 62. *mox recipit.* h. 3, 58. *atque ita appellatur.* h. 2, 65. *ut & Veſpaſianus.* h. 4, 81. *Titus.* h. 5, 13. *Cæſar conſalutatur Domitianus.* h. 3, 86. *Cæſar & Princeps differunt.* h. 4, 40. *Cæſarem appellare.* 1, 62. *dici.* h. 3, 58. *Cæſar procurator.* A. 4.
Cæſarea. h. 2, 79.
Cæſia ſylva. 1, 50.

Caſianus Apronius. 3, 21.
Caſius Cordus. 3, 38. damnatur. 3, 70.
Caſonius Maximus. 15, 71.
Caſonius Pætus. vid. Pætus.
Cajanæ expeditiones. h. 4, 15.
Cajus. vid. Caligula.
Calabria, 3, 1. 3, 2. ſervorum agminibus turbata. 12, 65. calabria litora. h. 2, 83.
Calamiſtri. O. 26.
Calavius Sabinus. 15, 7.
Caledonia. A. 10. quibus hominibus habitata. A. 11. A. 31. rebellat. A. 25.
Calendæ Novembres. h. 3, 37.
Calenus Iulius. h. 3, 35.
Cales. 4, 27. 6, 15.
Calida. G. 22.
Caligula tegmen pedum. 1, 41. unde dictus C. Cæſar.
Caligula. 1, 1. alumnus legionum. 1, 44. gregali habitu in caſtris. 1, 69. Auguſti pronepos. 1, 42. proaviam Liviam pro roſtris laudat. 5, 1. impudicus. 6, 9. dolo Sejani petitur. 6, 3. L. Sullam irridet. 6, 46. M. Silani filiam ducit. 6, 20. promotus à Macrone. 6, 45. imperium capeſſit. 6, 50. accuſatores punit. 4, 71. Lolliam in matrimonio habet. 12, 22. ſcortorum cupiens. 15, 72. in pace metuendus. h. 1, 89. 6, 32. turbidus animi. h. 4, 48. effigiem ſuam in templo Hieroſol. poni jubet. h. 5, 9. occultis inſidiis oppreſſus. h. 3, 68. à Caſſio Chærea. 1, 32. tertium Conſul. A. 44. prope quadriennium imperat. O. 17. Caligulæ ingentes adverſus Germanos conatus fruſtra fuere. A. 13. G. 37. iram merentur virtutes. A. 4. impetus. 11, 3. vis dicendi. 13, 3. ſcomma in Silanum. 13, 1. forma. 15, 72.
Calliſtus. 11, 29. potentiſſimus apud Claudium. 11, 38. Lolliæ favet. 12, 1.
Callide vulgata ad invidiam hoſtium. h. 1, 51.
Calliditas fori. A. 9. Tiberii. 11, 3. callidus accendendis offenſionibus. 2, 57. res militaris. h. 2, 31. temporum. 4, 33.
Calonum quam militum numerus amplior & corruptior. h. 2, 87. h. 3, 33.
Calpurnia Claudii pellex. 11, 30.
Calpurnia. 12, 22. reſtituitur. 14, 12.
Calpurnia ſcita. 15, 20.
Calpurnianus Decius. 11, 35.
Calpurnius aquilifer. 1, 39.
L. Calpurnius. 4, 62.
Calpurnius Aſprenas. h. 2, 9.
Calpurnius Fabatus. 16, 8.
Calpurnius Galerianus. h. 4, 11.
L. Calpurnius Piſo. 2, 34. Vrgulaniam in jus vocat. 2, 34. accuſatur. 4, 21.
Cn. Calpurnius Piſo. vid. Piſo.
Calpurnius Repentinus. h. 1, 56. occiditur. h. 1, 59.
Calpurnius Salvianus. 4, 36.
Calpurnii. 3, 24. Calpurnium genus. 15, 48.
Calvia Criſpinilla. h. 1, 73.
Calvina Iunia. 12, 4. Italia pellitur. 12, 8.
Calviſius. 13, 19. relegatur. 13, 22. reſtituitur. 14, 12.
C. Calviſius coſ. 4, 46.
Calviſius Sabinus majeſtatis poſtulatur. 6, 9. ejus uxor. h. 1, 48.
Calumniatur rumor. h. 3, 75.
Caluſidius. 1, 35. 1, 43.
Calvus. O. 17, antiquos imitatur. O. 18. prioribus & ſequentib. Oratoribus anteponitur. O. 25. ſtrictior. O. 25. Vatinium accuſat. O. 34. de Calvo judicium. O. 18. O. 21.
Camalodunum. 12, 32. evertitur. 14, 31. &c.
Cameli. 15, 12.
Camera. h. 3, 47.
Camerinus Scribonius. h. 2, 72.
Camerinus Sulpicius. 13, 52.
Camerium. 11, 24.
Camillus Furius. vid. Furius.
Camillus Scribonianus. vid. Furius Cam. Scrib.
Campania. 3, 47. Græcis olim habitata. 4, 67. turbine ventorum vaſtata. 16, 13. Campaniæ lacus. 3, 59. h. 1, 23. ora. 13, 26. ora fecundiſſima. h. 1, 2. ora pulcherrima. h. 3, 60. ſinus beati. h. 3, 66. in Campaniam ſecedit Tiberius. 4, 57. 4, 67. 4, 74. 6, 1. in Campania bellum. h. 4, 3. claſſis. 15, 46.
Campani. 3, 2.
Campanus Tungrorum princeps. 4, 66.
Campus ſc. Martis. 1, 15. campus Martius inundatur. h. 1, 86. in campo Martio amphitheatrum. 13, 31. comitia. 1, 15. inferiæ Neronis. h. 2, 95. pugna. h. 3, 82. receptus populi incenſa urbe. 15, 39, ſepultura Auguſti. 1, 8. Ger-

8, 8. *Germanici.* 3, 4. *Britannici.* 13, 17. *campi Bactriani.* 11, 8. *Bedriacenſes.* h. 2, 70. *mirabiles ad mare mortuum.* h. 5, 7. *Philippenſes.* 4, 35.
Camurius. h. 1, 41.
Candida veſtis. h. 2, 89. G. 10.
Candidati conſulatus. 1, 81. *pratura duodecim.* 1, 14. *candidatorum ambitus.* 15, 20. *candidatos commendare.* 1. 15.
Canere de Oraculo. 2, 54. *receptui.* h. 2, 26.
Cangi. 12, 32.
Caninefas. 11, 18. *ala.* 4, 73. *tumultus.* h. 4, 16. *Caninefates.* h. 4, 15. *ſocii Civilis.* h. 4, 16. *exigua Gallicarum portio.* h. 1, 32. *infeſtantur à Claudio Labeone.* h. 4, 56. *claſſem Britannicam & Nervios vincunt.* h. 4, 79. modicæ potentiæ hoſtes. h. 4, 85. *Canini fatium cohortes.* h. 4, 19.
Caninius Gallus. 6, 12.
Caninius Rebilus. h. 3, 37.
forte hoc nomen etiam legendum. 13, 30.
Canum laniatus. 15, 44.
Canopus. 2, 60.
Canorum Hatterii. 4, 61.
Cantius. 2, 60.
Cantus pralium ineuntium Batavorum. h. 4, 18. *Germanorum.* G. 2. G. 3. *cantus victoria.* 16, 3. *cantu acta nox Germanis.* h. 5, 15. *orationem ducis excipiunt Britanni.* A. 33. *in cantu futura pugna fortunam augurari.* G. 3.
Canuti. O. 21.
Capax fortuitorum mare. 14, 3.
Capere arma. 2, 52. 3, 38. 3, 42. h. 3, 13. h. 3, 80. *caſtris loca.* 12, 55. h. 2, 5. A. 20. 12, 55. *cibum.* G. 22. *conſilium moriendi.* 6, 26. 15, 20. *detrimentum.* 4, 19. *experimentum.* 3, 56. *finem.* h. 4, 3. *impetum.* 15, 50. *pecunias.* 3, 67. 4, 31. 6, 30. 13, 52. *praturam.* h. 4, 39. *pramium.* h. 4, 41. *capit me ſatias.* 3, 30. 16, 16. *pudor.* 16, 26. *capi* dictæ Veſtales *virgines.* 2, 86. 4, 16. 15, 22.
Capeſſere accuſationes. 4, 52. *bellum.* 13. 41. h. 4, 79. *ceremonias.* 4, 16. *clementiam & juſtitiam.* 12, 11. *decus gentile.* 11, 16. *facinus.* 15, 49. *fortunam principatus.* h. 1, 76. *honores.* 13, 25. 3, 30. *imperium.* 13, 4. 14, 26. *inimicitias.* 5, 11. *magiſtratum.* 13, 29. A. 6. *meliora.* 6, 48. *munus.* 3, 56. *noctem.* 4, 48. *obſidia.* 12, 15. *officia.* 6, 8. *orbem terra.* 12, 5. *parata.* 6, 37. *partem curarum.* 12, 25. *fama, victoria.* h. 3, 64. *provincias.* 6, 27. *pugnam.* h. 3, 16. h. 5, 17. *pugnam manu.* 12, 30. *Rempub.* 11, 24. 12, 41. 16, 26. h. 4, 5. h. 4, 39. *ſacra.* 11, 34. *ſolennia regni.* 6, 42. *ſpem.* h. 4, 43. *tuta & ſalutaria.* 15, 29. *vigintiviratum.* 3, 29. *vitam.* h. 2, 48. *captus animi.* h. 3, 73. *capti oblatis aliis trucidantur.* A. 37.
Capito. vid. *Fontejus.*
Capito Atejus. vid. *Atejus.*
Capito Coſſutianus. vid. *Coſſutianus.*
Capito Inſtejus. 13, 39.
Capito Lucilius. 4, 15.
Capito Valerius. 14, 12.
Capito Verginius. h. 3, 77.
Capitolinus Iupiter. 15, 23. *mons.* 15, 18. *cap. arx.* h. 3, 71.
Capitolium. 6, 12. *incenſum.* ibid. & h. 1, 2. h. 3, 71. h. 3, 72. *obſidetur à Gallis.* 11, 23. *à Vitellianis.* h. 3, 69. *occupatur à Sabino.* h. 3, 69. *ne magnis quidem exercitibus expugnabile.* h. 3, 78. *Capitolii incendium credere facit finem imperii adeſſe.* h. 4, 54. *reſtitutio decreta.* h. 4, 4. h. 4, 9. *peracta.* h. 4, 53. *Capitolium carpento ingreditur Agrippina.* 42, 13. *triumphantis inſtar adit Nero.* 14, 13. *in Capitolium perfugere.* 3, 36. *victus Otho.* h. 1, 47. *in Capitolio propitiata Iuno.* 15, 44. *Capitolium* pro loco ubi poſtea ædificatum eſt. 12, 24.
Cappadocia. 2, 42. 13, 8. *inter Comagenam & Armenios ſita.* 15, 12. *regnum in provinciam redactum.* 2, 42. *Veſpaſiano accedit.* h. 2, 6. *Cappadocia delectus.* 13, 35. *jura nova.* h. 1, 78. *legiones.* h. 2, 81. *procurator Pelignus.* 12, 49. *Cappadox Archelaus.* 6, 41. *Cappadoces.* 2, 56. *olim ſub Ægyptiis.* 2, 60. *inter auxilia Romanorum.* 15, 6. *Cappadocum nobilitas.* 14, 26.
Caprea. 6, 2. *à Surrento brevi freto diviſa.* 4, 67. 6, 1. *ſecretum Tiberii.* 4, 67. 6, 10. *Thelebois olim habitata.* 4, 67.
Captivus cruor. 14, 30. *captivi facinus egregium.* h. 4, 34. *captivi puerilibus jaculis fixi.* h. 4, 61. *captivi agri.* 12, 32.

12, 32. *captivitas urbium.* 16, 16. *h.* 3, 70. *h.* 3, 83. *captivitatis contumelias honeſta morte eximi.* 12, 51.
Capua. O. 8. *colonia.* 13, 31. *Vitellio fida.* *h.* 3, 57. *ideoque punita.* *h.* 4, 3. *apud Capuam templum Iovis.* 4, 57. 4, 67.
Caput bello. *h.* 4, 69. *defectionis.* *h.* 1, 5. *gentis.* 3, 43. 13, 39. *h.* 1, 68. *h.* 5, 8. *imperii.* *h.* 1, 84. *Iudaea.* *h.* 2, 79. *Reipub.* 1, 13. *rerum.* 1, 47. *h.* 2, 32. *rerum humanarum.* 15, 47. *Suevorum.* G. 39. *Syria.* *h.* 2, 79. *capita interfectorum ludibrio habita.* 14, 57. *h.* 2, 49. *relata.* 14, 57. 14, 59. 14, 64. *h.* 2, 16. *Galbae & Piſonis contis praefixa.* *h.* 1, 44. *vendita.* *h.* 1, 47. *ſuffixa, lacerata.* *h.* 1, 49. *caput Octaviae ad Poppaeam relatum.* 14, 64. *Piſonis ab Aquilio Regulo appetitum.* *h.* 4, 42. *Valentis Vitellianis oſtentatum.* *h.* 3, 62. *capite intecto pugnam ciere.* 3, 41. *in agmine adeſſe.* 13, 35. *caput noxium.* *h.* 5, 25. *caput* pro vita. 13, 32. *capitis diſcrimen.* G. 12. *ſuper caput hoſtium.* *h.* 3, 77.
Caracates. *h.* 4, 70.
Caractacus. 12, 33. *capitur.* 12, 37. *dolo Cartiſmanduae.* *h.* 3, 45. *alius captivis regibus comparatur.* 12, 38. *Oratio ejus.* 12, 37. *filia & uxor capta.* 12, 35.
Carbo. vid. *Papirius Carbo.*
Carinas Celer. 13, 10.
Carinas Secundus. 15, 45.
Cariovalda. 2, 11.
Caritas pro amore. 12, 30. *caritatis impatientia.* 13, 21. *vincula.* 1, 55. *vinc. infirma metus & terror.* A. 32. *caritatem parare loco autoritatis.* A. 16. *caritati filiae.* 12, 4.
Carmanii. 6, 36.
Carmelus. *h.* 2, 78.
Carmen pro aliquot verſibus. 15, 70. *Neronis in Afranium.* 15, 49. *carmina Caeſaris, Bruti, Ciceronis.* O. 21. *levia & verſus faciles.* 16, 39. *probroſa.* 14, 48. 16, 14. *unum apud German. memoriae genus.* G. 2. *carminum amorem ſimulat Domitianus.* *h.* 4, 86. *ſtudium affectat Nero.* 14, 16. *carm. factitare.* 14, 48. & 52. 16, 14. 16, 28. *pangere.* 13, 3. 14, 16. *carmina* pro incantationibus. 2, 28. 2, 69. 4, 22.
Carpentum. 12, 42.
Carpere agmen. 12, 32.
Carptim. *h.* 4, 46.
Carrhenes. 12, 12. *profligatur.* 12, 14.
Carſius Sacerdos. 4, 13.
Carſida. *h.* 3, 60.
Carthago. *h.* 1, 76. *condita.* 16, 1. *Carthaginis portus.* *h.* 4, 49.
Cartiſmandua. 12, 36. *cum marito bellum gerit.* 12, 40. *Brigantum regina.* *h.* 3, 45.
Carus Iulius. *h.* 1, 42.
Carus Metius. A. 45.
Caſperius. 12, 45. *à Corbulone ad Vologeſen miſſus.* 15, 5.
Caſperius Niger. *h.* 3, 73.
Caſpia via. 6, 33. *Caſpiarum* ſc. portarum *clauſtra.* *h.* 1, 6.
Caſſa pro irritis. *h.* 3, 55.
Caſſia familia. 12, 12. *lex.* 11, 25.
Caſſius à Germanis victus. G. 37.
C. Caſſius. interfector Caeſaris. 1, 2. 1, 10. 2, 43. *h.* 2, 6. *Roman. ultimus.* 3, 34. *laudatur à Livio.* 4, 34. *Caſſ. effigies.* 16, 7. *uxor.* 3, 76.
C. Caſſius Syriae praeſes. 12, 11. *nihil mutandum cenſet.* 14. per tot. *officio exequiarum Poppaea prohibetur.* 16, 7. *deportatur.* 16, 9. 16, 22. *Caſſ. ſententia de ſupplicationibus.* 13, 41. *ſeveritas.* 12, 12. &c. 13, 48. *bona diſciplina.* 15, 52.
L. Caſſius, vid. mox. *L. Caſſ. Longinus.*
Caſſius miles. 15, 66.
Caſſius mimus. 1, 73.
Caſſius Aſclepiodotus. 16, 33.
Caſſius Chaerea. 1, 32.
L. Caſſius Longinus. 6, 15. *Tiberii progener.* 6, 45.
Caſſius Longus. *h.* 3, 14.
Caſſius Severus. 1, 72. *deportatur.* 4, 21. *Orator.* O. 19. *de Caſſ. Sev. judicium.* O. 26.
Caſſii. 6, 2.
Caſtellum ad Luppiam, 2, 7. *caſt. ubi poſtremum Darii praelium.* 12, 13. *caſtella.* 2, 64. 3, 74. A. 16. *adorari.* A. 20. *caſtellis circumdare.* A. 25. *capta.* 15, 8. *diſpoſita.* 3, 74. *expugnata.* 3, 39. 3, 48. *impoſita fontibus.* 15, 3. *inſenſa.* *h.* 4, 16. *indita rupibus.* 4, 46. *omiſſa.* 14, 33. po-

ponenda. A. 22. *promota.* A. 14. *vacua.* A. 32.
Caſtigare pro incuſare. 3,35. *caſtigandi ſegnes.* A. 21.
Caſtor & Pollux. G. 43. *Caſtorum locus.* h. 2, 24.
Caſtra in Armeniis. h. 2, 6. *ſtativa.* 3,21. *Vetera.* vid. *Vet.* *caſtra militum patria & penates.* h. 2, 80. h. 3, 84. *caſtra conferre.* 11, 8. h. 3, 57. *erigere.* h. 5, 22. *facere.* 2, 21. h. 4, 26. *locare.* 1, 50. *moliri.* 11, 20. *movere.* h. 1, 67. *munire.* h. 2, 30. *vallare.* h. 2, 19. *caſtris ſecundis.* h. 3, 15. *tertiis.* h. 4, 71. *caſtrenſis juriſdictio.* A. 9.
Caſtum nemus. G. 40.
Caſus pro occaſione. 1, 13. 4, 50. 11, 9. 12, 28. 12,50. 13,36. *quæ caſus obtulit, in ſapientiam vertenda.* 1,28. *in caſum rem dare.* 12,14. *ſedare.* 1, 47. *caſibus objectare.* 2, 5. *obnoxia fortuna bona.* 14, 55.
Cataphracta. h. 1. 79.
Catapulta. 12, 56. 15, 9.
Catena inter ſpolia German. 2, 18. *catenas injicere.* 8,58. h. 4,13. *catenis onerare.* 2, 3. 2, 65. h. 1, 48.
Catilina. O. 37.
Cato tragœdia. O. 2. O. 3.
C. *Cato.* O. 34.
M. *Cato.* 4, 34. *& Cæſar in ore vulgi.* 16, 22.
Cato Cenſorius. 3, 66. *Orator.* O. 18.
Cato Porcius. 4, 68.
Catones. h. 4, 8.
Catonius Iuſtus. 1, 29.
Catti. 1,55. O.38. *infeſtantur à Germanico.* 1, 56. *à Silio.* 2,7. *Batavorum conditores.* h.4,12. G.29. *æterni Cheruſcorum hoſtes.* 12, 28. *Cheruſcos & Foſos vincunt.* G.36. *à Vangionibus & Nemetibus cæduntur.* 12, 27. *ab Hermunduris.* 13,57. *Moguntiacum obſident.* h. 4,37. *Cattorum ſedes.* G. 30. *Cattos petunt Anſibarii.* 13, 56. G. 35. G.36. *Cattorum princeps Adgandeſtrius.* 2,88. *Arpus.* 2,7. *Catumerus.* 11,16. *de Cattis triumphus.* 2, 41.
Catualda. 2, 62. *ad Tiberium confugit.* 2, 63.
Catulinus Blitius. 15, 71.
Catullus. 4, 34.
Catulus Lutatius. h. 3, 72.
Catumerus. 11, 16. 11, 17.
Catus Decianus. 14, 32.
Catus Firmius. vid. *Firmius.*
Caudina Clades. 15, 13.
Cavea. 13, 54.
Cavere lege. 2,50. 6, 16. 11, 5. *ſenatusconſulto.* 4, 20. 4, 63. 12, 60.
Cavillari verba. 1, 46.
Caupona. 14, 15.
Cauſſa belli fruſtra quæſita. h. 1, 64. *cauſſam dicere.* 2, 79. 4, 15. 11, 37. 15, 58. *orare.* O. 7.
Cauſſa potius quam vi agendum. 13,37. *quam armis vincere, melius.* 15, 2. *cauſſæ incertæ remedia faciunt difficiliora.* h. 1, 63. *bellorum exſcindendæ.* A. 19. *corruptæ eloquentiæ.* O. 28. *cauſſas honeſtas ſæpe pernicioſi exitus conſequuntur.* h. 1, 83.
Cauſſidici. O. 1. O. 12.
Cauſſari. h. 3, 59.
Cautis, quàm acrioribus conſiliis potentia tutius habetur. 11, 29.
Cecrops. 11, 14.
Cedit potentia in Cæſarem. 1, 1. *cedere* pro obvenire. 2, 64. 4, 43. ſic *cedit opus.* h. 3,10. *cedere filio.* h. e. obſequi. 3. 16. *parum cedunt inſidiæ.* h. 4, 16. *cedere oneri.* 14, 5. 15,15. *turris cedit ictibus.* h. 3, 29. *mare ceſſit in Auſtrum.* 2,23. *gloria in ducem.* A. 5. *bona in medium.* h. 4, 64. *dii in prædam.* 15,45. *Norici in præmia victoriæ.* h. 1,70. *Italia in pretium belli.* h. 1, 11. *habita Neronibus in pretium probri.* 11, 35. *Reſpub. in ſinum Veſpaſ.* h. 3, 69. *honos in ſolatium.* h. 2, 59. *omnes in unum.* 6, 43. *ſpolia in vulgus.* h. 3, 83. *cedere loco, dummodo rurſus inſtes, conſilii.* G. 6. *vita.* h. 2, 55. *pro ſtipendio.* G. 14. *cedo alteram.* 1.
Celebrare obſequio. 16, 33. *memoriam.* h. 1, 78. h. 4, 40. *ſpectaculum.* 4, 62.
Celeberrimum fori. 4, 67.
Celebritas viæ. h. 2, 64.
Celendris. 2, 80.
Celer architectus. 15, 42.
P. *Celer.* 13, 1. *accuſatur.* 13, 33. *damnatur.* h. 4, 40.
Celer Carinas. 13, 10.
Celer Domitius. 2, 77.
Celer Propertius. 1. 75.
Celerare. 12, 64. *itineribus.* h. 4, 24. *cum exercitu.* h. 3, 5. *celeranda victoria.* 2, 5.

Celerrimum adpulſu oppidum. 3, 1.
Cella Iunonis. H. 1, 86. *nutricis.* O. 28.
Celſus. 6, 9. *conjurationis reus.* 6, 14.
Celſus Iulius. G. 14.
Celſus Marius. vid. *Marius.*
Cenchrius amnis. 3, 61.
Cenſere, h. e. ſententiam dicere. 1, 74. 12, 9. *in ſenatu.* O. 36. *cenſerent* pro cenſuiſſent, ſi relatum fuiſſet. 13, 26. *cenſeri orationibus.* O. 39. *una victoria.* A. 45.
Cenſor. 12, 4. *dignus.* 3, 34.
Cenſorius pater. 6, 10. *cenſoria mens.* 12, 5. *cenſorium funus Lucillii.* 4, 15. *Ælii Lamiæ.* 6, 27. *Claudii.* 13, 2. *Flavius Sabini.* H. 4, 47. *cenſoria munia.* 11, 13.
Cenſura. 2, 33. H. 1, 52.
Cenſus Galliarum. 1, 31. 2, 6. *cenſum agere.* 1, 31. 14, 46.
Centeni. G. 6. G. 12.
Centeſima rerum venalium. 1, 78. *centeſima vectigal.* 2, 42.
Centumviri. O. 7. *centumvirales cauſſæ.* O. 38.
Centuriæ. H. 3, 61.
Centuriones à militibus verberati. 1, 32. *vincti.* H. 1, 56. *interfecti.* H. 1, 80. *Othoniani à Vitellio interfecti.* H. 2, 60. *claſſiarii.* 14, 8. *centurionum ordines legionibus oblati.* H. 3, 49. *centurionatus agere.* 1, 44.
Cepheus. H. 5, 2.
Cepio. G. 37.
Cercina. 4, 13.
Cereales Circenſes. 15, 74. *ludi.* H. 2, 55.
Ceres. 2, 49. *Cereris ædes.* 15, 53. *Cereri celebrati Circenſes.* 15, 53. *ſupplicatum.* 15, 44.
Cerialis. vid. *Petilius Cer.*
Cerialis Anicius. 15, 74. *perit.* 16, 17. *bis.*
Cerius Severus. H. 1, 31.
Cernere de Armenia. 15, 14.
Certamen luſtrale. 16, 4. *virtutis, affectus ſeltuum.* 15, 16. *virtutis modeſtiaque.* H. 3, 11. *certamen Aſiæ pro templo Auguſti*, 4, 55. *certamen pro pugna.* H. 3, 29. *certamine ingentis.* H. 1, 57. *certamina ex honeſto*, 3, 55. *ſacra.* 14, 21. *vitiorum.* 14, 15.
Certare pro bellare. 15, 6. pro pugnare. H. 2, 47. H. 2, 50. A. 5. *multum certato.* 11, 10. *diu* H. 4, 16. *certatim.* 11, 31. 12, 7. 15, 48. H. 1, 44. H. 2, 23. *concurritur.* 16, 22. *peroravre.* 3, 17. *precantes.* 16, 11.
Certus Quinctius. H. 2, 16.
Certus conſilii. H. 2, 46. *deſciſcendi.* H. 4, 14. *deſtinationis.* 12, 32. *eventus.* 14, 36. *exitu.* 1, 27. *relinquendæ vitæ.* 4, 34. *ſceleris.* 12, 66. *ſpei.* H. 4, 3. *procul urbe degere.* 4, 57. *certus jam alveo Rhenus.* G. 32. *certo anni* ſc. tempore. H. 5, 6. *certum habeo.* O. 32. *certa maris.* H. 4, 81. *certiſſimum exitium ob virtutes.* H. 1, 2.
Cervarius Proculus. 15, 50. *Fenium convincit conjurationis.* 15, 66. *impunitatem conſequitur.* 15, 71.
Cervicem perfringere. 6, 14. *cervicibus publicis depellere.* H. 1, 16. *commanipularium innecti.* A. 4, 46.
Ceſellius Baſſus. 16, 1.
Ceſennius Pætus. 14, 29. *tuenda Armenia delectus.* 15, 6. *ejus pœna ob rem male geſtam.* 15, 25.
Ceſſius Naſica. 12, 40.
Ceſonius Suilius. 11, 36.
Ceſpitem ſuper exta reddere. H. 4, 53.
Ceſtici ludi. 16, 21.
C. Ceſtius. 3, 36. *Q. Servejum accuſat.* 6, 7. *conſul.* 6, 31.
Ceſtius Gallus. H. 5, 10.
Ceſtius Proculus. 13, 30.
Ceſtius Severus. H. 4, 41.
Ceterus orbis. A. 17. *cetera victoria.* H. 1, 70. *ceterum mare.* 2, 24. *ceteri ſociorum.* 1, 51. *cetera Africa.* 4, 5. *aula.* 1, 7. *belli.* 13, 6. *cetera degener.* 6, 42. *egregius.* A. 16. *familia equeſtri.* 6, 15. *intelli.* G. 17. *ſimiles.* G. 29. G. 45. *ceterum.* 1, 3. 1, 10. 1, 11. 1, 58. & *paſſim.*
Cethegus Cornelius. 4, 17.
Cethegus Labeo. 4, 73.
Cetra. A. 36.
C. Cetronius. 1, 44.
Cetronius Piſanus. H. 4, 50.
Charea Caſſius. vid. *Caſſ. Char.*
Chalcedonii. 12, 63.
Chaldæi. 2, 27. *pro crimine objecti*, 12, 22. 12, 52. *Chaldæorum ars.* 6, 20. 16, 14. *monita.* 12, 68. *prædictio de Nerone.* 14, 9.

14, 9. *per Chaldaeos quaeſitum in domum Caeſaris.* 3, 22.

Chamavi. 13, 55. *Tencterorum vicini.* G, 33. *& Dulgibinorum.* G. 34.

Charicles. 6, 50.

Chaſuari. G. 34.

Chauci. 1, 38. *inter auxilia Germanici.* 1, 60. 2, 17. *inferiorem Germaniam incurſant.* 11, 81. *Anſibarios pellunt.* 13, 55. *Civili militant.* h. 4, 79. h. 5, 19. *Chaucorum deſcriptio.* G. 35. *terra.* 2, 24. *Chauci majores.* 11, 19.

Cheruſci. 1, 56. *ab Arminio commoventur.* 1, 59. 1, 60. 2, 9. *caeduntur à Germanico.* 2, 17. *Suevorum hoſtes.* 2, 44. *Roma regem petunt.* 11, 16. *aeterni Cattorum hoſtes.* 12, 28. *à quibus ſubiguntur.* G. 36. *Cheruſcorum interna diſcordia.* 2, 26. *Cheruſcos petunt Anſibarii.* 13, 56. *de Cheruſcis triumphus.* 2, 41. *Cheruſca rebellio.* 13, 55. *Cheruſca res.* 11, 17.

Chiliarchus. 15, 51.

Chlamys aurata. 12, 56.

Chirius procax. 11, 31.

Chriſtiani. 15, 44.

Chriſtus. 15, 44.

Cibus Germanorum. G. 23. *cibi egeſtas* pro inedia. 6, 23. *cibo deditі Germani.* G. 15. *cibum capere.* G. 22.

Cibiratica civitas. 4, 13.

M. Cicero Catonem laudat. 4, 34. *praecipuus.* O. 15. O. 17. O. 25. *vehementior & plenior & valentior.* O. 25. *Ciceronis carmina.* O. 21. *gloria.* O. 12. *mors.* O. 17. *vitia.* O. 18. *hu. liber Brutus.* O. 30. *orationes.* O. 37. *praeceptores.* O. 30. *locus.* O. 16. O. 35. *de Cicerone judicium.* O. 22.

Ciere pro accire. 11, 30. *Germanos in nos.* h. 1, 84. *arma.* 15, 59. *bellum.* h. 3, 41. *belli molem.* 15. 2. h. 3, 1. *exercitus.* h. 3, 62. *militem ad munia belli.* h. 2, 29. *nomen.* 1, 21. 14, 64. *principes auctoreſque.* h. 3, 24. *pugnam.* 3, 41. h. 2, 25. h. 4, 78. *teſtem.* h. 5, 17. *nomine.* 2, 81. h. 3, 10. *à colonis.* 15, 33.

Cilicia. 2, 58. *Cilicia civitas Aegea.* 13, 8. *in Ciliciam amotus Vonones.* 2, 58. 2, 68. 6, 31. *in Cilicia bellum Homonadenſium.* 3, 48.

Cilix Thamyra. h. 2, 3. *Cilices.* 2, 78. *Coſſutianum deferunt.* 13, 33. *Cilicum legati.* 16, 21. *reguli.* 2, 78. 2, 80. *rex.* 2, 42. *Cilicum agreſtium nationes.* 12, 55.

Cilnius Maecenas. vid. *Maecenas.*

Cilo Iunius. 12, 21.

Cimbri. h. 4, 73. *Cimbrorum deſcriptio.* G. 37.

Cinara. vid. *Cinyra.*

Cincia lex. 11, 5. 13, 42. *rogatio.* 15, 20.

Cingonius Varro. 14, 45. *conſul deſignatus.* h. 1, 6. *interficitur.* h. 1, 37.

Cineres exulum in patriam reportati. 14, 12. *Germanici.* 2, 75. 2, 77. *tribunorum humeris portati.* 3, 2.

Cinithii. 2, 52.

Cinna in urbe confligit. h. 3, 83. *apud Ianiculum.* h. 3, 51. *Cinna dominatio.* 1, 1.

Cintius. 15, 25.

Cinyras. h. 2, 3. *Cinyrades.* h. 2, 3.

Circenſe ludicrum Claudia gentis. 15, 23. *in necem Chriſtianorum editum.* 15, 44. *Circenſes ludi Cereris.* 15, 53. 15, 74. *Circenſium ludicrum.* 12, 41. *Circenſes ludos Germanici effigies praeit.* 2, 83. *Circenſibus ludis ſedere.* 11, 11.

Circuli. 3, 54. *A.* 43.

Circumadſtare. 4, 62.

Circumcidere in quaeſtum reperta. A. 19. *circumciſio Iudaeorum.* h. 5, 5.

Circumdare clauſtra. 4, 49. *aliquem cuſtodia.* 2, 4. 15, 69. 16, 10. *alicui miniſteria.* h. 2, 59. *principatus inanem famam.* h. 4, 11. *famam.* O. 37. *paci egregiam famam.* A. 20. *ſupremorum imaginem.* h. 4, 45. *circumdata ſtationes.* 1, 50.

Circumducere. h. 3, 54.

Circumferre bellum 13, 37. *caedes, incendia, terrorem.* 2, 52.

Circumfluі amnibus campi. 6, 37.

Circumfundere. 30, 46. *agmen.* 13, 40. *auxilia.* h. 4, 33. *auxiliorum manus.*

manus. H. 2, 70. *cohortes.* 12, 38. *H.* 2, 19. aliquem. *H.* 4, 20. *circumfundi* alicui. 1, 68. *O.* 6. *circumfuſi.* 1, 41.

Circumgredi terga. 2, 25. *hoſtium.* 4, 73.

Circumjacentes populi. 2, 72.

Circumjicere caſtra ſua mœnibus. 3, 26. *circumjecta ſaltibus planicies.* 2, 11. *circumjecti cuſtodes.* 6, 19. *circumjecta civitates. H.* 3, 42. *nationes.* 6, 31. 12, 31. *circumjecta mœnia. H.* 5, 11. *oppida.* 4, 27. *tecta.* 15, 37. *vehicula.* 14, 37.

Circumluit Oceanus inſulam. H. 4, 12.

Circumire avia. H. 4, 70. *domos.* 2, 29. *ſaucios.* 1, 71. *tentoria.* 1, 28. *terga. A.* 37.

Circumponere ſtagno nemus. 14, 15. aliquos. *curuli ſua. H.* 2, 59.

Circumſidere urbem pro obſidere. 3, 38. *circumſeſſi* pro obſeſſi. 4, 36.

Circumſiſtere curiam. 5, 4. *lectum.* 14, 8. *regem.* 6, 34. *ſigna. H.* 2, 41. *vias.* 15, 15.

Circumſpectare bellum armaque. H. 2, 74. *cœlum, mare, &c. A.* 32. *fugam. H.* 2, 73. *initium erumpendi. H.* 1, 55. *vultus ac ſermones omnium. H.* 4, 8. *inter ſe. H.* 2, 29.

Circumſpicere fugam. 14, 35. *vires ſuas. H.* 2, 6. *circumſpecta infrequentia mil.* 14, 33. *munimenta.* 13, 39.

Circumſtat quem *metus. H.* 4, 79. *naſcentes paupertas. O.* 8. *palatium expectatio. H.* 1, 17.

Circumſtrepere atrociora. 3, 36. *certatim.* 11, 31. *circumſtrepi clamore. H.* 2, 44.

Circumſurgentia juga. 1, 64.

Circumvadere quem *clamoribus.* 12, 43.

Circumvehi Britanniam. A. 38.

Circumvenire egreſſos. 1, 68. *ignaros, incautos. A.* 37. *naves.* 12, 17. *regiam armis.* 12, 50. *tribunal agmine.* 1, 25. *urbem.* 12, 16. *circumveniens inſulas Rhenus.* 2, 6. *circumveniri criminibus.* 1, 13. *cuſtodiis.* 14, 25. *hoſtibus.* 15, 4. *jactu ignium.* 15, 11. *inſidiis.* 2, 71. *malo belli. H.* 2, 12. *multitudine.* 14, 32. *odio.* 12, 29. *teſtimonio falſo. H.* 4, 11. *circumvenire* pro decipere. 6, 4.

Circumvolitantes alites. h. 2, 50.

Circus. 15, 74. *maximus.* 2, 49. *Circi pars denſa.* 6, 45. 15, 38. *Circo ac theatris plurima licentia. H.* 1, 72. *corruptus miles.* 2, 21. *H.* 3, 2.

Cirtenſium pagi. 3, 74.

Ciſterna. H. 5, 12.

Citharæ leges. 16, 4. *cithara canere fœdum principi ſtudium.* 14, 14. *citharœdus Nero.* 15, 65.

Cithmus. H. 2, 8. *H.* 2, 9.

Citra cadunt tela. 3, 23.

Citus eques. H. 3, 16. *ignis.* 15, 38. *equo Numida. H.* 2, 40. *ſermo. H.* 1, 53. *citum agmen.* 1, 63. 4, 25. *citi.* 12, 12. *milites.* 11, 1. *cita cohortes.* 12, 31. *legiones.* 14, 26. *naves.* 2, 6.

Civica occiſus. A. 42.

Civilis ſuos in verba Veſpaſiani adigit. H. 4, 21. *frumentatores aggreditur. H.* 4, 35. *Vetera circumſidet. H.* 4, 36. *Rom. legiones vincit. H.* 4, 37. *C. Labeonem perſequitur. H.* 4, 70. *vincitur à Ceriale. H.* 5, 18. *Romanos quadripartito invadit. H.* 5, 2. *Rhenum tranſnatat. H.* 5, 21. *ſe dedit. H.* 5, 26. *Civilis votum barbarum. H.* 4, 61.

Civilis præda. h. e. *è civibus. H.* 3, 15. *victoria. H.* 4, 38. *civile diſſidium.* 14, 60. *ingenium.* 1, 33. 6, 13. *ſilentium.* 6, 13. *civiles artes. A.* 39. *diſcordia.* 1, 1. *ira.* 1, 43. *civilia arma neque parari poſſunt neque haberi per bonas artes.* 1, 9. *ingenia filiorum diſplicent regnantibus.* 2, 82. *pluſquam civilia agitare.* 1, 12. *civilia de ſe loqui. H.* 4, 3. *civilibus bellis plus militibus quam ducibus licet. H* 2, 29. *capti in prædam non vertuntur. H.* 2, 44. *etiam ſingulorum audacia plurimum valet. H.* 3, 57. *nihil tutius feſtinatione. H.* 1, 62. *civiliter accipere.* 3, 76. *celebrare comitia. H.* 2, 91.

Civis ſervatus. 3, 21. 12, 31. 15, 12.

Civitas (h. e. Roma) *facilis credenda omnia. H.* 1, 19. *fecunda gignendis inimicitiis. H.* 2, 92. *omnium gnara nihil reticens.* 11, 7. *pavida, parata ſervitio. H.* 4, 2. *civitates liberæ ſub Roman.* 15, 45. *civitatum opulentia auctuſque invisi vicinis. H.* 4, 63.

Clades Alienſis, Cremerenſis. H. 2, 91. *Caudina, Numantina.* 15, 13. *Germa-*

manica. H. 4, 12. *Lolliana*, *Variana*. 1, 10. *Lugdunenſis*. 16, 13. *Romana*. 13, 37. G. 37.
Clamore terreri. 1, 66. *turbari*. 1, 26.
Clandeſtini cœtus. 2, 40. 4, 27.
Clanis fl. 1, 79.
Clareſcere facinore. 4, 52. *inimicitiis*. 2, 53. *luminibus*. 15, 37. *inter ancipitia*. G. 14.
Claritas natalium. H. 1, 49. H. 3, 39. H. 4, 15. *vitæ*. A. 45.
Claritudo Arſacidarum. 6, 34. *Cæſarum*. 12, 2. *familiæ*. 15, 35. *militiæ*. 4, 6. *nominis*. 15, 71. *patris*. H. 3, 86. *principis*. 16, 24. *ſtudiorum*. 12, 8. *virtutum*. 15, 65. *obſequiis protegenda*. 3, 65.
Clarius Apollo. 2, 54. 12, 22.
Clari genus. 6, 9. *inter claros magis, quam inter bonos*. H. 2, 10.
Claſſiarius centurio. 14, 8. *claſſiarii*. 4, 27. 12, 56. 14, 4. *Miſenenſes*. 15, 51.
Claſſicianus Iul. 14, 38.
Claſſicum canitur in ſupplicio civis. 2, 32.
Claſſicus præfectus alæ Treverorum. H. 4, 55. *a Roman. deſciſcit*. H. 4, 57. *Voculam interfici curat*. H. 4, 59. *Romani imperii inſignia ſumit*. H. 4, 59. *ſegnis gerendo bello*: H. 4, 70. *equites Cerialis fundit*. H. 4, 79. *Rhenum tranſit*. H. 5, 19.
Clavarium donativi nomen. h. 3, 50.
Clauda naves. 2, 24.
Claudere aditus. 12. 68. *effugia*. 16, 15. *inceſſus*. 6, 33. *latus*. 1, 51. *mare navibus*. H. 2, 83. *pontem*. H. 2, 34. *terga*. 3, 43.
Claudia pulchra Agrippinæ ſobrina. 4, 52. *damnatur*. 4, 52. *Q. Vari mater*. 4, 66.
Claudia Sacrata. H. 5, 22.
Claudia Silana Caligulæ uxor. 6, 20. *moritur*. 6, 45.
Claudia domus finita. H. 1, 16. *Claudia familiæ ſuperbia*. 1, 4.
Claudiale flaminium. 13, 2.
Claudiana tempora. 14, 11. H. 5, 12.
Claudius Apollinaris. H. 3, 57. *Civilis*. vid. *Civil*. *Coſſus*. H. 1, 69. *Demianus*. 16, 10. *Druſus*. 1, 3. *Faventinus*. H. 3, 57. *Iulianus*. H. 3, 57. *Labeo*. H. 4, 18. H. 4, 56. & 66. *Marcellus*. 1, 3. *Phirricus*. H. 2, 16. *Sagitta*. H. 4, 49. *Sanctus*. H. 4, 62. *Senecio*. 13, 12. *Severus*. H. 1, 68. *Timarchus*. 15, 20. *Victor*. H. 4, 33.
Tib. Claudius Sodalis Auguſtalis. 1, 54. *cineribus Germanici obviam it*. 3, 2. *contemptus*. 3, 18. *matrimonii ſui ignarus*. 11, 13. *hebes & uxori devinctus*. 11, 28. *ad miſericordiam pronus*. 11, 36. *cælibis vita intolerans, & imperiis conjugum obnoxius*. 12, 1. *Agrippinam ducit*. 12, 5. *ſe D. Auguſto adæquat*. 12, 51. *pomœrium urbis auget*. 12, 13. *Neronem adoptat*. 12, 25. *quintum conſul*. 12, 41. *Agrippinæ minis magis quam precibus mutatur*. 12, 2. *divus*. A. 13. *quatuordecim annis imperat*. O. 17. *Claudii conſternatio ob nuptias Meſſalinæ cum Silio*. 11, 31. *ſocordia, vinolentia*. 12, 67. *elegantia in dicendo*. 13, 3. *templum in Britanniis*. 14, 31. *Claudio non judicium, non odium, niſi indita, & juſſa*. 12, 3. *cæleſtes honores decernuntur*. 12, 69.
Claudii ſancti acceptique numinibus. 4, 64. *oriundi ex Sabinis*. 11, 24. *Claudiorum familia ad Imperatorem uſque abſque adoptione*. 12, 24. *extincta*. 13, 17. *imagines*. 2, 43. 3, 5. 4, 9.
Clauſtra Ægypti. H. 2, 82. *ærarii*. 5, 8. *annonæ*. H. 3, 8. *Caſpiarum*. H. 1, 6. *imperii Roman*. 2, 61. *maris*. H. 3, 43. *montium*. H. 3, 2. *terræ ac maris*. 2, 59. *clauſtra contrahere*. 4, 49.
Clauſula. O. 22.
Clauſus. 11, 4. vid. etiam *Attus Clauſus*.
Clauſus, obſtinatus. 3, 15. *clauſo corpore adverſum venenum*. 15, 64. *clauſa animalia virtutis obliviſcuntur*. h. 4, 64.
Clavus latus. O. 7.
Clemens Agrippæ ſervus. 2, 39.
Clemens Arretinus. h. 4, 68.
Clemens Iulius. 1, 23. 1, 26.
Clemens Salienus. 15, 73.
Clemens Suedius. h. 1, 87. h. 2, 12.
Clementer pro clemente. 2, 57. *clementer adiri*. 12, 33. h. 3, 52. *aſſurgentes colles*. 13, 38. *editum jugum*. G. 1.
Clementia & gloria, mania. h. 3, 19. *clementiæ ara*. 4, 74. *æternum exem-*

exemplar incolumis hoſtis. 12, 37. publica exemplum ſervatus reus. 14, 48. gloriam ferunt victores, ſi parcant. h. 1, 75. fama à periculo principis non affectanda. h. 2, 63. utilis novum imperium inchoantibus. h. 4, 63.
Cleonicus. 15, 45.
Cleopatra Claudii pellex. 11, 30. Cleopatræ reginæ neptis liberto nupta. h. 5, 9.
Clientela. 3, 55. Craſſorum. h. 2, 72. Octaviæ. 14, 61. propria. 13, 37. regia. 12, 36.
Clientuli. O. 36.
Clitæ. 6, 41. rebellant. 12, 55.
Clivus. h. 3, 71.
C. Clodius. 11, 7.
P. Clodius. 11, 7.
Clodius Macer. h. 1, 7. Africæ præſes. h. 1, 11. occiſus juſſu Galbæ. h. 1, 37. inſtigatus in arma. h. 1, 73. legiones cohorteſque deligit. h. 2, 97. ejus interfectores. h. 4, 49.
Clodius Quirinalis. 13, 30.
Cludere. h. 1, 33. O. 35. cludunt à tergo. G. 34. cludi. G. 45. cluduntur. G. 45.
Cluvidienus Quietus. 15, 71.
Cluvius. 13, 20. hiſtoricus. 14, 2.
Cluvius Helvidii pater. h. 4, 5.
M. Cluvius Rufus. h. 1, 8. Hiſpaniæ legatus. h. 1, 76. contra Altinum expedit. h. 2, 58. ad Vitellium venit. h. 2, 65. adeſt colloquio inter Vitel. & Sabin. h. 3, 65. diſcedit ex Hiſpania. h. 4, 39. ejus laus. h. 4, 43.
Clypeus Oratorum. 2, 83.
Coactores agminis. h. 2, 68.
Coaleſcere. 11, 24. h. 1, 21. in conſenſum. h. 2, 37. coaleſcunt pericula. h. 3, 53. coalitus. 13, 26. coalita audacia. 14, 1. libertas. h. 4, 55.
Coarguere. 3, 2. 13, 20.
Coarctare conſulatus. h. 2, 71. forum. O. 39.
Coaſpernari. h. 1, 5.
Coccejanus Salvius. h. 2, 48.
Coccejus Nerva. 4, 58. ſponte extinguitur. 6, 26.
Coccejus Nerva alius. 15, 72.
Coccejus Proculus. h. 1, 24.
Cottianæ alpes. h. 4, 68.
Codicilli, pro litteris. 1, 6. 3, 16. 4, 39. 6, 9. 13, 20. A. 40. pro epiſtolis principum. O. 7. pro tabulis nuptialibus. 11, 34. cod. Fabricii Vejentonis. 14, 15. Senecæ. 15, 64. codicillos componere. 16, 24. codicillis adulari potentes. 16, 19.
Cælaleta. 3, 38.
Cælianæ orationes. O. 21.
Cælius. vid. Cælius.
Cænus. H. 2, 54.
Cœpit ſc. dicere. 1, 41. 2, 37.
Cœptare fugam. H. 3, 73. honeſtum conſilium, inſidias, proditionem. H. 2, 41. hoſtilia. H. 3, 70. ſeditionem. 1, 38. 1, 45. 2, 81. cœptare comprimere. H. 5, 4. cœptata libertas. H. 4, 44.
Cœptus dies. 4, 25. ignis. 15, 38. cœpta arma. H. 2, 6. H. 4, 61. cœpta cæde. H. 5, 22. hyeme. 12, 31. luce. 1, 65. 3, 15. 15, 55. nocte. 12, 13. cœpta lucis obſcurum. h. 4, 50.
Cœranus. 14, 59.
Coercere. 6, 11. 6, 13. h. 1, 85. aliquem præceptis. h. 4, 8. domum ſuam. A. 19. legionem. h. 2, 23. militem intra munimenta. h. 2, 18. ſpes alicujus. 2, 43.
Cogere exercitum. 12, 15. pecunias. 4, 45. ſenatum. 4, 19. h. 1, 85. in fiſcum. 6, 2.
Cogidunus. A. 14.
Cogitare quid volueris aut nolueris ſub alio principe. h. 1, 16. Catonem. O. 2.
Cognitio de famoſis libellis. 1, 72. cogn. ſc. cauſſæ. 3, 17. 15, 58. h. 4, 10. h. 4, 40. h. 4, 45. cognitionem excipere. 3, 10. cognitiones. O. 5. cognitus, vid. poſt. cognoſcere.
Cognomentum. 12, 26. 12, 55.
Cognoſcere. 13, 32. cognoſcenda antiquitatis. 2, 59. cognitus beneficio, injuria. h. 1, 1. cognito. 1, 46. 11, 34. cognitum hoſti. A. 26. cognita Vitellio. h. 3, 58.
Cohibere. 6, 16.
Cohibus. h. 3, 48.
Coheneſtare. 3, 76.
Cohors Uſipiorum. A. 28. cohorti excubias agenti data munera. h. 1, 24. cohortes legionariæ. 12, 38. legionum auxilia. h. 1, 59. h. 2, 89. h. 4, 70. leves. 1, 51. 2, 52. 3, 39. 4, 73.

4, 73. *prætoria.* 1, 7. 1, 8. 1, 17. 1, 24. 2, 16. 2, 20. 3, 2. 4, 1. 6, 8. 11, 31. 12, 36. 12, 56. *h.* 1, 74. *ſubſidiaria.* 1, 63. *ſingulorum millium. h.* 2, 93. *urbana.* 4, 5. *h.* 1, 20. *h.* 1, 87. *h.* 3, 64. *cohortibus immixti centuriones ac milites. A.* 28.
Coi. 4, 14. *immunitatem conſequuntur.* 12, 61.
Coire in ſocietatem. 12, 47.
Colchi. 6, 34.
Colere. 2, 41.
Colere, pro habitare. 2, 41. *G.* 16. *Britanniam. A.* 11. *inſulam.* 12, 61. *G.* 29. *Rhenum. G.* 32. *ripam.* 1, 59. *G.* 28. *terras.* 2, 60. *h.* 5, 2.
Collega. A. 44.
Colligere animum. 1, 12. *haſtas.* 2, 21.
Collina porta. h. 3, 82.
Collocare vid. *conlocare.*
Colloquium Corbulonis & Tiridatis. 15, 29. per tot.
Colluvies. 14, 15. *h.* 5, 12. *regum. h.* 2, 16.
Colo vitioſe pro *Cilo.* 12, 21.
Colonia Agrippinenſis. 1, 56. *h.* 1, 57. *h.* 4, 25. *fida Romanis. h.* 4, 55. *cur non direpta. h.* 4, 63. *vitatur Belgis rebellibus, h.* 4, 20. *eo contendit. h.* 4, 56.
Colonia Aquina. h. 1, 88. *h.* 2, 63.
Colonia Camalodunum. 12, 32. 14, 31.
Colonia Cremona. h. 3, 19.
Colonia Forojulienſis. h. 2, 14. *h.* 3, 43. *A.* 4.
Colonia Hoſtienſis. h. 1, 80.
Colonia in Iubonibus. 13, 57.
Colonia Lugdunenſis. h. 1, 51.
Colonia Senienſis. h. 4, 45.
Colonia Taurina. h. 2, 66.
Colonia Treverorum. h. 4, 62. *h.* 4, 72.
Colonia in Vbios deducta. 12, 27.
Colonia ſedes ſervitutis. A. 16. *coloniæ jus.* 14, 27. *coloniarum deducendarum vetus ratio.* 14, 27.
Colophon. 2, 54.
Columen partium. 6, 37.
Coma rutila. G. 4. *A.* 11.
Comagena regio. 15, 12. *Comageni.* 2, 42. *reguntur à prætore.* 2, 56.
Comata Gallia. 11, 23.
Comeſſationibus militum ardor deteritur. h. 2, 76.
Cometes. 14, 22. *illuſtri ſanguine expiatus.* 15, 47.
C. *Cominius.* 4, 31.
Cominus. 4, 51. 12, 12. 15, 4. *H.* 1, 41. *teri. O.* 25. *monſtrata captivitas. G.* 8.
Comiſſationes. H. 1, 30.
Comitas addenda gloriæ. 15, 30. *Græca. A.* 4. *comitate & alloquiis provocare officia. h.* 5, 1.
Comitatu pro comitatui. *h.* 2, 65.
Comiter intereſſe. 1, 76.
Comites principum apud German. G. 13.
Comitialis morbus. 13, 16.
in *Comitio exuſti libri. A.* 2. *comitia ad patres tranſlata.* 1, 15. *celebrata. h.* 2, 91. *conſularia ſub Tiberio.* 1, 81. per tot. *imperii. h.* 1, 14. *in quinquennium.* 2, 36. per tot. *dirempta ob fulgura. h.* 1, 18. *comitiorum ambitus. O.* 37.
Commaculatus flagitiis. 16, 32.
Commanipulares. h. 4, 46.
Commeant litteræ. 4, 41. *nuncii. h.* 4, 55. *ſermones.* 2, 28.
Commeatus pro copiis. 2, 6. 14, 38. 15, 8. *h.* 1, 64. *h.* 3, 2. *commeatibus vim facere.* 13, 39. *commeatu* pro commeatui. 12, 62. *commeatus militum* pro licentia abeundi. 15, 10. *h.* 1, 46. *A.* 5.
Commendamur periculis. 12, 26. *commendare candidatos.* 1, 15. *diis.* 4, 17. *diis uterum.* 15, 23. *imperatorem militibus. h.* 1, 36. *militibus ſalutem ſuam. h.* 1, 66. *patribus Rempub. h.* 1, 90. *diſcrimina ſua. O.* 6. *commendari forma.* 15, 59. *commendatio ex injuria.* 3, 75.
Commentarii pro actis. 6, 47. *Agrippinæ.* 4, 53. *Claudii.* 13, 43. *principales. h.* 4, 40. *Senatus.* 15, 74. *ſaltantur. O.* 26.
Commercium belli. 14, 33. *h.* 3, 81. *loquendi audiendique. A.* 2. *ſortis humanæ.* 6, 19. *Suevorum cum Rom.* 2, 62. *commercia gentes aperiunt. A.* 24.
Commilitium. 1, 60. *h.* 3, 5.
Commilito quis juſſit ? h. 1, 35. *commilitones* appellati milites. *h.* 1, 29. *h.* 1, 30. *h.* 1, 37. *h.* 1, 38. *h.* 1, 83.
Committere. G. 10.
Commodare nomen & periculum. 15, 53. *peccatis veniam, ſeveritatem. A.* 19. *ſanguinem alienæ dominationi. A.* 32.
Commonefacere. 6, 12.
Commotus ingenio. 6, 45. *commota domo.* 4, 52.
Communis filius. 1, 40. *filia.* 16, 34. *commune crimen fit quieſcendo. h.* 1, 30. *periculum concordia propulſandum. A.* 29.

A. 29. in commune. 15, 12. 15, 52. 15, 63. H. 1, 25. H. 1, 36. H. 1, 85. conſulere. 12, 5. conſultare. H. 4, 67. non conſulere utiliſſimum hoſtibus. A. 12. nihil derogare. 13, 27. libertatem ponere. 13, 27. ſita eſſe. H. 4, 74. communes curæ. H. 1, 89. dii. H. 4, 64. liberi. 2, 72. 3, 34. 11, 34.
Compages ſcutorum. H. 3, 27.
Comparationis cum Auguſto metu ſpectacula abſtinet Tiberius. 1, 76. comparatione deterioris laudem ſibi quærere, 1, 10.
Compellare. 16, 27.
Compellere in metum. H. 2. 27.
Compendia maris. 2, 55.
Comperendinationes. O. 38.
Comperio. 4, 20. 5, 10. 6, 21. H. 4, 49. compertus flagitii. 1, 3. 4, 11. avertiſſe publicam pecuniam. H. 1, 53. compertum eſt. 1, 5. A. 11. compertum. H. 1, 79. Cæcina. H. 1, 70. comperti nihil affirmare nobis auſim. A. 43. comperta. 2, 12. 14, 63. A. 10. comperto. 1, 66. 4, 36. 11, 13. 14, 57. &c.
Competere. H. 2, 50. auribus. H. 3, 73. 3, 46. lingua. H. 3, 73. oculis. 3, 46.
Complecti liberos. 15, 16. vim principis. H. 4, 11.
Complementum. 3, 38.
Complere metu. 15, 27.
Complexus Reipub. 4, 8. amicorum diſcedentium. O. 42.
Componere pro pacare. 1, 45. 2, 4. 11, 18. 12, 40. 12, 49. 12, 55. 14, 28. H. 1, 85. A. 16. animum. 3, 1. 4, 42. animos pace. 14, 39. Aſiam. H. 3, 53. 3, 56. Campaniam. H. 4, 3. caſtra. H. 1, 33. componere pro paciſci, ut ex compacto aliquid geratur. 3, 40. 4, 10. 4, 68. componere diverſos. 13, 9. componere pro ordinare, & inſtruere. ut componere per ætates & ſcientiam agmen. 12, 16. copias propriis cuneis. H. 4, 16. crimen ac dolum. H. 1, 7. legionem. 12, 29. exercitum via, pugna. 13, 40. inſidias. 12, 54. H. 5, 22. juventutem per cohortes. H. 4, 66. ordinem inſidiis. 15, 53. proditionem. H. 2, 100. rumorem. H. 1, 34. componere ſe in diſſimulationem. 13, 25. ad modeſtiam. H. 2, 27. ad triſtitiam. 3, 1. in numerum legionis. 2, 80. in numeros. H. 1, 87. per cuneos. G. 6. per manipulos. 2, 78. componere pro conſcribere. H. 1, 4. acta patrum. 5, 4. codicillos. 16, 24. epiſtolas. H. 3, 63. literas ad aliquem. 15, 8. 15, 13. H. 1, 75. H. 3, 53. monumenta belli. H. 2. 100. res Cæſarum. H. 1, 89. res geſtas. 4, 34. componere mortuos pro ſepelire. H. 1, 47. ſic componi. A. 45. componere cum indice confrontieren. 15, 51.
Compos mentis pectus. 15, 70.
Compoſitus. h. e. pacatus, quietus. 12, 32. ſic compoſita ætas pro matura. 6, 46. 13, 1. compoſita civitas. O. 41. Reſpub. 4, 1. O. 36. res. H. 1, 21. compoſita turbare. 2, 65. compoſitus. 15, 3. compoſitus pro ordinato, inſtructo. H. 4, 35. natura atque arte. H. 2, 5. dolus. 11, 10. per turmas equos. 15, 29. compoſitum agmen. H. 2, 89. H. 5, 1. compoſiti milites. 3, 38. ordines. H. 4, 33. compoſitus vultus, h. e. falſus & fictus. 1, 7. ad mæſtitiam. h. e. mœſtitiam præ ſe ferens. 13, 20. in mæſtitiam. H. 2, 9. in obſequium. H. 1, 82. in ſqualorem. H. 1, 54. compoſita indignatio. H. 3, 37. in magnificentiam oratio. H. 3, 37. compoſitum pro confícto. 11, 27. 16, 17. comp. ac fictum. A. 40. in oſtentationem. 2, 82. compoſita augendæ infamiæ. 15, 16. compoſita pro repertis. H. 2, 55. compoſitus. h. e. qui ex compacto aliquid agit. ſic compoſiti auctores ſeditionis. H. 4, 14. compoſito plauſu. 16, 4. ex compoſito. H. 4, 66.
Comprimere. H. 2, 66. hoſtem. 1, 43. militem. 1, 46. rebellionem. H. 2, 11. ſeditiones. 1, 69.
Compta facundia. 6, 15.
Computare. H. 1, 22.
Conatibus magnis adverſa cupido impunitatis. 15, 50.
Concedes. 1, 50.
Concedendo efficitur, ut acrius expoſcantur neganda. H. 4, 19. concedendum tarde, quod datum adimi non poteſt. 13, 27. aliquid, ne omnia pervincantur. 24, 14. concedere pro cedere. 2, 43. 2, 74. 3, 43. 11, 24. H. 2, 24. alicui de gloria. H. 3, 64. ſummo nomine. 15, 2. inter ſe. 2, 30. 11, 9. pro abire. 3, 69. ad victorem. H. 2, 51. Brixellum. H. 2, 33. trans Rhenum. H. 5, 23.

H. 5,23. in Campaniam. 3, 31. illuc. 13, 41. 14, 22. Neapolim. 14, 10. Patavium. H. 3, 11. in inſulam. H. 5, 19. in rupem. H. 5, 3. retro. 15, 5. pro mori. 13, 30. fato. 2, 71. vita. 1, 3. 2, 71. 3, 30. 6, 39. 12, 39. 14, 51. concedere obſidioni. h. e. concedere obſideri. 13, 40. aliquem patri. 16, 33. precibus. 2, 55. 4, 31. corpora ſepultura. H. 1, 47. in adulationem. H. 2, 33. in partes. H. 2, 1. in ſententiam alicujus. 1, 79.
Concentus virtutis. G. 3.
Concertator. 14, 29.
Conceſſa animalia. G. 9. conceſſus, pro conceſſione. 12, 44.
Concidere, pro damnari. 16, 21. pro perire. 16, 29. concidit bellum. H. 2, 57. concidunt opes. 12, 13.
Conciliabula. 3, 40.
Concilianda miſericordia. 11, 3. conciliare alicui dignitatem. O. 9. cui animos quorum. H. 2, 58. animos liberalitate. H. 1, 18. ſibi aliquem. 16, 14. plures. h. e. aggregare. 15, 51. provinciam ad ſpes novas. 16, 23. ſtudia vulgi. 1, 41.
Concio, pro congregatione oppoſita ſenatui. 4. 40. pro cœtu. 11, 35. conciones magiſtratuum. O. 36. concionabundus. 1, 16. concionari. H. 1, 31.
Concipere jusjurandum. H. 4, 41. jurisjurandi verba. H. 4, 31. ſpem. H. 1, 13. concepit pergere. h. e. inſtituit, propoſuit. 2, 39.
Concire accuſatorem. 16, 17. auxilia. 6, 44. iram. 16, 32. motus varios. H. 1, 4. nationes. 12. 15. populos. 3, 38. ſeditionem. 16, 17.
Concitator belli. H. 3, 2.
Concitor belli. 4, 28. H. 4, 56. & 68.
Conclamationes. 3, 2. H. 4, 1.
Concordia ades. H. 3, 68.
Concordiam & potentiam eodem loci eſſe arduum. 4, 4. parit bellum externum. h. 5, 12. concordia commune periculum propulſandum. A. 29.
Concubia nox. 1, 39. h. 3, 69.
Concubinus. 13, 21. concubina. h. 1, 72. h. 3, 40.
Concupiſcere comitatus. O. 11. eloquentiam. A. 21. imperium. h. 2, 76. opes. h. 2, 38. A. 30. ſervitium. h. 4, 73.
Concurſatio. 6, 17.
Concurſus civitatis. O. 39. exploratorum. h. 2, 24. gratantium. 6, 50. hominum. O. 6. juventutis. 5, 10. oppidanorum. 4, 67. plebis. 14, 42.
Concutere frameas. G. 11. concuſſus orbis. h. 1, 16. concuſſa domus. h. 3, 45. fides. h. 5, 25. mens. h. 2, 99. concuſſum SCtum, h. e. invalidum. 14, 43.
Condemnator. 4, 66.
Condere, pro ſepelire, conjunctos. 1, 62. corpora. h. 5, 5. pro abſcondere, iram. 2, 28. pecuniam. 6, 17. condita tenebris luna. 1, 28. conditum odium. h. 2, 30. condita Ancilia. h. 1, 89.
Condicere. G. 11.
Conditiones audire, reddere. h. 2, 41. ſubire. h. 4, 65.
Conditor gen. femin. G. 28.
Condiſci puli. O. 35.
Conducere, h. e. contrahere in unum cohortes. 4, 2. copias. h. 4, 71. exercitus. 4, 47. pro expedire. 2, 63. 4, 59. 12, 6. ſalubritati. 15, 43. in commune. 2, 38.
Confarreandi adſuetudo. 4, 16.
Conferre caſtra. 11, 8. injurias. A. 15. lamentationes. 15, 68. tormenta. h. 3, 23. tributum. h. 2, 94. collato gradu certatum. 2, 20.
Conferto gradu. 12, 35. conferta moles. 4, 62. confertis. 14, 36.
Conficere, h. e. occidere. 1, 6. 4, 73. 14, 8. confici algore, inedia. h. 3, 22. contis, remis. 14, 5. fraude. 12, 45. vulneribus. 14, 8.
Confector belli. 14, 39.
Confieri. 15, 59.
Confinium artis & falſi. 4, 58. Germaniæ. h. 4, 72. G. 3.
Conflictare Rempub. h. e. affligere. 6, 48. conflictari accuſatione. 13, 33. adverſis. 6, 22. æmulis. 6, 51. crimine. 14, 50. hyeme. h. 3, 59. ictibus. 2, 20. ludibrio. 1, 58. metu, ſordibus. 6, 8. periculis. 15, 50.
Confluentes fluminum. h. 2, 40.
Confugere ad imperium. h. 2, 76.
Confuſio à perturbatione, metu. h. 3, 38. oris. h. 4, 40.
Congeſtus arenæ. 15, 3. copiarum. h. 3, 87. lapidum. h. 1, 84.
Congiarium. 14, 11. O. 17. plebi additum. 3, 29. 12, 41. 13, 31.
Conglobare ſe in templo. 14, 32. conglobari. 12, 31. A. 38. conglobatus levi

 circum

circum armatura. 14, 34. *conglobata multitudo.* 14, 45. *conglobati in teſtudinem milites.* 13, 39. *conglobatio fortuita.* G. 7.
C*ongredi* pro cominus aggredi. 2, 11. *congreſſus* pro colloquio. 2, 28.
C*ongruens*, 4, 6. *congruentia exta.* h. 2. 4. *congruere* pro concidere. 12, 6. h. 1, 7. *congruere vitiis* cujus. 13, 1. *rebus congruit fatum.* h. e. connexum. 6. 22.
C*onjectare.* 14, 51. 15, 55. h. 2, 97.
C*onjicere oculos in* quem. h. 1, 17.
C*onjunctio* pro adfinitate. 4, 39. 4, 40.
C*onjungere* pro continuare. 6, 16. *necem & regum Britannici nox eadem conjunxit.* h. e. eadem nocte interfectus & crematus Britan. 13, 17. *conjungi*, cui, h. e. matrimonio jungi. 14, 60.
C*onjunx laborum periculorumque ſocia.* G. 18. *proſperis dubiiſque ſocia.* 12, 5. *conjuges præliantibus animos addunt.* 4, 51. A. 32. *hortamenta victoriæ.* h. 4, 18. *conjugum memoria prœliaturi.* h. 5, 17. *conjugibus ac liberis placabilem victorem relinquere.* h. 3, 67.
C*onjuratio in Caligulam.* 16, 17. *in Neronem detegitur.* 15, 54. per tot. *Piſonis in Neronem.* 15, 48. *opprimenda dum invalida eſt.* h. 1, 33.
C*onlacerare.* h. 3, 74.
C*onlato gradu.* 2. 20.
C*onlocare* pecuniam. 6, 17. 6, 45.
C*onnexus* pro conjuncto. 2, 43. 2, 50. 3, 31. 4, 66.
C*onniti.* 15, 51. *ad convincendum.* 15. 66. *in arborem.* 11, 31.
C*onnivere ſomno.* 16, 5.
C*onſalutare imperatorem.* 12, 69. 13, 41. h. 1, 27. h. 1, 57. *conſalutatio exercituum.* 15, 16. h. 4, 72.
C*onſanguineus Veneris.* 4, 43.
C*onſceleratus.* 15, 55.
C*onſcientia.* 4, 19. *ſimulata.* 2, 40. *defectionis.* A. 16. *facinoris.* h. 1, 25. *generis humani.* A. 2. *facti ſatis eſt.* 2, 22. *ſcelerum* pro fœdere. 4, 2. *facilem tranſitionem facit.* h. 4, 56. *conſcientia ſuſpicio.* h. 1, 23. *vis.* h. 4, 41. *conſcientiam eandem objicere.* 15, 60. *arguit nimius pavor.* h. 3, 10. *conſcientia unius uti.* 6, 21. *aggregati.* h. 1, 27. *cunctari.* 1, 57. *vecordes in motum proni.* 1, 39.
C*onſciſcere fugam.* h. 3, 9. *ſibi mortem.* 12, 8.
C*onſecratio.* 13, 2.
C*onſectari.* h. 1, 68. *conſectandus.* 4, 24.
C*onſenſio.* 3. 43.
C*onſenſus ad bellum facilior inter malos quam in pace ad concordiam.* h. 1, 54. *errantium alios vincit.* h. 1, 35. *inter temulentos difficilis.* h. 1, 26. *patrum.* 15, 73. *ſenatus principi perſcriptus.* 13, 26. 14, 49. *conſenſus impar.* 12, 5. *conſenſum multitudinis extenuare.* h. 4, 46. *conſenſu acceptus.* 14, 26. *objectare.* 1, 44. *& caritate Rempub. efficere.* 14, 27. *in conſenſu univerſum victis levamentum.* h. 2, 44. *conſenſu.* h. 1, 13. h. 1, 16. h. 1, 55. *deorum hominumque ad imperium vocatus.* h. 1, 15.
C*onſerere pugnam.* 2, 10. *conſerta acies.* 6, 35. *conſertum ſpina ſagum.* G. 17.
C*onſervi.* A. 31.
C*onſidere.* h. e. ſedari. 1, 30. *in igne.* h. 3. 33.
C*onſidius.* 5, 8.
C*onſidius Æquus.* 3, 37.
C*onſidius Proculus.* 6, 18.
C*onſilium* pro re de qua conſultatur. 6, 46. pro conſultatione. 16, 26. pro conſiliariis. h. 1, 87. G. 12. *altius.* h. 4, 14. *duci relinquendum.* h. 1, 84. *& ratio propriæ ducis artes.* h. 3, 20. *ab omnibus datur, periculum pauci ſumunt.* h. 3, 69. *conſiliis, quod non ipſe adferret, inimicus.* h. 1, 26. *ambiguus.* h. 4, 21. *conſilium capere.* 15, 20. *capere moriendi.* 6, 26. *fato permittere.* 6, 46. *habere cum* aliquo. 3, 53. *adimunt res adverſæ.* 11, 32. *conſilio quam vi plura perficere.* 2, 26. *in conſilio, quod niſi peractum, laudari non poteſt, nullus cunctationi locus.* h. 1, 38. *conſilia* pro conſiliariis. 4, 40. *cauta cum ratione quam proſpera ex eventu meliora.* h. 2, 25. *pavida in incerta.* 3, 9. *poſt res afferuntur.* h. 3, 8. *prudentium, & vulgi rumor in metu juxta audiuntur.* h. 3, 58. *conſilia* alicujus *permutat.* 3, 38. *conſilia expedire.* h. 3. 73. *miſcere.* 15, 68. A. 38. *ſeparare.* ibid. ubi male ſperare. *turbare.* 14, 32. *conſiliis & aſtu res externas moliri.* 6, 32. *cautis quam acrioribus potentia tutius habetur.* 11, 29. *proditoris, vel hoſtis non utendum.* h. 4, 21. *victoria perficitur.* h. 3, 60. *in conſiliis infelicibus optima*
videntur

videntur, quorum tempus effugit. h. 1, 39. rebellandi *periculoſius eſt deprehendendi, quam audere. A.* 15.

Conſimilis. 3, 13.

Conſociare audaces. 14, 58. *facinus cum* quibus. 15, 67. *ſeria.* 14, 4. *vocem* 13, 23.

Conſonare cantu. 15, 37.

Conſortia rerum ſecundarum adverſarumque. 3, 34.

Conſpectior mors. h. 4, 11. *è conſpectu tollenda libertas. A.* 24.

Conſpicuus locus. O. 36. *ſuis. h.* 3, 17. *forma. h.* 3, 33. *conſpicua acies* propter ignes. *h.* 4, 29. *conſpicua femina. h.* 4, 42. *conſpicui. G.* 7. *conſpicua arma. h.* 1, 88.

Conſtans adverſus metus. h. 4, 5. *fidei. h.* 3, 57. *conſtantia exempla.* 16, 35. *conſtanter* pro fortiter. 6, 22. *conſtantia* in morte. 16, 19. pro fortitudine. 14, 33. *h.* 3, 53. *exitus.* 15, 49. 15, 63. *mortis.* 1, 53. *mortis ſumenda.* 13, 30. *Catonis, Bruti. h.* 4. 8. *Iulii Agreſtis. h.* 3, 54. *Voculæ. h.* 4, 25. *conſtantia morum amicitiæ continentur. h.* 3, 86.

Conſtat fides. h. 2, 96.

Conſternari. h. 3, 17. *fœda fuga. h.* 3, 79. *conſternatio* pro tumultu. 1, 39. 1, 63. *h.* 1, 83. *mentis.* 13, 16. *militum. h.* 2, 49. *vulgi. h.* 4, 50.

Conſtituere ædem. 2, 49.

Conſtringere. 3, 33.

Conſueta non perturbant. O. 4.

Conſul deſignatus primus ſententiam dicit. 3, 22. 3, 49. 4, 42. 11, 5. 12, 9. 14, 48. 15, 74. *h.* 4, 4. *h.* 4, 6. *h.* 4, 8. *h.* 4, 9. *conſules* pro anno. 6, 45. *ſententias rogant. h.* 4, 9. *ſede vulgari ſedent ob mortem Druſi.* 4, 8. *multos annos deſtinati. h.* 3, 55. *ſuffecti. O.* 17. *conſulum nomina præſcripta rebus geſtis ad memoriam temporum.* 3, 57.

Conſularia inſignia data Antonio Primo. h. 4, 4. *Aſconio Labeoni.* 13, 10. *Criſpino Rufo.* 16, 17. *Fulvio Aurelio. h.* 1, 79. *Iuliano Titio.* ibid. *Iunio Ciloni.* 12, 21. *Numiſio Lupo. h.* 1, 79. *Nymphidio.* 15, 72.

Conſulatus prima juventa initus. 11, 22. *viceſimo ætatis anno Neroni decretus.* 12, 21. *continuus.* 13, 41. *unius diei. h.* 3, 37. *conſulatus origo.* 1, 1. *conſulatum inire.* 15, 48. *conſulatus coarctati. h.* 2, 71. *in manu Sejani.* 4, 68. *quos Vitell. dederat, abrogati. h.* 4, 47.

Conſulere de omnibus rebus. 4, 40. *aſpectui.* 15, 18. *bello. h.* 4, 68. *clementer deditis.* 14, 38. *genti ſuæ.* 15, 27. *gloriæ.* 13, 39. *hiſtrioni.* 11, 36. *liberis.* 3, 16. *paci. h.* 3, 75. *h.* 4, 68. *parſimoniæ.* 14, 21. *populo. h.* 3. 82. *potentiæ. h.* 4, 48. *prædæ.* 13, 39. *quieti urbis.* 14, 22. *ſecuritati.* 11, 31. 14, 61. *h.* 4, 48. *ſenatui. h.* 3, 82. *ſibi.* 1, 48. 15, 38. *h.* 1, 54. *h.* 4, 20. *ſupremis.* 15, 64. *viſui.* 12, 47. *utilitati.* 1, 22. *in commune.* 12, 5. *A.* 12. *in medium. h.* 2, 5. *in unum. h.* 1, 68. *h.* 4, 70. *durius in deditos. A.* 16. *ex re.* 1, 24. *conſultum eſt ultioni.* 2, 26.

Conſultare in medium. h. 2, 37. *conſultando conſumuntur agendi tempora. h.* 3, 40. *conſultationes.* 16, 14. *in conſultores ſua exempla recidunt.* 6, 10. *conſulto ambiguus.* 13, 3. *vitari.* 4, 16. *conſulta pro conſiliis.* 1, 40. *magna. h.* 2, 4. *mala.* 6, 6.

Conſumere ignominiam. h. 3, 24. *vocem. h.* 1, 42. *conſumptus per diſcordiam dies. h.* 4, 43.

Conſummare. h. 3, 84.

Conſurgit theatrum, h. e. extruitur. 14, 21.

Conſiliara. 12, 24.

Contactus valentiorum. h. 1, 11. *contactu odium tranſmittitur. h.* 2, 60.

Contaminati ſcelere. 1, 35. *contaminati.* 15, 37.

Contari vid. *cunctari.*

Contemptio, pro contemptu. 15, 1. *ex barbaris.* 11, 20. *contemptu famæ contemnuntur virtutes.* 4. 38.

Contendere pro proficiſci. 1, 70. *ad amnem.* 2, 68. *ad hoſtem. h.* 4. 56. *Romam. h.* 3, 77. *pro comparare.* 4, 32. *nobilitatem, opes.* 12, 1. *vetera & præſentia.* 13, 3. pro pugnare. *O.* 15. *cum ſole, labore. G.* 26. *contentione decoris accendi. h.* 3, 27. *contentiones.* 2, 35. *magna. h.* 4, 8. *propria.* 13, 28.

Conterere corpora, manus. A. 31.

Contermina civitas. h. 4, 67. *gens. G.* 36. *natio.* 15, 1. *conterminum flumen.* 13, 57. *contermini populi.* 11, 16. *Æduis.* 3, 45. *contermina gentes.* 1, 60. *contermina Scythia.* 6, 36.

Contextus operis. H. 2, 8.
Conti. vid. *contus.*
Contiguus. 2, 60.
Continentes terræ. H. 5, 19.
Continere. 15, 1. *contineri interdum non poſſunt, qui puniri poſſunt.* H. 4, 27.
Contingere aliquem *modico uſu.* 4, 68.
Continuare pontem. 15, 9. *continua oratio.* 4, 8. *continuum mare.* A. 10. *continuæ orationes.* H. 4, 7.
Contra dat fortuna. 15, 13. H. 1, 65. *contra dirigere.* H. 4, 58. *contra eſt experimentum.* H. 2, 97. *fortuna.* H. 3, 18. *contra interpretari.* H. 4, 86. *ire.* 6, 44. 11, 10. *contraire ſententiæ* cujus. 14, 45. *litora contra.* 3. 1. *contra Hiſpaniam.* A. 11. *Placentiam.* h. 2, 17. *nullis contra terris.* A. 10.
Contrectare oculis. 3, 12. *contrectata pudicitia.* 14, 35.
Controverſia ſcholaſtica. O. 14.
Contubernalis. h. 1, 23.
Contubernium aditui. h. 3, 74. *legionum.* 1, 41. *ſervi publici.* h. 3. 74.
Contubernia. 1, 17. 1, 48. h. 1, 54. *ducum.* A. 5. *militum.* 1, 41.
Contumacia abrupta. 4. 20.
Conti. 14, 5. h. 1, 79. h. 3, 27. *gladiiique* 6, 35. *contis præfixa capita.* h. 1, 44.
Convenire in manum. 4, 16. *conventura omnia.* h. 3, 81.
Conventicula. 14, 15.
Convertere, pro converti. 4, 3. *ad ſapientiora.* 3, 55. *ad* quem 12, 18. *converſus animum vultumque.* h. 1, 85. *converſa ad Veſpaſianum Gallia.* h. 3, 53.
Convicia rara inter Germanos. G. 22.
Convitium, erwieſen. 3, 13. 14, 40.
Convictus, *pro* conviviis. 2, 28. *principis.* 6, 9. *ſobrii.* 13, 15. *in longum tracti.* 14, 4.
Convivium buccina dimiſſum. 15, 30. *convivium inire.* 4, 10. *convivia delinimenta vitiorum.* A. 21. *Germanorum.* G. 22. per tot. *noctu celebrata.* 3, 37. *pudicitiæ inimica.* G. 19. *convivia ſtruere.* 15, 37. *inter convivia de bello loqui.* h. 3, 76.
Convulſus pro laniato. 1, 32. *vi dominationis.* 6, 48. *convulſa domus.* 6, 40. 12, 1.
Cooriuntur inſidiæ. h. 2, 24. *coorti.* 2, 11. *equites.* h. 2, 70. *Germani.* h. 4, 60. *gentes.* h. 1, 2.
Copia. h. e. facultas. 1, 63. *diluendi.* 16, 24. *doctorum.* O. 30. *fit.* 15, 14. *copiam facere mutuandi.* 6, 17. *pugnæ.* 2, 7. 3, 20. *ſui.* 4, 74. *copiæ, pro* copiis, manus. 2, 52. *claſſiariorum.* 4. 27. *navalis.* 4, 56. *præſens.* 4, 47. *Romana.* 4, 4. *copiæ.* 15, 12. 15, 16. h. 1, 74. h. 5, 1. *deleta.* h. 2, 14. *militares.* 15, 25. *Rhetica.* h. 1, 59. *univerſæ.* h. 4, 33. *copias hoſtium viſere.* 15, 10. *copiis motis.* h. 4, 19. *copia rei familiaris.* 15, 43. *copia, pro* annona, commeatu. 1, 68. 15, 16. h. 2, 32. h. 3, 20. h. 4. 22. G. 30. *annuæ.* A. 22. *frumenti.* 2, 60. *paranda.* h. 3, 15. *privata, promiſcua.* h. 1, 66. *provinciarum.* 5, 54. *copiarum aggeſtu.* h. 3, 60. *congeſtu.* h. 2, 87. *egeſtas.* h. 4, 35.
Copioſus artibus honeſtis. 3, 66.
Cordi eſſe. h. 3, 53. *cordi eſt diis.* h. 4, 58.
Coram. 4, 75. *pro* palam. 6, 8. *pro* ſtatim. 6, 54. *diis & patria coram.* 4, 8. *exercitibus coram.* 13, 38. *Germanico coram.* 3, 14. *legionibus coram.* 15, 24. *Meſſalina coram.* 11, 1. *patribus coram.* 3. 24. *Poppæa & Tigellino coram.* 15, 61. *propinquis coram.* 13, 32.
Corbulo Domitius. 3, 31.
Corbulo inferioris Germaniæ legatus. 11, 18. *legiones veterem ad morem reducit.* 11, 18. *diſcors Vinidio.* 13, 9. *militarem diſciplinam inſtaurat.* 13, 35. per tot. *Artaxata delet.* 13, 41. *præcipuus inter claros & inſontes.* 14, 58. *impatiens æmuli.* 15. 6. *bello Parthico præficitur.* 15, 25. *foſſam inter Rhenum & Moſam ducit.* 11, 20. *Tigranocertis potitur.* 14, 24. *Pæto fert auxilium.* 15, 12. *occiditur.* h. 2, 76. *Corbulonis nomen, barbaris non inſenſum.* 15, 28. *poteſtas.* 15, 25. *vox:* beati quondam duces Rom. 11, 20.
Corcyra. 3, 1.
Corinthus. h. 2, 1. *Corinthienſe litus.* 5, 10.
Coria boum. 4, 72.
Corma. 12, 14.
Cornelia Gracchorum mater. O. 28.
Cornelia Veſtalis. 15, 22.

Cor-

Cornelia virgo flaminica dialis. 4, 16.
Cornelia lex. 14, 40. de ſicariis. 13, 44.
Cornelius Scauri accuſator. 6, 29. in inſulam demovetur. 6, 30.
C. Cornelius. O. 39.
P. Cornelius. h. 3, 34.
Cornelius Aquinus. h. 1, 7.
Corn. Balbus. 12, 60.
Corn. Cethegus. 4, 17.
Corn. Coſſus. 4, 34. alius. 14, 20.
Corn. Dolabella. 3, 68. ejus adulationes. 3, 47. 3, 68. alius. h. 1, 88. interficitur. h. 2, 63.
Corn. Flaccus. 13, 39.
Corn. Fuſcus, Pannoniæ procurator. h. 2, 86. præfectus claſſis Ravennat. H. 3, 12. Ariminum obſidet. H. 3. 42. prætoria inſignia accipit. H. 4, 4. nullam in Vitellium niſi occidendi licentiam habet. H. 3, 66. ejus apud Flavianos auctoritas. H. 3, 4.
Corn. Laco, præfectus prætorii. H. 1, 13. ignariſſimus mortalium. H. 1, 6. militarium animorum ignarus. H. 1, 26. Tit. Vinio minatur. H. 1, 33. occiditur. H. 1, 46.
Corn. Lupus. 13, 43.
Corn. Marcellus. 16, 8. occiditur. H. 1, 37.
Corn. Martialis. 15, 71. primipilaris. H. 3, 70. obtruncatur. H. 3, 73.
Corn. Merula. 3, 58.
Ser. Corn. Orfitus. 12, 41. ejus ſententia. 16, 12.
Corn. Primus. H. 3, 74.
Corn. Scipio. 3, 74. 12, 53.
Corn. Sulla. 2, 48. alius, Claudii gener. 12. 13. Maſſiliam relegatur. 13, 47. interficitur. 14, 57.
Cornu tribunalis. 1, 75.
Cornutus Cæcilius. 4, 28.
Corona aurea, hoſpitale donum. 2, 57. 14, 24. civica. 3, 21. 16, 15. civis ſervati. 15, 12. facundiæ. 16, 3. ſpicea. 11, 4. corona donum militare. 2, 9. corona in modum tumuli congeſta. H. 2, 55. quercea. 2, 83. corona vallum cingere. H. 3, 27. ſub corona vendere. 13, 39. H. 1, 68.
Corpus, pro cadavere. 2, 40. 3, 5. 12, 51. corpus Germaniæ. H. 4. 64. imperii. H. 1, 16. libertorum. 13, 27. detortum, h. e. diſtortum 15, 34. ſenile, & parvo victu tenuatum. 15, 63. corpori non abrumpendi validiſſimi artus. H. 2, 28. non ſemper ſimilis animus. H. 1, 22. corpus vulgare. 15, 72. corpore infames. 1, 73. G. 12. quæſtum facere. 2, 85. corpora Brittannorum. A. 11. Germanorum tantum ad impetum valida. G. 4. corpora lente augeſcunt, cito extinguuntur. A. 3. corporibus habitum dat poſitio cæli. A. 11. corpora pro cadaverib. 2, 25. clarorum virorum cremantur. G. 27. damnatorum in Tiberim trahuntur. 6, 19. equorum. 2, 24. corpora ſuorum referre. G. 6. corporibus exanimis foſſæ completa. 4, 5.
Corrigendum virtute, quod cunctatione delictum. 15, 2.
Corripere. h. e. in judicium rapere. 3, 66. 4, 66. corripit delator. 3, 49. 6, 40. corripere pro capere. H. 3, 21. ſecuros. h. e. comprehendere. 3, 46. corripit ignis. 15, 38. corripere pecunias, pro corradere. 13, 18. 13, 31. ſigna, captivos. H. 4, 33. accuſatione. 12, 42. igne. 15, 38. morbo. 16, 5. valetudine. 12, 66. vi. 4, 3. corripi ab aliquo. 15, 66. à centurione. 16, 9. in prædam. H. 2, 84.
Corrumpere & corrumpi, ſeculum vocatur. G. 19. commeatum. 15, 8. donum. H. 2, 92. libertatem. 1, 75. res geſtas in miraculum. 4, 11. veniam. 15, 71. victoriam. H. 4, 35. ad judicium. 16, 18. ad omne facinus. H. 1, 72. ad ſcelus. 4, 10. 13, 21. corruptus in barbarum. 6, 42. in ſimilitudinem vini humor. G. 23. in ſpem. 14. 63. in ſpem rapinarum. H. 3, 47. corrupti ſpe. 3, 27. H, 4, 70. corrupti in dominos ſervi. H. 1, 2. corrupta in adulationem cauſſa. H. 2, 10. corrumpenda diſciplina. H. 3, 49. corruptores. 6, 33. parati. H. 1, 1. corruptoribus miſſis hoſtes ad exuendam fidem emercari. 12, 14.
Corſica. H. 2, 16.
Cortina. O. 19.
Corvinus Meſſalla. 4, 34. præfectus urbi. 6, 11. orator. O. 17. mitior Cicerone. O. 18. conſul. 13, 34. Corvini exordia. O. 20. de Corvino judicium. O. 21.
Corvinus Valerius. 1, 9.

Coruncanii. 11, 24.
Coſa. 2, 39.
Coſſus Claudius. h. 1, 69.
Coſſus Cornelius. 4, 34. alius. 14, 20.
Coſſorum familia. 11, 22.
Coſſutianus Capito. 11, 6. *repetundarum damnatur.* 13, 33. *auctoritate Thraſea.* 16, 21. *Antiſtium accuſat.* 14, 48. *Tigellini gener.* 16, 17. *promptus ad ſcelus.* 16, 26. *Thraſeam accuſat.* 16, 28. *ob id donatur.* 16, 33.
Cothurnus, pro tragico carmine. *O.* 10. *cothurni.* 12, 31.
Cotiana Alpes. vid. *Alpes.*
L. Cotta. 3, 66.
Cotta Aurelius. 3, 17. alius. 13, 34.
Cotta Meſſallinus. 12, 22. *promptiſſimus atroci ſententia.* 5, 3. 6, 5. *accuſatur.* 6, 5. *Cotta Meſſ. ſententia in Libon.* 2, 32. *de rectoribus provinciarum.* 4, 20.
Cottiæ Alpes. vid. *Alpes.*
Cotys rex Thraciæ. 2, 64. *interficitur.* 2, 66. 3, 38. *Cotyis liberi.* 2, 67. *in tutela Romanorum.* 3, 38. 4, 5. *uxor.* 2, 67.
Cotys rex Armeniæ. 11, 9. *infeſtatur à Mithridate.* 12, 15. *proditor & hoſtis fratris.* 12, 18.
Covinarius. *A.* 35. *A.* 36.
Cous. 2, 75.
L. Craſſus. *O.* 34. *orator politus & ornatus.* *O.* 18. *ejus maturitas.* *O.* 26.
M. Craſſus. h. 1, 15. *trucidatus à Parthis.* 2, 2. *G.* 37. *cenſor.* *O.* 35. *non viribus modo & annis, ſed ingenio & oratione valuit.* *O.* 37. *Craſſis potentia.* 1, 1.
M. Craſſus Piſonis pater. h. 1, 14.
Craſſus Piſonis frater. h. 1, 48.
Craſſus Scribonianus. h. 4, 39. *Craſſorum domus ſubverſa.* h. 4, 42.
Crates. h. 2, 21. h. 4, 23. *injecta foſſis.* 1, 68. *cratium uſus.* h. 3, 20.
Crebreſcit. h. 2. 67. *crebreſcens fama.* h. 4, 12. *crebritas periculorum.* 16, 29.
Credere libenter, facile. *A.* 44. *credimus, quæ timemus,* h. 4, 38. *creditus.* 13, 30. *credito.* 3, 14. 6, 34. *credibile.* *A.* 11.
Creditorum ſævitia. 11, 13.
Credulitas inanis ipſo tempore vaneſcit. 2, 40. *fœminarum facilis.* 14, 4. *credulus* cuique. h. 2, 23. *apud credulum majore præmio peccatur.* h. 1, 12.
Cremerenſis clades, h. 2, 91.
Cremona. h. 2, 17. *colonia.* h. 3, 19. *dives.* h. 3, 32. *quando condita.* h. 3, 34. *occupatur à Vitellianis.* h. 2, 22. h. 2, 100. h. 3, 14. *oppugnatur à Flavianis.* h. 3, 30. *exſcinditur.* h. 3, 33. per tot. *è gremio Italiæ rapta.* h. 4, 72. *Cremona ſpectaculum editum.* h. 2, 67. *Cremonenſis ager.* h. 3, 15. *Cremonenſe prœlium.* h. 3, 48. *Cremonenſes in honorem Vitellii viam lauro roſiſque ſternunt.* h. 2, 70. *captivos nemo Italorum emit.* h. 3, 34.
Cremutius Cordus. 4, 34.
Creperejus Gallus. 14, 5.
Crepidines ſtagni. 15, 37.
Creſcens Neronis libertus. h. 1. 76.
Creſcens Tarquitius. 15, 11.
Creta. 4, 21. *Iudæorum patria.* h. 5, 2. *Cretæ proconſules.* 3. 38. 15. 20. *Cretenſes Romam legatos mittunt.* 3, 63. *Cretenſium leges.* 3, 26. *ſeveriſſima.* *O.* 40. *orator nullus.* ibid.
Creticus Silanus. 2, 4. *Syria demovetur.* 2, 43.
Crimen pro accuſatione. 13, 42. *crimini dare.* 1, 73. 6, 18. 13, 10. *in crimen ducere.* 6, 5. *crimine falſo veri teſtis opprimitur.* h. 4. 25. *pro crimine nobilitas, opes &c.* h. 1, 2. *crimina* pro noxiis. 1, 55. pro accuſationibus. 13, 32. *objecta non accipienda pro approbatis.* 3, 12. *criminari.* 2, 57. quem *poëtis.* *O.* 42. *crimina ſius.* h. 3, 38.
Crinis obliquus nodo obſtrictus. *G.* 38. *propexus, rutilatus.* h. 4, 61.
Criſpina. h. 1, 47.
Criſpinilla Calvia. h. 1, 73.
Criſpinus Capio. 1, 74.
Criſpinus centurio. h. 1, 58.
Criſpinus Rufus præfectus prætorio. 11, 1. *honoratur.* 11, 4. *removetur.* 12. 42. *Poppææ maritus.* 13, 45. 15, 71. *pellitur* in exilium. 15, 71. *ſemet interficit.* 16, 17.
Criſpinus Varus. h. 1, 80.
Criſpus Salluſtius Vibius. vid. *Sall. Vib.*
Cruciatum effugere. 4, 63. *cruciatu cuncta pervia.* 15, 59. *cruciatus* pro tormentis. 1, 23. *graves.* 16, 35. *tormentorum.* 16, 20.
Crudelitas Neronis præcipua libidinum. 16, 18.
Crudeſcit ſeditio. h. 3, 10.

Cruda

Cruda ſenectus. A. 29. *crudum ſervitium.* 1, 8.
Cruentare ſe ſanguine cujus. h. 1, 58. *cruento adſpectu oceanus.* 14, 32.
Cruor captivus. 14, 30.
Crupellarii. 3, 43.
Cruptorix. 4, 73.
Cruces. 4, 33. *crucibus affixi Chriſtiani.* 15, 44.
Cteſiphon. 6, 42.
Cubilia. 1, 49. 1, 50.
Cugerni. h. 5, 16. h. 5, 18.
Cujus, cui. vid. *qui.*
Culpa inter viros ac fœminas vulgata. 2, 24. auctoribus ſuis *exitioſa eſſe debet.* 13, 27. *prior tempore quam pœna.* 15, 20. *culpa ſocietate tutiores.* h. 2, 52. *culpam in militem conferre.* h. 3, 70. *culpare.* h. 4, 75.
Cultri venantium tela. 3, 43.
Cultus pro habitu. 13, 54. *agreſtis.* h. 3, 59. *cultus habitusque.* 2, 54. pro veneratione. 2, 58. *ſpectaculi.* h. 2, 11.
Cum cura. 11, 18. h. 1, 52. *habere.* 15, 8. *cum honore.* 3, 76. h. 3, 81. *modo habere.* 15, 8. *cum maxime.* h. 1, 29. h. 1, 84. h. 4, 55. h. 4, 58. *congregantes ſe.* h. 4, 65.
Cuma. 16, 19. *Cumana litora.* 15, 46.
Cumanus Ventidius. 12, 54.
Cumulare. h. 2, 80. *cumulata gaudio.* 2, 82.
Cumulus dignitatis. h. 1, 77. *proſperis.* h. 2, 24.
Cunctabundus. 1, 7. h. 2, 85. *cunctanter.* 4, 22. *cunctantius.* 1, 71. *cunctatio ducum utilior quam temeritas.* h. 3, 20. *multis exitioſa.* h. 1, 89. *propior conſtantiæ.* G. 30. *ſervilis videtur barbaris.* 6, 32. *cunctationi locus non eſt in conſilio, quod niſi peractum laudari non poteſt.* h. 1, 38. *cunctatione opus non eſt, ubi quies pernicioſior quam temeritas.* h. 1, 21. *cunctator natura.* h. 2, 25. *ac ſenecta.* h. 3, 4.
Cuncta camporum. h. 5, 10. *curarum.* 3, 35. *cunctis rebus ineſt quidam velut orbis.* 3, 55.
Cuneus. 14, 37. *Bructerorum.* h. 5, 18. *Germanici.* 2, 38. *Iuniorum.* ibid. *in cuneum tenuatur Britannia.* A. 10. *cunei.* h. 3, 29. *militares.* 16, 27. opponuntur *porrecto agmini.* h. 5, 16. *in cuneos componere.* G. 6. *congregare.* h. 4, 20. *cuneis aſſiſtere.* h. 5, 16. *concurrere.* h. 2, 42. *erumpere.* 14, 37. *niti.* h. 3, 29.
Cupiditates inexplebiles. h. 4, 38.
Cupido ſcil. opum. 16, 14. *auri.* 12, 7. 16, 1. *humana.* h. 5, 13. *ingenii humani.* h. 1, 22. *muliebris.* 4, 39. *profuſa.* h. 1, 52. *cupidines* pro avaritia. H. 1. 66. pro libidine. 14, 35. pro luxu. 3, 52.
Cupere ſpecie recuſantis. 1, 3. *cupiens bonarum artium.* 6, 46. *eroganda pecuniæ.* 1, 75. *liberorum.* 16, 6. *novarum rerum.* 15, 46. *ſcortorum.* 15, 72. *voluptatum.* 14, 14. *cupientibus erat bellum.* 1, 59. *cupitor.* 12, 7. *incredibilium.* 15, 42. *cupitum id Tiberio.* 6, 32. *Neronis.* 14, 2. *cupita.* 4, 3.
Cupreſſus. h. 2, 78.
Cura pro opere cum cura facto. 4, 11. *cura* ſcil. ægrotorum. Wartung. 4, 63. *cura decori exitus.* h. 3, 84. *ludorum.* 13, 22. *maligna.* h. 1, 85. *publica.* 12, 5. h. 1, 19. *tabellarum publicarum.* 13, 28. *cura eſſe.* h. 4, 52. *partem capeſſere.* 12, 25. *curam dare* cui, rei alicujus. h. 1, 80. *inſumere.* 16, 23. *partiri* in quos. h. 3, 58. *cura diverſa ſciſcitandi, ſua non occultare.* h. 2, 34. officii exolui. 12, 42. *cum cura.* vid. *cum ſine cura habere.* h. 1, 79. *cura male.* 3, 37. *in curarum partem additus.* h. 4, 26. *vocatus.* 1, 11. *curas diſponere.* 16, 8.
Curare, h. e. regere, præeſſe. 11, 22. *Achajam.* 5, 10. *Aſiam.* 4, 36. *legiones.* 6, 30. *curant exploratores.* h. 3, 15. *curatius.* 14, 21. *differere.* 2, 27. *legere.* 16, 22. *curatiſſima preces.* 1, 13.
Curia obſeſſa. A. 45. *curia exactus Gallio.* 6, 3. *in ipſa curia venenum hauriſ Vibulenus.* 6, 40.
Curiæ veteres. 12, 24.
C. Curio. 11, 7. *Curiones.* O. 37.
Curru præliari. A. 12. *vehi.* 1, 15.
Curſare huc illuc. 15, 50. h. 5, 20. *tempora.* A. 1.
Curſim. 4, 4.
Curſum rerum ſequi. h. 4, 34. *verborum jactantia augere.* A. 39.
Curtilius Mancia. 13, 56.
T. Curtiſius. 4, 27.
Curtius Atticus Tiberio in Campaniam comes.

comes. 4, 58. *à Sejano opprimitur.* 6, 10.
Curtius Lupus quaſtor. 4, 27.
Curtius Montanus. 16, 28. *famoſi carminis reus.* 16, 29. *ejus ſententia de memoria Piſonis celebranda.* H. 4, 40. *oratio adverſus Aquil. Regul.* H. 4, 42.
Curtius Rufus triumphalia adipiſcitur. 11. 20. *ejus origo.* 11, 21.
Curtius Severus. 12, 55.
Curtius lacus. H. 1, 41. H. 2, 55.
Curvata ſenio membra. 1, 34.
Curulis ſc. ſella. 1, 75. *Vitellii.* H. 2, 59. *ſedes.* 2, 83. 15, 29.
Curulis ædilitas. 1, 3.
Cuſtodia cubiculi. 13, 44. *Piſonis.* H. 1, 43. *apertior.* 2, 67. *arcta, obſcura.* H. 1, 88. *aſpera.* 13, 1. *honorata.* H. 3, 12. *militaris.* 3, 22. 14, 60. H. 4, 11. *occulta.* 16, 10. *publica.* 3, 36. *rupta.* H. 2, 63. *ſoceri.* H. 3, 69. *cuſtodiæ appoſitus.* 1, 6. *in cuſtodiam condere.* H. 4, 2. *dare.* 15, 58. *in cuſtodia habere.* H. 1, 58. *retinere.* H. 1, 67. *cuſtodia hoſtium.* 14, 25. *portarum.* 1, 28. *acres.* 1, 5. *intenta.* H. 4, 28.
Cuſtos Iupiter. H. 3, 74.
Cuſtos ſalutis. 3, 14. *appoſitus.* G. 41. *datus.* 11, 35. *cuſtodes.* 15, 43. *jurium.* 4, 30. *additi ducibus.* H. 1, 87. *adpoſiti.* 4, 60. *amoti.* 13, 24. *circumjecti.* 6. 19. *corrupti.* 2, 68. H. 4, 56. *inditi,* 3, 28. *tanquam inſidiantes timentur.* H. 3, 59.
Cuſtodire ſermones. H. 2, 52.
Cuſus fl. 2, 63.
Cyclades inſulæ. 2, 55. 5, 10.
Cyclopes interfecti. 3, 61.
Cyma. 2, 47.
Cynica inſtitutio. 16, 34. *ſecta.* H. 4, 40.
Cyprii Romam legatos mittunt. 3, 62.
Cyprus inſula. H. 2, 2.
Cyrenenſes accuſant Caſ. Cordum. 3, 70. *Ped. Blaſum.* 14, 18. *Anton. Flammam.* H. 4, 45.
Cyrrus urbs Syriæ. 2, 57.
Cyrus rex. 3, 62. 6, 31.
Cythera inſula. 3, 69.
Cythnus inſula. H. 2, 8.
Cyziceni libertate privati. 4, 36.

D.

Dacia. A. 41.
Dacus nobilitatus cladibus. H. 1, 2. *Germanuſque diverſi.* H. 3, 46. *Daci Germanorum accolæ.* G. 1. *Rom. hiberna circumſident.* H. 4, 54. *Dacorum gens nunquam fida.* H. 3, 46.
Dahæ. 2, 3. *Gotarzen juvant.* 11, 8. *Ariorum vicini.* 11, 10.
Dalmatia. 2, 53. *in partibus Othonis.* H. 2, 32. *Dalmatiæ legiones.* 4, 5. *in Othonem jurant.* H. 1, 76. *ad imperium ejus moventur.* H. 2, 11. *Dalmatiam tenet Poppæus Silvanus.* H. 2, 86. *per Dalm. arma Camilli.* 12, 52. *Dalmatæ.* H. 3, 12. *auxilium legionis ſecundæ.* H. 3, 50. *Dalmaticus miles.* H. 2, 86. *Dalmaticum bellum.* 6, 37. *mare.* 3, 9.
Damaratus. 11, 14.
Damnare fraudis quam *ſub judice.* 3, 36. *damnati repetundarum.* 3, 70. 14, 28. *de vi publica.* 4, 13. *damnatur Cyrenenſibus.* H. 4, 45. *damnati publicatis bonis, ſepultura prohibentur.* 6, 29. *falſi.* 2, 55. 14, 40. H. 2, 86. *repetundarum* vid. *repetund. rerum capitalium.* 1, 21.
Damnum facile, ſuperante multitudine. H. 4, 28.
Dandarica. 12, 16. *Dandarida.* 12, 15.
Danubius. 2, 63. *Germanos à Pannoniis dividit.* G. 1. *Danubii accolæ.* G. 41. *fons.* G. 1. *ripa.* 4, 5. *à Dacis occupatur.* H. 3, 46. *trans Danubium populi non Germani.* G. 29. *in Danubio claſſis.* 12, 30. *Danubio pergere.* G. 42.
Dapes fulmine icta. 14, 22.
Dare amori uxoris teſtamentum fœdis adulationibus. h. e. amore uxores teſtamento fœdas adulationes inſerere, ſc. ut valeat. 15, 59. *familiæ Iuniæ.* h. e. propter fam. Iun. facere. 3, 69. ſic, *dare contumeliæ* cujus. 2, 58. *fœderi antiquo.* 11, 25. *fœderis ſocia urbis.* 2, 53. *honori Germanici.* 2, 58. *matris.* 14, 4. *patrum.* 13, 49. *Viennenſium.* H. 1, 77. *officii alicujus adminiſtrationi, orbitati, pecuniæ.* O. 6. *precibus.* 2. 58. *Sejani.* 3, 72. *poſteritati virorum illuſtrium.* 16, 16. *Scauro.* 3, 23. *ſibi ipſi.* O. 6. *ſimultatibus.*

bus. 16, 20. *dare crimini* pro objicere. 1, 73. 6, 18. 13, 10. *lætitia, laſcivia, noctes.* h. e. impendere. 14, 21. *dare curam armandæ cohortis* cui. *h.* 1, 80. *documentum.* 2, 34. 13, 6. *A.* 2. *effugium* cui. *h.* 1. 43. *effugium virtus dedit.* 2, 17. *exemplum.* 1, 74. 1, 78. 4, 50. *præcavendi.* 18, 32. *ultionis.* 3, 36. *exilia.* 15. 71. *experimentum.* 12, 6. 13, 24. 15, 24. *ingenium ſtudiis.* *h.* 4, 5. *negotium.* 2, 40. 3, 73. *nomina.* 14, 15. *h.* 2, 97. *h.* 3, 58. *in conjurationem.* 15, 48. *operam dialecticæ.* O. 31. *piacula.* 12, 8. *pœnas.* *h.* 1, 45. *affinitatis.* 16, 29. *Reip. everſa.* 15, 51. *ſe ſtudio.* O. 8. *ſignum profectionis.* 14, 33. *pugnæ.* 14, 36. *h.* 2, 25. *terga.* 3, 20. 6, 34. *venenum.* 4, 8. *inter epulas.* 13, 1. *dare in cuſtodiam.* 15, 58. *in matrimonium.* 4, 44. *in præceps* 6, 17. *ſecundum aliquem* 4, 43. *ſub illum legiones.* 13, 39. *dat fortuna contra.* *h.* 1, 65. *dato die.* 13, 40. *tempore.* 4, 40.

Darius. 3, 63. alius. 12, 13.

Dativus ſæpe ponitur pro accuſativo cum præpoſitione, ut, *abluendo cruori* pro ad abluendum cruorem. *h.* 3, 32. *abolendo rumori.* 15, 40. & ſimilia, quæ ſuis locis notamus.

Davara. 6, 41.

De cælo tangi. 13. 24. *de ſalute, victoria, certare.* *A.* 5.

Debellatum eſt. *h.* 3, 19.

Decedere ſententia. 14, 49. *decedit certamen virtutis.* 15, 16. *infamia.* 15, 44. *deceſſor.* *A.* 7.

Decemviri. 3, 27. *Decemviralis poteſtas.* 1, 1.

Decentior quam ſublimior. *A.* 44.

Decertare pro pugnare. 15, 7.

Decidere aures. 12, 14.

Decimus. vid. *decumare.*

Decimus Pacarius. *h.* 2, 16.

Decius Calpurnianus. 11, 34.

Decius Samnis. O. 21.

Declamatorium ſtudium. O. 14.

Decorus exitus. *h.* 3, 84.

Decrius. 3. 20.

Decumana porta. 1, 66.

Decumare deditos. *h.* 1, 37. *legiones.* *h.* 1, 51. *decumum quemque fuſti necare.* 3, 21. 14, 44.

Decuma legio. 2, 57. *pars liberalitatis.* *h.* 1, 20.

Decuria. 13, 27, *equitum.* 3, 30. 14, 20.

Decurio equitum. 13, 40. *h.* 2, 29. *decuriones.* *h.* 1, 70.

Decurrere eo. 3, 59. *illuc.* 4, 40. *decurrunt naves* ſcil. ſecundo flumine. 15, 43. *decurſiones cohortium.* 2, 55. *decurſu legionum præſidere.* 3, 33.

Decus publicum paucis curæ. 12, 48. *vile.* *h.* 1, 90. *decoris contentione accendi,* *h.* 3, 27. *decora pacis.* 3, 75.

Decorus. 3, 32.

Dedecus luxuriæ in principe *pœnes omnes, voluptas pœnes ipſum.* *h.* 1, 30. *dedecus & ſcelus differunt.* 6, 51.

Dedi ad exitium. 1, 32, *h.* 2. 10. *deditos trucidare ſævum.* 12, 17.

Dedicare ædes. 2, 49. *opera.* 6, 45. *templum.* 4, 57. 4, 67. *dedicato Capitolio.* *h.* 3, 72.

Deducere quem domum honoris cauſſa. O. 9. *in domum,* ſcil. uxorem. 12, 5. 14, 63. *militem in aciem.* *h.* 1, 89. *h.* 2, 43. *deduci* in colonias. 14, 27. *h.* 4, 65.

Deerrare. 13, 29.

Deeſſe pro deſerere. 15, 59. *deerat complecti.* *h.* 4, 11. *prodere.* *h.* 4, 1. *vocare.* *h.* 4, 80.

Defectio, defector &c. vid. *deficere.*

Defendere, prohibere incendium. 15, 38. *paruiſſe principi.* h. e. in excuſationem ſui allegare. 13, 43. *defenſare ſe caſtellis.* 12, 29. *ſua.* *A.* 28. *defenſio cuicunque tribuenda.* 13, 20. *adempta reis.* 16, 18. *defenſionibus neceſſariis magis quam honeſtis uti.* *h.* 2, 60.

Deferre pro accuſare. 2, 27. 3, 22. 6, 19. 13, 33. *ad prætorem reos.* 14, 41. *argumentum tragœdiæ.* 6, 29. *conſenſiſſe.* 13, 23. *impietatis.* 6, 47. *majeſtatis.* 14, 48. *tanquam tentaſſet &c.* *h.* 2, 65. *deferente* quo *accuſatione corripi.* 12, 42. *deferre* pro offerre. 13, 13. *arma.* *h.* 1, 64. *conſulatum.* 2, 43. *imperium.* 1, 14. *h.* 1, 8. *opes obvias.* 16, 2. *pecuniam.* *h.* 1, 64. *deferre.* pro referre, renunciare. 13, 43. *audita ad* quem. 15, 51. *indicium ad* quem. 2, 28. *deferebat ferrum in pectus,* h. e. ferrum pectori infixiſſet. 1, 35. *delati inter damnatos magis, quam inter reos habiti.* 16, 14. *dela-*

tionis,

tionis partes dare. h. 3, 38. *ſocius.* 4, 66. *delationem ſubire.* 11, 29. *delationes crebræ. h.* 4, 41. *paſſim. h.* 2, 84. *delationes factitare. h.* 2, 10. *delator accuſatus. h.* 4, 6. *delatoris odium.* 12, 59. *delatores genus hominum publico exitio repertum.* 4, 30. *inviſi. h.* 2, 53. *ut more majorum punirentur flagitatum. h.* 4, 42. *delatorum inviſa præmia. h.* 1, 2. *à delatoribus corripi.* 6, 40.

Defeſſus cruciatibus. 15, 63. *defeſſa luctu.* 2, 75.

Deficere, mori. *A.* 43. *deficiens*, moribundus. *A.* 45. *deficientis momenta*, *A.* 43. *voces.* 6, 24. *deficit dies.* 15, 44. *defectus uſque eo.* 2, 70. *defectum corpus.* 4, 29. *defectio Germanica. h.* 1, 19. *ſideris*, h. e. lunæ. 1, 28. *ſolis.* 14, 12. *defectionis caput. h.* 1, 5. *defectores.* 12, 50. *h.* 3, 12. *patriis*, qui à patre defecerunt. 1, 8.

Defigere oculos. 3, 1. *defixus ob metum.* 1, 68. *pavore.* 13, 5. *per ſilentium.* 14, 10. *defixi*, immobiles. 13, 16.

Deflagrans ſeditio. h. 2, 29.

Deflere carmine. 3, 49. *voce.* 3, 17.

Degener, ſuppoſititius. 12, 62. *vita.* 4, 61. *degeneres inſidiæ.* 11, 19. *degenerare à fama*, *vita. h.* 3, 28. *in perpetiendis ſuppliciis.* 15, 68. *vita.* 1, 53.

Degere vitam. 4, 41.

Degredi, deſcendere. 2, 54. *A.* 37. *caſtello.* 4, 49. *jugis. h.* 1, 61. *palatio. h.* 3, 67. *tumulis.* 4, 49. *in æquum. A.* 18.

Deguſtare imperium. 6, 20.

Dehinc, ex eo loco. 1, 34. 4, 5. pro poſtea. 4, 14. 13, 23. 13, 35. 15, 36. 16, 8.

Dehoneſtamentum inſigne. 14, 21. *in nos.* 12, 14. *oris. h.* 4, 13. *dehoneſtamenta amicitiarum. h.* 2, 87. *dehoneſtare artes bonas.* 3, 70. *extrema imperii.* 4, 74. *famam ſuam.* 16, 24. *proavum.* 3, 66. *dehoneſtari publico theatro.* 14, 15.

Dejicere aliquem, pro pervertere. 11. 29. *dejecti crines.* 14, 30. *in terram oculi.* 1, 34. *h.* 3, 31. *in terram vultus. h.* 1, 82.

Dein pro deinde. 2, 3. 2, 11. 12, 61.

Dejotarus. O. 22.

Dejungere ſe à labore. O. 11.

Delabi ad impatientiam. 15, 63. *in ambitionem.* 3, 63. *delapſus in amorem.* 13, 12. *delapſa vetuſtate ædes.* 4, 43. *æra. h.* 4, 40.

Delatio, delatores, vid. *in deferre.*

Delectus, vid. *diligere.*

Delegare machinas quibus. *h.* 4, 28. *ſcelera aliis.* 13, 43. *delegatur infans ancillæ. O.* 29. *nutricibus. G.* 20. *delegantur pueris ſuaſoria. O.* 35. *delegatum triumviris miniſterium. A.* 2.

Delere copias. h. 2, 14. *h.* 2, 26. *urbem.* 13, 41. *deletus.* h. e. cæſus. 4, 25. 4, 51. *deleta cohortes. h.* 4, 18.

Deliberare ſc. de defectione *difficillimum. A.* 15. *qui deliberant deſivêrunt, h.* 2, 77. *deliberatio de libertis ingratis.* 13, 26.

Delinimentum exercitus. h. 1, 77. *delinimenta vitæ.* 15, 63. *vitiorum. A.* 21.

Delphi. 2, 54.

Delubrum, ædes. 4, 43. *h.* 5, 9. *Æſculapii.* 4, 14. *Iunonis.* ibid. *dicatum.* 3, 62. *prius. h.* 4, 53. *Veſta.* 15, 41. *delubra & altaria à novis magiſtratibus votorum cauſſa recluſa.* 4, 70. *antiquiſſima combuſta. h.* 1, 2. *deum incendio hauſta.* 15, 40. *Fortunæ multa.* 3, 71.

Delus. 3, 61.

Demerendo plura peccantur. 15, 21.

Demetrius. 16, 34. *adeſt morienti Thraſea.* 16, 35. *manifeſtum reum defendit. h.* 4, 40.

Demianus Claudius. 16, 10.

Demittere animum. 16, 24. *ferrum in pectus.* 4, 50. *demiſſus ad ſervilem patientiam.* 14, 26. *Troja Romanus.* 12, 58. *demiſſi in adulationem.* 15, 73.

Demonactes. 11, 9.

Demonſtrare, pro indicare. 2, 28.

Demorari artibus quem. 12, 68. *demoratus nihil.* 15, 69.

Demoſthenes. O. 12. *orator. O.* 15. *primus Atticorum oratorum. O.* 25. *ſtudioſiſſimus Platonis auditor. O.* 32. *ejus ætas. O.* 16. *orationes. O.* 37.

Demovere quem. 4, 60. *præfectura.* 13, 20. *demovit Creticum Syria.* 2, 43. *demovere in inſulam.* 6, 30. *terrore*, *promiſſis. h.* 4, 58. *demotus alveo fluvius.* 1, 79. *demota mater.* 14, 12.

De-

Denique, h. e. breviter. *h.* 4, 32.
Denſare ictus. 2, 14.
Denſus Iulius. 13, 10.
Denſus Sempronius. h. 1, 43.
Denter Romulius. 6, 11.
Dentheliates ager. 4, 43.
Denubere cui. 15, 37. *in domum* cujus. 6, 27.
Depellere conjugem. 14, 62. *errorem. h.* 5, 4. *famem, hoſtem.* 15, 12. *ſitim. h.* 5, 4. *cervicibus publicis. h.* 1, 16. *Italia.* 14, 50. 16, 33. *depulſus Nero.* 14, 22. *h.* 1, 89. *depellendi periculi* ſc. cauſſa. *h.* 4, 42.
Deponere crinem. h. 4, 61. *deponit Cattos ſaltus Hercinius. G.* 30.
Depopulatur peſtilentia. 16, 13.
Deportare lauream. 2, 26. *deportari Italia.* 14, 45. *in inſulam.* 4, 13.
Depoſcere quem *morti.* 1, 23.
Deprecari principem, ſenatum. h. e. precari. 3, 22. 3, 24. *dies paucos. h.* 1, 41. *deprecabundus.* 15, 53.
Deprehendere. 3, 53. *deprehenſus nuncio. A.* 7.
Deprimere foſſam. 15, 42.
Deridiculum corporis. 12, 49. *per deridiculum audiri.* 6, 2. *deridiculo eſſe.* 3, 57.
Deripere. vid. *diripere.*
Deriſui eſſe. A. 39.
Deruptus collis. 2, 80. *derupta.* 4, 45. 6, 21.
Deſcendere in cauſſam. h. 3, 3. *in partes.* 15, 50. *deſcenſum eo.* 14, 7. *eo contemptionis.* 15, 1.
Deſciſcere à veteri gloria. O. 28.
Deſcripta factorum dictorumque. 6, 24.
Deſerere bellum. 13, 6. *defenſionem.* 3, 67. *munia publica.* 16, 27. *ordinem vitæ.* 16. 26. *quæ probaverant.* 14. 49. *deſeruit* quem *vita.* 4, 62. *deſertorem hoſtium more agere* indignum. 3, 73. *deſertores.* 1, 21. *deſertorum pœna.* 13, 35.
Deſiderabilis princeps. h. 2, 76.
Deſideria legionum. 1, 26. *militum.* 1. 19.
Deſidia inviſa primo, poſtremo amatur. A. 3.
Deſignatus prætor. 15, 72. *h.* 2, 91. *h.* 4, 4. *deſignata oppida* aratro. 12, 24.
Deſolatus diſceſſione. 1, 30. *miniſteriis.* 12, 26.
Deſpectare quos, *ut multum infra.* 2, 43. *deſpectari. h.* 2, 30. *deſpectum it.* 6, 31. *deſpectui eſſe. h.* 4, 57.
Deſperare vim. h. 4, 23. *deſperantium vires acres. h.* 3, 60. *deſperatio ad iram ſtimulat. h.* 2, 44. *in audaciam accingit. h.* 3, 66. *deſperationis vis. h.* 3, 82. *ad deſperationem timidi & ignavi formidine properant. h.* 2, 46.
Deſtinare ſibi quid. 14, 38. *ſibi mortem.* 15, 63. *ſibi præfectum. h.* 3, 12. quem Cæſarem *ſpe, rumoribus. h.* 1, 12. *deſtinari pro Othone. h.* 1, 26. *deſtinabantur gener ac ſocer* rumoribus. *h.* 1, 13. *deſtinantur multi donec unus eligatur. h.* 2, 1. *deſtinatus morti animus.* 16, 9. *deſtinatum in aliud ſaxum aurumve. h.* 4, 53. *deſtinata.* 4, 40. *deſtinatio. h.* 2, 47. *haud dubia. h.* 2, 79. *deſtinationis certus.* 12, 32.
Deſtruere quem. 2. 63. *h.* 1, 6.
Deſumere ſibi pugnas. O. 37.
Deſuper incurrere. 2, 16. *librare tela. h.* 3, 27. *vulnerari. h.* 4, 23.
Detegere judicium animi ſui. O. 25.
Deteritur ardor militum. h. 2, 76.
In deterius mutari. 4, 6. 12, 64. 14, 43. *ad deteriora credenda promptum vulgus.* 15, 64. *deterrima impune* ſunt. 3, 28.
Deteſtanda fraus. 4, 69. *deteſtanda carmina.* 16, 28.
Detinere ſe alimentis. 6, 23. *detineri regnum.* 12, 44.
Detorta pravitatibus natura. O. 28.
Detrahere caſtella. 15, 17. *infamiam ſenatui.* 16, 26. *muros. h.* 4. 64. *propugnacula.* 4, 51. *pugionem templo.* 15, 53. *tegmen capiti.* 2, 21. *tegmina corpori.* 4, 56. *detractor ſui.* 11, 11.
Detrectare bellum. 15, 7. *certamen. h.* 4, 67. *gloriam* cujus. *O.* 12. *oratores. O.* 26. *poetas. O.* 11. *vim eques regentis.* 14, 52.
Detrimentum. 4, 64. *detr. capere.* 4, 19.
Detrudere eloquentiam in anguſtas ſententias. O. 32. *detruſus inſulam vi tempeſtatum. h.* 2, 8.
Devehi flumine. h. 2, 59. *devectus. Nare, Tiberi.* 3, 9. *Rheno exercitus,* 4, 73.
Devexa. h. 5, 11.
Devotiones. 3. 13. 12, 65. 16, 31. *& veneficia.* 4, 52.

Deus

Deus omnium regnator. G. 39. deum ſe vocat Maricus. H. 2, 61. dii conjugales. G. 18. hoſpitales. 15, 52. manes. 3, 2. patrii. 1, 59. penates. 1, 16. penetrales Germaniæ. 2, 10. præſides imperii. H. 4, 53. ultores. 4, 28. H. 4, 57. dii deæque me perdant. 6, 6. dii bellorum. H. 3, 10. Germanorum. G. 9. per tot. loci. 12, 13. H. 2, 70. urbis. 3, 59. dii non audiunt preces, niſi juſtas. 3, 36. non curant humana. 6, 22. quamvis potentium populorum arbitri. 15, 24. Neroni in prædam cedunt. 15, 45. fortioribus adſunt. H. 4, 17. deum benignitate. 12, 43. 14, 6. de deorum actu credere quam ſcire, ſanctius. G. 34. deorum hominumque conſenſu ad imperium vocatus. H. 1, 15. ſine deum cura evenerunt prodigia. 14, 12. deum honor principi vivo non habetur. 15, 74. deum honores decreti Poppææ. 16, 21. deorum injuriæ diis curæ. 1, 73. deum ira. 1, 39. 4, 1. H. 2, 38. deum munere. 2, 40. 3, 58. 4, 27. proviſu. 12, 6. deis ultio noſtra curæ, non ſecuritas, H. 1, 3. inviſum genus hominum. H. 5, 3. deos teſtes advocare. H. 4, 41. deis, ſi per mores noſtros liceret, propitiis. H. 3, 72.

Deuſtus mons Cælius. 4, 64. deuſta pars Circi. 6, 45.

Dexter Subrius. H. 1, 31.

Dextra hoſpitii inſigne. H. 1, 54. dextram morientis contingere. 2, 71. principis oſculis fatigare. 15, 71. dextræ implicatæ in fœderibus. 12, 47. dextra concordiæ inſignia. H. 2, 8. dextras miſcere. 15, 28. renovare. 2, 58. dextra ſubeuntibus porticus. H. 3, 71.

Diadema Neronis imagini ſubjectum. 15, 29.

Dialis flamen. 3, 58. 3, 71. flaminica. 4, 16. Dialibus non licet egredi Italia. 3, 58.

Diana. 3, 63. Epheſi colitur. 4, 55. Leucophryna. 3, 72. Limenetis. 4, 43. Perſica. 3, 62. Dianæ lucus. 12, 8. patria. 3, 61.

Dicare aquilam novam aciei. H. 5, 16. dicatus inter numina. 1, 59.

Dicere cauſſam. 2, 79. 4, 15. diem cui. 4, 19. multam. 13, 28. repudium. 3, 22. ſacramentum. 1, 28. H. 4, 31. dicendi ars. 1, 19. apta trepidatione occultata. H. 1, 69. forma cum temporibus mutantur. O. 18. O. 19. plures eiſdem temporibus. O. 25. dicta apud veteres impune. 1, 72. dictu inhoneſta. H. 2, 93. mirum. 2, 17. H. 1, 79. H. 9, 41. prodigioſum. H. 3, 56. pudendum. H. 2, 61. pulcra. H. 3, 19. dictu pudet. A. 32.

Dictatorium nomen Sullæ. 14, 57. dictatura. 1, 1. 1, 9. prima juventa inita. 11, 22.

Dictiones oratorum. O. 34.

Dictitare. 3, 16. 15, 20. 15, 55.

Didita fama. 6, 35. 11, 1. H. 4, 34.

A. Didius Gallus, dux Romanus contra Mithridatem Boſphoranum. 12, 15. Britanniæ proprætor. 12, 40. A. 14.

Didius Scæva. H. 3, 73.

Dido. 16, 1.

Diducere hoſtem. 2, 11. ſenatum in ſtudia. H. 4, 16. diductus miles. 4, 2. diducta civitas. 4, 17. diducti in ſtudia. H. 2, 68. diducta terra. 2, 47.

Didymus. 6, 24.

Dies capiendo diademati delectus. 16, 43. fatalis. O. 13. feſtus ob mortem Libonis. 2, 32. genitalis. 16, 14. ille crudi ſervitii. 1, 8. magnus impoſitus. A. 34. meus. O. 13. natalis. vid. nat. præceps in occaſum. H. 3, 86. primus poſt malum principem, optimus. H. 4, 42. ſupremus urbis. H. 5, 2. dies aperit faciem victoriæ. A. 38. deficit. 15, 44. veſperaſcit. 16, 34. H. 2, 49. dies unius prætor. 12, 4. conſul. H. 3, 37. diem dicere cui. 4, 19. diem ex die prolatare. 6, 42. ad diem uſque ſerum. H. 3, 82. die eodem bis incenſa Roma. 15, 41. dies noctuque. 15, 12. dies feſti. 13, 41. 14, 4. H. 3, 83. Saturno. 13, 15. H. 3, 78. negotioſi, ſacri. 13, 41. per ſomnum tranſacti. 16, 18. rerum verbis triti. H. 3, 50. dies longiſſimi Britannis. A. 12.

Diffamatus carmine probroſo. 15, 49.

Differre quem ſcil. in aliud tempus. H. 2, 71. H. 3, 51. exitium latebris. H. 1, 43. tot. 2, 36. differri non potuit Nero. 13, 20. differre,

pro

pro ſerere, ſpargere. 3, 12. *per manipulos.* 4, 25. *differre rumoribus* quos. 1, 4. *differuntur*, disjiciuntur *caſtra vi fluminis. h.* 5, 23.

Differentia inter *bellum* & *prælium.* 2, 88. 12, 39. *h.* 2, 40. *G.* 30. *coërcere & componere. h.* 1, 85. *congiarium & donativum.* 12, 41. *dedecus & ſcelus.* 6, 51. *donare & perdere. h.* 1, 30. *facile & libenter. A.* 44. *flagitia & ſcelera. G.* 12. *fletum & lachrymas.* 14, 33. *gentem & nationem. G.* 2. *parere & ſervire. A.* 13. *plebem & populum. h.* 1, 35. *h.* 1, 40. *poëtam & vatem. O.* 9. *ſeverum & triſtem. h.* 1, 14. *ſtationes & vigilias.* 13, 35.

Differtum odoribus corpus. 16, 6.

Difficilis. 11, 21. *difficillimum* in re magni momenti *prima vox. h.* 2, 80.

Diffidentia properus. h. 3, 55.

Diffugia. h. 1, 39.

Dignatio. 6, 27. *G.* 26. *Cæſaris. h.* 1, 19. *imperatoris. h.* 1, 52. *magiſtratus.* 3, 75. *principis. G.* 13. *ſacerdotum.* 4, 16. *viri propria. h.* 3, 80. *parta.* 13, 42. *retenta,* 13, 20. *dignationis medicus.* 4, 52. *plus.* 2, 53.

Dignitas formæ. 11, 28. 12, 51. *orationis.* 1, 11. *dignitatis inſignia* tribuuntur filiæ ſenatoris. 16, 31.

Dignoſcere. G. 20.

Dignum Arſacidarum. 15, 14.

Digredi ad ſua tutanda. 4, 73. *dii.* vid. *Deus.*

Dis Tr aces ſic habent quædam exemplaria pro *alii.* 3, 38.

Dilabens æſtus. 14, 32. *dilapſa fundamenta inſularum. h.* 1, 86. *vetuſtate. mœnia. h.* 1, 68.

Dilargiri. 16, 30.

Diligere. 4, 12. *dilectio*, pro electione. 1, 14. *dilectus*, pro militibus ex delectu. *h.* 4, 71. *dilectus Britannicus. h.* 2, 57. *per Gallias. h.* 2, 57. *per miniſtros oneratus. h.* 4, 14. *rebellionem parit.* 4, 46. *dilectum agere.* 3, 31. *h.* 2, 16. *h.* 2, 82. *habere.* 13, 35. 16, 13.

Dillius Aponianus. vid. *Apon.*

Dillius Vocula. h. 4, 24. *ſummam rei ab Hordeonio accipit. h.* 4, 25. *ſeditioſos morte afficit. h.* 4, 27. *pugnat cum Civilis copiis. h.* 4, 33. per tot. *ſuſpectus bellum malle. h.* 4, 35. *ſervili habitu militum iram effugit. h.* 4, 36. *imperium recipit. h.* 4, 37. *milites alloquitur. h.* 4, 58. per tot. *Interficitur. h.* 4, 59. *deſertus à militibus. h.* 4, 77.

Diluere crimen. 3, 14. 11, 34. 16, 24.

Dimenſus ſpatia ſiderum. 6, 21.

Dimittere delationem. 30, 13. *præterita oblivione. h.* 3, 36. *tributa. h.* 3, 55.

Dimovere turbam. h 3, 31. *h.* 3, 80. *dimoti omnes. h.* 2, 49.

Dinis. 4, 50.

Diodorus. O. 30.

Diplomata. h. 2, 54. *h.* 2, 65.

Dirigere contra. h. 4, 58. *vulnera. h.* 2, 35. *diriguntur acies.* 2, 45. *h.* 4, 25.

Diripere à latere ferrum. 1, 35. *direptus vehiculo.* 1, 20. *direpta imago. h.* 1, 41.

Dirus ore. h. 4, 62. *diri ritus ſacrorum.* 16, 8. *diræ aves.* 12, 43. *preces.* 14, 30. *diras imprecari.* 6, 24.

Dis pater. h. 4, 84.

Diſceptato multum. 15, 14. *diſceptator.* 14, 18.

Diſcere à peritis, A. 5.

Diſcernere. 5, 6. *diſcreti* pro diviſis. *h.* 4, 75. *viribus exercitus. h.* 3, 15.

Diſceſſio. 14, 49. *diſceſſionem facere.* 3, 69.

Diſciplina militaris. 11, 18. *ſub Corbulone.* ibid. & 13, 35. per tot. *obedientiam requirit. h.* 1, 51. *diſciplinam in pace inexorabilem diſcordia civium reſolvunt. h.* 1, 51.

Diſcipulos colligere. O. 29.

Diſcordia de ſede imperii ante quæſitum imperium. *h.* 4, 69. *diſcordia inter vicinos ex invidia. h.* 2, 5. *malum extremum.* 4, 49. *diſcordia hoſtium fortuna nihil majus præſtare poteſt. G.* 33. *diſcordiæ occaſio. G.* 37. *diſcordiæ.* 2, 58. 3, 48. *ortæ.* 12, 32. *uſque ad exitium fatigant. h.* 4, 73. *diſcordias internas relinquere hoſtes.* 2, 26. *diſcordias componere. h.* 4, 50. *ad diſcordias inlicere.* 2, 62. *ad diſcordias promptior miles, hebes ad ſuſtinendum laborem. h.* 2, 99. *in diſcordias peſſimo cuique plurima vis. h.* 4, 1. *diſcordiis noſtris clari* hoſtes. *A.* 32.

in diſcord. civilibus nihil feſtinatione tutius. h. 1, 62. *diſcors.* h. 1, 60. *Floro.* 3, 52. Suetonio. 14, 38. *Suilio.* 11, 6. *diſcordes imperiis.* 2, 56. *legiones,* pro diverſis. 1, 38.

Diſcrimen, pro periculo. 2, 55. *A.* 18. *graviſſimum.* 4, 56. *rei ſumma.* h. 5, 15. *ſuſceptum.* h. 4, 70. *urbis.* h. 1, 83. *diſcriminis minus.* h. 1, 29. *ſui ignari.* h. 1, 66. *diſcrimini eximere.* 6, 9. h. 3, 4. h. 3, 10. *diſcrimen adire.* h. 2, 52. h. 2, 60. h. 4, 13. *capitis intendere.* G. 12. *ex æquo partiri.* h. 2, 77. *intelligere.* 4, 52. *oſtendere.* h. 2, 19. *oſtentare.* h. 3, 66. *diſcrimine comperto.* h. 2, 85. *meo unius.* 6, 8. *minore.* h. 1, 56. *ſenatus territus.* h. 1, 81. *in diſcrimen adducere* quem. h. 3, 45. *mittere rem.* h. 2, 40. *diſcrimina.* h. 2, 61. *militibus robur addunt.* h. 2, 4. *diſcrim. commendare.* O. 6. *communicare.* A. 8.

Diſcumbere. h. 2, 68. *ſimul.* 15, 69.

Diſcurſus ſueti Romæ. 4, 74.

Diſcus. O. 10.

Diſcutere famam. h. 2, 9.

Diſerte ſaltare. O. 26.

Disjecti ſparſi. 4, 46. *minus validi.* h. 3, 69. *disjecta caterva.* 2, 45.

Disjunctus orator. O. 18.

Diſpares impares *numero fatoque.* h. 3, 84.

Diſpartire. vid. *diſpertire.*

Diſpenſator. h. 1, 49.

Diſpergere. 14, 38. *rumorem.* 4, 24. h. 2, 96. *diſperſerat vulgus.* h. 2, 1.

Diſpertire legiones in cuneos. 1, 51. *juventuti arma.* 3, 43. *vires.* 13, 37.

Diſponere aciem. h. 2, 41. *curas.* 16, 8. *excubias.* h. 2, 44. *miniſteria in equites Rom.* h. 1, 58. *diſpoſiti curſores.* A. 43. *molares.* h. 2, 22. *diſpoſitis aptior.* h. 2, 5.

Diſputare quæ. O. 14.

Diſquiſitio patrum. 3, 60. *ad diſquiſitionem trahere.* 5. 11.

Diſſertare bona pacis. h. 4, 69.

Diſſimulans ſuſpectior. h. 2, 29. *diſſimulari ſine abſolutione.* 15, 71. *diſſimulant alienam culpam,* qui eadem tenentur. h. 2, 56. *non diſſimulabit res magnas, qui leviſſimis etiam animum advertit.* 13, 49. *diſſimulando interdum remedia malorum, quam mala differuntur.* h. 3, 54. *diſſimulatus conſulatus* cui. h. 2, 71. *diſſimulata in majus creduntur.* h. 1, 18. *diſſimulando metu.* 11, 32. 15, 69. *diſſimulatio mutua mali.* A. 6. *Tiberio cariſſima.* 4, 71. *diſſimulationem nox & laſcivia eximit.* 13, 15. *per diſſim. aluntur hoſtis conatus.* h. 4, 18. *diſſimulatione mutua graſſari.* h. 4, 56. *ipſa diſſimulatione fama, fama augetur.* A. 18.

Diſſociare cauſſam ſuam. 13, 56. h. 4, 37. *copias* quorum. 12, 55. *tironem à veterano.* 1, 28. *diſſociatio ſpiritus corporis.* 16, 34. *diſſociabiles res.* A. 3.

Diſtantibus ex ſpatiis conſilia poſt res afferuntur. h. 3, 8.

Diſtinebant Galbam duæ ſententiæ. h. 1, 32. *diſtineri bello.* 14, 25. h. 4, 55. *hoſte, mari.* h. 2, 32. *diſtentus circa ſcelera.* 16, 8.

Diſtingui inſignibus. h. 1, 38. *non diſtincto.* 11, 38. *diſtinctus pinnarum.* 6, 28.

Diſtrahere domum in partes. 4, 40. *hoſtem.* 1, 60. *turmas.* 6, 35. *diſtrahi fama,* pro differri. 3, 10. *in curas.* 4, 40. *inter decus ac flagitium.* h. 4, 60. *diſtrahere* pro tendere. 6, 17.

Diſtringere acinacem. 12, 51. *ferrum.* 14, 8. *gladium.* 1, 32. 1, 44. 15, 58. h. 4, 50. *diſtricta tela.* h. 1, 41. *diſtrictior accuſator.* 4, 36.

Ditior Perſarum. 3, 61.

Divellebant divulſiſſent *effigies.* 3, 14.

Diverſus animi. h. 4, 84. *morum.* 14, 19. *diverſa acies.* h. e. contraria. 13, 57. 14, 50. *fama.* 16, 2. *pars* pro alia. h. 2, 1. *diverſum mare* contrarium. 2, 60. A. 23. *terrarum* pro longinquo. 3, 59. *diverſum non ſtatim eſt deterius.* O. 18. *in diverſum.* 15, 19. *auctor.* 12, 69. *ex diverſo.* 13, 40. *petere præmium.* h. 2, 75. *directa acies.* h. 4. 16. *diverſa* contraria *conſilia.* 4, 3. *oppida* longinqua. 3, 2. *præſidia* hoſtilia. 15, 17. *diverſa* contraria *arguere.* 4, 33. *ſciſcitari* hoſtilia. h. 2, 34. *ſcribere* contraria. 15, 25. *ex diverſiſſimis*

ſinis gentibus contractus exercitus. A. 32.
Diverticula. 13, 25.
Dividere. 1, 12. *diviſa haud valent ad memoriam ſui.* 12, 40.
Divinum ingenium. O. 21. *divina occupationes.* 2, 87.
Divitiæ Ælii, Iceli, Polycleti, Vatinii H. 1, 37. *libertinorum.* 14, 55. *Marcelli Eprii. O.* 8. *Pallantis.* 12, 53. 14, 65. *Senecæ.* 13, 42. 14, 52. *Voluſii.* 3, 30. 14, 56. *facilius vituperantur, quam faſtidiuntur. O.* 8. *divitiarum expectatio inter cauſſas paupertatis.* 16, 3. *divites* plerumque *imbelles.* 3, 46. 11, 18.
Divodurum. H. 1. 63.
Divortium iſthmus. 12, 63.
Diutius durant exempla quam mores. H. 4, 42.
Diurna acta. 13, 31. *aliorum ſcripta.* 3, 3. *pop. Rom.* 16, 22.
Diutina licentia. 14, 18.
Divulgatum ingenium. 4, 52.
Divus Auguſtus. 1, 42. 1, 58. *A.* 13. *O.* 13. *Claudius. A.* 13. *Iulius.* 1, 42. 13, 23. *H.* 1, 42. *G.* 28. *Nerva. H.* 1, 1. *Veſpaſianus. G.* 8. *A.* 9. *diva honor.* 15, 23. *divam* quam *non credere.* 16, 22.
Docere, quæ acta. H. 2, 23. *quæ audierat.* 15, 55.
Documentum miſeriarum. H. 4, 60. *victoria.* 15, 15.
Dolabella. O. 34.
P. Dolabella. 4, 23. *Tacfarinatem vincit.* 4, 25. *Quinctilium Varum accuſat.* 4, 66. *cenſet ſpectaculum celebrandum.* 11, 22.
Dolabella Cornelius vid. *Corn.*
Dolabra. H. 3, 20. *H.* 3, 27.
Dolore vicem cujus. *H.* 1, 29. *dolorem teſtari juſtum, pudor impedit.* 11, 35.
Dolus inevitabilis. H. 4, 24.
Domeſtica parſimonia. 3, 55. *ſcena.* 15, 39. *domeſtica mala.* 6, 38. *triſtitia operienda.* 3, 18.
Dominandi cupido cunctis affectibus flagrantior. 15, 53. *ſpes prima in arduo.* 4, 7. *cum dominante ſinu ſermonum gratiarum actio.* 14, 56. *dominantium exitus atrociore fama.* 4, 11. vitia *tolend. H.* 4, 74. *dominantibus ſuſpectus inviſuſque, qui proximus deſtinatur. H,* 1, 21. *dominatio paucorum regia libidini proxima.* 6, 42. *ſine fine. H.* 4, 8. *prærupta, urgens.* 5, 3. *dominationis arcana.* 2, 59. *flagitia.* 14, 11. *magiſtri. H.* 2, 63. *ſocia mater.* 4, 57. *ſubſidia* liberi. 1, 3. *vi convelli & mutari.* 6, 48. *dom. cauſſa nihil abnuere.* 6, 45. *dominationem nemo concupivit, quin libertatis vocabulum uſurparet. H.* 4, 73. *in dom. vertere libertatem. H.* 2, 38. *pro dominatione ſerviliter* multa fiunt. *H.* 1, 36. *dominationum origo.* 3, 26.
Dominus deterior Cajo nullus. 6. 20. *dom.* dici non vult. Tiberius. 2, 87. *domini communes* Romani. *H.* 4, 17. *& libertas haud facile miſcentur. H.* 4, 64. *dominorum* tyrannorum *extremus Nero. H.* 4, 42.
Domitia Decidiana. A. 6.
Domitia Lepida Neronis amita, 12, 64. *æmula Agrippinæ.* 13, 19.
Domitia gens. 15, 23.
Domitianus in capitolium actitur. H. 3, 69. *quo incenſo ſervatur ab æditui. H.* 3, 74. *Cæſar conſalutatur. H.* 3, 86. *ſtupris & adulteriis filium principis agit. H.* 4, 2. *ex paterna fortuna tantum licentiam uſurpat. A.* 7. *præturam capit. H.* 4, 3. *H.* 4, 39. *adverſa fama* laborat. *H.* 4, 51. *fidem Cerialis tentat. H.* 4, 86. *Tacitum provehit. H.* 1, 1. *infenſus virtutibus. A.* 41. *proſpera aliorum fronte lætus, pectore anxius excepit. A.* 39. *velut uno ictu Remp. exhauſit. A.* 44. *Domitiani indomita libidines. H.* 4, 68. *nomen epiſtolis edictiſque propoſitum. H.* 4, 39. *res* à Tacito *compoſita.* 11, 11. *ſimulationes. H.* 4, 86. *triumphus falſus è Germania. A.* 39. *vanum nomen. H.* 4, 75.
Domitius cenſor. O. 35.
L. Dom. Neronis abavus *acie Pharſalica occidit.* 4, 44.
Cn. Dom. Neronis proavus *civili bello maris potens* 4, 44.
L. Dom. Neronis *avus.* 1, 63. *Antoniam ducit.* 4, 44. *exercitu Albim tranſcendit.* 4, 44.
Cn. Dom. Neronis pater *Agrippinam ducit.* 4, 75. *conſul fit.* 6, 1. *delectus æſtimando detrimento incendii.* 6, 45. *accuſator.* 6, 47.
L. Dom. Nero. 11, 11. reliqua vide *in Nero.*

Dom. Afer Claudium pulchram accuſat. 4, 52. reliqua vide *in Afer.*
Dom. Balbus. 14, 40.
Dom. Cæcilianus. 16, 34.
Dom. Celer. 2, 77. 2, 78.
Dom. Corbulo vid. *Corb.*
Dom. Pollio. 2, 86.
Dom. Sabinus. H. 1, 31.
Dom. Silius. 15, 59.
Dom. Statius. 15, 71.
Domitius, tragœdia. O. 3.
Domitor belli. H. 2, 76.
Domus familia. 3, 30. *H.* 1, 15. *H.* 1, 29. *H.* 1, 75. *H.* 2, 64. *adſulta.* 4, 68. *alia.* 12, 50. *Cæſarum.* 4, 3. *Claudia.* 6, 8. *H.* 1, 16. *Flavia. H.* 2, 101. *florens.* 4, 68. *fundata longo imperio. H.* 2, 76. *Germanici.* 4, 12. *incolumis. H.* 2, 48. *Iulia.* 6, 8. *H.* 1, 16. Lepidi. 2, 48. *principis.* 4, 52. 5, 4. *Veſpaſiani. H.* 4, 68. *domus decus. H.* 3, 75. *excidium. H.* 3, 67. *pars.* 12, 50. *domum ſuam coërcere, arduum. A.* 19. *domus modica.* 3, 6. *domibus aſſignatæ inimicitiæ. O.* 36. *magnis annexa. H.* 1, 4. ... 68.
Domus Neronis. 15, 39. 15, 42. *civium ſpoliis extructa.* 15, 52. *Tiberiana. H.* 1, 27. *domi* in imperio. 13, 25. 16, 16. *domi retinere provinciam. H.* 1, 11. *domum quem deducere. O.* 9. *domo interdicere.* 6, 29. *domus perfracta* prætextu *occultatorum hoſtium. H.* 4, 1. *domibus illaborata. G.* 46. *in domibus magiſtratuum cuſtoditi* ſenatores. 6, 3.
Donaria militaria. 1, 44.
Donationes Neronis. H. 1, 20.
Donatius Valens. H. 1, 56. *occiditur. H.* 1, 59.
Donativum. 14, 11. *H.* 4, 19. *H.* 4, 36. *H.* 4, 58. *militi additum.* 12, 41. *Galbæ nomine promiſſum. H.* 1, 5. *ſæpius dilatum. H.* 1, 25. *nunquam datum & quotidie exprobratum. H.* 1, 37. *inſtans ad omnia militi largienda Vitellium coëgit. H.* 2, 94. *Veſpaſiani. H.* 2, 82. *donativi neceſſitas. H.* 1, 18. *nomen clavarium. H.* 3, 50.
Donec quamdiu. *O.* 40. *ſenecta donec.* 13, 33.
Donum Iovi ſacrandum. 6, 25. *novo principi. H.* 1, 70. *H.* 3, 61. *pro valetudine Auguſtæ votum.* 3, 71. *dono accipere.* 15, 27. *dona diis decreta.* 15, 74. *ob Libonis interitum.* 2, 32. *Octaviæ necem.* 14, 64. *patefactam conjurationem.* 15, 74. *Germanis mitti ſolita. G.* 15. *legionibus miſſa. H.* 1, 54. *militaria.* 2, 9. 3, 21.
Donuſa. 4, 30.
Dorſum montis. 4, 47.
Doryphorus. 14, 65.
Dos. 15, 37. *a marito oblata. G.* 18.
Dracones. 11, 11.
Druidæ. 14, 30. *Druidarum vaticinium. H.* 4, 54.
Druſiana foſſa. 2, 8.
Druſilla Germanici filia. 6, 15.
Druſilla neptis Antonii. H. 5, 9.
Druſus accuſatus à Calvo. O. 21.
Druſus Claudius Auguſti privignus *imperator appellatur.* 1, 3. *Germanici pater.* 1, 33. 2, 8. *Agrippinæ ſocer.* 1, 41. *populo carus.* 2, 41. 6, 51. *tributum Friſiis imponit.* 4, 72. *Rhenum aggere* coërcet. 13, 53. *H.* 5, 19. *Germanos non impune vicit. G.* 37. *oceanum Germanicum tentat. G.* 34. *Suevis regem imponit.* 12, 29. *libertatem pop. Rom. reddere agitat.* 2, 82. *Druſi exequiæ.* 3, 5. *Cæſar* vocatur. 12, 29.
Druſus Tib. filius *ex Vipſania.* 3, 75. *proavo Pomp. Attico.* 2, 43. *conſul deſignatus.* 1, 14. *ad legiones Pannonicas miſſus.* 1, 24. *auctores ſeditionis necat.* 1, 29. *inter ſodales Auguſtales.* 1, 54. *conſul.* 1, 55. *nimis gaudet ſanguine.* 1, 76. *in Dalmatia agit.* 2, 53. *paci inter Armin. & Marobod. firmandæ miſſus.* 2, 46. *Germanos ad diſcordias illicit.* 2, 62. *augetur liberis.* 2, 84. *cineribus Germanici obviam it.* 3, 2. 3, 5. *ad Illyricos exercitus proficiſcitur.* 3, 7. *ovans urbem init.* 3, 19. *Piſoni callide reſpondet.* 3, 8. *Coſ. deſignatus iterum.* 3, 22. *iterum conſul.* 3, 31. *ſumma rei admovetur.* 3, 56. *intendit Sejano manus.* 4, 3. *ægrotat.* 3, 49. *veneno perit.* 4, 8. *Druſo grates actæ ob vindictam Germanici.* 3, 18.
Druſus Cæſar vocatur. 1, 25. 1, 27. 1, 55. 2, 67.
Druſus Germanici fil. *togam virilem ſumit.* 4, 4. *commendatur diis.* 4, 17. *ſenatui.* 4, 8. *præficitur urbi.* 4, 36. *cum Sejano in fratrem conſpirat.* 4, 60. *inedia extinguitur.* 6, 23. *pſeudo-Druſus.* 5, 10.

Druſi.

Druſi. 1, 28. 11, 35. Druſorum familia. 4, 7.

Druſus Libo vid. Libo.

Druſus Livius largitor. 3, 27.

Druſi cognomentum ademptum Scribonijs. 2, 32.

Dubitare deliberare de prælio. H. 2, 39. de tradenda repub. 6, 46. imponere. 4, 57. malle. 12, 46. dubitavit an juberet. 13, 50. dubitavere an permitterent. H 4, 63. dubitaviſſe. 12, 46. dubitantes. H. 1, 41. pro nutantibus. 6, 35. dubitatum eſt apud provincias. 12, 69.

Dubius Avitus. 13, 54. Tencteros invadit. 13. 56. Britanniæ legatus. 14, 29.

Dubia Hiſpania. h. e. deliberantes, utris partibus ſe adjungant. 3, 44. res. 2, 62. dubia & proſpera opponuntur. 12, 5. præliorum. H. 2, 33.

Ducennius Geminus. 15, 18. præfectus urbi. H. 1, 14.

Ducenteſima vectigal. 2, 42.

Ducere, antecedere. 1, 51. 1, 64. pro æſtimare. 4, 1. H. 1, 29. quo ducerentur inclinatura. h. e. quo traherentur interpretando. 11, 34. ducere bellum, trahere. 12, 29. H. 2, 32. exequias. 16, 6. foſſam. 15, 4. funus. 1, 8. lacrymas, quæſtus. 11, 37. ordines. H. 2. 22. H. 4, 5. provincias ſc. ſorte. 3, 58. tempus atque iter. 2, 34. ſorte. 3, 28. 13, 29. H. 4, 40. A. 28. ad mœnia. H. 4, 58. in crimen. 6, 5. in hoſtem. 1, 44. 13, 54. in partes quos. 15, 51. ductores. 4, 46.

ex Duello præſagium victoriæ. G. 10.

C. Duilius. 2, 49.

Duint. 4, 38.

Dulgibini. G. 34.

Dum, pro dummodo. 1, 9. 1, 22. 6, 45. pro interim. 11, 18.

Duodecim tabulæ. 6, 16.

Durare, pro vivere. O. 17. duraverunt ad noſtram juventam. 3, 16. mentem, firmare. 3, 15. ad eadem cujus. 14, 1. in necem ſuorum. 1, 6. durant colles. G. 30. duratus ad omne facinus. H. 4, 59. dureſcens materia. G. 45.

Durus orator. O. 21. durior congreſſus, difficilior. 4, 74. durius advertere. 3, 2.

Dux Caninefatum ſcuto imponitur. H. 4, 15. dux femina. A. 16. A. 31. ducis auctoritas. H. 3, 86. caſus animum militibus eripit. 6, 35. H. 4. 34. contemptu degenerant milites. H. 2, 62. effectus. H. 3, 55. neceſſitas. H. 3, 8. officium. H. 2. per tot. ſegnities. H. 3, 73. honore incorrupto, gregario militi immixtus. H. 5, 1. patientia multa incommoda mitigat. 14, 24. propria artes, ratio & conſilium. H. 3, 20. reverentia haud diuturnum vinculum, &c. H. 3, 41. ducis boni imperatoria virtus eſt. A. 39. duci tela intenta. H. 2, 18. ad ducem relata miniſtri fortuna. A. 8. in ducem ſaxa conjecta. H. 2, 29. inter ducem & exercitum diviſa munia. H. 3, 20. duce nullo ſibi quiſque auctor. H. 3, 71. in duce plus reponere quam in exercitu. G. 30. duces ambitu non eligendi. 13, 6. à militibus vincti. H. 2, 12. etiam egregii rebus ſecundis inſoleſcunt. H. 2, 7. Germanis ex virtute. G. 7. obnoxii nihil prohibere milites audent. H. 2, 56. ſeveri. H. 2, 11. ducum ars nota. H. 5, 23. conſilio præſtantibus proſperiora prælia. H. 3, 82.

Dyrrachium. H. 2, 83.

E.

E Proximo modeſtum exemplum. H. 2, 64. è Repup. utile Reipublicæ. 2, 33. 3, 53. 4, 31. è ſervitio eſſe. 1, 23.

Eblandiri. H. 3, 37.

Eburna effigies. 2, 83.

Ecbatana. 15, 31.

Ecfodere. 11, 20.

Edere, nominare, exponere ceteros. 15, 56. conſcios. 4, 45. 11, 22. 15, 57. crimina. H. 2, 10. mandata. 15, 60. H. 4, 64. nomen, ordinem, patriam, ſtrenue facta. 1, 44. nomina. 1, 81. repertorem. 12, 53. ſocios. 2, 40. per tormenta. 14, 24. edita clades. 16, 16. edere annales, vulgare. 4, 34. in vulgus. 15, 63. edere exempla. O. 8. prælium. 12, 56. victoriam. A. 34. edere partum. 1, 10. 13, 21. ſobolem. 5, 1. ſtirpem. 2, 84. edere gladiatores. 1, 76. 11, 11. 13, 5. 3, 49. gladiatorium munus. 15, 34. ludicrum. 13, 31. 15, 23. 15, 44. ludos. 1, 15 3, 64. 12, 41. 14, 21.

ſpectaculum. 14, 17. H. 2, 67. H. 2, 71. H. 3, 32. edita pars domus. 6, 21. turris. H. 4, 65. loco urbs. 12, 16. editum clementer jugum. G. 1. editi colles. H. 5, 11. edita oppoſita planu. 15, 27, 15, 38. montium. 4, 46. 12, 56. in altum ædificia. H. 3, 71. edita, nata ſponte. H. 5, 7. editiora loca. A. 35. editiſſima villa. 14, 5.

Edeſſa. 12, 12.

Edicere de cærimoniis. H. 2, 91. edicto monetur populus. 1, 8. 3, 6. increpatur. 5, 5. modeſtiæ admonetur. H. 4, 45. nonnulla memorat princeps. 14, 63. edictum, ne præſides ludos ederent. 13, 31.

Edoctus artes. 12, 44. domum principum. 13, 47. iter hoſtium. A. 26. vim. Rom. 4, 50. edoctum adulationes vulgus. h. 2, 90.

Educandi labores. 15, 19. educatio Germanorum. G. 20. per tot. Rom. antiquorum. O. 28. educator. 12, 41. præceptorque. 15, 62. educatores. 13, 15.

Educere turrim. h. 4, 30. eductus infans. 1, 41. educta pyramides. 2, 61.

Edurare. G. 45.

Effeminati, 15, 67.

Efferare. h. 4, 26. efferatus exilio. h. 1, 21.

Efferre aggere latus, extollere, elevare. 2, 19. conſilia ſua ſc. laudibus. 2, 63. laudibus. 3, 72. efferre, proferre. 6. 9. in tempore. 3, 41. vocem in vulgus. 12, 21. efferre ſuper alios. 4, 40. ſcuta ſuper capita. h. 3, 27. eff. ſigna aquilaſque. h. 3, 31. extulit ſe vallo hoſtia. 15, 7. eff. quem in odium. h. 4, 42. elatum ferrum. 1, 35.

Efferveſcere. 1, 74.

Efficere liburnicas, conficere. h. 3, 48. eff. ctu promptum. h. 2, 76.

Effigies Cæſaris in exercitu. 12, 17. Neronis in templo Martis Vltoris pari magnitudine. 13, 8. ictu fulminis liquefacta. 15, 22. in curuli cella in medio Parthici & Rom. exercitus. 15, 29. Sejani cultu. 4, 2. Tiberii cunctis circumflagrantibus incolumis. 4, 64. & Sejani circum aram amicitiæ. 4, 74. libero defuncti prapoſita. 3, 5. effigiem Auguſti amplecti. 4, 67. effigies corporum humanorum dilabente æſt. relicta. 14, 32. deum abrepta. 15, 45. Germanici Circenſes ludos præit. 2, 83. Octavia humeris geſtata, floribus ſparſa, foro ac templis ſtatuta. 14. 61. Poppææ proruta. ibid. principum inter ſigna. 12, 17. 15, 24. h. 3, 31. pulcherrima in animis hominum. 4, 38. triumphalium in foro. 15, 72. Vitellii ex caſtris amota. h. 3, 31. damnatorum demota. 11, 38. in Gemonias tracta. 3, 14. effigies Agrippinæ gerens populus. 5, 4.

Effloreſcere. O. 1.

Effluvium lacus. 12, 57.

Effracto carcere. 1, 21.

Effugere pudorem & metum morte voluntaria. 16, 3. effugium dare cui. h. 1, 43. effugia. 2, 42. villa. 16, 15. præbere ſanguini. 15, 63.

Effundere fortunas. 14, 31. gladiatores in ripam. h. 2, 23. Sarmatam in Armenios. 6, 33. Rhenum in Gallias. h. 5, 19. ſpiritum. h. 3, 66. donationibus. h. 1, 20. effundi ad quærendum, excurrere. 1, 23. in amplexus cujus. 12, 47. in lacrymas. 3, 23. 4, 8. h. 2, 45. in queſtus. 3, 11. intra caſtra dejici. h. 4, 30. effuſus in amorem. 1, 54. Antium ſenatus. 15, 23. effuſi hoſtes. 12, 31. temere. h. 3, 17. effuſa ac paluſtria loca. G. 30. effuſius adfluxere. 4, 62. favent, qui noluerant; quod ſit, fieri. h. 1, 19.

Egentiſſimus quiſque. h. 3, 47. h. 4, 1.

Egena aquarum regio, 15, 3. egenum commeatu caſtellum. 12, 46. commeatibus quod. 15, 12.

Egerere aurum. 15, 45. fortunas in tributa. A. 31. quidquid turbidum. h. 4, 39.

Egeſtas neceſſitudinem peccandi adfert. 3, 40. venales facit. 14, 14. longa cupidines accendit. h. 1, 66. cibi inedia. 6, 23.

Egnatia Maximilla. 15, 71.

P. Egnatius. 16, 32.

Egnatii. 1, 10.

Egredi. h. 1, 39. egreſſa altitudinem munium tecta. h. 3, 30. egreſſus modici. 15, 36. egreſſibus adhæreſcere. 11, 12. egreſſus obſideri. 16, 10. egreſſu rarus. 15, 53.

Egre-

Egregium, honorificum. 3, 6. *publicum*. 3, 70.
Eiicere quem. 2, 45. *ejectamenta maris*. G. 45.
Ejurare. 13, 14. *h*. 4, 39. conſulatum. *h*. 3, 37. *imperium*. *h*. 3, 68. *magiſtratum*. 12, 4. *patriam*. *h*. 4, 28.
Elabi cuſtodias. *h*. 3, 59. *pugnam*, *vincula*. 1, 61. *vim ignium*. 4, 64.
Elangueſcere. *H*. 4. 42.
Eleazarus. *h*. 5, 12.
Electio principum loco libertatis. *h*. 1, 16. *electi legionis*. *h*. 1, 61.
Elegantia. 16, 18. *vita*. 14, 19.
Elegorum laſcivia. *O*. 10.
Elementa prima diſcentium. *O*. 29. *ſtudiorum*. *O*. 19.
Elephantina. 2, 61.
Elephanto inſidens. 15, 15.
Eleuſis. *h*. 4, 83.
Eleanus Plautius. *h*. 4, 53.
Elicere cupidinem. 16, 14. *feſtinationem ſequentium*. *h*. 2, 24.
Eligere latebras. *A*. 38.
Elius. vid. *Ælius*. *Elii*. *h*. 1, 37.
Eloquentia bonarum artium princeps. 11, 6. *omnium artium domina*. *O*. 32. *ætate corrumpitur*. 4. 52. *fortuna non diſcernitur*. 2, 83. *acris*. 16, 22. *impetu magis quam cura vigens*. 4, 61. *lucroſa*, & *ſanguinans*. *O*. 12. *Marcelli Eprii*. *h*. 4, 7. *Vipſ*. *Meſſalæ*. *h*. 4, 42. *virilis* & *oratoria*. *O*. 5. *eloquentia laus* pro crimine. 14, 52. *forenſis laus*. *O*. 5. *victor Nero*. 14, 21. *utilitas*. *O*. 5. *voluptas*. *O*. 6. per tot. *gloria*. *O*. 7. *vultus non unus*. *O*. 18. *eloquentiam debilitat proprius metus*. 3, 67.
Eluctari nives. *h*. 3, 59. *eluctantia verba*. 4, 31.
Elucubrare. *O*. 9.
Eludere bellum. 2, 52. quem. 16, 28. *eludentes pugnæ*. 4, 25. *eluſus*. 16, 3.
Elumbis orator. *O*. 18.
Elymai. 6, 44.
Elyſii. *G*. 43.
Emendari quam peccare, *poſterius*. 15, 20.
Ementiri. 13, 47. *h*. 2, 42.
Emercari aditum principis. 16, 1. *adulterium*. 13, 44. *avaritiam præfecti*. 12, 44. *hoſtes ad exuendam fidem*. 12, 14.
Emere animos militum. *h*. 4, 57. *militem*. *h*. 1, 5. *ſervitutem ſuam*. *A*. 31. *emi pecunia*. *h*. 1, 66. *emptus ad opprimendum amicum*. 16, 32.
Emeritenſes. *h*. 1, 78.
Emerſus paludibus. 1, 65.
Emetiri ſpatium viæ. 15, 16. *quinque principes*. *h*. 1, 49.
Eminebat ardor. *A*. 35. *eminentior eloquentia*. *O*. 25. *eminentes oratores*. *O*. 1.
Eminus. 4. 47.
Emittere manu adoptatos. 15, 19. *emiſſa à Magontiaco cohortes*. *h*. 4, 24.
Emolumentum. 15, 56.
Emptare. 14, 41.
Emuniendæ ſilvæ ac paludes. *A*. 31.
Enervis orator. *O*. 18.
Enimvero. 2, 64. 6, 35. 12, 64. *G*. 44.
Eniti, parere. 5, 1. *eniti aggerem*. 2, 20. *in æquum*. 2, 80. *enixus opibus fratris*. 14, 28.
Ennia. 6, 46.
L. *Ennius*. 3. 70.
Eo, ideo. 15, 28. *h*. 2, 37. *eo adrogantiæ venit*. 3, 73. *ardoris provectus*. *h*. 3, 17. *audaciæ prov*. 4, 10. *contemptionis deſcenſum*. 15, 1. *diſcordiæ ventum*. *h*. 1, 60. *inopiæ venire*. *A*. 28. *loci*. 14, 61. 15, 74. *neceſſitatis ventum*. *h*. 1, 16. *eo progredi*. *h*. 1, 24. *prorumpere*. 13, 26. *provectus*. 14, 35. *eoque* & ideo. *h*. 2, 65. *euſque provectus*. 14, 2.
Epaphroditus. 15, 55.
Epheſii. 3, 61. *Dianam colunt*. 4, 55.
Epheſiorum portus. 16, 23. *Epheſus*. *O*. 15.
Epicharis. 15, 15. *tormenta fortiter ſpernit*. 15, 57.
Epicurus. *O*. 31.
Epidaphne. 2, 83.
Epigrammata. *O*. 10.
Epiphanes. *h*. 2, 25.
Epiſtola Ant. *Primi ad Civilem*. *h*. 5. 26. *Bruti*. *Calvi*. *O*. 18. *Civilis* & *Claſſici ad Cerialem*. *h*. 4, 75. *Galliarum nomine ſcripta ad Treveros*. *h*. 4, 69. *aquiliferis prius quam duci tradita*. *h*. 4, 25. *cruenta*. 3, 44. *epiſtolarum libri*. *O*. 37. *epiſtolis præfecti*. 16, 8. *epiſtolas componere*. *h*. 3, 63.
Eporedia. *h*. 1. 70.
Epponina. *h*. 4, 67.
Eprius Marcellus prætor unius diei. 12, 4. *accuſatur*. 13, 33. *h*. 4, 6. *Thraſeam accuſat*. 16, 22. 16, 28. *h*. 4, 43. *acri eloquentia*. 16, 22.

 prom-

promptus ad ſcelus. 16, 26. *eo nomine donatur.* 16, 33. *inviſus memoria delationum.* H. 2, 53. *eloquentia tutus.* O. 5. *dives.* O. 8. *Neronem in exitium multorum impulit.* H. 4, 7. *potens Romæ.* H. 2, 95. *Epri ſententia de ſortiendis legatis.* H. 4, 6. H. 4, 8.

Epulæ liberales. 15, 55. *prodigæ.* H. 1, 62. *Germ. ſolennes.* 1, 50. *tempeſtivæ.* 11, 37. *comitibus principum pro ſtipendio.* G. 14. *Tigellini.* 15, 37. *Vitellii.* H. 2, 62. *iter ad potentiam.* H. 2, 95. *epulas ſtruere.* 15, 55. *epulum plebi offerre.* H. 1, 76. *epulari apud* quem. H. 3, 38.

Eques pro equitibus. 1, 60. 3, 21. 12, 29. 14, 34. 14, 37. 15, 11. H. 2, 89. H. 3, 18. H. 5, 18. A. 25. A. 35. *alarius.* 4, 73. 12, 27. *aſſultans per campos.* H. 4, 22. *auxiliaris.* 13. 54. *compoſitus per turmas.* 15, 29. *dilectus.* H. 4, 12. *expeditus.* H. 4, 3. Germanus. G. 6. *imbecillus.* 15, 5. *omnis concors.* H. 3, 79. *prætorianus.* 1, 24. *veteranus.* H. 4, 70. *eques* pro equitibus Rom. 15, 48. *eques evaſit.* H. 4, 33. *perſultat ſylvas.* A. 37. *prorupit.* H. 4, 33. *equiti pedes interjectus.* H. 3, 79. *equites optimi Sarmatæ.* H. 1, 79. G. 46. *Tencteri.* G. 32. *Regem Parthum ex more ſecuti.* 15, 2. *equites* Rom. *illuſtres.* 2, 59. 4. 58. 6, 4. 11, 4. 4, 35. 15, 28. in luctu *trabeati.* 3, 2. *arena & ludis prohibentur.* H. 2, 62. *equitum Rom. ſedes apud Circum.* 15, 32. *equeſter ordo.* 2, 83. *locus.* 3, 30. 6, 7. 14, 53. *equeſtris dignitas libertis data.* H. 4, 39. vid. *etiam annulus equeſtris Fortuna.* 3, 71. *nobilitas.* A. 4. *procella.* H. 3, 53. *equeſtris prælii mos.* 6, 35. *equeſtre faſtigium.* 4, 40. *nomen.* H. 1, 13. *equeſtres Ægypto impoſiti.* 12, 60. *equitatus.* 15, 10. H. 3, 18.

Equus bellator. G. 14. *Euphrati immolatur.* 6, 37. *conſularia inſignia geſtans.* 15, 7. *abruptis vinculis conſternationem in caſtris excitat.* 1, 66. *equo priore deſilire.* 15, 28. *equi & armenta cum hominibus uno loco clauſa.* 4, 49. *maxime vulnerati à Germanis.* 1, 65. *in caſtris ad Vetera abſumpti.* H. 4, 60. *præſagiorum cauſſa nutriti à Germanis.* G. 10. *equorum certamina.* 14, 21. *ſtudia.* O. 29. *equos nobiles curſus & ſpatia probant.* O. 39.

Erato. 2, 4.

Erigere. animare *ad coërcendum.* 2, 25. *ad maturandum diſcrimen.* H. 5, 15. *ad ſpem.* 2, 25. 2, 71. *in ſpem.* H. 1, 4. H. 2, 74. quos *oratione.* 4, 8. H. 4, 74. *erigi ad celebritatem nominis.* H. 2, 8. *erectus Samnis.* H. 3, 59. *erigere aciem.* ſc. in loca ſuperiora. A. 18. *in collem.* H. 4, 71. A. 36. *per collem.* H. 3, 71. *in caſtra.* H. 5, 22. *erigit montem terræ.* H. 5, 6. *ſepulchrum ceſpes.* G. 27. *plana terrarum non erigunt tenebras.* A. 12. *quidquid ſylvarum ac montium erigitur.* G. 46.

Erindes. 11, 10.

Eripere campum hoſti. 1, 63. *vehiculo purgamenta.* 11, 32. *ereptus* ſcil. morte. 4, 8. *rurſum.* 2, 82. *erepti nepotes.* 3, 6. *ereptores terrarum.* 13, 55.

Erogare pecuniam in quos. 16, 17.

Errore veri. H. 2, 72.

Erubeſcere beneficii invidia. A. 42.

Eruditus luxus. 16, 18.

Erui ex tabernis, domibus. H. 3. 83. *eruenda civitas.* H. 4, 72.

Erumpere. 3, 41. *erumpit æmulatio.* 4, 40. *ſeditio.* H. 1, 26. *erumpunt indicia.* 1, 4. H. 4, 16. *queſtus.* 2, 82. *erupere cetera.* H. 4, 32. *erump. in malum publicum.* 12, 5. *in perniciem publicam.* 12, 41. *eruptio.* 4, 47. *eruptionem ſuadere.* 4, 49.

Erythra. 6, 12.

Eryx. 4, 43.

Eſcendere roſtra. 15, 59. *ſuggeſtum.* 13, 5. *eſcenſus.* 13, 39.

Eſerninus vid. *Marc. Æſerninus.*

Eſquiliæ. 15, 40.

Eſquilina porta. 2, 32.

Eſſe abſolutioni. 3, 13. *cordi.* H. 3, 53. *criminis.* 2, 50. *curæ.* H. 1, 3. *deriſui.* A. 39. *deſpectui.* H. 4, 57. *excidio.* H. 1, 80. *exitio.* 16, 14. H. 2, 1. *faſtidio, irriſui.* H. 1, 7. *noxæ.* 3, 13. 4, 36. *obtrectationi.* A. 1. *pudori.* 4, 57. *ſolatio.* O. 15. *uſui.* 3, 54. 16, 19. H. 3, 5. H. 4, 22. *eſſe claro rumore apud vulgum.* 15, 48. *in ambiguo.* A. 5. *in aperto.* H. 4, 4. *in arduo.* 12, 15. *in fama.* H. 2, 73. *in honore.* O. 19. *in occulto.* H. 4, 4.

in officio. H. 1,18. *in ore.* H. 2,73. *in uſu.* H. 2, 86. *eſſe videatur.* O. 23. *eſt conjectare.* 16, 34. *eſt moris.* H. 1, 15. *cui bono eſt?* O. 9. *eſt tanti.* O. 40.
Et, pro inſuper. 4, 18. 4, 34. 6, 34. *A.* 14.
Eteſiæ. H. 2,98. *Eteſiarum flatus.* 6, 33.
Etiam tum. A. 39.
Etruria. H. 3.41. *Etruriæ decretum.* 4, 55. *primores, haruſpices.* 11, 15. *promontorium Coſa.* 2, 39. *Etruria dilecta cohortes prætoriæ, &c.* 4,5. *in ſenatum acciti.* 11, 24. *in Etruria templum Salutis.* 15, 53. *Etruſci* Lydorum *conſanguinei.* 4, 55. *Tarquinio Priſco auxilium ferunt.* 4, 65. *à Damarato litteras diſcunt.* 11, 14.
Evadere amnem. 12. 35.
Evaleſcere ad bellum. 14, 58. *in crimen, ſuſpicionem, tumultum.* H. 1, 80.
Evander. 11, 14. *Herculi fanum ſacrat.* 15, 41.
Evaneſcunt bella. H. 2, 32.
Eubœa. 2, 54. *Ægei maris inſula.* 5, 10.
Eucerus. 14, 60.
Eudemus. 4, 3. *torquetur.* 4, 11.
Eudoſes. G. 40.
Evecta inſulas fama. 12, 36. *evecta privatorum modum opes*, 14, 52. *evecta in gaudium* quæ. H. 2, 64.
Evenire, provenire. 4, 33. contingere. 6, 7. *evenit victoria* cui. H. 1, 51. *quæſtio* cui. 6, 16. *quod evenit, deterius creditur.* 15, 36. *in eventum totius belli certare.* H. 2, 42. *poſt eventum omnes prompti ac magniloqui.* A. 27. *eventu utendum.* 2, 77. *ex eventu adverſa abnuere vel proſpera agnoſcere.* H. 3, 52. *ſumitur animus.* H. 1, 27. *eventus rerum plerumque fortuiti.* H. 1, 4.
Evertere imperium. H. 1, 30. *urbem.* H. 1, 50.
Evictus his. 12,25. *precibus uxoris.* 4, 57. *evicta blandimentis vita.* 15,64, *ad miſerationem.* 11, 37.
Evincire diademate caput cujus. 15, 2. *inſigni regio* quem. 6, 42.
Eumolpidæ. H. 4, 83.
Eunones. 12, 15. 12, 18.
Evocatus. 2, 68. H. 1, 41. H. 1, 46.
Evodus. 13, 37.
Evolutus ſede patria. 13, 15. *evolvenda antiquitas.* O. 29.
Euphrates. 14, 25. H. 5, 9. *flumen.* 4, 5. *ſponte in immenſum attollitur.* 6, 37. *pontibus junctus.* 13, 7. *imperiorum Parthici & Romani limes.* 15, 17. *Euphratis pons.* 15, 7. *ripa.* 2, 58. 6, 31. 12, 11. 15, 3.
Euripides. O. 12.
Ex æquo agere. A. 20. *diſceſſum.* H. 3,9. *ex affluenti.* H. 1, 57. *ex comparatione.* O 23. *ex compoſito.* H. 4, 60. *ex diſciplina.* 15, 67. *ex diverſo*, ex altera parte. H. 3, 5. H. 3, 13. H. 3, 73. *ex duce metus.* 1, 29. *ex eo*, exinde. 12, 7. *ex facili.* A. 15. *cetera*, facilia. H. 3, 49. *ex fide.* 16, 6. H. 2, 9. *ex honeſto certamina.* 3, 55. *ex imperatore metus.* 11, 20. *ex integro.* H. 3, 59. *ex legato timor.* A. 16. *ex magnitudine deorum eſt.* G. 9. *ex more.* 15, 29. 15, 35. H. 2, 55. *principatus.* A. 43. *ex nobilitate, virtute.* G. 7. *ex priore mollitia.* h. e. pro priore moll. 15, 70. *ex quo.* H. 1, 89. *annus eſt ex quo.* 14, 53. A. 33. *ex ſe metus aut ſpes.* 2, 38. *ex ſe natus.* 11, 21. *ex voluntate* cujus. H. 4, 65. *ex uſu.* 12, 48. *ex utilitate*, propter utilit. 15, 43.
Exagitare, ſtimulare. 4, 12.
Exanimari. 4, 45. *egeſtate.* 4, 49. *exanimus.* 1, 32. 4, 63. *exanima corpora.* 16, 13.
Exardeſcunt certamina. H. 2, 38. *ſeditio.* H. 2,27. *exarſere animus.* 1, 51. *exarſit ad* quod. 1, 74. *exarſere ſtudia plebis.* 14, 21. *ambitu comitia.* 14, 28. *criminationibus fœdiſſimus.* 6, 25. *libidinibus.* 6, 1. *ad ultionem.* 12. 38. *in eum iracundia.* H. 1, 58. *prope in prælium.* H. 1, 64.
Exauctorati tribuni. H. 1, 20.
Excedere, mori. 1, 5. 1, 33. 2, 75. 3, 19. 4, 61. A. 44. *vita.* H. 4, 75. *exced.* tranſgredi *faſtigium equeſtre.* 4, 40. *numerum.* 1, 14. *novitate, magnitudine.* 2, 24. *excedendum potius, quam ut pellamur.* A. 25. *exceſſus.* 1, 72. 1, 14.
Excidere caſtra. H. 4, 34. *ceſpitem.* 1, 67. *regna, urbes.* H. 2, 38. *excidium legionum.* H. 4, 61. *excidio eſſe.* H. 1, 80.
Excidere ſcil. memoria. H. 2, 76.
Excipere cognitionem, ſuſcipere. 3, 10. *contumeliam.* 15, 23. *principem.* 16, 24. *pu-*

24. *pugnam. h.* 3, 23. *ſignum. h.* 3, 73. *verba* alicujus. 16,32. *victoriam cunctanter. h.* 2, 52. *orationem. A.* 33.

Excire. h. 4, 50. *auxilia. h,* 2, 97. *domo principis* quam. 4. 21.

Excitare fortunam partium. h. 2, 46. *invidiam, probra in bonos.* 3, 36. *excitari,* commoveri. *h.* 2, 73.

Excogitata ſubtiliter. O. 1.

Excrementum oris. h. 4, 81.

Excubiæ militares feminis imperatoriis. 13, 18.

Excubias agere cui. *h.* 4, 58. *diſponere. h.* 2, 44.

Excurſus repentinus. 1, 55. *rari. G.* 30.

Excuſare, excuſatum habere. 1, 59. *diverſa,* allegare. 3, 11. *magnitudinem negotiorum.* 5, 2. *rationem valetudinis & amorem quietis.* 15, 61. *reditum,* cauſſam allegare, cur non redeat. 1, 44. *excuſari in univerſum* cui *rei. nihil ejus ſuſcipere.* 1, 12. *excuſatum,* quod excuſari poteſt. 1, 47. *excuſatius omnia accipiuntur ſub exemplo.* 3, 68.

Excutere tela. 2, 20.

Exedere Rempub. paulatim conſumere. 2, 27. *exeſa vis luminis. h.* 4, 81.

Exemplar clementiæ. 12, 37. *dedecoris adulatorii.* 6, 32. *exemplar referre.* 15, 37. *ad exemp.* 15, 23. *exemplaria litterarum. h.* 4, 25.

Exemplum & rectores. A. 28. *omne magnum habet aliquid ex iniquo.* 14, 44. *immodeſtum è proximo licentiam* alterius *onerat. h.* 2, 64. *exemplo aſſumere.* 6, 8. *exemplum dare.* 1. 74. 4, 50. *imputare. h.* 1, 71. *exemplo magis quam conceſſo jure.* 1, 38. *exemplo quam imperio præeſſe. G.* 7. *ſub exem. excuſatius omnia accipiuntur.* 3, 68. *exempla in conſultores recidunt.* 6, 10. *honeſta apud bonos ex delictis aliorum.* 15, 20. *diutius durant quam mores. h.* 4, 42. *exempla edere. O.* 8. *inter exemp. erit, quod hodie exemplis tuemur.* 11, 24. *exemplis conſtantibus animum firmare.* 16, 35.

Exequi. vid. *exſequi.*

Exercere accuſationes. h. 2, 10. *amicitiam.* 15, 60. *h.* 2, 10. *O.* 5. *artes ludicras. O.* 10. *arva, metalla, portus. A.* 31. *bellum.* 6, 31. 12, 32. *contentiones.* 13, 28. *diſcordias. h.* 4, 50. *emptionem agrorum.* 6, 17. *fænus.* 6, 16. *imperium. h.* 1, 30. *ludum litterarum.* 3, 66. *odium.* 13, 37. *officinas armorum. h.* 2, 82. *poteſtatem.* 4, 6. 6, 11. *ſectiones.* 13, 23. *ſolum.* 12, 43. 13, 54. *vim, raptus, ſua libita.* 6, 1. *exercitus conſuetudine velare odium.* 14, 56. *ad exprimendam imaginem honeſti.* 16, 32. *curis. A.* 39. *exercitando corpori,* ad corpus exerc. 14, 59. *exercitatum ipſis. A.* 36. *exercitatior Britanniæ.* ſc. bellis. *A.* 5.

Exercitium equitum. 2, 55.

Exercitus fortiſſimus, qui ante diſcrimen quietiſſimus. h. 1, 84. *ſine copiis retineri non poteſt. h.* 2, 32. imperatoris *ſtilo occurrere juſſus. h.* 2. 59. *exercitus virtutem infringere inter artes perfidia. h.* 2, 99. *exercitui noſci. A.* 5. *exercitum cogere.* 12, 15. *victum ſpargi, pars pacis. h.* 3, 35. *h.* 3, 46. *ex diverſis gentibus contractum ſecundæ res tenent. A.* 32. *in exercitu vario diverſæ cupidines. h.* 3, 33. *exercitus diſcreti, quod ſaluberrimum eſt ad continendam militarem fidem. h.* 1, 9. *ad exercitus profugere.* 4, 67. *in exercitibus* Rom. *nihil validum, niſi quod externum.* 3, 40.

Exhaurire pericula. h. 4, 32. *Rempub. A.* 44. *tela hoſtis,* efficere, ut jaciendo abſumantur. 14, 37. *exhauſta nox. h.* 4, 29. *exhauſti principes. h.* 2, 62. *exhauſta acie legiones. h.* 2, 76.

Exigere diem. 3, 16. *h.* 1, 47. *exactus eſt dies. O.* 42. *exactum à Tuidio, cur.* 2, 85. *exigi curia.* 6, 3. 12, 59. *Italia.* 6, 3. 14, 28. *exactor cædis.* 11. 37. *mortis.* 3, 14.

Exilium injurioſe objectum. *h.* 3, 13. *exilii honor,* cum quis ſpecie honoris amovetur. *h.* 1, 71. *in exilium agere.* 4, 63. 16, 20. 16, 33. *pellere.* 16, 30. *h.* 4, 6. *exilio longo efferatus. h.* 1, 21. *ab exilio in regnum venire. h.* 1, 38. *retracti accuſantur.* 4, 28. *exilia* pro exulibus. *h.* 1, 2.

Eximere cauſſas hortandi. 3, 46. *diem dicendo. O.* 19. *diem unum ſupremo certamini. h.* 3, 81. *exemit diſſimulationem nox.* 13, 15. *eximere ſervitio.* 12, 27. *eximi infamiæ, pœna.* 14, 40. *ludibriis. h.* 3, 85. *morti.* 13, 48. *non eximitur pleriſque mortalium* ſc. opinio. 6, 22. *exemptis annis tot è vita. A.* 3.

Exin.

Exin, deinde, 3, 36. 4, 4. 6, 5. 6, 37. 12, 22. 13, 18. 14, 48. 15, 12. 15, 17. 15, 41. 15, 64. 16, 14.

Exire lubricum juventæ. 6, 49. exeundi ordinis jus. 11, 25. exitus, mors. 15, 71. h. 1, 49. h. 2, 31. decorus. h. 3, 84. fortis. 15, 63. honeſtus. 16, 25. Neronis. h. 2, 5. h. 2, 8. Othonis. h. 2, 50. ſerus, inhoneſtus. h. 1, 72. exitus conſtantia. 15, 49. lentitudo. 16, 35. exitus Caſſii, Brutorum. 1, 10. dominantium. 4, 11. pares. h. 1, 3. exitus, eventus proſperi. h. 2, 6.

Exiſtit accuſator. 15, 69. quidam. h. 2, 72.

Exiſtimare male de ingeniis. O. 1. exiſtimatio ſenatus, judicium. h. 4, 7.

Exitiabilis animus in ſuos. 6, 24. ſuperſtitio. 15, 44. morbus. 16, 5. exitiabile. 3, 15. maxime. 6, 7. bis, illu prælium. h. 3, 22. Reipub. h. 2, 69.

Exitioſus. 6, 36.

Exoleſcit diſciplina. 11, 15. dolor. 6, 25. rumor. 4, 10. clades. 4, 64. exoleſcunt amictus Græci. 14, 21. inſtituta antiquitus. h. 4, 8. luxus. 3, 55. ſpreta. 4, 34.

Exoleti. 16, 19. remiges. 15, 37.

Exonerare faſtos. h. 4, 40. exonerata in proximas terras multitudo. h. 5, 2.

Exorari ſtupris, adulteriis. h. 1, 66.

Exorta vis locuſtarum. 15, 5. exorta adulationes. 15, 23.

Exoſculari manum, vulnus cujus. h. 2, 49.

Expectare. vid. exſpectare.

Expaſſa delubri fores. h. 5, 13.

Expedire, conducere. dominationi. 12, 7. fortuna mea. 6, 8. ita viſum. h. 1, 21. magis me interrogari. 3, 53. exp. narrare. 4, 1. initia, cauſas. h. 1, 51. inſtituta, ritus. G. 27. de cade. h. 4, 48. exp. parare. h. 2, 21. alimenta. 6, 43. arma. 2, 79. h. 4, 62. copias. 13, 7. dona, legatos. h. 4, 83. ſe. 14, 36. expediri itineri. 15. 10. ad bellum. h. 2, 99. exp. in expeditionem proficiſci. h. 1, 10. cum quo. h. 1, 88. conſilium reperire. h. 2, 52. h. 3, 73. ſubita. 14, 55. expedita manus. h. 2, 83. expedita cohortes. h. 3, 2. expeditius tradere imperium, quam retinere. h. 1, 10.

Expellere vitam. 16, 19.

Expendere conſilia belli. h. 1, 87. pœnas capite. 12, 19.

Experientia artes docuit. h. 5, 6.

Experimentum contra fuit. h. 2, 97. exp. capere. 3, 56. dare. 13, 24. 15, 24. in experim. 1, 8. poſt. experim. minoris domini. h. 1, 11. experimenta aliena. A. 19. O. 34. experimentis cognitum eſt. 12, 14. diſcere. O. 22. experiri jus. 3, 36. experiendo multa conſiunt, quæ ſegnibus ardua videntur. 15, 59.

Expertus paſſive belli. h. 4, 76. belli animus. A. 41. expertum principem anxii mutamus. h. 3, 44. experta virtus. 3, 74. 13, 35. fecunditatis ſemina. 12, 2. expertum ingenium. h. 4, 42. experta artes. 3, 17.

Expers bellorum. 2, 52. cladis. 15, 26. conjurationis. 15, 52. juris. h. 2, 91. mali. h. 2, 45. miſericordiæ. 2, 26. præliorum. 2, 45. tributorum. h. 4, 17.

Expetibilis opera. 16, 21.

Expiare potentiam ſupplicio. h. 4, 11.

Explere annos vitâ quot. 2, 88 avaritiam. h. 2, 13. militiam. 13, 35. mortalitatem. 6, 50. munus ſuum. O. 32. odium. 15, 52. quod vita cum quo. 4, 39. ſtipendia. 3, 33. 14, 27. ſe ultione, ſanguine. 4, 25. ſuperbiam. 15, 15. ſupremum diem. 1, 6. ultionem. 13, 43.

Explicare turmas. 13, 38.

Explorare prædia. h. 1, 27. explorata guſtu principis epula. 12, 66. 13, 16. explorato. h. 2, 49. h. 3, 20. exploratores circumducti & remiſſi. h. 3, 54. exploratores curioſi ſua non occultant. h. 2, 34.

Exponere geſta. 15, 72. juſſa. 15, 61. quid cui. 16, 34. exponi nationibus barbaris. h. 3, 5. expoſita ſervitio provincia. h. 1, 1. expoſitum ad invidiam nomen. h. 2, 52.

Expoſtulare. 13, 37. 15, 5. 15, 17.

Exprimere caſus in marmore. h. 3, 74. ſpiritum, elidere. 15, 57.

Exprobrare excuſando. 1, 10. vivendo. 16, 10. beneficia exprobrantur memorando. 13, 21. donati virum cotidie exprobratum, nunquam datum. h. 1, 37. exprobrari ſibi putat Nero graſſationem, cum oraretur. 13, 25. exprobrando fœda acrius accendere. 13, 13. quaſi exprobrantes aſpiciuntur facinorum miniſtri. 14, 62. exprobratio tacita. 15, 16. 16, 22.

Expromere, narrare. 16, 1. qua vellent. 13, 49. quid ut recens. H. 4, 85.
Expugnati viri. A. 41. expugnatæ urbis præda ad militem pertinent. H. 3, 19. expugnandis urbibus reperta. H. 5, 13.
Expurgare objecta. 16, 24.
Exquilina porta. 2, 32.
Exquirere ſenſus, inquirere. 6, 8. exquiſitæ adulationes. H. 3, 37.
Exſanguis orator. O. 18.
Exſcindere caſtella. 13, 39. 15, 27. caſtra. H. 3, 46. H. 4, 32. H. 4, 78. cauſſas bellorum. A. 19. hoſtem. 2, 25. H. 5, 16. virtutem ipſam. 16, 21. urbes. H. 4, 58.
Exſecrationes patriæ. H. 4, 15.
Exſequi accuſationem. 4, 29. deſtinata. 15, 53. juſſa. 15, 61. H. 1, 80. partes. O. 16. ſententias. 3, 65. exſequendum hoc mihi reor. 4, 4. vis ad exſequendum. 12, 20. exſequendæ obſidiones. 15, 4. exſequendi imperia. H. 5, 21. exſecutio provinciæ, adminiſtratio. 15, 25.
Exſequiæ, comitatus funebris, longa. H. 4, 62. publica. 3, 48. 16. 6.
Exſilium. vid. exilium.
Exſolvere beneficium. 4, 18. brachia ferro. 15, 63. culpam. H. 4, 62. grates. 14, 13. nexus legis, obſcuritatem explanare. 3, 28. pœnas. 1, 10. promiſſum. O. 27. pugionem à latere. H. 3, 68. vicem. H. 4, 3. vincula. H. 3, 12. virtutem fortunamque ſuam malo omine. H. 4, 24. aliquem pœna. 14, 12. pudore proditionis. 6, 44. H. 3, 61. victoria. G. 24. exſolvi contumelia. 13, 36. cura. 12, 42. cuſtode. 12, 46. frenis. 5, 3. exſolvuntur ſanguine fœminæ. H. 5, 6. exſoluta alvus. 13, 15.
Exſors periculi. 6, 10.
Exſpectare annum. G. 14. exſpectate. 11, 26. 12, 7.
Exſpes vitæ. 6, 54.
Exſpirare. H. 3, 84.
Exſtimulare, accendere, impellere quem. H. 1, 89. animum. 15, 50. milites. H. 1, 65. exſtimulant multa. H. 1, 21. exſtimulari à quibus. 4, 59. exſtimulator. 3, 40.
Exſtinguere bellum. H. 4, 2. viros inſontes, necare. 15, 73. exſtingui, interfici. H. 4, 11. mori. 2, 72. 3, 49. 4, 15. 6, 25. raptim. 16, 13. exſtinguuntur cito corpora. A. 3. exſtinctus eſt quis. A. 14.
Exſultare geſtu. A. 8.
Exſurgere, prorumpere ex inſidiis. H. 2, 25. in colles. H. 2, 14. contra quem. H. 2, 76. exſurgit toris ſanguis. O. 21.
Exta læta, congruentia. H. 2, 4. triſtia. H. 1, 27. reddita ſuper ceſpitem. H. 4, 53.
Extenuare conſenſum multitudinis. H. 4, 46.
Externo ſanguine hoſtilem audaciam ulciſci. 14, 23. externa ſuperſtitio. 13, 32. externum bellum concordiam parit. H. 5, 12. externi fremitus, barbaræ voces. 14, 32. externa conſiliis quam armis retinenda. 6, 32. ſine cura habentur. H. 1, 79. externis magis fidit princeps tyrannus. 15, 58. externis moribus infectus. 11, 16.
Exterritus. 16, 15. falſa. 4, 28.
Extimare. 13, 17.
Extimere. 15, 71.
Extimeſcere. 16, 24.
Extinguere. vid. exſtinguere.
Extollere claritudinem principis. 16, 24. decus ſuum. 12, 36. vetera. 2, 88. virtutem cujus. H. 3, 13. honoribus quos ad. 4, 17. 6, 42. laudibus quem. 4, 41. 12, 11. quem ſupra cæteros. 6, 8.
Extorres. 4, 13. ſedibus ſuis. 6, 36.
Extra vitia magis quam cum virtutibus. H. 1, 49. extra virtutum cogitationes ſe putare. G. 18.
Extrahere pugnam. 4, 37. ſomnum in diem. G. 22. cuſtodia. 6, 23.
Extremus dominorum. H. 4, 42. extrema ætas. 4, 52. 5, 1. 12, 42. ſenecta. 4, 8. 4, 29. 4, 58. vis. H. 3, 10. vox. H. 1, 41. extremum ſc. periculum. 14, 6. extremo paludis. H. 5, 18. extremi terrarum, libertatis. A. 30. extrema, noviſſima. 11, 37. imperii. 4, 74. promontorii. 4, 67. vitæ alimenta, viliſſimi cibi. 6, 24. extrema pro manibus pedibuſque. 15, 70. extrema pati. H. 4, 59. de extremis, morte, multa loqui, pars ignaviæ. H. 2, 47.
Extrudere. 1, 23.
Extundere librum. O. 9.

Exturbare. 14, 69. 15, 2, *exturbatus populus.* 15, 39.
Exuberans & exundans eloquentia. O. 30.
Exuere æqualitatem. 1, 4. *amicitiam.* 6, 8. *arrogantiam.* A. 9. *aſpectum*, *caritatem.* 16, 28. *fidem.* 12, 14. *gloria cupidinem.* h. 4, 6. *habitum.* G. 31. *jugum.* h. 4, 17. A. 31. *jus faſque.* h. 3, 5. *juſtitium.* 3, 7. *magiſtrum.* 14, 52. *munia.* 4, 39. *obſequium in matrem.* 13, 13. *ordinem ſenatorium.* h. 2, 86. *otium.* 11, 20. *pacem.* 4, 72. *pacta.* 6, 43. *patriam.* h. 5, 5. *promiſſa.* 13, 44. *reverentiam imperii.* h. 1, 55. *ſacramentum cujus.* h. 3, 42. *ſervitium.* h. 4. 25. *ſocietatem.* h, 4, 70. *terminos officii.* 3, 12. *virtutes.* 1, 75. *vitia.* 6, 25. *exuere* ſc. potentia. 1, 2. *bonis.* 4, 21. 14, 31. *campis.* 12, 45. *datis præmiis* 14, 55. *fortunis.* 16, 33. *ſedibus.* 13. 39. *tribunatu.* 15, 71. *exuendam ad fidem emercari.* 12, 14.
Exultabant copiæ per catervas & turmas. 14, 34. *exultans* orator. O. 18. *exultatio*, lætitia. h. 1, 72.
Exundat ſuccinum. G. 45. *exundans multitudo.* h. 5, 2. *exundantes opes.* 3, 72.
Exuſtum Capitolium. 6, 12.
Exuvia hoſtiles. 3, 72.
Ezates. 12, 14.

F.

Fabatus Calpurnius. 16, 8.
Fabianus Valerius. 14, 40.
Fabius Fabulus. h. 3, 14.
Fab. Iuſtus. O. 1.
Fab. Maximus, 1, 5.
Fab. Paullus. 6, 28.
Fab. Priſcus. h, 4, 79.
Fab. Romanus. 16, 17.
Fab. Ruſticus. 13, 20. *hiſtoricus.* 14, 2. 15, 61. *eloquentiſſimus.* A. 10.
Fab. Valens. h. 1, 7. *legatus legionis.* h. 1, 52. *prima.* h. 1, 57. *dux Vitellii.* h. 1, 61. *ad prætorias cohortes ſcribit.* h. 1, 74. *provinciæ Narbonenſi auxilium mittit.* h. 2, 14. *in Italiam contendit.* h. 2, 24. *Ticinum venit.* h. 2, 27. *à militibus ſaxis petitur.* h. 2, 29. *ſcribit ad partem ſenatus.* h. 2, 54. *ad conſules.* h. 2, 55. *gladiatorum ſpectaculum edit.* h. 2, 71. h. 2, 95. *inviſus Cæcinæ.* h. 2, 99. *ob lucra & quæſtus infamis.* h. 2. 56. *Vitellio fidus.* h. 3, 15. *ad bellum contra Flavian. proficiſcitur.* h. 3, 36. h. 3, 40. *capitur.* h. 3, 43. *interficitur.* h. 3, 62. *ejus potentia Romæ.* h. 2, 95. *origo & vita.* h. 3, 62.
Fabii. h. 2, 95.
Fabricatus eſt. 15, 37.
Fabritius Vejento. 14, 50.
Fabritii. 2, 33.
Fabula, ſermones. O. 2. *convivales.* 6, 5. *malignorum.* O. 3. ſervorum. O. 29. *fabulas habere cum* quo. O. 29. *fabulari cum judicibus.* O. 39. *fabuloſa conquirere, procul gravitate* hiſtorica. h. 2, 50.
Fabulus Fabius. h. 3, 14.
Facere bellum cui. 3, 18. *bonos.* A. 7. *caſtra.* h. 4, 26. h. 5, 1. *copiam mutuandi.* 6, 17. *pugna.* 3, 20. *curam*, 3, 52. *deceſſionem.* 3, 69. *eruptionem.* 2, 7. *fidem.* 15, 50. *fiduciam*, *metum.* h. 2, 66. *finem incendio.* 15, 40. *formidinem.* h. 3, 10. *hoſtilia.* 15, 13. *initium.* 16, 28. *inferias.* h. 2, 95. *metum.* 6, 36. 16, 15. h. 2, 42. h. 3, 79. *moram prælio.* h. 4, 71. *nomen.* h. 5, 2. *periculum* cui. 13, 33. *peric. pecuniæ.* 14, 28. *gloriæ.* 15, 6. *pericula*, ſtruere. 16, 19. *perniciem.* h. 2, 70. *prælium.* 12, 40. h. 4, 79. *principem.* h. 1, 16. *pugnam.* 3, 21. *quæſtum corpore.* 2, 85. *Rempub. ſui muneris.* 15, 52. *ſacra.* 3, 58. *ſcelera.* 15, 67. *ſpeciem exercitus.* h. 3, 82. *ſtipendia.* 3, 1. *terrorum.* h. 4, 33. A. 29. *verba.* 11, 35. *vim commeatibus.* 13, 39. *vim reſiſtenti.* 2, 64. *vulnera.* 1, 64. 4, 47. *factus ſervitio.* 14, 31. *natura.* 14, 56. *facto magis opus quam conſulto.* h. 1, 62. *facta optimum, peſſimum* h. 2, 39. *facienda pericula.* 16, 19.
Faceſſere. 16, 34. *periculum* cui. 1, 74. h. 4, 43.
Facetiæ aſperæ acrem memoriam relinquunt. 15, 68. *militares.* 1, 23. *facetiarum acerbarum memoria in longum.* 5, 2. *facetiis inſectari* quem. 15, 25.
Facies, ſpecies. h. 3, 68. *belli.* 8, 85.

civilis externique mixta. h. 4, 22. *eloquentia* opponitur *imagini.* O. 34. *laborum nova.* h. 3, 70. *litoris.* 14, 8. *loci.* 4, 67. *pacis.* 13, 38. *pugna.* h. 2, 42. *ſtagni.* h. 5, 23. *ſæva ac deformis.* h. 3, 83. *ſolitudinis ſervanda.* 4, 69. *faciei conſilii.* h. 2, 54. *facies locorum.* 14, 10.

Facilis capeſſendis inimicitiis. 5, 11. *inanibus.* 2, 27. *facile & libenter credere.* A. 44. *facilior inter malos conſenſus ad bellum.* h. 1, 54. *facilius univerſi impelluntur, quam ſinguli vitantur.* h. 2, 75. *facilitas.* 6, 15. *auctoritatem diminuit.* A. 9. *faſtidium parit.* 11, 26.

Facinus in bonam partem. 3, 21. 15, 49. *facinus auſi pauci, plures voluerunt, omnes paſſi.* h. 1, 28. *facinora ipſis, qui faciunt, in ſupplicium vertunt.* 6, 6. *facinorum recordatio nunquam timore vacua.* 15, 36.

Factio Arminii. 1, 58. *factiones.* 11, 16. *patrum.* 3, 27. *procerum.* O. 36. *in factiones ſcindi.* h. 1, 13.

Factitare. 6, 18. *carmina.* 14, 48. 14, 52. 16, 14. 16, 28. *delationes.* h. 2, 10. *eadem.* 2, 59.

Facultas. O. 33. *incidit.* 6, 30. *facultatem præbere criminantibus.* 4, 41. *facultate continetur eloquentia.* O. 33.

Facundus prave. 1, 53. *facunde miſerari.* 1, 39. *facundia compta.* 6, 15. *violentia præcipitata.* 3, 19. *vecors.* h. 4, 68.

Falanius. 1, 73.

Fallax amicitia. 16, 32. *fallaces campi.* 1, 61.

Fallere, latere. h. 2, 98. *fallit conſpiratio.* 15, 66. *impetus militum.* h. 2, 7. *nihil.* h. 2, 34. *moles cognitionis.* 3, 10. *fefellerunt ea Mucianum.* h. 3, 53. *fallit*, decipit *acies lunæ.* h. 3, 23. *fallere Iovem* perjurio. 1, 73. *fallendi artes.* h. 3, 73.

Falſus accuſator. 12, 59. *Nero.* h. 1, 2. *falſi*, ſimulantes. 1, 7. 3, 3. *in amore, odia non fingunt.* 6, 44. *falſa mulier.* 13, 13. *falſi intelligens.* 12, 26. *falſum renidens vultu.* 4, 60. *in falſum aucta.* 3, 56. *jacta tela.* 4, 50. *falſa ſimulationum.* 6, 45. *quanto magis falſa erant, quæ fiebant, tanto plura faciebant.* h. 1, 45. *falſa tempore ac ſpatio vaneſcunt.* 2, 82. *feſtinatione & incertis valeſcunt.* 2, 39.

Falces ad oppugnationem. h. 3, 27.

Fama adverſa. h. 1, 73. h. 4, 51. *ambigua.* h. 1, 50. *aucta ab hoſtibus.* 12, 40. *augenda.* h. 3, 54. *conſtans.* h. 1, 66. *crebreſcens.* h. 4, 12. *credula.* h. 1, 34. *flagitioſiſſima.* h. 2, 31. *improſpera.* h. 2, 30. *læta, ſiniſtra.* 11, 19. *major.* h. 4, 84. *militaris.* 16, 15. h. 2, 76. *pallens.* O. 13. *proſpera.* h. 1, 14. *feneſcens.* h. 2, 24. *ſiniſtra.* 6, 32. h. 1, 51. *fama in poſteros pulcherrimum præmium.* 11, 6. *in novis coeptis validiſſima.* 13, 8. 15, 59, h. 2, 20. *ex ſpatio temporis & itineris interjecti facile movetur.* 14, 58. *augetur otio credentium.* 14, 58. *ipſa diſſimulatione fama.* A. 18. *ſupprimendo.* h. 1, 17. *ipſo ſpatio gliſcit.* h. 2, 83. multum in bello valet. h. 5, 10. *quieſcentibus eadem.* G. 35. *haud ſemper errat.* A. 9. *de ignotis major.* A 25. *unum poetis pretium.* O. 10. *ſua ſatis laudat antiquos.* O. 24. *famæ malæ avidus.* 2, 28. *fama inania non pertimeſcenda.* 2, 76. *præcipuum alimentum coercere ſermones hominum.* h. 2, 96. *mos cuncta in majus credere.* 3, 44. *magnitudo exitioſa.* 3, 55. *contemptu contemnuntur virtutes.* 4, 38. *impetus.* A. 39. *fama etiam boni ſæpe indulgent.* A. 9. *inſtaudum.* A. 18. *nomen inſerere.* O. 10. *famam circumdare* cui. O. 37. *ferre.* 15, 62. *ingredi.* O. 11. *petere.* 15, 64. *ſui prævenire.* 15, 4. *prævenire, relinquere.* 2, 39, *quærere, interpretari.* A. 40. *magnam & magnam quietem nemo aſſequitur.* O. 41. *ad famam proferre.* 16, 18. *contra famam ſui.* 15, 49. *ob famam fidemque* omnia *perferre,* h. 4, 58. *fama ſui fruì.* 2, 13. *quam vi ſtant res.* 6, 30. *quam pugna plura exterrere.* 13, 37. *profligare bella.* G. 13. *militaris celebrata ſeveritas.* h. 1, 5. *ex fama magna periculum.* A. 5.

Fames in prodigium accepta. 12, 43. *in caſtris ad Vetera.* h. 4, 60. *Uſi-*

ſ:orum. A. 28. famem propulſare. 14, 24.

Familia, ſervi. 2, 33. 3, 14. 14, 42. 14, 43. 14, 44. 16, 18. h. 4, 2. A. 31. tota ob necem domini interfecta. 14, 45. Blaſi. 1, 23. familia ſenatorum. h. 1, 80. familiarum multitudo. 4, 27. numerus & nationes. 3, 53. familia domus Æmilia. 6, 27. Caſſia. 12, 12. communis. 12, 2. Caſſorum. 15, 22. Lutatia. h. 1, 15. Serviorum. h. 1, 49. Tuberonum. 12, 1. familia majorum & minorum gentium. 11, 25. fam. turmam aut cuneum faciunt apud German. G. 7. familiarum adjectiones. h. 1, 78.

Familiaris res. vid. res fam. familiares cura. 11, 7. pecunia. 4, 15. familiaritas. 14, 53.

Famiſulanus Vectonianus. 15, 7,

Famoſus, infamis, proconſulatus. h. 2, 97. vir ſecundis adverſiſque multæ famæ. h. 1, 10. famoſa mors. h. 3, 38. famoſi, infames delationibus. h. 4, 41. libelli. 1, 72.

Famulatus orbis terrarum. A. 31.

Fanatica multitudo. h. 2, 61. fanaticum agmen. 14, 30.

Fanum Fortunæ. h. 3, 50.

Fas armorum. h. 4, 58. gentium. 1, 42. patriæ. 2, 10. fas nefaſque. h. 2, 56. fas & beneficiorum memoria cedit in ſervili animo. 15, 54. fas habere. 14, 30.

Faſces verſi. 3, 2.

Faſcia. 15, 57.

Faſti adulatione fœdati. h. 4, 40. faſtis nomen eximere. 3, 18. radere. 3, 17.

Faſtiditi oderunt. h. 2, 68. faſtidio eſſe. h. 1, 7.

Faſtigium equeſtre. 4, 40. pop. Rom. pulcherrimum. 3, 73.

Fatalis dies. O. 13. ignavia. 15, 61. motus. 5, 4. vecordia. 11, 26. fatale. 12, 64. fataliter. h. 1, 50. h. 1, 71.

Fatigabat inopia aquæ. h. 5, 3. regem ira cœleſtium. h. 4, 84. fatigare deos. h. 1, 29. dextram oſculis. 15, 71. lachrymis quem. h. 3, 31. fatigari interrogationibus cujus. h. 4, 41. labore, ſævitia. h. 1, 46.

Fatiſcunt accuſatores. 3, 38. fatiſcit ſeditio. h. 3, 10. fatiſcere copia. 6, 7. manibus neſciis. 16, 5.

Fatum majus, fortuna amplior. 16, 5. fati lex occulta. h. 1, 10. fatum, mortem excipere. A. 45. fato fungi. 11. 2. 14, 12. obire. 14, 62. propera mors. 1, 3. fato an forte volvantur res. 6, 22. quid accidit. h. 3, 38. diſpares. h. 3, 84. quæ fato manent, quamvis ſignificata, non vitantur. h. 1, 18. fato acta, quæ militum diſcordia eveniſſent. h. 4, 72. fatis nihil arduum. h. 2, 82. fata ſcrutari. 16, 14.

Fauces loci. 14, 34. jam exanimis laqueo vexata. 6, 40. fauces novacula ſecare. h. 1, 72. oblidere. 5, 9. faucibus demittere. 12, 67. in ſe tumeſcentibus obire. 14, 51. adſtrictis trahi. 4, 70.

Faventinus Claudius. h. 3, 57.

Faventes comitatem bonitatemque vocant &c. h. 1, 52.

Favonius, ventus. 4, 67.

Favonii. 16, 22.

Favor in Verginium cuicumque alii profuturus. h. 1, 53. militum per bonas artes haud ſpernendus. h. 1, 17. favorabilis civitas. O. 7. in ſpeciem oratio. 2, 37.

Fauſtus Annius. h. 2, 10.

Fauſtus Sylla. 12, 52.

Facem præferre bello. h. 2, 86. velut faces addere. h. 1, 24. faces admovere. O. 40. injicere. h. 4, 60.

Feciales. 3, 64.

Fecunditatis templum. 15, 23.

Fecundus ſylva mons. 4, 65. fecunda annona provinciæ. h. 1, 11. pecorum terra. G. 5. latrociniis gens. h. 4, 50. rumoribus colonia. h. 1, 51. fecundum bonorum civium genus. 6, 27. fecundiſſima deterrimorum regio. 14, 13.

Felicitas in ſocordiam vertit. A. 31. occulta ingeniorum mala patefacit. h. 3, 49. rara, ſentire quæ velis &c. h. 1, 1. felicitati neceſſaria moderatio. 14, 53. fel. quæ te non putes uſurum, temperare difficile. h. 2, 47. felicitatem aliorum ægris oculis introſpicere. h. 2. 20. felicitate corrumpimur. h. 1, 15. felices rami. h. 4, 53.

Felix Antonius. 12, 54. Judææ procurator. h. 5, 9.

Felix Sextilius. h. 3, 5. h. 4, 70.

Fe-

Femina reſpondet oraculum conſulentibus. 2, 54. *amiſſa pudicitia nihil abnuit.* 4, 3. *habitu militari ſitum caſtrorum viſit.* H. 1, 48. *femina dux Brigantum.* A. 31. *femina Liguris egregium factum.* H. 2, 13. *femina imperio ſubdi, ignominioſum.* 12, 40. *feminam ſignis Rom. præſidere, inſolitum.* 12, 37. *à femina ſperni.* 15, 57. *femina in acie Britannorum.* 14, 30. *tanquam victoriæ teſtes.* 14, 34. *interficiuntur.* 14, 37. *ſtudio partium ad prælium progreſſæ.* H. 3, 32. ludicra exercent. 14, 15. *in furore turbata.* 14, 32. *amovendæ* obſidium metuentibus. 14, 32. *ob lacrymas incuſata.* 6, 10. *illuſtres arena fœdantur.* 15, 32. *lupanaria complent.* 15, 37. *in conjuratione contra Neron.* 15, 48. *per vias ſtratæ ad leniendam hoſtium iram.* H. 1, 63. *fatidicæ Germanis pro deabus.* H. 1, 61. *dominæ inhoneſte tolerantur.* H. 5, 25. *Germanorum adſunt præliantibus.* G. 7. *domus & agros curant.* G. 15. *Britannis imperant.* A. 16. *fem. & liberi à tergo* acici *poſiti.* H. 4, 18. *feminarum animi magis imbecilli.* 6, 49. *ductu bellant Britanni.* 14, 35. *credulitas facilis.* 14, 4. *honores moderandi.* 1, 14. *libido coërcita.* 2, 85. *quæ ſervis conjunguntur, pœna.* 12, 53. *precibus reſtituta acies.* G. 8. *Germanarum habitus.* G. 17. *Iudaicarum obſtinatio.* H. 5, 13. femineum *imperium etiam à ſervitute degenerat.* 4, 45.

Fenerator Seneca. 14, 53.

Feniſſa. 16, 1.

Fenius Rufus præfectus annonæ. 13, 22. *prætorio.* 14, 51. *imminuitur à criminantibus.* 14, 57 *conjurat in Neron.* 15, 50. 15, 53. *ad parandam inſcitia fidem conjuratos ferociter urget.* 15, 18. *Senecam interfici patitur.* 15, 61. *à quibus nominatus.* 15, 66. *interficitur.* 15, 68. *ejus amici puniti.* 16, 12.

Fenni. G. 46.

Fenus. vid. *fœnus.*

Ferentanum opidum. 15, 53.

Ferentarius miles. 12, 35.

Ferentinum municipium. H. 2, 50.

Feriæ Latinæ. 4, 36. 6, 11.

Feriendi ſtudio detegi. O. 26.

Ferocia, virtus, *militis.* H. 2, 76. *ſubjectorum.* A. 31. *ferociter edere mandata.* 15, 5.

Feronia. H. 3, 76.

Ferox legio. H. 2, 43. *animi.* 1, 32. *linguæ.* H. 1, 35. *ſcelerum.* 4, 12. *ſecundis.* H. 3, 77. *adverſus pericula.* H. 3, 69. *feroces ante diſcrimen.* H. 1, 68. *ferociſſimi*, fortiſſimi. H. 2, 24.

Ferramenta. G. 30.

Ferrati, cataphracti. 3, 45. 3, 46. *obices.* H. 3, 30.

Ferunt, dicunt. 6, 11. 11, 18. 11, 31. *non occulti.* 4, 40. *ſecutam vocem.* 15, 23. *ſe dignos.* G. 31. *ut ferebat.* 15, 8. *ferebat ſe timuiſſe.* H. 2, 26. *ferebant.* 4, 58. 6, 26. H. 4, 78. *ferre*, evenire, *ſi ita ferret.* 3, 15. H. 2, 44. abducere, *tulit me longius* reputatio morum. H. 2, 38. *ferre arma & ſervitium ſuum.* 4, 48. *avum Auguſtum* præferre. 15, 35. *auxilium.* 3, 41. *corpus.* H. 2, 49. *cauſſam.* H. 2, 1. *crimina.* 12, 4. *decus* cui. 15, 29. *dolorem.* 2, 84. *famam.* 15, 62. *gloriam.* H. 1, 57. *honeſtum exemplum.* 16, 33. *imperium ad* quem. H. 2, 79. *infamiam, periculum.* 14, 22. *mæſta & miſeranda.* 6, 49. *moras.* H. 4, 55. *opem.* 6, 17. 14, 43. O. 5. *plus decoris flagitii.* 6, 34. *præſidium, ſalutem, metum, terrorem.* ibid. *preces cohortium.* H. 2, 51. *primas.* 14, 21. *ſalutem.* 13, 41. *ſemet ſocium imperii.* 12, 37. quem. H. 2, 72. *conſulem.* 1, 2. *magiſtrum* cujus. H. 4, 10. *ſolatium.* 4, 66. *ſol. mortis.* A. 44. *in caſtra* quem. 15, 53. *fama* quid. 16, 2. *laudibus* quem. 4, 34. H. 3, 3. *rumoribus* quin. 15, 46. *ambitioſe, muliebriter.* A. 28. *ingrate.* H. 1. 52. *ferre agereque cuncta.* O. 8. *ferre hæc*, perferre, referre. 15, 60. *ferri ad pugnam.* h. 4, 29. *ira in* quem. 4, 3. *fertur.* h. 5, 4. *ferebatur.* 13, 43. 15, 45. 15, 50. h. 4, 39.

Ferrum, gladius. 1, 35. 1, 43. *demiſſum in pectus.* 4, 50. *ſtrictum.* h. 3, 10. *ferrum diſtringere.* 14, 8. *ferro ſe transfigere.* 14, 9. *ferrum* pro pugione. 15, 55. 15, 74. h. 2, 49. pro armis. 4, 46. *ferri vim pavet* bal-

balſamum. h. 5, 8.
Feræ animalia clauſa virtutis obliviſcuntur. h. 4, 64.
Feraces belluarum ſaltus. 4, 72.
Feralis annus. 4, 64. *exercitus. G.* 43. *introitus. H.* 1, 37. *veſtis.* 14, 30. *urna.* 3, 1. *ferale bellum. H.* 5, 25. *ferales reliquiæ.* 2, 75. *tenebræ.* 2, 31. *feralia* ad ſepulturam pertinentia. 1, 62.
Ferarum imagines pro ſignis. *h.* 2, 24. *pellibus amicti Germani. G.* 17. *tergis contecti Chriſtiani.* 15, 44. *feris objectus Maricus. H.* 2, 61.
Feſſus ætate, valetudine. 16, 13. *certaminibus, injuriis.* 2, 54. *hieme, inopia. h.* 3, 56. *oneribus.* 2, 42. *ſenio.* 2, 42. *vulneribus.* 4, 73. *feſſa ætas.* 1, 46. 3, 59. 14, 33. 15, 38. *h.* 1, 12. *h.* 3, 67. *mens.* 4, 52. *feſſo corpore.* 6, 46. *feſſi bello. h.* 5, 16. *valetudinibus. h.* 3, 2. *feſſa res.* 15, 50.
Feſtinare cædes, cruces, ignes, patibula. 14, 33. *conutia. h.* 3, 55. *in ſe mortem.* 4, 28. *ſine modo pleraque. h.* 1, 76. *feſtinari cuncta. h.* 2, 82. *præmia belli. h.* 3, 37. *feſtinantur virgines. G.* 20. *feſtinato exitu clementiam victoris quærere. h.* 2, 48. *feſtinata exactio. h.* 1, 90. *feſtinatum prælium. h.* 3, 15. *h.* 4, 67. *feſtinati delectus. h.* 2, 57. *feſtinata judicia.* 15, 71. *feſtinandum ad opprimendam conjurat. h.* 1, 33. *feſtinatione nil tutius in diſcordiis civilibus. h.* 1, 62. *compoſitius cuncta, quam feſtinantius agere.* 15, 3.
Feſtus præfectus cohortis. h. 2, 59.
Feſtus Martius. 15, 50.
Feſtus Valerius. h. 2, 98. *h.* 4, 49.
Feſtus dies. 2, 32. *feſta plebs.* 2, 69. *feſti dies Saturno.* 13, 15. *h.* 3, 78. *dies inter feſtos relatus.* 13, 41. *feſti lætique ritus. h.* 5, 5. *feſta voces.* 12, 69.
Fex ſermonis quotidiani. O. 32.
Fictilia. h. 1, 48.
Fideliſſimum adpulſu opidum. 3, 1.
Fidenæ. 4, 62. *Fidenæ. h.* 3, 79.
Fidens animi. 4, 59.
Fides affecta. h. 3, 65. *afflicta. h.* 1, 88. *concuſſa. h.* 5, 25. *fluxa. h.* 3, 48. *militaris continenda. h.* 1, 9. *obſtinata. h.* 5, 5. *refecta.* 6, 17. *ſolida non coaleſcit inter victores victoſque. H.* 2, 7. *fides auctoris negotii ſpectata.* 16, 2. *auſpiciorum. G.* 10. *fides ſervorum contumax. H.* 1, 3. *ſervitiorum fluxa. H.* 4, 23. cujus *fluitat. H.* 2, 93. *quæſtu* corrumpitur. 11, 6. *inter præcipua adimi humani bona. H.* 1, 15. *non demenda vulgatis. H.* 2, 50. conſtat, manet. *H.* 2, 96. *metu infringitur. H.* 3, 42. pactorum *in libidine victoris. H.* 3, 66. *in re prava pervicacia* non eſt *fides. G.* 24. *fidei crimen. H.* 1, 71. *graviſſimum inter deſciſcentes. H.* 1, 59. *fid. obſtinatio. H.* 3, 39. *adverſus violatores fidei nulla inſidia degeneres.* 11, 19. *fidem artis corrumpere.* 6, 22. *fid. habere.* 6, 9. *minuere.* 6, 17. *trahere.* 6, 30. *militum invocare. H.* 2, 9. *fidem profeſſis nec amore quiſquam & ſine odio dicendus. H.* 1, 1. *fid.* ſub patrocinio *perfidia* latentem *abſolvere. H.* 2, 60. *mutare. H.* 3, 30. *legionem convellere promiſſis. H.* 4, 30. *ominis implere. H.* 2, 78. *in fidem accipere.* 3, 73. 12, 27. *H.* 1, 37. *ob fidem famamque omnia perferre. H.* 4, 58. *per fidem. O.* 35, *fide meliore. H.* 3, 1. *in fide manere, H.* 3, 70.
Fiducia nimia. A. 37. *è fiducia tarditas. H.* 2, 11.
Fidus mons nivibus. H. 5, 6. *pons.* 15, 15. *fidi. H.* 2, 66. *fida oratio.* 1, 52. *potentia. H.* 2, 92. *fidum conſilium.* 15, 28.
Filius patris juſſa detrectare non debet. 3, 17. *patrem accuſat.* 4, 28. *interficit. H.* 3, 25. *interfectus à patre.* 13, 37. *filia Neronis diva.* 15, 23. *filii* pro filio & filia. 11, 38. *filii familiarum in mortem parentum pecuniam mutuantes.* 11, 13.
Fingere quem *vivere*, ferre ſe quem. *H.* 2, 8. *fingens læta, falſis ingraveſcit. H.* 3, 54.
Finire, mori. 6, 50. *finita domus. H.* 1, 16. *finis*, mors. 15, 63. *aderat.* 1, 4. *Auguſti.* 1, 16. 1, 31. 2, 39. *Neronis. H.* 1, 4. *H.* 1, 37. *Phrahatis.* 2, 2. *vitæ. H.* 3, 40. *adſimulatus.* 6, 25. *egregius.* 5, 6. *honeſtus.* 6, 26. *properus.* 4, 50. *finis factus incendio.* 15, 40. *miſeriarum mors. H.* 4, 58. *finem capere. H.* 4, 3.

finis Ligurum. 16, 15. *fines*. *b*. 4, 64. *b*. 4, 65. *A*. 18. *Allobrogum, Vocontiorum*. *h*. 1, 66. *Horeſtorum*. *A*. 38. *hoſtium*. *h*. 5, 1. *finium damno percellere*. *h*. 1, 53. *de parte fin. litigare*. *h*. 1, 24. *finibus Friſiorum ducere* h. e. per fines. 1, 60. *finibus ademptu*. *h*. 1, 8.

Firmare, affirmare. 6, 6. 6, 50. *firmavit* quid *memoria*. 6, 28. *firmaverunt reverſuros*. *b*. 2, 9. *firmare*, probare, *memoria annalium* quid. 4, 43. *ſatis*. 3, 14. confirmare *animum adverſus ſuprema*. 15, 59. *conſtantibus exemplis*. 16, 35. *militem*. *b*. 4, 26. *ſibique & prælio*. 1, 71. *vultum*, componere. 2, 57. *firmatus animo*. 1, 6. *firmanda amicitia*. 2, 1. *concordia*. 3, 27. *valetudini*. 3, 31. *firmator pacis*. 2, 46.

Firmitudo animi. 14, 49. *corii*. 4, 72. *ad firmitud. referendus animus*. 3, 6.

Firmius Catus. 2, 27. 4, 31.

Firmus Plotius. vid. *Plotius*.

Firmus adverſus largitionem. *h*. 2, 82. *adv. fortuita*. *h*. 4, 5. *adverſis*. *A*. 35. *firmus ſatis*. *b*. 4, 35.

Fiſcus diſtinctus ab *ærario*. 2, 47. 6, 2. *petere fiſco*. 4, 20. *in fiſcum convertere*. *b*. 1, 90. *petere*. 2, 48. *fiſci*. 1, 37.

Flaccus Cornelius. 13, 39.

Flaccus Hordeonius. vid. *Hord.*

Flaccus Pomponius. 2, 32. *Mæſiæ præficitur*. 2, 66. *moritur*. 6, 27.

Flaccus Veſcularius. vid. *Veſcul.*

Flacilla Antonia. 15, 71.

Flagitari, accuſari. *b*. 1. 53.

Flagitioſiſſima fama. *b*. 2, 31.

Flagitii ratus obſidionem. 3, 20. *cum flagitio & pudore differere*. 3, 17. *flagitia in ſupplicium vertunt*. 6, 6. *hominum ut ceremonias deorum defendere*. 3, 60. *flagitia* & *facinora* differunt. 3, 50. 6, 6. item *flag.* & *ſcelera* G. 12. *flagitiis manifeſtis ſubſidium ab audacia*. 11, 26.

Flagrare bello. *b*. 3, 46. *in aciem ire*. *b*. 2, 46. *flagrat bellum*. *h*. 4, 12. *ingens*. *b*. 2, 86. *flagrans*, ardens, properus. *b*. 4, 68. *animus*. *A*. 4. *deſiderium*. 3, 6. *juvenis*. 16, 26. *libertas*, non duras tantum, ſed in ſummo vigore conſtituta. 14, 39. ſic *flagrante bello*. 2, 59. *flagrans oculus*. *h*. 3, 8. *flagrantes animi*. 1, 24. *flagrantiſſimus in amicitias*. 13, 45. *flagrantiſſima cohortium*. *h*. 4, 79. *gratia*. 11, 29. *flagrantiſſimæ libidines*. *b*. 2, 31. *flagrantiſſima flagitia*. 14, 51.

Flamen Dialis. 3, 58. *poſt Merulam diu nemo ſuffectus*. 3, 58. *flamines* Auguſti. 1, 10. *Martiales*, *Quirinales*. 3, 58.

Flaminia ſc. via. *h*. 3, 79. *via*. 3, 9. 13, 47. *b*. 1, 86. *b*. 3, 82. *ejus celebritas*. *b*. 2, 64.

Flaminica Dialis. 4, 16.

Flaminium. 4, 16. *Claudiale*. 13, 2.

Flamma Antonius. *b*. 4, 45.

Flammare, inflammare. *b*. 2, 74. *flamma vere inſtinctos littera*. *b*. 4, 24. *flammandi*. 15, 44.

Flammeum. 15, 37.

Flavia domus. *b*. 2, 101.

Flavianus. *b*. 5, 26. vid. *& T. Ampius Flavianus*.

Flavianus Tullius. *b*. 3, 79.

Flaviana partes. *b*. 2, 67. *b*. 3, 1.

Flavius Arminii frater. 2, 9. 11, 16. *explorator*. 11, 16.

Fl. dux Galliarum. *b*. 2, 49.

Fl. Nepos. 15, 71.

Fl. Sabinus præfectus urbi. *h*. 1, 46. *conſul*. *h*. 1, 77. *deſignatus in locum Macri*. *b*. 2, 36. *copias victori tradit*. 2, 51. *h* 2, 55. *Dolabellam ruentem impellit*. *b*. 2, 63. *Cæcinam* ſollicitat. *b*. 2, 99. *fugere negligit*. *b*. 3, 59. *incitatur victoriæ partem capeſſere*. 6. 3, 64. *ætate prior* fratre Veſpaſ. *b*. 3, 65. *à Vitellian. pulſus Capitolium inſidet*. *b*. 3, 69. *funere cenſorio effertur*. *b*. 4, 47.

Fl. Stevinus. 15, 49. *pugionem geſtat trucidando Neroni*. 15, 53. *Fennium Rufum indicat*. 15, 66. *conſtanter ſe defendit*. 15, 55. *mortem fortiter excipit*. 15, 70.

Fl. Subrius. vid. *Subrius*.

Fl. Veſpaſianus. vid. *Veſpaſ.*

Flectere neutraliter, *ad graviora*. 6, 13. *ad providentiam*. 13, 3. *ad* quem. 15, 61. *a via*. *O*. 19. *in ambitionem*. 4, 37. *in Noricum*. 1, 70. *in Umbriam*. *b*. 3, 41. *flexit palatum*. 1, 13. *flecti vultu*, *ſermone*. 4, 54. *verſus*, *qui in Tib. flecterentur*. 6, 29. *flexo in veſperam die*,

die. 1, 16. *flexum in mæſtitiam.* 3, 16.

Flere necem cujus. 6, 10. *flebiles interitus.* 16, 13. *fletus & lachrima diſtincta.* 14, 33.

Flevum. 4, 72.

Floræ ædes. 2, 49.

Florentini. 1, 79.

Florens opponitur *labenti.* 16, 33. *florentiſſimum Italiæ latus. H.* 2, 17. *florentiſſima municipia. H.* 3, 60.

Jul. Florus. 3, 40. *ſua manu cadit.* 3, 42.

Florus Geſſius. H. 5, 10.

Florus Sulpitius. H. 1, 43.

in Flore præcepta laus. O. 9. *floribus ſparſæ effigies.* 14, 61.

Fluctuans turba. H. 1, 40.

Fluebant proſpere præſentia. 15, 5. *fluxere cuncta in Mithridatem.* 11, 9. *fluens carmen.* 14, 16. *fluentes probe res.* O. 5. *fluentia cuncta ſuper vota. H.* 3, 48.

Fluitat fides. H. 2, 34. *fluitans miles. H.* 5, 18. *teſtudo. H.* 3, 27.

Flumen Addua. H. 2, 40. *Ænus. H.* 3, 5. *Antona.* 12, 31. *Araris. H.* 2, 59. *Araxes.* 12, 51. *Lyris.* 12, 56. *Moſa.* 2, 6. *H.* 4, 28. *H.* 4, 66. *H.* 5, 23. *Panda.* 12, 16. *Sabrina.* 11, 31. *Tameſis.* 14, 32. *Tartarus. H.* 3, 9. *Tigris.* 12, 13. *fl. augeſcens. H.* 2, 34. *fl. perrumpere.* 15, 15. *tranſgredi.* 15, 7. *tranſmittere ponte*, ibid. *tranſmittere.* 15, 26. *fluminibus dicati luci & aræ.* 1, 79.

Fluxa auctoritas. H. 1, 21. *fides. H.* 2, 75. *H.* 3, 48. *H.* 4, 75. *fluxum ævo. H.* 2, 22. *fluxi noctu dieque. H.* 2, 76. *quæ fluxa fuere*, irrita. 15, 23. *fluxa arma. H.* 2, 99. *corpora. H.* 2, 32.

Fæcundus vid. *fecund.*

Fœdare plures ſcil. ſtudiis ludicris. 14, 14. *fœdat viros ſerica veſtis.* 2, 33. *fœdare merita rebellione. H.* 4, 37. *templa. ſanguine. H.* 1, 26. *fœdari in habitum Sarmatarum.* G. 46. *fœdatus verberibus. H.* 3, 77. *fœdata per avaritiam victoria.* 4, 19. *fœdati per arenam.* 15, 32. *fœdus & maculoſius.* 13, 33. *H.* 2, 30. *annus facinoribus.* 16. 13. *avaritia ac libidine. H.* 1, 7. *fœda hiems. H.* 3, 59. *paupertas*, G. 46. *fœda volucres. H.* 3, 56. *fœdiſſimus quiſque*, 1, 48. *h.* 2, 95.

Fœdus icere. 4, 55. 12, 62. *ſancire.* 12, 46. *fœderis feriendi mos barbarus.* 12, 47. *fœderum auctores puniti. h.* 4, 57.

Fœlix. vid. *felix.*

Fœmina vid. *fem.*

Fœnebre malum. 6, 16.

Fœneratores. 6, 17.

Fœnus unciarium. 6, 16. *fœnus agitare, exercere.* ibid. *fœnoris duæ partes in agris.* 6, 17. *fœnori dare pecuniam.* 11, 13.

Fomenta, remedia. 1, 65. 1, 69. *animis adhibenda.* 1, 46. *prohibita.* 4, 63. *vulneribus.* 15, 55.

Fontes inferre urbi. 11, 13.

Fontejus. 14, 1.

Font. Agrippa. 2, 30. 2, 86. alius *proconſ. Aſiæ. h.* 3, 46.

Font. Capito. 4, 36. *conſul.* 14, 1. *occiditur. h.* 1, 7. *juſſu Galbæ. h.* 1, 37. *ſordidus & avarus. h.* 1, 52. *quare interfectus. h.* 3, 62. *Jul. Paulum Batavum interficit. h.* 4, 13. *ejus memoria grata militibus. h.* 1, 58.

Fori navium. *h.* 2, 35.

Foris, extra imperium. 13, 25.

Forma Britanniæ. A. 10. *concilii. h.* 4, 56. *vitæ.* 1, 74. *varia pereuntium. h.* 3, 28. *forma laudata exitium adfert Calpurniæ.* 12, 22. *forma dignitas.* 12, 51. *ad formam hanc non erant cetera. h.* 1, 5. *ad formam*, magnitudinem *quorum.* 4, 72. *forma corporis imperatoris comparare. h.* 1, 7. *forma ſolicitudinum.* 4, 60. *formandi liberi.* O. 28.

Formiæ. 15, 46. *Formiani agri.* 16, 10.

Formido faciles mutatu reddit. *h.* 2, 63. *formidine regis.* h. e. ipſo metuente. 15, 6. *formidoloſus* metuendus *introitus. h.* 1, 6. *paci.* 11, 19. *formidoloſa legatis legio.* A. 7. *formidoloſum. h.* 3, 26. *imperatori.* 13, 53. *ſibi maxime.* A. 39. *in vulgus.* 1, 76. *formidoloſior hoſtium exercitus* magis formidans. 1, 62.

Fornaces balnearum. h. 3, 32.

Forojulienſis colonia. h. 2, 14. *h.* 3, 43. *Forojulienſium colonia.* A. 4. *Forojulienſe oppidum.* 4, 5.

Fors, caſus, *lenivit.* 1, 28. *oppreſſit bellum.* 4, 27. *quæ fors obtulerat.* 14, 5. *prima negavit.* 3, 5. *regit.*

8, 40. *ſors rerum varia.* h. 2, 70. *ſorte an fato.* 6, 22. *lapſa vox.* 11, 31. *oblata cauſa.* 2, 42. *haud ſorte dictum.* 4, 58. *Fortis Fortunæ ædes.* 2, 41.

Fortes contra fortunam inſiſtunt ſpei. h. 2, 46. *caſus ambitioſe ferunt.* A. 28. *fortibus viris natura omnes terras aperuit.* h. 4, 64. *fortes ignavoſque diſtinguit labor diſcretus,* h. 3, 27. *fortioribus adſunt dii.* h. 4, 17. *fortiſſimi ſæpe ignavorum telis cadunt.* h. 4, 29. *fortiſſimum quodque animal robore pellitur.* A. 34.

Fortuita. 15, 36. h. 4, 5. *ad culpam trahuntur.* 4, 64. *loco ominum ſunt.* h. 2, 1. *fortuito multa in melius cadunt.* 2, 77.

Fortuna dea. 3, 71. *Equeſtris.* 3, 71. *optima.* 15, 17. *Fortunæ templum.* 15, 53. h. 3, 50. *Fortunarum effigies.* 15, 23.

Fortuna nimia ſecordes facit. 4, 39. *ſecunda ſuperbiam* parit. 11, 17. *Neroni illudit.* 16, 1. *adverſa melius fertur.* h. 1, 15. *nutans occupanda.* h. 1, 56. *contra dat.* h. 1, 65. *blanditur.* h. 2, 12. quibuſdam *eſt pro virtutibus.* h. 2, 82. *non minus ſæpe, quam ratio adeſt.* h. 3, 59. *inſtabilis ſumma & ima miſcet.* h. 4, 47. *transfert amicos.* h. 4, 52. *melioribus adeſt.* h. 4, 67. *diſciplinæ curam* ſolvit. h. 5, 21. *inter dubia numeranda.* G. 30. *in ſapientiam cedit.* G. 36. *fortuna imperii.* h. 4, 57. *populi Rom.* h. 3, 46. *principalis.* h. 2, 59. h. 2, 81. *principatus.* h. 2, 62. h. 1, 76. *fortuna,* conditio, ſtatus. 6, 8. 14, 53. *paterna.* A. 7. *fortuna magna pericula.* 4, 13. *mutatio miſerationem concitat.* 12, 19. 12, 47. *bona caſibus obnoxia.* 14, 55. *melioris recordatione præſens ſævitia levatur.* 14, 63. *diſſimilitudo gloriam auget.* 15, 28. *imperatoria moles.* 15, 52. *ſimilitudo* familiaritatem parit. 16, 14. *mutationem male tegere.* h. 1, 66. *modum exigere.* h. 2, 20. *indulgentia iniquitates docet.* h. 2, 84. *indul. nimia in luxum ſolvit.* h. 2, 99. *ruentis noviſſima libido.* h. 3, 41. *rota.* O. 23. *fortuna mediocri pauciora pericula.* 14, 60. *moderandum.* 15, 5. *venienti occurrendum.* h. 1, 52. *cedere.* h. 3, 31. *permittere civilium bellorum initia.* h. 3, 60. *inſtandum.* h. 5, 15. *fortunam adverſam ex æquo detrectare.* h. 2, 97. qui *æquus tolerat,* vincit. 5, 8. *gravem conſtanter tolerare beati.* 6, 22. *prælio experiri.* h. 4, 20. *ſequi.* h. 2, 86. *ante fortunam,* priuſquam fieret princeps. h. 3, 42. ſic *poſt fortun.* h. 1, 10. *contra fort. inſiſtere ſpei.* h. 2, 46. *cum fortuna noſtra, quam nobiſcum libentius loquuntur.* h. 1, 15. *in fortuna ſumma validius quod æquius.* 15, 1. *fortuna,* bona, res familiaris. A. 31. *adeſa.* 13, 21. *fortunas omnes effundere.* 14, 31. *ſuas alienaſque ſpe metuque verſare.* G. 46. *fortunis omnibus amiſſis.* 15, 38. *fort. omn. exui.* 16, 33. *provolvi.* 6, 17.

Fortunatus. 16, 10.

Forum Aliens. h. 3, 6. *boarium.* 12, 24. *Iulium.* 2, 63. *olitorium.* 2, 49. *Romanum.* 12, 24. *fori calliditas.* A. 9. *ſtudia.* A. 39. *tabes.* 11, 6.

Foſi. G. 36.

Foſſa agreſtis. h. 3, 21. *Corbulonis inter Moſam & Rhen.* 11, 20. *foſſa inter Ararim & Moſellam.* 13, 53. *Druſiana.* 2, 8. *navigabilis.* 15, 42. 4000. *paſſuum.* 4, 49. *foſſam deprimere.* ibid. *ducere.* 15, 4.

Fovere quem *ut ignotum.* h. 1, 14. *impotentiam* cujus. 14, 31. *ſpem.* h. 3, 62. quem *clamore, plauſu.* h. 3, 83. *pueritiam conſilio, præceptis, ratione.* 14, 55. *ſtudia juvenum eloquentia.* 15, 71.

Fragmen lapidis. h. 5, 6. *fragmina telorum.* 1, 61.

Framea. G. 6. G. 18. *cruenta.* G. 14. *framearum concuſſio.* G. 11.

Frangere catervas hoſtium. 2, 11. *frangi populum Rom. bellorum civilium ſeries.* h. 4, 54. *frangi eventu pugnæ.* A. 29. *frangi & concitari* oppoſita. A. 38. *fractus.* 2, 62. *animus.* h. 1, 44. h. 2, 66. orator. O. 18. *fractares.* h. 3, 54.

Frater pro filio fratris. 3, 38. *ob fratrem in acie caſum præmium petens.* h. 3, 51. *ſemet interficiens.* h. 3, 51. *fratres* pro fratre & ſorore. 12, 4. *fratres Ædui & Ro-*

mani. 11, 25. *fratrum diſcordia antiqua.* 13, 17. *odia ſolita.* 4, 60. *vetera.* 15, 2. *fratribus non manet concordia, ni pater exemplum præbeat.* h. 4, 52. *fraternitatis nomen.* 11, 25.

Fraudare legionem gloria. 14, 37. *fraudator.* h. 2, 66. *fraus & dolus obſcura, eoque inevitabilis.* h. 4, 24.

Fregellanus Pontius. 6, 48.

Fremere. h. 2, 6. *fremebant penetrandam Caled.* A. 27. *frem. ſe victum proditione.* h. 2, 44. *haud ambigue.* h. 4, 24. *palam.* h. 4, 35. *frementes.* h. 3, 74 *prorupiſſe.* 13, 26. *fremitu ſententiam aſpernari* G. 11.

Frens veluti eloquentia. O. 38.

Frequens ubique Agricola. A. 37. *contentio in conſuetudinem vertit.* O. 4. *ſylva mons.* 4, 65. *concionibus.* h. 4, 69. *ordinibus legionariis.* 14, 34. *frequentare* quem. h. 2, 16.

Fretum trium millium. 4, 67. *quod Hiſpaniam ab Afr. dirimit.* h. 2, 58.

Fretus loco. h. 4, 66.

Frigidiſſimi oratores. O. 39.

Frigoris vis. 13, 35.

Friſii. h. 4, 79. A. 28. *majores, minores.* G. 34. *rebellant.* 4, 72. *gens tranſrhenana.* h. 4, 15. *in agros à Corbulone deſcriptos demigrant.* 11, 19. *agros militibus ſepoſitos occupant.* 13, 54. *Germani.* h. 4, 79. *Friſiorum fines.* 1, 60. *Friſium nomen clarum.* 4, 74.

Frons inſulæ. h. 4, 12. *frontem revelare*, crinem ponere. G. 31. *fronte latus, pectore anxius.* A. 39.

Frontinus Iulius. vid. *Iulius.*

Fronto Iulius. vid. *Iul.*

Fronto Octavius. 2, 33.

Fronto Vibius. 2, 68.

Ob fructus proviſos omnia expetuntur. 11, 7.

Frui bello. h. 3, 11. *fama ſui.* 2, 13. *vita.* 16, 17.

Frumentum gratuitum manipularibus datum. 15, 72. *vetuſtate corruptum in Tiberim jacitur.* 15, 18. *frumenti humor potui Germanis.* G. 23. *pretium minutum.* 15, 39. *ſubvectio temperata.* 13, 51.

Fruſtra, ſine cauſſa. 2, 58. 3, 58. *cadere in irritum.* h. 2, 11. *eſſe.* A. 13. h. 1, 75. *habere.* 13, 37. 13, 51.

Fucinus lacus. 12, 56.

Fuſius. vid. *Fuſius*,

Fuga, exilium. 3, 24. *fuga beſtiarum.* 15, 7. *fugam animis, vulnera tergo ferre.* h. 5, 16. *conſiſcere.* h. 3, 9. *fuga palari.* h. 3, 17. *in fuga nullum flagitium.* h. 2, 12. *fugæ*, exilia. 14, 64. *feminarum.* A. 45. *fugaciſſimi diutiſſime ſuperſtites.* A. 34. *fugere vitam.* 6, 26. *fugit cruorem bitumen.* h. 5, 6. *fugeret* pro fugere vellet. 6, 14. *fugientem haſta tranſverberat Antonius.* h. 3, 17. *fugientes in aciem redire coacti.* h. 2, 41. *inferunt terrorem in ſuos.* h. 3, 16. *fugientium pavor ſubvenientes abripit.* h. 2, 26.

Fuiſſe pro futurum fuiſſe. 6, 29. *futuri improvidus ſpe vana tumens.* h. 1, 88. *ſecors.* h. 3, 31. *futura in incerto.* 3, 69. *futurorum tædio placent præſentia.* h. 4, 69.

Fulcinius. 3, 11.

Fulcinius Trio. 2, 28. *Piſonem accuſat.* 3, 10. *facundiam violentia præcipitat.* 3, 19. *conſul.* 5, 1. *mortem ſumit.* 6, 38.

Fulgura crebra, inter prodigia. 15, 47.

Fulminum jactus. h. 5, 7. *monitus.* h. 1, 3.

Fulvius Aurelius. h. 1, 79.

Fundamenta jacere. h. 3, 72. *fundamentis capitolii auri argentique ſtipes injecta.* h. 4, 53.

Fundani lacus. h. 3, 69. *montes.* 4, 59.

Fundere preces. 14, 30. *probra.* 6, 42. *fuſa humi* 11, 37.

Funditores. 2, 20. 13, 39.

Funeſtum omen. h. 2, 91.

Fungi munera. 3, 2. *officia.* 4, 38.

Funus Auguſti. 1, 8. *cenſorium.* vid. *cenſ. publicum.* 6, 11. *Reipub.* h. 4, 42. *funera acerba oculis ſubtrahenda.* 13, 17. *funerum ambitio.* G. 27.

Furandi melior. 3, 74.

Furentes accenduntur infirmitate retinentis. h. 1, 9.

Furia. 14, 30.

Furius Camillus reciperator urbis. 2, 52. *ejus filius.* ibid. alius *procoſ. Africa.* 2, 52. *Tacfarinatem pellit.* 3, 20.

Fur. Cam. Scribenianus conſul. 6, 1. *arma civilia movet.* 12, 52. *ejus filius.* 12, 52.
Furium nomen. 2. 52.
Furnius. 4, 52. *damnatur.* 4, 52.
Furnius. O. 21.
Furor vatum. 14, 32.
Furtim digreſſus. H. 1, 33. H. 2, 51. *inſenſare regionem.* 13, 37. *furtim magis quam bello.* H. 4, 56.
Furtum ſervile probrum. H. 1, 48. *furto noctis legionem aggreſſi.* A. 34.
Fuſcus Cornelius. vid. *Corn.*
Fuſius Geminus conſul. 5, 1. *Tiberio perſtrictus.* 6, 2. *necatur.* 6, 10.
Fuſti affligere. 14, 8. *fuſtibus pugnant Æſtyi.* G. 45.

G.

Gabinianus. O. 26.
Gabinum ſaxum. 15, 43.
Gabolus Licinius. 14, 12.
Galatæ. 15, 6.
Galatia. 13, 35. *ac Pamphylia ſub eodem præſide.* H. 2, 9.
C. Galba. 6, 40.
Ser. Galba. O. 18. O. 25. *accuſatur à Catone.* 3, 66.
Ser. Galba. 3, 55. *deguſtat imperium.* 6, 20. *conſul.* 6, 15. *iterum.* H. 1, 1. H. 1, 11. *avarus.* H. 1, 5. *ſeverus.* H. 1, 5. *militem legit, non emit.* H. 1, 5. *crudelis.* H. 1, 6. *mobilis ingenio.* H. 1, 7. *ſacrificans triſtia exta habet.* H. 1, 27. *Vitellium in Germ. mittit.* H. 1, 9. *è ſella projectus.* H. 1, 41. *occiditur.* H. 1, 41. *locus ubi occiſus.* H. 3, 85. *haud diu imperat.* O. 17. *Galbæ vita & mores.* H. 1, 49. *ætas irriſui.* H. 1, 7. *vox ad eum, qui cædem Othonis jactabat.* H. 1, 35. *oratio in adoptione Piſonis.* H. 1, 15. *ſepultura.* H. 1, 49. *imagines ſolo afflictæ.* H. 1, 41. *dirupta.* H. 1, 55. *circum templa lata.* H. 2, 55. *juſſu Antonii Primi reſtituta.* H. 3, 7. *honores reſtituti.* H. 4, 40. *a legione ſexta princeps factus.* H. 5, 16.
Galbiana legio VII. H. 2, 86. H. 3, 2. H. 3, 7.
Galbiani. H. 1, 51.
Galeria. H. 2, 60. *modeſta.* H. 2, 64. *Trachalum protegit.* H. 2, 60.
Galerianus Calpurnius. H. 4, 11. *interfectus.* H. 4, 49.
Galerius Trachalus. H. 1, 90. *ab uxore Vitellii protegitur.* H. 2, 60.
Galgacus. A. 29.
Galilæi. 12, 54.
Galla Arria. 15, 59.
Galla Soſia. 4, 19.
Gallia comata. 11, 23. *Lugdunenſis.* H. 1, 59. H. 2, 59. *Narbonenſis.* 2, 63. 12, 23. 14, 57. 16, 13. H. 1, 48. H. 1, 87. H. 2, 15. H. 2, 18. H. 3, 42. inde *viri inſignes.* 11, 24.
Galliæ. 1, 31. 1, 69. 1, 71. 3, 40. 14, 46. H. 2, 57. H. 2, 98. H. 3, 2. H. 4, 3. H. 4, 14. G. 1. *adverſæ Vitellio.* H. 3, 13. *aſpernantes delectum, tributa.* H. 4, 26. *admonuere.* G. 37. *cunctantur.* H. 3, 44. *deſciſcunt à Vitellio.* H. 4, 12. *feſſa miniſtrandis equis.* 2, 5. *nutantes.* H. 1, 2. H. 4, 49 *obligatæ dono Rom. civitatis.* H. 1, 8. *trepidant.* H. 1, 62. *tument* H. 2, 32. *validiſſima terrarum pars.* H. 3, 53. *Galliarum aditus.* H. 1, 87. *aſſertor.* H. 2, 61. *cenſus.* 1, 33. 2, 6. *civitates.* H. 4, 36. *direptio.* 1, 36. *duces.* H. 2, 94. *extrema.* H. 4, 28. *fides.* 1, 34. *fœdera.* H. 4, 76. *imperium.* H. 4, 59. *litus.* 4, 5. *munificentia in legiones.* 1, 71. *opes.* 1, 47. *ora.* 11, 18. H. 4, 12. *pars, quæ Rhenum accolit.* H. 1, 51. *portio.* H. 4, 32. *primores.* H. 4, 57. *ſocietas.* H. 4, 17. *ſpolia.* H. 2, 29. *ſtudia.* 13, 53. *ſolum fecundiſſimum.* H. 4, 73. *Gall. in verba jurant* Romani. H. 4, 60. *nomine ad Treveros ſcribitur.* H. 4, 69. *Gallias experta legiones.* H. 1, 51. *vaſtare.* H. 1, 61. *invadit terror.* H. 1, 63. *ciere.* H. 3, 41. *reſpicit Germania.* 6, 5. *afflictant Germani.* G. 37. cur *ingreſſi Romani.* H. 4, 73. *in Gallias trajecti Sugambri.* 12, 39. *metutus.* H. 4, 18. *miſſus.* H. 5, 19. *inter Gallias & legion. bellum.* H. 1, 89. *feſſi.* H. 2, 11. *per Gallias litteræ diſperſa.* H. 2, 86. *miſſi.* H. 4, 24. *auxilia orare.* H. 4, 25. *audita mors.* H. 4, 54. *excitere.* H. 4, 67.
Gallica gens. G. 28. *lingua.* G. 43. *ora.* H. 4, 12. *ripa.* 1. 57. 2, 6. *Gallicum fœdus.* H. 4, 77. *mare.* A. 24. *Gallicæ cohortes.* 2, 17. H. 1, 70. *Gallica incendia* 15, 43.

Gallio. vid *Iunius Gallio.*
Gallus cognomen gentis *Ælia*, *Annia*, *Aſinia*, *Caninia*, *Ceſtia*, *Crepereja*, *Didia*, *Glicia*, *Herennia*, *Rubria*, *Togonia*, *Vipſania.* vid. ſingula ſuis locis.
P. Gallus. 16, 12.
Gallis auxiliares. 2, 16. *h.* 2, 68. *A.* 32. *rebellant.* 3, 40. *dites & imbelles.* 11, 18. *propiores.* 3, 40. *civitate Rom. donantur. h.* 1, 8. *trans Padum agentes. h.* 3, 34. *pulſi à Germanis. G.* 2. *Romam capiunt.* 11, 24. *h.* 4, 54. *olim validiores Germanis. G* 28. minores hoſtes quam Germani. *G.* 37. *Gallorum corpora obnoxia. h.* 2, 93. *gloria veteres.* 3, 45. *inertia. G.* 28. *leviſſimus quiſque. G.* 29. *mores A.* 11. *ſegnitia. A* 11. *ſtudia. A.* 21. *Galli* ſc. Treveri. 1, 44.
Galvia Criſpinilla. h. 1, 73.
Gambrivii. G. 2.
Ganeo. 16, 18.
Gannaſcus. 11, 18. *interficitur.* 11, 19.
Garamantes. 3, 74. *gens indomita. h.* 4, 50. *Garamantum legati.* 4, 26. *rex.* 4, 23.
Garucianus Trebonius. h. 1, 7.
Gaudium facilius diſſimulatur. A. 43. *grande, tam eſſe pauperes, quibus donavit Nero &c. h.* 1, 20. *ultra mortale gaudium.* 15, 23. *gaudio vagans mens. h.* 1, 44. *facilis credulitas ad gaudia.* 14. 4.
Gaza. 16, 3.
Gelduba. h. 4, 26. *h.* 4, 32. *h.* 4, 35. *capta à Civili. h.* 4, 36. prælium *apud Geldubam. h.* 4, 58.
Gellius Publicola. 3, 76.
Geminius. 6, 14.
Geminus Atidius. 4, 43.
Gem. Ducennius. 15, 18. *h.* 1, 14.
Gem. Fuſius. vid. *Fuſ.*
Gem. Rubellius. 5, 1.
Gem. Tatius. 14, 50.
Gem. Virdius. h. 3, 48.
Gemini duo coſſ. 5, 1.
Gemina legio XIII. h. 3, 7.
Gemina ſtirps. 2, 84.
Gemma luxu vulgata. 15, 42.
Gemoniæ. 3, 14. *in Gemonias abjecta corpora liberorum Sejani.* 5, 9. *projecti damnati.* 6, 25. *tractus Sabinus. h.* 3, 74. *propulſus Vitellius. h.* 3, 85.
Gener pro eo, qui filii viduam ducit. 5, 6. 6, 8.
Generatus à principibus fortuitum. h. 1, 16.
Genialis torus. 15, 37.
Genitalis dies. 16, 14. *hoſtia.* 6, 21. *vis.* 6, 28.
Gens, familia *Iulia.* 4, 9. 15, 23. *h.* 2, 95. *gens propria, ſincera* Germani. *G.* 4. *gentis & nationis* diſcrimen. *G.* 2. *gentium fas.* 1, 42. *genticus mos.* 3, 33. 6, 33. *gentilis levitas.* 12, 14. *religio.* 12, 34. *utilitas.* 12, 17. *gentile bonum.* 2, 37. *decus.* 11, 16. *imperium.* 6, 32. *ſolum.* 3, 59. *gentiles nationes.* 11, 1.
Genibus cujus *provolvi.* 12, 18. *genua advolvi.* 1, 13. 6, 49. 15, 71. *prenſare.* 1, 21. *h.* 2, 46. *ad genua* cujus *manus tendere.* 1, 11.
Genus, familia, *Calpurnium.* 15. 48. *genus belli. h.* 2, 31. *orandi. h.* 1, 90. *generis claritudo improſpera.* 4, 13. 4, 44. *generis humani rector.* 3, 59.
Gerelanus. 15, 69.
Gerere rem. 15, 25. *publicam. h.* 1, 72. 3, 74. *Romanam.* 2, 49.
Germania. G. 35. *informis, aſpera. G.* 2. *omnis. G.* 1. *penetratur.* 4, 44. *ſuſpecta. A.* 35. *turbata. h.* 3, 46. *cali truculentia præſtat.* 2, 24. *tamdiu vincitur. G.* 37. *in Germ. amiſſi exercitus. A.* 41.
Germania inferior. 4, 73. 11, 18. *h.* 1, 52. *h.* 1, 55. *h.* 1, 61. *h.* 2, 93. *h.* 4, 19. *Germ. inferioris legatus.* 3, 41. *legiones. h.* 1, 9. *vexilla. h.* 1, 53.
Germania ſuperior. 4, 73, 12, 27. *h.* 1, 12. *h.* 1. 53. *h.* 1, 61. *Germ. ſuperioris exercitus. h.* 1, 9. *h.* 1, 50. *legiones.* 6, 30.
Germaniæ cælum. 2, 23. 2, 24. *G.* 2. *fines. G.* 1. *&c. libertas.* 11, 16. *terra tumida.* 2, 23. *vocabulum. G.* 2. *in Germaniam novies miſſus Tib.* 2, 26. *è Germania falſus Domitiani triumphus. A.* 39.
Germaniæ. 1, 46. 1, 57. 3, 46. 11, 19. *h.* 1, 49. *h.* 3, 70. *h.* 4, 17. *jugum excuſſere. A.* 15. *Germanias ſervitio premere.* 2, 73. *apud Germ. facta Tiberii.* 1, 34. *adſequi nomen Imperatorium.* 2, 26.

in Germ. intentus. H. 4, 18. per Germ. audita mors. H. 4, 54. conſcripta cohors. A. 24.

Germanicus legionibus apud Rhen. impoſitus. 1, 3. ſuſpectus Tiberio imperium malle. 1, 7. 1, 31. proconſulare imperium accipit. 1, 14. mortem ſibi intentans. 1, 35. ab amicis in tabernaculum rapitur. 1, 35. cubili extractus. 1, 39. cædi ſeditioſorum illacrimat. 1, 49. Germanos cædit. 1, 51. per tot. Sodalis Auguſtalis. 1, 54. triumphum conſequitur. 1, 55. nomen imperatoris accipit. 1, 58. Varianas legiones ſepelit. 1, 62. per tot. cum Arminio pugnat. 1, 63. conſultat de bello German. 2, 5. tropæum erigit. 2, 22. Marſos irrumpit. 2, 25. revocatur à Tib. 2, 26. triumphat de Germanis. 2, 71. Orienti præponitur. 2, 43. Druſo concors. 2, 44. Haterium Agrippam fovet. 2, 51. Spei templum conſecrat. 2, 49. nepos Antonii. 2, 43. 2, 53. iterum coſ. 2, 53. Piſoni ſubvenit. 2, 55. contumeliis à Plancina inceſſitur. 2, 55. clementior erat. 2, 57. Armeniæ regem dat. 2, 56. cum Piſone colloquitur. 2, 57. Ægyptum proficiſcitur. 2, 59. æmulatur Scipionem. 2, 59. ovationem conſequitur. 2, 64. morbo corruptus. 2, 69. moritur. 2, 72. Alexandro M. comparatur. 2, 73. ab Auguſto rei Rom. fere impoſitus. 4, 57. Germanos non impune perculit. G. 37. à Tib. adoptatus. 12, 25. Germanici ſuprema oratio. 2, 71. reliquiæ tumulo Auguſtæ illatæ. 3, 4. favor. 4, 12. 11, 12. metus. 6, 31. cineres. 2, 75. cuneus. 2, 83. laudes. 1, 33. 2, 13. liberi. 4, 8. ſapientia. 2, 43. ſomnium. 2, 14. valetudo adverſa. 2, 69. virtutes. 2, 73.

Germanicus dictus Vitellius. H. 2, 64. Vitellii filius. H. 2, 59. H. 3, 66.

Germanicus exercitus. 1, 22. H. 1, 19. uterque. H. 1, 74. ejus fides labat. H. 1, 26. fama per provincias. H. 2, 58. Germanica claſſis. H. 1, 58. defectio. H. 1, 19. origo. G. 28. A. 11. ſeditio. H. 1, 14. Germanicæ legiones. 1, 31. 1, 46. præcipuum imperii robur. 4, 5. earum vis famaque. H. 3, 1. Germanica hiberna. H. 2, 8.

Germanus pro Germanis. 1, 68. Germani ſoli in armis. 1, 3. ſolennibus epulis noctem agunt. 1, 50. cis Rhenum colentes. 1, 56. auxiliares Romanorum. 2, 16. 4, 73. H. 1, 70. quomodo armati. 2, 14. H. 5, 14. G. 6. irati ob tropæum Germanici. 2, 19. non animo, ſed genere pugnæ & armorum vincuntur. 2, 21. regis nomen inviſum habent. 2, 44. heroës ſuos canunt. 2, 88. modica armenta habent. 4, 72. cuſtodes principum. 1, 24. 13, 18. 15, 58. æſtatem haud facile ferunt. H. 2, 32. atrociſſimum militum genus. ibid. nandi periti. H. 2, 35. H. 4, 66. læta bello gens. H. 4, 16. ad prædam famamque exciti. H. 4, 21. feminas fatidicas arbitrantur deas. H. 4, 61. ad arma nati. H. 4, 64. à Gallis auxilio acciti. H. 4, 73. cuncta ex libidine agunt. H. 4, 76. donis corrumpuntur. ibid. fluminibus ſueti. H. 5, 14. proceri. ibid. dicta ducum ſono armorum approbant. H. 5, 17. periculorum avidi. H. 5, 19. vani. H. 5, 23. indigenæ. G. 2. feminas magni faciunt. G. 8. per tot. ſomno ciboque dediti. G. 15. amant inertiam, & oderunt quietem. G. 15. quamdiu cum Roman. pugnaverint. G. 37. quæ damna Roman. intulerint. G. 37. nunquam impune victi. G. 37. Germanorum vetus præliandi mos. 2, 45. comparatio cum Gallis. 3, 46. laus. 13, 54. auxilia apud Vitell. H. 1, 61. mos in bellis. H. 2, 22. corpora qualia. G. 4. A. 11. immenſa. H. 5, 18. morbis obnoxia. H. 2, 93. tranſitus in Galliam. H. 4, 73. libertas regno Arſacis acrior. G. 37. magiſtratuum electio. G. 12. reges. G. 2. G. 7. dii. G. 9. per tot. conſultationes. G. 11. liberalitas. G. 15. veſtis. G. 17. matrimonia. G. 18. educatio. G. 20. heredum inſtitutio. G. 20. hoſpitalitas. G. 21. convivia. G. 22. potus. G. 23. cibus. G. 23. ſpectaculum. G. 24. ludendi temeritas. G. 24. ſervi. G. 25. anni diſtributio. G. 26. agricultura. G. 26. ſepultura. G. 27. lingua. G. 43. G. 46. migrationes G. 28.

G. 28. *inertia.* G. 45, *Germanis plurimum fidit* Nero. 15, 58. *ingrata quies.* G. 14. *nulla urbes.* G 16. *rutila coma, magni artus.* A. 11. *uſura ignota.* G. 26. *Germanica bella à Plinio ſcripta.* 1, 69.
Geſſius Florus. h. 5, 10.
Geſtamen ſella. 14, 4. 15, 57.
Geta. h. 2, 72.
Geta Luſius. vid. *Luſ.*
Getulicus Lentulus. vid. *Lent.*
Getuli. 4, 44.
Gigni concordiam inter quos. 14, 39. *gignendis aquis.* 15, 42.
Gindes. 11, 10.
Gladiatores eruptionem tentant. 15, 46. *deforme auxilium.* h. 2, 11. *funduntur à Batavis.* h. 2, 43. in bellum educti. h. 2, 34. h. 3, 57. *Tarracinæ obſeſſi.* h. 3, 76. *gladiatorum ſpectaculum.* 4, 62. *ſtudia quaſi in utero matris concepta.* O. 29. *edendis gladiatoribus præſidere.* 1, 76. *gladiatores edendi neceſſitas.* 13, 49. *gladiatoria ſagina.* h. 2, 88. *gladiatorium munus edere.* 4, 63. 13, 31. 15, 34. *ſpectaculum.* 11, 22. 12, 57. 15, 32. *gladiatura.* 3, 43.
Gladius munimentum. O. 5. *gladii Britannorum.* A. 36. *Samatarum.* h. 1, 79. *gladios condere.* h. 4, 66. *gladiis perfracta porta.* h. 3, 29.
Glandes miſſiles. h. 5, 17.
Gleſum. G. 45.
Glicius Gallus. 15, 56. *exulat.* 15, 71.
Gliſcit auctoritas ingenii. 4, 35. *certamen.* h. 4, 43. *dignatio.* 4, 16. *fama, ſpatio.* h. 2, 83. *invidia.* 15, 64. *iracundia.* h. 4, 25. *luxuria.* 16, 3. *gliſcebat multitudo.* 3, 25. *gliſcit immenſum multitudo.* 4, 27. *poteſtas.* 3, 69. *ſævitia.* 6, 19. *utrumque poſteritate.* 3, 19. *gliſcere numero.* 4, 5. *gliſcunt amuli Brutorum.* 16, 22. *flagitia, infamia.* 14, 15. *gliſcebant gloria, pericula.* 15, 23. *gliſcunt ſinguli.* 2, 33. *gliſcens adulatio.* 1, 1. *diſcordia.* 4, 17. *fama.* h. 2, 9. *pernicies.* 12. 54. *gliſcentibus negotiis.* 11, 22. *gliſcentia pericula.* 15, 10.
Globus juvenum. G. 13. *militum.* 12, 43. 15, 60. h. 3, 22. *nubium.* 2, 23. *togatorum.* 16, 27. *reliquus.* h. 3, 84. *globi denſiores.* 4, 50. *proprii.* 13, 25. *latronum.* 2, 64. 12, 54. *militum.* 14, 61.
Glomerari in teſtudinem. h. 3, 31.
Gloria cum modo habenda. 15, 8. *diſſimilitudine fortunæ augetur.* 15, 28. *felicium adſectus.* 15, 16. & *clementia inania.* h. 3, 19. *extra invidiam.* A. 8. *frontis.* G. 5. *militaris periculoſa.* A. 5. *obſequii.* 6, 8. *gloria æmulatio* belli cauſſa. 2, 44. *cupido noviſſima exuitur.* h. 4, 6. *periculum facere.* 15, 6. *gloriam alienam in ſe trahere.* 2, 46. *quantum ad gloriam, longiſſimum avum peregit.* A. 44. *gloria.* 3, 45. *glorioſiſſimus.* h. 5, 17.
Glota. A. 23.
Gnarus, peritus, *militia.* 3, 32. *militum atque hoſtium.* 15, 25. *periculorum.* h. 4, 29. *ſeditionis.* 1, 36. *victoria.* h. 3, 46. *gnari locorum.* h. 5, 6. *gnaros turbant neſcii.* 2, 23. 16, 5. *gnara*, nota, *vincentibus palus.* 1, 63. *nobis ea pars militia.* 12, 45. *gnarum*, cui. 15, 61. *id Cæſari.* 1, 5. *Tiberio.* 3, 6. *duci.* 1, 51. *hoc principi.* 6, 46. *gnari campi.* h. 5, 17, *gnara Vitellianis.* h. 3, 79.
Gneus ſc. Domitius. 12, 64.
Gernea. 12, 45.
Gotarzes. 11, 8. regnum repetit. 11, 10. *moritur.* 12, 14. *adverſus dominationem Gotarzis Meherdatem acceſſunt Parthi.* 12, 10.
Gothini. G. 43.
Gothones. 2, 62. G. 43.
C. Gracchus. vid. *Sempronius Gracchus.*
Gracchus prætor. 6, 16.
Gracilia Verulana. h. 3, 69.
Gracilis Ælius. 13, 53.
Gradum inferre. h. 3, 25. *gradu collato.* h. 2, 42. *gradus ſpectaculorum.* 14, 13. *ſubitarii.* 14, 20.
Græcia. 2, 60. *cui à Pelope nomen*, Peloponneſus. 4, 55. *in Græcia ludicras artes exercere, honeſtum.* O. 10.
Græcina Pomponia. 13, 32.
Græcinus Iulius. A. 4.
Græcula ancilla. D. 29.
Græco verſu admonita à Tib. Agrippina. 4, 52. *Græca adulatio.* 6, 18. *comitas.* A. 4. *doctrina.* 15, 45. *facilitas.* 14, 47. *litteratura.* 11, 13.

Græcum certamen. 14, 20. *genus.* 14, 59. *Græci comites Vononis.* 2, 2. *ſua tantum mirantur.* 2, 88. Italiæ partem *tenuerunt.* 4, 67. *litteras à Phœnicibus acceperunt.* 11, 14. *liberalibus ſtudiis præditi.* 4, 58. *Græcorum animi prompti ad nova & mira.* 5, 10. *deſidia, licentia.* h. 3, 47. *genus lætum antiquitatibus.* h. 2, 4. *Græci amictus.* 14, 21. *Græcæ civitates.* 4, 14. *litteræ.* G. 3. *urbes.* 3, 60. *Græca certamina.* 14, 21.

Grajus mons. h. 4, 68. *Graji.* O. 15. *Grajæ Alpes.* h. 2, 66.

Grampius. A. 29.

Grandis ævo. 16, 30.

Q. Granius. 4, 21.

Gran. Marcellus. 1, 74.

Gran. Marcianus. 6, 38.

Gran. Silvanus. 15, 50. *ad Senec. à Nerone mittitur.* 15, 60. *ſua manu cadit.* 15, 71.

Graptus. 13, 47.

Graſidius Sacerdos. 6, 48.

Graſſari dolo. h. 4, 16. *eminus.* 4, 47. *diſſimulatione mutua.* h. 4, 56. *veneno.* h. 3, 39.

Grates acta diis ob cædes. 14, 64. 15, 71. *præſidibus.* 15, 20. *Tiberio.* 3, 18. 6, 25. *decreta deis.* 15, 74. *grates agere.* 4, 15. *laudibus gratibuſque venerari.* 12, 37.

Gratia janitorum. 4, 74. *nulla officii in alterius honorem ſuſcepti.* h. 2, 1. *oneri habetur.* h. 4, 3. *gratiam referre.* 15, 62. *pro gratia odium redditur.* 4, 18. *gratiæ acta conſuetudine ſervitii.* h. 2, 71. A. 42. *externa.* 12, 15. *gratiarum actio ſinu omnium cum dominante ſermonum,* 14, 56. *quæ præſidibus fiebat, ſublata.* 15, 22.

Gratianus Tatius. 6, 38.

Gratificari odiis cujus. 4, 19.

Gratioſior ſenectus. G. 20.

Gratus Iulius. h. 2, 26.

Grat. Munatius. 15, 50.

Gratiora, quæ ſua ſponte naſcuntur. O. 6.

Gravari ſpem, metum. 5, 8.

Graveſcit valetudo. 1, 5. 6, 46. *graveſcentia mala.* 14, 51.

Gravis fortuna. 6, 22. *ſomno.* 4, 22. *gravi Africo.* 15, 46. *grave conſcientia, gravis fama.* 6, 26. *ſolo celoque juxta grave.* h. 5, 7. *gravior* orator. O. 25. *graviorum facinorum miniſtri.* 14, 62. *gravitas annonæ.* 6, 13. 11, 4. *cæli.* 2, 85. *fortunæ ſumma.* 2, 72. *odoris.* h. 5, 6. orationis. O. 23. *gravitate* hiſtorica *procul, conquirere fabuloſa.* h. 2, 50, *graviter accipere* quid. 13, 36.

Gregarius eques. h. 3, 51. *miles.* h. 1, 36. h. 1, 46. h. 1, 57. *gregario mil. mixtus Titus.* h. 5, 1.

Gremium Italiæ. h. 4, 72.

Grex. contaminatorum. 15, 37. *greges ſpadonum.* h. 2, 71.

Grinnes. h. 5. 20. h. 5, 21.

Griphus Plotius. h. 3, 52. h. 4, 39.

Gubernatores navium. 15, 46.

Gubernorum pagi. h. 4, 26.

Guſtu explorare cibos. 13, 16. *libata potio.* 13, 16.

Gyarus inſula. 3, 68. *immitis & deſerta.* 3, 69. *egena aqua.* 4, 30.

Gymnaſium dedicatum à Nerone. 14, 47. *ictu fulminis conflagravit.* 15, 22. *Gymnaſia* improbata. 14, 20.

H.

Habenas animorum tenere. O. 31. *Habuit annus conſules.* 2, 53. *habet ſe auctoritas ita.* h. 1, 83. *Cremonam exitus.* h. 3, 34. *habebat favor Arminium.* 2, 44. *Tib. anxium nihil æque.* 2, 65. *quiſquam penſi modum oneris.* h. 1, 46. *quid dicat.* O. 29. *cruore captivo adolere aras fas habebant.* 14, 30. *habebant lætum ſocialia.* 2, 57. *habere ignotos affectus.* 13, 21. *habeo certum.* O. 32. *habere neſcium* quid, ignorare. 16, 14. *orationem.* 3, 12. *provinciam, legiones.* 2, 70. *jubendum, tolerandum.* 4, 40. *conſilium* cum quo. 3, 53. *delectus.* h. 4, 71. *in Syria* quem. 2, 58. *in ſermonibus quoſdam.* 4, 14. *honorem principi.* 15, 74. *pleroſque* retinere. 1, 80. *penſi, fas, fidem.* 13, 15. *honori ignominia.* 3, 32. *cum modo, cura,* quid. 15, 8. *in honore* quos. 13, 18. *habens laudes, grates, legionibus.* 1, 69. *haberi arma.* 1, 9. *delectus.* 16, 13. *habetur potentia tutius.* 11, 29. *gratia meriti.* h. 4, 3. *ſe-*

na-

natus. 2, 37. habebantur cultores per omnes domus. 1, 73. cui pars provincia habebatur. 12, 54. habebatur aquus adoleſcentibus. 4, 4. ganeo. 16, 18. inter damnatos magis, quam inter reos. 16, 14. nomen Corb. infenſum barbaris. 15, 28. habebantur Hiſpania tribus legionibus. 4, 5. procul an coram atrocior haberetur. 15, 36. haberi in incerto quid. 15, 67. ſibi incolumitatem Reip. magna cura. 14, 69. veteres inter ſcriptores. 2, 83. in levi. 3, 54. h. 2, 21. in obſcuro. 15, 16. habitus in uno miles. 15, 10. Ravenna Maraboduus. 2, 63. mollior populus. 1, 54. ſupremis honor. 4, 44. in cuſtodia. h. 1, 58. procul voluptatibus. 4, 62. fruſtra. 13. 37. ſub pellibus exercitus. 14, 38, habita fides. 2, 12. 6, 9. varie ejus rei forma. 13, 29. avare Hiſpania. 3, 13. provincia. 13, 30. quidquid habitum Neronibus. 11, 35. habiti in cuſtodiam. h. 1, 87. corruptius liberti. h. 1, 22. habita modeſte opes. 4, 44. rectius carimonia. 11, 15. quibus modis habita Reipub. partes, 4, 6. qua fruſtra ſunt habita. 13, 51. habendus error illi ſine fraude, aliis exitio. 6, 30. habendum cum latitia ſcelus. 12, 48. impune maleficium. 3, 70.

Habilis juventa. 4, 53. pralio. 15, 26.
Habitantur centum pagis Zenones. G. 39. habitati urbibus campi. h. 5, 7.

Habitus animorum. h. 1, 8. h. 1, 28. corporis. 4, 57. O. 8. provinciarum. h. 1, 4. decentior, ſublimior. A. 44. occultus. h. 1, 85. habitu tali repertus. 4, 59.

Hactenus. 2, 34. G. 25. conſultans. 14, 3. prompſit, 15, 60. promptior. 14, 7. reſpondit. 14, 51. uſus manu ſervi. 16, 15. ne auctor dubitaretur. 14, 7.

Hadria. h. 3, 12. h. 3, 42. Hadria. 15, 34. Hadriaticum mare. 2, 53.

Hac atque talia. h. 3, 3.

Hamus. 3, 38. mons. h. 2, 85. Hamus pramatura & ſava hiems. 4, 51.

Haſere animo convitia. h. 1, 74. harere tergis quorum. h. 4, 19.

Haſitatio. 1, 80. h. 2, 45. haſitationem afferre. h. 1, 39.

Halicarnaſſi. 4, 55.

Halotus. 12, 66.

Halus. 6, 41.

Hammon. h. 5, 4. Hammonis oraculum. h. 5, 3.

Hannibal. h. 3, 34. unoculus. h. 4, 13.

Haruſpices. h. 2, 78. contracti. h. 4. 53. prodigiorum interpretes. 15, 47. haruſpicum collegium. 11, 15. ſcientia & ars. h. 3, 3.

Haſta, auctio. 3, 31. h. 1, 20. haſta ardentes. h. 4, 23.

Q. Haterius. 1, 13. Auguſta precibus protegitur. 1, 13. in luxum civitatis invehitur. 2, 33. adulatur Tiberio. 3, 57. moritur. 4, 61. alius. 12, 58.

D. Hater. Agrippa. 1, 77. propinquus Germanici. 2, 51. conſul deſignatus. 3, 49. conſul. 3, 52. illuſtribus viris perniciem meditatur. 6, 4.

Hater. Antoninus. 13, 34.

Haud alias tam. 15. 46. haud ſpernendus vir. h. 3, 75. haud temnenda manus. h. 3, 47.

Hauſit incendium cunctos. h. 4, 60. haurit lacus ſervos. G. 40. haurire jugulum cujus. h. 1, 41. libertatem è moribus cujus. h. 4, 5. partes philoſophia. O. 30. ſtudium. A. 4. id univerſum. O. 28. voluptates. h. 3, 2. quidquid laboris ac periculi hauſiſſent. h. 3, 84. haurientes ſua, prodigi. 16, 18. hauriuntur igni cuncta. 15, 39. hauriri mollitia nivis. h. 1, 79. hauritur paludibus os. G. 1. hauriuntur paludibus arma equique. h. 5, 15. hauriri terris diductis. 2, 47. hauſtum igne theatrum. 3, 72. hauſta igni colonia. 12, 58. hauſta urbes terræ hiatibus. h. 1, 2.

Hebere, torpere otio. G. 15. hebeſcere. h. 2, 77. hebeſcunt ſidera. 1, 30.

Hebraa terra. h. 5. 2.

Hedera vinctus. 11, 31.

Heleopolis. 6, 28.

Helluſii. G. 46.

Helvejones. G. 43.

Helvetii gens Gallica. h. 1, 67. caeduntur à Cacina. h. 1, 68. Helvetiorum ſedes. G. 28. in Helvetiis, apud Helv. h. 1, 73.

Helvidius Priſcus. 12, 49. *tribunus plebis*. 13, 28. *Thraſea gener*. 16, 28. 16, 35. Italia depulſus. 16, 33. *cenſet contra Vitell. ſtudium*. h. 2, 91. *de reſtituendo capitolio*. h. 4, 4. h. 4, 9. *de ærario*. h. 4, 9. *Marcell. Eprium accuſat*. h. 4, 6. h. 4, 43. *prætor capitolii aream luſtrat*. h. 4, 53. *laudatus Herennio Senecioni*. A. 2. *in carcerem ductus*. A. 45. *ejus ſapientia*. O. 5.

Helv. Rufus. 3, 21.

Hemus vid. *Hæmus*.

Heniochi. 2, 68.

Herba præcepta laus. O. 9. *herbidum ſolum*. h. 5, 3.

Hercules Ægyptius. 2, 60. *Hercul. Lydia potitus*. 3, 61. *deum numero additus*. 4, 38. *venatur apud montem Sambulon*. 12, 13. *in Germania fuit*. G. 2. *ubi colitur*. G. 9. *Herculis ara magna*. 12, 24. *incendio perit*. 15, 41. *columnæ*. G. 34. *poſteri*. 4, 43. *Herc. Monœci portus*. h. 3, 42. *Herculi ſacra ſilva*. 2, 12. *Hercule*. 1, 17. O. 19. O. 26. O. 39.

Herculeus. 14, 8.

Hercynia. 2, 45. *ſilva*. G. 28. *Hercynius ſaltus*. G. 30.

Hereditas unius familiæ, imperium. h. 1, 16. *hereditatem non adit Tiberius, niſi cum amicitia meruiſſet*. 2, 48.

Herennius Gallus. h. 4, 19. *legatus legionis* XIII. h. 4, 26. *à militibus verberatur*. h. 4, 27. *vincitur*. h. 4, 59. *occiditur*. h. 4, 70. h. 4, 77.

Heren. Senecio. A. 2. *Occiditur*. A. 45.

Hermagoras. O. 19.

Herminones. G. 2.

Hermundurus. 12, 30. *Hermunduri Catualdam pellunt*. 2, 63. *Cattos vincunt*. 13, 57. *Hermundurorum civitas*. G. 41. per tot. *rex*. 12, 29.

Herodes. h. 5, 9.

Heroicum carmen. O. 10.

Herthum. G. 40.

Hi relatum ad remotius. 1, 9.

Hians compoſitio. O. 21. *hiantes cupiditates*. h. 1, 12. *hiatus præmiorum*. h. 4, 42.

Hiberi vid. *Hiberus*.

Hiberia regnum. 12, 44.

Hibernia. A. 24. *inſula*. 12, 32.

Hibernus imber. h. 3, 69. *hibernum mare*. 3, 1. h. 4, 51. *hiberna alarum, cohortium ſubverſa cremataque*. h. 4, 61. h. 3, 46. *coh*. h. 4, 15. *Aſciburgii ſita*. h. 4, 33. *Bonnenſia*. h. 4, 23. *primæ legionis*. h. 4, 25. *Mœſica, Pannonica*. h. 4, 54.

Hiberus Mithradates. 6, 32. *rex*. 4, 5. *Hiberi Artaxata capiunt*. 6, 33. *Theſſalis orti*. 6, 34. *bellum cum Armeniis gerunt*. 12, 44. *Mardos vaſtant*. 1, 23.

Hic, ille. ut hic ad remotius referatur. h. 2, 77. *hi*. 1, 9. *hu atque talibus*. 11, 24. 13, 46. 14, 49. A. 16.

Hiems, tempeſtas. 1, 40.

Hiero. 6, 42. 6, 43.

Hierocæſarea. 2, 47. *Hierocæſarienſis* ſc. civitas. 3, 62.

Hieroſolyma. num. ſingul. h. 5, 2. plurali. h. 5, 1. h. 5, 10. h. 5, 11. *urbs famoſa*. h. 5, 2. *caput Iudææ*. h. 5, 8. *Hieroſolymorum mœnia*. h. 5, 10. *muri*. h. 5, 9. *oppugnatio*. h. 2, 4. *Hieroſolymus*. h. 5, 2.

Hilarius. h. 2, 65.

Hircania vid. *Hyrcania*.

Hirtius. 1, 10. O. 17.

Hiſpalienſes. h. 1, 78.

Hiſpania anguſto freto ab Africa diremta. h. 2, 58. *citerior*. 4, 45. h. 1, 49. h. 4, 39. *ulterior*. 4. 13. *Tiberio templum extruit*. 4, 37. *Hiſpania*. 1, 71. h. 2, 97. h. 3, 2. h. 3, 70. h. 4, 3. G. 37. *dubia*. 3. 44. *tribus legion. habentur*. 4, 5. *contantur*. h. 1, 62. *armis non ita redundant*. h. 2, 32. *adverſa Vitellio*. h. 3, 13. *validiſſima terrarum pars*. h. 3, 53. *Hiſpaniarum ditiſſimus*. 6, 19. *poſſeſſio tentata*. h. 2, 65. *in Hiſpanias miſſi nuntii*. h. 3, 35. *Hiſpani* cujuſdam conſtantia. 4, 45. *Hiſpania legio*. h. 1, 6. *Hiſpani templum Auguſto ſtruunt*, 1, 78.

Hiſpo Romanus. 1, 74. *Senecam accuſat*. 14, 65.

Hiſteſus. 13, 9.

Hiſter. 12, 29.

Hiſtoria amore & odio vacua. 1, 1. h. 1, 1.

Hiſtria. h. 2, 72.

Hiſtriones verberum immunes. 1, 77. *Italia pelluntur*. 4, 14. 13, 25. *à Thuſcis acciti*. 14, 21. *ad inceſſendos viros principes populi auribus uſi*. O. 14. *hiſtrionum immodeſtia*. 4, 14. *fautores*. 1, 77. 13, 25. *in vincula ducti*. 15, 28. *hiſtrionalis favor*. O. 29.

hiſtrionale ſtudium. 1, 16. *hiſtrionales modi*. O. 26.
Hodieque. G. 3. O. 34.
Homerus. h. 5, 2. O. 12.
Homines diis non curæ. 6, 22. *rudes bello faciles*. A. 21. *homines* pro ſervis. h. 2, 78. *hominum ingenia varia*. h. 4, 6.
Homonadenſes. 3, 48.
Honeſta mors turpi vita potior. A. 33. *honeſti conatus* quomodo *prohibeantur*. 13, 53. *exitus ab ignavis diſcernuntur*. 16, 25. *honeſta atque inhoneſta*. 2, 38. *honeſta exitio* ſunt. 3, 28. *honeſtis & dubiis anteponere præſentia*. h. 1, 28. *utilia miſcere*. A. 8. *honeſtius* eſt *offendere, quam odiſſe*. A. 22.
Honor. mentio honorifica. 6, 15. pro prætura. A. 6. *vulgatus promiſcuis adulationibus*. 4, 37. *exilii* ubi quis ſpecie honoris amovetur. h. 1, 21. *nimius in adverſis in ſolatium cedit*. h. 2, 59. *principis in nullius contumeliam vertendus*. h. 4, 8. *honoris umbra monſtratus*. h. 3, 73. *æmulatio*. A. 21. *honori ejus*, ad honorem *ejus*. 15, 28. *honores*, magiſtratus. 4, 6. O. 36. *præmaturi ſuperbiam parant*. 4, 17. *ſeminarium moderandi*. 1, 14. *honores agere*. 14, 15. *honora oratio*. 1, 10. *honora*. 4, 68. *honorati ſenes*, honoribus functi. h. 1, 77. *honoratior militia*. h. 1, 87.
Hora genitalis. 6, 21.
Horatius. O. 20. *à quibuſdam Lucilio poſtpoſitus*. O. 23.
Horat. Pulvillus. h. 3, 72.
Hordeon. Flaccus. h. 1, 9. h. 4, 13. *nullam* imperio Vitellii *moram* adfert. h. 1, 52. *legatos Lingonum caſtris excedere jubet*. h. 1, 54. *ſocordia innocens*. h. 1, 56. *ripæ Rheni præpoſitus*. h. 2, 57. *Germaniæ rector*. h. 2, 97. *Lupercum adverſus* Civilem *egredi jubet*. h. 4, 18. *inviſus militibus*. h. 4, 24. *ſummam rerum Voculæ permittit*. h. 4, 25. *milites ſacramento Veſpaſiani adigit*. h. 4, 33. *interficitur*. h. 4, 36. h. 4, 55. *Civilem ad bellum hortatus*. h. 5, 26. *Hordeonis peſſimum inſtitutum*. h. 4, 25. *ignavia*. h. 4, 19.
Horeſti. A. 38.
Hormus. h. 3, 12. *dignitatem equeſtrem accipit*. h. 4, 39. *Hormi fama & vita fœda*. h. 3, 28.
Horrere bellum, clades. h. 1, 50.
Horrea cremata. 15, 16.
Horridus. 4, 7. h. 2, 11. *horrida acies*. 6, 34. *antiquitas*. 4, 16. *horridior*. 2, 23.
M. Hortalus. 2, 37.
Hortamina. G. 7.
Hortamenta victoriæ. h. 4, 18.
Hortatus. h. 3, 24.
Q. Hortenſius. 2, 37. *Ciceronis*. O. 16.
Horti Luculliani. 11, 32. 11, 37. *Mæcenatis*. 15, 39. *Neronis*. 15, 39. *Salluſtiani*. 13, 47. h. 3, 82. *Serviliani*. 15, 55. h. 3, 38. *Pop. Rom. legati à Cæſare*. 2, 41.
Hoſpitalitas Germanorum. G. 21. *hoſpitale donum*. 14, 24. *hoſpitales dii*. 15, 52. *menſa*. 2, 65.
Hoſpitia aliarum gentium. G. 2.
Hoſtia. 2, 40. 11, 26. 15, 39. *Hoſtiæ agens cohors*. h. 2, 68. *Hoſtiam amotus Silius*. 16, 9. *apud Hoſtiam*. 11, 29. *tempeſtas ab Hoſtia*. 11, 31. *Hoſtienſis colonia*. h. 1, 80. *via*. 11, 32. *Hoſtienſes paludes*. 15, 43.
Hoſtia fuga. 15, 7. *hoſtia gravida*. 15, 47. *Paphia Veneris*. h. 2, 3. *humana*. G. 9.
Hoſtilia. h. 2, 100. h. 3, 14. h. 3, 40. *vicus Veronenſium*. h. 3, 9. *Hoſtiliæ agens exercitus*. h. 3, 21.
Hoſtile murmur. h. 2, 42. *nihil auſi*. h. 4, 20. *hoſtiles minæ in ipſos verſa*. 13, 57. *hoſtiles ſpiritus induere*. h. 4, 57. *hoſtilia multa audere*. h. 4, 15. *captare*. h. 3, 70. *facere*. 15, 13. *induere*. 12, 40. *loqui*. h. 2, 66. *reſumere*. 12, 15. *hoſtiliter agere*. h. 2, 85.
in Hoſtem quanta pervicacia agendum. 12, 20. *hoſtium exercitibus illum furorem injiciant dii*. h. 3, 10. *diſcordia fortuna nil majus præſtare poteſt*. G. 33. *hoſtibus contemnendis quam cavendis melior*. h. 4, 71.
Hoſtorius vid. *Oſtorius*.
Humanitas apud imperitos vocatur pars ſervitutis. A. 21.
Humana cupido. H. 5, 13. *infirmitas*. A. 3. *humanæ ſortis commercium*. 6, 19. *humana major ſpecies*. h. 1, 86. h. 4, 83. *humanum ingenium libentius obſcura credit*. h. 1, 22. *humani generis dominus princeps Romanus*. h. 3, 68. *ingenii proprium odiſſe quem læſeris*. A. 42. *humana hoſtia*. G. 9. G. 19.

G. 39. *humanorum corporum effigies.* 14, 32.
Humare corpora. 4, 73. 6, 29.
Humidum paludum. 1, 61.
Humum pilis & lanceis rimari. h. 2, 29.
Hyberus. vid. *Hiberus.*
Hypapeni. 4, 55.
Hyperides. O. 12. *Alexandro ſuperſtites.* O. 16. *proximus a Demoſthene.* O. 25.
Hyrcania. 11, 9. *à Parthis deficit.* 13, 37. *Hyrcanum bellum,* 14, 21. *Hyrcani Scytharum vicini.* 6, 36. *Gotarzen juvant.* 11, 8. *gens valida.* 15, 1. *in Hyrcanis repertus Artabanus.* 6, 43. *Hyrcani Macedones.* 2, 47.

I.

Iacentia urbis loca. h. 1, 86.
Iacere contumelias. 2, 55. h. 4, 45. *convitia.* h. 1, 47. *edicta in populum.* h. 3, 73. *exempla antiqua.* 3, 66. *oſcula.* h. 1, 36. *odia.* 1, 69. *probra.* 2, 50. 11, 13. h. 1, 47. h. 1, 85. h. 4, 45. *quæ jaciuntur.* 3, 8. *quæ diſcordes jecerunt.* 6, 4. *jacere* quid *per vaniloquentiam.* 6, 31. *inter ſe aut amicos.* 15, 50. interdicendum. 1, 10. *ſagittas.* 15, 9. *ſemina.* 6, 47. *ſermones.* 4, 68. *voces.* 6, 46. 12. 64. *jacere in præceps.* 4, 22. 6, 49.
Iactare ſævitiam. 15, 67. *jactavit, quod non foret &c.* 6, 25. *jactari laboribus.* 14, 53. *jactantius compoſita litteræ.* h. 3, 53. *jactantius mœrere.* 2, 77. *jactantia militaris.* A. 25. *jactantia ſui non abſtineri.* 2. 46. *jactata vulgo.* 4, 11. *jactatio opera inviſa principibus.* 4, 18. *jactatum varie ſenatusconſultum.* h. 2, 10. *jactata magnis contentionibus.* h. 4, 8.
Iactus fulminum. h. 5, 7. *ignium.* 15, 11. *ſagittarum.* 15, 9.
Iacula ſagittaque. h. 4, 61.
Iam jamque. 1, 47. *invaſurus.* 12, 15.
Iambi. O. 10.
Ianiculum. h. 3, 51.
Ianitores. 4, 74. 15, 55. *janitoribus innoteſcere pro magnifico.* 6, 8.
Ianus. 2, 49.
Iaſon. 6, 34.
Iazyges. 12, 29. *in commilitium aſciti.* h. 3, 5.
Iberi. A. 11.
Icelus. h. 1, 13. *multa rapuit.* h. 1, 37. *Laconem in Vinium ſtimulat.* h. 1, 33. *punitur.* h. 1, 46. *Iceli.* h. 2, 95.
Iceni. 12, 31. *Icenorum clades.* 12, 32. *rex.* 14, 31.
Icere fœdus. 12, 62. *icta fœdera.* 4, 55. *ſub ictum dari* 13, 39. *ictus intentare.* h. 3, 31. *ictibus ſingulis tranſacta bella.* h. 2, 38.
Id ætatis. 5, 9. *autoritatis.* 12, 18. *honoris.* 16, 14, 13, 54. *temporis.* 12, 8. 13, 18. 13, 20. 14, 2. 16, 15. *ad id* ſcil. temporis. 12, 11. *id genus ſpectaculi.* 14, 21. *animalium.* 12, 24. *idque* pro id etiam. 4, 74.
Ida. h. 5, 2. *Idæi.* ibid. *pulſi cum Saturno.* h. 5, 4.
Idem ille. h. 4, 25. *eadem forma.* 15, 24. *idem ætatis.* 13, 16. *virium.* 14, 53. *iidem illi.* h. 1, 43. 3, 54. *iisdem campis illis.* h. 3, 13. *eadem paventes facile credunt.* 15, 11.
Identidem. 2, 69. 11, 31. *orare.* h. 2, 46. *exta inſpecta.* h. 2, 78.
Idiſtaviſus campus. 2, 16.
Idonea provinciarum. 4, 5.
Iejunia. h. 5, 4.
Ignarus. 1, 6. *fraudis.* 2, 46. *obſequii.* 2, 43. *ignari Piſonis.* qui ipſum non noverunt. h. 4, 50. *ignarus* pro ignoto. h. 3, 74. *ignara ſævitia.* 15, 62. *nihil tam ignarum.* 12, 45. *non ignarum ſibi.* 4, 8. *ignara vigilibus* ſcil. loca. 2, 13. *quæ ignara.* h. 3, 8. *barbaris juſtitia & clementia.* 12. 11, *non ſibi ignara.* 3, 69. *ignara dicentium fallaciis.* 6, 22.
Ignavia pars, multa de extremis loqui. h. 2, 47. *ignaviam, ſævitiam tegere.* 12, 10. *ignavia excuſatus* hoſtis. h. 2, 60. *non continentur magna imperia.* 15, 1. *ignavus animo.* h. 2, 23. *ignava manus procax ante periculum.* h. 4, 20. *ignavi ſeditioſiſſimi.* h. 4, 34. *ſpecie prudentium admonent.* A. 25. *ignavorum telis ſæpe fortiſſimi cadunt.* h. 4, 29. pœna apud Germ. G. 12. *ignaviſſimus quiſque nimiis verbis.* h. 1, 35.
Ignis pro incendiis. 6, 45. *cæleſtis.* 12, 64. h. 5, 7. *fortuitus.* 3, 72. 15, 18. *miſſilis.* h. 2, 21. *purus.* h. 2, 3. *nubium.* h. 5, 13. *haurit.* 15, 39. *ignis violentia urbem afficit.* 4, 64. *ignem immittere.* 13, 41. *injicere.* 15, 16.

igni

igni abolire corpus. 16, 6. *involvere.* 14, 30. *gravi urbs afficitur.* 6, 45. *ignes terra editi.* 13, 57. *ignes reprimere.* 15, 43.

Ignobilitas facit *tutos. h.* 3, 31. *præmiorum expertes. h.* 4, 2.

Ignominia Romana. 15, 24. *abolenda. h.* 5, 15. *ignominioſus. G.* 6.

Ignorantia recti. A. 1. *ſancta. G.* 40. *ignorantia mutua fallentes. h.* 1, 75.

Ignoratus. h. 3, 74. *evaſit. h.* 4, 36. *ignorati. h.* 3, 23.

Ignoſcendo tranſigere bella. 12, 19.

Ignotum omne pro magnifico. A. 30. *ignotum* quid. 13, 21. *ut ignotum* quem *ſpernere. h.* 1, 14. *ignota virtutes nova vitia.* 2, 2. *ignota magis ſervantur quam vetita. G.* 26. *omnia circumſpectantes. A.* 32. *major fama de ignotis. A.* 25.

Ilienſes. 4, 55. *publico munere ſolvuntur.* 12, 58.

Ilium 2, 54. 6, 12.

Illa. 2, 17. *h.* 3, 8. *h.* 5, 18. *G.* 34.

Illaborare domibus. G. 46.

Illaceſſita pars nulla. A. 20. *illaceſſiti. G.* 36.

Illacrimare cadibus parentum. 12, 47.

Illecebræ. 12, 3. *adulationis. O.* 29. *fortunæ. h.* 2, 64. *nocturnæ.* 13, 47. *urbis. h.* 2, 93. *variæ. h.* 1, 10.

Illicere ad res novas. 12, 44. *illectus fraude. h.* 4, 56.

Illicita. A. 42. *prævalent.* 13, 12.

Illigare conſcientia quem. 15, 51. *ſe locis impeditis.* 13, 40. *illigari bellis.* 15. 1 *h.* 3, 46.

Illo. 15, 60.

Illudere ſignis, aquilis. 1, 61. *viribus principis.* 15, 42. *matri* cujus. 15, 72. *pecuniæ. h.* 2, 94. *pueritiæ* cujus. 13, 17. *illuſit fortuna Neroni.* 16, 1. *illudens rebus Rom.* 12, 7. *illudere corpus.* 1, 71. *voces* cujus. 14, 52. *caput* cujus. 14, 57. quem *ſermonibus probroſis.* 2, 50. *per imagines. h.* 4, 8.

Illuvies. 1, 24. *illuvie deformes h.* 4, 46. *obſitus.* 4, 28. 6, 43. *illuvies* pro loco aquis immerſo. 12, 51.

Illyricum. 1, 5. 1, 46. 2, 44. 3, 11. 3, 34. 15, 26. *h.* 1, 76. *h.* 4, 3. *turbatum. h.* 1, 2. *Illyrici exercitus ſtudium in partes* Veſpaſ. *h.* 2, 85. *Illyrica ora.* 2, 53. *Illyrici exercitus* 3, 7. *motus.* 1, 52.

Imago adminiſtranda prov. h. e. nuda ſpecies, ſimulacrum, imitamentum. 6, 27. *antiquitatis.* 3, 60. *cognitionis.* 3, 17. *deponendi imperii. H.* 3, 70. *eloquentiæ. O.* 34. *exercitus. H.* 1, 84. *facundiæ pat.* 3, 34. *honeſti.* 16, 32. *libertatis.* 1, 81. *mortis.* 15, 70. *mortium omnis. H.* 3, 28. *pacis.* 1, 10. *Reipub.* 13, 28. *retinendi.* 15, 14. *ſervitii.* 15, 31. *ſimplicitatis, modeſtiæ. H.* 4, 86. *ſupremorum. H.* 4, 45. *imago Cæſaris*, aſylum. 3, 36. *Druſi.* 3, 43. *Galbæ. H.* 1, 41. *Hortenſii.* 2, 37. *Libonis.* 2, 32. *principis.* 14, 12. *imagines Claudiorum.* 2, 43. *deum. H.* 5, 5. *familiarum.* 3, 76. *ferarum. H.* 4, 22. *G.* 7. *Galbæ. H.* 1, 55. *H.* 2, 76. *H.* 3, 7. *imperatorum revulſa. H.* 4, 62. *majorum.* 6, 1. 16, 7. *Poppææ.* 14, 61. *Vitellii direptæ. H.* 3, 13. in funeribus prælatæ. 2, 32. 2, 73. 3, 76. 4, 9. *triumphales.* 15, 72. *imaginum pompa.* 4, 9.

Imbecillitas pro puſillanimitate 4, 8. 15, 56. *imbecillis ſexus.* 3, 33. *animus.* 3, 34. 6, 49. *equis.* 15, 5. *imbecillus ætate, ſexu.* 1, 56. 4, 50. *imbecilla ſuſpiciones.* 2, 76. *imbecilla ſimulacra vultus. A.* 46.

Imbelles, ut puniti à Germ. G. 12. *Ædui.* 3, 46. *Galli.* 11, 18. *imbellior numerus. H.* 4, 33.

Imber hibernus. h. 3, 69. *imbres continui.* 1, 76. *crebri. A.* 12. *nimii. H.* 4, 74. *pluviales. H.* 5, 23. *rari. H.* 5, 6. *ſævi* 1, 30. *ſubiti.* 2, 7. *turbidi.* 13, 17. *imbrium vis.* 6, 37.

Imbrivi colles. 11, 13.

Imbuere aures ſermonib. bon. H. 4, 7. *ingenium rad. H.* 4, 42. *manus cæde.* 1, 18. *ſanguine. H.* 1, 83. *mil temulentia. H.* 3, 19. *H.* 4, 72. *imbui*, doceri, inſtitui. *H.* 5, 5. *fabulis & terroribus. O.* 29. *Grammatica &c. O.* 31. *præda. H.* 3, 15. *eloquentia. O.* 34. *imbutus diſciplina. O.* 34. *elementis. O.* 19. *eruditione. O.* 2. *favore* cujus. 15, 59. *longo ſacramento. H.* 1, 5. *imbuta armis civil. juventa.* 13, 4. *imbuta favore legiones. H.* 2, 85. *præda manus.* 1, 36.

Imitamenta doloris. h. e. ſimulatio. 3, 5. *triſtitiæ.* 13, 4.

Imitari mæſtitiam. ſimulare. 1, 24. *principem*, gerere ſe pro principe. 1, 33. *imitatio vitiorum.* 16, 18.

Im-

Immane quantum. h. 3, 62. h. 4, 34. *immanes lacerti.* O. 10. *immanitas* Neronis. 14, 11. h. 1, 16.

Immenſus auctus. h. 1, 86. *oceanus.* G. 2. *ſumptus.* 14, 21. *tractus.* 2, 23. *immenſa altitudo.* 16, 1. *cupido auri.* 12, 7. *gratia.* 14, 53. *pecunia.* 14, 65. 15, 54. *ſtrages.* 6, 19. *vis mortalium.* 4, 62. *immenſum ævum.* O. 16. *agmen.* 2, 12. *corpus imperii.* h. 1, 16. *fenus.* 13, 42. *opus.* 3, 26. os flum. 2, 6. *ſpatium.* G. 35. A. 10. *per immenſum* ſc. ſpatium. 15, 40. A. 23. *immenſum* adverb. *attolli.* 4, 40. 6, 37. *extollere.* h. 4, 28. *gliſcere.* 4, 27. *prorupit luxus.* 3, 52. *vigere opibus.* 3, 30.

Immigrare. G. 33.

Imminet, inſtat, impendet, *atrox nihil.* 14, 59. *exitus gravis.* 4, 74. *obſidium.* h. 4, 35. *imminere excidio* urbis. h. 3, 76. *excidiis caſtellorum.* h. 4, 15. *Hiſpaniæ.* h. 2, 58. *provinciæ.* h. 2, 14. *rebus*, h. e. affectare imperium. 16, 14. *regno nationum.* h. 4, 18. *imminens cædes.* 15, 23. *damnatio.* 4, 19. *exitium.* 15, 69. h. 1, 43. *hiems.* 1, 44. *neceſſitas.* 1, 30. *pernicies.* 16, 5. *princeps.* h. e. ſucceſſor. 6, 48. *imminentes domini.* qui putantur ſucceſſuri. 1, 4. *Suevi.* 1, 44. *imminentia* ſc. pericula. 5, 4. *mala.* 15, 47. *pericula.* 11, 26. *imminentium neſcius.* 15, 10.

Imminuere quem. h. e. evertere. 14, 57. *domum diſſidio*, repudiata ſc. uxore. 2, 86. *fidem &c.* h. 1, 15. *imminui.* h. e. in ordinem cogi. 2. 34. *imminuta claritas.* 2, 63. *mens.* 6, 46.

Immiſcere ſe cui, *neceſſitudinibus* befreunden. 4, 40. *immixtus periculis.* h. 4, 85. 14, 1. *turba.* h. 3, 74. A. 40.

Immitis animus. h. 1, 44. h. 2, 48. *inſula.* h. e. aſpera. 3, 69. *princeps.* 2, 42. *immite reſcriptum.* 6, 9. *immitia mandata.* 15, 27. *immitior*, *quia toleraverat.* 1, 20.

Immittere globos latronum. 2, 64. 12, 54. *uxorem*, ſubornare. 6, 45. *immiſſus eques.* 4, 73. 13, 54. *ignis* urbi. 13, 41. *percuſſor.* 3, 16. *immiſſi Hiberi.* 14. 23. *lictores.* h. 2, 29.

Immodeſtia hiſtrionum. 4, 14. *publicanorum.* 13, 50. *ſpectantium.* 1, 77.

Immodicus animi. h. 1, 53. *lætitiæ, mœroris.* 15, 23. *lingua.* h. 3, 53. *ſævitia.* h. 1, 69.

Immolare pro ſalute principis. 16, 22.

Immortalis ſenatus. h. 1, 34. *immortalia tributa.* h. 4, 32. *immortalitas animæ.* 16, 19.

Immotus dies, ſine tempeſt. h. 1, 86. *vultus.* 2, 29. *immota pax.* 4, 32. 15, 27. 15, 46. *immotum mare.* G. 45.

Immunire præſidium. 11, 19.

Impar h. e. minus clara familia natus. 1, 53. *genus maternum.* h. 2, 50. *impar*, non ſufficiens *bello.* h. 1, 74. *curis.* 14, 54. h. 2, 59. *dolori.* 15, 57. *flagitiis.* 2, 53. imperio. h. 1, 52. *moribus patriis.* 6, 32. *odiis novercæ.* 12, 44. *temperandæ victoriæ.* h. 4, 1. *virtuti.* G. 31. *imp. numero*, inferior. h. 4, 2. *impar apud Vitell.* haud perinde validus. h. 2, 99.

Impartire aures ſtudiis. 14, 21.

Impatiens æmuli. 4, 3. *æqui.* 6, 25. *mutationis.* h. 3, 47. *obſequii.* 4, 72. *pulveris, ſolis, tempeſtatum.* h. 2, 99. *ſpei.* h. 2, 40. *impatientia caritatis.* 13, 21. *ſilentii.* 4, 52.

Impedimenta. 13, 40. *legionum.* h. 4, 35. *impedimentorum longum agmen.* 2, 5.

Impedire fuga quem. 1, 39. *impeditum bellum.* 4, 46. *impediti loci.* 12. 17. 13, 40. h. 2, 42. *impedita nexu traducum vinea.* h. 2, 2.

Impellere, perpellere. h. 1, 7. *quendam abjicere.* 14, 60. *hoſtem*, pellere. h. 3, 16. h. 4, 34. h. 4, 78. *ruentem.* h. 2, 63.

Impendium, ſumptus. 4, 6.

Impenetrabilis pudicitia. 4. 12. *accipiendis illibus.* 3, 43.

Impenſior cura. h. 1, 31. *impenſius.* 1, 34. 3, 16. 3, 44.

Imperare poſſe magis quam velle. h. 1, 17. *imperandi aviditas.* h. 1, 52. *ratio non aliter conſtat quam &c.* 1, 6. *imperantis lenitas.* 16, 28. *imperantibus ingrata ſubditorum virtus.* A. 39. per tot. *imperare obſides.* G. 8. *Silio ire.* 2, 25. *terra ſegetem.* G. 26. *tolerantibus graviora imperantur.* A. 15.

Imperator ſalutatus Blaſus ultimus privatorum. 3, 74. *Nero ob res à Corbulone geſtas.* 13, 41. *imperator* po-

populus, Romani. 3, 6. *imperatoris conjugi matrique excubiæ ſervata.* 13, 18. *filia, ſoror, conjux, mater Agrippina.* 12, 42. *officium. h.* 1, 62. *imperatoribus quamvis egregiis modus libertatis placet. h.* 4, 8. *imperatoris brevitas. h.* 1, 18. *majeſtas.* 1, 46. 5, 5. *virtus. A.* 39. *imperatorium*, imperatori conveniens. 2, 11. *nomen* ut appelletur imperator. 1, 3. 2, 26. *imperitare.* 1, 64. 12, 65. *Armeniis.* 11, 8. *omnibus.* 12, 37. *eadem.* 12, 54. *late. h.*4, 61. *imperitatum eſt anguſtius.* 4, 4. *imperitante eo.* 11, 14. *Claudio.* 13, 42. *Tiberio.* 3, 24. 4, 62. 15, 44. *imperitandi cupido. h.* 4, 25.
Imperitia properantes. h. 2, 33.
Imperitorum turba alienis metus ſocia. h. 2, 16.
Imperium ſc. Romanum. *h.* 4, 12. *à duobus manipularibus tranſlatum. h.* 1, 12. *imperii intra terminos coercendi conſilium.* 1, 11. *vis apud Rom. valet.* 15, 31. *arcana.* 2, 36. *h.* 1, 4. *clauſtra.* 2, 61. *vis & honor diſtincta. h.* 2, 39. *corpus immenſum ſtare ſine rectore non poteſt. h.* 1, 16. *capax viſus Galba, niſi imperaſſet. h.* 1, 49. *imperium tradere quam obtinere expeditius, h.* 1, 10. *aſſignare. h.* 1, 30. *imp. populi juxta libertatem.* 6, 42. *imperii inſtrumentum, boni amici. h.* 4, 7. *firmiſſima munimenta liberi. h.* 4, 52. *ſumma ambigua, minora ſine cura habentur.* 11, 8. *imperium flagitio quæſitum nemo bonis artibus exercuit. h.* 1, 30. *cupientibus nihil medium inter ſumma aut præcipitia. h.* 2, 74. *imperia nova ferme latantibus accipiuntur.* 2, 2. *magna non continentur ignavia.* 15, 1. *imperiis magnis objectari ſolita. h.* 4, 68. *imperium*, juſſus, *oraculi.* 3, 63. *intercidit pereunte obſequio. h.* 1, 83. *imperio conſilium adjicere. h.* 3, 8. *imperium rapere*, non expectare. *h.* 3, 19. *rumpere.* 13, 36. *ad imperium* cujus, juſſu cujus. *h.* 2, 11. *imperio non utendum, ubi legibus agi poteſt.* 3, 69. *ambitioſe regere. h.* 2, 12. *imperia ducum. h.* 1, 84. *meliorum patienda.* 13, 56. *imperia accipere. h.* 2, 19. *exequi. h.* 5, 11. *imperia* pro magiſtratibus. 4, 40.

continuata ſub Tib. 1, 80.
Impertire tempus doctoribus. 14, 16. vid. etiam. *impartire.*
Impetus antiquus. 13, 54. eloquentiæ, oppoſitus *curæ.* 4, 61. *famæ. A.* 39. *gaudentium primus. h.* 1. 4. *C. Gracchi. O.* 26. *impetu fluens carmen.* 14, 16. *capere* primo aſſultu. 14, 24. *h.* 3, 19. *direpta.* 14, 32. *tranſactus dies. h.* 2, 21. *valeſcunt ſcelera. h.* 1, 32. *valida bella. h.*2, 32. *militum acta. h.* 2, 79. *impetus acres cunctatione langueſcunt.* 12, 12.
Impietas in principem. 6, 47.
Impiger militia. 3, 48. *h.* 1, 87. *manu.* 3, 20. *impigre. h.* 2, 25. *A.* 13. *in partes tranſgredi. h.* 1, 53. *nomina dare. h.* 2, 97.
Impingi hoſtibus. *h.* 3, 22. *litoribus.* 15, 46. *à paucioribus in vallum. h.* 2, 43.
Implacabilius. h. 3, 53. *iraſci.* 1, 13.
Implere aures populi. h. 1, 90. *bona vera. A.* 44. *conſilium. h.* 1, 16. *dolorem oſculis, lacrimis.* 1, 22. *fidem ominis. h.* 2, 78. *finem vitæ.* 2, 42. *locum principem.* 4, 38. 11, 16. *menſuram.* 14, 54. *munia conſulis.* 15, 69. *mun. conſulatus.* 3, 31. *mun. ducis. h.* 1, 62. *mun. ſua* 3, 53. *ſpatium terræ. G.* 35.
Implexa continuo luctu. 16, 10.
Implicare ſenſus in ambiguum. 1, 11. *implicari conſiliis* cujus, ſe immiſcere. 12, 4. *cuncta formidine. h.* 3, 77. *implicata morbo.* 4, 53.
Impolitus. 16, 26. *impolluta virginitas.* 14, 35.
Impoſuit Armeniæ Arſacem. h e. regem fecit. 6, 31. *imponere*, præficere, *cohortibus* quos. 14, 51. *cuſtodiæ* cujus *quos.* 12, 41. *legionibus* quem. 1, 3. *populo ducem.* 6, 23. *rei Rom.* quem. 4, 57. *rei ſummæ* quem. 6, 31. *ſibi reges. h.* 5, 8. *quæſtores.* 13, 29. *leges, magiſtratus, ſenatum.* 11, 19. *imponi Syriæ.* 2, 43. *impoſitus Armeniæ rex.* 15, 1. *regendis Friſiis.* 4, 72. *Iudaæ.* 12, 54. *legioni pro legato.* 15, 28. *prætorianis.* 11, 31. *provinciis.* 2, 5. 6, 39. *rebus.* 13, 14. *regno.* 2, 3. *impoſiti* præfecti. 6. 11. *rei familiari.* 13, 1. *imponere annis magnum diem. Ag.* 34. *otio nomen pacis.* 14, 39. *paludibus pontes, aggeres.* 1, 61. *victa*

jus,

jus, leges, tributa. 15, 6. *vocabula* quibus. 4, 34. *imponens caſtella.* 3, 74. *impoſitus finis armis.* 4, 25. *bello. h.* 3, 48. *Rheno pons.* 1, 69. *impoſita ponti turris. h.* 2, 34. *impoſitum præſidium victis.* 14, 30. *impoſita fontibus caſtella.* 15, 3. *Euphrati munimenta.* 15, 12. *imponit*, fallit, *luxuria ſpecie liberalitatis. h.* 1, 30.

Importare ſibi negotium. O. 3.

Importuoſum mare. 4, 67. 12, 20.

Impotens mater, abuſa potentia. 5, 1. *inter impotentes & validos falſo quieſcas. G.* 36. *impotentia juſſa.* 3, 33. *impotentia*, violentia. *G.* 35. *matris.* 4, 57. *veteranorum.* 14, 31. *muliebris.* 1, 4. 12, 57.

Imprecari animum, mentes quibus. *h.* 1, 84.

Impreſſo gladio haurire jugulum. h. 1, 41. *impreſſa ſaxis munimenta.* 11, 14.

Improcera pecora. G. 5.

Impromptus. 2, 21.

Improſpera claritudo. 4, 44. *fama. h.* 2, 30. *fortuna.* 3, 24. *improſpere.* 1, 8. 2, 55.

Improvidus conſilii. h. 3, 56. *futuri. h.* 1, 88.

Improviſi. h. 4, 77. *involavere caſtra. h.* 4, 33. *ad improviſa retinere dilectos. h.* 5, 16. *improviſior peſtis.* 2, 47.

Impubes, plur. *h.* 4, 14.

Impudicitia, mollities. 5, 3. 15, 50. *magnorum malorum initium.* 13, 45. *impudicus.* 6, 9. *impudicum os.* 11, 3.

Impulſa. 4, 22. *impulſa rei. h.* 3, 2. *impulſu. h.* 1, 5. *turba agitari. h.* 1, 40.

Impune habendum maleficium. 3, 70. *impunitatis cupido magnis conatibus adverſa.* 15, 50. *ſpe facile* fit tranſitio. *h.* 4, 56.

Imputare, jactare tanquam meritum, *data munera. G.* 21. *exemplum. h.* 1, 71. *perfidiam. h.* 3, 86. *proditionem. h.* 2, 60. *imputavit flexos à ſe. h.* 5, 24. *quis mihi plurimum imputet*, quis præcipue me commecolat & devinciat. *h.* 1, 38. *nemo erat, cui imputaretur. h.* 1, 55. *poſſe imputari Veſpaſiano* quæ. *h.* 2, 85. *imputare*, adſcribere, *fortunam* cui, *h.* 4, 14. *initium belli* cui. *h.* 2, 31. *exercitus moras belli. A.* 34. *adverſa uni imputantur. A.* 27. *imputandus bello caſus. h* 3, 53.

In, contra, *Agrippinam littera.* 5, 3. *Germanos ſubſidium.* 4, 5. *in barbarum corruptius.* 6, 42. *in miraculum corr.* 4, 11. *in ceteros remedium. h.* 1, 20. *in commune. G.* 26. *G.* 38. *G.* 40. *in com. congredi. h.* 2, 54. *in cuſtodiam habere. h.* 1, 87. *in deterius. h.* 3, 13. *augeri.* 2, 82. *audita. h.* 4, 68. *in illum diem. A.* 20. *in dominum* pro domino. 2, 39. *in extremum.* 14, 61. *in famam, in rem videtur. h.* 3, 8. *in frontem, in latera pugnare. A.* 35. *in longum memoriæ.* 5, 2. *in longum* ſcil. tempus. 11, 20. *in majus. h.* 3, 38. *accipi. h.* 3, 7. *in manus venire.* 2, 80. *in melius conſulere. h.* 2, 5. *conſultare. h.* 2, 37. *relinquere. G.* 46. *in metum* quid *trahere. h.* 5, 13. *in mollius.* 14, 39. *in morem regium. h.* 2, 70. *in mortem adſicere.* 4, 63. *in omnes*, omnibus. 1, 78. *in poſterum. h.* 1, 8, *h.* 1, 44. *h.* 1, 87. *h.* 4, 17. *in poſteros.* 11, 6. *in præceps jacere.* 6, 49. *in præſens* ſcil. tempus. 1, 4. 11, 15. *h.* 4, 17. *in præſentiarum.* 4, 59. *in præteritum.* 11, 30. 13, 14. *in pravum elapſi artus. h.* 4, 81. *in publicum*, publico. 2, 48. 12, 8. 13, 56. *G.* 21. *in publ. & in commune. O.* 26. *in quantum.* 13, 54. 14, 47. *in quantum opus eſt. O.* 41. *in ſpeciem manens amicitia. h.* 4, 80. *in tantum. G.* 45. *O.* 24. *in tempus.* 1, 1. 6, 11. *ſuffugium.* 4, 66. *in temp.* h. e. pro tempore. 1, 37. *in univerſum.* 1, 12. *G.* 5. *æſtimanti. A.* 11. *G.* 6. *in unum conducere copias.* 2, 52. *in vulgus*, h. e. vulgo. 1, 28. 1, 76. 2, 59. 6, 45. *h.* 1, 86. *h.* 2, 26. *h.* 2, 93. *h.* 3, 83. *in æquo.* 2, 44. *in aperto eſſe. A.* 1. *in confeſſo eſſe. O.* 25. *O.* 27. *in conſuetudine eſſe. O.* 32. *in fama. h.* 3, 13. *in incerto*, incertum, *eſſe.* 3, 56. *h.* 4, 86. pro dubitare. 15, 36. *haberi.* 15, 17. *in manu eſſe.* 2, 46. *in manu & armis omnia. A.* 33. *in medio. h.* 3. 19. *in obſcuro eſſe. h.* 3, 32. *in oculis eſt clades. h.* 4, 77. *in ore vulgi. h.* 2, 78. *in ſuſpenſo tenere. h.* 1, 78. *in tempore.* 1, 19. 1, 58. 3, 41. 6, 22. 12, 46. 12. 50.

in

in virtutibus, vitiis numerari. O. 31.
Inacceſſus vertex. G. 1. *inacceſſa mapalia.* H. 4, 50.
Inanima & muta. H. 1, 84.
Inanis animus. H. 4, 39. *favor.* H. 2, 30. *inani jactatione libertatis famam ſatumque provocare.* A. 2. *nomine ducum aliena culpa pratendi.* H. 2, 39. *inania.* 3, 13. 16, 8. *& falſa.* 3, 8. *tranſmittuntur.* 15, 31. *inan. nomina legionum.* H. 4, 14. *ſtudia.* H. 1, 32. *inania* ſunt *clementia & gloria* H. 3, 19. *inan. belli.* H. 2, 69. *fama.* 2, 76. *honoris.* A. 6. *inanium ſpecie validus.* 13, 8. *inanibus* opponitur *vera potentia.* 4, 41. *inanibus facilis.* 2, 27.
Inardeſcere cupidine vindictæ. 6, 32.
Inauditus. 2, 77. H. 2, 10. *inauditi tamquam innocentes pereunt.* H. 1, 6.
Inau um. 1, 42.
Incaleſcere vino. 11, 37. H. 4, 29.
Incallidus. 3, 8.
Incautum hoſtibus iter, quod non cuſtodiant. 1, 50. *palam laudatus, incautior decipitur.* H. 1, 64.
Incedebat ambitio & vis. 3, 26. *certamen.* 2, 51. *cunctatio.* H. 3, 28. *cupido* quem. H. 2, 2. H. 5, 23. *fama.* 13, 54. H. 4, 54. *formido.* H. 2, 63. *licentia deterrimo cuique.* 3, 36. *principium anni.* 4, 68. *religio.* 3, 71. *rumor.* 6, 23. 15, 15. *ſeditio legionis.* 1, 16. *ſpes.* 1, 55. *ſuſpicio.* 6, 21. *valetudo* quem. 3, 71. *incedunt tenebræ.* 15, 37. *incedunt locos.* 1, 61.
Incelebrata. 6, 7.
Incendere ardorem exercitus, excitare, augere. 12, 35. *ferocia verborum militem.* H. 4, 71. *oratores.* O. 39. *populum per conciones.* 4, 35. *ſermones vulgi.* 2, 82. *fletu* quæ. 1, 23. *incendunt quos pericula ſtimulis.* 15, 12. *incendi contumelia.* 1, 47. *gloria ſtirpis.* H. 4, 55. *incenſus*, ad iram commotus. 11, 35. *cupidine.* 4, 29. *ira.* H. 4, 21. H. 4, 77. *incenſ. animus.* A. 4.
Incendiarius. 15, 67.
Incendium Romæ. 6, 45. 15, 38. *incend. hauriri.* H. 4, 60. *incendia legionum.* H. 5, 25.
Incertus animi. 6, 46. H. 3, 55. *futuri.* O. 13. *incerta ultionis.* 2, 75. *ex incerto lætior motus.* 4, 63. *in incerto eſſe.* 3, 56. 6, 45. 15, 36. H. 1, 47. H. 2, 83. H. 3, 85. H. 4, 86. *ſunt conſilia pavidis.* 3, 9. *futura.* 3, 69. *judicium.* 6, 22. *cauſa.* 15, 36. *nomen* H. 1 37. *in inc. relinquere.* H. 2, 33. *incerta latebra.* 3, 42. *unda.* H. 5, 6. *incerta* ſcil. loca. 1, 63. opponuntur *ſolidis.* 1, 70. *incerta belli.* 4, 23. *maris, tempeſtatum.* 3, 54. *noctis.* H. 1, 26. *Oceani.* 11, 20. *præliorum.* H. 2, 77.
Inceſſere quam, arguere. H. 3, 77. quos. O. 24. *viros.* O. 40. *criminibus.* H. 2, 23. *ſuſpicionibus.* H. 3, 65. muros *ſagittis, ſaxis*, ferire, petere. H. 2, 22. *telo.* 3, 41. O. 5. *fontem nando.* 14, 22. *inceſſentes invicem.* 14, 17.
Inceſſus barbarus. 3, 33. *erectus.* H. 1, 53. *inceſſus alti.* 6, 33. *tres.* 3, 74.
Inceſtare filiam. 6, 19. *inceſtum.* 12, 5. 14, 2. *inceſti pœna.* 6, 19. *procurationeſque.* 12, 8. *inceſta nuptia.* 11, 25. 13, 2. *inceſta* & *conceſſa* opponuntur. H. 5, 4.
quos Inciderat baliſta. H. 3, 29. *incidit reus.* H. 2, 10. *ſcelus.* H. 3, 51. *incidere in mentionem* cujus. H. 4, 5. *in negotium.* O. 9.
Incidere venas. 16, 19.
Incipere arma. 4, 46. *incipiens ſeditio.* H. 1, 31.
Incitamentum. 2, 38. 14, 14. 14, 21. H. 3, 10. H. 3, 30. *cupidinis.* 6, 1. *mortis.* 6, 29. *peſſimorum, bonorum mœror.* H. 1, 38. *incitamenta irarum.* 1, 55.
Incitare laude, exemplo. H. 2, 82. *incitanda pœna*, augendæ. 3, 25.
Inclaruiſſet fortuna, gloria. 12, 37.
Inclementer invehi in quem. H. 3, 4.
Inclinat dies. 12, 39. *finis.* 15, 21. *pars altera*, ſuccumbit. H. 3, 82.
Incolumis hoſtis *æternum exemplar clementia.* 12, 37.
Incompertum. G. 46. *incomperta hoſtibus.* H. 3, 79.
Incompoſitus armis. O. 26. *incompoſiti in agmine.* H. 2, 40. *ſumſere prælium.* H. 4, 34.
Incompti apparatus. G. 14. *incompta ſigna.* 3, 2.
Inconcuſſa pax. H. 2, 6. *inconcuſſi certaminibus.* 2, 43.
Incondita turba. 2, 52. H. 4, 67. *vis.* 4, 47. *ac rudis vox.* A. 3. *inconditum agmen.*

agmen. 2, 12. inconditi homines. h. 2, 16. ſenſus. O. 21.

Inconſultus impetus. h. 3, 58. pavor. h. 2, 44. inconſulta ira. h. 4, 29. inconſultæ voces. 4, 60. inconſulte. 6, 22.

Incorruptus adverſus blandientes. h. 1, 35. incorruptum, fidum, certum. 2, 12.

Incredibilis cauſſa. 4, 58. incredibilium cupitor. 15, 42. incredibiliter. O. 35.

Increpare Galbam. h. 1, 45. populum edicto. 14, 45. pueritiam cujus. 6, 43. ſecretum. O. 12. increpuit Silanum. 16, 8. Iunium Gallionem, hoſtem vocans. 15, 73. increpare epiſtolis quos. h. 3, 9. quem, ut imbellem, captivum, dedititium. h. 4, 8. ut ſegnem &c. peregrinum. 2, 21. ſcrobem ut humilem & anguſtam. 15, 67. inſcitiam, audaciam. h. 1, 90. præcipuos ad ſcelera. 6, 7. modice quem per litteras. 6, 12. increpantes multi. h. 3, 85. avaritiam, ſenium cujus. h. 1, 5. increpitus à liberto. 16, 5. acerrime. 14, 48. auctores ſeditionis. h. 2, 49.

Incumbere, inſtare. 4, 24. incubuit acies. h. 2, 42. ira militum in Flavianum. h. 3, 10. incumb. cognitioni. O. 3. gladio. 5, 7. eodem. h. 3, 29. pectore in ferrum. h. 2, 49. terrore, vi. h. 2, 10. incubuere à fronte legiones. h. 5, 18. incumb. acriter cui. 11, 6. ad excidium quorum. h. 3, 32. incubuere illuc Germani. h. 4, 18. incumb. ſimul. 4, 73. incubuerat ſagittariis. 2, 17.

Incurioſus finis. 6, 17. diſcriminis. h. 3, 6. fama. h. 1, 49. fratris 15, 31. imperii proferendi. 4, 32. pace. 4, 45. incurioſa ſuorum ætas. A. 1. incurioſi. h. 1, 34. h. 1, 79. h. 3, 6. milites. h. 2, 88. recentium. 2, 88. melioribus. h. 2, 17. ſerendis frugibus. 14, 38. incurioſa vigilia. h. 5, 22. incurioſe agere pueritiam. h. 1, 13. incurioſius. h. 4, 28.

Incurrere latus. 2, 17. vi noviſſimos. 1, 51. deſuper cui. 2, 16.

Incurſat aciem equitatus. h. 3, 18. incurſare avia Armeniæ. 13, 37. tranſverſos, obvios. A. 36. furtim. h. 4, 56. per globos. 3, 74.

Incurſus claſſis. h. 2, 32. cohortium. h. 4, 70. hoſtium. G. 44.

Incurva proceritas, h. e. curva. 4, 57. in Incude ſtudiorum poſiti. O. 20.

Incuſare quem cupidinis, prædarum. 12, 57. luxus, ſuperbia. 2, 78. ſermonis. 4, 21. anguſtias. 1, 35. animum conatum. 5, 3. auctorem. 1, 39. caſus. 6, 23. deos vel homines, ejus eſt, qui vivere velit. h. 2, 47. flagitia. 11, 34. priora. 1, 29. ſegnitiam. h. 4, 42. tempora. A. 1. teporem. h. 3, 32. per facetias. 14, 1. criminoſius. h. 3, 38.

Incuſtoditus. 15, 50. amor. 12, 4. incuſtodita nox. 2, 40. obſervatio dierum. 15, 55. incuſtoditi tranſitus. h. 4, 65.

Incutere tela ſaxaque. h. 3, 31. tormentis faces, haſtas. 13, 39. incuſſæ trabes. h. 4, 30. incuſſu armorum. h. 4, 23.

Indaginis modo. A. 37. indagine capi. 13, 42.

Indecora forma. 4, 3. ſimulatio. h. 1, 74. indecorum, attrectare, quod non obtinetur. h. 3, 52. genus maternum. h. 2, 50.

Indefenſus. 2, 77. h. 2, 10. indefenſa conjux. 11, 34. indefenſum Capitol. h. 3, 71. ſæculum. O. 16.

Indefeſſus. 16, 22. indefeſſi Germani. 1, 64.

Indere cui nomen, imponere. h. 1, 51. pavorem, alacritatem. h. 4, 34. ritus. h. 5, 4. terrorem. h. 4, 25. vocabulum. 1, 23. 2, 56. cervici laqueum. 15, 57. indi lectica. 12, 69. inditus lectica. 3, 14. indita effigies. 1, 74. inditum nomen. 12, 27. flammeum. 15, 37. inditi cuſtodes. 3, 28. pontes. 12, 57. indita, judicium & odium. 12, 3. rupibus caſtella. 4, 46. vincla. 11, 1. vocabula. 4, 55.

Index idem & teſtis. 4, 28. arcani. 6, 21. conjurationis. 6, 47. indices aliorum pœna exſoluti. 6, 3. 6, 7. indicibus impunitas data. 15, 71.

Indicium aſpernari, 3, 41. deferre. 2, 28. offerre. 11, 35. profiteri. 6, 3. indicio percellere 4, 31. prævenire. 15, 54. indicia oppreſſa. h. 1, 26. erumpentia. h. 4, 16. feſtinata. 15, 71.

Indicere mortem. 15, 61. numerum ſervor. pondus argenti. h. 3, 58. pœnas. 3, 54. ſilentium. O. 39. indicta mors. 12, 65. indictum ſilentium. 11, 2.

ſuppli-

ſupplicium. 3, 49. *indicta tributa*. 2, 60.
Indigena. 2, 60. 6, 28. 11, 23. *G*. 2. *A*. 11.
Indigere conſilii alieni. 6, 46. *imperii, libertatis*. 14, 1. *opis*. 3, 54. *ſententia aliena*. 15, 10. *bonis artibus*. *h*. 4, 1. *aſtu, conſtantia*. *h*. 3, 73. *auxiliis*. *h*. 4, 51. *indigus agrorum*. *h*. 5, 2. *pecunia*. *h*. 1, 24. *rectoris*. *h*. 3, 22.
Indigna nex. 15, 59. *ſors*. 12, 59. *indigniſſimus caſus*. 16, 9.
Indiligentia veri. *h*. 4, 49.
Indireptum Capitol. *h*. 3, 71.
Indiſcretus ſuus cuique ſanguis. *h*. 4, 52. *indiſcretum*, adiaphorum. *h*. 3, 47. *indiſcreta voces*, confuſæ. 1, 35.
Indiſpoſita omnia. *h*. 2, 68.
Indiſtincta defenſio. 6, 8.
Individui. 6, 10.
Indomitus ager. *O*. 40. *animus*. 1, 33. *miles*. *h*. 2, 18. *h*. 4, 35. *indomita gens*. *h*.4,50. *indomita libidines*.6,1. *h*. 4, 68. *nationes*. 15, 27.
Indubia innocentia. 14, 45.
Inducere quam *penatibus ſuis*, h. e. conjugem aſſumere. 5, 1. ſic *induci Lolliam*. 12, 2. *inducere promiſſis*. h. e. inlicere. 12, 9. *inducti pramiis*. 3, 28. *ſpe*. 2, 52.
Inducia pacta. *h*. 2, 15.
Induere affectum. *O*. 6. *animum bonis artibus*. 15, 45. *habitum*. 4. 12. 6, 20. *hoſtiles ſpiritus*. *h*. 4, 52. *hoſtilia*. 12, 40. *munia ducis*. 1, 69. *pavores falſos*. *h*. 4, 38. *proditorem, hoſtem*. 16, 28. *ſeditionem*. 2, 15. *ſocietatem* cujus. 12, 13. *voces*. 4, 12.
Indulgere ſomno. 16, 19. *inſignia triumphi*. 11, 20. *qua Vitellius indulſiſſet*. *h*. 3, 9.
Induruerat miles pro Vitel. *h*. 3, 61.
Induſtria Sejani. 4. 1. *ad famam profert*. 16, 18. *quieta*. *h*. 3, 50. *induſtrios ac ignavos pax in aquo tenet*. 12, 12.
Indutui gerere veſtem. 16, 4.
Ineptus conſulatus. *h*. 2, 60.
Inermis ſenectus. 6, 31.
Inermus. 1, 6. *inermi*. 1, 51. *h*. 3, 6.
Inertia amatur Germanis. *G*. 15, *G*. 45. *pro ſapientia fuit*. *A*. 6. *inertia contemptus*. *h*. 1, 6. *dulcedo*. *A*. 3.
Inexorabilis delictis. 11, 18. *diſciplina*. *h*. 1, 51.
Inexpertus belli. *h*. 1, 8. *laſcivia*. 16, 5. *inexp. belli labor*, paſſive. *h*. 2, 4. *inexperta bello legiones*. *h*. 2, 75. *inexperta ſupplicia*. 1, 59.
Inexpiabile nihil. 2, 76.
Inexplicabile bellum. 3, 73.
Infamare quem. *h*. 3, 62. *criminationibus*. *h*. 1, 64.
Infamia temporum. 14, 48. *infamia magnitudo, voluptas*. 11, 26. *infamis*. 1, 53. 3, 22. 12, 48. 12, 64. pro ſcelerato. 3, 77. *infames corpore*. *G*. 12. *infamia loca*, inſalubria. *h*. 2, 93.
Infecunditas. 12, 43. *terrarum*. 4, 6.
Infelix nequitia. *h*. 4, 42.
Infenſare pabula, intuta facere pabulatoribus. 6, 34. *bello Armeniam*. 13, 37. *infenſantes dei*. 13, 41.
Infenſus, iratus. 3, 22. 6, 36. *infenſum agmen*. 15, 10. *infenſi*. 1, 42. 1, 55. 1, 62. 4, 33. 4, 72. 5, 11. 12. 35. *h*. 1, 1. *h*. 4, 43. *infenſa principibus opes*, formidabiles & noxiæ. 11, 1.
Inferias cui *facere*. *h*. 2, 95.
Inferior exercitus, inferioris Germaniæ. *h*. 1, 61.
Infernus aſpectus, infernalis. *G*. 43.
Inferre caſtris quem. 11, 35. *arma*. 13, 25. *h*. 3, 2. *h*. 4, 58. *artem*. *h*. 2, 3. *bellum*. *h*. 3, 55. *h*. 3, 78. *h*. 4, 66. *late cladem*. *h*. 3, 23. *conſiliatum in familiam*. 3, 30. *damnum*. 2, 26. 12, 40. *exercitum* quibus. 4, 73. *faces claſſi*. *h*. 3, 47. *fontes urbi*. 11, 13. *formidinem*. *h*. 2, 15. *h*. 3, 16. *gradum*. *h*. 3. 25. ictum *venis*. 5, 8. *imperium in familiam*. *h*. 2, 48. *odia*. 15, 49. *parſimoniam*. 3, 55. *pavorem*. *h*. 3, 73. *ſe agmini* quorum. *h*. 4, 66, *ſe munitoribus*. 1. 64. *ſemina arvis*. 13, 54. *ſigna*. 14, 30. *terrorem*. *h*. 3, 59. *h*. 4, 11. *G*. 43. *A*. 17. *A*. 36. *inlata mors nepotis*. 1, 6. *Vononi*. 2, 68. *vis provincia*. 15, 5. *illatura ruborem*. 13, 15.
Infeſtus ictus. *h*. 3, 85. *infeſtior vis*. 4, 66.
Inficere ſanguine locum. *h*. 2, 55. *infecti connubiis aliarum gentium*. *G*. 4.
Infidum potentibus genus, *Mathematici*. *h*. 1, 22.
Infigere pectori ferrum. 1, 43. *infixum penitus erat Vologeſi vitandis &c*. 15, 5.
Infima plebs. *h*. 2, 38. *h*. 2, 91. *infima provinciarum*, ultima. 13, 30.
Infinitivus poſitus pro imperfecto. *Ita-*

liam perſultare &c. H. 3, 49. ægre id pati &c. H. 3, 53. ille unus ambiri &c. H. 4, 11. circumagere corpora &c. H. 4, 29. reum tueri. H. 4, 42. prenſare commanipularium pectora &c. H. 4, 46. in pop. Rom. ruere &c. H. 4, 54. cariſſima ſibimetipſi circumdare &c. H. 4, 62. Veſpaſ. primo irridere &c. H. 4, 81. medici varie diſſerere. H. 4, 81. modo numen paveſcere. H. 4, 84. magnus haberi Agricola. A. 18. milites aſcire &c. A. 19.

Infinita poteſtas, non circumſcripta. G. 7. inf. ſpatia. 3, 53.

Infirmare commeatibus legiones. 15, 10. infirmata Armenia. 15, 17.

Infirmitas humana. A. 3. O. 25. infirmitate retinentis furentes ultro accenduntur. H. 1, 9. ab inf. prope abeſt, in quo ſola ſanitas laudatur. O. 23. apud infirmum minore metu peccatur. H. 1, 12. infirmiſſimus quiſque. G. 15. infirmiſſimi ſuorum. A. 28.

Inficiari contumelias. 3, 14.

Inflammare urbem. 15, 41.

Inflatus orator. O. 18.

Informis, deformis, exitus. 6, 49. ſors. 12, 37. informe æs, rude. 15, 22.

Infra, deſpectare quem ut multum infra, h. e. inferiorem. 2, 43. humum infra. 11, 20.

Infrequens ſenatus. 6, 12. infrequentia exercitus. 15, 10. militis. 14, 33.

Infringere animum cujus dolore. 15, 63. dicta cujus. 1, 77 ferociam. 11, 19. impetum cujus. 15, 58. potentiam. 4, 41. 14, 52. virtutem exercitus. H. 2, 99. infractus, fractus, animus. 4, 28. infracta avaritia. 15, 21. fama. H. 2, 22. metu fides. H. 3, 42. potentia. 13, 12. veritas. H. 1, 1. infracta tributa. H. 4, 57.

Infructuoſa militia. 1, 17. H. 1, 51. laus. O. 9.

Infula. H. 3, 31. infulas & velamenta præferre. H. 1, 66.

Ingævones. G. 2.

Ingemere agris. G. 46.

Ingenium aulæ, apparatus ingenioſi. H. 2, 71. Hormi. H. 3, 28. ingenia noctium. 16, 20. obtulit ingenium Anicetus. 14, 3. ingenium gentis, natura, H. 2, 4. loci cœlique. H. 1, 51. ſervitii. 12, 30. ingenio cunctator. 15, 1. trux. H. 1, 21. ſuopte humentes campi. H. 5, 14. ingenium, indoles, erectum, ſublime. A. 4. ſegne concupiſcit magis, quam ſperat. H. 1, 52. ingenii experimentum. O. 29. monimenta. 4, 61. ingenium dare ſtudiis. H. 4, 5. in ingenio gratiora, quæ ſua ſponte naſcuntur. O. 6. ingenia hominum varia. H. 4, 6. ing. alere. 3, 33. facilius oppreſſeris, quam revocaveris. A. 3. ingeniis punitis gliſcit auctoritas. 4, 35. ingenio, mente, commotus. 6, 45. ſuo traductus miles. h. e. ſponte. H. 1, 5.

Ingens animi ſemina. 1, 69. rerum. H 4, 66. corpore. 13, 8. 15, 53. H. 1, 53. gloria. 11, 10, glor. civitas. G. 37. opibus. H. 2, 81.

Ingenuitas. 13, 27. O. 32. ingenua plebs. 4, 27. 16, 13. ingenui conſtantiores libertinis. 15, 57.

Ingerere nomina liberis. O. 7. probra. H. 3, 31. voces. 4, 42. vulnera. 1, 65. H. 3, 85.

Inglorius auxiliator. 6, 37. militia. H. 3, 59. inglorium imperium. 12, 14. minores vincere. A. 9. inglorii. A. 46.

Ingratus principi. H. 2, 71. eo ipſo. H. 2, 59. ingratum militi. H. 2, 69. ingrata quæ tuta. h. 3, 26. ingrate ferre. h. 1, 52.

Ingredi famam. O. 11. ingreſſus præſidiis intercipere. 15, 3.

Ingruere. 1, 27. ingruit damnatio. 4, 35. hoſtis. 12, 12. moles externa. H. 3, 46. neceſſitas. 6, 10. nox. 4, 50. vis. 15, 13. H. 3, 71. vis acrior. 14, 61. ingruens bellum. H. 2, 100. H. 3, 58. in Italiam Hannib. H. 3, 34. invidia. 4, 41. ingruente Vologeſe. 15, 3. ingruentes accuſatores. 3, 56. 6, 38. dominationes. 12, 4.

Inguiomerus. 1, 60. vulneratur. 1, 68. fugit. 2, 17. tota acie volitat. 2, 21. ad Marabod. transfugit. 2, 45.

Inhabile quid hoſtibus. A. 36. inhabiles inferendis ictibus. 3, 43. labori & audaciæ valetudo. H 3, 59.

Inhiare dominationi. 4, 12. inhians hortis. 11, 1. 12, 59. opibus cujus. 16, 17.

Inhoneſto exitu fœdare vitam. H. 1, 72.

Inhonora ſigna. H. 4, 62.

Inhorreſcere vacuis. H. 3, 85. inhorruit domus principis. 11, 28.

Inhumana ſecuritas. H. 3, 83.

Injicere cui catenas. 1, 58. crates. 1, 68.

faces

faces caſtris. h. 4, 60. *furorem, diſcordiam.* h. 3, 10. *ignem horreis.* 15, 16. *tectis.* h. 3, 71. *marito vecordiam carminibus.* 4, 22. *vincla.* h. 3, 14. h. 5, 22. *injiciendus pons.* 15, 9. *injectus igni.* h. 4, 79. h. 5, 19. *metus.* 12, 17. *injecta cratis.* G. 12. *injecta fundamentis ſtipes.* h. 4, 53. *injecta tela.* 2, 17. *injecta veſtis.* 6, 50.

Inimicitia juxta libertatem periculoſiores. G. 21. *etiam domibus aſſignata.* O. 36. *inimicitiarum gloria.* O. 40. *inimicorum peſſimum genus. laudantes.* A. 41.

Iniquus pro adverſante. 3, 4. 4, 68. 14, 52. *iniqua neſciis palus*, eluctatu difficilis. 1, 63.

Inire balneas, epulas. 15, 52. *bella.* G. 15. G. 40. *conſulatum.* 6, 1. 12, 41. 13, 34. 15, 48. h. 3, 37. h. 4, 38. *conſul. dictaturas.* 11, 22. *convivium.* 4, 10. *conv. ſpectaculum.* 15, 58. *formam vitæ.* 1, 74. *numerum domuum.* 15, 41. *num. ſtatuarum.* 2, 83. *ſcenam.* 15, 39. *vallum.* 1, 34. h. 5, 22. *ab ineunte adoleſcentia.* O. 8.

Initium cædis. 1, 48. h. 1, 45. h. 2, 52. *erumpendi.* h. 1, 55. *initio cædis orto difficilis modus.* h. 1, 39. *initia acria, incurioſus finis.* 6, 17. *belli, ut proveniunt, fama eſt in cetera.* h. 2, 20. *Iudæorum*, origo. h. 5, 2.

Injucundus. h. 2. 20.

Injuria quam beneficio vicem exſolvere. h. 4, 3. *injuriam ſegniter laturus.* h. 2, 71. *ex injuria commendatio.* 3. 75. *injuriæ deorum, diis curæ.* 1, 73. *injurias ægre tolerare.* A. 13.

Injuſte imperantes. A. 32.

Inlecebra vid. *illecebra.*

Inlicere ambiguos. 6, 44. *teſtes.* 3, 22. quem *inſidiis.* 4, 31. *inliciente Vitell.* 6, 36. *inliciebantur proximi.* 4, 12.

Inligare indiciis quem. 2, 27. *lento veneno.* 6, 32. *inligatus præda.* 3, 21.

Inludere vid. *illudere.*

Inluſtris nox. 1, 50.

Inluvies vid. *illuvies.*

Innecti cervicibus. h. 4, 46. *innexus per adfinitatem.* 6, 36. *conſcientia matris.* 3, 10.

Innituntur ſecreta quibus. 3, 30. *inniti incolumitate* cujus. 15, 60. *innixus amicitiis multorum.* 16, 14. *liberto.* 1, 27. *humeris.* h. 3, 28.

Innocens princeps. h. 2, 37. *ſocordia.* h. 1, 56. *innocentia loca.* O. 12. *innocentiſſimi cives.* h. 1, 37. *qui.* h. 4, 7. *innocenter parta opes*, bonis artibus. 4, 44. *innocentius agere.* h. 1, 9. *innocentia.* 1, 44. 3, 12. 3, 16. h. 4, 58. A. 45. *ſegnis.* 14, 51. *melius tuetur ſtatum, quam eloquentia.* O. 11. *innocentia* integritati *infenſi.* h. 1, 45. *innocentiam qui allegant, diffidunt caritati judicis.* 13, 21.

Innoxius conſulatus. h. 2, 60. *innoxia affinitas.* 16, 29. *paupertas.* 13, 34. *iter.* h. 4, 20.

Innumera pecunia. 14, 53.

Inoffenſus curſus honorum. h. 1, 48. *ordo navium.* h. 2, 34.

Inopia veri. h. 1, 35. *vix privato toleranda.* h. 1, 21. *inopia audax.* 14, 57. G. 29. *inops conſilii.* h. 3, 22. h. 3, 68. *ſociorum.* 6, 34. *inopi, quanto longior vita, tanto plus ſupplicii.* 12, 20. *inopes copiarum.* 15, 16.

Inoritur memoria eorum. 11, 23.

Inquies, inquietus. 1, 74. *Germanus.* 1, 68. *ſpe, cupidine.* 1, 68. *dies ploratibus.* 3, 4. *nox.* 1, 65. *animo.* 16, 14. *moribus.* 6, 18. *inquietare victoriam.* h. 3, 84.

Inquiſitio. A. 43. *inquiſitiones.* A. 2.

Inreligioſe. 2, 50.

Inrepere animos militares. 4, 2. *inrepens paullatim venenum.* 4, 8.

Inreverentia juventutis. 3, 31.

Inriſus vid. *irriſus.*

Inritamenta vid. *irritamenta.*

Inritus vid. *irritus.*

Inrogari pœnam cui. 6, 7.

Inrumpere vid. *irrumpere.*

Inſatiabiles oculi. h. 1, 44. *inſatiabiliter.* 4, 38.

Inſcientia præcipientium. O. 28.

Inſcitia ædificandi. G. 16. *præcipientium.* O. 28. *regendi.* A. 28. *reipub.* h. 1, 1. *inſcitiam fidem parare*, ut inſcius conjurationis videatur. 15, 58. *inſcitia erga domum.* 11, 25. *per inſcitiam occidi.* h. 1, 54. *inſc. potius legionum, quam audaciam increpans.* h. 1, 90.

Inſcribitur liber. O. 30.

Inſechi. 13, 37.

Inſectari. h. 2, 66. *facetiis* quem. 15, 25.

inſectatus quos. *h.* 2, 96. *inſectatio principum.* 15, 18. *occulta in* quem. *h.* 3, 53. *inſectationes.* 12, 40. *inſectationibus peti.* 2, 55.

Inſerere nomen famæ. O. 10. *ſe dubitantibus.* 5, 4. *fortunæ. h.* 2, 61. *inſitus* pro adoptivo. 13, 14. *inſita,* innata, *contatio & mora.* 4, 11. *veritas.* G. 43. *ferocia. h.* 3, 45. *à patre.* 2, 43. *ignavia. h.* 4, 19. *animo. h.* 2, 94. *modeſtia. h.* 4, 49. *opinio.* 6, 22. *pervicacia. h.* 3, 77. *vanitas. h.* 4, 55. *genti. h.* 5, 23. *violentia.* 1, 59.

Inſervire amœnitati hortorum. 16, 27.

Inſidere anguſta viarum. h. 4, 35. *ripam præſidiis.* 15, 9. *inſidet urbem miles.* 4, 5. *inſeſſi præſidiis montes.* 13, 59. *inſeſſa alpes. h.* 3, 1. *præſidiis. h.* 2, 98.

Inſidiæ adverſus violatorem fidei, non degeneres. 11, 19. *inſidiarum remedium, non intelligi.* 14, 6. *inſidiæ* h. e. collocati in inſidiis, *coorıuntur. h.* 2, 24. *ut inſidiis incautus, ita ira properus.* 11, 26. *inſidias componere. h.* 5, 22. *inſidiatoris miſſi. h.* 1, 75.

Inſigne regium, diadema. 2, 56. *inſignia conſularia* vid. *conſ. dignitatis.* 16, 31. *lugentium.* 2, 82. *magiſtratuum. h.* 1, 61. *militiæ. h.* 1, 81. *prætoria* vid. *præt. triumphalia* vid. *triumph. inſignibus ſuis diſtinguuntur prætorianus & legionarius. h.* 1, 28.

Inſignivere dii annum tempeſtatibus. 16, 13. *inſignitior infamia.* 3, 70. *inſignitius flagitium.* 4, 51.

Inſignis conſulatus. 3, 31. *dedecore ſententiæ.* 3, 65. *conſilio, manu, voce inſignis hoſti. h.* 3, 17. *vir, ignavo principi prægravis.* 11, 19. *inſigne officium.* 3, 3. *inſignes ſtudio, aut contumeliis libelli. h.* 2, 48.

Inſimulari veneficii. 4, 54.

Inſiſtere cædibus. 2, 21. *deſtinatis.* 3, 42. *membris.* 15, 57. *perdomanda Campania. h.* 3, 77. *ſpei. h.* 2, 46. *veſtigiis* cujus. *h.* 3, 2. *inſiſtis in exitium.* cui. 2, 62.

Inſitus vid. *inſerere.*

Inſociabilis. 15, 68. *nurui.* 4, 12. *inſociabile regnum.* 13, 17.

Inſolens audiendi. 15, 67. *bellorum. h.* 1, 87. *contumeliæ animus. h.* 2, 88. *obſequii. h.* 3, 53. *inſolentes contumeliarum.* 6, 34. *inſolentia parendi.* 6, 10. *ſententiæ.* 3, 59. *noſtri.* 3, 38.

Inſoleſcere. 2, 63. *rebus ſecundis. h.* 2, 7. *inſoleſcens Plancina.* 2, 75.

Inſomnis nox. h. 2, 49.

Inſontium calamitatibus expleta avaritia. h. 2, 13. *inſontibus innoxia conſilia.* 11, 26.

Inſpecti, viſi. *h.* 2, 6.

Inſtabilis ad gradum locus. lubricus. 1, 64.

Inſtare, urgere. 4, 17. *h.* 1, 62. *inſtat ætas virginum.* 6, 15. *metus ſenatoribus. h.* 2, 52. *inſtans damnatio.* 16, 8. *quamvis inſtantem, ſine reſponſo reliquit.* 4, 53. *inſtante Lacone. h.* 1, 14. *inſtantior cura.* 2, 56. *inſtantius concurrere.* 6, 35. *inſtandum famæ.* A. 18.

Inſtaurari epulas. 6, 50.

Inſtejus Capito. 13, 39.

Inſtigatrix. h. 1, 51.

Inſtinctor ſceleris. h. 1, 22. *inſtinctus,* concitatus. G. 14. *inſtincti ruenteſque.* A. 35. *vocibus inter ſe. h.* 4, 24. *his vocibus exercitus.* 2, 46. *inſtinctu fluens carmen.* 14, 16. *decurionum,* hortatu. *h.* 1, 70. *& furore flagrare. h.* 2, 46.

Inſtituere libertatem, conſulatum. 1, 1. *inſtitutio,* ſecta *Cynica.* 16, 34. *inſtitutum priſcum,* mos. 13, 32. *inſtituto vetere. h.* 1, 54. *h.* 4, 12. *inſtituta Armeniorum.* 2, 56. *Parthorum.* 6. 32. *ſiniſtra, fœda pravitate valent. h.* 5, 5. *veterum.* 3, 5. 4, 63.

Inſtruere aggerem. h. 2, 22. *bellum. h.* 4, 69. *cohortem.* 4, 47. *pericula* quibus. 14, 11. *triumphum* cujus. *h.* 3, 45. *inſtrumenta claſſis. h.* 5, 23.

Inſtrumentum imperii, boni amici. h. 4, 7. *matrimonii principalis. h.* 1, 22. *inſtrumenta regni.* 12, 66. *ſervitutis & reges.* A. 14.

Inſubres. 11, 23.

Inſueſcere corpori pellicum. 11, 29. *cultus Rom.* 6, 32. *exercitationibus.* 11, 3. *inſueverant ſequi ſigna.* 2, 45. *benevolentia Auguſti ita inſueviſſe, ut ferret. &c.* 4, 39.

Inſula Amorgus, Batavorum, Britannia, Capreæ, Cercina, Gichnus, Corcyra, Cous, Cyprus, Cythera, Eubœa, Gyarus, Hybernia, Lesbus, Mona, Pandateria, Planaſia, Rhodus, Sardinia, Seriphos, Trimerus, inſula Ba-

Baleares, *Cyclades* vid. ſuis quaſque locis. *in inſulam ſeponi. H.*1,46. *inſula* pro domibus. 6,45. *H.*1,86. & *domus.* 15,41. *inſularum frontem protegunt porticus.* 15,43.
Inſultare aquis. 2, 8. *patientiam, ſegnitiem* cujus. 4, 59.
Inſumere curam quibus. 16,23. *operam libellis.* 3, 44. *vitam verſibus. O.* 9. *inſumitur ſatis opera in &c. O.* 29.
*Inſurgere. G.*39. *A.*35. *inſurgunt opes Rom.* 11,16. *inſurgit ſilva.* 2, 16.
*Intactus ſuperſtitione. h.*2,78. *intactum vaſtationibus regnum.* 15, 37. *intactis tormentis.* 15, 57.
Intectus, apertus. 4,1. *intectum corpus. H.*4, 46. *H.*4, 77. *intectis pedibus* 2, 59.
Integer, intactus, illæſus. 6, 26. non ſaucius. 1, 68. 15,11. *eques*, recens 2, 5. *globus.* 12, 14. *miles.* 15, 26. *proconſulatus*, bene adminiſtratus. *H.*2,97. *integrum ſe praſtare*, incorruptum criminantibus. 4,52. *integra ætas. A.* 44. *auctoritas majoribus remediis ſervatur. H.*1,29. *conſultatio.* 4,40. *fides.* 6, 30. 11, 6. *H.* 1, 71. *H.*3,41. *juventa.* 12,2. *natura. A.*4. *O.*28. *pars populi*, incorrupta. *H.*1,4. *quies. H.*2,4. *integrum bellum*, 2,46. 15, 18. *H.* 2,57. *judicium*, incorruptum. 3, 8. neutro inclinans. 3, 56. *in integro eſt fortuna. H.* 3, 2. *veſtra vis & gloria.* 15, 2. *vita.* 3, 50. *integri*, non conſcii ſeditionis. 15, 59. *H.* 1, 26. *à conjuratione.* 15, 52. intacti. *A.*31. non vulnerati. *H.* 3,28. *H.* 5, 15. *A.*36. *A.* 38. *integri cælibes*, incorrupti pravitatibus. 3, 34. *integri*, illæſi, *promptius obſequium retinent.* 14, 24. *integris animis dijudicandum*, ſine affectu. 3,12. *integræ offenſiones*, non compoſitæ. 3, 24. *res.* 12,40. 15,25. *H.* 3, 39. *vires*, non delibutæ. *H.*2, 30. *H.*3, 2. *integris turmis*, nihil turbato ordine. *H.* 4, 12. *integra cuncta ſibi poſtulavit.* 5, 5. *utrique.* 15, 17.
Integrari artus. H. 4, 81.
Integre agere. 13, 46. *regere provinciam. H.*1,48. *mutare* quid. *H.*1,52. *integritas. A.* 9.
Intellectus inſidiarum *diſſimulatus.* 13, 38. *intellectum habere*, intelligi. *G.*26.
Intelligere dolum *ſi crederetur*, *vim metuens.* 2,46. *pontem validum intellexere*, experte ſunt. 15, 15. *intelligeretturque etiam, quod ſilebat.* 3, 35. *inſidiarum remedium, ſi non intelligantur.* 14, 6. *intelligens imminentium.* 5, 9. *intellectum id Civili. H.* 4,29. *intellecto*, cum intellexiſſent. 1, 49.
Intemelium. H. 2, 13. *Liguriæ pars. A.* 7.
Intemeratus. 16, 26. *intemerata corpora conjugum.* 12, 34.
Intemperanter. 2, 75. 13, 13. *intemperantia* ſcil. linguæ. 4, 18.
Intemperies cæli. 16, 13. *H.* 2, 94.
Intempeſtive juvare. 2,23. *intempeſtivus honor. H.* 2, 52. *intempeſtiva ſapientia. H.* 3,81. *intempeſtiva officia.* 12, 26. *remedia.* 12, 54.
Intendere, augere, *cupiditates* quorum. *H.* 1, 12. *formidinem. H.* 2,54. *gloriam* cui. 4, 26. *largitionem. H.*1,24. *luxus principis.* 13,20. *metum.* 1,28. *met. hoſtium.* 14, 23. *met. mendacio.* 13,47. *odium.* 13, 15. *intendi*, augeri, *certamen conjugio.* 4, 40. *omnia*, exaggerare. 4,11. *vera.* 2,57. *vim.* 4,2. *intendere animum. H.*1,48. *an. miraculis.* 2, 61. *diſcrimen capitis. G.* 12. *ictus.* 16,9. *manus* cui. 4,3, 13,14. *man. verberibus.* 13,26. *oculos quo.* 4, 70. *oc. quocunque. H.* 5,17. *ſe negotiis alienis.* 11,7. *intendit*, conatur *arcere. H.*2, 12. *ire obviam.* 11,32. *petere Cremonam. H.* 2, 22. *intendere animo* quid. *A.* 18. *intendere huc potius.* 3, 37. *intenderat illuc Civilis. H.* 4, 79. *intendens vanum*, comprehendendi gratia. 1, 65. *intendi in* quem, denotari quem. 4, 70. *domui exitium.* 5, 4. *probra*, *minas* cui. 3, 36. *intentus.* 11, 18. 13,'3. *A.* 5. *A.* 9. *intento mortis metu* intentato. 1, 39. *intentus paratuſque miles*, 2, 16. *Demetrio.* 16, 34. *laboribus. vigiliis. H.*3, 69. *operi pontis. H.* 2, 41. *ad curas. H.* 2,67. *H.*4,2. *publicas.* 4, 67, *in Italiam res. H.* 4, 51. *ornatuſque in prælium exercitus. H.* 3, 63. *intenta accuſatio.* 6, 4. *cura.* 4, 72. *militia ſevera.* 12, 39. *intentum ferrum.* intentatum. 14, 61. *intento ore dicere. O.* 11. *intenti* qui. *H.*2, 34. *hoſtes. H.* 4, 33. *ad juſſa populares.* 14, 24. *intenta cuſtodia. H.* 4, 28. *intenta*

cui *pericula*, intentata. 3, 48. *alimentorum pretia*, aucta. *h.* 1, 89. *intentior metu.* 16, 8. *in modum coërcentis.* 15, 62. *intentius excuſans ſe.* 3, 35. *adſui ludu.* 11, 11. *premere obſeſſos.* 15, 13. *cuncta admovent.* *h.* 3, 84.
Intentare ictus. *h.* 3, 31. cui *manus.* *h.* 4, 41. *metum.* 15, 54. *tela ac manus in os.* *h.* 1, 69. *tela duci.* *h.* 2, 18. *voces manus.* 3, 36. *intentatur omnibus terror.* 3, 28.
Intentio ſingulorum. O. 14. *vultus.* 16. 34.
Inter initia, à principio. *h.* 3, 18. *inter* poſtpoſitum. *mare inter.* 4, 59. 6, 33. *paucos inter.* 11, 10. *Iudaeam inter.* *h.* 2, 78. *viam inter.* *h.* 4, 74. *inſulam inter.* *h.* 5, 19. *verbera inter.* *A.* 31. *medios inter hoſtes.* 14, 33.
Interamna. *h.* 2, 64. *h.* 3, 61. *h.* 3, 63. *Interamnates.* 1, 79.
Intercedere conſilio, id impedire. *h.* 1, 19. *honori* quorum. *h.* 1, 77. *ſenatuſconſulto.* 16, 26. *intercedendum imaginibus.* *A.* 46. *interceſſio tribunicia.* 14, 48.
Interceptor donativi. *h.* 3, 10.
Intercidit imperium. *h.* 1, 83. *intercidere nomina.* *h.* 3, 23. *intercidunt* quæ. *h.* 1, 84. *intercidere caſibus*, *ſævitia*, mori. *A.* 3.
Intercidere venas. 16, 14.
Intercipere epiſtolas. *h.* 1, 67. *geſta per alios.* *A.* 22. *hoſtes diſcretos.* *h.* 4, 75. *ingreſſus præſidiis*, præcipere. 15, 3. *interceptus ſcelere*, interfectus. 2, 71. *veneno.* 3, 12. *A.* 43. *intercepta aqua.* 15, 43. *intercepti* qui, de medio ſublati. 2, 82. *equites.* *h.* 2, 17. *exercitus.* *A.* 5. *à Suevis.* *A.* 28. *in tabernis, cubilibus.* *h.* 1, 86. *interceptis litteris.* 16, 14. *intercepta è publico pecunia.* 4, 45.
Intercurſantes ſemina. 14, 30.
Interdicere aqua & igni. 12, 42. *domo.* 6, 29. *interdictam ſorori aqua & igni.* 6, 18. *reo aqua & igni.* 3. 38. *Manlio Italia.* 2, 50. *ei Italia.* 14, 41. *interdicto igni, aqua.* 4, 21. 6, 30. *interdicendum* cui *aqua atque igni.* 3, 68.
non Interfuit occidentium. *h.* 1, 41. *interfuit pacis.* *h.* 1, 1. *intereſt veſtra*, *h.* 1, 30.
Interfector. 2, 70. 14, 43. *Vocula.* *h.* 4, 59. *h.* 4, 62. *longum interfectori viſum.* *h.* 2, 64. *interfectores.* 4, 12. 12, 48. *h.* 2, 16. *Cæſaris.* 1, 9. *Galbæ.* *h.* 2, 23. *matris.* 12. 65. *capta venalia ſervant.* *h.* 1. 47. *ex interfectoribus Clodii.* *h.* 4, 49. *interfectrix.* 3, 17.
Interfluit Viſurgis quos, h. e. fluit inter quos. 2, 9. *h.* 3, 5. *rivus.* *h.* 3, 17.
Interjacere quæ, h. e. miſcere. interſerere. 2. 10.
Interjicere, interponere, *arma.* 12, 54. *moram.* *h.* 3, 81. *preces, minas.* 1, 23. *interjectus exercitus.* *h.* 3, 8. *equitis pedes.* *h.* 3, 79. *interjectum flumen.* 2, 10. *ſpatium.* 3, 13. *h.* 3, 72. *tempus.* 4, 73. 12, 57. 14, 58. *interjecti dies.* 14, 64. 15, 29. *lapides.* 12, 24. *lictores.* 16, 32. *interjectus dierum*, ſpatium. 3, 67. *noctis.* 6. 39. *temporis.* 3, 51.
Interior potentia. *h.* 1, 2. *interiores* Germani. 2, 24. *G.* 5. *Romani.* *A.* 30. *interiora*, ſc. loca. 6, 43.
Interlucere. *G.* 45.
Interluit loca *fretum*, pro interfluit. 6, 1.
Internata ſaxis herba. *h.* 4, 60.
Internicio gentis, excidium. 2, 21.
Internuntius. 2, 28. *inſidiarum.* 6, 10. *numinis.* *h.* 4, 65. *pacis.* *h.* 3, 70. *inter* quos. 15, 56.
Interpretes ſomniorum. 2, 27.
Interpretabantur diverſi. 2, 73. *interpretari famam.* *A.* 40. quæ ex orationibus. *h.* 2, 65. *interpretando injurias accendere.* *A.* 15. *interpretationes delatorum*, cavillationes. 3, 25.
Interrogare repetundarum. 14, 46. 16, 21. *interrogari facti* cujus. 13, 14. *interrogatio teſtium.* 6, 47.
Interrupti pontes. *H.* 1, 70. *interrupta vena.* 16, 15.
Interſcindere venas. 15, 35.
Interſepta auxilia. *h.* 3, 58.
Interſtincta medicaminibus facies. 4, 57.
Interſtitium. 5, 4.
Intervalla ſcelerum. 4, 3.
Intervenire gloriæ alien. *h.* 4, 15.
Intervertere pecunias. *h.* 2, 95. *interverſa res.* 16, 10.
Inteſtabilis. 6. 40. 15, 55. *ſævitia.* 6, 51. *inteſtabilior.* *h.* 4, 42.
Inteſtinum ſcelus. 16, 23.
Intimus. 16, 12. *libertorum.* 15, 35.

qui-

quiſque Sejano.6,8. *intima cauſſa*.1, 53. *familiaritas*. h.1, 46. *ſodalitas*. 15, 68. *intimum conſiliorum*. 15, 61. *intimi*. 6, 18. *amicorum* 6, 21. h. 3, 56. *avia*. 4, 12. *Auguſti*. 2, 42. *libertorum ſervorumque*. h. 1, 22. *medicorum*. h. 3, 40. *Piſonis*. 15, 55. *intimi amici*. 4, 29. 16, 17. 16,34. h. 1, 71. h. 2, 63. *intima vires*. 15, 2. *intima Africa*. 3, 73.

Intolerandus labor. 15, 42. h.3,26. *intolerans æqualium, ſuperiorum*. h. 4, 80. *laborum*. 1, 31. *omnium*. 2, 75. *vita cœlibis*. 12, 1. *intolerantior ſervitus*. 3, 45. *ſubjectis*. 11, 10.

Intorquenda pila. 14, 36.

Intra juventam, non egreſſus juventam. 2, 71. *ereptus*. 2, 41. *intra paucos libertos domus*, pauci liberti in domo erant.4,7. *intra unum damnum ſtetit vis tanta*, non intulit, niſi unum damnum. 3,72. *præturam intra ſtetit*, non exceſſit præturam. 3, 75.

Intravit animum cupido. A. 5. *metus pavidos*. 1, 39. *pudor, gloria milites*. 1, 43.

Intrepidus minantibus. h. 1, 35.

Introiit privignus domum. 6, 51. *introire urbem*. 3,47. h. 2,63. *ovantes* 2, 64.

Introrſus Pontum. h. 2, 81.

Introſpicere adrogantiam cujus. 1, 10, *fortunam ſuam*. 11, 38. *meditationes* cujus. 5, 4. *agris oculis* quid. h.2, 20. *introſpicienda voluntates*, exploranda. 1, 7.

Intumeſcit vox repercuſſis, augetur. G. 3. *intumeſcere ſuperbia ferociaque*. h. 4, 19. *intumeſcens motus*. 1, 38.

Inturbidus. h. 3, 39. *annus*. 3, 52. *inturbida juventa*. 14, 22.

Intuta amicitia. 2, 42. *obſidio*. h. 1, 68. *intutum defendentibus* quod. 14, 33. *tot corripere*. 4, 3. *intuta latebra*. 1, 38. *intuta mænium*. 3, 76. *caſtra*. h. 4, [illegible]. *intuta ferme adverſa*. 12, 36. *intuta quæ indecora*. h. 1, 33.

Invadere exercitum.h.4,68. *imperium*. 15, 52. h. 3, 66. *nomen regium*. h. 5,9. *poſſeſſa*. 6, 31. *in centuriones*. 1, 32. *cupido Cæſarem invadit*. 1, 61.

Invalidus. 2, 80. 6, 47. *ſenecta*. 3,43. h. 1, 9. h. 3, 65. *ſen. ignavia*. 13,6.

Invehi inclementer in quem. h. 3,4. h. 4,10. *invectus eſt in Haterium*. 1,13. *invecti latus hoſtium*. h. 2, 43.

Inveniſſe bonos maluit, quam &c. A.7. *invenire ictu mortem*.1,61. *perniciem ſibi, aliis*. 1, 74.

Invertere quæ, aliis verbis recenſere. 15, 63.

Inveteraſcere. 11, 24. *inveterata invidia*. 6, 5. *inveteratum obſequium*. 5, 3.

Invicem, ultro citroque. 12, 47. 13, 2. h. 1, 65. G. 21. G. 37. A. 16. A. 24. *cuncta invicem hoſtilia*. h. 3, 46. *omnibus invicem gnaris*. h. 1, 75.

Invidere exemplo. 15, 63. *ſepulturæ*. 1, 22.

Invidia, odium, obtrectatio, concitatio odii virulenta factum odio dignum. 1, 21. 1, 23. 2, 37. 4,52. 4, 53. h. 1, 82. h. 3, 60. *ſenatus & principum*. 2, 38. *invidiam tantam adire*. 4, 70. *multa cum invidia flagitare*. 11, 34. *augendam ad invidiam*. 12, 8. *intellecta invidia*. 13, 15. *haud ſine invidia*. 13, 42. *gravare invidiam matris*. 14, 12. *orta adverſus judicem invidia*. 14, 18. *magna cum invidia ſenatum adeunt*. 15, 19. *nova invidia complere mortem*. 16, 7. *augere invidiam exemplo*. h. 2, 13. *auxit invidiam ſpectaculum*. h. 3, 32. *crebreſcente invidia*. h. 3, 34. *atrocem invidiam ferre*. h. 3, 39. *invidia in occulto*. h. 4, 4. *hinc invidia*. h. 4, 14. *lenita invidia*. h. 4, 44. *ſpreta præſentium invidia*. 12, 67. *per invid. patris aggredi*. 13, 43. *magna cum invidia novi principatus*. h. 2, 64. *plerumque innocentes recenti invidia impares*. 2, 77. *apud bonos invidiæ fuit, quod*. h. 2, 95. *numerus cæſorum invidiam bello auxit*. h. 2, 68. *auxit invidiam dignatio viri*. h. 3, 80. *ſocietate culpæ invidiam declinavit*. h. 4, 41. *nec ad invidiam iſta refero*. 2, 37.

Invidia, livor, *in Treviros flectit* milites ſeditioſos. 1, 41. *erga viventem* morte finit. 2, 71. *infra magnitudinem* principis *jacet*. 14, 54. *diſcordes* facit. h. 2, 5. *vitium parvis* ma-

magniſque civitatibus commune. A. 1. invidia natura. O. 40. extra invidiam, nec extra gloriam. A. 8. invidia accendi. 4,60. ex invidia oritur odium. 3, 65.

Invidioſa petulantia. H. 4,1. invidioſa defenſiones. O. 41. opes. 14, 47. invidioſus cui. H. 1, 33.

Inviſus inſenſuſque cui. H. 4, 70. inviſum ſemel principem ſeu bene ſeu male facta premunt. H. 1, 7. inviſa primo deſidia, poſtremo amatur. A. 3. inviſior. 6, 4. H. 1, 12.

Invitis bellum erat. 1, 59. h. e. nolebant bell. vide etiam cupientib.

Invium virtuti nihil. A. 27.

Inumbrante veſpera, veſperaſcente die. H. 3, 19.

Inundatio Tiberis. H. 1, 86.

Involat cupido animos. 1, 49. involare caſtra. H. 4, 33.

Involvere igni. 14, 30. involuti fraudibus. 16, 32.

Joannes dux Hieroſolym. H. 5, 12.

Jocchus. 13, 7.

Jocundius quam tutius. G. 36.

Ionium mare. 2, 53.

Jordanus. fl. H. 5, 6.

Jovis, &c. vid. Iup.

Ira cladis. 3,57. dei. H.4, 26. deum. 1, 39. 4,1. 13,17. 14,22. Jovis. 3, 61. numinum. 16,16. victoris. H.3,31. celeſtis. 1,30. H.4,54. hoſtilis. 14,38. H.1,63. inconſulta. H.4,29. recens. 4, 3. vaneſcens. 5, 9. violentior. 5,4. & victoria nullum ſævitia genus omittit. A. 16. ira ſimulatio. H. 1, 45. in iram praceps. A. 42. ira accenſus. 11, 8. cujus premi. 4, 19. ſine ira & ſtudio. 1, 1. ira vulgi. 3,9. civilis. 1, 43. irarum cauſſa. H. 4, 13. iras incendit contumelia. 2, 13. premere, mitigare. H.4, 72. retinere. 1, 45. revolvens. 4, 21.

Iracundia male diſſimulata. H. 4, 11. fortuita. 16, 6. iniqua. H. 2, 100. ſuſpecta. H. 1, 10. iracundia parentum ferenda. 14, 4.

Ad iratos non eundum. H. 1, 32.

Ire infitias. 15, 2. cominus, congredi. H. 3, 1. contra, obviam. 1, 10. 6, 44. 11, 10. obviam. vid. obv. perditum. 4, 66. raptum. 4, 1. H. 2,6. ultum. 4, 73. 6, 36. 12, 45. 15, 1. 15, 49. H. 1, 67. it in melius valetudo. 12,68. itur in cædes. 13, 2. in laudes. 14, 61. in ſententiam. 3, 23. 12, 48.

Irrepit exitium. 1,73. impudentia. O. 29. irrepentes magiſtri. H. 2, 63.

Irreverentia. 13, 26. H. 3, 51.

Irrevocabilior ira. A. 42.

Irriſui eſſe. 14, 39. H. 1, 7.

Irritamenta. 3,54. 13, 46. gulæ. H.2, 62. invidiæ. 3,9. libidinum. H.1,88. luxus. 14,15. pacis. A. 20.

Irritare quos. H. 2, 17. H. 2, 53. exitum. 13,1. ingenium. H.1,67. ſuſpiciones. H. 3, 4. H. 4, 32. irritatum prælium. H. 2, 24. irritandis hominum oculis, ſcil. opportunum. H. 3, 70. irritationes conviviorum. G. 19.

Irritus legationis. H.4,32. ad irritum revolvi. H. 3, 26. in irritum cadere. 15, 39. 15, 51. H. 3, 53.

Irrogare exilium. 13,23. pœnam. 13,28. ſupplicia. 16, 5.

Irruens turba. H. 1, 35.

Irrumpere Armeniam copiis. 6, 33. civitatem. H. 3, 47. contubernia. 1, 48. convivium. H. 1, 82. curiam. 14, 11. domum. H. 4, 50. forum. H. 1, 40. Italiam. H. 1, 61. H. 4, 13. hiberna. H. 4, 15. pontem. H. 5, 20. regiam. 2, 62. ſtationes hoſt. H.3, 9. tentorium. H. 1,83. irrumpit adulatio. H. 1, 15. irruptio hoſtium. H. 2, 99.

Iſauricus. 3, 62.

Iſis. H. 4, 84. H. 5, 2. ei Suevi ſacrificant. G. 9.

Iſtævones. G. 2.

Iſthmi anguſtia. 5, 10.

Italia. 1, 71. 2, 50. 4, 55. G. 2. G. 37. O. 28. ægra. 11, 23. adflicta. H. 1, 2. afflictata gravius quam bello, tranſitu copiarum. H. 2,56. capta. H. 3, 49. inops. 3, 40. pervaſtata. 15, 45. ſevera & moris antiqui retinens. 16, 5. ſtipendiaria. 11, 22. tranſpadana. H. 2, 32. externæ opis indiga. 3,54. olim longinquas in provincias commeatus portavit. 12, 43. Italiæ campi fœcundiſſimi. 1, 79. conſenſus. 1, 34. conventus. 2, 35. pars latiſſima. H. 1, 70. Italiam inultam urit Spartacus. 3, 73. Italia arcere. 16, 35. depulſi. 16, 33.

Italicus rex Suevorum. H. 3, 5. pro Veſpaſ. pugnat. H. 3, 21.

Ita-

Italicus Silius. H. 3, 65.
Italica legio. H. 1, 59. H. 1, 64. H. 2, 41. *prima.* H. 2, 100. H. 3, 14. *Italicum bellum.* 3, 27. *Italici legionarii*, ex legione Italica. H. 3, 22. *Italica opida.* 3, 71.
Italus. 11, 16. *Flavii filius.* 11, 16.
Itineri & prælio incedere, ad utrumvis paratum. 1, 51. *iter dierum paucorum progredi.* H. 2, 57. *iter juxta*, viam propter. 15, 47. *iter ſiſtere.* H. 3, 50. *vertere*, regredi. H. 2, 2. *itinera impervia & interrupta.* 3, 31. *arta in urbe veteri.* 15, 38. *it. audendi duo.* H. 4, 49. *itinera obſidere.* 15, 11.
Iterare culpam. H. 3, 11. *tumulum.* 2, 7. *vulnus.* 6, 35. *iterata teſtudo.* H. 3, 28.
Iturai. 12, 23.
Iturius. 13, 19. *relegatur.* 13, 22. *reſtituitur.* 14, 12.
Iuba. 4, 5. *Iuba filius.* 4, 23. *nomen uſurpare.* H. 2, 58.
Iubere ſcelera. A. 45. *ſupplicium.* 1, 38. *ſupp. venefica.* 13. 15. *tributum* quibus. 4, 72. *juſſit Britannico, exſurgeret.* 13, 15. *juſſa mors.* 16, 17. H. 3, 39. *pœna.* 15, 60. *juſſa ducum interpretari, quam exequi.* H. 2, 39. *principis metuenda* præ quibuſvis aliis. 4, 23. *juſſa exequi.* H. 1, 80.
Iubilius. 12, 29.
Iudæa provincia facta. H. 5, 9. *deminutionem tributi orat.* 2, 42. *origo* Chriſtianiſmi. 15, 44. *in verba Vitellii* jurat. H. 2, 73. *deſpectiſſima pars ſervientium.* H. 5, 8. *Iudæa pars magna vicis diſpergitur.* H. 5, 8. *litus.* H. 5, 6. *caput Cæſarea.* H. 2, 79. *Iud. perdomanda delectus Titus.* H. 5, 1. *Iudæam luſtrant arma civilia.* H. 4, 3. *in Iudæa Titus Veſpaſ.* H. 2, 1. *in Iud. auditi ſæpius Cæſares, quam inſpecti.* H. 2, 6.
Iudæi provinciæ Syriæ adduntur. 12, 23. *jus muniendi emunt.* H. 5, 12. *ſpeciem motus præbent.* 12, 54. *profugi Creta.* H. 5. 2. *ſue abſtinent.* H. 5, 4. *mente ſola unum numen intelligunt.* H. 5, 5. *ſoli non cedunt Veſpaſiano.* H. 5, 10. *Iudæorum initia clara.* H. 5, 2. *mos abſurdus.* H. 5, 5. *res aucta.* H. 5, 5. *reges.* 5, 8. *ſuperſtitionis pervicacia.* H. 2, 4. *corpora ſalubria & ſerentia laborum.* H. 5, 6. *pugna cum Tito.* H. 5, 11. *in urbe obſeſſa multitudo.* H. 5, 13.
Iudæis adverſus omnes alios hoſtile odium. H. 5, 5. *Iudæos Cn. Pompejus primus domuit.* H. 5, 9. *Iudaicus exercitus.* H. 1, 76. *Iudaicum bellum.* H. 1, 10. H. 3, 4. *mare.* H. 5, 7. *Iudaica ſacra.* 2, 85.
Iudas. H. 5, 2.
Iudice ab uno facilius diſcernuntur vera. 3, 10. *judicum honor.* 16, 14.
Iudicium mihi eſt in incerto, neſcio quid potiſſimum cenſeam. 6, 22. *jud. adhibere.* H. 1, 83. *animi citra damnum affectus proferre.* O. 27. *judicia ſenatui tradita.* 11, 22. *equites recuperant.* 11, 22. *Serviliæ leges ſenatui reddunt.* 12, 60.
Iugantum civitas. 12, 40.
Iugum Samnitium ſubiere. Rom. 11, 24. *jugum exuere.* A. 31. *ſub. jug. miſſa legiones.* 15, 15. *juga montis.* 6, 41. *montium.* 12, 35. *mont. ſumma.* H. 3, 77.
Iugonum civitas. 13, 57.
Iulia, Iulianus &c. vid. poſt *Iulius.* *divus Iulius* Cæſar. G. 37. *ſummus auctorum.* G. 28. *primus Rom. Britanniam ingreſſus.* A. 13. unde *receſſit.* A. 15. *amiſſa unica filia abſtruſit triſtitiam.* 3, 6.
Iul. Africanus. 6, 7.
Iul. Agreſtis. H. 3, 54.
Iul. Agricola. A. 4. reliqua vid. in *Agr.*
Iul. Alpinus. H. 1, 68.
Iul. Altinus. 15, 71.
Iul. Aquila. 12, 15. *prætoria inſignia adipiſcitur.* 12, 21.
Iul. Aſiaticus. O. 14.
Iul. Atticus. H. 1, 35.
Iul. Auſpex. H. 4, 69.
Iul. Briganticus. H. 2, 22. *alæ ſingularium præfectus.* H. 4, 70. *occiditur.* H. 5, 21.
Iul. Burdo. H. 1, 58.
Iul. Calenus. H. 3, 35.
Iul. Carus. H. 1, 42.
Iul. Celſus. 6, 14.
Iul. Civilis. H. 1, 59. reliqua vid. in *Civil.*
Iul. Claſſicianus. 14, 38.
Iul. Claſſicus. H. 2, 14. reliqua vid. in *Claſſ.*
Iul. Clemens. 1, 23. 1, 26.
Iul. Cordus. H. 1, 76.

Iul.

Iul. Denſus. 13, 10.
Iul. Florus. 3, 40.
Iul. Frontinus prætor. H. 4, 39. *proconſ. Britanniæ. A.* 17.
Iul. Fronto. H. 1, 20. *H.* 2, 26.
Iul. Gracinus. A. 4.
Iul. Gratus. H. 2, 26.
Iul. Indus. 3, 42.
Iul. Manſuetus. H. 3, 25.
Iul. Marinus. 6, 10.
Iul. Martialis. H. 1, 28. *H.* 1, 82.
Iul. Maximus. H. 4, 33.
Iul. Montanus. 13, 25.
Iul. Paulus. H. 4, 13. *Civilis frater. H.* 4, 32.
Iul. Pelignus. 12, 49.
Iul. Placidus. H. 3, 85.
Iul. Pollio. 13, 15.
Iul. Poſtumus. 4, 12.
Iul. Priſcus. H. 2, 92. *ad obſidendum Apenninum miſſus. H.* 3, 55. *ad Vitell. regreditur. H.* 3, 61. *ſeipſum interficit. H.* 4, 11.
Iul. Sabinus. H. 4, 55. *Cæſarem ſe ſalutari jubet. H.* 4, 67. *novem annis latet. H.* 4, 67.
Iul. Sacrovir. 3, 40. 3, 44. *fugit.* 3, 46. 4, 18. *uno prælio victus. H.* 4, 57.
Iul. Secundus. O. 2.
Iul. Tugurinus. 15, 50.
Iul. Tutor. H. 4, 55. *deficit à Rom.* ibid. & *H.* 4, 57. *Agrippinenſes & milites Rom. in verba Galliarum adigit. H.* 4, 59. *vincitur à Sextilio. H.* 4, 70. *Rhenum tranſit. H.* 5, 19. ejus *negligentia. H.* 4, 70. ſententia de maturando bello. *H.* 4, 76. *fuga apud Grinnes. H.* 5, 21.
Iul. Vindex. 15, 74. *cum omnibus copiis cæditur. H.* 1, 51. *uno prælio. H.* 4, 57. ejus *acies. H.* 4, 17. *cœpta. H.* 1, 6.
Iulis. 5, 1. *H.* 2, 48. *Alba acciti.* 11, 24. *Iuliorum imagines.* 3, 5. *tumulus.* 16, 6. *domus finita. H.* 1, 16.
Iulia Cæſ. filia. 3, 6.
Iul. Auguſta. 1, 14. 3, 64. *mortem obit.* 5, 1. vid. etiam *Livia.*
Iul. Aug. filia 1, 53. *uxor. Tiberii.* 6, 51. *adultera.* 4, 44. *impudica.* 3, 24.
Iul. Aug. neptis. 4, 71. *impudica.* 3, 24.
Iul. Agrippina. vid. *Agrip.*
Iul. Germanici filia. 2, 54. *M. Vinicio nubit.* 6, 15.
Iul. Druſi filia. 3, 29. *mariti ſecreta matri prodit.* 4, 60. *Rubellio Blando nubit.* 6, 27. *à Claudio pulſa.* 14, 63. *interficitur.* 13, 32. *accuſatore Suilio.* 13, 43.
Iul. Procilla. A. 4.
Iulia familia. 1, 8. 6, 51. *gens.* 2, 41. 2, 83. 15, 23. ejus *ſacerdotium. H.* 2, 95. *origo Æneas.* 4, 9. *lex.* 2, 50. 4, 42. *Iulia ſtirpis auctor Æneas.* 2, 58. *Iulia Alpes. H.* 3, 8. ſc. Kalendæ. *H.* 1, 77. *leges.* 15, 20. *rogationes.* 3, 25.
Iulianus Claudius. H. 3, 57. *gladiatorum præfectus. H.* 3, 76. *interficitur. H.* 3, 77.
Iulian. Tertius. H. 2, 85. ei *prætura ablata. H.* 4, 39. *reddita. H.* 4, 40.
Iulian. Titius. H. 1, 59. idem eſt cum Tertio.
Iuliana partes. 1, 2.
Iuliates. al. *Izates.* 12, 13.
Iulus Antonius. 3, 18. *interfectus.* 1, 19. *ob adulterium Iuliæ.* 4, 44.
Iumenta abſumpta. H. 4, 60. *confixa telis.* 14, 37. *jum. captiva agnoſcere.* 15, 15.
Iuncus Virgilianus. 11, 35.
Iungi matrimonium adulterio. 13, 45. *per amnem pontes.* 13, 7.
Iunia M. Bruti ſoror. 3, 76.
Iun. Calvina. 12, 4. *Italia pulſa.* 12, 8. *ſedibus patriis redditur.* 14, 12.
Iun. Silana. 11, 12. *Agrippinam accuſat.* 13, 19. *ſterilis.* 13, 21. *in exilium agitur.* 13, 22. *moritur.* 14, 12.
Iun. Scriboniani mater. 12, 52. forte eſt Iun. Calvina.
Iun. Torquata ſoror C. Iun. Silani. 3, 68.
Iunia familia. 3, 24. 3, 69. 15, 35.
Iuniores opponuntur *ſapientiſſimo cuique. H.* 4, 69. *juniorum cuneus.* 2, 83.
Iunius ſenator, 4, 6. *Iun. quidam magus.* 2, 28.
D. *Iun. Coſ.* 12.
Iun. Blaſus. 1, 16. tumultuantes *increpat.* 1, 18. *nonnullos punit.* 1, 21. *proconſul Africæ.* 3, 35. *prorogata* ei *provincia.* 3, 58. *triumphalia accipit.* 3, 72. *imperator ſalutatur.* 3, 74.
Iun. Blaſus filius 1, 19. *ad Tiber. miſ-*

miſſus. 1,29. ſub patre propriam manum ducit. 3, 74. Lugdunenſis Galliæ rector. h. 1, 59. circumdat Vitellio. miniſteria. h. 2, 59. ejus mors. h. 3, 38.
Iun. Cilo. 12, 21.
Iun. Gallio. 6, 3. Seneca frater. 15, 73.
Iun. Lupus. 12, 42.
Iun. Marullus. 14, 48.
Iun. Mauricus. h. 4, 40.
Iun. Otho. 3, 66. in exilium pellitur. 6, 47.
Iun. Ruſticus. 5, 4.
Iun. Silanus. 4, 68. interficitur. 13, 1. ſcelere P. Celeris. 13, 33. frater ejus Lucius. 13, 1. & proinde ſoror Iunia Calvina.
D. Iun. Sil. 3, 24. cujus frater.
M. Iun. Sil. 5, 10. Coſ. 2, 59. nobilis & eloquens. 3, 24. ex contumelia conſulatus honorem principibus petit. 3, 57. Africam obtinet ſub Cajo. h. 4, 48. à quo accuſari juſſus. A. 4. ejus ſententia in memoriam Liviæ. 6, 2.
C. Iun. Sil. 3, 66. ejus filius. 3, 68. ſoror Torquata. 3, 69.
L. Iun. Sil. 12, 3. ſibi mortem conſciſcit. 12, 8. Aug. abnepos. 13, 1. ejus frater Iun. Sil. de quo ſupra. Soror Iunia Calvina. 12, 4.
M. Iun. Sil. Creticus. 2, 4. demotus Syria. 2, 43.
Iun. Sil. Torquatus. 15, 35. interfectus. 16, 8. 16, 12. ejus ſoror Lepida. 16, 8. fratris filius.
L. Iun. Sil. Torq. 15, 52. accuſatur. 16, 7. necatur. 16, 9. 16, 12.
Iunii. h. 3, 38.
Iunius menſis. 16, 12.
Iuno. h. 4, 53. propitiata. 15, 44. Iunonis cella. h. 1, 86. delubrum. 4, 14.
Iupiter. 2, 22. 2, 32. 3, 62. h. 4, 53. Capitolinus. 15, 23. Conſervator. h. 4, 73. Cuſtos. h. 3, 74. Dis. h. 4, 83. Liberator. 15, 64. 16, 35. Opt. Max. h. 3, 72. h. 4, 58. rerum omnium potens. h. 4, 84. Salaminius. 3, 62. Stator. 15, 41. Vindex. 15, 74. Saturnum pellit. h. 5, 2. Iovis ædes. 3, 24. ara. 3, 61. ſedes. h. 3, 72. h. 4, 54. templum apud Capuam. 4, 57.
Iurare in quem. h. 1, 76. in acta cujus. 4, 42. principis. 13, 11. Auguſti. 16, 22. in verba. h. 4, 57. h. 4, 60. in verba ſenatus. h. 4, 56. cujus. 1, 7. h. 2, 16. juratura in verba feminæ cohortes. 14, 11. jurari in acta. 1, 72. juratus. 1, 74. ſenatus. 4, 21. jurati magiſtratus. h. 4, 6.
Iurgium acre. h. 4, 6.
Ius oppoſitum mori. 3, 28. jus æquum. 2, 82. 3, 27. belli. 12, 17. coloniæ. 14, 27. commercii. 2, 62. conſulare. 1, 1. haſtæ. 13, 28. hominum. h. 3, 51. honorum adipiſcendorum. 14, 50. hoſpitii. G. 21. hoſtium. 1, 42. h. 4, 58. imperii. 15, 31. h. 2, 40. Latii. 15, 32. h. 3, 55. legationis. 1, 39. legatorum. h. 3, 80. h. 4, 48. libertatis revocandæ. 13, 26. militum. 11, 33. muniendi. h. 5, 12. naturæ. 15, 19. patrium. 4, 16. prætoris. 1, 10. 2, 56. proconſulare. 3, 21. 13, 21. ſententiæ dicendæ. 13, 49. tribuniciæ poteſtatis. 1, 13. tribunicium. 1, 2. Verrinum. O. 23. victoriæ. h. 4, 74. h. 5, 9. virgarum. 1, 77.
Iuris notitia. O. 31. principia. 3, 25. jus experiri. 3, 36. reddere. 6, 11. ad jus imperii tranſire. h. 2, 40. jure caſus. 14, 43. gentium pœnas repoſcere. h. 4, 32. jura, documenta juris ſui. 3, 60. nova & recentia. h. 4, 65. jura minuuntur quotiens gliſcit poteſtas. 3, 69. jura libertorum. h. 2, 92. ſucceſſionum. G. 32.
Iusjurandum ſolenne principio anni. 16, 22. ſenatus, nihil ope ſua factum, quo cujuſquam ſalus læderetur. h. 4, 41.
Iuſtitium. 1, 16. 2, 50. ſumptum. 2, 82. exutum. 3, 7.
Iuſtus Catonius. 1, 29.
Iuſt. Fabius. O. 1.
Iuſt. Minucius. h. 3, 7.
Iuſtus exercitus. h. 4, 21. juſta arma. 14, 32. loca. 2, 5. ſtipendia. h. 4, 46.
Iuta pro adjuta. 14, 4.
Iuvat ſequi. h. 3, 2. juvanda feſtinationi. 16, 2.
Iuvenalis princeps Tungr. h. 4, 66.
Iuvenales ludi. 14, 18. 15, 33.
Iuvenalium ludicrum. 16, 21. h. 3, 62.
Iuvenilis animus. 12, 64. 13, 11. h. 2, 2. ardor. A. 37. O. 2. familiaritas. 14, 4. licentia. 13, 47. juveniliter, parum caute. 4, 10.

In Juvene luxus non adeo diſplicet. 3, 37.

Juventa bona, flagitioſa ſenectus oblitterat. 6, 32. *lubricum* 6, 49. *robur.* 14, 52. *juventa facilis.* 3, 8. *incurioſus.* 4, 23. *properus.* H. 4, 68. *rudis.* 12, 15.

Juventutis principes. 1, 3. *deſidia.* O. 28. *irreverentia decretis notata.* 3, 31.

Juxta quos *agere.* G. 42. *conjuges & liberos.* H. 2, 12. *deos.* H. 2, 76. *focum, ignem.* G. 17. *formidinem velocitas,* h. e. ſimilis, vicina formidini. G. 30. *libertatem.* 6, 42. G. 21 *ſeditionem ventum,* h. e. prope. 6, 13. 14, 42. poſtpoſitum, *cubiculum juxta.* 13, 15. *iter jux.* 15, 47. *laqueum jux.* 5, 9. *litus jux.* 14, 6. *Rhenum jux.* 4, 5. *roſtra jux.* 12, 21. *templum jux.* 12, 13. *Tiberim jux.* 2, 41. *urbem jux.* 6, 39. *juxta collocare.* H. 1, 36. *ſtatuitur imago.* 14, 12. *juxta, adulatio & ſuperbia,* utraque ſimul. 4, 1. *juxta periculoſe,* h. e. cum utrumque æque periculoſum eſſet. 1, 6. *audiuntur in metu conſilia & rumor.* H. 3, 58. *cadunt innocentes ac noxii.* 1, 48. *devinx. proceres plebemque.* 2, 56. *facies belli civ. externique.* H. 4, 22. *famoſus ſecundis adverſiſque.* H. 1, 10. *gravatus ſpem ac metum.* 5, 8. *grave ſolum cælumque.* H. 5, 7. *immobilis precib. & invidia.* 16, 10. *inſult. patientiam & ſegn.* 4, 59. *intolerand. nobilitati plebique.* 12, 10. *invisi.* uterque. 6, 4. *levis ad honeſta ſeu prava.* 11, 33. *perpeti gratiam aut faſtus.* 4, 74. *perrump. amnes & urb.* 12, 17. *venerabilis viſuque & auditu.* 2, 72.

L.

L*abat defenſio*, deficit, nutat, vacillat. 13, 43. *fides exercitus.* H. 1, 26. *indicium.* 15, 55. *Reſpubl. bellis.* 3, 73. *quid in moribus,* in pejus it. 2, 33. *labant hoſtes.* 2, 26. *labans Agrippina*, cum cæpit imminui potentia ejus. 14, 12. *miles.* H. 5, 18. *labantes acies.* G. 8. *res.* H. 2, 86.

Labefacere quem, pro adfligere. 6, 29. pro ad defectionem ſollicitare. 15, 51. *corpora*, infirmare. H. 2, 93. *labefactus*, vacillans, nutans. 4, 60. *labefacta ædes.* 1, 75. *civitates terræ motus.* 4, 13. *labefactata fides.* 13, 21.

Labens, adflictus. 16, 33. *acies.* H. 3, 23. *anima.* 16, 11. *Soranus.* 16, 33. vid. *labi.*

Labeo Antiſtius. 3, 70.

Lab. Aſconius. 13, 10.

Lab. Cethegus. 4, 73.

Lab. Claudius. vid. *Claud. Lab.*

Lab. Pompejus. 4, 47. 6. 29.

Lab. Titidius. 2, 85.

Labes ignominiæ. H. 3, 24.

Labi, in prœlio cadere. 2, 11. *in mare*, defluere. G. 45. *labitur ſanguis.* 14, 64. *ſpiritus.* 6, 50. *labuntur tela.* H. 3, 29. *lapſus cuſtodia*, elapſus. 5, 10. *in porticus ignis.* H. 3, 7. *lapſa vox.* 11, 31. *lapſi in adulationem.* 4, 6. *in ſomnum.* H. 5, 22. *lapſæ partes.* H. 3, 17. *lapſa ſaxa.* 4, 59.

Labor militibus robur addit. H. 2, 4. *diſcretus fortes ignavoſque diſtinguit.* H. 3, 27. *duplicatus.* 1, 64. *inglorius.* 4, 32. *intolerandus.* 15, 42. H. 3, 26. *irritus.* 15, 17. *laboris* impatientes Germani. G. 4. *laborum periculorumque ſocia* conjunx. G. 18. *laborare frumenta, fructus.* G. 45. *laborantes*, ambiguo prœlio. 13, 39. H. 2, 24. *laboratur diſcordiis.* A. 16. *flagitiis, legibus.* 3, 25. *infecunditate.* 12, 43.

Lac concretum. G. 23.

Lacedamonius orator nullus. O. 40. *Lacedæmonii legatos* Romam mittunt. 4, 43. *victos pro alienigenis arcent.* 11, 24.

Laceri. H. 2. 22. *artus.* A. 37. *lacera corpora.* H. 2, 70. *veſtigia tectorum.* 15, 40. *lacerare famam.* H. 4, 75. *imperium.* H. 3, 55. *lacerari rem Rom.* 4, 24. *probris.* 4, 42. *rumore.* 15, 73.

Lacerti. G. 17. *immanes.* O. 10.

Laceſſere. 1, 64. *exercitum.* A. 22. *imperium Rom.* 2, 88. *majores.* O. 27. *otium.* 14, 3. *terga abeuntium.* 1, 56. *laceſſens* quem *jurgio.* 14, 49. *laceſſentes.* H. 5, 15. H. 5, 17. H. 4, 23. *laceſſi.* 5, 11. *laceſſita pax.* 4, 32. 15, 2.

Laco Achæus, *Pompeja Macrina ſocer.* 6, 18. vide *Cornel. Laco.*

Lacryma reorum. O. 12. *effuſa.* H. 1, 69. *intempeſtiva.* H. 2, 48. *profuſa.* 4, 53. *in lacrymas effuſus.* 4, 8. *effuſi.* 3, 23. *victa.* an *evicta?* 1, 56. *ob lacrymas accuſata femina.* 6, 10.

Lacus Aſphalites in Iud. *H.* 5, 6. *Avernus.* 15, 42. *Bajanus.* 14, 4. *Curtius.* H. 1, 41. *Curtii.* H. 2, 55. *Fucinus.* 12, 56. *Lucrinus.* 14, 5. *Velinus.* 1, 79. *ſecretus* Germanor. *G.* 40. plural. 1, 60. 1, 79. 2, 8. *Fundani.* H. 3, 69. *Campania.* 3, 59. *h.* 1, 23. *immenſi navigati.* G. 34. *receptacula Nili.* 2, 61.

Læditur ſalus cujuſque. h. 4, 41. *quem læſeris odiſſe, humani ingenii proprium.* A. 42. *læſa religiones.* 3, 24. *læſurum.* h. 3, 56.

Lælia Veſtalis deſuncta. 15, 22.

C. *Lælius* orator. *O.* 25.

Lælius Balbus. 6, 47. 6, 48.

Laërtes pater Vlixis. G. 3.

Lætari cæde inim. h. 1, 44. *exitu* cujus. 3, 12. *honore judicioque.* A. 43. *periculis.* 3, 44. *populationibus.* 11, 18.

Lætitia quandoque *noviſſimum malorum.* 1, 47. *convivii.* 13, 16. *orationis.* amænitas, ubertas. *O.* 20. & 21. *ſpectaculi.* 15, 53. *adumbrata.* 4, 31. *intempeſtiva.* h. 3, 30. *miſera.* h. 2, 45.

Lætus animi. 2, 26. *fronte.* A. 39. *cantus.* 2, 75. *oblatis.* 13, 19. *periculis.* h. 2, 86. *præſentibus.* 5, 10. *victoria.* h. 3, 48. *ad mutationem miles.* h. 2, 36. *læta voluptatib. adoleſcentia.* h. 2, 2. *ſermonib. civitas.* h. 4, 11. *bello gens.* h. 4, 16. *gaudio prædaque nox.* A. 38. *oratio.* O. 14. *lætum antiquitatibus genus Græc.* h. 2, 4. *læti dies.* G. 40. *nuncii.* 1, 5. *malis publicis.* h. 3. 83. *præda.* 14, 33. *ſeditionibus.* h. 1, 83. *læta adfectiones.* 4, 15. *læta in præſens.* 2, 70.

Lætus quibus *adventus.* h. e. gratus, acceptus. 11, 16. *finis.* h. 1, 4. *læta* cujus *memoria.* 3, 48. *ſalus.* h. 1, 71. *læta* cui *cædes.* h. 3, 75. *lætum cuique.* h. 2, 95. *ſibi.* 15, 37. quid *in publicum.* 12, 8. *militib. nomen* h. 4, 68. *læta.* 12, 18. *h.* 1, 34. *beneficia.* 4, 18. *munia.* 11, 25. *barbaris.* 1, 68. *Tiberio.* 4, 43.

Læta fama, proſpera, ſecunda. 11, 19. *lætum* quid. *h.* 1, 27. cui *augurium.* h. 1, 62. *regno.* h. 4, 83. *Reipub.* h. 2, 1.

Lætum nihil operiens. 1, 53. *læta.* 4, 15. 6, 22. 11, 17. *aliqua.* 14, 63. *exta.* h. 2, 4. *omnia.* 1, 42. 11, 15. *h.* 2, 80. *h.* 4. 49. *ad præſens male parta.* h. 3, 6. *principia.* h. 2, 11.

Lætiores animi. 3, 69. *herba.* O. 40. *loci*, de amœnioribus partibus orationis. *O.* 22. *lætiora.* 2, 82. *h.* 2, 35. *lætius acceptum.* 6, 10. *mutata multa.* 3, 34. *lætiſſima* cui *cædes*, acceptiſſ. 15, 60. *lætiſſima quæque.* O. 23.

Lævus amnis. 2, 8. *læva maris.* h. 2, 2.

Lamenta. h. 4, 1. *h.* 4, 45. *A.* 28. *G.* 25. *conjugum, liberorum.* 16, 13. *feminarum.* 15, 38. *matrum.* 4, 51. *muliebria.* A. 46. *lamentari fratrem, propinquum, parentes.* 4, 63.

Lamia Ælius. 6, 27.

Lancea. h. 1, 79. *h.* 2, 29. *h.* 3, 27. *majores.* G. 6.

Langobardi. 2, 45. *G.* 40. *Italum in regnum reſtituunt.* 11, 17.

Languor. h. 2, 42.

Lanuvium. 3, 48.

Laodicea. 2, 79. *terræ tremore prolabitur.* 14, 27. *Laodiceni.* 4, 55.

Lapis quartus. 15, 60. *h.* 3, 18. *quintus.* h. 4, 60. *duodecim.* 3, 45. *viceſimus.* 13, 26. *quadrageſimus.* h. 4, 11. *ſexageſimus.* 1, 45. interdum omittitur lapis, ut, *ad octavum à Bedriaco* ſc. lapidem. *h.* 3, 15. *lapis ligatus vittis.* h. 4, 53. *lapides* gemmæ. 5, 53. *lapidum moles.* h. 2, 21.

Lapſantes equi. h. 1, 79. *ſanguine & lubrico palud.* 1, 65. *lapſu equi afflictus.* h. 2, 33. *proſtratus.* 4. 34.

Laquearia. 4, 69.

Laqueo finire infamiam. G. 6. *ſtrangulata.* 6. 25.

Larium ſacellum. 12, 24.

Largiri injurias Reipub. condonare. 3. 70. *in ſervos, quantum aderat pecuniæ.* 16, 31. *largiendis pecuniis.* 1, 52. *largitio.* 2, 55. *fomentorum, medicorum.* 4, 63. *ex cupidine ſumma apiſcendi.* 4, 1. *vulgi*, in vulgum collata. *h.* 1, 46. *largitione male acquiritur militum favor.* h. 1, 17. *largitor.* 3, 27. *h.* 2, 86.

Lar-

Largus animo. h. 2, 59.
P. Largus Cacina. 11, 33.
Laſcivia audax. G. 24. *fautorum.* 1, 77. *ſoluti in laſciviam animi. h.* 3, 38. *per laſciviam. h.* 2, 68. *h.* 3, 62. *joculari faces. h.* 3, 33. *laſcivire.* 1, 16. *h.* 3, 83. *otio. A.* 16.
Late. h. 3, 16. *corrupta latius caſtra. h.* 1, 28. *latius. h.* 2, 3. *metui.* 12, 43.
Latebra. h. 1, 43. *h.* 3, 85. *pudenda. h.* 3, 85. *audaciam pro latebra habere. h.* 3, 73.
Lateres auri. 16, 1.
Latiaris Latinius. 4. 68. *pœnam luit.* 4, 71. 6, 4.
Latinius Pandus. 2, 66.
Latinus ſermo. 2, 10. *magiſtratus.* 11, 24. *Latina feria.* 4, 63. 6, 11.
Latium. 11, 23. *vetus.* 4, 5. *Latii jus.* 15, 32. *Latium externis dilargiri. h.* 3, 55.
Latona. 3, 61. *ejus parens.* 12, 61.
Latrocinia agitantes. 12, 27.
Latus clavus. O. 7. *latum mare.* 2, 78. *genus orandi. h.* 1, 90. *late*, vid. ſupra.
Latus clivi. h. 3, 71. *Italia. h.* 2, 17. *latera* inſulæ. *h.* 4, 12. *diductis in latera turmis. h.* 3, 16.
Laudare promptos. A. 21. *laudans ac mœrens.* 14, 15. *pro roſtris filium.* 4, 12. *laudantes, peſſimum inimicorum genus. A.* 41. *laudatus cunctis Germanicus.* 4, 57. *laudatus paterfamilia.* O. 22. *laudata pro roſtris.* 5, 1. *laudati principes. h.* 4, 74. *pro concione duces. h.* 2, 59. *victores.* 2, 22. *laudatio* ſc. funebris. 13, 3. *pro roſtris.* 3, 76. *laudationes* funebres. 3, 5. 13, 17.
Laurea proſpera geſta rei. h. 3, 77. *lauream deportare.* 2, 26. *laureata* ſc. litteræ. *A.* 18. *ſtatua.* 4, 23.
Laurus additur faſcibus imperatoriis. 13, 9. *lauru ornata domus.* 15, 71. *cum lauru ac floribus circumlata imagines Galba. h.* 2, 55. *lauro roſiſque conſtrata via. h.* 2, 70.
Laus falſa cohibenda. 15, 21. *imperatoria.* 2, 52. *regia.* 15, 1. *laudi dari.* O. 19. *in laudem trahi.* 3, 37. *in laude eſſe.* O. 18. *laudibus* quem *ferre.* 4, 34. *h.* 3, 3. *efferre.* 3, 72.
Lautum corpus, lotum. 11, 3. *lauti.* G. 22.
Laxare ordines. 13, 40. *h.* 3, 18. *laxata catena.* 6, 14. *laxati ordines. h.* 3, 25.
Lecanius conſ. 15, 33. *Galba percuſſor. h.* 1, 41.
Lectica geſtamen. 2, 2. *lectica delatus.* 2, 29. *lecticula. h.* 3, 67.
Lectiſternia. 15, 44.
Lectus, in quo funus fertur. 3, 5. *convivalis.* 14, 9. *lectulus. h.* 4, 24. *h.* 4, 77. *lectuli.* 16, 11.
Lectiſſimi colores. G. 6. *auxiliarium. A.* 18. *lectiſſima Liburnicarum. h.* 3, 47.
Legari cui, h. e. legatum alicujus fieri. 4, 56. *legatio legionis. A.* 9. *Treverorum. h.* 4, 68. *miſſa. h.* 2, 45. *h.* 2, 55. *legationis jus.* 1, 31. *ſacra.* 1, 42. *ſpecies. h.* 1, 13. *in eam legationem delectus.* 15, 5. *triennium in ea legatione detentus. A.* 9. *ſortem legationibus ponere. h.* 4, 8.
Legatus, præſes provinciæ. 12, 40. 14, 29. *A.* 15. *Caſaris.* 2, 80. *h.* 1, 9. *conſularis. h.* 1, 56. *A.* 7. *legionis.* 4, 73. 15, 28. *h.* 1, 7. *h.* 1, 57. *h.* 1, 64. *h.* 2, 43. *h.* 2, 44. *h.* 2, 85. *h.* 3, 14. *h.* 3, 50. *h.* 3, 62. *h.* 4, 19. *h.* 4, 24. *h.* 4, 26. *h.* 4, 49. *h.* 4, 61. *h.* 4, 70. *h.* 4, 79. *prima.* 1, 44. *viceſima. h.* 1, 60. *provincia. h.* 1, 59. *h.* 2, 98. *Syria.* 11, 10. 13, 8. *h.* 5, 10. *legati*, præſides. 13, 54. *legionum. h.* 1, 7. *h.* 1, 52. *h.* 1, 60. *h.* 4, 22. *h.* 4, 56. *h.* 4, 59. *pratores deſtinati.* 2, 36. *pratorii. A.* 7. provinciæ. *A.* 33. *legati*, nuncii, oratores *Aſia.* 4, 55. *captorum.* 12, 28. *Cotyis.* 12, 15. *Eunonis.* 12, 19. *Helvetiorum. h.* 1, 69. *Hyrcanorum.* 14, 15. *Lingonum. h.* 1, 54. *Othonis. h.* 1, 74. *Othonianorum. h.* 2, 45. *Parthorum.* 12, 10. 15, 24. *Ptolemai. h.* 4, 83. *Puteolanorum.* 13, 48. *regis Parthorum. h.* 4, 51. *ſenatus. h.* 2, 69. *Tacfarinatis.* 3, 73. *Tencterorum. h.* 4, 64. *Tiridatis.* 15, 27. *Vologeſis.* 15, 7. & 27. *leg. violati. h.* 3, 80. *legatorum jus ſacrum. h.* 3, 80. *de legatis ad Veſpaſ. contentio h.* 4, 6.
Legere comites. 1, 47. *aliquid ex eo.* 1, 12. *cui mandata foret Africa.* 3, 32. *decurias equit.* 3, 30. *ducem.* 1, 43. *h.* 1, 68. *flaminem.* 4, 16. *imperatorem. h.* 2, 37. *legi à ſe militem, non emi*, vox Galbæ. *h.* 1, 5. *latere Britannia lecto. A.* 38.

Legio

Legio prima. 1, 31. apud aram Vbiorum hiemat. 1, 37. 1, 39. ſeditioſos punit. 1, 44. cum Germanico in Germanos pugnat. 1, 51. cum Cæcina. 1, 65. infenſa Galbæ. h. 1, 55. Vitellium imperatorem ſalutat. h. 1, 57. Bonnæ hiemat. h. 4, 19. h. 4, 25. pellitur à Batavis. h. 4, 20. Civili dedita. h. 4, 62. ſe ipſam in verba Veſpaſ. adigit. h. 4, 70. ad Cerialem venit. h. 4, 72. ejus aquila prope circumventa. h. 4, 77.

Legio prima Adjutrix, claſſicorum. h. 1, 6. Galbæ infeſta. h. 1, 31. ad occupandas Padi ripas mittitur. h. 2, 11. h. 2, 11. in auxilium Placentiæ ducitur. h. 2, 22. è parte Othonis. h. 2, 43. Othoniani exercitus robur. h. 3, 13. in Hiſpaniam miſſa. h. 2, 67. ſollicitatur à Flavianis. h. 2, 86. ad Veſpaſ. deficit. h. 3, 44.

Legio prima Italica. h. 1, 59. Lugduno abducta. h. 1, 64. ad eam legati Othonis. h. 1, 74. ejus virtus. h. 2, 41. Cæcinam ſequitur. h. 2, 100. ad obtinendam Cremonam præmiſſa. h. 3, 14. funditur ab Anton. Primo. h. 3, 18. Italici milites ex ea legione. h. 3, 22.

Legio ſecunda. 1, 37. 1, 70. 14, 37. in acie Vitellii. h. 3, 22. in Britannia. h. 3, 44. ad Cerial. venit. h. 5, 14. à Civili invaditur. h. 5, 20.

Legio ſecunda è recens conſcriptis. h. 4, 68. ad Cerialem venit. h. 5, 14. novam aquilam dicat. h. 5, 16.

Legio tertia. 13, 40. 15, 6. in Armeniam ducitur. 15, 26. Roxolanos cadit. h. 1, 79. è Syria in Mæſiam tranſit. h. 2, 74. in partibus Veſpaſ. h. 2, 85. deficit à Vitel. h. 2, 96. Veronam venit. h. 3, 10. Parthos, Armenios, Sarmatas pertiit. h. 3, 24. Capuæ hiemat. h. 4, 3. in Syriam remittitur. h. 4, 39. ex Hiſpania accita. h. 4, 68. ubi alii pro tertia rectius legunt ſexta ac decima.

Legio quarta. 15, 6. Armeniam intrat. 15, 7. in Syriam transfertur. 15, 26. in ſuperiori Germania. h. 1, 9. imperatorem alium flagitat pro Galba. h. 1, 12. paucis ſeditionis auctoribus. h. 1, 18. dirumpit imagines Galbæ. h. 1, 55. cognomento Macedonica, in acie Vitellii. h. 3, 22.

Legio quinta. 1, 45. apud Cæcin. 1, 64. Friſios pellit. 4, 73. Mæſis exita. 15, 6. in Ponto. 15, 10. in Armeniam ducitur. 15, 26. tertiam decimam propellit. h. 2, 43. duas cohortes auxiliares interficit. h. 2, 68. Cæcinam ſequitur. h. 2, 100. Vitellii imagines reponit. h. 3, 14. in acie Vitel. h. 3, 22. pulſa à Civili in Vetera caſtra confugit. h. 4, 18. ubi obſeſſa. h. 4, 35. inopiam tolerat. h. 4, 58. in verba Galliarum jurat. h. 4, 60.

Legio ſexta. 2, 79. Piſonem obſidet. 2, 18. ſub Corbul. militat. 13, 40. 15, 6. in Armeniam ducitur. 15, 26. Mucianum ſequitur. h. 2, 83. Dacis oppoſita. h. 3, 46.

Legio ſext. Hiſpanica. h. 3, 44. ex Hiſpania accita. h. 4, 68. ſic enim rectius ibi legitur quam tertia. ad Cerial. venit. h. 5, 14. ſic enim ibi legendum pro XVI. ut patet ex. 5, 16. ubi dicitur à Galbam principem feciſſe.

Legio ſeptima Claudiana. h. 2, 85. in Italiam venit. h. 3, 9. in hiberna dimittitur. h. 4, 39.

Legio ſeptima Galbiana. h. 2, 11. ſuis hibernis reddita. h. 2, 67. Veſpaſiano accedit. h. 2, 86. Patavium venit. h. 3, 7. à Galba in Hiſpania conſcripta. h. 3, 25.

Legio Octava. 1, 23. in hiberna redit. 1, 30. in partibus Veſpaſiani. h. 2, 85. Veronam venit. h. 3, 10.

Legio nona, 4, 23. à Britannis fuſa. 14, 32. ſuppletur. 14, 38. ejus vexilla in acie Vitellii. h. 3, 22. invalida. A. 26.

Legio decuma. 2, 57. ſub Corbul. 14, 6. ſub Tito militat. h. 5, 1.

Legio decuma Hiſpanica. h. 2, 58. ad Veſpaſ. deficit. h. 3, 44. ex Hiſpan. accita. h. 4, 68. ſic enim ibi legendum monuimus. h. 4, 76. ad Cerial. venit. h. 5, 19. à Civili invaditur. h. 5, 20.

Legio undecima. h. 2, 11. ſuis hibernis reddita. h. 2, 67. Flavianis ſeſe adjungit. h. 3, 50.

Legio duodecima. 15, 6. Armeniam intrat. 15, 7. ſub Pæto. 15, 10. in Syriam transfertur. 15, 26.

Legio tertiadecuma Gemina. 1, 37. Othoni militat. h. 2, 11. propulſa Quintanorum impetu. h. 2, 43. ſtruere amphitheatra juſſa. h. 2, 67.

Veſpaſiano accedit. H. 2, 86. *Petovione hiemat.* H. 3, 1. *Patavium venit.* H. 3, 7. *Noveſium venit.* H. 4, 26. *Civili deditur.* H. 4, 62. *in verba Veſpaſ. adigitur.* H. 4, 70. *ad Cerial. venit.* H. 4, 72. *ejus aquila prope circumventa.* H. 4, 77.

Legio quartadecuma. 1, 70. *ſub Suetonio militat.* 14, 34. *præcipua fama.* H. 2, 11. H. 2, 32. *pro Othone ferox.* H. 2, 66. *pugnat.* H. 2, 43. *in Britanniam tranſvecta.* H. 2, 66. *ſollicitatur à Flavianis.* H. 2, 86. *robur Othoniani exercitus.* H. 3, 13. *accita ex Britannia.* H. 4, 68. H. 4, 76. *ad Cerialem venit.* H. 5, 14. *domitrix Britanniæ.* H. 5, 16. *in ſuperiorem Germaniam miſſa.* H. 5, 19.

Legio quartadecuma, niſi vitium ſit in ſcriptura. H. 4, 35. *fuſa à Civili* H. 4, 18. *obſidetur apud Vetera.* H. 4, 35. *inopiam tolerat.* H. 4, 58. *in verba Galliarum jurat.* H. 4, 60.

Legio quintadecuma. 1, 23. *in hiberna redit.* 1, 30. *è Pannonia in Syriam ducitur.* 15, 25. H. 1, 41. *ſacramento pro Galba adacta.* H. 1, 55. *in acie Vitellii.* H. 3, 22. *Veſpaſiano militat.* H. 5, 1. forte duæ fuerunt, aut certe alicubi intervenit corruptio. *ejus baliſta.* H. 3, 23.

Legio ſextadecuma. 1, 37. *ſacramento pro Galba adacta.* H. 1, 55. *pro Vitell. pugnat.* H. 3, 22.

Legio duodeviceſima. H. 1, 18. *ſacramento pro Galba adacta.* H. 1, 55. *pro Veſpaſ. pugnat.* H. 3, 22. *ejus legatus Vocula.* H. 4, 24. niſi ibi legendum *duo & viceſima.*

Legio undeviceſima. 1, 31. H. 1, 60. niſi legendum *una & viceſima.*

Legio viceſima. 1, 31. *in civitatem Ubiorum reducitur.* 1, 37. *ibi hibernæ habet.* 1, 39. *ſub Tib. militat.* 1, 42. *Germanos cadit.* 1, 51. *ejus legatus Roſcius Cælius.* H. 1, 60. *ſub Cæcina militat.* 1, 64. *pro Vitel. pugnat.* H. 3, 22. *tarde ad ſacramentum Veſpaſiani tranſgreſſa.* A. 7.

Legio prima & viceſima ſive *una & viceſima.* 1, 45. *ſub Cæcina militat.* 1, 64. *cui nomen Rapax.* H. 2, 43. *Cæcinam Vitellii ducem ſequitur.* H. 2, 100. *ad obtinendam Cremonam præmittitur.* H. 3, 14. *funditur ab Antonio Primo* H. 3, 18. *pro Vitellio pugnat.* H. 3, 22. *in ea acie miles patrem cadit.* H. 3, 25. *in Germaniam ducitur contra Civil.* H. 4, 68. *Vindoniſſa irrumpit.* H. 4, 70. *vincendi initium facit.* H. 4, 78.

Legio duoet viceſima. h. 2, 100, niſi legendum duo deviceſima.

Legio in Africa. h. 4, 48. *leg. è claſſicis.* h. 3, 55. de alia vid. *legio prima Adjutrix.* *Hiſpana.* h. 1, 6. *Italica* vid. *leg. prima Ital.* *Rapax.* vid. *Leg. prima & viceſ. legiones Actiacæ.* 1, 42. *Britannicæ.* h. 2, 100. *Cappadociæ* h. 2, 81. *Dalmatiæ, Mœſiæ, Pannoniæ.* h. 1, 76. *Germaniæ ſuperioris.* 6, 30. h. 1, 12. *inferioris.* h. 1, 9. h. 1, 55. *Germanicæ.* 1, 31. 1, 46. h. 3, 1. *Mœſiæ.* h. 2, 44. h. 2, 85. *Pannonicæ.* 1, 16. 1, 31. h. 1, 67. h. 3, 2. h. 3, 53. *Orientis.* 13, 7. *Syriacæ.* h. 2, 80. *Syriæ.* h. 1, 76. *Illyrici.* 16, 13. h. 2, 74. *Pannoniæ.* h. 3, 2. h. 3, 53. *Vitellianæ.* h. 3, 35. *legionum alumnus.* 1, 44. *parens.* 2, 55. *hiberna.* h. 4, 12. *inania nomina,* h. 4, 14. *legionibus dona à ſociis civitatibus miſſa.* h. 1, 54.

Legionarius ſcil. miles. 14, 34. h. 1, 38. h. 2, 21. h. 2, 66. *miles.* 3, 41. h. 1, 42. *legionarii*, qui opponuntur auxiliariis. 6, 41. 14, 26. 14, 38. *legionaria militia.* h. 3, 50. *legionaria cohortes.* 1, 8. 12, 38. *legionaria.* 3, 43.

Lembunculi. 14, 5.

Lemovii. G. 43.

Lenas Vipſ. 13, 30.

Lenimentum. h. 2, 67.

Lenire crimina. 2, 29. *dedecus.* h. 3, 61. *imm.* 1, 72. O. 33. *memoriam clad.* 1, 71. *invidiam.* h. 4, 44.

Lenitas pro clementia. 15, 24. 16, 28. *aucta.* 14, 12. *ſecuta.* 13, 11.

Lenocinari ſeritati. G. 43. *voluptati.* O. 6. *lenocinium orationi addere.* h. 1, 18.

Lenteſcere in picem. G. 45.

Lentinus Terentius. 14, 40.

Cn. Lentulus Druſo in Germania comes. 1, 27. *ejus in Libonem ſententia.* 2, 32. *augur.* 3, 59. *ejus de Silano ſententia.* 3, 68. *majeſtatis accuſatus.* 4, 29. *moritur.* 4, 44.

Lentu-

Lentulus Getulicus. 2,42. *coſ.* 4,46. *ſuperioris Germ. legatus.* 6, 30.
Lentuli eloquentiæ ſtudioſi. *O.* 37.
Lentus dolore. 3, 70. *in meditando.* h. e. diu meditans. 4,71. *in principiis.* *O.* 22. *lentum agmen.* *h.* 1, 66. *iter.* *A.* 34. *ſcelus.* 13, 15. *venenum.* 6, 32. 12, 66. *lente adverſum imperia aures.* 1, 65. *lenta effugia.* 15, 63. *veneficia.* 2, 70. *lentitudo.* 15, 51. *exitus.* 16, 35. *mortis.* 15, 64.
Lepida. 3, 22. *L. Caſari uxor deſtinata.* 3, 23.
Æmilia Lep. juvenis Druſi uxor. 6,40.
Lep. Meſſalinæ mater. 11, 37.
Lep. Domitia. vid. *Dom.*
Lep. Caſſii uxor. 16,8. vid. *Iunia Lep.*
M. Lepid. regis Ægypti tutor. 2,67.
Lepidus Triumvir. 1, 1. *exutus* potentia. 1, 2. *ſocordia ſenuit.* 1, 9. *ſpecie amicitiæ deceptus.* 1, 10.
Man. Lepid. 1,13. *ſororem defendit.* 3,22. *nominatur proconſul Africæ.* 3,35. *de C. Lutorio mitius cenſet.* 3,50. per tot. *Æmilia monumenta firmat.* 3.72. *vir gravis & ſapiens.* 4,20. *potens.* 6, 5. *moritur.* 6,27. *ejus filia Æmilia Lep.* 6, 40.
M. Lepid. adeſt Piſoni. 3,11. *Aſiæ proconſul.* 3,32. 4,56.
Lepid. Agrippinæ ſtuprator. 14,2.
Lepidi rogationes turbidæ. 3,27.
Leptini. 3, 74.
Leptitani. *h.* 4, 50.
Lesbus. 2,54. *inſula nobilis & amœna.* 6,3.
Levamentum. 1, 17. *h.* 2, 44. *malorum.* 1, 30. *modicum.* 3, 28. *tributi.* *h.* 1, 8. *uxorium.* 3,34. *ſine levamento.* 4, 66. *levamenta malorum unica.* 4, 8.
Levare pretia frugum. 2, 59. *levari ſermonibus* quorum, recreari. 4,58.
Leucorum civitas. *h.* 1,64.
Leucophryna. 3,62.
Levis armatura. 2, 8. 2, 16. 13, 41. 14,34. *copia.* 2,52. *gratia.* 14,62. *leve præſidium.* 2, 59. *in levi habere.* 3, 54. *h.* 2,21. *leves accuſatores.* vulgares. 4,36. *levior neceſſitudo.* 3,29. *leviſſimus quiſque.* *h.* 1,88. *O.* 29. *leviter audita.* 2,82.
Levitas armorum. *h.* 5,14. *jaculi.* *O.* 10. *ſententiarum.* *O.* 26. *gentilis.* 12,14. *inſita.* *h.* 2,101.
Lex Caſaris Dict. de fœnore. 6,16. *Caſſia.* 11, 25. *Cincia.* 11,5. 13,42. *Cornelia* de falſis. 14,40. *de ſicariis.* 13, 44. *curiata.* 11,22. *h.* 1,15. *Iulia* de adulterio. 2, 50. 4, 42. de ambitu. 15,20. *majeſtatis.* 1,72. 2, 30. 3,22. 4,34. 14,48. *Papia Poppæa.* 3,25. 3, 28. *repetundarum.* 11,6. 12, 22. 13, 33. *Roſcia de 14. ordinib.* 15,32. *Semia.* 11,25. *ſumptuaria.* 3, 52. *Sylla.* 11, 22.
Leges Athen. Cretenſ. Spart. 3,26. *agrariæ, frumentariæ.* 4,32. *Iulia.* 15,20. *Oppia.* 3,33. 3, 34. *Servilia.* 12, 60. *Tulli R.* 12, 8. *citharæ.* 16, 4. *publici cujuſque.* h. e. vectig. 13,51. *egregiæ ex delictis gignuntur.* 15,20. *exercenda ſunt.* 1, 72. *plurimæ corruptiſſima Rep.* 3,27. *rudibus adhuc hominum animis ſimplices erant.* 3, 26. *in facta conſtituuntur.* 3,69. *turbantur vi, ambitu, pecun.* 1, 2. *legum multitudo ac varietas infinita.* 3,25. *legibus ubi agi poteſt, imperio non utendum.* 3,69.
Libanus mons Iud. *h.* 5,6.
Libare Iovi. 16, 35. *liquorem Iovi.* 15, 64. *libata guſtu potio.* 13,16.
Libellus, Auguſti breviarium imperii. 1, 11. *libelli accuſatorum.* 3, 44. *famoſi.* 1, 72. *occulti.* 1, 74. *vecordes.* 2, 30. *expoſcentium præmia.* *h.* 1,44. *libellis præfecti liberti.* 16,8.
Libet conquirere. 14, 44. *inſidere.* 4,35. *quærere.* 3,55. *ut libitum.* 3, 2. 3,26. 16,19. *libita* 6,1. *Pallantis.* 14,2. *ad libita Caſarum.* 12, 6.
Liber. 2,49. 4,38. *pater.* 3,61. *domitor Orientis.* *h.* 5,5. *Liberi Liberaque ædes.* 2, 49.
Liber pro oratione. *O.* 38. *O.* 39. *libri cerimoniarum.* 3, 58. *cremati.* 4, 35. *exuſti.* 14,50. *A.* 2. *Sibyllini.* 1, 76. 15, 44.
Liber animus. *O.* 6. *dolor.* 2, 34. *egreſſus.* 4, 32. *incurſus.* 1, 65. *libero,* h. e. ut liberum eſſet. 3,60. *liberæ civitates.* 15,45. *libera corpora,* ingenui. 12, 17.
Liberi ſui cuique natura cariſſimi. *A.* 31. *munimenta imperii.* *h.* 4, 52. *principum ſedentes veſcebantur.* 13, 16. *liberorum* numerus favorabilis. 2, 37. 2, 51. 2, 71. 3, 33. 15, 19. *cauſſa* multa fiunt. 4, 39. *h.* 3, 67. *numerum finire flagitium.* *O.* 19. educatio apud antiquos. *O.* 28. &c.

liberos ſuſcipere, denis illectus Hortalus. 2, 37.

Liberales artes. A. 51. *epula.* 12, 55. *liberalia ſtudia.* 3, 43. *liberalitas* pro dono, munere. 2, 37. *h.* 1. 18. *h.* 1, 20. *Auguſti.* 4, 20. *principis. G.* 14. *Veſpaſiani. O.* 9. *grata.* 2, 48. *mira, eximia. O.* 9. *ſueta.* 3, 8. *liberalitatis ſpecie luxuria. h.* 1, 30.

Liberator Iupiter. 15, 64. 16, 35.

Liberator Germaniæ Arminius. 2, 88.

Libertatis atrium. h. 1, 31.

Libertas acris. 13, 50. *avita.* 2, 10. *coaliſta. h.* 4, 55. *flagrans.* 14, 39. *incorrupta.* 3, 75. *moriens.* 1, 74. *recens.* 2, 46. *recuperata.* 2, 45. *repetita.* 1, 8. diverſa à *licentia O.* 40. *Rhodiis adempta ſæpe aut firmata.* 12, 58. inter *præcipua animi bum. bona. h.* 1, 15. *natura, etiam mutis animalibus, data. h.* 4, 17. *ſequitur* rebellantes: *aut victi, iidem ſunt. h.* 4, 32. *& domini haud facile miſcentur. h.* 4, 64. *ac principatus, res diſſociabiles. A.* 3. *Germanorum Arſacis regno acrior. G.* 37. victis è *conſpectu tollenda. A.* 24. *libertatis bona.* 1, 4. *imago.* 1. 81. *revocanda jus.* 13, 26. *modus quamvis egregiis imperatoribus placet. h.* 4, 8. *ſimulacra.* 1, 77. *vocabulum.* 11, 17. *juxta libertatem inimicitiæ periculoſiores. G.* 21. *de libertate* ludunt *Germani. G.* 24. *ex libertate vitium quod &c. G.* 11.

Libertas pro parrheſia. 3, 70. *h.* 1, 1. *h.* 4, 4. *O.* 23. *Græcorum impunita.* 4, 35. *Seneca.* 15, 61. *Thraſea.* 14, 49. 16, 24. *& Helvidii. h.* 4, 5. *antiqua. O.* 27. *ſenatoria.* 13, 49. *ſuſpecta. h.* 1, 85. *libertatis jactatio inanis. A.* 42. *ſpecies.* 2, 35. *h.* 1, 1.

Libertinus Neronem ſe fert. *h.* 2, 8. *libertini generis quidam ſpectaculum edit.* 4, 62. *libertinorum* divitiæ. 12, 53. 14, 55. *corpus late fuſum.* 13, 27. *filiis magiſtratus mandantur.* 11, 24.

Libertus præpotens. h. 3, 47. *ex ſecretioribus miniſteriis. A.* 40. *malis temporibus partem ſe Reip. facit. h.* 1, 76. *inter duces habetur. h.* 3, 12. *liberti caritas in patronam.* 14, 9. fides. 13, 44. *in libertum palam animadverſum. h.* 1, 46. *liberti Cæſari & legibus adæquati.* 12, 60. patronorum accuſatores. 15, 55. 16, 10. *in patronos corrupti. h.* 1, 2. *præpotentes. h.* 1, 7. *equeſtri dignitate donati. h.* 1, 13. *h.* 2, 57. *miniſteria principatus agere ſoliti. h.* 1, 58. *principum, pro numero mancipiorum, conferre pecuniam juſſi. h.* 2, 94. *Germ. non multum ſupra ſervos. G.* 25. *regii.* 4, 23. *libertorum potentia Britannis incognita.* 14, 39. *fraudes* ut coërcendæ. 13, 26. *&c. jura conceſſa reverſis ab exilio. h.* 2, 92. *ſervilia ingenia.* 2, 12. *libertis noteſcere, pro magnifico acceptum.* 6. 8. *Claudius provincias permittit. h.* 5, 9. *per libertos nil publica rei agit Ag. A.* 19.

Liberta. 14, 2. *æmula.* 13, 13.

Libido diffamandi, licentia. 1, 72. 4, 35. *ex libidine locupletium,* lubitu. 6, 16. *ex lib. parere* 4, 46. *in lib. victoris, fides. h.* 3, 66. *libido* pro cupiditate. 13, 31. *mala.* 3, 26. *feminarum.* 2, 85. *ſervitii. h.* 1, 90. *vindictæ.* 12, 20. *libidines animum corrumpunt.* 1, 37. *h.* 2, 93. *lib. Tiberii.* 6, 1. *libidines pro* affectibus. 16, 18.

L. Libo conſul 2, 1.

Libo Druſus. 2, 27. *accuſatus.* 2, 28. *ſeipſum interficit.* 2, 31. *damnatus.* 4, 29. *illectus inſidiis Catii.* 4, 31.

Libramenta tormentorum. h. 3, 23.

Librare pila. 1, 64. *tela. h.* 3, 27. *libratores.* 2, 20. 13, 39. *libratus ictibus. h.* 2, 22.

Liburna. G. 9. *liburnica.* 16, 14. *h.* 2, 35. *h.* 3, 14. *h* 3, 42. *h.* 3, 43. *h.* 3, 47. *h.* 3, 48. *h.* 3, 77. *h.* 5, 23. *A.* 28. *naves. h.* 2, 16. *h.* 3, 12

Libya. 2, 60. *Libya noviſſima. h.* 5, 2. *Libya terra.* 2, 60.

Licenter. A. 5. *egiſſe.* 14, 48. *vaga claſſis. A.* 7. *licentius. h.* 1, 4. *populari. h.* 3, 15.

Licentia. 3, 13. 14, 31. *O.* 36. *acclamationum. h.* 1, 32. *Græcorum. h.* 3, 47. *militum. h.* 2, 12. *h.* 2, 49. *oratorum.* 15, 20. *privatorum.* 15, 43. *ſtupri.* 2, 85. *tenebrarum. h.* 1, 49. *theatri. h.* 1, 77. *triaria. h.* 2, 64. *vetuſtatis. G.* 2. *vulgi. h.* 1, 72. *juvenilis.* 13, 47. *ludicra.* 13, 25. *militaris. h.* 1, 35. *minor. h.* 1, 37. *præſens. h.* 1, 83. *prior. h.* 1, 25. *theatralis.* 13, 24. *quam ſtulti libertatem vocant. O.* 40. *tranſcendit in provincias. h.* 1, 30. *lic. ac ſævitia. h.* 2, 20. *licentia patientiaque diverſitas. h.* 4, 37. *li-*

27. *licentiam in omnes poſcere.* h. 1, 82. *Domit. ex paterna fortuna tantum licentiam uſurpat.* A. 7. *inter libertatem ac lic. incerta civitas.* h. 2, 10. *per lic. abſumpta, quæ in longum ſuffeciſſent.* h. 4, 22. *licentia corrupti.* h. 1, 46. *ſævitiaque imbuere militem.* h. 4, 72.
Licet accuſare. G. 12. *& per licita & illicita fœdatus.* 15, 37.
Licinianus Piſo. h. 1, 14.
M. *Licinius coſ.* 4, 62. alius. 15, 33.
Lic. Archias. O. 37.
Lic. Cæcina. h. 2, 53.
Lic. Gabolus. 14, 12.
Lic. Mucianus. vid. *Muc.*
Lic. Proculus. h. 1, 46. *præfectus prœt.* h. 1, 82. h. 1, 87. *prœlium Othoni ſuadet.* h. 2, 32. *ſummam in duces Othonis poteſtatem habet.* h. 2, 39. *neceſſariis defenſionibus uſus.* h. 2, 60.
Lictor. h. 3, 80. *lictore uno uti.* 2, 53. *lictores duo Agrippinæ decernuntur.* 13, 2.
Ligamenta vulneribus. 14, 54.
Ligius. 12, 30. *Ligii.* 12, 29. G. 43.
Lignum vetus. h. 3, 71.
Ligones. h. 3, 27.
Ligur Varius. 4, 24. *pecuniam accuſatoribus dat omittendæ dilationis.* 6, 30.
Ligurum cohors. h. 2, 14. *fines.* 16, 15. *Liguria interior.* h 2, 15. *Liguriæ pars.* A. 7.
Ligus femina. h. 2, 13.
Limen belli, initium. 3, 74.
Limnenetis Diana. 4, 43.
Limes, agger. 1, 50. *via.* h. 3, 25. *limite aucto*, ditione. G. 29. *limites* pro aggeribus. 2, 7.
Lineus amictus. h. 3, 74. *linei amictus.* G. 17.
Lingo. h. 4, 55.
Lingones. h. 4, 57. *perculſi à Galba.* h. 1, 53. *deſciſcunt ad Vitel.* h. 1, 57. *fidi partibus.* h. 1, 64. *civitate Rom. donantur.* h. 1, 78. *rebellant.* h. 1, 55. *funduntur à Sequanis.* h. 4, 67. *Vindicis motu cum Verg. ſteterunt.* h. 4, 69. *eos alloquitur Cerialis.* h. 4. 73. *Romanos aggrediuntur.* h. 4, 77. *Lingonum civitas.* h. 1, 59. h. 1, 64. h. 2, 27.
Lingua profeſſoria. 13, 14.
Lintres. h. 5, 23. *depreſſi.* 11, 18. *appulſa.* h. 5, 21. *capta.* h. 5, 23.
Linus. O. 12. *Thebanus.* 11, 14.
Liquefacta effigies. 15, 22.
Liquentia balſama. G. 45. *liquor ater, concretus.* h. 5, 6.
Litare cui *hoſtiis.* G. 9.
Litigator. O. 12. O. 23.
Littera à quibus inventa. 11, 14. &c. *Ægyptia.* 2, 60. *Græca in Germania Rhætiaque confinio.* G. 3. *ſacerdotum Iudaicorum.* h. 5, 13. *litterarum nova forma à Claudio addita.* 11, 13. *ignarus.* 2, 54. 6, 21. *ſecreta ignorant Germani.* G. 19.
Littera Antei intercepta. 16, 14. *Cæſarum.* 3, 47. 6, 27. *Lucani aſſimilatæ.* 6, 17. *Tiberii.* 3, 16. 6, 6. *verborum magnifica, rerum vacua.* 15, 8. *ſuperbiſſima.* 3, 59. *triſtes.* 6, 40.
Litterarius ludus. 3, 66.
Litteratura Græca pro litteris Græcis. 11, 13.
Livere. O. 25. alicui, pro invidere. 13, 42. *liventia margarita.* A. 12.
Livenejus regulus. 3, 11. *gladiatores edit.* 14, 17.
Livia uxor Auguſti. 1, 3. *ſuſpecta de morte L. ac C. Cæſarum.* ibid. *etiam de morbo Auguſti, cujus mortem occultat.* 1, 5. *in famil. Iuliam nomenque Auguſtæ adſumitur.* 1, 8. *gravis in Rempub. mater.* 1, 10. *in eam adulatio ſenatus.* 1, 14. *Agrippinæ infenſa.* 1, 33. 2, 43. 4, 21. *Vrgulaniam maxime diligit.* 2, 34. 4, 22. *Plancinam protegit.* 3, 15. 3, 17. *comes Auguſto in provinciis.* 3, 34. *atrociter ægrotat.* 3, 64. *effigiem Auguſto dicavit.* 3, 64. *Iuliam neptem exulem ſuſtentat.* 4, 71. *vota pro ejus valetudine.* 3, 71. *extrema ſenecta.* 4, 8. *ſedes inter Veſtales in theatro.* 4, 16. *in Tib. filium exprobratio.* 4, 57. *delubrum in Aſia & Hiſpania.* 4, 37. *mors.* 5, 1. *vita & mores.* 5, 1.
Livia uxor Druſi (quæ Livilla Suet.) 2, 43. 4, 40. eadem *ſoror Germanici.* 2, 84. *duos virilis ſexus ſimul enititur.* 2, 84. *adulteratur Sejano.* 4, 3. *in effigies ac memoriam ejus atroces patrum ſententiæ.* 6, 2.
Livia familia. 6, 51.
C. *Livius.* 5, 30.
T. *Livius veterum auctorum eloquentiſſimus.* A. 10. *ejus laus.* 4, 34.

Li-

Livii. 5, 1.
Livor. A. 41. & *obtrectatio pronis auribus accipiuntur*. h. 1, 1.
Lixa caloneſque. h. 1, 49. h. 3, 20. *vagi, effuſi*. h. 4, 15. *armantur*. 2, 78. *lixarum ingenia procaciſſima*. h. 2. 87. *ignavus, ſed procax ante periculum manus*. h. 4, 20.
Locare caſtra. 1, 50. *cohortes*. h. 2, 14. *donum in templo*. 3, 71. *effigiem*. h. 5, 9. milites *in hibernis*. A. 38. *vices*. G. 16.
Locuples Æmilia. 2, 48. *hoſtis*. A. 30. *paterfam*. O. 22. *locupletior reg*. O. 5. *locupletiores* teſtes, magis idonei, exceptione *majores*. 4, 43. *locupletiſſimus quiſque*, h. 1, 46. h. 2, 84.
Locus adverſus utrumque patet. h. 4, 17. *haud ita juvat, ut non plus in virtute ſit*. h. 4, 71. *pugna*. h. 5. 17. *in theatro inter viatores tribuniciqs*. 16, 12. *locum principatus miſerari*. h. 3, 58. *loco ſententia aliud promere*. 2, 33. 2, 38. *loco non decedere* cui. 3, 31. *loci veteres*, antiquitus nobiles. 2, 54. *tacentes*. h. 3, 85. *loca pura atque innocentia*. O. 12. *locorum peritia melius pugnatum*. 6, 36. *loca caſtra capere*. A. 20.
Locuſta. 12, 66. *venenum Britannico parat*. 13, 15.
Locuſta. 15, 5.
Lollia Paullina. 12, 1. *pervertitur*. 12, 22. *ejus cineres reportati*. 14, 12.
Lolliana clades. 1, 10.
M. *Lollius*. 3, 48. *conſularis*. 12, 1.
Londinium. 14, 33.
Longe intereſſe. O. 32. *longius provecta dignitas*. h. 1, 1. *procedere*. h. 2, 24. *ſequi*. h. 2, 25. *ferre*. h. 2, 38. *progreſſus*. h. 3, 69. *audere*. h. 5, 11. *in longius*. h. 2, 95.
Longinqua militia. 11, 10. *peregrinatio*. 3, 24. 6, 14. *ſpes*. 13, 37. *longinquum exilium*. 14, 12. *iter*. 13, 41. *rus*. 2, 34. 15, 45. *ex longinquo allata in deterius augentur*. 2, 82. *in majus audiuntur*. 4, 23. *revenientes miracula narrant*. 2, 24. *longinquo agere*. 16, 15. *motus*. 14, 57. *longinqua provincia*. 12, 43. 16, 5. 16, 27. h. 1, 76. *longinqua*. 6, 36. A. 37. 15, 11. 15, 38. *itinera*. 14, 24. 15, 8. *imperii*. 3, 34.
Longinus Æmilius. h. 4, 59. *interficitur*. h. 4, 62.
Long. Caſſius. 6, 45.
Long. Pompejus. h. 1, 31.
Longobardi. vid. *Longob*.
Longa concordia. h. 2, 6. *egeſtas*. h. 1, 66. *potentia*. 1, 8. *fames*. h. 5, 4. *fides*. h. 2, 11. *militia*. 2, 45. *opulentia*. 14, 31. *pax*. h. 1, 88. h. 2, 17. G. 14. A. 11. *ſenecta*. 11, 21. 14, 40. 14, 65. *ſeries*. h. 1, 16. *longum bellum*. 4, 23. h. 1, 89. h. 4, 51. *ſacramentum*. h. 1, 5. *longum viſum*. h. 2, 64. h. 3, 71. *in longum* ſc. tempus. 16, 7. 3, 27. 11, 20. *memoria eſt*. 5, 2. *data quies*. h. 4, 79. *jacere odia*. 1, 69. *trahi*. 14, 4. *ſufficere*. h. 4, 22. *longo imperio fundata domus*. h. 2. 76. *longa decora*. 14, 53. *ſpatia*. h. 1, 9. *vota*. 15, 19. *longius obſidium*. h. 2, 23.
Loqui non ut mala. h. 4, 12.
Lorica 4000. *paſſuum*. 4, 49. *vallumque per fines*. h. 4, 37. *lor. munimentum in acie*. O. 5.
Lubricus ſtatim. h. 1, 10. *lubrica ætas*; adoleſcentia. 13, 2. *lubricum adoleſcentiæ*. 14, 56. *juventa*. 6, 49. *itinerum*. h. 1, 79. *paludum*. 1, 65. *via*. h. 2, 88. *viarum*. h. 3, 82. *in lubrico agere*, in ancipiti ſtatu eſſe. 6, 51.
Lucania. 11, 24. h. 2, 83.
Lucanus Annæus. 15, 49. O. 20. *nominatur inter conjuratos*. 15, 56. *paſſim conſcios edit*. 15, 57. *grande adjumentum claritudinis patri*. 16, 17. vid. & *M. Annæus*.
Lucar. 1, 77.
Lucejus Albinus. h. 2, 58. h. 2, 58.
Lucilius Poëta. O. 23.
Lucil. Baſſus claſſis præfectus. h. 2, 100. *claſſem Veſpaſiano prodit*. h. 3, 12, & 36. & 40. *ad componendam Campaniam mittitur*. h. 4, 3.
Lucil. Capito Aſiæ procurator. 4, 15.
Lucil. centurio interficitur. 1, 23.
Lucil. Longus. 4, 15.
Lucius Antiſtius. vid. *Antiſtius*.
Luc. Antonius. 4, 44.
Luc. Apronius. vid. *Apronius*.
Luc. Arruntius. vid. *Arruntius*.
Luc. Aruſejus. 6, 40.
Luc. Aſinius. 2, 32. alius. 14, 48.
Luc. Aſprenas. 1, 53. 3, 18.
Luc. Beſtia. O. 39.
Luc. Brutus. vid. *Brutus*.
Luc. Cæſar. 1, 3. 1, 53. 3, 23. 6, 51.
Luc. Calpurnius coſ. 4, 62. adde *Calp*.

Luc.

Luc. Caſſius. 6, 15. 6, 45.
Luc. Cotta. 3, 66.
Luc. Craſſus. vid. *Craſſus.*
Luc. Domitius. 1, 63. 4, 44. 11, 11.
Luc. Ennius. 3, 70.
Luc. Libo coſ. 2, 1.
Luc. Lucullus. 6, 50.
Luc. Metellus P. M. 3, 71.
Luc. Mummius triumphus. 14, 21.
Luc. Norbanus coſ. 2, 59.
Luc. Paulus. 12, 38.
Luc. Piſo. vid. *Piſo.*
Luc. Pituanius. 2, 32.
Luc. Popænius. 5, 41. 12, 27.
Luc. Publicius. 2. 49.
Luc. Scipio. 3, 62. *h.* 3, 72.
Luc. Silanus. vid. *Silanus.*
Luc. Stertinius. 1, 60.
Luc. Sulla. vid. *Sulla.*
Luc. Teleſinus. 16, 14.
Luc. Veſtinus. *h.* 4, 53.
Luc. Vetus. 13, 53. 16, 10.
Luc. Vipſanius. 11, 23.
Luc. Vitellius. vid. *Vitellius.*
Luc. Voluſius. 3, 30. 12, 22. 13, 30.
Lucretius poeta, *O.* 23. *Superius.* 6, 11.
Lucrinus lacus. 14, 5.
Lucroſa eloquentia. *O.* 12.
Luctuoſus finis. *A.* 43. *luctuoſiſſimum facinus.* *h.* 3, 72. *luctus convenit recenti dolore.* 3, 6. *in luctu bellum inter remedia.* *A.* 28.
Lucullus. 4, 36. 6, 50. 11, 1. 12, 62. 13, 34. 15, 27. *Luculli.* 15, 14. *O.* 37. *Lucullianí horti.* 11, 32. 11, 37.
Lucus municipium Vocontiorum. *h.* 1, 66.
Lucus aſyli. *h.* 3, 71. *Baduhenna.* 4, 73. *Dianæ.* 12, 8. *celebris.* *h.* 2, 50. *propinquus.* 1, 61. 2, 25. *Ortygiæ.* 3, 61. *religionis antiquæ apud Naharvalos.* *G.* 43. *luci.* 1, 59. 1. 79. *G.* 7. *G.* 9. *G.* 10. *O.* 9. *O.* 12. *exciſi.* 14, 30. *fecundiores.* *G.* 45. *imminentes viæ.* *h.* 2, 24. *propinqui.* 1, 61. 2, 19.
Ludibrium. 11, 20. *h.* 3, 10. *Cajanarum expedition.* *h.* 4, 15. *falſi Neronis.* *h.* 1, 2. *ludibrio eſſe.* *h.* 2, 49. *h.* 3, 81. *A.* 31. *ludibrium effugere.* 2, 4. *ferre.* *h.* 2, 88. *in ludibrium.* *h.* 3, 33. *verti.* 15, 19. *G.* 37. *per ludib.* 1, 10. 1, 20. *h.* 3, 66. *A.* 19. *ludibria rerum mortalium.* 3, 18. *addita pereuntibus Chriſt.* 15, 44. *cadibus peractis adjecta.* 16, 11. *ludibriis* quem *eximere.* *h.* 3, 85. *ludibria ſetus permiſcere,* 6, 2. *in ludibria vertere.* 12, 26.
Ludicrum Circenſe. 15, 23. 15, 44 *Circenſium,* 12, 41. 15, 74. *Iuvenalium.* 16. 21. *h.* 3, 62. *quinquennale.* 14, 20. 16, 2. *Oſcum.* 4, 14. *Trojæ.* 11, 11. *ludicrum edere prohibiti provinciales magiſtratus.* 13, 31. *ludicrorum ignari Germani.* 13, 54.
Ludicrum in modum. 14, 14. *ludicra deformitas,* 16, 4. *licentia.* 13, 25. *nox.* 1, 50. *ludicrum initium.* *h.* 2, 6. *ludicræ artes.* 14, 16. *O.* 10.
Ludificare quem. 3, 21. *cunctatione patres.* 1, 46.
Ludus impudentiæ. *O.* 35. *litterarius.* 3, 66. *ludo & arena pollui.* *h.* 2, 62.
Ludi annui. 14, 12. *Auguſtales.* 1, 15. 1, 54. *Cereales.* *h.* 2, 55. *Ceſtici.* 16. 21. *Circenſes.* 2, 83. 11, 11. 15, 53. *Iuvenales.* 14, 15. 15, 33. *Magni.* 3, 64. *Megalenſes.* 3, 6. *ſæculares.* 11, 11. *ludi olim ſtantibus ſpectati.* 14, 20. *ludorum curator.* 13, 22. *præſes.* 3, 64. *ludis dempta ſtatio* militum. 13, 24.
Luere pœnam. 14, 11. *pœnas.* 3, 16. 6. 25. 13, 21. *h.* 2, 54. *pœnas capite.* 12, 54. 13, 35. *ſatis ſupplicii.* 15, 69. *luitur homicidium.* *G.* 21. *luenda pœna.* 6, 4.
Lues aſperrima, de terræ motu. 2, 47. *belli immenſa.* *h.* 3, 15.
Lugdunum. 3, 41. *h.* 2, 65. *h.* 4, 85.
Lugdunenſis clades. 16, 13. *colonia.* *h.* 1, 51. *Gallia.* *h.* 1. 59. *h.* 2, 59. *Lugdunenſes commeatum gratuitum Vitellianis præbent.* *h.* 1, 64. *Viennenſium hoſtes.* *h.* 1, 65.
Lugere mortem. 13, 19. *virtutes.* *A.* 46. *feminis honeſtum.* *G.* 27. *lugentium inſignia,* 2, 82. *lugubris cultus.* 13, 32.
Lumen adpoſitum menſa. 2, 31. *modicum.* 14, 8. *nocturnum.* 15, 44. *luminibus clareſcere.* 15, 37. *collucere.* *h.* 3, 38.
Luna ſplendidior, obſcurior. 1, 28. *inchoatur, impletur.* *G.* 11. *langueſcit.* 1, 28. *oſtendit acies falliſque.* *h.* 3, 23. *Lunæ ſacratum templum.* 15, 41.
Lupanaria. 13, 25. 15, 37.
Lupercus. vid. *Mum. Lup.*
Luppia fl. 4. 1, 60. 2, 7. *h.* 5, 22.
Lupus Corn. 13, 43. Curt. 4, 27. Iun. 12, 42. Numiſ. *h.* 1, 79. *h.* 3, 10.

Luſitania. 13, 46. *h.* 1, 21. *provincia. h.* 1, 13. *Luſitanorum cohortes* in auxiliis Rom. *h.* 1, 70.
Luſius Geta. 11, 31. 11, 33. 12, 42.
Luſ. Saturninus. 13, 43.
Luſ. Varius. 13, 32.
Luſtrale certamen alibi vocat quinquennale. 16. 4.
Luſtrare exercitus, provincias. h. 4, 3. *oculis veſtigia. h.* 2, 70. *urbem.* 13, 42. *luſtratus exercitus.* 15, 26. *luſtrata area. h.* 4, 53. *urbs. h.* 1, 87.
Luſtrum conditum à Claudio. 11, 25. 12, 4. *ſecundum,* 16, 2.
Lutatia famil. *h.* 1, 15.
Lutatius Catulus. h. 3, 72.
C. *Lutorius Priſcus.* 3, 49. 3, 50.
Lux pro vita. 1, 22. pro die. 4, 48. *A.* 12. *lucem intra.* 4, 48. *luce adpetente.* 4, 51. *capta,* initio diei. 1, 65. 3, 15. 15, 55. *h.* 4, 50. *multa. h.* 5, 22. *orta.* 13, 21. *poſtera.* 16, 27. *h.* 5, 16. *prima. h.* 2, 45. *h.* 3, 6. *h.* 3, 70. *propinqua. A.* 26. *ſerena. h.* 4, 53.
Luxuria ſpe divitiarum *gliſcit.* 16, 3. ſeditiones parit. *h.* 1, 21. *ſpecie liberalitatis imponit. h.* 1, 30. Rom. *nomen dat ejectamentis maris.* G. 45. *cauſſa belli* Romani. *A.* 15.
Luxus eruditus. 16, 18. *iners. h.* 1, 62. *pudendus.* 3, 53. *urbanus.* 2, 44. *civitatis* reſtringitur. 2, 33. *in juvene non adeo diſplicèt.* 3, 37. *ex rebus ſecundis. h.* 3, 54. *corrumpit vires. h.* 3, 69. *luxu* tertio caſu pro *luxus.* 3, 34. *h.* 2, 71.
Lycia. 2, 79. *Lycium mare.* 2, 60. *Lycus.* 13, 33.
Lycurgus. 3, 26. *O.* 25.
Lydia. 3, 61. *Lydus.* 4, 55. *Lydorum opulentia.* 4, 55.
Lygdus ſpado. 4, 8. 4, 10. 4, 11.
Lygii. 12, 29. G. 43.
Lymphati. 1, 32. *h.* 1, 82.
Lyrica carmina. O. 10.
Lyrus fl. 12, 56.
Lyſias. O. 12. *O.* 25.

M.

M*acedo Philippus.* 3, 38. 4, 43.
Macedones. 2, 55. 3, 61. 6, 28. 6, 31. *h.* 5, 8. *nullos oratores habent. O.* 40. *Macedonum bellum.* 4, 55.
Macedones Hyrcania. 2, 47.
Macedonia. 3, 38. *& Achaja inter provincias Cæſaris.* 1, 76. *Mœſiæ adjiciuntur.* 1, 80. *Macedoniæ* præſes. 5, 10. *primores.* 3, 38.
Macedonica legio. h. 3, 22.
Macer Clodius. vid. *Clod.*
Macer Martius. vid. *Mart.*
Macer Pompejus. 1, 72.
Maceria hortorum. h. 3, 82.
Machina inſolitum quid barbaris. *h.* 4, 23.
Machinamentum, machina. *h.* 4, 30. *machinamenta.* 15, 4. *oppugnationum.* 12, 45. *machinator doli.* 1, 10. *machinatores.* 15, 42.
Macrina Pompeja. 6, 18.
Macro præfectus præt. 6, 15. 6, 23. *Sejani artes occultius exercebat.* 6, 29. *in eum multa & atrocia Fulcinius componit.* 6, 38. ejus *nimia potentia.* 6, 45. *inimicitia in Arruntium.* 6, 47. *ut deterior ad opprimendum Sejanum delectus.* 6, 48. *opprimi Tiberium injectu multæ veſtis jubet.* 6, 50.
Maculoſus. h. 2, 40. *avaritia ac libidine. h.* 1, 7. *fœduſque.* 13, 33. *omni dedecore. h.* 3, 38.
Mæcenas Cilnius. 3, 30. *effuſus in amorem Bathylli.* 1, 54. *Urbi & Italiæ præpoſitus.* 6, 11. *in urbe velut peregrinum otium agit.* 14, 53. *Mæcenatis calamiſtri. O.* 26. *horti.* 15, 39.
Mæſta ubi prorumpunt, difficilius reticentur. 4, 69.
Magi. vid. *magus.*
Magicæ ſuperſtitiones. 12, 59.
Magis magisque. 12, 65. *pavidus.* 15, 57. *magis ac magis anxia.* 14, 8.
Magiſtra libidinum. h. 1, 73. *magiſtri & machinatores* ædificii. 15, 42. *dominationis. h.* 2, 63. *pravi. h.* 2, 84.
Magiſtratus, honores. *A.* 6. *magiſtratus pene pernoctantes in roſtris. O.* 36. *magiſtratuum avaritia.* 1, 2. 4, 6. 15, 20. *domibus cuſtoditi ſenatores.* 6, 3. *omnium numerus deminutus, inter oſtenta.* 12, 64.
Magius Cæcilianus. 3, 37.
Magnetes. 2, 47. *Romam legatos mittunt.* 3, 62. *petunt, ut in ſua urbe templum Tib. ſtatuatur.* 4, 55.
Magnificum lætumque ſociorum auxiliis ambiri, neque indigere. h. 4, 51.
Magnitudo. 3, 56. 4, 35. *facinoris.* 4, 3. *imperatoris.* 2, 79. *imperatoria.* 16, 23.

16,23. *populi*.6,11. *nimia*. *H*.1,89. *pop.Rom*.13,34. 13,54. *G*.29. *Romana*.2,10. 4,5. 15,1. *viri*. 2,63. *invidia infra tuam magnit. jacet*. 14, 54.
Magnus Alexander. 2,73.
Cn. Magnus. 6, 18. vid. *& Pompejus*.
Magnus frater Piſonis. *H*. 1, 48.
Magna ara. 15, 41.
Magni ludi. 3, 64.
Magnus & bonus vir differunt. *A*. 44. *magni metus & magna ira ſilentium*. *H*.1,40. *magna cogitatio*.15,54. *memoria Druſi*. 1, 33. *magnam famam & magnam quietem nemo eodem tempore aſſequi poteſt*. *O*. 41. *magni viri ſub malis principibus*. *A*. 42. *pleriſque per ambitionem æſtimantur*. *A*.40. *magnarum rerum curam diſſimulare*. 13, 49. *magna conſulta*. *H*.2,4. *magnis meritis ac præmiis in bello locus*. *H*.1,5. *magna tacuiſſe ſpem futuri* arguit. *A*. 18. *magnis inimicitiis clareſcere*. *H*.2.53. *in magnis mendaciis, interfuiſſe ſe quidam affirmant*. *H*. 1, 34. *major ex eo*, potentior, gratioſior.4,59. *major fama*.*H*.4,84. *majorem in modum*.11,2. *in majus accipi*. *H*.1, 52. *H*.3,7. *audiri*. 4,23. *celebrata*,13,8. *credi*. *H*.1,18. *credita cuncta*.3,44. *extollens*.15,30. *innoteſcere*. *H*.4,50. *nunciari*. *H*.3,38. *vulgare*. 3,12. *majora creduntur de abſentibus*. *H*.83. *majoribus flagitiis permixti*. *H*. 2,16. *maxima quæque ambigua*.3,19.
Majores Chauci. 11, 19.
Majores clari, *ſatis ampli* poſterorum *doctores*. 14,52. *majorum memoria*, ſtimulus ad pugnandum. *A*. 32. *Aſinium Marcellum pœna eximit*. 14, 40. *apud majores acrior virtutibus gloria*. *H*. 3, 51.
Magontiacum. *H*.4,15. *H*.4,24. *H*.4, 25. *H*. 4,33. *obſidetur*. *H*. 4,37. *occupatur à Tutore*. *H*. 4, 59. *Magontiaci hiberna*. *H*. 4, 61.
Magi Italia pulſi. 2, 32. pro crimine *objecti*. 12,22. 16,30. *magorum ſacra*. 2, 27. 6, 29.
Majeſtas imperatoria.1,46. 5, 5. *orbis*. *H*. 1,90. *ſacerdotiorum, edere ludos*. 3,64. *majeſtatis recordatio in Galba*. *H*.1,44. *crimen*.2,50. 3,22. *omnium accuſationum complementum*. 3, 38. *vinculum ac neceſſitas ſilendi*. 3, 67. *quæſtione exercita cuncta*. 4, 29. *crimina ficta*.3,37. *majeſtatis lex*. 1,72. 14,48. *majeſtatis* (legis illius de majeſt.) *odio, etiam bona leges pereunt*. *H*. 1,77. *majeſtati major è longinquo reverentia*. 1, 47. *majeſtate ſua tutus princeps*. 1,42. *maj. inferius, palam lamentari*. 3, 3.
Majus menſis. 16, 12.
Male alacres. 4,74. *diſſimulata*. 3, 2. *diſſ. odia*. *H*.2, 92. *fida natio*. 11,19. *fida provincia*. *H*. 1, 52. *parentes*. *A*. 32. *parta*. *H*. 3, 6.
Maleficia pro incantamentis. 2,69. pro factis; *dicta à maleficiis differunt*. 3, 50.
Maligna cura. *H*. 1, 85. *malignitas*, *H*. 1, 1. *mutua*. *O*. 25.
Malitia imperatorum. 13, 30.
Malorix. 13, 54.
Malovendus. 2, 25.
Maluginenſis Servius vid. *Serv.*
Mala pugna.15,28. *H*.5,14. *malum extremum*. 14, 81. *diſcordia*.4,49. *publicum*.12,5. *mali ſimiles*. *H*.2,100. *malæ artes*. *H*.1,45. *cura*.3,37. *mala non ſunt, quæ vulgus putat*. 6, 22. *non tam tarda quam remedia*. *A*. 3. *non ut mala loquebantur*. *H*.4,12. *publica ſingulis in occaſionem gratiæ trahuntur*.5, 3. *malis publicis læti*. *H*. 3, 83.
Mamercus Æmilius. 11, 22.
Mamercus Scaurus.1,13. *oratorum ætate ſua uberrimus*.3,31. *C. Silanum accuſat*.3,66. *opprobrium majorum*.3,66. *majeſtatis reus*. 6,9. *iterum*. 6, 29.
Mancipes. 3, 31.
Mancia Curtilius. 13, 56.
Mancipare ſtatuam. 1, 73. *mancipari actori publico*. 2, 30. *mancipatus ſagina*. 2, 71.
Mancipium vocatus libertus. *H*. 2, 57. *mancipio accipere ſervos*.2, 67. *mancipia captiva*. 15, 15. *mancipiorum venalium vectigal*. 13,31.
Mandare ſc. juriſdictionem.6, 11. *honores*.4, 6. 11, 22. *regionem cui*.13, 7. *mandare*, nuntiare, *in urbem*. 14, 38. *mandatum*,nuntiatum, perſcriptum. *h*. 4, 51. *mandata immitia*. 15, 27. *mand. edere*. 15, 5.
Manet exitus nocentium. *H*. 1,21. *manere fato*, deſtinatum eſſe. *H*.1, 18. *ſub eodem tecto* agere. 13, 32. *manente bello*, durante. *H*. 4, 3.

Manifeſtus ambitionis. 4, 29. *cogitationis magna.* 15, 54. *conjurationis.* 15, 60. *criminum.* 13, 26. *delicti.* 2, 85. *offenſionis, metus.* 4, 53. *pavoris.* 15, 66. *vanitatis.* 13, 23. *diſſentire.* 2, 57. *accingi in contrarium.* O. 16. *manifeſta vita.* 12, 51. *manifeſti* ſcil. criminis. 11, 6. *manifeſtis flagitiis ſubſidium ab audacia.* 11, 26. *manifeſtior.* 13, 15. *poſtulantibus ſuis.* h. 1, 58.

Manimi. G. 43.

Manipularis. 1, 20. 1, 21. 2, 55. 12, 38. 15, 12. 15, 72. h. 1, 25. h. 1, 46. *manipulatim.* h. 1, 82. *manipulus.* 12, 38. h. 1, 46. *manipuli.* 1, 20. 1, 34. 1, 65. 1, 69. 4, 25. h. 1, 57. A. 28. *cohortium.* 12, 56. *militum.* 15, 33. *diverſi.* 14, 27. *ipſi.* 1, 30. *mæſti.* 15, 16. *palantes.* h. 4, 77.

Manius Lepidus vid. *Lep.*

M. Manlius. G. 37. *Manlii.* 3, 76.

Man. adulter Apuleja. 2, 50.

Man. Patruitus. h. 4, 45.

Man. Valens. 12, 40. *legatus Italicæ legionis.* h. 1, 64.

Mannus. G. 2.

Manſitare, pernoctare. 13, 44. *ſub eodem tecto*, agere. 14, 42.

Manſueſcere mitiore vultu. G. 31. *manſuetudo* Germanici. 2, 55.

Manubiæ. 2, 53.

Manumittendi ſpecies. 13, 27.

Manus pro copiis. 2, 25. *valida.* 2, 62. 4, 47. h. 2, 33. h. 4, 59. *auxiliaris.* 3, 45. *delecta.* 3, 42. *haud ſpernenda.* 4, 72. h. 2, 11. *alia quadringentorum.* 4, 73. *propria.* 12, 29. *cetera equitum.* 13, 40. *modica militum.* 14, 32. *prompta equitum.* 15, 2. *tumultuaria provincialium.* 15, 3. *militum.* 15, 59. *ſparſa auxiliorum.* h. 2, 22. *gladiatorum.* h. 2, 43. *apta bello.* h. 2, 58. *expedita.* h. 3, 83. *procax ante periculum.* h. 4, 20. *alia.* h. 4, 28. *tumultuaria.* h. 4, 66. *magna Treverorum.* h. 4, 71. *lecta.* h. 4, 77. *Arabum.* h. 5, 1. *Eleaſari.* h. 5, 12. *ſua.* h. 5, 20. *Germanorum.* h. 5, 20. *modica auxiliorum.* A. 18. *manus*, multitudo, *cetera procerum.* O. 37. *manus* pro poteſtate. *in manu eſſe.* 2, 46. *ſua in manu aditus.* 4, 41. *belli fortunam in ipſorum manu ſitam.* h. 2, 27. *in ſua manu poſitum eſt.* h. 2, 76. *in manu ſua fuiſſe imperium.* h. 4, 4. *manum principis exoſculari.* h. 1, 45. *manu agere.* G. 36. *emittere.* 15, 19. *manus frigore decidunt.* 13, 35. *neſcia*, plauſuum rudes. 16, 5. *nudæ*, inermes. 16, 9. *manus protendere*, precantis geſtus. h. 1, 36. *tendere.* h. 2, 46. h. 5, 16. *ad* quem. 2, 29. *ad deos.* 12, 65. *ad obſeſſos.* h. 4, 34. *ad manus & arma converſi.* A. 25. *manibus æquis abſceſſum.* 1, 62.

Mapalia. 3, 74. h 4, 50. *poſita.* 4, 25.

Marcellus Octavia. 1, 3. *intra juventam ereptus.* 2, 41. *Tiberii æmulus.* 6, 51. *ab Auguſto in proximo faſtigio collocatus.* h. 1, 15. *Marcelli theatrum.* 3, 64. *ſtatua.* 1, 74.

Marc. Æſerninus. 3, 11.

Marc. Aſinius. 14, 40.

Marc. Corneliius. 16, 8. *occiſus à Galba.* h. 1, 37.

Marc. Eprius Veſpaſiani amicus. O. 8. *nihil habet concupiſcendum.* O. 13. *eum imitantur ſenes.* h. 4, 42. vid. etiam *Eprius.*

Marc. Granius 1, 74.

Marc. Romilius. h. 1, 56.

Marcens. h. 3, 36. *pax.* G. 36. *marcidus.* 6, 4.

Marcius Numa. 6, 11.

Marcodurum. h. 4, 28.

Marcomanni. 2, 46. G. 42. eorum *fines.* 2, 62.

Mardi. 14, 23.

Mare Ægæum. 5, 10. 15, 71. *Amuclanum.* 4, 59. *Bithynum*, *Lycium.* 2, 60. *Britannicum noviſſimum.* A. 10. *Dalmaticum.* 3, 9. *Hadriaticum*, *Ionium.* 2, 53. *Hadria.* 15, 34. *Illyricum.* h. 3, 2. *Judaicum.* h. 5, 7. *Oceanus.* 1, 9. *Ponticum.* 13, 39. G. 1. *Rubrum.* 2, 61. 14, 25. A. 12. *Suevicum.* G. 45. *mare* pro inſulis in mari. h. 1, 2. *mare adverſum*, *ſecundum.* h. 2, 98. *fortuitorum capax.* 14, 3. *hibernum.* 3, 1. h. 4, 81. *impertuoſum.* 4, 67. 12, 20. *latum*, quod non habet inſulas. 2, 78. *pigrum.* A. 10. *atque immotum.* G. 45. *ſævum.* h. 4, 52. *maris ſævitia.* h. 3, 42. *mare ſcrutari.* G. 45.

Margaritæ. A. 12.

Maricus. h. 2, 61.

Marinus Iulius. 6, 10.

Marinus Valerius. h. 2, 71.

Maritandus princeps. 12, 6.

Mariti judicio permiſſa uxor. 13, 32.

C. Marius. 1, 9. *cum Sylla bellat.* 12, 6. *ex infima plebe.* H. 2, 38. *Germanos non impune vicit.* G. 37.

P. Mar. 14, 48.

Sex. Mar. 4, 36. *ſaxo Tarpejo dejicitur.* 6, 19.

Mar. Celſus. 15, 25. *conſul deſignatus.* H. 1, 14. *à Galba ad electos Illyrici exercitus miſſus.* H. 1, 31. *haud læta refert.* H. 1, 39. *præſenti exitio ab Othone ſubtractus.* H. 1, 45. *inter duces recipitur.* H. 1, 71. *cos.* H. 1, 77. *dux Othonis.* H. 1, 87. *inter præcipuos.* H. 1, 90. H. 2, 23. *curam equitum ſumit.* H. 2, 24. *res egregias gerit.* H. 2, 23. *Othoni ſuadet, ut bellum ducat.* H. 2, 33. *aliena culpa prætenditur.* H. 2, 39. cum *nox juvit.* H. 2, 44. *conſulatum retinet ſub Vitel.* H. 2, 60.

Mar. Maturus. H. 2, 12. *Vitellio fidus.* H. 3, 42. *in verba Veſpaſ. adigitur.* H. 3, 43.

Mar. Nepos. 2, 48.

in Marmore caſus ſuos exprimere. H. 3, 74.

Maroboduus. 2, 26. *popularibus inviſus.* 2, 44. *duodecim legionibus petitus.* 2, 46. *cum Armin. pugnat.* 2, 46. *fractus.* 2, 62. *ad Tib. confugit.* 2, 63. *ab Armin. pulſus.* 2, 88. *Marcomannorum rex.* G. 42. *ob eum receptum Druſo ovatio decreta.* 3, 11.

Mars Cattorum deus. 13, 57. *deorum præcipuus Germanis.* H. 4, 64. G. 9. *Vltor.* 12, 8. *Martis Vltoris ædes.* 3, 18. *templum.* 2, 64. *Martis campus* vid. *camp. Marte incerto pugnatum.* H. 4, 35.

Marſaci. H. 4, 56.

Marſini. G. 43.

Marſus Vibius vid. *Vib.*

Marſi. 2, 50. *cæduntur à Cæcina.* 1, 56. *Marſos irrumpit Germanicus.* 2, 25. ad Veſp. deficiunt. H. 3, 59. *unde dicti.* G. 2.

Martia. 1, 5.

Martia aqua. 14, 22.

Martialis Cornelius vid. *Corn. Mart.*

Mart. Iulius. H. 1, 28. *vulneratur.* H. 1, 82.

Martiales flamines. 3, 58.

Martianus vid. *Icelus.*

Martina. 2, 74. *famoſa veneficiis.* 3, 7.

Martius campus. H. 1, 86. vid. etiam *camp.*

P. Martius. 2, 32.

Mart. Feſtus. 15, 50.

Mart. Macer. H. 2, 23.

Marullus Iunius. 14, 48.

Marus. 2, 63.

Maſſa Bebius. H. 4, 50. A. 45.

Maſſilia. 14, 57. *ſedes ac magiſtra ſtudiorum.* A. 4. *Maſſilienſis civitas.* 4, 44. *Maſſilienſes.* 4, 43. 13, 47.

Mater & frater interfecti. 15, 62. *materteram.* G. 45. *ejus ædes.* 4, 64. *matris qualiſcunque reverentia.* 14, 13. *præcipua laus.* O. 28. *matrem occidit Nero.* 14, 8. *matres comitatæ liberos* exules. H. 1, 3.

Materia adipiſcendi favoris. 3, 31. *pecunia.* H. 1, 66. *rebus novis ingens.* H. 1, 6. *ſermonibus* quæ. H. 2, 1. *materiam præbere ſermonibus.* H. 4, 4. *materia*, lignum quod ædificando ſervit. 1, 35. *materia.* H. 4, 23. *materias cadere.* H. 5, 20. *materiem præbere, cur &c.* 4, 59.

Maternus. O. 2.

Mathematici. H. 1, 22. *Italia pelluntur.* 2, 32. 12. 52. H. 2, 62.

Matii. 12, 60.

Matrimi pueri. H. 4, 53.

Matrimonium unicum probis ſolatium. 4, 53. *ad majora nitenti decus ac robur.* A. 6. *in matrimonium accipere.* H 3, 45. *tanquam matrimonium amare.* G. 19. *matrimonio tenere.* 15, 71. *matrimonia Germanorum.* G. 18. per tot. *matrimoniorum ſolemnia.* 11, 27.

Matrona. 15, 44.

Mattiacum, caput Cattis. 1, 56.

Mattiaci. H. 4, 37. G. 29.

Maturare, neutr. 4, 8. H. 2, 39. H. 3, 78. *cædem.* 15, 52. 16, 15. H. 4, 59. *conſilium.* H. 1, 12. *editionem.* O. 3. *fugam* 6, 36. *funus.* H. 2, 49. *miſſionem.* 1, 37. *nuptias.* 14, 59. *claudere.* H. 4, 70. *ſequi.* H. 4, 34. H. 5, 18.

Maturitas L. Craſſi. O. 26. *Galli.* H. 1, 87.

Maturus Marius vid. *Mar.*

Maturus annis. 1, 4. *matura honoribus juventa.* H. 2, 1. *maturrimum robur.* 12, 65. *quam maturrime.* 1, 63. 15, 74.

Mauretania Cæſarienſis. H. 2, 58. H. 2, 59.

2, 59. *utraque.* *H.* 2, 58. *Mauret. dua.* *H.* 1, 11.
Mauri. 2, 52. *donum populi Rom.* 4, 5. *rebellant.* 4, 23. *Vibium Secundum repetundarum damnant.* 14, 28. *per latrocinia & raptus apti bello.* *H.* 2, 58. *in cadem Piſonis dilecti.* *H.* 4, 50. *Maurorum civitates.* *H.* 1, 78. *dilecti.* 4, 24.
Mauricus Iunius. *H.* 4, 40. *A.* 45.
Maximilla Egnatia. 15, 71.
Maximus Caſonius. 15, 71.
Max. Fabius. 1, 5.
Max. Iulius. *H.* 4, 33.
Max. Sanquinius. 6, 4.
Max. Scaurus, 15, 50.
Max. Trebellius vid. *Treb.*
Mazippa. 2, 52.
Meare in Occidentem, Orientem. 3, 14. *in Pontum.* *H.* 4, 83. *huc illuc.* 4, 5. *meatus*, fluminis oſtia. *G.* 1.
Mecenas vid. *Macenas.*
Medea. *O.* 3. *Ovidii.* *O.* 12. *avecta.* 6, 34.
Mederi periculu. 6, 18. *medendum decreto, lege.* 4, 16. *eſt reliquis.* 3, 54.
Medi. 2, 56. *olim ſub Ægyptiis.* 2, 60. domini *Orientis.* *H.* 5, 8. *Medorum*, Parthorum, *agmina picta.* 6, 34. *Medi* pro *Media.* 13, 41. ſecundus *potentia gradus* Arſacidis. 15, 2.
Medicamen, venenum. 12, 67, *noxium.* 14, 51.
Medicus inter ſanos ſupervacuus. *O.* 41. *medicorum artes eludere ſolitus Tiberius.* 6, 46.
Mediolanum. *H.* 1, 70.
Mediomatrici. *H.* 1, 63. *H.* 4, 70. *H.* 4, 71. *H.* 4, 72.
Meditamenta belli. *H.* 4, 26.
Meditatio impoſterum valeſcit. 4, 61.
Meditata oratio. 14, 55. *H.* 1, 68. *O.* 6. *ratio adverſum imminentia.* 15, 62. *meditatum.* 4, 70. *diu conſilium.* 4, 57, *meditata dira.* 6, 24.
in Medium cedant bona, ſint communia. *H.* 4, 64, *proferre.* *O.* 28. *medio temporis*, interea. 13, 28. 14, 53. *H.* 2, 53. *medii patrum.* *H.* 4. 8. *media ſequi, deterrimum.* *H.* 3, 40. *ſcriptitare.* *H.* 3. 52.
Medus origine. 2, 4. reliqua vid. in *Medi.*
Megalenſes ludi. 3, 6.
Megiſtana Armenii. 15, 27.
Meherdates. 11, 10. *à Parthis in regnum vocatus.* 12, 10. *traditur Gotarzi.* 12, 14.
Melior, fortior. *G.* 32. *inter adverſa.* *H.* 2, 23. *pars.* *H.* 4, 62. *exercitus.* *H.* 2, 82. *furandi.* 3, 74. *melius olim proviſum.* 14, 43. *non queri, quam vindicari.* *O.* 41. *in melius ſuis cuncta*, opportuniora. 12, 33. *mutare.* 3, 54. *H.* 1, 50. *H.* 5, 8. *pro meliore eſſe.* 12, 39. *meliores*, fortiores, potentiores. 13, 56. 16, 5. non ſeditioſi. *H.* 2, 66. qui juſtiorem cauſſam habent. *H.* 4, 67. *meliorum*, fort. *imperia patienda.* 13, 56. *meliora poſtulare.* *H.* 1, 69.
Melitene. 15, 26.
Mella Annaus. 16, 17.
Membra ſenio curvata. 1, 34. *tormentis ſoluta.* 15, 57.
Memini me audire. 3, 16.
Memmius Pollio. 12, 9.
Mem. Regulus. 14, 47. alius. 15, 23.
Memnonis effigies. 2, 61.
Memorare, revocare in memoriam. 2, 58. *memorandus vir.* *H.* 4, 5. *memorandum factum dictumve.* 15, 70.
Memoria, mentio. 2, 73. *avi ſequentis praſenti potentia extingui non poteſt.* 4, 35. *facetiarum aſperarum acris.* 5, 2. 15, 68. *rerum proſperarum auget animos.* *H.* 5, 14. *memoria prodere* vid. *prod.* *ad memoriam haud perinde valens diverſa.* 12, 40. *memoria teneo*, memini. *A.* 4.
Memphis. *H.* 4, 84.
Menapii. *H.* 4, 28.
Mendacio nullum precium. *H.* 4, 89.
Menelaus. 2, 60.
Menenius Agrippa. *O.* 17. *O.* 21.
Mennius. 1, 38.
Men. Regulus. 12, 22.
Men. Rufus. *H.* 3, 12.
Mentis alienatio. 6, 24. *forma aterna.* *A.* 46. *mentes ſemel perculſa, mobiles ad ſuperſtitionem.* 1, 28. *mentibus ad ſuſpicionem inclinatis, timetur, qui timet.* *H.* 1, 81.
Menſa disjecta fulmine. 14, 22. *ſua cuique.* *G.* 22. *menſa ſacra.* 13, 17. *menſa* numulariorum. 6, 17.
Menſis à Ner. denominatus. 15, 74. *Aprilis Neroneus.* 16, 12. *Maius Claudii, Iulius Germanici vocabulis mutantur.* ibid. *menſes feminarum.* *H.* 5, 6.

Men-

Menſura corii, forma, magnitudo. 4,72. *legati conſularis*, modus. *h.* 1,52. *ultra menſuram noſtram dies. A.* 12.
in Mentionem cujus *incidere. h.*4,5.
*Mephitis templum. h.*3,33.
Mercandis agris. 6, 17. *mercatus*, nundinæ. *h.*3,32. *ſtatus. h.*3,30.
Merces, ab eo, qui jubere poteſt, vim neceſſitatis affert. 14,14.
Mercimonium pro mercibus. 15,38.
Mercurius deus Germanorum. 13, 57. *inter præcipuos. G.*9.
Merere crimen. h. 3, 78. *decus.* 6, 10. 12, 31. *ſtipendia.* 13, 55. *meruit ductor*, hat für einen Obriſten gedienet 2,10. *meruerunt eſſe colonia Rom. G.*28. *nimius commemorandis quæ meruisset. h.*4,80. *mereri vulnera. G.*14. *diu meritus*, hat lang gedienet. 11, 18. *iram virtutibus. A.* 4. *ſtipendia.* 2, 52.
Meritum erga victores *multi ſimulant. h.* 3, 69. *merita diſpicienda.* 13, 27. *in pace magis ſpectantur.* 1,48.
*Meridies. A.*10. *à Meridie. h.*5,6.
Merſari aqua calida. 15,69.
Merula Apidius. 4,42.
Mer. Cornelius. 3,58.
Merx publica. 11,5. *merces ſordida.* 4,13. *mercium permutatio. G.* 5.
Meſopotamia. 6,36. 6,44. 12,12. *unde dicta.* 6,37.
Meſſalla Corvinus. 3, 34. *ad ſumma provectus.* 11, 6. *bellorum præmiis refertus.* 11.7. *orator. O.*12. *O.*17. vid. & *Corvinus.*
Meſſ. Valerius, 1, 8. vid. & *Meſſalinus. Val.* alius. 13,34.
Meſſ. Vipſtanus. h. 3, 9. *eripit Saturninum. h.*3,11. *tribunus. h.*3,18. *hiſtoricus. h.*3,25. *h.*3,28. *fratrem defendit. h.* 4, 42. *antiquos oratores novis præfert. O.*14. *&c. eloquens. O.*15. *lautiſſima quæque antiquorum imitatur. O.* 23.
Meſſ. Voleſus. 3,68.
Meſſalina. 11,1. *Agrippinæ infeſta.* 11, 12. *vivente marito alteri nubit.* 11,26. *interficitur.* 11, 38. *rebus Rom. per laſciviam illuſit.* 12, 7. *Silanam matrimonio Silii depellit.* 13,19. *convicta à Narciſſo.* 12,65.
Meſſallina Statilia. 15,68.
*Meſſalinus. A.*45.
Meſſalinus Cotta. 4, 20. vid. etiam *Cotta.*
Meſſalinus Valerius. 3, 18. *Meſſallæ* Corvini *filius.*3,34.
Meſſenii. 4, 43.
*Metallorum primitiæ nullis fornacibus victa. h.*4,53.
Metapontus. 12,63.
L. Metellus. 3,71.
Metel. coſ. G. 37. *Metelli eloquentes, O.* 37.
*Metius Carus. A.*45.
*Metrodorus. O.*31.
*Metuenti omnia præſentia maxime diſplicent. h.*3,85. *metuentior.* 13,25.
Metus cuncta extollit. 2, 24. 15, 11. *proprius exercitum quoque eloquentiam debilitat.* 3, 67. *ex incerto latior.* 4, 63. *etiam bonos ſequi cogit.* 16, 26. *inſtans vocem conſumit. h.* 1, 42. *huc illuc mutat. h.* 1, 76. *infirmum vinculum caritatis. A.* 32. *pleraque monſtrat. h.* 5, 12. *mutuus Germanos & Dacos ſeparat. G.* 1. *metu diſſimulando*, metui. 11, 32. 15, 69. *metum facere.* 6, 36. cui. 16, 15. *proditionis. h.* 2.42. *injicere* cui. 12, 17. *metu magis quam benevolentia ſubjectis repertis auctoribus tollunt animum.* 6, 36. *coërcendi, quos beneficia non mutant.* 13, 26. *infringitur fides. h.* 3, 42. *profecta vitia in favorem vertuntur. h.* 3, 58. poſita *arma reſumuntur, ubi metus abjecerit. h.* 4, 76. *in metu magno tumultus, non quies. h.* 1,40. *conſilia prudentium & vulgi timor juxta audiuntur. h.* 3, 58. *adverſus metus conſtans. h.*4,5.
*Mevania. h.*3,55. *poſſeſſa. h.*3,59.
*Mevius Pudens. h.*1,24.
Meus Nero. 13,21. *dies. O.*13.
Miles ſingularis pro plur. 1, 46. & paſſim. *vetus non adhibitus in necem illuſtrium, ut favore imbutus.* 15, 59. *legendus, non emendus. h.* 1, 5. *inter paganos corrumpitur. h.* 1, 54. *circo ac theatris corruptus.* 13, 24. *h.* 2, 21. *juſſa ducum exſequi potius, quam interpretari debet. h.* 2, 39. *ducibus infenſus cladis cauſa. h.* 2, 41. *aſſuetudine voluptatum & contemptu ducis degenerat. h.*2, 62. *pace & otio mitescit. h.*2,67. *exemplo ducum intentus, aut licenter agit. h.* 2. 68. *quantum*

hebes

hebes ad laborem, tantum ad diſcordias promptior. h. 2, 99. victoriam quam pacem mavult. h. 3, 60. licentia ſævitiaque non imbuendus. h. 4, 72. gregarius. 1, 16. 1, 22. 3, 21. 3, 45. 14, 24. h. 1, 36. h. 2, 5. h. 3, 31. h. 4, 27. h. 5, 1. legionarius. 3, 41. 14, 38. h. 4, 18. nauticus. A. 25. nonanus. 1, 23. Othonianus, Vitellianus. h. 4, 1. Romanus. 2, 14. 3, 20. 3, 74. h. 1, 79. h. 4, 29. h. 5. 14. ſubitus. h. 4, 76. ſubſignanus. h. 1, 70. h. 4, 33. vetus. 2, 45. 15, 59. h. 4, 31. h. 5, 1. Vitellianus. h. 3, 63. h. 3, 69. h. 3, 73. h. 3, 82. Vitellii. h. 3, 69. urbanus. h. 1, 4. h. 1, 5. h. 1, 14. h. 2, 19. h. 3, 69. milites donis conciliat Auguſtus. 1, 2. theatro aſſident. 13, 22. 13, 25. tam neſcire quædam, quam ſcire oportet. h. 1, 8. juxta rogum Othonis interficiunt. h. 2, 49. opera extruere coacti. h. 3, 32. amphitheatra ſtruere juſſi. h. 2, 67. militum ignavia plus moliis imperatori creat quam perfidia hoſtium. 13, 35. favor per bonas artes haud ſpernendus. h. 1, 17. ferocia luxu deteritur. h. 2, 76. corpus otio, animus libidinibus imminuitur. h. 2, 93. duorum præclarum facinus. h. 3, 23. patria, caſtra. h. 3, 84. militibus latum idem nomen ducum. h. 4, 68. cupido pugnandi convenit, h. 3, 20. per milites litteræ ad principem commeant. 4, 41.

Mileſii. 3, 63. arbitri inter Laced. & Meſſen. 4, 43. Apollinis cultores. 4, 55.

Miletus. 2, 54.

Milliarium aureum. h. 1, 27.

Milichus. 15, 54. auditus. 15, 59. ſervatoris ſibi nomen aſſumit. 15, 71.

Militaris ætas. 2, 60. cuſtodia. 3, 22. 14. 60. diſciplina ſub Corbul. 11, 18. 4. 13. per 10?. fama. 16, 15. jactantia. A. 25. laus. h. 1, 49. pecunia. 5, 8. vir. h. 2, 75. militaris viri ſenſus incompti, ſed validi. 15, 67. militari viro auctoritas pro facundia. 15, 26. militare nomen. A. 40. vocabulum. 1, 41. militares viri. 15, 10. h. 3, 73. A. 41. artes. 12, 12. facetiæ. 1, 23. res parendo potius continentur quam imperia ducum ſciſcitando. h. 1, 84. militaria odia. 1, 32. ſcuta. h. 3, 80. militaribus ingeniis ſubtilitas deeſſe creditur. A. 9. militariter loqui. h. 2, 80.

Militia, ſtipendia, expleta. 13, 35. pedeſtris honoratior claſſica. h. 1, 87. antiqua dura. 1, 20. militia mos. 1, 6. diſtribuendis armis. h. 1, 38. militiam in laſcivam vertere. A. 5. militia ſolvi. 1, 44.

Mille ſc. paſſuum. h. 2. 40.

T. Milo. O. 37. concurſu totius civit. accuſatur. O. 39.

Milvius Pons. 13, 47. h. 1, 87. h. 2, 89. h. 3, 82.

Mimos actitare. h. 3, 62.

Minaciter. h. 1, 66. actum. 13, 21. invadere quem. h. 1, 33.

Minæ celeſtes. h. 1, 18. minis mixta promiſſa. h. 5, 24. minari ducibus aſſueti milites. h. 4, 34. minax ſilentium. h. 3. 67.

Minerva. h. 4, 53. ejus ædes. 13, 24. ſimulacrum. 14, 12.

Miniſter ſceleris. h. 4, 27, ſermonum. h. 2, 99. miniſtri fortuna ad ducem referenda. A. 8. miniſtri graviorum facinorum quaſi exprobrantes aſpiciuntur. 14, 62. rerum atrociam puniendi. 13, 43. ſcelerum oblatis recentibus adfliguntur. 4, 71. Sejani. 5, 11.

Miniſteria, miniſtri. h. 2, 59. magiſtratuum & ſacerdotum. 13, 27. ſecretiora. A. 40. min. pro officiis. 3, 48. belli. 2, 78. principatus. h. 1, 58.

Miniſtrare, dare, pecuniam cui. 4, 28. pec. annuam. 16, 14. vires. A. 15. viros armaque. h. 4, 12. fictilibus cui, in convivio. h. 1, 48.

Minitantes orabant. h. 2, 51.

Minitabundus. 2, 10.

Minor, impar, non ſuffecturus. 1, 13. dominus. h. 1, 11. minore ſpe veniæ creſcit vinculum ſceleris. h. 4, 70. minus triennium. A. 9. non minus eſſe. O. 8. minoribus major æmulandi cura. h. 4, 48.

Minos. 3, 26.

Minturnæ. h. 3, 57.

Minutius Juſtus. h. 3, 7.

Minut. Thermus. 6, 7. damnatus indicibus accedit. 6, 7.

Miraculum numine oblatum. 13, 41. in miraculum corrupta. 4, 11. miracula

vula æris tabularumque. 3,53. *Veſpaſian.h.*4,81. *mir. narrant ex longinquo revenientes.*2,24.
Miramur illicita. A.42. *vetera & antiqua.* O.15. *antiqua* O.22. *mirantes pretium accipiunt.*G.45. *pleriſque vana mirantibus.*1,9.
*Miſcere acies.h.*2.25. *cætus.*1,16. *conſilia cum* quo.15,68. *invicem.* A.38. *cuncta ſanguine,ferro,flammis.h.*3,73. *clamoribus. h.* 5, 22. *gaudia.h.*4,49. *dextras.*15,28 *ictus.*A.36. *pericula.*15,34. *ſcientiam conjurationis*, 16, 17. *ſe victoria. h.*3,17. cui. *h.*4,55. *caſtris.h.*2,88. *conſilio.h.*3,3. *legatis. h.*3,81. *manipulis. h.* 3, 22. *prælio.* A.36. *ſeditiones. h.*4, 68. *miſcuiſſe vetita, amicitia vinculum.*4,68. *miſceri partibus* cujus. 4,44. *voluptatibus vulgi.* 1, 54. *Rhenus Oceano miſcetur.*2,6. G.1.
Miſenum, ſtatio claſſis Rom. 4,5. *promontorium.*6,50. 14,4. 15,46. *Miſeni vis.* 14, 9. *Miſenenſis claſſis.* 14, 62. *h.*2,9. *h.* 2, 100. *deficit. h.*3,56. *ejus præfectus Anicetus.* 14,3. *Miſenenſes claſſiarii.*15,51.
penes Miſeros plus impetus, major conſtantia. A.15.
Miſerari ſemet voce. 15, 69. *facunde.* 1, 39. *caſum* cujus. 3, 17. *ſenectam.* 4, 8. *miſerans Agrippinam.* 4, 68. *miſerandi.*4,63. *miſeranda alimenta.*6,23. *miſeratione auxilia concire. h.*5,19.
tanquam Miſererentur, in conjuges ac liberos ſæviunt. A.38.
Miſericordia in promptu. h. 5, 5. *nulla, ubi flagitiorum deformitas prævalet.* 11, 32. *miſ. melior ſeveritas.* 13, 35. *non minutus mos, per ſævitiam non eſt intendendus.*14,45. *ex miſericordia periculum.h.*3,66.
Miſſile pilum. h. 1, 79. *miſſilia.* A. 36. *tela.*15,7, *h.*3,71.
Miſſio. 1, 19. 1, 40. *feſtinata.* 1, 52. *honeſta.h.*2.67. *ignominioſa.h.*2,57. *miſſiones promiſcua.h.*2,69.
Miſſu Germanici. 1, 60. *patris.* 3, 21. *Neronis.h.*5,10. *Galbæ.h.*1,9. *Othonis.h.*1,43.
Mithridates. 2, 55. *pulſus à Sylla.* 3, 62. *ejus bellum ingens.* 3, 73. 4, 36. *juſſu cives Rom. per totam Aſiam trucidati.*4,14.
Mith. Boſphoranus. 12,15. *traditus vectuſque Romam.*12,21.
Mith. Hiberus. 6, 32. *Armenia potitur.* 6, 33. per tot. *in regnum remeat.*11, 8. *Armen. denuo occupat.* 11,9. *à Rhadamiſto exuitur regno.*12,44. *&c. & vita.*12,47.
Mitigare ſecreta, temperare. 3,37.
Mitis domui Germanici. 4, 17. *magis quam ignavus.* 3, 32. *& injuriam ſegniter laturus.h.*2,71. *mitis obitus.*3, 19. *mitior pœnitentia.* A.16.
*Mittitur forum Iulium.*2,63.
*Mitylena.*O.15. *Mitylenæus.* 6,18. *Mitylenenſe ſecretum.*14,53.
*Mneſter.*11,4. *ſupplicio affectus.* 11,36. alius *Agrippinæ libertus.*14,9.
*Mobiliſſimus quiſque. h.*1,24. *mobilitas ingenii. h.*1,7. *h.*2,57. *h.*3,85. *vulgi. h.* 5, 8.
Moderari quibus. 1, 31. *curſui.* 2, 70. *moderandum fortunæ.*15,5. *moderandi honores.* 1,14. *moderandæ exundationes.*1,79. *moderatio adrogans.*1,8. *rerum proſperarum.* 12, 37. *moderationis fama.*3,56. *expleta ſuperbia quæſita.* 15, 15. *moderatione plura quam vi componere.*12,49. *moderator exercitus* 4,18.
Modeſtia, moderatio. 3, 12. mediocritas. 11, 1. *hiemis*, quod non fuerunt crebræ tempeſtates. 12, 43. *mod. præmiorum expertes facit. h.* 4, 2. *ac probitas nomina ſuperiorum.* G. 36. *mod. Cæcinæ, quod non ſcripſiſſet ad ſenat. h.* 2, 55. *ſubdola.* 6, 20. *modeſtiæ fama neque ſummis mortalium ſpernenda.* 15, 2. *imagine in altitudinem conditus. h.* 4. 86. *modeſtiam præferre, & laſcivia uti.* 13, 45. *modeſte habita amicitia.* 6, 7. *modeſta* dea. 4, 7. *modeſta ſervitia.* 4, 7.
Modicus dignationis. 4, 52. *originis.* 6, 39. *pecuniæ.* 3, 72. *voluptatum.* 2, 73. *ſeveritate.* 6, 30. *modica lætitia.* 4, 31. *laus.* 12, 20. *manus.* 2, 52. 14,32. 14,36. *h.*4,56. A.18. *modicum regnum.* 12, 44. *tributum.* 4, 72. *ad mod. redacti. h.* 5, 9. *modici egreſſus.* 15, 36. *modica domus.* 3, 6. *injuriæ.* 3, 51. *res. h.* 3, 72. *modica armenta.* 4, 72. *facilius manen.h.*2,49. *differere.h.*4,40.
Modus, mos. 1, 17. *in noſtrum modum.*

dam. H. 3, 47. forma, ſpecies. *Furiarum.* 14, 30. *penatium.* H. 2, 80. *pontis.* H. 4, 23. *in modum valli.* 12, 33. *municipii.* H. 1, 67. H. 4, 22. moderatio, *modus adjiciendus.* 3, 6, *ni adſit, ſimplicitas & liberalitas in exitium vertuntur.* H. 3, 86. *modus humanus*, menſura, magnitudo. 11. 21. *liberti.* 13, 2. *privatus.* 14, 52. H. 2, 5. *virium.* G. 34. *frumenti, pecoris, veſtis.* G. 25. *modum ex ſapientia retinere.* A. 4. *facere.* H. 4, 40.

Mœnia cratibus & vimentis extructa. 12, 16. *mœnium extrema.* H. 5, 12. *magnitudo.* 13, 41.

Mœnus. G. 28.

Mœrens ac laudans. 14, 15.

Mœſia. 1, 80. 2, 66. 4, 5. 4, 47. 6, 29. H. 1, 76. H. 1, 79. H. 2, 83. H. 5, 26. *in partibus Othonis.* H. 2, 32. *Mœſiæ præfectus Sabinus.* H. 3, 75. *in Mœſia tertia legio.* H. 2, 74. *amiſſi exercitus.* A. 41. *Mœſi* pro Mœſia. 15, 6. *Mœſiaca copiæ.* H. 2, 32. *Mœſicus exercitus.* H. 3, 9. *Mœſici exercitus.* H. 2, 86. H. 3, 2. *auxiliares.* H. 3, 18. *Mœſica legiones.* H. 2, 44. *tres.* H. 2, 85.

Mœſta ubi ſemel prorupere, difficilius reticentur. 4, 69.

Molares. H. 2, 22,

Moles belli. 15, 2. H. 1, 61. H. 2, 74. H. 3, 1. *nihil profutura.* H. 2, 16. *tarda.* H. 2, 6. *inſidiarum.* 14, 65. *regni.* 6, 36. 15, 2. *moles* pro opere, ut pro amphitheatro H. 2, 21. *moles Druſi.* H. 5, 19. *ad Rhenum à Civili ſtructa.* H. 5, 14. pro labore, *niſu major moles.* 3, 43. *plus molis.* 13, 35. *plurimum molis.* H. 3, 84. *haud magna mole.* 2, 78. *tota mole.* H. 2, 100. *majore mole concurſum.* 2, 46. *molium*, crepidinum, *objectus.* 14, 8.

Moliri caſtra. 11, 20. *crimina.* 12, 22. *fores.* 1, 39. *templorum.* 2, 82. *opus.* H. 3, 26. *portas.* H. 2, 22. *vallum.* H. 2, 40. *ſibi imperium.* H. 1, 5.

Mollis animus. 4, 68. H. 1, 22. *vita.* 13, 43. *molle agmen.* H. 3, 40. *corpus.* 15, 49. *imperium.* H. 3, 57. *ſervitium.* H. 4, 57. quid *adfluentia.* 16, 18. *mollia conſulta.* 1, 40. *initia.* 13, 34. *in mollius relata cuncta.* 14, 39. *molliora.* 12, 46. *referre.* H. 4, 32. *molliter.* 2, 66. *habitus populus.* 1, 54. *mollius.* H. 1, 74. *accipere.* 2, 30. H. 1, 12. *interpretari.* H. 2, 96. *mollitia corporis.* 11, 2. *vita.* 6, 14. 15, 70. *mollities cæli.* 12, 66.

Momentum grande. H. 2, 86. *momenti magni locum obtinere.* H. 3, 8. *momento temporis.* H. 2, 86. H. 4, 86. *momenta deficientis.* A. 43.

Mona. A. 14. A. 18. *valida incolis.* 14, 29.

Monebat princeps, jubebat. 2, 37. *monuit inſectandi*, ut inſectaretur. 2, 43. *monere temporis.* 1, 67.

Moneſes. 15, 2. 15, 4.

Monimenta ingenii. 4, 61. *ingeniorum.* A. 2. *antiqua.* 15, 41.

Monobazus. 15, 1. *Adiabenus.* 15, 40.

Monœcus Hercules. H. 3, 42.

Mons Abnoba. G. 1. *Amanus* 2, 83. *Apenninus.* H. 3, 42. *Aventinus.* 6, 45. *Cælius.* 15, 38. *deuſtus.* 4, 64. *Auguſtus appellatur.* 4, 64. *antiquitus Querquetulanus.* 4, 65. *Carmelus.* H. 2, 78. *Grajus.* H. 4, 68. *Grampius.* A. 29. *Hæmus.* 3, 38. 4, 51. H. 2, 85. *Ida.* H. 5, 2. *Libanus.* H 5, 6. *Palatinus.* 12, 24. 15, 38. *Querquetulanus.* 4, 65. *Sambulos.* 12, 13. *Taunus.* 1, 56. 12, 28. *Taurus.* 6, 41. 12, 49. 15, 8. *Veſuvius.* 4, 67. *Vocerius.* H. 1, 61. *montes Fundani.* 4, 59. *montes* tempeſtatum cauſſa. A. 10. *montium profunda.* A. 25.

Monſtrare quos *ad exitium* cui. H. 4, 41. *monſtrari* à quibus, prodi. H. 4, 1. *monſtratus honorum umbra.* H. 3, 73. *vetuſto nomine.* H. 1, 88. *fatis.* A. 13. *monſtrati hoſtibus ſuiſque.* G. 31.

Monſtrum. 12, 64. monſtra. 15, 47. H. 1, 86.

Montanus Alpinus vid. *Alpin.*

Mont. Curtius vid. *Curt.*

Mont. Iulius, 13, 25.

Mont. Traulus. 11, 36.

Mont. Votienus. 4, 42.

Montani. H. 2, 12.

Moram adferre. H. 4, 72. *facere prælio.* H. 4, 71. *interjicere.* H. 3, 81. *mora valeſcit veritas.* 2, 39. *bona conſilia.* H. 1, 32. *ex mora tædium.* 12, 20. *ipſa mora tranſitus terrentur animi.* A. 38. *moras ferre.* H. 4, 55. *nectere.* 12, 14. H. 3, 52. H. 4, 68. *per moras*

&

& tædia evaneſcunt bella H. 2, 32.

Morari pacem. h. 3, 84. luxu, bellum formidine. 3, 33. tabulas ſupremas. 16, 14. vivendo ſcil. impedire ne valeant.

Morbi veteres per dura coërcendi. 3, 54. *morbis obnoxia Germanorum Gallorumque corpora.h.*2,93.

Moriens libertas. 1, 47. *morituri* liberales. 16, 19. *h.* 2, 48. *moribundus.* 6, 40.

Morini. h. 4, 28.

Mors coacta. 16, 19. *fortuita.* 2. 4. 12, 52. 16, 19. *honeſta.* 1, 70. 12, 51. *turpi vita potior. A.*33. *juſta.* 16, 17. *ſegnis.* 14, 58. *ſine arbitrio.* 16, 11. *opportuna.* 4, 21. *h.* 3, 67. *odio & gratia eximit.* 4, 35. *natura omnibus æqualis. h.* 1, 21. *pulcrior, ubi multa adhuc ſpe ſuperante ſumitur. h.* 2, 47. *miſeriarum ſinis.h.* 4, 58. *inimici ſpectata.h.*3,31. *principis occultata.* 1, 5. 12, 68. *mortis exactor.* 3, 14. *contemptus. h.* 5, 5. *morti obvius.* 16, 25. *mortem adproperare.* 16, 14. *obire.* 4, 71. 5, 1. 10, 6. *ſibi conſciſcere.*12, 8. *morte uti.* 6, 45. *mortes virorum illuſtrium.*14, 19. *antiquorum laudata. h.*1,3. *patrata.* 11, 28. *mortuum imago.h.*3,28.

*Morſu caput ad petitum.h.*4,42.

Mortale ævum. A. 3. *faſtigium.* 15, 74. *gaudium.* 15, 23. *opus. G.* 10. *mortales*, homines. *A.* 11. *materia. H.* 5, 5. *mortalium animi molles in calamitate.* 4, 68. *cuncta incerta.* 1, 72. *rebus optime natura conſuluit.* 1, 79. *mortalibus inſita natura propere ſequi, quæ piget inchoare. h.* 1, 55. *recentem felicitatem aliorum agris oculis introſpicere. h.* 2, 20. *ſimulacra vultus mortalia ſunt*, caduca. *A.* 46. *omne mortalium genus*, omnia animalia. 16, 13. *mortalitas communis.* 16, 13. *mortalitatem explere*, mori. 6, 50.

Mos militiæ. 1, 6. *corrumpendus.* 6, 3. *vulgo, quamvis falſis reum ſubdere.* 1, 39. *fortuita ad culpam trahere.* 4, 64. *forma corporis imperatores comparare. h.* 1, 7. *mutari ſubitis. h.* 1, 69. *priſcus.* 3, 53. 12, 12. 15, 30. *& integer.* 1, 4. *claſſicum canendi in ſupplicio.* 2, 32. *augendi pomœrii.* 12, 23. *receptus*, 2, 85. *mos* opponitur juri ſcripto. 3, 28. *antiquorum in dirimendis amicitiis.* 6, 29. *accommodatur, pro ut conducit.* 12, 4. *regum in ſocietatem coëuntium.* 12, 47. *vetus.* 3, 29. 3, 34. 11, 18. *in nece domini omnem familiam ad ſupplicium agi.* 14, 42. *quem miſericordia non minuit, per ſævitiam non intendendus.* 14, 45. *adulandi nimia & falſa dicere. h.* 1, 90. *famæ credentium otio augeri.* 14, 58. *cuncta in majus augere. h.* 4, 50. *Germanorum approbandi dicta ducis. h.* 5, 17. *Judæorum abſurdus ſordiduſque. h.* 5, 5. *Romanis cremare corpora.* 16, 6. *moris* ſcil. eſt. *G.* 21. *moris erat.* 4, 39. *ut moris eſt. h.* 1, 15. *moris antiqui* ſcil. eſſe. *h.* 2, 64. *mali id.* 1, 35. *cuiquam. G.* 13. *illi* genti. 1, 56. *quibus mutari. A.* 42. *ut moris erat Domitiano. A.* 39. *moris antiqui ignarus ob juventam.* 6, 12. *more majorum punire.* 4, 30. *h.* 4, 42. *necandus.* 14, 48. *more regio.* 6, 1. *magis alii homines, quam alii mores. h.* 2, 95. *mores boni plus valent, quam leges. G.* 19. *morum diſſimilitudo nullam eſſe ſocietatem arguit.* 15, 67. *ob mor. ſimilitudinem aliena malefacta ſibi quidam objectari putant.* 4, 33.

Moſa. 2, 6. 2, 47. 11, 20. *h.* 4, 28. *h.* 4, 66. *cum Rheno Oceano adfunditur.h.*5,23.

*Moſceni.*2,47.

*Moſella. h.*4,71. *h.* 4, 77. *atque Araris connectis capti.*13,53.

*Moſes.h.*5,3. *h.*5,4.

Movere à Formiis gubernatores; profecti ſunt. 15, 46. *mov. arma.* 12, 52. *h.* 3, 47. *h.* 5, 26. *caſtra. h.* 1, 67. *in hoſtem.h.*4,34. *movetur*, amovetur, *ſpecie diſſidii.*14,60. *motus Bonna exercitus. h.*4,25. *mota Africa*, turbata. 3, 32. *moti ſenes* amoti. 14, 32. *mota*, commotæ, *mentes. h.* 1, 26. *Chaucorum.* 11, 19. *motus*, rebellio. 3,41. 4,46. 12,54.

Mox, poſtea. 1, 13. 1, 15. 1, 72. 2, 52. 4, 13. 4, 41. 4, 48. 4, 52. 4, 58. 5, 1. 6, 8. 6, 38. 6, 47. 11, 14. 11, 26. 12, 61. 13, 19. 13, 32. *h.* 1, 67. *h.* 2, 59. *h.* 2. 81. *h.* 3, 1. *h.* 3, 34. *h.* 1, 72. *h.* 3, 74. *h.* 4, 50. *h.* 4, 65.

Rr *H.*4,70.

H. 4, 65. *H.* 4. 70. *H.* 5, 17. *G.* 29. *G.* 34. *A.* 5. *A.* 13. *A.* 14. *A.* 45.

Mucianus Licinius. H. 1, 10. *Syriæ præſes. H.* 5, 26. *legiones ſacramento Othonis adigit. H.* 1, 76. *quatuor legiones obtinet. H.* 2, 4. *cum Veſpaſ. conſilia miſcet. H.* 2, 7. *in Titum pronior. H.* 2, 74. *Veſpaſ. hortatur ad capeſſendum imperium. H.* 2, 76. *Antiochiam diſcedit. H.* 2, 79. *milites in verba Veſpaſ. adigit. H.* 2, 10. *Berytum venit. H.* 2, 81. *donativa militi modice oſtendit. H.* 2, 82. *dux contra Vitell. deſtinatur. H.* 2, 82. *bellum propriis opibus juvat. H.* 2, 84. *civitati* gravis. *H.* 2, 95. *venturus cum copiis Orientis. H.* 3, 1. *gloriæ avidus. H.* 3, 8. *ſextam legionem Dacis opponit. H.* 3, 46. *ad Flavianos duces ſcribit. H.* 3, 52. *ſpecimen partium. H.* 3, 66. *Sabini cæde lætatur. H.* 3. 75. *victoriam moratur. H.* 3, 78. *pro accuſatoribus cenſet. H.* 4, 44. *Piſonem interficit. H.* 4, 49. *& Vitellii filium. H.* 4, 80. *ad bellum proficiſcitur. H.* 4, 85. *principatus Veſpaſ. rector. A.* 7. *undecim Actorum libros & tres Epiſtolarum edidit. O.* 37. *Muciani mores. H.* 2, 5. *potentia Romæ. H.* 2, 95. *H.* 4, 11. *H.* 4, 39. *epiſtola ad ſenatum. H.* 4, 4. *jactantia. H.* 4, 4. *artes in opprimendo Antonio. H.* 4, 39. *Mutianum quam Veſpaſ. ſprevisse exitioſius. H.* 3, 49.

Q. Mucius præc. Cicer. *O.* 30.

Mucrones, gladii. 2, 4. *A.* 36. *infeſti, H.* 3, 85. *ſtricti. H.* 1, 27. *H.* 2, 41. *H.* 5, 22.

Mulcare quos *verberibus.* 1, 32. *mulcatum corpus.* 1, 70.

Mulcere animos. H. 1, 39. *H.* 1, 85. *H.* 4, 72. *vulgum. H.* 3, 10.

Muliebris æmulatio. 2, 43. *cupido.* 4, 39. *ejulatus.* 16, 10. *fraus.* 2, 71. 11, 3. *impotentia.* 1, 4. 12, 57. *ornatus. H.* 1, 30. *G.* 43. *ſpecies.* 11, 21. *ſuperbia.* 13, 14. *muliebre agmen.* 1. 40. 14, 30. *conſilium deterius.* 15, 54. *corpus impar dolori.* 15, 57. *faſtigium.* 1, 14. *ſexus.* 4, 62. *muliebres amicitiæ.* 5, 2. *cauſſæ.* 12, 64. *deliciæ. G.* 18. *illecebræ.* 14, 2. *offenſiones.* 1, 33. *muliebris Octavia caſtiora quam et Tigellini.* 14, 60. *blandimenta. H.* 1, 74. *lamenta. A.* 46. *muliebria paſſus*, pathicus 11, 36. *muliebriter. A.* 28. *fremere.* 13, 13. *infamis ob libidines*, duplici ſenſu. 13, 30.

Mulier anguem enixa. 14, 12. *alia in concubitu mariti fulmine examinata.* ibid. *mulieris libertinæ conſtantia.* 15, 57. *mulierum juſſa pervicacia.* 3, 33.

Multa dicta. 13, 28.

Multiplicata excubiæ. 15, 57.

Multitudinis conſenſum extenuare. h. 4, 46. *multitudine ſuperante facile damnum. h.* 4, 28.

Multus ſermo. 1, 9. *multo adhuc die. h.* 2, 44. *multa luce. h.* 5, 22. *nocte.* 2, 65. 3, 15. *h.* 3, 77. *multum fluminum. A.* 10. *multo jam noctis.* 3. 79. *multum ſuperque vitæ.* 4, 39. *multi ſocietate culpæ tutiores. h.* 2, 52. *multa, quæ provideri non poſſunt, fortuito in melius cadunt.* 2, 77. *divitiæ veterum melius & latius mutata.* 3, 34. *experiendo conſiunt, quæ ſegnibus ardua videntur.* 15, 59. *auſis aliqua in parte fortuna aderit. h.* 5, 20.

Mummius Lupercus. H. 4, 18. *legatus legionis. h.* 4, 22. *Velledæ dono miſſus. h.* 4, 61.

L. Mummius imperator. 4, 43. *primus ſpectacula theatralia edidit.* 14, 21.

Munatius Gratus. 15, 50.

Munat. Plancus. 1, 39.

Munia diviſa inter exercitum ducesque. h. 3, 20. *militiæ* 13, 11. *h.* 1, 48. *publica.* 16, 27. *conſulis implere.* 15, 69. *ducis impl. h.* 1, 62. *obire.* 2, 26. 6, 8. *h.* 2, 92.

Municipalis adulter. 4, 3. *favor. h.* 3, 45. *municipiorum inimicitiæ. h.* 4, 3.

Munificentia. 1, 46. 2, 26. 13, 18. 14, 53. *G.* 14. *publica.* 3, 72. Tiberii. 6, 45.

Munimenta, ſubſidia. 1, 3. *mun.* caſtra. 4, 48. *imperii, amnes. h.* 4, 26. *liberi. h* 4, 52. *munire* ſc. caſtra. *h.* 4, 26. *caſtra. h.* 2, 30. *h.* 3, 26. *munitores.* 1, 64.

Munus gladiatorum. 4, 63. 12, 3. 15, 34. *rempub. ſui muneris facere.* 15, 52. *munere deum.* 3, 58. 4. 27. *ſervatus.* 2, 40. *munerum æqualitas. A.* 19. *muneribus principi non obnitendum.* 14, 54. *gaudent Germani. G.* 21.

Mura-

Muralia pila. 4, 51.
Murcus Statius. h. 1, 43.
Murmur hoſtile. h. 2, 42.
Muri communes. 15, 43. *colonia, munimenta ſervitii.* h. 4, 64. *ſolidati.* h. 2, 19.
Muſa Æmilia. 2, 48.
Muſa dulces. O. 13. *forenſes.* O. 4.
Muſonius Rufus. 14, 59. 15, 71. *philoſophus.* 3, 81. *in P. Celerem invehitur.* h. 4, 10. *quem reum peragit.* h. 4, 40.
Muſulani. 2, 52. *Muſulanorum princeps.* 4, 24.
Mutabilis ſubitis Vitellius. h. 2, 92. *vulgus.* h. 1, 69.
Mutabat aſtus. 2, 23. *mutans in ſuperbiam.* 12, 21. *mutari in melius.* h. 1, 50. *ad vera.* h. 5, 13. *mutata veſtis.* 2, 29. *mutatu facilis.* h. 2, 63. *mutationis cupido periculis latos facit.* 3, 44. *mutationes crebra non ſunt uſui.* 12, 11.
Mutilia Priſca. 4, 12.
Mutilus Papius. 2, 32.
Mutina. h. 1, 50. h. 2, 52. h. 2, 54. *Mutinenſis ordo.* h. 2, 52.
Q. Mutius. O. 30.
Mutuandi copia. 6, 17.
Mutua diſſimulatio. A. 6. *formido.* 2, 79. *mutuum a privatis acceptum.* h. 4, 47.
Myrina. 2, 47.

N.

Nabalia h. 5, 26. creditur *Vahalis*, ut alibi. 2, 6.
Nabateorum rex. 2, 57.
Naharvali. G. 43.
Nar. 1, 79. *Nare devectus.* 3, 9.
Narbonenſis Galia vid. *Gallia Narb. provincia.* h. 1, 76. h. 2, 12. h. 2, 14. h. 2, 32. h. 3, 41.
Narciſſus. 11, 39. *Meſſalinam defert.* 11, 30. *in eodem geſtamine* cum Claud. *ſedem ſumit.* 11, 33. *quaſtoria inſignia accipit.* 11, 38. *Æliam Petinam fovet.* 12, 1. *Agrippinam arguit.* 12, 57. *& ſuſpectat.* 12, 65. *ad mortem agitur.* 13, 1.
Nandi ſtudium. h. 4, 12. *uſus patrius.* A. 18. *nando inceſſere fontem.* 14, 22.
Nariſci. G. 42.
Narnia. 3, 9. h. 3, 58. h. 3, 60. h. 3, 63. h. 3. 77. h. 3, 78.
Naſcens eloquentia. O. 25. *naſcendi pretia referre.* G. 31. *natu major.* h. 1, 15. O. 28. *maximus.* G. 32. *natus ad eloquentiam.* O. 5. *ex ſe.* 11, 21. *nati ad arma viri.* h. 4, 64. *ad pugnam lacerti.* O. 10. *ſordidius*, abjectius. O. 8.
Naſica Ceſius. 12, 40.
Naſo Antonius. h. 1, 20.
Naſo Valerius. 4, 56.
Natalis Antonius vid. *Ant.*
Natalis dies. h. 2, 95. *celebratus.* 6, 18. *Agrippina.* 14, 12.
Nationis & *gentis* diſcrimen. G. 2. *nationes* ſervorum. 14, 14. *Suevorum.* G. 38.
Nativus ſpecus. 4, 59.
Natta Pinarius. 4, 34.
Natura dilectus. h. 4, 14. *natura* ſcil. rerum. G. 45. pro elemento. G. 45. pro mundo. A. 33. *optime rebus mortalium conſuluit.* 1, 79. *timorum.* 15, 36. *mortalibus inſita.* h. 2, 20. *trepidantium.* h. 3, 58. *paveris.* h. 3, 85. *quod in pace natura vocatur; id in metu fatum.* h. 4, 26. *fortibus viris omnes terras aperuit.* h. 4, 64. *integra.* A. 4. *margaritis deeſt.* A. 12. *natura infirmitatis humana tardiora ſunt remedia quam mala.* A. 3.
Nava. h. 4, 70.
Navalis copia. 4, 56. *navale prælium.* 12, 56. *ſtagnum.* 14, 15. *navalia tela.* 14, 5.
Navare bellum cui. h. 5, 25. *flagitium.* h. 4, 59. *operam.* 15, 51. h. 3, 16. *navanda opera avidior.* 3, 42. *navata opera.* h. 3, 74.
Navicularii. 12, 55.
Navigabilis foſſa. 15, 42.
Navigia levia. 11, 18. 12, 56. *minora.* 15, 46. *modica.* 4, 67.
Naves artificioſa. 14, 3. *pratoria.* h. 5, 22. *gravis frumento.* h. 4. 27. *naves negotiatorum*, frumentariæ. 13, 51. *plano alveo.* 14, 29. *frumentaria merguntur.* 15, 18. *auro & ebore diſtincta.* 15, 37. *Liburnica.* h. 2. 16. h. 3, 12. *Suionum.* G. 44. *navium ſpecies*, *camera.* h. 3, 47.
Nauportum. 1, 20.
Naxus. 16, 9.
Neapolis. 14, 10. 16, 10. *urbs Græca.* 15, 53.
Nebula. A. 12.
Neceſſarii, propinqui. 3, 67. 4, 63. h. 2, 48.

2, 45. *neceſſitas* pro dolore tormentorum, 15, 57. pro morte. *H.* 1, 3. *ſuprema. h.* 1, 72. *ultima.* 15, 61. *nec ingruit.* 6, 10. *huc illuc mutat. H.* 1, 76. *profana fœdaque in uſum vertit. H.* 4, 60. *neceſſitatis vim adfert merces.* 14, 14. *neceſſitatem adferre.* 13, 54. *neceſſitates*, expenſæ neceſſariæ. 1, 11. pro inopia & debitis. 2, 27. pro uſu neceſſario. *G.* 15.

Neceſſitudo legis, neceſſitas. 4, 20. *officiis. O.* 10. *peccandi ex egeſtate & flagitiis.* 3, 40. *pugna.* 12, 30. *reipub.* 1, 9. *neceſſitudinem facere.* 3, 64. *neceſſitudine cogi.* 6, 27. *neceſſitudo*, affinitas, conjunctio, cognatio. 3, 29. 4, 39. 12, 3. *prior.* 12, 9. *neceſſitudines* 4, 40. *H.* 1, 15. *H.* 3, 59. *& propinquitates. H.* 2, 80. *privata.* 15, 36. *neceſſitudinum nomina.* 12, 46.

Nectere moras. 12, 14. 13, 44. *H.* 3, 52. *H.* 4, 68.

Nedum. 13, 20. 14, 15. *H.* 3, 66.

Negligitur vis, ſpernitur. 12, 45. *negligens amicorum. H.* 3, 38. *negligenter. G.* 17.

Negotiatores. 14, 33. *gentes aperiunt. A.* 24.

Negotioſi. O. 7. *dies.* 13, 41. *negotium* cui *dare.* 3. 73. 6, 12. *negotia pro ſolatiis accipere.* 4, 13.

Nemetes. 12, 27. *G.* 28.

Nemo unquam imperium flagitio quaſitum bonis artibus exercuit. H. 1, 30. *ſcire, & omnes adfirmare. H.* 1, 35. *adeo in arma promptus, ut non idem precium quietis quam periculi mallet. H.* 4, 76. *unus auſus eſt.* 14, 45. *neminem unum deſtinare ira poterant. H.* 1, 82. *in nem. ultra aciem ſavire. H.* 4, 39.

Nemus navali ſtagno circumpoſitum. 14, 15. *Aricinum. H.* 3, 36. *ſacrum. H.* 4, 14.

Nepos Flavius. 15, 71.

Nep. Marius. 2, 48.

Neptuni aſylum. 3, 63.

Nequidquam, fruſtra. *H.* 2, 24.

Nequitia etiam inſcitiæ amulos invenit. H. 4, 42.

Nero Claudius vid. *Claud.*

Nero Tiberius vid. *Tib.*

Nero pater Tiberii. 6, 51. *ei uxorem abducit Auguſtus.* 1, 10.

Nero Germanici filius. 2, 43. *juventam ingreſſus.* 3, 29. 4, 4. *Iuliam Druſi ducit.* 3, 29. *commendatur ſenatui.* 4. 8. *grates ſenatui agit.* 4, 15. *commendatur diis.* 4, 17. *accuſatur.* 4, 59. *Sejani inſidiis.* 4, 67. *apud ſenatum.* 5, 3. ejus *effigies.* 5, 4.

Nero L. Domitius. 11, 11. *Octavia ſponſus.* 12, 9. *adoptatur à Claudio.* 12, 25. *virilem togam ſumit.* 12, 41. *Ilienſium & Bononienſium cauſam ſuſcipit.* 12, 58. *Octaviam ducit.* 12, 68. *imperator conſalutatur.* 12, 69. *primus imp. aliena facundia eget.* 13, 3. *abhorret ab Octavia.* 13, 12. *unus ſuperſtes è familia* Cæſarum. 13, 17. *cos. iterum.* 13, 31. *tertium.* 13, 34. *imperator conſalutatur* ex victoria Corbulonis. 13, 41. *inceſtum cupit.* 14, 2. *carminum ſtudium adſectat.* 14, 16. *cos. quartum.* 14, 20. *nubit.* 15, 37. *cupitor incredibilium.* 15, 42. *Chriſtianos ſuppliciis adficit.* 15, 44. *divus.* 15, 74. *bellum in Albanos parat. H.* 1, 6. *equites cogit actitare mimos. H.* 3, 62. *juſſit ſcelera, non ſpectavit. A.* 45. *quatuordecim annis imperavit. O.* 17. *Neronis imperium prædictum.* 6, 22. *donationes. H.* 1, 20. *immanitas omnium quaſtus anteit.* 14, 11. *regia deterrimorum fecundiſſima.* 14, 13. *res.* 1, 1. *gaudium ob natam filiam.* 15, 23. *imagines repoſita. H.* 1, 78. *forma. H.* 2, 9. *fuga ex urbe. H.* 3, 68. *temporibus inertia pro ſapientia. A.* 6. *Neroni inferias facit Vitellius. H.* 2, 95.

Nero Otho. H. 1. 78.

Nero falſus. H. 1, 2. *H.* 2, 8.

Neroneus menſis. 16, 12.

Neronianus comitatus. H. 1, 23. *Neroniana ſectiones. H.* 1, 90.

Nerva Cocceius vid. *Coc.*

Nerva Caſar. A. 3. *ejus principatus à Tacito ſenectuti ſepoſitus. H.* 1, 1.

Nerva Silius. 4, 68. alius. 15, 48.

Nerva Trajanus. A. 3. vid. & *Traj.*

Nervii. H. 4, 15. *in arma tracti. H.* 4, 56. *in auxilis Rom. H.* 4, 33. *pugnant cum Civili. H.* 4, 66. *Rom. deduntur. H.* 4, 79. *Germani. G.* 28.

Nerulinus. 13, 43.

Nervus belli civilis, pecunia. H. 4, 82.

Neſcire quadam milites oportet. H. 1, 83. *neſcia ſimulationum.* 4, 54.

tolerandi. 3, 2. *neſcii*, ſc. paludis. 1, 63. *neſcium habere*, ignotum. 16, 14. *neſcia tributa.* 1, 59.
Neſtor. O. 16.
Nexus legis exſoleti, ambages. 3, 28. *firmi*, compago. 4, 62.
Nicephorium. 6, 41.
Nicephorius. 15, 4.
Nicetes. O. 15.
Nicopolis. 2, 53. *colonia.* 5, 10.
Nicoſtratus. O. 10.
Niger Brutidius. 3, 66.
Niger Caſperius. h. 3, 73.
Niger Vejanus. 15, 67.
Nihil in vulgo modicum. 1, 29. *ſpernendum.* 2, 40. *appetendum ob jactationem; recuſandum ob formidinem.* A. 5. *abnuendo veniam omnium accipere.* 2. 22.
Nili ſuperfluentis receptacula. 2, 61.
Nilo ſubvehi. 2, 60.
Nimium meminiſſe clarorum majorum. h. 2, 48. *nimius*, præpotens. h. 3, 52. *nim. commemoravit*, *quæ meruiſſet.* h. 4, 80. *ſermonis.* h. 3, 75. *pavor conſcientiam arguit.* h. 3, 10. *nimia fiducia.* A. 37. *fortunæ indulgentia.* h. 2, 99. *ac formidoloſa legio.* A. 7. *pecunia.* 16, 1. *potentia.* 6, 45. *ſeveritas.* 14, 42. *nimii rebus ſecundis.* h. 4, 23.
Ninos. 12. 13.
Nipelus. 14, 26.
Niſibis. 15, 5.
Niſi ſe proripere, impetu. 4, 45.
Niti conſtitutis, fretos eſſe. 3, 62. *decreto.* 4, 14. *eo ipſo.* 4, 55. *initiis obſcuris.* 3, 63. *rege Dario.* 3, 63. *corporibus, umbonibus*, conniti. h. 2, 42. *pro* quo. 1, 34. h. 1, 45. *quantum poterat.* 4, 70. *humore ad* extinguendum *ignem.* 13, 57. *niti contra*, tendere; loqui. 3, 31.
Nivibus fidus Libanus. h. 5, 6.
Nobiliſſimi obſidum. h. 4, 28. *nobilitas neque bonis neque malis annumeranda.* h. 4, 5. *nobilitates externæ.* 12, 20.
Nocens, ſons. 1, 44. 2, 31. 3, 22. O. 41. *reus.* 14, 48. *legibus.* h. 2, 86. *nocentem videri malle, quam ſupplicem.* 13, 42.
Nodo ſubſtringere crinem. G. 38.
Nola. 1, 5. 3, 9. 4, 57.
Nolentes effuſius favent. h. 1, 19.
Nomen, fama. G. 45. O. 11. O. 36. *nomine & auctore opus.* 6, 31. *nom. & effigies damnatorum demota.* 11, 38. *nomen principis principiis caſtrorum præſcriptum.* h. 3, 13. *magis exercitus quam robur.* h. 4, 15. *idem ducum latum militibus.* h. 4, 68. *nomen Romanum* pro ipſis Romanis. 1, 43. 2, 55. h. 3, 45. h. 4, 18. h. 5, 16. A. 23. *nominis Rom. terror.* 4, 24. *Sempronium* pro familia Sempr. 1, 53. *Silurum.* 12, 39. *nominis ſuperſtitio.* h. 3, 58. *nomen faſtis radere.* 3, 17. *Vitellii demoliuntur primores caſtrorum.* h. 3, 31. *inſerere famæ.* O. 10. *nomine Bojocalus.* 13, 55. *Caluſidius.* 1, 35. *Catualda.* 2, 62. *Clemens.* 2, 39. *Geta.* h. 2, 72. *Martina.* 2, 74. *Segimundus.* 1, 57. *eo nomine*, ea re, cauſſa. 14, 59. *meo nom.* quantum ad me. h. 1, 29. *in nom. urbis grande momentum.* h. 1, 76. *nom. feminarum ſuarum* pro feminis. G. 8. *nomine tenus.* 15, 6. *nomina fauſta.* h. 4, 53. *honeſta vitiis prætendi ſolita.* 14, 21. *inania legionum.* h. 4, 14. *vana.* h. 1, 30. *& ſine viribus.* h. 4, 75. *nomina dare.* 14, 50. *in conjurationem.* 15, 48. *impigre.* h. 2, 97. *dantes ſacramento adigit.* h. 3, 58. *nominibus falſis res appellare.* h. 1, 37. A. 30. *nominatim.* 14, 14. h. 1, 43. O. 26. *arguens.* 3, 59. *compellatus.* 4, 70. 16, 27. *eligi.* h. 4, 6. *perſcripti.* 3, 1.
Nominatio conſulum. 6, 45.
Non omnia metuenda. 2, 40. *non niſi.* 2. 26. *non cultu niſi.* 13, 32. *non alium pertinacius flagitavere.* h. 1, 72. *non ultra.* h. 2, 91.
Nonanus miles. 1, 23. 1, 30. ſc. ex leg. *Nona.*
Nondum victoria, jam diſcordia. h. 4, 69.
Nonianus. O. 23.
Nonius Actianus. h. 4, 41.
Non. Priſcus. 15, 71.
Non. Receptus. h. 1, 56. *occiditur.* h. 1, 59.
Nonnihil. 4, 39. G. 46. *gloria & prædæ partum.* 15, 8.
C. Norbanus coſ. h. 3, 71. alius. 1, 55.
L. Norb. 2, 59.
Norica provincia. 2, 63. *Noricum.* H. 1, 70.

H. 1, 70. *G.* 5. *procuratoribus continetur.* *H.* 1, 11. *Norici.* *H.* 1, 70. *H.* 5, 25. *Noricorum juventus.* *H.* 3, 5.

Noſcere, cognoſcere, diſcere. 12, 24. pro agnoſcere. *H.* 1, 90. *dicta* alterius & *ſua reſponſa.* 15, 60. *noſci exercitus.* *A.* 5. *noſcebantur à pratoribus*, cognoſcebantur, judicabantur. 12, 60.

Noſtra nobis notiora. *O.* 28.

Nota triſtes. 6, 9. *notas allevare.* *H.* 1, 52. *notabilis deformitas.* *H.* 4, 62. *eloquentia.* *O.* 40. *introitus.* *A.* 40. *opera.* *H.* 1, 44. *perſona.* *O.* 10. *tempeſtas.* *H.* 1, 38. *notabilior paupertas.* *O.* 8. *notabilius.* *H.* 1, 45.

Noteſcunt, innoteſcunt. 16, 20. *artes.* 14, 16. *noteſcere conſiliis bonis.* 4, 7. *facinoribus.* 12, 8. *ſtudiis.* 12, 58. quibus, 6, 8. *notuere Tiberio.* 1, 73.

Notio, cognitio, *de jure Flaminis.* 3, 59. *quindecimvirum.* 6, 12.

Notitia, fama, nomen. *O.* 11. *O.* 36. *Romana.* *A.* 10. *notitia carere*, ingloriũ, ignotum eſſe. *O.* 13.

Novacula. *H.* 1, 72.

Novare res. *H.* 4, 14. *novandi cupida.* 4, 18. *novata ſeditio.* *H.* 2, 51.

Novaria. *H.* 1, 70.

Novellus Antonius. *H.* 1, 87. *H.* 2, 12.

Novendialis cœna. 6, 5.

Noverca odia. 12, 44. *novercales ſtimuli.* 1, 33. *novercalia odia.* 1, 6. 12, 2.

Noveſium. *H.* 4, 26. *H.* 4, 33. *H.* 4, 35. *H.* 4, 36. *H.* 4, 57. *H.* 4, 62. *H.* 4, 70. *H.* 4, 77. *H.* 4, 79. *H.* 5, 22.

Novitas, nova claritudo. 14, 53. *ſtupri*, 16, 19. *vultus.* *H.* 1, 75.

Cn. Novius. 11, 22.

Novus homo. 3. 55. 4, 15. *O.* 7. *novi principatus*, *eventus caſuſque.* *H.* 5, 10. *nova res*, inopina. *H.* 3, 13. *ubertas*, inuſitata. 16, 2. *nova aula mala aque gravia*, *non aque excuſata.* *H.* 1, 7. *novum imperium inchoantibus*, *utilis clementia fama.* *H.* 4, 63. *novo regno* noxia *atrocitas.* 11, 9. *in novo obſequio acres ad munia.* *H.* 3, 59. *novo principatu ſuſpenſus animus.* *H.* 4, 8. *novi delicti pœnitentia mitiores.* *A.* 16. *nova cupiditates.* *H.* 1, 24. *res.* 2, 27. 2, 78. 3, 13. 4, 38. 5, 3. 5, 8. 13, 19, 14, 62. 15, 35. 15, 50. 16, 7. *H.* 1, 5. *H.* 1, 6. *H.* 1, 7. *H.* 2, 8. *H.* 3, 4. *H.* 4, 32. *ſpes.* 1, 4. 14, 58. 16, 23. *novarum rerum cupiens pavituſque populus.* 15, 46. *nihil in novis rebus novi.* *H.* 2, 80. *nova fuere omnia.* 11, 24. *non molienda*, *niſi prioribus firmatis.* 12, 32. *ferme cuncta varia fama.* 14, 20. *facile accipiuntur creduntúrque.* *H.* 1, 19. & *recentia.* *O.* 8. *conſuetudine in vetuſtatem vertuntur.* *H.* 4, 65. & *ancipitia præcolere*, *fallax ambitio.* 14, 22. *imperia ferme latantibus accipiuntur.* 2, 2. *nova cupientibus auferatur dux & author.* 16, 22. *noviſſimus*, ultimus. 1, 28. 1, 51. *caſus.* 12, 33. *H.* 2, 48. *jactus.* *G.* 24. *partus.* 2, 54. *ſpiritus.* *H.* 3, 66. *noviſſima libido.* *H.* 3, 41. *lux.* *A.* 45. *nox.* 1, 58. *ſpes.* *H.* 3, 84. *voluptas.* 2, 31. 11, 26. *cupido gloria noviſſima exuitur.* *H.* 4, 6. *noviſſimum conſilium.* 6, 8. *mare.* 2, 24. *A.* 10. *momentum.* 15, 63. *ſervitium.* 16, 11. *malorum.* *H.* 1, 47. *noviſſimi.* *A.* 34. *ſermones.* *A.* 45. *noviſſima*, ſuprema, mors. 5, 7. 6, 50. *exempla*, extrema. 12, 20 15, 44. *nov. Lybya*, extremi fines. *H.* 5, 2.

Nox adulta. *H.* 3, 23. *concubia.* 1, 39. *H.* 3, 69. *intempeſta.* *H.* 1, 83. *opportuna in audaciam*, *ad formidinem.* 4, 51. *provecta.* 13, 20. 15, 69. *adimit pudorem.* *H.* 4, 36. *eximit diſſimulationem.* 13, 15. *aufert obſequia.* *H.* 1, 80. *nocte exhauſta.* *H.* 4. 29. *multa.* *H.* 3, 77. *noctes atra.* *G.* 43. *noctium*, *non dierum numerum computant* Germani. *G.* 11. *noctu.* *A.* 40. *diuque.* *H.* 2, 5.

Noxa, damnum. *H.* 2, 49. *noxa eſſe* cui. 4, 36. *reo.* 3, 13. *ſine noxa ulſus.* 15, 34. *pœnitentia.* *H.* 4. 58. *arma ponere.* 3, 73. *digredi.* *H.* 3, 69. *noxius conjurationis*, 5, 11.

Nubium ater globus. 2, 23.

Nubilis filia. 3, 35. *H.* 3, 78.

Nuceria. 13, 31. *Nucerini.* 14, 17.

Nudare latera. *H.* 4, 33. *nudatus*: *transfugiis.* 2, 46.

Nudi Germanorum *pedites.* *G.* 6. *nuda manus*, inermes. 16, 9. *brachia*, *lacertos* feminæ. *G.* 17.

Nuithones. *G.* 40.

Nulla palam cauſſa. 14, 32. 15, 7. *nullum ſubſidium aſpernandum.* 14, 58.

nulli

nulli jactantius mœrent, quam qui maxime lætantur. 2, 77.
Numa. 3, 26. *Numæ regia.* 15, 41.
Num. Martius. 6, 11.
Numantina. 4, 44.
Numantina clades. 15, 13.
Numen unum intelligunt Iudæi. H. 5, 5.
Numerare ſuam legionem, habere pro ſua. *H.* 2, 74. *ante quem.* O. 26. *numerari in virtutibus.* O. 31. *loco clientulorum.* O. 36. *poſt* quem. *H.* 2, 77.
Numeroſior orator. *O.* 25. *numeroſiſſima civitas.* A. 17.
Numerus tutos facit. 14, 49. *numerum inire* rei cujus. 15, 41. *in numerum legionis componere.* 2, 80. *quod primo numerus fuit, jam nomen & honor eſt.* G. 6. *numeri*, manus militares. *H.* 1, 6. A. 18. A. 32. *legionis.* H. 1, 87. *legionum auxiliorumque.* H. 2, 69.
Numicius Thermus. 16, 20
Numida. 2, 52. *citus equo.* H. 2, 40. *Numidæ.* 3, 21. 4, 24. 4, 25. *fuſi.* 2, 52. *perculſi.* 3, 21. *Numidarum reges.* 16, 1.
Numiſius Lupus. H. 1, 79. *legionis* IIX. *legatus.* H. 3, 10.
Numiſ. Rufus. H. 4, 22. *vincitur.* H. 4, 59. *occiditur.* H. 4, 70. *Numiſii*, H. 4, 77.
Nummi bini. 2, 87. *terni.* 15, 39.
Nuncupare ſcil. heredem. 2, 48. *heredem.* 16, 11. *adoptionem.* H. 1, 17. *vota.* 12, 68. *nuncupationes votorum.* 16, 22.
Nuntiare, pronunciare, judicare, *inſontem* quem. 13, 32. *nuntio deprehenſus.* A. 7. *nuntium.* H. 2, 46. *nunciis cladis occultatis.* H. 3, 54. *nuntia malorum prodigia.* 15, 47.
Nuptiæ inter patruos ac fratrum filios. 12, 7. *nuptiarum ſolennia.* 11, 26. 11, 27. 12, 5. 15, 37. *nuptiales faces.* 15, 37. *tabulæ.* 11, 30.
Nutat diſcrimine urbis. h. 4, 52. *nutans acies.* h. 3, 18. *Cæcina.* h. 3, 40. *nutantes Galliæ.* h. 1, 2. h. 4, 49.
Nutrire ſimultates. h. 3, 53. *nutrices.* G. 20. *empta.* O. 28.
Nymphidius Sabinus. 15, 72. h. 1, 25. *præfectus præt.* h. 1, 5. *oppreſſus in ipſo conatu.* h. 1, 5. *juſſu Galbæ.* h. 1, 37.

O.

Obærati. 3, 42. 3, 60. *obæratior.* 6, 17.
Obices portarum ferrati. h. 3, 30. *ſubverſi.* 13, 39.
Objectare quem *dolo, caſibus.* 2, 5. *periclis.* h. 2, 33. *objecta ſpe.* injecta. 4, 60. *objectu molis.* h. 5, 14. *montis.* 4, 67. *paludis.* h. 3, 9. *pectorum.* G. 8. *objectus molium.* plur. 14, 8.
Obire mortem. 2, 83. 4, 71. 5, 1. 14, 47. 16, 6. *ſenecta.* 13, 33. *obita pro repub. mortes.* 16, 16. *obitus metu.* 3, 19. *obire dilectum, tributa, munera.* A. 13. *munia.* h. 2, 92. *mun. conſulatus.* 2, 26. *imperii.* h. 1, 77. *urbis.* 6, 8. *bella accinctis obeunda.* 3, 34.
Oblatus vid. *offerre.*
Oblectamentum litterarum jucundiſſimum. O. 14. *oblectamenta principis.* 14, 52. *regia.* 14, 16. *ſpectaculorum.* 14, 21. *vitæ.* 16, 18.
Oblectationi oculiſque ceciderunt. G. 33.
Obligare venas. 6, 9. 16, 19. *obligatus tibi.* O. 9. *virtutis habitus.* G. 31.
Obliquare crinem. G. 38. *obliqua inſectatio.* 14, 11. *oblique.* 2, 55. *caſtigatis.* 3, 55. *perſtringere.* 5, 2. 5, 11.
Obliſa fauces. 5, 9.
Oblitterat pleraque vetuſtas. 2, 83. *oblitteravit bona juventæ ſenectus.* 6, 32. *oblitterari* quæ. 6, 4. 16, 21. *conjugia.* 3, 34. *damnum cladibus.* h. 2, 66. *oblitterantur per proſpera* quæ. 11, 15. *obliteranda ſeditionis tempus.* 1, 51. *oblitterata manſuetudo.* 15, 73. *oblitterata littera.* 11, 14. *oblitterata* quæ. O. 22. *exempla.* O. 8. *monimenta ærariis.* 13, 22. *nomina.* h. 1, 55.
Oblitus faciem cruore. 2, 17. *ſanguine.* 1, 65. *obliti tabe cineres.* 2, 69.
Oblivio multos obruet. A. 46. *oblivio tranſmittere* quid. h. 4. 9. *oblivisci non eſt in noſtra poteſtate.* A. 2.
Obniti. 16, 9. *adverſis.* 15, 11. *hoſtibus conſilio, manu.* h. 2, 5. *muneribus* cujus. 14, 54. *trahentibus.* 1, 21. *obnitens fruſtra.* 13, 12.
Obnoxius æmulationi, odio. 3, 58. *amori uxoris.* 16, 6. *conſilii.* h. 3, 55. *imperiis conjugum.* 12, 17. *inſidiis.* 14, 40.

14,40. *juſſis* cujus. 11,36. *alienis*. 14, 1. *obnoxium eſſe potentioribus*. 11, 7. *obnoxia adſectui*. 13, 45. *fortuna*. 2. 75. *ſuperſtitioni gens*. H. 5,13. *peſſimo cuique provincia*. 3, 14. *itineribus artis urbs*. 15, 38. *obnoxium eſt offendere*. O. 10. *ſcabies animal*. H. 5, 4. *obnoxii*, propter beneficia. H. 1. 1. *duces*. H. 2, 56. *libidinibus plerique*. 3, 34. *obnoxia caſibus*. 14, 55. *morbis corpora*. H. 2, 93.

Obruet oblivio multos. A. 46. *obruta*, pro iis, quæ obruerunt. 4, 63.

Obſcurus adverſum alios. 4, 1. *tegendis ſceleribus*. 6, 24. *ſermo*, *vultus*. 1, 33. *obſcurum capta lucis*. H. 4, 50. *noctu*. H. 2, 14. *in obſcuro haberi*. 15, 16. *obſcura inevitabilia*. H. 4, 24. *libentius creduntur*. H. 1, 22. *quo obſcurior natura, eo irrevocabilior*. A. 42.

Obſepſit vetuſtas quæ. 15, 27. *obſepire Ariciam*. H. 3, 8. *obſepta effugia*. 12, 31.

Obſequium deforme. 4, 20. *ſimulatum incautiorem* ducem reddit. H. 4, 56. *obſequium cum ſecuritate, quam contumaciam cum pernicie malle*. 4, 74. *probatur dominantibus*. 3, 75. *ac modeſtia eo laudis excedunt &c*. A. 42. *obſequii gloria*. 6, 8. penuria etiam fortes vincuntur. H. 2, 19. *ſpecie regere*. H. 3, 50. *obſequio omnes ſufficiunt*. H. 4, 8. *obſ. pereunte, etiam imperium intercidit*. H. 1, 83. *obſequia nox aufert*. H. 1, 80.

Obſides Romæ regum filii. 2, 1.

Obſidere, inſidere, occupare, *aditum*. 16, 27. *Apenninum*. H. 3, 55. *obſidens egreſſus*. 16, 10. *obſeſſa itinera*. 15, 11. *illis hibernis obſideri premique Germanias*. H. 4, 23. *obſidentium & obſeſſorum paratus*. H. 2, 21. *obſeſſus* ludis *animus*. O. 29.

Obſidium. 4, 24. 4, 49. 4, 51. 12, 45. H. 4, 35. H. 4, 37. H. 4, 58. *caſtrorum*. H. 4, 24. *legionum*. H. 4, 28. *irritum*. 15, 5. *longum*. H. 5, 12. *longius*. H. 2, 23. *ſolutum*. 4, 73. *obſid. legionum ſolvere*. H. 4, 34. *exſolvere*. 3, 39. *ſubire*. H. 3, 69. *obſidio decedere*. 12, 46. *liberari*. 15, 14. *obſidia*. 3, 21. *urbium capeſſere*. 12, 15. *obſidio datus*, obſes. 11, 10.

Obſignare quid. 3, 15. teſtium eſt. 11. 27. *tabulas*. 14, 14. *teſtamentum*. 15, 54. 16, 14. *obſignari bona*. 14, 6. *obſignata*. 16, 19.

Obſiſtere, obſtare, prohibere. 1, 41. 1, 38. 1, 69. pro reſiſtere. H. 1, 82. *vix ulla acies obſtiterit*. H. 1, 79. *obſiſtere falſis*. 2, 82. *ruentibus*. H. 1, 82.

Obſoleſcit laus. 4, 26.

Obſtantia ſilvarum. 1, 50.

Obſtinatio fidei. H. 3, 39. *Iudæorum*. H. 5, 13. *obſtinatus clauſuſque*. 3, 15. *obſtinata fides*. H. 5, 5.

Obſtringere ſe matrimonio. 15, 53. *obſtringi fœdere*. H. 1, 54. *obſtrictus Agrippinæ Pallas*. 12, 25. Vitellianis *populus*. H. 3, 30. *meritis* cujus *princeps*. H. 2, 37. *obſtricti domui Cæſarum prætoriani*. 14, 7. *Vitellio*. H. 1, 70.

Obſtructæ mentes. H. 3, 21.

Obſtupefecit alacritas ducem. 12, 35. *illos adſpectus*. H. 4, 46. *Britannos claſſis*. A. 25. quos *pudor, dedecus*. H. 4, 72. *obſeſſos*. H. 4, 22. *obſtupefacti hoſtes*. A. 18.

Obtegere flagitia. 13, 33. *ſcelera nuper reperta priſcis verbis*. 4, 19. *obtegens ſui*. 4, 1. *divina humanaque*. 1, 76. *obtectus* protectus, *precibus* quorum. 16, 5. *obtecta libidines*. 6, 51.

Obtendere, prætendere, *arbitrium ſenatus*. 1, 26. *cauſſas fugæ*. 15, 12. *preces matris*. 3, 17. *valetudinem*. 3, 35. *vocabulum libertatis*. 11, 17. *obtendi Germania, Hiſp*. A. 10. *lateribus gent*. G. 35. *obtentui* eſſe. H. 1, 49. *fugientibus nox*. H. 2, 14. *ſumpta tempora*. 1, 10. *obtentum habere*. 12, 7.

Obterere alam. A. 18. *legionarios*. 15, 11. *obteri vires P. R*. 16, 5. *obtriti*. 16, 5. *invalidus quiſque*. 12, 43. *obtrita*. 4, 63.

Obteſtari quos. 4, 8. *cœlum, deos*. 1, 21. H. 4, 46. *obteſtans*. 12, 45. 14, 7. H. 4, 57. *deos*. 2, 65. *agi ſummam reipub*. 12, 5. *perditam famam*. 13, 44. *ſe moriturum*. H. 3, 10. *obteſtationes infima*. 1, 12.

Obtinere Africam. 4, 13. 11, 21. *provinciam*. 13, 31. *ad obtinendam Cremonam*. H. 3, 14.

Obtrectare ſe invicem. O. 25. *obtrectatio pronis auribus accipitur*. H. 1, 1. *citra obtrectationem*. O. 41.

Obtur-

Obturbare. 3, 34. *occurrentes*. 1, 66. quos *agmine*. *h*. 3, 25. *obturbabant patres*. 6, 24. *obturbari vocibus militum*. *h*. 3, 10.
Obvenit cui *provincia*, ſc. ſorte. 3, 33. 4, 56.
Obverſabatur adſpectus. 14, 10. *captivitas, clades, dira omina*. *h*. 5, 17. *ludibria*. 3, 18. *memoria* cujus. 14, 63. *pecunia, potentia*. 15, 54. *ſpecies*. 16, 29. *animo ſpes, timor*. *h*. 2, 80. *obverſans inter cætus*. 3, 37.
Obverſus ad matrem. 4, 54. *ad ſanguinem, cadem miles*. *h*. 3, 83. *in filium*. 4, 28. *obverſa in Favonium æſtas*. 4, 67. *obverſi in Demetrium*. 16, 35. *obverſis profligatis*. 12, 14. *obverſa in hoſtem naves*. *h*. 4, 16. *obverſa ſtudia*. *h*. 3, 11.
Obviam ire, reſiſtere, mederi. 1, 32. 3, 54. 4. 64. *h*. 3, 18. *h*. 4, 44. *dedecori*. 13, 5. *diſcrimini*. *A*. 18. *fraudibus*. 6, 16. *hoſti*. *h*. 4, 13. *infecunditati*. 4, 6. *legionibus*. *h*. 3, 70. *peccatis*. 2. 34. *periclitantibus*. *O*. 41. *ſententia*. *h*. 2, 33. *timori*. *h*. 4, 46. *obvius morti*. 16, 25. *obvium obſequium*. *h*. 1, 19. *obvia opes*, nullo labore partæ. 16, 2. *fuere legiones*. *h*. 1, 24.
Obultronius Sabinus. 13, 28. *occiditur*. *h*. 1, 37.
Occanere tubas, cornua jubet. 2, 81. *in occaſionem retinere* quem. *A*. 24.
Occia. 2, 86.
Occidens pro ſeneſcente potentia. 6, 46.
Occidere, mori. 1, 1. *h*. 5, 10. 14, 33. *inſidiis*. 2, 73. *manu ſua*. 3, 46. *cum libertate*. 4, 50. *occidit Vitellius*. *h*. 4, 37. *occidere apud bonos æque miſerum ac perire*. *h*. 1, 29.
Occidio, cum abſque miſſione pugnatur. 12, 56. *occidione occumbere*, ad internecionem cædi. 12, 38.
Occipiebat hiems. 12, 12. *occipere magiſtratum*. 3, 2. 6, 45. *fatigare*. *h*. 2, 16. *flagitare*. 1, 39.
Occultans littera quia nequibant, pro concione recitavit. *h*. 4, 24.
Occultus odii. 4, 7. *in occulto tenere*. 3, 18.
Qui occulti, occulte, *includerent*. 3, 29. *latabantur*. 4, 12. *non occulti ferunt*. 4, 40. *pars intus occulti muros ſubruerant*. *h*. 4, 23. *occulta conjurationis*. 15, 74. *ſaltuum* 1, 61. *quantò occultior, tanto plus famæ adeptus*. 14, 22. *occult. non melior*. *H*. 2, 38.
Occupaverat animos auditus. *h*. 1, 76. *pavor*. 4, 74. *plurimum hiems*. *G*. 22. *occupare*. 13, 35. *arcem*. 15, 69. *Armeniam*. 11, 9. *Auguſtodunum*. 3, 43. *caſtellum*. 2, 80. *civitates*. 4, 55. *copias* cujus. 1, 10. *adfinitate domus*. 6, 8. *gloriam*. *A*. 39. *inſulam*. *h*. 4, 12. *montem manu*. 4, 47. *nationes*. *h*. 1, 84. *partem*. *G*. 35. *pericula*. *h*. 1, 40. *principem vacuum*. *h*. 5, 1. *ſedes*. *G*. 28. *A*. 11. *ſolum*. *G*. 29. *A*. 11. *Tigranocerta*. 15, 4. *urbem*. *h*. 3, 64. *occupantes*, prævenientes *h*. 2, 17. *occupantur agri ab*. *G*. 26. *occupari colles*. 15, 9. *fortunam*. *h*. 1, 56. *cum cohortibus* quem. *h*. 4, 2. *occupatus animus* ludis. *O*. 29. *occupato colle*. *h*. 2, 15. *occupati præſidiis tranſitus*. *h*. 3, 39. *occupatis* qui. *h*. 4, 66. *occupata mœnia*. 15, 58. *occupanda urbs*. *h*. 1, 62. *occupanda reipub. argui*. 6. 10. *occupanda ripa*. *h*. 2, 11. *occupanda roſtra*. *h*. 1, 39. *occupatu proxima*. *h*. 4, 15. *occupationes rerum*. *O*. 21. *divina*. 2, 87.
Occurrere jugulo. 16, 15. *occurrit exercitus filio imperatoris*. *h*. 2, 59. *oculis intemperies*. 16, 13. *occurrere orationi* cujus, reſpondere. 14, 55. *occurrendum diſcrimini*. 1, 33. *occurſu principis prohiberi*. 16, 24.
Oceanus mare. 1, 9. *h*. 4, 12. *cruento adſpectu*. 14, 32. *Septentrionalis*. *G*. 1. *tumeſcit*. 1, 70. *cetero mari truculentior*. 2, 24. *Oceani Britannici natura*. *A*. 10. *Oceano abuſque*. 15, 37.
Ocriculum. *h*. 3, 78.
Octavia ſoror Auguſti. 4, 44. 4, 75. *ejus nepos Iulus Antonius*. 4, 44.
Octavia Claudii filia. 11, 32. 12, 2. *L. Silano deſponſa*. 12, 3. *Neroni deſpondetur*. 12, 9. *eique nubit*. 12, 58. *qui ab ea abhorret*. 13, 12. *attinetur ab Agrippina, ne cubiculo egrederetur, in morte patris*. 12, 68. *omnes adfectus abſcondere didicerat*. 13, 16. *repudiatur*. 14, 60. *h*. 1, 13. *revocatur*. 14, 60. *relegatur*. 14, 63. *occiditur*. 14, 64.
Octavius pater Auguſti. 1, 9.

Octaviorum tumulus. 4, 44.
Octav. Fronto. 2, 33.
Octav. Sagitta. 13, 44. egreſſus exilium in eandem inſulam redigitur. h. 4, 44.
Oculi in terram dejecti. 1, 34. h. 3, 31. Germanorum carulei. G. 4. primi vincuntur in pralio. G. 43. inviolati à contactu dominantium. A. 30. oculorum orbes. h. 4, 81. tabes. h. 4, 81. oculis, ſpectaculo, ceciderunt. G. 33. oculis ſubtrahere acerba funera. 13, 17. occurrere. 16, 13. Antonium fortuna famaque omnium oculis expoſuerat. h. 3, 32. ante oculos ſit Nero, exemplo. h. 1, 16. oc. conjicere in quem. h. 1, 17. paſcere. h. 3, 39. intendere quo. h. 5. 17. oculis vulgi contrectandum corpus. 3, 12. in oc. exercitus. h. 2, 35. ex oc. ablata avis. h. 2, 50. oc. in terram fixis. h. 4, 72.
Odiſſe incipiunt, qui temere deſierunt. A. 32. quem laſeris, proprium humani ingenii. A. 42. odium & invidia valet apud multos. 3, 10. ex invidia. 3, 75. fallacibus blanditiis velatur. 14, 56. ex intima ſodalitate. 15, 68. adverſus dominantes veritati inimicum. h. 1, 1. connexum uno amne diſcretis. h. 1, 65. publicum. 4, 36. 6, 30. h. 1, 72. praſentium, rerum novarum cupiditatem parit. h. 2, 8. ſolitum inter accolas. h. 5, 1. privatum. 2, 80. 15, 73. h. 1, 53. odium agitare, exercere. 3, 22. 3, 32. condere. h. 2, 30. velare vernilibus blanditiis. h. 2, 59. in odium quem efferre. h. 4, 42. de odio facilius creditur. h. 1, 34. odia aperta palam depelluntur. 4, 24. privata publicis utilitatibus remittenda. 1, 10. fratribus ſolita. 4, 60. novercalia. 1, 6. 12, 2. noverca. 12, 44. proximorum acerrima. h. 4, 70. odiorum cauſſa iniqua acriores. 1, 33. ſemina in externos jacienda. 12, 48. odia in longum jacere, ſerere, quæ poſtea emergant. 1, 69. odiis anxii. h. 2, 92.
Odores. G. 27. cremati in funeribus. 3, 2. odoribus refertum ſolium. 16, 6. odoratus philoſophiam. O. 19.
Odruſa. 3. 38.
Offendere honeſtius, quam odiſſe. A. 22. offenſus urbi, infenſus. 2, 55. offenſa excuſatur. O. 10. offenſarum operta. h. 3, 65. offenſiones. 2, 36. 4, 41. 13, 29. principis. 16, 23. accendenda. 2, 57. capta ob rempub. 6, 15. filii diſſimulata. 2, 42. graves, iniqua. 3, 54. iniqua. Agrip. 4, 39. integra. 3. 24. populi movenda. 1, 76. muliebres. 1, 33. occulta. 13, 19. offenſionum pavidus. 3, 54. pro utilitate publica non pavidus. 4, 38
Offerre jugulum. h. 1, 41. ſe adulantibus, admittere adulationes. h. 2, 54. ſe hoſti, inferre. h. 2, 14. ſe percuſſoribus. h. 2, 59. oblatum forte periculum. 4, 59.
Officere amicitia quorum nocere. 4, 34. gloria cujus. h. 3, 53. officiunt nubes. A. 12. offecere viſui nubes. 1, 28.
Officium exſequiarum. 16, 7. officii in alterius honorem ſuſcepti nulla gratia. h. 2, 1. per officium, honoris cauſſa. 1, 24. in officio eſſe. 1, 48. fore. h. 1, 18. manere. 3, 42. officia metu profecta. h. 3, 58. ſuprema. 5, 2. officiorum ambitus. A. 18. officiis praficere non peccaturos. A. 19.
Offundere ara ſanguinem. H. 2, 3. offundi, pro occurrere. 1, 68. 11, 20. offuſus pavore. 11, 31. offuſa oculis caligo. H. 2, 80.
Olennius. 4, 72.
Oleum equiti prabitum. 14, 47.
Olim de præterito. 3, 54. 13, 42. O. 16. de futuro. 15, 54.
Olitorium forum. 2, 49.
T. Ollius. 13, 45.
Oloaritus centurio. 14, 8.
Omen cladium imminentium. h. 1, 8. praſentium. 1, 28. rei magna. h. 1, 62. ex verbis forte prolatis. 15, 74. ex introitu in urbem. 16, 6. dirum, taurus altaribus profugus. h. 3, 56. funeſtum. h. 2, 91. malum. h. 4, 24. triſte. 15, 7. omen accipere 2, 13. dii prohibeant. 16, 35. omine auctus. 2, 14. omina adverſa. 4, 64. dira. h. 5, 17. fauſta. 1, 30. feſta. (rectius fauſta) 5, 4. vetera. h. 2, 78. ominum loco etiam fortuita. h. 2, 1. in omina verſa naturales cauſſa. h. 1, 86.
Omittere cunctationem. 14, 34. hoſtem. 4, 23. inſulam, ex ea diſcedere. 4, 74. munimenta. 4, 51. offenſas, remittere. h. 1, 47. vim inultam, relinquere. 16, 23. omiſerit pro omiſſurus fuerit. 6, 45. omiſſa Armenia. 6, 36.

6, 36. *Hiſpania. h.* 2, 65. *omiſſis lictoribus*, amoris. *h.* 3. 11. *ſtudiis. O.* 3. *omittenda delationis.* 6, 30.

Omnis ripa. tota. *h.* 4, 26. *omne magnum exemplum habet aliquid ex iniquo.* 14, 44. *ignotum pro magnifico. A.* 30. *omnes qui magnarum rerum conſilia ſuſcipiunt, æſtimare debent &c. h.* 2, 76. *omnia nova fuere.* 11, 24. *conſilia factaque noſtra ad utilitatem vitæ dirigenda. O.* 5. *omnia ſcire, non omnia exſequi. A.* 19. *omnibus ſuſpectis ſinguli per artem pelluntur. h.* 1, 20.

Onerare, aggravare. exaggerare. 1, 69. *h.* 2, 64. accuſare. 4, 68. *pericula* cujus. 16, 30. *armis. h.* 4, 15. *catenis.* 2, 3. 2, 65. *h.* 1, 48. *h.* 3, 74. *pretio, promiſſis. h.* 1, 25.

Onomaſtus. h. 1, 25.

Oneri ceſſurus pons. 15, 15.

Onuſti præda. 1, 21. *famaque.* 12, 28.

Opacitas arborum. 11, 3.

Opera navanda. 3, 42. *h.* 3, 16. *navata. h.* 3, 74. *operam daturi.* 15, 52. *navare.* 15, 51. *operæ theatrales*, qui operam locant. 1, 16. *operatus cædendis materiis miles. h.* 5, 20. *operata ſtudiis ſuboles.* 3, 43. *operatum ſe vidit*, h. e. ſacrificaſſe. 2, 14.

Operit, tegit, *vim mortalium.* 4, 62. *nox* quæ. 15, 37. *operire mala triſtitia.* 3, 18. *viam pecunia.* 2, 30. *vulnera malis. h.* 1, 53. *pulſu ſonituque equites. h.* 3, 2. *operuere ripæ* quos. 2, 17. *operiri fores.* 3, 15. *reliquias malæ pugnæ.* 15. 28. *opertus infamia.* 3. 68. *paludamento. h.* 2, 59. *operti veſte multa.* 12, 47. *operta offenſarum. h.* 3, 65. *odia.* 2, 57.

Ophenſes. h. 4, 50.

Opis externæ indigere. 3, 54. *h.* 3, 48. *opem ferre.* 6, 17. 14, 43. *opes*, potentia, *Ægypti. h.* 4, 83. *Cæſaris* 2, 10. 12, 60. *Galliarum.* 1. 47. *heredum in rempub.* 1, 8. *Hermundurorum.* 2, 63. *imperii. h.* 2, 92. *imp. afflicta. h.* 2, 69. *Langobardorum.* 11. 17. *Parthorum.* 2, 3. *Perſarum.* 12, 13. *Romana.* 2, 3. 11, 16. *h.* 4, 12. *cuncta ad victoris opes converſa. h.* 3, 44. *extructis monumentis opes ſuas teſtari.* 11, 10. *opes noſtras ſprevisſe.* 12, 36, *Armenios obtinebat opibus noſtris.* 12, 44. *fiſus opibus Germanorum. h.* 4, 61. *Pharaſmanis.* 11, 8. *opes*, divitiæ, *præcipua bellorum cauſſa. h.* 4, 74. *exundantes.* 3, 72. *inſenſæ principibus.* 11, 1. *nimiæ.* 15, 20. *multis exitio.* 16, 14. *opes atque inopiam pari adſectu concupiſcere. A.* 30. *opum magnitudine teſtamentum irritum. h.* 1, 48.

Opidana laſcivia. 14, 17. *opidum* pro *Roma.* 12, 24.

Opimum caſibus opus. h. 1, 2.

Opinio, fama. exiſtimatio. *O.* 10. *A.* 40. *nobis opinio decedat.* 15, 20. *opinionem maligni vereri. O.* 15. *opinione comitante. A.* 9.

Opitergium. h. 3, 6.

Opperiri, exſpectare. 1, 25. *animum* cujus. *A.* 18. *auxilia. h.* 3, 1. *certa maris. h.* 4, 81. *copias majores.* 13, 36. *famem hoſtium. h.* 5, 11. *futura.* 11, 12. *invalidos.* 15, 38. *legiones. h.* 3, 60. *lucem.* 13, 41. 14, 10. *h.* 3, 19. *noctem.* 4, 50. *nuncium. h.* 2, 46. *percuſſorem.* 11, 37. *pœnitentiam, ſacietatem* cujus. 13, 13. *ſenectam principis* 11, 26. *ſententiam* cujus. 3, 59. *judicium.* 16, 4. *ſpatia noctium.* 3, 45. *ſtultitiam alienam. h.* 2, 34. *intra domum. h.* 3, 12. *palatium.* 12, 5. *oppſ.* 12, 28. *opperiens claſſis.* 2. 81. *ægritudinem.* 2, 69. *idem.* 11, 30. *lætum nihil.* 1, 53. *nuncios.* 14, 7. *opperientes Corbulonem.* 15, 13. *exitium.* 15, 69. *opperiendus domi.* 16. 26. *imperator.* 4, 66. *legatus.* 14, 38. *opperienda mors.* 14, 59. *opperiendi fratres.* 15, 14. *legati.* 1, 29. *opperienda epiſtola.* 1, 30. *gentes. h.* 4, 76.

Oppetere, occumbere. 4, 50. *mari.* 2, 24.

Oppia leges. 3, 34.

C. Oppius. 12, 60.

Opportunitas mortis. A. 45. *opportuna mors.* 4, 21. *opportuna locorum.* 4, 24.

Opprimere, interficere. 15, 24. *incautum.* 12, 44. *h.* 4, 56. *inermos. h.* 3, 6. *opprimi cohortes diſperſas. h.* 4, 16. *legiones. h.* 3, 9. *h.* 5, 24. *ſenem injectu veſtis.* 6, 50. *opprimi ab hoſte.* 14, 33. *oppreſſus Pompejus.* 1, 2. *in ipſo conatu. h.* 1, 5. *oppr.* capere. *h.* 3, 43. *bellum*, extinguere. 11, 1. *oppreſſit ſors bellum.* 4, 27. *ut oppreſſiſſe bellum crederetur. h.* 4, 50. *opprimendis captis. h.* 1, 6.

Opprobrium majorum. 3, 66.
Oppugnationum machinamenta. 12, 45.
*M. Opſius.*4, 68. *adfligitur.* 4, 71.
Optio ſpeculatorum. h. 1, 25.
Opulentia, potentia. 4, 55. *urbis.* 2, 60. *pro ut opulentia civitatibus erat.* H. 1, 51. *opulenta pecunia provincia.* H. 2, 6. *opulenta ipſis omnia.* H. 2, 32. *opulentior civitas.* 3, 43.
Optimus quiſque. 3, 13. 3, 44. *libertorum.* A. 41. *manipulariam.* 1, 21. *fideliſſimus.* A. 19. *amore reipub.* H. 2, 7. *adſciti.* H. 3, 50. *optimum quemque jurgio laceſſere.* 14, 49. *optima fortuna.* 15, 17. *optimi.* A. 5. *mortalium altiſſima cupiunt.* 4, 38. *cito conſentiunt.* O. 41. *optima videntur, quorum tempus effugit.* H. 1, 39.
Opus pro operibus. h. 3, 11. *opera*, munimenta. 15, 7. *moleſque firmant urbem.* H. 5, 11.
Ora prominentes. 2, 24.
Oraculum Apollinis. 5, 63. *Clarii.* 2, 54. *Hammonis.* H. 5. 3. *Phryxi.* 6, 34. *oraculum eſt redditum.* 12, 63. *oraculi ſors.* H. 4, 83. *vice accipere.* 6, 21. oraculum *de imperio Veſpaſiani.* H. 5, 13. *oraculis mos per ambages canere.* 2, 54.
Orare, deprecari. 13, 25. *auxilium.* 1, 57. 2, 44. 2, 46. 14, 33. H. 2, 14. H. 4, 25. H. 4, 36. H. 4, 79. *minitantes orabant.* H. 2, 51. *or. per communes liberos.* 2, 72. *pacem.* H. 3, 31. *ſeceſſum.* 15, 45. *ſpatium.* 15. 30. *vitam.* H. 4, 60. *orare cauſſam*, agere. 6, 29. 11, 5. 13, 5. 13, 42. 14, 19. O. 7. *orantes*, perorantes. O. 6. *orandi genus.* H. 1, 90. *neſcius.* 3, 67. *validus.* 4, 21.
Oratio anguſta & lubrica. 2, 87. *lata, audentior.* O. 14. *pulchra, qua.* O. 21. *orationes continua.* H. 4, 7. *oratio Agrippinenſium.* H. 4, 65. *Caractaci.* 12, 34. 12, 37. *C. Caſſii.* 14, 43. *Cerialis.* H. 4, 73. *Civilis.* H. 4, 32. H. 5, 26. *Claudii.* 11, 24. *Curt. Montani.* H. 4, 42. *Galba.* H. 1, 15. *Galgaci.* A. 30. *Hortali.* 2, 37. *Iul. Agricola.* A. 33. *Iul. Agrippina.* 13, 21. *Man. Lepidi.* 3, 50. *Muciani.* H. 2, 76. *Othonis.* H. 1, 37. H. 2, 47. *Pati Thraſea.* 15, 20. *Piſonis.* H. 1, 29. *Segeſtis.* 1, 58. *Seneca.* 14, 53. *Tencterorum.* H. 4, 64. *Tiberii.* 3, 12. 4, 37. *Vitellii.* 12, 6. *Vocula.* H. 4, 58. *Valogeſis.* 15, 2. *orationes.* 44. *ſuper ea re habita.* 5, 6. *Othonis ſcripta à Tragalo.* H. 1, 90.
Orator quis ſit. O. 30. *or. cauſa.* 1, 19. *ſtrictus, numeroſus, ſplendidus, amarus, gravis, vehemens, plenus, valens.* O. 25. *nullus Lacedamonius, Cretenſis, Macedo, Perſa.* O. 40. *inter innocentes ſupervacuus.* O. 41. *oratoris cum patreſamilias comparatio.* O. 22. *materia.* O. 30. *definitio.* O. 30. *oratores Latini.* O. 17. *antiqui.* O. 18. *oratorum certamen.* 16, 2. *licentia.* 15, 20. *nomen abolitum.* O. 1. *ſavitia.* 2, 34. *uberrimus.* 3, 31. *oratores emi prohibitum.* 13, 5.
Orbis ineſt rebus. 3, 55. *noſter*, Rom. imperium. G. 2. A. 12. *orbis terrarum famulatus.* A. 31. *ſervitium ab una natione depelli non poteſt.* H. 5, 25. *raptores* Romani. A. 30.
Orbitas captata. 13, 52. *inſidiis obnoxia.* 14, 40. *bonis maliſque temporibus juxta valet.* H. 1, 73. *orbitatis cauſſa frequentes ades.* O. 6. *nulla pretia.* G. 20.
Orcades. A. 10.
Ordei humor. G. 23.
Ordo, dignitas. H. 3, 31, ſenatoria. 11, 25. *equeſter.* 2, 83. 12, 60. *ſenatorius.* 2, 32, 6, 48. 12, 4. 12, 52. 14, 48. H. 2, 86. A. 4. *vita*, tenor. 16, 26. *fraudu*, ſeries. 4, 69. *rerum geſtarum.* H. 2, 27. *de ordine agminis ſortita legiones.* H. 2, 41. *ord. ſimplici acta naves.* H. 5, 23. *ordo Mutinenſis*, decuriones. H. 2, 52. *militia.* H. 2, 93. *non idem proſperarum adverſarumque rerum ordo erit.* h. e. non eodem modo proſpera & adverſa partiemur. H. 2, 77. *ordinem*, manum militum militum. *ducere.* H. 4, 5. H. 2, 22. *laxare.* H. 3, 25. *reddere.* H. 1, 52. *retinere.* 1, 44.
Ordovices. 12, 33. *Britanni.* A. 18. *caduntur.* A. 18.
Orfitus Cornelius. 12, 41. 16, 12. *ejus domus ſubverſa.* H. 4, 42.
Orfitus Paccius. 13, 36.
Oriens, provinciæ ad Orientem, *motus.* 2, 1. 2, 43. *in partibus Othonis.*

*nis. H.*2,32. *diu quietus. H.* 2,6. *regibus ſuetus. H.* 4, 17. *ejus imperium penes Parthos.*6,34. *Oriens*, princeps juvenis.6,46.

Origo plerorumque ſenatorum à libertis. 13,27. *Judaeorum. H.*5,2.

Ornare, honoribus augere, extollere, *Phrahatem.* 6, 32. *honoribus, provinciis clientes.* 4, 2. *prætura* quem. 2, 28. *ornante Mithradate.* 12,44. *ornati muneribus. G.* 13. *ornari*, de capillo. *G.* 38. *ornatus*, inſtructus, armatus, *in prælium exercitus. H.* 3, 63. *ornatus* pro veſtitu & cultu. *H.* 2, 20. *quo principum conjuges effulſerant.* 13, 13. *militaris*, pro armis. *H.* 5, 22. *mulieribus. H*, 1,30. *G.*43. *tragicus.* 15,65.

*Ornoſpades.*6,37.

*Orodes.*6,33. *vulneratur.*6,35.

*Orpheus. G.*12.

Orphidius Benignus. H. 2, 43. *ejus corpus crematur. H.*2,45.

Orphitus. vid. *Orfitus.*

Ortus primus, nativitas. 6, 22. *ſeculi. A.* 3. *de ortu vitaque compoſita.* 16, 14.

*Ortygia.*3,61.

Os pro facie. 1, 23. 13, 25. *flexum in maſtitiam.* 3,16. *humanum. G.*9. *oris adrogantia.* 5, 3. *confuſio. H.* 4, 40. *decor. H.* 2,1. *deformitas.* 2, 9. *dehoneſtamentum. H.* 4, 13. *paterni effigies.* 12, 68. *gratia. A.* 44. *habitus. G.*31. *pars velata.* 13,45. *ſimil. ludo. H.*2,8. *os erigere. H.*3,85. *adverſum intendere in hoſtem.* 3, 20. *verberare.* 4, 3. *ore ad exprimendam imaginem honeſti.* 16,32. *compoſitus.* 2, 34. *dirus. H.*4,62. *placidus. H.*2,48. *intento. O.*11. *praeferre ictus.* 13,25. *in ore eſſe*, in fronte. 3,74. *in ore* Vitellii *jugulatur. H.* 3,77. *in ore vulgi agere. H*, 3, 36. *O.* 37. *ora*, facies. 3, 53. *A.* 36. *vultuſque hominum. G.* 46. *alia.* 1, 43. *antefixa truncis.* 1, 61. *ora quaerere mucronibus.* 2, 14. *nuda fodere.* 2, 21. *ſingultu quatere. H.* 3, 10. *in ora legatorum intentare manus. H.* 1, 69. *praeter ora ſuorum*, in conſpectu. *H.*4,30. *os* pro roſtro navis. 6, 28. *os Ponticum*, oſtium. 2, 54. *amnis H.*5,7. *ora fluviorum.* 5, 2. 2, 6. *os ſpecus.* 4, 59. *ora & exitus ſpecuum.* 14, 23. *os impudicum.* 11, 3. *ora vacua dentibus.* 1, 34.

Oſculum breve. 13, 18. *A.* 40. *oſculo finitum colloquium.* 15, 29. *oſcula jacere. H.*1,36. *ſuprema petere. H.*4,46. *oſculis fatigata* principis *dextra.* 15, 71.

*Oſcum ludicrum.*4,14.

*Oſcus. H.*1,87.

*Oſi. G.*28.*G.*43.

*Oſiris. H.*4,84.

Oſtendebat licentiam mutatus princeps, h. e. mutatio principis occaſionem præbebat licentiæ. 1,16. *oſtendit acies luna. H.* 3,23.

Oſtentare, cum ambitione & valde oſtendere, *aciem navalem. H.* 5, 23. *ardorem militum. H.* 1, 52. *arma.* 6, 37. *Armeniam.* 12, 44. *artem.* 2, 8. *bellum urbi. H.*3. 78. *captivos. H.* 4, 34. *caput* cujus. *H.* 3, 68. *carmina.* 15, 49. *digna matrimonio* quæ. 12, 1. *diſcrimen, dedecus. H.* 3, 66. *fidem, animum. H.*1, 39. *firmitudinem animi.*4,8. *gladium cruentum. H.* 1, 35. *Hiſpaniam. H.* 4, 39. *imperium, ſacramentum. H.* 4, 58. *inſulas pro muris. H.* 3,31. *irritamenta pacis. A.* 20. *judicium integrum.* 3, 8. *legiones. H.* 5, 10. *libertatem.* 2, 45. *luxus, adulteria. H.* 1, 22. *magnitudinem.* 16, 23. *manus cruentas. H.* 1, 44. *caſtra oſtentabant manus legionum.* 1, 61. *oſt. miſericordiam.* 4, 71. *pacem, veniam. H.* 5, 24. *patientiam.* 6, 38. *pericula. H.* 4, 49. *potentiam.* 12, 15. 15. 21. *potentia plus.* 11, 29. *pretium proditionis. H.* 3, 57. *proavum.* 2, 27. quæ *barbaris.* 13, 54. *quaſi reditarum*, 2, 63. *ſe promptas.* 12, 12. *ſe* cui. *H.* 1, 35. *ſe militibus.* 3, 9. *ſe mil. comem. h.* 3, 38. *ſe ducem victis. h.* 2, 63. *ſe promptos.* 1, 35. *ſe rurſum.* 4, 70. *ſomnum, inertiam.* 3, 30. *veniam. h.* 4, 59. *vim ſuam.* 12, 27. *vim fortunamque principatus. h.* 4, 85. *vires. h.* 3, 10. *rebus novis* quem. 16, 7. *inter judices* quem. 12, 54. *attineri à ſe Vologeſen pro pignore amicitiæ oſtentantes.* 14, 25. *oſtentari per exercitus.* 1, 3. *oſtentatus.* 12, 56. *oſtentandi* potentiam *ſuam.* 15, 21. *oſtentandæ pietatis ſcil.* cauſſa.

cauſſa. 14, 3. virtus. 3, 41. oſtentanda ſævitia. 1, 76. virtute. A. 9. oſtentatio. A. 18. diviſionum. O. 19. virium. 15, 9. nihil in oſtentationem compoſitum. 2, 82. oſtentator omnium, arte. h. 2, 80. periculorum, præmiorum. 1, 24.
Oſtentum præcipuum Vitellius. h. 3, 56.
Oſtentui, ad oſtentationem, magis quam manſura. h. 1, 78. clementiæ &c. 12, 14. gentibus ira. 15, 29. quos mittere. h. 3, 35. eſſe, h. e. documento. 15, 64. abjecta corpora, ad exemplum & terrorem. 1, 29.
Oſtia Tiberina. 15, 42.
Oſtorius Sabinus. 16, 23. Soranum accuſans. 16, 30. quæſtoria, inſignia conſequitur. 16, 33.
P. Oſtorius Scapula. 12, 31. triumphalia accipit. 12, 38. moritur. 12, 39. bello egregius. A. 14.
M. Oſtorius, P. filius, Scapula, 12, 31. teſtimonium dicit in cauſſa Antiſtii. 14, 48. accuſatur. 16, 14. coronam civicam meritus. 12, 31. 16, 15.
Otho Junius. 3, 66. in exilium pellitur. 6, 47.
Otho Salvius. 12, 52. imperatoris pater. h. 2, 50.
Otho Salvius imperat. 13, 12. Poppæam ducit. 13, 45. Luſitaniæ præficitur. 13, 46. Tacito nec beneficio, nec injuria cognitus. h. 1, 1. adoptionem Galbæ ſperat. h. 1, 13. de imperio cogitat. h. 1, 21. largitur militibus. h. 1, 24. imperator conſalutatur. h. 1, 27. vexillis circumdatur. h. 1, 36. milites alloquitur. h. 1, 37. h. 1, 83. Piſonis cæde lætatur. h. 1, 43. ſcelera prohibere non poteſt. h. 1, 45. vacationes militum ſolvit. h. 1, 46. vitia diſſimulat. h. 1, 71. coſ. h. 1, 77. tumultum militum ſedat. h. 1, 82. ex urbe proficiſcitur. h. 1, 90. ſua deſperatione victus. h. 2, 76. cum Galba & Vitell. unum annum imperat. O. 17. ejus animus corpori non ſimilis. h. 1, 22. epiſtola ad Vitell. h. 1, 74. amor apud ſuos. h. 2, 49. honores à Senatu decreti. h. 1, 47. mors & mores. h. 2, 50. comparatio cum Vitell. h. 2, 31. Othoniana claſſis. A. 7. Othoniani. h. 1, 34. h. 2, 12. h. 2, 21. fugantur. h. 2, 44. Oth. duces. h. 2, 24. Othoniana partes. 2, 33.
Otioſus orator. O. 18. inter otioſos gravis militare nomen. A. 40. otioſa armatorum manus facile laſciviunt. G. 44. otium belli ſtudia mollit. A. 11. A. 21. luxurioſum. h. 3, 83. malum. 4, 67. ſegne. 14, 39. h. 2, 34. h. 4, 5. h. 4, 70. otii dulcedo. 1, 2. otio ſegni honeſtum pacis nomen imponere. 14, 39. otium trahere. h. 4, 70. otio laſcivit miles. 1, 16. G. 44. A. 16. corpus imminuitur. h. 2, 93.
Otriculum. h. 3, 78.
Ovidii Medea. O. 12.
Oxiones. G. 46.

P.

Pacare eloquentiam. O. 38.
Pacarius Decimus. h. 2, 16.
Pacenſis Æmilius. vid. Æmil.
Paciſci exitium cujus. h. 3, 48. pacto die. 13, 38. pacta die. 15, 28.
Paconianus Sextius. 6, 3. Latiarem accuſat. 6, 4. in carcere ſtrangulatur. 6, 39.
M. Paconius. 3, 67.
Pacon. Agrippinus. 16, 28. Italia depulſus. 16, 33.
Pacorus. G. 37. interfectus à Ventidio. h. 5, 9. alius. 15, 2. Medorum rex. 15, 31. Vologeſis frater. 15, 14.
Pacorus pro rege externo, barbaro. h. 1, 40.
Pactius Africanus. h. 4, 41.
Pactius Orphitus primipili centurio. 15, 12. funditur à Parthis. 13, 36.
Pacuvius. O. 20. durus & ſiccus. O. 21. alius. 2, 79.
Padus. h. 1, 70. h. 2, 17. h. 2, 32. h. 2, 40. h. 3, 52. trajectus, h. 2, 22. Padi ripa. h. 2, 11.
Pador. 6, 44.
Pænula. O. 39.
Pætus quidam. 13, 23.
Pætus Ceſennius. vid. Ceſen.
Pætus Thraſea. vid. Thraſ.
Pagani, non milites. h. 1, 53. h. 2, 14. h. 2, 88. h. 3, 43. h. 3, 77. h. 4, 20. ita prætorianos appellat Antonius, quaſi exprobrans, quod luxu urbis militiam dedidiciſſent. h. 3, 24.
Pagida. 3, 20.
Palam lamentari, inferius majeſtate. 3, 3. laudatus incautior decipitur. h. 1, 64. palam ades. 11, 14.

Palan-

Palantur comites. h. 3, 80. *palari campo. h.* 4, 18. *fuga per agros. h.* 3, 17. *extra.* 4, 48. *per agros. h.* 4, 70. *palantes.* 1, 51. 3, 39. *h.* 1, 68. *h.* 4, 60. *Britanni. A.* 38. *manipuli, h.* 4, 77. *extra caſtra.* 1, 30.
Palatinus mons. 12, 24. 15, 38.
Palatium. 1, 13. 2, 37. 2, 40. *h.* 1, 39. *h.* 1, 47. *h.* 3, 68. *crematur.* 15, 39. *aula imperat. A.* 40. *arx Imperii. h.* 3, 70. *vaſtum, deſertum. h.* 3, 85. *averſa palatii pars. h.* 3, 85. *palatio procedere.* 2, 34. *degredi. h.* 3, 67.
Pallas. 11, 29. præcipua potentia. 11, 38. *Agrippinæ fautor.* 12, 1. *ejus ſtupro illigatus.* 12, 25. 12, 65. 14, 2. *prætoria inſignia conſequitur.* 12, 53. *dives.* 12, 53. *exuitur potentia.* 13, 14. *accuſatur.* 13, 23. *interficitur.* 14, 65. *ejus potentia.* 12, 25. *arrogantia.* 13, 2. 13, 23.
Pallens fama. O. 13.
Palma. h. 5, 6.
Paludamentum. h. 2, 59. *inſigne.* 12, 56. *paludatus. h.* 2. 89.
Paludes Hoſtienſes. 15, 43. *Pomptinæ.* 15, 42.
Pammenes. 16, 14.
Pamphilia. 2, 79. *ac Galatia ſub uno præſide. h.* 2, 9.
Panda. 12, 16.
Pandateria. 1, 53. 14, 63.
Pandere aciem. h. 2, 25. *h.* 4, 33.
Pandus Latinius. 2, 66.
Pangere carmina. 13, 3. 14, 16.
Panis Iudaicus. h. 5, 4.
Pannonia. 3, 9. 4, 5. 12, 29. 15, 25. *h.* 1, 76. *h.* 2, 11. *in partibus Othonis. h.* 2, 32. *Veſpaſ. h.* 2, 86. *Germaniæ finitima. G.* 5. *G.* 28. *Pannoniæ procoſ. Flavianus. h.* 2, 86. *h.* 5, 26. *in Pan. amiſſi exercitus. A.* 41. *Pannoniæ. G.* 1. *Pannonica lingua. G.* 43. *Pannonici exercitus.* 1, 52. *Pannonicæ Alpes. h.* 2, 98. *legiones.* 1, 16. 1, 31. *h.* 1, 67. *pannonii. h.* 2, 14. *h.* 3, 12. *alares.* 15, 10. *Pannoniorum cohors. h.* 2, 17.
Panſa. 1, 10. *coſ. O.* 17.
Pantomimi. 14, 21. *pantomimorum domus.* 1, 77.
Paphia Venus. 3, 62. ejus *templum. h.* 2, 2.
Papia Poppæa ſc. lex. 3, 25. *lex.* 3, 28.
Sex. Papinius. 6, 40. *mort. ſumit.* 6, 49.
Papirius centurio. h. 4, 49.
Papir. Carbo. G. 37. *vincitur à Germ. G.* 37.
C. Papir. Carbo. O. 18. *accuſatur à L. Craſſo. O.* 34.
Papius Mutilus. 2, 32.
Par, ſuffecturus, capax, *erat conſſ. O.* 34. *moli.* 1, 4. *negotiis.* 6, 39. 16, 18. *ingentibus vigor.* 3, 30. *oneri. meatui.* 6, 28. *proſperis. h.* 3, 64. *reipub.* 1, 12. *videbatur. A.* 9. *pares bello commeatus. h.* 4, 58. *rigori antiquo. h.* 1, 18. *pares inter ſe* non facile conveniunt. 3, 38. *inter pares æmulatio.* 2, 47. *par*, æquum, *fuit.* 14, 49. *par eſt accipere.* 6, 3. *haberi.* 1, 25. *tribui.* 3, 5.
Parare devotionem. 4, 49. *vim cui. h.* 2, 85. *paravi me accuſare. O.* 11. *parari foro & eloquentia. O.* 34. *parata*, obvia, facilis, *peccantibus provincia. A.* 6. *parata* pro obviis & pronis. 6, 37. *paratus* pro apparatu, *facinoris. h.* 1, 23. *navium, militum. h.* 2, 84. *invadenda Syria* 15, 9. *funebris.* 13, 17. *ingens. h.* 2, 95. *paratu ac concione* ita Lipſ. *h.* 2, 79. *magno. A.* 25. *firma. h.* 3, 43. *ſpecioſus.* 3, 55. *paratur*, cujus plur. *h.* 2, 98. *fortunæ.* 11, 30. *principis.* 11, 12. *regum. h.* 2, 81. *ventris, ganeæ.* 3, 52. *regii.* 6, 37.
Parcere famæ. 13, 45. *voci, adſpectui.* 15, 61. *parcendo irritamenta pacis oſtentare. A.* 10. *parcimonia.* 3, 54. *antiqua.* 12, 53. *provincialis. A.* 4. *parcus ſanguinis civium. h.* 3, 75.
Parens legionum. 2, 55. 2, 80. 3, 13. *omnium populus.* 3, 28. *patriæ.* 1, 14. 2, 87. *urbis Romulus. h.* 1, 84. *h.* 4, 58. *Troja.* 4, 55. *parentes fugam exprobraturi. A.* 32. *parentum memores pugnam capeſſere. h.* 5, 17. *in mortem pecuniæ fœnori data.* 12, 13. *iracundia ferenda.* 14, 4. *parentes, liberos, fratres vilia habere. h.* 5, 5.
Parere & ſervire differunt. *A.* 13. *parendo res militares continentur. h.* 1, 84.
Paris. 13, 19. *validus apud Neronem.* 13, 22. *vindicatur in ingenuitatem.* 13, 27.
Parrhaces. 12, 14.
Parricida, qui principi inſidias ſtruit. 4, 34. 15, 73. *h.* 1, 85.

Pars navium hauſta. 2, 24. *& cura reipub.* H. 1, 50. *Othonis*, h. e. partes. H. 2, 42. *in partem accitus adverſus omnes valeſcit.* 6, 42. *partes*, factio. 16, 22. O. 40. *Antonii, Caſaris.* 4, 44. *omnium cadem.* H. 4, 17. *Othonis.* H. 2, 30. *deſerta.* H. 2, 54. *Flaviana.* H. 2, 67. H. 3, 1. H. 3, 59. *Iuliana.* 1, 2. *lapſa.* H. 3, 17. *Othoniana.* h. 2, 33. H. 2, 71. *Pompejana.* 1, 10. *Veſpaſiani.* H. 3, 77. *Vitellii.* H. 3, 75. H. 3, 78. *pravalida.* H. 2, 52. *reſurgentes.* 2, 43. *revireſcunt.* H. 3, 7. *ſurgentes.* H. 3, 4. *victa.* H. 2, 63. *victrices.* H. 2, 59. H. 2, 77. *Vitelliana.* H. 1, 84. H. 3, 30. H. 3, 32. *partium Agrippinæ ſunt, qui ſe vocent.* 4, 17. *columen.* 6, 37. *dux.* 16, 7. *duces.* H. 2, 87. H. 3, 52. *duces, legati.* H. 1, 66. *fama.* H. 2, 22. *fortuna.* H. 2, 46. H. 3, 5. H. 4, 31. *ſpecimen.* H. 3, 66. *ſtudium.* H. 1, 76. *vires.* H. 1, 74. *partibus plus invidia addere.* H. 3, 76. *accedere.* H. 1, 59. *aggregare.* H. 3, 12. *fida civitas.* H. 1, 64. *claſſis.* H. 1, 87. *inviſus.* H. 1, 71. *quod ſolum illis part. deſuit.* H. 2, 39. *partes alias fovere.* H. 1, 8. *diſtrahere.* H. 2. 68. *juvare.* H. 2, 81. *exemplo opibuſque.* H. 3, 8. *quærere.* 13, 18. *in partes merita.* 3, 62. *concedens.* H. 2, 1. *deſcendere.* 15, 50. *diſcedunt.* 1, 49. *diſtrahere.* 4, 40. *ducere milites.* 15, 51. *trahere.* 4, 60. *tractus.* 1, 60. *tranſgrediens.* H. 4, 39. *tranſgreſſus.* H. 1, 13. H. 1, 53. H. 2, 85. A. 7. *tranſire.* h. 1, 70. *partibus* cujus *ſuſceptis.* H. 2, 86. *de part. bene meritis.* h. 1, 64. *in part. duraturi.* 2, 76. *Othonis tenere.* H, 2, 16. *habere* quem. 13, 2. *partes*, officium, *judicis.* 4, 59. *partes aſſignare.* O. 28. *contradicendi ſumere.* O. 24. *delationis* cui *dare.* H. 3, 38. *exſequi.* O. 16. *nullas eſſe* ei. 3, 10. *primas expoſtulare.* 15, 53.

Parſimonia. vid. *parcere.*

Parthicus dominatus. 6, 34.

Parthus, h. e. Parthi. 2, 56. 6, 34. 6, 42. 15, 4. H. 2, 82. *ſuetus ſequi.* 6, 35. *rex.* 2, 57. *Parthi.* 2, 1. G. 17. *abſentium æqui.* 6, 36. *equites.* H, 4, 51. *illuſtres.* 12, 12. *nobiles.* 6, 31. *primores.* 2, 2. *pulſi.* 12, 44. *ſocii Rom.* H. 4, 51. *Craſſum & Anton. vincunt.* 2, 2. *Romam veniunt.* 6, 31. *regem petentes.* 6, 31. 12, 10. *propter Armeniam hoſtes Rom.* 12. 44. quam *occupant.* 13, 6. *deſerunt.* 13, 7. *obſidionum ignari.* 15, 4. *caduntur à Ventidio.* h. 5, 9. non tam acres hoſtes, quam Germani. G. 37. *Parthorum diſcordia.* 11, 8. *bellum cum Antiocho.* h. 5, 8. *irruptio.* 3, 62. *ſuperbia.* 14, 26. *virtus & fortuna ſæpius clade Rom. experta.* 13, 37.

Particeps ad omne ſecretum. 15, 50. *ſecretorum.* 1, 6.

Partus conceptus. 1, 10. *partu edito* ibid. & 13, 21.

Parvus victus. 15, 63.

Paſcere oculos. h. 3, 39. *paſtus*, paſcua. 4, 25.

Paſſienus. 6, 20.

Patavium. 16, 21. h. 2, 100. *Flavianis adjungitur.* h. 3, 6.

Pater atque filius coſſ. 3, 31. *interfectus à filio.* h. 3, 25. *paterfamiliæ.* G. 10. G. 22. *ſenatus.* 11, 25. *patris patriæ nomen.* 1, 72. *promiſcuum.* 11, 25. *patris juſſa filio non detrectanda.* 3, 17. *à patre bono princeps, niſi malus, heres non ſcribitur.* A. 43. *patres*, ſenatus. 1, 7. 1, 10. 1, 11, 1, 15. 2, 28. 2, 38. *conſcripti.* 2, 37. 4, 8. 4, 34. 3, 54. h. 2, 52. h. 4, 72. *conſulti.* 3, 52. *decreturi.* 16, 26. *læti.* h. 1, 4. *rogati ſententiam.* 4, 56. *trepidi.* 6, 16. *vocati.* 12, 38. 16, 24. *conclamant.* 1, 8. *cenſent.* h. 2, 10. *pollent.* 4, 33. *& plebes invalida & inermia.* 1, 46. *patrum adulatio.* 1, 14. h. 3, 37. *conſultum.* 2, 85. 11, 25. 14, 60. *factiones.* 3, 27. *juſſu.* 1, 39. *medii.* h. 4, 8. *ſtudia.* h. 4, 45. *patribus commendata reſpub.* h. 1, 90. *inter patres plebemque certamina.* h. 2, 38. *diſcordia.* h. 4, 11. *caſtigatis.* 3, 35.

Paterni in principes odii heres. 16, 28.

Pateſcit acies. h. 4, 78. *Germania in civitates.* G. 30.

Pati reges. G. 42. *tributa.* G. 43. *nihil gravius audentis quam ignavo patiendum.* 14, 58. *patienda meliorum imperia.* 13, 56.

Patibulum. h. 4, 3. *patibulo adfixi milites.* 4, 72. *patibula.* 14, 33. *quod caput ivit.* 1, 61.

Patientia ſervilis. 14, 26. 16, 16. *patien-*

tientia nihil proficitur, niſi ut graviora imperentur. A.15. *patientior periculi, quam mora.* h.3,26. *patientius.* G.45. *patientiſſimus veri.* O.8.
Patrare cadem. 14,44. 15,58. quæ *conſiliis.* 13,9. quid *in publico.* 15,52. *facinus.* 14,8. *patrare bellum.* 2,26. *dolum.* 13,38. *juſſa.* h.4,83. *patrata cades.* 2,39. 4,57. h.4.61. *expugnatio.* 12,16. *victoria.* 13,41. *patratum bellum.* 3,47. h.3,64. *facinus.* 2,66. 14,17. *manibus.* 1,45. *nihil triſte.* 5,4. *remedium.* h.4,81. *patrata mortes.* 11,28. *patrata* quæ *minis.* 15,6. *patratis* quibus. 12,26. *patrandæ neci.* 2,88. *nec omnia patrandi fiducia.* h.5,20. *patrator necis.* 14,62.
Patria ejurata. h.4,28. *militum caſtra.* h.3,84. *patria amore cuncta cura leviores.* 15,36. *patria memores pugnam capeſſere.* h.5,17. *patria bene volentes.* 4,4. *patria execrationes.* h.4,15.
Patricii. A.9. *magiſtratus.* 11,24. *in patriciorum numerum adſcite.* 11,25.
Patr... h.4,53.
Patrobius. h.1,49. h.2,95.
Patroni. O.1.
Patruitus Manlius. h.4,45.
Patruus major. 12,22.
Patuleius. 2,48.
Pauci. G.40. A.37. *cohortium.* h.2,23. *ſalutantium.* h.1,27. *pauci ſunt, qui prælia profligant.* 14,36. *paucorum dominatio.* 6,42. *paucos* laudans *multos offendit.* O.26. *inter paucos familiarium*, h.e. præcipuos. 16,18.
Pavere. 1,23. 1,29. 4,63. *pavent mali.* h.4,25. *vana.* h.5,6. *pavere aciem.* h.4,58. *caſum.* h.1,29. *eadem.* 15,11. *incerta.* 5,4. *numerare.* G.7. *pavens civitas.* 4,69. *hoſtis.* 2,25. *ſibi.* h.2,63. *mores* cujus h.1,50. *mutationem.* h.1,72. *vulnus.* h.3,56. *paventes.* h.4,62. *femina.* 15,38. quid. h.2,29. *id ipſum, quod timuiſſent.* 4,70. *paveſcere.* 6,21. *agmen.* 14,30. *bellum.* 1,4. *exercitum.* 1,59. *judicium* quorum. h.4,7. *nomina inania.* h.4,14. *numen.* h.4,84. *eventu prælii.* A.35.
Pavidus nandi. h.5,14. *offenſionum.* 4,38. *pavidis conſilia in incerto ſunt.* 3,9.
Paulina Lollia. vid. *Loll.*
Paulina Pompeja. vid. *Pomp.*
Paulinus Pompejus. vid. *Pomp.*
Paulinus Suetonius. vid. *Suet.*
Paulinus Valerius. h.3,42.
Paulus. 12,38. *Pauli Baſilica.* 3,72.
Paulus Fabius. 6,28.
Paulus Julius. h.4,13.
Paulus Venetus. 15,50.
Pavor. 14,64. *conſcientiam arguit.* h.3,10. *pavoris natura.* h.3,85. *in pavorem promptus.* 15,25. *pavores falſos inducere.* h.4,38.
Pauper hoſtis. A.30. *pauperes ſenatu cedunt aut moventur.* 12,52. *ad peccandum procliviores.* 3,40. *pauperies.* h.4,47. *paupertas præcipuum malorum.* 14,40. *teſtamentum Piſonis firmat.* h.1,48. *fœda.* G.46. *expectatio divitiar. inter cauſas paupertatis.* 16,3. *ob pauperit. venia ordinis petita.* 1,75.
Pax in æquo tenet induſtrios ac ignavos. 12,12. *& concordia, ſpecioſa nomina.* h.2,20. *victis utilis, victoribus tantum pulchra,* h.3,70. *& quies bonis artibus indigent.* h.4,1. *ignava.* h.1,62. *inconcuſſa.* h.2,6. *iniqua haud minus quam bellum timetur.* A.20. *longa ſegnes facit.* 13,35. h.1,88. *ad omne ſervitium frangit.* h.2,17. *emollit animos.* A.11. *marcens.* G.36. *miſera vel bello bene mutatur.* 3,44. *ſoluta.* 1,50. *ſterilis.* 1,17. *pacis adverſa.* h.1,89. *nomen honeſtum ſegni otio imponitur.* 14,39. *intereſt, ad unum omnem poteſtatem conferri.* h.1,1. *paci inhoneſtæ præferendum bellum anceps.* 15,25. *pacem ſapientia firmare.* 2,64. *tueri.* h.4,74. *turbare.* 12,65. *qui pacem belli amore turbant, pacis caritate bellum non deponunt.* h.2,37. *victoriam quam pacem mavult miles.* h.3.60. *in pace non idem locus magnis meritis.* h.1,5. *durius ſervitium nobilitati.* 11,13. *pace & otio miteſcit miles.* h.2,67. *ſuſpecta tutius bellum.* h.4,49.
Paxea. 6,29.
Peccare magna. 11,36. *peccatis parvis veniam, magnis ſeveritatem commodare.* A.19.
Pectus manibus verberare. 1,23. *pecto-*

ra commanipularium prenſare. h. 4, 46.
Peculator. h. 1, 53. peculatus. 13, 43.
Pecunia h. e. opes. 2, 33. militaris. 5, 8. inſidiis obnoxia. 14, 40. immenſa. 14, 65. 15, 54. ferro validior. h. 2, 32. innumera. 14, 53. nimia. 16, 1. bonis maliſque temporib. juxta valet. h. 1, 73. civilis belli nervus. h. 2, 84. pecunia aliena non appetens, ſua parcus, publicæ avarus. h. 1, 49. pecuniam ob delicta potius dare, quam ne delinquatur. 14, 14. indere petere, ubi inopia cauſſa eſt. h. 1, 20. accipere docti Germani. G. 15. pecunia noſtra. 3, 53. pecunias diſtribuunt morituri. h. 2, 48. pecunioſus. 13, 6. pecunioſa orbitas. 12, 52. ſenecta. 3, 55.
Pecus aurea. 13, 1.
Pedanius Coſta. h. 2, 71.
Ped. Secundus. 14, 42.
Pedarii ſenatores. 3, 65.
Pedes pro peditibus. 1, 67. G. 30. A. 38. equeſque. 1, 60. A. 25. mixtus. h. 3, 18. equiti interjectus. h. 3, 79. confectus ſpatiis itinerum. 15, 17. confertus. 4, 25. delectus. 15, 10. ſagittarius. 13, 40. veteranus. h. 4, 70. penes peditem plus roboris. G. 6. in pedite robur. A. 12. ped. valere. 6, 34. peditatus. 15. 11. cohortium. 13, 35.
Q. Pedius. O. 17.
Ped. Blaſus. 14, 18. ſenatui reſtituitur. h. 1, 77.
Pedo. 1, 60.
Pelago. 14, 59.
Pelagus ſæviens. 15, 46.
Pelignus pro Pelignis. h. 3, 59.
Pelignus Iulius. 12, 49.
Pellere in exilium. 4, 20. 16, 30. h. 4, 6.
Pellicere quam. 13, 45. alam equitum. 3, 42. nunciis auxilia. h. 4, 15. militem donis. 1, 2. patruum. 12, 3. adulterio quam. 4, 3. ad deditionem quos. 11, 19.
Sub pellibus exercitus habitus. 14, 38. retentus. 13, 35.
Peloponneſus. 4, 43. Lydis habitatur. 4, 55.
Pelops. 4, 55.
Penates. h. 2, 80. G. 25. G. 32. G. 46. Cæſaris. 14, 61. conjugum. 3, 34. familia. 15, 2. pop. Rom. 15, 41. principis. 6, 51. uxoris. h. 3, 70. avi. 1, 5. dii. 11, 16. medici. 2, 84. paterni. h. 5, 86. privati. h. 3, 68. penatium cura. G. 15. raptus. h. 1, 51. penatibus ſuis inducere quam. 5, 1. reddi. 1, 17. intra penates. 12, 41. in penates ſuos adſciſcere. h. 1, 15. in penatibus. 13, 4. ejus. 12, 2.
Pendere frumentum. 2, 60. pretium. 2, 87. ſupplicia inter ſervas. 13, 32. tributum. h. 1, 46. pro navibus. 13, 51. vectigal. 13, 31. quantum ærario pendebant. 2, 47. pendere coria in uſus militiæ. 4, 72. ut promiſſa magni penderentur. 12, 18.
Penes poſtpoſitum, quos penes poteſtas. 11, 28. Aſſyrios penes Medoſque. h. 5, 8. quem penes erat regimen. 15, 1.
Penetrales dii. 2, 10.
Penetravit Tiberium nihil magis. 3, 4. uniuſcujuſque vitam famamque. h. 4, 7.
Peninum iter. h. 1, 70. Penina Alpes. h. 1, 87. h. 4, 68. Penina juga. h. 1, 61.
Penitus. G. 41. exiſt. 4, 33. infixus amor. 2, 76. infixum. 15, 5. in Hircaniam abit. 11, 9. noſcere. 2, 12. ſentire. 1, 52. uſque ad initium Alpium. h. 2, 12. otium auxit. A. 40. animo figere. A. 45. excipere. O. 2. haurire philoſophiam. O. 30.
Penſare adverſa, expeditione proſperâ. 2, 26. damna. A. 22. eloquentiam exitu. O. 40. excidia caſtrorum. h. 4, 72. vitia interventu meliorum. h. 4, 74. vulnera præda. h. 3, 26.
Penſi habere. O. 29. quid. h. 1, 46. fas, fidem. 13, 15.
Penſitato diu. 12, 17. ſæpe apud ſe. 3, 52.
Penuria alimentorum. h. 1, 86. aquæ. 14, 24. h. 3, 59. aquarum. h. 4, 26. ingenuorum. 13, 27. veſtis. 4, 56.
Per cultum artium. A. 4. fidem. O. 35. ignaviam. A. 41. indigenas advenaſque. h. 1, 2. iram. 2, 68. A. 38. alta nox. h. 5, 15. mutuam caritatem. A. 6. occultum. 5, 4. Pontum. h. 3, 47. agens legio. 15, 26. quæ. 1, 65. ſcelus abrumpere fidem. h. 4, 60. ſimulationem officii legatis adjuncti prætoriani. h. 3, 74. tenebras. h. 4, 29. varias moras. h. 3, 9. virtutem vitam agere. 15, 69. effundere ſpiritum. h. 3, 66.
Peragere accuſationem. 2, 31. reum. 4, 21.

*Peramœna. æſtas.*4,67.
Percarus fratri. 6, 9. *percara Agrippina Iunia.* 13, 19. *Plancina Martina.* 2, 74.
Percellere quos *in ſuis ſedibus.* G. 37. *percidit is dies Pompejum.*14,41. *illum proditio Lucillii.h.*3,36. *vis* quos. 4, 63. *perc. adſpectu militem.* 14, 30. *temp. diſcordiis.* 2, 39. quos *edictis, damno. h.*1,53. *indicio.*4,31. *litteris.* 6,3. *mendacio. h.* 2,54. *altius.*4,54. *perculſi crimine.* 14, 65. *perculſus.* 2, 46. *Seneca.*14,57. *criminibus a varitia.*13,32. *fama.*6,44. *interrogatione.* 1, 12. *eſt adeo.* 4, 42. *perculſa gens.* 4,26. *perculſi.*15,12. *h.*2,14. *h.*3,17. *h.*4,30. qui. *h.*2,26. *animi. h.*4,66. *Numida.*3,21. *clade Treviri.h.*4,70. *proditione milites. h.* 4, 16. *perculſa victoriis Germania.* 2, 73. *mentes.* 1, 28.
*Percennius.*1,16.1,28. *interficitur.*1,29.
Percenſere gaudia. O. 6. *numerum legionum.* 4, 4.
Percolere quos. 4, 68. *eloquentia* quæ. *A.*10. *præfecturis* quos.*h.*2,82.
Percrebeſcere. 12, 6. *percrebuit dictum.* 6,20. *mos.* 15, 19. *valetudo Germanici.* 2, 82. *in partibus utriſque. h.* 2, 26.
Percunctari quem. 3,18. 11, 31. 15,60. *h.*2,53. *h.*4,82. *maritum.*11,2. *pontifices.*4,17. *ſecreto* quos.*h.*3,54. *percunctatus.h.*3,77. *Cæſarem.*12,5. *percunctans.*6,21. *Tiberius.* 2, 40. *percunctatio. O.* 1. *percunctationes ſævæ.* 15, 58.
*Percurſis beneficiis.*4,40. *officiis.*11,3.
Percuſſor. 2, 31. 11, 37. 16, 9. *repertus.* 14,11. *Vitellii.h.*2,68. *haud ambiguus.* 13,44. *percuſſore immiſſo.* 3, 16. *percuſſores.* 1,53. 14, 8. 16, 10. *percuſſoribus ſe offerre.h.*2,59.
Perdere & donare differunt.*h.*1,30. *alios quam periclitari malle.*4,42. *ſola perdendi cura.h.*2,94. *perditis rebus omnes præcipiunt.h.*3,73. *perditiſſimus quiſque.*14,20. *h.*1,20.
*Perdomita Britannia. h.*1,2. *A.*10. *perdomitæ gentes.* 3, 47. *Hiſpania.* 4, 5. *perdomanda Campania. h.* 3, 77. *Iudæa.h.*5,1.
*Perduelles.*14,29.
*Peregrinatio ſuburbana.*3,47. *peregrinum velut otium in urbe,*14.53.
Perferre mandata. 1, 23. 1,26. 1, 57. 3, 19. 14,7.
Perfici ſenatuſconſultum. 15, 22. *perfecta ſepultura.* 1, 11. *perfectum judicium.*4,30.
Perfidia meditantis artes. h. 2, 99. *è petulantia etiam perfidiam ſuſpectabat. h.*2,27. *perfidioſus animo.*16,32.
*Perfringere cervicem.*6,14. *domus.h.*4,1. *ſtationes.*1,64.
Perfugium. 2, 63. 5, 3. *inviolabile.* 2, 62. *paratum.h.*5,11. *tutum.* 12, 29. *victo fuit Armenia.* 2, 3. *victis ultimum. A.*25.
*Perfungi imperio.*12,14.
*Pergamena civitas.*16,23. *Pergamum.*3, 63. 4,37.
Perge. O. 27. *pergerent.* 1, 51. *pergere qua.* 1, 28. *pergit properus.* 6, 44. *Alexandriam. h.* 3, 48. *Artaxata legionibus.* 13, 41. *Cremonam. h.* 3, 19. *perrexere Geldubam cohortes. h.* 4, 35. *pergere iter.* 15, 27. *rectum.* 3, 66. *periculis vacuum.* 4, 20. *pergit iter in ſacram viam. h.* 3, 68. *perrexit Londinum.* 14, 33. *Neapolim.* 16, 10. *Sinueſſam.* 12, 66. *addere.* 11, 4. *trucidare. h.* 1, 40. *ad* quem. 1, 40. 1, 41. 3, 8. 4, 52. 12, 44. *exercitus.* 5, 10. *hoſtem.* 4, 47. *h.* 2, 26. *negotium.* 4, 74. *in* quos. 12, 16. *caſtra.* 15, 59. *h.* 1, 18. *h.* 1, 31. *complexum patris.* 11, 32. *domum.* 4, 22. *Hiſpaniam.* 6, 27. *hortos Servilianos.* 15, 55. *Hoſtiliam, inde Cremonam. h.* 3, 14. *inſulam.* 2, 39. *Suriam per mare.* 2, 78. *urbem.* 14, 61. *h.* 4, 19. *illuc.* 14, 23. *introrſus.* 2, 25. *ultra. h.* 4, 66. *quo pergeret.* 1, 27. *pergitur Danubio.*4,42.
Perhibent. A. 10. qui. *A.* 45. *perhibere* quem *antiquiſſimum.* 2, 60. *auctorem eundem. h.* 4, 84. *id nomen deæ. h.* 2, 3. *ſe inventores.* 11, 14. *perhibetur numeroſiſſima civitas. A.* 17.
Periclitari. h. 4, 42. *periclitans.* 3, 67. *O.* 5. *amicus. O.* 16. *reus.* 3, 12. *periclitanti ſubſidium* ſcil. fuit. 1, 39. *periclitantes.* 3, 25. 5, 8. 6, 16. *O.* 5. *O.* 39. *O.* 41. *periclitando. G.* 40.
Periculoſo ſc. exiſtente, *juxta.*1,6. *periculum anceps.* 4, 59. *ex miſericordia.*

h. 3, 66. *periculum* cui *facere*. 13, 33. *faceſſere*. *h*. 4, 43. *pericul. facere*, periclitari. 14, 28. *gloriæ*. 15, 6. *ſumma res*. *h*. 4, 71. *peric. pauci ſumunt*. *h*. 3, 69. *ante periculum procax manus*. 4, 20. *periculo ſimili par animus*. *A*. 18. *in peric. pavidi, ante diſcrimen feroces*. *h*. 1, 68. *pericula pauciora mediocri fortuna*. 14, 60. *periculorum avida gentes* Germanæ. *h*. 5, 19. *laborumque ſocia* conjux. *G*. 18. *præmia iis danda, qui periculis adfuerunt*. *h*, 3, 53. *remedium, ipſa pericula*. 11, 26. *pericula* cui *inſtruere*. 14, 11. *facere*. 16, 19. *periculis commendatus*. 12, 26. *gliſcentibus ſubſidii laus augetur*. 15, 10. *non tam præmiis periculorum, quam ipſis periculis latus*. *h*. 2, 86.

Peridoneus conſiliis. 4, 12.

Perinde. 1, 13. 15, 36. *h*. 2, 97. *haud perinde*. 4, 61. 12, 40. *G*. 5. *celebris*. 2, 88. *perinde ac*. 13, 16. *ac ſi*. 3, 50. 12, 12. 14, 41. *in foro, in convivio*. 6, 7. *quam*. 4, 20. 13, 49. 15, 21. *haud per. quam*. 2, 5. 2, 19. 15, 44. *h*. 4, 49. *non per. quam*. 6, 46. *h*. 2, 35. *per. quaſi* 4, 22. 13, 47. *ſe quam*. 6, 30. *ſi, & ubi*. 4, 17. *æſtimandum, quam*. 1, 73. *attolluntur periti & imperiti*. *h*. 5, 6. *haberi quam*. 2, 14. *metuendi*. 2, 63. *nomen ac bona*. *G*. 26. *inſigni familia, ac perinde opibus*. 6, 31. *per. pravis & honeſtis*. 2, 2. *ſecundis adverſiſque per. accendebatur*. *h*. 4, 36. *per. dives & eloquentia clarus*. *h*. 4, 43. *nec per. dijudicari poteſt, quid optimum factu fuerit, quam &c*. *h*. 2, 39.

Perinthus. 2, 54.

Peripatetici. *O*. 31.

Periiſſe quos *nulli jactantius mœrent, quam &c*. 2, 77. *viribus præſentibus nihil periturum*, deceſſurum. *h*. 3, 1. *pecunias diſtribuit parce, nec ut periturus*. *h*. 2, 48.

Peritus cithara, cantus. *h*. 2, 8. *obſequii*. *A*. 8. *regiæ*. 11, 29. *rerum civilium*. *h*. 2, 5. *periti*. *A*. 22. *cœleſtium*. 4, 58. *cogitationum*. *A*. 42. *nandi*. *h*. 5, 6. *h*. 5, 15. *aperitis diſcere*. *A*. 5. *peritior arguendi*. 15, 56.

Perlicere necem, arma. 13, 48.

Perluſtrare cuncta. *h*. 2, 1. *caput* cujus *oculis inſatiabilibus*. *h*. 1, 44.

Permittere conſulibus quid. 3, 63. *fato conſilium*. 6, 46. *fortunæ belluæ*. *h*. 3, 60. *quod arduum ſibi, cetera legatis permiſit*. 2, 20. *ſibi populus plus occulta vocis in principem permiſit*. 3, 11. *permittere* cui *arbitrium*. *h*. 1, 12. *mortis*. 15, 60. *liberum*. 11. 3. *bellum*. 4, 74. *exercitibus coloniam diripiendam*. *h*. 4, 63. *corpus contrectandum*. 3, 12. *curam ipſa*. *h*. 2, 57. *diſceſſionem*. 14, 49. *electionem*. *h*. 1, 19. *exercitus*. 11, 20. *bello filios*. *h*. 2, 74. *gloriam* cui. 16, 9. *extra ordinem honores*. 13, 29. *inſulas*. 15, 71. *judicium ſenatui*. 14. 17. *licentiam vitiis*. 14, 20. *mortem ſine arbitro*. 16, 11. *otium*. 14, 53. *partem*. 2, 64. *præfecturam*. 13, 22. *provinciam equitibus*. *h*. 5, 9. *provincias regendas*. *h*. 2, 9. *quietem curas*. *h*. 1, 90. *rem populo*. 6, 42. *requiem* cui. 12, 31. *ſalutem arbitrio* cujus. 13, 44. *ſe arbitrio victoris*. *h*. 4, 2. *ſe liberoſque* cui. *h*. 3, 63. *ſe ſuaque Romanis*. 13, 41. *ſe ſtudiis vulgi*. *h*. 4, 49. *ſe victori*. 4, 50. *ſummam rerum* cui. *h*. 4, 25. *Syriam*. 2, 81. *cunctis verbera*. 1, 26. *juri ari*. 1, 72. *rapi*. *h*. 4, 22. *ad faſtigium quem*. 11, 10. *permiſſa judicio mariti*. 13, 32. *mariti pœna*. *G*. 19. *navibus vita*. 12, 43. *licentia*. 13, 25. *vulgo*. 1, 49. *provincia*. 6, 27. *Piſoni*. 2, 82. *ſumma expeditionis*. *h*. 1, 87. *Syria*. 14, 26. *permiſſum*. 2. 9. *G*. 10. *arbitrium*. 13, 9. *publice arb*. 14, 43. *vehi*. 1, 15. *ſacerdotibus verberare*. *G*. 7. *permiſſa* cui *copia*. 15, 25. *Germanico provincia*. 2, 43. *permiſſu*. 2, 59.

Permixtus conſiliis cujus. 3, 38. *permixtis negotiis reipub*. 4, 40.

Permovere quos. *O*. 31. *cautos, providos*. *h*. 3, 3. *invidiam, miſericordiam*. 1, 21. *tantum miſericordia*. 3, 23. *miſericordiam*. 16, 32. *permoveri*. 4, 57. *miraculo*. 16, 25. *permotus his*. 1, 74. *prece*. 12, 19. *talibus princeps*. 11, 24. *ad miſerationem exercitus*. 1, 69. *in gaudium animus*. *h*. 1, 64. *permoti metu proditionis*. 15, 52.

Permulcendi animi militum. *h*. 3, 57.

Permunire caſtra. *h*. 3, 9. *opportuna loco-*

locorum. 4, 24. *permunita limitibus, aggeribus cuncta.* 2, 7.
Permutatio *mercium.* G. 5.
Perniciabile. 4, 34.
Pernicitas. 3, 20. *equi.* 2, 68. 4, 45. *equorum.* 12, 51, *adempta. h.* 1, 79. *pedum.* G. 46.
Pernoctantes in rostris magistratus. O. 36.
Pernotuit. 1, 23. 13, 25. *esse incolumem.* 14. 8. *pernotuere cuncta.* 12, 67.
Perornare. 16, 26.
Perosus municipia. 4, 67. *tarditatem veneni.* 16, 14. *perosi laborem. h.* 2, 16. *superbiam.* 14, 26.
Perpellere. 6, 33. *h.* 2, 33. *perpulere liberti, ne.* 11, 36. *perp. cunctantem.* 4, 42. *legatum. h.* 4, 20. *juvenem ad ea.* 6, 49. *perpulere Tiberium audita.* 1, 24. *largitione, promissis subire delationem.* 11, 29. *pecunia donisque ad societatem. h.* 3, 48. quid *pecunia, vi. h.* 2, 62. quos *pluribus. h.* 1, 66. *mutare sedes. h.* 5, 2. *omittere.* 12, 50. *suscipere preces.* 13, 54. *perpulere, ut.* 2, 67. *h.* 4, 14. *perpulit, ut abiret.* 1, 40. *ipse mitteretur. h.* 3, 54.
Perperna. 3, 62.
Perpetienda supplicia. 1, 68.
Perpetrare cuncta ex voluntate. h. 4. 65. *promissa.* 14. 7. quid *sine scelere.* 12, 3. *perpetratum judicium.* 13, 27. quid *labore.* 14, 11. *quibus perpetratis.* 15, 14. 15, 72. *perpetrandum exitium.* 4, 54. *id suis artibus sumsit.* 12, 5. *perpetranda reliqua belli.* 14, 33. *h.* 4, 51.
Perpetuitas disciplinæ. h. 1, 46. *famæ.* O. 13.
Perpopulatus quos *cædibus, incendiis.* 14, 26.
Perrogare sententias. h. 4, 9.
Perrumpere. 4, 40. *h.* 3, 29. *h.* 4, 71. *hostem. h.* 3, 2. *munimenta.* 12, 31. *murum.* 3, 46. *opera fuga.* 15, 7. *Rhenum. h.* 4, 12. *globo infestos.* 12, 43. *manu valida. h.* 3, 40. *secessibus loricas. h.* 2, 42. *vi equorum* flumen. 15, 15. *perrumpi* quæ. 15, 42. *amnes, urbes.* 12, 17. *adfectu.* 3, 15. *vapore solis.* 15, 43. *perruptus impetu hostium.* 1, 51. *mons.* 12. 56. *perrupta acies. h.* 2, 44. *perrupta Alpes. h.* 3, 53. *perrupta castra. h.* 2, 15. *h.* 4, 77. *munimenta.* 4, 51.
Persæ. 3, 61. 6, 31. *h.* 5, 8. *olim sub Ægyptiis.* 2, 60. *oratores non habent.* O. 40.
Perscribere consensum senatus. 13, 26. *cuncta. h.* 2, 96. *flagitia.* 16, 19. *leges.* 3, 26. *manu sua cuncta.* 1, 11. *perscripti nominatim.* 3, 3.
Persequi, exponere, recenſere. 4, 5. *exercitationem.* O. 33. *numeris rationibus iisdem.* O. 1. *verbis.* O. 35.
Perseus. 12, 38. *bella Persi.* 4, 55. *missas copias in Persen.* 12, 62.
Persimplex victus. 15, 45.
Persolvere supplicia. 6, 26.
Persona potestatis. A. 9. *notabilis.* O. 10.
Perstare. h. 3, 31. *perstat miles. h.* 3, 66. *in perfidia. h.* 4, 57. *perstitit.* 11, 29. *aspernari.* 4, 38. *intercedere.* 3, 70. *tueri.* 14, 60. *sin perstaretur in bello.* 13, 37.
Perstimulare spiritus sermonibus. 4, 12.
Perstringere animum suspicacem. 1, 13. *animos militum. h.* 1, 85. *aures.* O. 27. *sordes. h.* 1, 84. quem *oblique.* 2, 55. 5, 2. 5, 11. *perstringi fulgore.* 14, 54. *perstricto verbis cultu habituque.* 2, 59. *perstricti modice.* 4, 17.
Persultare cubiculum principis. 11, 28. *Italiam. h.* 3, 49. *sylvas. A.* 37. *vadis. h.* 5, 15. *late.* 12, 40. *persultans campos exercitus.* 11, 9.
Pertæsa lentitudinis. 15, 51. *pertæsum est regum.* 3, 26.
Pertentare pugiones. h. 2, 49. *animum cohortis. h.* 1, 29. quem *sermonibus.* 6, 20. *pertentandi animi. h.* 1, 25.
Pertinacia accendi. h. 4, 56.
Pertinere ad familiam, propinquum eſſe. 2, 48. *quo pertinuit?* quid opus fuit? 3, 12.
Pertractare quæstionem. O. 1.
Pervadere. 4, 51. *pervaserat fama.* 1, 69. *pervadit præceps ad.* 12, 51. *rumor.* 15, 39. *artus cunctos venenum.* 13, 16. *nisu.* 2, 17. *ad* quem. 12, 46. *ad senatum, populum.* 14, 7. *in ædem Vestæ. h.* 1, 43. *in Germanias. h.* 3, 62.

Pervehitur lacus & Oceanum. 2, 8.

Pervertere quem. 12, 59. *H.* 2, 101. *H.* 3, 38. *amicitia.* 13, 45. *delatorem. H.* 2, 10. *imperium.* 16, 22. *liberos.* 4, 12. *ſemet.* 13, 2. *perverti.* 12, 22. *indicio* quorum. 15, 67. à quo. 4, 71. *poſſe blæſum perverti patuit. h.* 3, 38.

Pervicacia. 1, 19. *ſervorum.* 4, 29. *Silurum præcipua.* 12, 39. *ſuperſtitionis. H.* 2, 4. *inſita.* Vitellianorum. *H.* 3, 77. *in re prava, ipſi fidem vocant. G.* 24. *pervicacia irritari. H.* 4, 8. *in hoſtem utendum.* 12, 20. *pervicax ira.* 4, 53. *recti. H.* 4, 5. *accuſatio.* 13, 33. *adulter. H.* 1, 53. *adverſus peritos. H.* 1, 26. *pervicacia juſſa.* 3, 33. *pervicaciſſimus quiſque. H.* 5, 12. *pervicacius.* 4, 42. *reſiſtere.* 13, 54.

Pervigere opibus, honoribus. 4, 34.

Pervigilia. 15, 44. *pervigilia.* 2, 68.

Pervincere. 11, 10. 11, 34. quid. 12, 59. *utraque.* 14, 14. *non pervicere, quin.* 15, 57. *pervincere, ut abſiſteret. H.* 3, 74.

Perusia. H. 1, 50. *Perusinum bellum.* 5, 1.

Pedibus in ſententiam ire. 14, 49.

Peſſimus quiſque adverſus publicum odium privatam gratiam præparat. H. 1, 72. *in occaſionem prædarum* arma ſumit. *H.* 1, 80. *vitiis valet. H.* 5, 77. *peſſimo cuique in turbas & diſcordias plurima vis. H.* 4, 1. *præcipuum peſſimorum incitamentum, quod boni mœrebant. H.* 1, 38.

Peſſumdare bonos. 3, 66. *peſſumdatus per libidines.* 1, 9. *peſſum iturꝭ campi.* 1, 79.

Peſtifer lacus. H. 5, 6.

Peſtilentiæ vis 16, 30.

Peſtis pro quovis infortunio, *ut*, terræ motu. 2, 47. ruina. 4, 62.

Petere argumentum è nomine. H. 5, 2. *auxilium ab.* 14, 32. *emolumenta.* 11, 7. *diem poſterum.* 2. 30. *famam.* 15, 64. *urbanitatis. H.* 3, 62. *fidem* cujus. 12. 36. *finem.* 16, 26. *fœdus.* 2, 45. *gloriam conſtantiæ.* 16, 19. *facinoris.* 11, 1. *honeſta.* 3, 26. *honorem principibus ex &c.* 3, 57. *imperium* cui. 1, 14. *inducias præfecturus.* 15, 28. *jus hoſpitiumque. H.* 4, 60. *jus cadu & præmi. H.* 3, 74. *legata.* 1, 36. *magiſtratus.* 11, 22. *majora,* 6, 34. *miſſionem militibus.* 1, 19. *nova ab.* 1, 19. *oſcula ſuprema. H.* 4, 46. *partem. G.* 46. *patronos.* 3, 11. *pauca ſupra. H.* 4, 48. *pecuniam.* 2, 34. 2, 38. *poteſtatem* cui. 3, 56. *prædas è Germania. H.* 4, 28. *præmium a. H.* 3, 51. *ex diverſo. H.* 2, 75. *præfecturas.* 13, 37. *præſidium.* 14, 54. 15, 1. *pretium laboris.* 15, 12. *quæſituram.* 3, 29. *regem Roma.* 2, 2. 11, 16. 12, 14. *remedium. H.* 5, 3. *ſignum.* 13, 2. *ſolatia ex.* 4, 8. *ſpem ex rebus novis.* 15, 50. *ſubſidium à feminis.* 14, 2. *ſupplementum exercitui.* 13, 35. *tempus.* 1, 53. *ad conſultationem.* 4, 40. *titulum clementiæ è. H.* 1, 71. *triumphalia.* 4, 26. *veniam.* 6. 16. *H.* 3, 61. *A.* 1. *ordinis.* 1, 75. *in præteritum.* 11, 30. *vitam nocenti.* 2, 31. *petivere ut.* 1, 15. 4, 14. *peti in exicidium. A.* 31. quid ex repub. 4, 53. *petito interjectu.* 3, 67. *petitus Roma rex.* 2, 1. *ad ſupplicium. H.* 4, 32. *alio ex orbe rex.* 2, 2. *petita pax. A.* 18. *H.* 4, 20. *petitum colloquium.* 15, 14. *H.* 5, 26. *ſalarium. A.* 42. *petito ſcalpro.* 5, 8. *ſecreto. H.* 2, 4. *petita in fiſcum bona.* 2, 48. *à diis piacula.* 15, 44. *præſidia a. H.* 3, 45. *petendus agger.* 1, 65. *petenda pax.* 2, 26. *venia.* 12, 19. *ultio è.* 3, 7. *petendum à.* 4, 71. *ſubſidium flagitiis ab audacia.* 11, 26. *petere aggerem.* 2, 81. *Auguſtodunum agmine.* 3, 45. *avia.* 2, 68. *Campaniam.* 16, 19. *capitolium. H.* 1, 39. *Cattos.* 13, 56. *civitatem agmine. H.* 1, 68. *domum. H.* 3, 68. *domus, tecta, latebras. H.* 1, 81. *Dyrrachium. H.* 2, 83. *Eubœam.* 2, 54. *forum. H.* 2, 88. *Galliam navibus. H.* 4, 49. *Gallias agmine.* 1, 69. *Germaniam. G.* 2. *hiberna.* 2, 79. *interiora.* 6, 43. *Italiam.* 5, 10. *claſſibus. H.* 2, 83. *iter lævum.* 12, 27. *litora. H.* 2, 83. *longinquo, avia. A.* 37. *nationes. G.* 14. *portam.* 1, 66. *Rhenum.* 1, 63. *fuga. H.* 5, 18. *ſaltus.* 3, 42. *ſedem imperii.* 6, 42. *ſilvas.* 2, 17. *Syriam. H.* 2, 2. *trajectus maris.* 15, 34. *vallum, portaſque. H.* 4, 20. *urbem.* 6, 2. *& palatium. H.* 1. 80. *petenda Armenia.* 15, 5. *petere armis* quem. 2, 88. *rempub.* 2, 79. *artibus. H.* 4, 56. *criminationibus. H.* 2, 65. *criminibus* quem. 3, 37. *ſo-*

rorem.

vorem. 4, 31. *devotionibus conjugium* cujus. 12, 65. *ferro* quem. *h*. 3, 70. *ignibus*. *h*. 4, 23. *inſectationibus*. 2, 55. *inſidiis*. 6, 30. *legionibus duodecim*. 2, 46. *promiſſis*. *h*. 2, 20. *teris*. *h*. 5, 21. *veneno à*. 3, 23. *peti fiſco*. h. e. in fiſcum. 4. 20. *petitus*. 5, 70. *petita armis reſpub*. 3, 13. *criminibus Plancina*. 6, 26.

Petilius Cerialis. 14, 32. *temerarius*. 14, 33. *inter duces Flavianos*. *h*. 3, 59. *cum equitibus ad urbem miſſus*. *h*. 3, 78. *adverſum prælium facit*. *h*. 3, 79. *bello Germanico dux deligitur*. *H*. 4, 68. *contemnendis quam cavendis melior*. *h*. 4, 71. *Valentinum capit*. *h*. 4, 71. *Britanniæ conſularis*. *A*. 8. *Brigantes domat*. *A*. 17.

Petil. Rufus. 4, 68.

Petina Ælia. 12, 1.

Petovio. *h*. 3, 1.

Petra. 11, 4.

Petrina ala. *h*. 4, 49.

Petronia, *h*. 2, 64.

C. Petronius. 16, 17. *conſul*. 16, 18. *moritur*. 16, 19. *flagitia Neronis perſcribit*. 16, 19.

P. Petron. 3, 49. 6, 45.

Petron. procurator Norici. *h*. 1, 70.

Petron. Priſcus. 15, 71.

Petron. Turpilianus. 14, 29. *Britanniæ legatus*. 14, 39. *A*. 16. *triumphalia accipit*. 15, 73. *interficitur*. *h*. 1, 6.

Petulantia invidioſa. *h*. 4, 1. *è petulantia etiam invidiam ſuſpectabat*. *h*. 2, 27.

Peucini. *G*. 46.

Pharaſmanes. 6, 32. 6, 33. 6, 34. *Orodem vulnerat*. 6, 35. *rex Hyberis*. 11, 8. 12, 44. *cum fratre bellum gerit*. 12, 45. *filium interficit*. 13, 37.

Pharſalia. *h*. 1, 50. *h*. 2, 38. *Pharſalica acies*. 4, 44.

Philadelpheni. 2, 47.

Philippenſis acies. 3, 76. *campi*. 4, 35. *Philippi*. *h*. 1, 50. *h*. 2, 38.

Philippopolis. 3, 38.

Philippus Macedo. 3, 38. *metuendus Athenienſibus*. 2, 63. *cum Lacedæmoniis bellat*. 4, 43. ejus *ætas*. *O*. 16.

Philippus Aug. vitricus. 3, 72.

Philo Academicus. *O*. 30.

Philopater. 2, 42.

Philoſophia ſcientia oratori neceſſaria. *O*. 32.

Phirrhicus Claudius. *h*. 2, 16.

Phœbus libertus. 16, 5.

Phœnix avis. 6, 28. *falſus*. 6, 28.

Phœnices Iudæorum vicini. *h*. 5, 6. *Græcia litteras intulerunt*. 11, 14. *Phœnicum claſſis*. 11, 14.

Phrahates. 2, 1. ejus *nepos*. 12, 10.

Phrahates Phrahatis fil. 6, 31. *moritur*. 6, 32.

Phrahates nobilis Parthus. 6, 42. *in Artabani partes tranſit*. 6, 43.

Phryxus. 6, 34.

Piaculum furoris. 1, 49. *ut piaculum objicit*. *h*. 1, 58. *piaculo ſoluti*. 1, 30. *piacula à diis petita*. 15, 44. *danda*. 12, 8. *piare prodigia*. *H*. 5, 13.

Picentina ala. *h*. 4, 62. *Picenum*. 3, 9. *Picenus ager*. *h*. 3, 42.

Pictura. 16, 23. *picta auro agmina*. 6, 34.

Pietas excuſat pro propinquis pugnantes. *h*. 2, 60. *laudatum præſtat aut excuſatum*. *A*. 3. *pietatis nimia rea*. 16, 32. *ſolennia*. *A*. 7.

Piguit peti. 15, 25. *non pigebit compoſuiſſe*. *A*. 3. *piget inchoare*. *h*. 1, 55. *referre*. 1, 73.

Pignus imperii. *h*. 3, 72. *ſocietatis*. *h*. 4, 61. *pignori accipere*. *h*. 3, 65. *pignora* pro liberis, uxoribus &c. 12, 2. 15, 36. 16, 16. *G*. 7. *A*. 38. *pignorum cariſſima*. 15, 57. *pignora capiendi modus*. 13, 28.

Pila muralia. 4, 51. *militum arſere*. 15, 7. *pilorum jactus omiſſus*. *h*. 2, 42. *pila intorquere*. 14, 36. *pilis & lanceis humum rimari*. *h*. 2, 26.

Pinarius Natta. 4, 34.

Pinna. 12, 67.

Piræus. 5, 10.

Piraticum bellum. 12, 62. 15, 25.

Pirenaus. *h*. 1, 23.

Piſanus Cetronius. *h*. 4, 50.

Piſanus ſinus. *h*. 3. 42.

Piſcinæ. *h*. 5, 12. *Bajarum*. 13. 21.

Piſo. 2, 43. ejus filius.

Cn. Piſo Calpurnius. 1, 13. *libere loquitur*. 1, 74. *res haud proferendas cenſet*. 2, 35. *Syriæ præficitur*. 2, 43. *Athenienſes inſectatur*. 2, 55. *Germanici morte lætatur*. 2, 75. *legio-*

legionum parens dictus. 2, 55. 2, 80. *vota pro Germanici ſalute prohibet*. 2, 69. *Germanicum mortuum incuſat*. 2, 78. *ad Druſum pergit*. 3, 8. *Romam venit*. 3, 9. *Auguſti legatus atque amicus*. 3, 12. *collega in conſulatu*. 3, 16. *ſententia in eum lata*. 3, 17. *mitigatur*. 3, 18. ejus *effigies in Gemonias tracta*. 3, 14. *interitus*. 3, 15. *uxor*. 6, 26. ejus filii.

Cn. Piſo 3, 16. &

M. *Piſo*. 2, 76. *haud ignavus ad miniſteria belli*. 2, 78. *repetere Syriam dehortatur patrem*. 3, 16. *in eum ſententia*. 3, 17. *mitigatur*. 3, 18.

L. *Piſo patrocinatur Cnejo*. 3, 11. ejus *ſententia in Silanum*. 3, 68. *pontifex*. 6, 10. *publico funere effertur*. 6, 11. vid. etiam *L. Calpurnius*.

L. *Piſo Hiſpaniarum prætor*. 4, 45.

L. *Piſo coſ. deſignatus*. 13, 28. *coſ*. 13, 31. *vectigalibus publicis præficitur*. 15, 18. *proconſ. Africa*. *H*. 4, 38. *interficitur*. 4, 48. *h*. 4, 50. ejus *ſervus*. *h*. 4, 50.

C. *Piſo Neroni inſidiatur*. 14, 65. *claro apud vulgum rumore*. 15, 48. *mortem ſumit*. 15, 59. ejus *ſitus*. *h*. 4, 11.

Piſo Licinianus adoptatur à Galba. *h*. 1, 14. *trepidatur*. *h*. 1, 43. ejus *ætas*. *h*. 1, 48. *caput morſu adpetitum*. *h*. 4, 42.

Piſonum nobilitas. 3, 17. *inſigne nomen*. *h*. 4, 11.

L. *Pituanius*. 2, 32.

Pius Aurelius. 1, 75.

Piſſima filia. *A*. 43.

Placamenta deum. 15, 44. *ira hoſtilis*. *h*. 1, 63.

Placentia. *h*. 2, 17. *h*. 2, 18. *oppugnatur*. *h*. 2, 20. *defenſa*. *h*. 2, 23. *Placentiæ præſidium*. *h*. 2, 36. *caſtra*. *h*. 2, 49. *Placentinus ager*. 15, 47.

Placere cui *corpore*, *adulterio*. *h*. 4, 55. *placebant ſatis vis & arma*, illis ſatis fidebatur. *h*. 4, 23. *placita majorum*. 14, 22.

Placidior Rhenus. 2, 6.

Placidus Julius. *h*. 3, 85.

Planaſia. 1, 3. 1, 5. 2, 39.

Plancina Piſonis uxor. 2, 43. *ſe intra decora feminis non tenet*. 2, 55. *à Vonone officiis & donis culta*. 2, 58. *ejus ſcelere interceptus Germanicus*. 2, 71. *Martinam veneficam amat*. 2, 74. *Germanici morte inſoleſcit*. 2, 75. *Romam venit*. 3, 9. *cauſſam ſuam à mariti cauſſa ſegregat* 3, 15. *abſolvitur*. 3, 17. 3, 18. *ſua manu ſupplicium perſolvit*. 6, 26.

Plancus Munatius. 1, 39.

Planitas ſententiarum. *O*. 23.

Plato. *O*. 31.

Plaudere ineptiis ſuis. *O*. 32. *plauſus audientium*. *O*. 39. *compoſitus*. 16, 4. *plebis*. 1, 35. *vulgi inſultantis*. *h*. 4, 2. *hos modo*, *rurſus illos plauſu fovere*. *h*. 3, 83. *plauſibus perſonare*. 14, 15.

Plauſtra Britannorum conjugibus oppleta. 14, 34.

Q. *Plautius*. 6, 40.

A. *Plautius*. *A*. 14. *ovat de Britannis*. 13, 32. ejus nepos ex fratre.

Plautius Lateranus adulter Meſſalinæ. 11, 30. *ob patrui meritum ſupplicio eximitur*. 11, 36. *redditur ſenatui*. 13, 11. *coſ. deſignatus conjurat contra Neronem*. 15, 49. *mori adactus*. 15, 60.

Plautius Silvanus. 4, 22.

Plautius Varus. *h*. 2, 63.

Plautius Ælianus. *h*. 4, 53.

Plautus Rubellius. vid. *Rubell*.

Plebes. 2, 19. 13, 24. 13, 48. 15, 59. *h*. 3, 32. *h*. 3, 82. *h*. 4, 70. *G*. 10. *atrata*. 3, 2. *effuſa*. *h*. 2, 88. *infima*. *h*. 2, 38. *h*. 2, 91. *ingenua*. 4, 27. 16, 13. *Senienſium*. *h*. 4, 45. *urbana*. 3, 40. *plebs*, *nihil auſura principibus amotis*. 1, 55. *imperita*. *h*. 1, 35. *concurſu plebis uſque ad ſeditionem ventum*. 14, 42. *plebiſcita* 6, 16. *publicanda*. 11, 14.

Plenus ſilentii. 15, 60. *plena Cæſarum domus*. 4, 3. *pleni agri*. *h*. 2, 12. *plenior* orator. *O*. 18. *O*. 25.

Plerique pro multis. *h*. 1, 86. *plerique* & *plurimi* differunt. *h*. 4, 84. *pleriſque vana mirantibus*. 1, 9. *pleraque in ſumma fortuna auſpiciis & conſiliis geruntur*. 13, 6. *belli mala majoribus cladibus obliterata*. *h*. 2, 66.

C. *Plinius*. 1, 69. *citatur*. 13, 20. 15, 53. *h*. 3, 28.

Ploratus. *A*. 8. *dies ploratibus inquies*. 3, 4.

Plotius Firmus. *h*. 1, 46. *præfectus prætorio*. *h*. 1, 82. *h*. 2, 46. *h*. 2, 49.

Plot. Griphus. H. 3, 52. prætor. h. 4, 39.
Plumbi moles. H. 2, 21.
Plures offendit, qui paucos laudat. O. 26. unde plures erant, omnes fuere. H. 1, 56. plura ſæpe peccantur demerendo quam offendendo. 15, 21. dicuntur ſperantibus. H. 2, 78. plurium ſocietate defendi. O. 5. dedecus amoliri, ſi plures fœdaſſet. 14, 14. non plus quingenti. 3, 21.
Plutei. H. 2, 21. H. 2, 22. H. 3, 20.
Pluviales imbres. H. 5, 23.
Pœna adulterii. 2, 50. G. 19. feminarum, quæ ſervis conjunguntur. 12, 53. homicidii. G. 20. ingrati liberti. 13, 26. ſervorum ob dominos interfectos. 13, 32. 14, 42. pœna magis, quam infamia eximere. 14, 40. pœnam ſubire. 15, 68. pœna varia apud Germ. G. 12. per tot. pœnas dare. 16, 29. H. 1, 45. expendere. 12, 19. exſolvere. 1, 10. luere. 3, 16. 6. 25. h. 2, 54.
Pœnitentiæ dandum ſpatium. H. 1, 32. interſtitium. 5, 4. pœnitentiam agere ſermonis. O. 15. in pœnitentiam mutati. h. 4, 37. ſæpius pœnitentia contentus. A. 19. non pœnitet virtutis. H. 2, 19.
Pœnius poſtumus. 14. 37.
Pœnus origine. 16, 1. Pœni. 2, 49. H. 4, 50. æmuli Rom. imperii, 15, 13. minores Germanis hoſtes. G. 37. Pœnorum bellum. 2, 59.
Poëta & vates differunt. O. 9. poëta in probationem adducti. 4, 43. poëtis in ſolitudinem recedendum. O. 9. poëtas mediocres nemo novit. O. 10. poëtica. O. 4. O. 5.
Poëtus. vid. Pætus.
Polemon. 2, 56. rex Ponticus. H. 3, 47.
Polio Annius. vid. Annius.
Pol. Aſinius. vid. Aſinius.
Pol. Cælius. 12, 45.
Poll. Domitius. 2, 86.
Poll. Iulius. 13, 15.
Poll. Memmius. 12, 9.
Poll. Vedius. 1, 10.
Polluere domus adulteriis, ſtupris. H. 3. 41. initia. 3, 66. mentem, aures, 3, 50. nobilitatem familiæ. 3, 29. pellicem. 12, 46. corpore petus. 14, 22. ſtupris pubem. 6, 1. vi & ſtupris. H. 2, 56. pollui. A. 31. caſtra. h. 4, 58. cuncta ſanie, odore. 4, 49. ludo, arena. H. 2, 62. ſcena. 14, 20. pollutus ſceleribus princeps. H. 2, 37. ſtupro, veneno ſanguis. 13, 17. polluti ſanguine ducum. H. 4, 56. polluta cerimoniæ. H. 1, 2. polluta uſu tegmina. 13, 57. polluenda reſpub. H. 2, 76.
Pollutia. 16, 10. mortem ſumit. 16, 11.
Pollux. G. 43.
Polycletus. 14, 39. libertus potentiſſimus. H. 2, 95. ditiſſimus. H. 1, 37.
Pomaria. G. 26.
Pometia Sueſſa. H. 3, 72.
Pomœrium urbis. 12, 23. auctum. 12, 24.
Pompeſa Macrina. 6, 18.
Pompeja Paulina. 15, 60. brachia ferro exſolvit. 15, 63. obligatur juſſu Neronis. 15, 64.
Pompejanus. 4, 34. Pompejani coloni. 14, 17. Pompejanum theatrum. 6, 45. Pompejana partes. 1, 10.
Pompeii. 15, 22.
Pompejopolis. 2, 58.
Pompejus eques Rom. 6, 14.
C. Pomp. coſ. 12, 5.
Sex Pomp. 1, 7. à Piſone patronus petitus. 3, 11. M. Lepidum exagitat. 3, 32.
Pomp. Ælianus. 14, 41.
Pomp. Longinus. 15, 71. tribunus prætoria cohortis. H. 1, 31.
Pomp. Macer. 1, 72.
Cn. Pomp. Magnus. 1, 1. 12, 62. laudatus Livio. 4, 34. ætatis anno 18. civilia bella ſuſtinuit. 13, 6. incuſatus ob extructum theatrum. 14, 20. Armeniam obtinuit. 13, 34. donavit. 15, 14. Mario & Sulla occultior, non melior. H. 2, 38. primus Rom. Iudæos domat. H. 5, 9. ingenio etiam & oratione valuit. O. 37. tertium coſ. leges tulit, 3, 28. O. 38. ab oratoribus non immunis. O. 40. non incolumis à Cæſare relictus. H. 3, 66. ejus theatrum 3, 72. 13. 54. potentia bello piratico. 15, 25. ſuboles. H. 1, 15. eum civile bellum trans mare ſequitur. H. 2, 6. ejus filius.
Sex. Pomp. 1, 2. imagine pacis deceptus. 1, 10. bellum cum triumviris gerit. 5, 1.
Pomp. Paulinus. 13, 53. vectigalibus publicis præponitur. 15, 18.

Pomp. Propinquus. H. 1, 12. interficitur. H. 1, 58.
Pomp. Vibicus. 11, 35.
Pomponia Gracina. 13, 32.
Pomponius. 6, 8.
L. Pompon. 2, 41. latrocinantes Cattos compeſcit. 12, 27. triumphalia accipit. 12, 28. vid. & Pompon. Secundus.
Q. Pompon. 6, 18. civile bellum movit. 13, 43.
Pompon. Atticus. 2, 43.
Pompon. Flaccus vid. Flaccus.
Pompon. Labeo. 4, 47. venas ſolvit. 6, 29.
Pompon. Secundus. 5, 8. 6, 18. O. 13. vid. & L. Pompon.
Pompon. Silvanus. 13, 52.
Pomptinæ paludes. 15, 42.
Pone fores. 4, 69. tergum. 2, 16. H. 2, 83. H. 3, 60. H. 3, 85. H. 4, 82.
Ponere arma. 3, 73. 4, 50. H. 3, 63. H. 3, 65. bellum. H. 2, 38. H. 2, 52. H. 3, 31. H. 4, 70. H. 4, 72. certamen. H. 2, 37. contemptum hoſtium. H. 2, 27. diſcordias. 15, 2. inſigne imperii. H. 3, 68. regium inſigne. 15, 29. iram. A. 20. lamenta, lacrimas, dolorem, triſtitiam. G. 27. metum. 15, 40. H. 1, 35. loricas & galeas. 13, 38. nomen triumviri. 1, 2. odia. 5, 11. H. 2, 5. prætextam puerilem. 1, 3. ſtudium partium. H. 4, 38. vecordiam. 16, 3. ponere, ædificare, ſtatuere, aram, ſacellum. H. 3, 74. Byzantium. 12, 63. caſtella. 1. 56. A. 22. caſtra. 4, 24. 12, 12. 15, 5. H. 3, 76. H. 3, 82. H. 5, 10. delubrum. 3, 62. mapalia. 4, 25. templum. 15, 74. urbem. 12, 63. ponere ſibi finem vitæ. 6, 40. ponere multum operæ curæque in eloquentia, impendere. O. 37.
Pons Milvius. 13, 47. H. 1, 87. H. 2, 89. H. 3, 82. ſublicius. H. 1, 86. ad oppugnanda mœnia. H. 4, 23. pontis ad Padum deſcriptio. H. 2, 34. pontem abrumpere. H. 3, 6. continuare. 15, 9. imponere fluvio. 15, 15. injicere. 15, 9. jungere. H. 3, 6. pontes longi. 1, 63. pontes interrumpere. H. 1, 70. jungere. 13, 7.
Pontia Poſtumia. 13, 44. ab amatore interfecta. H. 4, 44.
Ponticus Valerius. 14, 41.
Pontifices per ludibrium conſulti. 1, 10. dialia ſacra faciunt. 3, 58. à Tib. incuſantur. 4, 17. pontificatus. 1, 3. 3, 29. maximus. H. 2, 91. pontificatus plur. H. 1, 77. ſacerdotium, A. 9.
C. Pontius. 6, 45.
Pont. Fregellanus. 6, 48.
Pont. Pilatus. 15, 44.
Pontus. 12, 63. 15, 10. 15, 26. H. 2, 6. H. 2, 81. H. 3, 47. H. 4, 83. Ponti procurator. 12, 21. Ponticus rex. 2, 56. Pontica ora. H. 3, 47. Ponticum bellum. H. 3, 47. mare. 13, 39. G. 1. os. 2, 54. Pontica auxilia. 15, 6.
Popina. H. 2, 76.
Poplicola Gellius. 3, 67.
Poppæa Sabina. 11, 2. adultera. 11, 4. ad mortem acta. 13, 43. ætatis ſuæ feminas pulchritudine ſupergreſſa. 13, 45. ejus filia.
Poppæa Sabina. 13, 45. Neronem amore accendit. 13, 46. ejus effigies proruuntur. 14, 61. filiam parit. 15, 23. Neronis intimum conſiliorum. 15, 61. quondam Rufi Criſpini uxor. 15, 71. moritur. 16, 6. ei deum honores decreti. 16, 21. principale ſcortum. H. 3, 13. multos Mathematicos habuit. H. 1, 22. ejus ſtatua repoſita. H. 1, 78. hujus avus maternus.
Poppæus Sabinus. 13, 45. Mœſiæ rector. 1, 80. triumphalia accipit. 4, 46. Macedoniæ & Achaiæ præſes. 5, 10. moritur. 6, 39. conſularis & triumphalis. 13, 45.
Popp. Silvanus. H. 2, 86. conſularis, H. 3, 50. pecunia mutuo ſumenda præfectus. H. 4, 47.
Popp. Vopiſcus. H. 1, 77.
Populatur inferiora incendium. 15, 38.
Populares, cives. ſubditi, 1, 57. 2, 1. 2, 10. 2, 44. 3, 38. 4, 24. 6, 31. 6. 37. 11, 10. G. 10. intenti ad. 14, 24. popularium auxilia. 4, 47. delectus. H. 3, 21. ſtudium. 12, 44. turba. H. 4, 67. nobiliſſimi. H. 4, 12. popularibus acceptus. 12, 29. populare nomen gratum in vulgus. O. 36. popularia. 15, 39. H. 2, 65. H. 2, 91. ſtudia. 4, 12. popularitas. 3, 69.
Populus Romanus vid. Rom. imperator. 3, 6. omnium parens. 3, 28. effigies Agrippinæ gerens curiam circum-

cum-

conſiſtit. 5, 4. novarum rerum cupidus pavidusque. 15, 46. nimia pecunia laſcivit. 16, 1. tunicatus. O. 7. populus &c. agetis, imperabitis. h. 4, 64. populi animus mobilis. h. 3, 64. aures diverſiſſimæ. O. 34. imperium juxta libertatem. 6, 42. populum annona pellicere. 1, 2. diu molliter habitum ad duriora vertere. 1, 54. populi pro multitudine. 4, 55.
M. Porcius. 4, 56.
Porc. Cato. 4, 58. Porcii Tuſculo acciti. 1, 24.
Porc. Septimius. h. 3, 5.
Porrectum agmen. h. 5, 16. porrectior acies. A. 35. porrigitur agmen, procedendo extenuatur. 1, 51. gens, extenditur, patet. 2, 56. planicies. 1, 64. in planiciem pars. 13, 38. porriguntur Suevi in ſecretiora German. G. 41.
Porſena. h. 3, 72.
Porta caſtrorum decumana. 1, 66. porta Collina. h. 3, 82. Exquilina. 2. 32. prætoria. h. 4, 30. porta ſecuribus & gladiis perfracta. h. 3, 29. porta convulſa. h. 3, 84.
Portare conſulta reſponſaque. h. 4, 65.
Portenditur imperium. h. 2, 78.
Porticus incendio hauſta. 15, 40. in clivo capitolino. h. 3, 71. templi Hieroſolymitani. h. 5, 12. delinimenta vitiorum. A. 21.
Portius Septimius. h. 3, 5.
Portoria. 13, 50.
Portus Herculis Monœci. h. 3, 42. portum aperire. 16, 23.
Poſcere prœlium. 6, 34. 12, 35. ſibi reum quem. 16, 23.
Poſitus ſiderum. 6, 21.
Poſſe tantum liberti ſolent. O. 13. dicendo plus poſſe. O. 36. omnes omnia poterant. O. 40. eouſque potuere, ut. 6, 9.
Poſſeſſio rerum humanarum. h. 4, 54. longe intereſt, poſſideat quis, quæ profert, an mutuetur. O. 32.
Poſt quem haberi. h, 3, 64.
Poſteri verum de nobis dicturi ſunt. O. 23. ituri in aciem poſteros cogitate. A. 32. apud poſteros honeſti exitus ab ignavis diſcernuntur. 16, 25. mors oblivione aut gloria diſtinguitur. h. 1, 21. poſteritas ſuum cuique decus rependit. 4, 35. poſteritatis cura negligitur. h. 1, 1. poſteritati narratus & traditus. A. 46.
Poſtero. 4, 45. 12, 17. 15, 57.
Poſterior adulatio. 4, 9.
Poſtumia Pontia. h. 4, 44.
Poſtumia via. h. 3, 21.
A. Poſtumius. 2, 49. alius. 3, 71.
Poſtumus Agrippa vid. Agrip.
Poſt. Iulius. 4, 12.
Poſt. Bœnus. 14, 37.
Poſtulare, accuſare. 4, 52. 6, 29. majeſtatis. 1, 74. 3, 70. 4, 30. 6, 9. 6, 18. 6, 38. 6, 47. repetundarum. 3, 66. repetundis 3, 38. crimine novo. 4, 34. apud coſſ. 3, 10. 13, 44. poſtulato Veteno. 4, 42. poſtulandi rei. 4, 36. poſtulare Iudicium, petere. h. 1, 32.
Potando diem noctemque continuare. G. 22.
Potens adulteri, mariti. 14, 60. imperii. 11, 31. jubendi, vetandi. h. 3, 70. maris. 4, 44. rerum omnium Iupiter. h. 4, 84. diſcordiis, ſeditionibus. h. 2, 86. illecebris. h. 1, 10. pecunia, orbitate. h. 1, 73. ad cohibendum. A. 7. potentes. 6, 48. h, 1, 22. 16, 19. O. 2. O. 6. locorum. 6, 33. rei. O. 36. potentium certamina. 1, 2. preces. 1, 75. res incerta. 12, 42. potentiorum injuria. 15, 20.
Potentia raro ſempiterna. 3, 30. quos penes potentia, & ſi res verterent, formido. 11, 28. opponitur vero. 4, 43. cautis conſiliis tutius habetur. 11, 29. interior. h. 1, 2. nunquam ſatis fida, ubi nimia. h. 2, 92. neque bonis neque malis adnumeranda. h. 4, 5. malis artibus exercita. h. 4, 44. potentia ac poteſtas. O. 5. potentiæ cupido vetus. h. 2, 38. potentia ſpe partes juvare. h. 3, 43. potentiam & concordiam eodem loci eſſe arduum. 4, 4. potentia incipiente, bonis conſiliis noteſcere. 4, 7. præſente non extingui poteſt ſequentis ævi memoria. 4, 35. non ſuis vi nixa. 13, 19.
Poteſtas inſolentia parendi gravior. 6, 10.
Potiri flagitii. 4, 3. regiam. 11, 10. regni. 13, 6. rerum 1, 5. 1, 33. 4, 71. 5, 1. 6, 11. 6, 30. 12, 42. 12, 65. 13, 3. 13, 21. h. 2, 101. h. 3, 74. h. 5, 13.
Potiora pro melioribus. 16, 22. potiſſimum. 14, 47.
Potitus Valerius. 11, 22.

Potui ſc. eſt. G. 23. *potus ſacri*. 14, 22.
Præalta paludes. h. 5, 15.
Prætenere ſpecie bonarum artium falſos. 16, 32.
Præcellere genti. 12, 15. *arte*. G. 32. *fecunditate, fama* quam. 2, 43. *gloria carminum*. 12, 28. *opibus, gravitate*. 16, 7. *pulchritudine*. 4, 3. *virtute, amicitia*. 13, 54. *per nobilitatem*. 3, 24. *præcellens artibus*. 3, 75.
Præceps cum impetu deſiliens. 1, 23, de amphitheatro procidente. 4, 62. pro violento. 15, 68. *animus ad flagitia*. 16, 21. *in novas cupiditates*. h. 1, 24. *in occaſum dies*. h. 3, 86. *nex*. 13, 15. *in præceps dare*. 6, 17. *præcipites exploratores*. h. 2, 41. *nuncii*. h. 2, 6. *ripa*. h. 3. 17.
Præcipua corona. 15, 12. *familiaritas*. 15, 50. *præcipuo ſtudio cohortium*. h. 3, 84. *præcipuus amicorum*. 15, 56. *præcipuæ opes*. 13, 30. *ad eliciendam cupidinem*. 16, 14.
Præclarus eloquentia, fidei. 4, 34.
Præcolere nova, ancipitia. 14, 22.
Præda expugnatæ urbis ad militem pertinet. h. 3, 19. *ad virtutem incendit*. h. 4, 26. *prædæ immemores*. 14, 36. *aviditate omnis cædes penſatur*. h. 3, 26. *cupidine adverſa quoque tolerata*. h. 4, 23. *prædæ magis, quam pugnæ intenti*. h. 2. 79. *ad prædam viles*. h. 3, 33. *præda imbuere militem*. h. 3, 15. *manus impedire*. h. 5, 17. *multos dulcedo prædarum ſtimulabat*. h. 2, 7. *prædas agere*. h. 4, 28. *trahere*. 4, 48. *prædabundus*. 11, 18. 3, 39. *prædandi varia vocabula*. h. 4, 14. *prædatoriæ manus*. 4, 24.
Prædicere, edicere. 13, 36. *diem*. 2, 79. 11, 27. *inſulam, in quam convenirent*. 2, 6. *prædicto*, cum hac conditione, 16, 33.
Præditus ſacerdotio. 11, 11. 16, 22. *ſtudiis liberalibus*. 4, 58.
Prædives. 15, 64.
Prædo. 3, 73.
Prædocere foſſam, vallum. 14, 32.
Præduram corium. h. 1, 79.
Præfectura ærarii. 13, 29. *annonæ*. 13, 22. *urbis*. 14, 43. *præfectus*. A. 22. pro præf. prætorio. h. 2, 39. *præf. alæ*. h. 2, 22. h. 2, 59. h. 3. 12. h. 3, 79. h. 4, 18. h. 4, 49. h. 5, 21. *annonæ*. 1, 7. h. 4, 68. *caſtrorum*. 1, 20. 1, 23. 1, 32. 1, 38. 12, 38. 13, 39. 14, 37. h. 2, 26. h. 2, 29. h. 2, 39. h. 3, 7. h. 3, 14. h. 4, 50. h. 4, 59. h. 5. 20. *ſupplicii jubendi jus non habet*. 1, 38. *caſtris*. 1, 20. *cohortis*. 12, 17. h. 3, 35. h. 4. 31. h. 4, 32. A. 37. *legionis*. h. 1, 82. *prætorii*. 1, 7. 1, 24. h. 1, 13. h. 1, 19. P. *Sabinus*. h. 3, 36. *Alphenus Varus*. ibid. *Arrius Varus*. h. 4, 2. *præfecti prætorio*. h. 2, 92. *duo*. 1, 24. 14, 51. non ſoliti ex ſenatu deligi. h. 4, 68. *præfectus remigum* 13, 30. *ripæ*. h. 4, 55. *urbis*. 4, 36. 6, 10. 14, 41. h. 1, 14. h. 2, 55. h. 2, 63. h. 3, 64. *Pedanius Secundus*. 14, 42. *Sabinus*. h. 3, 75.
Præferox. 4, 60. *ingenio*. h. 4, 32. *præferoces gentes*. 14, 38. *nationes*. 15, 27. *initio*. h. 4, 23.
Præferre auctoritatem ſecta. 16, 32. *aviam* quam. 4, 75. *longa decora*. 14, 53. *facta dictaque*. 2, 53. *ferociam*. A. 1. *ore ictus*. 13, 25. *imitamenta veterum*. 14, 57. *libertatem*. 16, 22. *modeſtiam*. 13, 45. *multum cultus*. 13, 3. *negligentiam ſui*. 16, 18. *nomen* cujus. h. 2, 85. *nomina ſervorum*. 6, 24. *ſigna veneni*. 2, 73. *ſpeciem armorum*. 15, 16. *prælatus equo*, prætervectus. 6. 35.
Præfluit caſtra flumen. 15, 15. *provinciam Danubius*. 2, 63. *præfluebat amnis*. 12, 33.
Præfulgere. 3, 76. *præfulgens decore*. 13, 45.
Prægracilis proceritas. 4. 57.
Prægravis. 14, 3. *principi vir*. 11, 19. *prægravem* cui eſſe. h. 1, 21. h. 3, 66. *prægraves* qui præpotentes. 4, 71. *lateres*. 16, 1. *cibo vinoque*. h. 2, 21.
Præjacet caſtra campus. 12, 36.
Præire ſacramentum. h. 1, 36. h. 2, 74.
Præjudicium. G. 10.
Præjuvare fidem cujus. h. 3, 65.
Prælabi nando. h. 2, 35.
Prælegere Campaniam, prænavigare. 6, 1. *oram*. 2, 79.
Præliator. 2. 73.
Prælium vid. *prælium*.
Præminere imperatores ceteros. 12, 33. *imperia cetera*. 3, 56. *gratia, pecunia*. 15, 34. *peritia*. 12, 12.
Præmia accuſatorum abolenda. 4, 30. *bellorum*. 11, 7. *cædis*. 2, 70. *delato-*

rum

rum inviſa. h. 1, 2. eloquentia pulcherrima. 11, 6. ſumma. O. 36. imperii. h. 2, 6. militia. 1, 26. perfidiæ. 15, 54. periculorum. h. 2, 86. iis danda, qui periculis adſuerunt. h. 3, 53. principatus. h. 1, 30. tyrannicidarum. O. 35. victoria. h. 1, 70. virtutum. h. 1, 72. ampla. 14, 53. data. 14, 55. magna. 11, 12. O. 36. majora. h. 3, 60. occulta, magna. 14, 62. ſecretiora. h. 1, 24. præmiorum ſpes ex civili bello. h. 1, 16. cupidine pericula poſcuntur. h. 5, 11. præmia libellis expoſcere. h. 1, 44. præmiis aucta legio. 1, 42. inducti. 3, 28.

Prænomen mutare. 3, 17.

Prænuntia cadis contumelia. 15, 25. prænuntia flagitii, blanditia. 14, 2.

Præoptare perire. h. 4, 58.

Præpediebant feſtinatio, aviditas. h. 3, 50. præpediens verba ſua. 15, 66. præpediente fletu. h. 3, 68. præpediri valetudine. 3, 3. premere. 2, 73. præpediti equi. 4, 25.

Præpollebat, præpolluiſſet. 2, 45. præpollentes viri, præpotentes. 6, 42.

Præponere quem armis. G. 44. bello. h. 2, 23. claſſi fabricandæ. 2, 6. Comagenis. 2, 56. cunctis. 6, 11. curæ. h. 4, 47. legioni. h 1, 53. h. 1, 58. A. 7. prætorianis. h. 4, 68. provinciæ. A. 9. vectigalibus. 15, 18. centuriones. 3, 74. electos. G. 30. præpoſitus ſc. provinciæ. A. 14. Armeniæ. 13, 8. Britanniæ. A. 9. legioni. h. 2, 86. h. 3, 44. prætorianis. h. 4, 68. Suriæ. 2, 77. h. 2, 5. vigilibus. h. 1. 46. præpoſiti. h. 1, 36. G. 30. A. 15. exactioni equites. h. 1, 20. ſervi. 6, 1.

Præpoſſe. h. 5, 8. præpotens. 4, 31. 15, 64. libertus. h. 3, 47. ſenecta. 3, 48. inter Batavos. h. 1, 59. præpotentes. 5, 2. h. 2. 91. liberti. h. 1, 7.

Præpoſtera ambitio. 16, 17.

Prærepta ultio. 14, 33. h. 1, 35.

Præruptus animo. 16, 7. prærupta dominatio. 5, 3. prærupta foſſa. h. 2, 41.

Præſagium. 11, 11. 11, 31. malorum. 14, 64. futuræ ultionis. 15, 74. Tiberii. 6, 20. fatale. 11, 21. præſagia equorum. G. 10. futurorum læta, triſtia. h. 1, 3. præſaga reſponſa. h. 2, 1.

Præſcribi, prætendi. 4, 52. Arminium. 11, 16. præſcripſit ſenatus, deſtinavit. 6, 17. cædi illius. 15, 64. formam principatus. 13, 4. præſcribebatur modus. 3, 63. præſcripta forma. O. 25. præſcribere diplomatibus principem. h. 2, 65. præſcriptio generis, numeri, definitio. 6, 15.

Præſens conditio. 14, 55. ſupplicium. 1, 38. ſævitia. 14, 63. uſus. 1, 32. præſens, eoque validior. h. 2, 100. ad præſens. 4, 31. 4. 40. 13, 22. 14, 6. 16, 5. h. 1, 44. h. 1, 85. h. 3, 6. h. 3, 29. in præſens. 1, 4. 1, 76. 3, 28. 4. 21. 11, 15. 15, 36. 15, 44. 15, 74. h. 2, 4. h. 2, 70. h. 4, 58. in præſens & in poſterum. h. 4, 17. ex præſenti uſu pleraque properata. h. 2, 77. præſentia, præſens ſtatus. 1, 2. 3, 38. dubiis & honeſtis anteponuntur. h. 1, 28. omnia metuenti maxime diſplicent. h. 3, 85. ſemper in faſtidio ſunt. O. 18. præſentes motus. 1, 30. compoſita ſunt. 11, 18. ex affluenti. h. 1, 57. bona. A. 3. proſpere fluunt. 15, 5. ſola non ſpectanda. 15, 13. placuere tædio futurorum. h. 4, 69. præſentium odium. 3, 44. h. 2, 8. ignarus. 13, 49. invidia. 12, 67. præſentia ſequi. h. 4, 8. h. 4, 59. ſpectare. 3, 47. præſentia conqueſti. h. 1, 54. præſentibus lætus. 5, 10. compoſitis. 1, 45. e præſentibus optimum ratus. h. 4, 56. tutiſſimum. 2, 80. h. 3, 69. in præſentia. A. 31. A. 39.

Præſidere ludis. 3, 64. exercitum. 3, 39. Italiam. 4, 5. litora Oceani. 4, 72. Pannoniam. 12, 29. præſidentium ſævitia ac ſuperbia. 3, 40.

Præſidium, cui Thala nomen. 3, 21. cohortium alarum, legionum. h. 3, 20. immunitum. 11, 19. amiſſum. h. 3, 61. impoſitum. 14, 30. paternum. 1, 56. regium. 14, 25. præſidia cis Rhenum relata. 11, 19. præſidia caſtellaque. 14, 33. A. 20. crebriora. 15, 9. diverſa. 15, 17. expugnata. A. 16. extruendæ. 12, 38. firmata. A. 14. impoſita. 2, 11. promota. G. 29. Romana. 2, 67. obſidium per præſidia cæpit. 4, 49. præſidiis firmari. A. 23. præſidium, auxilium, cuſtodia, comprimendi. 3, 43. in bello. G. 13. alæ unius. h. 1, 70. eloquentia. O. 5. equitum. 1, 39. 13, 38. Luculli. 4, 36. militis. 15, 46. militum. 12, 45. additum. 14, 26.

14, 26. datum. 14, 25. h. 3, 80. firmandum. 13, 41. leve. 2, 59. modicum. 2, 25. h. 2, 36. validum. 13, 41. præſidii parum. 1, 58. præſidio ſtare. 1, 8. Africa ducebatur legio. 3, 9. ſibi quiſque ſc. erat. A. 22. præſidium agitare. 1, 38. 3, 41. amicus ferre. O. 5. mutuari ab audacia. 1, 38. in præſidium data cohortes. h. 4, 35. cum præſidio miſſus. 1, 57. præſidia abſciſſa. h. 3, 78. militaria. 14, 45. petita. h. 3, 45. præſidiis trinu occurrit. h. 3, 82.

Præſtare clementia. 2, 73. conſilio. h. 3, 82. magnitudine. 15, 9. peritia & arte. h. 4, 30. virtute, genere. A. 29. truculentia cæli. 2, 24. præſtantiſſimus ſapientia. 6, 6.

Præſto eſſe. 15, 69. h. 2, 59.

Præſtruere ſaxa. 12, 33.

Præſumere ſpe æternitatem famæ. 11, 7. fortunam cujus. 12, 41. fort. principatus luxu. h. 1, 62. remedia. 14, 3. ſupplicium in quem. 1, 48. quietem. A. 18. ſpem. 3, 46. ſuſpicionem. 2, 73. præſumptum quid habere. 14, 64.

Prætendere. 2, 85. 6, 18. ætatem, labores. 3, 59. alia. 4, 41. amicitiam, ſtudium. h. 4, 13. bellum. 2, 65. ſimultatibus cauſſam partium. h. 2, 85. cauſſas odiorum. h. 1, 65. curam provinciæ. 2, 59. diverſa. 2, 29. invidiam. 15, 52. juſſa cujus. 13, 43. nomina honeſta. 14, 21. prætendebat ſibi decreta eadem. 3, 29. prætendebantur Suevi. 2, 44. prætendi culpa aliena. h. 2, 39. ſpecie honeſta. h. 3, 4. prætendi, adjacere, quidquid caſtrorum Armeniis prætenditur. h. 2, 6. gens provinciis late prætenta. 2, 56.

Prætentare pugiones. h. 2, 49. ſilvas. A. 20. animum cohortis. 1, 29. prætentata crimina. 1, 73.

Præter inſulas. 2, 28. ora ſuorum. h. 4, 30.

Prætexere quæ. h. 1, 72. h. 3, 8. libertatem. h. 4, 73. multitudinem. 4, 4. Germania Danubio prætexitur, h. e. prætenditur. G. 42. nationes Rheno prætexuntur. G. 34. prætexto, ſic ut prætexeret. h. 2, 100. prætextus amicitia. h. 1, 77. ſenatus. h. 1, 76. major ſpecies. h. 1, 19. prætextum, prætextus. h. 2, 100. h. 3, 80.

Prætexta. 12, 41. puerilis. 1, 3. ſumpta. h. 2, 89. ſanguine reſperſa. 2, 14. conſulis inſigne. h. 3, 31. prætextata Sulpitia. h. 4, 42.

Prætor ſenatum vocat. h. 4. 39. ad Urgulaniam interrogandam mittitur. 2, 34. prætores ærarii. 1, 75. h. 4, 9. prætorum comitia. 1, 15. 2, 36. 14, 28.

Prætorianus pro prætorianis. h. 1, 38. eques. 1, 24. miles raro in aciem deductus. h. 1, 89. prætoriani ut in quatuordecim ſedeant. 6, 3. per ſimulationem officii legatis adjuncti. h. 1, 74. quaſi cuſtodes ducibus additi. h. 1, 87. à Vitellio dimiſſi militiam repetunt. h. 4, 46. prætorianorum ferocia. h. 2, 44.

Prætoria porta. h. 4, 30. navis. h. 5, 22. prætoria cohortes. h. 3, 55. vid. etiam coh. prætoria inſignia data Jul. Aquilæ. 12, 21. Pallanti. 12, 53. Arrio Varo, Corn. Fuſco. h. 4, 4.

Prætorium, tabernaculum aut domus præſidis. 3, 33, in præt. accipere. h. 4, 46.

Prævalidus. 3, 35. 16, 9. prævalida orbitas. 3, 25. prævalidi conſules. h. 2, 38. provincialium. 15, 20. prævalida cohortes. h. 2, 28. partes. h. 2, 52. prævalida nomina. 12, 60. vitia. 3, 53.

Prævaricatio. 11, 5. punita. 14, 41.

Prævehitur Germaniam Rhenus. 2, 6. prævehi miſſilia. h. 4, 71. ad exercitum. h. 5, 16. prævecti. h. 5, 23.

Præventa gratia. h. 1, 5.

Prævertere voluntario fine damnationem. 4, 19. ad interna. 4, 32. præverti. 2, 56.

Prævidere bella. h. 5, 12. impetum hoſtium. h. 4, 15. prævisa locorum utilitas. 12, 63. prævisum nobis. 12, 40. prævisa. 14, 55. qua ſapientia. 2, 14.

Præumbrans faſtigium. 14, 47.

Praſutagus. 14, 31.

Pravitas. 3, 16. 3, 48. 14, 38. h. 5, 5. amicorum. h. 2, 92. conſilii. h. 3, 41. docentium infenſa. 12, 41. morum. h. 4, 44. vitiorum. O. 31. eadem illos pravitas impulit. h. 2, 100. eadem pravitate inſectabatur interfectum. h. 3, 85. pravitate confuſus ordo militiæ. h. 2, 93. pravitates. O. 28. uxorum. 3, 34. pravus & callidus bonos & modeſtos anteibat.

teibat. h. 1, 87. *prave facundus.* 1, 53.

Precabatur piatos manes. h. 3, 25. *precanda Modeſtia.* 4, 17. *precaria anima.* 1, 42. *vita. h.* 4, 76. *precarium jus parendi. G.* 44. *precario praeſſe. A.* 16. *precationes fauſtæ*, vota. 4, 9.

Preces Cæſaris. 14, 40. *contumaces.* 2, 57. *degeneres.* 12, 19. 12, 36. imperantium *non ſine irriſu audiuntur.* 3, 29. *potentium.* 1, 75. *quibus contradici non poteſt. h.* 4, 46. *preces fundere.* 14, 30. *ſuſcipere.* 13, 54.

Prehenſare arma, genua, veſtigia. h. 1, 66. *brachia, tela hoſtium. h.* 3, 28. *pectora commanipularium. h.* 4, 46.

Premere. h. 1, 7. quem. 15, 53. *h.* 4, 2. quæ. 4, 71. *auſos erumpere. h.* 4, 2. *caſtra. h.* 4, 32. *inviſum ſemel ſeu bene ſeu maleſacta premunt. h.* 1, 7. *prem. famam* cujus. 15, 49. *Germaniae hibernis. h.* 4, 23. *indicia.* 1, 4. *legionem caſtris.* 12, 32. *iras.* 6, 50. *h.* 4, 72. *obſeſſos.* 15, 13. *pavorem vultu.* 13, 16. *pulſos.* 2, 15. *rempub.* 1, 4. *ſanguinem.* 15, 64. *ſenſus ſuos.* 3, 11. *ſermones vulgi.* 3, 6. *ferro fameque caſtra. h.* 4, 32. *ſervitio Germanias.* 2, 73. *voce, vultu.* 3, 67. *veſtigia patris.* 2, 14. *premi ira* cujus 4, 19. *a militibus.* 16, 9. *preſſus* orator. *O.* 18. *ſermo. O.* 2. *pavore ſanguis.* 14, 64. *preſſi curru equi. G.* 10. *onere Liburnica. h.* 3, 77.

Preneſte. 15, 46.

Prenſare vid. *prehenſare.*

Pretium, operæ pretium, *fuit Germanico, convertere agmen.* 1, 57. *ni pretium foret noſcere.* 2, 35. *pretium fuit in Veronenſib. h.* 3, 8. *in pretium belli cedere. h.* 1, 11. *pretio majore ſugere. h.* 4, 18.

Primipilaris. h. 2, 22. *h.* 4, 15. *primipilares.* 2, 11. 4, 72. *h.* 1, 31. *h.* 1, 87. *h.* 3, 70. *primipili centurio.* 15, 12. *h.* 3, 22. *honos.* 13, 36. *ordinem ducere. h.* 4, 5.

Primitiæ metallorum. h. 4, 53.

Primordium urbis. h. 3, 34.

Primori in acie verſari. h. 3, 21. *primores.* 2, 9. 3, 45. 4, 40. 5, 3. 6, 37. 12, 55. 15, 36. Ariſtocratici. 4, 33. plebi oppoſiti. 2, 19. ſenatorum præcipui. 4, 6. *Achæorum.* 6, 18. *Ægyptiorum. h.* 4, 82. *Armeniorum.* 12, 44. *caſtrorum. h.* 3, 31. *centurionum. h.* 3, 13. *occiſi. h.* 5, 20. *civitatis.* 1, 8. 1, 24. 1, 54. 3, 65. 4, 17. 4, 29. 6, 5. 15, 25. *h.* 1, 71. *h.* 3, 64. *claſſiariorum.* 15, 51. *equitum. h.* 1, 4. *Etruriæ.* 11, 15. *Galliæ.* 11, 23. *Galliarum.* 3, 41. *h.* 4, 54. *gentis. h.* 4, 14. *gentium.* 15, 1. *Macedoniæ.* 3, 38. *militum. h.* 1, 25. *oratorum.* 4, 52. *partium. h.* 3, 39. *remorum. h.* 4, 59. *ſenatus.* 6, 7. *h.* 1, 88. *h.* 3, 69. *h.* 4, 41. *Tungrorum. h.* 4, 66. *ceteri.* 2, 9. *corrupti.* 2, 62. *primoribus tradere plebem.* 6, 42. *adſcitis.* 6, 31. *inchoantibus. h.* 4, 41. *inter primores nomen locuſque. h.* 3, 86. *primores feminæ.* 2, 29. *virique. h.* 1, 81. *miniſtri.* 4, 10. *ordines. h.* 1, 55. *Parthi.* 2, 2. *ſervi. h.* 1, 49. *primores peritia.* 13, 30.

Primus Antonius vid. *Anton. Primus.*

Primus Cornelius. h. 3, 74.

Primus quiſque, princeps civitatis. 13, 48. *pœna luenda.* 6, 4. *prima ætas*, major. 13, 13. *indignatio plurimum valet. h.* 1, 33. *vox difficillima. h.* 2, 80. *prima luce. h.* 3, 70. *primum pilum. h.* 3, 6. *ſpecimen novi principatus. h.* 2, 64. *primis eventibus metus aut fiducia gignitur.* 12, 31. *primæ tribuuntur. O.* 25. *primas eloquentiæ ferre.* 14, 21. *prout prima ceſſiſſent. A.* 18. *prima conſiliorum. h.* 2, 11. *rerum ſpeculari. h.* 3, 46.

Princeps juventutis. 1, 3. 12, 41. *legationis.* 1, 39. *artium* eloquentia. 11, 6. *imperii dies.* 1, 9. *locus.* 1, 13. 3, 75. 4, 38. 4, 60. 11, 16. *O.* 34. *principes fori, in Cæſaris amicitia. O.* 8. *princeps novus & nutans.* 1, 17. *novus & abſens. h.* 1, 4. *vacuus adhuc. h.* 5, 1. *crudelis ſegnibus non metuitur.* 6, 4. *quamquam præſens ſcripto aditus.* 4, 39. *heres nuncupatus, ut cetera propinqui manerent.* 16, 11. *niſi malus a bono patre heres non ſcribitur. A.* 43. *legum & magiſtratuum munia in ſe trahens.* 1, 2. 11, 5. *externis fidens.* 15, 58. *ingens gloria atque eo feſtinor.* 11, 10. *minore diſcrimine ſumitur, quam quæritur. h.* 1, 56. *ſubitis offenſis aut intempeſtivis blanditiis*

ditiis mutabilis contemnitur metuiturque. h. 2, 92. principis nomine ſub imperium accipere. 1, 1. 1, 9. invidia ab omnibus peccatur. 3, 53. juſti magis metuenda, quam quævis alia. 4, 23. Romani cum rege Partho comparatio. 2, 57. abditos ſenſus exquirere inlicitum, anceps. 6, 8. adſpecta adverſus fortuita reſoveri. 15, 36. damnati, nullum ante Neronem exemplum. h. 1, 16. ſanguine fœdare rempub. h. 1, 26. aurea ſtatua apud ſigna. h. 1, 36. caſi ultor quiſquis ſucceſſit. h. 1, 40. per cuſtores punire, munimentum ad præſens, in poſterum ultio eſt. h. 1, 44. ex periculo famam clementiæ adſectare. h. 2, 63. vim complecti, nomen remittere. h. 4, 11. ignavi imitatione militum ardor deteritur. h. 2, 76. auctoritas majoribus remediis ſervata. h. 1, 29. major è longinquo reverentia. 1, 47. ſuadere quod oporteat, multi laboris. h. 1, 15. principi ignavo prægravis vir inſignis. 11, 19. formidoloſum privati hominis nomen ſupra ſe attolli. A. 39. principem alibi quam Romæ fieri poſſe. h. 1, 4. ſemel inviſum ſeu bene, ſeu malefacta premunt. 1, 7. ſupra principem ſcandere. h. 4, 8. principes mortales, reſpub. æterna. 3, 6. ſenes deſpiciuntur. 6, 30. h. 1, 5. h. 1, 6. h. 1, 9. conſiliis quam manibus res gerunt. 13, 6. inſtar deorum. 3, 36. privatis adfectibus non obnoxii. 3, 58. principum aures nihil niſi jucundum & læturum accipiunt. h. 3, 56. crebræ mutationes uſui non ſunt. 12, 11. inclinatio & offenſio fatalis. 4, 20. vitia amata. h. 1, 5. proſperis & alii fruuntur, adverſa ad junctiſſimos pertinent. h. 4, 52. laudatorum uſus ex æquo: ſævi proximis ingruunt. h. 4, 74. principibus viris non eadem decora, quæ modicis domibus. 3, 6. unum inſatiabiliter parandum, proſpera ſui memoria. 4, 38. præcipua rerum ad famam dirigenda. 4, 40. principes bonos voto expetere, qualeſcunque tolerare. h. 4, 8. princ. amoris nihil auſuram plebem. 1, 55. a prin. generari fortuitum. h. 1, 16. etiam ſub malis princ. magni viri eſſe poſſunt. A. 42.

Principalis fortuna. h. 2, 59. h. 2, 81. principale matrimonium. h. 1, 22. ſcortum. h. 1, 13. principales commentarii. h. 4, 40.

Principatus. h. 1, 15. h. 1, 50. A. 7. Auguſti medius, extremus. O. 17. Tiberii. 1. 1. Galbæ. h. 3, 7. h. 4, 6. filii Vitelli. h. 3, 67. Nervæ. h. 1, 1. adeptus. 1, 7. felix. O. 17. mutatus. 4, 6. novus. 1, 6. 13, 3. h. 2, 64. ſcelere quæſitus. h. 1, 83. recens. h. 2, 10. & libertas res diſſociabiles. A. 3. principatus vocabula Cæſar, Auguſtus. h. 2, 80. vis in eo, ut uni ratio reddatur. 1, 6. locum miſerari. h. 3, 58. inanem famam circundare. h. 4, 11. principatum deferre cui. h. 3, 86. principatu novo ſuſpenſus animus. h. 4, 8. de principatu quæſitum. h. 2, 38. principatus longi. h. 2, 55.

Principium anni. 3, 31. 4, 4. 4, 68. 6, 2. 13, 10. h. 5, 1. pontis. 1, 69. principia caſtrorum. 1, 67. h. 1, 48. h. 1, 54. h. 3, 13. legionum. 4, 2. dimenſa. 1, 61. prin. noſcere. h. 2, 93. in princ. coire. h. 3, 12. in principiis præſcriptum principis nomen. h. 3, 13. principia unæ & vicesimanorum ſtrata, h. e. principes ſtrati. h. 2, 43.

Prior auditus animos occupat. h. 1, 76. populus. O. 19. priores, majores. 3, 55. A. 1. anteceſſores. A. 14. A. 20.

C. Priſcus. A. 44.

Priſ. Ancharius. 3, 38. 3, 70.

Priſ. Fabius. h. 4, 79.

Priſ. Helvidius vid. Helvid.

Priſ. Iulius vid. Iul.

Priſ. Lutorius. 3, 49.

Priſ. Novius. 15, 71.

Priſ. Patronius. 15, 71.

Priſ. Tarquinius. 4, 65. h. 3, 72.

Priſ. Tarquitius. 12, 59. 14, 46.

Priſca Mutilia. 4, 12.

Priſca gravitas. h. 1, 83. ſanctimonia. 3, 69. ſeveritas. 6, 13. 11, 25. virtus. 6, 32.

Privatus, qui nulla prorſus magiſtratu fungitur. 4, 19. 6, 2. 15, 21. h. 1, 21. O. 36. privati judices. 14, 28. privatus pro eo, qui non eſt princeps. 6, 51. 11, 31. h. 4, 4. nuper Otho. h. 1, 85. cum privatus eſſet, amici vocabamur. h. 5, 26. major privato

viſus,

viſus, dum privatus fuit. h. 1, 49. privati hominis nomen ſupra principem attolli, formidoloſum. A. 39. privatum modum ſupergredi. h. 2, 5. privati, non principes. 4, 7. creditores. G. 17. penates. h. 3, 66. privata adfectiones 3, 58. cogitationes. h. 4, 74. inimicitia. 3, 12. utriusque res, cum neuter princeps eſſet. h. 3, 65. h. 5, 1. ſimultates. 3, 58. privatum opponitur publico, odium h 1, 33. falſis criminibus tectum. 2, 80. publicis utilitatibus remittendum. 1, 10. ad priv. odium malis publicis abuti. 15, 73. privata ſimultates bonum publicum impediunt. 14, 38. privata ſpes ſine publica cura agitare. h. 1, 19. privata reſpub. malis operire. h. 1, 53.

Privilegia 3, 28.

Pro ade, ante ædem. h. 1, 27. alienigenis, tanquam alienigenas. 11, 24. pro cauſſa, ad rem. 15, 14. cauſſæ. h. 3, 7. pro concione, in concione. 1, 44. h. 3, 9. laudati. h. 2, 59. pro cornibus, in cornibus. 13, 38. 14. 34. pro deſertore, tanquam deſertorem. 1, 38. pro Galba, in partibus Galbæ. h. 1, 8. pro gradibus domus, ante gradus. h. 1, 29. palatii. h. 3, 74. pro honeſtis & praſentibus flagitioſa & incerta expectare. 4, 3. pro hoſtibus cuncta, ipſis faventia. h. 4, 78. pro litore, in litore. 14, 30. pro magnifico eſt omne ignotum. A. 30. pugna nobis pro meliore fuit. 12, 39. pro munimentis, ante munim. 2, 80. 12, 33. pro muris. 14, 25. pro neceſſitate, inſtar neceſſit. 2, 13. A. 21. pro portis. h. 5, 11. pro rep. 2, 9. 12, 29. 15, 3. pro roſtris. h. 1, 17. pro ſalute ſecuri, de ſalute. A. 26. pro ſententia, loco ſentent. 3, 57. pro Syria legiones, contra Syriam, in finibus Syriæ. 15, 5. pro tempore, accommodum tempori. 3, 1. conſulere rebus turbidis. 12, 49. pro teſtimonio, ut teſtis. 14, 48. pro vallo caſtrorum. h. 1, 36. ſtetere legiones. A. 35. prove conſulibus, h. e. pro conſulibusve. 15, 22. pro Virgilio legere Lucretium, lubentius legere. O. 23. pro virili portione. h. 3, 20.

Probabiles cauſſa. 6, 14. O. 1.

Probare cauſam ſenatui. 1, 75. ſuffecturum, judicare. G. 13. probationes ſcelerum mora ſubvertere. 3, 7.

Probis non niſi ex matrimonio ſolatium. 4, 53.

Probro reſpergi. h. 1, 48. probra aggerere. 13, 14. fundere. 6, 42. ingerere. h. 3, 31.

Procacitas & petulantia. h. 3, 11. procax chorus. 11. 31. ante periculum manus. h. 4, 22. ſoror. 12, 4. otii. 13, 46. lingua. 1, 16. moribus. h. 3, 62. ore. h. 2, 23. procaces ingenio. 14, 15. procacia ingenii. h. 3, 32. ſcripta. 1, 72. procaciſſima ingenia. h. 2, 87. procacitas. 5, 4.

Procedit venenum, effectum habet. 15, 60.

Procella equeſtris. h. 3, 53.

Procerum domus adflictis patent. 4, 63.

Proceritas corporis. h. 2, 30. h. 5, 14. decora. 12, 44. pragracilis, incurva. 4, 57. ſimilis. G. 20. & decor eſt palmetis. h. 5. 6.

Procilla Iulia. A. 4.

Proclivius eſt injuria quam beneficio vicem exſolvere. h. 4, 3.

Proconſulare imperium. 1, 14. 1, 76. 3, 58. 12, 41. 12, 59. 13. 52.

Procul caſtris. h. 4, 22. Cremona. h. 2, 32. exitio. h. 5, 3. gravitate. h. 2, 50. injuria. 14, 31. inlecebris. 4, 2. ripa. h. 4, 28. ſeditione abeſſe. h. 1, 54. tentorio. 14, 28. Veteribus. h. 4, 57. voluptatibus habiti. 4, 62. urbe. 4, 57. h. 3, 79. procul Sueton. aberat. 14, 32.

C. Proculejus. 4, 40.

Proculus Carbius. h. 1, 25.

Procul. Cervarius vid. Cerv.

Procul. Ceſtius. 13, 30.

Procul. Cocceius. h. 1, 24.

Procul. Conſidius. 6, 18.

Procul. Licinius vid. Licin.

Procul. Titius. 11, 35.

Procul. Voluſius. 15, 51. 15, 57.

Procubuiſſe ſibi tres legiones, ſuccubuiſſe, à ſe cæſas eſſe. 1, 59. legiones veteranis. h. 4, 17.

Procurationes inceſti, expiationes. 12, 8. procur. principis. 16, 17. pramium delatorum. h. 1, 2. procurationibus quem percolere. h. 2, 82.

Procurator Cæſaris. 13, 31. 14, 32. h. 1, 12. h. 2, 12. h. 2, 86. in bona provincialium ſævit. A. 15. Africa. h. 4, 50. alpium. h. 3, 42. Aſia. 4, 15. Belgica. h. 1, 58. Caſarum. 14, 54.

A.4. *Cappadocia*.12,49. *Iudææ*. 12, 54. 15, 44. *h*. 5, 10. *ludi*. 11, 35. *Mauritaniarum*. *h*. 1, 11. *Norici*. *h*. 1, 70. *Ponti*. 12, 21. *principum*. *O*. 7. *Rhætiæ*. *h*. 1, 11. *Thraciæ*. ibid. *procuratoris jus & officium*. 4, 15. *procuratores*. 12, 54. 15, 25. *A*. 9. deſcribuntur. 4, 6. *eandem vim in judicando habent, ac ipſe Cæſar*. 12, 60. *equeſtris nobilitatis* viri. *A*. 4. eorum *contentiones cum præſide*. *A*. 9. *procuratoribus cohiberi provincias*. *h*. 1, 11.

Procurrentes terræ, extenſæ. *A*. 10. *in diverſa*. *A*. 11.

Prodere exempla, edere 11, 23. *bona*. *h*. 1,3. *prodidere auctores*, tradiderunt, ſcripſerunt. 15, 38. *prodidit Corbulo* 15, 16. *prodidere quidam*. 11, 28. *ſcriptores*. 12,67. *diverſa*. 13,20. *vocem*, cujus. *h*. 1,41. de quibus quid. 4,35. *memoriæ*. 3,65. 6,25. G.8. *memoriam inſtituit*. *A*. 1. *motum animi turbati* cognoſcendum præbere. *h*. 1, 17. *prodere opportuna tempora belli*, occaſione non utendo hoſtibus, ſpatium dare. *h*. 3, 9. *proditis in ipſa acie Romanis*, deſertis. *h*. 4,18. *prodita infrequentia*, detecta. 15,10.

Prodigentiæ. 13,1. 15,37. *opum*. 6,14.

Prodigia, ſignum dictum. *h*. 2,56. *prodigia in loco omnia accipiuntur apud imperitos*. *h*. 4,26. *prodigia*. 14,32. *h*. 4,81. *h*. 5, 13. *crebra*. 12,64. *crebra, irrita*. 14, 12. *multa evenere*. 12, 43. *nuntia malorum vulgantur cælo terraque*. 1,3. *vulgata terrebant*. *h*. 1, 86. *prodigia piare*. *h*. 5,13.

Prodigi alieni, contemptores ſui. G.31.

Proditionem agere cui. *h*. 2,26. *proditores etiam iis, quos anteponunt, inviſi*. 1,58. eorum *pœna*. G.12.

Producere, prolongare, *ſenectam ultra* 13, 52. *eouſque ſpem vitæ*. 12, 8. *vitam*. 6, 48. *plures ad curas*. 3, 24. *productius cornu*, magis extentum. 13, 40.

Prælium & bellum differunt. 2,88. 12, 39. *h*. 2, 40. G. 30. *præl. ſumere*. *h*. 2,42. *præl. navale*. 12,56. *prælia profligare*. 14, 36. *in præliis primi oculi vincuntur*. G 43.

Profanus princeps, ſceleratus. 14, 2. *profanum* opponitur *ſacro*. *h*. 5, 4. *profana ſimul & ſacra*. 1, 51. *non ſacro, non profano abſtinere*. *h*. 2. 56. *profani*, ſacrilegi, impii. *h*. 5,5. *ritus*. 2, 85. *profana fœdaque animalia*. *h*. 4, 60. *verba*, quæ ad religiones non pertinent. 4,70.

Profectio, iter. 2, 60. *arto comitatu*. 4, 58. *profectionis ſignum expoſcere*. *H*. 1, 62.

Profectus, utilitas. O.41. *profectus cauſſa*. O.20. *nihil profectus in*. O.35.

Proferre, allegare, *Demoſthenem*. O.16. *reſponſa*. O. 12. *in medium*. O. 28. *cauſſas*. *h*. 2,71. *proferre bellum ultra*, promovere. 14,29. *imperium*. 4,32. 12, 23. *proferendi imperii cupido*. 1,3. *reverentiam imperii*. G.29. *ſpem, metum*, promere, patefacere. 2,12. *ſententiæ loco* quid. 2, 38. *prof. ad famam*. 16, 18. *ad ſtudia vulgi*. 12, 3. *ingenium*, oſtendere. 16,29. *prof. in æternum pœnas*, extendere. *A*. 32. *prolatum conſilium*, dilatum. 4, 57. *prolata res*. 2, 35. *prolatio*, dilatio, *inimica victoriæ*. *h*. 3, 82. *prolationes*. 4,3. *crebra*. 5,8.

Profeſſio meretricum *apud ædilem*. 2, 85. *profeſſoria lingua*. 13,14.

Proficiſci Ægyptum. 2,59.

Profiteri fidem, promittere. *h*. 1,1. *ſectam Cynicam*. *h*. 4,40. *ſapientiam*. *h*. 4,10. *palàm*. 2,42.

Profligare bellum. *h*. 2, 4. *h*. 3, 50. *h*. 4, 73. *bella fama*. G. 13. *prælia*. 14,36. *profligator*, decoctor, prodigus. 16,18.

Profluere ad libidines, prolabi, prorumpere. 11, 26. *profluens aqua*. 12, 45. *ſermo*. O.2. *profluens illud Haterii*, facilitas perorandi. 4,61.

Profugus altaribus taurus. *h*. 3,56.

Profunda montium & ſilvarum. *A*.25.

Profuſa cupido, effuſa, nimia. *h*. 1, 52. *profuſi ſumptus*. 3, 55. *profuſa cupidines*. 3,52.

Progener, qui alicujus neptem duxit. *h*. 5,9. *Cæſari deſtinatus*. 3,75. *progeneri Cæſaris*. 6,45.

Progreſſus eouſque. *h*. 4, 42. *eſt eo paulatim*. *h*. 1,24.

Prohiberi aqua atque igni. 16,12. *convictu principis*. 6,9. *Italia*. 15,71. *occurſu principis*. 16, 24. *officio exequiarum*. 16. 7. *prohibita ſi impune tranſcenderis, neque metus ultra nec pudor eſt*. 3,54.

Pro-

Projicere, relegare, demovere, *in inſulam*.1,3.4,71. *in quinquennium*, differre, morari.2,36. *projectus vultus*. *h*. 3,65. *projecta ſenatus auctoritas*, vilis, abjecta.1,42, *patientia*, humilis, ſervilis. 3,65. *projectiſſima ad libidinem gens*.*h*.5,5.

Proinde, pro perinde. 12,60. *quam*. *h*. 1,30.

Prolabebantur familia ſtudio magnificentiæ, ſc. ad luxum. 3,55. *ad jurgia*. 2,10. *ad ſeditiones*. 4,18. *ad ſuperbiam*. 11,17. *in rabiem*. 1,31.

Prolatare agros, proferre extendere. *h*. 2,78. *diem ex die*, differre. 6,42. *vitam*. 11,37. *prolatantes ſpem, metum*. 15,51. *prolatatum bellum*. 13.34. *prolatatio inimica victoriæ*. *h*. 3,82.

Prolatio. vid. *proferre*.

Prolicere quem *ad ſpem*, illicere. 3,73.

Promere ambigua. 6,28. proferre *falſa*. 11,21. quid *in publicum*. 6,24. *ferrum* ſupra *detrahere* dixit. 15,74. *libellum*. 3,16. *odia*. 1,69. *orationem de ſemetipſo*.*h*.2,90. *plurima adverſus* quem.6,7. *reſponſum*. 3,71. *ſæviſſima quæque*. 12.59. *ſævitiam, libidinem factu*.4,57. *ſenſus ſuos*.3,11. *ſententiam*. 1,8. 12,1.*h*. 4,4. *ſententia loco* quid.2,33. *venenum*.15,64. *vera*, *ficta*.1,6. *prompſit hactenus*, tantum indicavit, protulit.15,60. quid *in publicum*. 6,24. *inter proximos*. 12,65.

Promptus, audax & expeditus. 1,13. *h*. 1,48. *animi*. *h*. 2,23. *auſis magnis*. 11,8. *libertati aut ad mortem animus*. 4.46. *potentia*. 12,44. *faciendis ſceleribus*. 15,67. *ſeditioni*. 1,48. *ultioni*. 11,32. *audacia*. 1,57. 14,40. *ferocibus*. 2,78. *cuicunque flagitio*. 15,45. *ſermone*. *h*. 2,86. *conſenſus*. 14,5. *vagina pugio*. 15,54. *ſermo*. *O*. 2. *ad cædes*. 16,14. *ad capeſſendos honores aditus*. 3,30. *adverſum inſontes*. 6,48. *modo huc*, *modo illuc*. 12,1. *in arma*. *h*. 4,76. *in pavorem*. 15,25. *in armis*. *h*. 5,1. *inter tela*. *h*. 4,77. *occurſat fugientibus*. 3,20. *prompta ad pericula cohors*. 4,47. *eloquentia*. 13,3. *expugnatio*. 1,68. *manus equitum*. 15,2. *poſſeſſio*. 2,5. *ex in promptum quod*, dictum, prolatum. 3,36. *promptum eſt*, facile. *O*.8. *Fenum imminuere*. 14,57. *quos pellere*. *h*. 3,9. *quod promptum cuique*. 1,71. *effectu*. *h*. 2,76. *reſcriptu*. 4,40. *ingenium*. 1,23. *ad aſperiora*. 1,29. *in adulationes*. 15,61. *haud promptum fuerit*. 15,41. *tradere*. *h*. 3,69. *habere*, *turbare*. 11,1. *ad deteriora*. 15,64. *in promptu eſſe*. *A*. 19. *in promptu miſericordia*. *h*. 5,5. *prompti*. 1,35. *A*. 21. *A*. 27. oppoſiti *ambiguis*. 6,1. 6,44. *ſegnius*. *A*. 21. *aditus*. 2,2. *ad nova animi*. 5,10. *duces*. *G*. 7. *ad obſequia milites*. 2,55. *ſeditionis miniſtri*. 1,16. *animo*. 14,58. *ad ſcelus*. 16,26. *maxime*. 4,17. *prompta aures*. 2,39. *mortes*. 6,29. *res*. 12,12. *prompta*, opponuntur *occultis*. 2,20. *omnibus arma*. *G*. 35. *ſibi exempla*. 11,7. cui *ſtudia*. 2,76. 3,43. *prompta & obvia habere cuncta*. 15,19. *quæ fraude confici potuerint*, *prompta*. parata. 12,45. *promptior adfirmatio*. 2,82. *animus ad*. 4,16. *eo Cæſar*. 2,25. *ad diſcordias miles*. *h*. 2,99. *Seneca*. 14,7. *accipiendis ſuſpicionibus*. 12,4. *Neroni Agrippina*. 4,60. *benignitate animi*. *h*. 2,30. *ſervitio*. 1,2. *in ſpem*. *A*. 35. *promptius ob equium retinere*. 14,24. *promptiores*. 6,36. *aditus*. 15,53. *promptiora*. 14,13. *in Corb*. *ſtudia*, 13,8. *promptiſſimus cum atroci ſententia*. 5,3. *quiſque*. 2,81. 4,51. fertiliſſimus. *A*. 3. *centurionum*. *h*. 1,51. *manipulus*.12,38. *adulatione*. 14,49. *elegantia*. *h* 1,57. *promptiſſima mortis via*. 16,17. *cuncta tentanti promptiſſimum viſum*. 4,3. *promptiſſimi*. 14,7. 15,49. *equitum*. *h*. 3,16. *gladiatorum*. *h*. 2,35. *Othonianorum*. *h*. 2,60. *prætorianorum*. *h*. 2,25. *Vitellianorum*. *h*. 3,69. *vulgi*. *h*. 4,14. *prompte refutare*, facile. 4,11. *promptius*. 2,38. 3,4. *h*. 1,74. *decernitur accuſatio*. 15,21. *exercere odium*. 13,37. *loqui*. 4,31. *ruere*. 4,23. *ſequi*.4,37. *ſuſtentare hoſtem*. 15,10. *venire*. 12,32.

Prominens porticus. *h*. 3,71. *litoris* h. e. prominens litoris pars. 1,53. *prominen-*

ventes etc. 2, 24. *prominentia montium.* 2, 16.

Promiſcuus uſus argenti. 3, 70 *promiſcua cades.* 1, 48. *multitudo.* 12, 7. *ſepultura.* 16, 16. *promiſcuum cognomentum.* 1, 25. *jus.* 4, 16. *ſpectaculum.* 14, 14. *arma in promiſcuo.* G. 44. *promiſcui commeatus militum.* 15, 10. *interitus.* 16, 13. *promiſcua copia. h.* 1, 66. *miſſiones. h.* 2, 69. *ſcena.* 15, 33. *adhuc ſedes.* G. 28. *promiſcua mercari.* G. 5. *promiſcue. h.* 2, 49. *intercidere ac reparari. h.* 1, 84.

Promittere barbam, crinem. 2, 39. *promiſſum exſolvere.* O. 27. *miſcebantur minis promiſſa. h.* 5, 24. *promiſſis largus. h.* 3, 58.

Promontorium Miſenum. 6, 50. 14, 4. 15, 46. *Surrentinum* 4, 67.

Promovere ſcalas, machinamenta. 15, 4. *promoti contra aſſeres*, inculſi. *h.* 4, 30.

Promptinus Sevinus. h. 1, 77.

Pronus alveus. h. 5, 19. *amnis. h.* 5, 22. *pronus in Othonem*, favens illi. *h.* 2. 58. *in Veſpaſ. ſplendidiſſimus quiſque. h.* 4, 27. *in quem* aula. *h.* 1, 13. *pronus deterioribus princeps*, ad deteriora. *A.* 41. *pronum erat agere*, facile. *A.* 1. *obtrectatio pronis auribus accipitur. h.* 1, 1. *pronis militum animis accipiebantur. h.* 1, 54. *prona victoribus omnia*, facilia, expedita *h.* 3, 64. *A.* 33. *eo pronior celebravit res geſtas* pro pronius. 2, 52. *proniores ad officia qui ſperuntur. h.* 4, 71.

Propagare terminos urbis. 12, 23.

Propalam. 2, 30. 6, 7. 12, 46. 13, 2. 15, 7. *h.* 4, 39. *poſiti libelli.* 4, 27.

in Propatulo. 15, 43. *ſpectans* quid. 4, 74.

Prope abeſt à. O. 23. *ſeditionem ventum. h.* 3, 21. *propior fides. h* 2. 8. *usus cum* quo. 2, 28. *Britannicæ linguæ*, ſimilior. *G.* 45. *conſtantia cunctatio.* G. 30. *ignaro.* 11, 35. *miſeranti. h.* 3. 65. *vero.* 1, 6. *propius à contumelia, à laude. h.* 2, 76. *propiores Parthis ſimilitudine morum.* 13, 34. *propiora Bacchanalibus quam caſtris. h.* 2, 68. *fluminis. h.* 5, 16.

Propellere quem *ad*, impellere. 6, 3. *h.* 3. 85. *milites.* 14, 58. quam *ad mortem.* 11, 2. *baliſtam in ſubeuntes*, provolvere. *h.* 3, 29. *propellerent procalcarentque*, pro propuliſſent proculcaſſentque. *h.* 3, 81.

Properare accuſationem. 4, 69. *adoptionem. h.* 1, 48. *cadem.* 11, 37. *deditionem.* 2, 22. *iter.* 1, 56. *h.* 3, 50. *diu noctuque.* 15, 12. *mortem.* 2. 31. 13, 17. *naves.* 2, 6. *omnia.* 15, 69. *pleraque. h.* 1, 77. *pramatura.* 3, 66. *tela.* 2, 80. *properanter*, avide. 16, 24. *properantius.* 2, 55. 3, 74. *pergere. h.* 3, 48. *properantia.* 12, 20. *properato.* 13, 1.

Propertius Celer. 1, 75.

Properus ira. 11, 26. *finis.* 4, 50. 4, 58. *ſibi quiſque.* 1, 65. *diffidentia. h.* 3, 55. *ſpe juventa. h.* 4, 68. *clareſcere.* 4, 52. *adeo* 5, 1. *pergit.* 6, 44. *propera oblata occaſionis.* 12, 66. *vindicta.* 14, 7. *fato mors.* 1, 3. *properum agmen.* 1, 50. 3, 45. *properi potentia apiſcenda.* 4, 59. *inferuntur.* 16, 11. *propera littera.* 1, 5.

Propexus crinis. h. 4, 61.

Propinquat acies. 3, 46. *domui ignis.* 15, 39. *mors.* 6, 28. *propinquant exercitus. h.* 4, 70. *propinquare. h.* 2, 18. *Alpibus. h* 4, 85. *campis.* 12, 13. *caſtris. h.* 4, 20. *h.* 4, 33. *littori. h.* 2, 58. *porta. h* 3, 82. *ſilvis.* 1, 63. *urbi. h.* 2, 71. *propinquans. h.* 2, 24. *Druſus.* 1, 24. *porta turris. h.* 4, 30. *propinquantibus Romanis.* 5, 12.

Propinquitas Galba. h. 1, 88. *propinquitates*, cognationes, affinitates. *G.* 7. *multa, valida.* 11, 1. *propinquitatibus mixti. h.* 2, 80. *propinquus.* G. 13. G. 21. *Germanici.* 2, 51. *Caſari.* 4, 66. *ſanguis.* 2, 71. 3, 12. *Caſaribus.* 4, 75. *propinqua.* 4, 52. *natu major.* O. 28. *propinqui.* 1, 57. 1, 61. 2, 34. 3, 43. 4, 17. 13, 16. G. 12. G. 18. G. 19. G. 20. *& adfines.* 2, 10. *regis.* 14, 31. *Sulla.* 3, 31. *audentes. h.* 1, 3. *propinquorum dolus.* 2, 3.

Propinquus Pompeius. h. 1, 12. *interficitur. h.* 1, 58.

Propontidis anguſtia. 2, 54.

Propria gens. G. 4. *proprium odium.* 15, 64. 16, 20. *proprium ingenii humani, odiſſe, quem laſeris.* A. 42. *propriis ſimulis in* quem, *privata ira. h.* 3, 45. *propria ſimultates* prætextu reip. vindicatæ. *h.* 4, 50.

Propter, juxta, *hoſtem propter.* 4, 48.

viam propter. 15, 47. viam Miſeni propter. 14, 9. propter ædem Saturni. 2, 41. menſæ ſtrati. 1, 50. diſcumbere. 4, 54.

Propugnacula, vallum. 4, 51. addita. h. 2, 19. antepoſita. 12, 56. mœnium. h 3. 84.

Propugnare, ſe defendere. O. 5. munimenta. 15, 13. quæ ambitu. 13, 31. quos clientes propugnant. A. 12.

Propulſare famem carne. 14, 24.

Proruit opidum motu terræ, corruit. 15, 22. proruere, proſternere, ſaxis aciem. 3, 23. effigies cujus. 14, 61. foſſas. 1, 68. hoſtem. h. 3, 22. proruta arbores. 2, 17. terræmotibus domus. 12, 43.

Prorumpere, erumpere, prodire cum impetu. 1, 65. 4, 71. 5. 3. 13, 6. prorupere equites. h. 2, 41. h. 4, 33. eo irreverentia. 13, 26. immenſum luxus. 3, 52. Narciſſus. 11, 37. nihil. h. 4, 55. ſemel. 4, 69. prorumpunt caterva. 2, 17. odia. 6, 3. prorumpere cubiculo. 13, 44. omnibus portu. h. 4, 34. proruperat incendium prædiu. 15, 40. prorumpere ad tuendam urbem. h. 3, 80. ante alios. 4, 37. atrocius. h. 1, 60. in primam aciem. h. 2, 41. in aperta. 2, 47. in mores externos. h. 2, 73. in necem militum. 12, 54. in ſcelera, dedecora. 6, 51. in ſtupra. 13, 12. prorumpens vis aquarum. 12, 57. ad minas. 11, 35. prorumpendi ſignum. 1, 63. proruptus pons, an prorutus. h. 1. 86. prorupta ædificia. 15, 40.

Proſcribere, ſcriptum publice proponere. 13, 51.

Proſequi quem honoris cauſſa. h. 1, 90. O. 9. O. 34. abeuntem. 14, 4. h. 4, 60. Hercynius ſaltus proſequitur Cattos, per eorum regionem extenditur. G. 30.

Proſerpina. 15, 44. h. 4, 83.

Proſpectare Septemtrionem, ſitum eſſe ad Sept. h. 5, 6. proſpectat inſula ſinum. 4, 67. villa ſinus. 14, 9. longiſſime. 3, 1. proſpectans late locus. h. 3, 60. principis labores è convivio proſpectans. h. 3. 38. proſpectante Galba. h. 1, 33. proſpectantibus etiam fœminis. h. 3, 68.

Proſpectus, adſpectus, ſpecies, lugubris. h. 1, 40. proſpectum adimere. 2, 23. proſpici, provideri. 2, 36. ſatis proſpectum ſervituti. 1, 46. ſi quem procerum proſpexerant, conſpexerant. h. 4, 1.

Proſpera fama. 14, 51. h. 1, 14. proſperis rebus certatur ad obſequium. h. 2, 97. proſpera omnes ſibi vindicant. A. 27. proſperis ſucceſs h. 5, 15. proſperior fama. 4, 52. proſperitate rerum in vanitatem uſi. A. 18. proſperare capta. h. 4, 53. reip. conſilia, bene cedere. 3, 56.

Proſperſum templum, adſperſum. 11, 44.

Proſternere ſtudium carminum, evertere, deſpectum facere. O. 11.

Protegere quem, ſervare, defendere. 14, 43. cohortes protegunt quos. h. 2, 16. non protegebat dignitas, non ætas. h. 3, 33. fortuna. 6, 6. flagitia, ut cærimoniæ deum. 3, 60. amicos, ignotos. 15, 57. frontem. 15. 43. imagines cujus. h. 1, 56. innoxios. 14, 42. inſontem. 4, 13. Italiam. h. 2, 83. obtrectatores. 16, 28. ſaucium. 6, 35. quem adverſus criminantes. h. 2, 60. protegi intercurſu quorum. h. 2, 36. magnitudine Romana, adverſum. 4, 5. pluteis, cratibus. h. 3, 20. precibus. 1, 13. vitiis. 11, 36. non poterat vilis & nocens reus. h. 4, 10. protegenda obſequiis claritudo. 3, 65. protegendi oppugnatores. h. 2, 21. protectus & adcurſu multitudinis. 1, 27. protecta effigies. 3, 14. parietibus. 14, 5.

Protendere cervicem. 15, 67. filium. h. 3, 68. haſtas. 2, 21. 14, 37. manus. 14, 8. h. 1, 36. uterum. 14, 8.

Proterere jacentes. 1, 65. protrita acies, proſtrata. h. 2, 26. protriti Ædui. h. 4, 17. protrita arbores, fruges. h. 2, 70.

Protrahere abditos. h. 4, 1. protrahi. h. 3, 85. protractus è cubili. h. 4, 36. è latebra. h. 1, 43. è tentorio legatus. h. 4, 27.

Proturbare, deturbare, depellere. 3, 74. 11, 8. h. 4, 41. quæ per lictores. 2, 69. catapultis barbaros. 15, 9. pilis infeſtis. h. 1, 31. hoſtem. 2, 20. eminus quos. 2, 11. proturbari à qua. 11, 36. proturbatus convitiis. h. 1, 60. proturbati. h. 2, 85.

Provehere, promovere, proferre, eloquentiam. O. 36 provehi ut miraculum. A. 28.

A. 28. *provectus gratia Agrippinæ.* 13, 20. *ex magnitudine ſcelerum.* 15, 51. *cujus Galba* Vitellius. *H.* 2, 76. *ſenecta Domit.* 4, 50. *ad ſumma militia. H.* 2, 75. *eſt eo.* 1, 80. *eo ardoris. H.* 3, 17. *eo audaciæ.* 4, 10. *eouſque corruptionis.* 2, 55. *provecta ætatis.* 3, 30. 6, 11. *provecta longius dignitas. H.* 1, 1. *nox.* 13, 20. 15, 69. *huc res Romana.* 12, 11. *ſenectus.* 1, 4. *eouſque* Agrippina. 14, 2. *provectum longius certamen. H.* 3, 46. *provecti a Vitell. milites. H.* 3, 44. *ad orationes infeſtas. H.* 4, 7. *ad ſumma.* 11, 6. *provecta eo cujus ætas.* 14, 55.

Provenire, naſci. *H* 4, 65. *dominationes.* 3, 26. *fruges. A.* 12. *ſalem.* 13, 57. *terras.* 16, 2. *provenire*, ſuccedere, *ſi proveniſſet. H.* 3, 41. *proveniunt cuncta. H.* 4, 69 *deſtinata. H.* 4, 18. *initia belli. H.* 2, 20. *prima.* 1, 19. 4, 12. *victoria. H.* 4, 34. *quæ facilius proveniebant.* 14, 25. *etiam ſi proveniſſet. H.* 2, 16.

Providentiſſimus quiſque H. 1, 85. *providentia ſapientiaque* Claudii. 13, 3. *providere adverſum hoc.* 15, 59. *Adumetus. H.* 2, 12. *pecuniam, frumentum. H.* 3, 50. *ne peccetur.* 3, 68. *proviſus*, præparatus, *paratus funebris.* 13, 17. *proviſa conſcientia medici.* 12, 67. *proviſum ſacrificium.* 12. 47. *parum, ut. H.* 4, 22. *prolem venenum.* 15, 64. *quonam modo pœnas daret.* 15, 51. *id dum, quod.* 13, 14. *adoptione. H.* 1, 29. *olim erat. ut.* 13, 15. *ſuper negotiis.* 14, 43. *quod ducibus noſtris parum proviſum erat.* 14, 31. *proviſo ante commeatus.* 15, 4. *parum comm.* 12, 50. *proviſæ opes.* 1, 8. *proviſa quæ.* 1, 5. *arma, obſequium. H.* 2, 19. *prælio cuncta.* 4. 25. *exempla.* 15, 13. *quæ idonea.* 13, 39. *ita reliqua.* 13, 50. *proviſu.* 12, 12. 12, 39. *H.* 2, 5. *deum* 12, 6. *periculi.* 1, 27. *rei frumentariæ nullo.* 15. 8. *providus futurorum*, præſcius 6, 46.

Provincia, regio bello parta & tributaria. 4 23. ideo opponitur Italiæ, jam unius urbis civi. 13, 30. *Ægyptus. H.* 1, 11. *Africa.* 3, 58. 13, 52. *Aquitania. A.* 9. *Aſia.* 13, 43. *A.* 6. *Bætica. H.* 1, 78. *Britannia. A.* 9. *Cales.* 4, 27. *Creta.* 15, 20. *Germania.* 4, 73. *Judæa. H.* 5, 9. *Luſitania.* 13, 46. *Mœſia.* 1, 80. *Norica.* 2, 63. *H.* 1, 76, *H* 2, 12. *Rhætia. G.* 41. *Sardinia.* 13, 30. *Syria.* 12. 23. 13, 8. *A.* 40. *Tingitana. H.* 2, 58. *accepta à.* 13, 54. *accuſans.* 4, 15. *adminiſtrata.* 6, 29. *H.* 1, 13. *conciliandæ.* 16, 23. *defendenda.* 1, 44. *difficilis aditu, ſecunda annona. H.* 1, 11. *dives, parata. A.* 6. *erecta. A.* 18. *ferox. A.* 8. *inermis. H.* 2, 16. *obnoxia.* 3, 14. *permiſſa.* 2, 82. 6, 27. *quieta, tuta. A.* 40. *recuperata. A.* 5. *repetita armis.* 3, 12. *ſpoliata, vexata. O.* 41. *ſuperior.* 4, 73 *vacua.* 2, 76. *A.* 40. *vetus*, antiquitus Romana. 1, 58. 3, 74. *in provinciæ formam redigere.* 2, 56. *A.* 14. *provincia.* 1, 2. 1, 11. *Cæſaris.* 1, 76. *Orientis.* 15. 36. *Syria atque Iudæa.* 2, 42. *adfluentes.* 2, 35. *decreta nec permiſſa.* 6, 27. 13, 22. *everſa.* 15, 45. *expoſita ſervitio. H.* 1, 11. *feſſa magiſtratuum injuriis.* 2, 54. *fida. H.* 4, 57. *male fida. H.* 1, 52. *fideliſſima.* 15, 25. *hoſtiles.* 3, 34. *inermes. H.* 1, 11. *H.* 3, 5. *longinquæ.* 12, 43. 16. 27. *H.* 1, 76. *maxima.* 6, 29. *nova.* 2, 5. *opulentiſſima. H.* 3, 8. *permiſſa* 2, 43. *proxima.* 13, 7. *publica.* 13, 4. *quieta.* 2, 63. *regenda.* 6, 32. *Romana.* 2, 1. 2, 2. 15, 2. *tranſmarino.* 13, 51. *verſa in Orientem. H.* 1, 76. *provincias* quibus *mandare.* 1, 80. *provinciarum decora. H.* 1, 84. *ſanguine provinciæ vincuntur. H.* 4, 17. *provincialis locus.* 14, 53. *parſimonia. A.* 4. *provinciale bellum. H.* 1, 89. *provinciales.* 3, 33. 11, 24. *H.* 2, 80. *magiſtratus ludicrum edere prohibiti.* 13, 31. *provincialium manus tumultuaria.* 15, 3. *prævalidi.* 15, 20. *ſuperbia.* ibid. *provincialia crimina*, in provinciis commiſſa. 4, 20.

Proviſor dominationum, qui eas prævidit, 12, 4.

Provivere, vitam producere. 6, 25.

Provocare ad imperatorem. 6, 5. *ad ſenatum.* 14, 28. *provocare arma Romana*, laceſſere. *H.* 2, 61. *officia comitate*, invitare. *H.* 5, 1. *metum ut provocantes addiderant. A.* 25.

Provolvere molares. H. 2, 22. *moles lapidum.* 4, 51. *pondera ſaxorum. H.* 3, 27. *provolvi. H.* 1, 79. *fortunis.* 6, 17. *è ſella. H.* 1, 41. *provolutus genibus* cujus. 12, 28. *provoluta ge-*

nibus Poppaa. 14, 61. *gen. Cæſaris pellex.* 11, 30. *ad libita Pallantis.* 14, 12.

Proximus Statius. 15, 50. 15, 71.

Proximus amicorum, primus, intimus. 6, 26. 13, 13. *proximorum odia acerrima. h.* 4, 70. *ad proximos & validiores faciliis tranſitus. h.* 1, 76. *proxima litorum. h.* 3, 42. *municipiorum.* 15, 58.

Prudens, ſciens, conſulto, *an forte.* 15, 60. *percunctatus eſt, an prudens præteriiſſet.* 3, 18. *prudens doli. h.* 2, 25. *moderandi.* 3, 69. *prudentes*, periti. 1, 9. rei nauticæ. 1, 70. 2, 23. *Tiberius prudentes ſefellit.* 1, 47.

Pſeudo Agrippa. 2, 39.

Pſeudo Druſus. 5, 10.

Pſeudo Nero. h. 2, 8.

Pſeudo Philippus. 12, 62.

Ptolemæus Iuba filius. 4, 23. adverſus Tacfarinatem *excitus.* 4, 24. *ſocius & amicus appellatur.* 4, 26.

Ptolem. Lagi, *rex Ægypti. h.* 4, 83.

Ptolem. qui ex Macedonibus tertius regnavit. 6, 28. *quem tertia ætas tulit. h.* 4, 84.

Ptolemæi Philopatoris *liberi.* 2, 67.

Ptolem. mathematicus. h. 1, 22.

Pubes, ſtirps. 3, 29. *filius. h.* 3, 70. *puberes trucidati.* 13, 39. *pubes*, juventus, *ingenua.* 6, 1. *Romana. h.* 2, 47.

Publicanus atterit. G. 29. *publicanorum immodeſtia.* 13, 50.

Publicare, publice vendere, aut in publicum redigere, *aurarias.* 6, 19. *bona.* 3, 23. 6, 29. 12, 22. 14, 48. *partem bonorum.* 3, 17. 4, 20. *publ. ſtudia ſua*, publice oſtendere. 16, 4.

M. & *L. Publii* 2, 49.

Publica cura, reipublicæ. 12, 51. *h.* 1, 19. *expectatio magni ſecreti impatiens. h.* 1, 17. *merx.* 11, 5. *quod adverſus ſingulos utilitate publica rependitur.* 14, 44. *offenſionum pro util. publ. non pavidus* 4, 38. *publicum*, ſcil. vectigal, reditus. 13, 51. *in publicum*, loca publica. *& per domos.* 4, 14. *egredi. h.* 4, 49. *egreſſus rarus.* 13, 45. *abjecti partus.* 15, 47. *fluit aqua.* 15, 43. *publico abſtinere.* 3, 3. *in publico.* 4, 69. 11, 32. O. 2. O. 6. *comes.* 4. 68. *patrare.* 15, 52. *verſatus.* 15, 59. *rapti è publico. h.* 1, 86. *publicum privato poſtponitur.* 6, 16. *in publ. conſulere*, de publicis negotiis. 3, 38. *publicum, bonum privatis ſimultatibus impeditur.* 14, 38. *decus vile. h.* 1, 90. *paucis cura.* 12, 48. *publica exequiæ.* 3, 48. *publica mala ſingulis in occaſionem gratiæ trahuntur.* 5, 3. *fine egregio publica mala effugere.* 5, 6. *publicis malis abuti ad occaſionem privati odii.* 15, 73.

Publius Celer. h. 4, 10. vid. etiam *Celer.*

Pudet dictu. A. 32. *pudendus ſomno & luxu. h.* 2, 90. *pudenda inopia.* 2, 38.

Pudens Mevius. h. 1, 24.

Pudicitia Agrippinæ impenetrabilis. 4, 12. *ſepta. G.* 19. *pudicitia amiſſa, femina nihil abnuit.* 4, 3.

Pudor etſi juſtum dolorem impedit. 11, 35. *diſciplinæ prodeſt. h.* 3, 2. *evulgatus non ſatietatem, ſed incitamentum adfert.* 14, 14. *vix honeſtis artibus retinetur.* 14, 15. *haud diuturnum vinculum apud avidos periculorum. h.* 3, 41. *pudorem nox adimit. h.* 4, 36. *pudore proditionis* quem *exſolvere.* 6, 44. *h.* 3, 61.

Puella pro ea, quæ jam nupta eſt. 14. 64. 16, 30. *puella obſidum nomine imperata. G.* 8. *puellares anni.* 14, 2.

Pueri per vias ſtrati, placamentum hoſtilis iræ. h. 1, 63. *patrimi matrimique. h.* 4, 53. *pueritia*, flos ætatis. 13, 17.

Puerperium. 15, 23. *puerperiis inſignis femina.* 12, 6.

Pugio miſſus ultima neceſſitatis ſignum. 4, 22. quo occidi debuerat Nero, ab ipſo *apud Capitol. ſacratus.* 15, 74. imperatoris *velut jus vitæ neciſque civium. h.* 3, 68.

Pugna adverſa. 1, 64. 12, 40. *h.* 2, 30. *h.* 2, 44. *mala.* 15, 28. *h.* 5. 14. nocturna. *h.* 3, 22. *ardeſcit. h.* 5, 18. *pugnam facere.* 3, 21. pugnæ *in urbe. h.* 3, 83. *pugnare in frontem, in latera. A.* 35. *pugnaciſſimus quiſque. h* 4, 60.

Pulchra Claudia. 4, 52. 4, 66.

Pullus amictus. h. 3, 67.

Pulſus armorum, impulſus. 6, 35. *pulſu ſonituque. h.* 3, 2.

Pulvillus Horatius. h. 3, 72.

Pulvinar. 15, 23. *pulvinaria.* 14, 12.

Punica urbs, Carthago. 4, 56. *Punica acies.* 4, 33.

Puniri poterant, qui contineri non poterant. b. 4, 27.
Purgamenta hortorum. 11, 32. *purgare* quem *crimine*, abſolvere & ſimul excuſare. 3, 17. *probra*, diluere. 4, 42. *regnum.* b. 5, 3. *purgandi ſui cauſſa.* b. 3, 7.
Purpura. G. 17.
Purus ſermo. O. 2.
Putare numerum, computare. b. 3, 2.
Puteolani. b. 3, 57. eorum *legationes.* 13, 48. *Puteoli.* 15, 51. *oppidum in Italia.* 14, 27.
Pyracus. 5, 10.
Pyramides. 2, 61.
Pyramus. 2, 68.
Pyrrhus. 2, 88. *metuendus Romanis.* 2, 63.
Pythagoras. 15, 37.
Pythius Apollo. 12, 63. b. 4, 83.

Q.

Quadi. 2, 63. G. 42. & 43.
Quadrageſima. 13, 51.
Quadratus Seius. 6, 7.
Quad. Vinidius. vid. *Vinid.*
Quadrigarium curriculum. 14, 14.
Quærere famam, de eo cujus famam præſentia minuit. A. 40. *ſi ubi jubeantur quærere ſingulis liceat.* b. 1, 83. *principi majori anſi minus quæritur quam ſumitur.* b. 1, 56. *quæſita aſperius* 5, 3. *comitas.* 6, 50. *mors* voluntaria. 1, 5. *ſalus, dilatio exitii.* 6, 4. *quæſitum per Chaldæos in domum Cæſaris* 3, 22 *quæſitum* cui *crimen caderet.* b. 4, 49. *quæſito*, cum quæſiviſſet 2, 9. *diu.* 6, 15. *quæſiti honores.* 6, 45. *quæſitior adulatio.* 3, 57. 12, 26. *quæſitiores leges.* 3, 26. *quæſitiſſimi honores.* 2, 53. *quæſitiſſima pœna.* 15, 44. *quæſitio.* ſcil. per tormenta. 4, 45. *quæſitio*, quæſtura. 3, 29. *quæſtio ſervorum in caput domini.* 2, 30. *quæſtiones agere de* quo. 14, 60. *quæſtor conſulis.* 16, 34. *principis.* 16, 27. *quæſtores quando inſtituti.* 11, 22. *ærarii.* 13, 28. *provinciis ſortiti.* 11, 21. A. 6, *pecuniam ſpectaculis gladiatorum* præbent. 11, 22. *deſignati* non coguntur gladiatores *edere.* 13, 5. *quæſtorius.* b. 4, 5. b. 4, 42. *juvenis.* 14, 41. *quæſtoria inſignia.* 11, 38. 16, 33. *quæſtus aut merces.* G. 24. *quæſtus inopia.* b. 1, 86. *quæſtum corpore facere.* 2, 85. *in quæſtum*, quæſtus cauſſa. G. 24. *reperta.* A. 19. *in quæſtu haberi.* b. 4, 3. *ſine quæſtu.* 14, 51. *quæſtuum magnitudo.* 11, 6. *ratio.* 13, 50.
Qualiſcunque princeps. 15, 52. b. 1, 11. *bonos imperatores voto expetere, qualeſcunque tolerare.* b. 4, 8.
Quam, omiſſo *potius*, *pacem quam bellum probabam.* 1, 58. *miſeratio quam invidia augebatur.* 3, 17. *honori quam ignominiæ habendum.* 3, 32. *clarus quam vetuſtus.* 4, 61. *libens quam coactus.* 14, 61. *prædæ quam periculorum.* b. 3, 60. *domum quam Aventinum.* b. 3, 70. *verba & conciones, quam ferrum & arma.* b. 4, 76. *voluptatum quam religionum.* b. 4, 83. *corpore condere quam cremare.* b. 5, 5. *conſilii quam formidinis.* G. 6. *quam pro fortuna.* 12, 21. *quam pro ſolita inertia.* G. 45. *quam pro numero.* b. 4, 33. b. 5, 13. *quam pro tumultu.* b. 5, 15. *compoſitius quam feſtinantius.* 15, 3. *actius quam conſideratius.* b. 1, 83. *avidius quam conſultius.* b. 2, 24. *poſtero die quam.* O. 2.
Quamquam poſtpoſitum. *hæc, mira quamquam.* 6, 30.
Quando, quia, ſiquidem. 1, 44. 1, 57. 1, 59. 2, 26. 3, 18. 3, 71. 4, 16. 4, 64. 6, 6. 12, 2. 12, 6. 12, 67. 14, 4. 15, 17. 15, 62. b. 1, 87. b. 1, 90. b. 3, 47. b. 3, 78. b. 4, 6. b. 4, 65. b. 5, 24. O. 29.
Quandoque, olim ſero. 6, 20.
Quantulacunque facultas. O. 7. *liberalitas.* b. 1, 18. *quantulum loci.* O. 29. *iſtud eſt.* 3, 54. *obſtabat amnis.* G. 28.
Quantalibet facilitas. A. 6.
Quantum militum. 13, 38. b. 4, 59. A. 15. *nemorum.* 15, 37. *peditum.* b. 4, 33. *quanto dites, tanto magis imbelles.* 3, 46. *quanto inopia, tanto majora.* 1, 68. *quanto intentus, tanto occultior.* 4, 67. *quanto ignara barbaris, tanto tolerantiora.* 12, 11. *quanto plus ſpei ad effugium, eo minor ad reſiſtendum animus.* b. 3, 18.
Quartus, ſubaudi *lapis.* b. 2, 39.
Quartadecumani, vide *Legio XIV.*
Quaſi, fere, prope. 15, 52.
Quatenus, quoniam. 3, 16. O. 5. O. 19.
Quatere extrema Galliarum. b. 4, 28.

Qua-

Quatuordecim ordines. 6,3. 15,32.
Querceacoronæ. 2, 83.
Querquetulanus mons. 4,65.
Queſtus. 4, 72. *h.* 3, 70. *creber.* 3, 7. *ignavus.* 2,71. *multus.* 12,41. *queſtu.* 13,42. *incenſus.* 13,44. *queſtus* plur. 1,7. 4,68. 15,51. *omnium.* 14, 11. *crebri, occulti.* 14, 60. *diſſoni.* 1, 34. *iniriti.* 4,14. 11,37. *multorum intimi.* 3, 36. *occulti.* 12,43. *ſecreti ardeſcebant.* 3,17. *erumpebant.* 2, 82.
Qui, relatum ad remotius. 15,19. *cujus levitatis eſt.* *h.* 1,37. *cui habebatur*, qui habebat. 12, 54. *cui cognomen Rapaci.* *h.* 2, 43. *quidquid ſilvarum ac montium.* G. 46. *quia ita*, quare. *h.* 4, 7.
Quies militibus *vigorem addit.* *h.* 2, 4. *gentium ſine armis haberi nequit.* *h.* 4, 74. Germanis *ingrata.* G. 14. *quietis adſectatio in tumultum evaluit.* *h.* 1, 80. *cura ſapientibus.* *h.* 1, 88. *quietis quam periculi pretium malle.* *h.* 4, 76. *homines bello faciles quieti & otio adſueſcere.* A. 21. *inertiam amare & quietem odiſſe.* G. 15. *quietem magnam & magnam famam eodem tempore nemo aſſequitur.* O. 41. *quiete defenſus.* 14,47. *quies* pro ſomno aut ſomnio, *dira.* 1,65. *lata.* 2,14. *quietis nocturna imago.* 16,1. *ſpecies.* 11, 4. *per quietem monere.* 12, 13. *oblatus.* *h.* 4, 83. *quiete ſumpta.* 1, 64. *inter validos & impotentes falſo quieſcas*, armis abſtineas. G. 36. *quieſcentibus eadem fama.* G. 35. *quieſcendo crimen commune facere.* *h.* 1, 30. *quieta induſtria.* *h.* 3, 50.
Quietus Cluvidienus. 15, 71.
Quin etiam. *h.* 2. 64. G. 3. G. 8. G. 13. G. 34. G. 45. *ultro quin etiam.* A. 26. *hortos quin etiam.* 15, 39. *quin immo.* G. 14. O. 6. O. 36. O. 39.
Quincta Claudia. 4, 64.
Quinctianus Afranius. 15, 56. 15, 49. *fortiter mortem excipit.* 15, 70.
Quinctilianus. 6,12.
Quinctilius Varus. 1, 3. *caſus à Germanis.* 1, 43. 1, 55. 1,65. 2, 45. *h.* 17. ejus *corpus.* 1, 71. *Syriam obtinens Iudæos coercuit.* *h.* 5, 9. alius. 4. 66.
P. *Quinctius.* O. 37. *Quinctii.* 3, 76.
Quinct. Atticus. *h.* 3, 73.
Quinct. Certus. *h.* 2, 16.
Quindecimvirale ſacerdotium. 11, 11. 16, 22. *Quindecimviri.* 3, 64. 6, 12.
Quinquageſima. 13, 51.
Quinquatrus celebrantur. 14, 12.
Quinquatruum feſti dies. 14, 4.
Quinquennale ludicrum. 14, 20. 16,2. *in quinquennium remiſſa tributa.* 2, 47. 12,58. 12, 63.
Quinquiplicari, quintuplicari, *magiſtratus.* 2, 36.
Quintadecumani. vid. *legio* XV.
Quintani vid. *legio* V.
Quiret, poſſet. 1,66.
Quirinalis Clodius, 13, 30.
Quirinales flamines. 3, 58.
P. *Quirinius Tulpicius.* 2, 30. *dives & orbus.* 3, 22. *veneno petitus ab uxore Lepida.* 3,23. ejus mors & elogium. 3, 48.
Quirinus. 4, 38. *parens urbis Romanæ.* *h.* 4, 58.
Quiritantes. 16, 34.
Quirites. 1, 42.
Quiſque. acerrimus quiſque. *h.* 3, 84. *audentiſſimus qu.* A. 33. *celeberrimus qu.* A. 1. *corruptiſſimus qu.* *h.* 4, 59. *ferociſſimus qu.* 3, 40. *fœdiſſimus qu.* 1, 48. *fortiſſimus qu.* 15, 26. *h.* 3, 30. *h.* 4, 33. *h.* 5, 21. G. 15. G. 31. A. 33. *bellator.* 1,67. *ignaviſſimus qu. nimii verbis.* *h.* 1, 35. *paventes.* *h.* 4, 62. *infirmiſſimus qu.* G. 15. *intimus qu.* 15, 35. *invalidus qu.* 12, 42. *leviſſimus qu.* *h.* 1, 88. *Gallorum.* G. 29. *locupletiſſimus qu.* *h.* 2, 84. *modeſtiſſimus qu.* *h.* 4, 9. *optimus qu.* 3, 13. 3, 17. 3, 44. 15, 34. *h.* 1, 83. *manipularium.* 1, 21. *educatur.* 12, 41. *libertorum.* A. 41. *juſſis paruere.* *h.* 4, 25. *perditiſſimus qu.* 14, 20. *pervicaciſſimus qu.* *h.* 5, 12. *peſſimus qu.* 1, 16. 3, 14. *h.* 1, 16. *h.* 5, 5. *promptiſſimus qu.* 4, 51. *h.* 1, 51. A. 3. *proximus qu.* 14, 18. A. 36. *regi.* 15, 15. *rariſſimus qu.* H. 2, 84. *recentiſſimus qu.* *h.* 2, 53. A. 31. *ſeditioſiſſimus qu.* *h.* 2, 66. *ignavus.* H. 4, 34. *vincti.* 1, 44. *ſpectatiſſimus qu.* 4, 6. *ſplendidiſſimus quiſque.* 3, 54. *h.* 2, 81. *h.* 4, 8. *h.* 4, 27. *ſtrenuiſſimus qu.* *h.* 4, 69. *ſtultiſſimus qu.* *h.* 3, 55. *turbidiſſimus quiſque. dilecti.* *h.* 3, 49. *valentiſſimus qu.* H. 2, 8.

proxima quæque. H. 3, 6. *quiſque conſulebant*. H. 4, 48. *habuerunt*. H. 2, 84. *objectantes*. H. 2, 44. *proderent*. 15, 57. *vinctis*. 15, 35. *ſuam quiſque manum traherent*. H. 5, 20.

Quod alarum cohortiumque. 15, 26. *armentorum, frugum*. G. 15. *auxiliariorum*. 4, 37. *biremium*. H. 5, 23. *civium*. 6, 11. *militum*. H. 2, 44. H. 2, 55. *congregantur*. H. 4, 15. *erat, contractum*. H. 4, 71. *nationum*. 14, 38. *peditum*. 4, 73. 14, 32. *quod roboris ſit*. H. 4, 76. *ſuit, ſuſi*. H. 5, 16. *quod ſociorum*. 2, 52. *quomodo*, utcunque. 2, 50. 3, 5. 3, 73. 6, 38. 12, 46. H. 5, 5. G. 20. *acta*. H. 1, 7. *addita*. 3, 19. *meritus*. 3, 17. *prolata verba*. 14, 16. *traditum*. 15, 53.

Quotusquiſque. 1, 3. 6, 9. O. 10. *quotus enim quiſque*. O. 21. O. 26. *quotum quemque inveneris*. O. 29.

R.

Radendum faſtis nomen. 3, 17.

Ræti vid. *Rhæti*

Ramalia mortua. 13, 58.

Rapax legio vid. *legio prima & viceſima*. *Rapaces*, milites ex ea legione. H. 3, 22.

Rapere, prædari, *imperium vocatur*. A. 30. *rapere*, vi abſtrahere. *tempeſtas in abrupta rapit*. 2, 55. *naves Auſter*. 2, 23. *rapere conjugem, filiam cujus*. 1, 55. 2, 7. *ſigna, vexilla*. H. 2. 43. *rapi in carcerem*. 6, 40. *raptus fraude, vi*. 2, 39. *in curiam*. 6, 18. *in urbem*. 11, 1. *in locum ſervilibus pœnis ſepoſitum*. 15, 60. *per milites*. 15, 55. *rapta in vincula pars familiæ*. 16, 18. *uxor*. 1, 59. *rapti exploratores*. H. 2, 17. *de imperatore fiſci*. 1, 37. *amne prono*. H. 5, 22. *in Britanniam*. 2, 24. *rapta aquila*. 1, 61. *fruges*. H. 5, 4. *veſtes*. 15, 15. *rapta*, præda. 4, 48. *ſpolia conſularia*. H. 4, 42. *bello reddi*. H. 4, 40. *rapere in tabernaculum*, abducere. 1, 35. *arma*, corripere. 1, 41. 2, 19. 14, 31. H. 1, 38. H. 1, 63. H. 1. 80. *temere*. H. 4, 37. *rapere exercitum*, raptim ducere. 1, 56. 15, 8. *vexillarios, partem equitum*. H. 3, 6. *turbam in Sequanos*. H. 4, 67. *in caſtra rapi ſenatorem*, feſtinanter duci. H. 1, 29. *Othonem*. H. 1, 26. H. 1, 27. *rapere regionem*, agere, ferre, diripere. 13, 6. *ſpem*, avide apprehendere. H. 1, 13. *imperium rapturi, ni ducantur*, auctoritatem ducum ſibi capturi, nec juſſa expectaturi. H. 3, 19. *voluptatis illecitas*, avide capere. H. 3, 41. *in arma gentem*, cito ad arma concire. H. 4, 21. *hiberna alæ in tranſitu*, ex itinere occupare. H. 4, 33. *raptum ire res Romanas*. H. 2, 60. *rapidus vectus in urbem*, rapido curſu. H. 2, 54. *rapidum agmen* raptim ductum. H. 2, 30. *rapidius*. H. 4, 71. *raptare*, vaſtare. *Africam*. 4, 23. *huc illuc vexilla*. H. 3, 22. *raptim ducere*. H. 3, 18. *extingui*, ſubito. 16, 13. *raptores orbis*, Roman. A. 30. *raptus*, rapinæ. 2, 52. 6, 1. H. 1, 46. H. 1, 83. H. 4, 14. diſtincti à latrociniis. G. 35. in incendiis *exerceri* ſoliti. 15, 38.

Rarus egreſſu, raro in publicum progrediens. 15, 53. *quanto rarior popularitas, tanto lætioribus animis accepta*. 3, 69.

Ratio, modus, *dum ea barbaro ratio fuit*. 3, 21. *ratio conſtat*. 1, 6. *victoria non redditur*. h. 4, 14. *ratio rerum*. h. 1, 83. *belli*. h. 3, 51. h. 4, 63. *ratio & conſilium propria ducis artes*. h. 3. 20. *ſi ratio ſit eundi, ſi* rationabile ſit ire. h. 1, 32. *ratio fuit exercitui profligare*. h. 3, 22. *rationibus præfecti liberti*. 16, 8. *rationes familiares componere*. 6, 16.

Ravenna. 1, 58. 2, 63. 4, 5. 4, 29. h. 2, 100. h. 3, 40. *Ravenna habita claſſis*. 13, 30. *Ravennas claſſis*. h. 2, 100. h. 3, 6. h. 3, 40. *Ravennates claſſici*. h. 3, 50.

Reatini. 1, 79.

Rebellatio, rebellio. 14, 3.

Rebilus Caninius. h. 3, 37.

Recens, novum. 11, 24. *clades*. 4, 63. *conſcientia*. 4, 12. *decretum*. 3, 62. *dolor*. 3, 6. 4, 8. *exemplum*. 1, 48. *felicitas*. h. 2. 20. *fera*. G. 23. *legatus*. A. 18. *invidia*. 2, 77. *ira*. 4, 3. *libertas*. 2, 46. *mæſtitia*. 2, 84. *memoria*. 2, 76. 14, 15. *militia*. 11, 3. *partus*. 15, 23. *terror*. 14, 23. A. 36. *vocabulum*. G. 2. *recens dolore & ira*. 1, 41. *prætura*. 4, 52. *victoria miles*. h. 3, 77. *recentes* auctores. A. 10. *oblati*. 4, 71. *recentes ſtipendiis*.

diis. 15, 59. *in dolore.* 3, 1. *recentia.* 1, 51. crimina. 3. 13. *& nova exempla.* O. 8. *merita.* 12, 62. *odia.* 1, 1. *recentium incurioſi.* 2, 88. *recentior memoria.* 14, 63. *recentiſſimus quiſque.* h. 2, 53. *ſervorum.* A. 31. *recentiſſimi equitum.* h. 3, 20. *recens*, nuper, recenter. 2, 21. 4, 5. *cognita.* 4, 69. *reperta ratio.* 11, 25. *reverſi.* 12, 27. *ab exilio.* h. 1, 77. *feſſi juvandique.* 12, 63. *in coloniam deducti.* 14, 31. *orta amicitia.* 15, 51. *cenſuerant patres.* h. 2, 10.

Receptacula Nili. 2, 61.

Receptus Nonius. h. 1, 56.

Receptui canere. h. 2, 26.

Reciatus Aminius. 13, 30.

Reciderunt huc cuncta. devenerunt. 3, 59.

Recidere quid ad priſcum morem, reſecare, reformare. 3, 53.

Reciperare quid. h. 2, 84. *Armeniam.* 11, 10. *Britanniam.* A. 17. *gloriam.* h. 2, 24. h. 3, 24. *judicia.* 11, 22. *obſides.* 13, 9. *ordinem ſenatorium* h. 2, 86. *ripam*, *caſtra.* h. 5, 16. *reciperans Armeniam.* 6, 32. *reciperanda libertas.* 12, 34. *militia.* h. 2, 82. *Tigranocerta.* 15, 8. *reciperatus pons.* h. 4, 77. *reciperata matris gratia.* 14, 5. *libertas.* 2, 45. *provincia.* A. 5. *reciperatæ cibo ſomnoque vires.* h. 3, 22. *reciperator urbis.* 2, 52. *reciperatores.* 1, 74.

Recipere inter reos. 3, 70. *in reos.* 13, 10. *reum criminum.* 4, 21. *receperit* pro recepturus fuerit. 6, 45. *receptus mos.* 2, 85. *recepti rei.* 2, 74.

Recitare ſacramentum, præire. h. 4, 59. *recitatio.* O. 9. *tragœdiarum.* O. 11. *recitationes rariſſimæ.* O. 10,

Reclinis. 13, 16. *ſuper pedes cubitantis.* 14, 5.

Recludere, aperire, *delubra*, *altaria*, *carcerem.* 4, 70. *fores cubiculi.* 14, 44. *humum.* 2, 25. *ſpecus.* 11, 20. *vulnera.* h. 2, 77, *recludi quæ.* 4, 71. *mentes tyrannorum.* 6, 6. *quæ pecunia recluſa ſunt.* 16, 32.

Recognoſcere ſpatia certaminum. h. 2, 70. *recognoſcenda dona.* A. 6.

Recolere avitum decus, renovare. 3, 72. quos *ſacerdotiis*, denuo honorare. h. 1, 77. *recoli imagines.* h. 3, 7.

Recondere, abſcondita ſervare, *odia.* 1, 69. *verba*, *vultus.* 1, 7. *voluptates*, abſcondere. 4, 57. *recondita cauſſa.* O. 28. *res.* O. 33.

Recordari quid. h. 1, 37. *libertatem.* A. 32. *recordatus carmen.* 15, 70. *recordatio.* O. 1. *facinorum.* 15, 36. *fortunæ.* 14, 63. *majorum.* 2, 53. *majeſtatu*, *amicitia.* h. 1, 44. *recordationes bonæ.* 4, 38.

Rector copiis. h. 2, 36. h. 1, 87. *additus*, h. 2, 11. *rectorem copiis miſit.* h. 2, 36. *rector generis humani.* 3, 59. *Mœſiæ.* h. 2, 85. principis filii. 1, 24. 3, 48. *provinciæ.* 12, 40. h. 2, 59. *vulgus ſine rectore præceps &c.* h. 4, 37. *rectores*, duces. A. 28. *copiis deſtinati.* h. 1, 87.

Recta æſtimatio, verum judicium. h. 1, 14. *recti pervicax.* h. 4, 5. *recte factorum ſibi quiſque gratiam trahit.* 3, 53.

Recurſabant animo omina. h. 2, 78.

Reddere conditiones. h. 2, 41. *jus*, dicere. 6, 11. *jura.* 13, 51. *per pagos.* G. 12. *ordines*, reſtituere. h. 1, 52. *rempub.* libertatem reipub. 4, 9. *ſupplicium*, invicem dare. 14, 33. *redduntur litteræ.* 11, 20. *reddenda dominationi*, ad reddendam domin. 6, 43. *redditus familiæ*, reſtitutus. 3, 24. *redditi ſcena pantomimi.* 14, 21. *reddita exta*, poſita, profecta, *ſuper ceſpitem*, h. 4, 53.

Redemptari. h. 3, 34. *redemptores.* h. 1, 27. *redimitur latro pace & conceſſione agrorum*, emitur, ne latrocinetur. 3, 73. *redemturus diſſimulationem mutuam.* A. 6.

Redintegrare animum legentium, recreare. 4, 33.

Reditum ad munia. 3, 7.

Redundant armis Hiſpaniæ. abundant. h. 2, 32. *clientelis.* O. 66. *redundans multitudo.* h. 2, 93.

Referre artes eaſdem, renovare. 1, 26. *referunt liberi robora parentum.* G. 20. quos *vultu*, *ſermone.* G. 43. *referre gratiam benignitatis deum.* 11, 15. *duci.* 1, 42, *meritis.* 15, 62. *aliquid domum*, reportare. O. 20. *inde amicitiam.* O. 9. *corpora* ſcil. ex prœlio. G. 6. *decus.* 3, 21. *legiones in præſidium.* h. 1, 65. *nihil.* O. 22. *pretia.* G. 31. *in ſedes ſuas ſigna.* 1, 28. *ſpolia ad.* 12, 54. *titulum*, *inſcitiam ad.* A. 5.

A. 5. *qua ad nepotes.* *G.* 18. *retulit ſe ovans de Britannis*, rediit. 13. 32. *donec referantur littera.* 15, 16. *cum refertur nuncius.* 14, 58. *referri cis Rhenum præſidia.* 11, 19. *relatus domum.* 3, 15. *caput inter ſecti relatum.* 14, 59. *haut ſi ge'it referre*, narrare. 1, 73. qui *referebant.* 1, 61. *retu's.* 2, 57. *invitus.* *O.* 23. *retulere multi.* *A.* 10. *referre patris.* 2, 71. *annos avi prioris.* *h.* 1. 1. *auctoritates.* 2, 32. *cuncta.* 4, 42. *epulas ut exemplum.* 15, 37. *integritatem, abſtinentiam in.* *A.* 9. *haud lata.* *h.* 1, 39. *molliora.* *h.* 4, 32. *res.* 2, 35. *ſenatusſconſultum.* 13, 49. *ſitum populo'que.* *A.* 10. *ipſa verba.* 15, 67. *verſus.* 15, 70. quod *jactantis.* 11, 11. *de moribus.* , 56. *ad invidiam.* 2, 37. *in deterius.* 13, 13. *quid videretur.* 15, 21. *referens exempla veterum.* 11, 6. *locum, prælium.* 2, 9. *nomina ſingulorum.* 12, 81. *ſibi compertum.* 13, 43. *relata in mollius cuncta ad.* 14, 39. *referre cauſſam ad artes Sejani*, iis tribuere. 4, 57. *referebatur cauſſa ad matrem.* 6, 49. *interitus referri ad caſum poſſet.* 2, 55. *ad fortunam.* *A.* 8. *in claritatem* cujus. *G.* 34. *referre animum ad*, revocare, reducere, admovere. *O.* 40. *manum ad capulum.* 15, 58. *manus cruentas ad.* *h.* 4. 49. *oculos ad.* 1, 25. *tempus ad.* *O.* 16. *referendus animus ad firmitudinem.* 3, 6. *referre*, ponere. *quid in annales.* 4, 67, *quaque in annum ſuum.* 4, 71. *carmina in bibliothecas.* *O.* 21. *diem inter feſtos.* 13, 41. *hi inter Germanos referuntur.* *G.* 46. *multam in tabulas.* 13, 28. *referre*, proponere. *h.* 4, 40. *nemo refert quod.* 3, 54. *de* quo. 4, 14. quid *ad concilium.* 15, 22. *ad ſenatum.* 4, 22. 6, 16. *de.* 1. 52. *rurſum rem.* 3, 63. *ſuper collegio.* 11, 15. *de immunitate Cois tribuenda.* 12, 61. *referente Cæſare.* 3, 17. *referri.* 5, 3. *refertur ad patres de.* 12, 53. de Agrippina. 16, 21. *relatum eſt de Caſſio Severo.* 4, 21. *libro Sybulla.* 6, 12. *de negotio.* 3, 34. *de Papia.* 3, 25. *ea de re.* 15, 22. *de victoria.* 13, 41. *de Vitell.* 5, 8. *refert*, intereſt. *cujuſquam.* 4, 33. *tanquam referret.* 6, 2. *nihil referre, ſponte an coactus peccaviſſet*, 11, 36. *non referre dedecori.* 15, 65. *nec referre*, quem *faceret.* *h.* 2, 7. *id ſolum refert.* *h.* 3, 66. *cuncta ad rempub. referri*, æſtimari juxta magnitudinem reipub. 2. 33.

Refertus, plenus, *ſtudiis* *O.* 34. *referti agri.* *h.* 2, 56. *præmiis bellorum.* 11, 7. *referta domus honoribus, ornamentis.* *O.* 8. *referta contumeliis carmina.* 4. 34.

Refectus opibus Longobardorum, reſtitutus. 11, 17. *refecta fides.* 6, 17,

Refovere quæ, reficere, confirmare. 2, 47. *provincias.* 2, 54. quos *cura.* *h.* 1, 31. *refoveri.* *h.* 3, 58. *adſpectu principis.* 15, 36. *refota* quæ. 14, 8. *refovendæ vires.* 12, 66.

Refugi. refugientes. 13, 40. *in caſtra.* *h.* 3, 61. *ſponte.* *h.* 2, 24.

Refuſus Tiberis, reſtagnans. *h.* 1, 86.

Regere ſpecie obſequii. *h.* 3, 50. *valetudinem* cujus. 5, 50. *regendis cuncta onus.* 1, 11.

Regerere invidiam. *h.* 3, 78.

Regia, domus principis. 2, 62. 12, 18. *h.* 5, 11. *Æeta.* 6, 34. *Numæ.* 15, 41. Neronis, *ſecunda deterrimorum.* 14, 13. *prior* ſc. Caligulæ. 11, 29.

Regimen in omnia. 3, 47. *virtutis* duci *relinquere.* *h.* 1, 84.

Regina Britannica verberibus & ſtupro adfecta. 14, 31.

Regio ſexta, tertia. 15, 26. *regiones urbis quatuordecim.* 14, 12. *in reg.* XIV. *Roma dividitur.* 15, 40.

Regium Lepidum. *h.* 2, 50.

Regius mos. 6, 1. *Regium in morem.* *h.* 2, 70. *laus, certare de alieno.* 15, 1. *ſtatim exſequi regium videtur.* 6, 32. *facinus inſignium virorum cædes.* 16, 23. *inſigne*, diadema. 2, 56. 12, 49. 15, 29. *jus.* 2, 73. *ſervili ingenio exercitum.* *h.* 5, 9.

Regnantibus diſplicent civilia filiorum ingenia. 2, 82. *regnari*, ſub rege vivere. *G.* 43. *gentes regnantur.* *h.* 1, 16. *G.* 25. *in quantum Germani.* 13, 54. *regnator omnium deus.* *G.* 39. *regnatrix domus.* 1, 4.

Regnum pro imperio Romano. 12, 66. 13, 14. *inſociabile.* 13, 17. *reg. Ponti fit provincia.* *h.* 3, 47. *regni cupido fratre & filia potior.* 12, 47. *inſtrumenta.* 12, 66. *regnorum libidines.* *h.* 1, 22.

Re-

Regulus.5,11. 6,4.
Reg. Aquilius.H.4,42.
Reg. Livinejus. 3, 11. *gladiatores edit*. 14, 17.
Reg. Memmius.12,22. *moritur*. 14,47. alius *conſul*.15,23.
Reg. Roſcius.h.3,37.
Relabens æſtus, refluens. 2,24. *Tiberis*. 1, 76.
Relatio, propoſitio in Senatu. 3, 53. 13,26. *conſulum*.1,13. *relationis ejus repertor*. 12, 53. *relationem egredi*, proferre quid loco ſententiæ, de quo relatum non ſit. 2,38. *mutare*. 14,49. *poſtulare*. 13, 49. *conſules relationem incipiunt*. 5,4.
Relegatus in alia inſula exercitus, ad invidiam dictum, pro *miſſus*. *A*.15. *in terras extremas Germanicus*. 2,82.
Relegit Aſiam, regreſſus eſt per Aſiam. 2,54.
Religio.G.39. *H*.4,41. *nondum conditorum ancilium*, metus ex relig. *H*. 1, 89. *Herculis præcipua*, cultus. 12, 13. *Jovis*. 3,62. *judicum*, ſententia religioſe lata. 16,4. *ſacerdotii*. 15, 24. *templorum*. h. 1, 40 *advecta*. G. 9. *antiqua*.G.43. *Attica*. 15,32. *cæleſtis*.5,2. *gentilis*.12,34. *inſita*.13,57. *patria*.15,55. *vetus*. 13,10. *vetuſtiſſima*.15,41. *annuit*. *H*.4,53. *inceſſit*. 3, 71. *religionis ſpecie in ambitionem delabi*.3,63. *omnes fortunas effundere*. 14,31. *religione ſeſe tutari*.1,39. *religiones*.3,71. *H*.4,83. *opponuntur ſuperſtitioni*. *H*. 5,13. *numinum*. 3,60. *ſociorum*. 1, 79. *cæleſtes*. 1, 11. *læſa*. 3, 24. *patria ſpreta*.*H*.5,5. *tractata*. 4,16. *ceſſant*. 3, 58. *rel. addere urbi*. *H*. 4, 83. *ſpernere*.16,22. *contra rel. fieri*. 1, 73. *religionibus devincire populum*.3,26.
Relinquere, per ultimam voluntatem. O. 13. *agros*. 14,18. *bona ſua patria*. 4, 43. *imaginem vitæ*. 15,62. *libros*. O. 21. *ſui memoriam*. 15, 68. *pectoribus preces ultimas*. 2, 71. *relinquere curiam*, omittere, abſcedere *curia*. 2, 34. *imperium*. *H*. 2, 47. *ſcutum*. G.6. *ſenatum* *H*.3,43. *relicta Aſia*. G. 2. *relictum limen Agrippinæ*. 13, 19. *relicta caſtra*.*H*.3,14. *relictis hibernis*.15,10.
Reliquiæ corporum humanorum. 2, 69. *ferales*. 2. 75. *Vari legionumque inſepultæ*.1,60. *inferuntur tumulo*. 3,4. *reliquias humo tegere*. 1,62.
Reliqua ſpes.13,17. *reliqua belli*. 14,38. *H*.4,2. *lacus*.12,56.
Remeare, redire, *navibus*. *H*. 5, 22. *itinere diverſo*.13,47. *ad* quem. *H*.3, 54. *A*. 40. *ex Campania*. 15,60. *in terga*.3,21. *in regnum*. 11,8. *in ſedes patrias*. 14, 25. *cum legionibus in* 6, 37. *remeavit trepidus*.15,10. *remeant maris naves*. 12, 17. *remeans flumen*. *H*.1,86. *Ægypto Germanicus*. 2,69. *Armenia*.1,3. *Syria*.*H*.2,79.
Remedium ſeveritate quæſitum. 13, 35. *remedia intempeſtiva delicta accendunt*. 12, 54. *motus ex incertis cauſſis orti, difficiliora*. *H*. 1, 63. *tædiora*, *quam mala*. *A*.3. *remedia vocat, quæ alii ſcelera*.*H*.1,37. *remediis gravior*. *quam delicta erant*.3,28.
Remex pro remiges. 4,5. *remigium* pro remorum *ordinibus*. 2, 24. *converſum*.2,6. *mutabile*. *H*.3,47. & *ſolutum*.G.44. *rem*, pro remigibus. 14, 39. pro ipſo actu remigandi, *non alacri remigio*.3,1.
Remi.*H*.4,67. *H*.4,68.
Remittere quid, omittere, condonare. 2,47. *H*. 3, 58. *beneficium*. 11, 3. *caſum reipub*. *H*. 2, 48. *nihil ex*. *A*. 27. *nomen principis*. *H*. 4, 11. *utilitatibus publicis edita*. 1, 10. *quæ non dabantur*, *remiſit*. *H*. 3, 58. *nihil è luxu remittens*. *H*. 3, 55. *remittitur mors* quibus. 11, 36. *munus*. *H*. 3, 5. *nihil de ſævitia*. 6, 25. *vacationes*. *H*. 1, 46. *cura*. 14, 23. *ædilibus*. 3, 55. *ignominia*. *H*. 1, 52. *pars tributorum*. *H*. 1, 51. *remiſſum* eſt *aliquid* ſc. de rigore legis. 3, 34. *tributum*. 12, 58. 12, 63. *vectigal*. 13, 31. *remiſſus*, non ſponte, ſed miſſu alterius veniens. 12, 21. & *ſubridens*, placide. O. 11. *nihil remiſſum*, omnes intenti. 2, 13. *remittere* pro permittere. 1, 8. *remiſſiones* ſcil. curarum. *A*. 9. *luſuſque puerorum*. O.28.
Remmius. 2,68.
Renidens. *H*. 4, 43. *Scevinus*. 15, 66. *vultu falſum*.4,60.
Renuere, abnuere.15,58. *renuit Tiberius*. 1, 76.
Reparare auxilia.3,73.
Repellere ſegnitiam.*H*.2,4.

Re-

Rependere, penſare. 14, 44.

Repens, recens, novum. 6, 7. 11, 24. cogitatio. h. 1, 23. perfidia. h. 4, 25. tumultus. h. 2, 49.

Repentinus Calpurnius. h. 1, 56.

Repertor, inventor, facinorum. 4, 11. novi juris. 2, 30. relationis. 12, 53. repertores ſtagiti i. 4, 71.

Repetere ſolennia, iterare. 3, 6. repetitus ex vetuſto mos, renovatus. 4, 26. repetita ex memoria veteri. h. 3, 51. repetita amicitia regis. 4, 37. lætitia convivii. 13, 16. armis provincia. 3, 12.

Repetundæ pecunia. 1, 74. repetundarum crimina. 4, 19. 13, 43. h. 1, 77. lege damnatus Antonius Flamma. h. 4, 45. Cadius Rufus. 12, 22. Coſſutianus Capito. 13, 33. Vipſanius Lenas. 13, 30. repetund. metus. 15, 21. repetund. argui. 3, 33. damnari. 3, 70. 14, 28. poſtulatus. 3, 66.

Reponere amiſſa urbi, reparare, reædificare. 16, 13. imagines. h. 1, 78. pontes. 1, 63. ſtatuas. h. 1. 78. repoſitus honos Poppææ. 14, 61. repoſita effigies. 3, 14. imagines. h. 3, 14. h. 4, 37. repoſita ſacra templaque. h. 3, 34. reponere odium, recondere. A. 39. plus in duce, credere plus eſſe in duce. G. 30.

Repertare legiones claſſe. 1, 63. reportari Amorgum ſc. navi. 4, 30. cineres cujus. 14, 12. legiones. 4, 23.

Repoſcentes proſpera, adverſa, quærentes quid eveniſſet. h. 3, 13.

Reprimere, cohibere, impetum. h. 2, 23. ſuperſtitionem. 15, 44. ſuos. h. 2, 25.

Repudium dictum. 3, 22.

Reputare, cogitare, æſtimare. h. 1, 70. adverſa. h. 2. 74. infirmitatem ſuam. h. 2, 16. nihil ſpernendum. 2, 40. ſecum præmia perfidiæ. 15, 54. tenebras. 13, 20. ſimul illud reputate. 3, 12. reputans. 14, 6 h. 1, 70. odium publicum. 6, 30. ſcelera. 2, 67. vim Rom. h. 4, 21. non poſſe. h. 1, 83. reputantes. 11, 28. h. 3, 8. tempora. h. 2, 30. vere. h. 4, 17. haud proſperum favorem ſcil. fuiſſe. 2, 41. haud degenerem. 12, 51. reputatio veterum novorumque morum. h. 2, 38.

Requirere, quærere. O. 7. O. 10. quoſdam. h. 1. 23. cauſſas. 6, 26. O. 28. ex quo. O. 1. requirens miſericordiam verbis, petens. 12, 36. objecta. 16, 24. requirentes cauſſam digreſſus. h. 1, 27. requiri corpus cujus. h. 2, 45. teſtamentum. 14, 6. requirere conſtantiam, deſiderare. h. 4, 6.

Res, ſubſtantia, bona, quadringent. millium minor. 4, 63. familiaris. 6, 17. 14, 21. 15, 43. 15, 53. 16. 17. O. 9. Claudii. 12, 60. principis. 13, 1. tenuis. 15, 55. nummaria. 6, 17. pecuniaria. 6, 5. res familiares. 2, 38. tenues. 2, 37. rerum anguſtiæ. 4, 72. res frumentaria, copiæ, annona. 6, 13. 14, 51. 15, 8. 15, 36. ſuppeditat. 15, 16. militaris. 11, 22. O. 28. navalis, claſſis. 15, 46. nova, inopina. h. 3, 13. Romana, reſp. Rom. 1, 31. 2, 49. 4, 1. 4, 24. h. 4, 25. afflicta. h. 3, 46. h. 4, 14. huc provecta. 12, 11. turbata. h. 4, 57. virtute ſtetit. h. 2, 79. rei Rom. arbitrium. 6, 51. rei Rom. imponere. 4, 57. rem Rom. adeptus eſt. 3, 55. rerum Rom. ſtatus. h. 1, 11. rebus Rom. illudere. 12, 7. res Rom. raptum ire. h. 2, 6. ira numinum in res Rom. 16, 16. rebus Rom. deſperatis. 6, 14. res Cheruſca. 11, 17. tranſlata. h. 1, 29. res Gallorum validiores. G. 28. populi Rom. modica. h. 3, 72. res ſumma, imperium. 3, 56. 6, 31. turbata. h. 5, 18. res negotium eſt mihi tecum. O. 10. poſcit. h. 2, 5. poſcere videtur. h. 4, 5. rem affligere. h. 4, 78. gerere. 1, 52. 15, 25. h. 2, 2. ex re conſulturus. 1, 24. res mortalium. 6, 22. fatum congruere rebus. 6, 22. ambigua. h. 2, 7. attrita. h. 2, 56. res, ſcil. geſtæ Blæſi. 3, 73. Domitiani. 11, 11. rerum Rom. florentiſſimus auctor. 3, 30. Tiberii, Caii. 1, 1. veteris pop. Rom. 4, 32. res extrema, extrema neceſſitas. 12, 17. 12, 43. in res extremas uſque fidus. h. 1, 45. res feſſa. 15, 50. prope fluentes. O. 5. fracta. h. 3, 54. impulſa. h. 3, 2. integra. 12, 25. 12, 40. h. 3, 39. labantes. h. 2, 86. nova, vide nova res permiſta. h. 2. 46. h. 4, 34. h. 4, 73. proſpera. 12, 37. 14, 37. 16, 22, h. 3, 13. h. 4, 61. h. 5, 14. A. 14. opponuntur adverſis. h. 1, 2. ambiguis. 12, 38. ſecura. h. 1, 16.

h. 1, 16. *trepida. h.* 4, 18. *turbata.* 4, 49. *h.* 1, 88. *turbida.* 12, 31. 12, 49. *h.* 1, 31. *h.* 1, 83. *h.* 4, 77. *res Orientis*, ſtatus. 2, 5. 2, 42. *urbana.* 1, 16. *h.* 1, 90. *urbu mæſta.* 4. 32. *in res urbis intentus. h.* 4, 51. *rerum ingens. h.* 4, 66. *capitalium damnati.* 1, 21. *humanarum poſſeſſio*, imperium. *h.* 4, 54. *certare de rerum poſſeſſione. h.* 4, 61. *magnitudine rerum hebeſcere.* 3, 69. *rebus magnis*, florente ſtatu. 4, 56. *modicis æqualitas facile habetur. h.* 2, 38. *motis.* 1, 57. *perditis*, *omnes præcipiunt. h.* 3, 73. *privatis. h.* 5, 1. *proſperis anxii, qui deſuerunt. h.* 3, 50. *ſecundis etiam egregii duces inſoleſcunt. h.* 2, 7. *turbatis.* 4, 49. *h.* 1, 88. *res proferre*, differre negotia. 2, 35. *novas moliri. h.* 4, 38.

Reſidere in terris patriis, remanere. 4, 55.

Reſiſtunt defixi, manent eodem loco. 13, 16.

Reſolvere, diſſolvere, *diſciplinam*, *h.* 1, 51. *vectigal*, abolere. *h.* 4, 65. *venas* 6, 9. 6, 48. *vim principatus.* 3, 6. *reſolutus in luxus & otium.* 4, 67.

Reſpergi probro. h. 1, 48.

Reſpicere deos, de diis cogitare. *h.* 4, 4.

Reſpublica opponitur monarchiæ. 1, 3. *h.* 1, 50. *quaſi illud reſpub. eſſet.* 4, 19. *reddenda.* 4, 9. *vetus.* 1, 1. 3, 7. 11, 23. 16, 22. *dignus, à quo reſpub. inciperet. h.* 1, 16. *reſpub.* de ea quæ ſub imperatoribus. *h.* 1, 84. *æterna, principes mortales.* 3, 6. *in ancipiti.* 1, 36. *in præcipiti.* 4, 30. *optimo cuique reipub. amor. h.* 2, 7. *reipub. cura ſapientibus. h.* 1, 88. *ob rempub. obiiſſe.* 2, 83. 3, 6. *corruptiſſima repub. plurimæ leges.* 3, 27. *è repub. eſſe.* 4, 31. *videri. h.* 1, 41. *pro repub. obitæ mortes.* 16, 16. *reſpub. Maſſilienſium.* 4, 43.

Reſtantes laminæ, reſiſtentes. 3, 46.

Reſtaurare ædem. 4, 43. *theatrum.* 3, 72.

Reſtringere mæſtitia animum. 16, 16. *reſtrictum imperium*, parcum voluptatum. 15, 48. *in modum laquei vinculum*, alligatum. 15. 57.

Reſultantes ſaltus, reſonantes. 1, 65.

Reſumere arma. h. 2, 44. *h.* 4, 76. *cultum patrium. h.* 4, 64. *hoſtilia.* 12, 15. *inſtituta Parthorum.* 6, 32. *regium inſigne.* 15. 29. *libertatem.* 14, 31. *nomen legati. h.* 3, 4. *petitiones.* 13, 51. *pugnam. h.* 2, 41. *voluptates.* 3, 6. *reſumendæ libertatis tempus.* 3, 40. *reſumpta dominatio. h.* 5, 8. *militia. h.* 2, 67. *reſumptum ſacramentum. h.* 4, 37.

Reſurgit bellum, renovatur. 3, 74. *reſurgere in ultionem. h.* 3, 2. *reſurgens urbs*, quæ reſtituitur, reædificatur. 15, 41. *reſurgentes partes*, recolligentes ſe, reviviſcentes quaſi. 2, 43.

Retegere occulta conjurationis, detegere. 15, 74.

Retentare calones, retinere. *h.* 4, 60. *fugientes. h.* 5, 21. *legiones. h.* 4, 13. *puppes. h.* 2, 35.

Retinere exercitum ſine copiis, conſervare. *h.* 2, 32. *caſtra ut ſpem noviſſimam. h.* 3, 84. *vitam.* 16, 34. *res. ſinus infantem. h.* 2, 59. *ſenatuſconſultum infirmum aut validum retinebatur. h.* 2, 10. *munimenta ingenii retinentur.* 4, 61. *retinens dux. h.* 2, 18. *retinens antiqui moris*, tenax. 16, 5. *modeſtiæ.* 5, 11. *nobilitatis.* 2, 38.

Retractare, iterum tractare. *G.* 22. *librum*, corrigere. *O.* 3.

Retrahere copias, reducere. 3, 74. quem *ad dicendam cauſam.* 3, 38. *ad ſocietatem. h.* 4, 56. *in arma. h.* 4, 70.

Retundere quem, reprimere, refutare. 5, 11.

Reudigni. G. 40.

Revelare frontem. cæſariem ponere. *G.* 31.

Reverens ſermo. h. 1, 17. *reverentia imperii. h.* 1, 55. *ſacramenti. h.* 1, 12.

Reverſus, pro eo, qui ſponte acceſſit. 12, 21.

Revicta conjuratio, convicta. 15, 73.

Revireſcunt partes. h. 3, 7.

Reviviſcit arbor in novos fœtus, revireſcit. 13, 58.

Revolvere fluctus, repellere, arcere. 6, 33. *revolvi*, redire *ad irritum victoria. h.* 3, 26. *ad memoriam conjugis.* 11, 34. *ad vana*, *irriſa.* 4, 9. *ad vitia.* 16, 18. *revolutus amnis. h.* 5, 14.

Reus inter judices ſententiam dicens. 12, 54. 13, 23. *locupletior. O.* 5. *potens*, *inops. h.* 2, 10. *vilis & nocens protegi non poteſt. h.* 4, 10. *reo prodeſt nimia*

nimia accuſatoris potentia. H. 2, 10. *reum agere.* 3, 13. *ſubdere.* 1, 6. *falſis.* 1, 39. *reis recepti.* 2, 74. *reorum lachrimæ ac ſordes.* O. 12. *reos fuiſſe ſe, tantum pœnæ experts.* 15, 71.

Rex, *ſocius, & amicus appellatus.* 4, 26. *reges captivi populo Rom. oſtenſi.* 12, 38. *Germanorum.* 2, 88. G. 42. G. 43. G. 44. *ex nobilitate.* G. 7. *reges inſervientes.* H. 2. 81. *inſtrumenta ſervitutis.* A. 14. *regnum tutores* Romani. 2, 67. *ingenia ferendi.* 11, 11. *prona ad formidinem.* H. 4, 83. *in ſocietatem coeuntium mos.* 12, 47. *regibus aquæ, nedum infima inſolita ſunt.* 2, 42. *ſuetus Oriens.* H. 4, 17. *ſolita.* H. 5, 8.

Rhacotis. H. 4, 84.

Rhadamiſtus filius Pharaſmanis. 12, 44. *Armeniam occupat.* 12, 45. *amittit.* 12, 50. *recipit.* 12, 50. *fugit.* 12, 51. *ſocerum, ſororem, eorumque liberos necat.* 12, 47. *uxorem vulneratam in Araxem trahit.* 12, 51. *regno Armeniæ ſæpe potitus.* 13, 6. *interficitur.* 13, 37.

Rhœmetalces vid. *Rhœmet.*

Rhætia. 1, 44. H. 2, 98. H. 3, 5. H. 3, 8. H. 3, 15. H. 4, 70. G. 3. *provincia.* G. 41. *procuratoribus continetur.* H. 1, 11. *Rhætia.* G. 1. *Rhætica ala cohorteſque.* H. 1, 68. *alpes.* G. 1. *copiæ Vitellio adjunguntur.* H. 1, 59. *Rhætica auxilia.* H. 1, 67. *juga.* H. 1, 70. *Rhæti.* H. 1, 68. H. 3, 5. H. 3, 53. H. 5, 25. *Rhætorum cohortes.* 2, 17. *juventus.* H. 1, 68.

Rhamſes. 2, 60.

Rheginorum oppidum. 1, 53.

Rhenus. 1, 3. 1, 59. 1, 69. 4, 5. 11, 20. G. 41. *Rhæticarum alpium vertice ortus.* G. 1. *aggere coërcitus.* 13, 53. *Gallias à Germ. dividit.* G. 1. *patiens navium.* H. 4, 26. *alveo certus.* G. 32. *continuus uno alveo.* 2, 6. *latior, placidior.* 2, 6. *Moſam Oceano affundit.* H. 5, 23. *velut in duos amnes dividitur.* 2, 6. *Batavorum tergum ac latera circumluit.* H. 4, 12. G. 29. *Helvetios* accolas habet. G. 28. *Rheni deſcriptio.* 2, 6. *ripa.* 2, 83. G. 3. G. 28. *Gallica.* 2, 6. *ſuperior, inferior.* 1, 31. *Rheno prætexi.* G. 34. *ad Rhen. moles ſtructa.* H. 5, 14. *à Druſo & Germanico.* H. 5, 19. *in Rhenum projicere.* 1, 32. *Rheno demittere claſſem.* 2, 45.

Rheſcuporis. 2, 64. *Cotyn occidit.* 2, 66. *bellum adverſus Romanos volvit.* 3, 38. *interficitur.* 2, 67.

Rhetores. O. 29. O. 42. *claudere ludum impudentiæ juſſi.* O. 35. *novi.* O. 14.

Rhodanus 13, 53.

Rhodius ſeceſſus. 4, 15. *Rhodii.* 12, 58. *Oratores.* O. 40. *Rhodus.* 1, 4. 1, 53. 2, 55. 6, 10. H. 2. 2. *Rhodi agens.* 2, 42. 3, 48. *Rhodi ſecretum.* 4, 57.

Rhœmetalces. 2, 64. alias, Rheſcuporis fil. 2, 67. 3, 38. 4, 5. *cum auxiliis popularium ad Sabinum venit.* 4, 47.

Rhoxolani. H. 1, 79.

Ridere vitia, tantum riſu proſequi ut rem ludicram. G. 19.

Rigodulum. H. 4, 71.

Rigor antiquus, cui pares non ſumus. H. 1, 18.

Rimari ſecreta omnium. 6, 3. *rimandæ offenſæ.* H. 4, 11.

Ripæ Rheni præfectus. H. 4, 55.

Ritus militiæ. 14, 37. *feſti lætique.* H. 5, 5.

Rivi congeſtu arenæ abditi. 15, 3.

Robur, vis, nervus. H. 1, 61. *ætatis.* 13, 29. 14, 63. *ætatis maturrimum.* 12. 65. *Batavorum.* H. 4, 22. cohortium. 4, 2. *equitatus.* 15, 10. *exercitus.* 3, 74. 12, 15. H. 1, 87. H. 2, 21. H. 3, 13. opponitur *nomini.* H. 4, 15. *juventæ.* 6, 46. 14, 52. *legionum.* 6, 37. 12, 31. H. 1, 70. H. 2, 94. *partium.* H. 2, 67. *peditum.* 3, 39. *equitumque.* H. 4, 14. *præcipuum.* 4, 5. *ſummum.* 15, 50. *omne in pedite.* G 30. A. 12. *in equite.* H. 2, 14. *robur ac ſedes belli coloniæ.* H. 2, 19. *robur honeſtis conſiliis.* H. 1, 38. *ad majora nitenti.* A. 6. *attollere robur exercitus Germanici.* H. 2, 21. H. 2, 75. *quod roboris ſit.* H. 4, 76. *quod roboris fuit, fuſi.* H. 5, 16. *roboris plus penes peditem.* G. 6. *robora Germanorum.* 1, 24. *victoris exercitus.* H. 3, 1. H. 3, 54. *claſſium, alarum.* H. 2, 76. *ipſa robora*, fortiſſimus quiſque. H. 4, 33.

Robur, locus in carcere. 4, 29.

Robuſtiores pro doctioribus. O. 35.

Rogare, nihil poſthac rogaturus. 3, 16. per genua. 6, 49. per ſua merita. 3, 16. *rogare quem ſententiam.* 3, 17.

3,68. 4,56. 11,4. *h.* 4,41. *legem.* 4, 16. 12, 26. *rogatio*, lex, *Cincia.* 15, 20. *tribunicia*, plebiſcitum. 6,16. *rogationes Iuliæ.* 3,25. *Lepidi turbida.* 3, 27. *Sempronia.* 12,60.

Roma à principio ſub regibus. 1, 1. *Troja* filia. 4, 55. *civitas omnium gnara & nihil reticens.* 11, 27. *oppidum* dicitur. 12, 24. *ſermonum avida.* 13, 6. *luſtratur.* 13, 24. *vetus quoquomodo ædificata.* 13, 38. *à Senonibus incenſa.* 15, 41. *readificatur.* 15, 43. *diſcordiarum avida.* 16, 22. *incendiis vaſtata. h.* 1, 2. *facilis ad accipienda credendaque omnia nova, cum triſtia ſunt. h.* 1, 19. *caput rerum. h.* 2, 32. *urbs unde in omnia regimen.* 3, 47. *civitas cuncta interpretans. h.* 2, 91. *fecunda gignendis inimicitiis. h.* 2,92. *à Gallis capta Porſenæ dedita. h.* 3, 72. *ſimul furens & laſciviens. h.* 3, 83. *capitur à Flavianis. h.* 3, 85. *pavida & ſervitio parata. h.* 4, 2. *rimandis offenſis ſagax. h.* 4, 11. *novis ſermonibus læta. h.* 4, 11. *Romæ dolor ob valetudinem Germanici.* 2, 82. *verſus civitatis ſtatus.* 1, 4. *incendium ſub Tiberio.* 4, 64. *ſub Nerone.* 15, 38. *templum apud Smyrnam.* 4, 56. *apud Pergamum.* 4, 37. *Romæ viſitur quod uſquam corrumpere & corrumpi poteſt.* 14, 20. *Romæ regiones quatuordecim.* 14, 12. 15, 40. *Romam cuncta atrocia confluunt.* 15, 44. *Romæ petere quam habere reges malunt barbari.* 12, 14. *Romulus*, pro Romanis, an pro Germanico. 1, 50. *irritus feſſuſque.* 3, 21. *demiſſus Troja.* 12. 58. *hinc Romanus, inde Cheruſci.* 12, 28. *fuſus victuſque. h.* 4, 17. *Rom. exercitus in externa verba jurat. h.* 4, 57. *Rom. miles. h.* 1, 79. *Rom. populus non fraude, ſed palam hoſtes ſuos ulciſcitur.* 2, 88. *aliud agens. A.* 43. *populi Rom. majeſtas.* 1, 72. *magnitudo. G.* 29. *vita per incerta maris volvitur.* 3, 54. *navibus & caſibus permiſſa.* 12, 43. *Romana auctoritas. G.* 42. *claſſis. A.* 30. *clementia.* 1, 57. *colonia. G.* 28. *interpretatio. G.* 43. *lingua. A.* 21. *magnitudo.* 2, 10. *res melius virtute quam pecunia ſtetit. h.* 2, 69. *ſeditio* fil. legionum Rom. 1, 36. *vis.* 3, 60. *ultio.* 2, 26. *urbi.* 16, 28. *Rom. imperii* magnitudo tempore Taciti. 2, 61. *pars Batavi. G.* 29. *nominis gloria. A.* 23. *Romani vetera extollunt, recentium incurioſi.* 2, 88. *ejecti.* 2, 45. *empti à Gallis, Tuſcis obſides dederunt, Samnitium jugum ſubierunt.* 11, 24. *hoſtes Parthorum propter Armeniam.* 12, 44. *invicti.* 2, 25. *prælaturi.* 2, 16. *raptores orbis. A.* 30. *veteres.* 14, 57. *fluctibus & ſaxis infeſtiores. A.* 30. *Romana acies.* 4, 33. *aves*, aquilæ. 2, 17. *claſſis. G.* 34. *legiones perire præoptaverunt, ne loco pellerentur. H.* 4, 58. *pro imperio Galliarum jurant. H.* 4, 59. *H.* 4, 60. *Romanorum diverſi affectus & vota. H.* 1, 50. *avaritia, crudelitas, ſuperbia.* 2,15. *clades in Britanniis.* 14,33. *Romanarum rerum ſtatus ſub Tiberio.* 4, 4. *ſub Galba. H.* 1. 11. *Romana*, pro imperio Rom. *continentur.* 13, 49. *arma.* 2,46. *A.* 24.

Romanus Fabius. 16,17.

Rom. Hiſpo. 1, 74. *Senecam accuſat.* 14,65.

Romilius Marcellus. H. 1, 56. *occiditur. H.* 1,59.

Romulius Denter. 6,11.

Romulus. 3, 26. 6, 11. 12, 24. 13, 58. *conditor urbis.* 4, 9. *multos populos eodem die hoſtes, dein cives habuit.* 11, 24. *patricios majorum gentium inſtituit.* 11, 25. *quod pomœrium poſuerit.* 12, 24. *ædem vovet Iovi Statori.* 15, 41. *Tatio regi ſacerdotium ſacrat. H.* 2,95. *Romuli effigies.* 4, 9.

Roſis conſternere viam. H. 2,70.

Roſcia lex. 15,32.

Roſcius hiſtrio. *O.* 20.

Roſ. Cælius. H. 1,60.

Roſ. Regulus. H. 3,37.

Roſtra. H. 3, 70. *H.* 3, 85. *O.* 36. *occupanda. H.* 1, 39. *roſtratæ naves.* 4, 5.

Rota fortunæ. O. 23.

Rubellius Blandus. 3, 23. *ſententiam dicit in Lutorium Priſcum.* 3. 51. *Iuliam Druſi ducit.* 6, 27. *progener Tiberii.* 6,45.

Rubel. Geminus. 5,1.

Rubel. Plautus. 13, 19. *ſermone vulgi imperio deſtinatus.* 14, 22. *maximi*

timetur Neroni. 14,57. *gener. L. Veteris.* 16,10. *ejus amicitia. H.* 1,14. *crimini data.* 16,30. *interficitur.* 14,59.

Rubigine infectum ferrum. O. 22.

Rubor pro pudore. *H.* 4,62. *proprius. H.* 4,7. *ac dedecus. H.* 1,30. *eſt adſpici. G.* 13. *non minus, quam præmia ſtimulat. O.* 36. *rubori mihi eſt.* 14,55. *pater.* 11,17. *ruborem illatura.* 13,15. *à rubore contra pudorem muniri. A.* 45.

Rubrius eques Romanus. 1,73.

Rubr. Fabatus. 6,14.

Rubr. Gallus. H. 2,51. *miniſter ſermonum inter Cæcinam & Sabinum. H.* 2,99.

Rudimenta caſtrorum prima. A. 5. *juventa.* 14,53.

Rudis ætas. 4,8. *pueritia* 15,38. *rudes anni.* 13,16. *rudia ſecula,* priſca. *H.* 1,86. *rudis dicendi.* 1,29.

Rudibus dimicare. O. 34.

Ruderi accipiendo deſtinata paludes. 15,43.

Ruere, certatim adfluere. 3,1. *ultro. A.* 37. *ruunt tempeſtates.* 1,30. *ad convivium. H.* 2,68. *ad naves. H.* 3,77. *ad oppidum.* 3,1. *ad portas.* 1,66. *ad ſeditionem, diſcordias H.* 1,46. *in aperta, in ſilvam.* 2,17. *in caſtra. H.* 1,45. *in forum. H.* 4,49. *in ſervitium.* 1,7. *in tela.* 4,25. *per vias. H.* 5,22. *intus. H.* 1,35. *promptius.* 4,23. *ſponte in* quid. *H.* 3,66. *ruens ad victos. H.* 3,79. *in Galliam Rhenus. H.* 5,19. *ruentes.* 2,17. *H.* 1,56. *H.* 1,82. *A.* 35. *ruentium onere preſſa naves. H.* 3,77. *ruere contis gladiiſque*, impetum facere. 6,35. *deſperatione. H.* 3,82. *imprudentia. H.* 2,34. *correptis ſignis vexilliſque. H.* 2,18. *ruens tanquam ad victos. H.* 3,79. *ruentes ſuſtinere. H.* 4,78. *ruere in amplexus* cujus. 16,32. *in exitium. H.* 1,84. *ruentia* opponuntur *proſperis. H.* 3,64.

Rufilla Annia. 3,36.

Rufinus Galliarum dux. H. 2,94.

Rufin. Vitius 14,40.

Rufus Abudius. 6,30.

Ruf. Atilius. A. 40.

Ruf. Aufidius. 1,20.

Ruf. Cadius. 12,22. *ſenatui reſtituitur. H.* 1,77.

Ruf. Cluvius. vid. *Clu.*

Ruf. Criſpinus. vid. *Criſp.*

Ruf. Curtius. 11,20.

Ruf. Fenius. vid. *Fen.*

Ruf. Helvius. 3,21.

Ruf. Mennius. H. 3,12.

Ruf. Muſonius. H. 3,81. *H.* 4,10. *H.* 4,40.

Ruf. Numiſius. H. 4,22.

Ruf. Petilius. 4,68.

Ruf. Sulpicius. 11,35.

Ruf. Trebellius. 2,67. 3,38. 6,39.

Ruf. Verginius. 15,71. *coſ.* 15,23.

Rugis. G. 43.

Ruina pro hiatibus terræ. 2,47. pro damnatione. *H.* 4,6. *ruina eadem proſternere* quos. *H.* 4,42. pro continuis damnis. *H.* 5,25. *ruina amphitheatri.* 4,63. *ruina modo præcipitari. H.* 4,71.

Ruminalis arbor. 13,58.

Rumor pro fama. 4,54. *non fama nec rumore. A.* 33. *rumor plebis,* ſermones. *H.* 2,91. *populi neminem ſine æmulo ſinit.* 14,29. *reconciliationis.* 14,4. *vulgi.* 4,29. 4,41. *H.* 3,58. *H.* 4,11. *vulgi creber.* 15,73. *abolendus.* 15,44. *acer, diuturnus.* 5,10. *rumore adverſo eſſe.* 14,11. *H.* 2,26. *atrox. H.* 1,54. *rumore claro eſſe.* 15,48. *compoſitus, auctus. H.* 1,34. *conſtans. A.* 43. *diſperſus.* 4,24. *H.* 4,42. *falſus. H.* 2,52. *inanis.* 1,15. *ingratus. H.* 4,38, *multus, varius ſuper ea re.* 11,23. *rumore multo eſſe apud.* 3,76. *occultus.* 2,55. *primus.* 2,77. *ſecundus.* 3,29. *ſiniſter. H.* 2,93. *ſubditus.* 6,36. *tradendus, arguendus.* 4,11. *vagus.* 2,39. *& incertus. H.* 1,34. *& ſubditus. H.* 3,25. *validus exoleſcit.* 4,10. *varius.* 3,14. 3,19. *H.* 2,8. *vulgatus. H.* 4,54. *A.* 28. *addidit.* 15,15. *inceſſit.* 1,5. 4,46. 15,15. *rumore aucta quæ. H.* 3,43. *ex rumore non ſtatuendum.* 3,69. *rumores belli. H.* 3,45. *ambitioſi. H.* 1,12. *falſi. H.* 2,96. *turbidi.* 13,6. *varii.* 1,4. *rumorum avidi. H.* 1,4. *rumoribus ſpernendis validus.* 3,10. *agitata res.* 3,9. *ferens mala.* 15,46. *relinquendum tempus, quo ſeneſcant.* 2,77. *differre imminentes dominos.* 1,4.

Rumpere cuſtodiam. H. 2,63. *imperium.* 13,36. *jus hoſtium.* 1,42. *revo-*

reverentiam ſacramenti. H. 1,12. *taciturnitatem.* 1,47. *ruptores fœderum. H.* 4,57.
Rupes Tarpeja. H. 3,71.
Rurſus pro econtra. *A.* 28.
Ruſo. 6,30.
Ruſticus Arulenus. 16, 26. *vulneratur. H.* 3, 80. *Patum Thraſeam laudat. A.* 2, *interficitur. A.* 45.
Ruſt. Fabius. vid. *Fab.*
Ruſt. Iunius. 5,4.
Rutilantia arma. H. 5, 13. *rutilatus crinis. H.* 4,61. *rutila coma. A.* 11.
P. Rutilius. 3, 66. *exul.* 4, 43. *ſua ipſe vita ſcriptor. A.* 1.

S.

Sabina Poppaa, vid. *Popp.*
P. Sabinus. H. 2,92. *præfectus pretoris. H.* 3,36.
Sab. Calius. H. 1,77.
Sab. Calavius. 15,7.
Sab. Calviſius. 6,9. *legatus. H.* 1,48.
Sab. Domitius. H. 1,31.
Sab. Flavius interficitur. H. 3, 74. reliqua vide in *Flavius.*
Sab. Iulius. H. 4,67.
Sab. Nimphidius. H. 1,5.
Sab. Obultronius. 13,28. *H.* 1,37.
Sab. Oſtorius. 16,23. 16,30.
Sab. Poppaus, vid *Pop.*
Sab. Titius. 4,18. *in carcerem tractus.* 4,68. *circumventus à Latiari.* 6,4.
Sabinus ager. H. 3,78. *Sabina nobilitas.* 4, 9. *origo.* 11, 24. *Sabinum bellum. H.* 3,72. *Sabinorum ſacra.* 1,54.
Sabrina. 12,31.
Sacellum Larium. 12, 24. *modicum. H.* 3,74. *ſacratum. H.* 4,84.
Sacer magno operi pugio. 15,53. *ſacri potus.* 14,22.
Sacerdos Carſius. 4,13.
Sacerd. Graſidius. 6,48.
Sacerdos cenſetur filia Neronis. 15, 23. *Naharvalorum ornatu muliebri. G.* 43. *ſacerdotes Auguſtales.* 2,83. *carpento Capitolium ingreſſi.* 12,42. *Iudæorum. H.* 5,5. *eorum littera antiqua. H.* 5,13. *Germanorum auctoritas. G.* 11. *iis permiſſum animadvertere, vincire, verberare. G.* 7. *ſacerdotium Auguſtalium.* 1.54. *H.* 2,95. *pontificatus. A.* 9. *quindecimvirale.* 11, 11. 16, 22. *ſacerdotii honor, firmamentum potentia. H.* 5, 8. *ſacerdotia. H.* 3,86. *divita, paterna. H.* 1,77. *vacua.* 6,40. *ſacerdotiorum jus diſtinctum.* 3, 64. *ſacerdotia tribuere delatoribus.* 3, 19. *H.* 1,2.
Sacramentum. H. 1,53. *Galliarum. H.* 4, 58. *inane viſum. H.* 1, 56. *militare. A.* 7. *præcipuum. G.* 14. *prius. H.* 1.56. *recens, vetus. H.* 4, 58. *reſumptum. H.* 4, 37. *in nomen Tiberii renovandum.* 1,8. *Romanum. H.* 4.77. *ſolenne. H.* 1,55. *ſacramenti ejuſdem milites. H.* 4, 46. militaris *oblivio.* 15, 67. *reverentia. H.* 1,12. *ſacramentum accipere. H.* 4,21. *detrectare.* 1,42. *dicere.* 1,28. *H.* 4,31. *exuere. H.* 3,42. *praire. H.* 2,74. *ſacramento Cæſarum longo imbutus miles. H.* 1, 5. *adigere legiones.* 1,37. *H.* 1,76. *H.* 2,79. *dantes nomina. H.* 3, 58. *quod erat militum ſacramento Vitellii adactum. H.* 2, 55. *ſacr. ſolvi.* 16,13. *in eodem ſacramento eſſe. H.* 2,81.
Sacrare ædem, dedicare. 2,49.
Sacrarium. 2,41. *Horatii, Virgilii, Lucani. O.* 20.
Sacrata Claudia. H. 5.22.
Sacricola. H. 3,74.
Sacrificialis apparatus. 2, 69. *ſacrificia, quibus gravida hoſtia immolantur.* 15, 47. *Romana, Parthica.* 6,37.
Sacroſanctus, inviolabilis. 4,36.
Sacrovir Iulius. vid. *Iul. diu diſſimulatus.* 4, 19. *Sacrovirianum bellum.* 4, 18.
Sacrum peregrinum. G. 9. *ſacra Ægyptia, Iudaica.* 2, 85. *Dialia.* 3, 58. *ſacra carpento Capitolium ingreſſa.* 12, 42. *ſacra facere.* 3, 58. *ſacra, fas, legationis.* 1, 42. *menſa.* 13, 17. 15, 52.
Saculum vocatur, corrumpere & corrumpi. G. 19.
Sævire in conjuges ac liberos tanquam miſerendo. A. 38. *ſæviente pelago.* 15,46. *ſævitia annona.* 2,87. *creditorum.* 11,13. *præſidentium* provinciis. 3,40. mali princeps *ignaviam ſævitia tegunt.* 12,10. *ſæva* pro adverſis. 2,5. *& deteſtanda clamitare.* 3,23. *de moribus* cujus *queri*, atrocia. 1, 6. *ventorum.* 4,67.
Sagina, epulæ. *H.* 2,71. *gladiatoria. H.* 2,88. *ſagina gravis.* 1,62.
Sagitta Claudius. H. 4,49.

Sag. Octavius. 13,44. *H.* 4,44.
Sagitta jaculaque. H. 4,61. *ſagittas aſperare oſſibus. G.* 46. *ſagittarius eques.* 2,16. *pedes.* 2,16. 13,40.
Sagula verſicoloria pro velis. H. 5,23. *ſagum ſpina conſertum G.* 17.
Sal. 13,57.
Salaminius Iupiter. 3,62.
Salaria via. *H.* 3,78.
Salarium proconſuli offerri ſolitum. A. 42.
Saleius Baſſus. O. 5. *donatur à Veſpaſiano. O.* 9.
Saliare carmen. 2,83.
Salienus Clemens. 15,73.
Salluſtiani horti. 13,47. *H.* 3,82.
C. Salluſtius rerum Roman. florentiſſimus auctor. 3,30. ejus nepos ex ſorore.
Sall. Criſpus. 1,6. *Pſeudo Agrippam capit.* 2,40. *moritur.* 3,30.
Salonina. H. 2,20.
Saloninus Aſinius. 3,75.
Saltare diſerte. O. 26. *commentarios. O.* 26.
Saltuoſi loci. 4, 45. 6, 34. *ſaltus.* 2,11. *ingentium belluarum feraces.* 4, 72. *Hercynius. G.* 30. *Teutoburgienſis.* 1, 60.
Salubritas. 15,43. *aquarum.* 12,66. *corporum.* 2,33.
Salvianus Calpurnius. 4.36.
Salvius Coccianus. H. 2,48.
Sal. Otho. 12,52. ejus filius Imp. vide *Otho.*
Salv. Titianus. H. 1,75. *conſul. H.* 1,77. *curis imperii à fratre praponitur. H.* 1, 90. *& bello. H.* 2, 23. *honor imperii penes ipſum. H.* 2, 39. *cum Vitellianis congredi properat. H.* 2, 33. *nullum à Vitellio diſcrimen adiit. H.* 2,60. *procoſ. Aſia. A.* 6.
Salutis augurium. 12, 23. *templum.* 15, 53. *extructum juſſu Neronis.* 15, 74. *ſpes in audacia. H.* 4,49.
Salutare nomine. 12,41. *imperatorem.* 2, 18. *legatum, Imperatorem. H.* 2, 80. *ſolem. H.* 3,24. *ſalutantium ambitio. O.* 29. *agmina immenſa. H.* 2,92. *cœtus.* 13,18. 14, 56. *ſalutatio exercituum. H.* 2,42. *H.* 3,25.
Samaria. 12, 54.
Sambulos. 12,13.
Samius eques Rom. 11,5.
Samus. 4,14. 6,12.
Samnis pro Samnitibus. *H.* 3, 59. minor Romanis hoſtis quam Germani. *G.* 37. *Samnitium jugum.* 11, 24. 15, 13.
Samnis Decius. O. 21.
Samothracum ſacra. 2,54.
Samus 4,14. 6,12.
Sancia. 6,18.
Sancire fœdus. 2, 65. 12, 46. *legem.* 3, 25. 3,54. *ſanctor legum.* 3,26.
Sanctimonia priſca. 3,69. *ſumma.* 2,86. *ſanctimonia inſignis femina.* 12,6.
Sanctitas, caſtitas. 14, 60. *ſanctitate temperati luſus. O.* 28.
Sanctus Claudius. H. 4,62.
Sancta ignorantia. G. 40. *memoria.* 4, 18. *ſanctior eloquentia*, poëſis. *O.* 4. *ſanctiſſimi teſtes. G.* 7. *ſancte agere.* 13,46.
Sanguinans eloquentia. O. 12.
Sanguis, ſtirps, ſoboles, *Claudiorum ſupremus.* 13,17. *cœleſtis.* 4,52. *Auguſti ſolus.* 3,4. *ſuus.* 4,8. *cuique indiſcretus. H.* 4,52. *Tiridates ſanguinis ejuſdem.* 6,32. *ejuſdem populi. G.* 39. *Druſum, ut ſui ſanguinis fovebat.* 2, 43. *ſang. gloria. G.* 28. *nexus. G.* 20. *ſanguinem ſuum perdere.* 4, 66. *ſanguine propior.* 6,46. *ſanguis ſacer*, victimarum. 2, 14. *pavore preſſus tardius labitur* 14,64. *guſtatus in fœderibus.* 12, 47. *ſenile corpus & parvo victu tenuatum, ſanguini lenta effugia prabet.* 15, 63. *ſanguinem premere*, ſiſtere. 14,64. 15,64. *ara Veneris Paphia offundere vetitum. H.* 2,3. *ſanguine* centurionis *manus imbuere. H.* 1, 83. *pro vinciarum provincia vincuntur. H.* 4,17.
Sanitas ſola prope abeſt ab infirmitate. O. 23. *victoria. H.* 2, 28. *medicus inter ſanos ſupervacuus. O.* 41.
Sanquinius Maximus. 6, 4. *L. Arruntii accuſator.* 6,7. *moritur.* 11,18.
Santoni. 6,7.
Sapienti haud decorum gloriam ſibi recipere, unde amiſſo infamiam parat. 14, 56. *ſapientes*, prudentes. *H.* 3, 55. *ac cauti. A.* 27. *ſapientibus cupido gloria noviſſima exuitur. H.* 4, 6. *quietis & reipub. cura. H.* 1, 88. *ſapientiſſimus quiſque & juniores* opponuntur. *H.* 4, 69. *ſapienter reperta non vertenda.* 3, 69. *ſapientia* interdum *vocatur, quod ſegnitia eſt. H.* 1, 49. *intempeſtiva, periculoſa. H.* 3,

H. 3, 81. *ſapientia doctores.* 14, 16. *H.* 4, 5. *loco eſt alienam ſtultitiam operiri. H.* 2, 34. *quæ caſus obtulit, in ſapientiam vertenda.* 1, 28. *in ſap. cedit fortuna. G.* 36. *pro ſapientia* quandoque *eſt inertia. A.* 6.

Sarapis. H. 4, 81. *H.* 4, 84.

Sarcinas inter abditi. H. 3, 73.

Sardiani. 2, 47. *legatos Romam mittunt.* 3, 63. *Etruſcorum conſanguinei.* 4, 55.

Sardinia. 14, 62. 16, 9. 16, 17. *latrociniis infeſta.* 2, 85. *provincia.* 13, 30. *Othonis in partibus. H.* 2, 16.

Sariolenus Vocula. H. 4, 41.

Sarmatæ. H. 1, 2. *H.* 3, 24. *H.* 4, 54. *G.* 17. *Hiberorum contra Parthos mercenarii.* 6, 33. *ſolis equitibus valent. H.* 3, 5. *Germanorum accolæ. G.* 1. *nullo ſcuto defenduntur. H.* 1, 79. *Oſis & Gothinis tributa imponunt. G.* 43. *in plauſtro equoque vivunt. G.* 46. *Sarmatarum omnis virtus velut extra ipſos. H.* 1, 79. *in Sarmatas expeditio Muciani. H.* 4, 4. *Sarmatæ Iazyges.* 12, 29. *H.* 3, 5. *Sarmatica gens Rhoxolani. H.* 1, 79.

Satelles, de ſectatoribus, aſſeclis, adulatoribus per contemptum dicitur, *Cæſaris.* 2, 45. *Piſonis. H.* 4, 50. *Seiani.* 6, 3. *ſatelles & auctor.* 12, 49. *ſatellites.* 16, 22. *Vitellii. H.* 1, 84. *ſatellitibus vobis. H.* 4, 58. *centurioni & manipulo quaſi ſatellitibus.* 14, 59.

Satiatas proſperis adverſiſque. H. 3, 66. *ſatias*, ſatietas. 6, 38. *capit quem.* 3, 30. 16, 16. *divites in melius mutet.* 3, 54.

Satis clarus eſt apud timendum, quiſquis timetur. H. 2, 76. *ſatis ſuperque. O.* 4. *tribuere* 4, 38.

Satisfacere cui deprecando. 4, 26. *Corbuloni.* 3, 31.

Satrius Secundus. 4, 34. *Seiani cliens.* 6, 8. *index conjurationis.* 6, 47.

Saturnalia. 13, 15.

Saturninus turbator plebis. 3, 27.

Saturn. Aponius. vide *Apon.*

Saturn. Luſius. 13, 43.

Saturn. Vitellius. H. 1, 82.

Saturnus. H. 5, 4. *pulſus à Iove. H.* 5, 2.

Saturni dies feſti. 13, 15. *H.* 3, 78. *ædes.* 2, 41. *H.* 1, 27. *ſtella. H.* 5, 4.

Saucii poſt magna prælia cura & impenſis ditiorum refecti. 4, 63.

Saufellus Trogus. 11, 35.

Saxum ſcil. Tarpejum. 4, 29. *Tarp.* 6, 91. *ſaxo dejectus.* 2, 32. *Gabinum, Albanum.* 15, 43. *Seriphium*, pro tota inſula ſaxoſa & ſterili. 4, 21. *vivum*, nativum. 4, 55.

Saxa rubra. H. 3, 79.

Scæva Didius. H. 3, 73.

Scalprum. 5, 8.

Scandere ſupra principem. H. 4, 8.

Scantia. 4, 16.

Scapula Oſtorius. vid. *Oſtor.*

Scaurus Lepidæ maritus. 3, 23. vid. *Mamercus Scaurus.*

M. Scaurus Lutilium accuſat. 3, 66. *ſuæ ipſe vitæ ſcriptor. A.* 1. *concurſu totius civitatis accuſatus & defenſus. O.* 39.

Scaur. Aurelius. G. 37.

Scaur. Mamercus. vid. *Mam.*

Scaur. Maximus. 15, 50.

Scelus pro cæde principis. 6, 33. *à voto facile tranſitur ad ſcelus. H.* 1, 22. *ſcelus inter ancipitia probatum veris mox pretiis æſtimatur.* 11, 26. *externum cum lætitia habendum.* 12, 48. *ſceleris ac dedecoris* differentia 6, 51. *ſcel. vinculum creſcit minore ſpe veniæ. H.* 4, 70. *magnitudine ſcelera flagitia obtegere.* 13, 33. *ſcelus jubere quam prohibere promptius* principi per ſcelus facto. *H.* 1, 45. *poſt ſcelus ſera venia. H.* 2, 63. *ſcelus factum eſſe loquuntur, faciuntque. H.* 3, 25. *ſcelere quæſitus principatus ſubita modeſtia retineri non poteſt. H.* 1, 83. *ſcelera* pro crudelitate. 15, 35. ab iis diſtincta *dedecora.* 3, 66. *flagitia. H.* 1, 72. *G.* 12. *ſcelera ſumma incipiuntur cum periculo, peraguntur cum præmio.* 12, 67. *impetu valeſcunt. H.* 1, 32. *etiam quibus proſunt, invisa. H.* 3, 31. *ſcelerum miniſtri veteres, oblatis recentibus, adfliguntur.* 4, 71. *magnitudo perfectis demum illis intelligitur.* 14, 10. *ſibi conſcii non niſi pollutum principem patiuntur. H.* 2, 37. *conſcientia facilem tranſitionem facit. H.* 4, 56. *ſcelera nuper reperta priſcis verbis obtegere.* 4, 19. *ſceleribus faciendis promptus, audiendi inſolens.* 15, 67.

Scena. 14, 20. *redditâ ſcena pantomimi.* 14, 21. *ſcena domeſtica.* 15, 39. *theatri.* 6, 45. *ſcena fabulæ.* 13, 21.

ſcenam criminis parare, crimina fingere. 14,7. ſcenam inire. 15,39. ſcena pollui. 14, 20. in ſcena exprimere geſtus. O. 20. ſcena promiſcua. 15, 33. ſcholaſticorum. O. 35. ſcenicus, vocatus Nero opprobrii cauſſa. 15, 59.
Sceptruchi. 6, 33.
Scevinus. vid. Flavius Scevin.
Scholarum vitia. O. 35. ſcholaſtici. O. 15. O. 26. O. 42. ſcholaſticorum ſcena. O. 35. ſcholaſtica controverſia. O. 14.
Scientia artium etiam aliud agentes ornat. O. 32. voluptatum. 16, 18.
Scindere, pertranſire, ſcindit Suevia jugum. G. 43. ſic forte, ſcindere ſilvam, limitem. 1, 50. ſcindere agmen, rumpere. 1, 65. pontem. H. 5, 26. vallum. H. 4, 28. veſtem. H. 4, 27. ſcindi in factiones. H. 1, 13.
Scipio qui cum Cæſare bellum geſſit. 4, 34. præfectus cohortis. H. 2, 59.
L. Scip. Aſiaticus. 3, 62. alius. H. 3, 72.
P. Scip. Africanus, 2, 59. Syphacem captum populo Rom. oſtendit. 12, 38. ab oratoribus non immunis. O. 40.
P. Scip. Afric. minor Cottam accuſat. 3, 66. Scipiones. 2, 33.
P. Scip. Cornelius. 3, 74. Poppææ maritus. 11, 2. cenſet grates publice agendas Pallanti. 12, 53. coſ. 13, 25. Scipionum adulatio in Tiberium 6, 2.
Scipio eburnus. 4, 26.
Scire differt à credere. G. 34. ſciens, peritus, juris. 3, 70. 6, 26. lingua Latina. 2, 13. ſecundarum ambiguarumque rerum. 1, 64. ſcitum dictu. 6, 20.
Sciſcere, ſancire. 3, 27. ſcita populi. 3, 58.
Scorta corporib. nudis. 15, 37. & ſcortis ſimiles. H. 3, 83.
Scribere quem teſtamento coheredem. A. 43. heredem, 14, 31. A. 43. ſcriptus tabulis. ſc. heres. 2, 48. ſcribere codicillos ad quem. 13, 20. ad principem quæ. 16, 14. epiſtolas ad exercitus. H. 2, 82. ad coſſ. non convenit privato. H. 2, 55.
Scribonia Auguſti conjunx. 2, 27. alia Piſonis mater. H. 1, 14.
Scriboniana ala. H. 3, 6.
Scribonianus Camerinus. H. 2, 72. Scriboniani frater. 13, 48. H. 4, 41.
Scribon. Camillus. vid. Furius Camil. Scrib. interfectus ſub Claudio. H. 2, 75. ejus incepta. H. 1, 89.
Scribon. Craſſus. H. 4, 39. Piſonis frater. H. 1, 47.
Scribon. Furius. 12, 52.
Scribonius. 2, 32. Scriboniorum familia. 2, 27.
Scribonii fratres. 13, 48. h. 4, 41.
Scriptitare cui. H. 2, 86. media. H. 3, 52.
Scrobs. 15, 67. ſcrobes. 1, 61.
Scrutari fata cujus. 16, 14. finem principis. 12, 52. ſemianimem ſpoliandi cauſſa. H. 3, 25.
Scutula oblonga. A. 10.
Scutum adpreſſum pectori. 2, 21. ſcuto impoſitus dux. H. 4, 15. ſcutum relinquere, flagitium. G. 6. ſcuta nigra. G. 43. coloribus diſtincta. G. 6.
Scydrothemis. H. 4, 84.
Scythæ. 2, 65. 6, 41. Scythia. 2, 60. 6, 36.
Se ſuoſque primos coërcere. A. 19.
Seceſſio, partes. 16, 22.
Seceſſus, animi cauſſa. 1, 4. ruris longinqui. 15, 45. Rhodius. 4, 15. ſecurus, ſecretus. O. 13. ſeceſſus amœni. 14, 62.
Secordia dementia. 4, 35. A. 31. Claudii. 12, 67. ducum. H. 3, 46. præfecti. H. 1, 24. publica circa bonas artes. 11, 15. felicitas in ſecordiam, negligentiam, vertit. A. 31. ſecordia innocens. H. 1, 56. peccare. 4, 31. ſecors, ignavus, vecors. 3, 32. animus. H. 3, 36. cuſtodia. H. 3, 69. ingenium. 13, 47. bello. H. 3, 50. domi. 12. 10. fortuna nimia. 4, 39. futuri miles, incurioſus. H. 3, 31. vulgus ſine rectore. H. 4, 37. ſucceſſu rerum ſecordius agere. H. 2, 15.
Secretum, ſeceſſus. 4, 57. O. 12. ſævæ cogitationis indicium. A. 39. Rhodi. 4, 57. Mitylenenſe. 14, 53. quæſitum. H. 2, 100. ſecretum & ſilentium timere. A. 22. ſecreta Campaniæ. H. 3, 63. convivii. H. 2, 57. Orientis. G. 45. Tiberii mitigantur à Druſo, 3, 37. ſecretum pro exilio. 13, 43. in ſecr. Aſiæ repoſitus. H. 1, 10. ſecretum illud, quod ſola reverentia vident. G. 9. ſecretum petere. H. 2, 4. ſecreti magni impatiens publica exſpectatio. H. 1, 17. ſecreta, actiones ſecre-

ſecretæ. 4,67. *imperatorum innituntur* cui. 3, 30. *Pamenis.* 16. 14. *pectoris.* G. 22. *Poppaa.* h. 1, 22. *ambigua.* 13, 12. *conloquia.* 3, 40. 11, 28. *prodebantur.* 4, 7. *male audiebant.* h. 1, 10. *ſecretorum particeps.* 1, 6. *ſecretu frequens.* 4, 3. *ſecreta cum amicu crebra habere.* 13, 18. *omnium rimaii.* 6, 3. *ſecretiora gaudia.* O. 6. *præmia.* h. 1, 24. *ſecreta caſtrorum*, loca maxime abſtruſa. h. 3, 13. *ſecretiora Germaniæ.* G. 41. *domuum.* h. 1, 85. *ſecreto.* 2, 72. 15, 55. *agitatum.* h. 1, 19.

Secta. 6. 22. 16, 22. *Cynica.* h. 4, 40. *Stoica.* 14, 57. 16, 32. *ſectator*, qui honoris cauſſa quem viſit. 4, 68. *ſectatores.* 5, 10. 16, 22.

Sectiones Neronianæ, venditiones bonorum, auctiones. h. 1, 9. *ſect. exercere.* 13, 23. *ſector.* h. 1, 20.

Seculum vocatur, *corrumpere & corrumpi.* G. 19.

Secundani. h. 5. 16. vide etiam *Legio ſecunda.*

Secundans ventus, ferens, juvans. 2, 24.

Secundum Meſſenios datum, pro Meſſ. pronunciatum. 4, 43. *ſec. Flavianos*, ab ipſorum parte. h. 3. 4. *ſec. avaritiam*, poſt avar. h. 1, 51. *ſec.* Pallantem *agere.* 11, 38. *ſec. priorem neceſſitudinem.* 12, 9.

Secundus Carinas. 15, 45.

Sec. Iulius. O. 2. O. 9.

Sec. Pedanius. 14, 42. 14, 43.

Sec. Pomponius. vide *Pomp.*

Sec. Satrius. 4, 34. 6, 47.

Sec. Vibius. 14, 28.

Secundus rumor, proſper. 3, 29. *ſecunda fama.* A. 38. *navigatio.* 2, 8. *ſecundum mare.* h. 2, 6. h. 2, 98. h. 4, 83. *prælium.* h. 4, 79. *ſecunda res.* 1, 64. G. 36. *acrioribus ſtimulis animos explorant.* h. 1, 15. *rerum ſec. luxus.* h. 3, 45. *reb. ſec. nimii.* h. 4, 23. *ſublati.* h. 4, 63. *ſecunda.* 2, 14. *non minus habent diſcriminis.* h. 1, 29. *ſecundis ſtrox.* h. 3, 77. *adverſiſque famoſus.* h. 1, 10. *ſec. avidi, adverſis incauti.* 1, 68. *ſec. reb. etiam boni duces inſoleſcunt.* h. 2, 7. *ſecunda initia.* 6, 37. *ſec. numinib.* 15, 34.

Secures in expugnatione urbium. h. 3, 20. *ſecurib. galeas loricaſque perrumpere.* h. 2, 42. *portam perfringere.* h. 3, 29.

Securitas publica. A. 3. Romæ *inhumana.* h. 3, 83. *vocis ac vultus.* 15, 55. *ſecuritati ante quam vindictæ conſulendum.* 11, 31. *magis quam potentia ſplendiſſimus quiſque conſulebant.* h. 4, 48. *ſecuritatem melius innocentia tuetur, quam eloquentia.* O. 11. *ſecurus caſuum.* h. 1, 86. *odii.* A. 43. *potentiæ.* 3, 28.

Secus loqui qua de, maligne. 2, 50. *cadebant capta.* 2, 80. *ne ſecus*, minus, aliter, *quam ſanguinem ſuum fov.* 4, 8. *neque multo ſecus in iis virium.* 4, 5. *nec ſecus ad mortem aguntur.* 6, 10. *ſecus cadere quam.* 6, 22. *honeſtis an ſecus amicis.* 13, 6. *haud ſecus diſcrimine ſenatus, quam ſuo territus.* h. 1, 81.

Sederunt montes, ſubſederunt, plani facti ſunt. 2, 47. *principum liberi ſedentes veſcebantur.* 13, 16. *ſedes belli.* h. 1, 65. h. 3, 32. *bello.* h. 2, 19. h. 3, 8. *imperii.* 6, 42. *vulgaris.* 4, 8.

Seditio in legionib. Britannicis. A. 16. *Pannonicis.* 1, 16. *Germanicis.* 1, 31. h. 2, 27. *militaris.* h. 4, 46. *in urbe.* h. 1, 80. *diſſimulata in majus creditur.* h. 1, 18. *ſeditioni cauſſam poſtulare.* h. 4, 19. *ſeditione aliorum velut abſolvi.* h. 3, 11. *ſeditiones miſcere.* h. 4, 68. *in ſeditionib. unde plures ſunt, omnes ſunt.* h. 1, 56. *ſeditioſiſſimus quiſque.* 1, 44. h. 2, 66. *ignavus.* h. 4, 34.

Sedochezorum rex. h. 3, 48.

Segeſtani. 4, 43.

Segeſtes. 1, 55. *obſeſſus à popularib.* 1, 57. *eripitur à Germanico.* 1, 57. *ingens viſu.* 1, 57. *Arminio catenas injecit.* 1, 58. *deditus benigneque exceptus.* 1, 59.

Segimerus. 1, 71.

Segimundus. 1, 57.

Segnis adulatio. h. 1, 36. *gens ad pericula.* 14, 23. *indoles.* 12, 26. *innocentia.* 14, 51. *ſegnis occaſionum*, qui occaſiones non prompte amplectitur. 16, 14. *ſegnem numerum armis onerare.* h. 4, 15. *ſegne ingenium.* 1, 52. *otium.* 14, 39. h. 4, 70. *ſegnes.* 15, 59. *quamvis crudelem principem non metuunt.* 6, 4. *& pavidi ſupremis ſuis ſecretum circumdant.* 16, 25. *caſti-*

caſtigare ſegnes. A. 21. ſegniter ferre injuriam. H. 2, 71. perire. 16, 16. ſegnius, minus acriter. 6, 13. 11, 15. conſulere. 13, 29. ſegnitia. 6, 4. 16, 27. A. 11. ducis. 1, 58. ducum increpita. H. 2, 40. marit. H. 3, 42. ſpreta. H. 3, 3. ſegnitiæ excuſatio. A. 16. ſimulator. 14, 57. ſegnitia quod erat, ſapientia vocabatur. H. 1, 49. ſegnitiam cujus inſultare. 4, 59.

Sejanus Ælius. 1, 24. morum Tiberii peritus. 1. 69. 4, 71. Piſonem eludit. 3, 16. incipiente adhuc potentia, bonis conſiliis noteſcere volebat. 4, 7. repertor facinorum. 4, 11. Claudii filio ſocer deſtinatus. 3, 29. laudatur à Tiberio. 3, 72. Liviam à Tib. petit. 4, 39. Agrippinam evertit. 4, 54. Tiberium objecto ſuo corpore protegit. 4, 59. Agrippinæ & Neroni inſidias nectit. 4, 67. conſulatus in manu habet. 4, 68. collega patris regendis prætoriis cohortibus. 1, 24. 6, 8. Vulſinienſis. 6, 8. Curt. Atticum opprimit. 6, 10. quo die mortuus. 6, 25. Sejani amici prævalidi. 3, 35. artes. 4. 57. labor, vigilantia. 3, 72. ſtuprum cum Lygdo. 4, 10. potentia. 3, 66. hiſtoria. 4, 1. effigies culta. 4, 2. clientes quem accuſant, damnant. 4, 34. libertis & janitoribus noteſcere, pro magnifico acceptum. 4, 74. 6, 8. liberi puniti 5, 9. bona in fiſcum coacta. 6, 2. ſocii interfecti. 6, 19. amicitia exitioſa. 13, 45. Sejano effigiem cenſuere patres. 3, 72. triumphalia Tiberius tribuit. 4, 26.

Sejus Quadratus. 6. 7.

Sejus Strabo. 1, 7. Sejani pater. 1, 24. eques Rom. 4, 1.

Sejus Tubero. 4, 29. legatus Germanici. 2, 20.

Seleucenſes. 6, 42. obſidentur. 11, 8
Seleucia. 2, 69. urbs in Parthis. 6, 42. 6, 44.

Seleucia urbs Syriæ. H. 4, 84.

Seleucus. 6, 42.

Seleu. mathematicus. H. 2, 78.

Sella. H. 1, 35. H. 1, 41. ſellæ geſtamen. 14, 4. 15, 57. ſellula. H. 3, 85.

Sellarii. 6, 1.

Semen. vid. mox ſemina.

Semermes. 3, 39. ſemermis. 1, 68. 3, 45.

Semianimis. H. 3, 25. H. 3, 84.

Semifacta opera. 15, 7.

Semineces. H. 3, 28. A. 36.

Semirutum caſtellum. 4, 25. vallum. 1, 61.

Semiſomnis. H. 5, 22. ſemiſomni. 1, 51. barbari. 4, 25.

Semina belli. 4, 27. H. 4, 80. civilis. 16, 7. diſcordiæ. H. 1, 53. H. 4, 18. eloquentiæ. O. 33. exitii. 4, 60. motus. 3, 41. odiorum jacienda. 12, 48. rebellionis. 11, 19. cædibus jaciebantur. 6, 47. nova bello miniſtrare. H. 2, 76. arvis inſerere. 13, 54.

Semnones. 2, 45. nobiliſſimi Suevorum. G. 39.

Sempiterna potentia. 3, 30.

Tib. Sempronius. H. 3, 34.

Sempr. Denſus. H. 1, 43.

C. Sempr. Gracchus. O. 18. Gracchi. 3, 27. eorum mater. O. 28. eloquentia. O. 40.

Sempr. Gracchus. 1, 53. ejus filius

C. Sempr. Gracchus. 4, 13. prætor. 6, 16. Granium accuſat. 6, 38.

Sempronium nomen. 1, 53. Semproniæ rogationes. 12, 60.

ad Semuncias redacta uſura. 6, 16.

Senatores ingreſſu adium pantomimorum prohibentur. 1, 77. arenæ operam dant. 15, 32. in repub. diſſentiunt, H. 2, 91. extra Italiam abſque permiſſu principis abire non poſſunt. 12, 23. ſenatorum adulatio. 1, 14. 3, 65. 15, 73. ſenatorius ordo. 2. 32. 12, 4. H. 2, 86. A. 4. ſenatoria ætas. 15, 28. H. 4, 42.

Senatus pro die ſenatus. H. 4, 44. ſenatus auſpicato inſtitutus. H. 1, 84. juratus. 4, 21. habetur. 2, 37. ſenatus populique Rom. nomina obliterata. H. 1. 55. ſpecioſa. H. 1, 57. nunquam obſcura. H. 2, 32. ſenatus laus & utilitas. H. 1, 84. diſcrimen. H. 2. 52. templum. 4, 15. commentarii. 15, 74. magna pars cum Othone ad bellum profecta. H. 2. 52. libertas Thraſea & Helvidius, A. 2. in ſenatus prætextu grande momentum. H. 1, 76. ſenatu pro ſenatui. 1, 10. ſenatui auctoritas reſtituitur. 13, 4. 13, 5. ſenatum cogere. H. 1, 85. vocare. 15, 72. ſenatum univerſum una voce ſubvertere. H. 4, 42. ad ſenat. epiſto-

las

las ſcribere, principiis. H. 4, 4. ſenatui cedunt, aut moventur pauperes. 12, 52. probroſi. 11, 25. egredi. 16, 21.
Senatusconſultum cui permiſſum ſit edere munus gladiatorium. 4, 63. ſuper libro Sibullæ. 6, 12. per diſceſſionem factum, h. e. non votis, ſed pedum in ſententiam itione. ibid. caſtigandæ plebi. 6, 13. ſuper diſciplina haruſpicum. 11, 15. de Gallis in ſenatum recipiendis. 11, 25. de mathematicis Italia pellendis. 12, 52. de procuratoribus Cæſaris. 12, 60. de ſervorum pœna ob interfectos dominos. 13, 32. 14, 43. de ſupplicationibus ob res à Corbulone geſtas. 13, 41. adverſus eos, qui pretio cauſſas oraſſent. 13, 42. de numero gladiatorum edendorum. 13, 49. contra prævaricatores. 14, 41. contra fictas adoptiones. 15, 19. de gratibus præſidibus agendis. 15, 22. de reponendis Poppææ ſtatuis. H. 1, 78. contra accuſatores. H. 2, 10. quo Senienſium plebes modeſtiæ admoneretur. H. 5, 45. ſenatusconſulta ad ærarium deferre. 3, 51. figere. 12, 53.
Seneca Annæus. 12, 8. prætor fit, ibid. rector imperatoriæ juventæ. 13, 2. exul. 13, 14. Burrho dignationem retinet. 13, 20. increpatur à Suilio. 13, 42. adulter domus Germanici. 13, 42. fenerator. 13. 42. à Nerone in conſilium de occidenda matre accitus. 14, 7. accuſatus. 14, 65. ſeceſſum orat. 15, 45. ſimplici victu vitam tolerat. 15, 45. nominatur inter conjuratos. 15, 56. ejus parentes. 16, 17. ingenium. 13, 3. divitiæ. 13, 42. potentia morte Burrhi infracta. 14, 52. cædes. 15, 60. amicitia exitioſa. 15, 71. ei imperium deſtinatum. 15, 65.
Senecio Claudius. 13, 12.
Sen. Herennius. A. 2. interfectus. A. 45.
Sen. Tullius. 15, 50. nominatur inter conjuratos. 15, 56. paſſim conſcios edit. 15, 57. mori adigitur. 15, 70.
Senecta, ſenectus. 3, 23. patris. 12, 44. principis. 11, 26. ægra. 13, 30. anxia. 6, 48. extrema. 4, 8. 4, 58. 13, 42. impudica. H. 1, 72. longa, 11, 21. 14, 40. 14, 65. pecunioſa. 3, 55. ſordida, præpotens. 3, 48. vergens. 4, 41. ſenecta cruciatus morte prævenire. 13, 30. ſenecta invalidus. 3, 43. 13, 6. valere. 13. 52. cunctator. H. 3, 4. liber. 13, 42. ſenectus cautiſſima. H. 2, 76. cruda, viridis. A. 29. exſanguis. G. 31. extrema. 4, 8. 4, 29. flagitioſa, bona juventa oblitterat. 6, 32. provecta. 1, 4. ſola Galbæ objecta. H. 1, 16. ſenectute gravis. 12, 40.
Seneſcens fama. H. 2, 24.
Senex invalidus. H. 1, 6. longævus. O. 17. apud ſenem feſtinandum. 1, 7. ſedes dedignantur parere juvenibus. 2, 45. adulationis tantum infamia utuntur, h. e. nihil aliud exinde ſperare poſſunt, quam infamiam. 3, 57. loquaces. 4, 52. in obſidionibus amovendi. 14, 32. apud Germanos domus & agrorum curam agunt. G. 15. ſenes & veteres. O. 6. ſeniores pro ſenibus. 3, 47. ſenile corpus. 15, 63. ſeniles artes. 3, 8.
Senia lex. 11, 25.
Senienſis colonia. H. 4, 45.
Senius male pro Fenius, ubi vid.
Senones. 11, 24. Romam incendunt. 15, 41.
Senſus, opinio, voluntas, id quod ſentimus, mentis. 11, 14. principis abditi. 6, 8. ſenſus ſuos cohibere, premere. 3, 11. penitus abdere. 1, 11. ſenſus incenditi, de periodo aut ſententia in oratione. O. 21.
Sententia aliena, conſilium. 15, 10. atrox. 5, 3. H. 3, 37. ſervilis, adulatoria. 6, 10. ſententia loco aliud promere. 2, 38. H. 4, 4. ſententiam promere. H. 4, 4.
Sentire quæ velis, & quæ ſentias, dicere. H. 1, 1.
Cn. Sentius. 2, 7. Syriæ præficitur. 2, 74. Piſonem Syria abſtinere jubet. 2, 79. eum oppugnat. 2, 81.
Sent. Veſpaſiani amicus. H. 4, 7.
Sepeliendus. 6, 28. ſepulta urbs, diruta. H. 3, 35.
Sepire ſe excubiis. 15, 57. villam militibus. 15, 60. ſepta pudicitia. G. 19.
Seponere imperatorem. H. 2, 33. quem à domo, removere. 3, 12. in civitatem. 4, 44. in coloniam. H. 1, 88. H. 2, 63. in inſulam. H. 1, 46. ſpecie lega-

gationis. h. 1, 13. *ſepoſitus in ſecretis Aſia. h.* 1, 10. *Ægyptum*, excipere. 2, 59. *quid ſenectuti*, reſervare. *h.* 1, 1. *cura tempus.* 14, 54. *ſibi* quem. 13, 19. *aurarias.* 6, 19. *viros. A.* 31. *ſepoſitus pœnis locus.* 15, 60. *ſepoſiti uſus militum agri.* 13, 54. *in uſum præliorum. G.* 29. *ſepoſita libidine pars tenebrarum*, exacta. 13, 44.

Septembres ſc. Kalendæ. *h.* 1, 77. *Septembrium iduum dies.* 2, 32.

Septemviri. 3, 64.

Septemtrio. 13, 53. *h.* 5, 6. *vicinus.* 2, 23. ejus *rigor.* ibid. *in Septemtrionem. G.* 35. *Septemtrionalis Oceanus. G.* 1. *Septemtrionalia Britanniæ.* h. e. pars Septemtrionalis. *A.* 10.

Septimius. 1, 32.

Sept. Porcius. h. 3, 5.

Septimus dies, *mox annus otio datus. H.* 5, 4. *ſeptimi numeri. H.* 5, 4.

Sepulchrum ceſpes erigit. G. 27.

Sepultura Iudæorum. H. 5, 5. *Romanorum*, *regum externorum.* 16, 6. *ſepultura ne hoſtes quidem invident.* 1, 22. *poſt ſepulturam accuſati.* 16, 11. *ſepultura prohibiti damnati.* 6, 29.

Sequani. 1, 34. *rebellant.* 3, 45. *Vindicis ſocii. H.* 1, 51. *Iulium Sabinum vincunt. H.* 4, 67.

Sequi optimos, imitari. *A.* 5. *propere*, *quæ inchoare piget. H.* 1, 55. *pilo hoſtem*, pilum poſt eum emittere. *H.* 4, 29.

Serapis. H. 4, 81.

Serenus Amulius. H. 1, 31.

Ser. Annaus. 13. 13.

Ser. Vibius. vid. *Vib.*

Serere crimina. 12, 4. *prælia. H.* 5, 11.

Sergius Galba. vid. *Galba.*

Serica veſtis. 2, 33.

Seriphos inſula. 2, 85. *Seriphium ſaxum.* 4, 21.

Sermo altior. O. 14. Britannorum. *A.* 11. *comptus. H.* 1, 19. *profluens*, *preſſus*, *purus. O.* 2. *ſermones ambigui de. H.* 1, 23. *prohibiti*, *eoque plures. H.* 3, 54. *varii.* 2, 34. *ut hominum ingenia. H.* 4, 6. *ſermonum omnium cum dominante finis*, *gratiarum actio.* 14, 56. *ſermonib. materiam præbere. H.* 4, 4. *honeſtis aures imbuere. H.* 4, 7. *novis læta civitas. H.* 4, 11.

Serrati. G. 5.

Sartorius. 3, 73. unoculus. *H.* 4, 13.

Q. Servæus. 2, 56. *Piſonem accuſat.* 3, 13. *ſacerdotio augetur.* 3, 19. *accuſatur.* 6, 7.

Servare, cuſtodire, *aquilam.* 2, 25. *cuncta*, obſervare. 1, 52. *ſua quiſque munia.* 4, 50. *ordinem.* 16, 11. *ſemel placita pro æternis.* 1, 80. *vigilias. H.* 2, 93. *quæ domi.* 3, 33. *ſervatur antiquitas.* 14, 20. *magis. G.* 26. *ſervatus ordo. O.* 1. *ſervatum id primo*, 4, 48. *quæ brevi ſervata.* 13, 51. *ſervatur* cui *conſulatus*, reſervatur. *H.* 2, 60. *ſervanda præſentia* cujus. 2, 35. *ſenatui cetera.* 1, 25.

Servilia. 16, 30.

Servilia leges. 12, 60.

Serviliani horti. 15, 55. *H.* 3, 38.

Servilis animus, abjectus, vilis. 2, 39. 15, 54. *patientia.* 14, 26. 16, 16. *ſententia*, adulatoria. 6, 10. *veſtis.* 13, 25. *ſervile probrum*, ſervo dignum. *H.* 1, 48. *bellum*, pro eo, quod libertus regius movit. *H.* 3, 48. *ſervilis belli ſemina.* 4, 27. *ſervili ingenio regium jus exercere. H.* 5, 9. *ſerviles cruciatus.* 3, 50. *ſervilibus pœnis ſepoſitus locus.* 15, 60. *ſervilia* pro nimium adulatoriis. 16, 2. *ſerv. imperia*, h. e. ſervorum imp. 4, 23. *ingenia.* 2, 12. *H.* 2, 92. *probra.* 11, 37. *ſerviliter omnia pro dominatione. H.* 1, 36.

Servilius. 6, 29. *deportatur in inſulam.* 6, 30.

M. Serv. 2, 48. *conſularis.* 3, 22. *coſ.* 6. 31. *moritur.* 14, 19.

Serv. Cepio. G. 37.

Serv. Nonianus. O. 23.

Servire & *parere* differunt. *A.* 13. *ſervire opinioni*, *famæ. O.* 10.

Servitium, ſervitus. 2, 15. 15, 61. *A.* 29. *de regno dictum.* 12, 30. 13, 34. *totius orbis. H.* 5, 25. *acrius.* 6, 48. *adductum & vvile.* 12, 7. *alienum. H.* 4, 75. *crudum.* 1, 8. *durius.* 11, 10. *externum.* 11, 16 *H.* 4, 54. *fœdum.* 4, 74. *inſenſus.* 1, 18. *levius deditis quam captis.* 15, 1. *molle. H.* 4, 57. *noviſſimum.* 16, 11. *publicum.* 14, 13. *turpe.* 6, 32. *victis inducitur.* 4, 46. *ſervitii publici victor.* 14, 13. *conſuetudo gratias agere pro injuria. H.* 2, 71. *imago.* 15, 31. *libido. H.* 1, 90. *mala. H.* 4, 14. *pretia*

tia vilia. 2, 9. ſervitio expoſita provincia. h. 1, 11. promptior. 1, 2. ſubjectus. 1, 59. eximere. 12, 27. tradere. 4, 72. ad ſuum patriaque ſervitium arma ferre. 4, 48. ſerv. exuere. h. 4, 25. alienum nemo concupivit, ut non libertatis vocabulum uſurparet. h. 4, 73. ſervitio potior libertas. 4, 24. premere, 2, 73. ſervitium pro ſervis. ſervitii decem millia. 12, 17. gladiatores è ſervitio blaſi. 1, 23. ſervitia. 3, 43. 4, 15. 6, 11. 11, 30. 16, 13. domini & ſervitia. 3, 54. Octavia. 14. 61. Plancina. 2, 80. agreſtia, feroc[i]a. 4, 27. armata. 14, 7. h. 3, 79. aliena. 3, 14. decora. 15, 69. mixta. h. 1, 32. modeſta. 4, 7. opponenda. h. 1, 32. dominos produnt. h. 4, 1. ſervitiorum fides fluxa. h. 4, 23. infima. h. 3, 85. peſſima. 3. 60. ſervitia per contemptum appollari liberti. 14, 39.

Servitus intolerantior iterum victis. 3, 45. pax vocatur. h. 4, 17. ſervitutis fœdum crimen. h. 1, 1. inſtrumenta, & reges. A. 14. pars morib. alienis ſueſcere. A. 21. ſervitutem ſuam emere, paſcere. A. 31.

Servius Corn. Orfitus. 12, 41.

Serv. Galba. vid. Galba.

Serv. Maluginenſis. 3, 58. provinciam non ſortitur. 3, 71. moritur. 4, 16. ejus filius.

Serv. Maluginenſis. 4, 16.

Serv. Tullius. 3, 26. Lunæ templum ſacrat. 15, 41. capitolium extruit. h. 3, 72. Servii. h. 2, 48.

Sera potentia. 6, 20. ſero diei. 2, 21. ita Lipſii editio, ad ſerum uſque diei. h. 3, 82.

Servus accuſator domini. 13, 10. Verginii Capitonis Tarracinam prodit. h. 3, 77. patibulo adfigitur. h. 4, 3. ſervus cuſtos armorum. G. 44. melior Cajo nunquam fuit. 6, 20. publicus. h. 1, 43. diſpenſator. h. 1, 49. Ponticus, Neronem ſe fert. h. 2, 8. Piſonis pro domino obtruncatur. h. 4, 50. ſervi, qui in domib. iiſdem naſcuntur, caritatem dominorum ſtatim accipiunt. 14, 44. in dominos non interrogantur. 2, 30. Veſtini pari ætate. 15, 69. donati à morituris. 16, 19. Germanorum. G. 25. ſervorum Lepida agmina. 12, 65. ob dominos interfectos pœna. 13, 32. Pedanii Secundi numerus. 14, 43. contumax adverſus tormenta fides. h. 1, 3. miniſteria per familiam deſcripta. G. 25. recentiſſimus quiſque & conſervis ludibrio eſt A. 31. ſervis data libertates & pecunia à morituris. 15, 54. 16, 11. 16, 19.

Seſoſtris. 6, 28.

Seſquiplaga. 15, 67.

Severitas miſericordia melior. 13, 35. nimia aſpernanda. 14, 43. nocet, quia pares et non ſumus. h. 1, 18. amorem minuit. A. 9. ſeveritatis utilitas. 3, 21. ſeveritate remedium quæſitum. 13, 35. ſeverus, incorruptius, magis ex diſciplina. 4, 2.

Severus architectus. 15, 42.

Sev. Alleius. 12, 7.

Sev. Cæcina. vid. Cæc.

Sev. Caſſius. vid. Caſſ.

Sev. Cerius. h. 1, 31.

Sev. Ceſtius. h. 4, 41.

Sev. Claudius. h. 1, 68.

Sev. Curtius. 12, 55.

Sev. Verulanus. 15, 3.

Sevinus Promptinus. h. 1, 77.

Sexitia. 6, 29.

Sextia. 16, 10. mortem ſumit. 16, 11.

Sextilia. H. 2, 64. Auguſta nomine honoratur. h. 2, 89. moritur. h. 3, 66.

Sextilius Felix. h. 3, 5. auxiliarium ductor. h. 4, 70.

Sextius Africanus. 13, 19. 14, 46.

Sext. Paconianus. 6, 3. Latinium Latiarem accuſat. 6, 4. in carcere ſtrangulatur. 6, 39.

Sexus virile, muliebre. 4, 62. h. 5. 13.

Si pro an. 1, 48. ſi vos omnibus imperitare vultis, ſequitur, &c. 12, 37. ſi, ubi jubeantur, quærere ſingulis liceat, pereunte obſequio etiam imperium intercidit. h. 1, 83.

Sibi deſtinatam mortem, h. e. ſe deſtinaſſe mori. 15, 63. ſibi deducere, tanquam ſuum. 16, 11. ſibi tendere, non cedere alteri, ſed ſuam quiſque ſententiam pertendere velle. h. 1, 13. ſibi quiſque dux & inſtigator. h. 1, 38. ſibi quaque gens conſiſtunt, proprio loco. h. 4, 23.

Sibulla una an plures fuerint. 6, 12. Sibulla liber. 6, 12. libri aditi. 15, 44. Sibyllini libri. h. 1, 76.

Sis

Sic quoque, etiam nunc cum quid fa-ctum aut non factum eſt. 4, 40. 15, 17.

Siccitas cœlo Germ. incognita. H. 4, 26. *ſiccus* orator. *O.* 21.

Sicilia. 4, 13. 6, 12. 12, 23. *Sicilia fretum.* 6, 12. *apud Sicil.* in Sic. 1, 2. 2, 59. *Siculum fretum.* 1, 53.

Sidere, de navibus dictum. 1, 70. *ſine noxa.* 2, 6. *ſidens metus. H.* 2, 15.

Sido. 12, 29. *Suevorum rex.* 12, 30. *H.* 3, 5. *pro Veſpaſ. pugnat. H.* 3, 21.

Siderum motus. H. 2, 78. *iis ſiderum motib. exceſſiſſe.* 4, 58. *ſiderum poſitus ac ſpatia.* 6, 21.

Signare aurum argentumque. H. 2, 82. *genus hominum, non nominare. O.* 23. *ſignatio. O.* 16.

Signifer legionis VI. 2, 81. *ſigniferi.* 1, 48. 3, 20. *certantes inter ſe.* 3, 45.

Signum, teſſera. *H.* 1, 38. *H.* 3, 73. *belli dare. H.* 4, 58. *profectionis.* 14, 33. *H.* 1, 62, *pugna datum.* 2, 14. 14, 36. *H.* 2, 25. *H.* 2, 41. *notum. H.* 3, 22. *expoſcere. H.* 3, 80, *ſignum ultionis datum. H.* 4, 40. *ſigna* generaliter etiam pro aquilis. 2, 41. *& ſimulacra deum in modum templi.* 15, 29. *& bellorum dii. H.* 3, 10. *ſigna amplecti.* 1, 39. *captiva in lucis ſuſpendere.* 1, 59. *inferre.* 14, 30. *apud ſigna jurare.* 15, 16. *inter ſigna effigies principum.* 4. 2. *ante ſigna duces eunt. H.* 2, 5. *H.* 2, 11. *ſignis aquiliſque circumdatus. H.* 2, 29.

Silana. Silanus. vid. *Iunia Sil. Iunius. Sil.*

Silentium in tot conſciorum animis & corporibus fruſtra ſperatur. 15, 59. *omnia damnantis.* 16, 28. *contumax. H.* 1, 85. *ſuſpicax.* 3, 11. *vaſtum.* 3, 4. 4, 50. *H.* 3. 13. *A.* 38. *ſilentii impatientia.* 4, 52. *per ſilentium queri.* 15, 1. *ad ætatis exacta terminos venire. A.* 3. *ſilentio tranſmittere.* 13, 22. quem. 1, 13.

Silia. 16, 20.

C. Silius. 1, 31. *triumphalia accipit.* 1, 72. 4, 18. *fabricandæ claſſi præponitur.* 2, 6. *irruptionem in Cattos facit.* 2, 7. 2, 25. *Sequanorum pagos vaſtat.* 3, 45. *propter Germanici amicitiam perit.* 4, 81. *mortem ſumit.* 4, 19. ejus *effigies SCto abolita.* 11, 35. ejus *uxor.* 4. 19. filius.

C. Sil. 11, 6. *Romanæ juventutis pulcherrimus.* 11, 12. *in Bacchi formam ornatus.* 11, 31. *orat, ut mors acceleretur.* 11, 35. ejus *uxor.* 13. 19.

Sil. Domitius. 15, 59.

Sil. Italicus. H. 3, 65.

Sil. Nerva. 4, 68. alius. 15, 48.

Silva Arduenna. 3, 42. *Caſia.* 1, 50. *Hercynia. G.* 28. *Herculi ſacra.* 2, 12. *ſilva in domo Neronis.* 15, 42. *ſilvarum profunda. A.* 25. 2. *in ſilvas diſperguntur Catti.* 1, 56.

Silvanus tribunus. 15, 60.

Silv. Granius. 15, 50. 15, 71.

Silv. Plautius. 4, 22.

Silv. Pomponius. 13, 52.

Silv. Poppæus. vid. *Popp.*

Silures. 12, 32. 12, 33. 12, 38. *legionem Rom. vincunt.* 12, 40. *à Iul. Frontino domiti. A.* 17. *Silurum habitus. A.* 11. *pervicacia.* 12, 39.

Simbruini colles. 11, 13. *Simbruina ſtagna.* 14, 22.

Similes gladiatorum magis, quam ducum. H. 3, 76. *ſimilis ſui gens. G.* 4. *ſimiles ſcortis. H.* 3, 83. *ſimilior poëtarum, quam Oratorum. O.* 14. *ſimilitudo audientium facilem adſenſum dat.* 2, 33. *caſuum faſtidium parit* legenti. 16, 16. *fortuna.* 12, 19. *familiaritatem parit.* 16, 14.

Simon. H. 5, 9. alius. *H.* 5, 12.

Simonides. 11, 14.

Simplex Cacilius. H. 2, 60. *H.* 3, 68.

Simplices cogitationes, apertæ, candidæ. *G.* 22. *ſimplicitas*, candor. *H.* 4, 86. *niſi addit modus, in exitium vertitur. H.* 3, 86. *ſimpl. fabularum.* 6, 5. *ſimplicitatis ſpecies.* 16, 18. *ſimpliciter.* candide. *O.* 21. *& ingenue. O.* 25. *& maligne* oppoſita. ibid. *ſimplicius*, apertius, candidius *nutrire ſimultates. H.* 3. 53. *actutus.* 4, 40. *ſimpliciſſime loqui. H.* 1, 15.

Simul pro cum *Scauro Mamerco ſimul ac Sabino Calviſio.* 6, 9. *Laodicenis ſimul.* 4, 55. *ſeptemviris ſimul.* 3, 64. *ſimul conſtantia, ſimul arte. A.* 36. *ſimul terra, ſimul mari. A.* 25. *ſimul virtutibus, ſimul vitiis. A.* 41. *ſimul longa ſenecta, ſimul orbitate.* 14, 40. *ſimul veſcentes, ſimul quieti.* 1, 49.

Simu-

Simulacrum, ſpecies, imago. 6, 11. Apollinis. 12, 22. divi Auguſti. 3, 63. dea. H. 2, 3. dea proſperſum. 15, 44. Minerva aureum. 14, 12. tauri aeneum. 12, 24. Victoria delapſum. 14, 32. Vindemia. 11, 31. ſimulacrum, exemplum, uſurpatum. 15, 15. ſimulacra nulla, deorum, Nabarvalis. G. 43. Iudaeis. H. 5, 5. deum. 15, 29. libertatis. 1, 77. montium, fluminum, praeliorum. 2, 41. numinum. 1, 73. 15, 45. vultus imbecilla mortalia. A. 46.

Simulantur merita erga partes victrices. H. 3, 69. ſimulatum obſequium ducem incautiorem facit. H. 4, 56. ſimulatio numinum, cum quis deum ſimulat. H. 2, 61. quietis. 4, 50. ſimulatione vinculorum ſaevitiam militum fruſtrari. H 1, 58. ſimulationum falſa. 6, 45. neſcia Agrippina. 4, 54.

Simultates callide nutrire. H. 3, 53. proprias praetextu reip. vindicare. H. 4, 50.

Sincerus populus, non permixtus. H. 4, 64. ſincera gens. G. 4. ſincera caritas, vera & ſine fuco. 2, 42.

Sine milite incedere. 2, 59.

Singillatim. 2, 30. 4, 20.

Singularium ala. h. 4, 70.

Singuli per artem pelluntur, omnibus ſuſpectis. H. 1, 20. dum ſing. pugnant, univerſ. vincuntur. A. 12. facilius univerſi impelluntur, quam ſinguli vitantur. H. 2, 75. periculum imperatori ex ſingulis. H. 2, 75. ſingula millia ex trib. legionibus, ex unaquaque mille. 15, 10.

Singultu pectus atque ora quatere. H. 3, 10.

Siniſter rumor. H. 2, 93. ſiniſtra fama. 6, 32. 11, 19. H. 1, 51. interpretatio. A. 5. ſiniſtri ſermones. 1, 74. ſiniſtra inſtituta. H. 5, 5. ſiniſtre accepta cades. H. 1, 7.

Sinnaces. 6, 31. 6, 32. ab Artabano deficit. 6, 36. ad Tiridatem venit. 6, 37.

Sinope. H. 4, 83. H. 4, 84. Sinopenſes. H. 4, 83.

Sinuare orbes, in ſinus, in circulum cogere. 6, 37. ſinuatur campus, curvatur. 2, 16. uſque in. G. 35. ſinuati introrſus muri. H. 5, 11.

Sinueſſa. 12. 66. Sinueſſana aqua. H. 1, 77.

Sinus matris. O. 28. A. 4. intra ſinum compreſſa manus. 1, 57. ſinu depromptum venenum. 6, 40. in ſinu Iovis ſe iactare. H. 3, 74. ſinus etiam ponitur pro educatione. in ſinu avi ſimulationum falſa perdidicerat. 6, 45. pro protectione, in ſinum Veſp. reſp. ceſſit. H. 3, 69. pro quovis ſecreto ubi aliquid abſconditur. 13, 13. ita de interiore aciei parte. 13, 40. receſſus ac ſinus famae. A. 30. Germaniae. G. 37. imperii. G. 29. terrarum ingens. 4, 5. propior. A. 23. in ſinu praefectorum fore opes. H. 3, 19. in ſinu ac Vrbe cavendus hoſtis. H. 3, 38. ſinus occulti, ambitioſi. H. 2, 92. ſinus novos exquirere. H. 4, 40. ſinus, ubi mari inſinuatur, Piſanus. H. 3, 42. pulcherrimus. 4, 67. Thermaeus, Toronaeus. 5, 10. ſinus Campaniae beati. H. 3, 66. incliti. 2, 53. lati. G. 1. ſubjecti. 14, 9.

Siphaces. 12, 38.

Sipylus. 2, 47.

Sirpicus. 1, 23.

Siſenna hiſtoricus. H. 3, 51. O. 23.

Siſ. centurio. H. 2, 8.

Siſ. Statilius Taurus. 2, 1.

Siſtere, ſubſiſtere, ſtare, legionem iubet. H. 3, 21. intra locum iſtum. 4, 40. ſiſtens irruenti turba. H. 1, 35. ſiſtere quem in Syria, ſtatuere, praeſtare. H. 2, 9. iiſdem in terris victorem. 2, 14. cohortes ſupra caput hoſtium. H. 3, 77. bellum Aquileiae. H. 3, 8. effigies. 15, 72. fugam, inhibere. 12, 39. eques. 12, 13. iter. H. 3, 50. legionem. H. 2, 23. non poterant ſiſti, inhiberi. 14, 14. H. 5, 21. ſcandentes. H. 3, 71. dum populatio lucem intra ſiſteretur. 4, 48. ſiſti intra Gallias. H. 2, 11. bellum. H. 3, 8. ignem. 15, 39. ſanguinem. 15. 54. templum, ſtatui. 4, 37. veſtigiis iiſdem. H. 4. 53. trophaea, arcus. 15, 11. remediis, inhiberi. 3, 52.

Sitis admonet. 15, 45.

Sitones. G. 45.

Situs Britanniae. A. 10. caſtrorum. H. 1, 48. gentium. 4, 33. templi. H. 2, 2. terrarum. 2, 56. 13. 34. urbis. H. 3, 20. ſita, collocata, poſita, A- der.

det. 4,55. *latere eodem Africa. H.* 3, 48. *Druſo ara.* 2, 7. *plano colonia. H.* 3, 19. *effigies in.* 4, 64. *in manib.* quorum *fortuna. H.* 2, 27. *imago inter.* 2, 37. *eodem loco incolumitas, decus. A.* 33. *ſita inſula.* 3, 1. *inter. H.* 4, 12. *res Rom. in ſua manu.* 1, 31. *ſtatua altius.* 1, 74. *à Philippo urbs.* 3, 38. *in continenti.* 4, 67.

Situm extra muros amphitheatrum. H. 2, 21. *Aſciburgium in. G.* 3. *veſtigiis iiſdem capitolium. H.* 3, 72. *juxta caſtellum.* 2, 62. *duabus legionib. vallum. H.* 4, 22. *in domo vexillum.* 1, 39. *in poteſtate ſua.* 15, 20. *ſiti in penetralib. A.* 30. *longius.* 12, 10. *ſita civitates trans. A.* 25. *longius inſula.* 2, 24. *in Repub. ſpes.* 13, 17. *Macedonibus urbes.* 6, 41. *procul vires. H.* 2, 74. *ſita in virtutib. bona. A.* 44. *in plano caſtra. H.* 5, 23. *in communi cetera. H.* 4, 74. *hiberna Aſciburgii. H.* 4, 33. *Maguntiaci ac Vindoniſſa. H.* 4, 61.

Smyrna. 4, 56. *Smyrnai.* 3, 63. *Pub. Rutilii heredes.* 4, 43. *petunt, ut templum Tiberii apud ſe ſtatuatur.* 4, 55. *& obtinent.* 4, 56. *eorum origo & officia in populum Rom.* 4, 56.

Sociale bellum. 6, 12. *ſociales copia.* 6, 44. 12, 31. *turma.* 4, 73. *ſocialia,* res ſociorum. 2, 57. *ſociare* quæ. 15, 6. quos. 14, 40. *conſilia. H.* 2, 74. *H.* 4, 25. *ſociavit Lateranum amor reipub.* 15, 49. *ſociati nobiſcum per connubium. H.* 4, 65. *ſocianda claſſis ſpes.* 14, 63. *ſociata cum marito mors.* 15, 64. *ſociati labores.* 1, 11. *in matrimonium regnumque liberi.* 2, 3. *ſocietas validiorum atterit. H.* 4, 12. *in ſocietatem coire.* 12, 47. *ſocietate ſcelerum obſtrictus princeps.* 14, 57. *culpa tutiores. H.* 2, 52. *invidiam declinare. H.* 4, 41. *plurium defendi. O.* 5. *ſocietates equitum Romanorum,* de publicanis. 4, 6. *vectigalium conſtituta.* 13, 50. *ſocia laborum periculorumque conjunx. G.* 18. *adverſus ſocios atrox, quo fidem inſcitia pararet.* 15, 58.

Socordia. vid. *ſecordia.*

Sodales Auguſtales. 1, 54. 3, 64. *Titii.* 1, 54.

Sofonius Tigellinus. 14, 51. vid. *Tig.*

Sohemus. 12, 23. *domo Neronis Sophenes rex.* 13, 7. *Veſpaſiani ſocius. H.* 2. 81. *inter auxilia Titi. H.* 5, 1.

Solis ades. 15, 74. *ara.* 6, 28. *cadentis fulgor ad ortum uſque edurat. G.* 45. *per noctem conſpicitur. A.* 12. *ſolem orientem ſalutare. H.* 3, 24.

Solari cladem ſeſtertio quadr. 16, 13. *ſolatium ferre.* 4, 66. *honos nimius inter ſecunda, in adverſis in ſolatium cedit. H.* 2, 59. *ſolatia ex mœrore.* 3, 6. *è complexu reipub. petere.* 4, 8.

Solicitudo. vid. *ſollicit.*

Solent poſſe. O. 13. *ſolita* Germanis *inertia. G.* 45. *ſolita regib. H.* 5, 8. *ſolita inſolitaque alimenta. H.* 4, 60.

Solidare muros. 15, 43. *ſolida fides,* bona, fida. *H.* 2, 7. *ſolidum* opponitur *humido. H.* 5, 6. *vadum. H.* 5, 18. ita *ſolida* ſc. loca. 1, 70. oppon. campis fallacibus. 1, 65. *in ſolidum appellare,* totum petere. 6, 17. *per ſol. ſubdere fundamenta,* firma, ſolida. 4, 62. *ſolida auro, argento ſtatuæ.* 13, 10. *ſolida auro vaſa,* tota aurea. 2, 33.

Solitudinem, ubi fecerunt, pacem appellant. A. 30.

Sollennia repetere. 3, 6.

Sollicitudo longior, pro metu. 15, 25. *ſollicitudine nulla turbatus.* 14, 59. *ſollicitudo,* cura & trepidatio aliqua. *O.* 6. *ſollicitudines & curæ. O.* 13. *ſollicitudinum forma diverſa.* 4, 60. *ſollicitior. H.* 4, 58.

Solon. 3, 26.

Solvere pontem, reſcindere. 1, 69. *ſolvi militia,* exauctorari. 1, 44. *ſacramento.* 16, 30. *in luxum. H.* 2, 99. *in laſciviam. H.* 3, 38. *luxu.* 11, 31. *ſolutus,* orator. *O.* 18. *ſoluta alvus.* 12, 67. *ſolutum pœna* quid. 14, 28. *ſolutum maxime fuit,* liberum. 4, 35. *ſolutiora dicta factaque.* 16, 18. *ſolutius,* liberius. 13, 47. *loqui.* 4, 31.

Solum & cœlum animant homines. G. 29. *ſolo tenus.* 14, 40. *ſolum,* fundamentum, *firmitate ſpectata.* 4, 63.

Sola neceſſitudinis gloria uti, nihil aliud ex iſta conjunctione habere. 4, 39. *ſola bona quæ honeſta. H.* 4, 5.

Solymi. H. 5, 2.

Somnium Germanici. 2, 14. *Cæcinæ.* 1, 65. *Petræ.* 11, 4. *ſomnium ad ſpem haud dubiam trahit Ceſellius Baſſus.* 16, 1. *ſomniorum interpretes.* 2, 27.

Somno

Somno indulgere. 16, 19. *ſomno dediti Germani.* G. 15. quem *in diem plerumque extrahunt.* G. 22. *ſomno conſuevere.* 16, 5. *gravis.* 4, 22.
Sonat acies G. 3. *cantu, ululatu.* H. 4, 18. *ſonans genus orandi.* H. 1, 90. *ſonor,* ſonus *prælii.* 4, 48. *trux.* 1, 65. *ſonores barbarorum.* 14, 36.
Sontes utilitate publica abſumpti. 15, 44.
Sophenes regio. 13, 7.
Sophocles. O. 12.
Sophonius Tigellinus. H. 1, 72. vid. *Tigel.*
Sopor & ignavia. H. 2, 76.
Soracı. 12, 15. 12, 16.
Soranus. 16, 30. *damnatur.* 16, 33. *Veſpaſiani amicus.* H. 4, 7. *Sorani manib. ſatisfactum.* H. 4, 40. *memoria ſancta.* H. 4, 10. vide & *Barea Sor.*
Sordet eloquentia quibus. O. 23. *ſordes* in ſingulari, *ſordem Fontei.* H. 1, 52. *ſordes* pro habitu reorum. 4, 52. *reorum.* O. 12. *ſordes ac avaritia.* H. 1, 60. *ſordes verborum.* O. 21. *ſordidus,* admodum pauper. H. 1, 66. *ſordidum* turpe. *A.* 9. *ſordidius & abjectius nati.* O. 8.
Sororum filiis avunculi tanquam patres. G. 20.
Sors, fortuna. 12, 39. *civilium armorum.* H. 2. 45. *damnati.* 16, 34. *hominum.* 1, 61. *naſcendi.* 4, 20. *principum diverſa.* 4, 40. *indigna.* 12, 59. *informis, magnifica, talis.* 4, 63. *varia.* H. 2, 1. *& pudenda.* H. 2, 95. *ſors deerrat ad parum idoneos.* 13, 29. *ut quemque ſors obtulerat.* H. 4, 1. *ſortis humanæ commercium.* 6, 19. *ſortem cujus miſerari.* 12, 41. *ſorte pars componi.* 16, 10. *ſors,* ſortitio, *Aſia.* 3, 71. *ſorte Aſia depulſus.* 3, 32. *provinciarum.* 15, 19. *quæſtura.* A. 6. *ſors ea evenit Neroni.* 13, 15. *ſorte & urna mores non diſcernuntur.* 12, 41. *ſortem legationibus ponere.* H. 4, 8. *ſorte ducti.* 1, 54. 3, 21. 6, 2. 13, 29. H. 4, 40. *A.* 28. *habere Aſiam.* 3, 58. *ſortes* Germanorum. G. 10, 1. *legiones ſortiuntur de ordine agminis.* H. 2, 41.
Soſia Galla. 4, 19. *in exilium agitur.* 4, 20. *ob cultum Agrippinæ.* 4, 52.
Soſianus Antiſtius. vid. *Ant.*
Soſibius. 11, 4. *educator Britannici.* 11, 1.
C. Soſius. H. 5, 9.
Soſtratus. h. 2, 4.
Soza. 12, 16.
Spadonum agmen. h. 3, 40. *greges.* h. 2, 71.
Spargere bellum, late extendere. 3, 21. *A.* 38. *legiones,* diſpergere. h. 2, 76. *ſpargebatur,* rumor erat. h. 2, 58. *per provincias.* h. 3, 46.
Spartacus. 15, 46. *Italiam urens.* 3, 73.
Spartani. 2, 60. *Spartanorum leges.* 3, 26.
Spata. 12, 35.
Spatium. 6, 35. *ac tempus.* 2, 82. *ætatis medium.* A. 44. *ævi grande.* A. 3. *medium.* G. 37. *annorum.* 6, 28. *conſultandi ſumptum.* h. 4, 65. *dierum ſex interjectum.* 3, 13. *exeundi pacta.* 6, 43. *juventa.* G. 38. *temporis longum.* 2, 36. *longum, breve.* O. 16. *vitæ.* 3, 51. *vivendi tres & nonaginta anni.* 13, 30. *ſpatium fuit.* 1, 35. *ponendis caſtellis.* A. 22. *ſpatium erare.* 16, 30. *dare pœnitentiam malorum.* h. 1, 32. *inconſulti impetus cœpta, ſpatio langueſcunt.* h. 3. 58. *ſpatia dierum.* A. 12. *imperii prima.* 14, 56. *noctium.* 3, 45. *ſpatium terrarum immenſum tenere, implere.* G. 35.
Species, dignitas, ſplendor, forma, *magna ſpecie volitabant turmæ.* 15, 9. *magna utrimque ſpecie.* 15, 29. *pari utrimque ſpecie.* 2, 45. *ſpecies in publico.* O. 6. *citra ſpeciem.* G. 16. *ſpecies inſignium & armorum.* 15, 16. *diei magna.* 3, 60. *exercitus.* H. 2, 99. *Germanici eximia.* 2, 41. *excelſa magnaque gloria.* A. 4. *ſpecie inanium validus.* 13, 8. *opum complere coloniam.* h. 3, 32. *forma ac ſpecies orationis.* O. 19. *Thraſea venerabilis.* 16, 29. *ſpecies egregia.* A. 25. *falſa.* h. 3, 58. *inuſitata.* h. 2, 50. *magna.* 15, 29. *mira.* h. 5, 11. *ſua prætoribus, ſua conſulib.* 4, 6. *in ſpeciem.* 2, 37. *ac terrorem.* 2, 6. A. 35. *captivorum.* A. 39. *liberum.* 12, 44. *in ſpecies hominum effingere imagines.* h. 5, 5. *ſpecies* de externo paratu, cui non multum ſolidi ſubeſt: item de prætextu. ſic *amicitiæ.* 1, 10. 2, 3. 4, 68. 6, 32. 14, 24. A. 24.

ſpecie

ſpecie artis. 4, 3. bonarum artium falſi. 16, 32. comitum. H. 1, 88. dedicandi templum. 4, 57. defendenda provincia. 1,44. deteſtandi. 6,24. epularum. H. 4, 14. experientis iter. 15,15. fuga. 6, 44. honoris. 2, 67. quem arnolitri. 2, 42. indicii. 15,69. legationis ſeponere quem. H. 1, 13. legis. 1, 72. legum. 14, 41. liberalitatis. H. 1, 30. ſpecies libertatis. 2, 35. falſa. H. 1, 1. major. 13, 24. ſpecie militum quos interficere. H. 2, 56. obſequii. A. 53. orationum & carminum. 14,20. pietatis. 13,5. prudentium. A. 25. reconciliationis adſumpta. 12, 45. recuſantis. 1,3.3,35. religionis. 3, 63. 14, 31. ſeceſſus. 1, 4. ſenatus. H. 1, 74. in ſpeciem ſimplicitatis. 16, 18. ſpecie ſtudiorum quid tegere. 4, 44. trepidantis. 13, 40. tumultus. H. 4, 13. venandi. 2, 68. ſpeciem venturi ſimulans. 6, 1. amicitia retinens. 15, 50. auxilii facere. H. 4, 78. hoſtilis exercitus facere. H. 3, 82. ſpeciem magis quam vim tenere. 3, 30. adulantis expaveſcere. H. 2, 76. principatus vitare. H. 3, 70. terrarum continentium facere. H. 5, 19. in ſpeciem adornata verbis. 1, 52. magnificum donum. H. 1, 90. manens amicitia. H. 4, 80. concordia. H. 3, 65. per ſpeciem amicitia. 4, 54. benevolentia. 11, 1. convivii. H. 1, 24. explorandi. H. 4, 57. honoris. 12, 41. mœſtitia. 4, 8. oſculandi. 3, 34. ſacrificandi. H. 5, 12. ſtudiorum. 5, 8. vinculorum. H. 1, 71. ſpecie magis quam vi. 13, 31. ſpecie differre. G. 5. ſpecies virtutib. ſimiles. 15, 48. ſpecies, membrum, pars, quamcunque aliam ſpeciem eloquentia habet. O. 10. hac ſola ſpecies adulandi ſupererat. 1, 8. carminum. 14, 16. orationis. O. 19. ſpecies bellantium varia. 6, 35. plures eloquentiæ ſpecies. O. 18. ſpecies, imago, ſubverſa colonia. 14, 32. quietis nocturna. 11, 4. divina, viſio. H. 4, 82. ſpecies humana major. H. 1,86. H. 4,83. muliebris oblata. 11, 21. terribilior, inſtantior. H. 4, 83.

Specimen, exemplum, antiquitatis unicum. 3, 4. conſtantia, documentum. 5, 4. partium Mutianus. H. 3, 66. principatus primum. H. 2, 64.

Specioſus opibus, domo, paratu, ſplendidus. 3, 55. ſpecioſa opes. A. 44. ſpecioſa nomina. H. 1, 57, H. 4, 73. verbis. 1, 81. ſpecioſiora ſuadentes. H. 1, 34.

Spectaculum gladiatorum. 4, 62. 11, 22. 12, 57. 14, 17. H. 2, 71. H. 2, 67. H. 3, 32. ferarum, gladiatorum. 13, 31. ſpectacula gladiatorum. 3, 31. 15, 32. ſpectacula gladiatorum ferarumque. H. 2, 94. pudicitia inimica. G. 19. magiſtratibus in provinciis non edenda. 13, 31. ſpectaculorum gradus extructi. 14. 13. unum genus apud Germ. G. 4.

Spectare præſentia, in rem præſentem ire. 2, 47. 3, 47. 15, 13. ſtatum regionis. 14, 39. ſpectatus bello. 1, 4. ſpectata probitas. 13, 12. ſpectata militia dux. H. 3. 48. ſpectatiſſimus quiſque. 4, 6.

Speculari fortunam. 1, 31. partium. H. 3, 79. offenſas principum. H. 3, 38. prima rerum. H. 3, 46. ſpeculabundus. H. 4, 50. ſpeculatores pro ſatellitibus. H. 1, 24. H. 1, 25. H. 1, 27. H. 2, 33. H. 2, 73. H. 3, 43. dilapſi. H. 1, 31. ſpeculatorum lecta corpora. H. 2, 11. ſpeculatores, exploratores, propius ſuggreſſi. 2, 12.

Specus. 2, 54. nativus, natura non manu factus. 4, 59. promiſſus. 16, 3. repertus. 16, 1. ſpecus plur. 11, 2. effoſſi. 12, 57. ſubterranei. G. 16. ſpecuum exitus. 14, 23.

Spelunca. 4, 59.

Sperantibus plura dicuntur. H. 2, 78.

Spernere. proniores ad officia, quod ſpernebantur. H. 4, 71.

Spernendus morum. 14, 40. bello haud ſpernendus. H. 2, 86. haud ſpernenda latitudo. 15, 4. manus. 4, 72. H. 2, 11. haud ſpernenda vires. H. 2, 58. H. 2, 81. ſpreta exoleſcunt. 4, 34.

Spes noviſſima acrius defenditur. H. 3, 84. ne ſpem venia auferret. 14, 23. ſpe venia ſublata pertinacia accenditur. H. 4, 56. ſumitur animus. A. 32. minore ſpe venia, creſcit vinculum ſceleris. H. 4, 70. vita. H. 4, 49. magnos animos infringit. H. 5. 26. Spei addes. 2, 49. ſpes cujus admoveri, magiſtrum dari. 14, 53. quanto plus ſpei ad effugium, minor ad reſiſtendum animus. H. 3, 18. ſpem obji-

objicere, injicere, facere. 4, 60. *concipere, rapere. h.* 1, 13. *ſovere. h.* 3, 62. *in ſpem erigi. h.* 1, 4. *potentia*, ſpe pot. *h.* 4, 42. *ſpe victoriæ inducti, ut vincerentur.* 2, 52. *longinqua ac ſera omiſſa præſentem ac potiorem ſequi.* 13, 37. *ſpe abrupta. h.* 3, 63. *properus. h.* 4, 68. *tumens. h.* 1, 88. *quanta futuri ſpe tam magna tacuiſſet. A.* 18. *ſpes* Germanici de eo conceptæ. 2, 71. *dominandi prima in arduo.* 4, 7. *ſucceſſore certo prava aliorum ſpes cohibentur.* 3, 56. *ſpes nova.* 1, 4. 14, 58. 16, 23.

Spina. G. 17.

Spintria. 6, 1.

Spiramenta temporum, intervalla. *A.* 44.

Spiritus pro vita, anima, 1, 22. *effundendus.* 2, 70. *noviſſimus. h.* 3, 66. *ſpiritus tenuis.* 15. 57. *vitalis.* 15, 64. *cedit ab extremis.* 15, 70. *ſpiritus corporiſque diſſociatio.* 16, 34. *ſpiritum ante, quam ultionem amittere.* 2, 71. *effundere.* 2, 70. *h.* 3, 66. *finire.* 15, 51. *ad ſupremum uſque ſpiritum. h.* 4, 12. *ſpiritus*, ferocia, magnanimitas, *inſontis.* 16, 24. *hoſtiles. h.* 4, 57. *paterni.* 2, 43. *tumidi.* 4, 12. *ſpiritus* ejus *cohibuit Thraſea.* 16, 26. *gerere. h.* 4, 85. *altiores gerere. h.* 3, 60. cujus *mitigare.* 13, 21.

Splendidior orator. *O.* 25. *ſplendidiſſimus quiſque ſecuritati magis, quam potentiæ conſulebant. h.* 4, 48. *ſplendidiſſimi centurionum ac militum. h.* 2, 81.

Spolia conſectandi pravum certamen. h. 4, 78.

Sponte, ſtudio & favore, cujus *præfici.* 12, 42. *non ſponte principis.* 2, 59. *ſponte extingui*, ſumpta morte. 3, 16. *ſponte præfecti*, arbitrio, voluntate. 4, 7. *incolarum.* 4, 51. 13, 39. *Cæſaris.* 6, 31. *legatorum. h.* 4, 19. *gratiora ſunt, quæ ſua ſponte naſcuntur. O.* 6.

Spurinna Veſtricius. vid. *Veſtric.*

Spurius Lucretius. 6, 11.

Squalens litus, egenum aquarum. 15, 42. *ſqualor* ſubmiſſa barba criniſque. *G.* 31. *in ſqualorem mœſtitiamque compoſiti. h.* 1, 54. *ſqualore obſitus.* 4, 28.

Stabile prælium. 2, 21.

Stagnavit Tiberis plana urbis, merſit & quaſi ſtagnum fecit. 1, 76. *ſtagnantes aquæ. h.* 1, 86. *ſtagnum Agrippæ.* 15, 37. *ſtructum ad prælium navale.* 12, 56. *ſtagna in domo Neronis.* 15, 42.

Stajus. 4, 27.

Stare, ſubſiſtere, non ultra progredi. *ſtetit impetus belli. h.* 4, 67. *ſtabimus irriti. h.* 3, 20. *vis citra ultima ſtetit.* 12, 22. *agmen legionum intra Bovillas. h.* 4, 2. *ſtare præturam intra.* 3, 75. *cæteris in eo conſilia.* 4, 40. *ſtetit vis tanta unum intra damnum.* 3, 72. *nec ſtetiſſe hic finem injuriæ. h.* 4, 45. *ſeditio ſine ſanguine ſtetit. A.* 16. *ſtare*, conſiſtere, firmatam eſſe, *urbem domibus, tectis. h.* 1. 84. *ſtant res fama magis quam vi.* 6, 30. *res Rom. virtute ſtetit. h.* 2, 69. *ſtetit domus utraque. h.* 1, 75. *ſtante adhuc urbe.* 4, 56. *diſcordiæ ſteterunt reip. majori damno.* reſp. diſcordias damno luit. 3, 53. *ſtare, cum* quo, ab ejus partibus eſſe. *h.* 4, 69. *palam, aut voto. h.* 4, 76. *contra. h.* 4, 24. *ſtans ſpectavit populus.* 14, 20. *ſtatus in dies eos mercatus. h.* 3, 30. *ſtato tempore.* 12, 13. *G.* 39.

Statilia Meſſalina. 15, 68.

Statilius Taurus. 2, 1. *præfectus urbi.* 6, 11. *pervertitur.* 12, 59. *accuſante Tarquitio Priſco.* 14, 46.

Statim, jam tum ab initio. *h.* 1, 13.

Statio pro anno. *O.* 17. *ſtatio* & *vigiliæ* differunt. 13, 35. *ſtationem agere. h.* 1, 28. *h.* 1, 29. *ſtationes.* 1, 25. 1, 28. 1, 32. 1, 64. 6, 34. 11, 18. *h.* 1, 23. *hoſtium. h.* 3, 9. *circumdata.* 1, 50. *diſpoſita. h.* 4, 26. *firmata.* 4, 50.

Stativa. h. 1, 66. *caſtra.* 3, 21.

Statius tribunus. 15, 60.

Stat. Annæus. 15, 64.

Stat. Domitius. 15, 71.

Stat. Murcus. h. 1, 43.

Stat. Proximus. 15, 50. *moritur.* 15, 71.

Statoris Iovis ædes. 15, 41.

Statua Auguſti. 1, 73. *Marcelli altius, quam Cæſarum ſita.* 1, 74. *Claudiæ vim ignium bis elapſa.* 4, 64. *D. Iulii ab occidente in Oriente ſponte converſa. h.* 1, 86. *Illuſtris Agricolæ poſita. A.* 40. *triumphalis.* 1, 79.

ſtatua juſſu Neronis Pergamo avecta, 16, 23. Vitellii dejecta. H. 3, 85. irrumpentibus in capitolium vice muri objecta. H.3,71. oratorum. O.8. ſtatuas auro vel argento ſolidas prohibet Nero.13,10.

Statuere, judicare, definire. 4, 40. ſe non ſtatuere.13,38. ac ſi ipſe ſtatuiſſet. 12, 60. noctem. 13, 44. annuam pecuniam. 13,34. pœnam. 14, 49. pretium frumento.2,87. cui ſpatia.2,36. tempus.1,48. ſtatuit abire.2,69. experiri. 12, 14. oſtendere. 13,40. ſtatuere de quo.6,7, 13,28. 16,9. de legionibus. 15, 14. de procuratoribus. 12,54. de ſe, ſibi ipſi mortem conſciſcere. 6, 29. de Vitilia, eam damnare vel punire. 2, 85. ex vero. 4, 43. quid ſuper re. H.4,9. in futurum. 4, 37. in publicum. 3, 33. optimum. A. 39. ſtatuerent, ut vellent. 14,49. ſtatuere quid ſeverius. 4.54. ſtatuitur biduum.3,13. exilium in quam.6,18. judicium pœna, 11,6. nox.13,44. nuptia juſta.12,7. pœna in quem.4,31. ſedes, corona. 2, 83. ſtatuendi vis. 3, 70. ſtatuendo, ut. 14, 28. ſtatuendum habemus. 14,44. non ex rumore ſtatuendum. 3,69. ſtatuendo remedio, ad ſtatuendum rem. 3,28. ſtatuenda remeata.6,4.

Status lubricus.H.1,10.

Sterilem dictitans Octaviam exturbat Nero. 14,60. ſterile uſu donum.H.1, 90. virtutum ſaculum H.1,3.

Sternere inermes. H. 3, 77. ſtrata odia. H.1,58.

L. Stertinius. 2, 17. Bructeros fundit. 1, 60. Segeſtis fratrem in deditionem accepit. 1, 71. Angrivarios fundit. 2,8. & in deditionem accepit.2,22.

Stimulant, incitant, quos propria cauſa. 2, 46. ſtimulat dulcedo prædarum. H. 2, 7. ſtimulare quem. 12, 25. artibus animos. H 1, 25. ſe quiſque. 6, 35. ignominia. 12, 40. ſtimulante Icelo. H. 1, 33. ſtimulantes ſeipſi. 14, 30. ſtimulari probris, laudibus. H. 2, 21. rubore, præmiis. O. 36. ad iram. H. 2. 44. ſtimulatio privata. H. 1, 90. ſtimuli, incitamenta. A. 5. acriores. H. 1, 15. novercales. 1, 33. ſtimulos proprios admovere. H. 5, 16. quos proprius ſtim. incendunt pericula. 15,12. propr. ſtim. accendi. H. 3, 45. ſuis ſtimulis excitt. H.3,53.

Stipatores.2,9. 4,25. additi.11,16.

Stipendiarius. 4, 73. ſtipendiaria Italia. 11, 22. ſtipendiarii. 4, 20. ſtipendium militis diurnum. 1,17. prætorianorum. 1, 17. ſtipendia ſine tributis haberi non poſſunt. H. 4, 74. Romani milites ſtipendia à Gallis orant. H. 4, 36. ſtip. facere. 3. 1. merere. 13, 55. ſtipendia etiam ſumuntur pro annis militiæ, ut ſtipendia vicena meriti. 1, 36. quadraginta expleviſſe. 3, 33. ſenadena. 1, 36. tricena. 1, 35. tric. quadragena.1,17. ſtipendiorum ſexdecim finis.1,78. ſtipendia triginta quinque fecerat. H. 3, 75. ſtipendium parendi aut imperandi quadrageſimum. 1, 64. ſtipendii annus ſextus. 1, 17. ſtipendia.1,81. acta.6,3. juſta. H.4, 46. ſtipendiorum numerus. 1, 44. ſtipendia explere. 4,27. militum ſpectare H.4,46. ſtipendiis nullis provectus. H.2,76.

Stipes dabantur. 14,15. argenti aurique injecta. H. 4, 53. ſtipes congerere.H. 5, 5.

Stirpis gloria incendi.H.4,55.

Stoechades.H.3,43.

Stoica ſecta. 16, 32. Stoici. H. 3, 81. Stoicorum arrogantia, ſectaque, 14, 57. placita. H. 4, 5. civitas. O. 31.

Stolida audacia. H. 4, 15. ſtolide ferox. 1, 3.

Strabo Acilius.14,18.

Strabo Sejus. vid. Sejus.

Strangulatus in carcere. 6, 39. laqueo. 6, 25.

Stratonicenſes.3,62.

Stratonicis Venus.3,63.

Strenuus militia. H. 3, 42. ſtrenui etiam contra fortunam inſiſtunt ſpei. H. 2, 46. ignavique in victoria idem audent. H. 2. 14. ſtrenuis vel ignavis ſpem metumque addere. H. 1, 62. ſtrenui viri, adiles. 3, 53. ſtrenuiſſimus.H.4,69.

Strictum ferrum. H. 3, 10. ſtricti artus. G. 30. mucrones. H. 1, 27. H. 2, 41. H. 5, 22. ſtrictior, orator. O. 25.

Struebat fortuna cauſſas imperio. H. 2, 1. ſtruere aciem, inſtruere. H. 4, 24. H. 5, 11. H. 5, 17. adverſam.

ſam. 11, 24. *aggerem*, exſtruere. 2, 18. 4, 49. *h.* 3, 20. *amphitheatra. h.* 2. 67. *congeriem armorum.* 2, 22. *cauſ-ſas*, facere, præparare. 2, 42. *convivia locis publicis.* 15, 37. cui *crimen*, *inſidias. h.* 1, 58. *crimina, accuſatores.* 11, 12. *cuncta expugnandis urbibus reperta. h.* 5. 13. *dolum*, machinari. 4, 68. *epulas.* 15, 55. *materias in modum pontis. h.* 4, 23. *majora.* 12, 3. *mortem* cui. 4, 30. *muros. h.* 5, 12. *templum.* 1, 78. 2, 49. *tumulum legionibus.* 2, 7. *ſibi viam ad potentiam. h.* 3, 49. *ſtruente Tiberio*, ſubornante, *circumventi.* 1, 13. *ſtruebatur ultro qui.* 4, 67. *ſtructa* cui *inſidia.* 2, 65. 4, 28.

Studere, ſtudiis incumbere. *O.* 21. *legitime. O.* 32. *ſtudentes. O.* 34. *ſtudioſe audire. O.* 2. *ſtudioſi homines. O.* 21. *ſtudioſiſſimus auditor. O.* 32. *ſtudium carminum.* 14, 16. *O.* 11. *eloquentia. O.* 28. *ſapientiaque. A.* 4. *litterarum. h.* 4, 86. *magnificentia.* 3, 55. *nandi præcipuum. h.* 4, 12. *philoſophia. h.* 3, 81. *& Iuris. A.* 4. *poëtarum*, *oratorum. O.* 10. *poëtica. O.* 5. *ſapientia. O.* 32. *declamatorium. O.* 14. *fœdum itinere cythara.* 14. 14. *fructuoſius*, *amplius*, *pulchrius*, *illuſtrius. O.* 5. *Oratorium. O.* 8. *ſtudia* litterarum. 4, 44. 5, 8. *eaque* opponuntur *luſibus. O.* 28. *facilius opprimuntur quam revocantur. A.* 3. *fori. A.* 39. *Gallorum. A.* 21. *juvenum.* 15, 71. *orationum*, *cauſarum. O.* 3. *ſapientia.* 14, 56. *acerrima*, *facundiſſima. O.* 33. *altiora. h.* 4, 5. *civilia.* 3, 75. *educata in umbra.* 14, 53 *externa.* 14, 20. *honeſta.* 12, 58. 14, 21. *O.* 34. *inertia.* 13, 42. *liberalia.* 3, 43. 4, 58. *plena vecordia*, *fluxa.* 3, 50. *talia*, hiſtrionica & ludorum. 1, 54. *ſtudiorum claritudo.* 12, 8. *magnifico nomine ſegne otium velare. h.* 4, 5. *pretiis ſublatis*, *etiam ſtudia pereunt.* 11, 7. *ſedes ac magiſtra Maſilia. A.* 4. *Studia haurire ultra quam conceſſum Romani ac ſenatori. A.* 4. *ſua publicare.* 16, 4. *ſtudiis inluſtris.* 6, 47. *ſtudium*, favor, & inde orta cura atque diligentia. 1, 1. *cohortium præcipuum. h.* 3, 84. *exercitus. H.* 2, 85. *partium. h.* 1, 76. *H.* 3, 32. *H.* 4, 13. *H.* 4, 38. *popularium.* 12, 44. *probandi.* 4, 42. *rerum novarum.* 3, 13. 5, 3. *H.* 3, 12. *ſociorum. H.* 3, 72. *turbarum. H.* 2, 72. *conſimile.* 3, 13. *haud dubium in. H.* 3, 59. *hiſtrionale.* 1, 16. *quorum laudatum.* 1, 71. *par. H.* 2, 7. *par in omnes.* 11, 16. *ſine fructu.* 4, 29. *in pop. Rom.* 4, 65. *contra ſtudium* cujus *cenſere. H* 2, 91. *ſtudio erga ſe inſignes epiſtola. H.* 5, 48. *feriendi detegimur. O.* 26. *ſtudia. A.* 12. *accuſantium.* 12, 54. *civium.* 14, 52. 15, 33. *civitatis. H.* 3. 45. *exercitus.* 2, 44. *H.* 3, 86. *Galliarum.* 13, 53. *gladiatorum*, *equorum. O.* 29. *hominum accenſa.* 3, 4. *legionum prompta.* 2, 76. *Marcelli. H.* 4, 7. *matris.* 12, 9. *militum. H.* 1, 23. *H.* 1, 53. *H.* 1, 64. *H.* 4, 39. *acriora.* 2, 5. *quæſita.* 3, 12. *& populi.* 15, 59. *manifeſta. H.* 1, 41. *inclinant in. H.* 2, 30. *obverſa. H.* 3, 11. *ſtudiis militum refovebatur. H.* 3, 58. *ordinum diverſa.* 12, 60. *partium. H.* 1, 85. *patrum. H.* 4, 45. *plebis.* 14, 13. *modica.* 14, 21. *populi.* 2, 37. 14, 59. *H.* 3, 66. *O.* 39. *& patrum.* 3, 10. *flagrantia.* 2, 41. *aucta. H.* 3, 80. *procerum.* 4, 65. *provinciarum. H.* 3, 1. *certantia. H.* 5, 1. *provincialium. H.* 2, 98. *Ptolemai cognita.* 4, 26. *ſenatus. H.* 4, 4. *ſeniorum.* 3, 31. *tribuum.* 1, 15. *vulgi.* 6, 46. 12, 3. *H.* 3, 69. *H.* 4, 49. *concilianda.* 1, 4. *acquirenda.* 12, 41. *ſtudia diverſa.* 11, 23. *erecta in. H.* 2, 11. *immodica. H.* 1, 35. *inania. H.* 1, 32. *languentia. H.* 1, 39. *nimia.* 1, 8. 3, 12. *popularia.* 4, 12. *prompta.* 3, 43. *promptiora.* 13, 8. *publica.* 5, 10. *tacita in.* 2, 43. *adſunt.* 4, 7. *in Senatu erant*, ut ſcil. diverſas partes tuerentur. 14, 42. *in ſtudia diducti. H.* 2, 68. *diducere ſenatum. H.* 4, 6. *ſtudiis certabatur.* 3, 63. *H.* 1. 90.

Stultitiam alienam opperiri. H. 2, 34.

Stupris polluere pubem. 6, 1.

Styli anxietas. O. 39.

Suadere principi, quod oporteat. H. 1, 15. *qui ſuadet*, *conſiderandus. H.* 2, 76. *ſuadendi magis auctoritas*, *quam jubendi poteſtas. G.* 11.

Suardones. G. 40.

Sub idem tempus, eodem tempore. 2, 27. 3, 48. 3, 64. 4, 16. 6, 20. 11, 8. 12, 56.

12, 56. 14, 17. 15, 7. ſub recentem partum. 15, 23. ſub ipſas Kalen. H. 1, 52. ſub ipſa mœnia progreſſi. H. 3, 21. ſub muros ipſos. H. 5, 11. ſub eodem crimine, obtentu ejuſdem criminis. H. 2, 26.

Subdere, ſubordinare, reum falſis. 1, 39. reos. 15, 44. teſtamentum. 14, 40. ſubdebantur crimina. 3, 67. reus. 1, 6. rumor. 6, 36. ſubditum ſocius. H. 1, 28. h. 3, 25. ſubditi, ſubornati, ſubmiſſi. 4, 59. 11, 2. ſubdere ſundamenta ædificio. 4, 62.

Subdolus 16, 32. fingendis virtutibus. 6, 51. ſubdola affinitas. 1, 10. concordia. 2, 64. incertis vadis loci forma. H. 5, 14. modeſtia. 6. 20. mora. 3, 7. ſubdola quæ. 1, 81.

Subducere agmen, ſurſum ducere. 1, 70. caſtra in colles. 2, 46. legionem ex acie, abducere. 2, 21. ſubduci æmulationi. 4, 86.

Suberat ſpectaculum, inſtabat. 3, 6.

Subigere, cogere, ſubegit abire. 14, 26. ſubigi, ut. 2, 40. ad deditionem. H. 3, 8. ſubigunt metu, vexillum tradere. 1, 39. donis ingentibus, operas arenæ promittere. 14, 14. ſubigere, ſubjicere, armis gentem. A. 17. Judæos. H. 5, 9. nationes. 11, 16. ſubigi vi, obſidio. 4, 58. ſubactus orbis. H. 2, 38. ſubacta Britannia. A. 33. ſubactæ nationes. 12, 23. A. 14.

Subactus miles, coactus. 11, 20. deſperatione dux. 15, 13. multitudine periclitantium. 6, 16. vi amoris. 13, 13. ſubacti metu. H. 4, 70.

Subjecti domines dum adipiſcuntur multa caritate; & poſtquam adepti, majori odio habent. 12, 30. ſubjectorum virtus ingrata imperantibus. A. 31. ſubjecti campi, ſubjacentes. 15, 9. Narniæ. H. 3, 63. ſubjecta vallum. 1, 65.

Subire, ſurſum ire. H. 3, 71. muros. H. 2, 21. ſubeuntes. H. 3, 29. temere. H. 2, 22. ſubeuntes arcere. H. 3, 82. ſubire conditiones, ſuſcipere. H. 4, 65. corpus patrium, ſibi imponere. 6, 28. delationem, ſuſcipere. 11, 29. judicium. 6, 23. obſidium. H. 3, 69. ſortem quamcunque. 16, 32. ſubit cura reipub. in mentem venit H. 1, 13. animum horror. H. 1, 3. quos varia ſors rerum, lacrima, in ſeri. ordia. H. 2, 70. recordatio. H. 3, 31. dulcedo. A. 3.

Subitarii gradus, ſubito, tumultuario opere ſtructi. 14, 20. ſubitaria ædificia. 15, 39.

Subitus irrupit, ſubito. H. 3, 47. miles. H. 4, 76. conſiliis. H. 5, 21. ſubita res. 11, 20. 14, 5. ſubita re trepidans. H. 2, 96. ſubiti ſceleris magnitudo. H. 1, 28. ſubita belli. H. 5, 13. A. 37. ſubitis terrentur etiam fortes. 15, 59.

Sublaqueum. 14, 22.

Sulpitius Dexter. H. 1, 31.

Subrius Flavius. 15, 49. Neronem occiſurus. 15, 50. inter ipſam cognitionem. 15, 58. imperium Senecæ deſtinat. 15, 65. proditur. 15, 67.

Subrogandus prætor, ſubſtituendus in locum demortui. 2, 51.

Subruere, pervertere, animos. H. 2, 101. muros. H. 2, 22. H. 3, 20. H. 4, 23. vallum. 13, 39. H. 3, 28.

Subſidium, præſidium. 4, 5. ſubſidio, auxilio, venire. 4, 59. ſubſidia dominationi. 1, 3. navigiorum, ſecuræ ſtationes. 4, 67.

Subſignanus miles. H. 1, 70. H. 4, 33.

Subſtantia facultatum O. 8.

Subtilitas ingeniis militaribus deeſſe creditur. A. 9.

Subtrahere quem exitio. H. 1, 45.

Subvectare Tiberi frumentum, h. e. adverſo flumine. 15, 43. ſubvectus, ſubvectio, commeatuum. 15, 4. ſubvehere claſſem, ſurſum vehere, adverſo flumine. 2, 8. ſubvehi Nilo. 2, 60. ſubvecta Rhodano copia. 13, 53. Tiberi naves. 15, 18. ſubvecta ab Hoſtia utenſilia. 15, 39.

Subvenire, ſuccurrere, auxilio eſſe. 4, 31. 12, 67. ſubvenit alvus ſoluta. 12, 67. Cæſar. 1, 75. commeatus à, H. 2, 52. effugium. 2, 47. quibus. 3, 54. civitatibus. 4, 13. dubitantibus. 6, 35. flagitiis cujus. 15, 68. incolumitati. 14, 62. inſequentia locorum. 14, 27. neceſſitatibus, G. 35. nominis Rom. 1, 43. reliquis hiemem. 4, 51. ſociis. 12, 10. 14, 18. ſolitudini 4, 53. agmine propero. H. 4, 79. verſi in fugam qui ſubveniebant. H. 2, 26. cum cohortibus. h. 2. 36. cum manu equitum. H. 5, 21. propere. A. 16. ſubvenientes equites. 2, 11. ſubveniri H. 3, 79. auxilio majore. 4, 2. matri. 14, 5. ſubventum coloniæ. 12, 58. imperio. 11, 24. rebus ex-

extremis.12,43. *vicis, caſtellis*.12,38. *mature*.2,39. *ſubveniendum eſt mihi*. 14, 54. *ſocius*. 12, 10.
Subverſor legum. 3,28. *ſubvertere*, pervertere, evertere, *jura*. 4, 30. *probationes ſcelerum*. 3, 7. *per occultum privignos*.4,71. *ſubverti*.4, 17. *acta* cujus. 13, 5. *domum interpretationibus*.3,25. *leges*. 2, 36. *ſenatum*. *H*. 4, 42. *ſubverſa colonia*. 14, 32. *domus*. *H*.4,42. *ſubverſi obices portarum*.13.39.*ſubverſa imagines*.*H*.3.7.
Subverſa crematаque hiberna. *H*.4, 61. *opera*. *H*. 4, 22.
Suburbana peregrinatio. 3, 47.
Succedere, adſcendere, ſuggredi. 2, 81. *ſucceſſit claſſis*.3,1. *ſuccedere murum*. 2,20. *teſtudine*. *H*.3,27. *propius*. 1, 67. *ſuccedere* in alterius locum. 3, 21. *interfecti principis ultor eſt quiſquis ſucceſſit*. *H*.1,40. *ſucceſſoris curam famamque obruere*. *A*. 17. *ſucceſſus rerum prada magis quam pugna intentos* facit. *H*. 4, 28. *ſucceſſu rerum ſecordius agere*. *H*. 2, 15.
Succinum. *G*. 45.
Sudantur thura. *G*. 45. *ſudatum eſt mihi ſatis in*. *O*. 4.
Sudes.*H*.2,21.*ſerrata*.*H*.4,29.*prauſta*. 4, 51. *ſudibus obrui*. *H*. 4. 23.
Sudore acquirere, quod ſanguine poſſis, iners. *G*. 14.
Suedius Clemens. *H*.1, 87. *dux Othonis*. *H*. 2, 12.
Sueſcere quos *diſciplina*, *imperiis*, adſuefacere. 2, 52. *ſueſcere militia*, adſueſcere. 2, 44. *ſuetus externa ſuperbia*. 15, 31. *regibus Oriens*. *H*. 4, 17. *ſueta circo ac theatris plebs*. *H*. 1, 4. *armis juventus*. *H*.1,68. *ſueti latrociniis*. 2, 52. *ſervitio*. 12,50. *ſueta bello*, quæ in bellis haberi ſolita ſunt. 15, 12.
Sueſſa Pometia. *H*. 3, 72.
C. Suetonius Paulinus. 14, 29. *Londinium pergit*.14, 33. *Britannos magno prælio vincit*.14. 37. *coſ. fit*. 16, 14. *dux Othonis*.*H*.1,87. *inter præcipuos*. *H*.1,90. *H*.2,23. *res egregias gerit*. *H*. 2, 23. *cunctator natura*. *H*. 2, 25. *rei militaris calidiſſimus*. *H*. 2, 31. *Othoni ſuadet bellum ducere*. *H*.2,32. *neceſſarius magis defenſionibus, quam honeſtis uſus*. *H*.2,60. *procos. Britannia*. *A*. 14. *laudatur*. *A*. 5.
Suevia. *G*.43. *Suevia finis*. *G*. 45. *Suevi*.2,63. *G*.38. *G*.43. *G*,45. *A*.28. & *Sarmatæ coorti*. *H*.1, 2. *imminentes*. 1,44. *pace obſtricti*. 2, 26. *orantes auxilium*.2,44. *regem à Druſo accipiunt*.12,29. *unde dicti*. *G*.2. *Suevorum ingenui, ſervi*. *G*.38. *pars Iſidi ſacrificat*. *G*. 9. *in ſecretiora Germania porrigitur*. *G*.41.
Sufficere, ſubſtituere, *ſc conſulem*.*O*.17. quem.12,40. *ſuffici alium*. *H*.3, 37. *ſuffectus nemo*.3.58. *patri filius*.4,16. *ſufficere labori*, parem eſſe. 16, 5.
Suffugium in tempus.4,66.*hiemi*. *G*.16. *ſuffugia Garamantum*.3, 74. *propinqua*. 4, 47.
Sugambri.2, 26. *exciſi*. 12,39. *Sugambra cohors*. 4, 47.
Suggeſtus apud ſigna, in quo aurea imperatoris ſtatua. *H*. 1, 36.
Suggredi propius.15, 11. *ſuggreſſus propius hoſtu*. 14, 37. *acie dux*. 4, 47. *ſuggreſſi propius ſpeculatores*. 2, 12. *flammis*. 13, 57.
Sui ſimilis gens. *G*. 4.
M. Suilius. 12, 25.
P. Suil. 4, 31. *accuſat Aſiaticum*.11,1. *Petras equites Rom*. 11, 4. *continuus accuſantis reus*. 11, 5. *damnatur*. 13, 42. *in inſulas Baleares pellitur*.13,43.
Suil. Ceſonius. 11, 36.
Suiones. *G*. 44.
L. Sulla.2,55. *Lepida proavus*.3,22. *dictator*. 3, 27. *Mithridatem vincit*. 3, 62. *adjutus à Smyrnais*.4,56. & *Byzantiis*. 12, 62. *invidetur à Caligula*. 6,46. *judicia ſenatus tradiait*.11,22. *pomœrium protulit*.12, 23. *cum Mario bellavit*. 12, 60. *ab oratoribus non immunis*. *O*.40. *nobilium ſæviſſimus*. *H*.2,38.*Capitolium inſtaurat*.*H*.3,72. *bis in urbe conflixit*. *H*.3.83. *Sulla dominatio*.1,1. Alius. 3,31. *Coſ*.6, 15.
Sulla Cornelius.13, 23. Vide & *Corn*.
Sullanus centurio. 3, 75.
Sulpicia ſc. familia niſi potius leg. *Sulpicia ac Lutatia decora*. *H*. 1,15.
Sulpitia Prætexta. *H*. 4, 42.
C. Sulpitius. 3, 52.
Sulp. Aſper.15,49. *conjurat contra Neronem*.15,50. *pœnam ſubit*. 15, 68.
Sulp. Camerinus. 13, 52.
Sulp. Florus. *H*. 1. 43.
Sulp. Quirinius. 3, 48.
Sulp. Rufus. 11, 35.

Sulpiciorum familia. 3, 48.

Sumere animum. A. 31. *interficiendi* cujus. 14, 44. *arma.* h. 3, 24. h. 4, 3. h. 5, 9. G. 13. G. 40. *bellum.* 2, 4. 2, 45. 13, 34. 15, 7. h. 3, 43. h. 4, 66. h. 4, 69. h. 5, 25. A. 16. conjurationem. 15, 49. *conſilia pacis.* 2, 26. *dictaturam.* 1, 1. *exitium.* 3, 7. *expugnationem.* 15, 5. *fidem.* 11, 7. *finem,* ſponte mori. 6, 25. *juſtitium,* præcipere, non expectare, donec indicatur. 2, 82. *militiam,* ſponte ſuſcipere. 4, 4. *ſibi,* eligere, inter quos ſcribi malit. h. 2, 94. *mortem,* ſibi ipſi conſciſcere. 2, 66. 3, 50. 4, 22. 13, 30. 14, 7. *periculum.* h. 3, 69. *prælium.* h. 4, 34. *acriter.* h. 2, 42. *quietem.* 1, 64. *ſævitiam, ſuperbiam in* quos. 6, 31. *ſpatium, conſultandi.* h. 4, 65. *in manus aurum.* O. 22. *in manum libros.* O. 25. *ſumere,* pro accipere, non recuſare, oblata. 1, 71. *agros,* rapere, vi occupare. 2, 13. quid *perpetrandum,* in ſe recipere. 12, 5. *ſibi, quod validiſſimum.* 13, 39. *partes contradicendi.* O. 24.

Summa belli. 2, 45. h. 2, 16. h. 4, 68 *expeditionis.* h. 1, 87. *pacis.* 13, 38. *potentia.* h. 4, 2. *reipub. agitur.* 12, 5. 16, 28. *rerum.* h. 2, 81. A. 5. & *imperii.* h. 2, 33. *ſummam rerum* cui *permittere.* h. 4, 25. *ſceleris poſcere.* 14, 7. *de ſumma rerum certare.* h. 3, 70. *cantari.* h. 3, 50.

Summittere crinem, barbam. G. 31.

Summus ſeveritatis & munificentiæ, utriuſque arbiter. 1, 46. *ſumma fortuna,* imperium. 2, 72. 12, 12. 13, 13. 13, 46. *in ſumma fortuna pleraque auſpiciis & conſiliis geruntur.* 13, 6. *ſumma rei diſcrimen.* 2, 12. h. 5, 15. *regimen.* 1, 31. *periculum facere.* h. 4, 71. *ſumma rei,* imperio, *admovere.* 3, 56. *imponere.* 6, 31. *ſumma militia* ſcil. officia. h. 2, 75. *ſumma brevibus momentis verti poſſunt.* 5, 4.

Sumptuaria lex. 3, 52.

Sumptuum gravitate reditus anteire. 15, 18.

Sunici. h. 4, 66.

Suovetaurilia. 6, 37. h. 4, 53.

Super Agrippinam, præter. 3, 3. *arma.* G. 30. & *viros.* h. 4, 58. *avaritiam.* 13, 18. h. 1, 51. *benignitatem.* h. 2, 30. *eas civitates.* 3, 63. *cladem,* h. 2, 44. *clientelas,* 13, 37. *conſulatum & triumphalia.* 4, 44. *cupidinem.* 4, 60. *decus Æmiliorum.* 3, 22. *eundem honorem.* 13, 18. *hos.* h. 2, 24. *experientiam.* 13, 8. *ferociam inſitam.* h. 3, 45. *propriam.* 12, 33. *id, quod.* 4, 11. *ignaviam inſitam.* h. 2, 94. *ingenium.* 4, 46. *levitatem inſitam.* h. 2, 101. *Iuniæ familiæ claritudinem.* 15, 35. *libidinem.* 13, 57. *mala inſtantia.* h. 4, 38. *memoriam Vindicis.* h. 1, 8. *percontationes ſævas.* 15, 58. *periculum.* 16, 10. *pervicaciam.* h. 3, 77. *propriam ſtirpem.* 12, 25. *quos ſuper.* 6, 33. *tædium malorum.* h. 5, 26. *tot ſenatores.* 3, 67. *ſolitum decus.* G. 32. *Subrium & Sulpicium.* 15, 50. *triumphales imagines.* 15, 72. *vanitatem.* h. 4, 55. *vetuſtatem.* 4, 75. *Vinium ac Laconem.* h. 1, 14. *vires.* G. 43. *virtutem.* A. 17. *ſuper* pro poſtea, ad poſtremum. *incenſa ſupra villa, omnes cremavit.* 3, 46. *ſupra caput legiones,* imminere lug. h. 4, 69. *ſuper ipſam Rheni ripam,* in ipſa ripa, *collocati.* G. 28. *ſuper,* inter, *ſanguinem & ſpolia.* G. 31. *ſuper portiones erant* pro portiones ſupererant. h. 1, 20. *ſuper ea re,* de re. 5, 6. *ſcripſit.* 6, 15. *ea ſuper re multus rumor.* 11, 23. *ſuper eo conſultus.* 3, 41. *eo miraculo differere.* 6, 28. *nuptiis.* 12, 22. *omnibus negotiis melius atque rectius olim proviſum.* 14, 43. *firmanda pace.* 15, 5. *obtinenda Armenia.* 15, 24. *ea profectione adiit capitolium,* ejus cauſſa. 15, 36. *tanta re contans.* h. 2, 63. *quid ſtatuere.* h. 4, 9. *re tali* quem *conſulere.* h. 4, 40. *rebus diverſis conſulti.* 4, 74. *rebus compoſiti verſus.* 2, 54. *conſulere.* h. 4, 82. *ſuper eo crimine,* ſub eo crim. ſpecie ejus crim. 15, 52. *ſuper* poſtpoſitum. *quæ ſuper cuncta.* h. 3, 26. *quos ſuper.* 6, 35. *raro ſuper milite.* 1, 68. *incenſa ſuper villa.* 3, 46. *humum ſuper.* 16, 35. *cumulos ſuper.* h. 3, 19.

Superabilis ope humana cæcitas. h. 4, 81. *nullis caſibus ſuperabile.* 2, 25. *ſuperans multitudo.* A. 35. *ſuperante multitudine facile damnum.* h. 4, 28. *ſuperans numerus.* A. 25.

Superbia Claudiæ familiæ. 1, 4. *Parthorum.* 14, 26. *præſidentium.* 3, 40.

ulta-

victoris. 14, 38. *fruſtra per modeſtiam & obſequium effugitur*. *A*. 30. *documentum adverſus ſuperbiam*. 15, 27. *ſuperbiſſima epiſtola*. 3, 59.

Supereſſ., vivere. *dum ſuperſuit*. 4, 7. *pater*. 6, 40. *qui etiam tum ſupererant*. 13, 18. *donec Germanicus ac Druſus ſuperfuere*. 6, 51. *ſupereſſe* cui, ſupervivere. *h*. 1, 22. *prælio*. *h*. 1, 79. *h*. 4, 60. *ignavia, infamia ſua*. *h*. 4, 11. *ſupereſſe*, extare, adeſſe. *G*. 34. *alimenta urbi*. 12, 43. *aliqua epiſtolis eorum inſerta*. *O*. 25. *ad uſum & decus arma*. *h*. 1, 51. *bellum*. 1, 3. *ſupererat inclinatio populi*. 11, 12. *Veſpaſiano mare, claſſes, ſtudia provinciarum*. *h*. 3, 1. *moles*. 1, 45. *nihil ex*. *A*. 22. *tibi robur*. 14, 54. *ſpes vireſque*. *h*. 3, 54. *ſatis virium*. *h*. 2, 4. *ſilva*. 1, 67. *ſtudia populi*. *h*. 3, 66. *tantum belli*. *h*. 5, 20. *utraque egregie*. *h*. 1, 83. *quantum ſupereſſe, ut*. 4, 7. *quid ſupereſſet poſt*. 11, 28. *quid ſupereſſe, niſi ut*. 14, 20. *nil aliud, quam ut*. 15, 62. *ſupereſſe*, abunde eſſe. *ſupereſt ager*. *G*. 26. *ferrum*. *G*. 6. *oris gratia*. *A*. 44. *tempus noviſſimum* 5, 7. *bonori omnia*. *A*. 45. *ſupereſſe, quo*. 16, 26. *dies, qui in locum Cæcinæ ſupererat*, qui rebat ex conſulatus tempore. *h*. 3, 37. *fide ac virtute legatos ſe conſiliis ſuperfuiſſe*, incubuiſſe negotio atque id confeciſſe. 3, 47.

Superfluens multitudo. *h*. 3, 58. *Nilus*. 2, 61. orator. *O*. 18.

Superfundere mare. 13, 55. *vim telorum*. *A*. 36. quos *pulſu ſonituque*. *h*. 3, 2. *ſuperfunditur adjacentibus amnis*. 5, 14.

Supergredi, antecellere, *principem*. 14, 52. *ſupergreſſa pulchritudine feminas*. 13, 45. *vitium virtus*. *A*. 1. *modum cuncta*. *h*. 2, 5.

Superior exercitus, Germaniæ ſuperioris. *h*. 1, 56. *h*. 1, 56. *h*. 1, 57. *h*. 4, 37. *provincia*. *h*. 5, 19. *ripa*. *h*. 4, 59. *Germania*. *h*. 4, 70. *ſuperioris*, victoris, *nomina, modeſtia & probitas*. *G*. 36.

Superne, deſuper. 2, 20.

Superſedio invertere, omitto. 15, 63.

Superſtagnat amnis. 1, 79.

Superſtantes. *h*. 4, 30. *maceriis*. *h*. 3, 82. ponti. *h*. 4, 23.

Superſtes bellorum. 2, 71. *G*. 6. *iniquorum*. 3, 4. *noſtri ſuperſtites*. *A*. 3.

Superſtitio pro reverentia ſacrorum 1, 79. *h*. 4, 83. opponitur religionibus. *h*. 5, 13. *nomine*. *h*. 3, 58. *perculſa mentes ad ſuperſtitionem mobiles*. 1, 28. *ſuperſtitione diſcors Ægyptus*. *h*. 1, 11. *ſuperſtitionem demere*. *h*. 5, 8. *ſuperſtitionis inſigne*. *G*. 54. *ſuperſtitio* de vaticiniis & Aſtrologia. *h*. 2, 78. *augeſcens*. *h*. 4, 61. *exitiabilis*. 15, 44. *omnis* *G*. 39. *peregrina*. *G*. 43 *vana*. *h*. 4, 54. *urget*. 1, 29. *ſuperſtitionis externæ reus*. 13, 32. *pervicacia*. *h*. 2, 4. *ſuperſtitione infecti*. 2, 85. *ſuperſtitiones*. *h*. 4, 81. *externa*. 11, 15. *magna*. 12, 59. *ſæva*. 14, 30. *vetuſta*. 3, 60. *ſuperſtitionum perſuaſio*. *A*. 11.

Superſtruere fundamento, imponere, inædificare. 4, 62.

Supervenientia auxilia. *h*. 4, 25. *superventus legionis*. *h*. 2, 54.

Supervolitant volucres. *h*. 3, 56.

Suppeditat miles, ſuppetit. 4, 4. *donec ſuppeditet vita*. 15. 11. *h*. 1, 1. *res frumentaria*. 15, 16. *animus, oratio*. *h*. 4, 40. *verba*. *h*. 4, 59. *natura*. *A*. 46. *ſuppeditans momento noviſſimo eloquentia*. 15, 63. *ſuppeditare ſenatum urb.*, ſubminiſtrare. 11, 23.

Suppetere. 14, 55.

Supplendis legionibus, ad ſupplendas leg. 16, 13.

Supplices miſericordia digni. 14, 23. *quanta pervicacia in hoſtem, tanta beneficiis verſus ſupplices utendum*. 12, 20.

Supplicationes, gratiæ diis actæ, *ob ſupplicia civium*. 2, 32. *ob res bene geſtas*. 13, 41. *ob occiſam à principe matrem apud omnia pulvinaria*. 14, 12. *ob Neronis amorem in rempub*. 14, 59. *ob natam principi filiam*. 15, 23. *ſupplicatum Vulcano, Cereri, Proſerpinæ poſt incendium Romæ*. 15, 44.

Supplicium ſervile. *h*. 4, 11. *triumvirale*. 5, 9. *ſupplicium luere*. 15, 69. *ſupplicia perſolvere*. 6, 26. *ſupplicia* pro ſupplicationibus. 3, 64.

Supprimendo famam augere. *h*. 1, 17. *ſuppreſſo nomine*. *h*. 2, 96.

Supra libertatem regnari. *G*. 43. *par negotiis, neque ſupra*, non calidior aut acrior, quam iſta negotia requirerent. 6, 39.

Supremus, ultimus, *prope reipub. annus*. *h*. 1, 11. *adſpectus*. 14, 4. *dies*. 1, 6. 3, 76. *A*. 43. id eſt mors. 1, 53. 3, 16. *vitæ*. 1, 9. *urbis*. *h*. 5, 2. *ſanguis Claudiorum*. 13, 17. *ſpiritus*. *h*. 4, 21. *ſuprema neceſſitas*, mors. *h*. 1, 72. *voluntas*, teſtamentum. *h*. 1, 48. *vox*. 15, 70. *ſupremum auxilium*. 13, 16. *certamen*. *h*. 3, 81. *convivium*. 1, 55. *officium*, ſepultura. *h*. 3, 25. *ſuprem: Tiberio coll*. 6, 45. *dies* 6, 48. *ſermones*. 1, 13. *ſupremæ cura* de morte. *h*. 2, 49. *neceſſitates*. 1, 27. *h*. 1, 3. *tabulæ*, teſtamentum. 6, 38. 16, 4. *ſuprema*, quæ ad mortem aut funus pertinent. 4, 44. 15, 59. 15, 64. 16, 11. 16, 25. *Auguſti*. 1, 8. *Germanici*. 3, 49. *mariti*. 16, 34. *mandata*. 1, 53. *h*. 2, 53. *munera*. 3, 2. *officia*. 5, 2. *oſcula petere*. *h*. 4, 46. *ſolatia*. *h*. 3, 84. *verba*. 14, 29. *ſupremorum imago præſenti circundata*. *h*. 4, 45. *traditio*. 16, 16. *ſupremis admotus* 12, 66. *appropinquare*. 6, 50. *ſuprema ſolvere*, ſepelire. 1, 61. *de ſupremis agitans*. *h*. 4, 59. *ſupremum dividi à parentibus*. *h*. 4, 14.

Surena. 6, 42.

Surgit rumor. *h*. 2, 42. *ſurgens luna*. *h*. 3, 23. *ſurgentes partes*. *h*. 3, 4.

Suri, Syri. 2, 60. *Suria*. 2, 69. 2, 70. 2, 74. 2, 77. 2, 78. 4, 5. *adminiſtranda*. 6, 27.

Surrentum. 6, 1. *Surrentium promontorium*. 4, 67.

Sue abſtinent Iudæi. *h*. 5, 4.

Suſcipere conſilium. 4, 64. *h*. 2, 76. *diſcrimen*. *h*. 4, 70. *iter ad*. *h*. 2, 85. *judicium*. 14, 50. *preces*. 13, 54. *rempub*. *h*. 2, 1. *tutelam* cujus. 1, 12. *vota*. 12, 13. *publice*, nuncupare. 15, 23. *pro incolumitate*. 4, 17.

Suſpectare, ſuſpectum habere. 1, 5. quem. 1, 13. 13, 47. *perfidiam*. *h*. 2, 27. *prolatationem*. *h*. 3, 82. *ſuſpectante Nerone*. 15, 51. *ſuſpectans fraudem*. 13, 39. quem *magis magiſque*. 12, 65. *potentiam* cujus. 11, 16. *ſuſpectari poſſe*, ſuſpectum eſſe. 4, 3. *ſuſpectus ut nimia ſpes*. 3, 29. *in Poppæa*. *h*. 1, 13. *dominantibus*, *qui proximus deſtinatur*. *h*. 1, 21.

Suſpenſus principatu novo animus. *h*. 4, 8. *ſuſpenſa metu civitas*. *h*. 4, 38. *in ſuſpenſo tenere*. *h*. 1, 78. *ſuſpenſi* ſollicití. *h*. 3, 37. *animi*. *h*. 1, 25. *ſuſpenſa mentes provinciarum*. *h*. 2, 4. *ſuſpenſa*, dubia, ambigua. 11, 34. *verba*. 1, 11. *ſuſpenſus ſuper Cæſarem genu*, *vultu*, *manibus*, extenſus, expaſſus. 4, 59.

Suſpicax animus. 1, 13. *ſilentium*. 3, 11. *tempus ad ſuſpicionem evaluit*. *h*. 1, 80. *ad ſuſp. inclinati*. *mentibus evenit*, *ut qui timet*, *timeatur*. *h*. 1, 81. *ſuſpiciones imbecillæ*, 2, 76. *ſuſp. irritare*. *h*. 4, 32. *ſuſpicionibus quem arguere*. *h*. 3, 78.

Suſpiciens cœlum. *G*. 10.

Suſtentaculum victoriæ. *h*. 2, 28. *ſuſtentare aciem*. 1, 65. *hoſtem*. 15, 10. *paupertatem*, ſublevare. 13, 34. *pugnam manu*, *voce*, *vulnere*. 2, 17. *largitione*, *cura ſaucios*. 4, 63. *ſe & domum & pacem*. 1, 4. *ſecuritatem annonæ*. 15, 18. quem *opibus*, 2, 40. *ſuſtentari*, ali. 4, 13. *ope* cujus. 4, 71. *ſpe*. 6, 25. *ſuſtentata diu acies*. *h*. 2, 15. *ſævitia hoſtium*. 2, 11.

Suſtinere. *h*. 3, 29. *aciem*. *h*. 3, 23. *bella civilia*. 13, 6. *curam*. 3, 54. *ſuſtinebat ſedes effigiem*, 15, 29. *faſtigium*. *h*. 3, 71. *molem*. *A*. 17. *munia*. 2, 35. *nomina* quorum. 4, 59. *obſtinatos*. *h*. 3, 29. *opes*. 14, 54. *partes prætoris*. 3, 53. *ruentes*. *h*. 4, 78. *non ſuſtineo me vocare privatum*. *h*. 1, 37. *non ſuſtinuit educere*. *O*. 26. *ſuſtinens aſpectum*, perferens. *G*. 43. *ſuſtinentes h*. 4, 15. quibus *reſ. ſuſtinetur*. 13, 50. *ſuſtineri per humeros*. 1, 23. *ſuſtinendus labor*. *h*. 2, 99.

Suus ictus, proprius. 1, 61. *impetus*. *pavor*. *h*. 3, 25. *ſuo igni involvere*. 14, 30. *miles*, ab Imp. creditus. 1, 61. *ſanguis cuique indiſcretus*. *h*. 4, 52. *ſuo in dolore lentus*. 4, 70. *in ſuam famam exſultare geſtis*. *A*. 8. *ſuæ quoque injuriæ ultor*. *A*. 16. *ſua manu cuncta perſcribere*. 1, 11. *ſuo conſilio uti*. 1, 8. *ſuum quiſque flagitium aliis objectantes*. *h*. 2, 44. *ſuopte ingenio*. *h*. 2, 63. *ſuo jure deſertus*. 4, 52. *velut in ſuo*. *A*. 10. *ſui quiſque ſæculi bonis utatur*. *O*. 41. *ſui*, neceſſarii. adfectus. *nullus ſuorum*. 1, 6. *ſui milites*. 1. 10. *à ſuis orſus*. 1, 67. *ſuaſmet ſpes*. 3, 66. *ſuiſmet viribus concidiſſe*. *h*. 4, 17. *ſua cuique arma*. *G*. 27. *ſua quiſque facta extollentes*. *h*. 2, 70. *ſua quiſque facta*, *ſuos caſus attollit*. *A*. 25. *ſua quiſque munia ſervarent*. 4, 50.

Syene.

Syene. 2, 61.
Sylana Iunia. 11, 12.
L. Sylla Cornelius. vid. *Sylla.*
Sylla Fauſtus. 12, 52.
Syllana ala. *H.* 1, 70. *H.* 2. 17.
Syracuſa. 13, 49. *Syracuſanorum civitas.* 13, 49.
Syri. 2, 60. *ſalutant ſolem orientem.* *H.* 3, 24. vid. & *Syri. Syria.* 1, 42. 2, 43. 2, 55. 2, 58. 2, 81. 2, 82. 5, 10. 6, 31. 6, 37. 13, 22. *H.* 1, 10. *H.* 1, 76. *H.* 2, 2. *H.* 2, 6. *H.* 2, 73. *H* 2, 80. *H.* 2, 87. *H.* 4, 3. *H.* 4, 17, *H.* 5, 1. *H.* 5, 26. *provincia.* 2, 42. 12, 23. 13, 8. *A.* 40. *invadenda.* 15, 9. *vacua, permiſſa Corbuloni.* 14, 26. *deminutionem tributi orat.* 2, 42. *Syriæ caput Antiochia.* *H.* 2, 79. *equites.* 12, 55. *legatus.* 11, 10. *legiones.* *H.* 1, 10. *H.* 1, 76. *H.* 2, 6. *præſes.* 6, 41. *rector.* 2, 4. *Atilius Rufus.* *A.* 40. *Syriacus exercitus.* *H.* 2, 8.

T.

Taberna. *H.* 2, 64. *ſutrina.* 15, 34. *taberna.* 15, 34. *H.* 1, 86. *H.* 3, 83.
Tabernaculum. 1, 35. *ducis.* 1, 29. *tabernacula*, tentoria. 2, 13. *ducis.* *H.* 2, 29. *tabernaculorum funes.* *H.* 5, 22.
Tabes fori, contagio litium. 11, 6. *oculorum.* *H.* 4, 81. *longa.* 1, 53. *orta.* 12, 50. *per Ægyptum.* *H.* 5, 3. *infecit mentes.* 1, 26. *velut tabe infecta legiones.* *H.* 3, 11. *tabe obliti cineres.* 2, 69.
Tabulæ navium. *H.* 3, 47. *teſtamenti.* 15, 62. *obſignata.* 15, 55. *duodecim.* 6, 16. *finis æqui juris.* 3, 27. *nuptiales.* 11, 30. *plumbea.* 2, 69. *publica.* 13, 23. 13, 28. *ſuprema*, teſtamentum. 6, 38. 16, 14. *tenues pro ſcutis.* 2, 14. *tabularum* pictarum *miracula.* 3, 58. *tabulis prioribus ſcriptus heres*, priori teſtamento. 2, 48. *tabularia.* *O.* 39. *tabularum duplex.* *H.* 4, 30.
Tacentes loci, ſolitudo. *H.* 3, 85.
Tacfarinas. 2, 52. *bellum renovat.* 3, 20. *vincitur.* 3, 31. *Africam inquietam habet.* 3. 32. *legatos ad Tib. mittit.* 3, 73. *à Dolabella vincitur.* 4, 24. *occiditur.* 4, 25. *Tacfarinatis frater.* 3, 74. *Tacfarinatem frumento juvantes.* 4, 13.
Taciturnitate rupta, ſilentio. 1, 74. *omnia cohibita.* 15, 54. *tacita ſuſpicionum.* 4, 41.
Tacitus divinam opem agnoſcit. H. 4. 78. res Domitiani compoſuit. 11, 11. H. 1, 1. diverſa auctorum ſub nominibus ipſorum tradit. 13, 20. prætor. 11, 11. uxorem ducit. *A.* 9. ejus dubium de regimine rerum. 6, 22.
Tædio futurorum præſentia placuere. *H.* 4, 69.
Talius Geminus. 14, 50.
Tamen pro tantum. *H.* 3, 45. utique. *A.* 45.
Tameſa. 14, 32.
Tanais. 12, 17.
Tanſana. 1, 51.
Tacta de cælo ades. 13, 24. *regiones.* 14, 12.
Tanquam ſcelera oſtendi oporteat. *G.* 12, *in tanta multitudine*, ut in tanta. *H*, 1, 8.
Tantalus. 4, 56.
Tantum adverſa domus ſua ſenſit. *H.* 2, 64 *fœdiſſimæ adulationis tantum infamia uſurus.* 3, 57.
Tardabat quem *infirmitas.* *H.* 2, 99. *judicia malignitas.* *O.* 23. *reverentia libidines.* 14, 33. *Arminium vulnus.* 2, 21. *tardari metu.* 6, 32. *tardatus ad prælia exercitus.* 1, 62. *tarde concedendum, quod datum adimi non poteſt.* 13, 27. *tarditas & fiducia.* *H.* 2, 11. *ſpretis, quæ tarda cum ſecuritate.* 3, 66.
Tarentinum fœdus. 1, 10. *Tarentum.* 14, 12. *H.* 2, 83. *infrequens.* 14, 27.
Tarpeja rupes. *H.* 3, 71. *Tarpejum ſaxum.* 6, 19.
Tarquinius Priſcus. 4, 65. *fundamenta capitolii jecit.* *H* 3, 72.
Tarq. ſuperbus. 6, 11. *capitolium extruit.* *H.* 2, 72. *pulſus.* 3, 27. *Tarquinii exacti.* 11, 22.
Tarquitius Creſcens. 15, 11.
Tarq. Priſcus. 12, 59. *repetundarum damnatur.* 14, 46.
Tarracina. *H.* 3, 60. *H.* 3, 76. *H.* 3, 85. *H.* 4, 2. *expugnata.* *H.* 3, 77. *tuta mœnibus ſituque.* *H.* 3, 57. *municipium.* *H.* 4, 5. *Tarracinenſis colonia.* 1, 78. *Tarracinenſes.* *H.* 4, 3.

Tarſa. 4, 50.
Tartarus. h. 3, 9.
T. Tatius. 1, 54. Romam auget. 12, 24. ei ſacerdotium à Romulo ſacratum. h. 2, 95.
Tat. Gratianus. 6, 38.
Taum. A. 22.
Taunus. 1, 56. 12, 28.
Taurantium regio. 14, 24.
Tauri. 12, 17. Taurina ala. h. 1, 59. h. 1, 64. colonia. h. 2, 66. Taurinorum Auguſta. h. 2, 66.
Taurus. 3. 72.
Taur. Antonius. h. 1, 20.
Taur. Statilius. 2, 5. 6, 11. 12, 59. 14, 46.
Taurus mons. 6, 41. 12, 49. 15, 8.
Tauri jugum. 15, 10.
Taurus altaribus profugus. h. 3, 56.
Tecto, domo, arcere. G. 21. ſub tecto eodem. 14, 42. manere. 13, 32. eſſe. 14, 45. tecta amicorum. h. 1, 81. urbis. 6, 15. circumjecta. 15, 37. egreſſa altitudinem manium. h. 3, 30. fumantia. A. 38.
Tedius. 1, 10.
Tegere, diſſimulare, animum immanem modeſtia. 6, 20. defectionem. 6, 50. ignaviam ſævitia. 12, 10. iracundiam vultus. h. 4, 11. male mutationem fortunæ. 1, 66. nomen exilii ſpecie ſtudiorum. 4, 44. odium criminibus. 2, 80. ſpem male tegens. 4, 12. tegi intimis queſtibus. 3, 36. tegenda ſcelera. 6, 24. tegere, defendere. aurum non tegit. A. 32. texere ceteros latebræ. 1, 23. fugientes paludes, ſilvæ. A. 26. tegi terga, latera. h. 3, 9. tecto. O. 22. tectus pluteis, cratibus, legionarius. h. 2, 22. tegenda armis vita. 6, 2. tegmen pedum caligula. 1, 41. barbarum, veſtitus. h. 2, 20. omnibus ſagum. G. 17. tegimen capitis detrahere. 2, 21. tegmina detrita. 1, 18. corpori direpta. 13, 57. corp. detrahere. 4, 56. tegmina loricarum galearumve. 12, 35.
Tegula. h. 3, 30. G. 16. informes. O. 20. tegulis quem deturbare. h. 3, 71.
Telamon. 3, 62.
L. Teleſinus. 16, 14.
Telum, vis, poteſtas, tribuendum, quod non ſperneretur. 13, 26. eloquentia. O. 5. velut telum arripere quod. 16, 17. telum pro quibuſvis armis: ut pro pugione. 15, 55. cum telo miſſus. 14, 11. repertus. 14, 24. tela. G. 6. G. 29. & manus. 14, 55. agreſtia. 2. 80. congeſta. 2, 11. conjecta in. h. 4, 63. diſſita. h. 1, 41. eliſa, diſperſa. h. 3, 23. ingruentia. 1, 65. injecta. 2, 17. pinnis irrita hærebant. h. 4, 23. miſſilia. 15, 7. h. 3, 71. navalia. 14, 5. prænſta, brevia. 2, 14. Romana. G. 33. ſuperjecta. h. 3, 29. vana per tenebras. h. 4, 29. venantibus, venabula, cultri. 3, 43. telorum fragmina. 1, 61. vis. A. 36. telis omiſſis. h. 5, 17.
Temerare, polluere. Capitolium. h. 3, 72. Iuliam. 1, 53. jus legationis. h. 3, 80. vigilias. h. 1, 48. opus ſaxo aurove. h. 4, 53. temerata caſtra. 1, 30.
Temeritas credendi, ſuſpicionum. 4, 67. inanis. h. 4, 29. eventus proſper alimentum temeritatis. h. 4, 76. ex temer. ſpes. h. 3, 26.
Temnii. 2, 47.
Temperamentum. 4, 20. O. 41. fortitudinis. h. 1, 83. principatus egregium. h. 2, 5. elegans. 11, 4. meditatum. 3, 12. ſalubre. h. 4, 26. inerat veneno. 13, 15. temperare dolori. 15, 63. felicitati. h. 2, 47. lacrymis. 15, 16. luxuriæ. h. 2, 62. manibus. 3, 14. minis, verbis. h. 1, 69. neci mulierum. 14, 37. probris. 1, 59. riſui. 13, 3. ſermonibus. h. 3, 53. ſuppliciis ac remediis. 3, 50. victoriæ. h. 3, 31. victoriam, h. 4, 1. temperantior poteſtatis. 13, 46. temperata ſubvectio frumenti, proviſum, ne tam care conſtaret. 13, 51.
Tempeſtas pro tempore. h. 5. 2. ea tempeſtate. 1. 3. 3, 21. 6, 8. 6, 30. 13, 53. h. 5, 8. eadem temp. 12, 12. illa temp. 2, 56. h. 2, 31, qua temp. 2, 60. 3, 58. 4, 14. 6, 34. 16, 13. tempeſtatum cauſa. A. 10.
Tempeſtivus. O. 14. tempeſtiva epulæ. 11, 37. tempeſtiva convivia. h. 2, 68.
Templum Æſculapii. 4, 12. Apollinis. h. 3. 65. Auguſti. 1, 11. 4, 55. in Tarraconem ſi colonia. 1, 78. Aug. & Romæ. 4, 37. Aug. apud Nolam. 4, 57. Aug. à Tib. ſtructum. 6, 45. Cæſaris. h. 1, 42. Cereris. 15, 63. Claudii. 13, 31. Concordiæ. h. 3, 68. Dianæ. 4, 43. Fecunditatis. 15, 23. Floræ. 2, 49. Fortis Fortunæ. 2, 41. Fortunæ. 15, 35. Fort. equeſtris. 3, 71.

Herculis. 15, 41. *Hieroſolymitanum*. *h*. 5, 8. *occupatur ab Eleazaro*. *h*. 5, 12. *à Pompejo*. *h*. 5, 9. ejus *fores ſponte expanſa*. *h*. 5, 13. *Iani*. 2, 49. *Iovis*. 4, 57. 13, 24. *Iovis Ditis*. *h*. 4, 83. *Iulii*. *h*. 1, 42. *Lunæ*. 15, 41. *Martis Vltoris*. 2, 64. 3, 18. 13, 8. *Matris deum*. 4, 64. *Mephitis*. *h*. 3, 33. *Minerva*. 13, 24. *Neronis*. 15, 74. *Neronis filia*. 15, 23. *Roma*. 4, 56. *Salutis*. 15, 53. 15, 74. *Saturni*. 2, 41. *h*. 1, 27. *Solis*. 15, 74. *Spei*. 2, 49. *Tanfana*. 1, 51. *Tiberii*. 4, 15. 4, 37. 4, 55. &c. *Veneris*. 4, 43. *Genetricis*. 16, 27. *Paphia*. *h*. 2, 2. *Veſta*. 15, 36. 15, 41. *h*. 1, 43. *templa ſpoliata*. 15, 45. *templa adire* in lætitia. 2, 75. *dedicare*. vid. *ded*. *templorum dona*. *A*. 6. *direpta*. *h*. 3, 33.

Tempus relinquendum rumoribus, quo ſeneſcant. 2, 77. *feros animos mollit*. 6, 38. *in tempus conficta*, ad temp. 1, 37. *diligi*. 6, 11. *ſtructa ſcena*. 14, 20. *ſuffugium*. 4, 66. *tempus terere*. *h*. 1, 33. *in tempore*, ſuo temp. 3, 41. 12, 46. 13, 7. *memorabo*. 1, 58. 11, 5. *adfuturus*. 2, 17. *trademus*. 4, 71. *memoravi*. 6, 22. *parum in tempore*. 1, 19. *in temp*. per occaſionem. 12, 50. *tempore dato*, occaſione oblata. 4, 40. 13. 17. *addito*, cum tempore. 12, 6. *tempora belli prima*, occaſiones. *h* 3, 9. *cum temporibus forma & genera dicendi mutantur*. *O*. 18. *forma ac ſpecies orationis mutanda*. *O*. 19.

Temulentis viſa arma cupidinem ſui movent. *h*. 1, 80. *inter temulentos non facilis conſenſus*. 1, 26.

Tencteri. *h*. 4, 77. *G*. 32. *G*. 38. *Anſibarios deſerunt*. 13, 56. *Civilis ſocii*. *h*. 4, 21. *legatos ad Agrippinenſes mittunt*. *h*. 4, 64. eorum *ſitus*. ibid. *Tencterum agri*. 13, 56.

Tendere, pertendere, perſevevare, *tentare*. 1, 19. *contra*. 3, 10, 4, 3. *h*. 1, 28. *h*. 4, 16. *acrius*. 2, 74. *ſibi quiſque tendentes*. *h*. 1, 13. *tendere*, ire, *ad legionem*. *h*. 4, 50. *ad Germanicum*. 1, 39. *effectu*, *in qua tendit*, quæ conatus ſum efficere. 3, 24. *tendere odiis*. *h*. 4, 43. *tendere*, caſtra vel tentoria habere. *h*. 2, 93. *hibernis iiſdem*. *h*. 1, 55. *extra vallum*. 13, 36. *una*. *h*. 2, 66. *Lugduni*. *h*. 1, 59. *in porticu*. *h*. 1, 31. *tendere manus, voces ad* quem, ſupplicantium ritu, 2, 29. *ſupplices*. *h*. 3, 10. *manus*. *h*. 2, 46. *h*. 5, 16. *ad*. 1, 11. *ad deos*. 12, 65. *ad obſeſſos*. *h*. 4, 34. *placamenta*, *h*. 1, 63. *tend*. *arcus*. *h*. 4, 29. *catapultas*, *baliſtas*. 12, 56.

Tenebræ, nox, *funeſta*. 1, 65. *propinqua*. 13, 40. *formidinem augent*. 4, 48. *tenebrarum licentia*. *h*. 1, 49.

Tenere, *arcere*. *O*. 26.

Tenere, retinere, 1, 15. *ſpeciem magis, quam vim*. 3, 30. *vim imperii*. 2, 37. *precibus*, *auctoritate*. 2, 34. *tenebantur ſimul adſumpti* 4, 6. *tenere quid in occulto*. 3, 18. *in ſuſpenſo*. *h*. 1, 78. regionem, colere, habitare. 4, 67. quam *matrimonio*. 12, 40. 15, 71. *urbem*. 11, 30. *præſidio*. 13, 41. *abeuntes*. *h* 4, 19. *ſpatium terræ*. *G*. 35. *portum*, appellere. *A*. 38. *riſum*, *ſomnum*. *O*. 21. *habenas animorum*. *O*. 31. *tenuit libens*, contentus fuit. 1, 15. *teneri*, reum eſſe, *repetundarum*. 11, 7. *ſævitiæ*. 3, 67. *adulterio*. 2, 50. *flagitiis*. 3, 13. *lege Majeſtas* 1. 3, 50. *lege repetundarum*. 11, 6. *tenentur Veſpaſiano provinciæ*, à Veſp. *h*. 3, 12.

Tenii. 3, 63.

Tentamenta bellorum, conatus. *h*. 3, 38. *tentatus*, *ut eliceret*, tentatum, an perpelli poſſet, ut eliceret. 2, 28. *onere novo*. 4, 46. *promiſſis*, *minis*. *h*. 1, 74. *tentata cohors*. *h*. 2, 63. *fides*. *h*. 2, 20. *tentatis quos idoneos rebantur*. 1, 48. *tentatæ cohortes*. 13, 21.

Tenuari in cuneum. *A*. 10. *tenuatum victu parvo corpus*. 15, 63. *tenuis fructus*. 11, 20. *reſpub*. 2, 33. *tenue damnum*. 12, 39.

Tenus. *Aſia atque Achaja tenus*. *h*. 2, 81. *janua ac limina tenus*. *h*. 1, 33. *porta tenus obvius*. 3, 5.

M. *Terentius*. 6, 8.

Ter. *Evocatus*. *h*. 1, 41.

Ter. *Lentinus*. 14, 40.

Terere dies. *h*. 4, 34. *dies rerum verbis*. *h*. 3, 50. *otium ſegne*. *h*. 2, 34. *tempus cunctatione*, *ſegnitia*. *h*. 1, 33.

Tergum inſulæ. *h*. 4, 12. *terga neque exercitus neque ducis tuta*. *A*. 33. *proviſum*, *ne terga nudarentur*. *h*. 2, 82. *terga dare*. 3, 20. *invadere*. 2, 17. *h*. 4, 66. *occaſioni pateſacere*. *A*. 14. 6, 34.

6,34. *vertere.* 15,16. *H.*2,25. *vincentium circumire. A.*37. *terga ferarum.* 15,44. *amictus Vitellianorum. H.* 2,88. *urorum.* 4,72.
Termeſtini. 4,45. *Termeſtina nationis qui tam.* 4,45.
Terra, in qua moriamur, deeſſe non poteſt. 13,56. *Terra mater. G.* 40. *terræ tremor,* 14,27. *motus.* 2,47. 4,13. *Romæ.* 12,43. *Apameæ.* 12,58. *in Campania.* 15,22. *terra, cauſſa tempeſtatum. A.* 10. *generi mortalium data.* 13,55.
Terracina. 3,2. vid. & *Tarrac.*
Terror nominis Rom. 4,24. *recenti terrore utendum.* 14,23.
*Tertiadecimani. H.*2,67. *Tertiedecuma legio.* 1,37. vid. & *legio* XIII.
Tertiani. 13,38. *H.*3,24. *H.*5,1. vid. & *legio* III.
Tertius Julianus. H. 2,85. ei *pratura ablata. H.*4,39. *redditur. H.* 4,40.
Tertullinus Vulcatius. H. 4,9.
Teſſerarius ſpeculatorum. H. 1,25.
Teſtamentum Agrippæ. A. 43. *Antei.* 16,14. *Auguſti.* 1,8. *Juniæ.* 3,76. *Liviæ.* 5,1. *diu irritum, Piſonis paupertate firmum. H.* 1,48. *T. Vinii magnitudine apum irritum.* ibid. Germanis *nullum. G.* 20. *teſt. obſignare.* 15,54. 16,14. *teſtamenta Othonianorum rata. H.* 2,62.
Teſtari, dicere cum obteſtatione. 12,34. *adultum jam eſſe.* 13,14. *adultum jam eſſe.* 13,14. *cladem.* 15,15. *geſta.* 2,46. *ſe legatum.* 2,83. *ortam.* 1,40. *relinquere imaginem vitæ ſuæ.* 15,62. *victurum.* 2,34. *viduam.* 14,64. *ſe feſtinare. O.* 19. *teſtante contra Corbulone.* 13,9. *teſtari ſuos*, hortari. 1,15. *vos teſtor.* 4,38. *deos.* 3,16. *teſtatum orationibus certamen. H.* 4,6.
Teſtificari. 11,16. *auctam lenitatem.* 14,12. *teſtificatus edicto, fore.* 15,36. *teſtificans.* 16,12. *vi acturos.* 12,7. *teſtificando.* 13,11. 15,16.
Teſtem adferre. 4,56. *teſtes ſanctiſſimi. G.* 7. *teſtium interrogatio.* 6,47.
Teſtudo. H. 4,23. *denſa. H.* 3,27. *disjecta, fluitans. H.*3,27. *facta.* 12,35. *iterata. H.* 3,28. *in teſtudinem conglobati.* 13,39. *glomerari. H.* 3,31. *teſtudinem admovere. H.* 3,84.
Tetrarcha. 15,25.
Teucer. 3,62.
Teutoburgenſis ſaltus. 1,60.
Teutoni. H. 4,73.
Thala. 3,21.
Thamyras. H. 2,3.
Theatralis laſcivia. 11,13. *licentia.* 13,24. *theatrales artes.* 4,21. *opera.* 1,16. *theatrum Marcelli.* 3,64. *Neapolitanorum.* 15,33. *Pompeii.* 3,72. 13,54. *Pompejanum.* 6,45. vitio ipſi verſum. 14,20. *theatri licentia.* 1,77. *in theatro conſultans Antiochenſes. H.* 2.80. *theatris corruptus miles. H.*2,21. *emoliti milites. H.* 3,2.
Theba. 2,60.
Thelebøi. 4,67.
Theophanes. 6,18.
Theophilus. 2,55.
Thermæus ſinus. 5,10.
Thermus Minutius. 6,7.
Therm. Numitius. 16,20.
Theſeus. 4,56.
Theſſali. 6,34.
Theſſali. 6,34.
Thraces. 2,64. *Romanis militant.* 4,48. *H.* 1,68. *Thracum gentes.* 4,46. *Thracia.* 2,66. 2,67, 3,38. 4,5. 6,10. *H.* 1,5. *Thraciæ rex.* 2,64. *Thracium bellum.* 12,63. *Thraciæ urbes.* 2,54.
Thraſea Pætus. 13,49. *cum in Agrippinam ſtatueretur, ſenatu exit.* 14,12. 16.21. *omnem occaſionem ad bonum publ. vertit.* 15,20. *prohibetur adſpectu principis.* 15,23. *occurſu Neronis.* 16,24. *accuſatus.* 16,22. *accepto mortis arbitrio.* 16,33. *venas ſecat.* 16,35. *ad exemplar veræ gloriæ lectus. H.* 2,91. *Veſpaſ. amicus. H.* 4,7. *laudatus Aruleno Ruſtico. A.* 2. ejus *ſententia ſuper Antiſtio.* 14,48. *firmitudo animi.* 14,49. *laus inſignis.* 16,21. *libertas. H* 4,5.
Thraſillus. vid. *Traſul.*
Thubuſcum. 4,24.
Thurii. 14,21.
Thura. G. 45.
Thuſcus Cacina. 13,20.
Thuſcus vicus. 4,65. *Thuſci generis.* 14,59. *Thuſci.* 14,21. vid. & *Tuſci.*
Thyeſtes. O. 3.
Thyle. A. 10.
Thyrſus. 11,31.

Tibe-

Tiberiana domus. H.1,27.
Tiberinus amnis. H.1,86. *Tiberina oſtia.* 15,42.
Tiberiolus. 6,5.
Tiberis. 1,76. *inundat.* ibid. H.1.86. *in Tiberim tracta corpora.* 6,19. *jactum frumentum.* 15,18. *Tiberi devectus.* 3,9.
Tiberius Nero Cæſaris pater. 1,10. 5,1. 6,51.
Tib. Cæſar. 1,1. H.1,16. *imperator appellatur ab Aug.* 1,3. *imp. ſalutatur a militib.* 1,18. ejus *mores.* 1,4. *matris literis ad ægrotantem Aug. accitus.* 1,5. *rerum potitur.* 1,5. *Germanicum timet oditque.* 1,7. 1,52. *Auguſti heres.* 1,8. *obſcurus in dicendo.* 1,11. *non omittit caput rerum.* 1,47. *ſimulat iter ad exercitus.* 1,47. *Iuliam olim uxorem necat.* 1,53. *inter ſodales Auguſtales.* 1,54. *irritus ex Germania diſcedit.* 1,59. *cuncta Germanici in deterius trahit.* 1,62. *Agrippinam odit.* 1,69. *in acta ſua jurari prohibet.* 1,72. *patris patriæ nomen recuſat.* ibid. *legem majeſtatis reducit.* 1,72. *ſenatori pauperi ſubvenit.* 1,75. *continuat imperia.* 1,80. *provincias quibuſdam mandavit, quos egredi urbe non erat paſſurus.* 1,80. *Vrgulania adeſt apud prætorem.* 2,34. *novies ab Aug. in Germaniam miſſus.* 2,56. *Maroboduum* XI. *legionibus petit.* 2,46. *civitates terræ motu adflictas juvat.* 2,47. *hereditates niſi amicorum non adit.* 2,48 *tertium coſ.* 2,53. *etiam fortuita ad gloriam vertit.* 2,84. *dominus dici non vult.* 2,87. *ſpernendis rumoribus validus.* 3,10. *firmus adverſum pecuniam.* 3,18. *quartum coſ.* 3,31. *patres caſtigat, quod cuncta curarum ad principem rejicerent.* 3,37. *animi firmitudinem oſtentat.* 3,44. 4,8. *antiquæ parſimoniæ princeps.* 3,52. *tribunicia poteſtatis ſocius Auguſto.* 3,56. *ſummus pontifex.* 3,58. *omiſſus in teſtamento Iuniæ.* 3,76. *occultus.* 4,1. 4,52. *in deterius mutatur.* 4,6. *conſtans in morte Druſi.* 4,8. *eum laudat pro roſtris.* 4,12. *domui Germanici inſenſus.* 4,17. *ſpernendis honoribus validus.* 4,37. *omnia facta dictaque Auguſti vice legis obſervat.* 4,37. *ambitioſus in poſteros.* 4,38. 6.46. *in Campaniam proficiſcitur.* 4,57. *ejus habitus in ſenectute.* 4,57. *imperium Liviæ artibus adſecutus.* 4,57. *in inſulam Capreas ſe abdit.* 4,67. *diſſimulationem diligit.* 4,71. *ludibria ſeriis permiſcere ſolitus.* 6,2. *debitoribus ſubvenit.* 6,17. *Galbæ præſagit imperium.* ibid. *Chaldæorum artem callust.* 6,20. *callidus & tegendis ſceleribus obſcurus.* 6,24. *contemptor ſuæ infamiæ.* 6,38. *ambitionis.* 6,45. *futurorum providus.* 6,46. *moritur.* 6,50. *Germanos haud impune perculit.* G.37. *Iuliæ gentis ſacerdotium Auguſtale ſacrat.* H.2,95. *Auguſti conſilia pro præceptis habet.* A.13. *annis* 23. *imperat.* O.17. *Tiberii liberalitas.* 2,48. *parſimonia.* 3,52. *ſævitia in Druſo nepote.* 6,23. 6,24. *dominatio violentior mortua matre.* 5,3. *litteræ & mandata in Germanicum.* 3,16. *ſuper luxu civitatis.* 3,53. *varia egredientis verba.* 3,65. *templum Smyrnæ.* 4,56. *victoria triumphique.* 1,34. *periculum in ſpecu.* 4,59. *munificentia.* 4,64. 6,45. *effigies cunctis circumflagrantibus incolumis.* 4,64. *& Sejani effigies circum aram Amicitiæ.* 4,74. *libidines.* 6,1. *littera ad ſenatum.* 6,6. *calliditas.* 11,3. *eloquentia.* 13,3. *cautiſſima ſenectus.* H.2,76. *Tiberio læta mors Germanici.* 3,2. *templum decretum.* 4,15. *aliud in Hiſpania ulteriore.* 4,37. *ſub Tib. pacis adverſa.* H.1,89.
Tib. Druſi filius. 6,46.
Tib. Alexander. 15,28. *Ægypti præfectus.* H.1,11. H.2,74. *ſacramento Veſpaſ. legiones adigit.* H.2,79.
Tiburs. 6,27. *Tiburtum fines.* 14,22.
Ticinum. 3,5. H.2,17. H.2,27. H.2,30. H.2,68. H.2,88.
Tigellinus Soſonius. 14,48. *præfectus prætorio.* 14,51. *Neroni charus.* ibid. 15,50. *malis tantum artibus pollet.* 14,57. *celeberrimas epulas parat.* 15,37. *Fenium Rufum criminatur.* 15,50. *hereditatum captator.* ibid. 16,17. 16,19. *conjuratos ſæviter percontatur.* 15,58. *triumphalia accipit.* 15,72. *Antea*

teſta-

teſtamentum obſignari jubet. 16, 14. mori adigitur. h. 1,72. ejus proximus Mevius Pudens. h. 1, 24. in eum ancilla Octavia dictum. 14,60.

Tigranes. 2,3. ſupplicio adficitur. 6,40. alius. 14,26. Adiabenos vaſtat. 15,1.

Tigranocerta. 14, 23. declinationis pr. 14,24. 15,5. Tigranocerta plur. 15,6. 15,8. occupantur à Parthis. 12,50. à Tigrane. 15,4. deduntur Corbuloni. 14, 24. urbs valida. 15, 4. exſcinduntur. 14, 23.

Tigris. 6,37. amnis Armeniæ. 12,13.

Timarchus. 15.20.

Timere qui deſierint, odiſſe incipiunt. A. 32. cum timeret Otho, timebatur. h. 1, 81. vulgus dum timet, credebat. h. 4, 38. ſatis clarus eſt apud timentem, quiſquis timetur. h. 2, 76. timidi ad deſperationem formidine properant. h. 2, 46. timor conſcientiam arguit. h. 3, 10. natura magnis timoribus deterius credere, quod evenit. 15, 36.

Timotheus. h.4,83.

Tingitana provincia. h. 2, 58. h. 2, 59.

Tinnitus Gallionis. O.26.

Tiridates. 6, 32. ſtimulatus à Vitell. 6, 37. aliquot Parthorum opida recipit. 6,41. regiis honoribus extollitur. 6,42. inſigni regio evincitur. 6, 42. ignavus ad pericula. 6, 44. alius Vologeſis frater. 12,50. ab eo Armeniæ rex factus. 13,34. eam bellis inſenſat. 13,37. obſidentem Artaxata Corbulonem fruſtra aggreditur. 13, 40. ex Armenia fugatur. 14,26. 15, 1. à fratre diademate evincitur. 15,2. expectatur à Vologeſe 15,14. ſacerdos. 15,24. cum Corb. colloquitur. 15.28. Romam venit. 16, 23.

Tiro, libertus Ciceronis. O.17.

Tiro Apinius. h.3,57. h.3,76.

Titianus Salv. frater Othonis vid. Salv.

Titidius Labeo. 2,85.

Titius Iulianus. h.1,79.

Tit. Proculus. 11,35.

Tit. Sabinus. 4, 18. in carcerem tractus. 4,68. damnatur. 4,70. circumventus à Latiari. 6,4.

Titii Sodales. 1,54.

Titulum & inſcitiam referre. A. 5. tituli oratorum. O.8.

Titus. h. 1, 1. ad Galbam mittitur. h. 1, 10. h. 2, 1. regreditur. h. 2, 2. Bernicem amat. h. 2, 2. Veſpaſianum Mucianumque conciliat. h. 2, 5. conſiliorum inter eos nuncius. h. 2, 79. bello Iudaico præponitur. h. 2, 82. h. 4, 51. h. 5, 1. coſ. h. 4, 3. h. 4, 38. pro fratre deprecatur. h. 4, 52. caſtra ante Hieroſolyma ponit. h. 5, 1. h. 5,10. h. 5, 11. Titi ingenium capax fortunæ. h. 2, 1. mitis natura. h. 4, 86.

Tmolus. 2,47.

Toga Britannis geſtari cepta. A.21. hirta. O.26. picta. 4,26. virilis maturata. 12,41. togatus, h.3,70. togata cohors. h.1.38. togati. A.9. O. 6. togatorum globus. 16,27.

Togonius Gallus. 6,2.

Tolbiacum. h.4,79.

Tolerare in penat. iiſdem. 4, 40. quot corpora equorum toleraverant, aluerant. 2, 24. tolerare acerba. 2, 57. adverſa. h. 2, 46. h. 4, 23. annulum. 14, 42. alloquia. 4,8. adſpectum. 16. 5. bella. 1, 25. 2, 15. 4, 56. caſum ſapienter. 16, 9. crimen, periculum. 13, 42. deſiderium mariti ſolatiu. 15, 63. egreſſus. 15, 36. exilium. 1, 53. 4, 71. 14, 62. famam, inſidias. h. 4, 35. fluctus. 2, 6. fortunam adverſam. 5, 8. fort. conſtanter. 6,22. fugam primam. 12,51. imperatores qualeſcunque. h. 4. 8. imperitantem. 12, 64. imperium cujus. 14, 2. impudicitiam uxoris. 6, 51. injurias ægre. h. 2, 56. A. 13. inopiam, obſidium. h. 4. 58. laborem. 1, 20. luxum dominantium. h. 4, 74. manus oculoſque quorum. h. 3,24. militiam aſperam. h. 1, 51. miſerias. h. 1, 15. modica. 14, 54. munia. 13, 35. mutationem ſoli. h. 2, 32. neceſſitates. h. 2, 4. obſidium. h. 3, 22. onera. 4, 6. plura. 14, 24. poteſtatem egregie. 6, 11. principes, feminas. h. 5, 25. pugnam. A. 36. ſecretum. 13, 43. ſenectam. 6, 48. ſervitium. 2, 46. ſeveritatem cujus. 13, 48. ſimilia. 11, 20. ſitim, æſtum, frigora, inediam. G. 4. ſtipendia 1, 17. ſtirpem. 2, 4. ſummam belli. h. 4, 68. tributa. h. 4, 71. vitam militiæ. 11, 7. pomis, aqua. 15,45. non toleravit perferre ulſu malum. 3, 3. tolerare quid ægre. 15, 1. quæ gravius. A. 19. tolerandi neſcia.

neſcia. 3, 1. *tolerans laborum corpus*. 4, 1. *id ægre miles*. *h*. 3, 21. *tolerantes ex facili*. *A*. 15. *toleraturus exilium*. 6, 3. *obſidionem*. 1,33. *tolerari difficilius*. 4, 72. *gravius*. *A*. 19. *quæ quanquam acerba, tolerabantur tamen Germanico*. 2, 57. *tolerata fortiter neceſſitas*. *h*. 1, 3. *bene paupertas*. 4, 44. quæ *ſine querela*. 13, 50. *tolerantiora*. 12, 11. *inopia vix privato toleranda*. *h*. 1, 21. *tolerandum habere in penatibus*. 4, 40. *toleranda neceſſitates*. *h*. 2, 4.

Tollere animum. 6, 36. *animos*. *h*. 3, 45. *h*. 4, 54. *ſublatus gloria animus*. 13, 11. *tollere liberos*. 2, 37. *filium*. *A*. 6.

Toranius. O. 21.

Tormenta, dolores. 15, 63. *pectoris*. 6, 6. *tormenti* bellici *vincla & libramenta*. *h*. 3, 23. *tormenta*. 1, 56. *h*. 3, 71. *h*. 3, 84. *vehuntur*. 2, 6. *haſtas*, *ſaxa*, *faces ingerentia*. 2, 81. 4, 49. 13, 39. 15, 9. *ardentes haſtas jacientia*. *h*. 4, 23. *tormentis machiniſque vim victoriamque ſecum ferre*. *h*. 3, 20. *tormenta*, quæſtio. 3, 14. 4, 11. 11, 11. 14, 60. *ſervorum*. 6, 47. *tormentorum cruciatus*. 16, 26. *mina*. 15. 56. *vis ſæpius falſa annuere ſubigit*. 14, 60. *per tormenta*. 14, 24. *interrogare*. 2, 30. 3, 22. *tormentis adigi*. 4, 45. *dilacerare*. 15, 57. *interrogari*. 3, 67. *ſervorum patefacta flagitia*. 3, 23.

Toronæus ſinus. 5, 10.

Torpedo Vitellii. *h*. 3, 63. *torpere per lacrimas*. *h*. 5, 3. *torpeſcere deliciis*, *deſidia*. *h*. 1, 71.

Torquata. 3, 69. *Torquatus*. 16, 8. *Silanus*. 15, 35. *Torquati ob ſcelera interfecti*. 16, 12. vid. etiam in *Iunius*.

Torquere glandes. 13, 39. *torta circum brachia veſtis*. *h*. 5, 22.

Torvitas vultus. *h*. 2, 9.

Torus genialis. 15, 37.

Tori. O. 21.

Torvus. 16, 29.

Totum genus belli, ſumma. *h*. 2, 31. *nec totam ſervitutem pati*, *nec totam libertatem*. *h*. 1, 16. *totis caſtris*. *h*. 2, 19. *h*. 3, 13. *campis*. *h*. 5, 3.

Trabeati equites. 3, 2.

Trachalus. *h*. 1, 90. *protegitur ab uxore Vitellii*. *h*. 2, 60.

Tractare bellum. 1, 59. *cunctatione*. 6, 44. *bella*. *h*. 4, 73. *preces ſociorum*. 4, 13. *regnum*. 2, 67. *rem frumentariam*. 14, 51. *victa arma*. *h*. 3, 9. *vias præliorum*, expendere. 2, 5. *tractatu digna quæſtio*. O. 16.

Tractus belli, cum bellum ducitur. 15, 10. *mortis*. 15, 64.

Tradere cui *equitem campumque*, permittere, adſignare. 2, 20. *filiam ſuam*, collocare. 4, 40. *traditio*, relatio, diſcriptio *ſupremorum*. 16, 16. *traditor*. *h*. 4, 24. *traditus poſteritati Agricola* ſcil. in hiſtor. *A*. 46. *traditum nobis*. 15, 53. *à ſcriptoribus*. 4, 53. *tradendus rumor*. 4, 11. *tradenda mors*. 4, 10. *tradendis rebus Rom. celebris*. 14, 19. *traditus mos*, à majoribus acceptus. 1, 32. *principibus*. *h*. 1, 44. *numerus*, inſtitutus. 1, 14. *à majoribus neceſſitudines*. O. 36.

Traducta fuere, velut in triumpho. 12, 36.

Traduces vitium. *h*. 2, 25.

Tragicus habitus. 16, 21. *ornatus*. 15, 65.

Tragœdus Piſo. 15, 65.

Trahere, involvere, ſecum rapere. *h*. 2, 100. *exercitum ad eandem cauſſam*. 1, 36. *legionem*. *h*. 3, 44. *militem*. *h*. 2. 86. *partem ſenatus*. *h*. 2, 10. *trahebat proxima* vis aquarum. 12, 57. quos *ad defectionem*. 6, 36. 12, 39. claſſem *ad defectionem*. *h*. 3, 57. quos *in arma*. *h*. 4, 56. *in bellum*. 2, 52. *in partes*. 4, 60. *h*. 3, 5. *tractus in partes Ingumomerus*. 1, 60. *ad diſcordias*. 2, 58. *tracta legiones*. 1, 31. *trahet omiſſa hac cura remp. funditus*, ſecum trahet in ruinam. 3, 54. *ruina traxit pinnas*. *h*. 3, 29. *pernicies Agrippina Plancinam*. 6, 26. *vi ſua cuncta tracturus*. 1, 31. *trahuntur proxima*. 15, 1. *ambitione*, *formidine* *h*. 3, 55. *amb. aliena*. 3, 69. *factionibus*, *ſtudiis*. *A*. 12. *ad mutandam fidem*. *h*. 3, 30. *ad perniciem*. 11, 29. *in caſum eundem*. 6, 7. *in crimen*. 15, 68. *in diverſa*. *h*. 4, 80. *in ſententiam*. 2, 78. *tractus in anceps*. 4, 73. *in bellum*. 1, 55. *tracti ruina Cheruſcorum Foſi*. G. 36. *in abruptum tractus*, *amicitia Galba*. *h*. 1, 48. *tractis*

ctis qui in aqua reſtiterant. A. 36. trahere, protrahere, extrahere in longum, quem. 13, 33. bellum. 13, 39. h. 2, 31. h. 2, 32. h. 3, 1. h. 3, 2. h. 3, 56. trahendi ſc. belli artes. h. 4, 58. trahere iter. h. 2, 85. tractus in longum convictus. 14. 4. tracta in noctem lætitia. 2, 65. trahere ſecum conjuges, ferre, ducere. 14, 34. effigies in Gemonias. 3, 14. invalidos. 15, 38. manum. h. 5, 20. ſecum nepotem. 12, 2. puppes. h. 5, 22. ſaxum ingens. h. 4, 53. ſenes, feminas. h. 3, 33. vinctum in. 2, 40. vinctos. 1, 44. vulneratos. A. 38. ad diſquiſitionem. 5, 11. ad ripam. 12, 51. in jus. 4, 21. in lucum. 12, 47. hoſtem in planitiem. 2, 11. navem in ripam. h. 4, 27. prædas. 3, 20. 4, 48. quem in urbem. 2, 67. 4, 27. domum. 4, 69. vires exercitus ad bellum. h. 2, 57. trahit eo princeps. 14, 14. trahentes, in vincula. 1, 21. trahi agmina. 15, 58. trahebantur ſimul conjuges. 1, 40. damnatus. 4, 70. ſemina in ſocios. 3, 33. compede. 12, 47. modo pecorum. 4, 25. violentia militari. h. 3, 59. ut conſcii. 16, 8. ad litus bitumen. h. 5, 6. ad ſtuprum. h. 4, 14. ad ſupplicium. 11, 35. ad excidium civitatis. h. 4, 63. in terras diverſas. 1, 17. 4, 46. in Tiberim. 6, 19. quo. 5, 9. tractus ad Cæſarem. 4, 22. in abruptum. h. 1, 48. in carcerem. 4, 68. tractæ naves à validioribus. 2, 24. trahere vi flumen, ad ſe rapere, vindicare. 13, 57. dona templorum. h. 3, 33. gloriam in ſe. 2, 46. h. 1, 79. gratiam ſibi. 3, 58. prædas. 3, 20. in ſecuncta. h. 4, 11. in ſe munia. 1, 2. 11, 5. tracturus conjuges miles. 2, 13. trahere huc illuc interpretationem. h. 5, 3. trahere, interpretando, aut accommodando perducere, ad clementiam quid. 12, 52. ad culpam fortuita. 4, 64. ad defenſionem. 15, 67. ad infamiam. 12, 4. ad ſævitiam. 3, 22. ad ſpem, metum. 14, 32. in deterius. 1, 62. h. 2, 52. in metum. h. 5, 13. in occaſionem mala. 5, 3. ſuperbiam. h. 2, 23. trahebant varie, cur. 1, 76. in contrarium. 13, 47. ad auſpicium, præſagium. 15, 74. in laudem. 3, 37. trahere pagos, agere, rapere. 3, 74. h. 2, 61. trahere quem ad ſpem, impellere. 12, 44. trahere diem ædificationibus, noctem conviviis, conſumere, ducere. 3, 37. noctem per vinolentiam. 13, 20. trahere animam precariam. 1, 42. vitam longius. 14, 48. otium. h. 4, 70. fidem ex eo, haurire. 6, 30. flammam. h. 3, 71. multum ex moribus. G. 46. multum ex vero. 15, 68. originem. 11, 18. 13, 27. miſericordia plurimum. 2, 47. nil niſi abjectum & ſordidum ex contubernio ſervili. 13, 46. trahi ad curas diverſas. 15. 1.

Trajanus princeps. A. 44. ejus laus. A. 3. conſulatus alter. G. 37. imperium à Tacito ſenectuti ſepoſitum. h. 1, 1.

Trajectus maris. 15. 34. trajicere per mare. A. 11. trajecto Pado. h. 2, 22. trajecti in Galliam Sugambri. 12, 39. trajecta in continentem naves. 2, 78.

Tralliani. 4. 55.

Tramittere vade equitem. 2, 11. nando flumen. 1, 56. ponte legiones. 1, 49. tramiſit Leſbum. 2, 54. tramiſſo exercitu. 6, 37. freto. 6, 1. mari. 3, 9. tramittere ſervis poma. 4, 54. munia imperii, in alium transferre. 4, 41. quem ſilentio. 1, 13. quod tramiſſum, prætermiſſum. 4, 21. tramiſſi ut parum validi, ratio eorum non habita. 4, 55. vid. & tranſmittere.

Tranſalpinæ gentes. h. 4, 54.

Tranſcendere alpes. h. 5, 26. exercitu flumen. 4, 44. Rhenum. h. 5, 24. in Gallias. h. 4, 73. tranſcendere prohibita. 3, 54. ad ea. 4, 56. tranſcendit licentia in provincias. h. 1, 30.

Transferre quos in jus Latii. 15, 32.

Transfugarum pœna apud Germ. G. 12. transfugit claſſis. h. 3, 13. h. 4, 16. transfugium honeſtum. h. 4, 70. transfugia crebra. h. 2, 34. h. 3, 61. transfugis nudatus. 2, 46.

Tranſgredi amnem. 12, 16. amnem ponte. 13, 39. Padum. h. 2, 17. h. 2, 20. Danubium. 2, 63. Rhenum. 15, 56. G. 2. Viſurgim. 2, 12. tranſgreſſa Rheno gens. 12, 27. tranſgreſſi plures ſcil. natando. h. 2, 35. Padum. h. 2, 17. Euphratem. 14, 25. tranſgredi montem. 3, 38. 12, 49. in partes cujus. h. 2, 85. h. 4, 39. h. 1, 13. h. 1, 53. h. 3, 57. A. 7. tranſgreſſa

*greſſa in partes ala. h.*4,70. *in morem* quorum. *h.* 5,5. *tranſgreſſus Euphratis.*15,7.
Tranſigere, debellare. *h.* 3, 46. *bella. h.* 2, 38. *comitia.* 1, 14. *pueritiam. A.* 4. *rixas. G.* 22. quem *gladio.* 2, 68. *ſe ferro.* 14, 9. *gladio.* 14, 37. *tranſ. cum expeditionibus. A.* 34. *ſemel cum ſpe votoque uxoris. G.* 19.
Tranſire in familiam cujus. 12, 26. *amnem. h.* 4, 28. *annum otio. A.* 6. *ipſa tranſitus mora terrere. A.* 38.
Tranſmittere. 14,29. *in Italiam. h.*3,5. *pecora in campum.* 13, 55. *tranſmiſſo amne.*12,13. *tranſmiſſa cohors in. A.* 28. *tranſmiſſa* quo *cohortes. h.*4,12. *h.* 5,19. quos *raptim. h.* 4, 18. *bellum.* 2,6, 2,17. *Euphratem.*15,26. *Euph. ponte.*15,7. *legionem. h.* 2,58. *Oceanum.* 14, 39. *venenum alvo.* 13, 15. *vim in* quem. 2, 38. *nomen levi murmure, ſilentio. h.*4,31. *ſilentio. h.*4,9. 13,22. 14,12. *h.* 1,13. *diſſimulatione ſumma.* 13, 49. *inania.* 15,31. *tranſmiſſus luxius menſis.* 16, 12. vide & *tramitt.*
*Tranſmota Syria legiones.*13,35.
Tranſpadana Italia. h. 2,32. *regio. h.* 1, 70. *Tranſpadani.*11,24.
Tranſrhenanus populus. 4. 72. *Tranſrhenana gens. h.*4,15. *Tranſrhenani. h.*4, 23. *h.*4,28. *h.* 5,16. *natandi peritiſſimi. h.* 2,17. *tranſrhenanorum terrore fracta P. R. vires obteruntur. h.* 4,76. *tranſrhenana gentes*, Germanicæ. *h.* 4,63. *h.*4,73.
Tranſvehi in ludicro ſc.12,41.
Tranſverberatus in utrumque latus. h. 1, 42.
Trapezus. 13, 39. *occupatur ab Aniceto. h.*3,47.
*Traſullus.*6,20. ejus *filius.*6,22.
*Traulus Montanus.*11,36.
Trebellienus Rufus. 2, 67. *Thracum regum tutor.* 3, 38. *mortem ſumit.* 6, 39.
*M. Trebellius.*6,41.
Treb. Maximus. 14, 46. *Britannia præfect. h.*1,60. *A.*16. *ſucceſſorem accipit. h.*2,65.
*Trebonius Garucianus. h.*1,7.
Trepidavit defenſio, labavit, facillavit. 13, 14. *trepidantium natura immodicos eſſe promiſſis. h.* 3, 58. *trepidatio ſtragem auget. h.* 2, 22. *trepidus admirationis & metus.* 6, 21. *trepida vita.*4,70. 14,59.
Trevir. h. 3, 35. *ab una ala pulſus.*3,46. *Treveri.* 1, 41. dicuntur *Galli.* 1, 44. *circa adfectationem Germanica originis ultro ambitioſi. G.* 28. *rebellant.* 3, 40. *perculſi à Galba. h.* 1, 53. *vaſtantur à Civile. h.* 4, 28. *pro Rom. contra Germ. h.* 4, 37. contemnuntur à *Vocula. h.* 4, 57. *ſocii Civilis. h.* 4, 66. *metu Vindicis cum Vergin. h.* 4, 69. *vincuntur à Sext. Felice. h.* 4, 70. *à Ceriale. h.* 4, 71. *h.* 5, 24. *benevolentia non continentur. h.* 4, 76. *Treveri* pro opido aut ditione Treverorum. *h.* 4, 70. *ala Treveris conſcripta.* 3, 42. *Treverorum ala. h.* 2, 14. *pulſa. h.* 2, 28. *auxilia. h.* 4, 18. *colonia. h.* 4, 62. *equites. h.* 4, 18. *ſenatores.* 1, 13. *ad Germanos tranſeunt. h.* 5, 19. *Trevericus tumultus.* 3, 42. *Trevericum prælium. h.* 5, 17.
Triaria. h. 2, 63. *cincta gladio. h.* 3, 77.
Triboci. G. 28. *ad Rom. deficiunt. h.* 4, 70.
Tribuere quid *honori amici.* 6, 50. *memoria* cujus *ſatis ſuperque.* 4,38. *muliercula.*13,13. *precibus, minis.* 4,17. *coronam.* 3,21. *decus triumphale.* 15, 72. *honores cæleſtes.* 6, 18. *omnia.* 3, 30. *pecunias.*4,64. *pretium.*1,75. *amico quantum.* 14, 54. *ſacerdotia.* 3, 19. *ſanctitatem templo.* 3,62. *triumphalia.*11,20. *veniam.*12,37. *tribuitur corona manu.*15,12. *tribuus ſibi.* 1, 14. quæ. 1,25. cui *decora.* 3, 5. *veniam.* 12,40. *tribuenda defenſio.* 13, 20. *Cois immunitas.* 12, 61. *tribuendum telum.*13,26. *majoribus illorum, ne*, in honorem maj. faciendum. 14, 14.
Tribunal, ſuggeſtus. 1, 18. 1. 25. 1, 27. 1, 39. 1, 61. 11, 35. *ſidem curulem ſuſtinebat.*15,29. *Blaſi.* 1,22. *conſulum.*16,30. *Cæſaris* Germanici. 2,57. *pratoris.*2,34. *ſtrepit.*6,17. *tribunalis cornu.*1,75. *ubi tribunali adſiſtit.* 12, 36. *disjecti, qui tribunal tuebantur. h.* 3, 10. *conſcendit tribunal Vocula. h.* 4, 25. *tribunalia conſulum.* 13, 4.
Tribunatus plebis. 14, 48. *A.*46. *tribunicia interceſſio.* 14, 48. *poteſtas.* 1,3. 1,7.

. 1, 7. 1, 9. 1, 10. 3, 57. *ſummi faſtigii vocabulum.* 3,56. *continuata* Angulo. 1, 9. *decreta Othoni. H.* 1,47. *tribunicia poteſtatis jure intercedere relationi.* 1,13. *tribunicia rogatio.* 6,16. *tribunicium jus.* 1, 2. *tribunicii viatores.* 16,12. *tribunus plebei.* 1,77. 6,12. 6, 47. *interceſſit rogationi conſulum. H.* 4,9. *tribuni plebei.* 1,15. *turbulenti. H.* 2, 38. *in auxilium ſpreta poteſtatis à Vitellio advocati. H.* 2,91. *tribunis reddita licentia plebem agitandi.* 3, 27.

Tribunatus militum *titulus. A.* 5. *tribunatus* plur. *H.* 4, 39. *tribunus cohortis. H.* 3, 85. *prætoria.* 1, 77. 3, 14. 13, 15. *urbana.* 6, 9. *trib. cuſtodia adpoſitus.* 1, 6. *tribuni.* 1, 66. *cohortium. H.* 2, 41. *H.* 3,68. *exauctorati. H.* 1, 20. *pauci in* legione. 1, 17. *ſeveri.* 2, 55. *turbulenti. H.* 2, 38. *à Germ. ad aras mactati.* 1. 61.

Tribuni militum conſulari poteſtate. 1, 1.

Tribus. O. 39. *obvia.* 14, 13. *pleraque.* 13,27. *tribuum ſtudia.* 1, 15. *vocari tribus jubet. H.* 3,58.

Tributi exactio, rebellionis cauſa. 4,7. *tributa inter pœnas ſervientium. A.* 32. *infracta Germanis hoſtiles ſpiritus induunt. H.* 4,57. *tributorum continuatio ſeditionis.* 3, 40. *neceſſitas H.* 4, 74. *tributa renuunt Galliæ. H.* 4, 26. *pati non eſt Germ. G.* 43. *tributis contemni. G.* 29. *quædam ex regiis tributis deminuta.* 2,56.

Trierarchus. 14,8. *navium. H.* 2,16. *trierarchi. H.* 2,9. *H.* 3,12.

Trimerus. 4,71.

Trinobantes. 14,31.

Trio Fulcinius accuſatur. 2, 30. *facilis capeſſendis inimicitiis.* 5, 11. *Trioni dilatio exitii quæſita.* 6, 4. vid. & *Fulc.*

Tripudia. 4. 47. *tripudiis Germani dicta ancta adprobant. H.* 5,17.

Triſtis adulatio. 11, 21. *fortuna.* 16,29. *mora. H.* 2, 60. *triſti voce vultuque inter oblectamenta regia ſpectari.* 14, 16. *quæ triſtis* quis *audit, non accelerantur. A.* 43. *triſte,* malum. 1, 41. *omen.* 15, 7. *nihil regente eo reſpub. accidiſſe.* 13, 3. *triſte nihil patratum.* 3, 4. *in verbis aut vultu deprehenſum.* 15, 61. *triſte evenit.* 15,34. *triſtes & truces. H.* 4, 2. *littera.* 6, 40. *nota,* ſigna irati animi. 6, 9. *triſtia,* adverſa. 6, 22. *dicta,* ſæva. 4, 71. *exta. H.* 1, 27. *nova. H.* 1, 19. *triſtium lætorumque imago.* 2, 53. *ſocius.* 4, 15. *triſtia in bonos, læta apud deteriores.* 6, 22. *læta, triſtia, ambigua, manifeſta. H.* 1, 3. *triſtior caſus. H.* 1, 29. *expectatione hera. H.* 4, 62. *Piſo habebatur triſtior,* nimis ſeverus. *H.* 1, 14. *triſtiores primordio.* 1, 7. *triſtiora,* atrociora. 4, 31. *triſtiſſima quæque.* 1, 24. *triſtitia,* nimia ſeveritas. *H.* 1, 38. *A.* 9. *ingens.* 1, 76. *triſtitia Pomponiæ continua.* 13, 32. *triſtitiæ imitamenta.* 13, 4. *Germ. lacrimas & lamenta cito, triſtitiam tarde ponunt. G.* 27. *domeſtica mala triſtitia opperienda.* 3,18.

Trivia. 3,62.

Triumphalis, qui triumphavit. 3, 56. *ſenex. H.* 4, 8. *triumph. honos.* 12, 28. *porta.* 1, 8. *veſtis ludum edentibus.* 1, 15. 12,41. in pompa. 13,8. *triumphale decus.* 6, 10. 6, 39. 15, 72. *triumphales.* 3, 30. *avi* 14, 1. *imagines,* laureatæ, *in foro ſtatuæ.* 15. 72. *triumphalia,* ſcil. ornamenta & inſignia, *decreta A. Cæcinæ.* 1,72. *L. Apronio.* Ibid. *C. Silio.* Ibid. &. 4,18. *Camillo.* 2, 52. *Iunio Blæſo.* 3, 72. *Lentulo.* 4, 44. *Domitio.* 4, 44. *Poppæo Sabino.* 4, 46. 6, 39. *Corbuloni.* 11, 20. *Curtio Rufo.* 11, 20. *L. Silano.* 12, 3. *Pomponio.* 12, 28. *Oſtorio.* 12, 38. *Petronio Turpiliano.* 15, 72. *Cocceio Nervæ.* Ibid. *Tigellino.* Ibid. *M. Aponio. H.* 1, 79. *Veſpaſiano. H.* 2, 78. *Muciano, de bello civili, ſed* alio prætextu. *H.* 4, 4. *Agricolæ. A.* 40. *Sulpicio Quirinio.* 3, 48. *parta.* 4,18. *pervulgata.* 12, 53. *negantur petenti Dolabellæ.* 4, 26. *triumphalium inſigne.* 12, 3. *veſtis.* 13, 41. *triumphal. tribuere.* 11, 20. *triumph. inſignia.* 1, 72. 2, 52. *ornamenta. A.* 40. *A.* 44. *triumphat* German. *de Cheruſcis.* 2, 41. *triumphari,* ut de ſe triumphus agatur. 12, 19. *triumphati magis* Germani. *quam victi. G.* 37. *triumphus manente bello.* 1, 55. *Germanici.* 2, 41. *L. Mum-*

L. Mummii. 14,21. *Domitiani falſus è Germ. A.* 39. *decretus*. 1,55. 2,26. *navalis de Pœnis*. 2, 49. *triumphi inſignia*. 3, 72. 3, 48. 12, 38. *triumphi congeſti*. 1, 4. *recepti, ſpreti*. 3, 47.

Triumvir. 1, 2. *triumviri*. 5, 1. *A*. 2. ſcil. Reip. conſtituendæ, alii fuerunt triumviri capitales, unde *triumvirale ſupplicium*. 5, 9. *qua triumviratu juſſerat*, in triumvir. 3, 28.

Trogus Saufellus. 1, 55.

Troja. 12, 58. *parens urbis Romæ*. 4, 55. *Troja ludicrum*. 11, 11. *Trojanus Antenor*. 16, 21. *Trojanum excidium*. 15, 39. *Trojani temporibus*. 11, 14.

Tropæa de quo *ſiſtebantur*. 15, 18. *in tropæorum modum*. 2, 18.

Troſobores. 12, 55. *interfectus*. 12, 55.

Truculentia cæli. 2, 24. *truculenta voces*. 1, 25.

Trudere, impellere *adverſos*. 2, 11. *ad*. 4, 51. *in arma*. *h*. 5, 25. *in paludem*. 1, 63.

Trudes, vectes quibus aliquid protruditur. 3, 46.

Trutulenſis portus. *A*. 38.

Trux, ſævus, horridus, *trux telis & armis acies*. *h*. 4, 46. *Agrippa*. 1, 4. *Agrippina*. 12, 64. *cantus*. *h*. 2. 22. *clamor*. 4, 25. *oratio*. *h*. 4, 42. *ſententia*. 16, 11. *ſonor*. 1, 65. *ingenio*. *h*. 1, 21. *interitu fratris*. 3, 8. *tumultu cohors*. 4, 47. *truci eloquentia*. 6, 48. *voce*. *h*. 3, 3. *vultu*. 4, 34. 6, 46. *truces*. *h*. 2, 44. G. 43. *animi*. 1, 49. *oculi*. G. 4. *armis*. *h*. 1, 40. *corpore*. *h*. 2, 74. *trucia aſperitate remedii caſtra*. 1, 44.

Tuba ſono miles ad belli munia cietur. *h*. 2, 29.

Tubantes. 13, 55. 13, 56. *Germani*. 1, 51.

Tubero Sejus. 2, 20. *legatus*. 4, 29.

Tuberones ingrata reip. nomina. 16, 22. *Tuberonum familia*. 12, 1.

Tudri nobile genus. G. 42.

Tuendus auxilio. 1, 8. *tuenda plebs*. 1, 2. *tuenda libertatis* ſcil. cauſſa. 3, 27. *tuenda Armenia*, ad tuendam Arm. 15, 6. *Syriæ parari*. 15, 4. *ad tuendam Vrbem*. *h*. 3, 55. *h*. 3, 80. *tuendis civibus*. 15, 48. *exercere eloquentiam*. 13, 42.

Tuguria. 15, 8.

Tugurinus Iulius. 15. 50.

Tuiſto. G. 2.

Tullinus Vulcatius. 16, 8.

Serv. Tullius. vide *Servius*.

Tullius Flavianus. *h*. 3, 79.

Tull. Senecio. 15, 50.

Tull. Valentinus. *h*. 4, 68. *concionibus potens*. *h*. 4, 69. *cuncta in turbas converſurus*. *h*. 4, 70. *invaditur à Ceriale*. 4, 71. *captus*. *h*. 4, 71. *damnatur*. *h*. 4, 85.

Tullus rex. 3, 26. *Hoſtilius*. 6, 11. *ejus leges*. 12, 8.

Tument Galliæ, ſublatis animis. *h*. 1, 32. *tumens*, ſuperbus. *h*. 3, 31. *longa ſerie Cæſarum*. *h*. 1, 16. *ſpe vana*. *h*. 1, 88. *Cicero*, oratione inflata. O. 18. *tumidus & vanus*. *h*. 2, 30. *tumida terra*, montoſæ. 2, 23.

Tumultuaria manus, ſubito collecta. 15, 3. *h*. 4, 66. *tumultuaria caterva*. 1, 56. *cohortes*. *h*. 4, 20.

Tumultus remedium, *alius tumultus*. *h*. 2, 68.

Tumulus Varianarum legionum. 1, 62. *disjicitur à Germ*. 2, 7. *Cæſarum*. 3, 9. *Iuliorum*. 16, 6. *Octaviorum*. 4, 44. *ante tumulum Eutrobii*, *interfectoris ejus caput laceratum*. *h*. 1, 49. *tumulo Agrippinæ planctus auditi*. 14, 10.

Tungri. *h*. 4, 55. *in exercitu Vitellii*. *h*. 2, 14. *pugnant cum Civile*. *h*. 4, 66. *Rom. deduntur*. *h*. 4, 79. *primi Germanorum Rhenum tranſgreſſi*. G. 2. *Tungrorum cohors ſigna ad Civilem tranſtulit*. *h*. 4, 16. *Tung. cohortes*. *h*. 2, 14. *Romanis ſub Agricola militant*. *A*. 36. *Tungra cohortes*. *h*. 2, 15.

Tunicatus populus. O. 7.

In turbas & diſcordias peſſimo cuique plurima vis. *h*. 4, 1.

Turbamenta vulgi. *h*. 1, 23. *turbat civitas*. 3, 47. *fortuna*. 4, 1. *turbare agmen*. 2, 19. *animos vulgi injuria*, *invidia*. 12, 69. *claſſem*. *h*. 5, 22. *comitia ambitu*. 1, 81. *conſilium*. *h*. 1, 39. *conſilia*. 14, 32. *turbarunt tonitrua diem*. *h*. 1, 18. *turbare ſtudiis funus*. 1, 8. *gnaros*. 16, 5. *impeditos*. 12, 31. *turbavit ludos diſcordia*. 1, 54. *mentem*. 12, 66. *nationes*. 11, 1. *nautas*. 2, 23. *obſeſ-*

ſus

ſos facibus. 12, 16. pacem. 12, 29. 12, 65. amore belli. H. 2, 37. præſentia. 3, 38. provincias. 2, 63. quietem cujus. H. 5, 22. eruptione quos. H. 3, 26. turbans in Africa Macer. h. 1, 7. turbantes. 1, 55. milites. h. 1, 85. nihil. h. 2, 86. turbantur cohortes. 1, 51. compoſita. 2, 65. leges, vi, ambitu, pecunia. 1, 2. nationes. 2, 42. pacta. h. 3, 70. provincia novis oneribus. 4, 6. res. 2, 5. clamore. 1, 26. h. 3, 77. inclinationibus. h. 2, 35. turbatus animus. h. 1, 17. acie eques. 1, 63. equus. 15, 7. bis Nero. 13, 15. ſollicitudine nulla. 14, 59. turbata Germania. h. 3, 46. mens. 4, 22. 13, 3. pax. h. 4, 22. res. h. 5, 18. armis res Rom. h. 4, 57. turbatum Illyricum. h. 1, 2. in caſtris. 1, 20. turbati. 1, 22. 2, 8. 4, 73. turbatis aliis. h. 2, 6. turb. milites. 1, 65. omnes. 14, 5. ordines. 12, 38. eruptione qui. 4, 47. turbatæ in furore feminæ. 14, 32. legiones. 1, 31. res. 4, 49. h. 1, 88. res Parthorum. 11, 10. turbata auxilia. h. 2, 23. turbanda reſp. 4, 29. turbandis animis, ad turbandos an. 12, 48.

Turbator Germaniæ. 1, 55. præcipuus. 1, 30. turbatores plebis. 3, 27.

Turbidus, ſeditioſus. 3, 38. animi, turbatus. h. 4, 48. ingenio. h. 4, 38. miſcendis ſedit. h. 4, 68. moribus. 4, 23. clamor. 4, 50. inceſſus. 2, 55. turbida civitas. h. 4, 11. mens. 16, 1. ingenium. 14, 59. h. 1, 67. nihil. 1, 34. egeſtum quicquid turb. h. 4, 39. quod civium, audacia turbidum. 6, 11. omne conſilium in turbido. h. 1, 21. turbidi. 1, 38. 1, 43. 2, 39. 14, 57. h. 2, 19. h. 4, 56. caſus. 16, 13. clamores. 12, 43. cohortes. h. 2, 28. imbres. 13, 17. primani quintanique. h. 1. 55. rumores. 13, 6. turbida res. 12, 31. 12, 49. h. 1, 31. h. 1, 83. h, 4, 77. rogationes. 3, 27. voces. h. 2, 23. turbida. 1, 58. tempora. O. 37. turbidiſſimus quiſque. h. 3, 49. turbide. 3, 12.

Turbo ventorum. 16, 13. turbine quodam ad exitium poſci. h. 3, 10.

Turesis. 4, 50.

Turma, de numero equitum. G. 7. turma. 12, 56. caterva. 14, 34. equitum. h. 2, 14. A. 36. equ. explicanda. 13, 38. exercitus hujus. 3, 46. peditum, vitioſa lectio. 12, 31. Treverorum. h. 2, 14. cetera. 2, 17. deducta. h. 3, 16. diſpoſita. 4, 25. hoſtiles. 15, 9. integra. h. 4, 12. miſſa. 12, 38. pauca. 13, 36. ſociales. 4, 73. per turmas advenire, in equis. h. 1, 79. componere. 2, 52. compoſitus eques. 15, 29.

Turonius, ſingul. pro plur. 3, 46. Tur. rebellant. 3, 41.

Turpilianus Petronius triumphalia accipit. 15, 72. occiſus juſſu Galbæ. h. 1, 37. vide & Petron.

Turpio Ambivius. O. 20.

C. Turranius. 1, 7. rei frument. præfectus. 11, 31.

Turris in oppugnatione. h. 4, 3.

Turullius Cerialis. h. 2, 22.

Tuſculum. 11, 24. Tuſculanus ager. 14, 3.

Tuſcus Cæcina. h. 3, 38.

Tuſci. 11, 24. Tuſcus vicus. 4, 65. vid. & Thuſci.

Tutandi fines imperii. h. 4, 48.

Tutor Julius. vid. Jul.

Tuti frontem, tergaque ac latus. h. 4, 20. tuta & præſentia, quam vetera & periculoſa malle. 1, 2. ingrata quæ tuta. h. 3, 26. omiſſis præcipitibus tuta & ſalutaria capeſſere. 15, 29. ignobilitate tutior. h 3, 31. ſecretum quo tutius, eo ſuſpectius. A. 31.

Tyrannorum mentes. 6, 6.

Tyrrhenus. 4, 55.

Tyrus. 16. 1.

V.

Vacare, otioſum eſſe. h. 1, 10. alloquiis. h. 2. 49. gaudio. h. 1, 44. negotiis clientium. 18. 22. vacatio, pretium vacationis. h. 1, 46. vacationem emere. h. 1, 46. vacationes. 1, 35. munerum. 1, 17. centurionibus præſtari ſolita, pretia vac. h. 1, 46. vac. annuas exſolvere. h. 1, 46. ex fiſco numerare. h. 1, 58. vacuus ſc. negotiis. h. 1, 86. adulter, ſc. ab uxore. 11, 32. à periculo animus. h. 1, 88. adhuc princeps, nondum occupatus à quoquam gratiam ejus captante. h. 5, 1. culpa. 6, 16. cura. 12, 5. gloria. 3, 47. metu, periculo. h. 1, 88. pœna

dies.

dies. 4, 70. *timere.* 15,36. *vacua æmulatione.* 12,2. *periculo ætas.* 16,13. *Armenia* ſc. rege. 12, 50. *præſidiis.* 15, 17. *arx.* h. 3, 77. *Hiſpania diſceſſu* præſidis. h. 4, 39. *mulier*, ſine marito. 13,44. *provincia*, ſine rectore. 2,76, *morte* cujus. *A.* 40. *morte legati Syriæ.* 14, 26. *vacuum erat*, *ſolutumque pœna.* 14, 28. *cælum.* 15, 40. *ambitione & periculo iter.* 4,20. *mare.* h. 2,14. h. 3,2. h. 3,47. *theatrum.* 15,34. *curis vulgus.* h. 2, 90. *vac. fuit concupiſcere.* h. 2, 38. *vacuo excuti tela.* h. 3,23. *vacui*, pugnæ expertes. *A.* 37. *& occupati* opponuntur. h. 4,17. *vacui agri.* 13,54. *Colchi.* 6, 34. *honoris menſes.* h. 2, 71. *penates.* 6, 51. *metu.* 2, 44. *omni tributo.* 12,61. *à ſecuribus, tributis.* 12, 34. *vacuæ legiones.* 2,46. *rerum littera.* 15, 8. *porticus.* 11,21. *terra*, certum poſſeſſorem non habentes. 13, 55. *vacua caſtella.* *A.* 32. *cultoribus ora.* h. 4, 12. *dentibus ora.* 1,34. *ſacerdotia*, vacantia. 6, 40.

Vada. h. 5,20. *oppugnatur à Civili.* h. 5, 21.

Vades. 5, 8.

Vecors vide *vecors.*

Vanum vide *venum.*

Vagari gaudio. h. 1, 44. *vagus hoſtis.* 13,39. 15,10. *vagi ſermones.* 15,54. *vaga cauſa.* 6, 15.

Vahalis. 2,6. h. 5, 26.

Valens ſpectaculum gladiatorum edere parat. h. 2, 67. vid. & *Fabius Valens.*

Valens Donatus. h. 1, 56.

Valens Manlius. 12,40. h. 1, 64.

Valens Vettius. 11,31. 11, 35.

Valentinus vid. *Tullius Val.*

Valentior orator. *O.* 25. *eloquentia.* *O.* 40. *valentiorum contactus.* h. 1, 11. *valentiſſimus quiſque*, robuſtiſſimus. h. 2,8. *valentiſſima pars.* *A.* 24. *valentiſſimæ civitates.* *G.* 43. *nationes.* *G.* 40.

M. Valerius. 3, 2.

Val. Aſiaticus. 11,1. *circumventus.* 13, 43. alius. h. 1, 59. *coſ. deſignatus.* h. 4, 4. h. 4, 6.

Val. Capito. 14, 12.

Val. Corvinus. 1, 9.

Val. Fabianus. 14, 40.

Val. Feſtus. h. 2,98. *legatus legionis in Africa.* h. 4, 49. *ad interficiendum Piſonem mittit.* h. 4, 50.

Val. Marinus. h. 2, 71.

Val. Meſſala. 1, 8. alius. 13, 34.

Val. Meſſalinus. 3, 18. ejus *ſententia de uxoribus magiſtratuum.* 3, 34.

Val. Naſo. 4, 56.

Val. Paullinus. h. 3, 42.

Val. Ponticus. 14, 41.

Val. Potitus. 11, 22.

Valetudinarium. *O.* 21.

Valetudo anceps. 14, 22. *infenſa.* 14, 56. *inhabilis labori & audaciæ.* h. 3, 59. *graveſcit.* 1, 5. 6, 46. *de valetudinis infirmitate præfari.* *O.* 20. *valetudine æger.* 14, 47. *valetudines principis regere.* 6, 50. *valetudinibus feſſi.* h. 3, 2.

Validus animi. 15, 53. *orandi.* 4, 21. *Auſter.* 2,23. *ignis.* 15,38. *pons.* 15, 15. *remex.* 4, 5. *rumor.* 4, 10. *ætate.* 1,4. *amicitia.* 12, 18. *corpore.* 3, 32. *corp. opib. ingenio.* h. 1,57. *ing.* 2,83. *ſenſib.* 13, 3. *ſpecie inanium.* 13, 8. *ſpernendis honorib.* 4,37. *ſpern. rumorib.* 3, 10. *ad amicitiam.* 6, 8. *valida copiis colonia.* h. 3, 8. *ætas.* 14,56. *antiquitas.* 15, 13. *claſſis.* h. 1,87. *virium, opum colonia.* h. 2,19. *in rempub. fortuna.* 3,24. *gens.* 12,31. 15, 1. *A.* 17. *incolis inſula.* 14, 29. *manus.* 1,48. 2,62. 2,69. 2,79. 4,27. 4,47. h. 3,40. *juventus.* 12, 40. *manus veteranorum.* 12,32. *plebs.* 4, 33. *in animo Auguſtæ Priſca.* 4, 12. *urbs.* 11, 8. 15, 4. *quid validum in orbe, quid ægrum.* h. 1, 4. *validum caput.* 15,47. *corpus.* 6,21. *corp. ad impetum.* 2,14. *exitium.* 6,29. *imperium.* 3, 60. *nihil in exercitib.* 3,40. *præſidium.* 13,41. *venenum.* 13,15. *validi.* 15,27. *G.* 20. *G.* 36. *reges.* 4,56. *ſenſus.* 15,67. *numero milites.* 14,58. *parum.* 4, 55. *ſatis* 4, 73. *validæ cohortes.* *A.* 37. *adverſus contumaciam legiones.* h. 3, 63. *nationes.* 3, 38. *propinquitates.* 11, 1. *valida auxilia.* 12, 14. *initiis cœpta.* h. 3, 58. *ad impetum corpora.* *G.* 4. *validior.* h. 1, 69. *amor.* 3,55. *domina ancilla.* 14, 63. *Arminius.* 1,57. *exercitus.* 1,47. *gens.* 13, 55. *apud libidines principis Paris.* 13, 22. *ferro pecuniis.* h. 2, 32. *plebs.* 14, 17. *in dies Tigranes.* 14, 57. *in animo principis.*

14, 51. *validius.* 4, 40. *quod validius, id æquius.* 15, 1. *validiores.* 12, 46. *non inſiſtandi.* 2, 72. *exercitus.* 3, 31. *naves.* 2, 24. *partes tecti.* 14, 5. *res.* G. 28. *validiorum ſocietas atterit.* h. 4, 12. *vitia, avaritia & arrogantia.* h. 1. 51. *ad validiores & proximos facilis tranſitus.* h. 1, 76. *validiſſimus auctor.* 6, 31. *quiſque* 4, 46. 13, 18. *validiſſima fama.* 13, 8. *gratia.* 12, 42. *pars exercitus.* h. 4, 51. *terrarum.* h. 3, 53. *validiſſimum caſtellum.* 13, 39. *validiſſimi equitum.* 2, 17. *provincialium.* 11, 24. *validiſſima cohortes.* h. 3, 78. *gentes.* A. 12. *nationes.* h. 4, 18. *præfectura.* 6, 42. 11, 10. *urbes.* h. 3. 84. *arma.* h. 2, 6. *validius agi.* 13, 25.

Vallare. h. 4, 26. *caſtra.* h. 2, 19. *noctem.* G. 30.

Vallis Vaticana. 14, 14.

Vallum moliri. h. 2, 40. *ſcindere.* h. 4, 28. *extra vallum tendere.* 13, 36.

Vandali. G. 2.

Vaneſcere in cinerem. h. 5, 7. *vulgatus honor vaneſcit.* 4, 37. *lacerti jactu diſci vaneſcunt.* O. 10.

Vangio. 12, 29. *Suevorum rex.* 12, 30. *Vangiones.* 12, 27. *ad Roman. deficiunt.* h. 4, 70. *Germani.* G. 28.

Vaniloquentia. 3, 49. 6, 31.

Vanitas. 6, 21. 13, 23. *exitus.* 15, 71. Neronis. 16, 1. *inſita.* h. 4, 55. *par.* 14, 22. *proſperitate in vanitatem uſus.* A. 18. *ſuamet vanitate monſtratus.* h. 1, 73.

Vannius. 2, 63. *Suevorum rex.* 12, 29.

Vanus ac tumidus. h. 2, 30. *vani Germani.* h. 5. 25. *vana.* 2, 30. 16, 26. *à ſceleſtis differunt.* 3, 50. *numeris.* 4, 59. *multa* 6, 12. *nomina.* h. 1, 30. *promiſſa.* 3, 16. *vana mirantes.* 1, 9.

Vapor, fervor, *balnei.* 14, 64. 15, 64. *ignis.* 11, 3. *ſolis.* 15, 43.

Vardanes. 13, 7.

Varianus exercitus, 12, 15. *Variana clades.* 1, 10. 1. 57. ejus ſpecies & deſcriptio. 1, 61. *ea clade capti quadrageſimo poſt anno liberati.* 12, 27. *Variana legiones.* 2, 7. 2, 25.

Varilia Apuleja. 2, 50.

Varini. G. 40.

Varius poëta. *O.* 12. vel potius Varus.

Var. Criſpinus. h. 1, 80.

Var. Ligur. 4, 42. 6, 30.

Var. Luſius. 13, 32.

Varia ſegni adulatione voces. h. 1, 36. *varie diſſerere,* in utramque partem. 1, 11.

Varro Cingonius, 14, 45. *h.* 1, 6.

Var. Licinius. 1, 10.

Var. Terentius. *O.* 13.

Var. Vibidius. 2, 48.

Var. Vitellius. vid. *Vitell.*

Varus Alphenus. vid. *Alph.*

Var. Arrius vid. *Arr.*

Var. Plautius. h. 2, 63.

Var. Quintilius caſus a Germanis. G. 37. vid. *Quinct.*

Vaſaces Parthus. 15, 14.

Vaſconum cohortes. h. 4, 33.

Vaſtari, exhauriri, *civitates* h 2, 62. *ſolum.* h. 2, 87. *igni, ferro.* 14, 38. *vaſtanda regiones.* 15, 8. *vaſtata turbine ventorum Campania.* 16, 13. *Italia.* h. 4, 55. *tranſitu exercitus.* h. 2, 32. *incendiis urbs.* h. 1, 2. *quantum inter amnes* erat, *vaſtatum.* 1, 60. *vaſtatis agris.* 12, 32. h. 1, 67. h. 4, 50. *vaſtata nationes.* A. 22. *vaſtitas,* ſolitudo. 4, 70. 13, 55. *Italia.* h. 1, 50. *urbs.* h. 2, 70.

Vaſtus Oceanus. 2, 24. *vaſtum mare,* A. 10. *vaſtum ſilentium.* 4, 50. h. 3, 13. A. 38. *dies per ſilentium vaſtus.* 3, 4. *vaſti loci.* h. 5, 3. *ſaltus.* 4, 25. *vaſta paludes.* 1, 63.

Vates, nomen honorificentius quam poëta. O. 9.

Vaticana vallis. 14, 14. *Vaticani loca inſalubria.* h. 2, 39.

Vatinius, ſcurra. 15, 34. ejus *rapina.* h. 1, 37.

P. Vatinius accuſatus. O. 25. O. 34. *concurſu totius civitatis.* O. 39.

Vber ſolum. h. 5, 6. *uberrimus oratorum.* 3, 31.

Vberrimum, opulentiſſimum. 14, 33.

Vbi quies perniciſior quam temeritas, cunctatione non eſt opus. h. 1, 21. *ubi manu agitur, modeſtia & probitas nomina ſuperioris ſunt.* G. 36. *ubicunque certatur, in validiores in prama victoria cedunt.* h. 1, 70.

Vbia mulier. h. 5, 22. *Vbii.* 1, 31. h. 4, 18. h. 4, 55. *vaſtantur à Civili.* h. 4, 28. *Romanorum nomine Agrippinenſes vocati* h. 4, 28. h. 4, 63. *nomine conditoris.* G. 28. *Agrippina.* 12, 27. *Civilis ſocii.* h. 4, 77. *Germani.*

mani G. 28. *predas è Germania petunt. h.*4,28. *contuſi. h.*4,28. *recepti. h.*5,24. *Vbiorum ara.* 1,39. 1,57. *auxilia. h.*4,18. *civitas.* 1,37. 1,71. *oppidum.* 1,36. 12.27.

Vecordia, dementia, *veneficiis injecta*, 4,22. *plurium conſtantium* cui *eximit.* 1,32. *fatalis.* 11,26. *inſita.* 14.62. *poſita.* 16,3. *ſtudia plena vecordia* 3,50. *vecors*, amens. 1,59. *facundia. h.*4.68. *amore mulieris.* 13,44. *ſcelere.* 4,29. *vecordes libelli.* 2,30. *conſcientia.* 1,39. *ſcelere, metu h.* 2,23.

Vectigal mancipiorum venalium. 13,31. *vect. reſolvere. h.* 4,65. *vectigalium ſocietates.* 3,50. *vectigalibus publicis viri conſulares impoſiti.* 15,18. *vectigalia omnia omittere dubitat* Nero. 13,50. *vectigales pecunia.* 4,6.

Vectius Bolanus. 15,3. *Britannia legatus. h.* 2,65. *inter Vitel. ac Veſpaſ. ambiguus. h.* 2,97. *feroci provincia nimis placidus. A.* 8. *loco autoritatis amorem parat. A.* 16.

Vectius Valens. 11,30. 11,31. *ſupplicio adficitur.* 11,35.

Victorianus Famiſulanus. 15,7.

Vedius Aquila. h. 2,44. XIII. *legionis legatus. h.* 3,7.

Vedius Pollio. 1,10. præpotens. 12,60.

Vehementior orator. *O.* 25. *vehementius quam caute. A.* 4.

Vehere legiones per lacus. 1,60. *navibus.* 1,70, *vecta*, tranſvecta in triumpho. 2,41. *vehiculum quo purgamenta hortorum eripiuntur.* 11,32. *vehicula cohortis. h.* 1.80.

Vejanus Niger. 15,67.

Vejento Fabricius. 14,50.

Velabrum. h. 1,27. *h.* 3,74.

Velamenta. h. 3,31. *& inſulas praeferre. h.* 1,66.

Velamina ferarum. G. 17.

Velinus lacus. 1,79.

Velius Gallus. 5,8. alibi. *Ædius.*

Velleda. h. 4,61. *h.* 5,24. eam coram *adire negatum. h.* 4,67. *pratoria Cerealis novi donatur. h.* 5,22. *diu apud Germ. numinis loco habita. G.* 8.

P. Vellejus. 3,39.

Vellocatus. h. 3,45.

Velocitas juxta formidinem. O. 30.

Velorum loco ſagulis adjuti lintres. h. 5,23.

Vena argenti. 11,20. *auri. G.* 5.

Venas abrumpere. 6,29. 15,59. 16,9. *abſcindere.* 15,69. 16.11. *exſolvere.* 4,22. 14,64. 16,17. *incidere.* 16,19. *intercidere.* 16,14. *interrumpere.* 16,15. *interſcindere.* 15,35. *fuſo per venas ſanguine. h.* 4,11.

Venditans mutationes ſtatuorum. h. 1,66. *venditata munera, jus.* 14,50. *venditator fama. h.* 1,49.

Venedi. G. 46.

Veneficiorum apparatus. 2,69. *veneficiis damnata.* 12,66.

Venenum Senecæ *paratum.* 15,45. *quo Athenienſes damnatos perimunt.* 15,64. *ven. haurire.* 16,14. *ſumit Boudicea.* 14,37. *veneno necatur Claudius.* 12,67. *Iunius Silanus.* 13,1. *Britannicus.* 13,16.

Venerari deos, precari. 14,61. *venerationis plus ineſt* iis, quorum *adſpectu arcemur. h.* 4,65.

Venetus Paulus. 13,50.

Veneti. 11,23.

Venia poſt ſcelus ſera. h. 2,63. *venia ſpe ſublata, pertinaciæ accendi. h.* 4,56. *ſpe minore creſcit vinculum ſceleris. h.* 4,70. *ſpe ſublata animum ſumere. A.* 31. *ſpem auferre.* 14,23. *veniam ordinis petere*, ut liceat exuere ordinem. 1,75. *venia opus eſt. A.* 1.

Venire. quo veniret promptius pro eveniret. 12,32. *venire ſubſidio.* 4,59. *eo flagitiorum.* 4,14. *furoris.* 1,18. *inopia. A.* 28. *magnificentia.* 2,33. *Neroni amor carminum venit*, cœpit amare carmina. 14,52. *ventum hinc Athenas.* 2,53. *Elephantinam.* 2,61. *ad.* 3,50. *ad extrema. h.* 5,25. *eo diſcordia. h.* 1,60. *neceſſitatis. h.* 1,16. *eo, ut.* 11,26. 15,27. *in aciem. G.* 14. *in locos cultos.* 14,24. *juxta ſeditionem.* 6,13. *prope ſed. h.* 3,21. *uſque ad ſed.* 14,42.

P. Ventidius. h. 5,9. *Pacorum occidit. G.* 37.

Vent. Cumanus. 12,54.

Ventitant ad eum nuncii. 16,14. *domum.* 4,68. 11,12. *crebro.* 15,52. *ad* quem 12,3. 15,53. *ad domum. A.* 43. *illuc.* 13.18. 13,47. *in ſenatum. h.* 2,91.

Ventorum turbo in Campania. 16, 13.
Venum dare. 14, 33. mollie. 16, 31. dari. 11, 22. datum ſub corona vulgus. 13, 39. dati per commercia. A. 28. ſub corona. h. 1, 68. venum dare ſtuprum. 4, 1. exercere. 13, 51. poſita irritamenta. 14, 15.
Venus. 3, 62. concepta mari. h. 2, 3. Amathuſia. 3, 62. Erycina. 4, 43. Genetrix. 16, 27. Paphia. 3, 62. ejus ſimulacrum. h. 2, 3. templum. h. 2, 2. Stratonicis. 3, 63. Veneris ædes. 4, 43. Venus juvenum ſera. G. 20.
Venuſius. 12, 40. Britannos ad rebellionem concitat. h. 3, 45.
Ver adoleſcit. 13, 36.
Verania. h. 1, 47.
Q. Veranius. 2, 56. Piſonem accuſat. 2, 74. 3, 10. 3, 13. 3, 17. ob vindictam Germanici ſacerdotio auctus. 3, 19. coſ. 12, 5. legatus Britanniæ. A. 14. moritur. 14, 29.
Verax. h. 5, 20.
Verbere agere, verberibus. G. 19. puerili moneri. 5, 9. ſub verb. centurionis. 6, 24. verberibus fœdari. h. 3, 77.
Verberata ſermonibus aures. A. 41.
Verbum velut rubigine infectum. O. 22. verba profana. 4, 70. verborum ſordes. O. 21. verba facere. 11, 35. in verba cujus adigere quem. 1, 34. h. 2, 14. h. 2, 73. h. 3, 13. h. 3, 42. h. 4, 61. jurare. 1, 7. h. 1, 56. h. 2, 16. h. 4, 57. h. 4, 60. verba magnifica littera, verum vacua. 15, 8. ignaviſſimus quiſque verbis nimius. h. 1, 35. dies rerum verbis terere. h. 3, 50.
Vercellæ. O. 8. Tranſpadanæ regionis municipium. h. 1, 70.
Vergit ætas. 2, 43. vergens ætas. 4, 8. dies. 13, 38. ſenecta. 4, 41. annis Silana. 13, 19. vergentes anni. 12, 44.
Vergilio Attilius. h. 1, 41.
Verginius Capito. h. 3, 77. ejus ſervus. ibid. patibulo adfixus. h. 4, 3.
Verg. Rufus. 15, 23. exulat. 15, 71. alius qui Vindicem vicit. h. 4, 17. Germaniæ inferioris legatus. h. 1, 8. abductus à Galba per ſimulationem amicitiæ. h. 1, 8. Illyricus exercitus legationibus aditus. h. 1, 9. ejus cunctatio detecta Galbæ per Fab. Valentem. h. 1, 52. coſ. h. 1, 77. obſidetur à ſuis militibus. h. 2, 49. furtim ab iis digreditur. h. 2, 51. epulatur apud Vitell. h. 2, 68. ſæpiſſime ſeditionibus infeſtatus. h. 2, 68. ejus ſervus ut percuſſor Vitellii inſimulatur. h. 2, 63.
Veritas viſu & mora valeſcit. 2, 39. obſcuris tegitur. 4, 58. hiſtoriæ infracta. h. 1, 1. adulatio veritati officit. 6, 38.
Vernacula multitudo. 1, 41. urbanitas. h. 2, 88. vitia. O. 28.
Vernile, ſervile, dictum. h. 3, 32. verniles blanditiæ. h. 2, 59.
Verona. h. 2, 23. h. 3, 10. h. 3, 50. h. 3, 52. à Flavianis ſedes bello lecta. h. 3, 8. Veronenſes. h. 3, 8.
Verres. O. 37. in Verrem libri. O. 20. Verrinum jus. O. 23.
Verritus. 13, 54.
Verſare ſententias, torquere. h. 1, 85. fortunas ſuas ſpe, metu. G. 46. animo ſpes occultas. h. 2, 76.
Verſatus integre ac ſtrenue. A. 7.
Verſicolor ſagulum. h. 2, 20. verſicoloria ſagula. h. 5, 23.
Verſura. 6, 16.
Vertere, permutare, ordinem inſidiarum. 4, 10. verterat, ni properaviſſet, h. e. vertiſſet. 11, 37. vertere ac miſcere ſigna ira & clem. 3, 22. animum ad curas. h. 4, 83. an. in bonum. 1, 33. aquam in ſubjecta. 3, 64. arma in. 2, 44. artes in. 3, 17. captivos in prædam. h. 2, 44. conſilium ad moras. h. 4, 23. conſiliaturaſque in. h. 2, 20. culpam in quem. h. 4, 25. culp. in decus. 1, 51. effigiem ad uſum. 3, 70. faciem loci. 4, 67. fortitudinem in ſe. 16, 15. fortuita ad gloriam. 2, 84. gaudium in languorem. h. 2, 42. imperium ad. h. 1, 74. invidiam in quem h. 3, 32. iras in. h. 2, 13. iras in externos. 1, 43. iter. h. 2, 2. h. 2, 68. legiones in hoſtem. h. 4, 71. libertatem in dominationem. h. 2, 38. militiam in laſciviam. A. 5. officia ad quem. 2, 1. ora omnium in ſe. 13, 8. percuſſores in ſe. h. 1, 43. ſapienter reperta ſemperque placita. 3, 69. populum ad duriora. 1, 54. vertit ſermone provinciam ad. h. 1, 76. reditus in piſcum. h. 1, 65. rumorem ſinistrum proſpero prœlio. h. 2, 93. verterat ſe civitas, &c. in Mucianum. h. 4, 11. ſpem

omnem in. 15, 9. ſtudia civium in ſe. 14, 52. terga. 2, 80. H. 4, 78. terga in acie. 15, 16. terga in ſuos. H. 4, 33. vexillum ad ripam. 1, 38. vera in contrarium. 3, 19. vitia in. A. 32. quid ad gloriam. 6, 45. ad invidiam. 13, 50. in favorem. h. 3, 58. in prædam. H. 3, 49. in ſe. 2, 64. vertit neceſſitas quæ in uſum. H. 4, 60. vertere quæ per ſeditionem. 14, 61. quem retro. H. 3, 59. vertit, verſa eſt, malo magnitudo pecuniæ. 6, 19. audentia in conſenſum. G. 31. contentio in conſuetudinem. O. 4. facinora in ſupplicium. 6, 6. felicitas in ſocordiam. A. 31. honor in contumeliam. H. 4, 8. judicium in odium. 4, 38. memoria Auguſti in ludibria. 6, 46. parta in perniciem. H. 3, 6. pernicies in accuſatorem. 11, 37. regnum in provinciam. H. 3, 47. ſævitia in avaritiam. H. 4, 1. vox in præſagium. 11, 31. ad Artabanum vertere. 6, 43. ad Rhenum. 1, 56. vertunt alio. 2, 18. ſi huc verterent. 12, 35. vertunt. 11, 28. illi ad gloriam. 13, 32. in laudem. 4, 31. in ludibria. 12, 26. quod tum in morem verterat. H. 4, 27. ipſis in perniciem. 2, 20. vertit in Sabinum. 4, 70. res contra vertit. 14, 31. repente. 1, 63. vertens occaſionem ad bonum publ. 15, 20. ad ſuperbiam. 13, 46. vertentes terga. H. 2, 26. in ſapientiam vertenda, quæ. 1, 28. verti, mutari. 4, 7. civitatem, everti. 3, 54. ſic verſa reipub. pœnas dare. 15, 51. vertitur columen &c. in Italia. H. 2, 28. conſilia in contrarium. 13, 37. diſcrimen in eo verti. 11, 28. famam cadu in quem. 1, 53. flumina, lacus, diverti, alio verti. 1, 79. honorem in contumeliam. h. 4, 8. in perniciem. 1, 73. minæ hoſtium in ipſos. 13, 57. ſalus in diſcrimen. H. 4, 85. ſumma. 5, 4. vices. 3, 55. quid ad omina. 15, 74. ad ſecuritatem, occaſionem. A. 18. ad ſegnitiem. 16, 27. in exitium. H. 3, 86. in fugam. H. 2, 26. H. 4, 37. in ludibrium. 15, 19. in prodigium. H. 1, 86. in vetuſtatem conſuetudine. H. 4, 65. verſus ſtatuæ. 1, 4. ad legatos. 12, 11. ad uxorem. 2, 72. in Occidentem Rhenus. G. 1. in pœnitentiam. h. 2, 63. verſa ad bellum ætas omnis. 14, 38. ala in nos. H. 4, 18. civitas ex eo. 12, 7. fortuna. H. 2, 54. H. 3, 16. H. 5, 21. eſt fort. 5, 6. Meſſalina facilitate in faſtidium. 11, 26. ſoboles Cæſarum, everſa. 2, 42. verſum cognomentum. 2, 6. conſilium in ipſos. A. 37. iter. H. 2, 68. H. 4, 57. mare in Italiam. H. 2, 83. nomen. H. 1, 77. pondus. H. 4, 30. verſi caſus. 15, 29. faſces. 3, 2. Helvetii in legionem. H. 1, 67. milites ad Virginium. H. 2, 51. quidam illuc. 11, 9. ad cælum deos. 3, 4. ad oppugnandum Romani. H. 5, 11. in deſperationem. H. 3, 62. in fugam. A. 37. in hoſtem. H. 3, 84. in lætitiam. H. 2, 29. in luxum. 4, 48. verſa artes. 13, 13. copia in iter. H. 2, 14. legiones ad bellum. H. 2, 82. leges funditus, everſæ. 3, 36. mentes illuc. H. 3, 38. mina in ludibrium. G. 37. preces ad Tib. 1, 11. provincia in Orientem. H. 1, 76. res Artabani. 6, 36. verſa arma in. A. 13. contra. 1, 10. cuncta in contrarium. 2, 69. in deterius. 13, 43.

Vertex Alpium. G. 1.

Verulamium. 14, 33.

Verulana Gracilia. H. 3, 69.

Verulanus Severus. 14, 26. in ſubſidium Tigrani mittitur. 15, 3.

Verus Atilius. H. 3, 22.

Veri patientiſſimus. O. 8. quia vera erant, dicta credebantur. 1, 74. vera narraturi, quia vetabantur, atrociora vulgaverant. H. 3, 54. ad vera mutati. H. 5, 18. verum pro æquo. H. 2, 84. verius, æquius. 4, 57.

Veſci, convivari. 4, 59. ſedentes. 13, 16. ſimul. 1, 49. veſci, comedere, forte ductos. A. 28.

Veſcularius Flaccus. 2, 28. necatur. 6, 10.

Veſpaſianus Flavius. H. 1, 1. bellum Iudaicum adminiſtrat. H. 1, 10. ſolus principum in melius mutatus. H. 1, 50. legiones ſacramento Othonis adigit. H. 1, 76. conſilia cum Muciano miſcet. H. 2, 7. de imperio recipiendo deliberat. H. 2, 74. imperator ſalutatur. H. 2, 80. Alexandriam pergit. H. 3, 48. Iud. bello Titum præponit. H. 2, 82. H. 5, 5. olim legionis II. legatus. H. 3, 44. in privata fortuna fratre minor. H. 3, 65. ſenex

triumphalis. h. 4, 8. iterum coſ. h. 4, 38, ægrotos ſanat. h. 4, 81. omnem Iudæam occupat. h. 5, 10. à Claudio in partem rerum adſumptus. A. 13. Britanniam recipęrat. A. 17. poetam donat. O. 9. ejus parcimonia. 3, 55. periculum cavente Nerone. 16, 5. mores. h. 2, 5. milites cum edicto ejus deprehenſi. h. 2, 98. in ejus verba copia Civilis adacta. h. 4, 21. nomen a Vitellianis tranſmiſſum. h. 4, 31. odium apud eoſdem. h. 4, 54. laus. h. 2, 77. O. 8. Veſpaſiano juveni ſumma claritudo promiſſa. h. 1, 10. h. 2, 1. h. 2, 78. cuncta principib. ſolita decernuntur. h. 4, 3. imperium donavit Mucianus. h. 4, 4. ſub Veſpaſ. G. 8.

T. Veſpaſ. h. 2, 1. vid. & Titus.

Veſperaſcens dies. 1, 65. 16, 34. h. 2, 49.

Veſtæ ædes. h. 1. 43. delubrum incendio periit. 15, 41. templum in Capitol. 15, 36. virgines. 1, 8. Veſtales virgines. h. 3, 81. teſtimonium dicentes in foro audita. 2, 34. cum epiſtola Vitellii ad Flavianos miſſa. h. 3, 81. locum reſtituendi templi perluunt. h. 4, 53. Veſtalium ſedes in theatro. 4, 16. vetuſtiſſima. 11, 32. Veſtalia ſacra. 2, 86.

Veſtibulum. 2, 31. 11, 35. Capitolii. h. 1, 86.

Veſtigium, indicium, ſuperſtitionis. G. 43. veſtigia. A. 34. Cremonæ. h. 3, 54. famæ. G. 37. fugæ. A. 38. gloriæ. h. 5, 17. libertatis. 1, 74. præſidii. 1, 56. reluctantis. 4, 22. ſpei. 15, 42. tectorum. 15, 40. Thebarum. 2, 60. victoriæ. h. 2, 70. vincentium. h. 3, 2. recentia cædes. h. 3, 19. manent. h. 5, 7. veſt. patris premere. 2, 14. prehenſare, ſupplicum. h. 1, 66. veſtigiis cujus inſiſtere. h. 3, 2.

Sext. Veſtinus. 6, 9.

L. Veſtinus. h. 4, 53.

Veſt. Atticus. vid. Attic.

Veſtis Germanorum. G. 17. Parthorum, Sarmatarum. G. 17. candida. h. 2, 89. G. 40. ſerica. 2, 33. ſervilis. 13, 25. h. 2, 29. verſa circum brachia. h. 5, 22. triumphalis. 1, 15. 13, 8. veſtem mutare. reorum. 2, 29. veſte obducta tracti damnati. 4, 70. veſtes viris ac feminis promiſcua. 3, 53. cremata in funeribus. 3, 2. intenta pro velis. 2, 24. veſtibus injectu necatur Tiberius. 6, 50. Mithridates. 12, 47.

Veſtricius Spurinna. h. 2, 11. ejus providentia. h. 2, 18. ad copias Othonis venit. h. 2, 36.

Veſuvius. 4, 67.

Vetabitur ſemper & retinebitur genus Mathematicorum. h. 1, 22. ignotum magis ſervatur, quam ſi vetitum eſſet. G. 26. vetiti ſermones, plures. h. 3, 54. vetita occultis primo ſermonibus, mox vago rumore crebreſcunt. 2, 39. vet. Veſpaſiano, pro à Veſp. h. 3, 8.

Veterani. 1, 26. 1, 31. pro militibus veteribus, non autem emeritis. h. 1, 68. adſcripti in colonias. 14, 27. conciti per largitiones. 1, 10. deducti in coloniam. 14, 31. inſtructi. 2, 80. ſub vexillo hiemabant. 1, 39. ſecuti exemplum ceterorum. 1, 44. trucidati. A. 5. viceſimo militiæ anno dimittuntur. 1, 78. è prætorio. h. 2, 11. qui non ſtationem, non vigilias iniiſſent. 13, 35. revocati. h. 2, 82. veterana cohortes. h. 4, 17. veteranorum colonia. A. 14. multitudo. 4, 4. vexillum. 3, 21.

Veternus Attii Pacuvii. O. 20.

L. Vetus. 13, 53. 16, 22. vid. & L. Antiſt. Vetus.

Vetus militia. h. 4, 20. operis, laboris. 1, 20. regnandi. 6. 44. ſcientia cærimoniæque. 6, 12. ſtipendiis. 2, 66. ætas. A. 2. provinciis. 1, 58. 3, 74. cognitio, ſecundum veterem morem. h. 4, 45. vetus mos. 3, 29. veteres & ſenes. O. 6. ubi vet. opponuntur novis hominibus lati, ab ultima vetuſtate noti. 2, 54. vetera ſemper in laude ſunt. O. 18. vet. extollimus, recentium incurioſi. 2, 88. & antiqua miramur. O. 15. veterrimus liberorum. 6, 31. veterrima nobilitas. 12, 53. veterrima Græcorum. 11, 14.

Vetera ſcil. caſtra, 1, 45. h. 4, 18. h. 4, 21. h. 4, 35. h. 4, 57. h. 4, 58. h. 5, 14. circumſidentur à Civili. h. 4, 36. capiuntur ac diripiuntur. h. 4, 60. h. 4, 62. Civilis. ibi conſedit. h. 5, 14.

Vetuſtas militiæ. A. 36. vetuſtatis licentia. G. 2. vetuſtiſſimus liberorum, natu maximus. 2, 2. 2, 43.

qui-

quiſque militum. h. 1, 23. *modeſtiſſimus. h.*2,19. *quiſque e ſenatu.* 11,25. *conſularium. h.* 2, 37. *vetuſtiſſimus virginum Veſtalium.* 11,32. *diſciplina.* 11,15. *materia.* 1,32. *religio.* 15, 41. *ſedes.* 12,13. *vetuſtiſſimum delubrum.* 3,62. *vetuſtiſſimi famuniversum.* 6,10. *mortalium.* 3,26. *Suevorum. G.* 39. *cultores.* 12.61. *mores.* 2,33. *vetuſtiſſima cærimonia.* 1, 62. *quæ vetuſtiſſima nunc creduntur, nova fuere.* 11, 24.

Vexare & irridere antiquos. O. 24. *potentiſſimum quemque*, exagitare. *O.* 40. *vexata laqueo fauces.* 6, 40.

Vexillarius, ſignifer. *h.* 1,41. *fugiens. h.* 3,17. *vexillarii* milites. *H.* 2,18. *h.* 2,83. *legionum.* 1,38. *h.* 2,100. *pulſi. h.* 2,66. *viceſimarii* 14,34. *è cohortibus. h.* 3,6. *e legionibus. h.* 3, 48.

Vexillum. 1,17. *legionis. h.* 2,24. *tironum.* 2, 78. *veteranorum.* 3,21. *prætorianorum. h.* 3, 21. *raptum.* 1, 38. *h.* 3,17. *in domo Germanici ſitum.* 1, 39. *ne veterani ſub vexillo haberentur.* 1, 26. *vet. ſub. vexil. hiemant.* 1, 39. *ſub vex. retineri.* 1, 36. *vexilla. h.* 1, 16. *A.* 35. *delectorum.* 15, 26. *equitum. H.* 2, 11. *Germaniæ. h.* 1,53. *Germanorum. H.* 1,70. *legionum.* 4, 73. *A.* 18. *capta. h.* 3,22. *fulgentia. h.* 4,62. *Germanica. h.* 1, 31. *præferentia nomen Vitellii lacerantur. h.* 2, 85. *vexil. convellere.* 1,20. *præferre.* 1,34. *per vexil.* quos *componere.* 2, 52. *ſub vex. teneri.* 1, 17.

Via lauro roſiſque conſtrata. h. 2,70. *via pariter & pugnæ componere exercitum.* 13, 40. *via corporum ſtrage obſtructa. h.* 2, 44. *via morum.* 1, 54. *via præliorum.* 2,5. *via Appia.* 2,30. *h.* 4,11. *Bedriacenſis*, Bedriacum ducens. *h.* 3.27. *Caſpia.* 6,33. *Flaminia.* 3,9. 13,47. *h.* 2,64. *h.* 3, 79. *h.* 3, 82. *inundatione Tiberis obſtructa. h.* 1,86. *Hoſtienſis.* 11,23. *Miſeni.* 14, 9. *Poſtumia. h.* 3, 21. *ſacra. h.* 3, 68. *Salaria. h.* 3, 78.

Viatores tribunitii. 16, 12.

Vibenna Cælius. 4. 65.

Vibidia. 11,34. *Veſtalium vetuſtiſſima.* 11, 32.

Vibidius Varro. 2, 48.

Vibilius. 2, 63.

Vibius Criſpus. 14,28. *Annium Fauſtum accuſat. h.* 2,10. *ſocietate culpa involvitur. h.* 4,41. *infenſus Helvidio. h.* 4, 43. ejus *fama. O.* 1.

Vib. Fronto. 2, 68.

Vib. Marſus. 2,74. 2,79. 4,56. *accuſatur.* 6,47. *Syriæ legatus.* 11, 10.

Vib. Secundus. 14, 28.

Vib. Serenus. 4, 13. *accuſatur à filio.* 4, 28. *Amorgum reportatur.* 4,30. ejus *filius.* 4, 28. *in Fonteium Capitonem crimina fingit.* 4, 36.

Vibulenus. 1, 22. 1, 28. *interficitur.* 1, 29.

Vibul. Agrippa. 6, 40.

Vibullius. 13, 28.

Vicatim. h. 2, 95.

Vicem veſtram meamque explere, officium. 4, 8. *exolvere. h.* 4, 3. *reddere*, invicem facere. 13, 20. 15,66. *h.* 3,75. cujus *dolere*, conditionem. *h.* 1, 29. *miſerari.* 15, 16. *vices.* viciſſitudo, alternatio, *bellorum. A.* 18. *frontis & tergi.* 6, 35. *ſcelerum & ſuppliciorum. h.* 4, 27. *ut temporum, ita morum.* 3, 55. *per vices. G.* 26.

Viceni equites, utrinque viginti. 15, 28.

Vicetia. h. 2, 8.

Vicini invidia diſcordes. h. 2, 5.

Vicius Rufinus. 14, 40.

Victimæ ſtatuta diis manibus. 3, 2. *effigies Neronis cæſa.* 15, 29. *cremata. h.* 2,95. *victimas cadere.* 2, 75. *h.* 2, 70.

Victor Claudius. h. 4, 33.

Victor belli, qui vicit bello, 4. 18. *bello.* 3, 61. *eloquentiæ.* 14, 21. *victor exercitus.* 3, 74. 12. 17. *h.* 3, 54. *h.* 4. 46. *h.* 4, 57. *h.* 4. 75. *h.* 5. 10. *victor ſuum decus extollens victo gloriam addit.* 12, 36. *victoris ira incumbit, ubi pretium cædis eſt. h.* 3, 31. *fides* pactorum *in victoris libidine. h.* 3, 66. *victores clementiæ gloriam ferunt. h.* 1, 75. *victique nunquam ſolida fide coaleſcunt. h.* 2, 7. *victores bellorum.* 1, 19. *h.* 4, 58. *tot bell. h.* 2, 28. *victoribus omnia prona. h.* 3,64. *A.* 33.

Victoria. h. 1,86, *Victoriæ ſimulacrum* 14, 32.

Victoriæ cantus. 16, 3. *victoria nunquam*

mentum eſt. *H.* 2, 45. *vecordes facit. H.* 2, 15. *ſitu cito incipitur, ubi proviſum eſt, ne vincamur. H.* 2, 25. *conſilio & ratione perficitur. H.* 3, 60. *ſæpius parta* animos militum acuit. *H.* 3, 82. *invalidiores in victoria prælatis redunt. H.* 1, 70. *vict. ratio non redditur. H.* 4, 14. *vict. inimica prolatatio. H.* 3, 82. *victoriam inquietare H.* 3, 84. *quam pacem mavult miles. H.* 3, 60. *victoria perire. H.* 2, 7. *quibus in victoria nullum decus. H.* 2, 12. *in vict. ſtrenui ignavique idem audent. H.* 2, 14.

Victui, *veſtitui*, ad victum, ad veſtitum. *G.* 46.

Vicus diſpergitur Iudaa. H. 5, 8.

Videre & adſpici ſatis ad victoriam. 3, 45. *quib. trahere bellum*, trahendum eſſe, *videbatur. H.* 3, 1. *eſſe videatur. O.* 23.

Vienna. 11, 1. *H.* 2, 66. *colonia. H.* 1, 66. *Viennenſes. H.* 1, 65. *timentur Vitellio. H.* 2, 66. eorum *honori* quid *datum. H.* 1, 77.

Vigilum cohortes. H. 3, 64. *H.* 3. 69.

Vigilantia mœſta. 4, 1. *Sejani.* 3, 72. 4, 1.

Vigilia pro vigilibus. *H.* 1. 20. *& ſtatio* differunt. 13, 34. *vigiliarum initia per centurionem nunciata.* 15, 30. *vigiliis parum intentus miles. H.* 3, 69. *vigilias obire. H.* 2, 29.

Vigintiviratus. 3, 29.

Vigor animi. G. 30. *acrior quo ſomnum & inertiam magis oſtentabat.* 3, 30.

Vilis fides. H. 2, 101. *ſanguis.* 1, 76. *vile decus publicum. H.* 1, 90. *viliſſima utenſilium.* 2, 2. *vilitas. ſecuta copiam.* 6, 17.

Villa Cæſaris. 14, 9. *villarum infinita ſpatia.* 3, 53.

Vimenta. 12, 16.

Vincit ratio parcendi. H. 4, 56. *vincentium ferrum toties fuſi agnoſcunt.* 14, 36. *victo gemitu.* 4, 8. *victa in lacrimas.* 1, 57. *victo ſilentio prorupit.* 11, 2. *victi acriore diſciplina agunt quam victores. H.* 2, 77. *incuſant duces. H.* 4, 27. *victis aliquando ira virtuſque. A.* 37. *victos clementer alloqui. H.* 3, 32. *pro alienigenis arcere.* 11, 24. *apud victos minor animus. H.* 3. 1.

Vincire animum cujus, 4. 10. *vincla indere.* 15, 56. *injicere. H.* 3, 14. *vinclum ſceleris creſcit minore ſpe veniæ. H.* 4, 70.

Vindelici. 2, 17.

Vindemia. 11, 31.

Vindex Iulius. H. 1, 16. *H.* 1, 65. ejus *ſocii. H.* 2, 94. vid. & *Iul. Vindicis bellum. H.* 4, 17.

Vindicatum eſt *in convictos. H.* 4, 45.

Vindicta manumiſſi. 13, 27.

Vindoniſſa. H. 4. 61. opidum Helvetiorum. *H.* 4, 70.

Vinea. H. 2, 21. *H.* 3, 20. *H.* 4, 23.

Vinea nexu traducum impedita. H. 2, 25.

Vinicianus Pollio. 6, 9.

M. Vinicius. 6, 15. *Tiberii progener.* 6, 45.

T. Viridius Quadratus. 12, 45. *Iudaos punit.* 12, 54. *diſcors Corbuloni.* 13, 9. *moritur.* 14, 26.

T. Vinius. H. 1, 1. *deterrimus mortalium. H.* 1, 6. *conſul. H.* 1, 11. *H.* 1, 13. *ejus de Galba ſententia. H.* 1, 32. *occiditur. H.* 1, 42. *ejus avaritia & licentia. H.* 1, 37. *potentia. H.* 1, 13. *H.* 1, 72. *H.* 2, 95. *ætas & mores. H.* 1, 48. *teſtamentum irritum. H.* 1, 48.

Vinolenti de iis, qui potum in vini ſimilitudinem corruptum bibunt. *G.* 22.

Vinum proximis ripa. G. 23. *vino incaleſcere. H.* 4, 29.

Violentia gentium, ferocia. 2, 63. *violentus ingenio.* 2, 43. *violenta luctu.* 3, 1.

Vipſania. 1, 12. *mater Druſi.* 3, 19.

C. Vipſanius. 14, 1.

L. Vipſ. 11, 23.

M. Vipſ. Agrippa. vid. *Agrip.*

Vipſ. Apronianus. H. 1, 76.

Vipſ. Gallus. 2, 51.

Vipſ. Lenas. 13, 30.

Vipſ. Meſſala. H. 3, 9. *tribunus. H.* 3, 18. *hiſtoriæ ſcriptor. H.* 3, 25. *H.* 3, 28. *pius & eloquens. H.* 4, 42. *O.* 14.

Vir virum legit. H. 1, 18. *vir inſignis ignavo principi prægravis.* 11, 19. *magnus quantum licebat. A.* 17. *viri culpa in eo, ſi femina modum excedat.* 3, 34. *viri magni. A.* 40. *etiam ſub malis principibus. A.* 42. *militares*, militiæ petiti. 4, 42. 15, 10. *H.* 3, 73. *A.* 41. *principes.* 3, 6. *O.* 40.

O. 40. *virorum clarorum facta moreſque poſteris tradenda. A.* 1. *virorum illuſtrium poſteritati datur, ut in traditione ſupremorum habeant propriam memoriam.* 16, 16.

Virdius Geminus. H. 3, 48.

Virgilianus Iuncus. 11, 35.

Virgilius. O. 12. *O.* 20. *à quibuſdam Lucretio poſtpoſitus. O.* 23. *ejus ſeceſſus. O.* 13.

Virgo triumphali ſupplicio non adficitur. 5, 9. *virgines Veſtales.* vid. *Veſta.*

Viridis ſenectus, A. 29.

Virilis eloquentia. O. 5. *geſtus modique haud viriles.* 14, 15. *virilia ſcelera. H.* 1, 72. *virilitas incerta.* 6, 5. *adempta virilitatis,* eunuchus. 6, 31.

Viritim. 1, 8. 2, 42. 3, 43. 11, 24. 13, 31. *H.* 1, 24. *G.* 15. *dividere.* 15, 72. *H.* 1, 24.

Virtus, fortitudo. 2, 21. 11, 19. 12, 39. *H.* 1, 83. *comitatus. G.* 13. *ducum.* 2. 44. *exercitus. H.* 3, 9. *exercituum. A.* 23. ferarum. *H.* 4, 64. *hoſtium. A.* 17. *imperii Rom. A.* 33. *populi Rom. H.* 4, 73. *principis. G.* 14. *regis.* 15, 11. *Sarmatarum omnis extra ipſos. H.* 1. 79. *ſubjectorum ingrata imperantibus. A.* 31. *amiſſa. A.* 11. *diſcreta manifeſtius ſpectatur. H.* 4, 23. *dura. G.* 31. *imperatoria. A.* 39. *magna, nobilis. A.* 1. *oſtentanda.* 3, 41. *A.* 9. *par.* 2, 60. *priſca.* 6, 32. *proprium hominis bonum. H.* 4, 17. *infenſos habet.* 4, 33. *in bello. A.* 32. *in obſequendo. A.* 8. *virtutis experta centurio.* 3, 74. *virtuti expugnabilia cuncta.* 12, 35. *habitus obligatus. G.* 31. *nihil invium. A.* 27. *pretium, civitas Romana.* 3, 40. *virtutem ipſam exſcindere concupivit Nero.* 16, 21. *eandem admirantur milites, cui iraſcuntur. H.* 1, 77. *inter certa numerare. G.* 30. *virtute parta ſedes. G.* 42. *præcipui. G.* 29. *præſtans. A.* 29. *quam pecunia res Romana melius ſtetit. H.* 2, 69. *plus fuit in virtute, quam in loco. H.* 4, 71. *in virt. ſpes.* 2, 20. *virtutes* pro fortibus factis. *G.* 18. pro eloquentiæ & ſapientiæ ſtudiis. *A.* 4. *majorum. A.* 15. *nobilium.* 13, 18. *eminentes.* 1, 80. *falſa. H.* 1, 71. *fingendæ.* 6, 51. *ignota.* 2, 2. *magna. H.* 1, 10. *noxiæ, quotiens parando regno finguntur.* 4, 1. *quædam odio ſunt.* 15, 21. *iiſdem temporibus optime æſtimantur, quibus facillime gignuntur. A.* 1. *virtutum ſterile ſæculum. H.* 1, 3. *virtutibus infeſta tempora. A.* 1. *virtutes neque lugeri neque plangi fas eſt. A.* 46. *ob virtutes exitium. H.* 1, 2. *virtutibus iram C. Cæſaris meritus. A.* 4. *vera bona in virtutibus ſita. A.* 44. *quibuſdam fortuna pro virtutibus eſt. H.* 2, 82.

Vis, robur, quod laſſitudini opponitur. 1, 68. indoles acris & ardens *A.* 8. violentia. 2, 38. *vis & ardor. A.* 8. *O.* 24. *& arma. H.* 4, 23. *& potentia. G* 42. *ac poteſtas. H.* 3, 11. opponitur *jus & legibus. O.* 19. *vis ac poteſt. imperii. H.* 2, 39. & *imago* oppoſita. 15, 14. *vis penes Mucianum,* oppon. *nomen. H.* 4, 39. *in domo Abdageſis.* 6, 43. *vis* & *ſpecies* oppoſita. 3, 30. 13, 31. *accuſatorum magna.* 6, 16. 13, 52. *major, infeſtior.* 4, 66. *Agrippinæ.* 12, 22. *animi, ingenii. O.* 21. *aquarum prorumpens.* 12, 57. *Arſacidarum,* potentia. 2, 3. *auri atque opes.* 11, 1. *auri magna.* 16, 1. *camelorum magna, onuſta.* 15, 12. *conſiliorum penes. H.* 3, 50. *corporis,* robur. 12, 44. *dicendi.* 13. 3. *doloris.* 4, 45. *dominationis.* 15, 69. *eloquentiæ. O.* 33. *eloq. cæleſtis. O.* 8. *equitum, numerus. H.* 3, 5. *exercitus. H.* 2, 76. *exercituum. H.* 1, 14. *fluminis.* 2, 17. *frigoris.* 13, 35. *frumenti magna, ambuſta. H.* 5, 12. *fulgurum.* 15, 47. *Germanorum ingens. H.* 3, 15. *hominum,* numerus. *H.* 4, 53. *hoſtium. H.* 4, 19. *ignium.* 4, 64. *imbrium.* 6, 37. *vis imperii.* 2, 37. opponitur *nomini.* 3, 37. *honori. H.* 2, 39. *inanibus.* 15, 31. *ingenii. O.* 21. *O.* 37. *legionum.* 4, 73. *lintrium ingens.* 5, 23. *locuſtarum.* 15, 5. *luminis exeſa. H.* 4, 81. *vi Marobodui profugus.* 2, 62. *vis medicaminis intellecta.* 12, 67. *mentis.* 11, 28. *metus.* 6, 19. *militis Rom.* 11, 9. *militum.* 12, 33. *morbi ſæva.* 2, 69. *morborum.* 11, 6. *vis & ardor militum. H.* 1, 62. *mortalium immenſa,* numerus. 4, 62. *multitudinis.* 13, 48. *nationum.* 2, 44. *natura. O.* 2. *neceſſitatis.* 14, 14. *nocendi.* 15, 34. *oratoris. O.* 30. *originis. A.* 11. *Parthorum,* po-

potentia. 2, 60. *peditum*, numerus. *h.* 3, 14. *peſtilentia.* 16, 13. *piſcium.* 12, 63. *præfectura modica.* 4, 2. prætoris, poteſtas. 4, 15. *principatus.* 1, 6. 3, 60. principis, juſſus. 5, 5. *remigii.* 12, 56. *reſponſi. h.* 4, 82. *ſtatuendi.* 3, 70. *telorum magna. A.* 36. *tempeſtatum. h.* 2, 8. *G.* 45. *turbinum.* 2, 24. *virtutum. O.* 31. *vulgi.* 14, 61. *approbata*, potentia Parthorum. 15, 24. *aperta. h.* 2, 16. *atrociſſima. h.* 2, 49. *deſperata. h.* 4, 23. *differenda.* 12, 44. *extrema.* 1, 39. *h.* 3, 10. *flagrantior.* 1, 22. *frugifera. h.* 5, 7. *genitalis*, ſemen. 6, 28. *illata provinciæ.* 15, 5. *improviſa. h.* 3, 71. *innumera.* 12, 29. *inulta.* 16, 23. *magna, armata, incondita.* 4, 47. *major.* 16, 28. *nova.* 11, 19. *plurima peſſimo cuique in turbas. h.* 4, 1. *plur. penes Treveros. h.* 4, 55. *prima.* 14, 24. *repentina. h.* 3, 68. *Romana*, potentia. 3, 60. 13, 54. *h.* 4, 21. *h.* 4, 69. *ſalubris. h.* 4, 81. *ſua.* 2, 11. *ſua populo.* 6, 42. *tanta*, incendium. 3, 72. *vi tota.* 1, 51. *ſola in equite vis*, robur. 6, 34. *vis & contumelia. A.* 15. *vis*, virtus, *& gloria.* 15, 2. *vis*, obſidionis, *negligitur.* 12, 45. *vis ac poteſtas uni Antonio. h.* 3, 11. *vis ingruit.* 15, 13. *quos illa vis*, ruinæ, *perculiſſet.* 4, 63. *vis* in genit. *O.* 26. *vim atque arma retinere. h.* 4, 68. *ad exſequendum deeſſe.* 12, 20. *eandem Samnitibus*, potentiam. 15, 13. *prætoris uſurpare.* 4, 15. *principatus oſtentare. h.* 4, 85. *principis amplecti*, *nomen remittere. h.* 4, 11. *ſuam ſociis oſtentare.* 12, 27. *vita ſua adferre.* 6, 38. 12, 59. *ſibi adferre.* 16, 17. *facere commeatibus*, illos intercipere. 13, 39. *adhibere.* 14, 20. *vim* cujus *parem habendam.* 12, 60. *plurimam habere.* 15, 36. *per vim latæ leges.* 3, 27. *vi amoris ſubactus.* 13, 13. *Arminii cecidit.* 1, 55. *dominationis convulſus.* 6, 48. *fluminis differri. h.* 5, 23. *militum coërcere.* 2, 40. *principis impedire.* 5, 5. *princ. ulciſci.* 3, 12. *tormentorum victi.* 14, 60. *vi noſtra*, potentia Rom. *ſi defenderentur.* 2, 4. *vi turbantur leges.* 1, 2. *expugnatum caſtellum. A.* 22. *de vi publica damnatus.* 4, 13. *vires cohortium*, robur, id eſt, fortiſſimæ coh. *h.* 4, 15. *militum luxu corrumpuntur. h.* 2, 69.

Viſellius Varro. 3, 41. *Conſul.* 4. 17. *C. Silium accuſat.* 4, 19.

Viſere, videre. 6, 19. quam, viſitare. 4, 53. *ægrotum.* 15, 60. *contumelias.* 14, 1. *cubiculum.* 4, 22. *cuncta. h.* 3, 54. *fratres, matrem.* 15, 30. *locum. h.* 2, 88. *magnitudinem populi.* 13, 53. *mala reip.* 6, 26. *nova, mira.* 13, 35. *provincias*, inſpicere res ſociorum. 15, 21. *ſacra.* 2, 54. *ſitum caſtrorum. h.* 1, 48. *templum. h.* 2, 2. *per nuntios. A.* 43. *viſ. avebant.* 12, 36. *viſentes.* 12, 54. *procul. h.* 3, 65. *viſentium ocul.* 14, 63. *viſebantur.* 4, 47. *effigies.* 3, 76. *excrementa.* 16, 4. *imagines.* 3, 32. *magnificentia.* 12, 56. *triumphis.* 14, 13. *viſitur* quid *in urbe.* 14, 20. *viſendi cupidine.* 12, 56. *cura.* 14. 6. *ſui copiam facere.* 4, 74. *viſendo Illaſum. h.* 3, 39. *tormenta.* 15, 63. quo *prohiberi.* 15, 61. *ad viſendum venire.* 14, 8. 14, 51. *ad viſ. Agrippam.* 1, 5. *viſendis copiis hoſtium*, ad viſendas cop. 15, 10. *viſenda caſtra. h.* 5, 22. *viſores*, exploratores, inſpectores. 16, 2.

Viſtilia. 2, 85.

Viſurgis. 1, 70. 2, 9. 2, 11. 2, 16. 2, 17.

Viſus. 4, 69. *Maurici Ruſticique. A.* 45. *nocturnus*, inſomnium. 12, 13. *viſus conſulere.* 12, 47. *effecere nubes viſui.* 1, 28. *populo præberi.* 12, 21. *viſu.* 4, 63. *tot adſtantium*, in conſpectu. 3, 14. *fugientium legionum abſtinere*, ſpectaculo. 15, 15. *deformes loci.* 1, 61. *ingens.* 1, 57. *nova acies. G.* 31. *torvum corpus.* 2, 14. *truculentior. h.* 4, 22. *dignari.* 4, 74. *& mora valeſcere.* 2, 39. *viſu inter ſe.* 4, 2. *viſus.* 6, 50. *intuentium.* 2, 41. *Ptolemai. h.* 4, 84. *nocturni*, inſomnia. *h.* 4, 83. *ſenſuſque redituri.* 13, 16. *viſus Cæſaris avertere.* 11, 34.

Vita Auguſti extollebatur arguebaturve. 1, 9. *oratorum anxia, inquieta. O.* 13. *vita*, alimenta, victus *populi Rom. navibus permiſſa.* 12, 43. *per incerta maris aſſidue volvitur.* 3, 54. *acta per virtutem.* 15, 63. *proxime libertatem.* 16, 11. *adducta in extremum.* 14, 61. *amœna, parum probata.* 15, 55. *cælebs.* 12, 1.

copio-

copioſa, mollis. 13, 43. *degenda.* 4, 41. *incerta, trepida.* 14, 59. *incorrupta.* 11, 6. *infamis, inhoneſto quoque exitu fœdata.* h. 1, 72. *languida ſomno.* 15, 49. *longa.* 12, 52. *longior plus ſupplicii habet.* 12, 20. *media.* A. 3. *miſerrima.* 2, 71. *precaria.* h. 4, 76. *prior.* 3, 10. *prodiga.* h. 1, 74. *tegenda armis.* 6, 2. *trepida.* 4, 70. 14, 59. *turpis.* A. 33. *una.* G. 19. *deſerit quos.* 4, 63. *vita malefica* ſc. homo. 4, 21. *vita claritas.* A. 45. *cupiditas nimia.* 2, 63. *finem ſibi ponere,* mortem conſciſcere. 6, 40. *neciſque domini.* h. 4, 62. *ſpes plerumque magnos animos infringit.* h. 5, 26. *uſus dandi, quibus vita conceditur.* 4, 30. *vita ſua vim adferre.* 6, 38. 12, 59. *vitam expellere.* 16, 19. *fugere,* mori velle. 6, 26. *tolerare.* 15, 45. *fontem trahere.* 14, 48. *ſuam narrare.* A. 1. *in vitam omnem infame.* G. 14. *vita probroſius.* 3, 63. *concedere,* mori. 6, 39. 12, 39.

Vitabundi. 3, 37. *in vicem.* A. 37.

Vitellia. 3, 49.

Vitellianus miles. h. 2, 17. *motus.* h. 1, 51. *Vitelliani milites.* h. 1, 85. *Vitelliana partes.* h. 1, 84. *vincuntur.* h 2, 14. *in partes tranſeunt.* h. 3, 63. *Flav. Sabinum adoriuntur.* h. 3, 69. *externum ſervitium quam Veſpaſ. malunt.* h. 4, 54. *earum virtus & conſtantia.* h. 4, 2.

P. *Vitellius.* 1, 70. *ad cenſus Galliarum mittitur.* 2, 6. *accuſationem adverſus Piſonem inſtruit.* 2, 74. *Piſonem accuſat.* 3, 10. 3, 13. 3, 17. *ob vindictam Germanici ſacerdotio augetur.* 3, 19. *necem ſibi conſciſcit.* 5, 8. *ejus uxor.* 6, 47.

Q. *Vitel.* ſuperioris frater. 2, 48.

L. *Vitel.* priorum frater. 6, 28. *reb. Orientis præficitur.* 6, 32. *Artabanum ex Armenia diſcedere cogit.* 6, 36. *Archelao auxilia mittit.* 6, 41. *amicus Claudii.* 11, 33. *cenſor.* 12, 4. *ac ter coſ.* 14, 6. h. 1, 9. h. 1, 52. h. 3, 66. *pater imperatoris.* h. 3, 86. *accuſatur.* 12, 42. ejus *os impudicum.* 11, 3. *ſententia de matrimonio Claudii.* 12, 5. *de eo ſiniſtra in urbe fama.* 6, 32.

A. *Vitel.* prioris fil. h. 1, 1. *conſul.* 11, 32. *proceſ. in Africa.* h. 1, 70. *adulator.* 14, 49. *inferioris Germaniæ legatus.* h. 1, 9. h. 1, 52. *percuſſores, Galbæ & Piſonis necat.* h. 1, 44. *apud ſeveros humilis.* h. 1, 52. *imperator conſalutatur.* h. 1, 57. *Germanicus appellatur.* h. 1, 62. *ad bellum proficiſcitur.* h. 2, 57. *impar curis gravioribus.* h. 2, 59. *cæſos cives lætus vidit.* h. 2, 70. *Romam ingreditur.* h. 2, 88. *Auguſti nomen adſumit.* h. 2, 90. *præcipuum inter mala omnia oſtentum.* h. 3, 56. *Cæſarem ſe dici vult.* h. 3, 58. *cum Flav. Sabino paciſcitur.* h. 3, 65. *palatio exit.* h. 3, 68. *culpam pactorum violatorum in milites confert.* h. 3, 70. *non jam imperator, ſed tantum belli cauſſa.* h. 3, 70. *ad Anton. ſcribit.* h. 3, 81. *capitur & occiditur.* h. 3, 85. *cum Othone & Galba unum annum imperavit.* O. 17. ejus *imagines dejiciuntur.* h. 3, 12. *prodigentia.* h. 2, 95. *torpor ac luxus.* h. 1, 62. h. 2, 31. h. 2, 62. h. 3, 63. *ingenii mobilitas.* h. 2, 57. *comparatio cum Othone.* h. 2, 31. *exercitus.* h. 2, 87. *libido inexplebilis.* h. 2, 62. *Vitellio ſalus & pecunia & ſecreta Campaniæ offeruntur.* h. 3, 63. h. 3, 66. *ſurda ad fortia conſilia aures.* h. 3, 67. *vitia.* h. 2, 77. *in Vitellium uberrima convitiorum materia.* h. 2, 30.

Vitellii filius. h. 2, 59. h. 3, 66. *interficitur.* h. 4, 80.

Vitellii mater, vid. *Sextilia moritur.* h. 3, 67.

L. *Vitel.* imperatoris frater. h. 1, 88. *adulantibus ſe offert.* 2, 54. *Jun. Blæſum accuſat.* h. 3, 38. *tuenda urbi præpoſitus.* h. 3, 55. *bello à fratre præficitur.* h. 3, 58. *Tarracinam capit.* h. 3, 77. *infamis ſed induſtrius.* h. 3, 77. *ſe dedit.* h. 4, 2. *interficitur.* h. 4, 2. ejus *ſententia in Cæcinam.* h. 3, 37.

Vitel. Saturninus. h. 1, 82.

Vitia. 6, 10.

Vitis aurea. h. 5, 5. *vite in tergo militis fracta.* 1, 23.

Vitium magnis parviſque civitatibus commune. A. 1. *vitio malignitatis humanæ.* O. 18. *vitia prævalida & adulta omittenda.* 3, 53. *principum amantur.* h. 1, 5. *pro virtutibus interpretata.* h. 1, 52. *reditura, & falſa*

falſæ virtutes plus formidinis afferunt. H. 1, 71. erunt, donec homines. H. 4,74. vitiorum certamina.14,15. delinimenta. A.21. imitatio.16,18. vitiis blandientibus ignoſcere. A. 16. vitia hoſtium in gloriam exercitus ſui vertere. A.32. vitiis gloriari. H.1,30. hoſtium fretus. H.4.34. haud minus facile, quam armis vincimur. G.23.

Vitrum.h.5.7.

Vittis coroniſque evinctum ſpatium templi reſtituendi. H. 4,53. ligatus lapis. H.4.53.

Vitulus, cui caput in crure. 15,47.

Vivianus Annius. 15,18.

Vividus animus. 13,3. *vivida odia*, magna, atrocia. 15,49.

Vivum ſaxum, nativum. 4,55.

Vlceroſa facies. 4,57.

Vlciſci cædem, punire. *H.* 3, 51. *dicta dictis.* 4, 35. *fraudem inimicorum.* 11, 9. *hoſtem palam.* 2, 88. *inimicitias.* 3, 12. *injurias.* 4, 43. *ini. acriter.* 3, 51. *interfectores.* 1, 9. 12, 65. *iracundiam perfidia. H.* 2, 100. *mortem.* 1, 43. *pœnas. H.* 2, 30. *regnum, opes, libertatem.* 14, 35. *ſævitiam.* 1,31. *talia* accuſando. 3,66. *ultus eſt audaciam hoſtilem.* 14, 23. *perfidiam, igne, cadibus.* 2, 8. *ultum in injurias.* 13,44. vid. etiam *ire*, *ulciſcenda mors.* 3,19.

Vligo profunda. 1,64. *uligines paludum.* 1, 17.

Vlixes.G.3.O.16.

Vlteriora, præterita, *mirari*, *præſentia ſequi. H.4,8.*

Vltimus Romanorum. 4, 34. *ultimum in libertate*, *ſervitute*, ſummum. *A.* 2.

Vltio, pœna. 2, 13. 4, 15. 6, 4. 13, 32. *A.* 29. *legis.* 2, 85. *ſcelerum.* 15,61. *expleta.* 13, 43. *juſta.* 14, 61. *incertum major an juſtior. H.* 4, 6. *noſtra deis curæ. h.* 1, 3. *parata.* 1, 48. *permiſſa.* 1, 49. *petenda* 6.3,7. *præcepta.* 14, 33. *h.* 1, 35. *Romana.* 2,26. *in quæſtu habetur. h.* 4, 3. *ultionem auſus.* 2,62. *eludere.* 14,41. *obtinere.* 13,21. *ad ult. exardeſcere.* 12,38. *ultione ſe explere.* 4, 25. *magis quam prælio opus. H.*5,16.

Vltionis ara. 3,18.

Vltor, punitor. 6, 33. 13, 8. *A.* 7. *criminis. H.* 2, 10. *injuriæ. A.* 16. *ſceleris.h.*1,40. *metuebatur.*4,7. *ultores. h.*4,42. *diis.*4,28. *h.*4,57.

Vltor Mars. 3,18.

Vltra feminam ferox. h. 2, 63. *non ultra verba ac voces erraſſe.h.*1,18.

Vltro. 3,37. 12,49. *A.*19. *A.*31. *A.*37. *G.* 14. *G.* 15. *O.* 5. *admonere. O.* 19. *ambiri.* 2, 43. *aſſeverare. h.*1,18. *damnari*, non accuſatum. 6,30. *efferre.* 3, 29. *habere potentiam* ſua natura conciliare. 6, 31. *incendere. A.* 38. *interrogare*, nulla data occaſione. *A.* 42. *irrumpere.* 15,5. *A.*26. *metui.* 3,36. *oppugnaſſe*, non laceſſitos. *A.*25. *vocare* quem *O.*36.

Vlulatus feminarum. h. 4, 18. *ululatus.* plur. 4, 63. 14, 32. *feminarum. G.* 7.

Vlyſſes.G.3.O.16.

Vmbonibus hoſtem pellere. 4,51. *h.* 4,29. *niti h.*2,42.

*Vmbracula hortorum.h.*3,36.

*Vmbria.*4,5.*h.*3,41.*h.*3,52. *Vmbria plana.h.*3,42.

*Vmbricius.h.*1,27.

Vnciarium fœnus. 6,16.

Vndans, undatim ad inſtar fluens, *per domos ſanguis.* 6, 39. *undantes bitumine moles.h.*5,6.

Vnice dilecta. 15, 63. *unicum victis in conſenſu levamentum.h.*2,44.

*Vniforme quiddam.O.*23.

Vniverſi facilius impelluntur, *quam ſinguli vitantur. h.* 2,75. *univerſa unius opidi damno ſervare.*14,33.

Vnus aliquis, certus aliquis. *h.*1,6. *h.* 1, 13. *civium.*12,5. *vir duxque*, unicus & ſolus. *h.* 3, 3. *unus alterve.* 4, 17. *G.*6.*h.*1,83. *ac alter.O.*39. *aut alter, O.*29. *amicorum. A.* 40. *unus alterque. h.* 2, 75. *fontes in unius ſævitiam abſumpti.*15,44. *non aliter ratio conſtat, quam ſi uni reddatur.* 1, 6. *unum maritum Germanæ virgines accipiunt. G.*19. *ad unum conferri poteſtatem pacis interfuit. h.* 1. 1. *civitas diſcors ab uno regenda.* 1,9. *unum reip. corpus atque unius animo regendum.* 1,12. *unius opidi damno ſervare univerſa.* 14, 33. *in unum conducere.* 4,47. 15,26. *conſulere. h.* 1,68. *h.*4, 70. *in uno habitus mœſtus.*15,10.

*Voadica.A.*16.

Vocabulum, nomen. 2, 6. differunt. 12, 27. *adventarum.* 4, 65. *Auguſti ce-*

*Cæſaris.h.*2,62. *civitatis.*11,23. *ſummi faſtigii.* 3, 56. *ipſorum vocabulo*, ut ipſi vocant. G. 6. *ludi vocabulo Iuvenalium.* 14, 15. *vocabulum libertatis.* 11, 17. *parentis patria.* 2, 87. *procuratoris ſpretum. h.* 2, 58. *pſeudo Philippi impoſitum.* 12,62. *alio vocabulo eoſdem labores perferre.*1,17. *vocabulum Germanorum recens.* G. 2. *vocabulo Græco.* 15, 71. *vocabulum id* ſcil. imperatoris. 3, 74. *eſt* quib. G. 34. cui *vocabulum Acte fuit.* 13, 12. *villa, cui vocabulum Spelunca.* 4, 59. *centurioni vocab. cedo alteram inditum.* 1, 32. *voc. ex nomine urbis indere.* 2, 56. *vocabulo Locuſta.* 12, 66. *voc. Indicum inducere* quos. 16, 8. *militari Caligula appellatus.* 1, 41. *vocabula.* 16, 12. G. 26. *gentium victarum.* 1, 8. *magiſtratuum eadem.* 1, 3. *prædandi varia. h.* 4, 14. *principatus. h.* 2, 80. *Græca.* 6, 41. *indita.* 4, 55. *ignota.* 6, 1. *ignaviam ad alia vocab. transferri.* 3, 34. *voc. uſitata.* 11, 25. *imponuntur.* 4, 34. *denm vocabulis* quid *appellantes.* 14, 15.

*Vocalis ſonus.*2,61.

Vocare quem *auxilio.* 4,67. 12,45. *concionem.* 1,29. 2,14. *h.* 1,90. *h.* 2, 57. *h.* 4,57. *offenſas arrogantia*, irritare. *h.* 4, 80. *patres.* 2, 28. 11, 4. 12, 38. 16, 24. *edicto.*1,7. *ſenatum* 11, 24. 12,68. 15,72. 15,73. *h.*1,47. *h.*3,80. *h.* 3,86. *h.* 4,39. *tribus. h.* 3, 58. *ad pugnam*, provocare 6,34. *vocant hos ultro præturæ & conſulatus*, ultro ambiuntur delatis præturas & conſulatus accipere. *O.*36. *vocatus in partem curarum* 1,11.

*Vocetius.*1,68.

*Vocontii.h.*1,66.

Vocula Dillius. vid. *Dill.*

*Voc. Sariolenus.h.*4,41.

*Volaginius.h.*2,75.

*Volandum.*13,39.

Volentibus quibus *erat bellum*, gratum iis erat. *A.* 18. *ceteris remanere vol. ſuis. h.* 3, 43. *vol. Germanis.* 11, 17. *Parthis.* 6, 42. *volentia hac plebi fuere*, grata. 15,26. *Muciano reſcribere.* faventia, in favorem ejus. *h.*3,52.

*Voleſus Meſſalla.*3,68.

Volitare acie tota. 2, 21. *magna ſpecie.* 15, 9. *huc illuc.* 12, 34. 13, 37. *per fora, per domos.* 15, 58. *cum terrore & catervis. h.* 2, 88. *per Cheruſcos.* 1, 59.

Vologeſes. 12, 14. *h.* 1,40. *ex pellice Græca natus.* 12, 44. *Armeniam invadit.* 12, 50. *inde abſcedit.* 13, 7. *iterum bellum movet.* 13, 34. *defectione Hyrcanorum detinetur.* 13, 37. 14, 25. *concilium vocat.* 15,2. *arma Rom. vitat.* 15, 5. *adverſum Pætum proficiſcitur.* 15, 10. *illum ad deditionem compellit.* 15, 14. *legatos ad Neronem mittit.* 15, 24. *obſides dat Romanis.* 13,9. *Veſpaſiano auxilia offert. h.* 4, 51. *Vologeſi frater Tiridates.* 13,37. *Vologeſo gratia acta. h.*4,51.

*Volſci.*11.24.

Volucres fœdæ. h 3,56. *volucre gaudium*, quod non durat. *O.*9.

Volvere bellum, agitare, cogitare. 3, 38. *h.*1,64. *animo ſtupra.h.*1,30. *volvuntur res*, aguntur, teguntur.6,21.

*Voluntarius miles.*4.4.

Voluntas ſuprema, teſtamentum. *h.* 1, 48.

Voluptates. A. 21. *abrupta. h.* 4, 64. *conceſſa.*13,2. 14, 21. *dilata. h.* 1, 71. *honeſta.O.*6. *ignava. h.*2,31. *illicita. h.*3,41. *inſolita. h.*3,2. *intermiſſa. h.* 3,83. *nimia.h.*1,10. *voluptates vulgi*, ſpectacula.1,54. *voluptatum adſuetudo.h.*2,62. *cupiens vulgus.*14,14. *modicus.*2.73. *ſcientia.*16,18. *voluptatibus avocatus.* 3,37. *opulenti, imbelles.* 3, 46. *Romani plus valent quam armes.h.*4,64.

*C. Voluſius.h.*3,29.

L. Vol. 3, 30. 12, 22. *moritur.* 13, 30. *parcus & dives.*14,56.

Q. Vol. 13, 25. *cenſum Galliarum agit.* 14, 46.

*Vol. Proculus.*15,51. 15,57.

Volutare rationes. 1,36. *ſecum*, agitare. 4,12. 13, 15. quid *intra animum.* 4, 40. *animo curas.h.*2,49.

*Vonones.*2,1. *regno pellitur.*2,3. *recipitur ab Armeniis.*2,4. *gratiſſimus Piſoni.* 2,58. *amovetur.* 2,56. *Pompeiopolim.* 2,58. *in Ciliciam.*2,68. *fugam tentat.* ibid. *occiditur.*2, 68. ejus *filius.* 12, 10. *Von.* alius. 12,14.

*Vopiſcus Poppæus. h.*1,77.

*Votienus Montanus.*4,42.

Votivus virtuti habitus.G.31.
Votum Cattorum equos, viros occidioni dare.13,57. *barbarum Civilis*.H.4,61. *à voto imperii facile tranſitur ad ſcelus*, necem principis. H.1,22. *ne voto quidem opus habere*.G.46. *vota Cattorum*.G.31. *vota exolvere* 15,23. *nuncupare*. 12,68. *ſuſcipere*. 12,13. *publice*. 15, 23. *votorum nuncupationes*. 16,22. *vota Romulo ædes*, à Romulo.15,41.
Vox forte lapſa in præſagium vertit. 11, 31. *cœleſtis*.16,22. *Antonii Cremonæ excepta*.H.3,32. *Vitellii ſæviſſima*. H. 3. 39. *non degeneris animi*. H 3, 85. *Tiberii* de ſenatu. 3, 65. *humana major*. H. 5, 13. *prima, difficillimum in ſeditionibus*. H. 2, 80. *populi Rom*. Thraſea & Helvidius. A.2. *incondita ac rudis*, ſtylus. A. 3. *vocem adverſus pericula poſcere*, interceſſionem & preces. 2, 29. *conſumit metus inſtans*. H.1,42. *voce ac manu conſpicuus*. H. 3, 29. *inſignis*. H.3,17. *voces*, ſermones 4,60. A.45. *adulantium*.H.4,81. *avium*.G.10. *deficientis*. 6, 24. *dolentum*. 4, 12. *militum ſeditioſa*. H. 3, 50. *ordinum rara*. H. 1, 55. *patrum infenſa*. 3, 15. *populi blanda, intempeſtiva*. H. 3, 67. *audiebantur*.3,14. *principis diverſa*. 11, 34. *ſeditionis multa*. 1, 31. *vulgi nimia, falſa*. H. 1, 90. *accepta ſegniter*. 11, 26. *contumaces, inconſulta, excepta, aucta*.4,60. *diſſona*.14,45. *feſta*.12,69. *jacta*. 6,46. *inanes*. O.9. *indiſcreta*. 1,35. *intermiſſa*. H. 5, 22. *interrupta*. 1, 65. *plurima*. H. 1, 85. *repercuſſa*, echo. 4, 51. *reſonantes*. H. 1, 39. *ſæviſſima*. H. 4, 32. *ſeditioſa*. H. 1,72. H. 3, 50. *ſupplices*. 2, 29. *truculenta*. 1, 25. *turbida*. H. 2, 23. *varia*. H.1,36. *vitra, graves*. 4, 42. *quaſi ex aliquo numine*. 16, 25. *vocum dulcedo*.14, 20. *vocibus ſidsticſorum bonaque ac mala æſtimari*.H. 4, 73.
Vrbanitas vernacula. H.2,88. *famam urbanitatis per laſcivіam petere*.H.2,62.
Vrbanus luxus.2,44. *miles*.H.1,4. H. 1,5. *raro in aciem deductus*. H. 1, 89. *urbana cohors*.H.3,57. *plebes imbellis*. 3,40. *urbanæ cohortes*.4,5.
Vrbicus Pompejus.11,35.
Vrbina.O.38.
Vrbium.H.3,62.
Vrbs pro Roma. 2, 1. 3, 71. 4, 5. H. 1, 62. H. 3, 48. H. 4, 58. *ſermonum avida*. 13, 6. *interno bello conſumpta*. H. 4, 75. *flagrat*. 15, 39. *incrementa*. H. 1, 29. H. 3,66. *inquieta auctionibus*.H.1,20. *luſtrata*.H.1,87. *noſtra*. G. 37. *nova*.15,40. 15, 43. *occupanda*.H.1,62. *reſurgens*. 15,41. *Romana*.H.4,58. *ſecuta*. H.1,89. *trepida*. 4,27. H. 1,50. *vaſtata incendiis*. H. 1,2. *ornatu magnifico*. 1,9. A.6. A. 7. O. 28. *à Gallis capta*. 15,41. H.4, 54. *domibus & tectis non ſtat*. H. 1, 84. *urbis ...* 3,59. *illecebra*.4,2. *pomarium*. 12, 24. *ſepulta ruina*. H. 3, 35. *inopia annonæ*. H. 4, 52. *vitia*. O. 29. *in urbis nomine grande momentum*. H. 1,76. *urbem quaſi in cuſtodiam dare*. 15,28. *urbe tota pro domo uſus Nero*.15,37. *ab urbe in omnia regimen*. 3, 47. *urbs Roma*. 1, 5. 4, 56. *Achaia*.2,53. *Ninos*. 12,13. *ardua ſitu*. H.5,11. *urbis captæ fortuna*. H. 4, 1. *urbs dejugis munimentis*. H. 5, 8. *edita, munita*. 12, 16. *expugnata, dedita*. H. 3, 19. *famoſa*. H. 5, 2. *maritima*. 2, 58. *prolapſa*. 14, 27. *Punica*. 4, 56. *ſepulta*. H 3. 35. *ſita à Philippo*. 3. 38. *ſocia, vetuſta*. 2, 53. *valida, firmata*. 11, 8. *valida copia defenſorum*. 15, 4. *victa*. 1, 41. *urbes Achaia*. H. 1, 23. *Aſia*. 4, 14. *Aſiæ celebres conlapſæ*. 2, 47. *Aſiæ illuſtres*.14,27. *Campaniæ hauſta, obruta*. H. 1, 2. *Germanis nulla*. G.16. *Græca*.3,60. 14,14. *hoſtium*.H.2,13. *Thracia*.2,54. *captæ niſi explorato non intrandæ*. H.3,20. *condita*.4,14. *expugnanda*. H. 5, 13. *extera*. H.5,12. *inclita*. H. 5, 7. *tuta viris muriſque*. H.2,32. *validiſſima*.H.3,84.
Vrgere. 2, 70. *urget ſuperſtitio*. 1, 29. *capta*. 12, 12. *domum cujus*, premere. 2, 84. *fame Italiam*. 2, 59. *modeſtiam ſenatus*, ei inſtare. 2, 38. *obſidium*. H. 4, 28. *pulſum in extremam fori partem*. 12, 43. *urget Sariolenum crimen*. H. 4, 41. *ſigniferos*. H. 2, 36. *urbem fame*. H. 3, 48. quem crimine, exemplo. H. 4, 43. *ſaxis* H. 2, 14. *vi*. 12, 43. *violenter*. 15, 58. *Vrgens Agrippa*. 6, 4. *dominatio*, rectius vergens.. 5, 3. *periculum*. 15, 55. *magnitudo*. 12,63. *libe-*

liberos impenſius adhortans. 3, 17. urgentes caſus. 15, 10. Mathematici. H 1,22. mira. 13,15. urgentia facta imperii, imminens exitium. G. 33. mala. 4,66. urgeri, premi. 15,67. H. 3,22. criminum. 6,29. prælia. 11,31. ferro necem. 13, 15. memoriam flagitiorum. H. 4,7. urgendum bellum. H. 3, 56.

Vrgulania. 2,34. in jus vocata. 4,21. nepoti pugionem mittit. 4,22.

Vrna, in quam ſortes mittebantur. H. 4,6. urnam poſtulare. H. 4,7. urna feralis. 3,1.

Vri, boves ſilveſtres. 4,72.

Vſipetes. 1,51. qui & Vſipii. 13,55. 13,56 Maguntiacum obſident. H. 4,37. Germani. G. 32. Romanos relinquunt. A. 32. cohortis Vſipiorum memorabile facinus. A. 28.

Vſpe. 12,16. Vſpenſium excidium. 12,17.

Vſque pectori. 1,19.

Vſura vetita. 6,16.

Vſurpare, habere. 6, 28. quid. 12, 23. falſo, propria auctoritate ſibi ſumere. 3,60. inſigne regis & nomen Iubæ. H. 2,58. multa. 2,59. munia. H. 4, 49. munus. 1, 7. munus conſulare. 6, 11. nomen fraternitatis. 11,25. otium. 14,55. poſſeſſionem Armeniæ. 14,26. vim prætoris. 4,15. vocabula. H. 4,73. voc. Græca, habere. 6, 41. uſurpans licentiam tantum ex paterna fortuna. A. 7. munia. 11,13. vinolentiam, libidines. 11,16. uſurpari. 12, 6. uſurpata conſalutatio. 15,16. libertas. H. 1, 4. neceſſitas. H. 1, 18. uſurpatum auxilium H. 2,11. populis. G. 31. uſurpatæ exercitationes. 11, 3. nomine tenus expugnationes. 15, 6. uſurpata. 14,18. munia imperii. H. 4,86. uſurpandi juris ſc. cauſſa. H. 4,25. uſurpandæ hereditates. 15,19.

Vſus. G. 5. A. 3. pleraque monſtrat. H. 5, 12. amicitiæ. O. 5. aquarum amœnus. H. 1, 67. argenti promiſcuus. 3, 70. cæmentorum, tegularum. G. 16. commerciorum. G. 5. eloquentiæ recens. O. 12. ferri rarus. G. 45. fori creber. H. 1, 90. fuſtium frequens. G. 45. maris multus. 15,51. mortis. 1,70. nandi patrius. A. 18. pedum. G. 46. præliorum. G. 29. reipub. nullus. A. 42. remigum. H. 5,23. uſu ſagittarum exercitus. 13,38. ſcelerum. 14,3. uſus magnus, exercitatio. O. 34. nullo in uſu ſcil. eſſe. G. 45. cui propior cum Tib. uſus erat, familiaritas arctior. 2, 81. publicus bonum publ. 12,53. præſens. 1,32. privatus, utilitas, emolumentum. 6,16. ſubitus. 2, 80. uſui militum ſepoſiti agri. 13,54. uſui eſſe. 12, 11. 15,15. h. 1,79. h. 4,17. h. 4.22. ad facienda pericula. 16,19. copias, ceteraque uſui, allaturos. h. 3, 20. habitum. 3,31. fore. h. 3,5. futura offenſa. 3, 54. faciliori eſſe. G. 5. amœnitati prius quam uſui conſulitur. 14, 31. ad uſum præſentem flectere. 4,16. in uſum luminis uti. 15,44. in us. militum converſa pecunia. h. 1, 89. uſu ſterile donum. h. 1,90. longo edoctus. 4,50. medico quem contingere, parum familiarem eſſe. 4, 68. vilioti polluta tegmina. 13,57. & experimentis diſcere. O. 22. probatum eſt. 15,20. ex uſu rerum. 15,6. temporis, pro ut temp. neceſſitas poſtulabat. 4.5. præſenti, utilitate. 11,8. h. 1,77. ſuo. 6,42. in uſu medentium eſſe, uſurpari ad medicamenta. h. 5, 6. leges bono in uſu, obſervantur. 4, 6. nullo in uſu eſſe. h. 2, 86. non fuerit ſine uſu, fructu. 4,32. ad uſus commeantium. 4,27. uſus vitæ dandi, adminicula, neceſſitates. 4,30. alii. 1,20. magni, commoditates. A. 24. militares. 4,72. neceſſariis. O. 22. varii. 15,33.

Vt erant adpoſita poma. 4,54. ut erat recens. 1,41. reclinis. 13, 16. torvus & minax. 16,29. in armis. h. 3, 86. annus eſt, ut, ex quo. 14,53. ut quis revenerat. 2, 24. ut qui maxime. G. 9. ut quiſque globus. h. 3,22. obvius. 2, 82. habuiſſet audentiæ. 15,53. ut quiſque ſtipendia fecerant. 3, 1. quæque gens evaluerat. G. 28. cuique animus erat. 5, 7. ætas aut dignitas. h. 2,48. audaciæ vel formido. h. 2,41. proximum. h. 4,28. ut noſtris temporibus ſecundum conditionem horum temporum. O. 1. ut tali ſorte. 4, 63. tali in tempore. 1,65. ut inter barbaros. A. 11. Germanos. G. 10. ut in multa pace. h. 3,71.

Vtenſilia. 1,70. 3,52. ſubvecta. 15, 39. utenſilium pretia. 3, 52. viliſſima. 2, 2. utenſilia non pro ſupellectile, ſed qualibet re, quæ uſui eſſe poteſt. 2, 60.

Vterque ambigui. h. 2,97. utrique pro uterque. 11,1. 12,15. 16,11. 16,21. 16,32. ſic *utraque nationes. G.34.*

Vterus pro eo, qui eſt in utero. 1, 59. *diis commendatus. 15,23. gravidum uxoris uterum complecti. 1,40. uterum oſtendens. h. 2,13. uterus matris. O. 29. gravidus. 1,57. quatitur. 12,51. uterus* navis 2,6.

Vti in vanitatem proſperitate. A. 18. morte. 6,48. fortuna, habere fortunam. *h. 4,5.* ſic, *quo tutore uſus erat. 13,10. recenti terrore utendum. 14,23. bonis ſæculi ſui citra obtrectationem alterius O.41.*

Vtilia honeſtis miſcere. A.8. ab noxiis diſcernere. 4,33. utiliſſimus bonarum malarumque rerum delectus. h. 1,16. ad utilitatem vitæ omnia dirigenda. O.5.

Vulcanus. 15,44.

Vulcatius Araticus. 15,50.

Vulc. Moſchus. 4,43.

Vulc. Tertullinus. h.4,9.

Vulc. Tullinus. 16,8.

Vulgavit fama, in vulgus protulit. *G. 34.*

Vulgaria convitia, vulgata, communia. *h.1,85. patrum conſulta. 16,22.*

Vulgo jactata. 4,11.

Vulgus & populus. h. 1,89. vulgus pro gregariis militibus. 1,68. *h. 1,46. h. 2,45. aſſiſtentium. O. 20. militum. 3,13. h. 2,5. h. 2,70. charatorum. 3,42. oppidanorum. 15,33. alacre. 11,17. avidum fingendi. h. 2,1. conquiſitum, collectum. h. 5,3. credulum. h. 2,72. h. 4,49. cupiens rerum novarum. 15,46. h. 1,80. voluptatum. 14,14. formidoloſum,* rectius in vulgus. 1,76. *ignavum & nihil ultra verba auſurum. h. 3,58. imbelle. 13,39. immodicum ira & miſeratione. h. 2,29. ſævitia. h. 1,69. impatiens magni ſecreti. h. 1,17. imperitum. 2,7. O. 7. improvidum. h. 3,20. inops. h. 3,3. inſultans. h. 4,62. municipale. h. 2,21. mutabile ſubitis. h. 1,69.* militum *relictum ſuper humum. h. 2,45. ſtolidum. h. 2,61. trucidatum. 1,68. vacuum curis. h. 2,90. urbanum. h. 3,80. adſtrepebat. 1,18. quæ pauci incipiunt. 2,12. mala vel bona* non ſunt, *quæ vulgus putat. 6,22. eadem pravitate Vitell. interfectum inſectatur, quæ viventem foverat, h. 3,85. forma corporis principes comparat, h. 1,7. principem quemcunque adulatur. h. 1,32. ad deteriora credenda promptum. 15,64. cujuſque motus novi cupidum. h. 1,80. ſine rectore præceps, pavidum. h. 4,37. dum timet, credit. h. 4,38.*

Vulnus. 1,3. acceptum. 2,21. A.37. ponitur pro clade, *adactum. 1,61. domeſticum,* mors filii. *A 28. grave. 1,68.* infortunium. *A.7. noſtrum. A.45. recentiſſimum,* damnum. *h. 3,56. os vulnere reſecta. 13,44. ſine vulnere milites. 1,51.*

Vulſinenſis Sejanus. 6,8. Vulſinii. 4,1.

Vultus projectus & degener. h. 3,65. ſupplex. h. 4,2. eloquentia non unus. O.18. vultum in deterius trahere. h. 2,52. vultus in crimen detorti. 1,7. vultus quoque ac ſermones a novo principe circumſpectantur. h. 4,8. ut vultus hominum, &c. A.46.

Vxor Neronis *abducta. 1,10. proſperis dubiiſque ſocia. 12,5. rerum adverſarum ſecundarumque conſors. 3,34. judicio mariti permiſſa. 13,32. L. Vitellii gladio cincta. h. 3,77. uxore corrupta ſecreta viri produntur. 4,7. in uxore bona tanto minor laus, quanto in mala plus culpa. A.6. uxores magiſtratuum provincialium. 3,33. conſulum comitem. 15,71. h. 1,3. uxorius ambitus. 1,7. uxoris potentia. 12,3.*

X.

X*enophon. O. 31.* alius. 12,61. *pennam veneno illitam Claudii faucibus dimittit. 12,67.*

Z.

Z*eno. 2,56.*

Zenobia. 12,51.

Zeugma. 12,12.

Zorſines. 12,12. 12,17. 12,19.

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google